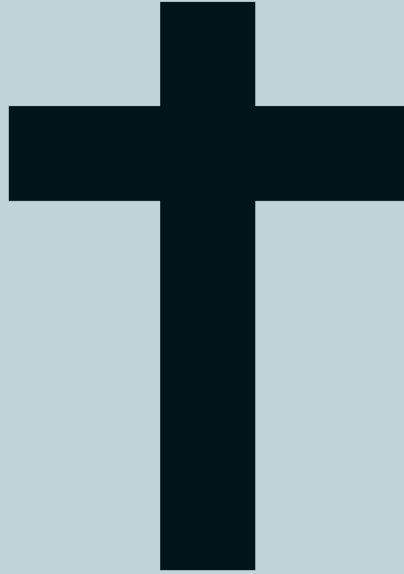

PIIPILI 1SƆ TƆM
TAKƎLAYA

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

PHIPI LI SO TOM TAKELAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377

Contents

FRT	1
Kancaalaya	2
Luu	12
Lefi	27
Kokalvɔvɔ	45
Kusəsutɔ Lɛlvɔvɔ	83
Yosuwee	95
Paasənlaa	100
Luuti	119
Samiyɛɛɩ I	123
Samiyɛɛɩ II	156
Awulaa I	186
Awulaa II	220
Kutɔɔsɔtɔ I	253
Kutɔɔsɔtɔ II	286
Isətɛlasɩ	324
Nehemii	336
Isətɛɛ	354
Soopu	362
Yontu	417
Atuwa	555
Ləmayasɛɛ tɔ	583
Yontu Taa Yontu	592
Isayii	601
Selemii	668
Wula	672
Isekiyɛɛɩ	683
Taniyɛɛɩ	738
Osee	753
Sowɛɛɩ	769
Amɔɔsɩ	773
Apitiyaasɩ	785
Yonaasɩ	787
Misee	790
Nahum	799
Hapakuku	804
Sofoni	809
Asee	814
Sakalɩ	816
Malasi	829
Matiyee	832
Maləkɩ	878
Luku	907
Yohaani	955
Tillaa Təmle	972
Lom	986
Kələntɩ I	997
Kələntɩ II	1015
Kalati	1027

Ifeesu	1034
Filipov	1041
Kolosi	1046
Tesaloniki I	1051
Tesaloniki II	1055
Timotee I	1058
Timotee II	1062
Titov	1066
Filemon	1069
Hepela	1071
Saaki	1086
Piyee I	1091
Piyee II	1097
Yohaani I	1101
Yohaani II	1106
Yohaani III	1107
Yuti	1108
Kukulutu	1110
OTH	1132

Piipili Iso Təm Takəlaya
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of
Benin
[dop]

© 1999 SIM

Piipili Iso Təm Takəlaya

Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of Benin
[dop]

Traduction par
© 1999 SIM

Première édition imprimée
1999, SIM

Édition électronique
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

www.ScriptureEarth.org

License Creative Commons
Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 non
transposé (CC BY-NC-ND 4.0).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fr>

KANCAALAYA

Kutuluɓtu

Kancaalaya takɔlaya taa cɛneye tɔ naaki pɛ tɛna pɛ kancaalaya. Antulinya na ɪ taa nyɛm ɲmav kancaalaya, na yɛlaa ɲmav kancaalaya, na Iso yɛlaa Iseyeli nyɛma kancaalaya. Pɛ waali ile, isɛnaya tu pɛsi na tɔ cɛkɛna antulinya wei ɪ taa tɛ we isɛntɔ tɔ, na yɛlv lonte ntɛ leye antulinya taa? Pepe tɔɔ kɛ antulinya yɛlaa fei tɛma na lelen? Yɛlaa kɛ pɛsi na pɛ tayanɪ antulinya? Pɛ waali kɛ Iso tayanɪ isɛna pu ya antulinya yɛlaa nyɛɔɔ tɔ, na ɪ yaa Iseyeli nyɛma caa Apɛlaham. Inɪ ɪ suna Iso piitim na Iso sɛɛtv kite.

Isɛna pa faya Kancaalaya takɔlaya tɔ:

Antulinya na kancaalaya yɛlaa ɲmav titite 1-2

Kancaalaya yɛlaa kpɛɛnav na Kayini na Apɛɛli pa tɔm titite 3-5

Lɔm waasuyɔ ke Nowee waatv titite 6-10

Papɛɛli kutuluyɔ sɔsɔɔv ɲmav titite 11

Iso yaawa Iseyeli nyɛma caa Apɛlaham titite 12:1-25:18

Apɛlaham pɛyalv Isaaka na ɪ saali Yakɔrv pa tɔm titite 25:19-37:1

Yɔsɛɛfv tɔm na Yakɔrv na ɪ nyɛma ke Icipiti titite 37:2-50:26

Pɛ Tɛna Pɛ Kancaalaya

Isɔ lapv ke antulinya na yɛlaa

¹ Waatv wei Iso caala isɔtɔnvuyɔ na tetv ke lapv tɛcɛci tɔ.

² Tetv nti tu we kpɛte kɛ tɔ fei tapuyv tɔ fei nɔɔɔ, na tenku lumanɲ nyɛɲ waasa pɛ tɔɔ na sɛkpetuyv nyalaa, na pɛ kaasi na Iso heelim nɛɛ maki lɔm tɔɔ. ³ Ntɛna Iso tɔ si: Pɛ naaki, ilɛna pɛ suv nav. ⁴ Iso lanle hɛɛna pɛ naakuyv mpv tɔ, ilɛna ɪ faya-wi na sɛkpetuyv. ⁵ Mpuyule Iso ha pɛ naakuyv mpv tɔɔ hɛte si ilim taa, na ɪ ha sɛkpetuyv si ahoo. Pɛ kpayɔ tananɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpayɔ ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku kancaalaya nyɛɲkv.

⁶ Ilɛna Iso tɔ si: Patɛma ɪ weɛ isɔtaa, ilɛna pɛ faya isɔtɔnvuyɔ taa lɔm na ate nyɛm.

⁷ Ilɛna pɛ lɛ mpv. ⁸ Ntɛna ɪ ha patɛma inɛɲi hɛte si isɔtɔnvuyɔ. Pɛ kpayɔ tananɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpayɔ ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku naale nyɛɲkv.

⁹ Mpɔyɔ Iso tɔma si: Ate lɔm ɪ kpɛnti lona payale taa na pɛ yeɛ puɲulaya tetv. Ilɛna pɛ lɛ mpv. ¹⁰ Kelɛna Iso ha-tɛɲi hɛte si tetv, na ɪ yaa lɔmnaa mpe si tenkunaa, na ɪ lanle hɛɛ. ¹¹ Ntɛna Iso tɔ si: Tetv ɪ lulɛsi kunyɔnyɔm mpi pɛ we tɛlekuleku tɔɔ waanɪ waanɪ isv tunɲ na nyutv na pɛ lulɛɲi pɛ pee na ɛ we nyɔv. Ilɛna pɛ lɛ mpv.

¹² Mpɔyɔ tetv lulɛsa-wɛɲi waanɪ waanɪ, na Iso lanle hɛɛ. ¹³ Pɛ kpayɔ tananɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpayɔ ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku tooso nyɛɲkv.

¹⁴ Mpuyule Iso tɔma si: Kɔkɔsi ɪ weɛ isɔtaa na sɪ faya ilim na ahoo, na kuyɛɛɲ na pusɪ na lɔɲle na yoluma, ¹⁵ na sɪ naaki tetv, ilɛna pɛ lɛ mpv. ¹⁶ Kɔkɔsi sɔsɔɔnsɪ naaleɲɛ ɪ lapa, na kukɔlaya tɔki kawulaya ke ilim na naale nyɛɲka ke ahoo. Na ɪ la isɔtɔlvɲasɪ tɔtɔ. ¹⁷ Mpɔyɔ Iso tɔ si tɛnaya isɔtaa na sɪ naaki tetv tɔɔ, ¹⁸ na sɪ tɔki kawulaya ke ilim na ahoo, na sɪ faya ilim na sɛkpetuyv. ¹⁹ Pɛ kpayɔ tananɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpayɔ ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku liɲiti nyɛɲkv.

²⁰ Mpɔyɔ Iso tɔma si: Weesuyv nyɛm ɪ sɪ lɔmnaa taa na sumasi nɛɛ kulɛɲi isɔtaa. ²¹ Ilɛna Iso lɛ lɔm taa tɔɔlɔɲ na pɛ taa weesuyv nyɛmnaa ke waanɪ waanɪ, na sumasi tɛna, na ɪ lanle hɛɛ, ²² na ɪ kooli-tɛɲi kupantv na ɪ tɔ si: ɪ lɔli na ɪ huki na ɪ sɪ tenkunaa, na sumasi nɛɛ huki tetv tɔɔ. ²³ Pɛ kpayɔ tananɲ na pɛ suna taanaya, na pɛ kpayɔ ahoo na pɛ nyaali tɔ, pɛ kpɛnta kuyaku kakpasɪ nyɛɲkv.

3

Isə təğənuyv ke Atam na ı alb

¹ Taale wontu nti tə tənə Tacaa Isə lapa mpv tə, tum kələna tə tənaya acilayatu. Mpuylə kuyaku nakəli tum pəssa alb si: İle tampana Isə yəğətəa si ı taa təğə taale tıñ tənə pee yaa?

² Kələna alb nāá cə si: Aai, tə tókı haləm tıñ tənə pee ké. ³ Ama pə kaasuyv tıy v ηku kv we haləm həkv taa tə kv pee tə, Isə təma si: ı taa təñ-ye, pəcó ı taa tokina-yéyé tokinau mağamaya, pə taa kəə na ı sí.

⁴ Mpuylə tum nəğə təkpaυ si: İı səki se. ⁵ Ama Isə nyémá si kuyaku ηku ı tənə-ye, mə ise kuliyi ké isu inı ı weυ tə, na ı nyémá kvpantu na ısayatu.

⁶ Alb nawa si tıy v ηku kv nyənuyv we teu, pəcó kv pee we ıseεεmle na a kuliyi yəlaa ıse. Ntəna ı kooli-kú na ı təğə, na ı kaası na ı cəla ı paalv na ılé ı təğə tətə.

⁷ Tənayale pə kula pa naaleye mpv pa ıse na pá cəkəna si pa we tapakpəla. İlena pá caa hatu kvwalətv natəli na pá təğəli.

⁸ Pə kəesa taanaya ıle Isə Tacaa pola ı taale təə ké cəəv nté na pá nu ı nəğə. İlena yulv na ı alb pá sé na pá ηməli taale tıñ həkv taa. ⁹ Ama Isə Tacaa yáá yulv si: Leye n wəna ye?

¹⁰ Mıpúyú ı cəwa si: Ma nu nyá nəğə ke taale taa ılena səğəntv kpa-m na má sé na má ηməli. Mpi tə, ma we tapakpəte. ¹¹ Tənayale Isə Tacaa nəğə təkpaυ si: Awe heelina-η si n we kpəte? N təğə tıy v ηku inı maa kisina-η təğə?

¹² Kələna yulv si: Ma təğəa yáá, ıle alb wei inı n ha-m tə inı ı cələna-m na má təğə.

¹³ Ntəna Isə Tacaa pəssi alb si: Pepe təə ké nyá lapa mpv? Alb nəğə təkpaυ si: Tum tısəna-m na má təğə.

¹⁴ Mıpúyú Tacaa təma tum si:
Timpi n lapa mpv tə, pu kpatı nyá yule təə ké
kpaakpaale na pə kəli wontu tənə,
nyá lotu təə ké n ká tuuki nəəñəə na ı tókı tetv,
haləna nyá səm.

¹⁵ Maa tó patule ke nyá na alb mə həkv,
na nyá ləlvuyv nyéma na ı ləlvuyv nyéma pa həkv,
paa nanıti nyá nyuyv na nyáá ló pəle pa nəəkikite.

¹⁶ İlena Isə tó alb si:
Maa səəsi-η wəsası ke nyá ahontotv waatv,
na nsəyi n ká lələna, na n ká nyuləyi nyá paalv ké teu.
Ama ılé ı ká la nyá səəə.

¹⁷ İlena ı pəsəna apalv təə si: Timpi n nuna nyá alb na ı təğə tıy v ηku maa kisina-η tə.

Ma təñsəyi tetv ke mpusi ké nyá mağamaya nyá təə.
Wahala na wahala ké na pəcó ı hiki nyá təğənaya haləna nyá səm.

¹⁸ Nyutv ısayatu ke n ká hala na pəcó ı hiki nyá hatəmvtv.

¹⁹ Ye hanaya ta sə-η, n kaa hiki ıcaυte na ı mvlı.

Haləna kuyaku ηku paa pi-η tetv nti paa ηmana-η tə tə taa tə.
Mpi tə, n ké tetv ké, pəcó n ká tayanı kvləmtv ntəyi pəsuyv tətə.

²⁰ Mpuylə Atam ha ı alb si İfa. Mpi tə, inəğəle yəlaa tənə too. ²¹ İlena Isə Tacaa kv wontu natəli na ı liti-tı na ı təğəli Atam na ı alb. ²² Tənaya Isə Tacaa yəğətəa si: Nəəñəə yulv pəsa ısu tá taa nəğəlvuyv kvpantu na ısayatu pə nyəm təm taa. Pə təə tə, tə taa yele na ı təğə weesuyv tıy v pələ na ı wəəna weesuyv ke tam təə. ²³ İlena Isə təğəni-ı İteni taale taa si ı svv haləm ke tetv nti pa ηmana-ı tə. ²⁴ Mpv pə lapəna na ı təğəni Atam na ı svv ıətəa tanlaa na pá tan taale mpaav na pá ηmələsəyi pa layaləe na á muyv kəkəsi ke ηməlev ηməlev si nəğəlv ı taa kvətəna weesuyv tıy v.

4

Kayini na Apeeli pa tɔm

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Atam nyɛmá ɪ alɔ na í lá teu na í lɔli Kayini. Ulena í tɔ si: Ma hika apalɔpɔyaya na Tacaa tɔŋ. ² Pɔle pɔ waali ké ɪ lɔla ɪ neu Apeeli.

Apeeli ka ké tiikilu na Kayini ke hátú. ³ M̀p̀ỳg̀ỳ kuyaku nakɔli taalɔ lɔsa ɪ hatɔmɔtu taa na í lá Tacaa ke kɔtaɔa. ⁴ Ulena neu náá kra ɪ heeŋ taa ké kancaalaya kulɔlɔŋ nim nyɛŋ na í lá kɔtaɔa tɔtɔ. Ulena Tacaa nyɛni Apeeli kɔtaɔa na pɔ keesɛna-ɪ. ⁵ Ama ɪ kisa Kayini nyɛŋka. Tɛnaɔale pɔ haŋa-ɪ teu ɪsu nɔɔhɔle taa kɔkɔ, na ɪ ɪsɛntaa sɔŋ. ⁶ Ulena Tacaa pɔɔsi-ɪ si: Pepe tɔɔ ké nyá ɪsɛntaa sɔŋaa? ⁷ Ye kɔpantɔ ke n laki, nyá ɪsɛntaa í heɪti. Ama ye ɪsayatɔ ke n laki, kulɔmɔtu ntɪ tɔ papɛna nteɔe nyá nɔnɔɔ tɛe ɪsu tɔɔlɔyɔ na tɔ taŋa-ŋ, na tɔ caa-ŋ kɔlɔyɔ. Ama pɔsi-tɪ na ń kɔli-tɪ.

⁸ Tɛnaɔa Kayini tɔma ɪ neu si: Tɔ kra taale, ulena Kayini kulɔ ɪ tɔɔ ké tɛna na í ku-ɪ.

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳle Tacaa pɔɔsa Kayini si: Nyá neu Apeeli wele? Ulena í cɔ si: Ma nyɛmá timpɪ ɪ wee tɔ? Ma ké ma neu taŋlɔ na?

¹⁰ Ulena Tacaa pɔɔsi-ɪ si: Pepe lapa mpɔv? Ma nawa nyá neu calɔm ke atɛ, na pɔ wee si má lɛɛti-ŋ. ¹¹ Nɔɔnɔɔ tɛtu ká tɛŋsi-ŋ mpusi ké timpɪ n yelaa na tɔ haɔ nɔɔɔ na tɔ li nyá neu calɔm ke nyá nin taa tɔ. ¹² Paa n ká hala-tɔɔ ɪsɛna, n kaa waa pulɔ. N ká la yem cɔlɔ, n kaa weena tɔyaya.

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳle Kayini cɔwa Tacaa si: Ma salɔka kɔla-m. ¹⁴ Nyɛni, saŋa ń tɔɔnɔyɪm tɛtu kɔpantɔ tɛne tɔ taa kele, ma kaa tasa nyá ɪsɔpɔle taa ké loosuyɔ. Maa pɔsi yem cɔlɔ, ma kaa weena tɔyaya, na wei í hika-m ɪ ku-m.

¹⁵ Tɛnaɔale Tacaa nɔɔ tɔkpɔv si: Aa, ye wei í kuwa Kayini, ɪsu ma fɛla pɔntɔ ke pɔ tɔm naatosompɔɔlaya.

Ulena Tacaa yɔsi Kayini si ye wei í na-ɪ í taa ku-ɪ. ¹⁶ Ntɛna í se Tacaa na í polo ɪ caya timpɪ pa yaa si Yemcɔlaate tɔɔ Iteni ilim tɔlule tɔɔ.

Kayini lɔlɔyɔ nyɛma

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Kayini nyɛmá ɪ alɔ na í lá teu na í lɔli Henɔki. Ulena í ŋmá ɪcatɛ na í ha-tɛɔe ɪ pɔyalɔ hɔte. ¹⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Henɔki lɔla Ulaati na Ulaati lɔli Mehuyayɛli na Mehuyayɛli lɔli Metusayɛli, ulena Metusayɛli lɔli Lemɛki.

¹⁹ Alaa naale ke Lemɛki kraɔaa, kancaalaya nyɛŋ hɔte ntɛ Ata, naale nyɛŋ si Sila. ²⁰ M̀p̀ỳg̀ỳ Ata lɔla Yapaali. Yapaali inɪ ílé ɪ piitim ntɛ mpa pa tiikiyi kalɔkɔŋ na pá suki coka taa tɔ. ²¹ Ílé ɪ neu hɔte ntɛ Yupaali. Yupaali inɪ ɪ piitim ntɛ mpa pa makɪ saŋkɔnaa na pá hulɔɔi hɔsi tɔ. ²² Sila ílé ɪ lɔlɔna nteɔe Tupaali-Kayini, wei ɪ luki nyɛɔlɔyɔ kuɛɛmɔyɔ na nyɛɔlɔyɔ maɔamaɔa wontu tɔ. ɪ neu ke pa yaakaya si Naama.

²³ M̀p̀ỳg̀ỳ Lemɛki tɔma ɪ alaa Ata na Sila si:

Ma alaa mɛ, í nu ma tɔm yoo.

Mɔ taa lɔlɔ paalɔ cɔtɔla-m ké na má ku-ɪ.

²⁴ Tɔm naatosompɔɔlaya ke paa lɛɛti Kayini kulɔ.

Ulena pá lɛɛti ma kulɔ ke tɔm nutoso na naanɔwa na naatosompɔɔlaya.

²⁵ Atam pa tasa apalɔpɔyaya ke lɔlɔyɔ ulena Ifa ha-keɔe hɔte si Sɛɛti, si Tacaa ha inɔyɪ apalɔpɔyaya lɛŋka ke Apeeli wei Kayini kuwa tɔ ɪ lonte.

²⁶ Sɛɛti ná lapa yɔlɔ na í lɔli apalɔpɔyaya na í ha-ke si Inɔsi. Waatɔ inɔyɪ yɔlaa caala ɪsɔ ké sɛɛv si Tacaa.

5

Atam lɔlɔyɔ nyɛma

¹ Atam lólvýv nyéma hēla ntō cāne. Waatu wei Iso ḡmá yulv tō, i ḡma-i ké isu i wēe tō. ² Apalu na alv ke i ḡmawa na í ha-we si yēlaa na í kooli-weye kúpantu.

³ Atam pusí lapa nunwa na hiu na naanwa (130) ké ilena í lóli pəyaya na ká kpaɣa-i tətəŋeləŋ na í ha-keye hətə si Sēeti. ⁴ Sēeti lólvýv waali Atam təɣə pusí nasənaasa (800) na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ⁵ Atam pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na hiu na naanwa (930) ilena í sí.

⁶ Sēeti pusí lapa nunwa na kakpasí (105) ilena í lóli Inəəsi. ⁷ Inəəsi lólvýv waali Sēeti təɣə pusí nasənaasa na naatosompəɣəlaya (807) na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ⁸ Sēeti pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na naanwa na naale (912) ilena í sí.

⁹ Inəəsi pusí lapa nunaasa na naanwa ilena í lóli Kenəŋ. ¹⁰ Kenəŋ lólvýv waali Inəəsi təɣə pusí nasənaasa na naanwa na kakpasí (815) na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ¹¹ Inəəsi pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na kakpasí (905) ilena í sí.

¹² Kenəŋ pusí lapa nutoso na naanwa ilena í lóli Malaləli. ¹³ Malaləli lólvýv waali i təɣə pusí nasənaasa na nule (840), na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ¹⁴ Kenəŋ pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na naanwa (910) ilena í sí.

¹⁵ Malaləli pusí lapa nutoso na kakpasí ilena í lóli Yeləti. ¹⁶ Yeləti lólvýv waali Malaləli təɣə pusí nasənaasa na hiu na naanwa (830), na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ¹⁷ Malaləli pusí təna yoosa nasənaasa na nunaasa na naanwa na kakpasí (895) ilena í sí.

¹⁸ Yeləti pusí lapa nunwa na nutoso na naale (162) ilena í lóli Henəki. ¹⁹ Henəki lólvýv waali i təɣə pusí nasənaasa (800), na si taa ké i tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ²⁰ Yeləti pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na nutoso na naale (962) ilena í sí.

²¹ Henəki pusí lapa nutoso na kakpasí ilena í lóli Metusalem. ²² Metusalem lólvýv waali i təɣə pusí ḡmənuyv na nunwa (300), na si taa ké i təŋa Iso ké teu na ilé í we i waali, na í tasa apalvpiya na alvpiya ke lólvýv. ²³ I pusí təna yoosa ḡmənuyv na nunwa na nutoso na kakpasí (365). ²⁴ Henəki ka təŋa Iso ké teu ké na Iso we i waali. Pə kōma na pə keesi ilena Iso kpaɣa-i na i ise, nəɣəlv ta tasa-i nav.

²⁵ Metusalem pusí lapa nunwa na nunaasa na naatosompəɣəlaya (187) ilena í lóli Leməki. ²⁶ Leməki lólvýv waali i təɣə pusí nasətoso na nunwa na nunaasa na naale (782), na si taa ké i lóli apalvpiya na alvpiya. ²⁷ Metusalem pusí təna yoosa nasənaasa na nunwa na pəɣəlayafei nutoso na naanwa (969) ilena í sí.

²⁸ Leməki pusí lapa nunwa na nunaasa na naale (182) ilena í lóli apalvəyaya ²⁹ na í ha-ke si Nowee. Mpi tō, i təmaɣa si inε inu i ká heesəna tá laŋa ke ta ikaalenaa na tá wahala tēma taa ké tetv nti inu Taca təŋsa mpusi ké tá tō tō tō taa cāne. ³⁰ Nowee lólvýv waali i təɣə pusí nasəle na nunwa na nunaasa na naanwa na kakpasí (595) na si taa ké i lóli apalvpiya na alvpiya. ³¹ Leməki pusí təna yoosa nasətoso na nunwa na nutoso na naanwa na naatosompəɣəlaya (777) ilena í sí.

³² Nowee pusí lapa nasəle na nunwa (500) ilena í lóli Sem na Kam na Yefete.

6

Yulv isayatu

¹ Yēlaa kōma na pá huki tetv tō na pá lóli pēelaa. ² Mpyúyú isətaa yēlaa nawa si pēelaa mpe pa tewa, ilena pá kpaɣa pa taa mpa pa səlāa təɣə alaa. ³ Ntəna í tó si: Ma feesuyv kaa caya yulv taa ké tam. Mpi tō, i ké yulv ké. Pə tō tō pə kpaɣav pənente tō i weesuyv təna tayaləŋ nté pusí nunwa na hiu (120). ⁴ Waatu

wei pa lola pa piya mpe tɔ pa lapa tookonaa ké na pá kɔɔ na pá tasa tookonaa mpeye lɔlɔyɔ, na mpe pa lapəna lɔntaa akanaa na pa hətɛ yaa. ⁵ Ḿpɔ́yú Tacaa nawa si yəlaa isayatu teləsa mpəle ke tetu taa, na isayaləmayasəle tike ke pa wena paa ifemle nte.

⁶ Ḿpɔ́yú Tacaa lanle wakəlaa na pə wu-i səsəm ke mpi pə tɔɔ i nɔ́má yulu tɔ. ⁷ Ntəna í tó si: Isu ma kpiisa yəlaa mpa ma nɔ́mawa tɔɔ tetu təna tɔɔ, pə krayav yulu na pə polo tətɛ tɔ, na sumasi, na ate nyamanyamanaa təna tɔ. Ma lanle wakəlaa pa nɔ́mav ké. ⁸ Ama Nowee tike ke Tacaa lanle heɛnaa.

Nowee waasvɔv

⁹⁻¹⁰ Nowee na i nyéma pa təm ntɔ. Nowee ka wena piya tooso ké, Sem, na Kam, na Yefete. I ka ké kɔpan ké na í siyisaa na í tənɔ́yɔ Isɔ ké teu ke i waatu taa na Isɔ wɛ i waali.

¹¹ Yəlaa ka wakəlaa ké, na pá laki təmayə mɔsɔn ke Isɔ isentaa. ¹² Isɔ nyəna tetu ɔlena í ná si yəlaa təna wakəlaa ké. ¹³ Ḿpɔ́yú Tacaa heela Nowee si: Ma tó ma taa si maa wakəli yəlaa təna, mpe pa suulina isayatu ke antulinya taa. Pə tɔɔ tɔ maa kpiisi pa tənaya tetu tɔɔ. ¹⁴ Caa tɔyɔ kɔpankɔ nakɔli na n̄ saaki nyá tɔyɔ atakaa pɔɔlɔyɔ səsəɔv^a na n̄ tala kɔ taa ké nan̄si nan̄si, na n̄ taa-kɔyɔ tɔyɔ cələm ke kɔ taa na kɔ waali. ¹⁵ Isəna n̄ ká la-kɔ tɔɔlɔ, kɔ tayalən̄ ká wɛɛ mɛɛtələnnaa nunɔwa na nule na naanɔwa (150) na kɔ wan̄ ke mɛɛtələnnaa hiu na kakpasɔ na kɔ kɔnkɔlɔmən̄ ke mɛɛtələnnaa naanɔwa na kakpasɔ. ¹⁶ Na n̄ tɔli-kɔyɔ pətote ke mpiin̄ naale ke lɔpɔtu luyɔ tɛɛ na nənɔɔ ke kɔ kən̄kən̄ taa. Na n̄ la-kɔyɔ ate na isɔ kutuluɔ ke tooso. ¹⁷ ɔlena máa yele na lɔm səsəɔm watɔ tetu tɔɔ, na má kú pə təna mpi pə feesiɔ tɔ. Tetu tɔɔ nyəm təna ká səna. ¹⁸ Ama má na nyá tu pɛeli nɔɔ si maa waasi-n̄. Na nyana nyá alɔ na nyá pəyalaa na nyá poolaa í ká sɔv kɔ taa. ¹⁹⁻²⁰ Na n̄ ləsi wontu təna taa ké apalɔ na alɔ, na sumasi taa ké mpɔ na ate nyamanyamanaa taa ké mpɔ tətɔ, na tɔ sɔv nyá kin̄ ke atakaa pɔɔlɔyɔ taa na pə ya tə piitim. ²¹ Kraya tɔɔnasɔ nsi nsi mə na wontunaa mpe í ká təkɔ tɔ. ²² Mpɔ un̄yɔ Nowee tən̄aa na í lá pə təna mpi Isɔ tó-i tɔ.

7

Nowee sɔv atakaa pɔɔlɔyɔ taa

¹ Ḿpɔ́yú Tacaa tɔma Nowee si: Nyana nyá tɔyaya təna í sɔv atakaa pɔɔlɔyɔ taa. Mpi tɔ, nyá tike ke ma nawa wei i nukəna-m tɔɔ yəlaa panɛ pa hekɔ. ² Ləsi wontu nti pa pəsəyɔ pá lá kətaya tɔɔ apalɔ na alɔ ké təm naatosompɔɔlaya. ɔlena n̄ ləsi nti tə fɛi kətaya lapənau tɔɔ apalɔ na alɔ tike. ³ Na n̄ ləsi sumasi taa ké apalɔ na alɔ ké təm naatosompɔɔlaya, na n̄ waasi si piitim na si taa tɛ tetu tɔɔ. ⁴ Pə taya pɔlɔ tɔɔ, pə kaasa wɛɛ naatosompɔɔlaya ké na má yele na tɛv nu ilim na ahoo ke kɔyɛɛn̄ nule tɔcu, na lɔm kpiisi yəlaa na wontu təna. ⁵ ɔlena Nowee la pə təna isɔ Tacaa heela-i tɔ.

Lɔm səsəɔm watvɔv

⁶ Pənaya n̄ka lɔm waasa tetu tɔ Nowee wena isɔ pusi nasətoso (600). ⁷ ɔlena í na i alɔ na i pəyalaa na i poolaa pá sɔv atakaa pɔɔlɔyɔ taa na pá fiti lɔm kówáásəm mpi. ⁸ Ḿpɔ́yú wontu nti pa pəsəyɔ pá lá kətaya tɔ na nti tə fɛi kətaya lapənau tɔ na sumasi na ate nyamanyamanaa təna ⁹ sɔv atakaa pɔɔlɔyɔ taa ké apalɔ na alɔ isɔ Tacaa ka heeluyɔ Nowee tɔ. ¹⁰ Kɔyɛɛn̄ naatosompɔɔlaya tɛɛwa ɔlena lɔm watɔ tetu təna.

¹¹⁻¹² Nowee lɔlɔyɔ pənaya nasətoso nyən̄ka isətɔ naale nyən̄ kɔyɛɛn̄ naanɔwa na naatosompɔɔlaya nyən̄kɔ wule ke tɛv anaam nɔɔlɔ í pəla ilim na ahoo,

^a **6:14** atakaa pɔɔlɔyɔ səsəɔv: Tə ta caa si tə teləsi si kpulɔyɔ mpi tɔ, pə taya Nowee caa si i na i samaa pá sɔv na pá tɛsi lɔm.

haləna kuyeeɲ nule təcu. Pə caya ké isu isətənyu yawa na atə seela náa tuli isu pəɲ səsəɲ. ¹³ Kuyaku ŋku ku mayamaya ke Nowee na ɪ alɪ na ɪ pəyalaa Sem na Kam na Yefete na ɪ poolaa tooso pa sɪv atakaa pəɲɔlyu. ¹⁴ Pá na wontu tənaya piitim piitim. Pə krayav tɔla, na taale wontu, na sumasi, na atə nyamanyamanaa təna. ¹⁵⁻¹⁶ Ḿpóyó wontu təna súb atakaa pəɲɔlyu taa ké apalu na alɪ isu Isə ka heeluɲu Nowee tɔ. Ilena Tacaa təkɪ pa tɔ.

¹⁷ Kuyeeɲ nule təcu ké tɛv nuwa, ilena lɪm kpa na pə kelɪ atakaa pəɲɔlyu, na pə kraasi-kuyv isəttaa. ¹⁸ Lɪm təwa səsəm na pə sú tetv tɔ na atakaa pəɲɔlyu náa wɛ pə tɔ təhɔɲɛ. ¹⁹ Pə təɲna suɲu na pə puki haləna pə waasi pəɲ səsəɲ ɪnɪ ɪ təna ke antulinya təna taa. ²⁰ Lɪm kpawa na pə tɛɛ pəɲ ke kuɲkulɪmɔɲ ke mɛɛtələnnaa kakpasi. ²¹⁻²² Antulinya taa weesuɲu nyəm təna səpəna, pə krayav yɔlaa na wontunaa tɔ. ²³ Ḿpóyó Tacaa kpriisa weesuɲu nyəm tənaya tetv tɔ. Nowee na ɪ nyəma mpa paa wɛ atakaa pəɲɔlyu taa tɔ pa tike ke pə yɛlaa.

Lɪm kówáásəm nyəɔv

²⁴ Ḿpóyó lɪm suwa tetv tɔ ké kuyeeɲ nunɔwa na nule na naanɔwa (150) təcu.

8

¹ Isə tá sɔɔ Nowee na wontunaa mpa paa wɛ ɪ kin ke atakaa pəɲɔlyu taa tɔ pa tɔ. Ilena í yele na heelim má na lɪm nyəɔ. ² Na atə seela təkɪ na isətənyu nyala na tɛv fɛɛ ku ta tasa nuv. ³ Ilena lɪm nyəɔ tetv tɔ. Kuyeeɲ nunɔwa na nule na naanɔwa (150) taa ké lɪm caala pasuyv. ⁴ Ḿpóyó atakaa pəɲɔlyu polaa na kú caya Alalaa puyv nyɔv taa ké isətv naatosompəɲɔlaya nyəɲ kuyeeɲ naanɔwa na naatosompəɲɔlaya nyəɲku wule. ⁵ Na lɪm pasəɲɪ mpv, haləna isətv naanɔwa nyəɲ kuyaku kancaalaya nyəɲku wule nte pə nyu pəɲ nyəɲ tɔ.

⁶ Kuyeeɲ nule tɛɛwa ilena Nowee tuli atakaa pəɲɔlyu pətote ⁷ na í ləsi katəkətuyv na kú cəɔki isəttaa ké yem, haləna lɪm nyəɔ tetv tɔ. ⁸ Ilena í ləsi alukuku sɪ ɪ naa sɪ lɪm pasa tetv tɔ yáá isəna. ⁹ Ama alukuku laɲa timpi í tu sopi sopuyv mayamaya tɔ, ilena í mələna Nowee tɔ. Mpi tɔ, lɪm ká waasa tetv təna tɔ ké. Na Nowee siisi na í kpa alukuku na í mələna-ɪ ɪ kin. ¹⁰ Nowee tasa tɔɲuyv tətəɲ kuyeeɲ naatosompəɲɔlaya ilena í ləsi alukuku ke təm naale nyəm. ¹¹ Taanaya taanaa ilena í lə ɪ mələna Nowee tɔ na tuyv hatv kuɲɛɲtətɔ tɔvna ɪ nəɲ. Tənayaɛ Nowee cəkənaa sɪ lɪm pasa tetv tɔ. ¹² Nowee tasa tɔɲuyv ke kuyeeɲ naatosompəɲɔlaya tətɔ, ilena í tasa alukuku ke ləsuyv ke təm tooso nyəm. Ama alukuku ta tasa mələv.

¹³ Pənaya nasətoso na kulɪmaya nyəɲka isətv kancaalaya nyəɲ kuyaku kancaalaya nyəɲku ke lɪm nyəɔwa tetv tɔ. Nowee kəɔla atakaa pəɲɔlyu ləpɔtv ilena í ná sɪ tetv wɔlaa. ¹⁴ Isətv naale nyəɲ kuyaku hiu wule ke tetv tɔ wɔlaa təwayawaya.

¹⁵ Mpuyvɛ Isə təma Nowee sɪ: ¹⁶ Nyana nyá alɪ na nyá pəyalaa na nyá poolaa í lu atakaa pəɲɔlyu taa. ¹⁷ Na ń kpenna wontunaa ntɪ tə təna. Pə krayav tɔla na sumasi na atə nyamanyamanaa təna tɔ, tɛ lɔlɪ na tɛ huki na tɛ yá tetv tɔ. ¹⁸⁻¹⁹ Ilena Nowee-wɛ na wontu təna pá lu atakaa pəɲɔlyu taa.

²⁰ Ḿpóyó Nowee ɲmá Tacaa ke kətaya tɔlate, ilena í ləsi wontu təna ntɪ tə mɔna kətaya lapv tɔ na sumasi nsi sɪ mɔna kətaya lapv tɔ sɪ təna sɪ taa ké kulɪm kulɪm isu tə piitimnaa wɛɛ tɔ na í lá Tacaa ke kətaya ɲka kəkɔ lusa ka təna tɔ. ²¹ Tacaa nu kətaya ɲke ka səsəɲ na ɪ laɲɛ hɛɛ na í tó sɪ: Ma kaa tasa tetv ke mpusi təɲsuyv ke yɔlv isayətv tɔ isu maa lapv tɔ, na ma kaa tasa weesuɲu nyəm tənaya wakələv. Mpi tɔ, yɔlv ləmayasəɛ ké isayəɛ ke hatoo ɪ həɔv tɛɛ ké.

²² Tuutu na kumtv, watv na haɲaya, lɔɲɛ na yoluma, ilim na ahoo pə kaa yele lapv haləna antulinya polo na í kulɪ.

9

Nowee na Iso pa nɔɔ pɛɛlvɔv

¹ M'p'ɔy'ɔ Iso koola Nowee na i piya ke kɔpantɔ sɪ: I lɔli na i huki na i s'ɔ tɛtɔ.
² Ma t'ɔ mɛ niŋ taa kɛ wontunaa tɛnaɔa, paa atɛ nyɛntɔ, na sumasi, na tiina, na atɛ nyamanyamanaa. Pɛ t'ɔ kɛ wontu nti tu wɛɛna mɛ sɔɔntɔ ke sɔsɔm. ³ I pɛsɛɣi na i t'ɔɔ wontunaa m'pɛ isɪ i t'ɔkɔvɔ kɔnyɔnyɔm t'ɔ. ⁴ Ama kɔlvɔmtɔ kɛ sɪ ye i caa k'pɛntɛ ke t'ɔɔv, i lɛntɪ na calɛm lu na p'ɛc'ɔ. M'pɪ t'ɔ, calɛm taa kɛ weesuɣu wɛɛ. ⁵ Ye wei i k'ɔwa yɔlv, maa lɛɛti p'ɔntɔ, paa yɔlv paa wontuɣu.

⁶ Ye nɔɔlv k'ɔwa i t'ɔɔntɔlɛ,
 yɔlv t'ɔt'ɔ k'ɔna p'ɔntɔ.

M'pɪ t'ɔ, Iso ŋm'ɔ yɔlv kɛ isɪ i mayamaya i wɛɛ t'ɔ.

⁷ Mɛ mu lɔli na i huki na i y'ɔ tɛtɔ t'ɔna taa.

⁸ M'p'ɔy'ɔ Iso tasa Nowee na i p'ɔyalaa ke heeluyɔ sɪ: ⁹ M'ɔ na-mɛ tu pɛɛli nɔɔ na k'ɔ wɛɛ m'p'ɔ hal'ɛna mɛ lɔlvɔv ny'ɔma ke mɛ waali. ¹⁰ Na p'ɛ k'pɛnna wontu t'ɔna nti t'ɔ l'ɪ atakaa p'ɔɔlvɔv taa t'ɔ. ¹¹ Ma sukɪ ma nɔɔ sɪ ma kaa tasa weesuɣu nyɛm k'pɪisuyɔ ke tɛtɔ t'ɔ na lɔm. P'ɛc'ɔ lɔm k'ɔw'ɔɔsɛm m'pɪ p'ɛ kaa tasa k'ɔntɛ na p'ɛ wak'ɛli tɛtɔ. ¹²⁻¹³ Iɛna Iso tasa sɪ: Ma t'ɔvɪ kaɣalɔ na i h'ɔl'ɔɣi tam t'ɔ kɛ nɔɔv ŋka m'ɔ na-mɛ na weesuɣu nyɛm t'ɔna na mɛ waali lɔlvɔv ny'ɔma t'ɔ pɛɛlaa t'ɔ. ¹⁴ M'ɔ k'ɔma na m'ɔ k'pɛyɛla ŋm'ɔntɔ ke is'ɔtaa, kaɣalɔ ka kaɣa kɛ, ¹⁵ iɛna p'ɛ t'ɔsɪ-m nɔɔv ŋka ma sɪ mɛ na weesuɣu nyɛm t'ɔna sɪ lɔm k'ɔw'ɔɔsɛm m'pɪ p'ɛ kaa tasa k'ɔntɛ na p'ɛ k'pɪisi weesuɣu nyɛm. ¹⁶ Is'ɔt'ɔnɔv taa kɛ kaɣalɔ k'ɔ kaɣa, na m'ɔ ny'ɛna-i iɛ p'ɛ t'ɔsɪ-m nɔɔv ŋka ma sɪ weesuɣu nyɛm t'ɔna t'ɔ. ¹⁷ M'pɪ p'ɛ h'ɔl'ɔvɪ nɔɔv ŋka ma sɪ-wɪ t'ɔɔlɛ.

Nowee na i p'ɔyalaa pa t'ɔm

¹⁸ Nowee na i p'ɔyalaa m'pɪ pa lu atakaa p'ɔɔlvɔv taa t'ɔɔlɛ Sem na Kam na Yɛfɛtɛ. Kam iɛ i lɔl'ɛna Kanaaŋ. ¹⁹ Nowee piya m'pɛ pa piitim hukina antulinya t'ɔna.

²⁰ M'p'ɔy'ɔ Nowee nika tɛtɔ halɛm na i caali lɛsɛŋnaa s'ɔv. ²¹ Iɛna i ny'ɔ p'ɛ sɔlvɔm na p'ɛ k'ɔ-i na i w'ɔɔsɪ i wontu na p'ɛ yeɛ-i tapakpɛtɛ ke cok'ɛle taa. ²² M'p'ɔvɔlɛ Kanaaŋ caa Kam na wa i caa tapakpɛtɛ, na i ny'ɛni, iɛna i polo na i t'ɔyasɪ i taalvnaa ke awalɪ. ²³ Ntɛna Sem na Yɛfɛtɛ p'ɔ k'paya k'pɪ na p'ɔ h'ɔɔlvɪ-i na p'ɔ t'ɔna waali waali na p'ɔ takɪ pa caa. Iɛ pa ta na i tapakpɛtɛ. M'pɪ t'ɔ, waali waali kɛ pa t'ɔmnaa. ²⁴ Nowee sɔlvɔm k'ɔma na p'ɛ c'ɛ i isɛnt'ɔ na i nu nti i p'ɔyalɔ s'ɛk'pɛlu ny'ɛŋ Kam lapa t'ɔ. ²⁵ Iɛna i t'ɔ sɪ:

M'p'ɔsɪ i t'ɔŋ Kam p'ɔyalɔ Kanaaŋ
 na p'ɛ lapɪ-i i taalvnaa yom t'ɛk'papa.

²⁶ Ma sama Sem Iso Tacaɔ.

P'ɛ la Kanaaŋ ke Sem-wɛ pa yom.

²⁷ Iso i wal'ɛsɪ Yɛfɛtɛ t'ɔhikile,
 na i caya Sem t'ɛ,

na p'ɛ l'ɔ Kanaaŋ ke pa yom.

²⁸ P'ɔsɪ ŋm'ɔnɔv na nuɔvwa na nule na naanvwa (350) kɛ Nowee tasa t'ɔɔv ke lɔm waasvɔv waali. ²⁹ I p'ɔsɪ t'ɔna yoosa nas'ɛnaasa na nuɔvwa na nule na naanvwa (950) iɛna i sɪ.

10

Nowee p'ɔyalaa lɔlvɔv ny'ɔma

¹ Nowee piya Sem na Kam na Yɛfɛtɛ pa lɔla piya m'paya lɔm waasvɔv waali t'ɔ pa h'ɛla nt'ɔ.

² Yefete ílé í piya ntó. Komεε, na Makóki, na Matayi, na Yafañ, na Tupaali, na Meseki, na Tilaa. ³ Komεε ílé í piya nté Asəkənaasi, na Lifa, na Tokaama. ⁴ Yafañ piya nté, Iliisa, na Taasi, na Kitim, na Lutanim. ⁵ Mpe iní pa hukina tetu nti lóm cəənaa tó tó taa isu tó naakuyu-we na paa wei na í nsəmle na í lóbyu tó.

⁶ Kam ílé í piya nté Kusi, na Misilayim, na Puti na Kanaañ. ⁷ Kusi piya nté Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma piya nté, Sapa, na Tetañ. ⁸ Kusi lóləna tətəyó Nimloti, iní í caaləna tetu naa ke təyó. ⁹ Taca sən-í ké na í pəsi yellaa taa yellu. Pə tó ké pa tukaya ituule ke waatu iní si: Taca í yele na í pəsi yellaa taa yellu isu Nimloti. ¹⁰ Acalεε wena a tó Nimloti təyó kawulaya təyole Papəeli, na Ilekí, na Akatí, na Kaləne ke Papiloni tetu taa. ¹¹ Tetu nti tó taa ké í luwa na í polo Asilii na í ηmá Ninifi, na Lehopoti-Hiili, na Kela, ¹² na Lesañ ke Ninifi na Kela ícate səsəle pa heku.

¹³ Misilayim ná lóləna nteye Luti nyóma, na Anem nyóma, na Lehapi nyóma, na Nafutu nyóma, ¹⁴ na Patəbəsí nyóma, na Kasulu nyóma, na Kafətəo nyóma. Tənaɣa Filiisi nyóma ná luwa.

¹⁵ Kanaañ ílé í kancaalaya pəyaya nté Sitəñ na naale nyəñ nté Heti, ¹⁶ na í lóbyu nyóma tətəyole Yepusi nyóma, na Amolii nyóma, na Kilikasí nyóma, ¹⁷ na Hifi nyóma, na Aləki nyóma na Sini nyóma, ¹⁸ na Aləfatí nyóma, na Semalii nyóma, na Hamatí nyóma. Pə waali ké Kanaañ lóləñ nyóma ná yawa. ¹⁹ Na pa tetu toosi nté pə krayaw Sitəñ ke Keelaa kəñkəñ taa na pə polo Sətəm na Kəməo na Atəma na Sepoyim haləna Lesa. ²⁰ Kam iní í piya nté, na pə keesəna isu pa lóləñ na pa nsəma na pa tetu na pa piitimnaa.

²¹ Yefete pa taalu Sem ílé í lóla piya tətó na kúlóm inəyole Ipeε na í lóləñ nyóma caa. ²² I piya mpeyele Ilam, na Asuu, na Aləpasatí, na Luti, na Alam. ²³ Alam ílé í piya nte, Usi, na Huuli, na Ketεε, na Maci. ²⁴ Aləpasatí ná lóla Sela na ílé í lóla Ipeε. ²⁵ Ipeε ná lóla piya naaleye, kancaalaya nyəñka hətε nté Pelekí, yaw ke pa yaa mpv na pa té taa. Mpi tó, waatu inəyi antulinya piitimnaa yawa. Ílé í neu hətε nté Yəkətəñ. ²⁶ Yəkətəñ ná lóləna Aləmotatí, na Selefí, na Hasamafeti, na Yela, ²⁷ na Hatolam, na Wusaali, na Tikəla, ²⁸ na Opalí, na Apimayeli, na Sapa, ²⁹ na Ofii, na Hafila, na Yopari. Yəkətəñ piya nté pa tənaya mpv. ³⁰ Pa təcayale nté pə krayaw Mesa na pulasí həyólbyu ηku pa yaa sí Sefaa tó na ilim təlule tó. ³¹ Sem iní í piya nté na pə keesəna pa lóləñ na pa nsəma na pa tetu na pa piitimnaa.

³² Nowee piya lóləñ nté na pə keesəna pa lóləñ loosi, na pa piitim na mpe iní pa taa ké piitimnaa luwa na pá yá antulinya taa ké lóm waásbyu waali.

11

Papəeli ate na isə kutuluɣu anaam ηmav

¹ Waatu iní í taa yəlaa təna yəyətaya nsəmle kúlómtəle. ² Ilena pá lu ilim təlule tó na pá tala Papiloni tətəkəle səsəle taa na pá siki təna. ³ Mpyole pa heela təma sí: I kəo na tó loo pilikinaa na tó wə-wεye kəkə. Ilena pá lana pilikinaa ke pεε lonte na pá lana kaaloo ké somtu lonte. ⁴ Na pá tasa yəyətbyu sí: I kəo na tó ηmá ate na isə kutuluɣu anaam na kó yoosina isətənyu na tá hətε yaa. Iε tə kaa tasa yaw ke yem ké tetu təna taa.

⁵ Mpyole Taca tiiwa sí í naaki ícate na ate na isə kutuluɣu ηku yəlaa piya ηmawa tó. ⁶ Ilena Taca tó sí: I nawa, pa təna isəntə pa ké yəlaa kúlómaa ké, na pa kaa nsəmle kúlómtəle. Pa caalbyu isəntə tó puləpu kaa kayatí-wεye mpi paa həkə sí pa lakí tó pə taa. ⁷ Iε maa tii na ma liyiti pa nsəmle na pá taa nukí təma kuyəyətbyu. ⁸ Ntəna Taca yasí-wεye antulinya təna taa na pá yele pa ícate ηmav. ⁹ Mpv pə yelina na pá ha ícate nteye hətε sí Papəeli. Mpi tó, tənaya Taca liyita yəlaa nsəmle, na í yasí-wεye antulinya təna taa.

Sem lɔlɔyɔ nyɔma

¹⁰ Sem lɔlɔyɔ nyɔma hɛla ntɔ cɛnɛ. I lɔlɔyɔ pusɩ nunɔwa (100) nyɛŋka taa, lɔm waasɔyɔ waali pɛnaya naale nyɛŋka taa kɛ i lɔla Alɛpasati. ¹¹ Alɛpasati lɔlɔyɔ waali i tɔɔ pusɩ nasɛle na nunɔwa (500) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹² Alɛpasati pusɩ lapa hiu na naanɔwa na kakpasɩ ilena i lɔli Sela. ¹³ Sela lɔlɔyɔ waali i tɔɔ pusɩ nasɛle na tooso (403) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁴ Sela pusɩ lapa hiu na naanɔwa ilena i lɔli Iɛɛ. ¹⁵ Iɛɛ lɔlɔyɔ waali i tɔɔ pusɩ nasɛle na tooso (403) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁶ Iɛɛ pusɩ lapa hiu na naanɔwa na liyiti ilena i lɔli Peleki. ¹⁷ Peleki lɔlɔyɔ waali Iɛɛ tɔɔ pusɩ nasɛle na hiu na naanɔwa (430) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

¹⁸ Peleki pusɩ lapa hiu na naanɔwa kɛ ilena i lɔli Leu. ¹⁹ Leu lɔlɔyɔ waali i tɔɔ pusɩ pɔɔlayafɛi ŋmɔnɔyɔ na naanɔwa (209) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁰ Leu pusɩ lapa hiu na naanɔwa na naale kɛ ilena i lɔli Selu. ²¹ Selu lɔlɔyɔ waali Leu tɔɔ pusɩ ŋmɔnɔyɔ na naatosompɔɔlaya (207) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²² Selu pusɩ lapa hiu na naanɔwa ilena i lɔli Nahoo. ²³ Nahoo lɔlɔyɔ waali i tɔɔ pusɩ ŋmɔnɔyɔ (200) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁴ Nahoo pusɩ lapa pɔɔlayafɛi hiu na naanɔwa kɛ ilena i lɔli Tela. ²⁵ Tela lɔlɔyɔ waali Nahoo tɔɔ pusɩ pɔɔlayafɛi nunɔwa na hiu (119) na si taa kɛ i tasa apalɔpiya na alɔpiya ke lɔlɔyɔ.

²⁶ Tela pusɩ lapa nutoso na naanɔwa kɛ ilena i lɔli Apɛlam na Nahoo na Halan.

²⁷ Tela lɔlɔyɔ nyɔma hɛla ntɔ cɛnɛ. I lɔla Apɛlam, na Nahoo, na Halan. Ilena Halan nɔɔ lɔli Lɔɔti. ²⁸ Ama Halan nɔ sɛpa Uu icate taa timpi pa lɔla-i tɔɔ Papiloni tetɔ taa na i caa Tela ta sɛta. ²⁹ Ilena Apɛlam nɔɔ kpaya Salai, na Nahoo nɔɔ kpaya Isika caa Halan pɛelɔ Milika. ³⁰ Salai ilɛ i ka kɛ kaalɔlaya kɛ i fɛi pɔyaya.

³¹ Mɔyɔ Tela kpaya i pɔyalɔ Apɛlam na i saali Lɔɔti na i poolu Salai na pɔ lu Uu ke Papiloni si pa puki Kanaan tetɔ taa. Pa tala Halan icate taa ilena pɔ caya tɛna. ³² Tela pusɩ tɛna yoosa ŋmɔnɔyɔ na kakpasɩ (205) ilena i si tɛna.

APɛLAHAM TɔM**12***Apɛlam luw ke i tetɔ taa*

¹ Mɔyɔ kɔyakɔ nakɔli Tacaa heela Apɛlam si: Lu nyɔ tetɔ taa kɛ nyɔ nyɔma heku ke nyɔ caa tɔyaya taa, na ŋ polo tetɔ nti maa hɔli-ŋ tɔ tɔ taa. ² Maa yelee na nyɔ piitim la sɛsɛm na mɔ kooli-ŋ kɔpantɔ, na nyɔ hɛte yaa, na ŋ pɛsi kɔpantɔ tiipiiu. ³ Maa kooli kɔpantɔ ke nyɔ kɔpantɔ koollaa na ma sukɩ mpusi kɛ mpa pɛle paa sukɩ-ŋ mpusi tɔ. Nyɔ tɔɔ kɛ ate piitimnaa kɔ hiki nyɔleleŋ na pɔ kooli-wɛye koolee kɔpana.

⁴⁻⁵ Mɔyɔle Apɛlam kpaya i alɔ Salai na i taalɔ pɔyaya Lɔɔti na i wɛnaw tɛna na i tɛmlɛ nyɔma mpa i hika Halan tɔ na i lu tɛna isɩ Tacaa ka heeluyɔ-i tɔ na i tɛ Kanaan tetɔ taa.

Apɛlam pola Kanaan na Icipiti pɔ tetɔnaa taa

Waatɔ inɩ i pusɩ ka wɛ nutoso na naanɔwa na kakpasɩ. I tapa tetɔ nti ilena ⁶ i faya tɔ taa na i polo Molee tɩŋ sɛsɛŋ tɛɛ kɛ timpi pa yaa si Sikem tɔ. Waatɔ inɩ Kanaan nyɔma kɔ wɛnna hɔɔlɔyɔ ŋku ku taa.

ΙΣΕΥΕΛΙ ΝΥΘΜΑ ΛΙΥ ΤΩΜ ΤΑΚΕΛΑΥΑ Κυτυλυτ

Takelaya kane ka hete huləyəna isəna Iso ləsa ι yəlaa ke Icipiti yomle taa tə. Toma səsəna ke ι ləsəna-we, n a í lá kəkəlo nyəmnaa na piti təma. Mpyóy ι tana-weye tetu kypantu taa. Haləna í cəla ι yulu Moisi ke kusəsutu ke naanəwa ké wulaya tetu taa. Si pá tákı-tı na pé hólı si pa səla pa caa Iso wei ι ləsa-weye yomle taa tə.

Isəna pa fayə Luu takelaya tə:

Iso kpawa Moisi ke Iseyeli nyəma tiikilu, na Icipiti nyəma yele-we si pá tē, titite 1:1-15:21

Iseyeli nyəma tapə wulaya tetu taa, Iso kentuyu ke pa tə, titite 15:22-18:27

Iso na ι yəlaa Iseyeli nyəma pa nəyə pəeləyυ ke Holəpυ wulaya tetu taa, na kusəsutu naanəwa, titite 19-24

Iso hula Moisi ke cokəle sikuyu, titite 25-31

Iseyeli nyəma luŋuyu ke naule na Iso pááná, titite 32-34

Iso cayale ke cokəle taa, titite 35-40

ISO LƏSƏYI ΙΣΕΥΕΛΙ ΝΥΘΜΑ ΚΕ ΙCIPITI ΤΕΤΥ ΤΑΑ

Iseyeli nyəma yomle təyən ke Icipiti

¹ Yakəpυ wei pa cuyusaa si Iseyeli tə, í na ι pəyalaa mpa pa pola Icipiti ke cayalətu tə, pa ləluŋ loosi na pa həla ntə. ² Lupəŋ, na Simiyəŋ, na Lefi, na Yuta, na ³ Isakaa, na Sapuləŋ, na Pəncaməe, ⁴ na Tan, na Nəfətali, na Kati, na Asee. ⁵ Yakəpυ pəyalaa na ι saalənaa mpe pa təna paa we yulənyəŋ nutoso na naanəwa (70) ké. Ie ι pəyalə ləlu Yosəefυ ná laala-weye Icipiti ke pote. ⁶ Pə waalí ké Yosəefυ na ι taalənaa mpa paa pola Icipiti tə pa səpa pa təna. ⁷ Paa na mpu Iseyeli nyəma mpe pa hukə teu təyomyom na pá sú tetu na pa toŋ feina saala.

⁸ Mpyóy wuləw kufalə nəyələ ná təyə kawulaya. Ama ílé ι ta nyi Yosəefυ. ⁹ Ntəna í koti ι yəlaa na í tə-we si: I nyəni, Iseyeli nyəma kəla-tuyυ samaa na toŋ, pa we-tuyυ asola ké. ¹⁰ Mpu tə, pə wee si tə pəkı yaasi wei tu pasəna-we tə. Pé taa kə na pá yoosi tá na tá kolontunaa na mpe pá sēna pa tə na pá kəli-tu. Ilena pá se na pá tē.

¹¹ Tənayalə Icipiti nyəma təwa Iseyeli nyəma ke yomle təma wahala nyəna. Na pá kpa a feŋlaa na pəle pá tuyυ-weye-yē. Halı Iseyeli nyəma mpe pa ηmana acaləe wena pa yaa si Pitom na Lamsəsi tə. Tənayə Icipiti wuləw^a sukı ι wontu. ¹² Paa na pa təma anəyi mpu tə, pa təŋna hukuyu ké na pá suyı tetu. Ilena Icipiti nyəma tē náá suukəna-weye səsəm. ¹³⁻¹⁴ Mpyóy pa tu-weye yomle təma. Ilena pəle pá lu pa təyi luyυ. Mpi tə, cuyυ ke pa casayə na pá ηmaakı pilikinaa, na pá lakı tawa təma təna. Pa tukayə-weye-yēyē mpyóy na mūsəŋ.

Icipiti wuləw kuyυ ke Iseyeli nyəma piya

¹⁵ Həpəla nyəma ka wena alaa lələsəlaa ke naaləyē. Pa yaa ləlu si Sifəla na ləlu si Puwa. Mpuylə Icipiti wuləw yaa-we na í heeli-we si: ¹⁶ I feŋiyi Həpəla alaa təlulle na í kuyi apaləpiya ke saav taa ké kpakpaa. Ama í yeki aləpiya.

¹⁷ Lələsəlaa mpe pəle pa nyanayana Iso. Ilena pá kisi wuləw təm nti. Ie pa ta kv apaləpiya. ¹⁸ Tənayalə wuləw yaa-we na í pəəsi-we si: Pepe tə ké u kuyi

^a **1:11** Icipiti wuləw: Pa yaakuyυ si Icipiti wuləw tə pə tayə hətē. Pə hūwēe nté si Icipiti wuləw na pəle pa təm taa. Pə tə ké pə wee si táá tó si wuləw yaa Icipiti wuləw.

apalupiya mpe? ¹⁹ Ntēna lūlēsēlaa mpe si: Hepēla alaa fayana Icipiti nyóma ke yoo. Pa apalutu wē sǎǎntu. Pa lūlǎgi pa piya ké na pǎcǎ tǎá taku.

²⁰⁻²¹ Mǎpǎyú Isǎ koola lūlēsēlaa mpeye kǎpantú, na í lá na pa piitim tayali. Mpi tǎ, pa nyanayana-i tǎ pǎ tǎǎ. Uēna lseyeli nyóma náá hukiyi na pá nyǎǎki tonj.

²² Mǎpǎyú Icipiti wulav tǎwa Icipiti nyóma tǎna si: Ye Hepēla alv lūla apalupǎyaya í tǎnsi-keye Nili pǎǎǎ lǎm. Ama í yeki alupiya.

2

Moisi lūlvǎv na í pǎcaatv

¹ Mǎpǎyú Lefii tǎ nǎǎǎv í kǎpaya Lefii alv nǎǎǎv. ² Uēna alv uní í lá teu na í lūli apalupǎyaya. Ka lapa-i teu ke sǎsǎm. Uēna í mayasi-keye ŋmesuvu ke isǎtǎnaa tooso. ³ I nawa si í kaa pǎsi na í ŋmesi-ke, uēna í caa kowusaya na í taa-keye kaaloo, na tǎyǎ nakuli kv cǎlǎm si lǎm í taa svv. Mǎpǎyú í husa pǎyaya ke pǎ taa na í pona kowusaya ŋke na í su pǎǎǎ taa, ké kutenj luyú tee, ké sǎsǎncaasi taa. ⁴ Na pǎyaya ŋke ka kǎǎǎ sǎǎǎ tǎálǎm tǎǎ si í naaki mpi í neu kǎ tēna tǎ.

⁵ Pǎ pamna Icipiti wulav pǎelǎ tii lǎm sǎv, na í taapalaa su-i na pǎle pá mǎlǎǎǎ kutenj. Uē Icipiti wulav pǎelǎ loosa kowusaya nté sǎsǎncaasi tee ké lǎm taa. Uēna í tili í yomaa taa lǎlv si í polo í kǎpaya. ⁶ I kulaa ile í mayana apalupǎyaya nté na kǎ wiiki. Ka tǎm lapa-i pǎtǎtǎle uēna í pǎsǎna si: Cǎne uní, Hepēla nyóma pǎyaya ké.

⁷ Ka kǎǎǎ ka sǎǎǎ tǎna, tǎnaya í nǎǎǎ tǎkǎv si: N caa si má polo má pǎeki-ŋ Hepēla alv wei í kǎ mǎsǎsi-ké tǎ? ⁸ Ntēna pǎelǎ uní í cǎ si: Polo.

Kǎǎǎ tee wa uēna í kǎna ahǎlv m uní í too kvlvlv. ⁹ Mǎpǎyú Icipiti wulav pǎelǎ tǎma alv uní si: Kǎpaya pǎyaya kǎne na ŋ mǎsǎsi-m- ke, maa felí-ŋ.

Uēna toto kǎpaya-ke na í tǎǎ-ke.

¹⁰ Pǎyaya kǎma na kǎ cé hǎte uēna ka too pona-ke na í cǎle-keye Icipiti wulav pǎelǎ na kǎ cǎya í kinj isu ka too kvlvlv. Ntēna ílé í ha-keye hǎte si, Moisi. Lǎm apalv ke pa yaa mpv na pa té taa. Mpi tǎ, lǎm taa ké í lǎsa-i.

Moisi sewa na í pote ke Matiyanj tetv taa

¹¹ Moisi lapa sǎsǎ uēna kvyakv nakuli í polo si í naaki í nyóma Hepēla nyóma. Na í nawa tǎtǎǎǎ wahala tǎma wena Icipiti nyóma tǎkǎya-we tǎ. Halǎna í ná tǎtǎǎǎ Icipiti tǎ nǎǎǎv í kvǎǎ Hepēla tǎ. ¹² I caa isē ke í taa na í waali í ta na nǎǎǎv, uēna í kǎ Icipiti tǎ na í ŋmesi-i kanyǎǎ tee. ¹³ Tev fema na í mǎli, uēna í mayana Hepēla nyóma na pá makí tǎmaya pa taa pa tike. I lola-we uēna í pǎǎsi mǎsvntu si: Pepe tǎǎ ké n lakí nyǎ tǎtv ke nyǎmǎǎ ke mpv? ¹⁴ Mpǎyǎle ílé í pǎsǎna-i si: Awe kǎra-ŋ tǎ wulav yaa tǎ tǎm hvlv ye? N caa si n kv-m isu n kvǎǎ Icipiti tǎ tǎ yee?

Moisi cǎkǎnaa si yǎlaa nyǎmǎ-ti uēna sǎǎǎntu kǎra-i. ¹⁵ Icipiti wulav mayamaya ná nu mpv na ílé í tǎǎna pǎekǎyǎ si í lǎsǎǎǎ í luyú tee. Ntēna Moisi svv nyutu na í polo Matiyanj tetv taa ké cǎǎsvv. I tala tǎna uēna í cǎya lǎkǎ nǎǎǎv í nǎǎǎ.

¹⁶ Kǎtǎlv nǎǎǎv í ka we tǎna na pá yaaki-i si, Yetulo. I wena pǎelaa naatosompǎǎlaya. Mǎpǎyú pǎelaa mpe pa pola lǎm luyú si pa suuliyi pǎlona na pa caa tǎla nyǎǎ. ¹⁷ Pǎ tasaa ile, tiikilaa napǎli pa kǎmayale na pá tǎǎǎi-we. Moisi ná mpv uēna í sēna pǎelaa mpe pa tǎǎ, na pa kalǎkv nyǎǎ. ¹⁸ Pa mǎla tǎyaya uēna pa caa pǎǎsi-we si: Isǎnaya pǎ lapa na sǎǎǎ í kǎǎ lǎǎ ke mpv? ¹⁹ Ntēna pá cǎ-i si: Icipiti tǎ nǎǎǎv í waasǎna-tv. Halǎna í lu tǎ kalǎkv ke lǎm na kǎ nyǎǎ. ²⁰ Kelēna pa caa nǎǎǎ tǎkǎv si: Na apalv uní í we le? I tǎ svvna-i tǎyaya suwe? Tǎv, í polo na í yaa-i na í kǎǎ na tǎ na-i tǎ tǎǎ.

²¹ Mǎpǎyú Moisi tisaa na í cǎya apalv uní í te. Halǎna ílé í ha-i í pǎelǎ Sefola na í lá alv. ²² Alv uní í lapa teu, uēna í lūli apalupǎyaya na ka caa ha-keye hǎte si Kǎesǎm. Macǎǎsaa ké pǎle pa yaa mpv na pa té taa.

Isə lapa Moisi ke Iseyeli nyəma waasvlu

²³ Mpróyú pə taŋa səsəm, ɔlena Icipiti wulav sí. Yomle nuwa Iseyeli nyəma ɔlena pá wiiki na pá tekiyi Isə si í waasi-we na ílé i nu. ²⁴ Na í təəsɪ nəyɔ ŋka i ka si pa caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu tə ka təə. ²⁵ Na í nyəni Iseyeli nyəma na í paasəna pa təm.

3

¹ Waatu ɔni tə na Moisi náá təŋna i yəti Matiyən kətɔlv Yetulo təla tiikuyu. Mpróyú kuyaku nakvli i tiikaa na í tala Isə puyv ŋku pa yaa si Holəpu təyɔ wulaya tetv waali. ² Tənaɣa Tacaa tillu lu i təə ké tiika kuləpaya ŋka ka muyi kəkə tə ka taa. I paasəna teu, ɔlena í ná si kəkə muyi yáá. Ama tiika mayamaya u nyaki. ³ Ntəna í tó i taa si i ká kɔtəna teu na í ná piti təm nti si isənaya pə lapa na kəkə muyi tiika na kaa nyaki. ⁴ Isə nawa si i caa kɔtənav, ɔlena í yaa kəkə ŋke ka taa si: Moisi Moisi. Na Moisi cə si: Ma nuwa. ⁵ Mpuɣule Isə təma-i si: Taa kɔtəna tiika ŋke yoo. Wəyəsɪ nyá ntankpala. Mpi tə, Isə tetv təə ké n səŋa mpv. ⁶ Mayale nyá caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə.

Səyəntv kpa Moisi, ɔlena í takɪ i isentəə si í taa na Isə. ⁷ Ntəna Isə tə si: Ma nawa isəna ma yəlaa təkɪ konyəŋ ke Icipiti tə. Pəyəle ma nuwa wula nna pa ŋmakəllaa tuyv-we tə. Ma nyəmə pá wahalanaa təə. ⁸ Pə təə ké ma tiiwa si ma ceki-weye Icipiti nyəma niŋ taa, na má pona-weye tetv kɔpantv nti tə walaa na təyənaya na kɔpantv təna təla yem təhə tə tə taa. Kanaaŋ nyəma, na Hiti nyəma, na Amolii nyəma, na Filiisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yəpusi nyəma, pa caɣana tə taa. ⁹ Ma nuwa Iseyeli nyəma wula, pəyele ma nawa yaasi wei Icipiti nyəma ŋmakələyənawe tə. ¹⁰ Mpv tə, ma tiliyi-ŋ Icipiti wulav tē si n polo na n ləsɪ ma yəlaa Iseyeli nyəma ke Icipiti taa.

Isə hvləyi i təyi Moisi

¹¹ Mpuɣule Moisi cəwa Isə si: Mayale awe na halɪ máá puki Icipiti wulav kin si ma ləsəyi Iseyeli nyəma ke Icipiti taa? ¹² Kələna Isə si: Maa wee nyá waali. Na mpi n ká nyəna si má tiliyina-ŋ təyəle si, n ká ləsɪ Iseyeli nyəma ke Icipiti na nyana-we í kəə na í sɛɛ-m puyv kɔnɛ kv təə cəne. ¹³ Ntəna Moisi si: Pə we teu, ye ma polaa na má mayana-we, na má heeli-we si pa caanaa Isə tilina-m pa waali. Ie paa pəəsɪ-m nyá hətɛ, ɔlena má cə-we suwe?

¹⁴ Mpuɣule Isə cə-i si: Ma hətɛ nté Mawetam. Mpv tə, n polaa ɔle n heeli-we si: Tamwɛɛlv tilina-m mə waali. ¹⁵ Na n cuyusi si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə Tacaa tilina-m mə waali. Ma hətɛ nté, haləna antulinya polo na í kvli. Hətɛ ntɛye yəlaa ká yaaki-m paa waatu wei. ¹⁶ Təv, polo pənentaa na n kotɪ Iseyeli səsaa na n heeli-we si: Mə caanaa caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə Tacaa lu ma təə na í heeli-m si i na-me na i nyəma isəna pa ŋmakələyi-me tə. ¹⁷ Na i tó i taa si i ləsəyi-meɣe wahala tetv taa cəne na í pona-meɣe Kanaaŋ nyəma, na Hiti nyəma, na Amolii nyəma, na Filiisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yəpusi nyəma pa tetv taa, timpi təyənaya na kɔpantv təna təla yem təhə tə. ¹⁸ Ye pa nu mpv paa mu-təyi. ɔlena n kpaɣa-we na í polo í mayana Icipiti wulav na í heeli-i si Hepəla nyəma tá, tá Isə Tacaa lu tá təə. Mpv tə, hatuyv mpaav na tē polo wulaya tetv taa na tē lapɪ-i kətasi. Pu mayana isu kuyɛɛŋ tooso təntɛ. ¹⁹ Ma nyəmə si ye pə ta haŋ wulav i kaa yelemə na í tɛɛ. ²⁰ Pə təə ké maa hə Icipiti nyəma ŋkpaŋ na yaasinaa mpa too pa ta nata tə na halɪ wulav təyənɪ-meɣe kətəyənɪ na í tɛɛ. ²¹ Halɪ má yelemə na Icipiti nyəma la-meɣe kɔpantv na í taa lu niŋ kakpasɪ. ²² Paa Iseyeli alv wei i ká sələmɪ Icipiti alaa mpa pa ké i asəmaa na i cəlv nyəma təyɔ nyəyətɪv kɔpantv wontu, na wola nyəntv, na wontu kususuu, na í tó mə piya təə. Mpróyú í ká səsəna Icipiti nyəma ke konyəŋ.

4

Isò hùláyí i toŋ ke Moisi

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Moisi p̀ẁsa Isò Tacaa si: Na ye isu Iseyeli nyóma ta tona ma tòm na pá kisi-m nunav na pá t- m si Tacaa ta lu ma tɔ́ ké tiili se? ² Ntɛna Tacaa tɔ́m- i si: Pepeye n tɔ́ka nyá nin taa? M̀p̀r̀ỳg̀le si: Kpátóyó. ³ Kelɛna Isò si: Pɛti- kuyɔ aɛ. Moisi pɛta- ku, ɛna kú p̀s̀i tɔ́m. Tɛnaya i ŋmaawa tɛyayav. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa heela- i si: Siisi na n̄ kra i suka taa.

Moisi siisaa na i kra tɔ́m in̄i tɛcav, ɛna tɔ́m tayan̄i kpátóyó ke p̀s̀yɔv ke i nin taa. ⁵ ɛna Isò si: M̀p̀i n̄ ká hùlɛna Iseyeli nyóma si pa caanaa Apɛlaham na Isaaka na Yakɔv pa Isò Tacaa má ma lu nyá tɔ́ tɔ́ɔlɛ. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Isò tasa Moisi ke heeluyɔ si: Nyɛki nyá nin ke nyá lan̄le taa ké nyá tɔ́ko tɛɛ.

Moisi nyɛka i nin ke mpv na í kus- i, ɛ i tuta tɔ́nuyɔ tɔ́ asilima kutɔŋ^a waasa i nin tɛnayaɛ na í sɛɛwa tɛhaii. ⁷ Kelɛna Isò si: Mɛlɛna nyá nin ke nyá lan̄le taa.

Moisi kɔma na í kus- i nin ɛ i mɛlaa keɛ tɔ́mamam isu i ka wɛv tɔ́. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀le Tacaa tɔ́ma si: Ye Iseyeli nyóma ta tona- ŋ, na n̄ kisi na n̄ la piti tɔ́mle kancaalaya nyɛntɛ na pá tá mv nyá tɔ́m. N̄ lapa naale nyɛntɛ tɛne isu pa mv- ti. ⁹ Ye p̀ kpeŋna piti tɔ́ma anɛ a naale na pá ká nyɔv na pá kisiyi nyá tɔ́m na paa nukɛna- ŋ, ɛ n̄ cosi Nili p̀yɔv lum na n̄ p̀li- wɛyi tɛv tɔ́ na p̀ p̀s̀i calɛm.

Isò kpawa Alɔŋ ke Moisi waali tv

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Moisi si: Pɛ kaa la, ma ta nyi yɔ́ɔtaya. Paa hatoo n caala- m yɔ́ɔtɛnav tɔ́ ma taa nyi yɔ́ɔtuyɔ. Paa na nɔ́nɔ́ isɛntɔ́ kulɔmtv ntɛyi, p̀ ta layasi.

¹¹ Kelɛna Isò nɔ́ɔ tɛkprav si: Pɛ taya ma tona yɔ́v ke nɔ́ɔ taa? Na ye ma nɔ́kaa ma lap- i kamumuka yaa ntam. Pɛyele má nɔ́kaa ma yele na í naaki yaa í yɔ́vumi. ¹² Mp̄v tɔ́, tɛɛ nɔ́nɔ́. Maa wɛɛ nyá waali na maa t́ nyá nɔ́ɔ taa ké tɔ́m pee wena n ká yɔ́ɔti tɔ́. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀le Moisi si: Hai, Tacaa, ma kra nyá yule, tili wei n caa tɔ́, yele ma tɔ́m.

¹⁴ Tɛnayaɛ Moisi tɔ́m lapa Tacaa ke p̀áná na í tɔ́m- i si: Nyá taalv Lefi tv Alɔŋ wɛɛ. Hal̄i ɛ́lɛ i tu luna ntɛɛ nyá sɛŋyɔv, na í loosa- ŋ i lan̄hulɔmle ká wɛɛ sɔ́ɔntv. ¹⁵ N ká telɛs- i nti nti i ká yɔ́ɔtɛyi tɔ́. Na máá wɛɛ mɛ waali na má hùlí- mɛɛ mɛ kulapɛ. ¹⁶ Nyá p̀sa isu Isò keɛ, na n̄ telɛsɛyi- i nti i ká heeliyi samaa na nyá nɔ́ɔ tɔ́. ¹⁷ Tɔ́ki nyá kpátóyó ke nyá nin taa na n̄ lakɛna- kuyɔv piti tɔ́ma.

Moisi mɔ́vɔv ke Iseyeli nyóma kin

¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Moisi mɛla i yɛti Yetulo cɔ́v na í heeli- i si: Ma mɛlɛyi Icipiti na má ná Iseyeli nyóma alaafɔya. Ntɛna ɛ́lɛ si p̀ wɛ teu, polo.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa heela Moisi ke Matiyan̄ tɛv taa tɛna si: Taa nyana Icipiti mɔ́vɔv. M̀p̀i tɔ́, mp̄a pa lukaya- ŋ kuyɔv tɔ́ pa sɛpa pa tɛna.

²⁰ ɛna Moisi cayasi i alv na i piya ke kraŋasi na pá tɛɛ Icipiti, na í tɔ́ka kpátóyó ŋku Isò ka heela- i si í kraɔa tɔ́ɔ i nin taa. ²¹ ɛna Tacaa tasa- i heeluyɔ si: Ma ha- ŋ toŋ si ye n tala Icipiti, n la piti tɔ́ma an̄i a tɛna na Icipiti wulav ná. Ama maa tv- i lan̄kpusɛŋ na i kaa yele Iseyeli nyóma na pá tɛɛ. ²² Na n̄ heeli- i si maya Isò Tacaa ké. Iseyeli nyóma wɛ ké isu ma apalv p̀yayɔ kancaalaya nyɛŋka. ²³ Timpi ma tɔ́ma si í yele ma kancaalaya p̀yayɔ na ká polo ká sɛɛ- m na í kisi tɔ́, p̀ tɔ́ ké maa kú in̄i i apalv p̀yayɔ kancaalaya nyɛŋka.

²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Moisi pa svv tiiliyi ahoo naali. ɛna Isò kpipi- i si i kuyɔ. ²⁵⁻²⁶ Tɛnayaɛ i alv Sefola kraɔa kpantanyaalvɔv na í pɛli p̀yayɔ hɛnnɔ́ɔ na í tokina- kɛɛ Moisi tɛɛ na í tɔ́ si: N ke- m calɛm apalv ké. Pɛlvɔv tɔ́m ke Sefola yɔ́ɔtɛna mp̄v. ɛna Isò yele Moisi.

^a 4:6 asilima kutɔŋ: M̀p̀i Lɛkra taa pa yaa si kutɔŋ kuvɛɛmuyɔ tɔ́ɔ pa yaa cɛne si tɔ́nuyɔ tɔ́ asilima kutɔŋ.

²⁷ Μρύγύ Ισῶ heela Alῶη si í sῶη Moisi ke wulaya tetu taa.

Alῶη teeḡa ilena í sulí i neu Moisi ke Ισῶ puḡu kin, na pá kpi tḡma na pá see tḡma. ²⁸ Na Moisi náá keesi-i tḡm nti Ισῶ heela-i na piti tḡma nna i ka hulá-i tḡ. ²⁹ Ntḡna pa naale pá tḡη tḡma na pá polo Icipiti na pá koti Iseyeli sḡsaa. ³⁰ Μρύγύ Alῶη keesa-wḡḡe nti nti Ισῶ ka heela Moisi tḡ, na pá lá piti tḡma aní na Iseyeli nyḡma ná. ³¹ Pele pa ná mpv, ilena pá tisi si Ισῶ lakḡna. Pa cekḡnaa si Ισῶ nawa pa konyḡntḡḡe ké na í kḡḡ si í waasi-wḡ. Ilena pá hḡnti-i atḡ na pá see-i.

5

Moisi na Alῶη pa pote ke Icipiti wulav té

¹ Pḡle pḡ waali ké Moisi na Alῶη pa pola Icipiti wulav té na pá heeli-i si: Iseyeli nyḡma ta, tá Ισῶ Tacaa si tḡ heeli-η si ní yele-tu na tḡ polo pooluη na tḡ lapí-i tḡmle pḡyaya nakḡli. ² Tḡnayale Icipiti wulav nḡḡḡ tḡkpav si: Aweḡe Ισῶ Tacaa ye? Ma ta nyi pḡntv. Ie ma fei si ma nukí i tḡm na má yele Iseyeli nyḡma si pá polo tiili.

³ Μπḡḡḡe Moisi na Alῶη pa cḡwa si: Hepḡla nyḡma tá, tá Ισῶ Tacaa luna tá tḡḡ na í heeli-tḡḡv mpv. Pḡ tḡḡ tḡ yele-tu na tḡ tḡ kuyeeη tooso na tḡ polo pooluη na tḡ lá kḡtasi. Ye pḡ taya mpv i ká kv-tu na kv-tḡη yaa yoou. ⁴ Μρύγύ wulav holina Moisi na Alῶη si: Me, pepe tḡḡ ké í tḡsḡḡi Iseyeli nyḡma si pá yele pa tḡma ye? Mu mḡli mḡ nyḡna taa. ⁵ Nḡḡḡḡ taa yḡlaa pane pa hukaa ké isu pa tḡma ka polo isentaa, ilena í caaki si í mḡηna-yḡḡe waali yeḡ?

Wahala tḡma sḡḡsvv

⁶ Kuyaku ηkuḡv Icipiti wulav heela Icipiti nyḡma mpa pa ké wahala tḡma feηlaa sḡsaa tḡ, na mpa pa ké feηlaa sḡkpema ke Iseyeli nyḡma taa tḡ ⁷ si: I taa tasa-wḡḡe pilikinaa kasaaloka celvḡv ke faalaa. Pa maḡamaya paa pukina na pá kvη. ⁸ Pḡcḡ pḡ fei si pa pikilinaa í sekí isu pa tu ηmaaki tḡ. Felentunaa ke-wḡḡe. Pḡ tḡḡ ké pa kḡma ma kin si má ha-wḡḡe mpaav na pá polo pá lá pa Ισῶ ké kḡtasi. ⁹ I tḡ-wḡḡe tḡma tḡη nyḡna. Ie pa kaa hiki tapasopḡle si pá paasḡḡḡna pa pḡpḡtḡ tḡmnaa mpe.

¹⁰ Μρύγύ feηlaa sḡsaa na sḡkpema pa lu Icipiti wulav té na pá polo pa heeli Iseyeli nyḡma si: Wulav si, tḡ taa tasa-mḡḡe kasaaloka celvḡv. ¹¹ Si mḡ maḡamaya í ká yelḡna na í kḡ. Pḡyele mḡ pilikinaa kaa sekí isu í tu ηmaaki tḡ.

¹² Mpḡ pḡ yelina na Iseyeli nyḡma ya Icipiti tetu taa si pá kvη kasaaloka. ¹³ Na feηlaa sḡsaa náá caalḡḡi-wḡ na tḡη si pḡ wḡe si pá tḡη paa ifemle nte tḡ pilikinaa ke teitei, isu too paa celaya-wḡḡe kasaaloka ke kvcelv tḡ. ¹⁴ Halḡna feηlaa sḡsaa mpe pá makí sḡkpema mpa paa kpawa Iseyeli nyḡma taa tḡ. Si pepe tḡḡ ké nḡḡḡḡ samaa u laki pilikinaa, na pḡ takí isu too paa suw tḡ.

¹⁵ Μρύγύ feηlaa sḡkpema mpe pa pola Icipiti wulav kin si pa hḡlḡḡí-i pa wahala na pá wiina-i si: Hai, tá caa, pepe tḡḡ ké n naasḡḡi-tḡḡv mpv? ¹⁶ Nyḡni, aní tá maḡamaya tḡ kvηna tá kasaaloka. Pḡyele pa caalḡḡi-tḡ si tá pilikinaa í taa sekí isu tu ηmaakaya tḡ. Pḡcḡ pa tḡηna-tḡḡv mapv ntḡ. Nyá yḡlaa tḡm sḡpaya. ¹⁷ Tḡnayale Icipiti wulav nḡḡḡ tḡkpav si: I ké felentunaa kpitikpitinaa ké, pḡ maḡamaya pḡ tḡḡ ké í waakḡna si í puki Ισῶ ké kḡtaya lapv. ¹⁸ I kvli na í tee mḡ tḡma taa. Nḡḡḡḡ kaa cela-mḡḡe kasaaloka ke faalaa. Pḡyele í ká ηmá pilikinaa ke teitei ké isu í tu ηmaaki tḡ.

¹⁹ Μρύγύ feηlaa mpe pa lanjá wakḡlaa. Mpi tḡ, pa heela-wḡ si paa ηmaaki pilikinaa ke paa ifemle nteḡe tḡcvηη isu paa suwa tḡ. ²⁰ Mpe pa lukaya ile pa maḡana Moisi na Alῶη pa tanḡa-wḡḡe. ²¹ Ilena pá tvv pele si: Ισῶ ká kpatí mḡ yule tḡḡ ké kpaakpaale. Mpi tḡ, mḡ lapḡna na Icipiti wulav na i waali nyḡma pa luḡv lu-tv. Mḡ tekina tá luḡv si pá lentí.

²² Μπόγύ Moisi tasa Tacaa ke sələmnyu tətə si: Hai, Tacaa, pepe təo kέ n laki nyá yəlaa taya isayatu? Na pepe təo kέ n tu tila-m pa waali? ²³ Hatoo kuyanaku ma heela Icipiti wulav ke nyá təm tə, i səsəsa lseyeli nyóma ke wahala kέ. Pəyele nyá suma, nn luki si n waasi-we.

6

¹ Μπόγύ Tacaa cəwa Moisi si: N ká ná isəna maa la Icipiti wulav tə. Ton ke maa lana-i na í yeke-me na í tee. Hal i mayamaya i ká tu təyənna-meyə i tetv taa si í tee lon na í wesi-i.

Isə su Moisi ke nəyə si i ká waasi lseyeli nyóma

² Uena Isə tasa Moisi ke heeluyu si: Ma kέ Tacaa kέ. ³ Hal i ma holá ma təyi Apələham na Isaaka na Yakəpu si mayale Isə Toma təna tv. Ama pa ta nyi si ma hətə tətəyole Mawetam. ⁴ Ma na-we tə pəela nəyə na má su-we si maa ha-weye Kanaan tetv nti tə taa pa caya cayalvtv ke isəntə tə. ⁵ Pənente ma nu yomle nte Icipiti nyóma tvyi-we na pá wiiki tə. Haləna pə təsəsi-m nəyə ŋka ma na-we tu pəelaa tə. ⁶ Pə təo kέ ma tv Moisi si í heeli-me si mayale Tacaa. Maa ce-meyə mə yomle na mə wahala təma taa na má waasi-me. Na ma hə Icipiti nyóma ŋkranvyu na ma ton səsəŋ. ⁷ Maa nyəni-meyə ma yəlaa na mí nyəni maya mə Isə. Waatv inəyi i ká nyi si mə Isə Tacaa má ma hetəyəna-meyə Icipiti nyóma wahala təma an i taa. ⁸ Pəle pə waali maa pona-meyə tetv nti maa su Apələham na Isaaka na Yakəpu ke nəyə na tuunav si maa ha-me na tə pəsi mə nyəntv tə tə taa. Mpi tə, maya Tacaa kέ.

⁹ Μπόγύ Moisi kraya təm nti na í teləsi lseyeli nyóma uena pá kisi tə mnyu. Mpi tə, pa yomle təma kəla-weye puw.

¹⁰ Uena Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: ¹¹ Polo Icipiti wulav kin na n heeli-i si pə wee si n yeke lseyeli nyóma na pá lu nyá tetv taa.

¹² Ntəna Moisi nəyə təkpa si: lseyeli nyóma mayamaya ná tá nuna-m kacəfana Icipiti wulav? Hal maa tu pəsəyi yəyətaya ke isəntə tə, pə tu teesaa kele.

¹³ Kəlena Tacaa tv Moisi na Aləŋ si: I polo mə naale na í mayana lseyeli nyóma na Icipiti wulav na í heeli-we si, pə wee si lseyeli nyóma í lu Icipiti taa.

Moisi na Aləŋ pa caanaa caanaa həla

¹⁴ lseyeli nyóma ləlvə loosi nyóma cəsənaa həla ntə.

Yakəpu pəyalv kancalaya nyəŋ Lupəŋ pəyalaa nté Hanəki na Palu na Həsələŋ na Kaami, pələyele Lupəŋ ləlvə loosi nyóma cəsənaa.

¹⁵ Simiyəŋ ilé i pəyalaa nté, Yemuweli, na Yaməŋ, na Ohati, na Yakeŋ, na Sohaa, na Sawuli. I alv Kanaan nyəŋ ləlvəna-i i pəyalv kantəkaya nyəŋ inə. Simiyəŋ ləlvə loosi nyóma cəsənaa nté.

¹⁶ Lefii pəyalaa mpa pa kέ i ləlvə loosi nyóma cəsənaa tə pa we yəlaa tooso kέ.

Pa həla nté Keesəŋ, na Kehati, na Melali. Lefii in i ləlvə puvi nté nunəwa na hiu na naanəwa na naatosompəyolaya (137). ¹⁷ Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi, pələyele Keesəŋ ləlvə loosi nyóma cəsənaa. ¹⁸ Kehati ilé i pəyalaa nté, Aməlam, na Isaa, na Hepələŋ, na Usiyeli. Kehati ləlvə puvi nté nunəwa na hiu na naanəwa na tooso (133). ¹⁹ Melali ilé i pəyalaa nté Malii na Musi. Pələyele Lefii nyóma ləlvə loosi nyóma cəsənaa.

²⁰ Aməlam ilé i kraya i caa neu Yəkəpeti kέ na í ləlvə-i apaləpiya ke naale, Aləŋ na Moisi. Aməlam in i ləlvə puvi nté nunəwa na hiu na naanəwa na naatosompəyolaya (137).

²¹ Isakaa ilé i pəyalaa nté Kolee, na Nekəfi, na Sikəli. ²² Usiyeli pəyalaa nté Mikayeli, na Ilisafəŋ, na Sitili.

²³ Aminatarı p̄el̄o ulisepa wei ı k̄é Nas̄əñ neu t̄əγ̄o Al̄əñ k̄paγaa na í l̄uh̄i Natari, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa.

²⁴ Kolee íl̄é ı p̄əyalaa nté Asii, na Ilikana, na Apiyasafi. P̄el̄eyel̄e Kolee l̄uh̄ȳu loosi nȳəma c̄əs̄ənaa.

²⁵ Putiyeli p̄el̄o n̄əγ̄əlu ke Al̄əñ p̄əyal̄u Ilasaa ná k̄paγaa na íl̄é í l̄uh̄i P̄əñhası.

Lefii l̄uh̄ȳu nȳəma loosi nȳəma c̄əs̄ənaa h̄əla nté.

²⁶ Na Al̄əñ na Moisi mp̄eȳe Tacaa t̄əma sı pá l̄əsi Iseyeli nȳəma ke Icipiti taa k̄é n̄əγ̄o kul̄um̄aya. ²⁷ Mp̄e inı pa tel̄əs̄əna Icipiti wulav ke nti Iso ȳəγ̄ət̄aa sı í yele Iseyeli nȳəma na pá lu ı tet̄u taa t̄ə.

Iso l̄el̄əγ̄i n̄əγ̄o ñka ı ka su Moisi t̄ə

²⁸ M̄p̄úγ̄ú k̄uyaku nakul̄i Iso ȳəγ̄ət̄əna Moisi ke Icipiti tet̄u taa na í heeli-ı sı: ²⁹ Ma k̄é Tacaa k̄é, polo ñ heeli Icipiti wulav ke t̄ə t̄əna nti ma ȳəγ̄ət̄əna ma n̄əγ̄o t̄ə.

³⁰ Mp̄uȳule Moisi c̄ə-ı sı: Icipiti wulav kaa nuna-m. Mpi t̄ə, ma ta nyi ȳəγ̄ət̄aya ke paa p̄əc̄ə p̄əc̄ə.

7

¹ M̄p̄úγ̄ú Tacaa heela Moisi sı: Maa tv-ñ toñ s̄əs̄əñ na ñ p̄əsi isı Iso k̄é Icipiti wulav isentaa na Al̄əñ náá tel̄əs̄əγ̄i-ı nyá t̄əm. ² N ká keesi Al̄əñ ke t̄ə t̄əna nti máá heeli-ñ t̄ə, na íl̄é í tel̄əsi-t̄əγ̄i Icipiti wulav sı í yele Iseyeli nȳəma na pá lu ı tet̄u taa. ³ Paa na mp̄u t̄ə, maa la Icipiti wulav ke lan̄kpus̄əñ. Paa na piti t̄əma na kul̄uh̄l̄um̄ mpi p̄ə t̄əna maa la Icipiti taa t̄ə, ⁴ ı kaa nuna-me. Halı waatu in̄əγ̄i maa nȳəñsi Icipiti nȳəma ise ke teu ke is̄əna p̄ə wee t̄ə. Uena má l̄əsi ma ȳəlaa Iseyeli nȳəma ke n̄əγ̄o kul̄um̄aya ke tet̄u t̄əne t̄ə taa. ⁵ Saa in̄əγ̄i pu c̄e Icipiti nȳəma isent̄ə na pá nyi sı ma k̄é Tacaa.

⁶ M̄p̄úγ̄ú Moisi na Al̄əñ pa lapa teitei isı Tacaa ka heeluȳu-we t̄ə. ⁷ Waatu wei pa ȳəγ̄ət̄ayana wulav ke mp̄u t̄ə, Moisi pusi ka we nunaasa na Al̄əñ nȳəñsi ke nunaasa na tooso.

Icipiti wulav kisa Moisi na Al̄əñ ke nunav

⁸ M̄p̄úγ̄ú Iso Tacaa heela Moisi na Al̄əñ sı: ⁹ Ye Icipiti wulav t̄əma-me sı í la piti t̄əmle nat̄əli, il̄e Moisi heeli Al̄əñ sı í peti ı k̄p̄át̄úγ̄ú ke at̄eȳe wulav isentaa, na ku p̄əsi tum.

¹⁰ T̄ənaγ̄a Moisi na Al̄əñ pa t̄əewa na pá lá teitei isı Iso Tacaa keesuȳu-we t̄ə. Al̄əñ p̄eta ı k̄p̄át̄úγ̄ú ke at̄eȳe Icipiti wulav na ı waali nȳəma pa isentaa na kú p̄əsi tum. ¹¹ M̄p̄úγ̄ú wulav kota Icipiti twaa na p̄ə topotopo nȳəma na p̄ele pá lá mp̄u t̄ət̄ə, na pa topotopot̄u taa. ¹² Pa t̄əna pa p̄eta pa k̄pat̄əñ ke ate na í p̄əsi tumaa. T̄ənaγ̄a Al̄əñ k̄p̄át̄úγ̄ú tum kul̄aa na í li pan̄e pa nȳəñ tumaa t̄əna. ¹³ Paa na mp̄u Icipiti wulav lapa lan̄kpus̄əñ na í kisi nti Moisi na Al̄əñ pa pola-ı s̄ələm̄uȳu t̄əγ̄o teitei isı Tacaa ka ȳəγ̄ət̄oȳu t̄ə.

Wahala kancaalaya nȳəñ

¹⁴ M̄p̄úγ̄ú Iso Tacaa t̄əma Moisi sı: Nt̄əñ Icipiti wulav kama nȳuȳu ke ı lan̄kpus̄əñ taa na í kisi Iseyeli nȳəma ke yeluȳu sı pá t̄ee ȳee? ¹⁵ T̄əu, cele ku fema n lu l̄əñ na ñ k̄paγa nyá k̄p̄át̄úγ̄ú ñku ku p̄əsa tum t̄ə, na ñ polo ı t̄eȳe saa wei ı tiiki p̄əγ̄o t̄ə, na ñ tan̄i-ı kut̄əñ t̄ə. ¹⁶ Uena ñ heeli-ı sı: H̄ep̄əla nȳəma tá, tá Iso Tacaa tilina-m sı má heeli-ñ sı ñ yele ı ȳəlaa na pá polo pool̄uñ na pá s̄ee-ı, na hal̄əna san̄a nyaa san̄. ¹⁷ P̄ə t̄ə k̄é Tacaa sı má tel̄əsi-ñ sı n t̄əma sı n ta nȳəmi-ı t̄ə p̄ənentaa k̄é n ká nȳəmi-ı. K̄p̄át̄úγ̄ú k̄un̄eȳe maa ma Nili p̄əγ̄o lum̄ t̄ə, il̄ena Iso yele na p̄ə t̄əna p̄ə p̄əsi cal̄əm, ¹⁸ na tiina sí na lum̄ s̄əñ na halı Icipiti nȳəma kp̄isi p̄ə nȳəu.

¹⁹ M̄p̄úγ̄ú Tacaa tasa Moisi ke heeluȳu sı: Heeli Al̄əñ sı k̄paγa nyá k̄p̄át̄úγ̄ú na ñ h̄úli-kuȳu Icipiti nȳəma lum̄ t̄əkp̄ent̄əna na pusi na l̄əñ p̄ə t̄ə na p̄ə k̄p̄əñna

lucayamnaa na tun na kukpaməŋ pə pəŋ taa lumnaa, na pə pəsi caləm. Waatu inɪ caləm ká waasi tetu təna təpai.

²⁰ M'p'óg'ó Aləŋ kusa k'pát'óg'ó na í má pəŋə ləm təŋ isu Tacaa ka keesuyu-we təŋə Icipiti wulav na ɪ waali nyéma pa isentaa, na ləm təna pəsi caləm. ²¹ Ilena pəŋə təna tiina sí, na ka ləm səŋ haləna Icipiti nyéma kpisi pə nyəw. Na paa timpixi n tala tetu təna taa caləm waasəna.

²² M'p'óg'ó Icipiti tɔwaa lapa teitei isu Moisi-we na pa topotopotu taa. Ilena Icipiti wulav la laŋkpusəŋ isu Tacaa ka tem yəŋətuyu tə, na í kisi nəŋə ŋka paa sələma-ɪ tə. ²³ I ta kraŋa-ti na í yaa pulv. Ilena í ha lumaya na í suv ɪ təyaya. ²⁴ Tənaŋa Icipiti nyéma təna suv hila laasuyu na pá maləŋi pəŋə sɪ pá hiki ləm kunyənəw. Mpi tə, pəŋə nyəm taa fei nyəw.

²⁵ Kuyeeŋ naatosompəŋəlaya təcu ké ləm pəsa caləm.

Wahala naale nyəŋ

²⁶ Pə waali ké Tacaa təma Moisi sɪ: Polo Icipiti wulav kiŋ na í heeli-ɪ sɪ yele ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ²⁷ Ye n kisa mpv maa yele na saleɛ lu nyá tetu təna taa. ²⁸ A ká huki təyomyom ke pəŋə taa. Ilena á kra na á suv wulav nyá nyá kawulaya təyaya taa, na nyá nan kuhəntuyu taa. A ká kra nyá kato təŋ mayamaya. A ká suv tətəŋə nyá waali nyéma tɛsɪ taa na samaa nyənsɪ taa na tətəsələ na mɔtu tiisi taa tətə. ²⁹ Halɪ a ká kra Icipiti wulav nyá nyá mayamaya nyá təŋ, na samaa təna təŋ, na pə kpeŋna təmlə nyéma təŋ tətə.

8

¹ M'p'óg'ó Tacaa tasa Moisi ke heeluyu tətə sɪ heeli Aləŋ sɪ: Hólí nyá k'pát'óg'ó na pusi na ləŋə na lucayamnaa təŋ na saleɛ lu Icipiti.

² Aləŋ ná hólá ɪ k'pát'óg'ó ke mpv, ilena saleɛ lu Icipiti lumnaa taa na á waasi tetu təna. ³ M'p'óg'ó Icipiti tɔwaa ná lapa mpv na pa topotopotu taa tətə, na saleɛ lu na á kra tetu təna taa. ⁴ Ntəna Icipiti wulav yaa Moisi na Aləŋ na í tə-we sɪ: I wiina Tacaa na í hatələna saleɛ anəŋi má na má yəlaa. Pə waali ilə maa yele lseyeli nyéma na pá polo pá lá Iə ké kətasi.

⁵ Tənaŋale Moisi cə Icipiti wulav sɪ: Ta caa, ləsi nyá mayamaya ke saa wei n sələa sɪ má sələmi Iə ké mə təŋ na í kú saleɛ ke nyana nyá samaa na nyá təmlə nyéma mə tɛsɪ taa na á məli pəŋə taa tike tə. ⁶ Kələna wulav sɪ: Cele ke ma caaki sɪ í sələmi Iə. Ntəna Moisi sɪ: Təw, pə we teu. Maa la mpv, ilena pécó í cəkəna sɪ tá Iə Tacaa feina saala. ⁷ Pəpətu fei leleŋ, saleɛ ká lu nyana nyá samaa na nyá təmlə nyéma mə tɛsɪ taa na á məli pəŋə taa tike.

⁸ M'p'óg'ó Moisi na Aləŋ pa lu Icipiti wulav té. Ilena Moisi sələmi Iə ké saleɛ anɪ a təŋ. ⁹ Ilena Tacaa la isu ɪ sələmuyu tə, na saleɛ sɪ tɛsɪ taa na taasɪ təŋ na tawaa taa.

¹⁰ M'p'óg'ó pa kota-yəŋə huwa huwa. Ilena ɪcate təna səŋ pə fei teu.

¹¹ Icipiti wulav nawa sɪ ɪ wahala pasaa, ilena í lá laŋkpusəŋ na í kisi Moisi na Aləŋ ke nunav ke teitei isu Tacaa ka yəŋətuyu tə.

Wahala tooso nyəŋ

¹² M'p'óg'ó Tacaa təma Moisi sɪ heeli Aləŋ sɪ: Ma nyá k'pát'óg'ó ke tetu təŋ, na mɔsuyu pəsi pətu na tɛ kra Icipiti tetu təna taa.

¹³ Ntəna Moisi na Aləŋ pá lá teitei isu Tacaa heela-we tə. Ilena mɔsuyu pəsi pətu na tɛ waasi yəlaa na təla pa təŋ ké tetu təna taa. ¹⁴ Ilena Icipiti tɔwaa mayasi isu paa la mpv na pa topotopotu taa na pá kpisi. Na pətu náá we təla na yəlaa pa təŋ. ¹⁵ Tənaŋale tɔwaa heela Icipiti wulav sɪ: Iə mpəle ke cəne inəŋi yoo.

Paa na mpv Icipiti wulav təkə ɪ laŋkpusəŋ na í kisi Moisi na Aləŋ ke nunav ke teitei isu Tacaa ka yəŋətuyu tə.

Wahala liyiti nyəŋ

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa heela Moisi si: Cele kuli ləŋ ke tanaŋ kupaŋku tee, na ń katı Icipiti wulav ke waatu wei i tiiki pəŋə tə na ń heeli-i si Tacaa má, ma təma si ye le ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ¹⁷ Ye n kisa si n kaa ye le-we, ile ma ye le na kacəsi kənaasasi nasəli si lu na sí sú Icipiti nyəma teesi taa ké tetu təna taa, na sí n yasəŋi nyana yəlaa na nyá təmlə nyəma təna. ¹⁸ Ama kacəsi nsi si kaa wiili Koseŋ tetu taa timpi ma yəlaa wee tə. Tənaŋa Icipiti wulav ka nyəna si Tacaa má, ma we Icipiti taa cəne. ¹⁹ Maa kenti mə təw ké kpante ke cele, na í kaa na wahala inə.

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa yelaa na kacəsi konyasasi nasəli lu tuutuuma na sí watı Icipiti wulav na i təmlə nyəma pa teesi taa, na sí wakəli tetu təna. ²¹ Tənaŋale Icipiti wulav yaa Moisi na Aləŋ na í tə-we si: I polo í lá mə Isə ké kətasi. Ile Icipiti tetu taa ké pə wee si í la-si. ²² Keləna Moisi na Aləŋ pa cə si: Tə kaa la-səŋi cəne. Mpi tə, Icipiti nyəma ká nyəni-səŋi acaalətu na pá yaŋa-tuyv pəe. ²³ Pə wee ké si tə tə kuyeeŋ tooso na tə polo pooluŋ. Ilena tə lá tá Isə Tacaa ke kətasi isı i ka heeluyv-tv tə. ²⁴ Ntəna Icipiti wulav si: Maa ye le-me na í polo. Ile í taa hatəli pooluŋ ké. Aayee si, í sələməna-m.

²⁵ Mpuŋvle Moisi nəŋə təkpa si: Ye ma lu cəne, maa sələmi Tacaa na cele i ká hatələna nyá na nyá təmlə nyəma na nyá yəlaa ke kacəsi səne. Ama kuləmtv ké si ń taa neeti-tv na ń taŋanı lseyeli nyəma taŋa taŋuyv si tə taa polo na tə lá Isə ké kətasi.

²⁶ Moisi lu Icipiti wulav tə iləna í sələmi Tacaa, ²⁷ na ílé i ləsi kacəsi təna na sí ye le Icipiti wulav na i təmlə nyəma na i yəlaa, pə ta səw paa kuləmaŋa. ²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Icipiti wulav lapa laŋkpuseŋ tətə na í kisi si lseyeli nyəma í taa lu.

9

Wahala kakpası nyəŋ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa təma Moisi si: Polo Icipiti wulav kinə na ń heeli-i si Hepəla nyəma Isə Tacaa má, ma təma si ye le ma yəlaa na pá polo pá la-m təmlə. ² Ye n wee na n kisiŋi na n kaŋ nyuyv na ń taŋəŋi-weŋe mpu, ³ maa ye le na kusəkv isayav nakvli kv kpa Icipiti nyəma təla, na kú kv kraŋanəŋ na kraŋasi na yooyoona, na naaŋ, na heeŋ, na pəŋ. ⁴ Ama Tacaa ká faŋasi lseyeli nyəma nyəna na a taa natəli nyuyv kaa holi-te.

⁵ Pəle pə paasi iləna Isə Tacaa su si cele ke inı i ka la kəkəlv inəŋi Icipiti taa.

⁶ Tev fema iləna Tacaa ye le na kusəkv naŋ Icipiti nyəma təla tənəŋa kupaŋpəle isı i ka yəŋətuŋv tə. Ama lseyeli nyəma nyəna taa natəli tə nyuyv ta holi-te.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ Icipiti wulav pəəsaa na í nu si lseyeli nyəma təla taa natəli tə ta sí. Paa na mpu pəle pə ta lapi-i pulv. I kama nyuyv ke i laŋkpuseŋ taa na í kisi Isə yəlaa ke yeluyv si pá tee.

Wahala naatoso nyəŋ

⁸ Pə waalı ke Tacaa tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyv tətə si: I cosi məsaŋa taa təluma ke mə ŋkulee taa. Ilena í polo wulav tə, na Moisi ŋmusi-yəŋe isətaa na Icipiti wulav nyənəŋi. ⁹ A ká yá tetu təna taa na á ləli yəlaa na təla ke mola naalı, na á pəsi səmola.

¹⁰ Mpuŋvle Moisi na Aləŋ pa cosa təluma, iləna pá polo wulav te na Moisi ŋmusi-yəŋe isətaa, na á ləli yəlaa na təla ke mola na á pəsi səmola. ¹¹ Mola anı a kpenna Icipiti təwaa tətəŋə na á kpa-weŋe teitei isı yəlaa təna. Haləna pa kpisi Moisi-weŋe kpətənav. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa yelaa na Icipiti wulav səəsı nyuyv kam ke i laŋkpuseŋ taa na í kisi Moisi na Aləŋ ke nunav ke teitei isı i ka heeluyv Moisi tə.

Wahala naatosompəɣɔlaya nyəŋ

¹³ M̀p̀ɔ́yú Tacaa heela Moisi si: Cele kulɪ lɔŋ ke tanan kɔpaŋku tɛɛ na ń maɣana Icipiti wulav na ń heeli-ɪ si Hepəla nyəma Iso Tacaa má, ma tɔma si: Yele ma yəlaa na pá polo pa la-m təmlɛ. ¹⁴ Ama pənentaa ma tu ma taa ké si maa la wahalanaa mpe pa tənaya nyana nyá təmlɛ nyəma na nyá yəlaa. Ilena pə́cɔ́ ń nyí si nəɣɔlv ta nəɣəsəna-m antulinya təna taa. ¹⁵ Ye maa sɔɔlaa maa kɔwa nyana nyá yəlaa na yɔlvkɔsəku na í saali yem ké tetu taa. ¹⁶ Ama ma yela-ŋ na nyá ɪsɛ ke ńp̀ɔ́yú si ń nyí si ma wɛna ton. Ilena ma hətɛ sɔɔsi yaav ke tetu təna taa. ¹⁷ Paa na mpv, n wɛɛ na ń hən nyá ti na ń kisiɣi si ma yəlaa í taa tɛɛ. ¹⁸ Pə tɔɔ ké cele ɪsəntɔ waatu, maa yele na təmpɛɛ tɛv ŋku too Icipiti tu nəɣɔlv ta nata tɔ kó nu. ¹⁹ Mpɔ tɔ, kpeyeli nyá tɔla na ń cɔɔsi-yɛɣɛ tiili. Ye yəlaa na tɔla pa caya taale ke yem na pa ta cɔɔsi, təmpɛɛ ká kv-wɛ.

²⁰ Wulav təmlɛ nyəma taa lelɛa mv Tacaa təm ntəɣi niŋ naale, na pá heeli pa təmlɛ nyəma si pa na tɔla pá cɔɔsi timpi təmpɛɛ anɪ a kaa na-wɛ tɔ. ²¹ Ama lelɛa ná tá nyana Tacaa təm nti na pá yele pa təmlɛ nyəma na pa tɔla ke tawa taa.

²² Pə waali ké Tacaa heela Moisi si: Hólí nyá kpátóyú na ɪsɔtaa na təmpɔŋ hoti Icipiti tetu yəlaa na tɔla tɔɔ na pa tawa taa kvhaləm təna taa.

²³ Moisi kpaasa ɪ kpátóyú na ɪsɔtaa ke mpv, ilena Tacaa yele na tɛv holiɣi na kó nasəɣi kraŋŋ kraŋŋ. Ilena təmpɔŋ lukəna ɪsɔ na í hotiɣi tetu təna tɔɔ. ²⁴ Hatoo pə caalɣv Icipiti tetu ke suw tɔ nəɣɔlv ta nata təmpɔŋ inɪ ɪ taka na pə tɛv nyəɣəsɔvɔ ke mpv. ²⁵ M̀p̀ɔ́yú təmpɔŋ wakəla pə təna mpi pu wɛ tawa taa tɔ, paa yəlaa paa tɔla. Pə kaasi na á pɔvɔti kvhaləm na á caati tun ke yem yem. ²⁶ Kɔsɛŋ timpi ɪsɛyeli nyəma wɛɛ tɔ təna tike ke təmpɔŋ ta cətəli pɔlv. ²⁷ Tənayalɛ Icipiti wulav yáá Moisi na Aləŋ na í heeli-wɛ si: Pənente má lapəna ɪsɔɣatv. Má na ma yəlaa nté tasəkəle nyəma. Iso tike nté tampana təŋlv. ²⁸ Hai, í wiina Iso na təmpɛɛ hɛɛsi mpv. Maa yele-me na í tɛɛ, maa tasəɣi-mɛɣɛ tanɔvɔ.

²⁹ Tənayalɛ Moisi nəɣɔ təkpaɔv si: Ye ma luwa ɪcatɛ waali maa tɛɣɛ Iso ké niŋ na tɛv hola na kv təmpɛɛ hɛɛsi. Ilena pə́cɔ́ ń cəkəna si Tacaa tənna antulinya təna. ³⁰ Pəna pə mpv tɔ, ma naa ké si nyana nyá yəlaa í seeki Iso ké acɛsaacɛsaa sewa ké, í tá tɛ mə taa.

³¹ Waatu wei təmpɛɛ kəma mpv tɔ a sulina pa té kponkpontu ton nyəntv nti pa yaa si len tɔ tɔ hətɔ tɔvɔ, na pa tɔɣənaya pee nyəŋka tulɣv nté, na á wakəli-yɛ. ³² Ama pə kaasa pa tɔɣənasɪ lensənaa tɔ pə ta wakəli səlɛ. Mpi tɔ, səlɛ si taa kuləta saa inɪ.

³³ Moisi luwa ɪcatɛ waali ilena í tɛɣɛ Iso ké niŋ na í wiina-ɪ təmpɛɛ anɪ a təm. Ilena tɛv na kv hola na təmpɛɛ pə́ tɛ.

³⁴ Icipiti wulav paasənaa si pə təna pə hɛɛwa ilena í na ɪ təmlɛ nyəma pá məli pa nyəŋ inɪ ɪ taa ɪsu too ɪɛ. ³⁵ M̀p̀ɔ́yú pa kisaa təsɔɣasɔɣa si mpe pa kaa yele ɪsɛyeli nyəma na pá lu tetu taa ké teitei ɪsu Tacaa ka heeluyv Moisi tɔ.

10

Wahala pələfɛi nyəŋ

¹ M̀p̀ɔ́yú Tacaa tɔma Moisi si: Məli Icipiti wulav té, má yelina si í na ɪ təmlɛ nyəma pá la lanɣpusəŋ ke mpv na má lá kəkəlv nyəm təna na pá ná. ² Ma lapa ńp̀ɔ́yú si n ká kɛɛsi nyá piya na nyá saalənaa ke ɪsəna ma lapa Icipiti taa ké kəkəlv nyəm tɔ. Tənaya í ká nyəna si ma ké Tacaa.

³ M̀p̀ɔ́yú Moisi na Aləŋ pa pola Icipiti wulav té na pá heeli-ɪ si: Hepəla nyəma tá, tá Iso Tacaa tɔma-tv si tɛ́ kɔ́ tɛ́ pɔɔsi-ŋ si pəlee ké n ká ló nyá lanɣpusəŋ na ń yele ɪ yəlaa na pá polo pá lapɪ-ɪ təmlɛ? ⁴ Ye n kama nyvɔv ke pə taa, cele ɪ ká kəna kvtolon ke nyá tetu təna taa. ⁵ Ku wáási tetu tɔɔ təwisiwisi, na kó kuyuli

konyonyom na tun wei tɔmpɛɛ ka fɛɛwa tɔ. ⁶ Kɔtolonj ká maɣali nyana nyá tɔmlɛ nyéma na Icipiti nyéma tɛna tɛɛsi taa tɔpampam. Too tɔ, nyá caanaa na pɛlɛ pa caanaa ta keesita kɔkɔlɔ inɪ ɪ taka halɛna saɲa.

Moisi tɛma mpɔ ulɛna í lu Icipiti wulav tɛ.

⁷ Icipiti wulav tɔmlɛ nyéma kɔtaa na pá tɔmɪ-ɪ sɪ: Ta caa, yulɔ inɛ ɪ ka cɔɔsi-tu yoo. Pɛ tɔɔ tɔ, yele-wɛ na pá polo pá lá pa Iso Tacaa kɛ tɔmlɛ. Ye pɛ taɣa mpɔ Icipiti nyéma tɛna ká sɪ.

⁸ Tɛnaɣalɛ pa taɣana Moisi na Alɔɲ kɛ yaav kɛ Icipiti wulav tɛ na ílɛ ɪ heeli-wɛ sɪ: ɪ polo í lá mɛ Iso Tacaa kɛ tɔmlɛ. ɪ taa ɪ taa ulɛ sɪ: Awe na awe paa pona?

⁹ Ntɛna Moisi sɪ: Ta tɛna tu pona. Pɛ kpaɣav ifepiya na tá kɔkpatɔlaa na tá pɛɣalaa na tá pɛlɛ tɔ. Na tɛ kpaɲna tá tɔla tɛna. Mpi tɔ, Tacaa acima kɛ tɔ puki tɔɣɔ.

¹⁰ Mpɔɣulɛ Icipiti wulav pɛsɛna-wɛ sɪ: Mɛ taa sɪ maa yele mɛ na mɛ piya na í tɛɛ yɛɛ? Iso í su-mɛ yaa. Ma nyɛmá mɛ taa layatɔ kɛ tɛ. ¹¹ Pɛ kaa la mpɔ. Apalaa mɛ, mɛ tike í ká pona na í lá mɛ Iso kɛ tɔmlɛ. Mpi ɪ ka sɔlɔmɪ tɔɣɔlɛ.

Ulɛna pá tɔɣɔnɪ Moisi na Alɔɲ kɛ Icipiti wulav tɛ, na pɛlɛ pá lu.

¹² Tɛnaɣa Tacaa tɔma Moisi sɪ: Hólɪ nyá kɔrátɔɣú kɛ Icipiti tɛtu tɔɔ na kɔtolonj lu na kɔ wáási-tɪ na kó tɔɣɔ konyonyom tɛna mpi tɔmpɛɛ ka fɛɛwa tɔ.

¹³ Mɔpɔɣú Moisi hula ɪ kɔrátɔɣú kɛ Icipiti tɛtu tɛna tɔɔ. Ulɛna Tacaa yele na heelim luna tɛv kite na pɛ má ilim mpi na ahoɔ tɛna. Pɛ kɔma na pɛ nyaali ulɛ kɔtolonj tapayalɛ. ¹⁴ Kɔ kɔma tuutuuma kɛ, na kɔ wáási tɛtu tɛna tɔɔ. Too tɔ, pa ta nata kɔtolonj isɪ mpɔ pɛ taka. Pɛcɔ pa kaa tasa kɔ taka kɛ nav tɔtɔ. ¹⁵ Kɔ waasa tɛtu tɛnaɣa na tɛ mɛli piliɲ, na kó tɔɣɔ nyutu na tun wei tɔmpɛɛ ka yelaa tɔ ɪ pɛɛ tɛna. Pɛ ta sɔɔ tɔɣɔ nakulɪ kɔ hatɔ yaa nyuliya.

¹⁶ Mɔpɔɣú Icipiti wulav yaa Moisi na Alɔɲ kɛ lɔɲ na í heeli-wɛ sɪ: Ma wakɔlɛna mɛ Iso Tacaa na mɛ maɣamaɣa tɔtɔ. ¹⁷ Hai, ma wiikina-mɛ sɪ í tasa-m suulu hulɔɣɔ kɛ tɔm kɔlɔm. ɪ sɔlɔmɪ mɛ Iso sɪ í hatɔlɛna-m sɛm pɛnɛ.

¹⁸ Moisi lu Icipiti wulav tɛ ulɛna í wiina Iso kɛ kɔtolonj tɔm. ¹⁹ Mɔpɔɣú Tacaa kɛɛ heelim na pɛ makɛna tɔɲ na ilim tɔtɔlɛ tɔɔ na pɛ paali kɔtolonj na pɛ pɛli kɔ tɛnaɣa sɛsɛncaasi tɛɲku taa. Pɛ ta sɔɔ paa kɔlɔmɔɣɔ kɛ Icipiti tɛtu tɔɔ. ²⁰ Mɔpɔɣú Tacaa tɔ Icipiti wulav kɛ lanɲkɔpɔsɛɲ na í kisi sɪ Iɛɣɛli nyéma í taa tɛɛ.

Wahala pɔɣɔlayafɛi nyɛɲ

²¹ Mɔpɔɣú Tacaa heela Moisi sɪ: Kɔsɪ nyá kɔrátɔɣú na isɔtaa na sɛkɔpɛtɔɣɔ taa sɛkɔpɛtɔɣɔ nyala Icipiti tɛtu tɛna taa. Halɛna yɛlɛ tɔkiɣina-kɔ.

²² Moisi kusa-kɔɣɔ mpɔ ulɛna sɛkɔpɛtɔɣɔ yun nyɛɲku nakulɪ kɔ nyala Icipiti tɛtu tɛna tɔɔ kɛ kɔyɛɛɲ tooso tɛcu. ²³ Kɔyɛɛɲ tooso inɪ ɪ taa nɔɣɔlɔ ta keesi ɪ tɔɣɔntɔlɛ. Pɛyɛlɛ nɔɣɔlɔ ta layasi lonte. Ama kɔ taa fɛi Iɛɣɛli nyéma hɔɣɔlɔɣɔ. ²⁴ Mɔpɔɣú Icipiti wulav yáá Moisi na í heeli-ɪ sɪ: Maa yele-mɛ na í polo í sɛɛ mɛ Iso isɪ ɪ sɔlɔmɔɣɔ tɔ. Na í tu nɔkaa í kpaɲna mɛ alaa na mɛ piya. Ama mɛ tɔla tike kaa luna hɛm. ²⁵ Mpɔɣulɛ Moisi sɪ: Ulɛna n̄ cɛlɛ-tɔɣɔ tɔla nna tu la Tacaa kɛ kɔtaɣa ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ na ciikuɣɔ nyɛnsɪ na? ²⁶ Pɛ wɛɛ kɛ sɪ tɛ kpaɣa ta tɔla tɛna, tɛ kaa sɔɔ hɔntɔɣɔ. Tu tala tɛna tɔɣɔ tu nyɪ tɔla isɛna, na nna á taka tá Iso caa sɪ tɛ lapɪ-ɪ kɔtaɣa tɔ. ²⁷ Ulɛna Tacaa tasa Icipiti wulav kɛ lanɲkɔpɔsɛɲ kɛ tɔɣɔ na í kisi sɪ Iɛɣɛli nyéma í taa tɛɛ. ²⁸ Halɛna í tɔɣɔnɪ Moisi kɛ kɔtɔɣɔnɔ sɪ í lu inɪ ɪ tɛ. Na í tɔmɪ-ɪ sɪ: La laakali, ye pɛ cɛpa-ɲ na n̄ tasa cɛnɛɣɛ mɔlɔɣɔ maa kɔ-ɲ. ²⁹ Mpɔɣulɛ Moisi sɪ: Awusa, n tu yɔɣɔtaa kɛ, maa tasɔɣɪ mɔlɔɣɔ.

11

Wahala kantakaya nyɛɲ

¹ Mpuvule Tacaa heela Moisi si: Pə kaasa-m wahala kantəkaya nyəh. Pə waali ké paa yelem-e na í tee. Halı paa tu təyənı-meyə kutəyənı ké na í lu cənə. ² Mpu tə heeli İseyeli nyəma apalaa na alaa si pə sələmı pa asəmaa İcipiti nyəma ké wula na liyitee nyəyətı pə wontu.

³ Mpuvú Tacaa lapa na İseyeli nyəma kpaɣa İcipiti nyəma na nyuyı. Pəcə pəle pə paasi, Moisi mayamaɣa nyuyı ka kulaa ké, na İcipiti wulav təmlə nyəma na İcipiti yəlaa tənə tukayana-ı.

⁴ Moisi ka tema İcipiti wulav ké heeluyı si Tacaa təma si ı ká cə İcipiti tetı təw ké ahoo heka ⁵ na tetı taa kancaalaya piya tənə ká si. Pə kpaɣav wulav nyá, nyá pəyaya kancaalaya nyəhka na pə polo yom alı nyəh wei ı naɣəhı tə ı kancaalaya pəyaya, na pə kpehna təla nyənsı. ⁶ Na yəlaa ka wii ləyaya wula wena too nəyəlɔ ta wiita tə. Pəyele nəyəlɔ kaa tu wii a taka tətə. ⁷ Ama pə kaasuyı İseyeli nyəma həyəluyı taa tə, haɣa mayamaɣa kaa tu kpesi. Tənaya í ká nyənə si Tacaa má, ma fakı İcipiti nyəma na İseyeli nyəma. ⁸ İlena Moisi tasa si: Waatu ınəyı İcipiti wulav təmlə nyəma pənə pa tənə paa kəw na pə lunı ma tee ké akula si má na ma yəlaa tə lu. İlena máá lu kpaɣaa ını.

Pə waali ké Moisi luna pááná səsəna ké İcipiti wulav te.

⁹ Mpuvule Tacaa tasa Moisi ké heeluyı si: Ye İcipiti wulav ta nuna-me, ıle maa tasa kəkəlɔ nyəm paɣale lapı ké İcipiti tetı taa.

¹⁰ Pəyele Moisi na Aləh paa tema-wəyı lapı ké təm paɣale na İcipiti wulav ná. Paa na mpı İso ká tu-ı lanıkpəsəh ké, na í kisi si İseyeli nyəma í taa lu.

12

Teev acima təyənı

¹ Mpuvú Tacaa heela Moisi na Aləh ké İcipiti taa si: ² İsətı wei ı taa í we isəntə tə, ı ká wee-meyə pənaya taa isətı kancaalaya nyəh ké. ³ Mpu tə, í polo na í heeli İseyeli nyəma tənə si paa təyaya yaa paa waav ŋku kú caa ıwəyaya yaa pinaya ké isətı ınə ı kuyeyəh naanowa wule. ⁴ Ye waav nawa si ku kaa te kəntə, ıle ku na lenku pa kaa na pə nyı kəntə nte paa təyə na pa te tə. ⁵ İwəyaya yaa pinaya ŋka paa caa tə, kaa wee apalı nyəhka ŋka ka sika pənaya kulumaɣa təyə, na ká tewa, ka tiili tá caami. ⁶ Na pə tala isətı kuyeyəh naanowa na liyiti wule taanaya, ılena paa İseyeli tu wei í lentı ı kəntə. ⁷ İlena paa mpa pə lii pa kəntə caləm na pə taa təyaya ŋka ka taa paa təyə tə ka nənəkeelası kampı kpatəh təw na isətəa təw. ⁸⁻⁹ Pa wəsəyı kəntə tənaya. Pə kpaɣav nyuyı na nəhıkpası na lotu tə. Pə taa təyə-tı na tə lenı yaa pə təsi-tı. Pə təyə-tı na potopotonaa mpa pa taa kəkəsım fei tə, na tuusi hatı nyəh nyəntı. ¹⁰ Ye pa təyaa na pə kpisa mpi na pə fe-wı pa wə kəkə. ¹¹ Waatu wei pa təkı pə təyənaya tə, na pə suu pa mpaav wontu ké, na pa ntaɣkpaɣa ké pa nəhəe taa, na pa kpatəh ké pa niɣ taa, na pə təyə caucav. Mpi tə, pə ké Tacaa Teev acima ké.

¹² İlena Tacaa tasa si: Saɣa ahoo aneyə maa cəw İcipiti tetı təw na má kú tə kancaalaya piya tənə. Pə kpaɣav yəlaa piya na pə polo təla nyənsı tə. Pəyele maa kú İcipiti nyəma tuɣ tənə nyəh tənəhnaɣ. İlena paa wei í nyı si má kəna Tacaa. ¹³ Pə kaasuyı İseyeli nyəma me tə, mə kampənəa təw caləm ká yəsəna mə teesi. Ye ma na-wı ma tee mə təw. İsəna maa kenti mə təw na ma kaa wakəli-me ısu İcipiti nyəma təyələ.

¹⁴ Mpuvú Tacaa tasaa si: ı ka təsəyı kuyaku kune ku təw ké paa pənaya ŋkaya, na í laki-m acima səsəna na ı nyənı-yeyə kətaya ké mə waali nyəma təw.

Kəkəsım fei potopotonaa acima

¹⁵ Kuyeyəh naatosmpəyəlaya təcu ké í ká təyə potopotonaa mpa pa taa kəkəsım fei tə pə acima. Mpu tə, pə kpaɣa kəkəsım fei potopotonaa acima

kuyaku kancaalaya nyəŋku wule tɔ, pə fei si kəkusum í wɛɛ mə taa nəɣɔlv tɔyaya taa. Ye nəɣɔlv tɔɣɔ-wəɣi kuyeeŋ inɪ ɪ taa, ɪsu pa kpiisa pɔntv ke lseyeli nyəma taa. ¹⁶ Ɔ ká kotɪ kuyaku kancaalaya nyəŋku na naatosompɔɣɔlaya nyəŋku wule ké na í sɛɛ-m. Kuyayŋku tɔ, pə fei si í la tɛmlɛ natəli. Ye pə taya mə tɔɣɔnasɪ saav paasi.

¹⁷ Paa pənaɣa ŋkaɣa ɪ ka tɔki kəkusum fei potopotonaa acima aneyɛ mə waali nyəma tɔɔ. Na á pəsi-meyɛ kɔtaya ŋka kaa tɔsɪ-meyɛ kuyayŋku ma ləsa-meyɛ Icipiti tetv taa ke nəɣɔ kɔlvɔmɔyɔ tɔ. ¹⁸ Ɔ ká tɔki kəkusum fei potopotonaa ke ɪsɔtv kancaalaya nyəŋ inɪ ɪ kuyaku naanɔwa na liyiti nyəŋku wule taanaya, na pə polo kuyaku hiu na kɔlvɔmɔɣv wule taanaya. ¹⁹⁻²⁰ Ye pə tala waatv inɪ pə fei si mə taa nəɣɔlv í tɔɣɔ kəkusum tɔɣɔnaɣa, yaa pə tu wɛɛ pɔntv tɔyaya taa. Paa lseyeli tv yaa caɣalv, ɪsu pa kpiisa-ɪ mə taa.

Tɛɛv acima tayaŋvɔv

²¹⁻²² Ɔpɔɣɔ Moisi kota lseyeli nyɔvɔv nyəma na í heeli-wɛ si: Ɔ polo í caa Tɛɛv acima ɪwɛɛsi, yaa pinasɪ na í lentɪ-sɪ na í tiyisi caləm na í lii pə taa ké saŋ na í taa nənɔɣɔ kampv kpatəŋ tɔɔ na ɪsɔtaa tɔɔ. Ye pə tema mpv, nəɣɔlv í taa tasa tɔyaya ŋke ka taa ké luw si ɪ puki tiili, haləna pə nyaali. ²³ Mpi pə tɔɔ tɔ, Tacaɔ ka cɔɔ Icipiti nyəma wakəlvɔv. Ɔlɛ ye ɪ nawa caləm ke mə tɛɛsi kampvnaa kpatəŋ tɔɔ, ɪ kaa yelev si wakəllv í svv si taa. ²⁴ Mə na mə waali nyəma í ká tɔkəna kɔtaya kaneyɛ tam tɔɔ. ²⁵ Paa waatv wei í ká svv tetv nti Tacaɔ ha-mɛ tɔ tɔ taa tɔ, í ká tɔki-keɣɛ ɪpɔɣɔ. ²⁶ Ye mə piya í pɔɔsa-mɛ si pə nyɔvɔv suwe, ɪlɛ ²⁷ í ká cɔ-wɛ si: Tacaɔ Tɛɛv acima kɔtaya nté. lseyeli nyəma tá, tu wɛv Icipiti taa tɔɣɔ kuyaku nakvli ɪsɔ cɔɔ pa tetv taa na í wakəli-wɛ. Ama ɪ tɛɛ tá tɔɔ na í waasi-tv.

lseyeli nyəma nu mpv, ɪlɛna pá luŋ na pá sɛɛ Tacaɔ. ²⁸ Pa tema mpv, ɪlɛna pá tɛɛ na pá niki nti Tacaɔ ka heela Moisi na Aləŋ tɔɣɔ lapv.

Wahala naanɔwa nyəŋ

²⁹ Pə kəma ɪsu ahoɔ hɛka ɪlɛna ɪsɔ Tacaɔ kv Icipiti taa apalvpiya kancaalaya nyənsɪ təna. Haləna pə kpeŋna Icipiti wulav sɔsɔ apalvɔpəyaya kancaalaya nyəŋka ŋka kaa lɛɛtɪ ɪ kawulaya kumte tɔɔ tɔ. Na pə polo saləka nyəma apalvpiya kancaalaya nyənsɪ, na tɔla kancaalaya piya apalv nyənsɪ tɔtɔ. ³⁰ Ahoɔ anɪ tɔ, Icipiti wulav na ɪ waali nyəma na Icipiti nyəma təna femaya na pá casəɣi kapusi. Mpi tɔ, tɔyaya fei na ka taa laŋa sətv. ³¹ Tənaɣa wulav yaa Moisi na Aləŋ ke ahoɔ anɪ na í tɔ-wɛ si: Mə na mə lseyeli yəlaa təna í lu ləŋ ke ma tetv taa na í tɛɛ. Ɔ polo na í sɛɛ Tacaɔ ɪsu í ka səlɛmɔɣv tɔ. ³² Paa mə tɔla í kpaɣa pə təna ɪsu í ka yɔɣɔtvɔv tɔ na í tɛɛ í fɛɛ-m. Ama í səlɛmɪ mə ɪsɔ ké si í koolu-m kɔpantv.

³³ Icipiti nyəma ka tema pa taa ké si pa təna paa səna. Ntɛna pá tuli lseyeli nyəma ke kɔtulu si: Ɔ lu ləŋ ke ta tetv taa. ³⁴ Pə maɣamɔyɔ pə tɔɔ ké lseyeli nyəma kpeŋna pa potopotonaa somtu na tɛ ta nyəŋta na pá həkɔ tayaləŋ wei ɪ taa pa huɣutiɣi-wɛ tɔɣɔ pa kraɪnaa taa, na pá səɣəli na pá tɛɛ.

³⁵ Ɔpɔɣɔ lseyeli nyəma lapa teitei ɪsu Moisi ka heeluyv-wɛ tɔ. Pa səlɛma Icipiti nyəma ke wontu nti pa lupina wɔla na liyitee nyəɣətv tɔ, na wontu kususuutu.

³⁶ Ɔpɔɣɔ Tacaɔ lapa na pa nyɔvɔv tena Icipiti nyəma na pɛlɛ pá cɛlɛ-wɛyɛ mpi mpi paa səlɛma-wɛ tɔ. Timpi lseyeli nyəma kuuna Icipiti nyəma wɛnav tɔɣɔlɛ.

³⁷ lseyeli nyəma kula Lamsɛsi, ɪlɛna pá tɛɛ Sukɔti, na pa taa apalaa ka wɛ ɪsu yəlaa iyisi nasətoso (600000) ke mpv. Alaa na kəkpatəlaa na piya paasi. ³⁸ Pa luw mpv tɔ pə kpeŋna yəlaa mpa pa ta ke lseyeli nyəma tɔɣɔ tuutuuma ké na pá təŋ-wɛ. Pə kaasi heeŋ na pəŋ na naaŋ kaləkəŋ taa fei nyəŋvɔv. ³⁹ Pa lu mpaav ɪlɛna pá tɔ pɛtɛpɛtasɪ ke pa somtu nti paa kpaɣana Icipiti na tɛ ta kpata tɔ. Mpi tɔ, Icipiti nyəma ka tɔɣɔna-wɛyɛ kɔtəɣənv ké. Pa taa yelev si pa somtu í kpa. Pəyelev pa taa kpaɣa mpaav tɔɣɔnaɣa.

⁴⁰ Pui si nasæle na hiu na naanowa (430) ke lseyeli nyéma caya Icipiti taa. ⁴¹ Pə waali ké pa luwa nəɣo kulomaya. ⁴² Teitei isu Tacaa keeluyu i tom ke ahoo anu na i læsi-we tɔ. Mpu tətəɣo mpe na pa lulɔŋ paa keeliyi pa tom ke i tɔɔ ké tam ké paa pənaya ŋka.

Tɛɛv acima təɣɔv kvsəsutv

⁴³ Mɔpɔyɔ Tacaa heela Moisi na Alɔŋ si: Tɛɛv acima kvsəsutu ntɔ, pə fei si cayalu wei i ta ke lseyeli tu tɔ i təɣo Tɛɛv acima təɣɔnaya. ⁴⁴ Ye isu lseyeli tu yapa piitim lempri tu ke yom na i peli-i i pəsəɣi na i təɣo pə təɣɔnaya. ⁴⁵ Pə fei si piitim lempri muulu yaa apaa tu i təɣo pə təɣɔnaya. ⁴⁶ Pə kaasi ilɛ, təyaya ŋka ka taa pa wusa nantu nti təɣo paa təɣo-ti, pa kaa luna-təɣi awalɔ. Pəyele pə fei si pə yaki kɔrəntɛ nte pa kowa mpu tɔ tɔ muwa. ⁴⁷ Pə weɛ si lseyeli nyéma tənə təpai ká təɣɔnə Tɛɛv acima anu. ⁴⁸ Ye isu cayalu nyuləna si i ka təɣo Tacaa Tɛɛv acima anu, pə weɛ ké si pə peli i na i təyaya taa apalɔpiya tənə na pécó. Ilɛ i pəsə isu lseyeli tu nté, i pəsəɣi na i təɣo-i. Tɔfɔ ye pa ta peli wei, pə fei si i kɔrətəna.

⁴⁹ lseyeli tu i ta peli, i na cayalu pa kiiu kulomuyv ké.

⁵⁰ Mɔpɔyɔ lseyeli nyéma lapa teitei isu Tacaa ka heeluyu Moisi na Alɔŋ tɔ. ⁵¹ Kuyaku ŋku ku maɣamaya ke Tacaa læsa lseyeli nyéma ke Icipiti taa ké nəɣo kulomaya.

13

Tɛɛv acima tɔɔ kvsəsutv lentənaa

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa yáá Moisi na i tɔm-i si: ² lseyeli taa kancaalaya apalɔpiya tənə ké ma nyənsi ké. Pə kraɣav yəlaa piya na pə polo tɔla nyənsi tɔ, má tənna-si. I nyənəyi-səɣi ma nyəm.

³ Ntəna Moisi heeli samaa si: Pə fei si i sɔɔ kuyaku kɔnɛ inu ku tɔɔ yoo. Mpi tɔ, ku wule ke Tacaa læsa-tv na ton səsəŋ ke tá yomle taa ké Icipiti tɔtv taa. Mpu tɔ, ye i tɔɔsəɣi kuyaku kɔnɛ inu ku tɔɔ i taa təɣo potopoto wei i taa we kukusum tɔ.

⁴ Isətv wei pa yaa si Apiipi tɔ, i kuyaku kancaalaya nyəŋku wule ke i luwa. ⁵ Waatu wei i ká sɔv Kanaaŋ, na Hiti, na Amolii, na Hifi, na Yepusi pə nyéma tɔtv nti tɔ taa təɣɔnaya tɔla təhɔ tɔ. Tɔtv ntəɣi Tacaa ka yəɣətəna tuunav si i ká ha mənə mə caanaa. Ilɛ paa pənaya ŋkaya i ká tɔki Tɛɛv acima ke isətv inɛ i taa. ⁶ Kuyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya ke i ká təɣo kukusum fei potopotonaa. Naatosompɔɣɔlaya nyəŋku wule ilɛna i sɛɛ Tacaa. ⁷ Pə fei si pə tu keesi kukusum ke mə taa nəɣɔlv i tɛɣɛ kuyɛɛŋ inu i taa ké mə tɔtv tənə taa. Halɔ mɔpɔyɔ pu la pə potopoto. ⁸ Ye i kəma na i tɔki acima anu, i kɛɛsi mə piya si mpi Tacaa lapa-mɛɣɛ kuyəŋku i lu Icipiti tɔ, pə tɔɔ ké i tɔki-ye. ⁹ I ká tɔki Tɛɛv acima anəɣi si pə tɔɔsəɣi-mɛɣɛ kuyaku kɔnɛ inu ku tɔɔ ké teitei isu kuyusum mpi i ten mə tokuŋ na i tamsəɣi mə ŋkpalasi taa, si pə tɔɔsəɣi-mɛ, na i kaləɣi Tacaa kvsəsutu ke tam na i nyi-ti tɔ. Tɛɛv acima təɣɔv mpi pu tɔɔsəɣəna-mɛ si Tacaa læsəna-mɛɣɛ Icipiti taa na i ton səsəŋ. ¹⁰ Paa pənaya ŋka, ye pə isətv i luwa, i laki nti inu ma tv-mɛɣɛ isəntɔ tɔ.

¹¹ Mɔpɔyɔ Moisi tasaa tɔtɔ si: Ye pə kəma na Tacaa tana-tuyv Kanaaŋ tɔtv nti i ka yəɣətəna tuunav si i ká ha tá na tá caanaa tɔ. ¹² Ilɛ tu ha-i apalɔpiya kancaalaya nyənsi tənə. Paa tɔla kancaalaya piya apalv nyənsi tənə, inu i tənna-si. ¹³ Ye kraŋaya kancaalaya pəyaya apalvnyəŋka, ilɛ i layasi-ke na iwəyaya yaa pinaya, yaa i mələnti ka luyv na ká si. Ye pə kaasa yulv kancaalaya pəyaya apalvnyəŋka ilɛ i layasi-ke na iwəyaya. ¹⁴ Ye kuyaku nakulv mə piya pəsə-mɛ si pepe tɔɔ ké i laki mpu. Ilɛ i cə-we si: Tu we isu yomaa ke Icipiti ké, ilɛna lɔ læsi-tv na i ton səsəŋ. ¹⁵ Halɔ pə təm taa, Icipiti wulav kisaa ké təsayasaya si tɔ taa nyəɣələnə tiili. Ilɛna lɔ náá kó Icipiti nyéma apalɔpiya kancaalaya nyənsi tənə, na pə kɔrənna tɔla nyənsi tənə. Pə tɔɔ maɣamaya ke pə weɛ si tɔ laki kətasi ke kancaalaya piya

apalv nyənsi təna. Ama ye yəlaa nyənsi ɔe, təla ke tə layasəyəna. ¹⁶ Kətasi nsi si təsəyəna-tuyv nti ɔni Tacaa tv-tuyv isəntə təyə teitei isu kuyvsum mpi tu tenj tá tokun na tá tamsəyi tá ŋkpalasi taa tə. Pə tənaya mpv pu təsəyəna-tv si Tacaa ləsəna-tuyv Icipiti taa na ɪ toŋ səsəŋ.

Isə hvlvɔv ke ɪ yəlaa ke mpaav

¹⁷ Waatv wei Icipiti wulav yela Isəyeli nyəma na pá tv mpaav tə, Isə tá tisi si pá təŋ Metitlaneə tenku mpaav, na pá fayana Filiisi nyəma tetv taa. Paa na ku topilaa tə. ɪ lapa ŋpɔyú si pé taa kəə na Filiisi nyəma lu pa təə na səyɔntv kpa-we na pá cɔki pa taa na pá məli Icipiti. ¹⁸ Pə təə ké Isə yelaa na pá kee na pá fayana wɔlaya tetv taa na pá polo pá lu səsəncaasi tenku. Isəyeli nyəma mpe pa ta lu yem yem. Pa lu nəyɔ kulvɔmaga ké. ¹⁹ Pa lukaya mpv ɔlena Moisi kuu Yosefv mɔwa na ɪ kpena. Mpi tə, ɪ ka heela ɪ tɛtɔnaa ké na isəle kvsɛɛmle si Isə ɪ ləsa-wɛyɛ Icipiti taa pá kpena ɪ mɔwa.

²⁰ Mpɔyú Isəyeli nyəma lu Sukətɪ na pá polo Itam ke wɔlaya tetv kin.

LEFII KOTĒLAA TŌM TAKĒLAYA Kotulutu

Takēlaya kanε ka taa kε tε kalēyi si, Iso yaawa i yulu Moisi ke Iso taseele taa, na i na-i pā yōyoti. Pε taa tane ini Iso suwa nōyō si, ye wei i tōka i tōm nti pōntu ká hiki weesuɣu. Iso seyesa i yēlaa ke isēna pε weε si pā la kōtasi ke isēna Iso ini i suwa tō. Pε weε tōtō si pā hatēlōna asilima nyēm tēna, na pā weε tēnanɛɛ isu pa Iso ini.

Isēna pa faya Lefii takēlaya tō:

Kōtasi lataa i tēn isēna Iso suwa tō, titite 1-7

Pε weε si pā tūna kōtēlaa, na pεle pā weēna yaasi kupaɛ, titite 8-10

Paa Iso seebu wei i se tōnyu tō asilima, titite 11-16

Pε weε si pā se kpa nyantu na Iso seebu isayam, titite 17-27

ISO KŌTASI NA PĒ KUHAAN

Iso kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō

¹ M̄pōyō Tacaa Iso yaa Moisi na cokēle^a nte pa lapōna pōɛɛ, na Iso na i yēlaa pā suliyi tē taa tō. Uena i tōmi-i si: ² Telēsi Iseyeli nyōma si, ye pa taa nōyōlu caa-m kuhav ke kōnav, i pēsōyi na i kōna nav yaa heu yaa pēɛ.

³ Ye nav ke yulu caa lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Ue apalu nyēɛ wei i tiili tá caami tōyō i ká ha na Tacaa mu. Cokēle nte tē taa Iso na yēlaa pa suliyi tō tē nōnōyō ke i ká pona. ⁴ Uena i tēni i nin ke kprante nte kōkō lusiɣi mpv tō tē nyuɣu tō. Tacaa ka mu i kōtaya na i husi i isayatu. ⁵ Uena pōntu lentu kprante ke tēsulle cokēle kin tēna. Alōɛ luluɣu nyōma kōtēlaa taa nōyōlu ká huli kprante calēm ke Tacaa. Uena i ŋmusi-wōyi Iso kōtaya tēlate kōɛkōmōɛ tō kē cokēle nōnōyō. ⁶ Saa wei kōtaya latu litiyi kprante na i faki-tēye pilinasi ⁷ tōyō kōtēlaa ná tayanōyi kōkō ke kōtaya tēlate tō. ⁸ Uena pā tēni nantu cōkōɛ ke kōkō tō tētete, na nyuɣu na nim cōlō nim cōlō tōtō. ⁹ Kprante lotu na tē nōɛkpaasi tēɛ nyaaluɣu, uena kōtulō nyayasi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsōɛ ke Tacaa caaki.

¹⁰ Ye isu heu yaa pēɛ ke yulu caaki lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Ue apalunyeɛ wei i tiili tá caami tōyō i ká kōna. ¹¹ Uena i lentu-i Iso cokēle kōɛkōɛ taa, ke kōtaya tēlate ilim nōyōɛ tō. Uena Alōɛ luluɣu nyōma kōtēlaa taa nōyōlu ŋmusi calēm ke kōtaya tēlate kōɛkōmōɛ tō. ¹² Uena kōtaya latu faya nantu ke tilima. Na i seti nyuɣu, na i lōsi nim cōlō nim cōlō. Uena kōtulō tēni nantu nōyō kōtaya tēlate kōkō ŋke ka tō tētete. ¹³ Kprante lotu na tē nōɛkpaasi tēɛ nyaaluɣu, uena kōtulō huli kōtaya ŋkēye Tacaa, na i nyayasi pē tēnaya kōtaya tēlate tō. Kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsōɛ ke Tacaa caaki.

¹⁴ Ye sumaya ke yulu caaki lapu ke kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tō, ihokaya yaa alukuku ke i ká kōna. ¹⁵ Uena kōtulō pona sumaya ŋkēye Iso kōtaya tēlate kin, na i cε ka nyuɣu na i nyayasi-kuyō kōtaya kōkō taa. Uena i nyaasi alukuku calēm na i taana-wōyi Iso kōtaya tēlate kōɛkōmōɛ tō. ¹⁶ Uena i lōsi luyuticeceku na ku tōyōnaya, na i pēti-kuyō tōlōma nim nyōna tōlōle, ke Iso kōtaya tēlate kōɛkōɛ taa, na ilim tōlōle tō. ¹⁷ Uena i tōki alukuku ken taa na i hō na i cōli. Ue pē taa yaali. Uena i nyayasi-i Iso kōtaya tēlate kōkō taa. Kōtaya ŋka kōkō lusa ka tēna tōyōle. Ka sōsōɛ ke Tacaa caaki.

^a **1:1** cokēle: Cokēle nte tē tōm pa yōyōta cāne tō tē ta ke taale cokēle ke yem. Pōɛɛ ke pa luwa na pa saaki pē kpatōɛ. Pa pēsōyi na pa hēti-tē na pa kpili na pa sōyōli na pa pona tiili na pa tayani-tēye sikuɣu.

2

Təyonaya kəhav

¹ Ye isu yulə caa ı kəna Tacaa ke təyonaya kəhav, mələm kəpam ke ı caaki. ı pələyi pə təo kə nim, na ı tənı tulaalə. ² İlena ı pona Aləh lələyü nyəma kətəlaa. Pa taa nəyələ cosiyi nim mələm mpəyi ηkute na ı nyayasi pə na tulaalə tənaya kətaya tətəte təo. Mpi pə kəna kətəəsəm sı Tacaa tənna pə təna. Kətaya ηka kəkə lusa ka tənə təyəle. Ka səəsəη ke Tacaa caaki. ³ Kəhav ηku ku kakaasaya pəsəyi kətəlaa nyəm kə. Mpi tə, pə kə katə taa katə pələpəyü. Pə taya pulə, pə kə kətaya ηka pa lapa Tacaa tə, ka kakaasaya kə.

⁴ Ye pə kə isu potopotonaa loəηa taa kəkəsəm fəi təyonaya nakəli, ıle pa caa mələm kəpam na pə nuytina nim, na pə tı kakalasi yaa pətəpətasi taka, nsi sı təo pa yəyəla nim tə.

⁵ Ye isu pətəpətaya mayamaya, ηka pa tūyi nyəyələyü kuwaləyü təo tə. İle mələm mpi pa nuytina nim, na pə taa fəi kəkəsəm təyəle pa tūyi. ⁶ Pa pətətəyi pətəpətaya ηke, ılena pə səəsı pə taa kə nim tətə. Mpyəy pə wəe sı, pə la təyonaya kəhav təm taa.

⁷ Ye isu təyonaya ηka pa təηaa tə ka kəhav ıle, mələm mpi pa nuytina nim təyəle pa caaki.

⁸ Pa tayanəyi-kəyē, isu pa kəesuyü tə. İlena pə pona təsulle cokəle taa. Pa cələyi kətələ, na ıle ı pona İso kətaya tətəte kin. ⁹ İlena ı cosi na ı nyayasi tə təo sı, pə la kətəəsəm sı, Tacaa tənna pə təna. Kətaya ηka kəkə lusa ka tənə təyəle, ka səəsəη ke Tacaa caaki. ¹⁰ Kəhav ηku ku kakaasaya pəsəyi kətəlaa nyəm kə. Mpi tə, pə kə katə taa katə pələpəyü. Pə taya pulə, pə kə kəhav ηku pa ha Tacaa tə ku kakaasaya kə.

¹¹ Ye pa tayanəyi Tacaa maya təyonaya kəhav sı, pa nyayasi-kuyü kəkə ke ma hətə taa, pə fəi sı pə tı pə taa kə kəkəsəm yaa tıη. ¹² Pa pəsəyi na pə ha-m tıη na kəkəsəm ke waatü wei pa pukina-m təyonaya kalaalaya tə. Ama tıη na kəkəsəm mpəyi pə fəi sı, pə nyayasi kətaya tətəte təo sı, Tacaa mə, mə nu pə səəsəη.

¹³ Ye pa haaki Tacaa maya təyonaya kəhav, pə wəe sı pə tı təm kə. Mpi tə, mpi pə hələyəna sı nəyö ηka ma na-mə tə pələlaa tə, ka wə tam təo. Pə təo kə pə wəe sı pə tūyi təm ke paa təyonaya kəhav ηku ku taa.

¹⁴ Ye yulə ləsəyi ı tawa kancaalaya kələləm kəhav, ı wəkı^a pə na pə ləətü kə, na ı yəti. ¹⁵ Pə waali, ılena ı pəli pə təo kə nim na ı tənı tulaalə. Mpyəy pə wəe sı pa lə təyonaya kəhav təm taa. ¹⁶ İlena kətələ nāa cosi pee kuyətēe anı, na ı nyayasi pə na tulaalə tənə. Mpi pə kəna kətəəsəm sı Tacaa tənna pə təna. Təyonaya kəhav ηku pa nyayasa Tacaa təyəle.

3

Nəyö kuləmaya krentuyü kətaya

¹ Mpyəy Tacaa tasaa sı: Ye nəyələ caa ı la-m nəyö kuləmaya krentuyü kətaya ke nav. Pə wəe sı, apalənyəη yaa alə nyəη wei ı tiili tá caamı təyə ı kə kəna. ² İlena ı tənı ı niη ke kərəntē nyūyü taa, na ı lentı-təyē təsulle cokəle nənəyö. İlena Aləh lələyü nyəma kətəlaa taa nəyələ ηmusı tə caləm ke İso kətaya tətəte kəηkəməη təo. ³ İlena pə nyayasi Tacaa ke nim tənə, mpi pə pama lotu təo tə, ⁴ na timpee naale na a nim, na kəηkəməη taa nyəm. İsu pa ləsuyü hələle, na pə kəenna timpee tə. ⁵ İlena kətəlaa tənı nantü ntəyi İso kətaya tətəte kəkə təo. Na pə nyayasi-tı na kəhav ηku kəkə lusa tə. Kətaya ηka pa nyayasa Tacaa təyəle. Ka səəsəη ke ı caaki.

⁶ Ye isu heu yaa pəη ke yulə lakı Tacaa ke nəyö kuləmaya krentuyü kətaya. Apalə yaa alə nyəη wei ı tiili tá caamı təyə ı kə kəna. ⁷ Ye isu heu, ıle ı pona-ı

^a **2:14** wəkı: Wəpü mpi pa yəyətəyi cəne tə, pə nəyəsəna ke isu pa wəkuyü məsi ke Ləkra taa na pa ηmayələyi tə.

təsulle cokəle kin, ⁸ na í tənɪ ɪ nin ke heu nyɔɔy taa, na í lentɪ-ɪ tə kin tənə. Ulena kətəlaa taa nəɔɔlv ɲmusɪ heu caləm ke Isə kətaya təlata kəɲkəməɲ tɔɔ. ⁹⁻¹⁰ Ulena pá nyayasɪ Tacaa ke nim tənə mpi pə pama lotu tɔɔ tɔ. Na timpee naale na a nim na kəɲkəməɲ tɔɔ nyəm. Isu pa ləsvyɔ hɔəle na pá kɛnna timpee tɔ, na suka tənə. ¹¹ Ulena kətulv nyayasɪ pə tənaya kəkə ke Isə kətaya təlata tɔɔ. Təɔɔnaya kətaya ɲka pa nyayasɪ Tacaa tɔɔlə.

¹² Ye pəɲ ke yulv lakɪ kətaya, ɪle ɪ pona-ɪ təsulle cokəle kin, ¹³ na í tənɪ ɪ nin ke ɪ nyɔɔy tɔɔ, na í lentɪ-ɪ tənə. Ulena kətəlaa ɲmusɪ ɪ caləm ke Isə kətaya təlata kəɲkəməɲ tɔɔ. ¹⁴ Ulena pá nyayasɪ Tacaa ke nim tənə mpi pə pama lotu tɔɔ tɔ, ¹⁵ na timpee naale na a nim, na kəɲkəməɲ tɔɔ nyɪm. Isu pa ləsvyɔ hɔəle na pá kɛnna timpee tɔ. ¹⁶ Ulena kətulv nyayasɪ pə tənaya kəkə ke kətaya təlata tɔɔ. Təɔɔnaya kətaya ɲka pa nyayasɪ Tacaa tɔɔlə. Ka sɔəsɔɲ ke ɪ caaki.

Tacaa tənna nim cɔlv nim cɔlv tənə. ¹⁷ Pə tɔɔ ké paa timpɪyɪ Isɛyeli nyóma ká wɛɛ, paa waatv wei te, pə wɛɛ sɪ pá təkɪ kəsəsutv tənɛyɛ. Pə fɛɪ sɪ pá tɔɔ kɛntɛ nantv nim, yaa tə caləm.

4

Kətulv sɔsɔ ɪsayatv husvyɔ sɔsɪ

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ² Tɛləsɪ Isɛyeli nyóma sɪ, ye pə yukəna nəɔɔlv na í lá mpi Tacaa kisaa tɔ, na í yəkɪ kiiu. Isəna pɔntv ká la tɔɔlə.

³ Ye kətulv sɔsɔ pəntəna, ɪlena ɪ tasəkəle taana yəlaa tənə. Pə wɛɛ sɪ í la Tacaa ke ɪsayatv husvyɔ kətaya ke nav apalv nyəɲ wei ɪ tiili ta caamɪ tɔ. ⁴ ɪ pukina nav ɪnəyɪ təsulle cokəle nənəɔ. Ulena í tənɪ ɪ nin ke ɪ nyɔɔy taa, na í lentɪ-ɪ Tacaa kin tənə. ⁵ Ulena kətulv sɔsɔ kɛyaya kɛntɛ caləm na nyənaya na í svna cokəle taa. ⁶ ɪ liiki pə taa ké mpəle, ɪlena í ɲmusɪ təm naatosompɔɔɔlaya, ke Tacaa kin tənaya cokəle pɔvyɔ kukayav tɔɔ, na pə tɔɔ pə tɔɔ cənɛ. ⁷ Ulena í taa caləm mpi tətɔɔ tulaalv təwətɛ hələɲasɪ tɔɔ ké cokəle taa tənə. Pə waali, ɪlena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəɔ tɔ tə tɛɛ. ⁸ Ulena í kəɔli kɛntɛ nim cɔlv nim cɔlv tənə. Pə kɛyav pə tənə mpi pə pama pə taa lotu tɔɔ tɔ, ⁹ na timpee naale na a nim, na kəɲkəməɲ taa nyəm. Isu pa ləsvyɔ hɔəle na pá kɛnna timpee tɔ. ¹⁰ Lona kulvɛɛ anəyɪ pa sɛtəyɪ nəɔɔ kulvɛyaya kɛntvɔy kətaya kɛntɛ tɔɔ. Ulena kətulv sɔsɔ nyayasɪ nantv ntəyɪ kətaya təlata tɔɔ. ¹¹⁻¹² Pə kaasəyɪ nantv lentɪ, na tənvyɔ na nyɔɔy, na nəɲkpaasɪ, na lotu na pə taa nyəm tənə. Ulena pá luna təsikile waali, ke lonte nte pa ləsəna tə mpaa na pá ləkɪ təlɔma nim nyənə tɔ. Na pá nyayasɪ-təyɪ kəkə ke təlɔma huɔule tɔɔ.

Isɛyeli nyóma tənə ɪsayatv husvyɔ sɔsɪ

¹³ Ye ɪsu Isɛyeli nyóma tənə təpəi ké pə yukənaa, na pá la mpi Tacaa kisaa tɔ, na pá yəkɪ ɪ kiiu na pa tənə pa təm sɪ. ¹⁴ Ulena pə kəɔ na pá cəkəna. Pə wɛɛ sɪ pá ləsi nav apalv nyəɲ ke ɪsayatv husvyɔ kətaya ké. Pa pukina-ɪ təsulle cokəle nənəɔ, ¹⁵ ɪlena pa nyɔɔy nyóma tənɪ pa nin ke kɛntɛ nyɔɔy taa. Na pá lentɪ-tɛyɛ cokəle nənəɔ tənə. ¹⁶ Ulena kətulv sɔsɔ cosɪ tə caləm na í svna təsulle cokəle taa. ¹⁷ ɪ liiki pə taa ké mpəle, ɪlena í ɲmusɪ təm naatosompɔɔɔlaya, ke Tacaa kin tənaya cokəle pɔvyɔ kukayav na pə tɔɔ pə tɔɔ cənɛ. ¹⁸ Ulena í taa caləm mpi tətɔɔ tulaalv təwətɛ hələɲasɪ tɔɔ ké cokəle taa tənə. Pə waali, ɪlena í pəli caləm kukaasəm ke kətaya təlata nte tə wɛ cokəle nənəɔ tɔ tə tɛɛ. ¹⁹ Ulena í sɛtɪ nim cɔlv nim cɔlv na í wə kətaya təlata tɔɔ. ²⁰ Teitei ɪsu ɪ ka lapv ɪ mayamaya ɪ ɪsayatv husvyɔ kətaya nav tɔɔ ɪ ká lana ɪnɛ. Ulena í la Isɛyeli nyóma tənaya ɪsayatv husvyɔ kətaya, na Isə tayanɪ-wɛyɛ-tɪ. ²¹ Pə waali ɪlena í pona kɛntɛ kakaasaya ke təsikile waali, na í nyayasɪ-tɛyɛ kəkə, ɪsu ɪ ka lapv ɪ mayamaya ɪ ɪsayatv husvyɔ kɛntɛ kətaya tɔ. Kətaya ɲka ka husəyɪ Isɛyeli nyóma tənə ɪsayatv tɔɔlə.

Nyuvu tu sɔɔsi

²² Ye isu nyuvu tu nɔɔɔɔɔɔ pɛ yɔkɛnaa, na í la mpi í Caa Isɔ kisa tɔ. Isu í yɔka í kiiu na í tɔm sí. ²³ Uena pɛ kɔɔ na í cekɛna í isayatu. Pɛ wɛɛ si, í la pɛntɔɔɔɔ ɲku kɔ tiili tá caami tɔɔ isayatu husuvu kɔtaya. ²⁴ I tɛnɛɲi í niɲ ke kpɛntɛ nyuvu taa ké. Uena í lenti-tɛɛ tɛsulle cokɛle kiɲ, ke timpi pa lentɛɲi kɔtasi nsi kɔkɔ lusaa tɔ si tɔla tɔ. Kɔtaya ɲka ka husɛɲi isayatu tɔɔɔɔ. ²⁵ Uena kɔtɔɔ lii í mpɛle ke calɛm taa, na í taa-wɛɲi Isɔ kɔtaya tɔlate hɛlɛɲasi tɔɔ, na í pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ. ²⁶ Uena í wɔ nim cɔɔ nim cɔɔɔ kɔtaya tɔlate tɔɔ. Isu pa lakuvu nɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kpɛntɔɔ kɔtaya kpɛntɛ tɔ. Uena í la nyuvu tu inɛɲi isayatu husuvu kɔtaya na Isɔ tayaní-í-ti.

Icate tu ke yem sɔɔsi

²⁷ Ye isu yɔɔ ke yem ké pɛ yɔkɛnaa, na í la mpi Tacaa kisa tɔ. Isu í yɔka í kiin taa nakɔli, na í tɔm sí. ²⁸ Uena pɛ kɔɔ na í cekɛna, pɛ wɛɛ si í la isayatu husuvu kɔtaya ke pɛɲí alɔ nyɛɲ wei í tiili tá caami tɔ. ²⁹ I tɛnɛɲi í niɲ ke kpɛntɛ nyuvu taa ké, Uena í lenti-tɛɛ timpi pa lentɛɲi kɔtaya ɲka kɔkɔ lusaa tɔ ka tɔla tɔ. ³⁰ Uena kɔtɔɔ lii í mpɛle ke calɛm taa, na í taa Isɔ kɔtaya tɔlate hɛlɛɲasi tɔɔ. Uena í pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ. ³¹ Uena pá seti kpɛntɛ nim cɔɔ nim cɔɔ. Isu pa lakuvu nɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kpɛntɔɔ kɔtaya tɔtɛ tɔ, na kɔtɔɔ nyayasi nantu ntɛɲi kɔkɔ, na Tacaa nu pɛ sɔɔsɔɲ. Uena í lá pɛntɔɔ ke isayatu husuvu kɔtaya na Isɔ tayaní-í-ti.

³² Ye heu ke í sɔɔla isayatu husuvu kɔtaya lapɔ ulɛ í kɛna alɔnyɛɲ wei í tiili tá caami tɔ. ³³ I tɛnɛɲi í niɲ ke kpɛntɛ nyuvu taa Uena í lenti-tɛɛ timpi pa lentɛɲi kɔtaya ɲka kɔkɔ lusaa tɔ ka tɔla tɔ. ³⁴ Uena kɔtɔɔ lii í mpɛle ke calɛm taa, na í taa kɔtaya tɔlate hɛlɛɲasi tɔɔ. Na í pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ. ³⁵ Uena pá seti kpɛntɛ nim cɔɔ nim cɔɔ. Isu pa lakuvu nɔɔɔ kɔlɔmɔɔa kpɛntɔɔ kɔtaya heu tɔ. Uena kɔtɔɔ nyayasi-tɛɲi kɔkɔ na kɔtaya nyɛntɔ lenti. Uena í lá pɛntɔɔ ke isayatu husuvu kɔtaya na Isɔ tayaní-í-ti.

5*Saa wei pɛ wɛɛ si pá la isayatu husuvu sɔɔsi tɔ*

¹ Saa wei pɛ wɛɛ si pá la isayatu husuvu sɔɔsi tɔɔɔɔ: Ye isu yɔɔ nuwa pa yɔɔtɔna tuunav si, í lɛsi aseeta ke tɔm nti í nawa na í nyɛma tɔ. Uena í kisi tɔ yɔɔtɔɔ, pɛ isayatu wɛ í nyuvu taa ké.

² Lenti ulɛ, ye isu pɛ yɔkɛna yɔɔ, na í tokina asilima pɔɔpɔ. Paa kpɛntɛ kusɛpɛle. Tɔyaya nyɛntɛ, yaa taale nyɛntɛ, yaa nyamanyama nɔɔɔ, í tɔm sɛpaya, na í pɛsi asilima tɔ.

³ Ye isu pɛ yɔkɛna nɔɔɔ, na í tokina yɔɔ asilima naali, na pɛ pilisi-í. Uena í kɔɔ í cekɛna, í tɔm sɛpaya.

⁴ Yaa pɛ yɔkɛna nɔɔɔɔ tanaav taa, na í tuuna kɔpantu yaa isayatu. Uena í kɔɔ í cekɛna, í tɔm sɛpaya.

⁵ Ye wei í lapa isayatu nti pa keesa isɛntɔ tɔ tɔ taa natɛli, pɛ wɛɛ si pɔntɔ í hulitɛɲi kɔtɔɔ, na í tisi si í tɔm sɛpa. ⁶ Na í kɛna heu yaa pɛɲí na í la isayatu husuvu kɔtaya. Uena kɔtɔɔ lapɔ-í pɛ sɔɔsi.

Kɔnyɛntɔnaa sɔɔsi

⁷ Ye yɔɔ wu heu yaa pɛɲí si í lana isayatu husuvu kɔtaya. I pɛsɛɲi na í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale, na í pona Tacaa tɔyaya taa. Uena í lá lɛɔ ke isayatu husuvu kɔtaya, na lɛɔ ke kɔtaya ɲka kɔkɔ lusaa tɔ. ⁸ I celɛɲi kɔtɔɔ ke pa naale, na í lɛ í hólí Isɔ ké isayatu husuvu nyɛɲ na í yɔki í lumaya. Ama u cekɔ nyuvu. ⁹ Uena í cosi calɛm na í ɲmusi-wɛɲi kɔtaya tɔlate kɔɲkɔmɛɲ tɔɔ. Uena í pɛli kukaasɛm ke tɔ tɛɛ. Mɔpɔyɔ pɛ wɛɛ si í la isayatu husuvu kɔtaya tɔm taa. ¹⁰ Pɛ waali ké kɔtɔɔ laki kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔɔ alukuku naale nyɛɲ, isu pa siw tɔ. Uena í lá pɛntɔɔ ke isayatu husuvu kɔtaya, na Isɔ husi-ti.

¹¹ Ye yulv feina alukukunaa naale, yaa ihokasi naale. I pəsəyi na í pona mulum kiloona tooso na í lá isayatu husuyv kətaya. Ama pə fei si í siti nim, yaa í tənı pə təw kə tulaalv kə. Mpi tə, pə kə isayatu husuyv kətaya kə, pə taya təyənaya nyəŋka. ¹² I pukina mulum mpəyi kətulv, ilena ílé í cosi-wəyi ŋkute. Ntə tə kena kutəəsəm si Tacaa tənna pə tənna. Ilena í nyayasi pə na kətasi lensi nsi si we kətaya təlate təw təyə Tacaa. Mpóyú pə wee si pá la isayatu husuyv səsı. ¹³ Ilena kətulv la pəntv ke isayatu husuyv kətaya na Iso husı-tı. Ilena kukaasəm pəsi kətulv nyəm, isı təyənaya kəhav səsı təm taa.

Tayanuyv səsı

¹⁴ Mpóyú Tacaa heela Moisi si:

¹⁵ Ye pə yəkəna yulv, na í səw Tacaa ke celuyv ke ı nyəm, pə wee si í kəna ıwaav ŋku kv tiili tá caamı tə, na í lá tayanuyv kətaya. I ləsəyi-kuyv kaləkv taa kə, na í mayasi na í ná si kv liyitee tala isı pa suwa təsulle cokəle taa tə. ¹⁶ Ilena í felı Iso kə kəmlə, na í səsı paa kakpası wei í təw kə kulum. Mpi tə, ı wakələna Iso təyaya, ilena í cəla pə tənaya kətulv. Ilena ílé ı lentı kprənte, na í la pəntulv ke isayatu tayanuyv kətaya, na Iso husı-tı.

¹⁷ Paa pə yəkəna yulv kə na í yəki Tacaa kəsəsutv, ı səyələa tətəyə. ¹⁸ Pə wee si í ləsi kaləkv taa kə ıwaav ŋku kv tiili tá caamı təyə. I mayasi na í ná si kv liyitee tala isı pa suwa tə. Ilena kətulv lapı-tı isayatu nti pə yəkəna-tı na ı la tə, tə tayanuyv kətaya, na Iso husı-tı. ¹⁹ Tasəkəle tayanuyv kətaya nté. Mpi tə, yulv ıni ı ka wakələna Tacaa kə.

²⁰ Mpóyú Tacaa heela Moisi si:

²¹⁻²² Ye isı pa cəla yulv ke puləpv suw, yaa ı kənta-wı, yaa ı ŋmula-wı, yaa ı muylaa kə na í hiki-wı, yaa ı tu hii-wı na í kpeesı. Ilena í looli na í tuu, na í takı isayatu isı mpv pə taka, ı wakələna Tacaa kə, na ı təm səpa. ²³⁻²⁴ Ye kuyaku ŋku pə kula ı waalı, pə wee si í məŋna, yaa í felı kprənte tv kə. Haləna í səsı paa kakpası wei ı təw kə kulum, na í kprəntı na í cəle-tı. ²⁵ Pəle pə waalı, pə wee si í pona kətulv ke isayatu tayanuyv kətaya ıwaav ŋku kv tiili tá caamı tə. I mayasi na í ná si kv liyitee tala isı pa suwa tə. ²⁶ Ilena kətulv la pəntv ınyəyi isayatu tayanuyv kətaya ke Tacaa kin. Na ílé í husı-tı, paa tə kə nti.

6

Kətaya ŋka kəkə lusa ka tənna tə ka təw kəsəsutv

¹ Mpóyú Tacaa təma Moisi si: ² Teləsi Aləŋ na ı luluyv nyəma ke kətasi nsi kəkə lusaa tə, si təw kəsəsutv.

Pə wee si, kətaya ŋka ma kəkə lusa mpv tə, ká wee kətaya təlate taa kə aho tənaya, kəkə ı taa te. ³ Təv feŋ tanəŋ ilena kətulv təyəlı kprənkprəntv ton nyəntv kəmsa, na í suu pə capa, na í kuu kətaya ŋke ka təluma nim nyəna na í hutı-yeyə kəŋkəŋ taa tənna. ⁴ Ilena í layasi wontu na í luna təluma anəyi təsikile waalı. Lonte nteyē pa ləsəna tə mpaa na pá ləkı təluma nim nyəna. ⁵⁻⁶ Pə fei si kətaya təlate kəkə í te. Paa ifemle nteyē kətulv ka nyətəyi taasi kvfası. Ilena pəcó í tənı kətaya ŋka kəkə lusaa tə ka nantv, na nəyə kulumaya kətaya kprənte nim cəlv nim cəlv ke pə təw.

Təyənaya kəhav təw kəsəsutv

⁷ Ye təyənaya kəhav təm taa, ıle pə kəsəsutv ntə. Pə wee si Aləŋ luluyv nyəma taa kətulv nəyəlv, ká ponna-keye Tacaa ke kətaya təlate kin. ⁸ Ilena í cosi mulum mpi pa sita nim təyə ŋkute na tulaalv tənna, na í nyayasi kətaya təlate təw. Mpv pə kena kutəəsəm si Tacaa tənna pə tənna, na ı caaki pə səsı. ⁹ Kətələa ká təyənna pə kukaasəm mpəyi Iso lonte taa ke təsulle cokəle kətaya taa tənna. Ama pə fei si pá təsi pə təyənaya na kəkəsəm kə. ¹⁰ Mpi tə, kəhav ŋku pa ha Iso ma tə, kv taa kə ma

cela-weyε pa paa tete. Pə kέ kate taa kate puluyu, isu isayatu husuyu, yaa tayanuyu katası nantu. ¹¹ Ue Aləη luyuy nyəma apalu nyəma tike ká təkəna pə təyənaya ηke. Mpi tə, kataya ηka pa kəna Tacaa ke mpυ tə, ka həyəluy kέ pa nyəm ke tam tə kέ. Pə tə kέ ye yulu kpai tυ wei ι ta ke Aləη luyuy tυ tə, ι tokinaa, isu ι səpa.

¹² Mpyúy Tacaa təma Moisi si:

¹³ Ye pa kpawa Aləη na ι pəyalaa ke kətəlaa, na pá pəli-weyε nim, pə weε si pá kəηna-m kəhau ke molum kiloona toosoyo paa kuyaku ηku. Həyəluy ke tanəη na ləηku ke taanaya. ¹⁴ Paa nuγuti molum mpəγi na nim, na pá tυ pə pεtεpetaya ke nyəyəluy kəwaluy tə. Pə waali ilena pá putəti-ke na pá pona kataya təlate tə, na Tacaa lanle hεena kataya ηke ka səsəη.

¹⁵ Ye waatu nəyulu pa kra Aləη luyuy nyəma taa nəyuluy kətulu səsə si, í lεeti kəpəη lonte. Kəhau kulumuy ηkuy ι ká kəna, na í nyayası pə tənaya Tacaa má. Pə kέ ma kiiu tam tə nyəηku kέ. ¹⁶ Ye kətulu kəna ι mayamaya ι təyənaya kəhau, pə weε si pá nyayası pə tənaya, pə taa pulu fei təyəu.

Isayatu husuyu kataya tə kusəsutu

¹⁷ Mpyúy Tacaa təma Moisi si: ¹⁸ Teləsi Aləη na ι pəyalaa ke isayatu husuyu katası kusəsutu.

Lonte nte tə taa pa lentəyi katası nsi kəkə lusaa tə, si təla təyə paa lentı isayatu husuyu nyənte tətə. Pə nantu ke kate taa kate puluyuy. ¹⁹ Kətulu wei ι lapa pə təmle tə, təsulle cokəle kataya taa kέ pə weε si í təyə-təyi lonte nte tə wena tə mpaa tə tə taa. ²⁰ Ye yulu ke yem í tokinaa, ι lepa. Tə caləm ι yawa puyuy tə, lonte kulomtəle nte tə taa kέ paa nyaali-wi. ²¹ Ye cuy tiipile taa kέ pa təsa pə nantu, ye pa təma pə weε si pá yəki-tεyε. Ama ye nyəyəluy kusεεmuy nyənte taa, ilε pá nyaali-tεyε teu, na pá kilisina lum ke səsəm. ²² Kətəlaa na pa tεsi taa apalaa tike ká təyənə nantu nti. Pə taya pulu, tə kέ kate taa kate puluyuy. ²³ Ama ye pa sūna kpənte nte tə caləm ke təsulle cokəle taa, na pá lana isayatu husuyu kataya ke Iso təyaya taa, tə nantu fei təyəu tətə. Pə weε si pá nyayası-təyi kəkə kέ.

7

Tayanuyu səsı tə kusəsutu

¹ Mpyúy Tacaa tasaa si: Tayanuyu səsı kusəsutu ntə. Tə kέ kate taa kate puluyuy. ² Lonte nte tə taa pa lentəyi katası nsi kəkə lusaa tə, si təla təyə paa lentı isayatu husuyu səsı nyənte tətə. Ulena kətulu ηmusı tə caləm kέ kataya təlate kəηkəməη tə. ³ Ulena pá kəali kpənte nim cəlu nim cəlu təna. Pə kpəyau pə təna mpi pə pama pə taa lotu tə tə, ⁴ na timpee naale na a nim, na kəηkəməη taa nyəm. Isu pa ləsyuy həle na pá kpenna timpee tə. ⁵ Ulena kətulu nyayası pə tənaya kataya təlate tə. Tayanuyu kataya nte. ⁶ Kətəlaa tεsi taa apalaa tike ká təyənə nantu ntəyi lonte nte tə wena tə mpaa tə tə taa. Mpi tə, tə kέ kate taa kate puluyuy. ⁷ Tayanuyu kataya na isayatu husuyu nyəηka pə kusəsutu we kulomtu kέ. Kətulu wei ι lapa pə təmle tə, inı ι tənna pə nantu kukaasətu.

Kətəlaa nyəm

⁸ Ye isu nəyulu kəna kpənte si ι laki kataya ηka kəkə lusaa tə. Kətulu wei ι lapa pə təmle tə, inı ι tənna tənuyuy. ⁹ Ye pa kəna Iso ke təyənaya kəhau, isu potopoto, yaa kakalası, yaa pεtεpetaya, yaa kutonəm, ilε kətulu wei ι lapa pə təmle tə, inı ι tənna. ¹⁰ Ama pə kaasa təyənaya kuhaan lələη tə. Paa nim kusitaya yaa kpεtε nyəηka, kətəlaa taləyənə pə tənaya teitei.

Nəyə kulumaya kpεntuyuy katası tə kusəsutu

¹¹ Nəyə kulumaya kpεntuyuy katası nsi pa laki Tacaa tə si kusəsutu ntə.

¹² Ye seetu kɔtaya ke pa lapa, pa pukina tɔtɔɔ kukusum fei kakalasi nsi pa sita nim tɔ, pɛ petepetasi nsi si tɔɔ pa taa-wi tɔ, na mulum kupam mpi pa nuɔutina-wi tɔ pɛ kakalasi. ¹³ Pɛle pɛ paasi, pa sɔɔsɔyi kukusum potopoto ke seetu kɔtaya nke ka tɔɔ. ¹⁴ Ilena pɛ lɛsi kakalasi nsi si tɔm tooso tɔɔ kɛ kulumaya kulumaya, na pɛ kraasi isɔtaa ke Isɔ kɔtaya tɔlate kin. Ilena kɔtulɔ wei i nɔmusa kpɛnte calɛm ke tɔ kɔnkɔmɔɔ tɔɔ tɔ, i kpaya sɔle. ¹⁵ Ye seetu kɔtaya kpɛnte nantɔ ilɛ, pɛ weɛ si kuyaku nku ku mayamaya ke paa tɔɔ-ti, pɛ fei si tɛ fe tev.

¹⁶ Ye isɔ nɔɔɔlɔ lapa nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ sɔɔsi, yaa i ka su nɔɔɔ, ilena i la pɛ sɔɔsi, pa pɛsɔyi na pɛ tɔɔ pɛ nantɔ ke kuyaku nku, na pɛ tɔɔ pɛ kukaasɔtu ke pɛ tev kɔfemuyɔ. ¹⁷ Ye tɔ tala kuyaku tooso nyɛnku wule, ilɛ pɛ weɛ si pɛ wɔ-tɔyi kɔkɔ. ¹⁸ Wei i tɔɔ pɛ nantɔ ke kuyaku tooso nyɛnku wule, Taca kaa mu i kɔtaya. Pɛyle i kɔtaya kaa waasi tɔtɔ. Pɛ pɛsa kusɔɔtɔ pulɔpu kɛ. Ye wei i tɔɔ pɛ mɔli i nyɔyɔ taa. ¹⁹ Ye pɛ nantɔ i tokina asilima pulɔpu, tɔ fei tɔɔ tɔtɔ. Kɔkɔ ke paa nyayasi-ti.

Pɛ weɛ si mpa pa feina asilima tɔ, pa tike paa tɔɔna pɛ nantɔ. ²⁰ Ye isɔ nɔɔɔlɔ we asilima taa, na pɛ la Taca ke nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ kɔtaya na pɛntɔ tɔɔ, pɛ weɛ si pɛ lɛsi-lɛ Iseyeli kpekɛle taa. ²¹ Mpu tɔtɔɔ ye nɔɔɔlɔ tokina asilima tɔ, paa yulɔ, paa kpɛnte. Ilena pɛntɔ tɔɔ kɔtaya nke ka nantɔ. Paa lɛsi-lɛ tɔtɔɔ Iseyeli kpekɛle taa.

Isɔ kisina i yalaa ke nantɔ nim na tɔ calɛm tɔɔ

²² Mpuɔyɔ Taca tɔma Moisi si: ²³ Telɛsi Iseyeli nyɔma si: Pɛ fei si i tɔɔ pulɔpu nantɔ nim. Paa nau yaa heu yaa pɔɔ. ²⁴ Kpɛnte kusɔpɔle, yaa nte pɛ kpawa na pɛ cɛli tɔ, tɔ nim fei tɔɔ. Ama i pɛsɔyi na i lana-wɔyi paa mpi. ²⁵ Ye nɔɔɔlɔ tɔɔ tɔla nna pa laki Taca ke kɔtaya nka kɔkɔ lusaa tɔ ka nantɔ cɛka nim nyɛnka, pɛ weɛ si pɛ lɛsi-lɛ Iseyeli kpekɛle taa kɛ. ²⁶ Mpu tɔtɔɔ paa timpiyi i kɔ caya, pɛ fei si i tɔɔ sumaya yaa wontuyɔ nakuli ku calɛm. ²⁷ Ye wei i tɔɔ calɛm pɛ weɛ si pɛ lɛsi-lɛ Iseyeli kpekɛle taa kɛ.

²⁸ Mpuɔyɔ Taca tɔma Moisi si: ²⁹ Telɛsi Iseyeli nyɔma ke kusɔsutɔnaa pane si: Ye yulɔ lapa nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ kɔtaya, pɛ weɛ si, i lɛsi Taca paa tete kɛ, na i cɛle-lɛ. ³⁰ I mayamaya i nin kɔ tɔkɔna na i pona Taca ke nantɔ nim cɔlɔ nim cɔlɔ, na lanle si pɛ nyayasi kɔkɔ. Ilena i ha lanle nteye Taca ke Isɔ kɔtaya tɔlate kin. ³¹ Alɔn na i pɛyalaa pa tɔtɔɔle ntɛ. Ilena kɔtulɔ nyayasi nantɔ nim nyɛntɔ ke kɔtaya tɔlate tɔɔ. ³² Pɛ weɛ si pɛ lɛsi nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ kɔtaya yule ntɔɔɔ nyɛnte na pɛ cɛla kɔtulɔ. ³³ Kɔtɔlaa taa wei i pukina kpɛnte calɛm na tɔ nim ke kɔtaya tɔlate tɔɔ tɔ i paa tete ntɛ. ³⁴ Taca mayamaya heelina Iseyeli nyɔma me si, i lɛsi nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ kɔtaya kpɛnte yule, na pɛ lanle na i cɛla kɔtulɔ Alɔn na i lulɔyɔ nyɔma. Mpi tɔ, nantɔ nti tɔ kɛ pa paa nyɛm ke tam tɔ kɛ.

³⁵ Mpi mpi pa kɔla Taca kɔtasi tɔɔ tɔ, pɛ pɛsɔyi Alɔn na i pɛyalaa pa nyɛm ke kuyanku pa kra-wɛye Taca kɔtuyɔ tɔmlɛ taa tɔɔ. ³⁶ Taca tɔna Iseyeli nyɔma si, pɛ cɛla-wɛye kuyanku pa kra-wɛye kɔtɔlaa na pɛ pɛli pa nyɛɔɔ taa kɛ nim tɔ. Pɛ weɛ si i tɔki kusɔsutɔ tɔneye tam tɔ kɛ.

³⁷ Kɔtaya nka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ, na tɔɔnaya nyɛnka, na isayatu husuyɔ nyɛnka, na tasɛkɛle tayanuyɔ nyɛnka, na kɔtɔlaa tɔmlɛ taa suu nyɛnka, na nɔɔɔ kulumaya kpɛntɔyɔ pɛ kɔtasi kiin ntɛ. ³⁸ Taca suna kiin unɔyi Moisi ke puɔyɔ nku pa yaa si Hɔlɛpu tɔ ku taa. Kuyaku nku tɔtɔɔ i tɔwa Iseyeli nyɔma ke wulaya tetɔ taa si, pɛ laki-lɛ kɔtasi nsi.

KɔTɔLAA KANCAALAYA NYɛMA TɔMLɛ TAA SUU

8

Kɔtɔlaa tɔmlɛ taa suu kɔtaya

28 Pə waali ké Moisi mu kohaah inəyi pa niŋ taa na í nyayasi-í kətaya təlate təo ké kətasi nsi kəkə lusa tə si təo. Kətəlaa təmle taa suu kətaya nte. Pə kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təyole. Pə səsəŋ ke Tacaa caaki. 29 Mpróyó Moisi kpaya kətəlaa təmle taa suu kətaya kpənte laŋle, na í ha Tacaa ke kətaya təlate kiŋ. Ilena nantuyu ŋku ku pəsi Moisi nyəŋku isu Tacaa ka suw tə.

30 Pə waali ké í kpaya kətaya nim, na caləm mpi pu we Išo kətaya təlate təo təy pəcə, na í ŋmusi Aləŋ na í wontu təo. Na í pəyalaa na pəle pa nyəntu təo tətə. Ilena Aləŋ na í pəyalaa na pa wontu kususutu pa pəsi Išo nyəm.

31 Mpróyó Moisi heela Aləŋ na í pəyalaa si: I təsi heu apalu naale nyəŋ nantu ke təsulle cokəle nənəyə. Ilena í təy-təyi tənaya mə mayamaya, na potopotona mpa pa lapa kətaya təo tə. Isu ma keesu-yu-me tə. 32 Ye pə kaasa nantu yaa potopoto, pə wee si í ká wə kəkə. 33 I ká caya təsulle cokəle nənəyə ke kuyeyi naatosompəyolaya. Pə fei si í lu təna. Haləna mə təmle taa suu kətaya kuyaku kancaalaya na kantəkaya nyəŋku wule. 34 Tacaa mayamaya sina si pə la isu pə lapu saŋa isəntə tə. Ilena pəcó pə husi mə isayatu. 35 I caya təsulle cokəle nənəyə ke ilim na ahoo ke wee naatosompəyolaya iní na í təkí Tacaa kusəsutu. Ie í kaa sí. Moisi si: Nti Išo heela-m təyole.

36 Mpróyó Aləŋ na í pəyalaa pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi na í teləsi-we tə.

9

Aləŋ na í pəyalaa pa kancaalaya kətasi

1 Mpróyó kuyaku pəlefei naanowa nyəŋku wule, Moisi yaa Aləŋ na í pəyalaa na Iseyeli səsaa tətə. 2 Ilena í heeli Aləŋ si: Caa navle nte tə tiili tá caami na paa la-təye isayatu husuyu kətaya tə. Na heu apalu wei í tiili tá caami na paa lapu-í kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na ŋ kəna pə naaleye Tacaa kiŋ. 3 Pə waali, Ilena ŋ tu Iseyeli nyéma na pá kəna pəŋtuluyu ŋku paa la isayatu husuyu kətaya tə. Na pənaya kulumaya navle na pə iwəyaya mpa pa tiili tá caami, na paa la-weye kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. 4 Na nav na heu apalu nyəŋ wei paa la nəyə kulumaya kpəntuyu kətaya tə. Na təyənaya kuhav ŋku pa nuɣutina nim tə. Mpi tə, saŋa mayamaya ke Tacaa ká huli-meye í ti.

5 Waatu wei pa kəna təsulle cokəle nənəyə ke mpi mpi pə həla Moisi yaawa tə Ilena Iseyeli nyéma təna kpətəna cokəle nte na pá səŋ Išo təyaya kiŋ. 6 Ilena Moisi tə si: Nti Tacaa tu-me təyole. I la-ti, na Išo teeli wee mə heku.

7 Mpróyó Moisi təma Aləŋ si: Kpətəna Išo kətaya təlate na í ləsi tə təo ké isayatu husuyu kətaya, na ŋka kəkə lusa ka təna tə. Ilena í la isayatu husuyu kətaya ke í na yəlaa pa nyəŋ təo. Pə waali, Ilena í la yəlaa nyəŋ təo ké kətaya, na í la-weye isayatu husuyu nyəŋka, isu Tacaa suw tə.

8 Mpróyó Aləŋ kpətəna Išo kətaya təlate, na í lentu navle na í la-təye í isayatu husuyu kətaya. 9 Ilena í pəyalaa pona-í tə caləm na í lii pə taa ké mpəle. Ilena í taa Išo kətaya təlate hələŋasi təo, na í pəli-wəyi tə tee. 10 Kəlena í nyayasi tə təo ké kpənte nim cəlo nim cəlo. Na timpee na həle, isu Tacaa tuyu Moisi tə. 11 Pə yela nantu na tənuyu, Ilena pá luna təsikile waali na pá nyayasi kəkə.

12 Mpróyó Aləŋ lentu heu apalu nyəŋ wei kəkə lusiyi í təna tə. Ilena í pəyalaa cele-í kpənte caləm na í ŋmusi-wəyi kətaya təlate kəŋkəməŋ taa. 13 Na pá cele-í tətəy tə nyuyu na tə nantu na pá seta-təyi tilima, na í nyayasi-təyi Išo kətaya təlate təo. 14 Ilena í nyaali pə taa lotu na nəŋkpaasi na í nyayasi-təyi nantu lentu təo.

15 Pə waali ké Aləŋ lapa Tacaa ke yəlaa kətasi. I kpaya pəŋtuluyu ŋku yəlaa ka kəna pa isayatu husuyu təo tə. Ilena í lentu-ku, na í lá-kuyu kətaya isu í ka lapu navle tə. 16 Mpróyó í lapa kpəna naale inəyi kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, isu pa suw tə.

¹⁷ Uena í pona tǝǝnaya kuhav, na í cosi nkute na í nyagasi-teye kǝtaya tǝlate tǝǝ, na í kpenna paa kuyaku nkukuhav kǝtaya nka kǝkǝ nyaya ka tǝna tǝ. ¹⁸ Mǝpǝyǝ í lenta nav na heu apalv wei yǝlaa ka kǝnaa sǝ pa laki nǝǝ kulǝmaya kǝntǝyǝ kǝtaya tǝ. Uena í pǝyalaa cǝle-í kǝnaa anǝ a calǝm na í nmusi Iso kǝtaya tǝlate kǝnkǝmǝh tǝǝ. ¹⁹ Na pá cǝle-í tǝtǝǝ nav apalv nyǝh nantv nim nyǝntv, na heu apalv nyǝh suka, na pǝ taa lotu tǝǝ nim na timpee na hǝǝle. ²⁰ Uena í tǝni nim cǝlǝ nim cǝlǝ nantvnaa mǝpǝye kǝnaa anǝ a naale a lanǝ tǝǝ. Uena Alǝh nyagasi nantv nim nyǝntv ntǝyǝ kǝkǝ ke kǝtaya tǝlate tǝǝ. ²¹ Na í ha Tacaa ke lanǝ anǝ na ntǝǝh yule ke Iso kǝtaya tǝlate kin ke teitei isu Moisi ka kǝesǝyǝ-í tǝ.

²² Waatv wei Alǝh tǝma isayav huǝyǝ kǝtasi na nsi kǝkǝ lusa sǝ tǝna tǝ na nǝǝ kulǝmaya kǝntǝyǝ nyǝhǝ ke lapv, uena í kraasi í ninǝ na yǝlaa tǝǝ na í tǝhǝ-weye nǝǝ kǝpǝnka. Uena í lu Iso kǝtaya tǝlate tǝǝ na í tii.

²³ Mǝpǝyǝ Moisi na Alǝh pa sǝsǝ tǝsulle cokǝle taa. Waatv wei pa luwa, uena pá tǝhǝ yǝlaa ke nǝǝ kǝpǝnǝ. Uena Tacaa teeli na yǝlaa tǝna hǝku. ²⁴ Tǝnaya kǝkǝ kulaa na kǝ nyaya kǝtaya nka kǝkǝ lusa ka tǝna tǝ, na nantv nim nyǝntv. Yǝlaa tǝna ná mpv, uena pá yaya lanǝhulǝmle kakiisasi na pá hoti pa isǝntǝǝ kǝ atǝ.

10

Lǝyǝ tǝ kǝsǝsutv

¹ Mǝpǝyǝ Alǝh pǝyalaa naale, Natapǝ na Apihu, pa kraǝ pa tulaalv cofolonaa na pá hee kǝkǝ na pá tǝ tulaalv kǝ ka tǝǝ. Uena pá lá Tacaa ke tulaalv kǝtaya kraǝ nyǝnka. Pa ta tǝhǝ isǝna Iso ka suwa tǝ. ² Tǝnaya kǝkǝ nakǝli luna cokǝle taa, na kǝ nyaya-weye kraǝkraa na pa isǝ. ³ Mǝpǝyǝ Moisi tǝma Alǝh sǝ: Tacaa tǝma-mǝyǝ-tǝyǝ kraalǝyǝ ke saa wei í tǝnaya sǝ:

Ma caaki kǝ sǝ mpa pa kǝtǝǝǝna-m tǝ,

pá nyana ma tǝnanǝh weetv, na pá tv-m teeli ke yǝlaa tǝna kin.

Uena sǝǝntv anaam pu Alǝh na í su tǝkulum.

⁴ Mǝpǝyǝ Moisi yaa Alǝh caa taalv Wusiyeli pǝyalaa, Mikayeli na Ilisafǝh sǝ: I polo í kraǝ mǝ tǝtǝnaa mpa pa sǝpa tǝǝ cokǝle kin, na í luna na í hatǝlǝna tǝsikile. ⁵ Uena pá polo pa lǝsǝ sǝtaa mǝ, na pa capanaa ke tǝsikile waali, isu Moisi yǝǝtǝyǝ tǝ. ⁶ Mǝpǝyǝ Moisi heela Alǝh na í pǝyalaa lelǝ naale, Ilasaa na Itamaa sǝ: I taa yele mǝ nyǝǝsǝ seǝlǝyǝ, yaa í cǝli mǝ wontu ke lǝyǝ tǝǝ. Pǝ taa kǝ na í kǝna mǝ tǝǝ kǝ sǝm, na Tacaa mv lǝyǝli kǝkǝle tǝna na páána. I yele mǝ tǝtǝnaa lǝyǝli nyǝma na pá caya mpa Iso kǝna kǝkǝ tǝ pa lǝyǝ. ⁷ Alǝh pa maǝmaya pá taa hatǝlǝna tǝsulle cokǝle nǝnǝǝ tǝna. Pǝ taa kǝ na pá sí. Pǝ taya pulv, kǝtaya nim mpi pa pǝla-me tǝ, pǝ pǝsa-mǝye Tacaa tǝmle nyǝma kǝ.

Mǝpǝyǝ Alǝh na í pǝyalaa pa mvwa Moisi tǝm ntǝ.

Sulǝm tǝhǝ nyǝm tǝ kǝsǝsutv

⁸ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma Alǝh sǝ: ⁹ Pǝ fǝi sǝ nyana nyǝ pǝyalaa mǝ taa nǝǝlv í nyǝǝ sulǝm, yaa kukukǝm napǝli, na pǝcǝ í sǝv tǝsulle cokǝle taa. Ye í lapa mpv, í kǝ sǝ. Kiiu nkukuhav pǝ wee sǝ mǝ na mǝ lǝlvǝ nyǝma í kǝ tǝki tam tǝǝ tǝǝle. ¹⁰ Uena pǝcǝ í pǝsǝ na í fayasi Iso nyǝm na kraǝ nyǝm, na asilima na kǝpǝm. ¹¹ I taa nyǝǝ-wǝ tǝtǝǝ waatv wei í seǝsǝyǝ lǝyǝli nyǝma ke kiihǝ wei í tǝna Tacaa ka hula Moisi na í telǝsǝ-me tǝ.

Kǝtaya nantv tǝ kǝsǝsutv

¹² Mǝpǝyǝ Moisi heela Alǝh na í pǝyalaa naale, Ilasaa na Itamaa mpa pǝ kaasa-í tǝ sǝ: I kraǝ Tacaa tǝǝnaya kuhav nkukuhav kǝkǝ nyaya na kǝ kaasi tǝ. Uena í tǝ kukǝsum fǝi kakalasi, na í tǝǝ-sǝyǝ Iso kǝtaya tǝlate kin. Mpi tǝ, pǝ kǝ katǝ taa katǝ tǝǝnaya kǝ. ¹³ Iso lonte katǝ nyǝntǝ taa kǝ í kǝ tǝǝ-kǝ. Tacaa tǝǝnaya kuhav

ηku ι ha Alɔη na ι piya ke pa paa tete isu ι ka heeluyu-m tɔγɔle. ¹⁴ Tɔla wena lseyeli nyɔma laki nɔγɔ kulɔmɔya kpɛntuyɔ kɔtaya, na pɔ ha lanje na yule ke Tacaa ke lɔ kɔtaya tɔlate kin tɔ, tɔ pɔsa mɔ paa nyɔm kɛ. Ue nyana nyɔ pɔyalaa na mɔ alaa nyɔma ι kɔ tɔγɔna-tɔγi lonte nanη nyɔntɛ taa. ¹⁵ Pɔ weɛ si lseyeli nyɔma ι kɔna yule na lanje, na pɔ sɔsɔna nim cɔlɔ nim cɔlɔ nantu. Tɔleyɛ kɔtɔlaa wɔki kɔkɔ ke kɔtaya tɔlate tɔ kɛ waatu wei pa tɛma-tɔγi Tacaa ke hav ke kɔtaya tɔlate kin tɔ. Uena tɔ pɔsi nyana nyɔ pɔyalaa mɔ nyɔntɔ ke tam tɔɔ isu Tacaa yɔγɔtuyɔ tɔ.

¹⁶ Mɔpɔyɔ Moisi pɛɛka pɔηtɔluyɔ ηku pa lapa kɔtaya ke yɔlaa isayatu husuyɔ tɔɔ tɔ kv tɔm. Uena ι nu si pa nyayasa-kuyɔ kɔkɔ. Ntɛna ι mu pɔɔnɔ na Alɔη pɔyalaa Ulasaa na Itamaa. Mɔpɔyɔ ι pɔɔsa-we si: ¹⁷ Pepe tɔɔ kɛ ι tɔ tɔγɔ kɔtaya ηke ka nantu ke lonte katɛ nyɔntɛ taa? Mpi pɔ tɔɔ tɔ, pɔ kɛ katɛ taa katɛ tɔγɔnɔya kɛ. Tacaa ka hana-meyɛ kpɛntɛ ηtɛ si ι waasi lseyeli kpɛkɔle ke pa kawalaya. Uena ι lɔ pa nyɔɔη tɔɔ kɛ isayatu husuyɔ kɔtaya. ¹⁸ U kpɛntɛ calɛm ta polo lɔ tɔyaya taa, pu weɛ kɛ si ι tɔγɔ tɔ nantu ke lonte katɛ nyɔntɛ taa, isu maa heeluyu-mɛ tɔ.

¹⁹ Mɔpɔyɔle Alɔη cɔwa Moisi si: Nyɔni, saηa ke ma pɔyalaa lapa pa isayatu husuyɔ kɔtaya, na ηka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Pɔcɔ n nyɔma lanwakɔlle nte tɔ mayana-m tɔ. Maa pɔsi na mɔ tɔγɔ isayatu husuyɔ kɔtaya kpɛntɛ nantu na? Tacaa lanje kɔ heɛna-m?

²⁰ Moisi nuwa tɔm nti, uena ι mu-ti.

MPI Pɛ KE ASILIMA NA MPI Pɛ KE KUPAM Tɔ Pɛ TɔM

11

Tɔla asilima nyɔna na kupana pɔ tɔm

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa heela Moisi na Alɔη si: ² U telɔsi lseyeli nyɔma si, atɛ tɔla taa, nna nna ι kɔ tɔγɔ tɔγɔle, ³ nna a acɔwa fayaa, na a wena talasi tɔ. ⁴⁻⁶ Ama pɔ fɛi si ι tɔγɔ yooyoo, na puyɔ namaya, na kpaca. Tɔla anɔ a wena talasi yaa, uɛ a acɔwa ta faya kɛ. ⁷ Pɔ fɛi si ι tɔγɔ afa tɔtɔ. Mpi tɔ, paa ι acɔwa fayaa tɔ, ι fɛina talaya. ⁸ Pɔ weɛ si ι nyɔni tɔla anɔyi asilima nyɔna kɛ. U taa tɔγɔ-yɛ. Pɔcɔ ι taa tokina a kusɔpɛɛ ke tokinav mayamaya.

⁹ Ye pɔ kaasa lɔm taa wontu uɛ, ι tɔγɔ tiina wena a wena lɔm yaalɔη na setu tɔ. U kii wena a fɛina mpɔ tɔ. ¹⁰ Pɔ kaasuyɔ lɔm tɔna taa wontu lentɔ, yaa pɔ nyamanyamanaa mpa pa fɛina lɔm yaalɔη na setu tɔ, pɔ kɛ-meyɛ acaalɔtɔ kɛ. ¹¹ U nyɔni-tɔγi asilima, ι taa tɔγɔ-ti, yaa ι tokina tɔ kusɔpɛtɔ. ¹² U kii lɔm taa wontu tɔna nti tɔ fɛina lɔm yaalɔη na setu tɔ.

¹³⁻¹⁹ Sumasi nsi pɔ weɛ si ι nyɔni asilima na ι kii si tɔγɔv tɔγɔle: Yepɛleku, na kpimle, na hekɔle, na katɔkatuyɔ, na taataa, na tɔγɔnakpeluyɔ, na kulaaɔyɔ, na tintɔkɔlaya, na sɛmuyɔ, na si piitimnaa tɔna.

²⁰ Pɔ weɛ si ι nyɔni asilima ke nyamanyamanaa mpa pa tɔna pa wena ken na nɔɔhɛɛ liyiti tɔ. ²¹ Ama ι tɔγɔ pa taa mpa pa wena ken na nɔɔhɛɛ liyiti na nɔηkpaasi na pɔ ηmaaki tetu tɔɔ tɔ pa tɔna. ²² Pa taa mpa ι kɔ tɔγɔ tɔγɔle cɔlɔη na ι looηa tɔna, na kutolɔη na kv looηa tɔna. ²³ Pɔ kaasa lentɔ nti tɔ wena ken na nɔɔhɛɛ liyiti tɔ, ι nyɔni-tɔγi asilima pulv.

Tɔla na wontu nti tɔ kusɔpɛtɔv tokinav pilisiyi yulv tɔ

²⁴⁻²⁵ Wontu lentɔ weɛ, ye yulv ι kpaya tɔ kusɔpɛtɔ, yaa ι tu tokina-ti, pɔ pilisa-ι kɛ. Pɔ weɛ si ι cɔtɔ ι wontu kususuutu, na ι caya mɔpɔyɔ asilima taa, halɔna taanaya. ²⁶⁻²⁸ Nti nti pɔ weɛ si ι nyɔni asilima tɔγɔle nti tɔ acɔwa ta faya, na tɔ fɛina talasi tɔ. Na nɔɔhɛɛ liyiti nyɔntɔ tɔna nti tɔ wena sɔkpaη tɔ. Ye wei ι kpaya tɔ kusɔpɛtɔ pɔ weɛ si ι cɔtɔ ι wontu na ι caya asilima taa, halɔna taanaya.

29-30 Wontunaa mpa í ká nyəni asilima ke nti nti tə təŋ tə lotu tə təŋlə kutuntulokpanaa camna^a, na mpiiu, na cimlee, na a piitimnaa, na caŋasi. 31 Wontu səkpetu nti tə taa nti í ká nyəni asilima təŋlə. Ye wei ı tokina tə taa kusəpuyv, ı ká wee asilima taa ké, haləna taanaya. 32 Ye tə kusəpuyv hota wontu nti pa lakəna tə tə taa nakuli taa, kule kv pəsa asilima ké. Paa kusaakəm, paa wontu kususuutu, yaa tənuyv pulv, yaa huluyv. Paa wontuyv ŋku te, pə wee si pá nyaali-kuyv na lvm na kv caya asilima taa, haləna taanaya. Pə waali ke paa nyəni-kuyv kupankv. 33 Ye cuyv tiyaya taa ké tə taa nakuli hotaa. Tiyaaya na ka taa nyəm təna, pəsəyi asilima ké. Pə wee si pa yəki-ke. 34 Ye pa pəla tiyaya ŋke ka taa lvm ke təŋəna kupanka tə, keke ka pəsəyi asilima ké. Yaa pu ke kunyonyoəm kupam, pə pəsəyi asilima tətəŋ. Paa tiyaya ka ké ŋka. 35 Paa mpi pə tə ké wontu tənə tə taa kusəpuyv hotaa, pu pəsi asilima ké. Ye pə ké potopotonaa məsa, yaa məsa kutəsa taa ke kv hotaa, pə wee si pá yəki-ke. Mpi tə, pə ke-mege asilima ké, na í ká nyəni-wəyi asilima. 36 Ama ye isu hite yaa ləkə taa ké wontuyv kusəpuyv hotaa, lvm kaa pilisi. Ie wei ı ka tokina-kv təŋlə asilima tv. 37 Ye isu pee wena pa suwa si pa tuuki tə, a tə ké wontuyv ŋku kv kusəpuyv hotaa, a kaa pilisi. 38 Ama ye kutətəŋəna ke pa wusa lvm, na wontu nti tə taa nakuli kusəpuyv hoti pə taa, ıle a pilisaa keke.

39 Ye isu kpəntə nte pa ha-mege mpa si í təŋ tə, tə səpa, na nəŋəlv tokina-te, ı ká wee asilima taa ké, haləna taanaya. 40 Wei ı səŋəla kpəntə nté, yaa ı tu təŋ-te, ı ká cətə ı wontu ké, na í wee asilima taa, haləna taanaya.

41 Pə wee si í kii nyamanyamanaa mpa pa təŋ tətə təŋ, na í nyəni-wege acaalətv. 42 Paa mpa pa tuuki, yaa pa təŋ nəhəe liyiti, yaa nəhəe payale tə. Pa ke-mege acaalətv ké, pa fei təŋ. 43 I taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpe pa təna. I taa teləsi mə təyi pa asilima. Pəyele í taa yeke na pa asilima tee-me. 44 Mpi pə tə tə, mayale Taca mə lə. Pə wee si í faŋasi mə ti na í wee tənəŋ. Pə taya pulv, ma wee ké tənəŋ. I taa pilisi mə ti na nyamanyamanaa mpa pa təŋ tətə tə. 45 Mayale Taca, má ləŋəna-mege Icipiti tətə taa si ı nyənəyi-m mə lə. Mpu tə, ı wee tənəŋ. Mpi tə, ma wee ké tənəŋ.

46 Kusəsutv nti í ka təkə təla na sumasi na lvm taa wontu na tətə tə nyamanyamanaa təm taa təŋlə. 47 Nti tu faŋasəna-mege wontu kupantv na asilima nyəntv, na nti tə wə təŋ na nti tə fei təŋ tə.

12

Asilima keelvyv kətaya ke alv ləlvv waali

1 Μπόγύ Taca təma Moisi si: 2 Heeli lseyeli nyəma si, ye alv lapa teu, na í ləlvv apalvəyaya. I asilima kuyeeŋ nté naatosompəŋəlaya, ke teitei isu ı isətv nav kuyeeŋ. 3 Ilena pá peli pəyaya ke kuyaku pələfei naanvwa nyəŋkv wule. 4 Pə waali, ılena alv caya kuyeeŋ hiu na naanvwa na tooso, na í tayanəyi ı caləm asilima. Pə fei si í wiili təsulle taa, yaa í tokina lə pulv. Haləna ı asilima kuyeeŋ təm.

5 Ye alvəyaya ke alv ləlaa, ıle ı caya asilima taa ké cimaasənaa naale, isu ı isətv nav waatv. Pə waali, ılena í la kuyeeŋ nutoso na naatoso tətə na í tayanəyi ı caləm asilima.

6 Paa apalvəyaya, yaa alvəyaya ke alv ləlaa. I asilima kuyeeŋ tən mpu, ılena í caa pənáyá kuləmayə ıwəyaya si pá la kətaya ŋka kəkə lusa ka təna təŋ isayətv husuyv kətaya. Yaa alukuku, yaa ihokaya. 7 Kətv tən kətasi nsəyi Taca ke lapv ılena í la alv ke asilima husuyv kətaya. Ilena lə tayanı ı caləm asilima.

Paa alv ləla apalvəyaya yaa alvəyaya kusəsutv nti paa təkə təŋlə.

^a 11:29-30 kutuntulokpanaa camna: Pəle pa te mpiiu nəŋəlvv, ı weevv na ı yaasi we teitei isu fi. Ama ı təməŋ we isu mpiiu.

⁸ Ye asɔnyɔ kaa pɛsi na ku hiki iwɔyaya de, ku caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale. Uena pɛ la sumaya lenka ke kataya ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ, na lenka ke isayatu husuɔ nyɛŋka. Na katulu lapi-i asilima keelɔyɔ sɔasi, de pɛ tayana-i kele.

13

Yulu tɔnyɔ tɔɔ kutamɛŋ tɔm

¹ M'pɔyɔ Taca heela Moisi na Alɔŋ si: ² Ye mulaya, yaa kaav, yaa tulɔŋa lu yulu tɔnyɔ tɔɔ, na pɛ pɛsi tɔnyɔ tɔɔ asilima kutɔŋ. Ue pa pona pɔntɔ ke katulu Alɔŋ, yaa i pɔyalaa taa nɔɔlɔ kin. ³ Na ilɛ i wiila-i na i nɔ tɔwule ntɛ tɔ taa limaa na nyɔasi hulɔmi, de kutɔŋ asilima nyɛŋku ntɛ. Ue katulu kpaali kpaakpaasi i kɛ asilima tɔ. ⁴ Ye pɛ kɛ tulɔŋa yaa tayamate, na tɔwule ta lim na nyɔlaya kuhulɔmaya fei, de katulu su kutɔntɔ na i mpaak ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya. ⁵ Kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku sikiyi uena i tasa kutɔntɔ ke wiiluyɔ, ye i nawa si tɔwule ntɛ tɔ we mpɔ tɔ ta layasi, de i tasa-i suw na i mpaak ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya tɔtɔ. ⁶ Kuyɛɛŋ unɛ i tɛewa de katulu tasa-i wiiluyɔ ke tɔm naale nyɛm, ye tɔwule ntɛ tɔ sala yem tɔ ta sɔasi de i hulɔ si pɛ taya kutɔŋ, pɛ kɛ luto kɛ, pɛ tɔ tɔ i fei asilima. Uena i cɔtɔ i wontu na i pɛsi kupan. ⁷ Ama ye kutɔntɔ tɔwule ntɛ tɔ suw wan ke pɔle pɛ waa de i tayani mɔlɔyɔ ke katulu kin. ⁸ Ye ilɛ i tasa-i wiiluyɔ na i nɔ si tɔwule walaa de i hulɔ si asilima kutɔŋ wenna-i. Ue i kɛ asilima tɔ ntɛ.

⁹ Ye kutɔŋ kɔsɛmɔyɔ taka kpa yulu, pa pukina-i katulu tɛye. ¹⁰ Ye i wiila-i na i mayana tute ke ihulɔmav na tɔ tɔɔ na hin na tɔ nyɔasi hulɔmaa ¹¹ de asilima kutɔŋ mayamaya kele, pɛ fei si pɛ tasa-i suw ke kpeenja si pa naaki tɔtɔ. Katulu kɔ kpaali kɛ si asilima tɔ. ¹² Ama ye asilima kutɔŋ lɔla pee ke yulu tɔnyɔ tɔɔna ke pɛ kpaɔav i nyɔyɔ na pɛ polo i nɔɔhɛ tɔ, ¹³ de katulu wiili kutɔntɔ ke teu, ye i nawa si ku waasa i tɔnyɔ tɔɔna de i hulɔ si pɛ ta ke asilima. Mpi tɔ, i tɔnyɔ tɔɔna hulɔmaa tɔ. ¹⁴ Ama kuyaku ŋku pɛ nawa i tɔɔ kɛ hin de i pɛsa asilima tɔ ntɛ. ¹⁵ Katulu kɔ wiilina-i na i kpaali si i kɛ asilima tɔ. Mpi tɔ, unɛ i hulɔyɛna si i wena asilima kutɔŋ, na pɛ kɛ asilima kɛ. ¹⁶ Ye hin mɔlɔyi hulɔmɔŋ de kutɔntɔ mɔli katulu kin. ¹⁷ Ilɛ i wiiliyi-i na i nɔ si hin hulɔma tampana uena i hulɔ si i ta ke asilima tɔ.

¹⁸ Ye mɔte kpa yulu na tɔ waa ¹⁹ na pɛ ye tɔwule na tɔ we ihulɔmav yaa isɛɛv, pɛ weɛ si i nɔ katulu. ²⁰ Ilɛ i kɔ wiili-i na ye i mayana pɛ lapa tɔwule ke lonte na pɛ nyɔasi hulɔmaa, de asilima kutɔŋ lukɔna nɔtɛye mɔte taa. Katulu kɔ hulɔ si i kɛ asilima tɔ. ²¹ Ama ye katulu i wiila-i na i nɔ si tɔwule mɔkaa na pɛ mɔli hulɔmɔŋ na nyɔasi kuhulɔmasi fei de i su kutɔntɔ na i mpaak ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya. ²² Ye pɛ sɔsaa de katulu hulɔ si i we asilima, saa unɛ de asilima kutɔŋ ntɛ. ²³ Ye tɔwule ntɛ tɔ ta sɔasi de pɛ kɛ mɔte tɔntɔɔlɔyɔ ntɛ. Pɛ weɛ si katulu i hulɔ si i ta kɛ asilima tɔ.

²⁴ Ye kɔkɔ nyaya yulu na pɛ lonte taa weɛ ihulɔmav yaa isɛɛv, ²⁵ pɛ weɛ si katulu ka wiili-i, ye i nawa si tɔwule limaa na pɛ nyɔasi hulɔmi de asilima kutɔŋ suuna nɔtɛye kɔkɔ tɛnyayale tɔna. Katulu kɔ hulɔ si i kɛ asilima tɔ. Asilima Kutɔŋ ntɛ. ²⁶ Ama ye katulu wiila-i na i tɔ nɔ nyɔasi kuhulɔmasi ke pɛ lonte taa. Pɛcɔ lonte ta lim si pɛ tɔŋna tɛm de katulu su-i na i mpaak ke kuyɛɛŋ naatosompɔɔlaya. ²⁷ Katulu ka wiili-i kuyaku naatosompɔɔlaya nyɛŋku wule ye i nawa si tɔwule wala i tɔnyɔ tɔɔ, de i hulɔ si i kɛ asilima tɔ. Asilima kutɔŋ kɔsɛmɔyɔ ntɛ. ²⁸ Ama ye tɔwule ntɛ tɔ saala mpɔ tɔ ta wali tɔnyɔ tɔɔ, tɔ pasa kupasu, de kɔkɔ hin tɔntɔɔlɔyɔ ntɛ. Katulu kɔ hulɔ si i ta ke asilima tɔ. Mpi tɔ, pɛ kɛ tɔntɔɔlɔyɔ kɛ.

29 Ye isu kaav yaa lutu^a kpawa apalv yaa alv nyuyv yaa i tamaya, 30 kɔtɔlv ka wiili hin un na ye i nawa si tɔwule limaa na pɛ nyɔɔsi sɛɛwa atalla, na si tɔ yasɛli ile i hulɪ si kɔtɔntv kɛ asilima tv. Kaav ntɛ. M'pɔyɔ pa yaa si nyuyv yaa tamaya pɛ asilima kɔtɔn. 31 Ye kɔtɔlv nawa si kaav hin ta lim pɛcɔ nyɔɔsi pilaa ile i su kɔtɔntv na i mpaɔ ke kuyɛɛn naatosompɔyɔlaya. 32 Kɔtɔlv ka wiili-i kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɛnkɔ wule ye i nawa si kaav ta sɔɔsi, pɛyele nyɔɔsi kusɛemasɪ fɛi na hin ta lim 33 ile kɔtɔntv looli i nyuyv na i sɛki timpɪ taa kɔtɔn wɛɛ tɔ na kɔtɔlv tasa-i suw ke tɔm naale nyɛm na i mpaɔ tɔtɔyɔ kuyɛɛn naatosompɔyɔlaya. 34 Kuyɛɛn un i tɛn ilena i tasa-i wiiluyv tɔtɔ. Ye pɛ ta sɔɔsi ile i hulɪ si kɔtɔntv fɛi asilima. I wontu tike ke i kɔ cɔtɔ ilena i pɛsi asilima fɛi tv. 35 Ama ye pɛle pɛ waali ke kaav suw waluyv 36 ile i tasa-i wiiluyv na ye i nawa si kaav tɔnna waluyv ke tampana, ile kɔtɔntv kɛ asilima tv ntɛ pɛ fɛi si i nɔki pɛɛkuyv ke nyɔɔsi kusɛemasɪ. 37 Ye tɔwule ntɛ tɔ taa tɔ sɔɔsi na nyɔɔsi kukpɛɛtasɪ wɛɛ, ile kɔtɔn tɛmayale, pɔntv fɛi asilima tɔtɔ. Pɛ wɛɛ kɛ si kɔtɔlv i hulɪ si i fɛi asilima.

38 Ye apalv yaa alv nawa i tɔnyuyv tɔ kɛ tɔlvɛnasɪ kɔhɔlvmasɪ 39 ile kɔtɔlv wiili-i, ye si ta sɛɛ teu ile pɛ taya kɔtɔn isayav ntɛ. Pɔntv ta ke asilima tv tɔtɔ.

40-41 Ye yɔlv nyuyv lɛesaa, paa kv taa yaa i tokuyv taa, i ta ke asilima tv nyɔnɛɛsvuyv ntɛ. 42 Ama ye tɔlɛɛsɔle taa tɔnaya pɛ lapa mɔlaya na ka hɔlvmi isɛɛv ile asilima kɔtɔn ntɛ. 43 Ye kɔtɔlv wiila mɔlaya nkɛ na i nɔ ka hɔlvma isɛɛv ke tampana isu asilima kɔtɔn 44 ile yɔlv un i wɛna asilima kɔtɔn ntɛ, i kɛ asilima tv na pɛ wɛɛ si kɔtɔlv i hulɪ mpv. I nyuyv taa kɛ kɔtɔn nkɔ kv kpawa.

45 Wontu kɔcɔlɔtv ke pɛ wɛɛ si asilima kɔtɔn tv i suu na i yele i nyuyv ke tayavuyv, na i takɪ i tantɔn tɔ na i kpaalɔyɪ si: Asilima yoo, asilima. 46 Ye asilima kɔtɔn i wɛna wei i pɛsa asilima tv kɛ, na pɛ wɛɛ si i hatɔlvna yɔlaa na i caya tesikile waali ke i tike.

Wontu kɔsusuutu tɔ hɔnkɔvɔlaya

47 Ye hɔnkɔvɔlaya yaya tɔlvɛnasɪ ke heen huntv wontu kɔsusuutu yaa kɔnkɔntv tɔn nyɛntv tɔ, 48 yaa pɛ pɔɔn yaa pɛ kuntunaa yaa kɔnɔ yaa tɔnɔn wontu tɔ. 49 Ilena tɔlvɛnasɪ nsi si wɛ atɔntɔɔtɛ taka yaa isɛɛv, ile pɛ wɛɛ si kɔtɔlv i wiili-si. 50 I tɛn si wiiluyv ilena i su hɔnkɔvɔlaya tɔlvɛnɔ wontuyv nkɔ na kv mpaɔ ke kuyɛɛn naatosompɔyɔlaya. 51 Ye kɔtɔlv tasa wiiluyv ke kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɛnkɔ wule na i nɔ si tɔlvɛnɔ sɔɔsa wan ile pɛ kɛ hɔnkɔvɔlaya nkɔ pa kaa pɛsi na pɔ la na kɔ tɛ tɔyɔle. Wontuyv nkɔ kv pɛsa asilima pɔlvɔvɔle. 52 Pɛ wɛɛ si kɔtɔlv i nyayasi kɔkɔ ke wontuyv nkɔ un kv tɔ wɛ hɔnkɔvɔlaya tɔyɔ. Mpi tɔ, pa kaa pɛsi na pɔ la na kɔ tɛ. Pɛ tɔ tɔ pɛ wɛɛ si pɔ nyayasi-kuyv kɔkɔ kɛ. 53 Ama ye kɔtɔlv wiilaa na i mayana si tɔlvɛnɔ ta sɔɔsi wan ke wontuyv nkɔ kv tɔ, 54 ile i yele na pɔ cɔtɔ-kv na pɔ su-kv na kv mpaɔ ke tɔm naale nyɛm tɔtɔyɔ kuyɛɛn naatosompɔyɔlaya. 55 Ye i tasa-kuyv wiiluyv ke kv cɔtɔyɔ waali na i nɔ si tɔlvɛnɔ ta layasi yaasi, paa ka ta wali, paa nyɛni-kuyv asilima kɛ na pɔ nyayasi-kuyv kɔkɔ. Mpi tɔ, lonte kɔlvmtɔle ke pɛ tɔyɔ wontuyv taa na kv waali. 56 Ye waatu wei kɔtɔlv wiilaa tɔ i nawa si kv cɔtɔyɔ waali tɔlvɛnɔ salaa ile i kɛɛsɔna ka lonte taa na i seti. 57 Ama ye tɔlvɛnɔ tayana luw ke wontuyv nkɔ kv tɔ, pɛ wɛɛ si kɔtɔn tɔnna puw ntɛ. Mpv tɔ, wontuyv nkuyv paa nyayasi kɔkɔ.

58 Ye pa cɔta tɔlvɛnɔ wontuyv na kɔ husi, pɛ wɛɛ si pɔ tasa kv cɔtɔyɔ ke tɔm naale nyɛm kɛ na pɛcɔ kv asilima tɛ.

59 Ye hɔnkɔvɔlaya yaya tɔlvɛnasɪ ke heen huntv wontu kɔsusuutu yaa kɔnkɔntv tɔn nyɛntv yaa pɛ pɔɔn yaa pɛ kuntunaa yaa kɔnɔ yaa tɔnɔn wontu tɔ. Kusɛsɔtv nti paa tɔn na pɔ hɔlvna si tɔ kɛ asilima nyɛntv yaa kɔpantv tɔyɔle.

^a 13:29 kaav yaa lutv: Cɛnɛ pɛ paasɛna kɔtɔmɛn wei i kpaaki yɔlv tɔnyuyv tɔ tɔ i tike ke. Isu kaav na lutv na pɛ loonɔ tɛna.

14

Polom asilima keelvyv kɔtaya

¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaa tɔma Moisi si: ² Kvsəsutu nti í ká tɔki kuyaku ŋku í laki polom ke í asilima keelvyv kɔtaya tɔyɔlɔ. I pukina-ɪ kɔtɔlv, ³ ilena ílé í lu tɔsikile taa na í wiili-ɪ, ye í mayanaa si pə tema kutəntv, ⁴ ilé í tv-ɪ na í caa sumasi nsi si wena si íse na sí feina asilima tɔyɔ naale na tɔyɔ sɔsɔv nakvli kv taasi na heen hontv nti pa lii akpaayala kvseem tɔ na nyulvyv ŋku pa yaa si hisəpv tɔ kv piliŋa. ⁵ Pə waali ilena í yelev na pá lentv sumasi nsi si taa lenka ke seelv lvm heev tɔɔ. ⁶ Ye pə kaasa sumaya íse nyəŋka ilé í kpaɣa kelev na tɔyɔ sɔsɔv nakvli kv taasi, na heen hontv nti pa lii akpaayala kvseem tɔ na hisəpv piliŋa na í ŋmilisi pə tənaya sumaya ŋka pa kɔwa seelv lvm heev tɔɔ tɔ ka caləm taa. ⁷ Ilena í ŋmusi wei inɪ í kv tɔŋ tema mpv tɔ í tɔɔ ké tɔm naatosompɔɔlaya. I tɔŋ hvlvyv si í feina asilima ilena í yelev sumaya íse nyəŋka na ká svv nyutv. ⁸ Ilena inɪ í cɔtɔ í wontu na í hv í tɔnyv tɔɔ nyɔasi, na í sɔ lvm ilena í asilima té. Pə waali ké í svvki tɔsikile. Ama í kaa svv í cokəle taa ké, haləna kuyaku siki. ⁹ Naatosompɔɔlaya nyəŋkv wule ke í looliyi í nyvvyv na í tantvyv na í isəhutu na í nyɔasi təna, na í cɔtɔ í wontu na í sɔ lvm. Ilé í asilima keelaa kelev.

¹⁰ Pə takv kuyaku pəlefɪ naanvwa nyəŋkv wule ilena kutəntv wei pə waawa mpv tɔ í caa íweesi apalv nyəŋsi nsi si tiili tá caami tɔyɔ naale na alvnyəŋka ŋka ka tiili ta caami tɔyɔ kvlvmayaa, na kvhav mvlvm mpi pa nyutina nim tɔyɔ kiloona pɔɔlayafɪ naanvwa, na nim liitili titite. ¹¹ Kɔtɔlv wei inɪ í laki asilima keelvyv kɔtaya tɔ í ká svv yvlv inɪ na kvhaan ke tɔsulle cokəle nənɔyɔ ke Tacaa kiŋ. ¹² Ilena í kpaɣa íweesi nsi si taa lenka na í lana-keɣe tayanvyv kɔtaya na nim liitili titite. Ilena í ha Tacaa ke pə naaleɣe m̀p̀ỳg̀ kɔtaya tɔlate kiŋ. ¹³ Ilena í kv íwəyaya ke lso lonte taa timpi pa kvvi isayav husvyv yaa kɔtaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ ka kvpənte tɔ. Kɔtɔlv tənna tayanvyv kɔtaya kvpənte ísvv pə wəv isayav tayanvyv kɔtaya tɔm taa tɔ. Pə ké kate taa kate pulvyv. ¹⁴ Ilena kɔtɔlv lii kvpənte caləm taa na í taa wei í tayanəyi í ti tɔ í ŋkpaŋvyv ntɔyɔŋ nyəŋkv nɔyɔ taa, na í niŋ ntɔyɔŋ apalvmpəle na í apalvnpəle ntɔyɔŋ nyəntɔ tɔɔ. ¹⁵ Ilena í kpaɣa nim liitili titite nté na í pəli í niŋ mpətəŋ taa. ¹⁶ Na í lii í ntantaku taa nim mpi pə taa ké mpəle ntɔyɔŋ nyəntɔ na í ŋmusi tɔm naatosompɔɔlaya ke lso kɔtaya tɔlate tɔɔ. ¹⁷ Ilena í taa nim mpi pə kaasa í niŋ mpətəŋ taa tɔyɔ wei inɪ í tayanəyi í ti tɔ í ŋkpaŋvyv ntɔyɔŋ nyəŋkv, na í ntɔyɔŋ apalvmpəle, na í apalvnpəle tɔɔ timpi paa tema isayav husvyv kvpənte caləm ke taav tɔ. ¹⁸ Ilena í pəle í niŋ taa nim kukaasəm ke wei í tayanəyi í ti tɔ í nyvvyv taa na í lapv-ɪ asilima keelvyv kɔtaya ke lso kiŋ. ¹⁹ Ilena kɔtɔlv ləsvv isayav husvyv kvɔɔv na í lá pə kɔtaya ke wei í tayanəyi í ti tɔ í tɔɔ. Pə waali ilena í kú kɔtaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ ka kvpənte. ²⁰ Ilena kɔtɔlv la lso kɔtaya tɔlate tɔɔ ké kɔtaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ na kvhav nyəŋka. Pə waali ilena í lá yvlv inəyi asilima keelvyv kɔtaya na í asilima té.

Polom kvnyəntv asilima keelvyv kɔtaya

²¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaa tasa yɔyɔtvyv si: Ye polom ké kvnyəntv na í feina sɔsəm, ilé í caa asilima keelvyv íwəyaya kvlvmayaa ŋka paa ha Tacaa má na pə keeli kvtəntv asilima tɔ. Na í caa mvlvm kvpam mpi pa nyutina nim tɔyɔ kiloona tooso na nim liitili titite, ²² na íhokasi naale yaa alukukunaa naale. Pə taa mpi í ka hiki tɔ. Na pá lana lelv ke asilima keelvyv kɔtaya, na lelv ke kɔtaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ. ²³ Pə takv kuyaku pəlefɪ naanvwa nyəŋkv ilena í pona kvhaan inəyi kɔtɔlv ke tɔsulle cokəle nənɔyɔ ke Tacaa kiŋ. ²⁴ Ilena kɔtɔlv kpaɣa íwəyaya na nim na í ha Tacaa. ²⁵ Kɔtɔlv tɔŋ asilima keelvyv íwəyaya ke lentvyv ilena í lii caləm taa na í taa asilima tv ŋkpaŋvyv ntɔyɔŋ nyəŋkv nɔyɔ taa, na í taa tɔtɔyɔ í niŋ ntɔyɔŋ apalvmpəle na í apalvnpəle ntɔyɔŋ nyəntɔ tɔɔ. ²⁶ Ilena kɔtɔlv pəli

nim ke ɪ ntantaku mpɛtɛɲ nyɛɲku taa, ²⁷ na ɪ lii pɛ taa kɛ ɪ ntɔɔɲ mpɛle na ɪ ɲmusi kɔtaya tɛlate tɔ kɛ tɔm naatosompɔɔɔlaya. ²⁸ ɪlena ɪ taa ɪ ninj taa nim mpɛɣi asilima keelɔyɔ kɔtaya latu ntɔɔɲ ɲkpaɲɔyɔ nɔɔɔ taa, na ɪ taa-wɪ tɔtɔɔ ɪ apalɔmpɛle ntɔɔɲ nyɛntɛ na ɪ apalɔnɔmpɛle ntɔɔɲ nyɛntɛ pɛ tɔ kɛ lona nna a taa paa taawa ɪsɔyɔtɔ husɔyɔ kɔtaya kpɛntɛ calɛm tɔ. ²⁹ ɪlena kɔtɔlɔ pɛli ɪ ninj taa nim kɔkaasɛm ke yɔlɔ ɪni ɪ nyɔyɔ taa, na ɪ lapɪ-ɪ asilima keelɔyɔ kɔtaya ke Taca kɪɲ. ³⁰ Pɛ waali ɪlena kɔtɔlɔ kpaya ihokasi yaa alukukunaa mpa kɔtɔntɔ pɛsaa na ɪ kɔna tɔ pa taa kɛ kɔlɔm ³¹ na ɪ lapɪ-ɪ asilima keelɔyɔ kɔtaya na lɛɲka ke kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ na pɛ tɔɔɲaya kɔhav. ɪlena kɔtɔlɔ la yɔlɔ ɪnɔyɪ asilima keelɔyɔ kɔtaya ke Taca kɪɲ.

³² Kɔsɛsɪtɔ nti pɛ wɛɛ sɪ polom kɔnyɔntɔ ɪ tɔki ɪ asilima keelɔyɔ kɔtaya lapɔ taa tɔɔɔɔɔ.

Kutuluy tɔɔ hvɲkpɔsvlaya

³³ Mɔpɔyɔ Taca tɔma Moisi na Alɔɲ sɪ:

³⁴ Ye ɪ kɔma na ɪ sɔv Kanaaɲ tɛtɔ nti ma ha-me tɔ tɔ taa, ɪlena kɔyaku nakɔli ɪ nɔ ma yelaa na hvɲkpɔsvlaya tɔlɔɲa yaya mɛ kutuluyɔ nakɔli kɔ kolɔɲa tɔɔ kɛ tɛtɔ nti ɪni tu pɛsɪ mɛ nyɛntɔ ke mpɔ tɔ tɔ taa tɛna. ³⁵ ɪlɛ tɔyaya tɔ polo na ɪ heeli kɔtɔlɔ sɪ ɪ nawa pɔlɔyɔ ɪ tɔyaya taa na pɛ nɔɔsɛna ɪsɪ asilima kɔtɔɲ tɔlɔɲa. ³⁶ ɪlena kɔtɔlɔ yɔɔɔtɪ na pɔ laasi kutuluyɔ ɲku kɔ taa wontu tɛna na pɛcɔ ɪ polo tɔlɔɲa ɲkɛyɛ mayasɔyɔ. ɪlɛ kutuluyɔ ɲku kɔ taa wontu tɛna kaa pɛsɪ asilima pɔlɔpɔ. Pɛ waali kɛ kɔtɔlɔ mɛlɔyɪ na ɪ tasa kutuluyɔ ɲku kɔ tɔlɔɲa ke mayasɔyɔ. ³⁷ Ye ka wɛ atɔntɔɔtɛ yaa ɪsɛɛv na kɔ tawa kutuluyɔ ke lɔntɛ, ³⁸ ɪlɛ kɔtɔlɔ luna kutuluyɔ ɲku kɔ nɔnɔɔ na ɪ tɔki-keɣɛ kɔyɛɛɲ naatosompɔɔɔlaya. ³⁹ Kɔyaku naatosompɔɔɔlaya nyɛɲku sikiyɪ ɪlena kɔtɔlɔ mɛli na ɪ tasa mayasɔyɔ, ye ɪ nawa sɪ tɔlɔɲa ɲkɛ ka sɔɔsa waɲ ke kutuluyɔ kolɔɲa tɔɔ ⁴⁰ ɪlɛ kɔtɔlɔ yelɛ na pɔ lɛsɪ pɛɛ wɛna tɔlɔɲa ɲkɛ ka hikaa tɔ na pɔ lɔ-yɛyɛ ɪcatɛ waali ke hute taa. ⁴¹ ɪlena kɔtɔlɔ yelɛ na pɔ kaali pɛ taa tɔ kɛ timpɪ paa taawa tɔ na pa lɔ pɛ tɛtɔ ke hute taa kɛ ɪcatɛ waali. ⁴² Pɛ waali ɪlena pɔ caa pɛɛ kɔfana na pɔ lɛɛtɪ kancaalaya nyɛna lona, na pɔ lɔ tɛtɔ na pɔ tayanɪ kutuluyɔ ke taav.

⁴³ Ye kutuluyɔ tayanɔyɔ waali ke tɔlɔɲa tasa luu, ⁴⁴ ɪlɛ kɔtɔlɔ kɔ mɛli na ɪ tasa mayasɔyɔ, ye ɪ nawa sɪ tɔlɔɲa ɲkɛ ka sɔɔsaa ɪlɛ asilima kɔtɔɲ kɔtɛtɛɛv ntɛ. Pɔ nyɛni kutuluyɔ ɲkɔyɔ asilima. ⁴⁵ Pɛ wɛɛ sɪ pɔ yɔki kutuluyɔ ɲku, na kɔ pɛɛ na kɔ lɔpɔtɔ, na tɛtɔ nti paa taawa-kɔ tɔ na pɔ kuu na pɔ pona ɪcatɛ waali ke hute taa na pɔ lɔ.

⁴⁶ Ye wei ɪ sɔv kutuluyɔ ɲku kɔ taa kɛ kɔyɛɛɲ naatosompɔɔɔlaya wei ɪ taa pa tɔka-kɔyɔ mpɔ tɔ, pɔntɔ kɛ asilima tɔ kɛ halɔna taanaya. ⁴⁷ Wei ɪ hɛnta kɔ taa, yaa ɪ caɣaa na ɪ tɔɔɔ pɔlɔ, pɛ wɛɛ sɪ ɪ cɔtɔ ɪ wontu kɛ.

⁴⁸ Ye kɔtɔlɔ mɛla kutuluyɔ ɲku kɔ taa kɛ kɔtɔɲ mayasɔyɔ na ɪ nɔ sɪ pɛ kpayaɔ saa wei pa taa-kɔ tɔ tɔlɔɲa ta tasa luu, ɪlɛ kɔtɔlɔ hvɪli sɪ kutuluyɔ fɛɪ asilima. Mpi tɔ, kɔtɔɲ tɛma.

⁴⁹ Tɔyaya tayanɔyɔ tɔm taa ɪlɛ, kɔtɔlɔ kɔ caa sumasi naale, na tɔyɔ sɔsɔɔv nakɔli kɔ taasi, na heɛɲ hvɛntɔ nti pa lii akpaayala kɔsɛɛm tɔ, na tɔyɔ ɲku pa yaa hisɔpɔ tɔ kɔ piliɲa. ⁵⁰ Pɛ waali ɪlena ɪ yelɛ na pɔ lentɪ sumasi nsi sɪ taa lɛɲka ke sɛɛlvɔ lɔm heɛv tɔɔ. ⁵¹ Pɛ waali ɪlena ɪ kpaya tɔyɔ sɔsɔɔv taasi na hisɔpɔ piliɲa, na heɛɲ hvɛntɔ nti pa lii akpaayala kɔsɛɛm tɔ, na sumaya lɛɲka, na ɪ lii pɛ tɛnaya sumaya ɲka pa kɔwa tɔ ka calɛm taa na sɛɛlvɔ lɔm taa, na ɪ ɲmusi kutuluyɔ ɲku kɔ tɔ kɛ tɔm naatosompɔɔɔlaya. ⁵² ɪlɛ ɪ kpiisa kutuluyɔ ɲku kɔ asilima ntɛ na wontunaa

mpɛa. ⁵³ ɪlɛna í yele sumaya ɪsɛ nyɛŋka kɛ ɪcɛtɛ waali na ka sɔv nyutu. ɪlɛna í lá asilima kɛɛlvɔv kɔtaya kɛ kutuluɣu tɔɔ, ɪlɛ kv pɛsa ŋku kv fɛina asilima tɔɣɔlɛ.

⁵⁴ Kɔsɛsutu nti paa tɔki asilima kvɔtɛŋ na kaav na pɛ looŋa taa nyɛŋ tɛna ⁵⁵⁻⁵⁶ na hiŋ na lutv na tɔlvŋasi nsi sɪ teeki kɔkɔ tɔ, yaa hvŋkɔvɔsulaya tɔlvŋasi nsi sɪ lukɪ wontu kɔsusuutu na kutuluŋ taa tɔ. ⁵⁷ Asilima kvɔtɛŋ kɔsɛsutɔnaa ntɛ, nti tu hvɔlɛna saa wei asilima wɛɛ na saa wei a fɛi tɔ.

15

Apalv apalvtv asilima

¹ Mɔrɔyɔ Tacaa tɔma Moisi na Alɔŋ sɪ: ² ɪ tɛlɛsɪ ɪsɛyɛli nyɛma sɪ ye casaya kra apalv, lɔm mpi pɛ kɔɔŋna-ɪ tɔ pɛ kɛ asilima kɛ. ³ Ká tu laalaa na ká kra-ɪ te, paa pɛ kɔɔŋna-ɪ yaa pu kɔɔŋna-ɪ ɪ kɛ asilima tv kɛ. ⁴ Kvɔhɛntɛŋ wei ɪ tɛna ɪ tɔɔ apalv ɪnɪ ɪ ká hɛntɪ yaa kvɔcayam tɛna mpi pɛ tɔɔ ɪ ká caya tɔ pɛ pilisaa kɛ. ⁵⁻⁶ Ye wei í tokina ɪ kvɔhɛntɔvɔv ŋku yaa ɪ caya ɪ tɛcayalɛ, pɛ wɛɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lɔm na í caya asilima taa halɛna taanaya. ⁷⁻¹¹ Ye wei ɪ tokina kvɔtɛntv ɪnɪ yaa ɪlɛ ɪ tokina-ɪ na í ta san, yaa ɪ tɔ nɔɣɔlv tɔɔ kɛ nɔɔyama yaa pɔntv tokina pɔlv mpi pɛ tɔɔ kvɔtɛntv caya tɔ yaa ɪ tu sɔɣɔla-wɪ, pɛ wɛɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lɔm na í caya asilima taa halɛna taanaya. Paa kɔɔyavɔkɔpɛte nte tɔ tɔɔ kɛ ɪ caya na í polo ɪcɛtɛ tɔ pɛsa asilima pɔlv kɛ. ¹² Ye cɔvɔv wontuɣu kɛ kvɔtɛntv ɪnɪ ɪ tokinaa pɛ wɛɛ sɪ pá yɔki-kɔvɔ. Ama ye tɔvɔv nyɛŋku ɪlɛ pa nyaali-kɔvɔv lɔm kɛ teu.

¹³ Ye pɛ tɛma kvɔtɛntv ɪnɪ, ɪlɛ ɪ tan kvɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya na í cɔtɔ ɪ wontu na í sɔ sɛɛlv lɔm, ɪlɛ ɪ kɛɛla asilima ntɛ. ¹⁴ Kvɔyaku pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛŋku takɪ ɪlɛna í caa ihokasi naale yaa alukukunaa naale na í pona tɛsulle cɔkɔlɛ nɔnɔɣɔ na í cɛla kɔtɔlv. ¹⁵ Na ɪlɛ ɪ lɛsɪ sumaya lɛŋka kɛ ɪsɔyatu husɔvɔv kɔtaya, na lɛŋka kɛ ŋka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. ɪlɛna í lapɪ-ɪ asilima kɛɛlvɔv kɔtaya kɛ ɪ kvɔtɛŋ tɔɔ.

¹⁶ Ye yɔlv apalvtv kɔɔɛma pɛ wɛɛ sɪ í sɔ lɔm kɛ na í nyɛnɪ ɪ tɔɣɪ asilima tv halɛna taanaya. ¹⁷ Ye pɛ taana ɪ wontu kɔsusuutu yaa ɪ tɔnɔvɔv tɔɔ pɔlv, pɛ wɛɛ sɪ í cɔtɔ kɛ na í nyɛnɪ ɪ tɔɣɪ asilima tv halɛna taanaya.

¹⁸ Ye apalv na alv pa kɔɔntaa pɛ wɛɛ sɪ pá sɔ lɔm kɛ, na pá nyɛnɪ pa tɔɣɪ asilima nyɛma halɛna taanaya.

Alv alvtv asilima

¹⁹ Ye alv naaki ɪsɔtv ɪ pɛsa asilima tv kɛ halɛna kvɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya. Ye wei ɪ tokina-ɪ waatv ɪnɪ pɔntv pɛsa asilima tv tɔtɔɣɔ halɛna taanaya. ²⁰ Paa nyaalɔvɔv kɛ ɪ hɛntaa yaa kɔɔɛte tɔɔ kɛ ɪ caya, tɔ pɛsɔyɪ asilima nyɛntɛ kɛ. ²¹⁻²² Ye wei ɪ tokina nyaalɔvɔv ŋku yaa kɔɔɛte ntɛ ɪ ka cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lɔm na í nyɛnɪ ɪ tɔɣɪ asilima tv halɛna taanaya. ²³ Ye pɔlvɔv tokina kvɔhɛntɔvɔv ŋku yaa kɔɔɛte ntɛ, ɪlɛna nɔɣɔlv náá tokina-wɪ ɪ pɛsa asilima tv kɛ halɛna taanaya. ²⁴ Ye yɔlv hɛntɔɣɔna ɪ alv na pɔ pana sɪ ɪlɛ ɪ ɪsɔtv nav kvɔyaku ntɛ, na pɔ lu na pɔ tokɛna apalv, pɛ wɛɛ sɪ apalv ɪnɪ í nyɛnɪ ɪ tɔɣɪ asilima tv tɔtɔɣɔ, halɛna kvɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya. Paa kvɔhɛntɔvɔv ŋku kv tɔɔ kɛ paa wɛɛ, kvɛ kv pɛsa asilima kɛ.

²⁵ Ye alv ɪsɔtv nav kvɔyɛɛŋ kɛla ɪsɪ ɪ tu naaki tɔ, yaa calɛm kɔɔŋna-ɪ yem na pɔ tá kɛ ɪ ɪsɔtv nav kvɔyɛɛŋ, ɪ kɛ asilima tv tɔtɔɣɔ wɛɛ anɪ a taa kɛ. ²⁶ Kvɔhɛntɛŋ wei ɪ tɛna ɪ tɔɔ alv ɪnɪ ɪ ká hɛntɪ yaa kvɔcayam tɛna mpi pɛ tɔɔ ɪ ká caya tɔ pɛ pilisaa kɛ. ²⁷ Ye wei ɪ tokina nyaalɔvɔv ŋku yaa kvɔcayam mpi, pɛ wɛɛ sɪ í cɔtɔ ɪ wontu kɛ na í sɔ lɔm na í nyɛnɪ ɪ tɔɣɪ asilima tv halɛna taanaya.

²⁸ Ye calɛm luw sɛŋaa ɪlɛ, ɪ tan kvɔyɛɛŋ naatosompɔɣɔlaya, ɪlɛ ɪ asilima tɛmayalɛ. ²⁹ Kvɔyaku pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛŋku takɪ ɪlɛna í pona kɔtɔlv kɛ ihokasi naale yaa alukukunaa naalɛyɛ tɛsulle cɔkɔlɛ nɔnɔɣɔ. ³⁰ ɪlɛna kɔtɔlv lɛsɪ sɪ taa lɛŋka kɛ

^a **14:52** Kɔkalɔtv tɛnɛ tɔ topilaa tɔ, ta lapɛna mpv sɪ pɛ sɛna kallv. Mpi tɔ, tɔ tɛma pɛ tɛna ɪsɛntɔ pɛ hɛla yaav kɛ kɔkalɔtv 51 taa. Ye tɔ tayana kɔɔyav kɛ mpv pɛ kalɔvɔv fɛi lɛlɛŋ.

isayatu husuɣu kɔtaya, na leŋka ke ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ. Pɛ waali ilena í la alu ke asilima keelugu kɔtaya ke Tacaa kin tɔna na pɔ keeli í asilima.

³¹ M'pɔyɔ Tacaa tasa Moisi na Alɔŋ ke heelugu si: I telɛsi Iseyeli nyɔma si í taa kpɔtɔna tɔsulle cokɔle ke mɔ asilima waatɔnaa. Pɔ taa kɔɔ na má kv-me si í pilisa ma tɔcayale nte tɔ we mɔ hekv taa tɔ.

³²⁻³³ Ye kvɔtɔŋ kpɔna apalu na lum kpɛŋna-i, yaa í apalɔtu kpɛmna, yaa alu naaki isɔtu yaa kvɔtɔŋ kpɔ-i na calɛm kpɛŋna-i, yaa í na apalu pa kpɛnta í saŋɣu waatu. Kvsɛsutɔnaa mpa í ká tɔki tɔɔle.

16

Isayatu husuɣu kvɔyaku sɔsɔɔu tɔm

¹ Waatu wei Alɔŋ pɔyalaa naale kɔna kɔtaya tulaalu kpai nyɔŋ na pá sí tɔ, pɛ waali ké Tacaa tɔma Moisi si:

² Heeli nyá taalɔ Alɔŋ si í taa suvki yem yem ké puɣu kukakayau waali ké kate taa kate tɔcayale taa ké timpi Isɔ atakaa weɛ tɔ. Pɔ taa kɔɔ na í sí saa wei Isɔ tiiki atakaa pɔle tɔɔ ké isɔŋmɔntu taa tɔ.

³ Pɔ tɔɔ tɔ, ye í caaki kate tɔcayale taa ké suvu pɛ weɛ si í caa isayatu husuɣu kɔtaya latɛɛ kvfalu na kɔtaya ŋka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ pɛ íwaav. ⁴ Ilena í sɔ lum na í suu kɔtaya wontu. Isu kpronkpontu tɔŋ nyɔntu kɔmsa, na pɛ toko, na pɛ tampala, na pɛ nyuɣu saalaya. ⁵ Iseyeli kpekɔle nyɔma ka cɛle-i tɔtɔɔ isayatu husuɣu pɛŋtɔlɔŋ ke naale, na kɔtaya ŋka kɔkɔ lusiɣi ka tɔna tɔ ka íwaav.

⁶ Ilena Alɔŋ kɔna latɛɛ na í la kɔtaya ke í mayamaɣa í isayatu tɔɔ. I tɛŋ mpu ilena í la isayatu husuɣu kɔtaya ke í nyuɣu tɔɔ na í tɔyaya nyɔma nyɔɔŋ tɔɔ. ⁷ Pɛ waali ilena Alɔŋ pɔna pɛŋtɔlɔŋ iní í naale na í su-i Tacaa isentaa ke tɔsulle cokɔle nɔnɔɔ. ⁸ Ilena Alɔŋ tɔ tɛtɛ ké pɛŋtɔlɔŋ iní í naale í tɔɔ na pɔ huli-i Tacaa nyɔŋku na ilɔɔu Asaseeli^a nyɔŋku. lɛlaa si lonte wulaya nyɔntɛ tɔlɔɣi pa yaa mpu. Lɛlaa si ilɔɔu isayau nɔɔɔlɔ wei í cakí timpi pɛ we sɔɔntu tɔɔ. ⁹ Ilena í lɛsi pɛŋtɔlɔɣu ŋku tɛtɛ tɔyaa si kv ké Tacaa nyɔŋku tɔɔ isayatu husuɣu kɔtaya. ¹⁰ Pɛ kaasɔɣi pɛŋtɔlɔɣu ŋku tɛtɛ tɔyaa si ilɔɔu nyɔŋku ilena í lá isayatu husuɣu kɔtaya, na í su-kvɔu Tacaa kin na kv ise na samaa isayatu mɔli kv nyuɣu taa, ilena pá pɔna-kvɔu wulaya tɛtu taa na pá tisi-kvɔu ilɔɔu Asaseeli.

^a 16:8 Asaseeli: Ilɔɔu wei iní í tɔm pa yɔɔta cɛne tɔ tɔ ta nyɔmi-i,

KUKALUYU TAKĒLAYA Kutubutu

Pa yaaki takēlaya kane si, kukaluyu takēlaya. Mpi tō, ka taa ké Iso heela Alōn na Moisi si pá kala Iseyeli kpeka yēlaa. Tōm naaleye pa kala Iseyeli nyōma. Kukaluyu lēnku ke Holēpu puyū kin, na pécó pá pukina tetu nti Iso ha-we tō tē taa. Pa ta tala tēna. Uena sōyōntu la-we na tetu nti tē taa sōsu. Ḿpógú Iso caala-we na pá cō yem ké pusi nule tēcu ké wulaya tetu taa. Pa cō mpv uena pá tala Mowapu tetu taa. Tēnaya Iso tōma Moisi si, í kala Iseyeli nyōma tōtō. Ḿpógú pa taa lēlaa ná saala Yaatanu pōyo na ilim tēlule tō. Uena lēlaa náá tayanōgi pa ti si pa tesōgi Yaatanu pōyo ŋke na pá polo tetu nti Iso ha-we tō tē taa. Iso seyeṣa-weye sōsōm tōtōyo waatu ŋi.

Isōna pa faya Kukaluyu takēlaya tō:

Iseyeli nyōma tayanōgi pa ti si pa puki Kanaaŋ tetu, titite 1:1-10:10

Pa cō yem ké pusi nule ke wulaya tetu taa, titite 10:11-21:35

Iseyeli nyōma sōsu ke Kanaaŋ tetu taa, titite 22-36

ISEYELI NYŌMA KÉ HOLEPU WULAYA TETU TAA

Iseyeli nyōma kpeka kukaluyu

¹ Waatu wei Iseyeli nyōma lu Icipiti taa, uena pēnaya siki. Pē tala naale nyōnka isōtu naale nyōn, kuyaku kancaalaya nyōnku wule, uena Taca heeli Moisi ke Iso na i yēlaa pa tēsulle cokōle nte pa lōpōna pōn tō tē taa ké Sinayi wulaya tetu taa si: ² Nyá na Alōn í kala Iseyeli yēlaa, na í tū pa hēla ke takēlasī taa. Na pá keesōna pa lōlōn na pa tēsi. ³ Pē kraḡau ifepiya mpa pa wena pusi hiu na waali, na pá mōna pa polo yōou tō. Na pá keesōna Iseyeli yoolaa tintika. ⁴ Paa kpekōle nte tē lōlōn nyōyū tū í sōsī mē tō na pá sōna-me. ⁵ Mpe ŋi pa hēla ntō: Lupēn kpekōle taa nyōn nté Setewu pōyalu Ilisuu. ⁶ Simiyōn nyōnte taa ké Sulisatai pōyalu Selumōyeli. ⁷ Yuta nyōnte taa ké Aminatari pōyalu Nasōn. ⁸ Isakaa nyōnte taa ké Suwaa pōyalu Netaneyeli. ⁹ Sapulōn nyōnte taa ké Helōn pōyalu Iiyari. ¹⁰ Yoseefu pōyalu Ifēlayim nyōnte taa ké Amihuti pōyalu Ilisama. Yoseefu pōyalu naale nyōn Manasee nyōnte taa ké Petasuu pōyalu Kamliyeli. ¹¹ Pēncamee nyōnte taa ké Kitoni pōyalu Apitan. ¹² Tan nyōnte taa ké Amisatai pōyalu Ahiyeseē. ¹³ Asee nyōnte taa ké Okēlan pōyalu Pakiyeli. ¹⁴ Katī nyōnte taa ké Teuweli pōyalu Iiyasafi. ¹⁵ Nefētali nyōnte taa ké Inan pōyalu Ahila.

¹⁶ Iseyeli lōlōn nyōyū nyōma mpa pa lōsa mpv tōyōle yoolaa nyōyū nyōma tōtō. ¹⁷ Ḿpógú Moisi na Alōn pa sōsa apalaa naanōwa na naale ŋnōgi pa tō si pá sōna-we. ¹⁸ Pá koti yēlaa tēnaya isōtu naale nyōn kuyaku kancaalaya nyōnku. Pá tō apalaa mpa pa wena pusi hiu na waali tō pa hēla ke takēlaya taa, na pá keesōna pa lōlōn na pa tēsi. ¹⁹ Holēpu wulaya tetu taa ké Moisi kala kukaluyu ŋku, isu Taca ka keesuyū-i tō.

²⁰⁻⁴³ Ḿpógú pa kala paa Iseyeli kpekōle nte tē lōlōyū, na tē tēsi nyōma. Na pá tō apalaa mpa pa tala pusi hiu na waali, na pá mōna yōou pote tō pa hēla ke takēlaya taa. Yakōpu pōyalu sōsō Lupēn kpekōle ke pa caalōnaa. Pa nyōyū ntō: Lupēn kpekōle nyōma we iyisi nule na naatosō na nasōle na nunōwa (46500). Simiyōn nyōma nyōnte ke iyisi pōyōlayafei nutosō na ŋmōnōyū na nunōwa (59300). Katī nyōma nyōnte ke iyisi nule na kakpasī na nasōtosō na nule na naanōwa (45650). Yuta nyōma nyōnte ke iyisi nutosō na naanōwa na liyiti na nasōtosō (74600). Isakaa nyōma nyōnte ke iyisi nule na naanōwa na

liyiti na nasəle (54400). Sapuləŋ nyəma nyənte ke iyisi nule na naanowa na naatosompəyalaya na nasəle (57400). Yosəefu pəyalu Ifəlayim nyəma nyənte ke iyisi nule na nasəle na nunowa (40500). Yosəefu pəyalu ləlu Manasee nyəma nyənte ke iyisi hiu na naanowa na naale na ɲmɔnɔyɔ (32200). Pəncaməe nyəma nyənte ke iyisi hiu na naanowa na kakpası na nasəle (35400). Taŋ nyəma nyənte ke iyisi nutoso na naale na nasətosu na nunowa (62700). Asəe nyəma nyənte ke iyisi nule na kolɔm na nasəle na nunowa (41500). Nəfətali nyəma nyənte ke iyisi nule na naanowa na tooso na nasəle (53400).

⁴⁴ Moisi na Aləŋ, na Iseyeli kpeka naanowa na naale lɔlvɛ nyɔyɔ nyəma, pa kala yəlaa na pə lu isəna təyale. ⁴⁵ Iseyeli apalaa mpa pa wena pusi hiu na waali, na pə muna yoo pote tə, ⁴⁶ pa krenta iyisi nasətosu na tooso na nasəle na nunowa na nule na naanowa (603550).

Lefii kpekəle nyəma tamlə

⁴⁷ Pa taa kpena Lefii kpekəle nyəma na pə kala. ⁴⁸ Taca ka kisina Moisi kə si, ⁴⁹ i taa krenti-weyə Iseyeli yoolaa tə na i kala. ⁵⁰ Ama i yelina-weyə Isə cokəle na tə taa wontu təna na pə paasəyənə. Mpe paa kprakəyənə cokəle na tə taa wontu na pə layasəyi lona, na pə sikiyi na pə cəkəna-te. ⁵¹ Ye Iseyeli nyəma layasəyi lonte, Lefii nyəma mpe paa hetəna-te, na pə pona timpi paa siki tə. Krai tu i kpretənaa isu pa kv-i. ⁵² Paa Iseyeli tu wei, i yoolaa kpekəle cəlyə i ka siki i tuuta kiŋ. ⁵³ Ama Lefii nyəma tike kə sikina na pə cə cokəle. Na pə feniyi tə tə, Iseyeli nyəma i taa kpretəna-teye səsəm, na mə muna-we na pəānā.

⁵⁴ Mpyəy pa lapa teitei isu Taca ka tyyu Moisi tə.

2

Iseyeli kpeka nyəma pula pa coka na pə keesəna pa lɔlvɛ

¹ Mpyəy Taca təma Moisi na Aləŋ si: ² Pə we si paa Iseyeli tu wei na i yoolaa pə siki pa kpekəle tuuta kiŋ, na pə cəna Isə cokəle na pə hatələnə-teye mayana.

³⁻⁸ Yuta yoolaa tintiyile kə weena ilim təlule tə kə pa tuuta kite. Mpa pa muna yoo pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyɔyɔ tu Aminatari pəyalu Nasəŋ. Na i yoolaa ke iyisi nutoso na naanowa na liyiti na nasətosu (74600). Isakaa nyəma yoolaa nyɔyɔ tu nté Suwaa pəyalu Netaneyeli. I yoolaa we iyisi nule na naanowa na liyiti na nasəle (54400). Sapuləŋ nyəma yoolaa tintiyile nyɔyɔ tu nté Heləŋ pəyalu Iliyari. I yoolaa we iyisi nule na naanowa na naatosomopəyalaya na nasəle (57400). ⁹ Yuta yoolaa tintiyile təna krenta iyisi nunowa na nunaasa na naatosu na nasəle (186400). Iseyeli yoolaa loŋa kancaalaya nyəŋka nté.

¹⁰⁻¹⁵ Lupəŋ nyəma yoolaa tintiyile kə weena ilim mpətəŋ tə kə pa tuuta kite. Mpa pa muna yoo pote tə, pa səsə nté pa kpekəle nyɔyɔ tu Setewu pəyalu Uliuu. I yoolaa we iyisi nule na naatosu na nasəle na nunowa (46500). Simiyəŋ nyəma yoolaa tintiyile nyɔyɔ tu nté Sulisatai pəyalu Seluməyeli. I yoolaa we iyisi pəyalayafəi nutoso na ɲmɔnɔyɔ na nunowa (59300). Katı nyəma yoolaa tintiyile nyɔyɔ tu nté Teuweli pəyalu Iliyasaŋ. I yoolaa we iyisi nule na kakpası na nasətosu na nule na naanowa (45650). ¹⁶ Lupəŋ nyəma yoolaa tintiyile təna krenta iyisi nunowa na nule na naanowa na kolɔm na nasəle na nule na naanowa (151450). Iseyeli yoolaa loŋa naale nyəŋka nté.

¹⁷ Pəle pə waali kə Lefii nyəma nā təŋəyənə Isə cokəle ke ləlvə loosi naale, na waali nyənsı naale hekv taa. Mpe pa mayamaya paa tə nəyə kolɔmaya kə. Paa wei kə i lonte taa. Na i təŋəyi i lɔlvɔyɔ nyəma tuuta.

¹⁸⁻²³ Ifəlayim yoolaa tintiyile kə weena ilim tətule tə kə pa tuuta kite. Mpa pa muna yoo pote tə pa səsə nté pa kpekəle nyɔyɔ tu Amihuti pəyalu Iliisama. I yoolaa we iyisi nule na nasəle na nunowa (40500). Manasee yoolaa tintiyile nyɔyɔ tu nté Petasuu pəyalu Kamliyeli. Yoolaa we iyisi hiu na naanowa na

naale na n̄m̄n̄nȳ (32200). P̄ncamee yoolaa tintiyile nȳnȳ tu nté Kitoni p̄yalu Apitan̄. I yoolaa we iyisi hiu na naan̄wa na kakpas̄i na nas̄ele (35400).²⁴ If̄alayim nȳma yoolaa tintiyile t̄na k̄penta iyisi p̄lefei nun̄wa na naan̄wa na yul̄pee nun̄wa (108100). Loon̄a tooso nȳn̄ka kan̄e kaa t̄n̄na nt̄ȳe Lefii k̄pek̄ale.

²⁵⁻³⁰ Tan̄ nȳma yoolaa tintiyile k̄a weena ilim t̄lule mp̄et̄n̄ t̄o k̄e pa tuuta kite. M̄pa pa m̄na yooou pote t̄o, pa s̄os̄o nté pa k̄pek̄ale nȳnȳ tu Amisat̄i p̄yalu Ahiyesee. I yoolaa we iyisi nutoso na naale na nas̄etos̄o na nun̄wa (62700). Asee nȳma yoolaa tintiyile nȳnȳ tu nté Ok̄elan̄ p̄yalu Pakiyeli. I yoolaa we iyisi nule na kul̄m̄ na nas̄ele na nun̄wa (41500). Nef̄et̄ali nȳma yoolaa tintiyile nȳnȳ tu nté In̄an̄ p̄yalu Ahila. I yoolaa we iyisi nule na naan̄wa na tooso na nas̄ele (53400).³¹ Tan̄ nȳma yoolaa tintiyile t̄na k̄penta iyisi nun̄wa na nule na naan̄wa na naatosomp̄ȳalaya na nas̄etos̄o (157600). Iseyeli yoolaa loon̄a kant̄akaya nȳn̄ka nté. Paa k̄pek̄ale nte tu wee t̄o tuuta waali k̄e na t̄e t̄n̄.

³² Iseyeli k̄peka na pa yoolaa m̄pa pa kalaa t̄o, pa k̄penta iyisi nas̄etos̄o na tooso na nas̄ele na nun̄wa na nule na naan̄wa (603550).³³ Pa ta k̄p̄n̄na Lefii nȳma na p̄a kalaa. Teitei isu Tacaa ka heeluyu Moisi t̄o.

³⁴ Iseyeli nȳma lakaya teitei k̄e isu Tacaa ka kees̄ȳ Moisi t̄o. Paa m̄pa pa sikaya pa tuuta c̄al̄ȳo. Na p̄a t̄n̄ isu pa kees̄ȳ pa k̄peka na pa lul̄n̄ t̄o.

3

Lefii k̄pek̄ale nȳma t̄ama

¹ Waatu wei Tacaa ȳȳt̄ona Moisi ke Holepu p̄ȳȳ taa t̄o, i na i taal̄u Al̄n̄ paa wena piya m̄pa t̄ȳol̄o. ² Al̄n̄ p̄yalaa ka we liȳiti k̄e. Pa s̄os̄o nté Natari, na p̄e fee Apihu, na Ilaaa, na Itamaa. ³ Paa t̄ama-weye k̄ot̄alaa k̄p̄a k̄e. Hal̄na p̄a p̄eli-weye k̄ot̄aya nim ke pa nȳn̄ taa. ⁴ Ama Natari na Apihu pa s̄ep̄a cok̄ale kin̄ ke Holepu wolaya tetu taa. Waatu in̄ȳi pa k̄ona k̄ok̄o k̄p̄a nȳn̄ka ke k̄ot̄aya t̄elate t̄o. Ie pa taa weena apal̄piya. Ilaaa na Itamaa paa wenna pa caa Al̄n̄ kin̄ na p̄a laki k̄ot̄ȳ t̄amle.

⁵ M̄p̄ȳo Tacaa t̄ama Moisi si: ⁶ Yaa Lefii nȳma na n̄ s̄os̄i-weye k̄ot̄ulu Al̄n̄ t̄o, na p̄a s̄ena-i. ⁷ Paa laki pa t̄ama nna p̄e tu p̄a na samaa t̄ȳo tam k̄e cok̄ale kin̄, na p̄a laki t̄e t̄amle. ⁸ Na p̄a t̄ayan̄ȳi t̄e taa wontunaa. P̄a laki t̄e t̄ama na Iseyeli nȳma n̄ȳo. ⁹ N k̄a c̄ela Lefii nȳma ke Al̄n̄ na i p̄yalaa k̄e. Na p̄a p̄esi isu Iseyeli nȳma tillaa. ¹⁰ Na n̄ fen̄ na Al̄n̄ na i p̄yalaa pa tike p̄a laki k̄ot̄ȳ t̄amle. Ye wei i s̄u p̄e taa, na i t̄a k̄e k̄ot̄ulu isu pa ku-i.

¹¹ M̄p̄ȳo Tacaa tasa Moisi ke heeluyu si: ¹² Ma mayama ya ma l̄s̄ona Lefii nȳma ke Iseyeli ȳl̄aa l̄l̄aa t̄na taa si, p̄a p̄esi ma t̄amle nȳma. Na p̄a l̄eti Iseyeli k̄ancaalaya apal̄piya lonte. ¹³ K̄oyan̄ku ma k̄u Icipiti nȳma k̄ancaalaya apal̄piya t̄na t̄o, ma su ma t̄ȳi Iseyeli nȳma na pa t̄ela k̄ancaalaya apalu nȳns̄i k̄e. Mayale Tacaa.

Lefii k̄pek̄ale k̄okalogy

¹⁴ M̄p̄ȳo Tacaa t̄ama Moisi ke Holepu wolaya tetu taa si: ¹⁵ Kalaa Lefii nȳma na n̄ kees̄ona pa lul̄n̄ na pa teesi. P̄e k̄p̄aȳu apal̄piya nsi si wena is̄atu kul̄m̄ na waali t̄o.

¹⁶ Ilena Moisi la m̄pu.

¹⁷ Lefii p̄yalaa h̄ela nté Kees̄n̄, na Kehati, na Melali. ¹⁸ Kees̄n̄ nȳma nté Lipini na Simeyi. M̄pe in̄i pa p̄es̄ona pa lul̄n̄ nȳn̄ nȳma na p̄a yaaki-weye pa h̄ela. ¹⁹ Kehati nȳma nté Am̄elam na Isaa na Hep̄el̄n̄ na Wusiyeli. M̄pe in̄i pa p̄es̄ona pa lul̄n̄ nȳn̄ nȳma. ²⁰ Melali nȳma nté Malii na Musi. M̄pe in̄ȳel̄e pa lul̄n̄ nȳn̄ nȳma. M̄pe pa kena Lefii k̄peka nȳma na p̄e kees̄ona pa lul̄n̄.

4

Kehati lɔlvɔ nyɔma tɔma

¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaa tɔma Moisi na Alɔn si: ²⁻³ I nmaa Lefii kpekɛle tɔ Kehati lɔlvɔ nyɔma mpa pa pusɩ tala hiu na naanɔwa, na pɛ polo nule na naanɔwa tɔ pa hɛla. Pɛ kpa mpa pa pɛsɛyɩ na pɛ la tɛmlɛ kɛ lɔ cɔkɛle taa tɔ. ⁴ Na pɛ paasɛyɛna kate taa kate wontu. ⁵ Ye pa caa tɛsikile kɛ layasuyɩ, ulɛ Alɔn na i pɛyalaa pa kɔɔ na pɛ tisi puyɩ kukayɔv na pɛ takɩ lɔ atakaa tɔɔ. ⁶ Uena pɛ tɛni pɛ tɔɔ kɛ tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ nakɩli. Na pɛ waasi-i heen huntu puyɩ nkɩ pa lii akpaayala tɔ, na pɛ susɩ i kpatɛn kutɔkɛn. ⁷ Na pɛ takɩ heen huntu puyɩ nkɩ pa lii akpaayala tɔyɔ lɔ potopotonaa taapɛli tɔɔ. Na pɛ su nyɛnasi, na kɔpɔnaa, na poosiyanaa, na fusi nsi pa liisiyina solum tɔ. Na pɛ su tɔtɔyɔ potopotonaa mpa pa haaki lɔ kɛ tam tɔ tɔ. ⁸ Uena pɛ waasi-i heen huntu puyɩ nkɩ pa lii akpaayala tɔ na pɛ tɛni pɛ tɔɔ kɛ tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ nakɩli. Uena pɛ lɛɛ taapɛli kɛ kpatɛn wei pa kpakɛyɛna-i tɔ. ⁹ Na pɛ waasi puyɩ pooku kɛ fɛtɛlanaa tɛsule na tɛ fɛtɛlanaa. Na wontu tɛna tɔɔ, isɩ kpɛtɛlasɩ na tɔlɔma nyɛnasi na nim fusi. ¹⁰ Uena pɛ tɔ pɛ tɛnaya tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ nakɩli kɩ taa, na pɛ su kpatɛle nte pa kpakɛyɛna wontu tɔ tɔ tɔɔ. ¹¹ Na pɛ takɩ akpaayala puyɩ kɛ wɩla kɔtaya tɛlate tɔɔ. Na pɛ waasi-tɛyɛ tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ, na pɛ susɩ kpatɛn wei pa kpakɛyɛna-tɛ tɔ. ¹² Uena pa kotɩ isɔ sɛɛv wontu tɛna, nti pa lakɛna cɔkɛle taa tɔyɔ akpaayala puyɩ taa. Na pɛ waasi tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ na pɛ tɛni kpatɛle nte pa kpakɛyɛna-tɩ tɔ tɔ tɔɔ. ¹³ Na pɛ hasa kɔtaya tɛlate tɔɔ tɔlɔma, na pɛ pɔ puyɩ kusɛɛmuyɩ. ¹⁴ Na pɛ tɛni pɛ tɔɔ kɛ wontunaa mpa pa lakɛna kɔtaya tɛlate tɔ. Isɩ cofolonaa kɛla lɔyɔlasɩ, na sɔsɔnsɩ nsi pa kuukina tɔlɔma tɔ. Na poosiyanaa na wontu kulapɛnatɩ tɛna. Na pɛ takɩ tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ kɛ pɛ tɔɔ. Uena pɛ susɩ kpatɛn wei pa kpakɛyɛna-tɛ tɔ. ¹⁵ Ye pɛ tala tɛɛv, pɛ wɛɛ sɩ Alɔn na i pɛyalaa pɛ tɛ pɛ tɛnaya takuyɩ. Uena Kehati nyɔma kɔɔ na pɛ kpaɔa. Mpi tɔ, pɛ fɛi sɩ pɛ tokina lɔ wontuyɩ nakɩli na pɛ kɔɔ na pɛ sɩ. Pɛle pa tɛmlɛ ntɛ cɔkɛle wontu kpaɔaɔ. ¹⁶ Kɔtɩlv Alɔn pɛyalɩ ulasaa tɛmlɛ ntɛ fɛtɛla sɔsɔ nim na tulaalɩ wɔpɩ. Na paa ifemle nte tɛ tɔyɛnaya kuhav na kɔtaya nim, na lɔ cɔkɛle taa wontu tɛna paasɛnav.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ Tacaa tasa Moisi na Alɔn kɛ heeluyɩ si: ¹⁸⁻¹⁹ I fenj Kehati nyɔma kɛ teu, kɛ waatɩ wei pa paasɛyɛna lɔ wontu tɔ. Pɛ taa kɔɔ na pɛ kpiisi-wɛyɛ Lefii nyɔma hɛkɩ. Mpi tɔ, pɛ wɛɛ sɩ Alɔn na i pɛyalaa pɛ sɩvna-wɛyɛ cɔkɛle taa, na pɛ hulɔyɩ paa wei kɛ wontu nti i kɛ kpaɔa tɔ. ²⁰ Ye pa sɩvwa, na pɛ loosɩ loosuyɩ mayamaɔa kɛ lɔ wontu, na pɛ ta hɛkɛta-tɩ paa sɩ.

Kɛɛsɔn lɔlvɔ nyɔma tɔma

²¹ M̀p̀ỳg̀ Tacaa heela Moisi si: ²² Kala Kɛɛsɔn lɔlvɔ nyɔma na pa tɛɛsɩ yɔlaa. ²³ Uena n nmaa apalaa mpa pa pusɩ tala hiu na naanɔwa na pɛ polo nule na naanɔwa na pɛ pɛsɛyɩ na pɛ la lɔ cɔkɛle taa kɛ tɛmlɛ tɔ pa hɛla. ²⁴ Tɔma wɛna paa tɩ-wɛ na pɛ lakɩ tɔyɔlɛ, ²⁵ pɔɔn wei pa takɛyɩ lɔ cɔkɛle tɔɔ tɔ. Na iwaan tɔnɔn, na tɔnuyɩ tɛelɔn nyɛnkɩ nkɩ kɩ waasa pɛ tɛna pɛ tɔɔ tɔ. Na cɔkɛle nɔnɔyɔ puyɩ. ²⁶ Na kalaa puyɩ na i nɔnɔyɔ nyɛnkɩ na pɛ nɩmusɩ, na pɛ lakɩ pɛ taa wontu tɛna tɛmlɛ. ²⁷ Alɔn na i pɛyalaa pa hulɔyɛna Kɛɛsɔn nyɔma kɛ pa kulapɛm na pa kukpaɔam tɛna na pa paasɛyɛna-wɩ. ²⁸ Kɛɛsɔn nyɔma tɔma ntɛ lɔ cɔkɛle taa. Kɔtɩlv Alɔn pɛyalɩ itamaa ka fenjɩyina pa tɛmlɛ tɔɔ.

Melali lɔlvɔ nyɔma tɔma

²⁹ M̀p̀ỳg̀ Tacaa tasa Moisi kɛ heeluyɩ si: Kala tɔtɔyɔ Melali lɔlvɔ nyɔma na pa tɛɛsɩ nyɔma kɛ ³⁰ pɛ kpaɔaɔ apalaa mpa pa pusɩ tala hiu na naanɔwa na pɛ polo nule na naanɔwa tɔ pa hɛla na n kpa mpa pa pɛsɛyɩ na pɛ la tɛmlɛ kɛ lɔ cɔkɛle taa tɔ. ³¹ Pa tɔma kulapɛɛ ntɛ cɔkɛle kpatɛn kɩwalɔn, na kukayɔn, na tesikasi, na sɩ

tapɛɛ tɛɛ nyɛɔɔtɔ kutemtu, ³² na kalaa tesikasɪ na sɪ tapɛɛ tɛɛ nyɛɔɔtɔ kutemtu, na kanɛkanasɪ, na pɛ ɛmɪsɪ na pɛ wontunaa tɛna. Kɔtɔlaa kɔ ɛmaana wontuɔyɔ ɛku paa wei ɪ ka sɛɔɔlɪ tɔɔ takɔlaya taa. ³³ Tɛma wena pɛ tu Melali lulɔyɔ nyɛma ke ɪsɔ cokɔle taa tɔɔlɛ, na kɔtulɔ Alɔɛ pɛyalɔ ɪtamaa nɔɔ fɛɛɛɛɛ pa tɔɔ.

Lefi kpekɔle tɔmlataa kokalvɔy

³⁴⁻⁴⁹ Mɔpɔyɔ Moisi na Alɔɛ na ɪsɛɛɛɛɛ kpekɔle nyɔyɔ nyɛma kala Lefi kpekɔle nyɛma Kehati, na Kɛɛsɔɛ, na Melali, pa lulɔɛ, na pa tɛɛsɪ apalaa mpa pa tala pɪsɪ hiu na naanɔwa, na pɛ polo nɪlɛ na naanɔwa tɔ pa hɔla. Na pɔ tu paa wei ke tɔmlɛ ke ɪsɔ cokɔle taa. Mɔpɔyɔ Moisi kala-wɛ ɪsu Tacaa tɔyɔ-ɪ tɔ. ɪlɛna Kehati nyɛma kɛntɪ iyisi naalɛ na nasɔtoso na nunɔwa na nɪlɛ na naanɔwa (2750). Kɛɛsɔɛ nyɛma ke iyisi naalɛ na nasɔtoso na hiu na naanɔwa (2630). Melali nyɛma ke iyisi tooso na ɛmɔnɔyɔ (3200). ɪlɛna pa tɛna pa kɛntɪ iyisi pɔlɛfɛi naanɔwa na nasɔlɛ na nunɔwa na nunaasa (8580). Mɔpɔyɔ pa hɔla paa Lefi tu wei kɛ ɪ tɛma kulapɛɛ, na ɪ kusɔɔɔlɛm ke teitei, ɪsu nti Tacaa ka tu Moisi tɔ.

5

Asilima nyɛma lasvɔy ke tesikile

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tɛma Moisi sɪ: ² Heeli ɪsɛɛɛɛɛ nyɛma sɪ ye kɔtɔɛ ɛku ku pilisiyi yɔlɔ tɔ ku kpa nɔɔɔlɔ yaa pɛ wɪki yɔlɔ apalɔtɔ yaa ɪ alɔtɔ na lɔm kɛɛɛna-ɪ. Yaa pɔntɔ tokina sɛtɔ, pɛ wɛɛ sɪ pɔ lɛsɪ-ɪ tɛsikile kɛ. ³ Paa ɪ kɛ apalɔ yaa alɔ. Pɛ taa kɔɔ na ɪ pilisi ɪsɔ tesikile. ⁴ Mɔpɔyɔ ɪsɛɛɛɛɛ nyɛma nu Moisi tɔm nti na pɔ tɔɔɔnɪ asilima nyɛma tɛna.

ɪsayatɔ tayanvɔy

⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa tɛma Moisi sɪ: ⁶ Telɛsɪ ɪsɛɛɛɛɛ yɔlaa sɪ, ye yɔlɔ pɛntɛna ɪ tɔɔɔntɔlɛ ɪ wakɔlɔna Tacaa kɛ. ⁷ Pɛ wɛɛ sɪ ɪ tisi ɪsayatɔ nti ɪ lapa mpɔ tɔ. Na ɪ tayanɪ mpi ɪ wakɔlaa tɔɔ kancaalaya, pɛ waali ɪlɛna ɪ sɔɔsɪ pɛ tɔm kakpasɪ taa kulɔm. ⁸ Ye kɛntɛ tu sɛpa na ɪ fɛna kɔɔɔpu, ɪlɛ pa cɛla-tɛɛɛ kɔtulɔ na ɪlɛ ɪ cɛla Tacaa. ɪlɛna pɛntɔlɔ caa ɪsayatɔ husɔyɔ ɪwaav na kɔtulɔ la pɛ sɔɔsɪ. ⁹ Ye ɪsɛɛɛɛɛ nyɛma kɔna Tacaa ke kuhav ɛku na pɔ cɛla kɔtulɔ wei, ɪnɪ ɪ tɛnna. ¹⁰ Yɔlɔ ɪ ha mpiyi Tacaa, pa cɛlɔyɔ kɔtulɔ kɛ. Na ye pa cɛla kɔtulɔ ke mpi, ɪ pɛsɔyɔ na ɪ suna ɪ ti.

Alɔ wei ɪ tɔɔ pa kpekɔyɔ wasanɛkalɔtɔ tɔ pɛ kiɛɛ

¹¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tɛma Moisi sɪ: ¹² Telɛsɪ ɪsɛɛɛɛɛ nyɛma sɪ, ye ɪsu alɔ lakɪ yem yem. ¹³ ɪsu ɪ na apalɔ nɔɔɔlɔ pa ɛmɛlɔyɔ na pɔ hɛntɔyɔ. ɪlɛ nɔɔɔlɔ ta kɛɛɛ-wɛ. ¹⁴ Ye apalɔ lakɛna ɪ alɔ ke ɪsɛɛɛɛɛ, na ɪ kpekɔyɔ ɪ tɔɔ sɪ ɪ lapa wasanɛkalɔtɔ, na pɛyɛle ɪlɛ ɪ fɛi pɛ taa. ¹⁵ ɪlɛ apalɔ ka pɔna ɪ alɔ ke kɔtulɔ, na ɪ kɛɛna mɔlɔm kiloona tooso. Mɔlɔm mpi pɛ taa pa ta yɔɔɔlɔ nim yaa tulaalɔ tɔ. Mpi tɔ, pɛ kɛ ɪsɛɛɛɛɛ kɔtaya ɛka ka tɔɔsɔyɔ ɪsayatɔ tɔɔ. ¹⁶ ɪlɛna kɔtulɔ yaa alɔ ɪnɪ na ɪ sɛɛ Tacaa ɪsɛntaa. ¹⁷ Na ɪ cosi ɪsɔ lɔm ke nyɛnaɔa taa, na ɪ cosi cokɔle taa tɛtɔ na ɪ tɔ pɛ taa. ¹⁸ ɪlɛna ɪ kɔɔlɔ alɔ saalaya ke ɪ nyɔyɔ taa. ɪlɛna ɪ tɔ ɪ niɛ taa kɛ ɪsɛɛɛɛɛ kɔtaya mɔlɔm mpi ɪ paalɔ kɔnaa tɔ. Na kɔtulɔ tɔka lɔm nyɛɛ nyɛm mpi pɛ kɔɛna mpusi tɔ. ¹⁹ ɪlɛna ɪ yele na alɔ tuuna. ɪlɛna kɔtulɔ tɔmɪ-ɪ sɪ: Ye nyana nɔɔɔlɔ ɪ tɔ hɛntɔ, na ɪ pilisi nyɔ tɔ. ɪlɛ lɔm nyɛɛ nyɛm pɛnɛ pɛ mpusi ɪ taa tii nyɔ tɔ. ²⁰ Ama ye n puɔusa nyɔ paalɔ na n la wasanɛkalɔtɔ. ²¹ ɪlɛ mpusi lɔm pɛnɛ, pɛ sɔv nyɔ taa na pɛ hayasɪ nyɔ lotu na pɛ ɛmɛlɔsɪ nyɔ alɔtɔ na ɪ pɛsɪ kaalɔlaya. Na nyɔ taapalaa tukuyuna-ɛ na ɪtuule. ²² ɪlɛna alɔ nɔɔ cɔ sɪ: Pɛ la ɪsu n yɔɔɔtɔyɔ tɔ. ²³ ɪlɛna kɔtulɔ ɛmaa mpusi tɔm nti, na ɪ nyaali ɛmaatɔ na lɔm nyɛɛ nyɛm mpi. ²⁴ ɪlɛna ɪ cɛla alɔ ke lɔm nyɛɛ nyɛm mpi pɛ kɔɛna mpusi tɔ na ɪ nyɔ. Na lɔm mpi pɛ tu ɪ taa kɛ lanɛwakɔlle. ²⁵ Ama kɔtulɔ mɔyɔ alɔ niɛ taa kɛ ɪsɛɛɛɛɛ kɔtaya, na pɛcɔ ɪ paɔalɔ-keɛɛ Tacaa, ɪsu kɔtɔlaa lakɪ tɔ. Na ɪ su kɔtaya tɔlatɛ. Na ɪ cosi ɛkute nte tɔ hulɔyɔ sɪ Tacaa tɛnna pɛ tɛna tɔ, na ɪ

wə kəkə. ²⁶ Pəle pə waali ké i yeki na alv nyəə lvm mpi. ²⁷ Ye tampana si i nawaya na í nyəə-wi, pə hayasəyi i lotu ké na pə ηmələsi i alvtv na í pəsi kaalblaya. Na ye nəyəlv caa si i tən̄si yəlaa ke mpusi, alv in̄i i təm ke i ká yəyət̄i. ²⁸ Ama ye í ta ná, pu laki-i pulv. I pəsəyi na í luli piya tət̄ə. ²⁹⁻³⁰ Ye apalv kpek̄iyi i alv təə ké yem yem lakasi taa, pə kətaya nté. ³¹ Waatv in̄i apalv kin̄i kaa wəe natəli. Ye alv wakəlaa, in̄i i ka nana pə nav.

6

Mpa pa ha pa təyi Iso tə pa kiin̄

¹ M̄p̄ȳú Tacaa təma Moisi si: ² Tələsi lseyeli yəlaa si, ye apalv yaa alv í su nəȳə si i haaki i təyi Iso təml̄e natəli tə taa, ³ pə wəe si í kii sulvm. Paa leseη sulvm tən̄ nyəm. Pəyele í taa tu tən̄ leseη pee lvm nyəna yaa kw̄v̄le. ⁴ Pə tu fei si í tu tən̄ leseη pulv̄pu. ⁵ P̄écó hunv̄ȳv̄ kaa kpa i nyv̄ȳv̄ taa, yaa i tantv̄ȳv̄ təə. Pə tən̄a pu su m̄p̄ȳú, haləna pə kuȳeη su tən̄aya. ⁶ Pə fei si í kp̄ət̄əna sət̄v̄ nəȳəlv̄ȳv̄ waatv̄ in̄i i taa. ⁷ Paa i caa, yaa i too, yaa i taalv. Mpi tə, i tēma i təyi Tacaa təml̄e taa ké hav ké. Na m̄p̄ȳú i nyəəsi kutayalasi hvl̄əyi. ⁸ I p̄əsa Iso nyəη ke i nəȳə suw waatv̄ tən̄aya. ⁹ Ye səm tuta nəȳəlv̄ȳv̄ i kəηkəη taa, na pə pilisi i nyəəsi yeluȳu mpi kuȳeη naatosomp̄əȳəlaya ke i cak̄i, ilena í looli i nyv̄ȳv̄. ¹⁰ Tēv̄ feη ilena, í kəna kətulv̄ ke ihokasi, yaa alukukunaa naaleye Iso cokəle nən̄əȳə. ¹¹ Ilena kətulv̄ la lelv̄ ke isayatu husv̄ȳv̄ kətaya, na lelv̄ ke kətaya ηka kəkə lusa ka tən̄a tə. Na í lap̄i-i pə kətaya na pə husi i təə ké sət̄v̄ asilima. Il̄e i asilima temayale kuyan̄ku. ¹² Ilena p̄unt̄v̄ tasa i nəȳə suw, na í la p̄ən̄aya kulvm̄aya iwəȳaya ke tasəkəle tayanv̄ȳv̄ kətaya. Pə fei si í kaləna kancaalaya kuȳeη ke il̄e i ka pilisaa tə pə təə.

¹³ Wei i su m̄p̄ȳú nəȳə tə, ye kuyan̄ku i kuȳeη tēma, i puki Iso cokəle nən̄əȳə ké. ¹⁴ Na í la Tacaa ke kətaya ke iwaav̄ kulvm̄ȳv̄, na p̄ən̄aya kulvm̄aya iwēesi nsi si tiili ta caam̄i təȳə naale. Apalv nyəηka ke kətaya ηka kəkə lusa ka tən̄a tə, na alv nyəηka ke isayatu husv̄ȳv̄ kətaya. Na iwaav̄ ηku kv̄ tiili ta caam̄i təȳə ciikūȳu nyəηka. ¹⁵ Na í kəna kukus̄m̄ fei kakalasi nsi si somtu pa nūȳutina nim, na pá tu tə. Na nsi si təə pa yəȳəla nim təȳə tək̄v̄. Na təȳən̄aya kuhav̄ na pə sulvm̄ mpi paa liisi tə. ¹⁶ Ilena kətulv̄ pona pə tən̄aya m̄p̄ȳú Tacaa, na í lá isayatu husv̄ȳv̄ kətaya, na ηka kəkə lusa ka tən̄a tə. ¹⁷ Na iwaav̄ ke ciikūȳu nyəηka, na pə kukus̄m̄ fei kakalasi tək̄v̄. Pə waali ké təȳən̄aya kətaya na sulvm̄. ¹⁸ Ilena nəȳə sulv̄ looli i nyv̄ȳv̄ ke cokəle nən̄əȳə tən̄a, na í t̄ú i nyəəsi ke ciikūȳu kətaya kəkə taa. ¹⁹ Pə waali ilena kətulv̄ kp̄aya iwaav̄ hamv̄ȳv̄ ηku pa tēsaa tə. Na kukus̄m̄ fei kakalasi waan̄i waan̄i ke təm naale, na í t̄ú nəȳə sulv̄ nin̄i taa ke waatv̄ wei i tēma i nyv̄ȳv̄ looluȳu tə. ²⁰ Ilena kətulv̄ tayan̄i-təyi Iso ké payalv̄ȳv̄ isu kətəlaa laki tə. Na təȳən̄asi nsi si pəsi i nyən̄si. Na pə səəsəna lan̄le na yule. ²¹ Yulv̄ wei i suki nəȳə si i haaki i təyi Iso tə pə səəs̄i nté. I nək̄aa i səəs̄i pə təə. Ama pə wəe ké si í la mpi pə tən̄a i ka suwa tə.

Koolee kv̄pana

²² M̄p̄ȳú Tacaa təma Moisi si: ²³ Keesi Aləη na i pəyalaa si, koolee nna paa kooliyi lseyeli nyəma təȳəle si:

²⁴ Tacaa í kooli-meȳe kupantv̄ na í kenti mə təə.

²⁵ Na í nyən̄i-meȳe teu na í laki-meȳe p̄eēēē.

²⁶ Na í wəe mə waali na pə cayana-mē.

²⁷ M̄p̄ȳú paa yaaki ma hət̄e ke lseyeli yəlaa təə. Ilena máá kooliyi-meȳe kupantv̄.

7

Nȳȳv̄ nyəma kətasi

liyiti. Iwaan ke nutoso, pəntvlonj ke mpv. Na pənaɣa kulvmaɣa iwεεsi ke mpv tətə. Si pa laki ciikuɣu kətasi. K̄vɔɔn wei pa hawa kətaya təlate tlvɣu tə tɔɣɔle.

⁸⁹ Waatu wei Moisi svv cokəle taa ké Isə yəɣətənav tə, i nukaya Isə nɔɣə ke isəttaa tanlaa mpa pa wε Isə atakaa pile tə tə pa hεkv ké. Na í yəɣətəɣəna-i.

8

Fətəlanaa svv

¹ M̄p̄yú Tacaa təma Moisi si: ² Tεləsi Alənj si waatu wei n siki fətəla səsə kəkəsi naatosompɔɣolaya inɪ tə, paasəna na pə naaki fətəla səsə inɪ i ləb. ³ Uena Alənj lá isv Tacaa kεεsvɣu Moisi tə. ⁴ Wvla tike ke Moisi lapa na pá lu fətəlanaa təsule təna. Pə kpaɣav tə tapvɣu, haləna tə tomle nte tə nəɣəsəna isv tɣv hεtv tə. Isv Tacaa ka hvla-i tə.

Lefii nyəma təmlε taa svv kətaya

⁵ M̄p̄yú Tacaa təma Moisi si: ⁶ Faɣa Lefii nyəma na pa mpa. La-wεɣε nyɔɔnj tə asilima kεεlvɣu kətaya. ⁷ Nmusi pa tə ké kətaya lvm, na pá hv pa tə hvntv təna. Na pá cətə pa wontu, uena pə kεεli pa nyɔɔnj tə asilima. ⁸ Uena pá kpaɣa latəce na kətaya mvlvm mpi pa nuɣutina nim tə. Na Moisi náá kpaɣa isayatu husvɣv latəce naale nyənj. ⁹⁻¹⁰ Na í koti Isevli nyəma təna na Lefii nyəma kpətəna Isə cokəle nənɔɣə. Na Isevli nyəma tənɪ pa tə ké niɣ. ¹¹ Uena Alənj hvli Lefii nyəma ke Isə na hɔɣolənj təna, isv Isevli nyəma lakvɣv Isə nyəm tə. Uena pεle pa laki Isə ke təmlε. ¹² Pə waali uena Lefii nyəma tənɪ pa niɣ ke latəcənaa naale tə na Alənj la-m lεlv ke isayatu husvɣv kətaya, na lεlv ke kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. Ue Lefii nyəma isayatu husaa kεle. ¹³ Uena í sv Lefii nyəma ke Alənj na i pəyalaa pa isentaa. Na í hvli-wε na hɔɣolənj təna isv Isevli nyəma laki tə. ¹⁴ Na Lefii nyəma pəsi Isə nyəma na pə faɣa pa na pa tεtvnaa. ¹⁵ Pəle pə waali ké paa caali pa təmlε ke cokəle taa. Isəna í ká la Lefii nyəma ke nyɔɔnj tə asilima kεεlvɣu kətaya, na í hvli-wε na hɔɣolənj təna isv Isevli nyəma laki tɔɣɔle. ¹⁶ M̄p̄yú Tacaa tasaa si: Mə kəna ma nyəm. Mpi tə, ma lεeta-mεɣε Isevli nyəma kancaalaya apalvpiya lona ké. ¹⁷ Kuyaku ŋku ma kvwa Icipiti taa yəlaa kancaalaya apalvpiya tə, pə kpaɣav waatu inɪ tə kancaalaya apalvpiya təna pəsə ma nyəm ké. Paa yəlaa nyənsv, paa təla nyənsv. ¹⁸ Lefii nyəma ke ma lεeta Isevli kancaalaya apalvnyənsv lonte. ¹⁹ Na samaa tilina-wεɣε Alənj na i pəyalaa pa kiɣ na pá laki təma na pa nɔɣə ke cokəle taa, na Tacaa husi samaa isayatu. Pə taa kəɔ na pá kpətəna Isə cokəle na í wakəli-wε. ²⁰ M̄p̄yú Moisi na Alənj na Isevli nyəma təna, pa lapa teitei isv Tacaa ka kεεsvɣu-wεɣε Lefii nyəma təm tə. ²¹ Pa cətə pa wontu na pá sə lvm. Na Alənj hvli-wεɣε Isə na hɔɣolənj təna isv Isevli nyəma laki tə. Na í la-wεɣε isayatu husvɣv kətaya, na asilima kεεlvɣu nyənjka. ²² Pə waali ké Lefii nyəma caala pa təmlε ke Isə cokəle taa. Na Alənj na i pəyalaa pá fenɣi-wε. Isəna pa lapa nti Tacaa ka heela Moisi tɔɣɔle. ²³ M̄p̄yú Tacaa tasa Moisi ke heeluyv sv: ²⁴ Mpi pə ké Lefii nyəma nyəntv tɔɣɔb. Paa Lefii tv wei, ye i wena pusi hiu na kakpasɪ na waali ke mpv, waatu inəɣi i ka caali Isə cokəle taa təmlε. ²⁵ Uena pá cεpi-i i pusi nule na naanvwa nyənjka taa. ²⁶ Ye pa cεpa wei, i pəsəɣi na í səna i tεtvnaa ke Isə cokəle təmlε yaa. Ama pa kaa tv-i i maɣamaya i nyənte ké. Isəna Moisi ká laki Lefii nyəma təmlε təm taa tɔɣɔle.

9

Tεεv acima tɔɣv ke Holvev wvlaya tεtv taa

¹ Isevli nyəma Icipiti taa luv pənaɣa naale nyənjka isətv kancaalaya nyənj taa, Tacaa təma Moisi ke Holvev wvlaya tεtv taa si: ² Pə wεε sv, Isevli nyəma í tɔɣv Tεεv acima ke kuyaku ŋku ma svwa tə. ³ Isətv inε i kuyaku naanvwa na liyiti nyənjku

wule taanaya ke í ká tǝǝ-yɛ, ɪsu pa suw pǝ kiinj na pǝ kusǝsutu tǝ. ⁴ Ɔlena Moisi telǝsi tǝm ntǝǝi Ɔseyeli nyǝma. ⁵ Mǝpǝyǝ pa tǝǝ Tɛɛu acima ke kuyaku ŋkuyɔ Holɛpu wɔlaya tɛtu taa ke teitei ɪsu Tacaa ka keɛsuɔ Moisi tǝ. ⁶ Ama napǝli pa tokina sǝtu na pǝ pilisi-wɛyɛ kuyaku ŋku. Ɔɛ pa ta pǝsi na pǝ tǝǝ Tɛɛu acima, na pǝ polo na pǝ keɛsi Moisi na Alǝj si: ⁷ Tǝ pilisa ta ti na sǝtu tǝ, pu kaɣati-tu si tǝ pona Tacaa ke kuhav, ɪsu lelaa ke kuyaku ŋku pa suwa tǝ, ku wule na? ⁸ Ntɛna Moisi si: Ɔ yeɛ na Tacaa hɔli-m ɪsǝna pǝ wɛɛ si í la tǝ na pǝcǝ.

⁹ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma Moisi si: ¹⁰ Telǝsi Ɔseyeli nyǝma si, pǝ kraɣav saŋa na pǝ puki tǝ, ye nǝǝlɔ tokina sǝtu na pǝ pilisi-i, yaa ɪ pola mpaav ke acima wule, ¹¹ ɪɛ ɪ tǝǝ-yɛyɛ ɪsǝtu naale nyǝŋ kuyaku naanɔwa na liyiti wule taanaya, na kǝtaya ɪwǝyaya na kukusum fei kakalasi na tuusi nyǝŋ nyǝnsi. ¹² Pǝ tǝǝnaya í taa fe tɛv. Pǝyele í taa yǝki kǝntɛ mɔyɔle. Pǝ wɛɛ si í tǝŋ Tɛɛu acima kǝtasi ke teitei kǝ. ¹³ Ama ye nǝǝlɔ lapa Tɛɛu acima kuyaku ŋkuyɔ awusa, na pǝ tǝ kǝ si asilima naali, yaa ɪ tǝŋ mpaav ɪ tǝm sǝpaya. Paa lǝsi-ɪ Ɔseyeli nyǝma taa kǝ mpi pǝ tǝ ɪ ta kǝna ɪ kuhav ke pǝ kuyaku wule tǝ. ¹⁴ Ye mǝ ɪcate taa caɣalɔ tǝki, ɪ kǝ tǝŋ a kiinj kǝ na a kusǝsutu. Kulɔmtu ntǝǝi Ɔseyeli tu na caɣalɔ paa tǝki.

Ɔsǝŋmuntɔ waasa Ɔsǝ cokǝle tǝ

¹⁵⁻¹⁶ Kuyaku ŋku pa sika nǝǝ pɛɛlɔyɔ wontu cokǝle tǝǝ ɪsǝŋmuntɔ suw waasɔyɔ ke tǝ tǝ ke tam. Na tǝ mɔyɔ kǝkǝ ke paa ahoɔ nna, halǝna pǝ nyaalɔyɔ. ¹⁷ Ye í caaki lonte layasɔyɔ ɪɛ ɪsǝŋmuntɔ keeli Ɔsǝ cokǝle tǝ na í tema ɪɛ tǝ mǝli. ¹⁸⁻¹⁹ Tacaa hulǝǝna Ɔseyeli nyǝma mɛyɛ waatu wei í kǝ kǝsi tǝ, na waatu wei í ka siki tǝ. Ye ɪsǝŋmuntɔ leela Ɔsǝ cokǝle tǝ, Ɔseyeli nyǝma nukǝna Ɔsǝ kǝ. Paa layasǝyɔ lonte. ²⁰ Paa pǝ kaasa-tǝyɔ kuyɛɛŋ ke pǝcǝ pa wɛ mǝpǝyǝ. Tacaa ka keeli-tǝyɔ na pǝcǝ pǝ kǝsi. ²¹ Wulee wulee ɪɛna ɪsǝŋmuntɔ caɣa lonte kulɔmtǝle ke taanaya, halǝna pǝ nyaali. Yaa kuyaku kulɔmɔyɔ na ahoɔ kulɔmɛɛ. Ye tǝ keela kǝakpaa ɪɛ Ɔseyeli nyǝma tɛɛ. ²² Ama ye tǝ nyala mǝpǝyǝ Ɔsǝ cokǝle tǝ kǝ kuyɛɛŋ naale, yaa ɪsǝtu, yaa pǝ tɛɛ mpv. Ɔseyeli nyǝma wɛ mǝpǝyǝ, halǝna tǝ keeli na pǝcǝ. ²³ Ye pa sika na Tacaa ta tǝ si pǝ kulɔ, paa kulǝyɔ. Mǝpǝyǝ pa lakaya pa tǝma nna Tacaa tu-wɛ na Moisi nǝǝ tǝ.

10

Liyitee nyǝǝtɔ akantɛɛ

¹ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma Moisi si: ² Lu liyitee nyǝǝtɔ ke akantɛɛ naale. Anǝyɔ paa hɔli na samaa kǝyɛli, yaa kǝka tu mpaav. ³ Waatu wei pǝ hɔla a naale, ɪɛ Ɔseyeli samaa koti ɪ cǝlǝǝ cokǝle nǝnǝǝ. ⁴ Ye kulɔmtǝle ke pa hulaa, ɪɛ nyɔyɔ nyǝma tike koti. ⁵⁻⁶ Ye pa hɔla akantǝle na kakiisasi, ɪɛ tɛɛv ntɛ. Pa hulǝyɔ tǝm kancaalaya nyǝm, ɪɛna Ɔseyeli kǝkǝle nte tu sikina cokǝle ilim tǝlule tǝ tǝ, tǝ tǝ mpaav. Pa tasǝyɔ naale nyǝm, ɪɛna ilim mpǝtǝŋ nyǝntɛ nǝá tǝŋ. ⁷ Ye pǝ kǝ si yǝlaa kotuyɔ, pa kaa hulǝna kakiisasi. ⁸ Alǝj pǝyalaa kǝtǝlaa tike ka hulǝǝna akantɛɛ ani. Pǝ wɛɛ si mǝ na mǝ piya piya, í kǝ tǝki kusǝsutu tǝnɛyɛ tam tǝ kǝ.

⁹ Ye ɪ pola mǝ kolontunaa ke yoonav na pa kulǝyɔ mǝ tǝ, ɪɛ í hɔli akantɛɛ na kakiisasi ɪɛna Tacaa mǝ Ɔsǝ má, ma tǝsi mǝ tǝ na má waasi-mɛ. ¹⁰ Mpɔ tǝtǝǝ í ka hulǝyɔ-yɛyɛ mǝ ayǝla kuyɛɛŋ, na mǝ acima nyǝŋ, na mǝ ɪsǝtɔnaa kancaalaya kuyɛɛŋ, ke waatu wei ɪ laki kǝtasi nsi kǝkǝ lusa si tǝna tǝ na ciikuyɔ nyǝnsi. Ɔlena má tǝsi mǝ tǝ. Mayale Tacaa mǝ Ɔsǝ.

HOLEPU NA Pǝ POLO MOWAPU TɛTU TONJA

Ɔseyeli nyǝma kulɔyɔ ke Holɛpu pɔyɔ luɣu

¹¹ Ɔseyeli nyǝma Ɔcipiti luw pǝnaya naale nyǝŋka, ɪsǝtu naale nyǝŋ kuyaku hiu nyǝŋku ke ɪsǝŋmuntɔ keela Ɔsǝ cokǝle tǝ. ¹² Mǝpǝyǝ Ɔseyeli nyǝma kula Holɛpu

wolaya tetu taa. Uena isənmuntu tii Palan wolaya tetu taa. ¹³ Iseyeli nyóma kula təm kancaalaya nyəm pəneye, isu Tacaa keesuy Moisi tə.

¹⁴ Yuta yoolaa tintiyile na pa tuuta kele nəyo tə. Aminatari pəyalu Nasəh kele pa nyuytu. ¹⁵ Isakaa nyóma nyuytu nté Suwaa pəyalu Netaneyeli. ¹⁶ Sapuləh nyóma nyəh nté Heləh pəyalu Iiyari.

¹⁷ M'p'ógú pa heta cokəle, na Keesəh na Melali pa pəyalaa kraxa-te.

¹⁸ Uena Lupəh yoolaa tintiyile, na pa tuuta pá tó pa waali. Pəle pa nyuytu nté Setewu pəyalu Iisuu. ¹⁹ Simiyəh nyóma nyuytu nté Sulisatari pəyalu Seluməyeli.

²⁰ Katu nyóma nyəh nté Teuweli pəyalu Iiyasafi.

²¹ Uena Lefii tu Kehati ləlyu nyóma mpa pa səyəla isə seev wontu tə pá təh. Na Lefii nyóma ləlaa náa təhə cokəle sikuyu na pá təhə-wə.

²² Uena Ifəlayim yoolaa tintiyile na pa tuuta pá tó pa waali. Pəle pa nyuytu nté Amihuti pəyalu Iisama. ²³ Manasee nyóma nyəh nté Petasuu pəyalu Kamliyeli.

²⁴ Pəncaməe nyóma nyəh nté Kitoni pəyalu Apitan.

²⁵ Pə waali ké Tan yoolaa tintiyile nte tə ké waali tanlaa tə, tə na tə tuuta tə tó mpaav. Amisatari pəyalu Ahiyesee kele pa nyuytu. ²⁶ Asee nyóma nyəh nté Okəlah pəyalu Pakiyeli. ²⁷ Nefətali nyóma nyəh nté Inəh pəyalu Ahila.

²⁸ Isəna Iseyeli nyóma kpəsa pa təsikile na pá tó mpaav təyəle.

Tacaa mayamaya tiikiyi iyəlaa

²⁹ M'p'ógú Moisi təma i yəti Matiyah tu Leweli pəyalu Hopari si: Tetu nti Tacaa su nəyo si i haaki-tu tə, tə taa ké tə puki. Ue təh-tu na tu taləna-əh kəpantə nti i laki-tu tə. ³⁰ Ntəna ílé i kisi si i mələxi i tetu taa. ³¹ M'p'uyule Moisi si: Taa lə-tu. Mpi tə, nyá nyəmna wolaya tetu taa timpi timpi tu siki tə, təh-tu na í huli-tu. ³² Ye n təhə-tu, tu taləna-əh kəpantə nti Tacaa ka la-tu tə.

³³ M'p'ógú tə kula Tacaa puy cələ, na tə tó kuyeeh tooso. Na Isə atakaa ké ta nəyo tə si i pəekəxi-tuytu timpi tu siki na tə heesi tə. ³⁴ Ilim taa ke tə kulaa, na isənmuntu wə ta nyəh taa. ³⁵ Tə teekayana Isə atakaa uena Moisi yəyətəna nəyo səsaya si: Tacaa səh nyá naasi taa, na nyá kolontunaa na mpa paa caa-əh tə pá yá. ³⁶ Waatu wei pa sukaya Isə atakaa, uena Moisi tasa si: Tacaa kəə, na í caya Iseyeli nyóma ta ta heku. Mpi tə, tə wə payale ké, tə fei kaloyu.

11

Iseyeli nyóma ke Tapela

¹ M'p'ógú kuyaku nakuli Iseyeli nyóma kəntəna Tacaa, na pááná kra-i. Na í tisi kəkə na ká nyaya tisikile ke pəcə. ² Ntəna samaa wiina Moisi təkpee, na ílé i sələmənə-weyə Tacaa na kəkə te. ³ Uena pá ha lonte ntey hətə si Tapela. Nyayav ke pa yaa mpu na pa te taa. Mpi tə, tənaya Tacaa ka nyayasa pa təsikile.

Iseyeli nyóma kəntəyənə Tacaa

⁴ M'p'ógú kuyaku nakuli lulu yu kraawa cayalaa. Uena pə kpenna Iseyeli nyóma mayamaya na pá tayanəxi kəntuytu si: Tu hiki nantə nté na tə təyo? ⁵ Aa kai, yəlaa təyo Icipiti taa ké tiina ke faalaa. Na kaama mayamaya na a nəyəsələnəna mpa pa təkəna ləh tə, na kaapənəna ke waani waani. ⁶ Ama pə taa pulu fei cəne. Manna inəyəle Manna, na tə təh taasi.

⁷ Manna inu i ka nəyəsəna ké isu pee kuhuluməe naali, i wə isu tuytu nakuli ku cələm. ⁸⁻⁹ Ahoo ke cələv kraaki təsikile, uena Manna hoti. Pə nyaaləxi, uena samaa cəə na pá kuuki, na pá nanəxi yaa pá səki, na pá təsəxi, yaa pá tuytu kakalasi. U lələh wə ke isu nim kakalaya.

¹⁰ M'p'uyule Iseyeli nyóma kota pa teesi nənəəsəsi na pá kəntəxi, na Moisi nu. Uena Tacaa pááná huu. ¹¹ Na Moisi lanlə wakəli, na í pəəsə Isə si: Pepe tə ké ma

nyuyu səpəna-η, na η tu-m yəlaa pane pa paasənav na η cəəsəyi-m mpu? ¹² Anı pə taya ma luləna-we. Na η təη sı má nukı-we isı asənyuy na má pona-weye tetu nti n ka sı pa caanaa ke nəyo na tuunav sı, n ká ha-we tə. ¹³ Yaa leye ma kpələyi nantu na má cəla samaa inə na í təyo? Mpi tə, pa wiikina-m sı má cəla-weye nantu na pá təyo. ¹⁴ Ma tike ma kaa pəsi pa səyəla, a tē-m. ¹⁵ Ye tampana sı n caa η la-m kúpantv, pə kəla teu sı η ku-m na mpi n ka lakı-m isəntə tə. Má taa na ma konyəntəyəle.

¹⁶ Ntəna Tacaa cə Moisi sı: Koti yəlaa mpa ləlaa tuyuna na pá ké nyuy nyəma təyo nutoso na naanwa. Uəna nyana-we í kəw ı səη Iso cokəle nənyə. ¹⁷ Uə ma tii na má na-η tə yəyətı təna, na má tu-weye nyá ləmayasəle. Uəna pá səna-η na η taa səyəli samaa səyəla ke nyá tike. ¹⁸ Uəna η teləsı yəlaa sı, í tayanı mə təyi cele tə. Ma ha-meyə nantu na í təyo. Mpi tə, ma nu isəna luluy pu-me, na í kəntəyi, na í təη sı mə nukaya leleη ke Icipiti tə. ¹⁹ Pə taya kuyaku kulənyuy yaa naale yaa kakpası yaa naanwa tike ke í ká təyo-tı. ²⁰ Ama isətv təcu ké, haləna tə lu-meyə səη. Mpi pə təw í ləwa Tacaa ma wei ma we mə heku, na í kəntəyi mə Icipiti taa luw təw tə.

²¹ Tənyəle Moisi nəyo təkpaı sı: Yoolaa pane pa ta səki iyisi nasətosə (600.000). Na η mayasəyi sı n ká cəla-weye nantu ke isətv na? ²² Paa tə kəwa ta naan, na ta heen, na ta pəη təna. Yaa tə kpawa tenku taa tiina təna pu hanəyəna-we.

²³ Ntəna Tacaa sı: Ma toma ta təw? N ká nana nyá isəpəle ke nəənəw sı, pu la mpu yaa pə kaa la?

Iso hawa ı ləmayasəle ke səsa nutoso na naanwa

²⁴ Mpuçy Moisi luwa na í teləsı İseyeli samaa ke Tacaa kuyəyətvtu. Pə waalı ké ı kota İseyeli nyuy nyəma nutoso na naanwa, na í pulı-we na ı cəna Iso cokəle. ²⁵ Uəna Tacaa tii isəηməntuy taa, na í yəyətəna Moisi, na í tó nyuy nyəma mpe pa taa ké Moisi ləmayasəle. Na pá sıv yəyətuy isı Iso kuyəyətvtu teləsəlaa. Uə pə ta leeli ké.

²⁶ Ama nyuy nyəma mpe pa taa naale, Uəta na Meta pa ta polo Iso cokəle kiη. Ama təsikile taa ké pa saalaa. Na Iso tó ı ləmayasəle ke pa taa na pá yəyətəyi, isı Iso kuyəyətvtu teləsəlaa. ²⁷ Ntəna ifepu nəyolv í kpağa asewa na í polo í heeli Moisi ke nti Uəta na Meta pa lakı tə.

²⁸ Mpuçule Nuη pəyalv Yosuwee wei ı lakaya Moisi təmlə ke tuu ı pəcaatv tə, ı təma sı: Ma cə heeli-we sı pá sı.

²⁹ Ntəna Moisi sı: N lakı-m isesəmlə ké? Halı pə cəya maya isı Tacaa í tó ı ləmayasəle ke İseyeli nyəma təna taa, na pá la Iso kuyəyətvtu teləsəlaa.

³⁰ Uəna Moisi na İseyeli nyuy nyəma mpe pá məli təsikile.

Tacaa kəna leesi

³¹ Mpuçy Tacaa kəsa heelimuy na tenku təw. Na pə kəna leesi tuutuuma ke təsikile həyəloyv, na pə polo isı kuyaku kulənyuy təntə, na pə cəw təsikile. Na sı kaa huçule isı məətəli kulə. ³² Ntəna samaa kuu-səyi kuyaku ηku, na pə aho na pə tev kufemuy. Paa wei ı ka təsa pəcə tə, pə lukı-ı kiloona iyisi iyisi ké. Mpuçy pa lema-səyi ilim na pə cəna təsikile. ³³ Ama Tacaa m v páána na í kó İseyeli nyəma ke isayakuyv, ke waatv wei pa suukaya nantu ke pa nəəsı taa tə. ³⁴ Ntəna pá ha lonte ntəye həte sı Kipəloti-Taafa. Pə huwəe nté sı luluy pəlaav na pa tə taa. Mpi tə, tənaya pa pıma yəlaa mpa luluy kəwa tə.

³⁵ İseyeli nyəma lu Kipəloti-Taafa uəna pá tē Hasəlotı na pá siki.

12

Kvətəη ηku kv pilisiyi yvlv tə kv kpa Maləyam

¹ Moisi ka kpaɣa Kusi alɔ nɔɣɔlɔyɔ. Uena Maləyam na Alɔn pà caɣana-ɪ akpaɣale nté tɔ tɔm. ² Haləna pà tó si: Tacaa yɔɣɔtəyənə tá tɔtəyɔ. Pə taɣa Moisi tike ke ɪ yɔɣɔtəyənə.

Uena Iso náá nu-ti. ³ Ama Moisi ná tá cɔ natəli. Mpi tɔ, ɪ ka tɛwə aɛ yəlaa tənaya suulu ké. ⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa yaa í na Alɔn na Maləyam, na pà suli cokəle kiŋ. ⁵ Na í tii isəŋmuntuyɔ taa ké cokəle nɔɣɔ. Na í yaa Alɔn na Maləyam na pa naale pa polo. ⁶ Na Tacaa tɔ-wɛ si: ɪ nu ma kuyɔɣɔtɔtu ke teu yoo. Ye ma kuyɔɣɔtɔtu tɛləsəlv í wɛ mə hɛkv ma hɔlɔyɪ-ɪ ma təyɪ. Na má lukɪ ɪ tɔɔ na ma yɔɣɔtəyənə-ɪ toosee taa. ⁷ Ama ma yɔlv Moisi ná nuna-m teu ké, na í lakɪ ɪ təmle ke ma təyaya tənə taa. ⁸ Ma na-ɪ tɔ yɔɣɔtəyənə təmaɣa təcɛɪɛɪ. Ma hɔlɔyɪ-ɪ ma ti na í naaki ma wɛɛtɔ. Ue pepe tɔɔ ké mə tá nyana-ɪ, na haləna í caɣana-ɪ?

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa mu pàáná na í tɛɛ. ¹⁰ Waatɔ wei isəŋmuntuyɔ keela cokəle tɔɔ ulɛ, kutəŋ ŋku ku pilisiyɪ yɔlv tɔ ku waasa Maləyam tɔɔ kele, na í hɔlvmaa təlɔilɔi isu kpronkromɔlv. M̀p̀ỳg̀ỳ Alɔn ná mpv. ¹¹ Uena í tɔ Moisi si: Hai, suulu Tacaa, tá tɔm sɔpaɣa. Ue taa lɛɛti-tuyɔ tá kumɛlɛntɔ saləka. ¹² Maləyam í taa wɛɛ isu pəyaya səkuyɔ ka too lotu taa, na pà lɔli-ke na ka tənuyɔ fetiliyɪ isəna tɔ.

¹³ Tənayale Moisi wiina Tacaa si: Hai, Tacaa, Suulu, waasi.

¹⁴ Ntəna Iso si: Ye isu ɪ caa ka tɔwə ɪ isəntaa ké ntayama, pə taɣa kuyaku na ku isikile ke ɪ cakɪ fɛɛɛ taa? Mpɔ tɔ, pə wɛɛ si pà ləsi-ɪ təsikile ke kuyaku na ku isikile ké. Pə waali uena pà taɣani-ɪ yaav.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ pa ləsa Maləyam ke təsikile taa ké kuyaku na ku isikile. Pa mələna-ɪ təyɔ Iseyeli nyəma tó mpaav. ¹⁶ Na pà polo pa siki Palan wɔlaya tɛtɔ taa.

13

Fenlaa naanɔwa na naale tiluyɔ ke Kanaan

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔma Moisi si: ² Ləsi Iseyeli kpeka nyuyɔ nyəma taa ké yɔlv yɔlv. Na n tili-wɛ na pà fen Kanaan tɛtɔ nti ma haaki-mɛ tɔ.

³ Uena Moisi kusi Iseyeli nyuyɔ nyəma ke Palan wɔlaya tɛtɔ taa, isu Tacaa keesuyɔ-ɪ tɔ. Na pà polo Kanaan tɛtɔ fenuyɔ. ⁴ Fenlaa mpɛ pa kpeka na pa həla ntɔ: Lupɛŋ kpekəle taa nyəŋ nté Sakuu pəyalv Samuwa. ⁵ Simiyəŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Holi pəyalv Safati. ⁶ Yuta nyəntɛ taa nyəŋ nté Yefune pəyalv Kalɛrv. ⁷ Isakaa nyəntɛ taa nyəŋ nté Yosɛɛfv pəyalv Ikaali. ⁸ Ifəlayim nyəntɛ taa nyəŋ nté Nun pəyalv Hosee. ⁹ Pɛncamɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Lafu pəyalv Paləti. ¹⁰ Sapuləŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Soti pəyalv Katəyeli. ¹¹ Yosɛɛfv pəyalv Manasee nyəntɛ taa nyəŋ nté Susi pəyalv Kati. ¹² Tan nyəntɛ taa nyəŋ nté Kemali pəyalv Amiyeli. ¹³ Aɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Mikayɛli pəyalv Setuu. ¹⁴ Nɛfətali nyəntɛ taa nyəŋ nté Fofəsi pəyalv Napi. ¹⁵ Kati nyəntɛ taa nyəŋ nté Maki pəyalv Kuweli.

¹⁶ Mpa Moisi tila Kanaan tɔ pa həla nté. Nun pəyalv Hosee ke Moisi cuyusa hətɛ si Yosuwee.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Moisi kusa-wɛ na í heeli-wɛ si: ɪ kpaɣa ilim ntəyəŋ tɔɔ mpaav, na ɪ suv pulasi həyɔlvuyɔ taa. ¹⁸ Na ɪ fen tɛtɔ nti na tɔ yəlaa ke teu, na í na pa paɣale na pa tɔŋ tənaya. ¹⁹ Na í na si pa wɛna koloosi acalɛɛ yaa pa fɛina. Na tɛtɔ wɛ mɔsəŋ yaa tɔ sɔpa. Na hətɔ wɛɛ yaa tɔ fɛi. ²⁰ ɪ pona apalvɔ na í kəna pa tɛtɔ kɔlvɔlv. Waatɔ inəyɪ tɛtɔ nti tɔ tun wei pa yaa si lɛsɛŋnaa tɔ ɪ kancaalaya nyəma puki.

²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ apalaa mpɛ pa tɛwə na pà fen tɛtɔ ke pə kpaɣav Siŋ wɔlaya tɛtɔ, haləna Lehopɪ, ke Lepo-Hamati. ²² Uena pà suv tɛtɔ nti tɔ taa, na ilim mpɛtəŋ tɔɔ. Na pà tala Hɛpələŋ ke Anakɪ lɔlvuyɔ nyəma tookonaa tɛ. Pa həla nté, Ahiman na Sesai na Taləmayi. Paa ŋmawa Hɛpələŋ ɪcatɛ ké, na pusɪ naatosompəyɔlaya siki, uena pà ŋmá Sowan nyəntɛ ke Icipiti tɛtɔ taa. ²³ Pa tala lɛsɛŋ tɛtɛkəle taa, uena pà sɛti pə tuku, na piliŋa, na pà həyɔli yəlaa naale. Na pà kooli tun wei pa

yaa si fiki na kələnaati tō i pee tōtō. ²⁴ M'p'óg'ó pa ha tēna inəyi hətē si, lēsēj tetəkəle ke tuku ŋku lseyeli nyóma ka setaa tō kv tō.

Fenlaa keesəyi pa mpaav tōm

²⁵ Kuyeej sika nule, ile fenlaa temayale, na pá məli. ²⁶ Moisi na Aləj na lseyeli samaa kin ke pa məla Kateesi ke Paləj wulaya tetv taa. Na pá keesi-weye pə tēna mpi pa nawə tō pə tōm. Na pá huli-weye tetv kululom na pa heeli-we si: ²⁷ K'opantu na təɣonaya tēna tōla tē taa ké təhə. Haləna pá huli-weye tē kululom. ²⁸ Ama kulomtu ké si tē yəlaa ké ton-tonaa ké. Na pa ŋmawa koloosi acalē səsəna. Halı tē nawə tē taa ké tooko Anakı luluyv nyóma. ²⁹ Amaleke nyóma ná cayana nteye ilim mpətəj tō, na Hiti nyóma na Yepusi nyóma na Amolii nyóma ke pulasi həɣolov. Na Kanaaj nyóma ke Metitelanee tenku na Yaatanı pəɣə nəɣə.

³⁰ lseyeli nyóma caakaya Moisi ke kvntənav. İlena Kalepv sumsi-we, na í yəɣətəna toma si: Tə polo tē mu tetv nti, tē wena pə toma.

³¹ Ama i taapalaa ná tōma si: Tə kaa pəsi na tē kpa yəlaa mpe pa tō, pa tee-tuyv ton.

³² Tənayale pa suv keesuyv ke mpi pa nawə tetv nti tē taa na pə la-weye səɣontv tō pə tōm si: Tetv nti tē ké nti tē kvyi tē yəlaa təɣə. Tē taa yəlaa ké tookonaa ké.

³³ İlena pə tu kələna Anakı luluyv nyóma. Tá we isı tōlaa ke pa kin ké, na pele pá nyənəyi-tuyv mpv.

14

Samaa kisa kanaaj tetv taa suv

¹ M'p'óg'ó lseyeli nyóma mapa kapusi ke ahoə tēna. ² Na pá kvntəna Moisi na Aləj, na pá təj si: Ye tu səpa İcipiti tetv taa tēna, pu lapa sana. ³ Pepe tō ké Tacaa ká pona-tuyv tetv nti tē taa, na tē si yooə taa. Na kolontunaa kuu ta alaa na ta piya. Pə kəla teu si tē məli İcipiti. ⁴ Haləna pá mayasi si pa kpaaki wulav, na pá məli İcipiti.

⁵ Tənayale Moisi na Aləj, pa hota pa nəəsi tō ké lseyeli nyóma isentaa. ⁶ M'p'óg'ó fenlaa taa naale, Nun pəyalv Yosuwee, na Yefune nyəj Kalepv, pa cəla pa wontu na lanwakəlle. ⁷ Na pá tō samaa si tetv nti tē teu we səɣontv. ⁸ K'opantu na təɣonaya tōla tē taa ké təhə. Ye Tacaa lanje heena-tv, i ká səsı-tuyv tē taa ké na í ha-tuyv-ti. ⁹ Pə tō tō, í taa kpa Tacaa tō. Yaa í wəena tetv nti tē yəlaa səɣontv. Pa tun ká lə-weye, na taa tələki-weye tōm kulom tō. Mpi tō, ta lə we tá waali ké. Mpv tō, tē taa nyana-we.

¹⁰ M'p'óg'ó samaa yəɣətəa si pá kv-we na pē. Tənaɣə Tacaa teeli ná pa isentaa ké kpaakpa ke cokəle tō.

Moisi səlməyi si lə í husı samaa isayav

¹¹ M'p'óg'ó Tacaa təma Moisi si: Ma hula lseyeli nyóma na yaasinaa payale ntē ma ton. Paa na mpv pa tənə-m kisuyv. Paa laki-m naani. İle paa layasi? ¹² Maa kpiisi-we na yulokvokv. İlena má lá na Moisi luli na í pəsi piitim səsənm na ton nyəm, na pə kəli lseyeli nyóma.

¹³ Ntəna Moisi si İcipiti nyóma cekənaa si, nyá ton ke n ləsəna lseyeli nyóma ke pa tetv taa. ¹⁴ Pa kaa lan-təyi tayasuyv ke tetv tənə tē nyóma. Pēle pa nyóma si n we tá waali ké, na n hulaɣı-tuyv nyá ti. Na tē naaki nyá təma na n kentiyi tá tō. Mpi tō, n we tá nəɣə tō ké isəjmntuyv taa ké, na ahoə ilena n wē isəjmntuyv ŋku kv mvyi kəkə tō kv taa. ¹⁵ Ye nəənə n kpiisa-tuyv tōm kulom, piitimnaa mpa pa nuwa pə tēna mpi n lapa tō, paa tō si, ¹⁶ n kpisa nyá yəlaa ponav ke tetv k'opantu taa, isı n ka suv tō. Pə tō ké n kv-weye wulaya tetv taa. ¹⁷ İle hai, Tacaa, ma wiikina-ŋ si n huli nyá ton na n lá isı n ka yəɣətvuyv tō si: ¹⁸ Mayale Tacaa, ma

wena suulu ké na ma kúpantu fei tənaya. Ma wiiki isayalataa na kpeenlaa. Ama maa haaki tasəkəle tɔ ké tampana. Ma hən asayaa ŋkpanŋ ké na má kpenna pa lɔlɔŋ loosi tooso yaa liyiti nyənka. ¹⁹ Tacaa nyá kúpantu tɔowa səsəm. Wii nyá yəlaa, isu too n ləsuɣu-tuɣu Icipiti na n laki tɔ. ²⁰ Mpuɣule Isə nɔɔ təkpaɣ si: Maa wii-me, isu n sələmɣu tɔ. ²¹ Paa na mpɔ timpi ma ké weesuyɔ tɔ, na ma teeli su tetu tənə tɔ, ma tuukina ma ti si, ²²⁻²³ mə taa nɔɔlɔ kaa sɔv tetu nti tɔ taa. Pə taya pulɔ, í nawa ma teeli na ma təma səsəna nna ma lapa Icipiti na wɔlaya tetu taa cənɛ tɔ. Paa na mpɔ í tənɔ-m mayasuyɔ si, í naaki ma waali. Pəyele í nukəna-m. Pə tɔ ké mə taa nɔɔlɔ kaa keesi tetu nti maa suwa si maa ha mə caanaa tɔ. Mpi tɔ, mə tənə í lɔna-m. ²⁴ Ama ma təmle tɔ Kalɛɣu ná wena ləmayasəle kúpante. I ta lɔ ma təm. I ká sɔv tetu nti i feŋaa tɔ tɔ taa. Maa ha-təɣi i lɔlɔɣu nyəma. ²⁵ Amaleke na Kanaaŋ nyəma wenna tətəkəle taa. Pə tɔ tɔ, cele í məli mə nɔɔhɛ tɔ na í fayana wɔlaya tetu taa ké səsəncaasi tənku tɔ.

Tacaa həm ke yəlaa ŋkpanɣu

²⁶ Mpuɣú Tacaa tasa Moisi na Aləŋ ke heeluyɔ tɔtɔ si: ²⁷ Ma nuwa Isɛɣeli nyəma kɔntəɣəna-m. Yəlaa katɛ nyəma mə í kaa heesi pə lapu. ²⁸ I teləsi-we si, ma ké weesuyɔ tɔ ké. Ma tuukina ma ti si maa la-me isu í yəɣɔtaa tɔ. ²⁹ Ama mə tənə mpa pa kalaa na í wena isu pusi hiu na waali tɔ, í ká si. Mpi pə tɔ í kɔntəɣəna-m tɔ. ³⁰ Kalɛɣu na Yosuwɛe pa paasi, nɔɔlɔ kaa sɔv tetu nti maa tuuwa si maa ha mə caanaa tɔ tɔ taa. ³¹ Ye pə kaasa mə piya mpa i tənɔɔ si kolontunaa ká kuu tɔ. Pɛle paa tɔɣəna tetu nti i footaa tɔ. ³²⁻³³ Pusi nule təcu ké mə pəyalaa ká paasəna pa kaləkəŋ. Na pá tɔɣə mə kaanutu saləka tɔtɔ. Ama wɔlaya tetu taa cənɛɣe mə looŋa tənə ká si. ³⁴ Kuyɛɛŋ nule ke í feŋa tetu. Iɛ pusi nule ke í ká tɔɣə mə isayatu saləka. Pə luwa isu kuyaku kɔlɔmuyɔ pənaya kɔlɔmaya nté. Waatu inəɣi í ká cəkəna mpi ma tɔ kɔlɔɣu huləɣi tɔ. ³⁵ Isəna ma yəɣɔtaa tɔ, mpuɣú maa la laŋkpɛsəŋ nyəma mə. Mpi tɔ í kɔla ma tɔ. Isu mə nɔɔ na mə suka i səpa wɔlaya tetu taa cənɛ.

³⁶ Mpa inɔ Moisi ka tila tetu feŋuyɔ na pá footi-ti, na pá yeɛ na samaa kɔntəɣəna-m tɔ, ³⁷ Tacaa ku-weɣe kpakpa na wahala ke pə tɔ ké. ³⁸ Yosuwɛe na Kalɛɣu pa tike pa ta sənə yəlaa mpa pa pola tetu feŋuyɔ tɔ pa taa.

Maanyəma we waali ké

³⁹ Mpuɣú Moisi keesa Isɛɣeli nyəma ke təm nti. Na pa laŋa wakəli tətəɣətəɣə. ⁴⁰ Pə tɔ ké pə fema tanaŋ təhulu, na pá pukina pulasi həɣɔlɔɣu, na pá tən si: Tá təm səpa. Iɛ pənente tá sɔlɔ puwa si tɔ polo timpi Tacaa hula-tu tɔ. ⁴¹ Ntəna Moisi si: Pepe tɔ ké í kisiɣi Tacaa kusəsutu, í kaa waa. ⁴² I fei mə waali yoo. Iɛ i taa nəki pote si í yookina mə kolontunaa. ⁴³ Amaleke na Kanaaŋ yoolaa nté mə nɔɔ tɔ tənə. Pɛle paa kpiisi-mɛɣe. Timpi i kisa Tacaa tɔ, ílé i kaa wɛɛ mə waali.

⁴⁴ Mpuɣú pa lapa kaŋkana si pa kpaaki puɣu həɣɔlɔɣu. Ama Moisi na Tacaa nɔɔ pɛɛlɔɣu atakaa pa saala təsikile. ⁴⁵ Tənaya Amaleke na Kanaaŋ yoolaa mpa paa we pəŋ taa tənə tɔ, pa tiwa na pá tɔɣəni-we na pá ku-we, haləna Hooma.

15

Mɔlɔm na nim na sɔlɔm pə kətaya

¹ Mpuɣú Tacaa təma Moisi si: ² Teləsi Isɛɣeli nyəma si, waatu wei í ká sɔv tetu nti ma haaki-me tɔ, tɔ taa si í cakɔ tɔ, ³ ye í laki kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔ yaa ciikuɣu nyənsi yaa nɔɔ suw nyənsi. Yaa luɣu kɔlɔmuyɔ nyənsi yaa acima nyənsi. Nav yaa heu yaa pəŋ ke í ká lana pə kətaya. Na ma laŋle heena pə səsəŋ. ⁴ Ye wei i kəna i kpənte, i ká tən tɔ tɔ ké tɔɣənaɣa kətaya. Isu mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim liitili kɔlɔm na titite tɔɣə kiloona tooso. ⁵ Na í liisi sɔlɔm ke liitili kɔlɔm na titite ke paa iwəyaya ŋka ka kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ, yaa ciikuɣu nyəŋka

tɔɔ. ⁶ Ye pə kɛ ɪwaav, ɪle ɪ sɔɔsi mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim liitilinaa naale tɔɔ kiloona naatoso. ⁷ Na sɔlɔm ke liitilinaa naale, na Taca laɲle heena pə sɔɔsɔŋ. ⁸ Ye ɪsu nav ke ɪ laki-m kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ, yaa ciikuɣu nyɛŋka, yaa nɔɔ sɔw nyɛŋka. ⁹ ɪ tɔni kpɛnte tɔɔ kɛ mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim liitilinaa tooso, tɔɔ kiloona pɔɔɔlayafei naanɔwa. ¹⁰ Na sɔlɔm ke liitilinaa tooso, na Taca laɲle heena pə sɔɔsɔŋ. ¹¹ Ye ɪ laki nav yaa ɪwaav yaa ɪwɔyaya yaa pinaya ke kɔtaɣa, mɔpɔɔ ɪ ká la. ¹² Paa tɔla ɪsɔnaɣa ɪ ká la kɔtaɣa. ɪ ká tɔni paa nte tɔ tɔɔ kɛ mɔpɔɔ. ¹³⁻¹⁴ Yaasi ɪnɔɔɪ ɪsɛyeli nyɔma me ɪ ká tɔŋ na ɪ laki kɔtasi sɔɔsɔŋ nyɛnsi. Na pə kpenna mə tetu taa caɣalaa tɔna. Mpa pa leelaa na mpa pa ta leeli tɔ. ¹⁵⁻¹⁶ Kusəsutu kɔlɔmtu ntɔɔɪ ɪsɛyeli nyɔma na caɣalaa ɪ ka tɔki teitei, na pə polo mə piya piya. Taca má maa fayasɔɔɪ.

Kakalasi kancaalaya nyɛnsi kɔtaɣa

¹⁷ Mɔpɔɔ Taca tɔma Moisi si: ¹⁸ Teləsi ɪsɛyeli nyɔma si, ye waatu wei ɪ tala tetu nti tɔ taa ma pukina-me tɔ, ¹⁹ ɪle ɪ kraɣa tɔ tɔɔnaya na ɪ la-m kɔtaɣa. ɪlena pɔcɔ ɪ tɔɔ. ²⁰ ɪlena ɪ cosi mə kancaalaya somtu taa na ɪ tɔ kakalaya. Na ɪ kraasi-m-ke na ɪsɔ, ɪsu pa lakɔyɔ kancaalaya pee wena pa mpa tɔ. ²¹ Na ɪ la-m kɔtaɣa ke pə kakalaya kancaalaya nyɛŋka. ɪ ká tɔki kusəsutu tɔneɣe tam tɔɔ kɛ.

Isayatu nti tɔ yɔkɔna yɔlv tɔ tɔ kɔtaɣa

²²⁻²³ Mɔpɔɔ Moisi tɔma si: Ye kuyaku nakɔli pə yɔkɔna me, yaa mə piya piya ke waatu nɔɔɔlv, ɪlena pɔntu yɔki kusəsutu nti ma telɔsa-me ɪsɔntɔ tɔ tɔ taa natɔli, ɪle ɪ taɣani-ti na kɔtaɣa. ²⁴ Ye pə kɛ isayatu nti tɔ yɔkɔna yɔlv tɔ na samaa ta nyi pə tɔm, ɪle ɪ caa latɔce na ɪ la-m kɔtaɣa sɔɔsɔŋ nyɛŋka ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ. Na ɪ tɔni ka tɔɔ kɛ mɔlɔm, na sɔlɔm, na isayatu husɔyɔ kɔtaɣa pɔŋtɔlvɔ. ²⁵ Kɔtɔlv ká la isayatu husɔyɔ kɔtaɣa ke ɪsɛyeli nyɔma tɔna, na pə husi mə isayatu. Mpi tɔ, pə kɛ isayatu nti tɔ yɔkɔna-me tɔɔ. Na pə tɔɔ kɛ ɪ kɔna-m kɔtaɣa ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔ. Na isayatu husɔyɔ nyɛŋka. ²⁶ Pu husi ɪsɛyeli nyɔma tɔna isayatu ke. Na caɣalaa mpa pa we mə heku tɔ pɛle pa nyɛntu. Mpi tɔ, pə ke isayatu nti tɔ yɔkɔna-me tɔɔ.

²⁷ Ye yɔlv kɔlɔm ke pə yɔkɔnaa na ɪ la isayatu, ɪle pɔnaɣa kɔlɔmaya pɔŋ ke ɪ ká kɔtɔna. ²⁸ ɪlena kɔtɔlv la isayatu husɔyɔ kɔtaɣa, ke wei ɪni pə yɔkɔnaa na ɪ lá isayatu ke mpɔ tɔ. ɪ tɔŋ mpɔ ɪlena ɪ isayatu husi. ²⁹ Paa ɪsɛyeli tɔ yaa caɣalɔ ke pə yɔkɔnaa na ɪ pɔnti, kusəsutu kɔlɔmtu tɔne ɪnɔɔɪ ɪ ká tɔki.

³⁰ Ama ye ɪsɛyeli tɔ yaa caɣalɔ pɔntɔna tɔfaa, ɪsu pa kpiisa-ɪ tetu taa. ³¹ ɪ nyɔyɔ taa kɛ ɪ kpiisuyɔ ká mɔli. Mpi tɔ, ɪ foota Taca tɔm, na ɪ wakɔli ɪ kɔtɔtɔtɔ.

Kuyaku kvheesɔyɔ wakɔlvɔ tɔm

³² Mɔpɔɔ waatu wei ɪsɛyeli nyɔma tala wɔlaya tetu taa, ɪlena kuyaku nakɔli pá kpɔli pa taa nɔɔɔlv na ɪ caaki taasi ke kuyaku kvheesɔyɔ wule. ³³ ɪlena pá pona-ɪ Moisi na Alɔŋ na samaa tɔna kin. ³⁴ Na pá su-ɪ na pá taŋa nti ɪsɔ ka heeli-we si pá lana-ɪ tɔ. ³⁵ Ntɔna Taca heeli Moisi si: Pə wee si samaa tɔna ɪ kó pɔntu ɪnɔɔɪ na pee, ke tɔsikile waali. ³⁶ Kelɔna pá luna-ɪ na pá kv-ɪ na pee, ɪsu Taca ka heeluyɔ Moisi tɔ.

Tokona sɔsaa atɔyɔsa

³⁷ Mɔpɔɔ Taca tɔma Moisi si: ³⁸ Teləsi ɪsɛyeli nyɔma si, mə na mə lɔlvɔ nyɔma ɪ ká kɔɔki mə tokona sɔsaa ntompee ke atɔyɔsa kɛ, na ɪ tamsɔɔɪ-yɛɣɛ akpaayala kponkpontu. ³⁹⁻⁴⁰ Ntɔɔɪ ɪ ká nyɛnɔɔɪ na ɪ tɔɔsɔɔɪ ma kusəsutu tɔɔ, na ɪ tɔkɔɔɪ-ti. ɪle ɪ kaa nyuli tuŋ waani waani laav ke mə huwee w taa. Tɔnaɣa ɪ ká hulɔna si ɪ kɛ ma nyɔma. ⁴¹ Maɣale Taca mə ɪsɔ, ma lɔsɔna-meɣɛ ɪcipiti tetu taa si má wee mə ɪsɔ.

16

Kolee nyáma kɔlvɔyɔ kɛ Moisi tɔɔ

¹⁻² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Lefii kpekəle tɔ Kehatɔ lɔlvɔyɔ tɔ Isaa p̀ỳaɔlv Kolee tɔsa Lupɛɲ nyáma tooso. Ụliyarɔ p̀ỳaɔlaa Tatan, na Apilam, na Pelee p̀ỳaɔlv On na p̀á sɔ̀sɔ̀sɔ̀na Ịseɣeli nyáma kɔpayaɔlaa mpa pa hɛla yaawa na p̀á kotiyi kotun tɔyɔ ɲmɔnɔyɔ na nule na naanɔwa (250) na p̀á kɔli Moisi tɔɔ. ³ Ụlena pa kotina Moisi na Alɔɲ na pa koo-we si: Wooo, m̀a nyəntɔ ná wɔpa. Samaa tɛna kɛ Tacaa nyáma kɛ, na í we pa waali. Ụle pepe tɔɔ kɛ m̀a hɔɲ m̀a tɔ si í tɛɛ lɛlaa?

⁴ Moisi nu mpɔ, ụlena í hoti ɔ isentɔɔ. ⁵ Na í tɔ Kolee na ɔ waali nyáma si: Cele tanaɲ Tacaa ká h́lí mpa pa kɛ ɔ nyáma tɔ. Na í yele na ɔ kɔlɛsaa kpətəna-ɔ. ⁶ Mpɔ tɔ, Kolee, nyana nyá waali nyáma í kpaɣa cofolonaa. ⁷ Ị tɔ pa taa kɛ mamala na í wɔ Tacaa kɛ tulaalɔ. Ụle tu ná wei í ká ləsɔ si ɔ kɛ ɔ nyəɲ tɔ. Ama Lefii piya mɛ m̀a nyəntɔ wɔpəna.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi heela Kolee tɔtɔ si: Lefii nyáma mɛ í nu yoo. ⁹ Ịsəna Tacaa ləsamɛɣe Ịseɣeli nyáma taa si, í kpətəna-ɔ, na í paasəna ɔ tɔcayale nanɲ nyəntɛ, na í sɛɛkəna-wɛɣe Ịsə tɔ, p̀a ta tɔɔ mɛ? ¹⁰ Kolee, Tacaa tɔna nyana nyá tɛɛtɔnaa kɛ tɔmlɛ. Ụlena mu p̀ɛɛkəyɔ si p̀á sɔ̀sɔ̀sɔ̀-mɛɣe kətəlaa nyəna. ¹¹ Ụle Tacaa tɔɔ kɛ í kɔlɔyɔ, p̀a taya Alɔɲ. Ụlé ɔ ta kɛ pulɔ.

¹² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi tilaa si p̀á yaa Tatan na Apilam. Ụlena p̀á kisi pote na p̀á tɔ si: ¹³ N Ịsə-tuyɔ tɛtɔ nti tɔ taa kɔpantɔ na tɔyɔnaya tɔla yem tɔhɔ tɔ, na ń kəna-tuyɔ wɔlaya tɛtɔ taa. Paa na mpɔ, p̀a ta tɔɔ-ɲ na ń caa si tɔ nyənəyɔ-ɲ tá wulav. ¹⁴ Anɔ kɔpantɔ na tɔyɔnaya ta tɔli cənɛ. P̀á cɔ n ta tala-tuyɔ paa wei na ɔ tɛtɔ, na lɛsɛɲ tawa. Taa nyənɔ-tuyɔ yulɔma, tu puki.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ p̀ááná huu Moisi taa, na pa tɔm nti. Ụlena í heeli Tacaa si: Taa tasa pa kətasi kɛ m̀yɔ. Ma ta ɲmakəlɔta pa taa nɔyɔlv. P̀əyɛle ma ta m̀ta pa taa nɔyɔlv kpaɲaya.

Kolee na ɔ waali nyáma pa saləka

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi tɔma Kolee si: Cele tanaɲ, nyana nyá waali nyáma ɔ kɔ Tacaa isentaa, na Alɔɲ tɔtɔ. ¹⁷ Ụlena í na pa ɲmɔnɔyɔ na nule na naanɔwa (250) p̀á kpaɣa cofolonaa, na p̀á wɔ Tacaa kɛ tulaalɔ.

¹⁸ Kolee na ɔ nyáma p̀á tɛɲ mpɔ, ụlena p̀á tuusi na p̀á sɛɲ Ịsə cokəle nənɔyɔ. Na Moisi na Alɔɲ pɛle p̀á polo tɔtɔ. ¹⁹ Ntɛna Kolee sɔ̀sɔ̀sɔ̀ Ịseɣeli samaa tənaya ɔ tɔɔ kɛ Ịsə cokəle nənɔyɔ.

M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa teeli ná pa tɔɔ. ²⁰ Ụlena Ịsə tɔ Moisi na Alɔɲ si: ²¹ Ị hatələna-we, ma caa-wɛɣe kpiisuyɔ kɛ tɔm kɔlvɔm tɔɔ kɛ. ²² Tənayale Moisi na Alɔɲ pa hota pa nɔ̀sɔ̀sɔ̀ tɔɔ kɛ kpaɣpaa. Na p̀á má kapuka si: Hai, yəlaa tɛna ɲmalɔ Ịsə. Kɔlvɔm wakəlaa, ụlena ń m̀yɔ samaa tɛna na p̀ááná na? ²³ Ntɛna Tacaa cɔ Moisi si: ²⁴ Heeli samaa na p̀á hatələna Kolee na Tatan na Apilam pa tɔcayale.

²⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi pola Tatan na Apilam pa cɔlv. Na Ịseɣeli nyɔyɔ nyáma kɛ ɔ waali. ²⁶ Na í heeli samaa si: Ị hatələna asayaa mpe pa coka. Ye wei í tokina pa pulɔpɔ pa isayatɔ ká kɔ-ɔ.

²⁷ Ntɛna samaa hatələna Kolee pa coka. Waatɔ unɔ Tatan na Apilam pa alaa, na pa lɔlvɔyɔ nyáma lɛlaa paa tɛma luɔ, na p̀á sɛɲ pa nənɔ̀sɔ̀sɔ̀. ²⁸ Mpɔyɔlɛ Moisi tɔma si: Ị ká cəkəna teu si maa laki pulɔ na ma mayamaya ma tɔɲ. Ama Tacaa tilina-m. ²⁹ Ye yəlaa panɛ pa sɔpa pa mayamaya pa sɔm, ụle p̀a taya Tacaa tilina-m. ³⁰ Ama ye ɔ lapa piti tɔmlɛ na tɛtɔ haa nɔyɔ, na tɔ li p̀á na pa nyəm tɛna, na p̀á tii atɛtɛle taa na pa isɛ, ụle p̀əɣɣɛle í ká tɔna si pa wɔɲa Ịsə.

³¹ Moisi nɔyɔ ta tu tiita atɛɣe, na tɛtɔ fayaa yem kɛ pa nɔ̀hɛɛ tɛɛ. ³² Na tɔ li p̀á na pa alaa, na pa piya. Na Kolee waali nyáma na pa nyəm tɛna. ³³ Na p̀á tii

atetæle taa. Iseyeli nyéma ta tasa-weye nav. ³⁴ Lelaa mpa pa kpætəna-we tə, pa nu pa kakiisasi ilena pa se. Mpi tə, pa nyanaya si tetu í taa kəə na t́ li mpe tətə. ³⁵ Ḿpógú Isə tisa kəkə na ká nyaya yəlaa n̄m̄n̄nyu na nule na naan̄wa (250) wei í lakaya tulaalu kətaya tə.

17

Kolee waali nyéma cofolona

¹ Ḿpógú Taca təma Moisi si: ² Teləsi Aləj pəyalu kətulu Ilasaa si, ləsi cofolona ke kəkə taa na n̄ yasi mamala. Pa ké ma nyəm ké. ³ Cofolona mpe pa ké Isə nyéma ké. Mpi tə, pa tema-m-weye kətaya lapənav. Ama mpa pa ti-we tə pa səpa pa isayatu tə. Pə tə tə, pə wee si pá hee-we na pá waasi kətaya təlate tə. Ilena pá pəsi Iseyeli nyéma ke pulu koyosom.

⁴ Ḿpógú kətulu Ilasaa krağa yəlaa mpa kəkə nyaya mpu tə, pa nyəğəlyu kuɛɛm̄nyu cofolona. Na í lu-we na í waasi kətaya təlate. ⁵ Mpu pə huləğəna Iseyeli nyéma si, Aləj luləy nyəma paasi kraí tu nəğəlu í feina mpaas si í tasa Taca ke tulaalu wəpu. Ye wei í lapa mpu, səm mpi Kolee na í waali nyéma pa səpa tə, mpi pu kəna-í. Isu Taca ka kraaləy Aləj na Moisi nəğə tə.

Yəlaa cayanav ke Moisi na Aləj

⁶ Təv fema ilena Iseyeli nyéma təna naali Aləj na Moisi ke cayanav si: Í kəwa Taca yəlaa.

⁷ Ḿpógú samaa kotina Moisi na Aləj. Saa wei pa nyəna Isə cokəle tə, ilena pá ná nyəsi nyala timpi Taca teeli naaki tə. ⁸ Ilena Moisi na Aləj pá polo tə isentaa. ⁹ Ilena Taca tə Moisi si: ¹⁰ Hatələna yəlaa mpe, na má kpiisi-weye təm kulum. Tənağa Moisi na Aləj pa hota pa isentə. ¹¹ Na Moisi tə í taalv si: Polo təcav na n̄ krağa nyá cofolo na n̄ hee kətaya təlate tə kəkə. Tú tulaalu ké pə tə, na n̄ la samaa ke isayatu husuy kətaya. Mpi tə, Taca mu pááná ké halí í tema nin tyu.

¹² Ḿpógú Aləj krağa cofolo, isu Moisi heeluyu-í tə. Ilena í cəə samaa taa, na í ná si pa təna səpu. Ilena í wə tulaalu, na í la-weye isayatu husuy kətaya. ¹³ Ḿpógú í səpa mpa pa tema səpu tə, na ise nyéma pa heku taa. Ilena səm hee. ¹⁴ Kolee waali nyéma mpa pa səpa ləj tə pa paasi yəlaa iyisi naan̄wa na liyiti na nasətosə na nun̄wa (14.700) səpəna tətə. ¹⁵ Ntəna Aləj məli Moisi kin ke Isə cokəle nənəğə ke saa wei səm heewa tə.

Aləj kpatógú

¹⁶ Ḿpógú Taca təma Moisi si: ¹⁷ Heeli Iseyeli kpeka nyəə nyéma si paa wei í kəna kpatógú. Pə krentəgi kpatəj naan̄wa na naale kele. Ilena í n̄maa paa mpa pa kpekəle hətə ke pa nyəku tə. ¹⁸ Ama Aləj hətə ke í ká n̄maa Lefii nyéma nyəku tə. Ilena paa kpekəle tu wei í weena í nyəku. ¹⁹ Ilena Taca si: Moisi su kpatəj inəgi Isə cokəle taa ké atakaa kin, ke timpi má na-me tə suliyi tə. ²⁰ Na má ləsa wei, ilé í kpatógú neyətəğəna nté. Ilena má su tənaya ke kontənav mpi Iseyeli nyéma kontəğəna-me tə.

²¹ Mpuɣule Moisi teləsa Iseyeli nyéma ke təm nti. Na kpeka nyəə nyéma kəna-í pa kpatəj na Aləj nyəku ka we heku taa. Ilena pə lu kpatəj naan̄wa na naale. ²² Ilena Moisi su kpatəj inəgi Isə cokəle taa ké atakaa isentaa. ²³ Təv fema, na Moisi svv tə taa, ilé í mayana Lefii kpekəle tu Aləj kpatógú neyətə kele. Na kú tú hətə. Haləna kú loh pee na á puwa. ²⁴ Ḿpógú Moisi kuu kpatəj təna, na í pona Iseyeli nyéma na paa wei í na. Ilena paa nyuy tu wei í krağa í nyəku. ²⁵ Ntəna Taca tasa Moisi ke heeluyu si: Polo n̄ su Aləj kpatógú ke atakaa kin, na pə təsi

Iseyeli nyóma ke pa kaanutu. Uena pa kuntuyu su tənaya. Ue pa kaa tasa səm.
²⁶ Mpróyó Moisi lapa teitei ké mpv.

Lefi nyóma na kətəlaa pa kəlapəle

²⁷ Mpróyó Iseyeli nyóma təma Moisi si: Nyəni ɪsəna ta təna tə səki na tə tən tə.
²⁸ Tā taa wei í kprətəna ɪsə təcayale, ílé ɪ si. Tā təna tu səna nté?

18

¹ Mpróyó Taca təma Aləh si: Ye nyana nyá ləlyu nyóma na nyá tətənaa Lefi nyóma ləlaa, í wakəla ɪsə cəkəle taa təmle na mə kətuyu nyəntə, mə nyəwəh taa ké pu tə. ² Waatu wei í sɔvki tə taa ké təmle, uena í yaa mə tətənaa Lefi nyóma na pá wəe mə waali nyóma, na pá səhna-mə. ³ Paa la pə təna mpi n ká kəesi-wəyε cəkəle paasənav təm taa tə. Ama pə fεi si pá tokina ɪsə puləpu yaa kətaya təlate. Pə taa kəw na mpe yaa mə taa nəyɔlv si. ⁴ Pa tike paa səhna-meyε ɪsə cəkəle təmle taa. Cayalv nəyɔlv ɪ kaa kprətəna. ⁵ Uena mu paasəna tə na kətaya təlate. Ue ma pááná kaa tasa huuu ke Iseyeli nyóma təw. ⁶ Ma ləsa mə taa ké mə tətənaa Lefi nyóma. Uena ma tayanı-meyε wəyε hav si, pá la təmle ke ɪsə cəkəle taa. ⁷ Ama Aləh, nyana nyá ləlyu nyóma mu la mə kətuyu təmle ke kate taa kate təcayale taa, ké puvu kəkayav waali. Má haakəna-meyε lonte nté. Ye yulv ke yem kprətəna təna, ɪsu pa kv-ɪ.

Kətəlaa tətəyεle

⁸ Mpróyó Taca təma Aləh si: Nyana nyá ləlyu nyóma í tənna kətasi nsi Iseyeli nyóma hulaa si si ké ma nyənsi təyɔ tam təw. ⁹ Kate taa kate nyəm mpi pa ta nyayasi kəkə, na pu pəsi mə nyəm ke Iseyeli nyóma kuvəw, na pa kuhav, na pa ɪyayatu husuyv kətaya, na pa tasəkəle tayanuyv nyəhka təna hka paa la-m təyɔlv. Wontu kate nyəntv nti tə pəsəyi mə na mə piya mə nyəm ké. ¹⁰ Ue mə taa apalaa nyóma tike ká təyɔna kətaya təyɔnaya hke yε ɪsə lonte taa. ¹¹⁻¹³ Na pá səsəna kuvəw wei Iseyeli nyóma payala-m, na pá kraasi-m na ɪsə na pá ha-m tə. Paa nim kuvam, paa sulvm kuvam, paa təyɔnaya pee kuvana nna a ké tətə kulvlvm kancaalaya nyəm tə. Nyana nyá piya piya mə nyəm nté tam təw. Na mə taa apalaa, na alaa mpa pa wε tənəh tə, pa pəsəyi na pá təyɔ. ¹⁴ Na pə təna mpi pə ké ma nyəm tə, pə tayanəyi mə nyəm ke pəsuyv tətəyɔ. ¹⁵ Yəlaa na təla kancaalaya apaləpiya nsi pa ha-m tə si pəsə ma nyənsi ké. Ue í ká tayanı yapv ke yəlaa nyənsi na təla nna a ta muna kətaya tə a nyənsi. ¹⁶ Apaləpəyaya hka ka wəna ɪsətv kulvm tə, ka liyitee ká wəe nyəyətə kakpası ké na pá kəesəna ɪsəna pa mayasuyv ɪsə cəkəle taa tə. ¹⁷ Pə fεi si, í tayanı yapv ke nav yaa heu yaa pəh kancaalaya apaləpəyaya. Təla anı a ké ma nyəm ké təsiyisiyi. ɪ ká hmusı a caləm ke kətaya təlate təw ké. Na í wə nim cəlv nim cəlvəy kəkə. Na ma lanle hēena pə səsəh. ¹⁸ Uena a nantv pəsi mə nyəntv. Teitei ɪsu pa lakuyv ciikuyv kətaya, na pá huləyi-m lanle na yule ntəyɔh nyəntə, na həyɔləh təna ɪsu Iseyeli nyóma laki tə.

¹⁹ Pə təna mpi Iseyeli nyóma huləyi-m na həyɔləh təna si kuvəw nəhəh nyəhku tə. Kv pəsə nyana nyá pəyalaa na nyá pəelaa mə nyəhku ké. Pə ké tam təw nyəntv ke mə na mə ləlyu nyóma ké, tə fεi layasuyv.

²⁰ Mpróyó Taca tasa Aləh ke heeluyv tətə si: N kaa hiki tətə ɪsu Iseyeli nyóma ləlaa. Ama mayale nyá taale na nyá wənav.

Lefi nyóma nyəm

²¹ Həyɔləh naanuwə taa kulvmuyv hku Iseyeli nyóma kəhna Taca təyɔ maa cəla Lefi nyóma mpa pa lapa ɪsə cəkəle taa ké təmle tə. ²² Samaa kaa kprətəna cəkəle. Pə taa kəw na pá pənti na pá si. ²³ Lefi nyóma tike ka lakəna cəkəle taa təmle. Ye pa pəntaa pá wəe pa nyəwəh taa. Pa kaa wəena tətə ɪsu kpeka lenna. ɪ təkı kusəsutu

təneɣe tam tɔɔ. ²⁴ Ama maa cɛla-mɛɣe hatəmɔtɔ hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔmɔyɔ, ŋku lɛɣeli nyɔma lapa-m kɔtaya na pɔ kraasi-m na ɛsɔ tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ ma heela-mɛ si, ɪ kaa hiki tɛtɔ ɛsu kpeka lɛnna.

²⁵ M'pɔyɔ Tacaɔ tɔma Moisi si: ²⁶ Tɛlɛsi Lefii nyɔma si, ye lɛɣeli nyɔma kɔna-mɛɣe pa hatəmɔtɔ hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔmɔyɔ ŋku ma ha-wɛ tɔ, ɪɛ mu lɛsi pɔ taa kɛ hɔɣələŋ naanɔwa taa kɔlɔmɔyɔ tɔtɔ na ɪ cɛɛ-m. ²⁷ Na pɔ wɛɛ ɛsu mɔ tɛɛtɔnaa lɛsɔyɔ pa hatəmɔtɔ na pa lɛsɛŋnaa tɔ tɔ. ²⁸ Tɔnaya mɔ hikiyina mɔ kuhav na ɪ kɔna-m na ɪ cɛɛlɔɣi Alɔŋ-wɛ. ²⁹ Kɔcɔɔŋ wei ɪ tɔna ɪ hikiyɪ tɔ, ɪ taa kɛ ɪ kɔ lɛsi tɔpantɛ na ɪ cɛɛ-m. ³⁰ Ye ɪ tɛma lɛsɔyɔ kɛ ma nyɛm, ɪɛ ɪ su mɔ tɔyɪ kɔkaasɛm. ɛsu mɔ tɛɛtɔnaa kaasɔyɔ pa tɔyɪ hatəmɔtɔ na lɛsɛŋnaa tɔ. ³¹ Tɔmlɛ nte ɪ laki cokɛle taa tɔ tɔ kɔfɛlɔyɔ ntɛ. ɪɛ paa timpiyɪ mɔ nɔkaa mɔna mɔ tɛɛsi nyɔma ɪ pɔsɔyɪ na ɪ tɔyɔ pɔ tɔyɔnaya. ³² Ye ɪ tɔ lɛsi-m tɔpantɛ, ɪɛna pɔcɔ ɪ tɔyɔ kɔkaasɛm, ɪ pilisa lɛɣeli nyɔma kɔtaya kɛ. Mɔ tɔm kɔ si na pɔ pɔna-mɛɣe sɛm taa.

19

Nav kɔsɛɛm kɔtaya tɔlɔma

¹ M'pɔyɔ Tacaɔ tɔma Moisi na Alɔŋ si: ² ɪ tɛlɛsi samaa kɛ kɔsɛsɔtɔ tɔne si, ɪ caa nav kɔsɛɛm wei ɪ tiili tɔ caamu, pɔcɔ pa ta tɔta-ɪ kɔrɔtɔyɔ kuhalɔyɔ tɔ. ³ Na ɪ cɛla kɔtɔlɔ ɪlasaa, na ɪɛ ɪ luna-ɪ tɛsikile waali na pɔ lɛntɪ-ɪ ma ɛsɛntaa. ⁴ ɪɛna kɔtɔlɔ lii calɛm taa kɛ mpɛle kɛ tɔm naatosompɔɣɔlaya na ɪ ŋmusɔyɔna cokɛle nɔnɔyɔ. ⁵ Na pɔ wɔ nav tɔnaya kɔtɔlɔ ɛsɛntaa. Pɔ kɔrayav kɔŋlɛ, na nantɔ, na calɛm, na pɔ taa lotu tɔ. ⁶ Na kɔtɔlɔ kɔraya tɔyɔ ŋku pa yaa si sɛɛtɔli tɔ kɔ taasi, na tɔyɔ ŋku pa yaa si hisɔpɔ tɔ kɔ piliŋa, na heeŋ hɔntɔ nti pa lii akɔraayala tɔ, na ɪ pɛti timpi nav tɔŋa nyayav kɛ mpɔ tɔ. ⁷ Pɔ waali ɪɛna, ɪ cɔtɔ ɪ wontu na ɪ sɔ lɔm na pɔcɔ ɪ sɔ tɛsikile taa. Na ɪ wɛɛ asilima taa, halɔna taanaya. ⁸ Nav wɔtɔ kɔ cɔtɔ ɪ wontu na ɪ sɔ lɔm na ɪ caya asilima taa tɔtɔ, halɔna taanaya. ⁹ ɪɛna yɔlɔ wei ɪ fɛi asilima taa tɔ, ɪ kuu nav tɔlɔma na ɪ pɔna lɔntɛ kɔpantɛ taa kɛ tɛsikile waali. Na ɪ su-ye na pɔ lɔ asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya lɔm. Kɔtaya ŋkɛ ka wɛ ɛsu ɛsɔyɔtɔ husɔyɔ nyɛŋka kɛ. ¹⁰ Pɔ wɛɛ si tɔlɔma kuulu ɪ cɔtɔ ɪ wontu tɔtɔyɔ. ɪɛna ɪ wɛɛ asilima taa, halɔna taanaya. lɛɣeli nyɔma na cayaɔ paa tɔkɔna kɔtaya kanɛyɛ tam tɔɔ.

Asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya lɔm lapɔnav

¹¹ Ye wei ɪ tokina sɔtɔ, ɪ kɔ caya asilima taa kɛ. Halɔna kɔyaku na kɔ ɛsikile. ¹² ɪɛna ɪ ŋmusɔ ɪ tɔyɪ asilima kɛɛlɔyɔ kɔtaya lɔm mpɔyɪ kɔyaku tooso nyɛŋku, na naatosompɔɣɔlaya nyɛŋku. ɪɛna ɪ wɛɛ tɔnaŋŋ. Ye ɪ ta la mpɔ, ɪ wɛ asilima taa kɛ. ¹³ Pɔyɛle ɪ pilisa Tacaɔ tɔyɔ kɛ. Na ɪ asilima wɛ tam kɛ ɪ ta ŋmusɔ ɪ tɔyɪ kɔtaya lɔm tɔ pɔ tɔɔ.

¹⁴ Ye yɔlɔ sɔpa kutuluyɔ taa, na nɔyɔlɔ sɔ ɪ kin. Yaa pɔntɔ ka tu wɛ tɔna. ɪ pɔsa asilima tɔ kɛ halɔna kɔyaku na kɔ ɛsikile. ¹⁵ Paa fulaya, yaa pɔlɔpɔ wɛ tɔna na pɔ tɔ pɔ teu. Pɔ taa nyɛm pilisaa tɔtɔyɔ. ¹⁶ Ye pa kɔ yɔlɔ, yaa ɪ sɔpa ɪ sɛm kɛ nyutu taa. ɪɛna nɔyɔlɔ tokina paa ɪ mɔwa yaa ɪ pɔlaav. Pɔntɔ pɔsa asilima tɔ kɛ, halɔna kɔyaku na kɔ ɛsikile. ¹⁷ Ye pa caaki asilima tɔ kɛ nyaalɔyɔ, nav ɪnɪ ɪ tɔlɔma kɛ pa cosiyɪ. Na pɔ tɔ pɔlɔpɔ taa na pɔ pɔli lɔm kɔpam. ¹⁸ ɪɛna wei ɪ fɛi asilima tɔ, ɪ caa tɔyɔ ŋku pa yaa si hisɔpɔ tɔ kɔ piliŋa na ɪ lii lɔm mpɪ pɔ taa. Na ɪ ŋmusɔ cokɛle nte tɔ taa yɔlɔ sɔpa mpɔ tɔ. Na pɔ kɔpenna tɔ yɔlaa, na pɔ wontu, na wei ɪ tokina sɔtɔ, yaa ɪ mɔwa, yaa ɪ pɔlaav tɔ. ¹⁹ Kɔyaku tooso nyɛŋku, na naatosompɔɣɔlaya nyɛŋku kɛ paa lapɪ-ɪ mpɔ. Pɔ waali ɪɛna, ɪ cɔtɔ ɪ wontu na ɪ sɔ lɔm. Taanaya ntɛ ɪ asilima tɛŋ.

²⁰ Ye asilima tɔ ta la mpɔ, paa lɛsi-ɪ lɛɣeli kpekaɛle taa. Mpi tɔ, ɪ pilisa Tacaɔ cokɛle kɛ. Pɔcɔ ɪ pɔsa asilima tɔ.

²¹ Iseyeli nyóma ká tóki kótaya kaneyε tam tóo ké. Ye wei i ηmusa kótaya lum, pə weε si í cəto i wontu ké. Na wei ílé í tokina-wi, í weεki asilima taa ké haləna taanaya. ²² Ye asilima tu í tokina mpi, i pilisa-wəyi. Na wei ílé í tu tokina asilima tu, pəntu pəsa asilima tu ké, haləna taanaya.

20

Melipa lum təm (Luw 17:1-7)

¹ Mpróyú Iseyeli nyóma tala Sin wulaya tetu taa ké isətu kancaalaya nyəη taa, na pá siki Kateesi. Tənaη Maləyam səpa na pá pimi-i.

² Waatu wei samaa laηa lum, ilena pá kotina Moisi na Aləη ³ na pá kuuki Moisi nəyɔ si: Ye Iso ka krenta ta na ta tetənaa ke kyɔy, pu kəla teu. ⁴ Pepe tóo ké i kəna Iso yəlaa taya wulaya tetu tənε tə taa cənε si, tá na tá kaləkəη tə si? ⁵ I tu ləsa-tuyɔ Icipiti, na í kəna-tuyɔ lonε isayale tənε tə taa suwe? Pə fei haləm, pəcɔ yulɔ kaa hiki tuη kulələη, isu fikinaa yaa ləseηnaa, yaa tuyɔ nakvli. Anɪ lum kunyənɔəm maηamaη ná tu fei kələ.

⁶ Mpróyú Moisi na Aləη pa hatələna samaa, na pá polo Iso cokəle nənəyɔ. Na pá hoti pa isentəo ke ate, na Iso teu na pa tóo. ⁷ Ilena Tacaa tə Moisi si: ⁸ Kpaya nyá kprátúyú, na nyana Aləη í koti samaa. Ilena n yəyətəna kukpamuyɔ kuneyε pa isentaa, na lum lu na Iseyeli nyóma na pa kaləkəη pá nyəo.

⁹ Ntəna Moisi polo na í kpaya i kprátúyú isu Tacaa yəyətuyɔ tə. ¹⁰ Na í na Aləη pá koti samaa ke kukpamuyɔ ηku Iso hulaa tə kv kiη, na pá tə si: Yəlaa tóo kullaa mε, í tu ηkpaηη. Tu pəsi na tə ləsi kukpamuyɔ taa ké lum na?

¹¹ Ilena Moisi kusi kprátúyú na í ma kukpamuyɔ ke təm naale na lum kpe səsəm. Na pa na pa kaləkəη pá nyəo na pá nyəyəsi. ¹² Tənaηale Tacaa kaləna Moisi na Aləη si: Timpɪ í tá tε-m na mə taa, na í fayasi-m na ma mpa ke Iseyeli nyóma taa tə, i kaa susi samaa ineyε tetu nti ma haa-mε tə tə taa.

¹³ Yaasi inε i kənna nteyε Melipa lum təm. Yoou ke pa yaa mpv na pa tε taa. Mpi tə, Iseyeli nyóma ka pεeka Tacaa na yoou ké. Ilena í fayasi i ti na i mpa ke pa taa.

Itəm nyóma tanuyɔ ke Iseyeli nyóma

¹⁴ Mpróyú Moisi kusa tillaa ke Kateesi, na í tili-weyε Itəm wulav kiη. Si pá heeli-i si: N nyəmə wahalanaa mpa nyá kəyɔpiya Iseyeli nyóma tá tə təyaa tə. ¹⁵ Ta cəsənaa ka poləna Icipiti na pá leeli təna. Na pεle pá tu-weyε wahala. ¹⁶ Ilena tə wiina Tacaa si í waasi-tu. Ilena Iso tili isətaa tillu na í ləsi-tuyɔ təna. Saηa tə tala nyá tetu təηa tóo keke Kateesi. ¹⁷ Ilε ha-tuyɔ mpaav na tə fayana nyá tetu taa. Tə kaa heli nyá haləm yaa nyá ləseηnaa taa. Pəcɔ tə kaa nyəo nyá ləkənaa lum. Tu siyisi hapəle ke rhpóyú, haləna tə təsi nyá tetu. ¹⁸ Ntəna Itəm wulav si: Ye í sɔv ma tetu taa, ma lu mə yoonav.

¹⁹ Mpróyú Iseyeli nyóma tasaa si: Hai, hapəle ke tu təη. Ye tá yaa tá kaləkəη luyɔ we lum, tu ya-wəyi. Mpaav tike ke tə wiikina-η si n ha-tu na tə fayana nyá tetu taa. ²⁰ Ama Itəm wulav ta tisi.

Haləna yoolaa tuutuuma lu Iseyeli nyóma tóo, na pa yoou wontu səsəntv. ²¹ Ilena Itəm nyəma kisina Iseyeli nyəma si pá taa fayana pa tε. Ilena pεle pá kεena həyəluyɔ lεηkv.

Aləη səm

²² Mpróyú Iseyeli nyóma kula pa təna na pá polo Hoo puyɔ luyɔ, ²³ ke Itəm tetu təηa tóo. Tənaη Tacaa heela Aləη na i neu si: ²⁴ Aləη nyá səm wɔsaa. N kaa tala tetu nti ma haaki Iseyeli nyóma tə tə taa. Mpi tə, n ta nuna-m Melipa lum cələ.

²⁵ Ilena í tó Moisi si: Kpaya Aləη na i pəyalv ilasaa na n kpaana-weyε Hoo puyɔ

tɔɔ. ²⁶ N ká wə́ɔsɪ Aləŋ kətɔyɔ wontu na ń suu-təyi ɪ pəyalɔ ɪlasaa. Tənaɣa Aləŋ ká sɪ.

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi lapa ɪsu Tacaa yə́ɔtɔyɔ tɔ. ɪlena pá təŋ təmɔɣa pa tooso na pá k̀p̀á p̀ỳỳ ɲku kv tɔɔ ḱe ɪsɛyeli nyə́mɔ təna ɪsɛntaa. ²⁸ ɪlena Moisi wə́ɔsɪ Aləŋ wontu, na ɪ suu-təyi ɪ pəyalɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Aləŋ sɛpa, na Moisi na ɪlasaa pá m̀l̀i tiiu. ²⁹ ɪsɛyeli nyə́mɔ nuwa sɪ Aləŋ sɛpa, ɪlena pá caya ɪ ləyaya ke kuyeyɛ hiu na naanɔwa.

21

ɪsɛyeli nyə́mɔ kəlɔyɔ ke Kanaaŋ nyə́mɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Kanaaŋ nyə́mɔ awulaa taa lɛlv, wei ɪ we Alati ke ilim mp̄ətəŋ tɔɔ tɔ, ɪ nuwa sɪ ɪsɛyeli nyə́mɔ təŋa kəntɛ na Atalim mpaav. ɪlena pá tii pa tɔɔ na pá k̀p̀á pa taa lɛlaa ke saləka nyə́mɔ. ² Ntɛna ɪsɛyeli nyə́mɔ sɪ Tacaa ke nɔɔsɪ sɪ: Ye n tɔ-wɛyɛ ta niŋ taa, tu kpiisi pa acalɛɛ tənəŋŋəŋ.

³ ɪlena Tacaa mɔ pa kɔsələmɔtɔ, na pá kpiisi pa acalɛɛ anɪ a tənə. ɪlena pá ha hɔ́ɔlɔyɔ ɲkɔyɔ hətɛ sɪ Hooma. Ncaalɛ ke pa yaa mp̄ɔ na pa tɛ taa.

Tɔmɔaa asayaa tɔm

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪsɛyeli nyə́mɔ kula Hoo p̀ỳỳ, na pá kpaɣana səsəncaasɪ tɛŋku hɔ́ɔlɔyɔ mpaav sɪ pa cəlɔyi ɪtəm tɛtɔ. Ama pa kpiisa kantəlɔyɔ ke mpaav taa. ⁵ ɪlena pá niki ɪsɔ na Moisi ke kɔntənau sɪ pepe tɔɔ ḱe pɛlɛ pa ləsa-wɛyɛ ɪcipiti taa sɪ, pá sɪ wɔlɔyɔ tɛtɔ taa? Tə́ɣnɔɣa yaa lɔm fɛi, pəyɛle wahala kv̄tɔ́ɣɔ Manna ná lu-wɛyɛ sɔŋ.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa tɔwa ɪsɛyeli nyə́mɔ ke tɔmɔaa asayaa, na p̄́ nyasa pa paɣalɛ na pá sɪ. ⁷ Tənaɣalɛ yɛlaa lɛlaa polaa na pá tɔ Moisi sɪ: Tə p̄́ntənə nyana Tacaa ke timpi tɔ kɔntənə-mɛ tɔ. Mp̄ɔ tɔ, wiina-ɪ na ɪ hatələna-tɔyɔ tɔmɔaa mp̄ɛ. ɪlena Moisi naa sɔv-wɛyɛ sələmənau. ⁸ Ntɛna Tacaa sɪ: ɪ lu tɔm lɛsɔyɔ ke nyə́ɣəlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ, na ɪ siki k̀p̀átúỳ kv̄tɔ́ɣɔlɔyɔ nyɔyɔ taa. Ye p̄́ nyasa wei na ɪ kɔsɪ ɪsɛ na ɪ nyənɪ-kv̄, pɪ waa-ɪ.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Moisi lapa ɪsu Tacaa yə́ɔtɔyɔ tɔ. Na p̄́ nyasa wei na ɪ nyənə-kv̄ p̄́ waa-ɪ.

ɪsəna pa tɔmɔ tɔ haləna Pisika p̀ỳỳ

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪsɛyeli nyə́mɔ tɔ mpaav haləna Opoti. ¹¹ Pa kula tənə, ɪlena pá polo Ye-Apalim ke Mowapɔ ilim təlulɛ tɔɔ wɔlɔyɔ tɛtɔ taa. ¹² Pa lu tənəɣa na pá polo Selɛtɪ lɔɔv nɔ́ɣɔ. ¹³ Pa kula tənəɣa na pá polo Alənəŋ p̄́ɣɔ ɲka ka nyɔyɔ wɛ Amoni nyə́mɔ tɛ, na ká fakɪ wɔlɔyɔ tɛtɔ hɔ́ɔlɔyɔ, na p̄́cɔ́ ká takɪ Mowapɔ nyə́mɔ na Amolii nyə́mɔ pa tɔŋa tɔ. ¹⁴ Pə́ tɔɔ ḱe pa yə́ɣɔta Tacaa yoo takələyɔ taa sɪ: Fahɛpɪ ke Sufa tɛtɔ taa, na Alənəŋ lɔ́ŋ ¹⁵ na lɔ́ŋ wei ɪ wɛ Alənəŋ hɔ́ɔlɔyɔ tɔɔ ḱe Mowapɔ tɔŋa tɔɔ tɔ. ¹⁶ Pa lu tənəɣa ɪlena pá polo Ləkɔ cəlɔ́ɣɔ timpi Tacaa tɔmɔ Moisi sɪ: Kpɛyeli samaa, na má ha-wɛyɛ lɔm tɔ.

¹⁷ Waatɔ ɪnə́yi ɪsɛyeli nyə́mɔ mapa kawəyaya sɪ:

Ləkɔ lɔm ɪ luna kawilitasi.

¹⁸ Awulaa na kasayampiya hulina-ɪ na pa kawulɔyɔ kpatəŋ.

Pa lu wɔlɔyɔ tɛtɔ taa, ɪlena pá tala Matana. ¹⁹ Pa lu tənə na pá polo Nahaliyeli, tənə waalɪ ḱe Pamɔtɪ. ²⁰ Pa lu tənə, ɪlena pá polo Mowapɔ tɛtɔ tɛtɛkələ ke Pisika p̀ỳỳ nyɔyɔ taa na wɔlɔyɔ tɛtɔ tɔɔ.

ɪsɛyeli kəlɔyɔ ke Sihon na Oki

²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪsɛyeli nyə́mɔ tilaa na pá heeli Amolii nyə́mɔ wulav Sihon sɪ: ²² Yelɛ na tə fayana nyá tɛtɔ taa. Hapələ ke tu siyisi, haləna t́ɛ tɛsɪ nyá tɛtɔ. Tə kaa helɪ haləm yaa lɛsɛŋnaa taa, yaa t́ɛ nyɔ́ lɔm.

²³ Ama Sihon ta tisi. M'p'og'og' i kuu i yoolaa t'ena, na i kat' i lseyeli ny'oma ke Yahasi wulaya tetu taa. ²⁴ M'p'og'og' i lseyeli ny'oma yoono-i. Na pa l'eki i tetu t'ena pa p'rayan Al'ona na p'ete t'oo, na Yaraki na is'ata t'oo, ke Amoni ny'oma ton' koluna na ilim t'elule t'oo. ²⁵ Na pa l'eki Hes'ar'ona i'ate, na p'ee'ee ny'ona s'ek'p'ena na pa ca'a. ²⁶ Hes'ar'ona t'ena pa Amolii ny'oma wulav Sihon ka we'e. I ka yoono Mowapu wulav kup'ona ke, na i l'eki i tetu t'ena. Hal'ona pa yoono Al'ona. ²⁷ Hal' yonyoolaa tu-te na yontu si:

I koo Hes'ar'ona na i n'ama Sihon i'ate na t'ee koluna.

²⁸ Koko yawa Hes'ar'ona.

Ka tula Sihon i'ate taa.

Ka ny'aga Aa ke Mowapu tetu taa.

Ka k'p'enna Al'ona is'ata s'asa.

²⁹ Mowapu, ny'aga t'om we w'ayo.

Ty'yo Kemasi laalaa me, ma l'epa.

Ma p'ayalaa sewa, na Amolii wulav Sihon

naa k'pa ma alaa ke yomle.

³⁰ T'ee t'awa Amolii ny'oma ke ny'oma.

T'ee wak'ala Hes'ar'ona tetu t'ena, hal'ona Tip'ona.

Hal'ona p'ee polo Nofa na Met'epa t'ee, t'ee k'p'isa pa t'ena pa.

³¹ M'p'og'og' i lseyeli ny'oma t'ayo Amolii ny'oma tetu. ³² Na Moisi kusi fen'laa na pa c'oo

Yase'e i'ate. Yoolaa l'eka-te na t'ee acal'ee s'ek'p'ena. Pa t'ay'ona Amolii ny'oma. ³³ P'ee

waali ke pa l'ayasa m'p'aa na pa m'ona Pasa'ona t'oo. M'p'og'og' t'ena wulav Oki na l'asa

i yoolaa t'ena na pa polo lseyeli ny'oma yoono-i ke l't'alei. ³⁴ M'p'og'og' T'aca'ee heela

Moisi si: Taa ny'ona-i. Ma tu i na i yoolaa na i tetu t'ena pa ny'aga ni'ona taa, na n' l'ana-i

isu n l'ap'ona Amolii ny'oma wulav Sihon wei i ka we Hes'ar'ona t'ee. ³⁵ Na lseyeli

ny'oma ku Oki na i p'ayalaa, na i yoolaa t'ena. I ta ye'ee p'aa kul'om na i wees'yu.

Il'ona pa l'eki tetu.

ISEYELI NY'OMA KE MOWAPU TETU TETEK'ELE TAA

22

T'uv Palaam na wulav Palaki pa t'om

¹ M'p'og'og' i lseyeli ny'oma t'ee'wa na pa siki Yaatan' i kot'es'yu t'oo ke Mowapu tetekele taa ke Yeliko is'entaa.

²⁻⁴ T'ena pa Sip'oo p'ayalav Palaki wei i t'ak'aga kawulaya ke Mowapu ke waatu i'ni t'ee, i nu'wa is'ona lseyeli ny'oma lapa Amolii ny'oma t'ee. Il'ona s'ay'antu k'pa i na i samaa na pa seli'yi si, lseyeli ny'oma k'ala p'ayale. M'p'og'og' Mowapu ny'oma t'oma Matiy'ona ny'oma kup'ayalaa si: lseyeli ny'oma caa p'ee t'ena pa k'p'is'yu ke, na pa c'ona-me, isu na'ona kuntu'yu nyutu t'ee.

⁵ Il'ona wulav tili i y'olaa ke P'ey'oo p'ayalav Palaam wei i ka we P'et'oo ke l'f'elat' i p'ayo t'oo t'ee i kin' si, pa heeli-i si: Y'olaa nap'eli pa luna Icipiti na pa k'oo na pa waasi ma tetu t'oo.

⁶ Hai, k'oo na n' t'ay'ona-we'ee m'p'usi. Pa k'ala-m ton'. Ntany' n ka p'asi na n' t'ay'ona-we'ee ma tetu taa. M'p'ee t'ee, ma ny'oma si, ye n t'ay'ona y'olu ke m'p'usi, yaa

n koola-i kup'antu, p'ee l'aki ke. ⁷ M'p'og'og' Mowapu na Matiy'ona kup'ayalaa k'p'enna m'p'ee p'ee p'ee nalav Palaam t'ee. Na pa polo i t'ee na pa heeli-i Palaki kus'el'omtu.

⁸ Nt'ena Palaam si: I s'ov ma t'ee, na ku fema, l'ee ma t'el'esi-me'ee nti T'aca'ee heela-m t'ee. ⁹ Il'ona T'aca'ee p'oo'i si: M'bulaa m'p'ee pa w'enna ny'aga t'ee? ¹⁰ Nt'ena Palaam c'oo-i

si: Mowapu wulav Palaki tilina y'olaa si pa heeli-m si ¹¹ nap'eli pa luna Icipiti na pa wat'i-m. Il'ee k'oo na n' t'ay'ona-we'ee m'p'usi, na ma p'asi-we'ee na ma t'ay'ona-we'ee.

¹² M'p'og'og' l'ee t'oma Palaam si: Taa t'ay'ona-we'ee si n t'ay'ona lseyeli ny'oma ke m'p'usi yoo. M'p'ee t'ee, ma t'oma-we'ee kup'antu koolu'yu.

¹³ Tey fema ilena Palaam to Palaki tillaa si: I kpe ma te. Tacaa kisa si ma taa tɔŋ-me.

¹⁴ Ilena Mowaru kupaɔalaa mpe pa mali na pa heeli Palaki si: Palaam kisa-tuyu tɔŋuyu. ¹⁵ Mɔɔyɔ Palaki kusa tillaa kufama na pa taa ke i waali nyɔma. Pɛle pa kala kancaalaya nyɔma ke paɔale na sɔsɔntu. ¹⁶ Na pa polo pa heeli Palaam si wulav toma si: Ma kra nya yule. Pa pa caala-ŋ isɛna, polo na nyana-i i na. ¹⁷ Pɛyele ye n tɛnsa mpe inɛgi mpusi, maa kusi nya nyuyu na ma ha-ŋ pa tɛna mpi n sɔlaa to.

¹⁸ Ntɛna Palaam co tillaa mpe si: Pa i ka ha-m i liyitee na pa wulanaa tɛna, pa fei si ma lu hem, na ma pɛntɛna ma Iso Tacaa. ¹⁹ Ie pa na mpv, i suv cɛneye ahoɔ ane na ma na nti Iso ka tasa-m heeluyu to. ²⁰ Mɔɔyɔ Tacaa toma Palaam ke ahoɔ taa si: Ntɛŋ nya waali ke yɔlaa mpe pa kɔma? Tɛŋ-we, ile nti maa huli-ŋ to, to tike ke n ka la.

²¹ Tey fema tanaŋ, ilena Palaam kɛeli i kraŋaya na i tɛŋ Mowaru nyɔma.

Palaam na i kraŋaya pa tam

²² Tey fema tanaŋ, ilena Palaam kɛeli i kraŋaya alonyɛka. Na i tamle nyɔma ke naale, na pa tɛŋ Mowaru nyɔma. Ama Tacaa mu paana na i tɛv mpi. Ilena isɔtaa tillu tani-i mpaav taa. ²³ Kraŋaya nawa isɔtaa tillu ke mpaav heku taa na i kɛewa i layate na i taka i niŋ taa, ilena ka heli. Na Palaam ma-ke na i malɛna mpaav taa. ²⁴ Mɔɔyɔ isɔtaa tillu tuusa lɛlɛ, na i sɛŋ mpaav taa ke lesɛŋ tawa koloosi heku. ²⁵ Kraŋaya na-i ilena ka tiili ka ti na kolɔŋa na pa ku Palaam nɔhɔle. Ilena i suv-keɛe mpaav. ²⁶ Mɔɔyɔ isɔtaa tillu tasa pote na i sɛŋ timpi koloosi kpula teu na pa fei heluyv na ntɔɔŋ yaa mpɛtɛŋ to. ²⁷ Kraŋaya na-i, ilena ka hɛnti. Tɛnaŋa paana kra Palaam na i hɔki-keɛe kɛatɔyɔ. ²⁸ Mpuyle Tacaa kula kraŋaya nɔɔ na ka to Palaam si: Pɛpɛye ma lapa-ŋ na n ma-m hali tam tooso tɛna? ²⁹ Ntɛna Palaam co si: N nyɛna-m yem ke te. Ye maa taka layate isɛntɔ maa tɛma-ŋ kuyv ke kpakpa. ³⁰ Kelena kraŋaya si: Ani ma ke nya kraŋaya ke, na n caki-m tam. Too to, ma tɛma-ŋ mɔɔyɔ larv na? Paalam si: Aai yoo.

³¹ Mɔɔyɔ Tacaa kula Palaam ise na i na isɔtaa tillu sɛŋa mpaav heku taa, na i layate ke i niŋ taa. Tɛnaɔale i hota i lotu to ke ate. ³² Ntɛna isɔtaa tillu pɔsi-i si: N mpaav nya kraŋaya ke tam tooso suwe? Ma kɔmaya si ma kaku-ŋ mpaav. Mpi to, ma nyɛma si n puki tɛlete ke. ³³ Ama nya kraŋaya na-m na ka heli-m tam tooso. Ye pa taya mpv maa ku-ŋ na ma yeke-ke na ka weesuyv. ³⁴ Mɔɔyɔ Palaam toma isɔtaa tillu si: Ma taa nyi si n tana-m mpaav taa si ma taa polo. Ma tam sɛpa. Ye nya lanle ta heena ma pote nite ma malɛgi nɔnɔ. ³⁵ Ilena isɔtaa tillu si: Tɛŋ-we. Ama nti ma heeliyi-ŋ to, to tike ke n ka yɔɔti. Ntɛna Palaam tɛŋ tillaa mpe.

Palaam na Palaki pa suluyu

³⁶ Waatu wei Palaki nuwa Palaam kɛntɛ ilena i polo i sɛŋuyv ke Mowaru icate nte to we tetv toŋa ke Alɛnɛŋ lɔv nɔɔ to. ³⁷ Na Palaki pɔsi-i si: Pɛpe to ke n ta ko kpakpa ke waatu wei ma tila tam kancaalaya nyɛm to? Yaa n huoki si ma kpisiyi nya nyuyv kusuyv? ³⁸ Mɔɔyɔ Palaam cɔwa si: Tɔv pɛnɛntɛ ma kɔma yaa. Ama maa laki ma luyv nyɛntv ke. Nti Iso ka to-m to to tike ke maa yɔɔti.

³⁹ Mɔɔyɔ pa naale pa pola Kiliyati-Husoti. ⁴⁰ Na Palaki laa naaŋ na heeŋ na i ha i waali nyɔma na Palaam.

Palaam talasi kɔpantv kooluyu kancaalaya nyɛm

⁴¹ Tey fema ilena Palaki na Palaam pa kra Pamoti-Paali timpi pa loosiyi iseyeli tɛsikile hɔɔlɔy to.

23

¹ M'pɔyɔ Palaam tɔma Palaki si: Nma-m tɛfenle ke tɔm naatosompɔɔlaya. Na n cɛle-m latɛcɛnaa na iwaaɲ ke naatosompɔɔlaya mpɔɔlaya. ² Ilena Palaki la mpɔ, na pa naale pɔ laa latɛce na iwaaɲ ke paa lonte nte tɔ taa. ³ Na Palaam tɔ Palaki si:

Sɔɲ tɛfenle cɛne na mɔ hatɛli. Ntanyɔ Tacaa kɔ lu ma tɔɔ na i heeli-m natɛli na ma telɛsi-ɲ. Ilena i kpa tontɔɲle tɔɔ. ⁴ Tɔnaɲa Tacaa lu i tɔɔ, na Palaam tɔ si: Ma ɲmawa tɛfenle ke tɔm naatosompɔɔlaya, na mɔ laa latɛce na iwaaɲ ke paa tɛfenle nte tɔ tɔɔ.

⁵ Ilena Tacaa hɔli Palaam ke tɔm nti i ka yɔɔɔti tɔ. Na i tɔmi-i si: Mɔli Palaki kin.

⁶ M'pɔyɔ i mɔla Palaki na i waali nyɔma pa cɔlɔ na pɔ sɔɲ tɛfenle tɔna. ⁷ Kawɔyaya ɲka Palaam mɔpa tɔɔlɔ:

Mowapɔ wulav Palaki yaana-m

ilim tɔhule pɔɔɲ taa ke Silii,

si mɔ nyaasi Iseyeli nyɔma.

Na mɔ tɔɲsi Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyɔma ke mpusi.

⁸ Iɛ isɔnaɲa maa tɔɲsi mpusi ke wei

Tacaa ta tɔɲsi mpusi tɔ?

Yaa isɔnaɲa maa nyaasi yɔlaa

mpa i ta nyaasi tɔ?

⁹ Pɔɔɲ tɔɔ kɛ ma wee, na mɔ loosiyi yɔlaa mpe.

Pulasɔ tɔɔ kɛ ma wee na mɔ nyɔnɔyi-we.

Pa fayana piitimnaa lɛmpa ke,

na pa tɛcaɲale wɛna tɔ mpa.

¹⁰ Aweyɛle Iseyeli samaa kallɔ?

Yaa i cɛkɔna i lɔlɔyɔ nyɔma nyɔyɔ?

Ma sɔla mɔ na siyisilaa mpe tɔ krenti sɔm kɛ,

na pɔ la-m isɔ mpe.

¹¹ Mpɔyɔle Palaki pɔɔsa Palaam na piti si: Wetiyile n lapa-m mpɔ? Ma kɔna-ɲ kɛ si n tɔɲsi ma kolontunaa ke mpusi ilena nyaa mɔli na n kooliyi-weyɛ kɔpantɔ na?

¹² Ntɛna Palaam cɔ si: Tɔlasɔ kɛ si ma yɔɔɔti nti Tacaa tɔ ma nɔɔ taa tɔ.

Palaam koolee naale nyɔna

¹³ Mpɔyɔle Palaki tɔma Palaam si: Kɔɔ na tɔ layasi timpi n kɔ nɔ Iseyeli nyɔma tɔna tɔ. Pɔ taya pɔlɔ, pɔcɔ tike ke n naaki. Tɔnaɲa n kɔ tɔɲsi-m-weyɛ mpusi.

¹⁴ Ilena i pona Palaam ke Pisika pɔyɔ luyɔ tɛfenle, na i ɲma tɛfenlenaa tɔtɔɔ naatosompɔɔlaya. Na i laa latɛce na iwaaɲ ke paa tɛfenle nte tɔ tɔɔ. ¹⁵ Na i tɔ Palaki si: Sɔɲ tɔna na mɔ polo na mɔ na Iɔ tɔ suli.

¹⁶ Ilena Tacaa tɔ Palaam nɔɔ taa kɛ tɔm si i mɔli na i heeli Palaki. ¹⁷ Palaam mɔla wulav na i waali nyɔma pa kin, ilena ilɛ i pɔɔsi-i si: Wentiyile Tacaa heela-ɲ?

¹⁸ M'pɔyɔ Palaam kpaɲa kawɔyaya si:

Sipɔɔ pɔyalɔ Palaki kɔli na n ke ɲkpaɲɲ.

¹⁹ Iɔ tɔ kɛ yɔlɔ si i looliyi, yaa i layasi i kɔsɔsutɔ.

Nti i suwa tɔɔ i lakɔ tɔtɔtɔ.

²⁰ Tacaa koolina yɔlaa mpeyɛ kɔpantɔ,

na mɔ tɛsɔyi,

²¹ maa pɔsɔyi na mɔ layasi pɔlɔ.

I we pa waali kɛ i ta na pa isayatu, yaa pa tasɛkɛle.

I kɛ pa wulav kɛ na pɔ wilitiyi-i na laɲhɔlɔmlɛ.

²² Iɲi i lɔsɔna-weyɛ Icipiti taa

na tominɪ ɪsu taale nau.

²³ Tutu na pee pɔɔsuyɔ u laki lseyeli nyɔma ke pulɔ.

Pə tɔɔ kɛ pa nyənəyi lseyeli na pa tɔŋ si:

li naaki mpi lɔ lapa-we tɔ.

²⁴ Yɛlaa mpe pa we tɔŋ kɛ ɪsu tɔɔɔlaya

ŋka ka cɔlɔyi ka tɔɔɔnaya,

na ká nyɔɔki ka kɔkɔkum caləm,

na pɔcɔ ká hɛntəyi tɔ.

²⁵ Ntɛna Palaaki tɔ Palaam si: Ye n kaa tɔŋsi-weye mpusi, ɪle taa kooli-weye kɔpantɔ.

²⁶ Kɛlɛna Palaam si: Anɪ ma tɛma-ŋ heeluyɔ si nti Tacaɔ tɔyɔ ma nɔɔ taa tɔyɔ ma yɔɔtəyi.

Palaam koolee tooso nyana

²⁷ M'pɔyɔ Palaaki yaa palaam si: Tɔ layasi lonte lentɛ. Ntanyɪ lɔ ká tisi na n tɔŋsi-m yɛlaa mpeye mpusi. ²⁸ ɪlɛna í kraana-ɪ Pɛyɔɔ puyɔ tɔɔ timpɪ

yɛlaa naaki wɔlaya tetu tɔ. ²⁹ Na Palaam tɔ Palaaki si: Nma-m tɛfɛnɛnɛna ke

naatosompɔɔlaya, na n caa-m latɛcɛnaa ke naatosompɔɔlaya na heeŋ ke mpɔ tɔtɔ. ³⁰ ɪlɛna Palaaki la mpɔ na í laa latɛcɛ na ɪwaav ke paa tɛfɛnɛ nte tɔ tɔɔ.

24

¹ M'pɔyɔ Palaam cɛkɛnaa si Tacaɔ suwaya si ɪ kooliyɪ lseyeli nyɔma ke kɔpantɔ.

ɪle ɪ ta tasa pɛekuyɔ si ɪ suliyɪ lɔ ɪsu ɪ tu laki tɔ. Ntɛna ɪ kɛɛsi kɔakɔpaa na wɔlaya tetu tɔɔ. ² ɪ kusa ɪɛ na í ná lseyeli nyɔma ke pa tɔsikile, ɪlɛna lɔ Feesuyɔ tii ɪ tɔɔ.

³ Na í ma kawəyaya si:

Pɛyɔɔ pəyalɔ Palaam má, ma kɔkɔpaalɔtɔ ntɔ.

Pə kula ma ɪɛ kɛ.

⁴ Ma nukɪ lɔ kuyɔɔtɔtɔ kɛ,

na má paasəyana nti Toma tɛna tu hɔlɔyi-m tɔ.

Ye ma sɛɛki-ɪ ɪ hɔlɔyi-m ɪ tɔyi.

⁵ lseyeli yɛlaa Yakɔpɔ lɔluyɔ nyɔma mɛ,

mə coka tewaya pə tu fɛɪ.

⁶ Pə caya kɛ ɪsu lɔɔŋ wei ɪ kɔpɛŋ tɔ,

yaa pɔyɔ kɔteminɪ tɔɔ haləm.

Yaa tun kɔpɛŋ wei Tacaɔ tuuwa pɔyɔ nɔyɔ tɔ.

⁷ Pə caya ɪsu lɔm sukuɔyɔ na pə watəyi tun tɛɛ tɔ.

Pa wulav ká kəli Akaki na pa kawulaya tɛɛ tɔŋ.

⁸ lɔ ləsəna-weye ɪcipiti taa, na tominɪ ɪsu taale nau.

Na pá yɔkəyi pa kolontunaa mɔwa

na pá cɔtətəyi-weye nyəmá.

⁹ Pa luniyɪ kɛ ɪlɛna pa hɛntɪ ɪsu tɔɔɔlasɪ.

Awe pəsəyi na í kusɪ-we na tɔŋ?

lseyeli, pə kooli kɔpantɔ ke nyá kɔpantɔ koollu.

Pə tɔŋsi mpusi ke nyá mpusi tɔŋsɔlaa.

¹⁰ Tɛnayaɛ páná kɔpa Palaaki na í kaləyi na í fiisiyi nin na í tɔŋ si: Ma kɔna-ŋ kɛ si n tɔŋsi ma kolontunaa ke mpusi. Tɔm tooso nyəm ntɔ n kooliyɪ-weye kɔpantɔ.

¹¹ Polo n kɔpɛ. Maa suwa si maa kusɪ nyá nyuyɔ kɛ. Ama Tacaɔ kisaa.

Palaam kɛɛsəyi ɪsəna lseyeli nyɔma ka weɛ teu tɔ

¹² M'pɔyɔ Palaam cɔwa Palaaki si: Anɪ maa tɛma nyá tillaa ke heeluyɔ si, ¹³ paa n ká cɛɛ-m nyá kawulaya taa liyitee na wula tɛna, pə fɛɪ si má kɔɛsəna Tacaɔ.

Nti tɔ tike í ká tu ma nɔyɔ taa tɔyɔ maa yɔyɔtɪ. ¹⁴ Tɔv, nɔɔnɔ maa məli ma yɛlaa

kin. Ile koo na má huli-η mpi lseyeli nyóma ká wakeli nyá yelaa ke kuyaku nakuli to. ¹⁵ Ntēna í má kawəyaya si:

Peyə pəyalu Palaam má, ma kukpaalətu ntə.

Pə kula ma ise ké.

¹⁶ Ma nukli Iso nyá kuyəgətutu ké, na má paasəyəna nti n huləyi-m to.

Ye ma seeki-η n huləyi-m nyá təyi.

¹⁷ Ma loosiyi mpi pu te na pé lá to, na má nyənəyi-wi.

Isətuləηa ká lu Yakəpu ləlvəy toa.

Wulav ka lu lseyeli taa

na í má Mowapu nyóma ləkrayasaɣa

na Seeti ləlvəy nyóma nyəəη taa.

¹⁸ lseyeli nyóma ká leeki pa kolontunaa

Itəm nyóma tətə Seyii na pá pəsi akanaa.

¹⁹ Yakəpu ləlvəy nyóma kpila pa kolontunaa.

Pa kpiisiyi mpa pə kaasaa təyə pa acaləe taa.

Palaam keəvəy ke lseyeli kolontunaa ncaa təm

²⁰ M'p'ógú Palaam nawa Amaleke nyóma, na í to si:

Amaleke nyóma ke piitim səəəəm ké.

Ama ncaale təkpaataa ke paa teesəna.

²¹ I nawa Keni nyóma, ilena i to si:

Pə cəyana-meyə mə tətə taa ké isu

Tante pusuyuna kukpaməy to.

²² Paa na mpv kəkə ká niisina mə təcayale,

na Asilii nyóma náá kuu-meyə yomle.

²³ M'p'ógú Palaam tasaa si:

Ye Iso to niη, awe weena weesuɣu?

²⁴ Sipili kətəη ke Asilii ηmakəllaa lukəna,

na pá wakeli-we na pé kpeηna Həpəe ləlvəy nyóma.

Ama pəle pa teesəyəna ncaale tətəyə.

²⁵ Palaam təma təmnaa mpeye yəgətəyə ké, ilena í kpaɣa mpaav na í məli i tətə taa, na Palaki náá məli ilé i tē.

25

lseyeli nyóma sūv ke laav taa

¹ M'p'ógú lseyeli nyóma cəyā Sitim na pá na Mowapu alaa pá sūv yem yem lakasi taa. ² Na pəle pá susi-weye tuη laav taa, na hali pá təkí pə təyənaya na pa luηiyi

³ tūyū Paali ke Peyə pəy toa. Ilena Tacaa pááná náá huuna-we. ⁴ Ntēna Iso to Moisi si: Koti lseyeli nyūyū nyóma təna, na η pusi tasəkəle nyóma na tuη ke ma isentaa ke ilim taa, na pəcó má kú ma pááná ke pa təə.

⁵ M'p'ógú Moisi təma lseyeli huulaa si: Paa wei í kú Peyə pəy toa tūyū Paali luηlaa mpe.

⁶ Waav wei Moisi na ləlaa pa kota Iso cokəle nənəyə na pá wiiki, ile lseyeli tu nəyəl v i kəna Matiyəη alv ηté pa isentaa təna, na í pona i tē. ⁷ M'p'ógú Ulasaa pəyalu kətulv Pəηhasi wei i ké Aləη saali to, i kula samaa taa təna na í co ηmantaaɣa, ⁸ na í təη apalv na alv in i pa waaləyi cokəle taa, na í sə pa naale pa lotu taa ke ηmantaaɣa na pá sí. Ilena yuləkəvəkə keeli lseyeli nyóma təə. ⁹ Ile sətəa təma iyisi hiu na liyiti (24.000) ke yoosuɣu.

¹⁰ M'p'ogule Tacaa təma Moisi si: ¹¹ Ulasaa pəyalu kətulv Pəηhasi wei i ké Aləη saali to, i keela ma pááná ke timp i seesa isəle ke lseyeli nyóma taa isu má to. Pə

tɔw kɛ ma ta kpiisi-wɛ. ¹² Mpu tɔ, heeli-i si, mǎ na-i tu pɛli hɛɛɛvɔv nɔvɔ. ¹³ Na kǎ wɛɛ í na i piya piya pa tɔw, na pá pɛsi kǎtǎlaa kɛ tam. Mpi tɔ, i sɛɛsa isǎle na ma tǎmlɛ, na í husi Isɛyɛli nyǎma isayatu.

¹⁴ Isɛyɛli tu wei na i alv Matiyǎn tu pa kɔwa mpv tɔ, i kǎ kɛ Salu pǎyalv Simili kɛ. Simiyǎn kpekǎle taa nyvɔv tu ntɛ. ¹⁵ Na pá yaaki i alv si Kosipi, na alv unu i caa si Suuu. Uɛ i kǎ kɛ Matiyǎn lɔlvɔn pǎyalɛ nyvɔv tu kɛ.

¹⁶ Mǎpɔvɔ Tacaɔ tǎma Moisi si: ¹⁷ Tii Matiyǎn nyǎma tɔw, na ń kpiisi-wɛ. ¹⁸ Pa pǎsa mǎ kolontunaa kɛ. Mpi tɔ, pa tɔsa-mɛ na acilayatu kɛ Paali, na pa nyvɔv tu lɛlv pɛɛlv Kosipi tǎm taa. Inǎyi pa kɔwa yulvɔvǎkɔ waatu taa.

26

Isɛyɛli kpeka kokalvɔv tǎm naale nyǎm

¹ Waatu wei yulvɔvǎkɔv ŋkɔv kɔ tɛɛwa, ulɛna Tacaɔ tǎ Alɔn pǎyalv kǎtɔlv Ulasaa si: ² Kala Isɛyɛli yǎlaa na pá kɛɛsǎna pa lɔlvɔn, kɛ pǎ kraɔvɔv apalaa mpa pa tala pusi hiu na pá mɔna yovu pote tɔ. ³ Mǎpɔvɔ Moisi na Ulasaa pa heela Isɛyɛli nyǎma kɛ Mowavɔv tɛtɛka taa kɛ Yaatanu nɔvɔ kɛ Yeliko isɛntaa ⁴ si: Tacaɔ tɔwa Moisi si í kala yǎlaa mpa pa tǎna pa wɛna pusi hiu na waali tɔ.

Isɛyɛli kpeka nna a luwa Icipiti taa tǎ a hǎla ntɔ:

⁵ Yakǎvɔv pǎyalv kǎncaalaya nyǎn Lupɛn kpekǎle, na ílɛ i lɔlvɔv nyǎma ntɛ Hanǎki nyǎma na Pula nyǎma. ⁶ Na Hɛsǎlɔn nyǎma na Kaami nyǎma. ⁷ Lupɛn kpekǎle nyǎma ntɛ, na pa taa kɛ apalaa iyisi nule na tooso na nasɛtoso na nunvwa na hiu na naanvwa (43.730). ⁸ Palu pǎyalv Iiyari, ⁹ pǎyalaa ntɛ Nemuwɛli na Tatan na Apilam. Na Tatan na Apilam paa kɛna nyvɔv nyǎma, kɛ samaa wei i kɔla Moisi na Alɔn pa tɔw tɔ. Kolee waali nyǎma ntɛ mpe unu. Waatu unǎyi pɛlɛ pa kɔla Tacaɔ tɔw. ¹⁰ Mǎpɔvɔ tɛtu haa nɔvɔ na tǎ li-wɛ na tǎ kɛnna Kolee. Kǎkǎ nyaya lɛlaa na pa isɛ kɛ ŋmɔnvɔv na nule na naanvwa (250). Mpu unu pǎ hula lɛlaa mpa pǎ kaasaa tǎvɔ lɔn kɛ. ¹¹ Paa na mpv Kolee pǎyalaa ta si.

¹² Simiyǎn kpekǎle nyǎma lɔlvɔn hǎla ntɔ: Nemuwɛli nyǎma, na Yamɛn nyǎma, na Yakɛn nyǎma, ¹³ na Sela nyǎma, na Sawuli nyǎma. ¹⁴ Pa taa apalaa wɛ yǎlaa iyisi hiu na naale na ŋmɔnvɔv (22.200).

¹⁵ Katu kpekǎle nyǎma lɔlvɔn hǎla ntɔ: Sefon nyǎma na Haki nyǎma na Suni nyǎma, ¹⁶ na Osini nyǎma na Ili nyǎma ¹⁷ na Aloti nyǎma na Aleli nyǎma. ¹⁸ Pa taa apalaa wɛ yǎlaa iyisi nule na nasǎle na nunvwa (40.500).

¹⁹⁻²¹ Yuta kpekǎle nyǎma lɔlvɔn ntɔ: Sela nyǎma na Pɛɛsi nyǎma na Selai nyǎma. Pɛɛsi nyǎma ntɛ na Hɛsǎlɔn nyǎma na Hamuli nyǎma. Yuta pǎyalaa naale Ili na Onan paa sǎpa Kǎnaan tɛtu taa. ²² Pa taa apalaa wɛ iyisi nutoso na naanvwa na naatoso na nasǎle na nunvwa (76500).

²³ Isakaa kpekǎle nyǎma lɔlvɔn ntɔ: Tola nyǎma na Pufa nyǎma ²⁴ na Yɛpusi nyǎma na Similon nyǎma. ²⁵ Na pa taa apalaa kɛ iyisi nutoso na liyiti na ŋmɔnvɔv na nunvwa (64300).

²⁶ Sapulɔn kpekǎle lɔlvɔn nyǎma ntɔ: Seletu nyǎma na Ulon nyǎma na Yaleyɛli nyǎma. ²⁷ Na pɛlɛ pa taa apalaa kɛ iyisi nutoso na nasǎle na nunvwa (60500).

²⁸ Manasee na Ifǎlayim pa kpeka nyǎma ntɛ Yosɛɛvɔv lɔlvɔn nyǎma tǎna. ²⁹ Manasee kpekǎle nyǎma lɔlvɔn ntɔ: Makii nyǎma na ílɛ i pǎyalv Kalaati nyǎma. ³⁰ Kalaati lɔlvɔn nyǎma ntɛ na Yesɛɛ nyǎma na Hɛɛkɛ nyǎma ³¹ na Asǎliyɛli nyǎma na Sekem nyǎma, ³² na Semita nyǎma, na Hɛfɛɛ nyǎma. ³³ Hɛfɛɛ pǎyalv Selofatu ná lola alvpiya tike kɛ. Mɛɛɛɛ Mala na Nowa na Hokɛla na Milika na Tiisa. ³⁴ Na pa taa apalaa kɛ iyisi nule na naanvwa na naale na nasɛtoso na nunvwa (52700).

³⁵ Ifəlayim kpekəle lɔlɔɲ nyóma ntɔ: Sutela nyóma na Pekεε nyóma na Tahaɲ nyóma. ³⁶ Sutela pəyalɔ ɪlaɲ lɔlɔɲ nyóma nte ɪlaɲ nyóma. ³⁷ Pa taa apalaa we iyisi hiu na naanɔwa na naale na nasəle na nunɔwa (32500). Yosεfu lɔlɔɲ nyóma nté kpeka anɪ a naale.

³⁸ Pεncameε kpekəle lɔlɔɲ nyóma ntɔ: Pela nyóma, na Asepeli nyóma na Ahilam nyóma ³⁹ na Sufam nyóma na Hufam nyóma. ⁴⁰ Pela lɔlɔɲ nyóma nté na Aati nyóma na Naamaɲ nyóma. ⁴¹ Pa taa apalaa we iyisi nule na kakpasɪ na nasətosɔ (45600).

⁴² Taɲ kpekəle lɔlɔɲ nyóma nté Suham nyóma. ⁴³ Pεle pa taa apalaa we iyisi nutosɔ na liyiti na nasəle (64400).

⁴⁴ Aσεε kpekəle lɔlɔɲ nyóma nté: Iməna nyóma na Isefi nyóma na Peliya nyóma. ⁴⁵ Peliya lɔlɔɲ nyóma nté na Hεpεε nyóma na Maləkəyeli nyóma. ⁴⁶ Aσεε ka wεna pεelɔ na pá yaaki-ɪ sɪ Sela. ⁴⁷ Pεle pa taa apalaa we iyisi nule na naanɔwa na toosɔ na nasəle (53400).

⁴⁸ Nεfətali kpekəle lɔlɔɲ nyóma nté: Yasiyeli nyóma na Kuni nyóma ⁴⁹ na Yesεε nyóma na Sikem nyóma. ⁵⁰ Pa taa apalaa ka we iyisi nule na kakpasɪ na nasəle (45400).

⁵¹ Iseyeli apalaa təna mpa pa kalaa tɔ, pa kpeɲta iyisi nasətosɔ na kulɔmɔya na nasətosɔ na nunɔwa na hiu na naanɔwa (601730).

Tεtv talɔɲv tɔm

⁵² Μρύγύ Tacaa tɔma Moisi sɪ: ⁵³ Pə wεε sɪ ɪ tala tεtv ke Iseyeli kpeka na pá keεsəna a samaa. ⁵⁴⁻⁵⁶ Tεte ke paa tɔ na pá taləna paa kpekəle nteye tə tεtv. ɪlɛna pá cεla kpeka səsəna ke tεtv səsəntv na səkpena ke səkpetu.

Lefii nyóma kykalyɲv naale nyəɲkv

⁵⁷ Lefii kpekəle taa lɔlɔɲ wei wei pa kalaa tɔyɔle Keεsɔɲ nyóma na Kehati nyóma na Melali nyóma. ⁵⁸ Pa lɔlɔɲ taa səkpeɲ nté Lipini nyóma na Hεpəlɔɲ nyóma na Malii nyóma na Musi nyóma na Kolee nyóma. Aməlam caa kele Kehati. ⁵⁹ Aməlam kraɲana Lefii pεelɔ Yəkəpεti wei pa lɔla Icipiti tɔ. Na ɪlé ɪ lɔli-ɪ Alɔɲ na Moisi na Maləyam pa toosɔ. ⁶⁰ Alɔɲ piya nté Natari, na Apihu, na ɪlasaa, na ɪtamaa. ⁶¹ Ama Tacaa kɔwa Natari na Apihu ke waatv wei pa pona-ɪ kɔtaɲa tɔlate tɔ ke tulaalɔ kraɪ nyəɲ tɔ. ⁶² Pa taa apalaa na alɔpiya mpa pa tala ɪsətvnaa naale tɔ pa we iyisi hiu na toosɔ (23000). Pa taa kaləna-we na Iseyeli nyóma lelɔa. Mpi tɔ, pə fεi sɪ pá taləna-wεye tεtv.

Kykalyɲv kvtakv

⁶³ ɪsəna Moisi na kɔtvɔ ɪlasaa pa kala Iseyeli nyóma ke Mowapv tεtekəle taa ké Yaatanɪ nɔyɔ ke Yeliko ɪsɛntaa tɔyɔle. ⁶⁴ Mpa Moisi na kɔtvɔ Alɔɲ paa kala tɔm kancaalɔya nyəm ke Hɔlεpɔ wɔlɔya tεtv taa tɔ pa fεi nɔnɔɔ nyóma taa. ⁶⁵ Tacaa ka tɛma-wεye heeluyv sɪ pa təna paa sɪ wɔlɔya tεtv taa. Ye pə taɲa Yefune pəyalɔ Kalεpɔ na Nun pəyalɔ Yosuwee pa tike ke pə kaasaa.

27

Mpa pə mvna pá tɔyɔ kpancoou tɔ

¹ Μρύγύ Yosεfu pəyalɔ Manasee, na Manasee pəyalɔ Makii, na Makii pəyalɔ Kalaati na Kalaati pəyalɔ Hεfεε, na Hεfεε pəyalɔ Selofati. Selofati ɪnɪ ɪ pεelaa Mala na Nowa na Hokəla na Milika na Tiisa pa poləna ² Moisi na kɔtvɔ ɪlasaa na Iseyeli kvpaɲalaa təna kiɲ ke ɪsɔ cokəle nɔnɔyɔ na pá tɔ sɪ: ³ Tá caa səpa wɔlɔya tεtv taa ké ɪ ɪsɔyɔtv tɔɔ, ɪ ta yele apalɔpəyaya. Ama ɪ fεi Kolee na ɪ waali nyóma mpa pa kula Tacaa tɔ ké wɔlɔya tεtv taa tɔ pa taa. ⁴ Mpv tɔ, ɪ ha tá na tá caa yɔlɔa ke tεtv. Pá taa kɔɔ na ɪ hεte saali yem. Mpi tɔ, alɔpiya tike ke ɪ lɔlaa. ⁵ Μρύγύ Moisi hulɔ

Tacaa ke pa kusələmɔtu nti. ⁶ Na ílé ı tó sı: ⁷ Pɛɛlaa mpe pa kusələmɔtu wɛ teu. ı cɛɛ-wɛɛ pa caa tɛtu kɛ ílé ı lɔlɔɣu nyəma nyəntu kin. ⁸ Pə wɛɛ sı ı́ tɛɛsɪ lɛɛyɛli nyəma sı ye alɔpiya tike ke yulɔ lɔlaa na í sı, pá cɛɛ-səɣi ı kpancoou. ⁹ Ye ı feina alɔpəyaya, ıɛ pa cɛla ı kpancoou kɛ ı neu yaa ı taalɔ. ¹⁰ Yaa ye ı feina neu yaa taalɔ, ıɛ pa cɛla ı kpancoou kɛ ı caa taalɔ yaa ı neu. ¹¹ Yaa ye ı caa feina taalɔ yaa neu, ıɛ pa cɛla ı kpancoou kɛ ı lɔlɔɣu nyəma taa wei ı kɛla-ı kɔɔtənau tɔ. Pə kɛ lɛɛyɛli nyəma ke kusəsutu kɛ ısu ma kɛɛsuyɔ-wɛ tɔ.

Yosuwee lɛɛtɔyɔ ke Moisi lonte

¹² Mɔpɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sı: Kpa Apalim puyɔ tɔɔ na ı́ loosi tɛtu nti ma haaki lɛɛyɛli nyəma tɔ. ¹³ N ká na-ti yaa. Ama n ká sı teitei kɛ ısu nyá taalɔ Alɔɲ. ¹⁴ Pə taya pulɔ, í tá tɔki ma tɔm ke Sɪɲ wɔlaya tɛtu taa kɛ waatu wei samaa yookayana-m tɔ. ı tá fayasi-m na ma mpa kɛ waatu wei í sɛləmɔɔa lɔm tɔ. Yoo lɔm mpi pa yaana pa tɛ taa sı, Melipa ke Sɪɲ wɔlaya tɛtu taa kɛ Katɛɛsɪ tɔ pə tɔm ke ı yɔɣɔtɔyɪ.

¹⁵ Mɔpuyɔɛ Moisi cɔwa Tacaa sı: ¹⁶ Hai, ısɔ Tacaa nyá wei n haaki weesuyɔ tɔ, kpa yɛlaa panɛ pa nyuyɔ tɔ, ¹⁷ wei ı ka pəsɪ na í paasəna-wɛɛ paa waatu wei tɔ, na pá taa wɛɛ ısu kaləku ŋku ku laɲa tiikilu tɔ.

¹⁸ Mɔpuyɔɛ Tacaa tɔma Moisi sı: Nuɲ pəyalɔ Yosuwee kɛ yulɔ wei ı taa ma Feesuyɔ hayaa tɔyɔ. Yaa-ı na ı́ tu-ı tɔmlɛ nté. ¹⁹ Pona-ı kɔtɔlɔ ılasaa kin ke lɛɛyɛli nyəma tɔna ısentaa, na ı́ lapɪ-ı wei ı ka lɛɛti nyá lonte taa tɔ. ²⁰ Pasa-ı nyá sɔsɔntu hɔɣɔlɔyɔ. ıɛna lɛɛyɛli nyəma nyana-ı. ²¹ Kɔtɔlɔ ılasaa ká pɛɛkəɣəna-ı Tacaa luyɔ nyəntu na kɔtaya wontu nti pa yaa sı wulim na tumim^a tɔ. ıɛna ıni na lɛɛyɛli samaa pá tɔɲɔyɪ-ti. ²² Mɔpɔyɔ Moisi mɔwa Tacaa tɔm, na í yaa Yosuwee kɛ kɔtɔlɔ ılasaa kin ke lɛɛyɛli nyəma tɔna ısentaa. ²³ Na Moisi tɔni niɲ ke Yosuwee tɔɔ, na í lapɪ-ı ı lonte taa lɛɛtɔlɔ ısu Tacaa kɛɛsuyɔ-ı tɔ.

28

Paa kuyaku ŋku ku nyəntu

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa tɔma Moisi sı: ² Tɛɛsɪ lɛɛyɛli nyəma sı í paasəna na í wəki-m tɔɣənaɔa kɔtasɪ nsi sı sɔsɔɲ ma caaki tɔyɔ pə waatɔnaa mpa ma suwa tɔ. ³ Paa ifemle nte í ká la Tacaa maya kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔyɔ. ıɛ pənaya kulɔmɔɔa ıwɛɛsɪ nsi sı tiili ta caamɪ tɔyɔ í ká la-m kɔtaya ŋke. Na pə wɛɛ mɔpɔyɔ tam tɔɔ. ⁴ Lɛɲka ke tanan, na lɛɲka ke taanaya. ⁵ Na pə sɔsəna mɔlɔm kiloonaa tooso, wei pa nuɣutina Olifi nim liitili kulɔm na titite tɔ. ⁶ Kɔtaya ŋkɛyɛ í ká tɛma-m lapɔ ke Holɛɔɔ puyɔ tɔɔ. Ka sɔsɔɲ ke ma caaki. ⁷ ıɛna í tɔni tanan kɔtaya ıwəyaya tɔɔ ke sulɔm liitili kulɔm na titite, na í liisi pəɛyɛ cokəle taa.

⁸ ıɛna í la taanaya nyəŋka ke teitei ısu tanan tɛɛ nyəŋka. Sɔsɔɲ wei ma caaki tɔ ı kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔyɔɛ.

Kuyaku kuhɛɛsuyɔ nyəntu

⁹⁻¹⁰ Pənaya kulɔmɔɔa ıwɛɛsɪ naale nsi sı tiili tá caamɪ tɔyɔ í ká la kɔtaya ŋkɛyɛ kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule, na pə sulɔm na mɔlɔm kiloonaa naatoso, wei pa nuɣutina nim tɔ. Na pə sɔsəna paa kuyaku ŋku ku nyəŋka.

Isɔtɔ kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəntu

¹¹ Paa ısɔtɔ wei ı kuyaku kancaalaya nyəŋku ŋku, í ká la Tacaa ke kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɔna tɔyɔ latəcɛnaa kufama naalɛyɛ, na ıwaau kulɔmɔyɔ, na pənaya kulɔmɔɔa ıwɛɛsɪ naatosompəyɔlaya nsi sı tiili tá caamɪ tɔ. ¹² ı ká sɔsɪ paa latəcɛ wei ı tɔ kɛ mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔyɔ kiloonaa pəyɔlayafɛi naanɔwa. Na kiloonaa naatoso ke paa ıwaau ŋku ku tɔɔ. ¹³ Na kiloonaa toosoɣo paa ıwəyaya

^a 27:21 wulim na tumim: ısɔ kɔtaya wontu nti pa naakayana ı luyɔ nyəntu tɔyɔ pa yaaki mpu.

ɲka ka tɔɔ. Kɔtaya ɲka ka sɔɔsɔɲ ma caaki tɔyɔle. ¹⁴ Paa latɔce wei i tɔɔ kɛ sɔlɔm liitilinaa tooso, na paa iwaav ɲku ku tɔɔ ke sɔlɔm liitilinaa naale, na paa iwɔyaya ɲka ka tɔɔ kɛ liitili kɔlɔm na titite. Kɔtasi nsi i ká la paa pɛnaya ɲkaya isɔtu kancaalaya kuyeeɲ taa tɔyɔle. ¹⁵ Uena i lá pɛɲtɔlɔyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaya. Na pɔ sɔɔsɔna paa kuyaku ɲku ku kɔtaya na pɔ sɔlɔm.

Tɛɛv acima nyɛntɔ

¹⁶ Ḿpɔyɔ Tacaa tasaa si: Paa pɛnaya kufalaya ɲka ka isɔtu kancaalaya nyɛɲ, kuyeeɲ naanɔwa na liyiti wule i ká tɔyɔ Tɛɛv acima na ma hɛte taa. ¹⁷ Uena isɔtu kɔlɔm inɔ i kuyeeɲ naanɔwa na kakpasɔ wule i tɔyɔ kɔkɔsum fei kakalasi acima ke kuyeeɲ naatosompɔyɔlaya. ¹⁸ Acima anɔ a kuyaku kancaalaya nyɛɲku wule, Isɔ seetu ke i ká koti. I kaa la tɛmlɛ natɛli. ¹⁹ I ká la kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔyɔ tɔla wena a tiili tá caamɔ tɔ. Isu latɔcɛnaa kufama naale, na iwaav na pɛnaya kɔlɔmɔyɔ iwɛɛsi ke naatosompɔyɔlaya. ²⁰ I ká tɛni paa kpɛnte nte tɔ tɔɔ kɛ kɔtaya mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ, paa latɔce kufalɔ wei i tɔɔ kɛ kiloonaa pɔyɔlayafei naanɔwa, na kiloonaa tooso kɛ paa iwaav ɲku ku tɔɔ. ²¹ Na i tɛni paa iwɔyaya ɲka ka tɔɔ kɛ kiloonaa tooso. ²² Uena i lá pɛɲtɔlɔyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaya. Na kɔtɔlɔ la-mɛyɛ pɔ kɔtaya. ²³ Kɔtasi nsi si tɛna si sɔɔsɔyɛna paa tanaɲ ɲku ku nyɛɲsi tɔɔ. ²⁴ Acima kuyeeɲ naatosompɔyɔlaya tɛcu kɛ maa nu paa kuyaku ɲku ku tɔyɔnaya na sɔlɔm na kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ ka sɔɔsɔɲ. ²⁵ Ma seetu tike ke i ká koti kuyaku naatosompɔyɔlaya nyɛɲku ɲku ku wule. I kaa la tɛmlɛ natɛli.

Kɔmtɔ acima nyɛntɔ

²⁶ Ḿpɔyɔ Moisi tɔma si: Pɔ takɔ kɔmtɔ acima wule, uena i kɔna Tacaa ke tɔyɔnaya kufalaya kɔtasi. I seetu tike ke i ká koti kuyaku ɲku ku wule. I kaa la tɛmlɛ natɛli. ²⁷ I ká la Tacaa ke kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna na i caaki ka sɔɔsɔɲ tɔyɔ latɔcɛnaa kufama naale, na iwaav na pɛnaya kɔlɔmɔyɔ iwɛɛsi naatosompɔyɔlaya. ²⁸⁻²⁹ Na i tɛni paa kɔtaya ɲka ka tɔɔ kɛ tɔyɔnaya kɔtaya, isu paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyɛɲku nyɛɲka. ³⁰ Uena i lá pɛɲtɔlɔyɔ ke kɔtaya, na pá la-mɛyɛ isayatu husɔyɔ kɔtaya. ³¹ Kɔtasi sɛne si tɛnaya i sɔɔsɔyɛ paa kuyaku ɲku ku nyɛɲka tɔɔ, na pɔ tɔyɔnaya, na pɔ sɔlɔm. Pɔ wɛɛ si tɔla nna a tiili tá caamɔ tɔyɔ i laki kɔtasi.

29

Kawilitasi kuyaku nyɛntɔ

¹ Ḿpɔyɔ Moisi tɔma si: Tacaa seetu tike ke i ká koti isɔtu naatosompɔyɔlaya nyɛɲ kuyaku kancaalaya nyɛɲku wule. I kaa la tɛmlɛ natɛli. Na pu la-mɛyɛ kawilitasi acima. ² Uena i lá Tacaa ke kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ, si sɔɔsɔɲ nyɛnsɔ ke tɔla wena a tiili tá caamɔ tɔ. Isu latɔce kufalɔ kɔlɔm, na iwaav kɔlɔmɔyɔ, na pɛnaya kɔlɔmɔyɔ iwɛɛsi ke naatosompɔyɔlaya. ³ I ká sɔɔsi paa kpɛnte nte tɔ tɔɔ kɛ kɔtaya mɔlɔm mpi pa nuɣutina nim tɔ. Paa latɔce kufalɔ wei i tɔɔ kɛ kiloonaa pɔyɔlayafei naanɔwa, na iwaav tɔɔ kɛ kiloonaa naatoso. ⁴ Na i tɛni paa iwɔyaya ɲka ka tɔɔ kɛ kiloonaa naatoso. ⁵ Na i lá Tacaa ke pɛɲtɔlɔyɔ ke isayatu husɔyɔ kɔtaya, na pá la-mɛyɛ pɔ kɔtaya. ⁶ I ká sɔɔsi kɔtasi sɛne si tɛnaya paa kuyaku ɲku ku kɔtasi nsi kɔkɔ lusa si tɛna tɔ. Na paa isɔtu wei i kuyaku kancaalaya nyɛɲku nyɛnsɔ na pɔ sɔlɔm na pɔ tɔyɔnaya nyɛnsɔ tɔɔ, isu Tacaa ka suw tɔ. Kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna na Tacaa caaki ka sɔɔsɔɲ tɔyɔle.

Isayatu husɔyɔ kuyaku sɔsɔɔv nyɛntɔ

⁷ Ḿpɔyɔ Moisi tasaa si: Isɔ seetu tike ke i ká koti isɔtu naatosompɔyɔlaya nyɛɲ kuyaku naanɔwa nyɛɲku wule, na nɔhɔkɔtu. Tɛmlɛ natɛli tɔ fei lapu. ⁸ Na i lá kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna na ká wena sɔɔsɔɲ tɔyɔ tɔla wena a tiili tá caamɔ tɔ. Isu latɔce kufalɔ na iwaav na pɛnaya kɔlɔmɔyɔ iwɛɛsi naatosompɔyɔlaya.

9-10 Na í tənı paa kətaya ŋka ka təw kə təwənaŋa nyəŋka. Isu paa isətu wei ı kuyaku kancaalaya nyəŋku nyəŋka. ¹¹ Ulena í lá pəŋtuluyu ke isayatu husuyu kətaya. Na í səsı leŋku ke isayatu husuyu kuyaku səsəŋku nyəŋka. Na pə kaası paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təwənaŋa na pə suləm.

Coka acima nyəntu

¹² Mpróyó Moisi tasaa sı: Isə seetu tike ke í ká koti isətu naatosompəwəlaya nyəŋ kuyaku naanəwa na kakpası nyəŋku wule. Təmle natəli tə fei lapu. Na í təwə Tacaa acima ke kuyeyə naatosompəwəlaya. ¹³ Ulena í lapı-ı təla wena pə ta caamı təwə kətaya ŋka kəkə lusa ka təna na ka we səsəŋ təwə kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Isu latəcenaa kufama naanəwa na tooso, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti. ¹⁴⁻¹⁵ Na í tənı paa kətaya ŋka ka təw kə təwənaŋa nyəŋka. ¹⁶ Ulena í lá pəŋtuluyu ke isayatu husuyu nyəŋka. Na pə səsəna paa kuyaku ŋku ku kəkə nyənsı na pə təwənaŋa na pə suləm.

¹⁷⁻³⁴ Pə krayau kuyaku naale nyəŋku na pə polo naatosompəwəlaya nyəŋku tə. I ká la paa kuyaku ŋku ku kətaya ke təla wena a tiili tá caamı təwə. Na pə səsəna pə təwənaŋa na pə suləm. Mpi í ká la kətasi ke kuyaku naale nyəŋku təwəle, latəcenaa naanəwa na naale, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmayə.

Kuyaku tooso nyəŋku wule ke latəcenaa naanəwa na kuləm, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti na pəŋtuluyu kuləmayə. Kuyaku liyiti nyəŋku wule ke latəcenaa naanəwa, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmayə. Kuyaku kakpası nyəŋku wule ke latəcenaa pəwəlayafeyi naanəwa, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmayə. Kuyaku naatoso nyəŋku wule ke latəcenaa pəlefeyi naanəwa, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmayə. Kuyaku naatosompəwəlaya nyəŋku ke latəcenaa naatosompəwəlaya, na iwaan naale, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naanəwa na liyiti, na pəŋtuluyu kuləmayə.

³⁵ Acima səsəna ke í ká koti na í təwə kuyaku pəlefeyi naanəwa nyəŋku wule. Təmle natəli tə fei lapu. ³⁶ I ká la Tacaa ke kətaya səsəŋ nyəŋka ke latəce, na iwaan, na pənaya kuləmayə iwəesi ke naatosompəwəlaya. Pə fei sı təla anı a tiili í caamı. ³⁷ Na í tənı paa tətə nte tə təw kə kətaya təwənaŋa, na pə suləm mpi pa lakəna tam tə. ³⁸ Na í la tətəw isayatu husuyu kətaya na í səsı pə tənaya paa kuyaku ŋku ku kəkə kətasi təw, na pə təwənaŋa na pə suləm.

³⁹ Kətasi nsi pə wəe sı í səsı kəkə na təwənaŋa na suləm na ciikuɣu na luɣu kuləmayə pə nyənsı təw kə Tacaa acima kuyaku wule təwəle.

30

¹ Mpróyó Moisi teləsa lseyeli nyəma ke tə təna nti Tacaa tu-ı tə.

Nəsı suw təw kəsəsutu

² Pə waalı kə ı tasa kpeka nyəwə nyəma ke teləsuɣu ke Tacaa kuyəwətutu lentənaa tətə sı: ³ Ye yulu su nəwə sı ı lakı Tacaa ke kətaya. Yaa ı kisiyi puluyuyu Isə təw. Pə fei sı í səki pə lapu. Pə wəe sı í la pə təna mpi pə luna ı nəwə tə. ⁴ Ye isu pəelə wə ı caa təyaya taa, na í su ı nəwə ke Isə isentaa sı, ı ká la pulu, ⁵ na cəce nu, na í tá kisina-ı. Pə wəe kə sı í təŋ teitei isu ı suw tə. ⁶ Ama ye ı kisina-ı kuyaku ŋkuyə kpakpaa, ıle ı yele pə təm. Tacaa kaa pəsı-ı. Mpi tə, ı caa kisina-ı.

⁷ Ye isu pəelə hulina nəwə suw na pəcə ı saa. ⁸ Ulena ı paalu nu-tı na í tá kisina-ı pə wəe sı ı la isu ı suw tə. ⁹ Ama ye ı kisina-ı kuyaku ŋkuyə kpakpaa, ıle ı yele pə təm. Tacaa kaa pəsı-ı. ¹⁰ Ye isu alu leelu, yaa wei na ı paalu pa yawa tə, ı su nəwə. Pə wəe sı í la-kəyē. ¹¹ Mpu tə, ye isu alu wei ı wena paalu tə ı su nəwə sı í ká la pulu,

¹² na ɪ paalɔ t́a kisina-ɪ. Isu ɪ lapa ɪsəna ɪ suwa tɔ. ¹³ Ye ɪ paalɔ kisina-ɪ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa, ɪle ɪ yele pə tɔm. Tacaɔ kaa pɔɔsi-ɪ. Mpi tɔ, apalɔ kisina-ɪ. ¹⁴ Mpu tɔ, ye isu alɔ caa ɪ su nɔyɔ si ɪ laki pulɔpu, ɪ paalɔ wɛna mpaav si ɪ tisina-ɪ, yaa ɪ kisina-ɪ. ¹⁵ Ama ye ɪ nuwa na ɪ t́a kisina-ɪ kuyaku ŋkuyɔ kpakpaa. ɪle ɪ huləna ɪ sum nté si ɪ tisaa. ¹⁶ Ama ye waali waali ké ɪ lanle ta hɛɛna ɪ alɔ si ɪ taa la ɪsu ɪ suwa tɔ. ɪle Tacaɔ kaa pɔɔsi alɔ, ɪ paalɔ nyuyɔ taa ké pu mɛli. ¹⁷ Kusəsutu nti Tacaɔ suwa alaa na pɛɛlaa pa nɔɔsi suw tɔm taa tɔyɔɛ.

31

Matiyaŋ nyəma yoonav ke pa ɪsayatɔ tɔɔ

¹ Ḿpúyú Tacaɔ tɔma Moisi si: ² Polo na ɪ hɔ Matiyaŋ nyəma ŋkraŋyɔ ke ɪsayatɔ nti pa lapa ɪsɛyɛli nyəma tɔ tɔ tɔɔ. Pə waali ké n ká kpe nyá nyəma cɔɔ. ³ Ḿpúyú Moisi tɔma samaɔ si: Mə taa lɛlaa ɪ suu pa yoou wontu na pá polo na pa yoonav Matiyaŋ nyəma, na pá lɛɛti-wɛ ɪsu Tacaɔ suw tɔ. ⁴ Mpu tɔ, ɪ ləsi paa kpekəle nte tɔ taa ké yoolaa iyaya (1000).

⁵ Ḿpúyú pa ləsa paa ɪsɛyɛli kpekəle nte tɔ taa ké yoolaa iyaya (1000). ɪlɛna pá kpeɛnti iyisi naanɔwa na naale (12000). ⁶ Na pá tilina pa tənaya yoou. ɪlɛna kətulɔ ɪlasaa pəyalɔ Pɛŋhasi kpɛɛna ɪsɔ wontu na tutuuŋ wei paa hulɔ na pá caali yoou tɔ. ⁷ Ḿpúyú pa tii Matiyaŋ nyəma tetu tɔɔ, ɪsu Tacaɔ ka heeluyɔ Moisi na ɪ teləsi-wɛ tɔ, na pá kpiisi apalaa tɔna. ⁸ Pa kuwa tətɔyɔ Matiyaŋ awulaa kakpasɪ: Ifi, na Lekem, na Suuu, na Huuu, na Lepa, na pə kpɛɛna Pɛyɔɔ pəyalɔ Palaam. ⁹ Na pá kpa saləka ke pa alaa, na pa piya, na pá kuu pa tɔla na pa kaləkəŋ na pa wɛnav tɔna. ¹⁰ Na pá sɔ pa acalɛɛ na pa cacakəŋ ke kəkɔ. ¹¹ Ḿpúyú pa tɛɛna wontu na yɔlaa na tɔla nna pa kuuwa tɔ. ¹² ɪlɛna pá pona pə tənaya pa tɛsikile ke Mowapu tetekəle taa, ke Yaatanɔ pəyɔ nɔyɔ, ke Yeliko ɪsɛntaa. Na pá h́lí Moisi na kətulɔ ɪlasaa na ɪsɛyɛli kpekəle tɔna.

¹³ Ḿpúyú Moisi na ɪlasaa, na ɪsɛyɛli nyuyɔ nyəma lɛlaa pa luwa tɛsikile na pá sulɔ-wɛ. ¹⁴ Tənayalɛ Moisi mu páná na yoolaa nyɔɔŋ nyəma. ɪsu iyisi iyaya (1000) nyɔɔŋ nyəma, na nunɔwa (100) nyɔɔŋ nyəma mpa pa luna yoou tɔ. ¹⁵ Na ɪ pɔɔsi-wɛ si: Pepe tɔɔ ké ɪ t́a ḱu alaa? ¹⁶ Pəyɛle ɪ nyəma teu si, Matiyaŋ alaa mpeye Palaam puɔusaa, na pá sɔsi ɪsɛyɛli nyəma ke ɪsayatɔ sɔsɔntu taa, na pá wakələna Tacaɔ ke Pɛyɔɔ tɔm taa. Mpu pə konna yulokɔsəku ke ɪsɔ yɔlaa tɔɔ. ¹⁷ Pə tɔɔ tɔ, ɪ ḱu apalɔpiya na alaa mpa pa tɛma saav tɔ. ¹⁸ Ye ɪ nəkaa, ɪle ɪ su mə tɔyɔ yomaa ke pɛɛlaa mpa pa ta nyənta apalaa tɔ. ¹⁹ Pə kaasa mə taa mpa pa kuwa yɔlaa, yaa pa tokina sətɔaa tɔ, paa caya tɛsikile waaləyɔ kuyɛɛŋ naatosompəyɔlaya ké. ɪlɛna pá la asilima keeluyɔ kətaya ke kuyaku tooso nyəŋku wule. Na pá kpɛɛna pa yomaa mpa pa su pa ti tɔ. ²⁰ Na pá la asilima keeluyɔ kətaya tətɔyɔ wontu kususuuu na tənəŋ nyəntu, na pəŋ huɛntu nyəntu, yaa nti pa saaka taasi tɔ.

²¹ Pə waali ké kətulɔ ɪlasaa tɔma apalaa mpa pa pola yoou tɔ si kusəsutu nti Tacaɔ teləsa Moisi tɔyɔɛ si: ²²⁻²³ Pə kpaɔav wontu nti tu nyaki kəkɔ tɔ, ɪsu wula na liyitee nyəyətɔ, na nyəyɔluyɔ kusɛɛmuyɔ, na nyəyɔluyɔ maɔamaya, na nyəyətɔ lenti. Na wontu nti tɔ yəkəyɔ, ɪsu somtu tɔ. ɪ ká nyaali-ti na kəkɔ ké na ɪ lii-təyɔ kətaya lum taa. Ye kəkɔ kunyayatu, ɪle ɪ lii tɔɛyɛ kətaya lum taa tike. ²⁴ Ye ɪ cɔta mə wontu ke kuyaku naatosompəyɔlaya wule, ɪle mə asilima keelaa keɛ. ɪ suw tɛsikile taa.

Yoou taa wontu kukukuutu taluyɔ

²⁵ Ḿpúyú Tacaɔ tɔma Moisi si: ²⁶ Nyana ɪlasaa, na ɪsɛyɛli nyɔɔŋ nyəma, ɪ kala pə tɔna mpi ɪ kpawa yoou taa tɔ. Pə kpaɔav yɔlaa na pə tɔla tɔ. ²⁷ ɪlɛna ɪ tala pə taa ké calɔ. Yoou potaa ke hɔyɔluyɔ, na lɛlaa ke lɛŋku. ²⁸ Na ɪ ləsi yoolaa nyəm tɔɔ ké mpi pə ké ma tətɔyɔɛ tɔyɔ yulɔ kulɔm ke yɔlaa nasələ na nunɔwa (500) tɔɔ, na

na waali tɔ, í kaa na tetu nti ma suwa si ma haaki Apələham na Isaaka na Yakəpu tɔ. Mpi tɔ, í tá nuna-m teu. ¹² Ye pə taɣa Kenasi lulɔɣu tu Yefune pəyalu Kaləpu, na Nun pəyalu Yosuwee pa tike paa suuna. Pə taɣa pulu, mpe inɪ pa nuna-m teu ké. ¹³ Pə tɔɔ ké Tacaa mu pááná na Iseyeli nyóma na pá tɔɣo pusi nule tɔcu ke wulaya tetu taa. Haləna mpa inɪ Isə taa kpana mpɔ tɔ, pá saali yem ké təna. ¹⁴ Ilena asayaa me, í caa si í təɣ mə caanaa ikpate na í kusɪ Tacaa pááná ke mə tɔɔ. ¹⁵ Ye Lupɛɣ na Katɪ nyóma me, í tá nuna Tacaa, ílé ɪ yeki ké na mə kuyeyɛɣ taɣali wulaya tetu taa. Ie í wakəla Iseyeli nyóma nté.

¹⁶ Mpuɣule apalaa mpe pa kpətəna Moisi na pá tɔ si: Aai yoo, tu ηmá tá kaləkəɣ ke tɔcaɣale, na tá teesi nyóma ke koloosi acalɛɛ. ¹⁷ Ilena tá yəlaa cəəsi təna. Tetu nyóma í taa pəsi-wɛ. Pə waali ilena tɔ co tá yoou wontu tɔcau na tɔ tɛ tá tɛtɔnaa ke nɔɣo na tɔ pona-wɛɣe tetu nti pa ha-wɛ tɔ tɔ taa. ¹⁸ Paa Iseyeli tu wei ɪ ká caɣa ɪ tetu tɔɔ ké na pécó tɔ məli tá tɛ. ¹⁹ Ye tɔ hika tetu na pɔɣo na cəne tɔɔ, pá taa tasa-tuyɔ tetu hav na pɔɣo na waali tɔɔ. ²⁰ Ntəna Moisi si: Ye ɪ təkə ɪsu ɪ yəɣətuyɔ tɔ, na í suu mə yoou wontu, na í tesɪ Yaatanɪ na í polo mə kolontunaa tɔɔ, na Tacaa tu-wɛɣe mə niɣ taa, ²¹⁻²² ɪlɛ tetu təna pəsi mə nyəntu. Waatu inɪ Tacaa yaa mə tɛtɔnaa taa kaa kpana-mɛ. Pəyɛle Isə ká yelina-mɛɣe mə tetu təne na pɔɣo na cəne tɔɔ. ²³ Ama ye í tá lá mpɔ, í ká pəntəna Tacaa, na pɔ məli mə nyəɣ taa. ²⁴ Pə wɛ teu, í ηmá mə nyóma ke teesi na mə tɔla tətəkəle. Ama í taa sɔɔ nti ma yəɣətəna na má su tɔɣo təkuyɔ ké. ²⁵ Mpuɣule Lupɛɣ na Katɪ pə nyóma cəwa Moisi si: Tu la ɪsu n suw tɔ. ²⁶ Tu yele tá alaa na tá piya na tá kaləkəɣ ke Kalaatɪ acalɛɛ taa, ²⁷ na tɔ kpaɣa tá wontu na tɔ polo Tacaa yoou, ɪsu n yəɣətuyɔ tɔ.

²⁸ Mpuɣú Moisi heela pa təm ke kətulɔ Ilasaa, na Nun pəyalu Yosuwee, na Iseyeli kpeka nyəɣ nyóma. ²⁹ Ilena í tɔ-wɛ si: Ye Katɪ na Lupɛɣ nyóma kpaɣa yoou wontu, na mə na-wɛ í tesɪ mə kolontunaa waali, ɪsu Tacaa yəɣətuyɔ tɔ, na í kəli-wɛ, ɪlɛ mu cɛle-wɛɣe Kalaatɪ tetu. ³⁰ Ama ye pa kisa mpɔ ɪlɛ Kanaaɣ tetu ke mə təna í ká tala.

³¹ Mpuɣú Katɪ na Lupɛɣ pə nyóma tasa yəɣətuyɔ si: Tu la nti Tacaa heela-tu tɔ. ³² Tu kpaɣa tá wontu na tɔ polo Tacaa yoou, na pá cɛle-tuyɔ tá tetu na Yaatanɪ na cəne tɔɔ.

³³ Mpuɣú Moisi cɛla Katɪ na Lupɛɣ pa kpeka na Yosɛɛfu pəyalu Manasee nyəntɛ hɔɣɔɣu ke Amolii wulau Sihon, na Pasaɣ nyəɣ Oki pa tetu na pa acalɛɛ.

³⁴ Mpuɣú Katɪ nyóma ηmawa koloosi ke Tipəɣ na Ataləti na Alowɛɛ ³⁵ na Atələti-Sofaɣ na Yasɛɛ na Yokpaha ³⁶ na Pɛti-Nimla na Pɛti-Halaɣ pə acalɛɛ. Na pá ηmá tətɔɣo pa tɔla tətəkəle.

³⁷ Ilena Lupɛɣ nyóma ηma Həsəpəɣ na ɪlale na Kiliyatayim ³⁸ na Nepo na Paali-Meyəɣ na Sipəma na pá ha-yɛɣe həla.

³⁹ Mpuɣú Manasee pəyalu Makii nyóma ná yooa Kalaatɪ nyóma, na pá tɔɣonɪ Amolii nyóma na pá caɣa. ⁴⁰ Pə tɔɔ ké Moisi ná yelina-wɛɣe-ti. ⁴¹ Ilena Manasee pəyalu Yayii nyóma náá lɛɛki Amolii nyóma acalɛɛ lenna, na pá ha-yɛ si Yayii acalɛɛ. ⁴² Pə waali ké Nopa ná lɛɛka Kena ɪcate na pəcəɔ nyəna, na í ha-yɛɣe ɪ həte si Nopa.

33

Isəna Iseyeli nyóma təma pa Icipiti luv waali tɔ

¹ Waatu wei Moisi na Aləɣ pa ləsa Iseyeli nyóma ke caasi caasi tɔ, isəna pa təma tɔɣəɔ: ² Tacaa ka heela Moisi ké si ηmaa timpi timpi í səɣaa tɔ, halɪ lona anɪ a həla ntɔ.

³ Pənaɣa ɪsətu kancaalaya nyəɣ kuyaku naanɔwa na kakpasɪ wule, ke Iseyeli nyóma kula Tɛɛv acima tɛv kofemuyɔ ke Lamsesɪ na pá tɛki Icipiti nyóma ɪsentaa təkəa si, pə cɛpa-wɛ. ⁴ Na pɛle pá təɣa pa kancaalaya piya mpa Tacaa

kowa təγə pim. I lapa mpygy si pa nyi si i kəla pa tuŋ ke toŋ. ⁵ Pa kula Lamsesi, ɔlena pə siki Sukəti. ⁶ Pa kula Sukəti, ɔlena pə siki Itam ke wɔlaya tetu nəγə tə. ⁷ Pa kula Itam, ɔlena pə polo Pi-Hahiloti ke Paali-Sefɔŋ ɔsentaa, na pə siki Mikitəli pətɛɛ. ⁸ Pa kula Mikitəli, ɔlena pə tɛsi tenku na pə sɔw wɔlaya tetu na pə tɔ kuyɛɛŋ toosoγo Itam wɔlaya tetu taa, na pə tala Mala. ⁹ Mala ke pa kulaa, na pə polo Iliim, timpi hila naanɔwa na naale, na paan nutoso na naanɔwa ka wɛɛ tɔ na pə siki. ¹⁰ Pa kula Iliim, ɔlena pə siki tenku kusɛɛm nəγə. ¹¹ Pa kula tenku nəγə, ɔlena pə siki Siŋ wɔlaya tetu taa. ¹² Pa kula wɔlaya tetu taa, ɔlena pə siki Təfəka. ¹³ Pa kula Təfəka, ɔlena pa siki Alusi. ¹⁴ Pa kula Alusi, ɔlena pə siki Lefitim timpi pa laŋa lɔm konyɔnyɔm tɔ.

¹⁵ Pa kula Lefitim, ɔlena pə siki Holɛɔw wɔlaya tetu taa. ¹⁶ Pa kula Holɛɔw, ɔlena pə siki Kipəloti-Taafa. ¹⁷ Pa kula Kipəloti-Taafa, ɔlena pə siki Haseləti. ¹⁸ Pa kula Haseləti, ɔlena pə siki Litima. ¹⁹ Pa kula Litima, ɔlena pə siki Liməŋ-Pɛlesi. ²⁰ Pa kula Liməŋ-Pɛlesi, ɔlena pə siki Lipina. ²¹ Pa kula Lipina, ɔlena pə siki Lisa. ²² Pa kula Lisa, ɔlena pə siki Kehalata. ²³ Pa kula Kehalata, ɔlena pə siki Sefɛɛ pɔγu. ²⁴ Pa kula Sefɛɛ pɔγu, ɔlena pə siki Halata. ²⁵ Pa kula Halata, ɔlena pə siki Makelo. ²⁶ Pa kula Makelo, ɔlena pə siki Tahati. ²⁷ Pa kula Tahati, ɔlena pə siki Tela. ²⁸ Pa kula Tela, ɔlena pə siki Mitika. ²⁹ Pa kula Mitika, ɔlena pə siki Hasemona. ³⁰ Pa kula Hasemona, ɔlena pə siki Moseloti. ³¹ Pa kula Moseloti, ɔlena pə siki Pene-Yakan. ³² Pa kula Pene-Yakan, ɔlena pə siki Hoo-Kitəkati. ³³ Pa kula Hoo-Kitəkati, ɔlena pə siki Yotəpata. ³⁴ Pa kula Yotəpata, ɔlena pə siki Apəlona. ³⁵ Pa kula Apəlona, ɔlena pə siki Isiyəŋ-Kɛɛɛ. ³⁶ Pa kula Isiyəŋ-Kɛɛɛ, ɔlena pə siki Katɛɛsi ke Siŋ wɔlaya tetu taa. ³⁷ Pa kula Katɛɛsi, ɔlena pə siki Hoo pɔγu, ke Itəm tetu toŋa tə.

³⁸⁻³⁹ Mpygy Tacaa yelaa na katulɔ Aləŋ kpa Hoo pɔγu taa. ɔlena i si tənaya ɔsətu kakpasɔ nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, ke i pənaya nunɔwa na hiu na tooso (123) nyəŋka taa. Pa Icipiti taa luw pənaya nule nyəŋka nté. ⁴⁰ Waatu inəyi Kanaan wulaw wei pa yaa si, Ala na i ka wɛ ilim təlule mpətəŋ tə tɔ, i nuwa ɔsɛyeli nyəma tate.

⁴¹ ɔsɛyeli nyəma kula Hoo pɔγu ɔlena pə siki Saləmona. ⁴² Pa kula Saləmona, ɔlena pə siki Punəŋ. ⁴³ Pa kula Punəŋ, ɔlena pə siki Opoti. ⁴⁴ Pa kula Opoti, ɔlena pə siki Ye-Apalim ke Mowapɔ toŋa tə. ⁴⁵ Pa kula Ye-Apalim, ɔlena pə siki Tipəŋ-Kati. ⁴⁶ Pa kula Tipəŋ-Kati, ɔlena pə siki Aləmonə-Tipəlatayim ɔsentaa. ⁴⁷ Pa kula Aləmonə-Tipəlatayim, ɔlena pə siki Apalim pulasɔ taa ké Nepo pɔγu ɔsentaa. ⁴⁸ Pa kula Apalim pulasɔ, ɔlena pə siki Mowapɔ tətɛka taa ké Yaatanɔ kin ke Yeliko ɔsentaa. ⁴⁹ Tənaya pa sika pa coka ke Pɛti-Yesiməti na Apɛɛli-Sitim pə hekɔ taa.

Nti Tacaa suwa Kanaan tetu talɔv tə tɔ

⁵⁰ Mpygy Tacaa tɔwa Moisi ke Mowapɔ tətɛka taa ké Yaatanɔ pəγə nəγə ke Yeliko ɔsentaa si: ⁵¹ Tɛləsi ɔsɛyeli nyəma si ye i tɛsa Yaatanɔ na i sɔw Kanaan nyəma tetu taa. ⁵² Pə wɛɛ si i təγəni tetu nyəma tənə na i yəki pɛɛ yaa nyəγətu lɛsəŋ wei i laaki tɔ, na pə təkətɛnaa. ⁵³ Na i lɛɛki pa tetu nti na i caya. Mpi tɔ, ma ha-mɛyɛ təyi. ⁵⁴ Tɛtɛ ké i ká tɔ na i taləna tetu ntəyi mə kpeka na mə lɔlɔŋ, na i kɛsəna mə paɔale. ⁵⁵ Pə wɛɛ si i təγəni tetu nyəma tənaya. Təfə kukaasaa mələyi mə kolontunaa ké na pə naasəyi-mɛ, ɔsu sɔwa ke ɔsɛpɛɛ taa, na nyəmə təpila ke mə kəŋkəməŋ taa. ⁵⁶ ɔlɛ mɛyɛ maa lana, ɔsu maa suw si maa la-mɛ tɔ.

34

ɔsɛyeli nyəma tetu toosi

¹ Mpygy Tacaa tɔma Moisi si: ² Tɛləsi ɔsɛyeli nyəma si, waatu wei i ká sɔw Kanaan tetu nti ma haaki-mɛ tɔ tɔ taa tɔ, tɔ toosi nté ³ Siŋ wɔlaya tetu na Itəm nyəntu na pətɛɛ tə. Na ká kpaɔa tenku kusəɔw, ⁴ na ká mələna pəɛsɔ pulasɔ

tontonle pətɛɛ tɔɔ. Uena ká polo Siŋ, na ká tiina Kateesi-Paaneya pətɛɛ tɔɔ. Na ká mɛli Hasaa-Ataa na Asəmɔŋ. ⁵ Na ká kee na ká yoosina Icipiti lɔɔ, na ká lu Metitelanee tenku. ⁶ Ilim tətule tɔɔ toŋa nté Metitelanee tenku inɛ. ⁷ Ilim təlule mpətəŋ tɔɔ nyəŋka nté tenku kulɔm inɛ, na Hoo pɔyɔ pə hɛku taa. ⁸ Uena ká lu Lepo-Hamati na Seta, ⁹ na ká polo Sifəlɔŋ, na ká lu Hasaa-Inaŋ.

¹⁰ Ilim təlule tɔɔ nyəŋka nté pə kpaɣan Hasaa-Inaŋ na Sefam tɛtu hɔɣɔlɔyɔ tɔɔ. ¹¹ Uena ká mələna Lipəla ke Ayiŋ ilim təlule tɔɔ, na ká tɛɛ pooluŋ na ká polo ka yoosina Kenasaletɛ kutɛŋ, ¹² na ká polo ka lu Yaatanɛ lɔɔŋ, na tenku kusəpɔ. Mə tɛtu tənasi nté.

¹³ M̀p̀ɔ́ỳ Moisi tɛləsa tə tənaya Iseyeli nyəma na í tasa-wɛɣɛ heeluɣu si: Tɛtɔnaa mpa Tacaɔ tɔma si í tó tɛtɛ na í tala Iseyeli kpeka pɔɣɔlayafɛi naanɔwa na hɔɣɔlɔyɔ tɔɣɔlɛ. ¹⁴⁻¹⁵ Mpi tɔ, Lupɛŋ na Katɛ pa lɔlɔyɔ nyəma na Manasee kpekəle hɔɣɔlɔyɔ lɛŋku ná tɛma pɛlɛ pa nyəntɔ hikuyɔ ke Yeliko isɛntaa ke Yaatanɛ waali na ilim təlule tɔɔ.

Tɛtu tallaa nyəŋ nyəma həla

¹⁶ M̀p̀ɔ́ỳ Tacaɔ tɔma Moisi si: ¹⁷ Kətulɔ Ulasaa na Nuŋ pəyalɔ Yosuwɛɛ paa paasəna tɛtu talɔyɔ. ¹⁸ Pá kpa paa kpekəle nte tə taa ké nyɔyɔ tu wei ɪ ká paasəna-wɛ tɔ. ¹⁹ Mpa mpa paa kpa mpɔ tɔ pa həla ntɔ: Yuta kpekəle taa nyəŋ nté Yefune pəyalɔ Kalɛpɔ. ²⁰ Simiyəŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Amihuti pəyalɔ Semuwɛli. ²¹ Pɛncamɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Kisilon pəyalɔ Ilitati. ²² Taŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Yokili pəyalɔ Puki. ²³ Yosɛɛfɔ pəyalɔ Manasee nyəntɛ taa nyəŋ nté Ifoti pəyalɔ Hanəyeli. ²⁴ Yosɛɛfɔ pəyalɔ naale nyəŋ Ifəlayim nyəntɛ taa nyəŋ nté Sifitaŋ pəyalɔ Kemuwɛli. ²⁵ Sapuləŋ nyəntɛ taa nyəŋ nté Paanakɛ pəyalɔ Ilisafan. ²⁶ Isakaa kpekəle taa nyəŋ nté Asaŋ pəyalɔ Palətəyeli. ²⁷ Asɛɛ nyəntɛ taa nyəŋ nté Selomiti pəyalɔ Ahihuti. ²⁸ Nɛfətali nyəntɛ taa nyəŋ nté Amihuti pəyalɔ Petayeli.

²⁹ Mpa Tacaɔ ləsaa si pá tala Kanaaŋ tɛtu ke Iseyeli kpeka nyəma tɔɣɔlɛ.

35

Lɛfi nyəma acalɛɛ

¹ M̀p̀ɔ́ỳ Tacaɔ yɔɣɔta Moisi ke Mowapɔ tɛtɛkəle taa, ke Yaatanɛ pɔɣɔ nɔɣɔ ke Yeliko isɛntaa si: ²⁻³ Tu Iseyeli nyəma si pá cɛla Lɛfi nyəma ke acalɛɛ nna pa ləsa pa tɛtɔnaa taa tɔ, na pə nənəkila. Na pá caya acalɛɛ taa na pá tiikiyi pa tɔla ke haləmnaa taa. ⁴⁻⁵ Isəna í ká mayasi nənəkila anɛ a waŋ tɔɣɔlɔ: Pə sunav ɪcate koloosi na pə pukina ilim təlule tɔɔ tɔɣɔ mɛɛtəlɔnaa nasəle na nunɔwa (500), na ilim tətule tɔɔ ké mpɔ. Pə mpətəŋ na pə ntɔɣəŋ tɔɔ tətɔɣɔ mpɔ. Uena í mayasi paa hɔɣɔlɔyɔ ŋku ku tɔɔ ké mɛɛtəlɔnaa iyaya (1000) iyaya (1000) ke tɔm liyiti na pə cɔɔ ɪcate na pə tɔ. ⁶ Na pá cɛla Lɛfi nyəma ke acalɛɛ naatoso. A taa ké ye pə yúkəna yulɔ na í ku ɪ tɔɣəntələ ɪ ká tu kpɔlɔyɔ. Na pə sɔɔsi acalɛɛ nule na naale tɔtɔ. ⁷ Pə kpɛnta acalɛɛ pələfɛi naanɔwa na pə nənəkila. ⁸ Paa kpekəle nte tu ha Lɛfi nyəma ké na pə keesəna tə tɛtu tɔɔ.

Yulɔkɔlɔa kpɔlɔyɔ tətule acalɛɛ

⁹ M̀p̀ɔ́ỳ Tacaɔ tɔma Moisi si: ¹⁰ Tɛləsi Iseyeli nyəma si, ye í tɛsa Yaatanɛ na í sɔv Kanaaŋ tɛtu taa, ¹¹ ɪlɛ í ləsi acalɛɛ wɛna í ká la yulɔkɔlɔa mpa pə yúkənaa tɔ pa kpɔlɔyɔ tətule tɔ. ¹² Na pɛlɛ pa yəlaa ɪ taa lɛɛti-wɛ na pá tá huɔta pa tɔm. ¹³ Acalɛɛ naatoso ke í ká ləsi. ¹⁴ Tooso na Yaatanɛ ilim təlule tɔɔ, na tooso ke Kanaaŋ tɛtu taa. ¹⁵ Ye Iseyeli tu yaa cayalɔ ke pə yúkənaa na í kó yulɔ, ɪlɛ pɔntɔ se na í polo a taa natəli tə taa, na í tó kpɔlɔyɔ.

¹⁶⁻¹⁸ Ye nɔɣɔlɔ mapɔ ɪ tɔɣəntələ ke nyəɣɔlɔyɔ yaa kpátɔyɔ, yaa ɪ yaya-ɪ pələ na í si. ɪ ké yulɔkɔlɔ ké, pə wɛɛ si pá ku-ɪ. ¹⁹ Sətu yulɔ siyisiyi ká pɛɛkəna kulɔ na í

leeṭi-i. ²⁰⁻²¹ Ye kulo ka təkəna-i na natəli ke i taa, yaa pa wena təma na kolunə, ɪlena í mapɪ-i ŋkumle, yaa í tusi-i, yaa í yaɣa-i pulu na í sí. I ké yulokulu ké, pə wee si leeṭəlu í hika-i í ku-i.

²²⁻²³ Ntanyi pə yūkəɣəna yulu na í tusi lelu, yaa pəle, yaa pulu fiti i nin taa na pə yaɣa-i. Pə́cɔ́ pa taa yoo, yaa i təkə-i na i taa. ²⁴ Ile huɔlaa ka təŋ pə kusəsutu ké, na pá huɔ pa təm nti. ²⁵ Na pá kenti kulo təɔ na pá məŋna-i i kpələyɔ tətule, na í saali təna.

Haləna kətulu səsə wei i laki təmle ke waatu unu tə i səm. ²⁶ Ama ye i luwa ɪcate nte tə taa na í tɛsi tə toŋa ²⁷ na leeṭulu hiki-i, í nəkəa i kuɣu-i ké na i təm ta si. ²⁸ Pə nyoyu nte si kulu i caya kpələyɔ tətule təna, haləna kətulu səsə səm. Pəle pə waali ké i pəsəyi na í lu na í məli i tɛ.

²⁹ Paa leye í wee, yaasi inəyi məna mə piya piya í ká təkɪ.

³⁰ I kaa mu yulu kulom aseeta na í kɔna yulokulu təm. Pə wee si pá tala naale.

³¹ Pə fei si í mu kɔhav na í yeke yulokulu ke kuɣu. Pə wee si í ku-i ké. ³² Pə fei tətə si í mu kɔhav na í tú yulokulu ke kpələyɔ tətule na kətulu səsə sí, ɪlena í mələna-i i tɛ.

³³ Yulokule pilisiyi tetu ké. Ile pə fei si í pilisi tetu nti tə taa í wee tə. Ye yulu kuwa i tɔɣəntəle, pə wee si pá kú inəyi na pə́cɔ́ pə kpiisi pə asilima. ³⁴ Pə fei si í pilisi mə tetu. Mpi tə, Tacaa má, ma we mə heku ké.

36

Pɛɛlaa mpa pa təkɪ pa nyəma kpancoou tə pa təm

¹ M̀pógú Yosɛɛfu pəyalu Manasee, na Manasee pəyalu Makii, na Makii pəyalu Kalaati luluyɔ nyəŋ nyəma pola Moisi na Iseyeli kpeka nyəŋ nyəma kin ² na pá tə si: Waatu wei Tacaa tɔwa Moisi si í tə tɛtɛ na í tala Iseyeli nyəma ke tetu tə, i suwa tətə si, í cɛla tá tɛtɛ Selofati tetu ke i pɛɛlaa. ³ Ama ye pa saawa kpekəle lente taa, pa tetu pasəyi tá kpekəle nyəntu tə ké na pə səsə lenti tə. ⁴ Na pə kəma na pə tala cɛpu pənaya, pa nyəntu lu təkpataa ké tá kpekəle tə na pə səsə pa nyəntɛ kɔfate tə.

⁵ M̀puyɔle Tacaa heela Moisi si: Teləsi Iseyeli nyəma si Yosɛɛfu luluyɔ nyəma wena tampana. ⁶ Ye pa səsə wei pa saa-i. Ama pu wee pa kpekəle taa tú ké. ⁷⁻⁹ Ile paa kpekəle nte tə tetu ká caya tə tɛcayale, tə kaa səsə lente nyəntu tə. Mpu tətəyɔ ye kpekəle natəli tə alu nəɣəlu i wena tetu pə wee si í saa i caa kpekəle luluyɔ tu ké.

¹⁰⁻¹¹ M̀pógú Selofati pɛɛlaa Mala na Tiisa na Hokəla na Milika na Nowa pa saawa pa caa taalvnaa pəyalaa ke pa kpekəle taa, ɪsu Tacaa ka keesuyɔ Moisi tə. ¹² Yosɛɛfu pəyalu Manasee luluyɔ nyəma nte. ɪlena pa tetvnaa nti pa hikaa tə tɛ saali pa caa kpekəle taa.

¹³ Kiiŋ na kusəsutu nti Tacaa teləsa Iseyeli nyəma, na Moisi nəɣə ke Mowapu tɛtəkəle taa, ké Yaatanu nəɣə ke Yeliko ɪsentaa təyɔle.

KUSƏSUTU LELUYU TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanε ka taa kε Moisi lεla kusəsutunaa mpa Isə ka tɔwa Iseyeli nyəma ke Luw takəlaya taa tɔ. Ka taa tɔtɔ we təmnaa mpa Moisi heela Iseyeli nyəma tɔ. I tɔɔsa-we sɪ Isə sɔɔla-weye sɔsəm. Haləna í na-we pá pɛli nɔɔɔ ke wɔlaya tetu taa, na í kenti pa tɔɔ. I hula-we tɔtɔ sɪ Isə tike nté Isə, nɔɔɔɔ ɪ fei tɔtɔ, í ká sɔɔli-ɪ kε na luyu kulɔmɔyɔ, na mə ləsaya sɔv-ɪ təmammam, na mə toma təna (6:4-5).

Isəna pa faya Kusəsutu Leluyu takəlaya tɔ:

Moisi faaci kancaalaya nyəh, titite 1:1-4:43

Moisi faaci naale nyəh, titite 4:44-28:68

Moisi faaci tooso nyəh, titite 28:69-30:20

Yosuwee lɛtɔyɔ ke Moisi lonte, titite 31

Moisi kawəyaya, titite 32

Moisi koola Iseyeli nyəma tənaya kɔpantɔ, titite 33

Moisi səm təm, titite 34

MOISI KUYƆƆTUTU KANCAALAYA NYƏNTU

¹ Təmnaa mpa mpa Moisi heela Iseyeli yəlaa tənaya wɔlaya tetu taa, na pəcɔ pá tesəɣi Yaatanɪ pəɔɔ ke Sufi isentaa, na Palan na Tofeli na Lapan na Hasaloti na Ti-Sahari pa hεku taa tɔɔɔɔ. ² Pa luw Holɛpɔ^a na pá kɔɔaya Itəm puyɔ mpaav tɔ, kuyɛɛh naanɔwa na kulɔmɔyɔ ke pa lapa, haləna Kateesi-Paaneya. ³ Pa Icipiti luw pənaya nule nyəhka, isətu naanɔwa na kulɔm nyəh kuyaku kancaalaya nyəhku taa kε Moisi heela Iseyeli nyəma ke nti Tacaa ka tɔ-ɪ sɪ í teləsi-we tɔ. ⁴ Waatu wei ɪ yooɔwa na í kəli Amolii nyəma wulav Sihon wei ɪ ka we Hesəpəh ɪcatε taa tɔ, na Pasaɪ nyəh Oki wei ɪ təkaya kawulaya ke Asetaloti na Itəlei pa acalεε tɔ tɔ.

⁵ Saa wei pa we Mowapu tetu taa, na pá ta tesəta Yaatanɪ pəɔɔ tɔɔɔ Moisi caala kusəsutu tənε tɔ təm ke sɛyɛsɔyɔ sɪ:

Isə ha Iseyeli nyəma ke nɔɔɔ sɪ pá tεε

⁶ Waatu wei tu we Holɛpɔ puyɔ kin təna tɔɔɔ Tacaa yəɔɔta sɪ, tɔ taanə təna tɔcam. ⁷ Pə tɔ tɔ, tɔ kɔɔsɪ na tɔ polo pulasɪ hɔɔɔɔlɔh taa timpi Amolii nyəma weε tɔ. Na pə cɔɔ Kanaah nyəma tetunaa taa kε pə kɔɔɔɔ Yaatanɪ kacəka, na pulasɪ hɔɔɔɔyɔ, na tetekəle, na Nekɛfi, na tenku Metitelanee ɪmalav ke Kanaah nyəma tetu taa tɔ. Na Lipan, haləna pəɔɔ sɔsaya Ifəlati. ⁸ I nawaa, mə niɪh taa kε ma tɔ tetu təna. Mpu tɔ, í polo na í mɔ-ti. Tacaa ka yəɔɔtəna tuunav kε sɪ ɪ ká ha-təɣi mə caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpɔ, na pɛle pa lɔlɔyɔ nyəma tənaya pa waali.

Moisi kɔɔv ke hvlaa

⁹ Mɔpɔɔ Moisi təma sɪ: Maa heela-mεye Holɛpɔ puyɔ kin sɪ maa pəsəɣi na má paasəna-mεye ma tike. ¹⁰ Mpi tɔ, Tacaa mə Isə lapaya na í huki, na saɪa taa í we paɔalε isu isətulɔnasɪ. ¹¹ Mə caanaa Isə Tacaa í yeke na í sɔsɪ hukuyɔ ke təm iyaya (1000). Na í kooli-mεye kɔpantɔ isu ɪ ka suw nɔɔɔ tɔ. ¹² Isənaya maa pəsɪ ma tike na má səɣəli mə səɣəla na mə wahalanaa na mə yooɪh? ¹³ ɪ ləsi mə kɔɔka taa kε ləmaya sɛε nyəma na mpa pa nyəma yaasi na pa hətε yaawa tɔ, na má kɔɔa-weye mə nyuyɔ nyəma. ¹⁴ Halí í cə-m sɪ ma kɔmaya sətɔ nti tɔ we teu. ¹⁵ Mɔpɔɔ ma kɔɔa mɔɔ ɪni pa taa ləmaya sɛε nyəma mpa pa həla yaawa tɔɔɔ yəlaa iyaya (1000) nyuyɔ nyəma, na nuunɔwa (100) nyuyɔ nyəma, na nule na naanɔwa nyuyɔ nyəma, na

^a 1:2 Holɛpɔ: Holɛpɔ na Sinayi hətε kulɔmtəle ke.

naanowa nyuy nyóma. Na má kpa mpa pə kaasaa tə pa taa ké paa kpekəle nte tə akewenaa. ¹⁶ Uena má tú mə təm huulaa si ye təm mayana mə tətunaa ke pa taa pa tike, yaa mə na cayalaa, í welisi tə taa ké teu na í təŋ isəna tampana səŋaa tə, na í huu-ti. ¹⁷ I taa fayasi yəlaa ke mə huulenaa taa. Paa tonju paa konyəntu, pə wee si í nuna-weye. I taa see yəlaa. Mpi tə, Isə həte taa ké í huukəna. Nti tə we-meye katə ilé í kəna-ti na má nu. ¹⁸ Waatu inəgi ma tu-meye nti nti í ká la tə.

Fenlaa tiluyu ké Kanaaŋ tetu taa

¹⁹ Pə waali ké tə kula Holəpu puɣu isu Tacaa ká heeluyu-tu tə, na tə fayə wɔlaya tetu anaam asola nyəntu nti, isu í nyəm tə. Amolii nyóma puɣu mpaav ke tə krayaa na tə tala Katəesi-Paaneya.

²⁰ Halí ma heela-me si í tapə Amolii nyóma puɣu ŋku tá Isə Tacaa ha-tu təyole. ²¹ Isə tuwa tetu tənaya mə niŋ taa ké. I kuli na í mu-ti na tə pəsi mə nyəntu, isu mə caanaa Isə Tacaa ka heeluyu-me tə. I taa nyá. Pəyele mə laŋa í taa ŋmaa paa pəcə.

²² Tənaya mə təna í kəma ma kin na í təŋ si: Tə tili apalaa ke tá nəyə tə, na pá feŋ tetu nti na pá húlí-tuyv mpaav ŋku tu kraya tə. Na acaləe nna nna tu tala tə. ²³ Ḿpúyú ma sama mə ləmayasəe aní. Uena má ləsi mə kpeka taa ké yulu yulu ké yəlaa naanowa na naale. ²⁴ Mpe iní pa tənəna na pá fayana puɣu taa. Haləna Isəkəli tətəkəle na pá feŋ-ti. ²⁵ Ḿpúyú pa koola tetu nti tə taa kululəm na pá kpeŋna. Na pá keesi-tu si tetu kupantu ke tá Isə Tacaa haaki-tu. ²⁶ Paa na mpv tə, í lapa laŋkpusəŋ na í kisi tə taa ké pote isu mə Isə Tacaa ka heeluyu-me tə. ²⁷ Haləna í suv kəntuyv ke mə coka taa si: Tacaa u caaki-tu təyə í ləsa-tuyv Icipiti na í kəna-tuyv Amolii nyóma tetu taa si pələ pá wakəli-tu. ²⁸ Uena í tasəyi si tə polo le? Mə tətunaa ná yəla mə apalutu si: Tetu nti tə yəlaa tayalaa ké. Pəyele pa kəla-tu, na pa acaləe ké səsəna na a koloosi kaləsəna isətənyv. Halí tə tu ná a taa ké Anakí tooko ləlvuy nyóma.

²⁹ Ma heeliyi-me si í taa seliyina-we. Pa təm í taa kpa-meye səyəntu. ³⁰ Tacaa mə Isə wei í we mə nəyə tə, í mayamaya í ká yoonə mə nəyə. Isu í təm lapv na í nana mə isə ke Icipiti ³¹ na wɔlaya tetu taa tə. Tənaya í paasəna-me isu yulu nukuyv í pu təyə mə mpaav təna taa. Haləna mə tatə ke cənə. ³² Paa na mpv tə, í tá tú naani ké Tacaa mə Isə. ³³ Pəyele iní í ka təŋayana mə nəyə tə. Na í pəkəyi-meye təsulənəa ke mə təntə waatu. Na í huləyi-meye kəkə ke ahoə, na í naaki mpaav. Ilim iləna í wee ŋmuntuyv taa na mí təŋəyi.

³⁴ Tacaa ní mə kəntuyv, iləna pááná kpa-í na í yəyətí na í tuu si: ³⁵ Yəlaa mə í kəla isayatu. Pə tə ké pa ləlvuy looŋa kanə, ka taa nəyəlv kaa suv tetu kupantu nti ma tuuwa si maa ha mə caanaa tə. ³⁶ Ye pə taya Yefune pəyalv Kaləpu paasi. I na í ləlvuy nyóma ke máá ha tetu nti í feŋa mpv təyə timpí í nuna-m teu tə.

³⁷ Tacaa muna Moisi maya pááná ke mə tə, haləna í tə si ma kaa feli nəəhəle ke tetu nti tə taa. ³⁸ Ama Nuŋ pəyalv Yosuwee wei í ké ma təmle tu tə í tike í ká pona. Maa səsə-í apalutu. Mpi tə iní í ká yelina na tetu nti tə pəsi Isəyeli nyóma nyəntu. ³⁹ Mə piya mpa pa isə ta nyaaləta isəntə, na í təŋ si kolontunaa ká pááná tə, mpe páá svuna tə taa. Mpi tə, mpeye máá ha-ti, na tə pəsi pa nyəntu. ⁴⁰ Ama mí keesi isə na í fayana wɔlaya tetu taa, na í polo tenku kuvəem.

⁴¹ Tənaya í cəwa si: Hai, tá təm sərəna Tacaa. Pənente tu kpa pa tə na tə yoonə-we isu tá Isə yəyətuyv tə. Mpuylə paa mə taa wei í kraya í yooə wontu na í ləli na í mayasi mə taa si í ká kpa pulaya təlev. ⁴² Kəna Tacaa si má heeli-me si: I taa kpa mə kolontunaa tə si í yookina-we. Mpi tə, ma fəi mə həkə. I taa yele na pələ pá kv-me. ⁴³ Maa təma-meye-təyi heeluyu. Ama í tá ké ŋkpaŋuyv, na í kisi Tacaa təm na í kpa puɣu nyuyv taa təkəa. ⁴⁴ Kəna Amolii nyóma mpa iní paa we puɣu taa təna tə pá lu mə tə, na pá tú mə waali isu tuŋ. Na pá kv-meye pə krayav Itəm

tō, haləna Hooma. ⁴⁵ I kəma na í mēli na í wiina Tacaa ilena, ílé i kisi nuw. ⁴⁶ Mpu pə yelina na í caya Katəesi-Paaneya na pə taanji səsəm.

2

¹ Mpróyú tə mēlaa na tə kpaɣa tenku kuseem mpaav ŋku ku pukina wulaya tetu taa tō, isu Tacaa ka yəɣətuyu tō. Na tə cəw Itəm puɣu taa na pə taanji.

Iseyeli nyóma təntə ke ilim təlule təw tetvnaa taa

² Kelenə kuyaku nakuli Tacaa tə-m si: ³ Ama í tu cəwəa puɣu kune təcam. Pə təw tō, í ha mə ise na ilim ntəɣəŋ təw. ⁴ I heeli yəlaa si í təŋna mə kəɣəpiya Isav nyóma mpa pa wə Itəm^a tə pa tetu tonja təw. Pəle pa tēe ká sɔvna-me yáá. Ama í la-wə na laakali, ⁵ í taa kpa pa təw. Ma kaa ha-meyə tetu ntəɣi paa həɣəliim si í felɪ nəwəhəle maɣamaya. Mpi tō, ma təma Itəm puɣu ŋkuyu Isav ke hav si kú pəsi i pulv. ⁶ Pə wəe si í yana mə liyitee ke təɣənaya na lum mpi í ká təɣə na í nyəw tō. ⁷ Mpi tō, Tacaa mə Isə koola-meyə kupantu ke mə niŋ təma təna taa ké. Pəyele i nyóma təntə nte í təŋ wulaya tetu anaam inə i taa tō tə təw. Pəntə taa, pusi nule kəle mə Isə Tacaa inɪ i wə mə waali, na í tá la-ŋ pulv.

⁸ Mpróyú tə cəla Isav nyóma mpeɣe Itəm na tetekəle mpaav na Ilati na Isəɣəŋ-kepeɣe nyəŋku tətō. Ilena tə tēe na tə təŋna Mowapu wulaya tetu təw. ⁹ Mpróyú Tacaa heela-m si: I taa kpa Mowapu nyóma təw si mənə-wə í yoo. Mpi tō, ma kaa ha-meyə pulvɣu pa tetu taa. Ləwti ləlvɣu nyóma Mowapu nyóma ke ma hawa Aa icate si pá nyənəɣi pa pulvɣu.

¹⁰ Imim nyóma ka cəɣana icate ínté tə taa ké hatoo ləŋ. Paa wə paɣale ké na pá ké tookonaa isu Anakɪ nyóma, na pá wə tonj. ¹¹ Lelaa ná nyənaya-weyə Lefayi nyóma ké isu Anakɪ nyóma. Ama Mowapu nyóma ná yaakaya-weyə Imim nyóma. ¹² Holɪ nyóma ka cəɣana Itəm icate taa ké hatoo ləŋ taa. Ilena Isav nyóma náá kpiisi-wə na pá mɔ pa tetu, isu Iseyeli nyóma ka mɔɣu pa nyəntu nti Tacaa ha-wə tō.

¹³ Pənentə í kulɪ na tə tēsɪ Seletɪ ləw isu Tacaa ká heeluyu-tu tō. Ilena tə tēsɪ Seletɪ ləw. ¹⁴ Tə kulvɣu Katəesi-Paaneya tə pusi pələfei nule ke tə tɔwa, na pəcə tə tēsɪ Seletɪ ləw ŋku. Pə lapa mpróyú si pa təna mpa pa ké yoolaa ke waatu inɪ tō, pə ləsi pa loonja təna na pá sí isu Tacaa ka yəɣətuyu tō. ¹⁵ Mpróyú Tacaa tu yoolaa mpeɣe niŋ na í ku-wə. Haləna pa kpekəle təna tē.

¹⁶ Yoolaa mpe pa səpa pa tənaya pa kpekəle taa, ¹⁷ ilena Tacaa heeli-m si: ¹⁸ Nəwəwə ké í ká tēsɪ Mowapu tetu tonja, na í təŋna Aa icate, ¹⁹ na í kpətəna Amoni nyóma tetu. Ama í taa kpa Mowapu nyóma təw si mənə-wə í yoo. Mpi tō, ma kaa ha-meyə pulvɣu pa tetu taa. Ləwti ləlvɣu nyóma Amoni nyóma ke ma ha-ti si pá nyənəɣi pa pulvɣu.

²⁰ Yəlaa nyənaya tetu ntəɣi Lefayi nyóma nyəntu ké. Mpi tō, mpe inɪ paa wenna tə taa ké hatoo ləŋ na Amoni nyóma yaaki-weyə Samsumi nyóma. ²¹ Paa wə paɣale ké na pá ké tookonaa, isu Anakɪ nyóma, na pá wə tonj. Mpróyú Tacaa kpiisa-wə na Amoni nyóma nəɣə na pá ləeti pa lonte. ²² Mpróyú Tacaa ka lapa Isav ləlvɣu Itəm nyóma mpa paa wə Seyii tō. Waatu inəɣi i kpiisa Holɪ nyóma na pa nəɣə na í təɣəni-wə na í su Itəm nyóma ke pa lonte ke haləna saŋa. ²³ Mpróyú Kafətəw Filiisi nyóma ná luwa na pá təɣəni Afi nyóma mpa paa caya acalisi taa haləna Kasa ke Metitelanee tenku nəɣə tō, na pá ləeti pa lona taa.

²⁴ Pə waali ké Tacaa təma si: I kulɪ na í tēsɪ Aləwəŋ ləw. Ma tɔɣi Amolii tu Sihon wei i ké Həsəpəŋ nyóma wulav tō, na i tetu ke mə niŋ taa. I yoonə-i na í ləeki i tetu. ²⁵ Pə kpaɣav saŋa tō, maa yele na antulinya piitimnaa nukɪ mə səɣəntu na pá nyaŋna-mə. Ye pa nu mə tanj pa sɔv seluyu na lanwakəlle.

^a 2:4 Itəm: Seyii na Itəm həte kulvmtəle ké.

Wulav Sihon tetv leekvvy

²⁶ Ketemati wulaya tetv taa ké ma tila Hesəpəŋ wulav Sihon kin na ayeeɛɛ təm si: ²⁷ Ha-tvyv nəɣə na té təŋ mpaav kulvmvyv na té fayana nyá tetv taa, tə kaa heli tiili. ²⁸ Ta liyitee ke tu yana təɣənaɣa na lvm mpi tu nyəə təna tə na té tee. ²⁹ Isav nyəma mpa pa we Itəm həɣəlvvyv taa tə na Mowapv nyəma mpa pa we Aa nyəŋkv taa tə pa ha-tvyv mpaav na té fayana pa tetv taa. Pə waali ké tu tesɪ Yaatanɪ pəɣə na té polo tetv nti Tacaa ta Isə haaki-tv tə tə taa. ³⁰ Ama Tacaa lapa wulav Sihon ke lanjkrusəŋ na í kisi si té taa təŋna ɪ te. Isə lapa-ɪ mpyúyú si í tv-ɪ tá niŋ taa na té təɣə ɪ tetv isv pə wev saŋa isəntə tə. ³¹ Mpyúyú Isə heela-m si: Saŋa waali ma tvwa wulav Sihon na ɪ tetv ke mə niŋ taa ké, í leeki-tí. ³² Ilena Sihon na ɪ yoolaa təna pá lu si pa yookina-tvyv Yahasi. ³³ Ama Tacaa tá Isə tv-ɪ tá niŋ taa na té kú ɪ na ɪ piya na ɪ yəlaa təna. ³⁴ Ilena té leeki ɪ acalɛɛ təna, na té kpiisi apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa təŋsa-weɣe mpusi ké. ³⁵ Ama təla na acalɛɛ nna tə leeka mpv tə a taa wontunaa ke tá kpaɣaa na té suna tá ti. ³⁶ Pə kpaɣav Alwwe ke Aləŋəŋ ləəv nəɣə na ɪcate nte tə we tetekəle taa tə, haləna Kalaati tə, tə ta kpiisi kolunɣa ɪcate natəli. Tacaa tá Isə tv a tənaya tá niŋ taa ké. ³⁷ Ama tə ta tokina Amoni nyəma tetv ké. Paa nti tə mala Yapəki ləəv na pvyv taa acalɛɛ, na lona nna a təna ta Isə Tacaa kisiɪna-tv tə.

3*Wulav Oki tetv leekvvy*

¹ Mpyúyú tə kpaɣa mpaav na té kpana Pasəŋ təə. Ilena təna wulav Oki na ɪ yəlaa təna pa lu ta təə si pa yookina-tvyv Itəlei. ² Ntəna Tacaa heeli-m si: ɪ taa nyana-ɪ. Ma tvyi í na ɪ yəlaa na ɪ tetv tənaya mə niŋ taa. ɪ lana-ɪ isv í lapəna Amolii nyəma wulav Sihon wei ɪ ka we Hesəpəŋ ɪcate taa tə. ³ Tampam pəle na tá Isə Tacaa tasa wulav Oki na ɪ yəlaa tənaya tá niŋ taa ké tvyv, na té kv-we. Pa taa nəɣəlv ta fiti. ⁴ Mpyúyú tə leeka pa acalɛɛ təna, paa kulvmtəle tə ta fiti. A ka we acalɛɛ nutoso ké. Pə kpaɣav Aləkəpɪ həɣəlvvyv təna tə na Pasəŋ tetv taa timpɪ Oki təkaya kawulaya tə. ⁵ Paa ŋmawa acalɛɛ anəɣɪ teu ké, na a koloosi kulaa na a Kampvnaa ke nyəɣətv. Pə kaasa lenna tətəɣə tvutuuma, a fei koloosi. ⁶ Mpyúyú tə kpiisa pa təna isv tə lapv Hesəpəŋ wulav Sihon acalɛɛ taa tə. Na té kú apalaa na alaa na piya. Mpi tə, Tacaa ka təŋsa-weɣe mpusi ké. ⁷ Ama pə yela təla na acalɛɛ taa wontu ilena táá kpaɣa na té suna tá ti.

Kalaati tetv talvyv

⁸ Mpyúyú pə lapa waatu ɪni ɪ taa, na té leeki Amolii awulaa naale tetv. Mpe ɪni paa wəna Yaatanɪ ilim təlule təə ké. Pa tetv nté pə kpaɣav Aləŋəŋ ləəv tə, haləna Heeməŋ pvyv. ⁹ Sitəŋ nyəma ná yaakaya-kvyv si Siliyən. Na Amolii nyəma náá yaaki-kv si Senii. ¹⁰ Oki kawulaya acalɛɛ nna tə leekaa təɣəle pulasi taa tetekəle acalɛɛ təna. Na Kalaati na Pasəŋ tetv təna haləna Saləka na Itəlei pə tetv. ¹¹ Wulav Oki tike ka kəna Lefayi nyəma kakaasaya. ɪ sətv atakaa ké nyəɣəlvvyv ké, na ɪ taɣələŋ we məetələnna liyiti na həɣəlvvyv, na ɪ wəŋ ke məetələnna naale. Halɪ ɪ we Amoni nyəma ɪcate səsəle Lapa taa.

¹² Waatv wei tə leeka tetv nti ilena má ha Luvəŋ na Katɪ nyəma ke pə kpaɣav Alwwe tetv, na pə cəə Aləŋəŋ ləəv tə, na pə kpeŋna Kalaati pvyv həɣəlvvyv acalɛɛ. ¹³ Ilena má cəla Manasee kpekəle həɣəlvvyv ləŋkv ke Kalaati tetv kukaasətv na Oki kawulaya nyəntv təna ke Pasəŋ tetv taa. Pá yaakaya Aləkəpɪ nyəntv na Pasəŋ nyəntv ke Lefayi nyəma tetv ké. ¹⁴ Mpyúyú Manasee kpekəle taa tv Yayii leeka Aləkəpɪ tetv ke Pasəŋ taa. Haləna Kesulɪ nyəma na Maakatɪ nyəma pa tetv tənə. Ilena pá laɣasi-yeyɛ hətɛ si Yayii acalɛɛ, na pá yaaki-yeyɛ mpyúyú haləna saŋa. ¹⁵ Ntəna má há Manasee kpekəle tv Makii ləlvvyv nyəma ke Kalaati həɣəlvvyv. ¹⁶ Na

Lupɛŋ na Katɪ pə nyəma ke Alənəŋ na Kalaatɪ pə hekv həɣɔlɔyɔ. Tə toŋa nté Alənəŋ ləw na pə tee təw. Tə na Amoni nyəma pa nyəŋka nté Yarəki ləw. ¹⁷ Ilim tətule təw toŋa ná mala Yaatanɪ tetekəle ke Kenesaleti lɔcayam na tenku kusəpɔ pə hekv taa ké. Haləna ilim təlule təw ké Pisika pɔyɔ luyɔ.

¹⁸ Waatɔ ɪnɪ ɪ taa ké Moisi heela-we si: Mə Iso Tacaa tɔ mə niŋ taa ké Yaatanɪ ilim təlule tetɔ si tó pəsi mə nyəntɔ. Ile mə taa yoolaa təna í kɔɔyaa mə yooɔ wontu na í tee lseyeli nyəma ke nəɣɔ. ¹⁹ Mə alaa na mə piya na mə kaləkəŋ tike ká cayaana acalɛ nna ma ha-me isəntə tə a taa. Mpi tə, mə nyəma si í wena kaləkəŋ tuutuuma. ²⁰ Pə weɛ si í səna mə tətɔnaa ke m̀p̀ɔyɔ. Haləna Iso yeke na pɛle pá hiki pa tetɔ isɪ mə hikuyɔ mə nyəntɔ ke Yaatanɪ pəɣɔ na waali cəne tə. Waatɔ ɪnəɣɪ paa mə taa wei ɪ ká məli ɪ mayamaya ɪ tetɔ nti Tacaa ha-ɪ tə tə taa.

²¹ M̀p̀ɔyɔ Moisi təma Yosuwɛe si: N nana nyá isəpɛe ke pə təna mpi Tacaa mə Iso lapəna Amolii awulaa naale ɪnɪ tə. Mpɔ ɪnɪ tətəɣɔ Tacaa ka lana awulaa mpa pa təna n ka yooɔna pəɣɔ waali tə. ²² ɪ taa nyana-we. Mpi tə, Tacaa mə Iso ká yooɔna na mə nəɣɔ.

Moisi kaa sɔv Kanaaŋ tetɔ taa

²³ Waatɔ ɪnɪ ɪ taa ké ma wiikayana Tacaa si: ²⁴ Iso Tacaa, nyá toŋ na nyá səsəntɔ ke n hɔla nyá təmle tɔ má. Mpi tə, paa isətaa yaa ate, nyá saala nəɣɔlɔ ɪ fei si ɪ kekəna nyá təma səsəna, yaa nyá kəkəle nyəmnaa pane. ²⁵ Ile hai Iso, ma kpa nyá yule. Yele na má tesɪ Yaatanɪ na má na tetɔ kɔpantɔ nti, na tə pulasɪ na Lipaŋ pəŋ. ²⁶ M̀p̀ɔyɔ Tacaa taa kpana-m mə mayamaya mə nyuyɔ təw, na í kisi-m nunav. Haləna í tə-m si: Ma kawa. Taa tasa-m yəɣətənav ke təm nti. ²⁷ Kuli na n kpa Pisika pɔyɔ nyuyɔ taa na n kusɪ isɛ na n nyəni na n cəw. Ama ma kaa yeke na n tesɪ Yaatanɪ ke tesuyɔ mayamaya ké. ²⁸ Ama teləsi Yosuwɛe ke ma kulapəle na n səsɪ-ɪ apalɔtɔ. Mpi tə, ɪnɪ ɪ ká tɔna yəlaa paneyɛ nəɣɔ na í tana-weyɛ tetɔ nti n ka nawa mpɔ tə.

²⁹ Pə kɔɔyaa waatɔ ɪnɪ təɣɔ tə caya tetekəle taa tənaya Pɛti-Peyəw isəntaa.

4

Moisi seyesəɣɪ lseyeli nyəma si pá tóki Iso kusəsutu

¹ M̀p̀ɔyɔ Moisi tasaa si: Pəntɛ lseyeli nyəma mə í nu kusəsutu na kɔtɔtɔtɔ nti ma seyesəɣɪ-me tə. ɪ laki-ti na pə ha-meyɛ weesuyɔ. ɪlena í mu tetɔ nti mə caana Iso Tacaa haaki-me tə. ² Ama pə weɛ ké si í tóki Tacaa mə Iso kusəsutu isɪ ma keesuyɔ-meyɛ-ti tə. ɪ taa səsɪ yaa í pasa pulɔyɔ tə təw. ³ ɪ nana mə isəpɛe ke mpi Tacaa lapa yəlaa mpa pa luŋa tɔyɔ ŋku pa yaa si Paali-Peyəw tə. ɪ ta yeke-we na pa weesɪŋ. ⁴ Ama mə nyəkələna Tacaa mə Iso, ɪlena í yeke-me na mə weesɪŋ ke haləna saŋa.

⁵ Ma seyesa-meyɛ kusəsutu na kɔtɔtɔtɔ isɪ Tacaa Iso tɔ-m tə si, í laki-ti na í laki tetɔ nti í puki mɔyɔ tə tə taa. ⁶ Ye í təkə-ti na í laki-ti, piitimnaa lelɔ mpa paa nu tə təm tə paa nyəni-meyɛ ləmayasɛe nyəma na layatɔnaa na pá təŋ-me si: Ama piitim səsəɔm pəne pə wena ləmayasɛe na layatɔ. ⁷ Pəpəɔtɔ fei leleŋ piitim səsəɔm napəli pə fei na pə wena tɔyɔ na kú nukəna-we isɪ tá Iso Tacaa nukuyɔna taya saa wei tə wiikina-ɪ tə. ⁸ Yaa piitim səsəɔm mpi pə wena kɔtɔtɔtɔ na kusəsutu na tə təŋa teu isɪ nti ma təŋa-meyɛ teləsuyɔ ke saŋa isəntə tə?

Holepɔ pɔyɔ təw təm kukulutu

⁹ Ama kulɔmtɔ ké si í feŋ teu na í tóki pə təna mpi í nana mə isəpɛe tə. ɪ taa səsə tə taa kulɔmɔyɔ. Ama í keesi-təɣɪ mə piya na mə saalənaa. ¹⁰ ɪ təsɪ kuyaku ŋku í səŋa mə Iso Tacaa isəntaa ké Holepɔ pɔyɔ kin na ɪlé ɪ heeli-m si má koti mə təna, na ɪlé í teləsi-meyɛ ɪ təm na í kpələmi ɪ nyamnav na í seyesɪ m̀p̀ɔyɔ mə lɔlɔyɔ nyəma tə. ¹¹ M̀p̀ɔyɔ í tuusaa na í kpətəna pɔyɔ luyɔ, na kulɛ kú təŋa kəkə mɔyɔ

ke kemkem. Na isənmuntv susaa na səkpetyv nyalaa. ¹² Tacaa yəyotayana-meyə kəkə ŋke ka taa ké, na í nuki i nəyɔ. Ama u naaki-i, i nəyɔ tike ke í nukaya. ¹³ Mpyó i hula-meyə mə na-i mə nəyɔ pɛelvɔv na í tv-me si í təkɪ i kusəsutu naanvwa. Na í ŋmaa-təyi pɛe kpaatanaa naale tɔɔ.

¹⁴ Waatv inɪ í taa ké Tacaa tv-m si má huli-meyə kusəsutu na kvtvtv, na í təkəyi-təyi teu ke tetv nti tə taa í svvki si té pəsi mə nyəntv tɔ.

Tuŋ təm laakali lapənav

¹⁵ I taa sɔɔ si kuyanɔku Tacaa yəyotayana-meyə Holɛpv pɔyɔv tɔɔ tɔ i nəyɔ tike ke í nuwa, í ta na i mayamaya. ¹⁶ Ue pə taa kɔɔ na í wakəli mə ti na tɔyɔv nakvli kv lupu, paa apalv yaa alv lɛesvɔv. ¹⁷ Paa ate kpəntɛ natəli, yaa sumaya. ¹⁸ Paa tɛtɛ wontu, yaa tinte natəli tə lɛesvɔv si í sɛeki. ¹⁹ I feŋ teu, pə taa kɔɔ na í kvsɪ mə ise si í tekiyi ilim, yaa isətv, yaa isətvɔlvŋasɪ pə taa pvlv, yaa í laa-wɪ. Antulinya yəlaa lɛlaa ke mə Isə Tacaa yela təle tə taa. ²⁰ Ama me ile, inɪ i ləsəna-meyə Icipiti mamala taa si, í pəsi i yəlaa təsiyisiyi isv í wɛv saŋa isəntɔ tɔ.

²¹ Ulena í mɔna maya pááná ke mə nyvɔv tɔɔ. Haləna í tuu si ma kaa tɛsɪ Yaatanɪ na má feli nəəhəle ke tetv kvpantv nti i haaki-me si té pəsi mə nyəntv tɔ tə taa. ²² Ye ma ile Yaatanɪ pəyɔ na cəne tɔɔ ké maa si ma kaa tɛsɪ-ke. Ama mu tɛsɪ na tetv kvpantv nti té pəsi mə nyəntv. ²³ Mpv tɔ, í feŋ mə təyi teu na í taa kɔɔ na í sɔɔ nəyɔ ŋka mə na mə Isə Tacaa í pɛelaa tɔ. Na pə kɔɔ na nəyɔlv lu tɔyɔv na í layasɪ Isə lonte si í lunjiyi. Mpi tɔ, Isə kisina-meyə pə tənaya rmpyó. ²⁴ Tacaa mə Isə wɛ ké isv kəkə ŋka ka nyaki pə təna təmɛlɛmɛle tɔ. Pécó i kisa pa kpi i na tɔyɔv nakvli.

²⁵ Ye í taanɔ tetv nti tə taa na í lɔli piya na saalənaa, i taa wakəli mə ti na tuŋ lupu yaa mpi Tacaa kisa təyɔ lapv, na pə kraasɪ i pááná. ²⁶ Isətvɔv na tetv nté ma aseeta nyéma. Ye í lapa mpv, isv səm kpiisa-meyə ləŋ ke tetv nti tə taa í puki cayale ke Yaatanɪ waali tɔ, í kaa taanɪ təna. ²⁷ Tacaa ká yasɪ-meyə piitimnaa taa ké, na pə kaasɪ-meyə pəciiu tike ke təna. ²⁸ Tənaya í ká lunjiyi yəlaa saaka taasɪ na pɛe wɛnaya tuŋ tɔ. Pécó tuŋ inɪ u naaki, u nuki, u təkɪ, u nu pulvɔv sɔɔsvɔ. ²⁹ Təna tətəyɔ í ká pɛeki Tacaa mə Isə. Ama ye í pɛekəna-i na isəle kvseemle na mə ləsaya svv-i təmamam í ká na-i. ³⁰ Pə təna mpi ma kɛesa-me isəntɔ tɔ, ye pə mayana-me na í svv laŋwakəlle taa, ile i tayanɪ Tacaa mə Isə ké nunav. ³¹ Mpi tɔ, i ké pətətəle tv ké. I kaa lə-me yaa í wakəli-me, yaa i sɔɔ nəəsɪ nsi i ka sv mə caanaa na tuunav tɔ si tɔɔ.

Isɛyeli nyéma nyvlelɛŋ

³² I mayasɪ mə taa na í na si, too Isə lapv yvlv ke tetv tɔɔ na pə suna saŋa tɔ, í pɛeki antulinya təna taa na í na si, kəkəlv nəyɔlv i tɛma lapv isv inɛ i taka na nəyɔlv nu? ³³ Yəlaa napəli pa tɛma Isə nəyɔ nuw ke kəkə taa isv mə nukvɔv isəntɔ tɔ, na pvtvnaa wɛna weesiŋ na? ³⁴ Too tɔ, tɔyɔv nakvli kv tɛma piitim napələyi ləsɔyɔv ke lɛmpɪ hɛkv na mayasəŋ na kəkəlv tɛma na piti nyəna na sɔyəntv nyəna na yoo isv Tacaa mə Isə lapv-meyə Icipiti tetv taa na í nana mə isəpɛe tɔ? ³⁵ Mə tu kɛna pə tənaya mpv pə aseeta nyéma. Mpi tɔ, í cɛkənaa si Tacaa tike kɛna mə Isə pə ta kaasɪ nəyɔlv. ³⁶ Hatoo isətaa ké í sɛyəsəna-me si í nyɪ. Ulena í hólí-meyə i kəkə səsaya ke tetv tɔɔ na í nu i nəyɔ ke ka taa. ³⁷ I sɔɔla mə caanaa ké na í ləsi pa lɔlvɔv nyéma ke pa waali na í ləsi-meyə i mayamaya ke Icipiti taa na i ton səsəŋ. ³⁸ I təyənəna mə nəyɔ ke piitimnaa mpa pa kəla-meyə payale na toma tɔ. Na í kpa-me na í lɛeti pɛle pa lona taa, si pa tetv í pəsi mə nyəntv isv í naakvɔv saŋa isəntɔ tɔ. ³⁹ I nyɪ saŋa kvyakv kvne na í təkɪ mə taa si Tacaa tike nté Isə ké isətaa na ate, nəyɔlv i fɛi tətɔ. ⁴⁰ Na í təŋəyi i kusəsutu na i kvtvtv isv ma hvlvɔv-meyə saŋa isəntɔ tɔ. Ulena pécó məna mə piya í nu lelenɔ na mə weesvɔv tayali teu ké tetv nti i haaki-meyə isəntɔ tɔ tə taa.

Yvlkvlaa kpəlvɔv tətvlɛ

⁴¹ M̄p̄ȳḡ Moisi læsa acalæe tooso na Yaatan̄i ilim t̄elule t̄əə. ⁴² Uena p̄a p̄əsi-yeyē ȳelaa m̄pa p̄ə ȳək̄əḡəna na p̄a k̄ȳi pa t̄əḡənt̄elēnaa t̄ə pa k̄p̄əlv̄ȳu t̄ətl̄e. ⁴³ Lur̄eḡ nȳəma k̄p̄əlv̄ȳu t̄ətl̄e nt̄e Peseē icat̄e k̄e w̄olaya t̄ətv̄ tont̄əḡl̄e t̄əə. Kat̄i nȳəma nȳənt̄e nt̄e Lam̄əti k̄e Kalaat̄i t̄ətv̄ taa. Manasee nȳəma nȳənt̄e nt̄e Kolan̄ k̄e Pasaḡ t̄ətv̄ taa.

MOISI KUȲḠȲḠT̄V̄TU NAAL̄E NȲƏNT̄U

⁴⁴⁻⁴⁵ Kiin̄ na k̄v̄t̄v̄t̄v̄tu na kusəsut̄v̄naa m̄pa Moisi t̄el̄əsa Iseyeli nȳəma k̄e pa Icipiti taa l̄uv̄ waali t̄əḡəlv̄. ⁴⁶ Yaatan̄i p̄əḡə na ilim t̄elule t̄əə k̄e t̄et̄ek̄əle taa k̄e P̄eti-Peȳəw̄ isent̄aa k̄e p̄ə t̄ənaya m̄p̄u p̄ə lapa. Amolii nȳəma wulav̄ Sihon̄ wei Moisi-w̄e pa ḡmak̄əlaa t̄ə i t̄ətv̄ taa k̄el̄e. ⁴⁷ Uena p̄a læk̄i i t̄ətv̄ na p̄a k̄p̄eḡna Pasaḡ wulav̄ Ok̄i nȳənt̄v̄. Awulaa m̄p̄e pa naale p̄aa wenna Yaatan̄i p̄əḡə waali na ilim t̄elule t̄əə. ⁴⁸ Pa t̄ətv̄ ka p̄əna m̄p̄ȳḡ p̄ə k̄p̄aḡav̄ Al̄w̄w̄e k̄e Al̄əḡḡḡ l̄əəv̄ n̄əḡə t̄ə. Hal̄əna Siȳəḡ p̄ȳḡv̄ ḡku pa ȳáa si H̄eem̄əḡ t̄ə. ⁴⁹ Nt̄əḡəlv̄e m̄p̄u na Yaatan̄i p̄əḡə na ilim t̄elule t̄əə. Hal̄əna t̄eḡku kus̄əp̄v̄, na p̄ə polo p̄ȳḡv̄ Pisika l̄uȳu.

5

Kusəsut̄v̄ naan̄v̄wa

¹ M̄p̄ȳḡ Moisi kota Iseyeli nȳəma t̄əna na í t̄ə-w̄e si: I nu kusəsut̄v̄ na k̄v̄t̄v̄t̄v̄tu n̄ti ma t̄el̄əsəḡi-m̄eȳe saḡa is̄ənt̄ə t̄ə. I k̄p̄el̄əmi-t̄i na í t̄əki-t̄əḡi t̄eu na í laki. ² Tá na Tacaa tá Īs̄ə t̄ə p̄eela n̄əḡə k̄e hatoo Hol̄əp̄v̄ p̄ȳḡv̄. ³ Na ka ta k̄e tá caanaa m̄pa pa t̄ema s̄əp̄v̄ t̄ə pa t̄ike pa t̄əm. Ama na tá m̄pa t̄ə w̄ena tá is̄e k̄e saḡa is̄ənt̄ə t̄ə tá nȳənt̄v̄ t̄əḡəḡ. ⁴ T̄ənaya k̄ək̄ə m̄v̄k̄aya p̄ȳḡv̄, na Tacaa ȳəḡəḡəna-m̄eȳe ka taa na í nuk̄i i n̄əḡə. ⁵ Hal̄əna í na-k̄e na s̄əḡənt̄v̄ k̄p̄a-m̄e na í k̄p̄isi k̄v̄ t̄əə k̄e k̄p̄av̄. Uena má s̄əḡ m̄ə na Tacaa m̄ə h̄ek̄v̄, na má t̄el̄əsi-m̄eȳe n̄ti Tacaa ȳəḡəḡaa t̄ə si: ⁶ Maȳal̄e m̄ə Īs̄ə Tacaa, má l̄əs̄əna-m̄eȳe Icipiti t̄ətv̄ taa k̄e m̄ə yomle taa. ⁷ I taa nȳəni n̄əḡəlv̄ȳv̄ Īs̄ə t̄əḡ. ⁸ P̄əc̄ó í taa lu p̄vl̄ l̄eəs̄v̄ȳv̄ si í laaki. Paa m̄pi p̄ə w̄e hatoo is̄əḡaa yaa at̄e c̄əne yaa l̄vm̄ t̄eē t̄ə. ⁹ I taa l̄uḡ t̄uḡ in̄i, yaa í lap̄i-t̄i t̄əml̄e nat̄əli. M̄pi p̄ə t̄əə t̄ə, maȳal̄e m̄ə Īs̄ə Tacaa. Ma k̄isaa si í taa k̄p̄i má na t̄ȳḡv̄ nak̄v̄li. Ye wei í k̄isa-m̄, ma l̄eet̄əḡi-t̄i na má k̄p̄eḡna i piya, na pa saal̄ənaa. Na p̄ə polo pa l̄vl̄əḡ loosi is̄u tooso yaa liḡiti. ¹⁰ Ama wei i caaki-m̄ na í t̄ək̄əḡi ma t̄əm t̄ə, ma kooliḡi il̄eȳe k̄v̄p̄ant̄v̄ k̄e na p̄ə polo i l̄vl̄əḡ loosi iyisi iyisi. ¹¹ I taa yaaki m̄ə Īs̄ə Tacaa má ma h̄ət̄e k̄e yem yem. M̄pi t̄ə, ma kaa yele wei i yaaki ma h̄ət̄e k̄e yem yem t̄əḡə sal̄əka t̄ȳḡv̄. ¹² I paas̄əna k̄uȳak̄v̄ k̄v̄h̄eəs̄v̄ȳv̄ k̄e t̄eu na í nȳəni-k̄uȳv̄ ma nȳəḡk̄v̄ is̄u ma heela-m̄e t̄ə. ¹³ M̄ə t̄əml̄e k̄uȳeḡḡ nt̄e naatoso, na i taa k̄e í k̄á la m̄ə t̄əma t̄əna. ¹⁴ Ama naatosom̄p̄əḡəlaȳa nȳəḡk̄v̄ k̄ena m̄ə Īs̄ə Tacaa k̄uȳak̄v̄ k̄v̄h̄eəs̄v̄ȳv̄. T̄əml̄e nat̄əli t̄ə f̄ei lap̄v̄ k̄e k̄v̄ wule. Paa m̄ə maȳamaya, yaa m̄ə p̄əyalaa yaa m̄ə p̄eela, yaa m̄ə yomaa, yaa m̄ə m̄v̄l̄aa maȳamaya. Paa m̄ə naaḡ yaa m̄ə k̄p̄aḡasi, yaa m̄ə t̄əla taa nat̄əli. P̄ə w̄eē si m̄ə yomaa í h̄eēs̄i k̄uȳak̄v̄ ḡk̄uȳv̄ is̄u m̄e. ¹⁵ I t̄əəs̄i si m̄ə maȳamaya í ka k̄e yomaa k̄e Icipiti t̄ətv̄ taa k̄e m̄p̄ȳḡ, na m̄ə Īs̄ə Tacaa in̄i í l̄əsi-m̄e na i t̄əḡ s̄əḡəḡ. P̄ə t̄əə k̄e ma t̄v̄-m̄e si í t̄əki k̄uȳak̄v̄ K̄v̄h̄eəs̄v̄ȳv̄ ḡk̄v̄. ¹⁶ I seek̄i m̄ə caanaa na m̄ə toonaa is̄u m̄ə Īs̄ə Tacaa t̄v̄-m̄e t̄ə. Uena m̄ə wees̄uȳv̄ t̄əḡali na í caḡana m̄ə t̄əḡi t̄ətv̄ n̄ti i ha-m̄e t̄ə t̄ə taa. ¹⁷ I taa k̄v̄ ȳvl̄v̄. ¹⁸ I taa la was̄əḡkal̄ətv̄. ¹⁹ I taa ḡmul̄i. ²⁰ I taa ȳəḡəḡi n̄ti í tá ná t̄əḡə n̄əḡəlv̄ t̄əə. ²¹ I taa nȳuli m̄ə t̄əḡənt̄əle al̄v̄, yaa i t̄əȳəḡa, yaa i taale, yaa i yom yaa i nav̄ yaa i k̄p̄aḡaya, yaa i p̄vl̄p̄v̄.

²² Saa wei p̄ȳḡv̄ m̄v̄k̄aya k̄ək̄ə, na is̄əḡm̄v̄nt̄v̄ na s̄ək̄p̄ətv̄ȳv̄ nȳalaa t̄ə, kusəsut̄v̄ t̄əneȳe Tacaa suk̄aȳana n̄əḡə s̄əḡaya k̄e ka taa, na m̄ə samaa t̄əna nu, i ta s̄əəs̄i nat̄əli. Uena í ḡmaa-t̄əḡi p̄eē k̄p̄aat̄anaa naale t̄əə, na í c̄el̄e-m̄.

Īs̄ə k̄uȳəḡəḡv̄t̄v̄ t̄el̄əsv̄l̄v̄ Moisi

²³ Waat̄v̄ wei í nu Īs̄ə n̄əḡə ḡk̄eȳe s̄ək̄p̄ətv̄ȳv̄ t̄eē, na p̄ȳḡv̄ náá t̄əḡna k̄ək̄ə k̄e m̄uȳv̄ t̄ə, m̄ə l̄vl̄əḡ nȳəḡḡ nȳəma na m̄ə taa s̄əḡaa t̄əna k̄p̄əḡəna-m̄, na p̄a ȳəḡəḡi si: ²⁴ Ta

Isə Tacaa hólá-tvyv i teeli na i səsəəntv na tə nu i nəγə ke kəkə taa. Saŋa nté tə nawa si Isə yəγətəyəna yulv na í tá sí. ²⁵ Ile nəəñəw pepe təw ké pə wee si té si? Mpi tə, kəkə səsaya kanə kaa nyaya-tvyv, ye ta Isə təŋna-tvyv yəγətənav isv tə səpa. ²⁶ Tampana təw, yulv wei ké Isə weesuyv tv təma yəγətənav ke kəkə taa isv ta nukvyv isəntə tə na pəntv wəna weesuyv? ²⁷ Pə təw tə, Moisi, kprətəna Tacaa na í nu i kvyəγətətv, na í teləsi-tv na tə mú na tə lá.

²⁸ Mprúyú Tacaa cəwa si: Ma nuwa yəlaa mpe pa kusələmvtv. Pa wəna tampana. ²⁹ Ile ye páá wééná ləmayasəle təne inəγi tam na pá nyaŋna-m na pá təkəyi ma kusəsutv, halv pá na pa piya paa heesa tam təw. ³⁰ Mpv tə, Moisi polo na í heeli-we si: Paa wei í məli í cacakv tēē. ³¹ Ama Moisi nyaa caya ma kiŋ na má keesi-ŋ tə təna nti ma caa si í tv-we tə, na kvtvtvtv na kusəsutv nti n ká seγesi-we tə, na pá tək-i-təyi tētv nti ma ha-we tə tə taa.

³² Mprúyú Moisi təma si: I paasəna teu na í lakv nti nti pə su-meyē mpv tə. I taa hələna ŋwaŋ yaa mpələ. ³³ Mpaav ŋku Tacaa mə Isə hólá-me tə kv taa ké í ká təŋ teitei. Ilena mə weesiŋ tayalı na í heesi tētv nti i haaki-me tə tə taa.

6

Kusəsutv taa səsəəntv

¹ Mə Isə Tacaa kiŋ na kusəsutv na kvtvtvtv nti i təma si má seγesi-me təγəlv. Ntəyi í ká tək-i tētv nti pə ha-me tə tə taa na í lakv. ² Mpv pv yelina na í nyaŋna-i na mə na mə piya na mə saalənaa í tək-i kusəsutv na i kvtvtvtv təna na mə weesiŋ tayalı. ³ Mpv tə, Iseγeli nyəma me í nu-ti na í lakv-ti. I ká cəyana mə ti na í ləli na í huki səsəm isv mə caanaa Isə Tacaa ka heeluyv-me tə. Saa inəγi i təma si í ká ha-meyē tētv nti tə taa təγənyaya na kvpantv təna təlaa təhə tə.

⁴ Iseγeli nyəma me í nu. Tacaa tike nté tá Isə, nəγəlv fei tətə. ⁵ I ká səəli-i ké na luyv kulmvyv, na mə ləsasi svv-i təmmam, na mə toma təna. ⁶ I taa səə i kusəsutv nti ma tvγv-meyē saŋa isəntə tə, tə taa kulmvyv. ⁷ I hvləγi-təyi mə piya, pəcə paa í we təyaya, yaa í təŋ mpaav, yaa í həntaa, yaa í kulaa, í kpələməγi-ti. ⁸ I tamsi-təyi mə niŋ taa na mə tokvŋ taa, na i taa səə-ti. ⁹ I ŋmaa-təyi mə kutulvŋ kampənaa na mə acalē nəñəəsi təw.

Pə fei si Iseγeli í səə i Isə təw

¹⁰ Tacaa mə Isə ká svv-i-meyē nəñəw ké tētv nti i ka heela mə caanaa Apələham na Isaaka na Yakəpv svv i ka ha-we tə. Na í təγə acalē səsəəna ke faalaa, ¹¹ na a taa tēēsi na si taa suwa wontunaa kvpama mpa í tá suuli tə. Na ləkənaa mpa í tá huli tə, na lēsəŋ na Olifi tvŋ wei í tá tuu tə i tawa. ¹² Waatv wei í ká təγə na í haya tə í la laakalı na í taa səə Tacaa wei i ləsa-meyē Icipiti tētv taa ke yomle taa tə i təw. ¹³ Tacaa mə Isə ké í ká nyaŋna, inəγi í ká lakv təmlə na í tuukina i hətē. ¹⁴ Pə fei si í təŋ yəlaa mpa pa hekv taa í we mpv tə pa tvŋ. ¹⁵ Mpi tə, mə Isə Tacaa kisa kprəpv. I pááná ká huuna-me na í kpiisi-meyē tētv təw. ¹⁶ I taa mayasi Tacaa mə Isə si í naaki i waalı isv í ká lapv Masa tə. ¹⁷ I təŋ i kiŋ na i kusəsutv na i kvtvtvtv nti i tv-me tə ¹⁸ na tampana na í lakv mpi pə we-i teu tə. Ilena i nu lələŋ na i təγə tētv kvpampantv nti i heelina mə caanaa na tuunav svv i ka ha-me tə. ¹⁹ Haləna í təγəni mə kolontunaa təna ke mə nəγə təw isv i yəγətvvyv tə.

²⁰ Ye kvyaku nakvli mə piya pəəsə-me si: Pepe təw ké ta Isə Tacaa svv-meyē kiŋ na kusəsutv na kvtvtvtv təne? ²¹ Ile í ká cə-we si: Icipiti wulav ka təkəna-tvyv yomaa ke i tētv taa, ilena Tacaa cē-tv na i tvŋ. ²² Tə nawa piti təma səsəəna na kəkəlv nyəna səγəntv nyəna nna i cəəsəna Icipiti nyəma na Icipiti wulav na i yəlaa təna tə. ²³ Ilena í ləsi-tvyv təna na í pona tētv nti tə taa i ka heela tá caanaa na tuunav svv i ká ha-tv tə. ²⁴ Mprúyú i tv-tv svv tē tək-i kusəsutv təna na tē nyaŋna-i

na tó nukı lelen ke tam. Ilena í su tá weesın ısu ı lapu sanja ısəntə tə. ²⁵ Ye tə təhəyi ı kusəsutu tənaya teu ısu ı suw tə, ı lanje ká heena ta təntə ké.

7

Iseyeli nyáma ké Iso yalaa

¹ Mpyóyó Moisi tasaa si: Waatu wei Tacaa ká təyonı piitimnaa səsəəm ton nyəm naatosompəyolaya, ılena í cele-meyə pa tetv. Ntəyəle Hiti na Kilikası na Amolii na Kanaan na Peliisi na Hifi na Yepusi pə tetvnaa. ² I ká tó piitimnaa mpeye mə niñ taa na í kəli-wə, na í kpiisi-wə. Pə fei si í weena pa pətəətəle na mə na-wə í pəeli nəyə nakəli. ³ Mə na-wə í taa krentı akpayale taa. I taa ha mə pəelaa ke pa pəyalaa, yaa í caa pa pəelaa ke mə pəyalaa. ⁴ Mpi tə, ye ı lapa mpv, ısu pa tolisa mə piya na pəle pá təñ tuñ. Ilena Tacaa mv-me na páná na ı kv-meyə kprakaa. ⁵ Ama pə wəe ké si í wakəli pa təlaalenaa, na í yəki pəe kulalaana, na í setı pa tesikası na í nyayası pa tuñ ke kəkə. ⁶ Mə Iso Tacaa nyənəyi-meyə ı nyáma ké. Ini ı ləsəna-me si í pəsi ı yəlaa ke antulinya piitimnaa həkı.

Iso təkə teu ke ı nəyə pəelvyo

⁷ Pə taya ısu í tee piitimnaa tənaya payale təyə Tacaa luyv svv-me na í ləsi-me. Halı meyele piitim səkpem ke lempı taa. ⁸ Ama ı luyv wə-meyə na í səli si í təkı nəyə ŋka ı ka su mə caanaa tə. Na í ce-meyə Icipiti wulav yomle taa na ı ton səsəñ na í ləsi-me.

⁹ Pə wəe si í nyı si Tacaa tike nté Iso. I təkə ı nəyə suw ké na í paasəyəna mpa pa sələyi-ı na pá təkəyi ı kusəsutu tə haləna pa luvñ loosi iyaya (1000). ¹⁰ Ama ı həñ mpa paa caa-ı tə pa ŋkpañ ke kprakaa, na í kpiisiyi-wə. ¹¹ Mpv tə, í təkı kiñ na kusəsutu na kutvutv nti ma tv-meyə sanja ısəntə tə na í lakı-tı.

¹² Ye í nukı Tacaa kutvutv na ı təkəyi-tı na í lakı-tı Tacaa mə Iso ká təkı nəyə pəelvyo na kvpantv nti ı ka su mə caanaa na tuunav tə. ¹³ I ká səli-me na í kooli-meyə kvpantv ke tetv nti ı ka heelina mə caanaa na tuunav si ı ká ha-me tə tə taa. Ilena mə na mə təla í huki. Na tə lvi-meyə təyonaya pəe na nim na svlv. ¹⁴ Iso ká kooli-meyə kvpantv na pə kəli piitimnaa təna. Pa kaa na mə təyə kaalvaya, paa apav yaa av yaa tətə. ¹⁵ Tacaa ká hatələna-meyə Icipiti taa kutvməñ ısayan ıni ı təna. Ama ı ká tv-ı mpa paa caa-me tə.

¹⁶ I ká kpiisi piitimnaa təna mpa Tacaa ká tó mə niñ taa təyə, í taa weena pa pətəətəle. Pəcə pə fei si í təñ pa tuñ, təfə pə kpa-me ısu katəka na pə kv-me.

Tacaa kentiyi ı yalaa

¹⁷ Ntanyı í ká mayası mə taa si piitimnaa mpe pa tee-meyə payale. I kaa nyı ısəna í ká la na í təyonı-wə tə. ¹⁸ I taa nyana-wə. I təsı pə təna mpi mə Iso Tacaa lapa Icipiti wulav na Icipiti tetv təna tə. ¹⁹ I nána mə ısəpəle ke wahalanaa mpa ı tv-wə tə, na piti təma na kəkəlv nyəna wəna ı lapa na í ləsi-meyə Icipiti tetv taa na toma tə. Mpv ıni tətəyə ı ká lana piitimnaa mpa pa səyəntv ı wəna mpv tə. ²⁰ Tacaa mə Iso ká tv-weyə tvntvnyaməñ, na paa pa taa ləlaa ká fiti na pá ŋmeli, ı ká kv pa təna. ²¹ Pə tə ıle, í taa nya-wə, mə Iso səsə wei pa nyañna tə ı wə mə waalı ké. ²² I ka təyonı piitimnaa mpeye pəcə pəcəyə. I kaa kpiisi-weyə nəyə kulvmağa. Pə taa kəə na taale wontu huki tetv taa na tə kulı mə tə. ²³⁻²⁴ Mə Iso ká tó pa na pa awulaa ke mə niñ taa, na pa tee svvkəna-me, haləna í kpiisi-wə. Pa kaa kpağa mə tə ké nyulvyo. Pəyele nəyəlv kaa tasa pa awulaa mpe pa həla ke təsuyv. ²⁵ I ká wə pa tuñ kusəakəñ ke kəkə. Ama í taa nyulı pə tə wula na liyitee ke kəlvvyo. Mpi tə, pə ké mə Iso Tacaa ke mpusi ké. Pu kpa-meyə ısu katəka na pə kv-me. ²⁶ Pə fei si í svvna mpusi nyəm mpi pə taa pulvyo mə teesi taa, na pə pəsi-meyə mpusi nyáma. Pə wəe si í nyəni-wəyi acaalətv ké na í kisi-wı na í wakəli-wı.

tampana təhuyv təw ke i muɣi pa tetv. Ama piitimnaa mpe pa isayatu təw kə Tacaa təwənyu-weyε mə nəwə təw. Isə lapa rıpyúy sı pə la isı i ka heeluyv na tuunav ke mə cəsənaa Apələham na Isaaka na Yakərv tə. ⁶ İ nyi teu sı, pə taya mə tampana təhuyv təw kə i ha-meyε tetv kəpantu tənε sı tə pəsı mə nyəntv. Mpi tə, mə mayamaya i we kankana kə.

Wola navle lεεsvyv

⁷ İ təsı teu ke isəna i kraasa Tacaa pääná ke wulaya tetv taa tə. Hatoo mə liu ke Icipiti haləna mə tate ke cənε tə, i kuləyi Tacaa təw kə.

⁸ Holεrv puyv luyv ke i kraasa Tacaa pääná na ilé i taa huuna-mε na i mayası sı i kuɣi-mé. ⁹ Waatu inəyi ma kra puyv taa sı Tacaa celəyi-m pεε kraatanaa mpa pa təw i ηmaa nəəsı nsi mə na-i i pεelaa tə pə təm tə. Haləna má saalı tənaya kuyεεη nule təcu ma ta təwə ma ta nyəw. ¹⁰ Mpyúy Tacaa cela-m pεε kraatanaa naale mpa pa təw i mayamaya i ka ηmaawa kusəsutu təna nti i heela-meyε kəkə taa kə kuyakv ηku i kota puyv luyv tə.

¹¹ Kuyεεη nule waalı kə Tacaa cela-m nəwə pεelvyv pεε kraatanaa mpe pa naale. ¹² İlena i tə-m sı: Kulı təwaka na n tii ləη. Mpi tə, ma yəlaa mpa ma ləsa Icipiti taa tə pa wakəlaa. Pa ta taanı mpaav ηku ma hula-we tə kv taa. Haləna pa lu nyəwəlvuyv ke tuyv na pá təηna laav. ¹³ Mpyúy Tacaa tasa yəwətvuyv sı: Ma naakı sı yəlaa pane pa kə kankana nyəma kə. ¹⁴ Yele na má kv-we na ma husı pa hətε ke tetv taa. Na má lá na n huki na n pəsı piitim səsəəm na n kəli-weyε payale na toη. ¹⁵ Mpyúy ma məla tiıu na puyv muɣi kəkə ke mrv, na nəwə pεelvyv kraatanaa mpeyε ma niη taa. ¹⁶ Ma kusa isε, ilena má ná sı tampana i pəntəna mə Isə Tacaa. İ tá leeli mpaav ηku inı ma hula-mε tə kv taa. Haləna i lu nyəwəlvuyv ke navle na i lunjiyi. ¹⁷ Tənaya ma pεta pεε kraatanaa mpeyε ate na pá yəki mə isentaa.

Moisi wiikina Isə ke wola navle təm taa

¹⁸ Mpyúy ma hota Tacaa tεε na má saalı tənaya kuyεεη nule. Ma ta təwə ma ta nyəw, ke isayatu təna nti İseyeli nyəma lapa Isə na pə kraası i pääná tə tə təw. ¹⁹ Pə taya pvlv, waatu wei má nawa Tacaa paana huı mə təw, haləna má mayası sı ma kuɣi-mε tə səwəntv kra-m. Ama Tacaa nu ma kusələmvtv tətə na i lá isı ma sələmaa tə. ²⁰ Tacaa mv Aləη na pääná tətəwə, halı i caakaya i kv-i. İlena má wiına-i ilé i təw. ²¹ Mpyúy ma pεta mə isayatu kulvlvm navle nteyε kəkə taa, na má nan-tε na má pəli tə mvlvm ke ləwv ηku kv kpeη puyv taa tə kv taa.

²² Mrv tətəwə i ka kraasa Tacaa pääná ke Tapeela na Masa na Kipəloti-Taafa. ²³ Pə kəma na i kusı-mε sı i polo Kateesi-Paaneya na i təwə tetv nti i ha-mε tə. İlena i kulı i təw na i kisi i nəwə ke nuw. Pécó i tá tv-i naani. ²⁴ Hatoo saa wei ma nyəma-mε tə, i kuləyi Tacaa təw kə, u nukəna-i.

²⁵ Tacaa caakaya-meyε kpiisuyv, ilena má hoti i nəwəhεε tεε kə kraakraa ke kuyεεη nule təcu. ²⁶ Na má wiına-i sı: Haı Tacaa Isə, taa kv-we. Pa kə nyá yəlaa mpa n yarəna nyá toη səsəəη na n ləsi-weyε Icipiti taa na nyá niη təwə. ²⁷ Təsı nyá təmlε nyəma Apələham na Isaaka na Yakərv pa təw. Taa nyəni yəlaa pane pa kaanvtv na pa nyan na pa isayatu. ²⁸ Pécó pə taa kəw na Icipiti nyəma tə sı: Tacaa u pəsəyi sı i tana-weyε tetv nti i ka sí i nəwə sı i ká ha-we tə tə taa. Yaa i taa caakı-we təwə i ləsa-we sı i pukina wulaya tetv taa na i kú. ²⁹ Pécó pa kə nyá yəlaa mpa n ləsa Icipiti tetv taa na nyá toη səsəəη təwə.

10

Isə hvla suulu ke İseyeli nyəma

¹ Mpyúy Tacaa heela-m sı: Saakı pεε kraatanaa ke naale, isı kancaalaya nyəma, na má kraana puyv taa kə i kiη, na má ká pə atakaa kə taası. ² Teləsi kancaalaya

nyəma mpa ma yəkaa tə pa təw təm ke kufama təw ilena má su-weyə atakaa taa. ³ Mpyóyú ma caa kpenkpelasi ton nyənsi na má ká atakaa, na má saaki pɛɛ kraatanaa, na má kraana-weyə puyv taa. ⁴ Ilena Tacaa teləsi pa təw ké kusəsuto naanɔwa wei i ka keesa kəkə taa ké kuyanku mə tənə í kɔta puyv luyv tɛɛ tə, na í cele-m. ⁵ Ilena má tii na má tó pɛɛ kraatanaa mɛɛɛ atakaa wei ma saaka mpv tə i taa. Na á wɛ tənə isu Tacaa ka heela-m tə.

⁶ Mpyóyú Iseyeli nyəma kula Pene-Yakan ləkənəa cəw na pá tɛɛ Mosela. Tənaya Aləw səpa na pá pimi-i na i pəyalv Iiyasaa kɔaya i kəwuyv təmlɛ. ⁷ Pa kula tənə, ilena pá tɛɛ Kukota. Pa líi tənə na pá polo Yorəta. Tetv nti tə taa ka wɛ lvm ké. ⁸ Waatv inəyi Tacaa faya Lefii ləlvuyv nyəma na pa mpa, na í tó-wɛ si pá səɣələyi Isə atakaa na pá suuki i cokəle taa na pá laki-i təmlɛ na pá kooliyi yəlaa ke kupantv na i hətɛ ke haləna saŋa. ⁹ Mpv pə yelina na Lefii nyəma feina haləm isu pa tetvnaa. Ilɛ Tacaa ka heela-weyə si inəɣəle pa nyəm.

¹⁰ Mpyóyú ma caya puyv taa tətəɣə kuyɛɛɛ nule, na Tacaa tasa muɣv ke nti ma sələma-i tə, na í lə mə kuyv təm. ¹¹ Haləna í tə-m si má polo na má tɛɛ samaa ke nəɣə na pá təɣə tetv nti i ka heela pa caanaa na tuunav si i ká ha-wɛ tə.

Mpi Tacaa caana i yəlaa tə

¹² Iseyeli nyəma mɛ, mpi Tacaa caaki təɣəle si í nyana-i na í təŋ i mpaan tənə taa ké teitei na í səli-i na í lap-i təmlɛ na mə lotu tənə na mə ləsaɣa tənə. ¹³ Tacaa caa ké si í tók i kusəsuto na i kiin wei ma hulə-mɛɛɛ saŋa isəntə tə. Na pə yeke na í caɣana mə ti tɛɛleketɛɛ. ¹⁴ In i tənna isətənəŋ in i tənə, na tetv na pə tənə mpi pə wɛ tə taa tə. ¹⁵ Pəcə mə caanaa tike ke Tacaa luyv suwa. Pə waali ké pa piya mɛ, ilena í ləsi-mɛɛɛ piitimnaa tənə taa, isu í naakuyv saŋa isəntə tə. ¹⁶ Mpv tə, í layasi hatoo mə nyama taa təkɔataa, í taa tasa lanɣpusəŋ. ¹⁷ Mpi tə, Tacaa keke səsa taa səsa, na i tike nté Isə. I ké tonv wei pa nyəkəyi təɣə. I fayasəyi yəlaa. Pəyele i paa feina kuhav isu yulv na pəcə i ha tampana. ¹⁸ In i taɣanəɣəna sulav na leel pa təm. Pəyele i səla muvlv ké na í caləyi-i na í suuki-i wontu. ¹⁹ Pə təw ké pə wɛɛ si mɛ tətə míi səli muvlaa. Mpi tə, mə mayamaya í ka ké muvlaa ke Icipiti tetv taa ké.

²⁰ Tacaa mə Isə ké í ká nyana, na i tike ke í ká sɛɛ na mə ləsaɣa suv-i, na í suki mə nəsə na i hətɛ. ²¹ I tike nté mə Isə, inəyi í ká saŋ. Pəcə in i lapəna-mɛɛɛ təma səsaɔna səɣəntv nyənə wənə i nana mə isəpɛɛ tə. ²² Mə cəsənaa tiiwa Icipiti tə pa wɛ yulvnyəwəŋ nutoso na naanɔwa tike ké. Ama Tacaa lapa na í huki.

11

Isə səsaəntv

YOSUWEE TĒMA TAKĒLAYA Kutubutu

Takēlaya kanε ka taa kε pa keesayi isana Moisi waali tu Yosuwee pona Iseyeli nyōma na pā lεeki Kanaan tetu tō. Iso ka tēma yōgōtuyō na i su Iseyeli nyōma caanaa caanaa si, i ká ha pana pa waali nyōma ke tetu nti. Pə tō kε Iso wε pa waali na pā yōona pa kolontunaa. Na pa na Yosuwee pā lεeki Kanaan tetu.

Takēlaya taa loona sasaya ŋka pə wεε si paa wei i tōki tōgole titite 24:15... I ləsi wei i caa i sεε tōgō saŋa... Tōfo ye pə kaasa ma na ma waav nyōma ile, Taca ke taa sεε. Yosuwee yōgōtēna tōm tēne.

Isana pa faya Yosuwee takēlaya tō:

Iseyeli nyōma tayanayi pa ti si pa sukū Kanaan tetu taa, titite 1-5

Kanaan tetu lεekuyō, titite 6-12

Tetu taluyō ke Iseyeli kpeka nyōma, titite 13-22

Yosuwee kuyōgōtutu kantākaya nyōntu, titite 23-24

Yosuwee lεetuyō ke Moisi lonte

¹ Mpyōyō kuyaku nakuli Iso tēmlε tu Moisi sapa. Tēnaya Taca tōma Moisi waali tu Yosuwee, wei i kε Nun pəyalu tō si: ² Nyōni, Moisi sapa. Ile pənente nyaa kulī, na ŋ tū yēlaa paneyε nōgō, na i tēsi Yaatanī pōgō kanε. Na i suv tetu nti ma ha Iseyeli nyōma mε tō tē taa. ³ Isu maa suv Moisi ke nōgō tō, ye mō nōhōle i fela timpi mō tetu kε. ⁴ Mō tetu ntε pə sunav wōlaya tetu, na pə polo Lipan pōŋ tō. Na pə kpaŋa Ifelatī pōgō sasaya, na pə kpeŋna Hiti nyōma tetu tēna tō. Na pə yoosina Metitelanee tēŋku. ⁵ Kolontunaa tēna ka seeki-ŋ kε, halōna ŋ suv pōyōyō. Mpi tō, maa wεε nyā waali kε, isu maa wε Moisi kin tō. Ma kaa lō-ŋ, pəyele ma kaa hatōlōna-ŋ paa pəcō. ⁶ Mpu tō, tōgō apalutu, na ŋ nyō tōŋ. Pə taya pulv, nyaa yelina na yēlaa pane pā tōgō tetu nti maa heela mō caanaa na tuunav si maa ha-mε tō. ⁷ Ama kulōmtu kε si, nyaa tōgō apalutu, na ŋ nyō tōŋ te. Tōki ma kusəsutu tēna nti ma tēmlε tu Moisi telōsa-ŋ tōgō teu tōcōŋŋ, na ŋ laki-ti tētetete. Taa nyōnna ŋwaan yaa mpōle. Waatu inayi n ká waa nyā kulapəm tēna taa. ⁸ Kusəsutu takēlaya kanε ká taa fete nyā nōgō tō. Kalayi ka taa tōm ke ilim na ahoō, na ŋ tēŋ-tayi teu. Waatu inayi pu lana-ŋ. Pēcō n ká waa pə tēna mpi n laki tō pə taa. ⁹ Matōŋ ma heela-ŋ si ŋ tōgō apalutu na ŋ nyō tōŋ na? Mpu tō, taa nyā. Pəyele taa sele paa pəcō tōtō. Pə taya pulv, nyā Iso má, maa wεε nyā waali kε paa timpiyi.

Yosuwee tayanayi Yaatanī tεsuyō tōm

¹⁰ Mpyōyō Yosuwee tōma Iseyeli nyuyō nyōma si: ¹¹ I suv tāsikile taa, na i heeli samaa si pā caa mpaav tōgōnasi. Mpi tō, kuyeyēŋ tooso i tēewa tu tēsi Yaatanī, na tē polo na tē lεeki tetu nti Taca ta Iso ha-tu tō. ¹² Mpuylε Yosuwee heela Lupēŋ nyōma, na Katī nyōma, na Manasee yēlaa hōgōluyō lēŋku nyōma si: ¹³ I tōsī nti Moisi ka heela-mε tō si, hεesuyō ke Taca caakōna-mε, na i ha-meyε tetu tēne. ¹⁴ Ile mō alaa, na mō piya, na mō tōla tike ká cayana pōgō na cēne tō. Ama pə kaasuyō apalaa yoolaa mε tō, pə wεε si mu tēsi mō tētōnaa cōlōgō na i tēε-weyε nōgō na i sōna-wε. ¹⁵ Halōna waatu wei mō Iso Taca ká yele na pεle pā hεesi isu mε na tetu tēne inī tē pəsi mō tēna mō nyōntu tō. Pə waali kε i ká mōli mō tetu nti Taca tēmlε tu Moisi ha-mε isōntō tō tē taa kε Yaatanī ilim tōhule tō cēne.

¹⁶ Mpyōyō pa cōwa Yosuwee si: Tu la teitei isu n tuyō-tu tō. Paa timpiyi n tila-tu, tu polo kε. ¹⁷ Pəyele tu nuna-ŋ teu kε, isu tu nukayana Moisi tō. Iso i wεε nyā

waali, isu i ka wep Moisi waali tɔ. ¹⁸ Ye pɛ cɛpa wei na í lá kanƙante, na í tɔ si i kaa tɛɲ nti n tu-tu tɔ isu pa ku-i. Ama nyaa nyɔɔ ton ké na ń tɔɔ apalutu.

2

Yosuwee tiliyi feɲlaa naale ke Yeliko

¹ M̀p̀ỳỳ Yosuwee kusa feɲlaa naaleye mukaya ke Sitim timpi paa sikaa tɔ si: I polo na í feɲ Kanaan tɛtu nti na Yeliko icate. Pa tala icate nté, ilena pá suu apalaa tɛna alu nɔɔlu i tɛye aho. Pa yaa alu inu si Lahari. ² M̀p̀ỳỳle yɛlaa tayasa Yeliko wulav si: Iseyeli yɛlaa kɔmna nteye tɛtu feɲyɛ. Halɛna pá suu cɛneye aho ane. ³ Tɛnaya, wulav tilaa na í heeli Lahari si: Yɛlaa mpa inu pa we nyá tɛye mpu tɔ, pa ké tɛtu feɲlaa ké. Mpu tɔ, lɛsi-weye cɛne.

⁴ M̀p̀ỳỳle alu inu í ɲmesa apalaa mpe pa tɔɔ, na í cɔ wulav tillaa si: Tampana yaa, yɛlaa mpe pa tala ma tɛ. Ama ma ta nyi-we si le nyɛma tɔ. ⁵ Aho yuwa na pá tɛkɛyi icate nɔnɔɔ, ilena pá lu. Ma ta nyi ɲku pa tɛɲaa tɔ. Ye í tɛɲa pa waali ke lɛɲɛɲ, í ká hiki-we.

⁶ Pɛyele Lahari ka kraasa feɲlaa mpeye i kutuluɣu pata tɔɔ ké, na í ɲmesi-weye ɲmɔntu nti pa yaa si lɛɲ^a tɔ tɛ tɛ. yaa si lɛɲ. Pa lɔki-tɛyi pɔɔɲ ké Isu kponkponu, na pɛ pɔɔɲ na pɛ tokonaa ké liyitee wontu ké. ⁷ M̀p̀ỳỳle wulav tillaa kraaya mpaav ɲku pa tɛsɔɔɲa Yaatanu pɔɔ tɔ, na pá se feɲlaa waali. Ilena tanɲaa tayani icate nɔnɔɔ ke tɛkɛyɛ. ⁸ Pɛ waali ké Lahari kra feɲlaa cɔlɔ na pɛcɔ pá too, na í tɔ-we si: ⁹ Ma nyɛmá si Tacaa tuwa tɛtu tɛneye mɔ niɲ taa. Mɔ sɔɔɔntu suu icate tɛne tɔ nyɛma ké na pá seliyi. ¹⁰ Tɔ nuwa isɛna, waatu wei í lu Icipiti taa tɔ, Isɔ faya Sɛsɛncaasi tenku lɔm taa, na mu tɛe puɣulaya tɔ tɔ. Tɔ nuwa tɔtɔɔ, isɛna í kɔwa Amolii nyɛma awulaa sɔsaa Sihon na Oki, na í wakɛli pa nyɛm tɛnaya pɔɔ waali tɔ. ¹¹ Tɔ nu-ti, ilena ta apalutu le-tu, na tá tɛe suukɛna-me. Mpi tɔ, mɔ Isɔ Tacaa tike nté isɔtaa na atɛ pɛ tu. ¹² Pɛnɛntɛ ma wiikina-me si, í tuuna Tacaa si í ká hólí ma caa tɔyaya ke suulu isu ma hulɔyɛ-me tɔ. ¹³ I la mpi pu tu-m naani si i kaa ku ma caa, na ma too, na ma taalɔnaa, na ma kɔɔɲnaa, na ma newaa na pa nyɛmanaa tɛna tɔ.

¹⁴ M̀p̀ỳỳle apalaa mpe pa cɔ-i si: Ye n ta tayasi tá tɔm tá sɔɔlu puwaya si tɔ si mɔ sɛm, na pɛ kɔma na Tacaa tu tá niɲ taa ké tɛtu tɛne tu la-ɲ kɔpantu ké, tɔ kaa kpalɛ nyá kɔcɔɔ.

¹⁵ M̀p̀ỳỳle Lahari tisa apalaa mpe na ɲmɛnaya na i kutuluɣu pɛtote. Mpi pɛ tɔ tɔ, ku we icate kolunɔ tɔ ké. ¹⁶ Ilena í heeli-we si: I tɛɲ puɣu mpaav, pɛ taa kɔɔ na mpa pa sewa mɔ waali tɔ pá suli-me. I ɲmeli puɣu taa tɛnaya kuyɛɛɲ tooso na mɔ waali selaa tɛna tɛ mɔlɔyɛ. Pɛle pɛ waali, ilɛ í ká tɔ mɔ mpaav.

¹⁷ Ntɛna apalaa mpe pa tɔmi-i si: Nyɛni, isɛna n ká la na tɔ tɛkɛna tuunav mpi n yɛlaa na tɔ tuuna tɔɔlɔ. ¹⁸ Waatu wei tu suu tɛtu tɛne tɔ taa tɔ, tɔ mayana n tuwa ɲmɛnaya kusɛɛmaya na nyá pɛtote nte n tisina-tu isɛntɔ tɔ. Na ń kota nyá caa, na nyá too, na nyá taalɔnaa na nyá newaa, na nyá caa lɔlɔyɛ nyɛma tɛnaya nyá tɔyaya taa. ¹⁹ Ama ye pɛ cɛpa pa taa wei na í lu nyá tɔyaya taa, pɔntu sɛm ká wee i nyɔyɔ tɔm ké, pɛ taya tá nyɛntu. Tɔfɔ, ye mpe inu pa taa nɔɔlu nyɔyɔ hola-i, ilɛ pɛ ké ta tɔm. ²⁰ Ama ye n tayasa ta tɔm, ilɛ ta kaa tɔki tá nɔɔ suw tɔtɔ. ²¹ Ilena alu inu i cɔ si: Pɛ la isu í yɔɔtɔyɔ tɔ.

Ilena alu ye feɲlaa na pá tɛe. M̀p̀ỳỳ i tu ɲmɛnaya kusɛɛmaya na i pɛtote. ²² Apalaa mpe pa tala pɔɔɲ taa, ilena pá ɲmeli tɛnaya kuyɛɛɲ tooso. Halɛna mpa paa sewa pa waali tɔ, pá pɛeki-weye hɔɔlɔyɛ ɲku ku tɛna ku taa, pa ta na-we. Ilena pá mɛli kpɛtɛ. ²³ M̀p̀ỳỳ feɲlaa mpe pa mɛlaa na pá tii puɣu, na pá tɛsi Yaatanu. Ilena pá kpe na pá keesi Yosuwee ke pɛ tɛna mpi pɛ mayana-we tɔ. ²⁴ Na pá yɔɔtɛ

^a 2:6 lɛɲ: Lɛɲ, pa tɛ ɲmɔntu ton nyɛntu natɔlɔyi pá

tətə si, pəpətə fəi lelen, Tacaa tɔwa tətə tənaya ta ninj taa ké. Haləna tə yəlaa tənə tɛɛ sʊvkəna-tɔyɔ.

3

Yaatanɪ pəɣə tɛsɔyɔ

¹ Tɛv fema tanaŋ təhulu, ɪlena Yosuwee na lɛyɛli nyəma pə kuli Sitim, na pə tii Yaatanɪ nəɣə, na pə caya tənə na pə taŋ saa wei paa tɛsi tə. ² Kuyɛɛŋ tooso tɛɛwa, ɪlena Yosuwee tə nyɔyɔ nyəma si: ɪ cəɔ tɛsikile, ³ na ɪ heeli samaa si ye pə kəma na ɪ ná kətəlaa səɣəla lɔ Tacaa nəɣə pɛɛlɔyɔ atakaa, ɪɛ paa wei ɪ lu na ɪ hu ɪ waali. ⁴ Ama ɪ taa suli-ɪ kpətənav ké, mə na-ɪ ɪ hatələnə təma ɪsu kilomɛɛtəli kolum. ɪni ɪ ká huləɣəna-mɛyɛ mpaav. Mpi tə, ɪ ta təŋta-kv.

⁵ Mpuɣulɛ Yosuwee heela yəlaa si: ɪ la nyɔɔŋ təɔ asilima kɛɛlɔyɔ kətaya kɛ cele təɔ. Mpi tə, Tacaa ka la-mɛyɛ piti təma.

⁶ Tɛv fema, ɪlena Yosuwee heeli kətəlaa si: ɪ səɣəli lɔ atakaa na ɪ tɛɛ samaa kɛ nəɣə. ɪlena pɛɛ pə la mpu. ⁷ Mpuɣy Tacaa təma Yosuwee si: Saŋa kɛ maa caali nyá nyɔyɔ kusɔyɔ kɛ lɛyɛli nyəma ɪsentaa. ɪlena pəcə pə nyɪ si maa wɛɛ nyá waali, ɪsu maa wɛv Moisi waali tə. ⁸ ɪɛ heeli kətəlaa mpa pa səɣəla lɔ atakaa tə si: Ye ɪ tala Yaatanɪ, ɪɛ ɪ tisi mə nəhɛɛ kɛ lum taa na ɪ səŋ mpu.

⁹ Tənaya Yosuwee təma lɛyɛli nyəma si: ɪ tuusi na ɪ kəɔ na ɪ nu Tacaa təm. ¹⁰ Mpuɣy ɪ ká nyənə si Weesuyɔ tv lɔ wɛ mə hɛkv taa, na ɪni ɪ ká təɣənyəna Kanaaŋ nyəma, na Hiti nyəma, na Hifi nyəma, na Peliisi nyəma, na Kilikaa nyəma, na Amolii nyəma, na Yepusi nyəma. ¹¹ ɪ nyənɪ, tətə tənə tv Tacaa lɔ nəɣə pɛɛlɔyɔ atakaa ká tɛɛ mə nəɣə təɔ, na ɪ tɛsi Yaatanɪ pəɣə kɛ mə ɪsentaa. ¹² ɪ ləsi lɛyɛli nyəma kpeka naanɔwa na naalɛ taa ké yulɔ yulɔ. ¹³ Pə kəma na kətəlaa mpa pa səɣəla tətə tənə tv Tacaa atakaa tə pə lii pa nəhɛɛ kɛ lum taa, pu faya, na pə yeɛ kɛpente. Na ɪsətə təɔ nyəm kəɔ na pə su səsəm.

¹⁴ Mpuɣy yəlaa lu tɛsikile si, pa tɛsəyɪ pəɣə. Na kətəlaa mpa paa səɣəla lɔ atakaa tə pɛɛ pa wɛ ləlɔ. ¹⁵ Paa pənaya ŋka kumtv waatv tənaya pəɣə suyɪ na ká watəyɪ kutemɪŋ. Pə kəma na kətəlaa mpa ɪni pa səɣəla lɔ atakaa tə pa nəhɛɛ tii lum taa, ¹⁶ ɪlena pə cé. Na mpi pə lukayana ɪsətə təɔ tə pə səŋ, na pə su səsəm kɛ Atam tɛ^a timpi pa yaa si Saatanj tə pə kəŋkəŋ taa. ɪlena lum mpi pəɛ pə kɛpənayana tɛŋku kusəpv təɔ tə, pəɛ pə cɛ. Na yəlaa tɛsənə Yeliko təɔ təɔ. naali a hɛla ké. ɪɛ nəɔnɔ a lona cəkənav wɛ katɛ. ¹⁷ lɛyɛli nyəma təŋna tɛsuyɔ kɛ mpuɣy wulaya tə, na atakaa səɣəlla náá səŋa mpuɣy tətə puɣulaya nyəntv təɔ ké pəɣə pəɛ taa. Haləna pa tənə pə tɛ tɛsuyɔ.

4

Pɛɛ naanɔwa na naalɛ kuluyɔ

¹ lɛyɛli nyəma tənə tɛma Yaatanɪ kɛ tɛsuyɔ kɛ mpu, ɪlena Tacaa tə Yosuwee si: ² Ləsi pa kpeka loosi taa ké yulɔ yulɔ. ³ ɪlena ɪ heeli-wɛ si: ɪ kuli pəɛ pəɛ kɛ timpi ɪni kətəlaa səŋa ɪsəntə tɛca tə. Na ɪ kɛŋna timpi ɪ ka sʊv saŋa ahoo anɛ tə.

⁴ Mpuɣulɛ Yosuwee yaawa yəlaa naanɔwa na naalɛ ɪni. ⁵ ɪlena ɪ tə-wɛ si: ɪ polo lɔ Tacaa atakaa nəɣə təɔ ké pəɣə taa, na ɪ kuli pəɛ pəɛ kɛ mə nyɔɔŋ təɔ. ⁶ Pɛɛ anɪ a ká təɔsəɣəna-mɛyɛ mpi lɔ lapa-mɛyɛ ɪsəntə tə. Ye pə kəma na mə piya pəɔsi-mɛ si pɛɛ anɛ a laki wɛ? ⁷ ɪ ká cə-wɛ si waatv nəɣəlɔ kətəlaa tɛsəyana lɔ atakaa ké Yaatanɪ na Tacaa yeɛ na lum cɛ na pə tɛsi. ɪɛ pɛɛ anɛ a ka təɔsəɣəna-mɛyɛ pə təm kɛ tam təɔ.

⁸ Mpuɣulɛ apalaa naanɔwa na naalɛ ɪni ɪ lapa teitei ɪsu Yosuwee ka kɛɛsuyɔ-wɛ tə. Pa kula pəɛ pəɛ kɛ pa kpeka nyɔɔŋ təɔ, ɪsu Tacaa ka heeluyɔ-wɛ tə. ɪlena pə

^a 3:16 Atam tɛ: Atam tɛ na Saatanj pə ké acalɛɛ kupənɛɛ

kpɛɲna-ye na pá su timpi paa siki ahoɔ anɪ tɔ. ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yosuwee caa pɛɛ naanɔwa na naale tɔtɔ, na í kaa kanmaaya ke pɔɔ pile taa, timpi kɔtɔlaa ka sɔɔla Isɔ atakaa na pá sɔɔa tɔ. Na a we tɔnaya halɔna sɔɔa.

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Isɔ atakaa sɔɔlla sɔɔa pɔɔ taa kɛ mpɔ. Halɔna yɔlaa tɛ nti Isɔ Tacaa ka heela Yosuwee si í telɔsi-we tɔ tɔ lapɔ, isɔ Moisi ka keesɔyɔ-ɪ tɔ. Pɔ tema mpɔ, ilɛna samaa tɛsi lɔɔlɔɔ. ¹¹ Pɔ kɔma na samaa tɔna tɛ tesɔyɔ, ilɛna Isɔ atakaa sɔɔlla nmaa pa nɔɔ tɔ. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ Lupɛɲ na Katɪ nyɔma, na Manasee kpekɔle hɔɔlɔyɔ nyɔma, tɛɛ samaa nɔɔ tɔ na pá tɔka pa yooɔ wontu, isɔ Moisi ka heeluyɔ-we tɔ. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Isɛyɛli nyɔma yoolaa luwa Tacaa isɛntaa, isɔ yɔlaa iyisi nule (40000) na pá suɔwa yooɔ wontu. Na pá pukina Yeliko tɔ kɛ timpi tɛtɔ we ihɛntɔ tɔ. ¹⁴ Kuyaku ŋkuyɔ Tacaa tɔwa Yosuwee ke teeli ke Isɛyɛli nyɔma tɔna isɛntaa. Ilɛna pá nyanɲna-ɪ, halɔna ɪ sɛm. Isɔ pa nyanɲana Moisi tɔ.

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa tɔma Yosuwee si: ¹⁶ Heeli kɔtɔlaa mpa pa sɔɔla Isɔ atakaa tɔ si pá lu pɔɔ taa.

¹⁷ Ilɛna Yosuwee náá heeli-weyɛ mpɔ. ¹⁸ Tɔɔ isɔ Isɔ atakaa sɔɔlla kɛsɔyɔ pa nɔɔhɛ ke pɔɔ pɔle taa na pá su kɔtɛɲ tɔ, ilɛna lɔm mɔli kɔakɔaa na pá su na pá watɪ pɔɔ kɔtemɪɲ, isɔ pu weɔ tɔ. ¹⁹ Pa isɔtɔ kancaalaya nyɔɲ kuyɛɛɲ naanɔwa wule ke Isɛyɛli nyɔma lu pɔɔ taa, na pá polo pá siki timpi pa yaa si Kilikaa tɔɔ Yeliko ɪcɛtɛ na ilim tɔlule tɔ.

²⁰ Kilikaa tɔnaya Yosuwee nmaa pa pɛɛ naanɔwa na naale wei paa kula pɔɔ taa tɔ. ²¹ Mpɔyɔle ɪ heela Isɛyɛli nyɔma si: Ye kuyaku ŋku mɔ piya pɔɔsa-me si pɛɛ anɛ a nyɔyɔ suwe? ²² Ilɛ í ká keesi-we si tu tɛsa Yaatanɪ ke wulaya kɛ. ²³ Pɔpɔtɔ fɛi lɛɛɲ, kuyaku nakɔlɔɔɪ Tacaa ta Isɔ lapa na Yaatanɪ nyɔɔ na tɔ tɛsi, isɔ ɪ ka tɛm lapɔ ke Sɔsɛncaasi tɛɲku taa tɔ. ²⁴ Tacaa lapa m̀p̀r̀ỳg̀ si atɛ yɔlaa tɔna í nyɪ si ɪ wɛna tɔma. Ilɛna taa nyanɲna-ɪ tam.

5

¹ Tɛtɔ nti pa yaaki si Amolii tɔ, tɔ awulaa tɔna mpa pa wɛna Yaatanɪ ilim tɔtɔle tɔ tɔ, na Kanaaɲ awulaa mpa pa kɔtɔna Metitɛlanɛɛ tɛɲku tɔ. Pa tɔna pa kɔma na pá nu si Tacaa lapa na pɔɔ nyɔɔ na pá tɛsi. Ilɛna pa apalɔtɔ yɔɔli-we, na Isɛyɛli nyɔma tɔm la-weyɛ sɔɔɔntɔ ke katatɔlaya.

Isɛyɛli nyɔma pɛlɔyɔ ke Kilikaa

² Mpɔyɔle Tacaa tɔma Yosuwee ke waatɔ inɪ ɪ taa si: Caa pɛɛ sɛɛsi na í pɛli Isɛyɛli piitim kɔfam pɔnɛ.

³ Ntɛna Yosuwee pɛli-weyɛ teitei, isɔ Tacaa ka yɔɔtɔyɔ tɔɔ pulaya ŋka pa yaa si: Pɛlɔyɔ pulaya tɔ ka tɔ. ⁴⁻⁵ Waatɔ wei Isɛyɛli nyɔma luwa Icipiti tɔ pa pɛla apalɔpiya tɔna mpa pa tala yooɔ pote tɔ. Ama pɛle pa tɔnaya mpɔ pa sɔpa wulaya tɛtɔ taa. Pɔle pɔ waali pa tasa apalɔpiya mpaɔa lɔlɔyɔ tɔ pa ta pɛli pɛle. Mpi pɔ tɔ Yosuwee pɛla-we tɔɔlɛ. ⁶ Mpi tɔ, Isɛyɛli nyɔma kisa Isɔ kɛ nunav kɛ, ilɛna pá cɔɔ wulaya tɛtɔ taa kɛ pɔsi nule tɔcu, na pa taa apalɔpiya mpa paa tala yooɔ pote ke pa Icipiti luw waatɔ tɔ pá sí pa tɔna. Mpɔ inɔɔɪ Tacaa ka yɔɔtɔna tuunav si pa taa nɔɔlɔ kaa keesi tɛtɔ kɔpantɔ nti tɔ taa tɔɔnaya tɔla yem tɔhɔ tɔ. Tɔnaya ɪ ka suwa pa caanaa ke nɔɔ si ɪ ká ha-we. ⁷ Ilɛ pa piya ke Isɔ lɛɛta pa lɔntɛ. Pɔ tɔ kɛ Yosuwee pɛla-we. Mpi tɔ, pa taa pɛli-weyɛ mpaav taa. ⁸ Pa tema pa looɲa tɔnaya pɛlɔyɔ, ilɛna pá caɔa pa tɔcaɔalɛ, halɔna pɔ waa-we. ⁹ Ntɛna Tacaa tɔ Yosuwee si: Sɔɲa ntɛ ma keela mɔ nyɔɔɲ tɔ kɛ mɔ Icipiti fɛɛɛ.

Ilɛna pá ha tɔnɛ inɔɔɪ hɔtɛ si Kilikaa (Pakɛɛlaa). Na pá yaaki-tɛyɛ m̀p̀r̀ỳg̀ halɔna sɔɔa.

Tɛɛv acima kancaalaya nyɔna tɔɔɔ ke Kanaaɲ

**ISEYELI
PAASENLAA
TOM TAKELAYA
Kutulutu**

Takəlaya kanə ka taa ké tə naaki isəna Iseyeli nyóma yela Iso ké Kanaah tetu taa tó. Pa nəyo tó tu Yosuwee səpa. Ie pa feina paasənlə. Paa wei i lakaya isəna i caaki təyo. Ama waatu wei pa nukı pa isayatu səh ilena pá keesəna Iso tó na pá wii. Iso naaki pa pətətəle, ilena í ləsəyi paasənlaa na pá waasəyi-wə.

Isəna pa faya Paasənlaa takəlaya tó:

Iseyeli nyóma səm ke Kanaah na Yosuwee səm, titite 1:1-2:10

Iseyeli paasənlaa, titite 2:11-16:31

Iseyeli nyóma liyituyu, titite 17-21

Iseyeli nyóma cayav ke Kanaah tetu taa

¹ Yosuwee səm waalı ké Iseyeli nyóma pəsa Tacaa sı pa nyəh pa kpeka taa nte tu yonna Kanaah nyóma ke kancaalaya tó. ² Ntəna Tacaa sı: Yuta nyənte ké. Mpi tó, pələ pa niñ taa ké ma tu tetu.

³ Mpuşule Yuta kpekəle nyóma təma Simiyəñ kpekəle nyóma sı: I kəw na í səna-tu na tó yonna Kanaah nyóma na tó ləkı tetu nti Tacaa ká ha-tu tó. Ye tó təma təna, ilə táá kəw na tó səna-me na tó ləkı mə nyəntu.

Mpuşule Simiyəñ nyóma polaa na pá səsı Yuta nyóma tó, ⁴ na pá tēe yoou. Ilena Tacaa tu Kanaah nyóma na Peliisi nyóma ke pa niñ taa, na pá kú yəlaa iyisi naanəwa (10000) ké Peseke icate taa. ⁵ Mpuşú pa maşana wulav Atoni-Peseke ke Peseke icate taa, na pá yonna-i. Isəna pa kələna Kanaah nyóma na Peliisi nyóma təşəle. ⁶ Ilena wulav se na pá təşəni-i na pá kpa-i na pá seti i apaləmpee na i apalənəmpee. ⁷ Mpuşule wulav inı i təma sı: Ma maşamaşaa maa seta yəlaa nutoso na naanəwa apaləmpee na pa apalənəmpee ke mpuşú, na má təkı na cəşəlası hotiyi na pá caləsəyi. Mpi maa lapa təyo pə fələyi-m.

Ilena pá pona Atoni-Peseke ke Yosalem na í can na í sı təna.

⁸ Mpuşú Yuta nyóma yonna Yosalem nyóma, na pá ku-wə na pá sə icate ke kəkə na pá ləkı-tē. ⁹ Pə waalı ké pa polaa na pá yonna Kanaah nyóma mpa paa wə pulası taa, na ilim mpətəñ tó ké tetəkəle taa tó. ¹⁰ Ilena pá polo na pá yonna Kanaah nyóma mpa pa wə Hepələñ timpi pa yaakaya sı Alapa tē tó. Na pá ku Sesayi nyóma, na Ahimañ nyóma, na Taləmayi nyóma. ¹¹ Pa təma təna, ilena pá polo pá yonna Tepii timpi pa yaakaya sı Kiliyatı-Sefē tó pə nyóma. ¹² Mpuşú Kaləpu təma sı: Ye wei i yonna Kiliyatı-Sefē nyóma na í kəli-wə maa ha-i ma pələ Akəsa na í la alv. ¹³ Tənaşəle Kaləpu neu tənşyu nyəñ Kenası pəyalv wei pa yaa sı Otiniyē tó, i yonna icate nté tó nyóma na Kaləpu ha-i i pələ Akəsa na í la alv. ¹⁴ Akəsa saawa, ilena í tó i paalv sı: Maa sələmi ma caa ke tetu natəli. Alv inı i tiina i kpaşaya tó, ilena i caa pəsı-sı: Alaafəya kēle? ¹⁵ Mpuşule alv nəyo təkpaş sı: Hai, la-m kəpantv na n ha-m hila. Mpi tó, tetu nti n ha-m mpuşú ilim mpətəñ tó tó tē ləm.

Ilena i caa Kaləpu náá ha-i hila wena a wə pə tēe tó, na isətaa nyəna.

¹⁶ Mpuşú Moisi yəti ləşyu nyóma Keni nyóma na Yuta nyóma pa luwa Yeliko, na pá polo pá caya Yuta Alaati ilim mpətəñ tó ké wəlaya tetu taa ké Amaleke nyóma tetu taa.

¹⁷ Mpuşule Yuta nyóma, na Simiyəñ nyóma pa polaa na pá yonna Kanaah nyóma mpa pa wə Sefatı tó na pá təyo pa tetu, na pá yəkı icate tənəñnañ. Na pá

ha-te si Hooma. Ncaale ke pa yaa mpv na pa te taa. ¹⁸ Pəle pə waali ké Yuta nyóma mpe pa tasa Kasa, na Asəkaləh, na İkoləh acaləe ke ləkəyuv, na pá kpena wena a cəəna-ye tə. ¹⁹ Taca ka we pa waali ké haləna pá ləkə pulasi tetv təna. Ama tetv ihəntav taa nyóma ke pa ta pəsi. Mpi tə, pəle paa wena yoo keekənaa nyəgətv nyóma ké. ²⁰ İlena pá ha Kalərv ke Həpələh icate, isu Moisi ka yəgətv tə. Mpi tə, inı i təgəhna Anaki ləlvəh nyóma tooso wei i ka we təna tə. ²¹ Pəncaməe nyóma ta pəsi na pá təgəhı Yəpusi nyóma mpa paa we Yosalem tə, pá na-we pa wenna mpv.

²²⁻²³ Mıpúgú İfəlayim kpekəle na Manasee nyənte pa polaa na pá yooa Petəeli timpı pa yaakağa Lusi tə, na Taca səna-we. Fəhlaa ke paa caaləna tiluyv ke Petəeli taa. ²⁴ Pəle pa talaa na pá sulina apalv nəgəlv, İlena pá təmı-i si: Həli-tuyv timpı tə icate koloosi topilinaa tə, tu nyı nyá tə.

²⁵ Mıpúgú apalv inı i həla-wege təsulə. İlena pá svv na pá kú icate yəlaa təna. Ama pa yela apalv inı na i təyaga nyóma təna. ²⁶ Pə waali ké apalv inı i pola Hiti nyóma tetv taa, na í ħmá icate na í yaa-te si Lusi, na pá yaaki-tege mıpúgú haləna saha.

²⁷ Manasee nyóma ná tá pəsi na pá təgəhı Pəti-Seyah nyóma, na Taanaki nyóma, na Təə nyóma, na İpeleyam nyóma, na Mekito nyóma, na pə acaləe wena a cəəna-ye tə. Kanaah nyóma ka we tənaga tam ké. ²⁸ Paa na waatv wei İseyeli nyóma kəma na pá yoo toh ke teu tə pa ta pəsi na pá ləkə pa koloosi acaləe. Ye pə taya səkpena paasi.

²⁹ İfəlayim nyóma ná tá pəsi na pá təgəhı Kanaah nyóma mpa pa we Kesəe tə, pa na-we pa wenna.

³⁰ Sapuləh nyóma ná tá pəsi na pá təgəhı Kanaah nyóma mpa pa we Kitələh na Nahalalı tə. Ama təma ké pa tv-we na pá na-we pa we mpv.

³¹ Aseə nyóma ná tá pəsi na pá təgəhı Ako nyóma, na Sitəh nyóma, na Alarv nyóma, na Akəsiri nyóma, na Hələpa nyóma, na Afiki nyóma, na Lehori nyóma.

³² Pə tə ké pá na Kanaah nyóma pa caya pəle pa tetv taa.

³³ Nəfətali nyóma ta pəsi na pá təgəhı Kanaah nyóma mpa pa we Pəti-Seməsı na Pəti-Anatı tə. Ama təma ke pa tv-we na pá na-we pá wee.

³⁴ Mıpúgú Amolii nyóma təgəna Tah nyóma, na pá kpa pulasi taa. Pa ta yele-we na pá caya tetv ihəntav taa. ³⁵ İlena Amolii nyóma saalı Haa-Hələsı puyv taa na Ayaləh na Saaləpim. Ama waali waali ké İfəlayim nyóma, na Manasee nyóma ħmakəla-we na pá tv-wege təma. ³⁶ İtəm nyóma tetv tohə fayana Pəcesı tontəhə tə ké Sela na ilim təlule tə.

2

Taca kaləgəna i yəlaa

¹ Mıpúgú kuyaku nakvli Taca isətaa tillu luna Kilikaa, na í polo timpı pa yaa si Pokim tə. Na í tó İseyeli nyóma si: Ma ləsa-məge İcipiti na má pona-məge tetv ntı tə taa maa heela mə caanaa na tuunav si maa ha-mə tə. Halı má yəgətv na má svv si ma kaa yəki má na mə ta nəgə pəeluyv. ² Na ma heela-mə si mə na tetv tənə tə nyóma í taa pəeli nəgə nakəli. Pə wee ké si í yəki pa tuh. Paa na mpv tə, í tá nu ma təm. İe pepe tə ké í lapa mpv? ³ Pə mayamaya pə tə ké ma heeliyi-mə təfoo si ma kaa təgəhəgi tetv tənə tə yəlaa na mu təhəgi. Ama mə na-we í ká weena mpv, na pa tuh pəsi-məge katəsi.

⁴ Waatv wei Taca isətaa tillu təma təm ntəgi yəgətvuyv, İlena İseyeli nyóma tulı nəəsı na pá wiiki. ⁵ Pə tə ké pa ha lonte ntəge həte si Pokim. Wiilaa təge pa yaa mpv na pa te taa. Mıpúgú pa lapa Taca ke katəsi.

Yosuwee səm

⁶ Waatu wei Yosuwēe taa sətə tə, m̄p̄ȳȳ i yela lseyeli nyóma ke Sikem, ilena paa wei í m̄eli i tetu nti i hikaa tə tə taa. ⁷ lseyeli nyóma lapa Tacaa t̄əmle ké, haləna Yosuwēe s̄əm. Na pá s̄esi is̄ele ke m̄pu, na nȳȳȳ nyóma m̄pa pa nana pa is̄əp̄ele ke t̄əma s̄əs̄əna wena Tacaa lapa-wē tə, p̄ele pa polo pa si t̄ət̄. ⁸ Tacaa t̄əmle tu Yosuwēe p̄usi yoosa nun̄wa na naan̄wa (110) ilena í sí. ⁹ Ilena pá pimi-i tetu nti pa ha-i tə, tə taa ké Timnat̄i-Heles̄i ke l̄f̄əlayim pulas̄i taa ké Kaasi p̄ȳȳ taa ké ilim nt̄əȳə t̄ə. ¹⁰ M̄p̄ȳȳ Yosuwēe p̄əle nyóma t̄əna s̄əpa t̄ət̄. Ama k̄ufalan̄ ȳəlaa ná t̄áa c̄ek̄əna Tacaa, na t̄əma s̄əs̄əna wena i ka lapa lseyeli nyóma tə.

lseyeli nyóma l̄wa l̄s̄ə s̄eēv

¹¹ M̄p̄ȳȳ lseyeli nyóma lapa mpi p̄ə ta maya Tacaa tə. Pa laakaya t̄uȳ wei pa yaa si Paalənaa t̄əȳ. ¹² Pa l̄wa pa caanaa l̄s̄ə Tacaa wei i l̄sa-w̄eȳe Icipiti tə. Ilena pa laakali m̄eli piitimnaa m̄pa pa h̄eku pa wē m̄pu tə pa t̄uȳ t̄ə, na pá l̄uȳȳi-i. T̄ənaɣa pa kus̄əna Tacaa pááná. ¹³ Pa l̄-i ké na pá laaki t̄uȳ ap̄alu nȳəȳ wei pa yaaki si Paalənaa tə, na alv nȳəȳ wei pa yaa si As̄ətat̄ənaa tə. ¹⁴ M̄p̄ȳȳ Tacaa taa huuna lseyeli nyóma, na í yele-wē na l̄ek̄əlaa l̄ek̄i pa nȳəm t̄əna. Na í tu-w̄eȳe pa kolontunaa niñ taa na pá k̄əli-wē. ¹⁵ Paa waatu wei ké pa sula yoou Tacaa yeki ké na p̄ele pá t̄əȳni-wē. Isu i ka t̄əm-w̄eȳe heeluȳu na tuunav tə. T̄ənaɣale pa lan̄a wak̄əlaa t̄ət̄əȳt̄əȳ. ¹⁶ K̄ena Tacaa náá k̄paaki pa taa ké paasənlaa si p̄ele pá waasi-w̄eȳe l̄ek̄əlaa m̄pe pa niñ taa. ¹⁷ Ama lseyeli nyóma kisa p̄el̄eȳe nunav na pá laaki t̄uȳ na pá l̄uȳȳi-i. T̄ənaɣa pa yelina pa caanaa m̄pa pa t̄ənaɣa l̄s̄ə kus̄əsutv tə pa m̄paav ke l̄əȳ, na pá kisi-w̄eȳe k̄eenav. ¹⁸ Paa waatu wei ké Tacaa k̄pa-w̄eȳe paasənlv, i wē p̄untv in̄i i waali ké na í yak̄i-w̄eȳe pa kolontunaa niñ taa, haləna i s̄əm. P̄əp̄ətv f̄ei lelen̄, ye p̄ə k̄əma na pa ŋmak̄əllaa nȳəȳs̄əȳi pa is̄e na pá sal̄əməȳi, pa p̄ət̄ət̄əle k̄paaki Tacaa ké. ¹⁹ Ama p̄ə k̄əȳ na paasənlv si, ilena pá t̄əȳani is̄aȳatv taa ké m̄əlv̄ȳ, na p̄ə k̄əli pa caanaa. Na pá laaki t̄uȳ na pa l̄uȳȳi-i. Na pá t̄əka tam ké pa kan̄kante, na pa yaasi is̄aȳav.

Tacaa mayas̄əȳi lseyeli nyóma si i naa pa waali

²⁰ M̄p̄ȳȳ k̄uȳakv nakvli Tacaa taa huuna lseyeli nyóma na í t̄ó si: Ȳəlaa p̄ane pa ȳəka ma n̄əȳ ŋka ma na pa caanaa tu p̄el̄aa tə, na pá kisi-m̄ nunav. ²¹ M̄pu tə, ma kaa t̄əȳni piitimnaa m̄pa Yosuwēe taa t̄ə t̄əȳnȳȳ na p̄éc̄ó í s̄əki tə, pa taa k̄olum. ²² Piitimnaa m̄p̄eȳe maa nana lseyeli nyóma waali si paa nuna-m̄ na pá t̄əȳ ma luȳu nȳəntv isu pa caanaa lapv tə yaa is̄əna.

²³ M̄p̄ȳȳ Tacaa yela piitimnaa m̄pa i taa tv Yosuwēe niñ taa si í t̄əȳni tə na pá h̄esi. I ta hulina pa t̄əȳnȳȳ.

3

¹ M̄p̄ȳȳ Tacaa yela piitimnaa m̄p̄eȳe t̄əȳnȳȳ si i mayas̄əȳəna lseyeli nyóma m̄pa pa taa nyi pá na Kanaaŋ nyóma pa yoos̄ə t̄əna tə. ² Tacaa caakaya ké si m̄pa in̄i pa taa nyi yoou ke m̄pu tə, pá nyi-ku. ³ Piitimnaa m̄pa pu kaasa t̄əȳnȳȳ t̄əȳle Filiisi nyóma acal̄e kakpasi, na Kanaaŋ nyóma t̄əna, na Sit̄əȳ nyóma, na Hifi nyóma m̄pa pa wē Lipaŋ p̄ȳȳ taa ké p̄ə k̄paɣav Paali-H̄eem̄əȳ p̄ȳȳ na p̄ə polo Lepo-Hamat̄i tə. ⁴ M̄pe in̄əȳi Tacaa caakaya si i naak̄əna lseyeli nyóma waali si paa t̄əki kus̄əsutv nti i ka yelaa na Moisi tv pa caanaa tə yaa pa kaa t̄əki. ⁵ M̄pu p̄ə yelina na lseyeli nyóma wē Kanaaŋ nyóma na Hiti nyóma na Amolii nyóma na Peliisi nyóma na Hifi nyóma na Yepusi nyóma pa h̄eku. ⁶ P̄ele pa haakaya-w̄eȳe pa p̄el̄aa na pá laki alaa, na m̄pe pá haaki p̄el̄eȳe pa nyóma, na pá laaki pa t̄uȳ.

ISEYELI PAASENLAA

Otin̄iȳe

⁷ Μρύγύ Iseyeli nyóma lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. Pa kisa Iso ké seev na pá laaki tuŋ wei pa yaaki si Paalənaa na Aselanaa tə. ⁸ Mpyuɔle Tacaa taa huuna-we na í tu-weye Mesopotami wulav Kusan-Lisatayim niŋ taa. Na ílé í ηmakəli-weye pusi pələfei təcu. ⁹ Kelena pá wiina Tacaa si í ya-we. Uena ílé í ləsi Kalepu neu tənuyv nyəŋ Kenasi pəyalv Otiniyee si í waasi-we. ¹⁰ Μρύγύ Tacaa Feesuyv tii í tə, na í polo í yona wulav Kusan-Lisatayim na í kəli-í. ¹¹ Uena Iseyeli nyóma heesi pusi nule təcu. Pə waali ké Otiniyee səpa.

Thuti

¹² Μρύγύ Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. Ntəna ílé í yele na Mowapv wulav Ikoləŋ kuli pa tə. ¹³ Í polaa ké na í səsi Amoni nyóma na Amaleke nyóma pa tə, na pá yona-we na pá ləkí Yeliko ícate. ¹⁴ Pusi pələfei hii təcu ké Mowapv wulav ηmakəla-we. ¹⁵ Pa wiina Tacaa, uena í kpa Pəncamee kpekəle taa tv Kelaa pəyalv mputv Thuti si í waasi-we.

Kelena Iseyeli nyóma cəla Thuti ke kuvəv si í pona Mowapv wulav. ¹⁶ Ntəna Thuti caa layate nte tə we ləŋ ke taa na waali, na tə tayala ísu mpiiŋ naale tə, na í svsi-teye í tokonaa tee na í ntəŋəŋ tə. ¹⁷ Mpyuɔle í cəla wulav ke í kuvəv. Apalv iní í ka ke kuyasulv ke təmam. ¹⁸ Í təma-í cəlvv ke mpv, uena í na yəlaa mpa paa kəna kuvəv ηkv tə pá lu. ¹⁹ Pa kəma na pá tala pəe wena pa sika Kilikaa cəlv na pá laaki tə, uena Thuti mələna í waali, na í polo wulav kiŋ si: Hai, tá caa, maa wəna faaciya nakəli si ma naaki-ŋ má na-ŋ tá tike.

Uena wulav ləsi təmle nyóma təna. ²⁰ Ate na íso naŋ ηkv ku niyita teu tə kv taa ké í ka wəe. Ntəna Thuti kprətəna-í na í təmí-í si: Tacaa heela-m təm si má heeli-ŋ.

Tənyalə wulav kula í təcayalə. ²¹ Uena Thuti kpree í layate na mputv na í so wulav lotu taa. ²² Na tə svv tə təna, na pá kpreŋna kprátúgú, na í yele-teye mpv na nim waasi tə tə. ²³ Í təma mpv, uena í luna waali tə, na í təkí na í kaləsi. ²⁴ Í tēewa uena təmle nyóma polo pa mayana pə kaləsa mpv. Uena pá tv pa taa si wulav lukí í awalí ké. ²⁵ Μρύγύ pa taŋaa na pá ká í fei tvlvv. Uena pá polo pá tvli pa mayamaŋa na pá mayana pa caa hənta ate na í səpa. ²⁶ Waatv wei pa taŋa mpv təŋə Thuti sewa na í tēe pəe təyəkəle, na í polo í ηmelí Seyila. ²⁷ Í tala Ifəlayim pəŋ taa, uena í yaŋa apalv tutuyv, na í kotí Iseyeli nyóma na í tu-weye nəŋə na pá tii pulasi. ²⁸ Uena í tə-we si: Í təŋ ma waali. Mpi tə, Tacaa tv mə niŋ taa ké mə kolontunaa Mowapv nyóma ké.

Uena pá polo na pá nyala-weye Yaataní tətəsəle, nəŋəlv ta fiti. ²⁹ Kuyəŋkv pa kv Mowapv yoolaa taa yoolaa ke yəlaa iyisi naanvwa (10000) ké nəŋəlv ta tvli. ³⁰ Pə krayav waatv iní təŋə Iseyeli nyóma ηmakəla Mowapv nyóma na tətə heesi pusi nunaasa təcu.

Samkaa

³¹ Anatí pəyalv Samkaa ləetəna Thuti lonte taa. Iní í kvna Filiisi nyóma ke yəlaa nasətoso (600) na nav kprátúgú. Ué í waasa Iseyeli nyóma tətəŋə.

4

Tepola na Palaki

¹ Thuti səpa, uena Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa tə. ² Μρύγύ Tacaa tu-weye Kanaaŋ nyóma wulav Yapeŋ wei í təkaya kawulaya ke Hasə tə í niŋ taa. Í yovu wulav ke pa yaakaya Sisela na í we Halose-Koyim. ³ Yapeŋ iní í yovu kəkənaa ka we nasənaasa na nunvwa (900) ké. Μρύγύ í nyəŋsa Iseyeli nyóma íse ke pusi hii təcu. Uena pəle pá wiina Tacaa si í waasi-we.

⁴ Lapitəti alv Tepola ka kəna Iso kuvəŋətvv tələsulv na í hvvki Iseyeli nyóma ke pa təmnaa ke waatv iní í taa. ⁵ Petēeli na Lama pa həkə taa timpi pa yaa si Tepola Paav ke Ifəlayim pvyv taa təŋə alv iní í pukaya na í cakí, na í tayəŋəŋí Iseyeli nyóma

təmnaa. ⁶ M̄p̄oḡȳ k̄uyaku nakuli Tepola in̄i i tila Apinowam p̄əyalu Palaki kin̄ ke Keteesi ke Nefətali tetu taa, na í heeli-i si: Iseyeli Is̄o Tacaa t̄oma si n̄ l̄əsi Nefətali na Sapuləñ p̄ə nȳəma taa k̄é apalaa iyisi naan̄wa (10000) na n̄ pona-w̄eȳe Tap̄ə p̄uȳu t̄ə. ⁷ Maa yele na Yapeñ yoolaa wulav Sisela kuu i yoolaa na i keekena nȳəḡətu nȳəma na pá lu Kisəñ l̄əu taa si pa yookina-ñ, ilena má tu-w̄eȳe nyá nin̄ taa.

⁸ Tənaɣale Palaki c̄owa Tepola si: Ye ma na-ñ tu pona, ile maa polo. Ama ye n̄ kaa polo, ile maa puki. ⁹ M̄p̄uȳule Tepola si: Ma na-ñ tu polo yaa. Ama paa n̄ tala timpi n̄əḡəlu kaa sa-ñ k̄é. M̄pi t̄ə, alv nin̄ taa k̄é Tacaa ká tu Sisela.

Ilena Tepola kul̄i na í na Palaki pá tee Keteesi. ¹⁰ M̄p̄oḡȳ Palaki k̄reyela Nefətali na Sapuləñ nȳəma, na ȳəlaa iyisi naan̄wa (10000) tisi si paa t̄əñi-i, na Tepola maɣamaɣa náa polo t̄ə. ¹¹ Keni tu Hep̄ee ka fayana Keni nȳəma lel̄aa m̄pa pa k̄é Moisi ȳəti Hopari p̄əyalaa t̄əḡə. Ilena í polo í siki Saananim tun̄ s̄əs̄əñ tee k̄é Keteesi kin̄.

¹² M̄p̄oḡȳ Sisela nuwa si Apinowam p̄əyalu kpawa Tap̄ə p̄uȳu t̄ə. ¹³ Ilena í koti i yoolaa nasənaasa na nuuwa (900) k̄é Halose na pá tee Kisəñ l̄əu taa. ¹⁴ Nt̄ena Tepola t̄ə Palaki si: Polo pa t̄ə, saña ke Tacaa t̄uȳi Sisela ke nyá nin̄ taa, na i maɣamaɣa i ká w̄eena nyá waali.

M̄p̄oḡȳ Palaki tiiwa Tap̄ə p̄uȳu na i waali k̄é yoolaa iyisi naan̄wa (10000). ¹⁵ Pa nika yoou, ilena Tacaa yele na Sisela yoolaa na i keekena pá kuu-te. Haləna Sisela lu i keeke taa, na í se n̄əh̄ee. ¹⁶ Ilena Palaki tu i kolontunaa na pa keekena waali, na í tana-w̄eȳe Halose. Na í heeli pa yoolaa t̄əna p̄ə ta s̄ə paa il̄əḡəu p̄əȳəḡə.

¹⁷ M̄p̄oḡȳ Sisela sewa na í polo Keni tu Hep̄ee alv Yayee te. M̄pi t̄ə, wulav Yapeñ ȳəlaa na Hep̄ee nȳəma paa w̄e t̄əma na leleñ k̄é. ¹⁸ Ilena Yayee lu na í s̄əñ Sisela na í t̄əmi-i si: Ta caa, s̄u ma te c̄əne, taa nyana pul̄u.

Sisela s̄uwa Yayee cok̄əle taa, ilena í h̄ənti na alv in̄i í waasi i t̄ə k̄é p̄uȳu.

¹⁹ M̄p̄oḡȳ apalv in̄i i t̄əma-i si: L̄ək̄ətu t̄əka-m k̄é, ha-m l̄əmaɣa na má nȳə.

Ilena alv cosi naaləm ke huluȳu taa na í ha-i na i nȳə, na í t̄əyan̄i-i p̄uȳu waas̄uȳu.

²⁰ M̄p̄uȳule Sisela t̄əma alv in̄i si: S̄əñ cok̄əle n̄əñəḡə, na wei í p̄əsa-ñ si n̄əḡəlu w̄e c̄əne? Ile n̄ c̄ə si, aai.

²¹ Sisela ka kawaya t̄ət̄əḡət̄əḡə, ilena í too is̄u i s̄əpa. M̄p̄oḡȳ Yayee k̄p̄əḡə p̄əñ cok̄əle kan̄kanaya na kan̄kanuȳu, na í k̄p̄ət̄əna-i t̄əh̄ee na í keesəna i l̄əkp̄əḡəsa t̄ə na í ká na í k̄p̄əna tetu na Sisela si. ²² P̄ə waali k̄é Palaki sewa Sisela waali na í tala Yayee te na Yayee lu na í t̄əmi-i si. K̄ə, maa hul̄i-ñ yul̄v wei n̄ p̄əek̄əxi t̄ə.

Palaki s̄u cok̄əle taa, ilena í maɣana i h̄ənta at̄e t̄əc̄əmm, na k̄p̄át̄oḡȳ tuv i l̄əkp̄əḡəsa taa na í s̄əpa.

²³ K̄uyaku ñkuȳu Is̄o yelaa na Iseyeli nȳəma k̄əli Kanaañ wulav Yapeñ. ²⁴ M̄p̄oḡȳ Iseyeli nȳəma kaasa pa t̄əxi teu na t̄əh̄ee t̄əh̄ee pá k̄ə pá t̄eesəna Kanaañ wulav ke kuȳu.

5

Tepola pa akaitv kawəyaya

¹ Kuyaku ñku Tepola na Apinowam p̄əyalu Palaki pa k̄əla Sisela t̄əḡə pa m̄pa kawəyaya si:

² Iseyeli nȳuȳu nȳəma pona samaa ke yoou.

Í sa Tacaa.

Samaa yoona luȳu kol̄umuȳu.

Í sa Tacaa.

³ Awulaa s̄əsaa me, í nu yoo.

Awulumpiya me, mu welisi yoo.

Ma saŋ lseyeli Iso Tacaa.

⁴ Tacaa luna Seyii puyv,
 ɔlena tetv sov seluyv.

ɪ lu ltəm tetv taa,
 ɔlena tev náá nu.

⁵ Sinaɣi puyv sela səsəm ke Tacaa isentaa,
 pəŋ selaa tərəŋŋ ke Tacaa isentaa.

⁶ Anati pəyalv Samkaa pəle taa
 yəlaa caasɪ ya yem ké tetv taa ké.

Yayee pəle taa,
 təntaa təŋaɣa mpraŋ kraɪ nyəŋ ké.

⁷ lseyeli nyəma taa feina nyuvv tv,
 kena Tepola kvli ɪ naasɪ taa.

Pa taa feina aka nəɣəlv
 ɔlena pa too Tepola kvli.

⁸ Tɪŋ ke lseyeli nyəma ləsaa
 ɔlena yooɪ náá tii təkpiɪ.

Yoolaa tuutuuma me, kɔrálóyú feɪ.
 Yoolaa samaa me, ŋmantaaya feɪ.

⁹ lseyeli nyuvv nyəma me, ma sama.
 Luyv kvlvmvuyv yoolaa me, ma sama.

ɪ sa Tacaa.

¹⁰ Awulaa səsaa me, í pəsəna laakali.
 Apila me, í pəsəna laakali.

Konyəntvnaa mu pəsəna laakali.

¹¹ Lvm lulaa í sa Iso ké ɪ kɔpantv təə.
 ɪ samɪ-ɪ kɔpantv nti ɪ lapa lseyeli tə tə təə.
 lseyeli caɣa tərəmm tə í samɪ-ɪ.

¹² Tepola, Tepola kvli na ń waasɪ.

Kvli na ń ma kawəyaya.

Apinowam pəyalv Palakɪ kvli.

Kvli, na ń ce lseyeli saləkatvnaa.

¹³ Kaasəlaa ná kəla akanaa.

Tacaa yelaa na má kəli akanaa.

¹⁴ Ifəlayim nyəma pola tetekəle taa.

Pencamee nyəma pola tetekəle taa.

Awulaa səsaa luna Makii.

Yoolaa akewenaa ná luna Sapuləŋ.

¹⁵ Isakaa nyuvv nyəma təŋa Tepola na Palakɪ.

Isakaa yoolaa səsaa Tepola pa təə,
 pa kɔpenta təntə na pá polo tetekəle taa.

Pə na pə mpv tə, Lureŋ nyəma ná paasəna təmnaa həm ké.

¹⁶ Lureŋ nyəma paasəna kaləkəŋ wula nuw suwe?

Pa paasəna təmnaa həm ké.

¹⁷ Katɪ nyəma ta kəə, pa saala Yaatanɪ waali.

Təŋ nyəma ta kəə, pa saala kɔpuləŋ taa.

Asee nyəma ta kəə, pa saala tərŋku nəɣə.

¹⁸ Sapuləŋ nyəma ná tisaa na pá mv səm.

Nefətali nyəma ná tisaa na pá polo təyoole.

- 19 Awulaa səsaa lu yooou.
 Kanaan awulaa lu yooou.
 Pa luwa si pa yookina Tanaki.
 Pa yookina Tanaki ke Mekito lum nəyə.
 Pa lanə wontu.
 Pa wu liyitee.
- 20 Isətulənası maɣamaɣa nά yooowa,
 hatoo si mpaan taa kέ si yooona Sisela.
- 21 Kisən ləw təyə kolontunaa.
 Ləntaa Kisən ləw kpiisa-wε.
 Tə kaasi ta ti na tə nyəw tən.
- 22 Selaa twa casəle.
 Pa kpaɣanənə aɔwa wiina nteɣe kpakatam kpakatam.
- 23 Tacaα isəttaa tillu si pά tən̄si Melosi ɪcatε ke mpusi.
 Si pά tən̄si tə yəlaa ke mpusi,
 pa ta lu Tacaα yooou.
 Pa ta kəw si pa sən̄na Tacaα yoolaa taa yoolaa.
- 24 Pά kooli Yaɣεε ke kupaŋtu.
 Pά kooli Keni tɔ Hepεε alv ke kupaŋtu.
 Pά kooli-ɪ kupaŋtu ke coka taa alaa taa.
- 25 Sisela sələma Yaɣεε ke lum na ilé ɪ cεle-ɪ naaləm.
 Tete naaləm ke ɪ ha-ɪ kalav taa.
- 26 Yaɣεε kpaɣa kan̄kanaya na mpəle,
 na í cɔ kan̄kanuyɔ na n̄waaŋ,
 na í ka Sisela nyuyɔ na í tɔli púyó.
 ɪ kamaya na í yəki nyumpəɣalaya.
- 27 Sisela yela ɪ ti na ɪ hoti alv tεε təmaadi.
 ɪ hən̄ta atε təcəmm na í səpa.
- 28 Sisela too tan̄aa na í nyənəɣəna pətote.
 Na í nəɣəsəɣi si: Pepe təw kέ
 Sisela keεke ta tala lən̄?
 29 Alaa ləmaɣasεε nyəma nά cə-ɪ.
 ɪni ɪ ləla pa kucəɔtɔ nti si:
 30 Isəntə yoolaa kuu wontun̄ kέ,
 na pά taləɣi, ɪnεɣe pεelə yaa pεelaa naale.
 Sisela ke puyɔ kupaŋkɔ yaa pəw̄n̄ naale.
 Na máá paa puyɔ kusəpuyɔ
 yaa pəw̄n̄ naaleɣe ma luyɔ tεε.
- 31 Tacaα kolontunaa í səki mpɔ.
 ɪ taapalaa nάá teeki kəkə ɪsu ilim lukuyɔ tə.
 Pəle pə waali ɪsɣeli tɔtɔ hεesa pusi nule təcu.

6

Matiyaŋ nyəma cəw̄səɣi ɪsɣeli nyəma

1 M̄púyó ɪsɣeli nyəma tasa lapɔ ke mpi pə ta maya Tacaα tə. ɪlena ilé ɪ tu-wεɣe
 Matiyaŋ nyəma niŋ taa kέ pusi nule təcu. 2 Matiyaŋ nyəma cəw̄sa-wεɣe səsəm kέ.
 ɪlena ɪsɣeli nyəma se na pά cəw̄si pulasi taa, na kəkpaŋməŋ pəw̄n̄ taa. 3 Ye ɪsɣeli
 nyəma í tuuki pa tawa, ɪle Matiyaŋ nyəma, na Amaleke nyəma, na ilim təlule
 təw̄ təntaa pa kpaŋti na 4 pά wati-wε, na pά wakələɣi pa kəhaləm, haləna pά tala

timpi pa yaa si Kasa tɔ. Paa kaasəyi pulu si pele pɑ tɔɔ. Na pɑ kpeɲna pa tɔla na pɑ kraaki. ⁵ Pa kəɲaɲana pa kaləkəɲ na pa coka kɛ. Pa na pa yooyoona paa we paɲale kɛ isu kutolon, pa fɛi kaluɲu. Pa watəyi Iseyeli tetu kɛ na pɑ wakələyi-ti.

⁶⁻⁷ Iseyeli nyɔma tɔɲna pa tɔyi teu ke Matiyən nyɔma niɲ taa kɛ. Uena pɑ wiina Tacaa si i waasi-we. ⁸ Ntɛna Tacaa kra-weɲe Iɔ kuɲɔɲɔtu telɛsulɔ, na ilɛ i heeli-we si: Iseyeli Iɔ Tacaa yɔɲta si ma ləsəna-meɲe Icipiti yomle taa. ⁹ Mɑ waasəna-meɲe Icipiti nyɔma niɲ taa, na mɑ tɔɲni mpa pa cɔsaya-me tɔ, na mɑ ha-meɲe pa tetu. ¹⁰ Haləna mɑ heeli-me si, maɲale mɔ Iɔ Tacaa. Ue i taa nyana Amolii nyɔma mpa pa tetu taa i we isəntɔ tɔ pa tiɲ. Ama i ta nuna-m.

Tacaa ləsa Ketiyən si i waasi Iseyeli nyɔma

¹¹ Mɔpɔyɔ Tacaa isɔtaa tillu kɔma Ofɔla na i caɲa Apiyesɛɛ lulɔɲu tu Yowasi haləm taa kɛ tuɲu nakuli ku tɛɛ. Na Yowasi pəyalu Ketiyən ɲmela lɛsɛɲ tənyaasələ, na i maki tɔɲnaɲa si Matiyən nyɔma i taa na-i. ¹² Tənaɲale isɔtaa tillu lu i tɔɔ na i tɔmi-i si: Yoolaa taa aka nyɑ, Tacaa we nyɑ waali.

¹³ Kelena Ketiyən nɔɲ təkpaɲ si: Aai, ma cɛ, ye Tacaa ka we tɑ waali, pepe tɔɔ kɛ tɔ tɔki wahalanaa panɛ? Na lɛɲe piti tɔma nna a tɔm tɑ caanaa kɛɛsa-tu si i lapa-weɲe waatu wei i ləsa-weɲe Icipiti tɔ a weɛ? Pɔpɔtu fɛi lelen, Tacaa lɔ-tuɲu, na i tu-tuɲu Matiyən nyɔma niɲ taa.

¹⁴ Mɔpɔyɔ Tacaa pəsəna Ketiyən tɔɔ na i tɔmi-i si: Pona toma wena n wena mpu tɔ, na n waasi Iseyeli nyɔma ke Matiyən nyɔma niɲ taa. Ma maɲamaɲa ma tiliɲina-ɲ. ¹⁵ Ntɛna Ketiyən si: Hai, Tacaa, maa waasi Iseyeli nyɔma na ma we? Mpi tɔ, tɑ tɔɲaɲa ta ke puluɲu Manasee lulɔɲu nyɔma taa. Pɛcɔ ma tu kɛ pəɲaya ntɔ.

¹⁶ Mɔpɔyɔ Tacaa si: Maa weɛ nyɑ waali kɛ, na n tɔlɔki Matiyən nyɔma isu yulu kulɔm.

¹⁷ Uena Ketiyən si: Ye mpu la na mɑ nyi tɔkelekele si Tacaa nyɑ, nyɑ yɔɲtɔɲənana-m. ¹⁸ Sɔɲ na mɑ kɔna-ɲ kuɔɔɔ na pɛcɔ n tɛɛ.

Tacaa si: Polo na n kɔɔ.

¹⁹ Ketiyən polaa, uena i kɔ pɛfate na i tɔsi na i tu potopotona mpa pa taa kukusom fɛi tɔɲ sɔsɔm. Uena i kuuli nantu ke tokiya taa, na yom ke nyanaya taa na i pona Iɔ isɔtaa tillu ke tuɲu sɔsɔɲku ɲku ku tɛɛ. ²⁰ Uena isɔtaa tillu tɔmi-i si: Polo na n su nantu na potopotona ke kukpamɔɲu kɔnɛ ku tɔɔ na n pɔ yom.

Uena Ketiyən la mpu. ²¹ Mɔpɔyɔ Tacaa isɔtaa tillu tokina nantu na potopotona mpe na i kpɑtɔyɔ. Uena kɔkɔ lu kukpamɔɲu taa na kɑ nyaya pɔ tɔna. Na isɔtaa tillu nɑɑ mɔki yem. ²² Tənaɲale Ketiyən cɛkənaa si Tacaa isɔtaa tillu kɛ. Uena i yaya kapuka si: Hai, ma tɔm tɔma. Ma nawa Iɔ isɔtaa tillu isɛntaa.

²³ Ama Tacaa nɑ tɔma-i si: Nyɑ lanɲɛ i taa wakəli, n kaa si se.

²⁴ Mɔpɔyɔ Ketiyən ɲmawa Tacaa ke kɔtaya tɔlate, na i ha-tɛɲɛ hɛte si Tacaa hɛsɛɲəna lanɲa. Kɔtaya tɔlate ntɛ tɔ we haləna sanɲa ke Apiyesɛɛ nyɔma icate Ofɔla taa.

Ketiyən yɔka tuɲu Paali tɔlaale

²⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa heela Ketiyən ke ahoo anɔ si: Kra nyɑ caa latɔcɛ kufalɔ, na n tasa naale nyəɲ wei i wena pusi naatosompɔɲolaya tɔ. Uena n yɔki nyɑ caa tɔlaale na n kpɛsi tesika ɲka pa laaki tɔ. ²⁶ Uena n ɲma-m kɔtaya tɔlate ke puɲu kɔnɛ ku nyɲu taa na n kraɲa tesika ɲke ka taasi na n lana kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔ na latɔcɛ naale nyəɲ.

²⁷ Uena Ketiyən ləsi i tɔmlɛ nyɔma ke naanɔwa, na i lɑ isu Tacaa kɛɛsa-i tɔɲo ahoo. Mpi tɔ, i nyanɲaɲana i caa tɔɲaɲa nyɔma na icate yɔlaa kɛ. ²⁸ Pɔ fema na icate nyɔma kuli tanan tɛɛ tɔhulu, uena pɑ maɲana pa yɔka tuɲu na pɑ kpɛsi tesika. Na pɑ lɑ latɔcɛ naale nyəɲ ke kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔɲo kɔtaya tɔlate nte pa ɲmawa tɔ tɔ tɔɔ. ²⁹ Mɔpɔyɔ pa pɔsa tɔma si: Awe maɲamaɲa lapəna mpu?

Icate nyóma cekənaa si Ketiyəŋ lapəna mpu. ³⁰ Ilena pá tó i caa Yowasi si: Ləsi nyá pəyalu na tó ku-i. Mpi tó, i yóka təlaale, na í kpesi pəcəlo tesika.

³¹ Mpuyle apalu inu i cəwa mpe inu si: Mə nyəntu suweye tɔyɔ ŋku ku təm taa? Ye pə cəpa wei si i seəkəna ku tə, isu pɔntu səpa na pəcə pə nyaali. Ye ku ke tɔyɔ, ku yoo ku maɣamaɣa ku yoo. Mpi tó, ku təlaale ke pa yókaa.

³² Kuyaku ŋkuyɔ pa ha Ketiyəŋ ke hətə si: Yelupaali. Pə nyuyɔ nté si: Paali i yoo i ti yoo. I təlaale ke pa yókaa.

Ketiyəŋ pəəkəyi Išo luyɔ nyəntu

³³ Mpuýú kuyaku nakuli Matiyəŋ nyóma, na Amaleke nyóma, na ilim təlule tə təntaa kotaa, na pá tesu Yaatanu na pá polo pá puli Sisilee tetəkəle taa. ³⁴ Ilena Išo Feesuyɔ tii Ketiyəŋ tə na í yaɣa apalu tutuyɔ si Apiyesee lɔlɔyɔ nyóma í tu i waali. ³⁵ Na í tili tətəyɔ Manasee nyóma kin si apalaa í lu na pá tu i waali, na í yaɣa Asee nyóma, na Sapuləŋ nyóma, na Nefətali nyóma, na pa təna pá səsə i tə.

³⁶ Mpuyle Ketiyəŋ təma Išo si: Ye tampana si nyá tɔŋ ke maɣa waasəna Iseyeli nyóma isu n ka yəyətuyɔ tə. ³⁷ Tə, maɣa pə heu kəŋle ke Kataɣa taa. Ye cəlɔv kpa-tɛyɛ ahoo na atə náá wɔlaa, ile tənaya maɣa nyəna si nyá tɔŋ ke maɣa waasəna Iseyeli nyóma.

³⁸ Ilena pá la mpuýú teitei. Tɛv fema tanan na Ketiyəŋ nyaasi kəŋle níté, ilena lɔm lu na pá su poosiya. ³⁹ Ntəna í tə Išo si: Hai, yele má tasa-ŋ natələyi pəsuyɔ. Taa mu-m na pááná. Ma caa si n tasa-m pulɔyɔ hulɔyɔ ke təm kulɔm. Pənente cəlɔv í kpa tetu tə tike, na kəŋle náá wɔlaa.

⁴⁰ Ilena Išo mu Ketiyəŋ nəyɔ ke ahoo anu na kəŋle náá wɔli na cəlɔv kpa tetu tə tike.

7

Ketiyəŋ yoolaa ŋmɔnyɔ na nunɔwa (300) təm

¹ Mpuýú Ketiyəŋ na i yoolaa pa kula ləŋ ke tanan nakuli na pá polo pá puli Haloti hite nəyɔ, na Matiyəŋ nyóma náá puləna ilim ntəyəŋ tə ké Molee pulaya cəlo.

² Ilena Tacaɣa tə Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa kəla tə, ma kaa tu Matiyəŋ nyóma ke nyá niŋ taa, na pá kə na n sa nyá ti si nyá tɔŋ ké n lapənaa. ³ Mpu tó, heeli-we si, səyɔntɔnaa í məli təyaya.

Mpuyle yəlaa iyisi hiu na naale (22000) məlaa, na pá kaasi yəlaa iyisi naanɔwa (10000) tike. ⁴ Mpuýú Tacaɣa təma Ketiyəŋ si: Nyá yoolaa kəla tə tətə. Tiina-weyɛ ləɔv nəyɔ, na ma maɣamaɣa má təsə potaa na cayalaa.

⁵ Yoolaa tii təna, ilena Tacaɣa heeli-i si: Faɣa mpa paa tí lɔm na niŋ isu hasi tə, na pa mpa. Na mpa paa luŋ akula na pá nyə tə na pa mpa.

⁶ Mpuýú pa taa yəlaa ŋmɔnyɔ na nunɔwa (300) tiwa lɔm isu hasi. Pə kaasa mpa ilena pəle pá luŋ akula na pá nyə. ⁷ Ntəna Tacaɣa heeli Ketiyəŋ si: Yoolaa ŋmɔnyɔ nunɔwa wei i tiwa lɔm tə mpe pa niŋ taa ké maɣa tu Matiyəŋ nyóma na pá waasi Iseyeli nyóma. Pə kaasa mpa tə, paa wei í məli i tɛ.

⁸ Mpuýú Ketiyəŋ suwa yəlaa ŋmɔnyɔ na nunɔwa (300) inu na í mu kpentaa təyənasi, na pa tutuun na pəle pá məli təyaya.

Na Matiyəŋ nyóma náá sika tetəkəle taa ké mpe pa pətɛɛ.

Pə hvla Iseyeli nyóma si paa la akanaa

⁹ Mpuýú Tacaɣa heela Ketiyəŋ ke ahoo anu si: Kuli na n tii Matiyəŋ nyóma tesikile taa. Mpi tó, ma tu-weyɛ nyá niŋ taa ké. ¹⁰ Ye səyɔntu wɛ-ŋ na tiuu, ile n kpenna nyá təmle tu Pula. ¹¹ N ká nu pa kuyəyətutu, ilena pá səsə-ŋ apalɔtu.

Ntəna í na Pula pá cɛŋ na pá polo pá tala tətəŋle kancaalaya nyəntə. ¹² Na Matiyəŋ nyóma, na Amaleke nyóma, na ilim təlule tə təntaa pilina tetəkəle

təna isu kutolon, na pa yooyoonaa náá we isu lum nəyo kanyəha, pa fei kaluyu. ¹³ Ketiyəh pa tala mpv, de nəyolu keesəyi i taapalu nté toosee si: Ma toosaa kəle si ma ná potopoto nəyolu^a na í pilimiyi tá tesikile na í yoonaa cokəle na í pəsi-teye krentəlası.

¹⁴ Mpuvule i taapalu nəyo təkpaυ si: Isəna lseyeli tu Ketiyəh ká kəli-tu təyo n na mpv. Isə tema i taa ké si i tuyi tá tənaya i niη taa.

¹⁵ Ketiyəh nu toosee anı a kuvəsəətə, ilena í həntı atə na í sɛɛ Isə. Ilena í məli i yoolaa kiη na í tə si: I nyəki na í kuli. Taca a tɔwa Matiyəh nyəma ke mə niη taa ké.

Matiyəh nyəma sewa yem yem

¹⁶ Mpuvú Ketiyəh faya yoolaa ηmənuyv na nunuwa (300) inəyi kpeka tooso, na í cəla-weye tutuun na heeη si pá pa kahulası tə. ¹⁷ Ilena í tə-we si: I nyənəyənə-m yoo. Ye tə tala pa təsikile na má lapa isəna mpi de í la mpv. ¹⁸ Ye í nuwa má na ma həyoluyv nyəma tə hula tá tutuun, de mu huli mə nyəh tətə na pə cəə na pə ta. Na í krentı na i yəyətəna nəyo səsaya si: Taca a na Ketiyəh pa nyəma nté tá.

¹⁹ Pə tapa ahoo heka ke waatv wei taηlaa layasəyi təma de Ketiyəh na i yoolaa nunuwa (100) kpekəle, pa tala kolontunaa təsikile tənaya tə kele. Ilena pá huli pa tutuun na pá yəki pa heeη. ²⁰ Mpuvú kpeka naale wei pə kaasaa tə, ilé i lapa mpv tətə, na pá təkı kahulası na niη mpətəη na tutuun ke niη ntəyəη taa, na pá yəyətəna nəyo səsaya si: Taca a na Ketiyəh paa təyənə.

²¹⁻²² Mpuvú pa tənə pa tama kolontunaa təsikile na pá səηa pa təsəηlənə ke mpv, na pá təηna tutuun huluyv. Ilena Taca a lá na acufu svv Matiyəh nyəma yoolaa taa, na pá svv kiisuyv, na pá kuvı təmaya pa taa pa tike. Mpuvú pa yawa na pá se na leləa mələna Pəti-Sita ke Seleta tə. Haləna pá tala timpi pa yaa si Apəeli-Mehola ke Tapaa cələ tə.

²³ Ilena pá yaa lseyeli kpeka lenna, Nəfətali nyəma, na Aseə nyəma, na Manasee nyəma tənə na pá təyənı Matiyəh nyəma. ²⁴ Mpuvú Ketiyəh tilaa na pá heeli Ifəlayim nyəma ke pəəη taa si: I tii ləη na í cə Matiyəh nyəma na í taη-weye Yaatanı tətəsəle haləna Pəti-Pala.

Ilena Ifəlayim nyəma náá la mpv. ²⁵ Ilena pá kpa Matiyəh awulaa naale Oləpı na Səpı. Na pá kv Oləpı ke Oləpı kuvramuyv tə, na pá kv Səpı iləye Səpı tənayaasəle. Ilena pá tayanı kolontunaa waalı ke tuyv. Mpuvú pa pona Ketiyəh ke awulaa mpe pa nyəəη ke Yaatanı waalı.

8

Ifəlayim nyəma pááná muv

¹ Mpuvú Ifəlayim nyəma pəəsa Ketiyəh na pááná si: Waatv wei n pukaya Matiyəh nyəma yoonav tə pə lapa isəna na η ta yaa-tv?

Haləna pá na-i pá yoo tə tə ké səsəm. ² Mpuvule i pəəsa-we si: Pepe taa ké má na-mə tə keesəyi? Tuyv pee kancaalaya nyəna u takı leleη ke kantəkaya nyəna. Pə tapuyv nté si: Mpi mu lapa tə, pə tɛɛ mpi tá lapa tə təcayacaya. ³ Isə yelaa na í kv Matiyəh awulaa Oləpı na Səpı. Mpv tə, pepe taa ké má na-mə tə keesəyi?

Ketiyəh yəyətə mpv, ilena Ifəlayim nyəma pááná hee.

Ketiyəh ke Yaatanı ilim təlule tə

⁴ Mpuvú Ketiyəh pa tɛsa Yaatanı na pá kawa tətəyətəyə. Paa na mpv na pá tayanı pa kolontunaa waalı ke tuyv. ⁵ Pa tala Sukətı, ilena Ketiyəh tə icatə nyəma

^a 7:13 potopoto nəyolu: Potopoto nəyolu, pəle pa tɛ təyənaya pee naalı a potopotonaa ke pa keesəyi cənə.

si: I ha ma yoolaa ke təχənaɣa, pə nu-wexɛ. Mpi tɔ, tə tənna Matiyən awulaa Sepa na Saləmuna ke təχənuɣu kɛ.

⁶ Mpuɣule icate nyuɣu nyəma pɔsa-i si: Pepe tɔ kɛ n caa si tɛ cɛle-ŋ təχənaɣa na ŋ ta kpata Sepa na Saləmuna? ⁷ Tənayale Ketiyən nəχə təkpaɣ si: Taca ŋ tɔwa Sepa na Saləmuna ke ma niŋ taa, maa cəli-me na wulaya tetu taa sɔwa na sɔsɔnaa.

⁸ Ilena pɔ tɛna Penuweli, na Ketiyən səlɛmi kolumtu ntəχi icate nyəma, na pɛle pɔ cɔ-i teitei isu Sukoti nyəma. ⁹ Mpuɣu Ketiyən heela-we si: Ye ma lapa aka na mɔ mɔlaa, maa yɔki mɔ icate taa atɛ na isɔ kutuluɣu sɔsɔɔ.

¹⁰ Sepa na Saləmuna pa yoolaa paa we Kaləkɔɔ, na pɔ kaasa-wexɛ iyisi naanɔwa na kakpasɔ (15000). Isəna pu kaasa ilim tɛlule tɛntaa təχɔle. Mpi tɔ, Ketiyənwe pa tɛma yɔlaa iyisi nunɔwa na hiu (120000) ke kuɣu. ¹¹ Ilena Iseyeli nyəma keli mpaav ŋku ilim tɛlule tɛntaa tənəχi təχə Nɔpa na Yopowa pɔ ilim tɛlule tɔɔ, na pɔ kpɛli pa kolontunaa. Pɔcɔ pɛle paa nyəma si pa lu-təχi. ¹² Ilena Matiyən awulaa Sepa na Saləmuna pɔ se. Ama Iseyeli nyəma təχəna-we na pɔ kra-we na kolontunaa kpekɛle tɛna laŋa pɛsi.

¹³ Ketiyən pa luna yooɔ na pɔ kpen, ilena pɔ kraɣa Helesi ikrakpaɣ mpaav.

¹⁴ Mpuɣu i kra Sukoti ifepu nəχɔlu na i pɔsi-i, ilena ilɛ i ŋmaa-i icate ŋtɛ tɔ nyuɣu nyəma hɛla. Pa we yɔlaa nutoso na naanɔwa na naatosompɔχɔlaɣa. ¹⁵ Pɔ waali kɛ Ketiyən polaa na i maɣana Sukoti nyəma na i tɔ-we si: I tɔsi nti i ka tuu-m si paa pɔ nu ma yoolaa i kaa ha-wexɛ təχənaɣa si ma ta kpata Sepa na Saləmuna tɔ. Tɔv, mpeχɛlɔ ma kra cənɛ.

¹⁶ Ilena i caa wulaya tetu taa sɔwa na sɔsɔnaa na i hɔna Sukoti nyuɣu nyəma ŋkraŋ. ¹⁷ Ilena i yɔki Penuweli icate taa atɛ na isɔ kutuluɣu na i kɔ yɔlaa.

¹⁸ Pɔ waali kɛ Ketiyən pɔsa Sepa na Saləmuna si: Yɔlaa mpa pa kuwa Napɔ tɔ pa we isəna tɔɔ? Ilena pɔ cɔ si: Pa nəχəsəna-ŋ kɛ. Pa caya kɛ isu wulav piya.

¹⁹ Mpuɣule Ketiyən si: Ma taalɔnaa kɛ, ma na-we ta tɔo kolum. Ma tuukina Taca si ye i taa kɔ mpe inɛ, ma maɣamaɣa ma taa ku-me tɔtɔ.

²⁰ Ilena i tɔ i pɔyalɔ kancaalaya nyəŋ Yetɛ si: Polo ŋ ku-we.

Ama pəyaya ta pɛsi na kɔ kusɛ ka layatɛ. Mpi tɔ, kaa kɔla kɔsɔyɔ, ilena sɔχəntu we-ke. ²¹ Ntɛna Sepa na Saləmuna pɔ tɔ Ketiyən si: Ku-tuɣu nyɔ maɣamaɣa, yulɔkpasɔ tɛmlɛ kɛ.

Mpuɣu Ketiyən kuwa awulaa mpe pa naale, na i wəχasi pa yooyoonaa luuŋ tɛ kawulaya wɔla tɛlanaa.

Ketiyən sɛm

²² Mpuɣu Iseyeli nyəma tɔma Ketiyən si: Təχə tɔ tɔ kɛ kawulaya, nyɔ waali kɛ nyɔ piya na pɛle pa piya. Mpi tɔ, nyɔ yarəna-tuɣu Matiyən nyəma niŋ taa.

²³ Ntɛna Ketiyən si: Aai, pɔ taya mɔ yaa ma pəyaya nakɛli kaa təχəna mɔ tɔ kɛ kawulaya. Ama Taca kele mɔ wulav.

²⁴ Ilen nti ma səlɛməχi-me təχɔle si paa mɔ taa wei i ha-m kukuule nte i hika kolontunaa tɛ tɔ.

Matiyən nyəma ka kɛ Isəmayeli nyəma, ilɛ paa wɛna kukuwee kɛ. ²⁵ Ilena pɔ tisi si paa cɛle-i na luɣu kolumuɣu.

Mpuɣu Ketiyən pɔwa toko na pɔ pɛtəχi pa ŋkraŋyarəlasɛ nsəχi pɔ tɔɔ. ²⁶ Na kukuwee anɛ á lu isu kiloonaa hiu. Na pɔcɔ pɔ kaasi kacɔka kukuwee isu ŋkraŋyarəlasɛ, na tokonaa kuɛɛmaa kuɛpama mpa Matiyən awulaa sukaɣa tɔ, na pa yooyoonaa tɛlanaa. ²⁷ Ilena Ketiyən luɔ kɔtɔlaa toko wei pa pɔsəχəna Taca ke tɔm tɔ na i tɔ wɔlanaa mpeχɛ i tɔɔ, na i su Ofɛla icate taa. Mpuɣu Iseyeli nyəma suɔ toko inəχi laav na i pɛsi Ketiyən na i təyaya nyəma ke katɔka.

²⁸ Pɔ kraɣav waatɔ inɛ təχə Iseyeli nyəma ŋmakɛla Matiyən nyəma, pa ta tasa pa təχi hikuyɔ. Ilena tetu hɛɛsi pusɛ nule tɔcu. Haləna Ketiyən na i sɛm.

²⁹ M'p'óg'ó Ketiyəŋ məla i te na í caya təna. ³⁰ I pəyalaa ka we nutoso na naanŋwa ké. Mpi tɔ, i ka wena alaa payale ké. ³¹ I alv səkpelu nyəŋ wei i ka we Sikem tɔ i lula- i apalupəyaya, pa yaa-ke si Apimeleki. ³² Kpatəlaya kupaŋka ke Ketiyəŋ səpənaa na pá pimi-i i cəsɔ səsɔ Apiyesee pəlaav taa ke timpi paa pima i caa Yowasi təyɔ Ofəla icate taa.

³³ Ketiyəŋ səpa mpv, ilena lseyeli nyəma tayani tunj laav taa ké məlvv, na pá laaki pa tɔyɔ ŋku pa yaa si Paali-Poli tɔ. ³⁴ Pa ta tɔsɔ pa ləɔ wei i yapa-weye kolontunaa mpa pa cəna-we tɔ pa ninj taa tɔ. ³⁵ Paa na Ketiyəŋ ka lɔpa pa tɔ ké teu tɔ, pa taa nəyɔlv ta tɔsɔ i təyaya nyəma tɔ.

9

Apimeleki pəsa Sikem wulav

¹ M'p'óg'ó Ketiyəŋ pəyalv Apimeleki pola i ikpenaa ke Sikem na í tɔ pá na i too lɔlvv nyəma təna si, ² pá pɔsɔ icate nyəma si: I caa si Ketiyəŋ piya nutoso na naanŋwa í təyona mə tɔ ké kawulaya yaa ylv kvlm? Ie í tɔsɔ si mayale mə kəyɔpu.

³ Ntəna i ikpenaa polo na pá heeli təm ntəyi Sikem icate nyvɔv nyəma. Ilena pɛle pá tɔ pa taa si paa sɛena i tɔ. Mpi tɔ, i ké pa ylv ké. ⁴ Ilena pá ləsi pa tɔyɔ ŋku pa yaa si Paali-Peli tɔ kv kutuluɔyɔ taa ké liyitee nyəyətɔ nutoso na naanŋwa na pá ha-i. Anəyi i fela tetelataa, na mvsɔŋtənaa, na pá tɔ i waali.

⁵ Ilena pá polo i caa tɛye Ofəla, na í kú i tɛtənaa nutoso na naanŋwa in i tənaya kəkpaɔvɔv kvlmɔv tɔ. Pa taa səkpelu kvlm Yotam tike sena na í ŋmɛli. ⁶ Ilena Sikem na yoolaa tɛ yəlaa təna koti na pá polo icate tɔyɔ kvlalaa tɛ, na pá kpaali si Apimeleki pəsa wulav yoo.

Yotam sɛe yəlaa ke ləɔ

⁷ Yotam nu mpv, ilena í kpa pɔyɔ Kalisim nyvɔv taa na í kiisi si: Sikem nyəma mɛ, ye í caaki si ləɔ í nuna-mɛ, ile í ke ŋkraŋ.

⁸ Kvyaku nakvləyi tunj tɔwa si i kpaaki wulav. Ilena í tɔ tɔyɔ ŋku pa yaa si Olifi tɔ si: Tu kra-ŋ tá wulav. ⁹ Tənyale Olifi təma i taapalaa si: Ma yeki nim mvlvɔv nté na ləɔ na yəlaa pa laŋa hɛena-m ilena má kvyi ma ti si ma təkɔ tunj tɔ ké kawulaya na? ¹⁰ M'p'uyvɛ tunj yaa ŋku pa yaa si fiki tɔ si: Kəɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹¹ Tənyale fiki si: Ma yeki ma pɛe leleŋ nyəna anəyi lɔlvv ntəna má kvvɔv ma ti si ma təkɔ tunj tɔ ké kawulaya na? ¹² Ilena í yaa tɔyɔ ŋku pa yaa si lɛsɛŋ tɔ si: Nyaa kəɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹³ Ntəna kvlɛ kv cɔ si: Ma yeki svlvm puuu nté si ləɔ na yəlaa pá yələna-m, ilena má kvvɔv ma təyi yem si ma təkɔ tunj tɔ ké kawulaya na? ¹⁴ Pə waali ké tunj təna kpentaa na í mayana səwa hotiya na í tɔ-ké si: Kəɔ na tɔ kra-ŋ tá wulav. ¹⁵ Ntəna səwa hotiya tɔ-we si: Ye tampana si í caa má la mə wulav, í kəɔ na í cəsɔ mə tənaya ma isotom taa. Ye pə taya mpv kəkə ká luna ma səwa taa, na ká nyaya na ká kpentəna Lipaŋ tunj səsəŋ.

¹⁶ M'p'óg'ó Yotam tasaa si: Isu mə kpaalvɔv si Apimeleki kele mə wulav tɔ tampana nté? Ketiyəŋ lapa-mɛye təma səsəna wena tɔ í tɔsɔ a tɔ na í la í na i təyaya nyəma ke kvpantɔ na? ¹⁷ Ma caa yoo mə yoo na í si mə səm na í waasɔ-mɛye Matiyaŋ nyəma ninj taa. ¹⁸ Ilena saŋa mu lu i nyəma waali, haləna í kú i piya nutoso na naanŋwa ke kəkpaɔvɔv kvlmɔv tɔ. Ilena í kpa Apimeleki ke Sikem wulav si ílé i ké mə kəyɔpu. Pəcɔ Ketiyəŋ yom alv nyəŋ pəyaya nté. ¹⁹ Ama ye kvpantɔ ke i lapa Ketiyəŋ na i təyaya nyəma, ile Apimeleki í hɛsɔ mə laŋa na mu hɛsɔ i nyəntɛ. ²⁰ Ye pə taya mpv kəkə í luna Apimeleki taa na ká nyaya Sikem na yoolaa tɛ yəlaa, na kəkə lu pɛle pa kinj na ká nyaya Apimeleki.

²¹ Yotam təma mpv, ilena í se i tɛtɔ Apimeleki na í polo í ŋmɛli Peela.

Sikem nyəma kola Apimeleki tɔ

²² Apimeleki təγə kawulaya ke lseyeli ke pusi tooso. ²³ Pə waali ké lso yelaa na Sikem nyéma taa krentəna təma. Uena Sikem nyéma kuli Apimeleki təə. ²⁴ Pə lapa mpyóγó si i tɛɛtɔnaa mpa Sikem nyéma ka sənə-i na pá kv tə, pa səm í məli í na-wɛ pa nyəə taa, na pá lɛɛti-i. ²⁵ Pa caakaya si pá hiki Apimeleki, uena pá pona yəlaa ke pulasi taa na pá papɪ təna, na mpaav təntv wei í tɛɛki, lɛ pa lɛɛki i wontu. Mpyóγó wulav nu-ti.

²⁶ Mpyóγó kuyaku nakuli lpeti pəyalv Kaali na i tɛɛtɔnaa pa pola Sikem, na icate nyéma la-wɛɣe naani. ²⁷ Uena pá polo pá kóólí tuj wei pa yaa si lɛsɛɲnaa tə na pá lápə solum na pá nyəə, na pá ŋmaali. Na pá svv pa tɔγv kutuluγv taa, na pá təγə na pá nyəə tətə. Uena pá tɔv Apimeleki. ²⁸ Haləna Kaali tə si mpaγa Sikem nyéma? Na pepe təə ké tu nyana Apimeleki? Awe nyéma-i? Ntəŋ Ketiyəŋ pəyalv kelɛ? Sepuli kelɛ icate nyuvv tɔ, ta kaa nuna-i. Mə cəsə Hamoo wei i ké mə kpekəle nyuvv tɔ təγə pə wɛɛ si í se. ²⁹ Ye maa kəna icate nyuvv tɔ, maa təγəna Apimeleki ké. Apimeleki í tayanɪ i yoolaa na í kəna na ma na-wɛ tə yoo.

³⁰ Icate nyuvv tɔ Sepuli nu Kaali təm nti, uena i pááná huu. ³¹ Na í tili mukaya na í heeli Apimeleki si: Kaali na i tɛɛtɔnaa pa kəma Sikem na pá yoosiγi nyá na icate nyéma. ³² Mpv tə, pə wɛɛ si nyá na nyá yəlaa í polo ahoo na í papɪ-i tawa taa. ³³ Na cele tanəŋ í tii icate təə ké ilim luw waatv, na í na i nyéma pá lukɪ nyá təə, uena n nyi isəna n ká lana-wɛ tə.

³⁴ Mpyóγó Apimeleki faya i yəlaa ke təm liyiti na pá polo pá papɪ Sikem icate waali. ³⁵ Waatv wei Kaali luwa na í səŋ icate nənəγə, uena Apimeleki na i yəlaa pá lu təŋmelle. ³⁶ Kaali na-wɛ, uena í heeli Sepuli si: Nyəni, yəlaa watuvv pulaya na pá tiiki yee. Ntəna Sepuli nəγə təkpaɪv si: Pulaya isotom ke n yaa si yəlaa na?

³⁷ Kaali ta tisi, uena í tə si: Nyəni, yəlaa tiikina na hekv taa pulaya təə. Na tintiyile lentɛ ná tɛsəγi pee pəəsəlaa tɔγv kulalaav mpaav.

³⁸ Uena Sepuli tə si: Tasa kpesuγv lɛ. Matəŋ n təŋaya cəne si: Aweγe pa yaa Apimeleki na taa nukəna-i? Təv, i na i yəlaa mpa n tɔvkaγa tə pa kəŋna nté. Polo nyá na-i í yoo lɛ.

³⁹ Mpyóγóle Kaali tɛɛwa Sikem nyéma ke nəγə na pá na Apimeleki pá naali yoo. ⁴⁰ Apimeleki svv i tɛɛ, uena inɪ í kuu-tɛ na pá tv təma waali, na pá kv yəlaa ke səsəm na pəcə pá takɪ icate nənəγə. ⁴¹ Uena Apimeleki polo na í caya Aluma na Sepuli ná təγəni Kaali na i tɛɛtɔnaa si pá taa məli Sikem taa.

⁴² Tɛv fema, uena Sikem nyéma tayanɪ pa ti si pa puki tawa taa na pá tayasi-təγi Apimeleki. ⁴³ Uena í faya i yoolaa ke kpekə tooso, na pá papɪ təna. Waatv wei i ná Sikem nyéma lu icate nənəγə, uena í tii pa təə ké kpaɪpaa. ⁴⁴ Ntəna Apimeleki na kpekəle lentɛ pá polo na pá tanɪ icate nənəγə si kolontunaa í məli icate taa, na kpekəle naale nyəntɛ náá nyala yəlaa ke tawa taa, na pá kv-wɛɣe səsəm. ⁴⁵ Na Apimeleki yoo na icate ke ilim na pə tɛm, na í kv tə yəlaa, na í wakəli-tɛ na í lɛɛki-tɛ. Uena í ŋmusɪ tə taa ké təm.

⁴⁶ Waatv wei Sikem atɛ na isə kutuluγv yəlaa ná mpv, uena pá polo pa təna na pá svv tɔγv Paali-Peli koləŋa kutuluγv taa. ⁴⁷ Uena Apimeleki nu si pa polaa na pá ŋmɛli təna. ⁴⁸ Mpyóγó i pona i yoolaa ke Salvməŋ pulaya təə, na í kpaγa laale na í seti tɔγv piliŋa na í həγəli-kɛ. Uena í heeli-wɛ si: U la isu ma lapv təγə ləŋ. ⁴⁹ Uena paa wei í seti i piliŋa na pá tv i waali na pá pona taasɪ na pá kaa tɔγv kutuluγv nəγə, na pá tv kəkə. Isəna Sikem atɛ na isə kutuluγv yəlaa səpa təγəle. Apalaa na alaa mpa pa səpa təna tə pa tala isu yəlaa iyaya (1000) ke mpv.

Apimeleki səm

⁵⁰ Apimeleki lu təna, uena í polo Tɛpɛɛsi icate na í nyala-tɛ na í lɛɛki-tɛ. ⁵¹ Tə taa ka wɛ atɛ na isə kutuluγv toŋ nyəŋkv nakuli. Uena icate apalaa na alaa na nyuvv nyéma polo na pá svv kv taa na pá təkɪ nənəγə, na pá kpa nyuvv taa na pá caya.

⁵² Μρύγύ Apimeleki kpatəna kutuluγy ηku ku nənəγo si i tγyυ kəkə. ⁵³ Uena alv nəγəlv i γaya i nyυyυ taa ké nem na kó toli. ⁵⁴ Mpyυyle i təma i youu wontu təkυlv si: Kpee nyá layate na n̄ tēesi-m. Pá taa kəw na pá yəγəti si alv kəna-m.

Uena ifepu ini ílé i sə Apimeleki ke layate na í sí. ⁵⁵ Iseyeli nyóma nawa si i səpa. Uena paa wei í məli i tē.

⁵⁶ Isəna Isə feləna Apimeleki ke isayatu nti i lapa i caa, na í ku i tēetənaa nutoso na naanəwa təγəle. ⁵⁷ Pəyele Isə yelaa na pé felí Sikem nyóma ke pa isayatu ke teitei isu Yotam ka təηsυyυ-weγe mpusi tə.

10

Iseyeli nyóma paasənlaa ləlaa: Tola na Yayii

¹ Apimeleki səpa, uena Isakaa kpekəle taa tv Puwa pəyalv Tola náá kulí. Toto saali kéle. Tola ini i waasəna Iseyeli nyóma. Samii icate taa ké i ka we Ifəlayim pəəη nyəəη taa. ² Pusi hiu na tooso təcu ké Tola paasəna-we. I səpa, uena pá pimi-i Samii icate taa.

³ Μρύγύ Kalaati tv Yayii ná lēeta Tola lonte na í paasəna Iseyeli nyóma ke pusi hiu na naale. ⁴ I pəyalaa ka we yυlv nyəəη hiu na naanəwa ké. Paa wei na i kraηaya na i icate ke Kalaati həγəlvγy taa. Halí pa təηna təna-weγe yaav si Yayii acalēe. ⁵ I səpa uena pá pimi-i Kaməη icate taa.

Amoni nyóma yookina Iseyeli nyóma

⁶ Μρύγύ Iseyeli nyóma tasa lapv ke mpi pə ta maγa Tacaa tə. Pa svv Paalənaa na Asətətənaa ke laav. Pa laa tətəγo Silií nyóma, na Sitəη nyóma, na Mowapv nyóma, na Amoni nyóma, na Filiisi nyóma pa tuj. Pa ləwa Tacaa ké təkpataa, paa tasəyi-i seu. ⁷ Ntēna Tacaa mv-we na pááná na í tv-weγe Filiisi nyóma na Amoni nyóma niη taa. ⁸ Pə kraγav waatu ini təγo pa svv Iseyeli nyóma mpa pa we tetv nti tə taa Amolii nyóma ka we Kalaati ke Yaataní waali təγo nyυtuγyυ, na pá tγyυ-weγe wahala. ⁹ Halí Amoni nyóma tesí Yaataní na pá yoonə Yuta nyóma na Pēncamēe nyóma na Ifəlayim nyóma. Ntēna Iseyeli nyóma lanje wakəli səsəm. ¹⁰ Μρύγύ pa wiina Tacaa si: Ta Isə, tə wakələna-η ké. Mpi tə, tə yelə-η na tó laaki Paalənaa.

¹¹ Uena Tacaa náá pəəsi-we si: Waatu wei Icipiti nyóma, na Amolii nyóma, na Amoni nyóma, na Filiisi nyóma, ¹² na Sitəη nyóma, na Amaleke nyóma, na Mawəη nyóma, pa tv-meγe wahala na í wiina-m tə, ma ta waasi-me? ¹³ Paa na mpv mə lə-m na í laaki tuj pə təw ké ma kisaa si maa tasəyi-meγe waasəyυ. ¹⁴ I polo na í yaa tuj wei í ləsaa na í laaki tə, na ílé í waasi-meγe mə lanjakəlle waatu.

¹⁵ Μρύγύ Iseyeli nyóma tasaa si: Hai, Tacaa, tə wakələna-η ké. Lana-tγyυ isəna n səəlaa tə. Ama waasi-tγyυ saηa tətə.

¹⁶ Mpyυyle pa ləwa pa tuj wei paa laakaya tə, na pá məli pa Isə sēev taa. Uena pa wahalanaa təm la Isə ké pətətəle.

¹⁷ Μρύγύ Amoni nyóma polaa na pá pulí Kalaati nyóma həγəlvγy taa. Na Iseyeli nyóma náá təηna mρύγύ lapv ke Misipa. ¹⁸ Uena kpeka yəlaanaa na pa nyυyυ nyóma mpa pa we Kalaati tə pá pəəsi təma si: Tá taa awe ká tēéná-tγyυ nəγə, na í yoonə Amoni nyóma? Wei í polaa pūntv ká pəsi Kalaati nyóma nyυyυ tv.

11

Yefete pəsa Iseyeli nyóma nyυyυ tv

¹ Yoolaa taa yoolu nəγəlv i ka wenna Kalaati, pa yaa-i si Yefete, na i caa si Kalaati, i too ke apalaa təna alv. ² I caa ini i alv lelə ka lvla-i apalvpiya tətəγo. Səle si kəma na sí lá yəlaa uena sí təγəni Yefete si: N kaa na ta caa kraηcoou. Mpi tə, n ké ta caa nyutv taa pəyaya ké.

³ Μρύγύ Yefete sewa i newaa mpe na í polo na í caya Təpu tetu taa. Uena yəlaa mpa pa we isu inu tə pá koti i kin na í na-we pá luki kuluv.

⁴ Pə taanəa, uena Amoni nyəma kəə na pá yookina Iseyeli nyəma. ⁵ Yoou kəma na kú han uena Kalaati səsaa polo Yefete waali ké Təpu tetu taa ⁶ si: Kəə na n̄ tē-tuyv nəγə na tē polo tə yoonə Amoni nyəma.

⁷ Tənaγale Yefete si: Matəη mə taa kpana-m na í təγəni-m ma tē? Uena lanwakəlle maγana-me na í kəη ma waali suwe?

⁸ Ntəna səsaa si: Tə kəmaγa si n̄ kəə na n̄ tē-tuyv nəγə na tē yoonə Amoni nyəma na n̄ la tá na Kalaati nyəma tá nyuyv tu.

⁹ Kəlena í cə-we si: I mələna-m si tē yoonə Amoni nyəma na Tacaa í tu-weγe ma niη taa, maa la mə nyuyv tu na?

¹⁰ Mpuγule səsaa si: Yee, tu la mpu. Tacaa kele tá aseeta tu.

¹¹ Μρύγύ Yefete təηa Kalaati səsaa na yəlaa kra-i pa nyuyv tu, na pá tu yoolaa tənaya i niη taa. Uena Yefete ləli tə tənə nti i na səsaa pa γəγətaa na pá su təγə Tacaa isəntaa.

Təmnəa mpa Yefete heela Amoni nyəma tə

¹² Μρύγύ Yefete tilaa na í pəəsə Amoni wulav si: Ma na-η suwe na n̄ kəə na n̄ yookina ma yəlaa?

¹³ Ntəna ílė í cə si: Iseyeli nyəma luw Icipiti tə pa ləeka ma tetu ke pə kpaγav Alənəη tə. Haləna pə polo Yaṙəki na Yaatanu.

¹⁴ Μρύγύ Yefete tasa tiluyv na pá heeli Amoni nyəma wulav si: ¹⁵ Pə taγa Mowapu nyəma na Amoni nyəma tetu ke Iseyeli nyəma ləekaa. ¹⁶ Mpi tə, Iseyeli nyəma luw Icipiti tə, wəlaya tetu taa ké pa təma, haləna pá tala Səsəncaasi Təηku. Pə waali ké pa mələna Kateesi. ¹⁷ Tənaya pa tilaa na pá sələmi Itəm wulav si: Hatuyv mpaav na tə faγana nyá tetu taa. Ama ílė i kisaa. Uena pá sələmi Mowapu nyəma na pele pá kisi mpu tətə. Uena pá saali Kateesi. ¹⁸ Pəle pə waali ké pa kpaγa wəlaya tetu mpaav na pá cəəli Mowapu na Itəm pa tetu na pá lu Mowapu ilim təlule tə. Uena pá siki Alənəη ləəv nəγə tənə, pa ta suv Mowapu tetu taa. Mpi tə, pele pa tetu təηa nté pəγə ηke. ¹⁹ Uena Iseyeli nyəma tili na pá heeli Amolii wulav Sihon wei i təkaya kawulaya ke Həsəpəη tətə tə si í yele-we na pá faγana i tetu taa na pá tē timpī pa puki tə. ²⁰ Sihon ná tá lá Iseyeli ke naani si í yele-we na pá faγana i tē. Uena í koti i yoolaa na pá yoonə-we. ²¹ Uena Iso Tacaa tu-weγe Iseyeli nyəma niη taa na pele pá kəli-we na pá ləeki pa tetu tənaya həγəlyv ηku ku taa. ²² Pə kpaγav Alənəη tətəkəle na pə polo Yaṙəki ləəv tə, na pə kəli ilim təlule tə wəlaya tetu haləna pə polo Yaatanu. ²³ Iseyeli nyəma Iso Tacaa hana i yəlaa taγa nəγə si tē ləeki Amolii nyəma tetu. Uena nyaa caaki si n taγani-təγi ləekuyv na? ²⁴ Tetu nti nyá tuyv Kəməsi ha-η tə nyá kisa-ti? Mpu tətəγə tá wəna mpaav si tē təγə tetu nti ta Iso Tacaa ha-tu tə. ²⁵ Sipəə pəyalv Palaki wei i ké Mowapu nyəma wulav səsə tə, ílė i wəna təη. Pəyele i ta yoonə Iseyeli nyəma. Na aweγe nyaya tənə. ²⁶ Pusi ηmənuyv na nunuwa (300) kele Iseyeli nyəma caya Həsəpəη na Alowee na pəcəə acaləe taa na acaləe nna a we Alənəη ləəv nəγə tə a taa. Ue pepe tə ké í taa ləeki-weγe tetu ntəγi waatu inu i taa? ²⁷ Pə taγa má pəntənana-η. Ama nyá wakələna na má, haləna n̄ yookina-m. Tacaa wei i huəkəna yəlaa ke təm tə, í huv ta na-me ta təm ke saηa.

²⁸ Paa na mpu Amoni wulav ta yaa Yefete təm ntəγi pulv.

Yefete su nəγə

²⁹ Μρύγύ Tacaa Feesuyv tii Yefete tə, na í cəə Kalaati na Manasee tetu. Pə waali ké i pola Misipa ke Iso kin ke Kalaati tetu taa, na í tē Amoni nyəma ke yoonav.

³⁰ Uena í su Tacaa ke nəγə si: Ye n tu Amoni nyəma ke ma niη taa, ³¹ kancalaya yulv wei i ká lu ma səηuyv təγə maa la-η kətaya ηka kəkə nyaya ka tənə tə.

³² Μπόγύ Yefete ηmaa Amoni nyóma tonja na í yooná-we na Tacaa tv-wexye í ninj taa. ³³ Uena í kəli-we na í ləeki acaləe hiu ke pə kraγav Alowee, na pə cəə Mini tə. Haləna Apəeli-Kəlanim. Iseyeli nyóma kv-wexye səsəm kə, uena pá tii təfe.

³⁴ Waatu wei Yefete məlaya í te Misipa, uena í pəelə lu í sənyuv na í makí akilima na í paaki. I tike ke í ka lulaa, í feina apaləpiya yaa aləpiya lensi tətə. ³⁵ I loosa-í, uena í lanje wakəli. Haləna í cəli í wontu na í tə si: Hai, ma pu, n kəna ma nyuv taa kə mpusi na í pəsəyi ma laakali suwe? Ma tema ma nəγə suw ke Tacaa, pə fei si maa tuli tapəη.

³⁶ Mpyvle í pəelə cəwa si: Ye n ka su Tacaa ke nəγə, lana-m ísu n ka suw tə. Mpi tə, Iso ná lapa ílé í nyəntv na í ləeti nyá kolontunaa Amoni nyóma na nyá nəγə.

³⁷ Uena í sələmi í caa si: Yele na má na ma taapalaa tə kprá pulaya taa kə ísətvnaa naale na má wii. Mpi tə, ma səki na má ta saata.

³⁸ Uena Yefete tisi si í polo na í la ísətvnaa naale. Μπόγύ í na í taapalaa pa kra pulasi taa na í wii. Mpi tə, í səki na í ta saata. ³⁹ Ísətvnaa naale tema, uena í məli í caa kin na ílé í lana-í ísu í ká suw nəγə tə, na í sí na í ta nyənta apalu. Pə kraγav waatu iní təγə Iseyeli alaa svv wula ke ⁴⁰ paa pənaya ηkaya kuyəη liyiti liyiti kə Kalaati tv Yefete pəelə təə.

12

Ifəlayim nyóma na Yefete pa youu

¹ Μπόγύ Ifəlayim nyóma kulaa na pá tesí Yaataní na pá polo Safəη, na pá tó Yefete si: Pepe təə kə n polaa na í yooná Amoni nyóma ke nyá tike na í tá yaa-tv si tə tv-η ninj? Mpv tə, tu sə nyá təyaya ke kəkə.

² Uena Yefete cə-we si: Amoni nyóma caakaya ma na ma yəlaa na youu kə. Haləna tə yaa-me si í kəə na í səna-tv na í kisi. ³ I kisa mpv, uena ma si ye səm səm. Uena má tesí tonja na má yooná Amoni nyóma na Tacaa tv-wexye ma ninj taa. Təv, pepe təə kə í kəma-m yoonav ke pəneite?

⁴ Ifəlayim nyóma ka tvv Yefete-wexye si: I sewa tá təγe na í cəəsi Manasee nyóma kin. Tənayale Yefete kpeγela Kalaati nyóma na pá polo pá yooná-we na pá kəli-we. ⁵ Uena Kalaati nyóma cə-wexye timpi timpi pa tesəγəna Yaataní tə. Ye nəγəlv kəma na í nəγəsəna Ifəlayim tv, íe pa pəəsi-í si: N kə Ifəlayim tv kə?

Ye í cəwa si aai. ⁶ Íe pa təmi-í si: Mpv tə, yəγəti si cipoleti. Uena ílé í pənti si sipoleti. Mpi tə, pəle paa pəsəyi hətə nte tə yaav ke teitei. I pəntəyi mpv, uena pá kv-í kprakpa ke Yaataní tətesəle təna. Ifəlayim yəlaa iyisi nule na naale (42000) səpəna tənaya waatu iní.

⁷ Μπόγύ Yefete paasəna Iseyeli nyóma ke pusi naatoso. Uena í sí na pá pimi-í í ícate kvləlle Kalaati taa.

Iseyeli nyuvv nyóma ləlaa: Ipəsəη na Iləη na Apətəη

⁸ Yefete waali kə Petəlehəem tv Ipəsəη ná paasəna Iseyeli nyóma. ⁹ I lula apaləpiya ke hiu na naanəwa na aləpiya ke hiu na naanəwa. Μπόγύ í hawa í pəelaa ke kpeka lenna nyóma na í caa í pəyalaa ke alaa ke kpeka lenna nyóma tətə. Pusi naatosompəγəlaya ke í tiika Iseyeli nyóma. ¹⁰ Pə waali kə í səpa na pá pimi-í Petəlehəem.

¹¹ Ipəsəη waali kə Sapuləη tv Iləη ná paasəna Iseyeli nyóma ke pusi naanəwa.

¹² I səpa, uena pá pimi-í Ayaləη ke Sapuləη tetv taa.

¹³ Iləη waali ke Pilatəη tv Hilili pəyalv Apətəη ná paasəna Iseyeli nyóma tətə.

¹⁴ I lula apaləpiya nule na í saalənaa ke hiu na naanəwa na pá cakí kraγasi nutoso na naanəwa. Uena Apətəη paasəna Iseyeli nyóma ke pusi pəlefəi naanəwa. ¹⁵ I kəma na í sí, uena pá pimi-í Pilatəη ícate taa ke Ifəlayim həγəlvəy taa kə Amaleke nyóma tetv taa.

13

Samsəŋ lɔlɔyɔ

¹ M̄p̄ȳḡ Iseyeli nyóma tasa lapu ke mpi pə ta maya Tacaa tɔ. Pə tɔw kɛ́ ílé i tu-weye Filiisi nyóma niŋ taa kɛ́ pusi nule tɔcu.

² Tan lɔlɔyɔ taa tu nɔɔlɔ i ka wenna Sola, na pá yaaki-i si Manɔwa. I alɔ ka kɛ́ kaalɔlaya kɛ́ i fei pəyaya. ³ M̄p̄ȳḡ kuyaku nakuli Tacaa isɔtaa tillu lu alɔ inu i tɔw, na í tɔm-i si: Ma nyóma si n kɛ́ kaalɔlaya, íe n fei pəyaya. Paa na mpɔ tɔ, n ká la teu na í lɔli apalɔpəyaya. ⁴ Mpɔ tɔ, pə kɔpaxav pənente tɔ, taa nyɔw solum yaa konyonyɔw kɔkɔkɔm napəli. Pəyele taa tɔw mpi Isɔ kisina-me tɔ. ⁵ Mpi tɔ, n ka la teu na í lɔli apalɔpəyaya. Hɔnɔyɔ kaa kpa ka nyuyɔ taa. Pə taya pulɔ, hatoo ka too lotu taa kɛ́ ka kɛ́ Isɔ nyəŋka, na ŋke kaa caaləna Iseyeli nyóma hetuyɔ ke Filiisi nyóma niŋ taa.

⁶ Ilena alɔ polo na í keesi i paalɔ si: Isɔ yulɔ nɔɔlɔ i luna nteye ma tɔw, i nyənyuyɔ we sɔɔntɔ kɛ́ isɔ Isɔ isɔtaa tillu. Ma ta pɔɔsi-i timpi i luna tɔ. Pɔ́cɔ́ ílé i ta tu heeli-m i hətɛ. ⁷ Halɔ i heela-m si maa la teu, na má lɔli apalɔpəyaya. Ie pə kɔpaxav pənente tɔ, má taa tasa solum ke nyɔw, yaa konyonyɔw kɔkɔkɔm napəli. Pɔ́cɔ́ má taa tɔw mpi Isɔ kisina-tɔ tɔ. Mpi tɔ, pəyaya ŋke ka kɛ́ Isɔ nyəŋka ke hatoo ka too lotu taa kɛ́, haləna ka səm.

⁸ Mɔyɔle Manɔwa sələma Tacaa si: Hai, Tacaa, ma wiina-ŋ si í mələna nyá yulɔ wei n tila tá kiŋ tɔ na í seyesi-tuyɔ nti nti tu təŋ pəyaya ŋka inu tu lɔli tɔ ka təm taa tɔ.

⁹ Ilena Isɔ mu Manɔwa kəsələmɔtɔ, na í mələna isɔtaa tillu ke alɔ inu i kiŋ, na pə pana i we i tike ke taale, i paalɔ fei. ¹⁰ Ilena í lɔɔ i tɔyɔ i paalɔ kiŋ na í yaa-i si: Kɔw ləŋ, yulɔ wei inu i ka luwa ma tɔw kɛ́ kuyaku nakuli tɔ, i tayaŋa mələyɔ tɔtɔ.

¹¹ Ilena Manɔwa təŋ i alɔ na pá polo yulɔ inu i kiŋ na í tɔm-i si: Tete waali nyá yəɔtəna na ma te alɔ na? Ilena ílé si: Nn maya.

¹² Ntəna Manɔwa si: Ye pə kəma na pə la mpɔ, pepe na pepeye tu la pəyaya ŋke ka təm taa, na tə yele we?

¹³ Keləna Tacaa isɔtaa tillu si: Pə wee kɛ́ si nyá alɔ í kii mpi na mpi ma kisina-i tɔ. ¹⁴ Pə fei si í tɔw lesəŋ pulɔ. Pɔ́cɔ́ í taa nyɔw solum yaa konyonyɔw kɔkɔkɔm napəli. Pəyele í taa tɔw mpi Isɔ kisina-me tɔ. I təŋ pə təna mpi ma tu-i mpɔ tɔ.

¹⁵⁻¹⁶ Manɔwa taa cəkəna si Tacaa isɔtaa tillu, ílena í tɔm-i si: Caya na tɔ la-ŋ pəfate ke mɔlle. Ntəna ílé si: Paa ma caya ma kaa tɔw tɔwɔnaya. Ie ye n sɔlaa n la Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ nyaya ka təna tɔ. ¹⁷ Ilena Manɔwa tɔm-i si: Heeli-tuyɔ nyá hətɛ, na pə kəma na təm nti n heela-tɔ tɔ tɔ la, íe tu sa-ŋ.

¹⁸ Keləna isɔtaa tillu si: Ma hətɛ we piti kɛ́. Pepe tɔw kɛ́ n caa tə nyəm?

¹⁹ M̄p̄ȳḡ Manɔwa kɔpaxav pəfate na i kɔhav na í lá Tacaa wei i laki piti təma tɔw kətaya ke kɔkɔpamuyɔ tɔ. I na i alɔ pa təŋna nyənyuyɔ ke mpɔ, na ²⁰ kəkɔ náa muyɔ kətaya təlɛ, íe pa ná Tacaa isɔtaa tillu nté na í təŋɔyɔ kəkɔ ŋke na í kɔpaxav. Ilena pá hoti ateyɛ pa isəntɔw. ²¹ Waatu inɔyɔle Manɔwa na i alɔ pa cəkənaa si Tacaa isɔtaa tillu. Ie i ta tasa pa tɔw kɛ́ luw tɔtɔ. ²² Ntəna Manɔwa heeli i alɔ si: Hei, Isɔ kɛ́ tə nawa yoo, isɔ tə səpa.

²³ Mɔyɔle i alɔ cə-i si: Ye Tacaa ka caakaya-tuyɔ kuyɔ, i taa mu ta kətaya ŋka kəkɔ nyaya tɔ na tɔwɔnaya nyəŋka. Pəyele i taa hɔli-tuyɔ pulɔ na í heeli-tuyɔ natəli.

²⁴ M̄p̄ȳḡ Manɔwa alɔ lɔla apalɔpəyaya, na í ha-keye hətɛ si: Samsəŋ. Pəyaya təŋna puw na Tacaa kooliyi-keye kɔpantɔ. ²⁵ M̄p̄ȳḡ Tacaa Feesuyɔ tiiwa i tɔw kɛ́ təm kancaalaya nyəm ke waatu wei i ka we Tan təsikile ke Sola na Isətawəli pa heku tɔ.

14

Samsəŋ kookali kancaalaya nyəŋ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakoli Samsəŋ pola Timna, na í ná Filiisi p̄elə n̄ḡəlv na í luyu suu-i. ² I kp̄ema, ɔ̄na í heeli í nyəma ke í t̄əm si: Ma nawa Filiisi p̄elə n̄ḡəlvuɔ Timna, ma caa si í caami-i.

³ M̀p̀r̀ỳg̀le í nyəma c̄-i si: Isu n ta na p̄elə nté nyá piitim nyəma taa na nyá yəlaa taa, na ń puki si n caaki Filiisi nyəma mpa pa ta nyi Isə t̄ə?

Tənaɣale Samsəŋ si: Iní í wenna-m teu. Mu caami-i te.

⁴ Ama í nyəma ná tá nyi si Tacaa niŋ we p̄ə taa si pa p̄əyaya í hikina Filiisi nyəma na t̄əna. Mpi t̄ə, p̄ele paa ŋmakəla Isɛyeli nyəma ke waatu in̄ȳi.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Samsəŋ na í nyəma pa pola Timna, pa k̄əma na pá tala ɔ̄cate nyəma lesɛŋ tuŋ tawa, ɔ̄le t̄əḡəlaya kofalaya nyusaa kele na í heli si í naaki. ɔ̄na ká tili í waali. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ t̄ə na í kra-ke, na í c̄əli t̄əkp̄u isu pinaya. P̄́c̄ó í t̄əŋaya niŋ kp̄ete ké. I ta heeli í nyəma ke mpi í lapa t̄ə. ⁷ ɔ̄na í polo na í na p̄elə pá lá faaci. P̄elə iní í ka we-i teu ké. ⁸ P̄ə lapa wee naale, ɔ̄na Samsəŋ m̄əɣi Timna si í k̄rak̄əyi í taŋ, na í heli si í naaki t̄əḡəlaya ŋka í ka kuwa t̄ə. ɔ̄na í maɣana tuŋ seseku ke t̄əḡəlaya ŋke ka taa na setasi. ⁹ ɔ̄na í cosi setaya ke í niŋ taa na í t̄əki na í t̄ek̄i na í kat̄i í nyəma na í ha-we na pá t̄əḡə. Ama í ta heeli-we si t̄əḡəlaya kusəpaya taa ké í hika tuŋ iní.

Samsəŋ su Filiisi nyəma ke isəsule

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ c̄eɛe pola p̄elə te, na Samsəŋ la akp̄ayale acima ke t̄əna, isu ifepiya laki t̄ə. ¹¹ Filiisi nyəma na-i, ɔ̄na pá yaa ifepiya ke hiu na naan̄wa si pá na-i pa caki. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀le Samsəŋ si: Ma suk̄i-m̄eɣe isəsule. Ye í p̄əsaa na í kp̄eɣe-t̄eɣe acima kuyeeŋ naatosomp̄əḡəlaya in̄e í taa, maa ha paa wei ke toko k̄ucacayan̄av na acima nyəŋ. ¹³ Ye p̄ə t̄əȳa mp̄u paa m̄ə taa wei í ka hana maya toko k̄ucacayan̄av na acima nyəŋ. Nt̄əna p̄ele pá c̄-i si: Su nyá isəsule na t̄ə nu.

¹⁴ ɔ̄na Samsəŋ si:

K̄ut̄ət̄əḡəm luna t̄əḡəlv taa.

Na leleŋ nyəm luna toŋ tu taa.

Pepeyele?

Haləna kuyeeŋ tooso siki ifepiya ta nyənta k̄ucac̄ətv. ¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ pa t̄əma Samsəŋ alv ke kuyaku liɣiti nyəŋku wule si: Puɣusi nyá paalv na í heeli-tuyv k̄uk̄pek̄peɣetv, t̄əf̄ə tu s̄ə nyá na nyá caa t̄əȳaya nyəma ke k̄ək̄ə. P̄ə t̄əȳa í yaa-tuyv si í huləsəyi-tv.

¹⁶ Keləna Samsəŋ alv polo í kiŋ na wula na í t̄əmi-i si: Nyá luyv ta suu-m. P̄́c̄ó nn tu caaki-m. P̄ə t̄ə ké n su ma nyəma ke isəsule na ń tá heeli-m k̄uk̄pek̄peɣetv. M̀p̀r̀ỳg̀le Samsəŋ si: Hai, paa ma nyəma maɣamaya ma ta heeli p̄ele, kacan̄fana nyá na?

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀le alv musəna-i na isəlv̄m ke m̀p̀r̀ỳg̀ acima kuyeeŋ t̄əna. P̄ə nu-i, ɔ̄na í heeli-i kuyaku naatosomp̄əḡəlaya nyəŋku wule. ɔ̄na alv náá t̄əȳasi í te ifepiya ke k̄rak̄paa. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀le ifepiya polaa na pá heeli Samsəŋ ke k̄uk̄pek̄peɣetv na p̄́c̄ó ilim tu si:

Pepe k̄əla tuŋ nim ke leleŋ?

Na pepe k̄əla t̄əḡəlaya ke toŋ?

ɔ̄na í c̄ə si:

Ye í taa haləna ma alv ke nav nyəm,

í taa nyi k̄uk̄pek̄peɣetv nti.

¹⁹ Tənaɣale Tacaa Feesuyu tii Samsəŋ t̄ə na í t̄e Asəkaləŋ na í ku apalaa hiu na naan̄wa na í w̄əḡəsi pa tokonaa, na pa acima wontu, na í c̄əla mpa pa kp̄eɣa

isəsilə tō. Ulena í mēli i caa te na páána. ²⁰ Mpuvule pa ha Samsəŋ alv ke ifepu wei i sənə Samsəŋ ke i akpaɣale taa tō.

15

Samsəŋ leetəyi Filiisi nyóma

¹ Pəle pə waali ké Samsəŋ pola i alv nav ke kumtu waatu, na í kpenna-i pəfate. Ulena í tō si: Ma sɔvki ma alv nan taa. Ama i yəti kisiŋa-i, ² na í tō si: Ma huɔwa si nyá taa kpana-i ké. Ulena má ha-i nyá taapalv. Ule i neu ta kəli-i teu? Kpaɣa ilɛɛ kəɣɔ lonte.

³ Tənaɣale Samsəŋ pəsənəa si: Ye ma leeta Filiisi nyóma ke isayatu ke pənenta pá taa tō si ma caala-we yoo.

LUUTI TŌM TAKĒLAYA Kutubutu

Iseyeli nyéma paasənlaa waatu taa ké Luuti təm lapa. Tə kaləyi takəlaya taa si Luuti wei inu i ka ké piitim lempu tu tō, i sɔwɔa Iso piitim taa. I lapa Iso ké kɔpantu na i paalu sɔlu piitim nyéma tətō. Iso leetəyi kɔpantu ke mpa pá laki-təyi lelaa təyō. Yaasi inu i lapa na Luuti na i panj pá cəyana pa ti. Təm tənə tē hɔləyənə-tuyɔ isəna Iso ləsa piitim lempu tu na í sɔsi-i Yuta piitim nyéma taa tō. Halu piitim lempu tu inu i lələna na pé lɔli Iseyeli wulau səsə Tafiti na tá Waasulu səsə Yesu Kilisiti.

Isəna pa faya Luuti takəlaya tō:

Noyomii tɔwa i taa si í mələyi Petəlehəm, titite 1

Luuti na Poosi pa sulaa, titite 2-3

Poosi hōma Luuti ke leelu, titite 4

Ilimeləki na i nyéma pa wahala

¹ M̀p̀ỳg̀ nyəyəsɩ anaam nəyəlɔ i luwa Iseyeli tətɔ taa ké waatu wei Paasənlaa nyənaya yəlaa tō tō. Mpu pə lapənə na Yuta tətɔ icatə Petəlehəm apalu nəyəlɔ na i alɔ na i pəyalaa naale pa polo Mowapu tətɔ taa na pá cəwɩ tənə. ² Pa yaakaya apalu inu si Ilimeləki na i alɔ si Noyomii, na i pəyalu kancalaya nyəyɩ si Maləŋ na naale nyəyɩ si Kiliyɔŋ. Paa ké Ifəlata lɔluyɔ nyéma ké.

³ Tənaya Noyomii paalu Ilimeləki səpa na pé yele i na i pəyalaa naale. ⁴ M̀p̀ỳg̀ pələ pa kpaya Mowapu alaa. Pa yaa ləlu si Opa, na ləlu si Luuti. Pa cəyɩ tənə isu puɩ naanɔwa. ⁵ Ilena Maləŋ na Kiliyɔŋ pələ pa si tətō, na pé yele Noyomii ke i tike.

Luuti tənyɔyɔ ke i panj

⁶⁻⁷ M̀p̀ỳg̀ kuyaku nakɔli Noyomii nuwa Mowapu taa si Tacaa paasənə Iseyeli nyéma na í ha-weyə təyənaya. Ilena í kɔli si i kpeŋ. I na i poolaa naale pa tɔ mpaav si pa mələyənə Yuta tətɔ taa. ⁸ Ntəna Noyomii tō i poolaa mpe si: Paa wei í kpe i calaya. Tacaa í la-meyə kɔpantu isu mə lapu ma na ma sɔlənəa tō. ⁹ Iso í ha-meyə apalaa na í heesi pa teesi taa.

Ilena Noyomii la-weyə pələpa wulee na pələ pá tɔli nəwɩ na pá wii təkpuo.

¹⁰ M̀p̀ỳg̀ pa tōma pa panj si: Aai yoo, tu təŋi-ŋ ké na tē polo nyá nyéma tē.

¹¹ Tənaya Noyomii cəwa si: I məli ma pələa. Pepe tō ké í təŋəyi-m? Piya ta kaasi ma taa si í ká saa-si. ¹² Mpu tō, í məli. Ma sula puw, ma kaa tasa saav. Na ye ma tu teeləyi pəyaya ntəna má kpətəna apalu ke ahoo ane a mayamaya, na má lɔli apalu piya, ¹³ ilə í yele apalaa saav nté na í tanj mpe inu na pá la yəlaa na í saa-wé? Aai, ma pələa, ma lanjle wakələnə-meyə. Mpi pə tō tō Tacaa hɔla-m mpələ ké.

¹⁴ Ilena Noyomii poolaa mpe pa tasa nəwɩ tuluyɔ tətō na pá wii səsəm. M̀p̀ỳg̀ wei pa yaa si Opa tō i lapa i panj ké pə lapa wulee na í məli kpente. Ama Luuti ná nyəkələnə Noyomii.

¹⁵ Tənayalə Noyomii tōma Luuti si: Nyənɩ, nyá taapalu məla i nyéma na i atətənəa pa cəb, nyaa məli mpu tətō.

¹⁶ Ntəna Luuti cə-i si: Taa caali-m si má yele-ŋ na má məli. Nyá təpote ma təpote, nyá təcayalə ma nyəntə, nyá piitim ká wɛɛ ma nyəm, nyá Iso ká wɛɛ ma nyəyɩ. ¹⁷ Timpi n ka si tō tənaya maa si na pá pi-m. Ye ma na-ŋ tə yawa na pé tá kənə səm paasi. Tacaa í lana-m isəna i sɔlənəa tō.

¹⁸ Noyomii nawa si Luuti seesa isələ si i ká təŋi-i ké i ká təŋi-i, iləna í yele-i caaluyɔ.

¹⁹ Ulena pá krenti na pá tee Petelehem. Noyomii pa talaa ulena icate tēna alaa yepələyi i tōm si: Isu Noyomii kele? ²⁰ Ntēna i nōyo təkpaυ si: I taa yaa-m Noyomii, i yaa-m Mala. Mpi tō, Toma tēna tu wakəla ma lanje ke sōsōm ké. ²¹ Ma teekaya waatu wei tō pə cayana-m ké. Ulena Tacaā mələyənā-m ma niŋ kakpa-si, i lanje ta heena-m. Toma tēna tu mapā-m kpatōyō, ɔle pepe tō ké i tasəyi-m Noyomii ke yaav?

²² Isēna Noyomii na i poolu Mowapυ tu Luuti pa mələyυ lapa təyole. Pa tala Petelehem taa ɔle pa caaləyi kumtu nté.

2

Luuti caləsvyυ ke kumkum

¹ Noyomii paalυ yulυ nəyolυ i ka wenna. Apalυ inυ i sūυ tonj ké na i wena nyuyυ. Pa yaakaya-i si: Poosi na i ké ilimələki lələyυ tu. ² Mporōyō kuyaku nakolυ Luuti tōma Noyomii si: Maā kpa taale na mā caləsi kumkum ké kupaŋ nəyolυ i haləm taa. Ntēna i cə-i si: Polo, ma pələ.

³ Ulena Luuti kpa taale natəli tō taa na i təŋəyi kuntaa na i caləsəyi. Sese ɔle Poosi taale nté.

⁴ Mporōyō kuyaku ŋkυ Poosi kpa taale ke kuntaa cələ na i sese-we si: Tacaā i wee mə waali. Na pele pá tisi si: Isə i kooli-ŋ kupaŋtu.

⁵ Mporoyule Poosi pəssa təmlə tu wei i feŋiyi kuntaa tō tō si: Le tu ke asaalu iné?

⁶ Kelena təmlə tu cə-i si: Mowapυ tō ké, i na Noyomii pa kōmna. ⁷ I sələma-tuyυ si i təŋəyi kuntaa na i caləsi na i tōsəyi lətu nti nti pə sōwa tō. Hatoo tanəŋ tee i kōm na i luŋ tō nənəw tike nté i heesa tōm kolum.

⁸ Ulena Poosi tasa Luuti ke layatu si: Taa kolυ si ŋ puki nəyolυ taale taa ke caləsvyυ. Caya ma təmlə nyéma alonyəma kiŋ cəne. ⁹ Nyənəyi timpi pa kuŋ tō na ŋ təŋ pa waali. Ma heela ma təmlə nyéma apalonyəma si pá taa kayati-ŋ. Ye ləkətu i kpa-ŋ n polo həyaya taa na ŋ nyəw lum mpi pá luwa tō.

¹⁰ Tənayale Luuti hēnta Poosi ke ate na i tō si: Isənaya pə lapa na ŋ paasəyənā-m na ŋ laki-m kupaŋtu, anυ maŋa moolυ?

¹¹ Kelena Poosi cə-i si: Pa keesa-m pə tēna mpi n lapa nyā paŋ ké nyā paalυ səm waali tō. Na isēna n yela nyā caa na nyā too na nyā tətυ nti tō taa pa lula-ŋ tō, na ŋ polo yələa mpa n taa nyi tō pa te tō. ¹² Isəyeli Isə Tacaā wei n kōma si n tuyi kpuluyυ tō i ləeti-ŋ mpi n lapa tō təcɔɔ.

¹³ Ulena Luuti cə si: Hai, ma ce n paasəna-m teu ké. Mpi tō, nyā heesəna ma lanje na ŋ yəyətəna-m isυ n ka nyəma-m. Paa na mpυ tō, ma ta haŋna nyā təmlə tu nəyolυ.

¹⁴ Pə kōma na pə tala təyolυ ulena Poosi tō Luuti si: Kōw tō təyō. Cosiyi təyənaya na ŋ liiki tuusi taa.

Ulena Luuti caya kuntaa cələ, na pá cosi-i pee wena pa tonja tō na i təyō na i haya na pə kaasυ na i su. ¹⁵ Ulena i kulυ caləsvyυ, na Poosi heeli i təmlə nyéma si: I yele na Luuti caləsi camnaa kila tətō, i taa taŋ-i. ¹⁶ I yeki lətu lentυ na i tōsəyi, i taa kaləna-i.

¹⁷ Mporōyō Luuti caləsa taale nté tō taa haləna taanaya. Ulena i mā na pee maŋana isυ kiloona hiu na naanowa. ¹⁸ Na i kpaŋa na i kpeena na i hulυ i paŋ. Ulena i ləsi təyənaya ŋka kaa kaasaa tō na i cələ-i tətō. ¹⁹ Mporōyō Noyomii pəssa-i si: Leye n caləsa saŋa? Awe taale ke n kpawa? Isə i kooli kupaŋtu ke wei inυ i paasəna-ŋ tō.

Ulena Luuti si: Pa yaa-i si Poosi. ²⁰ Mporōyō Noyomii tōma si: Ma nyéma si Tacaā lapa weesiŋ nyéma taya kupaŋtu na ta sətāa tətō. Isə i kooli apalυ inəyi kupaŋtu. Apalυ inυ i ké tá lələyυ nyéma taa lelυ wei i pəsəyi na i paasəna-tυ təyō.

²¹ Kelena Luuti si: Halυ apalυ inυ i heela-m ké si mā təŋəyi i təmlə nyéma na mā caləsəyi, haləna i kumtu na tō tem.

22 Ntɛna Noyomii si: Pə wɛ teu ma pɛɛɔ, tɔŋ mɛ. Ye nɔɔɔɔ taale taa pa tɔɔɔɔɔɔ-ŋ kɛ.

23 Mɔɔɔɔ Luuti saala Poosi tɔmlɛ nyɔma kin ke mpɔ na ɪ calɔsɔɔɔ, halɔna kɔmtɔ tɛ. Na ɪ na ɪ paŋ pɔ wɛ mpɔ.

3

Noyomii tayanvɔv ke Luuti asasaale

1 Mɔɔɔɔ Noyomii tɔma ɪ poolu si: Ma pɛɛɔ, ma caa kɛ si ɪ hiki tɔcaɔale na ɪ heɛsi. 2 Ntɔŋ ɪ nyɔmɔ si nyana Poosi wei ɪ tɔmlɛ nyɔma ɪ kɔma tɔ ɪ kɛ tɔ yɔɔ kɛ. Taaŋa kanɛ pa makɪ ɪ tɔɔŋa ke kataya taa. 3 Mpɔ tɔ, sɔ lɔm, tɔ tulaalɔ, suu nyɔ wontu kɔpantɔ. Uɛna ɪ tii kataya taa. Ama yeɛ na ɪ tɛ tɔɔɔ uɛna ɪ na-ŋ. 4 Pɛɛ pɛ waali uɛna ɪ feŋ na ɪ nɔ ɪ tɔhɔntɔɛ, uɛna ɪ keɛɪ^a ɪ nɔɔheɛ tɔ na ɪ hɛntɪ. ɪ maɔmaɔa ɪ kɔ heɛlina-ŋ nti ɪ ka la tɔ. caaki si Poosi ɪ hɔmɪ-ɪ leɛlu.

5-6 Mɔɔɔɔ Luuti cɔwa si: Maa la ɪsu n heɛluɔ-m tɔ. Uɛna ɪ tɛɛ. 7 Poosi tɔɔaa na ɪ nyɔ na ɪ laŋle hulɔmɪ, uɛna ɪ polo ɪ hɛntɪ tɔɔŋa huɔule kite. Ntɛna Luuti polo tɔheɛ ke waatu wei ɪ toowa tɔ na ɪ keɛɪ ɪ nɔɔheɛ tɔ na ɪ hɛntɪ. 8 Apalɔ ɪ nyama na ɪ fe ahoɔ heka na ɪ nyɔni uɛna ɪ maɔana alɔ hɛntɪ ɪ nɔɔheɛ tɛɛ. 9 Uɛna ɪ pɔɔsi si: Aweɔe-ɪ?

Ntɛna Luuti cɔ si: Maa nyɔ pɛɛɔ Luuti kɛ. Hai, waasi-m. Mpi tɔ, nyɔ wɛna mpaav si ɪ ya-m.

10 Uɛna Poosi tɔmɪ-ɪ si: Tacaɔ ɪ kooli-ŋ kɔpantɔ, ma pɛɛɔ. Nyɔ yaasi kantɔkaya nyɔŋ ɪne ɪ hulɔɔna ɪsɛna n matɔna nyɔ paŋ yɔlaa tɔ na pɔ kɔli kancaalaya nyɔŋ. Mpi tɔ, n ta pɛɛkɪ ifepiya liyitee nyɔma yaa kɔnyɔntɔnaa. 11 Mpɔ tɔ, ma pɛɛɔ taa nɔɔsi. Mpi n caaki tɔ mpɔɔi maa la-ŋ. Mpi tɔ, ɪcate yɔlaa tɔna nyɔma si n kɛ alɔ kɔpaŋ. 12 Tampana pɛ wɛɛ si mɔ ya-ŋ yaa, ɪɛ nɔɔɔ na nyɔ paŋ pa lɔɔɔ kɔla kaav ke ma. 13 Suu cɔne, ye pɛ fema maa pɔɔsi-ɪ na mɔ nɔ si ɪ kɔ ya-ŋ yaa ɪsɛna? Ye ɪ luyɔ feɪ ɪɛ, ma tuukina Tacaɔ si maa ya-ŋ. Hɛntɪ mpɔ na pɛ nyaali.

14 Uɛna Luuti hɛntɪ mɔɔɔɔ Poosi nɔɔheɛ tɛɛ. Poosi taa caaki si nɔɔɔ ɪ nyɔ si Luuti kɔma kataya taa. Pɛ tɔ kɛ ɪ kɔsa-ɪ saa wei pɛ wɛ tɔŋmentɛŋmentɛ tɔ si nɔɔɔ ɪ taa nyɔmɪ-ɪ. 15 Uɛna Poosi tɔmɪ-ɪ si: Hɛntɪ nyɔ tɛkɛntɛ na ɪ tɔkɪ-ɪ teu.

Uɛna ɪ maɔasi tɔɔŋa pɛɛ ɪsu kiloona naanɔwa na kakpasɪ na ɪ sukɪ-ɪ. Uɛna ɪ kpa ɪcate taa. 16 Luuti mɔla ɪ paŋ cɔɔ uɛna ɪ pɔɔsi-ɪ ɪ mpaav alaafɔya tɔɔ.

Mɔɔɔɔ Luuti keɛsa-ɪ ɪsɛna apalɔ ɪ paasɔna-ɪ tɔ. 17 Na ɪ tasa si: Halɔ ɪ hana-m tɔɔŋa pɛɛ anɛ a tɔna si pɛ feɪ si mɔ mɔli nyɔ kin ke niŋ kakpasɪ.

18 Tɔnaɔale Noyomii si: Ma pɛɛɔ caɔa tɔpamm, na ɪ nɔ ɪsɛna pu tɛsɛna tɔ. Mpi tɔ, ye apalɔ ɪ ta na tɔm tɔne tɔ tɔnaɔa ke saŋa u heɛsɔɔɔ.

4

Poosi hɔŋ Luuti ke leɛlu

1 Mɔɔɔɔ Poosi lu nɔnɔɔ tɔmpi pa huɔkɪ tɔm tɔ na ɪ caɔa. ɪɛ ɪlimɛkɪ lɔɔɔ tɔ wei ɪ tɔm ɪ ka yɔɔta si pu wɛɛ si ɪ waasi sɔtɔ tɔyaya yɔlaa tɔ ɪ tɛ keɛ. Uɛna ɪ yaa-ɪ si: Apaŋ nyɔ, kɔɔ ɪ caɔa.

Uɛna apalɔ ɪ polo. 2 Mɔɔɔɔ Poosi sɔŋsa ɪcate sɔsaa ke naanɔwa. Pa kɔma na pɔ caɔa 3 uɛna ɪ tɔ wei ɪ pu wɛɛ si ɪ waasi sɔtɔ tɔyaya yɔlaa tɔ si: Noyomii wei ɪ luna Mowapɔ tɔ ɪ pɛɛtɔɔ tɔ yɔɔ ɪlimɛkɪ tɔtɔ. 4 ɪɛ ma heɛliɔ-ŋ si, ɪ ya-tɔɔ ɪcate nyɔma na sɔsaa pa ɪsɛntaa. Ye n ka ya-tɔ ɪɛ n ya-tɔ. Ye nyɔ luyɔ feɪ ɪɛ n heɛli-m na mɔ cɛkɔna. Mpi pɛ tɔ tɔ, nyɔɔale nɔɔ tɔ, nyɔ waali kɛ mɔ.

^a 3:4 keɛɪ: Keɛɪ nɔɔheɛ tɔ huwɛɛ ntɛ si Luuti

Ntɛna ílé ɪ cɔ-ɪ sɪ: Tɔv, ma nuwa. ⁵ Kɛlɛna Poosi sɪ ye n ka ya-təyɪ Noyomii nin taa ɪlɛ n kpɛnna sɔlv ɪnɪ ɪ leelu Mowapv tɔ Luuti na ń hɔ. Pɛ́ taa kɔɔ na sɛtv hɛtɛ saali na ɪ tɛtv pɛsɪ nɔyɔlv nyɛntv.

⁶ Mpuvɔlɛ apalv ɪnɪ sɪ: Ye mpv ma mayamaya ma kaa pɛsɪ na má ya-tɪ. Pɛ́ taa kɔɔ na ma wɛnɔv saali. Mpv tɔ, ya-tɪ na ma nɔyɔ, ma kaa pɛsɪ.

⁷⁻⁸ ɪlɛna í wɔyɔsɪ ɪ ntaŋkpatɛ na í cɛla Poosi. Pɪ wɛ lɔŋtaɔ kɛ ɪsɛyɛli nyóma kin tɔ, ye pa yapa pɔlv yaa pa layasa tɛtv ńpɔyú pa lakaya sɪ pɛ́ hólí sɪ pɛ́ tɛma. ⁹ Ntɛna Poosi tɔ sɔsaa na samaa sɪ: Mɛyɛlɛ ma aseeta nyóma kɛ saŋa sɪ ma yapa Noyomii nin taa kɛ́ pɛ́ tɛna mpi pɛ́ kɛ́ ɪlɛmɛkɛ́ na ɪ pɛyalaɔ Kiliyon na Malɔŋ pa nyɛm tɔ, ¹⁰ na má kpɛnna Malɔŋ leelu Mowapv tɔ Luuti na má hɔ na má kɔsɪ sɛtv hɛtɛ. Pɛ́ taa kɔɔ na tɔ́ saali yem kɛ́ ɪ ɪcɛtɛ kɔlvllɛ na ɪ yɔlaɔ taa. Mɛyɛlɛ aseeta nyóma kɛ saŋa.

¹¹ Mpuvɔlɛ nɔnɔyɔ yɔlaɔ na sɔsaa pa tɔma sɪ: Tɔ́ kɛ́ aseeta nyóma. Tacaɔ í kooli kɔpantv kɛ alv wei ɪ sɔvki nyá tɔyaya kɛ ɪsɛntɔ tɔ, na í nɔyɔsɛna ɪsɪ Lasɛli na Leyaa mpa pa lɔla ɪsɛyɛli piitim yɔlaɔ tɔ. Hólí nyá tɔŋ kɛ nyá lɔlvɔv taa na ń la na nyá hɛtɛ yaa Pɛtɔlɛhɛm. ¹² Piitim mpi Tacaɔ ká hana-ŋ na asaɔlv ɪnɛ tɔ, pɛ́ huki na pɛ́ nɔyɔsɛna ɪsɪ Yuta na ɪ alv Tamaɔ pa pɛyɔlv Pɛlɛsɪ tɔyaya.

Poosi kpavav kɛ Luuti

¹³ ńpɔyú Poosi kpavav Luuti na í na-ɪ pá kpɛtɪ na Tacaɔ yɛlɛ na í la teu na í lɔlɪ apalvɔyaya. ¹⁴ ńpɔyú Pɛtɔlɛhɛm ɪcɛtɛ alaa sɛɛ Noyomii na pá tɔŋ sɪ: Tɔ́ sama ɪsɔ ɪsɪ ɪ ha-ŋ yɔlv wei ɪ ka waasɪ-ŋ tɔ. Pɛyɛlɛ ɪ hɛtɛ ká yaa ɪsɛyɛli taa. ¹⁵ Pɔyaya kanɛ kaa kpaasɛna nyá tɔŋ na ká te-ŋ nyá kpatɔlaya waatv. Pɛ́ taya pɔlv, nyá poolu wei ɪ sɔla-ŋ teu na í tɛɛ-ŋ apalvɔpiya naatosompɔyɔlaya tɔ ɪnɪ ɪ lɔlvna-kɛ.

¹⁶ ɪlɛna Noyomii mv-kɛ na í nvki-kɛ na í paasɛna-kɛ ɪsɪ ɪ kɔlvlaya. ¹⁷ Mpuvɔlɛ pa cɔlv alaa ha-kɛyɛ hɛtɛ sɪ: Opɛtɪ, na pá tɔŋ sɪ pa lɔla Noyomii kɛ apalvɔyaya. Tafiti caa Sɛsɛ caa kɛlɛ Opɛtɪ.

Tafiti cɔsɔnaa hɔla

¹⁸ Tafiti caanaɔ lɔlvɔv nyóma ntɔ, pɛ́ kpavav Pɛlɛsɪ tɔ. Pɛlɛsɪ lɔlvna Hɛsɔlɔŋ, ¹⁹ na Hɛsɔlɔŋ lɔlɪ Lam, na Lam lɔlɪ Aminatari, ²⁰ na Aminatari lɔlɪ Nasɔŋ, na Nasɔŋ lɔlɪ Salɔma, ²¹ na Salɔma lɔlɪ Poosi, na Poosi lɔlɪ Opɛtɪ, ²² na Opɛtɪ lɔlɪ Sɛsɛ, na Sɛsɛ lɔlɪ Tafiti.

SAMIYEELI TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEŊKA Kutulutu

Samiyeeli wei i hɔte pa ha takelaya kanɛ tɔ, i ka kɛ Iso kuyɔɔtɔtu telɛsulɔ kɛ. Tɛma sɔsɔna naaleye Iso cɛla-i: Tetu takuyu tɔm, na isɛna i kɛ seyeɛi Iseyeli nyɔma na pɛ sɛ Iso tike tɔ pɛ tɔm. Uena pɛ kaasi isɛna paa nyɛni Iso tike ke pa wulav maɣamaɣa tɔ. Ama Iseyeli nyɔma kisaa na pɛ kpa awulaa. Kancaalaya nyɛn nte Sayuli. Uɛ i waali kɛ Tafiti.

Isɛna pa faɣa Samiyeeli I takelaya tɔ:

Samiyeeli paasɛnav ke Iseyeli nyɔma, titite 1-7

Sayuli tɔɣɔv ke kawulaya, titite 8-10

Sayuli ta tɔ teu uena Iso kisi-i, titite 11-15

Tafiti na Sayuli pa tɔm, titite 16-30

Sayuli na i pɛyalaa pa sɛm ke yoo taa, titite 31

Samiyeeli too Ana tɔm

¹ Apalɔ nɔɣɔlv i ka wenna Sufi tetu taa kɛ Ifɛlayim puyɔ taa, na pɛ yaaki-i si Uɛkana. Pa yaa Uɛkana caa si Yellowam, na Yellowam caa si Ilihu, na Ilihu caa si Tohu, na Tohu caa si Sufi. Uɛye Ifɛlayim tɔ. ² Uɛkana inɛ i alaa ka we naaleye. Pa yaaki lelv si Ana na lelv si Penina. Penina ka wena piya. Ama Ana nɛ feina.

³ Apalɔ inɛ i kraakaya Iso sɛɛv ke Silo ke paa pɛnaya ŋkaya, na i haaki Toma tɛna tɔ Tacaa ke kuvhaan. Na Ilii pɛyalaa Hofini na Penhasi paa kena Tacaa kɔtɛlaa ke waatu inɛ. ⁴ Ye kuvan̄ku Uɛkana i lapa kɔtaya, i haaki i alɔ Penina na i pɛyalaa na i pɛɛlaa ke cɛka cɛka kɛ. ⁵ Uena i ha Ana uɛye cɛkasi naale. Mpi tɔ, paa na Tacaa lapa-i kaalɔlaya tɔ, i luyɔ ka suv-i kɛ. ⁶ I yɔtɛn nɛ tuvkaɣa-i kɛ si pɛ han̄-i si Tacaa lapa-i kaalɔlaya. ⁷ M̄pɔyɔ pu we paa pɛnaya ŋka. Paa waatu wei kɛ pa kraaki Tacaa tɔyaya taa te, Penina tuvkaɣa-i m̄pɔyɔ.

Uena i wiiki na u san̄ tɔɣɔv. ⁸ Na i paalɔ Uɛkana nɛ tɔm-i si: Pepe tɔɔ kɛ nyɛ lan̄le wakɛlayi, na n̄ wiiki na n̄ kisiyi tɔɣɔnaya ke mpɔ? Ma ta kɛli-ŋ piya naan̄wa?

⁹ Pa tɛma tɔɣɔv na nyɔɔv ke Silo, uena Ana kuli na i kpɛtɛna kɔtulɔ Ilii. Uɛ i kɛ caya kpɛlaya tɔɔ kɛ Iso tɔyaya nɔnɔkɛpɛte kɛ. ¹⁰ Ana lan̄le ka wakɛla sɔsɛm kɛ tɛtɔɣɔtɔɣɔ. Uena i sɛlɛmi Tacaa na wula, ¹¹ na i su nɔɣɔ si: Toma tɛna tɔ Tacaa, ye n nyɛna nyɛ tɛmlɛ tɔ mɛ, ma wahala, na n̄ tɔɔsi ma tɔɔ na n̄ ha-m apalɔpɛyaya, maa ha-ŋ-keye halɛna ka sɛm. Hɔnuyɔ kaa kra ka nyuyɔ taa. ¹² I taan̄a m̄pɔyɔ Iso tɛsɛlɛmɛle, uena Ilii nyɛni i nɔɣɔ tɛpiŋ. ¹³ Ana sɛlɛmɛyaya i luyɔ tɛɛ kɛ, na i n̄tompeɛ nyɛpɛtɛyɛ, uɛ i nɔɣɔ u nuki. Ilii nyɔma si sulɔm kuvɔna-i. ¹⁴ Uena i tɔm-i si: Pɛlee kɛ nyɛ sulɔm kɛ cɛ nyɛ tɔɔ? La na nyɛ sulɔm cɛ nyɛ tɔɔ. ¹⁵ Ntɛna Ana si: Hai, ma cɛ, ma ta nyɔɔ sulɔm napɛli. Ama ma lan̄le wakɛlɛna sɔsɛm na mɛ hɔlɔyɛ Tacaa ke ma lotu. ¹⁶ Taa nyɛni nyɛ pɛɛlɔ maya tetɛlatu. Ma nɔɣɔsɛɛ na ma wahala telɛsɛna mpɛle, na mɛ yɔɣɔtɛyɛ m̄pɔyɔ halɛna san̄a.

¹⁷ Ntɛna Ilii si: Iso i heɛsi nyɛ lan̄le na i mu nyɛ sɛlɛmɛtɔ. ¹⁸ Uena Ana si: Na nyɛ ton̄ taa.

Ntɛna Ana polo na i tɔɣɔ na i isɛntaa hetɛ.

¹⁹ Tev fema, uena Uɛkana pɛ kuli lan̄ na pɛ sɛ Iso, uena pɛ kpe Lama.

Samiyeeli lɔlvɔv na i pɛcaatv

M̄pɔyɔ Uɛkana nyɛmɛ i alɔ Ana na Tacaa mu i sɛlɛmɛyɔ. ²⁰ Uena Ana la teu na i lɔl apalɔpɛyaya, na i ha-keye hɔte si Samiyeeli. Si Tacaa ke inɛ i sɛlɛma-i.

²¹ Pənaɣa sika, ɪlena ɪləkana na ɪ nyəma təna pə polo Silo si, ɪ laki paa pənaɣa ŋka ka kətaɣa na ɪ la ɪsu ɪ ka suw ɪ nəɣə tə. ²² Ana kisa pote na ɪ tə ɪ paalv si: Ye pəyaya cəpa hətə, ɪle maa pona-ke na má huli-keɣe Tacaa na ká saali tənaya tam tə. ²³ Mpuɣule ɪ paalv cə-ɪ si: Pə we teu. La ɪsəna pə ha-ŋ tə. Yele na ká cə hətə na pécó. Ama Tacaa ɪ la ɪsəna ɪ ka suwa tə.

ɪlena alv caɣa na ɪ paasəna ɪ pəyaya na ká kəə na ká cə hətə.

²⁴ Pə waali ké ɪ kpaɣa-ke na ɪ caa latəce wei ɪ wena pusi tooso tə, na mɔlɔm cəmsə, na sɔlɔm huluyu, na ɪ pona Silo ke Tacaa təyaya taa. Waatu ɪni tə pəyaya kəəsaa ké. ²⁵ Mpuɣó pa kv latəce na pə pona Ili ke pəyaya. ²⁶ ɪlena Ana si: Kaafala ma cə, n təssa ma tə? Maa kəma nyá kiŋ cəne na má sələmɪ Tacaa. ²⁷ Pəyaya kanɣe ma sələmaɣa na Tacaa mɔ ma kəsələmtv. ²⁸ Təv, ma caa maa cəle-ɪ Tacaa ke haləna ɪ səm.

ɪlena ɪləkana təyaya nyəma təna hənti ɪsə ke atə na pə sɛɛ-ɪ.

2

Ana sɛeki Tacaa

¹ Mpuɣó Ana sama ɪsə si:

Ma yəələɣəna Tacaa wei ɪ waasa-m tə.

ɪ huləsa ma laŋle.

ɪ kusa ma nyɔɣv, na ɪ ha-m toma.

Na ma nəɣə kuliyina ma kolontunaa.

² Tacaa tike wenna tənəŋ.

ɪ tike nté kentulu

ɪ paasi ɪsə nəɣəlv ɪ fei tətə.

³ ɪ yele kalampaani,

na ɪ yele ɪsəcav təm.

Tacaa nyəmə pə tənaya.

ɪ yeki ɪsəyatv natəli.

⁴ Tacaa cəpa toŋtənaa təŋ.

Ama acamaa ná nyəə toŋ.

⁵ ɪ tv haɣalaa si pə pɛeki mpi paa yana təɣənaɣa tə,

na ɪ svsi kənyəntənaa ke toŋ.

ɪ lapa na kaalvlaya lɔli təm naatosompəɣəlaya.

ɪlena alɔllv náá laŋ.

⁶ Tacaa kuyuna, ɪni ɪ feesiyina.

ɪni ɪ tisiyina atətəle taa, na ɪ ləsəɣi.

⁷ ɪni ɪ tɔyuna kənyəntv yaa toŋ.

ɪni ɪ tisiyina lelaa na ɪ kəsəɣi lempa.

⁸ Tacaa kəsəɣi laŋlv ke atə mɔsvy taa,

na ɪ kusi kənyəntv ke hute taa,

na ɪ caɣasi pə na səsaa,

na pə kaa teeli kumte.

ɪni ɪ tənna tətə kite,

na tə tə ké ɪ suwa antulinya.

⁹ ɪ tiikiyi ɪ yəlaa na ɪ kentiyi pa tə.

Ama ɪ yeki na asayaa leki səkpetvy tɛɛ.

ɪsə akaitv paa feina tənɔy taa alaafəya.

¹⁰ Tacaa ka tisi ɪ kolontunaa tə ké calanaa,

pa kəŋ saalvy ke yem ké.

ɪnəɣəle kateŋa təna huulv səsə.

ɪ ká kpa wei ɪ ləsaa təɣə wulav, na ɪ tv-ɪ toŋ.

¹¹ M'p'og'oo Ilakana pa mela krente, na p'eyaya naa saali Taca t'eme taa ke katulu Ilii kin.

Katulu Ilii p'eyalaa isayat'naa

¹² Ilii p'eyalaa ka ke tetelataa ke, pa ta paas'ena Iso ke paa p'eco. ¹³ Nti nti pa lakaya samaa t'og'oo: Ye n'og'oo ha Iso ke kuhau, katulu t'eme tu puki saa wei pa t'esa kuhau nantu t'og'oo, na i taka kela tooso l'og'olaya s'osaya. ¹⁴ I taki ilena i so tiipee taa, na p'eso nantu ke is'ena, i l'osayi ke na i pona katulu. M'p'og'oo pa lakaya Iseyeli ny'oma t'ena mpa pa pukaya Silo to.

¹⁵ Hali t'eme tu puki kena p'eco pa wo t'ete nim, na i to wei i lapa kataya to si: C'ela katulu ke i nantu na i to i ti. Ii caa kot'es'etu. L'ei ke i caaki. ¹⁶ Ye kataya latu t'oma si: Yele na pa wo krente nim ilena n' cosi timpi n caaki to. Ie t'eme tu co si: Aai, ye n ta cele-m n'ona, maa l'ek'ena to. ¹⁷ Isayatu s'os'ontu ntayi Ilii p'eyalaa kukayana pa ti tam ke Iso is'entaa. Mpi to, pa ny'anya Taca kataya ke yem ke.

¹⁸ Paa na Samiyeele ka k'osaa to, i lakaya Iso t'eme ke na i suuwa kot'elaa tokiya taka nka pa luwa k'ronk'rontu to ny'antu to.

Samiyeele ny'oma

¹⁹ Ye p'anya sikaa na Ana pa puki kataya lapu, i nyalayi toko ke na i k'p'ena Samiyeele. ²⁰ Hal'ena Ilii kooliyi Ana na i paalu ke kupantu si: Taca i la na n' hiki piya na si l'eti nka n ha-i is'ento to ka lonte.

Ilena pa m'eli pa te. ²¹ Taca we Ana waali, ilena i la teu na i l'oli apalupiya ke tooso, na alupiya ke naale.

Na p'eyaya Samiyeele naa t'ona puw ke Iso t'eme taa.

Ilii kal'ena i p'eyalaa asayaa

²² Ilii ka k'pat'elaa ke t'ekun'kunku. Na i nuki mpi mpi i p'eyalaa lakayana Iseyeli ny'oma t'ena to. Na is'ena pa h'entayana alaa mpa pa lakaya t'eme ke Iso t'eyaya n'onyo to. ²³ Ilena i to-we si: Pepe to ke i laki yaasinaa mpe pa takanaa? Y'elaa t'as'ayi-m ma isayat'naa ke. ²⁴ Aai, ma p'eyalaa, i yele mpu, ma t'omnaa mpa Iseyeli y'elaa heeliyi-m mpu to pa fei teu. ²⁵ Ye yulu p'ent'ena i t'og'ont'ele, ntanyi Iso ka wii p'ontu. Ama ye Taca ke p'ontu p'ent'ena, i awe s'ena i to?

Ama pa ta nuna pa caa n'og'oo. Mpi to, Taca ka s'elaa si i kuyi-weye.

²⁶ Na p'eyaya Samiyeele naa t'ona puw, na i we y'elaa na Iso ke teu.

Iso y'og'ota Ilii t'eyaya ny'oma sal'aka tam

²⁷ M'p'og'oo Iso yulu n'og'oo i pola Ilii kin na i heeli-i si: Taca y'og'otaa si ma hula ma t'ayi ma co'oo Al'ei, ke waatu wei i na i ny'oma paa we Icipiti wulav t'eye yomle taa to. ²⁸ I na i l'oluyu ny'oma ke ma l'esa Iseyeli k'peka t'ena taa si, pa la ma kot'elaa, na pa suuki kot'elaa toko na pa k'paaki ma kataya t'elate to na pa waki tulal'ona. Hal'ena ma huli-i timpi i ka cosi kataya nka k'eko ny'aya ka t'ena to ka krente to na i t'og'oo to. ²⁹ Pepe to ke i ny'onyi yem ke ma k'atasi na ma kuhau nku ma suwa si pa lak'ena ma t'eyaya taa to? Ie is'anya p' lapa si Ilii n' seeki ny' piya na pa k'eli ma? Na i taki Iseyeli ny'oma t'og'ona si kupansi nsi pa lapa k'atasi to, na i yooki c'anc'am'ei? ³⁰ Ny'eni Iseyeli Iso Taca ma, maa suwa si, ny' caa t'eyaya na ny' l'oluyu ny'oma t'ena ka lak'ena ma katuyu t'eme ke tam to. Ama p'entente ma ku t'ele. Mpi to, wei i t'ogu-m teeli t'og'oo maa tu teeli, na ma ny'eni yem ke wei i k'p'ena-m to. ³¹ Nn naaki kuy'ei t'ona k'ente, wei i taa maa k'p'isi ny' ifepiya na ny' l'oluyu taa ny'oma. Hali akpatulu kaa we ny' t'eyaya taa. ³² N ka na kolontu k'oma na i c'aya ma t'ecayale, na i paal'ena kupant'ona mpa Taca lapa Iseyeli to. Ny' t'eyaya ka t'ant'ona akpatulu. ³³ Paa na mpu maa yele ny' ny'oma taa n'og'oo na i ise ke ma kataya t'elate, na i t'og'oo ny' ise na i wak'eli ny' lanje. Ama ny' t'eyaya ny'oma t'ena ka s'ek'ena pa to ke.

³⁴ Kuyaku kulomoyu ke nya pəyalaa Hofini na Penhasi paa si. Ie tənaya n̄ ká nyəna si tampana ke ma yəgətəyi. ³⁵ Maa kra ma təyi kətulv kupaŋ, wei i tənəyi ma luyv tē nyəntv ke teitei tə, na má ha-i luluyv kupaŋku, na í laki wulav wei ma ləsaatəy təmle ke tam tə. ³⁶ Ye pə tu kaasa wei kē nya luluyv taa, pūntv ká hənti kətulv inəyi ateyə si: Ha-m liyitee na təyənaya. Halí í sələmi-i tətə si: Tv-m kətuyv təmle natəli tə taa, na má hikina ma təyənaya na təna.

3

¹ Pəyaya Samiyeele ka we kətuyv təmle taa kē Ilii kin kē.

Isə kra Samiyeele ke i kuyəgətvtv teləsvlv

Waatu iní Tacaa taa yəgətəyənaya yəlaa ke teitei. Pəyele i taa hóləyí yəlaa ke mpi pu te na pə lá təyə kotokoto.

² Waatu iní tə, Ilii isə caakaya yulomoyv nté, u naaki teitei. M̄pógú i hənta i tənəntəle ke ahoo naali. ³ Na Samiyeele hənta Isə atakaa cəlv, na pá ta teesita fətəlanaa ke tefemle. ⁴ M̄pógú Tacaa yaawa si: Samiyeele, na Samiyeele cə si: Mayalə. ⁵ Ilena í kraaya asewa na í polo Ilii kin, na í tə si: N yaa-m tə mayalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Polo n̄ hənti.

Ilena Samiyeele məli na í hənti. ⁶ M̄pógú Tacaa tasa-i yaav si: Samiyeele. Ilena í polo Ilii kin na í tə si: N yaa-m tə, mayalə. Ntəna Ilii si: Ma ta yaa-ŋ se. Ma pəyalv, polo n̄ hənti. ⁷ Samiyeele ta nyi si Tacaa yaakəna-i. Mpi tə, ílé i ta yəgətətəna-i.

⁸ M̄pógú Tacaa tasa Samiyeele ke yaav ke təm tooso nyəm. Ilena Samiyeele polo Ilii kin si: N yaa-m tə mayalə.

Tənayale Ilii cəkənaa si Tacaa yaakəna pəyaya. ⁹ Ilena í heeli-i si: Polo na n hənti. Ye pə tasa-ŋ yaav, íle n tə si: Tacaa, yəgət, nya pəyaya má, ma nukí.

Ilena Samiyeele məli na í hənti.

¹⁰ M̄puyvle Tacaa polaa na í yaa-i isu i tu yaaki tə si: Samiyeele, keləna í cə si: Tacaa, yəgət, nya pəyaya má, ma nukí.

¹¹ Ilena Tacaa tə si: Maa kəna wakəlvv nakvləyi Iseyeli nyəma, na paa wei í nu-ti pu svsi-i watv. ¹² Kuyəŋkuyv maa caali Ilii təyaya nyəma isə ke nyəŋsvy. Haləna má tū nyvyv ke teitei isu maa yəgətvyv tə. ¹³ Ma heela-i təfoo si maa tv i təyaya ke tam tə saləka, ke timpi i piya wakəla ma hətə, na í nyəma pə tə na í tá kisina-we tə. ¹⁴ Pə tə kē ma yəgətəyənaya tuunav si, paa pa lapa kətasi na pá ha kucəŋ, ma kaa husi pa təyaya isayətv.

¹⁵ Ilena Samiyeele hənti na pə nyaali, na í tvli Tacaa təyaya nənəəsi. Ama i nyaŋayana mpi i nawa mpv tə pə təm heeluyv ke Ilii. ¹⁶ M̄pógú Ilii yaa-i si: Ma pu Samiyeele. Na í cə si: Mayalə. ¹⁷ Ilena í pəəsi si: Təm ntiyi Tacaa heela-ŋ? Ye n ŋməsa-m tə taa natəli, Tacaa í la-ŋ na n̄ təyə na n̄ haya.

¹⁸ Ntəna Samiyeele keesi-i tə təna, i ta ŋməsi-i natəli. Keləna Ilii si: Tacaa kē, í la isəna pə maya-i tə.

¹⁹ Samiyeele tənəna puw na Tacaa we i waali, i ta yele na i təm natəli tē tii ateyə yem. ²⁰ Iseyeli nyəma təna mpa paa we pə kraayav Təŋ na pə polo Pəesepa tə, pa nyəma si Tacaa kra Samiyeele ke Isə kuyəgətvtv teləsəlv. ²¹ I lukaya Samiyeele tə kē Silo kē, na í heeliyi-i təmnaa.

4

¹ Na í teləsəyi-təyi Iseyeli nyəma na pá nukəna-i.

Kolontunaa ləeka Isə atakaa

Waatu iní i taa kē Filiisi nyəma kotaa si, pa yookina Iseyeli nyəma, Ilena pá puli Afeka. M̄pógú Iseyeli nyəma ná luwa na pá puli Ipene-Isə. ² Tənaya Filiisi nyəma kola pa tə na pá yoo na pá kəli Iseyeli nyəma, na pá kv-we isu yəlaa iyisi liyiti

kətɛlaa, na ku laalaa tɛna mpa pa wɛ Asɛtɛti tɔ, ye pa sɔvki tɔyɔ kutuluɔyɔ ŋku ku taa, paa fɛlɛyɔ nɔnɔkpɛtɛ.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ tɔwa Asɛtɛti nyɔma ke niŋ na í wakɛli-wɛ na calɛmpaya. ⁷ Pa nawa mpɔ, ɛna pá tɔ si: Iseyeli Isɔ atakaa kaa caya tá tɛ. Mpi tɔ, inɛ ɛ tɔna ta na ta tɔyɔ ke niŋ.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Asɛtɛti nyɔma tilaa na pá yaa Filiisi nyɔma awulaa kakpasɛ na pá pɔɔsi-wɛ si: Isɛnaya tu lana Iseyeli Isɔ atakaa? Ntɛna pɛlɛ si: I pona-ɛ Katɛ.

ɛna Asɛtɛti nyɔma pona Isɔ atakaa ke Katɛ. ⁹ Pa tɛma Isɔ atakaa ke ponav ke Katɛ, ɛna Tacaɔ tu ɛcatɛ tɛna tɔɔ kɛ niŋ, na sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kra-wɛ. I wakɛla ɛcatɛ yɛlaa tɛna na calɛmpaya. Pɛ kraɔav sɔsaa na pɛ polo piya tɔ. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ pa pona Isɔ atakaa kɛ Ikolon, ɛna pɛlɛ pá sɔv kapusi mapɔ si: Pa kɛna Iseyeli Isɔ atakaa kɛ tá tɛ si í ku ta tɛna.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Ikolon nyɔma na tasa tiluɔyɔ na pá koti Filiisi awulaa tɛna na pá tɔ-wɛ si: I mɛŋna Iseyeli Isɔ atakaa ke ɛ tɛcayalɛ. I taa ku tá na ta yɛlaa.

Mpi tɔ, Tacaɔ ka tɔwa Ikolon nyɔma ke niŋ na ton kɛ, na sɛm sɔyɔntɔ pu ɛcatɛ tɛna yɛlaa. ¹² Lɛlaa ta si yaa, ɛlɛ calɛmpaya tɔka-wɛyɛ. ɛna ɛcatɛ tɛna tɔli nɔyɔ, na tɛ wii tɛkpoo na pɛ kra ɛsɔtaa.

6

Isɔ atakaa kpeenav

¹ Isɛtɔnaa naatosompɔyɔlaya ke Isɔ atakaa caya Filiisi nyɔma tetɔ taa. ² ɛna pá yaa pa kətɛlaa, na pa nalaa na pá pɔɔsi-wɛ si: Isɛnaya tu lana Tacaɔ atakaa? Pɛpɛyɛ tu kpeenna-ɛ? ³ Ntɛna pa kətɛlaa na pa nalaa tɔ si: Ye í mɛlɔyɛna Iseyeli Isɔ atakaa, í taa mɛŋna-ɛ kpɛtɛ. Ama í ha Isɔ kɛ ɛsayatɔ husuɔyɔ kuɔɔɔ. ɛlɛ waatɔ inɔyɛ í ká nyi mpi pɛ tɔɔ ɛ ta kusɛta ɛ niŋ ke mɛ tɔɔ tɔ, na í waasi-mɛ. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Filiisi nyɔma pɔɔsaa si: Pɛpenaa ke tu ha-ɛ?

ɛna pa kətɛlaa na nalaa si: Wɔla paya kakpasɛ, na wɔla mpiyaa kakpasɛ na pá keesɛna Filiisi awulaa kakpasɛ. Mpi tɔ, kutɔŋ kulɔmɔyɔ kraɔna mɛ na mɛ awulaa. ⁵ Pɛ wɛɛ si, í la calɛmpaya lɛɛsɔŋ, na mpiyaa mpa pa tɔki mɛ tawa tɔ pa lɛɛsɔŋ, na pɛ ná si í cɛkɛna Isɔ ton. Ntanyɛ ɛ kaa tasa mɛ na mɛ tun na mɛ tetɔ ke niŋ tɔyɔ. ⁶ Pɛpɛ tɔɔ kɛ mɛ caa si í la kankana, ɛsu Icipiti wulav na Icipiti nyɔma paa lapɔ tɔ? Tacaɔ tu-wɛyɛ wahala kɛ. Halɛna pá yɛlɛ Iseyeli nyɔma na pá tɛɛ. ⁷ Tɔv, pɛnɛntɛ í saaki kɛkɛ kɔfalɔ, na í caa naaŋ totonaa naalɛ wei ɛ wɛna piya tɔ. Pɛ wɛɛ naaŋ wei pa ta halɛna tɔ. I tu-ɛ kɛkɛ inɛ, na í kpeena ɛ nawee ke tɔyaya. ⁸ ɛna í kraɔa Tacaɔ atakaa na í tu kɛkɛ taa. ɛna pɛ kaasi na í tu atakiya nakɛli ka taa kɛ wontunaa mpa í lapa si í laki Isɔ kɛ kuɔɔɔ ke mɛ ɛsayatɔ tɔɔ tɔ. ɛna í su Isɔ atakaa kɛŋkɛŋ taa, na í yɛlɛ naaŋ na í tɛɛ. ⁹ ɛna í nyɛnɔyɛna-ɛ, ye ɛ kraɔa tonja mpaav na Pɛti-Sɛmɛsi tɔɔ, ɛlɛ Tacaɔ lapɛna ntɛyɛ-tɔyɔ ɛsayatɔ nti. Ye pɛ taya mpɔ, ɛlɛ tɛ nyɛmayalɛ si pɛ mayana-tɔyɔ yem kɛlɛ, pɛ taya Isɔ lapɛna.

¹⁰ Mpɔyɔlɛ pa caa naaŋ totonaa na pá tu kɛkɛ. ɛna pá tɔki ɛ nawee ke tɔyaya. ¹¹ ɛna pá tɔ Isɔ atakaa ke kɛkɛ taa, na pá tɔ atakiya taa kɛ wɔla mpiyaa, na pɛ paya, na pá su atakaa kɛŋkɛŋ taa.

¹² Tɛnɔyalɛ naaŋ kraɔa Pɛti-Sɛmɛsi mpaav ke kraɔraa, na í tɔŋ na í wiiki ɛ ta halɛna ntɔyɔŋ yaa mpɛtɔŋ. ɛna Filiisi awulaa tɔŋ ɛ waali halɛna Pɛti-Sɛmɛsi tonja. ¹³ Pɛti-Sɛmɛsi nyɔma ka wɛ tetɛkɛlɛ taa na pá kuŋ. Pa loosa Isɔ atakaa, ɛna pa laŋa hulɔmi.

¹⁴⁻¹⁵ Kɛkɛ tala Yosuwɛ halɛm ke Pɛti-Sɛmɛsi, ɛna í sɔŋ kukpamɔyɔ nakɛli ku kiŋ ke tɛna. ɛna Lɛfii nyɔma tisi Tacaɔ atakaa na atakiya ŋka ka taa ka wɛ wɔla wontu tɔ, na pá su pɛ tɛnaya kukpamɔyɔ ŋku ku tɔɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ pa faya kɛkɛ kraɔtɔŋ na pá lá Tacaɔ ke kɔtaya ŋka kɔkɔ nyaya ka tɛna tɔ na naaŋ inɛ. ɛna Pɛti-Sɛmɛsi

nyóma la Tacaa ke kótaya ŋka kókó nyaya ka tóna tó na kótasi lensi. ¹⁶ Filiisi awulaa kakpasí ná mpv, ilena pá mǎli lkolonj ke kuyaku ŋku kv mayamaya.

¹⁷⁻¹⁸ Wǎla paya kakpasí ke pa ha Tacaa ke kuvóov ke pa isayatu tóo, na pá keesana pa acalée nyóov. Paa kolonja acalée, paa nna a feina koloosi tó. Asətati ke kǎlǎmtǎle, na Kasa ke kǎlǎmtǎle, na Asəkalanj ke kǎlǎmtǎle, na Katí ke kǎlǎmtǎle, na lkolonj ke kǎlǎmtǎle. Kuvkravuyv ŋku kv tóo pa si Tacaa atakaa ke mpv tǎyǎle pə tóna mpi pə lapa tó pə aseeta tv. Kv we Yosuwee haləm taa ké haləna sanja ke Peti-Semesi.

¹⁹ Mǎpǎyǎ Tacaa kǎwa Peti-Semesi nyóma ke yǎlaa nutoso na naanowa. Mpi pə tóo tó, pa nyəna Iso atakaa taa. Ilena pá wakəli icate nyóma lanja ke səsəm, na pá caya ləyaya. ²⁰ Tənayale Peti-Semesi nyóma tóma si: Awe pəsəyana na í səŋ Tacaa Iso nanjtu iní isentaa? Leye tu pona atakaa iní na í hatələna-tv? ²¹ Mǎpǎyǎ pa tilaa na pá heeli Kiliyati-Yeyalim nyóma si: Filiisi nyóma kóna Tacaa atakaa. I kóo na í kraya-i na í pona mə te.

7

¹ Mǎpǎyǎ Kiliyati-Yeyalim nyóma polaa na pá kraya Tacaa atakaa na pá pona-i na pá si Apinatari tǎyaya taa ké pulaya tóo. Na í kəti i pəyalv Ilasaa si í paasəna-i.

Samiyeele paasənav ke Iseyeli nyóma

² Hatoo kuyanċku pa suw Tacaa atakaa ke Kiliyati-Yeyalim tó, pə leelaa ké. Pusi hiu təcu sikina. Mǎpǎyǎ Iseyeli nyóma tóna wiina Tacaa ke pusi nsi si taa si í waasi-we. ³ Mpvuyule Samiyeele tóma Iseyeli nyóma tóna si: Ye lotu kǎlǎmtv ke í mǎləna Tacaa kin, ilé i yele tvyv Asətati laav na í lə tunj wei iní í ceela mpv tó. Ilena í pona mə ləmayasəe ke Tacaa tóo na lotu kǎlǎmtv, na í la i tike ke tǎmlé. Ilé i ká heti-meyə Filiisi nyóma ninj taa.

⁴ Ntəna Iseyeli nyóma lə tunj kuceelinj Paalənaa na Asətati wei pa laakaya tó na pá sɛɛ Tacaa tike. ⁵ Mǎpǎyǎ Samiyeele yaa Iseyeli nyóma si: I koti Misipa na má sələməna-meyə Iso.

⁶ Ntəna pá koti Misipa tóna ke kuyaku ŋku. Ilena pá həkó nəəsi na pá tó si: Tə wakələna Tacaa. Mǎpǎyǎ pa lu lvm na pá pəli-wəxi Tacaa isentaa si pá hǎli si Iso ka husi pa isayatu. Ilena Samiyeele tayani pa tǎmnaa.

⁷ Mǎpǎyǎ Filiisi nyóma nuwa si Iseyeli nyóma kota Misipa, ilena pa awulaa kakpasí kreyeli pa yoolaa na pá polo-weyə yoonav. Iseyeli nyóma nu mpv, ilena səyǎntv kra-we na pá tó Samiyeele si: ⁸ Taa heesi Tacaa sələmvuyv ke ta tóo, haləna í ya-tvyv Filiisi nyóma ninj taa.

⁹ Ilena Samiyeele kra heu ifate na í la Tacaa ke kótaya ŋka kókó lusa ka tóna tó, na í sələmi-i si í waasi Iseyeli nyóma na ilé i mv. ¹⁰ Saa wei Samiyeele lakaya Tacaa ke kótaya ŋka kókó lusa ka tóna tó ilena Filiisi nyóma polo na pá niki-weyə yoonav. Tənyaya Tacaa yelaa na tev nasí-we na pá se yem yem. Mǎpǎyǎ Iseyeli nyóma kəla-we. ¹¹ Mǎpǎyǎ pa lu Misipa na pá tǎyǎni Filiisi nyóma na pá kv-we. Haləna Peti-Kaa pə tɛɛ. ¹² Ilena Samiyeele si pələ ke Misipa na Səŋ pa hekv taa, na í tó si: Tacaa tǎjna-tvyv waasvyv ke haləna sanja. Ilena í yaa-te si Ipene-Iseɛ. Pələ kǎwaasələ ke pa yaa mpv.

¹³ Tənyaya Iso tisina Filiisi nyóma tǎfe. Tacaa kayataya-weyə, pa ta tasa Iseyeli nyóma tóo ké kray haləna Samiyeele səm. ¹⁴ Mǎpǎyǎ Iseyeli nyóma lɛɛka pa acalée nna Filiisi nyóma ka tǎyaa tó. Pə krayav lkolonj na pá suna Katí tó, na pə tetvnaa tóna. Ilena heesvyv svv Iseyeli nyóma na Amolii nyóma pa hekv.

¹⁵ Samiyeele paasəna Iseyeli nyóma ke mǎpǎyǎ haləna i səm. ¹⁶ I cəakaya paa pənyaya ŋkaya Peteele na Kilikaa na Misipa ké na í hvvki pa tǎmnaa. ¹⁷ Ilena í

mələyi i te Lama timpi i ηma Tacaa ke kətaya təlate tə, na í paasəxəna lseyeli nyəma lelaa.

8

lseyeli nyəma caaki wulav

¹ Waatu wei Samiyeele kpatəlaa, ilena í kpa i pəyalaa ke lseyeli paasənlaa. ² Samiyeele pəyalu kancaalaya nyəη hətə nté Soweele, na naale nyəη si Apiya. Peesepa ke paa wee na pá laki pa təmlə. ³ Pəxəlaya isəle taa ké Samiyeele pəyalaa mpe pa nyənaya. Pa tā təη i ikpate. Na pá muηi kuwəη na pá keeki tampana. ⁴ Mpyóy lseyeli nyuηu nyəma kotaa na pá polo Samiyeele kin ke Lama. ⁵ Na pá təmi-i si: Nyəni, n kpatəlaa. Pəyele nyá pəyalaa u təηəyi nyá ikpate. Pə təw tə, pəntaa kra-tuyu wulav, na í huuki tá təm isu piitimnaa payale wena tə.

⁶ Isu pa yəxətuyu si: Kra-tuyu wulav na í huuki ta təm tə, Samiyeele lanle ta heena-ti. Ilena í sələmi Tacaa. ⁷ Mpyuule Tacaa cə-i si: Nuna yəlaa ke tə təna nti pa yəxətəyi tə. Mpi tə, pə taya nyaya pa ləki. Ama maya pa ləki si má taa təxə pa təw ké kawulaya. ⁸ Isu pa lakuyu-m hatoo kuyayku ma ləsa-weyə Icipiti na pé suna saηa tə. Mpyóy pa laki nyá tətə. Pa lə-m ké, na pá laaki tuy. ⁹ Mu pa kusələmutu. Ama kraali-weyə teu na í la na pá cəkəna mpi pə wee si paa la pa wulav na mpi ilé i ka la-we tə.

Mpi mpi yəlaa ka la wulav tə

¹⁰ Mpyuule Samiyeele lapa isu Tacaa keesuyu-i tə. ¹¹ Mpyóy Samiyeele heela samaa si: Wulav inu i ka la-meyə mpi mpi təxələ. I ká kraxa mə pəyalaa na í la-weyə i yoolaa, na pá paasəxəna i yoo keekenaa. Ilena lelaa ke kraxanəη cayalaa, na lelaa kprakəyi asewa ke i nəxə təw ké waatu wei i luki tə. ¹² I ká kra lelaa ke yoolaa iyaya (1000) nyuηu nyəma, na lelaa ke nule na naanəwa nyuηu nyəma. Le laa ka haləyi i tawa na pá kuη, na lelaa náá luki yoo wontu na pə keekenaa. ¹³ I ká la mə pəelaa ke mutv saalaa, na potopotona tulaa, na tulaalvnaa lataa. ¹⁴ I ka kraxa mə tawa kupa na í cəla i təmlə nyəma. ¹⁵ Na í kraxa mə kuhələm na mə ləseη tuy kuləlvəm həxələη naanəwa taa kuləlvəy, na í cəla i waali nyəma na i təmlə nyəma. ¹⁶ I ká kraxa mə təmlə nyəma apalv nyəma, na alv nyəma, na mə təla wena í lakəna təma tə na í lakəna. ¹⁷ Inu i ka kraxana mə huutv wontu həxələη naanəwa taa kuləlvəy, na mu pəsi i yomaa. ¹⁸ Waatu inəyi í ká wiikina Tacaa ke mə wulav inu i təm. Ama ilé i kaa nu.

¹⁹ Mpyóy samaa kisa Samiyeele təm nti na pá tə si: Aai, pə wee si tə weena wulav ké. ²⁰ Na tə wee isu piitimnaa lelaa. I ka huuki tá təm na í teeki-tuyu nəxə na í la tá yoolaa wulav.

²¹ Ilena Samiyeele teləsi təm ntəyi Tacaa. ²² Ntəna Tacaa si: Nuna-we na í kra-weyə wulav. Pəle pə waali ké Samiyeele təma lseyeli nyəma si paa wei í kpe.

9

Sayuli na kraηasi kulepası pa təm

¹ Pencamee tv nəxələv i ka wenna, na pá yaa-i si, Kisi, na i caa si Apiyeli. Ilé i cəsənna nté Selo na Pekolati na Afiya. Apalv inu i ka wena alaafəya ké na kpelikpeka. ² I ka wena pəyalv na pá yaa-i si Sayuli. I səηa ifepu ké, na i tee lseyeli ifepiya tənaya teu. Pécó i tee-weyə nyuηu.

³ Mpyóy kuyaku nakuli Kisi kraηasi alvnyənsi toolaa. Ilena í tə i pəyalv Sayuli si: Kraxa təmlə tv nəxələv na nyá na-i í pəeki kraηasi nsi. ⁴ Mpyóy pa fayana Ifəlayim puyv taa, na pá tesı Salisa tətə, pa ta na-si. Ilena pá polo Saalim tətə taa, si fei təna. Na pá cəw Pencamee tətə, kpete. ⁵ Pa kəma na pá tala Sufi tətə taa,

ilena Sayuli tō i tēmlē tu si: Kōō tē mēli, pē taa kōō na ma caa sōō kpaŋasi tēm na í nēyēsēyi ta nyēntu.

⁶ Kelēna tēmlē tu tō Sayuli si: Iso yulv nēyōlv i wē icatē tēne tē taa cāne. I nyoyu kulaa kē, na tē tēna nti i yōyōtēyi tō tē laki m̄pōyō. Tē polo na tē na-i. Ntany i ká huli-tuyv mpaav ŋku tu tēŋ tō. ⁷ Ntēna Sayuli pōōsi-i si: Na ye tē puki, pepeye tu kpeŋna na tē ha Iso yulv iní? Mpi tō, kūtōyōv tēma ta hulvŋ taa. Pēyele tē feina kuhav nakuli si tu cēle-i. Yaawe? ⁸ M̄pōyō tēmlē tu cōwa si: Ma tōka ma tōō cāneye liyitee nyēyēliya. Maa ha-keye Iso yulv na í huli-tuyv tá mpaav.

⁹⁻¹¹ M̄pōyō Sayuli nēyō tēkpaav si: Kupaam kē, tē polo.

Ilēna pá tēē icatē nte tē taa Iso yulv ka wēē tō. Pa kraakaya icatē tōō, ilē pa sula pēelaa ntē na pá tiiki pōyō. Ntēna pá pōōsi pēle si: Nalv wē icatē taa?

(Pu wē lōŋtaa tō, pa yaakaya Iso kuyōyōtōv tēlēsulv kē si nalv. Na paa waatu wei kē nēyōlv caa Iso kē pōōsuyv kē natēli, pa tēŋ kē si, tē polo nalv tē).

¹² Ilēna pēelaa mpe si: Ee, i wē icatē taa. Mpi tō, saŋa ke i kōma si yēlaa laki kōtaya ke tontōŋle tōō. I polo lōŋ. ¹³ I ká mayana-i na pēcō í kpa tōyōv. Pē taya pulv, pa taŋa-i kē si í tēŋsi kōtaya ke nēyō kōpaŋka. Ilēna pēcō mpa pa yaawa tō pá tōyō. I polo tēkpu, í ká mayana-i na pēcō í tēē.

Sayuli na Samiyeele pa suluyv

¹⁴ Ilēna Sayuli pá tēē. Pa svv icatē taa, ilē Samiyeele luwayale si i kraaki tēkōtēle ke tontōŋle tōō, na pá sulina-i.

¹⁵ Kuyaku ŋku ku yakaya na pē feŋ na Sayuli taku tō, Taca ka cōpa Samiyeele ke sēkpaluyv si: ¹⁶ Cele waatu inēye maa yele na Pēncamēē tō nēyōlv í kōō, na ŋ kra-i ma yēlaa Iseyeli nyōma wulav na ŋ pēli-i nim, na í waasi-wēye Filiisi nyōma niŋ taa. Mpi tō, ma nu pa kapusi, ilēna má nyēnna pa tōō. ¹⁷ Pē kōma na Samiyeele loosi Sayuli ke kraakpa, ilēna Taca heeli-i si: Wei iní i tēm maa heela-ŋ si i ká tōyō ma yēlaa tōō kē kawulaya tōyōle.

¹⁸ M̄pōyō Sayuli kpētēna Samiyeele ke nēnēyō na í tēm-i si: Hai, la suulu na ŋ huli-m nalv tōyaya. ¹⁹ Mpuvule Samiyeele si: Mayale nalv. Tēē-m nēyō na tē kra tēkōtēle ke tontōŋle tōō, na má na-mē tē tōyō. Ku fema, ilē ma cō-ŋ nyá kōpōōsūtōnaa, ilēna í kpe. ²⁰ Saŋa kuyēēŋ tooso kōlv nyá kraŋasi lepa tō. Taa nēyōsi si tēm, pa hii-si. Ama sōōōntō ntē si nyá na nyá caa tōyaya ke Iseyeli nyōma tēna tēēlōyi.

²¹ Ntēna Sayuli cō si: Ma kpekōle kēna sēkpete ke Iseyeli taa. Pēcō ma luluyv nyōma ta niina isōle ke Pēncamēē kpekōle taa. Ilē pepe tōō kē n heeliyi-m mpv?

²² Mpuvule Samiyeele kraaya Sayuli na i tēmlē tu na í svvna-wēye kutuluyv taa, na í su-wēye tēcayale kōpante ke tōyōlaa hekv taa. Pēle paa wē isv yēlaa hii na naanōwa ke mpv. ²³ Ilēna Samiyeele tō mōtv saalv si: Kōna cōka ŋka maa heela-ŋ si ŋ suna ka mpa tō. ²⁴ Mpuvule mōtv saalv lōsa yule tōcu na í tu Sayuli. Ntēna Samiyeele tō si: Tōyō-ti, nyaya pa svwa saa wei ma yaa samaa tō.

Ilēna pá kpentí na pá tōyō kuyaku ŋku. ²⁵ Pa lu tēkōtēle ke tontōŋle tōō na pá tií icatē taa, ilēna pá lá faaci ke kutuluyv pata tōō.

Samiyeele kra Sayuli ke Iseyeli wulav

²⁶ Ku fema, ilēna Samiyeele kulv tanāŋ tēē kē saa wei haya yoyi ka tu tō, na í yaa Sayuli si: Kulv na má lēsi-ŋ mpaav.

Ilēna pá tō mpaav ke pa naale. ²⁷ Pa lukaya icatē, ilēna í tēm-i si: Heeli nyá tēmlē tu si í tēē-tuyv nēyō.

Tēmlē tu tēēwa, ilēna Samiyeele tō Sayuli si: Pēnēntaa sōŋ na má heeli-ŋ Taca tēm ilē.

10

¹ Mpuḡule Samiyēli ləsa nim na kralipiya, na í pəli Sayuli nyuḡu taa, na í wayali-í na í tə si: Tacaa ləsəna-ŋ si n̄ la lseyeli nyəma wulav. ² N yekuḡu-m saŋa isəntə tə, n ká mayana apalaa naale ke Laseeli pəlaav kin ke Pəncamē nyəma toŋa tə ke Seləsa. Paa heeli-ŋ si pa nawa kraŋasi nsi n pəkaya tə. Halí nyá caa yela kraŋasi təm na í nəḡəsi mə təm na í təŋ si: Isənaya maa la ma pəyalv təm? ³ I luki təna na í tala Tapəw tɔɔw səsəw tē, ilena í sulina apalaa tooso na pá puki kətaya lapv ke Petēli. Lelv təka pinasi tooso, na lelv ke potopoto kakalasi tooso, na lelv náá təka solum huluyu. ⁴ Paa pəəsi nyá alaafəya tə, na pá ha-ŋ potopotonaa naale, na n̄ mu pa niŋ taa. ⁵ N luki təna na n tala Iso pulaya, ke timpí Filiisi nyəma yoolaa təkikile wē tə, isu n sɔvki icate tə, n ká sulina Iso kuyəḡətutv teləsəlaa kpekəle na pá luna təkətəle ke tontonle tə, na pá makí cəməŋ na akilima na pá huləḡi həsi na pá paaki na pá saŋ Iso. ⁶ Tacaa Feesuyu ka tii nyá tə, na nyá na-wē í krenti na í paa na í sa Iso, na pá layasi-ŋ na n̄ wē isu yulv kufalv. ⁷ Ye yaasinaa pane pa tē nyá tə, ilē n̄ la nti tə wē lapv tə. Mpi tə, Tacaa wē nyá waali ké. ⁸ Pəle pə waali, ilena n̄ tē-m nəḡə na n̄ polo Kilikaa na má səŋ nyá waali na má lá kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə na ciikuḡu nyəŋka. Ilena n̄ taŋ kuyēŋ naatosompəḡolaya na má kəw na má hulí-ŋ nti n ká la tə.

⁹ Too isu Sayuli hav siyile si í tēki tə, Iso Feesuyu layasa-í kele, na í ná pə tənaya kuyaku ŋku, isu Samiyēli ka keesuyv-í tə. ¹⁰ Pa tala Kipeya, ilē Iso kuyəḡətutv teləsəlaa caŋa lu í səŋuyv nté, na Iso Feesuyu tii í tə na í sɔv paale ke pa hekv təna na í saŋ Iso. ¹¹ Yəlaa mpa paa nyəma-í hatoo ləŋ tə, pa ná í na Iso kuyəḡətutv teləsəlaa pa laki mpv, ilena pá pəəsəḡi təmayə yəlaa taa si: Pepe mayana Kisi pəyalv Sayuli ye? Ilē í paaki na í saŋ Iso tətəḡə? ¹² Mpuḡule Kipeya tv nəḡəlv nəḡə təkpa si: Na aweyele pa caa? Ilena pá pəsi yəlaa ke ituule si: Sayuli na Iso kuyəḡətutv teləsəlaa pa paakəna na pá saŋ Iso?

¹³ Sayuli tēma paale na Iso sam ke mpv, ilena í kpa təkətəle ke tontonle tə. ¹⁴ Mpuḡú í caa səkpelu nəḡəlv í pəsa í na təmle tv si: Leye í ka polaa ye? ¹⁵ Kelena í cə si: Tə pola kraŋasi pəkuyv tə ta keesi-si, ilena tə polo Samiyēli kin. Ntēna ilē si: Keesi-m nti Samiyēli heela-ŋ tə. ¹⁶ Mpuḡule si: I heela-tuyv təfoo si pa nawa kraŋasi.

Ama í ta heeli í caa səkpelu ke nti Samiyēli ka heela-í si í ká təḡə kawulaya tə.

Tete kpa Sayuli si í təḡə kawulaya

¹⁷ Mpuḡú Samiyēli kota lseyeli nyəma ke Iso təyaya taa ké Misipa. ¹⁸ Na í heeli-wē si lseyeli Iso Tacaa yəḡətəa si: Má ləsəna lseyeli nyəma meye Icipiti, na má ya-meye pa na piitimnaa mpa pa ŋmakəla-me tə, pa niŋ taa. ¹⁹ Na saŋa mə ləkí mə Iso ma wei, ma yapa-meye mə cəwseŋnaa na mə wahalanaa taa tə. Haləna í təŋi-m si má kpa-meye wulav. Təw, pənente í lu Tacaa isentaa isu mə kpeka na mə ləlv wē tə.

²⁰ Mpuḡule Samiyēli yaa lseyeli kpeka tənaya kolum kolum. Ilena pá kpa Pəncamē nyəntē. ²¹ Ntēna í yaa Pəncamē kpekəle ke ləlvuyv ləlvuyv, na pá kpa Matili nyəŋkv. Pə waali ké í yaa yulv yulv, na pá kpa Kisi pəyalv Sayuli, na pá pəkí-í pa ta na-í. ²² Mpuḡú pa tasa Tacaa ke pəəsuyv si: Na puntu iní í kəma cəne? Ilena Tacaa si: Iní í ŋmeləna nteye wontu huḡule waali.

²³ Mpuḡú yəlaa kpaḡa sewa na pá polo pá kpeē Sayuli təna. Pa tana-í samaa taa tə, í tē pa tənaya nyuḡu ké.

²⁴ Mpuḡule Samiyēli heela yəlaa təna si: I naaki wei iní Tacaa ləsaa təḡəlv. I na nəḡəlv pa ta nəḡəsi ta taa cəne.

Ilena yəlaa təna wiliti si: Mə na tetv. ²⁵ Mpuḡú Samiyēli keesa samaa ke pa na wulav pa tēma, haləna í ŋmaa-təḡi takəlaya taa, na í su-təḡi Iso atakaa kin. Pə

waali, uena í yasi yálaa na paa awe kpe í te. ²⁶ Ḿpógú Isò tu yoolaa kpelikpeka nyéma napèli pa taa, na pá wée Sayuli waali na í kpe í te Kipeya tótò. ²⁷ Paa na mpv tetelataa ka wée na pá tǝh sí: Isənaɣa ɯne ílé í ká la na í waasi-tu? Na pá footiyi-i. Pécó pa ta ha-i kuvɔɔv nakoli. Ama Sayuli ná tá kpaɣa-ti na í yaa sí pulv.

11

Sayuli yoono Amoni nyéma na í kǝli-we

¹ Ḿpógú waatu nəɣəlv Amoni wulav Nahasi na í yoolaa, pa polaa na pá siki Yarɛɛsi ke Kalaati. Mpɔɣɔle Yarɛɛsi nyéma tǝna tǝma-i sí: Tá na-ŋ tǝ pɛɛli nəɣə na tǝ laki-ŋ tǝmlɛ. ² Tǝnaɣalɛ Nahasi tǝma sí: Ye í tisaa na má wǝɣəsi mə tǝna mə ntǝɣəŋ isɛ na pǝ tu Isɛyeli tǝnaɣa fɛɛɛ, ɯɛ má na-mɛ tǝ pɛɛli nəɣə.

³ Kɛɛna Yarɛɛsi nyɔɣv nyéma tǝ sí: Ha-tuɣv kuvɛɛŋ naatosompɔɣɔɣa na tǝ tili Isɛyeli tetv tǝna taa. Ye nəɣəlv fɛi sí í waasi-tv, ɯɛ tǝ ha-ŋ tá ti.

⁴ Ḿpógú tillaa polaa Sayuli tɛɣɛ Kipeya na pá heeli-tǝɣi yálaa. Uena pá tɔli nəəsi na pá wii tǝkpoo. ⁵ ɯɛ Sayuli luna taale nté na í wɛ í naaŋ waali, na í pǝəsi sí: Pepe lapa na yálaa wiiki mpv? Uena pá kɛɛsi-i nti Yarɛɛsi tillaa yǝɣətaa tǝ. ⁶ ɯ nuwa mpv, uena Isò Feesuyv tii í tǝə na í pááná huu sǝsǝm. ⁷ Tǝnaɣa í kpa naaŋ naale na í seti-i tilima, na í tilina Isɛyeli tetv tǝna taa sí: Ye pǝ cǝpa wei na í tá tǝŋ Sayuli na Samiyeli pa waali ke yoo taa, ḿpógú paa lana pɔntv naaŋ.

Uena Taca sǝɣəntv kpa yálaa, na pa tǝna pá tɛɛ yoo ke nəɣə kulvmaɣa, isv yulv kulvm. ⁸ Ḿpógú Sayuli kala í yoolaa ke Peseke, na Isɛyeli nyéma lu iyisi ŋmɔnɔɣv na nuɔwa (300000) na Yuta nyéma ke iyisi hiu na naanɔwa (30000). ⁹ Ḿpógú í tilaa sí pá heeli Yarɛɛsi nyéma sí, cele ilim sikuɣv ke paa na nyɔɣv. Tillaa heela tǝm ntǝɣi Yarɛɛsi nyéma, uena pɛɛ pa laŋa hɛɛ. ¹⁰ Na pá heeli Amoni nyéma sí: Cele tu pɛti-mɛɣɛ tá ti na í lana-tuɣv isəna pǝ ha-mɛ tǝ.

¹¹ Ḿpógú Sayuli faya í yoolaa ke tǝm toosoɣo tɛfemle, na pá watv Amoni nyéma tǝsikile ke waatu wei haɣa yɔɣi ka tv tǝ, na pá kv-wɛɣɛ ḿpógú haləna ilim sikuɣv. Pǝ sǝə mpa mpa uena pɛɛ pá ya yem yem. ¹² Pa tǝɣə akaitv ke mpv, uena yálaa pǝəsi Samiyeli sí: Awe tǝnaɣa sí Sayuli kaa tǝɣə tá tǝə ké kawulaya ye? ɯ ləsi yálaa mpe na tǝ kv-wɛ.

¹³ Ntəna Sayuli sí pá taa kv nəɣəlvɔv saŋa. Mpi tǝ, kuvaku kuvɛɣɛ Taca waasa Isɛyeli nyéma.

¹⁴ Ḿpógú Samiyeli yaa-wɛ sí: ɯ kǝə na tǝ polo Kilikaa na tǝ sí kawulaya.

¹⁵ Uena pa tǝna pá polo tǝna, na pá kpa Sayuli ke wulav ke Isò atakaa kiŋ, na pá la kǝtaɣa ŋka kǝkǝ nyaya ka tǝna tǝ na ciikuɣv kǝtaɣa. Uena Sayuli na Isɛyeli nyéma tǝna pa la acima sǝsǝna.

12

Samiyeli lapa Isɛyeli nyéma ke faaci

¹ Mpɔɣɔle Samiyeli tǝma Isɛyeli nyéma sí: Ma nuwa mə kuvələmvɔv na má kpa-mɛɣɛ wulav. ² Pǝnɛntɛ ɯ naaki mə wulav wei í ka tɛɛki-mɛɣɛ nəɣə tǝɣəɛ. Ma ɯɛ ma kpatəlaa, ma hulvsa nyǝəsi, ma pǝyalaa lapa sǝsaa. Hatoo ma ɯwaasətv ke ma lapa mə nyɔɣv tv haləna saŋa. ³ Má sǝŋna ntɛɣɛ cǝnɛ, ye ma wakəlna nəɣəlv, yaa ma lɛɛka pɔntv nav, yaa í kpaŋaya. ɯ yǝɣəti-tǝɣi Taca na wulav wei í ləsaa tǝ pa isɛntaa cǝnɛ. Mǝ taa aweɣɛ ma muɣulaa, yaa mə taa aweɣɛ ma ŋmakəlaa? Awe celəna-m kuvav na má takv í waali? Pɔntv í yǝɣəti na má fɛli-i.

⁴ Uena yálaa cǝ Samiyeli sí: Aai, n ta muɣuli-tv, n ta ŋmakəli-tv. Pécó n ta mv nəɣəlv kuvav na n takv í waali.

⁵ Uena Samiyeli tasa sí: Taca na wei í ləsaa sí í kpa-mɛɣɛ wulav tǝɣəɛ tá aseeta nyéma ke saŋa, sí ma ta tǝɣə mə taa nəɣəlv pulv cǝcǝka. Uena pá cǝ-i sí: ɛɛ,

mpɛɣɛɛ ta aseeta nyóma. ⁶ Uena Samiyeeɩ si: Tacaa wei i yelaa na Moisi na Alɔŋ pá læsi mə caanaa ke Icipiti taa tɔɣɔɛ aseeta tu. ⁷ Tɔv, pənente í kɔɔ na má keesi-meɣe kɔpantɔnaa mpa i lapa mə caanaa tɔ, na má tayani mə tɔm. ⁸ Yakɔpu na i nyóma pa pola Icipiti tɔ, pə waali ké təna nyóma ŋmakəla-wɛ. Uena mə caanaa mpe pá wiina Tacaa si í waasi-wɛ. Ntəna ílé i læsi Moisi na Alɔŋ na í tili-wɛ na pá ya-wɛɣe Icipiti taa, na pá kɔna-wɛɣe tetu tənɛ tə taa cənɛ. ⁹ Pəle pə waali ké mə caanaa mpe pa sɔɔ Tacaa tɔɔ, na ílé i tu-wɛɣe Filiisi nyóma na Hasəɔ yoolaa wulav Sisela, na Mowapu wulav pa niŋ taa na pá yoonawɛ. ¹⁰ Mɔpɔyú pa wiina Tacaa tɔtɔ si: Tə wakələna-ŋ. Mpi tɔ, tɛ lɔ-ŋ na tɛ laaki Paalənaa na Asətətənaa. Ya-tuyv ta kolontunaa niŋ taa, na tɛ la-ŋ tɔmlɛ. ¹¹ Uena Tacaa læsi Ketiyəŋ na Petəŋ na Yefete, na maya waali waali, na tɛ ya-meɣe mə kolontunaa niŋ taa na í caya tɔpamm na hɛɛsuyv. ¹² Waatu wei Amoni wulav Nahasi yookayana-me tɔɣɔ í tɔma-m si má kra-meɣe wulav. Pəyele Tacaa mə Isə keɛ mə wulav ke waatu inɩ. ¹³ U naaki mə wulav wei í pɛkkaa na í læsi tɔɣɔɛ Tacaa kra-me. ¹⁴ Ye í nyaŋna Tacaa na í lakɩ-tɔmlɛ na í nukəna-i, na í ta kpɛɛsəna nti i tu-me tɔ, na mə na mə wulav í tɔŋɔɣi-i mə laŋa ká hɛɛ. ¹⁵ Ama ye u nukəna-i na í kpɛɛsa i tɔm i ká tu-meɣe niŋ isu i ká tɔyɔ mə caanaa tɔ. ¹⁶ Tɔv, pənente í səŋ mpv, na í ná piti tɔmlɛ nte Tacaa ká la mə hɛkv taa tɔ. ¹⁷ Pə taya lɔŋɛ taa ké tə wɛ isəntɔ? Mpv tɔ, ma sələmi Tacaa na í yeɛ na tɛv holi na kv nu. Waatu inəɣi í ká nyi si timpɩ i sələma wulav tɔ, mə tɔm səpəna Tacaa ké.

¹⁸ Tənayale Samiyeeɩ sələma Tacaa na tɛv holi na kv nu kvayaku ŋku kv mayamaya. Uena Tacaa na Samiyeeɩ pa tɔm la samaa ke səɣəntv. ¹⁹ Mpuɣule samaa tɔma-i si: Sələmi nyá Isə Tacaa ke ta tɔɔ na pɔ taa kɔɔ na tɛ si. Mpi tɔ, tə nawa si tə sɔɔsa tasəkəle ke ta isayatu tɔɔ ké timpɩ tə sələma wulav tɔ. ²⁰ Ntəna Samiyeeɩ si: U taa nyá, paa na í lapa isayatu nti tɔ, pə taa ci-me si í kisiyi Tacaa ké. U lapɩ-tɔmlɛ na mə lotu təna. ²¹ U taa tɔŋ tuŋ. Mpi tɔ, ílé i kaa pəsi na í waasi-me yaa í tu səna-me. Pə taya pulv, i feina i tu. ²² Tacaa ná kaa lɔ-me. Mpi tɔ, i hətɛ ke sɔsɔɔle ké, i tu i taa ké si i pəsəɣi-meɣe i yelaa. ²³ Ye ma yela mə tɔɔ ke sələmvuyv mpusi í tɔŋi-m. Ma sɛɣɛsi-meɣe mpi pə wɛ teu na pɔ siyisaa tɔ na í la. ²⁴ U nyaŋna Tacaa, na í lapɩ-tɔmlɛ ke teu na lotu kɔlvmtv. Mə mayamaya í nawa toma wena i hɔləɣi mə hɛkv tɔ. ²⁵ Ama ye í tɔka mə isayatu, mə na mə wulav í ká si.

13

Sayuli yoonaa Filiisi nyóma na i liyituyv

¹ Waatu wei Sayuli tɔɣɔ kawulaya tɔ i pusi ka wɛ... Pəyele i ka tema kawulaya tɔɣɔv ke pusi naaleɣe Iseyeli taa.^a tɔm. Ama Piipilinaa lɛlaa ná tɔwa si Sayuli pusi ka wɛ nule. ² Mɔpɔyú Sayuli læsa yoolaa iyisi toosoɣo (3000) Iseyeli taa. Uena í su i kiŋ ke pa taa yelaa iyisi naaleɣe (2000) Mikimasɩ na Petɛɛli puɣv taa. Uena í cɛla yelaa iyaya (1000) ke i pəyalv Sonatan ke Kipeya ke Pɛncamɛɛ taa. Pə kaasa mpa uena í yasɩ pɛɛ na paa wei í məli i tɛ.

³ Mɔpɔyú Sonatan yɔka Filiisi yoolaa tɛsikile ke Kipeya, uena pɛɛ pá nu. Ntəna Sayuli tili na pá hɔli tutuun ke Iseyeli təna taa si Hɛpəla nyóma í lu yoou. ⁴ Iseyeli nyóma təna nuwa si Sayuli yɔka Filiisi yoolaa tɛsikile. Uena Filiisi nyóma taa kraakəna-wɛ. Uena yelaa lu yoou na pá koti Sayuli kiŋ ke Kilikaa. ⁵ Mɔpɔyú Filiisi nyóma kotaa si pa yookina Iseyeli nyóma, na pa yoou keekənaa ke iyisi hiu na naanɔwa (30000) na pa kraɣanəŋ cayaɛlaa ke iyisi naatoso (6000). Pa yoolaa ka wɛ paɣale ké isu lvm nɔɣɔ kanyəŋa, pa fei kalvɣv. Mɔpɔyú pa polaa na pá puli Mikimasɩ ke Pɛti-Afəŋ ilim tɔlule tɔɔ. ⁶ Mɔpɔyú Iseyeli nyóma laŋa wakəlaa tɔtɔɣɔtɔɣɔ. Mpi tɔ, pa kolontunaa tɛ-wɛɣe paɣale tɔyamyam. Uena pa taa lɛlaa

^a 13:1 pusi: Hɛpəla taa ilɛ, lonte tənɛ tə taa pa ta yɔɣɔti pusi

ɩmeli kɔkɔpaməŋ pəŋ taa, na lelaa ke ləkənaa taa, na lelaa ke pulasi taa, na lelaa ke hətɔ taa. ⁷ Ʃena lelaa náa tɛsi Yaatanɩ na pá polo Katɩ na Kalaati.

Waatɔ ɩnɩ tɔ na Sayuli náa wɛ Kilikaa, na yɔlaa mpa paa wɛ ɩ kin tɔ pa seliyi. ⁸ Ḿpóyú Sayuli taŋa wɛɛ ke naatosompɔyɔlaya, ɩsu Samiyeeɩ ka heeluyɩ-tɔ. Paa na mpɩ Samiyeeɩ ta kɔɔ lɔŋ. Ʃena yɔlaa suɔ yav. ⁹ Tənaɣale Sayuli tɔma si: Ʃ kənəm kətaya ŋka kəkə nyaya ka tənə tɔ na ciikuɣu nyəŋka wontu. Ʃena í la kətaya ŋka kəkə nyaya ka tənə tɔ. ¹⁰ Ʃ kəma ɩsu ɩ tɛsəyɩ, ɩɛ Samiyeeɩ tapayale. Na Sayuli polo ɩ səŋyɩ. ¹¹ Mpɩyɩɩe Samiyeeɩ pəsa-sɩ: Pepeye n lapa ye?

Ʃena Sayuli cɔ si: Ma nawa sɩ samaa tɔŋa yav. Pécó n ta kɔɔ ɩsu n ka suwa tɔ. Pəyele Filiisi nyóma ná sika Mikimasi. ¹² Kɛlena má mayasi ma taa sɩ, Filiisi nyóma ka tii ma tɔɔ ke Kilikaa cəne, na má ta sələməta Tacaa. Pə tɔɔ ké pə caalam sɩ má la kətaya ŋka kəkə nyaya ka tənə tɔ. ¹³ Tənaɣa Samiyeeɩ tɔma Sayuli si: N lapa kɔmɛlɛntɔ ké. N ta təkɩ nti Tacaa nyá ɩsɔ su-ŋ tɔ. Təfɔ, Tacaa ka nyəmayə sɩ nyá kawulaya ká wɛɛ tam tɔɔ ké ɩseyeli taa ké. ¹⁴ Ama pənente ka kaa tasa leeluyɩ. Tacaa ləsa ɩ luyɩ tɛɛ nyəŋ na í kpa-ɩ wulav ke ɩ yɔlaa tɔɔ. Mpi tɔ, n ta təkɩ mpi ɩ ka tɩ-ŋ tɔ.

¹⁵ Pə waali ke Samiyeeɩ kɔla Kilikaa, na í polo Kipeya ke Pɛncamɛɛ tɛtɩ taa. Ḿpóyú Sayuli kala yɔlaa mpa paa wɛ ɩ kin tɔ, na pá lu yɔlaa nasətosɔ (600). ¹⁶ Ʃ na ɩ pəyalɩ Sonatan na pa cɔɔ yɔlaa paa sika Kepa ke Pɛncamɛɛ tɛtɩ taa ké. Ʃena Filiisi nyóma náa siki Mikimasi. ¹⁷ Ḿpóyú Filiisi yoolaa mpa pa wakələyɩ lelaa wontu tɔ, pa lu tintika tooso. Ḿpóyú kancaalaya nyənte mələna Ofəla tɔɔ ké Suwaali tɛtɩ taa. ¹⁸ Ʃena naale nyənte náa mələna Pɛti-Holɔŋ tɔɔ, na tooso nyənte náa kpaɣa tɔŋa mpaav ŋku kɩ tiiki Sɔnsɔməŋ tɛtɛkələ taa ke wɔlaya tɛtɩ tɔɔ tɔ.

¹⁹ Waatɔ ɩnɩ tɔ, koolu fɛɩ ɩseyeli nyóma tɛ. Mpi tɔ, Filiisi nyóma taa tisiyɩ sɩ Hɛpəla nyóma í lu layaleɛ na ŋmantaasi. ²⁰ Filiisi nyóma tɛɣe pa pukaya na pá kpaləyɩ akɩŋ, na pa cikanaa, na pa lawa, na pa tɛtɩ kɔcasəŋ ²¹ ke waatɔ wei wontunaa mpe pa lɔŋ səki tɔ. Pa kpalaya ké na pá feləyɩ liyitee nyəyəluyɩ kɔlɔmuyɩ ke wontu səkpɛtɩ tɔɔ, na nyəyələŋ naaleɣe səsəntɩ tɔɔ. ²² Kuyaku ŋku yoo tiiwa tɔ, Sayuli na ɩ pəyalɩ Sonatan na tike paa wenna yoo wontu. Pə kaasa yɔlaa mpa paa wɛ pa kin tɔ, pɛle pa taa nəyəlɩ fɛɩna ŋmantaaya yaa layatɛ.

²³ Ḿpóyú Filiisi yoolaa polaa sɩ pa taŋəyɩ Mikimasi mpaav.

14

Sonatan lɔw ke Filiisi yoolaa kpekəle tɔɔ

¹ Ḿpóyú kuyaku nakɩli Sonatan tɔma ɩfɛpu wei ɩ təkəyɩ ɩ yoo wontu tɔ si: Kɔɔ na tɛ tɛsi Filiisi yoolaa tɛsikile nte tɔ wenna too cəne tɔɔ tɔ.

Ama Sonatan ta yeɛ na ɩ caa nu-tɩ. ² Na Sayuli náa caya Kipeya tɔŋa tɔɔ ké tɩyɩ nakɩli kɩ tɛɛ ké Mikələŋ. Na yoolaa mpa paa wɛ ɩ kin tɔ, pa tala ɩsu yɔlaa nasətosɔ (600) ke mpɩ. ³ Ahitupi pəyalɩ Ahiya ka kɛna kətɩɩ ke waatɔ ɩnɩ. Na í suu kətəlaa toko wei pa pəəsəyənə Tacaa ke tɔm tɔ. Tacaa kətɩɩ ɩlii wei ɩ ka wɛ Silo tɔ ɩ pəyalɩ keɛ Pɛnhasɩ, na ɩlé ɩ lələna ɩkapətɩ. ɩkapətɩ neu nté Ahitupi. Ʃe yɔlaa ta nyɩ sɩ Sonatan pola tiili.

⁴⁻⁵ Mpaav ŋku Sonatan tɔŋaɣa sɩ í puki Filiisi nyóma yoolaa tɛsikile tɔ, kɩ wɛ kɔkɔpaməŋ naale hɛkɩ ké. Lɛŋkɩ nəyɔ kɛsəna ɩlim ntəyəŋ tɔɔ ké Mikimasi ɩsentaa. Pa yaaki-kɩ sɩ Posee. Lɛŋkɩ nəyɔ náa kɛsəna ɩlim mpətəŋ tɔɔ ké Kepa ɩsentaa, na pá yaaki kɩɩ sɩ Sene. ⁶ Ḿpóyú Sonatan tɔma ɩ yoo wontu təkɩɩ sɩ: Kɔɔ na tɛ tɛsi Filiisi nyóma ma ta nyɩ ɩsənəa mpe pa tɛsikile. Ntanyɩ Tacaa ká yoo na tá nəyɔ. Mpi tɔ, pə fɛɩ Tacaa ke katɛ sɩ í yoo na samaa tuutuuma nəyɔ, yaa yɔlaa pəcɔ nəyɔ. ⁷ Kɛlena Sonatan yoo wontu təkɩɩ tɔ si: La ɩsənəa pə maya-ŋ tɔ. Polo tɔ polo, ma wɛ nyá waali ké. ⁸ Mpɩyɩɩe sɩ: Tɔv, tɔ pukuyuna pa tɔɔ ɩsəntɔ

tō paa na-tv. ⁹ Ile ye pa tōma si: I caya tōna na tē kōō. Ile tō sēh tā tēsēhle tēkpi. ¹⁰ Ama ye pa tōma-tv si: I tō na í kōō. Ile tāá kpa pa tōō. Mpi tu nyēna si Tacaa tu-weye tā ninj taa tōyōle.

¹¹ Ilena pá yele na Filiisi nyōma na-we na pá tō si: I nyēni, Hepēla nyōma luna nteye pōyō hku kv taa paa ηmelaa tō. ¹² Mpyūle pa tasaa si: I kōō cāne na tē la-me na í tōyō na í haya.

Ntēna Sonatanj tō i yōou wontu tōkōlv si: Tēh ma waali. Mpi tō, Tacaa tu-weye Iseyeli nyōma ninj taa ké.

¹³ Ilena pá tō pa ninj tōō na pá kpa. Mpyōyō Sonatanj na kpiita-we na í petōyi. Ilena yōou wontu tōkōlv náá tēesōyi na í tēhōyi. ¹⁴ Yēlaa hiu ke Sonatanj pa kvwa pa kancalaya yōou hku kv taa ké pōle nyūyū taa tōnaya kelikiya kōlvmayā taa. ¹⁵ Mpyōyō sōyōntv kpa Filiisi nyōma mpa paa we tawa taa tō. Ilena tēsikile taa yoolaa na mpa pa wakēlōyi lēlaa wontu tō, pá svv seluyū. Mpyōyō tetv selaa, na kanija kpa yēlaa.

¹⁶ Mpyōyō Sayuli feñlaa mpa paa we Kipeya ke Pēncamēe tetv taa tō, pa na acufu tiiwa Filiisi nyōma taa, na pá seeki yem yem. ¹⁷ Tōnaya Sayuli tōma i yoolaa mpa paa we i kinj tō si: I kala yēlaa na tē ná si awe feina tā taa.

Pa kala yēlaa ilēna pá mayana si Sonatanj na i yōou wontu tōkōlv pa feina. ¹⁸ Ntēna Sayuli tō kōtōlv Ahiya si: Heeli na pá kōna Isō atakaa.

(Mpi tō, ilē i ka we kvyakv ηkvūy Iseyeli nyōma kinj ké).

¹⁹ Sayuli tōhna yōyōtōyū ke mpv tō na acufu kōkōte tōhna sōsvyū ké. Ilena í tō kōtōlv si: Sēh na pēcō.

²⁰ Mpyōyō Sayuli na yoolaa pa kpeyelaa na pá polo tōyōole. Ilena pá mayana acufu tiiwa Filiisi nyōma taa, na pá lonj tōmayā layalēe. ²¹ Tōnaya Hepēla nyōma mpa paa we Filiisi yoolaa taa na pa sēhna-we tō, pa sewa na pá mēli Sayuli na Sonatanj pa kinj.

²² Mpyōyō Iseyeli nyōma mpa pa ηmela Ifēlayim pyūyū taa tō, pēle pa nuwa Filiisi nyōma sewa tōm. Ilena pa tv pa waali ké tōyōole taa. ²³ Isōna Tacaa yēlaa na Iseyeli nyōma la akanaa ke kvyakv ηkv tōyōle.

Iseyeli yoolaa waasōyi Sonatanj

Ayuli pa yōowa mpyōyō halēna Pēti-Afēh waali. ²⁴ Mpyōyō nyōyōsi pu Iseyeli nyōma ke kvyakv ηkv. Mpi tō, Sayuli ka yōyōtaa ké na í tuu si: Ye wei i tōyō pōlv ke sañā, na ma ta lēetōta ma kolontunaa, mpusi ká tēh pōntv. Pē tōō ké pa taa nōyōlv ta tēh pōlvoyū ilim na pē tēm. ²⁵ Mpyōyō yēlaa tōna tala hōtōyū ηkv kv taa tūh nim we atēye yem tō. ²⁶ Tūh ka tōwa setasi ke hōtōyū ηkv kv taa ké na nim kpeñ. Ama nōyōlv ta kraasēna i nōyō kinj. Mpi tō, yēlaa seekaya nōyō ηka pa siwa tō. ²⁷ Ama Sonatanj ná tāá nyi si i caa kisina yēlaa, na tuunav si nōyōlv í taa tēh pōlv. Mpyōyō i lii i kpatōyō ke tūh nim taa na í niisi na pē cē isentōō. ²⁸ Mpyūle samaa taa nōyōlv tōma-i si: Hei, nyā caa yōyōtaa na í tuu si: Ye pē cōpa wei na í tōyō sañā mpusi we i tōō ké. Pēcō nyōyōsi tu nu tā tōnaya.

²⁹ Sonatanj nuwa mpv, ilēna í cō si: Ma caa wakēla yēlaa ké. I nyēni ma tēhōyū tūh na pē cē ma isentōō tēkelekele tō. ³⁰ Ye isu sañā yēlaa ka tōyō mpi pa lēeka pa kolontunaa ninj taa tō, pa tāá kv Filiisi nyōma na pē kēli isentōō?

³¹ Mpyōyō pa kv-weye kvyakv ηkvūy pē kraγav Mikimasī na pē polo Ayalōh tō. Na nyōyōsi pu Iseyeli nyōma ke sōsōm. ³² Ilena pá tii kolontunaa tōla tōō, na pá lentī-yē na pá sēh a calēm tōō na pá tōyō a nantv. ³³ Mpyōyō pa tayasa-tōyi Sayuli si: N nawa yēlaa wakēlōna Tacaa tō. Pa tōyō nantv na tē calēm. Ntēna í tō si: I lapa kutakēesōtv ké. Mpv tō, í pilimi puw na ma tōō cāne. ³⁴ Mpyōyō i tasaa si pá cōō pa

heeli samaa si: Paa wei í kɔna í nav yaa í heu na í kú cəne na í tɔɔ. Tɔfɔ í taa tɔɔ nantv na tɔ caləm ke mpv na í wakələna Tacaa.

Ípɔ́yú paa wei í lapa ípɔ́yú ahoɔ aní. ³⁵ Uena Sayuli ŋma Tacaa ke í kancaalaya kɔtaga tɔlate.

³⁶ Mpɔyɔle í tɔma yɔlaa si: Tɔ polo Filiisi nyɔ́ma waali na ahoɔ na tɔ kú pa tɔna na tɔ kuu pa wontu haləna pə nyaali. Tɔ taa sɔɔ paa kulum. Uena pɛle pa cɔ si: La ísəna pə maya-ŋ tɔ.

Ntɛna kɔtulv si: Tɔ sələmí Isɔ kɛ cəne na pɛcɔ.

³⁷ Ípɔ́yú Sayuli pɔɔsa Isɔ si: Ye tɔ tɔŋa Filiisi nyɔ́ma waali n ká tv-wɛɛ tá nin taa?

Ama Tacaa ta cɔ waatv iní. ³⁸ Uena Sayuli tɔ nyɔyɔ nyɔ́ma si: Mə tɔna í koti cəne na tɔ pɛeki na tɔ ná wei í lapa ísayatv tənɛɛ saŋa tɔ. ³⁹ Ma tuuna Tacaa wei í waasəɣi ísɛyeli nyɔ́ma tɔ si, paa ma pəyalv wakələna. Isu í səpa.

Ama nɔɔlɔ ta cɔ-í si pulv. ⁴⁰ Uena í tɔ samaa si: Mə tɔna í mələna hɔɔlɔyɔv kɔne na pɛ kaasi má na Sonatan na cəne tɔɔ. Uena pɛle pa cɔ si: La mpi pə maya-ŋ tɔ.

⁴¹ Ípɔ́yú Sayuli səlɔma Tacaa si: Ísɛyeli Isɔ, hulí-tɔyɔv tampana.

Uena pá tɔ tɛtɛ na pɛ kpa í na í pəyalv. ⁴² Mpɔyɔle si: Í tɔ má na ma pəyalv tá tɔ kɛ tɛtɛ.

Uena pɛ kpa í pəyalv. ⁴³ Ntɛna Sayuli si: Heeli-m mpi n lapa tɔ.

Ntɛna Sonatan cɔ si: Ma tɔŋa tuŋ nim ke pɛcɔ. Mayalɔ, ma sɔɔlɔ puwa si má si.

⁴⁴ Kɛlena Sayuli tɔ si: Sonatan, ye n ta si Tacaa í lana-m ísəna í sɔɔlaa tɔ.

⁴⁵ Ntɛna samaa tɔ Sayuli si: Pepee, Sonatan ká si yaa? Aai yoo, mpusi í polo pooluŋ. Pə fei si í nyɔyɔ taa nyɔɔlaya kulɔmaya mayamaya í le. Mpi tɔ, í nɔɔ ke Tacaa waasəna ísɛyeli nyɔ́ma ke saŋa.

Ísəna samaa yapa Sonatan na í tá si tɔɔle. ⁴⁶ Uena Sayuli yele Filiisi nyɔ́ma ke tɔɔnɔyɔv, na pɛle pá mɛli pa tɛ.

Sayuli kɔlvɔv na í tɔyaya nyɔ́ma pə tɔm

⁴⁷ Sayuli tɔɔ kawulaya ke ísɛyeli taa. Uena í yoo na í kolontunaa tənaya hɔɔlɔŋ tɔna taa. Paa Mowapv nyɔ́ma, paa Amoni nyɔ́ma, paa Itəm nyɔ́ma, na Sopa awulaa, na Filiisi nyɔ́ma. Paa timpiyi í talaa te, iní í təkəna akaitv. ⁴⁸ Í hula ton na í yoo na Amaleke nyɔ́ma. Í fita ísɛyeli nyɔ́ma ke mpa pa wakələya-wɛ tɔ pa nin taa.

⁴⁹ Sayuli pəyalaa ntɛ Sonatan na ísefi na Maləkisuwa. Í pɛelaa wɛ naale, kancaalaya nyɔ́ŋ ntɛ Melapí na səkpelu si Míkaali. ⁵⁰ Í alv ntɛ Ahimaasi pɛelɔ Ahinowam. Í yoolaa sɔsɔ ntɛ í caa səkpelu Nɛɛ pəyalv Apənɛɛ. ⁵¹ Sayuli caa Kisi na Nɛɛ caa Apənɛɛ pɛle pa caa kɛle Apəyeli.

⁵² Sayuli yoo na Filiisi nyɔ́ma ke ípɔ́yú na ton na ton, haləna í səm. Ye í loosa yulv ton tv yaa kpelikpeka tv, í tɔyɔv-í í yoolaa taa kɛ.

15

Isɔ lɔv ke Sayuli

¹ Ípɔ́yú Samiyɛli tɔma Sayuli si: Maya Tacaa tilaa, na má kpa-ŋ ísɛyeli nyɔ́ma wulav na má pəli-ŋ nim. Mpɔv tɔ, ke ŋkpaŋ na í nu. ² Tacaa Toma tɔna tv yɔɔtɔa si iní í ká lɛɛti Amaleke nyɔ́ma ke pa caanaa ísayatv. Mpi tɔ, paa tɔka ísɛyeli nyɔ́ma ke mpaav ke waatv wei pɛle pa luna Ícipiti tɔɔ. ³ Pə tɔ tɔ, polo na í kú Amaleke nyɔ́ma na í kpiisi pa nyəm tɔna. Taa sɔɔ pa pulɔvɔv cəcəka. Paa apalaa, paa alaa, paa piya, na ahulɔmnaa na tɔla tɔna.

⁴ Mpɔyɔle Sayuli kota í yɔlaa na í kala-wɛɛ Telayim. Uena ísɛyeli yoolaa nɔɔhɛ tɔntaa lu yɔlaa iyisi ŋmɔnɔyɔv (200000) na Yuta nyɔ́ma ke iyisi naanɔwa (10000).

⁵ Uena pá polo Amaleke nyɔ́ma ícatɛ na pá papí-wɛɛ tɛtɛkəle taa. ⁶ Ípɔ́yú pa

tilaa na pá heeli Keni nyóma si pá lu Amaleke nyóma te. Pó taa koo na pá ku na pá kpena-we. Mpi tó, pa caanaa nyoyu ka tena Iseyeli nyóma ke waatu wei pele pa luna Icipiti tóyo. Ilena Keni nyóma lu. ⁷ M'p'óg'ó Sayuli yona Amaleke nyóma ke pə kpaɣav Hafila tó, na pə polo Suuu ke Icipiti ilim tólule tó. ⁸ Ilena í kpa pa wulav Akaki na í ise na í ku yəlaa təna təcaɣaɣa. ⁹ M'p'óg'ó Sayuli na í yoolaa pa yela wulav na í ise, na tɔla kɔpampana, na wontu kɔpantɔnaa. Ama mpi pə taa fei teu na tɔla acamisi tike ke pa kɔwa.

¹⁰ M'p'óg'ó Taca heela Samiyeeli si: ¹¹ Ma lanje wakələna Sayuli kawulaya kpa kə. Mpi tó, í lə-m na í kisi ma təm ke təkoyu.

Kelena Samiyeeli lanje wakəli tətəyətəy, na í wiina Taca ke ahoo təna.

¹² Tev fema tana, ilena Samiyeeli kuli si í puki Sayuli ke sənyu. Ntena pá heeli-í si: Sayuli pola Kameli na í ŋma akele nɔyɔɔ si pə təsəy-í í akaitu tó. Pə waali, ilena í tənna Kilikaa. ¹³ Samiyeeli tənna í waali kə təna, ilena Sayuli sɛɛ-í si: Taca í kooli-ŋ kɔpantu. Na í tasa si: Ma lapa teitei kə isu Isə ka yəyətuyu tó. ¹⁴ M'p'uyule Samiyeeli pəsa-í si: Na naan na heen wula nna ma nukɪ isəntə tó, leye ale a lunaa? ¹⁵ Ntena Sayuli si: Yəlaa təsəna Amaleke nyóma tɔla kɔpana taa si pa laki nyá Isə Taca ke kɔcəw. Pə kaasa mpi tó, tə kpiisa pəle pə təna. ¹⁶ M'p'óg'ó Samiyeeli təma si: Su, na ma heeli-ŋ nti Taca heela-m ahoo ane tó. Ilena Sayuli si: Yəyət.

¹⁷ M'p'uyule Samiyeeli si: Paa na n ka nyənaya nyá təyí pəyaya tó, Taca ləsa-ŋ na í kpa-ŋ Iseyeli nyóma wulav na í pəli-ŋ nim. ¹⁸ Taca təmna-ŋ si, n polo na n yona Amaleke asayaa mpe, na n kpiisi-we. ¹⁹ Ie pepe tó kə n ta nuna í nəy, na n kpaɣa pa wontunaa təkuv na n pəsi isayav ke í isəntaa? ²⁰ Ntena Sayuli cə si: Ma nuna í nəy ke teu ke, na má yona Amaleke nyóma isu í ka yəyətə tó. Ma kpiisa-we na má kəna pa wulav na í ise. ²¹ Ama yəlaa təsəna pa tɔla taa kə kɔpana si, pa laki Taca nyá Isə kə kətaya ke Kilikaa.

²² Ntena Samiyeeli si: Taca ta səli kətasi nsi kəkə nyaya si təna tó isu í səloyu si yulv í nuna-í tó se. I təm nunav kəla-í teu ke í waan kɔpan kətasi lapu. ²³ Mpi tó, kpenav kə Isə kə isayatu ke teitei kə isu tutu. I nyənəyí kan kante ke teitei isu tuj laav. Timpi nyá lə Isə Təm tó, ílé í ka lə-ŋ tətəy na n lan kawulaya. ²⁴ M'p'uyule Sayuli cəwa si: Tampana ma wakələna Isə. Mpi tó, ma wakəla nti í tu-m tó. Pécó ma ta nuna nyá təm. Ie yəlaa ke ma sewa na má nuna-we. ²⁵ Hai, pənente ma wiina-ŋ si n tayaní ma isayatu na n məli na má hənti Taca ke ate. ²⁶ Ntena Samiyeeli si: Ma mələyí. Mpi tó, n lə Taca təm. Ílé í lə nyaya, n ta ke Iseyeli wulav tətə.

²⁷ Samiyeeli ha siyile si í tɛeki, ilena Sayuli kpa í capa ntompəle na tó cə. ²⁸ Kelena Samiyeeli si: Anha, n'p'óg'ó Taca lapa nyá kawulaya ke saŋa, na í ha wei í kəla-ŋ teu tó. ²⁹ Taca ke Iseyeli ton. I ta ke yulv si í looliyí, yaa í layasəyí. ³⁰ Ntena Sayuli tasa si: Ma wakəlaa yaa, íe hai, ma wiikina-ŋ si n kusí ma nyoyu ke Iseyeli nyóma na pa səsaa pa isəntaa. Hai, məli na má hənti nyá Isə Taca ke ate.

³¹ M'p'uyule Samiyeeli məlaa na Sayuli hənti Taca ke ate.

³² Ilena Samiyeeli tó si: I kəna-m Amaleke nyóma wulav Akaki. Akaki tənna pote na lanhəlvmlə, na í mayasəyí í taa si: Pəpətu fei lelen, səm səyontu yawa.

³³ M'p'uyule Samiyeeli təma si:

Isu nyá layate pem alaa ke piya tó.

Mpu iní tətəy nyá too ká lan pəyaya ke alaa taa.

Ilena Samiyeeli seti-í təpətəpətə ke kətaya təlate isəntaa kə Kilikaa.

³⁴ M'p'óg'ó Samiyeeli məla í tɛye Lama, na Sayuli náa kpe Kipeya. ³⁵ Samiyeeli na í səm í ta tasa məlyu si í naaki Sayuli. Mpi tó, í wiikaya í tó kə timpi Taca lanje wakələna í kawulaya kpa təy.

16

Samiyeli kra Tafiti ke kawulaya na í pəli-i nim

¹ Mprógú Tacaa tōma Samiyeli si: N kaa yelee Sayuli tōō ké wula ke mpv? Ma lō-i ké. I ta ke lseyeli nyóma wulav tōtō. Suuli nyá hóluyv ke nim, na má tili-η Petəlehəm tv Sese te. Ma nawa i pəyalaa taa ké wei maa kra wulav tō. ² Ntēna Samiyeli si: Isənaγale maa la na má polo mpv? Sayuli í nuwa i ká kv-m. Kēna Tacaa si: Kpehna nav ifate, í talaa, ile n tō si: Ma kōmaga si ma laki Tacaa ke kōtaga. ³ Yaa Sese ke kōtaga tōlate. Ile maa hvl-η wei n ka kra wulav na í pəli nim tō.

⁴ Mprógú Samiyeli tēe Petəlehəm isu Tacaa ka keesuyv tō. Icate sōsaa na-i na sōγōntv kra-we. Uēna pá kraγa asewa na pá səhi-i na pá pōsi-i si: Alaafəya kelee n kōma? ⁵ Uēna í cō si: Ee alaafəya ké. Ma kōmaga si ma laki Tacaa ke kōtaga. I tagani mō ti na í kōō kōtaga tōlate.

Mprógú i yaa Sese na i pəyalaa si pá tagani pa ti na pá kōō kōtaga tōlate. ⁶ Apalv unv i tōγaga nyóma svv kra kra, na Samiyeli na i pəyalv Iliyari, uēna í maγasi i taa si: Isəntō wei Tacaa ləsa tōγōlv cəne. ⁷ Keleena Tacaa tō Samiyeli si: Taa nyəni tōō, na tagaləη. Pə taga inəγi ma ləsa, maa paasəγəna tōō isu yvlv. Ama lotu taa ké ma nyənəγi.

⁸ Mprógú Sese yaa Apinatari na í kōō. Uēna Samiyeli tō si: Pə taga inəγi Tacaa ləsa.

⁹ Na Sese yaa Samma, uēna Samiyeli tasa si: Tacaa ta ləsi unv tōtō.

¹⁰ Mprógú i yaa i pəyalaa naatosompəγōlaya unv i tēna, na Samiyeli tō si: Tacaa ta ləsi pa taa nōγōlv.

¹¹ Uēna Samiyeli pōsi Sese si: Nyá pəyalaa tēna nté? Mprógú si pə kaasa tənuyv, kulv kv pola ntiyile ké. Ntēna Samiyeli si: Tili i waali. Mpi tō, tō kaa caali kōtaga tōγōnaga tōγōv na í ta kōnta.

¹² Ntēna pá tili i waali. I isəntaa ka hētaa ké na pə luwa, na i wēna alaafəya. Ntēna Tacaa tō Samiyeli si: Inəγəle, kulv na í pəli-i nim ile. ¹³ Mprógú Samiyeli kraγa nim na hóluyv na í pəli-i i taalvnaa isəntaa. Tənaγa Tacaa Feesuyv tii Tafiti tōō ké pə kraγav kvγaηku tō na pə puki.

Uēna Samiyeli náá kulv na í mēli i te Lama.

¹⁴ Mprógú Tacaa ləsa i Feesuyv ke Sayuli taa, na í tv-i ləmaγasəle isayale na tō cōsəγi-i. ¹⁵ Ntēna i tēmlē nyóma tōm-i si: Nyəni, Tacaa tv nyá taa ké ləmaγasəle isayale na tō cōsəγi-η. ¹⁶ Mp v tō, wulav, yelee na tō pēeki-η yvlv wei i nyəma cəmvuyv mapv ke teu tō. Ye ləmaγasəle isayale í kulv nyá tōō, ile i ma-η cəmvuyv na pə hēsi nyá lanle. ¹⁷ Mpvuyvle Sayuli si: Pə we teu. I pēeki-m kvpaη na í kōna.

¹⁸ Tənaγale tēmlē nyóma taa nōγōlv tōma si: Ma nawa Petəlehəm tv Sese pəyalaa taa nōγōlv, na í nyəma cəmvuyv mapv ke teu. Pəcō i kii ifepu ké na í we kpelikpeka, na i nyəma yōou tōm. Pəyele i nyəma tōm yōγōtvv ké. I yōγōtvv yem yem, na i isəntaa luwa, na Tacaa we i waali.

¹⁹ Mpvuyvle Sayuli tilaa na i heeli Sese si: Kōna-m nyá pəyalv Tafiti wei i tiikiyi heeη tō. ²⁰ Ntēna Sese caa kraηaga, na í svki-keγe tōγōnaga, na svlv hvlv, na pəfate na í tilina Tafiti si í pona Sayuli. ²¹ Tafiti talaa na í svv Sayuli tēmlē taa, uēna ílé i luyv lapi-i na í kra-i i yōou wontu tōkulv. ²² Ntēna Sayuli tili na pá heeli Sese si: Ma luyv lapa nyá pəyalv unv, yelina-m-i.

²³ Waatu wei ləmaγasəle isayale í kōma Sayuli taa, ile Tafiti kraγa cəmvuyv na í mapv-i na pə cē i tōō na i lanle hēe.

17

Koliyati na Tafiti pa tōm

¹ Μπόγύ Filiisi yoolaa kotaa, na pá puli Soko ke Yuta tetu taa, na Aseka pa heku taa ké Ifesi-Tamim si, pa yookina Iseyeli nyóma. ² Na Iseyeli yoolaa na pa caa Sayuli, pá koti na pá puli Ila tetekæle taa si, pa yookina pa kolontunaa. ³ Puyv luyv ke Filiisi nyóma ka pulaa, na Iseyeli nyóma ke puyv lenkv luyv na tetekæle ke pa heku taa.

⁴ Μπόγύ Filiisi yoolaa taa yoolu nøyolv i luwa na í səη heku taa. I teyele Katı na pá yaaki-i si Koliyatı. I tayaləη we isu meətələnaa tooso ke mpv. ⁵ Nyəğəlvuyv kuseemuyv yooou kahuka ke i pama, na í suu kv toko. Toko inı i yuη we isu kiloonaa nutoso ke mpv. ⁶ Pə kaasi na í suu-kuyv i nəəhe təə, na í həğəla pə ηmantaaγa səkpəlaya. ⁷ Na i ηmantaaγa səsaya kpatóγó yuη we isu sayata kpatəle. Na ηmantaaγa kakpaηa yuη isu kiloonaa naatosompəγəlaya. Na i kpaluyv təkulo náa təη i nəγə təə. ⁸ Mpuγule i səηaa na í holiγina Iseyeli yoolaa tintika si: Pepe təə ké í luwa na í puli yooou? I ta nyı taa si, maγa Filiisi tv, na meye Sayuli yomaa? I ləsi apalv na má na-i té suli. ⁹ Ye í pəsaa na í kv-m, tə pəsi mə yomaa. Ama ye ma pəsai na má kv-i, í ká la tá yomaa. ¹⁰ Na i tasa si: Saηa ke maa tvv Iseyeli nyóma. I ləsi yolv na má na-i té yoo.

¹¹ Sayuli na i yoolaa pa nu mpv, ilena pá nyá na səγəntv anaam nøyolv í kra-we.

¹²⁻¹⁴ Yuta Petəlehəm Ifəlayim kpekəle tv wei pa yaa si Seseə tə, i kpatəla teu ke Sayuli waatu taa ké. I ka wəna pəyalaa pəlefəi naanvwa na pa taa səsaa tooso. Iliyapı na Apinatapı na Samma paa təηa Sayuli ke yooou. Pa yaakaya pa tənyv si Tafiiti. ¹⁵ I lukaya Sayuli teye na í puki Petəlehəm na í tiikiγı i caa heeη.

¹⁶ Koliyatı səηaya heku taa ké tanəη na taanaya ké, kuyeeη nule təcu na í holiγina Iseyeli nyóma si pá ləsi apalv na í na-i pá yoo.

¹⁷ Μπόγύ kuyakv nakvli Seseə təma Tafiiti si: Mv pee kvtonjee maγasəlaya kanε, na potopotonaa naanvwa inε, na í pona nyá taalvnaa ke təyoole təcav. ¹⁸ Ye pə kaasa waakasənaa naanvwa inε, ilε n cela yoolaa iyaya (1000) nyuyv tv. Na í ná nyá taalvnaa na pá cela-η pulv mpi maa lana naani si pa wəna pa weesiη tə. ¹⁹ Pa na Iseyeli nyóma lelaa na Sayuli pa wəna Ila tetekæle taa, si pa yookina Filiisi nyóma.

²⁰ Μπόγύ Tafiiti yelina i heeη kaləkv ke tanlv. Ilena í kvli tanəη kvpaηkv tεε na í kraγa i səğəla na í tεε, isu i caa ka keesuyv-i tə. I tala təyoole, ilε yoolaa luwayale si pa puləγı na pá yoo, na pa kiisi yooou kakiisasi. ²¹ Mpuγule Filiisi nyóma na Iseyeli nyóma pa pulaa na pá nyənəγı təma. ²² Ilena Tafiiti nyətə mpi i ka kənaa təγə wontu feηlv. Ilena í kraγa asewa na í svv yoolaa loosi taa na í sεε i taalvnaa. ²³ I təηna-weye yəğətənav ke mpv, ilε yoolaa taa yoolu Koliyatı luwayale na í holiγina Iseyeli nyóma ke kvlvmtv ntı na Tafiiti nu. ²⁴ Iseyeli nyóma təna na-i, ilena səγəntv kra-we na pá tuliγı tapəη. ²⁵ Μπόγύ yəlaa yəğətəa si: I nawa apalv inı i lukuyv isəntə tə, Iseyeli nyóma taγa i kəη kvtyv. Ye wei í pəsai na í kv-i, wulav ká svsi pəntv ke təη. I ka ha-i i pəlv. Pəyele i ká ce i təyaya tənaya lampuu.

²⁶ Μπόγύ Tafiiti pəsai i cəlv nyóma si: Ye wei i kvwa Filiisi tv inı na í keeli Iseyeli nyóma fεεle pepeye paa lapı-i yee? Ilε Filiisi ma ta nyı isə inı i ke we na í tvvki Isə weesuγv tv yoolaa tintika ke mpv?

²⁷ Μπόγύ yəlaa lelə təm kvlvmtv ntı. ²⁸ I taalv səsə Iliyapı nu i yəğətəγəna yəlaa. Ilena i taa huu kpakpaa na í təmı-i si: N caa weye cəne ye? Aweye n yelina nyá kaləkiya ke nyutv taa? N ké tetelatv na kalampaanı tv ké. Ntəη yooou ke n kəma feηyuv yaa? ²⁹ Kεlena Tafiiti si: Ha, ma lapa we? Pə ta mvna si má pəsai mpv?

³⁰ Ilena i yele ilé, na í ηmaa ləlv, na pá cə-i teitei isu təm kancaalaya nyəntv.

³¹ Mpuγule pa teləsa Tafiiti kvγəğətətv ke Sayuli, na ilé i tili na pá yaa-i. ³² Ntəna Tafiiti tə si: Ta caa, nøyolv lanle í taa təna Filiisi tv inı. Maa polo na má na-i té yoo. ³³ Kεlena Sayuli tə si: Aai, n kəsai pəyaya, n kaa pəsi na í yooa Filiisi tv

ini. Mpi tɔ, ílé i tɛmlɛ nté yooú kɛ too i kɔlɔyɔ tɔ. ³⁴ Tafiti si: Ta caa, waatu wei ma tiikaya ma heen tɔ, ye tɔyɔlaya yaa wontuyɔ nakuli kɔ luwa na kú kpa heen, ³⁵ ma tɔyɔnɔyɔ-kuyɔ, na má kpa-kɔ, na má ma-kɔ, na má lɛeki heu kɛ kɔ nɔyɔ taa. Ye kɔ tila ma waali, ilɛ ma lɛli kɔ luyɔ tɛɛ na má kú. ³⁶ Ḿpɔyɔ ma kɔkaya tɔyɔlasɔ na wontunaa lenti. Mpu ini tɔtɔyɔ maa la Filiisi ma ta nyi isɔ inɛyɛ timpɔ i tɔv Isɔ weesuyɔ tɔ yoolaa tintiyile tɔ. ³⁷ Ilena Tafiti tasa si: Tacaá wei i yapa-m taale wontu sɛkraŋ taa tɔ, i ka ya-m tɔtɔyɔ Filiisi tɔ inɛ i nin taa. Kelena Sayuli tɔ si: Tɔv, polo, Tacaá í wɛɛ nyá waali.

³⁸ Ḿpɔyɔ Sayuli suu Tafiti kɛ i yooú wontu, na í pamɔ-i nyɔyɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ kahuka. ³⁹ Ilena í kraɣa Sayuli layate na í lɛli na í mayasɔ tɔntɛ. Mpi tɔ, too tɔ i ta suuta wontu nti. Ḿpɔyɔ i tɔma si: Ta caa, maa pɛsɔyɔ wontu tɛnɛ. Ma ta malɛna-ti. Ilena í wɔyɔsi. ⁴⁰ Ilena í kraɣa i kprátúyɔ, na i pɛntɔlɔyɔ, na í tɔɔsi pɛɛ kɔsotee kakpasɔ kɛ lɔɔv taa, na í tɔv i ntiyile huluyɔ taa. Ilena í tɛɛ Koliyatɔ waali. ⁴¹ Mpuɔyɛ Koliyatɔ kprɛtɛna Tafiti kɛ pɛcɔ pɛcɔ. Na i kpralɔyɔ tɔkɔlv kɛ i nɔyɔ tɔɔ. ⁴² I ná Tafiti kɛ teu, ilɛna í kprɛna-i i taa isɔ pɛyaya ŋka ka sɛŋa teu na ka isɛntaa luwa tɔ. ⁴³ Ḿpɔyɔ i kprɛsa-i si: Ma kɛ haya yaa we na n kɔŋ ma kin na kpratɛŋ? I tɛma i tɔŋ kɛ yaav, na i tɛŋsi Tafiti kɛ mpusinaa, ilɛna ⁴⁴ í tɔmɔ-i si: Kɔɔ cɛnɛ na má tɔ nyá nantu kɛ kpɛlin na taale wontu. ⁴⁵ Ḿpɔyɔ Tafiti cɔ-i si: Layate na ŋmantaasɔ kɛ nyá tɔkaa na n kɔŋna ma waali. Ama ma kɔŋ nyá waali na Tacaá Toma tɛna tɔv Isɛyɛli yoolaa Isɔ wei n tɔvwa tɔ i tɔŋ taa kɛ. ⁴⁶ Saŋa, i ká tɔv-ŋ ma nin taa, na má kɔv-ŋ, na ma seti nyá nyɔyɔ. Na má tɔv Filiisi yoolaa nantu kɛ kpɛlin na taale wontu. Ilena tɛtɔ tɛna nyi si Isɛyɛli nyɔma wɛna Isɔ na í waasɔyɔ-wɛ. ⁴⁷ Na samaa inɛ i tɛna i cɛkɛna tɔtɔ si pɛ taya layate yaa ŋmantaaya tike kɛ Tacaá yakɛna. Mpi tɔ, inɔyɔlɛ akanaa caa. I ka tɔv-mɛyɛ tá nin taa.

⁴⁸ Koliyatɔ hɔma i ti si i suvki Tafiti tɛɛ, ilɛna ílé í kraɣa asewa kɛ lɔŋ na í sɛŋi-i. ⁴⁹ Na Tafiti lɛsi pɛlɛ kɛ huluyɔ taa, na í tɔv pɛntɔlɔyɔ taa na í tɔ. Ḿpɔyɔ i yaya Koliyatɔ tokuyɔ taa, na tɛ caŋ na i fala i nɔyɔ tɔɔ tɔmɔlv.

⁵⁰ Pɛ lapa Tafiti kɛla Koliyatɔ na pɛntɔlvpɛlɛ nté na í kɔv-i. Pɛyɛlɛ i ta tɔki layate.

⁵¹ Ḿpɔyɔ Tafiti kraɣa asewa na í polo Koliyatɔ kin. I kprɛɛ i layate ilɛna í tɛɛsi-i, na í seti i nyɔyɔ. Filiisi nyɔma nawa si pa aka sɛpa, ilɛna pá kuu-tɛ. ⁵² Ḿpɔyɔ Yuta na Isɛyɛli nyɔma yaya yooú kakiisasɔ, na pá tɔyɔnɔ-wɛ na pá tiina-wɛyɛ tɛtɛkɛlɛ taa. Halɛna pá svɔ Ikolon nyɔma nɔnɔɔsi tɛɛ. Na pá kɔv-wɛyɛ mpu na Salayim mpaav, halɛna Ikolon na Katɔ pɛ acaɛɛ.

⁵³ Kelena Isɛyɛli nyɔma mɛli Filiisi nyɔma tɛsikile na pá kuu wontunaa.

⁵⁴ Ḿpɔyɔ Tafiti pona Koliyatɔ nyɔyɔ kɛ Yosalem. Ilena í su i tɛyɔ i yooú wontu.

Sonatan na Tafiti pa hɔka taapalle

⁵⁵ Waatu wei Tafiti pukaya Koliyatɔ yoonav tɔ, Sayuli pɔɔsa i yoolaa wulav Apɛnɛɛ si: Awe pɛyalɔ kɛ ifepu inɛ ini ye? Ntɛna ílé si: Hai, ta caa, na má sɛŋna nɛyɛ cɛnɛ, ma ta nyi. ⁵⁶ Mpuɔyɛ Sayuli si: Pɔɔsi na n nyi i caa.

⁵⁷ Tafiti tɛma Koliyatɔ kɛ kuyɔ na í kraɣa nyɔyɔ na í mɛli. Ilena Apɛnɛɛ kraɣa-i na í pona Sayuli kin. ⁵⁸ Ilena i pɔɔsi-i si: Ifepu nyá, awe pɛyalɔ kɛ-ŋ? Mpuɔyɛ Tafiti si: Ma caa kɛlɛ nyá pɛyalɔ Pɛtɛlɛhɛm tɔv Sɛsɛɛ.

18

¹ Too isɔ Tafiti tɛma Sayuli kɛ yɔyɔtɛnav kɛ mpu tɔ, Sonatan luyɔ svɔ-i kɛlɛ isɔ yem na kprɛtɛ. ² Kuyakɔ ŋkɔ kɔ mayamaya kɛ Sayuli su Tafiti kɛ i tɔyaya taa. Tafiti ta tasa i caa tɛyɛ mɔlvɔyɔ. ³ Ḿpɔyɔ Tafiti na Sonatan pa pɛla nɔyɔ si pa taapalle i wɛɛ tam tɔɔ. Mpi tɔ, Sonatan luyɔ ka svɔ Tafiti kɛ teu kɛ. ⁴ Ḿpɔyɔ

Sonatan ha Tafiti ke i krai, na i tokonaa. Na i ha-i tətəgə i layate na i təw na i tampala.

⁵ Mporogó Sayuli kra Tafiti ke yoolaa nyuyv tu. Mpi tə, paa timpigi i tila-i yoo, i laki aka ké. Ilena yəlaa təna na wulav waali nyəma luyv la Tafiti.

Sayuli cənəgi Tafiti na kyv

⁶ Waatv wei Tafiti ka kowa Koliyatı tə, mporogó lseyeli nyəma luna yoo, ilena pa acalee təna taa alaa lu Sayuli sənyv. Ilena pá makı wontu, na pá yooki yontu na pá paaki, na pá wilitigi. ⁷ Mporogó pa tu kawəyaya si:

Sayuli kowa yəlaa iyaya (1000) ke huɣule.

Tafiti ke iyisi naanowa (10000) ke huɣule.

⁸ Mporogó yontu nti tə ta maya Sayuli na páná kra-i səsəm. Mpi pə təw tə pa yooki si, Tafiti kowa na pə tee-i. Ye mpv kawulaya kpatogó tike nté pə kaasa-i myv. ⁹ Pə kraɣav hatoo kuyaku ŋku na pə puki tə, Sayuli sov Tafiti kele ise culvuv.

¹⁰ Tev fema ile, ləmayasəle isayale nte Taca tu Sayuli tə, tə kuləna-i kele. Ilena i yəgətəgi yem yem ke təyaya taa isu kraŋtu, na i ŋmantaya ke i niŋ taa. Tafiti ná makaya cəmyv isu i tu laki-i tə. ¹¹ Mporogó Sayuli mayasa i taa si: Isu ma kama-i ŋmantaya na kutuluyv. Ilena i ləgə-i-kege təm naale, na Tafiti ná fəeki-kege mpv. ¹² Ilena Sayuli sov Tafiti ke nyamnaw. Mpi tə, Taca ka yela Sayuli ké na i wee Tafiti waali. ¹³ Ntəna Sayuli ləsi Tafiti ke i təyaya taa na i kra-i yoolaa iyaya (1000) nyuyv tu, na i pukina-wege yoo. ¹⁴ Na Taca we Tafiti waali na i waaki i yoo təna taa. ¹⁵ Sayuli ná mpv, ilena səgəntv səsi-i kra. ¹⁶ Ama lseyeli na Yuta pə nyəma luyv ka we Tafiti ke teu. Mpi tə, inı i ka kena pa nyuyv tu, na i pukina-wege yoo na i laki aka.

Tafiti kraɣa Sayuli pəelə Mikaali

¹⁷ Mporogó Sayuli təma Tafiti si: Ye n lapa ma təmle ke teu na kpelikpeka na i yooki Taca yoo. Maa ha-ŋ ma pəelə kancalaya nyəŋ Melari na i la alv. Na Sayuli yəgətəgi i taa si: Təyaya Filiisi nyəma ká kəna-i. Ma niŋ kaa kra i təw. ¹⁸ Təyayale Tafiti cəwa si: Mayale awe? Na ma caa təyaya nté ŋkaya lseyeli taa? Na halı máa laki wulav yəti?

¹⁹ Pə tala waatv wei si Tafiti kraɣəgi Melari, ilena pá ha-i Apeeli-Mehola tu Atəleyeli.

²⁰ Mporogóle Sayuli pəelə naale nyəŋ Mikaali luyv sov Tafiti. Ilena pá tayasi wulav na pə maya-i teu. ²¹ Mporogó i tu i taa si: Ma haaki-i Mikaali ké. I kin ke pu kra-na-i katoka nyəm, na Filiisi nyəma hiki-i na pá kv-i. Mporogó Sayuli tasa Tafiti ke heeluyv ke təm naale nyəm si: Saŋa n ká pəsi ma yəti. ²² Na i səsi i waali nyəma si: I heeli Tafiti ke mukaya si, wulav lanle heena-ŋ teu ké. Pəcə i waali nyəma luyv sov-ŋ. Pə təw tə, kraɣa i pəelə inəgi pənente.

²³ Pa heela Tafiti ke mpv, ilena ilé i tə si: Si yulv i la wulav yəti tə, pə we nyuyv ké. Ama ma ta tala pulv, pəcə ma ke konyəntv ké.

²⁴ Mporogó pa keesa wulav ke nti Tafiti cəwa tə. ²⁵ Ntəna i tə si: Mpi ma caa si Tafiti i suu ma pəelə təw təgəle si, i kó Filiisi nyəma ke nunowa (100). Ilena i kəna-m pa hənnəsı, na pə leeti ma kolontunaa.

Na Sayuli luki kele si ntanyi pa hiki Tafiti na təna na pá kv-i. ²⁶ Wulav waali nyəma heela Tafiti ke mpv, ilena ilé i tisi si i ká la wulav yəti. ²⁷ Mporogó Tafiti kraɣa i yoolaa na i polo na i kv Filiisi nyəma ke yəlaa ŋmnyv (200), na kuyaku ŋku pa suwa tə kv ta tata. Na i pona pa hənnəsı na i kala-si təcəŋ na i cəla wulav ke teitei isu ile i caakaya tə, na i pəsi i yəti. Ilena wulav ha-i i pəelə Mikaali na təlası.

²⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Sayuli cɛkənaa təfoo si Tacaa wɛ Tafiti waali. Pə kaasi Mikaali ná sɔla-i teu. ²⁹ Uena í nyaɲna Tafiti, na í pəsi i kolontu ke haləna i səm.

³⁰ Filiisi awulaa lukaya Iseyeli nyəma ke kuluw ké, na Tafiti ka kukayana-wɛ na pə kəli Sayuli yoolaa nyɔɔ nyəma lɛlaa. Uena i hətɛ tɔɲna yaav na pə puki.

19

Sayuli tɔɔɔnyɔ ke Tafiti

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Sayuli təma i waali nyəma təna, na i pəyalɔ Sonatan si pá kú Tafiti. Ama Sonatan luyɔ ná sɔv Tafiti ke teu, uena i tayasi-i si: ² Ma caa lukɪ si í kv-ɲ yoo. Mpu tɔ, cele tanan la laakali, kpa taale na í ɲmɛli. ³ Má luwa maa polo ma caa kin ke taale nte tə taa n wɛ mpu tɔ, na má yɔɔtəna-i nyá təm, í yɔɔtaa suwe ule ma keesi-ɲ.

⁴⁻⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Sonatan sama Tafiti ke i caa Sayuli kin si: Paapa, nyá kuluku ke Tafiti inɪ i lukaya. Haləna í la i weesuyɔ ke awusa na í kv Koliyati. Ulapa na Iseyeli nyəma kəli pa kolontunaa tɛcaɔcaɔa, na nyá mayamaya n na mpu na nyá lanle hulɔmi. Mpu tɔ, pepe tɔ kɛ n ka kv-i mɔsɔɲ ke yem ke mpu? Taa wakələna-i. Mpi tɔ, ílé i ta wakələna nyá.

⁶ Mpuɔle Sayuli nuna i pəyalɔ na í yɔɔti na í tuuna Tacaa si: Ma kaa kv Tafiti.

⁷ Uena Sonatan yaa Tafiti na í keesi-i pə təna. Uena í məɲna-i Sayuli kin na í laki təma nna tuu i lakaya tɔ.

Mikaali waasa Tafiti

⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ yoo tasa kuluyɔ ke Iseyeli nyəma na Filiisi nyəma heku taa. Ntəna Tafiti yooɔa-wɛ na í kəli-wɛ tɛcaɔcaɔa, na í tɔɔni.

⁹ Uena Tacaa tɔ Sayuli ke ləmayasəle isayale na í caɔa i tɔɔaya taa. Na í tɔka ɲmantaaya ke i niɲ taa, ¹⁰ na Tafiti náá tɔɲna-i cəɔnyɔ mapu. M̀p̀ỳg̀ỳ i mayasaa si i yakɪ Tafiti ke ɲmantaaya na í kpəna kutuluɔyɔ. Ama ílé i fɛɛ-ke. Uena ká yaa kutuluɔyɔ, na Tafiti se ahoo anɪ. ¹¹ Mpuɔle Sayuli tila yəlaa si pá feɲ Tafiti tɔɔaya. Ye kv fema tanan, ule pa kv-i. Kəna i alɔ Mikaali heeli-i si: Ye n ta se ahoo anɛ, cele isəntɔ n səpa.

¹² Uena Mikaali ləsi Tafiti na pətote na í se. Pə lapa i tulaa keɛ. ¹³ Pə waali ké Mikaali kpaɔa yulɔ lɛsuyɔ ɲku pa saakaa tɔ, na í husɪ kato tɔ na í tɔ pəɲ tɔnyɔ ke nyɔɔ cɔɔ, na í takɪ puɔyɔ. ¹⁴ Pə kəma na Sayuli tili si pá kpa-i, uena Mikaali heeli-wɛ si pə wɪki-i. ¹⁵ Mpuɔle Sayuli mələna tillaa si pá polo pá na-i, na pá kəna-i na i kuhəntuyɔ na inɪ í kv-i.

¹⁶ Yəlaa mpe pa mələa ule sɛsɛ yulɔ lɛsuyɔ nté, na pá tɔ pəɲ hɔntɔ ke kv nyɔyɔ. ¹⁷ Ntəna Sayuli tɔ Mikaali si: Pepe tɔ kɛ n puɔusa-m na í yele na ma kolontu fiti?

Kəna Mikaali nɔɔ təkpaɔ si: Tafiti təma-m ké si ye ma ta yele-i i ká kv-m.

Tafiti na Sayuli ke Nayati

¹⁸ Mpu pə lapəna na Tafiti se na í polo Samiyɛɛli kin ke Lama na í keesi-i pə təna mpi Sayuli lapa-i tɔ. Uena í tɔɲ Samiyɛɛli ke Nayati na í caɔa təna. ¹⁹ Mpuɔle pa tayasa Sayuli si: Tafiti wɛ Nayati ke Lama cɔɔ. ²⁰ Uena í tili si pá kpa-i. M̀p̀ỳg̀ỳ tillaa mayana Isə kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa kpekəle ke təna na Samiyɛɛli ke pa nyɔyɔ tɔ. Təɔaya Isə Feesuyɔ tii tillaa mpe pa tɔ, na pá sɔv paale na Isə sam. ²¹ M̀p̀ỳg̀ỳ pa tayasa Sayuli ke təm nti. Uena í tili kɔfama, na peɛ pá paaki na pá san Isə. Na í tasa lɛlaa ke tiluyɔ ke təm tooso nyəm, na peɛ pá paaki na pá san Isə. ²² M̀p̀ỳg̀ỳ Sayuli kpɛsa i mayamaya na í polo Lama. I tala ləkə səsə wei i wɛ Seku cɔɔ tɔ uena í pəəsi si: Lɛɔ Samiyɛɛli na Tafiti pa wɛɛ? Ntəna pá cɔ-i si: Pa wɛ Nayati.

²³ Sayuli kpaɣa Nayoti mpaav, uena Iso Feesuyu tii i tɔɔ, na i tɔɔ na i paaku na i saɲ Iso, halena i tala tɔna. ²⁴ I tala Samiyeeli pa kin, uena i wɔɣosi wontu na i paaku na i saɲ Iso ke mpv. Halena i hanti ateye ilim na pɛ tem na ahoɔ tɔna. Pɛ tɔɔ kɛ yɛlaa pɔɔsɔyi tɔma si: Sayuli nɔ we Iso kuyɔɣotutu teləsɛlaa taa tɔtɔɣɔ?

20

Sonatan sɛkɛna Tafiti tɔɔ

¹ Mɔɔyɔ Tafiti sewa Nayoti ke Lama kin na i polo i mayana Sonatan na i pɔɔsi-i si: Ma lapa we? Pepeye ma wakɛlaa? Isayatu ntiyi ma lapa nyɔ caa na i pɛkɛɣi ma weesuyu? ² Tɛnaɣale Sonatan cɔwa si: Iso i pona pooluɲ. Pɔpɔtu kɛ, n kaa si. Ma caa u laki pulu cɛcɛka na i ηmesi-m. Ue pɛ fei si i la mpv na mɔ tɔ nu. ³ Mpuɣule Tafiti cɔwa si: Nyɔ caa cɛkɛnaa si n caaki ma tɔm ke teu. Ntanyi i mayasa i taa kɛ si n taa nu-ti na pɛ kɔɔ na nyɔ lanje wakɛli. Mpv tɔ, ma tuukina Tacaa na nyɔ mayamaɣa si pɛ kaasa-m pɛcɔɣɔ na mɔ si. ⁴ Mɔɔyɔ Sonatan tɔma-i si: Maa la-η pɛ tɔna mpi n sɔɔlaa tɔ. ⁵ Ntɛna Tafiti si: Cele ntɛ isɔtu kɔfalv acima. Pu wee si ma na wulav tɛ tɔɣɔna. Paa na mpv tɔ, yele ma kpa taale na mɔ ηmeli. Halena kuyaku tooso nyɛɲku taanaya. ⁶ Ye nyɔ caa pɔɔsa ma tɔɔ, u n heeli-i si: Tafiti wiina-m si mɔ yele-i na i lɔɣɔ i tɔɣi i tɛ Pɛtɛlehɛm. Pa laki i tɔɣaya taa kɛ pɛnaya kɔtaya. ⁷ Ye i tɔma si pɛ we teu, u nyɔ pɔyalv mɔ, ma kaa nyana pulv tɔtɔ. Ama ye i pɔɔnɔ huuwa, u nyi kpaakraa si nyɔ caa tɛma i taa kele si i laki-m isayatu. ⁸ Mpv tɔ, la-m kɔpantu ke teitei isu n ka suw nyɔ nɔɣɔ ke Tacaa isentaa tɔ. Na ye ma tu lapa isayatu natɛli, ku-m nyɔ mayamaɣa. Pepe tɔɔ kɛ n kɔ nɔki-m nyɔ caa kin ke ponav?

⁹ Kɛlena Sonatan si: Mpusi i polo pooluɲ, na mpi maa nu si ma caa lɔki nyɔ weesuyu lɔsɔɣv na mɔ ηmesi-η tɔ. ¹⁰ Mɔɔyɔ Tafiti pɔɔsa-i si: Ye nyɔ caa lanje ta hɛɛ awe ka heeli-m? ¹¹ Ntɛna Sonatan yaa-i si: Kɔɔ na tɛ lu na tɛ kpa taale.

Uena pa naale pa kpa taale. ¹² Mɔɔyɔ Sonatan tɔma Tafiti si: Iseyeli Iso Tacaa kele ma aseeta tu. Ue maa na ma caa ke cele, yaa celenkufe. Ye i lanje hɛɛna-η na mɔ tɔ tili na pɔ heeli-η, ¹³ Tacaa i ku-m. Paa i tu i taa si i kɔ tu la-η isayatu maa heeli-η. Pɛcɔ maa yele-η tɔtɔ, na n tɛna alaafɔya. Tacaa i wee nyɔ waali, isu i ka wev ma caa waali tɔ. ¹⁴ Na ye maa weena weesuyu, u n la-m kɔpantu nti Iso lapa-η tɔ na paa ma tu sɔpa, ¹⁵ na pɛ kɔɔ na Tacaa kpiisi nyɔ kolontunaa tɛnaya kulɔm kulɔm, taa yele ma tɔɣaya ke kɔpantu lapv.

¹⁶ Pɛ taya pulv, Sonatan na Tafiti paa su nɔɣɔ kɛ na ye Tafiti na i tɔɣaya nyɛma pa yɔka-ke Tacaa kɔ yele na i kolontunaa lɛɛti-we. ¹⁷ Mɔɔyɔ pa tasa tɔmaya nɔɔsi suw. MPI tɔ, Sonatan ka sɔɔla-i kɛ isu yem na kpete.

¹⁸ Na Sonatan tɔmi-i si: Cele ntɛ isɔtu kɔfalv acima. Pu nɔ si n fei. MPI tɔ, nyɔ tɛɔɣale kɔ wee kpete. ¹⁹ N kɔ polo kuyaku tooso nyɛɲku wule na n ηmeli kanmaɣa ηka ka kin n ka tɛma ηmelɔɣv tɔ. ²⁰ Maa tɔ nyɛma tooso, na pɛle ntɛ tɔ kin tɔɔ, isu ma na pulv. ²¹ Uena mɔ tili iwaasɛle natɛli si tɛ pɛkɛi-ye. Ye ma heela-te si nyɛmɔ ntɛ ma tɔɔ ma tɔɔ cɛne. Kpaɣa-ye na n kɔna. Ue n kɔɔ, taa nyɔ, natɛli tɛ fei kele. Na Iso, maa looliyi. ²² Ama ye ma tɔma iwaasɛle si nyɛmɔ ntɛ nyɔ nɔɣɔ tɔɔ, u n tɛɛ. Tacaa tɔɣɔnɔyi-η kele. ²³ Tacaa kele mɔ na-η tɔ aseeta tu ke tam tɔɔ, ke tɔm nti tɔ yɔɣɔta isɛntɔ tɔ tɔ taa.

Tafiti sewa

²⁴⁻²⁵ Mɔɔyɔ Tafiti sewa na i ηmeli taale. Pɛ tala isɔtu kɔfalv acima taanaya uena wulav caya i tɛɔɣale ke kolunɔ kite ke tɔɣɔv. Apɛnɛɛ nɔ caya i kɔɲkɔɲ taa, na Sonatan ke isentaa, na Tafiti tɛɔɣale ke kpete. ²⁶ Wulav ta yɔɣoti si pulɔɣv kuyaku ηku. MPI tɔ, i huukaya si ntanyi isayatu natɛli tɔ mayana-i kɛ na i kaa kɔɔ acima.

27 Tευ fema ɪsətv kɔfalv kuyakv naale nyəŋkv wule na Tafiiti fei tətə. Ulena Sayuli pəɔsɪ ɪ pəyalv sɪ: Pepe təɔ kɛ Sese pəyalv ɪnɪ ɪ ta kəɔ təɣəv kɛ tete na saŋa?

28 Ntɛna Sonatan sɪ: ɪ səlɔma-m sɪ yele-m na má polo Petələhem. 29 Ma taalv heela-m sɪ ma nyóma lakɪ kətaya kɛ ta tɛ. Ye n kɛ ma taapalv yele-m na má ləɣə ma tɪ na má ná ma taalvnaa. Pə təɔ kɛ ɪ fei tətəɣəle cəne.

30 Tənaɣale Sayuli páána huwa na í tə sɪ: Alv tetelatv pəɣaya nyá. Ma ta nyɪ taa sɪ nyá camna kele Sese pəyalv? Nyá na nyá too mə fɛele kɛ. 31 Nyɪ sɪ ye Tafiiti wɛna ɪ weesuyv, asola taa kɛ nyá na nyá kawulaya í wɛɛ. Mpu tə, tili na pá kəna-mɪ-ɪ, pə wɛɛ sɪ í sɪ kɛ. 32 Mpuɣule Sonatan pəɔsa ɪ caa sɪ: ɪ lapa we na pá kuyv-ɪ?

33 Ulena Sayuli ləɣə Sonatan kɛ ŋmantaaya. Tənaɣale Sonatan cəkənaa sɪ ɪ caa tɛma ɪ taa sɪ ɪ kuyv Tafiiti. 34 Mpuɣú ɪ yela təɣəv kɛ ɪsətv kɔfalv kuyakv naale nyəŋkv ŋkv na í kuləna páána. Mpi tə, ɪ lanle wakələna Tafiiti kɛ səsəm kɛ mpi pə təɔ ɪ caa tɔv-ɪ təɣə.

35 Tευ fema tanan, ulena Sonatan na ɪwaasəle natəli pá polo timpi ɪ na Tafiiti paa yəɣətaa na pa su tə. 36 Ulena í heeli ɪwaasəle sɪ: Polo na n təɔsɪ nyəmə nna ma tɔ tə.

ɪwaasəle tɛɛwa, ulena Sonatan tə nyəmə kɛ tə nəɣə təɔ. 37 ɪwaasəle təma ɪsu tə takɪ nyəmlɛ cəlv, ulena Sonatan kpeesi-te sɪ: ɪsu hatoo nyá nəɣə təɔ kɛ nyəmlɛ wɛɛ?

38 La ləŋ taa səŋ.

Mpuɣú ɪwaasəle təɔsa nyəmə na tɛ kəna. 39 Sonatan na Tafiiti pa naale pa nyəmma mpi pə lakɪ tə, ɪwaasəle ná tá nyɪ. 40 Ulena Sonatan cɛla ɪwaasəle kɛ ɪ yoou wontu sɪ tɛ kpeena. 41 ɪwaasəle tɛɛwa, ulena Tafiiti lu ɪ təŋmelle kɛ kaŋmaaya waali, na í həntɪ Sonatan kɛ atɛɣɛ təm tooso. Mpuɣú pa kpipa təma na pá wii təkpuo, na Tafiiti wula wə.

42 Ulena Sonatan təmɪ-ɪ sɪ: Polo, ɪsə í wɛɛ nyá waali. Ulena í yele na má na-ŋ na ta ləlvəɣv nyóma tɛ təkɪ nəɣə ŋka tɛ suwa təɣə tam təɔ.

21

1 Mpuɣú Tafiiti kulaa na í tɛɛ na Sonatan náá məli ɪcatɛ taa.

Tafiiti pote ke kətɔlv Ahimeleki tɛ

2 Mpuɣú Tafiiti pola Nopi kɛ kətɔlv Ahimeleki tɛ. ɪlɛ ɪ loosa-ɪ, ulena í kpaɣa asewa na səɣəntv na í səŋɪ-ɪ na í pəɔsɪ-ɪ sɪ: Alaafəya kele na n tə nyá tike kɛ mpv, na nəɣəlv fei nyá waali?

3 Ntɛna Tafiiti sɪ: Wulav kvsəna-m na təm kvŋmesətv natəli. Ye pə kaasa ma yəlaa ɪlɛ, má na pele tə nyəmə tá suluyv waatv. 4 Kutətəɣəm napəli pə fei? Ha-m potopotonaa kakpasɪ, yaa təɣənaɣa ŋka n wɛna tə. 5 Ntɛna kətɔlv sɪ: Ma feina potopotonaa napələɣɪ yem. ɪsə nyóma wɛnna. Ye nyá yəlaa ɪ ta tokina alaa, ɪlɛ ma cɛle-ŋ pɛle.

6 Ntɛna Tafiiti nəɣə təkpuv sɪ: Paa tə lukɪ ta luw ma yəlaa wɛ tənəŋŋ kɛ. Halɪ saŋa tá luw pəne pə ta kɛ səkpeɪ ɪsəntə tə pə tɛɛsaa kele.

7 Ulena kətɔlv ha Tafiiti kɛ potopotonaa. Mpi tə, pa tike pa wɛnna na mpɛɣɛ pa ləsaa sɪ pa layasəɣɪ kɔfama.

8 Pə pamna Sayuli tiikilaa nyvɣv tv nəɣəlv ɪ ka wɛ təna. Pa yaakɪ apalv ɪnɪ sɪ Toweki. ɪ kɛ ɪtəm tv, na pa təkɪ ɪ təɔ sɪ í la ɪsə sɛɛv kətaya nakəli.

9 Mpuɣú Tafiiti pəɔsa Ahimeleki sɪ n wɛna ŋmantaaya yaa layatɛ na n cɛle-m? Mpi tə, wulav tilitv təm kpetəla-m, ɪlɛ ma ta kpaɣa layatɛ yaa yoou wontuyv nakəli. 10 Ntɛna kətɔlv sɪ: Filiisi tv Koliyatɪ wei n kəwa ɪla tetəkəle taa tə, ɪ layatɛ kɛ pa məela saalaya, na pá su kətɔlv toko waali. Ye n caa n kpaɣa-te, tə tike tə wɛna cəne. Ntɛna Tafiiti sɪ: Cɛle-m-te tə feina saala.

Tafiiti pote ke Katu

¹¹ Μρύγύ Tafiiti tayana sewa ke kuyaku ηku, na í polo wulaw Akisi teye Katu.
¹² Ntɛna Akisi waali nyóma tɔ si: Isu tetu wulaw Tafiiti kele ine ini? Pə taya i na Sayuli ke pa tɔna yontu na pá paaki si:
 Sayuli kɔwa yɔlaa iyaga (1000) ke huɣule,
 na Tafiiti náá ku iyisi naanɔwa (10000) ke huɣule.

¹³ Tafiiti maɣasa tɔm ntɔyi i taa. Uɛna wulaw Akisi tɔm lapɪ-i sɔɣɔntu ke sɔsɔm.
¹⁴ Μρύγύ i pɔsa isu kraɲtu, na í laki yem yem ké pa isɛntaa, na í ηmaaki kampɔnaa tɔɔ na í yele na i ntayama kraɲ i tantɔyɔ tɔɔ. ¹⁵ Kɛɛna Akisi tɔ i waali nyóma si: I nawaɣa si pə laki yulu inɔyi yeleyele. Uɛ pepe tɔɔ ké í kraɣa-i na í kɔɲna-m? ¹⁶ Isu ma laɲa kraɲtɔnaa nté na í kɔɲna-m ine ini si í laki yem yem na má naaki-i? I ta mɔna í sɔv ma tɔyaga taa.

22

Tafiiti pɔsa yɔlaa kpekɔle nyɔyɔ tu

¹ Μρύγύ Tafiiti sewa Katu, na í polo na í ηmeli Atulam kɔkraɲyɔ púyú taa. Mɔyɔle i tɛɛtɔnaa na i tɔyaga yɔlaa tɔna nuwa. Uɛna pá polo i kiɲ. ² Pə kraɣaw mpa pa laɲa wakɔlaa tɔ, na kɔma nyóma, na nɔɣɔsɛɛ nyóma, pa kotina i kiɲ, isu yɔlaa nasɔle (400) ke mɔv, na í pɔsi pa nyɔyɔ tu.

³ Tɔnaya Tafiiti luwa na í polo Misipa ke Mowarɔv tetu taa, na í sɔlɔm tɔna wulaw si: Yele na ma caa na ma too pá kɔɔ na pá cɔɔsi nyá tɛ. Halɔna má cɛkɔna mpi Tacaá ká la-m tɔ.

⁴ Μρύγύ Tafiiti pona i nyóma mpeɣe Mowarɔv wulaw kiɲ. Uɛna pá caɣa tɔnaya waatu wei ini i tɔɲna cɔɔsɔyɔ tɔ.

⁵ Μρύγύ Isɔ kuyɔɣɔtɔtu telɔsɔlv Katu heela Tafiiti si: Lu tɔcɔɔsɔle tɔna na í polo Yuta tetu taa.

Uɛna í se na í polo Heletu hɔtɔyɔ taa.

Sayuli kɔyɔ ke Nopi kɔtɔlaa

⁶ Μρύγύ kuyaku nakɔli Sayuli caɣa Kipeya tontɔɲle tɔɔ ké tɔyɔ nakɔli ku tɛɛ. I ηmantaaya ke i niɲ taa, na i waali nyóma tɔnaya i kiɲ. ⁷ Tɔnaya i tɔma-we si: Ntɔɲ Pɛncamɛɛ nyóma mɛ, í tɛɲ mə taa si Seseɛ pɔyalɔv Tafiiti ká ha mə tɔnaya tuɲ tawa, na í kpa mə tɔnaya nyɔyɔ nyóma yeɛ? ⁸ Ye pə taya mɔv, pepe tɔɔ ké mə tɔna tɔpai í kɔpɛnta nɔɣɔ ke ma tɔɔ. Mə taa nɔɣɔlv u tu cɔki-m sɔkɔlvɔyɔ ke ma pɔyalɔv na Tafiiti pa nɔɣɔ pɛɛlvɔyɔ tɔm? Pepe tɔɔ ké mə taa nɔɣɔlv kaa tu tɔyɔ ma wahala. Na í kɛɛsi-m isɔna ma pɔyalɔv yoosiɣi ma na ma tɔmlɛ tu tɔ. Halɔ ílé í nyɔki-m katɔsi isu i tɔɲna lapɔv ke halɔna saɲa tɔ.

⁹ Pə pamna Towɛki Itɔm tu ka we Sayuli waali nyóma taa. Mɔyɔle i cɔwa si: Ma nawa Tafiiti pola Nopi ke Ahitupi pɔyalɔv Ahimeleki kiɲ. ¹⁰ Halɔ ílé i pɔɔsi Tacaá si, pepeɣe Tafiiti ká la. Na Ahimeleki ha Tafiiti ke tɔɣɔnaya na í cɛɛɛ-i Koliyatɔ layatɛ.

¹¹ Μρύγύ Sayuli tila Nopi na pá yaa kɔtɔlv Ahimeleki, na i tɔyaga kɔtɔlaa tɔna na pá polo. ¹² Uɛna í tɔ Ahimeleki si: Ke ηkraɲɲ. Na ílé i tɔ si: Ma nuwa, ta caa. ¹³ Μρύγύ i tɔma si: Pepe tɔɔ ké nyá na Tafiiti í kɔpɛnta nɔɣɔ ke ma tɔɔ? Halɔna í ha-i tɔɣɔnaya, na layatɛ. Na í yɔɣɔtɔna Tacaá ke i tɔm, na í kɔli ma tɔɔ na í nyɔki-m katɔsi, isu í tɔɲna lapɔv ke saɲa isɔntɔ tɔ?

¹⁴ Ntɛna kɔtɔlv cɔ si: Nyá waali nyóma taa awe ká kɛɛsɔna i tɔyɔ nyá yɔti Tafiiti. I nukɔna-ɲ na i nyɔyɔv kɔla nyá tɔyaga taa ké. ¹⁵ Pə taya saɲa ke ma caala Tacaá ke yɔɣɔtɔnav ke i tɔm. Ye ma na-i tá nɔɣɔ pɛɛlvɔyɔ tɔm, taa sɔki tɔleyɛ má na ma

təyaga nyéma tá taa nəxəlv ɪ nyuɣv taa. Ma ta nyi-təxi paa pəcə. ¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Sayuli təma Ahimeleki si: Isu ma kuwa nyá na nyá caa təyaga nyéma təna.

¹⁷ Uena Sayuli tə ɪ yoolaa mpa paa səha ɪ kinj tə si: I ku Tacaa kətəlaa. Mpi tə, pa nyéma teu si Tafiti seekaya ké. Uena pá na-ɪ pá lá nəxə kuləmaya na pá kisi-m heeluyv.

Ama pəle pa kisa Tacaa kətəlaa ke kuɣv. ¹⁸ Ntəna Sayuli tə Toweki Itəm tv si: Nyaa ku-we.

Uena Toweki ku kətəlaa mpe pa nunaasa na kakpasi, na pá suuwa kətaya wontu. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Sayuli kuwa tətəxə Nori ɪcate yəlaa təna. Pə krayav apalaa, na alaa, na piya təna, na ahuləmnaa na təla tə. ²⁰ Ama Ahitupi pəyalv Ahimeleki pəyalv Apiyataa ηməlaa na í se na í polo Tafiti kinj. ²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tayasa-ɪ si: Sayuli kuwa Tacaa kətəlaa. ²² M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti təma si: Kuyariku ma nawa Toweki ke təna tə, maa nyəma mpv si ɪ kaa laη Sayuli ke tayasuyv. Má yelina nteye pa ku nyá caa təyaga nyéma təna. ²³ Caya ma kinj cəne, taa nyá. Ye wei ɪ pəkəxi nyá weesuyv pə we ɪsu ma nyəkv ke puntu pəkəxi, maa paasəna-η.

23

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ pa tayasa Tafiti si: Filiisi nyéma yoonə Keila nyéma na pá kuu təxənaɣa ke kpeen taa. ² Mpuɣule Tafiti sələma Tacaa na í pəəsi-ɪ si: Pə wee si má polo má yoonə Filiisi nyéma mpe? Ntəna Tacaa si: Ee, polo na í yoonə-we, na í waasi Keila nyéma.

³ Mpuɣule Tafiti yəlaa pəəsi-ɪ si: Yuta cəneyele tə wee tə ta kisi cayav na səxəntv. Halı m̀p̀r̀ỳg̀ tu puki Keila ke Filiisi nyéma suluyv na?

⁴ Tafiti tasa Tacaa ke yəxətənav, uena Tacaa cə si: Kuli na í tee Keila. Mpi tə, ma tv Filiisi nyéma ke nyá ninj taa ké.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ kraya ɪ yəlaa na í polo Keila na í yoonə Filiisi nyéma. I ku-weye səsəm na í kəli-we, na í ləeki pa təla. Pə lapa Tafiti waasa-weyele.

⁶ Pəcə waatu wei Ahimeleki pəyalv Apiyataa ka sewa na í mayana Tafiti tə, na í təkə kətəlaa toko wei pa pəəsəxəna Tacaa ke təm təxə.

⁷ Sayuli nuwa si Tafiti pola Keila, uena í tə si: Isə caa ɪ tv-ɪ ma ninj taa ké. Mpi tə, ɪ kəma na í təkı ɪ təxi ɪcate nte tə wəna kolunə na kampvnaa na kəkələsəη kupaη tə tə taa.

⁸ Ntəna Sayuli koti ɪ yoolaa təna na pá polo Keila si pa nyala Tafiti na ɪ yəlaa. ⁹ Tafiti nu ɪsayatv nti Sayuli təna mayasuyv ke ɪ taa ké mpv, uena í tə kətəlv Apiyataa si: Kəna toko wei pa pəəsəxəna Tacaa ke təm tə. ¹⁰ Uena Tafiti sələmi ɪseyeli Isə Tacaa na í pəəsi-ɪ si: Ma nuwa si Sayuli kəη ɪcate yəkuyv ke ma mayamaya ma nyuɣv tə. ¹¹ I ká kəw tampana ɪsu ma nuw tə? Ye ɪ kəma Keila nyéma ká tv-m ɪ ninj taa? Hai, ɪseyeli Isə Tacaa, la suulu na í heeli-m. Ntəna Tacaa si: Ee, ɪ ká kəw. ¹² Uena Tafiti si: Ue Keila nyéma ká tv ma na ma yəlaa ke ɪ ninj taa? Tacaa si: Ee, paa tv-mə.

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti na ɪ yəlaa pa lu Keila ke kprakpaa na pá tee tiili. Pa we ɪsu yulvnyəəη nasətoso (600) ke mpv. Sayuli nuwa si Tafiti sewa, uə ɪ ta tasa pote tətə.

¹⁴ Uena Tafiti saali puɣv taa ké kəkpaμuyv p̀b̀ỳg̀ taa na Sifi wəlaya tetv tə. Sayuli pəkəxi-ɪ tam ké. Ama Isə ta tv-ɪ ɪ ninj taa. ¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti nawa si Sayuli pəkəxi si í ku-ɪ. Uena í saali Sifi wəlaya tetv hətvuyv taa.

¹⁶⁻¹⁷ Waatu ɪnəxi Sonatanə pola Tafiti kinj ke təna na í səəsi-ɪ apalvtv si: Taa nyana pulv, Isə we nyá waali, na ma caa kaa tokina-η. I nyəmə teu tətə si nyaa təxəna ɪseyeli nyéma təw ké kawulaya, na mayale nyá waali nyəη.

¹⁸ Uena pa naale pá kpenti na pá pəeli nəxə ke Tacaa ɪsentaa. M̀p̀r̀ỳg̀ Tafiti saala hətvuyv taa, na Sonatanə náa kpe ɪ te.

Sayuli tɔɔnɔɔi Tafiiti

¹⁹ Mpuɔye Sifi nyɔma pola Sayuli kin ke Kipeya na pɔ heeli-i si: Tafiiti ηmela ta teye Hakila puɔu hɔtɔɔu taa, kɛ kukpamɔn taa kɛ wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ.

²⁰ Tɔ nyɔmɔ si n caa n kra-i. Mpu tɔ, kɔɔ tɔ kra-i na tɔ cele-η. ²¹ Tɔnɔɔale Sayuli tɔma si: Timpi i wena ma pɔtɔtɔle ke isɔntɔ tɔ, Tacaɔ i kooli-mɛɛe kɔpantɔ.

²² Mpu tɔ, i polo na i tasa pɛekɔɔu ke timpi i wɛɛ tɔ, na wei i maɔamɔɔa i na-i tɔ. Mpi tɔ, pa heela-m si i acilɔɔatɔ wɛ sɔɔɔntɔ. ²³ I pɛeki teu na i cekɔna lona nna nna a taa i ηmelɔɔi tɔ. I wɛɛna naani, ilena i kɔɔ na mɔ na-mɛ tɔ polo. Ye tetu taa cɔnɛɛe i wɛɛ, maa pɛeki Yuta nyɔma tɔna taa na mɔ na-i.

²⁴ Ilena pɔ tee Sayuli ke nɔɔɔ na pɔ polo Sifi. Ama Tafiiti na ilɛ i nyɔma pa wɛ Mawɔn wɔlaya tetu taa kɛ tetekɔle taa kɛ Yuta wɔlaya tetu ilim mpɔtɔn tɔɔ.

²⁵ Mpuɔyɔ Sayuli na i yɔlaa pa pola Tafiiti pɛekɔɔu. Ilena nɔɔɔɔu tɔɔasi-tɔɔi Tafiiti na i tii puɔu na i polo i caɔa Mawɔn wɔlaya tetu taa. Sayuli nu mpu, ilena i tɔn i waali kɛ tɔna. ²⁶ Na i na i nyɔma pa wɛ puɔu hɔɔɔɔɔu tɔɔ, na Tafiiti na i nyɔma na lɛnku tɔɔ. Mpuɔyɔ pa sewa kraakraa si pa fitiyi Sayuli. Ama ilɛ na i yɔlaa paa tɛma Tafiiti-wɛɛɛle tam si pa kraaki-wɛ. ²⁷ Tɔnɔɔa tillu kɔma na i heeli Sayuli si: Kɔɔ lɔn, Filiisi nyɔma wata tetu.

²⁸ Ntɛna i mɔli Filiisi nyɔma waali. Pɔ tɔɔ kɛ pa ha tɔnɔɔa hɔte si pa ya tɔma kukpamɔɔu.

24

Tafiiti kisa Sayuli ke kɔɔu

¹ Mpuɔyɔ Tafiiti kɔla tɔna na i polo An-Ketii kukpamɔɔu puɔyɔ taa na i caɔa tɔna.

² Sayuli luna Filiisi nyɔma tɔtɔɔnle, ilena pɔ tɔɔasi-i si Tafiiti wɛ An-Ketii wɔlaya tetu taa. ³ Mpuɔyɔ Sayuli tɔɔsa yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) ke Iseyeli tetu tɔna taa, na i polo Tafiiti pɛekɔɔu. Halɔna i tala taale pɔntɔlɔn kukpamɔɔu.

⁴ Mpuɔyɔ pa tala heen tɔtɔkɔle nte tɔ wɛ mpaav nɔɔɔ tɔ. Kukpamɔɔu puɔyɔ nakuli ku wɛ tɔna. Ntɛna Sayuli sɔv ku taa si i lukɔ hɔm, na Tafiiti na i yɔlaa pa ηmela lɔlɔ ke puɔyɔ kulɔmɔɔu ηku ku taa. ⁵ Tɔnɔɔale Tafiiti yɔlaa wɛlɔta-i si: Nyɔlelen ntɛ yaa, Tacaɔ ka tɛma-η heeluɔu si i kɔ tɔ nyɔ kolontunaa ke nyɔ nin taa. Tɔv, lana-i isɔna n caa tɔ.

Ilena Tafiiti kulɔ tɔhɛɛ na i cooli Sayuli caɔa ntompɔle. ⁶ Mpuɔyɔ i lanle ηmaawa mpi pɔ tɔɔ i lapa mpu tɔ. ⁷ Ilena Tafiiti tɔ i yɔlaa si: Iso i taa yeɛle na mɔ tokina ma sɔsɔ. Mpi tɔ, Tacaɔ lɔsɔna-i na i kra-i wulav.

⁸ Tɔm ntɔɔi Tafiiti tɔnɔɔa i yɔlaa si pɔ taa ku Sayuli. Pɔ waali kɛ Sayuli luwa na i tɔ i mpaav. ⁹ Mpuɔyɔ Tafiiti pɛle pa luwa tɔtɔ, na pɔ kraesi Sayuli si: Hai, ma caa wulav.

Sayuli pɔsa i waali, ilena Tafiiti hɔntɔ-i atɛ. ¹⁰ Na i pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ kɛ n nukɔ nti yɔlaa looliyi si ma caaki nyɔ wakɔlɔɔu tɔ ye? ¹¹ Pɔ tɔɔa mpu se. Mpi tɔ, saɔa n nana nyɔ isɔpɔle ntɛ isɔna Tacaɔ tɔ-η ma nin taa tɔ. Yɔlaa sɔsa-m si mɔ ku-η. Ama mɔ kisina si pɔ fɛi si mɔ tɔ ma sɔsɔ tɔɔ kɛ nin. Mpi tɔ, Tacaɔ lɔsɔna-η na i kra-η wulav. ¹² Tɔv, ma caa, nn naaki nyɔ toko ntompɔle ntɛ ma nin taa, ye maa nɔkaa maa ku-η. Ama timpi ma coola nyɔ toko tike na mɔ tɔ ku-η tɔ, nyɔ si ma taa u kraakɔna-η. Pɔyele ma ta wɔlɔna-η isɔɔatɔ. Ama nyɔ nyɔkɔna-m katɔsi si n caa n lɔsi ma luɔu tɛɛ. Pɔyele ma ta wakɔlɔna-η natɔli. ¹³ Tacaɔ kɔ huɔna mɔ na-η ta tɔm na i lɛɛti-η. Ama ma kaa kraasi nyɔ tɔɔ kɛ nin. ¹⁴ Pa tuka ituule si: Isɔɔalataa lakɔna isɔɔatɔ. Mpu inɔ, tɔtɔɔ ma kaa tokina-η. ¹⁵ Ma ta tu talɔ haya kusɔpɔɔa, yaa ipɛɛlav, na halɔ Iseyeli wulav taka tɔɔnɔɔi-m mpu. ¹⁶ Tacaɔ kɔ huɔna mɔ na-η tɔ tɔm na i sɛɛna ma tɔɔ. I kɔ ha-m tampana, na i ya-m nyɔ nin taa.

¹⁷ Tafiiti tema yəgətuyu ke mpu, ilena Sayuli pəəsi si: Ile ma pəyalu Tafiiti nəgə ke ma nukū mpu?

Ilena Sayuli tūli nəgə na í wii təkpuo. ¹⁸ Na í tə si: Nyagalə tampana tu, ma təm səpəna. Mpi tə, má lapəna-ŋ isayatu na í leeti-m kúpantu. ¹⁹ Kúpantu nti n lapa-m təgə n keesa saŋa isəntə. Mpi tə, Tacaa tu-m nyá niŋ taa na í kisi-m kuɣu. ²⁰ Ye yulu sula i kolontu i kuɣu-i ké, u yeki-i. Tacaa í leeti-ŋ kúpantu nti n lapa-m saŋa kuyaku kune tə. ²¹ Pəenente ma nyəma si nyagalə wulav. Iseyeli kawulaya təna ká wee nyá niŋ taa. ²² Mpu tə, yəgəti na í tuuna Tacaa si, n kaa ku ma luluɣu nyəma ke ma səm waali. Pəyele n kaa kpiisi ma hətə ke ma caa təyaya taa.

²³ Ilena Tafiiti tuuna mpu. Mpuɣule Sayuli məla kpente. Ilena Tafiiti náá məli i kukpamuyu púúyú taa.

25

Napaali leev

¹ Mpuɣú kuyaku nakuli Samiyeele səpa. Ilena Iseyeli nyəma koti na pá caa i ləyaya, na pá pimi-i i te Lama. Waatu inəyi Tafiiti kulaa na í polo Palan wulaya tetu taa.

²⁻³ Kaləpu luluɣu taa apalu tonŋ tu nəgəlu i ka wenna Mawəŋ. Ilena i təmle nyəma náá we Kaməeli na pá lakū i təmle. I heeŋ ka we iyisi tooso (3000) na pəŋ ke iyaya (1000). Apalu inu i hətə nté Napaali, na i alu si Apikaali. Alu inu i ka we ləmayasəe ké na i isentaa luwa. Ama i paalu ná ké yulu nyəməŋ tu na isayav. Kaməeli ke paa we waatu inu na pá kəkki pa heeŋ huntu.

⁴ Tafiiti pele paa we wulaya tetu taa. Ilena Tafiiti nu si Napaali kəkki i heeŋ huntu. ⁵ Ilena í kus i fepiya naanowa si, pá polo Kaməeli ke Napaali te, na pá sɛɛ-i si: Ma sɛɛ-ŋ. ⁶ Iso í ha nyá təyaya na nyá nyəm tənaya alaafəya. ⁷⁻⁸ I heeli-i tətə si: Ta na nyá tiikilaa tu wenna Kaməeli. Tə ta la-weye isayatu natəli. Pəcə pa tala taa natəli tə ta le. Ye n caa, n pəəsi-təyi nyá təmle nyəma na í na. Təu, ma nuwa si pa tənəna nyá heeŋ huntu kəu tə, lanhuləmlə kuyaku ke ma nyəma pola nyá te. Ma wiikina-ŋ si í ha má na ma nyəma ke mpi n wena si n haaki-tu tə.

⁹ Ifepiya mpe pa tala Napaali te, ilena pá keesi-i Tafiiti təmnaa mpe na pá taŋa i kucəcətu. ¹⁰ Tənyalə Napaali holaa si: Tafiiti yaa. Ma ta nyi wei pa yaa mpu tə. Kayana yomaa mpa pa seeki pa caanaa na pá cəkki yem tə pa wiisa paɣale ké. ¹¹ Ile ma kaa kpaɣa təgənaya na lum na nantu nti ma lapa təkpetekpete ke ma təmle nyəma tə, na má celəyi yem cəlaa.

¹² Tənyalə Tafiiti pəyalaa pəsəna pa waali. Pa kpema ilena pá keesi-i təmnaa mpe pa təna. ¹³ Ntəna Tafiiti si: Paa wei í ləli i layate ke i tənaya taa.

Ilena Tafiiti pəyalaa ləli pa layaləe na i mayamaya í co i layate tətə. Yəlaa isu nasəle (400) tūna i waali, na pə kaasi yəlaa ŋmənuyu (200) na pele pa taŋa wontu.

Apikaali sənyu ke Tafiiti

¹⁴ Mpuɣú Napaali pəyalaa taa nəgəlu cəpa i alu Apikaali ke səkpaluyu si: Tafiiti kusəna ntəye i pəyalaa ke wulaya tetu taa si pá kəu pá sɛɛ ta caa. Ntəna í nyaasi-we. ¹⁵ Pəcə waatu wei tana yəlaa mpe tu we wulaya tetu taa tə, pa lapa-tuyu kúpantu ke teu ké. Pa ta la-tuyu isayatu natəli. Pəcə ta pulupu ta le. ¹⁶ Mpe pa kentina ta təu ké tam na té tiikiyi ta kaləkəŋ. ¹⁷ Mpu tə, nyi isəna n ká la tə. Mpi tə, pa tema ta caa na i nyəm təna pə tomle tam ké. Pəyele i nyəməŋ katatəlaya təu, paa ta taa nəgəlu yəgətəna-i i kaa nu.

¹⁸ Tənyalə Apikaali kpaɣa potopotonaa ke ŋmənuyu (200). Ilena i kpaɣa sulum hulun naale, na heeŋ wei pa tema təsuyu təgə kakpas. I kpaɣa tətəgə pee kotonje isu saaki, na ləseŋ paɣa ke nunowa (100), na fikinaa paɣa ke ŋmənuyu (200), na í həkə kpaŋasi təu. ¹⁹ Ilena í tə i təmle nyəma si: I tɛɛ-m nəgə na má təŋ mə waali.

Ama Apikaali ta heeli i paalɔ kɛ natɛli. ²⁰ M'p'ɔy'ɔ i kra i kraŋaya tɔɔ na i kraɣa pulasi mpaav. Uena i na Tafiti na ilɛ i nyɔma p'a suli kpakpaa.

²¹ Na p'aana kra Tafiti na i mayasi i taa si: Isu ma tanɔyɔ apalɔ inɛ i nyɔm tɔnaya wɔlaya tetɔ taa tɔ, ma iwule tɔna tɔ-m lɔm ntɛ yem. P'ayeɛle i nyɔm taa pulɔ ta le. Uena i feli-m isayatu ke ma kupantu lonte. ²² Ye p'a nyaalaa na ma ta kpiisita i na i yɔlaa tɔna Isɔ i kv-m.

²³ Apikaali loosa Tafiti, uena i tii i kraŋaya tɔɔ ke lɔŋ, na i hanti-i atɛ. ²⁴ Uena i tasa i nɔɔhɛɛ tɛɛ kɛ hotuyɔ na i tɔ si: Hai, ma cɛ, ma wakɔlɔna. Ue yeɛle na ny'a pɛɛɔ ma, ma yɔɔɔti na n' nu. ²⁵ Taa kraɣa ma paalɔ inɛ i tɔm na n yaa-ti si pulɔ. Pa yaakuyɔ-i si Napaali tɔ, p'a nyɔyɔ ntɛ si kraŋtu. M'p'ɔy'ɔ i tu we teitei. Ma ta nana mpa n tilaa tɔ na p'a la mpu. ²⁶ Ma cɛ, Taca kraɣa ny'a niŋ si n' taa leɛti ny'a kolontunaa. Ma tuuna ny'a na Taca si Isɔ ka wakɔli ny'a kolontunaa na ny'a isayalataa ke isu Napaali. ²⁷ Hai, ma cɛ, mu kɔcɔɔw ŋku ma kɔna-ŋ isantɔ tɔ na n' tala ny'a yɔlaa. ²⁸ Taa nyɔni ma isayatu, Taca ka tu-ŋ kawulaya na ka weɛ tam. Mpi tɔ, ny'a paasɔɣana na Taca yoo. P'ɛcɔ nɔɔɔɔ kaa kv ny'a tɔm. ²⁹ Isɔ ka ŋmesi ny'a weesuyɔ ke takulakula. Ye nɔɔɔɔ kula ny'a tɔɔ si i kuyɔ-ŋ i kaa na-kv. Ama i ka lɔ ny'a kolontunaa kɛ isu pa tɔkuyɔ p'antɔɔɔɔɔ tɔ. ³⁰ Ye p'a kɔma na Taca la-ŋ kupantu nti i ka su-ŋ tɔ, na i kra-ŋ Iseyeli nyɔma wulav, ³¹ uɛ n kaa wii ny'a ti si n kɔwa tulum, yaa n leɛta ny'a tɔyɔ ny'a kolontunaa. Hai, ma cɛ, ye p'a kɔma na Isɔ la-ŋ kupantu, uɛ n tɔɔsi ma tɔɔ.

³² M'p'ɔy'ɔ Tafiti tɔma Apikaali si: Ma sama Iseyeli Isɔ Taca wei i kusa-ŋ na n' sɔŋi-m saŋa isantɔ tɔ. ³³ Na ma sɛɛ ny'a tɔtɔɔɔ isɔna n lapa lɔmayasɛɛ, na n' kra ma niŋ na ma ta kv na ma leɛti tɔ. ³⁴ Ma tuukina Taca wei i kra ma niŋ si ma taa la-mɛyɛ isayatu tɔ si, ye n taa sɔŋi-m lɔŋ, mpi si pu nyaalaya tɔ, p'a taa kaasi Napaali na i yɔlaa taa nɔɔɔɔ.

³⁵ Uena Tafiti mu Apikaali niŋ taa kɛ mpi i ka ha-i tɔ. Uena i tɔmi-i si: Taa ny'a, mɛli ny'a tɛ, ma nu ny'a tɔm, ma hulɔ-ŋ suulu.

Napaali sɔm

³⁶ Apikaali mɔla tɔyɔyɔ, uɛ i mayana i paalɔ tɔki keɛ na i nyɔɔki isu wulav, na sɔlɔm kv-i na i ŋmaalɔyɔ. Ue i ta heeli-i natɛli tɔfi, halɔna p'a fe tanaŋ. ³⁷ Tɛv fema na i sɔlɔm cɛ i tɔɔ, uena i alɔ keɛsi-i p'a tɔna. M'p'ɔy'ɔ i laŋle cɛpa katatɔlaya, na p'a mɛli-i tɔɔɔyɔ. ³⁸ Kuyɛɛŋ lapa isu naanɔwa, uena Taca yeɛle na i tɛɛsi sɔpɔ.

³⁹ M'p'ɔy'ɔ Tafiti nuwa si Napaali sɔpa. Uena i tɔ si: Ma sɛɛ Taca wei i sɛɛna ma tɔɔ kɛ isayatu nti Napaali lapa-m tɔ tɔ taa tɔ. Isɔ inɛ i kraɣa ma niŋ si ma taa wakɔli, na i leɛti Napaali ke i mayamaya.

P'a waali kɛ Tafiti tilaa si i hɔŋ Apikaali ke leelu. ⁴⁰ Tillaa tala alɔ inɛ i tɛyɛ Kamɛɛli, uena p'a heeli-i si: Tafiti tilina-tuyɔ ny'a kin si i hɔŋi-ŋ leelu.

⁴¹ M'p'ɔy'ɔ Apikaali hanta-wɛyɛ atɛ na i tɔ si: Maa p'asi ta caa yom, na ma kɔɔki i tɔmle nyɔma nɔɔhɛɛ ke lɔm.

⁴² Uena Apikaali kɔli kpakpaa na i kra i kraŋaya tɔɔ. Na i pɛɛlaa kakpasɔ wei i lakaya-i tɔmle tɔyɔ i waali, na i tɔŋ Tafiti tɔmle nyɔma na i p'asi Tafiti alɔ.

⁴³ Tafiti ka tɛma Sisilee tɔ Ahinowam ke kraɣav ke alɔ. Ualaa lapa naale. ⁴⁴ P'a kaasa i kancaalaya alɔ Mikaali tɔ, ilɛ i caa Sayuli ka leɛka-i kɛ na i ha Kalim tɔ Layisi p'ayalɔ Palɔti.

26

Tafiti kisa Sayuli kuyɔ tɔtɔ

¹ M'p'ɔy'ɔ kuyaku nakuli Sifi nyɔma pola Sayuli kin ke Kipeya na p'a heeli-i si: Tafiti polaa na i ŋmɛli Hakila pulaya tɔɔ kɛ wɔlaya tetɔ isentaa.

² Tənaɣale Sayuli kɔlaa, na í kpaɣa lseyeli yoolaa taa yoolaa ke iyisi tooso (3000) na pá polo Tafiiti pɛkɔyɔ ke Sifi wɔlaya tetu taa. ³ Pa talaa, ɔlena pá siki Hakila pulaya tɔɔ ké mpaav nɔɣɔ. Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti nuwa si Sayuli tɛna ɪ waali ké tɛna. ⁴ ɔlena í tili feɲlaa na pá maɣana si tampana. ⁵ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti pola pa tɛsikile tɛnaɣa kpaakraa. ɔlena í ná Sayuli na ɪ yoo wulav Apəneɛ pa tɛhəntəle. Sayuli na həntaya hekv taa ké, na yoolaa náá həntaa na pá cəɔna-ɪ.

⁶ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti pɔɔsa Hiti tv Ahimeleki, na Seluya pəyalv Sowapɪ neu Apəsayi si: Mə taa awe caa si ma na-ɪ tɛ polo Sayuli pa tɛsikile? Ntɛna Apəsayi cə-ɪ si: Maa tɛɲi-ɲ.

⁷ Mpuɣɔle pa kɔla ahoɔ anɪ na pá polo pa maɣana Sayuli hənta hekv taa na í tooki. ɪ ɲmantaaya ka sika ɪ nyɔyɔ tɔɔ ké, na Apəneɛ na yoolaa pa həntaa na pá tamɪ-ɪ kotaya. ⁸ Tənaɣale Apəsayi tɔma Tafiiti si: Saɲa nté Tacaa tvwa nyá kolontu ke nyá niɲ taa. La suulu na ɲ yele na má kamɪ-ɪ ɲmantaaya ke tɔm kɔlv m tike təkɔɲ na má kpəna tetu. ⁹ Ntɛna Tafiiti si: Taa kv-ɪ yoo. Ye yɔlv kvwa Tacaa kɔləsv, ɪsɔ ɪ yeki pɔntv. ¹⁰ Ma tuukina si, Tacaa tike wɛnna mpaav si í kv-ɪ. Ntanyɪ ɪ kvyakv ká tala na í sí ɪ sɛm, yaa pá kv-ɪ təyoole. ¹¹ Si má tɔ niɲ ke Tacaa kɔləsv tɔɔ tɔ, ɪsɔ í pona mpuɪ ke pooluɲ. ɪle kpaɣa ɪ ɲmantaaya na ɪ lv m fulaya na tɔ tɛɛ.

¹² Tafiiti pa kpaɣa wontu ntɪ na pá tɛɛ tɔ, nɔɣɔlv ta fe na í nu pa taɲ yaa í na-wɛ. Mpi tɔ, Tacaa lapaya na pá too ɪsu pa sɛpa. ¹³ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti pa pola pooluɲ na pá kpa pulaya lɛɲka tɔɔ. ¹⁴ ɔlena í kpɛɛsi Apəneɛ na yoolaa lɛmpa si: He hee, ɪ nu taa? Ntɛna Apəneɛ si: Nyaya aweye na ɲ holiyi wulav tɔɔ ké mpv ye? ¹⁵ Kɛlena Tafiiti cə-ɪ si: Nyana awe í maɣa apalvtv ke lseyeli taa? Pepe tɔɔ ké n ta feɲ nyá caa wulav tɔɔ ké teu? Tɔv, nɔɣɔlv polaa si í kvɲi-ɪ. ¹⁶ Ama nti n lapa mpv tɔ tɔ ta kɛɛsi yoo. Ma tuukina Tacaa si timpi í tá feɲ mə caa wei Tacaa lɛsaa tɔ ɪ tɔɔ tɔ, í mvna sɛm ke mə tɛnaɣa. Nyəni, wulav ɲmantaaya na ɪ lv m fulaya ɲka kaa wɛ ɪ nyɔyɔ tɔɔ tɔɣɔlv cəne.

¹⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Sayuli nyəma Tafiiti nɔɣɔ na í pɔɔsi si: Ma pəyalv Tafiiti nɔɣɔ ke ma nukɪ mpv? ɔlena í cə si: Hai, ma caa wulav, ma nɔɣɔ ké.

¹⁸ Ta caa, pepe tɔɔ ké n tɔɣɔnɔɲi-m mpv? Ma lapa-ɲ we? Ntiyi ma pəntəna-ɲ? ¹⁹ Hai, ta caa, ke ɲkraɲɲ na ɲ nu ma tɔm. Ye Tacaa tvna-ɲ si ɲ tɔɣɔni-m, ɪle kvhav ka heɛsi ɪ lanɛ. Ama ye yəlaa sɔsəɣəna-ɲ, Tacaa í tɛɲsi-wɛɣɛ mpuɪsi. Mpi tɔ, pa tɔɣɔnɔɲi-m ké si má lu ɪsɔ tetu taa, na má polo tuɲ tɔlaale. ²⁰ Ama maa caaki si ma si lɛlaa tɛ. Pepe tɔɔ ké n pɛkəɲi-m ɪsu ɪsɛsɛlav, yaa ɪsu pa tɔɣɔnyɔlv ləyaya ke pulasi taa tɔ?

²¹ Mpuɣɔle Sayuli cəwa si: Ma wakəlaa ké. Məli ma pəyalv. Ma kaa tasa-ɲ ɪsaya tv ke lapv. Mpi tɔ, n ta kv-m. Má lapəna ɪsaya tv sɔsəɔntv ɪsu kv mɛlɛmɔyɔlv.

²² Kɛlena Tafiiti si: Ta caa, nyá ɲmantaaya ntɔ cəne. Nyá yəlaa taa nɔɣɔlv í kɔɔ í mv. ²³ Tacaa í feli mpa pa tɛna siyisuyv na pá lá kvpantv tɔ. Mpi tɔ, saɲa ɪ tv-ɲ ma niɲ taa ké. ɔlena má kisi si ma taa tokina wulav wei Tacaa lɛsaa na í kpa tɔ. ²⁴ ɪsu saɲa ma yela-ɲ kvɔv tɔ, Tacaa í la maɣa mpv tɔtɔ, na í fiti-m wahalanaa tɛna taa.

²⁵ Ntɛna Sayuli si: Ma pəyalv, ɪsɔ í kooli-ɲ kvpantv na ɲ waa pə tɛna pə taa.

Ḿpɔ́yɔ́ Sayuli məla kpente na Tafiiti náá tɛɛ ɪ nyəɲkv.

27

Tafiiti kpɔlvɔy tvɔy ke Filiisi nyəma tɛ

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Tafiiti maɣasa ɪ taa si: Kvyakv nakvli Sayuli tɛɲ na í kv-m yoo. ɪle sana keɛ si má polo má tv kpɔlvɔy ke Filiisi nyəma tetu taa. Waatv ɪnəyi ɪ ká yele-m pɛkɔyɔ ke lseyeli tetu taa cəne. ɪle ma fita ɪ niɲ taa keɛ. ² Pə tɔɔ ké ɪ na ɪ yəlaa nasətosɔ (600), pa kɔlaa. Ḿpɔ́yɔ́ pa tɛɲna Mawəki pəyalv Akisi wei ɪ ké Katɪ

nyóma wulaw tó i te. ³ Ilena pá kpaɣa pa alaa, na pa piya, na pá polo pá caɣa tóna. Paa na Tafiiti na ílé i alaa naale, Sisilee tu Ahinowam, na Kaméeli tu Apikaali wei i ké Napaali leelu tó. ⁴ Sayuli nuwa si Tafiiti tu kpóluyu ke Katí, ilena í yelee-í preekoyu.

⁵ Ḿpóyó kuyaku nakóli Tafiiti tóma wulaw Akisi si: Hai, ta caa, ye n lapa-m naani, ile n nyéni icaliya nakóléyi nyá tetu taa cène na má caɣa tóna. Tófó pè fèi si má na-ŋ té caɣa nyá kawulaya icate taa ké mpv?

⁶ Ilena Akisi huli-í icate nte pa yaa si, Sikélaki tóyó kuyaku ŋku ku mayamaɣa. Pè tóó ké icate nté tó pèsa Yuta nyóma wulaw nyénte ke halóna saɣa.

⁷ Pənaɣa na isotonaa liyiti təcu ke Tafiiti caɣa Filiisi nyóma tetu taa. ⁸ Tafiiti pa lukaya koluw ke Kesuli nyóma, na Kiiisi nyóma, na Amaleke nyóma ké. Mpi tó, piitimnaa mpe paa caɣana hatoo ləŋ taa ké Suli kəŋkəŋ taa. Halóna pə polo Icipiti tetu taa. ⁹ Pa kukaya yəlaa tənaya həyóluyu ŋku ku taa ké. Pə kpaɣaw apalaa na alaa tó. Ilena pá kpaɣəyi pa təla na pa nyəm na pá pukina Akisi. ¹⁰ Ye ílé i pəsa-í si: Leye i pola mə koluw ke saɣa? Ie ntanyi i looli si Yuta tetu ilim mpətəŋ tó. Yaa i tó si Yelameli tetu taa, yaa Keni tetu taa ké tó polaa. ¹¹ Tafiiti u yeki apalw yaa alw na i weesuyu, si pə taa kəw na pá tayasi Akisi ke nti i laki tó. Isəna Tafiiti lakaya saa wei i ka we Filiisi nyóma tetu taa tóyole. ¹² Akisi ka lapa Tafiiti ke naani ké teu ké na í təŋ si: Nəənəw Iseyeli nyóma taa kpaana Tafiiti. Mpv tó, təlasí i ká pəsi ma təmle tu ke tam tóó ké.

28

¹ Ḿpóyó Filiisi nyóma kota pa yoolaa tintika si pa yookina Iseyeli nyóma. Ilena Akisi pəsa Tafiiti si: Ntəŋ n nyóma si nyana nyá yəlaa i ka səna-m na té yoonaa Iseyeli nyóma na? ² Ntəna Tafiiti cə-í si: N ká nana nyá isəpəle ke nti maa la tó. Kelena Akisi si: Waatu inəyi maa yelee na í tanəyi ma mayamaɣa ke tam tó.

Sayuli kəyənəŋ svsuyv

³ Samiyeeli ka təma səpə na Iseyeli nyóma pimi-í i te Lama. Halí pá caɣa i ləyaya. Pəyele Sayuli ka tóyona kəyənəməŋ svsəlaa, na pee pəəsəlaa tənaya i tetu taa ké.

⁴ Ḿpóyó Filiisi yoolaa kotaa na pá siki Sunem, na Sayuli náá koti Iseyeli nyóma tóna na pá siki Kilipəwa. ⁵ Sayuli nawa kolontunaa yoolaa paɣale, ilena səyontu kpa-í na í seliyi isu lum taa kpaɣe. ⁶ Ilena í yəyətəna Taca. Ama ílé i ta cə-í. Paa toosee taa, paa kətəlaa mayasuyv taa. Pəyele Isə kuyəyətutu tələsəlaa nəyólw i ta heeli-í si pulw. ⁷ Ntəna í tó nəyó si pá pəkí-í alw wei i svsəyi kəyənəməŋ tó na iní i polo i kin. Ilena i waali nyóma heeli-í si: Alw nəyólw i we An-Tów na í svsəyi.

⁸ Ahoo yuwa ilena Sayuli layasi wontu, na í kpaɣa apalaa naale na pá polo alw iní i kin. Ḿpóyó Sayuli tóma-í si: Ma caa si í yaa-m atətu wei maa keesi-ŋ tó na í heeli-m ma nyuyv təm. ⁹ Ḿpóyó alw pəsa-í si: Ntəŋ n nyómá si Sayuli tóyona kəyənəməŋ svsəlaa, na pee pəəsəlaa tənaya i tetu taa? Ie pepe tóó ké n nyəki-m katəka si í kpa-m na pá kv-m. ¹⁰ Ntəna Sayuli yəyətí na i tuu si: Na Isə, pulw kaa la-ŋ. ¹¹ Ntəna alw pəsa-í si: Aweye n caa si má yaa? Sayuli si yaa Samiyeeli.

¹² Waatu wei alw nawa Samiyeeli, ilena í má kapuka na í tó Sayuli si: Hei, səsə nyayale Sayuli na í puɣusu-m mpv? ¹³ Ntəna wulaw nəyó təkpaɣ si: Nyá lanle í taa tó. N na puluyv? Ntəna alw si: Atətu nəyóluyv ma naaki na í lukəna tetu tée.

¹⁴ Ilena í pəsa-í si: I isəntaa we isəna tó? Alw si: Kəkpatólw ké, na í suu caa.

Tənaya Sayuli cəkənaa si Samiyeeli, na í hənti-í atə. ¹⁵ Mpuyule Samiyeeli pəsa Sayuli si: Pepe tóó ké n caaləyi-m mpv? Ntəna Sayuli si: Ma təm təmaɣa. Mpi tó, Filiisi nyóma kəma-m yoonaw. Pəyele Isə u tasəyi-m yəyətəna. Paa toosee taa, paa Isə kuyəyətutu tələsəlaa u heeliyi-weyɣe ma təm. Pə tóó ké ma yaa-ŋ si í heeli-m nti pə wəe si maa la tó. ¹⁶ Ntəna Samiyeeli pəsa-í si: Taca lə-ŋ na í pəsi

nyá kolontu, ɔlena ń yaaki má suwe? ¹⁷ Isu Tacaa ka heela-ŋ na ma keesi-ŋ tɔɔɔ ɔ laki-ŋ. I leeka nyá kawulaya na í ha-keye Tafiti. ¹⁸ N ta taku Tacaa tɔm na ń kpiisi Amaleke nyóma. Mpu pə tɔɔ ké Tacaa laki-ŋ mpyóɔ saŋa. ¹⁹ Cele ɔ ká tu nyana lseyeli nyóma tɔna ke Filiisi nyóma nin taa, na nyana nyá piya ɔ ká la sɔlvnaa.

²⁰ Mpyóɔ Samiyeele tɔm nti tɔ sɔsa Sayuli ke watu na í yeke ɔ ti na í fala ate tɔmɔlv ɔsu taav. Mpi tɔ, ɔ taa tɔɔɔ pulvɔv kuyaku ŋku na ahoɔ tɔna, ɔle ɔ tɔnvɔv ka hoowaya. ²¹ Mpuvule alv ɔni ɔ pola Sayuli kin na í mayana-ɔ na sɔɔɔntu pu-ɔ mpyóɔ katatɔlaya. ɔlena í tɔm-ɔ si: Ta caa, nyá pɛelɔ má, ma nuna-ŋ teu na má mv sɔm na má lá nti n heela-m tɔ. ²² Mpu tɔ, yeke má ha-ŋ tɔɔɔnaya ke pɛcɔ na ń tɔɔɔ, na pɛ ce nyá ɔsentɔɔ na ń tɔ nyá mpaav.

²³ ɔlena Sayuli kisi si ɔ kaa tɔŋ pulv. Mpyóɔ Sayuli waali nyóma na alv ɔni pa kaana-ɔ, halɔna í kɔɔ ɔ kuli ate na í caya kuhɔntvɔv tɔɔ. ²⁴ Mpyóɔ alv kpa nav ifate nte tɔ yasɔla teu tɔlɔpɔlɔpɔ tɔɔ lɔŋ, na í kv na í tu pɛtɛpɛtasi. ²⁵ ɔlena í cɛla Sayuli na ɔ waali nyóma na pá tɔɔɔ. Mpyóɔ pa kula ahoɔ anɔ na pá kpe.

29

Filiisi nyóma tɔɔɔnvɔv ke Tafiti

¹ Mpyóɔ Filiisi nyóma kota pa yoolaa ke timpi pa yaaki si, Afeka tɔ na lseyeli nyóma náá koti pa nyóma ke Sisilee hite nɔɔɔ. ² ɔlena Filiisi awulaa na yoolaa nunɔwa (100) kpekɔle, na iyaya (1000) kpekɔle pa tɔ na pá tee. Pə kaasa Tafiti na íle ɔ nyóma na Akisi ke waali. ³ Ntɛna Filiisi yoolaa sɔsaa pɔɔsi Akisi si: Hepɔla nyóma mpe pa caa weye cɔne?

Keleɔna Akisi si: lseyeli wulav tɔmle tu Tafiti ké té. I wev ma kin tɔ pə taɔŋaa ké. Pɛcɔ ma ta keesi-ɔ na ɔsɔyatiya nakɔlɔɔɔ halɔna saŋa.

⁴ Tɔnaya pa mv Akisi na pááná na pá tɔm-ɔ si: Mɔlɔna-ɔ lonte nte tɔ taa n ka hɔla-ɔ si í caya tɔ. I taa tɔŋ tá waali ke tɔyoole, na pɛ kɔɔ na yoou haŋ ɔlena í pɛsi ta kolontu. N ta nyi taa si ta yɔlaa paneye ɔ ká kv, ɔlena pɛ ciiki í na ɔ caa? ⁵ Matɔŋ Tafiti ɔnɔɔɔ paa yookayana yontu na paale si:

Sayuli kɔwa yɔlaa iyaya (1000) ke huɔvule.

Tafiti náá kv iyisi naanɔwa (10000) ke huɔvule.

⁶ Mpuvule Akisi yaa Tafiti na ɔ tɔm-ɔ si: Ma tuuna Tacaa si n ké tampana tɔŋlv ké, na ma nyulɔɔ si má na-ŋ té puki yoou. Mpi tɔ, hatoo n kɔm ma kin na pɛ suna saŋa tɔ, ma ta nata ɔsɔyatiya nakɔlɔɔɔ nyá kin. Ama Filiisi awulaa lelɔa ɔ caakɔna-ŋ. ⁷ Mpu tɔ, mɔli tɔheɛ, pə taa kɔɔ na ń la mpi pə ta maya-we tɔ.

⁸ Ntɛna Tafiti si: Ta caa, wulav, ɔle pepeye ma lapa? Tuu ma kɔm nyá kin cɔne na pɛ suna saŋa tɔ, ɔsɔyatu ntiyi n nawa ma kin na pə fei si má na-ŋ té polo yoou?

⁹ Mpuvule Akisi si: Natɔli tɔ fei ma kin, halɔ n tu we maya teu ké ɔsu lɔɔ tillu. Ama awulaa sɔkpema mpe pa tɔmna si pə fei si tá na-ŋ té polo yoou. ¹⁰ Mpu tɔ, nyá na mpa í lu Sayuli kin na í kɔɔ tɔ, cele tanaŋ ye pə nyaalaa í kuli lɔŋ na í tee.

¹¹ Tev fema, ɔlena Tafiti-we pá kuli lɔŋ na pá mɔli timpi paa weɛ tɔ. ɔlena Filiisi nyóma náá polo Sisilee.

30

Tafiti yoonav ke Amaleke nyóma

¹ Mpyóɔ Tafiti na ɔ yɔlaa pa tala pa tɔcayale ke kuyaku tooso nyɔŋkv wule. ɔlena pá mayana Amaleke nyóma wata Yuta na ilim mpɔtɔŋ tɔɔ, na pá sɔ Sikɔlakɔ ɔcate.

² ɔlena pá kpa alaa na sɔsaa na piya mpa paa we tɔ taa tɔ. Pa kuu pa tɔnaya na pá tɔna mpaav. Ama pa ta kv pa taa nɔɔɔlv. ³ Tafiti na ɔ yɔlaa pa tala ɔcate taa, ɔlena pá mayana pa sɔpa-teye kɔkɔ. Mpyóɔ pa kpa pa alaa na pa alvpiya na pa

31

Sayuli sām

¹ Waatu inu i taa ké kuyaku nakuli, Filiisi nyéma yoonā Iseyeli nyéma, na pá tōgōni-we na pá ku-weye Kilipowa puyū taa. ² Uena pá tō Sayuli pa waali na pá ku i pəyalaa Sonatan na Apinatari na Maləkisuwa. ³ M̄pógó pə wiisina Sayuli na pá yaḡa-i nyéma ke teu. ⁴ Uena í tō i yoou wontu təkulo si: Kpee nyá layate na ḡ teesi-m. Pə taa kəw na Filiisi ma ta nyi isənaa mpe pá kəw pá teesi-m na pá paana-m.

Ama sōgōntu kpa yoou wontu təkulo na í kisi. Tənaḡale Sayuli sika i layate na í yele i ti na í hoti tə tō. ⁵ Yoou wontu təkulo ná mpv, uena ílé í hoti i nyənte tō ké mpv tətō na í si.

⁶ Sayuli na i pəyalaa tooso, na i yoou wontu təkulo, na i yəlaa təna pa səpəna kuyaku ŋku.

⁷ M̄pógó Iseyeli nyéma mpa paa we Sisilee ləw waali, na Yaatanu pəḡə waali tō, pa nuwa si Sayuli na i pəyalaa pa səpa na Iseyeli yoolaa seeki. Tənaḡa pəle pa lu pa acaləe taa na pá se tətō. Uena Filiisi nyéma polo na pá caḡa təna.

⁸ Teu fema, uena Filiisi nyéma polo si pa kpakəḡi sətāa wontu. M̄pógó pa maḡana Sayuli na i pəyalaa tooso pa səpa Kilipowa puyū taa. ⁹ Uena pá seti Sayuli nyuyū na pá wəḡəsi i yoou wontu. Pə waali ké pa yasa təm kōpantv ntəḡi Filiisi nyéma tetv taa, na pa tuḡ kutuluḡ taa na yəlaa təna nu. ¹⁰ Uena pá su Sayuli wontu ke tuyv Asətati kutuluḡu taa. M̄pógó pa kama Sayuli maḡamaḡa ke icate nte pa yaa si Pəti-Seyan tō tə kolunḡa tō.

¹¹ Waatu wei Yarəesi nyéma nuwa isəna Filiisi nyéma lapa Sayuli tō. ¹² M̄pógó apalaa taa apalaa kotaa, na pá tō ahoō təna na pá polo Pəti-Seyan na pá ləsi Sayuli na i pəyalaa, na pá pona-weye Yarəesi na pá wə-weye kəkō. ¹³ Uena pá ləsi pa muwa na pá pi tuyv nakuli ku tē. Uena pá həkō nəəsi ke kuyeeḡ naatosompəḡalaya.

SAMIYEEELI TOM TAKELAYA NAALE NYEHKA Kutulutu

Samiyεεli takelaya naale nyehka taa kε pa keesayɪ Iseyeli wulav saso tom. Inɪ ɪ teena awulaa tɛnaya nyuyɪ kuluyɪ na toɲ. Pa keesa tɛtɔɔ ɪ ɪcantɪ, na ɪsɛna ɪ hota ɪsayatɪ sɛsɛantɪ taa tɔ. ɪ sɛsɛantɪ lentɪ ntε, ɪ cekana ɪ ɪsayatɪ ntɪ tɔ tom. ɪlena ɪ tisi sɪ tɔ fεi teu, na ɪ sɛlɛmɪ ɪsɔ kε suulu, na ɪlε ɪ wii-ɪ.

ɪsɛna pa faya Samiyεεli II takelaya tɔ:

Tafiiti pɛsa Yuta kpekale wulav, titite 1-4

Tafiiti kawulaya ke Iseyeli nyɛma tɛna tɔɔ, titite 5-20

Tafiiti kawulaya kantakaya pusi, titite 21-24

Tafiiti nu Sayuli sɛm

¹ Sayuli sɛm waali kε Tafiiti luna Amaleke nyɛma takule na ɪ mɛli Sikɛlakɪ na ɪ caya tɛnaya kuyεεɲ naale. ² Kuyaku tooso nyehku wule ke nɔɔɔɔ sewa Sayuli pa tɛsikile na ɪ cɛla ɪ wontu na lanwakalle, na ɪ pɛla ɪ nyuyɪ taa kε tetɪ. ɪ tala Tafiiti, ɪlena ɪ hɛntɪ-ɪ atε. ³ Mpuɔule Tafiiti pɛsa-ɪ sɪ: N luna le? ɪlena Selu cɔ sɪ: Iseyeli nyɛma tɛsikile ke ma sewa. ⁴ Ntɛna Tafiiti sɪ: Heeli-m mpi pɛ lapa tɔ. Kelɛna Selu sɪ: Iseyeli nyɛma sewa pa kolontunaa na pa taa paɔale sɛpa. Halɪ Sayuli na ɪ pɛyalɪ Sonatanɲ pɛle pa sɛpa tɔtɔ. ⁵ Mpuɔule Tafiiti pɛsa ɪfepu wei ɪnɪ ɪ kɔna-ɪ tom ntɪ tɔ sɪ: Sayuli na Sonatanɲ pa sɛpa yaa, awe heela-ɲ? ⁶ Ntɛna ɪfepu ɪnɪ sɪ: Ma maɣana Sayuli sɛɲna ɪ ɲmantaaɣa ke Kilipɔwa puɔɪ taa kε na kolontunaa yooɪ keekɛnaa kpeɣɛtɛna-ɪ. ⁷ ɪ pɛsa ɪ waali na ɪ na-m ɪlena ɪ yaa-m na mɔ polo. ⁸ Ntɛna ɪ pɛsa-m sɪ: N kε le tɪ? Ma sɪ: Ma kε Amaleke tɪ. ⁹ Kelɛna ɪ tɔ-m sɪ: Paa na ma tɛɲna feesuyɪ tɔ kɔɔ ɲ tɛsɪ-m. Ma ɪsɛntɔɔ tɛɲna piluyɪ kε. ¹⁰ Tɔɔ, ta caa, ma nawa sɪ paa ma yela-ɪ ɪ kaa la weesuyɪ, ɪlena maa ku-ɪ. Kɛna mɔ wɔɔɔɔ ɪ ntenuɔɪ na ɪ kpalaya na mɔ kɔna-ɲ.

¹¹ Tɛnayaɛ Tafiiti kpa ɪ tɔɔ wontu kɔsusuutu na ɪ cɛlɛna lanwakalle na ɪ cɛlo nyɛma nɔɔ la mpu tɔtɔ. ¹² Mpuɔɔ pa wii Sayuli na Sonatanɲ, na Iseyeli nyɛma caya pa lɛyaya na pɔ hɔkɔ nɔɔsɪ halɛna taanaya. ¹³ Mpuɔule Tafiiti tasa ɪfepu wei ɪ kɔna-ɪ tom ntɪ tɔɔ pɛsuyɪ sɪ: Nyɔ sɪ n kε le tɪ yee? ɪlε sɪ: Ma caa kε Amaleke tɪ kε na ɪ caya cayaɔtɪ ke Iseyeli. ¹⁴ Kelɛna Tafiiti sɪ: ɪsɛnaya pɛ lapa na ɲ ma kanɲkante na ɲ kɔ ɪsɔ kulɛsɪ.

¹⁵ Mpuɔɔ ɪ yaa ɪ yɛlaa taa nɔɔɔɔ na ɪ heeli-ɪ sɪ: Ku Amaleke tɪ ɪnɪ. ɪlena ɪlε ɪ kulɪ na ɪ ku-ɪ. ¹⁶ Mpuɔule Tafiiti sɪ: Nyɔ sɛm ɪ wεε nyɔ tom. Mpi tɔ, nyɔ nɔɔɔ pɛtɛna-ɲ, timpɪ n yɔɔɔta sɪ n kɔ Tacaɔ kulɛsɪ tɔ.

Tafiiti wiiki Sayuli na Sonatanɲ pa sɛm

¹⁷⁻¹⁸ Lɛyaya wula nna Tafiiti wiiwa Sayuli na ɪ pɛyalɪ Sonatanɲ pa tɔɔ na pɔ ɲmaa-yεε Sɪyisuyɪ Tɛɲlɔ takelaya taa tɔɔɔɔ. Tafiiti caaki sɪ paa Yuta tɪ wei ɪ nyɪ-yε.

¹⁹ Iseyeli yoolaa taa yoolaa kpisa nantɪ ke pulasɪ taa. Halɪ akanaa taa akanaa hotɪna ntε.

²⁰ ɪ taa heeli-tɔɔ Katɪ nyɛma.

Pɛyele ɪ taa yɔɔɔtɪ-tɔɔ Asɛkalɔɲ mpaanɲ taa.

Pɛ fεi sɪ Filiisi ma ta nyɪ ɪsɛnaa alaa na pa pɛelaa ɪ ɲmaɔlɛna-tɪ.

21 Kilipowa pulasi kaa tasa ihunte ke nav.
 Pəyele si kaa na tev tətə.
 Si tetv təna í si.
 Tənaɣa akanaa kpaləŋ wakəlaa.
 Pa kaa tasa Sayuli kpaləvɣv ke nim saləvɣv.

22 Sonatan u təkí nyəmle na í tii atə.
 Pəyele Sayuli náá kpeeki layate na tə məli yem.
 Pa kɔwa kolontunaa tuutuuma ké.

23 Sayuli na Sonatan pa luuŋ ka sɔv təmaɣa.
 Pa kɔenta kolum ke m̀p̀yú haləna pa səm.
 Pa ləŋləŋ lapv tee ŋmakəle.
 Pəyele pa kəla təɣlasí ke toŋ.

24 Iseyeli alaa me, í wii Sayuli.
 Inɪ ɪ suukayana-meɣe wontu kɔpantv,
 na ɪ toɣi mə təw ké kacəka nyəmnaa.

25 Akanaa taa akanaa hota təyoole.
 Sonatan kpisa tənəvɣv ke pulasi taa.

26 Ma ceu Sonatan, nyá səm təm wu-m ké.
 N ka səla-m ké na pə kəli ɪsu alv,
 na n heesəɣi ma laŋle.

27 Yoolaa taa yoolaa səpa.
 Akanaa lepa yem.

2

Pa kra Tafiti ke Yuta wulav ke Hepələŋ

¹ Pəle pə waali ké Tafiti pəsa Tacaá si: Má məli Yuta? Tacaá si: Ee, məli. Na ɪcate nte tə taa ké maa caɣa? Ntəna Tacaá si: Polo Hepələŋ.

² M̀p̀yú Tafiti kɔpaɣa ɪ alaa naale, Sisilee tv Ahinowam na Kameli tv Apikaali wei ɪ ké Napaali leelu tə na í kɔɛŋna. ³ Na ɪ yəlaa mpa paa we ɪ kiŋ tə, na pa alaa na pa piya na pá polo pá caɣa Hepələŋ. ⁴ Ilena Yuta nyəma polo na pá kra Tafiti ke wulav ke Yuta taa.

M̀p̀yú pa heela Tafiti si Yarəsi Kalaati nyəma pimna Sayuli. ⁵⁻⁶ Ntəna í tili si pá heeli-we si: Tacaá í kooli-meɣe kɔpantv na í feli-meɣe timpí í pima mə caa Sayuli tə. Ie maa səsɪ-meɣe kɔpantv lapv. ⁷ Mpv tə, Yarəsi nyəma í kaasi mə ti na í nyəw toŋ. Mpi tə, mə caa Sayuli səpa tə maɣa Yuta nyəma si ɪ lonte ke Yuta taa.

Pa kra Isəpaali ke kawulaya ke Iseyeli təw

⁸ Ama Nee pəyalv Apənee wei ɪ ké Sayuli yoolaa nyvɣv tv tə ɪ seena Sayuli pəyalv Isəpaali na í pona-ɪ Mahanayim, ⁹ na í kra-ɪ wulav ke Kalaati nyəma na Asee nyəma na Sisilee nyəma na Ifəlayim nyəma na Pencamee nyəma təw. Iseyeli tetv təna wulav ke í kra-ɪ. ¹⁰ Waatv wei pa kra Isəpaali ke Iseyeli nyəma wulav tə ɪ pusí ka we nule. Ilena í təɣə kawulaya ke pusí naale. Yuta kpekəle nyəma tike ka wenna Tafiti waali. ¹¹ Pusí naatosompəɣolaya na ɪsətənaa naatoso təcu ke Tafiti təɣə kawulaya ke Yuta kpekəle nyəma təw ké Hepələŋ ɪcate taa.

Yuta nyəma na Iseyeli nyəma pa yoou ke Kapawəŋ

¹² Μρύγύ Νεε pəyalu Apənee na Isəpaali pa yəlaa lu timpi pa yaa si Mahanayim tō na pá polo Kapawəŋ nyéma təə. ¹³ Μρυγυλε Seluya pəyalu Sowari na Tafiti yəlaa pa tu mpaav, na pá polo pá suli Kapawəŋ lule nəγə, ləlaa na kuteŋ kune ləlaa na kune. ¹⁴ Ntəna Apənee tō Sowari si: Ta ifepiya taa napəli pá suli na pá yoo na tō nyəni. Sowari si: Ee, pá polo.

¹⁵ Uena Pəncaməe ifepiya naanwa na naale lu Isəpaali yəlaa taa, na naanwa na naaleye Tafiti nyéma taa. ¹⁶ Uena pá suli naale naale na paa awe tōki i təγəntəle nyəγu na pá sə təma kəŋkəməŋ taa ké layalee na pá hoti na pá si. Μρυγυλε pa ha Kapawəŋ cəwə təne inəyi hətə si: Layalee kuseŋtəe tē.

¹⁷ Pəle pə waali ké acufu tiwa na halı Tafiti yəlaa ku Apənee pa yəlaa ke teu. ¹⁸ Sowari na i newaa Apəsayi na Asayeli paa we pa təna, na Asayeli ka pəsa sewa ké isu nam. ¹⁹ Μρύγύ i tu Apənee waali si i kuγi-i. ²⁰ Ntəna Apənee pəsi na í pəsı si: Asayeli təγəŋəŋəna-m mpv? Uena í cə si: Ee, maγa. ²¹ Μρυγυλε Apənee si: Tύ nyá ntəγəŋ yaa nyá mpətəŋ təə ifepiya taa nəγəlu waali na í kpa-i na í ləeki i wontu.

Ama Asayeli ta tisi mpv. ²² Uena Apənee tasa-i yəγətuγu si: Məli ma waali yoo. Təfə, ye ma ku-ŋ maa heeli nyá taalv Sowari suwe?

²³ Paa na mpv tō Asayeli ta nu. Təŋayale Apənee cula-i ŋmantaaya ke i lotu taa, na waali təə na ká lu na í sí kpaakraa. Μρύγύ pa təna mpa pa tala Asayeli təsətə təna tō pa səŋaa.

²⁴ Uena Sowari na Apəsayi pá tύ Apənee waali, pə kəma isu ilim tuγi ile pa tala Kipeya-Amma tontəŋle nte tə we Kiya isəntaa ké Kapawəŋ wəlaya tətə mpaav taa təγəle. ²⁵ Μρυγυλε Pəncaməe nyéma tasa kotuyu ké Apənee kiŋ ke pulaya nakəli ka nyəγu taa. ²⁶ Ntəna Apənee kpeesi Sowari si: Kuγu kaa su tənaya ke mpv? N ta nyi taa si pə kaa tēsəna kəpantv? Heeli nyá yəlaa ke ləŋ si pá yele pa tətənaa kuγu ke mpv. ²⁷ Kələna Sowari tuuna Tacaa na í yəγəti si: Ye n taa yəγəti isəntə, yəlaa ka təγəna-məγe mρύγύ haləna pə fe.

²⁸ Μρύγύ Sowari hula tutuyu na yoolaa səŋ na pá yele lseyeli nyéma ke təγənuγu na yoonav. ²⁹ Uena Apənee na i yəlaa pá tō mρύγύ ahoο tənaya tətəkəle taa na pá təsi Yaatanı na pá fayana Pitələŋ taa haləna pá tala Mahanayim. ³⁰ Sowari luna Apənee tətəγəŋle na í kala yoolaa uena í maγana yəlaa pəγəlayafei hıu fei Tafiti yəlaa taa na pə səsəna Asayeli. ³¹ Ama Tafiti nyéma ka kuwa yəlaa ŋmənuyu na nunwa na nutoso (360) ké Pəncaməe na Apənee pa yoolaa taa. ³² Μρύγύ Sowari-we pa kpaγa Asayeli na pá pimi-i i caa pəlaav taa ké Pətəlehəm. Uena pá tō ahoο təna, pə kəma isu pə nyaaləyi ile pa tala Hepələŋ.

3

¹ Tafiti yəlaa na Sayuli nyéma pa yoo taŋa səsəm ké, na Tafiti na i nyéma pa təŋ səsəyi na Sayuli yəlaa təŋ nάá səki.

*Tafiti piya nsi i lula Hepələŋ tō
(Kətəsvtv I 3:1-4)*

² Piya mpa Tafiti alaa lula-i Hepələŋ taa tō pa həla ntə, pa yaa kancalaya nyəŋ si Amənəŋ i too keke Tafiti alv Sisilee nyəŋ wei pa yaa si Ahinowam tō. ³ Naale nyəŋ si Kiliyari, ílé i too keke Kaməeli tu Napaali leelu Apikaali. Tooso nyəŋ si Apəsələm, ílé i too keke Kesuli wulav Taləmayi pəelə Maaka. ⁴ Liyiti nyəŋ si Atoniya, ílé i too keke Hakiti. Kakpası nyəŋ si Sefatiya, ílé i too keke Apitalı. ⁵ Naatoso nyəŋ si Itəleyam, ílé i too keke Ikəla. I piya nsi i lula Hepələŋ təγəle.

Pə yoosa Apənee na Isəpaali

⁶ Tafiiti yɔlaa na Sayuli nyɔma pa yoo taa kɛ Apɔnɛɛ nɔ tɔɔna ɪ tɔɔi teu ke Sayuli tɔɔɔa taa na ɪ nyɔɔ tɔɔ. ⁷ Mɔɔyɔ kuyaku nakuli Isɔpaali kalɔna Apɔnɛɛ si: Pepe tɔɔ kɛ n sɔɔna Aya pɛɛlɔ Lisipa wei ma caa Sayuli ka kɔɔɔa tɔ?

⁸ Tɔnɔɔɔɔɔ pɔɔnɔ kɔɔ Apɔnɛɛ ke sɔsɔm na ɪ tɔ si: Ma ta ke mɔnɔafiki tɔ si ma lukɪ Sayuli yɔlaa waali se. Ma tɔɔna kupantu lapu ke nyɔ caa Sayuli nyɔma na ɪ taapalaa. Ma ta tɔ-ɔ Tafiiti niɔ taa. ɪɛna saɔa n kalɔɔna-m si ma lapa ɪsayatu ke alɔ tɔm taa. ⁹⁻¹⁰ Ma tuukina Isɔ si ɪsu ma lapa teitei ɪsu Tacaa ka heeluyɔ Tafiiti na tuunav si ɪ kɔ cɛɛ-ɪ Sayuli kawulɔɔa na ɪ kɔɔ-ɪ Isɛɔɔɔ na Yuta pɔ wulav ke pɔ kɔɔɔɔ Tɔɔ na pɔ sɔna Pɛɛsɛpa tɔ. Ye pɔ tɔɔa mpɔ Isɔ ɪ ku-m.

¹¹ Isɔpaali ta cɔ Apɔnɛɛ ke paa tɔmuyɔ kulɔmuyɔ. Mpi tɔ, ɪ nyɔnɔɔɔna-ɪ kɛ.

Apɔnɛɛ tɔɔɔɔ ke Tafiiti

¹² Mɔɔyɔ Apɔnɛɛ tilaa na pa heeli Tafiiti si: Nyɔ niɔ taa kɛ pɔ tɔ tetu. Mpɔ tɔ, tɔ pɛɛɪ nɔɔɔ. Maa sɔna-ɔ na tɔ keɛsi Isɛɔɔɔ nyɔma tɔna ɪɛ na nyɔ tɔɔ. ¹³ Mpɔyɔɔɔ Tafiiti si: Pɔ we teu, ma na-ɔ tu pɛɛɪ nɔɔɔ yaa. Ama kulɔmtɔ kɛ si ye n ta kɔna ma alɔ Mɪkaali n kaa keesi ma ɪsɔɛ taa kɛ. ¹⁴ ɪɛna Tafiiti tili na pɔ heeli Isɔpaali si ɪ cɛɛ-ɪ ɪ alɔ Mɪkaali wei ɪ tɔɔ ɪ suu Fɪliisi nyɔma hɔnnɔɔsi nunɔwa (100) tɔ. ¹⁵ Ntɛna Isɔpaali tili na pɔ mɔ alɔ ke ɪ paalɔ Layisi pɔyalɔ Patiyɛɛɪ kiɔ. ¹⁶ Na ɪ paalɔ tɔɔɔɔ ɪ alɔ waali na wula, halɔna timpi pa yaa si Pahulim tɔ. Kɛɛna Apɔnɛɛ tɔɔɔɔ-ɪ si: Polo n mɔɪ. ɪɛna ɪ mɔɪ.

¹⁷ Mpɔyɔɔɔ Apɔnɛɛ na Isɛɔɔɔ nyɔɔɔ nyɔma pa caɔaa na ɪ tɔ-we si: Hatoo lɔɔ Tafiiti ke ɪ caakɔa si ɪ kɔɔ mɔ wulav, ¹⁸ pɔ tala ɪ kɔɔ nte. Mpi tɔ, Tacaa yɔɔɔta si: Ma tɔmlɛ tɔ Tafiiti niɔ ke maa fitina Isɛɔɔɔ nyɔma ke pa kolontunaa na Fɪliisi nyɔma niɔ taa.

¹⁹ ɪɛna Apɔnɛɛ heeli-tɔɔɔ Pɛncamɛɛ nyɔma na ɪ telɔsi Tafiiti ke nti nti Isɛɔɔɔ nyɔma na Pɛncamɛɛ kɔɔkɔɛ tɔna pa caɔaa na pɔ mɔɔasi tɔ. ²⁰ Apɔnɛɛ tala Tafiiti tɛ tɔ na yɔlaa hiu ke ɪ waali kɛ, na ɪɛ ɪ la-weɔɔ mɔɔɔɔ ke teu. ²¹ Mpɔyɔɔɔ Apɔnɛɛ tɔma Tafiiti si: Hai, ta caa, maa polo na mɔ kɔɔɔɔ Isɛɔɔɔ nyɔma tɔna na mɔ kɔna na nyɔ na-we ɪ pɛɛɪ nɔɔɔ, ɪɛna n tɔɔ kawulɔɔa ke tetu tɔna tɔɔ ɪsu n caaki tɔ.

ɪɛna Tafiiti cɛ Apɔnɛɛ na ɪ kɔɔna lanɔhɔɔɔmlɛ.

Sowari kɔwa Apɔnɛɛ

²² Mɔɔyɔ Sowari na Tafiiti yoolaa pa luna kulɔɔ na pɔ kuuwa kolontunaa wontu ke sɔsɔm. ɪɛ pa ta mɔɔna Apɔnɛɛ ke Hɛpɔɔɔ. Tafiiti tɛma-ɪ yeluyɔ na ɪ tɛna lanɔhɔɔɔmlɛ. ²³ Sowari na yoolaa pa talaa, ɪɛna pa tɔɔasi-ɪ si: Apɔnɛɛ kɔma wulav kiɔ na wulav yeɛ-ɪ na ɪ kɔɔna lanɔhɔɔɔmlɛ. ²⁴ Kɛɛna Sowari polo wulav kiɔ na ɪ pɔɔsɔɔɔ-ɪ si: Ta caa, Apɔnɛɛ kɔma nyɔ kiɔ na n yeɛ-ɪ na ɪ kɔɔ yaa? ²⁵ Anɪ n nyɔma ɪ tɔɔ, ɪ kɔma-ɔ feɔuyɔ kɛ si ɪ nyɔɔ nyɔ layatu na pɔ tɔna mpi n lakɪ tɔ.

²⁶ Sowari lu Tafiiti tɛ, ɪɛna ɪ tili Apɔnɛɛ waali ke kɔɔkɔɔ na pɔ hiki-ɪ Sila lɔkɔ kiɔ na pɔ mɔɔna-ɪ, Tafiiti nɔ tɔ nyɪ pɔ taa pulɔ. ²⁷ Apɔnɛɛ talaa ɪɛna Sowari hɔmɔ-ɪ na ɪ luna kɔɔɔna ɪsu ɪ welɔtɔɔɔ-ɪ tɔm, na ɪ sɔ ɪ lotu taa kɛ sɔɔɔɔ na ɪ si. ɪ ɛɛta-ɪ kuyɔ mpi ɪ ka ku ɪ neu Asayɛɛɪ tɔɔɔɔ.

²⁸ Tafiiti nu-tɪ ɪɛna ɪ tɔ si: Tacaa nyɔma si Nɛɛ pɔyalɔ Apɔnɛɛ sɔm tɔm feɪ mɔ na ma kawulɔɔa tɔ tɔ tɔ. ²⁹ ɪ sɔm tɔm ɪ weɛ Sowari na ɪ caa tɔɔɔɔ nyɔma pa tɔm. Pɔ tɔ tɔ Sowari lɔɔɔɔ taa kaa lan casɔɔa tɔ, yaa tɔnuyɔ tɔ asilima kutɔɔ tɔ, yaa ɪcam, yaa wei ɪ sɔpɔna layate tɔ, yaa nyɔɔɔɔ.

³⁰ Apɔnɛɛ ka kɔwa Sowari na Apɔsayɪ pa neu Asayɛɛɪ ke Kɔɔɔɔ ke yoo taa tɔɔ pɛɛ pa ɛɛta-ɪ.

³¹ Tɔnɔɔɔɔ Tafiiti tɔma Sowari na ɪ waali yɔlaa tɔna si: ɪ cɔɔ mɔ wontu na lanɔwakɔɔɔ na ɪ suu fɔɔɔɔna taka na ɪ wii Apɔnɛɛ sɔm.

Pa pukayana-i pim, uena Tafiiti tɔŋ na í polo pɔlaav tɔɔ. ³² Pa pima Apɔnɛɛ ke Hepɔlɔŋ, uena wulav Tafiiti tɔli nɔɔɔ na í wii i pɔlaav tɔɔ tɔkpoo, na yɔlaa tɔna wii mpɔ tɔtɔ. ³³ Mpɔɔyɔle wulav tasa-i wula si:

Apɔnɛɛ n sɔpa mpɔ isu kɔmɛlɛŋ suwe?

³⁴ Anɪ pa ta hɔkɔ nyá niŋ ke ŋmusi.

Pɔyele pa ta hɔkɔ nyá nɔɔhɛɛ ke alukpala.

Péćó n hotaa isu isayav.

Mpɔyó yɔlaa tɔna tasa-i wula ³⁵ na pá pona Tafiiti ke tɔɔŋaɔa ke ilim taa. Tɔnaɔale Tafiiti tuuwa si: Ye ma tɔŋa pɔlv na ilim ta tɔta Iso í kv-m.

³⁶ Yɔlaa nu wulav kɔlapɔtv nti uena pa laŋa hɛɛna-ti. ³⁷ Uena Iseyeli yɔlaa cɛkɛna kɔyakv ŋkv si pɔ taya wulav yelina na pá kó Apɔnɛɛ. ³⁸ Mpɔɔyɔle Tafiiti heela yɔlaa si: Iseyeli nyɔma yoolaa wulav sɔsɔ hotina saŋa isɛntɔ. ³⁹ Paa na Iso lɔsa-m si má la wulav tɔ, ma ké icam ké, na Seluya pɔyalaa mpɛ pa kɔla isayav. Iso í fel-wɛ na pɔ kɛɛsɛna pa isayav.

4

Paana na Lekapii pa kvwa Isɔpaali

¹ Sayuli pɔyalv Isɔpaali nuwa si Apɔnɛɛ sɔpa Hepɔlɔŋ, uena pɔ yɔɔli-i na Iseyeli nyɔma tɔna laŋa pɔsi katatɔlaya.

² Isɔpaali ka wɛna i kɔlv nyɔv nyɔma ke naale ké. Pa yaa lɛlv si Paana na lɛlv si Lekapii pa caa kele Pɛncamɛɛ tv Limɔŋ wei i wɛ Pelɔti tɔ. Mpi tɔ, icate nté pa nyɔnaɔa-tɛɔ Pɛncamɛɛ nyɔma nyɔntɛ ké. ³ Pelɔti nyɔma ka sewa na pá cɔɔsi Kitayim na pá pɔsi tɔna nyɔma halɔna saŋa. ⁴ Sayuli pɔyalv Sonataŋ ka wɛna apalvɔpɔyaya na pa yaa-ke si Mefipaali. Kɔyakv ŋkv ka caa Sonataŋ na Sayuli pa sɔpa tɔɔ ka nɔkɔlv seekayana-ke na ká hoti ka nɔɔhɛɛ tɔɔ na pɔ kaani-ké. Waatu inɪ tɔ, kaa wɛna pusi kakpasɪ.

⁵ Mpɔyó Lekapii na Paana pa pola Isɔpaali tɔyaya ke ilim taa ké waatu wei Isɔpaali ná hɛntaa si i hɛɛsɔɔi tɔ. ⁶⁻⁷ Pa kɛɛsɛna ilim hɛka ké na pá cɛsi na pá svu tɔyaya isu pa pola tɔɔŋaɔa pee kɔayav, na Isɔpaali hɛnta naŋ taa na í hɛɛsɔɔi. Uena pá kv-i na pá seti i nyɔv na pá kɔyaa-kv na pá fayana Yaatanɪ tetɛkɔle taa ké ahoɔ tɔna. ⁸ Mpɔyó pa pona-kɔv Tafiiti ke Hepɔlɔŋ na pá heeli-i si: N naaki nyá kolontu Sayuli wei i pɛɛkaya-ŋ kɔv tɔ i pɔyalv Isɔpaali nyɔv ntɔ? Hai, ta caa wulav, Iso lɛɛtɔɔna Sayuli na i lɔlv nyɔma na nyá nɔɔɔ. ⁹ Mpɔɔyɔle Tafiiti cɔwa si: Ma tuuna Tacaɔ wei i yapa-m asola anɪ a nɔɔɔ taa tɔ si, ¹⁰ yɔlv wei i ka kɔma na í heeli-m Sayuli sɔm, na ílé i mayasɔɔi i taa si ma laŋle ká hɛɛna-ti tɔ, ma yɔlaa ké na pá kpa-i na pá kv-i. Ma si i tɔm heeluyv kasɔyaya nté. ¹¹ Halɪ mpɔyó asayaa ka polo na pá mayana yɔlv ke i tɔyaya taa ké i tɔhɛntɔle na pá kv-i tulum na? Isɔnaɔa pi la na má kaa lɛɛti-wɛ na má kpiisi-wɛɔ tetv tɔɔ?

¹² Ntɛna Tafiiti tɔ i yɔlaa si: I kv-wɛ. Uena pá seti pa niŋ na pa nɔɔhɛɛ na pá pusi-wɛɔ tvŋ tɔɔ ké Hepɔlɔŋ lule nɔɔɔ. Na pá pi Isɔpaali nyɔv ke Apɔnɛɛ pɔlaav taa ké Hepɔlɔŋ.

5

Tafiiti pɔsa Iseyeli na Yuta pɔ wulav (Kvɔtɔsvtv I 11:1-3)

¹ Mpɔyó Iseyeli kɔpɛka tɔna kota Tafiiti kiŋ ke Hepɔlɔŋ na pá tɔmi-i si: Ta na-ŋ ta calɔm kɔlvɔmɔm ké. ² Paa hatoo waatu wei Sayuli ka ké ta wulav tɔ, kɔlvɔm nyá inɪ n paasayana Iseyeli yoolaa. Tacaɔ ka tɛma-ŋ heeluyv ke mpɔyó si n paasɛna Iseyeli nyɔma na n lá pa wulav.

³ Μρύγύ Iseyeli s̄saa kota Tafiti kin ke Hep̄l̄n̄ na pá na-ι pá p̄eli n̄ḡo ke Tacaa isentaa na p̄ele pá p̄eli-ι nim na í p̄esi Iseyeli wulav. ⁴ Tafiti pusi ka we hiu na naan̄wa ke waatu wei pa kra-ι wulav t̄o. Μρύγύ ι t̄ḡo kawulaya ke pusi nule. ⁵ Ι t̄ḡo kawulaya ke Hep̄l̄n̄ ke Yuta nȳma t̄o k̄e pusi naatosomp̄ḡolaya na is̄otunaa naatoso, na Yosalem ke Yuta na Iseyeli pá kok̄pent̄ȳv t̄o k̄e pusi hiu na naan̄wa na tooso.

Tafiti l̄eka Yosalem
(*K̄v̄t̄as̄v̄t̄v I 11:4-9; 14:1-2*)

⁶ Μρύγύ waatu n̄ḡol̄v Tafiti na ι yoolaa pa pola Yosalem ke Yepusi nȳma m̄pa pa k̄e tet̄v nȳma t̄o pa yoonav. T̄enayale p̄ele pa t̄ama-ι si: N kaa p̄esi na í s̄v̄v t̄a icate taa. Paa yul̄maa na kaakalasi paa p̄esi na pá tan̄-me. P̄e nȳȳv n̄t̄e si icate we ton̄, Tafiti kaa p̄esi na í s̄v̄v t̄o taa. ⁷ Ama Tafiti l̄eka kol̄n̄a s̄saya icate na í kanta na pá ha-t̄eȳe h̄ete si Tafiti t̄e.

⁸ K̄ȳak̄v̄ η̄k̄ȳv Tafiti t̄ama ι yoolaa si: Ye wei ι caa si í yoon̄a Yepusi nȳma p̄ont̄v í t̄n̄ l̄m̄ sul̄ȳv na í k̄v̄ ma kolontunaa kaakalasi na yul̄maa m̄pa pa won̄aya-m t̄o. P̄e t̄o k̄e p̄e p̄esa ituule si: Kaakalaya yaa yul̄m̄ kaa s̄v̄v Tafiti t̄aȳaya taa.

⁹ Μρύγύ Tafiti l̄eka kol̄n̄a s̄saya icate n̄t̄e na í c̄aya t̄o taa na í ha-te si: Tafiti t̄e. Ilena í η̄m̄a kol̄n̄a na Milo na í s̄as̄i kutul̄v̄ na p̄e taa t̄o.

¹⁰ Ilena Tafiti ton̄ s̄as̄ȳi na p̄e p̄uki na Tacaa Is̄o Toma t̄ena tv we ι waali.

¹¹ Μρύγύ Tiii wulav Hilam pona Tafiti ke t̄am̄le nȳma na k̄ron̄k̄polonaa k̄upama na kaaf̄antanaa na p̄e saak̄elaa na pá η̄m̄a Tafiti ke kawulaya t̄aȳaya. ¹² T̄enaya ι c̄ek̄n̄aa si Tacaa kra-ι Iseyeli nȳma wulav. P̄eyele ι k̄usa ι kawulaya nȳȳv ke ι ka s̄ola ι ȳl̄aa Iseyeli nȳma t̄o p̄e t̄o.

Tafiti piya m̄pa ι l̄vla Yosalem t̄o
(*K̄v̄t̄as̄v̄t̄v I 3:5-9; 14:3-7*)

¹³ Tafiti tala Yosalem ilena í krāya alaa na p̄ele pá l̄li-ι piya ke t̄ena. ¹⁴ Pa h̄ela n̄t̄e Sam̄wa na Sopari na Nat̄an̄ na Sal̄m̄n̄ ¹⁵ na Ipaali na Iliis̄wa na Nefeki na Yafiya ¹⁶ na Iliisama na Iliyata na Ilifeleti.

Tafiti k̄al̄ȳv ke Filiisi nȳma
(*K̄v̄t̄as̄v̄t̄v I 14:8-16*)

¹⁷ Μρύγύ Filiisi nȳma nuwa si pa kra Tafiti ke Iseyeli nȳma wulav. Ilena pá polo pa t̄enaya ι waali. Tafiti nu m̄pv̄, ilena í s̄v̄v kol̄n̄a icate taa. ¹⁸ Filiisi nȳma talaa, ilena pá wat̄i Lefayim tet̄ek̄ale taa. ¹⁹ Ilena Tafiti p̄as̄i Tacaa si: Má polo Filiisi nȳma waali? N k̄a tv-w̄eȳe ma niñ taa? Tacaa si: Ee, polo, maa tv-w̄eȳe nȳa niñ taa.

²⁰ Μρύγύ Tafiti pola Filiisi nȳma kin ke timpi pa yaa si Paali-Pelasim t̄o na í kv̄-we. Ilena í t̄o si: Tacaa h̄e-m̄ m̄paav ke ma kolontunaa cañ̄a taa is̄u l̄m̄ fak̄ȳv ak̄ula s̄as̄ona t̄o.

P̄e t̄o k̄e ι ha lonte n̄teȳe h̄ete si Is̄o m̄paav t̄efayale. ²¹ Filiisi nȳma sewa na pa yeke pa tun̄ ilena Tafiti na ι ȳl̄aa pa krāya na pá w̄o k̄ak̄o.

²² Μρύγύ Filiisi nȳma tasa wat̄ȳv ke Lefayim tet̄ek̄ale si pa yookina Iseyeli nȳma. ²³ Tafiti p̄as̄a Tacaa, ilena Tacaa heeli-ι si: Taa pona pa isentaa t̄o. Ce na í luna pa waali t̄o k̄e tul̄n̄a ke tun̄ taale isentaa. ²⁴ Ye n̄ k̄ama na í nu ȳl̄aa n̄zh̄e ke tun̄ in̄ ι taa is̄u yoolaa n̄zh̄e, il̄e n̄ tii pa t̄o k̄e krākraa. Mpi t̄o, Tacaa t̄ena-η̄ n̄ḡo si ι yookina Filiisi nȳma.

²⁵ Μρύγύ Tafiti lapa is̄u Tacaa heela-ι t̄o, na í k̄v̄ ι kolontunaa ke p̄e krāȳav Kepa t̄o hal̄na Kes̄e.

6

Tacaa atakaa ponav ke Yosalem
(*Kvtəəsvtv I 13:4-14*)

¹ M̀p̀ỳg̀ Tafiiti tasa Iseyeli yoolaa taa yoolaa ke kpeyeluyu ke yəlaa isu iyisi hiu na naanuwaa (30000). ² Ilena pá tee timpi pa yaa si Paala təyɔ Yuta si pa kpaakəyi Išo atakaa. Tacaa Toma təna tv tənna atakaa inɪ na i təkɪ kawulaya ke isətəa tanjlaa təə. ³⁻⁴ M̀p̀ỳg̀ pa kpaɣa Išo atakaa ké Apinatari teye pulaya təə na pá tv-i keeke kufalv taa, na Apinatari pəyalaa Ahiyo ke lələ na Yusa ke kəjkəj təə na pá paasəyənə-i. ⁵ Na pá makɪ wontu na həsi na Tafiiti na i nyəma pá paaki. ⁶ Pa tala təfalle nte tə we timpi pa yaa si Nakəj tə, ilena naan kpiłisi keeke na Išo atakaa tan hotuyu na Yusa temi-i. ⁷ Tənayale Tacaa mv-i na pääná na í kv-i tənaya atakaa kite ke mpi pə təə i ta nyana Išo atakaa tokinau tə.

⁸ Ama Tafiiti lanje ta heena Yusa kuyv mpi, na pá ha lonte nteye həte si Yusa təkule. Na pá yaaki-teye m̀p̀ỳg̀ haləna saja. ⁹ M̀p̀ỳg̀ səyəntv kra wulav na í tə si: Ye mpv maa pəsi ma pona Išo atakaa ke ma teyele?

¹⁰ Ilena Tafiiti kisi Išo atakaa ponav ke i te na í pona-i Katɪ tv wei pa yaa si Opeti-Itəm tə i te. ¹¹ Na atakaa caya apalv inɪ i teye isətvnaa tooso. Ilena Tacaa náá kooli ilé na i təyaya nyəma tənaya kɔpantv.

Išo atakaa ponav ke Yosalem
(*Kvtəəsvtv I 15:25-16:3*)

¹² Ilena pá tayasi Tafiiti si Tacaa koola Opeti-Itəm na i nyəma tənaya kɔpantv ke Išo atakaa təə. Ntəna wulav polo Opeti-Itəm te na i kpaɣa Išo atakaa na pá pona i te na aɲmaala. ¹³ Atakaa səyəllaa í kpəsa nəəheə naatoso na alaafəya, ilé kətəlaa la nav na navle nim nyənte ke kətaya. ¹⁴ Ilena Tafiiti feli paale ke teu ke atakaa isəntaa na í suuwa kətəlaa toko tike. ¹⁵ M̀p̀ỳg̀ i na Iseyeli nyəma təna pa pona Tacaa atakaa ke Yosalem na akantee na lanjɔlvmlə kakiisasi.

¹⁶ Pa tənna Išo atakaa svnauv ke wulav icate taa, ilé Tafiiti alv Mikaali Sayuli pəelə səhna pətote nté na í ná i paaki na í ɲmaaki atakaa isəntaa. M̀p̀ỳg̀ Mikaali tvv Tafiiti ke i taa. ¹⁷ Pa tana Išo atakaa ilena pá sv-i i lonte taa ké cokəle nte Tafiiti ka lapa tə tə taa, na pá lá kətasi nsi kəkə lusa si təna tə na ciikuɣu nyənsi. ¹⁸ Pa təma kətasi nsəyi lapv ilena Tafiiti kooli yəlaa tənaya kɔpantv ke Toma təna tv Tacaa həte taa. ¹⁹ Ilena Tafiiti tala apalaa na alaa mpa paa kota təna təyɔ təyənaya. Paa wei ke potopoto, na nantvɣv, na svlv, na pá kpe.

²⁰ Tafiiti məla təyaya si i kooliyi i nyəma ke kɔpantv, ilena Mikaali lu na í səɲi-i na í təmi-i si: Ama Iseyeli wulav teeli ineyə saja pəpətv ké. N wəyəsə nyá kawulaya wontu na ɲ paaki nyá waali nyəma yomaa alv nyəma isəntaa isu yulv ke yem.

²¹ Ntəna Tafiiti cə-i si: Tacaa wei i kisa nyá caa na í ləsi-m si má la Iseyeli nyəma wulav tə i isəntaa ké ma paawa. ²² Ma caa ma pasa ma ti na má pəsi kpete na pé kəli mpv. Paa na mpv tə, ma nyvɣv ká kuli yomaa alv nyəma mpa n yəyətəyi tə pa isəntaa ké.

²³ Sayuli pəelə Mikaali na i səm tə i ta luli pəyaya.

7

Išo suwa nəyɔ ke Tafiiti na i təyaya nyəma
(*Kvtəəsvtv I 17:1-15*)

¹ Tacaa yapa wulav ke i kolontunaa niɲ taa, ilena í məli i kawulaya təyaya kufalaya taa na heesvɣv. ² M̀p̀ỳg̀ kuyaku nakuli i təma Išo kuyəyətətv teləsvlv Nataɲ si: Pə ta mvna si máá wəe kutuluyv kɔpəɲkə taa na Išo atakaa náá we

cokäle taa. ³ Ntēna Natan cə wulav si: Polo na n̄ la pə tēna mpi n maɣasəɣi nyá taa tə. Mpi tə, Tacaa wε nyá waali ké.

⁴ Ahoɔ yuwa ilēna Tacaa tə Natan si: ⁵ Polo na n̄ heeli ma pəyalv Tafiti si pə taya inu i ka n̄mana-m təyaya n̄ka ka taa maa caya tə. ⁶ Hatoo ma ləsvyɣv lseyeli nyéma ke Icipiti taa na pə suna saŋa tə ma ta svota kutuluɣu taa. Cokäle taa ké ma wε mpv. ⁷ Too ma na lseyeli nyéma tə luw tə, ma ta pəsəta pa nyvyɣv nyéma mpa ma ləsa tə pa taa nəɣəlv si pepe tə ké pa ta n̄ma-m kutuluɣu kupan̄kv.

⁸ Mpv tə, heeli ma pəyalv Tafiti si Toma tēna tv Tacaa má, ma yəɣəta si ntiyile taa ké ma kpaya-i heen̄ waali si i la ma lseyeli nyéma wulav ⁹ na máa wε i waali ké i təntə tēna taa. Ilēna má kpiisi i kolontunaa tēna na má kusi i nyvyɣv isu atē səsaa lēlaa. ¹⁰ Ilēna má ha ma lseyeli nyéma ke təcəyale si pá caya teu na pulv i taa pɛyeli-wε. Yəlaa asayaa i taa təɣə pa iε, ¹¹ isu saa wei maa kpa paasənlaa ke ma yəlaa lseyeli nyéma tə tə. Pəyele ma yapa-i i kolontunaa tēna niŋ taa si i heesi. Tacaa si: Puntv inu i ka suna-m təyaya, pə taya Tafiti ká n̄mana-ke. ¹² Ye pə tala nyá kvyaku na n səpa iε maa ləsi nyá piya mpa n lələna nyá tapvyɣv tə pa taa nəɣəlv na má kpa-i wulav. ¹³ Inu i ká n̄mana-m təyaya na maa yele na i kawulaya kumte wεε tam tə. ¹⁴ I ká nyənəɣi-m i caa na maa nyənəɣi-i ma pəyaya. Ye i pəntəna-m maa hə i kpaŋvyɣv isu pa lakvyɣv pəyaya tə. ¹⁵ Ama ma kaa yele-i pɛlɛε hvlvyɣv isu ma lapv Sayuli na má lə-i na má lɛeti-ŋ i lonte tə. ¹⁶ Nyá kawulaya na nyá kumte na nyá piitim pu wεε tam tə ké.

¹⁷ Nti nti Isə heela Tafiti na Isə kvyəɣəttv teləsvlv Natan nəɣə təɣəle.

Tafiti sεεv ke Isə

(Kv̄təsv̄tv I 17:16-27)

¹⁸ Mpvuyε Tafiti pola Isə cokäle taa na i yəɣətəna Isə si: Hai, Tacaa ta Isə, má na ma təyaya tə ké we na n̄ kəŋna-m timpi taa ma wε isəntə tə? ¹⁹ Pəle pə paasi na n̄ tasəɣi ma təyaya suw təm na? Ye pə taya Isə, yvlv kaa pəsi na i yəɣəti mpv pə taka. ²⁰ Wentiyi ma taka ma wena si ma heeliyi-ŋ? N nyéma-m ké. ²¹ Nyá maɣamaya n sələna na n̄ la təma səsəna anε, na n̄ kuli-m təm tənε tə tə isu n ka yəɣətvɣv tə. ²² Tacaa Isə n ké Səsə ké. Mpi tə, nəɣəlv ta nəɣəsəna-ŋ. Ye tə keesəna nti inu tə nuna ta n̄kpaŋŋ tə nəɣəlv i fei isu nyá. ²³ Piitim napəli pə fei na pə nəɣəsəna nyá yəlaa lseyeli nyéma mpa n kəma na n̄ ya si tə pəsi nyá nyéma na nyá hətε ya na n̄ la-tvyɣv piti təma na kəkəlv nyəm na n̄ ya-tvyɣv Icipiti taa na n̄ təɣəni piitimnaa lēlaa na pa tvj. ²⁴ Na tə pəsi nyá nyéma ke tam tə, na nyaa pəsi ta Isə. ²⁵ Mpv tə, Tacaa Isə yele na təm nti n yəɣəta ma na ma təyaya tá tə tə tə la na tə wεε m̄pəɣv tam tə. ²⁶ Nyá hətε i wεε səsəle na yəlaa pvyvləɣi tam si: lseyeli nyéma Isə kele Toma tēna tv Tacaa na n̄ paasəɣəna ma təyaya. ²⁷ Mpi tə, Tacaa lseyeli nyéma Isə, nyá tvna nyá təm ke ma n̄kpaŋŋ taa si n ká su ma təyaya. Pə tə ké ma kaasa ma ti na má sələmi-ŋ sələmvɣv kvnε. ²⁸ Tacaa Isə, n ké Isə ké. Na n̄ yəɣəta nti n laki-təɣi. Nyá keesəna-m nyá kupantv tənε tə təm. ²⁹ Kooli ma təyaya ke kupantv na ká wεε tam tə isu n yəɣətvɣv tə, na kupantv nti tə wεε ka tə ké tam.

8

Tafiti kəla i kolontunaa lēlaa

(Kv̄təsv̄tv I 18:1-13)

¹ Pəle pə waali ké Tafiti tasa Filiisi nyéma ke yoonav na i n̄makəli-wε na i lɛeki pa icatε səsəle nte pɛle paa təyaa tə. ² M̄pəɣv Tafiti yoonə Mowapv nyéma na i kpa-wεyε yomle. Ilēna i husi-wεyε atε, na pá kala yəlaa tooso, iε pa kv naale. Pá kala yəlaa tooso, pa kv naale. Pə kaasa mpa ilēna pɛle pá laki Tafiti ke təmle na pá fɛləɣi-i lampuu. ³ M̄pəɣv Tafiti yoonə Lehopi pəyalv Hatəsεε wei i ké

Sopa wulav tō na í kēli-i waatu wei ílé i kulaa si i muɣi ífəlati pəɣo nəɣo tətʉ tō. ⁴ Ìlena Tafiti lēeki i kpaɣanəɣ caɣalaa iyaya na nasətosə na nuɔwa (1700) na yoolaa nəɣhē təntaa kē iyisi hiu (20000), na í seti kpaɣanəɣ tēna nəɣhē hola na pə kaasi isu yooú kēkēnaa nuɔwa (100) kpaɣanəɣ tike. ⁵ M̄p̄óɣó Tamasi Silií nyéma pola wulav kē sənau, ìlena Tafiti kú pələɣe yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ Na í pona yoolaa kē Tamasi Silií taa, na icate nyéma lakí-i tēmlē na pá fələɣi-i lampuu. Paa timpiɣi Tafiti polaa, Taca kentaɣaa i tō kē. ⁷ Ìlena Tafiti kpaɣa Hatəsee yoolaa kpaləɣ wola nyəɣ na í pona Yosalem. ⁸ M̄p̄óɣó Tafiti kuu nyəɣəlvu kuseemuɣu nyəɣətv kē səsəm kē Hatəsee acalē nna pa yaa si Peta na Pelotayi tō a taa.

⁹ M̄p̄óɣóle Hamati wulav Tou nuwa si Tafiti kowa Hatəsee yoolaa tēna. ¹⁰ Ntēna í tili i pəyalv Yolam kē Tafiti tē si: Polo na í sēe-i na í samí-i timpi i pəsaa na í kpili Hatəsee na i nyéma na í ku-we tō. Mpi tō, Tou yookaɣana Hatəsee kē. Ìlena Solam pona liyitee nyəɣətv na wola na nyəɣəlvu kuseemuɣu kē hēsi hēsi. ¹¹ M̄p̄óɣó Tafiti su nyəɣətv ntəɣi Taca isu i ka suw liyitee nyəɣətv na wolanaa mpa i lēeka piitimnaa mpa i yoonaa na í kēli tō. ¹² Isu Silií nyéma na Mowapv nyéma na Amoni nyéma na Filiisi nyéma na Amaleke nyéma na Sopa wulav Hatəsee na i nyéma. ¹³ Isəna Tafiti lapa na i nyuvu kuli təɣəle.

Tafiti kəla Silií nyéma na í mələɣi krente, ìlena í ku Itəm nyéma kē yəlaa iyisi pələfēi hiu (18000) kē timpi pa yaa si Təm tetekəle taa tō. ¹⁴ I kəla Itəm nyéma ìlena í su yoolaa kē pa tətʉ tēna taa na icate nyéma lakí-i tēmlē. Paa timpiɣi Tafiti polaa, Taca kentaɣaa i tō kē.

Tafiti waali nyéma həla
(Kutəsətv I 18:14-17)

¹⁵ Tafiti təɣo kawulaya kē lseɣeli nyéma tēna tō kē na í təɣəɣi tampana na í paasəɣəna-we. ¹⁶ Seluya pəyalv Sowapv kēle yoolaa nyuvu tv, na Ahiluti pəyalv Yosafati kēle takəlasí suv. ¹⁷ Ahitupi pəyalv Satəki na Apiyataa pəyalv Ahimelēki kēle kətəlaa. ¹⁸ Selaya kēle takəlasí ŋmaalv na Yoyata pəyalv Penaya kēle yoolaa mpa pa taɣaya wulav tō pa nyuvu tv. Tafiti pəyalaa nté səpaapənaa.

9

Mefipaali pote kē Tafiti tē

¹ M̄p̄óɣó kuyaku nakuli Tafiti pəsaa si pə ta kaasi Sayuli təɣaya tv nəɣəlv na má lapí-i kúpantv kē Sonatan tō?

² Sayuli təɣaya tēmlē tv nəɣəlv i ka we tēna na pá yaakí-i si Sipa. M̄p̄óɣóle pa kpaɣa apalv iní na pá pona-i Tafiti kin. Ìlena wulav pəsí-i si: Nyaya pa yaakí si Sipa? Apalv iní i tisaa, ³ ìlena wulav pəsí-i si: Pə ta kaasi Sayuli təɣaya tv nəɣəlv na má lapí-i kúpantv kē Isə tō? Ntēna apalv iní si Sonatan pəyalv wēe na pə kaana-i. ⁴ Ntēna wulav si: I wē le? Sipa si: I wē Amiyeli pəyalv Makii tēɣe timpi pa yaa si Lo-Tapaa tō.

⁵ Ìlena wulav tili na pá kəna-i. ⁶ Sonatan pəyalv Mefipaali tala Tafiti tē ìlena í həntí-i atē. M̄p̄óɣó i yaa i hətē ìlena i sēe si: Mayalə ta caa. ⁷ Ntēna wulav si: Taa nyá, ma caa ma la-ŋ kúpantv kē nyá caa Sonatan tō. Maa cələ-ŋ nyá cəsə Sayuli tətʉnaa tēna na má na-ŋ tu təkəna təntəmlē kē tam.

⁸ M̄p̄óɣó Mefipaali tasa həntvɣv kē atē na í tō si: Hai, ta caa, mayalə awe, ma we isu haya kusəpaya kē na í paasəɣəna-m mpv iní?

⁹ Kēlena wulav yaa Sipa na í heeli-i si: Ma cələɣi nyá caa Sayuli na i təɣaya nyéma nyəm tənaya Mefipaali. ¹⁰ Nyá na nyá piya na nyá tēmlē nyéma i ká haləɣi-i kē na í taa lan kəhaləm. Ìle ma na-i tu təkəna təntəmlē kē tam.

Pəyele Sipa ka wena piya naanowa na kakpası k e, na t mle ny ma ke hiu. ¹¹ Nt ena Sipa c  wulav sı: Ta caa, maa la teitei k e ısu n heela-m t .  lena Mefipaali s v wulav kin ke t y v ısu ı mayamaaya ı k v lv.

¹² Mefipaali ka wena p yaya s kpelaya nak lı na p  yaa-ke sı Mika. M r y  Sipa t yaya ny ma t na p sa ı t mle ny ma. ¹³ Yosalem ke ı ka wee. Mpi t , ı na wulav pa t kayana. P yele pu kaana Mefipaali n  he naaleye.

10

Tafiiti k lvyv ke Amaleke ny ma na Silii ny ma

(Kvt svtv I 19:1-5)

¹ P le p  waali k  Amoni wulav Nahası s pa na ı p yalv Hanu   eti ı lonte taa. ² M v yle Tafiiti t ma sı: Maa  eti Hanu  ke k pantv ke nti ı caa ka lapa-m t .  lena ı tili sı p  seç-ı ı caa l yaya. T mle ny ma tala Amoni ny ma tetv taa, ³  lena tetv nti t  awulaa s kpema t  pa wulav Hanu  sı: N ny ma sı l yaya se v t  k  Tafiiti tila ı y laa na?   tila-weye sı p  fen ta ıcate na p  nyi-te na p  wak lı-te.

⁴ T nayale Hanu  kra Tafiiti tillaa mpe na ı hv pa tant y ke nnyenyek y, na ı seti pa tokonaa na p  kra pa tapan sı.  lena ı yele-we. ⁵ M r y  feele kra-weye s s m. Tafiiti nu mpi pa lapa-we t ,  lena ı tili sı p  saali Yeliko halöna pa tant y ny ,  lena p c  p  kpe.

Amoni ny ma na Silii ny ma pa yoonav

(Kvt svtv I 19:6-19)

⁶ M r y  Amoni ny ma cek naa sı Tafiiti ha a-we na p  n  ke pa ısayatv nti t  t .  lena p  polo P ti-Lehopı na Sopa Silii ny ma kin na p  kra a yoolaa apaa ny ma ke iyisi hiu (20000), na Maaka wulav teye yoolaa iyaya (1000), na Topi ny ma teye yoolaa iyisi naanowa na naale (12000). ⁷ Tafiiti nu mpu,  lena ı tili ı yoolaa ny yv tv Sowarı na yoolaa apalaa t na. ⁸ M v yle Amoni ny ma luwa na p  puli pa ıcate n n y , na Sopa na P ti-Lehopı Silii ny ma na Topi na Maaka p  y laa n   we tawa taa na pa mpa. ⁹  lena Sowarı cek na sı ı k  yoo taa na waali. M r y  ı l sa  seyeli yoolaa taa yoolaa na pele p  yookina Silii ny ma. ¹⁰ P  kaasa mpa  lena ı yelina peleye ı neu Apisayi sı pele p  yoonav Amoni ny ma. ¹¹ Na ı heeli-ı sı: Ye Silii ny ma ı kpila-m,   n k  na ı s na-m, yaa ye Amoni ny ma kpilina ny ,   m  k  na m  s na- . ¹² T y  apalotv na t  kaası ta t yı ta y laa na ta  s  acal e t .   Tacaa ı la ı lu y ny ntv.

¹³ M r y  Sowarı na ı y laa pa s v Silii ny ma tee sı p  yookina-we na pele p  tv cas le. ¹⁴ Amoni ny ma n  nawa sı Silii ny ma sewa,  lena pele p  tv-te na p  s v ıcate.  lena Sowarı m lı na ı kpe Yosalem.

¹⁵ Silii ny ma nawa sı  seyeli ny ma k la-we,  lena p  koti pa yoolaa t t . ¹⁶ M r y  wulav Hat see tilaa na p  yaa  f latı p y  waali Silii ny ma lelaa na ı yoolaa wulav Sopaki kra a-we na p  tee Helam. ¹⁷ Pa heela-t yı Tafiiti,  lena ı koti  seyeli yoolaa t na na p  tesı Yaatanı na p  polo Helam. M r y  Silii ny ma tayana pa ti na p  na Tafiiti p  suli na p  yoo. ¹⁸ Ama pa kuu-teye  seyeli ny ma ısentaa, na Tafiiti kv yoo keek naa nas tosv na nunowa (700) paas nlav na kra an y cayalaa ke iyisi nule (40000) na ı kv pa yoo wulav Sopaki.

¹⁹ M r y  Hat see waali awulaa s kpema nawa sı  seyeli ny ma kv pa y laa ke s s m,  lena p  polo na p  na-we p  ciiki na p  lakı-weye t mle. Silii ny ma ta p sı t t  sı p  s na Amoni ny ma.

11

Tafiiti na Pasepa pa t m

¹ Pənaɣa sikaa na pə tala waatu wei awulaa teeki yoou tə, ɪlena Tafiti kusi ɪ yoolaa wulav Sowari na Iseyeli yoolaa təna si pə polo pə ku Amoni nyəma təna na pə ləeki Lapa ɪcate. Ama Tafiti maɣamaɣa ta polo.

² Mprɔgɔ kuyaku nakuli Tafiti luna təhəntəle ke taanaya, na ɪ cəeki kutuluɣu pata tə. ɪle ɪ loosa alv nɔɣəlv ɪ səeki lum nte, na ɪ ɪsentaa luwa pə tu fei. ³ Mprɔgɔ ɪ tilaa na pə pəsi ɪ tə. ɪlena pə cə-ɪ si Iiyam pəelə Pasepa ké. ɪ paalv kele Hiti tv Yulii. ⁴ Ntəna ɪ tili na pə pona-ɪ alv ɪni na ɪ sɔna-ɪ na ɪlé ɪ məli ɪ te. Pəyele ɪ ka tɛma ɪsətv nav nté kprakpa na ɪ la asilima keelɔɣv kətaya.

⁵ Alv nawa ɪ ti na teu ɪlena ɪ tili na ɪ heeli Tafiti.

⁶ Mprɔgɔle Tafiti tilaa na ɪ heeli Sowari si ɪ yeke Hiti tv Yulii na ɪ kə. ɪ

ɪlena Sowari nāa yeke Yulii. ⁷ Yulii kəma ɪlena Tafiti pəsi-ɪ Sowari na yoolaa na yoou pa alaafəya tə. ⁸ Mprɔgɔ Tafiti heela Yulii si: Polo nyá te na ɪ hɛsi.

Yulii luwa ɪlena wulav lapi-ɪ kucəəv na pə pona-ɪ. ⁹ Ama ɪlé ɪ ta sɔv ɪ te. ɪ na wulav taɲlaa pa həntəna nənɔɣə te. ¹⁰ Mprɔgɔ pa taɣasa-təɣi wulav na ɪlé ɪ pəsi-ɪ si: Anɪ n luna mpaav ké. ɪle pepe tə ké n ta sɔv təɣaya? ¹¹ Mprɔgɔ Yulii cə-ɪ si: ɪsə atakaa na Yuta na Iseyeli nyəma təna həntəɣi cəka taa ké. Ma caa Sowari na ɪ waali nyəma ná we nyutu taa. ɪlena máa sɔv ma təɣaya taa na má təɣə na má nyə, na má həntəna ma alv na? Ma tuuna-ɲ si ma kaa la mpv. ¹² Ntəna Tafiti heeli-ɪ si: Təv, hɛsi saɲa, cele ɪle maa yeke na ɪ məli.

ɪlena Yulii caɣa. ¹³ Mprɔgɔ Tafiti yaa-ɪ ɪ te na ɪ təɣə na ɪ nyə na pə ku-ɪ. Paa na mpv, ahoo yuwa tə, ɪ ta polo ɪ te, ɪ na taɲlaa pa həntəna.

¹⁴ Tɛv fema ɪlena Tafiti ɲmaa Sowari ke takəlaya na ɪ tilina-keɣe Yulii maɣamaɣa ¹⁵ si pə teləsi-ɪ timpi yoou haɲa teu tə na pə yeke-ɪ na pə ku-ɪ.

Pasepa paalv Yulii səm

¹⁶ Sowari nyala ɪcate, ɪlena ɪ pona Yulii ke timpi yoolaa taa yoolaa taɲaa tə. ¹⁷ Mprɔgɔ ɪcate nyəma luwa na pə yona Sowari na ɪ nyəma na pə ku Tafiti yoolaa paɣale na pə kpeɲna Yulii na pə ku tətə. ¹⁸ ɪlena Sowari ɲmaa Tafiti ke takəlaya na ɪ keesi-ɪ pə təna mpi pə lapa təyoole tə. ¹⁹ Mprɔgɔ Tafiti ləla tillu ke heeluɣu si: Ye ɪ keesa wulav ke ta cakəle təm ke cəne, ²⁰ ntanyɪ pāáná ka kra-ɪ na ɪ yəɣəti si pepe tə ké tə sɔv ɪcate te si tə yookina-te. Anɪ tə nyəmaɣa si ɪcate nyəma təkki nyəma. ²¹ Mprɔgɔ alv ka kɔna Ketiyəɲ pəyalv Apimeleki. Tɛpɛsi ɪcate te ké ɪ ka sɔv mpv na alv yaɣa-ɪ namle həɣəlvɣv na kolɔɲa nyuɣv taa. ɪle pepe tə ké tá kɔtəna kolɔɲa ke mpv? ɪle n cə-ɪ si nyá pəyalv Yulii ná səpa tətə.

²² Mprɔgɔ tillu keesa Tafiti ke nti Sowari keesa-ɪ tə si: ²³ Kolontunaa mpe pa kpila-tuɣv. Pa lu-tuɣv koluv ke tawa taa na taa təɣəni-we na tə tana-weɣe pa ɪcate nənɔɣə. ²⁴ ɪlena kolɔɲa tə səɲlaa nāa tə-tuɣv nyəma na pə ku ta taa paɣale. Halɪ nyá pəyalv Yulii ná səpa tətə.

²⁵ Tənaɣale Tafiti cəwa tillu si: Polo na ɪ heeli Sowari si, paa pə kɔwa ɪ yəlaa tə pə taa kəli-ɪ caalɣv. Pə we ké si ɪ polo ɪcate tə na toɲ na ɪ kəli-te. Nyaa polaa ɪ taa-ɪ mprɔgɔ apalv.

²⁶ Yulii alv nuwa si ɪ paalv səpa, ɪlena ɪ wii-ɪ. ²⁷ Ləɣaya tɛma, ɪlena Tafiti tili na ɪ kraɣa alv na ɪ lolɪ-ɪ apalv pəɣaya. Mprɔgɔ Tafiti kolapətv nti tə ta maɣa Taca.

12

Nataɲ heeliɣi Tafiti ke ɪ saləka tuɣv təm

¹ Mprɔgɔ Taca tila ɪsə kuyəɣətv teləsəlv Nataɲ ke Tafiti kiɲ na ɪ heeli-ɪ si: Apalaa napəli paa wəna naale ke ɪcate kolvmətəle taa, ləlv ke toɲ tv na ləlv ke kuyəntv. ² Toɲ tv ɪni ɪ ka wəna naaɲ na heeɲ ke səsəm pə fei nyənuɣv. ³ Hewaya kolvmaya ke kuyəntv nāa wəna na ɪ təkki, na ká na ɪ piya pa we na pə təkki na

pá nyǝkɪ tǝntǝmlɛ, na ká hǝntǝɣɪ ɪ tate taa na í nyǝnǝɣɪ-ke ɪsu ɪ pɛɛɓ. ⁴ Mǝpúyú kuyaku nakuli ikǝm kǝma toŋ tu unɪ na í la ɪ tǝla pǝtǝtǝlɛ, na í kisi a taa ké lǝsuyɔ sɪ ɪ lakǝna ikǝm inǝɣɪ muulle. Na í kpa konyǝntu hewayɔ ŋke na í ku-ɪ.

⁵⁻⁶ Tǝnayaɛ Tafiiti pááná huuwa kpaakraa tǝfaa na í tǝ sɪ: Ma tuuna Tacaɔ sɪ yulɔ wei unɪ ɪ lapa mpɔ tǝ pǝ wɛɛ sɪ í fɛli heeŋ liyiti ke yaasi wei ɪ lapa mpɔ na í fɛina pǝtǝtǝlɛ tǝ. Pǝyele pǝ tu muɔna pá ku-ɪ ké. ⁷ Ntɛna Natanɪ sɪ: Nyayaɛ yulɔ unɪ. Iseyɛli Iǝ Tacaɔ yǝɣɔtaa sɪ unɪ ɪ kpana-ŋ Iseyɛli nyǝma wulav na í ya-ŋ Sayuli nin taa ⁸ na í ha-ŋ tǝyaya na alaa na í tu nyá nin taa ké Iseyɛli nyǝma na Yuta nyǝma. Ye n ka heela-ɪ sɪ pǝle pǝ ta tǝ-ŋ ɪ ka sǝsa-ŋ. ⁹ Pepe tǝw ké n nyǝna Tacaɔ tǝm ke yem na ń la mpi pǝ ta maɣa-ɪ tǝ? N ku Yulii na Amoni nyǝma layate, na ń kpaɣa ɪ alɔ. ¹⁰ Timpi n nyǝna-ɪ yem ke mpɔ na ń kpaɣa Yulii alɔ tǝ, yooɔ kaa hatǝlǝna nyá tǝyaya tǝtǝ. ¹¹ Mǝpúyú Tacaɔ tasaa sɪ: Maa yeɛle na nyá piya taa nǝɣɔɓ wakǝli nyá lanɛ. Maa ha nǝɣɔɓyɔ nyá alaa ke nyá ɪsentaa na ílé ɪ suɔna-we na ilim na pǝ ɪsǝlɛ. ¹² Nyá ŋmɛlaa ké na n la nǝɣɔɓ ta na. Ama ilim taa ké maa la ma nyǝntu na Iseyɛli nyǝma tǝna na.

¹³ Tǝnayaɛ Tafiiti tǝma sɪ: Ma wakǝlǝna Tacaɔ ké. Ilena Natanɪ náá tǝmɪ-ɪ sɪ: Tacaɔ husa nyá ɪsayaɔ, n kaa tasa sǝm. ¹⁴ Ama timpi n yɛlaa na Tacaɔ kolontunaa kpa ɪ tǝw na pá ni pɔntu tǝ, pǝyaya ŋka pǝ lɔla-ŋ tǝ ŋke kaa sǝna.

¹⁵ Mǝpúyú Iǝ kuyǝɣɔtutu telǝsulɔ Natanɪ kpɛma ɪ tɛ.

Pasepa pǝyaya sǝm

Mǝpúyú Tacaɔ yɛlaa na kutǝŋ sǝsǝɔ nakuli ku kpa Yulii leelu pǝyaya ŋke. ¹⁶ Mǝpúyú Tafiiti hǝka nǝɣɔ na í sǝlǝmɪ Tacaɔ ke pǝyaya ŋke ka tǝw. Ateɣɛ ɪ hǝntaya paa ahoɔ nna, nyaalɔyɔ fɛi. ¹⁷ Ilena ɪ tǝyaya sǝsǝa kaana-ɪ sɪ í kuli ate ɪ ta tisi. Pǝcǝ ɪ kisa tǝɣɔ. ¹⁸ Ilena pǝyaya sɪ kuyaku naatosompǝɣɔlaya nyǝŋku wule. Ama Tafiiti waali nyǝma nyamna-ɪ ka sǝm tǝm ke heeluyɔ. Mpi tǝ, pa maɣasaya pa taa ké sɪ, wusasi taa kɛlɛ tǝ yǝɣɔtayaɔna-ɪ ɪ ta cǝ, ka laalaa na ká sí ɪsǝntǝ tǝ ye tǝ heela-ɪ ɪ lanɛ ká tɛɛsɪ wakǝɓyɔ tǝtǝɣɔtǝɣɔ. ¹⁹ Iɛ Tafiiti nuwa pa welǝtǝɣɪ tǝmayalɛ, ɪlena í cǝkǝna sɪ pǝyaya sǝpa. Ntɛna í pǝɔsɪ-we sɪ: Ka sǝpaya? Pɛlɛ sɪ: Ɛɛ.

²⁰ Tǝnayaɛ Tafiiti kɔla ate na í sǝ lɔm na í layasi wontu. Ilena í suɔ Tacaɔ tǝyaya taa na í hǝntɪ-ɪ ate. I mǝla tǝyaya ɪlena í yǝɣɔtɪ na pá kǝna-ɪ tǝɣɔnaya na í tǝɣɔ. ²¹ Mpuɣulɛ ɪ waali nyǝma pǝɔsa-ɪ sɪ: Wentɪ n lapa mpɔ tǝ, tǝ tapuɣyɔ suweyɛlɛ? Pǝ tǝka pǝyaya ke kutǝku ka ta sǝta ɪlena ń mǝli n wiiki na ń kisiyɪ tǝɣɔ. Pǝ mǝlaa na pǝyaya sɪ ɪlena ń kuli na ń naali tǝɣɔ na? ²² Ntɛna Tafiiti cǝ-we sɪ: Ma wiikaya na má hǝkǝɣɪ nǝɣɔ ke mpɔ tǝ na má tɛlɛyɪ ké sɪ ntanyɪ Tacaɔ ká ná ma pǝtǝtǝlɛ na í waa-ke. ²³ Tǝw, nǝɔnǝɔ ka sǝpa tǝ, pepe tǝw ké maa tasa nǝɣɔ hǝkuyɔ? Anɪ ma kaa pǝsɪ na má tayaɔ-keɣɛ kusuyɔ. Ama máá tɛna na má polo ka kiŋ. Tǝfǝ ka fɛi sɪ ká tasǝɣɪ mǝɓyɔ ke ma kiŋ tǝtǝ.

Salumǝŋ lɔɓyɔ

²⁴ Mǝpúyú Tafiiti heesa ɪ alɔ Pasepa lanɛ na í kpǝtǝna-ɪ na í lɔli apalɔpǝyaya na í ha-keɣɛ hǝtɛ sɪ Salumǝŋ, na Tacaɔ luyɔ suɔ-keɣɛ teu. ²⁵ Ilena Tafiiti cǝlɛ-keɣɛ Iǝ kuyǝɣɔtutu telǝsulɔ Natanɪ na ílé ɪ ha-keɣɛ hǝtɛ sɪ Tacaɔ sǝla-ɪ.

Lapa ɪcate lɛkuyɔ

(Kutǝɔsɔtu I 20:1-3)

²⁶ Tafiiti yoolaa wulav Sowapɪ ka tama Amoni nyǝma ɪcate sǝsǝlɛ Lapa. Waatu wei ɪ lɛka-tɛ ²⁷ ɪlena í tili na pá heeli Tafiiti sɪ: Ma tɛsa lɔm hǝɣɔɓyɔ ɪcate ke lɛkuyɔ. ²⁸ Mpɔ tǝ, kpɛyeli yoolaa mpa pǝ kaasaa tǝ na ń kǝɔ na ń mu-tɛ. Pǝ taa kǝɔ na má suɔ tǝ taa na pá mǝli-m sam. ²⁹ Mǝpúyú Tafiiti kpɛyela yoolaa na pá kpa Lapa tǝw na pá lɛkɪ-tɛ. ³⁰ Ilena Tafiiti kuli tǝ wulav kawulaya ntenuyɔ. Wula ke pa lupa-ku, ku yuŋ wɛ ɪsu kiloonaa hiu na naanɔwa na liyiti ke mpɔ, na pá tu ku

tɔɔ ké liyitee pɛɛ. Ḿpɔ́yó pa tema-kuyɔ Tafiiti nyɔyɔ na í kuu ɪcate taa ké wontu tuutuuma tɔtɔ. ³¹ Pə kaasa ɪcate yɔlaa ɪlena í tv lɛlaa ke kaafəntanaa tɔmlɛ na lɛlaa ke nyəyətɔ halənav na lɛlaa ke tawa tɔma na lɛlaa ke pilikinaa wəpɔ. Ḿpɔ́yó Tafiiti lapəna Amoni ɪcate təna. ɪlena í na ɪ yɔlaa pá məli Yosalem.

13

Tafiiti piya acaalətv

¹ Pəle pə waali acaalətv lapa wulav tɛ. Tafiiti pəyalɔ Apəsəlɔm ka wɛna neu alɔ nyəŋ nɔyɔlv na pá yaaki-ɪ sɪ Tamaa na ɪ ɪsɛntaa luwa teu. Mpuɔyɔle Apəsəlɔm neu yɔtɔtɛ nyəŋ wei pa yaa sɪ Amənəŋ tɔ ɪ luyɔ suv Tamaa ɪni. ² Amənəŋ ka sɔɔla ɪ neu ɪnəyɪ haləna í canj í tv ɪ təyɪ kɔtəŋ ke ɪ tɔm taa. Mpi tɔ, pɛɛlɔ ɪni ɪ taa nyɪ apalɔ, ɪlɛ pu wɛ Amənəŋ ke katɛ sɪ í tokina-ɪ. ³ Amənəŋ taapalɔ nté Tafiiti taalɔ Samma pəyalɔ Yonatarɪ. ɪlé ɪ ka ké yulɔ layatɔ ké. ⁴ Ḿpɔ́yó ɪlé ɪ pɔɔsa-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ ké halɪ nyaya wulav pəyalɔ taka na paa tanaŋ ŋku ŋ tɛŋ taasi ke mpɔ? Mpuɔyɔle sɪ: Ma sɔɔla ma taalɔ Apəsəlɔm neu Tamaa ké. ⁵ Ntɛna Yonatarɪ sɪ: Cɛsɪ ɪsu pə wuki-ŋ, na nyá caa í kɔma-ŋ wiiluyɔ, ɪlɛ n tɔmɪ-ɪ sɪ í yele na nyá neu Tamaa kɔɔ na í lá tɔyɔnaya ke nyá ɪsɛntaa na í tv-ŋ na ŋ tɔyɔ.

⁶ Ḿpɔ́yó Amənəŋ cɛsaa sɪ pə wuki-ɪ na í hɛntɪ na wulav polo-ɪ wiiluyɔ. ɪlena Amənəŋ səlɔmɪ wulav sɪ: Hai, ma caa sɪ ma neu Tamaa í kɔɔ cəne na í tv-m kakalasi naale na í cɛle-m na má tɔyɔ.

⁷ Ntɛna Tafiiti tili na pá heeli Tamaa sɪ í polo ɪ taalɔ Amənəŋ nanj taa na í lapɪ-ɪ tɔyɔnaya.

⁸ Ḿpɔ́yó Tamaa pola Amənəŋ nanj taa na í mayana Amənəŋ hɛntaa, na Tamaa la somtu na í huɔyuti na í tv kakalasi, ⁹ ke tənɛ ɪni na í kuuli na í su Amənəŋ na í kisi tɔyɔv. ɪlena Amənəŋ tɔ Tamaa sɪ: Ləsi yɔlaa təna, na pa təna pá lu. ¹⁰ Mpuɔyɔle Amənəŋ tɔma Tamaa sɪ: Kɔna-m tɔyɔnaya ŋkeyɛ nanj taa na má tɔyɔ ɪlɛ.

ɪlena Tamaa kɔpaya kakalasi nsɪ na í pona Amənəŋ nanj taa. ¹¹ Pɛɛlɔ su-ɪ tɔyɔnaya, ɪlena Amənəŋ tɔki ɪ ninj taa na í tɔmɪ-ɪ sɪ: Ma neu, kɔɔ tɔ suv. ¹² Ntɛna pɛɛlɔ sɪ: Aai, taa wakəli-m ma taalɔ. ɪsɛyɛli nyóma u laki mpɔ. ɪlɛ taa la acaalətv nti. ¹³ Ye n lapa mpɔ leyɛ maa su ma fɛɛlɛ? Pəyɛle nyáá pəsi ɪsɛyɛli taa acaaləŋ taa lɛŋkv. Polo ŋ səlɔmɪ wulav, paa pə la ɪsəna ɪ ka tisi na má saa-ŋ.

¹⁴ Ama Amənəŋ ta nuna-ɪ. Ḿpɔ́yó ɪ kɔpɪpa Tamaa na toŋ na í wakəli-ɪ. ¹⁵ Tənaɔa Amənəŋ luyɔ lu-ɪ na ɪ taa kɔpɪna-ɪ na pə kəli ɪsu ɪ ka sɔɔla-ɪ tɔ, na í tɔyɔnɪ-ɪ sɪ í lu. ¹⁶ Ntɛna pɛɛlɔ ma kapuka sɪ: Ha, n tɔyɔnəyɪ-m mpɔ tɔ n sɔɔsəyɪ ɪsɛyɛli ke nti n tema-m lapɔ tɔ tɔ tɔ ké.

Ama Amənəŋ ta nu. ¹⁷ Ḿpɔ́yó ɪ yaa tɔmlɛ tv na í heeli-ɪ sɪ: Tɔyɔnɪ alɔ ɪnɛ na í lu na ŋ kaləsi nɔnɔyɔ.

¹⁸ ɪlena tɔmlɛ tv ləsi-ɪ awalɪ na í tɔki na í kaləsi.

Pɛɛlɔ ɪni ɪ ka suu ŋkɔpalasi capa kɔcɔɔcɔlv ké ɪsu awulaa pɛɛlaa mpa pa ta saata tɔ pa suuki tɔ. ¹⁹ Tənaɔale Tamaa cəla ɪ capa na í tv ɪ nyɔyɔ taa ké tɔlɔma na í te nyɔyɔ na í makɪ kapusi na í tɛeki. ²⁰ Tamaa taalɔ Apəsəlɔm na-ɪ, ɪlena í pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyá taalɔ Amənəŋ wakəla-ŋ ke? Ma neu, su. Taa suli tɔm ntəyɪ kɔpaya na ŋ yaa-təyɪ pulɔ, nyá taalɔ ké.

ɪlena Tamaa saali Apəsəlɔm təyaya taa ɪsu katayəlaya. ²¹ Ḿpɔ́yó wulav nu pə tənaya mpɔ na pááná kɔpɪ-ɪ sɔsɔm. ²² ɪlena Apəsəlɔm haya Amənəŋ na ɪ taa. ɪ tasəyɪ-ɪ yəyətənav ke mpi pə tɔɔ ɪ wakəla ɪ neu tɔ.

Apəsəlɔm kɔwa Amənəŋ

²³ Pusi naale sikaa ɪlɛ pa kɔɔki Apəsəlɔm heeŋ hɔntɔ nté timpɪ pa yaa sɪ Paali-Hasɔɔ tɔyɔ ɪfəlayim. ɪlena Apəsəlɔm yaa wulav pəyalaa tənaya tɔyɔv. ²⁴ Ḿpɔ́yó ɪ polaa na í heeli wulav sɪ: Ta caa, pa kɔɔki ma heeŋ hɔntɔ. ɪlɛ ma caaki sɪ nyana

nyá waali nyóma tēna í kōō na té tōyō pə acima. ²⁵ Ilena wulav tō si: Aai, ma pəyalv, ta tēna tō kaa polo, pə taa kōō na té suk-i-ŋ səyēla ke yem.

Íróyú Apəsalóm caala-i, ilena wulav kisi təsayasaya na í lap-i pə lapa wulee. ²⁶ Ntēna Apəsalóm si: Ile yeke na ma neu Amənəŋ təŋ-tv. Wulav si: Pepe tōō ké n caa si í polo nyá tē?

²⁷ I caala wulav ke teu, ilena ílé i yeke na i pəyalaa tēna polo. Halēna pə kpeŋna Amənəŋ mayamaŋa.

²⁸ Íróyú Apəsalóm heela i tēmlē nyóma si í paasəna teu, na pə kōma na Amənəŋ haya solum na má heeli-me si í kv-i, ile í kv-i, í taa nyá, ma heelina-me. Mpu tō, í kaasi mā ti na í tōyō apalvtv.

²⁹ Waatv wei Amənəŋ haya solum, ilena Apəsalóm tēmlē nyóma la teitei isu i ka heeluyv-we tō. Na wulav pəyalaa tēna kvli na paa wei í kpa i kpaŋaya tōō na í se.

³⁰ Íróyú pa tayasa wulav ke kpa kpa si Apəsalóm kōwa i pəyalaa tēna pə ta kaasi paa kvlvm. Pəyele pēle pa we mpaav na pá tēŋa kpeŋte. ³¹ Təŋayale wulav kula kpa kpa na laŋwakəlle na í cəli i wontu na í hēnti atē na i waali nyóma náá cəli pēle pa nyəntv tōtō. ³² Íróyú Tafiiti taalv Samma pəyalv Yonatarv tōma si: Ta caa, Amənəŋ tike ke pa kōwa, pə taya nyá pəyalaa tēna. Apəsalóm ka haya-i na i taa ké timpv i ka wakəla ílé i neu tōyō. ³³ Ile wulav, taa huŋuti lotu si nyá pəyalaa tēna səpəna, Amənəŋ tike ké. ³⁴ Íróyú Apəsalóm sewa.

Wulav tanlv kusa ise ke kpa kpa, ile i na samaa na i waali tōō kéle puŋv cəlo mpaav taa.

³⁵ Təŋayale Yonatarv tōma si: Aŋha, wulav, nyá pəyalaa tapəna nté isu ma heeluyv-ŋ tō.

³⁶ Yonatarv nōyō ta tiita atē, ile wulav pəyalaa tapayale, na pá tvli nōōsi na pá wii təkpoō na wulav na i waali nyóma pēle pa luki isəlvvm.

³⁷⁻³⁸ Apəsalóm ka sewa tō Amihuti pəyalv Taləmayi wei i ka ké Kesuli wulav tō i tēyē i ka polaa na í cəyā pusv tooso. Na Tafiiti náá wiiki i pəyalv Amənəŋ tōō ké tam. ³⁹ Wulav kōma na í hēesi i ti laŋle ke Amənəŋ səŋm tōō, ilena í yeke Apəsalóm kvv tōm ke pəkəyō.

14

Apəsalóm məlvv ke Yosalem

¹ Íróyú Tafiiti yoolaa nyvŋv tv Sowarv cəkənaa si wulav haya Apəsalóm na pááná. ² Ilena í tili timpv pa yaa si Tekōwa tō na pá kōna-i alv layatv nōyōlv na í heeli-i si: Cesi isu nyá laŋle wakəlaa na ŋ suu ləyaya wontu isu yvlv cakvŋv ləyaya na pə taanv tō, ile taa sayali nim. ³ Na í kēesi-i tōm nti i ka yəyōti wulav kŋ tō. ⁴ Íróyú alv inu i pola wulav tē na í hoti i tē na í tō si: Hai, ta caa, ya-m. ⁵ Ntēna wulav si: Pepe lapa ye? Ntēna alv si: Hai, ta caa, ma paalv səpaya na pə yeke-m leelu. ⁶ Pəyele maa wena apalvpiya ke naale. Íróyú si yoo taale, nōyōlv fēi si í loli-si. Ilena lēlv kv i taapalv. ⁷ Təŋayale ma nyóma tēna kulaa na pá səŋ ma tōō si má yeke na pá kv kvlv. Si paa kvlv inu i ka kpaŋana i caa wēnav, isu pa kv-i. Isəle kvlvmtəle nte tu kaasa-m tōyōle pa tēesəy i nanvŋv. Pə kaa kaasi ma paalv ké pəyaya ŋka paa yaakəna i hətē tōyō tetv taa.

⁸ Ntēna wulav si: Kpe nyá tē na má paasəna nyá tōm. ⁹ Mpuŋvle alv cə-i si: Paa mpi pə lapa pə wē ma na ma caa təyaya ta tōm pə taa wē nyá na nyá təyaya mā nyəntv. ¹⁰ Mpuŋvle wulav tōma si: Ye nōyōlv laki nyá tōm ke tōm nti tē taa, ile n kōna-i ma kŋ, i kaa tasa-ŋ tokina. ¹¹ Ntēna alv tasa si: Ta caa wulav, tuuna nyá Isə Tacaa si yvlv lēetvlv inu i kaa kv ma pəyaya na pə yeke ncaale. Íróyú wulav ná tuuwa si: Na Isə, nōyōlv kaa kpaŋa nyá pəyalv tōō ké nyvlvŋv.

¹² Mpuuyole alv si: Hai, Tacaa, yele na má tasa tòmuyv kulumuyv ke yəgətuyv. Ulena wulav si: Yəgəti. ¹³ Kelena alv tə si: Na pepe təw kə n caa n wakəli Isə yəlaa ke mpv? Mpi tə, nyá kəna nyá ti təm ke timpi nn caaki si n mələna nyá pəyaya ŋka n təgənaa tə. ¹⁴ Ta təna tu si teitei kə isv pa pəlvuyv lvm ke ate na pə fei kpaav tə. Ama Isə naa kuyi, ilé i caaki kə si pá hólí suulu ke wei pa ləwa tə na pá mələna-i. ¹⁵ Tacaa, nəənəw ma kəm isəntə tə, ma ta kəw yem, nyá yəlaa nyaasəna-m. Pə təw kə ma kəma si má yəgətəgəna-ŋ na ntanyi n ka tisi. ¹⁶ N ká mv ma təm na n ya-m mpa pa luki si pá kpiisi ma na ma pəyaya si tə taa na Isə kpancoou tə pa niŋ taa. ¹⁷ Ma tv ma taa si nyá təm ka yele na má heesi. Mpi tə, Tacaa, n wee kə isv Isə isətaa tillu. N faki kəpantv na isayav. Nyá Isə Tacaa í wee nyá waali.

¹⁸ Mpuuyó wulav təma alv si: Taa ŋmesi-m nti ma pəəsəyi-ŋ isəntə tə. Alv si: Yee, yəgəti ma ce. ¹⁹ Ulena wulav si: Isəntə Sowari nəgə fei təm tənə tə taa? Ntəna alv si: Hai ta caa wulav, ma tuukina-ŋ si ntəŋkpeesaya fei. Tampana yaa, nyá təmle tv Sowari tona-m təmle tənə na í heeli-m tə təna nti ma yəgətəyi isəntə tə. ²⁰ Sowari tuka ituule ke mpuuyó si n ká cekəna na n mələna Apəsaləm. Mpi tə, n kə ləmayasəle tv kə na n nyəmə pá təna mpi pə lakí tə isv Isə isətaa tillu.

²¹ Pəle pə waali kə wulav təma Sowari si: Təm nti tə təma, polo na n kəna Apəsaləm.

²² Tənayale Sowari hota wulav nəwhe tē kə kpaakpa na í kooli-i kəpantv. Ulena í tə si: Hai, Tacaa, saŋa nté ma nawa si n hulə-m suulu ke timpi n tisuyv ma təm tənə tə.

²³ Mpuuyole Sowari tē Kesuu na í kəna Apəsaləm ke Yosalem. ²⁴ Kelena wulav si: Apəsaləm í caya i təyaya taa, má na-i ta isə í taa suli.

Ulena Apəsaləm məli i təyaya, i na wulav paa naaki təma.

Tafiti na Apəsaləm pa ciikuyv

²⁵ Nəgəlv ta haŋna Apəsaləm ke teu ke Iseyeli təna taa. I ŋmatv təna ka tewaya, i tiili fei paa kətiya mayama. ²⁶ I ka wəna nyəsə ke səsəm kə, na pu wee si pá hvm-i paa pənyaya ŋka. Mpi tə, i nyəsə í kəma si we yuŋ kə. Ye pa hvm-i si yuŋ weeki kiloona naale na həgəlvuyv isv wulav mayasəlaya wəv tə. ²⁷ Apəsaləm lula apalvpiya tooso na alvpəyaya kulumaya. Pa yaa-ke si Tamaa, ka isəntaa ka luwaya.

²⁸ Mpuuyó Apəsaləm caya pusi naaleye Yosalem. Ule í na wulav paa keesiyi təma. ²⁹ Ulena í yaa Sowari si i tiliyi-i wulav kiŋ na ilé i kisi, na í tasa-i yaav ke təm naale nyəm na ilé i kisi tətə. ³⁰ Ntəna Apəsaləm tə i təmle nyəma si: Sowari taale nté ma nyəntə kəŋkəŋ taa, í polo na í sə-təye kəkə.

Ulena pəle pa polo na pá sə-təye kəkə. ³¹ Mpuuyole Sowari pola Apəsaləm təyaya taa na í pəəsə-i si: Pepe təw kə nyá təmle nyəma səpa ma taale ke kəkə? ³² Kelena Apəsaləm si: Ma tila nyá waali kə təm pəyale si n kəw na má tili-ŋ wulav kiŋ na n pəəsə-i si pepe təw kə i tila ma waali ke Kesuu? Pu kəla teu si má saali təna. Ma caa si ma na wulav tə ná na ye ma lapa-i isayav nti i kv-m.

³³ Mpuuyó Sowari ná polaa na í heeli-təyi wulav. Ulena wulav yaa Apəsaləm na í kəw na í hənti wulav ke ate na ilé i wayali-i.

15

Apəsaləm kulvuyv ke wulav təw

¹ Pəle pə waali kə Apəsaləm hika yoou keeke na kpaŋanəŋ na taŋlaa ke nule na naanəwa (50). ² Tanəŋ tanəŋ ke Apəsaləm lukaya ləŋ na í puki icate nənəgə səsaya mpaav kpeenə, ye nəgəlv hika təm si i puki wulav tēye hvule, ile i yaa-i na í pəəsə-i si: Icate nteye n luna? Ye ilé i cə-i si: Ma kə Iseyeli kpekəle tənə tə tv

³ ɪle ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Nyəni, n wena tampana ké. Pécó ye n pola wulav te nɔɔɔlv kaasəna-ŋ.

⁴ Kasa, ye maa kena huɔlv ntɔ, ma kin nté tɔm nyéma ka kəŋaya na ma taɣanəɣi pa tɔmnaa.

⁵ Ye yulv í kɔrətəɣəna-ɪ sɪ ɪ həntəɣi atɛ ɪle ɪ kɔpɪ-ɪ na í waɣali-ɪ.

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Apəsəlɔm lakaya Iseyeli nyéma təna mpa pa pukayana tɔmnaa ke wulav te tɔ. Na Iseyeli nyéma laŋa heekayana-ɪ ké.

⁷ Pənaɣa liyiti nyəŋka taa ké Apəsəlɔm tɔma wulav sɪ: Taca, ye le na má polo Hepəlɔŋ na má lá kətaya ŋka maa su Taca ke nɔɔɔ sɪ maa lapɪ-ɪ tɔ. ⁸ Mpi tɔ, waatu wei maa we Kesuu tɔɣɔ ma su Taca ke nɔɔɔ sɪ ye ɪ yelaa na má məli Yosalem, ɪnəɣi maa la təmlɛ. ⁹ Ntəna wulav sɪ: Polo.

ɪlena Apəsəlɔm kuli na í tɛɛ Hepəlɔŋ. ¹⁰ Mpuɣulɛ Apəsəlɔm tila tillaa ke mukaya ke Iseyeli tetv təna taa sɪ ye pa nu tutuyv ɪle pa yɔɔɔɔ sɪ: Apəsəlɔm ke le wulav na í we Hepəlɔŋ. ¹¹ Yosalem nyéma ka su-ɪ yelaa ŋmɔnɔɣv (200) pɛle pa nuna-ɪ teu ké, pa ta cəkəna nti ɪ həkaa tɔ.

¹² Waatu wei Apəsəlɔm lakaya kətasi, ɪlena í tili na pá yaa Kilo tv Ahitofeli wei ɪ ka ké Tafiti sɔpaari tɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ samaa huka səsəm ke ɪ kin na pá təŋna wulav acaɣa ke caɣav.

Tafiti sewa ke Yosalem

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ nɔɔɔlv kɔma na í cɪ Tafiti ke səkpalɔɣv sɪ: Iseyeli yelaa keesa ɪse na Apəsəlɔm tɔɔ. ¹⁴ ɪlena Tafiti yɔɔɔɔ ɪ waali nyéma təna mpa pa we ɪ kin ke Yosalem tɔ sɪ: ɪ kuli na té se, tɔfɔ Apəsəlɔm ɪ yeki-tv. ɪ la tɔcav, ye pə taɣa mpv ɪ ká tuti-tv na í kv ɪcate nyéma təna. ¹⁵ Ntəna wulav waali nyéma tɔ sɪ: Eɛ, Taca tu la tə təna nti n heeliɣi-tv tɔ.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav na ɪ təɣaya nyéma təna pa luwa, na í kaasi alaa naanɔwa sɪ pɛle pá taŋ təɣaya.

¹⁷ Wulav lu mpv ɪlena ɪ yelaa təna tv ɪ waali na pá səŋ təɣaya kantəkaya nyəŋka kin. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ təmlɛ nyéma təna na ɪ taŋlaa təna tv-ɪ hekv, na Katɪ yoolaa náá kɔɔ yelaa nasətoso (600) na pá tɛɛ-ɪ nɔɔɔ. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav pɔɔsa Katɪ yoolaa nyɔɣv tv ɪtayi sɪ: Pepe tɔɔ ké mə kɔma ta kin tɔtɔ? ɪ məli Apəsəlɔm cɔlɔ. Mpi tɔ, mə ké cɔɔsəlaa ké ɪ ta ké tetv nyéma. ²⁰ Anɪ nɔɔnɔ ke le ɪ tapa, ɪlena máá kɔrakəɣi-meyɛ kɔrakpa na má cɔəkəna. Pécó ma maɣamaɣa ma ta nyɪ ma təpote. Mpv tɔ, í məli. Taca í paasəna-me na í la-meyɛ kɔpantv.

²¹ Tənaɣale ɪtayi cɔ wulav sɪ: Ma tuuna ɪsɔ na nyá sɪ: Timpi n ka polo tɔ tənaya tu polo, pa səm maɣamaɣa tu sɪ. ²² Ntəna wulav tɔ ɪtayi sɪ: Ye mpv tɛɛ nɔɔɔ.

ɪlena ɪtayi na ɪ yelaa təna na ɪ piya təna pá tɛɛ nɔɔɔ. ²³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav na ɪ yelaa pa tv mpaav na pá tɛɛki. Ye ɪ tala ɪcate nte, tɔle tə yelaa pəli ɪsəlv na pá makɪ kapusi. ɪlena wulav náá tɛɛ Setəlɔŋ lɔɔv na ɪ yelaa náá təŋna wulaya tetv tɔɔ tɔɔ.

²⁴ Kɔtvlv Satəki na Lefi nyéma mpa pa səɣəlaya ɪsɔ atakaa tɔ pa we təne ɪni tɔtɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa su ɪsɔ atakaa na Apiyataa səŋaa na yelaa təŋa luw ke ɪcate taa. ²⁵ ɪlena wulav tɔ Satəki sɪ: Məŋna ɪsɔ atakaa ke ɪcate taa. Ye Taca ká huli-m suulu, ɪ ká mələna-m na maa tasa-ɪ nav ke ɪ lonte taa. ²⁶ Ama ye ɪ ka tɔ sɪ: Aai, maa caaki-ŋ, ɪle í la-m ɪsəna ɪ caaki tɔ.

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav tasa Satəki ke heeluyv sɪ: Nyana nyá pəyalv Ahimaasi na Apiyataa pəyalv Yonatan ɪ mələna laŋhəlvmlɛ ke ɪcate taa na í fenjiɣi. ²⁸ Tu taŋ wulaya tetv pɔɔɔ tətəsəlɛnaa, na má nu ɪcate alaafəya tɔm.

²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Satəki na Apiyataa pa mələna ɪsɔ atakaa ke Yosalem na pá caɣa təna.

Tafiti tila fenlu

³⁰ M'p'og'og' Tafiiti taka i isentoo ke saalaya na i wiiki na i kpaaki Olifinaa pulaya too ke noohere kpete. Na i waali nyoma naa taki pele pa isentoo na pa wiiki mpv too. ³¹ Ilena pa koo pa heeli wulav si Ahitofeli tona Aposalom. Ntena Tafiiti si: Hai, Taca, wakeli Ahitofeli layatu.

³² Waatu wei Tafiiti tala pulaya nyovu taa timpi pa seeki Iso to, ile i taapalu na i layatu tasulu Akii tu Husayi komayale na lanwakelle na i capa celaa na i nyovu na tetu. ³³ Ntena Tafiiti si: Ye n tonyi-m pa kaa waasi-m. ³⁴ Meli icate taa na i heeli Aposalom si n ka ke ma tamle tu ke lon ke, ile noono n caa si i nyonyi inoyi nya caa. Waatu inoyi n ka wakeli layatu nti Ahitofeli tasoyi-to. ³⁵ Pale pa paasi katelaa Satoki na Apiyataa pa we tonaya. Ye n nu ntiyi Aposalom pa too n polo i heeli-we. ³⁶ Pa poyalaa Ahimaasi na Yonatan pa we tonaya, n ka tili-we na pa koo pa heeli-m.

³⁷ M'p'og'og' Tafiiti taapalu Husayi mela icate taa ke waatu wei Aposalom koma to.

16

Tafiiti taapalaa na i kolontunaa

¹ Waatu wei Tafiiti tee Olifinaa pulaya nyovu taa ke paco, ile Mefipaali tamle tu wei pa yaa si Sipa to i kata-i kele na i kpanasi naale. Na pa haka si too ke potopotonaa nmonyu (200) na lesey kwulu paya ke nunowa (100) na tun pee lum nyona ke tukun nunowa (100) na sulom huluyu. ² M'p'og'og' wulav p'asa-i si: Pepeye n lakona? Ntena Sipa si: Nyá taya nyoma ka caki kpanasi. Ipeya tonyona nte potopotonaa na tun pee ane. Mpa pa kawa wulaya tetu taa, ile pa kona sulom poneye lukoto.

³ M'p'og'og' Tafiiti p'asa-i si: Leye Mefipaali wee? Mpuyule si: Mefipaali pola Yosalem si Iseyeli nyoma i cele-i i c'aso Sayuli kawulaya ke p'entee. ⁴ Ntena wulav tomi-i si: Mefipaali nyam tona p'asa nya nyam.

Mpuyule Sipa hanta Tafiiti ke ate na i to si: Hai, ta caa wulav, ma sama, hulu-m suulu ke mpv.

Simeyi tonyoyi Tafiiti ke mpusi

⁵ Tafiiti tala Pahulim ile Sayuli l'oyu tu wei pa yaa si Kelaa to i p'yalu Simeyi luwayale na i tonyoyi-i mpusi. ⁶ Ilena i l'oyu i na i waali nyoma tonaya pee. Peyle ile i yelaa na i yoolaa ka to-i heku ke. ⁷ Simeyi nyaasaya Tafiiti ke si: Polo polo i tee, yulukulu na isayan nya. ⁸ Taca i m'ona Sayuli wei i kawulaya n leeka to i na i taya nyoma pa sam tom ke nya nyovu taa. Pa too ke Iso leeka nya kawulaya na i c'ela-keye nya p'aya. N p'oyu yem ke isento na i c'aki to nya isayatu fel'ona-n. Mpi to, n ke yulukulu ke.

⁹ M'p'og'og' Seluya p'yalu Apisayi toma wulav si: Pepe too ke haya kane ka tuki ta caa wulav ke mpv? La suulu na i ye na ma seti i nyovu. ¹⁰ Ntena wulav si: Sowari na i neu Apisayi ma tom suwe? Ye i tuki-m Iso heelina-i si i tu-m. Ile awe ka k'ee'ona-i si pepe too? ¹¹ Mpuyule Tafiiti toma i waali nyoma tona na Apisayi si: Ma tapuyu tee p'aya na ta kisi ma weesuyu ke p'ekuyu, hali m'og'og' Pencame tu na? I ye-i na i tu-m. Taca hana-i pa mpaav. ¹² Ntanyu Taca ka na ma wahala na i leeti-m kupantu ke mpusi ine i lonte.

¹³ M'p'og'og' Tafiiti na i yelaa pa tonyu pa mpaav na Simeyi naa we puyu k'ok'ok' too na i tona wulav mpusi tonyu na i l'ki-i pee na i kusoyi musuyu na i too. ¹⁴ Wulav na i yelaa pa tala Yaatanu n'oyu lena pa heesi tona.

Husayi tona Aposalom

¹⁵ M'p'og'oo Ap'osalom na lseyeli samaa t'ena pa s'ov Yosalem taa na Ahitofeli ke i waali. ¹⁶ Waatu wei Tafiiti taapalu Husayi tala Ap'osalom ilena i see-i si: M'ə na tetu, m'ə na tetu.

¹⁷ Nt'ena Ap'osalom p'əsi-i si: An'i nyá taapalu nté ma caa. Pepe t'ə ké n ta t'əj ilé?

¹⁸ Nt'ena Husayi c'ə si: Wei Tacaa na y'elaa pane na lseyeli ny'oma t'ena l'əsaa t'əjə ma caa t'əj'əj'ə. ¹⁹ P'ə tu w'ee si i p'əyalu ny'aga maa la t'əml'e ke teitei is'u maa lapu nyá caa ke t'əml'e t'ə. M'p'og'oo maa la nyá.

Ap'osalom na Tafiiti alaa pa t'əm

²⁰ M'p'og'oo Ap'osalom t'əma Ahitofeli si: I mayasi na t'ə ná mpi p'ə w'e lapu t'ə.

²¹ K'el'ena Ahitofeli si: S'ovna nyá caa alaa mpa i y'elaa si pá t'əj t'əj'əj'ə t'ə. Waatu in'əgi lseyeli ny'oma t'ena ká ná si n p'əsa nyá t'əgi nyá caa kolontu. Il'ena nyá waali ny'oma náá ny'ə t'əj.

²² M'p'og'oo pa sika Ap'osalom ke cok'əle ke kawulaya t'əj'əj'ə pata t'ə. Na í na i caa alaa pá s'ov lseyeli ny'oma t'ena is'entaa.

²³ Layatu nti Ahitofeli tas'əga Ap'osalom ke waatu in'i t'ə tu w'e teitei ké is'u Iso y'əj'əj'əj'ə. Paa Tafiiti mayamaya m'p'og'oo pu w'ee.

17

Husayi na Ahitofeli pa layatu tas'əj'əj'ə f'əj'əj'ə

¹ M'p'og'oo Ahitofeli t'əma Ap'osalom si: Yele na má l'əsi yoolaa ke y'elaa iyisi naan'owa na naale (12000) na má tu Tafiiti waali ke ahoo an'e. ² Ntany'i maa kp'əli-i tiili na í kawa na i y'elaa ya, il'ena má kv-i i tike. ³ Il'ena má kuu y'elaa t'ena na má k'əna-ŋ. Nyá kolontu í s'əpa, pa t'ena pa m'ələgi nyá kin ké na y'elaa h'eesi.

⁴ M'p'og'oo Ap'osalom na lseyeli s'əsaa t'ena pa laŋa h'eeena t'əm nti. ⁵ Ama Ap'osalom s'isa t'ə taa, il'ena í t'ə si: I yaa Husayi na t'ə nu ilé i ny'əntu.

⁶ Husayi k'əma, il'ena í heeli-i Ahitofeli kuy'əj'əj'əj'ə na í p'əsi-i si: Tu la mp'u yaa is'əna? Nyá y'əj'əj'ə nyá ny'əntu.

⁷ Nt'ena Husayi si: Ahitofeli kuy'əj'əj'əj'ə t'əne t'ə ta t'əj p'ənente. ⁸ Nyá mayamaya n ny'oma si nyá caa na i y'elaa pa ké apalaa ké. P'əc'ə pa w'e p'ááná ké is'u yulu kpakuy'əj'əj'ə t'əj'əj'əj'ə p'əy'əj'əj'ə na ká w'e is'əna t'ə. Nyá caa ké yoolu ké. I h'ənt'əgi yem ké ahoo. ⁹ P'ə n'ək'aa is'ənt'ə i ŋm'ela l'əw yaa tiili taa ké, na ye pa kv tá taa l'elaa, y'elaa í nuwa paa t'ə si Ap'osalom waali ny'oma kp'isaa. ¹⁰ Hal'i s'əj'əj'əj'əj'ə kpa tá taa apalaa mpa pa w'e apalutu is'u t'əj'əj'əj'ə t'ə. Mpi t'ə, lseyeli ny'oma t'ena ny'oma si nyá caa ké aka. P'əyele i w'ena yoolaa taa yoolaa. ¹¹ Mp'u t'ə, ma tas'əgi-ŋ layatu si n' koti lseyeli ny'oma t'ənaŋa tuutuuma. P'ə k'p'əj'əj'əj'əj'ə na p'ə polo P'eesepa t'ə. Il'ena nyana w'e í polo nyá caa ke yoonav. ¹² Tu mayana-i tiili na t'ə hoti i t'əw is'u t'ev. Il'ə í na i y'elaa pa taa n'əj'əj'ə kaa fiti. ¹³ Ye pa sewa, na pá s'ov icate nat'əli t'ə taa, il'ə lseyeli ny'oma t'ena pona ŋmusi na pá tuu icate nté na pá tiina l'əw. Hal'i p'ə kaa kaasi kolon'ija.

¹⁴ M'p'og'oo Ap'osalom na lseyeli y'elaa t'ena t'əma si: Husayi ny'əntu lapa sana na Ahitofeli ny'əntu.

P'əyele Tacaa ná tu i taa ké si i wak'ələgi Ahitofeli layatu tas'əj'əj'əj'ə mp'əgi na p'ə k'əna mpusi ke Ap'osalom t'əw.

Tafiiti sewa na í t'əsi Yaatan'i p'əj'əj'ə

¹⁵ M'p'og'oo Husayi polaa na í heeli k'ət'elaa Sat'əki na Apiyataa ke layatu nti Ahitofeli tasa Ap'osalom na lseyeli s'əsaa t'ə, na layatu nti in'i i tasa-w'e t'ə. ¹⁶ Si pá tili l'əj'ə na pá heeli Tafiiti si í taa s'ov ahoo an'eŋe Yaatan'i tetek'əle taa t'ena. P'ə taa k'əw na i na i waali ny'oma t'ena pá w'ee asola taa.

¹⁷Yonatan na Ahimaasi pele pa we hite nɔɔ ke icate waali si nɔɔlv í taa na-we. Ḿpógú tɔmle tu alv nyɛh nɔɔlv í polaa na í heeli-we si: I polo mɔ mayamaɔa na í heeli-tɔɔ wulav Tafiiti. ¹⁸Ama ifepu nɔɔlv ná na-we na í polo í tayaɔi Apɔsalɔm. Mpe pa cekanaa si pa na-we, ilena pá se lɔh na pá polo Pahulim icate ke apalv nɔɔlv í te na pá hmeli í lɔkɔ taa. ¹⁹Ḿpógú alv nɔɔlv kpaɔa puvu na í takí lɔkɔ tɔ na í le kutɔɔv pee, si nɔɔlv í taa cekana si puluvu we tɔna. ²⁰Ntɛna Apɔsalɔm tɔmle nyɔma suv tɔɔɔa hke ka taa na pá pɔɔsi alv ke Ahimaasi na Yonatan pa tɔ. Alv si: Pa tɛsa lɔv.

Tɔmle nyɔma pɛkaa pa ta na pulv, ilena pá mɔli Yosalem. ²¹Pa tɛwa, ilena Ahimaasi na Yonatan pá lu lɔkɔ taa na pá polo pá heeli Tafiiti si: Kuli na h́ tɛsi pɔɔ ke lɔh, na pá keesi-í nti Ahitofeli keesa Apɔsalɔm si pá la Tafiiti-we tɔ.

²²Tɔnaya Tafiiti na í yɔlaa pa kula kpaɔa na pá tɛsi Yaataní. Pɔ kɔma si pɔ nyaalɔɔi tɔ pɔ ta kaasi nɔɔlv. Pa tɛsa pa tɔna.

²³Ahitofeli nawa si pa ta mu í tɔm, ilena í kuli na í kpeeli í kpaɔa na í kpe í tɛ. I heela í tɔɔɔa nyɔma ke nti tɔ we lapv tɔ, ilena í tó í tɔɔi hmɔnaya na í sí na pá pimi-í í caa pɔlaav taa.

Tafiiti ke Mahanayim

²⁴Tafiiti pa tala Mahanayim, ilɛ Apɔsalɔm na Iseyeli yɔlaa mpa pa tɔnaya í waali tɔ pa tɛsa Yaataní kele. ²⁵Apalv wei pa yaa si Amasa tɔɔ Apɔsalɔm leeta yoolaa wulav Sowari lonte. Amasa mu í caa ké Iseyeli tu ké na pá yaa-í si Yetɛ. I too kele Nahasi pɛlɔ Apikaali, ilé í neu nté Sowari pa too Seluya.

²⁶Ḿpógú Apɔsalɔm-we pa sika Kalaati tetv taa.

²⁷Tafiiti pa tala Mahanayim, ilena Amoni tetv icate Lapa tu Nahasi pɔɔlv Sopi, na Lo-Tapaa tu Amiyeli pɔɔlv Makii, na Kalaati tetv icate Lokelim tu Paasilayi ²⁸pa pona Tafiiti-weye kuhántɔh na cemɛnaa na heesi, na tɔɔnaya pee, na mulv, na pee kutɔɔee, na soona ke loosi naale. ²⁹Na tuɔ nim na naanim na heeh, na waakasanaa. Mpi tɔ, pa tɔnaya ké si íkaale na nyɔɔsi na lɔkɔtɔ pɔ pu-weye wulaya tetv taa ké.

18

Apɔsalɔm na í yoolaa pa kpisuɔu

¹Ḿpógú Tafiiti kota í yoolaa na í kpa pa taa ké yoolaa iyaya (1000) nyuvu nyɔma na nunwa (100) nyuvu nyɔma. ²Ilɛna í cela Sowari ke tintiyile, na Sowari neu ke tintiyile, na Katí tu Itayi ke tintiyile na í tɔ si: Má na-me tu pona yoo. ³Tɔnayaɛ samaa tɔma-í si: Aai, pɔ fei si h́ lu. Mpi tɔ, paa pɔ kɔla-tv na tɔ se nɔɔlv u paasɔɔna-tv. Paa ta taa yɔlaa hɔɔlvuvu sɔpɔna awusa. Ama nyá we ké isu ta taa yɔlaa iyisi naanwa (10000). Mpu tɔ, pɔ kɔla teu si h́ saali icate taa na pɔ kɔla-tv ilɛ n sɔna-tv. ⁴Ntɛna wulav si: Tɔv, maa la nti tɔ maya-meɔe teu tɔ.

Ilɛna wulav sɔh nɔnɔɔ na yɔlaa lukí iyisi iyisi na nunwa nunwa. ⁵Ḿpógú wulav tɔma Sowari na Apisayi na Itayi si: I nyɔni ma isentaa na í la ma pu Apɔsalɔm tɔpamm.

Ilɛna yɔlaa tɔna nu mpv.

⁶Ḿpógú Tafiiti yɔlaa polaa si pa yookina Apɔsalɔm-weye Ifalayim hɔtɔɔv taa. ⁷Yɔlaa iyisi hiu (20000) tɔcu ke Tafiiti nyɔma kuwa Apɔsalɔm nyɔma taa. ⁸Ḿpógú yoo yawa tetv tɔna taa. Hɔtɔɔv tɔɔ yɔlaa mpaɔa kɔyakv hku tɔ pɔ kɔla mpa layate tɔɔaa tɔ.

Sowari kuwa Apɔsalɔm

⁹Ḿpógú Apɔsalɔm tuta í tɔɔi Tafiiti yɔlaa taa na í caɔa kpaɔanv. Ilɛna kpaɔanv seena-í na í susi-í tɔɔv sɔsɔv nakuli kv pilinasi taa, na í nyɔsi hɔkɔna-si na í susi

na kpaɣanv náá tɛɛ. ¹⁰ Nɔ̀ɣɔlv ná mpv, ɔ̀ɛna í heeli Sowari si: Ta caa, ma nawa Apəsaləm na í susina tɔ̀ɣv. ¹¹ Ntɛna í tɔ̀m-i si: N na-i ɔ̀ɛ pepe tɔ̀ kɛ n ta kv-i tənaya kpaakraa. Halɔ̀ maa ha-ŋ liyitee nyəɣətv naanvwa kɛɛ na tampala.

¹² M̀p̀ɔ̀ɣú apalv ɔ̀m-i ɔ̀wa si: Paa liyitee nyəɣətv iyaya (1000) kɛ n tu ha-m ma niŋ kaa kra wulav pəyalv tɔ̀. Mpi tɔ̀, tɔ̀ nuwa nti wulav heela nyá na Apisayi na Itayi si í la laakali na ɔ̀m-i pəyalv Apəsaləm tɔ̀. ¹³ Paa maa lapa kaanvto na má kv-i, wulav ka nu-təɣi. Nyá mayamaya n taa waasi-m.

¹⁴ Ntɛna Sowari si: Maa səŋəɣi nyá kiŋ kɛ yem.

ɔ̀ɛna í kpaɣa ŋmantaasi tooso na í polo í yaya-səɣi Apəsaləm fulaya tɔ̀. Mpi tɔ̀, ɔ̀ɛ taa sɛta. ¹⁵ M̀p̀ɔ̀ɣú yoolaa naanvwa wei ɔ̀ təkaya Sowari yoo wuntu tɔ̀ pa tama Apəsaləm na pá tɛɛsi-i kvɔ̀.

¹⁶ M̀p̀ɔ̀ɣú Sowari hɔ̀la tutuɣu na yɛlaa koti na pá hɛɛsi pa kolontunaa tɔ̀ɣv.

¹⁷ ɔ̀ɛna pá kpaɣa sɛtv na pá pɛti p̀ɔ̀ɣú nakvli kv taa kɛ hətɔ̀v taa na pá kaa ɔ̀ tɔ̀ kɛ kanmaaya təkɛɛm, na Apəsaləm yoolaa tɛna se na paa wei í mɛli ɔ̀ tɛ.

¹⁸ Waatv wei Apəsaləm ka wɛna ɔ̀ ɔ̀ɛ tɔ̀ɣv ɔ̀ yɛlaa na pá ŋma-i akele kɛ wulav tɛtəkɛ taa kɛ Yosalem kiŋ, na í yaa-i si Apəsaləm akele, si ɔ̀m-i ɔ̀ fɛi apalv pəyaya tɔ̀ paa yaakəna ɔ̀ hɛtɛ. Na pá yaaki-i m̀p̀ɔ̀ɣú haləna saŋa.

Tafiti nuwa Apəsaləm sɛm

¹⁹ M̀p̀ɔ̀ɣú Satəki pəyalv Ahimaasi tɔ̀ma si: ɔ̀ yɛle na má lɔ̀ɣv ma ti na má pona wulav kɛ tɔ̀m kvantv si Tacaa ha-i tampana na í yari-i ɔ̀ kolontunaa niŋ taa.

²⁰ Ntɛna Sowari tɔ̀ si: Pə taya nyaa heelina wulav kɛ tɔ̀m kvantv kɛ saŋa. Mpi tɔ̀, ɔ̀ pəyaya səpəna. ²¹ ɔ̀ɛna Sowari tɔ̀ Itiyopii tv si: Polo na í heeli wulav kɛ mpi n nawa tɔ̀.

Ntɛna Itiyopii tv hɛnti-i atɛ na í tɔ̀ casəɛ. ²² M̀p̀ɔ̀ɣú Ahimaasi tasa Sowari kɛ tɔ̀m si: Paa pu la ɔ̀səna yɛle na má se Itiyopii tv waali. Sowari si: Ma pəyalv, pepe nyɔ̀v tɔ̀ kɛ n caa pote? N kaa waa pə taa se. ²³ Ahimaasi si: Paa pu la ɔ̀səna pə wɛɛ si má polo kɛ. ɔ̀ɛna Sowari si: Tɔ̀v, polo.

M̀p̀ɔ̀ɣú Ahimaasi kpaɣa tɛtəkɛɛ mpaav na í polo í laali Itiyopii tv.

²⁴ Waatv ɔ̀m-i Tafiti ka caɣa nənəsi naale hɛkv na í taŋaa. M̀p̀ɔ̀ɣú taŋlv kra nənəɣv nyɔ̀v taa, ɔ̀ɛna ɔ̀ loosi nɔ̀ɣlv ɔ̀ seeki ɔ̀ tike na í kəŋ. ²⁵ ɔ̀ɛna í má kapuka na í heeli wulav, na apalv ɔ̀m-i təŋna sewa na í kəŋ. Ntɛna wulav si: Ye ɔ̀ tike ɔ̀ seekina tɔ̀m kvantv kɛ ɔ̀ kəŋna. ²⁶ M̀p̀ɔ̀ɣú taŋlv tasa lɛlv kɛ nav na í seeki na í kəŋ. ɔ̀ɛna í má kapuka na í heeli nənəɣv taŋlv si: Nɔ̀ɣlv ná kəŋna nteɣe ɔ̀ tike təkəŋ tɔ̀tɔ̀. Wulav si: Tɔ̀m kvantv tɔ̀tɔ̀ɣv ɔ̀ɛ ɔ̀ kəŋna.

²⁷ Mpuɣvle taŋlv si: Kancalaya nyəŋ sewa nəɣəsəna Ahimaasi sewa kɛ. Ntɛna wulav si: Yvlv kvantv kɛ, na tɔ̀m kvantv kɛ ɔ̀ kəŋna.

²⁸ Ahimaasi talaa, ɔ̀ɛna í má kapuka si: Alaafəya kɛ yoo, ta caa.

ɔ̀ɛna Ahimaasi hɛnti wulav kɛ atɛ na í tɔ̀m-i si: Nyá ɔ̀sə Tacaa wei ɔ̀ yapa-ŋ nyá kolontunaa mpa pa kvlayaa nyá tɔ̀ tɔ̀ɣvle teeli tv. ²⁹ Ntɛna wulav pəsi-i si: Apəsaləm wɛna alaafəya?

Ahimaasi si: Ma nawa samaa tuutuuma kɛ waatv wei Sowari tila-tv tɔ̀, ɔ̀ɛ ma ta nyi mpi pa lakaya tɔ̀. ³⁰ Wulav si: Nyáá səŋna kpeŋa tɔ̀ cəne.

ɔ̀ɛna Ahimaasi kɛɛ na í səŋ. ³¹ Itiyopii tv tala kpaakraa, ɔ̀ɛna í tɔ̀ si: Ta caa, tɔ̀m kvantv kɛ ma kəŋna-ŋ. Saŋa Tacaa ha-ŋ tampana na í ya-ŋ mpa pa kvlayaa nyá tɔ̀ tɔ̀ pa niŋ taa. ³² Ntɛna wulav pəsi-i si: Na Apəsaləm wɛna alaafəya? ɔ̀ɛna í tɔ̀ si: Ta caa, nyá kolontunaa tɛna na mpa pa kvkəna-ŋ asalav tɔ̀ pá wɛɛ ɔ̀sə Apəsaləm.

¹ Μπόγύ wulav laakali pəsaa na í kpaaki ate na isətaa kutuluyu taa na í wiiki na í yəgətəyi si: Hai, ma pu Apəsələm, ma pu Apəsələm. Ye maa səpəna nyá lonte pə taa kəli teu? Ma pu Apəsələm, hai, ma pu.

² Μπόγύ pa polaa na pá heeli Sowari si wulav wiikina nté na í huɣutiɣi lotu ke Apəsələm təə. ³ Ilena kuyaku ŋku ku lanhuləmle pəsi ləyaya ke yəlaa taa. Mpi tə, yəlaa nukaya pa yəgətəyi si wulav caya i pəyaya ləyaya. ⁴ Fεεε lapa yəlaa na yoo ŋku pa yooa təgə, ilena pá sɔv icate taa təhεε. ⁵ Na wulav náá həká i isentəə ké saalaya na í kiisiɣina nəgə səsaya si: Hai, ma pu Apəsələm, hai, ma pu, hai, ma pu.

⁶ Μπόγύ Sowari sɔv wulav kiŋ ke nan taa na í təm-i si: Saŋa n tɔyi fεεε ke nyá təmle nyəma mpa pa yapa nyá na nyá pəyalaa na nyá pεela na nyá alaa təgə. ⁷ Mpa paa caaki-ŋ təgə n səəlaa na nyá taa kpaakəna mpa pa caaki-ŋ tə. N lakuyɔ isəntə tə pə huləyi ké si n nyənəyi nyá yoolaa na pa nyuyɔ nyəma ke yem. Pə laki-m isɔ ye taa səpəna na Apəsələm wena i weesuyɔ pu kəla-ŋ teu. ⁸ Mpu tə, kulɔ na í lu na í yəgətəna yəlaa na pa lanja hεε. Ma tuukina Taca si ye n ta lu pə kaa kaasi paa yulɔ kuləm ke nyá kiŋ ke ahoə anε. Na mpi pə tɛma-ŋ mayanav ke hatoo nyá pəcaatɔ tə pu la sana na nəənəə nyəntɔ.

⁹ Μπόγύ wulav kulaa na í caya nənəgə. Na pá heeli yəlaa si i luwa na í caya nənəgə. Ilena pa təna pá polo i kiŋ.

Tafiiti məlvɔv ke Yosalem

Waatu inɔ i taa Apəsələm nyəma ka tɛma sewa na paa wei í məli i tε. ¹⁰ Μπόγύ Iseyeli tɛtɔ yəlaa kpeka təna lanja ta hεε na pá təŋ si: Wulav yapa-tuyɔ tá kolontunaa na Filiisi nyəma niŋ taa na nəənəə í seeki icate ke Apəsələm təə? ¹¹ Apəsələm wei tə ləsaa na tə kpa wulav tə, ílé i səpa yoo taa, ilε pepe təə ké tə kaa mələna Tafiiti?

¹² Μπόγύ wulav Tafiiti nu tə təna nti Iseyeli nyəma yəgətəyi tə. Ilena í tili kətəlaa Satəki na Apiyataa si pá pəəsi Yuta nyuyɔ nyəma si: Pepe təə ké pa wεε na pá niɣitiyi ma mələnav təm taa? ¹³ Anɔ mεyεε ma yəlaa na má na-mε tə kaa caləm. Ilε pepe təə ké lɛlaa ŋmaaki ta təə? ¹⁴ I heeli Amasa tətə si má na-i tə kaana caləm, na inɔ i ka lɛətəna Sowari lonte taa na í pəsi yoolaa wulav. Ye pə ta la mpv Iso í kv-m.

¹⁵ Μπόγύ Tafiiti pəsa Yuta nyəma təna na pá wεε isɔ yulɔ kuləm. Ilena pεε pá tili na pá heeli-i si í na i nyəma pá məli. ¹⁶ Μπόγύ wulav məlaa na í tala Yaatanɔ pəgə.

Tafiiti kentiyi Simeyi təə

Ilena Yuta nyəma polo Kilikaa na pá səŋi-i na pá tɛsəna-i Yaatanɔ pəgə.

¹⁷ Μπόγύ Pɛncamεε tɔ Simeyi wei i ká tɔv wulav na í wε timpɔ pa yaa si Pahulim tə, i ləgə i tɔ na í na Yuta nyəma pá polo wulav Tafiiti səŋuyɔ. ¹⁸ I waali ka wε Pɛncamεε nyəma ke yəlaa iyaya (1000) na Sayuli təmle tɔ Sipa, na i pəyalaa naanəwa na kakpasɔ, na i təmle nyəma ke hiu, na pá tɛsi Yaatanɔ ke wulav isəntaa. ¹⁹ Kpɔlvɔv ŋku paa cɛla wulav si i tɛsəna tə kvle kv təŋna i təyaya nyəma ke tɛsənav.

Waatu wei Tafiiti caakaya tɛsuyɔ, ilε Simeyi kəmayalε na í həntɔ-i ate. ²⁰ Na í tə si: Hai, tá caa wulav, taa təkɔ isayatu nti maa lapa-ŋ kuyaku ŋku n lukaya Yosalem taa tə. Hai, kv-təyi nyá taa. ²¹ Ma nyəma si ma wakəla-ŋ. Pə təə ké ma caala luw ke Yosεfɔv kpeka taa na má kəə-ŋ səŋuyɔ.

²² Ntəna Apisayi cε Tafiiti nəgə təə si: Pə wεε si pá kv Simeyi ké. Mpi tə, i ka təŋsa Taca kuləsv ke mpusi.

²³ Μρύγύ Tafiiti pəssa Apisayi na i taalv Sowapɪ si: Mə təm suwe? Pepe təw kέ i caaləyɪ-m mpv? Ma tayana lseyeli kawulaya taa kέ məlvv kέ. Ile pə fei si pά kv nəyəlvv saŋa.

²⁴ Ulena wulav heeli Simeyi na tuunav si: N kaa si.

Tafiiti na Mefipaali pa ciikuyu

²⁵ Μρύγύ Sayuli saali Mefipaali pola wulav səŋvɔv tətə. U lanle ka wakəla Tafiiti sewa təw kέ, ile i ta paasəna i nəhhe yaa i tantvɔv. Pəyele i ta cətə i wontu kέ pə krayav kvaykv ŋku wulav lu Yosalem icate taa na pə suna kvaykv ŋku i mələa tə.

²⁶ Wulav kəma, ulena i pəssi-i si: Mefipaali, pepe təw kέ n taa təŋi-m? ²⁷ Ulena i tə si: Hai, ta caa, ma təmlə tv pəntəna-m. Ma si i kvəli-m ma kranaya si ma kέ icam, na má caya-ke na má təŋi-ŋ. ²⁸ Ulena i la-m kələmətə ke nyá kin. Nyá tu we isu Iso isətaa tillu kέ, la mpi pə we-ŋ teu tə. ²⁹ Pəpətv fei lelen, ma caa təyaya təna məna səm kέ. Paa na mpv n yelaa na má wee nyá na mpa i təkɪ tə pa hekv. Ma feina mpaav si má pəssi natəli se. ³⁰ Mpvvule wulav si: N kəlavɪ yəyətɔv. Ma tema suw si nyá na Sipa i ká tala tetv ile. ³¹ Ntəna Mefipaali si: Sipa i tu kraya pə təna. Ma caa wulav n məlavɪ nyá təyaya taa ile ma paa ye.

Tafiiti laki Paasilayi ke kvpantv

³² Μρύγύ Kalaati tv Paasilayi kəmna Lokelim na i su wulav na pά tesɪ Yaatanɪ.

³³ Paasilayi inɪ i pusi ka we nunaasa kέ. I ka səna wulav ke waatv wei i ka we Mahanayim təw na təyənaya. Mpi tə, i ka wəna liyitee ke səsəm kέ. ³⁴ Mpvvule wulav təma Paasilayi si: Ma na-ŋ tə polo Yosalem na má təw-ŋ təna. ³⁵ Tənayale Paasilayi pəssa wulav si: Pə kaasa-m pusi isəna na má sí na má təŋəyɪ-ŋ Yosalem?

³⁶ Saŋa taa, ma pusi we nunaasa kέ. Maa pəsəyɪ na má nyɪ təyənaya yaa kvnyənyəvm lelen. Pəyele maa nyəŋ yonyoola apalaa na alaa pa yontv fayav. Ile pepe təw kέ maa kəw na pə tvyɔ-ŋ səyələ ke yem. ³⁷ Pepe təw kέ n laki-m kvpantv ntɪ tə taka? Maa tasa-ŋ suw na má tesəna Yaatanɪ. ³⁸ Mpi ma caa si n la-m təyələ si má məli na má si ma icate taa timpɪ pa pima ma caa na ma too tə. Ama kraya ma pəyalv Kimham na i pəsi nyá nyəŋ na n lapɪ-i kvpantv ntɪ n caakɪ tə. ³⁹ Ntəna wulav si: Pə we teu, Kimham i təŋi-m na n heeli-m pə təna mpi n caana-i tə na má lapɪ-i.

⁴⁰ Tafiiti yəlaa təna tesə Yaatanɪ pəyə, ulena wulav nάá tesɪ na i wayali Paasilayi na i kooli-i kvpantv, na ilé i məli i te. ⁴¹ Μρύγύ Yuta nyəma na lseyeli həyəlvv su wulav na i na i yəlaa na Kimham pά tee.

Yuta nyəma na lseyeli nyəma pa yoo

⁴² Ntəna lseyeli nyəma təna kotina wulav na pά pəssi-i si: Pepe təw kέ tá tetvnaa Yuta nyəma ŋmula nyá na nyá yəlaa na pά mələna-me?

⁴³ Mpvvule Yuta nyəma təna ná cəwa si: Mpi tə, ta yvlv kέ. Ile pepe mayamaya hanəyənə-mege pə taa? Wulav ta təw-tv. Pəyele i ta ha-tvyɔ pvlv.

⁴⁴ Tənayale lseyeli nyəma cəwa si: Paa i kέ mə nyəŋ tə, tə kəla-mege təm naanvwa. Mpi tə, tá caaləna mayasvɔv si tá wulav i məli. Ile pepe təw kέ i nyəna-tvyɔ yem kέ mpv?

Ama Yuta nyəma ná holaa na pə kəli lseyeli nyəma.

20

Sepa kvlvv ke Tafiiti təw

¹ Waatv inɪ i taa kέ Pəncamee apalv tetelatv nəyəlvv i ka wəna Kilikaa na pά yaa-i si Sepa, na i caa si Pikili. Μρύγύ kvaykv nakvli i hvla apalvtutvɔv na i tə si: Tá na Tafiiti tə ta kaa. Pəcə i kaa ha-tvyɔ pvlv.

Paa Iseyeli tu wei í mæli í cokæle taa.

² Mpuɣule Iseyeli nyéma tæna sewa Tafiti na pá tu Sepa waali. Ama Yuta nyéma ná tá lu pa wulaw waali. Pa na-í pa tæmna mpuɣú hatoo Yaataní, halæna Yosalem.

³ Mpuɣú wulaw mæla í tæyaga taa ké Yosalem, na í kuu alaa mpa í ká yelaa sí pá tan tæyaga tæ na í tæki-weyε kutuluɣu nakuli kv taa na pá tan-we, na pá paasæna-we. Ama u kpætæyæna-we. Pa tæka-weyε mpuɣú na pá weε isu leelaa halæna pa sæm.

Sowari kuyv ke Amasa

⁴ Mpuɣú wulaw tæma Amasa sí: Pu laki kuyεεη tooso tæ, yaa-m Yuta nyéma na nyá na-we í kæw.

⁵ Ilena Amasa tæε. Ama kuyεεη wei wulaw ka tu-í tæ í tæwa na pécó í mæli.

⁶ Tænaɣale wulaw tæma Apisayi sí: Sepa ka la-tuyv isayatu na pé kæli Apæsalæm. Pæ tæw tæ kraɣa ma yælaa na n tæη í waali. Pæ taa kæw na í tala acalæε ton nyæna na í fiti-tv.

⁷ Mpuɣú Apisayi kraɣa Sowari yoolaa na wulaw tanlaa na yoolaa taa yoolaa tæna na pá tu Sepa waali.

⁸ Pa kæma na pá kpæyæta Kapawæη puw ile Amasa sæηa-weyεle. Na Sowari læla í layate ke í tokonaa tæw na tæ we tæ suyute taa. I tæηaga mpv ilena layate hoti*fa*.a kpæε layate. ⁹ Mpuɣú Sowari sεε-í sí: N we alaafæya apaηnya?

Ilena Sowari kra Amasa tantuyv na í niη ntæyæη sí í wayalæyi-í. ¹⁰ Amasa ta paasæna layate nte tu we í niη lælæη taa tæ. Ilena Sowari sæ-tæyε í lotu taa ké tæm kulvm na í taa pntv luli atε na í sí krakpaa.

Sepa kulvyn ke Tafiti tæw su tænaɣa

Mpuɣú Sowari na í neu Apisayi pa tu Sepa waali. ¹¹ Ilena Sowari yoolaa taa næyælv caya Amasa kin tæna na í tæη sí: Mpa pa we Sowari na Tafiti pa tæw tæ pntvnaa í tæη Sowari.

¹² Na Amasa náá tæηna í calæm taa ke pilimuyv ke hapæle tæw. Yoolu iní í nawa sí yælaa tæna kæη na pá sæηæyi ilena í tuli Amasa na í pona hapæle kpæεηa na í takí-í pæcækæle. ¹³ I læsa-í mpaasv taa tæna ilena pa tæna pá tæη Sowari na pá tæyæni Sepa.

¹⁴ Ilena Sowari fayana Iseyeli kpæka tæna taa na í mælæyæna timpi pa yaa sí Apæli-Pæti-Maaka na í caa lylvv nyéma tæna koti na pá tó í waali. ¹⁵ Mpuɣú Sowari-we pa tama Sepa ke icate nté tæ taa na pá ηmá pulv na pé kvli isu kolunja. Ilena yælaa tæna casa icate kolunja kite tæε sí pa pætyi-kε.

¹⁶ Mpuɣule alv kpelikpæka tv næyælv mapa kapuka na kolunja taa sí: Hai, hai, ma wiikina-mε sí í heeli Sowari sí ma caa ma heeli-í tæm.

¹⁷ Sowari kpætæna-í ilena alv pæsi-í sí: Nyaga pa yaa Sowari? Sí yεε maɣa. Alv sí: Hai, nu ma tæm. Sowari sí: Ýæyæti.

¹⁸ Ntæna alv sí: Pæ tu we læηtaa ile ye næyælv wæna tæm í kæη Apæli icate taa cæneyε na icate nyéma tasa-í layatv ile pæ tæma. ¹⁹ Mpi tæ, tá icate we teu ké na tæ taa we tæpamm ke Iseyeli tæna taa. Ilena nyaa caaki sí n wakæli Iseyeli taa acalæε too? Pepe tæw ké n caa sí n wakæli kpancoou ηku Tacaa ha-tv tæ? ²⁰ Ntæna Sowari sí: Mpusi í polo poolun, maa pæekæyi icate tæne tæ wakælvv se. ²¹ Aai, pæ fεi mpv. Ama Ifalayim puɣv taa tv wei pa yaa sí Sepa tæ iní í kulæna wulaw Tafiti tæw. I cæle-m inuní í tike ilena má yele mæ icate na má tæε. Ntæna alv iní sí: Paa læyæ-η í nyuyv na kolunja.

^a 20:8 Layate hoti: Hepæla Piipili taa pa telæsa sí layate hotaa. Kæleeki Piipili taa ná weε sí: ...ilena í

²² Mpuɣule alɔ pola ɪcate nyóma kin na layatu na pá seti Sepa nyɔɣu na pá lɔɣo-kuɣu Sowari na kolunɔ. Tɛnɔɣale Sowari hɔla tutuɣu na í yasi yɔlaa na paa awe kpe ɪ te na inɪ ɪ mɛli Yosalem ke wulav kin.

Tafiiti waali nyóma hɔla

²³ Sowari keɛ Iseyeli yoolaa tɛna nyɔɣu tu. Yoyata pɔyalɔ Penaya keɛ wulav taɲlaa nyɔɣu tu. ²⁴ Atolam keɛ lampuu mɔlaa nyɔɣu tu, na Ahiluti pɔyalɔ Yosafati keɛ Takɔlasi sulɔ, ²⁵ na Sefa keɛ si ŋmaalu. Satɔki na Apiyataa keɛ kɔtɔlaa. ²⁶ Na Yayii tu Ila keɛ Tafiiti Sɔpaari.

21

Karawɔn nyóma na Sayuli tɔɣaɣa nyóma tɔm

¹ Mpuɣú nyɔɣasi luwa pusi tooso ke Tafiiti waatu taa. Ilena Tafiiti pɔɔsi Tacaɔ ilena Tacaɔ tɔ si: Sayuli na ɪ tɔɣaɣa nyóma pa yulɔkule tɔɔ ké. Mpi tɔ, pa kuwa Karawɔn nyóma.

² Mpuɣú wulav yaa Karawɔn nyóma si ɪ yɔɣɔtɔɣɔna-we. Pa taa ké Iseyeli nyóma, Amolii nyóma kakaasaya ké. Ie Iseyeli nyóma ka siwa pa nɔɣɔ ké si pa kaa ku-we. Paa na mpɔ Sayuli ka nyanɔɣa ké si pá taa kɔɔ na pá pɔsi Iseyeli nyóma na Yuta nyóma pa kolontunaa. Ilena í lb si ɪ kuɣi-we. ³ Mpuɣú Tafiiti pɔɔsa Karawɔn nyóma si: Isɛnɔɣa pɔ weɛ si má tayanɪ na pɛ́cɔ́ í kooli Tacaɔ yɔlaa ke kɔpantu?

⁴ Mpuɣule Karawɔn nyóma cɔwa si: Liyitee yaa wɔla kaa tayanɪ tá na Sayuli na ɪ tɔɣaɣa nyóma ta tɔm. Pɔyele taa caaki si í kú Iseyeli tu nɔɣɔlv. Ntɛna wulav si: Ie pepe maɣamaɣa ke í tu caaki má la-me tɔkpem?

⁵ Ilena pá cɔ si: Timpi Sayuli wakɔla-tuɣu sɔsɔm na í tú ɪ taa si ɪ kpiisiyi-tu tɔkpataa ke Iseyeli tetu taa tɔ, ⁶ mpɔ tɔ, pá cɛla-tuɣu ɪ piya taa ké yɔlaa naatosompɔɣɔlaya na tɔ pusi-we na tuɲ ke Tacaɔ isentaa ke Sayuli ɪcate taa. Ntɛna wulav si: Maa cɛle-meyɛ-we.

⁷ Mpuɣú wulav kisa Sayuli saali Mefipaali tɔɔ ké nɔɔsi nsi í na ílé ɪ caa Sonatan paa pɛɛla Tacaɔ isentaa tɔ si tɔɔ. ⁸ Ilena wulav kpa Aya pɛɛlv Lisipa ka lɔla piya nsiyi Sayuli tɔ. Pa yaa lɛlv si Alɔmoni na lɛlv si Mefiposeti, na pɛ́ sɔɔsɔna piya kakpasɪ wei Sayuli pɛɛlv Mikaali ka lɔla Apɛɛli-Mehola tu Paasilayi pɔyalɔ Atiliyɛli tɔ, ⁹ na í cɛle-weyɛ Karawɔn nyóma na pá pusi-weyɛ tuɲ tɔɔ ké Tacaɔ isentaa ké pulaya tɔɔ, na pá sí pa naatosompɔɣɔlaya inɔɣi saa wei pa caalɔyi kɔmtɔ tɔ.

¹⁰ Mpuɣú Sayuli leelu Lisipa kpaɣa fɔlɔtɔ taka na lanwakɛlle na í pɔ kɔkpamɔɣu tɔɔ ké sɛtaa cɔlv ke kɔmtɔ caalɔɣu waatu halɔna tɛv nuw, na í tɔɣɔnɔɣi sumasi ke ilim si sí taa tɔɣɔ-we. Na í tɔɣɔnɔɣi mpuɣú taale wontu ke ahoɔ.

¹¹ Mpuɣú pa heela Tafiiti ke mpi Lisipa lapa tɔ. ¹² Ntɛna Tafiiti tili Yarɛɛsi nyóma tɛyɛ Kalaati tetu taa na pá cɛle-ɪ Sayuli na ɪ pɔyalɔ Sonatan pa mɔwa. Mpe inɪ paa ŋmulɔna-yeyɛ Pɛti-Seyan nyóma kataya taa timpi Filiisi nyóma ka ku-weyɛ Kilipɔwa na pá pusi tɔ. ¹³ Pa kpaɣa Sayuli na Sonatan pa mɔwa ke tɛna ilena pá kuu yɔlaa naatosompɔɣɔlaya inɪ ɪ nyɛna tɔtɔ. ¹⁴ Ilena pá pi Sayuli na ɪ pɔyalɔ pa mɔwa ke Sela ɪcate taa ké Pɛncamɛɛ tetu taa ké Sayuli caa Kisi pɔlaav taa.

Mpuɣú yɔlaa lapa pɔ tɛna mpi wulav tu-we si pá la tɔ. Pɔle pɔ waali ké Isɔ pááná heɛwa tetu nyóma tɔɔ.

Filiisi nyóma yoonav

(Kɔtɔsɔtv I 20:4-8)

¹⁵ Mpuɣú Filiisi nyóma yoonav Iseyeli nyóma tɔtɔ. Ilena Tafiiti na ɪ yoolaa pá polo na pá yoonav-we na ɪkaale kpa-ɪ. ¹⁶ Ntɛna tooko wei pa yaakaɣa Isipi-Pɛnɔpi tɔ í maɣasi ɪ taa si í kú Tafiiti. Paa lupa ɪ ŋmantaaya ke nyɔɣɔlvɔv kuɛɛmɔɣv ké na

ka yuŋ seka kiloonaa liyiti ké pəcə, na í ləla ɪ tənaya taa ké layate kufate. ¹⁷ M'p'ógó Seluya pəyalu Apisayi pola Tafiti waasuyu na í ku Filiisi tu. Tənayale Tafiti yəlaa kisina-ɪ na tuunav si: Pə fei si ń tasa-tuyu tənyu ke yoo. Pə taa kəə na pá ku lseyeli nyəma nəyə təə tu.

¹⁸ Pə waali ké pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo ke Kəri. Tənaya Hosa tu Sipekaa kuwa tooko Safi. ¹⁹ M'p'ógó pa na Filiisi nyəma pa tasa yoo tətəyə kəri na Pətəlehəm tu Yalii pəyalu llanəŋ ku Katɪ tu Koliyatɪ wei ɪ ɲmantaaɣa ka we ɪsu sayata kpatəle tə. ²⁰ Pa tasa yoo ke Katɪ na tooko nəyɔlɪ ɪ ka we tənə na ɪ mpee na ɪ nəmpee we naatoso naatoso, pə krenta hiu na liyiti. ²¹ M'p'ógó ɪ tu lseyeli nyəma, ɪlənə Tafiti taalɪ Samma pəyalu Sonatəŋ ku-ɪ.

²² Apalaa mpe paa ké Katɪ tookonaa ké. Tafiti na ɪ yoolaa pa kəna-we.

22

Tafiti kawəyaya (Yontu 18)

¹ Waatu wei Tacaɣa yapa Tafiti ke Sayuli na ɪ kolontunaa ləlaə niŋ taa təyə Tafiti sama ləə na yontu si:

² Tacaɣa kəle ma kəkramuyu
na ma təcəəsəle toŋ nyəntə,
nyá waasəyənə-m.

³ Nyayale ma ləə na má cəəsəyənə-ŋ.
Nyayale ma kpaluyu na toŋ wei ɪ waasəyɪ-m tə.
Na ma təcəəsəle nte tə we puy taa tə,
na ma kpaluy tətulə.
N ké ma waasulɪ, n yakɪ-m mʊsʊntʊnaə niŋ taa.

⁴ Ma sama Tacaɣa na kawilitayə.
Nyá yarəna-m kolontunaa niŋ taa.
⁵ Səm tama-m ké ɪsu lʊm səsəəm hola,
na pə nyaasəyɪ-m ɪsu pusi səsəənsɪ.

⁶ Atətəle ka həkə-m tə ɲmusɪ ké.
Na səm náá tuti-m na pə puluyu.
⁷ Ma yaa Tacaɣa ke ma lanwakəlle waatu
si ń waasi-m.
Ma kiisaa na ń nu ma nəyə ke nyá təyaya taa.

⁸ Pááná kpa ləə na tetu sele,
na ɪsətənyu kite ciyiti,
na pəəŋ náá sele ɪ kila tɛɛ.

⁹ Kəkə nyəəsɪ luna ləə nyá muna tɛɛ,
na ń tə kəkə mamala na nəyə.

¹⁰ N lumsa ɪsətənyu na ń tii,
na nyá nəəhɛ tɛɛ ké ɪsəŋmʊntuyu kpusəŋ nyəŋku.

¹¹ ɪsətə tənɪlɪ kpaɣana-ŋ na ń koləyɪ huntɪ,
na heelim tɛkəna-ŋ.

¹² N taka nyá təyɪ səkpetuyu,
na ɲ we tɛv ɲmʊntuy tɛɛ.

¹³ Nyá nyalaməle tɛɛ-ŋ nəyə
na tə təkɪ mamacəyəlasi.

¹⁴ ɪsətə ləə Səsə nəyə nu
ɪsətə ké ɪsu tɛv hola.

¹⁵ N tə ma kolontunaa ke nyəmə na ń yasɪ-we.

N tisa pa tɔɔ kɛ calanaa na pɔ se yem yem.

16 Tɔɔa n mu pɔɔnɔ na n woso nyɔ muna tee,
na tenku tetu nyu na pɔ nɔ antulinya kite.

17 Uena n tisi nyɔ nin na isɔtaa
na n lɛsi-m lum sɔsɔm taa.

18 Na n ya-m kolontunaa ton nyɔma
mpa ni pa tee-m tɔ pa nin taa.

19 Ma wahala wule ke pa tuta-m.

Uena Tɔɔa waasi-m.

20 N sɔla-m tɔɔ n waasa-m si mɔ cɔyana ma ti.

21 Ma tɔɔa tampana tɔɔ n lapa-m mpɔ,
ma kusiyisim lapu kasɔyaga ntɛ.

22 Ma tɔɔa Tɔɔa tɔm kɛ,
ma ta wakɔlɔna-n.

23 Ma tɔɔa nyɔ kusɔsutu tɔɔ.
Ma ta yɔki nyɔ kiiu nakuli.

24 Ma luyɔ fei taali nɔɔɔɔ,
tɔɔ ma kra ma tɔɔ isayatu tɔlate.

25 Uena Tɔɔa fei-m ma tampana tɔɔyɔ tɔɔ.
Ma kusiyisim lapu kasɔyaga ntɛ.

26 Kupantu ke Tɔɔa n felɔɔ tɔ latu,
na n tɔɔ tampana na n lana a tɔɔɔ.

27 Yulu i we tɔnɔnɔ nɔɔɔ n laki-i,
uena n kisi isayau.

28 N waasɔɔi tɔpasɔlaa,
uena n tisiyi kalampaanu nyɔma na ise culuyɔ.

29 Tɔɔa keke ma nyaalam,
na n keelɔɔi ma sɔkpetuyɔ.

30 Nyɔ ton ke ma nmaakɔna
kolontunaa koloosi na mɔ sɔuki.

31 Tɔɔa nyɔ kulaputu we kɛ tɔvɔnɔ,
na nyɔ kuyɔɔtutu fei sika.
N kentiyi mpa pa cɔsɔyɔna-n tɔ isu kpɔlɔyɔ.

32 Tɔɔa nyɔ tike tɔkɔn ntɛ Iɔɔ.
Ta Iɔɔ tike tɔkɔn ntɛ kukpamuyɔ
nku ku kentiyi-tu tɔ.

33 Nyɔɔale ma kolunɔ icate ton nyɔnka.
Na n tiikiyi-m mpaau kusiyisuyɔ taa.

34 Na n yeki na mɔ pɔsɔɔi sewa ke pulasi tɔɔ
isu nam na naani.

35 N falɔsa ma nin na yooɔ,
na mɔ nyi tɔɔ ton nyɔnku tɔɔ.

36 N yapa ma nyuyɔ na pɔ wee isu kukentuyɔ.
Na ma pɔsi sɔsɔ ke nyɔ kupantu tɔɔ.

37 Nyɔ hasɔyɔna ma nɔɔhe tee.
Pulupu u tuuliyi-m.

38 Ma tɔɔnɔɔi ma kolontunaa na mɔ
wakɔlɔɔi-we.

Ye ma ta kpiisi-we maa mələyi.

³⁹ Ma wakələyi-weye na má kpiisi-we,
na pá wee ma nəhɛɛ tɛɛ, paa tasəyi kulɔyɔ.

⁴⁰ Nyá haakəna-m yooɔ toŋ,
na ń yeki na ma kolontunaa həntəyi-m aɛ.

⁴¹ N yeki na pá seeki-m,
na má wakələyi-we tənəŋnəŋ.

⁴² Pa caaki pa taa na pa waali paa naa waasɔɔ.
Uena pa wiina Tacaɔ na ílé ɪ kisi cɔɔ.

⁴³ Ma nuɣutiɣi-we na pá pəsi mɔsɔyɔ.
Na má feli-we na pá pəsi ɪsu mpaav afəla.

⁴⁴ N yapa-m ma yəlaa nəhəntɛ taa,
na ń su-m katenasi yəlaa nyɔyɔ tɔ.
Yəlaa mpa ma taa nyi tɔ pa lapa-m təmle.

⁴⁵ Krai nyəma piya seekina-m,
na má nyəna-weye ɪsəle pa nukɪ ké.

⁴⁶ Pa nantɔ tiliɣi ké,
na pá lukəna pa təŋmelle na seluyɔ.

⁴⁷ Tacaɔ wenna.
Nyayale ma kukpamɔyɔ ŋku kɔ kentiɣi-m tɔ
maa sa-ŋ.

Ma tala ma ɪsɔ ma waasɔɔ.

⁴⁸ Nyá lɛɛtəyənə na ma nəyɔ.

Na ń tisiɣi piitimnaa ke ma tɛɛ.

⁴⁹ Nyá fitiɣina-m ma kolontunaa niŋ taa,
na ń laki na má kələyi-we,
na ń yaki-m mɔsɔŋtɔ niŋ taa.

⁵⁰ Pə tɔɔ ké maa sa-ŋ piitimnaa taa
na má pɔyɔli nyá hətɛ.

⁵¹ N tɔyɪ nyá wulav ke akaitɔ səsəntɔ.
Na ń la kɔpantɔ ke nyá kuləsɔ na Tafiti,
na ílé ɪ piitim nyəma ke tam tɔɔ.

23

Tafiti kantəkaya kuyəyɔtɔtɔ

¹ Yontu nti Tafiti təkəna yooɔ tɔyɔɔ:

ɪ nu Seseɛ pəyalɔ Tafiti nəyɔ.

Tacaɔ kusəna ma nyɔyɔ.

Yakəpɔ ɪsɔ ləsəna-m na í kra-m wulav.

Mayale ɪsɛyeli yəlaa yonyoolu kɔpaŋ.

² Tacaɔ Feesuyɔ tɔwa kɔ təm ke ma taa
na ma yəyətəna kɔ nəyɔ.

³ ɪsɛyeli ɪsɔ yəyətəna.

ɪsɛyeli nyəma kentulu nyá nyá heelina sɪ:

Wulav wei ɪ təŋəyi tampana

na í təkɪ yəlaa tɔɔ ké kawulaya

na ɪsɔ səyɔntɔ tɔ,

⁴ ɪ we teitei ke ɪsu ɪsətəntɔyɔ cəkuyɔ tanəŋ

na ilim lu təyeyeyi tɔ.

Na pá laki na kɔnyənyəm nyɔɔki

teu nuw waali.

⁵ Μρύγύ Ισο n koola ma tayaγa ke kupantu.

Ma na-η tə peela tam təo nəγo ké,

na n tayanι-keγε teu na n nyóma ka təo.

N ka ya ma nyuyu na n la-m kupantu təna.

⁶ Ama Iso nyá footilaa ná we isu səwa

kulələna ké.

Paa tokiyina-yeγε niη kpete.

⁷ Kpátúγú yaa ηmantaaya ke pa kpakəγəna-ye

na pá wə-yeγε kəkə ke a lonte taa.

Tafiiti yoolaa səsaa həla

(Kutəsətv I 11:10-47)

⁸ Tafiiti yoolaa səsaa mpa pa lakaya ι təmlə tə pa həla ntə. I yoolaa səsaa tooso taa səsə nté Hakəmoni tv Isəpaali. Inι ι kəna yooou kuləmuγu taa ké yoolaa nasənaasa (800).

⁹ Isəpaali waali ké Tooto pəyalv Ahowa saali Iliyasaa. Iseyeli yəlaa tooso wei na Tafiiti paa tama Filiisi nyóma na pá yooona-we na Iseyeli yoolaa náa seeki kuləm kuləm tə pa taa ləlv. ¹⁰ Iliyasaa kv Filiisi nyóma ke kuyaku nakuləγι katatəlaya ké, haləna ι niη nyəkələna layate. Kuyaku ηkuyv Tacaa yapa Iseyeli nyóma ke teu na apalv inι ι nəγo. Haləna Iseyeli yoolaa təηəγι ι waali na pá təsəγι sətəa yooou wontu.

¹¹ Iliyasaa waali ké Halaa tv Akee pəyalv Samma. Μρύγύ Filiisi nyóma kota timpi pa yaa sι Lehii tə sι pa yooona Iseyeli nyóma, ləna pəle pa se. ¹² Ama Samma sūv soona naali a taale taa ké təna na í yooona Filiisi nyóma na í kv-we na Tacaa ya Iseyeli nyóma ke teu.

¹³ Μρύγύ yoolaa hiu na naanəwa wei ι təηaya Tafiiti tə pa taa tooso pola ι kiη ke Atulam kəkpaμuγv púγú taa ke kumtv waatv. Na Filiisi yoolaa náa sika Lefayi nyóma tetəkəle taa. ¹⁴ Na Tafiiti náa we koluηa ιcate taa na Filiisi yoolaa náa sika Petəlehəem. ¹⁵ Mpuγule Tafiiti təma sι: Ma nyula Petəlehəem ιcate nənəγo hite taa ləm ké isu yem na kpete.

¹⁶ Təηayale yoolaa səsaa tooso inι pa fayana Filiisi nyóma təsikile na pá lu Petəlehəem hite nté tə taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama ι kisa pə nyəəv na í mələna-wι na í liisi Tacaa. ¹⁷ ləna í tə sι: Hai, Tacaa, pə fei sι má nyəə ləm pəne. Mpi tə, pə we isu yoolaa panə pa caləμ ké. Pa weesiη ke pa lapa awusa.

ləna Tafiiti kisi ləm mpi pə nyəəv.

Təmlə səsəle nte yoolaa tooso inι ι lapa təγəle.

¹⁸ Sowari neu Apisayi keke yoolaa hiu na naanəwa inι ι taa nyuyv tv. Inι ι kəna kolontunaa ηmuηuγv nunəwa (300) na ηmantaaya, ləna ι nyuyv kulι. ¹⁹ Inι ι ka təena pa hiu na naanəwa taa halι ι la pa nyuyv tv. Paa na mpv ι ta tala kancaalaya yoolaa tooso.

²⁰ Μρύγύ Kapəseli tv Yoyata pəyalv Penaya, apalv inι ι nyuyv ka kula ι kookalənaa təo ké. Inι ι ka kəna Mowarv yoolaa səsaa naale. Kuyaku ləηkv ι tiι hite taa na í kv təγəlaya ke watv waatv. ²¹ Kuyaku nakulι ι na Icipiti yoolu tooko nəγəlv pa sulina na inι í təkə kpátúγú na ləγε ηmantaaya. Μρύγύ ι ləeka tooko inι ι ηmantaaya na í kəna-ι. ²² Mpi Penaya lapa na ι nyuyv kulι yəlaa tooso inι ι taa təγəle. ²³ Inι ι təena pa hiu na naanəwa inι. Ama ι ta tala tooso kancaalaya nyəη ké. Μρύγύ Tafiiti kpa-ι ι tanlāa nyuyv tv.

²⁴ Yoolaa səsaa hiu na naanəwa taa ləlaa nté Sowari neu Asayeli, na Petəlehəem tv Tooto pəyalv Ilanaη, ²⁵ na Halotι nyóma Samma na Ilika, ²⁶ na Peletι

tu Helesi, na Tekowa tu Ikesi pəyalu Ila, ²⁷ na Anatəti tu Apiyesee, na Husa tu Mepunayi, ²⁸ na Ahowa tu Saloməŋ, na Netofa tu Malayi, ²⁹ na Netofa tu Paana pəyalu Helepi, na Pencamee tu Lipayi pəyalu Itayi ke Kipeya, ³⁰ na Pilatəŋ tu Penaya, na Hitayi ke Kaasi ləəu nəyɔ ³¹ na Pəti-Alapa tu Apiyaləpəŋ, na Pahulim tu Asəmafeti, ³² na Saaləpəŋ tu Iliyapa, na Yasēe pəyalu ləlu Yonataŋ, ³³ na Halaa tu Samma na Halaa tu Salaa pəyalu Ahiyam, ³⁴ na Makati tu Ahasəpayi pəyalu Ulifeleti, na Kilo tu Ahitofeli pəyalu Iliyam, ³⁵ na Kamēeli tu Həsəlayi, na Alaru tu Paalayi, ³⁶ na Sopa tu Nataŋ pəyalu Ikaali, na Katu tu Pani, ³⁷ na Amoni tu Seleki, na Peləti tu Nalayi mpa pa təkaya Sowari yoou wontu tɔ, ³⁸ na Yetēe nyəma Ila na Kaləpu, ³⁹ na Hiti tu Yulii. Tafiiiti yoolaa səsaa təna kɛnta yəlaa hiu na naanowa na naatosompəɣəlaya.

24

Kokalovɔ na yulokvəku (*Kvətəsvɔv I 21:1-6*)

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa pʌáná tasa Iseyeli nyəma ke huunav, na í tɔ Tafiiiti taa si í kala Iseyeli nyəma na Yuta nyəma. ² Ilena Tafiiiti tɔ í yoou wulav Sowari si: Cəə Iseyeli kpeka təna ke pə kpaɣav Tan na pə polo Peesepa tɔ na í kala yəlaa na má nyi pa nyɔyɔ.

³ Mɔpɔyɔle Sowari si: Tacaa í la na Iseyeli yəlaa huki təm nunowa (100) na í ná. Ie pepe tɔə ké n tu kaləyi yəlaa?

⁴ Ntəna wulav si: Sowari í kala ke í kala. Ilena Sowari polo na í kala Iseyeli yəlaa. ⁵ Mɔpɔyɔ í tesa Yaatanu na í polo í siki timpɔ pa yaa si Aluwēe tɔyɔ ɪcate nte tə wē Katu tetekəle taa tɔ tə ntəyɔŋ tɔə ke Yasēe cələ. ⁶ Mɔpɔyɔ pa pola Kalaati tetu taa na pá polo Hiti nyəma tetu taa na Kateesi na Tan-Yaan ke Sitəŋ cələ, ⁷ na pá polo Tiii kolunɔ ɪcate taa na Hifi nyəma na Kanaan nyəma pa acalēe taa na pá tēsəna Yuta ilim tətule ntəyɔŋ tɔə ké Peesepa. ⁸ Mɔpɔyɔ pa cəə tetu təna na pá məli Yosalem. Ie pə yoosa isətvnaa pəɣəlayafei naanowa, na kuyēeŋ hiu. ⁹ Ilena Sowari heeli wulav si: Iseyeli yoolaa wē yəlaa iyisi nasənaasa (800000) na Yuta nyəma ke yoolaa iyisi nasəle na nunowa (500000).

Isə həma Tafiiiti ŋkpaŋyɔyɔ (*Kvətəsvɔv I 21:7-17*)

¹⁰ Tafiiiti tɛma kokalovɔ ŋku ile í lanje wakəlaa keke na í tɔ si: Tacaa, ma lapa mpu tɔ ma wakəlaa ké, ile wii-m ma isayatu nti. Ma lapa kumelentu ké.

¹¹ Mɔpɔyɔ Tacaa heela Tafiiiti layatu tasəlv Isə kuyəɣətutv teləsulv Katu si: ¹²⁻¹³ Polo í heeli Tafiiiti si ma su wahalanaa tooso si í ləsi wei í səlaa tɔ. Nyəɣəsi í lu-ɪ pusi naatosompəɣəlaya, yaa í se í kolontunaa ke isətvnaa tooso, yaa yulokvəku í luna kuyēeŋ tooso? Wulav í cə-m na má heeli Tacaa. Tafiiiti fema tanaŋ tēe ilena Isə kuyəɣətutv teləsulv kəə.

¹⁴ Ntəna Tafiiiti cə-ɪ si: Ma lanje pəsaa ké. Ie Tacaa ke tə pəta ta ti. Sana inu í hɔ ta ŋkpaŋ na mpi yulv ka həmi-ɪ tɔ. Mpi tɔ, Tacaa pətəətəle təwaya.

¹⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa yelaa na yulokvəku svv Iseyeli taa ké hatoo tanaŋ tēe na pə polo waatu wei í suwa tɔyɔ pə kpaɣav Tan na pə polo Peesepa tɔ, na yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) si. ¹⁶ Isətaa tillu tiikaya Yosalem ɪcate tɔə si í wakələyi-tē, ilena Tacaa yele í pʌáná na í heeli-ɪ si: Yele mpu, pə mayanaa.

Waatu inu tɔ na isətaa tillu wē Yepusi tu Alafəna təfalle. ¹⁷ Tafiiiti nawa isətaa tillu na í kuyi yəlaa ilena í tɔ Tacaa si: Hai, má wakələna, yəlaa mpe pa ta la pulv. Kv má na ma caa təyaya nyəma.

Tafiiiti ŋmá Tacaa ke kətaya təlate (*Kvətəsvɔv I 21:18-26*)

¹⁸ Μρύγύ Ισο κυγῶγῶτῶτῶ teləsulə pola Tafiiti kin ke kuyaku ŋkə na í təmi-i si: Polo Alafəna təfallə na ŋ́ ημά Tacaa ke kətaya təlate.

¹⁹ Uena Tafiiti polo isu Tacaa heeluyu-i tə. ²⁰ Μρύγύ Alafəna luwa na í loosi wulav na i waali nyəma na pá puki i tɛ, uena í polo na í hənti-i atɛ. ²¹ Uena í pəəsi wulav si: Hai, tá caa, alaafəya keɛ? Keɛna wulav si: Ma kəŋ ké si ma yaki nyá təfallə na má ημά Tacaa ke kətaya təlate na mpusi inɛ í keeli yəlaa tə. ²² Ntəna Alafəna si: Ta caa, kɔɔya-tɛ na ŋ́ la kətasi nsi n nəkaa tə. Kɔɔya naaŋ inɛ na ŋ́ hɛti akuyu kɔɔtəŋ na ŋ́ la kətaya ŋka kəkə lusaa tə. ²³ Pə tənaya i ha wulav na í təmi-i si: Nyá Iso Tacaa í mu nyá sələmvu.

²⁴ Tənayalɛ wulav cə-i si: Aai, maa yana liyitee ké, ma kaa ha Tacaa ke mpi pə tə ma ta wu tə.

Uena Tafiiti feli təfallə na naaŋ pə tə ké liyitee nyəgətu nule na naanəwa. ²⁵ Μρύγύ i ηmawa kətaya təlate na í la Tacaa ke kətaya ŋka kəkə lusaa tə na ciikuyu nyənɛ. Uena Tacaa páána hɛɛ na mpusi keeli lɛyeli tətə taa.

AWULAA TOM TAKELAYA KANCAALAYA NYEŊKA Kutulutu

Awulaa takelaya kancaalaya nyenka taa ké pa keesayi Iseyeli wulav Tafiiti pəyalv Saluməŋ kawulaya təgəv təm. Kancaalaya taa, i tənə Iso luyv nyəntv ké na i kawulaya la teu pə tu fei. Ama alaa heləsa-i tuŋ laav təm taa ké waali waali. Uena Iso fayə i kawulaya ke təm naale. Iseyeli nyéma ke həgəlvəv na Selopwam kele pa wulav. Na Yuta nyéma ke həgəlvəv na Lopwam kele pa wulav.

Isəna pa fayə Awulaa I takelaya tə:

Tafiiti kawulaya təm, titite 1:1-2:12

Saluməŋ kawulaya təgəv, titite 2:13-11:43

Saluməŋ kawulaya fayəv, titite 12:1-14:20

Iseyeli awulaa naale yoo na pa ciikuəv, titite 14:21-22:53

Atoniya nyuləyi kawulaya

¹ M'pəgəy Iseyeli wulav Tafiiti kpatəlaa təkunəku, na pá takəyi-i pəəŋ pu haŋəyi-i. ² Ntəna wulav waali nyéma tə si: Tá caa wulav, tu caa-ŋ pəelə wei i ta nyənta apəlv tə na í paasəna-ŋ, na í hənətyi nyá kəŋkəŋ taa. Pu haŋi-ŋ.

³ Uena pá pəeki Iseyeli tetv tənə taa ké pəelə telv, na pá hiki Sunem tv nəgəlv. Pa yaa-i si Apisaki. Uena pá pona-i wulav. ⁴ Pəelə in i isentaa ka luwayə təkpara. M'pəgəy i paasəna wulav. Ama wulav ta nyəmi-i apəlv na alv.

⁵⁻⁶ M'pəgəy Hakii pəyalv Atoniya, Apəsəlm neu yətəte nyəŋ lapa kalampaani, si in i ká təgəna kawulaya. I isentaa ka luwayə. Pécó too i kuləv tə, i caa ta kaləna-i paa təm kuləv si pulv. M'pəgəy kuyaku nakvli i caa yoo keekənaa, na krayənəŋ cayalaa, na i taŋlaa ke nule na naanəwa. ⁷ M'pəgəy i nawa Sowari, na kətvlv Apiyataa, na pəle pa laŋə heena i təm nti. ⁸ Ama kətvlv Satəki, na Yoyata pəyalv Penaya na Iso kuyəgətv teləsvlv Natan, na Simeyi, na Leyi, na Tafiiti taŋlaa fei Atoniya təə.

Natan na Pasepa pa yəgətyi Saluməŋ kawulaya təm

⁹ M'pəgəy kuyaku nakvli Atoniya yelaa na pá kv heen, na naan kufan nim nyəŋ ke Soləeti pəle nte tə wə hite kəŋkəŋ taa tə tə təə. Na í lá acima. Uena í yaa i newaa na Yuta nyéma mpa pa lakv wulav ke təmle təgə təgəv. ¹⁰ Ama Atoniya ta yaa i neu yətəte nyəŋ Saluməŋ, na Iso kuyəgətv teləsvlv Natan na Penaya na wulav taŋlaa.

¹¹ M'pəgəy Natan polaa na í pəəsi Saluməŋ too Pasepa si: N nuwa si Hakii pəyalv Atoniya pəsa wulav na? Pəyele tá caa Tafiiti ná tá nyi-ti. ¹² M'pə tə, yelev ma tasa-ŋ layətv ke isəna n ká ya nyana nyá pəyalv Saluməŋ mə nyəəŋ tə. ¹³ Polo n ná wulav ke ləŋ, na n pəəsi-i si: Hai, tá caa wulav, isv n heela-m na tuunav si, nyá pəyalv Saluməŋ ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte təə? Ue pepe təə ké Atoniya təkvi kawulaya?

¹⁴ Ue ma mayamaya maa kəə waətv inəyi mə kin, na má səəsi nyá təm təə.

¹⁵ M'pəgəy Pasepa svv wulav naŋ taa. Wulav ka kpatəla səsəm ké, na Sunem tv Apisaki paasəgəna-i. ¹⁶ Uena Pasepa hənvi wulav ke atə. Na wulav pəəsi-i si: Alaafəya kéle? ¹⁷ Ntəna Pasepa cə si: Ee alaafəya ké. Hai, tá caa, n ka heela-m na n tuuna nyá Iso Taca si, ma pəyalv Saluməŋ ká təgəna kawulaya, na í ləeti nyá kumte təə uə? ¹⁸ Təv, nəənoə Atoniya təkəna nté, pécó n ta nu. ¹⁹ I lapa kətya ke naan, na heen, na naan kufan nim nyəŋ ke səsəm. Na í lá acima, na í yaa

nyá pəyalaa təna, na kətulv Apiyataa, na yoolaa wulav Sowari. Ama i ta yaa nyá pəyalv Saluməŋ. ²⁰ Hai, tá caa, nyaya lseyeli nyéma təna nyənəŋi si n huli-weyə wei i ká læti nyá kumte təw kə nyá səm waali tə. ²¹ Ye pə taya mpv, waatu wei n kəŋ n si tə, yəlaa ká lu ma na ma pəyalv Saluməŋ ke kolonja.

²²⁻²³ Waatu wei alv inu i tənja m̀p̀ỳg̀ yəŋətuyv təŋo pa heela wulav si Natan kəma. Uena Natan svv na í hənti wulav ke ate. ²⁴ Na Natan pəəsi wulav si: Tá caa, nyá heelina Atoniya si í təŋo kawulaya na í caŋa nyá kumte təw? ²⁵ Mpi tə, saŋa i kəma na í lá kətaya ke naaŋ, na heeŋ, na naaŋ kufan nim nyəŋ ke səsəm. I yaa nyá pəyalaa təna, na yoolaa nyuvv nyéma na kətulv Apiyataa, na pá na-i pá təŋo na pá nyəw na pá wilitiyi si: Atoniya nyana tetv. ²⁶ Ama i ta yaa kətulv Satəki, yaa Yoyata pəyalv Penaya, yaa nyá pəyalv Saluməŋ. ²⁷ Ue, tá caa nyá heelina-i si i ká təŋo kawulaya ke nyá səm waali na n nmes-i-tv?

Tafiti kra Saluməŋ ke kawulaya

²⁸ Ntəna wulav tə si: I yaa-m Pasepa.

Uena Paseya məli. ²⁹ M̀p̀ỳg̀ wulav təma si: Ma tuukina Tacaawei i waasa-m ma laŋwakəlle təna taa tə. ³⁰ Saŋa mayamaya maa la nti maa tema yəŋətuyv na má su lseyeli Isə Tacaawei sentaa si, nyá pəyalv Saluməŋ ká təŋona kawulaya, na í caŋa ma kumte təw kə ma səm waali tə.

³¹ Uena Pasepa hənti wulav ke ate na í tó si: Hai, tá caa, nyana tetv.

³² Mpuvule wulav Tafiti tilaa na pá yaa-i kətulv Satəki, na Isə kuyəŋətutv teləsulv Natan, na Yoyata pəyalv Penaya na pá kəw. ³³ Na wulav tə-we si: I koti yoolaa mpa pa lapa-m naani tə na í caŋasi Saluməŋ ke ma kawulaya kraŋaya təw na í pona-i Kihəŋ hite. ³⁴ Tənya kətulv Satəki na Isə kuyəŋətutv teləsulv Natan paa pəli-i nim, na pá kra-i lseyeli nyéma wulav. Uena pá huli tutuyv na pá wiliti si: Saluməŋ, mə na tetv. ³⁵ Uena mu təŋ i waali, na Saluməŋ kəw í caŋa ma kawulaya kumte təw, na í təŋo kawulaya ke ma lonte. Inəŋi ma kpawa lseyeli na Yuta pə wulav.

³⁶ Tənyale Penaya cəwa si: Isə í kəna mpv. Nyá Caa Isə yəŋətəna-ti na nyá nəŋo.

³⁷ Ue Isə í we Saluməŋ waali, isu i ka wev nyá waali tə. Na í kus Saluməŋ nyuvv na pə kəli-ŋ.

Pa kra Saluməŋ ke kawulaya

(Kutəəsvtv I 29:21-25)

³⁸ M̀p̀ỳg̀ Satəki na Natan na Penaya na wulav tanlaa pa caŋasa Saluməŋ ke kawulaya kraŋaya təw, na pá pona-i Kihəŋ hite. ³⁹ Uena Satəki kraŋa nim na həlvv ke Isə cokəle taa, na í pəli-wəŋi Saluməŋ, na í kra-i wulav. M̀p̀ỳg̀ pa hula tutuyv, uena yəlaa təna wiliti si: Saluməŋ nyana tetv. ⁴⁰ Uena yəlaa təna tv i waali na pá kpeenə-i na həsi, na pá kiisiŋina laŋhuləmlə. Haləna tetv nyamsəŋi.

Saluməŋ hvləŋi Atoniya ke suulu

⁴¹ Atoniya na i nyéma pele pa teesaya təŋəv, ule pa nu Saluməŋ pa kəkəte nté. Na Sowari nu tutuyv, na í pəəsi si: Pepe təw kə icate cvkaa na kəkəte nyala mpv?

⁴² Pa tənna yəŋətaya ke mpv, ule Apiyataa pəyalv Yonatan tapayale. Uena Atoniya təmi-i si: Sv, mpi tə, n ke yəlv wei i wəna nyuvv təŋo. Isəntə təm kupantv ke n kənaa. ⁴³ Kələna Yonatan si: Aai yoo, tá caa wulav təna Saluməŋ ke kawulaya. ⁴⁴ I təma Satəki, na Natan, na Penaya, na tanlaa si, pá caŋasi Saluməŋ ke kawulaya kraŋaya təw. ⁴⁵ Na Satəki na Natan pá pəli Saluməŋ ke nim ke Kihəŋ hite, na pá kra-i wulav. Tənya icate yəlaa lunaa, na pá kiisiŋina laŋhuləmlə. Mpi pə cvka icate taa təŋəle. ⁴⁶ Hal Saluməŋ ná tema kawulaya kumte təw kə caŋale kə. ⁴⁷ Uena wulav Tafiti waali nyéma polo na pá se-e-i, na pá tə si: Tá caa, nyá Isə í kus Saluməŋ nyuvv na pə kəli isu nyá. I kawulaya í kəli nyá nyəŋka. Uena

wulaw hɛnti Iso ké ateyɛ i kato tɔɔ. ⁴⁸ Na í tó si: Ma sɛɛ Iseyeli Iso Tacaa, wei i yelaa si má ná ma lonte taa lɛɛtɔlv tɔ.

⁴⁹ Tɛnɔyale sɔɔntɔ kpa Atoniya yɔlaa tɛna, na pá kuli na pá ya yemyem. ⁵⁰ Ilena Salumɛn tɔm kpa Atoniya ke sɔɔntɔ, na í polo na í tu kɔtaya tɔlate ke kpɔlvɔv si, pá taa lɛɛti-i. ⁵¹ Ḿpɔ́yú pa polaa na pá heeli Salumɛn si: Nyá tɔm kpa Atoniya ke sɔɔntɔ ke sɔsɔm, na í polo í tu kɔtaya tɔlate ke kpɔlvɔv. I tɔma si: Ye Salumɛn ta tuuna si i kaa ku-m, ma kaa lu cɛnɛ.

⁵² Ntɛna Salumɛn si: Ye u hɛn i ti, pulɔpɔv kaa tokina-i paa pɛcɔ. Ama ye i laki kalampaani, isɔ i sɛpa.

⁵³ Ḿpɔ́yú wulaw Salumɛn tila yɔlaa na pá lɛsi-t tɛna. Ilena Atoniya polo í hɛnti Salumɛn ke atɛ, ilɛna wulaw tɔmi-i si: Kpe nyá tɛ.

2

Tafiiti kantakaya kuyɔɔtɔv na i sɛm

¹ Pɛ kpeyɛtɛna wulaw Tafiiti sɛm, ilɛna í heeli i pɛyalɔ Salumɛn si: ² Ma wɔle pɔwa. Mpu tɔ, kaasi nyá ti na n lá isɔ yɔlv. ³ Tɔki Tacaa nyá Iso tɔm ke teu. Laki i luyɔ nyɛntɔ ke tam, na n tɛnɔyɛ i kusɛsɔv, na i kɔtɔtɔv, isɔ pa nmaav Moisi kiin takɔlaya taa tɔ. Waatɔ inɔyɛ n ká waa pɛ tɛna mpi n laki tɔ pɛ taa. ⁴ Ilena Tacaa lá isɔ i ka su-m tɔ si, ye ma piya tɛnɔ laakali, na pá tɛnɔyɛ ma kusɛsɔv na lotu kulɔmtɔ, na pa lɛsaya sɔv-i teu, mpe paa tɔkɛna ma kawulaya ke tam ké ma sɛm waali ké Iseyeli taa.

⁵ Pɛle pɛ paasi, n nyɛmá nti Seluya pɛyalɔ Sowari lapa-m tɔ. Isɛna i kuwa Iseyeli yoo nyɔv nyɛma Nɛɛ pɛyalɔ Apɛnɛɛ, na Yetɛɛ pɛyalɔ Amasa tɔ. Yoo hɛɛv waatɔ ke i kuwa yɔlaa mpe, na pɛ kú i yoo nyɔv. ⁶ Mpu tɔ, lana nyá layatɔ. Taa yele-i na í sí sɛm kɔpam. ⁷ Pɛ kaasa Kalaati tu Paasilayi pɛyalɔ tɔ, tɔki pɛlɛyɛ teu, na n calɛsɔyɛ-wɛ. Ḿpɔ́yú pɛle pa paasayana maya waatɔ wei nyá taalɔ Apɛsalɔm tɔɔnɔyɛ-m tɔ. ⁸ Kelaa pɛyalɔ Simeyi wei i wɛ Pahulim ke Pɛncamɛɛ tɛtɔ taa tɔ, ílé i tɛnɔsa-m mpusi ké teu ke kuyakɔ nku ma pukaya Mahanayim tɔɔ. Pɛ waali ké i sɛnɔ-m Yaatanɔ nɔyɔ ke ma mɔlaya tɔ, na má tuuna Tacaa si ma kaa ku-i. ⁹ Pɛnɛntɛ taa hulɔ-i suulu. N ké yɔlv layatɔ ké. N nyɛmá isɛna n ká lá na paa i kpatɔlaa tɔ, í sí sɛm isayam tɔ.

Tafiiti sɛm na i pɛyalɔ lɛɛtvɔv ke i lonte (*Kɔtɔɔsɔv I 29:26-28*)

¹⁰ Pɛ waali ké wulaw Tafiiti sɛpa, na pá pimi-i timpi pa yaa si, Tafiiti tɛ tɔ. ¹¹ Pusi nule tɛcu ké Tafiiti tɔyɔ kawulaya ke Iseyeli tɛna tɔɔ. I tɔyɔ pusi naatosompɔyɔlaya ke Hɛpɔlɔn, na Yosalem ke pusi hiu na naanɔwa na tooso. ¹² Ḿpɔ́yú Salumɛn lɛɛta i caa Tafiiti lonte na i kawulaya la teu pɛ tu fɛi.

Atoniya sɛm

¹³ Ḿpɔ́yú Hakii tu pɛyalɔ Atoniya pola Salumɛn too Pasepa kiin, na Pasepa pɛasi-i si: Alaafɔya kɛlɛ? Na í cɔ si: ɛɛ. ¹⁴ Na í tasa si: Faaci nɔyɔlvɔv ma kɛmnaa. Ntɛna alɔ si: Yɔyɔti.

¹⁵ Ilena Atoniya tó si: Ntɔn n nyɛmá si má tɛnna kawulaya nke, na maya Iseyeli tɛna kpaakaya wulaw. Ama ma lanɔa na pɛ mɛli ma neu tɔɔ. Mpi tɔ, Tacaa cɛlɛna-i ké. ¹⁶ Pɛnɛntaa ma sɛlɛmɔyɛ-n pulɔ. Iɛ taa pɛ-m-wi. Alɔ si yɔyɔti. ¹⁷ Mpuɔle si: Heeli wulaw Salumɛn si í ha-m Sunem tɔ Apisaki na má lá alɔ. Ye nyaa yɔyɔtɛna i kaa kisi. ¹⁸ Ilena Pasepa tó si: Pɛ wɛ teu, maa heeli-i.

¹⁹ Ḿpɔ́yú Pasepa pola wulaw kiin si i heeliyi-i Atoniya tɔm. Wulaw na-i, ilɛna í kuli na í sɛnɔ-i, na í hɛnti-i atɛ. Ilena í mɛli i kumte tɔɔ. Na pá su toto ké kawulaya kpɛlaya, na wulaw ntɔyɔn tɔɔ na toto caya. ²⁰ Ntɛna toto si: Ma kɛma-n natɔlɔyɛ

sələmuyə ke pəcəyə, taa kisina-m. Salbməñ si: Hai, nyaa sələmi, ma kaa kisi.
²¹ Mpyuyə si: Yele na nyá taalv Atoniya kpaɣa Sunem tv Apisaki.

²² Mpyuyə Salbməñ si: Pepee? Pepe təw ke nyá caa si í kpaɣa-i? Añha, ðe sana n ka sələmaa si má cələ-i kawulaya. Í ké ma taalv ke te. Mpi Apiyataa na Sowapɪ pa kooliyi təyələ.

²³ Tənaɣale wulav Salbməñ yəyətəa na í tuu si: Ye ma ta kv Atoniya ke təm tənə tə təw, Tacaa í kv-m. ²⁴ Ma tuuna Tacaa wei í tv má na ma təyaya nyəma ke kawulaya, na í læti-m ma caa lonte tə si, isu saɲa ma kowa Atoniya. ²⁵ ðena Salbməñ tili Yoyata pəyalv Penaya na í kv Atoniya.

Salbməñ təyənəyi Apiyataa ke Yosalem

²⁶ Ye Apiyataa, wulav heela ðeyə si: Kpe nyá tɛ Anatəti. N muna səm yaa, ðe ma kaa kv-ñ saɲa ké. Mpi tə, n paasəna Isə atakaa ké ma caa Tafiiti waatu taa. Hai nyá na ma caa Tafiiti í təyənə pə wahala.

²⁷ Mpyuyə Salbməñ læsa Apiyataa ke kətuyv təmle taa. ðena pə la isu Tacaa ka yəyətuyv ðlii təyaya nyəma təw ké Silo tə.

Salbməñ yelaa na pá kv Sowapɪ

²⁸ Waatu wei Sowapɪ nuwa Atoniya səm na Apiyataa təyənuyv, ðena í se na í suv Isə cokəle taa, na í tv kpyəyv ke kətaya təlate kiñ. Mpi tə, í ka we Atoniya təw ké. Ama í taa təy Apəsəlm ké. ²⁹ ðena pá tayasɪ wulav si Sowapɪ suv Isə cokəle taa, na í tv kpyəyv ke kətaya təlate.

Ntəna wulav tili Yoyata pəyalv Penaya si: Polo na í kv-i.

³⁰ Penaya polaa, ðena í tv Sowapɪ si: Wulav təma si í lu. Ntəna Sowapɪ si: Hai, cəneyə ma caa si má si.

Mpyuyə Penaya məlaa na í heeli wulav ke nti Sowapɪ yəyətəa tə. ³¹ Kəlena wulav si: Polo na í kv-i tənə isu í yəyətuyv tə, na í pimi-i. ðe n keela má na ma caa təyaya ta nyuyv təw ké yəlaa mpa í kowa musəñ tə, pa mpusi kələ. ³² Í nyuyv taa ké Tacaa ká məñna yəlaa kypama naale wei í kowa tə pa səm təm. Paa Isəyeli yoolaa wulav Apənəe, na Yuta yoolaa wulav Amasa. ³³ Mpe inɪ pa səm təm ká məli Sowapɪ na í piitim nyəma pa nyəñ taa ké tam təw ké. Ama Tacaa ká yele na Tafiiti ləlyəyv nyəma, na í təyaya nyəma mpa paa lætəyi í kawulaya taa tə, pá heesi tam təw.

³⁴ Mpyuyə Penaya kowa Sowapɪ na í kpeena-i í cacaku tɛe, na í pimi-i. ³⁵ ðena wulav kpa Penaya ke yoolaa wulav ke Sowapɪ lonte. Na í kpa Satəki ke kətəlv ke Apiyataa lonte.

Salbməñ yelaa na pá kv Simeyi

³⁶ Mpyuyə kuyaku nakəli wulav yaa Simeyi na í təm-i si: Nma təyaya ke Yosalem taa na í caɣa. Pə fei si í lu si í puki tiili. ³⁷ Ye kuyaku ŋku pə cəpa-ñ na í lu, na í tɛsi Setələñ ləw, na í hika mpi, n yapa.

³⁸ Ntəna Simeyi si: Hai, tá caa wulav, maa la isu n yəyətuyv tə.

ðena Simeyi caɣa Yosalem taa na pá leeli. ³⁹ Pusi tooso sikaa, ðena Simeyi təmle nyəma naale se na pá polo Katɪ wulav Maaka pəyalv Akisi tɛ. ⁴⁰ Waatu wei Simeyi nuwa si í təmle nyəma we Katɪ, ðena í kpeeli í kpaɲaya na í polo í təmle nyəma waali na í kəna-we. ⁴¹ Mpyuyə pa tayasa Salbməñ si Simeyi pola Katɪ na í kəw. ⁴² Ntəna wulav yaa-i na í pəwsi-i si: Isu má kisina-ñ təsayasaya, na má yele na í tuuna Tacaa si, ye kuyanku í luwa na í polo tiili n ká si na? Haləna í cə-m si, pə we teu n nuwa? ⁴³ Pepe təw ké n ta təkɪ nyá tuunav na í kpeena nti má kisina-ñ tə? ⁴⁴ N nyəma nyá taa ké isayətv nti n lapa ma caa Tafiiti tə, Tacaa ká lætəna-ñ. ⁴⁵ ðena í kooli maya kypantv na í su Tafiiti təyaya ke tam təw.

⁴⁶ Mpyuyə wulav kusa Penaya na í kv Simeyi.

ðena kawulaya náa suv toñ səwəyəv ke Salbməñ niñ taa.

3

Salwməŋ kpaŋəgi Icipiti wulav pɛɛlɔ

¹ M̀p̀ɔ́yú Salwməŋ kpaŋə Icipiti wulav pɛɛlɔ. Ɔlɛna akpaŋalɛ nté tó krenti awulaa mpɛ pa naale. Ntɛna Salwməŋ pona alv inɛ na í sɛ-ɪ Tafiiti tɛɣɛ Yosalem. Haləna í tɛɛsi kawulaya tɔyaya, na ɪsɔ tɛsɛɛlɛ na ɪcatɛ kolunɔ ke ŋmav.

²⁻³ Salwməŋ ka sɔɔla Tacaa ké na í tɔŋəyɪ ɪ caa Tafiiti ikpatɛ. Paa na mpɛ tɔ, lona paŋalɛ taa ké ɪ na yəlaa pa lakaya pa kɔtasi ke waatɔ inɛ. Mpi tɔ, pa ta ŋmata Tacaa ke ɪ tɛsɛɛlɛ.

*Salwməŋ səlɔməyɪ ɪsɔ ké ləmayasɛɛ
(Kɔtɔsɔtɔ II 1:2-13)*

⁴ M̀p̀ɔ́yú kuyaku nakuli Salwməŋ pola Kapawəŋ ke kɔtaya lapɔ. Tɛtɔ tɛna taa kɔtaya tɔlatɛ sɔsɔɔlɛ nté tɛna. Halɪ Salwməŋ lapa tənaya kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔ. ⁵ Kapawəŋ tənaya Tacaa lu Salwməŋ tɔɔ ké ahoo ke toosee taa, na ɪ tɔmɪ-ɪ sɪ: Səlɔmɪ-m mpi n caa tɔ.

⁶ Ntɛna Salwməŋ sɪ: Kɔpantɔ sɔsɔɔntɔ ke n lapa ma caa Tafiiti, ke timpɪ ɪ tɔŋə tampana na lotu kolɔmtɔ, na í laki kɔpantɔ tɔ. Halɪ n ha-ɪ apalɔpɔyaya, na kelɛ ká lɛɛtɪ ɪ lonte taa, ɪsɪ pə wɛv saŋa ɪsəntɔ tɔ. ⁷ Hai ma ɪsɔ Tacaa, mayalɛ n kpaŋaa na n lɛɛtɪ ma caa lonte taa. Anɪ ma ké pɔyaya ké na həlɔm na nɔyɔ. ⁸ Pəyɛlɛ nyá yəlaa kuləsaa mpa pa tɔɔ ma təkɪ kawulaya tɔ, pá wɛ tuutuuma ké pa fɛɪ kalɔyɔ. ⁹ Mpu tɔ, ha-m layatɔ, na kɔpantɔ na ɪsɔyɔtɔ pə cɛkənav. Ɔlɛna má pəsɪ na má paasəna nyá yəlaa samaa tuutuuma inɛ.

¹⁰ M̀p̀ɔ́yú Tacaa laŋlɛ hɛɛna Salwməŋ səlɔmɔyɔ ŋkɔ. ¹¹ Ntɛna í tó sɪ: Timpɪ n səlɔma layatɔ sɪ n tɔŋəyɔna tampana, n ta səlɔmɪ weesuyɔ kɔtɔyɔlɔyɔ, yaa wɛnav, yaa nyá kolontunaa í sɪ tɔ. ¹² Maa tɔ-ŋ layatɔ na nyəm mpi too nɔyɔlɔ ta hikita tɔ. Ṕɛ́cɔ nɔyɔlɔ kaa tasa-wəyɪ hikuyɔ tɔ. ¹³ Pələ pə paasi, maa ha-ŋ mpi n ta səlɔmɪ tɔ. Wɛnav na teeli, wulav nɔyɔlɔ ɪ kaa nɔyəsəna-ŋ, haləna nyá səm. ¹⁴ Ye n tɔŋ ma mpaan taa, na n tɔka ma kɔtɔtɔtɔ na ma kɔsəsutɔ, ɪsɪ nyá caa Tafiiti, ɪlɛ maa yeɛlɛ na nyá weesuyɔ tayali.

¹⁵ Salwməŋ fema, ɪlɛ sɛsɛ toosee ntɛ. Ɔlɛna í məli Yosalem, na í lá ɪ waali nyəma tənaya acima.

Salwməŋ hvɔkəna ləmayasɛɛ

¹⁶ M̀p̀ɔ́yú kuyaku nakuli apalaa tɛna alaa napəli pa pola wulav tɛɣɛ naale. ¹⁷ Ɔlɛna pa taa lɛlɔ tɔ sɪ: Hai, má la-ŋ kaafala tá caa. Ma na alv inɛ tɔ wɛnna tɔyaya kulɔmaya taa, na má lɔli apalɔpɔyaya. ¹⁸ Kuyɛɛŋ naale tɛɛwa, ɪlɛna inɛ í lɔli apalɔ tɔtɔ. Na ta naale tɔ wɛɛ mpɛ. Kpai tɔ nɔyɔlɔ ta sɔsɪ ta tɔɔ. ¹⁹ M̀p̀ɔ́yú ɪ hənta ɪ pɔyaya tɔɔ ké ahoo na ká sí. ²⁰ Ɔlɛna í kpaŋa ma pɔyaya na í husɪ ɪ kəŋkəŋ taa, na í husɪ kɔsəpaya ke ma kəŋkəŋ taa, na máá tɔŋna tom. ²¹ Pə nyaalaa sɪ má cɛləyɪ pɔyaya ke hətɛ, ɪlɛna má mayana sətɔ. Ma nyəna-keɣɛ teu, ɪlɛna má cɛkəna sɪ pə taya ma nyəŋka.

²² Tənayalɛ alv lɛlɔ sɪ: Aai yoo, ma pɔyaya nté weesuyɔ nyəŋka, nyá nyəŋka nté kɔsəpaya.

Ntɛna kancaalaya nyəŋ sɪ: Pəpətɔ ké. Nyá pɔyaya səpəna, ma nyəŋka nté weesuyɔ nyəŋka.

Ɔlɛna pá naali m̀p̀ɔ́yú həm ke wulav ɪsɛntaa tɛna. ²³ Ntɛna wulav tó sɪ: Lɛlɔ ná tɔŋ sɪ, ma pɔyaya nté weesuyɔ nyəŋka, nyá nyəŋka nté kɔsəpaya. Inɛ ɪlé sɪ, pəpətɔ ké, nyá pɔyaya nté kɔsəpaya, ma nyəŋka nté weesuyɔ nyəŋka. ²⁴ Tɔɔ, ye mpɛ í kəna-m layatɛ.

Pa pona wulav ke layatɛ, ²⁵ ɪlɛna í tó sɪ: Ɔ faɣa weesuyɔ nyəŋka ke calɪ na í tala-wɛyɛ hɔyɔlɔyɔ hɔyɔlɔyɔ.

²⁶ Tənaɣale pə lapa weesuɣu pəyaya too taa ké pɔlɔɣu ɪ pəyaya təm, na í tə si: Hai, wulav cɛle-ɪ pəyaya ŋke, taa ku-ke.

Ntəna alv lɛlv si: Yee, seti-ke, na ta naale tə lan.

²⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav si: ɪ cɛla kancaalaya nyəŋ ke pəyaya, í taa ku-ke, ka too kele.

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Iseyeli nyəma təna nu wulav huule nté, na pá ná si, Tacaɔ tu-ɪ layatu, na í təŋəɣi tampana na í huokəna. Ulena pá nyanəna wulav.

4

Salwməŋ taɣanəɣi ɪ kawulaya

¹ Iseyeli təna tɔɔ ké wulav Salwməŋ təkaya kawulaya. ² ɪ waali nyəma həla na pa təma ntɔ. Satəki pəyalv Asaliya kele kətulu. ³ Sisa pəyalv Iliholefi na Ahiya pɛleyele takəlasɪ ŋmaalaa. Ahiluti pəyalv Yosafati kele takəlasɪ sulv. ⁴ Yoyata pəyalv Penaya kele yoolaa wulav. Satəki na Apiyataa kele kətəlaa. ⁵ Natəŋ pəyalv kancaalaya nyəŋ Asaliya kele kumataŋnaa nyuɣu tv. Naale nyəŋ Sapu kele wulav kuɣayalv. ⁶ Ahisaa kele kawulaya təyaya nyuɣu tv. Apita pəyalv Atonilam kele tɛlasɪ təma nyuɣu tv.

⁷ Salwməŋ ka wena kumataŋnaa nyuɣu nyəma ke naanɔwa na naaleɣe Iseyeli tetv təna taa ké. Pə wee si paa wei í cɛla wulav na ɪ kawulaya təyaya nyəma pa ɪsɔtv kɔlvɔm təɣənaya ke pənaya taa. ⁸ Halɪ pa həla na pa tetvnaa həla ntɔ. Huuu pəyalv ké Ifəlayim pəŋŋ taa. ⁹ Teke pəyalv ké Makati, na Saalərim, na Pɛti-Semɛsi, na Uəŋ-Pɛti-Hanaŋ tetv taa. ¹⁰ Hɛseti pəyalv ké Alupoti ɪcətɛ taa. Ulé ɪ ka tənna Soko na Hefɛɛ tetv təna. ¹¹ Apinatari pəyalv ka tənna ntɛɣe Tɔɔ pəŋŋ həɣɔlvɔv təna. Ulé ɪ ka kɣayana Salwməŋ pɛlə Tafa. ¹² Ahiluti pəyalv Paana ka tənna Taanakɪ, na Mekito, na Pɛti-Seyan tetv təna. Həɣɔlvɔv ŋkv kv kɣətəna Saatan ke Sisilee tapuɣu tɛɛ ké pə kɣayav Pɛti-Seyan tɔ, na pə polo Apɛɛli-Mehola, haləna Yəkəneyam. ¹³ Laməti tv Kɛɛɛ pəyalv ka tənna Kalaati tetv təna, na Manasee pəyalv Yayii acalisi tənaya Kalaati tetv taa, na Aləkəri həɣɔlvɔv ke Pasaŋ, na pə koloosi acalɛɛ səsəna nutoso, wena pa təkə nyəɣətv kɔsɛɛmtv tɔ. ¹⁴ Itoo pəyalv Ahinatari tənna Mahanayim tetv. ¹⁵ Asimaati tənna ntɛɣe Nefətali tetv, ilé ɪ kɣaya tətəɣə Salwməŋ pɛlə lɛlv Pasəmati. ¹⁶ Husayi pəyalv Paana tənna Aɛɛ na Peyaləti pə tetv. ¹⁷ Paluya pəyalv Yosafati tənna ntɛɣe Isakaa tetv. ¹⁸ Ua pəyalv Simeyi kele Pɛncamɛɛ nyəntv. ¹⁹ Ulii pəyalv Kɛɛɛ kele Kalaati tetv na pə kɣenna Amolii nyəma wulav Sihon, na Pasaŋ wulav Oki pa tetv. Pə́cɔ́ pə́ kaasi kumataŋnaa nyuɣu tv lɛlv ke Yuta tetv taa.

²⁰ Yuta na Iseyeli pə yəlaa ka we paɣale ké ɪsu kanyəŋa, na pá təkɪ na pá nyəɔkɪ na pa lanə hɛɛwa.

5

¹ Salwməŋ ka ŋmakələna tetv tənaya waatv ɪnɪ. Pə kɣayav Ifəlati pəɣə, na pə yoosina Filiisi nyəma tetv, haləna Icipiti tetv tonə tɔ. Na tetv ntɪ tə nyəma fɛləɣi Salwməŋ ke lampuunaa, haləna ɪ səm.

² Paa ifemle nte təɣənaya ŋka Salwməŋ na ɪ təyaya nyəma pá təkɪ təɣəlv. Mɔlvɔm kɔnyaaləm təŋnənaa pəɣəlayafɛi naanɔwa, na mɔlvɔm kvkɣəsəm ke təŋnənaa pələfɛi hiu. ³ Na naan wei pa tv təɣənaya kɔpanka na í lá nim təɣə naanɔwa, na naan wei pa ləsa ntiɣile taa təɣə hiu, na heen ke nunɔwa (100). Pə́cɔ́ pə́ kaasi naməŋ waanɪ waanɪ ke təm tooso, na kampee kɔpana.

⁴ Salwməŋ ŋmakəlayana pəɣə Ifəlati ilim tətɔle tetv təna. Pə kɣayav Tifəsa na pə polo Kasa tɔ, na pa awulaa təna. Ulena í cəyana ɪ təɣi tetvnaa mpa pa cəna-ɪ tɔ pa taa. ⁵ Yuta na Iseyeli nyəma təna ka cəyana pa təɣi, na paa wei í haləɣi tɪŋ wei pa yaa si lɛsɛŋnaa na fikinaa təɣə ɪsəna ɪ caaki tɔ, haləna Salwməŋ səm.

⁶ Salbməŋ ka wena yooŋ kee kenaa kraŋanəŋ ke iyisi nule (40000) na kraŋanəŋ kucaŋanəŋ ke iyisi naanowa na naale (12000).

⁷ Kumatanəŋa nyuŋ nyəma naanowa na naale ka paasayanana wulav təyaya təŋanaya təm. Paa wei na i isətv, pəlv taa laŋəŋi. ⁸ Pa kəŋanəŋa təŋanaya pee, na camtv ke kraŋanəŋ, na tala wena a laki təma təŋo timpi wulav ka wee təŋo teitei kə isu paa keesa-we tə.

Salbməŋ tee yəlaa tənaya ləmayasəe

⁹ Mpyəŋy Isə ha Salbməŋ ke nyəm na layatv səsəntv na i nyi yaasinaa ke waanv waanv, pə fei kaləŋv. ¹⁰ I kə kəla ilim təlvle təo laalupunaa na Icipiti nyəma tənaya nyəm kə. ¹¹ I na yulv nəŋəlv pa taa keesəŋi nyəm. Halv i tee Isəlahi tv Itəŋ na Mahəli pəyalaa Hemanəŋ na Kaləkəli na Taata. I hətə yaawa piitimnaa mpa pa cəna-i tə pa taa kə. ¹² Atuwa iyisi toosoŋo (3000) Salbməŋ tukaa na i lu yontunaa iyəŋa (1000). ¹³ Salbməŋ yəŋətə tuŋ səsəŋ kuŋampanəŋ təm, na i kpena nyulisi nsi sɪ nyəkɪ kutuluŋ kila tə sɪ təm na i yəŋətə. Na i yəŋətə tala, na taale wontu, na sumasɪ na atə nyamanyamanaa na tiina pə təm. ¹⁴ Antulinya awulaa yəlaa tənə kəŋanəŋ kə na pə nukɪ Salbməŋ nyəm təm.

Isə təsele ŋmav təm tayanvuyv

(Kutəəsvtv II 2:2-15)

¹⁵ Tiii wulav Hilam nuwa sɪ Salbməŋ ke pa kra kawuləŋa, na pə leeti i caa Tafiiti lonte, ləna Hilam tili i waalv nyəma sɪ pə seə-i. Mpi tə, i ceu nté Tafiiti.

¹⁶ Mpyəŋy Salbməŋ tilaa na pa heeli Hilam sɪ:

¹⁷ Ma caa Tafiiti ta pəsɪ na i ŋmá Isə Tacaa ke təsele. Mpi tə, i kolontunaa ka tama-i kə, na pə yookina-i tam. Haləna Isə yelev na i kəlv-we. ¹⁸ Ama pənəntə ma Isə Tacaa yelaa na ma heesɪ pə tənə pə taa. Ma fei kolontu, pəcə mpusi nəŋəlv i fei. ¹⁹ Halv má mayasɪ ma taa sɪ maa ŋmá Isə Tacaa ke təsele. Mpyəŋy Isə ka heela ma caa sɪ: Nyá pəyəŋa ŋka kaa leeti nyá lonte tə ŋke kaa ŋmana-te. ²⁰ Mpy tə, yelev na ma təmlə nyəma mayana nyá nyəma, na pə seti-m tuŋ səsəŋ wei i we Lipanəŋ tə. ləna n heeli-m isəna maa fei nyá təmlə nyəma tə. Mpi tə, nəŋəlv ta nyi tuŋ setvuyv, isu Fenisii nyəma mpe.

²¹ Hilam nu mpy, ləna i laŋlə hvləmv səsəm na i sa Isə sɪ: Tacaa kelev teeli tv. lni i hana Tafiiti ke pəyəŋa nyəntv inə sɪ, i təŋo kawuləŋa. ²² ləna i tili na i heeli Salbməŋ sɪ:

Ma nuwa nti n tilaa sɪ pə heeli-m tə. Maa la teitei isu n caa təŋo tuŋ səsəŋ inɪ i təm taa. ²³ Ma təmlə nyəma kə kraŋa-i na pə tiina tenku nəŋo. lə keesɪ-m timpi n caa-i tə. Na má tv-i ləmv taa, na i tala tənə, ləna n kraŋa. Mpi ma caa sɪ n fei-m təŋəle ma kawuləŋa təyəŋa nyəma təŋanəŋa.

²⁴ Mpyəŋy Hilam hawa Salbməŋ ke tuŋ səsəŋ kuŋanəŋ inəŋi isəna Salbməŋ caaki tə. ²⁵ ləna Salbməŋ náa haaki-i paa pənəŋa ŋkəŋa təŋanəŋa pee ke tənənəna ke iyisi naatoso (6000) na olifinaa nim kuŋam ke liitilinaa iyisi pələfei naanowa (8000).

²⁶ Tacaa ka hawa Salbməŋ ke nyəm kə isu i ka heeluyv-i tə. ləna heesvuyv kəo i na Hilam pa hekv na pə pəeli nəŋo.

Salbməŋ tayanə tələsɪ təma

(Kutəəsvtv II 1:18; 2:1,16-17)

²⁷ Mpyəŋy Salbməŋ ləsa lseyeli nyəma tənə taa kə təmlə lataa ke yəlaa iyisi hiu na naanowa (30000). ²⁸ Na pə puki Lipanəŋ ke yəlaa iyisi naanowa naanowa (10000) kə isətv isətv, na pə laki təmlə ke pa nyuŋy tv Atonilam kinə. ləna pə kpenə pa tɛŋe isətvnaa naale naale na pə heesəŋi. ²⁹ Pə kaasa səŋəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanowa (70000) na pə saakəlaa ke yəlaa iyisi nunaasa (80000) kə puyv taa.

³⁰ Pécó pá kaasi kumatanɲnaa sɔsaa waali nyéma ke iyisi tooso na ηmɔnɔyɔ na nunɔwa (3300). Salɔmɔɲ ka sɔna-we si pá feɲiyi tɔmlɛ nyéma tɔɔ. ³¹ Ḿpɔ́yó wulaw tɔma si pá lɛsi pɛɛ sɔsɔɔna kɔpɔna nna pa saakaa tɔ, na pá sɔna Iɔ tɔsɛɛɛ kite. ³² Ḿpɔ́yó Salɔmɔɲ tɔmlɛ nyéma, na Hilam tɔmlɛ nyéma, na Pipɛlɔsi icate nyéma pá saaka pɛɛ anɪ na kɔɲkɔpolonaa mpa paa ηmana Iɔ tɔsɛɛɛ tɔ.

6

Iɔ tɔsɛɛɛ ηmav (Kɔtɔɔsɔtv II 3:1-14)

¹ Ḿpɔ́yó Salɔmɔɲ caala Iɔ tɔsɛɛɛ ηmav tɔmlɛ ke Iɛyɛli nyéma Icipiti taa luw pɛnaya nasɛɛ na nunaaɔa (480) nyɛɲka taa. Salɔmɔɲ kawulaya pɛnaya liyiti nyɛɲka ntɛ na ɪsɔtɔnaa naale.

² Kutuluyɔ ηku Salɔmɔɲ ηmá Tacaɔ tɔ ku tayalɔɲ we mɛɛtɔlɔnaa hiu na naanɔwa, na ku wan ke mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa, na ku kɔɲkɔlɔmɔɲ ke mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na kakpasɪ. ³ Naɲ sɔkɔpeluyɔ ηku n takɪ na pécó ń tɛɛ Iɔ tɔsɛɛɛ maɲamaɲa taa tɔ, kɔlɛ ku tayalɔɲ we mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa kɛ teitei ɪsu Iɔ tɔsɛɛɛ wan weɔ tɔ. Na ku wan tɔɔ kɛ mɛɛtɔlɔnaa kakpasɪ. ⁴ Na pá tɔ ku pɔtɔlee ke nyɛɲtɔ. ⁵ Ḿpɔ́yó ɪ malɔsɔna Iɔ tɔsɛɛɛ, na ɪ naɲ lɔlɔ nyɛɲku koloosi na awalɪ tɔɔ kɛ atɛ na ɪsɔ kutuluyɔ na pá cɔɔ. Ku kutulɔɲ we naale, atɛ nyɛɲku paasi. ⁶ Atɛ na ɪsɔ kutuluyɔ atɛ nyɛɲku wan we mɛɛtɔlɔnaa naale na hɔɲɔlɔyɔ. Kancaalaya nyɛɲku ke mɛɛtɔlɔnaa tooso. Pɛ tɔɔ nyɛɲku ke mɛɛtɔlɔnaa tooso na hɔɲɔlɔyɔ. Iɔ tɔsɛɛɛ kolɔɲa yasɔlaya fɛi kulɔmaɲa. Ka yasɔla pɛ tɛɛ kɛ na ká ηmukɔna ɪsɔ. Pa ηma-keɲɛ ḿpɔ́yó na pá sɛkɔɲi si pá hiki lona wena a taa paa tɔni atɛ na ɪsɔ kutulɔɲ patanaa kpatɔɲ tɔ. ⁷ Paa tɛma pɛɛ wena pa ηmaakayana Iɔ tɔsɛɛɛ ke mpu tɔɲɔ saakɔyɔ kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ pa ta lana laale, yaa maalɔtɔo, yaa nyɛɲɔlɔyɔ nakɔlɔɲi ηmav waatu. ⁸ Iɔ tɔsɛɛɛ ilim mɔpɔtɔɲ tɔɔ kɛ atɛ na ɪsɔ kutuluyɔ atɛ nyɛɲku nɔnɔɔsi ka wɛnnaa. Na tɔnaya pa lapa atɛ na ɪsɔ kutulɔɲ ɪni ɪ tɔkɔpɛ nte yulɔ kpaaki na ɪ cɔɔki kilikite tɔ. ⁹ Pa tɛma-ɪ ηmav, ɪlɛna pá tɔ ɪ patanaa ke tɔɲ kɔpɔɲ kɔɲkɔpɛlasi. ¹⁰ Atɛ na ɪsɔ kutuluyɔ ηku pa malɔsɔna Iɔ tɔsɛɛɛ koloosi ke mpu, na pá cɔɔ tɔ, ku kɔɲkɔlɔmɔɲ ka we mɛɛtɔlɔnaa naale na hɔɲɔlɔyɔ hɔɲɔlɔyɔ. Ḿpɔ́yó pa tɔna patanaa kpatɔɲ ke Iɔ tɔsɛɛɛ kolɔɲa tɔɔ.

¹¹ Ḿpɔ́yó Tacaɔ tɔma Salɔmɔɲ si: ¹² ɪsu n ηmaakɔyɔ-m Iɔ tɔsɛɛɛ tɔnɛ ɪsɔntɔ tɔ, ye n tɔɲa ma kiɪɲ, na ń tɔkɔɲi ma kɔtɔtɔtɔ, na ma kusɔsɔtɔ, maa la-η nti maa su nyá caa Tafiti tɔ. ¹³ Maa kɔɔ na má caya ma yɔlaa Iɛyɛli nyéma hɛku, ma kaa lɔ-we.

Iɔ tɔsɛɛɛ taa tayanɔyɔ

¹⁴ Pa tɛma Iɔ tɔsɛɛɛ ηmav, ɪsu Salɔmɔɲ ká keɛsɔyɔ-we tɔ. ɪlɛna ¹⁵ pá matɪ kɔɲkɔpɛlasi tɔɲ nyɛnsɪ ke kutuluyɔ koloosi tɔɔ na pɛ taa tɔɔ kɛ pɛ kɔpɔɲ atɛ na pá yoosina pata tɔ, na pá pɔ-sɪ tɔtɔɲɔ atɛ. ¹⁶ ɪlɛna pá cosi Iɔ tɔsɛɛɛ ke mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa na pá kayɔ kɔɲkɔpɛlasi tɔɲ nyɛnsɪ si pa suku Iɔ atakaa. ɪlɛna pá ha tɔnaya hɛtɛ si tɔcayalɛ katɛ taa katɛ nyɛntɛ. ¹⁷ ɪlɛna pá kaasi Iɔ tɔsɛɛɛ maɲamaɲa ke mɛɛtɔlɔnaa hiu. ¹⁸ Kɔɲkɔpɛlasi tɔɲ nyɛnsɪ tike waasɔna Iɔ tɔsɛɛɛ taa tɔɔ. Pu naaki pɛɛ wena pá ηmana-tɛ tɔ. ɪlɛna pá lɛsi kɔɲkɔpɛlasi tɔɔ kɛ yaayɛnaa na tɔɲ nuli ɪ pɛɛ fotoonaa. ¹⁹ ɪlɛna pá tayani katɛ taa katɛ tɔcayalɛ ntɛ si pa suku Iɔ atakaa. ²⁰⁻²¹ Kutuluyɔ ηku ku tayalɔɲ na ku wan ka we mɛɛtɔlɔnaa naanɔwa naanɔwa kɛ. Na pá pɔ wɔla ke ku taa, na Iɔ tɔsɛɛɛ taa tɔtɔ. ɪlɛna pá kayɔ wɔla alukɔpala ke ku nɔɲɔ. Na pá su tɔna tɔtɔɲɔ kɔtaya tɔlatɛ nte pa kama taasi na pá waasi-tɛyɛ wɔla tɔ. ²² Iɔ tɔsɛɛɛ tɔna na kɔtaya tɔlatɛ ke pa pɔwa wɔla.

²³⁻²⁶ Ḿpɔ́yó pa saaka tɔyɔ ηku pa yaa si Olifi tɔɲɔ ɪsɔtaa tanlaa mpa pa yaa si Selupɛɲnaa tɔ pa lɛɛsɔɲ naale na pɛ kɔɲkɔlɔmɔɲ ke mɛɛtɔlɔnaa kakpasɪ si pa suku

Isɔ atakaa cɔlɔ. Paa wei i kenj naale tayalɛh kpentɔyɛ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɪ kakpasɪ. ²⁷ M̄pɔyɔ pa su-wɛyɛ katɛ taa katɛ kutuluyɛ hɛkɔ taa, na pɔ hɛti pa kenj na pa kenɔɔsi naale suli hɛkɔ taa. Na inɛ i nyɛhka yoosina kutuluyɛ na cɛnɛ, na inɛ na cɛnɛ. ²⁸ Ilena pɔ waasi-wɛyɛ wɔla.

²⁹ M̄pɔyɔ pa lɛsa isɔtaa tanlaa, na paaŋ fotoonaa na yaayenaa kɛ kutuluyɛ koloosi tɛna taa na si waali. ³⁰ Na pɔ waasi wɔla kɛ Isɔ tɛsɛɛɛ na katɛ taa katɛ tɛcayalɛ pɔ atɛ.

³¹ Ilena pɔ saaki Olifi tɔyɔ kɛ Isɔ atakaa kutuluyɛ nɔnɔyɔ kampu kɛ kutɛkɛh naale. Paa saaka-i tuusola kakpasɪ kɛ, na i wɛ isɛntaa na isɔtaa tɔɔ. ³² M̄pɔyɔ pa lɛsa i tɔɔ kɛ isɔtaa tanlaa, na paaŋ fotoonaa, na yaayenaa, na pɔ waasi isɔtaa tanlaa na paaŋ kɛ wɔla. ³³ Tɔyɔ ŋkɔ inɛ tɔtɔyɔ pa saaka Isɔ tɛsɛɛɛ kampu. Iɛ tuusola liyiti tike kɛ pa tɔ ilɛ. ³⁴ Kutɛkɛh naalɛyɛ pa saaka-i. Paa kutɛkɛyɔ ŋkɔ kɔ kpiliyi tɔm naale. ³⁵ Ilena pɔ lɛsi pɔ tɔɔ kɛ isɔtaa tanlaa, na paaŋ fotoonaa na yaayenaa, na pɔ waasi pa tɔɔ kɛ wɔla.

³⁶ Pɔ waali kɛ pa ŋmɔ Isɔ tɛsɛɛɛ taya kolɔŋa na pɛɛ kɔsaakɛɛ loosi tooso, na kpenjkelasɪ ton nyɛnsɪ kɛ loonja kolɔmɔyɛ na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ.

³⁷ Salɔmɔh kawulaya pɛnaya liyiti nyɛhka kɛ pa isɔtɔ naale nyɛh taa kɛ pa su Taaɔa Isɔ tɛsɛɛɛ kite. ³⁸ Salɔmɔh kawulaya pɛnaya naanɔwa na kolɔmɔyɛ nyɛhka isɔtɔ pɔlɛfɛi naanɔwa nyɛh taa kɛ pɔ tɛɛsa Isɔ tɛsɛɛɛ ŋmav. Na tɔ wɛ teitei isu paa kɛɛsa-wɛyɛ tɔ tɔm tɔ.

Isɔ tɛsɛɛɛ ŋmav pusi kpenta naatosompɔyɔɔɔɔ ntɛ.

7

Salɔmɔh kawulaya tɔyaya ŋmav

¹ M̄pɔyɔ Salɔmɔh ŋmawa i mayamaya i tɔyaya. Pusi sika naanɔwa na tooso, iɛ i tɛma-kɛyɛɛ. ² Kutuluyɛ ŋkɔ pa yaakaya si, Lipaŋ hɔtɔyɔ tɔyɔ Salɔmɔh caalɛna ŋmav. Kɔ tayalɛh wɛ mɛɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa na kɔ wanj kɛ mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɪ. Kɔ kɔŋkolɔmɔh kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɪ. Paa tɛma kɔ pata kpenjkelasɪ ton nyɛnsɪ na tesikasɪ kɔpɔŋsi kɛ loosi liyiti tɔyɔ pa yaakaya-kɔyɔ mpu. ³ Kpenjkelasɪ ton nyɛnsɪ nule na kakpasɪ kɛ pa kayaa, iɛna pɔ tɛni pata kpatɛh. Paa loonja ŋkaya kpenjkelasɪ naanɔwa na kakpasɪ, na sɪ lu loosi tooso na sɪ tɛna tesikasɪ tɔɔ. ⁴ Pɔ kaasi na pɔ tɔli pɔtolee loosi tooso tooso kɛ kutuluyɛ ŋkɔ kɔ kɔŋkɔmɔh naale tɔɔ, na á nyɛnɔyɛ tɛma. ⁵ Ilena pɔ tɔli kɔ kɔŋkɔmɔh naale tɔɔ kɛ nɔnɔɔsi kootanaa nyɛnsɪ kɛ tooso tooso na sɪ nyɛnɔyɛ tɛma.

⁶ Ilena pɔ ŋmɔ akelenaa kutuluyɛ na kɔ tayalɛh kɛ mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɪ, na kɔ wanj kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɪ. Kɔ na kɔ akelenaa na kɔ sakaya. Kɔ wɛ kɛ isu kutuluyɛ ŋkɔ pa yaa si Lipaŋ hɔtɔyɔ tɔ.

⁷ M̄pɔyɔ pa ŋmawa kawulaya kpaan tɔtɔ. Tɛnaya Salɔmɔh huɔkaya tɔm na i hɔlɔyɛ tampana. Ilena pɔ pɔ kɔ tɛnaya kpenjkelasɪ ton nyɛnsɪ, kɛ pɔ kpaɔɔɔ atɛ tɔ, na pɔ yoosina pata.

⁸ Pa ŋmawa i kutuluyɛ kɔsɔsɔsɔ kɛ m̄pɔyɔ teitei kɛ Lipaŋ hɔtɔyɔ kutuluyɛ waali na waav lɛŋkɔ taa.

Ilena Salɔmɔh ŋmɔ kutuluyɛ lɛŋkɔ kɛ m̄pɔyɔ teitei kɛ i alɔ Icipiti wulav pɛɛɔ.

⁹ Pɛɛ kɔsaakɛɛ kɔpampana kɛ pa ŋmawa pɔ tɛnaya mpu, na pɔ koloosi kɛ tɔɔ kite tɛɛ halɛna kɔ imaale. Pa saaka-yɛyɛ a taa na a waali kɛ teitei kɛ isu paa kɛɛsa tɔ. ¹⁰ Kɔkpaɔmɔh kɔpɔŋ wei i tayalɛh wɛ mɛɛtɛlɛnaa kakpasɪ kakpasɪ na liyiti liyiti tɔyɔ pa suna kite. ¹¹ Ilena pɔ ŋmana pɛɛ kɔsaakɛɛ na kpenjkelasɪ ton nyɛnsɪ. ¹² Ilena pɔ ŋmɔ kolɔŋa sɔsaya na pɛɛ loosi tooso, na kpenjkelasɪ loonja kɛ teitei isu pa ŋmav taya ŋka n takɪ na n telɛsi Isɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ, na pɔ taa tɔɔ kolɔŋa.

Koolu Hilam tɛma
(*Kvɛɔsɔtv II 2:12-13*)

13-14 Koolu nɔɣɔlv ɪ ka wɛnna na pɔ yaaki-ɪ sɪ Hilam, ɪ caa ke Tiɪi tv, na ɪ too ke Nɛfɛtali kpekɛle taa tv, ɪlɛ ɪ too ɪnɪ ɪ ka kɛ leelu. Apalv ɪnɪ ɪ ka nyɛmɔ nyɛɣɛtv kɔsɛɛmtv lupu ke teu kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ wulav Salvmɔɲ tilaa sɪ ɪ kɔɔ na ɪ lupi-ɪ wontunaa.

Nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv akelenaa
(*Kvɛɔsɔtv II 3:15-17*)

15 Hilam lupɛna nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv akelenaa ke naale. Pa kɔɲkɔlvɔmɔɲ wɛ mɛɛtɛlɛnaa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa. Pa yasɔlaya ke mɛɛtɛlɛnaa naatoso. 16 ɪlɛna ɪ lu kahusi taka kɛ nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv ɲku na ɪ tɛnɪ akelenaa mpɛ pa nyɔɔɲ taa. Paa ɲku kv wɛna mɛɛtɛlɛnaa naale na hɔɣɔlvɔv. 17 Na Hilam lu caɲɛm wontu ke tɔm naale. Lɛntɪ wɛ ɪsu puluɣu, lɛntɪ ɪsu ɣɔm na atvɣusa, na ɪ tɔ paa akele wei ɪ kahuka tɔɔ kɛ naatosompɔɣɔlaya. 18 ɪlɛna ɪ lu caɲɛm wontu, ɪsu tvɣv nakvli kv pee taka, na ɪ tv-yɛɣɛ akelenaa kahusi puluɲ ɪnɪ ɪ tɔɔ kɛ loosi naale na pɔ takɪ. 19 Na pɔ tasa caɲɛm wontu naalɛɣɛ lupu, tɛ nɔɣɛsɛna ɪsu yaayɛnaa, na tɛ tayalɛɲ wɛ mɛɛtɛlɛnaa naale naale, na pɔ tɛnɪ paa akele wei ɪ tɔɔ. 20 Paa lapa caɲɛm pulvɔvnaa ke kɔɔɣama kɔɔɣama ke akele kahuka tɔɔ kɛ puluɣu na tivɲ pee lɛsɛɲ ɲmɔnɔvɔv (200) loosi naale. 21 Mɔpɔɣɔ pa sika akelenaa mpɛɣɛ ɪsɔ tɛsɛɛɛ nɔnɔɣɔ. Lɛlv na ntɔɣɔɲ tɔɔ, na pɔ ha-ɪ hɛtɛ sɪ Yakɛɲ. (Pɛ nyvɣv ntɛ sɪ ɪsɔ nyɔɔsɔɣɪ na pa tɛ taa). Na pɔ ha mpɛtɛɲ tɔɔ nyɛɲ ke hɛtɛ sɪ Poosi. (Pɛ nyvɣv ntɛ sɪ ɪnɔɣɔɛ tvɲ tv, na pa tɛ taa).

22 ɪlɛ Hilam tɛma akelenaa mpɛ pa lupu ntɛ.

Nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv nyampaani
(*Kvɛɔsɔtv II 4:2-5*)

23 Mɔpɔɣɔ pa lupa nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv ke nyampaani anaam taka kɛ ɪkulutav, na pɔ pɔɔɣɪ lvɔm, ɪsu lulɛ. Nyampaani ɪnɪ ɪ wɔɲ wɛ mɛɛtɛlɛnaa kakɔasi na ɪ kɔɲkɔlvɔmɔɲ ke mɛɛtɛlɛnaa naale na titite. Na ɪ ɪkulutav tɔɔ wɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakɔasi. 24 Na pɔ lɛsɪ nyutv natɛli tɛ pee fotoonaa ke nyampaani tɔɔ kɛ ɪ lupu waatv, na pɔ cɔɔ na pɔ tɔ. Paa mɛɛtɛli wei kɛ pee hiu. 25 ɪlɛna pɔ lu nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv ke naaɲ lɛsɛɲ naanɔwa na naale, na pɔ pulɪ-ɪ tooso tooso ke tɔm liɣiti. Lɛlɛɲ nyɛnɔɣɛna ɪlim tɛlulɛ, lɛlɛɲ na pɛ tɛtvɛ, lɛlɛɲ na pɛ ntɔɣɔɲ na lɛlɛɲ na pɛ mpɛtɛɲ. ɪlɛna pɔ tɛnɪ nyampaani ɪnɔɣɪ naaɲ lɛsɛɲ ɪnɪ ɪ tɔɔ. 26 Nyampaani ɪnɪ ɪ kɔvɔsɛɲ wɛ kɛ ɪsu yvɔv ntantaku wɔɲ. Na ɪ ntompee ɪsu pɔosiya, na ɔ nɔɣɛsɛna ɪsu yaayɛnaa. Nyampaani ɪnɪ ɪ tɔki ɪsu lvɔm liitilinaa iyisi nunaasa (80000).

Nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv keɛkenaa

27 Mɔpɔɣɔ pa lupa nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv ke lvɔm keɛkenaa ke naanɔwa. Pa tayalɛɲ na pa wɔɲ ke mɛɛtɛlɛnaa naale naale. Pa kɔɲkɔlvɔmɔɲ ke mɛɛtɛli kɔlvɔm na hɔɣɔlvɔv. 28 Pa lupa nyɛɣɛtv kɛ, ɪlɛna pɔ tɛnɪ tɛ tɔɔ kɛ lɛntɪ. 29 Na pɔ lɛsɪ tɛɛ tɛ tɔɔ kɛ tɔɣɔlasi na latɛcɛnaa na ɪsɔtaa tanɲlaa fotoonaa. Na pɔ la mpv tɔtɔɣɔ lɛntɪ tɔɔ, na pɔ susɪ caɲɛm atvɣusa taka kɛ fotoonaa mpɛ pa pɛtɛɛ na pa ɪsɔtaa. 30 Paa keɛke wei ɪ ka wɛna nyɛɣɔlvɔv kɔsɛɛmvɔv kɔɔtɛɲ naalɛɣɛ, na tɛ tɔɔ kɛ pɔpɔɛɛ liɣiti. Na pa tamsɛna kɔɔtɛɲ ɪnɔɣɪ nyɛɣɛtv liɣiti ɪsu nɔɔhɛɛ taka kɛ ɲkulunɲasi taa. ɪlɛ nɔɔhɛɛ anɪ na keɛke pɪ kɛ nyɛɣɔlvɔv kɔlvɔmɔv kɛ. Ama a ta tɛɛ atvɣusa ke tayalɛɲ. 31 ɪlɛna pɔ lɔ pulvɔv ɪsu pɔpɔtɛ taka na tɛ tapvɔv ke koota na tɔ kulaa na pɔ tɛnɪ nyampaani. Tɛ wɔɲ sɛka pɛcɔ sɪ pɔ la mɛɛtɛli kɔlvɔm. ɪlɛna pɔ lɛsɪ tɛ tɔɔ kɛ fotoonaa. 32 Keɛke tɛɛ kɛ ɪ pɔpɔɛɛ liɣiti wɛɛ. A kɔɲkɔlvɔmɔɲ ke mpiiɲ tooso, na a nyɛɣɛtv kɔɔtɛɲ na keɛke pɛ tamsa kɔlvɔm. 33 Paa lupa keɛke ɪnɪ ɪ pɔpɔɛɛ ke tɛtɛi kɛ ɪsu yvɔv keɛke nyɛna. Pɔ kɔɔɣav a mayamaɣa na akɔɔtɛɲ,

na a nyə̀ə̀lɔ̀kpatasi, na a tiipee tɔ, nyə̀ə̀lɔ̀ɔ̀vɔ̀ kɔ̀sɛɛmɔ̀vɔ̀ ke pa lupa. ³⁴ Nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀ nti tɔ we ɛsu keeke nɔ̀hɛɛ taka kɛ ɪ̄ŋkuluŋasi taa tɔ, pə̀ kɔ̀pɛnta nyə̀ə̀lɔ̀ɔ̀vɔ̀ kulɔ̀mɔ̀vɔ̀ kɛ. ³⁵ Paa keeke wei ɪ̄ tɔɔ ka we pə̀pɔ̀tɛ taka, na tɔ wan ke mpiiu kulɔ̀mɔ̀vɔ̀. Na nyə̀ə̀lɔ̀ɔ̀vɔ̀ kɔ̀sɛɛmɔ̀vɔ̀ kɔ̀kɔ̀tɔ̀ŋ na kɔ̀ hɔ̀ɔ̀lasi tɔka-tɛ. Nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀ nti na keeke maɣamaɣa pə̀ kɔ̀pɛnta kulɔ̀m. ³⁶ ɪ̄lena pɔ̀ lɛsi ɛsɔ̀taa tanlaa, na tɔɔlasi, na paan fotoonaa ke kɔ̀kɔ̀tɔ̀ŋ na nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀ hɔ̀ɔ̀lasi nsi si tɔɔ. Na pɔ̀ lɛsi atɔ̀ɔ̀vɔ̀sa fotoonaa na pɛ cɔ̀ na pɛ tɔ. ³⁷ Pa lupa keekɛnaa mɔ̀pɛ pa naanɔ̀wa kɛ teitei kɛ. Paa wei kɛ nyə̀ə̀lɔ̀ɔ̀vɔ̀ kulɔ̀mɔ̀vɔ̀ itamsav, na pa wan na pa tayaləŋ na pa wɛɛtɔ we teitei.

³⁸ M̀pɔ̀ɔ̀yɔ̀ pa lupa cɛmsɛnaa sɔ̀saa ke naanɔ̀wa na pɔ̀ tɔni keekɛnaa mɔ̀pɛ pa tɔɔ. Paa cɛmse wei ɪ̄ kɔ̀ŋkulɔ̀mɔ̀ŋ we mɛɛtɛlɔ̀naa naale, na paa wei ɪ̄ tɔki lɔ̀m tonoonaa pɛlɛfi naanɔ̀wa. ³⁹ ɪ̄lena pɔ̀ su lɔ̀m keekɛnaa kakɔ̀pasi ke ɛsɔ̀ tɛsɛɛle na ilim mɔ̀pɛtəŋ ŋkuluŋa hɔ̀ɔ̀lɔ̀vɔ̀ taa.

*ɛsɔ̀ tɛsɛɛle nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀ wontu
(Kɔ̀tɔ̀sɔ̀vɔ̀ II 4:7-5:1)*

⁴⁰ M̀pɔ̀ɔ̀yɔ̀ Hilam tɛma cɛmsɛnaa na cɛmsisi nsi pa ŋmusə̀ɔ̀ɣə̀na calɛm tɔ, na tɔlɔ̀ma lɔ̀ɔ̀lasi, na pə̀ tɔna mpi Salɔ̀mɔ̀ŋ kɔ̀ tɔ-ɪ̄ si, ɪ̄ la ɛsɔ̀ tɛsɛɛle taa tɔ.

⁴¹⁻⁴² Pə̀ kɔ̀pɛnta akɛlɛnaa naale, na pa kahusi na si caŋəm wontu, ɛsu si tɔɔ puluŋ tɔm naale, na puluŋ ɪ̄ni ɪ̄ tɔɔ tɔvɔ̀ pɛɛ nasɔ̀ɛ (400). Paa akele wei kɛ loosi naale.

⁴³ Na lɔ̀m keekɛnaa naanɔ̀wa, na pa tɔɔ cɛmsɛnaa naanɔ̀wa tɔtɔ.

⁴⁴ Na nyampaani anaam wei pa tɔna latɛcɛnaa naanɔ̀wa na naale tɔɔ tɔ.

⁴⁵⁻⁴⁷ Na wontu nti pa kuukina tɔlɔ̀ma tɔ, na pə̀ lɔ̀ɔ̀lasi na poosiyanaa mɔ̀pa pa ŋmusə̀ɔ̀ɣə̀na calɛm tɔ. Nyə̀ə̀lɔ̀vɔ̀ ta nyi nyə̀ə̀lɔ̀ɔ̀vɔ̀ kɔ̀sɛɛmɔ̀vɔ̀ tuutuuma wei Hilam lupa ɛsɔ̀ tɛsɛɛle wontunaa mɔ̀pɛ na ɪ̄ sotiti tɔ, tɔ nyɔ̀vɔ̀. ɪ̄ lapa-tə̀ɣi teitei kɛ ɛsu Salɔ̀mɔ̀ŋ keɛsa-ɪ̄ tɔ. Yaatanɪ tɛtɛkɛle taa acalɛɛ nna pa yaa si Sukɔ̀ti na Saatanɪ tɔ a hɛkɔ̀ taa kɛ pa lupa-ti, na pɔ̀ tɔ-tə̀ɣi Tacaɔ tɛsɛɛle taa.

⁴⁸ M̀pɔ̀ɔ̀yɔ̀ Salɔ̀mɔ̀ŋ lapa na pɔ̀ lu wɔ̀la nyə̀ə̀mnaa na pɔ̀ tɔ Tacaɔ tɛsɛɛle taa: ɛsu tulaalɔ̀naa tɔwɔ̀tɛ, na taapɛli wei ɪ̄ tɔɔ pa suki ɛsɔ̀ potopotonaa tɔ.

⁴⁹⁻⁵⁰ Na fɛtɛlanaa kɔ̀pɛlɛ naanɔ̀wa, na pɔ̀ su-wɛɣɛ katɛ taa katɛ kutuluɣu ɛsɛntaa. Kakɔ̀pasi na ntɔɔŋ tɔɔ, kakɔ̀pasi na mɔ̀pɛtəŋ tɔɔ. Na pɔ̀ lu fɛtɛlanaa maɣamaɣa na pa tɔɔ caŋəm na pa kɔ̀pɛtɛləŋ tɔm naale. Na pɔ̀ lu cɛmsɛnaa na poosiyanaa mɔ̀pa pa ŋmusə̀ɔ̀ɣə̀na calɛm tɔ, na kɔ̀pɔ̀naa, na cɔ̀folonaa, na kampɔ̀naa mɔ̀pa pa tɔka tɛcaɣalɛ katɛ taa katɛ nɔ̀nɔ̀ɔ̀vɔ̀ tɔ, pa nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀ na ɛsɔ̀ tɛsɛɛle kampɔ̀naa nyɛntɔ tɔtɔ.

⁵¹ Waatv wei Salɔ̀mɔ̀ŋ tɛma Tacaɔ tɛsɛɛle ŋmaɔ, ɪ̄lena ɪ̄ kɔ̀pɛnta mpi ɪ̄ caa Tafiiti ka suwa Tacaɔ tɔ na ɪ̄ tɔ pə̀ tɔnaya ɛsɔ̀ tɛsɛɛle kɔ̀pɛnta kutuluɣu taa. Pə̀ kɔ̀pɛnta wɔ̀la, na liyitee nyə̀ə̀ɔ̀vɔ̀, na wontu lentɛnaa kɛ mɔ̀pɛ.

8

*ɛsɔ̀ atakaa suw ke ɛsɔ̀ tɛsɛɛle taa
(Kɔ̀tɔ̀sɔ̀vɔ̀ II 5:2-6:2)*

¹ Waatv wei Salɔ̀mɔ̀ŋ tɛma ɛsɔ̀ tɛsɛɛle ke ŋmaɔ, ɪ̄lena ɪ̄ kɔ̀ti ɛsɛɣɛli kɔ̀pɛnta, na pa kɔ̀pɛnta, na pa lɔ̀lɔ̀ŋ nyɔ̀vɔ̀ nyɔ̀ma ke Yosalem si, pɔ̀ kɔ̀pɛnta ɛsɔ̀ atakaa ke Tafiiti tɛ, timpi pa yaa si Siyɔ̀ŋ tɔ, na pɔ̀ pona ɛsɔ̀ tɛsɛɛle taa. ² M̀pɔ̀ɔ̀yɔ̀ ɛsɛɣɛli nyɔ̀ma tɔna kɔ̀ta wulav tɛɣɛ pa ɛsɔ̀vɔ̀ naatosompɔ̀ɔ̀lɔ̀ɣa nyə̀ŋ ke cɔ̀ka acima tɔɔvɔ̀. ³ ɪ̄lena ɛsɛɣɛli

kuɔayalaa si kətəlaa mpa pa səyala Iso atakaa tə. ⁴ Mpyúyú kətəlaa na Lefii nyóma pa kpayá Iso atakaa, na pə cokəle, na pə wontu. ⁵ Ilena wulav Salbməŋ na Iseyeli nyóma mpa paa kotina Iso atakaa tə, pá lá kətaya ke heen na naaŋ tuutuuma pə fei kalvyv.

⁶⁻⁷ Pə waali ké kətəlaa sɔvna-i kate taa kate təcayale ke i lonte ke isətaa taŋlaa kenj tee, na pə kenti i na i kpatəŋ wei pa kpakəyənə-i tə i təə. ⁸ Kpatəŋ inɪ i ka tayalaa ké. Haləna ye n we Iso təseele taa, n naaki-i ké. Ama ye awalɪ təə, ile nn naaki-i. Mpyúyú pə we haləna saŋa. ⁹ Moisi kvsəsutu pɛɛ kraatanaa naale wei Iso ka cɛla-i Holɛpɔ puyv təə tə, pa tike pa wenna pə taa. Waatu inəyɪ í na Iseyeli nyóma paa pɛɛla nəyɔ ke pa Icipiti luw waali.

¹⁰ Waatu wei kətəlaa luna Tacaa təseele taa, ilena isəŋmɔntv haya kutuluɣu taa. ¹¹ Halɪ kətəlaa ta pəsɪ kətvyv təmle. Mpi tə, Tacaa teu ka suna Iso təseele. ¹² Mpyúyú Salbməŋ mapa kapuka si:

Halɪ Tacaa nyaa təmna si,
səkpɛtvv taa ké n ká caya.

¹³ Ama ma ŋma-ŋ Iso təseele
nte tə taa n ká caya tam təə tə.

Iso təseele tvlvv faaci
(Kvtəəsvtv II 6:3-11)

¹⁴ Mpyúyú Salbməŋ keesəna kotilaa təə na í sɛɛ-we. ¹⁵ Ilena í tó si: Ma sɛɛ Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tə, n lapa teitei ké isu n ka suw ma caa Tafiiiti ke nəyɔ tə si, ¹⁶ hatoo kuyaku ŋku inɪ n ləsvyv nyá yəlaa Iseyeli nyóma ke Icipiti taa tə, n ta ləseta pa acalɛɛ taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá təseele na n caya. Ama Tafiiiti ke n ləsaa si í la pa wulav. ¹⁷ Halɪ ílé i mayasaya si i ŋmaaki-ŋ təseele. ¹⁸ Ama Iso nyá n təma-i si: N mayasvyv mpv tə, pə we teu yaa, ¹⁹ ile nyá pəyaya mayamaya ká ŋmana-m, pə taya nyá. ²⁰ Mpyvle Tacaa təkə isəna i ka suwa tə, na má lɛɛti ma caa lonte taa ké Iseyeli nyóma kawulaya kumte təə, na má ŋmá Iso təseele tənɛ. ²¹ Haləna má la nyá atakaa təcayale. I taa ké nəyɔ ŋka nyá na ta caanaa í pɛɛla pa Icipiti taa ləsvyv waatu tə, ka pɛɛ kraatanaa wɛɛ.

Salbməŋ sələmvv səsəəv
(Kvtəəsvtv II 6:12-40)

²² Pə waali ké Salbməŋ səŋa kətaya təlate kite ke Iseyeli samaa isəntaa na í kraasi i niŋ na í sələmɪ Iso si: ²³ Hai, Tacaa, Iseyeli Iso. Iso nəyɔlv i fei isu nyá. Paa isətənvv taa ké hatoo isətaa, paa tetv təə ké atɛ cənɛ. N səəla mpa pa lakɪ nyá təmle na lotu kulvmtv təyɔ, na n lakɪ-wɛyɛ isəna n ka suwa tə. ²⁴ Mpɔ inəyɪ n lapa mpi n ka su ma caa Tafiiiti təyɔ saŋa. ²⁵ Hai Tacaa Iseyeli Iso, la tətəyɔ nəyɔ ŋka n ka su-i tə si, ye i ləlvv nyóma təma teu isu inɪ i təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ké tam na pá kaasəyɪ təmayə Iseyeli yəlaa təə. ²⁶ Hai, ma wiikina-ŋ si n la nəyɔ ŋka n ka su ma caa tə.

²⁷ Ile tampana Iso pəsəyɪ na í caya ateyele? Mpi tə, paa isətənvv na kv təəməŋ tə, i ta maya kv taa. Pəyele Iso təseele nte ma ŋma-ŋ tə, tə ta haŋna mpv. ²⁸ Hai, Tacaa, paa na mpv keesi nyá isɛ na ma təə, na n nu ma wiinav na ma yaav mpi ma yaaki-ŋ saŋa isəntə tə. ²⁹ Kuli nyá isɛ na n paasəna kutuluɣu kəneyɛ ilim na ahoo. Mpi tə, tənaya n təma si n ká caya. Ile nu ma kvsələmvtv. ³⁰ Nu yaav mpi ma na nyá yəlaa Iseyeli nyóma tə yaaki-ŋ cənɛ tə. Hai, nu ta kvsələmvtv ke isətaa timpɪ n wɛɛ tə, na n husɪ tá isayətv.

³¹ Ye nəyɔlv pəntəna i təyɔntəle, ilena pa yaa-i si í kəə Iso təseele tənɛ tə taa na í tuuna kətaya təlate isəntaa si i ta na. ³² Hai, Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətaa, na n fayasi-wɛ, na n kv tasəkəle tv təm, na n hólɪ tampana tv.

³³ Yaa ye pə kəma na lseyeli nyóma wakələna-η, ilena pa kolontunaa kəli-wε, na pá kəw Isə təsele taa cəne si, n̄ tayanı-wε, na pá see-η na pá wiina-η. ³⁴ Ile hai, Taca, nu pa təm ke hatoo isətaa, na n̄ tayanı pa isayatu, na n̄ məhna-wεye pa tetonna mpa n̄ ka ha pa caanaa tə. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké.

³⁵ Yaa ye pa wakələna-η na n̄ yele na tev woli-wε na pá cekəna mpv. Ilena pá keesəna Isə təsele təne tə təw, na pá sələmi-η, na pá see-η, na pá pasa pa ti, na pá tayanı timpı pa wakələna-η tə. ³⁶ Ile Taca, nu pa təm ke hatoo isətaa, na n̄ husı pa isayatu. Mpi tə, pa ké nyá yəlaa ké, na nyá təmle nyóma. Pə waali, ilə huli-wεye isəna paa tə teu tə. Ilena n̄ yele na tev nu tetv nti n̄ ha-wε si tə pəsi pa nyəntv tə təw.

³⁷ Yaa ye yulokusəku luna, yaa kutəyov mənna, yaa kv səpa, yaa kutolon yaa nyəyəsı luna, yaa kolontunaa sɔvna lseyeli nyóma koloosi acalε taa na pá ηmakələyi-wε. Paa wahala nəyolv, yaa kutəy nakvli kv tu kəmna, ³⁸ na pé han nyá yəlaa lseyeli nyóma, na pa taa nəyolv nu i isayatu səη na í keesəna nyá təsele təne tə təw na í wiina-η, na í tεye-η niη. ³⁹ Ile hai, Taca, nu i təm ke nyá təcayale ke hatoo isətaa, na n̄ tayanı paa wei i təwakəlle na n̄ keesəna i təntε. Mpi tə, nyá nyəmna paa wei i lotu. ⁴⁰ Laki-wεye mpv, ilena pεle pá seekı-η tam ké tetv nti n̄ ha pa caanaa tə tə taa.

⁴¹⁻⁴² Yaa ye kpai nyóma nu nyá hətε teu təm, na toma səsəna wena n̄ lakəna tə, na pá lu pa tε na pá səsı lseyeli nyóma təw, na pá kəw Isə təsele taa cəne na pá sələmi-η. ⁴³ Ile Taca, nu pa təm ke nyá təcayale ke hatoo isətaa, na n̄ la-wεye pa kusələməm. Mpv pu yelina na atε yəlaa təna nyı-η, na pá seekı-η isu nyá yəlaa lseyeli nyóma seekuyv-η tə. Paa nyı tətə si Isə təsele nte ma ηma-η tə, tə ké nyá nyəntε təkpataa.

⁴⁴ Yaa ye n̄ tv nyá yəlaa lseyeli nyóma si pá yona pa kolontunaa, na pá keesəna nyá icatε kuləsəle təne na Isə təsele nte ma ηma-η isəntə tə, pa təw na pá sələmi-η. Ile hai, Taca ⁴⁵ nu pa wiinav ke hatoo isətaa na n̄ waasi-wε.

⁴⁶ Yaa ye pə kəma na pá wakələna-η. Mpi tə, yolv nəyolv i feı si u wakələyi. Ntanyı n̄ ká mv-wε na pááná, na n̄ yele na pa kolontunaa kəli-wε, na pá kpa-wεye yomle, na pá pona-wεye pa acalε taa ké pəcəlv pəcəlv yaa poolun taa. ⁴⁷ Ilena pá pəsəna laakalı ke təna si pa wakələna-η, pa lapa isayatu, pa təm səpa. ⁴⁸ Ilena pá sələmi-η na pa lotu tənaya timpı inı pa wε mpv tə. Na pá keesı pa ləmayasε na nyá icatε təne na Isə təsele nte ma ηma-η isəntə tə pa təw, ke tetv nti n̄ ha pa caanaa tə tə taa cəne. ⁴⁹ Ile hai, Taca, nu pa wiinav ke nyá təcayale ke hatoo isətaa, na n̄ waasi-wε. ⁵⁰ Ilena n̄ tayanı timpı pa wakələna-η tə, na n̄ yele na pa kolontunaa na pa pətətəle. ⁵¹ Pəpətv feı, pa ké nyá piya ke hatoo kuyanku n̄ ləsa-wεye Icipiti wahala səsə taa təyə.

⁵² Hai, Taca Isə, nukı sələməη wei má na nyá yəlaa tu sələməyi-η paa waatu wei tə. ⁵³ Mpi tə, nyá ləsəna-tuyv piitimnaa təna hekv si tə pəsi nyá nyóma isu n̄ yeluyv na nyá təmle tv Moisi heeli-wεye saa wei n̄ ləsa ta caanaa ke Icipiti taa tə.

Salvməη kooliyi samaa ke Isə koolee

⁵⁴ Kətaya təlatε kite ke Salvməη ka lunaa, na í kpaasi i niη na isətaa, na í wiikina Taca. I tɛma, ilena í kvli ⁵⁵ na í kooli samaa wei i ka kota təna təyə kvpantv si: ⁵⁶ Ma see Taca nyá wei n̄ yelaa na nyá yəlaa lseyeli nyóma heesı, isu n̄ ka yəyətuyv tə. Pəpətv feı lelen, n̄ lapa teitei ké isu n̄ ká siv nyá nəyə kvpanka na nyá təmle tv Moisi nəyə tə. ⁵⁷ Ta Isə Taca wεε ta waali, isu n̄ ka wεv ta caanaa caanaa waali tə. Taa lə-tv. Pəcə taa yelev-tuyv waasuyv. ⁵⁸ Yele na tə nukəna-η tam, na tə təη nyá mpaan taa isu n̄ caaki tə, na tə təkı nyá kiin, na nyá kusəsutv, na nyá kvttv nti n̄ ka tv ta caanaa caanaa tə. ⁵⁹ Taca Isə təsəyı ma wiinav pəne pə təw ké ilim na aho, na n̄ səhna nyá yəlaa taya paa kvyakv ηku. ⁶⁰ M̄púyú atε yəlaa təna ká nyəna

si, Tacaa tike nté Iso, naxəlv fei tətə. ⁶¹ Na mə ləsası náá sɔv-ı teu təmmammam na í təkəxi ı kiinj, na ı kəsəsutv, ısu í lakvɔv saŋa ı səntə tə.

Kətasi nsi pa lapa Tacaa tə
(*Kətəsutv II 7:4-10*)

⁶² Mpyúy wulav Salvməŋ na İseyeli nyóma təna mpa paa kota təna tə, pa lapa Tacaa ke ⁶³ ciikuɔv kətasi ke naaŋ iyisi hiu na naale (22000) na heeŋ na pəŋ ke iyisi nunuwa na hiu (120000) ke Tacaa təsele tlvɔv tə. ⁶⁴ Kətasi ta maya nyəxəlvɔv kəsəmɔv kətaya təlate tə ké kuyaku ŋkɔ. İlena Salvməŋ yelev na pá lá kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə na təxəŋaya nyənsı na ciikuɔv nyənsı nim cəlv nim cəlv ke Iso təsele taya tə.

⁶⁵ Waatv ıni ı taa ké Salvməŋ na İseyeli samaa tuutuuma wei ı luna tetv təna taa tə. Pə kpaɔv Lepo-Hamatı haləna pə sına İcipiti ləv tə, pa təxə coka acıma ke kuyeeŋ naatosompəxəlaya. ⁶⁶ Kuyaku pəlefeı naanvwa nyəŋkɔ wule ke wulav yasa İseyeli nyóma. İlena pá polo pá se-ı, na paa wei í kpe ı te na laŋheele. Mpi tə, Tacaa lapa ı təmlə tv Tafıiti na ı yəlaa İseyeli nyóma ke kəpantv.

9

Tacaa lu Salvməŋ təw ké təm naale nyəm
(*Kətəsutv II 7:11-22*)

¹ Waatv wei wulav Salvməŋ təma Iso təsele na ı kawulaya təyaya na pə təna mpi ı caakaya təxə ŋmav tə. ² İlena, Tacaa lu ı təw ké təm naale nyəm ke teiteı ısu ı ka luw ı təw ké Kapawəŋ tə. ³ Na í yəxətı sı: Ma nuwa nyá wiınav, ıle Iso təsele nte n ŋmá ı səntə tə tə pəsa ma nyəntə. Maa wee tə taa ké tam na má paasəna-te, na má laki-meyə kəpantv ke tam. ⁴ Ye nyaa təma teu na lotu kvləmtv, ısu nyá caa Tafıiti, na ı təŋəxi ma kiinj na ı təkəxi ma kvtətv nti ma tv-ŋ tə, ⁵ ıle maa yelev na nyá kawulaya nyəw təŋ ke tam təw ké İseyeli nyóma taa. Mpyúy maa sı nəxə ke nyá caa Tafıiti sı, ı ləlvɔv taa nyóma ká təkəna İseyeli nyóma təw ké kawulaya ke ı səm waalı. ⁶ Ama ye nyana nyá yəlaa na nyá ləlvɔv nyóma í lə-m, na í kisi ma kəsəsutv na ma kiinj wei ma tv-me tə, na í mələna tvŋ təw na í laaki-ı. ⁷ ıle maa kpiisi-meyə tetv nti ma ha-me ı səntə tə tə təw, na má ló Iso təsele nte ma pəsa ma nyəntə ı səntə tə, na yəlaa təna wəŋ-me na pá paana-me. ⁸ Waatv ınəxi yəlaa ka təŋəxəna Iso təsele nte tv te teu ke mpv tə tə kın, na səxəntv kpa-we na pá la-weye piti, na pá pəəsəxi pa tv sı: ıle pepe təw ké Tacaa lapa tetv təne na Iso təsele tənəye mpv? ⁹ İlena pá cə-we sı: İseyeli nyóma ləwa pa Iso Tacaa. ıni ı lə səna pa caanaa ke İcipiti tetv taa. İlena pá təŋəxi tvŋ. Pə təw ké Iso təŋsa-weye mpusinaa mpe pa təna.

Salvməŋ təma
(*Kətəsutv II 8:1-18*)

¹⁰⁻¹¹ Tiii wulav Hilam ka hana wulav Salvməŋ ke taası kəpəŋsı təna, na wulanaa təna mpa ı nyulaya sı ı ŋmaakəna tə. Pı sı sika hiu na Salvməŋ te Iso təsele na ı kawulaya təyaya ke ŋmav. İlena í ha Hilam ke acaləe hiu ke Kalilee tetv taa. ¹² Mpyúy ı lu Tiii na í kəw acaləe anəxi nav. Ama ı laŋle ta hee. ¹³ Ntəna í tə sı: Ma taapəlv Salvməŋ, acaləe nna n ha-m ı səntə tə a ta nii ı səle. Pə təw ké haləna saŋa pa sɔv həxəlvɔv ŋkɔv yaav sı: Tetv ta nii ı səle. ¹⁴ Pəyelev wula təwənaa tooso na həxəlvɔv ke Hilam ka tilina Salvməŋ.

¹⁵ Tələsı təma ke wulav Salvməŋ ka tvwa yəlaa na pá ŋmá Iso təsele na ı kawulaya təyaya, na Milo, na Yosalem koloosi. İlena pá ŋmá Hasəw na Mekito na Kesəe pə acaləe. ¹⁶ İcipiti wulav ka yoona Kesəe ıcatə ké, na í kú Kanaaŋ nyóma mpa paa we tə taa tə na í sə-təye kəkə. Pə waalı ké İcipiti wulav pəelə saa wulav

Salbməŋ ilena Icipiti wulav ha Salbməŋ ke icate nte. ¹⁷ Pə təw kə Salbməŋ tayana-teye ŋman, na í ŋmá tətəwə Pəti-Holon-Pətəe nyəŋ, ¹⁸ na Paala na Tamaa ke wulaya tetu həwəlvu taa. ¹⁹ Na acalee wena a taa i sukaya i təwənasí tə. Na wena a taa i sukaya yoo keekena, na krayanəŋ tə. Na Salbməŋ ŋmá pə təna mpi i caa təwə Yosalem icate taa mayamaya, na Lipanəŋ puw taa na i tetu təna taa.

Isəna Salbməŋ ka tayana təlasí təma aní təwəlv. ²⁰ Waatu iní i taa, yəlaa mpa pa taa kə Iseyeli nyəma tə pa we tetu taa kə. Isu Amolii nyəma, na Hiti nyəma, na Peliisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yepusi nyəma. ²¹ Iseyeli nyəma taa pəsi na pá kv-we təwə pa kaasaa. Mpeye Salbməŋ tūwa təlasí təma, na pá laki n̄p̄yú haləna saŋa. ²² Ama pə kaasaa Iseyeli nyəma tə, wulav ta tu pələye təma ke mpv. Pələyele i waali nyəma, na i yoolaa səsaa, na səkpema, na yoo keekena na krayanəŋ paasənlaa. ²³ M̄p̄yú təmle paasənlaa kra təma lataa kpeka nyuvu nyəma ke nasəle na nunuwa na nule na naanūwa (550) na pá feŋiyí Salbməŋ təmle lataa.

²⁴ Waatu wei Salbməŋ alv Icipiti nyəŋ lu Tafiti te, na í svu təyaya ŋka i paalv ŋma-i tə ka taa, ilena wulav tayani lonte nté na í ŋmá taya ŋka pa yaana pa te taa si Milo tə.

²⁵ Paa pənaya ŋka təm toosoŋo Salbməŋ lakaya Tacaa ke kətasi nsi kəkə lusa si təna tə, na ciikuŋu nyənsí ke kətaya təlata nte i ŋma-i tə tə təw. M̄p̄yú i lakaya təma wena a təw pá ŋmá Isə təsəele nté tə.

²⁶ Ilena Salbməŋ yelee, na pá saaki kpuləŋ ke Isəwəŋ-Kepere, ke Ila cəlvəŋ tenku kusəem nəwə ke Itəm tetu taa. ²⁷ M̄p̄yú Hilam pona Salbməŋ ke kpuləŋ saalaa kupaama, na pá səŋna i nyəma. ²⁸ Ilena pa təna pá polo Ofii tetu taa na pá kraya wula ke kiloonaa iyisi naanūwa na naale (12000) na pá pona Salbməŋ.

10

Sapa wulav alv nyəŋ pola Salbməŋ wiiluyu (Kv̄təwsv̄t̄v̄ II 9:1-12)

¹ M̄p̄yú Sapa tetu wulav alv nyəŋ nuwa Salbməŋ həte yaav. Ilena í polo si i pəsəŋi-i təmnaa kate nyəntv, na í ná i nyəm tənaya. ² Alv iní i tala Yosalem taa tə, na i yomaa ke tuutuuma, na yooyoonaa náá səwəla tulaalvnaa, na wulanaa, na liyitee pəe ke tuutuuma. Ilena í pəsí Salbməŋ ke təmnaa mpa pa təna i ka tayanaa tə. ³ Na Salbməŋ cə tə təna, i ta səw kəlvumvuv. ⁴ M̄p̄yú alv iní i nuwa i ŋkraŋvuv ke salbməŋ nyəm təm, na í sa i kawulaya təyaya ŋka i ŋmawa tə. ⁵ Na təwəŋaya ŋka pa saakaya tə. Na yaasi wei Salbməŋ ka tayanna i waali nyəma na pá laki təma tə. Na kv̄təwəŋ na kv̄nyənyəwəm tallaa wontu. Na kətasi nsi pa lakaya Tacaa ke Isə təsəele taa tə, na pə la Sapa wulav inəyi piti na pə mətí i nəwə.

⁶⁻⁷ Ntəna wulav alv nyəŋ iní i tə si: Pa keesa-m nyá nyəm təm ke hatoo ma te. Ama ma ise taa nata, ilə ma ta m̄-ti. Ama nəwəwə ma nawa si tampana ke pa heela-m təcuvəŋ. Nyá nyuvu kəlvəŋ na nyá nyəm tēwə isu paa keesa-m tə təyamyam. ⁸ Nyá waali nyəma na nyá təyaya taa yəlaa təna lapa nyulelen kə. Mpi tə, pa we nyá kin na pá nukí nyəm təm ke tam. ⁹ Ma sama nyá Isə Tacaa wei i ləsa-ŋ si n̄ təwə kawulaya ke Iseyeli taa tə. Isə səwəla i yəlaa ke tam təwə təwə i kra-ŋ pa wulav, na í tv-ŋ si n̄ təŋ tampana na n̄ laki kv̄siyisim.

¹⁰ Pəle pə waali kə Sapa wulav iní i hawa Salbməŋ ke wula təwəŋnaa tooso na həwəlvu na tulaalv ke səsəm, na liyitee pəe tətə. Too tə, nəwəlv ta nata tulaalv isu n̄p̄yú Iseyeli taa.

¹¹ M̄p̄yú wulav Hilam kpuləŋ pola Ofii tetu taa na pá kəna wula, na kpeŋkpelasi kupaŋsi nasəli na liyitee pəe. ¹² Kpeŋkpelasi nsəyi Salbməŋ yelaa na pá kaya Isə təsəele taa na i kawulaya təyaya taa tətə. Ilena pə kaasí na pá saaki

yonyoolaa ke sanjɔnaa. Too tɔ, nɔɣɔlv ta nata lseyeli taa kɛ kpenkpelasi na si tɔɔ tala mpv pɛ taka.

¹³ M'pɔyɔ Salɔmɔn hawa alv inɔɣi pɛ tɔna mpi i nawa na i sɛlɛmi tɔ. Na i lapi-i kucɔɔn tɔtɔɣɔ isɛna i pɛsaa tɔ. Uɛna wulav alv nyɛn inɔ na i waali nyɛma pɛ mɛli pa tɛtv taa.

Salɔmɔn ton tɔm

(Kvɔɔsɔtv II 1:14-17; 9:13-28)

¹⁴ Paa pɛnaɣa nka wɔla kiloona iyisi hiu (20000) ke pa kɔnna wulav Salɔmɔn. ¹⁵ Uɛna pɛcɔ pɛ kaasi mpi mpi taatɛlaa fɛlaya-i wontunaa tɔɔ tɔ, na lampuunaa mpa i kumataɔnaa sɔsaa, na Laalupunaa awulaa fɛlaya-i tɔ.

¹⁶ M'pɔyɔ wulav Salɔmɔn yelaa na pɛ lu wɔla kpalɛn ke nɔmɔnyɔ (200). Paa nku kv tɔɣɔ wɔla kiloona naatoso. ¹⁷ Kpalɛn sɛkpen ke nɔmɔnyɔ nunɔwa (300). Paa nku kv tɔɣɔ wɔla kiloo kɔlvɔm na titite. Na pɛ su kutuluɣu nku pa yaa si Lipan hɔtvɔv tɔ kv taa.

¹⁸ Na wulav yele na pɛ saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pɛ tɔ ka tɔ kɛ wɔla. ¹⁹ M'pɔyɔ pa lapa tɛkpale ke kumlee naatoso ke tɛma tɔɔ, na pɛ su kpelaya nke. Paa saaka-keɣe na pɛ tv tɛtesile kukulukulle, na pɛ tɔ tɔɣɔlasi lɛsɛn ke nkpɔlasi tɛsile. ²⁰ Na tɔɣɔlasi lɛsɛn naanɔwa na naalɛɣe kumlee anɔ a tɔɔ. Naatoso ke nɔɣɔn tɔɔ, na naatoso ke mpɛtɛn tɔɔ. Wulav nɔɣɔlv i ta saakɛta kawulaya kpelaya nke ka taka.

²¹ Wɔla ke paa lupa Salɔmɔn tɔɣɔɣa taa lvm poosiyanaa tɔna, na Lipan hɔtvɔv kutuluɣu taa wontunaa kvɔsɛtv. ²² Wulav ka wɛna i maɣamaɣa i kpulɛn kɛ. Na i na Hilam nyɛn pɛ puki poolun. Paa pusɔ tooso wei, pa kɔnna wɔla na liyitee nyɛɣɛtv, na tuu kela, na tɛkpaalɛn na kacɔka sumasi sɔsɔnɔsi nasɛli.

²³ Salɔmɔn ka tɛɛ antulinya tɔna awulaa tɔnaɣa ton kɛ na nyɛm. ²⁴ Pɛpɛtv fɛi lelen, Iɔ ka ha-i nyɛm kɛ na yɛlaa lukɔna paa timpi na pɛ kɔnɔ-i tɔmnaa pɔɔsɔv. ²⁵ Paa pɛnaɣa nka, yɛlaa mpɛ pa kɔnɔɣana-i kucɔɔn ke liyitee wontu, na wɔla, na wontu kɔsusuutu, na yoou wontu, na tulaalɔnaa, na kpaɣanɛn, na kraɔasi.

²⁶ M'pɔyɔ Salɔmɔn kpeɣela i yoou keɛkenaa, na pɛ kraɣanɛn, na pɛ lu keɛkenaa iyaya na nasɛle (1400), na kraɣanɛn iyisi naanɔwa na naale (12000). Uɛna Salɔmɔn cosi pɛ taa na i su i kin ke Yosalem. Pɛ kaasa nti uɛna pɛ su tɛɣɛ timpi timpi paa tayaana si paa su-ti tɔ. ²⁷ Salɔmɔn kawulaya waatv, liyitee ka wɛ Yosalem taa kɛ isu pɛɛ. Na pɛ kaasi na kpenkpelasi kvpaɔsi naa tɔli yem isu tun kraɔ nyɛn wei i nyɔki tɛtɛkɛle taa tɔ. ²⁸ Icipiti na Silisii pɛ acalɛ taa kɛ paɣatɛlaa pukaya na pɛ yakɔ wulav ke kraɣanɛn na pɛ kɔnna. ²⁹ Liyitee nyɛɣɛtv nasɛtoso (600) ke pa yakaya Icipiti yoou keɛkenaa. Uɛna pɛ ya kraɣanɛn ke nyɛɣɛtv nunɔwa na nule na naanɔwa (150). Paɣatɛlaa kɔlvɔmaa mpɛ pɛ yakayaana na pɛ pukina Hiti awulaa na Silii nyɛma.

11

Salɔmɔn ta tɔn Iɔ luyɔ nyɛntv

(Kvɔɔsɔtv II 11:18-12:1)

¹ Icipiti wulav pɛɛlv paasi, Salɔmɔn tasa piitimnaa kraɔ nyɛm paɣale alaa kelvɔv kɛ. Paa Mowavɔ nyɛma, paa Amoni nyɛma, paa Itɔm nyɛma, paa Sitɔn nyɛma, paa Hiti nyɛma. ² Pɛyele Taca ka tɛma lseyeli nyɛma ke kisinav ke piitim kraɔ nyɛmnaa mpɛ pa tɔm kɛ si, pɛ na wɛ pɛ taa kraɣa tɛma pɛcɔ pa taa saa tɛma. Pɛ taa kɔɔ na pɛle pɛ susi-wɛɣe pa tun laav taa. Ama Salɔmɔn luyɔ na suv piitim kraɔ nyɛm mpi pɛ alaa kɛ. ³ Halɛna i kraɣa awulumpiya alaa ke nasɛtoso na nunɔwa (700), na alaa lɛlaa ke nɔmɔnyɔ na nunɔwa (300). Mpɛ inɔ pa tolisina-i sɔsɔm. ⁴ Tampana tɔɔ pɛ kɔma na Salɔmɔn kpatɛli, uɛna i alaa mpɛ pɛ susi-i

Isò Tacaa yəgətəa si: Ma tənna Saləmən kawulaya ləkuyv si, ma celəyi-η na η təgə kawulaya ke Iseyeli kpeka naanowa tə. ³² Kpekəle kuləmtəle ke maa kaasi-ι ma təmle tv Tafiiti na Yosalem icate pa tə. Mpi tə, tə tike ke ma ləsa Iseyeli tetv tənna taa. ³³ Mpi pə tə ma lakɪ mpv tə, Iseyeli nyəma lə-m na pá lun Sitəη nyəma tuyv əlv nyəηkv Asətati, na Mowəpv nyəma tuyv Kəməsi, na Amoni nyəma tuyv Milikom. Iseyeli nyəma kisa mpraav ηkv maa hula-we təgə təηuyv. Pa ta la nti tə keesəna-m tə. Pəyele pa ta təkɪ kəsəsutv na nti nti ma tv-we tə, isv Tafiiti lakaya tə. ³⁴ Paa na mpv ma kaa ləkɪ Saləmən niη taa ké kawulaya. Maa nyənəyi-ι ι yəlaa wulav ke tam ké, haləna ι səm. Maa la mpyəy ma təmle tv Tafiiti wei ma ləsa, na ι təkɪ ma kiη na ma kutvutv tə ι tə. ³⁵ Ama Saləmən pəyalv ké maa ləkɪ awulumpiitu, na má cəla nyá, na η təgə Iseyeli kpeka naanowa tə ké kawulaya. ³⁶ Paa na mpv maa yelina ι pəyalv ké kpekəle kuləmtəle. Ue pu la na Tafiiti təyaya tv wee kawulaya taa ké Yosalem icate nte ma ləsa si pá sɛɛ-m tə tə taa.

³⁷ Mpyəy Tacaa tasaa si: Solopwam, maa celə-η kawulaya isv n səlaa tə, na η təgə Iseyeli kpeka naanowa tə. ³⁸ Ye η təkəyi ma kuyəgətutv, na η təηəyi mpraav ηkv ma hvləyi-η tə, na η lakɪ mpi pə keesəna-m tə, na η təηəyi ma kiη na ma kutvutv, isv ma təmle tv Tafiiti. Ue maa wee nyá waaləyi tam na nyá ləlvuyv nyəma ká təkɪ kawulaya ke tam, isv Tafiiti nyəma. Maa celə-η Iseyeli kpeka naanowa na naale, ³⁹ na pá ná na pé wu-we. Ama pə kaa wee mpyəy tam.

⁴⁰ Mpyəy Saləmən pɛkəa si ι kuyv Solopwam. Uena Solopwam se na ι polo Icipiti wulav Sisakɪ tɛ na ι tv-ι kpvlyv. Haləna Saləmən səm.

⁴¹ Pa keesa Saləmən təm lentənaa na ι kulapəm tənna, na ι nyəm tənaya takəlaya ηka pá yaa si, Saləmən Təm takəlaya tə ka taa. ⁴² Pusi nule təcu ké Saləmən təgə kawulaya ke Iseyeli nyəma tənna tə ke Yosalem. ⁴³ Saləmən kəma na ι sí, uena ι pəyalv Ləpvwam lɛti ι lonte taa.

12

Iseyeli nyəma kotuyv ke Sikem (Kvətəsvtv II 10:1-15)

¹ Mpyəy kuyaku nakvli, Iseyeli ilim ntəgəη tə kpeka kota Sikem, uena Ləpvwam polo, si pá kpaaki-ι wulav. ² Waatu unɪ tə, Nepa pəyalv Solopwam wei í ká sewa wulav Saləmən na í cəəsi Icipiti tə, ι we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyv ηkv kv təm, uena í tú ι taa si, ι ká saali tənna. ³ Ama pa tila ι waali, na í kəə na í na ilim ntəgəη tə kpeka pá yəgəti Ləpvwam si: ⁴ Nyá caa ka tv-tuyv təlasɪ təma ké, na tə feləyi-ι lampuunaa. Ue ye nyaa waasi-tv na η svki-tuyv tá səgəla anɪ, tá səəlv puwa si tə nyənɪ-η tá wulav. ⁵ Mpyəy Ləpvwam si: I yele má mayasi ma taa, na cele na kv fe í kəə na má na-me tə ná.

Uena ilim ntəgəη tə kpeka nyəma tɛɛ. ⁶ Ntəna Ləpvwam pəəsi səsaa mpa paa we ι caa cəlgə waatu wei ílé í ká wəna ι weesuyv tə si: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Səsaa si: Ye n hula-we si nyá səəlv puwa si n ká paasəna-we, na η yəgətəna-weye təm kupantv, nyaya paa nyənɪ pa wulav ke tam tə.

⁸ Ama Ləpvwam ta mv səsaa təm nti. Uena Ləpvwam polo í pəəsi ι malanaa ifepiya mpa pa we unɪ ι kiη tə si: ⁹ Yəlaa mpe si má pasa-weye səgəla nna ma caa ka svka-we tə. Ue má cə-we suwe?

¹⁰ Mpyəy ι ifepu təgəntələnaa mpe pá təma si: Cə-we si, mpəlv m ta kisi-weye təgəv, kacəηfana pəgə na? ¹¹ Səgəla wəna maa svki-me tə, a ká kəli ma caa nyəna. Pəcə təpila ke ma caa ka casa-me. Ama alukpala ke maa casa-me.

¹² Mpyəy Solopwam na yəlaa pa məla Ləpvwam kiη ke kuyɛɛη tooso wule, isv ι ka heeluyv-we tə. ¹³ Mpyəy wulav kisa layatv nti səsaa ka tasa-ι tə. Uena í holina ¹⁴ samaa, isv ι ifepu təgəntələnaa ká seyesa-ι tə si: Eɛ, ma caa ká svka-meye

səxəla yuŋ nyəna. Ama maa sukɪ-meyɛ wena a tɛɛ mpɔ tɔ. Pécó tɔpila ke ma caa ka casa-mɛ. Ama alukpala ke mǎá casa-mɛ.

¹⁵ ɛlɛna Lɔpɔwam kisi samaa ke nunav. ɛlɛ Tacaa ka lapəna mpɔ si pɔ la teitei ɪsu ɪ ká heeluyɔ ɪsɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlv Ahiya ke Silo si í teləsi Solopɔwam tɔ.

Kawulaya fayav

(Kvɔtɔsɔtv II 10:16-11:4)

¹⁶ Waatu wei ɪseyɛli nyóma cɛkənaa si wulav kisa pa tɔm ke muɣɔ, ɛlɛna pá tɔmɪ-ɪ si:

Tana Tafiiti tɔ fɛɪna natəli.

Tana-ɪ tɔ kaa we?

ɪseyɛli nyóma mɛ,

mí kɔɔ taa məli tá té.

Tafiiti lɔlvɔ tɔ nyá,

nyaa tɔɔ nyá kawulaya.

ɛlɛna pá yá. ¹⁷ Yuta tetɔ yəlaa tike nyənayana Lɔpɔwam ke pa wulav. ¹⁸ Paa na mpɔ, na í tili teləsi tɔma nyɔɣɔ tɔ Atolam ke ɪseyɛli nyóma mpa pa we ilim ntɔɔɔŋ tɔɔ tɔ pa kin. ɛlɛna pɛɛ pá yaya Atolam ke pɛɛ na pá kú. Ḿpɔɔ́y Lɔpɔwam kpa ɪ kɛkɛ taa ké kpa kraa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ ɪsəna ilim ntɔɔɔŋ tɔɔ ɪseyɛli nyóma kisina Tafiiti lɔlvɔ nyóma kawulaya tɔɔɔɔ. Na ḿpɔɔ́y pə we haləna saŋa.

²⁰ Waatu wei pa nuwa si Solopɔwam məlaa, ɛlɛna pá koti pa taa pa tike. Na pá yaa-ɪ na pá kra-ɪ ɪseyɛli kpeka təna wulav. Yuta kpekəle tike ta luna Tafiiti tɔyaya nyóma waali.

²¹ Waatu wei Lɔpɔwam tala Yosalem, ɛlɛna í koti Yuta na Pɛncamɛɛ pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunɔwa na nunaasa (180000) si: ɪ polo na í yoonaa ɪseyɛli nyóma na pá məŋna-m ma kawulaya. ²² Ama ɪsə heela ɪ kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlv Semaya si: Polo ń heeli ²³ Lɔpɔwam na Yuta na Pɛncamɛɛ pə yəlaa si: ²⁴ Tacaa yɔɔtɔaa si: ɪ taa polo ɪseyɛli nyóma yoonav. Mpi tɔ, pa ké mə tɛtɔnaa ké. Má yelina si pɔ la ɪsu pə lapɔ tɔ.

Paa wei í məli ɪ tɛ. Pa nu ɪsə Tɔm nti, ɛlɛna pá hɛɛ.

²⁵ Ḿpɔɔ́y Solopɔwam ŋmá koloosi na í cəna ɪfəlayim pulasi taa ɪcatɛ Sikem na í caya. Pəle pə waali ké ɪ kula Sikem na í ŋmá koloosi na í cəna Penuweli ɪcatɛ.

Solopɔwam ɪsayatv

²⁶⁻²⁷ Ḿpɔɔ́y Solopɔwam mayasa ɪ taa si: Ye Yosalem ke yəlaa təna ká puki na pá laki kətasi ke Tacaa tɛsɛɛɛ taa, pə kəŋ na ma kawulaya yəlaa luuŋ sɔv pa caa kɔpəŋ Yuta wulav Lɔpɔwam. ɛlɛna pa kɔ-m na pá təŋi-ɪ. ²⁸ Ḿpɔɔ́y ɪ yelaa na pá lupi-ɪ wula nawee lɛsəŋ naale, na í hɔli ɪ yəlaa si: Hatoo í poluyɔ Yosalem ke ɪsə sɛɛv tɔ pə taŋaa tɔcam. ɛlɛ u naaki mə ɪsə wei ɪ ləsa-meyɛ ɪcipiti tetɔ taa tɔɔɔɔ.

²⁹ ɛlɛna pá siki lɛsɔyɔ lɛŋkɔ ke Pɛtɛɛli, na lɛŋkɔ ke Taŋ. ³⁰ ɪsəna Solopɔwam tolisa yəlaa na pá la ɪsayatv tɔɔɔɔ. Na yəlaa tuutuuma náa pona lɛsɔyɔ naale nyəŋkɔ ke Taŋ.

³¹ ɛlɛna Solopɔwam yele na pá ŋmá tuŋ kutuluŋ, na í kpa yəlaa kpaɪ nyóma mpa pa ta ke Lefii nyóma tɔɔɔ kətəlaa. ³² Na pá su acima ke pa ɪsətv pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ wule, ɪsu acima wena pa təkaya Yuta tɔ. Na ɪ mayamaya í lá kətasi ke wula nawee lɛsəŋ wei ɪ yepa na pá lu tɔ ɪ tɔɔ. Na í tó kətəlaa mpa ɪ kpawa tɔɔ təkətəlenaa. Mpi ɪ lapa Pɛtɛɛli tɔɔɔɔ.

Pɛtɛɛli kətaya tɔlatɛ mpusi təŋsvɔ

³³ Ḿpɔɔ́y waatu nəɔɔlv Solopɔwam ləsa ɪsətv pələfɛi naanɔwa nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na kakpasɪ nyəŋkɔ wule, na í lá ɪseyɛli yəlaa ke acima ke Pɛtɛɛli. Na í lá kətasi ke ɪ mayamaya ke acima anɪ a tɔɔ.

13

¹ Μπόγύ Ισό κῦσα ι κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο νῶγῶλο κε Yuta tetu taa, na í tala Peteele ke waatu wei Solopuwam isæle seena katasí nsi kəkə lusa si təna təγə lapu tə. ² Μπόγύ Ισό κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο τῆησα κῶταγα τῶlate ke mpusi wei Tacaa ká heela-ι si í tῆησι-τε τῶ si: Kῶταγα τῶlate nyá, kῶταγα τῶlate nyá, nu. Isə yῶγῶtaa si, paa luli apalupəyaya ke Tafiti luluyu taa, na pá ha-keye hətə si Sosiyasi. Kaa wə kῶταγα τῶlate nyá nyá təə ké tῆη kətəlaa mpa pa wəkaya tulaalɔnaa ke nyá təə tə, na ká kpenna yəlaa muwa na ká wə.

³ Μπόγύ Ισό κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο tasaa si: Kῶταγα τῶlate ká yəkı na tə təə təluma yaasi. Waatu inəγı í ká nyı si Tacaa yῶγῶtəna tampana.

⁴ Waatu wei wulav Solopuwam nuwa nti Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο yῶγῶta Peteele kῶταγα τῶlate təm tə, ilena í hólı Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο ke mpəle, na í má kapuka si: ı kpa apalu inı.

Tənya Solopuwam ηkpalaya tuɔlaa na ká saali mpv. ı tá pəsi na í kooti-ke.

⁵ Μπόγύ kῶταγα τῶlate yəka kprakaa inı, na təluma yaasi teitei isu Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο ká keesuyu tə. ⁶ Ntəna wulav tə Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο ke tənə inı si: Hai, la suulu na n wiina Tacaa nyá Isə si, í husı ma isayatu, na í waa-m ma ηkpalaya.

Iləna Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο wiina Tacaa, na wulav ηkpalaya məli isu kaa wəv tə. ⁷ Mpuyule wulav təma Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο si: Kəə na tə polo təyaya na n nyəə lum, na má la-η ikəntv.

⁸ Iləna Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο cə wulav si: Ma sama. Ama ma nəəhəle kaa feli nyá tə. Μπόγύ pu la si ma tῆη pulv. Paa nyá wənav həγəlyu ke n ha-m ma kisaa.

⁹ Pəle pə paasi Tacaa kisina-m si má taa təγə. Pəcə má taa nyəə puluyu cənə. Pəyele ye má kula kpente, má taa tῆη ηku maa tῆηaa na má kəə tə.

¹⁰ Iləna Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο kpaγa mpaav kufaluyv na í məli kpente.

Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο liyituyv na ι səm

¹¹ Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο kukpatulv nəγəlv ι ká wəna Peteele. Μπόγύ ι pəyalaa polaa na pá keesi-ι pə təna mpi Yuta Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο kəma na í lá pa tə tə. Na mpi í na wulav pə tēsənaa tə. ¹² Mpuyule cəcə pəəsa-wə si: Lé təə ké ι kpemnaa?

Ntəna Peteele Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο pəyalaa polo na pá cəkəna timpi təə í tənəaa tə. ¹³ Iləna pa caa si: ı kpeeli-m kraῆaya.

Iləna pá kpeeli-ι na í kpa. ¹⁴ Μπόγύ ι kpaγa mpaav kulomuyv ηku Yuta Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο ká tῆηaa tə, na í hiki-ι. Mpi tə, ílé ι ká heesaya tuyv səsəəv nakuli kv tē ké. Iləna í pəəsi-ι si: Nyayale Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο wei ι luna Yuta tə? Ílé si: Yee, maya.

¹⁵ Mpuyule si: Tə məli na n nyəə lum. ¹⁶ Kələna ílé ι cə-ι si: Pə fəi si má məli na má təγə puluyv təna. ¹⁷ Isə kisina-m ké təkpataa si, ma taa tῆη puluyv təna. Pəcə pə fəi si má tῆη mpaav kulomuyv ηku na má kpe.

¹⁸ Ntəna Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο kukpatulv caali-ι si: Ma mayamaya ma ké Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο tətəγə isu nyá. Tacaa tilina ι tillu na í heeli-m si má mələna-η na má la-η ikəntv.

Sesə ilə kaloolaya nté. ¹⁹ Μπόγύ Yuta Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο inı í tῆηa-ι na pá məli.

Yuta Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο səm təm

²⁰ Pa tῆηna təγəv, iləna Tacaa heeli Peteele Isə κυγῶγῶτῶτῶ τελέσῶλο kukpatulv inəγı təm. Iləna ²¹ í má kapuka na ι tə ι muɔlv si: Tacaa yῶγῶtaa si, n kisa nti ma tῆη təγə təkuyv. ²² Mpi tə, n kəma cənə na n təγə na n nyəə. Pəcə maa kisina-η ké si pulupv í taa kpa nyá nəγə taa. Pə təə ilə, n ká si haya səm.

²³ Pa tema tɔɔɔ na nyɔɔɔ, ɔlena kukpatulɔ ɔni i kpeeli i taaralɔ ke kraŋaya, ²⁴ na ilɛ i tu mpaav. Mɔpɔyɔ tɔɔɔɔɔ lu i tɔɔ na ká ku-i na ká peti mpaav taa, na ká na kraŋaya pá tu-i heku. ²⁵ Mpatantaa mayana mpɔ na pá tala Peteeɔi ɔcate taa, ɔlena pá yɔɔɔti. Kukpatulɔ ²⁶ wei i ká yaa Yuta Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ ke tɔɔɔ tɔ i nu mpɔ, ɔlena i tɔ si: Yuta Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ ké. Inu i kisina Tacaa kusɔsɔtu ke tɔkuyɔ. Pɔ tɔɔ ké Iso yelaa na tɔɔɔɔɔ ku-i teitei ɔsu i ká heela-i tɔ.

²⁷ ɔlena kukpatulɔ tɔ i pɔyalaa si: I kpeeli ma kraŋaya.

ɔlena ²⁸ i kraŋa-ke na i polo na i mayana sɔtu ke mpaav taa. Na kraŋaya na tɔɔɔɔɔ ke pa lona taa. Ama ka tɔ tɔɔɔ-i, pɔyele ka ta kra kraŋaya. ²⁹⁻³⁰ ɔlena kukpatulɔ ɔni i kraŋa-i na i tɔni i kraŋaya tɔɔ, na i mɔɔna Peteeɔi, na i pimi-i pa tɔyaya pɔlaav taa, na pá lá lɔyaya. ɔlena i na i piya pa wii-i si: Aa, kasa, sɔm ta nyi.

³¹ Lɔyaya tema, ɔlena kukpatulɔ heeli i pɔyalaa si: Ye ma sɔpa i pi-m tɔ tɔyaya pɔlaav ŋku ku taa tɔna. ³² Mpi tɔ, Tacaa tila-i na nɔɔɔ ɔsayaa ŋka si i tɔɔsi Peteeɔi kɔtaya tɔlate, na Samalii acalɛ tɔkɔtɔle waani waani tɔ, i nɔɔɔ ŋke kaa tɔɔ ké.

³³ Paa na pa kraala Solopɔwam tɔ, i ta nu. Pɔcɔ i ta yele kraɔ ke kraɔ kɔtɔlaa mpa pa sɔla kɔtuyɔ tɔmlɛ tɔ. ³⁴ Solopɔwam yaasi ɔni, i sɔsa i tɔyaya nyɔma tɔnaya ɔsayatu taa ké. Pɔ tɔɔ ké pɔ kpiisa pa tɔna tɔcayacaya ke tɔtu tɔna taa.

14

Solopɔwam I kawulaya tɔm

¹ Mɔpɔyɔ Solopɔwam pɔyalɔ Apiya hɔnta wɔsasi ke waatu ɔni i taa. ² ɔlena wulav tɔ i alɔ si: Yɔsi nyá ti pa taa nyi-ŋ, na n polo Silo na n mayana Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ Ahiya wei i ká kra-m kawulaya ke lɔyeli yɔlaa tɔ tɔ. ³ Kraŋa potopotonaa ke naanwa na kakalasi, na tuŋ nim heɔv na n kɔɔntɔna-i. I ká heeli-ŋ nti tɔ pɔyaya ká tɔna tɔ.

⁴ ɔlena alɔ la ɔsu i paalɔ heeluɔu-i tɔ, na i polo Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ Ahiya tɔyɛ Silo. ɔlɛ i ka kɔtɔla teu ké, halɔna i yɔlɔmi. ⁵ Ama Tacaa yɛpa na Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ wɛɛna pɔ nyɔm, na i heeli-i nti nti i ká cɔ alɔ ɔni tɔ.

⁶ Ahiya nu i taŋ, ɔlena i tɔ si: Sɔv yoo, Solopɔwam alɔ. Pepe tɔɔ ké n nɔkaa na n laki ɔsu pɔ taya nyá? Ma tu wɛna lanwakɔlle tɔm natɔli si ma heeliyi-ŋ. ⁷ Mɔli na n heeli nyá paalɔ si, lɔyeli Iso Tacaa yɔɔtɔaa si: Waatu wei ma kra-ŋ ma yɔlaa lɔyeli nyɔma wulav tɔ, n wɛ teitei ké ɔsu paa yulɔ wei. ⁸ Tafiiti tɔyaya kawulaya ke ma mɔwa na má cɛle-ŋ. Ama n ta la ma luɔu nyɔntɔ. Pɔcɔ n tɔ tɔki ma kɔtɔtutu na n laki ma tɔmlɛ na luɔu kɔlɔmɔyɔ ɔsu Tafiiti. ⁹ N lapa ɔsayatu na pɔ kɔli mpa pa laala-ŋ kawulaya tɔɔɔ tɔ, na n ha-m siyile na n kusɔ ma pááná na tuŋ wei n lupa tɔ. ¹⁰ Pɔ tɔɔ ké maa yele na mpusi sɔv nyá tɔyaya taa. Maa kpiisi nyá lulɔyɔ nyɔma apalaa tɔna. Pɔ kraŋav sɔsaa na piya tɔ, na pɔ saali yem. ɔsu pa hasuyɔ nyutu na saŋ tɔ. ¹¹ Ye nyá tɔyaya tu wei i sɔpa tɔyaya, hasɔ ká tɔɔna-i. Na wei i sɔpa taale, kɔpeliŋ náá tɔɔ. Nti Tacaa yɔɔtɔaa tɔɔle.

¹² ɔlena Iso kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ tasa alɔ ɔnɔɔi heeluɔu si: Nyaa kusɔ na n mɔli tɔyaya. N ká kɔɔ ɔsu n sɔvki ɔcate ɔlɛ pɔyaya ká si. ¹³ Nke ka tike kaa nyɔna pɔlaav ke Solopɔwam lulɔyɔ taa. Ka tike ka lɔyaya ke lɔyeli nyɔma ká caya. Mpi tɔ, ka tike ke Tacaa nawa sooci tɔ. ¹⁴ Pɔle pɔ paasi maa kra lɔyeli wulav kɔfalɔ. ɔlɛ i ká kpiisina Solopɔwam lulɔyɔ nyɔma. Nti ɔni tɔ kɔmna nteyɛ saŋa ɔsɔntɔ. ¹⁵ Tacaa ká hɔ lɔyeli nyɔma ŋkraŋuyɔ, na paa sele, ɔsu lum taa sɔsɔncanɔ. I ká lɛeki-weyɛ tɔtu kɔpantɔ nti i ha pa caanaa tɔ, na i yasɔ-wɛ na pá tɛsi Papiloni pɔɔɔ Ifɔlati waali. Mpi tɔ, pa sika tuŋ kɔlalaan ké na pɔ kraasi Tacaa pááná. ¹⁶ Pɔ taya pulɔ, Solopɔwam lapa ɔsayatu nti na i tusi yɔlaa ke tɔ taa tɔ tɔ kɔfeluyɔ ntɛ.

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav alv m̀ela Tiisa. I s̀uv t̀eyaya ǹǹǹkeelası ıle ı p̀eyalv h̀eewayale. ¹⁸ İlena p̀a pimi-ı na İseyeli nýema t̀ena caya ı l̀eyaya ke teitei ısu Tacaa ká ỳg̀ỳt̀ena İso kuỳg̀ỳt̀utu teləsulv Ahiya ǹỳg̀ t̀o.

¹⁹ Pa keesa Solopwam t̀mnaa lenti ke İseyeli awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa ıšana ı yooowa, na ıšana ı t̀ỳg̀ ı kawulaya t̀o. ²⁰ İ t̀ỳg̀ kawulaya ke pusi hiu na naale ılena í si. M̀p̀ỳg̀ỳ ı p̀eyalv Natari l̀eeta ı lonte taa.

*Yuta wulav Lwpwam kawulaya
(Kwtəsutv II 12:1-16)*

²¹ Waatu wei Salwməh p̀eyalv Lwpwam t̀ỳg̀ kawulaya t̀o, ı l̀vlyv pusi we nule na kulmaya. İ too ka ké Amoni tv na p̀a yaa-ı si Naama. Pusi naanvwa na naatosomp̀ỳg̀ỳlaya ke ı t̀ỳg̀ ı kawulaya ke Yosalem ke Yuta tetv taa. T̀enaya İso ka l̀esaa sı paa s̀eeki-ı. ²² M̀p̀ỳg̀ỳ Yuta kpekəle nýema tasa lapv ke mpi pə ta maya Tacaa t̀o. Pa lapa ısayatu na ı p̀ááná kulı, na p̀é kəlı ısu pa cəsənaa ka lapv t̀o. ²³ Pəle p̀a n̄má təkətəle t̀t̀ỳg̀, na p̀a siki pəe, na pa ká kan̄kanası ke pulası nýəh taa hətı t̄e. ²⁴ Halı alaa na apalaa ka lakaya wasan̄kalətv ke lona anı a taa ké, na acaalətv ısu piitimnaa mpa Tacaa t̀ỳg̀naa na mpe p̀a caya t̀o.

²⁵ Lwpwam kawulaya p̀enaya kakpası nýəhka taa ké İcipiti wulav Sisakı polaa na í yooona Yosalem. ²⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ Sisakı koosa İso t̀eseele na kawulaya t̀eyaya kpancoou t̀ena. İlena pə tí kəłəna wula kpaləh wei Salwməh ka lupa t̀o. ²⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav Lwpwam lupa nýəhlyv kusəemvuyv kpaləh, na í l̀eeti wula nýəh ıni ı lonte, na í cəle-ı kawulaya t̀eyaya tan̄laa nyvuyv nýema. ²⁸ Ye wulav í puki İso t̀eseele, ıle tan̄laa sı-ı na kpaləh ıni. Ye pa t̄ema, ıle pa mən̄na-ı ı t̀ecayale.

²⁹ P̀a keesa Lwpwam t̀m lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁰ İ na Solopwam pa yookaya tam ké. ³¹ İ səpa, ılena p̀a pimi-ı pa t̀eyaya p̀elaav taa ké Tafiiti t̄e. İ ikpenaa nté Amoni nýema. Pa yaakı ı too sı Naama. İ p̀eyalv Apiyam l̀eetəna ı lonte taa.

15

*Yuta wulav Apiyam təm
(Kwtəsutv II 13:1-3,22-23)*

¹⁻² İseyeli wulav Solopwam kawulaya p̀enaya p̀əlefı hiu nýəhka taa ké Apiyam t̀ỳg̀ kawulaya ke Yosalem, ke Yuta tetv taa ké pusi tooso. Pa yaakaya ı too sı Maaka. İ too ıni ı ka ké Apisaləm p̄eəlv. ³ M̀p̀ỳg̀ỳ Apiyam t̀əhı ı caa n̄oh̄e taa. İ ta t̄əh ı cəsə Tafiiti ikpate. P̀éć ı ta səlı ı İso Tacaa na lotu kulvmtv. ⁴ Paa na mpv Tacaa ha-ı p̀eyaya n̄ka kaa l̄eeti ı lonte t̀o, sı Tafiiti t̀eyaya í taa saalı yem. P̀eyele Yosalem í w̄e tam ké kawulaya ıcate səsəle ke Tafiiti t̀o. ⁵ Mpi t̀o, ıni ı lapəna mpi pə maya Tacaa ke teu t̀o. İ ta wakəlı İso kusəsutv natəlı. Ye pə taya Hiti tv Yulii t̀m taa.

⁶ Lwpwam ná yookayana Solopwam ke tam ké.

⁷ Pa keesa Apiyam t̀m lentənaa ke Yuta awulaa takəlaya taa. İlé ı mayamaya ı yooona Solopwam t̀t̀ỳg̀. ⁸ İ səpa, ılena p̀a pimi-ı Tafiiti t̄e na ı p̀eyalv Asa l̄eeti ı lonte taa.

*Yuta wulav Asa təm
(Kwtəsutv II 14:1-2; 15:16-19; 16:1-6,11-14)*

⁹ İseyeli wulav Solopwam kawulaya p̀enaya hiu nýəhka taa ké Asa p̀esa Yuta wulav. ¹⁰ İ t̀ỳg̀ kawulaya ke Yosalem ke pusi nule na kulmaya. İ nese keke Apisaləm p̄eəlv Maaka. ¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Asa lapa mpi pə maya Tacaa t̀o, ısu ı cəsə Tafiiti. ¹² İ t̀ỳg̀na apalaa na alaa mpa pa lakı wasan̄kalətv ke təkətəlenaa t̀ỳg̀ tetv taa. İ wakəla tun̄ kulalaah wei ı cəsənaa ká lupa t̀o. ¹³ Haləna í ləsi ı nese Maaka ke ı alvkawulaya taa. Mpi t̀o, ılé ı ka sika t̄uyv ısayav n̄ku pa yaa sı Asela t̀ỳg̀. M̀p̀ỳg̀ỳ

Asa tōma si pá kpesi tūyū ŋkū na pá wə-kūyū Setələn ləw nəyō. ¹⁴ Paa na wulav inɪ ɪ səɔla Tacaa na lotu kulvmtv tō, ɪ ta wakəli təkətələnaa mpa paa we tətū taa tō. ¹⁵ Ama ɪ yelaa na pá kəna Isə təsele taa ké wula, na liyitee nyəyətū, na wontunaa ləmpa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Tacaa ke kucəw tō.

¹⁶ Asa yookayana Iseyeli wulav Pasa ke tam ké. ¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ kuyaku nakoli Asa polaa na í niki Yuta ke yoonav. Ulena í ŋmaaki Lama ɪcate ke kolunja si Asa na Yuta nyéma pa taa yeləna həyəluyū ŋkuyū isəna pa səɔlaa tō. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Asa koosa Isə təsele na kawulaya təyaya kpancoou wulanaa təna, na í tilina ɪ waali nyéma, si pá pona Siliɪ wulav Tapilimonə pəyalv Pəni-Hatati. Ulé ɪ cəsə kele Hesiyo. Si pá cəle-ɪ na pá heeli-ɪ si: ¹⁹ Ma ha-ŋ kucəw ŋkuyū si ma na-ŋ tē pəeli nəyō, na nyana Iseyeli wulav í ya, na ilé í ləsi ɪ yoolaa ke ma tətū taa. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Pəni-Hatati mu Asa təm nti, na í kusɪ ɪ yoolaa na pá polo pá yoonaa Iseyeli nyéma, na pá ləkɪ pa acalɛɛ, Yon, na Tan, na Apəeli-Pəti-Maaka, na Kinelee həyəluyū na Nəfətali tətū kukaasətū təna. ²¹ Pasa nu mpu, ulena í yele Lama ɪcate kolunja ŋmau na í məli na ɪ caya Tiisa. ²² M̀p̀r̀ỳg̀ Asa kota Yuta nyéma təna, pə ta səw uləyū pəyaya, na pá kuu pəe na taasi nsi Pasa ka kaawa si ɪ ŋmaakəna Lama ɪcate kolunja tō si, pa tayənəyənə timpi pa yaa si, Pəncamɛɛ-Kepa na Misipa pa acalɛɛ tō.

²³ Pa kɛɛsa Asa təm ləntənaa, na ɪ apalotv təm, na pə təna mpi ɪ lapa tō. Na acalɛɛ wena ɪ tayanaa tō, pə təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. Pə kpeyətəna ɪ səm, ulena kutəŋ kpa ɪ nəntaaləŋ. ²⁴ I səpa, ulena pá pimi-ɪ pa təyaya pələav taa ké Tafiti tɛ. M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ pəyalv Sosafati lɛɛta ɪ lonte.

Iseyeli wulav Natari təm

²⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pənaya naale nyəŋka taa ké Solopwam pəyalv Natari təyō kawulaya ke Iseyeli taa ké pusɪ naale. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. I tōma təntɛ isayalɛ ke teitei, isu ɪ caa wei ɪ tusa Iseyeli nyéma ke isayatu taa tō. ²⁷ Ulena Isakaa kpekəle tv Ahiya pəyalv Pasa caya Iseyeli wulav Natari acaya na í kv-ɪ. Waatv inəyɪ Natari na ɪ yoolaa pá nyala Filiisi nyéma ɪcate Kipetəŋ. ²⁸ Ulena Pasa náá pəsi wulav, na Asa we ɪ kawulaya pənaya tooso nyəŋka ke Yuta. ²⁹ I təyō-keye kprakpa, ulena í yele na pá kú Solopwam təyaya nyéma təna. I tá yele paa kulvm ke ɪ ləlvuyū taa ke teitei isu Tacaa ká yəyətəna Isə kuyəyətutv teləsulv Ahiya nəyō ke Silo tō. ³⁰ Solopwam lapa isayatu na í teləsi-təyɪ Iseyeli nyéma təyō pə kraasa Tacaa pááná ke səsəm.

³¹ Pa kɛɛsa Natari təm ləntənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa.

³² Yuta wulav Asa yookayana Iseyeli nyəŋ Natari ke tam ké.

Iseyeli wulav Pasa təm

³³ Yuta wulav Asa pənaya tooso nyəŋka taa ké Ahiya pəyalv Pasa təyō Iseyeli təna tō ké kawulaya. Tiisa ɪcate taa ké ɪ təyō-keye pusɪ hiu na liyiti. ³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ mayamaya ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa təyō teitei isu Solopwam ka tusuyū Iseyeli nyéma ke tun laav taa tō.

16

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa kusa Hanani pəyalv Isə kuyəyətutv teləsulv Yehu si í polo í heeli Pasa si: ² Ma kpa-ŋ ma yəlaa Iseyeli nyéma wulav tō, n ké yulv ke yem ké. Ama n təŋa Solopwam ikpate na n tusi Iseyeli nyéma ke tun laav taa na pá kusɪ ma pááná. ³ Pə tō ké maa yele na nyá na nyá təyaya nyéma í saali yem. Isu maa lapv Nepati pəyalv Solopwam na ɪ nyéma tō. ⁴ Ye nyá təyaya tv wei ɪ səpa təyaya, hasɪ ká təyənə-ɪ, na wei ɪ səpa taalɛ, kpelin náá təyō.

⁵ Pa keesa Pasa tɔm lentɛnaa na ɪ apalɔtɔ tɔm na pɛ tɛna mpi ɪ lapa tɔ. Pɛ tɔm we Iseyeli awulaa takɛlaya taa. ⁶ I sɛpa, ɪlena pɛ pimi-ɪ Tiisa, na ɪ pɛyalɔ Ila mɛli ɪ lonte taa.

⁷ Waatɔ wei Tacaɔ ka kɔsa Iɔ kɔyɔɔtɔtɔ telɛsɔlv Yehu tɔ, tɔm naaleɣe ɪ heela-ɪ sɪ ɪ polo ɪ telɛsɪ Pasa. Kancalaya ɪle, Pasa lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔ, na pɛ kɔsi ɪ pɛnɛnɛ ke teitei ɪsu Solopɔwam na ɪ lolɔyɔ nyɛma. Naale nyɛntɔ ntɛ ɪsɛna Pasa ka kɔyɔ Solopɔwam tɛyaya nyɛma tɔ.

Iseyeli wulav Ila tɔm

⁸ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatoso nyɛnka taa kɛ Pasa pɛyalɔ Ila nɛ tɔyɔ ɪ nyɛnka ke Iseyeli taa kɛ pɔsi naale. ⁹ Mɔpɔyɔ ɪ yoolaa sɔsaa taa lɛlv Simili, wei ɪ paasɛyɛna yoo ke kɛkɛnaa hɔyɔlvɔ lɛnku tɔ, ɪ kula wulav tɔɔ. Na wulav we kawulaya tɛyaya nyɛyɔ tɔ Alɛsa tɛye Tiisa na ɪ nyɛɔki na pɛ kɔyɔ-ɪ.

¹⁰ Mɔpɔyɔ Simili polaa na ɪ kv-ɪ na ɪ lɛeki kumte. Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔyɔlaya nyɛnka taa kɛ pɛ lapa mpɔ. ¹¹⁻¹² Waatɔ wei ɪ mv-keɣe mpɔ, ɪlena ɪ kv Pasa tɛyaya nyɛma tɛna. I ta sɔɔ nɔyɔlv, paa sɔsɔ paa pɛyaya. Paa ɪ nyɛma yaa ɪ taapalaa taa nɔyɔlv. Pɛ lapa teitei kɛ ɪsu Tacaɔ kɛ heeluyɔ Iɔ kɔyɔɔtɔtɔ telɛsɔlv Yehu na ɪ yɔyɔtɪ tɔ. ¹³ Pasa na ɪ pɛyalɔ Ila pɛ tusa Iseyeli yɛlaa ke tɔyɔ laav taa na pɛ kraasi Iɔ Tacaɔ pɛnɛnɛ tɔyɔ pɛ lapa na Simili kv-weɣe mpɔ.

¹⁴ Pa keesa Ila tɔm lentɛnaa ke Iseyeli awulaa takɛlaya taa.

Iseyeli wulav Simili tɔm

¹⁵ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔyɔlaya taa, Simili tɔyɔ Iseyeli taa kɛ kawulaya ke Tiisa ɪcate taa kɛ kɔyɛɛɛ naatosompɔyɔlaya. Waatɔ ɪnɔyɔ Iseyeli nyɛma polaa sɪ pa yookina Filiisi nyɛma ɪcate Kipetɔyɔ. ¹⁶ Ntɛna yoolaa nu sɪ Simili kula wulav tɔɔ, na halɛna ɪ kv-ɪ. Tɛnaya pa kpɛnta nɔyɔ ke tɔyoole tɛna na pɛ kra yoolaa nyɛyɔ tɔ Omili ke Iseyeli wulav ke kpakpaa. ¹⁷ ɪlena Omili na ɪ yoolaa pɛ kvli Kipetɔyɔ na pɛ polo pɛ nyala Tiisa. ¹⁸ Simili nawa sɪ pa lɛeka ɪcate, ɪlena ɪ svv kawulaya tɛyaya kutuluyɔ nakvli kv taa na ɪ tv-kɔyɔ kvkɔ na kɛ nyaya-ɪ kv taa tɛna. ¹⁹ Simili lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔyɔ. I tɔyɔ Solopɔwam wei ɪ kɛ tusa Iseyeli nyɛma ke tɔyɔ laav taa tɔ ɪ ɪkpatɛ taa, pɛ tɔɔ kɛ pɛ lapa mpɔ.

²⁰ Pa keesa Simili tɔm lentɛnaa, na ɪsɛna ɪ kula wulav tɔɔ tɔyɔ Iseyeli awulaa takɛlaya taa.

²¹ I sɛm waali kɛ Iseyeli nyɛma faya tɔm naale. Lɛlaa sɪ pɛ kra Kinatɪ pɛyalɔ Tipini ke wulav. Lɛlaa sɪ Omili ke paa kra. ²² Ama Omili yɛlaa kɛla tɔɔ ke Tipini nyɛma. Pɛ kɛma na Tipini sɪ, ɪlena Omili nɛnɛ tɔyɔ kawulaya ke Iseyeli nyɛma tɛna tɔɔ.

Iseyeli wulav Omili tɔm

²³ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na kvlɔmaya nyɛnka taa kɛ Omili tɔyɔ Iseyeli taa kɛ kawulaya ke pɔsi naanɔwa na naale. Tiisa ke ɪ caalɛna caɣav ke pɔsi naatoso. ²⁴ Pɛ waali kɛ ɪ pola Seme kin na ɪ ya Samalii pulaya ke liyitee nyɛyɔtɔ iyisi naatoso (6000) na ɪ nɛma ɪcate na ɪ ha-tɛye tɔ tv Seme hɛte sɪ Samalii. ²⁵ Ama Omili lapa mpi pɛ ta maya Tacaɔ tɔ, na pɛ tɛ awulaa mpɛ mpɛ pa laala-ɪ tɔ. ²⁶ I tɔma Solopɔwam wei ɪ tusa Iseyeli nyɛma ke tɔyɔ laav taa tɔ, ɪ ɪkpatɛ taa kɛ teitei kɛ na pɛ kɔsi Tacaɔ paana.

²⁷ Pa keesa Omili tɔm lentɛnaa, na ɪ kvlapɛm na ɪ apalɔtɔ nti ɪ hvlaa tɔ, pɛ tɔm ke Iseyeli awulaa takɛlaya taa. ²⁸ Waatɔ wei ɪ sɛpa, ɪlena pɛ pimi-ɪ Samalii. ɪlena ɪ pɛyalɔ Akapɪ lɛtɪ ɪ lonte.

Iseyeli wulav Akapɪ tɔm

²⁹ Yuta wulav Asa kawulaya pɛnaya hiu na naanɔwa na kvlɔmaya nyɛnka taa kɛ Omili pɛyalɔ Akapɪ tɔyɔ kawulaya ke Samalii, ke Iseyeli tɛna tɔɔ kɛ pɔsi hiu na

naale. ³⁰ Μρύγυ ι lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na pə kəli awulaa mpa pa laala-ι tə. ³¹ Pə taɣa Solopwam isayatu tike ke Akari keena. I pola Sitəŋ nyəma teɣe na í kpaɣa təna nyəma wulav Ipaali pɛelə Sesapeeli ke alv. Haləna í lunɣ pɛle pa tɣyɔ Paali na í laa-kv. ³² Uena í ημά Samalii icate taa ké kv kutuluyu na pə təkətəle. ³³ Na í siki kv alvnyəŋkv. I kusa Tacaa Iseyeli Iso páná ké na ι kɔlaputu, na pə kəli awulaa mpa pa təna pa laala-ι tə.

³⁴ Waatu inu ι taa ké apalv nəɣəlv wei pa yaa si, Hiyeli ke Peteele tə ι ηmawa Yeliko icate. Ama nti Tacaa ka yəɣətəna Nuɣ pəyalv Yosuwee nəɣə tə, tə lapa rɣpύγυ teitei ké. Hiyeli pəyalv kancaalaya nyəŋ Apilam səpa waatu wei pa hula icate nté tə kutuluɣ kila tə. Uena ι pəyalv naale nyəŋ Seku náá sí waatu wei pa tu tə kampɔnaa tə.

17

Iso kuyəɣətutu teləsvlv Ilii kpaaləɣi wvlaya təm

¹ Apalv nəɣəlvɣy pa yaakaya Ilii. I ké Iso kuyəɣətutu teləsvlv, na í wɛ Tisipe icate taa ke Kalaatu tetu taa. Μρύγυ kuyakv nakvli, ι heela wulav Akari si: Ma tuuna Iseyeli Iso Tacaa wei ι təmlɛ ma lakɪ tə. Cəlv kaa kpa pusɪ nsi si kəŋ tə si taa. Μρύγυ pu la si tev ká nu. Haləna má taɣanɪ sələmɣy na pəcə.

Ilii ke Keli ləvv nəɣə

² Pə waali ke Tacaa təma Ilii si: ³ Se na η polo ilim təlule təo ké Yaatanɪ pəɣə waali, ké Keli ləvv nəɣə na η ηmelɪ təna. ⁴ N ká hiki lvm ke ləvv taa təna na η nyəə. Maa heeli katəkətəŋ na í kəna-η təɣənaɣa.

⁵ Μρύγυ Ilii tɛɛ Keli ləvv nəɣə təna, isu Tacaa ka heela-ι tə, na í caɣa. ⁶ Uena katəkətəŋ kəŋna-ι təɣənaɣa na nantu ke tanaŋ na taanaɣa na í təkɪ na í nyəəki ləvv lvm.

Ilii na Salepəta leelu pa təm

⁷ Pə kəma na pə keesi, uena ləvv lvm nyəə. Mpi tə, tev ta nu tetu təna taa. ⁸ Ntəna Tacaa tə Ilii si: ⁹ Polo Salepəta icate taa ké Sitəŋ cəlv, na η caɣa təna. Ma heela təna leelu si í la-η təɣənaɣa.

¹⁰ Μρύγυ Ilii tu Salepəta mpaav. I kəma isu ι svvki icate, ilɛ ι maɣana alv leelu nəɣəlvɣy na í caaki taasi. Uena í yaa-ι, na í sələmɪ-ι si: Ha-m lvm konyənyəəm.

¹¹ Alv tɛɛ lvm waali, uena Ilii taɣanɪ-ι yaav na í təmɪ-ι si: La suulu kɛntəna-m təɣənaɣa ke pəcə. ¹² Ntəna alv si: Ma tuuna Tacaa nyá Iso si ma feina təɣənaɣa. Mvlvmaya kaasəna-m ηkute taa isəntəɣə nyənaɣa taa, na nim ke heeu taa. Ma kəmaɣale si ma caaki tuputu na má tɛɛsi caləsvy. Uena má na ma pəɣaya tə təɣə na tə taŋ səm. ¹³ Ntəna Ilii si: Taa nəɣəsi, polo na η la isu n yəɣətvɣy tə. Ama caaləna-m təɣənaɣa ke pəcə na η kəna-m. Pə waali, uena η la nyá na nyá pəɣaya mə nyəŋka. ¹⁴ Pəpətv fei leleŋ, Tacaa Iseyeli Iso suwaya si nyá mvlvmaya na nyá nimaya pə kaa tɛ. Haləna í yelev na tev nu tetu təo.

¹⁵ Μρύγυ alv polaa na í la isu Ilii ka heela-ι tə. Na pá təɣə na pə kaasi-wɛɣe təɣənaɣa ke tampana na pə leeli. ¹⁶ Mvlvmaya ηke ka tá tɛ nyənaɣa taa, pəcə nimaya ná tá tɛ heeu taa tətə. Teitei isu Tacaa ká heela-ι na Iso kuyəɣətutu teləsvlv nəɣə tə.

Ilii feesuyu ke leelu pəɣaya

¹⁷ Pəle pə waali ke pə wu alv leelu pəɣaya ηkeɣe teu, haləna ká caŋ ká sí. ¹⁸ Mpuɣyɛ ka too təma Ilii si: Iso kuyəɣətutu teləsvlv, pepe təo ké η lapa-m mpu? N kəma na η kuli ma isayatu təo na η hólí Iso, na pə kó ma pəɣaya.

¹⁹ Na pəɣaya wɛ alv niŋ taa. Keləna Iso kuyəɣətutu teləsvlv si: Cɛle-m-ké.

Ulena Ilii kpaana-keɣe ɛsɔtaa kutuluɣu taa timpi ɪ hɛntɔɣi tɔ, na ɪ husi-keɣe ɪ kato tɔɔ. ²⁰ Ulena ɪ sɛlɛmi Tacaa si: Hai, Tacaa, ma Isɔ, alɔ ɪnɛ ɪ mu-m ɪ tɛɣɛ niɲ naaleɣe. Ule n caa si n ku ɪ pɛyaya na ɲ lɛɛti-ɪ lanwakɛlle na?

²¹ Mprɔɣɔ Ilii hɛnta ka tɔɔ kɛ tɔm tooso, na ɪ tasa si: Hai, Tacaa, ma Isɔ, ma wiikina-ɲ si ɲ ha pɛyaya kanɛɣe weesuɣu.

²² Mprɔɣɔ Tacaa mu Ilii kusɛlɛmɔtu, na ɪ feesi pɛyaya ɲkɛ. ²³ Ulena Ilii mɛɲna-keɣe alɔ ke pɛtɛɛ kutuluɣu taa na ɪ tɔ si: Nyá pɛyaya fema.

²⁴ Ntɛna alɔ si: Pɛnɛntɛɣɛɛ ma cɛkɛnaa si n kɛ Isɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsulɔ. Na nti nti n yɔɣɔtɔtu tɔ, Tacaa heeliɣina-ɲ-ti.

18

Ilii kpaalaa si wɔlaya tɛɲ

¹ Wɔlaya leela sɔsɔm, na ká tala ka pɛnaya tooso nyɛɲka. Ulena Tacaa heeli Ilii si: Polo wulav Akarɪ tɛ na ɲ heeli-ɪ si, maa yeɛ na tɛv nu.

² Mprɔɣɔ Ilii pola wulav tɛɣɛ Samalii, na nyɔɣɔsi haɲa teu ke waatu ɪni. ³ Ulena wulav yaa kawulaya tɔyaya nyuɣu tu Opatiya. Apalɔ ɪni ɪ sɛɛkaya Isɔ kɛ teu kɛ.

⁴ Waatu wei wulav alɔ Sesapɛɛli kɔkaya Tacaa kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa tɔ, Opatiya ɪni ɪ ka waasɛna pa taa nuɲɔwa (100), na ɪ ɲmɛsi-wɛɣɛ kpeka nule na naanɔwa ke kɔkramɛɲ pɔɔɲ taa. Na ɪ cɛlɔɣi-wɛɣɛ tɔɣɔnaya na lum. ⁵ Mprɔɣɔ Akarɪ yaa Opatiya na ɪ tɔ si: Tɛ cɔɔ tɛtu tɛna taa hila na lɔɔɲ tɔɔ. Ntanyɪ tu ná tiiliɣi nyutu na tɛ tɔ tá kpaɲanɛɲ na tá kpaɲasi. Ule tɛ kaa ku tá tɔla.

⁶ Ulena pá hólɪ timpi timpi paa wei ɪ ká cɔɔ tɔ. Na Akarɪ náá tɛɛ ɪlé ɪ hɔɣɔlɔɣu. Na Opatiya náá tɛɛ ɪ nyɛɲku. ⁷ Opatiya lu mpaav, ɪlena ɪ sulina Isɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsulɔ Ilii ke kpaakpaa, na ɪ nyɛmi-ɪ. Ulena ɪ hɛnti-ɪ aɛɛ, na ɪ pɔɔsi-ɪ si: Tacaa, nyayale Ilii?

⁸ Ilii si: Ɛɛ, maya. Polo ɲ heeli nyá caa Akarɪ si n na-m. ⁹ Ntɛna Opatiya si: Ule ɛɣatɔ ntiɣi ma lapa na ɲ tɔɣu-m Akarɪ niɲ taa? Sɛm taa kɛ n tiliɣi-m mpɔ.

¹⁰ Ma tuuna nyá Isɔ Tacaa si Akarɪ tila yɛlaa ke antulinya piitimnaa tɛna taa, si pá pɛɛki-ɲ. Ye pa tala mpa pa tɛ, na pɛɛ pá tɔ si pa ta na-ɲ, ɪɛ ɪ tɔ si pɛɛ pa wulav ɪ tuuna Isɔ. ¹¹ Ulena nɔɔnɔ nyaa tasɔɣi si má polo ma heeli-ɪ si n kɔɲ yaa?

¹² Ama ye ma hatɛlɛna-ɲ, Tacaa Feesuɣu ká kpaɲa-ɲ na kú tɛɛna timpi ma ta nyi tɔ. Ulena máá polo na má kɛɛsi-tɔɣi Akarɪ. Pa kaa na-ɲ, ɪɛ paa kú má. Pɛyeɛ ma sɛɛki Isɔ kɛ teu ke hatoo ma pɛcaatu kɛ.

¹³ Tacaa, pa ta kɛɛsi-ɲ ɛsɛna ma ɲmɛsa Isɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa nuɲɔwa (100) ke kpeka nule na naanɔwa ke kɔkramɛɲ pɔɔɲ taa tɔ? Halɛna má cɛɛ-wɛɣɛ tɔɣɔnaya na lum ke waatu wei Sesapɛɛli kɔkaya-wɛ tɔ. ¹⁴ Ulena nɔɔnɔ ɲ tɔɲ si má polo má heeli Akarɪ si ma na-ɲ tɔ, ɪ ká ku-m kɛ.

¹⁵ Ntɛna Ilii si: Ma tuuna Tacaa Toma tɛna tu wei ɪ tɛmlɛ ma laki tɔ, si saɲa mayamaya maa polo Akarɪ tɛ.

Ilii pote ke Akarɪ tɛ

¹⁶ Mprɔɣɔ Opatiya polaa na ɪ kɛɛsi Akarɪ ke tɔ tɛna. Ulena Akarɪ polo Ilii sɛɲɔɣu.

¹⁷ Akarɪ na-ɪ, ɪlena ɪ tɔ si: Nyá kɔnna Isɛɣɛli yɛlaa tɔɔ kɛ mpusi.

¹⁸ Ntɛna Ilii si: Pɛ taya má, nyaya. Mpi tɔ, nyana nyá tɔyaya nyɔma ɪ kisa Tacaa kutɔtɔtu ke tɔkɔɣu, na ɪ laaki Paalɛnaa. ¹⁹ Ama tili nɔɔnɔ na pá koti Isɛɣɛli yɛlaa ke ma kiɲ ke Kamɛɛli pɔɣu tɔɔ, na pɔ kɛnna tɔɣu Paali kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa nasɛɛ na nule na naanɔwa (450) na ku alɔnyɛɲku nyɔma nasɛɛ (400) mpa Sesapɛɛli tɔɔki tɔ.

Ilii na Paali kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa ke Kamɛɛli pɔɣu taa

²⁰ Mprɔɣɔ Akarɪ kota Isɛɣɛli kpeka tɛna, na Isɔ kuyɔɣɔtɔtu telɛsɛlaa ke Kamɛɛli pɔɣu tɔɔ. Pa kotaa, ɪlena ²¹ Ilii lu samaa ɛsɛntaa na ɪ tɔ si: Pɛɛ kɛ ɪ ká hɛɛsi yeɛɣɛɛ

ine? Ye Tacaa Isə mayamaya ke í seeki, í see-i. Yaa ye tyyu Paali ke í caaki, ile í laa kule.

Ama samaa taa nəyɔlv ta cə. ²² Ntəna Ilii tasa si: Ma tike təkəŋ ma kena Tacaa kuyəyətutu teləsulv. Ama tyyu Paali kuyəyətutu teləsəlaa ná we nasəle na nule na naanwa (450). ²³ Pá kəna ma na-weye latəce latəce, na mpe pá kú pa nyəŋ na pá tənɪ kətaya təlate taasi tə. Ama pá taa musɪ kəkə. ²⁴ Ulena pá sələmi pa tyyu, na máá sələmi ma Isə tətə. Wei ɪ nyəŋ ká tisi kəkə na ká nyaya kətaya ŋke tɔyole səsə.

Ulena samaa təna tisi si, pə we teu.

²⁵ Ntəna Ilii tə Paali kuyəyətutu teləsəlaa si: ɪ ləsi latəcenaa mpe pa taa lelɪ na í caali. Mpi tə, mə kələna paɣale. Pə waali, ulena í sələmi mə tyyu na kú tisi kəkə.

²⁶ Ḿpúyú pa mu latəce na pá kú, na pá hiisi, na pá tó kətaya təlate tə, na pá sələməyi pa tyyu si: Hai, Paali, cə-tv. Nə pá paaki na pá cəkəna pa kətaya təlate, haləna ilim sikuyu. Ama Paali ta cə-weye paa təmuyv kulumuyv. ²⁷ Ilim sikuyu waali ké Ilii wəŋa-we si: ɪ kiisi səsəm, isəntə ku huwee tēna tiiliyi, yaa isəntə pulɔpu təm caaləna-ku. Yaa ntanyi ku pola mpaav, yaa ku tooki, ile í feesi-ku.

²⁸ Ḿpúyú pa səsə koou, na pá səkɪ pa tɔyi pa laɣale, na pa ŋmantaasi, isu pa tu laki tə. Haləna caləm kpeŋ. ²⁹ Ilim sikaa, ulena pá səsə koou isu kraŋtɔnaa, na pá yaaki pa tyyu, haləna ilim kpiluyv kətasi lapv waatv. Ama pə ta cə-weye paa təmuyv kulumuyv. Pécó pə ta hólɪ-weye yaasi nəyɔlv.

³⁰ Ḿpúyú Ilii kota yəlaa ke ɪ kiŋ. Ulena í tayani Tacaa kətaya təlate nte pa yəkaa tə. ³¹ Ḿpúyú ɪ kula pɛe naanwa na naale, na pə keesəna Yakəpu lɔyɔv nyéma. Yakəpu inəyi Tacaa ka heela si, paa yaa-ɪ si lseyeli. ³² Pɛe anəyi ɪ ŋmana Tacaa ke kətaya təlate. Na í hee lonte na í cəna-te. Lonte nté tə təkɪ isu lvm liitilinaa hiu na naanwa ké mpv. ³³ Ḿpúyú ɪ tayana taasi ke kətaya təlate tə, na í hiisi latəce na í tənɪ. ³⁴ Ulena í tó mpa paa we təna tə si: ɪ lu lvm heesi liyiti na í pəli nantv na pə taasi tə.

Pa lapa mpv, ulena Ilii si: ɪ lelɪ təm naale nyəm. Ilii si: ɪ tasa təm tooso nyəm.

Ulena pá lu lvm na pá pəli mpv. ³⁵ Ulena lvm kpe. Haləna pə su lonte nte ɪ ka heewa na í cəna kətaya təlate tə.

³⁶ Pə kəma na pə tala waatv wei pa laki ilim kpiluyv kətasi tə, ulena Isə kuyəyətutu teləsulv Ilii krətəna kətaya təlate na í tə si: Hai, Tacaa Apələham na Isaaka na Yakəpu pa Isə. Hvlɪ saŋa si nyayale lseyeli nyéma Isə, na mayale nyá təmle tv. Nyá təmna si má la isəntə. ³⁷ Tacaa, mu ma sələmyv. Hai, mu ma sələmyv. Yəlaa pane pá nyɪ si, nyayale Isə Tacaa. Nyá caakəna si ń məŋna-weye tampana nna pa təŋaya hatoo ləŋ tə a taa.

³⁸ Ḿpúyú Tacaa tisa kəkə na ká nyaya kətaya nantv, na pə taasi, na pɛe, na tetv, na ká kpena lonte taa lvm. ³⁹ lseyeli nyéma ná mpv, ulena pá həntɪ pa tənaya atə na pá má kapusi si: Hei, Tacaa kele Isə mayamaya. Inəyale Isə mayamaya. ⁴⁰ Ḿpúyú Ilii təma-we si: ɪ kra Paali kuyəyətutu teləsəlaa təna, nəyɔlv ɪ taa fiti.

Pa kra-we, ulena pá tiina-weye Kisəŋ ləv nəyɔ na í lentɪ-weye təna.

Tev kəntɛ

⁴¹ Pə waali ké Ilii təma Akapɪ si: Polo ń tɔyɔ na ń nyə. Mpi tə, ma nukɪ tev taŋ.

⁴² Wulav tɛewa, ulena Ilii kra Kameeli puyv nyuyv taa, na í həntɪ Tacaa ke atə. Ulena í tó ɪ nyuyv ke ɪ yoo taa. ⁴³ Ḿpúyú ɪ təma ɪ waali təŋlv si: Kra na ń nyəna tɛŋku həyɔlv tə.

ɪ waali təŋlv kpawa na í kə, ulena í heeli-ɪ si: Pulv fei.

Təm naatosompəyɔlaya ke ɪ tila-ɪ mpv, na í nyənəyi. ⁴⁴ Naatosompəyɔlaya nyəm ke təmle tv məlaa na í yəyətɪ si: Ma nawa isəŋmuntiya luna tɛŋku taa, na ká kraaki, ka ta kəli yulv ntantaku.

Ntɛna Ilii tɔm-i si: Polo ń heeli Akarɪ si í kɛɛli i kɛɛɔnɔŋ na í tii lɔŋ, tɛv i taa tɔki-i.

⁴⁵ Ʋɛna tɛv kɛɛ tɛu, na kó hukɪ sɔsɔm na wulav wɛ i kɛɛkɛ taa na i kɛɛŋ Sisilee.
⁴⁶ Ʋpɔ́yú Ilii lɔla i tampala na Tacaa ha-i toma. Ʋɛna í kɛɛɔ aɛwɛa kɛ Akarɪ kɛɛkɛ nɔɔ tɔɔ, halɔna pá svv icatɛ.

19

Ilii apalɔv lɔv

¹ Ʋpɔ́yú Akarɪ kɛɛsa i alɔ Sesapɛɛli kɛ pɔ tɛna mpi Ilii lapa tɔ. Na isɛna i kɔwa Paali kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa tɔ. ² Ʋɛna Sesapɛɛli tili na pá heeli Ilii si: Ye cele isɛntɔ taka ma ta kɔ-ŋ teitei isɛ n kuyɔ Paali kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa mpɛ tɔ, tɔŋ í hɔ ma ŋkɛɔŋyɔv na wahala sɔsɔ nɔɔɔlɔ. ³ Ʋpɔ́yú sɔɔɔntɔ kɛɛ Ilii, na í kɛɛɔ i tɔmlɛ tɔ na pá se na pá polo Pɛɛɛɛpa kɛ Yuta tɛtɔ taa, na í yɛɛ i tɔmlɛ tɔ kɛ tɛna. ⁴ Ʋɛna í tɔ kuyakɔ kulɔmɔyɔv kɛ wulaya tɛtɔ taa na í ɔaya tiikasi nasɛli si tɛɛ, na í sɛlɔmɪ sɔm si: Hai, Tacaa, pɔ nu-m, kɛɛɔ-m mpɔ. Mpi tɔ, ma ta kɛli ta caanaa kɛ tɛu.

⁵ Ʋɛna Ilii hɛntɪ tɛna na í tɔo. Na isɔtaa tillu nɔɔɔlɔ i kɔɔ na í ma i tɔɔ, na í feesi-i si: Kuli na ń tɔɔ.

⁶ Ilii fema, ɔɛna í maɔana pɛtɛpɛtaya pɔwa pɛɛ tɔɔ, na lɔm fulaya. I tɛma tɔɔɔv na nyɔɔv, ɔɛna í tayanɪ hɛntɔyɔv. ⁷ Ʋpɔ́yú Tacaa tillu kɔma na í má i tɔɔ na í tɔm-i si: Kuli na ń tɔɔ. Mpi tɔ, nyá mpaav tayalaa kɛ.

⁸ Ilii kulaa na í tɔɔ, ɔɛna í hiki alaafɔya na í tó ilim na ahoɔ kɛ kuyɛɛŋ nɔlɛ tɔcu. Halɔna í tala Isɔ pɔyɔv Holɛpɔ.

Ilii apalɔv nyɔɔv

⁹ Ilii tala Holɛpɔ pɔyɔv taa, ɔɛna í svv kɔkɛɛmɔyɔv pɔyɔv taa kɛ ahoɔ, na Tacaa pɔɔsɪ-i si: N laki weye cɛnɛ?

¹⁰ Ʋpɔ́yú Ilii si: Hai, Tacaa Isɔ, Toma tɛna tɔ, ma sɛɛsa isɛɛ na nyá tɔmlɛ kɛ. Ama Isɛyɛli nyɔ́ma yɔkɔna nyana-wɛ mɔ nɔɔɔ pɛɛlɔyɔv. Na kɔtaya tɔlatɛnaa, na pá kó nyá kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa. Ma tike kɛ pɔ sɔɔwa, na pa tu tɔŋna pɛɛkɔyɔv si pá kɔ-m. ¹¹ Ntɛna Tacaa si: Lu na ń kɛɛ pɔyɔv tɔɔ na ń sɔŋ ma isɛntaa, na má tó na má tɛɛ.

Pɔ tasaa ɔɛ heelumɔyɔv nakuli kɔ hɔkaa kɛɛ na kɔ fakɪ pɔɔŋ. Ama Tacaa fɛi pɔ taa. Pɛɛ pɔ waali kɛ tɛtɔ selaa, Tacaa fɛi pɔ taa tɔtɔ. ¹² Tɛtɔ seluɔyɔv mpi pɔɛ pɔ waali kɛ kɔkɔ ná hɔkaa. Tacaa fɛi kɛɛ ka taa tɔtɔ. Pɔ waali kɛ heelimaya nakɛli ka fɛtaa, na Ilii nu ka tɔŋ. ¹³ Ʋɛna í takɪ i isɛntɔ kɛ i kɛɛ na í lu na í sɔŋ kɔkɛɛmɔyɔv pɔ́yú nɔɔ. Na í nu pɔ tɛna-i pɔɔsvv si: Ilii n laki weye cɛnɛ?

¹⁴ Ntɛna í ɔ si: Hai, Tacaa Isɔ, Toma tɛna tɔ, ma sɛɛsa isɛɛ na nyá tɔmlɛ kɛ. Ama Isɛyɛli nyɔ́ma yɔkɔna nyana-wɛ mɔ nɔɔɔ pɛɛlɔyɔv na kɔtaya tɔlatɛnaa, na pá kó nyá kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa. Ma tike kɛ pɔ sɔɔwa, na pa tu tɔŋna pɛɛkɔyɔv si pá kɔ-m.

¹⁵ Ʋpɔ́yú Tacaa tɔma Ilii si: Mɛli nyá nɔɔhɛɛ tɔɔ. Polo Tamasi na ń kɛɛ Hasayɛli kɛ Siliɪ nyɔ́ma wulav. ¹⁶ Ʋɛna ń polo na ń kɛɛ Nimsi pɔyalɔ Yehu kɛ Isɛyɛli nyɔ́ma wulav. Na ń kɛɛ Safa pɔyalɔ Ilisee kɛ Apɛɛli-Mehola kɛ Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlɔ wei i ká lɛɛtɪ nyá lɔntɛ taa tɔ. ¹⁷ Hasayɛli í kɛɛsa mpa pa tɔm, ɔɛ Yehu náá kó pɛɛ. Yehu í kɛɛsa mpa, ɔɛ Ilisee náá kó pɛɛ. ¹⁸ Ama maa yɛɛ yɔlaa iyisi naatosompɔɔɔɔɔɔ (7000) mpa pa ta lunɔ tɔyɔv Paali na pá mɔsɪ-kɔ tɔ, na pa weesɪŋ.

Ilii lɔsvv kɛ i waali tɔŋlɔ Ilisee

¹⁹ Ilii kɔla tɛna, ɔɛna í polo í maɔana Safa pɔyalɔ Ilisee na pa halɔɔna naaŋ naanɔwa na naalɛ. Na Ilisee tɔka naanɔwa na naalɛ nyɔŋ. Ʋɛna Ilii kɛɛtɛna-i na í lɔɔ i tɔɔ kɛ kɛɛ. ²⁰ Ʋpɔ́yú Ilisee lɔ akuyɔ tɔya, na í kɛɛɔ Ilii waali kɛ aɛwɛa na

í tòm-i si: Hai, yele-m, na má polo na má lá ma caa na ma too ke pə lapa wulee. Uena má kəə na má təŋi-ŋ. Ntəna Ilii si: Polo. Ma ta taŋi-ŋ se. N̄ kəə.

²¹ Uena Iliisee məli i naaŋ kəhaləŋ cələ, na í kpa-i na í la kətaɣa, na í kpaɣa akuɣu kpatəŋ na í taɣanəna kəkə na í təsi nantv. Uena í ha i cələ nyəma na pá təɣə. Uena í təŋ Ilii, na í pəsi i pəyalv.

20

Silii nyəma na Samalii nyəma pa yoo

¹ M̄p̄yú kyaku nakvli, Silii wulav Pəni-Hatati kpɛyela i yoolaa, na pa kpaɣanəŋ, na pa yoo keekena. Na pa cələ awulaa hiu na naanəwa na naale. Na pá polo Samalii nyəma ke yoonav. ² M̄p̄yú Silii wulav tilaa na pá heeli Iseyeli wulav Akari si: ³ Cɛle-m nyá liyitee, na nyá wola, na nyá alaa na nyá piya mpa pa kəla alaafəya tə. ⁴ Ntəna Iseyeli wulav tili si pa heeli-i si: Má sama. Ue ma maɣamaya ke maa ha-ŋ, na pə kpenna ma kowenam. ⁵ M̄p̄yú Pəni-Hatati tasa tiluɣu ke təm naale nyəm. Na pá polo pá heeli Akari si: Pəni-Hatati si pə taɣa nyá liyitee na nyá wola na nyá alaa na nyá piya tike ke i caaki. ⁶ Akari nyi teu si cɛle isəntə waatu maa tili ma yəlaa na pá yasi nyá kawulaya təyaya, na nyá waali nyəma nyəŋsi taa, na pá kpaɣa nyá wontunaa kɔpantv.

⁷ M̄p̄yú Iseyeli wulav kota tetv nyuvv nyəma təna na í tə-we si: Mə maɣamaya í nawa təkpaata si isayatu ke inɛ inɛ i pɛkəyənə-tv. Pə tə kə i tilaa si má cɛle-i ma alaa, na ma piya, na ma liyitee, na ma wola. Pécó ma ta tu kisina-i pulv.

⁸ Ntəna nyuvv nyəma na icate təna yəlaa tə si: Taa tisi na n̄ nuɳa-i.

⁹ M̄p̄yú Akari heela Pəni-Hatati tillaa si: I heeli-i si ma cɛlaya-i mpi i ka sələma kancaalaya təɣə. Ama mpi i pɛkəyi nəənə tə, ma kisa yoo.

Uena tillaa náá polo na pá heeli Pəni-Hatati ke mpv. ¹⁰ M̄p̄yúle Pəni-Hatati tasa tillaa tooso nyəma ke tiluɣu na pá heeli Akari si: Ye ma ta yəki Samalii icate təmɣumɣu, na ma yoolaa cosi tə tetv ke pa ŋkulee taa na pá kpenna. Tuŋ í tv-m wahala. ¹¹ Kɛləna Iseyeli wulav si: Pa tuka ituule si, pa kyɪ təɣəlaya kə na pécó pá paana ka kəŋle.

¹² Pa pona Pəni-Hatati ke təm nti tə na pá maɣana i na awulaa lempa ke coka taa kə na pá nyəkki solvm. M̄p̄yú i təma i yoolaa si: I taɣani mə ti na í niki yoo. Uena pɛle pá la mpv.

Akari akaitv

¹³ M̄p̄yú Iə kyəɣətvtv teləsvlv nəɣlv i polaa na í maɣana Iseyeli wulav Akari, na í tə si: Taca si má heeli-ŋ si yoolaa tuutuuma wei n naaki isəntə tə, maa tv-weɣe nyá niŋ taa kə saŋa maɣamaya. Uena pécó n̄ nyi si maɣale Taca.

¹⁴ Ntəna Akari pəs si: Awe toŋ taa kə pu tvna-weɣe ma niŋ taa? Taca si: Yoolaa kvfama mpa kumatəŋna səsaa kpaɣaa tə mpe pa toŋ taa kə.

Akari si: Na awe ká caaləna yoo? Iə kyəɣətvtv teləsvlv si: Nyaya.

¹⁵ M̄p̄yú Akari kala yoolaa mpe, pa we yəlaa ŋmuvv na hiu na naanəwa na naale (232). Uena í kala Iseyeli yoolaa təna. Pɛle pa we yəlaa iyisi naatosompəɣəlaya (7000). ¹⁶⁻¹⁷ Uena yoolaa mpe pá tii kolontunaa tə kə ilim sikuyv waatu. Pəni-Hatati na i awulaa pa təŋna solvm lipu ke coka taa. I kvsə feŋlaa si pá ná mpi pə lakɪ tə. Uena pɛle pá heeli-i si: Samalii yoolaa tɛma luw kə. ¹⁸ Ntəna í yəɣəti solvm təm si: Ye ciikuɣu ke pa kəŋ, ilɛ í kpa-we na pa isɛ. Yaa ye yoo ke pa tu kəŋ í kpa-we na pa isɛ tətə.

¹⁹ M̄p̄yú yoolaa kvfama mpe na Iseyeli yoolaa, pa lu icate taa, ²⁰ na paa wei i ku kolontv. Ama Silii nyəma kuu-te na Iseyeli nyəma tv pa waali. Uena Pəni-Hatati

na lelaa pá caya kpayanəh na pá se. ²¹ Isəna Iseyeli wulav yoonə Sili nyəma na í kpiisi pa kpayanəh na í wakəli pa yoo keekənaa, na í peli pa niŋ ke səsəm təyole.

²² M̀p̀ỳg̀ỳ Isə kuyəgətutv teləsulv məlaa na í heeli Iseyeli wulav si: Kaasi nyá ti na n̄ mayasi teu ke mpi n ká la tə. Mpi tə, Sili wulav na i yoolaa paa məli pənte isəntə waatv si pa yookina-ŋ.

Akari akaitv tətə

²³ M̀p̀ỳg̀ỳ kuyaku nakuli, Sili wulav waali nyəma təma-i si: Iseyeli nyəma Isə ke pəəh nyəh ké. Pə təə ké pa kəla-tv. Mpu tə, t́ polo t́ yoonə-weyə tetəkəle taa. Isu tə kəla-wə. ²⁴ Ləsi awulaa mpe na n̄ ləeti pa lona taa ké kufəneena. ²⁵ Uena n̄ kpayə yoolaa kufama isu mpa pa səpa tə, na n̄ caa kpayanəh na yoo keekənaa, isu ləh nyəma. Uena t́ suli Iseyeli nyəma ke tetəkəle taa. Isu tə kəla-wə.

M̀p̀ỳg̀ỳ Pəni-Hatati mv mpe un̄ pa təm nti. ²⁶ Pənaɣa sikaa isu mpu, uena í kala i yoolaa na í kpayə-wə na í pona Afeki ke Iseyeli nyəma yoonav. ²⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Akari ná kala i yoolaa, na pá polo pa kolontunaa ke yoonav. Na pá siki kpeka naale, isu pəh̄ kalakisi. Na Sili nyəma náá waasa tetv təna. ²⁸ Mpuɣvle Isə kuyəgətutv teləsulv məla Iseyeli wulav kiŋ na í tə si: Tacaə yəgətəa si timpi Sili nyəma təma si, maya pəəh̄ taa Isə tə, maa tv-weyə nyá niŋ taa. Uena pá nyi si mayale Tacaə. ²⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ pa sika təma kiŋ ke kuyəeŋ naatoso təcu na pá nyənəyi təma. Uena pá yoo naatosompəgəlayə nyəh̄kv wule. M̀p̀ỳg̀ỳ Iseyeli kv Sili yoolaa ke iyisi nuuwa (100000) ke kuyaku kulomuyv. ³⁰ Pə kaasa yoolaa iyisi hiu na naatosompəgəlayə (27000) wei uena pele pa kuu-te. Uena pá sv Afeki icate taa, na icate kolun̄a ti na pə nyəki-wə.

Akari yela Sili wulav ke kuyv

Ama Pəni-Hatati ná pəsaa na í se na í ηmeli icate taa kutuliya nakəli ka taa. ³¹ M̀p̀ỳg̀ỳ i waali nyəma polaa na pá heeli-i si: Tə nuwa si Iseyeli awulaa wena yəlaa pətəətəe ké. Ue tu takı fələtənaa na t́ t́ ta luuŋ tee ké ηmusi, na t́ polo t́ mayana Iseyeli wulav, ntanyi i kaa kv-ŋ.

³² Mpuɣvle pa taka pa lanwakəlle wontu nti, na pá tv pa luuŋ tee ké ηmusi na pá polo Iseyeli wulav cəlv na pá heeli-i si: Nyá yom Pəni-Hatati wiikina-ŋ si n̄ taa kv-i. Ntəna Akari si: Ha, i ta si taa? Həə, ma taapalv ké te.

³³ Tənaɣale Sili wulav tillaa mapa kapuka si: Ha, nyá taapalv ké? Akari si: I polo í kəna-i.

Uena Pəni-Hatati lu na í kəə, na Akari kpaasi-i i keeke taa. ³⁴ Uena í t́ Akari si: Maa mələna-ŋ acaləe wena ma caa ká ləeka nyá caa tə. Ye n nəkəa n pəetəna Tamasi nyəma ke nyá tetv kululvm isu ma caa pəetayana Samalii nyəma tə. Uena Akari si: Ue má na-ŋ tu pəeli nəgə, na má yele-ŋ na n̄ kpe.

Pa təma nəgə pəelvy uena Akari yele Pəni-Hatati na í tee.

Isə lanle ta heena Akari yaasi

³⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Isə kuyəgətutv teləsəlaa taa nəgəlv təma i təgəntəle si: Tacaə yəgətəa si n̄ ma-m. Ama ílé i ta tisi. ³⁶ Ntəna í tə si: Timpi n̄ kpeena Isə kuyəgətutv tə, ye n kula kpeŋte, təyolayə ká katı-ŋ na ká kv-ŋ.

Kəpəmpəle na í tee na í suli təyolayə na ká kv-i. ³⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ kulvm un̄ i pola ləlv kiŋ, na í təm-i si: Ma-m.

Uena ílé í marı-i na caləm lu. ³⁸ Uena í həkə saalayə ke i nyuyv na í polo í ηmeli mpaav ηku akari ká təh̄ tə kv nəgə. ³⁹ Waatv wei wulav teeɣayə, uena Isə kuyəgətutv teləsulv ma kapuka si: Hai, Tacaə, ma isəle ka seena yoo ké. Uena nəgəlv lu na í kəna-m yom si má təkı-i. Na í heeli-m si ye i fitaa paa kv-m. Yaa ma fəli-i liyitee nyəgətv iyisi tooso (3000). ⁴⁰ Təv, pə kəma na ma isəle seə teu, uena yom náá se. Ntəna Iseyeli wulav si: Ha, n kv nyá ti təm ké t́.

⁴¹ Tənaɣa apalv inɪ ɪ kɔla ɪ isentəɔ saalaya, na wulav cekəna sɪ ɪ ké Isə kuyəɣətɔtu teləsəlaa taa nəɣəlv. ⁴² Mpuɣule Isə kuyəɣətɔtu teləsulv sɪ, Tacaa yəɣətɔta sɪ: Timpi ma təma sɪ pá kú yulv, na Akarɪ ń yelev ɪ na í tee tɔ, nyaa səna ɪ lonte, na Iseyeli yəlaa sɪ yulv inɪ ɪ nyəma lonte.

⁴³ Mpuɣú wulav Akarɪ lanje ta heena təm nti, na í məli ɪ te na pááná.

21

Akarɪ yelaa na pá kv Napəti

¹ Pəle pə waali, apalv nəɣəlv ɪ ka wəna Sisilee, na pá yaa-ɪ sɪ Napəti. I wəna tɪŋ wei pa yaa sɪ lesen tɔ ɪ taale ke Iseyeli wulav təyaya cəlv. ² Mpuɣú kuyaku nakulɪ wulav təma Napəti sɪ: Cəle-m nyá lesen taale nte tə wə ma təyaya cəlv tɔ, na má hala tuusi. Maa layasi-ŋ nte tə kəla mpv tɔ. Yaa ye n tu səlaa, ma felɪ-ŋ pə liyitee.

³ Ntəna Napəti sɪ: Tacaa í pona mpusi ké pooluŋ, na mpi ma cəle-ŋ kpancoou ŋku ma caanaa yelina-m tɔ.

⁴ Mpuɣú Akarɪ lanje ta heena Napəti təm nti, na í haya pááná, na í polo í həntɪ ɪ kato tɔ, na í ha yəlaa ke siyile na í kisi təɣəv. ⁵ Ntəna ɪ alv pəəsi-ɪ sɪ: Pepe lapa na ń kisi təɣəv? ⁶ Mpuɣule sɪ: Ma yəɣəta Napəti ke Sisilee ké sɪ í cəle-m ɪ lesen taale, na ma felɪ-ɪ liyitee, yaa ye ɪ caaki ma layasi-ɪ kufate na í kisi.

⁷ Kəlena Sesapeeli sɪ: Pwwe, ntəŋ n səki sɪ ń ké Iseyeli wulav na? Kulɪ na ń təɣə. Maa cəle-ŋ Napəti taale.

⁸⁻¹⁰ Ilena alv inɪ ɪ ŋmaa Sisilee ɪcate nyuɣv nyəma ke leetələnaa na Akarɪ hətə taa sɪ: I koti samaa ke nəhəkutv kotuɣu, na í tv Napəti sɪ í paasəna kotuɣu ŋku. Ilena í pona tetelataa napələɣɪ ɪ kin na pá suu-ɪ təm sɪ, ɪ təŋsa Isə na wulav ke mpusi. Ilena pá luna-ɪ ɪcate waali na pá kv-ɪ na pəe. I tema mpv, ilena í tv wulav kuyəsum, na í tilina Sisilee ɪcate nyuɣv nyəma, na pə səsa sɪ pá paasəna-tɪ.

¹¹ Ilena pəle pá lá teitei isv Sesapeeli tɣv-wəɣe ɪ leetələnaa taa tɔ. ¹² Pa kota samaa ke nəhəkutv kotuɣu na pá tú Napəti sɪ í paasəna-kv. ¹³ Mpuɣú tetelataa naale kəma kotuɣu taa təna, na pá tɔ sɪ: Napəti təŋsa Isə, na wulav ke mpusi.

Tete isv saŋa tɔ, pa luna-ɪ ɪcate waali na pá yaga-ɪ pəe na pá kú. ¹⁴ Mpuɣú nyuɣv nyəma tilaa na pá heeli Sesapeeli sɪ pa kowa Napəti na pəe. ¹⁵ Waatu wei alv inɪ ɪ nu mpv, ilena í heeli ɪ paalv sɪ: Polo ń kraɣa taale nte Napəti ka kisa-ŋ pəetənav tɔ. I səpa.

¹⁶ Mpuɣú Akarɪ pola kpaakraa, na ɪ kraɣa taale ńté.

Akarɪ na ɪ alv pa səm təm

¹⁷ Mpuɣú Tacaa heela Isə kuyəɣətɔtu teləsulv Ilii wei ɪ ké Tisipe ɪcate tv tɔ sɪ: ¹⁸ Polo Iseyeli wulav tɣe Samalii. I wə Napəti taale nte ɪ leekaa tɔ tə taa. ¹⁹ Ye n talaa ile n təmi-ɪ sɪ: Tacaa yəɣətɔta sɪ n kú yulv nté, na ń kə ɪ wontu təɣəv na? Timpi taa hasɪ niisa Napəti caləm tɔ, tənaɣa sv niisi nyá nyəm tətɔ.

²⁰ Ilii tala Akarɪ kin ilena í pəəsi-ɪ sɪ: Ma kolontu n kəmaɣa? Isə kuyəɣətɔtu teləsulv sɪ: Yee ma kəma. Timpi nyá lanje heena mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ pə lapv tɔ. ²¹ I təma sɪ: Maa kpiisi nyana nyá ləlvɣv nyəma təna. Pə kraɣav səsa na piya tɔ. ²² Maa la nyá təyaya nyəma ke teitei isv maa lapv Solopwam na Pasa pa nyəŋsɪ tɔ. Mpi tɔ, n kəla ɪ pááná ke kusvɣv. Pécɔ n tusa Iseyeli nyəma ke laatu taa. ²³ Mpuɣú Ilii tasaa sɪ: Nyá alv Sesapeeli nyəntv wəe tətɔ. Hasɪ ká təɣəna-ɪ Sisilee kolonja kite. ²⁴ Pəle pə paasi, ye nyá təyaya tv wei í səpa təyaya, hasɪ ka təɣəna-ɪ. Na wei í səpa taale, kpeliŋ təɣə ílé.

²⁵ Too tɔ, nəɣəlv ta lata mpi pə ta maɣa Tacaa tɔ, isv Akarɪ. I alv Sesapeeli tɔsəna-ɪ. ²⁶ I na nəɣəlv pa ta maɣa acaalətv. Mpi tɔ, ɪ laakaya tɪŋ ke teitei ké isv Amolii nyəma, mpa Tacaa təɣənaa na pə fəe Iseyeli nyəma tɔ.

Akari lanje wakelana i yaasi

²⁷ Akari nu mpv, ilena i lanje wakeli sasam. Na i celi i wontu na lanwakelle, na i suu folatanaa taka na i hentayana. Na i haka nayo, na i taji nashale nashale. ²⁸ Mpuvule Tacaa heela Ilii si: ²⁹ Timpi akari lanje wakela katataya ke isantu to. Maa tasayi mpusi kana ke i tayaya to ke i kawulaya waatu. Ama i payalu waatu taa ke maa la mpv.

22*Lamati icate leekyvu tam
(Kutassutu II 18:1-3)*

¹ Mpuvu pusi naale teewa, yoo ta koo lseyeli na Sili nyoma pa heku. ² Panya tooso nyeka taa ke Yuta wulav Sosafati pola lseyeli wulav Akari ke nav. ³ Peyele Akari ka tema i waali nyoma ke heeluyu si: I nyoma teu si ta tanna Lamati icate ke Kalaati tetu taa. Ie pa fei si i la sika na ta leekyvu ke Sili nyoma. ⁴ Mpuvule Akari paa Sosafati si: N kaa koo na n sana-m na ta leeki-te?

Sosafati si ma na ma yoolaa na ma krayanaj ta soolu puwa si tu sana-j.

*Iso kyogotutu telasala papatanaa kaloolaya
(Kutassutu II 18:4-11)*

⁵ Paa na mpv, ilena Sosafati si: Paa Tacaa na paco.

⁶ Mpuvule lseyeli wulav kota i Iso kyogotutu telasala. Pa we yulunyoj nasale (400) ke mpv, na i paa-we si: Pa we si ma polo ma leeki Lamati icate ke Kalaati tetu taa yaa ma yele? Ntana Iso kyogotutu telasala si: Polo, Tacaa ka tu-weye nya nin taa.

⁷ Paa na mpv Sosafati ta nyalo-ti. Ilena i paa si: Pa ta kaasi Iso kyogotutu telasulu nayo, wei i ka yagotana-tuy Tacaa to? ⁸ Ntana Akari si: Teu, imila payalu Misee we. Ama maa caaki-i ke. Mpi to, isayatu ke i heeliyi-m tam.

Ntana Sosafati ma kapuka si: Paa yagotayi Iso kyogotutu telasulu ke mpv.

⁹ Mpuvu Akari yaa kawulaya tayaya tamle tu nayo, na i tili-i si: Polo na n yaa Misee ke laj.

¹⁰ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ke, na pa caya pa kpelasi to ke Samalii tam tashale calo. Ilena Iso kyogotutu telasala kpaalayi pa tamnaa.

¹¹ Kenaana payalu wei pa yaakaya si Setekiya to, i ka ke pa taa lelu ke. I ka lupa i tayi nyagalyu haj ke na i taji si: Haj ine i hulayana taji wei n ka kelana Sili yoolaa to.

¹² Mpuvu Iso kyogotutu telasala lelala na yagota tam kolumtu nti to to si: Ta caa, polo n leeki Lamati icate ke Kalaati tetu taa. Tacaa ka tu-teye nya nin taa ke na n paa-te.

*Misee kpaala Akari kpisuyu
(Kutassutu II 18:12-27)*

¹³ Mpuvu tillu wei i pola Misee waali to i heela-i si: Iso kyogotutu telasala tana krenta nayo ke, na pa heeliyi wulav si i ka la aka. Pa to to, nyana-we i krenti nayo.

¹⁴ Ntana Misee si: Ma tuuna Tacaa si, nti Iso ka heeli-m tayo maa yagoti.

¹⁵ I tala wulav kin, ilena wulav paa-i si: Misee, ta polo na ta leeki Lamati icate yaa ta taa polo? Ntana Misee si: Ma ta taji-j se. Polo, Tacaa ka tu-teye nya nin taa ke.

¹⁶ Mpuvule wulav si: Aweye n suwa si i paalayi-j na paco n telasi-m tam nti Tacaa heela-j to?

¹⁷ Ntana Misee si:
Ma nawa lseyeli yoolaa yawa yem ke paa taa,
isu heen wei i feina tiikilu to.

Uena Tacaa yəḡətɪ sɪ, pɑ fɛɪnɑ wulav.
Yoou tɛmɑ, pɑɑ wɛɪ ɪ kpe.

¹⁸ Kɛlɛnɑ Akapɪ pəsənɑ Sosafatɪ tɔɔ sɪ: Ntəŋ mɑɑ heela-ŋ sɪ ɪsəyətɪ tɪkɛ kɛ ɪ heeliyɪ-m tam?

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Mɪsɛɛ tasɑɑ sɪ: Tɔv, nɪ Tacɑɑ tɔm. Mɑ nɑ-ɪ nɑ ɪ cɑyɑ ɪ kawulayɑ kumtɛ tɔɔ, nɑ ɪ ɪsɔtɑɑ tillɑɑ sɛŋɑɑ nɑ pɑ tɪ-ɪ hɛkɪ. ²⁰ Uenɑ ɪ pɔɔsɪ-wɛ sɪ: Awɛ kɑ polo nɑ ɪ tɪsɪ Akapɪ sɪ ɪ lɛɛkɪ Lamɔtɪ ɪcɑtɛ nɑ pɑ kɪ-ɪ? Inɛ sɪ ɪ nyɛntɪ ntɔ. Inɛ ɪlɛ sɪ ɪlɛ ɪ nyɛntɪ ntɔ. ²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳlɛ fɛɛsuyɪ nakɪkɪ kɪ kɪlɑɑ sɪ ŋkɪ kɪ polo. Tacɑɑ sɪ: ɪsɛnɑyɑ n kɑ lɑ? ²² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ sɪ ŋkɪ kɪ tɪ Akapɪ kɪyɛyɛtɪtɪ tɛlɛsɛlɑɑ tɑɑ kɛ pɔpɔtɪ. Tacɑɑ sɪ: Tɔv, polo nɑ n̄ lɑ mpɪv. ²³ Uenɑ Mɪsɛɛ tɑsɑ sɪ: Ntəḡɔlɛ, Tacɑɑ yɛlɪnɑ sɪ pɔ tɪ nyɑ kɪyɛyɛtɪtɪ tɛlɛsɛlɑɑ tɑɑ kɛ pɔpɔtɪ. Tɔfɔ mpɪsɪ kɛ ɪ cɑɑ ɪ kɔnɑ-ŋ.

²⁴ Tɛnɑyɑlɛ Sitekiyɑ kɔrɛtɛnɑ Mɪsɛɛ, nɑ ɪ mɑpɪ-ɪ kɑtɛŋɑ nɑ ɪ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Tacɑɑ Fɛɛsuyɪ lɪnɑ mɑ tɑɑ, nɑ kɪ kɔɔ nɑ kɪ heeli-ŋ yɑɑ?

²⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳlɛ Mɪsɛɛ sɪ: Kɪyɑkɪ ŋkɪ n̄ kɑ sɛ nɑ n̄ ŋmɛlɪ nyɑ nɑŋ lɔkɛtɛlɔkɑyɑ tɑɑ ɪlɛ, kɪyɑŋkɪyɛlɛ n kɑ tɪsɪ.

²⁶ Uenɑ Akapɪ tɔ ɪ tɛmlɛ nyɔmɑ tɑɑ nɔḡɔlɪ sɪ: Kɔpɑ Mɪsɛɛ nɑ n̄ cɛlɑ ɪcɑtɛ nyɔyɪ tɪ Amon, nɑ wulav pɔyɑlɪ Yowɑsɪ. ²⁷ Heeli-wɛ sɪ mɑ tɔmɑ sɪ ɪ tɪ-ɪ sɑlɔkɑ, nɑ ɪ hɑkɪ-ɪ pɔtɔpɔtɔ hɔḡɔlɪyɑ nɑ lɔm. Hɑlɛnɑ mɑ kɔnɑnɑ tɔyɔolɛ nɑ ɑlɑafɔyɑ.

²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳlɛ Mɪsɛɛ cɔ-ɪ sɪ: Yɛ sɪ n̄ kɔmɪnɑ ɑlɑafɔyɑ, ɪlɛ pɔ tɑyɑ Tacɑɑ heelinɑ-m tɔm sɪ mɑ yɔḡətɪ.

Wulav Akapɪ sɔm (*Kɪtɔɔsɔtɪ II 18:28-34*)

²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪsɛyɛlɪ wulav nɑ Yutɑ nyɛŋ pɑ pɔlɑ Lamɔtɪ kɛ yoonav. ³⁰ Uenɑ Akapɪ tɔ Sosafatɪ sɪ: Mɑ yɪsɔyɪ mɑ tɪ nɑ mɑ polo yoou. A mɑ nyɑɑ suu nyɑ kawulayɑ wontu.

Uenɑ Akapɪ lɑ mpɪv. ³¹ Pɔyɛlɛ Silii wulav kɑ heela ɪ yoou kɛkɛnɑɑ nyɔyɪ nyɔmɑ hiu nɑ nɑɑnɔwɑ nɑ nɑalɛ kɛ sɪ, pɑ tɑɑ pɑɑsɛnɑ yoolɑɑ sɛkɔpɛmɑ yɑɑ sɔsɑɑ. A mɑ pɑ pɛɛkɪ ɪsɛyɛlɪ wulav. ³² Pɔ tɔɔ kɛ wɑatɪ wɛɪ Silii yoolɑɑ nyɔyɪ nyɔmɑ mpɛ pɑ nɑ Sosafatɪ, ɪlɛnɑ pɑ tɔ ɪ wɑalɪ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ mɑpɑ kɑpukɑ. ³³ Uenɑ pɛlɛ pɑ cɛkɔnɑ sɪ pɔ tɑyɑ Akapɪ, nɑ pɑ mɛlɪ.

³⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Silii yoolɑɑ tɑɑ nɔḡɔlɪ ɪ tɔ nyɔmɛlɛ kɛ yɛm. Uenɑ tɔ polo nɑ tɔ yɑyɑ Akapɪ kɛ tɪmpɪ tɑɑ ɪ yoou toko fɛɛwɑ tɔ. Uenɑ ɪ tɔ ɪ kɛkɛ sɑalɪ sɪ: Kɛɛ nɑ tɔ mɛlɪ, pɔ hɪkɑ-m.

³⁵ A mɑ kɪyɑkɪ ŋkɪ yoou lɑpɑ tɔŋ kɛ, nɑ kolontunɑɑ tɔŋɑ-ɪ yoonav. Uenɑ nɔḡɔlɪ nɑɑ tɔkɑ Akapɪ, nɑ cɑlɛm kɔrɛŋ ɪ kɛkɛ tɑɑ. Pɔ tɑɑnɑɑ ɪlɛnɑ Akapɪ hɛɛ. ³⁶ ɪlɪm tɔkɑyɑ, ɪlɛnɑ pɑ yɑyɑ kɑkɪisɑyɑ kɛ tɛsɪkɪlɛ tɑɑ sɪ pɑɑ wɛɪ ɪ kpe. ³⁷ Mpɪ tɔ wulav fɛɪ.

Uenɑ pɑ kɔpɛnɑ Akapɪ kɛ Sɑmɑlii nɑ pɑ pɪmɪ-ɪ. ³⁸ Wɑatɪ wɛɪ pɑ nyɑɑlɑyɑ wulav kɛkɛ kɛ lɪlɛ tɑɑ, ɪlɛnɑ hɑsɪ nɪisi ɪ cɑlɛm, nɑ ɑpɑlɑɑ tɛnɑ ɑlɑɑ nɑɑ sɔɔkɪ tɛnɑ, ɪsɪ Tacɑɑ kɑ kɔpɑlɑɑ tɔ.

³⁹ Pɑ kɛɛsɑ Akapɪ tɔm lɛntɛnɑɑ, nɑ ɪ kɪlɑpɛm kɛ ɪsɛyɛlɪ ɑwulɑɑ tɑkɔlɑyɑ tɑɑ, pɑɑ ɪsɛnɑ ɪ ŋmɑ kawulayɑ tɔyɑyɑ nɑ ɪ lɑ cɑŋɛm kɛ pɔ tɑɑ nɑ tɪuŋ kɛlɑ tɔ. Nɑ ɪsɛnɑ ɪ ŋmɑ ɪ tɔyɪ ɑcɑlɛnɑɑ tɔ. ⁴⁰ Akapɪ sɔpɑ, ɪlɛnɑ ɪ pɔyɑlɪ Ahasiyɑ lɛɛtɪ ɪ lɔntɛ tɑɑ.

Yutɑ wulav Sosafatɪ tɔm (*Kɪtɔɔsɔtɪ II 20:31-21:1*)

⁴¹ Akapɪ kawulayɑ pɛnɑyɑ lɪyɪtɪ nyɛŋkɑ tɑɑ kɛ Asɑ pɔyɑlɪ Sosafatɪ tɔyɔ kawulayɑ kɛ Yutɑ. ⁴² Sosafatɪ lɔlɔyɪ pɪsɪ kɑ wɛ hiu nɑ nɑɑnɔwɑ nɑ kɑkɔpɑsɪ kɛ wɑatɪ ɪnɪ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ tɔyɔ kawulayɑ kɛ pɪsɪ hiu nɑ kɑkɔpɑsɪ kɛ Yɔsɑlɛm. ɪ tɔo kɛlɛ Silii pɛɛlɔ Asupɑ. ⁴³ Sosafatɪ tɔntɛ kɑ sɪyɪsɑɑ kɛ, nɑ ɪ kɛkɛnɑ ɪ cɑɑ Asɑ, nɑ ɪ lɑkɪ

mpi Tacaa caaki tɔ. ⁴⁴ Ama ɪ ta wakɛli tɛkɔtɛlnaa. Yɛlaa pukaya kɛ na pɔ laki tɔla kɛ kɔtaya na pɔ tulaalɔnaa. ⁴⁵ Sosafati na lseyeli wulav paa wɛ lelen kɛ.

⁴⁶⁻⁴⁷ Pa keesa Sosafati tɔmnaa lentɛnaa kɛ Yuta awulaa takɔlaya taa. Paa ɪsɛna ɪ lapa apalɔtɔ tɔ, na ɪ yooŋ. Na ɪsɛna ɪ tɔɔna apalaa, na alaa mpa paa kaasa ɪ caa waatɔ taa, na pɔ laki wasaŋkalɔtɔ kɛ tɛkɔtɛlnaa taa tɔ. ⁴⁸ Waatɔ ɪni ɪ taa, wulav taa fɛi Itɔm tɛtɔ taa. Ama Yuta wulav kpaakayana-wɛɣɛ kɔmataŋ sɔsɔ. ⁴⁹ M'pɔyɔ Sosafati saaka kpulɔŋ sɔsɔŋ kɛ Isiyɔŋ-Kɛpɛɛ sɪ pɔ puki Ofii kɛ wolanaa cɔlɔ. Ama lɔm tɔɔɔ kpulɔŋ kɛ Isiyɔŋ-Kɛpɛɛ kiŋ ɪlɛ pa ta pɛsɪ pa tɔmlɛ. ⁵⁰ M'pɔyɔ Akari pɔyalɔ Ahasiya tɔma Sosafati sɪ: Ma kpulɔŋ saalaa kɔ tɔŋɔɣi nyɔ nyɔma. Ama Sosafati ta tisi. ⁵¹ Sosafati sɛpa, ɪlɛna pɔ pimi-ɪ pa tɔyaya pɔlaav taa kɛ Tafiti tɛ. Na ɪ pɔyalɔ Solam lɛɛti ɪ lonte.

lseyeli wulav Ahasiya tɔm

⁵² Yuta wulav Sosafati kawulaya pɛnaya, naanɔwa na naatosompɔɔlaya nyɛŋka taa kɛ, Akari pɔyalɔ Ahasiya tɔɔ kawulaya kɛ lseyeli taa kɛ Samalii kɛ pusi naalɛ. ⁵³ M'pɔyɔ ɪ lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. ɪ keena ɪ caa na ɪ too, na Solopɔwam wei ɪ tɔsa lseyeli nyɔma kɛ tiŋ laav taa tɔ. ⁵⁴ ɪ luŋa tɔyɔ Paali kɛ na ɪ laa-ku, na ɪ kraasi lseyeli Isɔ Tacaa pɔɔnɔ ɪsu ɪ caa.

AWULAA TOM TAKELAYA NAALÉ NYÉŊKA Kutulutu

Yuta nyéma na Iseyeli nyéma tòm ke pa keesayi takelaya kane ka taa. Pa keesayi ka taa ké isəna Iso yəlaa lo Iso na pa sɔv tɔŋ laatu taa tɔ. Uena Iso náá yele na Asilii nyéma yoonawɛ. Kolontunaa kuu pa yəlaa na pa wɛnaw təna na pa acalɛ pəsi ncaa. Pə yela Yuta nyéma tike uena pɛle pa tayanɪ laatu taa ké heluyv tətɔ. M̀p̀ỳg̀ỳ Pabiloni wulav na koma na í kuu pɛle na í tɛena.

Isəna pa faɣa Awulaa II takelaya tɔ:

Wulav Saloməŋ kawulaya faɣaw, titite 1-17

Yuta kawulaya tòm, titite 18-24

Pabiloni wulav yəkvuyv ke Yosalem Iso təsɛɛɛ, titite 25

Ahasiya səm tòm heeluyv

¹ Waatu wei Akarɪ səpa, uena Mowapv nyéma kisi sɪ Iseyeli nyéma í taa tasa kawulaya təɣv ke pa tɔɔ.

² M̀p̀ỳg̀ỳ kvyakv nakvli, wulav Ahasiya lu i kawulaya ate na isə kutuluyv nyuyv taa, na í hoti na pə kv-i səsəm. Uena í tili sɪ: I polo í yaa Ikolov nyéma tuyv Paali-Sepu. I pəəsɪ-kv sɪ maa sɪ yaa maa kvli? ³ Ntəna Tacaɪ isətəa tillu nəɣvɔv i kvsi Ilii sɪ: Polo na n pəəsɪ wulav tillaa mpe sɪ, isv Iseyeli Iso fɛi kɛɛ na í puki Ikolov nyéma tuyv ke pəəsuyv na? ⁴ Pə tɔɔ, isv wulav səpa, i kaa kvli.

Uena Ilii náá polo isv Tacaɪ kvsvuyv-i tɔ. ⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ tillaa məla kpakpaa. Uena wulav pəəsɪ-wɛ sɪ: I məlaa suwe? ⁶ Ntəna pɛle sɪ: Apalv nəɣvɔv i katəna-tv sɪ, tə məli na tə heeli-ŋ sɪ Tacaɪ pəəsəɣɪ-ŋ sɪ: Isv Iseyeli Iso fɛi kɛɛ na í puki Ikolov nyéma tuyv ke pəəsuyv na? Pə tɔɔ tɔ, isv n səpa n kaa kvli.

⁷ Kɛɛna wulav sɪ: Apalv wei i heela-mɛɣɛ tòm ntɪ tɔ, isəna tɔɔ ké i wɛɛ?

⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ tillaa mpe sɪ: Yooyoonaa hvntv toko ke i suuwa, na í ləla tampala ke i tənaya taa.

Ntəna wulav ma kapuka sɪ: Hei, Iso kvɣəɣətutv teləsvlv Ilii ké.

Ahasiya mayasəɣɪ sɪ í kpa Ilii

⁹ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav kvsa yoolaa nule na naanvwa, na pa nyuyv tv sɪ: I kpa hatov puyv nyuyv taa, timpɪ Ilii ka wɛɛ tɔ, na í kpa-i. Pɛle pa tala i kɪŋ, uena pa nyuyv tv tɔ sɪ: Iso kvɣəɣətutv teləsvlv yooov, wulav sɪ n tii ləŋ.

¹⁰ Ntəna Ilii sɪ: Timpɪ ma ké Iso kvɣəɣətutv teləsvlv tɔ, ma sələməɣɪ sɪ, kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena kəkə tiina isə, na ká nyaya-wɛ. ¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav tasa kvsvuyv ke yoolaa lɛlaa nule na naanvwa, na pa nyuyv tv sɪ: I polo Ilii waalɪ. Uena nyuyv tv təmɪ-i sɪ: Iso kvɣəɣətutv teləsvlv yooov, wulav sɪ n tii ləŋ tɛav.

¹² Ntəna Ilii sɪ: Timpɪ ma ké Iso kvɣəɣətutv teləsvlv tɔ, ma sələməɣɪ sɪ kəkə í luna isətəa, na ká nyaya nyana nyá yoolaa.

Uena Iso tisi kəkə ke kpakpaa, na ká nyaya-wɛ. ¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ wulav tasa yoolaa nule na naanvwa kvsvuyv ke tòm tooso nyəm, na pa nyuyv tv. Nyuyv tv tala Ilii kɪŋ, uena i luv akula na í wiina-i sɪ: Hai, Iso kvɣəɣətutv teləsvlv, kenti má na ma yəlaa ta tɔɔ. ¹⁴ Ma nyəmá sɪ kəkə luna isətəa na ká nyaya yoolaa kancaalaya nyéma na pa nyuyv nyéma naalɛ. Uɛ hai, taa kəna taya mpusi inɪ.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Iso isətəa tillu heela Ilii sɪ: Təŋ-wɛ, taa nyá.

Ulena Ilii təŋ-we na í tii. ¹⁶ Na í tə wulav si: Tacaa yəŋətəa si, timpi n kusa tillaa si, pá polo pá pəəsi Ikolon nyəma tuxu Paali-Sepu ke təm, isu Iso fei Iseyeli taa tə, n kaa kuli, isu n səpa.

¹⁷ Mpyóyú Ahasiya səpa tampana isu Tacaa ka heeluyu Ilii tə. Ama i taa feina apalwəyaya. Ulena i neu Solam leeti i lonte. Yuta wulav Sosafati pəyalu Solam kawulaya pənaɣa naale nyəŋka taa keke.

¹⁸ Pa keesa wulav Ahasiya təm lentənaa tənaya Iseyeli awulaa takəlaya taa.

2

Iso kpaɣa Ilii na Ilisee leeti i lonte

¹ Waatu wei pə kəma na Tacaa kpaɣa Ilii na kacuculaya tə, isəna pə lapa təŋə. Kuyaku nakuləyi Ilii na Ilisee pa lu Kilikaa na pá təŋəyi təma. ² Pə kəma na pə keesi ulena Ilii tə Ilisee si: Tacaa tiliyi-m Peteele. Caya cəne, na má kəə.

Ntəna Ilisee si: Ma tuukina Tacaa si ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pá polo Peteele. ³ Mpyóyú təna Iso kuyəŋətutu teləsəlaa pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaa kpaɣəyi nyá caa tə, n nyəmə mpu? Ilisee si: Ee, ma maɣamaɣa ma nyəmə mpu. Mu taa heeli-m.

⁴ Mpyóyú Ilii tasa təm si: Tacaa tiliyi-m Yeliko. Ue caya cəne, na má kəə.

Ntəna Ilisee tuu si: Ma tuuna Tacaa si, ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pa təna pá tee Yeliko. ⁵ Kelenə təna Iso kuyəŋətutu teləsəlaa pəəsi Ilisee si: Saŋa Tacaa kpaɣəyi nyá caa tə, n nyəmə mpu? Ilisee si: Ee, ma nyəmə mpu. Mu taa heeli-m.

⁶ Mpyóyú Ilii tasa-i heeluyu si: Tacaa tiliyi-m Yaatanu nəŋə. Caya cəne, na má kəə.

Ntəna Ilisee tuuna Tacaa si: Ma kaa yele-ŋ.

Ulena Ilii na Ilisee pá tee tənaya pa təna. ⁷ Mpyóyú Iso kuyəŋətutu teləsəlaa isu nule na naanwa təŋa-we, na pá səŋ taaləm. Na Ilii na Ilisee pəle pa we kutəŋ təə. ⁸ Ulena Ilii wəŋəsi i kpaɣa na í ma lum təə, na pá hee mpaav. Na pá tó kanyəŋa təə na pá təsi.

⁹ Pa naale pa tesaa, ulena Ilii pəəsi Ilisee si: Pepeye n caa si má la-ŋ na pəcə Tacaa kpaɣa-m?

Ntəna Ilisee si: Ma caa si má hiki nyá feesuyu toma ke təm naale. ¹⁰ Mpuɣule Ilii si: Mpi pə we katə təŋə n sələməyi. Paa na mpu tə, ye Tacaa yelaa si n ná ma təkpaɣale, ule n hika mpi n sələməyi təŋəle. Ama ye pə taya mpu, ule n laŋaa keke.

¹¹ Ilii na Ilisee pa təŋna mpu, ule kəkə keeke na pə kpaɣanəŋ pə yasa-weyele. Na kacuculaya kpaɣa Ilii ke kpaɣaa. ¹² Ilisee ná mpu, ulena í suu kapusi mapu si: Hai, ma caa, hai, ma caa. Iseyeli keeke na i saalu tewa.

Ilii tewa na pə saali ulena Ilisee cəli i wontu ke təm naale na laŋwakəlle. ¹³ Pə waali ké i kpaɣa kpaɣa wei Ilii pəta-i tə, na í məli na í səŋ Yaatanu pəŋə nəŋə.

¹⁴ Mpyóyú Ilisee mapa kpaɣa inəyi lum təə, na í kiisi si: Ilii Iso Tacaa we le?

Ulena lum faɣa, na Ilisee təsi. ¹⁵ Mpuɣule Yeliko Iso kuyəŋətutu teləsəlaa mpa paa səŋa taaləm tə, pa loosa mpi Ilisee lapa mpu tə. Ulena pá tə si: Toma wena a ka we Ilii taa tə, nəənə a məla Ilisee kiŋ. Ulena pá səŋi-i, na pá luŋi-i, ¹⁶ na pá tə si: Tə wena yəlaa apalutu nyəma nule na naanwa. Tu tili-we na pá pəeki nyá caa. Ntanyu Tacaa Feesuyu kpaɣa-i mpu tə, ku pəta-i puɣu nakuli ku nyəŋu taa, yaa tətəkəle taa ké tiiliyi.

Ulena Ilisee kisi si pá taa tili. ¹⁷ Pa caala-i teu, ulena í caŋ na í tisi, na pá tili pa yəlaa nule na naanwa na pá pəeki Ilii ke kuyəŋə tooso, pa ta na-i. ¹⁸ Pa məlaa na pá maɣana Ilisee ke təna, ulena í tó si: Maa heela-me si í taa polo.

Ilisee tayanəyi Yeliko lum

¹⁹ Μρύγύ Yeliko nyéma tǝma Ilisee si: Hai, ta caa, ta icate we teu. Ama tǝ lǝm wakǝlǝyi alaa, na pǝ laki na tǝla hǝlǝsǝyi*fa*. ^a ²⁰ Ntǝna Ilisee si: I tu tǝm ke nyanaya kofalaya taa, na í kǝna-m.

Μρύγύ pa kǝna-i. ²¹ Ilisee muwa tǝm mpi ilena í polo na í tu-wǝyi hite taa na í tǝ si: Taca si ma tayana mǝ lǝm. Pǝ kaa tasa mǝ yǝlaa na mǝ tǝla ke wakǝlǝyu.

²² Ulena lǝm mpi pǝ la teu ke halǝna saŋa kǝ teitei isi Ilisee yǝyǝtu tǝ.

Piya tuwa Ilisee na sí sí

²³ Μρύγύ Ilisee lu Yeliko na í kraaki Petǝeli. Ulena piya lu icate taa na sí tuuki-i si: Nyǝnlǝsǝyu kra, nyǝnlǝsǝyu kra.

²⁴ Ntǝna Ilisee pǝsi na í tǝŋsi-sǝyi mpusi, na taale wontu isayatu nti pa yaa si Wusi tǝ, tǝ lu naale na tǝ cǝli piya nule na naale. ²⁵ Pǝle pǝ waali kǝ Ilisee kpawa Kamǝli puɣu taa. I lu tǝna, ilena í mǝŋna Samalii.

3

Iseyeli wulav Solam tǝm

¹ Yuta wulav Sosafati kawulaya pǝnaya, pǝlefei hiu nyǝŋka taa kǝ, Akari pǝyalu Solam tǝyǝ i kawulaya ke Iseyeli taa kǝ Samalii, ke pusi naanwa na naale.

²⁻³ Μρύγύ i lapa mpi pǝ ta maya Taca tǝ. I keena Solopwam wei i tusa Iseyeli nyéma ke tuŋ laav taa tǝ. Ama i isayatu ta tala i caa na i too pa nyǝntu kǝ. Mpi tǝ, i kǝsa pǝle kulalaale nte i caa ka sika tuɣu Paali tǝ.

Iseyeli na Mowapu pa yoou

⁴ Mowapu wulav Mesa ka tǝkaya heen ke tuutuuma kǝ. Paa pǝnaya ŋka pǝ we si í fei Iseyeli wulav ke lampuu ke iwǝesi iyisi nunwa (100000), na iwaan ke iyisi nunwa (100000) na i huŋtu. ⁵ Ama waatu wei Iseyeli wulav Akari sǝpa na Solam lǝti i lonte taa, ilena Mesa kuli i tǝ. ⁶ Μρύγύ Solam cǝ Iseyeli tetu tǝna, na í kala i yoolaa. ⁷ Ulena í tili na í heeli Yuta wulav Sosafati si: Mowapu wulav kula ma tǝ. Kǝ ŋ sǝna-m na tǝ yoona-i. Sosafati si: Má na ma yoolaa na ma kǝyanǝŋ tá sǝlu puwa si tu sǝna-ŋ. ⁸ Ulena Sosafati tili na pá pǝsi-i si: Le tǝ kǝ tu tǝŋna? Mpuɣule si: Tǝ tǝŋna Itǝm wulaya tetu taa.

⁹ Μρύγύ Iseyeli na Yuta na Itǝm pa awulaa tu mǝpau, na pá tǝ kuyǝŋ naatosompǝyǝlaya. Ulena pá laŋ lǝm si pá cǝla pa yoolaa na pa kǝyanǝŋ. ¹⁰ Ntǝna Solam ma kapuka si: Hei, ta tǝm tǝmaya. Isǝ kǝnna ta toosoɣo cǝne si i tuɣu-tuɣu Mowapu nyéma niŋ taa.

¹¹ Μρύγύ Sosafati pǝsaa si: Isǝ kuyǝyǝtutu telǝsulǝ nǝyǝlu i fei cǝne si í pǝsi-tuɣu Taca ke tǝm?

Ulena iseyeli wulav yoolaa nyuɣu tu nǝyǝlu i cǝ si: Ilisee wei na Ilii paa tǝŋaya tǝma tǝ, i we cǝne. ¹² Kelena Sosafati si: Pǝ we teu, apalu inu i ka keesǝna-tuɣu mpi Taca caana-tu tǝ.

Μρύγύ awulaa tooso inu i pola Ilisee kin ke kǝkǝpa. ¹³ Ntǝna Isǝ kuyǝyǝtutu telǝsulǝ pǝsi Iseyeli wulav si: Pepe tǝ kǝ n kǝma na ŋ caalǝyi-m mpu? Polo na ŋ pǝsi nyá caa kuyǝyǝtutu telǝsǝlaa yaa nyá too nyéma. Kelena wulav si: Aai, Taca kǝnna ta toosoɣo cǝne si i tuɣu-tuɣu Mowapu nyéma niŋ taa.

¹⁴ Mpuɣule Ilisee tasaa si: Ma tuuna Taca Toma tǝna tu wei i tǝmle ma laki tǝ si, Yuta wulav Sosafati tǝ kǝ ma cǝki, tǝfǝ ma taa kǝna-ŋ. ¹⁵ Tǝu, í kǝna-m yonyoolu nǝyǝlu ke nǝnǝ.

Yonyoolu suu i cǝmuɣu mǝpu, ilena Isǝ toma tii Ilisee tǝ ¹⁶ na í tǝ si: Taca yǝyǝta si í huli hila payale ke lǝu kǝne ku taa. ¹⁷ I kaa nu teu yaa ku heelim pǝ taŋ. Pǝcǝ lǝm kǝ su lǝu kǝne. Na mǝna mǝ yoolaa na mǝ kalakǝŋ na mǝ tǝla

^a **2:19** hǝlǝsǝyi: Piipilinaa lǝlaa na telǝsaa si: Lǝm kǝ isayam na tetu ke kaalɣaya.

wena a səyələxi wontu tō í nyɔɔ. ¹⁸ Ue pəcəyɔle təna. Halí Tacaa ká tó mə nɪŋ taa ké Mowapu tetu. ¹⁹ Í ká yəki pa koloosi acalɛe kupaana, na í seti pa tuŋ kulɔlɔŋ təna. Í ká suuli pa hila təna, na í ləyɔ pɛe ke pa tawa taa, na í wakəli pa kuhələm.

²⁰ Tɛv fema ɪsu waatu wei pa laki tananŋ kətasi tō. Ue pa nawa lɔm luna Itəm kelɛ, na pə wataa na pə kəŋ.

²¹ Waatu wei Mowapu nyəma ná nuwa si, awulaa mpe pa tooso kəŋ-wɛɛ yoonav, ɪlena pá suu apalaa təna mpa pa muna yoou pote tō, na pá su-wɛɛ tetu toŋa tō. ²² Tɛv fema, ɪle pa ná ilim ɪɛemuyɔ ke lɔm mpi pə taa kelɛ na pə sɛɛwa ɪsu caləm. ²³ Ulena pá má kapuka si: Heiyeyei, awulaa tooso ɪni pa yoonaa təmayaa pa taa pa tike ké na pá kú təma na pa caləm kpe, í loosi yee. Tə polo tə kuu pa wontuŋaa.

²⁴ Waatu wei pa tala Iseyeli nyəma təsikile, ɪlena pɛle pá lu pa tō, na pá kv-wɛ, na lelɛ se. Ulena pá təŋ pa waali na pá svv pa tetu taa na pá la-wɛɛ nananana.

²⁵ Mpyóyó pa yəka pa acalɛe, na pá ləyɔ pa tawa taa ké pəle pəle, na pə wakəli pa kuhələm. Na pá suuli pa hila, na pá seti pa tuŋ kulɔlɔŋ təna.

Ama Kii-Helesi ɪcate tike ke pa ta tokina. Paa na mpv, ɪlena pəntələŋ ləyɔlaa polo na pá ta-tɛɛ kotayaa. ²⁶ Mowapu wulav cəkənaa si ɪ kaa tuli-ti, ɪlena í kpeyeli ɪ layalɛe yoolaa nasətosə nunɔwa (700) si, pá fayana Itəm tō na pá lu. Ama pa ta pəsi. ²⁷ Mpyóyó Mowapu wulav yaa ɪ pəyalv kancaalɛyaa nyəŋ, wei pu wɛɛ si í lɛɛti ɪ lonte tō na ɪ kv-i, na ɪ la ɪ tɔyɔ ke kətayaa ke ɪcate kolunaa tō. Iseyeli nyəma ná mpv, ɪlena səyɔntv kpa-wɛɛ katatələyaa, na pá məli pa tɛ.

4

Ilisee waasəxi alv leelu

¹ Iso kuyəyətutv teləsulv nəyɔlv ɪ ká səpəna na í ye leelu. Mpyóyó kuyakv nakvli ɪ pola Ilisee kin na í təm-i si: Ta caa, ma paalv ka ké Iso təmle tv ké. Í səpa, ɪlena ɪ kəmle tv kəɔ si ɪ kpakəxi ta piya naale ke yomaa. Ue hai, səna-m.

² Ntəna Ilisee pəɔsi-i si: Pepeye n caa si má la-ŋ? Heeli-m mpi n wena tō. Alv si: Ma feina pulv cəcəka. Nimayaa kaasəna-m nyanayaa taa. ³ Kelena Ilisee si: Təv, polo nyá asəmaa cəlv na í kənti pa kin ke nyanasi ke səsəm. ⁴ Ulena nyana nyá piya í svv mə nan taa, na í təkí mə tō, na í pələxi nimayaa ŋkɛyɛ nyanasi taa na pə suyi na í sukí.

⁵ Mpyóyó alv tɛɛwa na í polo na í na ɪ piya pá təkí pa tō. Na ɪ piya cələxi-i nyanasi, na í suuliyi nim. ⁶ Pə kɛɛsaa, ɪlena í tó ɪ pəyayaa lɛŋka si: Cɛɛ-m nyanayaa.

Ama nyanasi təna suwa. Ulena pəyayaa tō si: Pə ta kaasi nakəli. Ulena nim náa ye lelu. ⁷ Ulena alv polo na í heeli Iso kuyəyətutv teləsulv ke mpi pə lapa tō. Na í lɛ ɪ tō si: Polo na í pɛɛti nim mpi na í felí nyá kəma. Ye pə kaasa-ŋ wena, ɪle nyana nyá piya í təyɔ.

Ilisee ke Sunem alv toŋ tv tɛ

⁸ Mpyóyó waatu nəyɔlv Ilisee təŋna Sunem ɪcate taa. Alv toŋ tv nəyɔlv ɪ ka wɛ təna. Ulena alv ɪni í caali-i si í polo ɪ tɛ na í nyɔɔ lɔm. Pə tō ké ye Ilisee ɪ təŋna təna tō, ɪ heləxi alv ɪni ɪ tɛ na í təkí.

⁹ Kelena kuyakv nakvli alv ɪni í tō ɪ paalv si: Ma nyəma teu si apalv wei ɪni ɪ kəŋ tá tɛ tō, ɪ ké Iso kuyəyətutv teləsulv səsə ké. ¹⁰ Tə ŋma-i kutuluyv ke ta nyəŋkv pata tō. Tə su-i kuhəntuyv, na taapəli, na kpɛlayaa, na fətəla. Ye kuyankv í tɛna cəne, ɪ helí na í svv.

¹¹ Mpyóyó kuyakv nakvli Ilisee tɛkayaa na í helí kutuliyaa ŋkɛ ka taa na í svv. ¹² Ulena í tili ɪ təmle tv Kehasi si: Polo í yaa alv təyayaa tv ɪni. Alv kəma na í səŋ kutuluyv nəyɔ. Ulena ¹³ Ilisee tō Kehasi si teləsi-i si: N lapa-tuyv kvpantv ke səsəm,

ile pepeye taa la-η? Tə yəgətɪ nyá təm ke wulav yaa yoolaa nyuyv tu kin na? Alu si: Ma sama. Ue ma ta lan puluyv ma nyéma taa.

¹⁴ Ntəna Ilisee pəəsɪ Kehasi si: Pepeye tu lapɪ-i? Kehasi si: I feina apalvəpəyaya. Pəyele i paalv kpatəlaa. ¹⁵ Mpuvule Ilisee si: Təv, yaa-i.

Alu məlaa ¹⁶ iləna Ilisee tə si: Pənaɣa ká sikiyi isu isəntə taka teitei tə, n ká nvki apalvəpəyaya.

Ntəna alv ma kapuka si: Hei, Isə kuvəgətutv teləsvlv, taa puyusu-m yoo.

¹⁷ Mpuvúv alv inɪ i lapa teu, na í lvli apalvəpəyaya, ke waatv wei teitei Ilisee ká keesaa tə.

Sunem alv pəyaya fem

¹⁸ Mpuvúv pəyaya ηke ká lapa yvlv. Uəna kuvaku nakvli ká təη ka caa waali ké taale ke təkvtə. ¹⁹ Pə tasaa, ile ka mapa kapuka nté si: Waai, paapa, ma nyuyv, ma nyuyv.

Ntəna cəcə kusɪ i təmlə nyéma taa nəgəlv si: Pona-keɣe ka too kin.

²⁰ Təmlə tv tana pəyaya ke ka too, na toto nvki-keɣe i nəvhe tə. Pə kəma ilim sikuyv, iləna ká hee. ²¹ Uəna í kraana-keɣe kutuluyv ηku kv taa Ilisee kəη na í həntəyi tə. Na í husi-keɣe Ilisee kato tə, na í təkɪ nəvəgə. Uəna í kra taale ²² na í tə i paalv si: Cəle-m təmlə tv na kraŋaya alvnyəŋka. Ma ləki ma təyi Isə kuvəgətutv teləsvlv tə, na má kə.

²³ Ntəna i paalv pəəsɪ-i si: Alaafəya keke n puki Isə kuvəgətutv teləsvlv təye saŋa na? Anɪ pə taya isətv kufalv acima, yaa kuvaku kuvəesvuyv. Ntəna alv si: Alaafəya ké.

²⁴ Uəna alv tó təmlə tv si: Polo tə polo. Ye ma ta tó si n səη, taa səη yoo.

²⁵ Mpuvule pá tú Kaməeli mpaav, na pá polo Ilisee tē. Waatv wei Ilisee loosa- i poolvŋ, iləna í heeli i təmlə tv Kehasi si: Alv wei i lakɪ-tuyv ikəntv ke Sunem təgəle. ²⁶ Səη-i na n pəəsɪ í na i paalv, na i pəyaya, pa alaafəya tə.

Kehasi səŋa-i, iləna alv cə-i si: Alaafəya ké. ²⁷ Alv tala Ilisee kin ke puyv taa, iləna í hoti Ilisee tē, na í kra i nəvhe, na Kehasi mayasi isu i təgəŋəyi-i. Ntəna Ilisee si: Yele-i, i lanje wakəlaa ké. Ama Taca ta yele si ma nyɪ mpi pə tə tə.

²⁸ Mpuvule alv mapa kapuka ke kraakraa si: Ta caa, ntəη ma taa sələmi-η pəyaya? Halɪ maa tu kisaa ké si n taa puyusu-m.

²⁹ Ntəna Ilisee tə Kehasi si: Kraɣa ma kpatúgú na n ləgə nyá təyi Sunem təcau. Taa səη mpaav taa si n səkɪ nəgəlv, yaa pəntv səkɪ-η. Ye n talaa, ile n təni kpatúgú ke pəyaya isəntə.

³⁰ Mpuvúv pəyaya too təma Ilisee si: Ma tuukina Taca si ye n ta kvli, maa mələyi ma tike.

Uəna Ilisee kvli na í təη-i. ³¹ Kehasi ná laala-wə, iləna í təni Ilisee kpatúgú ke pəyaya isəntə. Ama pəyaya ta tu kuvvli kuvvlvuyv mayamaya. Mpuvúv Kehasi məlaa na í heeli Ilisee si: Pəyaya ta fe.

³²⁻³³ Ilisee talaa na í svv kutuluyv taa, na í mayana pa husa-keɣe rpuvúv i kato tə na ka səpa. Uəna í təkɪ i tə na í sələmi Isə. ³⁴ Uəna í papɪ pəyaya tə, na pa nəəsɪ na pa isə na pa niŋ ke təma tə, na ka tənvuyv tayanɪ haŋuyv. ³⁵ Uəna Ilisee kvli na í təη na í cəkəna kutuluyv, na í tayanɪ ka tə ké lvŋuyv. Mpuvúv pəyaya cimsa kraakraa ke təm naatosompəgəlaya, na ká kvli isə. ³⁶ Tənaɣa Ilisee tila Kehasi si: Polo n yaa pəyaya too.

Toto kəma, iləna Ilisee təmɪ-i si: Kəv n mɪ nyá pəyaya.

³⁷ Mpuvúv alv hənta Ilisee ke atə. Uəna í kraɣa i pəyaya na í tē.

Tuusi nsi si fei təgəv tə

³⁸ Μρύγύ nyəɣəsi waatu taa, kuyaku nakuli Ilisee kəma Kilikaa, na í koti Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ke ɪ kin. Uena í tɔ ɪ təmle tu si: Təsi tiyaya səsaya na ń hili-weye tuusi.

³⁹ Μρύγύ pa taa lelv yela tuusi ke haləm taa, na í mayana aloolaya nakəli, na í kooli ka pee, na í həkɔ ɪ toko taa, na í kəɔ na í pəli-ye na ɪ təsi. Ama nəɣəlv ta nyi-ye. ⁴⁰ Tuusi piwa na pá tu yəlaa na pá təŋ. Uena pá má kapusi si: Hei, Iso kuyəɣətutu teləsvlv, tuusi nsi sətɔ ké.

Nəɣəlv ta pəsi na í təɣɔ. ⁴¹ Μρύγύ Ilisee təma si: ɪ kəna mvləm. Pa kənaa, uena í tó tuusi nsi si taa na sí lá təɣɔv. Uena Ilisee heeli ɪ təmle tu si: Tv yəlaa.

Tiipile taa tuusi ta ke sətɔ tətɔ.

Iso kuyəɣətutu teləsəlaa nunvwa (100) caləsvyv

⁴² Μρύγύ kuyaku nakuli, apalv nəɣəlv ɪ luna Paali-Salisa. Na í kpenna Iso kuyəɣətutu teləsvlv ke ɪ kəhaləm kalaalasi. Isu təɣənaɣa pee potopotonaa ke hiu, na pee kutoŋee ke huluyɔ taa. Μρύγύ Ilisee təma ɪ təmle tu si: Tala pa tənaya təɣənaɣa ŋke. ⁴³ Ntəna təmle tu si: Ma taləɣi kanə inəɣi yəlaa nunvwa (100) na pá tala pa le? Ilisee si: Nyaa tala-we te. Tacaɣa yəɣətəa ké si, paa təɣɔ na pá haɣa na pá kaasi.

⁴⁴ Μρύγύ təmle tu tala təɣənaɣa ŋkeɣe ɪ taapalaa. Na pá təɣɔ na pá haɣa na pá kaasi, isu Tacaɣa ka yəɣətvɔv tɔ.

5

Asilima kətəŋ tv Naaman waav

¹ Sili i tetv wulav ka wenna ɪ yoolaa nyvɣv tv, na pá yaaki-ɪ si Naaman. Apalv ɪni ɪ ka ké yoolu ké. ɪ na ɪ yoolaa pa təŋ taa ké Tacaɣa ka yela, na Sili nyəma kəli. Haləna pa wulav saŋi-ɪ. Ama asilima kətəŋ ka wenna-ɪ. ² Pəcɔ waatu nəɣəlv, Sili nyəma ka lu lseyeli nyəma ké kuluv. Uena pá kpa lseyeli pəliya nakəli na Naaman alv tiliyi. ³ Mvɣvle kuyaku nakuli pəliya ŋke ka heela ka too si: Hai, kasa. Ye isu ta caa ka pola Samalii Iso kuyəɣətutu teləsvlv cəlv, ílé ɪ ká waa-ɪ asilima kətəŋ ŋkuvv ləŋ ké.

⁴ Μρύγύ Naaman heela wulav ke pəliya ŋke ka təm nti. ⁵ Wulav si: Təv, pə we teu. Maa cele-ŋ ləetəli na ń kpenna lseyeli wulav.

Naaman təkəɣa, uena í kpenna liyitee nyəɣəlvɣv ke kiloona ηmυnυɣv na nunvwa (300). ⁶ Μρύγύ ɪ pona ləetəli, na í cəla lseyeli wulav. Pa ηmaa ɪ taa si: Má kvsəna ma yoolaa nyvɣv tv Naaman na takəlaya kanə si, ń waa-ɪ ɪ asilima kətəŋ. ⁷ lseyeli wulav təma-keɣe kalvɣv, uena í cəli ɪ wontu, na í má kapuka si: Ha, íe ma ké Iso na má kvɣi yəlaa na má feesiɣi-we? ɪ nawa Sili wulav kəna-m kətəntv si má waa-ɪ tɔ. Ma nəɣɔ ke ɪ pəkəɣi mpv yoo.

⁸ Waatu wei Iso kuyəɣətutu teləsvlv nuwa si lseyeli wulav cəla ɪ wontu, uena í tili si pá pəəsi-ɪ si: Pepe təv ké pə caala-ŋ mpv pə taka? Yele-ɪ na í kəɔ ma kin, na í nyi si tampana Iso kuyəɣətutu teləsvlv we lseyeli taa.

⁹ Μρύγύ Naaman kpaɣa ɪ keke, na ɪ kpaɣanəŋ, na í polo í səŋ Ilisee təyaya nəɣɔ. ¹⁰ Ntəna Ilisee tili nəɣəlv si pá heeli-ɪ si: Polo ń ηmilisi nyá təɣi Yaatanɪ pəɣɔ taa ké təm naatosompəɣəlaya. Pɪ tə-ŋ təkpatakpata.

¹¹ Tənayale Naaman tv mpaav na pááná, na í təŋ si: Pəwe, maa nyəma si Iso kuyəɣətutu teləsvlv ká lu ɪ mayamaɣa ké, na í səŋ ma isəntaa, na í sələmi ɪ Iso Tacaɣa, na í tokina timpi taa kətəŋ we tɔ na í waa-m. ¹² Ue Tamasi pusi Apana na Paapaa pa ta kəli lseyeli ləŋ. Ye ma caaki maa yaaki təna na pá waa-m?

Ulena Naaman ha siyile na í tækæna pááná. ¹³ Mpuɣule í tæmle nyéma se í waali na pá pɔɔsi-i si: Ta caa, ye Iso kuyəɣətutu teləsulo ka tu-ŋ tæmle səsɔle natəli si n la, n ká kpisaa? Ule pepe tɔɔ ké í tæma si n ya lom na pá waa-ŋ, na n kisiyi?

¹⁴ Ulena Naaman tisi na í tii Yaatanɩ pəɣɔ lom taa, na í ŋmilisi í təyi təm naatosompəɣɔlaya, isu Ilisee heela-i tɔ. Ulena í kutəŋ te, na í tənuyv məli təsotosoto, isu pəyaya səkpelaya. ¹⁵ Mpuɣú Naaman na í nyéma pa məla kpakpaa ke Ilisee te, na í tó si: Pənente ma nyəma si Iso nəɣəlv fei tetv taa ké tiili, isu lseyeli Iso. Ule ma seəkæna-ŋ na wontu tənɛ.

¹⁶ Ama Ilisee tuuwa si: Na Iso wei í tæmle ma laki tɔ, ma kaa mv pə taa pulv.

Mpuɣú Naaman caala-i, ulena Ilisee kisi. ¹⁷ Ulena Naaman tasa si: N kisa ma kuhaham tɔ, yele na má cosi mə tetv ke pəcɔ, isu kraŋasi naale səɣəla. Mpi tɔ, lseyeli Iso tike ke maa laki ciikuɣu kətaya na kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ.

¹⁸ Ama kulvmtv ke ma sələməyi si Tacaa í wii-m. Ye ma caa Sili wulav svuki í tɣv Liməŋ kutuluɣu taa si í laaki, maa su-i. Hai, Tacaa tayani-m nti inɩ.

¹⁹ Mpuɣule Ilisee si: Kpe, Iso í su-ŋ.

Ulena Naaman tv mpaav.

Kehasi kvəntvɣv

Naaman tɛɛwa í ta tu hatələta səsəm. Ulena ²⁰ Kehasi mayasi í taa si: Ma caa kisa Sili ton tv inɩ í wontu nté yem. Na Iso, isu ma se í waali na má mv pulvɣv.

²¹ Ntəna í se apalv inɩ í waali. Naaman pəsaa na í na-i mpv, ulena í lu í keeke taa na í ŋmaa atɛ. Ulena í səŋi-i na í pɔɔsi-i si: Alaafəya kɛle? ²² Mpuɣú si: Alaafəya ké. Ma caa kusəna-m si Iso kuyəɣətutu teləsəlaa kpekəle nyéma naale luna Ifəlayim pulasi taa, na pá kɔɔ í te. Si n ha-wɛɣe liyitee nyəɣətv kiloona hɩu na naanowa, na acima wontu ke naale. ²³ Ntəna Naaman si: Yele ma cɛle-ŋ kiloona nutoso.

Ulena Naaman kaana Kehasi na Naaman tv nyəɣətv ntəyi hulvŋ taa na í həkə. Na í cɛle-i tətəɣə acima wontu, na í svuki í tæmle nyéma naale na pá təŋna Kehasi.

²⁴ Pa tala pulaya nakəli, ulena Kehasi mv hulvŋ na wontu na í svvna í te. Ulena Naaman tæmle nyéma náá məli.

²⁵ Waatv wei Kehasi məla í caa kin, ulena Ilisee pɔɔsi-i si: Leye n lunaa? Mpuɣule si: Ta caa, ma ta polo tiili se.

²⁶ Ntəna Ilisee si: Saa wei apalv inɩ í na-ŋ na í lu í keeke taa na í ŋmaa atɛ tɔ, pə hula-m ké te. Ule pə ta tata si n hiki wontu kvəpantv na liyitee, na n yana Olifinaa na lɛsɛŋnaa tawa, na tala na yomaa apalvnyəma na alvnyəma. ²⁷ Pə tɔ tɔ, Naaman kutəŋ ká məli nyana nyá ləlvɣv nyéma mə tɔɔ ké tam tɔɔ.

Waatv wei Kehasi lu Ilisee kin ulena asilima kutəŋ waasi í tənuyv tənə na í hulvmtv tələlav isu kponkpomvləm.

6

Laale kvəpile hiiu

¹ Mpuɣú kvayaku nakuli Iso kuyəɣətutu teləsəlaa kpekəle nyéma pola Ilisee kin na pá təm-i si: Ta caa, ta kutuluɣu ŋku kv taa tə kotiyi tɔ ku takv-tv. ² Ule yele na tó tii Yaatanɩ pəɣɔ nəɣɔ, na paa wei í seti taav, na tó siki kutuluɣu ləŋkv. Ilisee si: I polo.

³ Mpuɣule pa taa ləlv pəsənaa si: Ta caa, ta na-ŋ tu pona. Mpuɣú si: Pə wɛ teu, maa təŋ-mɛ.

⁴ Ulena pa tənə pá tii Yaatanɩ pəɣɔ nəɣɔ na pá seti tɣŋ. ⁵ Pa taa ləlv setayaa í taav, ulena laale holi na tó hoti lom taa. Ntəna apalv inɩ í má kapuka si: Hei ta caa, ma lepə. Laale kvəkəntəle ké.

⁶ Mpuɣú Ilisee pɔɔsa-i si: Le taa ké tə hotaa?

Apalv unu i hula-i, ilena i seti tɔyɔ pilinɔ na i lɔyɔ tɔna unu, na laale kra lum tɔɔ kɛ kra kraa. ⁷ Ntɛna Ilisee si: Kraɔa-tɛ.

Ilena apalv unu i siisi na i kraɔa-tɛ.

Ilisee kra Silii yoolaa

⁸ Waatu wei Silii wulav yookayana Iseyeli nyɔma tɔ. M'pɔyɔ kuyaku nakuli, i na yoolaa nyɔyɔ nyɔma, pa caɔaa na pɔ lɔsi timpi paa siki tɔ. ⁹ Ama Ilisee tilaa na pɔ kɛesi Iseyeli wulav ke lona nna nna a taa pɔ fei si pɔ polo tɔ, si Silii yoolaa we tɔna.

¹⁰ Ilena Iseyeli wulav tili i yoolaa na pɔ feɪ lona anu.

Tɔm paɔale ke pɔ lapa mpɔ, na Ilisee nɔɔ kɛesɔyɔ Iseyeli wulav, na ilɛ i nyɔyɔ i tɔntɛ. ¹¹ M'pɔyɔ pɔ haɪa Silii wulav, na i koti i yoolaa nyɔyɔ nyɔma, na i tɔ-we si: Mɛnaafiki we ta taa, na i taɔasɔyɔ Iseyeli wulav. I kuli i waali.

¹² Ntɛna i yoolaa nyɔyɔ nyɔma taa lelv si: Mɛnaafiki fei tɔ taa yoo. Ama Ilisee telɔsɔyɔna wulav, ke nti nti n yɔyɔtɔyɔ nyɔ naɪ kuhɛntɔyɔ taa tɔ.

¹³ Kɛlɛna Silii wulav tɔ-we si: I polo na i nyɔ timpi Ilisee we tɔ, na i kra-i.

Pɛlɛ pa kɔma ilena pɔ heeli-i si i we Totɔ. ¹⁴ M'pɔyɔ Silii wulav tila yoolaa tuutuuma, na kɛkɛnaa, na kraɔanɛyɔ, na pɔ polo pɔ nyala icatɛ.

¹⁵ Tɛv fema tanaɪ tɔhulu, na Ilisee tɔmlɛ tu lu, ilena i nɔ yoolaa, na kɛkɛnaa, na kraɔanɛyɔ tama icatɛ. Ilena i mɔ kapuka si: Hei, ta caa, tɔ lɛpa. Tu tɔyɔ ŋku?

¹⁶ Mpɔyɔlɛ Ilisee si: Taa nyɔ. Mpa pa we ta waali tɔ pa kɔla-weyɛ paɔale.

¹⁷ Pɔ waali, ilena i sɔlɔmi Iɔ si: Hai, Tacaɔ, kuli i ise na i nɔ.

M'pɔyɔ Tacaɔ kula i ise, na i nɔ kɔkɔ kɛkɛnaa, na pɔ kraɔanɛyɔ waasa pulaya tɔ.

¹⁸ M'pɔyɔ Silii yoolaa suv tɔntɛ, na pɔ tiikina Ilisee tɔ. Ilena Ilisee sɔlɔmi Iɔ si: Yulvsi pa ise.

Ntɛna Silii yoolaa yulvmi isu Ilisee sɔlɔmɔyɔ tɔ. ¹⁹ Ilena Ilisee tɔ-we si: I toolaa kɛ, pɔ taɔa cɛnɛyɛ pa hula-mɛ. I tɔyɔ-m na mɔ pɔna-mɛyɛ wei i pɛkɔyɔ tɔ i kinɪ.

M'pɔyɔ Ilisee pɔna-weyɛ Samalii. ²⁰ Pa suv icatɛ taa, ilena i sɔlɔmi si: Tacaɔ kuli pa ise na pɔ nɔ ilɛ.

Silii yoolaa ise kulaa, ilena pɔ cɛkɔna si Samalii icatɛ taa kɛ pa weɛ.

²¹ Waatu wei Iseyeli wulav nawa yoolaa mpɛ, ilena i pɔɔsi Ilisee si: Ma kv-weyɛ, ma caa? ²² Ilisee si: Aai, yoo. Pu weɛ tɔ, ye yoolaa kraɔa yomaa, paa kuyɔ-we. Ilɛ cal-we na pɔ tɔyɔ na pɔ nyɔɔ, ilena nɔ yele-we na pɔ mɔli pa wulav kinɪ.

²³ M'pɔyɔ Iseyeli wulav lapa-weyɛ muulle tɔkɛtɛkɛtɛ, na pɔ tɔyɔ na pɔ nyɔɔ. Ilena i yele-we na pɔ mɔli pa caa tɛ. Pɔ kraɔav hatoo waatu unu tɔyɔ yoolaa ŋmulaa yela Iseyeli tetv taa kɛ suv.

Samalii nyɔyɔsi

²⁴ M'pɔyɔ waatu nɔyɔlv, Silii wulav Pɛni-Hatati kpɛyɛla i yoolaa, na pɔ polo pɔ nyala Samalii icatɛ. ²⁵ Ilena nyɔyɔsi anaam lu tɔ taa. Na halɪ pɔ pɛtɔyɔ kraɔaya nyɔyɔ ke liyitee nyɔyɔtɔ nuɔnaasa na pa tɛ tɔyɔnaya pɛɛ naali a ŋkute ke liyitee nyɔyɔtɔ kakpasɪ.

²⁶ M'pɔyɔ kuyaku nakuli Iseyeli wulav tɔyɔyɔ icatɛ kolunɔ tɔ. Ilena alv nɔyɔlv i mɔ kapuka si: Hai, ta caa waasi-m.

²⁷ Ntɛna wulav si: Ye Tacaɔ ta waasi-ŋ, maa pɔsɔyɔ. Pɔ ta kaasi pulv, paa tɔyɔnaya pɛɛ paa sulv.

²⁸ Pɛpɛyɛ n caa?

Alv si: N nawa alv inɛ? Tɛtɛ waali kɛ i tɔma si: Tɔ tɔyɔ ma pɔyɔyɔ, ye pɔ fema, ilɛ tu tɛsi i nyɔyɔka. ²⁹ M'pɔyɔ tɔ tɔsa ma pɔyɔyɔ ŋkɛ na tɔ tɔyɔ. Tɛv fema na mɔ tɔmi-i si, i kɔna i nyɔyɔka na tɔ tɔyɔ, ilena i ŋmɛsi-ke.

³⁰ Wulav nu alv tɔm nti, ilena í celi i wontu na lanwakelle ke kolunja tɔɔ tɔna. Ilena yɔlaa ná si i ka suu fɔlɔtɔnaa taka kɛ pɛ tɛɛ. ³¹ Ilena wulav má kapuka si: Ye ma ta seti Ilisee nyuyv ke sanja Isɔ í tv-m wahala sɔsɔ.

Ilisee kpaala nyɔɔsi tɛm

³² Ilisee na icate sɔsaa pa we i tɛ na pá tɔɔna kotuyv. Ilɛ wulav kusa nɔɔɔlvɔlvɛ, na inu i tɔɔɔɔi waali. Tillu ta tu tata, ilena Ilisee heeli sɔsaa mpɛ si: Yɔlvkɔlv ílé i kusɔna nteye nɔɔɔlv si í kɔɔ í seti ma nyuyv. I tɛki nɔnɔɔ, í taa yele na í sɔv. Iu tu nuku i mayamaya i nɔɔhɛɛ tɔɔ ke tillu waali.

³³ Ilisee nɔɔɔ ta tiita atɛ, ilɛ wulav yɔɔɔtaa keke si: Taca kɔnna-tuyv mpusi inɛ. Ilɛ pepeye tu tasa tɛlvɔv ke i kin?

7

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Ilisee cɔwa si: Taca yɔɔɔtaa si cele isɔntɔ taka, liyitee nyɔɔlvɔv kɔlvɔlvɔv ke paa ya mɔlvɔm kilɔnaa naanvwa na naale, yaa tɔɔɔnaya pee kilɔnaa hiu na liyiti ke Samalii kuyaku taa.

² Ḿpɔ́yɔ́ Iseyeli wulav yoou wontu tɔkɔlv nɔɔɔ tɔkpaɔv si: Paa Taca ká tɔli isɔtɔnɔv ke pɔɔɔ na kɔtɔɔv pee luli, pu la isu n yɔɔɔtɔv tɔɔɔlɛ? Ntɛna Ilisee si: N ká ná ná nyá isɔpɔle. Ama n kaa waa pɛ taa kɛ.

Silii yoolaa sewa, na nyɔɔsi tɛm

³ Asilima kɔtɔɔ nyɔ́ma liyiti nɔɔɔlv i ká wɛnna Samalii icate nɔnɔɔ, na awali tɔɔ. Mpyvɔlvɛ pa tɔma tɔma si: Ye tɔ caya cɛnɛ, isu tɔ sɔpa yem. ⁴ Tɔv, anu ye tɔ tɔma si tɔ svuki icate taa, tu si nyɔɔsi kɛ, tɔɔnaya fɛi. Tɔ tu caya cɛnɛ, pɛ taa pɛ taa inɔɔi. Pɛ tɔ ilɛ, tɔ tii kolontunaa tɛsikile. Ye pa tu kv-tv awusa.

⁵ Pɛ taanaa, ilena pá tii Silii nyɔ́ma tɛsikile pa ta nu nɔɔɔlv tɔɔ.

⁶ Silii yoolaa ká nuwa kɔkɔte natɔlvɔi, isu yoolaa tuutuuma, na pa kekenaa na pɛ kpaɔanɔɔ tɔɔ. Ntɛna pá heeli tɔma si: Isɔntɔ Iseyeli wulav fɛla Icipiti na Hiti pɛ nyɔ́ma ke liyitee kɛ, na pá kɔɔ-tuyv yoonav. ⁷ Ilim tɔkaya, ilena Silii yoolaa se na pá yele pa coka, na pa kpaɔanɔɔ na pa kpaɔasi.

⁸ Asilima kɔtɔɔ nyɔ́ma liyiti inu i tala Silii nyɔ́ma tɛsikile na pá sɔv cokɔle natɔli tɔ taa, na pá tɔɔ na pá nyɔɔ. Ilena pá kuu liyitee na wɔla na wontu kususuutu, na pá polo pá nmesu tiili. Ilena pá mɔli na pá sɔv lentɛ taa, na pá kpaɔa wontunaa kɔpantv ke waani waani, na pá polo pá nmesu tɔtɔ.

Asilii yoolaa sewa na nyɔɔsi tɛ

⁹ Ḿpɔ́yɔ́ pa tɔma si: Isu tɔ hikuyv tɔm kɔpantv ke sanja isɔntɔ na tɔ suna ta ti tɔ pɛ fɛi teu. Ye tɔ yɛlaa si pɛ nyaali na pɛcɔ́ tɔ heeli-ti, Isɔ ká hɔ ta nkpaɔuyv. Tɔ polo tɔ heeli-tɔɔi wulav tɛ.

¹⁰ Ḿpɔ́yɔ́ asilima kɔtɔɔ nyɔ́ma mpɛ pa sɔv icate taa, na pá yaa yoolaa mpa pa tɔɔɔɔi icate nɔnɔɔ tɔ, na pá heeli-we si: Tɔ pola Silii yoolaa tɛsikile ntɛ tɔ ta na nɔɔɔlv. Pɛcɔ́ tɔ ta tu nu yɔlv nɔɔɔlv tɔɔ. Kpaɔanɔɔ na kpaɔasi tike kɛ pa tamsaa, na coka we kpɛɛ.

¹¹ Ilena icate nɔnɔɔ tɔɔlaa mpɛ pá yaa nɔɔɔlv, na pá tilina-i tɔm ntɔɔi wulav tɛ.

¹² Mpyvɔlvɛ wulav kɔla ahoo heka, na í tɔ i waali nyɔ́ma si: Ma nyɔ́má Silii nyɔ́ma mpɛ pa taa layatv. Pa nyɔ́má si nyɔɔsi pu-tv. Pɛ tɔ kɛ pa lu pa tɛsikile na pá polo pá nmesi tawa taa si, ye tɔ lu icate taa, ilɛ pa kpa-tv na tá isɛ. Na pá sɔv icate taa tɔtɔ.

¹³ Ḿpɔ́yɔ́ wulav waali nyɔ́ma taa nɔɔɔlv ná tɔma si: Tɔ lɛsi kpaɔanɔɔ kakpaɔi na tɔ tilina yɔlaa napɔli, na tɔ ná mpi pɛ laki tɔna tɔ. Paa tɔ tu yɛla-we, paa si teitei kɛ isu icate taa yɔlaa tɔna.

¹⁴ Ulena wulav cela yooou keekena naaleye yoolaa, na pá polo Sili nyóma ke peekuyv si pa naa. ¹⁵ M'p'ógú pa t'eha pa n'oh'ee, hal'ena Yaatan' p'eg'o. Na pá hiiki wontunaa tuutuuma wei Sili nyóma l'ona m'paav si, p'ó kaasi-we t'efayafaya na pá se l'eh'eh' t'o. Ulena pele pá m'eli na pá heeli-t'eyi wulav.

¹⁶ M'p'ógú icate nyóma lu k'pak'paa, na pá tii Sili nyóma t'asikile, na pá kuu wontu. Hal'ena y'elaa p'ee'ti m'ul'm kiloona naan'wa na naale, yaa t'ey'ona p'ee kiloona hiu na liyiti ke liyitee ny'eg'el'uyv kul'm'uyv, isu T'acaa ka heelu'yu-we t'o.

¹⁷ M'p'ógú wulav k'usa i yooou wontu t'ak'ul'wei i t'eh'aya-i tam t'o, si í polo na í fen na í ná mpi p'ə lak' kuyak' taa k'ee icate n'oh'eg'o t'o. Ama samaa wei i ka we t'ena t'o, i p'aa-i n'oh'ee na í sí. M'p'ógú I'so kuy'eg'ot'ut' tel'os'ul' Ilisee ka y'eg'ota waatu wei I'seyeli wulav k'oma na í ma'ana-i t'o.

¹⁸ Waatu wei Ilisee ká heela wulav si: Cele is'ant'o waatu p'aa p'ee'ti t'ey'ona p'ee kiloona hiu na liyiti, yaa m'ul'm kiloona naan'wa na naaleye liyitee ny'eg'el'uyv kul'm'uyv ke Samalii kuyak' taa t'o. ¹⁹ Yooou wontu t'ak'ul' in' i c'ona si: Paa T'acaa ká t'oh' is'at'oh'uyv ke p'ə'eh' na k'ut'eg'oh' p'ee luli, pu la isu n' y'eg'ot'aa t'eg'ole? Hal' Ilisee t'om'i-i si: N ká ná ná nyá is'ep'ale, ul'e n' kaa waa p'ə taa k'ee. ²⁰ Na tam'p'ana m'p'ógú p'ə lapa. Icate n'oh'eg'o samaa f'ela-i k'ee na í sí.

8

Sunem alv t'om t'eh'aya

¹ M'p'ógú kuyak' nak'ul'i, Ilisee t'oma Sunem alv wei i p'ey'aya i ka feesaa t'o si: Nyana nyá t'ey'aya nyóma, í lu c'ane. I polo timp'i í caaki t'o na í c'aya. Mpi t'o, T'acaa caa i k'ona ny'eg'os'i ke I'seyeli tet'v taa k'ee p'usi naatosomp'eg'ol'aya.

² Ulena alv in' na i nyóma pá polo pá c'aya Filiisi nyóma tet'v taa. P'usi naatosomp'eg'ol'aya ke pa c'ayaa isu I'so kuy'eg'ot'ut' tel'os'ul' ka heelu'yu-i t'o. ³ P'usi ns'i si sikaa, ul'ena pá m'eli pa tet'v taa. Ulena pá p'ə's'i wulav ke pa t'ey'aya na pa tawa t'om.

⁴ Waatu in' i taa k'ee wulav y'eg'ot'ayana Ilisee t'om'le t'v Kehasi. Na í p'ə's'i-i si: Kee's'i piti t'oma nna Ilisee ka lapa t'o. ⁵ Ulena í kees'ey'i-i p'ey'aya eh'ka Ilisee ka feesaa t'o ka t'om. Ul'e alv na i p'ey'aya eh'ke pa tala wulav t'ey'ele, na pá p'ə's'ey'i-i pa t'ey'aya na pa tawa t'om. N'tena Kehasi si: A'h'haa, ta caa, alv in'e i p'ey'aya kan'ey'e Ilisee ka feesaa.

⁶ M'p'ógú wulav p'ə's'a alv na alv kees'i-i p'ə t'ona. Ulena í heeli i y'elaa taa wei i w'ena naani ke teu t'o si: Paas'ona alv in' i t'om n'ti. Pá m'eh'na-i i ny'əm t'ona. Pá cele-i i tawa kul'm'ul'm kas'ey'aya ke p'ə k'p'ayav too i f'ei t'o.

Ilisee na Hasayeli pa t'om

⁷ M'p'ógú waatu n'eg'ol'v, Ilisee pola Tamasi. Ulena p'ə p'ana p'ə wuk'aya Sili wulav Pen'i-Hatati. Ulena í nu si I'so kuy'eg'ot'ut' tel'os'ul' k'oma icate taa. ⁸ Ulena í kus'i i waadi t'v Hasayeli si: P'ona Ilisee ke k'uc'ə'ə. P'ə's'ona-i si: Maa si yaa maa kul'i?

⁹ M'p'ógú Hasayeli s'eg'ela Tamasi taa k'v'amp'am k'ee yoo'oonaa nule si i haaki Ilisee. I tala I'so kuy'eg'ot'ut' tel'os'ul' kin', ul'ena í t'o si: Nyá p'ey'alv Sili wulav Pen'i-Hatati kus'ona-m si, má k'ə'ə má p'ə's'i-eh' si i ká si yaa i ká kul'i?

¹⁰ N'tena Ilisee si: Polo na n' heeli-i si, i ká kul'i. Ama T'acaa h'ula-m si, paa pu la is'ona i ká si.

¹¹ M'p'ógú Ilisee is'ent'aa layasa k'pak'paa, na í ny'əni Hasayeli t'ep'ih'eh' na í naali wula. ¹² N'tena Hasayeli si: Pepe lapa ta caa?

M'p'uy'ule Ilisee si: Ma t'ema nav ke is'ona n' ká s'ə k'ək'ə ke I'seyeli nyóma koloosi acal'ee t'o. N ká lent'i pa if'ep'iya, na n' f'eli pa piya ke n'oh'ee, na n' y'əki ahusit'ona lotu. ¹³ Kel'ena Hasayeli si: H'aya kuh'ul'm'aya má, leye ma nawa p'ə t'oh'? Ilisee si: T'acaa heela-m si n' ká p'ə's'i Sili nyóma wulav.

¹⁴ Μρύγύ Hasayeli kpema, ilena wulav pɔasi-i si: Iso kuyɔɔtɔtu teləsulu heela-η suwe? Mpyule si: I heela-m ké si n ká kuli.

¹⁵ Ama tɛv fema, ilena Hasayeli lii kunti ke lɔm na í takɪ wulav isentɔɔ na í sí. Ilena inɪ i tɔɔ kawulaya ke i lonte.

Yuta wulav Solam tɔm
(*Kvɔɔsvɔv II 21:2-20*)

¹⁶⁻¹⁷ Iseyeli wulav Akarɪ pɔyalɔ Solam kawulaya pɛnaya kakpasɪ nyɛŋka taa ké Yuta wulav Sosafatɪ pɔyalɔ Solam, ná tɔɔ Yuta kawulaya ke Yosalem taa ké pusi pɔlefɛi naanɔwa. I lɔlɔɔ pusi wɛ hiu na naanɔwa na naale ke waatu inɪ. ¹⁸ Μρύγύ i tɔma teitei isɪ Iseyeli awulaa Akarɪ wɛ. Halɪ inɪ i tu kpayana ílé i pɛelɔ, na í la mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ. ¹⁹ Paa na mpɔ Tacaa ta tisi na í wakɛli Yuta kawulaya. Mpi tɔ, i ka tɛma i tɛmlɛ tv Tafiiti ke heeluyɔ ké si, nyá lɔlɔɔ nyɛma ká tɔki kawulaya ke Yosalem ke tam na pá kaasɛɣi tɛma.

²⁰ Yuta wulav Solam inɪ i waatu taa ké Itɔm nyɛma kula i tɔɔ, na pá kpa pa tɔɣi pa wulav. ²¹ Μρύγύ Solam na i yoolaa na pa yooɔ keekɛnaa, pa pola-wɛɣɛ yoonav ke Sayii tɛtv taa. Ilena pɛle pá ta-wɛɣɛ kotaya. Ama ahoo naali mpɛ pa tii Itɔm nyɛma mpɛ paa tama-wɛɣɛ kotaya tɔ pa tɔɔ na pá yoonav-wé. Ilena Yuta yoolaa se na pá kpé. ²² Pɛ kpayav waatu inɪ tɔɔ Itɔm nyɛma lu Yuta nyɛma nin taa, na pá wɛɛ pa ti tɔɔ.

Μρύγύ Lipina icatɛ nyɛma ná lapa mpɔ tɔtɔɔ waatu inɪ i taa.

²³ Pa keesa Solam tɔmnaa lentɛnaa ke Yuta awulaa takɛlaya taa. ²⁴ Waatu wei i sɛpa, ilena pá pimi-i pa tɔyaya pɛlaav taa ké Tafiiti tɛ.

Yuta wulav Ahasiya tɔm
(*Kvɔɔsvɔv II 22:1-6*)

²⁵⁻²⁶ Iseyeli wulav Akarɪ pɔyalɔ Solam kawulaya pɛnaya naanɔwa na naale nyɛŋka taa ké Yuta wulav Solam pɔyalɔ Ahasiya ná pɛsa wulav ke Yosalem ke pɛnaya kulɔmaya tike. I lɔlɔɔ pusi ka wɛ hiu na naale ke waatu inɪ i taa. I too ka ké Iseyeli wulav Omili lɔlɔɔ taa tv, pa yaaki-i si Atalii. ²⁷ Ilena í tɔ isayatu taa ké teitei isɪ i alɔ lɔlɔɔ nyɛma Akarɪ wɛ. Na í lá mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ.

²⁸ Μρύγύ Solam na Ahasiya pa lapa nɔɔ kulɔmaya, na pá polo Siliɪ wulav Hasayeli ke yoonav ke Lamɔti icatɛ ke Kalaati tɛtv taa, na pá kú Solam. ²⁹ Ilena í mɛli Sisilee si pá lapi-i kɔɔle. Μρύγύ Yuta wulav Ahasiya pola-i sɛɛv.

9

Pa kpa Yehu ke kawulaya

¹ Μρύγύ kuyaku nakuli, Ilisee yaa Iso kuyɔɔtɔtu teləsɛlaa taa sɛkpɛlu nɔɔɔlɔ, na í tɔmi-i si: Mv nim katɛ nyɛm pɛnɛ, na í lɔɔ nyá ti tɛcav ke Lamɔti ke Kalaati tɛtv taa. ² Na í mayana Sosafatɪ pɔyalɔ Yehu, inɪ i kɛna Nimsi saali. Ye n tala ilɛ n yaai i tike ke nan nakuli kv taa. ³ Ilena í pɛli nim ke i nyɔɔv taa. Ilena í heeli-i si: Ma kra-η Iseyeli wulav. Í tɛma mpɔ, n tvli nɔnɔɔ na í se kpakpa.

⁴ Μρύγύ Iso kuyɔɔtɔtu teləsulu sɛkpɛlu inɪ i tɛɛwa Lamɔti ke Kalaati tɛtv taa. ⁵ I tala tɛna, ilena í mayana Iseyeli yoolaa nyɔɔv nyɛma kotaa. Ntɛna í tɔ si: Ta caa, ma caa ma na-η tɔm. Ilena Yehu si: Ta taa awe? Iso kuyɔɔtɔtu teləsulu si: Nyá mayamaya.

⁶ Μρύγύ Yehu kulaa na í pona-i tɔyaya, na Iso kuyɔɔtɔtu teləsulu pɛli i nyɔɔv taa ké nim. Na í tɔmi-i si: Iseyeli Iso Tacaa yɔɔta si, má kpana-η si í pɛsi ma yɛlaa Iseyeli nyɛma wulav. ⁷ Na í kú nyá caa kɔpɛη Akarɪ lɔlɔɔ nyɛma tɛna. Ilɛ pɛ lɛta Iso kuyɔɔtɔtu teləsɛlaa na ma tɛmlɛ nyɛma mpɛ mpɛ Sesapɛli kɔwa tɔ pa sɛm nté. ⁸ Maa kv Akarɪ tɔyaya apalaa tɛnaya. Paa piya paa sɛsaa. ⁹ Maa

lana i yɔlaa ké isu ma lapəna Nepati pəyalɔ Solopɔwam na Ahiya pəyalɔ Pasa pa nyəma tɔ. ¹⁰ Pə kaasa Sesapɛli tɔ, nɔɔɔɔ kaa pimi-i. Hasɩ ká tɔɔna-i Sisilee haləm taa.

Isɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlɔ tɛma rɩpɔɔyɔ yɔɔtɔɔa, ɩlena í tɔli nɔnɔɔ na í se.

¹¹ Mɩpɔɔyɔ Yehu luwa na í mɛli i taapalaa kin, na pɛle pá pɔɔsi-i si: Pɔlɔpɔ lapaya? Wentiyi kraɩtu ɩni i caakəna-ŋ ye? Yehu si: Ɔɔ, pə taya natəli se. Anɩ í nyəma Isɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa mɩɛ pa tɔɔ. ¹² I taapalaa si: N cɛsəyi ké. Heeli-tɔyɔ nti i heela-ŋ tɔ. Yehu si: I heela-m tɔmnaa payale ké. ɩlena í heeli-m ma mayamaya ma nyəntɔ si, Taca tɔma si i kra-m lseyeli wulav.

¹³ Tənayale pa təna pa wəɔsa pa kraɩnaa, na pá pə-wɛyɛ kumte tɔɔ na Yehu caya, na pá hɔli akantəle na pa təna pá wiliti na pá tɔ si: Yehu, mə na tɛtu.

Yehu kuyɔ ke Solam na Ahasiya

¹⁴⁻¹⁵ Waatɔ nɔɔɔɔ lseyeli yoolaa təna ka tanja Laməti ɩcate ke Sili i wulav Hasayeli tɔɔ. Halɩ pə kú Solam na í polo Sisilee na pá fekɩ-i.

Yosafati pəyalɔ kelɛ Yehu, pəyele Nɛmsi saali kelɛ. Pa tɛma Yehu ke kawulaya kraɩ, ɩlena í kɔli Solam tɔɔ. Na í tɔ i taapalaa si: Ye í wɛ ma tɔɔ, ɩle í taa yele na nɔɔɔɔ fiti na í polo Sisilee, na í heeli nti tɔ lapa cəne tɔ.

¹⁶ I tɛma mɩɔ, ɩlena í kra i keke tɔɔ na í tɛ Sisilee. Tənya Solam həntaa, na Yuta wulav Ahasiya polo-i wiiluyɔ. ¹⁷ Mɩpɔɔyɔ Sisilee kutuluyɔ sɔsɔɔ nyɔyɔ taa tanjɩ loosa Yehu na napələyi i waali. ɩlena í tili na pá heeli wulav si: Ma loosa napəli na pá kəŋ. Ntəna wulav si: Tili kraɩnɔ cayaɩ na í səŋ-wɛ na í pɔɔsi-wɛ si: Alaafəya kelɛ?

¹⁸ Ntəna kraɩnɔ cayaɩ náá tɛ na í pɔɔsi-i si: Wulav si má pɔɔsi-mɛ si alaafəya kelɛ? Ntəna Yehu pɔɔsi-i si: Nyá tɔm suweye pə taa? Tɔ ta waali.

Mɩpɔyɔle kutuluyɔ sɔsɔɔ tanjɩ si: Tillu sula-wɛ na í saali təna.

¹⁹ ɩlena Solam tili kraɩnɔ naale nyəŋ na í suli-wɛ, na í pɔɔsi-wɛ tɔtɔ si wulav si: Alaafəya kelɛ? Ntəna Yehu pɔɔsi-i si: Nyá tɔm suweye pə taa? Tɔ ta waali.

²⁰ ɩlena tanjɩ si: Tillu naale nyəŋ sula-wɛ, na í saali təna. Pəyele pa nɔɔ tɔɔ tɔ caya i keke ké isu kraɩtu, pə kaa lanj Yehu.

²¹ Tənayale wulav yelaa na pá kraɩli i keke na í kra. Na Yuta wulav Ahasiya naa kra i nyəŋ tɔɔ tɔtɔ. ɩlena pá suli Yehu ke Napəti haləm kin ke Sisilee.

Yuta wulav Solam sɛm

²² Mɩpɔyɔle wulav pɔɔsa Yehu si: Alaafəya wɛɛ? Ntəna Yehu si: Anɩ n nyəma teu si nyá too Sesapɛli wɛɛ na í tənja tunj laaɔ na topotopo tɛma. ɩlena n pɔɔsəyi-m si: Alaafəya wɛɛ?

²³ Tənya Solam pəsaa na í seeki na í kiisiyi si: Ahasiya se yoo, i lukɩ ma waali ké.

²⁴ Mɩpɔɔyɔ Yehu yela nyəmlɛ ke kraɩkraa, na í yaya-tɛyɛ Solam asəŋkpekɩŋ heku taa, na í tɔli i fulaya. ɩlena í hoti i keke taa təkpilim. ²⁵ Ntəna Yehu yɔɔtɔ i sənɩ Pitikaa si: Kraɩa-i na n pɛti Napəti haləm taa. Tɔɔsi nti Taca ka heela i caa Akarɩ ke kuyanju ta naale tɔ caya kraɩnəŋ na tɔ sukɩ-i tɔ ²⁶ si: Tete ma nawa isəna n kɔwa Napəti na i pəyalaa tɔ. ɩle ma tuuki si, isu ma hɔma Solam ŋkraɩyɔ ke taale nté tɔ taa. ɩlena Yehu tasa si: Pə tɔ tɔ, kraɩa-i na n pɛti taale nté tɔ taa ké teitei isu Taca ka heeluyɔ-i tɔ.

Yuta wulav Ahasiya sɛm

(Kɔtɔsɔtɔ II 22:7-9)

²⁷ Waatɔ wei Yuta wulav Ahasiya nawa Solam sɛm, ɩlena í seeki na í mələyənə pɛti-Kaa hɔyɔluyɔ tɔɔ. Na Yehu náá tɔ i waali, na í tɔ i taapalaa si: I kú ɩle tɔtɔ. Mɩpɔɔyɔ pa yaya-i nyəma, na í wɛ keke taa, na í kraaki Kuuli ke Ipəleyam cɔlɔ.

Paa na mpv, na Ahasiya se na í tala Mekito na í sí tēna. ²⁸ Uena í tēmlē nyóma tu-í keeke taa, na pá pona-í Yosalem. Na pá pimi-í pa tēyaga pēlaav taa ké Tafiiti tē.

²⁹ Akarí pēyalv Solam kawulaya pēnaya naanvwa na kvlvm nyēhka taa ké Ahasiya ka pēsa Yuta wulav.

Sesapeeli sām

³⁰⁻³¹ Mprógú Sesapeeli nuwa tē tēna nti tē lapa tō. Uena í luv í nyōasi, na í tó kacaka wontu, na cēlavnaa. Yehu talaa na í svvki ícate taa na alv iní í na-í, uena í má kapuka sí: Wulav kvlv Simili nyá. Alaafēya wēē?

³² Yehu kvsá íē, uena í ma kapuka sí: Awe wēnna ma tō?

Mprógú kawulaya tēyaga taa apalaa naani nyóma napēlēyi naale, na tooso nyēnna pētote. ³³ Ntēna Yehu tō-wē sí: U lōv alv iní na pētote.

Uena apalaa mpe pá tusi Sesapeeli, na í hoti na Yehu tēh í tō na keeke. Na calēm ya kolōha na krahanēh tō.

³⁴ Mprógú Yehu svv kawulaya tēyaga taa, na í tōv na í nyō, na í tō í taapalaa sí: U pi alv mpusi tv iní. Mpi tō, í ka ké wulav pēelō.

³⁵ Pa luwa Sesapeeli pim, uena pá mayana nyvmpvōlāya na ntantakēh na nōntaalēh tike. ³⁶ Pa mēlaa na pa heeli-tēyi Yehu, uena í tó sí: Mprógú Tacaa ka heela Tisiipe Išo kvvōvōtōtv telēsvlv Ilii na í yōvōtí sí: Hasí ká tayamí Sesapeeli ke Sisilee halēm taa. ³⁷ Na pa lō í timpi wē kaasaa tōvō halēm taa, ísv pa hutuyu hute tō. Nōvōlv kaa nyēmí-í.

10

Akarí tēyaga nyóma kvv

¹ Akarí lvlvny nyóma ka wē nutoso na naanvwa ké Samalii taa ké. Mprógú Yehu hmaa lēetēli ke ícate nyvvy nyóma na tē sōsaa, na mpa pa tvwa sí pa seyesēyi Akarí lvlvny nyóma mpe tō sí: ² Mē paasēvōna na wulav lvlvny nyóma piya. Na í wēna keekēnaa, na krahanēh, na yōou wontu na í wē kolvha ícate taa. Mpv tō, ye í hika takēlāya kanē, ³ íē í nyēni wulav lvlvny nyóma mpe pa taa, na í kra wulav ke wēi í pēsēyi, na í mvna kawulaya tō na í kentiyi í na í lvlvny nyóma pa tō.

⁴ Mpvvōlē sōvōntv kra pa tēna na pa tēh tēma sí: Tavale mpa? Awulaa naale ná tá pēsi-í kacānfana tá na? ⁵ Uena wulav tēyaga nyvvy tv, na ícate sōsō na sōsaa, na seyesēlaa pa heeli Yehu sí: Tē ké nyá tēmlē nyóma ké. Uē nti n ká tv-tv tōvō tv la. Tv tasēyi nōvōlvvō kra. La mpi pē mavā-ēh tō.

⁶ Mprógú Yehu hmaa-wēvē lēetēli naale nyēh sí: Ye í ká wēē ma waali na í tōkēyi ma kvōtōtv, íē í seti wulav lvlvny nyóma tēna nyōvōh, na í kōna-m cele ísēntō teitei.

Pēvēle Samalii wulav lvlvny nyóma nutoso na naanvwa ka wē ícate yēlaa sōsaa kīh na pá tōki-wē.

⁷ Waatv wēi sōsaa mpe pa nawa Yehu lēetēli, uena pá koti wulav lvlvny nyóma nutoso na naanvwa iní. Na pá siki pa nyōvōh ke tōkēh taa, na pá pona Yehu ke Sisilee. ⁸ Mprógú tillu heela Yehu sí: Pa kōna nyōvōh iní. Uena Yehu tó sí: U kaa-í huwa naalevē ícate nōnōvō. Halēna pē nyaa. ⁹⁻¹⁰ Tv fēma tanaēh, uena í lu ícate nōnōvō, na í tó samaa sí: Mē paa fēi tēm tēne tē taa, mavāle tēm tv. Mpi tō, má kvlēna Solam tō na má kv-í. Ama panē pa tēna ísēntō, awe ná kú pēlē? Mpv tō, ma caa sí í nyí sí nti Tacaa yōvōta Akarí na í lvlvny nyóma tō tō, tē ta saali yem. U yōosa-tēyi ísv í ka heeluyv Išo kvvōvōtōtv telēsvlv Ilii na í yōvōtí tō.

¹¹ Mprógú Yehu kvwa Akarí lvlvny nyóma mpa pē kaasaa na pá wē Sisilee tō. Paa í waali nyóma tēna, na í lvlētanaa, na í kvōtēlaa, í ta yēle paa kvlvv.

Yuta awulumpiya kuyv
(Kutəəsvtv II 22:8)

¹² M'p'og' Yehu tv Samalii mpaav, na í tala Tiikilaa təsikile. ¹³ Uena í suli Yuta wulav Ahasiya lɔlvɔv nyóma na í p'əəsi-wε si: I ké le nyóma ke ye? Pεε si: Tə ké Ahasiya lɔlvɔv nyóma ké. Tə kəma Sesapεεli piya na pa lɔlvɔv nyóma mpa p'ə kaasaa təgə sεεv ké. ¹⁴ Tənaγale Yehu mapa kapuka si: I kra-wε na pa isε.

Uena Yehu taapalaa kra-wε, na pá lentı-wεγε Tiikilaa təsikile ləkə kiη, na pá pεti-wεγε ləkə inı i taa. Pa wε yəlaa nule na naale, nəγəlv ta fiti.

Yehu suluyv ke Yonatari

¹⁵ M'p'og' Yehu təma p'əə, uena í ná Lekapii pəyalv Yonatari na í kəηna i təə. Uena í sεε-i na í p'əəsi-i si: N wε ma təə isı ma wεv nyá təə t'ə? Ué si: Eε. Yehu si: Ye mpv tə ha təmaγa niη.

Pa təma təmaγa niη hav, uena Yehu kraγa-i keεke taa ¹⁶ na í t'ó si: Təηı-m na í ná isəna ma luyv svv Tacaa təmle lapv tə.

Uena Yehu kraγa-i i keεke taa. ¹⁷ Waatv wei pa tala Samalii uena Yehu tεεsi kuyv ke Akari lɔlvɔv nyóma, mpa paa kaasa təna tə. I kv-wεγε teitei ké isı Tacaa ka heeluyv Isə kuyəγətv teləsəlv Ilii tə.

Yehu kuyv ke Paali laav

¹⁸ M'p'og' Yehu kota Samalii nyóma na í t'ó si: Wulav Akari ka laawa tuyv Paali ké. Ama maa laa-i na p'ə kəli mpv. ¹⁹ Uena Yehu t'ó si: I koti Paali inı i kətəlaa, na i kuyəγətv teləsəlaa, na laalaa tənaya ma kiη. P'ə taa səə nəγəlv. Ma laki tuyv ηkuyv acıma ké. Mpv tə, ye wei i fei isı pa kv-i.

Acılayatv ke Yehu lakaya mpv si í hiki tuyv ηkv kv laalaa təna. ²⁰ Pə təə ké i kota yəlaa ke Paali kotuyv səsəəv. ²¹ Uena pá tili Iseyeli təna taa na kv laalaa koti, pə ta səə paa kvlm. Na pá su kutuluyv. ²² M'p'og' Yehu təma tuyv ηkv kv paasənlaa si: I cəla laalaa tənaya pa wontu kvsusuutu. ²³ Pə waali ké Yehu na Lekapii pəyalv Yonatari pa svv tuyv kutuluyv taa, na pá p'əəsi kv laalaa təna si: Ntəη í wena naani ké teu si Iseyeli isə sεεlv nəγəlv i ta siti mə taa cəne?

²⁴ Mpv tə, na Yehu si yoolaa nunaasa na awalı təə. Na í heela-wε si: Maa t'ó tuyv laalaa tənaya mə niη taa. Ye wei i yela kvlm na í fiti p'ontv ká si i lonte. M'p'og' i na Yonatari pa polaa na pá la ciıkuγv kətaya na kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə. ²⁵ Pa təma mpv, uena Yehu heeli yoolaa na pa nyuyv nyóma si: I svv na í k'ó pa təna. Nəγəlv í taa fiti na í lu.

M'p'og' pa kv-wε na pá lə-wε na awalı təə. Uena pá svv kutuluyv ηkv kv naη ləlv nyəηkv taa ²⁶ na pá ləsi tesıkası kvlalaası na awalı, na pá wə kəkə. ²⁷ Na pá yəki pəle kvsikile na kutuluyv, na p'ə pəsi ıcatε hute ke haləna saηa.

Iseyeli wulav Yehu təm

²⁸ M'p'og' Yehu kpiisa tuη laav ke Iseyeli kawulaya taa. ²⁹ Paa na mpv tə, i lapa isayav ke teitei isı Solopwam. Solopwam ka tusina Iseyeli nyóma na pá laa wula nawee ke Petεεli na Taη.

³⁰ M'p'og' Tacaa təma Yehu si: Ma sama, n lapa nti maa sıwa si maa həna Akari na i təyaya nyóma pa ηkraηuyv tə. Pə təə ké nyá piya piya ká lεεti nyá lonte taa, na pá təkı kawulaya na pá kaasəγı təma. Haləna pa lɔlvη loosi ke liγiti.

³¹ Ama Yehu ta təη Isə Tacaa kiη ke teu na lotu kvlmıtv. I ta lə tuη laav mpi pə taa Solopwam ka tusa Iseyeli nyóma tə.

³² Waatv inı i taa ké Tacaa yela na Silii wulav Hasayeli svv Iseyeli nyóma tetv təgəv. ³³ Na pá lεεkı Yaatanı ilim təlule təə na Alwεε tetv na ilim ntəγəη təə nyəntv. Pə kraγav Kalaati na Pasan pa tetv nti tə taa Lupεη na Kati na Manasee pə nyóma ka wεε tə.

³⁴ Pa keesa Yehu tǝmnaa lentǝnaa, na ı kǝlapǝm, na ı apalutv tǝm ke Yuta awulaa takǝlaya taa. ³⁵⁻³⁶ I tǝyǝ kawulaya ke pusı pǝlefei hiu ke Samalii ke İseyeli taa. I sǝpa, İlena pǝ pimi-ı Samalii. İlena ı pǝyalv Sowakası İetti ı lonte.

11

Yuta wulav alv nyǝŋ Atalii tǝm (Kutǝsǝtv II 22:10-12)

¹ Waatv wei Yuta wulav Ahasiya too Atalii nuwa sı ı pǝyalv Ahasiya sǝpa, İlena ı kǝ wulav tǝyaya nyǝma tǝna. ² Pa kǝkaya mpv, İlena Solam pǝelǝ Yosepa, Ahasiya neu, la kookalı na ı ŋmulı ı taalv pǝyaya Sowası. Na ı seena na ı ŋmesi ı na ı nukulv ke İso tǝsele naŋ kuhǝntvǝ nakulı kv taa. Atalii ta nyı ka tǝǝ, halǝna kǝ fiti kulaa mpǝ. ³ Mǝpǝyǝ pa saala İso tǝsele taa tǝnaya pusı naatoso, na Atalii tǝki kawulaya.

Pa kpa Sowası ke kawulaya (Kutǝsǝtv II 23:1-21)

⁴ Pǝnaya naatosompǝyalaya nyǝŋka taa kǝ kǝtulv Yoyata kota wulav taŋlaa, na taŋlaa İleaa nyǝyǝ nyǝma, na ı pona-weye İso tǝsele taa. Na ı na-we pǝ pǝeli nǝyǝ na tuunav, na ı hulı-weye wulav pǝyalv. ⁵ İlena ı tǝ-we sı: I faya mǝ taa mpa pa lakı tǝmlǝ ke kǝyakv kuhǝesvǝy wule tǝ, pa taa kǝ kǝpeka tooso. Kancalaya nyǝnte ı taŋ wulav tǝyaya. ⁶ Naale nyǝnte ke Suuu nǝnǝyǝ, na tooso nyǝnte ke taŋlaa waalı nǝnǝyǝ tǝtǝ. Kǝpeka anı a tooso, á kǝ taŋǝyǝna wulav tǝyaya, na á kaasǝyı tǝma. ⁷ Pǝ kaasa mǝ kǝpeka sǝsǝna naale, wei u lakı tǝmlǝ ke kǝyakv kuhǝesvǝy wule tǝ. Pǝle paa taŋna İso tǝsele ke timpi wulav kǝfalv wee tǝ. ⁸ Yoolaa tǝna kǝ tǝki pa yoou wontu ke pa niŋ taa kǝ, na wulav ı we timpi, pa we ı waalı. Ye yǝlv kpaı tv ı kǝtǝna-we pǝ kv-ı.

⁹ Mǝpǝyǝ taŋlaa nyǝyǝ nyǝma lapa teitei İsu kǝtulv Yoyata kǝ heeluyv-we tǝ. Pa kota yoolaa mpa pa lakı tǝmlǝ ke kǝyakv kuhǝesvǝy wule tǝ, na mpa paa lakı kǝyakv ŋkǝyǝ tǝmlǝ tǝ, na pǝ polo Yoyata kiŋ. ¹⁰ Mǝpǝyǝ Yoyata cela-weye wulav Tafıiti ŋmantaası, na ı kpalǝŋ wei ı ka we İso tǝsele taa tǝ. ¹¹ İlena yoolaa pulı İso tǝsele İsentaa ŋkulunǝ kanǝ, na pǝ polo İleŋka, na pǝ taŋa wulav. ¹² Mǝpǝyǝ Yoyata İsa Sowası na pǝ temi-ı kawulaya ntenuyǝ. Na pǝ cele-ı kiŋ takǝlaya, na pǝ pǝlı ı nyǝyǝ taa kǝ nim, na pǝ kpa-ı wulav. İlena yǝlaa tǝna svv pa niŋ taa kǝ mapv na pǝ wilitıyı na pǝ seeki-ı sı: Mǝ na tetv wulav.

¹³ Waatv wei Atalii nu taŋlaa na samaa kǝkǝte İntǝ, İlena ı polo pa kiŋ ke İso tǝsele taa. ¹⁴ Mǝpǝyǝ ı loosa pǝyaya ke awulaa tǝsǝŋle. Na wulav waalı nyǝma, na akantǝe hullaa sǝŋa ka kiŋ, na pǝ hulǝyı akantǝe na samaa nǝá ŋmaalǝyı. Tǝnaya Atalii cela ı wontu, na ı ma kapuka sı: Waalı İuv ntǝ, waalı İuv ntǝ.

¹⁵ Yoyata ta sǝalı sı pǝ kv-ı İso tǝsele taa. Pǝ tǝ kǝ ı tǝma nyǝyǝ nyǝma sı: İİsi-ı kǝpǝŋa, na wei ı tǝŋa-me, İle ı kǝ pǝntv.

¹⁶ İlena pǝ İsi Atalii na pǝ pona-ı kawulaya tǝyaya kǝpǝŋaŋ nǝnǝyǝ na pǝ kv-ı.

¹⁷ Mǝpǝyǝ Yoyata lapa na Tacaa, na wulav, na samaa, pa pǝeli nǝyǝ sı, pǝ İa na pǝ pǝsi ı nyǝma. Na ı İa tǝtǝ na wulav na samaa pǝ pǝeli nǝyǝ İleŋka. ¹⁸ Mǝpǝyǝ samaa polaa na pǝ yǝkı tvǝy Paalı kutuluyǝ, na kǝtası tǝlatǝnaa na pǝ İesǝŋ. Na pǝ kǝ pǝ kǝtulv Matan ke kǝtası tǝlatǝnaa kiŋ. Pǝ waalı kǝ Yoyata kǝpawa mpa paa taŋ İso tǝsele tǝ.

¹⁹ Mǝpǝyǝ Yoyata kota yoolaa nyǝyǝ nyǝma, na wulav taŋlaa, na taŋlaa İleaa, na samaa tǝna sı pǝ kǝpaya wulav ke İso tǝsele taa, na pǝ sı-ı na pǝ tǝŋna taŋlaa nǝnǝyǝ, na pǝ pona-ı kawulaya tǝyaya taa. Waatv wei Sowası caya kawulaya kumte tǝǝ, ²⁰ İlena pa tǝna pa ŋmaalǝna İanǝhulǝmlǝ.

İlena İcate caya tǝpamm ke Atalii sǝm waalı.

¹ Yuta wulav Ahasiya pəyalv Sowasi kawulaya pənaɣa hiu na tooso nyəŋka taa ké, Yehu pəyalv Sowakasi təɣo Iseyeli kawulaya ke Samalii, ke pusi naanɔwa na naatosompəɣolaya. ² M'pɔɣó i lapa mpi pə ta maya Taca tɔ. I keena Solopɔwam wei i tusa Iseyeli nyəma ke laatu taa tɔ i sayatu. ³ Uena Taca mu-we na páná, na í tu-weɣe Sili wulav Hasayeli nin taa. Pə waali, na í tasa-weɣe tɔɣu ke Hasayeli pəyalv Peni-Hatati nin taa tɔtɔ, na pé taani səsəm.

⁴ Ama Sowakasi səlɔma Taca si í ku i páná. Uena Iso nyəni isəna Sili wulav cəsa-we tɔ, ⁵ na í kusɔ waasɔlv nəɣɔlv na í heɔi-weɣe pa nin taa. Pə kraɣav waatu unɔ təɣo pa cayana heesɔɣu isu too paa wev tɔ. ⁶ Paa na mpv, pa keena Solopɔwam na i təɣaya nyəma pa tuŋ laav, na pá yelev tɔɣu alɔnyəŋku tesika kɔlalaaya ke Samalii icate taa.

⁷ Sili wulav ka nanɔa Sowakasi yoolaa tənaya, na pé kaasi-i pəcɔ tike. Kraɣanəŋ cayalaa nule na naanɔwa, na keekena ke naanɔwa, na yoolaa ke iyisi naanɔwa (10000).

⁸ Pa keesa Sowakasi təm lentənaa, na i kulapəm na i apalɔtv təm ke Yuta awulaa takəlaya taa. ⁹ Waatu wei i səpa, uena pá pimi-i Samalii na i pəyalv Sowasi leeti i lonte.

Iseyeli wulav Sowasi təm

¹⁰ Yuta wulav Sowasi kawulaya pənaɣa hiu na naanɔwa na naatosompəɣolaya nyəŋka taa ké, Sowakasi pəyalv Sowasi pəsa Iseyeli wulav ke Samalii taa. Na í təɣo pusi naanɔwa na naatoso. ¹¹ M'pɔɣó i lapa mpi pə ta maya Taca tɔ. I keena Solopɔwam wei i tusa Iseyeli nyəma ke tuŋ laav taa tɔ.

¹² Pa keesa Sowasi təm lentənaa ke Iseyeli awulaa takəlaya taa. Pə kraɣa i kulapəm na isəna i yoonə Yuta wulav Ahasiya na apalɔtv tɔ. ¹³ Waatu wei i səpa, uena pá pimi-i Samalii ke Iseyeli awulaa pəlaav taa. Uena i pəyalv Solopɔwam leeti i lonte.

Iso kuyəɣətvv teləsvlv Ilisee səm

¹⁴ M'pɔɣó kɔtəŋ nakɔli kv kra Ilisee. I caakaya səm, uena Iseyeli wulav Sowasi polo i wiiluyv, na í luŋ i tɔɔ na í wiiki, na í má kapuka si: Hai, ma caa, Iseyeli keeke na i saalv.

¹⁵ Ntəna Ilisee si: Caa tɔɔv na nyəma.

Uena wulav caa na í kəna. ¹⁶⁻¹⁷ Ntəna Ilisee si: Tvli ilim təhule tɔɔ pətote.

Uena wulav tvli. Ilisee si: Kraasi nyá tɔɔv.

Wulav kraasa i tɔɔv uena Ilisee tənɔ i nin ke wulav nyəŋ tɔɔ, na í təmɔ-i si: Tó. Wulav təwa, uena Ilisee ma kapuka si: Nyəmlə tənə tə huləɣəna isəna n ká kəli Sili yoolaa na n kv-weɣe Afeki tɔ.

¹⁸ M'pɔɣó Ilisee tasa wulav ke heeluyv si: Kraɣa nyəma lenna.

Wulav kraɣa nyəma, uena Ilisee si: Tó ate.

Uena wulav tó ateyə təm tooso, na í yelev mpv. ¹⁹ Ntəna páná kra Ilisee na í tɔ si: Aa, kasa, ye n ká təwa təm kakpasɔ, yaa naatoso n ká kəla Sili nyəma nté tənəŋnəŋ. Tɔv, təm tooso tike nté n ká kəli-we.

²⁰ M'pɔɣó Ilisee səpa na pá pimi-i.

Pənaɣa sikaa, uena Mowapv yoolaa ŋmulaa svvki Iseyeli tetv taa. ²¹ Kuyaku nakɔli napəli pa səɣəla pa sətɔ na pá pukina pim. Ue pa sulina ŋmulaa mpə pa kpekəle natələɣəle. Uena pá ləɣo pa sətɔ ke Ilisee pəlaav taa na pá se. Sətɔ hota Ilisee mɔwa tɔɔ, uena sətɔ fe na í kulɔ na í səŋ.

Sili nyəma kəlvv

²² Sili wulav Hasayeli ka ŋmakəla Iseyeli nyəma ke Sowakasi kawulaya waatu tənaya. ²³ Ama Taca nyəna pa pətətəle ke nəɣo ŋka i na Apələham, na Isaaka,

na Yakəpu paa pɛlaa tɔ ka tɔɔ, na í ye-le-wɛɛ kpiisuɣu. Waatu inɪ tɔ, ɪ ta yelita sɪ kolontunaa í kpa-wɛ na pá pona pooluŋ tiili.

²⁴ Sili wulav Hasayeli sɛpa, ɪlena ɪ pɛyalv Pɛni-Hatati lɛeti ɪ lonte taa. ²⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪseyeli wulav Sowasi lɛka ɪseyeli acalɛɛ nna Hasayeli ka tɔɣɔ Sowakasɪ tɔ. Tɔm toosoɣo Sowasi yoonaa Pɛni-Hatati, na í lɛeki ɪ acalɛɛɛ tɛna.

14

Yuta wulav Amasiya tɔm

(Kv̀t̀ɔ̀s̀v̀t̀v̀ II 25:1-4,11-12,17-28; 26:1-2)

¹ ɪseyeli wulav Sowakasɪ pɛyalv Sowasi kawulaya pɛnaya naale nyɛnka taa kɛ, Yuta wulav Sowasi pɛyalv Amasiya, ná lɛeta ɪ caa lonte taa. ² ɪ lɔlvɣv pusi ka wɛ hiu na kakpasɪ. M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tɔɣɔ kawulaya kɛ pusi pɛɣɔlafafi hiu na naanɔwa, kɛ Yosalem kɛ Yuta taa. ɪ too tɛyɛle Yosalem tɛna, na pá yaaki-ɪ sɪ Yowatan. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ lapa mpi pɛ maya Tacaa tɔ. ɪlɛ ɪ ta tala ɪ cɔsɔ Tafiti kɛ. ɪ lapa teitei kɛ ɪsu ɪ caa Sowasi. ⁴ ɪ ta wakɛli tɛkɔtɛlnaa, yɛlaa tɛnɔa pote kɛ na pá laaki na pá wɛki tulaalɔnaa.

⁵ Waatu wei Amasiya lapa na ɪ kawulaya caya teu, ɪlena í kú ɪ waali nyɛma mpa paa kɔwa ɪ caa Sowasi tɔ. ⁶ Ama ɪ yela kulaa piya, ɪsu Tacaa yepu na pá nmaa Moisi kiiu taa tɔ sɪ: Pa kaa kɔ pɛyaya kɛ ka caa ɪsayatv tɔɔ. ⁷ Amasiya kulɔm inɪ ɪ kɔna Itɔm yoolaa iyisi naanɔwa (10000) kɛ tɔm tɛtɛkɛle taa, na í lɛeki Sela ɪcate. Na í ha-tɛyɛ hɛtɛ sɪ Yɔkɛtɛli. Na pá yaaki-tɛyɛ m̀p̀r̀ỳg̀ halɛna sanɔa.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tilaa na í heeli ɪseyeli wulav Sowakasɪ, wei ɪ kɛ Yehu saali tɔ sɪ: Kɔɔ na tɔ suli yoo. ⁹ Ntɛna Sowasi cɔ-ɪ sɪ: Lipan pɔɣv tɔɔ tiika sɔwa nyɛnka ka sɛlɛma tɔɣv sɔsɔv sɪ kú ha ɪ pɛyalv kɛ kɔ pɛlɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ taale wontuɣu nakuli kɔ tɔma sɔsɔv tɔɔ na kú pɔɣvɪ-ɪ. ɪlena Sowasi tasa sɪ: ¹⁰ N nyɛmá sɪ n kɛla Itɔm nyɛma tɔɣɛle n tɔki nyá tantɛn yɛɛ? Tɔv, cayana tɛle tɛ tike yaa. Tɔfɔ, ye má na-n tɛ sulaa, pɪ kɔna nyana nyá yɛlaa mɔ tɔɔ kɛ pulaya.

¹¹ Ama Amasiya ta mɔ Sowari tɔm nti. M̀p̀r̀ỳg̀ Sowasi kraɣa ɪ yoolaa, na Amasiya náá kraɣa ɪ nyɛma na pá suli Pɛti-Sɛmɛsɪ kɛ Yuta tɛtv taa. ¹² ɪlena ɪseyeli nyɛma kɛli Yuta nyɛma, na pá se na pá kpe. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪseyeli wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya kɛ Pɛti-Sɛmɛsɪ na í tɛki-ɪ. ɪlena í polo Yosalem na í kú kolonɔa kɛ p̀r̀ỳg̀ kɛ mɛɛtɛlnaa n̄m̄n̄v̄v̄ (200) kɛ ɪfɛlayim n̄n̄ɔɣɔ kin. Halɛna n̄kulunɔa taa n̄n̄ɔɣɔ. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ kuu wɔla na liyitee nyɛɣɛtv na wontunaa kɔpama mpa paa wɛ ɪsɔ tɛsɛle na kawulaya tɛyaya pɛ kpancoon taa tɔ, na í kra yɛlaa na í pona Samalii.

¹⁵ Pa kɛesa Sowasi tɔm lɛntɛnaa kɛ ɪseyeli awulaa takɛlaya taa. Pɛ kraɣav ɪ kulapɛm na ɪ apalɔtv na ɪsɛna ɪ yoonaa Yuta wulav Amasiya tɔ. ¹⁶ Sowari sɛpa, ɪlena pá pimi-ɪ Samalii kɛ ɪseyeli awulaa pɛlaav taa, na ɪ pɛyalv Solopɔwam lɛeti ɪ lonte.

¹⁷ Pusi naanɔwa na kakpasɪ kɛ Yuta wulav Amasiya tasa tɔɣɔv, kɛ ɪseyeli wulav Sowasi sɛm waali. ¹⁸ Pa kɛesa Amasiya tɔm lɛntɛnaa kɛ Yuta awulaa takɛlaya taa.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ waatu nɔɣɔlv yɛlaa kɔla Amasiya tɔɔ kɛ Yosalem taa, na í se na í polo Lakisi. Ama pɛle pa tɛnɔa-ɪ tɛna na pá kv-ɪ. ²⁰ ɪlena pá kɔna-ɪ na kɛkɛ na kraɣanɛn pɛyale, na pá pimi-ɪ pa tɛyaya pɛlaav taa kɛ Tafiti tɛ. ²¹ Ntɛna Yuta nyɛma kra Amasiya pɛyalv Asaliya kɛ wulav, na í lɛeti ɪ caa lonte taa. Asaliya lɔlvɣv pusi ka wɛ naanɔwa na naatoso kɛ waatu inɪ. ²² Asaliya inɪ ɪ lɛekɛna ɪla ɪcate, kɛ ɪ caa sɛm waali, na í tayani-tɛyɛ n̄m̄av.

ɪseyeli wulav Solopɔwam II, tɔm

²³ Yuta wulav Amasiya kawulaya pusi naanɔwa na kakpasɪ nyɛnka taa, ɪseyeli wulav Sowasi pɛyalv Solopɔwam pɛsa wulav kɛ Samalii. Na í tɔɣɔ kawulaya kɛ

pusi nule na kulɔmaya. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Solopɔwam lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. I we laatu nti tɔ taa ɪ akpele tusa Iseyeli nyɛma tɔ. ²⁵ Ilena ɪ lɛki Iseyeli tetu tɔnaya pə krayaw Lepo-Hamati, halɛna pə polo Lɔcayam tenku ke teitei, ɪsu Iseyeli Iɔ Tacaa ka heeluyu Amitayi pəyalu Iɔ kuyɔɔtɔtu telɔsulɔ Yonaasi ke Kati-Hefee tɔ. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa nawa ɪsɛna pə kɛla Iseyeli nyɛma tɔ. Pɛcɔ paa yulu kulɔm tɔkon, fei si ɪ ká waasi-we. ²⁷ Ama ɪ taa sɔɔli si ɪ kpiisi-we. Pə tɔɔ kɛ ɪ yelaa na Sowasi pəyalu Solopɔwam waasi-we.

²⁸ Pa keesa Solopɔwam tɔm lentɛnaa ke Yuta awulaa takɛlaya taa. Pə krayaw ɪ kulapɛm, na ɪ apalɔtu ke yoo taa, na ɪsɛna ɪ lɛka Tamasi na Hamati pə acalɛ tɔ. ²⁹ Waatu wei ɪ sɛpa, ɪlena pə pimi-ɪ Samalii ke Iseyeli awulaa pɛlaaw taa, na ɪ pəyalu Sakali lɛeti ɪ lonte.

15

Yuta wulav Asaliya tɔm

(Kutɔsɔtu II 26:3-4,21-23)

¹ Iseyeli wulav Solopɔwam kawulaya pɛnaya hiu na naatosompɔɔlaya nyɛnka taa, Amasiya pəyalu Asaliya pɛsa Yuta wulav ² ke Yosalem taa na ɪ tɔɔɔ pusi nule na naanɔwa na naale. Waatu ɪni, ɪ lulɔyɔ pusi ka we naanɔwa na naatoso. I too ka kɛ tɛna tu, na pə yaaki-ɪ si Yekoliya. ³ Asaliya lapa Tacaa luyɔ tɛɛ nyɛntu kɛ, ɪsu ɪ caa Amasiya. ⁴ Paa na mpɔ tɔ, ɪ ta wakɛli tɛkɛtɛlenaa, yɛlaa tɛnɔ pote kɛ, na pə laaki na pə wɛki tulaalɔnaa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa hɔma wulav nkrɛnɔyɔ na asilima kutɛn. Ilena pə su-ɪ kpreɛnɔ ke tiili, halɛna ɪ sɛm. I pəyalu Yotam wei ɪ ka kɛ kawulaya tɛyaya nyɔyɔ tu tɔ, ɪni ɪ ka paasayana na kawulaya.

⁶ Pa keesa Asaliya tɔm lentɛnaa tɛna ke Yuta awulaa takɛlaya taa. ⁷ Waatu wei ɪ sɛpa, ɪlena pə pimi-ɪ pa tɛyaya pɛlaaw taa kɛ Tafiiti tɛ, na ɪ pəyalu Yotam lɛeti ɪ lonte.

Iseyeli wulav Sakali tɔm

⁸ Yuta wulav Asaliya pɛnaya pɛlefɛi naanɔwa nyɛnka taa kɛ Solopɔwam pəyalu Sakali pɛsa Iseyeli wulav ke Samalii ke ɪsɔtɔnaa naatoso. ⁹ I lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔɔ teitei, ɪsu ɪ cɔsɔnaa, na ɪ we tam kɛ laatu nti tɔ taa Nepati pəyalu Solopɔwam tusa Iseyeli nyɛma tɔ. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ apalu wei pa yaa si Yapeesi tɔ, ɪ pəyalu Salum ku-ɪ Ipɔleyam, na ɪ lɛki kawulaya.

¹¹ Pa keesa Sakali tɔm lentɛnaa ke Iseyeli awulaa takɛlaya taa.

¹² Pə lapa teitei kɛɛ ɪsu Tacaa ka heeluyu Yehu tɔ si, ɪ lulɔyɔ nyɛma ká tɛki kawulaya ke ɪ waali, na pə tala pa lulɔyɔ loosi liyiti.

Iseyeli wulav Salum tɔm

¹³ Yuta wulav Asaliya pɛnaya pɔɔlayafɛi nule nyɛnka taa kɛ Yapeesi pəyalu Salum pɛsa Iseyeli wulav ke ɪsɔtɔ kulɔm ke Samalii taa. ¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ apalu wei pa yaa si Kati tɔ, ɪ pəyalu Menahem luna Tiisa na ɪ kɔɔ Samalii, na ɪ ku-ɪ na ɪ lɛki ɪ kawulaya.

¹⁵ Pa keesa Salum tɔm lentɛnaa ke Iseyeli awulaa takɛlaya taa. Paa ɪsɛna ɪ kula Sakali tɔɔ tɔ.

¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Menahem yooɔna Tapuwa nyɛma, na ɪ kpiisi pa na Tiisa hɔɔlɔyɔ nyɛma. Na ɪ yɔki ahusitona lotu si, pa ta tɔli-ɪ ɪcɛtɛ nɔnɔɔɔ.

Iseyeli wulav Menahem tɔm

¹⁷ Yuta wulav Asaliya pɛnaya pɔɔlayafɛi nule nyɛnka taa kɛ Kati pəyalu Menahem pɛsa Iseyeli wulav ke Samalii ke pusi naanɔwa. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ lapa mpi

pə ta maya Tacaa tə, haləna ɪ səm. ɪ wɛ tam ké laatu nti tə taa Nepati pəyalu Solopuwam ka tusa Iseyeli nyóma təyɔ.

¹⁹ Waatu nəyəlɔ Asilii wulav Puli suv Iseyeli tetu taa. ɪlena Menahem ha-ɪ liyitee nyəyətɔ ké tənənənaa hiu na naanɔwa si, ɪlé í sənə-ɪ na í nyɔɔsi ɪ kawulaya ké teu.

²⁰ Lampuu ké ɪ tɔwa Iseyeli nyóma ké fɛlɔyɔ, na tɔntɔnaa tɔ liyitee nyəyətɔ nule na naanɔwa naanɔwa, na pə́cɔ́ í hiki-yɛ. Pa tɛma Asilii wulav ké fɛlɔyɔ, ké ɪsəna ɪlé ɪ caaki tə, ɪlena í kpe.

²¹ Pa kéesa Menahem təm lentənənaa ké Iseyeli awulaa takəlaya taa. ²² Waatu wei ɪ səpa tə, ɪ pəyalɔ Pekahiya lɛtəna ɪ lonte taa.

Iseyeli wulav Pekahiya təm

²³ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanɔwa nyəɲka taa, ké Menahem pəyalɔ Pekahiya pəsa Iseyeli wulav ké Samalii ké pusi naale. ²⁴ Ḿpɔ́yɔ́ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ɪ wɛ tam ké laatu nti tə taa Nepati pəyalu Solopuwam tusa Iseyeli nyóma təyɔ. ²⁵ ɪlena apalɔ wei pa yaa si Lemaliya tə, ɪ pəyalɔ Peka wei í paasayana Pekahiya yoolaa tə, í kpaɲa Kalaati yoolaa ké nule na naanɔwa, na pá polo pa kv-ɪ kawulaya təyaya kutuluɲu nakɔli kv taa. ɪlena Peka lɛki kawulaya.

²⁶ Pa kéesa Pekahiya təm lentənənaa ké Iseyeli awulaa takəlaya taa.

Iseyeli wulav Peka təm

²⁷ Yuta wulav Asaliya kawulaya pənaya nule na naanɔwa na naale nyəɲka taa, Lemaliya pəyalɔ Peka pəsa Iseyeli wulav ké Samalii ké pusi hiu. ²⁸ Ḿpɔ́yɔ́ ɪ lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ɪ wɛ laatu nti tə taa Nepati pəyalɔ Solopuwam ka tusa Iseyeli nyóma tə.

²⁹ Peka kawulaya waatu taa ké Asilii wulav Tekəla-Falasaa lɛka Yoɲ na Apɛli-Pɛti-Maaka na Yanɔwa, na Ketɛɛsi na Hasə, na í təyɔ Kalaati na Kalilee na Nɛfətali pə tetɔnaa tənə, na í kpa pə yəlaa ké yomle. ³⁰ Ḿpɔ́yɔ́ apalɔ wei pa yaa si ɪla tə, ɪ pəyalɔ Osee kɔla Peka tə na í kv-ɪ, na í lɛki kawulaya ké Yuta wulav Asaliya pəyalɔ Yotam kawulaya pənaya hiu nyəɲka taa.

³¹ Pa kéesa Peka təm lentənənaa tənə ké Iseyeli awulaa takəlaya taa.

Yuta wulav Yotam təm (*Kɔtəəsvɔv II 27:1-3,7-9*)

³² Iseyeli wulav Lemaliya pəyalɔ Peka kawulaya pənaya naale nyəɲka taa ké, Yuta wulav Asaliya pəyalɔ Yotam lɛta ɪ caa lonte. ³³ ɪlena í la pusi naanɔwa na naatoso ké Yosalem taa. Waatu inɪ ɪ lɔlɔyɔ pusi wɛ hiu na kakpasɪ. ɪ too kéle Satəki pɛɛlɔ Yelusa. ³⁴ Ḿpɔ́yɔ́ Yotam lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, ɪsu ɪ caa Asaliya. ³⁵ Pəyele ɪ ta wakəli təkətəlenənaa. Yəlaa pukaya tam ké na pá laaki, na pá wəki tulaalɔnaa.

Yotam ɲmana ɪsə təsɛɛle nənəyɔ səsaya.

³⁶ Pa kéesa Yotam təm lentənənaa ké Yuta awulaa takəlaya taa. ³⁷ ɪ kawulaya waatu ké Tacaa yelaa, na Silii wulav Lesɛɛ na Iseyeli wulav Peka pá yoona Yuta nyóma. ³⁸ Yotam səpa, ɪlena pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa ké Tafiiti tɛ. Na ɪ pəyalɔ Ahasɪ lɛti ɪ lonte taa.

16

Yuta wulav Ahasɪ təm (*Kɔtəəsvɔv II 28:1-27*)

¹ Iseyeli wulav Lemaliya pəyalɔ Peka kawulaya pənaya naanɔwa na naatosompəyɔlaya nyəɲka taa ké, Yotam pəyalɔ Ahasɪ pəsa Yuta wulav. ² ɪlena í lá pusi naanɔwa na naatoso ké Yosalem. Waatu inɪ ɪ wɛna pusi hiu. Ama ɪ ta la mpi Tacaa səlɛlaa tə, ɪsu ɪ ləɲɛ Tafiiti. ³ ɪ məlaa ké na í kéena Iseyeli awulaa

kolapæle isayale. Halæna í can na í laa í pəyalv ké tɔyv ke teitei isu acaalətv nti tetv nyéma lakaya ləŋ na Tacaa təyən-wə na pə fəe Iseyeli nyéma tə. ⁴ Na pá laaki tala na pá wəki pə tulaalvnaa ke təkətəlenaa, na pulasi nyəəŋ taa hətə tēe.

⁵ Mpróyó waatv nəyəlɔ Silií wulav Lesee, na Iseyeli wulav Peka pa polaa na pá yoonaa Yuta wulav Ahasi, na pá nyala Yosalem icatē. Ama pa ta pəsi-i. ⁶ Waatv kolvm iní i taa ké Silií wulav iní i təyənə Yuta nyéma ke Ila icatē taa. Na í ha-təye Itəm nyéma, na pəle pá caya tənaya haləna saŋa.

⁷ Mpróyó Ahasi tilaa na í heeli Asilií wulav Tekəla-Falasa sɪ: Hai, kəə na í yam Silií na Iseyeli pa awulaa niŋ taa. Mpi tə, ma wə ké isu nyá təmle tv yaa nyá pəyaya. ⁸ Mpróyó i kuu Iə təsele na kawulaya təyaya kpancooŋ taa ké wula na liyitee nyəətv, na í la Asilií wulav ke kvəəv. ⁹ Ntəna Asilií wulav la teitei, isu Ahasi sələma-i tə. I polaa na í yoonaa Tamasi icatē, na í ləkki-tē, na í kpa tə yələa na í pona Kiii. Pə yəla wulav Lesee, iləna í kó ilé.

¹⁰ Mpróyó Ahasi pola Tamasi ke Tekəla-Falasa nav. Ntəna í ná kətaya təlate ke Tamasi tɔyv kutuluɣu taa, na í ləsi tə fotoo na tə wəetv ke teitei, na í pona Yosalem kətvlɔ Wuliya. ¹¹ Iləna Wuliya ŋmá kətaya təlate kvfatē ke teitei isu Ahasi tilina-i tə, na í tē na pəcɔ wulav məli Yosalem. ¹² Waatv wei wulav luna Tamasi, iləna í polo i mayamaya na ¹³ í la ciikuɣu na təyənaya pə kətasi na kətasi nsi kəkə lusaa tə. Na í liisi sulvm, na í ŋmusi pə caləm ke kətaya təlate təə. ¹⁴ Pə waali ké wulav layasa Tacaa kətaya təlate nyəəlvɔ kvseemvɔ nyəntē nte tv wə kvfatē na Iə təsele pa həkə taa ké nənəy tə. Iləna í su-təye kvfatē nté tə waali na ilim ntəyən təə. ¹⁵ Iləna wulav tə kətvlɔ Wuliya sɪ: Saŋa waali, kətaya təlate kvfatē təə ké í ká lakɪ tanəŋ na taanaya pə kətasi nsi kəkə lusaa tə, na pə təyənaya na pə sulvm nyənsi, na í ŋmusəy pə caləm. Paa wulav kətasi, paa samaa nyənsi. Ye pə kaasa nyəəlvɔ kvseemvɔ kətaya təlate kvpəntē təm ilē, təleye maa pəkəyənə Iə luyv nyəntv.

¹⁶ Mpróyó kətvlɔ Wuliya lapa teitei isu Ahasi yəyətɔyv tə. ¹⁷ Iləna wulav hətə Iə təsele lvm kəkənəa nyəətv na pa lvm cəmsənəa. Na í tisi lvm nyampaaní anaam wei i ka wə latəcənəa naanvwa na naale ləesəŋ təə tə na í su atē. ¹⁸ Mpróyó wulav yəka i təcayalē nte pa yaa sɪ, kvyakv kvhəesvɔv kumte təyə Iə təsele taa, na í təkɪ pə nənəy ŋka í svkəna tə sɪ, pə la Asilií ke teu.

¹⁹ Pa kəesa Ahasi təm ləntənəa ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁰ Waatv wei i səpa, iləna pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa ké Tafiti tē. Na i pəyalv Isekiyasi ləeti i lonte taa.

17

Iseyeli wulav Osee təm na Samalií ləkɔyv

¹ Yuta wulav Ahasi kawulaya pənaya naanvwa na naale nyəŋka taa ké, Ila pəyalv Osee pəsa Iseyeli wulav ke Samalií taa. Iləna í təyə pusi pəyolayafēi naanvwa. ² Mpróyó i lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. Ama i nyəntv ta tala Iseyeli awulaa mpa pa laala-i tə. ³ Waatv nəyəlɔ Asilií wulav Saləmanasaa yoonaa-i na í kpili-i, na í fələyi-i lampuu ke paa pənaya ŋka. ⁴ Ama pə kəesa, iləna í kvli Asilií wulav təə, na í kisi-i lampuu fəlvɔ. Iləna i tili Icipiti wulav kiŋ ke Sayii sɪ ilé í sənə-i. Pə kəma na Saləmanasaa cəkəna mpv, iləna í kpa Osee na í tó saləka. ⁵ Pə waali ké i na i yoolaa pa wata Samalií, na pá tam-i kotaya ke pusi tooso. ⁶ Osee kawulaya pənaya pəyolayafēi naanvwa nyəŋka taa ké Asilií wulav ləkka Samalií. Na í pona Iseyeli nyéma ke i tē, na í su-wəye Hala na Kosəŋ pa həyələŋ taa ké Hapəə pəyə nəyə, na Metii acalē taa.

Mpi pə wakəla Iseyeli kawulaya tə

⁷ Iseyeli nyóma pəntəna Iso Tacaa wei i waasa-weyə Icipiti wulav niŋ taa, na í ləsi-weyə i tetu taa təyɔ, na pá laa tuŋ. ⁸ Pa mu piitimnaa mpa Tacaa təyɔnaa na pə fəe-we tɔ pa kulapəle, na yaasinaa asayaa mpa Iseyeli awulaa krayaa tɔ. ⁹ Isu nti nti pa Iso kisa tɔ tə yəyɔtuyɔ. Halɪ pa ŋmá pa təkətələnaa ke paa timpiyi. Pə krayav acalisi taa, na pa koloosi acaləe səsəna taa tɔ. ¹⁰ Pa sika pəe na tesikasɪ kulalaasɪ ke pulasɪ nyəŋ taa hətɔ tɛ. ¹¹ Na pá laaki tuŋ ke teitei isu piitimnaa mpa Tacaa təyɔnaa na pá fəe mpe tɔ. Isayatu ntəyi pá lapa, ilena pááná kpa Iso. ¹² Paa na i ká kisa-weyə tuŋ laav tɔ pa ta nu tɛle.

¹³ Pəyele Tacaa ka kraala Iseyeli na Yuta nyóma na Iso kuyəyɔtutu teləsəlaa waani waani nəəsɪ ke si: Pá yeke pa isayatu mpaan na pá mu i kusəsutu na nti nti i tu-weyə i Təm taa tɔ. Ntəyi i ka cəla i kuyəyɔtutu teləsəlaa na pá heeli pa ləŋcənaa.

¹⁴ Paa na mpu Iseyeli nyóma kisa nti Iso kuyəyɔtutu teləsəlaa heela-we təyɔ nuu, na pá lá lanjkpusəŋ ke teitei, isu pa ləŋcənaa ka kisuyɔ pa Iso Tacaa ke naani tuyɔ tɔ. ¹⁵ Pa lɔ Iso kiin na nəyɔ ŋka i na pa cəsənaa paa pəelaa tɔ, na kraaluyɔ mpi i ka kraala-we tɔ. Iseyeli nyóma matəna kraɪ nyóma tuŋ, na pa mayamaɣa pá pəsɪ kraɪ nyóma. Na pá təŋ piitimnaa mpa Iso ka kisa-wə tɔ pa ikrate. ¹⁶ Pa lapa awusa ke pa Iso Tacaa kiin, na pá lú nawee naale ləesəŋ, na pá siki tesika kulalaaya, na pá luŋyi isətulɔŋasi, na tuyɔ Paali. ¹⁷ Haləna pá laa pa piya ke tuŋ, na pá laki topotopo təma, na pá ha pa təyi mpi pə ta maya Tacaa tɔ pə taa, na pá kraasɪ ílé i pááná. ¹⁸ Pə tɔ ké Tacaa taa huuna Iseyeli yəlaa. I ta səlɪ si í tasa-weyə nav ke i isəntaa. Ilena pá yeke Yuta kpekəle tike.

¹⁹ Ama Yuta nyóma ná kisa pa Caa Iso kiin na pá kraya Iseyeli nyóma yaasi. ²⁰ Pə tɔ ké Iso krenta Iseyeli nyóma təna na í lɔ, na í tu-weyə kolontunaa niŋ taa, na pəle pá kuu-we na pá hatələna-i.

²¹ Waatu wei Tacaa ka faya Yuta nyóma na Iseyeli nyóma tɔ Solopɔwam ke pa kraawa Iseyeli nyóma wulav. Ilena Solopɔwam kisi Tacaa, na í tusi-weyə isayatu səsəntu taa. ²² Pə krayav waatu inɪ təyɔ pa suv Solopɔwam isayatu ke keənav. ²³ Pə tɔ ké Tacaa ta səlɪ si í tasa-weyə nav. Ilena í yeke na Asilii nyóma kuu-we na pá we təna. Ilena pə la teitei isu Iso kuyəyɔtutu teləsəlaa ka yəyɔtuyɔ tɔ.

Samalii cayalaa təm

²⁴ Ḿpúyú Asilii wulav kəna Papiloni, na Kuta, na Afa, na Hamatɪ, na Sefafayim pə yəlaa, na í su-weyə Iseyeli nyóma lonte ke Samalii, na pəle pá caya. ²⁵ Waatu wei yəlaa mpe pa suv təna tɔ, paa seeki Tacaa. Ilena Tacaa pona təyɔlasɪ na sí kú pa taa yəlaa paxale. ²⁶ Ḿpúyú pa heela Asilii wulav si: Yəlaa mpa n pona Samalii tɔ, pa ta nyɪ tetu nti tə Iso ke seev. Ilena Iso pona təyɔlasɪ na sí ku-we. ²⁷ Ntəna wulav si: I məŋna Iseyeli kətəlaa taa nəyɔluyɔ Samalii, na í hólɪ yəlaa mpeye Iso seev. ²⁸ Kəna Samalii kətulɔ nəyɔlɔ í məli Petəeli, na í seyesɪ təna yəlaa ke Tacaa seev.

²⁹ Ḿpúyú Samalii taa cayalaa mpe, paa wei i lupa i tɛ tuyɔ, na pá su acaləe wena a taa paa caya tɔ a təkətələnaa mpa Iseyeli nyóma ká ŋmawa tɔ pa taa. ³⁰ Papiloni nyóma ná Saaka pa tuyɔ Sukətɪ-Penotɪ ləesuyɔ, na Kuta nyóma ke pəle pa nyəŋku Nəekaali, na Hamatɪ nyóma ke pa nyəŋku Asima. ³¹ Afa nyóma ke pa nyəŋku Nipasɪ na Taatakɪ. Haləna Sefafayim nyóma náá laa pa piya ke pa tuŋ Atələmekɪ, na Anaməlekɪ. ³² Pəyele Tacaa seelaa nté. Ilena pá kpa pa taa lelaa ke pa tuŋ kətəlaa na pá paasəyəna pa kətasi. ³³ Kuluma mpeyele Iso seelaa. Pəyele paa wei i təŋna i tɛ tuyɔ ke laav.

³⁴ Haləna saŋa isəntɔ, laatu ntəyi pəle pa təkəa, paa seeki Tacaa. Pəyele paa təŋyɪ i kiin, yaa i kusəsutu nti nti i ká tɔwa Yakəpu wei i cuyusaa si Iseyeli tɔ, i lɔluyɔ nyóma tɔ. ³⁵ Paa na mpu tɔ, Tacaa na Yakəpu lɔluyɔ nyóma pa pəela nəyɔ ké. Na í su-weyə kiin si pá taa laa tuŋ. Pəyele pa taa luŋ i tɛ. Pá taa lapɪ-i təmlɛ

natəli. ³⁶ Tacaa ma wei ma ləsa-meɣe Icipiti taa, na ma toŋ səsəŋ tə, ma tike ke í ká sɛɛ na í lakɪ kətasi. ³⁷⁻³⁸ Paa ifemle nteye í ká təkəɣi ma kusəsutv, na ma kututv, na ma kiinj wei ma ŋmaa-me tə. I taa səɔ nəɣə ŋka má na me tə pɛɛlaa tə. Na pə tu kələna tuŋ laav təm. ³⁹ Mə Iso Tacaa má ma tike ke í ká sɛɛ. Mpi tə, ma tike ma pəsəɣəna na má waasi-meɣe mə kolontunaa niŋ taa.

⁴⁰ Ama yəlaa mpe pá kisa nuw, na pá lakɪ isu too paa lakaya tə. ⁴¹ Mprúɣú pa kprəkaya Iso na tuŋ laav, na pa piya təna náá we pə taa ké haləna saŋa.

18

Yuta wulav Isekiyasɪ təm

(Kvtəsutv II 29:1-2; 31:1)

¹ Iseyeli wulav Ila pəyalv Osee kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa ké, Ahasɪ pəyalv Isekiyasɪ pəsa Yuta wulav. ² Ulena í təɣə pusi pəɣəlayafɛi hiu na naanɔwa ke Yosalem taa. Waatv inɪ ɪ pusi ka we hiu na kakpasɪ. I too keɛ Sakalɪ pɛɛlɔ Api. ³ Mprúɣú Isekiyasɪ lapa mpi pə maya Tacaa təɣə teitei, isu ɪ ləŋɛɛ Tafiti. ⁴ Ulena í wakəli təkətələnaa, na í yəkɪ pɛɛ kusikee, na í sɛti tesikasɪ kulalaasɪ. Na í yəkɪ nyəɣəlɔvɔ kusɛɛmɔvɔ tum wei Moisi ka lupa tə. Mpi tə, haləna waatv inɪ, Iseyeli nyəma laakaya tum inəɣi, na pá yaakɪ-ɪ sɪ: Nehukətaa. ⁵ Mprúɣú Isekiyasɪ lapa Iseyeli Iso Tacaa ke naani, na pə kəli isu Yuta awulaa mpa paa laala-ɪ na mpa pa təŋa ɪ waalɪ tə. ⁶ I tamsəna Tacaa ke mprúɣú, ɪ ta heli. Na í təŋəɣi kiinj wei Iso ka tuwa Moisi tə. ⁷ Iso ka we ɪ waalɪ ké, na í waakɪ ɪ kulapəm təna taa. I kola Asilii nyəma təɔ, na í fiti pa niŋ taa. ⁸ Pəle pə paasi, na í təɣəni Filiisi nyəma, na í tana-weɣe Kasa tətɔ taa, na í lɛɛki pa koloosi acalɛɛ na pa təfɛŋlenaa.

Samalii ɪcatɛ lɛkɔvɔv təm

⁹ Yuta wulav Isekiyasɪ kawulaya pənaya liyiti nyəŋka, na Iseyeli wulav Osee kawulaya pənaya naatosompəɣəlaya nyəŋka taa ké, Asilii wulav Saləmanasaa kəma, na í nyala Samalii ɪcatɛ. ¹⁰ Pusi tooso sikaa, ulena í lɛɛki ɪcatɛ n̄tɛ. Isekiyasɪ kawulaya pənaya naatoso nyəŋka taa keɛ. Pəyele Osee kawulaya pənaya pəɣəlayafɛi naanɔwa taa keɛ. ¹¹ Ulena Asilii wulav pona Iseyeli nyəma ke ɪ tɛ, na í su-weɣe Hala, na Kosəŋ həɣələŋ taa ké pəɣə Harəɔ nəɣə, na Metii acalɛɛ taa. ¹² Iseyeli nyəma me í kisa nti mə Iso Tacaa má ma tu-me tə, na í wakəli ma na-me ta nəɣə pɛɛlɔvɔ, na í kisi kiinj wei maa cɛla Moisi ke təkɔvɔ tə. Pə təɔ ké ma yelaa na pə təna isəntə pə mayana-me.

Asilii nyəma watvɔv ke Yosalem

(Isayii 36:1; Kvtəsutv II 32:1)

¹³ Isekiyasɪ kawulaya pənaya naanɔwa na liyiti nyəŋka taa ké Asilii wulav Senakelipi kəma, na í yoonaa Yuta koloosi acalɛɛ təna, na í lɛɛki-ye.

¹⁴ Ntəna Isekiyasɪ tiili na pá heeli Asilii wulav ke Lakisi sɪ: Ma təm sərəna-ŋ, taa yoonaa-m, ye n caa maa fɛli-ŋ.

Ulena Asilii wulav sɪ Isekiyasɪ í fɛli-ɪ liyitee nyəɣətv kiloonaa iyisi pəɣəlayafɛi naanɔwa (9000) na wɔla kiloonaa ke nasənaasa na nunɔwa (900). ¹⁵ Mprúɣú Isekiyasɪ kuu Iso təsɛɛle na kawulaya təyaya kpancooŋ təna. ¹⁶ Haləna í kəɔli wɔlanaa mpa paa lapəna Iso təsɛɛle nəŋəəsɪ ke caŋəm tə, na í cɛla pə tənaya Asilii wulav.

Asilii yoolaa nyvɔv tv faaci

(Isayii 36:2-22; Kvtəsutv II 32:9-16)

¹⁷ Mprúɣú Asilii wulav kusa Lakisi ke yoolaa nyvɔv nyəma səsə, na yoou wontu paasənɔv, na yoolaa paasənɔv, na yoolaa kpekəle səsəɔle na í tili-weɣe Yuta wulav Isekiyasɪ kin ke Yosalem. Pa talaa, ulena pá səŋ lule ləɔv isətaa nyəŋkɔv kin ke

cətəlaa taale hapəle təə, ¹⁸ na pá pəəsi si: Tə caa tə ná wulav. Uena kawulaya təyaya nyuyv tu Hilikiya pəyalv Uiyakim, lu pa sənyv, na ı waalı ké takəlası ŋmaalı Sepəna, na wulav təm yəğətəlv Asafı pəyalv Yowa. ¹⁹ M'p'ógú Asilii yoolaa nyuyv tu təma si: ı heeli Isekiyası si Asilii wulav səsə pəəsəy-ı si: Pepeye n lakı na ŋ taaki? ²⁰ Aweye ŋ taaki na ŋ kuləyi ma təə? N ta nyı si kokoole u töləyi tənuyv? ²¹ Icipiti wulav ke ŋ tēeləyi yaa? Ué ı we ké ısu kpatē yaakuyv, na paa wei í kpawa pə hē-ı tə.

²² Paa pu la ıəna, n ká cə-m ké si mə ıso Tacaa ke n lakı na ŋ taaki. Pəyele Isekiyası kulvm nyá n wakəlena təkətəlena, na tēlaalēna, na ŋ heeli Yuta yəlaa si Yosalem kətaya tēlatē təə tike ke pá sē-ı.

²³ Pə təə tə, nyá na ma caa Asilii wulav ı su nəəsi. Ye n ká hiki kpəyanəŋ cəyalaa, ıe ma ha-ŋ kpəyanəŋ iyisi naale (2000). ²⁴ Icipiti nyəma ke n tēeləyi si pēle paa ha-ŋ kpəyanəŋ na kēkēna. Pəyele n kaa pəsi ma caa yoolaa nyuyv nyəma taa səkpele mayamaya. ²⁵ Pəle pə paasi Asilii wulav ta kənta cəne, na í yona tətə tənē na í wakəli-tı na pə tá ké Tacaa luyv nyəntv. Halı ıso mayamaya tu hana-ı pə mpaav.

²⁶ M'p'ógú Uiyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəpa Asilii yoolaa paasənlv nəğə təə si: Taa yəğətəna-tuyv Hepəla təm. Yəğətəna-tuyv Alaamee təm, na ıcatē kolunja təə yəlaa í taa nu.

²⁷ Ntēna yoolaa paasənlv pəəsi si: N nyəma si mə na mə wulav Isekiyası mə tike mə təə ké ma caa yəğətəyi təm tənē? Ama na mpa pa we kolunja təə, na mə na-we í ká te na í təğə mə pūntv, na í nyəə mə həm təğə.

²⁸ Uena yoolaa paasənlv náá kpətəna yəlaa na í yəğətəna Hepəla təm taa si: ı ke ŋkpaŋŋ na í nu yoo. Asilii wulav səsə yəğətəa si: ²⁹ ı taa yele na Isekiyası tısi-me yoo. ı kaa pəsi na í ləsi-me ye ma niŋ taa. ³⁰ Tacaa ke í tēeləyi si ı ká la na má taa pəsi mə ıcatē, ıe mu taa nu. ³¹ ı taa nuna Isekiyası yoo. Ama í nu Asilii wulav nyəntv, na í pēti-ı mə ti. ıe paa wei ı ká təğə ı lēsēŋ na ı fikinaa tawa. Na í nyəə ı ləkə lvm. ³² Halı ı ká te na í kəə na í kpəya-me, na í pona-me ye mə tətə kəpantv tənē tə nəğəsəle taa. Tənağə təğənağə na sulvm na nım na tuŋ pə we səsəm. ıe í kaa si cəneye yem. Mpu tə, í taa nuna Isekiyası ke timpı ı tənyv si Tacaa ká waası-me tə, ı tıəsəyi-me ye. ³³ ıcatē natəli tə tıy v ta pəsi na kú waası kv yəlaa ke ı niŋ taa. ³⁴ Hamati, na Aapa, na Sefafayim, na Hena, na Afa pa tuŋ waasa-we ye we? Awe pəsaa na í taŋ-tuyv Samalii tēlekəle? ³⁵ Tuŋ ıni ı təna ı taa nakvli kv ta kpa ı niŋ ke kv tətə təə. ıe ıənağə Tacaa ká pəsi na í taŋı-ı si í taa lēki Yosalem?

³⁶ Pa təna mpa paa we təna tə pa taa nəğəlv ta cə paa fəŋ. ısu wulav Isekiyası ka heeluyv-we tə. ³⁷ M'p'ógú Uiyakim, na Sepəna, na Yowa pa cəla pa wontu na laŋwakəlle. Uena pá polo wulav kiŋ na pá kēsi-ı pə təna mpi Asilii yoolaa paasənlv yəğətəa tə.

19

Wulav tila ıso kuyəğətəlv tēləsvl kiŋ (Isayii 37:1-7)

¹ M'p'ógú waatv wei Isekiyası nu təm nti, ıena í cəli ı wontu tətə na laŋwakəlle. Na í suu ləyaya nyəntv, ısu fələtənaa taka, na í polo ıso tēsēle taa. ² Tənağə ı kvsa Uiyakim, na Sepəna, na kətəlaa taa səsaa si pá polo Aməti pəyalv ıso kuyəğətəlv tēləsvl Isayii tē, na pa ləyaya wontu ke mpu. ³ Na pá heeli-ı si: Wulav Isekiyası kusəna-tv si tə kəə si, saŋa pə həma ıni ı ŋkpaŋuyv, na ta laŋa wakəli tətəğətəğə. Tə wee ke ısu luluyv takuyv alaa si pa lıli, ıe toma fei si pa lılvna pa piya tə. ⁴ Asilii wulav kusəna ntēye ı yoolaa paasənlv si í kəə na í tıv ıso weesuyv tu. Hai, ye

Tacaa, nyá Iso ká nu i kutuɣu ŋku, na í hɔ i ŋkraŋuɣu. Nyaa sələmi-i i yəlaa mpa pa kaasaa tɔ pa tɔɔ.

⁵ Waatu wei Isekiyası tillaa heela Isayii ke mpɔ, ⁶ ɔlena Isayii cɔ-we si: I polo na í heeli mə caa si, Tacaa yɔɔtɔaa si nyá lanje i taa ŋmaana kutuɣu ŋku Asilii wulav waali nyɔma tuu-m tɔ. ⁷ Maa yele na pá yaa-i na tɔm natəli, na í kpe. ɔlena nəɣəlu ku-i.

Senakelipi nyaasvɣv lɛmpɪ
(Isayii 37:8-13; Kutəəsvɔv II 32:17)

⁸ Mɔpɔɣú Asilii yoolaa paasənɔ nuwa si i caa kula Lakisi na í polo í nyala Lipina. ɔlena í polo i kin ke tɔna. ⁹ Tənaɣa pa heela Asilii wulav si Itiyopii wulav Tilaka pola-i yoonav. Ntəna Asilii wulav tilina Isekiyası ke lɛtəli si pá pɔəsi-i si: ¹⁰ N taaki Iso si i ká kayatɔ-m Yosalem tələekələ yaa? N ká tusi nyá ti yoo. ¹¹ Anɔ n nuwa teu ke isəna ma kpiisa tetɔnaa tɔ. ɔlena n huuki si n ká tɔli-ti? ¹² Awulaa mpa pa kaasa-m tɔ, waatu wei pɛle pa kəkaya Kosan, na Halan, na Lesɛfi, na lteni nyɔma ɔcate səsəle Telasaa tɔ, mpe inɔ pa tuŋ ta pəsi na í kenti pa acalɛɛ. ¹³ Təəsi mpi pə maɣana Hamatɔ, na Aapatɔ, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa awulaa tɔ.

Isekiyası Iso sələmvɣv
(Isayii 37:14-20)

¹⁴ Waatu wei Isekiyası tɛma Asilii wulav lɛtəli inəɣi kalvɣv, ɔlena í pona-i Iso təsɛɛle taa, na í huli-i Tacaa. ¹⁵ ɔlena í sələmi Iso si: Hai, Iseyeli Iso Tacaa, wei nyá n caɣa isətaa tanlaa ke kpayanv tɔ, nyá tike nté Iso ké antulinya tɔna taa. Nyá lapəna isətaa na atɛ. ¹⁶ Hai, Tacaa, ke ŋkraŋŋ na n nu na n paasəna kutuɣu ŋku Senakelipi tillaa tuu weesuyɔ tu nyá tɔ. ¹⁷ Tampana Asilii awulaa kɔwa piitim lɛmpɪ, na pá kpiisi pa tetɔ tɔna, ¹⁸ na pá wɔ pa tuŋ ke kəkɔ. Mpi tɔ, taasi yaa pɛɛ ke yəlaa ka saaka kusaaku pə taya Iso nyá. ¹⁹ ɔle hai, Tacaa, ta Iso waasi-tuɣv Senakelipi niŋ taa. ɔlena antulinya awulaa tɔna nyɔ si nyá tike nté Iso.

Isayii tɛləsəɣi wulav ke Tacaa tɔm
(Isayii 37:21-35)

²⁰ Mɔpɔɣú Isayii polaa na í tɛləsi Isekiyası si: Iseyeli Iso Tacaa si, ma nuwa sələmvɣv ŋku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi tɔm taa tɔ. ²¹ ɔle tu ŋkraŋŋ na n nu:

Yosalem ɔcate kpɛɛna-ŋ ké,
na tɛ paakəna-ŋ.

²² Halɔ Iseyeli Iso Nanŋtu maɣalɛ
n kpesinaa, na n tuu
na n toosi isɛ na?

²³ N tila tillaa
na pá tuu Tacaa má.

Halɔ n tɔ si nyá yoou kɛɛkɛnaa
tuutuuma tɔɔ ké n kpawa Lipan puɣv,
na n seti Lipan tuŋ səsəŋ kupaŋ.

Aaiyee si, n ká kpa comcom nəɣɔ taa
ke hətɣv kupaŋku taa.

²⁴ Nyá si n hula ləkɔ, pɛcɔ n nyɔɔ lelaa lum.
Nyá yoolaa ká feli Icipiti tetɔ tɔɔ ké
nəhɛɛ na pa pusi nyɔɔ.

²⁵ Senakelipi, n ta nyɔ taa si
má lapəna yaasinaa panɛ na má su too ləŋ.
ɔlena má təŋəɣi na má laki nəɔnɔɔ.

Má tũa-η si ḥ la na koloosi acalee pəsi ncaa.

²⁶ Səḡəntu pu a taa yəlaa,
na pá pəsi isu ḡkpalətítílee nyəma.
Pa nəḡəsəna ké isu tawa nyutu,
isu tətəka taa nyutu kulekələkətu.
Yaa kutulunḡ təə nyutu nti tə wələyi
na tə ta tənta nyəu tə.

²⁷ Ue ma nyəma-η ké təyelele.
Ye n caya, yaa n luki, yaa n suuki, ma nyəma.
Ye n mu-m na rááná ma nyəmaya.

²⁸ N tu mu-m na rááná ntə,
na ḥ laki-m na kalampaanu.
Pə təə ké maa ḡmakəli-η isu
pa təkuyu wontuyu muna tee ké
kukuule, yaa kpaḡanukpasu tə.
Mpaau ḡku n təḡaa na n kəə təḡə
maa kpeenana-η.

²⁹ Isekiyasu, maa heeli nyaya mpi maa la tə. Təḡənaḡa pee aleela ke í ká təḡə pəntə na pənte. Ama pənaḡa tooso nyəḡka taa ké í ká pəsi na í tuu təḡənaḡa na í kú-ké. Na í hala mə ləseḡnaa, na í kooli-wə. ³⁰ Pu kaasi mpa na pa ise ke Yuta taa tə, pee paa wəe ké isu tuyu kaḡuyu ku lila ke tetu taa na kú lələyi teu tə. ³¹ Pəpətu fei lelen, pu kaasi Yosalem taa ké ise nyəma.

Ḥpúḡy Isayii tasaa si: Isəna Tacaa ká lana i səəlyu səəəḡku təḡəle. ³² Tacaa si, Asilii wulav kaa pəsi na í lo hapəle, na í səḡ tə təə na í kenti i kpaluyu, na í tó nyəma ke icate taa, na í suu tə taa. ³³ Tacaa má, ma yəḡətəḡəna si ye i təḡa mpaau ḡku na i kəə cəne, ḡkuyu i ka təḡ na í kpe, i kaa suu cəne. ³⁴ Maa kenti Yosalem təə, na má waasi-i ma təmlə tu Tafiiti təə, na pé kusu ma nyuyu.

Asilii yoolaa sewa, Senakelipi səm
(Isayii 37:36-38; Kutəəsutu II 32:21-22)

³⁵ Ahoo yuwa, ilena Iso isətaa tillu tii Asilii yoolaa təsikile, na í kú yoolaa iyisi nunuwa na nunaasa na kakpasu (185000). Teu fema, ilena ise nyəma mayana sətəa selətaa. ³⁶ Ḥpúḡy Senakelipi kpesa təsikile, na í polo icate səəəle Ninifi taa, na í caya təna. ³⁷ Ilena kuyaku nakuli, í suu i tuyu Nisələki kutuluḡu taa ke laatu, na i pəyalaa taa naale, Atələmeki na Saləsee pa ku-i. Ilena pá se na pa polo Alalaa tetu taa. Ilena i piya taa ləḡka Asahatəḡ ləeti i lonte.

20

Isekiyasu wəsaasi na i waaw
(Isayii 38:1-8; Kutəəsutu II 32:24)

¹ Ḥpúḡy kutəḡ səəəu nakuli ku kpa Isekiyasu ke waatu nəḡəlu. Ilena Iso kuyəḡətu teləsu Isayii polo i wiiluyu na í heeli-i si: Tacaa yəḡəta si, n kaa kul. Ue taḡanu nyá ti.

² Ntəna Isekiyasu kəesi ise na koləḡa təə na í sələmi Iso si: ³ Hai, Tacaa, təəsi si ma təma nyá isəntaa ké na lotu kuləmtu. Na má laki tam ké mpi pə wə-η teu tə.

Iləna Isekiyasu tui nəḡə na í wii təkpuo. ⁴ Isayii kula wulav kiḡ isu i ká lu taya təə, iləna Tacaa təmi-i si: ⁵ Məli ma yəlaa wulav Isekiyasu kiḡ na ḥ heeli-i si: Nyá cəə Tafiiti Iso Tacaa má ma nuwa nyá kusələmtu, na má ná nyá isələm. Pə təə tə, celenkufe maa waa-η, na halu ḥ tasa Iso təsele taa ké pote. ⁶ Maa səəsi-η pusu

naanowa na kakpası, na má fiti nyá na Yosalem nyéma ke Asilii nyéma nin taa. Na má kenti ıcate tenege ma tamlı tu Tafiiti tɔɔ, na pɔ kusı ma nyɔɔ.

⁷ Ḿpɔ́yú Isayii nanja fiki pee, na í taa wulav timpı wukı-ı tɔ na pɔ waa-ı.

⁸ Ntɛna wulav pɔɔsı Isɔ kɔyɔɔtutu telɔsulɔ sı: Pepege Tacaa ká huli-m, na má nyɛna sı celenkufe pu waa-m, na má polo Isɔ tɛsɛle taa?

⁹ Isayii sı: Tacaa ká la pulɔ, na í hulɛna-ŋ sı, ı ká la nti ı sıwa tɔ. Uɛ n caa sı ıstom waaci í polo tɛkpale ısentaa, yaa pɔ mɛlı waalı? ¹⁰ Ḿpɔ́yú Isekiyası sı: Isotom pote ke ısentaa fɛı kate. Ma caa kɛ sı pɔ mɛlı waalı.

¹¹ Ntɛna Isayii sɛlɛmı Tacaa na í mɛlɛna ıstom na waalı waalı ke tɛkpale kumlee naanowa.

*Papiloni wulav tillaa kɔntɛ ke Isekiyası tɛ
(Isayii 39)*

¹² Ḿpɔ́yú Papiloni wulav Melotakı-Palataŋ nuwa Isekiyası wɔsası. Uɛna í tilina ı waalı nyéma ke kucɔɔ na lɛtɛlı sı pá pɔna-ı. ¹³ Na Isekiyası mu-we na í cɔɔna-wege kutuluŋ wei ı taa pa sukı wontunaa kɔpantu tɔ. Isı liyitee nyɔɔtɔ, na wula, na tulaalɛna, na sɔɔsuŋ nimnaa tɔ. Na í h́lı-wɛge ı yooı wontu tɛsulɛ, na pɔ tɛna mpi pɔ we tɛna tɔ. ı ta ŋmɛsı-wɛge pulɔ. Paa ı kawulaya tɛna, yaa ı tɔyaya taa.

¹⁴ Pɔ waalı kɛ Isɔ kɔyɔɔtutu telɔsulɔ Isayii polaa na í pɔɔsı Isekiyası sı: Lɛge yɛlaa mpe pa lunaa? Na wɛge pa caaki? Isekiyası sı: Pa luna hatoo Papiloni kɛ.

¹⁵ Isayii sı: Pepege pa nawa nyá kawulaya tɔyaya taa? Isekiyası sı: Ma hulɛ-wɛge pɔ tɛnaya. Ma ta ŋmɛsı-wɛge ma kpancoou.

¹⁶ Ntɛna Isayii sı: Tacaa yɔɔtɔa sı: ¹⁷ Pɔ tɛna mpi awulaa mpa pa laala-ŋ tɔ, pa kaasaa na ń mayana tɔ, kɔyakı nakılı Papiloni nyéma ká kɔɔ na pá kuu-wı. Pɔ kaa kaası-ŋ pulɔ. ¹⁸ Halı paa kpa nyá lulɔyɔ nyéma napɛlı, na pá la-wɛge yɛlaa kataası, na pá tu-wɛge Papiloni wulav kawulaya tɔyaya tamlı taa.

¹⁹ Ḿpɔ́yú Isekiyası cɔwa sı: Ma sama.

Uɛna Isekiyası tasa sı: Isɔ í tu nyɛntı na í kenti tá tɔɔ, na tɛ cayana hɛsɔyɔ, halɛna ma sɛm tɛ.

²⁰ Pa kɛesa Isekiyası tɛm lɛntı ke Yuta awulaa takɛlaya taa. Paa ı apalɔtu tɛm, na ıɛna ı lapa lule, na í huli lɔɔ na í kɔna Yosalem ıcate taa kɛ lɔm tɔ. ²¹ Waatu wei ı sɛpa, uɛna ı pɔyalɔ Manasee lɛtı ı lonte taa.

21

*Yuta wulav Manasee tɛm
(Kɔtɔɔsɔtu II 33:1-10,18-20)*

¹ Manasee lulɔyɔ pusı naanowa na naale nyɛŋka taa kɛ ı pɔsa Yuta wulav. Uɛna í lá pusı nule na naanowa na kakpası ke Yosalem. Pa yaakaya ı too sı Hefisi-Pa.

² Ḿpɔ́yú Manasee lapa mpi pɔ ta maya Tacaa tɔ. ı keena piitimnaa mpa Tacaa tɔɔnaa na pɔ fɛɛ-we tɔ, pa lakası ısayası. ³ Halı í tayanı ŋmav ke tɛkɔtɛlɛnaa mpa ı caa Isekiyası náá yɔkaa tɔ. ı ŋmá tɔyɔ Paalı tɛlaalɛnaa, na í saakı tesika kulalaaya, ısu Isɛyɛlı wulav Akarı lapɔ tɔ, na í lunıyi ıstɔlɔŋası. ⁴ Na í ŋmá tɛlaalɛnaa lempa ke Yosalem Isɔ tɛsɛle nte Tacaa ka tɛma sı unı ı ká caya tɔ tɔ taa. ⁵ Na í siki ıstɔlɔŋası tɛlaalɛnaa ke Isɔ tɛsɛle taası naale tɔɔ. ⁶ Halɛna í laa ı pɔyalɔ ke tɔyɔ, na í lá topotopo tɛma anı a tɛna, na í susı kɔɔnamɔŋ. Mpi pɔ ta maya Tacaa tɔɔ ı lakaya tam. Uɛna pɔ kpa ıɛge páná. ⁷ Na í saakı tɔyɔ alɔnyɛŋku Asela lɛsɔyɔ na í sı Isɔ tɛsɛle taa. Pɔyele Tacaa ka tɛma Tafiiti na ı pɔyalɔ Salɔmɔŋ ke heeluyı sı: Yosalem ıcate nte ma lɛsa Isɛyɛlı kpeka naanowa na naale taa tɔ tɔ Isɔ tɛsɛle taa kɛ maa caya tam ke ma yɛlaa hekı. ⁸ Ye Isɛyɛlı yɛlaa tɛkɔyı ma kusɛsutɔ, na ma kiin wei ma tamlı tu Moisi cɛla-we tɔ, ma kaa yele na pá tɔɔnı-wɛge tetɔ nti ma

ha pa cəsənnaa tə tə taa. ⁹ Ama Yuta nyéma kisa Tacaa ke nūnav. Halı Manasee ná yelaa ké na pa ısayatv kəli, ısu piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fəe mpe tə.

¹⁰ Ḿpóyó Tacaa heela ı kuyəyətvtv teləsəlaa sı pá heeli Manasee sı: ¹¹ N lapa acaalətv. N təma ısayatv taa na pə kəli ləŋ Amolii nyéma. Haləna ń tusi Yuta nyéma ke tun laav taa. ¹² Pə təə ké maya Tacaa lseyeli lə, maa kəna alaamali nəyəlvyv Yosalem na Yuta nyéma. Paa wei í nu-ti pu svsı-ı watv. ¹³ Maa hə Yosalem nyéma ŋkraŋvyv, ısu ma lapv Samalii na Akarı ləlvvyv nyéma tə. Maa kpiisi ıcate yəlaa, ısu pa nyaalvyv nyanaya təcıceı na pá pá tə. ¹⁴ Maa lə yəlaa mpa pə kaasaa tə. Maa tv-weye kolontunaa niŋ taa, na pele pá kuu pa na pa wontu. ¹⁵ Ḿpóyó maa la. Mpi tə, hatoo kuyəŋku mə cəsənnaa lu Icipiti tə, haləna saŋa, pa ta yelev mpi pə feı teu təyə lapv, na ma páána kpaasvyv.

¹⁶ Ḿpóyó Manasee lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, na í tusi Yuta nyéma ke laatu taa, na ma yəlaa kupama tuutuuma tətəyə ıcate təna taa.

¹⁷ Pa keesa Manasee təm lentı ke Yuta awulaa takəlası taa. Paa ı kulapəm na ı tun laav təm. ¹⁸ Waatv wei Manasee səpa, ılena pá pimi-ı kawulaya təyaya haləm mpi pa yaa sı Wusa haləm tə pə taa, na ı pəyalv Amonj ləeti ı lonte.

Yuta wulav Amonj təm

(Kvtəəsvtv II 33:21-25)

¹⁹ Amonj ləlvvyv pısi hiu na naale nyəŋka taa ké ı pəsa Yuta wulav. ılena í təyə pısi naaleye Yosalem. I too kelev Yopa tv Halu pəelə Mesuleme. ²⁰ Ḿpóyó ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə, ısu ı caa Manasee. ²¹ I keena-ı teitei ké, na í laaku tun ısu ílé ı ka lapv tə. ²² Amonj ləwa ı cəsənnaa lə Tacaa maya, ı ta tə ısu ma caaki tə.

²³ Ḿpóyó kuyaku nakvli Amonj waalı nyéma kula ı təə, na pá kv-ı ı kawulaya təyaya taa. ²⁴ Ama Yuta nyéma ná kó mpa pa kv-ı tə. ılena pá kpa ı pəyalv Sosiyası ke wulav.

²⁵ Pa keesa Amonj təm lentı ke Yuta awulaa takəlaya taa. ²⁶ Ḿpóyó pa pima-ı ı pəlaav taa ké Wusa haləm taa. Na ı pəyalv Sosiyası ləeti ı lonte taa.

22

Yuta wulav Sosiyası təm

(Kvtəəsvtv II 34:1-2)

¹ Sosiyası ləlvvyv pısi pələfei naanəwa nyəŋka taa ké ı pəsa Yuta wulav ke Yosalem taa ké pısi hiu na naanəwa na kuləmaya. I too kelev Posika tv Ataya pəelə Yetita. ² Ḿpóyó Sosiyası lapa mpi pə maya Tacaa tə. I təma teitei ké ısu ı ləŋce Tafiiti, ı ta lu ı ıkrate taa.

Kətvlv səsə hii kiiu takəlaya

(Kvtəəsvtv II 34:8-18)

³ Ḿpóyó kuyaku nakvli Sosiyası kusa takəlası ŋmaalv Asaliya pəyalv Safaŋ, Mesulam saalı kelev sı: Polo lə təsele, ⁴ na ń heeli kətvlv səsə Hilikiya sı kala lə təsele liyitee wena kətəlaa nənəyə taŋlaa kpeyelaa tə. ⁵⁻⁶ Na ń cela-yeyə təma lataa tə feŋlaa, mpa pa tayəŋyı lə təsele tə, na pá feı saakəlaa, na tetv ŋmalaa, na təma lataa ləlaa. ılena pá yana taası na pəe kusaakee wena paa tayanna tə. ⁷ Taa pəəsi-we sı pá keesi mpi pa lapənaa tə. Mpi tə, yəlaa mpe pa lakı teu ké.

⁸ Kətvlv səsə nu mpv, ılena í heeli Safaŋ sı: Ma hika kiiu takəlaya ke lə təsele taa. ılena kətvlv cela Safaŋ ke takəlaya ŋke, na ílé ı kala. ⁹ ılena Safaŋ məli na í heeli wulav sı: Kətəlaa koosa lə təsele atakaa taa liyitee na pá cela təmlataa feŋlaa.

¹⁰ ılena Safaŋ tasa sı: Kətvlv səsə Hilikiya celəna-m takəlaya kanə.

Ḿpóyó Safaŋ kala takəlaya ŋkeye wulav.

Sosiyasi pɔɔsa Iso kuyɔɔtɔtu telɔsulɔ alɔnyɔɔ Hulɔta
(Kutɔɔsɔtu II 34:19-28)

¹¹ Waatu wei wulav nu kiiu takɔlaya ŋke ka tɔm, ulena i lanɔle wakɔli na i cɔli i wontu. ¹² Mɔpɔyɔ i yaa kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya, na Safaŋ pɔyalɔ Ahikam, na Mikaya pɔyalɔ Akɛpɔɔ, na takɔlasɔ ŋmaalɔ Safaŋ, na i waali nyɔma taa lɛlɔ wei pa yaa si Asaya tɔ, na i tɔ-we si: ¹³ I polo i pɔɔsi Tacaa ke mɔ na Yuta yɔlaa ta tɔm, na takɔlaya ŋka pa hii isɛntɔ tɔ ka kuyɔɔtɔtu tɔɔ. Pɔpɔtu fei lelen, ta cɔsɔnaa ta tɔki kusɔsɔtu nti pa ŋmaa ka taa tɔ. Pɔ tɔɔ kɛ Tacaa pɔɔnɔnɔ ka huuna-tuyɔ sɔsɔm.

¹⁴ Mɔpɔyɔ apalaa kakpasɔ inɔ i pola Iso kuyɔɔtɔtu telɔsulɔ alɔnyɔɔ Hulɔta teye Yosalem kpekɔle kɔfate taa. Alɔ inɔ i paalɔ kɛle Tifa pɔyalɔ Sulum, Hala saali. Ulɛ i paasayanana kɔtɔlaa wontu kususuuu. Mɔpɔyɔ apalaa mpe pa kɛesa pa tɔm ke Hulɔta. ¹⁵ Ntena Hulɔta tɔ-we si, pɔ telɔsi wulav si Tacaa tɔma si: ¹⁶ Maa yele na mpusi kɔɔ Yosalem na i yɔlaa pa tɔɔ, isu pa ŋmaav takɔlaya kanɛ ka taa tɔ. ¹⁷ Mpi tɔ, pa lɔ-m na pɔ laaki tun. Ulena pa lakasi nsi si kra-m pɔɔnɔnɔ. Pɔ tɔɔ kɛ ma pɔɔnɔnɔ huuna icate tɔneye sɔsɔm, a ta tiita. ¹⁸ Ye pɔ kaasa wulav ulɛ, Iseyeli Iso Tacaa heeliyi-i si, isu i nuw takɔlaya ŋke ka taa tɔm ke teu, ¹⁹ na nti ma yɔɔtɔ Yosalem na i yɔlaa pa tɔm tɔ, tu teesɔna sɔyɔntu. Halɔ tɔ pɔsi mpusi tɔm. Ulɛ ma nawa isɛna nyɔ lanɔle wakɔlaa na ŋ cɔli nyɔ wontu na ŋ pɔli isɔlum tɔ, maa mu nyɔ kusɔlɔmutu. ²⁰ Pɔ tɔɔ kɛ maa yele na ŋ si sɔm kupam, na pɔ pi-ŋ nyɔ pɔlaav taa. N kaa na mpusi wei maa kɔna Yosalem nyɔma tɔɔ tɔ.

Sosiyasi na Iso pa nɔyɔ pɛelvyɔ
(Kutɔɔsɔtu II 34:29-32)

Mɔpɔyɔ kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya na i taapalaa, pa polaa na pɔ heeli tɔm ntɔyi wulav Sosiyasi.

23

¹ Mɔpɔyɔ wulav kota Yuta na Yosalem pɔ nyuyɔ nyɔma tɔnaya i kin ke kpakpaa. ² Na pɔ na pa samaa pɔ polo Iso tɔsɛle. Pɔ kpayav kɔtɔlaa, na Iso kuyɔɔtɔtu telɔsɔlaa na yɔlaa tɔna, paa mpa. Ulena wulav kala-wɛye kiiu takɔlaya ŋka pa hiiwa tɔ. ³ Pɔle pɔ waali kɛ wulav sɔna i kumte tɔɔ ke Iso tɔsɛle taa. Ulena i na Tacaa pɔ pɛeli nɔyɔ, na samaa tisi si mpe paa tɔki Tacaa kiin, na i kusɛyesɔtu, na i kɔtɔtɔtu, na luyɔ kulɔmuyɔ, na lotu kulɔmtu. Na pɔ laki pɔ tɔna mpi pa ŋmaa takɔlaya ŋke ka taa tɔ.

Iso sɛɛv tayanvyɔ ke Yuta taa
(Kutɔɔsɔtu II 34:3-5)

⁴ Pɔle pɔ waali kɛ wulav tɔma kɔtulɔ sɔsɔ Hilikiya, na i waali nyɔma, na kɔtɔlaa mpa pa tanɔyi Iso tɔsɛle nɔnɔyɔ tɔ si: Ulɔ tuyɔ Paali na Asela na isɔtulɔŋasi wontu kulalaatu tɔna. Ulena pɔ wɔ-tɔyi kɔkɔ ke Yosalem icate waali ke Setɔlɔŋ tɛtekɔle taa, na pɔ cosi pɔ tɔlɔma na pɔ pona Petɛli. ⁵ Mɔpɔyɔ Sosiyasi tɔyɔna tun kɔtɔlaa mpa Yuta awulaa kɔ kpawa tɔ. Mpe pa feenɔyɔna tɔkɔtɔlenaa mpa pa we acalɛ nna a cɔna Yosalem tɔ a taa tɔ. Mpi tɔ, tuyɔ Paali, na ilim, na isɔtu, na isɔtulɔŋasi waani waani tɔnaya pa feenayaa. ⁶ Ulena pɔ lɔsi Iso tɔsɛle taa kɛ Asela tesika kulalaaya, na pɔ wɔ-keye Yosalem waali ke Setɔlɔŋ tɛtekɔle taa, na pɔ nyaya tɔkpataa. Ulena pɔ ŋmusi pɔ tɔlɔma ke pɔlaan taa. ⁷ Mɔpɔyɔ Sosiyasi yɔka Iso tɔsɛle cɔlɔ kutulun wei i taa pa laki wasanɔkalɔtu tɔ. Tɔnaya alaa nɔ lɔki tuyɔ Asela kɔtaya wontu.

⁸ Pɔ waali kɛ Sosiyasi kɔna Yuta acalɛ kɔtɔlaa tɔna, na i wakɔli pa tɔkɔtɔlenaa mpa pa taa pa feenayaa na pɔ wɔki tulaalɔnaa tɔ. Pɔ kpayav Kepa na pɔ polo Pɛesepa tɔ. Na pɔ yɔki tɔlaalɔnaa mpa paa we Yosalem icate nɔnɔsi tɔ. Na tɔlaale nte tu we icate nyuyɔ tu Yosawa nɔnɔyɔ tɔ. Ye ŋ sɔki icate nyɔ nin mpɔtɔŋ tɔɔ. ⁹ Ama kɔtɔlaa mpa pa feenayaa tun tɔkɔtɔlenaa tɔ, pa ta ha-wɛye mpaav si pɔ la

kotası ke Tacaa kətaya təlate təw kə Yosalem. Ama pə na kətəlaa ləlaa pa təkayana potopotonaa mpa pa taa kəkusum fei tə.

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Sosiyası wakəla təlaale Tofe timpi yəlaa wəkaya pa piya ke tıyɔ Moleki ke Hinom tətəkəle taa tə. ¹¹ Na í wakəli tətəyɔ krayanəh ləesəh wei Yuta awulaa ka hawa na pə su Isə təsəele nənəyɔ kutuluɔyɔ taa kə akewe Netəh-Meleki təyaya cəw tə. Na Sosiyası wə ı kəkənəa ke kəkə tətə. ¹² Na í yəki təlaalenaa mpa Yuta awulaa ka ηmawa Ahası kutuluɔyɔ pata təw tə təpətəpətə. Na mpa wulav Manasee ηmawa Isə təsəele taası naale təw tə. Na í lə pə həyɔlası ke Setələn tətəkəle taa. ¹³ Na Sosiyası wakəli təkətəlenaa mpa Salımən ka ηmawa Olifinaa pulaya ilim mpətəh təw həyɔlɔyɔ ke Yosalem isentaa tə. Paa Sitəh nyəma tıyɔ alınyəhku ısayav Asətati, na Mowapı nyəma tıyɔ ısayav Keməsi, na Amoni nyəma tıyɔ ısayav Milikom. ¹⁴ Na Sosiyası yəki pəe kəsikee, na í seti tesikası, na í waası təlaalenaa təw kə yəlaa mɔwa.

*Isə sɛɛv tayavɔyɔ ke Isɛyeli taa
(Kvətəsvtɔ II 34:6-7)*

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Sosiyası wakəla Petəeli təkətəle, nte Nepa pəyalı Solopuwam ka ηmawa na í tısi Isɛyeli nyəma ke laatu taa tə. Sosiyası wəpa tesika ke kəkə, na í yəki təlaale tənəhnanəh.

¹⁶ Sosiyası təhna m̀p̀r̀ỳg̀ỳ lapı təyɔ ı loosa pəlaah ke pulaya təw, na í tili yəlaa na pə kuu mɔwa na pə wə-yeyə kəkə ke təkətəle na tə pilisi, ısu Tacaa kuyəyətıtu tələsulı ka kpaalɔyɔ tə. ¹⁷ Mpıyɔle Sosiyası tasa pəəsıyɔ sı: Pəlaav pəle nteyɛ ma loosiyi isəntə?

İlena ıcate yəlaa cə sı: Yuta Isə kuyəyətıtu tələsulı wei ı ka kpaala nti tə təna n lapa təkətəle tənə tə ı pəlaav kə.

¹⁸ Ntəna Sosiyası sı: ı yele Isə kuyəyətıtu tələsulı ıni ı pəlaav ηku. Nəyɔlɔb í taa tokina-kı.

Mpı pə lapəna na pə yele Isə kuyəyətıtu tələsulı ıni na Samalii nyəh pa mɔwa.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ wulav Sosiyası yəka təkətəlenaa, mpa Isɛyeli awulaa ka ηmawa Samalii acaləe taa, na pə laaki na pə kəsı Tacaa pəáná tə. Teitei ısu ı lapı Petəeli tə. ²⁰ Na í lentı pa kətəlaa mpa pa fəenaya təkətəlenaa mpe tə. Na í wə pə təw kə yəlaa mɔwa.

Pə waalı kə Sosiyası məla Yosalem.

*Yuta nyəma təyɔv ke Tɛɛv acima
(Kvətəsvtɔ II 35:1,18-19)*

²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Sosiyası təma Yuta nyəma təna sı: ı təyɔ mə Isə Tacaa Tɛɛv acima. ısu paa kəsıyɔv nəyɔ pəelɔyɔ takəlaya taa tə. ²² Pəpətı fei lelen, pə krayav hatoo paasənlaa waatı, na pə polo Yuta na Isɛyeli pa awulaa waatı tə, pa ta təyɔta Tɛɛv acima ısu mpı pə taka. ²³ Sosiyası kawulaya pənaya pələfei hiu nyəhka taa kə pa təyɔ-ı m̀p̀r̀ỳg̀ỳ Yosalem taa.

*Sosiyası kawulaya kvətəkvətı
(Kvətəsvtɔ II 35:20-27; 36:1)*

²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Sosiyası kpiisa Yosalem na Yuta təna taa kə pəe pəəsəlaa, na kəyənəh sısəlaa. Na í wakəli kəlalaam, na ləesəh, na laatu wontu lentənəa, ısu pa kəsıyɔv kiıh takəlaya ηka kətulı Hilikiya hiiwa Isə təsəele taa tə, ka taa tə.

²⁵ Too tə, wulav nəyɔlɔb ı ta cayata ısu Sosiyası, na í səla Tacaa na lotu kolumtu na ı ləsaya sıv-ı təmammam. ısu pa kəsı Moisi kiiu taa tə. Pəyele pa kaa na wulav nəyɔlɔyɔv mpı tətə.

²⁶ Isəna Manasee ka kəsı Tacaa pəáná ke Yuta təw tə a ta tii. ²⁷ Pə təw kə Isə təma sı: ısu ma yelıyɔ na kolontunaa kuu Isɛyeli nyəma tə. Mpı tətəyɔ ma yele na

pá kuu Yuta, ma taa na-weye ma isentaa. Maa lo Yosalem icate nte maa lésaa tó, na Isó téséle nte maa tóma sí paa séeki-m tó taa tó.

²⁸ Pa kéesa Sosiyasi tóm lentí ke Yuta awulaa takélaya taa. ²⁹ Sosiyasi waatu taa ké Icipiti wulav Neko na í yoolaa pa pukaya Asilii nyóma waasuyv ke Ifélati kin. Ḿpóyó Sosiyasi kulaa sí í kayatéyi-we. Uena pá kv Sosiyasi ke Mekito ke yooú kancaalaya nyéñkv taa. ³⁰ Ḿpóyó í waali nyóma tu-í kéeke taa, na pá pona-í Yosalem na pá pimi-í í póláav taa. Pə waali ké Yuta nyóma kpawa Sosiyasi pəyalv Sowakasi ke wulav, na í léeti í caa lonte taa.

Yuta wulav Sowakasi tóm
(Kvtəəsvtv II 36:2-4)

³¹ Sowakasi lólvuyv pənyaya hiu na kakpasí nyéñka taa ké í pəsa Yuta wulav. Uena í la isətónaa tooso ke Yosalem taa. Í too kéle Lipina tv Ulimeya pəeló Hamutali. ³² Ḿpóyó Sowakasi lapa mpi pə ta maya Tacaa tó, isu í cəsónaa. ³³ Uena Icipiti wulav Neko kpa-í na í pona yomle ke Lipəla ke Hamati tetv taa, na í kawulaya su tənaya. Ḿpóyó Neko tv Yuta nyóma sí pá feli-í lampuu ke liyitee nyəğətv kiloonaa iyisi tooso (3000), na wóla ke kiloonaa hiu na naanəwa.

³⁴ Pə waali ké Icipiti wulav Neko kpa Sosiyasi pəyalv Uiyakim sí í léeti í caa lonte. Na í layasi-í hətə sí Sowakim. Pə kaasa Sowakasi, uena í pona-í Icipiti na í sí təna. ³⁵ Ḿpóyó Sowakim tūwa í yəlaa na pá feləyi lampuunaa na pə kéesəna pa kuhikim. Uena Sowakim naa feli Icipiti wulav ke mpi í pəəsaa tó. Ye tetv tv í fəla í nyəm, úe Sowakim náá pona Icipiti wulav ke liyitee na wóla wei Icipiti wulav pəəsəyi tó.

Yuta wulav Sowakim tóm
(Kvtəəsvtv II 36:5-8)

³⁶ Sowakim lólvuyv pənyaya hiu nyéñka taa ké í pəsa Yuta wulav ke Yosalem. Í too kéle Luma tv Petaya pəeló Seputa. ³⁷ Sowakim lapa mpi pə ta maya Tacaa tó, isu í cəsónaa.

24

¹ Sowakim kawulaya waatu ke Papiloni wulav Nepukanəsaa, na í yoolaa pa wata Yuta tetv na pá ηmakəli Sowakim. Ama pusí tooso sikaa, uena í kóli pa tó. ² Ḿpóyó Tacaa kəna Sowakim ke Papiloni, na Silii, na Mowapv, na Amoni yoolaa, na pá wakəli na pá ηmulí Yuta nyóma. Isu Isó ka heeluyv í kuyəğətv teləsəlaa na pá yəğəti tó. ³⁻⁴ Pə taya pulv, Manasee ka wakəla səsəm ké. Í kó yəlaa kupin ke musəy, na isayatu svv Yosalem taa ké səsəm. Uena Tacaa náá kisi-weye suulu hóluyv, na í yele na mpusinaa mpe pa kəy-we. Mpi tó, í taa caaki sí í tasa-weye í isentaa ké nav.

⁵ Pa kéesa Sowakim tóm lentənaa ke Yuta awulaa takélaya taa. ⁶ Waatu wei Sowakim səpa, uena í pəyalv Sowakəy léeti í lonte taa.

⁷ Ama Icipiti wulav ná tá nəkí luu. Mpi tó, Papiloni wulav ka léeka-í tetónaa mpa í ká təğə ləy təğə. Pə kpağav Icipiti tetv tənə na pá suna Ifélati pəğə tó.

Yuta wulav Sowakəy tóm: Yəlaa kuuu kancaalaya nyəm
(Kvtəəsvtv II 36:9-10)

⁸ Sowakəy lólvuyv pusí pəle fəi hiu nyéñka taa ké í pəsa Yuta wulav. Uena í lá isətónaa toosoğv Yosalem. Í too kéle Yosalem tv Uənatay pəeló Nehuseta. ⁹ Ḿpóyó Sowakəy lapa mpi pə ta maya Tacaa tó, isu í caa.

¹⁰ Waatu iní í taa ké Papiloni wulav Nepukanəsaa yoolaa polaa na pá nyala Yosalem icate. ¹¹ Ḿpóyó í mayamaya í kəma saa wei í yoolaa nyala icate ke mpv tó. ¹² Uena wulav Sowakəy, na í too, na í waali nyóma, na í akewenaa, na í yəlaa

mpa i wena naani tɔ, pɔ lu na pɔ polo pɔ ha Nepukanɛsaa kɛ pa ti. Uɛna ɪlɛ i la-wɛyɛ yomaa kɛ i kawulaya pɛnaya pɛlɛfɛi naanɔwa nyɛŋka taa.

¹³ Mɔrɔyɔ Nepukanɛsaa kuu Isɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɛyaya pɛ kpancooŋ tɛna. Na i yɔki wɔla wontu nti Salɔmɔŋ ka lupa na pɔ lakɛna Isɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ, ɪsu Tacaa ka yɔyɔtɔyɔ tɔ. ¹⁴ Na pɔ kuu Yosalem nyɛma tɛna, na akewenaa sɔsaa na nyɔyɔ nyɛma. Na pɔ lu yɛlaa iyisi naanɔwa (10000). Pa ta kalɛna caŋɛm tɛma lataa na koolaa. Na pɔ yɛle kɔnyɔntɔnaa tike. ¹⁵ Na i kraɔa tɔtɔyɔ Sowakɛŋ, na i alaa, na i yɛlaa mpa i wena naani tɔ, na Yuta nyɔyɔ nyɛma na i pona Papiloni. ¹⁶ Yɛlaa kɔpama iyisi naatosompɔyɔlaya (7000) kɛ i kraɔaa. Na caŋɛm tɛma lataa, na koolaa kɛ yɛlaa iyaya (1000). Mpa pa mɔna yoo tɔyɔ i kraɔa mpɔ na i pona Papiloni.

¹⁷ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa kra Sowakɛŋ ikpɛɛ Mataniya kɛ wulav. Na i layasi-i hɛtɛ si Setesiyasi.

Yuta wulav Setesiyasi tɛm
(*Selemii 52:1-3; Kɔtɔsɔtɔ II 36:11-12*)

¹⁸ Setesiyasi lolɔyɔ pusi hɛɪ na kɔlɔmaya taa kɛ i pɛsa Yuta wulav. Uɛna i lɔ pusi naanɔwa na kɔlɔm kɛ Yosalem. I too kɛɛ Lipina tɔ Uɛmɛya pɛɛɔ Hamutali.

¹⁹ Mɔrɔyɔ wulav ɪnɪ i lapa mpi pɛ ta maya Tacaa tɔ, ɪsu i caa Sowakim.

²⁰ Uɛna Tacaa mɔ pɔɔnɔ na i kɛna mpusi kɛ Yuta na Yosalem pɛ nyɛma tɔɔ, na i lɔ-wɛyɛ poolɔŋ.

25

Nepukanɛsaa lɛkɔyɔ kɛ Yosalem
(*Selemii 39:1-7; 52:3-11*)

Mɔrɔyɔ Setesiyasi kɔla Papiloni wulav Nepukanɛsaa tɔɔ. ¹ Uɛna Papiloni wulav Nepukanɛsaa na i yoolaa, pɔ polo Yosalem na pɔ ta-tɛyɛ kotaya. Pa lɔma hapɛɛ taka kɛ na pɔ cɔ-tɛyɛ Setesiyasi kawulaya pɛnaya pɔyɔlayafɛi naanɔwa nyɛŋka, ɪsɔtɔ naanɔwa nyɛŋ kɔyaku naanɔwa nyɛŋku wule. ² Na pɔ polo i kawulaya pusi naanɔwa na kɔlɔm nyɛŋka.

³⁻⁴ Mɔrɔyɔ nyɔyɔsi anaam luwa Yosalem ɪcatɛ taa. Yɛlaa u naaki tɔyɔnaya. Uɛna Papiloni nyɛma tɔli ɪcatɛ kolɔŋa kɛ pɔrɔyɔ, kɛ ɪsɔtɔ liyiti nyɛŋ kɔyaku pɔyɔlayafɛi naanɔwa nyɛŋku wule. Paa na Papiloni nyɛma ka tama Yosalem tɔ, Setesiyasi na i yoolaa pa pɛsaa na pɔ tɛŋna wulav halɛm nɔnɔyɔ kɛ koloosi naalɛ hɛku. Na pɔ kraɔa Yaatanɪ tɛtɛkɛɛ mpaav, na pɔ se ahoo. ⁵ Ama Papiloni nyɛma tɔ Setesiyasi waali na pɔ kra-i Yeliko tɛtɛkɛɛ taa. Uɛna i yoolaa yɛɛ-i i tike. ⁶ Mɔrɔyɔ pa kra-i yomle na pɔ pona-i Papiloni wulav kin kɛ Lipɛla. Tɛnaya pa hɔnɔ-i tɛm. ⁷ Na pɔ kɔ i piya kɛ i ɪsɛntaa. Pɛɛ pɛ waali, uɛna pɔ wɔyɔsi i ɪsɛ, na pɔ hɔkɔ-i na pɔ pona-i Papiloni.

Yosalem nyɛma kuuu naalɛ nyɛm
(*Selemii 39:8-10; 52:12-30; Kɔtɔsɔtɔ II 36:17-21*)

⁸ Mɔrɔyɔ Papiloni wulav tanlaa nyɔyɔ tɔ, wei i kɛ wulav waali nyɛŋ na pɔ yaaki-i si Nepusalatan tɔ, i sɔv Yosalem taa kɛ Nepukanɛsaa kawulaya pɛnaya pɔyɔlayafɛi naanɔwa nyɛŋka, ɪsɔtɔ kakpasi nyɛŋ, kɔyaku naatosompɔyɔlaya nyɛŋku wule. ⁹ Uɛna i nyayasi Isɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɛyaya. Na pɔ tu kɛɛna nyɔyɔ nyɛma nyɛŋsi. ¹⁰ Na i yoolaa yɔki Yosalem ɪcatɛ.

¹¹ Pɛ waali kɛ Nepukanɛsaa tɛsa kuuu kɛ ɪcatɛ taa yɛlaa, mpa paa hawa Papiloni nyɛma kɛ pa ti tɔ, na caŋɛm tɛma lataa mpa pu kaasaa tɔ. ¹² Uɛna Nepukanɛsaa yɛle kɔnyɔntɔnaa si pɛɛ pɔ halɔyɔ tɔyɔnaya na lɛsɛŋnaa.

¹³ Μρύγύ Papiloni nyéma yáka akelenaa mpa paa we Isə təseele nənəγə tə, na pá kəəli nyəγəlyu kuseemyu. Na pá kraγa pə ləm keekena, na pə nyampaani anaam wei pa su Isə təseele taγa təə tə, na pá teena Papiloni. ¹⁴ Na pá kpeηna tətəγə nyəγəlyu kuseemyu wontu nti pa lakəna Isə təseele taa tə. Isu nti pa kuukina təloma tə, na pə ləγəlası na kpətələη na kəpənaa. ¹⁵ Μρύγύ wulav taηlaa nyuγu tu kraγa wula na liγitee nyəγəlyu wontu. Na cofolona na cemsena mpa pa ηmusəγəna caləm tə.

¹⁶ Nyəγəlyu kuseemyu ηku Saləməη ka lapəna Isə təseele wontu, na tə maγamaγa tə nyəntu tə. Isu ləm nyampaani anaam, na ləm keekena tə, ku təəwa səsəm ké. ¹⁷ Akelenaa mpe pa kηkyləməη ka we meətəlena pəγəlayafei naanəwa naanəwa ké. Paa wei ι nyuγu taa ké nyəγəlyu kuseemyu caηəm kahuka ke meətəli kuləm na titite. Na pə puluγu na ku təə ké tuγu nakuli ku pee taka.

¹⁸ Μρύγύ Papiloni taηlaa nyuγu tu kra kətəlv Selaya, na ι waali tu Sefaniya, na kətəlaa mpa pa taηəγi Isə təseele nənəγə tə. ¹⁹ Na í kra tətəγə yoolaa nyuγu tu, na wulav təyaya nyéma napələγi kakpası. Na takəlası ηmaalv wei ι kraκəγi yoolaa kvfama tə, na Yuta ıcate nyéma ke nutoso. Pa tənaya mpv Yosalem taa ké paa wεε. ²⁰ Uena Napusalataη pona-wεγε Papiloni wulav kiη ke Lipəla. ²¹ Na Papiloni wulav ku-wεγε kraκpaa ke Hamatı tetv taa təna.

Isəna pa pona Yuta nyéma ke hatoo Papiloni təγəle.

*Yuta tetv nyuγu tu Ketaliya təm
(Selemii 40:7-41:18)*

²² Μρύγύ Papiloni wulav Nepukanəsaa kaasa Yuta yəlaa ke pəcəγə tetv taa. Uena í kra Ahikam pəyalv Ketaliya, Safaη saali ke pa nyuγu tu. ²³ Yuta yoolaa nyuγu nyéma, na pa yəlaa mpa pa ta ha pa təγi Papiloni nyéma tə, pa nu nti Nepukanəsaa tu ι taa ke mpv tə. Uena pá polo Ketaliya kiη ke Misipa. Nyuγu nyéma mpeγele Netaniya pəyalv Isəmayeli, na Kaleya pəyalv Yohanaη na Netofa tu Tanehumətı pəyalv Selaya na Maaka tu Yasaniya. ²⁴ Μρύγύ Ketaliya təma pa təna na tuunav sı: Ι taa nyana Papiloni nyéma. Ι caya tetv taa na í nukəna-wε te, í ká waa.

²⁵ Isətənaa naatosompəγəlaya sikaa, uena awulumpu Nataniya pəyalv Isəmayeli, ilisama saali keke. Μρύγύ Isəmayeli kraγa yəlaa naanəwa na í polo Misipa na í kú Ketaliya na Yuta nyéma na Papiloni nyéma mpa paa we ι kiη tə. ²⁶ Mpυγυle səγəntv kra ıcate nyéma na Papiloni təm, na nyuγu nyéma tó sı pə taa kəə na pá ləeti-wε. Uena pá se na pá polo İcipiti.

*Sowakeη saləka tvlvγv
(Selemii 52:31-34)*

²⁷ Yuta wulav Sowakeη saləka pənaya hiu na naanəwa na naatosompəγəlaya nyəηka sikaa, uena Ifil-Melota pəsı Papiloni wulav. Μρύγύ ι tula Sowakeη ke pə ıətə naanəwa na naale nyəη kvyakv hiu na naatosompəγəlaya nyəηkv. ²⁸ Uena í lapı-ı kvpantv. Ι kra-ı awulaa ləmpra mpa pa we Papiloni tə pa nyuγu tu. ²⁹ Na pá wəγəsi ι saləka wontu, na ι na Papiloni wulav pá təkı təntəmle. ³⁰ Na Papiloni wulav paasəγəna-ı paa kvyakv ηku, haləna ι səm.

KUTƏƏSUTV TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA Kutəəsutv

Kutəəsutv takəlaya kancaalaya nyəŇka kanə ka taa ké pa keesəyi lseyeli nyəma ləlvəŋ loosi təm na Tafiiti kawulaya təyov təm. Pa keesəyi ka taa tətəyov Iso təyaya ŋman tayanovov təm tətə. Takəlaya ŋmaalv hələyi-tv sɪ Iso sɛɛtv nte pə tənə pə kite.

Isəna pa fayə Kutəəsutv I takəlaya tə:

Atam lulaa na pə ləlv Tafiiti, titite 1-9

Tafiiti kawulaya təyov təm, titite 10-29

LULVŋ LOOSI TAMSUVV

Pə kpayav Atam na pə polo Isav ləlvov tə

¹ Atam pəyalv kele Seti, Seti pəyalv kele Inəəsɪ. ² Inəəsɪ pəyalv kele Kenəŋ, Kenəŋ pəyalv kele Malaleyeli, Malaleyeli pəyalv kele Yeləti. ³ Yeləti pəyalv kele Henəki, Henəki pəyalv kele Matusalem, Matusalem pəyalv kele Leməki. ⁴ Leməki pəyalv kele Nowee, Nowee pəyalaa nte Sem na Kam na Yefete.

⁵ Yefete pəyalaa nte Koməe, na Makəki, na Matayi, na Yafəŋ, na Tupaali, na Mesəki, na Tilasi. ⁶ Koməe pəyalaa nte Asəkənaasi, na Tifatɪ, na Tokaama. ⁷ Yafəŋ pəyalaa nte Ilisa na Taasisi, na Kitim, na Lotanim.

⁸ Kam pəyalaa nte Kusi, na Misilayim, na Puti, na Kanaaŋ. ⁹ Kusi pəyalaa nte Sepa, na Hafila, na Sapəta, na Lakəma, na Sapəteka. Lakəma pəyalaa nte Sapa, na Tetəŋ. ¹⁰ Tətv taa wulav kancaalaya nyəŋ Nemloti caa kele Kusi tətə. ¹¹⁻¹² Luti, na Anem, na Lehəpɪ, na Nafutu, na Patələsɪ, na Kasulu, na Kafətəə nyəma mpa pa ké Filiisi nyəma tə pa cəsə kele Misilayim. ¹³⁻¹⁵ Kanaaŋ pəyalv kancaalaya nyəŋ nte Sitəŋ. Sitəŋ waali ké Həti. Pəyele Yəpusi nyəma, na Amolii nyəma, na Kilikasɪ nyəma, na Hifi nyəma, na Aləkiti nyəma, na Sini nyəma ¹⁶ na Afati nyəma, na Semalii nyəma, na Hamatɪ nyəma cəsə kele.

¹⁷ Sem pəyalaa nte Ilam, na Asuu, na Aləpasatɪ, na Luti, na Alam, na Usi, na Huuli, na Ketəe, na Mesəki. ¹⁸ Aləpasatɪ pəyalv kele Sela, Sela pəyalv kele Ipeə. ¹⁹ Piya naaleye Ipeə lulaa, pa yaa kancaalaya nyəŋka sɪ Peleki. Pə nyovov nte sɪ fayav. Mpi tə, ɪ waatv taa ké atə yələa fayaa. Pa yaa Peleki neu sɪ Yəkətəŋ. ²⁰ Yəkətəŋ pəyalaa nte Aləmotatɪ, na Selefɪ, na Hasamafetɪ, na Yela. ²¹ Na Hatolam, na Usali, na Tikəla, ²² na Ipaali, na Apimayeli, na Sapa. ²³ Na Ofii, na Hafila, na Yorapɪ. Yəkətəŋ pəyalaa nte pa tənaya mpv.

²⁴ Sem pəyalv kele Aləpasatɪ, Aləpasatɪ pəyalv kele Sela. ²⁵ Sela pəyalv kele Ipeə, Ipeə pəyalv kele Peleki, Peleki pəyalv kele Lewu. ²⁶ Lewu pəyalv kele Selu, Selu pəyalv kele Nahoo, Nahoo pəyalv kele Tela. ²⁷ Tela pəyalv kele Apələm wei pə kəma na pá cuvusi sɪ Apələham tə.

²⁸ Apələham pəyalaa nte Isaaka na Isəmayeli. ²⁹ Pa ləlvəŋ nyəma həla ntə.

Isəmayeli pəyalv kancaalaya nyəŋ nte Nepayətɪ, Nepayətɪ waali ké Ketaa, na Atəpeleli, na Mipisam. ³⁰ Na Misema, na Tuma, na Masa, na Hatatɪ, na Tema. ³¹ Na Yetuu, na Nafisi, na Ketəma. Isəmayeli nyəma nte.

³² Apələham alv naale nyəŋ Ketula ná ləla-ɪ Similanəŋ na Yəkəsəŋ na Metəŋ, na Matiyanəŋ, na Isepaki, na Suwa. Yəkəsəŋ pəyalaa nte Sapa na Tetəŋ. ³³ Matiyanəŋ piya nte Ifa na Ifəe, na Hanəki, na Apita na Iləta. Ketula ləlvovov nyəma nte pa tənaya mpv.

³⁴ Apələham ləlvəna Isaaka. Isaaka ná ləla Isav na lseyeli. ³⁵ Isav pəyalaa nte Ilifasi na Leweli na Yewusi na Yayelam na Kola. ³⁶ Ilifasi pəyalaa nte Teməŋ

na Omaa na Sefi na Katam na Kenasi na Timna na Amaleke. ³⁷ Leweli pəyalaa nté Nahati na Sela na Samma na Misa. ³⁸ Seyii pəyalaa nté Lotan na Sopali na Sipeyon na Ana na Tison na Isee na Tisan. ³⁹ Lotan pəyalaa nté Holi na Homam na i neu alonyəŋ nté Timna. ⁴⁰ Sopali pəyalaa nté Aliyan, na Manahati, na Ipaali, na Sefi, na Onam. Sipiyoŋ pəyalaa nté Aya, na Ana. ⁴¹ Ana pəyalu kele Tison, Tison pəyalu kele Haməlan, na Isepan, na Itəlan, na Kelan. ⁴² Isee pəyalaa nté Pilehan, na Safan, na Yakan. Tisan pəyalaa nté Usi, na Alan.

*Itəm nyəma awulaa na pa nyuyv nyəma
(Kancaalaya 36:31-43)*

⁴³⁻⁵⁰ Awulaa mpa pá təkaya kawulaya ke Itəm tetu taa na pá kaasəyi təma, na pəcə Iseyeli nyəma təkı pa kawulaya tə pa həla ntə. Tinapa tetu tu Peyəə pəyalu Pela. Pela səpa, ilena Posola tetu tu Sela pəyalu Yorari náa təyə. Pəle pə waali ké Teman tetu tu Husam na Afi tetu tu Petati pəyalu Hatati. Inı i yoonna Matiyən tetu nyəma ke Mowarv tetu taa na í kəli-wε. Na Masələka tetu tu Saməla na Lehopoti tetu tu Sawuli ke pəyə nəyə. Na Akəpəə pəyalu Paali Hanan, na Payi tetu tu Hatati wei í kraya Matəleti pəelə Matapeeli tə, Me-Sahari saali kele.

⁵¹ Wulav Hatati səm waali ké ləlvəŋ nyuyv nyəma təkaya kawulaya ke Itəm təə. Halı pəle pa həla nté Timna, na Aləfa, na Yeteti, ⁵² na Oholipama, na Ula, na Pinon. ⁵³ Na Kenasi, na Teman, na Mipisaa, ⁵⁴ na Makətəyeli na Ilam. Itəm ləlvəŋ nyuyv nyəma nté.

2

Yakərv pəyalu Yuta ləlvəŋ nyəma

¹ Yakərv wei pá cuyusaa sı Iseyeli tə, i pəyalaa həla ntə. Luyen, na Simiyon, na Lefii, na Yuta, na Isakaa, na Sapulən. ² Na Tan, na Yosεεfu, na Pəncamεε, na Nefətali, na Kati, na Asee.

³ Yuta ná hika apalvpiya tooso na Kanaan tetu tu Suwa pəelə. Pəleyle Eeli, na Onan, na Sela. Ama kancaalaya tu Eeli lapa mpi pə ta maya Tacaa ke paa pəcə tə. Ilena Isə kv-i. ⁴ Pə waali ké Yuta hikina i poolu Tamaa ke apalvpiya naale tətə. Pəlesi, na Sela. I pəyalaa tənə krenta kakpası. ⁵ Pəlesi pəyalaa nté Həsələn, na Hamuli. ⁶ Sela pəyalaa nté Simili, na Itan, na Heman, na Kaləkəti, na Tala. Pa krenta kakpası. ⁷ Kaami pəyalu kele Akaa. Inı i ká krayana mpi Tacaa ká kisaa sı pá taa sı pa ti tə. Ilena Isə náa tənı-wεyε mpusi. ⁸ Itan pəyalu kele Asaliya. ⁹ Həsələn pəyalaa nté Yelameyeli, na Lam, na Kalərv.

¹⁰ Lam pəyalu kele Aminatari, Aminatari ləlvəŋ Yuta kpekəle nyuyv tu Nasən. ¹¹ Nasən pəyalu kele Saləma, Saləma pəyalu kele Poosi. ¹² Poosi pəyalu kele Opeti, Opeti pəyalu kele Sese. ¹³ Ilena Sese náa ləli piya naatosompəyələya. Halı pa həla ntə, isı pa tənə təma tə. Iliyari, na Apinatari, na Samma, ¹⁴ na Netaneyeli, na Latayi, ¹⁵ na Osem, na Tafiti. ¹⁶ Pa newaa alonyəma nté Seluya, na Apikaali. Seluya pəyalaa nté Apisayi, na Sowari, na Asayeyeli. Pa krenta tooso. ¹⁷ Pəyaya kulvmaya ke Apikaali ná ləlaa, pa yaa-ke sı Amasa. Ka caa kele Isəmayeli tu Yetεε.

¹⁸ Həsələn pəyalu Kalərv ná hika piya liyiti na i alv Asupa. Kancaalaya nyəŋka ke alvpəyaya, pa yaa-ke sı Yelivyoti. Kele ka waali ké apalvpiya tooso. Yesεε, na Sopari, na Atən. ¹⁹ Asupa səpaya, ilena Kalərv kraya Ifələta ke alv, na í ləli-i apalvpəyaya, na í ha-ke sı Huuu. ²⁰ Mpyəy Huuu ná ləla Ulii, na Ulii ləli Pəsələli.

²¹ Həsələn ləlvəŋ pusi sika nutoso, ilena í kraya Kalaati caa Makii pəelə, na í ləli apalvpəyaya na í ha-ke sı Sekupi. ²² Sekupi inı i pəyalu kele Yayii. Yayii ka tənna acalεε hiu na toosoyə Kalaati tetu taa. ²³ Ama Kesuu na Alam pə awulaa lεeka Yayii acalεε na Kena icatε səsəle, na pə cələ acalεε na á krenti nutoso. Makii ləlvəŋ nyəma ka wenna tənε inı. ²⁴ Apiya paalv Həsələn səpəna, ilena Kalərv tasa

Ifələta ké kpətənav na í lɔli apalɔpəyaya na í ha-ke si Asuu. Asuu ɪni ɪ ŋmana Tekɔwa ɪcate.

²⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Həsələn pəyalɔ kancaalaya nyəŋ Yelameyeli lula piya pəyalɔ. Səso nyəŋ nté Lam. Lam waali ké Puna, na Oleni, na Osem, na Ahiya. ²⁶ Uena Yelameyeli kraɣa Atala tətə, na í lɔli Onam. ²⁷ Lam pəyalɔ kancaalaya nyəŋ Yelameyeli piya nté Maasi, na Yamen, na Ikɛɛ. ²⁸ Onam pəyalaa nté Sammayi, na Yata. Sammayi pəyalaa nté Natari, na Apisuu. ²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Apisuu kraɣa Apihayili na ílé ɪ lɔli-ɪ Apan na Moliti. ³⁰ Natari pəyalaa nté Seleti, na Apayim. Ama Seleti ná səpa ɪ feina pəyaya. ³¹ Apayim pəyalɔ keke Iseyi, Iseyi pəyalɔ keke Sesan, Sesan pəyalɔ keke Alayi. ³² Sammayi taalɔ Yata pəyalaa nté Yetɛɛ, na Yonatan. Ama Yetɛɛ ná səpa ɪ feina pəyaya. ³³ Yonatan piya nté Pɛleti, na Sasa. Yelameyeli lɔlɔyɔ nyəma nté.

³⁴⁻³⁵ Alɔpiya tike ke Sesan ká lɔlaa. Uena í ha ɪ pɛɛlɔ lɛɔ ke ɪ yom Icipiti tu Yaaha, na ílé ɪ lɔli apalɔpəyaya na í ha-ke si Atayi. ³⁶ Atayi pəyalɔ keke Natan, Natan pəyalɔ keke Sapati, ³⁷ Sapati pəyalɔ keke Ifəlali, Ifəlali pəyalɔ keke Opɛti. ³⁸ Opɛti pəyalɔ keke Yehu, Yehu pəyalɔ keke Asaliya. ³⁹ Asaliya pəyalɔ keke Helesi, Helesi pəyalɔ keke Uasa. ⁴⁰ Uasa pəyalɔ keke Sisimayi, Sisimayi pəyalɔ keke Salum. ⁴¹ Salum pəyalɔ keke Yekamiya, na Yekamiya pəyalɔ keke Uisama.

⁴² Yelameyeli taalɔ Kalepu pəyalɔ kancaalaya nyəŋ nté Mesa, Mesa pəyalɔ keke Sifi. Naale nyəŋ nté Malesa, Malesa pəyalɔ keke Hepələn. ⁴³ Hepələn pəyalaa nté Kola, na Tapuwa, na Lekem, na Sema. ⁴⁴ Sema pəyalɔ keke Laham, Laham pəyalɔ keke Yəkwam, Lekem pəyalɔ keke Sammayi. ⁴⁵ Sammayi pəyalɔ keke Mawən, Mawən pəyalɔ keke Pɛti-Suu. ⁴⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Kalepu tasa Ifa ke kraɣan na í lɔli Halan, na Mosa, na Kasɛsi. Uena Halan náá lɔli apalɔpəyaya na í ha-keɣe hətɛ tətə si Kasɛsi. ⁴⁷ Yatayi pəyalaa nté Lekem, na Yotam, na Kesən, na Pɛleti, na Ifa, na Saafu. ⁴⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ Kalepu tasa Maaka ke kraɣan tətə, na í lɔli Sepɛɛ, na Tilana. ⁴⁹ Pəle pə waali ké ɪ tasa Saafi ke lɔlɔyɔ. Uena Saafu náá lɔli Matəmana, na Sefa. Sefa pəyalaa nté Makəpena, na Kipeya. Pəle pə paasi Kalepu lula alɔpəyaya na í ha-ke si Akəsa.

⁵⁰ Kalepu lɔlɔyɔ nyəma lɛlaa həla ntə, ɪ pəyalɔ kancaalaya nyəŋ Huuu alɔ Ifələta pəyalaa wɛ tooso ké. Sopali wei ɪ ŋmawa Kiliyati-Yeyalim ɪcate tə, ⁵¹ na Saləma wei ɪ ŋmá Pɛtələhem ɪcate tə, na Halefi wei ɪ ŋmá Pɛte-Ketɛɛ nyəntɛ tə. ⁵² Sopali lɔlɔyɔ nyəma nté Halowe nyəma, na Menuhoti nyəma taa lɛlaa. ⁵³ Kiliyati-Yeyalim lɔlɔyɔ nyəma nté Iti tɛtu nyəma, na Puti tɛtu nyəma, na Sumati tɛtu nyəma, na Miselayi tɛtu nyəma mpa pa caɣa m̀p̀r̀ỳg̀ Sola na Isətawəli həɣələn taa tə.

⁵⁴ Saləma lɔlɔyɔ nyəma nté Pɛtələhem nyəma, na Netofa nyəma, na Atəlɔti-Pɛti-Yowari tɛtu nyəma, na Manaha tɛtu nyəma lɛlaa, na Sola tɛtu nyəma lɛlaa. ⁵⁵ Na pə səəsəna takəlasɪ nyəntaa lɔlɔyɔ nyəma mpa pa wɛ Yarɛɛsi ɪcate taa tə. Isu Tilati tɛtu nyəma, na Simati tɛtu nyəma. Mpe ɪni pa ké Lekapii tɛtu nyəma cəso Hamati lɔlɔyɔ nyəma Keni tɛtu nyəma ké.

3

Tafiiti lɔlɔyɔ nyəma

¹ Tafiiti pəyalaa mpa ɪ lula Hepələn tə pa həla ntə. ɪ alɔ Sisilee tu Ahinowam pəyalɔ Amənən keke kancaalaya tu. Amənən waali ké ɪ alɔ Kamɛɛli tu Apihayili pəyalɔ Taniyɛli. ² Tooso nyəŋ nté ɪ alɔ Maaka, Kesuu tɛtu wulav Taləmayi pɛɛlɔ pəyaya Apəsalm. Liyiti nyəŋ nté ɪ alɔ Hakii tɛtu tu pəyalɔ Atoniya. ³ Kakpasɪ nyəŋ nté ɪ alɔ Apitali pəyalɔ Sefatiya. Naatoso nyəŋ nté ɪ alɔ Ikəla pəyalɔ Itəleyam. ⁴ Pusi naatosompəɣələya na həɣəlɔyɔ ŋku ɪ təɣə kawulaya ke Hepələn təɣə ɪ lɔla-wɛ. Pəle pə waali ké ɪ təɣə kawulaya ke Yosalem ke pusi hiu na naanɔwa

na tooso. ⁵ I lula tənaya piya tətə. I alb Pasepa Amiyeli pəelə ná lula-ı apaləpiya liyiti. Pəleyele Sima, na Soparı, na Natan, na Salumən. ⁶⁻⁸ M'p'ógó ı lula piya pəğəlayafei naanəwa tətə. Pəleyele İraa, na İlisuwa, na İlpeleti, na Noka, na Nefeki, na Yafiya, na İlisama, na İliyata, na İlifeleti. ⁹ Pəle pə paasi ı alaa ləlaa ná lula-ı apaləpiya tətə, na aləpəyaya pa yaa kəle sı Tamaa.

¹⁰ Salumən kuləlaa siyisiyi kəle Ləpəwam, na Apiya, na Asa, na Sosafati. ¹¹ Na Solam, na Ahasiya, na Sowasi, ¹² na Amasiya, na Asaliya, na Yotam. ¹³ Na Ahasi, na İsekiyasi, na Manasee, ¹⁴ na Amən, na Sosiyasi. ¹⁵ Sosiyasi pəyalə kancaalaya nyəñ nté Yohanən, naale nyəñ nté Sowakim, tooso nyəñ nté Setesiyasi, na liyiti nyəñ nté Salum. ¹⁶ Sowakim pəyalaa nté Yekoniya na Setesiyasi.

¹⁷ Yekoniya wei Papiloni nyəma kuuwa tə ı pəyalaa nté Seyatiyeli, ¹⁸ na Maləkilam, na Petaya, na Senasaa, na Yekamiya, na Hosama, na Netariya. ¹⁹ Petaya pəyalaa nté, Soloparəeli na Simeyi. Soloparəeli pəyalaa we naalexe. Mesulam, na Hananiya, na aləpəyaya, pa yaa kəle sı Selomiti. ²⁰ Pəle pa waalı kə piya kakpası tətə. Hasupa, na Oheli, na Pelekiya, na Hasatiya, na Yusapu-Heseti.

²¹ Hananiya pəyalaa nté Pelatiya, na Yesaya na pə səəsəna Lefaya, na Alənan, na Opatiya, na Sekaniya, pa pəyalaa. ²² Piya naatoso kə Sekaniya ná lula, mpeyele Semaya, na Hatusi, na Ikaalı, na Paliya, na Neyaliya, na Safati. ²³ Neyaliya ná lula piya tooso, İlyohenayi, na Hisikiya, na Asəlikam. ²⁴ İlyohenayi ná lula piya naatosompəğəlaya. Hotafiya, na İlyasipi, na Pelaya, na Akupi, na Yohanən, na Telaya, na Anani.

4

Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla

¹ Yuta ləlvə nyəma ləlaa həla nté Pəlesi na Həsələn, na Kaami, na Huuu, na Sopalı. ² Sopalı pəyalə Leyaya pəyalə kəle Yahati. Na Yahati ná ləli Ahumayi, na Lahati. Sola ləlvə nyəma cəsənaa nté.

³⁻⁴ İfafəla pəyalə kancaalaya nyəñ Huuu wei ı ĩmá Pətəlehəm ıcatə tə ı pəyalaa nté İtam, na Sisileyeli, na İsema, na İtəpası, na aləpəyaya, pa yaa-kə sı Hasəleponi. Pəle pə waalı kə ı lula Penuweli wei ı ĩmá Ketə ıcatə tə na İsee wei ı ĩmá Husa nyəntə tə.

⁵ Asehuu wei ı ĩmá Tekəwa ıcatə tə ı ka wəna alaa naale kə. Kancaalaya nyəñ nté Həla, naale nyəñ kə Naala. ⁶ Naala lula-ı apaləpiya liyiti kə. Ahusam, na Hefee, na Temini, na Ahasətali. ⁷ Həla ná lula-ı apaləpiya tooso kə. Seleti, na Sohəa, na İtənan.

⁸ Kəsı pəyalaa nté Anupi, na Sopena. Kuləm ınəğəle Halum pəyalə Ahələheli ləlvə nyəma cəsə.

⁹ Yarəesi nyəyü ká kulaa kə na pə kəli ı taalvnaa. Pəyele ı too nawa wahala kə ı ləlvə waatv kə. İlena í ha-ı sı Yarəesi. ¹⁰ M'p'ógó ı sələma İso sı: İseyeli İso, koolu-m kəpantv na í səəsı ma kəwənam na í kenti ma tə kə nyá niñ na í hatələna-m mpusi na wahala. M'p'ógó İso ha-ı mpi ı sələmaa tə.

¹¹ Supa taalv Kelupi pəyalə kəle Mehii. Mehii nyəñ nté İsetən. ¹² Na İsetən nyəma nté Pəti-Lafa, na Paseya, na Tehina. Tehina ĩmana Nahası ıcatə. İlena pəle pa ləlvə nyəma cəya Leka.

¹³ Kenası pəyalaa nté Otiniyee, na Selaya. Otiniyee nyəma nté Hatatı na Meyonotayi. ¹⁴ Meyonotayi pəyalə kəle Ofəla. Selaya pəyalə kəle, cəñəm təma lataa cəsə Yoparı wei ı ká we cəñəm nyəma tətəkəle taa tə.

¹⁵ Yefune pəyalə Kaləpə nyəma ná we tooso. İlu, na İla na Naam. Kenası caa kəle İla.

¹⁶ Yahələheli pəyalaa nté Sifi, na Sifa, na Tiliya, na Asələli.

¹⁷⁻¹⁸ Isəla pəyalaa nté Yetee, na Meleti, na Ifee, na Yaləŋ. M̄p̄yó Meleti kpaɣa Icipiti wulav p̄eə́ Pitiya, na í l̄vl̄ Miləyam, na Sammayi, na Isəpa wei í ŋmawa Isətamwa ɪcate t̄o. Meleti ka wena Yuta alv wei í l̄vl̄a-ɪ Yeleti wei í ŋmá Ket̄o ɪcate t̄o, na Hepeɛ wei í ŋmawa Soko ɪcate t̄o, na Yekotiyeli wei í ŋmawa Sanwa ɪcate t̄o.

¹⁹ M̄p̄yó Hotiya kpaɣa Naham neu nəɣəlv. Pa l̄vl̄yɔ nyóma nté Kaami nyóma mpa pa huka Keila, na Maakati nyóma mpa pa huka Isətemwa t̄o.

²⁰ Simōŋ pəyalaa nté Aməŋəŋ na Linna na P̄eɪ-Hanaŋ, na Tiləŋ. Iseyi l̄vl̄yɔ nyóma nté Soheti na í p̄əyalv.

²¹ Yuta p̄əyalv Sela l̄vl̄yɔ nyóma nté Eeli wei í ŋmá Leka ɪcate t̄o, na Layeta wei í ŋmawa Malesa ɪcate t̄o, na kponkrontu toŋ nyəntv p̄əŋ l̄vl̄aa mpa pa we P̄eɪ-Asepeya t̄o. ²² Sela keɛ Yokim na Kosepa nyóma na Yowasi na Salafi nyóma mpa pa kpaɣa Mowarv alaa na p̄ə́c̄ p̄á m̄əli Lehem t̄o pa c̄ə́s̄o. T̄om t̄əne t̄ə p̄ənaa ké. ²³ Pa l̄vl̄yɔ nyóma nté tiisi ŋmalaa mpa paa we Netayim na Ketela na p̄á laki wulav ke t̄əml̄e t̄o.

Simiyəŋ l̄vl̄yɔ nyóma

²⁴ Simiyəŋ pəyalaa nté, Menuweli na Yameŋ, na Yalipi, na Sela, na Sawuli. ²⁵ Sawuli l̄vl̄yɔ nyóma siɣisiɣi keɛ Salum na Mipisam, na Misema. ²⁶ Misema nyóma nté Hamuweli na Sakuu, na Simeyi. ²⁷ Simeyi ná l̄vl̄a apalvpiya naanwa na naatoso na alvpiya naatoso. Ama í taalvnaa ná t̄á l̄vl̄i s̄ə́s̄əm. P̄ə t̄ə́ ké Simiyəŋ kpekəle nyóma t̄a tala Yuta nyóma ke p̄əyal̄e.

²⁸⁻³² Pa acalɛ s̄ə́s̄ə́na, na p̄ə́c̄əlv s̄ə́kp̄ena wena a taa paa weɛ na p̄ə́c̄ Tafiiti t̄əki í kawulaya t̄o a h̄əla nté P̄eɛsepa, na Molata, na Hasaa-Suwali, na P̄ila, na Isəm, na Tola, na Petuyeli. Na Hooma, na Sikəlaki, na P̄eɪ-Maləkar̄əti, na Hasaa-Susim, na P̄eɪ-Pili, na Salayim. Pa acalɛ lenna nté Itam, na Ayəŋ, na Liməŋ, na Tokəŋ, na Asaŋ. ³³ Na p̄ə́c̄əlv acalɛ, haləna Paalati. Pa acalɛ nté na pa l̄vl̄əŋ.

³⁴⁻³⁸ Simiyəŋ l̄vl̄əŋ nyəŋ nyóma h̄əla nt̄o. Mesopari, na Yamələki, na Amasiya p̄əyalv Yosəŋ, na Soweli, na Selaya p̄əyalv Yosipiya p̄əyalv Yehu. Asiyeli saalı keɛ, na Iliyohenayi, na Yakopa, na Yesohaya, na Asaya, na Atiyeli. Na Yesimiyeli, na Penaya, na Yetaya l̄vl̄yɔ tv Alləŋ saalı Sifeyi p̄əyalv Sisa, na Simili, na Semaya. Pa huka s̄ə́s̄əm ké. ³⁹ Ilena p̄á yá na p̄á polo t̄et̄ekəle ilim t̄əlvle t̄ə́ ké Ket̄o c̄ə́lvɔ pa heəŋ tiikuɣu. ⁴⁰ M̄p̄yó pa mayana nyutu k̄opantv na t̄etv walaa, na p̄á cayana pa ti. Kam l̄vl̄yɔ nyóma ka cayana t̄etv nt̄i t̄ə taa ké hatoo l̄əŋ. ⁴¹ Yuta wulav Isekiyas̄i p̄ə́le taa ké mpe in̄i pa k̄oma na p̄á yoon̄a Kam nyóma na p̄á k̄piisi-we t̄ənaŋnaŋ, na mpe p̄á caȳa t̄ənaɣa haləna saŋa. Mpi p̄ə t̄ə́ t̄o, nyutu ka we t̄ənaɣa s̄i pa t̄əla í t̄əɣo.

⁴² Simiyəŋ l̄vl̄yɔ nyóma lel̄aa isv yəlaa nasəle na ninvwa (500) ná kpawa Itəm p̄yɣv taa. Mpeɣele Iseyi pəyalaa liɣiti Pelatiya, na Neyaliya, na Lefaya, na Usiyeli. ⁴³ M̄p̄yó pa k̄vwa Amaleke nyóma mpa p̄v kaasaa na p̄á c̄ə́s̄i t̄əna t̄o, na mpe p̄á caȳa na pa l̄vl̄yɔ nyóma we t̄ənaɣa haləna saŋa.

5

Lupəŋ l̄vl̄yɔ nyóma

¹⁻² Lupəŋ ká k̄ena Yakərv p̄əyalv kancaalaya nyəŋ. Ama waatv wei í svvna í caa alaa taa lel̄v, il̄ena í neu Yosəfv̄ p̄ə́si kancaalaya tv. Paa na mp̄v Lupəŋ neu Yuta l̄vl̄yɔ nyóma nté s̄ə́s̄aa. Hal̄i p̄ele pa taa lel̄v t̄əɣona Isɛyeli kawulaya.

³ Lupəŋ pəyalaa nté, Hanəki, na Palu, na Həsələŋ, na Kalimi.

⁴ Soweli pəyalaa nté Semaya, na Kəki, na Simeyi, ⁵ na Mika, na Leyaya, na Paalı, ⁶ na Peela. Kantəkaya nyəŋ inəɣələ Lupəŋ nyóma nyvɣv tv wei Asilii wulav Tekəla-Falasa ka kpaɣaa na í pona í t̄e t̄o.

⁷ Peela tæetönaa mpa pa ké pa lölöñ nyöyü nyóma na pá tu-weye takälaya taa tö pa hëla ntö. Kancalaya nyöh nté Yeiyeli, naale nyöh ke Sakali, ⁸ tooso nyöh ké Soweli saali kulölyü Sema, na Sema saali Anasi päyalü Pela.

Lupen nyóma ka wenna tetü nti tö we Alöwee na ilim mpätöh na Nepo puyü na Paali-Meyöh icate na ilim ntöhöh tö tö. ⁹ Pa tæcayale na ilim tölule töö kéle pä krayan Papiloni pöyö Ifelatü nöhö ke timpi wölaya tetü caalöxi tö. Mpi tö, pa töla ka töwa säsäm ke Kalaati tetü taa ké. ¹⁰ Paa yoonä Hakili nyóma ke Sayuli pöäle taa ké na pá käh-we. Ilena pá polo pá caya Kalaati ilim tölule höyölöh tana taa.

Kati lölyü nyóma

¹¹ Kati lölyü nyóma ka cayana Lupen nyóma këköh taa ké ilim ntöhöh töö ké Pasañ tetü taa, halöna Salika tetü ilim tölule töö. ¹² Soweli lölyü nyóma nté kancalaya nyóma. Naale nyóma nté Safañ lölyü nyóma, pele pa waali ké Yanayi, na Safati. ¹³ Pæle pä paasi pä kaasa lölyü naatosompöyölaya nyöh nyóma. Pelyele Mikayeli, na Mesulam, na Sepa, na Yolayi, na Yakan, na Siya, na Ipee. ¹⁴ Paa ké Apihayili lölyü nyóma ké. Apihayili cösönaa siyisiyi hëla nté Huli, na Yalüwa, na Kalaati, na Mikayeli, na Yesisayi, na Yato, na Puusi. ¹⁵ Pa nyöyü tö nté Kuni saali Apitiyeli päyalü Ahi. ¹⁶ Kati lölyü nyóma ka cayana Kalaati na Pasañ pa tetönaa na pä höyölöh taa na pä suna Salöh tætiikile tånaya.

¹⁷ Yuta wulav Yotam na Iseyeli nyöh Solopöwam pa pöäle taa ké pa töwa Kati kpekäle nyóma panë pa hëla ke takälaya taa.

¹⁸ Lupen na Kati pa kpeka na Manasee kpekäle höyölöyü ka wena yoolaa taa yoolaa ke iyisi nule na liyiti na nasötoso na nunüwa na nutoso (44760) kpekäle. Pa nyömá kpälöh na layalee yaa tööh täm ke teu. Na pa söölü puwa si pá yoo.

¹⁹ Mpyöyü pa yoonä Hakili nyóma na Yetuu na Nafisi na Notari pa lölyü nyóma.

²⁰ Ilena pá wiina Isö na naani si í waasi-we. Ilena Isö mü pa sölömyü na pá käh Hakili nyóma, na pa cölö nyóma. ²¹ Na pá kuu pa töla, yooyoonaa ke iyisi nule na naanüwa (50000) na heen na pöh ke iyisi hmönyü na nule na naanüwa (250000). Kpanasi ke iyisi naale (2000) na pá kra yëlaa iyisi nunüwa (100000) ké saläka. ²² Na Isö söna-we na pá ký kolontunaa päyale töö. Ilena mpe pá caya Hakili nyóma tetü taa. Halöna waatü wei kolontunaa kraya mpe pa mayamaya tö.

Manasee lölyü nyóma mpa pa we Yaatanü waali tö

²³ Manasee kpekäle höyölöyü lenkü nyóma ka cayana tetü taa ké pä krayan Pasañ halöna Paali-Hëemöh. Na pá polo Senii na Hëemöh puyü tö, paa we päyale ké. ²⁴ Pa lölyü nyöyü nyóma hëla nté Ifee na Iseyi, na Uiyeli, na Aseliyeli, na Uämeya, na Hotafiya, na Yatiyeli. Pa tånaya mü paa ké yoolaa küpama ké na pa nyöyü külaa.

²⁵⁻²⁶ Mpyöyü Manasee kpekäle höyölöyü lenkü nyóma mpe, na pá söösöna Lupen na Kati kpeka nyóma, pá löwa pa caanaa caanaa Isö na pá laaki piitimnaa mpa Isö töhönaa na mpe pá köö na pá caya tö pele pa tun. Pæ töö ké Isö yëlaa na Asilii nyóma wulav wei pa yaa si Puli na pá cuyusi-i si Tekäla-Falasa tö, í na i yoolaa pá watü kpeka anü a tetü na pá kuu-we na pá pona Halasi ke Harö pöyö nöhö ke Hala tetü ke Kosah tetekäle taa. Tånaya pa we halöna saña.

Lefii këtalaa sösa lölyü nyóma

²⁷ Lefii päyalaa nté Keesöh na Kehati, na Melali. ²⁸ Kehati nyóma nté Amölam, na Isaa, na Hepöhöh, na Usiyeli. ²⁹ Apalüpiya naale na alöpäyaya külmaya ke Amölam lölaa. Mpeyële Alöh, na Moisi, na Malöyam. Alöh päyalaa nté, Natari, na Apihu, na Ilasaa, na Itamaa. ³⁰ Ilasaa päyalü kele Penhasi, Penhasi päyalü kele Apisuwa, ³¹ Apisuwa päyalü kele Puki, Puki päyalü kele Usi. ³² Usi päyalü kele Selaya, Selaya päyalü kele Melayoti. ³³ Melayoti päyalü kele Amaliya, Amaliya

pəyalv keɛ Ahitupi. ³⁴ Ahitupi pəyalv keɛ Satəki, Satəki pəyalv keɛ Ahimaasi. ³⁵ Ahimaasi pəyalv keɛ Asaliya, Asaliya pəyalv keɛ Yohanaŋ. ³⁶ Yohanaŋ pəyalv keɛ Asaliya. Na Asaliya inɪ ɪ ka kena kətulv ke Yuta nyəma Iso təseɛle nte Saluməŋ ŋmawa tə tə taa. ³⁷ Asaliya pəyalv keɛ Amaliya, Amaliya pəyalv keɛ Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pəyalv keɛ Satəki, Satəki pəyalv keɛ Salum. ³⁹ Salum pəyalv keɛ Hilikiya, Hilikiya pəyalv keɛ Asaliya. ⁴⁰ Asaliya pəyalv keɛ Selaya, Selaya pəyalv keɛ Yosataki. ⁴¹ Inɪ na Yuta na Yosalem pə yəlaa ke Iso yelaa na Nepukanəsaa pá kuu na pá tɛna pa tɛ.

6

Lefii lɔlvɔv nyəma lelaa

¹ Lefii pəyalaa nté Keesəŋ, na Kehati, na Melali. ² Keesəŋ pəyalaa nté Lipini na Simeyi. ³ Kehati pəyalaa nté Aməlam, na Isaa, na Hepələŋ na Usiyeli. ⁴ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi. Lefii kpeka wena a kpeyelaa na pə keesəna pa caanaa tɔɔle.

⁵ Keesəŋ lɔlvɔv nyəma siyisiyi keɛ Lipini, na Yahati, na Simma, ⁶ na Yowa, na Itoo, na Sela, na Yeyatəlayi.

⁷ Kehati pəyalaa nté Aminatari, na Kolee, na Asii, ⁸ na Uəkana, na Apiyasafi, na Asii. ⁹ Na Tahati, na Uliyeli, na Osiyasi, na Sawuli.

¹⁰ Uəkana pəyalaa nté Amasayi, na Ahiməti. ¹¹ Ahiməti lɔlvɔv nyəma nté Uəkana, na Sofayi, na Nahati, ¹² na Iliyari, na Yelowam, na Uəkana. ¹³ Samiyɛɛli pəyalv kancalaya nyəŋ nté Sowɛɛli, na naale nyəŋ nté Apiya.

¹⁴ Melali lɔlvɔv nyəma siyisiyi keɛ Malii, na Lipini, na Simeyi, na Usa, ¹⁵ na Sima, na Hakiya, na Asaya.

¹⁶ M̀p̀ɔ́y Tafiiti kpawa Lefii lɔlvɔv nyəma lelaa ke yonyoolaa ke pə krayav waatu wei pa su Iso atakaa ke cokəle taa ke Yosalem tə. ¹⁷ Cokəle nté tə nənɔɔ tənaya mpe inɪ pa yookaya pa yontu, ɪsu paa su-we tə, na pécó Saluməŋ ŋmaaki Yuta nyəma Iso təseɛle ke Yosalem.

¹⁸ Mpa paa ké təmlɛ lataa tə pana pa pəyalaa nté. Kehati lɔlvɔv tɔ nté yonyoolu Hemaŋ na Hemaŋ caa keɛ Sowɛɛli na Sowɛɛli caa keɛ Samiyɛɛli. ¹⁹ Samiyɛɛli caa keɛ Uəkana, Uəkana caa keɛ Yelowam, Yelowam caa keɛ Uliyeli, Uliyeli caa keɛ Towa. ²⁰ Towa caa keɛ Sufi, Sufi caa keɛ Uəkana, Uəkana caa keɛ Mahati, Mahati caa keɛ Amasayi. ²¹ Amasayi caa keɛ Uəkana, Uəkana caa keɛ Sowɛɛli, Sowɛɛli caa keɛ Asaliya, Asaliya caa keɛ Sefaniya. ²² Sefaniya caa keɛ Tahati, Tahati caa keɛ Asii, Asii caa keɛ Apiyasafi, Apiyasafi caa keɛ Kolee. ²³ Kolee caa keɛ Isaa, Isaa caa keɛ Kehati, Kehati caa keɛ Lefii, Lefii caa keɛ Yakəpɔv.

²⁴ Yonyoolaa kpekəle naale nyənte nyɔvɔv tɔ Asafi ka wenna Hemaŋ ntəɔŋ tə. I caa keɛ Pelekiya, Pelekiya caa keɛ Sima. ²⁵ Sima caa keɛ Mikayɛɛli, Mikayɛɛli caa keɛ Paseya, Paseya caa keɛ Maləkiya. ²⁶ Maləkiya caa keɛ Itəni, Itəni caa keɛ Sela, Sela caa keɛ Ataya. ²⁷ Ataya caa keɛ Itaŋ, Itaŋ caa keɛ Simma, Simma caa keɛ Simeyi. ²⁸ Simeyi caa keɛ Yahati, Yahati caa keɛ Keesəŋ, Keesəŋ caa keɛ Lefii.

²⁹ Yonyoolaa kpekəle tooso nyənte nyɔvɔv tɔ Melali lɔlvɔv tɔ Itaŋ ká wenna pa mpətəŋ tə. Itaŋ caa keɛ Kisi, Kisi caa keɛ Apiti, Apiti caa keɛ Maluki. ³⁰ Maluki caa keɛ Hasapiya, Hasapiya caa keɛ Amasiya, Amasiya caa keɛ Hilikiya. ³¹ Hilikiya caa keɛ Amsi, Amsi caa keɛ Pani, Pani caa keɛ Semɛɛ. ³² Semɛɛ caa keɛ Malii, Malii caa keɛ Musi, Musi caa keɛ Melali, Melali caa keɛ Lefii.

³³ Pa tɛtɔnaa Lefii nyəma lelaa ká lakayana təma lenna tənaya Yuta nyəma Iso təseɛle taa.

³⁴ Αλῶη na ι λῶλυγυ nyόma pa tῆmle nté tῶla na tulaalῶnaa pῶ kῶtasι lapυ. Mpe pa tike pa paasayana na Isῶ wontu ke Isῶ tῶseele taa, na pά lakι lseyeli nyόma isayatu tayanuyυ kῶtasι ke teitei isυ Isῶ tῆmle tυ Moisi ka suw tῶ. ³⁵ Αλῶη pῶyalυ keλε Ulasaa, Ulasaa pῶyalυ keλε Penhasι, Penhasι pῶyalυ keλε Apisuwa. ³⁶ Apisuwa pῶyalυ keλε Puki. Puki pῶyalυ keλε Usi, Usi pῶyalυ keλε Selaya. ³⁷ Selaya pῶyalυ keλε Melayῶti, Melayῶti pῶyalυ keλε Amaliya, Amaliya pῶyalυ keλε Ahitupi. ³⁸ Ahitupi pῶyalυ keλε Satῶki, Satῶki pῶyalυ keλε Ahimaasi.

Lefi nyόma acalee

³⁹ Tῆtu hῶγῶlῶη wei ι taa Αλῶη piitim nyόma mpa pa ké Kehati λῶλυγυ nyόma tῶ paa wee tῶγῶlῶ. Mpeye pa tῶwa tῆte na pά caali-weye pa tῆtu celuyυ. ⁴⁰ Pa cela-weye Yuta tῆtu icate Hepῶlῶη na tῶ nῶnῶkila tῆtiikile. ⁴¹ Ama Yefune pῶyalυ Kalepu ke paa tῆma celuyυ ke tawa taa acalee na pῶ halῶmnaa. ⁴²⁻⁴⁵ Αλῶη λῶλυγυ nyόma yulῶkῶlaa tῶcῶsῶlenaa na pῶ nῶnῶkila tῆtiikilenaa mpa paa hikaa tῶγῶle Hepῶlῶη, na Lipina, na Yatii, na Isῶtemῶwa, na Hileη, na Tepii, na Akan, na Pῆti-Semῆsi. Pencamῆe kpekῶle hῶγῶluyυ taa nyόma hῶla nté Kῆpa, na Alemῆti, na Anatῶti. A kῆpenta acalee naanῶwa na tooso.

⁴⁶ Pa tῶwa tῆte na pά ha Kehati λῶlῶη yῶlaa lῆlaa ke acalee naanῶwa wei tῶγῶle. Ifῶlayim, na Tan, na Manasee kpekῶle hῶγῶluyυ lῆηku ηku ku wenna ilim tῆtῶle tῶ tῶ. ⁴⁷ Na Kῆesῶη λῶlῶη yῶlaa nά hiki acalee naanῶwa na tooso tῶtῶγῶ Isakaa nyόma, na Asee nyόma, na Nefῶtali nyόma, na Manasee kpekῶle hῶγῶluyυ lῆηku nyόma mpa pa we Pasan tῶ pa tῆtu taa. ⁴⁸ Tῆte ké pa tῶwa na pά ha Melali λῶlῶη yῶlaa ke acalee naanῶwa na naale. Lupῆη nyόma na Katι nyόma na Sapulῶη nyόma pa tῆtῶnaa taa ké a wee. ⁴⁹ Lefii λῶlῶη nyόma ke lseyeli nyόma hawa acalee anι na a nῶnῶkila halῶmnaa. ⁵⁰ Tῆte ké pa tῶwa na pά talῶna Yuta na Simiyῶη na Pencamῆe pa tῆtῶnaa taa acalee nna a tῶm paa yῶγῶtaa tῶ.

⁵¹⁻⁵⁵ Yulῶkῶlaa tῶcῶsῶlenaa acalee nna Kehati λῶlῶη yῶlaa hikaa tῶ a hῶla ntῶ. Ifῶlayim tῆtu taa nyόma nté Sikem ke pulasi hῶγῶluyυ taa, na Kesῆe na Yῶkῶneyam na Pῆte-Holon na Ayalῶη, na Katι-Limῶη. Manasee kpekῶle hῶγῶluyυ lῆηku nyῶna nté Anῆe na Pileyam. Acalee anι na a nῶnῶkila halῶmnaa ke pά cela-we.

⁵⁶⁻⁶¹ Acalee nna Kῆesῶη kpekῶle yῶlaa hikaa tῶγῶlῶ, Manasee kpekῶle hῶγῶluyυ lῆηku taa nyῶna nté Kolan na Asῶtalῶti ke Pasan taa. Isakaa tῆtu taa nyῶna nté Ketῆesi na Tapῶlatι na Lamῶti, na Anem. Asee tῆtu nyῶna nté, Masaali, na Apῶtῶη, na Hukῶki, na Lehorι. Nefῶtali tῆtu taa nyῶna nté Ketῆesi ke Kalilee taa na Hammῶη na Kiliyatayim. Acalee anι na a nῶnῶkila halῶmnaa ke pa hawa.

⁶²⁻⁶⁶ Lefii tῶ Melali λῶlῶη nyόma lῆlaa nά hika acalee nna tῶγῶlῶ. Sapulῶη tῆtu taa nyῶna nté Limmono na Tapῶῶ. Lupῆη tῆtu taa nyῶna nna a we Yaatanι pῶγῶ waali ke Yeliko isentaa tῶγῶle. Pesῆe ke wῶlaga tῆtu hῶγῶluyυ taa, na Yahasi, na ketemῶti, na Mefaati. Katι tῆtu taa nyῶna nté Lamῶti ke Kalaati taa, na Mahanayim na Hesῶpῶη na Yasῆe. Acalee anι na a nῶnῶkila halῶmnaa ke pa hawa.

7

Isakaa λῶluyυ nyόma

¹ Apalῶpiya liyiti ké Isakaa lulaa. Mpeyele, Tola, na Pufa, na Yasupi, na Similon. ² Tola λῶlῶη na pa nyῶῶη nyόma nté, Usi, na Lefaya, na Yeliyeli, na Yamayi, na Ipῶsam, na Semuweli. Paa ké kpelikpeka nyόma ke pa yῶlaa taa ké. Na paa we iyisi hiu na naale na nasῶtosῶ (22600) ke Tafii waatu taa. ³ Usi pῶyalυ keλε Isῶlahiya. Isῶlahiya pῶyalaa Mikayeli, na Opatiya, na Sowῆeli, na Isiya paa ké λῶlῶη nyῶῶη nyόma. ⁴ Yoolaa nyῶῶη nyόma ka we apalaa iyisi hiu na naanῶwa na naatosῶ (36000) ké, na pa faya-we na pῶ kῆesῶna pa λῶlῶη na pa tῆesi. Pῶyele paa wῆna alaa na piya payale ké.

⁵ Isakaa kpeka yelaa kpelikpeka nyóma lelaa mpa pa hëla we kukalvuy takelaya taa tó pa we yulonyóon iyisi nunaasa na naatosompöyölaya (87000) ké.

Pencamée na Nefətali pa lylvuy nyóma

⁶ Apalvpiya tooso ke Pencamée lylaa. Mpeyele Pela, na Pekée, na Yetiyayeli. ⁷ Pela náá wena piya kakpasí ké. Mpeyele, Isəpəh, na Usi, na Usiyeli, na Yelimoti, na Ili. Paa ké kpelikpeka nyóma ké. Mpe pa pəsəna pa lylvuy nyóon nyóma. Na pa hëla we kukalvuy takelasí taa ké yulonyóon iyisi hiu na naale na hiu na naanwa na liyiti (22034). ⁸ Pekée piya nté, Semila, na Yowasi, na Uiyeseé, na Uiyohenayi, na Omili, na Yelemoti, na Apiya, na Anatoti, na Alemeti. Pa tənaya mpu ⁹ paa ké kpelikpeka nyóma ké. Mpe pa pəsəna pa lylvuy nyóon nyóma. Pa hëla we kukalvuy takelasí taa ké yulonyóon iyisi hiu na ηmuvuy (20200). ¹⁰ Yetiyayeli pəyalv kele Pilehan. Pilehan piya nté Yewusi, na Pencamée, na Ihuti, na Kenaana, na Setan, na Taasisi, na Ahisaha. ¹¹ Yayeli piya mpe pa təna, paa ké kpelikpeka nyóma ké. Mpe pa pəsəna pa lylvuy nyóon nyóma na pa taa ka we yoolaa iyisi naanwa na naatosompöyölaya na ηmuvuy (17200). Na pa səlv puwa si pá yoo.

¹² Iii*fa* pəyalaa nté Supim na Hupim. Ahée pəyalv kele Husim. ^a

¹³ Nefətali pəyalaa nté Yasiyeli, na Kuni, na Yesée, na Salum. Pila saalənaa nté.

Manasee lylvuy nyóma

¹⁴ Manasee piya nté Asəliyeli, na Makii. Mpeyele alv naale nyəh Sili ti lula-i. Ulena Makii náá lvi Kalaati. ¹⁵ Mpyúy Makii cáá alaa ke Hupim na Supim. I ka wena neu ké na pá yaaki-i si Maaka. Makii ka wena pəyalv naale nyəh na pá yaaki-i si Selofati. Alvpiya ke Selofati ná lylaa. ¹⁶ Mpyúy Makii alv Maaka tasa apalvpyaya ke lylvuy na í yaa-ke si Pelesi. I tasa lenka, ulena í yaa kele si Selesi. Ntəna Selesi náá lvi Ulam na Lekem. ¹⁷ Ulam pəyalv kele Petan.

Makii pəyalv Kalaati wei i ké Manasee saali tó i lylvuy nyóma nté.

¹⁸ Kalaati neu alv nyəh Hammoleketi ná lvləna ntəye Isoti na Apiyeseé, na Mala. ¹⁹ Semita pəyalaa nté Ahian, na Sekem, na Liki, na Anian.

Ifəlayim Lylvuy nyóma

²⁰ Ifəlayim kulvləa nté Sutela, na Peleti, na Tahati, na Ulati, na Tahati, ²¹ na Sapati, na Sutela. Ifəlayim pəyalaa lelaa nté Isee na Ulati. Mpe paa mayasəna si pa leekəyi Katu həyölvuy taa nyóma kaləkəh na pele pá kv-we. ²² Mpyúy Ifəlayim caya ləyaya na pá leeli na i nyóma kəw i puvusuy. ²³ Pəle pə waali í tasa i alv ke nyəm na í lvi apalvpyaya na í ha-ke si Peliya*fa*. Mpi tó, i təyaya ka we wahala taa ké. ^a ²⁴ I lula alvpyaya tətó, pá yaa-ke si Sela. Nke ka ηmana Peti-Holon isətaa na pətée na Usan-Sela. ²⁵ Peliya kulvləa nté Lefa, na Lesefi, na Tela, na Tahan, ²⁶ na Latan, na Amihuti, na Ilisama, ²⁷ na Nun, na Yosuwee.

²⁸ Acalée nna Ifəlayim nyóma hikaa si pá caya təyole Peteli na pə cəlv acalée. Na Naalan na ilim təlvle təw, na Kesée na pə cəlv acalée na ilim tətəle təw. Na Sikem, na Aya pə hekv taa həyölvuy na pə cəlv acalée.

²⁹ Manasee lylvuy nyóma acalée nté Peti-Seyan, na Taanaki, na Mekito, na Təw, na pə cəlv acalée.

Yakəpv pəyalv Yosəfv lylvuy nyóma acalée nté.

Asee lylvuy nyóma

³⁰ Asee pəyalaa nté Iməna, na Isefa, na Isefi, na Peliya. Pa neu alv nyəh nté Sela. ³¹ Peliya pəyalaa nté Həpəe na Maləkəyeli. Maləkəyeli ηmana Piisayiti icatē. ³² Həpəe pəyalaa nté Yafəleti, na Semée, na Hotam, na pa neu alv nyəh Suwa.

^a **7:12** Iii: Pə caya isu yəlv kuləm inəyi pa yaa si Ili ke Kutöösoto I 7:7 taa. ^a **7:23** Peliya: Peliya hətə hūwəe ntē si: I təyaya wə wahala taa.

³³ Yaf̄oleti p̄əyalaa nt̄e Pasaki, na Pimali, na Asefati. ³⁴ Sem̄ee p̄əyalaa nt̄e Ahi, na Loka, na Hupa, na Alam. ³⁵ I neu Hotam p̄əyalaa nt̄e Sofa, na Im̄əna, na Sesei, na Amali. ³⁶ Sofa p̄əyalaa nt̄e Suwa, na Haanefee, na Suwaali, na Peeli, na Im̄əla. ³⁷ Pesee, na Hoti, na Samma, na Silesa, na It̄əlan, na Peela. ³⁸ It̄əlan p̄əyalaa nt̄e Yefune, na Pisepa, na Ila.

³⁹ Ulla p̄əyalaa nt̄e Ala, na Han̄əyeli, na Lisiya.

⁴⁰ Asee l̄ul̄v̄v̄ nȳəma nt̄e pa t̄ənaɣa mp̄v̄. Paa k̄e nȳəə nȳəma kv̄rampama k̄e, na p̄a w̄əna kp̄elikp̄eka. Pa ŋmaa pa h̄əla ke yoolaa kv̄kal̄v̄v̄ tak̄əlaya taa si pa taa w̄e yoolaa yul̄v̄nȳəə iyisi hiu na naatoso (26000).

8

Pencamee l̄ul̄v̄v̄ nȳəma l̄elaa h̄əla

¹ Pencamee p̄əyalaa ka w̄e kakpas̄i k̄e. Kanc̄aalaya nȳəə nt̄e Pela, Pela waali k̄e As̄əp̄eli, As̄əp̄eli waali k̄e Ala, ² Ala waali k̄e Noha, Noha waali k̄e Lafa. ³ Pela p̄əyalaa nt̄e Ataa, na Kelaa, na Apihuti. ⁴ Na Apisuwa, na Naaman, na Ahowa, ⁵ na Kelaa, na Sefufan, na Hulam.

⁶ Ithuti p̄əyalaa nt̄e Kera icate nȳəma t̄eesi nȳəə nȳəma. M̄p̄v̄ḡv̄ pa pona-w̄eɣe Manahati na ton̄. Pa h̄əla nt̄e, ⁷ Naaman, na Ahiya, na Kelaa. Usa na Ahihuti pa caa keke Kelaa. In̄i i tiikina-w̄eɣe pa kuuu waatv̄.

⁸ M̄p̄v̄ḡv̄ Salayim t̄əɣəna i alaa naale, Husim, na Paala. P̄ə waal̄əɣi i k̄p̄aya Mowapv̄ ⁹ t̄etv̄ taa k̄e alv̄ l̄əlv̄, pa yaa-i si Hotesi. Ūe i l̄ul̄v̄na Yorari, na Sipiya, na Mesa, na Mal̄əkam, ¹⁰ na Yewusi, na Sakiya, na Miima. I p̄əyalaa p̄əsəna l̄ul̄v̄ nȳəə nȳəma. ¹¹ Salayim alv̄ Husim ka l̄ul̄a-i piya naaleɣe kanc̄aalaya k̄e. M̄p̄eɣe, Apitupi, na Ūəpaali. ¹² Ūəpaali p̄əyalaa nt̄e Hep̄ee, na Misam, na Sem̄eti. Sem̄eti ŋmana Ono, na Loti p̄ə acal̄ee na p̄ə c̄əlv̄ nȳəna.

¹³ M̄p̄v̄ḡv̄ Ayal̄ə l̄ul̄v̄ nȳəə nȳəma Peliya, na Sema pa t̄əɣəna Kat̄i nȳəma. ¹⁴⁻¹⁶ Peliya p̄əyalaa nt̄e Ahiyo, na Sasaki, na Yelem̄əti, na Sepatiya, na Alati, na It̄ee, na Mikayeli, na Isepa, na Yoha.

¹⁷⁻¹⁸ Ūəpaali p̄əyalaa nt̄e Sepatiya, na Mesulam, na His̄əki, na Hep̄ee, na Isemelayi, na Is̄əliya, na Yorari.

¹⁹⁻²¹ Simeyi p̄əyalaa nt̄e Yakim, na Sik̄əli, na Sap̄əti, na Iliyenayi, na Siletayi, na Iliyeli, na Ataya, na Pelaya, na Similati.

²²⁻²⁵ Sasaki p̄əyalaa nt̄e, Isepan, na Ipee, na Iliyeli, na Ap̄ət̄ə, na Sik̄əli, na Hanan, na Hananiya, na Ilam, na Anetotiya, na If̄ət̄eya, na Penuweli.

²⁶⁻²⁷ Yelowam p̄əyalaa nt̄e Sameselayi, na Sehaliya, na Ataliya, na Yalesiya, na Iliya, na Sik̄əli.

²⁸ Pa k̄p̄eka l̄ul̄v̄ nȳəə nȳəma nt̄e na p̄ə k̄eesəna pa waatv̄naa, na p̄a w̄e Yosalem taa.

²⁹ Kapaw̄əɣi icate ŋmalv̄ na i alv̄ Maaka paa caɣa Kapaw̄əɣi icate nt̄e t̄ə taa k̄e. ³⁰ I p̄əyalv̄ kanc̄aalaya nȳəə h̄ət̄e nt̄e Ap̄ət̄ə. I p̄əyalaa l̄elaa h̄əla nt̄e Suuu, na Kisi, na Paali, na Natari, ³¹ na Ket̄ə, na Ahiyo, na Sek̄ee, ³² na Mik̄əlv̄ti. Sima caa keke. Pan̄e in̄i pa caɣa pa nȳəma kin̄ ke Yosalem k̄e is̄u pa t̄etv̄naa.

Sayuli l̄ul̄v̄v̄ nȳəma

(Kv̄t̄os̄v̄t̄o I 9:39-44)

³³ Nee p̄əyalv̄ keke Kisi, na Kisi p̄əyalv̄ keke Sayuli. Sayuli p̄əyalaa nt̄e Sonatan, na Mal̄əkisuwa, na Apinatari, na Isepaali. ³⁴ Sonatan p̄əyalv̄ keke Melipaali. Melipaali nȳəə nt̄e Mika. ³⁵ Mika p̄əyalaa nt̄e Pit̄ə, na Meleki, na Taleya, na Ahasi. ³⁶ Ahasi p̄əyalv̄ keke Yowata. Yowata p̄əyalaa nt̄e Alem̄eti, na As̄əmaf̄eti, na Simili. Simili p̄əyalv̄ keke Mosa. ³⁷ Mosa p̄əyalv̄ keke Pineya, Pineya p̄əyalv̄ keke Lafa, Lafa p̄əyalv̄ keke Ilasaa, Ilasaa p̄əyalv̄ keke Aseeli. ³⁸ Aseeli p̄əyalaa w̄e

naatoso, pa həla nté Asəlikam, na Pokulu, na Isəmayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan. ³⁹ Aseeli neu nté Iseki. Iseki pəyalu kancaalaya nyəŋ nté Ulam, naale nyəŋ nté Yewusi, tooso nyəŋ nté Ilifeleti. ⁴⁰ Ulam pəyalaa ke kpelikpeka nyəma ké na tətəlaa. Pa wena piya na saalənaa ke səsəm. Pa təna pa we yulunyəŋ nunəwa na nule na naanəwa (150).

Pencaməe nyəma taa ké pa təna isəntə pa wəe.

9

¹ M'p'og' pa tu Iseyeli nyəma həla ke pa awulaa takəlası taa isu pa kpeka təŋa təma tə.

Yosalem nyəma təm

Yuta nyəma wakələna Iso, ilena Papiloni nyəma kuu-wə. ² Iseyeli nyəma ke yem, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na Iso təsele taa təmlataa caaləna məlvu ke pa ıate taa, na pá mv pa tetənaa.

³ Yuta nyəma, na Pencaməe nyəma, na Ifəlayim nyəma, na Manasee nyəma taa yəlaa mələna Yosalem taa na pá caa.

⁴ Yuta kpekəle tu Utayi ka wəe, Utayi caa keke Amihuti, Amihuti caa keke Omili, Omili cəsə keke Imili, Imili cəsə cəsə keke Pelesı kpekəle tu Pani. ⁵ Sela kpekəle tu Asaya wei ı ké pa lulvu kancaalaya pəyaya tə í na ı pəyalaa paa wəe. ⁶ Na kpekəle nté tə tu Yəuweli ka wəe tətə. Yuta nyəma mpa paa we Yosalem tə paa we yulunyəŋ nasətosə na nunaasa na naanəwa (690).

⁷ Pencaməe kpekəle taa tu Salu ka wəe. Salu ını ı caa keke Mesulam. Mesulam caa keke Hotafiya, Hotafiya cəsə keke Hasenuwa. ⁸ Na Yellowam pəyalu İrəneya, na Usi pəyalu İla. Mikili saalı keke. Na Sefatiya pəyalu Mesulam, Leweli saalı keke. Pəc'c' İrəna saalı kuləlvu tətəyale. ⁹ Pa təna paa ké pa lulvə nyəŋ nyəma ké. Pencaməe nyəma mpa pa we Yosalem tə pa we yulunyəŋ nasənaasa na nunəwa na nule na naanəwa na naatosə (956).

¹⁰ Kətəlaa loŋa taa nyəma nté Yetaya, na Yoyalipi, na Yaken, ¹¹ na Yuta nyəma Iso təsele paasənıv Asaliya. Asaliya cəsənaa nté Hilikiya, na Mesulam, na Satəki, na Melayəti, na Ahitupi, ¹² na Ataya. Ataya cəsənaa nté Yellowam, na Pasehuu, na Maləkiya, na pə kaası tətəyə Masayi. Masayi cəsənaa nté Atiyeli, na Yasela, na Mesulam, na Mesilemiti, na Iməe. ¹³ Na pə səsəna kətəlaa ləlaa na pa lulvə nyəŋ nyəma. Pa we yulunyəŋ iyaya na nasətosə na nunəwa na nutosə (1760). Pa tənaya mpu pa ké kpelikpeka nyəma ké, na pá paasəyəna Yuta nyəma Iso təsele təmlə.

¹⁴ Lefii nyəma loŋa taa tu nté Semaya, na ı cəsənaa nté Hasupi, na Asəlikam, na Melali kpekəle tu Hasapiya. ¹⁵ Na pə kaası tətəyə Pakəpaka, na Həlesi, na Kalalı, na Mataniya. Mataniya cəsənaa nté Mika, na Sikəli, na Asafi. ¹⁶ İlena pə kaası tətəyə Opatiya, na ilé ı cəsənaa Semaya, na Kalalı, na Yetutuŋ. Na Asa pəyalu Pelekiya, wei ı ké İləkana saalı, na í we həyəlvu ŋku kv tamsəna Netofa ıate tə kv taa tə.

¹⁷ Nənəəsi tanlaa taa ka we nyuvu tu Salum na ı newaa Akupi, na Taləməŋ, na Ahiman. ¹⁸ Pa lulvu nyəma lakəna təmlə ke haləna saŋa ke wulav nənəyə ŋka ka we ilim təlule tə. Pa cəsənaa ka tanayana Lefii nyəma təsikile nənəəsi. ¹⁹ Kolee pəyalu Salum, Apiyasafi saalı wei ı ké Kolee saalı kuləlvu tə, na Kolee ını ı təyaya nyəma ləlaa pá feŋayana təsulle nənəyə isu pa cəsənaa ká feŋyux Taca yəlaa təsikile tə. ²⁰ İlasaa pəyalu Penhası ka kena pa nyuvu tu ke ləŋ. Mpi tə, Taca ká we ı waalı ké. ²¹ Meselemiya pəyalu Sakalı ka kena təsulle nənəyə tanlaa taa ləlv tətə.

²² Nənəəsi tanlaa mpa paa ləsa tə pa kpenta yulunyəŋ ŋmuvu na naanəwa na naale (212). Paa ŋmaawa pa həla ke pa acaləe taa ké. Na Tafiti na Iso

kuyəətətə teləsələ Samiyəli pa lapəna-wəyε naani na pá tv-wəyε təma ani.
²³ M̄p̄óyú pa təkə Tacaə təsele nənəəsɪ tənɔyɔ təmle na pá teləsəyi təma.

²⁴ Ilena pá su tanlaa nyɔyɔ nyəma ke Išo təsele kənkəməŋ liyiti nənəəsɪ təə. Paa ilim təlule həyəlɔyɔ na pə tətule nyəŋku, na pə ntəyən nyəŋku na pə mpətəŋ nyəŋku. ²⁵ Tanlaa lelāa náá wε pa acalε taa ké na pá keesəyi na pá kəŋ waatu waatu na pá səsəyi pa təə na pá səŋna-wəyε tənɔyɔ ke kuyεεŋ naatosompəyɔlaya mpəyɔlaya. ²⁶ Tanlaa nyɔyɔ nyəma liyiti ka wε tam ké tətəŋle. Mpeyele Lefii nyəma mpa pa paasayana Yuta nyəma Išo təsele kutulun lələŋ na pə kpancooŋ tə. ²⁷ Išo təsele kiŋ ke pa həntaya. Mpi tə, mpe pa feŋiyina-te na pá tvləyi tə nənəəsɪ ke paa tanaŋ ŋku.

²⁸ Lefii tanlaa lelāa təmle nté Išo seεw wontu nti pa kəŋayana na nti pa kpakayaa tə tə kalɔyɔ. ²⁹ Lelāa paasayana nyanasɪ kukaasasɪ na kətaya wontu na mɔlɔm na sɔlɔm na nim na tulaalɔnaa pə təm. ³⁰ Ama kətəlaa tike sitayana tulaalɔnaa.

³¹ Kolee kpekəle tv Lefii tv Salum pəyalɔ kancaalaya nyəŋ Matitiya kele təyənaya kəhau kakalasɪ tvɔ. ³² Kehatɪ kpekəle taa Lefii nyəma lelāa tukayana kətaya potopotonaa, mpa pa haaki Išo ké paa kuyaku kəhesɔyɔ ŋku tə.

³³ Lefii lɔlɔyɔ nyəŋ nyəma mpa pa paasayana yontu tə pa teesɪ ka wε Yuta nyəma Išo təsele kutulun lələŋ taa ké. Pa feɔna təmle lentε. Mpi tə, ilim na ahoo ke pa lakaya təmle.

³⁴ Lefii lɔlɔyɔ nyəŋ nyəma nté na pə keesəna pa waatɔnaa, na Yosalem taa ke páá wεε.

Sayuli təyaya nyəma *(Kutəəsətə I 8:29-38)*

³⁵ Kapawəŋ ɪcate ŋmalɔ Yeiyeli na ɪ alɔ Maaka paa caya Kapawəŋ ɪcate taa ké. ³⁶ ɪ pəyalɔ kancaalaya nyəŋ həte nté Apətəŋ. ɪ pəyalaa lelāa nté Suuu, na Kisi, na Paali, na Nεε, na Natari, ³⁷ na Ketəə, na Ahiyo, na Sakali, na Mikəlɔti. ³⁸ Simam caa kele Mikəlɔti. Paŋε ɪni pa caya pa nyəma kiŋ ké Yosalem ké, ɪsu pa kpeka yəlaa.

³⁹ Nεε pəyalɔ kele Kisi, Kisi pəyalɔ kele Sayuli, Sayuli pəyalaa nté Sonatan, na Maləkisuwa, na Apinatari, na Isepaali. ⁴⁰ Sonatan pəyalɔ kele Melipaali, Melipaali pəyalɔ kele Mika. ⁴¹ Mika pəyalaa nté Pitəŋ, na Meleki, na Taleya. ⁴² Ahasɪ pəyalɔ kele Yayela, Yayela pəyalaa nté Mosa ⁴³ na Mosa pəyalɔ kele Pineya, Pineya pəyalɔ kele Lefaya, Lefaya pəyalɔ kele Ilaasa, Ilaasa pəyalɔ kele Aseeli. ⁴⁴ Aseeli pəyalaa wε naatoso. Pa həla nte Asəlikam, na Pokulu, na Išemayeli, na Seyaliya, na Opatiya, na Hanan.

ISEYELI WULAU TAFIITI TƏM

10

Sayuli səm *(Samiyəli I 31:1-13)*

¹ M̄p̄óyú kuyaku nakvli Filiisi nyəma yoona Iseyeli nyəma, na pá təyənɪ-wε. Na pá kú pa taa pəyalε ke Kilipɔwa puyɔ taa, na lelāa náá se. ² Ilena pá tó Sayuli pa waali na pá kú ɪ pəyalaa Sonatan na Apinatari, na Maləkisuya. ³ M̄p̄óyú pə wiisina Sayuli na tətəlaa kpəli-ɪ na pá yaya-ɪ nyəmá. ⁴ Ilena í tó ɪ yoou wontu təkulɔ sɪ: Kpεε nyá layate na ń teesɪ-m. Pə taa kəə na Filiisi nyəma mpa pa ta nyɪ Išo tə pá kəə pa teesɪ-m na pá paana-m.

Ama səyənɔv kpa ɪ yoou wontu təkulɔ na í kisi. Tənayalε Sayuli sika ɪ layate na í yelee ɪ ti na í hoti tə təə. ⁵ Yoou wontu təkulɔ nawa sɪ ɪ caa səpa, Ilena í hoti ɪ nyənte təə tətə na í sí.

⁶ Isəna Sayuli na ı pəyalaa tooso pa kpenta səm təyəle. Na kawulaya təyaya nyəma su tənaya. ⁷ Mpyəy Iseyeli nyəma mpa paa we tetekəle taa tə, pa nuwa sı Sayuli na ı pəyalaa pə səpa, na yoolaa ya. Ulena pə se na pə yele pa acaləe na Filiisi nyəma polo na pə caya.

⁸ Teu fema na Filiisi nyəma polo sətəa wontu təsəyü. Ulena pə mayana Sayuli na ı piya tooso ke Kilipəwa pyü taa. ⁹ Mpyəy pa kraya Sayuli yooü wontu na pə seti ı nyüyü na pə kpeena. Ulena pə yası pə təm ke pa tetü taa, na pa tıy tēe, na yəlaa taa. ¹⁰ Pə waalı kē pa su ı yooü wontu ke pa tıy taa naküli kü kutuluğu taa. Ulena pə pusi ı nyömpəyəlaya ke pa tıy Takəy kutuluğu taa.

¹¹ Mpyəy Yapeesi nyəma ke Kalaati tetü taa nuwa pə tənə mpi Filiisi nyəma lapa Sayuli tə. ¹² Ulena ıcate taa apalaa lu na pə polo pə kraya ı na ı piya na pə kənə Yapeesi na pə pi-weye tıyü səsəü tēe na pə həkə nəəsi ke küyeyi naatosompəyəlaya.

¹³⁻¹⁴ Sayuli ta təkı Tacaa küsəsütü pəyele ı yela Isə kē yəyətənav na ı süsı kəyənəy na ı yəyətəna atē tı təy ı səpa. Tacaa kü-ı mpyəy, ulena ı cəla kawulaya ke Seseə pəyalü Tafiti.

11

Tafiti kawulaya kpa (*Samiyeli II 5:1-3*)

¹ Mpyəy Iseyeli yəlaa tənə kota Tafiti kin ke Hepələy na pə təmı-ı sı: Tə kē caləm külməm na təyənüyü külmüyü kē. ² Hatoo waatu wei Sayuli ka kē wulav tə, nyaa kəna Iseyeli yoolaa nyüyü tı. Halı Tacaa nyá Isə tó sı, nyaa təyənə ı yəlaa Iseyeli nyəma tə kē kawulaya.

³ Mpyəy Iseyeli səsaa tənə pola Tafiti kin ke Hepələy na pə na-ı pə pəeli nəyö ke Tacaa kin. Ulena pə kpa Tafiti ke Iseyeli wulav ke teitei ısu Isə ka heelüyü Samiyeli na ı yəyətı tə.

Tafiti ləküyü ke Yosalem (*Samiyeli II 5:6-10*)

⁴ Mpyəy Tafiti na Iseyeli nyəma tənə pa polaa sı pa nyaləyi Yosalem. Pa yaakaya ıcate nté sı Yepusi, na Yepusi nyəma ka wenna tə taa. ⁵ Ntəna pə tó Tafiti sı: N kaa süv tá ıcate taa.

Paa na mpü na Tafiti náá ləkı Siyən kolunə ıcate. Ulena pə ha-tēyē hətē sı Tafiti tē. ⁶ Tafiti ka yəyətəa kē sı: Ye wei ı laala Yepusi tı ke küyü pöntü ká lana yoolaa nyüyü tı. Ntəna Seluya pəyalü Sowarı laalı yoonav, na ı pəsi yoolaa nyüyü tı.

⁷ Ulena Tafiti caya kolunə ıcate taa. Pə tə kē pa ha-tē sı Tafiti tē. ⁸ Mpyəy ı nıawa na ı cəü ıcate ke pə krayav Milo tə na pə cəü na pə ta. Ulena Sowarı náá tayanəyi ıcate kakaasaya.

⁹ Ulena Tafiti tön səsəyi na pə puki. Mpi tə, Iseyeli Isə ka we ı waalı kē.

Tafiti yoolaa (*Samiyeli II 23:8-39*)

¹⁰ Iseyeli yəlaa tənə ka kpana Tafiti ke wulav, ısu Tacaa ka yəyətüyü tə. Ulena pəle pə nuna-ı teu ke ı kawulaya waatu tənə. Halı ı yoolaa səsaa həla ntə. ¹¹ ı yoolaa nté: Yoolaa hiu na naanəwa kpekəle nyüyü tı Hakəmoni tı pəyalü Isepaalı. Küyakü naküli ını ı ká sulina yəlaa nımunüyü na nunəwa (300) na nımantəyā ke yooü külmüyü taa, na ı kü pa tənə.

¹² Isepaalı waalı kē Ahəwa tı Toto pəyalü ılasaa. ılasaa ka kəna kpelikpeka nyəma tooso taa ləlv. ¹³ ını ı ka wenna Tafiti kin ke Pa-Tamim ke waatu wei Filiisi nyəma luwa Iseyeli nyəma ke yoonav na pəle pə se kolontunaa tə.

Təxənaya pee taale natəli tu we təna. ¹⁴ Na í na i yoolaa pá səŋ haləm heku taa, na pá yoonaa Filiisi nyéma, na Tacaa yelee na lseyeli nyéma kəli pa kolontunaa.

¹⁵ Mpyó kuyaku nakuli yəlaa hiu na naanowa kpekəle yəlaa tooso pola Atulam kəkramuɣu púyó cəb, na pá mayana Tafiiti. Mpi tə, Filiisi nyéma ka pula Lefayi nyéma tetekəle taa ké. ¹⁶ Na Tafiiti náá we kolunja ıcate taa ké i təŋmelle na Filiisi nyéma nyuɣu tu səsə we Petəlehəm. ¹⁷ Mpyó ləkətu kra Tafiiti na í tə si: Awe kəŋna-m Petəlehəm ıcate nənəɣə ləkə ləm na má nyəə?

¹⁸ Ntəna yoolaa tooso fayana Filiisi nyéma yoolaa taa na pá polo pá cosi ləkə ını i taa ləm na pá pona Tafiiti. Ama i kisa pə nyəə, na í pəli-wəxi ateyə Tacaa.

¹⁹ Ulena í tə si: Ma lə, ma feina mpaav si má nyəə ləm pəne.

Pə we ısu mpa pa lapa pa weesin ke awusa na pa polo pə luyə tə pa caləm ké. Kookali wei yoolaa tooso ını i lapa təɣəle.

²⁰ Yəlaa hiu na naanowa kpekəle nyuɣu tu Sowapı neu Apisayi. Kuyaku nakuli ını i yoonna kolontunaa ɲmɯnuɣu na nunowa (300) na ɲmantaaya na í kv-we. Tənya i hikina nyuɣu ke yəlaa hiu na naanowa kpekəle taa. ²¹ Təm naaleɣe i nyuɣu kulaa. Haləna í pəsi pa nyuɣu tu. Ama i ta haŋna yəlaa tooso kpekəle ké.

²² Na Kapəseli tu Yoyata pəyalv Penaya. Yoolaa taa yoolu wei i lapa kookalənaa payale tə i saali. Inı i ka kəna Mowapı yoolaa səsaa naale. Mpyó kuyaku leŋku i tii hite taa ké watu waatu ke saa wei tɛv təmpɛɛ kraakpaacav hotaya tə na í kv təɣəlaya. ²³ Inı i ka kəna Icipiti tooko nəɣəlv. Tooko ını i təɣələŋ we meətələnaa naale na həɣəlvɣu ke mpv. I ɲmantaaya yasəlaya we ısu kpalantaav. Mpyó Penaya yoonaa tooko ını na kpatúyó, na í ləkə i ɲmantaaya ke i niŋ taa na í kəna-i. ²⁴ Kookalənaa mpa Penaya lapa təɣəle na i nyuɣu kuli yoolaa hiu na naanowa taa. ²⁵ Paa na Penaya nyuɣu kula yoolaa hiu na naanowa kpekəle taa tə, i ta haŋna yəlaa tooso kancaalaya nyəŋ kpekəle. Ulena Tafiiti su Penaya ke kawulaya təyaya taŋlaa nyuɣu tu.

²⁶ Ulena pə kaasi yoolaa ləlaa, ısu Sowapı neu Asayeli na Petəlehəm tu Toto pəyalv Ulanəŋ ²⁷ na Haloo tu Saməti na Paləŋ tu Helesi, ²⁸ na Tekowa tu İkesi pəyalv İla. Na Anatəti tu Apiyesee, ²⁹ na Husa tu Sipikayi, na Ahowa tu Ulayi. ³⁰ Na Netofa nyéma Malayi na Paana pəyalv Heleti, ³¹ na Pencamee tetv Kipeya tu Lipayi pəyalv İtayi, na Pəlatəŋ tu Penaya. ³² Na Kaasi ləəv taa tu Hulayi na Peti-Alapa tu Apiyeli, ³³ na Pahulim tu Asəmafeti, na Saaləpəŋ tu Ulyapa. ³⁴ Na Hasem pəyalv Kisəŋ, na Halaa nyéma Sakee pəyalv Yonatan, ³⁵ na Halaa tu Sakaa pəyalv Ahiyam, na Uu pəyalv İlifali. ³⁶ Na Mekela tu Hefee, na Paləŋ tu Ahiya, ³⁷ na Kameli tu Hesəlo, na İspayi pəyalv Naalayı, ³⁸ na Natanə neu Soweli, na Hakili tu pəyalv Mipaa. ³⁹ Na Amoni tu Selekı, na Peləti tu Nala wei i tókaya Seluya pəyalv Sowapı yoou wontu tə, ⁴⁰ na Yetee təyaya nyéma İla na Kalərv. ⁴¹ Na pə kaasi Hiti tu Ulii na Alayi pəyalv Sapati, na ⁴² Lupəŋ kpekəle nyuɣu nyéma taa ləlv Sisa pəyalv Atina, na pə səsəna yoolaa hiu na naanowa. ⁴³ Na Maaka pəyalv Hanəŋ, na Metəŋ tu Yosafati, ⁴⁴ na Asətələti tu Usiya, na Alowee tu pəyalaa Sama, na Yeiyeli. ⁴⁵ Na Simili pəyalaa Yetiyayeli, na i neu Tisi tu Yoha, ⁴⁶ na Mahafa tu Uliyeli, na İlənəm pəyalaa Yelipayı, na Yosafiya, na Mowapı tu İtəma, ⁴⁷ na Sopa nyéma İliyeli, na Opəti, na Yasiyeli.

12

Tafiiti camnanaa kancaalaya nyéma ke Sikəlaku

¹ Waatu wei i taa Tafiiti seekaya Kisi pəyalv Sayuli na í ɲmeləxi tə, yoolaa taa yoolaa napəli pa pola i kiŋ na pá səŋna-i. ² Pá na pa təəŋ na pa pəntələŋ. Pa nyəmə pə təv na ɲwaanə na mpəle.

Sayuli cəsə Pencaməe kpekəle taa nyəma mpa pa pola Tafiiti kin təγəle
 3 Kipeya tu Sema pəyalu nyuyv tu Ahiyese. Na i neu Yowasi, na Asəmafeti
 pəyalaa Yesiyeli, na Pele, na Anatəti icate nyəma Pelaka, na Yehu. 4 Na yoolaa
 hiu na naanwa kpekəle nyuyv nyəma taa lelv Kapawəh tu Isəmaya. 5 Na Ketela
 nyəma Iləmeya, na Yasiyeli, na Yohanan, na Yosapatu. 6 Na Halufu nyəma Ilusayi,
 na Yeliməti na Peyaliya, na Semaliya, na Sefatiya. 7 Na Kola ləlvəy nyəma
 Iləkana, na Isiya, na Asaleli, na Yowese, na Yasoram. 8 Na pə səsəna Ketə tu
 Yelowam pəyalaa Yowela, na Sepatiya.

9 Mprəγy ləlaa nā lī Katu kpekəle taa, na pā polo Tafiiti kin ke i təhmelle ke
 wəlaya tetu taa. Paa kə yoolaa kəpama mpa pa nyəma yoo tu təγə, na pā nyəma
 kpaləh na ηmantaasi pə təm. Pa wəna apalətu isu təγəlasu, na pā nyəma ləhəh
 lapu isu naməh ke puyv taa. 10-14 Paa wə yəlaa naanwa na naaleye. Halu pa həla
 ntə Isə, na Opatiya, na Iiyari na Misemana, na Iləmeya, na Atayi, na Iiyeli, na
 Yohanan, na Iləsapatu, na Iləmeya, na Makəpanayi. 15 Katu kpekəle nyəma ntə.
 Paa kə yoolaa nyuyv nyəma kə. Pa taa səkpəlu ka wə kə isu yəlaa nunwa (100)
 na səsə isu yəlaa iyaya (1000). 16 Mpe paa təsəna Yaatanu pəγə ke pənaya isətu
 kancaalaya nyəh taa. Waatu unu ka su teu kə na kə lu. Iləna pā polo na pā təγənu
 mpa paa cəγa ilim təlule na pə tətule tə teteka taa tə.

17 Mprəγy Pencaməe na Yuta kpeka nyəma pola Tafiiti təhmelle na pā mayana-i.
 18 Ntəna i səh-wə na i tə-wə si: Ye ləmayasəle kəpante ke i kəhna ma kin si i səhna-
 m, ilə mā m-v-mə na lotu kəlvmtu. Ama ye i kəh ma kəlvmtə lapu kə si i t-v-m ma
 kolontunaa nin taa. Pəyele ma ta wakəli pulv. Ilə ta cəsənaa Isə i wə ta aseeta tu
 na i hūv ta təm.

19 Mprəγy Isə Feesuyu tii yoolaa hiu na naanwa kpekəle nyuyv tu Amasayi
 tə na i mā kapuka si:
 Sese pəyalu, tā na-η kə.
 Tə wə nyā waali kə.
 Nyana mpa pa səhna-η tə.
 I wə alaafəya taa kə.
 Mpi tə, nyā Isə səhna-η.

Mprəγy Tafiiti m-v-wə na i t-v-wəye nyuyv nyəma təma ke i kpekəle taa.

20 Mprəγy Manasee kpekəle nyəma pola Tafiiti kin ke waatu wei i məla Filiisi
 nyəma tə si pa yookina Sayuli tə. Ilə tampana tə, Tafiiti na i yoolaa pa ta səna
 Filiisi nyəma. Filiisi nyəma ka təγəna Tafiiti-wəye si pə taa kə na Tafiiti məli i
 caa kəpəh tə na i t-v mpeye ilə i nin taa. 21 Waatu wei Tafiiti pukaya Sikəlak i təγə
 Manasee nyəma nā pola i kin. Pa həla ntə Atəna, na Yosapatu, na Yetiyayeli, na
 Mikayeli, na Yosapatu, na Ulihu, na Manasee yoolaa iyaya nyuyv tu Siletayi. 22 Pa
 tənaya mpu paa kə yoolaa kəpama kə. Iləna pā lā Tafiiti yoolaa nyuyv nyəma na
 pā səna-i teu. 23 Paa kuyaku ηkuyv yəlaa kəhaya na pā səsəγi Tafiiti yoolaa tə
 na pā səhna-i. Mpu pə lapəna na i yoolaa tə səsəm isu Isə yoolaa.

Mpa mpa pa pola Tafiiti sənəv ke Hepəhəh tə

24 Yoolaa kəpama mpa pa pola Tafiiti kin ke Hepəhəh si pa cəlvəy-i Sayuli
 kawulaya, isu Taca ka yəγətvəy tə pa nyəh ntə.

25 Yuta kpekəle taa yoolaa wə iyisi naatoso na nasənaasa (6800) na pa kpaləh
 na pa ηmantaasi. 26 Simiyəh nyəma ke yoolaa kəpama iyisi naatosompəγəlaya
 na nunwa (7100). 27 Lefii nyəma ke iyisi liyiti na nasətosə (4600). 28 Aləh ləlvəy
 tu nyuyv tu Yoyata na i waali nyəma ke iyisi tooso na nasətosə na nunwa (3700).
 29 Iləna pə kaasi ifepu Satəki wei i ka kə yoolu kəpəh tə, na i mayamaya i ləlvəy
 nyəh nyəma hiu na naale. 30 Na Pencaməe kpekəle nte tə kə Sayuli nyəntə təγə
 iyisi tooso (3000). Pa taa pəγəle lakaya Sayuli ləlvəy nyəma ke təmlə. 31 Ifəlayim

kpekəle taa ké yoolaa kúpama iyisi hiu na nasənaasa (20800). Pa təna pa nyəəŋ kula pa luləŋ taa ké. ³² Manasee kpekəle həyəlbyu ŋku kv wəna ilim tətulə təə təyɔ iyisi pələfei hiu (18000). Paa ləsa yələa mpeye kuləsu ké si pá polo pá kra Tafiti ke wulav. ³³ Isakaa nyəma taa ké yoolaa nyuyv nyəma ke ŋmuvnyv (200), na pa waali nyəma. Pa təna pa nyəmə isəna lseyeli nyəma laki tə. ³⁴ Sapuləŋ nyəma taa ké yələa mpa pa nyəmə yoo ke teu təyɔ iyisi nule na naanowa (50000). Pa wəna yoo wəntu təna, na pá laki teu. ³⁵ Nefətali nyəma ke nyuyv nyəma iyaya (1000) na pá yoolaa ke iyisi hiu na naanowa na naatosompəyolaya (37000) na pá təkə kpaləŋ na ŋmantaasi. ³⁶ Na Taŋ nyəma taa ké yoolaa mpa pa səlɔ puwa si pá puli yoo təyɔ iyisi pələfei hiu na naanowa na nasətoso (28600). ³⁷ Na Asee nyəma taa ké yoolaa mpa pa nyəmə yoo ke teu na pa səlɔ puwa təyɔ iyisi nule (40000). ³⁸ Kpeka wəna a wə Yaatanı ilim təlule təə, isı Lupəŋ, na Katı, na Manasee həyəlbyu ləŋku nyəma təyɔ yoolaa iyisi nunowa na hiu (120000) na pá wəna yoo wəntu təna.

³⁹ Yoolaa mpe pa təna pa poləna Həpələŋ na luyv kulvnyv, na pá kra Tafiti ke lseyeli wulav. lseyeli nyəma lələa laŋle həewa si í təyɔ kawulaya ŋké. ⁴⁰ Mpyóy pa caya Tafiti kiŋ ke kuyeyə tooso, na pá təyɔ na pá nyəə mpi pa taapalaa lapa tə. ⁴¹ Pələ pə paasi, pəcəlɔ pəcəlɔ kpeka, isı Isakaa na Sapuləŋ na Nefətali pə nyəma ná səyələyana mvlm, na kakalasi, na tuŋ wei pa yaa si fiki na lesəŋ tə ı pəe kvvuləe, na svlm na nim na pá kəŋna. Haləna pá kəna tətəyɔ naaŋ na heeŋ. Mpi tə, tətə təna taa yələa təna laŋa ka hvlmāa ké.

13

Isə atakaa pənav ke Yosalem (Samiyeli II 6:1-11)

¹ Mpyóy Tafiti na yələa iyaya (1000) nyuyv nyəma, na nunowa (100) nyuyv nyəma, na nyuyv nyəma lələa pa lapa kotuyv. ² Na Tafiti heeli pa təna si: Ye pə maya-me, na Tacaa laŋle həewa, ilə té tili ləŋ ke ta nyəma mpa pa kaasa lseyeli tətə taa tə pa waali. llena pə tu kələna kətələa na Lefii nyəma mpa pa wə həyələŋ wei ı cəəna-tv tə ı taa tə. Té yaa-wə na pá kəə. ³ llena té kəna Isə atakaa ké tá tə. Mpi tə, tə taa paasəna ı təm ke Sayuli waatu.

⁴ Mpyóy təm ntı tə maya yələa təna na pa təna pa tisi si pá la mpv. ⁵ llena Tafiti koti lseyeli tətə təna yələa ke pə krayav Icipiti tətə toŋa na ilim mpətəŋ təə tə. Haləna Lepo-Hamatı ke ilim ntəyəŋ təə si, pá polo pá kraya Isə atakaa ké Kiliyatı-Yeyalim. ⁶ Mpyóy Tafiti na lseyeli nyəma pa pola Paala timpi pa cuyusaa si, Kiliyatı-Yeyalim təyɔ Yuta tətə taa si pa kprakəyi Isə atakaa. Atakaa ını ı təə ka wə isətəa taŋlaa leesəŋ. Atakaa ını ı isentaa ké pa seəkaya Isə. ⁷ Apinatari teye atakaa ını ı ka wəe. Mpyóy pa tv-ı keeke kufalv taa na Usa na Ahiyo pá həŋı-ı. ⁸ llena Tafiti na lseyeli nyəma təna pa hvli pa laŋhvlmle na luyv kulvnyv, na pá yooki yontu na cəməŋ, na saŋkvnāa, na akilimanaa, na kpeŋkpeŋnaa, na akantəe. ⁹ Waatu wei pa tala Kitəŋ təfalle, llena naaŋ cəe Isə atakaa ke pətvuyv. Tənyaya Usa siisaa na í te Isə atakaa. ¹⁰ Mpyvle Tacaa mv Usa na pááná ke timpi ı mpa laŋle na í tokina Isə atakaa tə, na í kv-ı təne ınəyi kprakaa.

¹¹ Mpyóy Tafiti laŋle ta həena isəna mpi Tacaa kvv Usa ke mpv tə. llena í ha lonte ntəye həte si Pələsi-Usa. Usa təkule ke pa yaa mpv na pa te taa. Na pá yaakı-təye mpyóy haləna saŋa. ¹² Kvyaku ŋkvuyv Isə təm lapa Tafiti ke səyəntv na í tə si: Pə fei si má pona Isə atakaa ké ma tə.

¹³ Tafiti ta pona Isə atakaa ké ı teye kvyakv ŋkv, Katı tv Opetı-Itəm təye ı su-ı. ¹⁴ Na atakaa caya tənaya isətvnāa tooso. llena Tacaa kooli apalv ını na ı təyaya na ı nyəm tənaya kúpantv.

polo na í kpaɣa lseyeli Iso atakaa na í kóna-i lonte nte tə taa ma tayana-i tó. ¹³ Mpi tó, mə taa fəi, waatu wei tə pola i kpaɣau ke kancaalaya tó. Pəyele tə ta tu pəəsi Tacaa si pulu, isu pu munaa tó. Pə tó kə Iso kú tá taa yulu.

¹⁴ Ḿpóyó kətəlaa na Lefii nyuɣu nyóma pa lapa nyəəŋ tó asilima keeluyu kətaya, na pá polo si pa kpaɣəyi Iso atakaa. ¹⁵ Ulena Lefii nyóma kpaɣa i kpatəŋ taa, na pá həyəli pa asəŋkpekɪŋ tó kə teitei isu Tacaa ka keesuyu Moisi tó. ¹⁶ Ulena Tafiiti heeli Lefii nyuɣu nyóma si: ɪ puli mə teetunaa waali. Pəle paa yoono yontu na Saŋkɔnaa na cəməŋ na kpeŋkpeŋnaa na laŋhulɔmlɛ səsəle. ¹⁷ Ntəna Lefii nyóma puli Sowəeli pəyalu Hemaŋ, na ílé i taapalu Pelekiya pəyalu Asafi, na pa teetu Melali luluyu tu Kusaya pəyalu Itaŋ pa waali. ¹⁸ Pə kaasi pəle pa waali nyóma Lefii nyóma ləlaa mpa pa kə nənəəsi paasənlaa tó, isu Sakali, na Pəni, na Yasiyeli, na Semilaməti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Penaya, na Maaseya, na Matitiya, na Ufəlehu, na Mikineya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli. ¹⁹ Yonyoolaa Hemaŋ, na Asafi, na Itaŋ, pəle pa makayana nteye nyəyəluyu kuɣeemuyu kpeŋkpeŋnaa mpa pa wiiki teu tó. ²⁰ Sakali, na Asiyeli, na Semilaməti, na Yehiyeli, na Uni, na Iiyari, na Maaseya, na Penaya pəle pa makɪ cəməŋ wei i wə nəəsi kuyullasi tó. ²¹ Matitiya, na Ufəlehu, na Mikəneya, na Opeti-Itəm, na Yeiyeli, na Asasiya pəle pa makayana nteye ŋmusi pəlefəi naanɔwa saŋkɔnaa na yonyoolaa yooki yontu. ²² Lefii nyóma nyuɣu tu Kenaniya kele Iso atakaa kpaɣau səsə na í paasəyəna. Mpi tó, i nyəmə pá təm ke teu. ²³ Na Pelekiya na Uəkana pəleyele nənəəsi taŋlaa, na pə wəe si pá səŋ atakaa kite. ²⁴ Na nənəəsi taŋlaa ləlaa Opeti-Itəm na Yehiya. Pə kaasa kətəlaa Sepaniya na Yosafati na Netaneyeli na Amasayi na Sakali na Penaya na Uiyesee tó, pəle pa hulayana nteye akantee ke Iso atakaa nəyó tó.

*Iso atakaa tate ke Yosalem
(Samiyeli II 6:12-19)*

²⁵ Ḿpóyó Tafiiti na lseyeli səsaa na yoolaa nyuɣu nyóma pa kpaɣa Iso atakaa ke Opeti-Itəm te na laŋhulɔmlɛ. ²⁶ Iso kentayaa Lefii nyóma mpa pa səyəla Iso atakaa təyó. Ulena pá la kətaya ke latəcənnaa naatosompəyolaya, na iwaəŋ naatosompəyolaya. ²⁷ Tafiiti na Lefii nyóma mpa pa səyəla atakaa tó, na wontu mataa, na səyəllaa nyuɣu tu Kenaliya paa suu kpronkrontu toŋ nyəntu wontu kə. Pə kaasi na Tafiiti suu kətəlaa cara ke pətəe. ²⁸ Ḿpóyó lseyeli nyóma təna kraana Iso atakaa, na pá makɪ niŋ taa, na kpeŋkpeŋnaa, na saŋkɔnaa, na cəməŋ, na pá huləyi tutuuŋ na akantee.

²⁹ Pa təŋna Iso atakaa ke sɔnau ke wulau icate taa, ile Tafiiti alu Mikaali, Sayuli pəelə səŋna pətote nté, na í ná Tafiiti paakəna laŋhulɔmlɛ. Ḿpóyó i nyəna-i yem kə i taa.

16

¹ Ḿpóyó pa pona Iso atakaa na pá su-i cokəle nte Tafiiti ka sikaa tó tə taa. Ulena pá lá Iso kə kətasi nsi kəkə lusa si təna tó na nəyó kulɔmaya krentuyu nyənsi. ² Tafiiti təma kətasi nsi si lapu ulena í kooli samaa ke kɔpantu na Tacaa hətə taa. ³ Ulena í tala apalaa na alaa ke təyənaya. Paa wei ke potopoto kukulutu na nantuyu na tuyu ŋku pa yaa si lesəŋ tó ku pəe kɔwuləe kakalaya.

*Lefii nyóma Iso samtu yontu
(Yontu 96; 105:1-15; 106:1,47-48)*

⁴ Ḿpóyó Tafiiti tuwa Lefii təmle nyóma ke təmle ke Iso atakaa kiŋ si pá sɛe lseyeli Iso na pá tu-i teeli na pá sam-i. ⁵ Asafi kele pa paasənlə na Sakali náá səŋna-i. Yasiyeli na Semilaməti na Yehiyeli na Matitiya na Iiyari na Penaya na Opeti-Itəm na Yeiyeli pəle pa makayana nteye cəməŋ na saŋkɔnaa, na Asafi náá makɪ

kpeŋkpeŋnaa. ⁶ Na kətəlaa Penaya na Yasiyeli pəle pá hüləgi akantee ke tam ké
 Iso atakaa nəgə tə. ⁷ Kuyaku ŋku ku wule ke Tafiiti caala Asafi na i taapalaa ke
 tɔgɔ si pá sa Tacaa. Ilena pá sam-i si:

⁸ I sa Tacaa, í yaa i hətə.

I teləsi piitimnaa tənaya i kookalənaa.

⁹ I yoo-i yontu na cəməŋ.

I yəgəti i təma kɔpana təm.

¹⁰ Mə laŋa í heena Iso naŋŋtu in-i i hətə.

Mə mpa í pəkəgi-i tə, mə laŋa í hüləmi.

¹¹ I kéésóná Tacaa Toma təna tɔ tə.

I pəkəgi tam si í se-e-i.

¹²⁻¹³ Tacaa təmle tɔ Iseyeli lɔlɔgɔ nyóma me.

Yakəpu piya me mpa Iso ləsaa tə.

I təsəsi i təma səsəntə tə.

Na kəkələ nyəmnaa mpa i lapa tə,

na i huule pə tə.

¹⁴ Inəgəle Tacaa, inəgəle tá Iso.

Inəgəle tetu təna huunlu.

¹⁵ I təsəsi i nəgə pələgɔ tam nyəŋka tə.

I nəgə suw we m̀p̀r̀g̀,

hal-i lɔlɔŋ loosi iyaga.

¹⁶ Nəgə ŋkəge i su Apələham.

Na í heeli-təgi Isaaka na tuunav.

¹⁷ I su-təgi Iseyeli nyóma ké isu kusəsutɔ.

Na tə we-e-we isu nəgə pələgɔ tam tə nyəm.

¹⁸ Isu i ka heeluyu-we tə si,

i ká ha-wege Kanaaŋ tetu.

Pa na pa lɔlɔgɔ nyóma pa kpancoou nté.

¹⁹ Waatɔ in-i i taa tə,

pa taa fei payale,

pəyele paa ké cəyalaa ke tetu taa ké.

²⁰ Pa lukaya piitimnaa taa ké na pá puki ləmpɔ kin.

Na pá luki kawulasɔ taa na pá puki yəlaa ləlaa kin.

²¹ Ama Iso ta yeke si nəgəlv í tɔ-wege wahala.

Hal-i Iso kaləna awulaa ke pa nyuyɔ tə si:

²² Laakali na yəlaa mpa ma ləsaa tə,

na mpa pa teləsəgi ma kuyəgətɔtɔ tə pa tokinav.

²³ Antulinya təna yəlaa me, í yoo Tacaa ke yontu.

I kpaaləgi paa ifemle nte si Tacaa keke waasulɔ.

²⁴ I heeli yəlaa tənaya i teeli təm,

na í yəgəti i təma kɔpana təm ke yəlaa kin.

²⁵ Tacaa kəla akəŋna tənaya səsəntɔ.

I feina saala.

²⁶ Piitimnaa tɔŋ təna we kpete ké.

Ama Tacaa lapəna isətənyɔ.

²⁷ I teu na i səsəntɔ we səgəntɔ.

I we tɔŋ ke i təcayale taa na í haaki laŋhulɔmle.

²⁸ Tetu təna yəlaa, í kəw na í sa Tacaa.

I hólí i teu na i toma.

²⁹ I kəw na í sa i teu na í kəna-i mə kɔhaaŋ.

Ɔ hanti Tacaa ke ateyε saa wei ɪ hólóyí ɪ tənəŋŋ wεεtu tɔ.

³⁰ Antulinya tənə yəlaa me í seliyina-ɪ.

Tεtu caya teu ké tu nyəyələyɪ.

³¹ Ɔsətənyu lanle í huləmi,
na tεtu náá yəli.

Na pá heeli yəlaa tənə sɪ Tacaa kεε wulav.

³² Tenku na ɪ taa nyəm tənə í kala kəkəte.

Tawa na a nyəm tənə, í yəli.

³³ Hətə taa tun, í kiisina lanhuləmlε ke Tacaa kin.

Mpi tɔ, ɪ kəŋ kawulaya təyɔv ke tεtu taa.

³⁴ Tacaa ké kɔpaŋ ké, í samɪ-ɪ.

Pəyele ɪ səɔlyu fei tənaya.

³⁵ Ɔ wiikina-ɪ sɪ:

Tacaa waasɔlv Ɔsɔ, hai, waasi-tv.

Ya-tuyv piitimnaa kraɪ nyəm niŋ taa.

Kreyeli-tv na tɔ yaa nyá hətε nanŋ nyəntε.

Na ta lanja heena nyá samtv.

³⁶ Ɔ sεε Ɔseyeli Ɔsɔ Tacaa ke tam.

Ɔlena samaa tənə tisi sɪ Ɔsɔ í kəna mpv. Ɔ sa Tacaa.

³⁷ Mpyóy Tafiiti təma Asafi na ɪ taapalaa tənə sɪ: Ɔ caya Ɔsɔ atakaa kin, na í laki mə yontu təma ke tam ké paa kuyaku ŋku, ɪsɪ pə sɪw tɔ, í taa ye. ³⁸ Ɔlena í ləsi Opeti-Itəm na ɪ lɔlyu taa ké yəlaa pələfei nutoso na naanɔwa, na pə sɔsəna Yetutuŋ pəyalv Opeti-Itəm, na Hosa, na pá laki nənəəsɪ tanjyɔv təmlε.

³⁹ Mpyóy Tafiiti tó kətɔlv Satəki na ɪ lɔlyu taa kətəlaa sɪ: Ɔ paasəna Ɔsɔ cokəle nte tə wε Kapawəŋ təkətəle tɔ. ⁴⁰ Mə təmlε nté sɪ í laki kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə təyɔ tanəŋ na taanaya. Na í laki kətasi nsi pa keesa kiiu ŋku Tacaa hawa Ɔseyeli nyəma tɔ kv taa tɔ. ⁴¹ Mə na Hemaŋ, na Yetutuŋ, na lɔlaa mpa pa ləsaa sɪ pá saŋ Tacaa ke ɪ səɔlyu tam nyəŋku tɔ tɔ. ⁴² Hemaŋ na Yetutuŋ pa təmlε nté akantεε huləyɔ na kpenkpenaa mapv. Na wontu lentənəa nti pa yookayana Ɔsɔ Təm yontu tɔ. Ɔlena Yetutuŋ pəyalaa ke nənəəsɪ tanlaa.

⁴³ Pə waali ké paa wei ɪ kpema ɪ tε. Na Tafiiti náá kpe na í sεε ɪ nyəma.

17

Natan na Tafiiti pa təm (Samiyeli II 7:1-17)

¹ Tafiiti caya ɪ kawulaya taa, ɪlena kuyaku nakuli í tɔ Ɔsɔ kuyəyətɔtv teləsvlv Natan sɪ: Pə ta mɔna sɪ má wεε kutuluyɔ ŋku pa lapəna kpenkpelasi kɔpaŋsɪ tɔ kv taa, na Tacaa atakaa náá wεε cokəle nte pa lapəna pəŋ tɔ tɔ taa. ² Ntəna Natan cɔ wulav sɪ: Polo na ń lá pə tənə mpi n mayasəyɪ nyá taa tɔ. Mpi tɔ, Tacaa wεε nyá waali ké.

³ Ahoo yuwa, ɪlena Tacaa tɔ Natan sɪ: ⁴ Polo na ń heeli ma pəyalv Tafiiti sɪ, pə taya ɪnɪ ɪ ka ŋmana-m təyaya ŋka ka taa maa caya tɔ. ⁵ Hatoo ma ləsvyɔ Ɔseyeli nyəma ke Ɔcipiti taa, na pə suna saŋa tɔ, ma ta cayata kutuluyɔ nakuli kv taa. Cokəle taa ké ma wεε na má layasəyɪ lona. ⁶ Pəle pə paasi too ma wεv Ɔseyeli nyəma waali tɔ, Paasənlaa payale ke ma tó ma yəlaa paasənav. Pəyele ma ta kaləna pa taa nəyɔlv sɪ ɪ ta ŋma-m kutuluyɔ kɔpaŋkv.

⁷ Mpɔ tɔ, heeli ma təmlε tv Tafiiti sɪ: Toma tənə tv Tacaa má, ma yəyətəa sɪ, ntiyile taa ké ma kra-ŋ heeŋ waali sɪ ń la ma Ɔseyeli nyəma wulav. ⁸ Na má wεε nyá waali ké nyá təntε tənə taa, na má kpiisi nyá kolontunaa tənə na má kɔsɪ nyá

nyövu isu ate säsaa lelaa. ⁹ Uena má ha ma lseyeli nyóma ke təcəyale si pá caya teu na pulv í taa peyeli-we, na yəlaa asayaa í taa təyə pa ise. ¹⁰ Isu saa wei maa kpa Paasənlaa ke ma yəlaa lseyeli nyóma təə tə. Maa tisi mə kolontunaa tənə təfə. Ma heeliyi-η si Isə ma, maa yele na í weena ləlvəy nyóma ke nyá waalı. ¹¹ Ye pə tala nyá kuyaku na í səpa, ile maa ləsi nyá piya mpa n lələna nyá tapvəy tə pa taa nəyəl, na má kpa-i wulav. ¹² Inı i ka ηman-a-m təyaya na má yele na i kawulaya kumte wəe tam təə. ¹³ I ká nyənəyi-m i caa, na máá nyəηəyi-i ma pəyalv. Ma kaa lə-i, isu ma ləv wulav wei i laala-η tə. ¹⁴ Máá kpana-i ma yəlaa wulav ke tam təə ké ma təyaya taa na ma kawulaya taa, na i təyaya kawulaya toη kaa ciyiti.

¹⁵ Nti nti Isə heela Tafiiti na Natanə nəyə təyələ.

Tafiiti sələmvəy
(*Samiyeli II 7:18-29*)

¹⁶ Mpuvule wulav Tafiiti pola Isə cokəle taa, na í yəyətəna Isə si: Hai, Tacaa Isə má na ma təyaya tə ké we na í kəηna-m timpi taa ma we isəntə tə? ¹⁷ Pəle pə paasi na í yəyətəyi isəna ma təyaya ka téesəna cele tə pə təm? N laki-m ké isu ma ké yulv səsə nəyəl, ma Isə Tacaa. ¹⁸ Ma feina kuyəyətutu ke teeli wei n tv-m tə i təə. Mpi tə, ma ké nyá təmlə tv ké, na í nyəma-m. ¹⁹ Tacaa, n səla-m təyə n lapa kəpantunaa panə pa tənə si nyá səsəəntv tam təə nyəntv í ná. ²⁰ Tacaa nəyəl ta nəyəsəna-η. Ye tə keesəna nti inı tə nuna ta ηkpaηη tə, Isə nəyəl i fei isu nyá. ²¹ Piitim napəli pə fei na pə nəyəsəna nyá yəlaa lseyeli nyóma mpa tá n kəma na í ya Icipiti nyóma ηmakəlvəy taa na í la-təyə nyá yəlaa tə. Lakasi kupaηsi na səyəntv nyənsi ke n təyənna piitimnaa ke nyá yəlaa tá ta nəyə təə na nyá hətə yaa, na pə waasi-tv. ²² Na tə pəsi nyá nyóma ke tam təə, na nyaa pəsi tá Isə. ²³ Pəneente Tacaa la isu n yəyətəy tə. Yoosi nəyə ηka n su má na ma təyaya nyóma təyə tam. ²⁴ Pə la teitei, isu n yəyətəy tə. Uena nyá hətə la səsəəle ke tam təə na yəlaa yəyətəyi si: Tacaa Toma tənə tv nté lseyeli nyóma Isə. Yele na nyá təmlə tv ma ma təyaya nyəə toη. ²⁵ Mpi tə, ma Isə, nyá huləna-m si n ká ha-m ləlvəy nyóma na pá ləeti kawulaya taa. Pə təə ké ma pəsaa na má sələməyi nyá kiη. ²⁶ Hai, Tacaa, nyayale Isə, nyá suna nyá təmlə tv maηa nəyə kupaηka ηke. ²⁷ Nyá koolina ma təyaya nyóma ke kəpantv si ma ləlvəy nyóma ká təkı kawulaya ke tam ke nyá isəntaa. Ile nyá koolee anı a ka təη-weyē tam təə.

18

Tafiiti təyə piitimnaa ləlaa tetv
(*Samiyeli II 8:1-14*)

¹ Pəle pə waalı ké Tafiiti yoonə Filiisi nyóma na í kəli-we na í ləeki Katı icate na pə cəə nyóma. ² Na í yoonə Mowapv nyóma tətə na í kəli-we na pá fəlyə-i lampuu. ³ Mpuvəy i yoonə Sili wulav Hatatəseē wei i we Sopa na í təkı i kawulaya ke Hamati həyələy təə tə. Waatv inəyi Hatatəseē caakaya si i təkı Ifəlati həyələy tetv. ⁴ Na Tafiiti ləeki yooū keekənəa iyaya (1000) na kpaγanəη cəyalaa ke iyisi naatosompəlaya (7000) na yoolaa nəəhēe nyóma ke iyisi hiu (20000) na í su i ti isu kpaγanəη nunəwa (100). Pə kaasa wei ilena í seti i tənə i nəəhēe hola. ⁵ Mpuvəy Tamasi Sili nyóma pola wulav ke sənəv. Uena Tafiiti kv pəlyēe yoolaa iyisi hiu na naale (22000). ⁶ Uena Tafiiti su yoolaa kpeka ke Tamasi ke Sili taa na í təkı pa təə na pá fəlyə-i lampuu. Na Tacaa kentiyi Tafiiti təə ké timpi timpi i pukaya tə. ⁷ Uena í kpaγa Sili wulav Hatatəseē tanlaa wula kpaləη na í pona Yosalem. ⁸ Mpuvəy Tafiiti kuu nəyəyələy kuseeməyəy nəyəyətə ke səsəm ke Hatatəseē acalēe nna pa yaa si Tipati na Kuη tə a taa. Nyəyətə ntəyi Saləməη kpaγa waalı waalı na í lu lvm nyampaani anaam, isu hule na akelenaa na Isə təsēle taa wontu ləntənəa.

⁹ Mpuşule Hamati wulav Tou nuwa si Tafiiti kowa Sopa wulav Hatatäsee yoolaa. ¹⁰ Uena í tili i pəyalv Hatolam si í see wulav Tafiiti na í samı-i. Isəna i yona Hatatäsee na í kəli-i tə. Mpuşú Hatolam kpehna Tafiiti ke wola wontu na liyitee nyəğətv na nyəğəlvv kuseemvuv nyəntv. ¹¹ Uena Tafiiti su Tacaa ke wola na liyitee nyəğətv nti pa ləeka piitimnaa lempanaa kin tə. Isu Itəm na Mowarv na Amoni na Filiisi na Amaleke pə nyəma.

¹² Mpuşú Seluya pəyalv Apisayi yona Itəm nyəma ke Təm tetekəle taa, na í kó pa taa yəlaa iyisi pəlefai hiu (18000). ¹³ Na í su yoolaa kpeka ke Itəm nyəma te na Tafiiti təkı pa təə na Tacaa kentişı i təə ké timpi timpi i pukaya tə.

Tafiiti waalı nyəma həla
(*Samiyeli II 8:15-18*)

¹⁴ Tafiiti təğv kawulaya ke Işeyeli nyəma təna təə ké na í təşəşı tampana na í huukəna yəlaa təna. ¹⁵ Seluya pəyalv Sowarı kele yoolaa nyvuv tv. Ahiluti pəyalv Yosafati kele takəlası sulv. ¹⁶ Ahitupi pəyalv Satəkı na Apiyataa pəyalv Apimelekı kele kətəlaa. Safesa kele takəlası ŋmaalv. ¹⁷ Yoyata pəyalv Penaya kele wulav taŋlaa nyvuv tv. Tafiiti pəyalaa mayamaya nté i sənlaa səsaa.

19

Tafiiti tillaa fəele tvyv
(*Samiyeli II 10:1-5*)

¹ Mpuşú waatv nəğəlv Amoni nyəma wulav Nahası səpa na i pəyalv ləeti i lonte. ² Mpuşule Tafiiti təma si: Maa ləeti Nahası pəyalv Hanuŋ ke kəpantv nti i caa ka lapa-m tə. Uena Tafiiti tili tillaa si pá polo pá see-i i caa ləyaya. Tafiiti tillaa tala Amoni nyəma tetv taa. ³ Uena tetv nti tə awulaa səkpema tə Hanuŋ si: N huv si ləyaya seev təə ké Tafiiti tila i yəlaa na? I tila-wəşə si pá feŋ tetv na pá nyi-ti na pá ləeki-ti.

⁴ Ntəna Hanuŋ kpa Tafiiti tillaa na í looli pa tantəş, na í seti pa wontu ke hatoo pa tapanəşı kin. Uena í təşəni-wə, ⁵ na pá təena fəele. Mpuşú Tafiiti nu i tillaa təm nti. Uena í kusi yəlaa si: I səş-wə na í heeli-wə si pá saalı Yeliko na pa tantəş nyə, uena pəcə pá tala təyaya.

Işeyeli nyəma yoonav ke Amoni nyəma na Silii nyəma
(*Samiyeli II 10:6-19*)

⁶ Mpuşú Amoni nyəma na pa wulav Hanuŋ pa cəkəna fəele nte pa tv Tafiiti tə. Uena pá kpaş Mesopotami isətəa Silii nyəma, na Maaka na Sopa nyəma, pə yoolaa ke araa, na pa yoo keekənaa na pa kpaşanəş caşalaa. Uena pa feŋ-wəşə liyitee nyəğətv ke tənənaa hiu na naanwa. ⁷ Na pá caa yoo keekənaa ke iyisi hiu na naanwa na naale (32000). Uena pá kpaş Maaka wulav na i yoolaa ke araa. Mpuşú pəle pa polaa na pá puli Metepa cəlv. Na Amoni nyəma náa lu pa acaləe taa, na pá puli yoo.

⁸ Tafiiti nu mpv, uena í kusi i yoolaa wulav Sowarı na i yoolaa taa yoolaa təna. ⁹ Mpuşule Amoni nyəma luwa na pá puli icate səsəle nəğv. Na awulaa mpa pa kəma-wəşə sənəv tə pəle pá puli həğəlvv ləŋkv ke tawa taa. ¹⁰ Uena Sowarı cəkəna si i ká yoo taa na waalı. Mpuşú i ləsa Işeyeli yoolaa taa yoolaa na pəle pá yookina Silii nyəma. ¹¹ Pə kaasa yoolaa kpekəle lentə, uena í cəle təşəşı i neu Apisayi na pəle pá puli Amoni nyəma isəntaa. ¹² Na Sowarı heeli Apisayi si: Ye Silii nyəma í kpila-m, uə n kəə na í sənə-m. Yaa ye Amoni nyəma kpilina nyá, uə máa kəə na má sənə-ŋ. ¹³ Təğv apəlv tv na tə kaası ta təşı ta yəlaa na ta Isə acaləe təə. Uə Isə í la i luyv nyəntv.

¹⁴ M'pöyó Sowari na i yəlaa pa sɔv Sili nyóma tee si pá yookina-we na Sili nyóma tó casəle. ¹⁵ Amoni nyóma nawa Sili nyóma tu casəle. Uena pele pá se Sowari neu Apisayi na pá sɔv icate. Uena Sowari náá məli Yosalem.

¹⁶ Sili nyóma nawa si Iseyeli nyóma kəla-we. Uena pá kusi tillaa si pá polo pá ləsi pa tɛtɔnaa mpa pa we Ifəlati pəɣə waali tə. Pa nyɔɣv tu nté Hatatəsee yoolaa nyɔɣv tu səsə Sofaki. ¹⁷ Pa heela-təɣi Tafiiti, uena í koti Iseyeli yoolaa təna na pá tɛsi Yaatanɪ, na pá kɔrətəna-we na pá puli pa isentaa. M'pöyó Sili nyóma tii pa tə. ¹⁸ Ama Iseyeli nyóma ná tó pa waali na pá se. Uena Tafiiti na i nyóma pá kú kɔraɣanəɲ na i kɛkɛnaa ke iyisi naatosompəɣolaya (7000) na yoolaa nəhɛe nyóma ke iyisi nule (40000) na pá kú yoolaa nyɔɣv tu Sofaki tətə.

¹⁹ Waatu wei awulaa mpa Hatatəsee ka ŋmakəlaa tə pa nawa si Iseyeli nyóma kəla-we, uena pá polo na pá na Tafiiti pá ciiki na pá cɛle-i pa ti. Pə kɔraɣav waatu uɪ tə Sili nyóma u caaki Amoni nyóma ke sənau.

20

Sowari lɛkɔɣv ke Lapa icate (Samiyeli II 11:1; 12:26-31)

¹ Pənaya sikaa na pé tala waatu wei awulaa tɛeki yoo tə. M'pöyó Sowari kuu yoolaa na pá polo pá kv Amoni nyóma. Na pá tá Lapa icate si pa yookina-te. Na Tafiiti náá caya Yosalem.

M'pöyó Sowari yoonaa Lapa nyóma na í wakəli icate. ² Uena pá kuu tə taa wontunaa, uena Tafiiti kɔraɣa wəla ntenuyu ŋku ku we Amoni nyóma tɔɣv Milikom tə tə. Ntenuyu ŋku ku yuŋ ka we isu kiloonaa hiu na naanəwa ké mpu. Paa towa kv tə ké liyitee pəle. M'pöyó pa tema-kɔɣv Tafiiti nyɔɣv. ³ Pə kaasa icate yəlaa, uena í tu-weye wahala təma. Lɛlaa ke tuŋ fayalaa, na lɛlaa ke pɛe saakəlaa, yaa taakukulasi setəlaa. M'pöyó Tafiiti lapəna Amoni icate təna. Uena í na i yəlaa pá məli Yosalem.

Filiisi nyóma yoonav (Samiyeli II 21:18-22)

⁴ Pəle pə waali ké Iseyeli nyóma pola Filiisi nyóma yoonav ke Kesɛɛ. Waatu inəɣi Husa tu Sipikayi kowa Lefayi tooko Sipayi na pé tisi Filiisi nyóma. ⁵ Yoo lɛŋkv taa ké Yayii pəyalv Ulanəɲ kowa Katɪ tu Koliyatɪ neu Lamii. I ŋmantaaya kɔrətóyó yasəlaya we isu sayata kɔrətəle. ⁶ M'pöyó pa tasa yoo lɛŋkv suluyu ke Katɪ. Tənaya pá nawa kolontu tooko nəɣəlv i ké Halafa lɔlvɔv tu. I mpee na i nəmpee we naatoso naatoso. A kɔrənta hiu na liyiti. ⁷ Apalv uɪ i caa Iseyeli nyóma ke təm, uena Tafiiti taalv Samma pəyalv Sonatanə kv-i.

⁸ Tafiiti na i yoolaa pa kəna Filiisi icate Katɪ tookonaa mpe.

21

Kəkalvɔv na yvlkɔsəkv (Samiyeli II 24:1-9)

¹ M'pöyó kɔyaku nakvli Satanɪ mayasaa si i tɔɣi Iseyeli nyóma ke wahala. Uena í tusi Tafiiti si í kala Iseyeli nyóma. ² Ntəna Tafiiti tə Sowari na yoo nyɔɣv nyóma lɛlaa si: I polo í kala Iseyeli tɛtə təna yəlaa, na má nyɪ pa nyɔɣv.

³ Ntəna Sowari cə-i si: Hai, ta caa, Isə í la na Iseyeli nyóma huki təm nunəwa (100). Saŋa isəntə pa təna pa ké nyá ifalaa ké. Ue pepe tə ké n caa si ŋ nyɪ pa nyɔɣv, na ŋ sɔv Iseyeli nyóma ke isayatu taa?

⁴ Ntəna wulav si í kala ke í kala. Uena Sowari náá cəə Iseyeli tɛtə təna na í kala yəlaa na í məli Yosalem. ⁵ Na í heeli wulav si Iseyeli yoolaa we iyisi iyaya ke təm

iyaya, na iyisi nunuwa (1100000) na Yuta nyəma ke iyisi nasəle na nutoso na naanuwa (470000).

⁶ Sowari lanle ka wakəlena wulaw təm ntəyi. Ile i ta kala Lefi na Pencamee nyəma.

*Isə həma Iseyeli nyəma ηkpannyu ke Tafiti isayatu təə
(Samiyeli II 24:10-17)*

⁷ Mpyə Tafiti yaasi inu i ta maya Isə, na ilé i hə Iseyeli nyəma ηkpannyu. ⁸ Ntəna Tafiti sələmi Isə si: Tacaa, ma lapa mpu tə, ma wakəlaa ké. Ile wii-m ma isayatu nti. Ma lapa kumelentv ké.

⁹ Mpyə Tacaa heela Tafiti layatu tasəlv Isə kuyəyətutv teləsolv Katı si: ¹⁰ Polo n heeli Tafiti si ma su wahalanaa tooso si i ləsi pa taa kuləm na má kəna-i.

¹¹ Mpyə Katı pola Tafiti kin na i pəsı-i si: Tacaa si weye n ləsəyi? ¹² Nyəyəsı i lu pusi tooso? Yaa n se nyá kolontunaa ke isətvnaa tooso? Yaa Isə i tili isətaa tillu na i pəli yulukəsəkv ke kuyeyə tooso ke Iseyeli tetv təna taa? Mayası nyá taa na n cə na má heeli wei i tila-m tə.

¹³ Ntəna Tafiti cə-i si: Ma lanle pəsaa ké. Pə kəla-m teu si má pəti ma təyi Tacaa nin taa. Sana inu i hə tá ηkpannyu na mpi yulv ká həmi-i tə. Mpi tə, i pətətəle təwaya.

¹⁴ Ulena Isə kəna yulukəsəkv, na Iseyeli nyəma si yəlaa iyisi nutoso na naanuwa (70000). ¹⁵ Mpyə Tacaa tila isətaa tillu wei i kuyi təyə Yosalem. Isətaa tillu talaa isu i ká niki kuyv, ulena Isə layası hūwəe na i sənsı-i si: Yele mpu pə mayanaa.

Waatv inu ile, isətaa tillu we Yepusi tv Olənan təyənaya təmate nté. ¹⁶ Tafiti kusa isə, ulena i ná isətaa tillu ke ate ate na i kpeləsəyi i layate na Yosalem təə. Mpyə i na səsaa mpa paa suu ləyaya fələtənaa taka tə pa hota pa isəntəə. ¹⁷ Ntəna Tafiti si: Hai, ma wakəlena. Mpi tə, má yəyətəna si pá kala kukaluyv. Yəlaa pane pa taa nəyəlv ta la taalı nəyəlv. Mpu tə, pu wəe si má na ma təyaya nyəma tá tə ké Isə i tv nin.

*Tafiti ηmawa Tacaa ke kətaya təlate
(Samiyeli II 24:18-25)*

¹⁸ Mpyə Tacaa isətaa tillu heela Katı si: Heeli Tafiti si polo timpi Olənan makı i təyənaya tə na n ηmá Tacaa ke kətaya təlate.

¹⁹ Ulena Tafiti tēe, isu Tacaa heeluyv Katı si i heeli-i tə. ²⁰ Olənan na i pəyalaa liyiti paa wenna təna, na pá makı pa təyənaya. Mpyə pa ná isətaa tillu ulena pá se na pá ηmeli. ²¹ Tafiti tala təna na apalv inu i na-i, ulena i lu kataya taa na i polo na i həntı-i ate. ²² Ulena Tafiti təmi-i si: Pəetəna-m nyá kataya na má feli-η na má ηmá Tacaa ke kətaya təlate, na yulukəsəkv kune kú su tənaya. ²³ Ntəna Olənan si: Hai, tacaa, kraya na n lana mpi n caaki tə. Ma keeke kele na pə naan, faya keeke na n la kətaya taası. Kraya naan na təyənaya na n la kətaya. Ma ha-η pə təna.

²⁴ Ulena wulaw tə si: Aai yoo, ma caa ma feli-η pə liyitee ké, taa ha-m. Maa caa si má la Tacaa ke kətaya ke nyá nyəm, yaa pulv mpi pə təə ma ta wu tə.

²⁵ Mpyə Tafiti fela Olənan ke wula nyəyətə nasətosə (600) ke kataya ηke ka təə. ²⁶ Ulena Tafiti ηmá Tacaa ke kətaya təlate ke lonte nté tə taa. Na i la kətasi nsi kəkə lusa si təna tə na nəyə kuləmaya krentuyv nyənsı. Na i sələmi Isə na Isə tisi kəkə na ká nyaya i kətasi. ²⁷ Mpyə Tacaa təma isətaa tillu si: Məhna nyá layate ke tə suyute taa.

²⁸ Mpyə Tafiti cekənaa si Tacaa mūwa i sələmyuv ke Yepusi tv Olənan kataya taa təna. Ulena Tafiti laki tənaya kətasi. ²⁹ Waatv inu tə Isə cokəle nte Moisi ka lapa wulaya tetv taa tə na pə kətaya təlate pu we Kapawəη təkətəle ké. ³⁰ Ama

Tacaa isōtaa tillu layate tōm ka krawa Tafiiti ke sōyōntu. Ie ι ta pēsī na í tala tēna si ι σεεκι-ι.

22

¹ Pē tōō ké Tafiiti tōhaya si: Cāneye paa ημά Tacaa tāsēele na kōtaya tēlate nte tē tōō Iseyeli nyōma ka laki kōtasi tō.

Tafiiti lōv si ι ημακι Iso tāsēele

² Mōyō Tafiiti tōma si: I koti Iseyeli taa cayalaa. Ilena Tafiiti tv-weyē tēmle si pá saaki pēe wena paa ηmana Iso tāsēele tō, ³ na í tayani nyōgōtu tuutuuma wei paa luna kampūnaa nyōmá kukamēe tō na nyōmá kukolisee nna pa tōlēgōna nōnōsi tō na í kaa nyōgōlvu kuvēemvuvu ke tuutuuma tōtō. ⁴ Na í kaa taasi kōpānsi nsi Sitōh na Tiii nyōma kōhāyana-ι tōgō tuutuuma. ⁵ Tafiiti mayasaya ι taa ké si: Ma pōyalv Salōmōh ké pōyaya, ι ta nyōnta pulv. Pōyele pō weē si pá ημά Iso tāsēele nteyē na tē taa wēena saala ké tetv tēna taa. Mvū tō, maa tayani mpi pō weē si paa lana tō. Pē tōō ké ι tayana wontunaa payale na pōcō í sí.

Tafiiti tv Salōmōh si ι ημά Iso tāsēele

⁶ Mōyō Tafiiti yaa ι pōyalv Salōmōh na í tv-ι si ι ημά Iseyeli Iso Tacaa ke ι tāsēele. ⁷ Na í heeli-ι si: Ma pu, maa tōwa ma taa ké si maa ημά Iso Tacaa ke timpi paa seē-ι tō. ⁸ Ama Iso cō-m si ma sula yēlaa kōyū ke yōou taa. Pē tōō ké pō fei si má ημά-ι timpi paa seēki-ι tō. ⁹ Ma pōyaya kulōlaya kaa weē yoolu isu má. Kaa la heesvū tv ké. Iso má ma kaa yele na ma pōyalv kolontunaa mpa pa cōōna-ι tō pá yōōna-ι. Halι ι hōte ntē Salōmōh. Pē nyōyū ntē si heesvū tv. Maa yele ké na Iseyeli nyōma heesi na pá cayana pa tōyι ι kawulaya waatu tēna taa. ¹⁰ Inι ι ka ηmana-m timpi paa seēki-m tō. Maa nyōnōyι-ι ma pōyalv, na ílé í nyōnōyι mayα ι caa. Maa yele na ι kawulaya la tōh ke Iseyeli ke tam tōō. ¹¹ Ntēna Tafiiti tasa si: Ma pu, nyá Iso Tacaa í sōna-η na í pēsī na í ημά-ι timpi paa seē-ι tō. Isu ι yōgōtvū nyá tōō tō. ¹² I tv-η layatv na í cēkōna kōpantv na isayatv ke waatu wei ι ka tv Iseyeli nyōma ke nyá niη taa tō. Ilena í pēsī na í tōki ι kiiu. ¹³ Ye n tōkōyι kuvōsūtū na kōtūtūtū nti ι hōla Moisi na ι cela Iseyeli nyōma tō na í laki-ti, n ká waa pō tēna pō taa. Tōgō apalutv na í nyōō tōh, taa nyana pulv, pōcō taa sele. ¹⁴ Ma kaasa ma ti na má kaa wōlanaa mpaya Tacaa tāsēele ηmav tōō tō, pa tēe tōōnōnaa iyisi tooso (3000). Liyitee nyōgōtu ná tēe tōōnōnaa iyisi hīu na naanōwa (30000). Na pō kaasi nyōgōlvu kuvēemvuvu na nyōgōlvu mayamaya ke tuutuuma. Ma tēma kpeηkpelasi na pēe ke tayavūyū na má si. N pēsōyι na í sōōsi pō tōō tōtō. ¹⁵ N ka wēena tēma lataa payale, paa ηmalaa na saakēlaa na niη tēma lataa lelāa. ¹⁶ N wēna wōlanaa na liyitee nyōgōtu na nyōgōlvu kuvēemvuvu na nyōgōlvu mayamaya ke tuutuuma. Ie svū nyá tēmle taa. Tacaa í weē nyá waali.

¹⁷ Pōle pō waali ké Tafiiti tōwa Iseyeli nyōyū nyōma tēna si pá kōō pá sōna ι pōyalv Salōmōh. ¹⁸ Na í tō si: Tacaa mō Iso we mō waali ké, na í yele na tetv tēna caya tēpamm ke hatoo waatu wei ι tv tē yēlaa kancaalaya nyōma ke ma niη taa tō. Mpe pa pēsōna nteyē Tacaa na ι yēlaa pa tēmle nyōma. ¹⁹ Mvū tō, í seēsi isōle na lotu kulōmtv na í pēeki Tacaa mō Iso na í ημά-ι timpi paa seē-ι tō, na í si ι atakaa na wontu kate nyōntv ke tēna.

23

Lefi nyōma tēma

¹ Tafiiti kpatēla teu, Ilena í kpa ι pōyalv Salōmōh ke Iseyeli wulav. ² Na í koti Iseyeli nyōyū nyōma tēna na kōtēlaa na Lefi nyōma.

³ Μρύγύ πα kala Lefii nyóma apalaa mpa pa pusí we hiu na naanowa na waali tó. Pa we yélaa iyisi páfefi núle (38000). ⁴ Uéna Tafiiti ləsi pa taa ké yélaa iyisi hiu na liyiti (24000) sí pá feniyi Iso téséle ημαν na yélaa iyisi naatoso (6000) ké nyuyú nyóma na tóm huúlaa. ⁵ Yélaa iyisi liyiti (4000) ké nónwosi tanlaa. Yélaa iyisi liyiti (4000) náá san Iso na céməη wei Tafiiti yélaa na pá lu tó. ⁶ Uéna pá faya Lefii nyóma ké kpeka na pá kéesəna pa lóləη nyuyú nyóma, isu Lefii pəyalaa Keesəη na Kehati na Melali.

⁷ Keesəη piya nté Latəη na Simeyi. ⁸ Latəη ná lula piya tooso ké. Yehiyeli na Setam na Soweli. ⁹ Simeyi ké piya tooso, Selomiti na Hasiyeli na Haləη. Latəη pəyalaa lóləη nywəη nyóma nté. ¹⁰ Simeyi ílé ι piya we liyiti tótə, Yahati, na Sisa na Yewusi na Peliya. ¹¹ Yahati kéle kancaalaya nyəη, na Sisa ké naale nyəη. Yewusi na Peliya pa ta hiki piya ké səsəm. Uéna pá krenti-we isu lóluyú kulómuyú.

¹² Kehati lula piya liyiti ké. Aməlam na Isaa na Hepələη na Wusiyeli. ¹³ Aməlam piya nté Aləη na Moisi. Μρύγύ πα ləsa Aləη na ι lóluyú nyóma ké tam tó sí pa tike pá paasəna katé taa katé təcayale na pá lakí Tacaa ké tulaalwaa kətasi na ι təmlé na pá kooliyi yélaa ké nwəsi kupaηsi na Tacaa həté taa. ¹⁴ Moisi ké Iso yuló ké, paa na mpυ ι piya we Lefii lóluyú nyóma taa ké isu yélaa ké yem. ¹⁵ ι pəyalaa nté Keesəm na İliyese. ¹⁶ Keesəm pəyalú kéle Sepuweli. ¹⁷ Pəyaya kulómaya ké İliyese lúlaa ι ta tasa nakəli. Pa yaa-ké sí Lehapiya. Ama Lehapiya pəyalaa wenna payale. ¹⁸ Isaa pəyaya nté Selomiti. ¹⁹ Hepələη pəyalú kancaalaya nyəη nté Yeliya. Naale nyəη nté Amaliya, tooso nyəη nté Yasiyeli, na liyiti nyəη ké Yekamam. ²⁰ Usiyeli pəyaya kancaalaya nyəηka nté Mika, na naale nyəηka ké Isiya.

²¹ Melali piya nté Malii na Musi. Uéna Malii náá lóli piya naale, İlasaa na Kisi. ²² Μρύγύ İlasaa ná səpa ι ta hiki apaləpəyaya. Aləpiya tike ké ι hikaa. Uéna ι caa newaa pəyalaa náá kraγa-we. ²³ Piya toosoγo Musi na Lúlaa. Mpeγele Malii na İte na Yelemoti.

²⁴ Lefii lóluyú nyóma nté na mpeγele pa nywəη nyóma na pá kéesəna isəna pa tu pa həla ké kókaluyú takəlaya taa tó. Pa pusí takí hiu hiu təγə pa caaləγi Tacaa təmlé ké Iso téséle taa. ²⁵ Tafiiti ka yəγota mpυ sí İseyeli Iso Tacaa yélaa na yélaa hēsı na ι maγamaya ι we Yosalem taa ké tam. ²⁶ İle Lefii nyóma kaa tasa Iso cokəle na isə seev wontu tənaya lona layasuyú. ²⁷ Uéna pá ηmaaki pa həla ké waatu wei pa takí pusí hiu hiu tó. Isu Tafiiti ka suw tó. ²⁸ Na Aləη lóluyú nyóma náá tuyú-weγe təmlé ké Iso téséle taa na pə patəma taa na pá tayanəγi kətaya wontu na pá lakí pə isə seev təma lenna. ²⁹ Isu Iso potopotonaa tuyú, na kutəγə ηku pa lakí kətaya tó pə mólum mpi pa tuyú kókəsum fəi kakalası na kakalası nsi pa tuyú nim taa tó, na tinte pə mólum tayanuyú. Na pá feniyi sanəyanaa na maγasəlası pə tó. ³⁰ Pə wee sí yonyoolaa í wee tam ké tanəη na taanaya, na pá san Tacaa na pá kusı ι nyuyú. ³¹ Na kətəlaa lakı-ı kətasi nsi kəkə lusa sí təna təγə kuyaku kuhēesuyú wule, na isətu kuyaku kancaalaya nyəηku, na acima lenna wule. Μρύγύ Lefii nyóma ká lakí pa təma ké tam ké Tacaa isəntaa isu pa tu-we tó. ³² Paa paasəna Iso cokəle na katé taa katé naη. Uéna pa tətunaa Aləη pəyalaa náá lakí Iso təyaya taa təma.

24

Kətəlaa kpeka

¹ Μρύγύ πα faya Aləη lóluyú nyóma ké kpeka kpeka. Piya liyiti ké ι ka lúlaa. Mpeγele Natari, na Apihu, na İlasaa, na İtamaa. ² Ama səm kəla Natari na Apihu na pá yele pa caa. Pəcó pa fəina pəyalaa. Pə tó ké pə yela İlasaa na İtamaa pá tike na pa lakí kətuyú təmlé. ³ Pəle pə waali ké Tafiiti na İlasaa lóluyú tu Satəki,

na Itamaa lɔlvɔv tɔ Ahimeleki, pa faya kətəlaa ke kpeka na pə keesəna pa təma. ⁴ Uena pá ná sɪ ɪlasaa nyəma kəla paɣale ke Itamaa nyəma. Pə təw kə pa faya ɪlasaa nyəma ke lɔlvɔv kpeka naanɔwa na naatoso, na Itamaa nyəma ke kpeka pələfɛi naanɔwa na pa nyɔvɔv nyəma. ⁵ Tete kə pa təwa na pá kpana kətəlaa na ɪsə təsɛɛle təmle lataa ke ɪlasaa na Itamaa pa lɔlvɔv taa.

⁶ Mɔpɔvɔv Lefii kpekəle tɔ Semaya pəyalɔv Netaneyeli wei ɪ kə takəlasɪ ɪmaalɔv tɔ, ɪ ɪma pa həla ke wulav na nyɔvɔv nyəma, na kətɔlv Satəki na Apiyataa pəyalɔv Ahimeleki na kətəlaa na Lefii lɔlvɔv nyɔvɔv nyəma pa ɪsentaa. Təm naale naaleɣe pa tɔ tete kə ɪlasaa lɔlvɔv nyəma təw, na Itamaa lɔlvɔv nyəma təw kə təm kulɔm kulɔm. ⁷⁻¹⁸ Kpeka nyɔvɔv nyəma mpa pa tɔ tete na pá kpa tɔ pa həla ntə:

1. Yoyalipɪ
2. Yetaya
3. Halim
4. Sewolim
5. Maləkiya
6. Miyamɛɪ
7. Hakəsɪ
8. Apiya
9. Yesuwa
10. Sekaniya
11. ɪiyasipɪ
12. Yakim
13. Hupa
14. Yesɛpapɪ
15. Piləka
16. ɪmɛɛ
17. Hesii
18. Hapisesɪ
19. Petahiya
20. ɪsekiyeli
21. Yakɛɪ
22. Kamuli
23. Telaya
24. Maasiya

¹⁹ ɪsəna pa pɪla kpeka yəlaa ke pa təmle təw təɣələ, sɪ pá təɪ pa caa Aləɪ kusəsutv na pá keesəna ɪsəna ɪsɛɣeli ɪsə Taca ka sɪ-ɪ tɔ, na pá sɔv ɪsə təsɛɛle taa kə təmle lapv.

Lefii nyəma ləlaa həla

²⁰ Lefii nyəma ləlaa nyɔvɔv nyəma həla ntə cənɛ.

Aməlam lɔlvɔv nyəma nté na Supayeli. Supayeli nyəma nté na Yetiya. ²¹ Lehapiya nyəma taa kancaalaya tɔ nté ɪsiya. ²² ɪsaa lɔlvɔv nyəma nté na Seloməti, Seloməti nyəma nté na Yahati. ²³ Hɛpələɪ pəyalɔv kancaalaya nyəɪ nté Yeliya, naale nyəɪ ke Amaliya, na tooso nyəɪ ke Yasiyeli, na liɣiti nyəɪ ke Yekamam. ²⁴ Usiyeli pəyalɔv kele Mika. Mika lɔlvɔv taa tɔ nté Samii. ²⁵ Mika ɪnɪ ɪ neu ɪsiya lɔlvɔv taa tɔ nté Sakali. ²⁶ Melali pəyalaa nté Malii, na Musi, na Yasiya. ²⁷ Melali lɔlvɔv nyəma mpa ɪ pəyalɔv Yasiya lɔlaa təɣələ Soham, na Sakuu na ɪpili. ²⁸⁻²⁹ Malii pəyalaa ka wɛ naaleɣe, ɪlasaa na Kisi. Ama ɪlasaa ná feina pəyalɔv. Kisi pəyalɔv kele Yelameyeli. ³⁰ Musi pəyalaa nté Malii na ɪtɛɛ na Yeliməti.

Lefii lɔlvɔv nyəma nté. ³¹ Aləɪ lɔlvɔv nyəma ka tənə tete na pá kpa pɛle tətəɣə wulav Tafiiiti na Satəki na Ahimeleki na kətəlaa nyɔvɔv nyəma pa kin. Na pá lá mɔpɔvɔv taalvnaa na newaa.

25

Yonyoolaa kpeka

¹ Μρύγύ Tafiiti na Isṓ σεεῦ kpeka nyṓyṓ nyṓma, pa kra Asafi, na Hemaṇ, na Yetutuṇ, pa lṓlṓ nyṓma na pa mpaa si, pá yoo Isṓ Tṓm yontu na saṅkuṇaa, na cṓmṓṇ, na kpeṅkpeṅnaa. Tṓmle nṓtṓ tṓ lataa hṓla nṓtṓ:

² Asafi wei ι yookaḡa Isṓ Tṓm yontu isu wulav ka heeluyu-ι tṓ. Inι ι paasayana ι pṓyala Sakuu, na Yosεεfu, na Netaniya, na Asalela.

³ Yetutuṇ pṓyala nṓtṓ Ketaliya, na Seli, na Yesaya, na Simeyi, na Hasapiya, na Matitiya. Pa naatoso inι, pa caa wei ι yookaḡa Isṓ Tṓm na saṅku na ι saṅι-ι tṓ, inι ι paasayana-we.

⁴ Hemaṇ pṓyala nṓtṓ Pukiya, na Mataniya, na Usiyeli, na Sepuweli, na Yelimṓti, na Hananiya, na Hanani, na Iiyata, Kitaliti, na Lomameti-Isee, na Yosepekasa, na Maloti, na Hotii, na Mahasiyṓti. ⁵ Hemaṇ pṓyala nṓtṓ pa tṓnaya mpv, na inι ι ka kena wulav nalo na ι telṓsṓyι-ι Isṓ kyṓyṓtṓtṓ. Apalṓpiya naanṓwa na liḡiti na alṓpiya liḡiti ke Isṓ hawa apalṓ inι si pṓ kṓsi ι nyṓyṓ.

⁶ Isṓ tṓseele taa kṓtṓ mpe inι pa caanaa Asafi, na Yetutuṇ, na Hemaṇ pa paasayana-we, na pá yooki yontu na kpeṅkpeṅnaa, na cṓmṓṇ, na saṅkuṇaa, isu wulav ka siw tṓ. ⁷ Yonyoolaa sṓsaa mpe na pa kpekṓle taa nyṓma, mpa pa hṓla Taca sam yontu ke mpv tṓ, pa we yṓlaa pṓlefei ḡmṓnyṓ na nunaasa na naanṓwa (288) kṓtṓ.

⁸ Tete kṓtṓ pa tṓwa na pá kra pa tṓna. Pa ta faḡa ifepiya, na akpatṓlaa, ya yonyoolaa nyṓntaa na kpeṓmṓlaa.

⁹⁻³¹ Kpeka nyṓṓḡ nyṓma mpa pa tṓ tete na pá kra tṓ pa hṓla nṓtṓ:

1. Asafi pṓyalṓ Yosεεfu
2. Ketaliya
3. Sakuu
4. Isṓli
5. Netaniya
6. Pukiya
7. Yesalela
8. Yesaya
9. Mataniya
10. Simeyi
11. Asaleli
12. Hasapiya
13. Supayeli
14. Matitiya
15. Yelemṓti
16. Hananiya
17. Yosepekasa
18. Hanani
19. Maloti
20. Iiyata
21. Hotii
22. Kitaliti
23. Mahasiyṓti
24. Lomameti-Isee

Pa kpekṓle nyṓyṓ tṓ wei na ι kpekṓle nyṓyṓ nyṓma pa we yṓlaa naanṓwa na naale kṓtṓ.

26

Nṓnṓsi tanḡaa kpeka

¹ Nənəəsi tanlaa ka wena pa kpeka ké. Kolee lɔlɔyɔ tɔ Kolee pəyalɔ Meselemiya, Asafi saali ² pəyalaa wɛ naatosompəyɔlaya. Pa həla ntə ɪsu pa kəla təma tə. Sakali, na Yetiyayeli, na Sepatiya, na Yatəniyeli. ³ Ilam, na Yohanan, na Iliyohenayi.

⁴ Opɛti-Itəm nyəma wɛ pələfɛi naanɔwa. Pa həla ntə, ɪsu pa kəla təma tə. Semaya, na Yosapati, na Yowa na Sakaa, na Netaneyeli. ⁵ Amiyeli, na Isakaa, na Pewulitayi. Iɔ ka koola Opɛti-Itəm kɛ kɔpantɔ kɛ. ⁶ I pəyalɔ Semaya pəyalaa ka kɛ yoolaa taa yoolaa kɛ pa lɔlɔyɔ taa kɛ. Mpi tə, paa kɛ kpelikpeka nyəma. ⁷ I pəyalaa mpɛyɛlɛ Otini, na Lefayeli, na Opɛti, na Iləsapati, na pə səsəna pa newaa Ulihu na Semakiya, paa kɛ yoolaa taa yoolaa kɛ. ⁸ Opɛti-Itəm ɪnɪ ɪ lɔlɔyɔ nyəma na pa pəyalaa mayamaya na pa lɔlɔyɔ nyəma lɛlaa ka kɛ yoolaa taa yoolaa kɛ. Pa təna paa wɛ yəlaa nutoso na naale.

⁹ Meselemiya pəyalaa na ɪ newaa kpekəle nyəma ka kɛ yoolaa taa yoolaa kɛ pələ fɛi hiu kɛ.

¹⁰⁻¹¹ Melali lɔlɔyɔ tɔ Hosa pəyalaa ntɛ liyiti, ɪsu pa kəla təma tə, pa taa səsə ntɛ Simili, na Hilikiya, na Tepaliya, na Sakali. Paa na Simili taa kɛ kancaalaya pəyaya tə, ɪ caa ka hana-ɪ lonte ntɛ. Hosa pəyalaa na ɪ newaa pa kpekəle təna wɛ yəlaa naanɔwa na tooso.

¹² Kpeka anɪ a nənəəsi tanlaa nyənyə nyəma, na a yəlaa pa lakaya pa təmle kɛ Iɔ təsɛɛlɛ taa kɛ. ¹³ Mpyɔy səsaa na ifepiya pa tə tɛtɛ na pə tala nənəəsi kutanasi kɛ tɛtɛi na pə kɛsəna pa lɔlɔyɔ, pa ta fayasi nɔyɔlɔ.

¹⁴ Pa mayasa mpɔ ulɛna pə kpa Selemiya na ɪ caɔa ilim təlulɛ tə nənəyɔ. Na pə su ɪ pəyalɔ Sakali wei ɪ kɛ layatɔ tasulɔ kɔpan tɔyɔ ilim ntəyɔy tə nyənyəka. ¹⁵ Ulɛna pə su Opɛti-Itəm kɛ ilim mpətəy tə nyənyəka. Na ɪ pəyalaa nάa feniyi wontu təsulɛ kutulɔy. ¹⁶ Supim na Hosa pa tanəyənə ilim tətulɛ nənəyɔ nyənyəka pa yaa si, Saleketi tə. Mpaav kɔkprakrav taa kɛ kɛɛ ka wɛɛ.

Iɔna paa faya kpeka wena a tanaya nənəəsi tɔyɔlɔ: ¹⁷ Lefi nyəma naatoso nά tanaya ilim təlulɛ nənəyɔ kɛ paa kɔyakɔ nyənyəka. Na yəlaa liyiti nάa tanəyɔ pə ntəyɔy tə nyənyəka kɛ paa kɔyakɔ nyənyəka. Na yəlaa liyiti nάa tanəyɔ ilim mpətəy tə nənəyɔ kɛ paa kɔyakɔ nyənyəka. Na yəlaa liyiti tətəyɔ wontu təsulɛ kɛ naale naale. ¹⁸ Na yəlaa liyiti kɛ ilim tətulɛ tə kənyənyə taa kutuluyɔ kɔsəsənyɔ kɪny kɛ hapələ cɔlɔ. Na naale na kutuluyɔ mayamaya cɔlɔ.

¹⁹ Kolee na Melali pa lɔlɔyɔ taa tanlaa kpeka ntɛ.

Lefi nyəma təma lɛnna

²⁰ Lefi nyəma lɛlaa paasayana Iɔ təsɛɛlɛ kpancooy, na wontunaa mpa pa lakəna Iɔ təmle tə. ²¹ Kɛsəny lɔlɔyɔ tɔ Latəy lɔlɔyɔ nyənyə nyəma həla ntɛ Yehiyeli ²² na ɪ piya. Ulɛna Setam na ɪ neu Sowɛɛli, pə paasəyənə Iɔ təsɛɛlɛ kpancooy. ²³ Pə kaasa Aməlam na Isaa na Hepələy na Usiyeli, pa lɔlɔyɔ kpeka taa tə, ²⁴ Moisi pəyalɔ Kɛsəm lɔlɔyɔ tɔ Sepuweli ka kɛna kpancooy tanlaa nyɔyɔ tɔ. ²⁵ Lɔlɔyɔ nyənyəka kɔ taa kɛ Iliyɛsɛ wɛɛ. Iliyɛsɛ ɪnəyɔlɛ Kɛsəm neu pəyalɔ. Iliyɛsɛ pəyalɔ Lehapiya lɔlənə Yesaya, Yesaya lɔlənə Yolam, na Yolam nάa lɔlɔyɔ Sikəli, na Sikəli nάa lɔlɔyɔ Selomitɪ. ²⁶ Selomitɪ na ɪ newaa pa paasayana wontunaa mpa pa hawa Iɔ tə. Paa wulav Tafiti na ɪ lɔlɔyɔ nyənyə nyəma na yoolaa iyaya (1000) nyɔyɔ nyənyəka na nunɔwa (100) nyɔyɔ nyənyəka na yoolaa nyɔyɔ nyənyəka lɛlaa. ²⁷ Mpe ɪnɪ paa ha Taca kɛ wontunaa mpa pa hika yoo taa təyɔ si pa tayanəna Iɔ təsɛɛlɛ. ²⁸ Pə təna mpi Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ tɛləsulɔ Samiyɛli na Kisi pəyalɔ Sayuli na Nɛɛ pəyalɔ Apənɛɛ na Seluya pəyalɔ Sowapɪ-wɛ paa hawa Iɔ tə, Selomitɪ na ɪ newaa pa nyənayana pə tə.

²⁹ Isaa pəyalɔ Keniya na ɪ pəyalaa pa paasayana Iɛyɛli tɛtɔ təmnaa na huɛlɛ.

³⁰ Hasapiya na Hepələŋ ləlvəy taa yəlaa iyaya na nasətoso na nunəwa (1700) mpa pa təma we teu na pa nyəy kulaa tə, mpe pa feŋayana lseyeli tetu nti tu we Yaatanı ilim tətule tə tə, na pá paasəyəna tetu na lə səv pə təm. ³¹ Yeliya ka kena Hepələŋ nyəma ləlvəy nyəy tu. Tafiiti kawulaya pənaya nule nyəŋka taa ké pa təŋa ləlvəy ŋku ku loosi, na pá hiki Kalaati tu Yasəe ke i ləlvəy nyəma mpa pa təma we teu na pa nyəy kulaa tə. ³² Mpyúy Tafiiti ləsa ləlvəy ŋku ku taa ké yoolaa taa yoolaa ke iyisi naale na nasətoso na nunəwa (2700) na í səsə Yeliya tə. Pa tənaya mpu pa ké ləlvəy nyəy nyəma ké si pa paasəyəna Lureŋ na Katı kpeka na Manasee kpekəle həyəlvy ŋku ku wəna pəy waałi tə tə, pa tetu na pə lə səe təm.

27

Yoolaa tayanvyv

¹ lseyeli nyəma mpa pa lakaya wulav təmlə təyəl. Pa taa ka we ləlvəy nyəy nyəma, na yoolaa iyaya (1000) nyəy nyəma, na yoolaa nunəwa (100) nyəy nyəma, na tetu təm paasənlaa. Pa təmlə nté yoolaa fayav na pá laki isətu isətu ke pənaya taa na pá kaasəyi təma. Paa kpekəle nteye yəlaa iyisi hiu na liyiti (24000). ²⁻¹⁵ Nyəy nyəma mpa pa paasayana-we tə pa həla ntə. Isətu kancaalaya nyəy nyəma nyəy tu nté Pələsi ləlvəy tu Sapitiyeli pəyalv Yasopam. Inı i ka kena i kpekəle taa yoolaa səsaa nyəy tu. Isətu naale nyəy nyəy nyəma nté Ahowa tu Totayi na pə səsəna i waałi tu Mikələŋ. Isətu tooso nyəy nyəma nyəy tu nté kətulv səsə Yoyata pəyalv Penaya. Penaya inı i ka ké yoolaa hiu na naanəwa kpekəle taa ləlvəy ke waatu wei i pəsa nyəy tu təy. I pəyalv Amisapatı ka muna i kpekəle na í paasəyəna. Isətu liyiti nyəy nyəy nyəma nté Sowarı pəyalv Asayeli. Pəle pə waałi ké i pəyalv Sepatiya. Isətu kakpası nyəy nyəy tu nté ləla ləlvəy tu Samuti. Isətu naatoso nyəy nyəy tu nté Tekəwa tu lkesı pəyalv lla. Isətu naatosompəyələya nyəy nyəy tu nté ləlayim kpekəle tu Helesı ke Paləŋ. Isətu pələfei nyəy nyəy tu nté Sela ləlvəy tu Husa tu Sipikayi. Isətu pəyələyafeyi nyəy nyəy tu nté Anatəti tu Apiyese ke Pencamee kpekəle taa. Isətu naanəwa nyəy nyəy tu nté Netofa tu Malayı ke Sela ləlvəy taa. Isətu naanəwa na kuləm nyəy nyəy tu nté ləlayim kpekəle tu Penaya ke Pelatəŋ. Isətu naanəwa na naale nyəy nyəy tu nté Netofa tu Helitayi ke Otiniyee ləlvəy taa.

Kpeka nyəy nyəma

¹⁶ lseyeli kpeka nyəy nyəma ka wəna pa səsaa, halı pa həla ntə. Lureŋ kpekəle taa nyəy nté Sikəli pəyalv Iliyese, Simiyəŋ kpekəle taa nyəy nté Maaka pəyalv Sefatiya.

¹⁷ Lefii kpekəle nyəy nté Kemuweli pəyalv Hasapiya. Aləŋ ləlvəy nyəma nyəy nté Satəki.

¹⁸ Yuta kpekəle nyəy nté Tafiiti taalənaa taa ləlvəy Ilihu. Isakaa nyəma nyəy nté Mikayeli pəyalv Omili.

¹⁹ Sapuləŋ nyəma nyəy nté Opatiya pəyalv ləmaya. Nefətali nyəma nyəy nté Asəliyeli pəyalv Yeliməti.

²⁰ ləlayim nyəma nyəy nté Asasiya pəyalv Osee. Manasee kpekəle həyəlvy ŋku ku wəna ilim tətule tə tə, kulə ku nyəy nté Petaya pəyalv Soweli.

²¹ Na həyəlvy ŋku ku wəna ilim təlule tə ké Kalaati tetu taa tə ku nyəy nté Sakalı pəyalv lto. Pencamee kpekəle tu nté Apəne pəyalv Yasiyeli.

²² Təŋ kpekəle tu nté Yeloyam pəyalv Asələli.

lseyeli kpeka səsaa nté.

²³ Tafiiti taa kala ifepiya mpa pa wəna pusı hiu yaa pa seka mpu tə. Mpi tə, Taca ka təmaya si i ká yele na lseyeli nyəma huki isı isətuləŋasi. ²⁴ Seluya pəyalv Sowarı ka caala kəkəlvəy ŋku, ilə i taa tē-kvyv. Mpi tə, Taca mu-we na pááná ke

yaasi inu i tää. Mpu pə lapəna na pá tá tó lseyeli nyóma nyuyu ke wulav Tafiti təma takəlaya taa.

Tafiti təmle nyóma səsaa ləlaa

²⁵ Atəyeli pəyalv Asəmafeti ka kəna kawulaya kpancoou tää nyənlv.

Na Osiyasi pəyalv Sonatanj keke acaləe səsəəna na səkpena na cacakəh tē təyənasi təsule na yoolaa tətənlənaa təyənasi təsule nyənlv.

²⁶ Kelupi pəyalv Isəli keke tetv taa hataa paasənlaa nyuyv tv.

²⁷ Lama tv Simeyi keke tunj wei pa yaa si ləsej tə i paasənlv.

Sefam tv Sapəti keke ləsej tunj inu i sulum paasənlv.

²⁸ Pəti-Ketee tv Paalı-Hananj keke tunj wei pa yaa si Olifinaa na Sikoməə tə pə paasənlv. Na Yowasi keke nim təsule paasənlv.

²⁹ Saləj tv Sitilayi ka paasayanana təna naan.

Atəlayi pəyalv Safati keke teteka taa naan kutiikin paasənlv.

³⁰ Isəmayeli tv Opili keke yooyoonaa pasənlv.

Melono tv Yetiya keke kpanasi alvnyənsi paasənlv.

³¹ Hakili tv Yasisi keke heen na pəh pə paasənlv.

Yəlaa mpa pa paasayana wulav nyəmnaa tə pa həla nté.

Tafiti cəlv nyóma

³² Tafiti caa neu Yonatanj ka ké yulv layatv ké na í wəna nyəm. Inu i ka kəna wulav layatv tasəlv. Hakəmoni tv Yehiyeli keke wulav piya seyesəlv. ³³ Ahitofeli ka ké wulav layatv tasəlv tətə. Na Aləkii tv Husayi keke i taapalv na i taa təm nyəntv.

³⁴ Mpa pa ləeta Ahitofeli lonte taa təyələ Penaya pəyalv Yoyata na Apiyataa. Sowari keke wulav yoolaa təna nyuyv tv.

28

Tafiti hvləyi si Salvməh ká ləeti i lonte taa

¹ Mpyó wulav Tafiti kota Yosalem ke lseyeli nyuyv nyóma təna. Paa kpeka nyəəh nyóma na yoolaa tintika iyaya (1000) iyaya (1000) nyəəh nyóma, na nunvwa (100) nunvwa (100) nyəəh nyóma na wulav na i pəyalaa pa təla na tawa təə nyənlaa nyəəh nyóma. Na kawulaya təyaya taa təmlataa nyəəh nyóma. Na yoolaa taa yoolaa, na mpa pa nyəəh kvlaa tə. ² Ilena wulav kuli na í səh na í tə si: Ma yəlaa na ma taapalaa mə, maa huəwa si maa ηmá Isə təsele na má su Isə atakaa wei i ké i nəəhəe təsule tə. Halı ma tu tēma pə tənaya tayanuyv. ³ Ama Isə heela-m si, pə taya máa ηmana-i təyaya ηka ka taa paa seeki-i tə. Mpi tə, ma ké yoolu ké na ma ləsa yəlaa payale feesij. ⁴ Pə na pə mpv tə, maya lseyeli Isə ləsa ma caa ləlvuyv nyóma taa si má na ma ləlvuyv nyóma tə təkı kawulaya ke tam ké lseyeli təna təə. Yuta ke i ka təwa awulumpiitu ke hatoo ləhəta, na í ləsi i kpekəle taa ké tá ləlvuyv nyóma. Ilena í ləsi maya ma caa təyaya taa si má la lseyeli kukpəntuyv wulav. ⁵ Təv, nəəhəə, ilə Salvməh ke i ləsa ma piya tuutuuma inə i taa si í ləeti ma lonte taa, na í təyə Tacaa Kawulaya ke lseyeli nyóma təə. ⁶ Isə heela-m təfoo si: Nyá pəyalv Salvməh ke ma ləsa si í ηma-m Isə təsele, na í həli ma taasi təna. I ká nyənəyi-m i caa, na maa nyənəyi-i ma pəyalv. ⁷ Ye i təkə ma kvsəsutv na ma Kutututv na í lakı-tı, isu ma lakuyv saha taa isəntə tə, maa yele na i kawulaya wēe tam təə. ⁸ Pənente ma taapalaa mə, í tó mə təyi Tacaa kvsəsutv kpeləmvuyv təm taa, na Isə wei i nukı mə təm tə, í na i yəlaa lseyeli nyóma təna pá naaki. Mpyó tetv kəpantv tənə tu pəsi mə na mə waalı nyóma mə tetv ke tam təə.

⁹ Pə kaasa ma pəyalv Salvməh nyá tə, pəeki na nı nyı Isə wei ma lapa təmle tə, na nı se-e na lotu kuləmtv, na luyv kuləmvuyv. Tacaa nyənəyi yəlaa lotu taa ké na í cəkəyənə pa huwəe təna. Ye n pəkəyi-i, i ká yele na nı na-i. Ama ye n lə Isə, ilé

ι λῶκι-η tam τῶ κέ. ¹⁰ Νῶνῶ n cekənaa si nyaga Tacaa ləsaa si ḥ ἦμα-ι ι τῶγα ηka ka taa paa σεεκι-ι τῶ. Μῖυ τῶ, kaasι nyά ti na ḥ suv təmle taa.

Tafiiti hvləyi Salvməη ke isəna ι ka ḥmá Isə təseele tῶ

¹¹ Μῖυγύ Tafiiti cəla Salvməη ke isəna paa ḥma Isə τῶγα τῶ pə fotoonaa, paa Isə təseele na pə cəḷ kutulun, na kpancoou kutuluyu, na isətaa nan pə tee nyəηku na Isə atakaa nyəηku. ¹² Na Tafiiti cəla Salvməη tətəγ pə təna mpi ι caakaya ḥmav τῶ pə fotoonaa, isu Isə təseele taasι həḷyυ na pə kutulun wei ι cəəna-sι τῶ. Na kutulun wei ι taa paa su kpancoou na Isə wontu τῶ. ¹³ Μῖυγύ Tafiiti cəla Salvməη tətəγ kətəlaa, na Lefii nyéma, pa kpekəle nyéma həla, na təma wena paa la Isə təseele taa τῶ, na tə taa wontu həla tətῶ. ¹⁴ Haləna Tafiiti keesi Salvməη ke wəlanaa na liyitee nyəγətu pə kiloona isəna isəna ι ká caa na í luna pə wontunaa mpe isu pa lakəna-tι τῶ. ¹⁵ Na pə kpenaa wəla kəkə kpatəη, na pə τῶ wəla fətəlanaa, na liyitee nyəγətu kəkə kpatəη na pə fətəlanaa nyəntυ, isu pa lakəna-tι τῶ. ¹⁶ Na Tafiiti cəla Salvməη ke wəla na pə mayana isəna paa lu taapələnaa mpa pa τῶ pa sukι Isə potopotonaa τῶ. Na í cəle-ι tətəγ liyitee nyəγətu si pá la taapələnaa. ¹⁷ Na í cəle-ι wəla wei paa lu kela ləγəlasι nsi pa lakəna nantυ τῶ, na poosiyanaa mpa pa ḥmusəγəna caləm τῶ, na wəla mayamaya fusi na wəla na liyitee nyəγəḷyυ pə cəmsənaa. Na Tafiiti keesi Salvməη ke paa wontuyυ ηku kv yun. ¹⁸ Na í cəle-ι wəla mayamaya na pə mayana isəna paa lu tulaalənaa təwətə τῶ. Na í keesi-ι isəna paa la Isə keeke τῶ. Uəna pə tu kələna isətaa tanlaa ləesəη wəla nyəη na pá ləpa pa keη ke Isə atakaa τῶ. ¹⁹ Μῖυγύ Tafiiti təma si: Pə təna isəntῶ pə we takəlaya ηka Tacaa cəla-m τῶ ka taa. Tənaγa pá keesa teu təcɛɛɛi ké isəna paa la təma anι τῶ.

²⁰ Uəna Tafiiti tasa si: Ma pəyalυ, kaasι nyά ti na ḥ nyəə ton na ḥ suv təmle taa. Taa nyά, pəcɔ́ taa sele. Ma Isə Tacaa ká wee nyά waali ké, ι kaa lə-η. Haləna ι təseele təmle təna yoosi. ²¹ Kətəlaa na Lefii nyéma mpa pa faya kpeka kpeka si pa lakι Isə təseele taa təmle τῶ pa we nyά waali tətῶ. Pəle pə paasi yəlaa mpa pa nyəmə təmle lapυ ke teu na luyυ kəḷmuyυ na pá we ləγəli nyéma na pa nyuyυ nyéma taa τῶ, paa təη nti n ka yəγəti τῶ.

29

Isə təseele ḥmav kv cəəη

¹ Μῖυγύ wəlav Tafiiti yəγəta samaa taa si: Ma pəyalυ Salvməη ke Isə ləsaa si í ləeti ma lonte. Uə ι ké pəyaga, ι ta nyənta pulυ. Pəyele təmle səsəle ke pə tu-ι. Mpi τῶ, pə taya yulυ ke ι ḥmaaki kutuluyυ. Ama Isə Tacaa ké. ² Ma kaasa ma təγι teu ké, na má kpeγeli mpi mpi paa ḥmana Isə təseele τῶ. Paa wəla, na liyitee nyəγətu, na nyəγəḷyυ mayamaya, na pə kvseemuyυ, na kpenkpelasi, na liyitee pəe kvkpeete, na kacəka nyəna nna a teeki kəkə τῶ. Na nna a wəna ḥmalum ke waanι waanι τῶ. Na pəe kvhəḷmɛe ke səsəm. ³ Ye pə kaasa ma mayamaya ma wənav isu wəla na liyitee nyəγətu, uə ma haaki-tι si pá ḥmana ma Isə təseele. Ma səsəγι-təγι pə təna mpi ma təma tayanuyυ si pá ḥmana Isə təseele nte ma səla teu τῶ pə τῶ. ⁴ Ma ha Ofii tetυ nyéma wəla ke təənənaa nunəwa (100) na liyitee nyəγətu kvpantυ ke təənənaa ḥmuyυ na nule (240) na pá matι Isə təseele koloosi τῶ na pə taa τῶ. ⁵ Təυ, nəənəə awe ká ha Tacaa ke wəla yaa liyitee nyəγətu na luyυ kəḷmuyυ. Uəna caηəm təma lataa lu Isə təseele taa wontu?

⁶ Μῖυγύ ləγəli kpeka na pə teesi nyuyυ nyéma na yoolaa iyaga (1000) nyuyυ nyéma na nunəwa (100) nyuyυ nyéma na wəlav təmlataa nyuyυ nyéma tisaa si paa hana luyυ kəḷmuyυ, ⁷ ke wəla təənənaa nunəwa na nutoso na naanəwa (170), na wəla nyəγətu ke iyisi naanəwa (10000), na liyitee nyəγətu ke təənənaa ḥmuyυ na nunəwa (300) na waali, na nyəγəḷyυ kvseemuyυ isu təənənaa nasətoso (600), nyəγəḷyυ mayamaya ke təənənaa iyisi tooso (3000) na pá lana

Isə təsele təmlə. ⁸ M̄p̄ȳḡ ləlaa ná cəla liyitee p̄e ke Keesəŋ ləlyu tu Yehiyeli s̄i pá t̄ú Isə təsele kpancoou taa. ⁹ Lotu k̄ul̄mt̄v ke mp̄e ɪn̄i pa t̄əna pa hana pa kucəŋ na pa laŋa h̄ul̄maa. Wulav Tafiti mayamaya laŋle ka h̄ul̄maa ké p̄ə tu f̄ei.

Tafiti Isə sələm̄ȳv

¹⁰ M̄p̄ȳḡ Tafiti sama Isə ké Iseyeli samaa t̄əna kin̄ s̄i: Hai, Yakərv Isə Tacaa, yəlaa í saŋi-ŋ tam t̄ə. ¹¹ Nyagalə s̄əsa na toŋ tu na teeli tu na tam t̄ə tu. Nyá t̄əna is̄taa na at̄e nyəm t̄əna. Nyagalə kawulaya tu na p̄ə t̄əna p̄ə tu. ¹² Nyá haak̄əna w̄ənaɪ na í t̄ȳi teeli na í ŋmak̄əla p̄ə t̄əna. Nyá nin̄ taa ké toŋ na p̄əsv̄ȳ w̄e s̄i í la na paa awe nȳȳv̄ k̄ul̄i yaa í nȳə toŋ. ¹³ P̄ə t̄ə ké ta Isə t̄ə saŋi-ŋ na t̄ə p̄ȳl̄əȳ nyá h̄əte s̄əsāle. ¹⁴ Ma na ma yəlaa t̄ə ta ke p̄ul̄v̄. P̄əc̄ə p̄ə t̄əya tá toŋ taa ké t̄ə p̄əsa na t̄ə ha-ŋ kucəŋ ɪn̄e. Nyá hana-t̄ȳv̄ p̄ə t̄əna. M̄pi n̄ ha-t̄v̄ t̄əȳə t̄ə haaki-ŋ. ¹⁵ Tá na tá caanaa t̄ə w̄e-ŋ teitei ké is̄u m̄v̄laa na cayalaa, na tá wees̄iŋ w̄e at̄e c̄əneȳe is̄u is̄otom, naani n̄əȳl̄v̄ ɪ f̄ei. ¹⁶ Ta Isə Tacaa t̄ə kaa wontu ke huyl̄e s̄i t̄ə ŋmaaki timpi tu s̄eeki-ŋ t̄ə, na nyá h̄əte Nan̄ŋ nȳənt̄e taa. Nyá t̄əna p̄ə t̄ənaɪa mp̄v̄. ¹⁷ Hai, ma Isə, ma nȳəma s̄i n̄ mayas̄ȳi yəlaa lotunaa taa h̄əw̄e k̄ŋm̄ēle na í saŋ tampana t̄əŋlaa. Na lotu k̄ul̄mt̄v̄ ke ma hana-ŋ ma w̄ənaɪ. Ma nawa nyá yəlaa kotaa s̄i pa haaki-ŋ mp̄v̄ t̄ə t̄ə na laŋh̄ul̄m̄le. ¹⁸ Hai, ta caanaa Ap̄əlaham na Isaka na Yakərv pa Isə Tacaa, yele na nyá yəlaa l̄əmayas̄e w̄e nyá t̄ə ké tam ké mp̄v̄. ¹⁹ Ha ma p̄əȳal̄v̄ Sal̄m̄əŋ ke lotu k̄ul̄mt̄v̄ na í t̄əki nyá kus̄əsutv̄ na nyá kus̄eȳes̄ətv̄ na nyá kiin̄ na í lak̄i-ɪ. Í ŋm̄á kutuluyl̄ȳ ŋku k̄v̄ t̄əml̄e ma t̄əȳana is̄ənt̄ə t̄ə.

²⁰ M̄p̄ȳḡ Tafiti tasa kotilaa ke heeluȳu t̄ə t̄ə s̄i: Í s̄ēe m̄ə Isə Tacaa ke í na t̄əml̄e. ɪl̄əna pa t̄əna pá lun̄ akula na pá s̄ēe pa caanaa Isə Tacaa na pá h̄ənt̄i pa wulav ke at̄e.

Tafiti s̄əm na Sal̄m̄əŋ kawulaya

²¹ M̄p̄ȳḡ t̄əv̄ fema tanan̄, ɪl̄əna pá la Tacaa ke k̄ətas̄i n̄si k̄ək̄ə lusa s̄i t̄əna t̄ə, na n̄əȳə k̄ul̄m̄aya k̄p̄ənt̄ȳv̄ nȳəns̄i ke lat̄əc̄ənaa iyaya (1000), na ɪwaaŋ ke iyaya (1000), na ɪw̄ēs̄i ke mp̄v̄ t̄ə t̄ə na p̄ə s̄ul̄m̄. Hal̄əna Iseyeli nȳəma t̄əna m̄pa paa kotaa t̄ə pá t̄əȳə k̄ət̄əȳa t̄əȳənaɪa na p̄ə tala-w̄e. ²² ɪl̄əna pá t̄əȳə k̄ȳȳak̄v̄ ŋku na pá nȳə Tacaa is̄ənt̄ə na laŋh̄ul̄m̄le s̄əsāle. Na pá tasa Tafiti p̄əȳal̄v̄ Sal̄m̄əŋ ke kawulaya k̄p̄av̄ ke t̄əm naale nyəm. Na pá p̄əli-ɪ nim na Tacaa h̄əte taa. Na pá p̄əli nim ke Sat̄əki t̄ə t̄ə, na ɪl̄é í p̄əsi k̄ət̄ul̄v̄ s̄əsa. ²³ M̄p̄ȳḡ Sal̄m̄əŋ k̄p̄awa Tacaa Kawulaya kumte t̄ə na í l̄ēt̄i ɪ caa Tafiti lon̄te, na ɪ kawulaya t̄əŋ teu na Iseyeli nȳəma t̄əna t̄v̄na-ɪ. ²⁴ ɪl̄əna t̄ətv̄ t̄ək̄əlaa na yoolaa na Tafiti p̄əȳal̄aa l̄əlaa nuna-ɪ. ²⁵ M̄p̄ȳḡ Tacaa s̄əsa ɪ nȳȳv̄ ke kus̄ȳv̄ ke Iseyeli nȳəma t̄əna is̄ənt̄ə. Na í yele na ɪ kawulaya h̄əte yaa na p̄ə k̄əli is̄u m̄pa pa laala-ɪ Iseyeli kawulaya kumte t̄ə ké cayalə t̄ə.

²⁶ Iseyeli nȳəma k̄uk̄p̄ənt̄ȳv̄ t̄ə ké Sese p̄əȳal̄v̄ Tafiti k̄á t̄əȳa kawulaya. ²⁷ Í t̄əȳa H̄ep̄əl̄əŋ ɪcat̄e t̄ə ké pus̄i naatosomp̄əȳəlaya. Yosalem ɪcat̄e t̄ə ké pus̄i hiu na naan̄wa na tooso, na sí k̄p̄ənt̄i n̄ul̄e. ²⁸ Í s̄əp̄əna k̄p̄at̄əlaya k̄p̄əŋka ké, na toŋ na teeli. ɪl̄əna ɪ p̄əȳal̄v̄ Sal̄m̄əŋ l̄ēt̄i ɪ lon̄te.

²⁹ Pa ŋmaa wulav Tafiti t̄əm kancaalaya na t̄ə t̄ənaɪa ke nal̄v̄ Samiȳeli na Isə k̄ȳȳəȳətv̄ tel̄əsul̄v̄ Natan̄ na Kat̄i pa tak̄əlas̄i taa. ³⁰ S̄i taa ké pa keesa ɪ kawulaya na ɪ teeli na ɪ t̄əma p̄ə t̄əm. Na p̄ə t̄əna mpi p̄ə lapa Iseyeli taa, na Kawulas̄i l̄əns̄i taa t̄ə.

KUTƏƏSUTV TAKƏLAYA NAALE NYƏŃKA Kutəəsutv

Pa keesəyi takəlaya kanə ka taa tətəyə Tafiiti pəyalv SalvməŃ kawulaya təyov təm. Iso seev təm kena pə təna pə kite. Pə tətə kə takəlaya Ńmaalv keesəyi SalvməŃ Ńmauv ke Iso təsəele na Lefii kətəlaa kpaov təm, na Yuta awulaa ləlaa tayanuyv ke iso seev, na iso seelaa Teev acima tayanuyv na isəna pa hiiwa kiŃ takəlaya tə.

Isəna pa faya Kutəəsutv II takəlaya tə:

SalvməŃ kawulaya təyov na Iso təsəele Ńmauv, titite 1-9

Iso seev tayanuyv na Yosalem nyəma kuuv təm, titite 10-36

ISEYELI WULAU SALVMƏŃ TƏM

¹ Mprəyov Tafiiti pəyalv SalvməŃ nyəsa i kawulaya. I Iso Tacaa ka we i waali kə na i kusəyi i nyovv.

SalvməŃ sələma Iso kə ləmayasəe

(Awulaa I 3:4-15)

² Mprəyov kuyakv nakvli SalvməŃ kota Iseyeli nyəma təna. Ulena pə tu kələna yoolaa iyaya (1000) nyəŃ nyəma, na nuuvwa (100) nyəŃ nyəma, na təm huulaa na lulvŃ nyəŃ nyəma. ³ Ulena i na pa təna mpa paa kota i kiŃ tə pə polo təfəenle nte tə we KapawəŃ tə. Mpi tə, tənaya Iso təmle tv Moisi ka lapa cokəle nteye wulaya tetv taa tə tu wee.

⁴ Waatv unv Tafiiti ka tema Iso atakaa kpaayv ke Kiliyatv-Yeyalim na i pona-i Yosalem. Na i su lonte nte tə taa i ka tayana-i təyov cokəle taa. ⁵ Ama i su nyəyəluyv kusəemuyv kətaya təlātē ke cokəle isentaa. Nteye Ulii pəyalv Pəsələli wei i kə Uu saali tə i ka lupa.

Tənaya SalvməŃ na i waali nyəma təna pa polaa na pə pəsi Iso. ⁶ Nyəyəluyv kusəemuyv kətaya təlātē nte tu we təsulle cokəle kiŃ təna tə tə tətə kə SalvməŃ lapa Tacaa ke kətasi nsi kəkə nyaya si təna təyov iyaya (1000). ⁷ Mprəyov Tacaa lu i tətə kə ahoov anv na i təm-i si: Sələmi-m mpi n caa si ma ha-Ń tə.

⁸ Ntəna SalvməŃ cə-i si: KupaŃtv ke n lapa ma caa Tafiiti na Ń yelev si má ləeti i lonte taa. ⁹ Mpv tə, Tacaa Iso, la nəyov Ńka n ka su ma caa Tafiiti tə. Mpi tə, piitim mpi pə tətə n kpa-m wulav tə pə yəlaa we payalē kə isu kanyəŃa. ¹⁰ Ule la suulu na Ń ha-m ləmayasəe na nyəm na má cəkəna kawulaya təyov ke yəlaa pane pa tətə. Ye pə taya mpv nəyovv kaa pəsi nyá yəlaa samaa unv.

¹¹ Ntəna Iso cə SalvməŃ si: Timpi n ta sələmi-m wənav, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa i si, yaa weesuyv kutayaluyv, uləna Ń sələmi-m ləmayasəe na nyəm si Ń pəsi na Ń təyovna kawulaya ke ma yəlaa mpa pa tətə ma kpa-Ń wulav tə. ¹² Maa ha-Ń ləmayasəe na nyəm mpi, na wənav, na teeli, na pə kəli awulaa təna. Paa kupəma, paa nyá waali nyəma.

¹³ Mprəyov SalvməŃ kulv cokəle cəlv tənaya KapawəŃ təfəenle na i məli Yosalem na i təyov Iseyeli nyəma tətə kə kawulaya.

SalvməŃ toŃ na i wənav pə təm

(Awulaa I 10:26-29; Kutəəsutv II 9:25-28)

¹⁴ Mprəyov SalvməŃ kpeyela i yooov keekənaa na pə kpaayanəŃ na pə lu keekənaa iyaya na nasələ (1400), na kpaayanəŃ iyisi naanuvwa na naale (12000). Ulena i su pə taa lentv ke i kiŃ ke Yosalem. Pə kaasa nti uləna pə su təleye timpi timpi paa tayanaa si pə su-tv tə. ¹⁵ SalvməŃ kawulaya waatv liyitee ka we Yosalem taa kə isu pəe. Na pə kaasi na kpeŃkpelasi kupaŃsi náá təvli yem isu tviŃ wei

pa yaa si Sikoməə na í nyəəki tetekəle taa tə. ¹⁶ Icipiti na Silisii pə acaləe taa ké paɣətəlaa pukaya na pá yaki Salbməŋ kpaɣanəŋ na pá kəŋna. ¹⁷ Liyitee nyəgətu nasətosə nasətosə (600) ke paɣətəlaa yakaya Icipiti yoou keekənaa. Uəna pá yaki kpaɣanəŋ ke nyəgətu nunəwa na nule na naanəwa naanəwa (150). Pa yakaya na pá pəetəgəna mpv tətəgə Hiti na Silii pə awulaa.

Salbməŋ tayanəyi Iso təsele ŋmau təm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)

¹⁸ Mprəgə Salbməŋ tó i taa si i ká ŋmá Tacaa ke i təsele na i kawulaya təyaya.

2

¹ Mprəgə Salbməŋ caa wontu səgəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanəwa (70000), na pəe saakəlaa ke iyisi nunaasa (80000) si pá la təmlə ke puyv taa. Na yəlaa iyisi tooso na nasətosə (3600) feŋiyi pa təə.

² Ntəna Salbməŋ tili na pá heeli Tiii wulav Hilam si: Tilina-m kpenkpelasi kupaŋsi nsi n ka tilina ma caa Tafiti na í ŋmana i təyaya tə. ³ Ma təŋa Iso Tacaa ke kutuluɣu ŋmau ké si paa wəki-i tulaalənaa na pá haaki-i potopotonaa ke kutamsa. Na pá laki-i kətasi nsi kəkə lusa si təna təgə tanəŋ na taanaya, na kuyeyə kuhəsəŋ, na isətənaa kuyeyə kancaalaya nyəŋ, na Tacaa acima kuyeyə lələŋ. Təmlə ke pə tv Iseyeli nyəma ke tam təə. ⁴ Mpi tə, kutuluɣu ŋku ma caa ŋmau tə kv ké səsəw ké. Pə taya pulv, ta Iso kəla tuŋ tənaya səsəwntv ké. ⁵ Paa na mpv tə, nəgəlv u pəsəyi na í ŋma-i təcaɣalə. Pə taya pulv, isətənyv na kv təəw təna, kv ta tala-i. Pə təə ké ma maɣamaya maa həŋ ma ti si ma ŋmaaki-i təcaɣalə. Ama timpi paa seeki-i na pá laki-i kətasi təgə. ⁶ Mpv tə, Hilam tilina-m wei i nyəmə wula na liyitee nyəgəlvv na kuvseemv na nyəgəlvv maɣamaya pə tayanv tə. Na í nyəmə tətəgə pəŋ kuvseeməŋ cəŋcəŋ, na kuvseeməŋ maɣamaya, na akpaayala nyəŋ tayanv na fotoonaa ləsvv tə. Uəna pəntv na yəlaa mpa ma caa Tafiti ləsaa na pá we Yosalem na Yuta tetv taa tə pá lá təmlə íté. ⁷ Nyá təmlə nyəma í seti-m Lipaŋ puyv taa tuŋ kupaŋ. Mpi tə, pa nyəmə pə təmlə ke teu ké. Ma nyəma ká polo na pá səna-we. ⁸ Uəna pá krenti na pá seti-m kpenkpelasi ke səsəm. Mpi tə, Iso təsele nte ma ŋmaaki tə tu təə səsəm ké na tə tewa. ⁹ Maa cəla tuŋ setəlaa mpeɣe mvləm təŋnənaa iyisi naatosə (6000), na təgənaɣa pəe təŋnənaa iyisi naatosə (6000), na svləm ke liitilinaa iyisi nasənaasa (80000), na nim ke mpv tətə.

¹⁰⁻¹¹ Mprəgə Tiii wulav Hilam cə Salbməŋ na takəlaya si: Ma sēe Iseyeli Iso Tacaa wei i lapa isətaa na atə, na í ha Tafiti pəyaya nyaya ləmaɣasēe na nyəm na layatv si í ŋma-i Iso təsele na nyá kawulaya təyaya tə. Tacaa səəla i yəlaa təgə i kra-ŋ pa wulav. ¹² Maa tilina-ŋ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tə. Apalv unv i nyəmə niŋ təma ké na í wəna layatv. ¹³ I too ke Taŋ kpekəle tv ké, na i caa ke Tiii tv. Mpi mpi pə təmlə i nyəmə təgəle, wula na liyitee nyəgəlvv, na kuvseemv na nyəgəlvv maɣamaya, na pəe na kpenkpelasi na pəŋ wei pa seesaa tə, na kuvseeməŋ cəŋcəŋ na wei pa lii akpaayala tə, na kponkponv tonv nyəntv pəŋ pə tayanv. I nyəmə tətəgə ləesəŋ saakv təm. Paa təmlə nteye n tv-i i laki ké. I na nyá nyəma na mpa nyá caa wulav Tafiti ləsaa tə paa lana. ¹⁴ Pəŋente tacaa, tilina-tvɣv təgənaɣa pəe na svləm na nim mpi pə təm n yəgətaa tə. ¹⁵ Tu polo Lipaŋ puyv taa, na tə seti tuŋ wei i təna n caa tə, na tə həkə-i na tə tv tenku taa na pə tala Safa. Uəna í yele na pá kpaɣa na pá pona Yosalem.

¹⁶ Mprəgə Salbməŋ kala caɣalaa təna mpa paa we Iseyeli taa tə, na pə keesəna kəkəlvv ŋku i caa Tafiti ka lapa tə. Paa we yəlaa iyisi nunəwa na nule na naanəwa na tooso na nasətosə (153600). ¹⁷ Mprəgə Salbməŋ ləsa wontu səgəllaa ke iyisi nutoso na naanəwa (70000), na mpa pa saakəyi pəe ke puyv taa təgə iyisi

nunaasa (80000), na mpa pa tugi lelaa ke tēma na pá feniyi a tō tōyo yēlaa iyisi tooso na nasētosō (3600).

3

Isō tāsēele ηmav
(Awulaa I 6:1-38)

¹ M̄p̄ȳḡ Salbm̄η s̄v Tacaa t̄yaya ηmav ke Moliya pulaya tō. Tēnaya Isō ka lu i caa Tafiiti tō, na Tafiiti tayan̄i lonte ke Yepusi t̄v Olēn̄η kataya taa. ² Salbm̄η kawulaya pēnaya liyiti nyēhka, is̄tv naale nyēh̄ kuyaku naale nyēh̄ku wule ke i caala-keye ηmav.

³ Kutuluyu ηku Salbm̄η ηmaaki mp̄v tō, ku tayalēh̄ we mēetēlēnaa hiu na naan̄wa, na ku wan̄ ke mēetēlēnaa naan̄wa. ⁴ Ilena pá lá kraan̄ na isentaa tō. Ku wan̄ we mēetēlēnaa naan̄wa ké teitei, is̄u Isō tāsēele, na ku k̄h̄k̄ulm̄η ke mēetēlēnaa nutoso. Na pá waasi ku taa ké w̄la mayamaɣa. ⁵ Ilena pá waasi Isō tāsēele mayamaɣa tō ké k̄p̄h̄k̄pelasi kupaɣsi. Na pá p̄v si tō ké w̄la, na pá la p̄v tō ké paan̄ na alukpalisi p̄v fotoonaa. ⁶ M̄p̄ȳḡ pa lapa kutuluyu ηk̄ȳv kac̄ka na liyitee p̄e. Paafayim tet̄v taa ké pa hika w̄la wei pa lakayana tō. ⁷ Na pá waasi- i kutuluyu k̄pat̄h̄ na ku n̄n̄k̄p̄ete na ku kamp̄naa na ku mayamaɣa ku tō. Na pá l̄si is̄taa tan̄laa l̄es̄h̄ t̄t̄.

⁸ M̄p̄ȳḡ pa ηmá kate taa kate nan̄, ku tayalēh̄ ka we mēetēlēnaa naan̄wa ke teitei, is̄u Isō tāsēele wan̄, na ku wan̄ ke mēetēlēnaa naan̄wa t̄t̄. Ilena pá mat̄i ku taa tō ké w̄la mayamaɣa ke t̄n̄n̄naa hiu. ⁹ W̄la nȳmá wena pa lap̄naa tō a ka we kiloo h̄ȳl̄ȳv. Na pá waasi w̄la t̄t̄ȳv is̄taa kutuluh̄ taa.

¹⁰ M̄p̄ȳḡ pa lupa is̄taa tan̄laa l̄es̄h̄ naale na pá waasi- i w̄la na pá su kate taa kate kutuluyu taa. ¹¹⁻¹³ Paa s̄h̄sa is̄taa tan̄laa ke tēma tō ké na pa is̄e hana n̄n̄ȳv na pá h̄eta pa ken̄. Na pa ken̄ōsi naale suli h̄eku taa, na l̄h̄si yoosina kutuluyu. Keluyu k̄ulm̄ȳv we mēetēlēnaa naale na h̄ȳl̄ȳv. Ken̄ liyiti k̄p̄enta mēetēlēnaa naan̄wa. ¹⁴ Na pá l̄v k̄p̄h̄k̄p̄ontu ton̄ nȳnt̄v n̄ti pa lii akpaayala, na kus̄em̄tv, na kus̄em̄tv c̄h̄c̄h̄ t̄ȳv p̄ȳv k̄kakayav. Na pá l̄si ku tō ké is̄taa tan̄laa l̄es̄h̄.

Nȳȳl̄ȳv kus̄em̄ȳv akelenaa na kataya t̄late
(Awulaa I 7:15-22)

¹⁵ M̄p̄ȳḡ pa ηmá akelenaa s̄saa naaleye Isō tāsēele isentaa. Pa tayalēh̄ we mēetēlēnaa naan̄wa na naatosomp̄ȳl̄aya. Na pá la pa nȳōh̄ taa ké kahusi taka, na si tayalēh̄ ke mēetēlēnaa naale na h̄ȳl̄ȳv. ¹⁶ M̄p̄ȳḡ pa lupa alukpalisi is̄u n̄si si we Isō tāsēele tō na pá t̄- s̄ȳi akelenaa mp̄e pa nȳōh̄ taa. Na pá lu t̄ȳv nakuli ku p̄e l̄es̄h̄ ke nun̄wa (100) na pá t̄v alukpalisi taa. ¹⁷ Ilena pá siki akelenaa naale in̄ȳi cemace ke Isō tāsēele n̄n̄ȳv. Pa yaaki n̄t̄ȳh̄ nȳh̄ si, Isō nȳōs̄ȳi, na mp̄t̄h̄ nȳh̄ si, in̄ȳle ton̄ t̄v.

4

¹ M̄p̄ȳḡ pa lupa nȳȳl̄ȳv kus̄em̄ȳv kataya t̄late. Tē tayalēh̄ na tē wan̄ ke mēetēlēnaa naan̄wa naan̄wa, na tē k̄h̄k̄ulm̄η ke mēetēlēnaa kakpasi.

Isō tāsēele taa wontu
(Awulaa I 7:23-26)

² Ilena pá lu nȳȳl̄ȳv kus̄em̄ȳv ke nyamp̄ani anaam taka na í kulutaa. I wan̄ we mēetēlēnaa kakpasi, na i k̄h̄k̄ulm̄η ke mēetēlēnaa naale na titite. I i kulutav tō we mēetēlēnaa naan̄wa na kakpasi. ³ Ilena pá ηmaa lat̄c̄ena l̄es̄h̄ ke nyamp̄ani in̄i i l̄ȳv t̄e ké i lupu waat̄v na p̄v c̄ō na p̄v t̄v loosi naale. Paa mēet̄i wei ke l̄es̄h̄ hiu. ⁴ Ilena pá lu nȳȳl̄ȳv kus̄em̄ȳv ke naan̄ naan̄wa

na naale. Pá na nyampaani inəxi nyəxəlvu kulvuvu na pá puli-i tooso tooso ke təm liyiti. Na lvm nyampaani ke i tō. Naan lələn nyənəxəna ilim təlule, lələn na pə tətule. Na lələn na pə ntəxəŋ, na lələn na pə mpətəŋ, na i tapəŋ nyənəxi təmaya nyampaani tē. ⁵ Nyampaani kpusəŋ we ké isu yulv ntantaku wan. Na i tompee isu poosiya, na á nəxəsəna yaayenaa. Nyampaani in i tək i isu lvm liitilinaa iyisi nunuwa na hiu (120000).

⁶ M'p'og'og' pa lupa lvm kusəŋəm cəmsənaa ke naanwa. Na pá su kakpası na Iso təsele ntəxəŋ tō na kakpası na tə npətəŋ tō. Pa taa ké pa nyaalaya kpəna wena pa lakaya kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō. Nyampaani anaam taa lvm ke kətəlaa səkaya.

*Iso təsele wontu nyəxətv nyəntv
(Awulaa I 7:40-51)*

⁷ M'p'og'og' pa lupa fətəla kpatəŋ naanwa ke wula, isu isəna pa keesa-we tō. Na pá su Iso təsele ke cemace. Kakpası na ntəxəŋ na kakpası na mpətəŋ.

⁸ Na pá saaki taapələnaa naanwa na pá su-weye cemace tətō. Kakpası na ntəxəŋ na kakpası na mpətəŋ.

Na pá lu wula poosiyanaa mpa pa ŋmusəxəna caləm təxə nunuwa (100).

⁹ Na pá lá kətəlaa kolaya, na taya səsaya. Na pá waası ka kətəkəŋ ke nyəxəlvu kuvemvu.

¹⁰ Iso təsele ntəxəŋ ŋkulunja cəlxə paa su lvm nyampaani anaam na ilim mpətəŋ na pə təlule həxəlvu tō.

¹¹ Waatu wei Hulam tēsa təluma nyənasi na a ləxəlası, na caləm poosiyanaa il, i tema Iso təsele tema wena wulav Saləmən ka tv-i tō a lapv nté.

¹²⁻¹³ Pə krayav akelenaa naale na pa kahusi, na si caŋəm wontu. Isu si tō pulun təm naale, na si tō təyv pee fotoonaa nasəle.

Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ I ka lupa tətəxə keekənaa taka,

na pə tō lvm cəmsənaa səsaa.

¹⁵ Na nyampaani anaam wei pa təna latəcenaa leesəŋ naanwa na naale tō tō.

¹⁶ Na təluma nyənasi na pə ləxəlası na nantu nyənasi.

Nyəxəlvu kuvemvu ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa təna Saləmən ka tv-i si í lu Tacaa Iso təsele taa tō, na í sotiti-ti. ¹⁷ Yaatanı tetəkəle taa ké pa pəla nyəxətv ke cəyv taa, na pá lu wontu nti tə tənaya Sukəti na Seletata pa hək v taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma ke Saləmən yelaa na pá lu. Nəxəlv kaa nəki si i nyəŋ nyəxəlvu kuvemvu kiloonaa isəna pə təxə tō.

¹⁹ M'p'og'og' Saləmən lapa na pá lu wula wontunaa na pá tō Tacaa təsele taa.

Isu tulaalvnaa təwəte wula nyənte,

na taapələnaa mpa pa tō pa suk i Iso potopotonaa tō.

²⁰ Na wula kəkə kpatəŋ

na pə fətəlanaa mpa pa mvi kate

taa kate nan isentaa tō, isu paa keesəyv-we tō.

²¹⁻²² Na pá lu wula tətəxə pə tō caŋəm

na pə kpətələŋ təm naale.

Na cəmsənaa na poosiyanaa mpa

pa ŋmusəxəna caləm tō.

Na kəpənaa, na cofolonaa,

na kampənaa mpa pa təkə kate taa kate nan

nəxə tō, na Iso təsele nyəma tətō.

5

¹ Waatu wei Salumōn tēma Iso taseele ŋmau, ilena í kōna mpi i caa Tafiiti ka ha Tacaa tō. Paa liyitee nyəgətu, na wula, na wontunaa lentēnaa. Na í su pə tənaya Iso taseele kpancoou taa.

Iso atakaa suw ke Iso taseele taa
(Awulaa I 8:1-13)

² Waatu wei Salumōn tēma Iso taseele ŋmau, ilena í koti Iseyeli kupaalaa na pa kpeka na pa lɔlɔn nyɔɔ nyəma ke Yosalem. Na í tu-we si pá kpaɔa Iso atakaa ké Tafiiti te timpi pa yaa tətə si Siyən tō, na pá pona Iso taseele taa. ³ Ḿpóyó Iseyeli nyəma tēna kota wulav teye pa isətu naatosompəɔɔlaya nyəŋ ke acima təyɔv. ⁴ Iseyeli kupaalaa kotaa, ilena Lefii nyəma kpaɔa Iso atakaa ⁵ na pá pona Iso taseele taa. Na kətəlaa səna-we na pá pona cokəle na tə taa wontunaa. ⁶ Ilena wulav Salumōn na Iseyeli nyəma mpa paa kotina Iso atakaa tō, pá lá kətaya ke heeŋ na naaŋ tuutuuma pə fei kalɔyɔ.

⁷⁻⁸ Pə waali ké kətəlaa suuna Iso atakaa ke kate taa kate naŋ taa ké i lonte ke isətaa taŋlaa keŋ tee. Na pá kenti í na i kpatəŋ wei pa kpaɔəŋa-i tō i təɔ. ⁹ Kpatəŋ inu i ka taɔalaa ké. Haləna ye n kpatəna pɔɔyɔ kukakayav n naaki-i ké. Ama ye n hatəlaa n kaa na-i. Ḿpóyó pə we haləna saŋa. ¹⁰ Kusəsutu pəe kraatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holəpu pɔyɔ təɔ. Waatu inəyi Iso na Iseyeli nyəma paa pəela nəyɔ ke pa Icipiti liw waali. Pəe anu a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Ḿpóyó kətəlaa luna Iso taseele taa. Kətəlaa tēna mpa paa we tēna tō pa lapa nyəŋ təɔ asilima keelɔyɔ kətaya ké. Ile pa ta keesəna isəna kpeka təŋa tēma tō. ¹² Ilena Lefii nyəma mpa pa ké wontu mataa, isu Asafi, na Hemaŋ, na Yetutuŋ. Na pa pəyalaa, na pa lɔlɔyɔ nyəma ləlaa mpa pa suu kponkponu toŋ nyəntu wontu tō, pá səŋa kətaya təlata ilim təlule təɔ na pá təkə kpeŋkpeŋnaa, na cəməŋ na saŋkuna. Ilena kətəlaa mpa pa nyəmə akantee hulɔyɔ tō pá səŋa pa kin ke yəlaa nuunwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Ḿpóyó wontu mataa na yonyoolaa pa krentaa na pá saŋ Iso na yontu si: I sa Tacaa, mpi tō i ké kupaŋ. I səlɔyɔ we tam təɔ. Ḿpɔyɔle Iso teu nawa Iso taseele taa. Na isəŋmuntv nyala na kətəlaa kpisi pa təmle lapv.

6

¹ Ḿpɔyɔle Salumōn sama Iso si:
Hai, Tacaa, səkpetɔyɔ taa ké n ka səlāa na n caya.
² Ama ma ŋma-ŋ təyaya ŋka ka taa n ka caya tō.
Lonte n̄tə tə taa ké n ka wee tam təɔ.

Iso taseele tɔlɔyɔ faaci
(Awulaa I 8:14-21)

³ Iseyeli nyəma tēna ka kotaa ké na pá səŋaa. Ḿpóyó Salumōn keesəna pa təɔ na í kooli-weye kupaŋtu. ⁴ Ilena í tō si: Ma sama Iseyeli Iso Tacaa. Mpi tō, toma ke n lapəna teitei isu n ka suw ma caa Tafiiti ke nəyɔ tō si: ⁵ Hatoo kupaŋku n ləsɔyɔ nyá yəlaa ke Icipiti taa tō, n ta ləsəta pa acaləe taa natəli si pá ŋma-ŋ nyá taseele na n caya. Pəyele n ta kpa yulv nəyɔlv na i mpa si pɔntu í la nyá yəlaa wulav. ⁶ Ama Yosalem icate ke n ləsaa si n ká caya. Na n̄ ləsɔ Tafiiti si í la nyá yəlaa wulav. ⁷ Ḿpóyó Salumōn tasaa si: Halu ma caa Tafiiti mayasaa si i ŋmaaki kutuluɔyɔ na Tacaa Iseyeli nyəma Iso hətə taa. ⁸ Ama Tacaa təma-i si: N mayasɔyɔ nyá taa ké mpv tō pə we teu. ⁹ Ile pə taya nyá mayamaya n ká ŋmana kutuluɔyɔ ŋkv. Ama nyá pəyaya kɔlvlaya ká ŋmana-kv na ma hətə taa. ¹⁰ Ḿpóyó Salumōn tasaa si: Tacaa təkə isəna i ka suwa tō, na má ləeti ma caa Tafiiti lonte taa ké Iseyeli nyəma kawulaya kumte təɔ. Na má ŋmə Iso taseele təne na Tacaa Iseyeli nyəma

Isö häte taa. ¹¹ Halöna má su Isö atakaa inu i taa ké nəyo ŋka Isö na tá caanaa pa pɛlaa tɔ ka pɛɛ kraatanaa.

Salwməŋ sələmvuɣv səsəəv
(Awulaa I 8:22-53)

¹²⁻¹³ Salwməŋ ka lupa nyəyəluyv kuɣeemuyv kumte taka ké, na í su taya heku taa. Tə tayaləŋ na tə wan ka wɛ teitei ké. Mɛɛtələnna naale na həyəluyv həyəluyv. Tə kuŋkuluməŋ ke mɛɛtəli kulum na titite. Mɛrúyú i krawa tə təə, na í luŋ kotilaa tənna isentaa ke kətaya təlata kəŋkəŋ taa tənna. Na í kraasi i niŋ na isö na í sələmi si: ¹⁴ Hai, Tacaa, Iseyeli nyəma Isö. Isö nəyəluyv i fei isu nyá. Paa isətənuɣv taa, paa tetv təə ké atɛ cəne. N səəla mpa pa laki nyá təmlɛ na lotu kulumtu təyo, na í laki-wɛyɛ isəna n ka suwa tɔ. ¹⁵ Mɛrúyú n təkə nəyo ŋka n ká su ma caa Tafiiti tɔ, na saŋa í yoosi nti n ka yəyətəna nyá nəyo tɔ na nyá ton. ¹⁶ Hai, Tacaa Iseyeli Isö, la tətəyo nəyo ŋka n ka su ma caa Tafiiti tɔ. Si ye i ləlvuyv nyəma təma teu isu inu i təm tɔ, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ke tam təə. Na pá kaasəyi təmayə Iseyeli yəlaa təə. ¹⁷ Hai, Tacaa Iseyeli Isö, la nəyo ŋka n ka su ma caa Tafiiti tɔ.

¹⁸ Ile tampana Isö pəsəyi na í caya yəlaa heku ke ateyele? Mpi tɔ, paa isətənuɣv na ku təməŋ tɔ, i ta mayə ku taa. Pəyele kutuluyv ŋku ma ŋma-i tɔ kule ku ta haŋna mpv. ¹⁹ Hai, Tacaa, paa na mpv keesi nyá isɛ na ma təə. Nu nyá təmlɛ tv má ma wiinau na ma yaav. ²⁰ Kuli nyá isɛ na í paasəna kutuluyv kuɣeɣɛ ilim na aho. Mpi tɔ, tənaya n təma si n ká caya. Nu nyá təmlɛ tv má ma kusələmvuɣv. ²¹ Nu yaav mpi nyá təmlɛ tv ma na nyá yəlaa Iseyeli nyəma yaaki-ŋ cəne tɔ. Hai, nu ta kusələmvuɣv ke isətəna timpi n wɛɛ tɔ, na í husi tá isayatu.

²² Ye nəyəluyv wakələna i təyətəle na pá caali-i, si í tuuna. Uena pəntv kəə kutuluyv kuɣe ku taa na í tuuna kətaya təlata. ²³ Nuna pəntv ke isətəna na í huuna nyá təmlɛ nyəma na í kú tasəkəle tv təm na pá məli i nyuyv taa. Uena í keesəna kupəŋ kupəntv na í ha-i tampana.

²⁴ Yaa ye pə kəma na Iseyeli nyəma wakələna-ŋ. Uena pa kolontunaa kəli-wɛ, na pá layasi na pá məli nyá kiŋ na pá tv nyá hətɛ ke teeli. Uena pá sələmi-ŋ na pá wiina-ŋ kutuluyv kuɣe ku taa cəne. ²⁵ Ile hai, Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətəna, na í tayanu nyá yəlaa Iseyeli nyəma isayatu. Na í məŋna-wɛyɛ pa tətunaa mpa n ka ha pa na pa caanaa tɔ.

²⁶ Yaa ye pa wakələna-ŋ, na í yele na tev wuli-wɛ na pá cəkəna mpv. Uena pá keesəna kutuluyv kuɣe ku təə na pá sələmi-ŋ na pá sɛɛ-ŋ, na pá pasa pa ti na pá tayanu timpi taa pa wakələna-ŋ tɔ. ²⁷ Ile Tacaa, nu pa təm ke hatoo isətəna, na í husi pa isayatu. Mpi tɔ, pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmlɛ nyəma. Ile húli-wɛyɛ isəna paa tɔ teu tɔ. Uena í yele na tev nu tetv nti n ha-wɛ si tɔ pəsi pa nyəntv tɔ.

²⁸ Yaa ye yuləkusukv luna, yaa kutəyov məənaa yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyəyəsɪ luna, yaa kolontunaa sɔuna Iseyeli nyəma koloosi acalɛ taa na pá ŋmakəli-wɛ. Paa wahala nəyəluyv yaa kutəŋ nakuli ku tu kəmna, ²⁹ na pá ha-ŋ nyá yəlaa Iseyeli nyəma na pa taa nəyəluyv nu i isayatu səŋ, na í keesəna nyá kutuluyv kuɣe ku təə, na í wiina-ŋ, na í tɛyɛ-ŋ niŋ. ³⁰ Ile hai, Tacaa, nu i təm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətəna na í tayanu paa wei i təwakəlle na í keesəna i təntɛ. Mpi tɔ, nyá tike n nyəmna paa yulv wei i lotu. ³¹ Laki mpv, uena Iseyeli nyəma tɔ isu n səəlaa tɔ, na pá seeki-ŋ tam ké tetv nti n ha pa caanaa tɔ tə taa.

³² Ye isu kra i tv wei i ta ke Iseyeli tv tɔ i nu nyá hətɛ səsəəle na nyá ton wei n lakəna tɔ i təm, na í luna tetv pooluŋ na í kəə kutuluyv kuɣe ku taa si i sələməyi-ŋ. ³³ Ile Tacaa, nu i təm ke nyá təcayalɛ ke hatoo isətəna, na í lapɪ-i i kusələməŋ. Mpv pu yelina na atɛ yəlaa tənna nyi-ŋ na pá seeki-ŋ, isu nyá yəlaa Iseyeli nyəma seekuyv-ŋ tɔ. Paa nyi tətɔ si kutuluyv ŋku ma ŋma-ŋ tɔ ku ké nyá nyəŋku təkɛpataa.

³⁴ Yaa ye n tó nyá yəlaa Iseyeli nyóma si pá yooná pa kolontunaa. Uena pá keesəna nyá ɪcate kuləsəle tənə tə kutuluɣu ŋku ma ŋma-ŋ ɪsəntə tə kv təə na pá sələmi-ŋ. Ue, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo ɪsətaa na ń waasi-we.

³⁶ Yaa ye pə kəma na pá wakələna-ŋ. Mpi tə, yulə nəɣələ fei si u wakələyi. Ntanyi n ka mɔ-we na pááná, na ń yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kra-we, na pá pona-weye kolontunaa acaləe taa ke pə cələ pə cələ, yaa pooluŋ taa.

³⁷ Ye pa pəsəna laakali ke ɪcate nte tə taa pa pona-we tə, na pá məli nyá tɛe na pá wiina-ŋ tetu nti tə taa pa we mpɔ tə na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fei teu tə, pa lapa ɪsəyatɔ. ³⁸ Uena pa məli nyá tɛe na pa lotu tənə na pa ləsasi tənə ke tetu nti tə taa pa pona-we tə. Na pá keesi pa ləmayasəe na nyá ɪcate tənə na kutuluɣu ŋku ma ŋmana nyá hətə ɪsəntə tə kv təə kə tetu nti n ha pa caanaa tə tə taa cənə.

³⁹ Ue hai, Tacaa, nu pa wiinau ke nyá təcayalə ke hatoo ɪsətaa. Na ń waasi-we na ń tayani timpri pa wakələna-ŋ tə.

⁴⁰ Ma Išo kuli nyá ɪse na ń kə ŋkraŋŋ na ń nu sələmuɣu ŋku ma sələməyi-ŋ nəəŋə ɪsəntəyə cənə tə.

⁴¹ Hai, Tacaa Išo, kuli
na ń təŋ nyá atakaa wei ɪ huləyi
nyá toŋ tə, na ń kəə nyá təheesəle cənə.
Nyá kətəlaa ɪ suu nyɔyɔ yarɔ ɪsu toko.
Na nyá yəlaa kɔpama náá húlí
pa lanhuləmlə na pa leleŋ.

⁴² Tacaa, Išo, taa lə wulav wei n ləsaa tə.
Təəsi kɔpantu nti n ka lapa nyá yulə Tafiti tə tə təə.

7

Išo təsəele tuluyv kətasi (Awulaa I 8:62-66)

¹ Waatu wei Saləmən tɛma sələmuɣu ŋku, uena kəkə tiina ɪsə na ká nyaya kətaya ŋka kəkə lusiyi ka tənə tə na nəyə kuləmaya kpentuyv nyəŋsi. Uena Tacaa teeli su Išo təsəele. ² Haləna kətəlaa kpisi tə taa suu. Mpi tə, Tacaa teeli ka su tə taa kə. ³ Ḿpóyó Iseyeli nyóma tənə nawə kəkə tiina ɪsə na Išo teu ke Išo təsəele taa. Uena pá hoti pa ɪsəntəə ke taya təə. Na pá sɛɛ Tacaa na pá sam-ɪ ɪ kɔpantu na ɪ sələyɔ tam nyəŋku təə.

⁴ Ḿpóyó wulav na Iseyeli nyóma tənə pa lapa kətasi ke Tacaa. ⁵ Naəŋ iyisi hiu na naalə (22000), na heeŋ ke iyisi nunɔwa na hiu (120000). ɪsəna wulav na yəlaa tənə pa tula Išo təsəele təyələ. ⁶ Kətəlaa ka səŋa pa təsəŋlənə kə. Na Lefii nyóma náá makɪ wontu nti Tafiti ka saaka Išo tə. Na pá saŋna Tacaa ke ɪ sələyɔ tam nyəŋku təə na yontu nti Tafiti ka hula-we tə. Na kətəlaa náá pula pa ɪsəntaa na pá huləyi akantɛɛ na yəlaa tənə səŋa ɪsə. ⁷ Kətasi ta maya nyəyələyɔ kuɛɛmuɣu kətaya təlata təə kə kuyaku ŋku. Uena Saləmən yele na pá tayani Išo təsəele kataya heku taa na pá lá kətasi nsi kəkə lusa si tənə tə. Na təyənaya nyənsi, na ciikuɣu nyənsi na nim cələ nim cələ ke tənə.

⁸ Waatu inɪ ɪ taa kə Saləmən na Iseyeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetu tənə taa kə pə kraɣav Lepo-Hamatɪ haləna pə suna ɪcipiti ləəv na pətɛɛ təə tə, pa təyə coka acima. ⁹ Uena pá koti kotuyv səsəəv ke acima kuyaku pələfei naanɔwa nyəŋku. Na pá təyə kətaya təlata tuluyv acima ke kuyɛɛŋ naatosompəyələyɔ, na coka nyənə ke kuyɛɛŋ naatosompəyələyɔ tətə. ¹⁰ Pə waali kə wulav yasa Iseyeli nyóma ke ɪsəv naatosompəyələyɔ nyəŋ kuyaku hiu na tooso nyəŋku wule. Uena pá kpəna lanhuləmlə. Mpi tə, Tacaa lapa kɔpantu ke Tafiti na Saləmən na ɪ yəlaa Iseyeli nyóma.

Tacaa tasa Salvmanj tää ké luw
(*Awulaa I 9:1-9; Kutöösuto II 1:7-12*)

¹¹ Waatu wei wulav Salvmanj tema Iso täsele na i täyaya ke ηman, na mpi i ka tú i taa si i laki Iso täsele na i mayamaya i täyaya pə taa tō. ¹² Uena Tacaa lu i tää ké ahoon na í tami-i si: Ma nu nyá sələmuyv na má tisi na má læsi lonte tənə si pá laki-m kətasi. ¹³ Ye isu koyaku nakuli ma tēka isətənyv na tev yelee nuw, na má kəna kutolon na kó wakəli tetv, yaa ma tisi yulvkvsvkv ke ma yəlaa tää. ¹⁴ Ye ma yəlaa mpa pa yaaki ma hətə tō, pa pasa pa ti na pá sələmi na pá pəkəyi-m. Ye pa yela pa mpaan isayan, maa nuua-weyə hatoo isətəa, na má wii-weyə pa isayatu na má tayani pa tetv. ¹⁵ Pə krayav pənente tō, maa kuli ise na má ke ηkpaηvyv na má nukı sələməη wei i tēna pa sələməyi-m lonte tənə tə taa tō. ¹⁶ Má læsəna-te na má pəsi-teyē ma nyəntə si maa wēē tə taa ké mə hēkv ke tam tää na má feñiyi tə tää, na má laki-meyē kvpantv. ¹⁷ Pə kaasa nyá tō, ye n təη teu, isu nyá caa Tafiiti, na n laki pə tēna mpi ma tyyv-η tō. ¹⁸ Ue nyi si maa yelee na nyá awulumpiitu la təη isu nəyə ηka maa síi nyá caa Tafiiti si, i ləlvvyv nyəma ká təkəna i kawulaya na pá kaasəyi təmāya İseyeli nyəma tää tō. ¹⁹ Ama ye í kisa má na ma kiin na ma kusəsutv na í laaki tūη na í luñiyi-i. ²⁰ Ue maa læeki tetv nti ma ha-me tō, na má ló Iso täsele nte pa yaakəna ma hətə tō. Uena piitimnaa tēna paana İseyeli nyəma na pá wəη-we. ²¹ Waatu wei yəlaa ká təηəyəna Iso täsele nte tu tewa teu ke mpv tō tə kin tō, səyəntv ká kpa-we na pá pəsəyi pa ti si: Ue pepe tää ké Tacaa wakəla tetv na Iso täsele tənəyē mpv? ²² Ue paa cə-we si: İseyeli nyəma ləwa pa Iso Tacaa wei i læsa pa caanaa ke İcipiti tetv taa tō. Na pá matəna tūη na pá luñiyi-i na pá səeki-i. Pə tää ké Iso kəna mpusinaa pane pa tənaya pa tää.

8

Salvmanj təma
(*Awulaa I 9:10-28*)

¹ Pusi hiu yoosaa, uə Salvmanj tema Tacaa Iso täsele na i mayamaya i täyaya ηman nté. ² Mpyóú i tayana ηman ke acalēē nna Tiii wulav Hilam ka ha-i tō, na í su İseyeli nyəma.

³ Pə waali ké i yoona Hamati-Sopa pə acalēē na í læeki-yē. ⁴ Uena í ηmá Tatəmōō icatē ke wulaya tetv taa, na acalēē nna a tēna i ka ηmá Hamati həyəlvyv taa tō, na í sukı i təyənaya. ⁵ Mpyóú i ηmawa Pəti-Holon icatē isətəa nyəntə na pətēē nyəntə. Acalēē anı a ka ké koloosi nyəna ké na pá tv a nənəəsi ke kəkələsəη, ⁶ na Palati icatē na acalēē tēna nna a taa pa sukaya wontu na á ké Salvmanj nyəna tō. Na nna a tēna a taa pa sukaya yoou kēēkēnaa na krayanəη tō. Na Salvmanj ηma pə tēna mpi i səlaa təyə Yosalem icatē taa, na Lipan tetv taa na tetv tēna nti tə taa i təkaya kawulaya tō.

⁷ Piitim ləmpı nyəma mpa pa ta ke İseyeli nyəma tō, isu Hiti nyəma, na Amolii nyəma, na Peliisi nyəma, na Hifi nyəma, na Yəpusi nyəma, paa kaasa tetv taa ké. ⁸ İseyeli nyəma taa kpiisi pa tēna. Mpeyē Salvmanj ka tú tələsi təma, na pá təηa-yeyē lapv ke haləna saηa tətō. ⁹ Ama pə kaasa İseyeli nyəma tō, wulav ta tv pələyē təma ke mpv. Pələyēē i yoosaa, na pa səsaa, na yoou kēēkēnaa na krayanəη pə paasənlaa. ¹⁰ Mpyóú wulav Salvmanj kpa nyvyv nyəma ke ηmυnyv na nule na naanəwa (250) si pá feñiyi samaa wei i lakaya təmlē tō.

¹¹ Uena Salvmanj læsi i alv İcipiti wulav pēlō ke Tafiiti icatē taa, na í caya täyaya ηka pa ηma-i tō ka taa. Mpi tō, i təηaya ké si: Pə fēi si ma alv mayamaya í caya İseyeli wulav Tafiiti täyaya taa. Pə taya pulv, kutulun wei i taa pa su Iso atakaa tō i ké Iso nyəη tətəyə.

¹² Iso taseele ημαυ tema tayo Saloməη suv Tacaa ke kotasi nsi kəkə lusa si təna tayo lapu, ke kotaya təlate nte i ka ημα-i tə tə təo kə Iso taseele isentaa. ¹³ Teitei isu Moisi suv paa kuyaku ηku ku kotaya lapu təo tə. Pa lakaya kotasi ke kuyaku kuhəesuyu wule kə. Na isətu kufalu kuyaku kancaalaya nyəηku, na pənaya taa acima səsəəna kuyeeη, isu kəkəsum fei potopotonaa acima, na Pentakənta acima na Coka nyəna. ¹⁴ Saloməη təηaa kə isu i caa Tafiiti ka yəyətuyu tə. Uena i kpa kətəlaa kpeka na Lefii nyəma mpa pə wəe si pə saη Tacaa ke paa kuyaku ηku na pə səsəi kətəlaa təo kə pa tema taa tə, na nənəəsi təηlaa na pə kəesəna pa tema ke paa nənəyə ηka. Isəna Iso yulv Tafiiti kə suwa təyole. ¹⁵ Saloməη ta cəlo tə taa natəli. Paa kətəlaa yaa Lefii nyəma yaa kpancooη təm taa.

¹⁶ Isəna Saloməη tayana i tema təyole. Pə krayav kuyaku ηku pa su Iso taseele kite tə, haləna kuyaku ηku pa tema-te tə. Kutuluyu ηku ku təmle tema teu kə.

¹⁷ Mpyəy Saloməη pola səsəncaasi tēηku nəyə icate ke Isiyəη-Kereee, na llati icate ke Itəm tetu taa. ¹⁸ Uena wulav Hiram tilina-i kpułəη na i saalaa kupama, mpa pa ke Fenisii nyəma tə na pə na Saloməη nyəma pə polo Ofii tetu taa na pə kraya wula tənənaa isu naanəwa na tooso na waali na pə pona i tē.

9

Sapa wulav alv nyəη pote ke Saloməη wiiluyu (Awulaa I 10:1-13)

¹ Mpyəy Sapa tetu wulav alv nyəη nuwa Saloməη hətə yaav. Uena i polo Yosalem si i pəsəy-i təmnaa kate nyəntu, na i na i nyəm tənaya. I waali samaa ka wə tuutuuma kə. Yooyoonaa səyola tulaalənaa na wula ke səsəm, na liyitee pəe. Uena wulav alv nyəη inu i pəsəi Saloməη ke təmnaa mpa i ka tayanaa tə. ² Na ilé i cə tə təna i ta səo paa kuləmvuy. ³ Mpyəy alv inu i nuwa i ηkpaηuyu ke Saloməη ləmayasəe təm, na i sá i kawulaya təyaya ηka i ηmawa tə. ⁴ Na təyənaya ηka pa saakaya tə, na i waali nyəma təsulənaa, na kətəyəu na konyənyəəm tallaa wontu kususuutu. Na i ná tətəyə isəna wulav na i yəlaa pa puləyi na pə kraaki Iso taseele tə, na pə lapu-i piti na pə məti i nəyə. ⁵⁻⁶ Ntəna wulav alv nyəη inu i tə si: Pa kəesam nyá ləmayasəe təm ke hatoo ma tetu taa. Ama ma isə taa nata, ulə ma ta mu-ti. Pəyele pu kə tampana kə. Halu pa ta tu heelim nyá ləmayasəe həyəluy. Pə tēewa isu paa kəesa-m tə təcayacaya. ⁷ Nyá waali nyəma na nyá təyaya taa yəlaa təna nuwa leleη kə. Mpi tə, pa wə nyá kin na pə nuku ləmayasəe təm ke tam. ⁸ Ma sama nyá Iso Tacaa wei i ləsa-η si n təyə kawulaya na i hətə ke lseyeli nyəma təo tə. Iso inu i səola i yəlaa kə, na i caa si pə wəe tam təo. Pə təo kə i kpa-η pa wulav na i tu-η si n təη tampana na n laki kusiyisim.

⁹ Pəle pə waali kə Sapa wulav inu i hawa Saloməη ke wula ke tənənaa tooso na həyəluy na tulaalv ke səsəm, na liyitee pəe tətə. Too tə nəyəl v ta nata tulaalv isu mpyəy lseyeli taa.

¹⁰ Mpyəy wulav Hiram təmle nyəma na Saloməη nyəma mpa paa pola Ofii tə, pa kəna wula na kpenkpelasi kupanəsi na liyitee pəe. ¹¹ Kpenkpelasi kupanəsi ke wulav Saloməη ka lapa Iso taseele, na i kawulaya təyaya təkpalə. Na pə saaki-si tətəyə saηkuna na cəməη ke yonyoolaa. Too tə, pa ta nata pulv isu mpyəy Yuta tetu taa.

¹² Mpyəy Saloməη hawa alv inəyi pə təna mpi i nawa na i sələmi-i tə. Haləna pə tēe isu alv ka ha inu tə. Uena wulav alv nyəη inu na i waali nyəma pə məli pa tetu taa.

Saloməη toη təm (Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa pənaya ŋka, wola tənənana hiu ke pa kəŋna wulav Salbməŋ. ¹⁴ Ulena pécó pé kaasi mpi mpi taatəlaa felaya-i wontunaa tə tə. Na wolanaa na liyitee nyəgətu nti i tetu həgələŋ nyəŋ nyəma na laalupunaa awulaa ná feləyi-i tə.

¹⁵ M'pógó wulav Salbməŋ yelaa na pá lu wola kusitu ke kpaləŋ ke ŋmənuyu (200). Paa ŋku ku təga kiloonaa naatoso. ¹⁶ Na kpaləŋ səkpeŋ ke ŋmənuyu nunuwa (300). Paa ŋkuyu nyəgətu kiloonaa tooso. Ulena pá su kutuluɣu ŋku pa yaa si Lipaŋ hətuɣu tə ku taa.

¹⁷ Na Salbməŋ yeke na pá saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tú ka tə ké wola mayamaya. ¹⁸ Na pá su-keɣe kumte nte tə wena kumlisi kukpakpası naatoso tə tə tə. Ulena pá tú-keɣe nəŋhe təsule ke wola. Paa saaka-keɣe na pá tú tətəsile kukulukulle, na pá tú təgəlası ləesəŋ ke tə ŋkpalası təsule. ¹⁹ Ulena pá lá təgəlası ləesəŋ naanəwa na naaleɣe kumlee anı a tə. Naatoso ke ntəgəŋ tə, na naatoso na mpətəŋ tə. Wulav nəgəlv i ta saakəta kawulaya kumte ŋtə tə taka.

²⁰ Wola ke paa lupa Salbməŋ təyaya taa ləm poosiyanaa tənə, na Lipaŋ hətuɣu kutuluɣu taa wontunaa kutəsətu. Liyitee nyəgətu ná taa fəna teeli nəgəlvuyu Salbməŋ waatu taa. ²¹ Wulav ka wena i kpułəŋ ké, na Hilam nyəŋ saalaa yeləgəna-i. Paa pusi tooso wei, pa kəŋna wola, na liyitee nyəgətu, na tuu kela, na təkpaaləŋ, na kacəka suması səsənsı nasəli.

²² Salbməŋ ka tée antulinya tənə awulaa tənaya ton ké na ləmayasəe. ²³ Pəpətu fei leleŋ, Isə ka ha-i ləmayasəe ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəŋ-i təmnaa pəsuyu. ²⁴ Paa pənaya ŋka, yəlaa mpe pa kəŋayana-i kucəŋ ké, na liyitee wontu, na wola, na wontu kususutu, na yoou wontu, na tulaalənaa, na kpaŋanəŋ, na kpaŋası.

²⁵ Salbməŋ ka wena yoou keekənaa kpaŋanəŋ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kpaŋanəŋ kucacayaŋ ke iyisi naanəwa na naale (12000) wei Salbməŋ ka suwa acalee nna a taa i yoou keekənaa ka wee tə, na leleŋ ke i cəlvə Yosalem icate taa.

²⁶ Salbməŋ ka ŋmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tetu pəwa pə kpaŋav pəgə səsaya Ifəlatı tə. Haləna Filiisi nyəma tetu na pé yoosina Icipiti nyəma nyəntu tonə.

²⁷ Salbməŋ kawulaya waatu tə, liyitee nyəgətu ka we Yosalem taa ké isu pəe. Na pé kaasi na kpeŋkpelası kpaŋası náá təlvı yem, isu pa te tuŋ wei pa yaaki si Sikomə na í nyəki tetəkəle taa tə. ²⁸ Icipiti na tetənaa lentı ke paŋatəlaa pukaya na pá kəŋna Salbməŋ ke i kpaŋanəŋ.

Salbməŋ səm

(Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa keesa Salbməŋ təm lentı, pə kpaŋav tə kancaalaya na tə tənaya təgə takəlası nsi pa yaa si Isə kuyəgətu teləsvlv Nataŋ təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tu Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yetə kənanatu nyəŋka taa. Takəlaya kantəkaya nyəŋka ŋke ka taa ké pa keesəɣı Nepatı pəyalv Solopuwam wei i ké lseyeli wulav tə i təm. ³⁰ Pusi nule təcu ké Salbməŋ təga kawulaya ke lseyeli kukpəntuyv tənə yəlaa tə ké Yosalem. ³¹ I kəma na í sí, uləna pá pimi-i i caa kin ke Tafiiti te. Ulena i pəyalv Ləpəuwam ləeti i lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

lseyeli nyəma kotuyu ke Sikem

(Awulaa I 12:1-15)

¹ M'pógó Ləpəuwam pola Sikem. Mpi tə, tənaya lseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəgəŋ tə tə, a kotaa si a kpaaki-i wulav. ² Waatu inı tə, Nepatı pəyalv Selopuwam wei i ka sewa wulav Salbməŋ na í cəsı Icipiti tə i we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyu ŋku ku təm, uləna í lu Icipiti na í kpe. ³ M'pógó pa tila i waalı na í kəw na

í sòosi Iseyeli tetu ilim ntògòh kpeka tòò, na pá yògòti Lùpòwam sí: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuyu isu yomaa, ye nòònòò nyaa pasa ta sègèla wena a nu-tuyu isèntò tò, tá sòòlò pùwa sí tó la-η tàmle. ⁵ Mpuòyùle Lùpòwam sí: I tan na kuyèèh tooso tée, ìlèna í kòò na tó ná.

Mpòyù yèlaa téewa. ⁶ Ntèna Lùpòwam pòosi sòsaa mpa paa wè ì caa còlògò waatu wei ìlé ì ka wena ì weesu yu tò sí: Suweye má cò yèlaa mpe?

⁷ Nti pa cò-ì tògòle sí: Ye n laki yèlaa mpeye kòpantù na ñ mugi-weye teu na ñ yògòtògòna-weye tòm lelen nyèntù. Paa wèè nyá tàmle nyéma ke tam tòó ké.

⁸ Ama Lùpòwam ta mu sòsaa layatu tasuyù mpi. Ìlèna í polo í pòosi ì malanaa ifepiya mpa pa wè ìni ì kin tò sí: ⁹ Yèlaa mpe sí má pasa-weye sègèla nna ma caa ka sukà-we tò. Ìlè má cò-we suwe?

¹⁰ Mpuòyùle Lùpòwam ifepu tògòntèlènaa mpe pa tòma sí: Cò-we sí, mpalòm ta kisi-meye tògòò, kacanfana pògò na? ¹¹ Mpu tò, sègèla yun nyèna ke ma caa ka sukà-me, maa sòosi-meye sègèla lenna tòtò. Hikasi ke ma caa hòmna mē ñkpañh. Ama maa hò mē nyèh na hikasi nsi sí tòò wè nyémá tò.

¹² Mpòyù Selopòwam na yèlaa pa mèla Lùpòwam kin ke kuyèèh tooso wule, isu ì ka heeluyù-we tò. ¹³ Na wulav kisi layatu nti sòsaa ka tasa-ì tò, na í holina yèlaa ¹⁴ isu ifepiya ka tasuyù-ì layatu tò sí: Sègèla yun nyèna ke ma caa ka sukà-me. Maa sòosi-meye sègèla tòtò. Hikasi ke ma caa hòmna mē ñkpañh. Ama maa hò mē nyèh na hikasi nsi sí tòò wè nyémá tò.

¹⁵ Mpòyù wulav Lùpòwam kisa yèlaa kùsèlòmòtù. Ìlè Tacaa Isò ka lapèna mpu. Ìlèna pé lá isu Isò ka suw Isò kuyògòtòtò telèsulò Ahiya ke nògò sí í telèsi Selopòwam tò.

Kawulaya fayaw

(Awulaa I 12:16-25)

¹⁶ Waatu wei ilim ntògòh tòò Iseyeli nyéma cèkènaa sí wulav kisa pa tòm ke mugu, ìlèna pá tòm-ì sí:

Tá na Tafiti tē fèina natèli.

Ta na Seseè pòyalò tē kaa wè?

Paa wei í kpe ì tē.

Tafiti lùlògò tò nyá,

nyaa paasèna nyá kawulaya.

Ìlèna pa ya. ¹⁷ Yuta tetu tike yèlaa nyèna yana Lùpòwam ke pa wulav. ¹⁸ Paa na mpu na í tili telasi tème nyògò tò Atolam ke Iseyeli nyéma mpa pa wè ilim ntògòh tòò tò pa tē. Ìlèna pèlè pá yaya Atolam ke pèè na pá kù. Mpòyù Lùpòwam kpa ì kèkè tòó ké kpakpaa na í se na í polo Yosalem. ¹⁹ Isèna ilim ntògòh tòò nyéma kisina Tafiti lùlògò nyéma kawulaya tògòle. Na ñpòyù pè wè halèna saña.

11

¹ Waatu wei Lùpòwam tala Yosalem, ìlèna í koti Yuta na Pèncamèè pè yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunòwa na nunaasa (180000) sí pá polo pá yoonà Iseyeli nyéma na pá mēhna-ì ì kawulaya. ² Ama Isò heela ì kuyògòtòtò telèsulò Semaya sí: ³ Heeli Salòmòh pòyalò Lùpòwam wei ì ké Yuta wulav tò, na Iseyeli nyéma tēna mpa pa wè Pèncamèè na Yuta tetu taa tò sí: ⁴ Tacaa yògòtaa sí í taa yoonà mē mayamaya mē tètònnaa. Má yelina sí pé la isu pè lapò mpu tò. Paa wei í mèli ì tē.

Pa nu Tacaa tòm nti, ìlèna pá kò pa pááná ke Selopòwam tòò.

Lùpòwam ñmav ke koloosi acalèè

⁵ Waatu wei Lùpòwam caya Yosalem taa, ìlèna í ñmá koloosi na í còona Yuta acalèè lenna. ⁶ Pè kpayav Pètèlèhem, na Itam, na Tekòwa. ⁷ Na Pèti-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸ Na Katì, na Malesa, na Sifi. ⁹ Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰ Na Sola, na Ayalòh, na Hèpèlòh tò. Yuta na Pèncamèè pè koloosi acalèè nté.

11 M̄p̄oḡȳ L̄p̄owam ημά koloosi kupaησι na í cōna-ye. Na í su nyuγy nyóma ke a taa. Na í nyeki tōγonaγa na nim na sul̄m. 12 Acal̄e an̄i paa nte tō taa ka we kpal̄əη k̄e na ηmantaasi. Na a toη tō k̄e í kawulaya taηηa Yuta na Pencamee p̄e t̄e taa.

Lefii nyóma na k̄at̄alaa pa t̄ana L̄p̄owam t̄o

13 M̄p̄oḡȳ Iseyeli t̄e t̄o k̄at̄alaa na p̄e Lefii nyóma pa polaa na pá k̄rent̄ana L̄p̄owam. 14 Paa yela pa nȳam̄naa ke p̄ec̄ol̄o p̄ec̄ol̄o acal̄e taa k̄e. Uena pá polo Yosalem ke Yuta kawulaya taa. Mpi t̄o, Selop̄owam taηaya-weγe si pá taa la Tacaa k̄at̄ȳȳ t̄em̄le. 15 Tampana t̄o, Selop̄owam ka k̄p̄awa í maγamaγa ke p̄əηt̄ul̄əη, na nawee l̄ees̄əη wei pa laakaya t̄ək̄at̄el̄ena taa t̄o p̄e k̄at̄aya nyóma k̄e. 16 Uena Iseyeli k̄p̄eka ȳl̄aa t̄ana m̄pa pa luȳu ka we pa iso seev̄ ke teu t̄o, pá t̄əη Lefii nyóma waali k̄e Yosalem si pa lak̄i pa caanaa Iso Tacaa ke k̄otas̄i. 17 Na pá s̄əna Yuta kawulaya na L̄p̄owam nȳo t̄oη. Pa t̄əma Tafiiti na Sal̄m̄əη pa ík̄p̄ate taa k̄e m̄p̄oḡȳ p̄usi tooso k̄e.

L̄p̄owam l̄vl̄ȳȳ nyóma

18 M̄p̄oḡȳ L̄p̄owam k̄p̄aya Tafiiti p̄əyal̄v̄ Yelim̄ət̄i p̄eel̄o Mahalat̄i. Mahalat̄i too keke Sese p̄əyal̄v̄ Uiyari na í al̄v̄ Ap̄ihayili pa p̄eel̄o. 19 Uena Mahalat̄i l̄vl̄-i ap̄al̄v̄piya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham. 20 P̄ele p̄e waali k̄e L̄p̄owam k̄p̄aya Ap̄esal̄m̄ p̄eel̄o Maaka. Na í l̄vl̄-i ap̄al̄v̄piya liȳiti. Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selom̄iti. 21 Ama L̄p̄owam ka s̄əla Maaka na p̄e k̄eli l̄el̄aa. L̄p̄owam al̄aa s̄əs̄aa ka we p̄ələfei hiu na s̄əkp̄ema ke nutoso. I l̄v̄la ap̄al̄v̄piya ke p̄ələfei hiu na naan̄owa na al̄v̄piya ke nutoso (60). 22 M̄p̄oḡȳ L̄p̄owam k̄usa í al̄v̄ Maaka p̄əyal̄v̄ Ap̄iya nyuγy, na Ap̄iya p̄əs̄i l̄el̄aa nyuγy t̄v̄. Mpi t̄o, L̄p̄owam caakaya k̄e si Ap̄iya í t̄əγ̄o kawulaya. 23 Uena L̄p̄owam la layat̄v̄, na í yas̄i í p̄əyal̄aa l̄el̄aa ke Yuta, na Pencamee p̄e koloosi acal̄e taa. Na í cel̄e-weγe t̄əγonaγa ke s̄əs̄əm, na al̄aa ke tuutuuma.

12

*Icipiti wulav̄ Sisak̄i yoonav̄ ke Yuta
(Awulaa I 14:25-28)*

1 Waat̄v̄ wei L̄p̄owam kawulaya caya teu na í yoo toη uena í l̄o Tacaa kiin̄, na í ȳl̄aa t̄ana náa la m̄p̄v̄ t̄ət̄o. 2-3 L̄p̄owam kawulaya p̄ənaγa kak̄pas̄i nȳəηka taa k̄e Icipiti wulav̄ Sisak̄i polaa na í yoon̄a Yosalem. Pa yoo keeken̄aa ka we iyaya na ηm̄v̄nȳȳ (1200). Na k̄p̄ayan̄əη cayal̄aa ke iyisi nutoso (60000). Na Lip̄ii na Suki na Itiyop̄ii p̄e yool̄aa ke tuutuuma. L̄p̄owam na Yuta nyóma pa l̄ov̄ Tacaa t̄o p̄e kas̄əȳaγa nt̄e. 4 Icipiti wulav̄ in̄i í l̄eeka Yuta koloosi acal̄e k̄e, hal̄əna í tala Yosalem. 5 Uena Iso k̄ȳəγ̄ət̄v̄t̄v̄ tel̄əs̄ul̄v̄ Semaya polo na í maγana L̄p̄owam na Yuta nyuγy nyóma pa kota Yosalem. Waat̄v̄ in̄əγ̄i Sisak̄i k̄p̄eγ̄etaa. Uena í heeli-we si: Tacaa t̄əma si, tim̄pi í l̄o-m̄ t̄o, maa t̄o-m̄eγe Icipiti wulav̄ Sisak̄i niη taa.

6 M̄p̄oḡȳ wulav̄ L̄p̄owam na nyuγy nyóma pa ná pa tas̄ək̄əle na pá t̄o si: Tacaa keke tampana t̄v̄.

7 Tacaa ná m̄p̄v̄, uena í taγan̄i Semaya ke heeluȳu si: Tim̄pi pa ná pa tas̄ək̄əle t̄o, ma k̄u ma páán̄a ke pa t̄o. Ma kaa tasa-weγe k̄p̄iisuȳu. Maa waasi-weγe n̄ən̄ə. Ma kaa t̄v̄ Yosalem ke Sisak̄i niη taa na í wak̄əli-te. 8 Paa na m̄p̄v̄ t̄o, maa yele na Icipiti wulav̄ ηmak̄əli-we. Waat̄v̄ in̄i paa cek̄əna si ye ȳul̄v̄ p̄eta-m̄ í ti, p̄e fayana ye í p̄eta í t̄əγ̄i at̄e awulaa.

9 M̄p̄oḡȳ Icipiti wulav̄ Sisak̄i yoon̄a Yosalem nyóma, na í koosi Iso t̄əs̄eēle na kawulaya t̄əȳaγa k̄pancoo t̄əna. Uena p̄e t̄u k̄əl̄əna w̄la k̄pal̄əη wei Sal̄m̄əη ka lupa t̄o. 10 M̄p̄oḡȳ wulav̄ L̄p̄owam lupa nȳəγ̄əlv̄ȳv̄ k̄us̄eem̄ȳȳv̄ k̄pal̄əη, na í l̄eēt̄i w̄la nȳəη in̄i í l̄onte. Na í cel̄e-i kawulaya t̄əȳaγa taηl̄aa nyuγy nyóma. 11 Na

wulav í puki Iso tæsele, ile tanlaa polo na pá kpaɣa kpaləŋ inɪ na pá suna-i. Ye pa tema, ile pa məŋna-i ɪ təcayale.

¹² Pə tɔɔ ké Tacaa pááná hɛɛ Lɔpɔwam tɔɔ, na í yele-wɛɣe kpiisuɣu. Mpi tɔ, ɪ ka nawa ɪ tasəkəle na í tisi. Ilena kɔpantv wɛɛ Yuta taa.

Lɔpɔwam kawulaya tənaya
(Awulaa I 14:21-24,29-31)

¹³ Ḿpɔ́ɣú wulav Lɔpɔwam tɔɣɔ kawulaya ke Yosalem taa ké ɪ lɔlɔɣv pusɪ nule na kɔlɔmaya nyəŋka taa. Pusɪ naanɔwa na naatosompɔɣɔlaya ke ɪ tɔɣa ɪ kawulaya ŋke. Na í nyɔɔsi ɪ kawulaya ke teu. I too ka ké Amoni tv, na pá yaa-i si Naama. Yosalem ke Tacaa læsa Yuta tetv taa si paa sɛɛki-i. ¹⁴ Ḿpɔ́ɣú Lɔpɔwam lapa mpi pə fɛi Tacaa ke teu tɔ. I ta lana lotu kɔlɔmtv si í nyɪ ɪ luɣu nyəntv.

¹⁵ Pa kɛɛsa Lɔpɔwam tɔm kancaalaya na tɔ tənaya ke Iso kuyɔɣɔtv teləsulv Semaya na nalv Itoo pa tɔma takəlasɪ taa. Tənaya pa ŋmaa lɔlvŋ loosi. Lɔpɔwam na Selopɔwam pa yookaya tam ké. ¹⁶ Waatv wei Lɔpɔwam səpa, ilena pá pimi-i Tafiiti tɛ. Ilena ɪ pəyalv Apiya læɛti ɪ lonte.

13

Apiya kawulaya
(Awulaa I 15:1-8)

¹ Iseyeli wulav Selopɔwam kawulaya pənaya pələfɛi hiu nyəŋka taa ké Apiya pəsə Yuta nyəma wulav. ² Ilena í tɔɣɔ pusɪ tooso ké Yosalem. I too kele Kipeya tv Uliyeli pɛɛlɔ Mikaya.

Apiya na Selopɔwam pa yookayana tɔmaya. ³ Ḿpɔ́ɣú Apiya kpaɣa ɪ yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle (400000) si ɪ yookina Selopɔwam. Na Selopɔwam tayanɪ ɪ nyəma ke iyisi nasənaasa (800000) si ɪ suliɣi-i. ⁴ Ḿpɔ́ɣú Apiya kpaɣa Semalayim pulaya tɔɔ ké Ifəlayim pɔɔŋ taa. Ilena í holina Selopɔwam na Iseyeli nyəma si: I nu ma tɔm yoo. ⁵ I ta nyɪ taa si Tafiiti na ɪ lɔlɔɣv nyəma ke Iseyeli Iso Tacaa tɔwa kawulaya ke tam tɔɔ, pu layasəɣi. ⁶ Pəyele Nepati pəyalv Selopɔwam ná kɔla ɪ caa Salɔməŋ wei ɪ tɔmlɛ ɪ lakaya tɔ ɪ tɔɔ. ⁷ Ḿpɔ́ɣú yɔlvymnaa na tetelataa kotina Selopɔwam na pá la na í kəli Salɔməŋ pəyalv Lɔpɔwam. Mpi tɔ, Lɔpɔwam ká ké pəyaya ké, ɪ ta nyɪ pɔlv ile ɪ ta pəsɪ na í səŋ pa isentaa. ⁸ Ilena nəɔnɔɔ mu caaki si í yoonə kawulaya ŋka Tacaa tɔwa Tafiiti lɔlvɣv nyəma tɔ. I lapa yoolaa kpekəle səsɔɔle. Pəyele í tɔka wɔla nawee nna Selopɔwam lupa tɔ, na í laaki. ⁹ I tɔɣɔna Tacaa kətəlaa Aləŋ lɔlvɣv nyəma, na Lefii nyəma, na í kpa mə təɣi kətəlaa, isɪ tetɔnaa lentɪ yəlaa lapv tɔ. Ye wei ílé í kəna latəɛɛ, na iwaaŋ naatosompɔɣɔlaya, ɪ pəsə tun kətɔlv nté mpv. ¹⁰ Ama tá ile, Iso Tacaa tike ke tá nyənəɣi, tɔ ta kɛɛsəna-i. Na Aləŋ lɔlvɣv nyəma nté Tacaa kətəlaa na Lefii nyəma náá laki pa tɔma. ¹¹ Tanəŋ na taanaya ké tɔ laki kətasi nsi kəkə lusa si təna tɔ. Na tɔ wəki tulaalunaa ke kətaya tɔlate tɔɔ. Na tɔ suku Iso potopotonaa ke ɪ taapəli tɔɔ. Na tɔ mɔsəɣi fətəla səsɔ ke taanasɪ. Tá laki teu ke Tacaa tɔmlɛ ké. Ama mə kisina-i. ¹² Tɔv, pənente Tacaa kele tá nyɔɣv tv. Na ɪ kətəlaa ntó, si pá hɔlvɣi yoou tutuɣu, na mə na-i í suliɣi. Ile Iseyeli nyəma mə, í taa yoonə mə cəsənaa Iso Tacaa. Mpi tɔ, í kaa kpaɣa ɪ tɔɔ ké nyɔlvɣv.

¹³ Waatv inəɣi Selopɔwam faya ɪ yoolaa taa, na pá polo pa papɪ Yuta nyəma waali. Na ɪ yoolaa leləa na isentaa tɔɔ, na pə tv-wɛɣe hɛkv. ¹⁴ Yuta nyəma pəsaa ile, pa cəkənaa kele si paa yoo taa na waali. Ntəna pá wiina Tacaa si í waasɪ-wɛ. Waatv wei kətəlaa yaya tutuun, ¹⁵ ilena pa yoolaa kiisi. Tənaya Tacaa yelaa na Selopɔwam na Iseyeli nyəma pa tuli tapəŋ. ¹⁶ Na pá se na Iso tv-wɛɣe Yuta nyəma niŋ taa. ¹⁷ Ḿpɔ́ɣú Apiya na ɪ yoolaa pa kəla-wɛ təkpataa, na pá kv pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle na nunɔwa (500000). ¹⁸ Iseyeli nyəma ná kpisa mpv

τῶ na Yuta nyéma náá tḗgḗ akaitv. Mpi tḗ, pa cḗsḗnaa Isḗ Tacaa ke pa tḗelaya. ¹⁹ Mḗpḗgḗ Apiya tḗgḗna Selopuwam, na í lḗeki Petḗeli, na Yesana, na Ifḗlḗn na pḗ cḗlḗ acalḗena.

²⁰ Halḗna Apiya sḗm, Selopuwam ta tasa í ton kypḗn taa ké mḗluyv. Ama Tacaa tḗesḗna-í kygv ké. ²¹ Ilḗna Apiya ton náá sḗsḗgḗ na í kpaḗa alaa naanḡwa na liyiti. Mḗpḗgḗ í lḡla apalḡpiya ke hiu na naale, na alḡpiya ke naanḡwa na naatoso.

²² Apiya tḗm lentí wḗ takḗlaya ḡka pa yaa sí Isḗ kygḗgḗtḡtḡ telḗsulḡ Itoo kyτḗsḡtḡ takḗlaya tḗ ka taa. Ka taa ké pa kḗesa í kulapḡtḡ na í tḗma. ²³ Apiya sḗpa, ilḗna pḗ pimi-í Tafiiti tḗ, na í pḗyalḡ Asa lḗeti í lonḡe.

14

Asa kawulaya kancaalaya (Awulaa I 15:9-11)

Mḗpḗgḗ tetḡ caya tḗpamm ke Asa kawulaya waatḡ ke pusí naanḡwa. ¹ Mḗpḗgḗ Asa lapa mpi pḗ wḗ teu na pḗ maya Isḗ Tacaa tḗ. ² Í kpiisa tḗfḗenlḗnaa na timpi timpi cefelinaa laaki tḗ. Na í yḗki pḗe kusikee, na í setí tesikasí kulalaasi. ³ Na í tḡ Yuta nyéma sí pá sḗe pa cḗsḗnaa Isḗ Tacaa na pá tḗki í kiiu na í kusḗsḡtḡ. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tḗlaalḗnaa tḗna, na tulaalḡ tḗwḗtḗnaa tḗnaya Yuta acalḗe tḗna taa ké. Ilḗna í kawulaya caya tḗpamm. ⁵ Nḗgḗlḡ ta yoonḗ Asa ke pusí nsí sí taa. Mpi tḗ, Tacaa mayamaya ka yelina na í hḗesi. Hḗesḡyḡ pusí nsí sí taa ké Asa tayaḡna Yuta acalḗe lḗna. ⁶ Asa tḗma Yuta nyéma sí: Tḗ ḡmá koloosi na tḗ cḗna acalḗe aní na tḗ tḡ kḡkalḗsḗn. Mpi tḗ, tḗ tḗka ta Isḗ Tacaa tḗm ke teu, na í yeḗle na tḗ tetḡ wḗ tḗ niḡ taa na tḗ hḗesi.

Nḡena pḗ sḡv tḗmlḗ taa na pá tḡ tḗ nyḡyḡ.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekḗle nyéma mpa pa tḗkaya kpalḗn sḗsḗn na ḡmantaasi tḗ, paa wḗ iyisi ḡmḡnḡyḡ na nunḡwa (300000) ké. Na Pencameḗ nyéma ke iyisi ḡmḡnḡyḡ na nunaasa (280000) na pá tḗka kpalḗn sḗkpen, na pá nyéma tḗnḗ tḗm. Pa tḗnaya mpv, paa ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Mḗpḗgḗ Itiyopii tḡ Sela kpa Yuta nyéma tḗ, na í yoolaa ke iyisi iyaya (1000000). Í yooḡ kḗekḗnaa ke ḡmḡnḡyḡ na nunḡwa (300). Halḗna í tala Malesa ícate. ⁹ Na Asa na í yoolaa pá puli Sefata tḗtekḗle taa ke Malesa kin. ¹⁰ Nḡena Asa wiina Isḗ Tacaa sí: Hai, Tacaa pḗ fḗi-ḡ kate sí ḡ waasi ícamiya ísḡ ton tḡ. Mpḡv tḗ, kḗḡ na ḡ waasi-tḡ. Mpi tḗ, nyaya tḗ tḗelḗgḡ. Nyá hḗe taa ké tḗ kpaaki yoolaa tuutuuma inḗ í tḗ. Hai, Tacaa nyayale tḗ Isḗ, taa yeḗle sí yḡlḡ í kḗli-ḡ.

¹¹ Mḗpḗgḗ Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapḗn, na pá se Asa na í yoolaa. ¹² Ilḗna pḗle pá tḡ pa waali na pá tana-wḗyḗ Kelaa. Na pá kḡ-wḗyḗ tuutuuma, na pḗ pḗli pa niḡ. Mpi tḗ, Tacaa kḡna-wḗ na í yoolaa nḗgḗ. Na Yuta nyéma náá kuu pa wontu ke sḗsḗm. ¹³ Na pá lḗeki Kelaa cḗlḗ acalḗe tḗna. Mpi tḗ, Tacaa sḗgḗntḡ ká pu a taa yḗlaa ké. Mḗpḗgḗ pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ Ilḗna pá kḡli tiikilaa piitim tḗ, na pá kuu heḗn na yooyoonaa ke sḗsḗm. Na pá mḗli Yosalem.

15

Asa tayanḡyḡ ke Isḗsḗelḗ (Awulaa I 15:12-15)

¹ Mḗpḗgḗ Isḗ Feesuyḡ kulḗna Otḗeti pḗyalḡ Asaliya. ² Ilḗna í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-í sí: Hai, tḗ caa wulav. Yuta nyéma, na Pencameḗ nyéma mḗ í nu ma tḗm. Ye í wḗ Tacaa waali, ílé í ká wḗe mḗ waali ké mḗpḗgḗ. Ye í pḗekḗgḡ-í í ká yeḗle na í na-í. Ama ye í lḡ Isḗ, ílé í ká lḡ-mḗ tḗtḗ. ³ Isḗ yela Isḗgḗli nyéma tḗ, pḗ leelaa ké. Kḗtḡlḡ nḗgḗlḡ í fḗi sí í ká sḗyḗsḡ-wḗ. Pḗyele pa fḗina kiiu. ⁴ Ama pa mḗla Isḗgḗli Isḗ Tacaa kin na lanḡwakḗlle, na pá pḗeki-í na í yeḗle na pá na-í. ⁵ Waatḡ iní í

taa, yulv u pəsəyi na í polo tiili na í mələna weesuɣu. Pu ké wahala waatu ke tetv yəlaa tənaya. ⁶ Piitim ləmpɪ ná kuyi ləmpɪ ké. Na ɪcate ləntɛ náá kú ləntɛ. Mpi tɔ, Tacaɑ ciyitaya yəlaa ké na wahaanaa təna. ⁷ Ama mu nyəw ton, í taa yelev na mə apalutv yəli. ɪ ká hiki mə təmlɛ kasəyaya.

⁸ Waatu wei wulav Asa nu ləw kuyəwətvtv teləsvlv Asaliya təm nti, ɪlena í kaasi ɪ ti na í kpiisi Yuta na Pəncamɛ pa tetv təna taa tuɲ. Na í la mpv tətəwɔ acalɛɛ nna ɪ ka lɛka ɪfəlayim pəwɲ taa tɔ a taa. Pə waali, ɪlena í tayani Tacaɑ kətaya təlatɛ nte tu wɛ ləw təsɛɛɛ tɔ. ⁹ Mprɔwɔ wulav kota Yuta na Pəncamɛ nyəma təna, na ɪfəlayim na Manasee na Simiyəw pə nyəma mpa paa kəma na pá caya pa te tɔ. Pa nawa si Tacaɑ wɛ ɪ waali, ɪlena pá polo ɪ kin. ¹⁰ ɪlena pá koti Yosalɛm ke Asa kawulaya pusi naanəwa na kakpasɪ nyəwka ɪsəw tooso nyəw taa. ¹¹ Kuyawku pa talaa, ɪlena pá lá Tacaɑ ke kətaya ke təla nna pa kpa kolontunaa kin tɔ. Naaw ka wɛ nasətoso na nuwəwa (700) na heew ke iyisi naatosompəwɔlaya (7000). ¹² Mprɔwɔ pa su pa nəwɔ si paa tayani ləw ké sɛw na lotu kuləmtv. Na pa ləwɔ sɔw pa cəwənaa ləw Tacaɑ ke teu. ¹³ Ye wei ɪ ta tayani ɪsɛyɛli ləw Tacaɑ ke sɛw, ɪsu pa kɔ-ɪ. Paa apalv, yaa alv, yaa səsə, yaa pəyaya. ¹⁴ ɪlena pá tuuna nəwsi səsəwənsɪ na pá hɔli tutuwɲ na akantɛɛ na pá wiliti. ¹⁵ Mprɔwɔ Yuta nyəma təna laɲlɛ huləməna pa lotu kuləmtv tuunav mpi. Na ɪsəna pa tayana pa ɪsəsɛɛɛ na luɣu kuləmwɔw tɔ. Na Tacaɑ mv na í yelev na tetv heesi.

¹⁶ Mprɔwɔ Asa ləsa ɪ too Maaka təw ké ɪ alv kawulaya ton. Mpi tɔ, Maaka ka sika tɔwɔ, ɪsawav wku pa yaa si Asela təwɔ. Ntɛna wulav tɔ si: ɪkpɛsi tɔwɔ wku na í yəki-kɔ na í wə-kuyv Setəlɔw ɪwəw nəwɔ. ¹⁷ Paa na wulav ɪni ɪ səwla Tacaɑ na lotu kuləmtv tɔ, ɪ ta wakəli təkətəlɛnaa mpa paa wɛ ɪsɛyɛli tetv taa tɔ. ¹⁸ Ama ɪ yelaa na pá kəna ləw təsɛɛɛ taa ké wɔla, na liyitɛɛ nyəwəw, na wontunaa lɛmpa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Tacaɑ tɔ.

¹⁹ Yoou ta tasa kuləwɔw, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na kakpasɪ nyəwka.

16

Asa yoonav ke ɪsɛyɛli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naatoso nyəwka taa ké ɪsɛyɛli wulav Pasa pola Yuta tetv yoonav. ɪlena í sɔw kolɔwɔ wɔmav, na í cəwəkəna Lama ɪcate si Yuta nyəma í taa pəsi na pá sɔw yaa pá lukɪ. ² Mprɔwɔlɛ Asa cosa wɔla na liyitɛɛ ke ləw təsɛɛɛ na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Tamasi ke Sili wulav Pəni-Hatati si: ³ Ma na-w tɔw pɛɛli nəwɔ, ɪsu tá caanaa ka lapa tɔ. Ma ha-w kucəwɔ wkuwɔ si tɔw pɛɛli nəwɔ. ɪlena nyá na ɪsɛyɛli wulav í yá, na ɪlé ɪ ləsi ɪ yoolaa ke ma tetv taa. ⁴ Mprɔwɔ Pəni-Hatati ná mv Asa təm nti, na í kɔsi ɪ yoolaa na pá polo pa yoonaa ɪsɛyɛli nyəma, na pá lɛkɪ pa acalɛɛ. ɪsu Yon, na Tan, na Apɛɛli-Mayim. Na pə kpɛna Nəfətali acalɛɛ təna nna a taa pa sukaya wontu tɔ. ⁵ Pasa nu mpv, ɪlena í yelev Lama ɪcate kolɔwɔ wɔmav. ⁶ Mprɔwɔ Asa kota Yuta nyəma təna pə ta səw paa ɪwəwɔw pəyaya. Na pá kuu pɛɛ na kpɛwkpɛlasɪ nsi ɪ ka kaawaa si ɪ wɔmawəkəna Lama ɪcate kolɔwɔ tɔ si, pá tayani timpɪ pa yaa si Kepa na Misipa tɔ.

Asa təkə saləka ke ləw kuyəwətvtv teləsvlv Hanani

⁷ Waatu ɪni ɪ taa ké ləw kuyəwətvtv teləsvlv Hanani pola Yuta wulav Asa kin, na í kaləna-ɪ si: N kisa Tacaɑ ke pɛɛkuyv, na ɲ səwli si Sili wulav í tɔ-w niw tɔ. N ləsa Sili yoolaa ke nyá niw taa ké. ⁸ ɪtiyopii na Lipii nyəma ka ké yoolaa səsaa ké. Pa kɛkɛnaa na pa kpawawəw fɛi kaləwɔ. Paa na mpv, n lapa Tacaɑ ke naani. ɪlena Tacaɑ tɔ-wɛyɛ nyá niw taa. ⁹ Tacaɑ nyənəwɔ tetv təna taa ké na í səwɲna mpa pa

yekina-ı pa təyi teu tə. Ama pənente n lapa kumelentə ké. N kaə tasa yoou ke lanşuy tətə.

¹⁰ Mpróyú Iso kuyəətutə teləsulə təm ntı tə wu Asa. Ulena í tv-ı saləka. Na í suv tetə nyéma ləlaa ke kənyəŋ təyü ke waatu ını.

*Asa kawulaya tənaya
(Awulaa I 15:23-24)*

¹¹ Pa keesa Asa təm ke pə kpaçav tə kancaalaya, na tə tənaya təyü Yuta na İseyeli pə awulaa takəlası taa. ¹² Mpróyú kutəŋ ısaçav nakulı, kü kpa ı nəəhe ke ı kawulaya pənaya pəçəlayafey nule nyəŋka taa. Ulena í yeley Tacaa ke sələmşuy sı í waası-ı na í polo lokotulonaa kiŋ. ¹³ Mpróyú Asa səpa ı kawulaya pənaya nule na kuləmaçayə nyəŋka taa. ¹⁴ Ulena pá pimi-ı ı pəlaaŋ wei ı ka hula Tafiiti ıcate taa tə ı taa ləŋkə taa. Paa twa kü taa ké tulaalunaa paçale ké, ısu tulaalə lataa lakuyü tə. Na pá wə tulaalunaa tətəyü səsəm ke ı ləyaya tə.

17

Sosafatı kawulaya na ı təmle kəpante

¹ Mpróyú Yuta wulav Asa pəyalə Sosafatı təyü kawulaya ke ı caa lonte na í nyəəsi ı kawulaya ke İseyeli nyéma tə. ² Ulena í su yooola kpeka ke Yuta koloosi acaləe tənə taa. Na ı kawulaya acaləe nna ı caa Asa ka ləeka İfəlayim nyéma tə a taa tətə. ³ Tacaa ka we Sosafatı waalı ké. Mpi tə, Sosafatı təma ı cəsə Tafiiti ıkpate taa ké ı kawulaya kancaalaya ké, ı ta laa təyü Paalı. ⁴ Ama ı caala ı təyi sı í nyı ı cəsə Tafiiti Iso luyü nyəntə, na í təkı ı kiŋ. ı ta keena İseyeli awulaa. ⁵ Ulena Tacaa la na Sosafatı kawulaya la toŋ na Yuta nyéma haakı kücəŋ, na í suv toŋ ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafatı lanle heena Iso təmle lapu na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətəlenaa na pə tuŋ.

⁷ Mpróyú ı kusa ı akewenaa səsaa ke ı kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa, na í tili-we sı pá seçesı Yuta acaləe yəlaa ke Iso kiŋ. Tillaa mpə pa həla nté Pəni-Hayılı, na Opatiya, na Sakalı, na Netaneyeli, na Mikaya. ⁸ Na Lefii nyéma pəçəlayafey naanəwa su-we. Pəle pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayeli, na Semilaməti, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topı-Atoniya. Na kətəlaa naale, İlisama na Yolam. ⁹ Mpróyú pa kpenna Tacaa kiiu takəlaya na pá cə Yuta acaləe na pá seçesı ıcate yəlaa tənə.

Sosafatı toŋ

¹⁰ Mpróyú Tacaa səçəntə kpa piitimnaa mpə pa cəna Yuta tə pa kawulası tənaya səsəm. Ule pa ta yoona Sosafatı. ¹¹ Haləna Filiisi nyéma ha-ı kücəŋ na pá feli-ı lampuu ke liyitee. Laalupunaa ná kəna-ı ıwaan ke iyisi naatosompəçəlaya na nasətoso na nunəwa (7700), na pəŋtuləŋ ke mpə tətə.

¹² Mpróyú Sosafatı toŋ səsaa na pá puki. Sosafatı ŋmə Yuta taa ké acaləe na təçənası təsulə. ¹³ Na í weena wontu ke səsəm ke Yuta acaləe taa. Na ı yooola taa yooola ke Yosalem taa. ¹⁴ Pəle pa kpeka ntə na pá keesəna pa lələŋ. Yuta kpekəle taa səsaa nté yooola taa yooola iyisi ŋməşuy na nunəwa (300000) nyuyü tv Atəna. ¹⁵ Atəna waalı ké yooola iyisi ŋməşuy na nunaasa (280000) nyuyü tv Yohanəŋ. ¹⁶ Na yooola iyisi ŋməşuy (200000) nyuyü tv Sikəli pəyalə Amasiya. Amasiya sələna na í suv Tacaa təmle taa. ¹⁷ Pəncaməe kpekəle taa ké yooola taa yooola tətəlaa iyisi ŋməşuy (200000) nyuyü tv İliyata. ¹⁸ İliyata waalı nyəŋ nté yoou wontu təkəlaa iyisi nunəwa na nunaasa (180000) nyuyü tv Yosapatı. ¹⁹ Mpə paa ké wulav yooola ke Yosalem taa təçələ. Na pá səsəna mpə ı ka su koloosi acaləe taa ké ı kawulaya tənə taa tə.

18

Sosafati na Akari pa naga kulomaya lapu
(Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafati ka suu tonj ké na í wena teeli. M'pógú i caa i pəyalu ké Iseyeli wulav Akari pəelo ke alu. ² Pusi cəwa pəcə, ilena Sosafati polo Akari teye Samalii. M'pógú Akari kowa heen na naan ke tuutuuma si i saakəna í na i waali nyəma. Pə waali ké i kaana Sosafati si í səsəsi i təə na pá polo pá yoonə Laməti icate ke Kalaati. ³ Iseyeli wulav Akari sələma Yuta wulav Sosafati si: Tə polo na tə yoonə Laməti ke Kalaati.

Iləna Sosafati cə Akari si: Ma na-ŋ tə ké kulom ké mēē. Ye nyá yəlaa kulaa, ma nyəma səəlu puwaya.

Iso kuyəgətutu teləsəlaa pəpətnaa
(Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpv, iləna Sosafati si: Pəəsi Tacaa na pəcə.

⁵ M'pəgəle Iseyeli wulav kota i Iso kuyəgətutu teləsəlaa. Pa we yulənyəəŋ nasəle (400) ke mpv. Na í pəəsi-we si: Pə wēē si tə polo tə lēeki Laməti icate ke Kalaati yaa tə yele? Ntəna pēle si: I polo, Tacaa ká tū-teye nyá niŋ taa.

⁶ Paa na mpv Sosafati ta nyələ-ti. Iləna í pəəsi si: Pə ta kaasi Iso kuyəgətutu teləsəlu wei i ka yəgətəna-tuyv Tacaa tə? ⁷ Ntəna Akari si: Eē, Iməla pəyalu Miseen wēē yaa. Ama maa caaki-i ké. Isayatu ke i heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəgətəyi Iso kuyəgətutu teləsəlu ke mpv.

⁸ M'pógú Akari yaa kawulaya təyaya təmlə tu nəgəlu, na í tili-i si: Polo n yaa Miseen ke ləŋ.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu ké na pá caya pa kpelası təə ké Samalii təm təhəule cələ, na Iso kuyəgətutu teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa.

¹⁰ M'pógú Kenana pəyalu wei pa yaakaya si Sitekiya tə í ké pa taa ləlu ké. Inu i ka lupina i təyi nyəgəluv həŋ na í təŋ si: Həŋ inē i hələgəna tonj wei n ká kələna Silii yoolaa tə.

¹¹ M'pógú Iso kuyəgətutu teləsəlaa ləlaa ná yəgətə təm kulomtə nti tətə si: Tá caa, polo n lēeki Laməti icate ke Kalaati. Tacaa ká tū-teye nyá niŋ taa ké na n pəsi-te.

Miseen kpaaləyv ke Akari kpisuyu
(Awulaa I 22:13-28)

¹² M'pógú tillu wei i pola Miseen waali tə i heela-i si: Iso kuyəgətutu teləsəlaa təna kpəntaa ké na pá heeli wulav si i ká la aka. Pə təə tə, nyana-we í kpənti nəgə.

¹³ Ntəna Miseen si: Ma tuuna Tacaa si nti ma Iso caa təgə maa yəgətə.

¹⁴ Miseen tala wulav kin, iləna wulav pəəsi-i si: Miseen, tə polo na tə lēeki Laməti icate, yaa má taa polo? Ntəna Miseen si: Ma ta taŋ-me se. I polo. Tacaa ká tu-teye mə niŋ taa ké.

¹⁵ M'pəgəle wulav si: Aweye n suwa si í pəələyi-ŋ na pəcə n teləsəyi-m təm nti Tacaa heela-ŋ tə?

¹⁶ Ntəna Miseen si:
Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem
ké pəəŋ taa, isu heen wei i feina tiikilu tə.
Iləna Tacaa yəgətə si, pa feina wulav.
Paa wei í kpe.

¹⁷ Kələna Akari pəsəna Sosafati təə si: Ntəŋ maa heela-ŋ si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

¹⁸ M'pógú Miseen tasaa si: Təv, í nu Tacaa təm. Ma ná-i na í caya i kawulaya kumte təə. Na isətəa tillaa səŋaa na pá tu-i hekv. ¹⁹ M'pógú i pəəsi-we si: Awe ká

polo na í tusi lseyeli wulav Akarí si í ləkki Laməti ıcate na pá kv-i? Ine si ı nyəntu ntə. Ine ílé si ı nyəntu ntə. ²⁰ Mpuşule feesuşu nakuli kv kulaa si ŋku ku polo. Tacaa si: Isənaşu n ká la? ²¹ Mpuşule si, ŋku ku tó Akarí Iso kuyəşəttu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tacaa si: Təv, polo na n lā mpv. ²² Uena Mısee tasa si: Ntəşəle, Tacaa yelina si pə tó nyá Iso kuyəşəttu teləsəlaa taa ké pəpətu. Təfə, mpusi ké ı caa ı kəna-ŋ.

²³ Tənaşale Sitekiya křətəna Mısee na í marı-ı katanşu na í pəşsi-ı si: Tacaa Feesuşu luna ma taa na kó heeli-ŋ yaa?

²⁴ Mpuşule Mısee si: Kuyaku ŋku n ká se na n ŋmeli nyá nan ləkətəlkaya taa ıle, kuyaku ŋkuyule n ká tisi.

²⁵ Uena Akarí tə ı təmlə nyəma si: ı kpa Mısee na í cəla ıcate nyuşu tv Aməŋ, na wulav pəyalv Yowasi. ²⁶ ı heeli-wə si pá tv-ı saləka na pá haaki-ı potopoto həşəliya na ləm. Na haləna má kəna təyoole na alaafəya.

²⁷ Mpuşule Mısee cə-ı si: Ye n kəmma alaafəya, ıle pə taya Tacaa heelina-m təm si má yəşəti.

*Wulav Akarí səm ke yooşu taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mpuşu lseyeli wulav Akarí na Yuta nyəŋ Sosafatı pa pola Kalaatı tətı ıcate Laməti ke yoonav. ²⁹ Uena Akarí tə Sosafatı si: Ma yuşəşı ma ti na má polo yooşu. Ama nyaa suu nyá kawulaya wontu.

Uena Akarí la mpv. ³⁰ Pəşele Silii wulav ka heela ı yooşu keekənaa nyuşu nyəma si pá taa paasəna yoolaa səkřema yaa səsaa. Ama pá preekı lseyeli wulav.

³¹ Pə təş ké waatv wei Silii yoolaa nyuşu nyəma mpe pa ná Sosafatı, ılena pá hıv pa taa si lseyeli wulav. Na pá tamı-ı si pa yookina-ı. Ama Sosafatı yaa Iso si í yarı-ı. Na Iso Tacaa waası-ı na í yele na kolontunaa məli. ³² Kolontunaa cəkənaa si pə taya Akarí, ılena pá məli.

³³ Mpuşu Silii tv nəşəlv ı tə nyəmlə ke yem, na tə yaya Akarí ke timpi taa ı yooşu toko feə-ı tə. Uena í tó ı keekə saalv si: Keə na tə məli pə hika-m.

³⁴ Ama kuyaku ŋku yooşu lapa təŋ ké. Mpuşu lseyeli wulav səŋa iso ké ı keekə taa, haləna taanaşu. Na Silii yoolaa nyənəşı mpv. Ilim tvkaya, ılena wulav heə.

19

Sosafatı kpawa hvvlaa ke Yuta taa

¹ Mpuşu Yuta wulav Sosafatı křema ı tē Yosalem na alaafəya. ² Uena Hanani pəyalv Yehu wei ı ké Iso kuyəşəttu teləsəlv tə, í polo ı səŋuşu na í pəşsi-ı si: Pepe təş ké n polaa si n səŋna yulv isaşav? Paa səşəşı wei ı caaki Tacaa tə se. N lapa mpv tə Iso taa křana-ŋ ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpi n křiisa tuŋ ke tətı taa tə. Pəşele n ha nyá təşı Iso luşu nyəntu təŋuşu taa.

⁴ Pə křaşav waatv ıni tə, Yosalem taa ké Sosafatı saalaa. ı ta məli lseyeli. Mpuşu Sosafatı cəş tətı taa ké pə křaşav Peesepa, na Ifəlayim pulası həşəlvuşu taa tə, si ı mələşəna Yuta nyəma ke pa caanaa Iso Tacaa kiŋ. ⁵ Uena í kpa hvvlaa ke Yuta kawulaya koloosi acaləe təna taa. ⁶ Uena í heeli-wə si: ı la laakalı na mə təmlə. Mpi tə, pə taya yəlaa təş ké í huşkı mə huşle. Ama Iso təş ké. ı maşamaşu ı ká wəe mə waalı ké pə taa. ⁷ Mpv tə, í nyana Tacaa ke səsəm na í feŋ mə təmlə təş. Mpi tə, Tacaa Iso laŋle ı heekəna mpi pə ta sişisi tə, yaa yəlaa faşasuşu yaa kvşəşu muşu na tampana təş takuşu.

⁸ Mpuşu Sosafatı tasa křav ke Lefii nyəma, na kətəlaa, na lseyeli ləlvŋ nyəşı nyəma ke Yosalem taa si pá huşkı yəlaa təmmaa na Tacaa həte taa. Na pá tayanəşı ıcate yəlaa yooşu. ⁹ Uena í tə-wə si: Pə wəe ké si í nyaŋna Tacaa ke teu, na í laki pə təna təvŋŋ na luşu kuləmuşu. ¹⁰ Ye mə nyəma mpa pa wə acaləe taa tə pa

kəna-meɣe təm səsəntv. Isu yuləkule yaa yoou təm, na pə ké kiiu, yaa kusəsutv, yaa kutötutv, yaa kulapötunaa wakəlyv təm. Ie í kilisi-weɣe-ti. Ie mə na-we mə təm kaa səna Tacaa, na ílé i mv-me na páána. ¹¹ Kutulv səsə Amaliya ká fenjiɣina mə Isə seev təma təna təə. Na Isəmayeli pəyalv Sepatiya wei i ké Yuta kawulaya nyuyv tv tə, ílé í fenjiɣi mə təə ké tetv təkuyv təm taa. Ye pə kaasa Lefii nyəma, íe pəleyele hvule təma lataa. I kaasi mə ti na təmle. Tacaa we kupantv lataa waali ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyəma, Sosafati sələmvuyv

¹ Pəle pə waali ké Mowarv nyəma, na Amoni nyəma, na Meuni nyəma lelāa pa kulaa si pa yookina Sosafati. ² Mpróɣú pa heela wulav si: Yoolaa tuutuuma luna Itəm tetv taa ké tenku kusərv kənkəɣ taa, na pá kəɣ nyá waali. Pa we Hasasəɣ-Tamaa timpri pa yaa si Aɣ-Ketii tə.

³ Səɣəntv pu Sosafati, ílena í tó Yuta kawulaya yəlaa tənaya nəhəkutv si i yəɣətəɣəna Tacaa. ⁴ Mpróɣú tetv təna taa acalēe kotaa si pa wiina Tacaa si í sənawe. ⁵ Ilena Sosafati na Yosalem nyəma, na Yuta nyəma lelāa pa koti Isə təseele taya kufalaya təə. ⁶ Ilena Sosafati sələmi Isə si: Hai, tá cəsənaa Isə Tacaa wei nyá n təkí kawulaya ke isətāa, na n ti piitimnaa təna tə. Nyayale tonj tv na pəsəlv. Nəɣəlv u pəsəɣi na í səɣ nyá isentaa. ⁷ Ta Isə nyá, nyá təɣəɣna tetv tənə tə yəlaa, na n ha-təɣi nyá taaralv Apələham ləlvuyv nyəma taya tam təə. ⁸ Na tá cəsənaa caya tə taa, na pá n̄má-n̄ kutuluɣu na pá tə si: ⁹ Ye isu n həma tá n̄kpaɣuyv, na wahala nəɣəlv, isu yoou, yaa yuləkusəku, yaa nyəɣəsi, tu kəə tə səɣ kutuluɣu kune kv kiɣ ke nyá isentaa. Mpi tə, nyá hətə we kv taa ké. Tu yaa-n̄ ta lanwakəlle taa si n̄ waasitv. Ilena nyaa nu na n̄ waasitv. ¹⁰ Təv, nəəɣə nyəni isəna Amoni nyəma, na Mowarv nyəma, na Itəm nyəma, yookuyuna-tv tə. Pəyele waatv wei tá cəsənaa lu Icipiti tə n kisina-we si pá taa faɣana piitimnaa mpe pa tetənaa taa. Ilena pəle pá kēe na pá ye-le-weɣe kuyv. ¹¹ Ama tá kucəəv pəsa ikpatəle. Pəle pa təɣəɣəɣi-tuyv tetv nti n ha-tv tə tə taa. ¹² Tacaa Isə, hə pa n̄kpaɣuyv. Tə ké acamaa ke kolontunaa tuutuuma íne i isentaa ké. Tə ta nyi isəna tə la tə. Pə təə ké tə keesa íse na nyá təə.

¹³ Yuta nyəma təna, na pa alaa na pa piya paa səɣna Isə təseele kiɣ.

Yuta nyəma akaitv

¹⁴ Mpróɣú Tacaa Feesuyv kuləna Lefii tv Sakali pəyalv Yasiyeli ke samaa taa təna. Sakali inu i caa kēle Penaya. Penaya caa kēle Yeiyeli. Yeiyeli caa kēle Asafi ləlvuyv tv Mataniya. ¹⁵ Ntəna Yasiyeli yəɣətəna nəɣə səsaya si: Yuta na Yosalem yəlaa me, í tó n̄kpaɣə ke teu. Ilena pə tu kələna wulav Sosafati nyá. Tacaa si, í taa nyá. Pəcə yoolaa tuutuuma íne i təm í taa la-meɣe səɣəntv. Pə taya mə təm ke yoou n̄kv. Ama Tacaa nyəntv ké. ¹⁶ Cele í ká polo mə kolontunaa təə. Pa təɣna nteɣe krau na yaayenaa mpaav. I ká suli-weɣe tetəkəle nyuyv ke Yeluweli wulaya tetv kiɣ. ¹⁷ Yuta na Yosalem yəlaa me, í kaa nəki mə kolontunaa mpe pa yoonav. Mu səɣ mə təsəɣle. I ká ná isəna maa waasime tə. I taa nyá. Pəcə səɣəntv í taa la-me. Cele í polo pa təə, maa wee mə waali.

¹⁸ Mpróɣú Sosafati hənta Tacaa ke ate. Na Yuta na Yosalem yəlaa náá hənti mpv tətə, na pá se Isə. ¹⁹ Pə waali ké Lefii ləlvuyv nyəma Kehati na Kolee pa kulaa na pá sá íseɣeli Isə Tacaa na nəəsí səsənsi.

²⁰ Təv fema tanəɣ tēe, ílena pá tó pa tənaya Tekowa wulaya tetv mpaav. Pa tēekaya, ílena Sosafati tə-we si: Yuta na Yosalem nyəma me, í ke n̄kpaɣə. I la mə Isə Tacaa na i kuyəɣətəv teləsəlaa ke naani. I nyəə tonj, na í lá akaɣaa.

²¹ Mpróɣú Sosafati na samaa pa kpəntaa na pá teləsi yonyoolaa ke yoolaa nəɣə təə. Na pá saɣ Tacaa Isə na yontu si: I sa Tacaa, i səluyv fei tənaya.

²² Pa kpaɣa yontu ntəɣi mpv, ɪɛna Tacaa tisi acufu ke Amoni nyəma, na Mowapu nyəma, na Itəm nyəma, mpa ɪni paa pukaya Yuta nyəma yoonav tɔ pa hekɔ taa. Na pá kú təmayá pa taa pa tike. ²³ Amoni nyəma na Mowapu nyəma ná kula Itəm nyəma tɔɔ ké na pá kv-wɛ tɛcaɣacaya. Pə waali ké pa kú təmayá səsəm. ²⁴ Waatu wei Yuta nyəma kpa tontonle tɔɔ timpi pa loosiɣi wulaya tetu tɔ. ɪɛna pá nyənna pa kolontunaa tɔɔ. Ama səttaa tike ke pa nawa na pá seləttaa. Paa kuləm ɪ ta fiti. ²⁵ Ḿpúyú Sosafati na ɪ yəlaa pa nika kolontunaa tɔla ke kuuu ke tuutuuma, na wɛnav, na wontu kususuuu, na liyitee nyəm. Pɪ kəla tɔɔv, ɪɛ kvyeɛɛn toosoɣo pa kuuwa, pa ta tu tɛm.

²⁶ ɪɛna pá koti kvayaku liyiti nyəɲku wule ke Pelaka kvpantu təkoolle tetəkəle taa. Mpi tɔ, tənaya pa koola Tacaa ke kvpantu. ɪɛna pá ha lonte ntɛɣe hətɛ sɪ kvpantu kooluyɔ tetəkəle, na pá yaaki-tɛɣe ḿpúyú haləna saɲa. ²⁷ Ḿpúyú Yosalem nyəma na Yuta nyəma lɛlaa, na pa nyɔvɔv tɔ Sosafati pa tó mpaav, na pá məli Yosalem na laɲhuləmle. Pə taya pulv tɔɔ, Tacaa yapa-wɛɣe pa kolontunaa niɲ taa ké. ²⁸ Ḿpúyú pa svv ɪcate na cəməɲ na saɲkɔnaa na akantɛɛ haɲaa. Na pá polo Tacaa təsɛɛle taa.

²⁹ Waatu wei piitim lɛmpɪ nyəma lɛlaa nuwa sɪ Tacaa Isə yoonaa ɪsɛɣɛli nyəma kolontunaa. ɪɛna ɪ təm kpa pa tənaya sɔɣəntv. ³⁰ ɪɛna Sosafati tɔɣə ɪ kawulaya tɔpamm. Mpi tɔ, Isə ka yɛlaa ké na tetv tənə hɛɛsɪ.

Sosafati kawulaya tənaya (Awulaa I 22:41-51)

³¹ Ḿpúyú Yuta wulav Sosafati tɔɣə kawulaya ke ɪ lɔlvɔv pusi hiu na naanɔwa na kakpasɪ nyəɲka taa. Yosalem ɪcate taa ké ɪ tɔɣa kawulaya ke pusi hiu na kakpasɪ. ɪ too kɛle Sili pɛɛlɔ Asupa. ³² ɪ tɔntɛ ka siyisaa ké, na í təɲəɣi ɪ caa Asa ɪkpatɛ na í laki mpi Tacaa caaki tɔ. ³³ Ama ɪ ta wakəli təkətələnaa. Pə tɔɔ ké ɪ yəlaa ləsaya taa svv Isə ɪsu pa caanaa. ³⁴ Pa kɛɛsa Sosafati təm kancaalaya, na tə tənaya ke Hanani pəyalv Yehu takəlaya taa. Nkɛɣe pa sɔta ɪsɛɣɛli awulaa takəlaya taa.

³⁵ Ḿpúyú Yuta wulav Sosafati na ɪsɛɣɛli wulav ɪsayaɣav Ahasiya pa kɛntaa. ³⁶ ɪɛna pá mayasɪ na pá saaki kvpuləɲ ke ɪsiyɔɲ-kɛpɛɛ teesaɲ taa. Na pá pukina-ɪ pooluɲ. ³⁷ Ama Malesa tɔ Totafa pəyalv Isə kvɔɣəɣəttv teləsulv ɪliyesɛɛ heela Sosafati sɪ: Timpi n kɛntəna Ahasiya tɔ, Tacaa ká wakəli mpi n lapa tɔ.

ɪɛna ləm tɔɣə kvpuləɲ ɪnəɣi tampana, ɪ ta tala tiili.

21

¹ Waatu wei Sosafati səpa, ɪɛna pá pimi-ɪ pa tɔyaya pəlaav taa ké Tafiti tɛ. Na ɪ pəyalv Solam lɛɛtɪ ɪ lonte.

Solam kawulaya (Awulaa II 8:16-24)

² Solam ka wɛna newaa mpa í na-wɛ pa kaa caa kuləm tɔɣə. Pa həla nté Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayɛɛli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-wɛɣe wɛnav ke səsəm ké. Paa liyitee, paa wula, na liyitee wontunaa. ɪɛna í tv-wɛɣe Yuta acalɛɛ fɛɲuyɔ. Na í kpa pa taalv Solam sɪ í lɛɛtɪ ɪ lonte ke kawulaya tɔɣəv taa.

⁴ Pə kəma na kawulaya svv Solam niɲ taa ké teu na í ká lila, ɪɛna í kú ɪ newaa tənə, na ɪ waali nyəma lɛlaa ke kawulaya taa. ⁵ Waatu wei ɪ tɔɣa kawulaya tɔ, ɪ pusi wɛ hiu na naanɔwa na naalɛ. Na í caya ka taa ké pusi pələfɛi naanɔwa ké Yosalem taa. ⁶ Ḿpúyú ɪ təma ɪsayaɣav taa ké teitei ɪsu ɪsɛɣɛli awulaa, Akapɪ na ɪ lɔlvɔv nyəma. Mpi tɔ, Akapɪ pɛɛlɔ ke ɪ ka təkkaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tɔ. ⁷ Paa na mpv tɔ, Tacaa ta səlɪ sɪ í kpiisi Tafiti lɔlvɔv nyəma. Pə taya pulv, Isə

na Tafiti paa pəela nəəsi ké si i ləlvəy nyéma ká təkəna kawulaya ké tam təo ké Yosalem.

⁸ Yuta wulav Solam inu i waatu taa ké Itəm nyéma kola i təo, na pá kpa pa təyi pa wulav. ⁹ Mpróyú Solam kpa ya i yoolaa səsaa, na i yooú keekənaa təna na pá tii Itəm nyéma mpa paa tama-wəyge kotaya tə pa təo, na pá kəli-wə. ¹⁰ Pə kpa yan kuyaku ŋku təyə Itəm nyéma cəpa Yuta nyéma, na pá caɣana pa ti.

Mpróyú Lipina icate ná kisa cei tətəyə waatu inu i taa. Na pá fiti Solam nin taa. Mpi tə, Solam ka kisa i cəsənaa Isə Tacaa ke nunaav təyə pə lapa mpv. ¹¹ Solam ka ŋmawa tuŋ təkətəlena ke Yuta pəəŋ taa ké. Mpv pə tusina Yuta na Yosalem pə yəlaa na pá lə Isə na pá laaki paa təyə ŋku.

¹² Mpróyú Kuyaku nakuli Isə kuyəyətutu teləsulu Ilii ŋmaa Solam ke takəlaya si: Nyá cəsə Tafiti Isə Tacaa yəyətəa si, n ta təŋ nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tə pa ikpate. ¹³ Halı n məlaa ké na ŋ kpa ya Isəyeli awulaa yaasi. Na ŋ kusi Yuta na Yosalem pə yəlaa konyuləy, na pá keesəna tuŋ təo, isu Akarı ləlvəy nyéma. Haləna ŋ kú nyá newaa. Pəcə pəle pá kəla-ŋ teu. ¹⁴ Pə təo ké Tacaa ká tu nyá yəlaa na nyá pəyalaa na nyá alaa na nyá nyəm tənaya wahala səsə. ¹⁵ Lotu kutəŋ isayav nakuləyi i ká tú nyá maɣamaɣa. Na kú səsəyi paa kuyaku ŋku. Haləna nyá taa lotu lu.

¹⁶ Mpróyú Tacaa tula Filiisi nyéma na Laalupunaa mpa pa cəəna Itiyopii nyéma tə, na pá yooəna Solam. ¹⁷ Na pá suv Yuta, na pá kuu pə təna mpi pu wə kawulaya təyaya taa tə. Na pá kpa wulav piya na i alaa ke yomaa. I pəyaya səkpelaya Ahasiya tike ke pə səəwa.

¹⁸ Pəle pə waali ké Tacaa tó Solam ke lotu kutəŋ ŋku kv fei waav tə. ¹⁹ Pusi sika isu naale ke mpv, ilena i kutəŋ ŋku kú yası i lotu na tə lu, na í səna wəsası səsəənsi. Ama i yəlaa ta wə i ləyaya wule ke tulaalənaa, isu pa lapv i cəsənaa tə.

²⁰ Solam ləlvəy pusi hiu na naanəwa na naale nyəŋka ke i təyəna kawulaya. Yosalem taa ké i təyə i kawulaya ke pusi pəlefəi naanəwa. Waatu wei Solam səpa tə nəyələv ta wii-i. Tafiti təyge pa pima-i. Ilə pə taya kawulaya pəlaav taa.

22

Ahasiya kawulaya

(Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ Mpróyú Yosalem nyéma kpa Solam pəyalv səkpelu Ahasiya ke kawulaya na pá ləeti i caa lonte taa. Pə taya pulv, Laalupunaa kpekəle natəli tu súb Yuta yoolaa təyge, na pá kú Ahasiya taalənaa təna. Pə təo ké Ahasiya hika kawulaya na í təyə.

² Ahasiya ləlvəy pənaya hiu nyəŋka taa ké i təyə kawulaya ke Yosalem ke pənaya kuləmaɣa. I too ka ké Omili ləlvəy tv ké. Pa yaaki-i si Atalii. ³ Mpróyú Ahasiya təma təntə isayale ke teitei isu Akarı ləlvəy nyéma. Mpi tə, i too tasayana-i layatu isayatu nti. ⁴ Iləna í la mpi pə ta maɣa Tacaa təyə teitei, isu Akarı ləlvəy nyéma. Mpi tə, mpe paa kəna Ahasiya layatu tasəlaa ke i caa səm waali si pə tvisi-i. ⁵ Haləna pá tasa-i layatu si, í polo i səsəsi Akarı pəyalv Solam wei i ké Isəyeli wulav tə i təo. Na pá yooəna Sili wulav Asayəli ke Laməti icate taa ké Kalaati tətə taa. Yooú ŋku kv taa ké Sili nyéma yaya Solam. ⁶ Iləna í məli Sisilee si pá lapı-i kəəle. Iləna Yuta wulav Ahasiya polo i alaafəya nav. Mpi tə, i saləmaɣaa ké.

⁷ Mpróyú Tacaa lapa na Solam alaafəya nav mpi pə kəna Ahasiya ke səm. I tala kpa kpa, iləna í na Solam pá polo Nimsi pəyalv Yehu kin. Pəyele Tacaa ka təma iləyge kawulaya kpa kə na í tv-i si i kv Akarı ləlvəy nyéma təna. ⁸ Mpróyú Yehu sula Ahasiya taalv piya mpa pa ké Yuta nyəyə nyéma na pá ké wulav təmlə lataa tə. Na í kú pa təna isu Isə ka suw tə. ⁹ Pə waali ké Yehu tilaa na pá pəeki Ahasiya

na pá kpa-ı Samalii timpi ı ka ηmelaa tə na Yehu kv-ı. İlena pá pimi-i. Mpi tə, ı ka ké wulav Sosafati wei ı nukayana Tacaa na lotu kuləmtv tə ı luləyv tə ké.

Ama Ahasiya luləyv tə nəyəlv taa muna kawulaya təyəv.

Atalii təyəv ke kawulaya

(Awulaa II 11:1-3)

¹⁰ Waatv wei Ahasiya too Atalii nuwa sı ı pəyalv səpa. İlena í tv ı taa sı ı ká kv Yuta wulav təyaya nyéma təna. ¹¹ Pa kvkaya wulav nyéma ke mpv, ılena Solam pəelə Yosepa, kətvlv Yoyata alv, ıni ı kenə Ahasiya neu. Mpyóyú alv ıni ı lapa kookalı, na í ηmulı ı taalv pəyaya Sowası, na í seena na í ηmesı ká na ka nukəlv ke İso təseele naη kvhəntəyv nakəlv kv taa. Atalii ta nyı ka təv. Haləna ká fiti kulaa mpe. ¹² Mpyóyú Sowası na ı təv feηlaa pa saala İso təseele taa tənaya pısi naatoso. Na Atalii náá təηa kawulaya təyəv.

23

Sowası kawulaya təyəv

(Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənaya naatosompəyələya nyəηka taa ké kətvlv Yoyata kaasa ı ti, na í ná yoolaa səsaa, Yelowam pəyalv Asaliya, na Yohanəη pəyalv İsamayeli, na Opəti pəyalv Asaliya, na Ataya pəyalv Maaseya, na Sikəli pəyalv İləsafati. ² Mpyóyú pane ıni pa cəv Yuta kawulaya taa ké acaləe təna taa, na pá yaa Lefii nyéma na İseyeli ləlvəη nyəvəη nyéma, na pá na-we pá polo Yosalem. ³ Yələa mpe pa təna pa kota mpyóyú İso təseele taa, ılena pá krentı nəyə ke wulav təm taa, na Yoyata heeli-we sı: Pı mənəa ké ısu wulav pəyalv Sowası ıne í təyənə kawulaya. İsu Tacaa ka sıw Tafiiti luləyv nyéma təv tə. ⁴ Mpv tə, ısəna í ká la təyələ. Waatv wei kətəlaa na Lefii nyéma pa svkı İso təseele taa ké təmlə lapv ke kvyakv kvhəesəyv wule tə, í ká fayə yələa ke kpeka tooso ké, kpekəle kancaalaya nyəntə ká taη İso təseele nənəvı. ⁵ Na kpekəle naale nyəntə ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntə ke Kite nənəyə. İlena yələa təna náá səηa İso təseele təya təv. ⁶ Kətəlaa na Lefii nyéma pa tike pa wenna mpaav sı pá svv İso təseele taa. Mpi tə, mpeye paa tvwa. Pə kaasa yələa mpa tə pələ pá saalı awalı, ısu Tacaa sıw tə. ⁷ Lefii nyéma lələa ka təkə pa yoou wontu ke pa niη taa, na pá tv wulav ke hekv na pá təηəyı-ı. Ye pə cəpa wei na í mayası sı ı svkı İso təseele taa, paa kv-ı.

⁸ Mpyóyú Lefii nyéma na Yuta nyéma təna lapa ısu kətvlv Yoyata ka təyə-we tə. Na paa nyəyv tv wei í koti ı yələa. Paa mpa pa caaləyı pa təmlə ke kvyakv kvhəesəyv wule tə, yaa mpa pa təesəyı-te tə. Mpi tə, Yoyata ta ha nəyələyv həsəyv ke pə wule nté. ⁹ Mpyóyú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantaası, na Tafiiti kpaləη wei ı ka we İso təseele taa ké waanı waanı tə. ¹⁰ İlena í pulı yələa tənaya İso təseele ntəyəη ηkuləηa na pə yoosına mpətəη nyəηka ke kətaya təlate, na kutuluYu pa kəηkəη taa. Na pa səlv pıwa sı pá ta wulav ke kotaya. Na paa wei na ı ηmantaaya ke ı niη taa. ¹¹ Mpyóyú pa luna Sowası, na pá pamı-ı kawulaya kahuka, na pá cəle-ı takələya. İlena Yoyata na ı pəyalaa pá pəli ı nyəyv taa ké nim na pá kpa-ı wulav. Tənaya yələa təna naala kawilitaya na pa səektı-ı sı: Məna tetv wulav.

¹² Waatv wei Atalii nuwa samaa kəkəte, na pa sewa na pa kawilitası ke mpv. İlena í polo pa kiη ke İso təseele cəlv. ¹³ Mpyóyú ı loosa wulav kufalv səηa İso təseele akele cəlvəv nənəyə, na yoolaa səsaa na akantee hıllaa we ı kiη. Na samaa náá ηmaaləyı, na yonyoolaa náá hılvəyı akantee. Na wilitilaa náá kəsəyənə soo mataa. Tənaya Atalii cəla ı wontu, na í má kapuka sı: Waalı lıw nté, waalı lıw nté.

¹⁴ Yoyata ta səlv sı pá kv Atalii ke İso təseele cəlv təna. Pə təv ké ı təma yoolaa nunvwa (100) nyəyv nyéma sı pá ləsı-ı kpeηa. Wei í təηa-we, ıle pa kv pıntv.

¹⁵ Ilena pá læsi Atalii na pá pona-i kawulaya tɔyaya kpaɣanəŋ nənəɣə, na pá ku-i.

¹⁶ Ḿpóyú Yoyata na samaa na wulav pa pɛela nəɣə si: Tacaa nyənəɣi-tuyv nyá yəlaa. ¹⁷ Ilena yəlaa tənə polo pá yəki tuyv Paali kutuluyv, na pə kətaya tɔlate, na pə tuŋ. Na pá kú pə kətulv Mataŋ ke pə kətaya tɔlate isentaa. ¹⁸ Pə waali ké Yoyata tɔwa Lefii kətəlaa si pá feŋiyi Išo tɛsɛɛle tɔ. Tafiiti naa faɣa-wɛɣe kpeka ké, na pá lakɪ kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔɣə Išo tɛsɛɛle taa. Isu pa kɛsuyv Moisi kiiu taa tɔ. I ka tu-wɛɣe si pá lakɪ-te na yonkpaama. ¹⁹ Ḿpóyú Yoyata su taŋlaa ke Išo tɛsɛɛle nənəɣə si, asilima tu nəɣəlv í taa svv.

²⁰ Pəle pə waali ke Yoyata kota yoolaa nyuyv nyəma, na kupaɣalaa, na səsaa, na samaa tənə, na pá kpaɣa wulav ke Išo tɛsɛɛle taa, na pá tɛŋna nənəɣə səsaya na pá pona-i kawulaya tɔyaya taa. Pa su wulav ke i kumte tɔ, ilena ²¹ pa tənə pa laŋa huləmɪ na pá ŋmaali.

Pa kuwa Atalii ke mpv, ilena ɪcatɛ caya tɔpamm.

24

Sowasi tayanuyv ke Išo tɛsɛɛle (Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi lɔlvuyv pusɪ naatosompɔɣəɣaya nyənka ke i tɔɣa kawulaya ké Yosalem taa ké pusɪ nulɛ. I too ka ké Pɛsɛpa tu na pa yaa-i si Sipiya. ² Ḿpóyú Sowasi lapa Tacaa luyv tɛɛ nyəntv ke kətulv Yoyata weesuyv pusɪ tənə taa. ³ Ilena Yoyata yele na wulav kpaɣa alaa naale, na í lɔli apalɔpiya na alɔpiya paɣale.

⁴ Pəle pə waali ké waatu nəɣəlv Sowasi maɣasa i taa si i ká tayanɪ Išo tɛsɛɛle. ⁵ Ilena í koti kətəlaa na Lefii nyəma na í heeli-wɛ si: I cəki Yuta acalɛɛ taa ké paa pənaya ŋka, na í muyi liyitee ke Iseyeli nyəma kin, na í tayanəna mə Išo tɛsɛɛle.

Ama Lefii nyəma ná tá paasəna ləŋ. ⁶ Pə tɔ ké wulav yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəsɪ-i si: Pepe tɔ ké ŋ ta caali Lefii nyəma na pá muyi Yuta na Yosalem pə yəlaa kin ke liyitee, isu Tacaa tɔmlɛ tu Moisi na Iseyeli nyəma ka svv tɔ. Na pá tayanəna Išo kutuluyv ŋku ku taa wɛ nəɣə pɛelvyv takəlasɪ tɔ? ⁷ Mpi tɔ, alv isayav Atalii na i waali nyəma pa yela Išo tɛsɛɛle ké na tə wakəli. Haləna pá kpaɣa Išo wontu ke Išo tɛsɛɛle taa, na pá laana tɔyv Paali.

⁸ Ḿpóyú wulav Sowasi yɔɣətə na pá saaki atakaa, na pá svv-i Išo tɛsɛɛle nənəɣə na awalɪ tɔ. ⁹ Ilena pá kpaali Yosalem na Yuta kawulaya tənə taa si, paa Iseyeli tu wei í kəna lampuu wei Išo tɔmlɛ tu Moisi ka svv waatu wei pa tesaya wulaya tetv tɔ. ¹⁰ Ḿpóyú nyuyv nyəma, na samaa tənə tɔpəi pona pa lampuu na laŋhuləmɪ. Haləna atakaa svv. ¹¹ Waatu wei pa pukina atakaa ké Lefii nyəma si pá wiili i taa na wulav nəɣə, ilena pá maɣana liyitee ke səsəm. Na wulav takəlasɪ ŋmaalv na kətulv səsə tɔma paasənlv pá hutɪ. Na pá məŋna atakaa ke i lonte. Pə kpaɣav waatu inɪ tɔ, yaasi inəɣi pa lakaya paa ifemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² Ḿpóyú wulav na Yoyata pa cɛla liyitee anəɣi tɔmlɛ nyuyv nyəma. Ilena pɛle pá kpaɣa pɛe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəɣəlvuyv na pə kuɛemuyv pə lutaa si, pá tayanəna Išo tɛsɛɛle na tɛ lá teu. ¹³ Ntɛna tɔmlataa niki pa tɔma na pa nyəm tənə. Na pá tayanɪ Išo tɛsɛɛle ke teu na tɛ məli svv tɔ wule taa.

¹⁴ Waatu wei tɔma tɔma, ilena a nyuyv nyəma kəna liyitee kuakaasɛ, na pá cɛla wulav na Yoyata. Na pá lu wontu nti pa lakəna Išo tɛsɛɛle taa tɔ. Isu Išo sɛsv wontu, na kətuyv nyəntv, na wula na liyitee nyəɣətv kəpənəa. Pa lakaya kətasi nsi kəkə lusa si tənə tɔɣə Išo tɛsɛɛle ké, haləna Yoyata səm.

Sowasi wakəlaɪna Išo

¹⁵ M'pógó Yoyata kpatèla teu təkun'kun'ku. I pusi yoosa nun'wa na hiu na naan'wa (130) ìlèna í sí. ¹⁶ Ìlèna pá pimi-ì kawulaya pèlaau taa ké Tafiiti tē. Mpi tō, ì ka lapa kúpantv ke Iseyeli taa ké na í kusì Isò na ì tēsele pè nyuyv.

¹⁷ Yoyata sàm waali ké Yuta nyuyv nyóma polaa na pá mayana Sowasi na pá samì-ì. Ìlèna ìlé í nu pa tòm nti. ¹⁸ M'pú pè lapèna na Iseyeli nyóma ló Tacaa tēsele tòm. Na pá yele pa cāsanaa Isò ké sèev, na pá laaki tesikasi na tuη lèlèη. M'pógó isayatu nti tē yelaa na Tacaa muna Yosalem na Yuta nyóma na pááná. ¹⁹ Pè waali ké Isò kpa ì kuyóyótutu teləsèlaa sí pá hólí-weyè pa isayatu nti. Ama pa taa náyòlv ta nuna-we. ²⁰ M'pógó Isò Feesuyv kulèna Yoyata pèyalv kòtulv Sakalì. Na í sèη samaa taa, na í yóyòtì sí: Isò yóyòtaa sí pepe tō ké u təkəyì ma kiin? Tōv, timpì í ló-m tō, í kaa waa. Maa ló-me tōtō.

²¹ Tənaya yèlaa pèela náyòv ké kòtulv Sakalì tō. Na wulav yele na pá yaya-ì pèe ké Isò tēsele kataya taa. ²² Wulav ka sòwa kúpantv nti Yoyata ka lapa-ì tō. Na í yele na pá kú ì pèyalv Sakalì. Waatu wei Sakalì caakaya hèev, ìlèna í má kapuka sí: Tacaa ná nti pa laki-m isəntō tō, na ñ hō pa ηkpaηη.

Sowasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 12:18-22)

²³ Pənaya sikaa, ìlèna Silii nyóma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watì Yuta na Yosalem icatè. Ìlèna pá kú nyuyv nyóma na pá tilina pa wontu tənaya pa wulav ke Tamasi. ²⁴ Silii yoolaa taa wèe payalè. Yuta nyóma ka lōwa pa caanaa Isò tōyò ìlé ì tō-weyè Silii yoolaa mpè pa niη taa. Saləka wei Tacaa tōwa Sowasi tōyòlè. ²⁵ M'pógó Silii nyóma tēewa na pá yele-ì wahala səsə taa, na ì waali nyóma kulì ì tō na pá kv-ì ì kato tō ké kòtulv Yoyata pèyalv sàm tō. Na pá pimi-ì Tafiiti icatè taa. Ìlè pè taya kawulaya pèlaau taa. ²⁶ M'pa pa kula Sowasi tō tōyòlè Amoni alv Simeyati pèyalv Sapati. Na Mowapv alv Simèliti pèyalv Yosapati.

²⁷ Pa ηmaa Sowasi pèyalaa hēla na təmnaa mpa Isò kuyóyótutu teləsòlv ka yóyòta ì tō tō. Na Isò tēsele tayanuyv tòm ke takəlaya ηka pa yaa sí, Awulaa kuseyəsətu takəlaya tō ka taa. Sowasi pèyalv Amasiya lèetəna ì lonte ke ì sàm waali.

25

Amasiya kawulaya
(Awulaa II 14:1-7)

¹ M'pógó Amasiya tōyò kawulaya ke ì lólvv pusi hiu na kakpasì nyəηka taa. Yosalem ke ì tōyò kawulaya ke pusi pəyòlayafèi hiu na naan'wa. I too ka ké Yosalem tō ké, na pá yaaki-ì sí Yowatan. ² Amasiya lapa mpi pè maya Tacaa tō yaa, ama ì ta lana ì lotu tənaya.

³ Waatu wei Amasiya kawulaya caya teu, ìlèna í kú ì waali nyóma mpa paa kōwa ì caa Sowasi tō. ⁴ Ama ì yela pa piya. Isu Tacaa yepu na pá ηmaa Moisi kiiu taa tō sí: Pa kaa kv cècè ké ì pəyaya isayatu tō. Yaa pá kú pəyaya ke ka caa nyəntu tō. Ama wei ì lapa isayatu tō, ìni ì ká səna.

⁵ M'pógó Amasiya kota Yuta na Pəncamèe pa kpeka nna a tō ì təkaya kawulaya tō pè apalaa. Ìlèna í kpa yoolaa kpeka nyóəη nyóma na pè kéesəna pa lólvv. Ìlèna pá kala mpa pa pusi wè isu hiu tō. Na pá hiki yèlaa iyisi ηmònyv na nun'wa (300000), mpa pa muna yoou pote na pá nyóma ηmantaasì na kpaləη pè tòm tō. ⁶ M'pógó Amasiya kpaηa Iseyeli nyóma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nun'wa (100000), na í fèli pa tō ké liyitee nyəyətuv isu tənənaa tooso. ⁷ Ama Isò kuyóyótutu teləsòlv náyòlv ì kōma na í heeli-ì sí: Ta Caa, pè fèi sí Iseyeli yoolaa í təηi-η. Mpi tō, Tacaa kaa səna mpè ìni. ⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo isəna, isu Tacaa yelaa na ñ se nyá kolontunaa. I tike ì wenna ton sí í la na ñ kəli yaa ñ kpisi.

⁹ Ntëna Amasiya pöösü Isö kuyöyötutu telöösü sî: Na isənaya ma la liyitee nna a tēna ma tēma fəlvü tō a tēm? Isö kuyöyötutu telöösü sî: Taca pəsəyi na í læti-ŋ-ye na pá kəli mpv.

¹⁰ M'pöyü Amasiya mələna Isəyeli yoolaa. Pa taa ka haŋna Yuta nyəma ké, na pá kpena pááná səsəna.

¹¹ Uena Amasiya təyö apalutu na í krağa i yoolaa na pá tē tēm tətəkəle taa. Na í kó Itəm yoolaa ke iyisi naanüwa (10000). ¹² Na pá kra yoolaa iyisi naanüwa (10000) ləlv na pa ise, na pá kraana-weyə pulaya tō. Uena pá tusi-weyə ipilisav taa, na pá hoti pa tēna na pá sí.

¹³ Waatu inəyi Isəyeli yoolaa mpa Amasiya ka təyənna sî, pá taa tēŋi-i yoou tō, pa wata Yuta acaləe wena a wə Samalii na Pəti-Holon pa həkv taa tō. Na pá kó yəlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

*Sowasi yoonav ke Amasiya
(Awulaa II 14:8-14)*

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itəm nyəma təyoole na akaitv, uena í kpenna Itəm nyəma tuŋ na í laaki na í wəki-i tulaalvnaa. ¹⁵ M'pöyü Taca m v Amasiya na pááná na í tili Isö kuyöyötutu telöösü nəyölvü i kin. Na ílé í pöösü Amasiya sî: Pepe tō ké n təŋəyi tuŋ wei i ta pəsi na í ya i yəlaa ke nyá niŋ taa tō?

¹⁶ Tənyaya wulav cəpa Isö kuyöyötutu telöösü nəyö tō na í pöösü-i sî: Ue ma kra-ŋ sî í la kawulaya taa tēm tasəlv na? Ye nn caaki má nyəŋsi nyá ise su.

M'pöyü Isö kuyöyötutu telöösü suma. Uena í taŋanı krağav sî: Ma nyəma sî Isö tv i taa sî i ká kv-ŋ. Mpi pə tō n lapa yaasi in i taka, na í kisi ma tēm tō.

¹⁷ M'pöyü Amasiya caa i layatv tasəlaa. Uena í tili na pá heeli Yehu pəyalv Sowakasi pəyalv Sowasi sî: Ma na-ŋ tē suli na tē yoo. ¹⁸ Ntëna Sowasi cə-i sî: Lipaŋ puyv tō səsəv ka sələməna tuyv səsəv sî: Ha ma pəyalv ké nyá pəelə. M'pöyü taale wontuyv nakvli kv tēma səsəv tō na kó puyv-i. ¹⁹ Na Sowasi tasa sî: Pepe tō ké n həŋ nyá ti sî n kəla Itəm nyəma? N lakı kalampaanı ké yem ké. Pı kəla teu sî í cağa nyá tē. Pepe tō ké n caa sî má na-ŋ tē yoo na nyá na Yuta nyəma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Isö caakaya ké sî í kó í na i yoolaa ke timpı pa súb Itəm tuŋ ke laav tō. ²¹ M'pöyü Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoou ke Pəti-Semesi ke Yuta tətü taa. ²² Uena Isəyeli nyəma kəli Yuta nyəma na pá se na pá kpe. ²³ M'pöyü wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya ke Pəti-Semesi na í kəli-i. Uena í polo Yosalem na í kó kolunja ke pöyü ke məetələnaa ŋmuvuyv (200) cəlv ke Ifəlayim nənyə na ŋkulunja nyəŋka pə həkv taa. ²⁴ M'pöyü Sowasi kuu wula na liyitee nyəyətvnnaa, na wontunaa kupantvnnaa mpa paa wə Isö təsəle taa ké Opeti-Itəm kin tō. Na kawulaya təyaya kpancoŋ. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalii.

*Amasiya kawulaya tənaya
(Awulaa II 14:15-20)*

²⁵ Pısi naanüwa na kakpası ke Amasiya tasa təyöv ke Isəyeli wulav Sowasi səm waalı. ²⁶ Pa kəesa Amasiya tēm lentı ke pə krağav tə kancaalaya na tə tənaya təyö Yuta na Isəyeli pa awulaa takəlaya taa. ²⁷ Waatu wei Amasiya kisa Taca təyö yəlaa kəla i tō ké Yosalem. Uena kuyaku nakvli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá tēŋi-i tēna na pá kv-i. ²⁸ Pə waalı ké pa tv-i kəekə taa na krağanəŋ pəyalə hə, na pá polo pá pimi-i pa təyaya pəlaav taa.

26

Osiyası kawulaya
(*Awulaa II 14:21-22; 15:1-3*)

¹ Waatv wei yəlaa kpa Amasiya pəyalv Osiyası ke kawulaya ke ı caa lonte tə, ı pusi we naanəwa na naatoso. ² İni ı ləkəna İlatı ıcatə ke ı caa səm waalı, na ı tayanı-təye ηmav.

³ Osiyası ləlvəy pusi naanəwa na naatoso nyəηka taa ké ı təya kawulaya ke Yosalem taa ké pusi nule na naanəwa na naale. ı too ka ké Yosalem tv ké na pá yaakı-ı sı Yekoliya. ⁴ Mıpóyú Osiyası lapa mpi pə maya Tacaa tə ısu ı caa Amasiya.

Osiyası təntə kvpante na isayale

⁵ Sakalı na ı səm tə, ı seyesaya Osiyası ke İso nınav ké. Na Osiyası kaasəyi ı tı sı ı cəkəna Tacaa luyv nyəntv. Na İso náá yele na ı waakı.

⁶ Mıpóyú Osiyası pola Filiisi nyéma ke yoonav na ı yəki Katı na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. İlena ı tayanı acaləe ke Asətəti na Filiisi nyéma həyəluyv taa. ⁷ Na İso səna-ı ı na Filiisi nyéma na Kuu-Paalı Laalupunaa na Meuni nyéma pa yoonav taa. ⁸ Haləna Amoni nyéma náá fələyi-ı lampuunaa.

Osiyası nyuyv kolaa ké na pə tala İcipiti tətə tonə. ⁹ Mıpóyú ı ηmá atə na ıso kutuluyv səssəη ke Yosalem ıcatə koluyv ηkuluyv nənəyə, na tətəkəle taa nyəηka, na koluyv təkəηlle, na ı nyəsı kutuluyv ınəyi teu. ¹⁰ Na ı ηmá tətəηlenaa ke wulaya tətə həyələη taa. Na ı huli ləkənaa payale. Mpi tə, ı ka wəna kaləkəη payale ke tətəkəle na tətə ıhəntav taa ké. Pəcə ı wəna hataa na tıη wei pa yaa sı ləseηnaa tə ı paasənlaa. Mpi tə, ı ka səla haləm ké.

¹¹ Osiyası paasayana yoolaa mpa pa nyéma yoo təyə. Na ı fayə-wəyε kpeka na pə kəsəna kukaluyv ηku wulav waalı nyéma taa ləlv Hananiya ka tv takəlası ηmaalv Yeyielı na təma tayanlv Maaseya tə. ¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvəη nyəsəη nyéma ka wε iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənuyv na nınəwa na naatosompəyələya na nasəle na nınəwa (307500). Pa səlv puwa sı pa yookina wulav kolontunaa. ¹⁴ Ye pa təkı yoo wulav cələyi-wəyε kpaləη ké, na ηmantaası, na yoo kahusi, na pə tokonaa, na təəη, na pəntəlvpeε. ¹⁵ Mıpóyú nyəntv nəyəl ı lupa Osiyası ke yoo maləfənaa səsa napəli taka na pá su-wəyε atə na ıso kutuluyv na koloosi ηkuluyvası taa. Pa təkəna-wəyε nyémá na pa ləkəna pεε kuyasələε. İso səna-ı teu ké na ı ton səssəyi na pə puki pooluyv.

¹⁶ Ama ı ton ıni ı səsə-ı təhəm taa. İlena pə wakəli-ı na ı yele ı İso Tacaa təyuyv ke teu. Haləna kuyakv nakvli ı svv ı mayamaya ke İso təsεεle taa sı, ı wəki tulaalvnaa ke kətaya təlatε. ¹⁷ Mıpóyú kətulv səssə Asaliya, na ı waalı nyéma ke nınaasa mpa pa wəna apalvtv ke teu tə, pa təηa ı waalı. ¹⁸ İlena pá səη wulav ısentaa na pá təmı-ı sı: Ta caa, n feına mpaav sı ı wə İso ké tulaalvnaa. Aləη ləlvəy nyéma mpa pa kpawa kətuyv təmlε tə, pεε pa təmlε ké. Mpv tə, lu, n təηa wakəlvuyv ké. Pə kaa kvsv nyá nyuyv ke Tacaa ısentaa.

¹⁹ Waatv ıni tə, na Osiyası təkə tulaalv cofolo ke ı niη taa sı ı wəki. Tənayale ı mv kətəlaa na páána. Mıpóyú kvtəη ηku kv pilisiyi yulv tə kv lu ı tokuyv taa ké kpakpaa ke İso təsεεle taa. Na kətəlaa səηa kətaya təlatε kite təna na pá nyənəyi. ²⁰ Kətulv səssə Asaliya na ləlaa pa ná wulav ke mpv, ılena səyəntv pu-wε na pá ləsv-ı kpakpaa. ı mayamaya ı nawa sı Tacaa tv-ı niη, ılena ı se ləη ke İso təsεεle taa.

Osiyası kawulaya tənaya
(*Awulaa II 15:5-7*)

²¹ Mıpóyú wulav Osiyası pəsə asilima kvtəη tv, haləna ı səm. İlena ı cayana ı tike ke ı kvtəη ηku kv təə. ı feına mpaav sı ı məli İso təsεεle taa. Ntəna ı pəyalv Yotam

wei ı nyənaya kawulaya təyaya təw tə, ı paasəyənə tetv yəlaa. ²² Amətı pəyalv İso kuyəyətvtv teləsulv İsayii ηmaa Osiyası təm kancaalaya na tə tənaya ke takəlaya taa. ²³ Waatv wei Osiyası səpa, ılena pá pimi-ı awulumpiya pələav taa. Ama pa ta pimi-ı pa təyaya nyəηkv taa ké ı asilima kvətəη təw. ılena ı pəyalv Yotam ləeti ı lonte.

27

Yotam kawulaya (Awulaa II 15:32-38)

¹ Yotam ləlvəyv pusi hiu na kakpası nyəηka taa ké ı təyə kawulaya ke Yosalem ké pusi naanəwa na naatoso. ı too keke kvətulv Satəki pələv. Pa yaakaya-ı sı Yelusa.

² Mpróyú Yotam lapa mpi pə maya Tacaa tə. ı lakaya teitei ké ısu ı caa Osiyası. ıle ı ta svv İso təsele taa ké. Paa na mpv tə, yəlaa ta layası pa təntə.

³ Yotam ηmana İso təsele ıətəa nənəyə na ı nyəəsı kolunə lona payale ke Ofeli həyələyv taa. ⁴ Mpróyú ı ηmawa acalee ke Yuta pulası taa. Na kutulvη təη nyəη na tətəηlenaa ke hətəη taa.

⁵ Mpróyú Yotam yona Amoni nyəma na ı kəli-wə. Na pəle pá felı-ı liyitee nyəyətvtv ke tənənəa tooso, na tənənəa pəe ke tənənəa iyisi naatoso (6000).

⁶ ılena Yotam təη səəsəyı na pá puki. Mpi tə, ı təyaya İso Tacaa ke teu ké.

⁷ Pa keesa Yotam yonə na ı təma pə təm ke İseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. ⁸ Yotam ləlvəyv pənaya hiu na kakpası nyəηka taa ké ı təyə kawulaya. Yosalem ke ı təyə kawulaya ke pusi naanəwa na naatoso. ⁹ Waatv wei ı səpa, ılena pá pimi-ı Tafiiti tē. ılena ı pəyalv Ahası ləeti ı lonte.

28

Ahası kawulaya təyəv (Awulaa II 16:1-6)

¹ Ahası ləlvəyv pənaya hiu nyəηka taa ké ı təyə kawulaya ke Yosalem ke pusi naanəwa na naatoso. ı ta la mpi pə maya Tacaa tə, ısu ı cəsə Tafiiti. ² Ama İseyeli awulaa ke Ahası keənəa. Haləna ı lu təyv Paalı ləesəη. ³ Na ı wəpı-ı tulaalənaa ke Hinom tətəkəle taa. Na ı wə ı piya ke kəkə, ısu acaalətv nti piitimnaa lakaya na Tacaa təyənı-wə na pá fəe İseyeli nyəma tə. ⁴ Na Ahası laa cefelinaa təkətəle ke pulası nyəəη taa ke hətv tē. Na ı wə pə tulaalənaa.

⁵ Mpróyú İso Tacaa tv Ahası ke Silii wulav niη taa na ı yona-ı. Na pá kuu Ahası yoolaa tuutuuma ke yomle, na pá tēna Taması. Na İso tv Ahası tətəyə Lemaliya pəyalv İseyeli wulav Peka niη taa. Na ılé ı wakəli-ı tənəηnaη. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nınəwa na hiu (120000) ke Peka kvəwa kvəykv kvəlvəyv. Mpi tə, Ahası kisa ı cəsənəa İso Tacaa tə pə təw. ⁷ Mpróyú İfəlayim tv Sikəli ná kvəwa wulav pəyalaa taa ləlv Maaseya na Asəlikam wei ı ké kawulaya təyaya nyəyv tv tə. Na wulav waalı tv mayamaya ıləkana. ⁸ ılena İseyeli nyəma kvə pa tətənaa Yuta nyəma alaa na piya ke yəlaa iyisi ηmənəyv (200000). Na pá kuu pa wontu ke tuutuuma na pá tēna Samalii.

⁹ Tacaa kuyəyətvtv teləsulv nəyəl v ı ka wə Samalii na pá yaakı-ı sı Oteti. Mpróyú Oteti lu İseyeli yoolaa səηyv, na ı heeli yoolaa sı: Mə caanaa İso Tacaa mənə Yuta nyəma na pááná təyə ı tv-wəyε mə niη taa. ılena mú kú yəlaa ke səəm ısu taale wontu na İso nu. ¹⁰ Pəle pə paası ı caa sı ı tó yomle ke Yuta na Yosalem nyəma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté ı caa kvəyv ke mə İso Tacaa ısentaa? ¹¹ Mpv tə, ı nu ma təm na ı yelev Yuta nyəma mpε. Ye pə taya mpv, Tacaa pááná ká huuna-mε.

¹² Mpvəyle İseyeli nyəyv nyəma ləlaa ná kisa-wə na təm nti. Pəntənaa nté Yohanəη pəyalv Asaliya, na Mesileməti pəyalv Pelekiya, na Salum pəyalv

Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalu Amasa. ¹³ Uena pá tə-we si: I taa kəna saləkatunaa mpeye cəne. I caaki si Tacaa í nyəni-tuyv asayaa ke pa təm taa ké, na pé səsəsi-tuyv tasəkəle. Pəyele tə tema-teye wəenav, na Tacaa mu-tv na pááná.

¹⁴ Tənağa yoolaa heta saləkatunaa mpeye kprakpa ke tənə inu. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təyə nyuyv nyəma na samaa təna isentaa. ¹⁵ Mpróyó yəlaa mpa pa ləsa si pá paasəna təmle nte tə pa səsə saləkatunaa ke apalutv. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntaŋkpala na pá cəla mpa pa laŋaa tə. Na pá ha pa tənaya təyənaya na lum, na pá lá mpa pə kəwa təyə kəle. Na pá cəyasi mpa paa pəsəyi tənte təyə kraŋasi tə. Na pá pona pa tənaya paan icate Yeliko ke pa tətənaa cəle. Uena mpe pá məli Samalii.

Ahasi sələmvuyv ke Asilii sənəv
(Awulaa II 16:7-20)

¹⁶ Mpróyó Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatu inu i taa si: Kəə na n sənə-m. ¹⁷ Mpi tə, Itəm nyəma ka yookayana-i tətəyə, na pá kraaki i yəlaa ke yomle. ¹⁸ Uena Filiisi nyəma náá watu Nekefi ke Yuta həyəluyv taa, na Peti-Seməsi, na Ayaləŋ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cəle acaləe, na pá cəya a taa. ¹⁹ Isəna Tacaa həmna Yuta nyəma ŋkraŋuyv ke wulav Ahasi wei i ta təkə Tacaa təm, na í tusi i yəlaa na pá kisi Isə təyəle.

²⁰ Mpróyó Asilii wulav Tekəla-Falasa kisa Ahasi ke sənəv na í nyəŋsi i isə na pə tv-i piti taa. ²¹ Uena Ahasi kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya na i waali nyəma wənav təna na í ha Asilii wulav. Ama i ta waa pulv. ²² Paa na pə tv Ahasi ke piti taa tə, i təŋna Tacaa ke kisuyv ké. ²³ Na í laaki Tamasi nyəma tui wei i lapa na í kpisi tə. Na í təŋ si: Tui waasəyənə Silii nyəma. Ue ma laa-i na í waasi má tətə. Ama kuləməŋ inu i wakələyənə í na i yəlaa. ²⁴ Mpróyó Ahasi kpeyela Isə təsəele taa kətaya wontu, na í yəki-ti na í təkə tə nənəsəsi. Pə waali ké i sika təkətələnaa ke Yosalem mpatəe təna taa. ²⁵ Na í ŋmá tələalənaa tətəyə i kawulaya acaləe təna taa. Na í wəki i tui ke tulaalənaa, na í kraasəyi i cəsənəa Isə Tacaa pááná.

²⁶ Pa kəesa Ahasi təm na i təma. Na i lakasi kancaalaya na si tənaya ke Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlası taa. ²⁷ Waatu wei i səpa, uena pá pimi-i Yosalem. Ue pə taya awulaa pəlaav taa. Mpróyó i pəyalv Isekiyası ləeta i lonte taa.

29

Isekiyası kawulaya na Isə təsəele tayanuyv
(Awulaa II 18:1-4)

¹ Mpróyó Isekiyası pəsa wulav ke i luluyv pusı hiu na kakpası nyəŋka taa. Yosalem ke i təyə kawulaya ke pusı pəyələya fəi hiu na naanəwa. Isekiyası too kəle Sakalı pəelə Api. ² Uena Isekiyası la mpi pə maya Tacaa tə. Isu i ləŋcə Tafiti.

³ Haləna Isekiyası tvli Isə təsəele nənəsəsi ke i kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa, na í tayanı-te. ⁴ Mpróyó i kota kətəlaa ke ilim təlule nənəyə tē. ⁵ Na í tə-we si: Lefii luluyv nyəma me, í nu ma təm. I la mə na Isə təsəele mə nyəŋ tə asilima kəeluyv kətaya. I laasi tə taa acaalətv wontu nti tə wəe tə, na í tayanı-te. ⁶ Tá cəsənəa ta təŋ Isə Tacaa ke teu. Pécə pa lapa mpi pə ta maya-i tə. Pa kpeesa-i na pá kisi Isə təsəele ke nyənuyv, na pá ha-i siyile. ⁷ Haləna pá təkə tə nənəsəsi, na tə kəkəsı te. Na pá yeke tulaalənaa na kətasi nsi kəkə lusa si təna təyə lapv ke Tacaa ke tə taa. ⁸ Tənaya Tacaa ná mu pááná na Yosalem na Yuta, na í yeke-wəye wahala taa, na yəlaa wəŋiyi-we. Na pa təm we səyəntv na tə səsəyi watv isu í naakuyv na mə isəpee tə. ⁹ Pə tə ké tá caanaa səpa yoou taa, na tá alaa na tá piya pəsi yomaa. ¹⁰ Ue ma caa si má na Isə tə pəeli nəyə. Na i pááná katatələya nyəna wəna i mənə-tv tə á hēe. ¹¹ Ma yəlaa me, í taa wəe mpa paa paasəyənə tə. Mpi tə,

meyε Tacaa læsaa si í səŋ i kin na mə sɔlv pu si í lapɪ-i tɛmlɛ na í wɔpɪ-i tulaalv ké i hətɛ taa.

¹² Lefii nyóma mpa pa polaa tɔɔɔle Kehati lɔlvɔv nyóma. Amasayi pɔyalv Mahati, na Asaliya pɔyalv Sowɛɛli. Na Melali lɔlvɔv nyóma. Apiti pɔyalv Kisi. Na Yehaleleli pɔyalv Asaliya, na Keesəŋ lɔlvɔv nyóma. Simma pɔyalv Yowa, na Yowa pɔyalv Iteni, ¹³ na Uəsafan lɔlvɔv nyóma. Simli na Yeiyeɛli, na Asafi lɔlvɔv nyóma. Sakali na Mataniya, ¹⁴ na Hɛman lɔlvɔv nyóma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutuŋ lɔlvɔv nyóma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵ Ḿpɔ́yú pa kpeɔela pa lɔlvɔv nyóma tɛna na pá la-wɛɔe nyɔŋ tɔɔ asilima keelɔv kɔtaya. Pə waali ké pa lapa mpv tɔtɔɔ Iɔ tɛsɛɛle, isv Tacaa ka svw na wulav heeli-wɛ tɔ. ¹⁶ Ḿpɔ́yú kɔtɔlaa svv kutuluɔv taa, na pá tayanɪ. Na pá kuu kv taa asilima wontu na pá luna taya tɔɔ. Uena Lefii nyóma náá kraɔa-ti na pá lɔ Setəlŋ tetekəle taa ké ɪcate waali. ¹⁷ Iɔtv kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule ké pa caala Iɔ tɛsɛɛle ké tayanvɔv. Pə tala kuyaku pələfɛi nyəŋkv ɪle pa tala i kraaŋ taa kéle. Na pá tayanɪ i tənaya kuyɛɛŋ pələfɛi tɔtɔ. Uena tɛmlɛ tɛ isɔtv kuyɛɛŋ naanvwa na naatoso wule.

¹⁸ Pə waali ké Lefii nyóma pola wulav Isekiyasɪ tɛ, na pá heeli-i sv: Tacaa wulav, tɔ tayanɪ Iɔ tɛsɛɛle na kɔtasɪ nsi kəkɔ lusa sv tɛna tɔ sv tɔlatɛ. Na pə wontu tɛna na Iɔ potopotonaa taapəli. ¹⁹ Ye pə kaasa Iɔ wontu nti wulav kaanvɔv Ahasɪ ka pilisa i kawulaya waatv tɔ, tɔ tayanɪ tɔle na tɔ sv-ti na tɔ mpa. Ntɔɔɔle kɔtaya tɔlatɛ isɛntaa.

Isekiyasɪ mələnɔv ké Iɔ sɛɛv na kɔtasɪ

²⁰ Tɛv fema tanan tɔhulu, ɪlena wulav Isekiyasɪ kotɪ ɪcate sɔsaa. Na í na-wɛ pá polo Iɔ tɛsɛɛle. ²¹ Na pá kpɛnna latɛɛnnaa, na ɪwaan, na ɪwɛɛsi, na pəŋtɔlvŋ ké naatosompɔɔɔɔɔɔ mpaɔɔɔɔɔ sv, pa laki kɔtasɪ ké wulav tɔɔɔɔɔ nyóma na Iɔ tɛsɛɛle na Yuta nyóma pa isayav tayanvɔv tɔɔ. Ḿpɔ́yú Isekiyasɪ tɔma Aləŋ lɔlvɔv nyóma kɔtɔlaa sv: I la kɔtasɪ nsəɔi Tacaa kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ. ²² Uena pá caaləna latɛɛnnaa ké lentvɔv na pá tiyisi caləm na pá ŋmusɪ-wəɔi kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ. Na pá lentɪ tɔtɔɔ ɪwaan, na ɪwɛɛsi, na pá la mpv tɔtɔ. ²³ Pə kaasa pəŋtɔlvŋ, ɪlena pá pona-i wulav na samaa pa kin na pá tənɪ i tɔɔ ké pa niŋ. ²⁴ Uena kɔtɔlaa lentɪ na pá ŋmusɪ caləm ké kɔtaya tɔlatɛ tɔɔ sv, pə husɪ Iseyeli nyóma tɛna isayav. Mpi tɔ, Iseyeli nyóma tɛna tɔɔ ké wulav yelaa na pá lá kɔtaya ŋka kəkɔ lusa ka tɛna tɔ, na isayav husvɔv nyəŋka.

²⁵ Ḿpɔ́yú wulav sí Lefii nyóma ké Iɔ tɛsɛɛle taya tɔɔ na kpɛŋkpɛŋnaa na cəməŋ na saŋkvnaa. Isv Tafiiti na Iɔ kuyɔɔtɔtv teləsəlaa Katɪ na Natan pa svw tɔ. Tacaa heelayana Iɔ kuyɔɔtɔtv teləsəlaa mpe na pá teləsəɔi. ²⁶ Na Lefii nyóma caya pa tɔcayale. Na cəməŋ wei Tafiiti ka yelaa na pá lu tɔ, na kɔtɔlaa náá hɔlvɔi pa akantɛɛ. ²⁷ Uena Isekiyasɪ tɔ sv: U la kɔtasɪ nsi kəkɔ lusa sv tɛna tɔ. Saa wei pa caalaa, ɪlena pá tɔ Tacaa ké yontu na akantɛɛ na cəməŋ wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tɔ. ²⁸ Ḿpɔ́yú samaa tɛna hɛnta atɛ. Na yonyoolaa náá təŋna yontu na pa cəməŋ mapv, na akantɛɛ hɔlvɔv, haləna kɔtaya tɛm. ²⁹ Waatv wei pə tɛna pə tɛma, ɪlena wulav na i cəlv nyóma tɛna luv akula na pá hɛntɪ atɛ. ³⁰ Uena wulav na sɔsaa pá tɔ Lefii nyóma sv: I sa Tacaa tɔtɔ, na mə yontu nti Tafiiti na Iɔ kuyɔɔtɔtv teləsɔlv Asafi paa lupa tɔ. Ḿpɔ́yú Lefii nyóma yona lanhɔlvmlɛ. Pə waali ké pa hɛnta atɛ na pá sɛ Tacaa.

³¹ Ntɛna wulav Isekiyasɪ tɔ samaa sv: Isv í hav mə tɔɔi Tacaa ké pənɛntɛ tɔ, í kəna nəɔv kvlvmapa kpɛntvɔv na samtv pə kvhaaŋ ké Iɔ tɛsɛɛle taa.

Uena kotilaa kəna tɔla na pá lá kɔtasɪ nsv. Haləna luv kvlvmvɔv nyóma tɛna la kɔtasɪ nsi kəkɔ lusa sv tɛna tɔ. ³² Latɛɛnnaa nutoso na naanvwa na ɪwaan nunvwa (100) na ɪwɛɛsi ŋmvvɔv (200) ké pa lapəna kɔtasɪ nsi kəkɔ lusa sv tɛna tɔ. ³³ Na naaŋ ké nasətos (600) na heeŋ na pəŋ ké iyisi tooso (3000) na pá lá kɔtasɪ lensɪ.

³⁴ Kötölaa mpa paa wee tō, pa fei payale. Ue pa ta pəsi na pá liti kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō si tōla tēna. Pə tōó kē pa tēetōnaa Lefii nyóma lelāa sēna-we na pá tēesi pa tēmlē. Halēna kōtōlaa lelāa la nyōōñ tōó asilima keelvyu kōtasi. Mpi tō, Lefii nyóma ka kēla sōōlvu ke pa ti tayanvyu na pá kēli kōtōlaa. ³⁵ Kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō si tuutuuma na pá sōōsēna solum mpi pa hawa tō pə paasi, pu wee si pa pona kōtaya tēlate tōó kē nōyo kulumaya krentvyu kōtasi nantu nim cōlō nim cōlō.

Isēna pa su Isō seev ke Isō tēsele taa tōyole. ³⁶ Mpyóy Isekiyasi na yēlaa tēna pa laña hulōmōna mpi Isō hula-we si pá la tō. Mpi tō, pə lapa lōñ kē.

30

Tēev acima tōyōv

¹⁻⁵ Mpyóy wulav Isekiyasi na i kupayalaa, na Yosalem nyóma tēna pa kōtaa si, pa naaki si paa pəsi na pá tōyo Tēev acima ke pēnaya isōtv naale nyōñ taa yaa isēna. Mpi tō, kōtōlaa mpa paa lapa nyōōñ tōó asilima keelvyu kōtaya tō, pa fei payale. Pécō yēlaa taa kōti Yosalem. Ue pa taa pəsi na pá tōyo-i i tōyōv nōyo taa. Mpyūle lēmayasēle hēte tē maya wulav na i yēlaa. Na pá tisi na pá kōti Iseyeli nyóma tēna si, pá kpeyeli Yosalem na pá tōyo Tēev acima. Mpi tō, yēlaa mpa paa tōyo-i isu pa suwa tō, pa we pēcōyo. Tēnayaale wulav kusa tillaa na pá cōō Iseyeli na Yuta tētv tēna ke pə krayav ilim ntōyōñ na pə mpētōñ tō. Na pá yaa yēlaa na pá polo Isō tēsele na pá tōyo acima anī na Iseyeli Isō Tacaa hēte taa. Halī Isekiyasi tu ηmaa lēetōlōnaa na í yaa kpeka wena pə kaasēna ilim ntōyōñ tō tō. ⁶ Mpyóy wulav na i kupayalaa pa tv nin ke takēlasi taa. Na tillaa yasi tētv tēna taa si: Iseyeli nyóma mpa me í fita Asilii yoolaa nin taa tō, í mēli Apōlaham na Isaaka na Yakōpu pa Isō kin. Na Isō ká mēli mē kin. ⁷ I taa keena mē caanaa na mē tēetōnaa mpa pa ta nuna pa cōōnaa Isō Tacaa tō. Uena Isō wakēli-we isu í naakvyu tō. ⁸ I taa la kaanūtōnaa isu mē cōōnaa. I nuna-i na í mēli Isō tēsele nte i tayanā tam tō tō tē taa. Na í pəsi i tēmlē nyóma. Ue Isō pááná sōōōna wena i muna-me tō a ká hēe. ⁹ Ye í mēla Tacaa kin, kolontunaa mpa paa kúú mē nyóma ke yomle tō, paa ye-le-we na pá mēli cāne. Ye mu keesēna Tacaa tō, ílé i kaa lō-me. Pə taya pulv, i kē kupañ kē na i we suulu.

¹⁰ Mpyóy tillaa cōōwa Ifōlayim na Manasee pa tētv acalēe taa. Halēna Sapulōñ kpekēle taa. Ama yēlaa tvv-weye na pá wōñ-we. ¹¹ Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapulōñ pa kpeka yēlaa lelāa nawa pa isayav, na pá mēli Yosalem. ¹² Mpyóy Tacaa tō Yuta nyóma ke nōyo kulumaya na pá tēñ wulav na nyōyv nyóma pa kusōsutv isu i ka yōyōtv tō.

Isekiyasi tōki Tēev acima

¹³ Mpyóy samaa tuutuuma nōyōlv i kōta Yosalem ke pēnaya isōtv naale nyōñ, na pá tōyo Kōkōsum fei potopoto acima. ¹⁴ Uena pá svv kpesōyv ke icate taa tēlaalēnaa. Na pá kpēnaa tulaalvnaa tēwōtēnaa, na pá lō Setōlōñ tētekēle taa. ¹⁵ Mpyóy pa kōwa Tēev acima wontu ke isōtv kōlv m i kōyēēñ naanōwa na liyiti wule. Kōtōlaa na Lefii nyóma paa we asilima taa. Uena fēle kpa-we na pá lá nyōōñ tōó asilima keelvyu kōtaya. Na pá lá kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tōyo Isō tēsele. ¹⁶ Pa paasēna pa tēma ke tam kē isu Isō yvlv Moisi kiiu wēv tō. Na Lefii nyóma náá celōyi kōtōlaa ke kōtaya tōla calēm. Na pēle pá pēlōyi kōtaya tēlate tō. ¹⁷ Samaa taa yēlaa payale taa la nyōōñ tōó asilima keelvyu kōtaya si pá la Tacaa tēmlē. Pə tōó kē Lefii nyóma paasayana tōla lentvyu ke mpa pa taa mōna si pá la kōtaya tēma ke Tacaa hēte taa tō pa lona taa. ¹⁸ Ifōlayim, na Manasee, na Isakaa, na Sapulōñ pa kpeka yēlaa taa payale ta lata nyōōñ tōó asilima keelvyu kōtaya. Pēyle pa tēma Tēev acima tōyōnaya ke tōyōv. Anī pə kisina-weye Isō Tōm taa.

Μρύγύ Isekiyası sələməna-we sı: ¹⁹ Hal, tá cəsənaa Isə Tacaa, wii mpa pa kaasəyi pa ti na lotu kələmtv sı pá nyi nyá luɣu nyəntv tə. Paa pa ta la ti tayanuyv kətaya. ²⁰ İlena Tacaa mv Isekiyası sələmuyv, na í yelev pa ŋkraŋuyv həm.

²¹ Μρύγύ İseyeli nyəma caya Yosalem ke kuyeyi naatosompəɣəlaya, na pá təkı kukusum fei potopotonaa acıma na laŋhuləmle. Na Lefii nyəma na kətəlaa pa saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na cəməŋ haŋaa. ²² İlena Isekiyası kraası Lefii nyəma mpa pa lakı Tacaa təmlə na luɣu kələmuyv tə pa apalvtv. Kuyeyi naatosompəɣəlaya təcu ké yəlaa təkaya acıma təɣənaɣa, na pá lakı nəɣə kuləmayə krentuyv kətasi na pá saŋ pa caanaa Isə Tacaa na yontu. ²³ Μρύγύ samaa mayasaa sı pá səəsi acıma kuyeyi ke naatosompəɣəlaya tətə. Na pá la mpv na laŋhuləmle. ²⁴ Mpi tə, Isekiyası ka cəla samaa ke latəcənaa iyaya (1000), na heeŋ ke iyisi naatosompəɣəlaya (7000). Na kupaɣalaa náá cəle-ı latəcənaa iyaya (1000) na heeŋ ke iyisi naanəwa (10000). Pəle pə paası kətəlaa tuutuuma lapa nyəəŋ tə asilima keeluyv kətaya. ²⁵ Yəlaa təna laŋa ka heena, paa Yuta nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma. Haləna pə kpeŋna İseyeli tetv ilim ntəɣəŋ tə nyəma mpa paa kəma acıma tə tə. Na mpa pa təma Yuta taa ké caya tə. ²⁶ Yosalem taa yəlaa laŋhuləmle ka wəna tə mpa ké. Mpi tə, pə kraɣav İseyeli wulav Tafiiti pəyalv Saləməŋ pəle taa, na pə kəə waatv ıni tə. Pa ta təɣətə acıma anı a taka ké ıcate taa. ²⁷ Pə təma ılena Lefii kətəlaa kulı na pá wiina Isə sı: Kooli samaa ke kupantv. Μρύγύ Isə nu pa kusələmtv na í mv pa nəəsi ke ı təcayəle taa.

31

Isekiyası tayanəyi Isə təsele taa təma

¹ Waatv wei acıma təma, ılena İseyeli nyəma təna cəə Yuta acaləe taa. Na pá yəkı pəe kulalaana, na pá setı pə tesikası, na pá yəkı cefelinaa təkətəlena. Na pá la mpv tətəɣə Yuta tetv təna taa. Na Pəncaməe na İfəlayim na Manasee pa kpeka taa. İlena paa wei í məli ı tə.

² Μρύγύ Isekiyası faya kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka. Na í tı paa wei ké ı təmlə ke Isə təsele taa. Pa təmlə nté sı pá paasəna kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə. Na nəɣə kuləmayə krentuyv nyənsı na yontu na Tacaa samtv. ³ Μρύγύ wulav ləsa ı mayamaya ı liyitee taa, na í yana tanaŋ na taanaya kətasi nsi kəkə lusa sı təna tə sı wontu. Na pə kpeŋna kuyaku kəheesuyv wule kətasi. Na ıətəv kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsı, na acıma lenna nyənsı, ısu pa keesuyv Tacaa kiiu taa tə.

⁴ İlena wulav tı Yosalem yəlaa təna sı: ı cəla kətəlaa na Lefii nyəma ke pa paa nyəm. İlena pəle pá ha pa təyi pa təma taa, ısu pa keesuyv Tacaa kiiu taa tə. ⁵ Wulav heela-weyə mpv, ılena İseyeli nyəma tuutuuma kəna pa kulələm kancaalaya kuləlm, na suləm, na nim, na tuŋ nim, na təɣənası lensənaa, na pa həɣələŋ naanəwa taa kuləmuyv. ⁶ Μρύγύ Yuta acaləe lenna na İseyeli nyəma tətə, ná pona pa kuwenam həɣələŋ naanəwa taa kuləməŋ. Paa naaŋ, paa heeŋ, paa kuəəŋ wei pa ha pa Isə Tacaa tə. Na pá kaa huwa anaamnaa ke waanı waanı. ⁷ ıətəv tooso nyəŋ taa ké pa caalaa, na pá tə naatosompəɣəlaya nyəŋ taa. ⁸ Isekiyası na kupaɣalaa pa polaa na pá ná mpi yəlaa kənaa tə. İlena pá seə İseyeli Isə Tacaa na ı yəlaa.

⁹ Μρύγύ wulav pəəsə kətəlaa na Lefii nyəma ke kuəəŋ ıni ı təm. ¹⁰ İlena Satəkı ləlvuyv tv kətəlv Asaliya cə sı: Hatoo kuyaŋku yəlaa caala kənav ke pa kulələm kuləv tə, təɣənaɣa takı-tuyv. Haləna pə kaası səəsəm. Pə taya pulv, Tacaa koola ı yəlaa ke kupantv ké. Halı kukaasəm kaana cənə.

¹¹ İlena wulav tə sı: ı ŋmá wontu təsulə ke Isə təsele kiŋ. Pa təma ŋmav, ılena ¹² pá pona tənaya pa kuəəŋ na həɣələŋ naanəwa taa kuləmuyv, na Isə nyəm na pá

su teu. Na pá kpa Lefii tv Konaniya ke paasänlv, i waali tv nté Simeyi. ¹³ M'pógú Isekiyasi, na Iso taseele nyuuvu tv, na kätvlv səsə Asaliya, na Konaniya na Simeyi pa kpa pa waali nyéma. Mpeyele Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayeele, na Yelimati, na Yosapati, na Iliyeli, na Isəmakiya, na Mahati, na Penaya. ¹⁴ M'pógú pa tó Lefii tv Iməna pəyalv Kolee wei i taŋaya Iso taseele ilim təlule nənəɣə tə si í mvyi kuvəəŋ wei pa lakaya Iso tə, na í faɣa katə nyəm na katə taa katə nyəm. ¹⁵ Ile i waali nyéma təma nté si pá tala təɣonası ke pa tətvnaa ke teu. Paa səsaa paa səkpema na pə keesəna pa təma kpeka ke acaləe nna a taa kətəlaa wəe tə. ¹⁶ Pə taɣa apalaa mpa pa təna pa həla pa ŋmaawa tə pa tike pa talayana. Ama na apalvpiya mpa paa wəna pusi tooso tooso təɣə. Na mpa pa kəŋaya pa Iso taseele taa ké paa ifemle nte na pá laki Iso seev təma na pə keesəna pa kpeka təɣə. ¹⁷ Paa keesəna kətəlaa ləlvŋ ké na pá tó pa həla. Na Lefii tv wei í wəna pusi hiu, ile pa tv i nyənte. Na pə keesəna i təmlə na i kpekəle. ¹⁸ Pa na pa ləlvŋ nyéma təna həla ke pa ŋmaakaya. Paa alaa, na apalvpiya, na alvpiya. Na pa cəlv nyéma mpa pa pəsəɣi na pá təɣə Iso kuvəəŋ inı tə. ¹⁹ Ama pə kaasa Aləŋ ləlvŋv nyéma kətəlaa mpa paa wə kətəlaa acaləe cəlv cacakəŋ tē tə. Pəle paa ləsa yəlaa ke paa icatə nte tə taa ké. Na pá taləɣi təɣənaɣa na Lefii nyéma mpa pa həla pa ŋmaawa tə.

²⁰ Isekiyasi təŋa tampana ke i kawulaya təna taa ké, na í laki kupantv, na i Iso Tacaa laŋle həəna-i. ²¹ Waatv wei i caala Iso taseele na Iso seev tayanvŋv, na í hóləɣi yəlaa si pá təŋ Tacaa kiin, na í cááləɣi i ti si í nyi Iso na lotu kəlvmtv iləna Iso yelev na í waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya (Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)

¹ M'pógú wulav Isekiyasi nuna Iso na í la teu. Ntəna Asilii wulav Senakelipi na i yoolaa pá wati Yuta koloosi acaləe si pa ləkəɣi-ye. ² Isekiyasi nawa si Senakelipi kəŋ, na í maɣasəɣi si i ka yoonə Yosalem, ³ iləna í heeli i yoolaa nyuuvu nyéma na i taŋlaa si pá təkı lvm seelaa mpa pa wə icatə waali tə. Na pəle pá mv i təm nti. ⁴ M'pógú samaa kotaa na pá təkı seelaa təna. Na seelv wei i kpeŋaya tətə tē ləəv taa tə. Pa lapa m'pógú si ye Asilii nyéma í kəma pá taa hiki lvm ke səsəm.

⁵ M'pógú Isekiyasi nyəə ton, na í tayanı icatə koləŋa ŋka kaa yəkaa tə. Na í ŋmá ka təə ké təfəŋlənə. Na í ŋmá koləŋa ləŋka na pə taa təə. Na í tayanı Milo. Na í lu ŋmantası na kpaləŋ ke səsəm ke Tafiiti tē. ⁶ Pə waali ké Isekiyasi kpa yoolaa nyuuvu nyéma si pá paasəna icatə.

Ilena Isekiyasi koti yəlaa tənaya icatə patəma taa, na í tasa-wəɣe layatv si: ⁷ I taa nyá, í nyəə ton, na í kaası mə ti. I taa selina Asilii wulav, na i yoolaa tuutuuma. Pəpətv fəi leleŋ, tə wəna ton na pə kəli-i. ⁸ Mpi tə, i yoolaa tike ke i wəna. Ama ta Iso Tacaa ká yoonə tá nəɣə na í ya-tv.

M'pógú wulav təm nti tə waasa icatə yəlaa təna.

Təm nti Senakelipi heela Yosalem nyéma tə (Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)

⁹ Pə waali ké Asilii wulav Senakelipi na i yoolaa pa tama Lakisi icatə. Tənaya Isekiyasi kusa i yoolaa nyuuvu nyéma napəli si pá polo pá pəəsi Isekiyasi na Yuta na Yosalem pə nyéma si: ¹⁰ Aweɣe í taaki, na í caɣa Yosalem icatə taa na táá tama-təɣe kotaya? ¹¹ Isekiyasi puɣusiɣi-mə si mə Iso Tacaa ká ləsi-məɣe ma niŋ taa tə i tusəɣi-məɣe. Isu nyəɣəsı na ləkətv kv mə təna. ¹² Ntəŋ Isekiyasi inı i kəna təkətəlenaa na Tacaa kətaya tətəlenaa, na í heeli Yuta na Yosalem pə nyéma si pá laki pa kətasi ke kətaya tətəle kəlvmtəle təə, na pá wəkı tulaalvnəa na? ¹³ I tá nyi mpi ma na ma yoolaa na ma maɣamaya tə lapa atə yəlaanaa tə taa? Piitimnaa

mpɛ pa taa nəɣəlv tɔɣv ta kaɣatɪ-tv sɪ tə taa tv niŋ ke pa tetv tə. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tetənaa mpa tə, pa taa nəɣəlv ikənte ta pəsɪ na tɛ yá tə yəlaa. Ue isənaya mə Isə ná lakɪ na í ləsɪ-mɛɣe ma niŋ taa? ¹⁵ I taa yelev na Isekiyasɪ looliyi na í tɔsɪ-mɛɣe mpv. I taa mv ɪ təm. Ma leləyi sɪ tɔɣv nakvli kv ta pəsɪ na kú ya kv piitim yaa kv kawulaya nyəma yaa kv tetv ke ma cəsənaa niŋ taa, yaa ma nyəŋ taa. Mpɪv ɪni tətəɣə mə Isə kaa waasɪ-mɛ tətə.

¹⁶ Ḿpɔ́ɣú Asilii wulav tillaa tɔvwa Isə Tacaa na ɪ təmle tv Isekiyasɪ.

Asilii wulav kvɔvɣv ke Tacaa
(Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)

¹⁷ Asilii wulav ka ŋmaa lɛɛtəli ké na í footi Iseɣeli Isə Tacaa sɪ: Ate piitimnaa tuŋ ta pəsɪ na í ləsɪ ɪ yəlaa ke ma niŋ taa. Mpɪv tətəɣə Isekiyasɪ Isə kaa pəsɪ na í ləsɪ ɪ yəlaa tətə.

¹⁸ Ḿpɔ́ɣú Asilii wulav tillaa yəɣətəna nəɣə səsaya ke Hepəla təm taa sɪ: Mpa pa ɣaya Yosalem kolɔŋa tə tə səɣəntv í kpa-we, na pa apalv tv le. Na í lɛɛkɪ ɪcətɛ təheɛ. ¹⁹ I yəɣətaya Yosalem Isə ké ɪsu ɪ yəɣətɔvɣv piitimnaa lelɛa tuŋ wei yəlaa lupa kulupu tə.

Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)

²⁰ Ḿpɔ́ɣú wulav Isekiyasɪ na Amətɪ pəyalv Isayii wei ɪ ké Isə kvɔyəɣətɔtv teləsɔlv tə pa wiina Tacaa sɪ: Waasɪ-tv. ²¹ Uena Isə kəna Silii nyəma tesikile taa ké ɪsətɛa tillu na í kú yoolaa taa yoolaa təna na nyvɣv nyəma. Uena Asilii wulav məli ɪ tetv taa na fɛɛle. Ḿpɔ́ɣú kvɔyakv nakvli Asilii wulav svv ɪ tɔɣv kutuluɣv taa, na ɪ piya kvlvlasɪ kv-ɪ.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyasɪ na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa lelɛa niŋ taa təɣəle. Uena í yelev na pá hɛɛsɪ pə təna pə taa. ²³ Ḿpɔ́ɣú yəlaa payale kəna Tacaa ke kvhaaŋ, na Yuta wulav Isekiyasɪ ke kvɔɔəŋ. Na piitimnaa mpa pa cəsəna-we tə pá nyaŋna wulav.

Isekiyasɪ Kawulaya tɛm
(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)

²⁴ Waatv ɪni ɪ taa ké kvətəŋ ɪsayaɪv nakvli kv kpa Isekiyasɪ. Uena í wiina Tacaa, na ílɛ ɪ hvli-ɪ na yaasɪ nəɣəlv sɪ ɪ ká waa-ɪ. ²⁵ Ama Isekiyasɪ ta sa Isə ké kvpantvnaa mpɛ pa tə. Halɪ ɪ həma ɪ təɣɪ na Tacaa náá mv ɪ na Yosalem na Yuta nyəma na rááná. ²⁶ Uena Isekiyasɪ na ɪ yəlaa pá ná pa wakəlvɣv. Ue Tacaa ta tasa-weɣe rááná mvnaɪv ke ɪ kawulaya waatv taa.

²⁷ Isekiyasɪ ka wɛna ké, pəcɔ́ ɪ hətɛ yaawa. Ḿpɔ́ɣú í ŋmá kutuluŋ na í su pə taa ké liyitee nyəɣətv, na wula, na liyitee pɛɛ, na səsəsvŋ nimnaa, na kpaləŋ, na liyitee wontunaa lentɪ. ²⁸ Na í ŋmá tətəɣə kvətəɣəŋ, na sulvm, na nim, pə təsule na kaləkəŋ tətəɣəle na tətəsəle. ²⁹ Haləna í ŋmá acalɛɛ, na í su naaŋ, na heeŋ, na pəŋ pə kaləkəŋ. Mpi tə, Isə ka ha-ɪ wɛnav ke tuutuuma ké.

³⁰ Isekiyasɪ ɪni ɪ kɛɛna Kihəŋ lvm sɛɛlv wei ɪ wɛ ɪsətɛa tə, na í la ləv na lvm kpeŋna ilim tətule tə ké Tafiiti tɛ.

Isekiyasɪ waakaya ɪ kulapəm taa ké. ³¹ Pə tə ké waatv wei Papiloni tetv təkəlaa kusa pa yəlaa sɪ pá polo pá ná Isekiyasɪ tetv taa təma səsəəna tə, Isə yela-ɪ na í təŋ ɪ luɣv nyəntv sɪ ɪ naaki ɪ waalɪ.

³² Pa kɛɛsa Isekiyasɪ təm lentɪ ke Amətɪ pəyalv Isə kvɔyəɣətɔtv teləsɔlv Isayii kvnanatv takəlaya taa, na Yuta na Iseɣeli pa awulaa nyəŋka taa. Ka taa ké pa kɛɛsəɣɪ ɪsəna ɪ təntɛ lapa Isə ké teu tə. ³³ Waatv wei Isekiyasɪ səpa, Uena pá pimi-ɪ

Tafiiti lölvyu nyéma pälav höyölvyu isötaa nyəhku*fa* taa. İlena Yosalem nyéma la i löyaya na pá yöləna-i. Na i pəyalv Manasee ləeti i lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya (*Awulaa II 21:1-18*)

¹ Manasee lölvyu pusı naanöwa na naale nyəhka taa ké i pəsa Yuta wulav. İlena i təyö pusı nule na naanöwa na kakpası (55) ke Yosalem taa. ² Mpyüü i lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. I keena piitimnaa mpa İso ka təyənna na pə fəe-we tə pa lakası isayası. ³ Haləna i tayanı ηmav ke təkətələnaa mpa i caa İsekiyası naa yəkaa tə. Na tuη wei pa yaa sı Paalənaa tə i təlaalənaa, na i saaki tesika kulalaaya na i luηiyi isötuləηası. ⁴ Na i ηmá təlaalənaa ləmpa ke Yosalem İso təseele nte Tacaa ka təma sı inı i ka caya tə taa ké tam tə. ⁵ Na i siki isötuləηası təlaalənaa ke İso təseele taası naale tə. ⁶ Haləna Manasee wó i piya ke kəkə ke tyyv Hinom tetekəle taa. Na i lakı tutv na topotopo pə təma anı a təna, na i sıvı kəyənəη. Mpi pə ta maya Tacaa təyö i lakaya tam. İlena pə kra İso ke páná. ⁷ Na i saaki tyyv na i sı İso təseele taa. Pəyele Tacaa ka təma Tafiiti na i pəyalv Salvməη ke heeluyv sı: Yosalem icate nte ma ləsa İseyeli kpeka təna taa tə İso təseele taa ké maa caya tam ké ma yəlaa həkv. ⁸ Ye İseyeli yəlaa təkəyi ma kvsəsutv na ma kiη wei Moisi hula-we tə, ma kaa yele na pá təyənı-weyε tetv nti ma hawa pa cəsənna tə tə taa. ⁹ Ama Manasee ná yelaa ké na Yuta na Yosalem yəlaa isayav kəli isı piitimnaa mpa Tacaa kpiisaa na pə fəe mpe tə.

¹⁰ Mpyüü Tacaa yəyətəna wulav na i yəlaa. Ama pa taa nəyölv ta ke ηkraηuyv. ¹¹ Kəna i yele na Asilii wulav yoolaa nyuyv nyéma kə, na pá kra Manasee na pá tv i nəyö taa ké ηkpası, na pá həkə-i alukpala ke teu, na pá tēna Papiloni. ¹² Mpyüyle Manasee lanle wakəlaa na i pəsa i təyi səsəm na i wiina i caanaa İso Tacaa sı: ¹³ Nyəni ma pətətəle. İlena İso mv i kvsələmutv na i məηna-i Yosalem ke i kawulaya taa. Pə krayav waatv inı təyö Manasee cəkənna sı Tacaa tike nté İso.

¹⁴ Pəle pə waalı ké Manasee ηmawa kolunə kukulaya ke Tafiiti te na icate waalı tə. Na ká təηna Kihəη lvm seelv ilim tətule tə, na ká malı Setələη tetekəle na Ofeli, haləna tiina nənyə. Mpyüü i sı yoolaa səsaa ke Yuta koloosi acalε taa. ¹⁵ Na i ləsi tyyv Kusaakuyv ηku i ka sika İso təseele taa tə. Na i yəki cefelinaa təkətələnaa mpa i ka ηmawa İso təseele pulaya tə na Yosalem tə, na i lə pə höyöləη ke icate waalı. ¹⁶ İlena i ηmá Tacaa ke kətaya tətate, na i lá nəyö kulvmaya krentuyv na samtv pə kətasi. Na i tó Yuta nyéma sı: I see İseyeli İso Tacaa. ¹⁷ Paa na mpv tə, yəlaa lakaya İso Tacaa tike ke kətasi ke təkətələnaa ləlaa taa ké tetv taa.

¹⁸ Pa keesa Manasee təm lənti ke İseyeli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələmuyv ηku i sələma İso na təmnaa mpa İseyeli İso Tacaa heela İso kvyəyətutv teləsulv na pá heeli-i tə. ¹⁹ Paa isəna İso mowa i kvsələmutv tə, na i isayav təm. Na isəna i ηmawa cefelinaa təkətələnaa na i siki pə ləesəη tə. Na isəna i nawa i mayamaya i isayav tə, pa keesa pə tənaya Hosayı təma takəlaya taa. ²⁰ Manasee səpa, İlena pá pimi-i i mayamaya i te. İlena i pəyalv Aməη ləeti i lonte taa.

Aməη kawulaya (*Awulaa II 21:19-26*)

²¹ Aməη lölvyu pusı hiu na naale nyəhka taa ké, i pəsa Yuta wulav ke pusı naaleye Yosalem. ²² Na i lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isı i caa Manasee. I ləa i caa tuη. ²³ Pəyele i ta na sı i wakələna Tacaa isı i caa ka nav ilé i isayav tə. Halı inı i nyəntv tεe ilεye.

^a **32:33** Isötaa pälav: Yuta nyéma huliyi pälav ké İlena pə taa ké pəlaaη na i pula təma tə, isı ate na isö kutuluyv.

²⁴ M'p'og'w wulaw Aməŋ waali nyəma kula i təw na pá kv-i i təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyəma k'wa mpa pa kv-i mpu tə. Ilena pá ləeti i pəyalv Sosiyasi ke i lonte.

34

Sosiyasi kawulaya na Iso seev tayanvuyv
(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)

¹ Sosiyasi l'lvuyv p'usi pələfei naan'wa nyəŋka taa ké, i pəsa Yuta wulaw. Yosalem taa ké i caya p'usi hiu na naan'wa na kul'maya. ² M'p'og'w i lapa mpi pə mayə Tacaa tə. I təma teitei ké isu i ləŋce Tafiiti, i ta lu i ikpate taa.

³ I kawulaya pənaya pələfei naan'wa nyəŋka taa tə, na i təŋa ifepu ké. Waatu inu i taa ké i caala i ləŋce Tafiiti Iso luyv nyəntv ke pəekuyv. P'usi liyiti tēewa, ilena i svv cefelinaa təkətəlena na pə tuj na pə tesikas i ke kpiisuyv ke Yosalem na Yuta pə taa. ⁴ Pa yəka tuyv Paali təkətəlena ke i isentaa na pə tulaalv təwəte nte tə we pə təw tə. Na pá seti tesikas i na pá wakəli tuj waani waani tənəŋəŋ. Na pə pəsi m'lv'm na pá pəli i laalaa pəlaaŋ təw. ⁵ Na pá wə tuj kətəlaa m'wa ke pa kətasi təlatənaa təw. Isəna Sosiyasi tayanv Yuta na Yosalem təyole.

⁶ Pəle pə waali ké Sosiyasi cəwə Manasee, na Ifəlayim, na Simiyəŋ, na Nefətali pə kpeka taa, na pə cəlv həyoləŋ taa. ⁷ Na i yəki təlaalənaa na tulaalvnaa təwəte ke lseyeli kpeka təna taa. Na i faya tesikas i na tuj ke həyolasi. Ilena i məli Yosalem.

Kətvlv səsə kulusa kiiu takəlaya təw
(Awulaa II 22:3-10)

⁸ M'p'og'w Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka, kuyaku nakuli, Sosiyasi təŋna Yuta tətə Iso seev na Iso təsəele ke tayanvuyv. Ilena i t' Asaliya pəyalv Safaŋ, na icate paasənlv Maaseya, na wulaw təm yəyət'lv Yowakasi pəyalv Yowa si: I polo i tayanv ma Iso Tacaa təsəele ŋmau. ⁹ M'p'og'w apalaa mpe pa pona kətvlv səsə Hilikiya ke Iso təsəele liyitee nna Lefii nyəma tənlaa ka m'wa Manasee, na Ifəlayim, na lseyeli kpeka lenna, na Yuta na Yosalem nyəma pa kin tə. ¹⁰⁻¹¹ Ilena pəle pa cəle-yəyē təma nyuyv nyəma mpa pa paasayana Iso təsəele tayanvuyv tə si: I yana pəe, na lətasi. Na i felu ŋmalaa, na kantaa, na təma lataa. Na pá ŋmana kutulvŋ lələŋ wei Yuta awulaa ka yelaa na i hoti tə. ¹² Lefii tv Melali l'lvuyv nyəma Yahati, na Opatiya, na Kehati l'lvuyv nyəma Sakali, na Mesulam, pa paasayanana təma nyəma, na pá laki pa təma ke teu. Lefii nyəma ləlaa mpa paa nyəma cəməŋ mapv tə, ¹³ pəle pa makayana mpaav wontu na səyəllaa təŋna. Na pa taa ləlaa nāa paasəyənə pa təma waani waani lataa. Na takəlas i ŋmaav na təma tayanvuyv na nənəəs i tənuyv.

¹⁴ Waatu wei pa kpakayaa liyitee nna paa s'wa atakaa taa ké Iso təsəele taa tə. Ilena kətvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiu ŋku i ka heela Moisi na i ŋmaa tə kv takəlas i. ¹⁵ M'p'og'w i heela takəlas i ŋmaalv Safaŋ ke ka təm na i cəle-i ké. ¹⁶ Safaŋ nā pona-keye wulaw, ilena i keesəna i təma təm si: Nyá təmlə nyəma təma təma wena n ka hula-we təyə lapv. ¹⁷ Na kətəlaa nā koosa Iso təsəele atakaa liyitee na pá cəla təma nyuyv nyəma na təma lataa.

¹⁸ Ilena Safaŋ tasa si: Halu kətvlv səsə Hilikiya cəla-m takəlaya. M'p'og'w Safaŋ naala-keye kaluyv ke wulaw.

Sosiyasi yəyətəna Iso kuyəyət'lv teləsvlv alvnyəŋ Huləta
(Awulaa II 22:11-20)

¹⁹ Waatu wei wulaw nu kiiu takəlaya ŋke ka təm, ilena i lanle wakəli na i cəli i wontu. ²⁰ M'p'og'w i yaa Hilikiya, na Safaŋ pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəŋ, na takəlas i ŋmaalv Safaŋ, na i waali nyəma taa ləlv Asaya na i tə-we si: ²¹ I polo i pəəs i Tacaa ke ma na lseyeli kakaasaya na Yuta yəlaa t' təm, na takəlaya ŋka tə

hika isəntə tə kele ka təm tətə. Mpi tə, tá cəsənaa taa təkí kusəsutu nti pa ηmaa ka taa tə. Pə təw kə Tacaa pááná ka huuna-tuyv səsəm.

²² Mpróyó Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kuyəyətutu teləsulv alvnyəη Huləta teye Yosalem kpekəle kvfate taa. Huləta paalv kele Tokehəti pəyalv Salum, Hasəla saalı. Salum inı i paasayanana kətəlaa wontu kususuutu. Mpróyó apalaa mpe pa keesa pa təm ke Iso kuyəyətutu teləsulv. ²³ Ntəna Huləta tə-wə si: I teləsi wulav si lseyeli Iso Tacaa təma si: ²⁴ Maa yeke na mpusi kəw Yosalem na yəlaa pa təw isu pa ηmaav takəlaya kanə ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yəlaa lə-m na pá laaki tuy. Ulena pa lakasi nsi si kpa-m pááná. Pə təw kə ma pááná huuna icate təneyə səsəm a ta tiita. ²⁶ Ye pə kaasa wulav ilə, lseyeli Iso Tacaa heeliyi-i si: Isu n nuw takəlaya ηke ka taa təm ke teu, na ²⁷ nti ma yəyətə Yosalem na i yəlaa pa təw tə. Na n ná nyá təwakəlle, na n layasi na n cəli nyá wontu na lanwakəlle na n pəli isəlm tə, maa mv nyá kusələmətə. ²⁸ Maa yeke na n sí səm kvpam, na pá pi-η nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kəw Yosalem icate na tə yəlaa təw tə.

*Sosiyasi na Iso pa nəyə pəelvyv kvfam
(Awulaa II 22:20-23:3)*

Mpróyó kətəlv səsə Hilikiya na i taapalaa pa polaa na pá heeli mpróyó wulav. ²⁹ Mpróyó wulav kota Yuta na Yosalem pə nyuyv nyəma tənaya i kiη ke kpakpaa. ³⁰ Na pá na pa samaa pá polo Iso təseele, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na paa yəlaa mpa. Ulena wulav kala-weyə kiiu takəlaya ηka pa hiiwa Iso təseele tə. ³¹ Pəle pə waalı kə i səηa i kumte təw kə Iso təseele taa, na i na Tacaa pá pəeli nəyə. Na samaa tisi si mpe paa təkí i kiη na i kusəyəsətə, na i kutətətu, na luyv kuləmvuyv, na lotu kuləmtə. Na pá laki pə tənə mpi pa ηmaa takəlaya ηke ka taa tə. ³² Mpróyó wulav yəlaa na pa tənə mpa pa wə Yosalem tə pá təkí nəyə ηke, na Pəncaməe kpekəle nyəma. Pə krayav waatu inı təyə Yosalem yəlaa tənə nəyə ηka pá na pa cəsənaa Iso pa pəelaa tə. ³³ Ulena Sosiyasi kv acaalətu nti yəlaa lakaya lseyeli tətə tənə taa tə, na i cáalı-wə si pá sēē pa Iso Tacaa. Mpv pə təw kə pa taa nəyəlv ta yeke Tacaa tənuyv, haləna Sosiyasi səm.

35

*Sosiyasi təkí Təev acima
(Awulaa II 23:21-23)*

¹ Mpróyó Sosiyasi təyə Təev acima ke isətə kancaalaya nyəη kuyeyə naanəwa na liyiti nyəηkv wule, na pá kó pə iwēesi. ² Ulena i tó kətəlaa ke pa təma na i səsə-weyə apalətu si: I paasəna Iso təseele. ³ Na i heeli Lefii nyəma mpa pa sēyəsəyi samaa ke kiη na pá laki Tacaa təmlə tə si: I su Iso atakaa kə Iso təseele nte lseyeli wulav Tafiiti pəyalv Salvməη ηmawa tə tə taa. I taa tasa-i həyəlvuyv. Pənente i paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na i yəlaa lseyeli nyəma. ⁴ I faya mə taa isu mə ləlvəη na mə təmlə kpeka wəv tə, isu Tafiiti na i pəyalv Salvməη pa keesuyv takəlaya taa tə. ⁵ Na i tayani mə yəlaa kpeka na i polo Iso təseele taa, na i sənə lseyeli nyəma ləlaa, na pá keesəna isəna pa faya pa ləlvəη tə. ⁶ Pə wēē kə si i la Təev acima kətasi. Mpv tə, i la nyəwəη təw asilima keeluyv kətaya, na i paasəna mə tētənaa, na acima la teu isu Tacaa keesuyv Moisi tə.

⁷ Mpróyó Sosiyasi ləsa i mayamaya i kalakəη taa kə iwēesi na pinasi iyisi hiu na naanəwa (30000) na i ha lseyeli nyəma mpa paa kotaa tə si pá lana Təev acima kətasi, na naaη ke iyisi tooso (3000). ⁸ Ulena i waalı nyəma náá ha samaa na kətəlaa na Lefii nyəma ke təla tətə. Na Iso təseele paasənləa, Hilikiya, na Sakalı, na Yehiyeli pəle pá ha kətəlaa ke iwēesi na pinasi ke iyisi naale na nasətoso (2600), na naaη ke ηmūnyv na nunəwa (300) si pá lana Təev acima kətasi. ⁹ Ulena Lefii nyuyv nyəma Konaniya na i newaa na Semaya na Netaneyeli na Hasapiya na

Yeyiyeli na Yosapatu pele pá ha pa tētōnaa ke iwēesi na pinasi ke iyisi kakpasi (5000) na naah ke nasāle na nuuwa (500). ¹⁰ Isēna pa tayana acima tōyōlō. Kōtēlaa ná sēna pa tēsēnle ké, na Lefii nyōma ke pa kpeka taa isu wulav ka suw tō. ¹¹ Ilena pá lenti iwēesi na pinasi, na pá celēgi kōtēlaa ke calēm na pá pōlēgi kōtāya tēlate tō. Ilena Lefii nyōma náá litiyi wontu tōnēh. ¹² M̄pōyō pa su tōla na a mpa, ilena pē tu kēlōna latēcēnaa mpa pē wēē si pá la Tacaa ke kōtāya ŋka kōkō lusa ka tēna tō. Na pō kēsēna isēna Iseyeli nyōma lūlūh fayaa tōyō teitei, isu pē wēw takēlaya ŋka Moisi celaa tō ka taa tō. ¹³ Na pá wō Tēw acima iwēesi isu pa tu laki tō. Pē kaasa kōtasi tōla lenna, ilena pá tēsī-yēyē tiipee na sēlōpanaa yaa wontu lenti taa. Na pá pona Iseyeli nyōma tēnaya lōh. ¹⁴ Pē waali, ilena Lefii nyōma paasēna kōtēlaa na pa mayamaya pa nyēm. Alōh lūlūyō nyōma kōtēlaa wōkayana kōtāya ŋka kōkō lusa ka tēna tō na nim cōlō nim cōlō kōtasi lensēnaa. Pē tō ké Lefii nyōma ná lakaya tōyōnaya. ¹⁵ Asafi lūlūyō nyōma yonyoolaa ná wē pa tēma taa, isu Tafiiiti na Asafi paa seyēsuyō tō. Na wulav layatu tasēlaa Hemah na Yetutuŋ na nōnōsi tanlāa ke pa nyēna taa. Pa taa nōyōlō ta kulī. Mpi tō, Lefii nyōma lēlaa lakaya pelēyē tōyōnaya tōtōyō. ¹⁶ Isēna pa tayana Tacaa acima ke kuyaku ŋku tōyōlē. A tōyōw na a kōtasi lapu lapa teitei ké isu Sosiyasi suw tō.

¹⁷ Tēw acima anī ī waali ké Iseyeli nyōma kotilaa tēna tōyō kukusum fēi potopotōnaa acima ke kuyēēh naatosompōyōlaya. ¹⁸ Tōo pē kpayav Isō kuyōyōtōtu telēsulo Samiyēeli waatu tō, Iseyeli wulav nōyōlō ī ta tayānōta acima isu kōtēlaa na Lefii nyōma na Yosalem na Yuta nyōma na Iseyeli nyōma lēlaa sēnav Sosiyasi na pá lá tō. ¹⁹ Sosiyasi kawulaya pēnaya pōlēfēi hiu nyōhka taa ké pa tōyō Tēw acima anī.

Sosiyasi kawulaya tēnaya (Awulaa II 23:28-30)

²⁰ M̄pōyō waatu nōyōlō Sosiyasi tēma Isō tēsēlē tayānuyō. Ilena Icipiti wulav Neko kpayā ī yoolaa na ī tēhna Kaakemisi ke Ifōlati pōyō tō na pá polo yōou. Ntēna Sosiyasi mayasi isu ī kayati-wē. ²¹ Ilena Neko tili na ī pōsi Yuta wulav si: N tanōyī-m suwē? Pē taya nyāya ma kōh yoonav. Ama ma kolontu lēlō ké. Halī Isō heela-m si má la tēcav. Mpu tō, Isō wē ma waali ké. Ye n kayata-m ī ká kō-ŋ. ²² Paa na mpv Sosiyasi ta nu. Pōcō Isō mayamaya heelina-ī tōm nti. M̄pōyō Sosiyasi yōsa ī ti na ī polo Mekito tētekāle taa si pá yōo. ²³ Ilena nōyōlō hiki-ī nyōmlē ke tōyōole tēna. Na ī tō ī tēmle nyōma si: I luna-m ma nukī wōsasi ke teu ké.

²⁴ Na tēmle nyōma lēsī-ī ī kēēke taa na pá tv-ī lēlō taa na pá kpeena Yosalem na ī sí tēna. Na pa pimi-ī ī cōsēnaa pōlaav taa na Yuta na Yosalem nyōma wii-ī.

²⁵ M̄pōyō Isō kuyōyōtōtu telēsulo Selemii wii-ī lōyāya wula. Na pē kpayā kuyāŋku na pē suna saŋa tō yonyoolaa apalō nyōma na alō nyōma yookī-tōyī. Halī tē wē lōyāya wula takēlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyasi tōm lenti, pē kpayav tē kancaalaya na tē tēnaya tō, tē wē Iseyeli na Yuta awulaa takēlaya taa. Ka taa ké pa kēsēyī isēna Sosiyasi tēna Tacaa kiŋ ke teu tō.

36

Sowakasi na Sowakim na Sowakēh pa kawulasi (Awulaa II 23:30-24:17)

¹ M̄pōyō Yuta tētō nyōma kpawa Sosiyasi pōyalō Sowakasi ke wulav na pá lēti ī caa lōnte ke Yosalem taa. ² Sowakasi lūlūyō pusi hiu na tooso nyōhka taa ké ī tōyō kawulaya ke isōtōnaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kōsa-ī kawulaya kpēlaya tō ké Yosalem, na ī tō Yuta nyōma si pá fēli-ī lampuu ke liyitee nyōyōtō kilōnaa iyisi tooso (3000) na wula ke kilōnaa hiu na naanōwa. ⁴ Pē waali ké

pa kpa Sowakası neu Iliyakim ke Yosalem na Yuta pə wulav, na pá layası-ı həte sı Sowakim. İlena pá tēna ı taalv Sowakası ke Icipiti.

⁵ Sowakim ləlvəy pusi hiu na kakpası nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusi naanəwa na kəlvəm. ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə. ⁶ Mprúyú Papiloni wulav Nepukanəsaa na ı yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pá kpa Sowakim na pá həkə-ı alukpala ke teu na pá tēna-ı Papiloni. ⁷ Na pá kuu tətəyə İso təseele taa wontunaa payale na pá pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Papiloni.

⁸ Sowakim təm lentı wə İseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa ı acaalətv lakası nsi sı taa ı tv ı ti, na mpi pə mayana-ı tə. ı pəyalv Sowakeŋ ləetəna ı lonte taa.

⁹ Sowakeŋ ləlvəy pusi pələfei naanəwa*fa* nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem ke isətvnaa tooso na kuyeyə naanəwa. ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə. ^a ¹⁰ Pənyaya sikaa, İlena Nepukanəsaa kuu Sowakeŋ na İso təseele taa wontu səsəəntv, na í pona Papiloni. İlena í kpa Sowakeŋ ləlvəy tv ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyası kawulaya na Yosalem ıcate kuuu

(Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyası ləlvəy pusi hiu na kəlvəmayə taa ké ı pəsa Yuta wulav ke pusi naanəwa na kəlvəmayə ke Yosalem. ¹² Mprúyú ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə. Haləna İso yəyətəna-ı na İso kuyəyətətv teləsvlv Selemii nəyə na í kisi ı isayətv ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa ká lapa na Setesiyası tuuna Tacaa ke í na Nepukanəsaa ıni pa nəyə pəeləy tv təm taa tə, Setesiyası kula Nepukanəsaa təə na í lá lanjkpusəŋ na í kisi İseyeli İso Tacaa tēe ké məlvəy. ¹⁴ Na pə kpeŋna kətəlaa nyəy tv nyəma na samaa, na pá lələsəy ı isayətv, na pá laki piitim lemri nyəma acaalətv təna. Na pá pilisi Tacaa İso təseele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsənaa İso Tacaa kusa tillaa ke təm payale sı: ı polo í yəyətəna-wə na ma nəyə. ¹⁶ Ama İseyeli nyəma foota-wə na pá won İso kuyəyətətv teləsəlaa, na pá kisi İso Təm. İlena Tacaa náa mv-wə na pááná ke katatəlaya, a feina kəle. ¹⁷ İso yelaa ké na Papiloni wulav na ı yoolaa pa wati-wə, na í tv-wəy pa niŋ taa na pá kv İseyeli yoolaa. Halı pə kpeŋna İso təseele taa, ı ta kenti ifepiya na pəlaa na apalaa na kəkpatəlaa pa taa nəyəlv təə. ¹⁸ Mprúyú pa kuu İso təseele wontu səsəəntv na səkpetu təna, na kpancoou. Na pá kpaaya wulav na ı waalı nyəma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ İlena pá nyayası İso təseele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem ıcate kolunə na wontu kəpantv. ²⁰ Mpa yoou kpisaa təyə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi ı yomaa, na pə kpeŋna wulav ləlvəy nyəma. Haləna Pəesi nyəma kəntə. ²¹ Mprúyú pə lapa isı Tacaa ka heeluyə İso kuyəyətətv teləsvlv Selemii ke təm nti na ı kpaalı tə sı: Nəyəlv kaa caya tetv taa ké pusi nutoso na naanəwa. Haləna tə heesuyv waatv tē. İlena pə ləeti heesuyv waatvnaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav sı pá ŋmá İso təseele

²² Pəesi wulav Silusi kawulaya pənyaya kancaalaya nyəŋka taa ké Tacaa tv ı taa sı ı ká yele na təm nti İso kuyəyətətv teləsvlv Selemii ka yəyətə tə tē lá. Haləna í tó Silusi taa sı í kpaaləna nəyə səsaya ke ı kawulaya təna taa, na pá ŋmaa takəlası taa sı: ²³ Pəesi wulav yəyətə sı, isətəa İso Tacaa tó ma niŋ taa ké tetv təna kawulası. Haləna í tó-m sı má ŋma-ı İso təseele ke Yosalem ke Yuta tetv taa. Mə təna mpa me í ké ı yəlaa tə í məli Yosalem. Mə İso Tacaa í su-me.

^a 36:9 pusi pələfei naanəwa: Awulaa II 24:8 taa pa yəyətə təna sı pusi pələfei hiu.

ISƏTƏLASI TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Tə naaki takəlaya kanə ka taa si, Pəesi wulav səsə Silusi hawa Yuta nyəma ke nəgə si, pá məli pa te Yosalem. Ye pa məlaa ile pa tayanı ηmav ke Isə təsele. Ama Yuta nyəma kolontunaa laηa ta hēna Isə təsele nté tə tayanuγv.

Takəlaya kanə ka taa seγesuyv səsəuv ləηkə nté si, Isə yəlaa í layası layasuyv maγamaγa. İlena pá kaası na pá tó tənte kəpante.

Isəna pa faya Isətəlası takəlaya tə:

Yuta nyəma məlvuγv kancaalaya nyəm, titite 1-2

Isə təsele tayanuγv na tə tlvuγv, titite 3-6

Isətəlası na Yuta nyəma ləlaa pa məlvuγv, titite 7-10

Wulav Silusi ha nəgə si pá tayanı ηmáv ke Isə təsele

¹ Məpəyú Tacaa tu i taa si i yoosiγi təm nti i ka yəγətəna Isə kuyəγətvtu teləsəlv Selemii nəgə təγə Pəesi wulav səsə Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa. İlena Isə tv Silusi taa si í kpaalı i kawulaya taa na pá ηmaa takəlası taa si, ² Pəesi wulav Silusi yəγətəa si: Isətəa Isə Tacaa tvna ma niη taa ké antulinya təna kawulası, na í tu-m si má tayanı ηmav ke i təsele ke Yuta tetv taa ké Yosalem. ³ Mə taa mpa pa kəna i yəlaa taa ləlaa? Isə í wəe pəntənaa waalı na pá polo Yosalem ke Yuta na pá ηmá Tacaa İseyeli Isə ké təyaya. Isə inı i wenna Yosalem. ⁴ Timpı timpı İseyeli nyəma wəe tə, pá nyəma í ha-wəγe liγitee na wəla na wontu ləntı na təla, na luγv kvləmvuγv kvcəəη na pá pəna Yosalem na pá tayanəna Isə təsele ke ηmav.

⁵ Məpəyú Yuta na Pəncaməe pə ləlvəη nyəəη nyəma, na kətəlaa na Lefii nyəma, na pa təna mpa pa taa Tacaa Isə ka tvwa si pá polo Yosalem tə pa svv pa təγi tayanuγv si pa təkı. ⁶ İlena pa cəlv nyəma ha-wəγe nyəγəlvuγv kəpəηkə na wəla pə wontu, na wontu kəpəntv ləntı na təla. Isə təsele nyəntv nti paa hana luγv kvləmvuγv tə tə paasi.

⁷ Məpəyú wulav səsə Silusi kota Tacaa kətaya wontu na í mələna Yosalem. Nəpukanəsaa ka kuuna-təγi Isə təsele na í su-təγi i maγamaγa i təγv kutuluγv taa. ⁸ İlena wulav heeli krancoou təv nyənlv Mitəletatı si: Cəla wontu ntəγi Yuta nyuγv tv Seesepasaa. ⁹ Wəntunaa mpa i cəla-i təγəle wəla pələntənəa hiu na naanəwa na liγitee nyəγəlvuγv nyəma ke iyaya (1000), na seesi ke pəγəlayafəi hiu na naanəwa. ¹⁰ Na wəla cəmsənəa ke hiu na naanəwa, na liγitee nyəγəlvuγv təη nyəηkə cəmsənəa ke nasəle na naanəwa (410), na wontu ləntı ke iyaya (1000). ¹¹ Pə kəpənta wəla na liγitee nyəγəlvuγv pə wontu ke iyisi kakpası na nasəle (5400). Məpəyú Seesepasaa na ləlaa pa kpaγa wontu nti na pá məli Yosalem.

2

İseyeli nyəma mpa pa luna Pəpiloni tə pa həla

¹ Yuta tetv həγəlvuγv nyəma mpa wulav Nəpukanəsaa ka kuuwa tə pa həla ntə. Pa taa pəγalə mələna Yosalem na Yuta tetv taa, paa wəi ké i icatə taa. ² Mpa pa kpaγa-wə na pá mələna təγəle Solopəpəeli, na Yesuwa, na Nəhemiya, na Səlaya, na Ləlaya, na Motokayi, na Pilisaη, na Misipaa, na Pikifayi, na Lehum, na Paana. İseyeli ləlvəη nyəma na pa yəlaa həla ntə.

³ Pəlvəsi ləlvuγv nyəma wə iyisi naale na nūnəwa na nutoso na naanəwa na naale (2172).

- 4 Sefatiya nyóma ke ημθυυυυ na nunuwa na nutoso na naanuwa na naale (372).
- 5 Ala nyóma ke nasətosu na nunuwa na nutoso na naanuwa na kakpası (775).
- 6 Pahati-Mowapu nyóma ke iyisi naale na nunaasa na naanuwa na naale (2812).
Yesuwa na Yowapu pa luluυυ nyóma nté.
- 7 Ilam nyóma ke iyaga na ημθυυυυ na nule na naanuwa na liyiti (1254).
- 8 Satu nyóma ke nasənaasa na nunuwa na nule na kakpası (945).
- 9 Sakayi nyóma ke nasətosu na nunuwa na nutoso (760).
- 10 Pani nyóma ke nasətosu na nule na naale (642).
- 11 Pepayi nyóma ke nasətosu na hiu na tooso (623).
- 12 Asəkatı nyóma ke iyaga na ημθυυυυ na hiu na naale (1222).
- 13 Atonikam nyóma ke iyaga na nutoso na naatosu (666).
- 14 Pikifayi nyóma ke iyisi naale na nule na naanuwa na naatosu (2056).
- 15 Ateη nyóma ke nasəle na nule na naanuwa na liyiti (454).
- 16 Atee nyóma ke pəlefei nunuwa. Yehisikiya luluυυ nyóma nté.
- 17 Pesayi nyóma ke ημθυυυυ na nunuwa na hiu na tooso (323).
- 18 Yola nyóma ke nunuwa na naanuwa na naale (112).
- 19 Hasum nyóma ke ημθυυυυ na hiu na tooso (223).
- 20 Kipaa nyóma ke nunaasa na naanuwa na kakpası.
- 21 Pətəlehəm ıcate nyóma ke nunuwa na hiu na tooso (123).
- 22 Netofa ıcate nyóma ke nule na naanuwa na naatosu.
- 23 Anatəti ıcate nyóma ke pəlefei nunuwa na hiu na naanuwa (128).
- 24 Asəmafəti ıcate nyóma ke nule na naale.
- 25 Kiliyatı-Yeyalim na Kefila na Peeləti pa acaləe nyóma ke nasətosu na nunuwa na nule na tooso (743).
- 26 Lama na Kəpa pa acaləe nyóma ke nasətosu na hiu na kuləm (621).
- 27 Mikiması nyóma ke nunuwa na hiu na naale (122).
- 28 Pətəelı na Ayi pə nyóma ke ημθυυυυ na hiu na tooso (223).
- 29 Nepo nyóma ke nule na naanuwa na naale.
- 30 Makpisi nyóma ke nunuwa na nule na naanuwa na naatosu (156).
- 31 Ilam ləlu nyóma ke iyaga na ημθυυυυ na nule na naanuwa na liyiti (1254).
- 32 Halim nyóma ke ημθυυυυ nunuwa na hiu (320).
- 33 Lotı na Hatitı na Ono pə nyóma ke nasətosu na nunuwa na hiu na kakpası (725).
- 34 Yeliko ıcate nyóma ke ημθυυυυ na nunuwa na nule na kakpası (345).
- 35 Senaa ıcate nyóma ke iyisi tooso na nasətosu na hiu na naanuwa (3630).
- 36 Kətəlaa kpeka ntə. Yesuwa luluη nyóma Yetaya tēsi nyóma wə nasənaasa na nunuwa na nutoso na naanuwa na tooso (973).
- 37 Iməe luluυυ nyóma ke iyaga na nule na naanuwa na naale (1052).
- 38 Pasehuu nyóma ke iyaga na nasəle na nule na naatosompəγəlaya (1247).
- 39 Halim luluυυ nyóma ke iyaga na naanuwa na naatosompəγəlaya (1017).
- 40 Lefii nyóma kpeka ntə. Hatafəya luluυυ nyóma Yesuwa na Katəməyelı pəle pa nyóma wə nutoso na naanuwa na liyiti.
- 41 Isə təsele yonyoolaa ntə. Asafi luluυυ nyóma wə pəlefei nunuwa na hiu na naanuwa (128).
- 42 Isə təsele nənəsi tanlaa ntə. Salum, na Atee, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa luluη nyóma wə pəγəlayafəi nunuwa na nule (139).
- 43 Isə təsele taa təma lataa səkpema luluη nyəη nyóma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti, ⁴⁴ na Keləsi, na Siyaha, na Patəη, ⁴⁵ na Lepana, na Hakapa, na Akupi, ⁴⁶ na Hakapı, na Samlayı, na Hanəη, ⁴⁷ na Kitelı, na Kahaa, na Leyaya, ⁴⁸ na Lesəη, na Nekota, na Kasam, ⁴⁹ na Usa, na Paseyi, na Pesayi, ⁵⁰ na Asəna, na

Meunim, na Nefusim, ⁵¹ na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu, ⁵² na Pasiluti, na Mehita, na Haasa, ⁵³ na Paakəsi, na Sisela, na Tema, ⁵⁴ na Nesiya, na Hatifa.

⁵⁵ Saluməñ təmlə lataa ləlvuy nyəma nté Sotayi, na Sofeleti, na Peluta, ⁵⁶ na Yaala, na Taakəñ, na Kiteli, ⁵⁷ na Sefatiya, na Hatili, na Pokeleti-Hasepayim, na Ami.

⁵⁸ Iso təsele taa təmlə lataa səkpema na Saluməñ təmlə lataa ləlvuy nyəma krenta ηmυnuy nunoəwa na nunaasa na naanəwa na naale (392).

⁵⁹ Mpa pa luna Papiloni ke Teli-Mela, na Teli-Hası na Kelupi, na Atan, na Imee tə pa ta pəsi na pá keesi teu ke pa ləlvuy nyəma na pa cəsonaa təm sı pá huli sı pa ké Iseyeli nyəma. ⁶⁰ Pa tənə paa ké Telaya, na Topiya, na Nekota pa ləlvuy nyəma ké. Paa we nasətoso na nule na naanəwa na naale (652).

⁶¹ Kətəlaa ləlaa ka we ké isı mpa pa ta pəsi na pá huli sı pa ké Iseyeli nyəma tə. Mreyele Hopaya na Hakəsi na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyəñ ineyə mpυ təyole sı l kpağa Kalaati tυ Paasilayi pəela taa ləlv. ⁶² Paa pəeka mpe inı pa həla ke kətəlaa nyənə taa ké pa ta na. Pə tə ké pa nyənə-weye asilima nyəma na pá kisina-we sı pá taa la kətəlaa təmlə. ⁶³ Mpyúy kufənee mayamaya kisina-we sı pá taa təyə Iso kuhav, haləna kətulv nəyolv ι mayası wala pəe taka nna pa naakəna Iso luyv nyəntv tə na í na na pəcó.

⁶⁴ Iseyeli nyəma mpa pa luna Papiloni tə pa krenta iyisi nule na naale na ηmυnuyv nunoəwa na nutoso (42360). ⁶⁵ Pa taa kaləna təmlə nyəma apalaa na alaa mpa paa we iyisi naatosompəyolaya na ηmυnuyv na nunoəwa na hiu na naanəwa na naatosompəyolaya (7337) tə. Pa taa ka we yonyoolaa apalv nyəma na alv nyəma ke ηmυnuyv (200). ⁶⁶ Na kpağanəñ ke nasətoso na nunoəwa na hiu na naanəwa na naatoso (736), na kpağanəñ kərəsəñ*fa* ke ηmυnuyv na nule na kakpası (245). ^a we hekv na hekv ké. l ta ké kpağanv, pəcə ι ta ke kpağaya. ⁶⁷ Yooyoonaa ke nasəle na hiu na naanəwa na kakpası (435), na kpağası ke iyisi naatoso na nasətoso na nunoəwa na hiu (6720).

⁶⁸ Waatv wei pa tala Yosalem timpi Iso təsele we tə, iləna ləlvuy nyəñ nyəma ləlaa ha kucəñ na luyv kəlvumuyv sı pá ηmana Iso təsele ke tə lonte kərəntə taa.

⁶⁹ Mpyúy pa hawa isəna pa pəsaa tə sı pá ηmana Iso təsele. Iləna pá lu wula nyəyət v iyisi nutoso na kəlv m (61000), na liyitee nyəyət v kiloonaa iyisi naale na nasəle na nunoəwa (2500). Na pá ha tətəyə kətəlaa capanaa nunoəwa (100).

⁷⁰ Iləna kətəlaa na Lefii nyəma na mpa pa səñna Iso təma tə, na yonyoolaa na nəñəsı tanlaa na Iso təsele taa təmlə lataa səkpema caya acaləe nna pa ha-we tə a taa.

3

Yesuwa na Solopapəli pa tağanəyi Iso seev

¹ Mpyúy pə tala isətv naatosompəyolaya nyəñ, iləna Iseyeli nyəma tənə mpa paa məla acaləe taa tə pá koti nəyə kəlvumaya ke Yosalem. ² Iləna Yosataki pəyalv kətulv Yesuwa, na ι tətənaa na kətəlaa ləlaa, na Selatəyeli pəyalv Solopapəli, na ι ləlvuy nyəma pa niki Iso kətaya təlate ke ηmav sı pa lakı kətasi nsi kəkə lusa sı tənə tə, isı pa keesuyv Iso yulv Moisi kiin taa tə. ³ Paa na pa cəlv piitimnaa caakaya-weye nyaasuyv tə, pa ηmawa kətaya təlate ke tə lonte taa na pá lakı Taca ke kətasi nsi kəkə lusa sı tənə təyə tə tə ke tanəñ na taanaya. ⁴ Pə waali ké pa təyə coka acima isı paa keesuyv tə na pá lakı kətaya ηka kəkə lusa ka tənə təyə təm isəna paa suwa paa kuyaku ηku tə. ⁵ Pə kpağav waatv inı təyə paa svv paa kuyaku ηku kv kətasi lapv ke tam, na nsi pa lakı paa isətv wei ι kancaalaya kuyaku tə, na Taca acima kuyəeñ nyənsı, na luyv kəlvumuyv nyənsı. ⁶ Mpυ pə yelina na pá caali kətasi

^a 2:66 kpağanəñ kərəsəñ: Pa yoosa kpağanv na kpağaya na pə ləlv mpi təyə pa yaa mpυ. l

nsi kəkə lusa sı tənə təyɔ lapu ke Tacaa ke isətu naatosompəyɔlaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, na pá ta tu suta Isə təsele kofate kite.

⁷ Pəle pə waalı ké pa caa təmlə nyəma sı pá saakəyi taası na pəe na pá fel-wε. Ulena pá cəla Sitəŋ na Tii nyəma ke təyənaya na konyənyəm na nim sı pəle pá tilina-wεye kpenkpelası kupaŋsı na tenku taa sı pá tala Safaŋ. Pəesi wulav səsə Silusi hana-wεye pə mpaav. ⁸ Mpyúyú pa məla Yosalem taa, na pənaya naale nyəŋka isətu naale nyəŋ siki. Ulena Selatəyeli pəyalu Solopapəeli, na Yosataki pəyalu Yesuwa, na i tətənaa kətəlaa ləlaa, na Lefii nyəma mpa pa luna Papiloni tə, pa niki təmlə na pá ləsi Lefii nyəma mpa pa tala isu pusi hiu na waalı tə sı pá paasəna Isə təsele ηmav. ⁹ Mpyúyú Lefii tə Yesuwa na i pəyalaa na i tətənaa, na Hotafiya ləlyu tə Katəməyeli na i pəyalaa pa krenta nəyɔ na pá mu Isə təsele təmlə lataa paasənav. Na Henatati ləlyu nyəma Lefii nyəma sənawε.

¹⁰ Waatu wei Isə təsele ηmalaa sı kite, ulena pá kəna kətəlaa na pá suu pa kətaya wontu na Lefii nyəma mpa pa ké Asafi ləlyu nyəma tə na akantεε na cəməŋ na pá saŋ Tacaa isu Iseyeli wulav Tafiiti ka suw tə. ¹¹ Ulena pá saŋ Tacaa na pá puyuləyi-i na pá yooki yontu na pá kaasəyi təma sı: Tacaa wε teu, na i səluyu ke Iseyeli fεi tənaya. Mpyúyú samaa ná puyula-i tətə na kawilitası səsənsı. Mpi tə, pa su pa Isə təsele kite.

¹² Mpyúyú kətəlaa na Lefii nyəma pəyalə na ləlyə nyəŋ nyəma kukpatəlaa mpa paa nyəma Isə təsele kərəntə tə pa wiwa təkpuo ke saa wei pa tənə kofate kite ke suw tə. Ama ləlaa ná wilitaya ké na laŋhuləmlə səsəle. ¹³ Halı yulu u pəsəyi na i faya ləlaa laŋhuləmlə na kawilitası na ləlaa wula. Mpi tə, pa makaya kapusi səsənsı ké na pá nukı pooluŋ.

4

Yuta nyəma kolontunaa sənəsa Isə təsele ηmav

¹ Mpyúyú Iseyeli nyəma kolontunaa nuwa sı, Yuta na Pəncamεε pə nyəma kəmna Papiloni, na pá ηmaaku timpi paa sεε Tacaa Isə tə. ² Ulena pá polo na pá maɣana Solopapəeli na ləlyə nyəŋ nyəma na pá tə-wε sı: Tá luyu wεε sı tə sənəmεye Isə təsele ηté tə ηmav. Ta maɣamaya tə sεekaya Isə kuləm inəyi na tə laki-i kətası ke hatoo kuyanku Asilii wulav Asalatəŋ kəna-tuyu cənε tə.

³ Ama Solopapəeli na Yesuwa na Iseyeli ləlyə nyəŋ nyəma ləlaa pa cəwa sı: Pə ta muna sı i sənə-tu na tə ηma tá Isə ke təsele. Ta tike tu ηmana-i. Mpi tə, pə ké tá Isə Tacaa təsele ké. Pəesi wulav səsə Silusi maɣamaya ka sı rpyúyú.

⁴ Mpyúyú kolontunaa mpe pa maɣasaa sı pa nyaasəyi Yuta nyəma na pá yəli pa apalətu na pá yele Isə təsele ηmav. ⁵ Haləna pá ha wulav waalı nyəma ke liyitee sı pá wakəli Yuta nyəma təmlə ke pə kraɣav Pəesi wulav Silusi pəle haləna pə tala Taliyusi waatu.

Pa kula Yuta nyəma waalı ke wulav Atakəsεεε kiŋ

⁶ Mpyúyú Yuta nyəma kolontunaa ηmaa Atakəsεεε ke takəlaya ke i kawulaya kancaalaya waatu na pá suu Yosalem na Yuta tətə nyəma ke təm.

⁷ Ulena Piselam, na Mitəletati, na Tapeyeli, na pa taapalaa pá ηmaa wulav Atakəsεεε tətə na Alaamee təm taa na tə ηmaatv pēe.

⁸ Mpyúyú həyəluyu ηku kv kufənεε Lehum na i takəlası ηmaalv Simesayi pa ηmaawa wulav Atakəsεεε tətəyɔ Yosalem təm sı:

⁹ Taya həyəluyu kufənεε Lehum na i waalı tə Simesayi, na tá taapalaa mpa ta tə wε Tiŋ, na Afasataki, na Taapeli na Afalası, na Uleki, na Papiloni, na Susi, na Teha, na Uam pə həyələŋ taa tə. ¹⁰ Na yəlaa ləlaa mpa Asilii wulav səsə ləlv Asənappa

ka kpaɣaa na í su Samalii acaləe taa na Ifəlatı pəɣo tetu kukaasətu nti tə wəna ilim tətule həyələyü təo tə na lentənaa tə.

¹¹ Pa takəlaya ηke ka taa təm nté si: Tacaa wulav Atakəsese, taya nyá təmlə nyəma mpa pa wəna Ifəlatı pəɣo kuteŋ na cəne təo tə.

¹² Ta heeliyina-η si Yuta nyəma mpa pa lu nyá te tə pa tala Yosalem cəne na pa taa wəe si pa tayanəyi yəlaa asayaa na təo kullaa ıcate nteye ηmav. Halı pa tema kolunja kite ke tayanəyü na pá ηmaaki. ¹³ Tacaa, nyi teu si ye yəlaa panə pa ηmá pa ıcate na tə koloosi, ıcate nyəma kaa tasa lampuunaa fəlyü na liyitee kaa wəe kawulaya kpancoou taa. ¹⁴ Pə təo ké ta mpa tə lapa nyuleleŋ na tə ké nyá təmlə nyəma tə, ye tə nyənəyi isəna paa tɔyuna-η tə pə wuki-tu. İle tə mayasəyi ké si ¹⁵ η preekı nyá caanaa takəlası kɔpəŋsi taa, n ká mayana si ıcate təne tə yəlaa ké asayaa ké. Tuu tə tə yəlaa ta həesi wulav səsə na həyələyü kufəne ke wakələyü, na tə yəlaa kuləyi təma təo ké tam ké. Pə mayamaya pə təo ké tə yəkaa. ¹⁶ Tacaa, tə kpaaləyi-η si, ye ıcate təne na tə koloosi pə ηmawa, n kaa pəsi Ifəlatı pəɣo həyələyü kəne.

Wulav Atakəsese kvcəcətu

¹⁷ Wulav səsə ηmaawa kufəne Lehüm na ı takəlası ηmaalü Simesayi na pa taapalaa mpa pa su Samalii na Ifəlatı pəɣo kuteŋ tetu taa tə si: Ma nyəma me, ma səs-me.

¹⁸ Takəlaya ηka ı ηmaa-m tə pa teləsa-ke na pa kala-m. ¹⁹ Ma yelaa na pa preekı ıcate nte tə təm na pá ná tampana si hatoo tə, Yosalem ıcate nyəma kuləyi awulaa təo ké tam ké. ²⁰ Pə kaasa ıcate nté tə, awulaa napəli pa təkayana kawulaya na pá ηmakələyi həyələyü ηku ku nyəma, na pá muyi-weyə lampuunaa na pá fələyi-we na pécó pá suki pa tetu taa. ²¹ Mpu tə, í heeli Yuta nyəma si pá səŋ na má hawa nəɣo ile pécó paa ηmá. ²² İ paasəna teu yoo, í taa too təm nti tə təo. Pə taa kəo na pə tasa-tuyü wakələyü tətə.

²³ Too ısu Lehüm na ı takəlası ηmaalü Simesayi na pa taapalaa pa kalvyü wulav takəlaya tə, pu laki-weyə ləŋ. Tənaɣa pa pola kpaakraa na pá cáalı Yuta nyəma na təm nti tə toŋ si pá yele ηmav.

Pa tayanəyi İso təsele ke ηmav

²⁴ Mıpúyú Yosalem İso təsele ηmav səŋaa haləna pə tala Pəesi wulav Taliyusi kawulaya pənaɣa naale nyəŋka.

5

¹ Mıpúyú kuyaku nakəli İso kuyəɣətutu teləsülv Asee na İtoo pəyalü İso kuyəɣətutu teləsülv Sakalı pa polaa na pá yəɣətəna Yuta na Yosalem nyəma na İseyeli İso nəɣo.

² İlena Selatəyeli pəyalü Solopareeli na Yosataki pəyalü Yesuwa pá niki İso təsele ηmav ke Yosalem, na İso kuyəɣətutu teləsəlaa səna-we.

³ Tənaɣale Ifəlatı pəɣo həyələyü kufəne Tatənaɣı, na Seta-Posənaɣı, na pa taapalaa pa polaa na pá pəsı Yuta nyəma si: Awe ha-meyə mpaav si í ηmá İso təsele na koloosi? ⁴ Pə wəe si í heeli-tuyü mpa mpa pa ηmaaki isəntə tə pa həla.

⁵ Ama İso we Yuta nyuyü nyəma waalı, ile pa ta pəsi pá səŋsi pa təmlə, haləna pá heeli wulav Taliyusi ke pə təm na í cə-we.

Yuta nyəma kolontunaa kula pa waalı

⁶ Takəlaya ηka Ifəlatı tetu kufəne Tatənaɣı na Seta-Posənaɣı na ı taapalaa həyələyü nyəŋ nyəma pa ηmaa wulav səsə Taliyusi təɣələ ⁷ si:

Tacaa wulav səsə Taliyusi, tə səs-η, nyana tetu.

⁸ Tə pola Yuta ke İso təsele təŋmale na té mayana pa təŋna-teye ηmav na pəe kusaakee. Pa kama kpenkpelası ke koloosi taa. Pa təmlə tewaya, na tə təŋna lapu ke ləŋləŋ. ⁹ Mıpúyú tə nawa nyuyü nyəma na té pəsı-weyə wei ı ha-weyə nəɣo si

pá ηma Isə təsele na pə koloosi tə. ¹⁰ Halı tə pəssa-weyge mpa pa ké təmlə nyuyv nyəma tə pa həla sı tə ηmaaki na tə kəna-η. ¹¹ İlena pá cə-tv sı: Tə ké isətaa na atə pə Isə təmlə nyəma ké. Tə kusəyi Isə təsele nte İseyeli wulav səsə nəyəlν ι ka ηmawa ləntaa təyə. ¹² Ama tá caanaa kusa isətaa Isə páána na íle ι tv-tuyv Papiloni wulav Nepukanəsaa niη taa na í wakəli Isə təsele nte, na í kuu yəlaa na í tēna ι tē. ¹³ Pə waali ké wulav Silusi ná ha nəyə ke íle ι kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa sı tē tayanı-təyē ηmav. ¹⁴ Nepukanəsaa ná kuu Isə təsele nte tə taa wula na nyəyətν kúpantν na pə wontu ké, na í pona Papiloni na í sı ι tuyv kutuluynu taa. Ama wulav səsə Silusi ná kpaγa-ti na í cəla Sesepasaa wei ι kpaɣa Yuta kufənee tə. ¹⁵ Na í heeli-ι sı: İ polo í ηma Isə təsele nteyē tə lonte kúpənte taa. İlena pá sı wontu ntəyi pə taa. ¹⁶ Mpu pə lapəna na Sesepasaa polo Yosalem na í taali Isə təsele kite. Pə kpaγav waatν inı tə pa təmlə təηna pote ké. Ama pə ta tēnta. ¹⁷ Pənente ta caa, yele na pá pəeki Papiloni kawulaya takəlası taa na tē ná sı Silusi ha nəyə ke tampana sı pá ηma Yosalem Isə təsele nte yaa isəna. Ye n tēma mpu, ile n heeli-tuyv nti n mayasaa tə.

6

Wulav Taliyusi kvəcətv

¹ Mpyóy wulav səsə Taliyusi tv yəlaa sı pá pəeki Papiloni icatē taa ké timpi pa suki ləη takəlası na wontu kúpantν tə. ² Ama Metii həyəluyv koləηa icatē İpatanı taa ké pa hii takəlaya nakəli na pá ηmaa ka taa sı:

³ Wulav Silusi ka kpaala ι kawulaya pənaya kancaalaya nyəηka taa sı, paa tayanı Isə təsele ηmav ke tə kite kúpənte tə ké Yosalem na pá lakı tə taa ké kətasi. Tə kəηkəlməη ká wēe məetələnnaa hiu na naanəwa na tə wəη ke mpu tətə. ⁴ Paa ηma pēe kusaakēe ke cēsı tooso ké, na kpenkpelası ke cēyā. Kawulaya kpancoou liyitee ke paa lana. ⁵ Wula na nyəyətν kúpantν wontu nti wulav Nepukanəsaa ka kpaγa Yosalem Isə təsele taa na í pona Papiloni tə, paa məηna-ti na pá sı-təyi tə lona taa.

⁶ Mpuylə Taliyusi ηmaa takəlaya ke İfəlatı pəyə tətν nyuyv tv Tatənayı na Seta-Posənayı na pa taapalaa həyəluyv nyuyv nyəma sı: İ yele təm nti. ⁷ Pə wēe sı pá yele Yuta nyəma ké təpamm na pá ηma Isə təsele. Tətν tv na Yuta nyuyv nyəma í səna na pá ηma-təyē tə lonte kúpənte taa. ⁸ Ma caa sı í səna-weyge tə ηmav taa, na í feη na í ləsəyi kawulaya kpancoou taa lampuunaa mpa yəlaa fēlaa tə na í cələyi-wē, na təmlə í taa səη. ⁹ İ paasəna teu na í cələyi Yosalem kətəlaa ke mpi pa nyuləyi tə, isı latəcēnaa na iwaaη na iwēesı nsi pa lakəna kətasi ke isətaa Isə tə, na təyənaya na təm na nim. ¹⁰ Waatν inəyi paa pəsi na pá lakı Isə ké kətasi nsi sı wē-ι səsəη tə, na pá sələməna wulav səsə má na ma pəyalaa. ¹¹ Ye wei ι ta təη ma təm tənē, maa yele na pá ləsi ι təyaya tesika na pá siki na pá həkə-ι ka nyuyv taa na pá pəsi ι təyaya ke hute. ¹² Ye wulav nəyəlν yaa piitim napəli pə caa pə yəki Isə təsele nte yaa pə kisi ma təm, Isə wei inı ι wē Yosalem tə inı ι ka həna pəntν ηkpaηuyv. Taliyusi má, ma suna mpu. İ təη tə təna tətetete.

¹³ Mpyóy İfəlatı pəyə tətν nyuyv tv Tatənayı na Seta-Posənayı na pa taapalaa pa təηa Taliyusi təm ntəyi teitei.

Isə təsele tvlyv

¹⁴ Mpyóy Isə kuyəyətν tv tələsulν Asee, na İtoo pəyalν Isə kuyəyətν tv tələsulν Sakalı pa tasa Yuta nyəma ke apalνtv na pá tēesı Isə təsele ηmav na alaafəya, isı İseyeli Isə ka sıw na Pēesı awulaa səsaa Silusi na Taliyusi na Atakəsēsēe paa yəyətuyv tə. ¹⁵ Mpyóy pa tēesa Isə təsele ηmav ke pa tē isətv Ataa kuyēēη tooso wule ke Taliyusi kawulaya pənaya naatosə nyəηka taa. ¹⁶ İlena Yuta nyəma tēna, paa kətəlaa na Lefii nyəma lēlaa mpa pa luna Papiloni tə, pa təyə Isə təsele tvlyv

acima na laŋhulɔmlɛ səsəɔlɛ. ¹⁷ Na pá la Tacaa ke kətaya ke wɔlɛ nteye latəcɛnaa nunɔwa (100), na ɪwaan ke ɲmɔnɔɲɔ (200), na ɪwɛɛsɪ ke nasələ (400), na pəŋtɔlɔŋ ke naanɔwa na naale. Paa Iseyeli kpekəle nteye kulɔmɔɲɔ, sɪ Isə í husɪ pa təna pa ɪsayatɔ. ¹⁸ M̀p̀ɔ́g̀ỳ pa faɣa kətəlaa na Lefii nyəma ke kpeka na pə keesəna pa təma ke Isə təmlɛ taa ké Yosalem ke teitei ɪsu pa keesɔɲɔ Moisi takəlaya taa tə.

Yuta nyəma təkɪ Tɛɛv acima

¹⁹ M̀p̀ɔ́g̀ỳ pa təna mpa pa luna Papiloni tə pa təɣə Tɛɛv acima ke pa pənaɣa naale nyəŋka ɪsətu kancaalaya nyəŋ taa. ²⁰ Na kətəlaa na Lefii nyəma pa kɛntɪ na pá la nyəŋ tə asilima keelɔɲɔ kətaya na pa təna pá wɛɛ tənəŋ. ɪlɛna Lefii nyəma ku pa na kətəlaa na Iseyeli nyəma pa təo ké Tɛɛv acima ɪwɛɛsɪ ɪsu pa tu lakɪ tə. ²¹ M̀p̀ɔ́g̀ỳ mpa pa luna Papiloni tə, na mpa pa kisa cefelitu na pá kɛntəna pa tɛɛtɔnaa ke Iseyeli Isə sɛɛv taa tə pa təna pa təɣə Tɛɛv acima. ²² Pə waali ké pa təɣə kukusum fɛi kakalasi acima ke kuyɛɛŋ naatosompəɣəlaya na laŋhulɔmlɛ. Pa laŋhulɔmlɛ nyɔɲɔ nté sɪ Tacaa ka lapa na wulav laŋlɛ hɛɛna-wɛ. Mpu pə hana-wɛye apalɔtɔ na pá niki Isə təsɛɛlɛ ɲmaɔ.

7

Kətulɔ Isətəlası təm

¹⁻⁶ Pɛɛsɪ wulav səsə Atakəsɛsɛɛ kawulaya waatɔ taa ké nəɣəɔlɔ wei pa yaa sɪ Isətəlası tə ɪ luna Papiloni. ɪ ka ké Selaya pəyalɔ ké, ɪ lulɔɲɔ nyəma nté kətulɔ səsə Aləŋ, na ɪlasaa, na Pɛnhası, na Apisuwa, na Puki, na Usi, na Selaya, na Melayəti, na Asaliya, na Amaləya, na Ahitupi, na Satəki, na Salum, na Hilikiya, na Asaliya. Isətəlası ka nyəma takəlası kalɔɲɔ ké na í nyəma Iseyeli Isə kiɪŋ wei ɪlé ɪ ka hulɔ Moisi tə. Tacaa ka lapaya na Isətəlası nyɔɲɔ kulɪ, na í sələma wulav ke mpi ɪlé ɪ la-wɪ. ⁷ Waatɔ wei Iseyeli yələa, na kətəlaa, na Lefii nyəma, na yonyoolaa, na Isə təsɛɛlɛ nənəɔsɪ tanlaa, na pə təmlɛ nyəma səkɛpema mələ Yosalem ke Atakəsɛsɛɛ kawulaya pənaɣa naatosompəɣəlaya nyəŋka taa ⁸ təɣə Isətəlası tala Yosalem ke pa kiɪŋ ke ɪsətu kakpası nyəŋ taa. ⁹ ɪsətu kancaalaya nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku ke ɪ ka suwa sɪ ɪ ká kulɪ Papiloni. ɪlɛna Isə kenti ɪ təo na í tala Yosalem ke ɪsətu kakpası nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku. ¹⁰ Isətəlası ka sɛɛsa ɪsələ na Tacaa təm kalɔɲɔ ké, na tə taa welisuɣu, na í təkə-tɪ na í sɛɣɛsəɣɪ Iseyeli nyəma ke Isə kiɪŋ na ɪ kusəsutɔ.

Təma nna Atakəsɛsɛɛ tv Isətəlası tə

¹¹ Takəlaya ɲka wulav Atakəsɛsɛɛ ɲma kətulɔ Isətəlası wei ɪ ke Tacaa kiɪŋ na ɪ kutututɔ pə tɔ təɣələ sɪ:

¹² Maɣa awulaa wulav Atakəsɛsɛɛ, má ɲmaana takəlaya kanɛɣɛ ɪsətaa Isə kiɪŋ nyəntɔ kətulɔ Isətəlası.

¹³ Ma caa sɪ pá yelɛ ma tetɔ təna Iseyeli nyəma mpa pa sələ Yosalem pote tə na nyana-wɛ í tɛɛ. Pə kɛpəɣav Isə təmlɛ sənlaa na kətəlaa na Lefii nyəma tə. ¹⁴ Ma maɣamaya na ma layatɔ tasələa naatosompəɣəlaya tə tiliyina-ŋ Yosalem ke Yuta tetɔ taa na ɲ ná ɪsəna yələa paasəɣəna nyá Isə wei ɪ kiɪŋ n təkə nyá niŋ taa tə ɪ təm tə. ¹⁵ Pəyele tu cɛlɛ-ŋ wula na liyitee nna má na ma layatɔ tasələa tu ha Isə wei ɪ təsɛɛlɛ wɛ Yosalem taa tə. ¹⁶ Na ɲ kɛntəna tətəɣə liyitee na wula wei Papiloni həɣəɔɲɔ nyəma caawa na nna Iseyeli nyəma na kətəlaa na Isə təmlɛ sənlaa hana luyɔ kulɔmɔɲɔ sɪ pá tayənəna Isə təsɛɛlɛ tə. ¹⁷ Ye n tala təna n ká yana latəcɛnaa, na ɪwaan yaa ɪwɛɛsɪ, na pə təna mpi n ka lana hatəmutɔ kətasi na sulɔm pə nyənsɪ ke mə Isə kətaya təlɛtɛ təo ké Yosalem tə. ¹⁸ Pə waali ɪlɛ nyana nyá taapalaa í ká lana liyitee na wula kukaasɔ ke ɪsəna Isə ká hulɪ-mɛ tə. ¹⁹ ɪlɛna ɲ su Isə təsɛɛlɛ taa ké Isə nyənasi nsi pa cɛla-ŋ tə. ²⁰ Ye pə wɛɛ sɪ ɲ tasa pulɔpɔɲɔ yapɔ ke pə təm taa, ɪlɛ kawulaya kpancoou taa ké n ká ləsi na ɲ yana.

²¹ M̄p̄ȳḡ wulav səsə Atakəsese tasaa si: Ma t̄ȳt̄ Ifəlat̄ p̄əḡo ilim tət̄ule t̄ə t̄et̄o kprancooŋ nyəma t̄əna si ye isət̄aa Isə kiin̄ nyənt̄o kət̄ul̄v Isətəlası í səl̄əma mpi pá lap̄i-i-wəȳi teitei. ²² Pá c̄ela-i liyitee nyəḡətu ke t̄ən̄ənaa tooso, na t̄əȳənaɣa ke t̄ən̄ənaa iyisi hiu na naan̄owa (30000), na s̄ul̄m ke liit̄ilinaa iyisi liyiti (4000), na nim ke liit̄ilinaa ke iyisi liyiti (4000) t̄ət̄ə, na t̄əm ke isəna pa s̄əlaa t̄ə. ²³ Paa la is̄u Isə taa Isə kees̄ȳv i t̄əs̄ēle t̄əm t̄əḡo teitei k̄é, p̄óćó p̄ə taa k̄ə na Isə m̄vna ma maɣamaɣa yaa ma l̄ul̄ȳv nyəma yaa ma t̄et̄o nyəma na p̄ááná. ²⁴ P̄əle p̄ə paasi t̄ə kpraal̄əȳi kprancooŋ nyəma t̄əna si p̄ə f̄ei si pá m̄v lampuu ke k̄ət̄əlaa yaa Lefii nyəma yaa yonyoolaa yaa Isə t̄əs̄ēle n̄ən̄əsi tan̄laa yaa Isə t̄əs̄ēle t̄əml̄e nyəma s̄əkp̄ema taa n̄əȳəlv.

²⁵ Isətəlası nyaa la is̄u Isə wei i l̄əmaɣas̄e n wena t̄ə, na í kpa mpa paa huuk̄əna p̄əḡo ilim tət̄ule t̄ə nyəma mpa pa t̄əna pa nyəma nyá Isə kiin̄ t̄ə, na mpa p̄ele pa ta nyəmi-i t̄ə, í h̄uli-w̄eȳe-i. ²⁶ Ama ye wei í kisa Isə na wulav pa kiin̄ ke t̄əkȳv pa h̄ə i ŋkpaŋȳv is̄u p̄ə m̄vnaa t̄ə. Paa kȳv, paa t̄əȳənȳv, paa i wena v l̄eek̄ȳv, yaa sal̄əka t̄ȳv.

Isətəlası s̄ēv ke Isə

²⁷ M̄p̄ȳḡ Isətəlası s̄ēwa Isə si: Ma s̄ē ta Səsə Isə Tacaa ke timpi n t̄wa wulav səsə taa si í kus̄i Yosalem Isə t̄əs̄ēle nȳȳv t̄ə. ²⁸ Tacaa n lapa-m k̄upant̄v ke wulav na i layat̄v tas̄əlaa na i waali nyəma s̄əsaa pa is̄ent̄aa. Uena nyá kent̄ȳv mpi p̄ə s̄əs̄i maya apal̄tv, na má kpeyeli Is̄eȳeli nȳȳv nyəma t̄əna, na má na-w̄e t̄ə polo Yosalem.

8

Isətəlası taapalaa

¹ M̄p̄ȳḡ Isətəlası ȳəḡətaa si: Má na ȳəlaa mpa t̄ə lu Papiloni na t̄ə polo Yosalem ke wulav səsə Atakəsese kawulaya waat̄v taa t̄əȳəle:

² Penhası l̄ul̄ȳv t̄v K̄ees̄əm, na Itamaa l̄ul̄ȳv t̄v Taniȳeeli, na Tafiiti l̄ul̄ȳv t̄v Hatusi,

³ na Sekaniya p̄əyalaa taa l̄el̄v na Pal̄əki l̄ul̄ȳv t̄v Sakalı na ílé i l̄ul̄ȳv taa ȳəlaa ke nun̄owa na nule na naan̄owa (150).

⁴ Na Pahatı-Mowar̄v l̄ul̄ȳv t̄v Selaya p̄əyal̄v Iliyohenayi na p̄ə s̄əs̄əna ȳəlaa ŋm̄vnȳv (200).

⁵ Na Satu l̄ul̄ȳv t̄v Yasiyeli p̄əyal̄v Sekaniya na ȳəlaa ke ŋm̄vnȳv nun̄owa (300),

⁶ na Atinı l̄ul̄ȳv t̄v Yonatan̄ p̄əyal̄v Ip̄eti na ȳəlaa ke nule na naan̄owa,

⁷ na Ilam l̄ul̄ȳv t̄v Ataliya p̄əyal̄v Yesaya na ȳəlaa nutoso na naan̄owa,

⁸ na Sefatiya l̄ul̄ȳv t̄v Mikayeli p̄əyal̄v Sepatiya na ȳəlaa nunaasa,

⁹ na Yowar̄ı l̄ul̄ȳv t̄v Yehiyeli p̄əyal̄v Opatiya, na ȳəlaa ŋm̄vnȳv na p̄əlef̄ei hiu (218),

¹⁰ na Pani l̄ul̄ȳv t̄v Yosifiya p̄əyal̄v Selomitı na ȳəlaa nun̄owa na nutoso (160),

¹¹ na Pepayi kpēk̄əle t̄v Pepayi p̄əyal̄v Sakalı na ȳəlaa p̄əlef̄ei hiu na naan̄owa,

¹² na As̄ekatı l̄ul̄ȳv t̄v Hakatan̄ p̄əyal̄v Yohanat̄v na ȳəlaa ke nun̄owa na naan̄owa (110),

¹³ na Atonikam l̄ul̄v nyəma kant̄ək̄aya nyəma llifeletı na Yehiyeli na Semaya na ȳəlaa nutoso,

¹⁴ na Pikifayi l̄ul̄ȳv nyəma Utayi na Sakuu na ȳəlaa nutoso na naan̄owa.

Yosalem pote mpaav tayanv̄ȳv

¹⁵ M̄p̄ȳḡ Isətəlası tasaa si: Ma kpeyela ȳəlaa t̄ənaya l̄əv ŋku kv̄ t̄əȳəḡəna Ahafa t̄ə kv̄ n̄əȳə na t̄ə siki t̄ənaya kȳȳeŋ tooso. T̄ənaya ma paas̄ənaa si s̄ənlaa na k̄ət̄əlaa paa w̄e p̄ə taa. Ama Lefii t̄v n̄əȳəlv i f̄ei. ¹⁶ Nt̄ena má t̄v t̄əml̄e ke nȳȳv nyəma l̄iȳes̄e na Al̄əyeli na Semaya na ll̄ənatan̄ na Yalipı na ll̄ənatan̄ na Nat̄an̄ na Sakalı

na Mesulam na kiiu seyesəlaa naale, Yoyalipi na İlənatəñ ¹⁷ na má heeli-we si: İ polo Kasifiya nyéma nyöyü tu İtoo te na má keesi-meçe nti í ká heeli í na i taapalaa na İso təsele sənlaa mpa pa we tənə tə. İlena í kəna-tuyü tá İso təsele təmlə lataa. ¹⁸ Məpəyü tá İso kenta tá təə na pá pəsi na pá kəna Malii na Lefii pa ləlyü tu Selepiya. Yakəpu pəyalü kele, i pəyalaa na i newaa pa we pələfei hiu. ¹⁹ İlena pə səəsi Melali ləlyü tu Hasapiya na Yesaya na i newaa na pa pəyalaa, pa we hiu. ²⁰ Na pá kəna tətəyə yəlaa ηmυnyü na hiu (220) mpa pa ləsa İso təsele sənlaa səkpema taa tə. Mpe inəyi Tafiiti na i taapalaa paa cəla Lefii nyəma.

²¹ Məpəyü ma təma si tə həkə nəəsi ke tá tənəyā Ahafa ləəu nəyə tənə, na pə hılı si tə pasa ta təyi ta İso isentaa, na ilé i yeke na tá na tá nyéma na tá wontu na tá mpaav la teu. ²² Pu we-m feele si má yəyətü wulav na í yeke na yoolaa na krayanəñ cayalaa su-tuyü tá kolontunaa təə. Ama tə heela-i təfoo si tá İso kentiyi i yəlaa tənə təə kə, na í muyü pääná na mpa pa ləkə-i tə. ²³ Məpəyü tə həkə nəəsi na té sələmi İso si í waasi-tu na ilé i mu tá kusələmütü.

²⁴ Pə waalı kə ma kraya kətəlaa səsa taa kə naanəwa na naale, na pə səəsəna Selepiya na Hasapiya na pa taapalaa ke naanəwa. ²⁵ İlena má mayası pa isentaa ke liyitee nyəyətü na wula na wontu kəpantü nti wulav səso na i layatü tasəlaa na i waalı nyéma na tətü taa İseyeli nyéma ka hawa si pá ηmana tá İso təsele tə. ²⁶ Na má cəle-weçe liyitee nyəyətü ke tənənəna hiu na tə wontu ke tənənəna tooso, na wula ke tənənəna tooso tətə, ²⁷ na wula cəmsənəna ke hiu, pa liyitee we isü wula nyəyətü iyaya, na nyəyəluyü kusəemuyü heesi nsi si tewa isü wula na si muyü kəkə təyə naale. ²⁸ Məpəyü ma heela-we si: Teitei isü mə keü İso təmlə lataa tə, mpu tətəyə wontu tənə tə kə İso nyəntü. Liyitee na wulanəna pə kə luyü kuləmuyü kucəəu ηku yəlaa lapa mə cəsənəna İso Tacaa təyə. ²⁹ İ paasəna krancoou ηkuyü teu, haləna Yosalem. İ tala tənə ile í mayası-təyi kətəlaa səsa na Lefii nyéma na ləlyəñ nyəññ nyéma pa isentaa kə İso təsele kutuluy lələñ taa.

³⁰ Məpəyü kətəlaa na Lefii nyéma pa paasəna wula na liyitee nna pa mayasa mpu tə, na wontu kəpantü nti na pá pəna-təyi Yosalem ke ta İso təsele taa.

Isətəlası-we pa tate ke Yosalem

³¹ Məpəyü tə küla Ahafa ləəu nəyə ke isətü kancaalaya nyəñ küyeyəñ naanəwa na naale nyəñku wule na tə tē Yosalem. Tá İso ka we tá waalı kə tá mpaav tənə taa kə na í təyənəyi tá kolontunaa na ηmulaa mpa pa cəsəyi-tu tə. ³² Tə tala Yosalem ilena té heesi küyeyəñ tooso. ³³ İlena tə mayası liyitee nyəyətü na pə wontu kəpantü ke küyaku liyiti nyəñku wule ke tá İso təsele taa na tə cəla Uliya pəyalü kətülü Meleməti wei na Pənhası pəyalü İlasaa paa we tə, na Lefii nyéma Yesuwa pəyalü Yosapatı na Pinuwi pəyalü Noyatiya. ³⁴ Məpəyü pa kala pə tənə na pá mayası na pá ηmaa.

³⁵ Pa tənə mpa pa luna Papiloni tə mpe pa lapəna İso kə kətasi na İseyeli nyéma tənə hətə taa kə latəcənəna naanəwa na naale na iwaanəñ ke nunaasa na naanəwa na naatosə, na pá la kətasi nsi kəkə lusa si tənə təyə iweesi nutoso na naanəwa na naatosompəyələyā, na isayatu husuyü nyənsi ke pəñtuləñ naanəwa na naale. Tacaa ke pa wəpa wontu nti tə tənə. ³⁶ Pəle pə waalı kə pa keesa nti wulav tuwa İfəlatı pəyə na ilim tətülə tə tətü nyəññ nyéma tə. İlena pəle pá sənə İseyeli nyéma ke İso təsele ηmav təm taa.

9

Yuta nyéma payale krayav ke krai alaa

¹ Pəle pə waalı kə nyuyü nyéma napəli pa kəma na pá heeli-m si paa İseyeli nyéma yaa kətəlaa yaa Lefii nyéma, pa ta fayana tətü nyéma ma ta nyi isənəna, pa keena acaalətü nti Kanaanəñ nyéma na Hiti nyéma na Peliisi nyéma na Yəpusi

nyəma na Amoni nyəma na Mowarə nyəma na Icipiti nyəma na Amolii nyəma pa laki təyə. ² İseyeli nyəma na pa piya pa kpaɣa piitimnaa mpe pa taa ké alaa ké, haləna pana kpai nyəma mpe pa piitim siti. Pə taɣa nyuyə nyəma na səsaa mpe pa caaləna kutakeəsətə ntəyi lapu.

³ Waatv wei ma nu təm nti, iləna ma laŋle pəsi na má cəli ma kpai na ma wontu, na má kpesi ma nyəsəsi na ma tantuyv na ma təli tamaya ⁴ke mpv, haləna saa wei pa laki taanaya kətaya tə. Məpəyó İseyeli nyəma mpa pa təna pa nyanaya si İso ká hə mpa pa luna Papiloni tə pa ŋkpaŋuyv ke pa isayatu tə tə, pa kəma na pá kotina-m.

Isətəlası sələmənəv ke asayaa

⁵ Məpəyó ma kula taanaya kətaya waatv na ma laŋpəsəle nité, na ma təə na ma wontu kucələtv nti, na má luŋ akula na má teɣe ma İso Tacaa ke niŋ ⁶ na ma sələmi-ı si: Hai, ma İso, ma laŋle wakələa ké, fəele u tisiyi si má kusi ma ise na má nyəni-ŋ. Hai, tá isayatu kaa huɣule ké na té kaləsəna isətənuuyv na té liki-tv. ⁷ Too pə kpaɣav tá caanaa pəəle taa na pé suna saŋa tə tə lapa isayatu səsəəntv ké. Pə təə ké awulaa kpai nyəma ŋmakəla tá na tá awulaa na tá kətəlaa na pá yoonə-tv na pá kuu tana tá wontu isu saŋa pə wəv isəntə tə. ⁸ Ama nəəŋə Tacaa tá İso nyá, nyá hula-tuyv pəele ke wəe naale na n yele si tá taa kukaasaa í məli na pá caya nyá tetv taa na n cə-tuyv tá yomle na tá isəntaa həti na tə feesi təfəvv. ⁹ Tampana təə, tu ké yomaa ké, ilə tá İso nyá, n ta lə-tv. Nyá yelina na Pəəsi awulaa səsaa na tá pətəətəle na pá yele si té məli tá wule taa, na té kusi nyá təsəele ncaale na tə wəena təcəsəle kəpantə ke Yosalem na Yuta taa.

¹⁰ Təv, tá İso, wentiyi tu tasa yəɣətuyv ke tənə tə təə? Tə taa təki nyá kusəsutu ¹¹ nti n teləsə-tv na nyá kuyəɣətvtv teləsəlaa nəyə tə. Halı n ka kpaala-tv si tetv nti tə taa tə puki mpv tə tə ké asilima ké. Tə yəlaa ké acaaləŋ ké, iləna pá suuli-təyi acaalətv. ¹² Pəcə tə taa ha tá pəelaa ke tetv nti tə yəlaa piya yaa tə caa pa pəelaa ke tá pəyalaa. Pəyele tə taa pəeki pa alaafəya yaa isəna pu cayanə-wə tə. Waatv inəyi tu pəsi yəlaa toŋtunaa, na tetv tənə tə nyəma pəsi tá na tá piya tá nyəm. ¹³ Hai, Tacaa, tá yaasi isayav na tá kawalaya səsaya kənnə-tuyv wahala inə, paa na mpv n ta kəəsəna tá isayatu na n feli-tv. Halı taɣa n kaasaa na n mələna-tuyv cənə. ¹⁴ İle isənaya tu tayanı kisuyv ke nyá kusəsutu na tá na acaaləŋ piitim mpi té kpaəkəyi təmə? Ye tə lapa mpv, n kaa mv páná na n kpiisi-tv? ¹⁵ Saŋa isəntə, kəpantv səsəəntv ke n lapa-tv, na n yele si tá taa kukaasaa í wəena weesiŋ. Tə səŋna nteɣe nyá isəntaa na tá isayatu, pəcə pə fei si n yele yulə ke mpv na ı weesuyv.

10

Yuta nyəma təɣənuuyv ke kpai alaa

¹ Waatv wei İsatəlası ná luŋa İso təsəele isəntaa na í sələməyi na í wiikina İso si í waasi-wə, iləna İseyeli nyəma tuutuuma, apalaa na alaa na piya pá kotina-ı, na pá wii təkpo. ² Məpəyó İlam ləlvuyv tv Yehiyeli pəyalv Sekaniya təmə İsatəlası si: Tə pəntəna İso ké səsəm ke timpi tə kpaɣa alaa kpai nyəma təyə. Paa na mpv tə İseyeli nyəma wəe na pá təeləyi. ³ İle pə wəe si té su nəəsı ke İso isəntaa na té təɣəni alaa mpe pa təna na pa piya. Tu təŋ layatu nti nyana mpa í təŋəyi İso kusəsutu ke teu tə í tasa-tv təyə. Pə wəe si té təki İso kiiu ké. ⁴ Mpv tə, kulı na n təki təm ntəyi niŋ naale. Ta səlv puwa si tu wəe nyá waalı, taa la sika.

⁵ Məpəyó İsatəlası kulaa na í tə kətəlaa nyuyv nyəma na Lefi nyəma na İseyeli nyəma tənə si: İ su nəəsı si í ká təŋ nti Sekaniya yəɣətə tə. İləna pa tənə pá su mpv. ⁶ Məpəyó İsatəlası kulaa İso təsəele kataya taa na í polo İliyasipi pəyalv Yohanəŋ te na í caya. İ laŋle wakələna ı taapalaa isayatu səsəəntv ke katatəlaya, haləna í kisi təɣənaya na lvm.

⁷ İlena pá heeli Yosalem na Yuta tetv təna taa sı mpa pa luna Papiloni tə, pá koti Yosalem. ⁸ Ye kuyeyə tooso tēwa na nəǵəlv ta polo isı nyuyv nyéma na səsaa pa suw tə, isı pa lēka pıntv wənav təna na pá ləsi-ı lēlaa taa.

⁹ Kuyeyə tooso inı ı taa ké Yuta na Pəncamē apalaa pola Yosalem ke isətv pəǵəlayafey nyəǵ kuyaku hiu nyəǵkv wule, na pá koti Isə təsēelē katayə taa na pa təna pá seliyi təm nti tə tə. Pəcə pə kaası tēv təǵa nuw tətə. ¹⁰ Mpuǵule Isətəlası kulaa na í tə-wē sı: İseyeli nyéma mē, í kpaǵav kpaı alaa mpe tə, í lapa isayətv səsəntv ké. İsayətv ke í səsəǵı tá yəlaa nyəntv tə. ¹¹ Pənente pə wē sı paa wei í ná kawalaya ŋka ı lapa tá cəsənaa Isə Tacaa tə, na í təkı ı luyv nyəntv na məna tetv tənē tə nyéma í taa kaa pılv, na í kisi mə alaa mpe.

¹² Ntəna kotilaa təna krentı na pá yəǵətəna nəǵə səsaya sı: Tampana ke n yəǵətəa, tu la isı n yəǵətvuyv tə. ¹³ Pəyele tə wē pəǵalē, anı pə ké yoluma ntə, pə feı sı tē səǵ mǵıyú awalı. Pə kaası ıle pə tayə kuyaku kuləmvuyv yaa naale taa ké tá təm ká tayanı. Mpi tə, tá pəǵalē wəna tə taa. ¹⁴ Mpu tə, tá nyuyv nyéma í səǵna İseyeli nyéma təna nəǵə na pá sı mpa pa kpaǵa kpaı alaa mpe təǵə kuyaku ŋku paa polo pá na pa acalē səsaa na pə hıvləa pa kın tə. İlena tē paasəna təm nti, haləna Tacaa hēsı ı páná səsəna ke tá tə.

¹⁵ Mǵıyú pa təna pa mv təm nti. Ama Asayēli pəǵəlv Yonatan na Tikifa pəǵəlv Yasiya pa kisina. İlena Mesulam na Lefii tv Sapetayı pá sēna pa tə. ¹⁶ Pa təna mpa pa luna Papiloni tə pa mv-təǵı mpu, ılena kətılv Isətəlası ləsi paa lılvuyv ŋku kv taa ké nyəǵə nyéma, na mpe inı pá caya isətv naanəwa nyəǵ kuyaku kancaalaya nyəǵkv wule sı pa tayənaǵı təm nti tə təna. ¹⁷ Mǵıyú pa tēma kpaı alaa mpe pa təm hıvv ke pənaya naale nyəǵka isətv kancaalaya nyəǵ kuyaku kancaalaya nyəǵkv wule.

Yuta nyéma mpa pa kpaǵa kpaı alaa tə pa həla

¹⁸ Kətəlaa mpa pa kpaǵa cefelinaa təǵəle Yesuwa lılvuyv nyéma na ı newaa, Yosataki pəyalaa, Maaseya, na İliyesē, na Yalıpı, na Ketaliya. ¹⁹ Mǵıyú pa tisaa na pá kisi pa alaa mpe na pá lá Isə kətaya ke ıwaav na Isə hısvı pa isayətv.

²⁰ İmē lılvuyv nyéma Hanani, na Sepatiya,

²¹ na Halim lılvuyv nyéma Maaseya, İliya, na Semaya, na Yehiyeli, na Usiya,

²² na Pasehuu lılvuyv nyéma İliyohenayı, na Maaseya, na İməyeli, na Netaneyeli, na Yosapatı, na İlasaa.

²³ Lefii nyéma taa ka wē Yosapatı, na Simeyi, na Kelaya wei pa yaa tətə sı Kelita tə, na Petahiya, na Yehuta na İliyesē.

²⁴ Yonyoolaa taa ké İliyasıpı. Nənəsı tanlaa taa ké Salum, na Teləm, na Ulii.

²⁵ İseyeli nyéma lēlaa taa ka wē Paləsı lılvuyv nyéma, Lamiya, na İsiya, na Maləkiya, na Miyamē, na İlasaa, na Maləkiya, na Penaya,

²⁶ na İlam lılvuyv nyéma, Mataniya, na Sakalı, na Yehiyeli, na Apəti, na Yeleməti, na İliya,

²⁷ na Satu lılvuyv nyéma, İliyohenayı, na İliyasıpı, na Mataniya, na Yeloməti, na Sapatı, na Asisa,

²⁸ na Pəpayı lılvuyv nyéma, Yohanə, na Hananiya, na Sapayı, na Atəlayı,

²⁹ na Pani lılvuyv nyéma, Mesulam, na Malukı, na Ataya, na Yasupı, na Seyalı, na Yeleməti,

³⁰ na Pahatı-Mowapv lılvuyv nyéma, Atəna, na Kelalı, na Penaya, na Maaseya, na Mataniya, na Pəsələli, na Pinuwi, na Manasee,

³¹ na Halim lılvuyv nyéma, İliyesē, na İsiya, na Maləkiya, na Semaya, na Simon,

³² na Pəncamē, na Malukı, na Semaliya,

³³ na Hasum lılvuyv nyéma, Matenayı, na Matata, na Sapatı, na İlifeləti, na Yelemayı, na Manasee, na Simeyi,

³⁴na Pani ləloyu nyəma, Maatayi, na Aməlam, na Uweli, ³⁵na Penaya, na Petiya, na Keluhu, ³⁶na Faniya, na Meleməti, na Iiyasipi, ³⁷na Mataniya, na Matenayi, na Yasayi, ³⁸na Pani, na Pinuwi, na Simeyi, ³⁹na Selemiya, na Nataŋ, na Ataya, ⁴⁰na Makənatərayi, na Sasayi, Salayi, ⁴¹na Asaleli, na Selemiya, na Semaliya, ⁴²na Salum, na Amaliya, na Yosəefu, ⁴³na Nepo ləloyu nyəma, Yeiyele, na Matatiya, na Sapatı na Sepina, na Yatayi, na Sowəeli, na Penaya.

⁴⁴Panə inı pa tənə pa krayana alaa krai nyəma, halı pa taa ləlaa na ləla piya.

NEHEMII TŌM TAKĒLAYA Kutubtu

Nehemii ka ké Pɛɛsi wulav Atakɛsɛsɛɛ kawulaya taa akewe sɔsɔ ké. Uɛna wulav ha-i mpaav si í polo Yosalem na í paasɛna tetu tɔkuyv tɔm. I na kutubtu Isɛtɛlasɪ pa lapɛna nɔɔɔ kɔlɔmɔɔya kɛ tetu tɔkuyv tɛmlɛ taa.

Pɛ waaɪ uɛna Nehemii layasɪ Isɔ sɛɛv kɛ timpi timpi pɛ taa tɔɔ tɔ.

Isɛna pa faya Nehemii takɛlaya tɔ:

Nehemii mɛɔvɔvɔ kɛ Yosalem, titite 1:1-2:20

Pa tayana Yosalem koloosi nɔmav, titite 3:1-7:72

Pa kala Isɔ Tɔm takɛlaya, titite 8:1-10:40

Nehemii tɛma lɛnna, titite 11:1-13:31

¹ Hakaliya pɛɔɔlav Nehemii tɔm ntɔ.

Nehemii nuwa Yosalem tɔm

Wulav Atakɛsɛsɛɛ kawulaya pɛnaya hiu nyɛnka kɛ pa isɛtv wei pa yaa si Kisileu tɔ i taa, Nehemii má, maa wɛ Susi icatɛ sɔsɔɔlɛ taa. ² Ma tɛɛtv lɛlv Hanani na lɛlaa pa luna Yuta na má pɔɔsi-wɛɔɔ Hɛpɛla nyɛma mpa pa luna Papiloni tɔ, na Yosalem pa tɔm. ³ Ḿpɔ́yú pa cɔ-m si: Hɛpɛla sɔsaa mpa pa luna Papiloni tɔ, pa caya Yuta. Ama wahala na kɔnyɔɔn taa ké pa wɛɛ. Yosalem icatɛ tɔm ilɛ, tɔ koloosi yá pɔɔlɛɛ ké, na kɔkɔ náa nyaya icatɛ kampɔnaa.

Nehemii sɛlɔmɔvɔvɔ kɛ Yuta nyɛma tɔ

⁴ Waatv wei ma nu tɔm nti, uɛna ma lanɔlɛ wakɛli kuyɛɛn pɔɔɔlɛ, na má wiiki, na má hɔkɔɔɔ nɔɔɔ. Uɛna má sɛlɔmɔ isɛtaa Isɔ si: ⁵ Hai, isɛtaa Isɔ sɔsɔ, wei nyá pa nyaɔna tɔ. N laki isɛna n su nyá nɔɔɔ tɔɔɔ nyá kusɛsɛtv tɔkɛlaa ké. Pɛ́cɔ́ nn luki nyá sɔɔllaa waaɪ. ⁶ Hai, kɛɛsi isɛ na tá tɔɔ, na n kɛ nyá nɔkpaɔnɔ na n nu nti nyá tɛmlɛ tv má, ma sɛlɔmɔɔɔ-ɔ tɔ. Ma sɛlɔmɔɔɔ-ɔ ilim na ahoo kɛ nyá yɛlaa Isɛɔɔlɛ nyɛma tá, tá tɔɔ si, n tayani tá isayav. Má na ma cɔsɔnaa tɔ wakɛlɔna-ɔ ké. ⁷ Tɔ kisa nyá kusɛsɛtv na kiin wei n cɛla nyá tɛmlɛ tv Moisi na í tɛlɛsɪ-tv tɔ. ⁸ Tɔɔsi nti n ka heela Moisi na í kɛɛsɪ-tv tɔ si: Ye í tá nuna-m, maa yasɪ-mɛɔɔ piitim kpaɔ nyɛm taa. ⁹ Ama ye í pɛsɛna laakali kɛ tɛna, na í tɔkɔ ma kusɛsɛtv, na í laki-ti. Paa pɛ pɔna-mɛɔɔ tetu tɛnaya, máa kɔna-mɛɔɔ lonɛ nte ma lɛsaa si máa caya tɔ taa tɔ. ¹⁰ Taca, tɔ ké nyá yɛlaa na nyá tɛmlɛ nyɛma ké. Taya n yarɛna nyá tɔɔn na nyá kɛlvɔvɔ sɔsɔɔ. ¹¹ Ma wiikina-ɔ si, n nu sɛlɔmɔvɔvɔ nku má na nyá nyɛma lɛlaa tɔ kusɛɔna nyá nyɔvɔ na lanɔlvɔmlɛ tɔ. La na wulav cɔ-m kɔpantv na má waa ma tɛmlɛ taa.

Waatv inɪ i taa, maa ké wulav kɔnyɔɔnyɔɔm paasɛnlv.

2

Wulav ha Nehemii kɛ mpaav si í mɛli Yosalem

¹ Ḿpɔ́yú wulav sɔsɔ Atakɛsɛsɛɛ kawulaya pɛnaya hiu nyɛnka kɛ pa isɛtv Nisan kuyakv nakvli wulav caya tɔɔv, na má tvɔv-i sɔlvɔm. Ma lanɔlɛ ka wakɛlaa ké. Pɛ́cɔ́ i ta nata-m mpu. ² Ntɛna í pɔɔsi-m si: Pepe wakɛla nyá lanɔlɛ? Anɪ pu wuki-ɔ. Pepe nɔɔɔsɛɛ kuyɔna-ɔ?

Tɛnayaɔlɛ sɔɔɔntv anaam kpa-m. ³ Uɛna má cɔ-i si: Hai, ta caa wulav, mɛna tetv. Ta icatɛ nte tɔ taa pa pima ma cɔsɔnaa tɔ, tɔ pɛsa ncaalɛ. Tɔ kampɔnaa nyaya kɔkɔ. Ilɛ isɛnaya ma lanɔlɛ kaa wakɛli? ⁴ Ḿpɔ́yú wulav pɔɔsa-m si: Pepeɔɔ n caa si má la-ɔ?

Tənaɣa ma sələma isətəa Isə ké kpaɣpa. ⁵ Ulena má cə wulav si: Hai, tá caa, la suulu na í ha nyá təmlə tu maɣa nəɣə, na má məli Yuta tetv icate taa timpi pa pima ma cəsənəa tə, na má tayani-təye ηmav.

⁶ Mpyúyú i pəssa-m si: Kuyeyη isənaya n ká tə nyá mpaav? Na saa wei ké n ká məli?

Ulena má heeli-i ma kuyaku kuməlvəv, na í ha-m mpaav si má tē. ⁷ Na má tasa si: Hai, ta caa, ηmaa lfəlati pəɣə ilim tətvlə təə nyvɣv nyəma ke takəlası, na pá ha-m mpaav na má polo Yuta. ⁸ Na pá ηmaa tətəɣə kawulaya hətəη nyvɣv tu Asafi, na í caa-m kpeηkpelası nsi maa láná kolunə kutuluɣu ηku kv we Isə təseelə kin tə kv kampvnaa, na icate kolunə, na ma kutuluɣu kohəntəv.

Mpyúyú wulav lapa-m takəlası nsi. Mpi tə, Taca ka we ma waalı ké. ⁹ Na má polo na má cela lfəlati pəɣə ilim tətvlə təə nyvɣv nyəma ke takəlası nsi. Ma waalı ké yoolaa nyvɣv nyəma, na kpaɣanəη caɣalaa mpa i ka cela-m tə. ¹⁰ Waatu wei Holəη tu Sanəpala na i waalı tu Amoni tu Topiya pa nu ma kəntə, ulə pa laηa ta hēe paa pəcə. Mpi pə təə nəɣəlv kəη si í paasəna Isəyeli nyəma na pə caɣana-we tə.

Nehemii cəvv ké icate koloosi

¹¹ Ma tala Yosalem, ulena má caɣa kuyeyη tooso təpamm. ¹² Ma ta heeli nəɣəlvəv mpi Isə tu-m si má la icate taa tə. Pə waalı ké ma tu mpaav ke ahoo, na ma waaləyi napələyi pəcə. Ma ta kpeenna təte natəli. Ye pə taya kpaηaya ηka maa caɣaa tə. ¹³ Ahoo hēka ke ma líi icate taa, na Tetekələ nənəɣə, na má polo Tvəm səsə hite, na Hute nənəɣə pə kin. Na má wiili Yosalem kolunə ke teu, na má ná si ka yá pəɣələ. Pəcə kəkə ná nyaya ka kampvnaa. ¹⁴ Ulena má mələna Hite nənəɣə na wulav lule pə kin. Ama ma kpaηaya ηka ka təə maa caɣaa tə, ka ta hiki mpaav si ká tē. ¹⁵ Ahoo anəyi ma tesa Setələη ləvv na má nyənəyi koloosi. Ulena má məli na má svvna Tetekələ nənəɣə.

¹⁶ Mpv tə, icate səsaa ta nyi timpi ma polaa tə, yaa mpi ma lapa tə. Pə taya pvlv, ma taa heeli Yuta nyəma, yaa kətəlaa, yaa icate səsaa, yaa hvvləa, yaa təma nyvɣv nyəma napələyi natəli. ¹⁷ Ama ma təma-weyə si: I nawa wahala wei i taa tə wee tə. Yosalem pəsa ncaale, na i nənəəsi nyaya kəkə. I kəw tə tayani Yosalem kolunə ηmav na tá fēelə yá.

¹⁸ Mpyúyú ma keesa-weyə isəna ma Isə waasa-m na nti wulav səsə ná heela-m tə. Ntəna pá má kapusi ke kpaɣpa si: Tə svv təmlə taa, tə ηmá icate.

Kelena pá tayani pa ti na apalvtv si pá lakı təmlə kupante íté. ¹⁹ Ama waatu wei Sanəpala na Topiya na Laalupu Kesem pa níi mpv, ulena pá svv-tvɣv wəηa na pá footiyi-tv na pá pəssəyi-tv si: Pepeye í lakı təna? I caa í kuləyi wulav təə kelə yee?

²⁰ Ntəna má cə-we si: Isətəa Isə mayamaya ká hana-tvɣv pə toη. I təmlə nyəma tá taa niki icate ηmav ké. Ama mə fəina mpaav si í weena pvləv icate taa, yaa í weena toη nuləyi tə təə. Mə taa nəɣəlv fəina tə taa ké mpi paa yaakəna i həte tə.

3

Yuta nyəma tayənəyi ηmav ké Yosalem koloosi

¹ Mpyúyú kətvlv səsə Iiyasipi, na i taapalaa kətəlaa lələa pa svv təmlə, na pá kpeñti na pá ηmá heeη nənəɣə. Pa təma-keɣe fēevvɣv, ulena pá tú ka kampvnaa. Na pá tayani na pá cəv na pá tala Meya ate na isə kutuluɣu, haləna Hananəyeyeli nyəηkv. ² Pa kəηkəη taa ké Yeliko nyəma ná lakaya təmlə. Pa waalı ké Imili pəyalv Sakuu. ³ Mpyúyú Senaa nyəma ná ηmawa Tiina nənəɣə. Pa tu kampv kpatəη ulena pá tu kampv pee, na pə kvkaləsəη. ⁴ Mpa pa lakaya təmlə ke pa kəηkəη taa təɣələ Uliya pəyalv Meleməti. Hakəsı saalı kelə. Pa waalı ké Pelekiya pəyalv Mesulam. Mesəpəli saalı kelə. Pələ pa waalı ké Paana pəyalv Satəki. ⁵ Pələ pa waalı ké Tekəwa nyəma mpa pa səsaa kisa si má taa kəmti-we tə, pələ pa kəma.

⁶ Μρύγύ Paaseya pəyalv Yoyata, na Pesotiya pəyalv Mesulam pa ηmawa Yesana nənəγə. Pa tv kampu kpatəη ulena pá tó kampu pee na pə kúkaləsəη.
⁷ Mpa pa lakaya pa kəηkəη taa ké təmlə təγələ Kapawəη tv Melatiya, na Melonoti tv Yatəη, na Kapawəη na Misipa pə nyóma ləlaa. Ifəlati pəγə waali nyuγv tv yəlaa nté. ⁸ Halaya pəyalv koolu Usiyeli ka wenna pə ləlv. Pa waali ké tulaalv latv Hananiya. Waatv wei pa tala timpi kolunə kəla wan tə, saa inəγələ pa tēma pa təmlə ke Yosalem taa. ⁹ Pa kəηkəη taa ké Huuu pəyalv Lefaya wei i ké Yosalem həγəlvγv ləηkv nyuγv tv tə i lakaya təmlə. ¹⁰ Pələ pa waali ké Halumafı pəyalv Yetaya ná paasayana i təyaya isentaa həγəlvγv. Ulena Hasapəneya pəyalv Hatusi náá təη kpakpaa. ¹¹ Halim pəyalv Maləkiya, na Pahatı-Mowarv pəyalv Hasupı, pələ pa lakayana ntēγe təmlə ke Məsası atē na isə kutuluγv həγəlvγv taa. ¹² Pa kəηkəη taa ké Halohesı pəyalv Salum wei i ké Yosalem həγəlvγv ləηkv nyuγv tv tə, i na i pələa pa lakaya pa nyənte. ¹³ Μρύγύ Hanuη na Sanəwa icatē nyóma pá ηmá tetekələ nənəγə. Pa tēma, ulena pá tó kampvnaa na kúkaləsəη. Na pá tayanı kolunə ke halı məetələnaa nasələ na nınəwa (500), na pá tala Hute nənəγə. ¹⁴ Lekapıi pəyalv Maləkiya wei i ké Pətı-Kelem həγəlvγv nyuγv tv tə, inı i ηmana Hute nənəγə. I tēma, ulena í tó kampvnaa na pə kúkaləsəη.

¹⁵ Kəli-Hose pəyalv Saluη wei i ké Misipa həγəlvγv nyuγv tv tə, inı i ηmana Hite nənəγə. I tēma na í lv, ulena í tó kampvnaa, na kúkaləsəη, na í tayanı Yosalem kolunə ke pə keesənav Silowee lule kın tə, na wulav tuη taale, na təkpalē nte tə tiikina Tafıiti tē tə pə hekv. ¹⁶ Pa waali ké Asəpuki pəyalv Nehemii wei i ké Pətı-Suu həγəlvγv ləηkv nyuγv tv tə, i lakaya təmlə ke Tafıiti pələaη isentaa. Haləna lule nte pa hula kuhulu tə, na pə polo kawulaya tanlaa təcəγələ. ¹⁷ Lefıi nyóma lapəna ntēγe təmlə ke pə ləlv. Pələγe Pani pəyalv Lehum, na Hasapiya wei i ké Keila həγəlvγv na i nyəηkv pə nyuγv tv tə. ¹⁸ Pa waali ké Henatatı pəyalv Pafayi wei i ké Keila həγəlvγv ləηkv nyuγv tv tə, ¹⁹ na Yesuwa pəyalv Isee wei i ké Misipa nyuγv tv tə. Inı i tayanaγana yoou wontu təsıle həγəlvγv ke timpi kolunə lapa ηkulunə tə. ²⁰ Ule i kəηkəη taa ké Sapayi pəyalv Paaluuki. Inı i lakayana təmlə na toη ke həγəlvγv ηku kv wē kolunə ηkulunə na kətvlv səsə Uiyasıpi təyaya pə hekv tə. ²¹ Pa waali ké Uliya pəyalv Meleməti wei i ké Hakəsı saalı, na í lakaya təmlə ke pə kpaγav Uiyasıpi təyaya nənəγə, haləna pə suna ka tənaya tə.

²² Kətəlaa mpa pa luna Yosalem tə, mpə pa lakayana təmlə ke pa waali. ²³ Pencamē na Hasupı pələ pa tayanaγa həγəlvγv ηku kv wē pa təyaya isentaa tə. Na Maaseya pəyalv Asaliya wei i ké Ananiya saalı tə, ilé i lakı təmlə ke i təyaya kəηkəη taa. ²⁴ Henatatı pəyalv Pinuwi ná ηmaakayana Asaliya təyaya na kolunə ηkulunə pə hekv taa. ²⁵ Wusayi pəyalv Palaalı keke kolunə ηkulunə, na atē na isə kutuluγv səsəəv ηku kv wē kawulaya təyaya isentaa tə, pa hekv ke yoolaa tətəηle kataya colv. Pa waali ké Palosı pəyalv Petaya ²⁶ na Isə təsēele təmlə nyóma səkpema mpa pa wē pulaya taa tə, pa lakaya təmlə ke pə kpaγav atē na isə kutuluγv tə, haləna lvm nənəγə ke ilim təlule tə. ²⁷ Tekəwa nyóma ná lakaya pa nyənte ke atē na isə kutuluγv səsəəv, haləna pulaya kolunə pə isentaa.

²⁸ Kətəlaa ná lakaya pa nyənte ke kpaγanəη nənəγə ké, paa wei na i lonte ke i təyaya nənəγə. ²⁹ Na Imēe pəyalv Satəki náá lakı pə ləlv tətəγə i təyaya isentaa, na pə səsəna Sekaniya pəyalv Semaya wei i tanəγı ilim təlule nənəγə tə, ³⁰ na Selemiya pəyalv Hananiya na Salafı pəyalv naatoso nyəη Hanuη wei i tayanaγa həγəlvγv ləηkv tə. Ule i kəηkəη taa ké Pelekiya pəyalv Mesulam. Ule i lakayana timpi i ka wēe tə pə isentaa. ³¹ Pa waali ké koolu Maləkiya, wei i lakaya təmlə ke Isə təsēele təmlə lataa səkpema na taatəlaa pa təyaya ke Mifikatı nənəγə. Haləna ηkulunə taa atē na isə kutuluγv isentaa. ³² Koolaa ləlaa na taatəlaa pa lakayana pa tēma ke pə kpaγav tēna tə, haləna heeη nənəγə pə hekv taa.

Kolontunaa nyuləyi si pá səḡsi təmlə

³³ Waatu wei Sanəpala nuwa si Yuta nyəma tá, tə nika tá kolunə ḡmau, ulena í mu pááná ke katatəlaya. Na í wonḡiyi-tu. ³⁴ Na í yəḡətəyi i taapalaa Samalii yoolaa kin si: Pepeye Yuta acamisi nsí si caa lapu? Paa te pa təmlə nteye saḡa na pá lá pa Iso ké kətasi na? Paa tu pəsi na pá kuli pəe nna kəkə pima tə na pá tayani-ye?

³⁵ Tənaḡale Amoni tu Topiya ná cəwa i kəḡkəḡ taa si: Nmatu ntiyile təna ye? Taale haḡa maḡamaḡa í ḡmaana pa pəe kolunə ḡke ka təə ka yele tim na?

³⁶ Mḡyú ma maḡa kapuka si, hai, Tacaa Iso nu isəna pa wonḡiyi-tu tə? Məḡna pa footuḡu ke pa nyəḡḡ taa. Yele na kolontunaa kra-weye yomle na pá ləeki pa wontu. ³⁷ Taa wii pa pətətəle na í tayani pa isayatu. Tə ḡmaaki kolunə təḡə pa tuki-tu isəntə.

³⁸ Isəna tə lapa təmlə ke ta kolunə ḡmau təm taa təḡəle. Halí tə ḡmá na té cəə na ká kra isu kaa weu tə pə heku taa. Mpi tə, paa wei i ka nika təmlə ké na lotu kolomtu.

4

¹ Ama waatu wei Sanəpala, na Topiya, na Laalupunaa, na Amoni nyəma, na Asətəti nyəma pa nuwa si tə təḡa Yosalem kolunə ḡmau na pəḡəle təḡa təkuyu, ulena pááná kra-weye katatəlaya. ² Na pá lá nəḡə kuloməḡa ke pa təna si pa kəḡ Yosalem taa, na pá lá na pə cuki. ³ Mḡyú tə sələma tá Iso na tə su tanlaa ke ilim na aḡoo si, kolontunaa í taa tii tá təə na tiili. ⁴ Paa na mpu tə, na Yuta nyəma náá təḡ si:

Təmlə nyəma kawa pənenteye tətəḡətəḡə,
pəcó ncaale kəla kaav.

Tə káá pəsi na té te koloosi sənə si ḡmau.

⁵ Tá kolontunaa ná maḡasəḡi ké si mpe paa tii ta təə ké kuyaku nakuli tə kaa nyi. Na pá kpiisi-tu na tá təmlə su tənəḡa.

Nehemii suu yoou wontu ke təma lataa

⁶ Mḡyú tá tətunaa Yuta nyəma lelā mpa paa we kolontunaa ḡḡəḡəḡ taa tə, pa kəma təm naanəwa, na pá kraaləyi-tu si: Asola wee, í kəə tá te. ⁷ Mḡyú ma suwa luləḡ yoolaa kpeka na pa ḡmantaasi na pa təḡḡ ke kolunə kafəḡḡ taa. ⁸ Ma cəkəna pa yaasinaa ke mpu, ulena má yəḡətəna səsaa na ḡvulaa, na pa təna mpa paa we təna tə si: I taa nyana mə kolontunaa, í təəsí si Tacaa kele səsə na təḡ tu. I yoona mə tətunaa, na mə pəḡalaa, na mə pələaa, na mə alaa, na mə téesi nyəma nəəsí.

⁹ Mḡyú tá kolontunaa cəkənaa si, tə nuwa pa isayatu təm nti. Pəyele Iso lapa na pá kpisi nti pa caakəḡa tə. Ulena tá təna táá məli kolunə təḡmale na té niki ta təmlə. ¹⁰ Pə kraḡav kuyaku ḡku təḡə ma taapalaa taa ḡḡəḡəḡ kuloməḡu sú təma lapu. Na lelā náá təkə ḡmantaasi, na kpaləḡ, na təḡḡ, na pá suu yoou wontu. Ulena nyəḡu nyəma náá fəḡiyi yəlaa təna təə. ¹¹ Na pəle pá paasəna kolunə ḡmau. Na wontu səḡəllaa náá təkə pa səḡəla na niḡ inə, na yoou wontu na niḡ lələḡ.

¹² Na ḡmalaa náá ləla pa layaləe ke pa tusi taa, na pá təḡa kolunə ke tayanuyu. Na nəḡəlu náá təḡəḡi ma waali, na i səəlu puwa si ye pə ciḡitaa, i yaḡa apalətutuḡu.

¹³ Mḡyú ma təma səsaa na ḡvulaa na pa təna mpa paa wee tə si: Kolunə təmlə kaasa səsəm. Pəyele ka itayalav təə ké tə wee na té hatələna təma. ¹⁴ Paa timpiḡi í wee na í nu tutuḡu, de í kotina-m na tá Iso yoona tá nəḡə.

¹⁵ Mḡyú tə lakəḡa təmlə ke pə kraḡav tefemle tə. Haləna aḡoo, na tá taa lelā təkə ḡmantaasi. ¹⁶ Waatu inəḡi ma ḡeləḡa nyəḡu nyəma si paa wei í suu i kpekəle kin ke Yosalem taa ké aḡoo, na pá fəḡiyi tá təə na pá lakí təmlə ke ilim taa. ¹⁷ Pə kaasa má na ma taapalaa, na ma təmlə nyəma na tanlaa mpa paa we ma waali tə. Ye pə tayə tə caa lum səu, tu wəḡəsəḡi tá wontu.

5

Nehemii s̄əḡsvȳv ke kamuɣulasi

¹ Μ̄ρύγύ kuyaku nakuli, apalaa na alaa pa lan̄a wakələna pa t̄etvnaa Yuta nyəma l̄elaa. ² Na pa taa l̄elaa t̄əḡ si: Tana tá p̄əyalaa na tá p̄elaa t̄ə w̄e payale ké. T̄əḡnaya u taki-tv. Īe t̄ə caa si t̄ə hiki t̄əḡnaya na t̄ə t̄əḡ na t̄ə taa si. ³ Īena l̄elaa náá t̄əḡ si: P̄ə w̄e si t̄ə su tá t̄uḡ wei pa yaa si l̄es̄əḡnaa t̄ə i tawa na tá t̄ēsi ke t̄əlv̄ma ke saa wei t̄ə nyul̄əḡi t̄əḡnaya ke nȳəḡsi waatu t̄ə. ⁴ Na l̄elaa náá t̄əḡ t̄əḡ si: P̄ə caala-tv si t̄ə k̄ənti liyitee ke tá tawa t̄əḡ ké na p̄éć t̄ə p̄əsi na t̄ə fel̄i wulav lampuu. ⁵ P̄əyele t̄ə ké piitim kolum̄əm ké. Tá piya ta fayana tá taapalaa nȳəḡsi. T̄ə t̄uḡi yomle ke tá p̄əyalaa na tá p̄elaa. Hal̄i pa taa payale pasaa. An̄i tá t̄əḡ tema. P̄éć tá tawa p̄əsa l̄elaa nȳəna.

⁶ Ma ní t̄əmn̄aa mp̄e, īena ma p̄ááná huu s̄ə̄s̄əm. ⁷ Na má t̄ú ma taa si ma k̄al̄əna s̄ə̄s̄aa na hūl̄aa ke timpi pa t̄uḡi pa t̄etvnaa ke s̄əḡəla s̄ə̄s̄əna t̄ə. Īena má koti-w̄e. ⁸ Na má t̄ə-w̄e si: T̄ə yapa tá t̄etvnaa Yuta nyəma mp̄a pa kpa yomle t̄ə, īsu tá t̄əḡ w̄e t̄ə. Īena n̄ə̄n̄ə̄ mu t̄əḡn̄əḡi-w̄eḡe p̄ēt̄əḡv, p̄éć tá ȳəlaa ké.

Μ̄ρύγύ pa suma, pa ta na kuc̄əc̄ətv. ⁹ Na má tasa si m̄ə t̄əḡ s̄əp̄aya, pu w̄e ké si ī w̄eena Īs̄ə s̄əḡəntv. Īena í fiti tá kolontunaa kutv̄v. ¹⁰ Ȳəlaa k̄ənta ma mayamaya ma kin̄ ke liyitee na t̄əḡnaya. Īsu tá c̄əlv̄ nyəma na tá taapalaa lapv̄ t̄ə. Īe t̄ə kisi si p̄á taa fel̄i-tv. ¹¹ Saḡa mayamaya í m̄əḡna m̄ə k̄əma nyəma ke pa hal̄əm, na pa t̄uḡi wei pa yaa si Olifinaa t̄ə i tawa, na pa t̄ēsi. Ī kisi kas̄əḡaya ḡka pu w̄e si p̄á c̄əla-m̄e t̄ə. Paa liyitee, yaa t̄əḡnaya, yaa s̄əlv̄m, yaa nim. ¹² Μ̄ρύγύ pa c̄əwa si: Tu la nti n̄ hūla-tv t̄ə, tu m̄ə̄l̄əna-w̄eḡe pa nȳəm, t̄ə kaa p̄ə̄si-w̄eḡe pulv̄.

Īena má koti k̄ət̄əlaa na má yele na p̄á tuu si paa la īs̄əna pa suwa t̄ə. ¹³ P̄ə waali ké ma fiyita ma capa na má t̄ə si: Μ̄ρύγύ Īs̄ə k̄á fiyiti mp̄a pa kaa t̄əḡ īsu pa ȳəḡətv̄v t̄ə. Na í l̄ēki-w̄eḡe pa t̄ēsi na pa w̄enav na p̄ə yele-w̄eḡe k̄p̄ēt̄e. Īena samaa c̄ə si: Īs̄ə í k̄əna mp̄v. Na pa t̄əna p̄á sa Taca na p̄á t̄əki īsu pa ȳəḡətv̄v t̄ə.

¹⁴ Hatoo kuyanku wulav Atak̄əs̄ēs̄ē kpa-m̄ Yuta nyəma nȳəḡv tv ke p̄ə k̄p̄ayav ī kawulaya p̄ənaya h̄iu nȳəḡka, hal̄əna h̄iu na naan̄wa na naale nȳəḡka t̄ə. P̄ə yoosa p̄usi naan̄wa na naale k̄ēle. Paa má, yaa ma t̄etvnaa, tá taa n̄əḡəlv̄ ta t̄əḡ s̄ə̄s̄əntv t̄əḡəḡe. ¹⁵ Mp̄a pa laala maya s̄ə̄s̄əntv t̄əḡv t̄ə, pa caalaya ȳəlaa ké, na p̄ēle p̄á c̄ə̄ḡi-w̄eḡe t̄əḡnaya, na s̄əlv̄m na liyitee nȳəḡətv ke n̄ule. Hal̄əna pa t̄əmlataa muɣuliɣi samaa. Ama Īs̄ə s̄əḡəntv t̄əḡ īe ma ta la mp̄v. ¹⁶ Ma mayamaya ma lapa t̄əml̄e ke kolun̄a ḡmav t̄əḡ ké. Ma ta lv̄ si má ya t̄ətv ke faalaa ke ma s̄ə̄s̄əntv t̄əḡ. Ma na ma taapalaa mp̄a t̄ə lakaya kolun̄a ḡmav t̄əml̄e t̄ə, p̄ēle pa ta la mp̄v t̄əḡ. ¹⁷ Paa na mp̄v t̄ə, ma na Yuta hūl̄aa nun̄wa na n̄ule na naan̄wa (150) t̄ə t̄əkayana. Na p̄ə s̄ə̄s̄əna piitimnaa mp̄a pa c̄ə̄na-tv t̄ə pa mūl̄aa mp̄a pa k̄əḡaya-tv t̄ə. ¹⁸ Paa kuyaku ḡku ma liyitee ke ma yak̄əna nav na p̄á kv, na heen̄ kupaḡ ke naatoso, na kampee. Na paa kuyeeḡ naan̄wa wei í t̄ēwa pa k̄əna-m̄ s̄əlv̄m ke tuutuuma. Paa na mp̄v t̄ə, ma ta p̄ə̄si si p̄á c̄ə̄le-m̄ mpi pu w̄e si má mv̄ t̄ə. Mpi t̄ə, kolun̄a ḡmav ké samaa ke t̄əml̄e s̄ə̄s̄ə̄le ké.

¹⁹ Hai, ma Īs̄ə, t̄ə̄si k̄əp̄antv nti ma lapa ȳəlaa pane t̄ə, na ḡ la-m̄ nyá p̄ēlēe.

6

Kolontunaa l̄vki t̄əḡ si p̄á wak̄əli

¹ Μ̄ρύγύ San̄əpala na Topiya na Laalupu Kesem na tá kolontunaa l̄elaa nuwa si, ma ḡmawa īc̄at̄e kolun̄a, p̄ə ta kaasi kaf̄ēv. P̄əyele waatu in̄i t̄ə, ma ta tv̄ta kamp̄ənaa. ² Nt̄ena San̄əpala na Kesem p̄á tili na p̄á yaa-m̄ si má na-w̄e t̄ə suli Kefilim ke Ono t̄ə̄t̄ə̄k̄əle taa. Pa taa ka w̄ē ké si pa laki-m̄ īsayatu. ³ Ama ma c̄ə-w̄e si ma nin̄ t̄ə̄k̄əna t̄əml̄e, ma kaa p̄əsi na má polo. Ye ma t̄ēwa t̄ə saal̄əḡi ké.

⁴ Təm liyiti ké pa yaa-m na máá cə-weye kulomtu nti. ⁵ Təm kakpası nyəm ke Sanəpala tilina i taapalaa taa nəyəluyu takəlaya ke nəholo. ⁶ Na pá ηmaa ka taa si: Tə nuna nulaa mpa pa ta ke Yuta nyóma tə, isı Kesem-we si, nyana nyá taapalaa í luki ké si í kuli tá tə. Pə tə ké n ηmaaki koluηa si n pəsi pa wulav. ⁷ Halı pa yəyətəa tətə si n kpawa Iso kuyəyətətə teləsəlaa, na pá heeli-η si nyayale Yuta wulav. İle wulav səsə kaa laη-təyi niw ke nəənə. Mpu tə, kə na má na-η tə ná. ⁸ Ntəna má cə-i na má tilina si: Nyá mayamaya n loolina pə tənaya mpu. Natəli tə ta ke tampana. ⁹ Pəpətu fei lelen, pa tənə pa ləpaya si pa nyaasəyi-tu na tá apalətu yəli, İlena tə yeke təmlə.

Hai, Taca, yeke na má kaasi ma təyi ma təmlə taa.

¹⁰ Mpu yəy kuyaku nakuli ma pola Telaya pəyalu Semaya tə, Metapeli saali keke. Mpi tə, i ta pəsi na í kə ma tə. Kele na í tə-m si: Tə svu Iso təsele taa na tə təkı ta tə ké teu. Ye pə taya mpu, ma kolontunaa ká kə aho na pá ku-m. ¹¹ İlena máá cə-i si: Ma tē má se. Pəle pə paasi ye ma svu Iso təsele taa, ma kaa la yulu. Aa, ma kaa svu tənə.

¹² Ma nyóma teu si pə taya Iso heelina-i nti i heela-m mpu tə. Sanəpala na Topiya pa feləna-i liyitee si í yəyətı mpu. ¹³ Pə tə ké pə fei si səyəntu í kra-m na má təy i seye se na má pəntəna Iso na pə kú ma nyuyu na pə tó-m fele.

¹⁴ Hai, ma Iso, təəsi nti Topiya na Sanəpala na Iso kuyəyətətə teləsəlu alu nyəy Noyatiya na Iso kuyəyətətə teləsəlaa lelaa pa lapa tə. Na isəna pa caa pá tu-m səyəntu tə.

¹⁵ Mpu yəy koluηa təma pa isətu wei pa yaa si İluuli tə i kuyeyə hiu na kakpası wule. Koluηa təmlə kuyeyə lıı nule na naanwa na naale. ¹⁶ Waatu wei ta kolontunaa mpa pa cəna-tu tə pa nu-ti, İlena səyəntu kra-weye səsəm. Mpu yəy pa pəpətu təma na pá cekəna si Iso təy taa ké tə lapəna təmlə nte.

¹⁷ Waatu İni i taa ké Yuta nyuy nyóma na Topiya pa ηmaakaya təmaya takəlası ke səsəm. ¹⁸ İle tampana tə Yuta nyóma payale laηa ka heena-i ké. Mpi tə, Yuta tu Ala pəyalu Sekaniya ka ha-i i pəelə. Pəyele i mayamaya i pəyalu Yohanəy ka kpaya Pelekiya pəyalu Mesulam pəelə. ¹⁹ Pa saηaya-i ma kiη ké, na pá tayasəyi-i ma təm. Topiya mayamaya ná ηmaakaya-m takəlası ké si səyəntu í kra-m.

7

Pa síi tanlaa ke icate taa

¹ Waatu wei koluηa təma na pá tó kampənaa, İlena pá svu nəənəsi tanlaa, na yonyoolaa, na Lefii nyóma ke pa təma taa. ² İlena má cəla Yosalem icate paasənav ke ma neu Hanani na koluηa icate yoolaa nyuy tu Hananiya. Ma wəna-i naani ké, pəcə i təyəyi Iso na pə kəli lelaa. ³ Mpu yəy ma heela-we si: Pə wəe si İlim í lu ké na pə kra na pəcə í tulu icate nəənəsi. Taanaya, İlena í təkı-si na pəcə si tanlaa kuli pa təma taa. Yosalem icate nyóma lelaa tanəyi na lelaa paasəyənə pa kutuluη kila.

Yuta nyóma mpa pa məla Palesətini tetv taa tə pa həla

⁴ Paa na Yosalem icate ká walaa tə, tə taa yəlaa fei payale. Pəcə pa taa ηmá kutuluη leləy. ⁵ Mpu yəy ma Iso heela-m na má koti icate səsaa na huula na yəlaa lelaa si pá kala yəlaa. İlena má wiili takəlaya ηka ka taa mpa pa luna Papiloni ke kancaalaya tə pa həla ka wəe tə, halı pa keesa ka taa si:

⁶ İseyeli ləluη nyóma mpa Papiloni wulav Nepukanəsaa ka kpawa tə, pa taa payale mələna Yosalem na Yuta tetv taa. Paa wei i məla i mayamaya i icate taa. ⁷ Mpa pa kəna-we təyale Solopəreli, na Yesuwa, na Nehemiya, na Asaliya, na Laamiya, na Nahamani, na Motokayi, na Pilisaη, na Misipeleti, na Pikifayi, na Nehum, na Paana. Pa ləluη kpeka ntə na yəlaa pee nyəy.

⁴⁵ Nə́nə́si tanlaa kpeka ntə. Salum, na Atee, na Taləmən, na Akupi, na Hatita, na Sopayi, pa luluyu nyóma we pələfei nunowa na nule (138).

⁴⁶ Iso təsele təmlə lataa səkpema luluyu nyóma nté Siha, na Hasufa, na Tapawəti.
⁴⁷ Na Keləsi, na Siya, na Patən. ⁴⁸ Na Lepana, na Hakapa, na Saləmayi. ⁴⁹ Na Hanan, na Kiteli, na Kahaa. ⁵⁰ Na Leyaya, na Lesen, na Nekota. ⁵¹ Na Kasam, na Usa, na Paseya. ⁵² Na Pesayi, na Meunim, na Nefusesim. ⁵³ Na Pakəpuki, na Hakufa, na Haluu. ⁵⁴ Na Paasiliti, na Mehita, na Haasa. ⁵⁵ Na Paakəsi, na Sisela, na Tema. ⁵⁶ Na Nesiya, na Hatifa.

⁵⁷ Salumən təmlə nyóma lulən kpeka nté Sotayi, na Sofeleti, na Pelita. ⁵⁸ Na Yaala, na Taakən, na Kiteli. ⁵⁹ Na Sefatiya, na Hatili, na Pəkəleti-Hasepayim, na Amən.

⁶⁰ Iso təsele taa təmlə lataa na Salumən təmlə nyóma pa kpenta ηmυnyu na nunowa na nunaasa na naanowa na naale (392).

⁶¹ Mpa pa luna Papiloni acaləe Teele-Mela, na Teele-Haasa, na Kelupi-Atən, na Imee tə, pa ta pəsi na pá keesi pa cəsonaa lulən loosi si pá hólí tampana si pa ké lseyeli nyóma. ⁶² Pa tənə pa kpenta nasətosə na nule na naale (642). Pa lulən nyóma nté Telaya, na Topiya, na Nekota.

⁶³ Kətəlaa ləlaa ka we ké isu mpa pa ta pəsi na pá hólí si pa ké lseyeli nyóma tə. Mpeyele Hopaya, na Hakəsi, na Paasilayi. Mpi pə tə pa yaakaya kantəkaya nyən ineyə mpv təgəle si i kraya Paasilayi pələa taa ləlv. ⁶⁴ Paa pəkə mpe inu pa həla ke kətəlaa nyənə taa ké pa ta ná. Ilena pá nyəni-weye asilima nyóma. Pə tə ké pa kisina-we si pá taa la kətəlaa təmlə. ⁶⁵ Mpyúyú kufənəe mayamaya kisina-we si pá taa təgə Iso kuhav. Haləna kətəlv nəgəlv í mayasi wala pee taka nna pa naana Iso luyu nyəntv tə na pəcə.

⁶⁶ lseyeli nyóma tənə mpa pa luna Papiloni tə pa kpenta iyisi nule na naale na ηmυnyu na nunowa na nutoso (42360). ⁶⁷ Pa taa ka we təmlə nyóma apalaa na alaa ke iyisi naatosompəgəlaya na ηmυnyu na nunowa na hiu na naanowa na naatosompəgəlaya (7337). Na yonyoolaa apəlv nyóma na əlv nyóma ke ηmυnyu na nule na kakpası (245). ⁶⁸ Na yooyoonaa nasəle na hiu na naanowa na kakpası (235), na kpanasi ke iyisi naatosə na nasətosə na nunowa na hiu (6720). ⁶⁹ Lulən nyənə nyóma taa ləlaa hawa kucən si pá tayanu ηman ke Iso təsele. Na tetv kufənəe náa ha wəla nyəgətv iyaya (1000), na poosiisi nsi pa ηmusəgənə caləm təgə nule na naanowa, na kətəlaa capanaa ke nasəle na nunowa na hiu na naanowa (530), si pá lana Iso təsele təmlə. ⁷⁰ Lulən nyənə nyóma lapə kucən wei tə i kpenta wəla nyəgətv ke iyisi hiu (20000), na liyitee nyəgətv ke kiloonaa iyaya na nunowa (1100). ⁷¹ Ilena lseyeli nyóma ləlaa ha wəla nyəgətv iyisi hiu (20000). Liyitee nyəgətv ke kiloonaa iyaya (1000). Kətəlaa capanaa ke nutoso na naatosompəgəlaya.

⁷² Mpyúyú kətəlaa, na Lefii nyóma, na nə́nə́si tanlaa, na yonyoolaa, na yəlaa isu Iso təsele taa təmlə lataa səkpema na lseyeli nyóma ləlaa tənə, pa caya paa wei ké i icate taa.

Isətəlası kaləyi kiiu takəlaya ke samaa taa

Waatu wei pə tala isətv naatosompəgəlaya nyən, ilena paa lseyeli tv wei í luna i icate taa na í kəə.

8

¹⁻² Mpyúyú isətv inu i kuyaku kancaalaya nyəjkv wule, pa kota nəgə kuləmayə ke Yosalem taa ké lum nə́nə́si isəntaa. Na pá tó Iso Təm nyəntv Isətəlası si: Kəna

takəlaya ŋka Tacaa cəla Moisi sɪ í teləsi Iseyeli nyóma tɔ. Ulena kətulv Isətəlasɪ luna-keye apalaa na alaa, na piya mpa pa tala pulv cekənav tɔ pa samaa taa. ³ Na í kala takəlaya ŋke na nəɣɔ səsaya ke tənə ɪnəɣi tananɛ tɛɛ. Haləna ilim sikuyu, na pa tənə pá ké ŋkraŋɛ ke teu.

⁴ Paa kama kpatəŋ ké isu kumte taka, na Isətəlasɪ səŋ pə tɔɔ ké kotuyu ŋku kv taa. I ntəɣɔŋ tɔɔ ké Matitiya, na Sema, na Anaya, na Uliya, na Hilikiya, na Maaseya. I mpətəŋ tɔɔ ké Petaya, na Mikayeli, na Maləkiya, na Hasum, na Hasepatana, na Sakali, na Mesulam. ⁵ Isətəlasɪ təsəŋle kulaa ké na yəlaa tənə naaki-ɪ. Waatv wei ɪ kula takəlaya, ulena samaa tənə səŋ iso. ⁶ Mprúyú Isətəlasɪ sɛɛ Tacaa Iso səsɔ, na pa tənə pá cɔ si: Iso í mv, Iso í mv. Na pá tiyisa niŋ na isətəaa. Pə waali, ulena pá həntɪ atɛ na pá sɛɛ Tacaa. ⁷ Pa kulaa, ulena Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Selepiya, na Yaməŋ, na Akupi, na Sepetayi, na Hotiya, na Maaseya, na Kelita, na Asaliya, na Yosapatɪ, na Hananɛ, na Pelaya pá suv-weye kiiu ŋkuyv sɛyɛsuyv. ⁸ Pa kalaya kiiu takəlaya ŋkeye na pə nukɪ teu, na pá kilisiyi pə huwɛɛ sɪ paa wei í cekəna.

⁹ Yəlaa tənə nu təm nti, ulena pá niki wula. Pə tɔɔ ké kvfənɛɛ Nehemii, na Iso Təm nyəntv kətulv Isətəlasɪ, na Lefii nyóma mpa pa kilisaya-weye Iso Təm nti tɔ, pa tɔma-we sɪ: Kuyaku kɔnɛ kv ké Iso nyəŋkv ké, ɪlɛ pə fɛɪ sɪ í huɣutiyi lotu na í wiiki.

¹⁰ Ntəna Isətəlasɪ tasa sɪ: I kpe mə tɛɛsi, na í tɔɣɔ teu na í nyɔɔ kunyɔnyɔɔm kɔpam, na í ha mpa pa laŋaa tɔ. Mpi tɔ, kuyaku kɔnɛ kv ké Tacaa nyəŋkv ké. Mə laŋa í taa wakəli. Tacaa ká hɛɛsi mə laŋle na í ha-mɛyɛ tɔŋ.

¹¹ Na Lefii nyóma tətɔ náá puɣusiyi-we sɪ: I su, Iso kuyaku ke saŋa ké. Mə laŋa í taa wakəli.

¹² Mprúyú pa tənə pa kpema na pá tɔɣɔ na pá nyɔɔ, na pá ha mpa pa laŋaa tɔ na pá ŋmaali. Mpi tɔ, pa nuwa sɛyɛsuyv ŋku pa sɛyɛsa-we tɔ.

Coka acima

¹³ Mprúyú kuyaku ləŋkv Iseyeli lɔlvɛ nyɔɔŋ nyóma tənə, na kətəlaa na Lefii nyóma pa kotina Iso Təm nyəntv Isətəlasɪ sɪ: Kilisi-tuyv Iso Təm ke teu. ¹⁴ Kiiu ŋku ɪnɪ Iso ka hula Moisi tɔ, kv taa ké pa nawa timpi pa heela Iseyeli nyóma sɪ pá caya coka taa ké coka acima anɪ a kuyɛɛŋ taa ké isətv naatosompɔɣəlaya nyəŋ taa tɔ. ¹⁵ Paa kpaali acima anɪ a təm ke acalɛɛ tənə taa ké, na pə kpɛnna Yosalem. Ulena ɪcate nyóma kra puɣv taa na pá pɛli tuyv ŋku pa haləɣi na pá yaaki-kv sɪ Olifinaa tɔ kv piliŋasi. Na kv nəɣəsəle wei ɪ we taale tɔ kv nyənsɪ, na tuŋ kuləpəŋ piliŋasi na tiikasɪ na pacəntv na pá lɔ coka.

¹⁶ Mprúyú Iseyeli nyóma polaa na pá pɛli piliŋasi na pá lɔkɪ coka. Lɛlaa ke pa kutulvɛ patanaa tɔɔ, lɛlaa ke nənənsɪ tɛɛ, lɛlaa ke Iso təsɛɛle kataya taa, lɛlaa ke lvm nənəɣɔ na Ifəlayim nyəŋka tɛɛ. ¹⁷ Ulena Iseyeli nyóma tənə mpa pa luna Papiloni tɔ pá lɔ coka na pá caya. Pa laŋhulvmlɛ ka we sɔɣəntv. Mpi tɔ, tɔɔ pə kraɣav Nuŋ pəyalv Yosuwee waatv tɔ, Iseyeli nyóma ta tasa acima anəɣi tɔɣɔv. ¹⁸ Pa kalaya Iso Təm ke paa kuyaku ŋkuyv, acima kuyɛɛŋ ɪnɪ ɪ naatosompɔɣəlaya taa ké. Ulena pá təkəna kotuyv səsəɔv ke kuyaku pələfɛɪ naanvwa nyəŋkv wule, ɪsu paa suv pə kiiu tɔ.

9

Samaa lakɪ pa isayətv tisuyv kətaya

¹ Mprúyú isətv kulvm ɪnɪ ɪ kuyɛɛŋ hiu na liyiti wule, Iseyeli nyóma kota nəhəkutv. Pá suuwa laŋwakəlle wontu, na pá pəla pa nyɔɔŋ taa ké tɛtv. ² Na Yuta nyóma fayana kpaɪ nyóma na pá weɛ kpɛɛŋa na pá tisiyi pá na pa cəsənaa pa isayətv. ³ Mprúyú pa səŋa kaləfunaa tooso təcu, na pá nukɪ pa Iso Tacaa kiiu. Ulena pá tasa-ɪ həntuyv ke atɛyɛ kaləfunaa tooso tətɔ na pá sələməɣi-ɪ suulu.

⁴ Na Lefii nyóma, na Yesuwa, na Pani, na Katəməyeli, na Sepaniya, na Puni, na Selepiya, na Pani, na Kenani pá kuli na pá sələməna nəsəi səsənsi si Tacaa Isə í waasi-we. ⁵ Pə waali ké Lefii nyóma na Yesuwa, na Katəməyeli, na Pani, na Hasapəneya, na Selepiya, na Hotiya, na Sepaniya, na Petahiya pəle pa cəna nəyə səsaya si: I kuli na í sē Tacaa mə Isə na í laki mpyó tam tə.

Isə sələmvv səsəu

Paa wei í sa nyá hətə səsəle,
tə səsəntv kəla yvlu hūwee təna.

⁶ Ulena samaa sa Isə si:
Nyá tike təkəŋ nté Tacaa,
nyá lapəna isətənvv səsəu,
na isətuləŋasi, na tetv,
na tə taa nyəm təna, na tenkuna
na pa taa nyəm təna.

Nyá haakəna paa kəŋmaŋmam mpiyi weesu.
Na isətaa təŋ nyóma təna həntəyi-ŋ atə.

⁷ Tacaa Isə, nyá yaana Apəlam
na n ləsi-i Uu icatə taa ké
Pəpiloni tetv taa na n cuyusi-i hətə si Apəlaham.

⁸ I təntə kəsəna-ŋ teu,
uləna nyana-i í pəeli nəyə na n
yəyətə na n su si
n ká ha-i Kanaaŋ nyóma, na Hiti nyóma,
na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma,
na Yəpusi nyóma, na Kilikası nyóma pa tetvnaa,
na i ləlvv nyóma caya.

N ké siyisilu təyə n təkə nyá kəsəsitv.

⁹ N nawa tá cəsənaa wahala ke Icipiti,
na isəna pa yaakaya-ŋ si n waasi-weyē Səsəncaasi tenku nəyə tə.

¹⁰ N lapa kəkəlv nyəmnaa səsəvm ke
Icipiti wulav na i waali nyóma,
na i tetv təna yəlaa.

Ulena nyá hətə yaa səsəvm ke haləna saŋa.
Mpi tə, n nyəmə kalampaanı wei pa lakaya tá cəsənaa tə.

¹¹ N faya lvm ke cali ké
Isyeli nyóma isəntaa na pá tēsi nəhēe.
N tusa pa waali təŋlaa ke luməŋ səsəŋ taa,
na pá tii tēsii isu pəle.

¹² Isəŋmōntv ke pa nyənaya,
na pá təŋəyi ilim taa.
Ulena kv kəkə náá naaki-weyē ahoə na pá təŋna.

¹³ Isətaa ké n tiinaa na n yəyətəna-weyē Sinayi pvyv taa.
Na n tv-weyē kutvtv na kəsəsitv kəsiyisitu
na kiŋ na kəsəyəsətv tampana nyəntv.

¹⁴ Ulena n hólí nyá təmlə tv Moisi ke
kuyaku kuhəsuyv təkuyv təm,
na ilé í kēsı-we.
Na n hólí-weyē kiiu təm lentənaa.

¹⁵ Na n kú pa nyəyəsı na isətaa təyənaya.
Na n tvli kəkəpəmvv taa lvm na n kvna pa lvkətv.
Na n yelev na pá ləkı tetv nti n ka su nəyə
na tuunav si n ká ha-we tə.

16 Ama tá cəsənaa lapa kalampaani
na pá kuli nyá təə. Pa ləγə nyá kusəsutu
na pa lumaya waali.

17 Pa kisa-təγi təkuyv,
pá səə piti təma nna n lapa-we tə.
Pa lapa lan̄kpusəη si,
pa mələγi pa yomle taa ké Icipiti.

Ama Isə nyá wiiki pətəətəle,
na í wena suulu, nn muyi páána ke ləη,
na nyá kúpantu we səγəntv, íe n ta lə-we.

18 Paa na waatv wei pa lupa navle na pá təη si:
Tá Isə wei í ləsa-tuyv Icipiti taa təγəle.

Pa sayataya-η səsəm ké.

19 Nyá suulu katatəlaya təə,
n ta lə-weγe wulaya tetv taa,
na isəηmuntuyv ta yele-weγe
mpaav hulyv ke ilim taa.
Pəyele kv kəkə ná tá yele-weγe nav ke ahoə.

20 N ha-weγe nyá ləmayasəe,
na í tasa-weγe layatv.

N ha-weγe manna na pá təγə na ləm na pá nyəə.

21 Pusi nule təcu ké n paasəna-weγe
wulaya tetv taa ké pa tənte taa, pa ta lan̄ pulv.
Pa kususutu ta sí, pəyele pa nəəheə ta muli.

22 N tú pa niη taa ké piitimnaa na awulaa,
na pá ləeki tetvnaa mpa pa cəəna-we tə,
isv Həsəpəη tetv wulav Sihəη,
na Pasəη tetv nyəη Oki.

23 Na í ha-weγe piya ke paγale,
isv isətulvηasi,

na í pona-weγe Kanaaη tetv nti n ka heela
pa cəsənaa si pá polo pá ləeki tə tə taa.

24 Pa svv tə taa ké tampana, na pá təγə-ti.

Na í təγəni Kanaaη nyəma na mpe pá ηmakəli-we.
Pa lapəna həγəlvuyv ηkv kv yəlaa na kv awulaa
ke isəna pa caa tə.

25 Pa ləeka koloosi acaləe na mvsəη tetv,
na tēsi na si taa suna wənav, na ləkənaa mpa
pa tēma huluyv tə. Na tuiη wei pa yaa si lēsəηnaa
na Olifinaa tə na lələη.

Nyá pēlēe təə ké pa təγaa
na pá haya na pə cayana-we.

26 Paa na mpv pa lapa isətoosile nyəma.

Pa kula nyá təə. Pa kisa nyá kiin,
pa kú nyá kuyəγətvv teləsəlaa.

Pēle pa caalayaana-we si pá mələna nyá təə si,
pa tənte ta kēsi.

27 M̄p̄yú n tv-weγe kolontunaa niη taa,
na pēle pá təkí pa isē. Pa lan̄a wakəlaa,
ílena pa kēesəna nyá təə na í nu pa təη.

Ulena nyá sɔɔlɔyɔ tɔɔ ń tilina-weyɛ yɔlaa,
na pá lɛɛki-weyɛ pa kolontunaa ɲmakɔlɔyɔ taa.

²⁸ N tɛma-weyɛ lɔsɔyɔ kɛ
ɲmakɛllaa niɲ taa kɛ kpaɔpaa,
ulena pá tayani-ɲ pɛntɛnanav.

Na ń tayani-weyɛ kolontunaa
sɛkpaɲ taa kɛ pɛtɔyɔ.

Na pá tayani-ɲ wiinav na ń nu,
na ń tayani-weyɛ waasɔyɔ kɛ
tɔm paɣalɛ kɛ nyá sɔɔlɔyɔ tɔɔ.

²⁹ Nyá caala-we si pá tɛɲ nyá kiiɲ.

Ama isɛcav pu mpe, ulena pá kisi
nyá kusɛsutɔ na nyá kɔtɔtɔtɔ.

Pɛ́cɔ́ tɔ haaki tɔ tɛɲlaa kɛ weesiɲ kɛ.

Mpɔ́yɔ́ pa kisa nyá nunav
na pá lá laɲkpusɛɲ na pá kɔli nyá tɔɔ.

³⁰ Pusi paɣalɛ kɛ n paasɛna-we,
nyá Feesuyɔ Naɲɲtu kɔlɛna
nyá kuyɔɣɔtɔtɔ telɛsɛlaa,

na pá yaa-we na nyá nɔyɔ. Ama pa ta nu,
ulena ń tu-weyɛ piitim kraɪ nyɛm niɲ taa.

³¹ Paa na mpɔ, nyá sɔɔlɔyɔ katatɛlaya tɔɔ,
n ta kpiisi-we. Pɛ́cɔ́ n ta lɔ-we.

Mpi tɔ, Isɔ nyá n sɔɔlɔyɔ kɛ na ń kɛ suulu tu.

³² Ta Isɔ nyá, n kɛ sɔsɔ kɛ
na ń we tɔɲ na sɔyɔntɔ, na ń
tɔka tá na-ɲ ta nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɛ teu.

Paasɛna wahalanaa mpa tɔ tɔki tɔ,
paa tá cɛsɛnaa, na tá awulaa,

na tá nyɔyɔ nyɛ́ma, na tá kɔtɛlaa,
na tá Isɔ kuyɔɣɔtɔtɔ telɛsɛlaa,

na tá mayamaɣa kɛ pɔ kpaɣav Asilii
awulaa pɔɔɛ taa na pɔ suna saɲa tɔ.

³³ Pɔ tɛnaɣa mpɔ pɔ taa,
n paasɛna-tɔyɔ teu kɛ.

Ama tayalɛ tetelataa.

³⁴ Tá cɛcɛnaa, na tá awulaa,
na tá nyɔyɔ nyɛ́ma na tá

kɔtɛlaa ta tɔki nyá kiiu,
pa kisa nyá kusɛsutɔ na
kpaalɔyɔ mpi n kraala-we tɔyɔ.

³⁵ Paa na n kata-weyɛ nyá kɔpantɔ na ń su-weyɛ tetɔ
sɔsɔɔntɔ mɔsɔɲ nyɛntɔ taa na pá tɔki kawulaya tɔ,
pa ta kisi isayatu lapɔ si pá paasɛna nyá tɛmlɛ.

³⁶ Saɲa taa tɔ pɛsa tetɔ nti n ha
tá cɛsɛnaa tɔ tɔ yoma nté.

Pɔyele n ka ha-weyɛ tɔyɔ si
pá yɔɔlɛna tɔ kɔlɔlɔm na tɔ kɔpantɔ.

³⁷ Awulaa mpa pa niɲ taa n tu-tu tɔ,
mpɛyɛ tetɔ nti tɔ lɔlɔyɔ kɔpantunaa kɛ sɔsɔm.

Mpi tɔ, tɔ pəntəna-ŋ tɔ pə tɔɔ.
Pa lakəna tá maɣamaɣa tá tɔla ke ɪsəna pa sɔɔlaa tɔɔ,
na té we laŋwakəlle sɔsɔle taa.

10

Yəlaa tv pa tɔɣi kiin tɔɣvɔ

¹ M'pɔyú lseyeli nyéma tasaa si: Wahala wei ɪ maɣana-tv tɔ, ɪ tɔɔ ké tɔ tv tá taa si, tu tɔɣ nyá kiin, haləna tɔ ŋmaa-ti. Tá nyvɔvɔ nyéma, na tá Lefii nyéma, na tá kətəlaa pa tɔna niŋ.

² Halɪ niŋ tvlaa mpe pa həla ntɔ: Hakaliya pəyalv kvfəneɛ Nehemii, na Sitekiya.

³ Na Selaya, na Asaliya, na Imeya.

⁴ Na Pasehuu, na Amaliya, na Maləkiya. ⁵ Na Hatusi, na Sepaniya, na Maluki.

⁶ Na Halim, na Meleməti, na Opatiya. ⁷ Na Taniyeeɪ, na Kinetəŋ, na Paaluuki.

⁸ Na Mesulam, na Apiya, na Miyaməŋ. ⁹ Na Maasiya, na Pilikayi, na Semaya. Pa tənaya mpv kətəlaa.

¹⁰⁻¹⁴ Lefii nyéma taa ké Asaniya pəyalv Yesuwa, na Hatatɪ lɔlvɔvɔ tv Pinuwi, na Katəməyeli, na pa taapalaa. Na Sepaniya, na Hotiya, na Kelita, na Pelaya, na Hanəŋ. Na Mika, na Lehopɪ, na Hasapiya, na Sakuu, na Selepiya, na Sepaniya, na Hotiya, na Pani, na Pininu. Pa tənaya mpv Lefii nyéma.

¹⁵⁻²⁸ Nyvɔvɔ nyéma nté Paləsi, na Pahatɪ-Mowapv, na Uam, na Satu, na Pani. Na Puni, na Asəkati, na Pepayi, na Atoniya, na Pikifayi, na Ateŋ, na Ateɛ, na Hisikiya. Na Asuu, na Hotiya, na Hasum, na Pesayi, na Halifi, na Anatəti, na Nepayi, na Makəpəyasɪ. Na Mesulam, na Hesii, na Mesesapeli, na Satəki, na Yatɔwa, na Pelatiya, na Hanəŋ, na Ananiya, na Osee. Na Hananiya, na Hasupɪ, na Halohəsi, na Pila, na Sopedi, na Lehum, na Hasapəna, na Maaseya. Na Ahiya, na Hanəŋ, na Anəŋ, na Maluki, na Halim, na Paana.

²⁹ Na pə sɔsɪ pɛle pa tɔɔ ké tetv nyéma ləlaa na kətəlaa, na Lefii nyéma, na nənəsɪ tanlaa, na yonyoolaa. Na lə tɔsɛɛle taa tɔmlɛ lataa na tá mpa tɔ fayana tetv taa caɣalaa ke Papiloni ponav waatv təna na té təkə lə kiiu ke teu tɔ. Na tá alaa na tá apalvpiya na alvnyəma mpa pa ɪsɛ nyaalaa tɔ. ³⁰ Tá na tá taapalaa kvpama tɔ su tá nəsɪ ké na ɪsələ kvseemle si tu tɔ kiiu ŋku lə tɔmlɛ tv Moisi cela-tv tɔ kv taa. Tu təkɪ Tacaa kvəsutv na ɪ kvttvttv.

³¹ Na té su tá nəsɪ si tɔ kaa ha tá pɛɛlaa ke yəlaa mpa paa we tetv taa ké Papiloni pote waatv tɔ. Pécɔ tɔ kaa caa pa pɛɛlaa ke tá pəyalaa. ³² Ye yəlaa mpe pa pɛɛtəɣi tɔɣənaɣa, yaa pɔlvɔvɔ kvyakv kvhɛsvɔvɔ wule, yaa acima wule, tɔ kaa ya pə taa pɔlv. Paa pusɪ naatosompəɣolaya wei, tu yeɛle tetv na té hɛsvɪ na té kisi si pá taa caali nəɣəlv si ɪ feli ɪ kəmlɛ. ³³ Tu tv tá ti si, paa wei ɪ feli liyitee nyəɣəlvɔvɔ ŋku kv yuŋ we cacasɪ liyiti tɔɣə, paa pənaya ŋkaya lə tɔsɛɛle tɔmlɛ tɔɔ. ³⁴ Liyitee anəɣi paa yana lə potopotonaa, na kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tɔ ka wontu, na tɔɣənaɣa kvhav ŋku paa kəna paa ɪfemle nte tɔ. Na kətasi nsi pa lakɪ kvyakv kvhɛsvɔvɔ wule tɔ, na ɪsətv kvfalv acima na acimanaa ləlaa nyənsɪ. Na kətasi nsi lseyeli nyéma ká la pa ɪsəyatv tayanvɔvɔ tɔ tɔ, na pá tayanəna liyitee anɪ tətɔɣə lə tɔsɛɛle. ³⁵ Kətəlaa tá, na Lefii nyéma na samaa, tɛtɛ ké tɔ tɔwa na té fayana tá lɔlvɔŋ na té su waatvnaa mpa tu ha kpenkpelasi, na té kəna lə tɔsɛɛle ke paa pənaya ŋka ɪsu pa kɛesa kiiu taa tɔ. Na té pona taasɪ nsi paa wəna kətasi ke tá lə Tacaa kətaya tɔlatɛ tɔ tɔ. ³⁶ Tə suwa si paa pənaya ŋka tu pona lə tɔsɛɛle taa ké tá tawa na tá tuŋ kvlɔlvɔm. ³⁷ Tu ha lə ké tá kancaalaya apalvpiya, na tá tɔla nyənsɪ, ɪsu pa kɛesa lə kiiu taa tɔ. Paa naaŋ, yaa heeŋ, yaa pəŋ na té cela kətəlaa mpa pa lakɪ lə tɔmlɛ ke lə tɔsɛɛle taa tɔ. ³⁸ Tu cosi tá kvhaləmv kalaalasi taa na té cela-we. Paa tuŋ pɛɛ, paa svlɔm, paa nim, na té su lə tɔsɛɛle sɔsɔle kutuluŋ lələŋ taa. Lefii nyéma ká tɔɣəna nteɣe tá tetv kvlɔlvɔm həɣələŋ naanvwa taa kvlɔmvɔvɔ. Mpe paa cəna

timpiwe tɔ wɛɛ tɔ, na pɔ lɛsi hɔɣɔlɛn inɪ. ³⁹ Alɔn lɔlɔn kɔtɔlɛa taa nɔɣɔlɔ kɔ tɔn Lefii nyɔma ke waatu wei pa muɣi hɔɣɔlɛn naanɔwa taa kɔlɔmuɣu tɔ. Iɛna Lefii nyɔma nɔɔ lɛsi pɔ taa tɔtɔɣɔ hɔɣɔlɛn naanɔwa taa kɔlɔmuɣu na pɔ pɔna Iɔ tɔsɛɛle ke kpancoou kutulunɔ taa. ⁴⁰ Iɛɣɛli nyɔma na Lefii nyɔma paa pɔna tɔɣɔnɔɣa na sɔlɔm kɔfam na nim pɔ kɔtɔɣa ke Iɔ tɔsɛɛle kutulunɔ taa. Kutulunɔ inɪ i taa kɛ pa suki wontu, na kɔtɔlɛa tɔmlataa na nɔnɔɔsi tanɔlaa na yonyoolaa nɔɔ cakɪ.

Waatu inɪ tɔ kaa yeɛ Iɔ tɔsɛɛle ke yem.

11

Yuta nyɔma mpa pa mɔla Yosalem taa tɔ pa hɔla

¹ Mɔrɔɣɔ nyɔɔn nyɔma caɣa Yosalem taa. Pɔ yɛla samaa wei, iɛna pɔ kalɔɣi yɔlɛa naanɔwa naanɔwa, na pɔ lɛsɔɣi kɔlɔm kɔlɔm wei pa tɔ tɛtɛ na pɔ kpa tɔ si, pɛɛ pɔ polo Iɔ icatɛ Yosalem taa na pɔ caɣa. Pɔ kaasa pɔɣɔlayafɛi naanɔwa naanɔwa wei tɔ, iɛna pɔ polo tɛtɔ taa acalɛɛ lɛna taa na pɔ caɣa. ² Iɛna pa lanɔ hɛɛna mpa pa ha pa tɔɣi kpakpaa si, pa puki pɔ caɣa Yosalem taa tɔ.

³ Tɛtɔ hɔɣɔlɛn nyɔɔn nyɔma nɔ caɣa Yosalem kɛ, iɛna Iɛɣɛli nyɔma lɛlaa, na kɔtɔlɛa, na Lefii nyɔma, na Iɔ tɔsɛɛle tɔmlataa sɔkpɛma, na Salɔmɔn tɔmlataa lɔlɔɣu nyɔma nɔɔ caɣa paa wei na i tɔcaɣalɛ. ⁴ Paa na mpu tɔ, Yuta na Pɛncamɛɛ pɔ yɔlɛa lɛlaa caɣa Yosalem.

Yuta yɔlɛa taa nyɔma hɔla ntɛ, Pɛɛsi piitim tɔ Ataya, na ilɛ i lɔlɔɣu tɔ Malalɛyɛli, na Sefatiya, na Amaliya, na Sakali, na Usiya. ⁵ Na Sakali lɔlɔɣu tɔ Siloni na ilɛ i lɔlɔɣu tɔ Maaseya, na Yoyalipi, na Ataya, na Hasaya, na Koli-Hose, na Paaluuki. ⁶ Pɛɛsi lɔlɔɣu nyɔma kpɛnta nasɔlɛ na pɔlɛfɛi nutoso na naanɔwa (468) keɛ Yosalem taa. Pa tɔnɔɣa mpu pa kɛ kpelikpɛka nyɔma.

⁷ Pɛncamɛɛ nyɔma taa ka wɛ Yesaya lɔlɔɣu tɔ Salu na ilɛ i lɔlɔɣu tɔ Itɔyɛli, na Maaseya, na Kolaya, na Petaya, na Yowɛti, na Mesulam. ⁸ Na Kapayi, na Salayi. Pɛncamɛɛ nyɔma kpɛnta nasɔnaasa na nunɔwa na pɔlɛfɛi hiu na naanɔwa (928). ⁹ Sikɛli pɔyalɔ Sowɛɛli kɔ kɛna pa nyɔɣu tɔ, na Hasenuwa pɔyalɔ Yehuta keɛ icatɛ wulav waali tɔ.

¹⁰ Kɔtɔlɛa taa nyɔma ntɛ Yoyalipi pɔyalɔ Yetaya na Yakeɔ. ¹¹ Na kɔtɔlɔ sɔsɔ Ahitupi lɔlɔɣu tɔ Selaya, na Selaya lɔlɔɣu nyɔma Melayɔti, na Satɔki, na Mesulam, na Hilikiya. ¹² Na pɔ sɔsɔna pa lɔlɔn nyɔma nasɔnaasa na hiu na naalɛ (822). Mpa pa paasɔɣɔna Iɔ tɔsɛɛle taa tɔma tɔ na Malɔkiya lɔlɔɣu tɔ Ataya, na Ataya lɔlɔɣu nyɔma Pasehuu, na Sakali, na Amsi, na Pelaliya, na Yelowam. ¹³ Na pɔ sɔsɔna lɔlɔn nyɔɔn nyɔma nɔmɔnɔɣu na nule na naalɛ (242) mpa pa kɛ i nyɔma tɔ. Na Imɛɛ lɔlɔɣu tɔ Amasesayi, na Amasesayi lɔlɔɣu nyɔma Misilemɔti, na Asayi, na Asalɛli. ¹⁴ Na pɔ sɔsɔna yoolaa taa yoolaa nunɔwa na pɔlɛfɛi hiu na naanɔwa (128), mpa pa kɛ i nyɔma tɔ. Pɛɛ pa nyɔɣu tɔ ntɛ Haketolim pɔyalɔ Sapitiyɛli.

¹⁵ Lefii nyɔma taa ka wɛ Puni lɔlɔɣu tɔ Semaya, na Semaya lɔlɔɣu nyɔma Hasapiya, na Asɔlikam, na Hasupi. ¹⁶ Na pɔ sɔsɔna Lefii nyɔɣu nyɔma Sapɔtayi, na Yosapatɪ mpa pa paasɔɣɔna Iɔ tɔsɛɛle waali tɔma tɔ. ¹⁷ Na Asafi lɔlɔɣu tɔ Mataniya na Mataniya lɔlɔɣu nyɔma Sapɔti, na Mika wei i caalɔɣi samtɔ yontu ke Iɔ sɛɛv waatu tɔ, na Mataniya newaa taa lɛlv Pasukiya wei i wɛ Mika waali tɔ na Yetutunɔ lɔlɔɣu tɔ Apɔta, na Apɔta lɔlɔɣu nyɔma Kalali na Samɔwa. ¹⁸ Lefii nyɔma kpɛnta nɔmɔnɔɣu na nunaasa na liɣiti (284) kɛ Iɔ icatɛ taa.

¹⁹ Pɔ kaasi nɔnɔɔsi tanɔlaa Akupi, na Talɔmɔn mpa na pa lɔlɔɣu nyɔma pa paasɔɣɔna nɔnɔɔsi tɔ. Pa kpɛnta nunɔwa na nutoso na naanɔwa na naalɛ (172).

²⁰ Pɔ kaasi Iɛɣɛli nyɔma lɛlaa, na Lefii nyɔma na kɔtɔlɛa, paa wei i ka wɛ i tɔcaɣalɛ ke Yuta acalɛɛ taa. ²¹ Iɔ tɔsɛɛle taa tɔmlataa ka wɛ Yosalem icatɛ hɔɣɔlɔɣu nku pa yaa si Ofɛli tɔ kv taa, na Siha, na Kisɛpa pɔ paasɔɣɔna-wɛ.

²² Yosalem taa Lefii nyóma nyoyu tu nté Mika luloyu tu Usi, na Usi luloyu nyóma Mataniya na Hasapiya na Pani. Pani ka ké Asafi luloyu tu ké. Mpe paa kena Iso taseele taa yontu paasənlaa. ²³ Yonyoolaa təyaya Iso kawulaya taa kusəsutu ké. Na isəna paa su-we si pá la pa təma ke paa ifemle nte tə.

²⁴ Yuta pəyalu Sela luloyu tu Mesesapeli pəyalu Petahiya ka kena lseyeli nyóma nyoyu tu ke Peesi nyóma kawulaya taa.

Yuta nyóma mpa pa fei Yosalem taa tə

²⁵ Yuta kpeka luləy nyóma leləa ka caya tawa taa ké Kiliyati-Aapa, na pə cəlo acalisi, na Tipəy na pə cəlo nyənsi na Yekapəseyeli, na pə cəlo nyənsi. ²⁶ Na Yesuwa, na Molata, na Peti-Peleti. ²⁷ Na Hasaa-Suwali, na Peesepa na pə cəlo acaləe. ²⁸ Na Sikəlaku na Mekona na pə cəlo acaləe. ²⁹ Na Aŋ-Liməy, na Sola, na Yaamuti. ³⁰ Na Sanowa, na Atulam, na pə cəlo acaləe, na Lakisi na pə cəlo acaləe, na Aseka na pə cəlo acaləe. Mpu tə, pə kraɣau Peesepa ke ilim mpətəy tə na pə polo Hinom tetəkəle ke ilim ntəyəy tə təy paa caya.

³¹ Pencamee kpeka luləy nyóma ka cayana Kepa na Mikiması na Aya na Peteele na pə cəlo acaləe. ³² Na Anatəti, na Nopi, na Ananiya. ³³ Na Hasəə, na Lama, na Kitayim. ³⁴ Na Hatiti, na Sepoyim, na Nepalati. ³⁵ Na Loti, na Ono na niy təma lataa tetəkəle.

³⁶ Lefii kpeka lenna líi Yuta taa na á sú Pencamee nyənte taa.

12

Kətəlaa na Lefii nyóma pa həla

¹ Kətəlaa na Lefii nyóma mpa na Selatəyeli pəyalu Solopapeeli na Yesuwa pa luna timpi paa pona-we tə pa həla ntə. Selaya, na Imeya, na Isəla. ² Na Amaliya, na Maluki, na Hatusi. ³ Na Sekaniya, na Lehum, na Meleməti. ⁴ Na Itoo, na Kinetəyi, na Apiya. ⁵ Na Miyaməy, na Maatiya, na Pilika. ⁶ Na Semaya, na Yoyalipi, na Yetaya. ⁷ Na Salu, na Amoki, na Hilikiya, na Yetaya. Pəne unı pa təna paa ké Lefii nyóma na kətəlaa nyəy nyóma ke Yesuwa pəle taa ké. ⁸ Lefii nyóma taa yəlaa nté Yesuwa, na Pinuwi, na Katəməyeli, na Selepiya, na Yehuta, na Mataniya. Mataniya na ı təyaya yəlaa pa yookayana samtə yontu. ⁹ Na Lefii nyóma mpa paa we pa kiŋ na pá laki Iso təmlə tə pəle pá cəki.

¹⁰ Yesuwa luləna Yoyakim, na Yoyakim lulı Iliyasipi, na Iliyasipi lulı Yoyata. ¹¹ Na Yoyata lulı Yonatan, na Yonatan lulı Yatuwa.

¹² Kətulə səso Yoyakim pəle taa kətəlaa luləy nyəy nyóma həla ntə. Selaya luloyu tu nté Melaya, na Imeya luloyu tu nté Hananiya. ¹³ Isəla luloyu tu nté Mesulam, na Amaliya luloyu tu nté Yohanəy. ¹⁴ Na Meliku luloyu tu nté Yonatan, na Sepaniya luloyu tu nté Yosəefu. ¹⁵ Na Halim luloyu tu nté Atəna, na Melayəti luloyu tu nté Hələkayi. ¹⁶ Na Itoo luloyu tu nté Sakali, na Kinetəy luloyu tu nté Mesulam. ¹⁷ Na Apiya luloyu tu nté Sikəli, Pilitayi luloyu tu nté Miniyani, na Motiya. ¹⁸ Na Pilika luloyu tu nté Saməwa, na Semaya luloyu tu nté Yonatan. ¹⁹ Na Yoyalipi luloyu tu nté Matənayi, na Yoyata luloyu tu nté Usi. ²⁰ Na Salayi luloyu tu nté Kalayi, na Amoki luloyu tu nté İpəe. ²¹ Na Hilikiya luloyu tu nté Hasapiya, na Yetaya luloyu tu nté Netaneyeli.

²² Kətəlaa səsa Iliyasipi, na Yoyata, na Yohanəy, na Yatuwa pa waatunaa taa ké pa ŋmaa Lefii luləy nyəy nyóma, na kətəlaa pa həla ke takəlası taa. Haləna Peesi wuləv səso Taliyusi kawulaya waatu.

²³ Paa ŋmaawa Lefii luloyu nyəy nyóma həla tətəy Kətəəsutu takəlaya taa. İle Iliyasipi saalı Yohanəy pəle taa tike ke pə sunaa.

²⁴ Lefii nyɔɔŋ nyɔ́ma Hasapiya, na Selepiya, na Katəmɔyeli pəyalɔ Yesuwa, na Lefii nyɔ́ma lɛlaa paa sɛŋna na pá yooki Iso sam yontu. Pə tala pa nyəntu, ɛlena pá lá teitei isu Iso yulɔ Tafiiti ka sɛyɛsɔyɔ tɔ.

²⁵ Nɔnɔɔsi tanlaa Mataniya, na Pakəpukiya, na Opatiya, na Mesulam, na Taləmɔŋ, na Akupi pa tɔmlɛ nté si pá feŋ wontu tɛsulɛnaa mpa pa we Iso tɛsɛɛɛ nɔnɔɔ tɔ. ²⁶ Yesuwa pəyalɔ Yoyakim, Yosataki saali, na tɛtu nyɔyɔ tu Nehemii na kiiu nyəntu kɔtɔlɔ Isətɛlasɔ pa pɔɔɛ taa ké pa lakaya pa tɔma.

Yosalem koluŋa tɛm sɔɔsi

²⁷ Waatu wei pa tɛma ɛcate koluŋa ke ŋmav, ɛlena pá yaa Lefii nyɔ́ma tənaya timpiwe paa weɛ tɔɔɔ Yosalem, na pá lá acima na lanhɔlɔmlɛ, na samtɔ yontu, na kpeŋkpeŋnaa, na cəmɔŋ, na sanjkuɔnaa. ²⁸⁻²⁹ Na yonyoolaa luna acaɛɛ nna paa ŋmawa pə cɔɔnav Yosalem, na Netofa cɔlɔ, na Pɛtu-Kilikaa ke Kera na Asəmafeti hɔɔlɔŋ taa tɔ. ³⁰ M'pɔyɔ́ kɔtɛlaa na Lefii nyɔ́ma pa lapa nyɔɔŋ tɔɔ asilima keɛlɔyɔ kɔtaga. Na pá koti yɛlaa tɔna si, pɛɛ pá lá mpu tɔtɔ. ɛlena pá la m'pɔyɔ́ koluŋa na ka nɔnɔɔsi.

³¹ Tənaya Nehemii má, ma kpaasa Yuta nyɔyɔ nyɔ́ma ke koluŋa tɔɔ, na má faya yonyoolaa ke tɔm naale. Na kancalaya kpekəɛ náa mɔŋna ntɔɔŋ tɔɔ ké koluŋa tɔɔ, na Hute nɔnɔɔ kin. ³² Pɛɛ pa waali ké Hosaya na Yuta nyɔyɔ nyɔ́ma hɔɔlɔyɔ lɛŋku pa tɔŋaya. ³³ Pə waali ké Asaliya, na Isəla, na Mesulam, ³⁴ na Yehuta, na Pencameɛ, na Semaya, na Imeya. ³⁵ Pɛɛ pa waali ké kɔtɛlaa akantɛɛ təkɛlaa, na Sakuu, na Asafi pa lulɔyɔ tu Sakali, na Mikaya, na Mataniya, na Semaya, na Yonatan. ³⁶ Na ɛ tɛtɔnaa Semaya, na Asalɛli, na Milalayɛ, na Kilalayɛ, na Maayɛ, na Netaneyeli, na Yehuta, na Hanani, pɛɛ pa tɔŋɔyɛ na pá tɔka cəmɔŋ wei Iso yulɔ Tafiiti ka lupa tɔ. Kiiu nyəntu Isətɛlasɔ keɛ kpekəɛ rítɛ tɔ nyɔyɔ tu. ³⁷ Pa tala hite nɔnɔɔ ke Tafiiti tɛ tontonle ɛsentaa, ɛlena pá kpa koluŋa tɔɔ. Haləna lɔmnaa nɔnɔɔ ke ɛcate ilim tɛlɛ tɔɔ.

³⁸ M'pɔyɔ́ yonyoolaa naale nyɔ́ma mɛlɔna mpɛɛ tɔɔ, ɛlena má na samaa hɔɔlɔyɔ lɛŋku tɛ tɔŋ pa waali na Məsasi akele cɔlɔ, na tɛ lu timpi koluŋa lapa ɛwalav tɔ. ³⁹ Na tɛ tɔŋna Ifəlayim nɔnɔɔ ɛsɔta tɔɔ na tɛ tala Yesana nɔnɔɔ na tiina nyɛŋka. Tɛ tɛɛ Hananeyeli akele na nunɔwa (100) nyɛŋ na tɛ tɛɛ heeŋ nɔnɔɔ na kɔtanaya. ⁴⁰ ɛlena yonyoolaa kpeka naale sɔŋ Iso tɛsɛɛɛ kin, na má na hulaa mpa paa we ma waali tɔ tɔá sɔŋ tɔtɔ. ⁴¹ Na kɔtɛlaa Iiyakim, na Maaseya, na Miniyamɛŋ, na Mikaya, na Iiyohenayɛ, na Sakali, na Hananiya pá hulɔyɛ akantɛɛ. ⁴² Maaseya, na Semaya, na Ilasaa, na Usi, na Yohanatɔŋ, na Maləkiya, na Ilam, na Isɛɛ paa weɛ tɔtɔ. Na Isəlahiya paasəyɔna yonyoolaa na pa yontu nuki.

⁴³ M'pɔyɔ́ kɔyayɔku Iso lapa na pa tɔna pa lanɔ huləmɔna acima ke teu, na pá lá kɔtasɔ ke sɔsɔm. Haləna pɛ kpeɔna Yosalem taa alaa na piya tɔtɔ, na pɛɛ pa lanɔ hulɔmɛ. Na pa aŋmaala kəkɔtɛ nuki pooluŋ.

Lefii nyɔ́ma na kɔtɛlaa pa paa nyɔm

⁴⁴ M'pɔyɔ́ waatu kulɔm unɛ ɛ taa pa kpa yɛlaa mpa paa feŋyɛ tuŋ kancalaya kulɔlɔm, na kuhaləm hɔɔlɔŋ naanɔwa taa kulɔm tɛsɛɛ tɔ. Mpe unɛ pa tɔmlɛ nté si pá kpeyeli kɔtɛlaa na Lefii nyɔ́ma pa tɔɔnaya ŋka ká lukəna nɔnɔkila haləm taa tɔ. ɛlena Yuta samaa lanɔ heɛna kɔtɛlaa na Lefii nyɔ́ma pa tɔma. ⁴⁵ Mpi tɔ, pa paasayana pa Iso tɔmlɛ ké. Na pá laki nyɔɔŋ tɔɔ asilima keɛlɔyɔ kɔtasɔ. Na yonyoolaa, na nɔnɔɔsi tanlaa tɔtɔ náá tɔŋɔyɛ wulav Tafiiti na ɛ pəyalɔ Salɔmɔŋ pa kusəsutɔ. ⁴⁶ Tampɔna tɔɔ pə kpaɔav hatoo Tafiiti na Asafi pa waatu tɔ, yonyoolaa nyɔɔŋ nyɔ́ma paasayana Iso sam na ɛ sɛɛ pə yontu ké. ⁴⁷ Solopapɛɛli na Nehemii pa waatɔnaa taa tɔ, Isɛyeli nyɔ́ma cɛlayaa yonyoolaa na nɔnɔɔsi tanlaa ke pa paa

nyəm, na pá celəyi Lefii nyóma ke pa Iso kucəəŋ. Na pele pá celəyi Aləŋ ləlyəy nyóma kətəlaa ke pa paa nyəmnaa.

13

Nehemii feesiyi Iso sɛɛv

¹ Waatu inɪ ɪ taa ké pa kala samaa ke Moisi takəlaya. Uena pá tala lonte nte tə taa pa ŋmaawa si Amoni nyóma na Mowapu nyóma pa kaa suu mpa pa sɛeki Iso tə pa kpekəle taa tə. ² Tampana tə, pele pa taa mu Iseyeli nyóma na pá ha-wɛye təɣənaɣa na konyənyəəm. Haləna Mowapu nyóma náá feli Palaam ke liyitee si, í təŋsi Iseyeli nyóma ke mpusi. Ama tá Iso ná laɣasa mpusi inəyi koolee kɔpana. ³ Waatu wei Iseyeli nyóma níi mpu, uena pá tó pa taa si pa təɣənyəyi pa kpekəle taa ké kpai nyóma.

⁴ Na pécó pə takɪ mpu tə, kətulɪ Iliyasipɪ ke paa kpawa si, í paasəɣəna Iso təsɛele kutuluŋ lələŋ. Pəyele Iliyasipɪ lələta kele Topiya. ⁵ Pə tə ké Iliyasipɪ hula Topiya ke Iso təsɛele kutuluɣu səsəu ŋku ku taa pa suwa kətəɣəu ŋku pa hawa tə, na tulaalɪ, na Iso təsɛele wontu na kətəlaa paa tete na təɣənaɣa, na suləm kofam, na nim pə həɣələŋ naanəwa taa kuləmɣu ŋku Lefii nyóma, na yonyoolaa, na nənəsi tənlaa pa ti tə.

⁶ Pə lakaya mpu tə ma feli Yosalem. Ma pola Papiloni wulav səsə Atakəsɛsɛɛ tɛye ɪ kawulaya pənaya hiu na naanəwa na naale nyəŋka taa. Pə lapa wɛɛ naale, uena wulav ha-m nəɣə ⁷ na má məli Yosalem. Ḿpúyú ma nawa isəna Iliyasipɪ hawa Iso təsɛele kutuluɣu ləŋku ke Topiya tə, pə feli teu. ⁸ Tənaɣa páána huu ma taa na má ləɣə Topiya wontu na awalɪ tə. ⁹ Uena má yeke na pá nyaali kutuluŋ inəyi teu, na pá məŋna ɪ taa ké Iso təsɛele wontu na kəhaan na tulaalənaa.

¹⁰ Ma nuwa tətə si paa celəyi Lefii nyóma ke pa paa nyəm. Pə tə ké pele pa yela pa təma na pá məli haləm taa, na yonyoolaa náá lá mpu tətə. ¹¹ Uena má kaləna huɪlaa ke isəna pa ləwa Iso təsɛele tə. Kena má koti yonyoolaa na Lefii nyóma na pá məli pa təma taa. ¹² Ḿpúyú Yuta nyóma suu ponav ke təɣənaɣa pee, na suləm kofam, na nim pə həɣələŋ naanəwa taa kuləmɣu ke pə kutuluŋ taa. ¹³ Uena má kpa kətulɪ Selemiya na takəlasɪ ŋmaalɪ Satəki na Lefii tɪ Petaya na pə səsəna Sakuu pəyalɪ Hanan, Mataniya saali si pá feŋyi kutuluŋ inɪ. Mpi tə, yəlaa ka lapa-wɛɣɛ naani ké, na pa təmle nté kəhaan taləyɪ ke pa taapalaa.

¹⁴ Hai, ma Iso, təsɪ pə təna mpi ma lapa tə. Taa səsə isəna ma lɪpa Iso təsɛele təmle na Iso sɛɛv pə tə tə.

¹⁵ Waatu inɪ ɪ taa ké ma nawa Yuta taa ké yəlaa, na pá nyaasəyi pa lesɛŋnaa ke kuyaku kəhesɣu wule. Na lələa náá səɣəla təɣənaɣa na pá sukɪ pa kraŋasi ke suləm, na lesɛŋnaa, na fikinaa, na wontunaa lentɪ ke mpu na pá pukina Yosalem. Uena má kpaali-wɛ si: ɪ taa pɛɛti puləyɪ kuyaku kəhesɣu wule. ¹⁶ Pəle pə paasi, Tii nyóma mpa pa wɛ Yosalem tə, pele pa kəŋaɣana tiina, na wontu lentɪ, na pá pɛɛtəɣəna ɪcatɛ nyóma na Yuta nyóma ke kuyaku ŋku ku wule. ¹⁷ Ḿpúyú ma kaləna Yuta səsaa si: ɪ nawa isayatu nti í laki tə yaa í tá ná? ɪ kuyi kuyaku kəhesɣu nyuyɪ ké. ¹⁸ Mə cəsənaa lapa ḿpúyú. Pə tə ké Tacaa həma tá na tá ɪcatɛ tá ŋkraŋuyɪ. Uena míi səsəyi Iso páána kpaasuyɪ ke Iseyeli tə.

¹⁹ Pə kraɣav kuyanku təɣə ma yelaa na pá təkəyi Yosalem nənəsi ke ilim tɔyɪ waatu, na pécó kuyaku kəhesɣu caaləyi, na pá tuləyi-sɪ na pécó ku tɛŋ. Na má su ma taapalaa napəli si pá feŋ na nəɣəlɪ í taa suuna taatəle natələyi kuyaku kəhesɣu wule. ²⁰ Ḿpúyú pɛɛtɛ nyóma təna luna pa taatɛ ke Yosalem kolunja kite, na pá su aho ke təm kuləm yaa naale. ²¹ Tənaɣale ma pəsə-wɛ si: Pepe tə ké í cakɪ ɪcatɛ kolunja kite? Na má kpaali-wɛ si: Ye í tasa mpu, maa kpa-mɛ.

Pé kpaɣav waatv inɪ tɔ, pa ta tasa mɛlvɔv kɛ kuyaku kuvɛɛsvɔv wule. ²² Ḿpógó ma tɔma Lefii nyóma si: Ǽ la nyɔɔŋ tɔɔ asilima kɛelvɔv kɔtaɣa. Ǽ polo í fen ɪcate nɔnɔɣɔ, na yɔlaa tɔŋ ɪsɔna Ǽɔ suwa kuvaku kuvɛɛsvɔv tɔɔ tɔ.

Hai, ma Ǽɔ kɔpaŋ, tɔɔsi ma tɔɔ kɛ nti inɪ tɔ taa, na ń wii ma pɛtɔɔtɔle.

²³ Waatv inɪ ɪ taa tɔtɔɣɔ ma nawa si, Yuta nyóma kpaɣa Asɛtɔti na Amoni na Mowavɔv nyóma alaa. ²⁴ Na pa piya hɔɣɔlvɔv yɔɣɔtɔɣi Asɛtɔti nyóma tɔm. Mpa pá we piitim mpi pɛ taa, pɛle pɛ tɔm kɛ pɛle pa piya yɔɣɔtɔɣi. Pa taa nɔɣɔlv taa nukɪ Yuta nyóma tɔm. ²⁵ Ḿpógó ma kalɛna-we, na má tɔŋsi-weɣe mpusi. Halɛna má má lɛlaa, na má kpesi pa nyɔɔsi. Na má yelev na pá tuuna si: Tɔ kaa ha tá pɛelaa kɛ cefelinaa. Pɛyelev tá pɛyalaa kaa kpaɣa-we, yaa tá mayamaɣa tɔtɔ. ²⁶ Na má pɔɔsi-we si: Pɛ taɣa mpv pɛ tusina wulav Salɔmɔŋ kɛ ɪsɔɣatv taa? Pɛyelev ɪ ka kɛla piitimnaa awulaa tɔnaɣa, na Ǽɔ sɔla-ɪ na í kra-ɪ Ǽɛɣɛli wulav. Paa na mpv tɔ, alaa ta kpisi ɪɛɣe pɛtvɔv kɛ ɪsɔɣatv taa. ²⁷ Tu caa si tɔ tasa nuv si, í kpaɣɔv cefelinaa na í pɛntɔɣɔna Taca kɛ mpv.

²⁸ Yoyata pɛyalaa taa lɛlv wei ɪ kɛ kɔtvlv sɔsɔ Iliyasipɪ saalɪ tɔ ɪ ka kɛ Holɔŋ tv Sanɔpala yɔti kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ ma lɛsa-ɪ Yosalem taa.

²⁹ Hai, ma Ǽɔ, taa sɔɔ ɪsɔna pa wakɛlɔɣi kɔtaɣa na nɔɣɔ ŋka nyana kɔtɔlaa na Lefii nyóma í pɛelaa tɔ.

³⁰ Ḿpógó ma lapa samaa kɛ nyɔɔŋ tɔɔ asilima tɔna kɛelvɔv kɔtaɣa. Na má kpaasi kusɛsutv nti tɔ hulɔɣi kɔtɔlaa na Lefii nyóma pa tɔma tɔ tɔ tɔŋ. ³¹ Na má su tɔtɔ si: Ǽ haaki taasi kɛ pɛ kuvɛɛŋ taa, na í kɔŋna tɛtv kancaalaya kuvlvlvɔm tɔtɔ.

Hai, ma Ǽɔ, tɔɔsi ma tɔɔ na ń la-m kɔpantv.

ISƏTEE TOM TAKƏLAYA Kutubtu

Takəlaya kanə ka taa ké pa keesəyi Yuta nyəma mpa pa pona Papiloni tə pa təm. Papiloni nyəma cəsa Yuta nyəma mpeye haləna pá luki si pá kpiisi-we. Ama Isə tá tisi. I yapa Yuta nyəma na Isətee niŋ.

Isəna pa faya Isətee takəlaya tə:

Isətee pəsa wulav, titite 1:1-2:23

Haman kuləyi Maatosee tə, titite 3:1-5:14

Haman səm, titite 6:1-7:10

Yuta nyəma kəloyu ke pa kolontunaa, titite 8:1-10:3

Wulav Aselusi acima

¹ Wulav Aselusi*fa* təkayana kawulaya ke waatu inu i taa. Pə krayav Enti na pə polo Itiyopii tə, pə həyoləŋ nunuwa na hiu na naatosompəyolaya (127) tə. ^a pa yaaki tətə si Seeləsesi. ² Susi icate səsəle taa ké Aselusi kawulaya kumte ka wee. ³ Mpyəy i kawulaya pənya tooso nyəŋka taa, i lapa acima ke i waali nyəma, na i akewenaa səsaa, na Peesi na Metii nyəma, pə yoolaa nyəy nyəma, na kufəneenaa na kumatəŋnaa səsaa. ⁴ Isətnaa naatoso təcu ké i lapa acima anu. Aselusi hula i wənav səsəw, na i səsəwntu pə fei yəyətəy. ⁵ Pəle pə waali ké i tasa acima lapu tətəy Susi icate heele taa yəlaa təna. Pə krayav səsaa na səkpema, na pə polo piya tə. Kuyaku na ku isikile ke i lapa acima ke kawulaya nənəy tē taya tə. ⁶ Paa kəya pəŋ kupaŋ kuhuləməŋ ké. Na wei pa lii akpaayala tə, na ŋmusi kuseemasu. Na pá tamsəna liyitee nyəyətə kukuwee na pē kuhuləmēe akelenaa. Pa suwa wula na liyitee nyəyətə pə katonaa taka ké pē kupaŋa nna a wəna ŋmaləm waani waani tə a taya tə. ⁷ Wulav ka puu suləm ke səsəm ké na luyu kuləmuy. Ilena pá ceki wula poosiyanaa waani waani taa, na pá celəyi yəlaa. ⁸ Paa wei i nəka isəna tə, mpyəy i nyəkki. Paa təŋəyi nəyol. Mpi tə, wulav ka ha nəy ké si wei i nyəkki isəna pá cela-i mpu. ⁹ Mpyəy wulav alv Fasiti ná lapa i alvətəyətəlenaa ke acima tətəy kawulaya təyaya taa.

Wulav alv Fasiti teeli pasvyv

¹⁰ Mpyəy kuyaku naatosompəyolaya nyəŋku wule, wulav Aselusi haŋa suləm. I lanle huləmaa ilena í yaa i təmle lataa yəlaa kataasi naatosompəyolaya. Mehuman na Pisita na Haapona na Pikita na Apakəta na Setaa na Kaakasi. ¹¹ Na í heeli-we si: Ma alv Fasiti í tayanu i ti na í te i kawulaya ntenuyu na í lu ma isəntaa. Na akewenaa səsaa na samaa pá ná i teu. Mpi tə, i isəntaa ka luwaya pə feina saala. ¹² Ama Fasiti ná kisa luw isu wulav suw tə. Tənya pə haŋa wulav ke səsəm, na i páána huu. ¹³ Mpyəy wulav yəyətəna isətuləŋasi nyəntaa. Pa nyəma kawulaya təm huw na pə kiŋ ké. Pəcə pa ké layatu tasəlaa. ¹⁴ Mpeyele Peesi na Metii yəlaa, Kaasena na Setaa na Atəmata na Taasisi na Mēesi na Maasena na Memukaŋ. Paa ké wulav akewenaa naatosompəyolaya ké. Pa nyəma i lotu ké na pá laki i kawulaya taa ké təma səsəna. ¹⁵ Mpyəy i pəsa-we si: Wulav má, ma tilaa na pá heeli Fasiti ke təm na í kisi tə muyu. Ie ye pa keesəna kiŋ pepeye pə wee si pá lapu-i?

¹⁶ Tənyaale Memukaŋ cəwa wulav na i akewenaa səsaa si: Pə taya nyá tike ke Fasiti nyəna yem. Ama i kpeŋna nyá akewenaa səsaa, na nyá tətə taa yəlaa tənya. ¹⁷ Pəle pə paasi alaa təna ká teləsi-təyi təma. Ilena pá nyəni pa paalaa ke

^a 1:1 Aselusi: Papiloni wulav ke pá yaa mpu na kuləm inəyi

yem si: Wulav ka yaawa i alv na í kisi pote. ¹⁸ Saŋa maɣamaɣa Mete na Pɛɛsi pə akewenaa sɔsaa alaa ka nu-ti. Ilena pa paalaa yəɣətəɣi na pá kɛɛsəɣi-we na pááná kpa-we. ¹⁹ Təu, Taca, ye ma təm lapa-ŋ teu, ile n yele na pá ŋmaa Mete na Pɛɛsi kiŋ wei u layasəɣi tɔ, i takəlaya taa si, Fasiti í taa tasa nyá kiŋ kəntɛ. Ilena wulav kpaɣa alv kɔfalv wei i muna pá kɔsi i nyuɣv tɔ. ²⁰ Ye nyá kawulaya sɔsaya kanɛ, ka taa yəlaa təna nu təm tənɛ, ile alaa ká nuna pa paalaa. Paa pa ké səkɛma yaa sɔsaa.

²¹ Ḿpúyú təm nti tə lapa wulav na i akewenaa ke lelen, na wulav la isu Memukanə yəɣətɣv tɔ. ²² Ilena í ŋmaa lɛtələnna na paa həɣəlɣv ŋku kv kɔnuŋ na kv ŋmaatv taa. Ḿpúyú i tilina i kawulaya tetv təna taa si, paa apalv wei i ke sɔsɔ ke i təyaya taa ké, na i nsəmle ke paa yəɣoti.

2

Isətte pəsa wulav alv

¹ Waatv wei wulav pááná hɛɛwa, ilena í maɣasi i alv Fasiti təm ke i taa. Na isəna i suwa si i laki-i tɔ. ² Ḿpúyú i təmle nyəma ná mpv ilena pá tɔ si: Taca, pá pɛɛki-ŋ pɛɛlaa mpa pa ta nyənta apalaa na pa lvm luwa tɔ. ³ Mpv tɔ, kpa akewenaa ke kawulaya həɣələn təna taa, na pá koti pɛɛlaa telaa mpa pa ta nyənta apalaa tɔ. Alaa kawulaya təyaya taa ké paa koti pɛɛlaa mpɛɣɛ Susi icatɛ taa. Ilena yulv katanə Heke wei i paasəɣəna-we tɔ í cɛɛ-weɣɛ mpi mpi paa lakəna kacəka tɔ. ⁴ Na ye nyá luyv í svv pa taa wei, ile n kpaɣa-i na ŋ lɛti Fasiti lonte taa.

Ḿpúyú təm nti tə maɣa wulav na í la mpv.

⁵ Yuta tv nəɣəlv i ka wenna Susi icatɛ taa, na pá yaa-i si Maatosee. I ka ké Pɛncamɛɛ kɛkəle tv, na i cɔsənaa nté Kisi na Simeyi na i caa kɛɛ Yayii. ⁶ I na Yuta wulav Yekoniya na lelaa ke Papiloni wulav Nepukanɛsaa ka kuuwa na í pona i tɛ. ⁷ Ḿpúyú Maatosee caa neu na ílé i alv pa səpa, na pá yele sulav ke pɛɛlv. Pa yaa-i si Hatasa na pá cuyusi-i si Isətte. I isəntaa ka luwaya pə fɛina. Ilena Maatosee kpaɣa-i na í tɔɔ-i.

⁸ Waatv wei pa kpaala wulav təm ntəɣi mpv, ilena pá koti pɛɛlaa ke Susi icatɛ taa, na Isətte tɔtɔ. Na pa paasənlv yulv katanə Heke fɛɛɣi pa tɔ. ⁹ Ḿpúyú Isətte təm lapa apalv inəɣi teu. Ilena Isətte kpaɣa-i na nyuɣv. Tənaɣa i ha-i kpaɛpaa ke kacəka wontu, na í huli-i waav kupaŋkv ke alaa təyaya taa, na í cɛɛ-i kawulaya təyaya paasənlaa alv nyəma ke naatosompəɣəlaya. ¹⁰ Ama Isətte ta yele na pá nyi si i ké Yuta tv, teitei isu Maatosee ka kisina-i tɔ. ¹¹ Maatosee pukaya alaa təyaya nənəɣv tɛɛ ké na í naaki Isətte alaafəya, na isəna pa laki-i tɔ.

¹² Pui weɛ ké si paa pɛɛlv wei í la kacəka ke pənaya təcu isu paa suw alaa tɔ. Nim mpi pa yaa si miili təɣv pa caaləɣi saɣalɣv ke isətɔnaa naatoso. Pə waali na pá saɣali lɛmpənna tətəɣv isətɔnaa naatoso ləlv. Pa tɛŋ mpv təɣv pɛɛlaa mpɛ pa puki wulav kiŋ na pá kaasəɣi təma. ¹³ Ye pɛɛlv wei i kula tɛɛv, í nəka mpi pa cɛɛɣi-i ké na í kɛŋna. ¹⁴ Taanaya taanaya ké pa pukaya na kv fema tanaŋ, ile pa polo alaa təyaya naale nyəŋka ŋka ka taa yulv katanə Saasəkasi fɛɛɣi-we tɔ. Na ye wulav ta nyuli wei na í yaa i hətɛ, ílé u tasəɣi tənaya məlvɣv.

¹⁵ Kupaŋku pə tala Apihayili pɛɛlv Isətte pote tɔ. Isətte ka ké Maatosee neu wei i ka təkaa isu i kulvlv təɣv. Isətte ta pɛɛki si i kpaɛɣi pulɣv yem. Ama Heke kɛɛsa-i mpi mpi tɔ, pə tike ke i kpaɣaa. Isətte təm ka we pa təna mpa pa naakaya-i təɣv teu ké. ¹⁶ Wulav Aselusi kawulaya pənaya naatosompəɣəlaya nyəŋka taa ké pa svvna Isətte ke kawulaya təyaya taa, ke pa isətɔ naanəwa nyəŋ wei pa yaa si Tepe tɔ i taa. ¹⁷ Ḿpúyú wulav luyv svv Isətte na pá kəli i alaa təna. Ilena wulav huli Isətte ke pɛɛlɛ na suulu na pá kəli pɛɛlaa lɛmpa təna. Ḿpúyú Aselusi kpa Isətte ke wulav alvnyəŋ ke Fasiti lonte taa, na í temi-i kawulaya ntenuɣv. ¹⁸ Ḿpúyú wulav

lapa acima ke Isətɛɛ tɔɔ. Ilena wulav yaa i waali nyóma na akewenaa sɔsaa. I cɛpa i tɛtu yɔlaa ke lampuu, i lapa-wɛɣɛ kucɔɔŋ na luyɔ kolumbuɣu na kawulaya tɔŋ.

¹⁹ Waatu wei paa kota pɛlaa ke tɔm naale nyəm tɔ, Maatosee ka we wulav tɔmlɛ taa ké tɔna. ²⁰ Ama Isətɛɛ ka tɔka nti Maatosee ka kisəna-i tɔɣɔ. I ta yeke na pá nyəmi-i si i ké Yuta tɔ. Mpi tɔ, i seeki Maatosee ke isu i ka wɛv i tɛ tɔ.

Maatosee waasvɔv ke wulav

²¹ Waatu wei Maatosee ka we wulav tɔmlɛ taa ké mpɔ tɔ. Kuyaku nakuli, kawulaya tɔyaya nənɔsi tanlaa Pikitan na Tɛleki pa mɔ wulav na pááná, na pá caakaya-i niŋ tɔɣu. ²² Maatosee nu mpɔ, ilena í tayasi Isətɛɛ, na ílé í heeli-tɔɣi wulav. ²³ Pa tɔŋa tɔm nti tɔ nɔɔhɛɛ, ilena pá mayana-tɔɣi mpɔ. Ḿpɔɣú pa pusa apalaa asayaa mpɛ pa naale na tɔɣu. Ilena wulav yeke na pá ŋmaa tɔm ntɔɣi i kawulaya kutɔɔsvɔv takɔlaya taa.

3

Haman taa kpanav ke Yuta nyóma

¹ Ḿpɔɣú pɔle pɔ waali wulav Aselusi kusa Akaki tɔ Hametata pɔyalv Haman nyɔvɔv na í kpa-i i waali tɔ. ² Ilena wulav su si i kawulaya taa akewenaa tɔna í hɛnti Haman ke atɛ na pá sɛɛ-i. Ama Maatosee ná kisa mpɔ inɔ pɔ lapɔ. ³ Ḿpɔɣú akewenaa lelɔa pɔɔsa-i si: Pepe tɔɔ ké nn laki isu wulav suwa tɔ? ⁴ Paa kuyaku ŋkuyɔ pa pɔɔsaya-i mpɔ. Ilena í cɔ-wɛ si: Ma ké Yuta tɔ. Ntɛna pá tayasi-tɔɣi Haman si pa naaki si i ká la isəna. ⁵ Haman cɛkənaa si Maatosee u hɛntɔɣi-i atɛ, ilena i pááná huu. ⁶ Haman nuwa si Maatosee ké Yuta tɔ, pɔ tɔɔ ké i caakaya si í kpiisi í na i yɔlaa Yuta nyóma lelɔa mpa pa wɛ Aselusi kawulaya tɔna taa tɔ. Si í kv Maatosee tike tɔ, tɔle tɔ ta maya-i. ⁷ Ḿpɔɣú Aselusi kawulaya pənaya naanɔwa na naale nyəŋka isətv kancaalaya nyəŋ wei pa yaa si Nisan tɔ i taa Haman mayasa pɔle nte pa yaa si pulim tɔ, si i nyəŋ kuyaku ŋku i ká kpiisi Yuta nyóma isu i mayasvɔv i taa tɔ. Ilena pɔ tɔɣɔ pa isətv naanɔwa na naale nyəŋ wei pa yaa si Ataa tɔ.

Haman mayasvɔv si í kpiisi Yuta nyóma

⁸ Ḿpɔɣú Haman tɔma wulav si: Yɔlaa napəli pa wenna nyá tɛtu hɔɣɔlɔŋ tɔna taa. Pa wɛna pa mpa ké, pa yaasi ta nɔɣəsəna yɔlaa lelɔa. Pəyele paa tɔŋɔɣi nyá kiŋ. Ile pɔ ta mɔna si n yeke-wɛ. ⁹ Ye pɔ maya-ŋ ile n ha nɔɣɔ na pá kpiisi-wɛ. Ile ma kaa lan pɔ liyitee nyəɣətv ke tɔɔnənaa ŋmɔnɔvɔv nunɔwa (300) na má cɛla kawulaya liyitee paasənlaa na pá tv kpancoou taa.

¹⁰ Ḿpɔɣú wulav ləsa i kukuule nte i yɔsəɣəna tɔ na í cɛla Yuta nyóma kolontu Haman. ¹¹ Ilena í tɔmi-i si: Ma ha-ŋ yɔlaa mpɛ na pa liyitee, lana-wɛɣɛ isəna n caa tɔ.

¹² Ḿpɔɣú Haman kota wulav takɔlasɔ ŋmaalaa ke isətv kancaalaya nyəŋ kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. Ilena pá ŋmaa takɔlasɔ ke tɛtu fɛŋlaa na kɔmatanɔna sɔsaa na nyɔvɔv nyóma. Ḿpɔɣú pa tɛləsəna paa piitim mpi pɔ taa, na pá tv wulav hɔtɛ na i kuyɔsɔm. ¹³ Ḿpɔɣú pa tilina lɛɛtələnɔa mpɛɣɛ tillaa ke pa tɛtv tɔna taa si pá kpiisi Yuta nyóma tɔna tɔpai. Pɔ kpaɣav kukpatɔlaa na piya tɔ. Ilena pá kuu pa wɛnav tənaya kuyaku kolumbuɣu taa ké pa isətv naanɔwa na naale nyəŋ Ataa kuyɛɛŋ naanɔwa na tooso wule. ¹⁴ Pu wɛɛ si pá tɛləsi lɛɛtələnɔa mpɛ pa tɔm ke paa tɛtv hɔɣɔlvɔv ŋku kv yɔlaa ké, na paa wei i sɔɔlv pu kuyaku ŋku kv wule. ¹⁵ Ḿpɔɣú tillaa tɛna asewa isu wulav ka heeluyɔ-wɛ tɔ na pá kpaali tɔm ntɔɣi Susi icatɛ taa. Wulav na Haman pa caya na pá nyɔɔki, ilena tɔm nti tɔ cɔki icatɛ.

4

Maatosee sàlámnyv kɛ Isàtɛɛ sɪ í sàna-we

¹ Maatosee nuwa pə təna mpi pə laki tɔ. Ilena í cəli ɪ wontu na lanwakəlle na ɪ suu ləyaya nyəntu. Na í pəli ɪ nyuyv taa ké təluma, na í cəɔ ɪcatɛ na í makɪ kapusi.

² Ḿpúyú ɪ pola kawulaya nənəɔ na í səŋ təna. Mpi tɔ, pa kisina ləyaya wontu suulaa kɛ nənəɔ ŋkɛɣɛ. ³ Paa tɛtu həɣəluyv ŋku kv taa ké wulav təm nti tɔ talaa, Yuta nyəma lanja wakələɣi ké tətəɣətəɣɔ. Na pá həkəɣi nəsɪ na pá wiiki na pa payale suuki ləyaya wontu, na pá həntəɣi təluma taa.

⁴ Ḿpúyú Isàtɛɛ təmle nyəma alɔnyəma na yəlaa kataasɪ pa polaa na pa heeli Isàtɛɛ kɛ Maatosee lanwakəlle təm. Ilena səɣəntu kpa Isàtɛɛ kɛ səsəm na í tilina Maatosee kɛ wontu, sɪ í wəɣəsɪ ɪ ləyaya nyəntu. Ilena Maatosee kisi. ⁵ Tənaɣa Isàtɛɛ yaa katanja Hatakɪ wei wulav ka cɛla-ɪ sɪ í laki-ɪ təmle tɔ na í tili-ɪ sɪ: Polo ŋ pəsɪ Maatosee sɪ pepe lapəna.

⁶ Ḿpúyú Hatakɪ pola Maatosee kin kɛ kawulaya təyaya nənəɣɔ tənaya ɪcatɛ patəma taa. ⁷ Ilena Matosee kɛɛsɪ-ɪ pə təna mpi pə mayana-ɪ tɔ. I kɛɛsa-ɪ tətəɣɔ liyitee isəna Haman sɪ ɪ nəɣɔ sɪ, ye ɪ luna Yuta nyəma təkule ɪ ká tv wulav kpancoou taa tɔ. ⁸ Ilena Maatosee cɛle-ɪ Yuta nyəma kuyv təm nti pa kpaala Susi taa tɔ pə takəlaya sɪ: Cɛla Isàtɛɛ na ŋ kɛɛsɪ-ɪ pə təna. Sɪ polo wulav kin na ŋ wiina-ɪ na ŋ sələmɪ-ɪ suulu kɛ Yuta nyəma təm.

⁹ Ḿpúyú Hatakɪ polaa na í heeli Isàtɛɛ kɛ Maatosee təm nti. ¹⁰ Tənaɣa Isàtɛɛ mənna Hatakɪ sɪ í heeli Maatosee sɪ: ¹¹ Pə kpayav wulav təmle nyəma təna, na ɪ tɛtu həɣələŋ yəlaa təna tɔ, pa nyəma sɪ paa apalv yaa alv sɔvna wulav taya tɔ na pá ta yaa-ɪ, səm ké. Ama wei wulav ká hulɪ ɪ wɔla kprátúyú sɪ ɪ yaa-ɪ tɔ ɪ paasi ké. Pəyele ma kuyɛɛŋ hiu na naanɔwa kəɔ wulav ta yaata-m ɪ cəɔ.

¹²⁻¹³ Tənaɣa Maatosee tilaa sɪ pá heeli Isàtɛɛ sɪ: Taa hvv sɪ nyá tike n ká fitina səm sɪ n wɛ wulav təyaya taa tɔ pə tɔɔ yoo. ¹⁴ Ama ye ŋ kisa təm tənɛ tɔ paasənav, pu waasɪ Yuta nyəma. Iɛ nyá na nyá təyaya nyəma mə tənaya nté. Halɪ ntanyɪ pə mayamaya pə tɔɔ ké n pəsa wulav alv.

¹⁵ Ḿpúyú Isàtɛɛ tilaa sɪ pa heeli Maatosee sɪ: ¹⁶ Polo ŋ koti Yuta nyəma mpa pa wɛ Susi tɔ pa təna na pá həkə nəsɪ kɛ ma tɔɔ ké kuyɛɛŋ tooso. I taa təɣɔ í taa nyɔɔ, paa ilim paa ahoo. Ma na ma təmle nyəma alɔnyəma taa həkə nəsɪ kɛ mpv tɔtɔ. Paa na kiiu wɛɛ tɔ, maa svv wulav tɔɔ, na ye maa sɪ ma sɪ.

¹⁷ Ḿpúyú Maatosee tɛɛwa na í la pə təna mpi Isàtɛɛ heela-ɪ tɔ.

5

Isàtɛɛ yaa wulav na Haman kɛ təɣv

¹ Ḿpúyú pa nəhəkvtv kuyaku tooso nyəŋkv wule, Isàtɛɛ suu ɪ kawulaya wontu na í polo na í səŋ wulav taya tɔɔ. Na wulav náá caya ɪ kawulaya kumte tɔɔ ké nənəkɛelasɪ. ² Waaɔv wei wulav na Isàtɛɛ na í səŋa mpv, ilena Isàtɛɛ nyuyv te na wulav hulɪ-ɪ ɪ wɔla kprátúyú na Isàtɛɛ polo í tokina kv nəɣɔ taa.

³ Ḿpúyú wulav pəsɪ-ɪ sɪ: Alaafəya kɛɛ? Heeli-m mpi n caakɪ tɔ, paa ma kawulaya həɣəluyv maa ha-ŋ. ⁴ Ntəna Isàtɛɛ cɔ sɪ: Hai, ma cɛ, alaafəya ké. Ma caa ké sɪ nyana Haman í kəɔ ma tɛɣɛ saŋa na í təɣɔ.

⁵ Ḿpúyú wulav tila kpakpaa kɛ Haman waali sɪ pá polo Isàtɛɛ tɛɣɛ təɣv isu ilé ɪ nyuluyv tɔ. Ilena pá tɛɛ. ⁶ Pa nyəɔkaya sulvm kɛ waatv wei ilena wulav pəsɪ Isàtɛɛ sɪ: Pepeɣɛ n nyuləɣi yee? Paa ma kawulaya həɣəluyv, maa ha-ŋ. ⁷⁻⁸ Mpuɣule Isàtɛɛ sɪ: Hai, ma cɛ, nti ma nyuləɣi teu təɣəle sɪ cɛle nyana Haman í kəɔ ma tɛɣɛ təɣv tɔtɔ. Iɛ maa heeli-ŋ nti tɔ wɛɛ tɔ.

Haman caakɪ Maatosee kvv

⁹ Ḿpúyú Haman luna Isàtɛɛ tɛɣɛ kuyaku ŋkv na lanhulɔmlɛ səsəɔle. Ilena í mayana Maatosee kɛ wulav təyaya nənəɣɔ, ama Maatosee ta kulɪ yaa í nyəɣəli

sı ı seeki Haman, ılena páná huu Haman. ¹⁰ ılena í kpa ı tı na í kpe na í tili na pá yaa ı taapalaa na ı alv Selesı. ¹¹ Ḿpógú Haman sama ı tı na ı wenaı səsəm na ı pəyalaa kúpiŋ. Na teeli wei wulaı tu-ı na í kpa-ı ı akewenaa na ı waalı nyéma pa nyuyv tu tó. ¹² Pəle pə paasi, na í tasa sı: Ma tike təkəŋ ké Isətte ləsaa sı ma su wulaı na tə təgə ı te. Pécó cele ma na wulaı tə tasəgi Isətte tege məluyv na tə təgə tətó. ¹³ Ama ma mayana Yuta tu Maatosee ke wulaı təyaya nənəgə. ılena ma laŋle wakəli na má sə tənə ıni tə təna tə tə.

¹⁴ Ḿpógú Haman alv Selesı na ı taapalaa təna təma sı: Pá saaki tesika na ká kulı ısu meətəlnaa hiu na kakpası. ılena cele tanəŋ n̄ sələmı wulaı na pá pusi Maatosee na-ke. ıle nyana wulaı í ká polo təgəı na laŋhuləmle.

Tənaya təm tənə tə maya Haman, na í lá na pá saaki tesika.

6

Wulaı kusuyv ke Maatosee nyuyv

¹ Ḿpógú ahoı anı wulaı ta pəsi na í too. ılena í yele na pá kəna kutəsıtu takəlaya na pá kala-ı-ké. ² Tənaya pa mayana ka taa sı: Maatosee ka kula wulaı təyaya tanlaa Pikitan na Teleki pa waalı. Waatu ınəgi pəle pa caakaya wulaı ke niŋ tuyv. ³ Kelena wulaı pəsı sı: Na pepeye pa kusəna Maatosee nyuyv ke mpı ıni pə tə? Ntəna təmle nyéma sı pa ta lapı-ı pulv.

⁴ Ḿpógú wulaı pəsaa sı: Awe we taya tə?

ıle pı pana Haman ka polaa sı ı sələməgi wulaı sı pá pusi Maatosee na tesika ŋka paa saakaa tó. ⁵ Ntəna təmle nyéma heeli wulaı sı: Haman səŋna taya tə. ılena wulaı sı: ı suv.

⁶ Haman suwa ılena wulaı pəsı-ı sı: Ye wulaı caa ı kusı yulv nyuyv, pepeye paa lapı-ı?

Ḿpógú Haman huwa ı taa sı: Ma nyuyv ke ı caa kusuyv. ⁷ Ntəna í cə wulaı sı: ⁸ Taca, cele-ı nyá kawulaya wontu, na nyá kpayanv wei pa tema ntenuyu tó. ⁹ ılena nyá akewenaa taa nəgəlv suu-ı wontu nti na í cəyası-ı kpayanv tə. ılena í cəna-ı ıcate nənəsı tee, na í kraaləgi sı: ı naaki ısəna wulaı laki yulv wei ı nyuyv ı kusəgi tó.

¹⁰ Ḿpógú wulaı təma Haman sı: Kpaya wontu ke nənəı na kpayanv, ısu n yəgətə tó. Polo n̄ la ḿpógú Yuta tu Maatosee, wei ı we ma təmle taa ké ma nənəgə tee tó. Taa sə mpi n yəgətə tə pə taa pulv.

¹¹ Tənaya Haman kpaya wontu na kpayanv na í suu Maatosee. ılena í cəna-ı ıcate nənəsı tee ké kpayanv tə. Na í kraaləgi ləlv sı: ı naaki ısəna wulaı laki yulv wei ı nyuyv ı kusəgi tó. ¹² Pə waalı ké Maatosee məla wulaı nənəgə kiŋ. ılena Haman náa se na í suv ı təyaya na í taka ı ısentə na laŋwakəlle səsəle. ¹³ Ḿpógú ı keesa ı alv Selesı na ı layatv tasəlaa tənaya mpi pə mayana-ı tó. ılena pəle pá təmı-ı sı: Maatosee wei ı ısentaa pə suv-ŋ tisuyv ke ısentə tó, ı ké Yuta tu ké. N kaa kpaya puluyv ı tə, n kpisaa ké. ¹⁴ Pa təŋna ḿpógú yəgətuyv ıle wulaı tillaa kəmayale na pá yaa Haman ke kpaakpa sı í na wulaı pá polo Isətte tege təgəı.

7

Haman kuvv

¹ Ḿpógú wulaı na Haman pa pola Isətte tege təgəı. ² Waatu wei pa cəya sulvm nyəıv ılena wulaı pəsı Isətte ke kulvmtv nti ı ka pəsı-ı tete tó sı: Pepeye n nyuləgi yee? Paa ma kawulaya həgəlvuyv maa ha-ŋ.

³ Mpuyule Isətte sı: Hai, ma ce, ma nyuləgi ké sı n̄ ya má na ma yəlaa tá weesiŋ. ⁴ Pə taya pulv, pa pəeta-tv sı pa lentəgi na pá kpiisi-tv. Ye paa pəeta-tuyv sı tə təgə yomle, maa sumaya ma taa nəki na má kayatəgi-ŋ.

⁵ M'p'ógú wulav p'óosa Isätee si: Pepee, awe mayasəna m'p'ógú i taa? Le-tv?

⁶ Ntəna Isätee si: Tá kolontu s'osə inəg'əle isayav Haman inə.

Tənaya Haman tənuyv l'ula pee ke wulav na Isätee pa isəntaa tənə. ⁷ Ulena wulav kuləna p'ááná ke tətəg'əle na í lu nənəg'ə tēe ké tuj tēe. Haman cəkənaa si i təm tema, ulena í saali Isätee kin na í wiikina-i si: Waasi-m. ⁸ Wulav luna awal na í suv, ilē i mayana Haman lunə Isätee təcayale nté. M'p'uyvle wulav mapa kapuka si: Pə kpeɲna ma alv na n' kpiki ilēye ma isəntaa cənə tətə?

Wulav nəg'ə ta tu tiita atē. Ulena təmle nyəma həkə Haman isəntə. M'p'ógú pa həkaya mpa pə wēe si pá kv tə. ⁹ M'p'ógú təmle nyəma taa ləlv wei pa yaa si Harona tə i heela wulav si: Haman ka saaka tesika na ká kvli mēetələnəa hiu na kakpasí ke i nənəg'ə tēe si, i pusiyi Maatosee wei i ka waasa-ɲ tə. Ulena wulav si: Pa pusi-i tənə.

¹⁰ Ulena pá pusi-i na tesika ɲka i ka saaka Maatosee tə tə. Ulena wulav p'ááná tii təfē.

8

¹ M'p'ógú wulav Aselusi hawa Isätee ke Yuta nyəma kolontu Haman təyaya na i nyəm tənə ke kvyakv ɲkv. Ulena Isätee hvli wulav ke Maatosee si in i l'vluyv tv ke-i. Ntəna wulav n'áá yaa Maatosee ² na í cēle-i kukuule nte i ka mv Haman kin tə, na Isätee su-i Haman təyaya paasənlv.

Wulav sənəv ke Yuta nyəma

³ M'p'ógú Isätee tasa wulav ke yəg'ətənav. I hota i nəhēe tēe ké na wula na í wiina-i si: Səɲsi isayatənəa mpa Akaki tv Haman ka tayana Yuta nyəma tə tə. ⁴ Ulena wulav hvli Isätee ke i wula k'pátógú na í kvli na í səɲ i isəntaa. ⁵ Na í tə si: Hai ma cē, ma caa si n' yele na pá ɲmaa na pá səɲsi təm nti Akaki tv Hametata pəyalv Haman ɲmaawa si, pa kú Yuta nyəma mpa pa wē nyá kawulaya tetv tənə taa tə. ⁶ Ma kaa pəsi na má nyənəgi ma yəlaa səm ke mpv.

⁷ M'p'ógú Aselusi cə Isätee na Yuta tv Maatosee si: Ii naa ma ha Isätee ke Haman təyaya. Ma yelaa na pá pusi-i na tesika ke timp i tv Yuta nyəma tə ké nin tə. ⁸ Mp'v tə, ma kaa pəsi na má layasi təm nti pa suna ma hətē na pá tv ma kvv'usvm tə. Ule í ɲmaa lēetəli ke isəna í caaki si pá waasi Yuta nyəma tə. I ɲmaa-i na ma hətē taa na í tv ma kvv'usvm.

⁹ M'p'ógú Maatosee kota wulav takəlasí ɲmaalaa ke kvyakv ɲkv kv mayamaya. Pu ké pa isətv tooso nyəɲ Sifan kvyakv hiu na tooso nyəɲkv wule ké. Ulena pá ɲmaa takəlasí ke Yuta nyəma na tetv fēɲlaa, na tetv həg'ələɲ nun'wə na hiu na naatosompəg'əlaya (127). Pə kpaɲav hatoo Ənti haləna Itiyopii tə, pə kvmatanəa s'osaa na nyv'v nyəma ke pa ɲmaawa na pá teləsəna paa piitim mpi pə taa. Na Yuta nyəma təm taa tətə. ¹⁰ Wulav Aselusi hətē ke pa ɲmaanaa na pá tv i kvv'usvm. Ulena tillaa caya i kpaɲanəɲ sewa nyəɲ na pá pona lēetələnəa mpəye tetv tənə taa. ¹¹ Lēetələnəa mpə pa taa tənaya wulav ha nəg'ə ke tetv tənə taa Yuta nyəma si: I kpeyeli na í tan. Paa piitim mpi pə yəlaa í kəma-mēye yoonav í kv-wē, na í kpeɲna pa alaa na pa piya na í kuu pa wēnav. ¹² Isətv naan'wə na naale nyəɲ Ataa kvyakv naan'wə na tooso nyəɲkv wule mayamaya ke í ká la mpv inəgi tetv tənə taa. ¹³ Pu wēe si pá teləsi lēetələnəa mpə pa təm ke paa tetv həg'əlv'v ɲkv kv yəlaa ké, na p'écó Yuta nyəma s'əlv pu na pá lēeti pa kolontunaa ke kvyakv ɲkv kv wule. ¹⁴ Tillaa nu wulav təm ntəgi mpv ulena pá kpa kawulaya kpaɲanəɲ tə na pá həkə na pá tēe. M'p'ógú pa heela təm nti tətəg'ə Susi icatē taa.

¹⁵ M'p'ógú Maatosee lu wulav tē, na í suu kawulaya wontu na pá lii-təgi akpaayala na tə hv'lvmaa, na kponk'pontu ton nyəntv capa kv'εem na í tema wula ntenuy'v. Ulena Susi icatē nyəma wiliti. ¹⁶ M'p'ógú pə hēesa Yuta nyəma lanə ke

sǽsǽm na pá nu lelen na pá kusi pa nyuɣu. ¹⁷ Mǽróyó wulav tǽm nti tǽ tala paa tetu hǽyǽlɣu ŋku, na paa ɪcate nte tǽ taa. Ilena Yuta nyǽma lanja hulɔmi katatǽlaya na pá lá acima. Mǽróyó sǽyǽntu kra piitim lempri nyǽma na pa taa payale mu Yutaitu.

9

Yuta nyǽma leetɣu

¹ Waatu wei pǽ tala pa ɪsǽtu naanɔwa na naale nyǽh Ataa kuyaku naanɔwa na tooso nyǽŋku wule, ɪsu tetu nyǽma ká ŋmakǽli Yuta nyǽma ɪsu wulav ka suw tǽ. Ilena pá layasi na Yuta nyǽma mǽli-weyɛ ŋmakǽlɣu. ² Mǽróyó Yuta nyǽma kota paa ɪcate nte tǽ taa kǽ tetu tǽna taa, na pá tan na pá yoonaa mpa pa puki pa kuyɔ tǽ. Ama Yuta nyǽma tǽm lapa yǽlaa ke sǽyǽntu ke teu. Pa taa nǽyǽlɔ ta pǽsi na í la-weyɛ pulɔ. ³ Mǽróyó Maatosee tǽm lapa sǽyǽntu ke akewenaa sǽsǽa, na tetu feŋlaa, na kumataŋnaa sǽsǽa, na kawulaya taa nyuɣu nyǽma, na pá seena Yuta nyǽma tǽ. ⁴ Mpi tǽ, Maatosee nyuɣu ka kula ɪ tǽmle taa kǽ na ɪ hǽte yaa na pá tala tetu hǽyǽlǽŋ tǽna taa, na ɪ ton sǽsǽyɪ tam.

⁵ Mǽróyó Yuta nyǽma kɔwa pa kolontunaa tǽnaya sǽsǽm, na pá lana mpa paa caaki-we tǽyǽ ɪsǽna pa sǽlaa tǽ. ⁶ Pa kɔwa yǽlaa nasǽle na nunɔwa (500) ke Susi ɪcate taa. ⁷⁻¹⁰ Mǽróyó pa kɔwa Yuta nyǽma kolontu Hametata pǽyalɔ Haman pǽyalaa naanɔwa. Pa hǽla nté Pasanetata, na Talǽfǽŋ, na Asǽpata, na Polata, na Ataliya, na Alitata, na Paamasetaa, na Alisayi, na Alitayi, na Fayesata. Ie pa ta kuu pa wenav.

¹¹ Mǽróyó pa heela wulav ke kuyaku ŋku ku mayamaɣa ke yǽlaa ɪsǽna pa kɔwa Susi ɪcate taa tǽ. ¹² Ilena wulav heeli Isǽtee si: Yǽlaa nasǽle na nunɔwa (500) kǽ Yuta nyǽma kɔwa Susi ɪcate taa tike, na pá sǽsǽna Haman pǽyalaa naanɔwa. ɪsǽntu pa kaa lan kuyɔ ke sǽsǽm ke tetu hǽyǽlǽŋ lelǽŋ taa. Ye n nyulǽyɪ pulɔpu tǽtǽ, ile n sǽlǽmi-m, maa ha-ŋ-wi.

¹³ Ilena Isǽtee si: Hai, ma ce, ma caa kǽ si í ha Yuta nyǽma ke kuyaku ke cele ɪsu sanja na pá pusi Haman pǽyalaa naanɔwa wei pa kɔwa mpɔ tǽ na tuŋ.

¹⁴ Mǽróyó wulav ha nǽyǽ na pá kraali mǽróyó Susi ɪcate taa na pá pusi-we na tuŋ. ¹⁵ Pǽ fema pa ɪsǽtu Ataa kuyeyɛŋ naanɔwa na liyiti nyǽŋku wule, ilena Susi ɪcate taa Yuta nyǽma ku yǽlaa ŋmɔnɔyɔ nunɔwa (300). Ama pa ta kuu pa wenav.

¹⁶ Mǽróyó tetu hǽyǽlǽŋ lelǽŋ taa Yuta nyǽma kotaa na pá tan pa kulaa. Halǽna pá ku pa kolontunaa na mpa paa caa-we tǽ pa taa kǽ yǽlaa iyisi nutoso na naanɔwa na kakpasɪ (75000). Ie pa wenav ke pa ta kuu. ¹⁷ Pa ɪsǽtu naanɔwa na naale nyǽh kuyaku naanɔwa na tooso wule ke pǽ lapa mpɔ. Pǽ fema naanɔwa na liyiti nyǽŋku ilena pá lá kulɛyɛ acima kuyaku sǽsǽɔ. ¹⁸ Ama kuyaku naanɔwa na tooso na liyiti taa kǽ Susi ɪcate taa Yuta nyǽma ná kotaa na pá ku pa kolontunaa. Ilena pá lá naanɔwa na kakpasɪ nyǽŋku ke acima kuyaku sǽsǽŋku. ¹⁹ Pǽ tǽ kǽ ye pǽ tala pa ɪsǽtu naanɔwa na naale nyǽh Ataa, kuyaku naanɔwa na liyiti nyǽŋku wule, acalɛ sǽkpena taa Yuta nyǽma laki acima kǽ na pá haaki tǽmaya kucǽŋ.

Acima kɔtǽsɛɛ

²⁰ Mǽróyó Maatosee ŋmaa kuyeyɛŋ ɪni ɪ tǽm na í tilina Yuta nyǽma mpa paa we tetu tǽna taa tǽ. Paa pǽcǽlɔ pǽcǽlɔ nyǽma, paa pooluŋ nyǽma. ²¹ Na í su si: Paa pǽnaya ŋka í ká tǽyǽ mǽ ɪsǽtu naanɔwa na naale nyǽh Ataa kuyaku naanɔwa na liyiti na naanɔwa na kakpasɪ wule ke acima. ²² Mpi pǽ tǽ tǽ, kuyeyɛŋ ɪnǽyɪ Yuta nyǽma fita pa kolontunaa. ɪsǽtu ɪni ɪ taa kǽ pa lanwakǽlle pǽsa lanhulɔmle na pa wahala náa pǽsi kupantu. Pǽ tǽ kǽ pǽ weɛ si pá tǽyǽ acima ke kuyeyɛŋ ɪni na pá ha pa tǽma na kuyǽntunaa ke kucǽŋ. ²³ Mǽróyó Yuta nyǽma muwa nti Maatosee ŋmaawa tǽ na pá su si: Tíi laki mǽróyó paa pǽnaya ŋka.

²⁴ Ntəna Maatosee təəsi-we si Akaki tu Hametata pəyalu Haman wei i ké Yuta nyóma kolontu tə i ka təma i taa ké si i kpiisiyi-tu. Haləna í mayasi pəle nte pa yaa si Pulim tə, na í suna ta kuyv kuyaku. ²⁵ Ama Isətee ná wulav, iləna ílé i ηmaa, na isayatu nti Haman ka tu i taa ké Yuta nyóma tə tə, tə məli i nyuyv taa. Pə tə ké pa pusa i na i pəyalaa na tuη. ²⁶ Pə tə ké pa ha kuyeeη inəyi pəle mayasuyv hətə si Pulim. Mpróyú pa keesəna leetəli taa təm, na nti tu mayana-we tə. Iləna ²⁷ pá su si pá na pa piya na Yuta tapəsəlēη paa təkí acima ke kuyeeη inəyi paa pənaya ηkaya teitei isu Maatosee siw tə. ²⁸ Pə wee si tetv təna taa Yuta nyóma təna na pa waali ləlvη nyóma paa təkí Pulim acima aneyə tam tə ké, pa kaa səə a tə.

²⁹ Mpróyú Isətee na Yuta tu Maatosee pa tasa leetəli naale nyəη ke ηmaav si pə səəsi kancaalaya nyəη ke toη ke Pulim təm taa. ³⁰ Aselusi tetv həyələη nunuwa na hiu na naatosompəyələη taa (127), Yuta nyóma ke pa ηmaa leetələnaa mpe si pə ha-weyē alaafəya. ³¹ Iləna pa na pa waali ləlvη nyóma pa təkí Pulim acima anəyi kuyeeη wei Isətee na Maatosee pa su-we tə. Pa yəyətə nəhəkvtu na wula nna paa wii na pə fēe acima kuyeeη inu tə pə təm. ³² Mpróyú Isətee lapa na Pulim acima pəsi pulv səsəəm. Iləna pá ηmaa-təyi takələη taa.

10

Maatosee waasuyv ke Yuta nyóma

¹ Mpróyú wulav Aselusi tu lampuu ke tetvnaa mpa pa təna i təyaa tə pa yələa, haləna pə kpenna tetv nti lum cəənaa tə. ² Pa keesa Aselusi təma lenna nna a hələyi i toη na i pəsuyv tə, na isəna i kusa Maatosee nyuyv tə pə təm ke Metii na Peesi awulaa takələη taa. ³ Yuta tu Maatosee ka kəna wulav waali tu təkpem. I paasayana i Yuta nyóma ke teu ké. Iləna pēle pá tuyvna-i na pa luyv svv-i teu.

SOOPU TŌM TAKĒLAYA Kŭtŭlŭtu

Takĕlaya kanĕ ka taa kĕ pa keesayi apalu wei pa yaa si Soopu tŏ i tŏm. I ka tŏma teu kĕ i feina isayatiya. Halŏna ulŏyŏu nŏa tŏ si Isŏ ha Soopu tŏyŏ i tŏnte we teu. M̄pŏyŏ Isŏ yelaa na pĕ mayasi Soopu na pĕ kpiisi i piya, na i wenav tŏna, na i alaafŏya tŏtŏ. Paa na mpv Soopu ta lŏ tŏŏŏ. Ama i cekŏnaa kĕ si Isŏ kele pĕ tŏna pĕ tv na i laki isŏna i caaki tŏ. Pĕ waali kĕ Isŏ mŏŏna Soopu ke i wenav mpi pu kpiisaa tŏ pĕ tŏnaya tŏm naale.

Isŏna pa faya Soopu takĕlaya tŏ:

Soopu tŏm tŏŏ kŭtŭlŭtu, titite 1-2

Soopu na i taapalaa tooso, titite 3-31

Ulihu kuyŏyŏtŭtu, titite 32-37

Isŏ kuyŏyŏtŭtu, titite 38:1-42:1-6

Kŭtŏkŏtu, titite 42:7-17

Satanu mayasvŏv ke Soopu ke tŏm kancaalaya nyŏm

¹ Apalu nŏyŏlv i ka wenna Wusi tetv taa, na pŏ yaaki-i si Soopu. Apalu inu i feina kawaliya, i tŏŏyŏ tampana, i nyaŏna Isŏ, na i cŏlŏyŏ isayatu. ² Soopu ka lŭla apalupiya ke naatosompŏyŏlaya kĕ, na pŕelaa tooso. ³ I wena tŏmle nyŏma ke tuutuuma. Yooyoonaa nŏ we iyisi tooso (3000), naaŏ kŭhalŏŏ ke nasŏle na nunŭwa (500). Kpaŏasi nŏ we nasŏle na nunŭwa (500), heeŏ ke iyisi naatosompŏyŏlaya (7000). Apalu inu i nyŏyŏv ka kŏlŏna kŭlvŏv ke ilim tŏlŭle tetv taa.

⁴ Ye i pŕyalaa i keesaa, pa laki acima kĕ na pŏ kaasayi tŏma. Pa yaaki pa newaa alv nyŏma tooso, na pŏ cŏŏki tŏma te na pŏ tŏki na pŏ nyŏŏki. ⁵ Ye pa cŏŏ pa tŏna pa te na pŏ cŭyusi, ŭle Soopu koti i piya na i la-weyŏ nyŏŏŏ tŏŏ asilima keelŏyŏv kŏtaya. Kŭ fen tanan, ŭlena i kŭli lŏŏ, na i lŏ paa wei i nyŏyŏv taa kĕ kŏtaya ŏka kŏkŏ lusa ka tŏna tŏ. Mpi tŏ, Soopu mayasaya i taa kĕ si, ntanyŏ i piya tŭŭwa Isŏ na si wakŏlŏna-i si lotu taa. M̄pŏyŏ i lakaya tam.

⁶ M̄pŏyŏ kuyaku nakŭli isŏtaa yŏlaa*fa* pola Tacaa kin, na Satanu we pa hekŭ. ^a i yŏyŏtaa kĕ si Isŏ pŕyalaa. Ama tŏ tŭwa si isŏtaa yŏlaa. ⁷ Ntena Tacaa pŏŏsi-i si: N luna le?

Satanu si: Ma luwaya si ma cŏŏki tetv. ⁸ Kelena Tacaa si: Isŏntŏ n ta lan ma tŏmle tv Soopu ke nav. I feina saala kĕ ate. I feina kawaliya, i tŏŏyŏ tampana, i nyaŏnam, na i cŏlŏyŏ isayatu. ⁹ Mpŏyŏle Satanu nŏyŏ tŏkpaŏv si: Yem tŏŏ kĕ Soopu nyaŏna-ŏ? ¹⁰ N kenta i na i yŏlaa na i wenav pa tŏŏ, na ŏ kooli i kŭlapŏm ke kŭpantv. Halŏna i tŏla huki katatŏlaya ke tetv taa tŏ se. ¹¹ Tŏv, tŏ nin ke Soopu wenav tŏŏ na ŏ nŏ. Ye ilĕ i ta tŭv-ŏ ŭle ma yele nŏyŏ.

¹² Mpŏyŏle Tacaa tŏma Satanu si: Ma tŭwa Soopu kŭwenam ke nyŏ nin taa. Ama taa tokina i mayamaya kĕ. ŭlena Satanu yele Tacaa na i tŕŕ.

¹³ M̄pŏyŏ kuyaku nakŭli Soopu pŕyalaa, na i pŕelaa, pa we pa taalv te, na pŏ tŏki na pŏ nyŏŏki. ¹⁴ ŭle tŏmle tv nŏyŏlv pola Soopu kin ntĕ na i heeli-i si: Tŏ halayana naaŏ ntĕ na kpaŏasi nŏa tŏki tŏna. ¹⁵ Tŏnayaŏle Sapa nyŏma tii tŏ tŏŏ, na pŏ kŏ tŏmle nyŏma lŕlaa, na pŏ kuu tŏla. Ma tike ma fitina na mŏ kŏŏ si ma heeliyi-ŏ.

^a 1:6 isŏtaa yŏlaa: Cŏne ŭle tŏ tŏŏna nasaala tŏm Piipilinaa taa nŏyŏlvŏv. ŭlĕ

¹⁶ Təmle tu inı ı nəɣə ta tu tiita ate ile təmle tu lelv ná kəmaɣale, na í tə si: Tev tii heen kaləkəŋ na təmle nyəma pa təə, na pə kú pa təna. Ma tike ke pə səwa na má kəə si ma heeliyi-ŋ.

¹⁷ Təmle tu inı ı nəɣə ta tu tiita ate, ile təmle tu lelv kəmaɣale na í təŋ si: Papiloni ŋmulaa kpeka tooso tii tá təə. Uena pá kú təmle nyəma na laɣate, na pá kuu yooyoonaa. Má tike ke pə səwa na má kəə si ma heeliyi-ŋ.

¹⁸ Təmle tu inı ı nəɣə ta tu tiita ate, ile təmle tu lelv kəmaɣale na í heeli Soopu si: Nyá pəyalaa na nyá pəelaa ka kota pa taalv te na pá təkı na pá nyəəki. ¹⁹ Uena kacuculaya səsaya nakəli ká ma kutuluɣu ŋkulunasi liyiti na toŋ, na kú kpesı na kú takı-we na pá si. Ma tike ke pə səwa na má kəə si ma heeliyi-ŋ.

²⁰ Tənaɣale Soopu kulaa na í cəli ı toko, na í looli ı nyuyv. Ḿpúyú ı hənta Isə ké ate na í saali ḿpúyú ı isəntəə. ²¹ Uena í tə si:

Kpɛte ke ma too lola-m,
na kpɛte tətəɣə maa məli tətə tɛɛ.
Tacaə hana, kulvm inı ı kpayana.
Mpu tə, maa sɛɛ-ı ké.

²² Pə təna mpi pə maɣana Soopu ke mpu tə, ı ta pəntəna Isə ké pə taa. Pəcə ı ta yəɣəti-ı isayatu.

2

Soopu maɣasvɣv təm naale nyəm

¹ Ḿpúyú kuyaku nakuli isətaa yəlaa pola Tacaə kiŋ tətə, na Satanı we pa hekv. ² Ntəna Tacaə pəəsi-ı si: N luna le?

Uena Satanı cə-ı si: Ma luwaya si ma cəəki tətə. ³ Kələna Tacaə si: Isəntə n ta laŋ ma təmle tu Soopu ke nav. I feina saala ké ate. I feina kawaliya, ı təŋəɣi tamprana, ı nyaŋna-m, na í cələɣi isayatu. Uena Isə tasa si: Satanı nyá yelina na má tú Soopu ke wahala ke yem. Ama ílé ı kisa kwakələm ké təsayasaya. ⁴ Tənaɣale Satanı nəɣə təkprav si pa tuka ituule si: Pa haa púyú ké na kule kú ha. Yulv wəna mpi təɣə ı kuyi na í yana ı weesuyv. ⁵ Təv, Isə tú niŋ ke Soopu tənuyv na ı muwa təə na n na. Ye ı ta tuv-ŋ, ile ma yele nəɣə.

⁶ Ntəna Tacaə heeli Satanı si: Təv, ma tu Soopu ke nyá niŋ taa. Ama taa tokina ı weesuyv ké.

⁷ Ḿpúyú Satanı yela Tacaə na í tɛɛ. Uena í tú Soopu ke hiŋ isayaŋ ke pə kpayav ı nyuyv na pə tii ı nəntaaləŋ tə. ⁸ Uena Soopu caya təluma taa, na í hiki tataya na í kaaləɣəna ı ti.

⁹ Ḿpúyú Soopu alv təma-ı si: N sɛɛsa isəle si n taa wakələna Isə suwe? Tuv-ı, na n si na n heesi. ¹⁰ Ntəna Soopu cə-ı si: Alv nyá, n yəɣətəɣi mpu isv kpaŋtv suwe? Ye Isə ka lakaya-tuyv kəpantv na tá laŋa heewa. I kəma na í laki-tuyv isayatu tə kisi?

Paa na Soopu wahala inəɣi mpu tə, ı ta pəntəna Isə ké natələɣi ı yəɣətaya taa.

Soopu taapalaa tooso təm

¹¹ Soopu ka wəna taapalaa tooso ké. Mpeɣele Temanı tu Ilifasi, na Suha tu Pilitati, na Naama tu Sofaa. Pa nuwa Soopu wusasi təm, uena pá polo si pa wiiliyi-ı na pá caya ı kiŋ na pá heesi ı laŋle. ¹² Pa loosa Soopu ke pooluŋ na pá wu-ı nyəm. Pa kpətəna-ı na pá cəkəna-ı, uena pá tulı nəəsi, na pá cəli pa tokonaa, na pá ŋmusı pa nyəəŋ taa ké tətə. ¹³ Uena pá caya atɛɣe ilim na ahoo ke kuyeyəŋ naatosompəɣəlaya. Pa ta yəɣətəna-ı natəli ke ı wusasi nsı si katatəlaya təə.

SOOPU NA ı TAAPALAA TOOSO

(Titite 3-31)

3

Soopu wula

- 1-2 Pə waali ké Soopu tuuwa ı kuyaku kululuyu na wula si:
 3 Pə husı ma kuyaku kululuyu,
 na ahoo nna pa yəyota ma luluyu təm tə.
 4 Pá nyəni-kuyu səkrətyu nyəŋku.
 Isətaa Isə í taa pəəsi ku təm.
 Pəyele nyaaləm napəli pə taa nyaali-ku.
 5 Isotom na atətəle səkrətyu í pəəsi ku təə.
 Na isəŋmuntuyu kukrətyu waasi-kó,
 yaa ilim sí na pə yu isu ahoo.
- 6 Ahoo anı á kəli lenna ke səkrətyu.
 Pá taa tasa-yeyə kalənav ke isətənaa, yaa pənaɣa taa.
 7 Ahoo anı, á saali kaalulaya ke tam təə.
 A taa nu laŋhuləmle kawilitaya nakəli tətə.
 8 Təwaa mpa pa nyəmə kuyeyə ke mpusi təhsuyu,
 na pá kpaasəyi tım səsə*fa* pááná tə.
 Pá təhsı ahoo anəyi mpusi. ^a (Təlaakəŋ) kəna táa teləsi sı tım səsə.
 9 Səkrətyu í waasi tuləmaluyu təə,
 na ahoo anı á təŋ ilim na á wı.
 Pəcə á taa loosı pə nyaaləm.
 10 Mpi tə, a ta kayatı ma luluyu,
 na saŋa má naaki wahala səsə ıne.
- 11 Pepe təə ké ma taa sí na pəcə pá lıli-m,
 yaa ma taa hēe ma liw waatu?
 12 Pepe təə ké pə ha-m too,
 na í su-m ı təə na má mɔsi-ı?
 13 Isəntə tə, maa həntaa təpamm ke pəlaav taa,
 na má tooki, na má hēesəyi.
 14 Ma na awulaa səsaa na tetu nyəəŋ nyəma,
 mpa pa ŋmaaki tēesi səsəənsı tə,
 15 yaa awulumpiya mpa pa wena wula
 na pá suuliyi liyitee ke tēesi taa tə.
 16 Maa wē isu pə həlɔsuyu
 pəyaya na ká ta ná ilim tə.
- 17 Isayav yeki ı isayatu ke pəlaav taa.
 Tənaya mpa pa kawa katatəlaya tə,
 pa hēesəyi tam təə.
 18 Saləkətvnaa təna wē hēesuyu taa ke tənaya.
 Paa tasəyi ŋmakəllaa hóla ke nuw.
 19 Səkpəlu na səsə pa wē kuləm ke tənaya.
 Pəyele pə ceki yom na ı caa.
- 20 Pepe təə ké Isə yeki na wahala nyəma naaki ilim?
 Na í haaki laŋwakəlle nyəma ke weesuyu?
 21 Pa təŋa səm, na pəle pu kəŋ.
 Na pá pəkəyi-wəyi teu isu liyitee.

^a 3:8 tım səsə: Piipili yaawa wontuyu kəne sı (Lefiyatəŋ) na Nasaala taa, yaa

22 Yulv wei i lanje ká hvlvməna
na í ηmaali si i hika pəlaav?
23 Wei i mpaav ηmelaa
na Iso tama-i kotaya tə yáá?
24 Ma təγənaγa nté feesiη tisuyu,
na má mələyi pə fei tənaya,
isu lvm kpeηuyu tə.
25 Ye ma tú ma taa ke pulupu səγəntu pə kəη ké.
Mpi ma seeki təγə ma naaki.
26 Ma ta nyi təpamm yaa alaafəya
yaa heesuyv təm.
Ama cəsse watəγəna-m.

4

Ilifasi kuyəγəttv

1 Mpyú Təman tu Ilifasi təma Soopu si:
2 N ká pəsi na n kantəli na má
yəγəttəna-η?
Mpi tə, təm we ma taa ké,
maa pəsəyi na má su.
3 Nyá seγesəna yəlaa pəγale.
Pəyele n nyəmə acamaa ke apalvtv səssuyv.
4 Nyá tasayana layatv ke mpa pa caa hotuyv tə,
na n kvsəyi mpa səγəla nyəkəa tə.
5 Pə mayana nyá, ilena nyá apalvtv
yələyi na n huγutiγi lotu na?
6 Isu n nyanayana Iso ké na pə waasəyi-η?
Na nyá tənte kypante náá tvyv-η naani?
7 Hvv nyá taa, too tə,
n nawa pə kpiisa kypama, yaa tampana təηlaa na?
8 N nyəmə teu təsiγisiγi si,
ye yulv hala kutakəsəm yaa i tuu wahala,
mpv inəyi i kəη kvm.
9 Iso wosa pə yəlaa ke heelim na pááná,
na pə wakəli-we na pə kpiisi-we.
10 Pa holiγi ké isu təγəlası,
na Tacaə təkəyi-we na í pələyi pa kela.
11 Ye təγəlası í lanja təγənaγa si səki ké,
na si piya náá yá yem.
12 Pə wələta ma ηkpaηuyv taa
ké təm ke mukaya tēē
13 ké ahoo taa ké saa wei toosee asayēē
kəη na tom píi yəlaa tə.
14 Səγəntv watv pəla-m təyvlvyvlv,
na ma tənuyv təna seliγi.
15 Heelim fəta ma isəntaa na ma
tənuyv təna lvi kacəncəmpəγəlası.
16 Ma naakaya nəγəlv səηaa, ma ta nyəmi-i.
Ilena ma nu pəntv miitiγi si:

17 Yulv pəsəyi na í təŋ tampana isu weye Iso kin?
 Yaa í pəsəyi na í wee tənəŋŋ isu í ŋmalv na?
 18 Ye Iso tá lá naani ké í təmlə nyóma,
 na í naaki isətaa tillaa kin ke kawalaya.
 19 Kacanƿana mpa í ŋmana cəyɔ na pa tənəŋ ké tetv,
 na í yəkuyv fei katə isu sonsompee tə?
 20 Iso nanəyi-weye isu molum ke kuyaku kulomuyv.
 Paa saali tam, nəyolv u tu paasəyana.
 21 Pa weesuyv ŋmusi cəpa.
 Uena pá sí pa feina ləmayasəe.

5

1 Ilifasi si: Soopu ma kapuka na í ná si
 nəyolv ká cə-ŋ?
 Isətaa tillaa nanəŋ nyóma taa awe təw ké n ká keesəna?

2 Ləmayasəe fei tv páána kuyv-í ké.
 Uena isəsəemle náá kú kumeləŋ.
 3 Ma nawa pə lakəna kumeləŋ.
 Ḿpúyú ma koola kv təyaya ke mpusi ké kprakpa si:
 4 Nəyolv í taa waasi kv piya.
 Si təm í si tənəŋnanəŋ ke təhuvle.
 5 Nyəyətənaa í təyə kumeləŋ kumtv.
 Paa na səwa kalaa wee tə, pá ləkí-ti.
 Lanlaa í kuu kv wənav.

6 Kutakesəm u lukəna atə.
 Pəyele pə taya tetv tēe ké wahala nyəəkəna.
 7 Ama pə tó yulv ké si í təyə wahala,
 isu mamacəyəlasi kuluyv isətaa tə.

8 Ye maya Soopu, Iso ké maa təwa kpuluyv,
 na má pətí-í ma təm.
 9 Í kulapəm təwaya,
 yulv kaa pəsi pə cəkənav,
 yaa í nyi pə nyuyv.
 10 Iso yekina na tēv nukí
 tetv təw, na tawa nyəəki.
 11 Í kusəyi mpa pə pasaa təyə,
 na í heesəyi ləyaya nyóma lanə.
 12 Í wakələyi mpi acilayətv nyóma sukí si pa laki tə.
 Í səŋsəyi pa kulapəm ke pa niŋ taa.
 13 Í kpaaki nyəntaa na pa acilayətv.
 Pa kpelikpeka layətv tasuyv u waasəyi pulv.
 14 Ilim na pə isələ ke pa tutiyi isu
 səkpətvuyv wee,
 na pá hakəyi isu ahoo yuwa.
 15 Ama Iso ná ləsəyi icam ke səm taa,
 na í waasəyi-í ton tv niŋ taa.
 16 Í tuyi kunyəntv taa ké tēlvuyv,
 na í təkəyi isayalataa təna nəəsi.

17 Wei ι ηκραηυγυ Ισο ηοη τω, ι nu lelenj κέ.
Ue taa kisi Tonj tēna tu seγesυγυ.

18 Iso lakēna yulu tōw kē hinj na í tu-ι kōole.
Ini ι kuyuna na í waasēna ι ninj.

19 Paa waatu wei kē ι yakι-η
wahalanāa na asola taa,
na isayatu natēli tē kaa mayana-η.

20 I ká waasi-η nyōγōsi waatu.
Na í ya-η sēm nōγō taa kē yōou taa.

21 Paa pa caya nyá acaya pu kenti nyá tōw kē.
N kaa nyana puluyu wahala waatu.

22 Nyōγōsi na wahala pē tōm ká la-η wona.
Pəyele n kaa nyana taale wontu.

23 Pu kenti nyá tawa ke wakēllaa.
Paa pēe kulōlōγōna, yaa taale wontu.

24 Alaafəya ká wēena nyá təyaya tēna taa,
na krēnte natēli tē kaa lanj nyá kalakēη taa.

25 Nyá piya na nyá lūlyu nyōma ká huki,
isu tawa taa nyutu.

26 N ká kratēli teu ke təkujkujku
na pécó ḥ sū púyú.
Teitei isu tōγōnaya pukuyu na pécó pá kú tō.

27 Tə pēekaa na tē ná mpi tōγōle.
Nyaya pē wēe si ḥ nu-ti na ḥ cəkēna-ti.

6

Soopu kucacətu

1 Mpuγule Soopu cōwa si:

2 Ye pu wē pəsuyu si pá mayasi
ma wusasi na ma wahala tōw,
3 pu kēla lum nōγō kanyəηa ke yuj.
Pə tōw kē pə yōγōtəyi-m yem yem.

4 Toma tēna tu yaya-m nyāmá,
na a sətū sū-m.
Na Iso sōγōntu pu-m.

5 Kpanaya u wiiki ka tōγōnaya kupaηka kinj.
Pəyele nav u mutəyi nyutu tətəγōle.

6 Yulu u pəsəyi na í tōγō akprofu pulupu.
Pəyele yate lum kuhuluməm səpa yem kē tətətətō.

7 Mpi pu wē maya acaalətu na ma taa krətəγōna tō,
mpəγəle ma tōγōnaya*fa*. ^a

8 Hai, ye Iso ka mukaya ma kusulumutu
na í la-m mpi ma tēləyi tō.

9 Ye ι ka tisaya si í tələki-m,
na í kusι ι ninj kəkentiη ke ma tōw.

10 Maa paana lanhulumle,
na má nyōw tonj ke wahalanāa panē pa taa.

^a 6:7 Hepəla taa looηa kanē ka nuw wē katē.

Ma ta coləsi Iso Nariηtu kuyəətutu ke tiili.

11 Pepe təw kē maa tēli na má feina toη?
Yaa má tasa tariyuy na ma tomle tama?

12 Ma toma ta ke pəle
yaa nyəəlyuy kusēemuy nyəna.

13 Ma feina toη nuhi,
pəcə ma feina wei i ká ya ma nyuy tə.

14 Pə weε si konyəntəyəl taapalu í lapu-i kuyantə kē.

Pə taa kəw na í ló Toma təna tu.

15 Ama ma taapalaa yəwla ma apalətu
kē isu ləw ηku ku laa nyəw tə.

16 Waatu wei tēv təmpεε
hooki ulena ləw ηni í su.

17 Haηaya kəw ulena í nyəw.
Na ilim nyaya ulena ləw wəli.

18 Lukətu puki mpatəntaa ulena pá yele
pa mpaaw na pá suv nyutu na pá le na pá saali.

19 Tema təntaa na Sapa nyəma pa yasəyi isε
na pá pəkəyi lum na isəle kusēemle.

20 Pa tala ləw, ulena pá yegeti-wε,
na feele kra-wεye pa isəle sēsuyv təm.

21 Ma taapalaa mε í wε-m
teitei kē isu ləw ηku.

ɪ naaki ma wahala na səyəntə pu-mε.

22 Ma ta sələmi-mεye pulv,
yaa si í ha-m kuhav nakuli.

23 Yaa í fiti-m kolontunaa niη taa,
yaa í waasi-m ηmakəllaa niη taa.

24 ɪ seyezi-m, maa su na má nu.

ɪ həli-m timpri ma wakəlaa tə.

25 Yulv nukı tampana kuyəətutu kē na í tisi.
Ama ma taapalaa kalənav náa waasəyi pulv.

26 ɪ maγasəyi si í footi ma kuyəətutu
na í nyəni yem kē naani fei tu má na?

27 Halı í təkı tete kē sulav təw
na í kpeηəyəna mə ceu maγamaγa na í pεetəyi.

28 ɪ nyəni-m teu
na í ná, maa looliyi-mε.

29 ɪ su, kutakesəm í taa kəw,
ɪ su, mpi tə, ma wε ma tampana taa kē.

30 Maa yəyətəyi isayatu,
pəyele kəwakələtu u lukəna ma nəyə.

7

Soopu kuyəətutu tətə

1 Yulv weεv ke ate cəne weε kē isu yoolu.

Ulena i kuyeyη náa wε isu
wei i laki təmle na pá feləyi-i tə.

- 2 I we teitei ké isu yom preekuyv isotom si í heesi,
yaa tamlé tv kunyǎntv tanuyv í kufeluyv tǎ.
- 3 Mpu iní tǎtǎyǎ ma kpancoou nté wǎsasi isǎtǎnaa.
Ahoo wahala nyǎna ké pǎ cǎla-m ma paa tete.
- 4 Ye ma hǎntaa, ma pǎǎsǎyi ma tǎyi si,
pǎlee ké maa kǎli?
Ye pǎ ta fe lǎj ɔle
hǎwǎe krai nyǎna cǎǎsǎyi-m ké, halǎna pǎ nyaali.
- 5 Hin tǎlasí na sonsompee waasa ma tǎna.
Ma tǎnuyv yá pǎǎǎlee na lǎm kpenj.
- 6 Ma weesuyv u laa tem,
isu sayata lǎlǎ kponjopoloku.
Ye kv kponjkontuyv í tema kv tǎnaya nté.
- 7 Hai, Isǎ taa sǎǎ si ma weesuyv ké heelim.
Ma ise kaa na kvpantv tǎtǎ.
- 8 Isǎ wei í fenjiyi ma tǎǎ tǎ,
pǎ kaasa pǎcǎ í kaa tasa-m nav.
Maa saali yem na í pǎeki-m na í wu.
- 9 Isu isǎjmntuyv yaakuyv na kv saali yem tǎ.
Mǎpǎyǎ yǎlv tiiki atǎtǎle taa, u tasǎyi
kpaav.
- 10 Pǎcǎ u mǎlǎyi í tǎyaya taa.
ɔle kéle kaa tasǎyi-í nyǎm.
- 11 Pǎ tǎǎ ké ma kaa su.
Ma laakali pǎsaa ké.
Pǎ wǎe si má yǎǎti.
Ma lǎjle kǎla wakǎlvuyv,
maa hǎli-teyǎ.
- 12 Maya tenku,
yaa í taa tǎm sǎsǎ,
na Isǎ n fenjiyi ma tǎǎ ké mpv?
13 Ye ma tǎma si ma kato ká heesi ma lǎjle,
na ma kvhǎntuyv náá kú ma pǎáná.
- 14 ɔle n nyaasi-m na toosee asayǎe.
N hǎla-m yaasinaa, na sǎǎǎntv sǎsǎǎntv kpa-m.
- 15 Hai, ye n ka lǎla ma luyv tee, pu kǎla-m teu.
Sǎm lapa-m sana, na taasi tem katatǎlaya pǎne.
- 16 Pǎ nu-m, ma kaa tu wǎe tam.
Ma weesuyv ta ké pǎlv, yele-m tǎheǎ.
- 17 Yǎlv ké we na n tǎyǎna-í mpv pǎ taka?
Na n kenja-í mpv suwe?
- 18 N cǎǎki í tǎǎ ké paa tanañ jku.
Na n mayasǎyi-í paa waatv wei?
- 19 Pǎlee ké n ká kǎsi nyá isǎle ké ma tǎǎ?
Na ma tu lipu ntayamǎte mayamaya?
- 20 Yǎlaa tǎǎ cǎǎlv,
ye ma pǎntaa weye ma wakǎlǎna-ñ?
Pepe tǎǎ ké n siyisina ma tǎǎ ké nyá nyǎmá?
Na má pǎsi-ñ isu sǎǎǎla?

21 Pepe tɔɔ kɛ n kaa yele ma isayatu tɔm?
 Na n̄ tee ma kupəntuyɔ tɔɔ?
 Pə taya pulɔ,
 ma hənti nɔɔnɔɔ kɛ tetu taa.
 N ká pɛeki-m n kaa na-m.

8

Pilita kuyəɣɔtɔ

1 M̄pɔ́ɣú Suha tu Pilita tɔma Soopu si:
 2 Pəlee kɛ n ká heesi nyá yəɣɔtaya ŋkɛ?
 Nyá kuyəɣɔtɔ ká wɛɛ isɔ heelim sɔsɔɔm na?
 3 Ha, n tɛŋ nyá taa si
 Isɔ Toma tɔna tu keeki siyisuyɔ yaa tampana kɛ?
 4 Ye nyá piya wakəlɔna Isɔ,
 i fɛlɔyi-səyi si isayatu kɛ.

5 Ama ye nyaa keesəna Isɔ tɔɔ
 na n̄ tekəyi Toma tɔna tu ke niŋ,
 6 ye n seesa isələ na n̄ tɛŋəyi tampana,
 Isɔ paasəyənə-ŋ kɛ na í ha-ŋ
 tɔcayalɛ nte tɔ mɔna-ŋ tɔ.
 7 Halɔ nyá wɛnaw nɔɔnɔɔ nyəm ká
 kəli kancaalaya nyəm ke tɔɔ.

8 Pɔɔsi lɔŋ nyəma,
 na n̄ tɔki pɛlɛ pa caanaa layatu tasuyɔ.
 9 Mpi tɔ, tete tete ke pə lɔla tá,
 tɔ ta nyi pulɔ.
 Ta weesuyɔ u laa tɛɛ ke cənɛyɛ isɔ isotom.
 10 Ama pɛlɛ paa tasa-ŋ layatu
 ke timpi timpi pa nyəmá tɔ.
 11 Mɔlɔyɔ*fa* u səŋəyi timpi lom fɛi tɔ.
 Pəyele səsəncaŋa u hatələyənə nikaya. ^a cənɛ.
 12 Lom í nyɔɔwa ka wɔlɔyi kɛ,
 na pá ta tu setəta-ke si, pá lana pulɔ.

13 M̄pɔ́ɣú Isɔ tɔɔ sɔɔlaa teesəyənə,
 na i kisilaa tɛlɔyɔ náá saaləyi yem.
 14 Pa naani ceki kɛ isɔ kpronkrontu,
 na pa nyuyɔ tətɔlɛ náá wɛ isɔ acayanyatuyɔ.
 15 Ye pa nyəka pa teesi tɔɔ si lɛŋliyi kɛ.
 Pa nyəkələyənə-səyi teu ɔlɛna sí yɔki.

16 Pa wɛɛ kɛ isɔ tuyɔ səŋuyɔ
 ilim taa kɛ teu,
 na cəlɔm tɔɔ ku taa
 na ku tiikasɔ ke haləm tɔna tɔ.
 17 Ku kan ku lila kɛ na á lɛyɛtəna pɛɛ huyule,
 na á hikiyi nikaya ke kukpaməŋ heku.
 18 Ama ye pa kpɛsa-kuyɔ ku lonte taa,
 ɔlɛ tɔna nyəma kpɛesi si mpɛ pa taa naaki-ku.

^a 8:11 Mɔlɔyɔ: Pɛlɛ pa te mɔlɔyɔ yaa pa te səsəncaasi ke pa keesəyi

19 Yulv isu mpv tənaya nté.
Kofalv ká kuləna i lonte taa.

20 Iso u ləkki tampana təhlv,
pəyele i kaa səna isayalatv.

21 Iso tēh í yelev na h wōh,
na h kpaləsəna lahvlvmlē.

22 Ama nyá kolontunaa ká təyona fēelē,
na pə yəki asayaa tēesi.

9

Soopu nyəntv

1 Mpyóyó Soopu cəwa si:

2 Pəpətv fēi lelev,
ma nyəmə teu si mpyóyó pə wēē.
Isənaya yulv ká la na í wēē Iso ké teu?

3 Ye n caaki-i na yooi, i pəəsi-η təmnaa iyaya.
Ama n kaa cə paa kulvmpv.

4 I ké tōh taa tōh tv ké,
na ləmayasēē təna tv.
Nəyōlv kaa kraasi i təyi i təə, na pūntv lu təsoolii.

5 I layasəyi pəóh kē lona ké,
pəóh u nyəh.
Na í pəsəyi-i krentələsi na páána.

6 I ciyitiyi tētv kē
hatoo tē kite tēē, na tē akelenaa seliyi.

7 Ye i yəyətəna ilim pu lukki.
I taaləyi isətvlnhasi təə ké.

8 I tike i hetəyəna isətvnuyv
na í tōh tēhku hola təə.

9 Na í la isətvlnhasi nsi tē yaaki si,
isətv í si na má təyə təyaya tə,
na haya na kraa na yulv.
Na kantuyv na kv piya na lensi tətə*fa*. ^a nsi Ləkra nyəma nyəmə tə.

10 I kulapəm kē səsəəm ké pə fēi cəkənav,
pəcə i piti təma fēi kalvuv.

11 Paa i tēēna ma cəlv ma kaa na-i,
pəcə ma kaa nyi i tēēv.

12 Ye un i kraayana aweyele lēekəlv?
Yaa awe ká təna si: Kai?

13 Ye Iso mv páána a hēesəlv fēi.
Pə kreyna tēhku taa təyōlvuv səsəəv
Lahari*fa* na kv waali nyəma tənaya,
na pá həntəyi-i atē. ^a

14 Na təm ntiyi maa
cə-i yaasi unē i taa?

^a 9:9 Isətvlnhasi səne si nyəm wē kate, pə təə ké tē tōwa ^a 9:13 Lahari: Ləhṭaa nyəma mula taa ké pa yəyətəyi coco unē i təm.

15 Paa maa tu wena tampana, maa cɔki.
Peelee ke pə wee si má sələmi ma huunlu.

16 Paa ma yaa-i ké na í cɔ-m,
ma ta sa si i nuwa ma nɔɔ.

17 I heelim səsəəm pəta-m ate,
na í fetili-m hiŋ hiŋ ke yem.

18 I wakələyi ma laŋle ké.
Ii yeki-m si má feesi.

19 Ye toŋ ke ma teeləyi,
Isɔ keke toŋ tu.

Yaa ma caa ma húlí ma tampana,
awe ká tu ha-m-ye?

20 Paa maa weena tampana,
ma nɔɔ ká kɔna ma təm.
Yaa ma tewa teu, ŋke kaa kɔna-ti.

21 Ie ma tu tewa teu na?
Ma maɣamaɣa ma ta nyi.
Ma weesuɣu lu-m sɔŋ ké.

22 Pə təna pə we-m teitei ké.
Pə taya pulu,

Isɔ kuyi yulupaŋ na isayau ké.

23 Wahala í kɔma kpakpaa, na í kú telaa,
Isɔ ná woniyi pa laŋwakəlle tənaya.

24 Isɔ tɔna tetu ke isayau niŋ taa.
Ilena í taki huulaa isentɔɔ.
Ye pə taya ini awe ká lana mpɔ?

25 Ma pusi teeki levlev ké isu selu.
Si muka yem ké, ma ta nu leleŋ.

26 Si teewaya təluu, isu səsəncaasi kpuluyɔ,
yaa isu hekəle tiluyuu i tɔɔnaya waali tɔ.

27 Ye ma tú ma taa si maa sɔɔ
ma taa pááná tɔɔ, na má yele
laŋwakəlle na ma isentaa heti,

28 Ie ma laŋle cekəna ma wahala tənaya.
Ma nyəma teu si, Isɔ kaa ha-m tampana.

29 Ma təm ká səna.
Ie pepe tɔɔ ké maa nɔki na má caali ma ti?

30 Paa maa səna kpaləkpam, na má kilisina tev lum.

31 I tayanəyi-m afəla taa ké petuyɔ ké,
na ma wontu maɣamaɣa pəsi-m kusəɔtu pulopu.

32 Isɔ tá ké yulu isu má si i ká cɔ-m,
yaa má yaa-i nənɔɔ.

33 Nɔɔlu fei si i ká suu má na-i
tá hekɔ taa, na í loli-tu.

34 Isɔ su kpátóyó ŋku n makəna-m tɔ,
na nyá sɔɔntu heesi-m cɔsuyɔ.

35 Ie maa yəɔtəna-ŋ ma kaa nyá.
Ama pə taya mpuyulu.
Maa pəsəyi pulu.

10

Soopu kuyəətətə tətə

- 1 Soopu si: Weesuɣu lu-m səŋ ké.
Maa wii ma ti təm.
Ma laŋle kəla wakəlvɣu, ma kaa tasa sum.
- 2 Iso, maa heeli-ŋ si, taa kv ma təm.
Ama heeli-m mpi pə təə n yookina-m tə.
- 3 Pə wε-ŋ teu si ń ŋmakəli
má wei n ŋmawa tə,
na ń yele na pə lana asayaa na?
- 4 Anɪ n naaki na pə kəli yəlaa,
na ń mayasəyi na pə kələyi-wε.
- 5 Iso nyá weesuɣu topila isu yulə nyəŋku ké?
Yaa nyá pusi teeke isu yulə pəyaya nyənsi?
- 6 Pepe təə ké n pəkəyi ma tasəkəle
na ń feŋiyi si ń kuli ma isayatu təə?
- 7 Anɪ n nyəmə si ma ta wakəli,
pəcó nəɣəlv kaa ya-m nyá nin taa.
- 8 Nyá nin ŋmana ma təna,
na ń caa si n wakələyi-m.
- 9 Iso təəsɪ si, nyá ŋmana-m, isu cɔyɔ.
Ue n ká tayani-m yəkɔyɔ na má pəsɪ mɔsɔyɔ na?
- 10 Nyá ŋmayana-m ma too taa,
isu naaləm kiikuɣu fulaya taa tə.
- 11 Nyá lapəna-m mɔwa na hola,
na ń waasi pə təə ké nantv, na ń suu-m tənɔyɔ.
- 12 Ulena ń la-m pεεεε,
na ń ha-m weesuɣu na ń feŋiyi kv təə.
- 13 Ama ma nyəmə nyá ləmayasεε wena
n ka ŋmesa nyá lotu taa tə.
- 14 N feŋiyi ké si, ye n nawa ma wakəlaa
ɪε n kisi-m suulu hólóyó.
- 15 Ye ma wakələna-ŋ ma lepaya,
paa ma təm tewa, nyɔyɔ kama ńpúyó.
Na wahala nu-m na fεεε kvɔ-m.
- 16 Ye ma kusa nyɔyɔ ɪε n tv ma waali,
isu təɣəlaya, na ń kvləyi ma təə na piti təma.
- 17 Na ń kəŋna-m aseeta nyəma
mpa paa caaki-m tə, na nyá pááná səsəyi ma təə.
Na ń kpetələyi-m na wahalanaa.
- 18 Pepe təə ké Iso ləsa-m ma too lotu taa?
Isəntə maa səpa nəɣəlv ta na-m.
- 19 Paa tεena pəlaav taa ké kpakpaa,
na pə wεε isu pa ta lɔli-m.
- 20 Ma weesuɣu kuyεεŋ kaasa-m pəcó tike ntə.
Ue Iso, yele-m mpv na má
yəələna wεε pəcó wei i kaasa-m tə.
- 21 Ulena pəcó má polo atətəle taa.

Ma kaa tasa mɔlvɔv ke cɔne.
 Tɛtv nti tɔ taa kɛ sɔkrɛtvɔv anaam wɛɛ.
 22 Sɔkrɛtvɔv tɛtv wɛɛ kɛ ɪsu ahoɔ.
 ɪsotom sɔsɔɔm kɛ, pɔlv ta tɛɲ.
 ɪlɛna nyaaɔɔm nɔ́a wɛɛ ɪsu pɔ yukuvu tɔ.

11

Sofaa nyɛntv

- 1 Ḿpɔ́yú Naama tv Sofaa cɔwa Soopu si:
 2 Nyá yɔɔtaya kɛkɛkɛ tɔɔ, pɔ wɛɛ si má cɔ.
 Pɔ taya yɔɔtaya nyɛm ke yɔlv tɔm teekina.
 3 Nyá nɔɔlɛɛɲ u tɔkɔɲi yɔlaa nɔɔsi.
 N kaa pɛsi n wɔɲ nɔɲɔlv na pá tá tv-ɲ fɛɛɛ.
 4 Halɪ n tu yɔɔtɔa si nyá tɔm tewa,
 si n ta wakɔlɔna ɪsɔ.
 5 Hai, ye ɪsu ɪsɔ ka kulayaa
 nɔɲɔ na í tu yɔɔti.
 6 Halɪ ɪ ka hɔla-ɲ ɪ nyɛmtv tete.
 Tɔ tɛɛ yɔlv layatv tɔɔ.
 Tɔnaya n ka nawa si ɪsɔ u
 pɔɔsɔɲi nyá ɪsayatv tɔna tɔɔ.
 7 N pɛsɔɲi na n mayasi ɪsɔ lotu taa tɔm
 na n cɛkɔna Toma tɔna tv ɪni ɪ sɔsɔɔntv na?
 8 Tɔ kɔla ɪsɔtɔnɔvɔv ke kɔɲkɔlvɔmɔɲ.
 Yɔlv kaa keesi tɔ tɔnaya,
 tɔ tɛɛ atɛtɔɛ ke lumaɲ.
 Yɔlv kaa cɛkɔna tɔ tɔm ke sɔsɔm.
 9 ɪsɔ sɔsɔɔntv nti tɔ kɔla tɛtv
 ke tɔɔv, na tɔ kɔli tenku kɛ waɲ.
 10 Ye ɪsɔ kpa tasɔkɔɛ tv
 yaa ɪ yaa-ɪ nɔnɔɲɔ, awe kpesiyina?
 11 Pɔ taya pɔlv, ɪsɔ nyɛmá yɔlvɔyemnaa kɛ.
 Pɔyele pɔ fɛi-ɪ kate si í ná pa kawalaya.
 12 Mpi lɔmayasɛɛ fɛi tv ká hiiki layatv tɔ,
 taale kraɲaya lɔla tɔyaya nyɔɲka.
 13 Ama pɔ kaasvɔv Soopu nyá tɔ,
 keesɔna ɪsɔ tɔɔ, na n tɛɲɛ-ɪ niɲ.
 14 Hatɔlɔna mpi pɔ ta siyisi tɔ.
 Taa yeɛ na ɪsayatv wɛɛ nyá tɔyaya taa.
 15 Waatv ɪnɔɲi n ká tɔɲ na n kɔsa nyɔvɔv.
 Pɔlvɔv kaa keɛ-ɲ, yaa pɔ la-ɲ sɔɲɔntv.
 16 ɪlɛna n sɔɔ nyá wahala tɔɔ, ɪsu lɔm kpemna.
 17 Waatv ɪnɔɲi nyá weesuvu kɔyɛɛɲ
 ká wɛɛ tɔcɛiɛi, ɪsu ɪlim sikuvu.
 Na nyá sɔkrɛtvɔv cɛ ɪsu pɔ nyaaɔlvɔv tɔ.
 18 ɪlɛna n cayana nyá ti na n tɛɛɔɲi tɔtɔ.
 N kaa wɛɛna fɛɛɛ natɔli, na n tooki teu.
 19 Nɔɲɔlv kaa wakɔli nyá tom.

Hali yəlaa paɣale ká pɛeki si ń səna-we.
²⁰ Ama asaɣaa ise ká nyəŋ ké.
 Pa heesuɣu ká su tənaya, na pá taŋa səm tike.

12

Soopu nyəntu

- ¹ Mɔɔyɔle Soopu cɔwa si:
² Pɔwe! Ama í wɛna yulɔ ləmaɣasɛɛ yoo!
 Mə səm waali, a kaa taa wɛɛɛ.
³ Má maɣamaɣa ma wɛna nyəmtu ke
 ńpúyú isu me, í tá tɛɛ-m.
 Paa awe ná pəsəɣi na í yəɣəti isu me.
- ⁴ Ma pəsa yulɔ wei ɪ taapalaa paakəna təɣə.
 Pəyele ma yaakəna Iso si í cə-m.
 Ma siyisaa ké ma fei kawalaya.
⁵ Me mpa pə caɣanaa tə, mə footiyi wahala tu ké.
 ńpúyú pá tusiyi wei ɪ ceŋləɣi tə.
⁶ Nmɔlaa na Iso pááná kraasələa,
 caɣana pa təɣi pa tɛɛsi taa ké.
 Mpe pa toŋ nté pa Iso.
- ⁷⁻⁸ Pɔɔsi sumasi na təla na
 tiina a ká seɣɛsi-ŋ,
 na tetu huɪ-ŋ tətə.
⁹ Kɔŋmaŋmam mpi pə ta nyəna si,
 Taa nin lapəna pə təna?
¹⁰ Inɪ ɪ təkəna ɪ kulapəm təna weesuɣu,
 na yəlaa təna feesiŋ ke ɪ nin taa.
- ¹¹ Isu ŋkraŋɣu nukɣu təm kuyəɣətutə tə,
 ńpúyú nəɣə ná nukɪ təɣənaɣa leleŋ.
¹² Akpatələa na mpa pa pusɪ təwa tə,
 pa wɛna ləmaɣasɛɛ na nyəm ké.
¹³ Ama Taa kele ləmaɣasɛɛ na nyəm maɣamaɣa tu,
 na layatə tasulɔ na toŋ tu.
- ¹⁴ Ye ɪ yəka mpi, nəɣəɔ kaa ŋmá,
 ye ɪ təkə wei, nəɣəɔ kaa tulɪ-ɪ.
¹⁵ Ye ɪ kpa tɛɛ, ɪɛ wulaya wuli.
 ɪ tula-ku, ɪɛ lɔm wakəli tetu.
¹⁶ ɪ wɛna toma ké na í nyəmə a lapənaɔ,
 na í təkə letaa na mpa pa tolisiyi lelaa tə.
¹⁷ ɪ yeki na pá kuuki tetu nyuɣu nyəma, na pá tɛɛkəna.
 ɪ wakələɣi huɪlaa ləmaɣasɛɛ.
¹⁸ Na í ceki kuhəkuɔ mpi awulaa ka
 həkə yəlaa tə, na í həkəɣi pa maɣamaɣa.
¹⁹ ɪ yeki na pá kuuki kətələa,
 na í pəsəɣi toŋtɔnaa mpa pə caɣana
 teu təɣə kɔpɛntələsi.
²⁰ ɪ təkəɣi nəleleŋ nyəma nəɔsi,
 na í kuɣi akpatələa ləmaɣasɛɛ.

- 21 ǀ yeki na pá footiyi sɔsaa,
na í yǎkǎyi ǀmakǎllaa ton.
22 ǀ cǎki pa sǎkpetuyu anaam kǎ,
na í kǎna nyaalǎm ke atetǎle sǎkpetuyu taa.
23 ǀ yeki kǎ na piitimnaa huki,
ǀlena í wakǎli-we na í yasi-weye poolun,
ǀlena í kpiisi-we.
24 ǀ kuyi pa nyuyi nyǎma layatu,
na pá cǎki yem kǎ nyutu taa,
pa feina tǎpote.
25 Pa hakǎyi yem kǎ sǎkpetuyu tee,
nyaalǎm fei, na pá cenlǎyi yem isi
mpa solǎm kǎwa tǎ.

13

Soopu nyǎntu tǎtǎ

- 1 Mpuuyule Soopu tasaa si: Ma tǎma nti
ma yǎyǎtǎyi tǎyǎ nuw
na ma ǀkpaǀnyu, na má na-ti na ma isǎpǎle,
na má cǎkǎna-ti.
2 Ma mayamaya ma nyǎmá nti
mǎ nyǎmá mpu tǎyǎ, mǎ tá tee-m.
3 Ama Toma tǎna tu Iso kǎ ma yǎyǎtǎyǎna
na má hulǎyi-i ma kǎnyǎ.
4 Mǎ kǎ acesaacesaa fetaa kǎ,
pǎpǎtu tike ke í mayasǎyi.
5 Ye í ka suma, í ka nǎyǎsǎna
lǎmayasǎe nyǎma nté.
6 ǀ ke ǀkpaǀny na í nu
má kǎnyǎwiina na ma kǎyǎyǎtǎtu.
7 Kaloolaya na tǎm kǎkǎkǎtu
ke í kǎ sǎena Iso tǎ?
8 Iso tǎ kǎ mǎ caaki si í sǎena?
9 Na ye i feǀa-me i kǎ sa-me?
Iso tá kǎ yǎli si pa puǎyusiǎi-i.
10 Ye mukaya tee kǎ í
sǎekǎna i tǎ, isi i kalǎna-me.
11 ǀ sǎsǎntu u tilisiǎi mǎ pǎntu na
i tǎm kpa-meye sǎyǎntu sǎsǎntu?
12 Mǎ kǎyǎyǎtǎtu we kǎ isi tǎlǎma.
Na mǎ kǎmayasǎtu náá wee isi cǎy.
13 ǀ su, i yele na ma yǎyǎti,
ye ma tu tǎmna nti ntǎyǎle.
14 Ma sǎlǎ puwaya si ye mpi mpi.
Paa ma weesuǎi luwa.
15 Iso í nǎkaa i kǎ-m, ma ta tǎn pǎli.
Ama ma tǎnte teu nyuluyi ke maa lǎsi.
16 Ye pǎ tu lapa mpu pǎ waasa-m kǎ.
Mpi tǎ, isayǎ u kǎtǎyǎna Iso.
17 Tǎw, í ke ǀkpaǀny ke teu

na í nu ma kuyəɣətɔtɔ.

18 Ma səəlv puwa si ma ləsəyi ma ti nyulɔyɔ.

Ma nyəmə́ si ma təm tena.

19 Ye nəɣəlv caa si i huuna-m,
ile ma su na má sí.

20 Hai, ma Isə,
yaasināa naale tike ke ma caa n̄ la-m,
na nyá kin səɣɔyɔ í taa la-m kate.

21 Kusi nyá nin̄ ke ma təə,
nyá səɣəntɔ í taa la-m katatəlaya.

22 Uena n̄ pəəsi-m na má cə-ŋ,
yaa má yəɣəti na nyaa cə-m.

23 Isayətənaa isənaya ma lapa?
Huli-m ma təpəntəle.

24 Pepe təə ké nyá isentaa tá hetəna-m,
na n̄ nyənəyi-m isu nyá kolontu?

25 An̄i ma we ké isu kaawɔlaya,
yaa nyuliya ŋka heelim kpakəyi tə,
na n̄ təɣənəyi-m?

26 Pə taya pulɔ, n̄ ŋmaaki ma təm isayətɔ
na n̄ fələyi-m ma pəcaatɔ kupəntəŋ suwe?

27 N tɔ-m nkeyelee suwe,
na n̄ feŋiyi ma kulapəle?

Na n̄ ŋmaaki ma nəntaaləŋ wei
ma fəla kanyəŋa taa təɣə takəlaya taa.

28 Na ma tənɔyɔ náá tasəyi isu taav,
yaa isu ŋkpam mɔukɔyɔ wontu kɔsusuutu tə.

14

Soopu nyəntɔ tətə

1 Yulɔ pəyaya weesuyɔ we ké tətɔpi,
na kú na cəəsɛe ke kɔtamsa.

2 I luki ké isu tɔyɔ hətúyú na í lontili,
na í mɔki kpakpaa isu isotom.

3 Isə nn̄ kəsəyi isəle ke ma təə.
Pəyele n̄ yaaki-m huule.

4 Wulee nəɣəlv ləsa kɔpam ke isayam taa?
Pɔntɔ fɛi.

5 An̄i Isə tɛma yulɔ isətənaa ke kalɔyɔ
na í su i kuyɛɛŋ.

Isə n̄ tɛma yulɔ weesuyɔ tənaya ke puw i kaa ŋmaa ka təə.

6 Pə təə tə, kusi nyá isəle ke yulɔ təə na í hɛɛsi,
na i lan̄le tu hulɔmi, isu apaa tɔ ke taanaya.

7 Tɔyɔ wɛna tɛɛlɔyɔ ké, ye pa sɛta-ku,
kɔ nəɣɛti na kú hɛləyi piliŋasi kufasi.

8 Paa kɔ lila kpatəla tɛtɔ taa, na kɔ kite sí.

9 Ye kɔ nuwa lɔmɔyɔ tan̄ kɔ
tayanəyi nəɣɛtɔyɔ ké na
kó hɛli piliŋasi kufasi isu tiika.

- 10 Ama yulv səki kέ, na ι toma su tənaya.
Ye ι tisa feesuγu, ι we le tətə?
11 Tenku lvm pəsəγi na pə pasa,
na pusi nyəm nάά nyəə na sí wuli.
12 Mpu tətəγə yulv ká hənti, ι kaa tasa kulvγu.
I kaa tasa fem na pəcó isətənvγu muki.
I kaa kuləna ι tom təə.
13 Ye Iso ka tisaya,
ι ka ηmesa-m atətəle taa,
na í takι ma təə, haləna í kú ι pááná.
Ulena í su-m saa wei ι ká tayanı-m kupantu lapu tə.
14 Ye isu yulv ka səkaya na í tayanı
fem maa we tənγv taa kέ ma təmle kuyeeη təna.
Haləna kuyaku ηku ι ká tayanı-m kusvγu tə.
15 Ue waatu wei Iso kəηmanmam má,
ma təm ká nyuli-ι na í yaa-m tə ma kaa cə.
16 Ama saηa ile,
Iso isəle kaa wee má ma təə,
na í kaləγi ma nəəhe.
17 I suuwa ma isayatu ke huluyu nakvli kv taa kέ,
na í taalι ma kawalaya təə təkram.
- 18 Ama isu pójí yəkuvγu
na pə layasəγi kukraməη ke lona,
19 na lvm nάά niisiγi pəle,
ηa tev nάά kuuki tetv tə.
Mpyóγú n wakələγi yulv teelvγu.
20 N tii yulv təə kέ na η wakəli ι isentaa,
na η təγəni-ι na í tee na pə saali.
21 Paa yulv piya nyvγu kolaa
yaa pə tv-səγi feele yulv u naaki pulv.
22 Mpi pə təm yulv nukəna təγəle
ι maγamaγa ι tənγv wəsasi na ι lanwakəlle.

15

Ilifasi nyəntv tətə

- 1 Mpyóγú Temaη tv Ilifasi cəwa Soopu si:
2 Yulv ləmayasəe tv isu nyá taka,
kaa yəγətəγi təm krai nyəntv,
yaa í həη ι təγi yem kέ mpu.
3 Nyá kalvγu we kpete kέ,
pə taa fei kawaaya.
4 Iso nyamnav maγamaγa
na ι seev kite ke n wakələγi yoo!
- 5 Nyá isayatu təm ke nyá nəγə yəγətəγi.
Pəyele acilayatu nyəma kuyəγətutu ke n krayaa.
6 Nyá nəγə huləγəna nyá isayatu.
Nyá ntompee kuyəna nyá təm pə taya má.
- 7 Nyaya pə taaləna ləlvγu na?
Yaa n laala pulasi ke ilim nav?

8 N nuwa Iso layatu tasuyu,
na n hii layatu ke nyá tike na?

9 N ta tee-tuyu nyam,
pécó n ta cekona pulu
na pé we-tuyu sákrētuyu.

10 Ta taa cāne we nyūhulūmāh nyóma,
na akpatēlaa mpa pa tee nyá caa ke sāsōntu tō.

11 N nyānāyī yem ké Iso lanheesāle tām
nti i telāsāyī-ī tēpamm na tá nōōsi tōyō?

12 Pepe tōō ké nyá pááná huuki mpu,
na n culāyī-tuyu ise?

13 Iso ké n muna pááná,
na n yōyōtāyī tāmnaa mpe?

14 Yulu u pāsāyī na í wee
tēnanh yaa í siyisa teu ke Iso.

15 Paa isōtaa tillaa māyamaγa Iso feina-weγe naani.
Pāyele isōtānyu fei tēnanh.

16 Kacanfana yulu isayau na acaaluyu
ηku ku malēna isayatu isu lum nyōōu tō?

17 Tōō, Soopu ke ηkpanh na má seγesi-ī
na má keesi-ī nti ma nawa tō.

18 Nti lōmayasee nyóma nuwa
pa caanaa kin na pá hólí tō.

19 Pa tike ke Iso ka hawa tetu,
krai tō nōyōlu i ta siti pa heku.

20 Isayau we isānyāhēle taa ké
i weesuγu pusi tēnāγa, halēna i sām.
Pāyele pa kala ηmakēllu pusi tēnāγa.

21 Sōyōntu tām ke pa nukī.
Pa ti cayanau waatu taa ké wakēllu ká tii pa tōō.

22 I naaki layate ceηāyī-i,
ile u teelāyī si i ká fiti sákrētuyu.

23 I preekāyī tōyōnāγa,
na í nyāmá si sákrētuyu kuyaku tanā-i.

24 Lanwakēlle na nōyōsee
pē tuyī-i sōyōntu sāsōntu ké.
Pē tiiki i tōō ké isu wulau sōōlu
pukuyu si i teeki yōōu tō.

25 Pē taya pulu, i kusa niη si i makī Iso.
I caaki si i kulāyī Toma tēna tu tōō.

26 Halī i hika apalutu si í kulī Iso tōō,
na í kenta i tāyī i kpaluyu
kpusāh nyāhku.

27 I kiiwāγa na í wēna alaafōya.

28 Acalēe kuyōkēe na teesi nsi si taa yōlaa

luwa na sí caa yəkuyv tɔ, sɪ taa ké ɪ ká caa.

²⁹ ɪ kaa tasa wɛnɔv hikuyv na pə leeli,
pəcɔ pə kaa tasa-ɪ lapənɔv kɛ tɛtv tɔ.

³⁰ ɪ kaa fiti səkrɛtvɔv.

ɪ wɛ ké ɪsu kəkɔ nyakuyv tvɔv piliŋasɪ tɔ,
ɪsɔ ká woso-ɪ ɪ heelim na pə kpiisi-ɪ.

³¹ Ye kɛtɛ kɛ ɪ tv naani, ɪ tɔsa ɪ təɣɪ.

Mpi tɔ, kɛtɛ ntɛɣɛɛ ɪ kasəyaya.

³² Halɪ pu la mpv na pəcɔ pə tala ɪ sɛm.

Teitei ɪsu piliŋa laŋvɔv cəlɛm na ká sí tɔ.

³³ ɪ ká wɛɛ ké ɪsu tvɔv ŋku pa yaa sɪ, lɛsɛŋ tɔ,

kv akaa təkuyv na á ta putɔ tɔ.

Yaa ɪsu ŋku pa yaa sɪ, Olifi tɔ kv hɛtv luluɣv tɔ.

³⁴ ɪsayav təyaya ká pəsi kaalɔlaya,

ɪlɛna kəkɔ náa nyaya muyullu təcayalɛ.

³⁵ ɪsayatv kɛ ɪ hakɪ na í lɔli kɔlvmtv nti.

ɪ lotu taa ké mpi pu tvsi-ɪ tɔ pə puki.

16

Soopu nyəntv

¹ M̀p̀r̀ỳỳ Soopu cəwa sɪ:

² Tam ké ma nukɪ tɔmnaa panɛwɛ.

Mə tənɔ í ká laŋa hɛsɛlɛaa

mpa pa kəŋna wahala təɣɔ.

³ Pəlee ké tɔm kɛtɛ

nyəntv nti tu su tənaya?

Pepe tɔ ká pááná sita nyá kɔcɔcɔtv taa?

⁴ Ye maa wɛnna ɪsu mɛ,

ma pəsəɣɪ má yəɣɔti mpv tətəɣɔ, halɪ pə tɛɛ mpv.

Mə tɔm lapa-m pətətəɛ, na má kɛɛti nyvɔv.

⁵ Halɪ maa kraasa mə apalɔtv,

na ma kɔyɔɣɔtv na pə hɛsɪ mə laŋa.

⁶ Paa maa yəɣɔti yaa ma suma,

ma wahalanɛaa kaa su tənaya, yaa pá tu pasv.

⁷ Hai ɪsɔ, tɔv,

nəɔnɔ n yɔka ma toma na í kpiisi ma təyaya tənɔ.

⁸ Ma cəlɔ nyéma caaləɣɪ-m ké.

Na wei ɪ yasəɣɪ ma ɪsayatv tɔ,

í pəsi ma aseeta tv na í kɔləɣɪ ma tɔ,

na í kaləɣəna-m ma ɪsɛntaa.

⁹ Ma kolontu cɔləɣɪ-m ɪsɛ, na í kpasəɣɪ mpee,

na í tiiki ma tɔ na pááná, na í cələɣɪ-m.

¹⁰ Yəlaa haawa nəəsɪ təcəaa, na ma tɔ,

na pá tvukɪ-m na pá makɪ ma ləkpaasɪ.

Pa pɛɛla nəɣɔ kɛ ma tɔ.

¹¹ ɪsɔ tv-m kvtaɛɛsəŋ ké

na í pɛti-m asayaa niŋ taa.

¹² Maa wɛ heesɔyɔ taa ké na ń pəsi ma lanje.

N kra ma lumaya ké na ń pɛli-m,
na ń keesəyənə-m na ń təkki nyá nyəmá.

¹³ Nyá nyəmá anɪ a tama-m kotaya ké
na á tɔli ma lotu na pətətəle fɛi,
halɪ ma kancələya kpe atɛ.

¹⁴ A tiiki ma tɔw ké isɪ
yoolu na á tɔlɔyɪ-m pəŋ.

¹⁵ Ma suu fələtə takanaa mpa pa ké ləyaya wontu tɔw,
na má pilimiyi atɛ.

¹⁶ Wula seesa ma ise ké na á mulɪ,
na atətəle səkɛtɔyɔ takɪ ma isəhutu tɔw.

¹⁷ Anɪ ma ta la mɔsɔŋ,
pəcó ma ta sələmənə mənəafikitɔ.

¹⁸ Hal, tɛtɔ, taa pi-m.
Yele na ma kakiisaya nukɪ tam.

¹⁹ Pə kraɣaw nɔɔnɔw tɔ,
isətənɔyɔ taa ké ma aseeta tɔ wɛɛ.
Wei ɪ cəɔki-m tɔ hatoo isətəa ké ɪ wɛɛ.

²⁰ Ma taapalaa ná paakənə-m ké.
Ama Isə ké ma tekiyina isəlɔm.

²¹ Ma caa sɪ nɔyɔlɔ í seena ma tɔw,
na Isə naaki isɪ yɔlɔ lakɔyɔ ɪ taapalɔ tɔ.

²² Mpi pə tɔw tɔ, pa kala ma weesuyɔ pusi.
Maa təŋ mpaav ŋku na ma tɛɛ tɔ, kɔmələyɔ fɛi.

17

Soopu kɔcɔcɔtɔ tɔtɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Soopu tasaa sɪ:
Ma feesiŋ liki. Ma kuyeyɛŋ tɛŋ na pələav taŋa-m.

² Wɔŋlɔaa tama-m ké na pá tɔvki-m,
na ma kpisiyi tom ke ahoo.

³ Hal, Isə səŋ nyá mayamaya ke
ma nɔyɔ tɔw ké hɔvle taa.
Ye pə taya nyá, ma feina nɔyɔlɔ.

⁴ N kenta pa ləmayasɛɛ tɔw ké,
n kaɔ yele sɪ pá kəlɪ.

⁵ Pa wɛɛ ké isɪ pa tukuɔyɔ ɪtuule sɪ:
Yɔlɔ yaa ɪ taapalaa na pá tala ɪ tɔyənaya,
na ɪ piya náá taŋ na sɪ niŋ wɔlɪ.

⁶ Maya yələa yookina yontu,
na pá təkki ma isentaa ké ntagama.

⁷ Wahala wakəla ma isentaa,
na má pəsi isɪ ɪlɛmɔyɔ.

8 Kusiγisim tēηlaa naaki ma wusasi,
pa nōγō taa fei kete.

Kupama kulēγi asayaa tō.

9 Tampana tēηlv ná kama nyuvγv ke i mpaav taa ké.

Na wei i feina kawalaya tō, i toη sōsōγi.

10 Ma taapalaa, í kōō mō tēna.

Maa naaki mō taa ké lōmayasēē tv.

11 Ma kuvēēη tēēwa, na pō kpeηna

tōma nna a pōle ma tōwa tō.

Mpi ma nyulēγi sōsōm ke hatoo ma taa tō pō wakēlaa.

12 Mpe pa yaaki ahoo ke ilim ké,

na sēkpetuvγv i nyalaa ile,

pa tēη si pō caa nyaluvγv.

13 Atētāle ke ma tēηaa si

má svv má hēnti tō sēkpetuvγv taa.

14 Pēlaav nyayale ma caa,

sonsompee mēγele ma too na ma kōγō.

15 Ma feina tētēlle tōtō,

na pō tu nii isāle.

16 Maa kpeηna-tēγe na má tiina sētaa tē,

na má hētēna mvsuvγv taa.

18

Pilita nyāntv

1 Mpyōγyó Suha tv Pilita tōma si:

2 Waatv wei ké í ka su yōγōtaya,

na í kraγa lōmayasēē.

Uena tō yōγōti tōm kupantv.

3 I suma si Soopu í nyāni-tuvγv heēη suwe?

Pepe tōō ké i nyānēγi-tuvγv kuvēlemēη?

4 Soopu isv n huvutuvγv lotu ke mpv na pááná tō,

n hvv si nyá tōō ké pō lō tetv

na kuvkramēη kpesi na í layasi lona na?

5-6 Isayav tēγaya taa kōkō

ka te ké na ka nyalēmāle muki.

7 Isēna i ka tēηayana naani tō pu pasa.

Uena i mayamaya i taa layatv náá yele na í hoti.

8 Mpi tō, puluvγv taa ké i nōōhēē tiiwa,

na í tēη kv kpalahuuη tō.

9 Katōka ká kra i nōntaaluvγv

na ka ηmυsi náá hōkō-i.

10 Puluvγv pima atēγe,

na kuvnyēpēm ke i mpaav taa.

11 Sōγōntv sōsōantv kraa-i na paa timpiγi,

na tō tēηēγi-i nōōhēle nōōhēle.

12 Paa i ka ké tonj tu,
nyəwəsi ká lu-i ké na í suv konyənj taa.

13 Kutənj isayaw təwə i nantv ke
pə kraɣaw i niŋ na i nəhɛɛ təna tə.

14 Pu ləsi-i na tonj ke i té timpi
i cayana naani tə, na pə pona-i sətta wulav té.

15 I təyaya ta ke i nyəŋka tətə,
yulv pəsəyi na í suv ka taa.
Pa ŋmusa ka taa ké kəkə mamacəyelası.

16 Uena í pəsi isu tɔyɔ səkuyv too
kv lila na pə yoosina kv piliŋası tə.

17 I hətɛ ká saalı tetv təna taa.
Nəyɔlv kaa təwəsi i təw.

18 Paa ləsi-i nyaaləm taa na í suv səkrɛtuyv taa,
na pá tu ləsi-i tetv.

19 I kaa yeke pəyaya, yaa lɔlvuyv tu,
yaa pə kaası nəyɔlv na i isɛ ke i təcayale.

20 Ilim təlule, na pətətule nyóma ká nu
i wakəlvuyv təm, na pə sɔsı-wɛyɛ watv.

21 Isəna kutakɛɛsəŋ tɛɛsı ká tɛɛsəna təyɔle.
Mpa pa ta nyi Isə tə pa lonte nté.

19

Soopu nyəntv

1 Ḿpúyú Soopu cəwa sı:

2 Pəlee ké í ká heesi-m
konyənj tɔyɔ na mə kuyəyətutv?

3 Təm naanɔwa keke í tɛma-m kutuyv,
pə fei-mɛyɛ fele sı í cəwəsəyi-m mpv?

4 Ye tampana ma tu lapa isayatu,
ma nyuyv taa ké pə tɛŋ.

5 Isu i həŋ mə ti na kalampaani na
í mayasəyi sı ma kawalaya konyənj ke ma təkı tə,

6 ama í nyi sı Isə kpana-m
i puluyv taa, na í tɔyɔ-m konyənj.

7 Ye ma wiiki sı pa laki-m mɔsɔŋ,
nəyɔlv u cəwki.

Na má yaaki sı pá waası-m,
nəyɔlv u sɛkəna ma təw.

8 Isə kayə ma mpaav, maa pəsəyi tɛɛv.
I yela-m səkrɛtuyv taa, na ma hakəyi.

9 Isə kɔwa ma hətɛ yaav,
na í kəwli ma teeli ntenuyɔ.

10 Isə wakəla-m pə təna pə taa ké,
na í kpɛsı ma tɛlvuyv isu tɔyɔ, na má sí.

11 Isə pááná səsəwəna huuna-m

na í nyənəyi-m ɪ kolontunaa taa lɛlv.

12 ɪ yulɔkulaa kpeka krenta nəyɔ na pá kɔɔ ma tɔɔ,
na pá siki na pá cɔɔna-m.

13 ɪsɔ hatəlɛna-m ma tɛɛtunaa,
na ma asəmaa náá yaaki na pá yeki-m.

14 Ma cɔlv nyəma na ma lɔlɔtanaa
ná sɔɔ ma tɔɔ.

15 Ma təyaya taa mɔvɔlaa na ma təmle nyəma
ná yuyv-m na pá nyənəyi-m krai tv.

16 Paa ma yaa ma təmle tv
na má wiina-i, u cɔɔki-m.

17 Ma lu sɔŋ ke ma alv mayamaya ké.

Ma pəyalaa ná nyəyasa-m.

18 Pə kpeŋna piya na ye ma kɔlɔyi ɪle si wonjiyi-m.

19 Ma taapalaa kɔpama mpa maa sɔɔlaa tɔ,
pa lu-m luyv na pá kɔlɔyi ma tɔɔ.

20 Ma luna pəcemteye.
Ma tɛma taasi təkəŋəkəŋɔ.

21 Ma taapalaa mɛ, hai, í nyənɪ ma pətɔtɔle.

ɪsɔ tvna ma tɔɔ ké niŋ.

22 Pepe tɔɔ ké í tɔyɔ-m kɔnyɔŋ ɪsu ɪsɔ?
ɪsəna í tv-m wahala tɔ, pə ta nu-meyele?

23 Hai, ye ɪsu paa ŋmaawa
ma kɔyɔyɔtɔtv tənɛye takɔlaya taa.

24 ɪsu paa ŋmaa-ti na nyəmle ke kɔkɔpamuyv tɔɔ,
na pá piisi, na tɔ wɛɛ tam tɔɔ, tɔ taa husi.

25 Ma nyəmá teu si ma tɔɔ sɛɛnlv wɛna
ɪ weesuyv.

ɪni ɪ ká yɔyɔtəna na pá su tənaya ke atɛ cənɛ.

26-27 Paa pə kɔɔla ma nantv na pá yele mɔwa tike,
maa ná ɪsɔ na ma ɪsɔle ké,

ɪ kaa wɛɛ-m mɔvɔlv.
Mpi ma sɔɔlaa tɔyɔle,
hali pu laki-m lɔŋ.

28 ɪ ká pɔɔsi mə ti si ɪsənaya í ká kɔlv
ma tɔɔ, na í hiki təwaanle na í huɔna-m?

29 ɪ la laakali, na pə taa kɔɔ na layate tala mə mayamaya.
Mpi tɔ, mə kawalaya mɔna səm ké.

ɪ nyi si huɔle taŋa-mɛ.

20

Sofaa nyəntv

1 Mpyúyú Naama tv Sofaa tɔma Soopu si:

2 Nyá təm wakəla ma laŋle,
ɪlena pu laki-m lɔŋ si má cɔ.

3 Ma nuwa ɪsəna n kaləna-m na í tvv-m tɔ.
ɪle ma nyəmá kɔcɔcɔtv ke ma ləmayasɛɛ taa.

4 Ma nyəmə teu si pə kpaɣav
 hatoo kuyəŋku Iso su yulv ke ate tə,
 5 asayaa akaitv u leeliyi.
 Pəyele pa aŋmaala ná we tənyəsı ké.

6 Paa isayav nyuyvú ká kuli isəna,
 na kv tokiyiina isəŋmuntv.
 7 I tēsəxəna ké isu i maɣamaɣa i pəntv.
 Ulena mpa pa naakaya-i tə pá pəəsəyi si: I temna-we?

8 Isayav saaləyi yem ké isu toosee.
 Pa kaa tasa-i nav.
 9 Mpa pa naakaya-i tə, pa kaa tasa-i nav.
 Pəyele i kaa wεε i lonte taa.

10 Isayav ká məŋna wənav ŋku i ka hikina mʊsəŋ
 təyɔ kv nyəma.
 Na konyəntənaa náá watı i piya.
 11 I ka wəna ifepile ké na alaafəya.
 Ama i ká kpenna pə tənaya mpu na í sʊna púyú.

12 Isayav ka wε-i leleŋ ké təkʊlŋkʊlv.
 Ulena í ŋmɛsı-təyi i nsəmlɛ tɛɛ.
 13 Na í kisi tə ləv na í ŋmɛsı-təyi teu,
 na tə wε i tantahaav taa.
 14 Ama i təyənaya ŋke ka leleŋ
 ká pəsi paasəle sətʊ ke i lotu taa.
 15 I ka lipa lelɛ wənav ŋku tə,
 Iso ká caalı-i na í tə-kv na i nəyɔ.
 16 Mpi i mʊvkaɣa tə pə ké paasəle sətʊ ké,
 na ntı tu kʊna-i.

17 Isayav kaa tasa nav ke naaləm na tuŋ
 nim mpi pə kpəŋ isu pusi na ləŋ tə.
 18 Wənav ŋku i taataa na í konti haŋaya na í hiki tə,
 i kaa təyɔ-kv, i ká məŋna-kuyv.

19 Mpi tə, i muɣula acamaa na í lə-wε.
 I lɛɛka pa kutulŋ, i ta ŋma-wεyε paa kʊlʊmuyv.
 20 I wənav luluyv ka wε səyɔntv.
 I kaa pəsi na í kra pə taa pʊlv.
 21 Isayav liki pə tənaya pʊlʊpʊ u fitiyi.
 Ama i laŋhʊlʊmlɛ kaa leelina.

22 Haɣanaya anaam taa ké laŋwakəlle ká tii i təɔ,
 pə təna pu tv-i wahala ké.
 23 Waatv wei tv i ká liki mpu təyɔ
 Taɛaa ká tisi i təɔ ké i pááná kəkə,
 isu tv təmpɛɛ, na á yaya-i isu nyəmə.

24 Ye i fita nyəxəluyv maɣamaɣa yooʊ wontv,
 nyəxəluyv kʊsɛɛmuyv təɔv ke paa tənə-i na pá yaya-i.
 25 I kpɛsa kəkə nyəmlɛ nte

tə tula i tənuyv na i həəle tə.
 Ulena səm tii i təə ké kprakpa.

²⁶ Səkrətuyv ke i teηna, na kəkə ηka nəyəlɔ
 ta lu tə ká nyaya i mayamaɣa.
 Ulena ká kpeηna mpi pə kaasa i te tə.

²⁷ Isətənuyv í keeli yulɔ inɔ i isayatu təə,
 na tetv náá kɔli i təə.

²⁸ Isə pááná ká kuu i təyaya wenaɔ tənaya,
 a kuyaku wule ké isu lɔm.

²⁹ Isəna Isə siwa isayalataa si paa teesəna təyələ.

21

Soopu nyəntv

¹ Μρόγύ Soopu cəwa si:

² I ke ηkraηη ke teu na í nu ma təm.
 Pəle pə heesəyəna ma laηle.

³ Ma kra mə yule,
 í yelee na ma yəyətɔ.

Ye ma tɛma ulɛ mə pəsəyi na í wonji-m.

⁴ Anɔ pə taya yulɔ ke ma wiikina.
 Ule pepe təə ké ma suulu kaa te?

⁵ I nyənɔ ma təm taa,
 pu la-meyɛ ha, na í kra nəəsɔ.

⁶ Ye ma mayamaɣa ma huɔ mpi pə makəna-m tə
 pə təm, ma laηle wakələyi ké na má seliyi.

⁷ Pepe təə ké Isə yeki na asayaa wena weesuyv na toη,
 haləna pá kratələyi?

⁸ Pa lɔluyv nyəma suuki toη ke pa kiη
 na pa saalənaa puuki na pá naaki.

⁹ Pə cayaηa-weyɛ pa teesi taa ké.
 Pa ta nyi səyəntv təm.

Pəyele Isə u maki-weyɛ kkrátúyú.

¹⁰ Pa naaη wena alaafəya ké,
 na í kraaki teu na í lɔləyi u hələsəyi.

¹¹ Pa yeki pa piya ké na si kprakəyi
 asewa isu heeη, na si ηmaaləyəna laηhɔlɔmlɛ.

¹² Pa yooki yontu na akilimanaa,
 na saηkuna, na həsi, na pá nukɔ leleη.

¹³ Pa yələyi atɛ cəneyɛ mpv,
 ulɛna pá tii atətələ taa na heesuyv.

¹⁴ Pécó pa təηaya Isə ké si í teɛ í kaasi-we.
 Mpe pa paa feina i luyv nyəntv ke nyəm.

¹⁵ Haləna pá təη si:
 Aweyɛ Toma təna tv,

na táá laki-i təmlɛ?

Ye tə yaa-i, pə waasi-tuyv we?

- 16 Pə taya mpe pa tənna pa ti cayanau təm.
Asayaa ləmayasεε u kpeṭəyənə Iso.
17 Anı səm u tutiyi-wεye tam tam.
Pəyele wahala u wakələyi-wε.
Pəcɔ Iso u muyi-wε na pääná.
18 Yəlaa kooliyina-wεye isayatu
si heelim í kraya-wε isu nyuto yaa musuyu kpeṭe.
- 19 Iso u feləyi isayau pəyaya ke ka caa isayatu.
Pə taya pəyaya ŋkraŋuyu ke
Iso ká hɔ na cεcε nu pə taa.
20 Pə wεε ké si Toma tənə tu í mu asayaa mpe
na pääná na pá ná pa wakəlyu.
21 Ye pa weesiŋ tɛma cənε,
pa piya təm u tasəyi-wεye nau tətɔ.
- 22 Pa kaa nəki təleye Iso ke hulyu.
Mpi tɔ, inɪ ɪ huukəna isətəa tillaa mayamaya.
23-24 Nəyɔlɔ ɪlε, pə cayanə-ɪ ké
na í tɔki teu, ɪ feina nəyəsεε,
u kpatələyi ləŋ,
na ɪ wɛna tənuyu, haləna ɪ kantəkaya kuyaku.
25 Ama nəyɔlɔ ná səkəna ɪ nəyɔ na ka nyan,
ɪ ta yɔləna kupantu natəli.
26 Pa tənaya mpu musuyu taa ké paa həntɪ
na sonsompee waasi pa tɔɔ.
- 27 Ama, ma nyəmə mə taa layatu,
na huwεε nna í huuki ma tɔɔ tɔ.
28 ɪ pɔɔsəyi si toŋtɔnaa
na asayaa mpe pa tεεsi wε le?
- 29 ɪlε í tá pɔɔsi mpatəntaa
na í cəkəna mpi pa nawa na pá yəyɔti tɔ?
30 Pə kentiyi isayau tɔɔ ké asaala
kuyaku ké, na pə cɔlɔ-ɪ na Iso pääná.
31 Awe ká pɔɔsəna-m təntε nte ma təŋ tɔ tɔ tɔɔ?
Na í lεeti-m ma isayatu?
- 32 Paa pona-ɪ təpinte ké,
na pá feŋiyi ɪ pəlaau tɔɔ.
33 Yəlaa tənə tuyɔna caŋa na pá təŋəyi
ɪ waali, na pá kooliyi-ɪ si: Tεtu í la-ŋ kaafala.
- 34 Mε ɪlε, təm kraɪ nyəntu ke í hεesəyənə ma laŋlε.
Mə kucɔcɔtu tənə ké kutusutu ké.

22

ɪlifasi nyəntu

¹ Ḿpóyó Temaŋ tu ɪlifasi cəwa Soopu si:

² Iso u tεeləyi yulu si í waasi-ɪ.

Ama ye yulu wena nyonyu taa mayasəm, i təyi i weeki teu.

³ Na yulu í siyisaa yaa i tewa təkpataa,
weye pə waasəyi Toma təna tu?

⁴ Pə taya nyá isəsēle teu təo ké
i həŋ nyá ŋkraŋonyu na í huukəna-ŋ.

⁵ Nyá kawalaya katatəlaya na nyá isayatu
tam nyəntu təo ké Iso həŋ nyá ŋkraŋŋ.

⁶ Mpi tə, n məkaya nyá tētunaa wontu
ke təluma ke mūsəŋ, na pə yeki-weye kpete.

⁷ N pəma lum na təyənaya
ke wei lukətu na nyəyəsı ka puwa tə.

⁸ Yulu toŋ tu na kalampaani tu
ka tənna tetu, na í caya tə taa.

⁹ N təyənə leelu ke niŋ kakpası, n pəla sulav niŋ.

¹⁰ Pə təo ké katəsı tama-ŋ
na səyəntu anaam nάά tuti-ŋ.

¹¹ Səkpetyu nyala nyá təo,
nn naana tiili, lum səsəəm lipa-ŋ.

¹² Iso we hatoo isətəa ké na í tēē
isətuləŋası təo, na í nyənəyənə sı nyəŋ taa.

¹³ Ilena nyaa mayasəyi sı Iso tá nyi pulu.
I kaa pəsı na í tēē isəŋmuntv təo
na í huuna-tuyv ate.

¹⁴ Iso təŋ isətənyu ntompee təo,
na ŋmuntv taka i təo, u naana tiili.

¹⁵ N caa sı ŋ təŋ
asayaa mpaav kypənyu ke?

¹⁶ Pə tēma-weye kpiisuyv ké, na pə waatu ta tata,
ısu lum kuukuyv kolunə tə.

¹⁷ Haləna yəlaa mpe pá təŋ
Iso Toma təna tu sı: Yele-tv təpamm.
Weye n pəsəyi na ŋ la-tv?

¹⁸ Pəyele ını i ka hayasəna pa tēesı nyəma ke toŋ.
Iso í pona asayaa ləmayasēe anəyi poolun.

¹⁹ Yəlaa kypama na mpa pa fei təm tə,
paa ná pa wakəlyu na pá won-we.

²⁰ Pə wakəla pa kolontunaa
na kəkə nyaya pa wənav.

²¹ Təv, nyá na Iso í ciiki na pə həti-ŋ.
Waatv ınəyi n ká nu leleŋ.

²² Mv ma kuseyəsətu na
ŋ təkı ma təm ke nyá lotu taa.

²³ Ləsı mpi pə ta siyisi təyə nyá tē,
na ŋ məli Toma təna tu tēē na í tayanı-ŋ.

24 Lə nyá wula kupaṃpaṃ ke
ateye ləw pɛɛ heku taa.

25 Uena Toma təna tu pəsi nyá wula,
na nyá liyitee həwa.

26 Waatu inəgi i ká pəsi nyá leleṃ kupaṃ
təlule na ḥ tekəgi-i niṃ.

27 N ká sələməgi-i na í nukɪ,
na ḥ yoosiṃ nti n ka yəgətəa na ḥ su tə.

28 Paa ntiṃ n suwa, n waaki ké,
na nyá mpaav hɔlɔmɪ.

29 Mpi tə, Isə tisiṃ kalampaanɪ nyəma ké.
Uena í waasəgi wei i pasəgi i ti tə.

30 Isə ká waasi wei i ta ke isayav
təgə i tənəṃṃ wɛɛtu təw.

Paa tasəkəle tu i waasəgi-i ké.

Si í tə tənəṃṃ taa,
uena pə ya i nyuvu.

23

Soopu nyəntu

1 M̀p̀ỳỳ Soopu cəwa si:

2 Nəwəwə tə, ma wula pəsa pááná ké.
Uena ma wahala náá təkəgi ma feesiṃ.

3 Hai, ye maa nyəma Isə tɛ,
maa pola i təcayale ké.

4 Maa hula-i ma tampana.
Mpi tə, təmnəa su ma nəgə taa ké.

5 Halɪ maa nyəma nti i cəkayə-m tə
na ma cəkəna nti i heelayə-m tə.

6 Ue i ká kaasi i taa toma si i kuləgi ma təw?
Aai, i ká ke ŋkpaṃyuvu ké na í nu ma kuyəgətətə.

7 Ue i ká ná si i kolontu inɪ i
təṃṃ tampana, uena í ná si i təm hɔlɔ
ka cɛ-m tam təw.

8 Paa ma pola ilim təlule, i fɛi,
yaa ma məṃna pə tətule maa keesiṃ-i.

9 Paa ma pɛɛkəna ilim ntəgəṃ təw, maa naaki-i.
Yaa ma kɛɛna pə mpətəṃ təw, i fɛi loosuvu.

10 Pəyele i nyəma mpaav ŋku ma kpaṃaa tə.
Paa i mayasa-m ma lu ké təsoolii, isu wula kupaṃ.

11 I nəntaaləṃ taa ké ma təkayə ma nyəṃ.
Ma təṃa i mpaav ke m̀p̀ỳỳ ma ta hɛli.

12 Ma ta lə i nəgə taa kəsəsutə.

Ma pɛta ma təgi i luyv nyəntu taa ké.

13 Ama ye i tu ntiṃ i taa,

u yeki-ti. Nti i sɔɔlaa tɔ ntəyi i laki.

¹⁴ Nti i ka suwa ma tɔɔ tɔɔɔ i laki-m,

I ká su lentənaa ke mpu tɔtɔ.

¹⁵ Pə tɔɔ ké ma apalutu leki Isə kin.

Ye ma kpaɣa huwɛɛ ile sɔɔntu kpaaki-m.

¹⁶ Isə Toma təna tu yəkəna ma apalutu

na í tu-m sɔɔntu sɔsɔntu.

¹⁷ Mpi tɔ, pə taya səkpetuɣu ŋku ku waasa ma tɔɔ tɔ,

ŋku ku wakələna-m.

24

Soopu nyəntu tɔtɔ

¹ Mpróyó Soopu tasaa si:

Pepe tɔɔ ké Isə Toma təna tu ta su kuyaku

ŋku i nyəntaa ká na-i na í huukəna tɔ?

² Pəyele yəlaa tuusiɣi pa tetu toosi,

na lelaa náá tiikiɣi kaləkəŋ kuŋmuləŋ.

³ Pa leekəyi sulav ke i kraŋaɣa,

na pá kpaɣa leelu nav ke tɔluma.

⁴ Ulena pá suliyi konyəntunaa ke mpaav taa,

na pá yəkəyi-we na pá tusiyi.

Na pá caaləyi-we si pá ŋmeləyi.

⁵ Pa pəsa isu taale kraŋasi ke nyutu taa ké.

Tanaŋ ahula ke pa luki na pá puki

pa piya tɔɔnaɣa pɛekuyɔ ke wulaya tetu nti tɔ taa fɛi caɣav tɔ.

⁶ Tetelatu taale taa ké pa kuŋ.

Ulena pá kunti isayav tuŋ wei pa yaa si lesɛŋnaa tɔ.

⁷ Pa həntəyi ahoo ke kpete ké, kutakəm fɛi.

Pa fɛina sayatanaa ke saa wei watu kpaaki tɔ.

⁸ Tɛv nukɪ-weɣe pulasi taa ké.

Təsuɔle fɛi.

Ulena pá cɔsəɣəna kukraməŋ.

⁹ Pa kɔləyi sulav ke həla tɔɔ,

na pá leeki-i na toŋ.

Ulena pá kpaakəyi konyəntunaa tokonaa ke tɔluma.

¹⁰ Pə waali ulena pá tu-weɣe tɔntɛ ke kpete, wontu fɛi.

Na pá sukəyi-weɣe tɔɔnaɣa ke nyɔɔsi.

¹¹ Pa muləyi tuɣu ŋku pa yaa si Olifi tɔ ku pee nim,

na pá nyaasəyi tuɣu ŋku pa yaa si lesɛŋ tɔ ku pee lum na lukətu.

¹² Acaɔɔ taa yəlaa mpa pə kuwa

na mpa pa caaki səpu tɔ,

pa mɔləyi na pá makɪ kapusi na pá pɛekəyi si pá waasi-we.

Ama Tacaɔ naa paasəɣəna acaalətu nti.

¹³ Lempa ná ké mpa paa caaki nyaaləm tɔ.

Ani pa ta nyi Isə mpaan,

pəcɔ paa tu təŋəyi-i.

¹⁴ Tefemle ke yuləkulə kuləyi

na í kú wahala tu na konyǝntu,
na ahoo yu, uena í tee ηmulǝm.

¹⁵ Apalw wasan̄kalı fen̄iyi sǝkpetuyu taa kǝ,
na í takǝyi ı isentǝǝ kǝ pǝcekǝle
na í tǝη si: Nǝǵǝlv̄ kaa na-m.

¹⁶ Ahoo ke ηmulv̄ yǝkǝyi kutuluyu na í ηmulı.
Ilim taa, uena í tǝki ı tǝyi ı te.
I ta nyı isǝna n̄yaalǝm wee tǝ.

¹⁷ Paa tanaη ηku kv̄ kǝ m̄p̄eγe sǝm sǝkpetuyu kǝ.
M̄pi tǝ, pa nukı pǝ sǝǵǝntu sǝsǝǝntu.

¹⁸ Isayav̄ wee kǝ isu lvm̄ teēkuyuna kaawulaya tǝ.
I tǝcayale kǝ m̄pusi nyǝnte ke tetu taa kǝ,
ı kaa tasa tuη wei pa yaa
si leseηnaa tǝ ı taale m̄paav̄ kǝ tǝηuyv̄.

¹⁹ Teitei isu wulaya
na han̄aya nyǝǝkuyv̄ tev̄ tǝmp̄ee lvm̄ tǝ.
M̄p̄ȳȳ atetǝle teēkǝna isayav̄.

²⁰ I too kulvl̄v̄ kǝ sǝǝ ı tǝǝ.
Pa kaa ηmaa ı hǝte ke tiili.
Ue pǝ pela isayav̄ ntǝ isu tuyv̄.

²¹ M̄pi tǝ, ı tuyı wahala ke kaalv̄laya kǝ,
na í kisiyi kǝpantv̄ lapv̄ ke leelu.

²² Aai, Iso ton̄ tǝǝ,
ı yeki kǝ na m̄vs̄η̄t̄v̄naa wees̄η̄ tayalayi.
Pa tayan̄ayi pa nǝǝhēe tǝǝ kǝ sǝηuyv̄,
pǝyele pa taa teēlayı weesūyu.

²³ Iso yeki na pǝ cayana pa ti.
Ama ı fen̄iyi pa tǝntǝ taa.

²⁴ Laasaya tǝǝ kǝ yǝlaa
m̄pe pa sǝη̄ayi, uena pǝ saali.
Na pǝ kp̄ili nyǝǝη̄, isu tuyv̄ h̄etuyv̄ wuluyv̄ tǝ.
Na pǝ lontili, isu pa setuyv̄ lǝlv̄uyv̄ tǝ.

²⁵ Awe ka kp̄ees̄na-m si pǝ taya m̄pu?
Awe kǝ pǝsi ma tǝm ke kp̄ete?

25

Pilita nyǝntv̄

¹ M̄p̄ȳȳ Suha tu Pilita cǝwa Soopu si:

² Iso kēle ton̄ sǝsǝǝη̄ sǝǵǝntu nyǝη̄ tu.
I haaki h̄ees̄uyv̄ na toma kǝ hatoo isǝtaa.

³ Awe pǝs̄ayi na í kala ı samaa?
Yaa awe u naak̄na ı n̄yaalǝm?

⁴ Yvl̄v̄ kaa pǝsi na í siyisi
yaa í wee Iso tǝnan̄η̄.

⁵ Paa isǝtv̄ mayamāya, yaa
isǝtv̄lv̄η̄asi, si fei Iso tǝnan̄η̄.

⁶ Kacanƿana yulv pəyaya
ηka ká we isu atantaaliya tə?

26

Soopu nyəntv

¹ Mpuylə Soopu cəwa si:

² Pəwe! Ama n nyəmə ɪcam sənau,
n nyəmə wei ɪ feina toma tə ɪ tem.
³ Ama n nyəmə ləmayasεε fei tv ke layatu
tasuyv, na ń huləyi nyəm səsəəm.
⁴ Aweye n yəyətəyi təmnaa mpe?
Na awe tu tona-təyi nyá taa?

Isə toŋ ke pə təna pə tə

⁵ Sətaa seliyi pa təcayale taa ké hatoo lum tεε.
⁶ Mpi tə, Isə naaki atətəle taa ké təcεεεi.
Pəyele pə keela púyú səsəəv ηkv kv təə ké,
pulv tá kenti-ɪ.

⁷ Inɪ ɪ pəna ɪsətənyv ke yem taa,
na í susi antulinya ke kpete taa.
⁸ Inɪ ɪ hayasəna tev lum ke ɪsənmvntv taa
na tə lá yuŋ, pəcó tə kaa ya.
⁹ Inɪ ɪ takəyəna ɪ kumte təə
ké ɪsənmvntv ɪsu saalaya.

¹⁰ ɪ pu ηmaalaya ke teŋku təə,
na í cəə na í ta.
Haləna pə suna səkpetuyv na nyaaləm pə tənaya.

¹¹ Ye Isə holaa, səyəntv kpaaki
ɪsətənyv akelenaa ké na pá seliyi.

¹² ɪ toŋ ke ɪ selisiyina teŋku.
Uena í wakəli ɪsəcav na ɪ layatu.
¹³ ɪ feesiŋ keela ɪsətənyv təə.
Uena ɪ niŋ náá tvli tvm səsə wei ɪ seekaya tə.
¹⁴ Pə tənaya mpv ɪ təma nyaləmlε nté,
na tə nukɪ a taŋ ke pəcə pəcə.
Ue awe ká pəsi ɪ toŋ kəkətε səsəəle ke nuw?

27

Soopu nyəntv tətə

¹ Mpuylə Soopu kraɣa ɪ kənyəwiina si:

² Ma tuukina weesuyv tv Isə Toma təna tv.
Wei ɪ pəŋi-m tampana, na í wakələyi ma laŋle tə.
³ Ye ma weesuyv kaasaa,
na Isə feesiŋ we ma muna tεε.
⁴ Ma ntompee kaa yəyətɪ ɪsəyatu.
Pəyele ma nsəmlε kaa ləsi pəpətv tvm natəli.
⁵ Mpusi í polo pooluŋ, na mpi maa ha-mεyε tampana tə.

Haləna ma səm, ma kaa kisi hvləyv si ma feina taali.

⁶ Ma təkə ma tampana ké, ma kaa yele.

Pəyele ma kvyeen təm fei-m feele ke ma taa.

⁷ Pə pəsi ma kolontu ke isayav,

na pə pəsi ma təə kullv ke wei i feina tampana tə.

⁸ Ye Iso tama isayav tomle

na í læsi i weesuɣu,

pepeye i tasəyi teelvɣv?

⁹ Ye lanwakəlle maɣana-i Iso kaa nu i wula.

¹⁰ Pu wee si Toma təna tv ke

i lanle í heena na í sələməyi-i tam.

¹¹ Maa seyesi-meye Iso mpaan təm

ma kaa ηmesi-meye mpi pə pəle Toma təna tv twa tə.

¹² Ama pa təna pa nyəmə nti tə wee tə.

Ue pepe təə ké pa yəɣətəyi təm kpete nyəntv?

Kawaaya ŋka kaa leeliyi tə

¹³ Mpi Iso Toma təna tv siwa si yulv isayav tete,

na mvsuntv kpancoou təɣəle si:

¹⁴ Ye i piya hukaa, yooú ká kɔna-we.

Pəyele təɣonaya kaa tala pa piya piya.

¹⁵ Yulvksəkv ká kɔna mpa pu səə tə,

pa leelaa kaa wii-we.

¹⁶ Ye i kaawa liyitee isu kanyəŋa,

na wontu isu afəla.

¹⁷ Siyisilu ka suuna-ti,

na yulv kɔpan náá təɣə i liyitee.

¹⁸ I təyaya we ké isu huu huukuɣu tə,

yaa isu tanlv sikuyv cokəle tə.

¹⁹ I həntəyv waatv, i ké liyitee tv.

Ama i ká feŋ tə, á mvka yem.

²⁰ Lanwakəlle tutiyi-i ké isu lom,

na kacuculaya náá kpaɣa-i ahoə taa.

²¹ Ilim təlule heelim ləsəɣəna-i

i təcaɣale na ton, na pə keli na pə teena.

²² Pa tək-i nyəmə ké na pətətəle fei,

na í kaasəyi i ti si í se.

²³ Uena i nalaa kpasəyi amvkvŋ ke i təm,

na pá hvləyi kacvulası.

28

Ləmayasəe ké Iso kvəəv

¹ Tə nyəmə liyitee nyəɣətv təhulle,

na timpi pa nyaaləyi wula tə.

² Tətv tee ké pá ləsəyi nyəɣəlvɣv.

Uena pá læsi kvseemvɣv ke pəle taa.

³ Nyəɣətv hullaa pukina fətəla ké

na pá pɛki timpi timpi kəla
 lumaŋ tɔɔ pɛ wena a ŋmɛla atɛtɛ taa tɔ.
 4 Pa huliŋi púúyú kɛ na pá hatəlɛna yɛlaa tɛcaɣalɛ.
 Nɔɔhɛɛ kpisiŋi sɛnaɔ,
 ɪlɛna pɔ susi-wɛɣɛ yem taa, na pɔ fiisiŋi-wɛ.

5 Tɛtu nti tɔ tɔɔ pa haləŋi tɔɔnaɣa tɔ
 pə caɣa kɛ ɪsu kəkɔ pəsa-təŋi kɛntɛlasɪ
 kɛ tɔ kite tɛɛ.
 6 Timpi tɛtu nti tɔ pɛɛ wɛɛ tɔɔ pa hikiŋi
 liyitee pələ nte tɔ wɛ pooku tɛlɛ tɔ, na wɔla mulɔm.
 7 Cólóv ta nyi púúyú ŋkɔ kɔ mpaav.
 Pəyɛle yepɛlɛku tá loosi-kú.
 8 Taalɛ wɔntuyɔ aka nɔɔlɔ,
 yaa tɔɔlɔɣa ta tɛŋta-kɔ.

9 Yɔlɔ paasi tɔna kɔkɔpamɔyɔ kɛ niŋ,
 halɛna ɪ kɛsəŋi pɔɔŋ na ɪ kila tɛɛ,
 na ɪ pəsəŋi-ɪ kɛntɛlasɪ.
 10 Na ɪ huliŋi kɔkɔpamɔyɔ taa kɛ pɔɔŋ,
 na ɪ naaki kɔ taa kɔpampam na ɪ ɪsəpələ.
 11 Na ɪ tɔɔki lɔm tɔkɛntɛnaa kɛ akɔla,
 na ɪ pukina mpi pɔ ŋmɛlaa tɔɔ nyaaɔlɛm taa.

12 ɪlɛ leyɛ lɛmɔɣasɛɛ ná wɛɛ?
 Nyəm tɛcaɣalɛ kɛ le?
 13 Yɔlɔ ná tá nyi pɔ teu.
 Pəyɛle pɔ tu fɛi yɛlaa tɛtu taa.
 14 Púúyú anaam si: Lɛmɔɣasɛɛ fɛi ma taa.
 Tɛŋku si: Lɛmɔɣasɛɛ fɛi ma cɔlɔ.

15 Paa yakɪ-yɛ na wɔla yaa liyitee.
 16 Pəyɛle paa layasəŋəna-yɛ
 na Ofii tɛtu wɔla, yaa liyitee pɛɛ
 kɔkɛɛtɛɛ na pooku nyəna.
 17 Pa kaa kɛsəŋəna-yɛ na kɔpələpa yaa wɔla.
 Pəyɛle pa kaa pəsi na pá layasi-yɛ
 na wɔla kɔpampam hɔɣaɣa.
 18 Paa kɛsəŋəna lɛmɔɣasɛɛ kɛ
 pɔɔlasi, yaa kɔpələpa nyininyini.
 A kəla teu kɛ lutɔ pɛɛ nna a wɛ liyitee tɔ.
 19 ɪtiyopii liyitee pələ nte tɔ wɛ
 Kasasaŋa tɔ tɔ ta haŋna-yɛ.
 Pəyɛle wɔla kɔpampam mɔɣamaɣa ɪ kɛsəŋəna-yɛ.

20 ɪlɛ leyɛ lɛmɔɣasɛɛ ná lukəna?
 Yaa nyəm tɛcaɣalɛ kɛ le?
 21 Lɛmɔɣasɛɛ ŋmɛla weesuyɔ nyəm tənaya,
 sumasi ɪ loosiŋi-yɛ.
 22 Səm na púúyú sɔsɔŋkɔ pa tɔŋ si:
 Tɔ nu pa yɔɔtəŋi a tɔm kɛ kɔnu kɛ.
 23 ɪsɔ tike nyəmna a mpaav na a tɛcaɣalɛ.

24 Mpi tɔ, ɪ naaki ké na pɔ tala tetv tɔnaya.
Pɔyele ɪ cɛkɛna pɔ tɔna mpi pɔ weɛ tɔ.

25 Waatv wei ɪ tɔwa heelim kɛ
tɔŋ, na ɪ pu tenku tɔnasɪ tɔ.

26 ɪ su tev kɛ kv waatvnaa na kv lona,
na ɪ heɛ mpaav kɛ tev nyɔɔsɔv na kv calanaa.

27 Waatv inɔɔi ɪ nawa lɔmayasɛɛ na ɪ mayasi-yɛ,
na ɪ su a kite na ɪ sa-yɛ.

28 Tɔnaya ɪ suwa yɔlaa si:
Lɔmayasɛɛ nté Tacaɔ Isɔ nyamnav,
na ɪsɔatv yepu nté nyɔm.

29

Soopu tɔm kantɔkaya nyɔntv

1 Mprɔyɔ Soopu kpaɔa ɪ kvnyɔwiina si:

2 Pepe mɔlɔɔana-m ɪsu too ɪɛ,
saa wei Tacaɔ feŋaya ma tɔɔ,
3 na ɪ fɛtɔla mɔyi ma nyɔv taa tɔ.
Ma tɔŋayana ɪ nyaalɔm kɛ ahoɔ ké.

4 Ye pu mɔlayana-m ma wule taa,
ɪsu waatv wei Isɔ yaakaya-m ɪ taapalv,
na ɪ feŋyi ma tɔyaya tɔɔ tɔ.

5 Toma tɔna tv ka we ma kin,
na ma piya tv-m hekv.

6 Naalɔm ka tɔlɔna-m ké tɔhɔ,
na nim kpeŋ pɔ tɔnyaasɔle kɛ kvkpaɔmɔv tɔɔ.

7 Waatv wei ma lukɪ nɔnɔɔ tɛɛ si,
ma cakɪ ɪcatɛ sɔsaa tɔcayalɛ tɔ.

8 Ye pa na-m, ifepiya ná helɔyi ké,
na kvkpaɔtɔlaa náá kvlɔyi na pá sɔŋɔyi.

9 Kvpaɔalaa na suŋaya yɔɔtaya,
na pá kraaki nɔɔsi.

10 Awulaa mayamaya ná suŋaya ké,
na pa nsɔma matɔna pa tantahaan.

11 Mpa pa nukaya ma tɔm tɔ, pa yaakaya-m lelenɪ nɪlv ké.
Mpa pa naakaya-m tɔ, pa lɔsɔyi ma aseeta.

12 Mpi tɔ, ye kvnyɔntv wiiki ma waasɔyi-ɪ ké.
Ma sɔŋna sulav wei ɪ feina paasɔnɪlv tɔ.

13 Mpa pa caaki sɔpv tɔ,
pa kooliyi-m kvpantv ké,
na má heɛsɔyi leelaa laŋa.

14 Siyisuyv kɛ ma suuwa ɪsu toko,
na tampana tɔŋvɔv, ɪsu capa na kahuka.

15 Maa weɛ ké ɪsu yɔlvɔm ɪsɔle.
Maa weɛ ɪsu kaakalaya nɔɔhɔle.

16 Mayalɛ kvnyɔntvnaa caa.

Ma paasəyənə mpa ma ta nyi tə, pa təm ke teu.

¹⁷ Ma yəkəyi asayaa tamasi,
na má wəyəsəyi təyənaya ke pa kela taa.

¹⁸ Ma tənaya si maa kpatəli ké təkun̄kunku.

Maa si ma tante taa isu sumaya.

¹⁹ Ma wεε ké isu tɔyɔ ŋku kɔ lila kama lɔm taa,
na cɔlɔv niyitiyi kɔ piliŋasi ke ahoo tɔ.

²⁰ Ma teeli ká wεε tam ké i kaa si,
na ma toma isu tɔɔv ŋku kɔ nyɔɔ teu tɔ.

²¹ Yəlaa nukaya ma təm ké,
na pá tan̄aa na pá muɣi ma layatv tasuyv na pá suma.

²² Pa nukaya ma təm ké pa tənaya.
Ye ma tema yəyɔtuyv nɔyɔlv u cɔɔki natəli.

²³ Yəlaa tan̄aya-m ké, na pá haawa
nɔɔsi isu pa tan̄uyv tev tɔ.

²⁴ Ma muɣulayana-wεyε, ile paa tɔyɔna.
Pəyele paa pəsəyi na pá wakəli ma isentaa hetuyv.

²⁵ Maa kena pa nyɔyɔ tv,
na má hɔləyi-wεyε mpaav ŋku paa tən̄ tɔ,
na má wε isu wulav ke i kpekəle yəlaa taa.
Ma heesaya lan̄wakəlle nyéma lan̄a.

30

Soopu təm kantəkaya nyəntv tətɔ

¹ M̄p̄yú Soopu tasaa si:
Ama nɔɔnɔɔ ile,
piya won̄iyina-m.
Paa nyaŋna ma kpatəlaya.
Pəyele pa caanaa taa tala si,
má tv-wεyε hasi nsi si feŋiyi ma kaləkəŋ tɔ si taa.

² Pepeyε pa ton̄ waasəyi?
Ani pa kaa tu pəsi na pá kpatəli.

³ Nyɔyɔsi, na lan̄uyv pu-wε,
na pá te taasi, na pá seeki lona nna pə kpiisa
too ləŋ na a wɔlaa tɔ, a taa.

⁴ Pa kpesəyi tuusi hatv ke hotisi kila.
Pa təyənaya nté pa te tiikasɔ nasəli si lila.

⁵ Pa təyənəyi-wεyε yəlaa taa,
na kokoole, isu ŋmulaa.

⁶ Pa təcayale nté teteka səsəɔna kutem̄iŋ tee,
na pεε tee, na kɔkraməŋ pɔɔŋ taa.

⁷ Sɔwa hotisi tee ké pa mawa tət̄im tət̄im,
na yəlaa nukɔ pa wula.

⁸ Pa ké tetelataa, na nyɔɔŋ feinaa,
na pá təyənəyi-wεyε tetv taa.

⁹ Nɔɔnɔɔ maya pa cakəna, na pá yookina-m yontu.

10 Pa taa kraakəna-m na pá haaki-m siyile,
hali pá təkı-m ntayama.

11 Iso pasa-m na í məhna-m ate.
Uena pá kpisi pa ti krau, na pá nyənəyi-m yem.

12 Ma ntəyən təw kə pa kuləyi.
Pa tɔyɔ-m katəsı sı pá pɛti-m na pá pɛkəyi
mpaav sı pá hiki-m na pá wakəli-m.

13 Pa təkə ma mpaav na pá lɔki
ma wakəlyu. Nəyɔlv u səhna-we.

14 Pa tapaya isu púyúw səsəw ke pa svvnaa,
na pá kɛtələyi təmayə tampana təw.

15 Səyəntv kraaki-m kə na pá kpiisi
ma teeli isu heelim.
Ma nyvɔv yavv ná salaə, isu isəhmvntv.

16 Nəwəw ma weesuɔ caaki luv kə,
ma we wahala kvyeyə taa.

17 Pə sáləyi ma mvwa taa kə,
paə ahoə máá heesəyi wvsası.

18 Iso kra ma toko taa na toma,
na ı ləla ma capa luyv tɛɛ.

19 ı ləyɔ-m afəla taa.
Ma pəsa təlvma na mvsvyɔ.

20 Iso ma yaaki-ŋ, nn saŋ cəv.
Pəyele n səhə ma kəhəkə taa,
nn tu nyənəyi-m.

21 N tɔyi-m kənyəŋ na pətətəle fei,
n cəwəyi-m na nyá tɔŋ.

22 N yelaa na heelim səsəw kraɔa-m.
N yelaa na ma seliyi kacuculaɔa səsaya taa.

23 Ma nyəmə teu sı səm tɛyɛ í pukina-m.
Weesɪŋ nyəma təpote nté.

24 Ye yvlv caaki lepu, u tekəyi niŋ?
Wei ı we wahala taa tə,
u wiiki na í yaa sı pá səna-ı?

25 Ma wiikaya wahala nyəma təw kə,
na má wena kənyəntvnaə pətətəle.

26 Təcaɔanav, na nyaaləm ke maa taŋaa.
Uena səkɛtɔyɔ na wahala náá mayana-m.

27 Wahala kvyeyə tutuyv-m kə,
na ma laakali pəsəyi kvtsamsa.

28 Ye ma təŋ səkɛtɔyɔ, nəyɔlv u heesəyi ma lanle.
Ye ma səhə samaə taa wula kə.

29 Ma pəsa isu taale hası taapav kə,
yaa taataanaə camna.

30 Ma tənvɔv piliyi kə,

na kó litiyi. Pə sálóyi ma mowa taa, na á wuləyi.

³¹ Ma saŋku pəsa səm nyəŋ ké,
na ma həlaya náá hüləyi səm yontu.

31

Soopu kantakaya nyəntu tətə

¹ Ma su ma təyi nəyo na tuunav si,
má taa nyəni pəelə nəyələ na má nyuli-i.

² Ye pə taya mpv, ma feina kpancoou,
yaa ma paa nyəm napəli.
Maa tan si Toma təna tu í tilina-m na isətaa?

³ Kutakəsəŋ ke pə wakələyi,
na wahala náá mayana wakəllaa.

⁴ Iso nyəma ma mpaan na ma tənte təna.

⁵ Ma ta tə mpaav kulooluyi taa.
Pəyele ma ta la acilayatu natəli.

⁶ Iso mayasi-m na nyá mayasəlaya kusiyisaya.
N ká ná si ma ta wakəli tiili.

⁷ Ye ma yela mpaav kusiyisuyu,
yaa ma ise yelaa na má nyuli ma lotu taa,
na má pilisi ma ti na isayatu natəli.

⁸ Ule nəyələ í təyo ma kuhələm
na pá kpəsi mpi ma səwa tə.

⁹ Ye ma nyula lelə alə,
yaa ma tu cəŋa alə ke ma təyontəle nənyəyo tēē.

¹⁰ Ule ma nyəŋ í pəsi nəyələ təmle tu,
na paa apalə wei í lana-i isəna i caaki tə.

¹¹ Pə taya pulə,
mpv iní pə ké acaalətu səsəntu ké.
Pə wēē si paa hūlə wei, í hə pə latu ŋkpaŋyū.

¹² Ye isu maa lapa mpv ma isayatu ka pəsa kəkə ké
na ká nyaya ma wēnəv təna.

¹³ Ye isu ma nyəna ma təmle tu apalə yaa
alənyəŋ ke yem ké hūlə taa, na má tá ha-i tampana.

¹⁴ Ule waatu wei Iso ká kəw feŋuyi na í pəəsi-m tə,
wentiyi maa cə?

¹⁵ Mpi tə, Iso kuləw wei iní
i lapa-m ma too lotu taa tə,
iní i lapəna pēlē tətə.

¹⁶ Ma ta pē acamaa ke mpi pa nyuləyi tə.
Pəyele ma ta yele na leelu ise nyəŋ.

¹⁷ Ma ta təyətə ma mōtiya
ke ma tike na má pé sulav.

¹⁸ Hatoo ma pəcaatu ke ma na sulav tə pūwa,
isu yulə na i caa.

Ma paasəyəna leelu ke too i həw tēē ké.

na má muɣuli a nyéma kwpəma.
⁴⁰ Ule ma kututuum í yele nyəu,
 na sɔwa na nyutu isayatu leeti.

Soopu kuyəɣətutu tənaya ntə.

ILIHU KUYƏɣƏTUTU

(Titite 32-37)

32

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Iifasi na Pilita na Sofaa, pa yela Soopu ke cəu ke timpri i nyənəɣi i təɣi yulu kupaŋ tə. ² Ntəna pááná haŋ Ilihu, wei i ké Pusi kpekəle tu Lam lɔlɔɣu tu Palakeli pəyalu tə. Mpi tə, Soopu təŋ si ləɔ nyənəɣi inəɣi siɣisilu. ³ Pə kaasi i taa haŋna i taapalaa tooso ké. Mpi pə təɔ pa ta pəsi na pá cə Soopu ke natəli tə. Paa na mpv, pa kú i təm. ⁴ Ilihu ka kəna i taapalaa taa səkpəlu. Pə təɔ ké i suma na pə təkəna-i yəɣətaya. ⁵ I kəma na í ná si apalaa tooso in i laŋa kvcəcətu, ɔlɛna pááná haŋ-i səsəm.

Ilihu hvləɣi i kvcəcətu kɔtoluyu

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Ilihu təma si:

Meyə səsaa

na maya pəyaya təɣə ma selaya si,
 má taa hvl-i-meyə ma nyəmtu səsəntu.

⁷ Kvkpatəlaa na mpa pa pusi təɔwa tə,
 mpreɣe pə weɛ si pá seɣesi ləmayasɛɛ təm.

⁸ Təm tampana təɔ, feesuɣu ŋku ku ké
 Toma təna tu nyəŋku tə, ŋku ku wəna yulu taa
 na kú haaki-i nyəm.

⁹ Pə taya pusi paɣale tɣuɔna yulu ke ləmayasɛɛ.
 Pəyele pə taya kvkpatəlaa tike nyəmna kusiyisim.

¹⁰ Pə təɔ ké ma təŋ si, í ke ŋkpaŋŋ
 na má tətə, má kilisi-meyə ma nyəm təm.

¹¹ Má kema ŋkpaŋɣu ke mə ləmayasɛɛ taa,
 ɔlɛ maa taŋaa ké si,
 mə kuyəɣətutu í tɛ.
 Haləna í tɛ mə təm mayasɣu ke teu ke hatoo mə lotu taa.

¹² Ma nu mə təm ke teu ké.
 Ama nəɣəlu ta kəli Soopu na təm.
 Pəyele nəɣəlu ta pəsi na í cə Soopu kuyəɣətutu.

¹³ I taa tə si:
 Tə hika ləmayasɛɛ.
 ləɔ tike ka kələna-i, pə taya yulu.

¹⁴ Pə taya maya Soopu yəɣətaa,
 ɔlɛ ma kaa cə-i mə kuyəɣətutu.

¹⁵ Səɣəntu kra-mɛ, í laŋa kuyəɣətutu,
 u tasəɣi cəu.

¹⁶ Maa taŋaa ké isu í ká yəɣəti.
 Ama í suma yem na í kpisi cəu.

¹⁷ Ule maa cə na má hvl-i-meyə
 nti ma hvlki tə.

- 18 Təm su ma lotu ké,
na feesuyu caaləyi-m si má yəḡəti.
19 Təm kpaaki ma taa, ɪsu pa suukuyu solum ke
pə hulun kufan taa, na pə caa pə yasɪ-ɪ tə.
20 Maa kuli ma nəḡə ké, na má yəḡəti,
na má cə, ɪlena pəcə pə heena-m.
21 Ma kaa seena nəḡəlv təə,
yaa má cesɪ mə taa nəḡəlv.
22 Pə taya pulv, ma ta nyɪ cesəyɪ.
Ye ma tu lapa mpv,
ma ηmalv ká kəəli-m ləḡ ké.

33

Ilihu kuyəḡətv tətə

- 1 M'p'ógú Ilihu tasaa si:
Pənente Soopu ke ηkraḡḡ, na ḡ nu ma kuyəḡətv.
2 Nəənəə ma kuliyi ma nəḡə,
na ma nsəmlə yəḡəti.
3 Hatoo ma lotu taa siyisuyu təm ke maa yəḡəti.
Tampana siyisiyi tike ke ma nəḡə ká yəḡəti.
4 ɪsə Toma təna tv feesuyu ηmana-m,
na kú haaki-m weesuyu.
5 Ye n pəsəyi n cə-m,
tayanɪ nyá ti na má na-ḡ tɛ suli.
6 ɪsə nyənəyi ma na-ḡ ké kolum ké,
cuyv tətəḡə pa ηmana má.
7 Mp'v tə, taa nu ma səḡəntv na pə liyiti-ḡ
na ma səsəəntv kəli-ḡ.
8 Soopu yəḡəta ma ηkraḡḡ taa,
na má nu ɪ nəḡə si:
9 Ma we tənəḡḡ ké, ma ta la kawalaya,
yaa ɪsəyatu natəli ke paa pəcə.
10 Paa na mp'v, ɪsə hikiyi timpi ɪ ká kaləna-m
na í nyənɪ-m ɪ kolontu tə.
11 ɪ kayətəyi-m na í feḡiyi
ma tənɛ təna taa.
12 Soopu, ḡ feina tampana.
Mpi tə, ɪsə kəla yulv təcayacaya ké.
13 Pepe təə ké n caa n yoonə ɪsə?
Mpi tə, yulv u pəsəyi na í cə ɪ kuyəḡətv təna.
14 Wulee ɪsə yəḡətəḡəna yaasi ləlv ké.
ɪlena wulee í yəḡətəna ləlv.
Paa na mp'v yəlaa u laki laakali.
15 Waatv wei yəlaa həntəyi ahoo,
na pá too ɪsu pa səpa təḡə
ɪsə yəḡətəḡəna-weyɛ pa tooseenaa taa.
16 ɪ lukɪ pa təə na səḡəntv kra-we,

na í yə̀gətə̀gə̀na-wə̀gə̀ pə̀ η̄kraη̄η̄ taa.

17 Uena í kee yulv ke i kulaputu taa,
na í su tənaya ke yulv kalampaani.

18 M̄p̄ógú i waasə̀gi yə̀laa ke sə̀m taa,
na í yakı-wə̀gə̀ nyə̀má nə̀gə̀ taa.

19 Iso kraalə̀gi yulv na wə̀sasi nsi
si husa-i na í luki i tənuyv taa ké kutamsa tə̀gə̀.

20 Uena mutv lu-i luyv,
na pə̀ kraη̄na tə̀gə̀naya η̄ka i sə̀la teu tə̀.

21 Uena í té taasi ke katatə̀laya,
na í yele nyuyv tike.

22 Waatu inı i wə̀ pə̀laav nə̀gə̀ tə̀o ké tə̀comlaa,
na i weesuyv ke sə̀m niη̄ taa.

23 Ama ye isə̀taa tillaa iyaya taa kuləm
wei i sə̀η̄na yə̀laa, na í hulə̀gi yulv ke
i kulapə̀le tə̀, i wə̀ i kiη̄,

24 isə̀taa tillu inı i wii yulv inı i pətətə̀le,
na í sə̀lə̀mi Iso si:

Yarı-i. Taa yele na í tii pə̀laav taa.

Ma hika mpi maa layasə̀na i weesuyv tə̀.

25 Uena yulv inı i tənuyv mə̀li kv wule taa,
na í pə̀si isu i ifepile waatu.

26 Uena í sə̀lə̀mi Iso, na Iso nu na í ná i teu
na lan̄hulə̀mlə̀, uena Iso náá ha-i i tampana.

27 Uena í yooki yontu ke yə̀laa kiη̄ si:
Maa pə̀ntaa ké na má wakə̀li tampana.
Ue pa ta lana-m isu pə̀ mənaa tə̀.

28 Iso yapa ma lə̀saya si ká taa svv
pə̀laav taa. Maa tasa nyaaləm ke nav tə̀tə̀.

29 Pə̀ tənaya m̄p̄ógú Iso laki yulv
ke tə̀m naale, halı pə̀ polo tə̀m tooso.

30 Uena í lə̀si-i pə̀laav taa, na í yele na weesuyv nyə̀ma nyaaləm na i tə̀o.

31 Soopu, pə̀ wə̀e si n̄ nuna-m ké.
Ke η̄kraη̄η̄ na má yə̀gə̀ti.

32 Ye n wə̀na nə̀gə̀ η̄ka n ká cə̀na tə̀,
n yə̀gə̀ti, maa ha-η̄ tampana.

33 Ye n feina natə̀li ule n su,
na n̄ nu na má hulı-η̄ lə̀mayasə̀e tə̀m.

34

Lihu kalə̀nav ke Soopu

1 M̄p̄ógú Lihu tasa yə̀gə̀tuyv si:

2 Lə̀mayasə̀e nyə̀ma me,
í nu ma kuyə̀gə̀tutu,
nyə̀ntaa me í ke η̄kraη̄η̄.

³ Pə taya pulu, ηkpaηyυv nukəna təmnaa,
isu nsəmle nukuyv təyənaya lelen tə.

⁴ Tə ləsi tá təyi mpi pə siyisaa tə.
Tə cəkəna tá taa ké mpi pə wε teu tə.

⁵ Soopu si:

Ma siyisaa ké. Ama Iso pəηi-m tampana.

⁶ Paa na ma tampana təηyυv tə,
pa nyənəyi-m pəpətv ké.
Ani ma ta pənti.
Pəyele ma hiη fεi waav.

⁷ Yυlv nəyυlv ι fεi isu Soopu
na í nyəki kuyυv ke lum təle.

⁸ Na í təη mpa paa təηəyi siyisuyυ tə
pa kpekəle taa, na í na asayaa pá kaaki mpaav.

⁹ Haləna í təη si paa yυlv caa si
í wεε Iso ké teu,
weye ι waaki pə taa.

¹⁰ Ləmayasεε nyəma me í nu ma təm
Iso u laki kawalaya.
Pəyele Toma təna tv u laki mpi pə ta siyisi tə.

¹¹ Mpi yυlv lapa təyυ ι lεetəyi-ι.
I fεləyi paa wei ké isəna pə mənna təyυ.

¹² Aai yoo, tampana təə, Iso u laki isayatu.
Toma təna tv inι u wakələyi siyisuyυ.

¹³ Ye pu wε mpυ,
awe cələna-ι tətυ si í paasəna-ti?
Yaa awe tv-ι si í paasəna antulinya təna?

¹⁴ Ye Iso ka hυkaya ι ti təm tike,
ι ka mv ι feesiη ke yəlaa kiη.

¹⁵ Təfə weesuyυ nyəm təna ka səpa
təm kuləm təə ké, na yυlv pəsi tətυ.

¹⁶ Soopu ye n wəna layatu,
ke ηkpaηη na í nu ma təm.

¹⁷ Wei ι ké siyisuyυ kolontu tə,
ι ká pəsi na í təkι tətυ na?

Ue isənaya nyá mayasəyi si
ń kv Siyisilu Ton tv təm?

¹⁸ I tike ι wenna mpaav si,
í yaa awulaa səsaa si asayaa na awulumpiya si wakəllaa.

¹⁹ Iso u fayasəyi awulumpiya.
Pəyele u paasəyəna liyitee nyəma,
na pə kəli konyəntənaa.
Mpi tə, pa təna pa ké ι niη kulapəm ké.

²⁰ Səsaa səki ké na pə saaləyi,
ahoo taa ké pa səki kpaakraa.
Pəyele pa kpesəyi ηmakəllu ké təhεε.

²¹ Iso nyənəyi yυlv mpaan tənaya,

na í naaki i tǝntɛ.

²² Sǝkɛtɔvɔv yaa atɛtǝlɛ natǝli tǝ fɛi
nte tǝ taa asayaa pǝsǝɣi na pá ŋmɛli tǝ.

²³ Iso paa fɛina si í paasǝna yɔlv
na pǝ leeli na pǝcǝ í yaa-i hɔvlɛ.

²⁴ Paa i ta fɛŋ tɔŋtɔnaa, i wakǝlǝɣi-wɛɣɛ,
na í lɛɛti pa lona taa kǝ kvfama.

²⁵ Mpi tǝ, i nyǝmá pa kulapǝlɛ kǝ.
Ahoɔ kɛ i kusǝɣi-wɛ na í tǝlǝki-wɛ.

²⁶ Na í makɪ-wɛ isɪ asayaa,
na yǝlaa naaki.

²⁷ Pǝ taya pɔlv, pa kisa-i kǝ,
pa ta pǝsi na pá cɛkǝna i mpaasŋ.

²⁸ Pa lapaa na kvnyǝntɔnaa
na wahala nyǝma wii na Iso náá nu.

²⁹ Ye Iso hawa nǝɣǝlvɔv hɛɛsvɔv
awe kǝ kv pɔntɔ tǝm?

Ye i taka i isɛntǝɔ, awe na-i?

Ini i fɛŋiyina piitimnaa na yǝlaa pa tǝɔ.

³⁰ I lakɪ mǝpǝɣú si isayav í taa tǝɣǝ kawulayaa
na í pǝsi isɪ katǝka kɛ yǝlaa.

³¹ Ye pɔntɔ heela Iso si:

Pu tɔsa-m kǝ,
ma kaa tasa isayav kɛ lapv.

³² Ma pǝntaa kǝ, ilɛ Iso sɛɣɛsi-m.
Ma lapaa mpi pǝ ta siyisi tǝɣǝ, ilɛ ma kaa lelɪ.

³³ Isɪ Soopu, n kisuyv
nti Iso suwa tǝ.

Mpɔ tǝ, n mayasǝɣi si pǝ wɛɛ si
Iso í tɔ pɔntɔ kɛ salǝka?

Timpi pǝ wɛɛ si nyá mayasǝɣǝna na
ń sukɪ pǝ taya nǝɣǝlv tǝ,
holi-tɔvɔv nyá nyǝm.

³⁴ Ama yǝlaa mpa pa wɛna hɔwɛɛ tǝ,
na lǝmayasɛɛ nyǝma tǝna, mpa pa nukɪ
ma tǝm tǝ paa heeli-m si:

³⁵ Soopu yǝɣǝtǝɣi kǝ, i ta nyi pɔlv,
yaa i fɛina lǝmayasɛɛ.

³⁶ Soopu mayasɔvɔv í taa su tǝnaya.
Mpi tǝ, i tǝm kvɔɔɔtɔv wɛ kǝ isɪ
yǝlaa mpa pa ta siyisi tǝ.

³⁷ Pǝ taya pɔlv,
i kulǝɣi Iso tǝɔ, na pǝ sǝɔsǝɣi i isayav tǝɔ.
Halɪ i kǝ tɛɛsǝna sika tɔvɔv kǝ tá taa.

1 Μρύγύ Ilihu tasaa si:

2 Soopu, n pəsəyi na n ha nyá təyi tampana
na n yəyətɪ nyá siyisuɣu təm ke Isə kin na sika fei?

3 Mpi tə, n tasaa si:

Ye ma pəntaa yaa ma ta pəntɪ pepeye ma waaki?

4 Maa kpəntɪ nyá na nyá taapalaa na má cə-mε.

5 Nyəni isətənyu, na n paasəna isənmuntɪ,
tə kəla-ŋ kɔŋkɔlɔməŋ.

6 Ye n lapa isayatu, weye pə wakələyi Isə?

Yaa n kula ɪ təw kέ təm payale,
pu tokiyina ilé.

7 Ye n təŋəyi tampana,
ɪle pepeyele n hawa Isə?

Yaa weye Isə muɣɪ nyá nin taa?

8 Yulɔ isu nyaya isayatu wakələyi,
na siyisuɣu waasi nyá təyəntəle.

9 Ye isu ŋmakəllaa kəla təw, yəlaa maki kapusi kέ.

Ye mɔsɔŋtɔnaa kəla payale,
ɪle yəlaa yaa si pá waasi-wε.

10 Ama pa taa nəyɔlɔ u pəsəyi Isə wei ɪ lapa-ɪ,
na ɪ tɔyi yəlaa taa kέ laŋhɔlɔmle yontu

na pá yooki ahoo tə si: N wε le?

11 Inɪ ɪ seɣesəyənə-tɔ, na pə kəli taale wontu.

Pəyele ɪ tasəyi-tɔyɔ ləmayasεε na pə kəli sumasi.

12 Pa yaawa Isə, na ɪ kisi cəw

ke asayaa kalampaanɪ təw.

13 Pəpətu fei leleŋ,

pa koo yem kέ Isə u nukɪ.

Toma tənə tɔ u paasəyənə.

14 Paa Soopu n təŋ si nn nukɪ Isə təŋ tə

Isə nyəma nyá təm tənaya, nyaa keŋna-ɪ.

15 ɪ tɔyi saləka na pááná.

Pəyele u paasəyənə yəlaa isayatu.

ɪle pə taya si u naaki.

16 Soopu nyá nəyɔ taa təm wε yem kέ,

na n lɔləsəyi təm nti tə taa fei layatu tə.

36

Ilihu nyəntɔ tətə

1 Μρύγύ Ilihu tasaa tətə si:

2 Soopu, səŋ pəcə na má seɣesi-ŋ.

Mpi tə, ma ta yəyətɪ Isə nyəntɔ tənə.

3 Hatoo pooluŋ ke maa hiki ma nyəm
mpi maa hana ma ŋmalɔ ke tampana tə.

4 Tampana ma kuyəyətɔtɔ taa fei pəpətu.

Ma wei ma yɔɔtəyənə-ŋ isəntə tɔ,
ma wɛna naani ké ma nyəmtu tɔɔ ké.

⁵ Iso ké pəsəlv ké, ilɛ u lɔkɪ tampana tɛŋlv.

ɪ layatu toma tɔɔ ké ɪ wɛna pəsuyv ŋkv.

⁶ ɪ yeki isayav na ɪ weesuyv.

Ama ɪ siyisiyi kɔnyɔntɔnaa tɔm.

⁷ ɪ yeki siyisilaa ké nyənuyv.

Hali ɪ cayasəyi-wɛyɛ awulaa kumlee tɔɔ ké,
na í kusəyi pa nyɔɔŋ kɛ tam tɔɔ.

⁸ Iso tuyi asayaa kɛ alukpala ké na wahala tɔkɪ-wɛ.

⁹ ɪ hvləyi-wɛyɛ pa tɔma, na pa kawalaya.

Kɛ waatu wei pa laki kalampaanɪ tɔ.

¹⁰ Iso yeki na pá nukɪ kɔkpaalətv

kɛ pa ŋkpaŋŋ taa, na í tuyi-wɛ sɪ

pá cɔlv mpɪ pə tá siyisi tɔ.

¹¹ Ye pa kema ŋkpaŋŋ na pá pɛti pa tɔyi

Iso, ilɛ pə cayana-wɛ na pá nu leleŋ kɛ

pa weesuyv kuyɛɛŋ na pə pusɪ taa.

¹² Ye pa kisa nuw,

ilɛ ŋmantaya sɔ-wɛ na pá sí pa nyəm lanuyv tɔɔ.

¹³ Yɔlaa asayaa ha pa tɔyi pááná taa ké.

Paa wiikina Iso sɪ í waasi-wɛyɛ

saa wei ɪ tuyi-wɛyɛ alukpala tɔ.

¹⁴ Pa səkəna pa ifepile

na pə sɔsəyi-wɛyɛ wasaŋkalənaa*fa* tɔɔ. ^a apalaa na alaa mpa pa laaki tunŋ na
pa laki pə wasaŋkalətv tɔyɔ.

¹⁵ Ama Iso yaki wahala tv, na ɪ wahala ké,

ilɛna í kraali-ɪ na ɪ wɔsasi.

¹⁶ Waatu nɔyɔlv Iso ka ləsa-ŋ wahala taa ké,

na í su-ŋ timpɪ pu cayana-ŋ na ŋ wɛɛ nyá tɪ tɔɔ

na ŋ tɔkɪ tɔyɔnasɪ kɔrampansɪ tɔ.

¹⁷ Ama ye n huɔkɪ nyá huɔle isɪ asayaa nyənte,

ilɛ huɔle na pə ŋkpaŋuyv hɔm ká kra-ŋ ké.

¹⁸ Taa yele na pááná sɔsɪ-ŋ Iso wɔŋa taa,

na ŋ puɔyusi nyá tɪ sɪ n ká ya Iso na kɔhav sɔsɔɔv.

¹⁹ Nyá kakiisaya, yaa paa nyá tonŋ sɔsɔɔŋ

ta tala sɪ pə ləsi-ŋ lanwakəlle taa.

²⁰ Taa ŋmakəli mɔvlaa na ŋ lɛɛti

pa lona taa ké nyá lɔlvuyv nyəma.

²¹ La laakali, taa kɛsəna isayatu tɔɔ.

Pə mayamaya pə tɔɔ ké n wɛ wahala taa.

Iso sɔsɔɔntv

²² Iso hvləyi ɪ sɔsɔɔntv na ɪ tonŋ taa ké.

Nɔyɔlv ta nyɪ sɛyɛsuyv isɪ inɪ.

²³ Awe hvləna-ɪ mpaav ŋku ɪ ka tɛŋ tɔ,

na awe ká mana ɪ lanŋɛ taa,

^a **36:14** wasaŋkalənaa: Wasaŋkalətv nti tɔ tɛlɔsa cəne tɔ. Hɛpəla taa ilɛ pə ké

na í heeli-ι si: N lapa mpi pə tá siyisi tə?

24 Təəsi na í sa ι təma nna yəlaa saη
pa yontunaa taa, na pá puyələyi-ye tə.

25 Yəlaa təna loosiyi-yeγe pooluη kέ
na pá nyənəyi-yeγe teu.

26 Iso təəwa katatəlaya kέ
na pá tee ta nyəmtu təə.

Ι pusi fei kalvυ.

27 Ini ι cosiyina lum na í yele

na heelim nyəə-wι,

na í pəsi-wəyi teu.

28 Ulena isəηmuntu nάά yele na teu nu yəlaa təə.

29 Awe nyəηna isəηmuntu təntε,
na teu hola kέ isətənyυ taa?

30 Ini ι keeləγəna ι nyaaləm təə

na pá ná na pá cəəna-ι.

Ulena í tayani takυγυ ke tenkunaan lumaη təə.

31 Yaasinaa mpeγe ι huukəna yəlaa

na í celəyi-wεγe təγənaγa ke tuutuuma.

32 Ι kprakəyi teu cala ke ι niη taa kέ,

na í ləγə-ι timpi ι caaki tə.

33 Teu hola ke ι huləγəna si kv kəη,

na kaləkəη maγamaγa nukι kv taη.

37

1 Ma lanje cεpəna teu ηkυγυ katatəlaya kέ,
haləna ma lanje lu tə lonte taa.

2 Ι ke ηkraηη na í nu Iso nəγə taη.

Ι welisi teu na í nu ι nəγə yuη.

3 Iso tənυγυ təna taa kέ ι nəγə nukι.

Ulena í yele na teu ηmeləsi,

na pá tala tetu tənasi.

4 Pəle pə waali, ulena teu holi na Iso nəγə nu.

Ue ι ta tasa teu ηmeləsυγυ səηsυγυ ke waatu inι.

5 Isəna Iso yəγətəγəna ι nəγə tə,

pə teu we səγəntu.

Təma səsəəna wena tə ta nyι təγə ι laki.

6 Inι ι təηna si teu təmpεε kpaakpaacav*fa*

í nu tetu təə. Ulena í tə teu si

kule kú nu na pá kpeηna teu səsəəv. ^a təmpεε kpaakpaacav. Pə we teitei kέ isu

kpaakpaacav na pá holuma mpυ. Ue təmpiisi hotiyina na pá kaaki atεγe

huwa.

7 Inι ι səηsəγəna yəlaa təna təma.

Ulena pá cekəna si inι ι ηmana-we.

8 Taale wontu maγamaγa ná svυki tə təcəəsəle kέ,

na tə svυki tə tana taa na tə ηmeləyi.

^a 37:6 teu təmpεε kpaakpaacav: Mpi pa yaana nasaala taa si (neesi) təγə tə teləsaa si teu

9 Kacuculaya ná lukəna ilim ntəgəŋ ké,
na watu náá luna pə mpətəŋ.
10 Ye Iso í feesa lom təə, pə kii ké isu təmpələ.

11 I hayasəyi nikaya ke ŋmuntv taa ké.
Uena tev ŋmeləsəyi ŋmuntv nti tə taa.
12 Ini i yekina na isəŋmuntv cəəki na tə lakı
pə təna mpi i tu-ti təgə tetv təə.
13 Tev ŋkuyv Iso həŋna i tetv ŋkraŋuyv.
Kulvmuyv ŋkuyv i lakəna-təyi kupaŋtv.

14 Soopu, ke ŋkraŋuyv ke təm tənə tə taa
na ŋ welisi na ŋ cəkəna Iso təma səsəna.
15 N nyəmə isəna Iso lakı i təma anı,
na isəna i tisiyi calanaa na isəŋmuntv taa tə?
16 N cəkəna isəna isəŋmuntv səŋa teitei tə?
Pə ké Iso wei i ké nyəntv maɣamaɣa tə i təmle ké.

17 Isənaɣa pə lapa na ye ilim
mpətəŋ heelim kəhaŋəm maki tetv təə,
n nuki haŋaya ke nyá wontv taa?
18 N pəsəyi na ŋ la isəŋmuntv ke isətəa
na tə wəe təŋ isu nyəgəlvuyv tiŋ?

19 Soopu həli-tuyv nti
tu heeli Iso tə.
Ue tu tasəyi
natələyi yəgətuyv ke tá kaanyəmtv təə.
20 Maa pəsəyi na ma kéesəná Iso təə
ké saa wei ma yəgətəgəna-i tə.
Pə fei si má heeli-i na pəcə í cəkəna.

21 Ye pə keesaa na ŋmuntv takı nyaaləm təə,
pu tasəyi nav.
Pə waali, uena heelim má, na pə keeli pə təə.
22 Ilim ntəgəŋ təə ké nyaaləm lukəna
na pə wə isu wəla. Iso teu mpi
pə cəəna-i tə, pə wə səgəntv.
23 Tu pəsəyi na tə kpətəna Toma təna tu səsə,
na tampana təŋlv inı, i ké siyisuyv tı ké.
U muɣuliyi nəgəlv.
24 Pə təə ké pə wəe si, yəlaa í nyana-i.
Ama i paa feina mpa pa yaa pa təyi ləmaɣasəe nyəma tə.

TACAA ISO KUYƏŋTUTU

(Titite 38:1-42:6)

38

1 Ḿpóyó Tacaa cəwa Soopu ke kacuculaya taa si:

2 Aweyele pəntv wei inı i kəŋna səkpətuyv
ke nti ma suwa na má lakı tə tə taa,
na təmnəa mpa pa feina həwəe tə?
3 Təv, təkı nyá ti isu apəlv.

Maa pɔɔsi-ŋ tɔm na ń cɔ-m.

Isɔ ké antulinya taa nyam mpi pu yɔyɔtɔyɔ tɔ pɔ tv

⁴ Leye n ka we waatu wei ma sukaya
antulinya kite tɔ.

Ye n nyamá tampana n cɔ-m.

⁵ Awe puwa antulinya inɪ ɪ tɔnasi?

N nyamá pɔntu na?

Yaa awe mayasɛna-ɪ na ɲmɛnaya?

⁶ Awe caalɛna kite tɛɛ pɛlɛ ke suw?

Yaa pepe tɔɔ ké kite ńtɛ tɔ sɛɲaa?

⁷ Waatu inɔyɪ tanaɲ isɔtulɔɲasi yookaya yontu,
na isɔtaa yɛlaa náá wilitiyina laɲhɔlɔmlɛ.

⁸ Awe tɛka tɛɲku lɔm na kampɔnaa
ke saa wei pɔ lu tɛtu tɛɛ na pɔ ɲmaa tɔ?

⁹ Waatu wei ma suu-wɔyɪ isɔɲmɔntu ke toko,
na má takɪ-wɔyɪ ihunte tɔ.

¹⁰ Na má pu-wɔyɪ tɛnaya,
na má tu kɔtɛkɔyɔ na kɔkalɛsɔyɔ.

¹¹ Na má hɔli-wɪ sɪ pɔ sɛɲ tɛna, pɔ taa tuusi,
tɛnaya pɔ hola kalampaani ká suna.

¹² Too n wev tɔ, n tɛma tanaɲ ke ɲmakɔlɔyɔ,
yaa ń hɔli tɛfemle ke tɔ lonte na?

¹³ Yaa tɛfemle ńtɛ tɔ kpa tɛtu ntompee
na tɔ ciyiti asayaa ke teu na?

¹⁴ ɛlɛna tɛtu layasi wɛɛtu isɪ
pa yɔsɔyɔ cɔyɔ tɔɔ tɔ,
na pɔ tɛna pɔ wɛɛ kacɔka isɪ pɔsɔyɔ tɔɔ?

¹⁵ Tɛfemle nyaalɛm kɔɲ,
ɛlɛna asayaa kɔlapɔtu fiyini na pɔ pɛli pa niɲ.

¹⁶ Too tɔ, n tɛma tɛɲku taa ké tiiu
halɛna ń tala ɪ sɛɛlaa taa?

Yaa n cɔɔwa ɪ lumɔɲ sɔsɔɔɲ taa?

¹⁷ Pa tɛma-ɲ sɛm nɔnɔɔsi ke hɔlɔyɔ na?

Yaa n nawa atɛtɛlɛ nɔnɔɔsi?

¹⁸ Yaa n tɛma mayasɔyɔ ke tɛtu wan tɔm na?

Ye n nyamá pɔ tɛnaya mpɔ n keɛsi-m.

¹⁹ N nyamá nyaalɛm tɛcayalɛ mpaav na?

Na leye sɛkɛtɔyɔ ná wɛɛ?

²⁰ N pɛsɔyɪ na ń pɔna-wɔyɪ pɔ lonte taa.

Yaa ń tana-wɔyɪ timpi pɔ wɛɛ tɔ?

²¹ N nyamá. Mpi tɔ,
waatu inɪ ɪ taa pa tɛma-ɲ lɔlɔyɔ.

Pɛcɔ nyá pusɪ tɔɔwa.

²² N tɛma pote na n ná tɛv tɔmpɛɛ
na a kpaakpaacav tɛcayalɛ na?

²³ Laɲwakɔlle waatu, na yooɔ kuyɛɛɲ tɔɔ
ké ma su-yɛyɛ mpɔ.

24 N nyámá mpaav ŋku nyaaləm təŋəyi tɔ?
N nyámá timpí tɔɔ ilim təlule
heelim makəna tetu tɔɔ tɔ?

25 N nyámá wei ɪ hɛɛwa tɛv kɛ kv mpaav tɔ?
Na wei ɪ hɛɛ tɛv ŋmɛlɛsɔyɔ
na kv calanaa kɛ pa nyəŋku tɔ?

26 N nyámá wei ɪ yeki na tɛv nukɪ
wɔlaya tetu nti tɔ taa nɔɔlɔ fɛi tɔ?
Yaa wei ɪ kəŋna tɛv kɛ wɔlaya tetu nti tɔ taa yɔlaa fɛi tɔ?

27 Na wei ɪ yeki na lɔm haya wɔlaya tetu,
na nyutu na konyonyəm mpi pə wɛ
tələkələku tɔ pə nyɔ tɔ tɔɔ tɔ?

28 Tɛv wɛna caa kɛ?
Yaa awe lɔlɔyənə aŋkpələɛɛ?

29 Lɔm tɔmpɛɛ*fa* yaa cɔlɔv nyənə wɛna too kɛ? ^a na pə niyitaa tɔ tetɔnaa mpa
pa taa wɛ watu kɛ tɛv tɔ aŋkpələɛɛ maɔamaya kiiki mɔpɔyɔ.

30 Mpi pə pəsəyənə pɔɔɔ lɔm ɪsu pələ,
na pə kii tɛŋku tɔɔ nyəm təkpaŋasaŋ.

31 N pəsəyi na ń həkə ɪsɔtɔlɔŋasi*fa*
nsi pa yaa sɪ kantuyɔ na kv piya tɔ. Yaa ń hɛtɪ nsi
pa yaa sɪ haya na kpaca na yɔlɔ tɔ. ^a

32 Nyá ləsəyənə tɔlɔmalɔyɔ kɛ kv waatu?
Yaa n tiikiyi ɪsɔtɔlɔŋasi nsi
pa yaa sɪ ɪsɔtɔ ɪ sɪ na má tɔɔ tɔyaya tɔ?

33 N nyámá kiinj wei ɪsɔtɔnɔyɔ təŋəyi tɔ?
Na ɪsənə tetu wɛɛ na pə tɔŋ tɔ taa tɔ?

34 Yaa n yɔɔtəyənə ɪsɔŋmɔntɔ
na tɛv nu katatəlaya na?

35 Nyá yaakəna tɛv ŋmɛlɛsɔyɔ
na pə cɔɔki-ŋ sɪ mɔpəɔlɔ,
na ń tiliyi-wɪ?

36 Awe tɔna ləmayasɛɛ kɛ hatoo yɔlɔ lotu taa?

Na awe tɔna layatɔ kɛ ləmayasɛɛ taa*fa*? ^a nuw wɛ katɛ kɛ, lɛlaa ná huukɪ sɪ tɔla
naale kɛ pa yɔɔtəyi mɔv. ɪsu kampaav na ɪcipiti tetu taa sumaya ŋka pa
yaa sɪ ipii tɔ.

37 Awe kaləyi ɪsɔŋmɔntɔ na ɪ ləmayasɛɛ?
Yaa ɪ hutɪ ɪsɔtɔnɔyɔ taa lɔm hulɔŋ

38 kɛ waatu wei tetu kiiwa ɪsu nyəɔlɔyɔ
na tampaya nyɔkələna təma tɔ?

ɪsɔ kɛlɛ tɔyaya wontu na taalɛ nyəntɔ pə tv

39 Nyá kpaakəna tɔɔlaya alɔ nyəŋka kɛ ka tɔɔnaya,
yaa ń cali tɔɔlasɪ piya, na sɪ haya?

40 Waatu wei sɪ sopa sɪ lona taa,
yaa sɪ papa nyutu tɛɛ tɔ?

41 Awe caləyənə katəkətəŋ kɛ waatu wei ɪ piinj
laŋəyi tɔɔnaya na ɪ wiikina-m na ɪ yeləməyi tɔ?

^a 38:29 Lɔm tɔmpɛɛ: Lɔm tɔmpɛɛ yaa cɔlɔv nyənə. ɪsu lɔm kiikuɔyɔ ɪsu pələ ^a 38:31 ɪsɔtɔlɔŋasi:
ɪsɔtɔlɔŋasi wɛna paa ŋka na ka hɛtɛ kɛ. ^a 38:36 ləmayasɛɛ taa: Mpi tɔ tɛlɔsaa sɪ lotu taa na ləmayasɛɛ taa
tɔ, tɔməŋ ɪnɪ ɪ

39

1-2 N nyəmə́ taale pə́ŋ na naməŋ

husi ɪsətɔ́naa na?

Nyá feŋiyina ɪ tɔ́

ké saa wei lɔ́lɔ́yɔ wɔ́sasi tapa-ɪ tɔ́?

Yaa n tu nyəmə́ ɪ lɔ́lɔ́yɔ waatu?

3 ɪ sopiyi ké na ɪ lɔ́lɔ́yɪ ɪ piya.

ɪlena ɪ heesəyɪ wɔ́sasi.

4 Na ɪ piya wɛna alaafəya na sí pukɪ nyutu taa.

Koyaku nakuli, ɪlena sí tɛɛ.

Su tasəyɪ mə́lɔ́yɔ.

5 Awe hetəna taale kraŋaya

na ɪ yele-ké si ká tɛɛ?

6 Má lapəna ka təcayale ke wɔ́laya tetu

nti tɔ́ wɛ tənyəŋŋ tɔ́ tɔ́ tɔ́.

7 Si woniyi ɪcate taa kəkəte ké.

Pəyele su nukɪ cɛcɛ hola.

8 Pulaya tɔ́ ké si caaki si sí hiki si təyənaya,

na sí pɛəkəyɪ nyutu kuləkəkəkətu.

9 Taale nav ká kəɔ si ń lana-ɪ təmle
yaa ɪ hənti nyá tɔ́la tətəyɔle kin ke ahoo na?

10 N ká tu ɪ luɔ́yɔ tɛɛ ké ŋmənaɔa,
yaa ɪ hɔ akuyɔ na waali tɔ́, na ɪ hee kpeesɪ na?

11 N ká lapɪ-ɪ naani ké ɪ tomin səsəŋ tɔ́,
na ń yelina-ɪ nyá təma si ɪ paasəna?

12 Yaa nyá kumtu ke ń ká yelina-ɪ si ɪ kpeena təyaya,
yaa ɪ kuu pee ke kataya taa?

13 Taataanaa hetəyəna pa keŋ na laŋhɔ́lɔ́mle ké,
na ɪ nəyəsəna ɪsu kulaaɔyɔ nyəŋ.

14 Waatu wei taataa tuyɪ ɪ yala na ɪ takɪ-yeyɛ
ilim kəkə kanyəŋa si á tiisi tɔ́,

15 ɪ səkɪ ké si taale wontuyɔ nakuli
ku felɪ-yeyɛ nəɔhəle na á yəkɪ.

16 ɪ təkəyɪ ɪ piin ké na toŋ, ɪsu pə taya inɪ ɪ tənna.

ɪ feɪ səyɔntu si ɪ wahala ká la yem.

17 Mpi tɔ́, ma ta tu-ɪ ləmayasɛɛ
yaa layatu ke saa wei ma ŋma-ɪ tɔ́.

18 Ama waatu wei ɪ kuləyɪ sewa tɔ́,
ɪ paa feina kraɔanɔ na ɪ cayab.

19 Nyá tɔ́na kraɔanɔ ke tomin na?

Yaa nyá tɔ́na ɪ luɔ́yɔ tɛɛ kpeem?

20 Nyá yekina na ɪ ŋmaaki ɪsu lakəle
na ɪ wiikina apalutu na səyɔntu kraaki kolontu na?

21 ɪ haləyɪ acɔ́wa ke tetəkəle taa,
na ɪ laŋle heena ɪ toŋ.

ɪlena ɪ ŋmaa kolontu nəyɔ tɔ́ ké yoou taa.

22 ɪ feɪ səyɔntu,

pə́cɔ́ u nyaŋna pulɔ́,

u tuliyi tapəŋ ke kolontu layate kin.

²³ I təw cəyalu ŋmantaaya, na i layate pə muɣi kəkə,
na i kəkə náá ceyetəyi i təw.

²⁴ Tutuyu wiiki na pə nyayali-i teu
na í kpisi i təyi krau, ɪɛna í tu casəle.

²⁵ Tutuyu wiiki, ɪɛna í yaga apalokakiisaya təwarapa.
Too pooluŋ taa ké i nukɪ yooɔu taŋ
na yoolaa səsaa hola na pa kakiisasi.

²⁶ Nyá layatu ke ŋmakəle kuləyəna
na tə hetəyi tə keŋ na ilim mpətəŋ təw?

²⁷ Nyá haana cələw səsə ke nəɣə sɪ
í kuləyi, yaa í tɔyi i tante ke pulaya taa?

²⁸ Kukraməŋ taa ké i cakɪ na í suukɪ
kukramuyɔ kuləyɔ nyuyɔ taa,
tɪmpi nəɣəw u takɪ tə.

²⁹ Hatoo nyuyɔ taa tənaya i wɛɛkɪ,
na í loosiyi i təyənaya na í cɛŋəyi-kɛ.

³⁰ I piŋ nyəkɪ caləm ké
na tɪmpi wontu kusəpɔtu wɛɛ təɣə i cakɪ.

40

Soopu ka cəna

¹⁻² M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ Toma təna tu yəɣətəna Soopu na í pəwsi-i sɪ:
N suukaya-m təm tə, n ká tasa-m kutuyɔ na?
N yookayana-m tə, n wɛna kucəcətu tətə?
³ M̀p̀r̀ỳv̀l̀ɛ Soopu cəwa Tacaɔ sɪ:

⁴ Ma kəla pəciuu, wentiyi maa cə?
Maa takɪ ma nəɣə təw ké ma niŋ ké.
⁵ Ma tɛma yəɣətuyɔ ke təm kuləm,
maa tasəyi natəli.
Ma cəwa təm naale,
ɪɛ maa tasəyi natəli.

Soopu nyənəyi i təyi Isə

⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaɔ cəwa Soopu ke kacuculaya taa sɪ:
⁷ Təw, təkɪ nyá ti ɪsu apalu
na má pəwsi-ŋ na ń cə-m.
⁸ Kɔpam n caa sɪ ń kɔ ma təm
na ń wɛɛna tampana na ń huli sɪ ma ta siyisi?
⁹ N tala-m toma na?
Yaa nyá yəɣətaya wɛ ɪsu teu hola,
yaa ɪsu ma nyəŋka?

¹⁰ Təw, suu nyá təyi nyuyɔ kuləyɔ na səsəntu
na ń takɪ nyá təyi teu səsəəm na teeli.
¹¹ Mv páná na kalampaani nyəma.
Nyəni-wɛyɛ ɪsɛ na ń məŋna-wɛyɛ atɛ.
¹² Nyəni-wɛyɛ təm kuləm na pə lumsi-wɛ.
Naŋti asayaa ke təm kuləm.
¹³ Nmesɪ pa tənaya tetu tɛɛ.

Təki-weyɛ atətəle taa.

¹⁴ Pələyɛle maa sa-ŋ.

Mpi tɔ, n hika akaitɔ ke nyá ton tɔɔ.

Cutaya tɔm

¹⁵ Nyɔnna Cutaya,

má ŋmana-ké tɔtɔ, ɪsu yulɔ.

Uɛna ká təkɪ nyutu ɪsu nɔv.

¹⁶ Ka tənaya taa ké ka ton wɛɛ.

Alaafəya haɣa ka lotəna taa.

¹⁷ Ka suka na ton ké ɪsu tɔyɔ sɔsɔɔ,

na ka tala hola lɛyɛta tɔma taa.

¹⁸ Ka mɔwa caɣa ké ɪsu nyəɣəlɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ foofoo.

Ka kɔŋkoolasi nəɣəsəna nyəɣəlɔyɔ kpatəŋ.

¹⁹ Nkɛyɛle ma kulapəm taa kancaalaya nyəm*fa*.

Ma lapəna-ke na má tu-keɣe layate. ^a pa caa yəɣətɔyɔ tɔ. Mpi pa yaa cəne sɪ layate
tɔ, wontuyɔ kɔne kɔ kela tɔm ke pa yəɣətəyi.

²⁰ Pɔɔŋ lɔləɣəna ka tɔɣənaya.

Tənaya taale wontu ŋmaaləyi.

²¹ Kacəka nyutu ɪsotom tɛɛ ké ka həntəyi.

Tənaya səsəncaasi lɔpa lɔcaɣam nəɣɔ.

²² Nyutu ntɪ tɔ tɛɛ ké ka wɛɛ,

lɔɔv nəɣɔ nyutu tu-keɣe hɛkɔ.

²³ Paa pəɣɔ səsaya suwa kaa nəɣəsəyi.

Yaa Yaatanɪ pəɣɔ lɔm sɔbna ka nəɣɔ taa,

ka caɣana naani ké.

²⁴ Nəɣɔlɔ kaa kpatəna-ke na ka ɪsɛ sɪ ɪ kpa-a-ke.

Pəyele pa kaa kpa-keɣe katəka sɪ pa tɔləyi ka muna.

Nyɔw tɔm

²⁵ N pəsəyi na n kpa nyɔw*fa* na kulaya na?

Yaa kɔ nsəmle ke n pəsəyi na n həkɔ ŋmənaya? ^a tum səsɔ wei pa yaa sɪ coco tɔ,
ɪsu pa tɔŋyɔ sɪ tɔɣɔlɔyɔ tɔ.

²⁶ N ká pəsɪ na n sɔsɪ səsəncaŋa ke kɔ muna tɛɛ?

Yaa n ká pəsɪ na n tɔlɪ kɔ tamaya na kulaya?

²⁷ N maɣasəyi sɪ ku wiina-ŋ na pə leeli

yaa kɔ yəɣətəna-ŋ tɔpamm ke?

²⁸ Nyana-kɔ í ká pɛɛlɪ nəɣɔ na?

Yaa n ká kpa-kɔyɔ yomle ke tam tɔɔ?

²⁹ N ká liyilina-kɔ ɪsu sumaya na?

Yaa n ká tamsɪ-kɔyɔ ŋmənaya,

na nyá pɛɛlaa liyiliyina?

³⁰ Tiina kpalaa kaa pɛɛtɪ-kɔ.

Pəyele taatəlaa ná kaa tala-kɔ.

³¹ N ká pəsɪ na n waasi kɔ

tɔnɔyɔ tənaya ŋmantaasi na?

Yaa kɔ nyɔyɔ ke n ká sɔ lɔm taa

^a **40:19** Loŋa kanɛ ka nuw wɛ katɛ na hepəla taa, tɔ ta nyɪ mpi kpem ^a **40:25** nyɔw: Wei ɪnɪ pa yaa sɪ
nyɔw tɔ, pə pəsəyi na pə wɛɛ sɪ

wontu səsəəntu kulaya?

³² Ye n kpa ku tɔɔ,
 ɪlena ń tɔɔsi yooɔu tɔm,
 n kaa tasa nyɪlɔyɔ.

41

¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Taaɔa tasaa si:
 Ye yɔlɔ taŋa-ku pə tɔsa-ɪ kɛ.
 ɪ kəŋ na ɪ loosi-kuɔɔ loosuɔu maɔamaɔa tɔ,
 ɪ pəsəɔi kɔɔntɔlasɪ kɛ.

² Yɔlɔ nɔɔɔlɔ ɪ kɔɔŋɔyɔ ta tala si
 ɪ kuɪ nyɪw ŋku ku tɔɔ.
 M̀p̀v̀ tɔtɔɔɔ nɔɔɔlɔ kaa maɔasi si
 ɪ kuɔlɔɔi maɔa ɪsɔ ma tɔɔ.

³ Awe kəntəna-m na pə wɛɛ si má feli pɔntu?
 Ma tənna pə tənna m̀p̀i pə wɛ tɛtɔ tɔɔ tɔ.

⁴ Ma kaa su yɔɔtɔyɔ kɛ ku tənɔyɔ tɔɔ nyəm tɔm.
 ɪsu ku nɔɔhɛɛ na ku tɔŋ na ku teu pə tɔm.

⁵ Awe kula ku tɔɔ pɔɔɔlɛɛ na kú naaki?
 Yaa awe ká suɔ ku nɔɔɔ taa?

⁶ Awe haana ku nɔɔle ńtɛ na tɔŋ?
 Ku kela tɔm wɛ sɔɔɔntɔ kɛ.

⁷ Ku siyile taa pɔɔɔlɛɛ wɛ kɛ ɪsu
 pa tamsa kɔɔlɔŋ kɛ tɔntɔmlɛ,
 na pə nyɔɔ ɪsu pa taala kuɔtaalɔ.

⁸ A matəna tɔmaɔa teu kɛ təkɔam.
 Heelim maɔamaɔa ɪ pəsəɔi na pə suɔ a hɛku taa.

⁹ Pɔɔɔlɛɛ anɪ a nyɔkəlɔna tɔmaɔa teu
 kɛ na á kɔɔntɔ kuɔlɔm, p̀ỳg̀ỳ fɛi.

¹⁰ Ye ku cimsaa, kəkɔ lukɪ kɛ.
 Ku ɪsɛ nɔɔɔsəna ɪsu tanaŋ ɪlim yaakuɔyɔ tɔ.

¹¹ Na kəkɔ mamatəsəŋ lukəna ku nɔɔɔ,
 na mamatəɔɔlɔlasɪ náá kuɔlɔɔi.

¹² Kəkɔ nyɔɔsi lukəna ku muna tɛɛ kɛ
 ɪsu tiyaya wasɔyɔ məsaya tɔɔ na huluyɔ kɔɔaki tɔ.

¹³ Ku feesiŋ wɛ kɛ ɪsu ŋmala kəkɔ
 na mamatəsɔyɔ lukəna ku nɔɔɔ.

¹⁴ Ku luyɔ taa kɛ tɔŋ wɛɛ.
 ɪlena wei ɪ ná-ku ɪ tɛɛ suki.

¹⁵ Ku tənɔyɔ tɔɔ pɔɔɔlɛɛ tamsaa kɛ,
 na á kɔɔntɔ kuɔlɔm, na pə wɛɛ toma, pu ciyitiyi.

¹⁶ Ku nyamle wɛ tɔŋ kɛ ɪsu pələ.
 Tə wɛ toma kɛ ɪsu nem*fa*. ^a tɔɔv wɛ teitei kɛ na a tənna tɔma tɔɔ, na pá cɔɔsəɔi
 ɪsɔtaɔ nyɔntɛ na kɔɔtɔyɔ.

¹⁷ Ye ku kuɔlaa, sɔɔɔntɔ kɔɔaki

^a **41:16** nem: Pɛlɛ pa tɛ nyɔma nama fɛi ɪsu tá nyəna. Nem na namle pa

alaafəya taa alaafəya nyəma ké,
na pa apalutu yəli na pá seeki.

¹⁸ Paa pa səpa-kuyu layate pu suuki.

Mpu tətəyə, na ηmantaa si na nyəma.

¹⁹ Nyəgəlyu we-kuyu teitei ké isu keemaya.

Na nyəgəlyu kusεεmuyu náá weε-ku isu
taav kuyukuyu.

²⁰ Paa təgənəyi-ku na nyəma.

Pəyele pəntəlpəe ná we-kuyu isu nyutu.

²¹ Akalyu we-kuyu isu keemaya,

na kú nukɪ ηmantaa si wula na kú wonjiyi.

²² Ku lotu təw we ké isu tataa si kusεnta si,
na kú teeki na kú yeki afəla təw ké ikpate isu akuyu.

²³ Ku pəsəyi tenku lom ké isu tiyaya wasuyu tə,
na kú ciyitiyi-wi, isu tulaalu na kpaləpa.

²⁴ Ku yeki ikpate na waali ké, na tə teeki kəkə.

Uena kuhulan kuli tenku təw, isu akpatulu nyəsi.

²⁵ Ku feina tú ke ate cəne.

Pəyele pə ηma-kuyu si kú taa nu səgəntu.

²⁶ Taale wontu fei-kuyu səgəntu.

Nkuyule wontu səsəntu taa səsəntu wulav.

42

Soopu tisaa si i ké icam

¹ Mpyóyó Soopu cəwa Taca si:

² Ma nyəma si n pəsəyi pə təna.

Ye n tuwa mpi pə pəle n laki-wəyi.

³ Má takayaana nti ma suwa na má laki tə tə təw,
na kuyəgətutu nti tə taa fei ləmayasεε tə.

Tampāna ma yəgətāa ké, ma taa cəkəna.

Təma səsəna wena Isə lapa tə a teε-m ké.

Ue ma taa nyi-ye.

⁴ Isə ke ηkpaηη na má yəgəti.

Maa pəsə-η na hí cə-m.

⁵ Paa yəgəta Isə təm ké

na má nuna ma ηkpaηuyu.

Ama nənəw ké ma na-i na ma isəpəle.

⁶ Pə təw ké ma nyəgəsa ma ti.

Ma pasa ma ti na má caya tetu na təluma taa.

ISO MELINA SOOPU KE I WULE TAA

⁷ Waatu wei Taca tema Soopu ke yəgətanav ke mpv, uena í tə Temaη tu Ilifasi si: Ma mu nyá na nyá taapalaa naale na páána ké. Pə taya pulu, í ta təη tampāna na í yəgəti ma təm, isu ma təmle tu Soopu lapa tə. ⁸ Pə təw tə, í caa latəcənaa naatosompəgəlaya, na iwaaη ke mpv tətə. I mayana Soopu na í la mə nyəw təw ké kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə, na í sələməna-mε. Ue Soopu təw, ma kaa hə mə ηkpaηuyu na pə keesəna mə kpaηuyu lakasi. Mpi tə, í tá təη tampāna na í yəgəti ma təm isu ma təmle tu Soopu lapu tə.

⁹ Μπύγυε Ilifasi, na Pilita, na Sofaa pa polaa na pá la isu Tacaa heela-we tɔ, na ílé i mv Soopu sələmnyɔ.

¹⁰ Soopu tɛma mpyóyó i taapalaa ke sələmənau, úlena Tacaa mələna Soopu ke i wule taa. Mpyóyó Isɔ ha-i i wɛnau ŋku i ka wɛna tɔ kv tɔm naale. ¹¹ Úlena Soopu taalɔnaa, na i newaa alɔnyəma, na apalɔnyəma, na mpa paa nyəma-i hatoo lɔŋ tɔ, pá kɔɔ i tɔyaga taa na ína-we pá tɔyɔ. Úlena pá wii i kɔnyɔŋ, na pá sɔɔsi-i apalɔtu ke wahalanaa mpa Tacaa ka tu-i tɔ pa tɔɔ. Pə waali ké paa wei i ha-i pa tɛ liyitee nyəyɔlɔyɔ na wula kukuule.

¹² Mpyóyó Tacaa koola Soopu pusɪ kantəkaya nyənsɪ ke kɔpantɔ, na pá kəli kancaalaya nyənsɪ. I ka wɛna heen ke iyisi naanɔwa na liyiti (14000), na yooyoona ke iyisi naatoso (6000), na naaŋ kɔhaləŋ ke iyaga (1000), na kpaŋasɪ alɔnyənsɪ ke iyaga (1000). ¹³ Mpyóyó Soopu lula apalɔpiya ke naatosompɔyɔlaya, na alɔpiya ke tooso. ¹⁴ Úlena í yaa kancaalaya pɛelɔ sɪ Yemima (Alukuku), na naale nyəŋ sɪ Kesiya (Yaaye), na tooso nyəŋ sɪ Kelaa-Hapuki (Cɛlavfulaya). ¹⁵ Tɛtv tɛna taa, alaa napəli pa taa fɛi na pá tewa isu Soopu pɛelaa mpɛ. Mpyóyó pa caa ha-weyɛ pa kpaŋcoou ke teitei isu pa taalɔnaa.

¹⁶ Pəle pə waali ké Soopu tasa pusɪ nunɔwa na nule (140) ke tɔyɔv. Haləna í ná i piya piya, na sɛle sɪ piya piya. ¹⁷ Soopu pusɪ tɔɔwaga, na í kpatəli teu təkunɔkɔku, úlena í sí.

YONTU NTI PA YOONA ISO HETE TO TE TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kane ka ké Yontu na Iso sələmuyvú ké. Na ηmaalaa waani waani ηmaana-təyi pusi payale taa. Uena Iseyeli nyáma koti-ti na pá lakəna-təyi pa Iso təsele.

Iso Təm Yontu nti tə wε mpa mpaa ké. Lenti ké Iso samtú yontu ke Iso təsele. Lenti ké Iso sələmuyvú si í səna na í kenti i yəlaa təə na í yá pa nyuyvú. Lenti ke kəpəntəŋ tisuyvú ké si Iso í tayaní pa təwakəlle. Lenti si pá sɛɛna Iso ké í na təmlɛ ke i koola-wεyε kəpəntv tə pə təə. Lenti ulɛ, pa wiikina Iso si í hə pa kolontunaa ηkpaŋuyvú.

Yesu mayamaya tɔwa yontunaa lɛmpa ke i sɛyɛsuyvú taa. Uena Nəyɔ Siu Kɔfalaya ηmaalaa tɔ-təyi pa takelasí taa, haləna saŋa yontunaa mpe pa ké Iso sɛɛlaa pulv kɔpam ké.

Yontu nunɔwa na nule na naanɔwa (150) inɪ isəna pa faya-ti təyəlɔ.

Kancaalaya nyəntv, titite 1–41

Naale nyəntv, titite 42–72

Tooso nyəntv, titite 73–89

Liyiti nyəntv, titite 90–106

Kakpasí nyəntv, titite 107–150

TAKELAYA KANCAALAYA NYEŋKA

1

(Yontu 1-41)

Leleŋ nuw mayamaya

¹ Leleŋ nulv nté yulv wei u təŋəyi asayaa layatv tasuyv, na u laki mpa pa kisiyi Iso nyəntv tə pa kulapəle tə. Pəyele í na Iso wonɔlaa paa cakí tə.

² Ama Taca kɔsɛyɛsətv huləsəyənə i laŋɛ, na í kaləyi-ti na í mayasəyi tə təm ke i taa ké ilim na ahoo.

³ I wε ké isu tuyv ηku pa səwa kacəka taa na ku lələyi kɔ waatvnaa tə. Kɔ hatv u lontiliyi.

⁴ Ama asayaa ná fɛi mpv.

Pa wε ké isu ləətv nti heelim kpakəyi tə.

⁵ Pə təə ké pa kaa tulí-təyi Iso huvle wule. Na wakəllaa ná kaa svv Iso yəlaa kpekəle taa.

⁶ Mpi tə, Taca paasəyənə siyisilaa ké.

Uena wakəllaa mpaav náá wakələyi-wε.

2

Wulav wei Iso ləsaa tə

¹ Pepe təə ké piitimnaa cvka pə taa, na yəlaa náá huvkí hɔwɛɛ kpai nyənə ke mpv?

² Na awulumpiya náá səəsəyi atɛ awulaa təə si, pa kuləyi Taca na i kuləsv pa təə na pá yoona-wε.

³ Na pá təŋ si pá cɛ pa həkutv na pá lu ηmakələyiv taa.

⁴ Ama Taca ná wε i kumte təə ké isətəa ké na í wonjiyi-wε.

5 Na í nyaasəxi-we na ɪ páná, na í kaləxi si:
6 Ma ləsəna ma wulav na má kpa-ɪ Siyən puɣu nanɲ nyəŋku
taa.

7 Maa yasi nti Tacaa siwa tɔ.
ɪ heela-m si: Nyayale ma pəyalɔ,
saŋa ke ma lɔla-ŋ.

8 Si ma sələmɪ-ɪ piitimnaa na ɪ ha-m, na antulinya tənə
pəsi ma nyəm.

9 Maa ŋmakəli-we na nyəɣəlvuɣu kpatuɣu, na má faya-weɣe
həɣlasɪ ɪsu heɛv.

10 Awulaa í kpaɣa ləmayasɛɛ, na atɛ səsaa náá nu
kpaalvuɣu.

11-12 Si pá pɛti pa təxi Tacaa
na pá nyaŋna-ɪ na pá nyɪ ɪ səsəntu tɔɔ,
na pá wiliti na pá həntɪ-ɪ atɛ.
Pá taa kɔɔ na í mɔna-we na páná na pá le.
Mpi tɔ, ɪ páná ɪ laa kpaɔ.
Lelenɲ nɪlaa nté pa tənə mpa pa cəsəxi ɪ tɛɛ tɔ.

3

Kolontunaa cəna Tafiti ke kotaya

1 Tafiti yontu.

Pa kɛɛsa tɔ taa ké ɪsəna ɪ seekaya ɪ pəyalɔ Apəsəlɔm tɔ.

2 Hai Tacaa, ma kolontunaa tɔwaya.
Mpa pa koləxi ma tɔɔ tɔ, pa hukaa ké.

3 Pa yəɣətəxi ma təm na pá tən si:
ɪsɔ kaa sənə-ŋ.

4 Ama Tacaa, nyayale ma kpante,
nyá tuɣuna-m teeli na ń kusəxi ma nyuɣu.

5 Ye ma yaa-ŋ si ń waasi-m,
n cəsəki nyá puɣu nanɲ nyəŋku tɔɔ ké.

6 Ma həntəxi na má tooki na má feŋ tɔ,
Tacaa paasəɣənana-m.

7 Maa nyaŋna kolontunaa iyisi iyisi wei ɪ tama-m kotaya tɔ.

8 Hai Tacaa, kɔɔ.
Ma ɪsɔ, ya-m.

N makɪ ma kolontunaa nəsɪ ké na ń holiyi pa kela.

9 Tacaa nyá tike n waasəɣəna.
Kooli nyá yəlaa ke kɔpantu.

4

Tacaa kisuyu ke təm tuɣu

1 Tafiti yontu nti pa yona saŋku na té we Yonyoolaa
nyuɣu tu yontunaa taa təɣəɔ.

2 Hai, ɪsɔ cə-m waatu wei ma wiikina-ŋ tɔ.
Nyayale ma tampana halɔ.
Nyá waasəna-m maa wev laŋwakəlle taa tɔ.

Nyənı ma pətətəle na ń nu ma kusələmütö.

³ Mpa me mə pɛkəyi si í cayana-m na í tɔv-m mɔsɔŋ tə,
pəlee ké mi heesi ma nyɔyɔ kɔyɔ na kaloolaya?

⁴ Ɔ nyi si Tacaɔ lapa-m pɛɛɛɛ səsɔɔna ké.

Ye ma yaa-i si í waasi-m i nuki.

⁵ Ɔ sele, ɔɛ i taa pɛnti.

Ɔ pona ləmayasɛɛ kɛ mə təhəntələnaa kɛ ahoo na í caya tətiyitiyi.

⁶ Ɔ pɛti mə təyi Tacaɔ na í lapi-i kɔtası nsi sə təŋaa tə.

⁷ Paɣale wiikina si:

Awe ka yele na tə nu leleŋ?

Tacaɔ nyənı tá təɔ na ɔɛ kɔpəna.

⁸ Ama n tɔ ma taa ké laŋhɔlɔmlɛ na pə kəli

mpeɣe waatɔ wei pa wɛna pa təyənaya

na pa sɔlɔm tuutuuma tə.

⁹ Ma həntəyi ké na má tooki teu.

Mpi tə, Tacaɔ tike kentiɣina ma təcayale.

5

Isə sənaw pɛkɔyɔ

¹ Tafiiti Yontu nti pa yooɔna həsi na tá wɛ
Yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai Tacaɔ, nu ma kɔyɔyɔtɔtɔ na ma mɔla.

³ Nyayale ma wulaw səsɔ na ma Isə.

Nu ma yaav na ma wiinaw kɛ

⁴ tanəŋ tɛɛ, hai Tacaɔ.

Pə nyaaləyi təyɔ ma kɛɛsəyənə nyá təɔ na ma tanɔaa.

⁵ N ta kɛ Isə wei i laŋle heekəna ɔsayatɔ tə.

Isayaw u hikiyi lonte ké nyá tɛ.

⁶ Nyá luɣu fɛi kalampaanı nyəma.

Pəyele nn caaki mpa pa pɛkəyi lelɔ na ɔsayatɔ tə.

⁷ N kpiisiyi kaloolutɔnaa ké,

na nyá taa kraakəna yɔlɔkɔlɔ na ŋmulaa.

⁸ Ama nyá kɔpantɔ səsɔɔntɔ təɔ

ma pəsəyi ma sɔv nyá tɛ na sɔyɔntɔ

na ma luŋ nyá təsɛɛɛ ɔsɛntaa.

⁹ Tacaɔ tiiki-m nyá tampana taa ké ma kolontunaa təɔ,

na ń kpali mpaav na má təŋ.

¹⁰ Pə fɛi si yɔlv í la naani na pa kɔyɔyɔtɔtɔ.

Wakəlvɔyɔ tike hɔwɛɛ hayana pa taa.

Pa nəyɔ taa wɛ ɔsu pəlaav ŋku kɔ kulaa tə.

Na pá tɔsəyi yəlaa na pa nsəma.

¹¹ Hai Isə kɔ tasəkəle nyəma mpe pa təm

na ń yele na pa mayamaya pa katəsı kra-wɛ.

Mpi tə, pa ɔsayatɔ kəla təɔv.

Pəyele pa kɔləyi nyá təɔ.

¹² Ue mpa pa pete-η pa ti tɔ pa laŋa ká hee
na pá wee m̄pɔɔ tam na n̄ kentiɣi pa tɔɔ
na nyá sɔlla yɔlɔyɔna-η.

¹³ Taca, n̄ kooliyi kɔpantɔ ke nyá nuntaa ké,
na nyá pelee kentiɣi-weye kpante.

6

Taca waasvɔv ke wahala waatu

¹ Tafiiti yontu nti pa yona ηmusi pɔlefɛi saŋku
na tɔ we yonyoola nyɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Taca, n mu-m na pááná tɔ
taa hɔ ma ηkraŋvɔv.

³ Hai, Taca, ma tɔŋ tɛma na ma ka tɔtɔɔtɔɔ.
Waa-m, mpi tɔ, ma mɔwa taa salɔyi ké.

⁴ Pɔlee ké nyá taa ká heesi-m kraŋvɔ?
Ma laŋle wakɔlaa ké tɔtɔɔtɔɔ.

⁵ Hai, Taca mɔli na n̄ ya-m.
Waasi-m nyá kɔpantɔ tɔɔ.

⁶ Pɔ taya pulv, sɔv u tɔsɔyi nyá tɔm.
Pɔcɔ nɔɔlɔ u saŋi-η atɛtɛ taa.

⁷ Mɔla kɔvɔna-m na má pɔlɔyi isɔlɔm ke
ma kɔhɛntɔvɔ tɔɔ ké paa aho nna.

⁸ Wula mɔlɔsa ma isɛ ké na aa tasɔyi nav.
Ma kolontunaa lapɔna-m mpv.

⁹ Isayalataa mɛ, í tɛɛ í wesi-m.
Mpi tɔ, Taca nu ma wula.

¹⁰ Í nu ma wiinav na í mu ma sɔlɔmɔvɔ.

¹¹ Pɔ liyiti ma kolontunaa tɔna na sɔɔntɔ kraa-we,
na pá pɔsɔyɔna pa waali ke kpakraa na fɛɛɛ na pá seeki.

7

Taca seenav ke nyɔŋ tɔɔ

¹ Tafiiti kawɔyaya ηka i wiikayana Taca ke i kolontu
Pɛncamɛ tɔ Kusi tɔm tɔɔlɔ.

² Taca, nyayale ma kentulu.
Ya-m, waasi-m ma kɔnyɔntɔlaa niŋ taa.

³ Pá taa cɔli-m isu tɔɔlɔsi.
Nɔɔlɔ kaa lɛki-m pa niŋ taa na í ya-m.

⁴ Hai, ma Isɔ Taca,
ye ma niŋ taa we isayavɔ,

⁵ ye ma lapa ma taapalɔ nɔɔlɔvɔv isayavɔ,
yaa ma lɛta wei i ηmakɔlɔyi-m mɔsɔŋ tɔ.

⁶ Ue ma kolontu í tɔɔntɔ-m na í kra-m
na í fɛli-m atɛ na í kv-m na ma teeli si.

⁷ Hai Taca, mu ma kolontunaa na pááná.
Kɔli pa tɔɔ na n̄ waasi-m.

Nyá haana tampana, feŋ ma tɔɔ.

⁸ Piitimnaa í caya na pá cɔɔna-ŋ
na nyaa kpa nyá kumte tɔɔ na ń ŋmakəli-wɛ.

⁹ Hai Taca, nyá wei n huukəna piitimnaa tɔ,
kɛɛsəna ma siyisuyu na ń ha-m tampana.

¹⁰ Səŋsi asayaa kawalaya na ń sɔɔsi siyisilaa kɛ toŋ.
Nyá nyəmna yəlaa lotunaa taa huwɛɛ təna.
Nyayale Isə na ń təŋəyi tampana.

¹¹ Nyayale ma kentulu,
na ń waasəyi tampana təŋlaa.

¹² N təŋəyi tampana kɛ nyá huule taa ké
na ń mɔyi asayaa na pááná kɛ tam.

¹³ Ye pa kisa layasuyu,
n saləyi nyá layate ké na
ń pá nyá tɔɔu na ń tɔ-wɛyɛ nyəmə.

¹⁴ Yoou wontu kukukutu kɛ n tayanəyi
na ń tantəyi kəkə nyəmə.

¹⁵ Ikaale kɛ kolontu haɣaa,
na acilayatu wuki-i.
I ka lɔli kaloolaya.

¹⁶ Wei í hula puuyu na í waləsi-kuuyu teu kɛ lɛlaa tɔɔ,
i maɣamaya i hotiyina ku taa.

¹⁷ I kawalaya na i mɔsɔŋ mələyi i nyuyu taa ké.

¹⁸ Maa sa Taca kɛ i siyisuyu tɔɔ.
Na má yoo yontu na má tala isətaa Isə Sɔsɔ.

8

Isə sɔsɔantv na yulv nyuyv kusuyv

¹ Tafiti yontu nti pa yookina Katɪ nyəma sanjku
na tɔ wɛ yonyoolaa nyuyv tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isə Taca,
nyá hətɛ í yaa tɛtu təna taa.

Na má sanj nyá teu mpi pə kəla isətaa nyəm tɔ.

³ Ahuləmnaa na pəcəncələm maɣamaya ná sanj-i-ŋ.
Na pá wɛ isu kolunja icatɛ kɛ n ŋmawa na ń cɔɔsi
nyá kolontunaa, na ń təkəyi nyá tɔɔ kullaa nɔɔsi.

⁴ Saa wei ma nyənəyi nyá isətənyuyv ŋku n ŋmawa
na isətu na isətulɔŋasi nsi n su si lona taa tɔ.

⁵ Ile ma pəɔsəyi ma ti si:
Yulv ké we na ń tɔɔsəyi i təm?
Yaa yulv pəyaya tu ké we na ń paasəyənə-kɛ?

⁶ N lapa-i ké na í sɛki-ŋ pəcɔ,
na ń tɔ-i teeli na ń kusɪ i nyuyv.

⁷ Nyá tɔna-i si í ŋmakəli wontu nti n lapəna nyá nin tɔ
na ń tɔ pə tənaya i nɔɔhɛɛ tɛɛ.

⁸ Pə kpaɣav naaŋ na heeŋ na pəŋ
na pə kpeŋna taale wontu.

⁹ Na sumasi na tiina
na tenku taa nyam tana to.

¹⁰ Hai, Iso Tacaa,
nya hate yaawa tetu tana taa ke.

9

Iso paasanav ke konyontvnaa na wahala nyama

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina nayo sakpelaya
na te we yonyoolaa nyovu to yontunaa taa tayo.

² Hai, Tacaa maa sa-η na ma lotu tana,
na ma yoyoti nya tama kupampana tana tom.

³ Nyaya maa yalana na lahulomle na ma wiliti,
na ma yoo isataa Iso Saso nyaya yontu.

⁴ Ma kolontunaa tula tapen
na pa seliyi nya isentaa na pa hotiyi.

⁵ N tayana ma tom na n ha-m tampana.
Siyisuyu ke n tenyi na n hukana nya kumte to.

⁶ N hon piitimnaa ma ta nyi isonaa mpe pa nkpanη ke,
na n wakalyi asayaa mpe,
na n husyi pa hala ke tam to.

⁷ Pa kpiisa-we na pa la yem ke tam to,
na pa acalee pasi krentelasi,
nayo u tosayi a to.

⁸ Ama Tacaa ka tona kawulaya ke tam to.
I suwa i huule kumte.

⁹ In i hukana antulinya yalaa na siyisuyu,
na i tenyi tampana u fayasayi piitimnaa.

¹⁰ Tacaa kentiyina mpa lelai muyulyi to
na pa tosayi i kin ke pa lah wakalle waatonaa.

¹¹ Hai Tacaa, mpa pa nyama nya hate to,
pa toy-η naani ke.
Mpi to, nn laki mpa pa pekayi-η to.

¹² I yoo Tacaa wei i kumte we Siyη tayo yontu,
i kpaali i kookalanaa tom ke piitimnaa taa.

¹³ Mpi to, i ka leeti yulukolaa,
na i tosi wahala nyama to,
u laki pa wiinav tom.

¹⁴ Hai Tacaa, nyani ma patotale,
na n na wahala wei ma kolontunaa toy-m to.
Lasi-m sam nayo taa.

¹⁵ Waatu inayi maa yoo nya samt v tana Siyη nyama taa.
Na ma yalana nya waasuyu tom.

¹⁶ Piitimnaa hota poyv ηku pa hulaa to ku taa ke.
Pa puluyu ηku pa mayamaya pa nyapa to ηku ku kpana-we.

17 Tacaa hula i ti na í tənəyi tampana na í huukəna.
Yulu isayav kpa i təyi i mayamaya i katəka taa.

18 Asayaa na piitimnaa mpa pa təna pa səə Iso təə tə,
paa məli atətəle taa.

19 Ama Iso ná kaa səə wahala nyáma təə.
Konyəntunaa tēeluyv ná kaa saali paa pəlee.

20 Hai, Tacaa kuli,
yulu i taa təyə nyá təə.
Kəna mpa pa ta nyi-ŋ təyə nyá isentaa na í huuna-we.

21 Yele na səyəntv kpa-we,
na í huli-we si pa ké yəlaa ke yem.

10

Sələmuyv si Iso í huli tampana

1 Hai, Tacaa, pepe təə ké n hatəlaa,
na í ŋmesəyi nyá təyi lanwakəlle kuyeyə?

2 Isayav muyuliyi konyəntv ké na kalampaani.
Yele na pa mayamaya pa katəsi kpa-we.

3 Isayav həŋ i ti na i konyuluyv huwee ké.
Na í təkı kasəyaya asilima nyəŋka.

Na í woniyi Tacaa na í tuki-i.

4 Isayav lamayasəe nté kalampaani.
I yəyətəyi si: Iso u həŋ yulu ŋkraŋuyv,
pəyele Iso tu fei.

5 I kulapəm laki teu ke paa waatv wei ké.
Iso nyá huule kəla-i pooluŋ i ta cəkəna.

Nəyə taa heelim ke n hosiyi
nyá kolontunaa təna si í kpiisi-we.

6 Isayav makı i lanle taa si: Puluɔv kaa ciyiti-m.
Wahala kaa mayana-m paa pəlee.

7 Mpusi tənəyuv na təm looluyv na tənəyuv
na acilayətv təm na isayətv wenna i nəyə taa.

8 Acalisi kiŋ ke i ŋmeləyi
na í cənəyi wahala nyáma na í kuyi mɔsəŋ.

9 I we i tənəlle ké isu təyələya ke ka lonte taa.

Na í cənəyi si í kpa konyəntv na í tv-i i puluyv taa.

10 I papəyi ké na í ten wahala nyáma ke i səkraŋ taa.

11 I taa kele si Iso səkı
na í keesəyi i ise u nyənəyi paa pəcə.

12 Hai, Tacaa Iso kuli na í waasi
taa səə wahala nyáma təə.

13 Pepe təə ké isayav woniyi-ŋ na í tən si:
Iso kaa hə ma ŋkraŋuyv se.

14 N nyənəyi na í naaki konyəntv wahala,
na i nəyəsəe si n paasəyənə-i.
Nyaya i pətəyi i ti,

pécə nyá waasəyənə sulav.

¹⁵ Peli isayav nin na n̄ pəəsɪ-ɪ ɪ kawalaya təw
nəyəlɔ ɪ taa təəsɪ ɪ təm.

¹⁶ Tacaa nyagalə wulav ke tam təw.

N ká kpiisi piitimnaa kraɪ nyəm tənaya tetv taa ké.

¹⁷ N nukɪ kɔnyəntɔnnaa sələmuyv ké,

na n̄ ken̄ ŋkraŋ na pa təw na n̄ haakɪ-weyɛ apalɔv.

¹⁸ N ha suluwaa na mpa pa muyulaa təyɔ tampana.

Uena n̄ pɛ yəlaa mpa pa ŋmana tetv təyɔ mpaav
sɪ pa ŋmakəlɪ lɛlaa.

11

Tacaa kiŋ təcəsələ

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuyv tɔ yontunaa taa təyɔlɔ.

Tacaa kiŋ ke ma təcəsələ wɛɛ.

Uɛ isənaya mə heeliyi-m sɪ má se
na má ŋmɛli pəwŋ taa isu sumaya.

² Pə taya pulv, asayaa pama pa təw
na pá tɔ nyəmle ke hika təw

sɪ pa təkɪ səkrɛtuyv taa ké yəlaa kɔpama təw.

³ Ye kiŋ saala yem,

Isə kɔsəsutv təŋlv pəsəyi wɛ?

⁴ Isəttaa ké Tacaa kumte wɛɛ,

na ɪ wɛ ɪ təsɛɛɛ naŋŋ nyəntɛ taa cənɛ.

ɪ naakɪ yəlaa ke timpi pa wɛɛ təyɔ,
na ɪ nyəmá pa kɔlapələ.

⁵ Tacaa nyəma siyisilaa ké.

Ama ɪ taa kraana asayaa na musɔntɔnnaa.

⁶ ɪ yeki na kəkə pɛɛ na pə heelim tii pa təw.

Pa paa tete nté.

⁷ Mpi tə, Tacaa ké siyisilu ké

na ɪ sɔla kɔsiyisim.

Siyisuyv təŋlaa ká na-ɪ na pa isəpɛɛ.

12

Tacaa təkuyv ke ɪ nəsɪ suw

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina ŋmusɪ pələfɛɪ naanɔwa saŋkɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyuyv tɔ yontunaa taa təyɔlɔ:

² Hai, Tacaa waasi,

nyá yəlaa tənə saaluyv ké.

Mpa pa muna pá la-weyɛ naani tə pa tənə pasuyv.

³ Yəlaa cayanav tike ke paa wei ɪ lakɪ,

pa lotu wɛ naalɛ naalɛyɛ na pá looliyina pa ntompɛɛ.

⁴ Tacaa kpiisi tɔsələa

na kalampaani nyəma tənə.

⁵ Na mpa pa tən sɪ: Tá nsəmle nté tá tɔŋ,

tá tənna tá ntompɛɛ.

Awe ka ηmakəli-tv?

⁶ Μρυγυ Tacaa təma si:
Konyəntv wei pa ləkəγi tə
na wahala tv wei i mələγi tə
pa təə maa kuli na má ya
mpa pa caa tə pa nyəəη.

⁷ Tacaa kuyəγətv tv we ké təcəιceι isu liyitee nyəγəlvυ
ηku pa tv kəkə taa na pá nyaali təm naatosompəγəlaya tə.

⁸ Tacaa, nyáá təkι nəsι n siwa si
n ká kenti-tvυ tam ké yəlaa mpε tə.

⁹ Asayaa mpε pa cəkι paa timpιγi,
na isayətv təkə yəlaa təna.

13

Niη təkvyv ke Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyvυ tv yontunaa taa təγəlv.

² Hai, Tacaa, waətv wei ké n ka yele
ma təə səəv ke tam ké mpυ?

Na η yele-m nyá ti ηmesvυv?

³ Ləmayasεε na nəγəsεε kvυ-m tam ké.

Na ma kolontu náá təkι ma təə.

⁴ Hai, Tacaa ma Isə,
nyəni-m na η cə-m,

na η ce ma isentəə.

Na má taa too səm tom.

⁵ Na ma kolontunaa í taa tə si pa kəlaa,
na ma patanaa náá paana ma ceηlvυ.

⁶ Nyá kvəpəntv ke ma tεeləγi,
na ma yəəlvəna nyá waasvυv.
Tacaa maa yoo-η yontu ke
kvəpəntv nti n lapa-m tə tə təə.

14

Yəlaa kvəpama na pa Isə ké antulinya isayəv taa (Yontu 53)

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyvυ tv yontunaa taa təγəlv.

Kəmeleməη mayasəγəna i taa si Isə fei.
Yəlaa mpε pa wakəlaa ké na pá lakι acaalətv,
kvəpəntv latv fei.

² Hatoo isətaa ké Tacaa nyənəγəna atε yəlaa
si i naakι si ləmayasεε tv nəγəlv i pεekəγi i sεεv na.

³ Pa təna pa yela i mpaav ké na pá wakəli.
Kvəpəntv latv fei pa taa, paa kvəlv m.

⁴ Tacaa si: Kawaləγa lataa təna feina ləmayasεε.
Pa pəsa ma yəlaa isu təγənaγa na pá təkι paa sεekι-m.

⁵ Tənaɣa paa selina sɔɣəntu ke səsəm.
 Mpi tɔ, Iso ká wɛɛ mpa pa nukəna-ɪ tɔ pa waali.
⁶ Kɔnyəntunaa tɛɛlvɔ ke ɪ caaki wakəlvɔ.
 Uɛ Tacaa kɛɛ pa kpɔlvɔ tətɔɛ.

⁷ Hai, ma kooliyi ké si
 Iseyeli nyáma waasvɔ ɪ luna Iso kin ke Siyən pɔvɔ taa
 ké waatu wei Tacaa ká mənna ɪ yəlaa mpa paa kuuwa tɔ.
 Yakəpɔ lɔlvɔ nyáma Iseyeli nyáma
 ká ŋmaaləna laŋhɔlvmlɛ səsəɛɛ.

15

Isɔsɛtv nti Tacaa caakəna ɪ yəlaa tɔ

¹ Tafiiti yontu.

Hai, Tacaa awe mɔnna nyá təsɛɛ taa sɔvɔ?
 Na pɔntu caɣa nyá Siyən pulaya nanŋ nyənka tɔɔ?
² Yɔlv wei ɪ kin pa kaa na ɪsɔvɔ na ɪ tənɔɣi kusiɣisim
 na ɪ yəɣtəɣi tampana wena ɪ nyámá ɪ lotu taa tɔɣɔ.
³ Pə té yɔlv u cakəna lɛlaa.
 Pəcɔ u laki ɪsɔvɔ ke ɪ tɔɣəntəɛ yaa ɪ tu-ɪ fɛɛɛ.
⁴ Yɔlv inɪ ɪ taa kpaakəna mpa Iso u caaki tɔɣɔ.
 Ama ɪ tɔɣona mpa pa nyaŋna Tacaa tɔ.
 Ye yɔlv inɪ ɪ su nəɣɔ u laɣasəɣi-ke, paa pu caali-ɪ ɪsəna.
⁵ Ye nəɣəlv kənta ɪ kin ke liyitee u pɛɛkəɣi kasəyaya.
 Pə tɛ yɔlv kaa mɔ kvhəv na ɪ ləsi pəpəv aseeta
 na ɪ kv tampana tv təm.

Pu cɛŋləɣi wei ɪ təkə yaasinaa mpe tɔ.

16

Wei pə yapa səm nəɣɔ taa tɔ ɪ laŋhɔlvmlɛ

¹ Tafiiti yontu.

Hai, Iso, kenti ma tɔɔ,
 nyá kin ke ma caa ma cəɔsi.
² Ma heela Tacaa si: Nyayale ma caa,
 nyá kin tike ke ma nukɪ leleŋ.
³ Iso yəlaa mpa pa wɛ tɛtv taa tɔɣɔ ma caaki teu.
⁴ Yəlaa lɔləsəɣi tuŋ ké na pá tənɔɣi kpai nyən.
 Ma kaa laa tuŋ yaa má tu yaa ɪ həla na ma nəɣɔ.
⁵ Tacaa, nyayale ma paa tete,
 n haaki-m mpi ma nyuləɣi tɔ.
 N təkə mpi pu maɣana-m cele tɔɣɔ nyá niŋ taa.
⁶ Ma paa tete kɔpampante nte ma hikaa tɔɣəɛ,
 ma laŋɛ hɛɛna nyá kvhaham mpi.
⁷ Ma sɛɛ ma layatv tasɔlv Tacaa.
 Paa ahoɔ taa pə sɛyəsəɣi-m ma taa ké.
⁸ Ma naaki Tacaa ke tam ké.
 Maa cɛŋləɣi, mpi tɔ, n wɛ ma kəŋkəŋ taa.

⁹ Pə tɔɔ ké ma heesaa maa nyan̄na pɔlɔpɔ,
na ma lan̄le hulɔmaa na má yɔɔlɔyi.

¹⁰ Mpi tɔ, n kaa pɛti-m atɛtɛle taa.

Yaa n̄ yele sɪ nyá kɔsɔɔlɔ má,
má tu sɔŋ pəcɔ mayamaya.

¹¹ Nyá hulɔx̄ana-m weesuɣu mpaav
nyá kin̄ ke lan̄hulɔmlɛ sɔsɔɔle wɛɛ.
Na n̄ haaki lelen̄ tam nyəŋ.

17

Wahala tu sələmuyv ke Isɔ

¹ Tafiiti sələmuyv ke Isɔ.

Hai, Taca, ke ŋkraŋŋ na n̄ nu ma sələmuyv,
na ma wiinau, na n̄ yele na pá təŋ tampana ke ma tɔm taa.
Kaloɔlaya fɛi ma nɔɔ taa.

² Nyaa teesina ma tɔm.

Mpi tɔ, n təŋəyi tampana ke pə taa ké.

³ Ye n kɔma ma kin̄ ke ahoo
na n̄ wiili too ma lotu taa,
n kaa na isayatu.

Ma taa tɔm na ma kuyɔɔtɔtu ké kulɔm ké.

⁴ Nyá kuyɔɔtɔtu ke ma tɔka ma lakasi taa,
ma ta təŋ mɔsɔŋtɔnaa mpaav.

⁵ Nyá nyəŋku ke ma nyɔɔnaa,
maa helɔyi.

⁶ Hai, Isɔ, nyaya ma yaaki.

Mpi tɔ, n nukɪ.

Ke ŋkraŋuyv na ma tɔɔ na n̄ nu ma kuyɔɔtɔtu.

⁷ Wati-m nyá kɔpantu.

Nyá waasəx̄ana mpa pa tɔɔv-ŋ kpɔluyv
tɔɔ pa kolontunaa nin̄ taa.

⁸ Kenti ma tɔɔ isu isɛle taa pəyaya.

Na n̄ ŋmɛsi-m nyá ken̄ tɛɛ.

⁹ Ke ma kolontunaa asayaa
ŋmakɛllaa mpa pa tama-m tɔ pa tɔɔ.

¹⁰ Pa fɛina pətɔtɛle,
pa yɔɔtɔyi kalampaani tɔm.

¹¹ Pa tama-m ké na pá wɛ ma waali təkpaŋ,
na pá fen̄yi sɪ pá pɛti-m atɛ.

¹² Isu tɔɔlasɪ cɛŋuyv sɪ
sɪ cɛlɔyi sɪ tɔɔnaya tɔ.

¹³ Taca kulɪ pa tɔɔ na n̄ pəsi-wɛyɛ kpɛntɛlasɪ.
Ya-m isayatu nin̄ taa na nyá layatɛ.

¹⁴ Taca kpiisi-wɛ na nyá nin̄.

Na pə ləsi mpi pə ké pa taa nyəm tɔɔ weesuɣu nyəm taa.

Na n̄ nyɔɔsi-wɛyɛ nyan̄ lɔm mpi n sɪ-wɛ tɔ.

Pa piya í nyɔɔ na pá ku pɛle na pá kaasi pa saalənaa.

¹⁵ Ye ma ɪɛ, maa ná nyá isentaa ké ma tampana təŋuyv tɔɔ.

Na má fema ma nyəni-ŋ isəna ma caa tə.

18

Wulav lapa aka na í saŋ Isə ké pə təə
(*Samiyeli II 22:1-51*)

¹ Tacaa təmlɛ tɔ Tafiti yontu nti ɪ samna Isə ké saa wei Isə waasa-ɪ Sayuli na ɪ kolontunaa lɛlaa tənə niŋ taa tə. Nti tə wenna yonyoolaa nyɔɔɔ tɔ yontunaa taa cənɛ si:

² Tacaa, ma luyɔ sɔv-ŋ ké, nyayalɛ ma toŋ.

³ Nyayalɛ ma kɔkɔpamɔɔ na ma təcɔsəlɛ toŋ nyəntɛ, nyá waasəyənə-m, nyayalɛ ma Isə na ma cɔsəyənə-ŋ. Nyayalɛ ma kpálɔɔ na toŋ wei ɪ waasəyɪ-m tə.

⁴ Ma sama Tacaa na kawilitayə. Nyá yapənə-m kolontunaa niŋ taa.

⁵ Səm ka tɔ-m alukpala ké, na pə nyaasəyɪ-m isɔ pəyɔ isayaa.

⁶ Atətəlɛ ka həkə-m tə ŋmɔsɪ ké na səm náá tuti-m na pə puluyɔ.

⁷ Ma yáá Tacaa kɛ ma laŋwakəlɛ waatɔ si í waasi-m. Ma kiisaa na í nu ma nəyɔ kɛ ɪ təyayə taa.

⁸ Pááná kpa Isə na tetɔ sele, na pəəŋ náá sele too ɪ kila tɛɛ.

⁹ Isə təwa kəkə na ka cəyələsɪ na ɪ nəyɔ na ka nyɔsɪ luna ɪ muna tɛɛ.

¹⁰ Isə lumsa isətənyɔ na í tii. Na ɪ nəɔhɛɛ tɛɛ ké isətənyɔ kpɔsəŋ nyəŋkɔ.

¹¹ Isə cəyə isətəa tillu təə na í kuləyɪ huntɔ, kɛ heelim təə.

¹² Isə taka ɪ təyɪ səkɔɔtɔɔ na í wɛ tɛv ŋmɔntɔɔ kɔkɔɔtɔɔ tɛɛ.

¹³ Isə nyaləməlɛ tɛɛ-ɪ nəyɔ na tɛ yasəyɪ isəŋmɔntɔ na tɛ ləkɪ tɛv təmpɛɛ na kəkə cəyələsɪ.

¹⁴ Isətəa Isə Səsə nəyɔ nu isətəa ké isɔ tɛv hola.

¹⁵ Isə təwa ma kolontunaa kɛ nyəmá na í yasɪ-wɛ. Na í tisi pa təə ké calanaa kɛ səsəm na pá se yem yem.

¹⁶ Tacaa mɔ pááná na í woso ɪ muna tɛɛ, na tɛŋkɔ tetɔ nyɪ na pə ná antulinya kite.

¹⁷ Ilɛna í tisi ɪ niŋ na isətəa na í ləsi-m ləm səsəəm taa.

¹⁸ Na í ya-m ma kolontunaa toŋ nyəma mpa pa tɛɛ-m tə pa niŋ taa.

¹⁹ Ma wahala wule kɛ pa tuta-m, ilɛna Tacaa waasi-m.

²⁰ Isə sɔələ-m təyɔ ɪ waasa-m si má cayana ma ti.

²¹ Ma tɛŋa tampana təyɔ n lapa-m mpɔ,

ma kusiyisim lapu kasəyaya nté.

²² Ma tənja Tacaa təm ké,

ma ta wakələna-i.

²³ Ma tənja nyá kusəsutu təna təyə.

Ma ta yəki nyá kiiu nakuli.

²⁴ Ma luyu fei taali nəyəlɔ,

təyə ma kpa ma təyi isayatu təlate.

²⁵ Ulena Tacaa ləeti-m ma tampana tənuyu təə.

Ma kusiyisim lapu kasəyaya nté na n nyəmə.

²⁶ Kɔpantu ke n fələyi tə latu.

Na n tən tampana na n lana a tənɔ.

²⁷ Yulu í we tənənəŋ nɔyɔ n laki-i.

Ulena n kisi isayau ke i isayatu təə.

²⁸ N waasəyi təpasəlaa.

Ulena n tisiyi kalampaani nyəma.

²⁹ Ma Iso Tacaa yekina na ma nyaaləm naaki.

Na pə kələyi ma səkrətuyɔ.

³⁰ Nyá ton ke ma nmaakəna kolunə ɔcate,

na má sɔɔ na má tuti ma kolontunaa.

³¹ Tacaa nyá kulaputu we ké təcənəŋ.

Na nyá kuyəyətutu fei sika.

N kentiyi mpa pa cəsəyənə-ŋ tə ɔsu kɔpələyɔ

³² Tacaa nyá tike təkənə nté Iso.

Ta Iso nyá tike təkənə nté

kɔkpamuyɔ nku kɔ kentiyi-tu tə.

³³ Nyá haakəna-m toma.

Na n tiikiyi-m mpaav kusiyisuyɔ taa.

³⁴ Na n yeki na má pəsəyi sewa na naani

ke pulasi təə ɔsu nam.

³⁵ N faləsa ma niŋ na yooɔ,

na má nyi təə ton nyənku təv.

³⁶ N yapa ma nyuyɔ na pə we ɔsu kəkentuyɔ.

Nyá ton teesiyi-m na má weena toma.

³⁷ Nyá hasəyənə ma nəhəe tɛe,

pulɔpu u tuuliyi-m.

³⁸ Na má təyənəyi ma kolontunaa na má kpaaki-we,

má ta wakəli-we maa mələyi.

³⁹ Na má huyi-weyɛ aɛe,

na pá we ma nəhəe tɛe paa tasəyi kuluyɔ.

⁴⁰ Nyá haakəna-m yooɔ ton

na n yeki na ma kolontunaa həntəyi-m aɛe.

⁴¹ N yeki na ma kolontunaa seeki-m

na má wakələyi-we tənənəŋ.

⁴² Pa wiiwa nəyəlɔ ta waasi-we.

Na pá yaa Iso, Iso tá cə.

⁴³ Ma nuyuta-weyɛ na pá pəsi ɔsu

mɔsuyɔ nku heelim kpakəyi tə.

Na má feli-we ɔsu hapələ təə afəla.

44 N yapa-m ma yɔlaa nɔhɔntɛ taa
na ń su-m piitimnaa nyɔɔvɔ tɔ,
na yɔlaa mpa ma taa nyi tɔ pɔ laki-m tɔmlɛ.

45 Ye ma nyɔna-wɛyɛ ɪsɔlɛ,
pa nuna-m kɛ.

Kpai nyɔma piya seekina-m.

46 Si naani leki-sɔyɪ na si seliyi
si koloosi acaɛɛ taa na si luki.

47 Tacaɛ nyɔ wɛnna.

Nyagale ma kukpamɔvɔ ŋku kv kentiyi-m tɔ, maa sa-ŋ.

Maa tala ma ɪsɔ ma waasɔlv nyɔ.

48 Nyɔ ɛɛtɔyɔna na ma nɔyɔ,
na ń tisiyi piitimnaa ke ma tɛɛ.

49 Nyɔ yakɔna-m ma kolontunaa nin taa
na ń laki na mɔ kɔlɔyɪ-wɛ.

Na ɪ yakɪ-m mɔsvɔvɔ tɔ nin taa.

50 Pɔ tɔɔ kɛ maa sa-ŋ piitimnaa taa,
na mɔ pɔyɔlv nyɔ hɔtɛ.

51 N tɔyɪ nyɔ wulav ke akaitv sɔsɔɔntv,
na ń la kvpantv ke nyɔ kulɔsv Tafiti,
na ɪlɛ ɪ piitim nyɔma ke tam tɔɔ.

19

Tacaɛ kvɔmɔŋmam hvlvɔvɔ ke ɪ teeli

1 Tafiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔvɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlvɔ.

2 ɪsɔtɔvɔvɔ hvlvɔyɔna ɪsɔ nyɔ teeli
na kv kpaalɔyɪ nyɔ kvlapɔlɛ.

3 Wvɛ sɛyɛsɔyɔna ɛntɛ ke tɔ tɔm.

Na ahoo nɔɔ heeliyi ɛnna ke a tɔm.

4 Pv yɔyɔtɔyɪ si yɔlv ɪ nu pɔ nɔyɔ.

5 Paa na mpv, pɔ tɔm cɔɔki antulinya tɔnasɪ tɔnaya.

ɪsɔ sika ilim ke cɔkɔlɛ ke ɪsɔtaa kɛ.

6 Pɔ wɛ kɛ ɪsu akpayaɔlv lukvɔvɔna ɪ nan taa tɔ,
na ɪ tɔyɪ mpaav na ɛŋhvɔlvmlɛ ɪsu aka.

7 Pɔ lukɔna antulinya tɔnaya kanɛyɛ,
na pɔ tɔlvna ɛŋka.

Pvɔlvvɔ u fitiyi pɔ hanaya.

8 Tacaɛ nyɔ kiin wɛ kɛ tɔcvɔŋŋ,
na ɪ haaki tɔŋ na weesuyv.

Tacaɛ nyɔ kvsvɔsvɔvɔ ta siti tɔ wɛ kɛ tɔcvɔŋŋ.

Tɔ kuliyi mpa pa ta nyi pɔlv tɔ pa ɪɛ.

9 Tacaɛ nyɔ kvɔtɔtɔvɔ siyisaa kɛ na tɔ
hɛsvɔyɪ mpa pa nukɔna-tɪ tɔ pa ɛŋa.

Nyɔ kiin siyisaa kɛ tɔkpaɔaa,
na ɪ kuliyi ɪɛ.

10 Tacaɛ nyamnav tewaya,
yɔlaa ka nuna-ŋ mɔvɔvɔ tam tɔɔ.

Nyá kusəsutv wε tampana ké na tə siyisaa.

¹¹ Tə kəla wolanaa kupampama ke teu.

Na tə kəli tunj setaya nim nyəŋka mayamaya ke lelenj.

¹² Nti tə seyesəyənə nyá təmlε tɔ má.

Tə təkuyv taa ma waaki ma weesuyu taa ké.

¹³ Nəyɔlv u cekəyənə i tasəkəle.

Wii maya timpi ma ta cekənə tɔ.

¹⁴ Kenti-m kalampaanu nyəma,

pa taa ŋmakəli-m.

Waatv inəyi maa te teu na n̄ fiti-m kupəntuyv isayav.

¹⁵ Mv ma kuyəyətɔtɔ na nti ma mayasəyi ma lotu taa tɔ.

Hai, Taca, nyayale ma waasɔlv

na ma kokpamuyv ŋku kv kentiyi-m tɔ.

20

Wulav tə sələmvv

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa

nyuyv tɔ takəlaya taa təyɔlv.

² Hai, Taca í mv nyá kusələmvv ke nyá lanwakəlle wule.

Yakəpv Isə inu i kenti nyá tɔ.

³ Na í lu i təyaya taa ké Yosalem ke

Siyəŋ puyv taa na í kəə nyá waasuyv.

⁴ ǀ təəsɪ nyá kətasi tənə tɔ,

na í mv nsi kəkə lusa sɪ tənə tɔ.

⁵ ǀ ha-ŋ mpi n səɔla teu tɔ,

na í la mpi n caaki tɔ.

⁶ Ile tá lanja ká heena nyá nyuyv yapv təm.

Mpi tɔ, tá Isə hətε taa ké tə pəsənə akanaa.

Taca í la pə tənə mpi n sələməyi tɔ.

⁷ Pənente ma nyəma sɪ Taca

waasəyi wulav wei n ləsaa təyɔ,

na n̄ cə-i nyá təyaya taa ké hatoo isətə.

Nyá toŋ səsəŋ waasəyənə.

⁸ Payale ná tɛeləyi pa yoo krayanəŋ ké,

na lelə ke pə keekənə.

Ama tá ile, tá Isə Taca ke tá nyənəyi.

⁹ Mpe inu pa nukiyi ké na pá hotiyi.

Ilenə taa sənə isə təca.

¹⁰ Hai, Taca, waasɪ wulav.

Cə-tuyv waatv wei tə yaaki-ŋ tɔ.

21

Wulav tɛlvv ke Taca

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa

nyuyv tɔ yontunaa taa təyɔlv.

² Taca wulav lanje heena nyá toma səsənə ké.

Na í ηmaaləyəna nyá waasuyv pə feina.

³ Mpi í luyv səlaa təyɔ n ha-ɪ,
n ta pemi-ɪ ɪ kusələməm.

⁴ N koola-ɪ kɔpantv kɛ tuutuuma.
N tema-ɪ wula ntenuyu.

⁵ I sələma-η weesuɣu na ń ha-ɪ,
na kv taɣali teu.

⁶ N waasa-ɪ na ɪ teeli təɔ səsəm.
Na ń suu-ɪ teu na səsəntv.

⁷ N kooliyi-ɪ kɔpantv kɛ tam təɔ ké,
na ń wɛ ɪ kin na ɪ lanle hvləməyi.

⁸ Wulav pɛta ɪ təyi Taca kɛ.
Na ɪsətəa ɪsə Səsə kɔpantv təɔ,
pə kaa cɛŋɪ-ɪ.

⁹ Hai, wulav, nyá niŋ ɪ wɛɛ nyá kolontunaa
na mpa paa caa-η tə pa təɔ.

¹⁰ Kɔyaŋku n kəŋ tə,
n ká tv-wɛyɛ kəkə səsaya taa kɛ.
Taca n ká kpiisi-wɛyɛ na pááná,
na kəkə nyaya-wɛ.

¹¹ Na ń kpiisi pa lɔləŋ tənaya
tɛtv taa yəlaa taa.

¹² Paa həkə ɪsəyatv sɪ pa lakɪ-η,
ɪɛ pa kaa pəsi.

¹³ N ká tə-wɛyɛ nyá nyəmá
na ń təyənɪ-wɛ na pá se.

¹⁴ Taca huli nyá toŋ səsəŋ.
ɪlena táa yoo-η yontu na tɛ sa nyá toŋ təm.

22

Wei pa ləwa tə ɪ waasuyv

¹ Tafiti yontu nti pa yookina tefemle nam luyv,
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tv yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, ma ɪsə yooɔ,
pepe təɔ ké n lə-m?
N hatələna-m suwe,
na nn nukɪ ma wula sɪ ń waasi-m?

³ Hai, ɪsə, ma wiikina-η ilim ilim nn cəɔki,
na ahoo ahoo maa hikiyi tom.

⁴ Paa na mpv nyayale ɪsə Nanŋtv
wei ɪsɛyɛli nyəma san tə.

⁵ Nyaya tá cəsənaa tvwa naani
ɪlena ń ya-wɛ.

⁶ Pa wiina-η na ń ya-wɛ,
pa pɛta-η pa ti tə fɛɛɛ ta təyɔ-wɛ.

⁷ Ama ma pəsə kɛ ɪsu atantaalv pə taya yulv,
na yəlaa təna tvukɪ-m na pa footiyi-m.

⁸ Pa təna mpa pa naaki-m tə pa tuluyv-m ntompee

na pá hooki-m ɪse na pá footiyi-m si:

⁹ Ntəŋ Tacaa ke n pɛta nyá ti yaa,
Tacaa í læsi-ŋ pə taa.

Ntəŋ Tacaa sɔɔla-ŋ yaa,
Tacaa í waasi-ŋ.

¹⁰ Tacaa, nyá læsəna-m ma too taa,
na ń papəsi-m ɪ həla tɔɔ na naani.

¹¹ Hatoo ma həɔv tɛɛ nyá tɔɔ ké ma wɛɛ,
na n ké ma ɪsɔ.

¹² Taa hatələna-m ma wahalanaa waatu,
nyayale ma sənɩv nəɔɔlv fɛi.

¹³ Ma kolontunaa tama-m ké ɪsu latəɛnaa,
pa tu-m həkv ké ɪsu taale naaŋ keesasi.

¹⁴ Pa haaki nəɔsi na ma tɔɔ ké ɪsu tɔɔɔlaya
cəlvɔv ka tɔɔɔnaya na ká nyusəyi tɔ.

¹⁵ Ma toma temaya ɪsu lvm kpenyɔv atɛ tɔ,
na ma tətantɛnaa taa cé.

Uena ma apalɩv hoo ma taa ɪsu keetu.

¹⁶ Ma luyv tɛɛ wɔlaa ké tɔpuyupuyv,
na ma nsəmle matəna ma tantahaav.
N su-m mvsɔv taa ké ɪsu ma tema səpɩv.

¹⁷ Asayaa kpekəle tama-m ké.

Hasɩ nsi si tu-m həkv.

Pa tɔla ma niŋ na ma nəntaaləŋ ke pɔɔŋ.

¹⁸ Ma wɔlaa ké na má yele mɔwa tike
na ma kolontunaa nyənəyi-m təcɔɔɔ.

¹⁹ Pa tala ma wontu.

Uena pá tɔ tɛtɛ ké ma kpai tɔɔ.

²⁰ Hai, Tacaa, taa hatələna-m.

Nyayale ma tɔŋ.

Kɔɔ ma waasɔv ke ləŋ.

²¹ Ya-m layate nəɔv taa.

Ləsi-m hasɩ nsi si kela taa.

²² Waasi-m tɔɔlasɩ nsi si nəɔv taa,
na taale naaŋ ɩɩ ɪ həŋ taa.

Hai, nu ma kvsələmətv.

²³ Maa heeli nyá təm ke ma camnanaa,
na má sa-ŋ samaa taa.

²⁴ Tacaa yəlaa mɛ í samɩ-ɩ

Yakəpɩv lɔlvɔv nyəma mɛ í tu-ɩ teeli.

ɪsɛɛli nyəma mɛ í sɛɛ-ɩ.

²⁵ Mpi tɔ, Tacaa nn footiyi wahala tv nəɔɔlv

yaa ń nyənɩ-ɩ səkpelu

pəɔɔ nn haaki-ɩ siyile.

Ama ye wahala tv wiina-ŋ, n nukɩ ké.

²⁶ Tacaa nyá kvlapɩtv tike ke ma saŋ samaa taa.

Uena ma la-ŋ kətasi nsi

maa su nəɔv tɔɔv nyá sɛɛlaa ɪsɛntaa.

27 Kɔnyɔntɔnaa ka tɔɔ na pɔ haɔa.
Tɔaa nyɔ pɛkɔlaa ɛ sa-ŋ.
Na pɔ ɔaɔana-wɛɛ tam.

28 Tɛtu tɔnasɪ tɔna yɔlaa ka huɔ
Tɔaa nyɔ tɔm na paa kɛsɔna nyɔ tɔɔ.
Na atɛ yɔlaa tɔna luŋ nyɔ tɛɛ.

29 Mpi tɔ, Tɔaa nyɔaɔalɛ wulav sɔsɔ.
Na ɛ tɔki kawulaya kɛ piitimnaa tɔna tɔɔ.

30 Tɛtu taa tɔŋtunaa tɔna kɔ tɔɔ na pɔ hɛntɪ-ŋ atɛ.
Na yɔlaa tɔna mpa paa tɛ na pɔ sɪ tɔ paa luŋɪ-ŋ akula.

31 Pa lɔlɔŋ nyɔma kɔ la-ŋ tɔmlɛ
na pɔ heeli nyɔ tɔm kɛ pa waalɪ piya.

32 Na pɛlɛ pa kɛsɪ pɛlɛ pa piya kɛ
ɪsɔna n waasa nyɔ yɔlaa tɔ.

23

Tɔaa kɛlɛ ma tiikilu

1 Tafiiiti yontu.

ɪsɔ nyɔ tiikiyiina-m,
maa laŋaɔɪ pɔlɔ.

2 Pɔ tɔɔ kɛ n pukina-m nyutu
kɔlɛkɔlɛkɔtɔ taa na mɔ hɛsɔɔɪ.
Na ɛ yeki na mɔ hɛsɔɔɪ lɔm mpi
pɔ wɛ tɔpamm tɔ pɔ ɔlɔ.

3 N tayanɔɔɪ ma tɔŋ kraasɔɔɔ
na ɛ pukina-m mpaasɔ kɔsiyiisuyɔ taa sɪ, nyɔ hɔtɛ ɛ yaa.

4 Paa ma tɔŋ sɔkpɛtɔɔɔ anaam taa,
maa nyaŋ sɪ pɔlɔpɔ kɔ la-m.

Mpi tɔ, Tɔaa n wɛ ma waalɪ tɔ se.
N tiikiyi-m na ɛ kentiyi ma tɔɔ na pɔ tɔɔ-m naani.

5 Tɔaa, paa ma kolontunaa kiŋ,
n mɔɔɔ-m kɛ na ɛ pɔlɔɔɪ ma nyɔɔɔ taa kɛ sɔsɔŋ nim,
na ɛ suki-m tɔɔnaɔa tɔkpɛtɛkpɛtɛ.

Na ɛ suuliyi ma iyɔa kɔnyɔnyɔɔa tɔpam.

6 Tampana tɔɔ, n laki-m kɔpantɔ kɛ
na ɛ sɔlɔɔɪ-m halɔna ma weesuyɔ kɔyɛɛŋ tɛ.
Ma na-ŋ tu kpɛntɪ teu kɛ, halɔna ma sɔm.

24

Tɔaa kɛlɛ antulinya wulav sɔsɔ

1 Tafiiiti yontu.

Tɔaa nyɔ tɔna antulinya tɔna na ɪ taa yɔlaa
na pɔ tɔna mpi pɔ wɛ ɪ taa tɔ.

2 Nyɔ suna antulinya kite kɛ tɛŋku na
lɔmnaa tɔɔ na ɛ tɔka-ɪ.

3 Awe taka kɔ kpɔna Tɔaa nyɔ pulaya
ŋka ka tɔɔ pa sɛɛki-ŋ tɔ?

Na pɔntu suu nyá tɛɔayale nanɲ nyɔntɛ nté tɔ taa?

⁴ Mpa pa kisa isayatu lapu na pa lotu wɛ kulɔmtu na pá tá ha pa tɔyi tunɲ laav na pɔpɔtu nɔɔsi suu tɔyɔ.

⁵ Tacaɔ lanɲɛ ka hɛɛna-wɛ na í waasi-wɛ, na í kooli-wɛyɛ kupantu.

⁶ Yɔlaa mpe inɪ pa takanaa sɛɛkɛna Tacaɔ. Yakɔpu lulɔyɔ nyáma siyisiyi mpa pa pɔsɔyi na pá kɔɔ ɪ isɛntaa tɔyɔɛ.

⁷ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi mɛ í tɔli tɔyelele, na teeli wulav suu.

⁸ Aweyɛɛ teeli wulav inɪ?

Tacaɔ tonɲ tu wei ɪ kɛ yooɲ taa aka tɔyɔ.

⁹ Tam tɔɔ nɔnɔɔsi mɛ í tɔli tɔyelele, na teeli wulav suu.

¹⁰ Aweyɛɛ teeli wulav inɪ ye?

Ate na isɔtaa Tacaɔ kɛɛ teeli wulav.

25

Husi ma tɔwakɛllɛ na ń hulv-m nyá luyɔ nyɔntɔ

¹ Tafiiti yontu.

Tacaɔ nyá tɔɔ kɛ ma kɛɛsɔyɛna.

² Ma Isɔ nyaya ma pɛta ma ti.

Taa yele-m na fɛɛɛ tɔyɔ-m.

Yaa ma kolontunaa paana-m.

³ Mpa pa tɔyɔ-ɲ naani tɔ

pa kaa wɛɛ maa nyáma taa.

Ama nyá waali lulaa ká nyasɛna pa mpee kɛ kela.

⁴ Hulv-m nyá mpaav na má nyɪ-kɔ,

na ń sɛyɛsi-m mpi n caa ma la tɔ.

⁵ Tiiki-m nyá tampana taa,

na ń sɛyɛsi-m-yɛ.

Mpi tɔ, Isɔ nyá, nyá yakɛna-m.

Nyaya ma tɛɛɛɲɪ tam.

⁶ Tacaɔ, tɔɔsi si hatoo tɔ n kɛ kupanɲ kɛ,

na ń sɔɔɛɲɪ yɔlaa.

⁷ Taa tɔɔsi ma ifɛpile kupɛntɔɲ na ma isayatu tɔm.

Ama nyɔntɔ ma pɔtɔɔtɛɛ na ń tɔɔsi ma tɔɔ

kɛ nyá kupantu tɔɔ.

⁸ Tacaɔ n kɛ kupanɲ kɛ na ń siyisaa.

Pɔ tɔɔ kɛ n hulɛyi pɛntɔlaa kɛ mpaav.

⁹ N teesiyi mpa pa isɛ pa tɔki tɔ pa tɔm kɛ.

Na ń hulɛyi-wɛyɛ nyá luyɔ nyɔntɔ.

¹⁰ Mpa pa tɔkɛyi Tacaɔ nyá nɔɔsi pɛɛɛɔyɔ na nyá kusɛsutu tɔ pa naaki nyá mpaanɲ tɛna taa kɛ sɔɔɛɲɪ na kupantu kɛ.

¹¹ Hai, Tacaɔ husɪ ma isayatu

sɔsɔntu kɛ nyá hɛtɛ tɔɔ.

¹² Ye yɔlv nyanɲna Tacaɔ,

Tacaɔ hulɛyi-ɪ mpaav ɲku ɪ ká tɔɲ tɔyɔ.

- 13 Pə yulw weeki lelen taa ké.
 Ulena i piya náá təyɔ tətɔ.
 14 Tacaa heeliyi pɔntɔ ke i lotu ké,
 na í huləyi-i nəyɔ pɛɛluyɔ təma.
 15 Tacaa ke ma tekiyi tam.
 Mpi tɔ, ɪni i ka ləsəna-m
 katəka ŋka ka kpa-m tɔ ka taa.
- 16 Hai, hulw-m nyá pɛɛɛ na ń keesəna ma tɔɔ.
 Mpi tɔ, ma ké katayəlaya ké, na konyəntəyɔɔɔ.
 17 Nəyəsɛɛ sɔsəyi ma lotu taa ké.
 Ləsi-m ma lanwakəlle taa.
 18 Nyəni ma konyəŋ na ma wahala
 na ń husi ma kɔpəntəŋ təna.
 19 Nyəni ma kolontunaa pəyalɛ,
 na isəna pa taa hanəyənə-m səsəm tɔ.
 20 Kenti ma weesuɣu tɔɔ na ń ya-m,
 na má taa la maa nyəma,
 ke isəna ma pɛta-ŋ ma ti tɔ pə tɔɔ.
 21 Nyaya ma tɛɛləyi si ń yele na má təŋ siyisuyɔ
 na má taa wakələnə nəyɔɔɔ.
 22 Hai, Isɔ, ya lseyeli nyəma
 ke pa lanwakəlle təna taa.

26

Yulwpaŋ yaav ke Tacaa

1 Tafiti yontu.

- Tacaa, ha-m tampana.
 Mpi tɔ, ma yaasi tewaya,
 pəyele ma pɛta-ŋ ma təyi təkpaataa.
 Ma ta heli.
 2 Məyasɪ-m na ń wiili ma lotu taa,
 na ń yasɪ ma ləməyasɛɛ taa na ń ná.
- 3 Ma naaki nyá kɔpantɔ na ma isɛ,
 na má təŋ nyá tampana taa.
 4 Maa təŋəyi pəpətonaa,
 pəyele ma na mənəafikinaa tu təŋ.
 5 Ma taa kraakəna isayalataa kpekəle ké.
 Pəyele maa kɔpətəyənə nyɔɔŋ fɛinaa.
- 6 Tacaa, maa saŋ ma niŋ na pə hulɪ si ma ké kɔpaŋ,
 na má cɔɔ kətaya təlɛtɛ,
 7 na má sɛeki-ŋ na má saŋ nyá kookələnə.
 8 Tacaa ma sɔɔla nyá təyaya ké.
 Nyá təcayalɛ tənaya nyá teeli naaki.
- 9 Taa kɔpɛntɪ má na asayaa ke təkɔɔɔ,
 yaa má na yuləkɔɔɔlɛ tá weesiŋ ləsuyɔ.
 10 Mpa pa laki kawalaya na
 pá paaləyi kɔhaaŋ isayaŋ tɔ.

11 Ma yaasi tewaya.
 Nyəni ma pətətəle na ń ya-m.
 12 Ma səηaa ké təca,
 maa sɛɛ Tacaɔa ke samaa taa.

27

Tacaɔa kiŋ cəəsuɣu

1 Tafiiti yontu.

Tacaɔa nyayale ma fətəla na ma nyuɣu yátu.
 Ma kaa nyana nəɣəlv.
 Nyá kentiɣina ma weesuɣu təə,
 pulɔpu kaa sʊsʊ-m watu.
 2 Ye asayaa kəŋ ma cəlvu ɪsu taale wontu,
 mpe paa hotina ate na pə wakəli-wɛ.
 3 Paa yoolaa tama-m kotaya səɣəntu fɛi-m.
 Paa pa sʊ-m yoonav ma wɛna ɪsə ké naani.
 4 Kələmtu ke ma sələməɣi Tacaɔa na má səki tə təə.
 Pə wɛɛ sɪ má caya nyá təyaya taa ké haləna ma səm,
 na má sa ka teu na má yəələna ɪsə wɛɛv.
 5 Na ń ηmesi-m nyá təyaya taa,
 na ń kenti ma təə ké wahala waatu.
 Na ń su-m kəkpaɔmɣu təə sɪ pulv í taa hiki-m.
 6 Waatu inəɣi maa kəli ma kolontunaa mpa pa cəəna-m tə,
 na má sa-η nyá təyaya taa na má la-η kətasi,
 na má yoo-η yontu na má tala-η.

7 Tacaɔa nyəni ma pətətəle,
 na ń nu saa wei ma yaaki-η tə.
 8 Ma təəsa nti n sɪwa sɪ má kɛɛsəna nyá təə tə.
 Tacaɔa pə təə ké ma kɛɛsəɣəna nyá təə.
 9 ɪsə nyá waasəɣəna-m.
 Taa ha nyá sɛɛlv maya siyile yaa ń lə-m na pááná.
 10 Paa ma too na ma caa pa lə-m,
 Tacaɔa, nyá mɣuɔna-m.
 11 Tacaɔa, hɔlv-m mpaav ηku n caa má təŋ tə.
 Mpi tə, ma kolontunaa yookina-m.
 Tiiki-m kʊsiyisuyu taa.
 12 Taa yele na ma kolontunaa
 lana-m ɪsəna pa caaki tə.
 Mpi tə, pəpətv aseeta nyáma mpe,
 pa nyaasəɣi-m ké.
 13 Ye ma taa wɛɛna naani ké
 Tacaɔa kʊpantu təə ké ate cəne,
 ɪsəɔaya maa lapa?

14 Təŋ Tacaɔa,
 kaasi nyá ti
 na ń təɣə apalətv.
 Təŋ Tacaɔa.

28

Səm nəγə taa tv sələmuyv

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa nyaga ma makı kapusi na má yaaki,
ma kentulu, taa təkı nyá ηkraηη.
Ye n ta cə-m, ma we ké isı wei pa tisiyi pəlaav taa tə.

² Waatv wei ma makı kapusi na má yaaki-η
na má hüləyi niη na nyá təcaγale
naηη nyənte təə tə, nu ma wiinau.

³ Taa kaa má na kawalaya nyéma
na isayalataa ke kprátuyv kuləmuyv.
Pa kuyəγətutv we leleη ké,
na pa taa na seesi.

⁴ Fəli-weye pa isayatu fəətə
na ń keesəna pa acilayatu təma.
Ləeti-weye pa kulapəle.

⁵ Paa laki laakalı na nyá kulaputv na nyá təma.
Wakəli-we tənəηnaη, pá taa tasa kuləyv.

⁶ Tacaa, ma se-η
isəna n nu ma wula tə.

⁷ Nyagale ma toη na ma kəkentuyv.
Nyaga ma tuyi naani na ń waasəyi-m,
na ma we laηhuləmlə taa na má saηi-η na yontu.

⁸ Nyá kentiγina nyá yəlaa na toη,
na ń waasəyi nyá kuləsv na u nyanηna pəlv.

⁹ Waası nyá yəlaa tá na ń kooli-tuyv kəpantv.
Tiiki-tv na ń paasəγəna-tuyv tam təə.
Mpi tə, nyá tənna-tv.

29

Tacaa nəγə

¹ Tafiiti yontu.

Isətaa nyéma me í sa Tacaa.
I puyvli Tacaa teeli na i səsəəntv təm.

² I sa Tacaa həte səsəəle
na i hənti-i ateyə
saa wei i hüləyi i tənəηη weetv tə.

³ Isə teeli tv yekina na tev tiliyi.
Inı i holiγina ləmnəa təə.

Isə ηmakəla ləm səsəəm ké.

⁴ Tacaa nəγə nukəna toη ké na səsəəntv.

⁵ Nyá nəγə peləyi tuη səsəəη ké.
Nyá peləγəna Lipaη tuη səsəəη.

⁶ N laki na Lipaη puyv ηmaaki isı latəce kufalv.
Na Həeməη nyəηkv isı taale nav kufalv.

7 Tacaa nyá nɔɔ lakɛna na tɛv ɲmɛlɛsɔyɪ.
 8 Na ka ciyitiyi Katɛɛsi wulaya tɛtu.
 9 Nyá nɔɔ lakɛna na naməŋ lɔlɔyɪ,
 na ká yeki na hɔtu tuŋ kpaalɔyɪ tɛkpalakpala.

Na pa tɛna pa kpaalɔyɪ Tacaa tɔyaya taa ké ɪsɔtaa si
 ɪsɔ kɛɛ teeli tu tɛkpara.

10 Nyá kawulaya tɛtɔɔɔɛ nté lɔm sɔsɔm tɔɔ.
 Tɛnaya n ká tɛki-kɛyɛ tam tɔɔ.

11 Tacaa ha toŋ kɛ nyá yɛlaa
 na ń kooli-wɛyɛ kɔpantu
 na ń yeɛ na pá hɛɛsi.

30

Tacaa haaki weesuyu kvfalvyv

1 Tafiiti yontu nti pa yoo
 ɪsɔ tɛsɛɛɛ tɔlɔyɪ waatu tɔɔɔɔ.

2 Hai, Tacaa, ma sama-ŋ.
 Mpi tɔ, nyá lɛsɛna-m luməŋ taa.
 N ta sɔɔli si ma kolontunaa í paana-m.

3 Ma ɪsɔ Tacaa,
 ma wiina-ŋ, ɪɛna ń waa-m.
 4 Ma nɔɔhɛɛ ka wɛv pɛlaav taa tɔ,
 nyá lɛsɛna-m sɛtaa té na ń ha-m weesuyu.

5 Mpa mɛ í sɔɔla Tacaa tɔ í yoo-i yontu.
 ɪ sɛɛ-i na í samɪ-i ɪ tɛnanɲɲ wɛɛtu tɔɔ.
 6 ɪ páná wɛ laasaya tɔɔ tike ké.
 ɪɛna ɪ kɔpantu kɛ yɔlv weesuyu tɛna.
 Taanaya kɛ yɔlv wiiki na kv fe tanəŋ
 ɪɛna í wonɲ na í kpaləsi.
 7 Waatu wei maa cayana ma ti tɔ,
 ma huukaya ké si pɔlvɔv kaa la-m.
 8 Tacaa nyá kɔpantu tɔɔ ké n ka yɛlaa
 na má səŋ teu tɛca ɪsu pɔyɔ.
 N kɔma na ń ha-m siyile ɪɛna pə liyiti-m.

9 M'pɔyɔ ma mapa kapusi na
 má wiina-ŋ na má pɔɔsi-ŋ si
 10 ye ma sɛpa na má tii pɛlaav taa wɛyɛ n waaki?
 Yɔlv í pɛsa tɛtu ɪ tasəyɪ-ŋ sam yaa í kpaali
 nyá kɔpantu tɛtɔɔɔ?

11 Tacaa, ke ɲkpaŋɲ na ń waasi-m,
 Tacaa kɔɔ na ń ya-m.

12 M'pɔyɔ n layasa ma laŋwakəllɛ kɛ laŋhɔlvɔmɛ,
 na ń wəyɔsi ma ləyaya wontu na ń suu-m acima nyəntu.

13 Waatu ɪnəyɪ maa yoo-ŋ yontu,
 ma kaa su, Tacaa, ma ɪsɔ,
 maa saŋi-ŋ tam ké.

31

Naani tɔyɔ kɛ Tacaa

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

² Tacaa nyaya ma tɔyɔ kpulɔyɔ,
taa yele-m na fɛɛɛ tɔyɔ-m.
Waasi-m nyá tampana tɔyɔyɔ tɔɔ.

³ Ke nkpanɔyɔ na ń waasi-m lɔyɔ.
Pəsi ma kɔkentuɔyɔ tɔyɔ nyɛnkɔ na má ná nyɔyɔ.

⁴ Mpi tɔ, nyá kentiɔina-m
na ń wɛ ɪsu ma kolɔyɔ ɪcatɛ.
N ká tiiki-m na ń paasana-m nyá hɛtɛ tɔɔ.

⁵ Fiti-m puluɔyɔ nkɔ pa nyɛpa-m tɔ kɔ taa.
Mpi tɔ, nyayaɛ ma kentilu.

⁶ Nyá niyɔ taa kɛ ma pɛtɔyɔ ma tɪ tɔkpataa.
Nyayaɛ ɪsɔ Tacaa tampana tɔ,
n ká waasi-m.

⁷ Ma taa kpaakana mpa pa matana tɔyɔ kpai nyɛyɔ ɪnɪ tɔyɔ.
Ama nyaya ma pɛta ma tɪ.

⁸ Nyá kɔpantu tɔɔ kɛ ma wɛ lanɔhulɔmlɛ na aɔmaala pɛ taa.
Mpi tɔ, n nawa ma wahala na ń nyɪ ma nɔyɔsɛɛ tɔɔ.

⁹ N kaa pɛti-m kolontu niyɔ taa.
N ká cɛ-m kɛ na ń yele na má sɔyɔ ma nɔɔhɛɛ tɔɔ.

¹⁰ Wula nu ma ɪsɛ na má tala ma tɔnaya.
Hai, Tacaa, nyɛnɪ ma pɛtɔtɔɛɛ,
ma wɛ lanɔwakɛllɛ taa kɛ.

¹¹ Nɔyɔsɛɛ tɔka ma weesuyɔ na ma pɔsɪ kɛ.
Ma ɪsayaɔ tɛyɔna ma toma na pɛ caamɔyɔ-m.

¹² Ma kolontunaa na pɛ kɔyɛyɔna
ma asamaa pɛsa-m wɔyɔ pulɔpɔyɔ.
Na ma tɔm wɛ ma taapalaa kɛ sɔyɔntɔ.
Na pá na-m awalɪ pa seeki-m.

¹³ Ma pɛsa kɛ ɪsu nyɛnaya kɔyɔkaya.
Na pá sɔɔ ma tɔɔ ɪsu sɔtɔ.

¹⁴ Ma nuwa nti yɔlɔa yɔyɔtɔyɔ ma tɔɔ tɔ.
Sɔyɔntɔ tama-m kotaya kɛ.
Pa cakɪ ma tɔɔ sɪ pá lɔsɪ ma weesuyɔ.

¹⁵ Ama Tacaa, nyaya ma pɛta ma tɪ.
Nyayaɛ ma ɪsɔ.

¹⁶ Nyá niyɔ taa kɛ mpi maa tɛsana tɔ pɛ wɛɛ.
Fiti-m ma kolontunaa na ma kɔnyɔntɔlɔa.

¹⁷ Nyá ɪsentaa ɪ hɛtana nyá tɔmlɛ tɔ maya teu
na ń ya-m nyá kɔpantu tɔɔ.

¹⁸ Tacaa taa tɔ-m fɛɛɛ kɛ waatɔ wei ma yaaki-ɔyɔ tɔ.
Ama ma kolontunaa ka tɔyɔna-tɛ.

Pɛ wɛɛ sɪ pá tɪsɪ-wɛyɛ atɛtɛɛ taa
na pá nyala pa nɔɔsɪ.

¹⁹ Yele na footilaa pɛpɔtɔnɔa

mpe pá pəsi kamumusi.
 Mpi tə, tampana təŋlaa ke
 pa holiyina na kalampaani.
 20 Pəpətv fei lelen,
 kəpəntv səsəntv ke n su mpa pa nyaŋna-ŋ tə.
 Yəlaa təna naaki si,
 mpa pa tɔyɔ-ŋ kɔpɔyɔ təyɔ n haaki-ti.
 21 Pa cəsəyɔ nyá kiŋ ke mpv
 ɔlena n kenti pa təə si,
 kolontunaa í taa tv-weyɛ kɔnyəŋ.

22 Tacaa ma sɛɛ-ŋ.
 Pɔi tama-m ké ɔsu ɔcate.
 ɔlena n hɔli-m nyá kəpəntv
 na n la-m piti təmlɛ.
 23 Ma laŋle ka wakəlaa ké,
 halɔ ma mayasaya si pə ləsa-m nyá kiŋ.
 ɔlena n nu ma wiinaɔ.

24 Tacaa yəlaa me í səəli Tacaa.
 Mpi tə, Tacaa feŋiyi mpa pa təkəyɔ ɔ təm ke teu təyɔ.
 ɔlena í lɛətəyɔ kalampaani nyəma na pááná.
 25 Mə təna mpa me í tɔyɔ Tacaa ke naani tə,
 í təyɔ apəlvɔ na í nyəə təŋ.

32

Wei Iso husa ɔ ɔsayatv tə ɔ laŋhɔlvɔmlɛ

1 Tafiiti yontu.

Lelen nɔlv nté wei ɔ ɔsayatv Iso husaa
 na í wii-ɔ ɔ kəpəntəŋ tə.

2 Lelen nɔlv nté wei Tacaa u yeki si
 ɔ ɔsayatv í məli ɔ nyɔyɔ taa tə.
 Pəyele cɛsɔyɔ fei ɔ ləmayasɛɛ taa.

3 Ye ma ŋməsa ma ɔsayatv,
 maya tə wakələyɔ.
 Na má mələyɔ ilim na pə tɛm.

4 Mpi tə, ilim na ahoɔ ke
 n həŋaya ma ŋkpaŋyɔ na pə nu-m.
 Ma toma tema ɔsu tɔyɔ ke wɔlaya tetv taa ké lɔŋle.

5 Ma mayasaa si maa hɔli-ŋ ma ɔsayatv,
 ma ta ŋməsi-ŋ ma kəpəntəŋ.
 ɔlena nyaa husi-m tə təna.

6 Pə təə ké nyá yəlaa təna ka sələməyɔ-ŋ
 na paa waatv wei wahalanaa
 wata-wɛ ɔsu lvm, pɔi takɔ-wɛ.

7 Nyaya ma cəsəyəna,
 na n hatələyənə-m laŋwakəlle.
 Na má ŋmaələyənə ma nyɔyɔ yapv.

⁸ M̄puyv Tacaa cə-m si: Maa seɣesi-ŋ
na má huli-ŋ mpaav ŋku n ká təŋ tə.
Na má paasəɣəna-ŋ na má tasəyi-ŋ layatv.

⁹ Taa la kumelentv isv krayanv,
yaa kpaŋaya ŋka pa keekəna kpasv tə.
Ue natəli tə kaa mayana-ŋ.

¹⁰ Isayav we wahalanaa payale taa ké.
Uena Tacaa náá pələyi kupantv ke wei
i tɔyi-i naani tə.

¹¹ Siyisilaa me, í yəələna Tacaa na í ŋmaali.
Na tampana təŋlaa me mə təna
mu wilitina laŋhulvmlə.

33

Antulinya ŋmalv Isə samtv

¹ Siyisilaa me í yəələna Tacaa.
Isə samtv muna tampana təŋlaa.

² I samv-i na cəmvɔv,
na í tala-i na ŋmusv naanvwa nyəŋkv.

³ I yoo-i yontu kvfatv,
na mə cəməŋ na mə nəsvi kvli isətəa.

⁴ Mpi tə, Tacaa nyá kvɔɔɔtutv ké tampana ké,
na nyá kvlapv təna huləɣəna mpv.

⁵ N səla siyisuyv na tampana təŋvɔv ké.
Tacaa kupantv suwa tətə taa ké.

⁶ Təmvɔv ke n yəɔtəa,
na pé la isətənvɔv
na ilim na isətə na isətəlvŋasv náá wee.

⁷ N kpeɣela təŋkv lvm ke təntəmlə.
Na ŋ tə lvmnaa səsvəm ke kotikotvŋ taa.

⁸ Tətə təna í nyana Tacaa,
na tə taa yəlaa təna sele nyá kvŋ.

⁹ Mpi tə, ŋ yəɔtəa pə lakv ké.
Ŋ kula nəɔv sv mpi pə wee,
pələ pə wee.

¹⁰ Tacaa n wakələyi təma nna
piitimnaa svwa sv pa lakv təɔv,
na ŋ hetəyi nti pa həkəyi tə.

¹¹ Ama təma nna Tacaa n svwa na
ŋ təŋəyi na ŋ lakv tə a we tam ké.
Na ŋ həkə nti tələ tə wee m̄puyv pusv pusv.

¹² Leləŋ nulaa nté piitim mpi
pə nyənəyi Tacaa ke pə Isə tə.
Na yəlaa mpa n ləsaa sv nyá nyəma tə.

¹³ Tuu isətəa ké Tacaa n wee na
ŋ nyənəyi na ŋ naakv yəlaa təna.

¹⁴ Nyá təcayale taa ké n wee na
ŋ keŋna atə nyəma təna təv.

15 Nyá ηmana pa tana na
 ḥ tu-weye cekana lamayasεε
 na pulu lapu yaa pε kisuyu lamayasale.
 Na pá fejiyi pa tama.

16 Pε taya yoolaa tuutuuma ke
 wulav takana yoo.

Pεcɔ tomin naa waasayi yoolu.

17 Pε taya yoou krayanv toma yaa
 ι alaaɸaya yakana ι cayalv.

18 Ama Tacaα nyá isale ná we mpa
 pa nyaηna-η na pá teelayi
 nyá kupantu tɔ pa tɔɔ ké.

19 Na ḥ ləsayi-weye sam taa.

Na ḥ paasayana-weye nyɔɔsi
 waatu na pá wena weesuyu.

20 Tacaα nyaya tá teelayi.

Nyá waasayana-tu na
 ḥ kentiyi tá tɔɔ.

21 Nyá tɔɔ ké tɔ we lanhulɔmlε taa.

Na té wena-η naani.

22 Tacaα, la-tuyv nyá kupantu isu
 tá teeluyv-η tɔ.

34

Tacaα waasa-m ma sɔyɔntv tana taa.

1 Tafiiti yontu ke waatu wei ι pola Filiisi nyáma
 wulav Apimeleki te na í pəsi isu kumeleη
 na ilé ι tɔyɔni-ι tɔ.

2 Maa sa Tacaα ke paa waatu wei ké.
 Ma nɔyɔ taa ké nyá samtv ka weε tam.

3 Maa sa-η mpi n lapa-m tɔ pε tɔɔ.
 Kɔnyɔntɔyɔlaa í nu na í yɔɔli.

4 Tɔ kpentι na té tala Iso na té seε-ι.

5 Tacaα, ma yaa-η ḥ cɔ-m,
 na í waasi-m ma sɔyɔntv tana taa.

6 Ye yulv tekiyi Tacaα pɔntv isentaa hetayi ké
 na feεε ya ι tokuyu taa.

7 Ye wahala tv í wiina Tacaα,
 ι nukι ké na í yapi-ι ι nɔyɔseε tana taa.

8 Isɔtaa tillu we yɔlaa mpa pa nyaηna
 Tacaα tɔ pa waali ké.

Na í ləsayi-weye asola taa.

9 I mayasi na í ná isana
 Tacaα we leleη tɔ.

Leleη nulv nté yulv wei
 ι tuyi Tacaα ke kpoluyv tɔ.

10 Tacaα nyáma me, í nyaηna-ι.
 Polupv u lanayi mpv inι pε lataa.

11 Halí tə̀ɣolasí piya mayamaya wiiki nyə̀ɣəsí ké.
Ama Tacaa pɛkə́laa náá lan̄ɣi kɔ́pantu.

12 Ma pə̀yalaa í nu ma təm na
má huli-meyɛ mpi pa yaa Tacaa sɔ̀ɣontu tɔ.

13 Mə́ taa nə̀ɣɔlv caa sí í waa ɪ weesuɣu taa
na ɪ pusi tayalı na í nu lelen̄ na?

14 Pə́ wɛɛ sí í kpa mə́ nə̀ɣsɪ
na í yelee caɣanav na kaloolaya.

15 ɪ se ɪsayatu na í la kɔ́pantu.
Na í pɛkɪ mə́ na lɛlaa má lelen̄

na ɪsələ́ kɔ́sɛɛmlɛ.

16 Tacaa ɪsələ́ wɛ siyisilaa tɔ́ kɛ́
na í kema ŋkraŋɣu na pa tɔ́.

17 ɪ haaki asayaa kɛ́ siyile kɛ́.
Na í kpiisi pa hə́la mayamaya kɛ́
tɛtv taa na pá sɔ́ pa tɔ́.

18 Ye siyisilu í wiiwa Tacaa nukí kɛ́.
Na í waasi-ɪ ɪ nə̀ɣəsɛɛ tə́na taa.

19 Ye ɪ lan̄le wakə́laa ɪ wɛ ɪ waalə̀ɣi.
Na ye pə́ nu-ɪ ɪ waasi-ɪ.

20 Wahalanaa paɣale makə́na siyisilu,
ama Tacaa waasə̀ɣi-ɪ pa tə́na pa taa.

21 Na í feŋiɣi ɪ tənɣu tə́na tɔ́ sí
ɪ muwa taa natə́li tɛ́ taa pɛli.

22 ɪsayatu kɔ́ɣuna tɔ́ tv.
Uena mpa pa cakí siyisilu acaya tɔ́
pɛle pá ná pə́ nav.

23 Tacaa yaki ɪ tə́mlɛ nyáma kɛ́.
Uena pa tə́na mpa pa tɔ́ɣi-ɪ kpɔ́lvɣu tɔ́
pa fitiɣi ŋkraŋɣu hə́m.

35

Siyisilu wei pa yaa huvle tɔ́ ɪ wula

¹ Tafiti yontu.

Hal, Tacaa huvna ma nə̀ɣɔ́ kɛ́ ma kolontunaa
na ń yoonaa mpa pa yookina-m tɔ́.

² Co nyá kpálɣu na nyá yoou wontu,
na ń kɔ́ɔ ma waasɣu.

³ Kpɛɛ nyá ŋmantaaya
na ma kɔ́nyə́ntɔ́laa tɔ́.

Heeli-m sí n ka ya ma nyɣu.

⁴ Tv fɛɛle kɛ́ ma weesuɣu ləsə́laa
na pá liɣiti-wɛ.

Mpa pa hə́kə̀ɣi sí pá la-m ɪsayatu tɔ́,
pá mə́li waalı na pá ká nyɔ́ɔŋ.

⁵ Pá yasi-wɛ ɪsu heelim kpaya nyulɣu kɛ́
waatu wei Tacaa ɪsə́taa tillu tə̀ɣə́nə̀ɣi-wɛ tɔ́.

⁶ Na sə́kpɛtvɣu na sotu wɛɛ pa mpaav taa
kɛ́ waatu wei Tacaa ɪsə́taa tillu wɛ pa waalı tɔ́.

7 Mpi tɔ, mʊsvɛn kɛ pa nyɛpa-m katɔka,
na pɔ́ huli ma mpaav taa kɛ́ pʊvɛv si má hoti.
8 Wakɛlvɛv í tuti-wɛ na pa mayamaɣa pa katɔka kpa-wɛ,
na pɔ́ hoti pa pʊvɛv taa na pɔ́ lá asaala.

9 Ama ma lanɛ ká huləməna Taca
na má yɔ́lɛna nyá waasvɛv.
10 Uɛna má yɔ́ɔti ma taa si,
Taca fɛina saala.
N waasɛvi kʊnyɔntɔɔlv kɛ tɔn tu nin taa.
Na ń waasi wahala tu na kʊnyɔntv kɛ wei i
tɔki pa isɛ tɔ i nin taa.

11 Pɔpɔtv aseeta nyáma pɔɔsɛvi-m
isayav nti ma ta nyi tɔ.
12 Na pɔ́ lɔ́ki-m.
Ma pɛsa kucɔv fɛlɛvi nyan kɛ.
13 Pɛyɛle saa wei pɛ wɛkaya mpe tɔ
ma suukaya lɛyaya wontu kɛ na má hɔkɛvi nɔɔ,
na má sɛlɛmɛvi Isɔ na nyvɛv kama si pɛ waa-wɛ.
14 Ma nyɛnaya-wɛɣɛ ma newaa yaa ma taapalaa kɛ,
na pa tɔm wakɛlvɛvi ma lanɛ.
Na má tɔn nɔ́hɛlɛ nɔ́hɛlɛ.
Na isɛ kama atɛ isɛ
ma too kʊlvɛv sɛpɛna.

15 Uɛna mpe pɔ́ wonɛvi maya saa wei ma cɛnɛlvɛv tɔ.
Na pɔ́ pɛɛlvɛvi ma tɔ kɛ́ nɔɔ.
Kpai nyáma mpa ma ta nyi tɔ,
paa hɛɛsɛvi ma tɔm kɛ kapusi mapv.
16 Pɛ cɔpa-m na pɔ́ won na pɔ́ kpalɛsi.
Na pɔ́ nyuki-m kela na pɔ́áná.

17 Taca waav wei kɛ n ká hɛɛsi-m nyɛnvɛv na isɛ?
Kenti-m tɔɔlasɛ nsi na ń ya-m si sɛkpan taa.
18 Uɛ maa sa-n kotilaa taa.
Na má sɛɛ-n yɛlaa samaa taa.
19 Taa yɛle na ma kolontunaa mpe
pɔ́ paana ma wahala.
Mpa inɛ pa taa kpaana-m mʊsvɛn tɔ,
pa yɛle tɔmaya isɛ cɛpɛlvɛv kɛ ma tɔm.
20 Paa yɔ́ɔtɛvi tɔm kʊpantv
pɛyɛle pa cakɛna yɛlaa mpa
pa wɛ tɛpamm tɔɔ tam.
21 Pa haaki pa nɔ́si na ma tɔ
na pɔ́ wonɛvi na pɔ́ kpalɛsɛvi si:
Tɛ na-n kɛ na tá isɛpile tɛkelekele.

22 Taca, n nawa mpi pɛ lapa tɔ,
Taa hatɛlɛna-m, pɛyɛle taa su.
23 Hai Taca, kʊli na ń ha-m tampana,
ma caa Isɔ, sɛɛna ma tɔ.
24 Kɛɛsɛna isɛna nyá siyisuyv wɛɛ tɔ

na ń ha-m tampana.

Na pá yele-m paanau.

²⁵ Taa yele na pá tɔ si:

Tə hika-ɪ na tɔ tɛ ɪ tɔm.

²⁶ Fɛɛɛ í kpa pa tɔna mpa pa laŋa hɛɛna
ma wahala na pá kuləyi ma tɔɔ tɔ na pá liyiti-wɛ.

²⁷ Mpa pa laŋa hɛɛna ma tampana hav tɔ

pá yɔɔlɔna laŋhulɔmlɛ,

na pá yəyɔtəyi tam si:

Tacaa wei ɪ caana ɪ tɔmlɛ tɔ na

hɛɛsuyɔ tɔyɔ tu taləyi tam.

²⁸ Maa sɛɛ-ŋ nyá siyisuyɔ tɔɔ,

na má saŋɪ-ŋ kuyɛɛŋ tɔna.

36

Isɔ kin nte weesuyɔ talule

¹ Tacaa tɔmlɛ tɔ Tafiti yontu nti
tə wɛ yonyoolaa nyuyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

² Ma cɛkəna Isɔ tɔɔ kullɔ kuyɔyɔtɔtɔ,

si: Isɔ sɔyɔntɔ ta kɛ maya pulɔpu.

³ Pə puɣusiyi-ɪ kɛ si ɪ kɛ kɔpaŋ
ɪɛ u cɛkəyɔna ɪ isayatu si í kisi-ti.

⁴ ɪ kuyɔyɔtɔtɔ tɔna kɛ kaloolaya na kutɔsɔtɔ kɛ.

ɪ fɛi ləmayasɛɛ, pəcɔ ɪ ta nyi kɔpantɔ lapɔ.

⁵ ɪ tɔhəntələ kɛ ɪ mayasəyi

mpi pə ta siyisi tɔ pə tɔm,

na í tɔŋəyi mpaav ŋku kɔ fɛi teu tɔ,

u lɔɔki isayatu.

⁶ Tacaa nyá kɔpantɔ walaa kɛ isɔ isɔtɔnyuyɔ

na nyá teu náá kaləsəna isɔŋmɔntɔ.

⁷ Nyá siyisuyɔ kaawaya isɔ pulasi.

Na nyá kumayasɔtɔ náá lumaa isɔ tɔŋku.

Nyá waasəyɔna yɔlaa na tɔla.

⁸ Hai, Isɔ nyá kɔpantɔ tewaya.

Na yɔlaa ŋmeləyi nyá tɛɛ.

⁹ Nyá tɔyaya taa wɛnau kɛ n hayasəyi-wɛ,

na ń yeki na pá nyɔɔki nyá kɔpantɔ isɔ lɔm.

¹⁰ Nyá kin kɛ weesuyɔ sɛɛlɔ wɛɛ.

Na tɔ naakəna nyá nyaaləm.

¹¹ Tacaa la kɔpantɔ kɛ mpa pa nyəma-ŋ tɔ
na mpa pa tɔŋəyi tampana tɔ.

¹² Kalampaani tɔ í taa fɛli-m nɔɔhələ.

Pəyele isayau í taa tɔyɔni-m.

¹³ ɪ naaki yɔlaa asayaa tɛma

hotuyɔ na pá pəsi kɔpantɔlasi

pa pəsəyi kulɔyɔ.

37

Nyá taa í taa kpana asayaa leesoyu

¹ Tafiiti yontu.

Yulv nyá, nyá taa í taa kpana isayalataa yoo.
Taa tu nyuli pa kawaaya.

² Pa kəŋ lontiluyu ké isu nyutu,
na pá wuli isu nyutu kulekəlekətu wuloyu tɔ.

³ Ha nyá təyi Taca na n laki kɔpantu,
ile n ká caya mə tetu taa na alaafəya.

⁴ Yele na Taca pəsi nyá leleŋ təlule,
ile i ká ha-ŋ mpi n nyuləyi tɔ.

⁵ Pɛti-i nyá weesuyu na n nyənəyi i tike
ile i ká la mpi pə wɛ lapu tɔ.

⁶ I ká yele na nyá siyisuyu ná isu nyaaləm
na nyá tampana ná isu ilim ke pə sikuɔu waatu.

⁷ Caya təpamm na n tɛləyi Taca na suulu.
Taa mu pááná na mpa pa waaki pa isayatu taa tɔ.

⁸ Lɔ-yɛ, na n yele taa hanaya.
Taa kɔnti, isayatu ke pə lələyi.

⁹ Pu kpiisi isayalataa ké,
ilena Taca tɛllaa náá təyɔ tetu.

¹⁰ Pəcəyɔ pə kaasaa na isayav saali yem.
N kəŋ n nyəni i lonte taa,
n kaa na i ikpatɛ.

¹¹ Ama təpasəlaa ká təyɔna tetu
na pá cayana pa ti təpələkətɛɛ.

¹² Isayav cakɪ siyisilu acaya ké,
na i nyasəyi i təyi kela.

¹³ Ama Taca ná wonjɔyi-i ké.
Mpi tɔ, i nyəmə sɪ hɔvle kuyaku ká kəɔ.

¹⁴ Asayaa ná kɛɛki pa layalɛ ké na pá paŋ pa təŋ
sɪ pa kuyɪ kɔnyɔntɔnaa na wahala nyéma
mpa pa təŋəyi mpaav kusiyisuyu tɔ.

¹⁵ Ama pa mayamaya ke pa layalɛ ká sɔ
na pa təŋ pɛli.

¹⁶ Siyisilu wɛnav pəciimaya kəla teu
ke asayaa paɔalɛ nyəŋkɔ tuutuuma.

¹⁷ Mpi tɔ, Taca n pələyi pa niŋ ké
ilena n paasəyəna siyisilaa.

¹⁸ N nyəmə mpa pa təŋ isu Isə səlaa tɔ pa təɔ ké
na mpi n ká ha-wɛ tɔ, pu pəsi pa nyəm ke tam təɔ.

¹⁹ Fɛɛɛ kaa təyɔ-wɛyɛ wahala waatu taa.
N ká ha-wɛyɛ hayanaya ke nyəyəsɪ waatu.

20 Asayaa kəŋ lepu ké.
Taaɔa kolontunaa ká saali ké
isu nyutu hetu yaa kəkə nyəəsɪ.

21 Isayav kəntəŋi ké u fələŋi.
Ama siyisilu ná haakəna luyɔ kolumvuyɔ.

22 Mpa Taaɔa kooliyi kɔpantu tɔ
mpɛ pa tənna tetu.
Uena pə kpiisiyi mpa ɪ tənŋəŋi mpusi tɔ.

23 Ye ɪ lanlɛ hɛɛna yulu tɔntɛ,
ɪ hasəŋi ɪ nɔhɛɛ tɛɛ ké.

24 Paa ɪ tu hotaa u saaləŋi atɛ.
I təkəŋi ɪ niŋ taa ké na ɪ kusɪ-ɪ.

25 Too ma kolumvɔ tɔ,
haləna ma kpatələŋa,
ma ta nata pə ləwa siyisilu,
yaa pə susa ɪ piya kɛ təŋənayɔ sələmvuyɔ taa.

26 I haakəna luyɔ kolumvuyɔ kɛ tam ké
na Isə kooliyi ɪ piya kɛ kɔpantu.

27 Kisi isayavɔ na n lakɪ kɔpantu
ɪlɛ nyá piitim ká wɛɛ tetu taa ké tam.

28 Mpi tɔ, siyisuyɔ kɛ Taaɔa n sɔələa.
Pəyele nn ləkɪ nyá yələa.
N kentiyi pa tɔ ká tam ké.

Ama n ká kpiisi asayaa piitim.

29 Siyisilaa ká təŋəna tetu
na pá caya tə taa ké tam.

30 Ləmagasɛɛ təm kɛ siyisilaa yəŋətəŋi
na pá kpaaləŋi tampana tənuyɔ.

31 Pa Isə kiiŋ wɛ pa lotu taa ké,
pu cɛŋləŋi-wɛ.

32 Isayav cɛŋəŋi siyisilu ké
na í pɛəkəŋi ɪ kuyɔ.

33 Ama Taaɔa u yeki sɪ isayav í kpa siyisilu kɛ ɪ səkpaŋ taa.
Yaa siyisilu təm í sɪ təhɔlɛ taa.

34 Tɛɛli Taaɔa na n tənəŋi ɪ mpaav.
I ka kusɪ nyá nyuyɔ na n təŋə tetu
na í kpiisi asayaa na n ná.

35 Maa nawa isayav na í ŋmakələŋi.
Na í pu səsəm isu tuyɔ kɛ Lipaŋ
tetu kɔpantu taa.

36 Ama ma mələ təna ɪlɛ maa tasəŋi-ɪ nav,
na má pɛɛkɪ na má wu paŋa.

37 Nyənna mpa pa tənɪ isu Isə sɔələa
na pá tənəŋi tampana tɔ.

Wei ɪ caaki í na lɛlaa pa lɛlɛɲ tɔ,
ɪ wɛɛkəna lɔlɔɣɔ nyáma ké.

³⁸ Pɪ wakəli ɪsayaɫataa tənaya,
na pə kpiisi pa lɔlɔɲ.

³⁹ Tacaɔ yakəna siyisilaa.

Na í kentiyi pa tɔɔ ké wahalanaa waatu.

⁴⁰ ɪni ɪ waasəɣəna-wɛ na í tɛɲ-wɛ.

Na í fitiɣi-wɛɣɛ asayaɫa niɲ taa na í yakɪ-wɛ.

Mpi tɔ, ɪnəɣɪ pa tɔ kɔlɔlɔɣɔ.

38

Kvɔtəntv wei ɪ nyəma ɪ təwakəlle tɔ ɪ sələmvyv

¹ Tafiiti yontu nti
pa tɔəsəɣəna ɪsɔ tɔɔ tɔɣɔɔ.

² Tacaɔ taa hɔ ma ɲkpaɲɣɣɔ
yaa ń tɔ-m saləka na pááná.

³ Mpi tɔ, nyá nyámá yaya-m ké,
na nyá niɲ yuɲ tii ma tɔɔ.

⁴ Nyá pááná tɔɔ,
ma tənɔɣɔ fɛi tɔcɔɲɲɲ.

Ma kɔpəntɔɣɔ tɔɔ,
alaafəya fɛi ma mɔwa taa.

⁵ Ma ɪsayaɫɔ kəla-m kɔɲkɔlɔmən.
Na tɔ nu-m ɪsu səɣəla səsəɔna.

⁶ Ma hiɲ taa lapa kɔsəɣɔtɔ ké na pá wɪki.
Ma kɔmɛlɛntɔ kasəyaya nté.

⁷ Wɔsasi kəkəla-m ké na má kawa katatəlaya.
Laɲwakəlle taa ké ma təɲ kɔyɛɛɲ təna.

⁸ Wɔsasi səsəɔnsɪ saləɣəna ma tənaya taa.
Pɔlɔpɔ fɛi tɔcɔɲɲɲ ké ma tənɔɣɔ taa.

⁹ Pə yəka-m ké tənəɲnəɲ ma fɛi toma.
Na ma laɲwakəlle yeki na má mələyi.

¹⁰ Tacaɔ n nyámá ma kɔnyuləm kɛ teu.
Pəyele n nyámá ma mɔla.

¹¹ Ma laɲɛ tɔɔki ké na ma toma tɛɲ.
Ma ɪsɛ náá tu tɛɲ naɔ.

¹² Ma taapalaa na ma asəmaa seeki ma wahala.
Na ma cɔɔ nyáma hatəɫəɣəna-m.

¹³ Mpa pa pɛɛkəɣɪ ma səm tɔ pa nyəkɪ-m katɔsɪ
ɪlɛna mpa paɔ caa-m na kɔpantɔ tɔ
pá yəɣətəɣɪ ɪsayaɫɔ na təm kɔtɔsɔtɔ kɛ tam.

¹⁴ Ama ma pəsa ntam ké maa nukɪ,
yaa kamumuka maa yəɣətəɣɪ natəli.

¹⁵ Ma wɛ ké ɪsu ntam,
maa cɔɔki natəli.

- 16 Ma Iso Tacaa nyaga ma tekiyi,
na má tan̄aa si ń c̄na ma n̄ȳo.
17 Hal̄i ma s̄el̄ma-ŋ si ń taa yele na pá paana-m.
Yaa pá kees̄ana ma ceŋlȳu na pá kul̄i ma t̄o.
- 18 Mpi t̄o, ma ceɛ fiyinuȳu ké,
na ma w̄sasi t̄ōs̄ayi-m p̄ə t̄m.
19 Ma tisa ma k̄up̄ant̄uȳu ké
na k̄u t̄m caal̄ayi-m.
- 20 Ma kolontunaa w̄ena alaaf̄aya ké na toma.
Mpa pa footiyi-m mus̄uŋ t̄o,
pa paɣale we s̄ȳoŋtu.
21 Isayatu ke pa leet̄ayi-m ma k̄up̄antu lonte.
Ma p̄eek̄ayi k̄up̄antu t̄ȳo paa caaki-m.
- 22 Ma Iso Tacaa, taa l̄-m.
P̄ayele taa hat̄el̄ana-m pool̄uŋ.
23 Ma caa, ma nȳuȳu ȳátu,
k̄o l̄ŋ ke ma waas̄uȳu.

39

K̄onȳant̄aȳo k̄up̄ant̄əŋ tisuȳu

- 1 Tafiti yontu nti t̄ə we yonyoolaa nȳuȳu tu
yontunaa na Yetutuŋ nȳantu taa t̄ȳōl̄o.
- 2 Maa t̄owa ma taa ké si maa feŋ ma t̄ante t̄o,
na má taa p̄ant̄ana ma n̄ȳo.
Maa k̄pa ma n̄ȳo ke waatu wei isayatu ká weɛ ma kin̄ t̄o.
3 P̄ə t̄o ké ma suma is̄u kamumuka.
Ama ma lan̄le wak̄elaa na ma w̄sasi s̄ōsi.
4 N̄ȳas̄eɛ pi-m na á nyaga ma taa
is̄u k̄ək̄o na má m̄al̄ayi.
N̄t̄ena pá caali-m si má s̄el̄ami si:
- 5 Tacaa keesi-m saa wei ma weesuȳu ká t̄e t̄o.
K̄ȳeɛŋ is̄anaya p̄ə kaasa-m.
Yele na má nyi is̄ana ma we t̄atantaa t̄o.
6 Ma weesuȳu taɣal̄əŋ we ké is̄u ntantaku wan̄.
P̄ayele k̄u ta ke-ŋ pul̄o.
Ȳalaa t̄ana we ké is̄u heelim.
7 Ȳul̄o c̄ōki ké is̄u is̄otom,
na í tan̄t̄ayi is̄u heelim,
na í kaaki w̄enav huwa.
Ama i ta nyi k̄u kuulu.
- 8 Tacaa, p̄anente pepeye ma tas̄ayi t̄eel̄uȳu?
Nyaga maa t̄eli t̄əkpataa.
9 Waasi-m ma kawalaya t̄ana taa.
Taa yele na k̄um̄el̄em̄əŋ won̄i-m.
10 P̄anente ma sumaya,
maa kuliyi n̄ȳo.
Mpi t̄o, nyá yelina na má weɛ yaasi in̄e i taa.

11 Hai, yele-m mapu ke mpu.
Ma tɔm ká te nyá nin̄ taa.

12 Yulv isayatu ke n hɔɔna i nkpaɔyɔ,
na n̄ wakələyi i weesuyɔ nkɔ
i sɔla teu tɔ isu sonsompale
wakələyɔ tɔyɔ pile tɔ.

13 Hai, Tacaa ke nkpaɔɔ na n̄ nu,
ma kɔsələmɔtɔ na ma kapusi.
Ma isələm tɔm í taa kisi-ɔ pətətəle lapu.
Mpi tɔ, ma ké mɔulv ke nyá tɔye,
isu ma cəsənaa.

14 Kɔsi nyá ise ke ma tɔɔ
na n̄ yele na má feesi
na pécɔ má tee na pé saali.

40

*Paa wei í nyi pə təna mpi n lapa-m tɔ
(Kɔkalətv 14-18: Yontu 70:2-6)*

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyɔ tu
yontunaa taa tɔyɔlɔ.

2 Tacaa ke ma teela təkpaɔa.
Na í keesəna ma tɔɔ na í nu ma kapusi.

3 Pɔyɔ anaam wei i ké
səm katantamaya tɔ i taa ké i kpeɛ-m.
Na í sən̄si-m kɔkpaɔmuyɔ tɔɔ,
na má tɔɔna naani.

4 Ta Isɔ tɔna ma nɔyɔ taa ké
yontu kɔfatɔ si má saɔna-i.
Payaɔle nuwa na pá ná mpu.
Uena pá nyaɔna Tacaa na pá tv-i naani.

5 Lelen̄ nuɔv nté wei i tɔwa
Tacaa ke naani təkpaɔaa tɔ.
I paa feina kalampaan̄i nyəma na pəpətɔnaa.

6 Ma Isɔ Tacaa n lapa tɔma səsəna ke,
tá tɔɔ ké n feina saala.
Ma caakaya a tɔm yɔyɔtuyɔ
ile a kəla payale.

7 Pə taya kətaya isu isayatu husuyɔ nyən̄ka
yaa nkə kəkɔ lusa ka tɔna tɔ yaa kɔhav ke n sɔlaa.
Ama nkpaɔɔ ke n tv-m si má nu nyá tɔm.

8-9 Pə tɔɔ ké ma tɔma si:
Mayalɔ, ma caa má la nyá luyɔ nyəntɔ.
Isu pə wev kiiu takəlaya taa tɔ.
Na má təkəyi nyá kiiu ke hatoo ma lotu taa.

10 Siyisuyɔ tɔm ke ma kpaaləyi
samaa tuutuuma taa si:
Tacaa nyá waasəyən̄a.
Maa sun̄, nyá mayamaya n nyəma mpu.

11 Maa n̄mesəyi isəna n yapa-m tɔ,

na nyá kúpantv nti n lakı tam tɔɔ samaa taa.
 Ama ma kpaalɔɔi kɛ si nyayale ma waasvɔ.
 12 Taca n ta kisi nyá pɔtɔtɔle ke lapv.
 Nyá kúpantv na nyá taa teu kentiya-m tam.

13 Wahalanaa watɔyana-m na paa timpiyi.
 Pa fei kalvɔ, ma kawalaya fɔtɔ felɔyana-m.
 Pa tike ke ma naaki.
 Pa payale kɛla isu nyɔvɔ taa nyɔsɔ.
 Pɔ tɔ kɛ ma apalvɔ lepa.

14 Hai, Taca,
 la suulu na ń kɔɔ lɔɔ na ń ya-m.

15 Mpa pa caaki ma wahala na ma sɛm tɔ,
 pá kpisi na feele kra-we na pá tisi-we tɔfe.

16 Mpa pa wonyi-m na pá kpalasɔyi tɔ,
 pa feele í tv-weye sɔyɔntv.

17 Nyá pɛekɔlaa tɛna í
 yɔlɔna-ɲ na lanhɔlvɔmle.
 Mpa pa caaki si ń ya-we tɔ,
 pa talɔyi-ɲ tam si:
 Taca kɛle sɔsɔ.

18 Ma kɛ konyɔntv kɛ na wahala tv.
 Ama Taca tɔsɔyi ma tɔm.
 Nyayale ma waasvɔ na ma sɛnvɔ.
 Ma Isɔ, waasi-m taa taanɲi.

41

Konyɔntɔyɔlv Isɔ sɔlvɔvɔ

1 Tafiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyɔvɔ tv
 yontunaa taa tɔyɔlvɔ.

2 Lelen nvlv ntɛ wei i paasɔyana acamaa tɔ.
 Mpi tɔ, Taca lɔsɔyi-i wahala taa kɛ
 kuyaku isayav wule kɛ.

3 Isɔ kentiya pɔntv weesuyv tɔ kɛ,
 na í cayana lanhɔlvɔmle ke tetv tɔ.
 Isɔ u yeki na yvlv ɲi í hoti i kolontunaa sɛkraɲ taa.

4 Taca paasɔyana-i i wɔsasi waatv kɛ,
 na i feki-i.

5 Ma kvyɔyɔtv ntɛ si: Ma pɛntɛna Taca,
 ɲe nyɛni ma pɔtɔtɔle na ń waasi-m.

6 Ma kolontunaa pɔsɔyana na mɔsvɲ si:
 Pɔlee kɛ n ká si na pá sɔɔ nyá tɔɔ?

7 Ye pa taa nɔyɔlv kɔma ma wiiluyv
 pɔpɔtv tɔm kɛ i yɔyɔtɔyi si i hiki
 timpi i ka cayana-m tɔ.

8 Mpa paa caa-m tɔ pa kotiya kɛ na
 pá welɔtɔyi ma isayav tɔm si:

9 Kɔtɔɲ isayav husana-i,
 i kaa kvlv.

10 Hai ma taapav kɔraɲ wei

má na-ι τῶ nukaya tēma tēm
na tē tōki ma mutv tō
ι kula ma tō.

¹¹ Hai, Tācaā nyāni ma pētōtēle,
na n̄ kusi-m na má leeti-wē.

¹² Mpi pu hōli si n sōla-m tōyōle
waatv wei ma kolontunaa ká yele koou
si mpe pa kēla-m tō.

¹³ N paasāna-m ma tampana tēnyūyū tō,
na n̄ su-m nyá isentaa ke tam tō.

¹⁴ Tācaā Isō wei nyá n kē Iseyeli nyāma
Isō tōyōle teeli tv.
Isō í kōna mpv.

TAKĒLAYA NAALE NYĒŋKA

42

(Yontu 42-72)

Wei ι hatōlōna Isō tōseēle tō ι wula

¹ Kōlee yontu nti tō wē yonyoolaa nyūyū tv
yontunaa taa tōyōlō.

² Isu lūkōtv pukūyū nam na í tēnyūyū lvm akpaa tō,
n̄pyūyū ma pēekāyī Tācaā.

³ Ma nyūlōyī weesūyū tv Isō nyāya.
Pōlee kē maa kōō nyá tē na má na-ŋ?

⁴ Isəlvm ke ma tōki ilim na ahoo.
Mpi tō, pa pōōsāyī-m tam kē si:
Leye nyá Isō inι ι wēē?

⁵ Halι pē lapa na má tōōsāyōna lanwakēlle ke
isēna samaa tukāya-m hekū na lanhvlōmle sōsōle,
na tē pukina Isō tōyāya tō,
na pá wilitiyī na pá saŋι-ι tō.

⁶ Pepe tōō kē ma lanle wakēlōyī ma ti tēm tōtō?
Pē kēla teu si má teeli ma Isō
na má tasa-ι sam tōtō.
Inōyōle ma waasvlō Isō.

⁷ Hai, Tācaā, ma lanle wakēlaa kē tōtōyōtōyō.
Pē tōō kē ma tōōsāyī nyāna Yaatanι tetv mē tēm,
na nyá seēlaa na Hēemōŋ pyūyū na Miseyāa pulasi tēm.

⁸ N yēlaa na wahalanaa tēnyūyū
tēmāya ma tōō isu lvm hōla.

Pa waasa ma tōō kē tōwisiwisi.

⁹ Tācaā, la-m kōpantv ke ilim.
Uēna má yōō-ŋ yontu ke ahoo,
na má sēlēmι-ŋ.

Mpi tō, nyá haana-m weesūyū.

¹⁰ Ma kentulu Isō,
n sōō ma tōō suwe na pé nukι-m?

Na ń yele ma kolontunaa na pá ηmakələyi-m?

¹¹ Pa kútuyv nu-m ké təkpatu
na pá yəyətəyi ilim na pə tɛm si:
Leye nyá Isə inɪ ɪ wɛɛ?

¹² Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má tɛɛli ma waasulv Isə,
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.

43

¹ Hai, Isə, sɛɛna ma tɔɔ ké
mpa pa ta nyɪ-ŋ tɔ pa tɔm taa,
na ń ha-m tampana.
Ya-m pəpətunaa na asayaa nin taa.

² Nyayale ma kentulu,
n kisiyi-m suwe?
N yelaa na pé nukɪ-m
na ma kolontunaa ηmakələyi-m suwe?

³ Huli-m nyá nyaaləm na nyá tampana
na á pona-m nyá tɛɛyale
ke nyá puyv nanŋ nyəŋku tɔɔ.

⁴ Ile maa kpətəna nyá kətaya tɛlatɛ təna.
Mpi tɔ, nyayale ma lanjhulumle na ma ayɔɔɛɛ.
Hai, ma Isə maa sɛɛ-ŋ na ma sanju.

⁵ Pepe tɔɔ ké ma lanje wakələyi ma ti tɔm tɔtɔ?
Pə kəla teu si má tɛɛli ma Isə
na má tasa-ɪ sam tɔtɔ.
Inəyale ma waasulv Isə.

44

Tacaa kentuyu sələmvuyv

¹ Klee yontu nti tə wɛ yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa təyɔɔ.

² Hai, Tacaa, tá caanaa kɛɛsa-tuyv
mpi n lapa-wɛyɛ too ləŋtaa tɔ
na tɛ nuɪna tá ŋkpanŋ.

³ N təyɔna piitimnaa yɛlaa na ń su-wɛ.
N kɔwa yɛlaanaa na pé waləna-wɛ.

⁴ Pə taya pa ton na pa yoou wontu yapəna-wɛ,
na pé lá na pá təyɔ tɛtu.
Ama nyá ton na nyá wɛɛv ke pa waali lapəna mpv.
Mpi tɔ, n ka sɔɔla-wɛyɛ.

⁵ Hai, Isə, nyayale ma wulav,
nyá yekina na Yakəpu kələyi.

⁶ Nyá ton ke tə pəsəyəna tá kolontunaa ke kpentəlasɪ,
na tɛ fɛləyi-wɛyɛ nɔɔhɛɛ na nyá hətɛ.

⁷ Tə ta tu tá tɔɔv ke naani.
Pəyɛle tə ta tan tá layatɛ si tɛ waasi-tuyv pulv.

⁸ Mpi tɔ, nyá yakəna-tuyv tá kolontunaa nin taa
na ń tuyv mpa paa caaki-tv təyɔ fɛɛɛ.

⁹ Tacaa tu tɔyɔ-ŋ teeli ke paa kuyaku ŋkuyɔ.
Tu seeki-ŋ tam ké.

¹⁰ Paa na mpɔ n lɔ-tɔ na ń tɔ-tɔyɔ fɛɛɛ,
na ń kisi tá yoolaa waali ke wɛɛɔ.

¹¹ N yelaa na tá se tá kolontunaa,
na peɛ pá kuu tá wontu.

¹² N pɛta-tɔyɔ pa niŋ taa ké isu tɔla ke tɔkɔɛ
na tá yá yem ké lɛlaa té.

¹³ N lɔ nyá piya taɣa alaha ké yem ké
n ta waa tá tɔɔ ké pulɔ.

¹⁴ N yelaa na tá cɔlɔ nyáma tɔvki-tɔ,
na pá paana-tɔ na pá wonɣi-tɔ.

¹⁵ Taɣa piitimnaa yookina yontu,
na yɛlaa náá tuliyi-tɔyɔ ntompee.

¹⁶ Paa kuyaku ŋkuyɔ fɛɛɛ kpaaki-m
na pá laki-m tokuyɔ

¹⁷ ke waatu wei ma nukɪ
kolontu kutɔyɔ na ɪ sayatɔyɔ tɔ.

¹⁸ Wahalanaa pane pa tɛna pa makana-tɔyɔ.
Pɛyele tɔ ta sɔɔ nyá tɔɔ.

Páɔ tɔ ta wakali tá na-ŋ tá nɔɔ pɛɛɔyɔ.

¹⁹ Anɪ tɔ ta lɔ-ŋ yaa tá hatɛlana nyá mpaav.

²⁰ Paa na mpɔ n nanɣta-tɔyɔ
lonte nte pa lɔwa tɔ tɔ taa ké
taale hasɪ tɛɔɔyale.

Na ń yeɛ na sɛm sɛkrɛtɔyɔ nyala tá tɔɔ.

²¹ Ye tu sɔɔwa tá Iso tɔɔ,
yaa tɔ sɔv tuŋ ke laav,

²² n taa kpisi pɛ nyɛm.

Mpi tɔ, n nyɛma pɛ tɛna mpi
pɛ we yulɔ lotu taa tɔɔ.

²³ Nyá tɔɔ ké pa kuyi-tɔyɔ paa kuyaku ŋku,
na pá lakana-tɔ isu pa pukuyuna heu ke tɔkɔɛ tɔ.

²⁴ Hai, Tacaa n tooki suwe?
Fe na ń kɔli, taa lɔ-tɔyɔ tam tɔɔ.

²⁵ Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá wahala
na tá lanwakalle tɔɔ
na nn caaki tá nyɛnɔyɔ?

²⁶ Mpi tɔ tɔ hota tá lotu tɔɔ ké mɔsɔyɔ taa ké.
Hai, kɔli na ń waasi-tɔ.

²⁷ Heti-tɔyɔ nyá kupantu tɔɔ.

45

Wulav akpayale yontu

¹ Kɔlee yontu nti tɔ ké sɔɔɔyɔ nyɛntɔ
na pá yookina cɛmɛŋ na tá we yonyoolaa
nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² Tɔm kupantu haya ma taa ké sɪ má yɔɔɔɔ.

Wulav ke ma yoo ma yontu.
Maa yoo-təxi na caŋəm isu takəlaya ŋmaabv kupaŋ.

³ N tée apalaa tənaya isentaa luu,
na ŋ yəyətəyənə caŋəm.
Isə koola-ŋ kupaŋtv ke tam təo ké.

⁴ Yoolaa taa yoolu,
ləli nyá layate.
Nteyete nyá teu na nyá teeli.

⁵ Kpa nyá yoo keeke taa na nyá səsəntv,
na ŋ huli tampana tənuyv na ŋ sɛɛna acamaa təo.
Nyá toŋ í náná nyá kookalənaa səsaa taa.

⁶ Tə nyá nyəmə kvsɛŋtɛɛ
na ŋ yaya nyá kolontunaa nyama
na ŋ məŋna-wɛyɛ nyá tɛɛ.

⁷ Hai, Isə, nyá kumte wɛ tam təo ké.
Tampana ke n tənəxi na ŋ təkəna nyá kawulaya.

⁸ N səla siyisuyv ké na ŋ kisi isayav.
Pə təo ké nyá Isə ləsa-ŋ nyá taapalaa taa,
na pá pəli-ŋ kətaya nim.

⁹ Na tulaabnaa waanv waanv səsəvŋ ke nyá wontu təo.
Na laŋhulvmlɛ yonkpaama kuləyi,
nyá kutulvŋ wei pa lapa caŋəm na tuvŋ kela təo taa.

¹⁰ Awulaa pɛɛlaa wɛ kawulaya təyaya taa alaa taa.
Wulav alvnyəŋ səŋa nyá ntəyəŋ təo
na í tɔwa wolanaa kupama.

¹¹ Ma pɛɛlɔ ke ŋkpaŋŋ ke teu
na ŋ keɛsɪ isɛ na ma təo.
Səo nyá yəlaa na nyá caa təyaya pə təo.

¹² Wulav ləsaya í svv-ŋ nyá teu təo.
Inəyale nyá səsə, luvŋi-ɪ atɛ.

¹³ Tiiɪ ɪcatɛ nyəma mpa pa wɛna liyitee
na pá kəli lɛlaa təo,
paa pɛɛkɪ sɪ ŋ huli-wɛyɛ pɛɛɛɛ,
ɪɛna pá ha-ŋ kvcəŋ.

¹⁴ Wulav pɛɛlɔ tɛwaya təkpaɛa ké kawulaya təyaya taa.
Wontu nti pa lɔvna wɔla təyɔ ɪ suuwa.

¹⁵ Pa səpa-təxi ŋmaləm paɣalɛ ké.
Ntəxi ɪ suuki na pɛɛlaa svv-ɪ na pá pona wulav kɪŋ.

¹⁶ Na pá svvkəna-ɪ na kawilitasɪ ke wulav təyaya.

¹⁷ Hai, wulav, kuyaku nakvli nyá piya
í kpaɣa nyá cəsənaa kawulaya kumte,
na ŋ la-wɛyɛ antulinya təna awulumpiya.

¹⁸ Ama máá təsəxi nyá hətɛ ke paa waatv wei ké.
ɪɛna yəlaa təna saŋi-ŋ tam təo.

46

Pə təna pə tv Isə wɛ tá waali

¹ Klee yontu nti pa yookina nəyɔ kuyvllaya na tɛ wɛ

yonyoolaa nyɔɔv tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Iso keɛe tɔ tɛɔɔsɔle na tɔ nyɔɔv tɔtɔle.
Inɔɔɔle waasɔv ɲku ku lanɔɔi lanwakalle waatu tɔ.

³⁻⁴ Pɔ tɔ ke paa tetu kɔ sele
na pɔɔɲ yɔɔlɔɲ na ɪ tiiki lɔm tɛɛ
yaa lɔm hola kalɔɲ kɔkɔte na ɔ wasɔɲ
na ɔ kulɔɲ na ɔ ciɲitiɲi pɔɔɲ, tu nyan.

⁵ Pɔɔ nakali ka wenna na ka lɔm heɛsɔɲ
Iso ɪcatɛ nyɔma lanɲle.

Isɔtaa Iso Sɔsɔ tɛɔɔɔle nanɲ nyɔntɛ ntɛ.

⁶ Iso wɛ tɔ taa ɪle pɔlɔpɔ ɪ ciɲitiɲi-tɛ.
ɪ ka waasi-tɛɲ na pɛɔɔ ilim lu.

⁷ Ye Iso kula ɪ nɔɔɔ tɔ piitimnaa tɛɛ suvki kɛ,
na kawulasɪ nɔɔ seliɲi,
na sɔɔntɔ nɔɔ pɪ tɛtu na tɔ yɔɔlɔɲ na tɔ tiiki.

⁸ Ate na isɔtaa pɔ tu Tacaɔ wɛ tɔ waali kɛ.
Yakɔpɔ Iso keɛe tɔ kukentuyɔ.

⁹ ɪ kɔɔ na ɪ nɔɔ sɔɔntɔ tɔma wena
Tacaɔ lapa tetu tɔ tɔ.

¹⁰ Inɪ ɪ kuvɔna yooɲ nyɔɔv ke hatoo antulinya tɔnasɪ tɔɔ,
na ɪ pelɔɲi pɔ tɔɔɲ na pɔ ɲmantaasi,
na ɪ wɔ kpalɔɲ ke kɔkɔ.

¹¹ Iso si: Yɔlaa ɪ heɛsi yooɔ na pɔ cɛkɔna si ma kɛ Iso.
Mɔ ɲmakɔlɔna tetu na tɔ piitimnaa.

¹² Ate na isɔtaa tu wɛ tɔ waali kɛ.
Yakɔpɔ Iso keɛe tɔ kukentuyɔ.

47

ɪ wiliti Tacaɔ wulav sɔsɔ

¹ Kolee yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔɔv tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Yɔlaa mɛ mɔ tɔna ɪ wilitiɲi,
na ɪ makɪ niɲ taa kɛ tɔ Iso.

³ Mpi tɔ, pɔ tɔna pɔ tɛɛ suvkaɔna
Tacaɔ Isɔtaa Iso Sɔsɔ kɛ.
Inɔɔɔle tetu tɔna wulav sɔsɔ.

⁴ Inɪ ɪ tɔvɔna tɔ niɲ taa kɛ yɔlaa,
na ɪ tu tɔ nɔɔheɛ tɛɛ kɛ piitimnaa.

⁵ Yakɔpɔ nyɔma taya ɪ sɔɔlaa
na ɪ lɔsi tɔ tetu na tɔ lanɲ heɛwa.

⁶ Kawilitasɪ na tutuyɔ wula ke
Iso Tacaɔ kpana ɪ kumte tɔɔ.

⁷ ɪ yoo Tacaɔ ke yontu.
Inɔɔɔle tɔ wulav, ɪ samɪ-ɪ.

⁸ Iso keɛe tetu tɔna wulav.
ɪ samɪ-ɪ na yontu kupantu taa kupantu.

⁹ Iso caya ɪ kumte nanɲ nyɔntɛ tɔ kɛ

na í tǎkí piitimnaa tǎo ké kawulaya.

¹⁰ Piitimnaa awulumpiya sǎosa Apələham Iso yəlaa tǎo.

Mpi tǎ, ɪnɪ ɪ tǎnna atɛ awulaa na pəsəlaa tǎna

na í tǎkí pa tǎna pa tǎo ké kawulaya.

48

Wulav sǎsə ɪcatɛ

¹ Kolee yontu ntǎ.

² Tacaa ké sǎsə ké,

ɪ mɪna samtu tǎna ké ɪ ɪcatɛ taa ké

ɪ pɔyɔ naŋŋ nyəŋku tǎo.

³ Siyəŋ pɔyɔ ŋku ku tewaya

na ku hɛsəyɪ tɛtu tǎna yəlaa laŋa.

Ku wɛnna ilim ntəyəŋ tǎo ké,

ku taa ké wulav sǎsə ɪcatɛ wɛɛ.

⁴ Tacaa wɛ tǎ taa ké na í kentiɣi tǎ tǎo

na pá kəli tǎ kolunɔ ton nyəŋka.

⁵ Awulaa kotaa na pá kuli Siyəŋ tǎo.

⁶ Pa nawa ɪcatɛ ɪlɛna səyǎntu

anaam kpa-wɛ na pá tu casələ.

⁷ Mɔpɔyɔ səyǎntu tuta-wɛ na pá niki tǎnɛ ɪnəyɪ

seluyɪ ɪsu lɔlɔyɔ wɔsasi tutuyɪ alɔ tǎ.

⁸ Yaa ɪsu ilim təlɪlɛ heelim

yǎkɔyɔ kpɪlən sǎsəŋ tǎ.

⁹ Nti tu nuwa kɔnu tǎ,

tǎ na-tɪ na tá ɪsəpələ

kɛ Tacaa pə tǎna pə tu Iso ɪcatɛ taa.

¹⁰ Hai, Tacaa tǎ huɔ nyá kɔpantɔ tǎm

kɛ nyá tǎsɛɛɛ taa.

¹¹ Iso nyá samtu nukɪ tɛtu tǎnasɪ taa ké.

Siyisuyɔ kɛ n tǎŋəyɪ na n hɔləyənna nyá ton.

¹² Pa yǎləyɪ Siyəŋ pulaya taa ké,

na Yuta acalɛɛ náá wɛ aŋmaala taa ké

nyá tampana huɔlɛ tǎo.

¹³ ɪ tǎ na í cǎo Siyəŋ ɪcatɛ taa

na í kala ɪ tətəŋlɛ kutulɔŋ.

¹⁴ ɪ paasəna tǎ koloosi na sɪ ton

na í ká kɛɛsɪ mə piya sɪ:

¹⁵ Iso kɛɛ tá Iso ké tam tǎo.

ɪnɪ í ká tiikiyina-tuyɔ haləna tá səm.

49

Yɔlv sǎki niŋ kakpasɪ ké

¹ Kolee yontu nti tǎ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa tǎyǎlɔ.

² Antulinya taa yəlaa mɛ,

mə tǎna í kɛ ŋkpaŋŋ.

³ Sɔsaa, na sɔkpema,
 na liyitee nyáma,
 na kunyɔntunaa me,
⁴ lɔmayasɛɛ tɔm kɛ ma yɔyɔtɔyɔ,
 na ma taa kumayasɔtɔ wɛna huwɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ.
⁵ Ma welisiyɔi teu kɛ ituule taa kɛ,
 na má telɔsɔyɔi-te na cɛmɔyɔ.

⁶ Pepe tɔɔ kɛ maa tasa nyam kɛ wahala waatu
 kɛ saa wei ma kolontunaa ká ta-m
 na pá tɔyɔ-m wahala tɔ.
⁷ Pa liyitee tuutuuma kɛ pa tɔ naani
 na pá hɔŋ pa ti na pa wɛnav katatɔlaya.

⁸ Ama pa taa nɔyɔlv feina ton si
 í ya lɔɔ cɔlvɔɔ i tɔyɔntɔle weesuyɔ
 yaa i mayamaya i nyɔŋku.
⁹ Yɔlv lɔsaya kɔla liyitee,
 paa pɔ lá isɛna nɔyɔlv kaa pɔsi ka yavɔ.
¹⁰ Pa huuki si paa fiti pɔlaav pa kaa si?
¹¹ Tampana tɔɔ, paa n kɛ nyɔntɔ yaa kumɛlɛŋ,
 n ká si kɛ, na n yelina lelɔ kɛ nyá wɛnav.
¹² Paa pa hawa pa tetɔ kɛ pa hɔla
 pɔlaav tike ká tena na ku pɔsi
 pa tɔcayalɛ tam tɔɔ nyɔntɛ.
¹³ Yɔlv sɔsɔntɔ kaa sɔsɔi i weesuyɔ kɛ tayalɔŋ.
 I wɛ tɔnaya kɛ teitei kɛ isɔi kpɔntɛ.
¹⁴ Yɔlaa mpe pa tɔyɔi pa tɔyɔi naani
 na pá nyɔnɔyɔi pa kuyɔyɔtɔtɔ tike kɛ tampana nyɔntɔ.
¹⁵ Iɛ mpi pa kɔŋ tɛɛsɔnav tɔyɔlv.
 Pu keeti-wɛyɛ isɔi heeŋ
 na pá sɔsi atɛtɔle taa
 na sɔm pɔsi pa tiikilu.
 Na pɔ siyisina-wɛyɛ pɔlaav tɔpɔŋpɔŋ na pa teu si.
 Atɛtɔle taa kele pa tɔcayalɛ.

¹⁶ Ama lɔɔ ká ya-m atɛtɔle taa tɔna,
 na í lɔsi-m.

¹⁷ Paa yɔlv wɛnav tɔŋna hukuyɔ na í suuki ton
 nyá lanle i taa pɛli.
¹⁸ I kaa kpɛnna pɔ taa pulɔyɔ i sɔm wule
 na í pɔna atɛtɔle taa.
¹⁹ Pɔyele i yaakaya i tɔyɔi
 leleŋ nulu kɛ na í wɛna i isɛ.
 Na í saŋ i ti si pɔ tɔŋ teu.
²⁰ Paa na mpɔ, pɔ wɛɛ kɛ si,
 í polo timpɔi i caanaa wɛɛ
 na paa naaki nyaalɔm tɔ.
²¹ Yɔlv pɔsɔyɔi na í wɛɛna sɔsɔntɔ,
 ye i feina lɔmayasɛɛ i wɛɛki tɔnaya kɛ
 teitei kɛ isɔi kpɔntɛ.

50

Isə kəŋ si i hɔvki i hɔvle

¹ Asafi yontu.

Isə Toma təna tu Tacaa yaaki tetu tənaya
pə kpaɣav ilim təlule na pə tətule tə.

² Siyən ɪcatɛ nte tə tewa təkpaataa tə
tə taa ké Isə teeki kəkə.

³ Ta Isə kəŋ ké,
ɪle pə taya təpamm.

Kəkə wɛ i nəɣə təə ké na ká niisiyi pə təna.
Heelim ɪsɔɣam cəənə-ɪ ké.

⁴ Isə hɔvkəna i yəlaa na
í yaa ɪsətənyu na tetu ke aseeta.

⁵ Isə si: ɪ koti ma nyəma mpa
ma na-wɛ tə pɛɛla nəɣə si
paa nuna-m na pá lá pə kətaya tə.

⁶ ɪsətənyu í yəɣəti si Tacaa má ma siyisaa ké.
Mpi tə, mayale hɔvɪv.

⁷ Isə si: Ma yəlaa ɪsɛyɛli nyəma í ke ŋkpaŋŋ
na ma kaləna-mɛ, ma ké mə Isə ké.

⁸ Maa kaləna-mɛɣɛ,
ɪle pə taya ma kətasi təə,
í tá tu hɛɛsi-m sɛɛyɛ lapu,

⁹ ma kaa mv, maa caa mə latəcɛnaa
yaa mə kpeɛŋ tɛɛ pəŋtulɔŋ krau.

¹⁰ Mpi tə, má tənna hətɔ tɛɛ wontu təna
na pulasi taa nyəntu tənaya iyisi iyisi.

¹¹ Na pə sumasi təna,
atɛ wontunaa təna ké ma nyəm ké.

¹² Paa nyəɣəsi wɛ-m, maa pəəsəyi.
Mpi tə, antulinya na i nyəm təna má tənna.

¹³ Wulee ma təɣə latəcɛnaa nantu
na má nyəə pəŋtulɔŋ caləm na?

¹⁴ Pə taya təɣənaɣa kuhav ke ma caaki.
Ama sɛɛtu ke ma pəəsəyi.

ɪ təŋəyi na í laki ɪsəna
í ka siwa ɪsətaa Isə Səsə maya nəəsi tə.

¹⁵ Na ye í wɛ laŋwakəlle taa í yaa-m na má waasi-mɛ
na í tu-m teeli.

¹⁶ Maa pəəsi asayaa si:
ɪ kaləyi ma kiŋ na má na-mɛ tá nəɣə pɛɛɫyɔ təm
wɛ mə nəəsi taa si pə waasi-mɛɣɛ wɛ?

¹⁷ ɪlɛna má sɛɣɛsəyi-mɛ na u nukɪ
na ɪ ləkɪ ma təm.

¹⁸ ɪ tənəyi ŋmulaa təə ké,
na í səsəyi wasaŋkalənaa təə.

¹⁹ ɪsɔyatu ke mə nəəsi yəɣətəyi

na u nyan̄na kaloolaya.

²⁰ Na í caki mə tɔ̀ɔ̀ntələnaa acaya,
na í kpeɲəyana mə mayamaya mə newaa.

²¹ Mpi í lapa tɔ̀ɔ̀le,
na í huuki si má su na?
Yaa í mayasayi mə taa si,
maa tɔ̀ɔ̀n mə ikpate.
Maa kuli mə tɔ̀ɔ̀ ké
na má kuli mə acaalətu tana tɔ̀ɔ̀ na í ná.

²² Mə tana mpa me í sɔ̀ɔ̀ki ma tɔ̀ɔ̀ tɔ̀ í ke ɲkpaɲɲ.
Pə taa kɔ̀ɔ̀ na má cəli-me na nɔ̀ɔ̀lv kaa waasi-me.

²³ Ma seetu nté wei i kusayi
ma nyuyv ke teu tɔ̀.
Na wei i nukəna-m tɔ̀,
puntu ke ma waasayi.

51

Sələmuyv si pá husi isayatu

¹ Tafiti yontu nti tɔ̀ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa tɔ̀ɔ̀lv.

² Tə taa ké Tafiti keesayi waatu wei i na Ulii alv Pasepa pa lapa
Wasan̄kalətu, na Isə kuyɔ̀ɔ̀tutu teləsvlv
Natan̄ polo na í kaləna-i tɔ̀ pə təm.
Yontu ntɔ̀ɔ̀le si:

³ Hai, Isə, nyəni ma pətɔ̀təle ke nyá kɔ̀pantu tɔ̀ɔ̀.
Husi ma kawalaya ke nyá suulu səsə tɔ̀ɔ̀.

⁴ Nyaali ma isayatu təkpatakpata,
husi ma tɔ̀pəntəle na má wee tənən̄ɲ.

⁵ Mpi tɔ̀, ma nyəma ma kawalaya tɔ̀ɔ̀,
ma naaki ma tɔ̀pəntəle ke tam.

⁶ Nyá tike ke ma pəntənaa,
mpi tɔ̀, ma lapa mpi pə fei-ɲ teu tɔ̀.
N wena tampana ke timpi n huukəna-m tɔ̀ɔ̀,
n ta wakəli tiili.

⁷ Ma ké kawalaya tu ke hatoo kuyan̄ku
ma too haya-m tɔ̀ɔ̀.
Isayatu taa ké i lula-m.

⁸ Ama n caa ké si tampana í wee ma lotu taa.
Tu ləmayasəe ke hatoo ma taa.

⁹ Husi ma isayatu na má wee tənən̄ɲ.
Nyaali-m na má kəli kponkpo molum ke hulvmuyv.

¹⁰ Keesi-m lan̄hvlumle səsəle təm,
ilena ma wei ma lan̄le ka wakəlaa tətɔ̀ɔ̀tɔ̀ɔ̀ tɔ̀
tə huləmi təlɔ̀iloi.

¹¹ Keesi nyá isə, taa nyəni ma isayatu,
husi ma təwakəllənaa.

¹² Hai, Isə tu ma taa ké ləmayasəle nən̄ɲ nyəntə.

Layası-m kufalv na má nukəna-η na lotu kulvmtv.

¹³ Taa lə-m na má hatələna-η,
yaa n̄ ləsi nyá Feesuyv Nəηtv ke ma taa.

¹⁴ Mələna-m ma nyvvyv yapv lanhvlvmlə,
tv ma taa ké nūnav ləmayasələ.

¹⁵ Ulena má hvli pəntələa ke nyá mpaan
na pá təηəyi na pá tayani keesvvyv na nyá təə.

¹⁶ Hai, ma nyvvyv yatv Isə, ləsi-m səm*fa* taa,
na má kpaaləna lanhvlvmlə ke nyá waasvvyv təm. ^a

¹⁷ Taca kuli ma nəyv na má sa-η.

¹⁸ Ye nyá luyv ka we kətasi maa lapa-η.
Paa nsi kəkə lusa sı təna tə sı mayamaya,
n ta səli.

¹⁹ Hai, Isə kətaya ηka ka we-η teu na n̄ caaki təvələ sı
yvlv lanlə na i laakali í wakələna i isayavv.

²⁰ La nyá kvpantv ke Siyən nyéma
ke nyá pəleə təə.

Na n̄ ηma Yosalem koloosi.

²¹ Waatv inəyi n ká səli kətasi nsi
n suwa sı pá la-η tə, na nsi kəkə lusa sı təna tə.
Ulena pá la-η kətasi ke latəcənaa
ke nyá kətaya təlate təə.

52

Yvlv wei i tv naani ké i wənav tə

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyvvyv tv
yontunaa taa təvələ.

² Tə taa ké pa keesəyi isəna
Itəm tv Toweki tayasa
Sayuli sı Tafiiti pola Apimeleki tə.
Yontu ntəvələ sı:

³ Təη tv nyá, n yəələvəna nyá isayavv ke mpv suwe?
N ta nyi taa sı Isə kvpantv we tam təə?

⁴ Nyá nsəmlə na ləη isv hvnvvyv,
na n̄ tvsəvəna lələa.

⁵ N səla isayavv na pá kəli kvpantv,
na n̄ caaki pəpətv na pá kəli tampana.

⁶ Na nyá lanlə heəna təm təna nti tə wakələyi təvələ.
Tə təna tə ké kvkəkəetv ké.

⁷ Pə təə ké Isə ká wakəli-η tam təə.
I ká ləsi-η nyá tə na í tēna,
na í kpesi-η weesuyv nyéma tə na í təvəni-η.

⁸ Siyisilaa ká na-i na səvəntv kpa-we.

Paa wəni-i na pá təη sı:

⁹ Ye yvlv kisa Isə ke kvvlvvyv tvyv
na í ha i təyi liyitee nna i wakəla lələa na i hiki tə,

^a **51:16** ləsi-m səm: Lələa hvvki sı ntanyi yontu tv caa sı Isə í cəpi-i yvlvkələ nte un̄ i lapa tə tə taa.

isəna ɪ tɛŋna tɔɣələ.

¹⁰ Ama ma wɛ Iso tɔɣaɣa taa kɛ isu
tɔɣv hɛtɔ nyɛŋku.
ɪ kɔpantɔ taa kɛ mǎ ha ma tɔɣi tam tɔɔ.

¹¹ Ma sanɪ-ŋ tam tɔɔ kɛ pə tənə mpi n lapa tɔ pə tɔɔ,
na mǎ kpaaləɣi nyǎ yɛlaa isɛntaa si,
n kɛ kɔpaŋ.

53

*Yɛlaa kɔpama na pa Iso kɛ antulinya isayav taa
(Yontu 14)*

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɣv tɔ
yontunaa taa tɔɣələ.

² Kɔmɛlɛmɛŋ mayasəɣənə ɪ taa si Iso fɛi.
Yɛlaa mpɛ acaalɛtɔ kɛ pa laki,
kɔpantɔ latɔ fɛi.

³ Hatoo isɔtaa kɛ Tacaa nyənəɣənə atɛ yɛlaa
si ɪ naaki si ləmayasɛɛ tɔ nɔɣəlɔ ɪ pɛɛkəɣi-ɪ?

⁴ Pa tənə pa yela ɪ mpaav kɛ na pǎ wakəli.
Kɔpantɔ latɔ fɛi pa taa paa kulɔm.

⁵ Isayalataa mpɛ pa kaa nu.
Pa pəsa ma yɛlaa isu tɔɣənaya na pǎ təkɪ paa sɛɛki-m.

⁶ Tənaya paa selina sɔɣəntɔ pǎcɔ sɔɣəntɔ fɛi.
Iso kǎ kɔ mpa pa kuləɣi ɪ tɔɔ tɔ na í lɔ.
Paa tɔɣɔ fɛɛɛ, mpi tɔ, Iso lɔ-wɛ.

⁷ Hai, ma kooliyi kɛ si Isɛɣɛli nyəma waasɔɣv
í luna Iso pɔɣv taa kɛ waatɔ wei
Tacaa kǎ mənəna ɪ yɛlaa mpa paa kuuwa tɔ.
Yakəpɔ lɔlɔɣv nyəma Isɛɣɛli nyəma kǎ
ŋmaaləna laŋhulɔmlɛ sɔsɔɛɛ.

54

Kɔnyəntɔɣəlɔ yaaki si pǎ waasi-ɪ

¹ Tafiiti yontu nti pa yookina sanɪkɔ
na tɔ wɛ yonyoolaa nyɔɣv tɔ takəlaya taa tɔɣələ.

² Tɔ taa kɛ pa kɛɛsəɣi isəna Sifi nyəma pola
Sayuli kin na pǎ tayasi-ɪ si
Tafiiti ŋmɛla pa tɛtɔ taa tɔ.
Yontu ntəɣələ si:

³ Hai, Iso, ya-m nyǎ hətɛ tɔɔ,
na ŋ hɔli ma tampana na nyǎ tɔŋ.

⁴ Hai, Iso nu ma kɔyɔɣətɔtɔ.
Ke ŋkpaŋŋ na ŋ nu ma kɔsəlɛmɔtɔ.

⁵ Mpi tɔ, kpaɪ nyəma kula ma tɔɔ,

na pá sɔɔli ma weesuɣu ləsɔɣu na mɔsɔŋ
pa paa fɛina-ŋ.

⁶ Ama nyaa waasəna-m,
nyayale Taa, na ń paasəɣəna-m.

⁷ Isayatu í mɛli ma kolontunaa nyɔɔŋ taa
na ń tɛki pa nɔɔsi ke nyá tampana tɔɔ.

⁸ Maa la-ŋ kɔtaɣa na lotu kɔlɔmtu
na má sa nyá hətɛ.

Mpi tɔ, Taa n ké kɔpaŋ ké.

⁹ N fita-m nəɣəsɛɛ təna taa ké,
na má nyənəɣi ma kolontunaa kpisuɣu.

55

Wei i waali pa luwa tɔ i sələmɣyɔ

¹ Tafiti yontu nti pa yookina saŋku na tɛ wɛ
yonyoolaa nyɔɣu tu yontunaa taa tɔɣɔɔ.

² Hai, Isɔ ke ŋkpaŋŋ na ń nu ma kusəlɔmtu.

Taa kisi ma wiinau ke nuu.

³ Nu ma tɔm na ń cɔ-m,
nəɣəsɛɛ puna-m na má cɔɔki yem na má huɣutiɣi lotu.

⁴ Mpi tɔ, ma kolontunaa nyaasəɣi-m ké,
na asayaa náá ŋmakələɣi-m na pá mələɣəna
ma nyɔɣu taa ké wahala na pá wɛ ma waali na pááná.

⁵ Ma laŋlɛ wakəla səsəm ké,
na səm sɔɣəntu pu-m.

⁶ Sɔɣəntu səsəntu kpa-m ké,
na má seliɣi.

⁷ Ma nyulaya isu ye maa wɛna keŋ isu alukuku,
maa kɔla hɔntu na má hɛɛsi.

⁸ Maa sewa na má polo pooluŋ
na má caya timpi nəɣɔlv fɛi tɔ.

⁹ Maa sewa ləŋ ke kacuculaya
na heelim səsəəm na má cɔɔsi.

¹⁰ Taa, líɣítí ma kolontunaa, pá taa nuna təma.

Mpi tɔ, mɔsɔŋ na ɣoosile tike ke ma naaki ɔcatɛ taa.

¹¹ Yoou cɔɔkəna tɔ koloosi ke ilim na ahoo.

Kɔpəntəŋ na acilayatu suna tɔ taa.

¹² Yulɔkule wɛ tɔ taa ké.

Pəyele ŋmuləm na tɔsɔɣu náá laŋəɣi.

¹³ Ye pu ké kolontu tɔkəna-m pə taa la-m pɔlv.

Yaa ye ma pata ka kulayana ma tɔɔ maa ŋmɛla-i.

¹⁴ Ama ma na wei tɔ kaawa na ma tɔɣuna-i tɔɣɔ,
i ké ma taapalv na ma ceu ké.

¹⁵ Ma na-i tu wɛ təma na leleŋ ké,
na tá na samaa tɔ puki Isɔ təsɛɛ taa.

¹⁶ Səm í tuti ma kolontunaa,
na pá tii atətɛ taa na pa ɪɛ.

Mpi tɔ, ɪsɔyɔtʊ suna pɑ taa.

¹⁷ ɪsɔ kɛ maa wiina,
na ɪni ɪ kɑ waaʂana-m.

¹⁸ Tanaŋ na ilim taa na taanaɣa kɛ ma wiiki
na ɪ nukɪ ma nɔɣɔ.

¹⁹ ɪni ɪ kɑ yana-m na ɪ yele na mɑ heɛsi.
Mpi tɔ, mpa pɑ kulɔɣɪ ma tɔɔ tɔ pɑ wɛ paɣalɛ kɛ.

²⁰ ɪsɔ wei ɪni ɪ kɛ wulav kɛ too tam tɔɔ tɔ,
ɪ nu na ɪ pasa-wɛ.

Yɔlaa mpɛ paa layasɔɣɪ,
pɛɔɔ paa nyanɲa ɪsɔ.

²¹ ɪ tʊ ɪ taapalaa mpa ɪ na-wɛ pɑ wɛ lelen tɔɣɔ niŋ.
Na ɪ wakɛli nɔɣɔ ŋka ɪ ka pɛɛlaa tɔ.

²² ɪ nɔɣɔ na lelen kɛ ɪsu tiŋ na ɪ taa na kɔkɔ,
na ɪ faacinaa tewa, ɪlena ɪ taa na sapɛlasɪ.

²³ Pɛti nyɑ nɔɣɔsɛɛ tɔnaɣa Tacaɔ niŋ taa, na ɪ paasana-ŋ.
ɪi yeki si siyisulu ɪ cɛŋli.

²⁴ Ama ɪsɔ n kɑ yele na yɔlaa mpɛ
pɑ tii pɛlaav tapuɣʊ tɛɛ.

Yulɔkɔlaa na ŋmulaa nɑ kaa haya
pɑ puʂɪ hekʊ na pɛɔɔ pɑ si.

Ama nyɔɣa ma pɛta ma ti.

56

Konyɔntɔɣɔlv pɛta ɪ tɔɣɪ ɪsɔ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyuɣʊ tʊ yontunaa taa tɔɣɔlv.

Yontu ntɔɣɪ pɑ yookina alukuku wei ɪ wɛ
pooluŋ tiŋ sɔsɔɔŋ tɔɔ tɔ ɪ luyɪ.

Tɔ taa kɛ Tafiiti kɛɛsɔɣɪ ɪsɔna Filiisi nyɔma
sɔŋsa-ɪ Katɪ tɔ pɛ tɔm.

Yontu ntɔɣɔlɛ si:

² Hai, ɪsɔ nyɔni ma pɛtɔɔtɛ, pɑ huluyɪ-m kɛ.
Kuyɛɛŋ tɔna pɑ yookina-m kɛ, na pɑ caalɔɣɪ-m.

³ Kuyɛɛŋ tɔnaɣa ma kolontunaa wɛ ma waali.
Pɑ wɛ paɣalɛ kɛ, na pɑ yookina-m.

⁴ Ye kuyakʊ ŋku sɔɣɔntʊ ɪ kpa-m,
nyɔɣa ma tʊɣɪ naani.

⁵ Ma saŋ ɪsɔ kɛ ɪ tɔm kuyɔɣɔtʊtʊ tɔɔ,
na ma tʊ-ɪ naani na sɔɣɔntʊ fɛi.
Pepeɣe yulɔ pɛsɔɣɪ na ɪ la-m?

⁶ Paa kuyakʊ ŋkuyɪ pɑ tʊɣʊ-m konyɔŋ,
na pɑ huɔki ma tɔɔ kɛ ɪsɔyɔtʊ.

⁷ Pɑ lapa nɔɣɔ kulɔmɔɣa si pɑ cɛŋɔɣɪ-m na pɑ naasɔɣɪ-m
na pɑ huliɣɪ ma ɪkpate kɛ paa timpi ma puki tɔ.

Mpi tɔ, pɑ caa ma weesuɣʊ lɔsʊɣʊ tɔ.

8 Pa kaa pəsi pa fitina isayatu nti pa laki tə.
Hai, Iso, peti yəlaa mpeye ate na páná.

9 N tema ma takpaalətu mpaav ke cekənav
suu ma isəlvəm ke nyá tənvyu huluyu taa.
Nmaa pə təm ke nyá takəlaya taa.

10 Ye ma mapa kapuka na nyá təə,
ma kolontunaa ná mələxəna pa waali ké,
ma nyəma si Iso nyá, n we ma təə.

11 Ma san Iso ké i təm kuyəyətutu təə.

Ma sama Taca ke i təm təə.

12 Inəyi ma laki naani, maa nyaŋna pulv.

Pepeye yəlaa pəsəyi na pá la-m?

13 Hai, Iso pə we si má la isu ma siw nəyə tə,
ile nyana təmlə kətəya ke maa la-ŋ.

14 Mpi tə, n waasa-m səm taa ké,
si ma tə nyá isəntaa ke weesuɣu nyəma nyaaləm taa.

57

Tafiiti sələməyi isətaa Iso səsə
(*Kvkalətu 8-12: Yontu 108:2-6*)

1 Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa nyvyu tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv təyələ.

Tə taa ké Tafiiti keesəyi isəna i sewa Sayuli na í
ŋmeli kvkpamvyu pvyu taa tə pə təm.

Yontu ntəyəle si:

2 Hai, Iso nyəni ma pətətəle yoo,
nyəni ma pətətəle.

Mpi tə, nyá kiŋ ke ma pəkəyi ma təcəsəle.

Maa ŋmeli təna, na n kenti ma təə,
haləna wahalanaa pane pá tē.

3 Isətaa Iso səsə ke ma yaaki.

Ini i lapəna-m pə təna.

4 I ká waasi-m na hatoo isətaa,

na í liyiti wei i tv ma waali tə,

na í la-m i kvpantu.

5 Mpa pa hekv ma we tə

pa təkí yəlaa ké isu təyələsi.

Pa kela seŋtaa ké isu ŋmantaasi na nyəmə,
na pa nsəmlə na ləŋ isu layate.

6 Hai Iso, nyá səsəntu í kəli isətənyu ke kulvyu,
na nyá teu na tetu təna təə.

7 Paa hula pvyu ke ma mpaav taa ké,

na kv lumsu-m.

Uena pá nyi-m katəka.

Ama kulvmaa mpe pa hotina ka taa.

8 Hai Iso, ma nyəə ton,

maa sa-η na má puyuli-η.

⁹ Ma læsaɣa, fe,
ma cəmuyv na ma saŋku í fe,
maa fe na péɔɔ pé nyaali.

¹⁰ Tacaɔ maa sa-η yəlaa taa,
na má puyuli-η piitimnaa taa.

¹¹ Mpi tɔ, nyá kɔpantv səsəantv tapa ɪsətənyv ké,
na nyá teu náá tɛɛ ɪsəŋmuntv tɔɔ.

¹² Hai Isɔ, kpaasi nyá təɣi ɪsətənyv tɔɔ,
na nyá teeli na tetv təna taa.

58

Isɔ we tetv tɔɔ na í huɔkəna

¹ Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa nyuyv tu
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:
Taa kv təɣɔɔ.

² Yəlaa me sum taa ké í ká hɔləna tampana na?
Mpyv í təŋəɣi siɣisuyv na í huɔkəna?

³ Təfaa ke í lakəna ɪsəɣatv ke tetv tɔɔ,
na í laki mɔsvəŋ.

⁴ Hatoo asayaa həəv tɛɛ ké pa wakəlaa,
na pəpətvnaa náá leki na péɔɔ
pa luki pa toonaa lotu taa.

⁵ Pa we sətɔ ké ɪsu tɔmaa,
yaa ɪsu paasəle ntam wei ɪ təkəɣi ŋkpaŋŋ tɔ.

⁶ ɪsu paasəle nte tu nukv tɔv yontu tɔ,
paa tɔwaa taa aka.

⁷ Hai, Isɔ holi pa kela ke pa nəəsɪ taa,
Tacaɔ yəki təɣɔlasɪ tamasi.

⁸ Pá mɔki yem ɪsu lɔm kpeŋuyv tɔ.
Ye pa tɔ nəɣɔlvuyv nyəmə, á pəsɪ kpeɛɛ.

⁹ Pá si na pá yəɔli yem ɪsu atantaalv.
Na pá weɛ ɪsu pə hələsvuyv pəyayaa,
na ká tá keesi ilim tɔ.

¹⁰ Pa səwá tuŋ kaa la hətv,
na péɔɔ Isɔ kpeɪ-ɪ ɪsu kacuculayaa,
paa a wɔlaa yaa á na a lɔm, pə ta kv pulv.

¹¹ Yɔlvpaŋ laŋle ká hɔlvɔmɪ
waatv wei Isɔ ká læɛti asayaa tɔ
ɪni ɪ ká tɔ pa caləm taa.

¹² Waatv ɪnəɣi yəlaa təna ká tɔ si:
Yəlaa kɔpama wɛna pa kasəyayaa,
Isɔ we atɛ na í huɔkəna.

59

Isɔ waasi-m mpa paa caaki-m tɔ pa niŋ taa

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyɔɔyɔ tɔ
yontunaa taa na pá yaaki-ti si:

Taa kv təyɔlɔ.

Tə taa ké Tafiiti keesəyi isəna Sayuli tilaa si
pá feŋ i təyaga na pá kv-i tɔ.

Yontu ntəyɔle si:

² Ma Isə waasi-m ma kolontunaa niŋ taa,
kenti ma tɔɔ ké mpa paa caa-m tɔ pa tɔɔ.

³ Waasi-m mpa pa pɛɛkəyənə-m isayatu tɔ pa niŋ taa,
ya-m yɔlvkɔlɔ mpe pa nəyɔ taa.

⁴ Asayaa mpeyele na pá ceŋəyi-m,
yɔlvkɔlɔ mpe pa caa pa tii ma tɔɔ ké.
Taca aŋi ma ta la isayatu natəli,
pəyele ma ta seki ma kɔlapəle.

⁵ Paa na ma ta la pɔlv tɔ,
pa kpa-kəyi sewa na pá tayənəyi pa ti.

Hai, Isə fe na ń kɔɔ ma kiŋ na ń ná.

⁶ Taca aŋe na isəta pə tɔ,
Isɛyeli Isə nyá,
kɔli na ń waasi-m mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa niŋ taa,
kisina waali lulaa mpeye nyá kɔpantu.

⁷ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ
isu hasi tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna icate.

⁸ Isayatu suna pa nəɔsi taa təpam,
na pa kuyɔyɔtɔtɔ wε isu layalɛɛ.
Pa təŋ si awe ká nuna pa təm?

⁹ Ama Taca nyá woniyi-wɛyɛ,
na ń paakəna mpa pa ta nyi-ŋ tɔ pa təna.

¹⁰ Paa pa toŋ ká wεε isu cəne na lé,
Isə nyayale ma kentulu.

¹¹ Ma Isə kɔpaŋ n ká kɔɔ ma cɔlɔ,
na ń hɔli-m ma kolontunaa na pá wakəla-wε.

¹² Taa kv-wɛyɛ ləŋ,
na pá kɔɔ na ma yəlaa sɔɔ nyá toŋ tɔɔ.
Ama ciyiti-wε na toŋ ilena ń peti-wε.
Taca, nyayale tá kvkentuɔu.

¹³ Pá kula pa nəyɔ tɔɔ te, pa wakəla-ŋ ké.
Pa mayamaya pa kalampaani katəka í kpa-wε.
Mpi tɔ, kvɔyɔ na kaloolaya tike ke pa laki.

¹⁴ Kpiisi-wε na pááná na pá taa tasa-wɛyɛ nav.
Ue antulinya təna ká nyi si
Isə Səsə wε Isɛyeli taa.

¹⁵ Paa taanaya ŋkaya pa kəŋ isu hasi tintiyile.
Pa casəyi kapusi na pá cəəkəna icate.

16 Na pá pɛkəɣi paa timpiyi təɣənaɣa.
Pu takɪ-wɛɣe teu ɪɛna pá suu məla.

17 Maa sa nyá tonj ké,
na ma kpaali nyá kɔpantu ke tanan tɛɛ.
Mpi tɔ, n ke-m təcɔsələ tonj nyəntɛ ké
na ma kentulu ke lanwakəlle waatu.

18 Maa sa ma kentulu nyaga.
Hai, Isə nyagale ma təcɔsələ,
ma Isə nyá kɔpantu we səɣəntu.

60

*Isə nukɪ ɪ yəlaa mpa pə kəlaa tə pa wula
(Kɔkələtu 7-14: Yontu 108:7-14)*

1 Tafiiti yontu nti ɪ yoona
səŋkɔ sɪ ɪ seɣesəɣəna təɣələ.
2 Tə taa ké Tafiiti keesəɣɪ ɪsəna ɪ yoona
Sili nyəma mpa paa we Mesopotami
na Sopa pə tetu taa tə.
Pa məlaya kpente ɪɛna Sowapi náá kɔ Itəm tetu
yoolaa ke iyisi naanɔwa na naaleɣe (12.000) təm tetəkəle taa.
Yontu ntəɣəle sɪ:

3 Hai, Isə, nyá ləna-tu na tɛ yá yem yem.
Heesɪ nyá pááná na n məŋna-tu.

4 N ciyita tetu na tɛ yá pəɣələe,
nyala-yɛ, tɔfɔ tə tənna seluyu ké.

5 N maɣasa nyá yəlaa tá na tonj,
na n caali-tu na tɛ nyəɔ sɔlɔm kɔkɔkɔm.

6 N hula nyá kɔpama ke yaasi wei pá nawa,
ɪɛ pa se kolontu nyəma kɔtətəna tə.

7 Hai, cə-tu na n kəɔ tá waasuyɔ,
ɪɛna n yá nyá kɔsəlla ta, na nyá tonj.

8 Isə yəɣəta ɪ təsɛɛle nanj nyəntɛ taa sɪ:

Maa təɣəna akaitu.
Maa tala Sikem ɪcate,
na má faya Sukɔti tetəkəle ke həɣələŋ.

9 Má tənna Kalaati na Manasee.
Ifəlayim keɛ ma yoou kahuka.
Yuta keɛ ma kawulaya kɔpətuyɔ.

10 Mowapu keɛ tiyaga ŋka ka taa ma səɔ lum tə.
Maa ləsɪ Itəm təɔ ké aseeta
na pé huli sɪ má tənna-ɪ.
Maa yaga yoou kakiisasi ke Filiisi nyəma təɔ.

11 Awe ká pona-m Itəm na ɪ cɛɛ-m
pa kolɔŋa ɪcate?

12 Ye pə taya Isə nyá, awe?
Pəyele nyá lə-tu, n fɛi tá yoolaa waali.

13 Kəɔ n sənə-tuyɔ tá kolontu təm taa.

Mpi tɔ, yɔlaa waasɔyɔ kɛ heelim kɛ yem kɛ.
¹⁴Ye Isɔ n wɛ tɔ waalɪ tɔ lakɪ akanaa kɛ.
 Nyaa nanɔtɔna tɔ kolontunaa.

61

Ma sɔɔla nyɔ tɔyaya taa cayale ke tam tɔɔ

¹Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa na pɔ yooki-tɪ na sanɔkɔ tɔyɔɔ.

²Hai, Isɔ nu ma wula,
 na n̄ kɛ n̄kpaɔn̄ na ma kusɔlɔmɔtɔ.

³Ye pɔ kɔma na mɔ kpisi,
 paa ma wɛ tɛtɔ tɔnaya,
 isɔ ma yaa-n̄ sɪ n̄ waasi-m.

Pona-m tɔcɔɔsɔle nte ma kaa pɔsɪ na mɔ tala tɔ.

⁴Mpi tɔ, nyayale ma kentulu,
 na ma kolɔɔa ɪcatɛ kɛ kolontu kin̄.

⁵Nyɔ tɛyɛ ma caa cayau kɛ tam tɔɔ,
 na mɔ cɔɔsɪ nyɔ tɛɛ.

⁶Mpi tɔ, hai, Isɔ nyɔ nukɔna ma kooleɛ
 na n̄ haaki-m mpa pa nyan̄na-n̄ tɔ pa kpancoou.

⁷Kpaasi wulav weesuyɔ na isɔ,
 na ɪ pusɪ tayalɪ na pɔ polo lɔlɔn̄ loosi loosi.

⁸ɪ wɛɛ kawulaya kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ,
 na nyɔ kupantɔ waasɔyɪ-tɪ.

⁹Ile maa pɔyɔɔlɪ nyɔ hɔtɛ kɛ tam.

Na mɔ lɔ isɔ maa suw nɔyɔ tɔyɔ paa kuyaku n̄ku.

62

Maa wɛɛ Isɔ kɔnkɔn̄ taa tɔpamm

¹Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tu yontunaa taa isɔ Yetutun̄ kɛɛsɔyɔ tɔyɔɔ.

²Isɔ kɛ ma pɛta ma tɪ.

In̄ ɪ kin̄ kɛ ma nyɔyɔ yavɔ lukɔna.

³In̄yɔɔle ma kukpamɔyɔ na mɔ tɔyɔ-tɪ kpɔlɔyɔ
 ma nyɔyɔ yavɔ n̄tɛ, na ma kolɔɔa ɪcatɛ.

Pɔlɔpɔ u cɛn̄lɔyɪ-m ɪ kin̄.

⁴Pɔlee kɛ mɔ tɔna ɪ kɔ yele kpɛntɔyɔ

na ɪ huliyɪ yɔlɔ sɪ ɪ kɔyɔ-tɪ?

Isɔ kolɔɔa wɛɛlɔyɔ tɔ,
 yaa kalaa wei ɪ seliyɪ tɔ?

⁵ɪ kpɛnta nɔyɔ sɪ ɪ tusɪ-tɪ ɪ tɔcayale sɔsɔle taa.

Pɔpɔtɔ wɛ-mɛyɛ teu kɛ,

mɔ nɔɔsɪ kɛ ɪ kooliyɪna kupantɔ

na mɔ lotu taa na mpusi.

⁶Isɔ kin̄ tike kɛ maa pɛeki hɛɛsɔyɔ.

Mpi tɔ, in̄ ɪ yekina na mɔ tɛɛlɔyɪ.

7 Inəgəle ma kəkpaṃvəyɔ na má tɔyɪ-ɪ kɔvɔyɔ.
 Ma nyɔyɔ yavɔ nté,
 na ma kolɔŋa ɪcate.
 Pɔlvɔvɔ u cɛŋlɔyɪ-m ɪ kin.
 8 Isə yakəna ma nyɔyɔ na í tɔyɔ-m teeli.
 Inɪ ɪ kentiɣina ma təə na toŋ,
 Isə kɛle ma kɔvɔyɔ tətɔle.
 9 Hai, yəlaa mɛ, í pɛtɪ-ɪ mə tɔyɪ paa waatu wei,
 na í tɔlɪ-ɪ mə lotu,
 Isə kɛle tá kɔvɔyɔ tətɔle.

10 Tampana təə,
 yəlaa təm cɛkənav wɛ katɛ ké,
 pa wɛ ké ɪsu ɪlɛɛməŋ.
 Pa təna pa fɛɪ yuŋ kɛ sanəya təə.
 11 ɪ taa ha mə tɔyɪ mɔsvəŋ taa,
 ɪ taa tɛɛlɪ wɛnav mpi pa lɛɛkəna toma tə.
 Paa wɛnav hukɪyɪ, ɪ taa cɛla-wəyɪ mə tɪ.
 12 Isə yəgətəa na í lelɪ na má nu sɪ,
 ɪnəgəle toma tɔ.
 13 Tacaɔ nyá tike nté kɔvɔŋ
 na ń fɛlɔyɪ paa wei ɪsu ɪ lapa tə.

63

Isə kɔvɔntɔ kəla weesuyɔ kɛ teu

1 Tafiiɪ yontu nti tə wɛ yonyoolaa
 nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tə.
 Tə taa kɛ Tafiiɪ kɛɛsa ɪ cayalɛ təm kɛ Yuta wulav tɛtɔ taa.
 2 Hai, Isə, nyagale ma Isə,
 ma pɛɛkəyɪ-ŋ kɛ,
 ma ləsaya nyuləyɪ-ŋ kɛ,
 na má tɛŋ taasɪ kɛ nyá təə kɛ wɔlaya
 tɛtɔ nti tə taa lɔm fɛɪ tə.
 3 Nyá təyaya taa kɛ ma nyəna-ŋ teu
 na má ná nyá toŋ na nyá teeli.
 4 Mpi tə, nyá kɔvɔntɔ kəla weesuyɔ kɛ teu.
 Maa kpaali nyá samtɔ.
 5 Nyaya maa sɛɛ ma weesuyɔ təna,
 na má səlɛməyənə nyá hətɛ.
 6 Maa haya kɛ ɪsu ma təgɔ nim təgənaya kɔvɔŋka.
 ɪlɛna má yoo-ŋ yontu na lanhɔlvɔmlɛ.
 7 Ye ma həntaa, ma təəsəyɪ nyá təm kɛ,
 na ma mayasəyɪ-təyɪ ma taa kɛ ahoo təna.
 8 Nyagale ma waasɔlvɔ, ma lanlɛ hɛɛna
 nyá kɛŋ ɪsotom taa cayalɛ.
 9 Ma tamsənə-ŋ kɛ na luyɔ kɔlvɔmɔyɔ,
 nyá toŋ waasəyənə-m.
 10 Mpa pa lɔkɪ ma weesuyɔ ləsuyɔ tə,

pé wakəli-weyɛ lɔŋ na pé sɔsi-weyɛ tɛtu lumanɔ taa.

¹¹ Pé ku-weyɛ isayakuɔɔ na pé waasi taale hasi.

¹² Ulena wulav náá yɔɔlɔyɔna Iso.

Wei i ka tuuna Iso hɛtɛ tɔ pɔntɔ ká samɪ-i ké.

Mpi tɔ, pu təkɪ pɔpɔtɔnaa nɔɔsi.

64

Iso kəla nsəma asayɛɛ

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Iso nu ma nɔɔɔ kɛ waatɔ wei ma mɔlɔɔi tɔ.

Kenti-m kolontu wei i nyaasɔɔi-m tɔ.

³ Fiti-m isayatu nti asayaa tayana ma tɔɔ tɔ,
na n̄ hatəlɔna-m nti yɔlaa wakəllaa mayasɔɔi ma tɔɔ tɔ.

⁴ Pa nɔɔsi na lɔŋ ké isu layatɛ nte pa salaa tɔ,
na pa tɔm isayatu wuki isu nyəmá.

⁵ Yɔlaa kɔpama kɛ pa tɔɔkɪ pa nyəmá kɛ mukayaa.

Paa heeliyi-wɛ na pɛcɔ pá tɔ-wɛ,
pɛcɔ sɔɔɔntɔ fɛi-wɛ.

⁶ Pa kaasɔɔi pa tɔɔi pa isayatu tɔmlɛ taa ké,
na pá mayasɔɔi isəna paa nyi pa katɔsi tɔ,
na pá tɔŋ si nɔɔlɔ kaa na-si.

⁷ Isayatu kɛ pa mayasɔɔi.

Na pá tɔŋ si tá sɔɔlɔ puwa.

Tɔ tɔwa mpi tu la tɔ pɔ pɔlɛ.

Yɔlɔ lotu wɛ lumanɔ ké.

⁸ Ulena Iso náá tɔ-weyɛ nyəmá,

na í yaa-weyɛ kɔakɔpaa.

⁹ Pa kuyɔɔtɔtɔ huna-wɛ,

pa tɔna mpa pa naaki-wɛ tɔ

pa kɔɔɔtɔɔi nyɔɔŋ.

¹⁰ Sɔɔɔntɔ kɔpaa yɔlaa tɔna

na pá kɔpaaɔɔi mpi Iso laki tɔ,

na pá cɛkɔyɔna i kulapɔlɛ huwɛɛ.

¹¹ Siyisilu í yɔɔlɔna Tacaa na í tɔyi-i kɔpɔlɔɔɔ.

Pa tɔna mpa pa tɔŋɔɔi tampana tɔ pá sa pa tu.

65

Iso mɔnaa si pá samɪ-i

¹ Tafiiti yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔɔɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Iso, tu sa-ŋ Siyɔŋ taa ké na naani,

na tɛ lá isu tɔ suw tá nɔɔsi tɔ.

³ Nyá nukəna səlɔmɔŋ.

Nyá cɔlɔɔ yɔlaa tɔna ká kɔɔ.

⁴ Tá kawalaya tɛɛ-tɔɔ tɔŋ ké.

Ama nyaa husəna-kɛ.

⁵ Lelen nuɓu nté wei n lɛsaa na ń yaa
 si í caya nyá tɛyaya taa ké nyá isentaa tɔ.
 Tu tɔyɔ nyá tɛyaya nanɛ nyɛnka taa kɔpantu na té haya.

⁶ Tá nyɔyɔ yátu Iso nyá kɔpantu tɔɔ ké
 n nukɪ tá kɔsɛlɛmɔtu,
 na ń laki-tɔyɔ kɔkɔlɔ nyɛmnaa.
 Nyaya tetu na lum pɛ tɛnasɪ yɛlaa tɛɛlɔyɪ.

⁷ Iso nyá suna pɔɔɛɛ na nyá tonɛ,
 na ń suu nyá tɔyɪ toma.

⁸ Na ń hɛɛsɔyɪ tɛnku na ɪ hola pa kɔkɔtɛ,
 na yɛlaa nyɛntɛ tɔtɔ.

⁹ Antulinya tɛnasɪ tɔɔ nyɛma ná
 nyá kɔkɔlɔ nyɛm na pá nɛɔsɔyɪ,
 na lanɛhɔlɔmlɛ náá kuyɪ ilim
 tɔtɔlɛ na pɛ tɛlɪlɛ nyɛma.

¹⁰ N paasɛna tetu na ń yele na tɛv nu-tɔyɪ sɔsɔm,
 na ń kaa-tɔyɪ kɔpantu na lum su Iso lɔɔɛɛ.

Na ń yele na tetu wɛɛ mɔsɔɛɛ
 kɛ tɛv na tɔyɔnaya náá laki.

¹¹ N yɔyɔlɔyɪ lum kɛ awasa na ń yɔkɔyɪ tampaya,
 n yeki na tɛv nu na pá huɔ,
 na ń kooli kɔpantu kɛ pɛ mɛhuɔ.

¹² N kɔsɔyɪ pɛnaya nyɔyɔ na nyá kɔpantu,
 na kɔpantu kɛɛɛ nyá mpaasɔ taa.

¹³ Tɛv nuwa wɔlaya tetu,
 na pulasɪ lanɛ náá huɔlɔmɪ.

¹⁴ Kalɛkɛɛ waasa tɔtɔyɔlɛ,
 na kutɔyɔv náá nyala tɛtɛka taa.
 Lanɛhɔlɔmlɛ kakiisasɪ na yontu nukɪ.

66

Waasɔlv Iso samtv

¹ Yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa nyɔyɔv tu
 yontunaa taa tɔyɔlɔ.

A tɛ yɛlaa mé,
 má tɛna í wiliti Iso na lanɛhɔlɔmlɛ.

² ɪ yoo ɪ hɛtɛ samtv yontu,
 na í tu-ɪ teeli na mé samtv.

³ ɪ heeli Iso si:
 Nyá tɛma kɛ sɔsɔɛɛna.
 Kolontunaa naaki nyá tonɛ sɔsɔɛɛɛɛ,
 ilɛna pá yeki kalampaani.

⁴ Tetu yɛlaa tɛna hɛnta nyá nɔɔhɛɛ tɛɛ ké,
 na pá yooki lanɛhɔlɔmlɛ yontu na pá sanɛ nyá hɛtɛ.

⁵ ɪ kɔɔ na í ná Iso tɛma,
 ɪ lakasɪ kɛ sɔsɔɛɛnsɪ ké.
 Yɛlaa taya ɪ laki-sɪ.

⁶ Iso yɛlaa na tɛnku lum nyɔɔ,
 na pá yele tetu puɔulaya na yɛlaa tɔ nɔɔhɛɛ.

Tənaɣa tá laŋa heena-i.

⁷ Iso toma ke i ηmakələna tam təə.

Na í fenjiyi piitimnaa na i ɪse
sɪ təə kullaa í taa tasa i təə ké kɔlvɔ.

⁸ Yəlaa mé í sa tá Iso,
í samɪ-i na mə nəəsi nu.

⁹ Iso haana-tuyv weesuyv,
na í kentiyi tá təə sɪ pá taa co-tv.

¹⁰ Hai, Iso, nyá mayasəna-tv na ń tayanɪ-tv,
ɪsu pa wəkɔvɔv liyitee nyəɣəlvɔv sɪ kv té tə.

¹¹ Iso n yelaa na wahala mayana-tv,
na ń yelee na laŋwakəlle kəli-tv.

¹² Iso yelaa na yəlaa təɣə tá təə,
tə təma kəkə na lvm pə taa.
Ulena Iso ń ləsi-tv na ń tana-tuyv təpante taa.

¹³ Maa svvna nyá təyaya ke kətasi
nsi kəkə lusa sɪ təna tə,
na má lá nəəsi nsi maa su-ŋ tə.

¹⁴ Nsi maa kula nəɣə ke ma wahala waatu na má su tə.

¹⁵ Maa la-ŋ kətaya ŋka kəkə lusa
ka təna təɣə heeŋ nim nyəŋ,
na iwaanŋ,
na latəcənaa na pəŋtvlvŋ.

¹⁶ Mə təna mpa me í nyaŋna Taca tə,
í kəə na má keesi-meɣe mpi Iso lapa-m tə.

¹⁷ Ma mapa kapuka na Iso təə na ma nəɣə,
na má samɪ-i na ma nsəmlə.

¹⁸ Ye ma taa ka we ɪsəɣatv
Iso taa nuɪna-m.

¹⁹ Ama Iso nuwa ma nəɣə
na í ké ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinau.

²⁰ Iso kelee səsə,
i ta lə ma sələmvɔv,
pəyele i ta pɛ-m kɔpantv.

67

Yəlaa təna í sa Iso

¹ Yontu nti tə we yonyoolaa nyuyv tv
yontunaa taa na pá yookina sanjv təɣələ.

² Hai, Iso nyəni tá pətətəle na ń kooli-tuyv kɔpantv,
nyá ɪsentaa teu í ná tá təə.

³ Ulena pá nyɪ nyá mpaan ke tetv taa,
na pá hvli nyá nyuyv yapv təm ke piitimnaa təna.

⁴ Hai, Iso, yəlaa í sa-ŋ,
pa təna pá tv-ŋ teeli.

⁵ Piitimnaa laŋa í hvlvmi na pá ŋmaali.
Mpi tə, siyisuyv ke n təŋəɣi na ń hvkəna yəlaa,
na ń tiikiyi piitimnaa ke tetv taa.

⁶ Hai, Iso, yalaa í sa-η,
pa tana pá tu-η teeli.

⁷ Tetu lula tə kululom.
Ta Iso kooliyi-tuyv kupantu ké.

⁸ Iso kooliyi-tuyv kupantu,
na antulinya tənasi tana yalaa nyanηna-η.

68

Iso akaitv yontu

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyəlɔ.

² Iso kuli na nyá kolontunaa ya yem.
Mpa paa caaki-η tə, pá se nyá ísentaa.

³ Yele na asayaa mpe pá saali yem ke
Iso ísentaa, isu nyəsı saluyv tə,
yaa isu keetu hookuyv kəkə taa tə.

⁴ Ilena siyisilaa lanη náá hulumi na pá ηmaali.

⁵ I yoo Iso ké yontu na í sa í hətə,
í hεε-ı mpaav, inı í fayana teteka taa na í kəη.
I hətə nté Tacaa, í yəli ı ísentaa.

⁶ Inəyale suluwaa caa, na leelaa paasənlu.
Mpyuv Iso we ı təcayale nanη nyənte taa tana.

⁷ I haaki katayəlası ke tεεsı,
na í yeki na saləkətunaa hεεsəyi.
Asayaa tike ke ı yeki wəlaya taa.

⁸ Hai, Iso, waatu wei n lu nyá yalaa nəyɔ tə tə,
waatu wei n tεe pa ləb ke wəlaya tetv taa tə,

⁹ tetv selaa ké, na ísətənyv pəsı lum.
Sinayi pyuv sela Iseyeli Iso nyá, nyá ísentaa.

¹⁰ Hai, Iso, n yelaa na tev kupaηkv nu,
na n məηna nyá kpancoou ηku ku tema tə.

¹¹ Hai, Iso, nyá yalaa lapa pa təcayale ke tetv taa.
Lonte ntεyε n tayana wahala nyáma ke nyá kupantu tə.

¹² Təmyuv ke Tacaa yəyətəa.
Təm kupantu kəntaa ná ké kpekəle səsəle.

¹³ Kolontunaa awulaa kpekəle tu casəle.
Ilena alaa mpa pa we təyaya tə pá tala wontu kukukuutu.

¹⁴ I ká həntı mə cacakəη tεe na í hεεsəyi,
na liyitee waasa alukuku kəη tə,
na wəla kupaη waasa ı huntv tə*fa*? ^a

¹⁵ Waatu wei Toma tana tv yasa awulaa ke tetv taa tə,
tetv huluma ke isu kponkpontu.

¹⁶ Hai, Pasan pyuv ké Iso nyəηkv ké,

^a **68:14** Loonη kanε ka nuw we katε. Ile lelāa huukı sı Iseyeli nyáma ile, alukuku kele Iseyeli na wəla na liyitee nna a tee kəkə ke mpv tə, a huləyi pa akaitv. Wεnav ηku yoolaa kuuki təyoole taa tə.

na ku hela tɔm payale.

17 Pepe tɔɔ kɛ pɔyɔ kuheluyɔ laki isesemle,
ke ŋku Isɔ lɔsaa si i ka caya tam tɔɔ tɔ?
Tɔnaya Tacaá ká caya halɔna tɔnaya.

18 Isɔ wɛna yooú keekenaa ke iyisi iyisi kɛ,
Tacaá wɛ pa hekɔ, na Sinayi náá wɛ Isɔ tɔsele taa.

19 N kpeɲna yɔlaa mpa pa kpaɔa tɔ na ń kpaana,
yɔlaa ke pa lapa-ŋ kucɔɔv*fa*.
Tɔɔ kullaa maɲamaɲa ká caya nyá kin. ^a

20 Tacaá kele sɔsɔ ke paa kuyaku ŋku,
inɪ i paasɔɲanana tu na í waasɔyi-tɔyɔ
saa wei pa ŋmakɔlɔyi-tu tɔ.

21 Isɔ kɛ wei i waasɔyi-tu tɔyɔ.
Tacaá Isɔ inɪ i wɛnna toma si í fiti-tɔyɔ sɔm taa.

22 Ama Tacaá ká yɔki i kolontunaa nyɔɔɲ,
i ká yɔki mpa pa wɛ isayatu taa tɔ pa nyɔmpɔɲɔlasɪ.

23 Tacaá yɔɲɔtaa si: Maa lɔsi
ma kolontunaa ke Pasɔɲ pɔyɔ taa na má kɔna.
Maa lɔsi-wɛye tenku lum tɛɛ na má kɔna.

24 Na ń felɪ pa calɔm taa kɛ nɔɔhɛɛ,
na nyá hasɪ tɔyɔ-wɛ.

25 Hai, ma Isɔ, ma wulav,
pa nawa nyá caɲa ke nyá tɔyaya taa.

26 Yonyoolaa nté nɔyɔ tɔɔ,
pa waalɔyi wontu mataa,
hekɔ taa kɛ alɔpiya mpa pa makɪ akilimisi tɔ.

27 I sa Isɔ kɛ tɔkotilenaa taa.
Isɛyɛli lɔlɔɲ nyáma mɛ í sa Tacaá.

28 Mɔ tɔnuyɔ Pɛncamɛɛ kpekɔle nté mɔ nɔyɔ tu,
na pá kaasi Yuta na Sapulɔɲ na Nɛfɔtali pɔ awulumpiya.

29 Mɔ Isɔ caa kɛ si í wɛɛ tonɲ.
Hai, Isɔ, sɔɔsi tonɲ ke mpi n lapa-tu tɔ.

30 Nyá tɔsele taa kɛ n wɛɛ,
na ń tɔki kawulaya ke Yosalem tɔɔ.
Awulaa ká kɔna-ŋ kucɔɔɲ.

31 Nyaasi Icipiti wei i kɛ sɔsɔncasɪ tɛɛ wontuyɔ tɔ.
I wɛ kɛ isɪ latɔcɛnaa kalɔku na í ŋmakɔlɔyi yɔlaa.
I pasa i ti na í haaki-ŋ liyitee nyɔɲɔtu.

32 Sɔsaa ká luna Icipiti na pá kɔɔ.
Itiyopii nyáma ná kɔɲ na pá tekɔyi Isɔ kɛ ninɲ.

33 Atɛ kawulasɪ mɛ í yoo Isɔ kɛ yontu.
I sa Tacaá.

34 I yoo yontu ke wei i wɛ isɔɲmɔntu
tam tɔɔ nyɔntu tɔɔ na í kɔɲ tɔ.

I yɔɲɔtɔyɔna nté na tonɲ.

35 I nyɪ Tacaá tonɲ.
I sɔsɔɔntu wɛ Isɛyɛli tɔɔ kɛ,

^a 68:19 kucɔɔv: Lɛlaa ná huɔki si pɔ huwɛɛ nté si pa ha Isɔ kɛ kucɔɔɲ. Looɲa kanɛ ka huwɛɛ wɛ kate.

na ι τον we ισῶταα.

³⁶ Hai, Isῶ, pa nyan-na-η nyá tῶyaga taa ké.
Iseyeli nyáma Isῶ haaki ι yῶlaa ke τον na pῶsuyv.
Isῶ keke teeli tv.

69

Sῶlvuv ηku ma sῶlana Isῶ tῶsele tῶ

¹ Tafiiti yontu nti tῶ we yonyoolaa nyuvv tv
yontunaa taa na pa yookina cῶmuvv*fa* tῶyῶlῶ. ^a

² Hai, Isῶ, waasi-m,
lvm suna ma luyv tee ké.
³ Pῶ tisa-m katantamaya taa ké, pu sῶηῶgi.
Ma hota lvm luman taa ké na pῶ hola teekana-m.
⁴ Ma kiisaa na ma luyv tee wῶli, na má ká.
Ma teka ma Isῶ na ma ise can a pῶyῶlvη taa.
⁵ Mpa pa taa kraana-m musvη tῶ pa kῶla
ma nyuvv taa nyῶῶsi ke payale.
Mpa pa caa si má la yem tῶ pa ké tonῶnnaa ké,
ma kolontunaa mpe pa feina tampana.
Mpi ma ta kraγa tῶ mpῶgi pῶ wee si má mῶηna.

⁶ Hai, Isῶ, n nyῶmá ma kῶmelentv,
na ma kolapῶle isayale fei-η ηmesaya.

⁷ Ma tῶm í taa kra mpa pa tv-η naani tῶyῶ feele.
Hai, Iseyeli nyáma Isῶ Tacaa,
ma tῶm í taa liyiti mpa pa pῶekῶgi-η tῶ.

⁸ Mpi tῶ, nyá tῶῶ ké pa tvῶki-m,
na feele we ma isenta.

⁹ Ma pῶsa isv mῶsvv ke ma newaa,
yaa kraivv ke ma tῶyaga nyáma.

¹⁰ Mpi tῶ, ma isῶle seena nyá tῶyaga
tῶmlῶ ké isv yem na kῶrete.

Na nyá kvῶyuv pῶsi ma nyῶηkv.

¹¹ Ma isῶlv lukiyi yem ké na má hῶkῶgi nῶyῶ,
paa na mpv kvῶyuv ke pῶ kῶηna-m.

¹² Paa ma suu lῶyaga wontu,
ma pῶsa wei pa tuliyi ntompee tῶyῶ.

¹³ Ma tῶm ke pa yῶyῶtῶgi kvyeη taa,
na svlvnyῶlaa náá yooki-tῶgi yontu.

¹⁴ Hai, Tacaa, nyaga ma tekiyi ma sῶlvuvv taa,
hῶlv-m suulu na ḥ mv.

Cῶ-m nyá kvῶpantv tῶῶ, na ḥ ya ma nyuvv.

Mpi tῶ, nyá nyuvv yapv we naani ké.

¹⁵ Kῶee-m afῶla taa, á taa tasa-m lipu.

Ya-m lvm luman sῶsῶη na ma kolontunaa
mpa paa caa-m tῶ pa niη taa.

¹⁶ Lvm hola í taa teena-m,

^a 69:1 cῶmuvv: Lῶlaa hvῶki si pa yoon yontu luyv ηku pa yaa si hetvuv tῶ.

pécə luhəyaya í taa li-m.

Taa yele na pəlaav suli ma təə.

17 Tacaa, cə-m, mpi tə, nyá kəpantv təəwa səsəm ké.

Keesi nyá ise na ma təə ké nyá suulu səsə təə.

18 Taa kisi nyənuyv na nyá təmlə tu má ma təə.

Hai, cə-m ləŋ, ma wə ləŋwakəlle taa ké.

19 Kpətəna-m, waasi-m,

ya-m ma kolontunaa təə.

20 N nyəmə ma fəele na isəna pə pasa-m tə.

N naaki ma kolontunaa tənaya.

21 Kvtuyv wakəla ma ləŋlə ké na pá tv-m kvtəŋ.

Ma taŋaa si pá nyəni ma pətətəle

yaa pá puɣusi-m ma ta na.

22 Pa sitiɣi sətə ke ma təɣənaya taa.

Na pá haaki-m ləm konyəŋəm si má nyəə na ma lukətə sí.

23 Pa acima na pa kətasi təɣənaya í pəsi-weyə
katəka ŋka kaa kra-wə tə.

24 Pa isəntəə í nyala təkram na pá taa tasa nav,
pa saləməɣəna wahala ke tam.

25 Mv-wə na nyá pááná səsəəna na a kəkə tala-wə.

26 Pə kpiisi pa təcəyale.

Nəyɔlv í taa wəe pa téesi taa.

27 Wei ɪ ŋkraŋuyv n həma təɣə mpe pa tv konyəŋ,
na pá yəɣətəɣi mpa Isə nyá n ka təwa konyəŋ tə pa wahala təm.

28 Ləeti-weyə pa isayətv,

taa hvlɪ-weyə nyá suulu.

29 Pə hui pa həla ke weesuyv takəlaya taa,

pá taa ŋmaa pa həla ke siyisilaa nyəna taa.

30 Ma ké konyəntv ké na má təkɪ wahala.

Hai, Isə nyá yapv ká kenti ma təə.

31 Hai, Isə, maa sa nyá həte na yontu,
na má puyvli nyá səsəəntv ke ma samtv taa.

32 Tacaa pələ pə kəla-ŋ teu ke ma ha-ŋ nav,
yaa latəcə alaafəya nyəŋ.

33 Mpa pa pasəɣi pa ti tə,

paə ná ma yapv na pa laŋa hvlɔmɪ.

Isə waasuyv pəkəlaa mɛ,

mə weesuyv í tayali.

34 Mpi tə, Tacaa nukɪ konyəntvnaa nəəsi ké.

ɪ lakɪ awusa ke ɪ yələa kvpama mpa pa wə saləka taa tə.

35 Isətəa na atə í samɪ-ɪ,

na tənəkunaa na pə taa nyəmnaa puyvli-ɪ.

36 Tacaa ka waasi Siyəŋ ɪcatə,

na í tayani Yuta acaləe ke ŋmav,

ɪ yələa ká mv-yə na á pəsi pa nyəna.

37 A ka pəsi ɪ təmlə nyəma piya kpancoou,

na mpa pa səəla ɪ həte tə pa cəyā a taa.

70

Tacaa kəə ləŋ

(Yontu 40:14-18)

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyoɣu tu yontunaa taa na pá təəsəyənə lə tə təyələ.

² Hai, lə, kəə na ń heɬi-m.

Tacaa kəə ləŋ na ń waasi-m.

³ Mpa pa caa ma səm tə fεεle í pu-wε na pá liyiti-wε.

Mpa inɪ pa laŋle hεɛna ma konyɔŋ tə
pá ka nyɔɔŋ na pá məŋna waali.

⁴ Mpa pa lakaya-m anyan̄ka tə
fεεle í pu-wε na pá se.

⁵ Mpa pεle pa pεekəyi lə nyá tə,
pə cayana-wε na pa laŋa hɔlɔmɪ.
Na mpa pεle pa səla nyá nyoɣu yaru tə,
pa yəɣətəyi tam si Tacaa kele səsə.

⁶ Ma ké konyɔntu ké na má wε atε.
Hai, ma lə, kəə ma waasɔyɔ ke ləŋ.
Nyayale ma waasɔlv na ma heɬɔlv.
Tacaa taa leeli.

71

Tacaa, taa lə-m, nəənəə ma kpatələa ké

¹ Tacaa, nyaya ma tɔyi kpɔlvɔyɔ,
taa yelev na ma laŋle wakəli.

² Waasi-m na ń ya-m nyá siyisuyɔ tə,
ke nyá ŋkraŋyɔyɔ na ma tə na ń səna-m.

³ Nyayale ma kukpamɔyɔ ŋku ma cəəsəyənə
na ma tɔyi kpɔlvɔyɔ ke tam tə.

Nyayale ma kukpamɔyɔ, na ma kolun̄a icatε.

⁴ Ma lə fiti-m isayav niŋ taa,
fiti-m wei u təŋəyi tampana
na í ké nyəməŋ tu tə i niŋ taa.

⁵ Tacaa lə, nyaya ma teeləyi,
nyaya ma pεta ma təyi hatoo ma pəcaatu.

⁶ Hatoo ma too lotu taa nyaya ma tekiyi,
nyá ləsəna-m ma too taa,
nyaya ma saŋ tam.

⁷ Ma ké kəkələ nyəm ke yələa payale ké.
Nyayale ma kpɔlvɔyɔ tətɔle tɔŋ nyəntε.

⁸ Nyá samtu yontu tike í wεε ma nəyɔ taa.
Pə wεε si ma yəɣətəyi nyá teeli təm ke paa ifemle nte.

⁹ Taa lə-m, nəənəə ma kpatələa ké.
Waatu wei ma toma pasəyi tə taa lə-m.

¹⁰ Ma kolontunaa yəɣətəyi ma təm ké.
Mpa pa ceŋəyi ma weesuyɔ tə pa laki təmaya saawala si:

¹¹ lə lə-ŋ ké, tə təŋi-ŋ na tə kra-ŋ.
Ma feina nəyɔlv si í lεeki-m pa niŋ taa.

¹² Hai, lə, taa hatələna-m.

Ma Isə kəə ləŋ na ń waasi-m.
¹³ Pa təna mpa pa suuki-m təm tə,
 pə liyiti-we na pá saali yem,
 na fəele təyə mpa pa caa ma lepu tə.
¹⁴ Ue maa tēləyi tam,
 na má saŋi-ŋ na má lələyi.
¹⁵ Na ma nəyə yəyətəyi nyá siyisuyu
 na nyá nyuyə yapu təm ke paa kuyaku ŋku.
 Mpi tə, ma ta nyi pə tənasi.
¹⁶ Maa yəyətəyi nyá təma səsəəna təm Taca Isə,
 na má təəsi nyá siyisuyu tike təm.

¹⁷ Hai, Isə, hatoo ma pəcaatu ke n seyesa-m,
 haləna saŋa nyá teu təm ke ma kpaaləyi.
¹⁸ Paa ma kpatəlaa təkunŋkuŋku,
 ma Isə taa lə-m.
 Ue maa kpaali kufalaŋ yəlaa ke nyá təm
 na má heeli cele piya ke nyá toŋ təm.
¹⁹ Hai, Isə, nyá siyisuyu fəi tənaya.
 Pəcə n lapa kəkələ nyəmnaa,
 nəyələ ta nəyəsəna-ŋ.
²⁰ N yelaa na té ná wahalanaa na
 laŋwakəlle ke katatəlaya,
 n ká yele na má weena weesuyu,
 na ń ləsi-m puuyə səsəəu taa.
²¹ Tayanu ma nyuyə ke kusuyə,
 heesi ma laŋle.
²² Ue Isə maa sa-ŋ na cəmuyə
 na má yoo nyá teu təm ke yontu.
 Na má tala lseyeli Naŋŋ tu nyá na saŋku.
²³ Maa tala-ŋ na yontu,
 na má wiliti-ŋ na ma nəyə
 si n yapa ma nyuyə.
²⁴ Ma nəyə ka yəyətəyi paa kuyaku
 ŋkuyə nyá siyisuyu təm.
 Mpa pa pəkəyi ma lepu tə fəele
 pu-weye na pə liyiti-we.

72

Wulav təə sələmuyə

¹ Saləmənŋ kunmanŋmaatə.

Hai, Isə, ha wulav ke nyá huule,
 na ń ha wulav pəyalə ke nyá tampana təŋuyə ləmayasələ.
² Uena í təŋəyi tampana na kusiyisim
 na í huukəna nyá yəlaa kunyəntənaa.
³ Pəəŋ na pulasi í kəna yəlaa ke heesuyə
 na tampana təŋuyə.
⁴ Wulav í ha tampana ke yəlaa kunyəntənaa
 na í waasi wahala nyéma,
 na í wakəli pa ŋmakəlla.

⁵ Ile paa nyan̄na-η, hal̄na kuyan̄ku
ilim ká yele nyayau na is̄tu náá yele nau t̄o.

⁶ Wulav in̄i i ká wee ké is̄u tev ηku ku nukuȳu
taale nte t̄o nyutu pa halaa t̄o.

Yaa is̄u tev s̄os̄oov nukuȳu hal̄am t̄o.

⁷ Pu cayana siyisilaa ke kuyaku ηku.
Na pá wee heesuȳu s̄os̄oηku taa,
hal̄na kuyan̄ku is̄tu ka su t̄anaya t̄o.

⁸ I ká t̄ȳo kawulaya ke p̄a kpayau
ten̄ku na p̄a suna l̄el̄v t̄o,
na p̄a kpayau p̄ȳo s̄os̄aya hal̄na antulinya t̄anaya t̄o.

⁹ I kolontunaa ká h̄anti-i at̄e
na i patanaa mpe pá niisi musuȳu.

¹⁰ Taasisi tet̄u na tet̄u nti lum c̄oona t̄o
p̄a awulaa ka feli lampuunaa.
Sepa na Sapa p̄a nȳma náá lap̄i-i kuv̄oη.

¹¹ Awulaa t̄ana ká h̄anti-i at̄e,
na piitimnaa t̄ana náá laki-i t̄amle.

¹² Uena in̄i i waasi kunȳont̄u wei i wiikina-i t̄o
na wahala t̄ȳol̄v wei i feina s̄an̄lv t̄o.

¹³ Wulav ká weena icam na kunȳont̄ȳol̄v
na mpa pa pas̄ayi pa ti t̄o pa p̄at̄ot̄ale,
na í yá pa weesiη.

¹⁴ Wulav ká ya pa weesiη ke ηmak̄el̄uȳu na mus̄oη niη taa.
Mpi t̄o, pa ké-i pul̄v s̄os̄oam ké.

¹⁵ Paa weena weesuȳu na pá ha-i Sepa nȳma wola.
Paa s̄al̄am̄ayi Is̄o ké i t̄oó ké tam ké,
na pá kooliyi-i kuv̄ant̄u ke paa kuyaku ηku.

¹⁶ T̄ȳonaya hal̄am ka waasi tet̄u taa
na p̄a kpen̄na pulasi nȳoη taa.
Na ka pee ciyitiyi is̄u Lipaη t̄uη s̄os̄oη,
na ȳalaa huki acal̄ee taa is̄u nyutu ke tawa taa.

¹⁷ Wulav h̄ate ká wee tam t̄oó ké,
hal̄na kuyan̄ku ilim ka su t̄anaya t̄o.
Na pá kooliyi t̄amaya kuv̄ant̄u na pá yaak̄ana i h̄ate,
na piitimnaa yaaki-i leleη nul̄v.

¹⁸ Tacaa Is̄o, wei nyá n ké Is̄eyeli nȳma Is̄o t̄ȳole teeli tu,
nyá tike n lak̄ana k̄ak̄ol̄v nȳam̄naa.

¹⁹ Nyá h̄ate s̄os̄ole nté teeli nȳant̄e ke tam t̄oó.
Nyá teu í waasi tet̄u t̄ana taa.
Is̄o í k̄ana mp̄v, Is̄o í k̄ana mp̄v.

²⁰ Seseē p̄yal̄v Tafiiti s̄al̄am̄uȳu t̄anaya nt̄o.

TAKELAYA TOOSO NYEŊKA

73

(Yontu 73-89)

Asayaa teu

¹ Asafi yontu nti tə wε yonyoolaa
nyɔɔv tɔ yontunaa taa təɔlɔ.

Isɔ tewa lseyeli nyáma mpa pa lotu taa tewa təɔ.

² Paa na mpv pəcəɔ pə kaasaa si pé co-m yaa pé tuu-m.

³ Mpi tɔ, ma naaki asayaa heesəyi, ilena
má laki-weye isesemle.

⁴ Mpi tɔ, paa naaki wahala nɔɔlv haləna pa səm,
na pá nukɪ pa nantv taa alaafəya.

⁵ Paa naaki wahalanaa mpa lelāa naaki tɔ,
pəyele pu makəna-wε isu yəlaa lelāa.

⁶ Kalampaani wenna isu pa lulvɔv,
na mʊsɔŋ náá wεε isu pa kacəka wontuyu.

⁷ Pa cayana pa ti na pá toosiyi yəlaa ke isε,
na pa ləmayasεε naaki kpakpaa.

⁸ Isayatu təm ke pa yəɔtəyi,
na pá wɔŋiyi lelāa,
na pá hɔŋ pa ti na pá keeki tampana.

⁹ Pa kooki ké na pə takɪ isɔtənyvɔ,
na pá wakələyi tetv na pa nsəmle.

¹⁰ Pə tɔɔ ké pa təna pa keesəna pa tɔɔ,
na pá nyɔɔki pa kuyəɔtɔtɔ ke lɔm tələ.

¹¹ Na pá təŋ si isənaya Isɔ ká cekəna-ti.
Isənaya isɔtaa Isɔ ká cekəna-ti?

¹² Mpvɔv asayaa wεε,
pə cayana-weye tam ké,
na pá kaaki pa wɛnav.

¹³ Mpv tɔ, yem tɔɔ keke ma tayana ma lotu taa,
na má saŋ ma niŋ ke isayatu lapv təm taa.

¹⁴ Paa kuyaku ŋkuyv pa makɪ-m,
na pá tɔv-m wahala ke paa tanan ŋku.

¹⁵ Ye maa təma si ma yəɔtɔ isu mpe,
halɪ maa luwa nyá piya piitim waali.

¹⁶ Ma mayasaa si má huv pə tɔɔ na má cekəna.
Ama pə tənaya mpv pə kəla katε.

¹⁷ Halɪ kuyaku ŋku ma svv Isɔ təyaya taa
təɔ ma cekəna mpi pə tanja asayaa tɔ.

¹⁸ Mpaan wei i taa pu tuu-wε təɔ n siki-wε
si pá hoti timpɪ pu wakəlɪ-wε tɔ.

¹⁹ Ilena pé wakəlɪ-weye təm kulvm tɔɔ,
na pé kpiisi-wε na pa təm teesəna sɔɔntv.

²⁰ Taca, ye n kula pa tɔɔ ilε pa mɔki
isu yulv fenuyv na i toosee saali yem tɔ.

²¹ Waatv wei ma taa ka wε nyan
na ma lanle wakəlɪ səsəm tɔ.

²² Maa ké kumelen ké, ma taa cekəna pulvpv.
Maa wε teitei ké isu kpəntε ke nyá isentaa.

²³ Paa na mpv ma na-ŋ ké tam ké,

n kpa-m nyá nin ntɔ́ɔŋ taa.
²⁴ Nyá layatɔ tasɔyɔ ke n ka tiikina-m.
 Pə waali n ka mu-m nyá teeli taa.
²⁵ Aweye ma wɛna isɔtaa, ye pə taya nyá?
 Nyá lakəna na má nukɪ lelen ke atɛ.
²⁶ Paa ma nantɔ yaa ma nyamle kpisaa.
 Iso kele ma nyəm na ma kpɔlyɔ tətule ke tam tɔɔ.
²⁷ Pa təna mpa pa hatələna-ŋ tɔ pa leki ké,
 na n wakəlɔyi pa təna mpa paa nukəna-ŋ tɔ.
²⁸ Ye ma, Iso kpətənav wenna-m teu.
 Tacaɔ Iso kin ke ma tɔyi kpɔlyɔ.
 Ulena má keesi i təma təna.

74

Iso yaav ke isɔtəsɛle ncaale taa

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
 nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔlɔ.

Hai, Iso, pepe tɔɔ ké n lɔki-tɔyɔ tam tɔɔ?
 Na n muyi pááná na nyá yəlaa ta?
² Tɔɔsi nyá yəlaa mpa n hika too lɔŋtaa
 na n ya-wɛ si pá pəsi nyá kpəntɛ tɔ pa tɔɔ.
 Tɔɔsi Siyɔŋ puyɔ ŋku ku tɔɔ n lapa nyá tɛ tɔ ku tɔm.

³ Kɔɔ na n ná lona anɪ,
 pə wakəlɔyi-yɛyɛ tam ké.
 Kolontu wakəla nyá tɔyaya taa.
⁴ Nyá kolontunaa kiisiyina ntɛyɛ timpi n sulaya-tɔ tɔ,
 haləna pá tɔ pa kuyɔsɔm.
⁵ Pá na pa lawa ké na pa lɔŋ
 isɪ taasɪ sɛtəlaa ke hətɔyɔ taa.
⁶ Na pá faki leesəŋ na pá yəkəyi leləŋ.
⁷ Pa tɔ kəkɔ ke nyá təsɛle
 na pá yəki na pá wakəli timpi nyá hətɛ wɛɛ tɔ.
⁸ Nti pa makɪ pa laŋa taa tɔyɔle si,
 pá wakəli-tɔyɔ tɔm kulɔm tɔɔ.
 Paa wɔ kəkɔ ke lona nna a taa
 Iso na yəlaa pa suliyi tɔ.
⁹ Tu tasəyi nav ke mpi pə hɔlɔyi si Iso wɛɛ tɔ.
 Iso kuyɔyɔtɔtɔ teləsəlaa ná fɛi tɔtɔ.
 Ta taa nɔyɔlɔ ta nyɪ isəna pu taanɪ tɔ.
¹⁰ Hai, Iso Tacaɔ,
 pəlee ké kolontunaa ká heesi nyá hətɛ kɔtɔyɔ?
 Pəlee ké paa heesi-tɛyɛ footuyɔ?
¹¹ Pepe tɔɔ ké n suma,
 na n saŋ nyá nin ntɔ́ɔŋ kusɔyɔ si n ma?
¹² Hai, Iso, nyayale ma wulav ke too lɔŋtaa,
 nyá waasəyəna tɛtɔ taa.
¹³ Nyá tɔŋ ke n fayana tenku
 na n yəki lɔm tɛɛ tɔmɔa səsaa nyəŋ.
¹⁴ N yəka tɔm səsɔ Lefiyatanɪ nyɔyɔ na n pətɪ-i
 wulaya tɛtɔ taa yəlaa si pá tɔyɔ.

15 Nyá hulina lóm seelaa na ń hee lóh
na ń yele na pusi nsi su nyóki tó si lóm nyó.

16 Nyagale ilim taa na ahoó pə tó.

Nyá lapəna ilim na ɪsətu.

17 Nyá suna tetu toosi təna
na ń lá watu waatu na yoluma.

18 Tacaá tóosi si kolontu kuləyi nyá tó,
yəlaa kómeləməh ɪni ɪ wɔhəyi-ŋ.

19 Taa peti nyá yəlaa kúpama weesih ke taale wontu.

Taa sɔɔ nyá kunyəntunaa tó ké tam tó.

20 Tóosi nyá nəgə pɛeluyú tó.

Mpi tó, mʊsɔh nyəmnaa suna ɪcate səkrɛtəh taa.

21 Taa yele na mpa pa ɪse pa tóki tó pá tɛena lahwakəlle.

Ama kunyəntunaa na wahala nyéma í saŋi-ŋ.

22 Hai, ɪsɔ, tóosi na ń paasəna kutuyú ŋku
kómeləməh ɪni ɪ tʊki-ŋ paa kuyaku ŋku tó.

23 Taa sɔɔ nyá kolontunaa wula tó,
na kakiisasɪ nsi pa kiisiyina-ŋ tam tó si tó.

75

Tacaá kɛlɛ hʊvlɔ

1 Asafi yontu nti ɪ yoowa si: Taa kv
na tə wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tʊ yontunaa taa təgəlo.

2 Hai, ɪsɔ tə sama-ŋ.
Tacaá ɪsɔ tə sama-ŋ.
Tu yəgəti nyá təm na
tə kpaali nyá teu səsəəm.

3 Tacaá si: Maa su waatu nəgəlo,
na má hʊbna siyisuyú.

4 Tetu na tə taa nyəm təna ká sele.

Ama má sukəna-təyi tə kila tó.

5 Na má heeli mpa pa saŋ pa ti tó si: ɪ yele mpʊ,
na asayaa si: ɪ taa hə mə ti.

6 ɪ taa hə mə ti,
í taa yəgəti kalampaani təm.

7 Səsəəntu ɪ kəhna ilim təlule yaa pə tətule,
yaa wɔlaya tetu taa.

8 Ama ɪsɔ nyəmna,
í nəkaa ɪ kpaasɪ lɛlv na í tisi lɛlv.

9 Tacaá təkə kəpʊ na í suna ɪ pááná solum,
ɪ ká cɛ-wəyi atɛ asayaa təna,
na paa nyó pə təna na pá kpehna tayatu.

10 Ma kaa yele Yakəpʊ ɪsɔ Təm yəgətyú,
na pə yontu yoou.

11 Maa yəki asayaa toh təna.
Ama tampana təhlaa toh ka pukəna.

76

Isɔ wakələyi yooou ke Siyɔŋ taa

¹ Asafi yontu nti pa yookina cəmɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Isɔ hula ɪ tɔyi Yuta,
ɪ hɛtɛ yaa lɛyɛli taa.

³ ɪ cokələ wɛ Salɛm kɛ,
na ɪ tɛcayalɛ kɛ Siyɔŋ taa.

⁴ Tɛnaya ɪ pɛla yooou wontu:
Isu nyɛmá na kpalɛŋ na layalɛɛ na wontu lɛnti.

⁵ Hai, Isɔ, sɔsɔɔntu ntɛ yaa?
N kɛla tam tɔɔ pɔɔŋ tɛna.

⁶ Yoolaa taa yoolaa mpɛ pɔ caama-wɛyɛ,
pa toowa tom kantəkaya nyɛm,
pa ta pɛsi na pá yoo na pá fiti.

⁷ Yakɔpɔ Isɔ, waatɔ wei n nyaasa-wɛ tɔ,
pɔ yɛyɛta pa kpaɣanɛŋ na ɪ cayalaa kɛ.

⁸ Hai, n kɛ sɔsɔ kɛ,
n mɔyi pɔáná na awe kpɛtɛna-ŋ?

⁹ Hatoo isɔtaa kɛ n yɔɔta nyá huɛle tɔm,
na sɔyɔntu kpa tetu na tɛ caya tɛpamm.

¹⁰ Waatɔ inɛyi n kulaa si n huɛkɛna
na n waasi atɛ konyɔntɔɔlɛ.

¹¹ Ye nyá taa huɛwa,
yulu tɔyɔ-ŋ teeli kɛ,
paa ɪ wɛ pɔáná sɔsɔɔna taa.

¹² ɪ su mə Isɔ Tacaɛ kɛ nɔɔsi na í lá-si.
Mpa pa cɔɔna Isɔ Sɔsɔ inɛ tɔ,
pá kɛna-ɪ kɛcɔɔŋ.

¹³ Isɔ lɛsɛyi awulumpiya kalampaani kɛ
ilɛna pá tisi-wɛ tɛfɛ.
Atɛ awulaa seliyina-ɪ kɛ.

77

Ma salɛmɛyi Isɔ lɛŋtaa kɔpantɔ kɛ larɔwakɛllɛ kɔyɛɛŋ taa

¹ Yetutum si Asafi yontu nti tɛ wɛ
yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Maa wiina Isɔ na má heeli-ɪ ma tɔm,
maa wiina-ɪ na í kɛ ŋkpaŋyɔyɔ na ma tɔɔ.

³ Ye ma larɛle wakɛlɛ,
ma pɛɛkɛyi Tacaɛ kɛ,
na má tɛkɛyi-ɪ niŋ kɛ ahoo, hɛɛsɔyɔ fɛi,
ma luyɔ fɛi si pá puɔysi-m.

⁴ Ye ma tɔɔsa Isɔ tɔɔ ma nɔyɔsɛyi kɛ,
ye ma kpaɣa lɛmɔyɛsɛɛ ilɛ ma apalɔtɔ yɔɔli.

⁵ Tacaɛ, nn tisiyi si má kpɛti ɛsɛle,
na pá cɔɔsɛyi-m, ma nɔyɔ taa fɛi kete.

⁶ Ye ma huɛ puɛi kancaalaya nyɛnsi

na kuyeyei wei i teewa to i tom,
⁷ ma taasayi ma yontunaa tam ke ahoo ke,
 na ma mayasayi hatoo ma taa
 na ma preekayi ma huwewe taa.
⁸ Tacaa n ka lo-tuyu tam too?
 Nyaa paa kaa wena-tu?
⁹ N yela-tuyu kupantu lapu ke tam too?
 N kaa tasa-tuyu natelayi heeluyu ke paa wulee?
¹⁰ Iso ta saa ta patatate too,
 payele i ta mu paana na i yele i suulu huluyu.
¹¹ Ma yayota ma taa si mpi pa tuyu-m wahala tayale si,
 Isotaa Iso Soso u taasayi-tuyu paasana.

¹² Ma taasaa Tacaa tama too.
 Mpi to, ma ta saa nya lanta kupantu sosontu too.
¹³ Maa yayoti nya kulaputu tana tam,
 na ma keesi nya tama sosona tam.
¹⁴ Hai, Iso nya mpaau wee ke tana.
 Tuyu kulalau nku ku hana-n sosontu?
¹⁵ Nyayale Iso wei i laki piti tama to,
 n hula nya ton ke yalaa taa.
¹⁶ Nyaa ton ke n yapa na nya yalaa
 Yakapu na Yosefu pa luyuyu nyama.
¹⁷ Hai, Iso, lum na-n na sayantu kra-wi,
 na pa sele na pa krena hatoo pa tapuyu tee.
¹⁸ Ntana teu kpe isu lon lum na ku holiyi.
 N toki nya nyama ke paa timpi.
¹⁹ Teu nyayayuyu nyalamae naaki antulinya ke hola ani a taa,
 na sayantu pu tetu na ta seliyi.
²⁰ Tenku lum heku taa ke n hee nya tayi mpaau,
 nayalu u nyen ku lonte.
²¹ Moisi na Alon ke n kraawa isu tiikilaa
 na pa paasayana nya yalaa.

78

Isyeli nyama tam fei soso

¹ Asafi yontu nti pa yookaya na ta we
 yonyoolaa nyuyu tu yontunaa taa tayalo.

Ma yalaa i nu ma kuyesatu,
 i tu nkanan na i nu ma kuyayotutu.
² Iso ke maa see-me,
 na ma keesana-meye lon taa tam.
³ Nti ta caana keesa-tu
 na ta nu na ta nyi-ti to.
⁴ Pa fei si ta nmesi-tayi ta piya.
 Tu keesi ta piya piya ke Tacaa samtu tam.
 Na i toma na piti tama wena i lapa to pa tam.

⁵ Iso tuwa kutututu na i su kiiu
 ke i yalaa ke Isyeli taa.
 Na kiiu ni i holi ta casona si

pɛlɛ pɑ sɛyɛsɪ-təŋɪ pa piya.

⁶ ɪlɛna pɛlɛ pa piya nyɪ-tɪ,

na sɛlɛ sɪ tɔɔwa ɪlɛ sɪ sɛyɛsɪ-təŋɪ sɪ piya.

⁷ ɪlɛna pɑ tʊ ɪsɔ kɛ naani pa taa sɔɔ ɪ tɔma tɔɔ,
na pɑ tɔkɪ ɪ kʊsɛsʊtʊ.

⁸ ɪlɛ pa kaa tɔŋ pa caanaa ɪkpatɛ.

Pɛlɛ paa kɛ kaanutɔnaa na tɔɔ kʊllaa piitim kɛ.

Pa fɛɪ naani, pɛcɔ paa tɔŋɔŋɪ ɪsɔ

kɛ tɛu kɛ pa lɛmayasɛɛ taa.

⁹ ɪfɔlayim lʊlʊyʊ nyɔma mpa pa kɛ tɔtɔlaa tɔ,
pa sewa yooʊ kɛ kʊ wule.

¹⁰ Pa tɑ tɔkɪ pɑ na ɪsɔ pa nɔŋɔ pɛɛlʊyʊ.

Pa kisa ɪ kiinj taa tɔntɛ.

¹¹ Pa sɔɔwa ɪsɔ kookalɛnaa na ɪ tɔma sɔsɔna wɛna
ɪ ka yɛlaa na pɑ nɑ tɔ.

¹² ɪsɔ ka lapa kɔkɔlɔ nyɔmnaa kɛ ɪcipiti

hɔŋɔlʊyʊ ŋku pa yaa sɪ Sowɔŋ tɔ

kʊ taa kɛ pa cɔsɔnaa ɪsɛntaa kɛ.

¹³ ɪsɔ faya lʊm na pɑ yɛlɛ-wɛyɛ mpaav na pɑ tɛɛ
na ɪ kaa-wɔŋɪ huɣule ɪsu kolɔŋa.

¹⁴ ɪsɔŋmɔntʊyʊ hʊlayana-wɛyɛ mpaav kɛ ilim taa,
ɪlɛna kʊ mʊyɪ kɔkɔ kɛ paa ahoo nna.

¹⁵ ɪsɔ faya kʊkpaɔmʊyʊ kɛ wʊlaya tɛtʊ taa

na ɪ yɛlɛ na pɑ nyɔɔ tɛtʊ tɛɛ lʊm.

¹⁶ ɪsɔ lapa na lʊm sɛɛlaa lʊna kʊkpaɔmʊyʊ taa
na pɑ kpe ɪsu pusi.

¹⁷ Ama tɑ caanaa tɔŋa ɪsɔtaa ɪsɔ sɔsɔ kɛ pɛntɛnaav
na pɑ kʊlɔyɪ ɪsɔ tɔɔ kɛ wʊlaya tɛtʊ taa tɔna.

¹⁸ Tɑ caanaa mayasa ɪsɔ kɛ pa taa sɪ pa naa ɪ waali,
kɛ timpɪ pa sɛlɛma-ɪ tɔŋɔnaɣa ɪsu pa sɔɔlaa tɔ.

¹⁹ Halɛna pɑ tʊv ɪsɔ sɪ: Nn pɛsɔŋɪ na ɲ cali-tʊyʊ
tɔŋɔnaɣa kɛ wʊlaya tɛtʊ taa.

²⁰ Tampana n mapa kʊkpaɔmʊyʊ na lʊm kpe,
na pɑ hɛɛ lɔɔŋ yaa.

ɪlɛ n pɛsɔŋɪ na ɲ ha nyɑ yɛlaa kɛ tɔŋɔnaɣa na nantʊ na?

²¹ Mʊyʊyʊ Tacaa n nuwa na pɑánɑ kpa-ŋ

na nyɑ taa haŋna ɪsɛyɛlɪ nyɔma ɪsu kɔkɔ,

²² kɛ timpɪ pa ta tɛ-ŋ na pa taa tɔ.

Pa ta la naani kɛ nyɑ waasʊyʊ tɔm.

²³ Mʊyʊyʊ n yɔŋɔtɛna ɪsɔŋmɔntʊ

na ɲ tʊlɪ ɪsɔtɔnʊyʊ taa nɔnɔɔsɪ.

²⁴ Na ɲ yɛlɛ na Manna*fa* hoti pa tɔɔ ɪsu tɛv sɪ pa tɔŋɔ.

ɪsɔtaa tɔŋɔnaɣa kɛ n ha nyɑ yɛlaa kɛ mpʊ. ^a

²⁵ ɪsɔtaa tillaa tɔŋɔnaɣa kɛ n ha-wɛ,

na pɑ tɔŋɔ na pɑ haya.

²⁶ Mʊyʊyʊ ɪsɔ n yɛlaa na ilim tɛlʊlɛ heelim mɑ,

na ɲ kɔna ilim mpɔtɔŋ tɔɔ nyɔm na nyɑ tɔŋ.

²⁷ Na ɲ lá na nantʊ tii pa tɔɔ ɪsu mʊsʊyʊ.

^a **78:24** Manna: Tɔŋɔnaɣa ŋka ɪsɔ hawa ɪsɛyɛlɪ nyɔma kɛ wʊlaya tɛtʊ taa tɔ. Saa unɔyɪ pa luwa ɪcipiti yomle taa na pa puki Kanaaŋ nyɛntʊ taa.

Sumasi tuutuuma ke n kɔna-we
isu tenkuna nɔɔsi kanyɛŋa.

28 N lapaya na si hoti tá caanaa tɛsikile
na si cɔna pa tɛcaɣale.

29 Taca ha-weɣe mpi pa nyulaya tɔ.
Ilena pá tɔɔ na pá haɣa katatɔlaya.

30 Tá caanaa tɔɔnaya ka we pa nɔɔsi taa ké,
pa lulun ta tu sɛta,

31 mpyu Iɔ táa huuna-we na í ku
Iɛɣeli ifepiya taa ifepiya.

32 Paa na mpv tɔ, pa ta tuna nyá kɔkɔlɔ nyɛmnaa
na pá tɔŋa ɛɣatvnaa ke lapv.

33 Mpyu n kpiisa-we na heelim,
na n tisi wahala ké pa tɔ ke kpaɣaa,
na n su pa weesiŋ tɔnaya.

34 Waatu wei sɛm kɔŋ tá caanaa ilena pá keesɛna Iɔ nyá tɔɔ
na pá pɛkɛɣi si n kenti pa tɔɔ.

35 Na pá tɔɔsi si n ké pa kukpamvɔ.
Iɔta Iɔ Sɔsɔ ké pa waasvɔ.

36 Ama pa ntompee ke pa puyusayana-ŋ
na pá looliyi-ŋ na pa nsɛma.

37 Pa taa teni-ŋ na pa taa ké teu,
pɛyele pa ta tɔki nyá na-we mɔ nɔɔ pɛelvɔ.

38 Paa na mpv, nyá suulu tɔɔ,
n wiiki ɛɣalataa pɛtɔtɛle,
nn wakɔlɔyi-we.

N kpa nyá tɔyi tam ké,
nn haaki nyá tɔyi nyá pááná tɔna taa.

39 Na n tɔɔsi si ta caanaa ké yɔlaa ke yem ké.
Pa ké heelim mpi pɛ tɛki pɛ kaa mɔli tɔɔ.

40 Tá caanaa kɔla nyá tɔɔ ké wɔlaya tetv taa
na pá kpaasɛyi nyá pááná tɔ pɛ fei kalvɔ.

41 Pa ta heesi Iɔ nyaya mayavvɔ si pa naaki nyá waali,
na pá kpaasɛyi Iɛɣeli Iɔ Nanŋ tu nyá nyá pááná.

42 Pa ta tɔɔsi Iɔ nyá nyá ton tɔɔ
na ɛsɛna n ka yapa-weɣe kolontu nin taa tɔ.

43 Ta caanaa sɔɔ piti tɛma wena n ka lapa Icipiti tetv taa
na kɔkɔlɔ nyɛmnaa mpa n lapa Sowaŋ hɔɔlvɔ taa tɔ.

44 N pɛsa Icipiti nyɛma pusi lom ke calɛm
na pá wu si lom ke nyɔɔ.

45 Na n kɔna-weɣe kacɔsi sɔtv nyɛnsi
na sí nyɔɔ pa calɛm.

Na saleɛ, na ale a wakɔli-we.

46 Na n tv pa tawa na pa hatɛmvtv ke kɔtolonŋ.

47 Na n yeke na tev ɛɣav na tɛmpɛɛ
wakɔli pa lɛsɛŋ tun na tun kulvɔŋ lelɔŋ.

48 Na tev tɛmpɛɛ ku pa tɔla
na kv nasi pa kalɔkɔŋ.

49 Mpyu Iɔ nyá n mv Icipiti nyɛma na pááná sɔsɔna

na nyá taa huuna-we na pa lanja wakəli,
na n̄ tilina-weye isətaa tillaa wakəllaa kpekəle.

⁵⁰ N haya-we na nyá pááná ke m̄puyv,
pə taya səm tike ke n̄ tu-we.

Ama n̄ sɔsa-weye wahala taa na pa ise.

⁵¹ Na n̄ kv̄ Icipiti nyáma
apalvpiya kancaalaya nyənsi təna.

Kam lɔlvɔv nyáma iwule
kancaalaya nyənte səpəna mpv.

⁵² M̄puyv n̄ tiika nyá yəlaa na n̄ tɛena-we isu
pa ləsvyv heen̄ ke kaləkv̄ taa tə,

na n̄ tiiki-weye wɔlaya tetv̄ taa isu təla.

⁵³ N pona-weye na naani, səyəntv̄ fɛi-we,
na ten̄ku li pa kolontunaa.

⁵⁴ Pə waali ké n̄ pona-weye nyá tetv̄ nan̄n̄ nyəntv̄ taa
ké puyv̄ ŋku n̄ mɔwa tə kv̄ təə.

⁵⁵ Na n̄ təyən̄i Kanaan̄ piitimnaa na n̄ tala
yəlaa ke pa tetv̄ na n̄ su lseyeli

kpeka yəlaa ke pa tɛɛsi taa.

⁵⁶ Paa na mpv̄ tə pá mayasa isətaa Isə Səso nyá
na pá kv̄li nyá təə,

pa ta tək̄i nyá kv̄səsv̄tə.

⁵⁷ Pa hatələna Tacaa nyá na
pá pəsi tetelataa isu pa caanaa.

Pa yəlv̄l̄ȳi apalv̄tə ké isu

təəv̄ ŋku kv̄ hika fitaa tə.

⁵⁸ Tá caanaa kv̄sa Isə nyá nyá pááná na pa təfɛenlɛnaa
na pá kv̄si nyá isɛsɛɛmlɛ na pa tɔŋ.

⁵⁹ Isə n̄ nu mpv̄ lɛna pá kv̄si nyá pááná
na n̄ kpiisi lseyeli nyáma na tɔŋ.

⁶⁰ Na n̄ lə nyá təyaya ŋka ka taa
n̄ ka we nyá yəlaa hɛkv̄ ke Silo tə.

⁶¹ Na n̄ yelev̄ na kolontunaa lɛk̄i nyá atakaa
wei i hɔlv̄l̄ȳi nyá tɔŋ na nyá teeli tə.

⁶² lɛna n̄ m̄v̄ pááná na nyá yəlaa,
na n̄ yelev̄ na pá kv̄-we.

⁶³ Yoou kv̄wa ta caanaa ifepiya,
pa pɛɛlaa ta hiki mpa paa saa tə.

⁶⁴ Pa kv̄wa pa kətəlaa ke yoou taa,
pa leelaa ta wii-we.

⁶⁵ M̄puyv̄ Tacaa n̄ kv̄laa isu tomtoolu,
yaa sv̄lv̄m̄ cɛkv̄yv̄ yoolaa taa yoolu isəntəə tə.

⁶⁶ Na n̄ kv̄ nyá kolontunaa na pá tən̄ja sewa,
na n̄ tu-weye fɛɛɛ ke tam təə.

⁶⁷ Paa na mpv̄ n̄ ləwa Yosɛfv̄ təyaya,
n̄ ta ləsi Ifəlayim kpekəle nyáma mpɛ.

⁶⁸ Ama Yuta kpekəle na Siyən̄
puyv̄ ke n̄ səɔlaa na n̄ ləsi.

⁶⁹ Na n̄ ŋma nyá təsɛɛɛ na tə kv̄li səsəm

na t́ wεε ton ɪsu tetv nti n su tam t́ t́.

⁷⁰ Na n ləsi nyá təmle tu Tafiiti.
Ntiyile taa ké n polaa na ń kpaɣa-ɪ.

⁷¹ Kaləku waali ké n kpaɣa-ɪ.
Si í pəsi ɪ yəlaa ɪseɣeli nyéma
mpa n səɔla teu t́ pa tiikulu.

⁷² Tafiiti ná tiika-wεɣe
na lotu kulvmtv na ləmaɣasεε.

79

Tacaa, t́ hotaa ké, ḱ t́ waasvɣv

¹ Asafi yontu nti t́ wε yonyoolaa
nyvɣv tu yontunaa taa t́ɣɔlɔ.

Hai, ɪsɔ, kpai nyéma wata nyá te,
na pá wakələɣi nyá taseele nani nyante.
Pa pəsa Yosalem ke ncaale kaɣmaɣa.

² Pa kv nyá təmle nyéma na pá peti
kpeliɣ na taale wontu.

³ Na nyá yəlaa kupama caləm kpé na pá cəna Yosalem ɪcate,
nɔɣɔlv ta ḱ si í pi-wε.

⁴ Tə pəsa mpusi pulvɣv t́ cɔlɔ nyéma ké,
na mpa pa cəna-tv t́ pa woniyi-tv
na pá tuliyi-tvɣv ntompee.

⁵ Hai, Tacaa, pəlee ké nyá t́ ḱ hεεsi-tvɣv kpanav
na nyá pááná yelevɣv nyavav ɪsu kəkɔ?

⁶ Piitimnaa na kawulasɪ nsi si ta nyi-ɣ
na su seeki-ɣ t́, nsəɣi pu wεε si ń mvna pááná.

⁷ Mpi t́, pa kuu ɪseɣeli nyéma wontu,
na pá wakəli pa təcəɣale.

⁸ Taa t́sɪ t́ ɪsɣatv kupəntv t́.
Ama nyəni t́ pətətəle na ń ḱ t́ kiɣ ke lɔɣ.
Mpi t́, t́ wε wahala taa ké.

⁹ Hai, waasi-tv, t́ nyvɣv Yátv ɪsɔ,
na pá tv nyá hətε ke teeli.
Ya-tv na ń kpiisi t́ ɪsɣatv ke nyá hətε t́.

¹⁰ Pepe t́ ké piitimnaa ḱ pəsəɣi si:
Leye pa ɪsɔ ɪni ɪ mələnaa?
Pə wεε ké si ń lεeti-wεɣe
nyá təmle nyéma səm ke t́ ɪsentaa na pá ná.

¹¹ Ke ɣkpaɣɣ na ń nu saləkətvnaa wula,
na ń yá mpa pa kvɣv pəle pa tɔwa t́ na nyá ton səsəɣ.

¹² Tacaa, feli t́ cɔlɔ nyéma ke kvɣv ɣku
pa tv-ɣ t́ɣ t́m naatosompɣɔɣa.

¹³ Ama t́ ké nyá yəlaa ké.
Tɣale kaləku na nyavale tiikilu.
Tu seeki-ɣ tam t́ ḱ na t́ saɣi-ɣ.

80

Iseyeli tiikilu nyá, nu

¹ Asafi yontu kutəəsutu nti pa yookina san̄ku
na tá we yonyoolaa nyəyɔ tu yontunaa taa təyɔlɔ.

² Hai, Iseyeli nyéma tiikilu, ke ŋkpaŋŋ.
Nyá tiikiyina nyá yəlaa isu kaləku.
Isətaa taŋlaa təw kə nyá təcayale wee, huli nyá ti.

³ Huli nyá toŋ na n̄ kəw n̄ waasi-tuyɔ
Ifəlayim na Pəncamee na Manasee pa isəntaa.

⁴ Hai, Isə kusi-tu na n̄ keesi nyá ise
na tá təw na pé ya-tu.

⁵ Hai, Iseyeli Isə Taca,aa,
pəlee kə nyá taa ká yele kpanaw ke nyá yəlaa sələməŋ?

⁶ Nəyəsese ke n caləyi nyá yəlaa
na isəlum kuyi-weye sulum nyəm
na pé teləsəyi mpəle.

⁷ N yelaa na tá pəsi mpi pə yoosiyi
tá na tá cəw nyéma tə.
Na tá kolontunaa náá wonjiyi-tu.

⁸ Isətaa na ate pə tu Isə kusi-tu.
Keesi nyá ise na tá təw na pé ya-tu.

⁹ N kpesa lesen̄ tuyɔ ke Icipiti
na n̄ təyən̄i yəlaa na n̄ sə-ku.

¹⁰ Na n̄ tayan̄i-ku na ku tee
na ku sú tetu.

¹¹ Ku waasa pəw ke ku isotom,
na ku piliŋasi we isu Isə tuŋ səsəw.

¹² Ulena ku piliŋasi heli na sí polo ten̄ku
na ku akpaa ke pəyɔ səsaya.

¹³ Pepe təw kə n̄ pela kalaanaa si
mpatəntaa í wakəli-ku?

¹⁴ Hətuyɔ taa teele ka təyɔ-ku,
na taale wontu náá pəsi-kuyɔ tə təyənaya.

¹⁵ Ate na isətaa pə tu Isə kəw.
Kusi nyá ise ke isətaa təna na n̄ nyən̄i.
Paasəna lesen̄ tuyɔ kune.

¹⁶ Kenti mpi nyá niŋ səwa tə
na apaləpəyaya ŋka n̄ ləsa nyá ti tə.

¹⁷ Mpa pa seta-ku na pa wə-ku tə,
nyaasi-we na pá saali yem.

¹⁸ Təni nyá ŋkpaləŋa ke yulu pəyaya ŋka n̄ ləsa
na ká we nyá ntəyən̄ təw tə ka təw.

¹⁹ Ue tə kaa tasa-ŋ hatələnaw.
Yele na tá weena weesuyɔ na tá yaaki nyá həte.

²⁰ Hai, Taca,aa, ate na isətaa pə tu,
keesi nyá ise na tá təw na pé ya-tu.

81

Ye ma yɔlaa ka nuna-m

¹ Asafi yontu nti pa yookina saŋku na tá wɛ yonyoolaa nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

² ɪ yoo tá kentilu Iso ké yontu na laŋhulɔmlɛ.

ɪ wiliti Yakɔɔvɔ Iso ké laŋhulɔmlɛ kawilitaya.

³ ɪ yoo-ɪ yontu na akilimanaa
na cɛmɛŋ na saŋkɔnaa.

⁴ ɪ hɔli tutuunɛ kɛ ɪsɔtɔ kɔfalɔ acima kɔyakɔ wule,
na ɪ hulɛmɛŋ acima nyɛŋku wule.

⁵ Mpi tɔ, pɔ ké Iseyeli nyɛma kɛ kiiu ké.

Mpi Yakɔɔvɔ Iso suwa tɔɔɔɔ.

⁶ Nti ɪ tɔ Yosɛɛfɔ lɔlɔvɔ nyɛma kɛ
waatɔ wei ɪ tii Icipiti nyɛma tɔɔ tɔɔɔɔ.

Ma nuwa nɔɔɔ ŋka ma ta nyɪ tɔ si:

⁷ Ma tisa sɛɔɔla yunɛ nyɛna kɛ nyá nyɔɔvɔ taa na má su,
na nyá niŋ yeke tɔku yunɛ nyɛŋku.

⁸ Laŋwakɔlle mayana-ŋ na ní má kapuka na má ya-ŋ,
na má cɔ-ŋ tɛv hola taa.

Na ma mayasi-ŋ si ma naa nyá waalɔɔɪ Melipa lɔm cɔɔɔ.

⁹ Ma yɔlaa í nu ma kukpaalɔtɔ.

Ye Iseyeli yɔlaa ka nukayana-m,

¹⁰ tɔvɔ kulalaav taa wɛɛ mɔ tɛ.

Pɛyele í taa lunɛ tɔvɔ nakɔli.

¹¹ Mayale Tacaɔ mɔ Iso wei ɪ lɛsa-mɛɔɔ

Icipiti tɛtɔ taa tɔ.

ɪ haɔ mɔ nɔɔsi na má suuli-si.

¹² Ama ma yɔlaa mɛ í ta nu ma nɔɔɔ.

Iseyeli nyɛma ta nuna-m.

¹³ ɪɛna máá yeke-mɛɔɔ mɔ laŋkɔɔsɛŋ inɪ ɪ taa.

Na í tɛŋ mɔ mayamaya mɔ layatɔ.

¹⁴ Hai, ye ma yɔlaa Iseyeli nyɛma ka nukayana-m

na pá tɛŋ ma mpaav taa.

¹⁵ Maa tisa pa kolontunaa tɛfɛ kɛ nɔɔnɔɔ

na má kɔli pa tɔɔ.

¹⁶ ɪɛ Tacaɔ má, ma kolontunaa ká yeke pa tɪ hɔm

na Iseyeli nyɛma mɛ mu cayana mɔ tɔɔɔ tam tɔɔ.

¹⁷ Waatɔ inɔɔɔ maa calɔɔɔ-mɛɔɔ tɔɔɔnaya kɔɔpaŋka

na má cɛɛ-mɛɔɔ kukpaɔmɔvɔ taa tɪŋ na í haya.

82

Iso haana yɔlaa tɛnaya tampana tɛŋvɔvɔ

¹ Asafi yontu nti tɔ wɛ yonyoolaa
nyɔɔvɔ tɔ yontunaa taa tɔɔɔɔ.

Iso sɛŋa ɪ kotuɔvɔ taa ké ɪsɔtaɔ nyɛma heku

na í hulɔɔɔ tampana tɛŋvɔvɔ.

² Pɔlee ké í ká yeke yɔlaa fayasɔvɔvɔ kɛ huule taa,

na tasəkəle nyéma ke tampana hau?
 3 Ɔ tən tampana ke ɪcam na sulav pa təm taa.
 Na í ha kunyontəɔlɔ na kunyontɔ ke pa tampana.
 4 Ɔ waasi ɪcam na kunyontəɔlɔ,
 í fiti-wɛɣɛ asaxaa səkpən taa.

5 Ama í ta nyi pɔlɔ,
 pəyele u cekəɣəna pɔlɔ,
 səkpɛtɔyɔ taa ké í tən.
 Ɔna tetɔ kila tənə seliyi.
 6 Maa təmaɣa si í ké Ɔsɔ Sɔsɔ lɔlɔyɔ nyéma.
 Halɪ ɪ tu ké ɪsənnaa.
 7 Paa na mpɔ tɔ,
 í ká si ké ɪsu yəlaa,
 na í hoti ɪsu paa awulumpu wei.

8 Hai, Ɔsɔ kɔlɪ na ń hɔvna antulinya.
 Mpi tɔ, n ké piitimnaa tənə tɔ ké.

83

Ɔsɔ yəlaa mpa piitimnaa ləlaa tɔyi kunyən tɔ pa saləmvɔ

1 Asafi yontu nti tə wɛ yonyoolaa
 nyɔyɔ tɔ yontunaa taa təɔlɔ.

2 Hai, Ɔsɔ, taa sú, taa hɛɛsi.
 Pəyele taa caya yem.

3 Nyá kolontunaa ta caya təpamm,
 mpa paa caaki-ŋ tɔ pa kusa nyəəŋ.
 4 Pa caaki nyá yəlaa acaxa na acilayatu,
 pa kotiyi na pá yəɣətəyi mpa pa təɔ n kentaa tɔ pa təm.
 5 Na pá yaaki təma si pá kpiisi
 Ɔsɛyɛli nyéma ke piitimnaa hɛkɔ,
 na nəɣɔlɔ í taa tasa pa hətɛ ke təəsuyɔ.
 6 Nya kolontunaa kpɛnta kɔlɔm na
 pá pɛɛli nyá təɔ ké nəɣɔ.
 7 Mɛɣɛɛ Ɔtəm nyéma na Ɔsəmayɛli nyéma
 na Mowapɔ nyéma, na Akaa na Kɛpaali pə nyéma.
 8 Na Amoni nyéma na Amaleke nyéma
 na Filiisi nyéma na pé səsəna Tii nyéma tətɔ.
 9 Asilii nyéma mayamaya ná səsə pa təɔ
 na pa kɔlɪ Lɔɔti lɔlɔyɔ nyéma təɔ.

10 Hai, Ɔsɔ lana-wɛ ɪsu n ka lapɔ Matiyən nyéma
 na Sisela na Yapən ke Kisən ləɔv nəɣɔ tɔ.
 11 Pa kv-wɛɣɛ Halotɪ na pə la tetɔ ke mɔsvɔŋ.
 12 La pa awulumpiya ɪsu Olɛpɪ na Sɛpɪ,
 na ń lá pa awulaa tənə ɪsu Sɛpa na Saləmunə.
 13 Mpi tɔ, pɛɛ paa yəɣətayana si
 pa lɛɛkəyi Ɔsɔ təcayalɛnaa.
 14 Ma Ɔsɔ, la-wɛ ɪsu kacuculaya
 yaa nyutɔ nti heelim kpakəyi tɔ.

- 15 Yaa ɪsu kəkə mukɔyɔ hətɔyɔ tɔ
yaa ka mukɔyɔ pɔyɔ nyutu tɔ.
16 Yele nyá tɛv heelim tɔyɔni-wɛ
na nyá kacuculaya anaam lá na pá sele.
17 Tacaɔ yele na fɛɛɛ kpa-wɛ,
na pá pɛɛki nyá hətɛ.
18 Pá liyiti-wɛ na pá tu-wɛyɛ sɔyɔntɔ taa ké tam tɔɔ.
Pá tu-wɛyɛ fɛɛɛ na pá lé.
19 ɪɛna pa cɛkəna sɪ nyá tike ke pa yaa sɪ Tacaɔ.
Nyayale ɪsɔtaɔ ɪsɔ Sɔsɔ ke tɛtu təna taa.

84

Mpa pa puki Yosalem ke ɪsɔsɛɛv tɔ pa yontu

1 Kolee nyáma kpekəle yontu nti pa yookina Katɪ tɔ cəmuɔyɔ
na tɛ wɛ yonyoolaa nyɔyɔ tɔ yontunaa taa tɔyɔɔ.

- 2 Hai, Tacaɔ, pə təna pə tu,
nyá tɛɔyale tewaya halɪ.
3 Pɪ laki-m ləŋ sɪ má sɔv Tacaɔ tɔyaya taya tɔɔ
na má sá ɪsɔ weesuyɔ tɔ na laŋhɔlɔmlɛ kawilitasɪ.
4 Sumpɔwɔw wɛna ɪ tɛɔyale,
na kɛŋkehilaya ke tante nte
tə taa ka tɔyɪ ka piŋ tɔyɔ
nyá kɔtasɪ tɔlate kiŋ.
Hai, ma wulav na ma ɪsɔ.
Tacaɔ, pə təna pə tu.
5 Lelenɪ nɔlɔa nté mpa pa wɛ nyá tɔyaya taa tɔ,
paa saŋɪ-ŋ tam tɔɔ ké.
6 Mpa pa tekɪyɪ-ŋ tɔyɔɔɛ laŋhɔlɔmlɛ nyáma,
nyá hasəyɔna pa nɔɔhɛɛ tɛɛ.
7 Waatu wei paa tɛsəyɪ Paka*fa* tɛtɛkəle tɔ,
ɪsɔ ká pəsɪ-tɛyɛ hɪla nyəntɛ,
na salaŋ tɛv kooli-tɛyɛ kɔpantɔ. ^a
8 Pa tɔŋ sɔsəyɪ pa tɔntɛ taa ké,
na pá kɔtəyɔna timpi paa səŋ ɪsɔ
ɪsɛntaa ké Siyəŋ tɔ.

- 9 Hai, Tacaɔ, atɛ na ɪsɔtaɔ pə tu nu ma kɔsələmɔtɔ.
Yakɔpɔ ɪsɔ ke ŋkpaŋyɔyɔ.
10 Hai, ɪsɔ, nyayale tá kpante,
nyəni wei n ləsaa tɔ ɪ ɪsɛntaa.

11 Kɔyaku kɔlɔmɔyɔ cayaɔv kɛ nyá tɔyaya taa
lapa sana na kɔyɛɛŋ iyaya (1000) cayaɔv kɛ kpaɪ taa.
Ma sɔɔlaa sɪ má səŋ ma ɪsɔ tɔyaya nənəyɔ
na mpi maa caya ɪsayaɔv nyəŋka taa tɔ.

- 12 Tacaɔ nyá həla nté ilim na kpante.
Nyá haana pɛɛɛɛ na teeli.
Nn pɛŋ kɔpantɔ natələyɪ mpa
pa tɔŋ siyɪsuyɔ taa tɔ.

^a 84:7 Paka: Wula ke pa yaa mpɔv na pa tɛ taa.

¹³ Ate na isɔtaa pə tu Tacaa,
wei i tekiyi-ŋ tɔɔle lanhulɔmlɛ tu.

85

Tacaa yɔɔtɔyi heesuyɔ tɔm

¹ Kolee nyɔma kpekale yontu nti tɔ we
yonyoolaa nyɔɔ tu yontunaa taa tɔɔlɔ.

² Hai, Isɔ, n hula nyá tetu ke pɛɛɛ kɛ,
na ń mɛɛna Yakɔɔ nyɔma mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ.

³ N kpiisa nyá yɔlaa isayatu
na ń tayani pa tɔwakɛllɛnaa.

⁴ N ku nyá pááná sɔsɔna tɔna
na ń heesi-yeyɛ tá tɔɔ.

⁵ Hai, tá waasulɔ Isɔ mɛɛna-tu isɔ tu weɔ tɔ,
na ń ku nyá pááná ke tá tɔɔ.

⁶ Nyá taa ká kpana-tuyɔ tam tɔɔ
na ń tɔki-tu na nyá taa na pé polo
lɔlɔɔ loosi loosi na?

⁷ N kaa ha-tuyɔ weesuyɔ
na tɔ yɔlɔna-ŋ?

⁸ Tacaa yeɛ na tɔ ná nyá kɔpantu
na ń yá tá nyɔɔ.

⁹ Isɔ Tacaa kuyɔɔtɔtu ke ma nukɔ.
Mpi tɔ, heesuyɔ tɔm ke n yɔɔtɔɔna nyá yɔlaa
na mpa pa nukɔna-ŋ tɔ sɔ pa taa mɛli kɔmɛɛntu taa.

¹⁰ Nyá nyɔɔ yaru kɔtɔna mpa pa nyaɛna-ŋ tɔɔ
ɛna pə kɔna nyá teeli ke tá tetu taa.

¹¹ Kɔpantu na tampana tɔɔɔ pə sulaa,
na heesuyɔ na siyisuyɔ pé wayali tɔma.

¹² Tampana tɔɔɔ lukɔna tetu tɛ kɛ,
ɛna siyisuyɔ náá luna isɔtaa.

¹³ Tacaa mayamaya ká kɔna kɔpantu
na tá tetu náá lɔli tɔ kulɔlɔm.

¹⁴ Tampana tɔɔɔ we nyá nɔɔ tɔɔ kɛ
na á heeki-ŋ ikpate ke mpaav taa.

86

Ma yaaki-ŋ ma lanwakalle taa

¹ Sɔlɔmuyɔ ŋku ku we Tafiti yontu takɔlaya taa tɔ.

Hai, Tacaa ke ŋkpanuyɔ na ma tɔɔ na ń cɔ-m.

Mpi tɔ, ma kɛ kɔnyɔntu kɛ na wahala tu.

² Ma kɛ kɔpan kɛ, kenti ma tɔɔ.

Ma Isɔ, ma kɛ nyá tɔmlɛ tu kɛ,
ma pɛta-ŋ ma ti, waasi-m.

³ Tacaa nyɔni ma pɔtɔtɔɛ.

Nyaya ma wiikina paa ifemle nte.

⁴ Nyá tɔɔ kɛ ma keesanaa.

Ue heesi nyá tǝmlɛ tɔ ma, ma lanɲɛ.

⁵ Tacaa, n kɛ kɔpaŋ kɛ,
na ń hɔlɛɣi suulu.

Nyá kɔpantɔ tɔɔwa mpa pa yaaki-ŋ tɔ pa tɔɔ.

⁶ Tacaa ke ŋkpaŋɔɣɔ na ma kɔsɛlɛmtɔ
nu ma wiinav.

⁷ Ma yaaki-ŋ ma lanɲwakɛllɛ kɔyɛɛŋ taa kɛ.
Mpi tɔ, n nukɪ ma nɔɣɔ.

⁸ Hai, Tacaa, lkɔntɛ natɛli tɔ ta nɔɣɛsɛna-ŋ,
pɔyele nɔɣɔɔ u pɛsɛɣi na í la nyá tǝmlɛ natɛli.

⁹ Piitimnaa mpa pa tɛna n ŋmawa tɔ,
pa kɔɔ na pá hɛntɪ-ŋ atɛ,
na pá tɔ nyá hɛtɛ kɛ teeli.

¹⁰ N kɛ sɔsɔ kɛ, na n lakɪ kɔkɔɔ nyɛm,
nyá tike nté tampana Isɔ.

¹¹ Hai, Tacaa hɔli-m nyá mpaanɲ,
maa tɔ nyá tampana taa.

Tɔ ma taa na má wɛɛna nyá sɔɣɔntɔ.

¹² Tacaa, ma Isɔ maa sa-ŋ na lotu kɔɔmtɔ,
na má tɔɣi nyá hɛtɛ kɛ teeli kɛ tam tɔɔ.

¹³ Nyá kɔpantɔ tɔɔwa ma tɔɔ kɛ,
na ń yaki ma lɛsaya kɛ atɛtɛle lumaŋ taa.

¹⁴ Hai, Isɔ, kalampaani nyáma kɔla ma tɔɔ,
mɔsɔntɔnaa kpekɔle caaki ma weesuyɔ lɛsuyɔ.

¹⁵ Ama Tacaa, nyá kɛ suulu tɔ kɛ,
na ń wɛna pɛtɔtɛle.

Nn mɔɣi pááná kɛ lɔŋ,
nyá kɔpantɔ tɔɔwa,

na n lakɪ isɛna n suwa tɔ.

¹⁶ Nyɛni ma pɛtɔtɛle na ń kɛɛsɛna ma tɔɔ,
ha nyá tǝmlɛ tɔ maɣa tɔŋ.

Ma kɛ nyá nyɛŋ kɛ waasi-m.

¹⁷ La-m mpi pɛ hɔlɛɣi nyá kɔpantɔ tɔ,
ma kolontunaa í ná na pɛ tɔ-wɛyɛ fɛɛɛ.

Mpi tɔ, nyá waasɛɣɛna-m na ń heesɛɣi ma lanɲɛ.

87

Yɔlaa tɛna ɪcatɛ mayamaya kɛɛ Siyɔŋ

¹ Kolee nyáma kpekɔle yontu nti tɔ wɛ
yonyoolaa nyɔɣɔ tɔ yontunaa taa tɔɣɔɔ.

Tacaa nyá suna Siyɔŋ ɪcatɛ kɛ pɔvɛŋ nanɲ nyɛŋ tɔɔ.

² Ntɛyɛ n kɔla sɔɔɔɣɔ kɛ
Yakɔpɔ nyáma acalɛɛ tɛna taa.

³ Teeli tɔm kɛ pa yɔɣɔtɛɣi
Isɔ ɪcatɛ nyá, nyá tɔɔ.

⁴ Mpa pa nyɛma-m tɔ pa ɪsentaa kɛ
ma yaaki Icipiti na Papiloni na

Filiisi na Tiii na Itiyopii pə nyóma.
Tetvnaa mpe pa taa ké pə lola-we.
5 Ama ye Siyən ɪcate ɪle tə taa ké
pə lola yəlaa təna.
Isətaa Isə Səso yəgətəna-ti.

6 Taca a kaləyi yəlaa na ɪ ŋmaaki si:
Siyən kele paa wei ɪ ɪcate mayamaya.

7 Hai, Isə ɪcate nyá, yonyoolaa na paalaa
pa krentəna na pa yəgətəyi nyá teu təm.

88

Wei səm kpeyetənaa tɔ ɪ sələmvu

1 Kolee nyóma kpekəle yontu nti tə we
yonyoolaa nyuvu tɔ yontunaa taa,
na té ké laŋwakəlle nyəntu nti
Isəlahi tɔ Hemaŋ yooowa təgəlo.

2 Taca a Isə, ma nyuvu yátu,
ilim na ahoo ke ma wiikina-ŋ.

3 Mu ma kusələmutu ke nyá kupantu təo.
Ke ŋkraŋvuvu na n nu ma wiinau.

4 Mpi tə, wahala nu-m ké,
na má kpeyetəna səm tətəyetege.

5 Ma we mpa pa tiiki pəlaav taa tə pa looŋa taa ké.
Ma we isu yulv wei ɪ feina toŋ tə.

6 Sətaa hekvu ke ma həntaa
na má nəgəsəna isu mpa pa kɔwa na pá husi
pəlaav taa na pé faya nyana-we,
na nn təəsəyi pa təm tə.

7 Puvu lumaŋ nyəŋkvu taa ké n pəta-m,
səkpətuvu taa ké puvu anaam taa.

8 Nyá páána tii ma təo ké
na á ta-m isu lom hola.

9 N hatələna-m ma cewaa
na n pəsi-m isu acaalətu
pvlv ke pa isentaa.

Pə təkə-m pə fei luw.

10 Wahala nyəŋsa ma ise ké.

Paa ifemle nteye ma yaaki-ŋ Taca a,
na má tekəyi-ŋ niŋ.

11 Sətaa ke n laki piti təma na?
Paa kvli na pá sa-ŋ?

12 Sətaa yəgətəyi nyá kupantu təm ke pa tɛge?
Yaa nyá teu təm ke pa yəgətəyi atətəle taa?

13 Nəgəlv ta nyi nyá kəkəlo
nyəmnaa təm ke səkpətuvu taa.
Pəyele pa ta nyi nyá siyisuyu təm ke
tetv nti tə taa yəlaa wəna ləsəvu tə.

14 Hai, Tacaa, nyaga ma yaaki si ní waasi-m
na má sələməyi-ŋ paa tanaŋ ŋku.

15 Tacaa, pepe tɔ́ ké n lɔ́-m
na nn caaki si ní na-m?

16 Ma ké kɔnyɔntɔ ké hatoo ma pəcaatu ké
na má wɛ sɛm nɔyɔ taa,
na má tɔ́ki sɔyɔntɔ nti n tɔ́-m tɔ́ tɔ́ wahala.
Pə pəsa ma laŋlɛ ké.

17 Nyá pááná huuna-m ké isɩ kəkə,
na nyá sɔyɔntɔ sɔsɔntɔ wakələyi-m.

18 A liki-m paa ifemle nteye isɩ lɔm
na á watəyi-m na paa timpí.

19 N hatələna-m ma cewaa na ma taapalaa təna,
səkrɛtɔyɔ ké pə yelina-m.

89

Nɔasi nsi pa su Tafiti tɔ si wɛ le?

1 Isalahi tɔ Itan yontu.

2 Tacaa nyá kɔpantɔ tɔm ké maa yooki yontu ké tam,
na ma heeliyi nyá tampana tɔŋyɔ tɔm ké paa pəlee.

3 Mpi tɔ, ma yɔyɔtaa si:

Nyá kɔpantɔ wɛ tam tɔ́ ké na tɔ́ sika isɔtɔnyɔ taa.

4 Ma na ma tɔmlɛ tɔ Tafiti wei ma ləsaa tɔ́ tɔ́ pɛla nɔyɔ
haləna má yɔyɔti na má tuu si:

5 Maa yele na nyá kawulaya wɛɛ tam,
na má lɛɛtəyi ka taa ké nyá lɔlɔyɔ nyəma.

6 Hai, Tacaa, isɔtɔnyɔ hɔləyənə nyá teu
na nyá kɔpantɔ ké samaa taa.

7 Awe pəsəyi na í kɛəsəna Tacaa nyaga isɔtaa?
Nyá pəyalaa taa awe nəyəsəna-ŋ?

8 Isɔ n ké səsɔ ké isɔtaa samaa taa ké,
na pa təna mpa pa cəəna-ŋ tɔ́ pa nyanŋna-ŋ.

9 Hai, Tacaa, atɛ na isɔtaa pə tɔ,
awe wɛ isɩ nyá?

Toma na teu pə tɔ́-ŋ hɛkɩ.

10 Nyá ŋmakələna tenku na ɪ kalampaanɪ,
n hɛəsəyi ɪ lɔm ké waatu wei pə kɔləyənə pááná tɔ́.

11 Nyá nan̄təna Icipiti isɩ sətɩ,
na ní yasɩ nyá kolontunaa na nyá nin̄ ton̄.

12 Nyá tənna isɔtɔnyɔ na tɛtɩ.
Nyá suna antulinya na ɪ taa nyəm təna.

13 Nyá lapənə ilim ntəyən̄ na pə mpətən̄
na Tapəə na Hɛɛmən̄ pɔvən̄ saŋ nyá hətɛ.

14 Nyagalɛ ton̄ səsəən̄ tɩ,
nyagalɛ pəsɩyɩ səsəən̄kɩ tɩ.

15 Nyá kawulaya kite nté tampana tɔŋyɔ na siyisuyɩ
na kɔpantɔ na teu ké nyá nɔyɔ tɔ́.

16 Yələa mpa pa nyəmá nyá
akantələ wula təyələ lelen̄ nulaa,

nyá isentaa ké pa we tam.

17 Pa lanje heena nyá häte ke kutamsa,
na pá san pa ti na nyá siyisuyu.

18 Pa ton teeli keele nyá,
nyá kupantu kraasəgəna tá ton.

19 Taca keele tá kukentuyu,
Isəyeli nanj tu nté tá wulav.

20 Kuyaku nakuli n yəgətəna
nyá kusəlv ke toosee taka taa si
n ha nyá ton ke aka,

na n təw ifepu ke yəlaa taa.

21 N hika nyá təmlə tu Tafiiti,
na n ləsi-i na n pəli-i kətaya nim.

22 N ká sənə-i na ton,
na n pəsi-i yulv ton tu.

23 Kolontu kaa tuti-i,
yulv isayav ná kaa pəsi-i.

24 Nka nanji i kolontunaa ke i nəgə təw,
na n má mpa paa caaki-i tə.

25 N ká lap-i nyá kupantu,
na i ton kraakəna nyá häte.

26 N ká tu i niñ taa ké tənku,
na n yeke na í pəsi pusi.

27 Halı n ká yaa-i na í tə si:
Nyayale ma caa Isə na ma nyuyv yapv kukpamuyv.

28 Uena nyaa pəsi-i nyá pəyavv kancaalaya nyəñ
wei i ké ate awulaa səsaa təna taa səsə tə.

29 N ká su-i kupantu ke tam təw,
pəyele nəgə nka nyá na-i
í pəelaa tə ka kaa layasi.

30 N ká yeke na i luluyv nyéma wee tam təw,
na i kawulaya náa leeli isu isətənyv.

31 Ye i luluyv nyéma ləwa nyá kiin
na pá kisi nyá kusəsutu ke tənuyv,

32 ye pa kisiyi nyá kutututu
na paa təkəyi nyá kusəsutu,

33 Ue n ká caa kprátuyv na n həna pa nkpənuyv
na n má-weye pa isayavv təw.

34 Ama n kaa pə-weye nyá kupantu,
pəyele n kaa pə-weye nyá teu.

35 N kaa yəki nyá nəgə pəeluyv.
Pəyele n kaa layasi nti n yəgətəna tə.

36 N tema tuunav na nyá tənənəñ weetu,
n kaa pəsi n looli Tafiiti.

37 Tafiiti luluyv ka wee tam təw ké,
na i kawulaya kumte wee nyá isentaa isu ilim.

38 Na í leeli isu isətə,
ini i kəna aseeta tu kupən wei i we isətənyv taa tə.

39 Paa na mpv pááná kpa-n na n lə wulav wei n ka ləsaa

na í pəli nim tə na í yelee-ı na í hoti.
⁴⁰ N yəka nəyə ŋka nya na nyá təmlə tʊ ı pɛɛlaa tə
na í wakəli ı ntenuyu na í lə-kuyʊ atɛ.
⁴¹ N yəka ı koloosi tɔŋ nyənsi təna,
na í pəsi ı koloosi acaɛɛ kɛ ncaa.
⁴² Mpatəntaa təna kuuki ı wontu ké,
na ı cəɔ nyáma paakəna-ı.
⁴³ N kpaasa ı kolontunaa apalʊtʊ,
na í la na mpa paa caaki-ı tə pa lanja hɛɛ.
⁴⁴ N kɔwa ı yoou wontu ləŋ.
Pəyele n ta sənə-ı yoou taa.
⁴⁵ N lɛɛka ı kawulaya tɔŋ,
na í pəsi ı kumte kɛ kpɛntəlası kɛ atɛ.
⁴⁶ N pasa ı ifepile pusi,
na í tʊ-ı fɛɛɛ.
⁴⁷ Hai, Taca, pəlee ké n ká hɛɛsi nyá təyi ŋmɛsuyʊ?
Na nyá pááná kpaasuyʊ ısu kəkə?
⁴⁸ Təəsi ma təm, yʊɔ weesuyʊ kəla topi ké,
pə nəyəsəna ké ısu n ŋma yʊɔ kɛ si n pəsəyi-ı yem.
⁴⁹ Yʊɔ nəyəɔɔ ı fɛi si ı kaa si.
Awe pəsəyəna na í yá ı təyi atətəɛ taa?
⁵⁰ Taca, leye nyá ləŋtaa kɔpantʊ
nti n ka si Tafiti kɛ nəyə tə tə saalaa?
⁵¹ Taca təəsi mpusi wei nyá təmlə nyáma tʊyʊ-m tə,
təəsi si ma nukə yəlaa samaa.
⁵² Hai, Taca təəsi kʊtʊyʊ ŋku nyá kolontunaa
tʊuki nyá ləsəɔ təntɛ təə tə.
⁵³ Taca hətɛ səsəɔɛ nté teeli nyəntɛ kɛ tam təə.
Isə í kəna mpʊ, Isə í kəna mpʊ.

TAKƏLAYA LIYITI NYƏŊKA

90

(Yontu 90-106)

Yʊɔ wɛ tənaya, Isə ná wɛ tam təə

¹ Isə yʊɔ Moisi kʊsələmʊtʊ.

Hai, Taca, nyá kəna tá kʊɔɔyʊ
tətʊɛ kɛ too ləŋtaa.
² Na pəcə pá laki antulinya na pulası tə,
nyá kəna Isə na n ká wɛɛ mʊyʊ tam təə ké.
³ Nyá mələyənana yəlaa kɛ atɛ mʊsuyʊ taa,
na í təŋ-wɛ si: ı məli timpi í ka lunaa tə.
⁴ Mpi tə, pusi iyaya (1000) wɛ-ŋ ké ısu kʊyakʊ ŋku
kʊ tɛɛwa na kʊ kaa tasa məɔyʊ tə,
yaa ahoo nna a tɛɛwa tə a həyəɔyʊ.
⁵ N kpiisiyi yəlaa ké ısu toosee wena
pə fɛŋuyʊ tanəŋ na á saali yem ısu nyutʊ tə.
⁶ Nyutʊ tʊyi hətʊ kɛ tanəŋ tɛɛ ké na tɛ pu.
Iɛna taanaya tɛ lontili na tɛ wʊli.

- 7 Nyá pááná kpiisiyi-tuyv
na nyá taa kpau nyaasəyi-tv.
8 N ləsəyi tá isayatu ke patəma taa ké,
na n suku nyaalam taa ké tá kɔnmesətu.
9 Nyá pááná səsəna laki ké na tá kuyeyɛn saaləyi yem,
na tá pusi nyaa saləyi yem isu yulv nəyɔ.
10 Tá weesuɣu pusi nté nutosonnaanɔwa.
Ye mpa pa kəla alaafəya, ɪe pa nyənsi yoosi nunaasa.
Ama kɔnyɔn na wahala tike ke yulv waaki pə taa.
Weesuɣu tɛeki ləb ké na taa kuləyi
huntu na tá kpətəxəna səm.
11 Taca, awe nyəmna nyá toŋ na nyá pááná pə təm?
Nəyɔlv u nyaŋna-ŋ si í nyi nyá pááná təm ke teu.
12 Hɔli-tuyv tá kuyeyɛn kaluyv.
Waatu inəyi tu hii layatu.

- 13 Hai, Taca, heesi-tuyv pááná monav ke mpv.
Nyəni nyá təmle nyəma tá,
tá pətətəle na n kéesəná tá tə.
14 La-tuyv nyá kɔpantu səsəntv ke tá tanəŋ tɛ.
ɪe tu cayana laŋhɔlvəmle ke tá weesuɣu təna.
15 Pusi payale taa ké n hɔma tá ŋkraŋuyv.
ɪe heesi tá laŋa ke pusi payale
isu nsi si taa tə na wahalanaa tə.
16 La nyá yomaa taya nyá təmle,
na tá lɔlvɔv nyəma na nyá səsəntv.
17 Hai, Taca, ta Isə la-tuyv nyá kɔpantu,
na n yelev na tá niŋ təma leeli.
Ee, yelev na á leeli.

91

Isə kele tá kpɔlvɔv tətɔle

- 1 Yulv wei ɪ tuyv isətəa Isə səsə ke kpɔlvɔv tə,
Toma təna tv tɛ ké ɪ heesəyi.
2 Pə wee si pɔntv í yəyətɪ Taca si:
Nyayale ma kpante nte ma cəsəxəna tə.
Nyayale ma Isə na má tuyv-ŋ naani.
3 Taca nyá fitiyina yulv ke puluyv kɔnyəpuyv taa,
na yulvksəkɔ na kv wakəlvɔv taa.
4 Na n kenti ɪ tə na í tv-ŋ kpɔlvɔv,
isu kampaya ke ka too keŋ tɛ.
Nyá kɔpantu we ké isu kpálɔv kɔkentuyv.
5 Yulv kaa nyana ahoo səxəntv,
yaa nyəmə kətətəna ke ilim taa.
6 Yaa yulvksəkɔ ŋku kv cəkɪ səkpetuyv tɛ tə,
yaa isəna kv tɛkuyv yəlaa ke ilim heka tə.
7 Paa yəlaa iyaya (1000) səpa nyá kəŋkəŋ taa,
yaa paa yəlaa iyisi naanɔwa (10000) səpəna
nyá ntəyən tə, pulɔpv kaa la-ŋ.
8 Kuli nyá isə na n ná isəna

Isə fɛlɛɣi asayaa tə.

⁹ Hai, Tacaa kɛɛ nyá kpulɔyɔ tətɔlɛ,
isɔtaa Isə Sɔsɔ kɛ n cɔsɔyɛna.

¹⁰ Wahala nɔyɔlɔ kaa maɣana-ŋ,
pəcɔ mpusi nɔyɔlɔ kaa kpətəna nyá tɔyayaa.

¹¹ Mpi tə, Tacaa ká tɔ ɪ isɔtaa tillaa kɛ sɪ
pá fɛŋi-ŋ nyá mpaan təna taa.

¹² Na páá te-ŋ pa niŋ taa sɪ pələ
natəli tɛ taa cɔ-ŋ.

¹³ Na paa n fɛla tɔyɔlayaa yaa paasələ
yaa wontuyɔ isayav yaa tɔm,
pulɔpɔ kaa la-ŋ.

¹⁴ Tacaa sɪ: Timpi n sɔɔla-m tə maa waasi-ŋ,
na má kenti nyá tɔɔ kɛ n nyəmá ma hətɛ tə pə tɔɔ.

¹⁵ N ka yaa ma hətɛ na má cɔ-ŋ,
na má wɛɛ nyá waali kɛ lanwakəllɛ waatɔ,
na má waasi-ŋ na má tayanɪ nyá nyɔyɔ kɛ kusɔyɔ.

¹⁶ Maa yele na nyá weesuyɔ tayali
na má yá nyá nyɔyɔ.

92

Tacaa, pa san-ŋ tə pa laki teu kɛ

¹ Kuyaku kɔhɛɛsɔyɔ wule yontu.

² Pə wɛ teu kɛ sɪ tɛ sa Tacaa nyá,
na tɛ yoo yontu kɛ isɔtaa

Isə sɔsɔ nyá nyá hətɛ taa.

³ Na tɛ kpaali nyá kɔpantɔ kɛ tanan tɛɛ,
na nyá teu tɔm kɛ ahoo.

⁴ Tɛ sa-ŋ na ŋmusɪ
naanɔwa cəmən na sanɔkɔnaa.

⁵ Hai, Tacaa, nyá kɔlapəm hɛɛsɔyɪ ma lanlɛ kɛ,
na má yooki nyá niŋ təma tɔm kɛ yontu na lanhɔlɔmlɛ.

⁶ Hai, Tacaa, nyá təma kɛ sɔsɔna kɛ,
na nyá ləmaɣasɛɛ kɛ yuŋ nyəna.

⁷ Kɔmɛlɛŋ ɪ cɛkəyɛna tələ,
pəyɛlɛ ləmaɣasɛɛ fɛɪ tɔ naa paasɔyɛna.

⁸ Asayaa hukiyi kɛ isɪ nyutɔ,
na isayatɔ lataa náá piki.
Ama wakəlɔyɔ tam tɔɔ nyəŋkɔ tan-na-wɛ.

⁹ Hai, Tacaa, nyá kɛ isɔtaa
Isə sɔsɔ kɛ tam tɔɔ kɛ.

¹⁰ Ye pə kaasa nyá kolontunaa, pɛlɛ paa le kɛ.
Pa təna mpa pa laki isayatɔ tə paa ya yem.

¹¹ Taalɛ nav toma kɛ n ha-m,
na ní pəli ma tɔɔ kɛ nikayaa nim.

¹² Ma naaki ma kolontunaa kpisuyɔ,
na má nukɪ asayaa mpa pa caaki-m
tɔm tə pa kiisuyɔ.

- 13 Tampana tɛŋlaa puki kɛ ɪsu paan,
na pɔ kɔlɔyɪ ɪsu Lipan tɛŋ sɔsɔɔŋ.
14 Pa wɛ kɛ ɪsu tɔyɔ ŋku pa tuu
ɪsɔ tɔsɛɛɛ kataya taa tɔ,
na pɔ puki teu kɛ tɔ ɪsɔ Tacaa tɛ.
15 Paa kpatɔlaya waatu,
pa tɔŋa lɔlɔyɔ kɛ,
na pɔ wɛ tɔɛkɔlɛkɔ kɛ teu na alaafɔya.
16 Mpɔ pɔ hɔlɔyɔnɔ tɔkelekele sɪ Tacaa siyisaa.
ɪ ta kɛɛ tiili, ɪnɔyɔɛ ma kɔkɔpamɔyɔ.

93

Tacaa kele wulav

- 1 Tacaa n kɛ wulav kɛ na n suu teu,
na n lɔla toma kɛ nyɔ tɔnaya taa ɪsu tampala.
Mpɔ tɔtɔyɔ tɛtɔ sɔŋaa tɔca tu seliyi.
2 Hatoo lɔŋtaa kɛ n su nyɔ kumte kɛ teu,
na n wɛ tam tɔɔ.
3 Hai, Tacaa, pusi kɔsa nɔɔsɪ
sɪ kɔsa sɪ nɔɔsɪ na sɪ hola wula nu.
4 Na pɔ kɔli lɔm sɔsɔɔm tɔŋ nyɔm nɔyɔ,
na pɔ kɔli tɛŋku hola sɔsɔɔna.
Tacaa kele tɔŋ tɔ kɛ hatoo ɪsɔtaa.
5 Nyɔ kɔsɔsɔtɔ n tɛ tampana tɔsiyisiyi.
Nyɔ tɔsɛɛɛ kɛ nanɛ nyɔntɛ halɔna antulinya tɛm.

94

ɪsɔ kɛ kawalaya nyɔma leetɔlv

- 1 Hai, ɪsɔ nyayalɛ leetɔlv.
Leetɔlv ɪsɔ, hɔli nyɔ ti.
2 Antulinya huɔlv nyɔ, kɔli
na n leeti kalampaani nyɔma kɛ pa kɔlapɔtɔ.
3 Hai, Tacaa, asayaa mpɛ paa wɛɛ mpɔyɔɛ?
Mpɛ paa wɛɛkɔna n tɛyɛ akanaa kɛ mpɔ?
4 Pa yɔyɔtɔyɪ tɔm kɛ na kalampaani
na pɔ pɛɛkɔyɪ lɛlaa wakɔlɔyɔ.
5 Tacaa, pa ŋmakɔlɔyɪ nyɔ yɔlaa kɛ,
na pɔ muyuliyi mpɔ pa kɛ nyɔ nyɔma tɔ.
6 Pa lɛntɔyɪ mɔsɔŋ kɛ leelaa na mɔvɔlaa
na pɔ kɔyɪ suluwaa.
7 Na pɔ tɔŋ sɪ Tacaa u naaki,
Yakɔpɔ ɪsɔ u paasɔyɔna.
8 Kɔmɛɛmɔŋ mɛ ɪ la laakali,
lɔmayasɛɛ fɛinaa mɛ,
pɔlee kɛ ɪ kɔ hii layatɔ?
9 Tacaa wei ɪ tɔ yɔlaa kɛ ŋkɔpɔŋ tɔ, ɪ nukɪ kɛ.
ɪsɔnaya ɪ kɔ tɔ ɪsɔɛ na u naaki?
10 ɪsɔnaya ɪ naasɔyɪ piitimnaa

na í kaa hɔ asayaa ŋkraŋŋ?
 Inɪ ɪ seɣesəyənə yələa,
 ɪlɛ ɪsənayə ɪ ká laŋ nyəm?
 11 Tacaa nyəmá yulɔ hɔwɛɛ kɛ
 teu sɪ a wɛ kɔrɛɛ.

12 Hai, Tacaa, nyɔlɛlɛŋ tɔ nté wei n seɣesəyɪ
 nyá kiiu na ń hɔŋ ɪ ŋkraŋyɔyɔ tɔ.
 13 ɪ ká caya tɔpamm kɛ kuyɛɛŋ ɪsayan taa,
 haləna pá huli asayaa pɔɔŋ.
 14 Pə taya pulɔ, Tacaa ɪ lɔkɪ ɪ yələa.
 ɪ kaa yeɛle mpa pa kɛ ɪ nyáma tɔ.
 15 Mpi tɔ, pa hɔɔna kɛ na pá keesəna tampana tɔŋyɔyɔ.
 Pa tənə mpa pa tɔŋyɔyɔ tampana tɔ pa laŋa ka heɛna-tɪ.

16 Awe ká seɛna ma tɔɔ kɛ asayaa mpe pa tɔm taa?
 Awe ká sənə-m mpa pa lakɪ ɪsayatɔ tɔ pa tɔm taa?
 17 Ye Tacaa taa waasɪ-m,
 ɪsəntɔ maa tɛma wɛɛɪ kɛ
 timpɪ pə sumə tətɪyɪtɪyɪ tɔ.
 18 Paa waatɔ wei kɛ ma tɔma sɪ ma caa hotuyɔyɔ,
 Tacaa nyá kɔpantɔ tenjɪ-m kɛ.
 19 Saa wei nəyəsɛɛ pu ma lotu tɔ,
 nyá heesəna ma laŋlɛ na ń huləsɪ-tɛ.
 20 Nyana hɔɔlɛ asayaa mpa pa wakəlɛyɪ kiin
 na pá kɔŋna wahala tɔ ɪ kaawaya?
 21 Siyisilaa kɛ pa wakəlɛyɪ
 na pá kuyɪ mpa pa ta la pulɔ tɔ pa tɔm.
 22 Ama Tacaa keɛ kɔkpamuyɔyɔ
 ŋku ma cɔsəyənə tɔ.
 23 Pa mayamaya pa ɪsayatɔ kɛ ɪ ká mənəna pa nyɔɔŋ taa,
 na ɪ wakəlɪ-wɛ na kolumtɔ nti.

95

Isə cələ pote waatɔ

1 ɪ kɔɔ na tɛ yoo Tacaa kɛ laŋhulɔmlɛ yontu,
 tɛ sa tá waasulɔ wei tɔ tuyɪ kɔɔlɔyɔ tɔ.
 2 Tɛ polo ɪ ɪsɛntaa na tɛ seɛ-ɪ,
 na tɛ wilitɪ-ɪ na laŋhulɔmlɛ yontu.
 3 Mpi tɔ, Tacaa nyayalɛ Isə sɔsɔ.
 Nyayalɛ wulav sɔsɔ wei ɪ ŋmakəlɛyɪ tun tənə tɔ.
 4 Nyá niŋ taa kɛ atɛ luman tənə wɛɛ
 na pɔɔŋ sɔsɔŋ tənə kɛ nyá nyəm.
 5 Nyá tənna tenku,
 halɪ nyá tu lapənə-ɪ.
 Kolum nyá n lapənə tetɔ na nyá niŋ.
 6 ɪ kɔɔ na tɛ lun tɛ ŋmalɔ Tacaa kɛ akula,
 na tɛ hɛntɪ-ɪ atɛ.
 7 Pə taya pulɔ, nyayalɛ tá Isə.
 Tayalɛ nyá yələa, nyayalɛ tiikilu.
 Tə wɛ kɛ ɪsu nyá niŋ kaləku.

Ye í nu Isò má ma kuyəɣətətə ke saŋa,
 8 í taa la laŋkpusəŋ ísu mə caanaa ka lapu
 Melipa na Masa ke wɔlaya tətə taa tɔ.
 9 Tənaɣa mə caanaa mayasa-m si pa naaki ma waali,
 paa na pa nana pa ísəpələ ke mpi ma lapa tɔ.
 10 Pusi nule təcu ké ma luyɔ lu piitim pəne,
 haləna ma tɔ ma taa si yəlaa mpe pa lepaɣa,
 paa nyəŋ ma mpaan.
 11 Mpuɣu páná kpa-m na má tuu si:
 Pa kaa sɔv ma heesɔv taa.

96

Wulav wei í kəŋ tɔ í yontu kɔfatu
(Kɔtəəsɔtɔ I 16:23-33)

1 Í yoo Taca ke yontu kɔfatu,
 atə yəlaa mə mə təna í yoo Taca ke yontu.
 2 Í yoo Taca ke yontu na í sa í hətə,
 na í kpaaləɣi paa kuyaku ŋkuyɔ í nyɔvɔ yapu təm.
 3 Í yəɣətɔ piitimnaa taa ké í teeli təm
 na í yəɣətɔ yəlaa təna taa ké í teu təm.
 4 Taca n ké səsə ké na n muna pá sa-ŋ.
 Nyá təm wə səɣəntɔ ké na pá tɛ tɔŋ təna.
 5 Mpi tɔ, piitimnaa tɔŋ təna wə kpe tɛ ké.
 Ama Taca nyá lapəna ísətənyɔ.
 6 Teu səsəəm naaki nyá təə ké,
 na teeli səsə náá wə nyá təyaya taa.
 7 Piitimnaa yəlaa mə í tɔ Taca ke teeli,
 í tɔ Taca ke teeli na í kusi í nyɔvɔ.
 8 Í sa Taca ke í hətə təə.
 Í kəna mə kɔhaham na í sɔvna í taasi təə.
 9 Í həntɔ Taca ke atɛɣe saa wei
 í hɔləɣi í tənəŋ wɛɛtɔ tɔ.
 Atə yəlaa mə mə təna í sele í isentaa.
 10 Í heeli piitimnaa təna si
 Taca kele wulav.
 Mpu tətəɣə tətə sənəa təca, tu seliyi.
 Taca tənəɣi tampana ké na í hɔvəna yəlaa.
 11 Ísətənyɔ laŋle í hɔləmɔ na tətə yəəli,
 tənku na í taa nyəm təna í sɛɛ.
 12 Tawa təna í wɛɛ acima taa,
 na hətənyɔ taa tɔŋ təna kiisina laŋhɔləmle,
 13 ke Taca isentaa.
 Mpi tɔ, í kəŋ si í hɔvna tətə təna.
 Í ká tən tampana na í hɔvna antulinya na í yəlaa.

97

Taca kele wulav, laŋhɔləmle í wɛɛ tətə təna taa

1 Taca təkɔ kawulaya, tətə təna í yəəli.
 Tətənaa mpa ləm tama kotaya tɔ pa paɣalə í yəəli.

² Isəŋmuntuyv na səkrətuyv tama-i kotaya,
na i kumte náá caya siyisuyu na tampana tənuyv təə.

³ Kəkə wε i nəγə təə ké
na ká nyaki i kolontunaa na ká cəəkəna-i.

⁴ I ηmeləsəyi nyaaləm na pá naaki antulinya,
na ate yəlaa naaki na pá seliyi.

⁵ Tətə təna tv í kprətəna pəəŋ,
i hooki ké isu keetu.

⁶ Isətənyv kpaaləyi i tampana
na yəlaa təna naaki i teu.

⁷ Tuŋ lunjlaa na mpa pa hvləsəyi tuŋ
na lanjle tə, pa təkí fεεε ké.

Tuŋ təna həntəyi Isə ké ateyε.

⁸ Siyəŋ icate nyéma nu-ti na pa lanja hvləmi,
na Yuta acalεε náá wε ayəalεε taa
ke nyá hvlε təə, hai, Taca.

⁹ Mpi tə, Taca nyayale isətə Isə səsə ke tətə təna taa.
N kəla tuŋ tənaya səsəəntv ke təcayacaya.

¹⁰ Mpa mε í səəla Taca tə,
mə taa í kpana isayətv.
Isə kentiyi i kupama təə ké,
na í yakí-wεyε asayaa niŋ taa.

¹¹ Tampana tənjlə tənna nyaaləm,
na mpa pa lotu taa tewa təγə lanjhvləmlε.

¹² Siyisilaa, mə lanja í hvləməna Taca,
na í sa i tənəŋŋ wεεtv.

98

I wiliti Taca wei i kəŋ tə

¹ I yoo Taca ke yontu kvfatv,
mpi tə, i lapa kəkələ nyəmnaa,
na i nyəm na i Isətv tən.

² Taca n hvlə nyá yapv təm
na í kuli nyá tampana tənuyv təə na piitimnaa ná.

³ N təsa lseyeli nyéma təə na í la-wεyε teu na kəpəntv.
Tətə tənasi təna nawa tá Isə nyuyv yapv təm.

⁴ Ate yəlaa mε mə təna í yoo Taca ke lanjhvləmlε yontu.
I sam-i na yontu na í wilitina lanjhvləmlε.

⁵ I yoo Taca samtv
í yoo-i-ti na cəməŋ.

⁶ I tv Taca wulav ke yonkpaama na lanjhvləmlε,
na akantεε na tutuun.

⁷ Tenku na i taa nyəm təna í cə,
na tətə na tə taa nyəm ηmaaləna lanjhvləmlε.

⁸ Pusi í wiliti
na pəəŋ təna náá kprənti na í yoo yontu ke Taca.

⁹ Mpi tə, Taca kəŋ si í hvvna tətə təna.
I ka tən tampana na í hvvna antulinya,
na í hvvna yəlaa ke teitei.

99

Tacaa ke wulav, na í we tanaññ

¹ Tacaa n tǎki kawulaya ké, na yǎlaa seliyi.

N caya isǎtaa tanlaa heku na tetu seliyi.

² Tacaa nyagale sǎsǎ ke Siyǎñ taa,

Nyá teena yǎlaa tǎna.

³ Pa see nyá hǎte sǎsǎle kate nyǎnte,

tǎ ké naññ nyǎnte ké.

⁴ Pa see wulav nyá wei n sǎla siyisuyu tǎ nyá ton,

nyá nyǎsǎyǎna tampana tǎnyu.

N laki kusiyisim na mpi pǎ

we teitei tǎyǎ lseyeli taa.

⁵ I puyuli Tacaa ta Isǎ,

na í lun i nǎhǎe tǎsule,

i ké naññ tu ké.

⁶ Moisi na Alǎñ mpa paa we Isǎ nyá nyá kǎtǎlaa taa tǎ

na Samiyeli wei i ka we mpa

pa sǎlǎmǎya-ñ tǎ pa heku tǎ,

pa sǎlǎma Tacaa nyá na í mu.

⁷ Isǎñmuntuyu taa ké n yǎyǎtayana-we

na mpe pá tǎkǎyi nyá kusǎsuto na kiiu ñku n su-we tǎ.

⁸ Tacaa tá Isǎ, n mu pa kusǎlǎmuto.

Nyagale pa Isǎ, na í wiiki-we.

Ama n tu-weye salǎka ke pa isayatu tǎ.

⁹ I sa Tacaa ta Isǎ na í lun

i pulaya naññ nyǎñka tǎ.

Mpi tǎ, tá Isǎ Tacaa wee ké tanaññ.

100

Tǎ ké i yǎlaa

¹ Samtu yontu.

Tetu tǎna yǎlaa me

í sa Tacaa na lanhulǎmle.

² I la Tacaa ke tǎmle na lanhulǎmle.

I kǎw i isǎntaa na yonkraama.

³ I nyi si Tacaa kele Isǎ.

Ini i ñmana-tu, ini i tǎnna-tu.

Tǎ ké i yǎlaa ké, tayale i kalǎku.

⁴ I sǎuna Isǎ tǎseele nǎnǎkeelasu na samtu.

I sǎu i tǎya tǎ na yontu.

I see-i na í sa i hǎte.

⁵ Tacaa ké kǎpǎñ ké,

na i kǎpantu we tam tǎ.

I teu we mpyu na pǎ puki lulǎñ loosi loosi.

101

Wulav su i nɔyɔ ke Isɔ isentaa si i ká tɔŋ siyisuyu

¹ Tafiiti yontu.

Kɔpantɔ na tampana tɔŋyɔ pɛ yontu ke ma yoo.
Taaɔa nyaya ma yoo-ti.

² Maa kaasi ma ti na mpaav kusiyisuyu.

Pɔlee kɛ n ká kɔɔ ma kin?

Maa tɔna lotu kulɔmtɔ ke ma tɔyaya taa.

³ Ma kaa ha isayam ke mpaav,
ma taa ká kpaakɛna mpa pa kisiyi pa Isɔsɛɛle tɔyɔ.

Pa Isɔsɛɛle n̄tɛ tɔ kaa matɔna-m.

⁴ Nyamle isayale ká hatɔlɔna-m,

maa caaki si ma na isayav tɛ kaa pulɔ.

⁵ Maa wakɛli wei i cakɛna i tɔyɔntɔle ke mukaya tɔ.

Pɔyele maa caaki kalampaani tɔ.

Na wei i lotu taa suwa pɔpɔtɔ tɔ.

⁶ Maa nyɛni tetɔ taa kɔpama tɔɔ kɛ,

na pá caya ma kɔŋkɔŋ taa.

Wei i tɔŋ mpaav kusiyisuyu taa tɔyɔle ma tɔmle tɔ.

⁷ Wei i ha i tɔyi ŋmulɔm taa tɔ u cakɛ ma tɔyaya taa.

Wei i looliyi tɔ i kaa sɔŋ ma isentaa.

⁸ Paa tanɔŋ ŋku maa wakɛli tetɔ taa asayaa tɔnaya.

M̄puyɔ maa kpiisina Taaɔa icate

taa kɛ mpa pa laki isayav tɔ.

102

Lɔŋwakɛlle tɔ tɛɛlvɔv

¹ Kɔnyɔntɔyɔlɔ sɔlɔmuyɔ

ke waatɔ wei pɛ kɔlɔna-i

na í wiikina Taaɔa tɔ.

² Taaɔa nu ma wiinav na

n̄ mu ma kusɔlɔmɔtɔ.

³ Taa yelee ma tɔɔ kɛ nyɛnnav ke ma lɔŋwakɛlle waatɔ.

Ke ŋkpaŋyɔv na ma tɔɔ kɛ kuyaku ŋku

ma yaaki-ŋ si n̄ waasi-m tɔ. Cɔ-m lɔŋ.

⁴ Pɛ taya pulɔ, ma kuyɛɛŋ mukayi kɛ isu nyɔɔsi

na ma saali yem isu kɔkɔ nyakuyɔv tuputu tɔ.

⁵ Ma wɔlaa kɛ isu nyutɔ nti pa setaa tɔ.

Ma tu sɔɔki ma tɔyɔnaya tɔyɔv.

⁶ Mɔla nu-m teu kɛ,

na má tɛ taasi tɔkɔŋkɔŋɔ.

⁷ Ma nɔyɔsɛna kɛ isu wɔlaya tetɔ taa sumaya.

Ma wɛɛ kɛ isu ncaa taa sumaya.

⁸ Ma sɔvki maa tooki.

Ma wɛ kɛ isu sumaya ŋka

ka wɛ ka tike ke lɔpɔtɔ tɔɔ tɔ.

⁹ Paa ifemle nte ma kolontunaa tɔvki-m kɛ,

na pa taa kpaana-m na pá yə̀ɔ̀tə̀yɪ
na pá tuuki na pá yaaki ma hə̀tɛ.

¹⁰ Tɛ̀tʊ ke ma təkɪ tə̀ɔ̀nə̀yɛ lonte
na ma ɪsə̀lɔ̀m pələ̀yɪ ma kʊnyə̀nyɔ̀m taa.

¹¹ Nyá pááná kpaana-m.

Nyá taa huuna-m na ń kɛsɪ-m na ń lə̀ɔ̀ pʊolɔ̀.

¹² Ma kʊyɛɛɛn tənə tuusuɔ̀yɪ ké ɪsu ɪsotom tɛkʊyʊ tɔ,
na má wʊlə̀yɪ ɪsu nyutʊ.

¹³ Ama Taa, nyá təkəna kawulə̀yɛ ke tam tɔ.

Waalɪ lʊlɔ̀n loosi tənə ká tɔsɪ nyá tɔ.

¹⁴ N ká kʊlɪ nyá naasi taa na ń wii Siyən nyáma kʊnyən.

Pə taya pʊlʊ, waatʊ talaa ké.

Kʊyaku ŋku n ka la-wɛyɛ pɛɛɛ tɔ kʊ kəmaɔ̀yɛ.

¹⁵ Nyá təmlɛ nyáma ta, tə sɔla nyá ɪcatɛ ké.

Tə wakəlaa, tə ncaa wɛ-tʊyʊ pətɔtɔɛ.

¹⁶ Piitimnaa ká nyana Taa hə̀tɛ
na tɛtʊ taa awulaa tənə nyana ɪ teeli.

¹⁷ Taa tayanɪ Siyən ɪcatɛ ke ŋmau,

na ń hʊlɪ nyá teeli ke tə taa.

¹⁸ Taa kɛn ŋkraŋyʊ na kʊnyə̀ntə̀ɔ̀lʊ kʊsələ̀mətʊ ké.

ɪ kisiyɪ ɪ sələ̀mʊyʊ.

¹⁹ Pá ŋmaa-tə̀yɪ waalɪ lʊlɔ̀n tɔ.

Yə̀laa mpa pɪ ŋma tɔ, paa sa Taa.

²⁰ Taa wɛ ɪ tənəŋ təcə̀yɛ ké na ɪ nyənə̀yɪ.

Hatoo ɪsɔtaa ké ɪ wɛɛ na ɪ nyənə̀yɪ tɛtʊ tɔ.

²¹ Si ɪ nukɪ saləkətʊnaa wula.

Si ɪ waasə̀yɪ mpa paa kʊ tɔ.

²² ɪnə yə̀laa kpaalɪ Taa hə̀tɛ ke Siyən taa
na pá samɪ-ɪ Yosalem taa.

²³ Yə̀laa tənə ká kotɪ təntə̀mlɛ.

Piitimnaa ká kotɪ na pá lɔn Taa.

²⁴ ɪ yə̀ka ma tɔn ke mpaav taa ké
na ɪ pasa ma kʊyɛɛɛn.

²⁵ Ma təma si: Ma ɪsə nyá wei n wɛ tam tɔ tɔ,

taa kəɔlɪ-m ma kʊyɛɛɛn hə̀kʊ taa.

²⁶ Hatoo lə̀ŋtaa ké n su tɛtʊ kite,
ɪsɔtə̀nyʊ ké nyá niŋ kʊlapəm ké.

²⁷ Nyá wɛ tam tɔ ké.

Ama pələ pɪ saalɪ yem.

Pə kəŋ tɛm ké ɪsu wontu kʊsusuutu,

na ń layasɪ-wɪ ɪsu toko, ɪnə pə layasɪ-wɪ.

²⁸ Taa nyá wɛ tam tɔ ké nɔyʊyʊ,

nyá pɪsɪ fɛɪna tənəyɛ.

²⁹ Nyá təmlɛ nyáma tá,

tá piya ká tə̀ɔ̀nə tɛtʊ,

na pa lʊlɔ̀n nyáma tɔn sɔsə̀yɪ nyá ɪsɛntaa.

103

Ma sɛkɪ Taa ké ɪ na təmlɛ

1 Tafiiti yontu.

Ma saŋ Tacaa ké.

Ma saŋ nyá hətɛ naŋŋ nyəntɛ ké na ma lotu təna.

2 Ma saŋ Tacaa ké.

Ma kaa sɔɔ nyá kɔpantu natəli.

3 Nyá husəyənə ma ɪsəyatu tənə,

na ń waakɪ ma kɔtəmən tənə.

4 Nyá yakənə-m pələav taa,

na ń hɔlɔ́yí-m suulu na ń lakɪ-m kɔpantu.

5 N kpaasəyi ma toŋ ke ma kpatəlaya waatu,

na ń mələyənə-m ɪfɛpile taa ɪsu həkələ.

6 Tacaa nyayale tampana halv.

Nyá tayanəyənə mpa pa ɪsɛ pa təkɪ tɔ pa təm.

7 Nyá hulənə Moisi ke nyá mpaan,

na ń hɔlɪ ɪsɛyɛli nyéma ke nyá kookalənə.

8 Tacaa ke suulu na pətətələ tɔ ké,

nyá kɔpantu wɛ səyɔntɔ.

Pəyele nn mɔyi pááná ke ləŋ.

9 Nn kaləyi kɔtamsa,

pəyele nn təkəyənə yulv ke nyá taa ké tam tɔɔ.

10 Nn lakɪ-tɔ na n kéesəyənə tá ɪsəyatu.

Pəyele nn fələyi-tuyv tá kawalaya.

11 ɪsu ɪsətənyɔv kɔŋkɔlvməŋ wɛv tɔ

ńpuyv n lakɪ mpa pa nukənə-ŋ təyɔ kɔpantu.

12 ɪsu ɪlim təlule na pə tətule hatələnəv təma tɔ,

ńpuyv n hatələyənə-tuyv tá kawalasi.

13 ɪsənə cɛcɛ wɛnə ɪ piya pətətələ tɔ,

ńpuyv Tacaa n wɛnə mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pa nyəntɛ.

14 Mpi tɔ, n nyəmá mpi pə ŋmana-tɔ tɔ.

N ta sɔɔ sɪ tɔ ké mɔsvyɔv.

15 Yulv kɔyɛɛŋ wɛ ké ɪsu nyulvyɔv.

ɪ tuyv hɛtɔ ké ɪsu taalɛ taa nyulvyɔv.

16 Waatu wei heelim makɪ-kv ɪlənə kv saali yem,

na pá wu kv lonte ke nyəm.

17 Ama Tacaa nyá kɔpantu leeliyi tam tɔɔ ké

mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pa kiŋ,

na nyá tampana tənuyv pəsəyi pa piya piya nyəm.

18 Ye pa təkə nyá nəyɔ pɛɛlvɔv na pá tɔsəyi

nyá kɔsəsutɔ tɔɔ na pá lakɪ-tɪ.

19 ɪsətənyɔv taa ké Tacaa n ŋmawa nyá kumte

na ń təkɪ kawulaya ke pə tənə pə tɔɔ.

20 ɪsətəa tillaa mpa mɛ ɪ wɛ toŋ sɔsɔŋ

na ɪ lakɪ ɪsɔ kɔtɔtɔtɔ tɔ, ɪ sa ɪsɔ,

na ɪ nukənə ɪ nəyɔ taa təm.

21 Tacaa samaa mɛ mpa mə tənə ɪ ké ɪ təmɪ nyéma

na ɪ lakɪ ɪ kɔsɔləm tɔ, ɪ samɪ-ɪ.

22 Tacaa kɔŋmanmama mɛ ɪ samɪ-ɪ ɪ kawulaya tənə taa.

Ma saŋ Taɔaa.

104

Nmalɔ Isɔ nyana tɔmlɛ

¹ Ma saŋ Taɔaa kɛ́.

Ma Isɔ nyá sɔsɔɔntu fɛi tɔnaya.

N suu teu sɔsɔɔm kɛ́.

² N suu nyaalɛm kɛ́ isɔ kpaɪ,
na ń lɔ isɔtɔnɔyɔ isɔ cokɔlɛ.

³ Hatoo isɔtaa nyɔyɔ taa kɛ́ n ŋma nyá tɔɔayalɛ.
Isɔŋmɔntu nté nyá yooɔ kɛɛkɛ na heelim tɛɛkɔna-ŋ.

⁴ Heelim nté nyá tillaa
na nyá tɔmlɛ tu nté kɔkɔ.

⁵ N sí tetu kɛ́ tɔ kite tɔɔ kɛ́ teu kɛ́.
Pɔlɔpɔ kaa ciyiti-tɔyɪ paa pɔ́ɔɔ.

⁶ N waasa tɛŋku kɛ́ tɔ tɔɔ isɔ kpaɪ
na lɔm náá kpa pulasi.

⁷ Ama n nyaasa-wɪ na pɔ́ se,
pɔ́ ní nyá tɛv hola na pɔ́ tu casalɛ.

⁸ Uɛna pulasi nyu na tetɛka náá lum
lona wena n ka suwa tɔ a taa.

⁹ N pí lɔm kɛ́ tɔnaya sɪ pɔ́ taa ŋmaa ka tɔɔ
na pɔ́ kɔɔ pɔ́ tasa tetu waasɔyɔ.

¹⁰ Nyá tɔŋsɔna lɔm sɛɛlaa kɛ́ lɔɔŋ
na pɔ́ kpeŋ pulasi hɛkɔŋ.

¹¹ Tɔnaya taalɛ wontu tɔna nyɔɔki
na taalɛ kpaŋasi náá kuyɪ sɪ lɔkɔtu.

¹² Uɛna sumasi sɔvki lɔɔŋ ɪɪ ɪ kutemɪŋ tɪŋ tɔɔ
na sɪ wiiki piliŋasi tɔɔ.

¹³ Hatoo nyá isɔtaa tɔnaya n yeki na tɛv nukɪ pɔɔŋ tɔɔ,
na tetu náá haki nyá tɔma kɔlɔlɔm.

¹⁴ N yeki na nyutu nyɔɔki sɪ pɔ́ waasi tɔla
na tɪŋ náá nyɔɔki sɪ pɔ́ waasi yɔlɔ.

N lapa ŋpɔyɔ sɪ tetu í lɔlɪ
mpɪ pɔ́ haaki yɔlɔ kɛ́ weesuyɔ tɔ.

¹⁵ N lapa sɔlɔm sɪ pɔ́ hɛɛsɪ yɔlɔ lanlɛ.
Na ń la nim sɪ pɔ́ tayanɔyɪ isɛntaa.

Uɛna mɔtu náá ha yɔlɔ kɛ́ alaafɔya.

¹⁶ Taɔaa nyá tuuna Lipaŋ tɪŋ sɔsɔɔŋ.
ɪ hikiyɪ lɔm mpɪ ɪ caaki tɔ.

¹⁷ Tɪŋ ɪɪ tɔɔ kɛ́ sumasi sɔkpesi tɔyɪ sɪ tana
na sumasi sɔsɔɔnsɪ náá cakɪ ɪ tɔɔ.

¹⁸ Taalɛ pɔntɔlɔŋ tɔɔayalɛ nté pɔɔŋ sɔsɔɔŋ tɔɔ
na pɔyɔ namisi náá cakɪ kɔkpaɔmɔŋ tɛɛ.

¹⁹ N lapa isɔtu kɛ́ sɪ í faya kuyɛɛŋ,
ilim nyɔmá pɔ́ tɔyɔ waatu.

²⁰ N kɔŋna sɔkpeɔyɔ uɛna pɔ́ yu,

na hətvyv taa wontu svv tə təma taa.

²¹ Təyəlasi kufasi nyusəyi si təyənaya waalı
na si sələməyi İso nyaya si kvətəyov.

²² Waatv wei ilim luki İlena
sı məli na sı hənti si pəəñ taa.

²³ İlena yulv náa lu na í tee i təmlə
na í la-teye mpv haləna taanaya.

²⁴ Hai, Tacaa, nyá kvlapəle təəwa payale ké,
na ləmayasəe ke n lapəna pə təna.
Nyá kvpampam suna tetv taa.

²⁵ Tenku kələ təlelele, i fei tənaya,
na i taa wontu səsəəntv na səkpətu cəəki,
tə fei kalvyv.

²⁶ İ taa tətəyə kvpləñ səsəəñ ná kpaakı na í tiiki,
na tvm səsə Lefiyatan wei n lapa si n liyiliyina tenku hola taa tə.

²⁷ Nyaya wontu ntı tə təna tə teələyi
si n caləyi-təyi tə təyov waatv.

²⁸ N ha-tı İle tə mv.
N kula nyá niñ İle kvpantv təələna-tı.

²⁹ N ha-təyi siyile İle tə svv seluyv.
Ye n ləsa tə feesin İle tə həe na tá pəsi ate mvsuyv.

³⁰ N mələna tə feesin İle tə tayanı kvlvvyv
na tə təna tá pəsi kvfam ke tetv təə.

³¹ Tacaa nyá teu í wəe tam təə,
na n yəələna nyá kvlapəm.

³² N nyəna tetv tə seliyi ké,
na ye n tokina pəəñ İle nyəsı nyala i təə.

³³ Tacaa nyaya ma yoo yontu haləna ma səm
ma İso ké ma sañ haləna ma tənaya svv.

³⁴ Ma yontu í la-ñ teu Tacaa,
nyaya ma yəələyəna.

³⁵ Pəntələa í saalı yem ke tetv təə,
asayaa í taa tasa wəev.

Tacaa, ma sañi-ñ ké.

İ sa Tacaa.

105

İso kvpantv təm

(Kvkalətv 1-15: Kvətəsutv I 16:8-22)

¹ İ sa Tacaa, í yaa i həte.

İ yəyətı i kookalənaa təm ke yələa taa.

² İ yoo-i yontu na í sēē-i na cəməñ.

İ yəyətı i təma səsəəna təm.

³ İ sa mə təyi i həte naññ nyənte təə.

Tacaa pəekələa mə mə lanja í hvləmənə-i.

⁴ İ kēēsəna Tacaa Toma təna tv təə,
í pəekəyi tam si í wəe İso İsentaa.

5-6 Tacaa tæmle tu Apələham lɔlvɔv nyáma me.
 Yakəvɔ piya mpa me Isə ləsaa tə.
 ɪ təəsɪ ɪ təma səsəəna təm,
 na ɪ piti təma na ɪ hɔvle pə təm.

7 Tacaa nyagalə tá Isə
 na ń hɔvkəna tetv təna.

8 Nn səkɪ nyá nəvə suv təə ké paa pəcə.
 Nyá təm wɛ mɔvɔv haləna lɔlvɔv loosi iyaya (1000).

9 N ká təkɪ nəvə ŋka n ka suwa Apələham tə
 na n teləsi ka təm ke Isaaka na tuunav.

10 Nəvə ŋkɛvɛ n su Yakəvɔ.
 N cɛla-kevɛ Isɛvɛli ke tam təə.

11 N heela-ɪ sɪ:
 Maa tala Kanaaŋ tetv ke nyana nyá lɔlvɔv nyáma
 na tə pəsi mə paa nyəm.

12 Saa inɪ tə, Isɛvɛli yəlaa me í fɛi payalə ke paa pəcə.
 Pəvele í caya tetv taa tə pə ta leeli.

13 Na í puki piitimnaa taa
 na í cəkɪ kawulasɪ taa.

14 Ama Isə tá tisi sɪ piitim napəli pə təvə mə ɪsɛ,
 halɪ í naasɪ awulaa payalə ke mə nyvɔv təə.

15 Na í tə sɪ: ɪ taa tokina ma kuləsaa.
 ɪ taa la ɪsayatv ke
 ma kvɔvəvətutv teləsəlaa.

16 Mɔvɔv Isə yelaa na nyəvəsɪ lu tetv taa,
 na təvənaɣa laŋ.

17 ɪlɛna Isə teləsi yɔlv ke mə nəvə təə.
 Yɔlv inəvələ Yosɛɛfv wei ɪ taalvnaa pɛɛtaa tə.

18 Pa tɔwa ɪ nəvɛɛ taa ké ŋkpasɪ
 na nyəvəlvɔv ke ɪ luyv tɛɛ.

19 Haləna pə tala waatv wei Tacaa ka suwa tə.
 ɪlɛna Tacaa təm hɔli sɪ ɪ ka wɛna tampana.

20 Mɔvɔv wɔlav hawa nəvə sɪ pa hɛtɪ-ɪ.
 Wei ɪ təkɪ kawulaya ke yəlaa təna təə tə sɪ, pá cɛpɪ-ɪ.

21 Na wɔlav kpa Yosɛɛfv ke ɪ təvaya təə nyənlv
 na Yosɛɛfv paasəvəna wɔlav nyəm təna,

22 sɪ í sɛvɛsɪ ɪ waalɪ nyáma ɪsu ɪ caakɪ tə
 na í hɔli ləmayasɛɛ ke ɪ layatv tasəlaa kvəpəma.

23 Mɔvɔv Yakəvɔ pola Icipiti tetv taa.
 Mɔvɔv Isɛvɛli polaa na í caya Kam*fa* tetv taa. ^a

24 ɪlɛna Tacaa ń yele na nyá yəlaa huki katatəlaya
 na pá kəli pa kolontunaa ke tɔŋ.

25 Na n layasɪ Icipiti nyáma ke
 hɔwɛɛ na pa taa kpəna nyá yəlaa.
 Na pá la-wɛvɛ nyəməŋ na pá muvɔli-wɛ.

26 Mɔvɔv n tila nyá tæmle tu Moisi
 na Aləŋ wei n ka ləsaa tə.

^a 105:23 Kam: Kam tetv ke cəne, pə ke Icipiti ke. Pə taya tetv kvəfatv natələvɪ yem.

- 27 Na pá la piti tæma na kækə̀lə̀ nyəm na ton
ke Kam nyéma tetu taa.
- 28 Uena ní yele na sækpɛtɔ̀yɔ̀ nyala na ahoɔ yu.
Pa taa nə̀ɔ̀lɔ̀ ta kɛɛsə̀na Tacaa kuyə̀ɔ̀tɔ̀tu.
- 29 Na ní pəsi lum ke caləm,
na ní kv pə taa tiina.
- 30 M̀pɔ̀yɔ̀ saleɛ luwa Icipiti tetu taa ké katatə̀laya
na á suv pa awulaa nan̄n̄ kvhə̀ntə̀n̄ taa.
- 31 Uena Tacaa ní yə̀ɔ̀tɔ̀ na kacəsi kunyasasi
na pə̀tɔ̀ lu pa tetu tə̀na taa.
- 32 Na ní yele na tə̀mpɛɛ nu-wɛɣɛ tɛv lonte
na calanaa tii pa tetu taa na t́ nyaya kəkə̀.
- 33 Na ní wakə̀li pa tun̄ wei pa yaa si fiki
na lesɛn̄naa tə̀.
- Na ní pɛli pa hə̀ɔ̀lɔ̀yɔ̀ taa tun̄.
- 34 M̀pɔ̀yɔ̀ Isə n tasa yə̀ɔ̀tɔ̀yɔ̀ na kutolon̄
lu kv fɛi kalɔ̀yɔ̀.
- 35 Na kv kpiisi pa tawa tun̄ pee
na tetu tə̀na nyutu.
- 36 M̀pɔ̀yɔ̀ Isə kɔ̀wa pa tetu taa kancaalaya piya tə̀na.
Nsi si kɛna pa kancaalaya piya nsi pa lula pa ifɛpile waatu tə̀.
- 37 Uena Isə ní ləsi nyá yə̀laa na liyitee na wɔ̀la.
Nə̀ɔ̀lɔ̀ taa seliyi mpaav taa ké ɪ kpeka taa.
- 38 Pa tɛɛwa uena Icipiti nyéma feesi tə̀fɔ̀v.
Mpi tə̀, pa tɛɛ suvkaɣana-wɛɣɛ.
- 39 Isənmə̀ntɔ̀yɔ̀ ke Tacaa n kentayaa pa tə̀ ké ilim taa,
uena nyá kəkə̀ naaki-wɛɣɛ ahoɔ.
- 40 M̀pɔ̀yɔ̀ Tacaa n mv pa kusə̀lə̀mɔ̀tu na ní kə̀na-wɛɣɛ lɛɛsi,
na ní haɣasi-wɛɣɛ isətə̀a tə̀ɣə̀naɣa.
- 41 Uena ní tɔ̀li kukpamɔ̀yɔ̀ na lum kpe
wɔ̀laya tetu taa isu pə̀ɣə̀.
- 42 N ta sə̀ə nyá təm nan̄n̄ nyə̀ntɔ̀ nti
n ka heela nyá tə̀mlɛ tv Apə̀laham tə̀.
- 43 M̀pɔ̀yɔ̀ n lə̀sa nyá yə̀laa mpa n yaawa tə̀ na pa wɛnav
na lan̄hɔ̀lɔ̀mlɛ səsə̀əle na pá wilitiyi.
- 44 Uena ní cɛlɛ-wɛɣɛ piitimnaa tetə̀naa
na pɛlɛ pá tə̀ɣə̀ yə̀laanaa tə̀ma kulɔ̀lɔ̀m.
- 45 N lapa m̀pɔ̀yɔ̀ si pá tə̀n̄ nyá kiin̄
na pá təkɪ nyá kusəsutu.
I sa Tacaa.

106

*Isə tə̀n̄ɣɪ tampana, Isɛyeli nyéma kisa-yɛ
(Kvkalə̀tu 1,47-48: Kvətəsɔ̀tu I 16:34-36)*

¹ I sa Tacaa, í sɛɛ-ɪ.

Mpi tə̀, ɪ ké kɔ̀pan̄.

I kɔ̀pantɔ̀ wɛ tam tə̀ ké.

² Aweyɛlɛ ɪ tə̀ma səsə̀əna təm yə̀ɔ̀tɔ̀lɔ̀?

Na ɪ samtv təna kpaallv?

³ Mpa pa tənəyi tampana na pá lakɪ kusiyisim
ke tam tɔyɔle lelenɪ nulaa.

⁴ Taaɔa tɔɔsi ma tɔɔ.
Mpi tɔ, n sɔɔla nyá yɔlaa.
Paasəna-m nyá wei n waasəyi tɔ.

⁵ Waasi-m na má ná nyá ləsəlaa təcayanav.
Uena má na nyá yɔlaa tá laŋa hɛɛ.
Na má na-we tɔ yɔɔli.

⁶ Tə pəntaa ké ɪsu tá caanaa.
Tə lapa ɪsəyatv, tə lapa mpi pə ta kɛɛsi tɔ.

⁷ Tá caanaa taa cɛkəna nyá piti təma ke Icipiti.
Pa ta tɔɔsi nyá kɔpantənaa tuutuuma tɔɔ.
Haləna pá kuli nyá tɔɔ ké tənku kɔsɛɛm nəyɔ.

⁸ Paa na mpv n yapa-weye nyá hətɛ tɔɔ
si nyá ton ɪ ná.

⁹ Mpyv n nyaasa tənku kɔsɛɛm na ɪlé ɪ nyɔɔ.
N yelaa na nyá yɔlaa tɔ lumaŋ sɔsɔŋ taa
ɪsu wɔlaya tɛtv taa.

¹⁰ N yapa ta caanaa ke mpa paa caaki-we tɔ pa niŋ taa.
N hɛta-weye pa kolontu səkpaŋ taa.

¹¹ Lum tɔyɔ pa kolontunaa tənaya,
pə ta sɔɔ paa kulvm.

¹² Tənayale pa tɛma pa taa na nyá təm,
na pá sa-ŋ na yontu.

¹³ Ama pa sɔɔ kpaakraa ke nyá təma,
pa ta taŋ si pá ná a tɛɛsvyɔ.

¹⁴ Mpyv pa nyula teu si pá hiki
mpi pa feina tɔyɔ wɔlaya tɛtv taa.
Uena pá caa-ŋ təm ke tɛtv pooluŋ nyəntv taa.

¹⁵ N ha-weye pa kɔsələməm
na pá tɔyɔ na pá haɣa na pá lu-weye sɔŋ.

¹⁶ Mpyv pa lapa Moisi ke ɪsɛɛɛmlɛ ke təsikile,
na Aləŋ wei ɪ ké yulv naŋŋ tv tɔ.

¹⁷ Tənayale tɛtv haa nəyɔ na tɛ li Tataŋ nyéma
na tɛ waasi Apilam nyéma tɔɔ.

¹⁸ Kəkɔ nyaya pa kpekəle,
ka niisa asayaa mpe.

¹⁹ Mpyv pa lupa nyəɣəlɔyɔ ke naule ke Holɛpv pyv tɔɔ,
na pá luŋ na pá sɛɛ-te.

²⁰ Pa kraɣa nav wei ɪ təkɪ nyutv tɔyɔ,
na pá lɛɛti ɪsɔ teeli tv nyá nyá lonte taa.

²¹ Pa sɔɔwa pa waasulv ɪsɔ nyá nyá tɔɔ,
pɛcɔ nyá lapəna-weye təma sɔsɔna,

²² ke Kam nyéma tɛtv taa,
na piti təma ke tənku kɔsɛɛm taa.

23 Μῦρυγυ Tacaa nyá n yəɣɔta pa kpiisuɣu tɔm, Moisi paasi.
Ama nyá kuləsu Moisi tike səŋna na í teɣe-ŋ nin
na Iso kv ɪ pááná ke wakəluɣu tɔm taa.

24 Uena pá lə tetu kɔpantu nti Iso nyá n ka ha-we tɔ.
Pa ta tɔna Tacaa nyá nyá nəɣɔ siw tɔtɔ.

25 Ntɛna pá kɔnti pa teesi taa,
na pá kisi Tacaa nyá nyá nəɣɔ ke nunav.

26 Tənaɣale n kɔsa nin na iso na ń tuu
si n ká yeke na pá sí wɔlaya tetu taa.

27 Na ń yasi pa lɔlɔŋ ke pa timpi,
na ń yeke na pá sí ma ta nyi isənaa te.

28 Μῦρυγυ Iseyeli nyəma luŋa Peyɔɔ nyəma tɔɣu Paali.
Uena pá tɔɣo nantu nti pa laawa səttaa tɔ.

29 Pa kraasa Tacaa nyá pááná na pa kulapɔtu nti.
Uena nyaa kəna wahala ke pa tɔɔ.

30 Μῦρυγυ Penhasi kulaa na í taɣani-ti.
Uena mpusi inɪ í hee.

31 Μῦρυγυ Tacaa nyá nyəna yaasi inɪ si
ɪ we teu ke tam tɔɔ.

32 Mpe pa kraasəna Tacaa nyá nyá pááná ke Melipa lom kin.
Uena Moisi tɔɣo pə saləka ke pa nyuɣu tɔɔ.

33 Pa nyəŋsa ɪ ise na í kpisi kantəluɣu,
uena í yəɣɔti tɔm ɪ ta mayasi.

34 Iseyeli nyəma ta kv Kanaaŋ nyəma isu Tacaa
ka heeluɣu-we tɔ.

35 Ama pa krentəna piitimnaa lelaa ké
na pá kpeləmi pele pa kulapəle.

36 Haləna pá luŋ pa tuŋ
na pele pá nyi-weɣe katəka na pá hoti ka taa.

37 Na pá laa pa pəyalaa na pa pəelaa ke
pele pa tuŋ.

38 Pa kɔwa pa piya ke mɔsuŋ ke Kanaaŋ tuŋ tee
na pa yɔlɔkɔle nté tɔ pilisa tetu.

39 Pa təma lapa-weɣe asilima nyəma
na pa lakasi pəsi-we isu wasaŋkalənaa.

40 Μῦρυγυ Tacaa nyá nyá taa kraana nyá yəlaa mpa pa ké
nyá kraŋcoou tɔ na pá lu-ŋ səŋ.

41 Uena ń tu-weɣe piitimnaa nin taa
na pele pa taa kraana-we na pá ŋmakəli-we.

42 Na pa kolontunaa muɣuli-we
na pá tu-weɣe wahala.

43 Tɔm paɣale ke Tacaa n waasa-we.
Paa na mpv na pá kuləɣi nyá tɔɔ ké tam.

Uena pá kama nyəŋ ke pa isayatu taa.

44 Μῦρυγυ Tacaa n nuwa pa wula
na ń ná pa laŋpəsəle.

45 Uena ń huɔ nyá na-we mə nəɣɔ pəeluɣu tɔm.

Na pa tɔm la-ŋ pətətəle ke nyá kɔpantu səsəntu tɔɔ.

⁴⁶ Na ń yele na mpa paa kpa-weyɛ yomle tɔ
pa tɔm la-weyɛ ɪsəkilim.

⁴⁷ Taa tá lɔ waasi-tu,
na ń ləsi-tuyɔ piitimnaa taa na ń kpeyeli-tu.
Uena tɔ sa nyá hətɛ nanŋ nyəntɛ
na tɔ pɛki teeli ke nyá samtɔ taa.

⁴⁸ lseyeli lɔ Taa tɔ sɛɛ-ŋ tam tɔɔ.
Yɛlaa tɛna í tisi si lɔ í kɛna mpɔ.
ɪ sa Taa.

TAKELAYA KAKPASI NYƏŋKA

107

(Yontu 107-150)

lɔ waasɔlv nyana kookali

- ¹ ɪ sa Taa.
Mpi tɔ, n ké kɔpan,
na nyá sɔlvɔ wɛ tam tɔɔ.
- ² Mpa Taa n waasaa tɔ pá yəɣɔɪ.
Mpa n yapa kolontu niŋ taa tɔ pá tɔ si: Taa ké kɔpan.
- ³ N lɛsa-weyɛ tɛtɔnaa tɛna taa ké,
pə kpaɣav ilim tɛlɛ na pə tɛtɛlɛ,
na pə ntəɣɔŋ na pə mpətəŋ tɔ.
- ⁴ Pa taa lelaa tɔŋaya pa tike ké.
Pa tooliyi wɔlaya tɛtɔ taa.
Paa naaki ɪcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.
- ⁵ Nyəɣɔsi na lɔkɔtɔ kɔkaya-wɛ na pa apalɔtɔ yɔlvɔɪ.
⁶ Mɔvɔvɔ pa wiina Taa nyaya pa lanwakəlle taa,
na ń waasi-weyɛ pa apalɔtɔ yɔlvɔvɔ taa.
- ⁷ Mpaav kɔpanku taa ké n tiika-wɛ.
N tana-weyɛ ɪcatɛ nte tɔ taa paa caya tɔ.
- ⁸ Pá sɛɛ Taa nyaya nyá kɔpantu tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.
- ⁹ Mpi tɔ, n kɔwa lɔkɔtɔ nyáma lɔkɔtɔ
na ń hayasi nyəɣɔtɔnaa.
- ¹⁰ Mpa paa wɛ səkɔpɛtɔvɔ na sɛm nəɣɔ taa tɔ.
Paa wɛ wahala taa ké na alukpala ke pa nəhɛɛ taa.
- ¹¹ Mpi tɔ, paa kisa Taa nyá nyá tɔm ké.
Pa foota ɪsɔtaa lɔ sɔsɔ layatɔ tasvɔvɔ.
- ¹² Wahala ke n nyəka-wɛ na pá hotiyi.
Nəɣɔlv fɛi si í waasi-wɛ.
- ¹³ Mɔvɔvɔ pa wiina Taa nyaya pa lanwakəlle taa.
Uena ń waasi-weyɛ pa apalɔtɔ yɔlvɔvɔ taa.
- ¹⁴ Na ń ləsi-weyɛ səkɔpɛtɔvɔ na sɛm nəɣɔ taa,
na ń cé pa kɔhəkəm.
- ¹⁵ Pá sɛɛ Taa nyaya nyá kɔpantu tɔɔ,
na piti tɛma wena n laki yɛlaa tɔ a tɔɔ.
- ¹⁶ N pɛla nyəɣɔlvɔvɔ kɔsɛɛmɔvɔvɔ kɔtəkɔvɔvɔ

na ń wakəli pə kəkələsəŋ.

17 Kómələməŋ yaasi kətakéesuyv təə,
pa kawalaya sɔsa-weyɛ wahala taa.

18 Təyənasi tənə lu-weyɛ səŋ
haləna pə pona-weyɛ səm nəyɔ taa.

19 Mpuɣule pa wiina Tacaə nyaya pa laŋwakəlle taa
na ń waasi-weyɛ pa apalɔv yəɔlɔyɔ taa.

20 ɪləna ń yəyɔtɪ na pə waa-we
na ń fiti-weyɛ səm taa.

21 Pá sa Tacaə nyaqa nya kɔpantv təə
na piti təma wena n lakɪ yəlaa tə a təə.

22 Pá la Tacaə nyaya sɛɛtv kətasi
na pá kpaali nyá təma na kawilitasi.

23 Mpa paa we tenku taa ke kpuləŋ taa
na pá lakɪ pa taatəle tə.

24 Pələ pa nawa mpi Tacaə nyá n pəsəyɪ lapv tə,
na piti təma nna n lapa tenku taa tə.

25 N yəyɔta kuyəyɔtv ké na
kacuculaya kusi tenku hola.

26 Na pá ləyɔ pa kpulɔyɔv ke ɪsɔtaa
na pá tisi-kuyv lumanɪ taa,
na pá cəsɪ-weyɛ teu.

27 Pa ɪse pilaa ɪləna pá svv seluyv ɪsu svlɔnyəɔlaa
na pa nyəm ke tenku tənə saali yem.

28 Mpuɣule pa wiina Tacaə nyaya pa laŋwakəlle taa
na ń waasi-weyɛ pa səyɔntv taa.

29 ɪləna ń sənɪsɪ kacuculaya
na tenku hola hɛɛ təli.

30 Pa laŋle hɛɛna tenku hɛɛv mpi.
ɪləna Tacaə tɛsənə-we na í pona-weyɛ
timpɪ pa pukaya tə.

31 Pá sɛɛ Tacaə nyaya nyá kɔpantv təə,
na piti təma wena n lakɪ yəlaa tə a təə.

32 Pá sa-ŋ timpɪ yəlaa kpɛyɛlaa tə
na pá puɣvɪ-ŋ səsaa kotuyv taa.

33 Nyá yekina na pusi nyəəki,
na sɛɛlaa náá wuləyɪ.

34 Na ń pəsəyɪ mvsɔŋ tɛtv ke tɛsəpaya
ke tə yəlaa kawalaya təə.

35 N lakɪ na wulaya tɛtv pəsɪ lule
na lom sɛɛlaa wɛɛ timpɪ lom nyəyɔsɪ wɛɛ tə.

36 Na ń su laŋlaa ke tənə
na pələ pá ŋmá ɪcatɛ nte tə taa paa caya tə.

37 Na pá tuu tawa na pá sɔ tɪŋ wei
pa yaa sɪ lɛsɛŋnaa tə na í lɔli pee ke səsəm.

38 Tacaə n kooliyɪ-weyɛ kɔpantv ké na pá hukiyɪ səsəm,
n ta pasa pa təla.

39 ɪləna laŋuyv na wahala na kunyɔntəyɔle

nyəki lɛlaa na pə pasa-wɛ.

⁴⁰ Tacaa n yeki na pá footiyi kasayampiya.

N yeki na pa cəəki wɔlaya tetu taa, pa fei té.

⁴¹ Ama n waasəyi konyəntɔnaa ke wahala taa,
na pa tɛɛsi huki isu kaləkəŋ.

⁴² Yɛlaa kɔpama naaki Tacaa na pá ŋmaaləyi.

Ama isayatu təkəyi nɔɔsi.

⁴³ Yulu ləmayasɛɛ tu í la laakali na yaasinaa mpe
na í pɛɛki si í cɛkəna Tacaa kɔpantɔnaa.

108

Tanaŋ yontu

(Kɔkalətu 2-6: Yontu 57:8-12,7-14; Yontu 60:7-14)

¹ Tafiiti yontu nti tə wɛ yonyoolaa
nyuɔv tu yontunaa taa təɣələ.

² Hai, ma Isə, ma tɛma ma taa si
má yoo-ŋ yontu na ma lotu tənaya.

³ Ma cəməŋ í fe, maa fe na pəcə pə nyaali.

⁴ Tacaa, maa sɛɛ-ŋ yɛlaa taa,
na má yoo-ŋ yontu ke piitimnaa taa.

⁵ Nyá pɛɛɛɛ kəla isətənyu ke kɔlɔyɔ,
na nyá kɔpantu náá kaləsəna hatoo isətəa.

⁶ Hai, Isə, huli nyá təəməŋ ke isətəa.
Nyá teu í ná tetu təna tə.

⁷ La mpv ilena pə hetu nyá kɔsəllaa.
Waasi-m na nyá niŋ ntəɣəŋ.
Mu tá sələmyu.

⁸ Isə yəɣəta i kutuluyɔ nanŋ nyəŋku taa si:
Máá təɣəna akaitu na má tala Sikem icatɛ.
Maa mayasi Sukəti tɛtəkəɛ na ŋmənaya.

⁹ Má tənna Kalaati na Manasee.
Ifalayim keɛ ma nyəɣəlyu kahuka.
Yuta keɛ ma kawulaya kɔrátɔyɔ.

¹⁰ Mowapv tetu nté ma lɔm kɔsəsəm tətɔɛ.
Itəm nyəntu ke ma ntəŋkpala təsɔɛ.
Ilena má kiisiyi yoou kakiisasi ke Filiisi nyéma tə.

¹¹ Awe ká pona-m Itəm?
Awe ká tu-m Itəm kolunɔ icatɛ taa?

¹² Pə taya Isə nyá?
Pəyele nyá ləna-tu,
nn tasəyi tá yoolaa ke təŋyɔ.

¹³ Kəɔ na í ya-tɔyɔ kolontu təm taa,
yulu waasɔyɔ wɛ kɔpɛtɛ ké.

¹⁴ Isə tɔŋ taa tu la kookalənaa ké.
Inu i ká nanɔtəna tá kolontunaa.

109

Tafiiti tənşəyi mpusi ké i kolontunaa

¹ Tafiiti yontu nti tə wε yonyoolaa nyuɣu tu yontunaa taa təɣələ.

Isə nyaga ma saŋ, taa su.

² Pə taya pulu, yəlaa asayaa na tʉsələa haa nəəsi na ma təə ké, na pá yəɣətəɣəna-m pəpətu təm.

³ Páána təm ke pa yəɣətəɣəna-m paa le, na pá yookina-m mʉsuŋ.

⁴ Paa na ma sələ-wε tə, pa nyənəyi-m pa kolontu ké. Ama ma sələməyi Isə ké.

⁵ Ma laki-wεɣε kʉpantʉ na mpe pá laki-m isayatu. Ma sələ-wε na mpe pa taa kpaakəna-m.

⁶ Ləsi təm huulu isayau nəɣələ na í kəə í huuna ma kolontu. I kolontunaa taa nəɣələ í kəə í suu-i təm.

⁷ Pá ku i təm ke təhuule taa, Isə nyəni i sələmʉɣu ke isayatu səsəəntʉ.

⁸ I si ləŋ na nəɣələ mu i təmlε,

⁹ na i piya pəsi suluwaa na i əlv ke leelu.

¹⁰ Uena i piya pəsi təkpaaləŋ na pá sələməyi na pá təkɪ. Pá təɣəni-wεɣε pa ncaa taa.

¹¹ I kəmlε tu í kuu i nyəm təna, na kpaɪ nyéma náá wakəli i təmlε kʉlʉlum.

¹² Nəɣələ luɣu í taa lapɪ-i. Pəcə i suluwaa təm í taa la nəɣələɣu isəkilim.

¹³ Pə kpiisi i lʉlʉɣu nyéma na pa həla saalı yem ké mpa paa kʉli tə pa nəəsi taa.

¹⁴ Taca, taa səə i caanaa isayatu təə. Pəcə taa husɪ i too kawalaya.

¹⁵ Taca, taa səə i caanaa isayatu na i too kawalaya təə. Taca kpiisi yəlaa mpe pa həte ke tətʉ taa.

¹⁶ Pə taya pulu, yulu inɪ i ta huɪ nəɣələɣu suulu. Pəcə i tu wahala tu na kʉnyəntʉ ke wahala.

Haləna í ku laŋwakəlle tu.

¹⁷ Mpusi ké i ka sələa, mpusi inɪ í kəə i nyuɣu taa.

I taa sələli nəɣə kʉpaŋka, kεle ká hatələna-i.

¹⁸ Mpusi í wεε i təə isu toko.

Mpusi í suu i taa isu lum.

Mpusi í pəsi isu nim ke i mʉwa taa.

¹⁹ Mpusi í takɪ-i isu toko.

Mpusi í cəə-i na í tá tam isu tampala.

²⁰ Mʉɣu Taca ka la ma kolontunaa.

Pa kufeluyv nté.

Na mpa pa yəgətəyi isayatu ke ma təw tə.

²¹ Tacaa Iso la-m mpi pə we teu təgə nyá hətə təw.

Mpi tə, nyá kúpantu təwəya, waasi-m.

²² Ma ké kúnyəntv ké na wahala tv,

ma wakəla hatoo ma taa.

²³ Ma təhna saaluyv ke yem ké isu isotom

na pá təgənəyi-m isu filifili wei i wakələyi tə.

²⁴ Nəhəkətv pu-m maa pəsəyi na má səh.

Ma təma taasi təkəhəkəhə.

²⁵ Ma pəsə-weyə mpi pə fei teu təgə.

Pa nyənəyi-m na pá kpeetəyi nyəhə.

²⁶ Waasi-m, Tacaa ma Iso.

Ya-m nyá kúpantu təw.

²⁷ Yəlaa mpe pá nyi si nyá nih ké.

Tacaa nyá, nyá lapəna mpv.

²⁸ Mpe pa təhəyi mpusi ké.

Ama nyá kooliyi kúpantu.

Ye pa kulaa feele ká kpa-we.

Ama nyá təmle tv má ma lahəle ká holumi.

²⁹ Pá liyiti ma kolontunaa mpa pa suu-m təm tə.

Feele í waasi pa təw isu toko.

³⁰ Maa puyuli Tacaa nyəya na kawilitəya.

Maa sa-η samaa heku.

³¹ Mpi tə, n we kúnyəntv kəhəkəhə taa ké.

Si n waasəyi-i mpa pa kuyi i təm tə pa nih taa.

110

Wulav wei i ké kətvlv tə

¹ Tafiiti yontu nti tə we yonyoolaa
nyuyv tv yontunaa taa təgəlo.

Tacaa Iso heela ma səsə si:

Cəya ma ntəgəh təw, haləna má yele na nyá

kolontunaa pəsə nyá nəhəe təsule.

² Tacaa ká waləsi nyá kkrátuyv təh ke Siyəh taa.

Nyaa ηmakəli nyá kolontunaa.

³ Kuyaku ηku n ká yoonə nyá kolontunaa tə.

Nyá ifepiya apalutv ká kpa.

Ulena pá kəw pa ti.

Paa wee isu tefemle cəlv,

na pá kəw nyá puyv nanη nyəhku təw.

⁴ Tacaa təma tuuu i kaa tasa layasuyv.

I yəgətəa si:

N ké kətvlv səsə ke tam təw ké,

isu Meləciseteeki.

⁵ Tacaa we nyá ntəgəh təw ké.

I ká wakəli awulaa ke i páánə kuyaku wule.

⁶ In i huəkəna na piitimnaa,

na sətəa səgətə paa timpə.

Ɔ wakələyi awulaa ke tetu tana taa ké.

⁷ Ɔ nyɔ̀ɔ̀ki lom ke lɔ̀ɔ̀ taa ké tɔ̀ntɛ waatu ké.
Pə tɔ̀ ké ɪ kusəyi nyɔ̀ɔ̀.

111

Tacaa tɔ̀ma sɔ̀sɔ̀na tɔ̀m tɔ̀svyɔ̀

¹ Ɔ sa Tacaa.

Maa sɛɛ Tacaa na ma lotu tana
ke tampana tɔ̀ɲlaa kpekəle taa ké təkotile.

² Tacaa tɔ̀ma ná ké sɔ̀sɔ̀na ké,
na a sɔ̀llaa pɛɛkəyi-yɛ.

³ Nyá kɔ̀lapəm tana taa wɛ teeli na teu sɔ̀sɔ̀m ké.
Nyá siyisuyu wɛ tam tɔ̀.

⁴ Tacaa n yelaa si tɔ̀ tɔ̀səyi nyá kəkəɔ̀ tɔ̀ma tɔ̀.
N ké pɛɛlɛ tu ké na pətɔ̀təle tu.

⁵ N haaki tɔ̀ɔ̀naya ke mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ̀.
Nn sɔ̀ki nyá nɔ̀ɔ̀ pɛɛlɔ̀ɔ̀ tɔ̀ ké pa pəɔ̀.

⁶ N hɔ̀la nyá yɔ̀laa ke nyá tɔ̀ma tɔ̀ɲ
ke timpi n cɛla-wɛyɛ piitimnaa lɛlaa tetu tɔ̀.

⁷ Nyá kɔ̀lapəm siyisaa na pə tɔ̀ɲaa.
Nyá kusəsutu wɛ naani.

⁸ Iso kusəsutu wɛ tam tɔ̀ ké.
Tə siyisaa ké na tɔ̀ tɔ̀ɲaa.

⁹ N hɛta nyá yɔ̀laa
na nyá na-wɛ ɪ pɛɛli nɔ̀ɔ̀ ke tam tɔ̀.
Nyá hətɛ ke sɔ̀sɔ̀lɛ ké, na katɛ nyɔ̀ntɛ.

¹⁰ Iso nyamnav nté nyəm kite,
mpa pa tɔ̀ka yaasi inɛ tɔ̀
pa wɛna ləmayasɛɛ kɔ̀pana ké.
Tacaa teeli wɛ tam tɔ̀ ké.

112

Tacaa kooliyi kɔ̀pantu ke ɪ yɔ̀laa kɔ̀pama

¹ Ɔ sa Tacaa.

Lɛɲ nulu nté wei ɪ nyaɲna Tacaa tɔ̀.

Ɔ laɲlɛ hɛɛna Iso kusəsutu lapu ké.

² Ɔ kɔ̀lɔ̀laa ká la sɔ̀saa ke tetu tɔ̀.
Iso kooliyi kɔ̀pantu ke tampana tɔ̀ɲlaa piitim.

³ Wɛnav na tɔ̀cayanav wɛnna pə tɛ yulu tɔ̀yaya taa.
Iso laɲlɛ hɛɛna-ɪ tam tɔ̀.

⁴ Kəkə naaki səkɛtɔ̀yɔ̀ taa ké tampana tɔ̀ɲlɔ̀.
Kəkə naaki wei ɪ wɛna suulu na ɪ wɛna lɛlaa pətɔ̀təle,
na ɪ tɔ̀ɲəyi kusiyisim tɔ̀.

⁵ Pə wɛ teu si yulu ɪ hɔ̀lɔ̀yi suulu na ɪ kəntəyi.
Pə wɛ teu si yulu ɪ tɔ̀ɲ siyisuyu na ɪ lakəna ɪ tɔ̀ma.

⁶ Ye n laki mpv nn cɛɲlɔ̀yi.
Pa tɔ̀səyi siyisilu tɔ̀ ké tam tɔ̀ ké.

⁷ Ɔ laɲlɛ u tɔ̀kəna laɲwakəlle laapaali,
ɪ tɔ̀ka ɪ tɔ̀yi, Tacaa ke ɪ laki naani.

8 Siyisilu t̄aka ɪ t̄ayi, s̄aȳontv̄ f̄ei-ɪ.
 ɪ ka nȳani ɪ kolontunaa k̄pisuyu.
 9 ɪ haaki k̄nȳont̄unaa k̄e na ɪ yeki niŋ.
 Iso lan̄le h̄eena-ɪ tam t̄o k̄e.
 Siyisilu toŋ s̄ōs̄ayi na ȳalaa t̄ȳuna-ɪ teu.
 10 ɪsayav̄ n̄a naaki-ɪ ɪlena p̄aana k̄pa-ɪ.
 ɪ nyas̄ayi ɪ t̄ayi kela na ɪ l̄ōki ɪ apalv̄t̄o.
 Asayaa k̄nȳulv̄ȳv̄ saal̄ayi yem k̄e.

113

Tacaa paas̄aȳana m̄pa pa f̄eina p̄vl̄v̄ t̄o

1 ɪ sa Tacaa.

Tacaa t̄aml̄e lataa m̄e, ɪ sam-ɪ.
 ɪ sa Tacaa h̄ate.
 2 Tacaa h̄ate ɪ yaa p̄a k̄payav̄ n̄ōn̄ō t̄o
 na p̄e polo tam t̄o.
 3 P̄a s̄ee Tacaa k̄e p̄a k̄payav̄ ilim t̄alule
 na p̄e suna p̄a t̄et̄ule t̄o.
 4 Tacaa ŋmak̄ela piitimnaa t̄anaya.
 ɪ teeli k̄ŋkol̄vm̄aŋ t̄ee ɪs̄ōt̄on̄ȳv̄.
 5 Ta Iso Tacaa n̄ f̄eina akpele.
 Nȳa t̄acayale nt̄e hatoo ɪs̄ōtaa.
 6 N̄ kaŋ nȳv̄ȳv̄ k̄e na ɪ nȳani
 ɪs̄ōt̄on̄ȳv̄ na ate.
 7 N̄ kus̄ayi k̄nȳontv̄ k̄e m̄us̄v̄ȳv̄ taa k̄e,
 na wahala tv̄ k̄e hute taa.
 8 Si ɪ c̄ayasi p̄a na nȳa ȳalaa k̄payalaa.
 9 N̄ haaki alv̄ kaalv̄laya k̄e t̄ayaya.
 Na ɪ lapi-ɪ toto lan̄hul̄vm̄le nȳaŋ
 k̄e ɪ piya hek̄v̄.

ɪ sa Tacaa.

114

Waatv̄ wei ɪseyeli nȳama luwa ɪcipiti tetv̄ taa t̄o

1 Waatv̄ wei ɪseyeli nȳama luwa ɪcipiti tetv̄ taa t̄o,
 waatv̄ wei Yak̄ōp̄v̄ lol̄v̄ȳv̄ nȳama lu piitim l̄emp̄i t̄om
 ȳaȳat̄alaa m̄pe pa te t̄o.
 2 M̄p̄ȳv̄ Yuta p̄asa Tacaa k̄ataya t̄elate
 na ɪseyeli n̄a p̄asi Tacaa tetv̄.
 3 Ten̄ku n̄a-w̄e na ɪl̄e ɪ se.
 Yaatan̄i p̄aȳō n̄a m̄ala waali waali.
 4 ɪlena p̄ōŋ ŋmaa ɪsu ɪwaan̄,
 na pulasi n̄a ŋmaa ɪsu ɪw̄eesi.
 5 Ten̄ku, n̄ seeki suwe?
 Yaatan̄i, n̄a m̄al̄ayi waali waali suwe?
 6 P̄ōŋ, m̄a ŋmaaki ɪsu ɪwaan̄ suwe?
 Pulasi, m̄a ŋmaaki ɪsu ɪw̄eesi suwe?

7 Tɛtv nyáá sele Tacaa ɪsɛntaa.

Sele Yakɔvɔ ɪsɔ ɪsɛntaa.

8 ɪni ɪ pəsəyana kɔkɔramɔyɔ kɛ lule,
na piw kɛ lɔm sɛɛlv.

115

ɪsɔ tike nté teeli tv

1 Tacaa, taa tv-tvɔyɔ teeli.

Taa tv-tv yoo.

Ama tv teeli kɛ nyá hətɛ.

Mpi tɔ, n kɛ kɔpaŋ na tampana tv.

2 Pepe tɔɔ kɛ piitimnaa pɔɔsəyi si:

Leyɛ mə ɪsɔ ɪni ɪ wɛɛ?

3 Ta ɪsɔ wɛ ɪsɔtaa kɛ.

ɪ lakɪ mpi ɪ sɔɔlaa tɔ.

4 Ama mpe pa tuŋ kɛ wɔlanaa na liyitee
nna yɔlaa niŋ lupa tɔyɔ.

5 Pa tuŋ ɪni ɪ wɛna nɔɔsi, ɪɛ u yɔyɔtəyi natəli.

Pɔcɔ ɪ wɛna ɪsɛ, u naaki pɔlv.

6 ɪ wɛna ŋkpaŋŋ, u nukɪ natəli.

Pɔcɔ ɪ wɛna muna, u nukɪ sɔŋ.

7 ɪ wɛna niŋ, u pəsəyi na ɪ tokina pɔlv.

Pɔcɔ ɪ wɛna nɔɔhɛɛ, u tɔŋ.

Pəyele u tu mɔtəyi ɪ luyɔ tɛɛ kɛ mɔtɔyɔ mayamaya.

8 Mpa pa luki tuŋ ɪni na pá tɔyɔ-ɪ naani tɔ,

pá wɛɛ ɪsu tuŋ ɪni.

9 ɪsɛyɛli nyɔma, ɪ pɛti mə təyi Tacaa,

ɪni ɪ tɛŋna-mɛ na ɪ kentiyi mə tɔɔ.

10 Alɔŋ təyaya nyɔma mə ɪ pɛti mə təyi Tacaa,

ɪni ɪ tɛŋna-mɛ na ɪ kentiyi mə tɔɔ.

11 Mpa mə ɪ nyaŋna Tacaa tɔ, ɪ pɛti-ɪ mə ti.

ɪni ɪ tɛŋna-mɛ, na ɪ kentiyi-mɛ.

12 Tacaa u sɔɔki tá tɔm kɛ paa pɔcɔ.

ɪ ká kooli tá tənaya kɔpantv kɛ.

ɪ ká kooli ɪsɛyɛli nyɔma kɛ kɔpantv.

ɪ ká kooli Alɔŋ nyɔma kɛ pa nyəntv.

13 ɪ ká kooli kɔpantv kɛ mpa pa nukəna-ɪ tɔ,

paa sɔsaa paa piya.

14 Tacaa ɪ yelev na mə lɔlvɔŋ huki.

ɪ la na mə na mə piya ɪ wɛɛ payale.

15 Tacaa wei ɪ lapa ɪsɔtɔnɔyɔ

na atɛ tɔ ɪ kooli-mɛyɛ kɔpantv.

16 Tacaa tike tənna ɪsɔtɔnɔyɔ

ɪlena ɪ ha yɔlaa kɛ tɛtv.

17 Sɔtaa u pəsəyi na pá sɛɛ Tacaa.

Mpa pa wɛ atɛtɛlɛ taa timpɪ suma tiyitiyi tɔ

Paa pəsəyi na pá sɛɛ ɪsɔ.

18 Ama táá sa Tacaa kɛ pə kɔpaya nɔɔnɔ tɔ,

haləna tam tɔɔ.

‡ sa Tacaa.

116

Yulv wei pə yapa səm taa tə ɪ sələmuyv

- ¹ Ma səla Tacaa ké.
Mpi tə, n nukɪ ma nəɣə na ma wiinav.
² N kema ŋkraŋuyv na ma təə.
Maa sələmɪ-ŋ ké, haləna ma səm.
- ³ Səm ka tama-m kotaya ké.
Atətəle səɣəntv ná pu-m.
Ma we nəɣəsɛɛ na lanwakəlle taa.
⁴ Mpyv ma yáá Tacaa nyá hətɛ.
Hai, Iso ma wiikina-ŋ si, ń waasi-m.
⁵ Tacaa n wɛna suulu ké na ń siyisaa.
Ta Iso n ké pətətəle tv ké.
⁶ Tacaa n paasəɣəna acamaa ké.
Maa ke wahala tv ké, na n waasi-m.
- ⁷ Ma yəɣəta ma taa si, maa hɛɛsi.
Mpi tə, Tacaa lapa-m kɔpantv.
⁸ Nyá yapəna-m səm nəɣə taa, na ń huɪsi ma ɪsələm.
N hasa ma nəhɛɛ tɛɛ.
⁹ Maa tə Tacaa nyá ɪsentaa
ke weesuyv nyáma tɛtv taa.
- ¹⁰ Paa waatv wei maa təma si ma ké wahala tv tə,
na má wɛna naani ké.
¹¹ Ma ta mayasi teu ɪlɛna má tə si
paa pəsəɣɪ na pá la naani ke nəɣəlv.
¹² ɪsənaɣa maa lɛɛti Tacaa nyaya
kɔpantv nti n lapa-m tə?
¹³ Maa kraasi waasuyv kəpv na ɪsə
na má yaa Tacaa nyá hətɛ.
¹⁴ Maa yoosi nəɣə ŋka ma si Tacaa nyá təɣə
nyá yəlaa ɪsentaa.
- ¹⁵ Tacaa mpa pa səla-ŋ tə
pa səm wuki-ŋ səsəm ké.
¹⁶ Hai, Tacaa, ma ké nyá təmlɛ tv ké,
nyá pɛɛlɔ pəyalv kɛɛ má,
n ɛɛpa ma kvhəkvm.
¹⁷ Maa lá-ŋ nyana təmlɛ kətaya.
Maa sá-ŋ na má yaa nyá hətɛ.
- ¹⁸ Maa yoosi nəɣə ŋka ma si Tacaa nyá təɣə
nyá yəlaa ɪsentaa.
¹⁹ Maa la ɪsəna maa siwa təɣə
nyá təyaya taya təə ké Yosalem taa.

‡ sa Tacaa.

117

Piitimnaa təna saŋ Tacaa

¹ Piitimnaa me, í sa Tacaa.
 Yəlaanaa təna í samɪ-i.
² Kɔpantu nti ɪ laki-tu tɔ tə tɔwaya.
 ɪ tampana we tam tɔ.

ɪ sa Tacaa.

118

Keesi mpi Tacaa lapa tɔ

¹ ɪ sɛɛ Tacaa, mpi tɔ, ɪ kɛ kɔpaŋ.
² ɪsɛyɛli nyáma í tɔ sɪ:
 ɪ kɔpantu we tam tɔ.
³ Aləŋ tɔyaya nyáma í tɔ sɪ:
 ɪ kɔpantu we tam tɔ.
⁴ Mpa pa nukəna Tacaa tɔ pá tɔ sɪ:
 ɪ kɔpantu we tam tɔ.
⁵ Ma laŋwakəlle taa kɛ ma yáá Tacaa
 na í cɔ-m na í waasi-m.
⁶ Tacaa n we ma tɔ kɛ, maa nyan pulu.
 Yulu pəsəyi na í la-m we?
⁷ Nyá teŋna-m
 na má naaki ma kolontunaa kpisuyu.
⁸ Pə kəla teu sɪ yulu í tu Tacaa nyaya kɔpuluɔ
 na mpi ɪ ká pɛti nyá tɔyi yəlaa tɔ.
⁹ Pə kəla teu sɪ yulu í tu Tacaa nyaya kɔpuluɔ
 na mpi ɪ ká pɛti ɪ tɔyi səsaa tɔ.
¹⁰ Piitimnaa təna ka tama-m kɛ.
 ɪle ma tɔɔna-weyɛ Tacaa nyá ton taa.
¹¹ Paa tama-m kɛ na pá watəyi-m.
 ɪle ma tɔɔna-weyɛ Tacaa ton taa.
¹² Paa wata-m kɛ isu tun sɛsɛkɔ.
 Ama pa ton tɛma ləŋ isu kiisi kəkə.
 ɪle ma tɔɔna-weyɛ Tacaa ton taa.
¹³ Ma kolontu nyá, nyá tusaya-m kɛ sɪ má hoti.
 Ama Tacaa ná kəma na ń waasi-m.
¹⁴ Tacaa kele ma ton na ma samtu nyuyɔ,
 nyá yapəna-m.
¹⁵ Siyisilaa wilitiyi.
 Mpi tɔ, ɪsɔ ha-weyɛ akaitu.
 Tampana təŋlaa laŋle hɛɛwa.
 Mpi tɔ, ɪsɔ yapa-we.
 Tacaa n yapa-tu na nyá ton.
¹⁶ Tacaa n kɔsa ŋkpaləŋa na ɪsɔ.
 N lapəna ton səsəŋ.
¹⁷ Ma kaa tasa sɛm tɔtɔ,
 maa wɛɛna weesuyu kɛ.

Maa keesi Tacaa təma təm.

¹⁸ Tacaa n həma ma ηkpaηnyu yáa.

Ama n ta yele na má si.

¹⁹ ǀ tʉli-m tampana təηlaa nənəəsi,

na má suu na má sa Tacaa.

²⁰ Tacaa nənəyə ntə,

ηkeye siyisilaa suukəna.

²¹ Maa see-η ké, mpi tə, n cə-m

na n pəsi ma waasub.

²² Pəle nte ηmalaa kisaa na pá lə tə,

nté tə pəsəna nteye pəle səsəle.

²³ Tacaa nyá kiη ke pə lunaa,

pə ké piti təmle ké.

²⁴ Tacaa nyá lapəna kuyaku kune.

Ku ké laηhulumle na ayəola nyəηku ké.

²⁵ Hai, Tacaa, yele na pá lana-tu.

Hai, Tacaa, ya tá nyəəη.

²⁶ Iso í kooli kupantu ke wei ı kəηna Tacaa həte taa tə.

Hatoo Tacaa təyaya ke tə kooliyina-meye kupantu.

²⁷ Tacaa kele Iso, ını ı kəkə naakəna-tu.

ǀ tamsı acima kpəntə na í pona-teye

kətaya təlate həluyə kiη*fa*. ^a

²⁸ Tacaa, n ké ma Iso ké maa sa-η.

Ma Iso, maa puyuli-η.

²⁹ ǀ see Tacaa.

Mpi tə, n ké kupaη,

na nyá kupantu we tam təə.

119

Yontu nti pa saηna Iso kvsəsutu tə

¹ Lelen nulaa nté mpa pa təntə tewa
na pá təη ısu Iso kiiu wee tə.

² Lelen nulaa nté Iso kvsəsutu təkəlaa,
na mpa pa pəkəyı-ı na pa lotu təna tə.

³ Pə yəlaa təη Iso mpaəη taa ké.

Paa laki ısayatu natəli.

⁴ Tacaa n həla nyá kvtututu ké sı
yəlaa í paasəna-təyı teu.

⁵ Hai, Iso, yele na ma təntə la teu
ılena má pəsi na má təkı nyá kiη.

⁶ Ye ma təkə nyá kvsəsutu təna,
ma kaa weena fəele.

⁷ Pəleye maa sá-ıη na lotu kuləmtu
na má kpeləməyı nyá kiη kupaη.

⁸ Ma caa ma la nyá luyə nyəntu ké,
taa lə-m təkpataa.

Nya kvsəsutu həesəyı ma laηle

^a **118:27** Kəkəlatə tənə tə həwee we təm naaleye. Ləlaa ná tələsəyı tətə sı: ǀ kpaγa tuyə pilinasi ke mə nin
taa na í caalı acima paale. Na í tə na ı cəəna kətaya təlate.

- 9 Isənaya ifepu ká kpeləməna tənəŋ təntɛ?
 Nyá təm təkuyv taa ké ifepu ká kpeləməna tənəŋ təntɛ.
 10 Taca, ma pɛkəyi-ŋ ké na lotu kulvmtv.
 Taa yele na má hatələna nyá kvsəsutv.
 11 Ma təkə nyá təm ke teu ke hatoo ma taa ké,
 si pə taa kəw na má pəntəna-ŋ.
 12 Taca, ma sɛɛ-ŋ.
 Sɛyɛsi-m nyá luyv nyəntv.
 13 Maa yəyətɪ kulvm kulvm ké
 kvsəsutv nti n suwa tə.
 14 Nyá təm tənuyv hvləsəyi ma laŋlɛ ké
 isu má tənna wɛnəv tənə.
 15 Ma mayasəyi nyá kutvutv təm ké.
 Na má kpeləməyi nyá kvsɛyəsətv ke teu.
 16 Nyá kvsəsutv ke ma laŋlɛ hɛkəna
 ma kaa səw nyá təm.

Nya kiŋ tasəyi-m layatv

- 17 La nyá təmlɛ tv maya kvpantv
 ilɛna má wɛɛna weesuyv na má təkɪ nyá təm.
 18 Kuli ma isɛ na má ná nyá kiiu teu.
 19 Ma ké ikəm ke tɛtv taa ké.
 Taa ŋmɛsi-m nyá kvsəsutv.
 20 Ma səwla nyá kiŋ ké, na má səki ɪ təw.
 Ma caa ma kpeləmi-ɪ paa kvyakv ŋku.
 21 N nyaasəyi mpusitvnaa isəcəv nyəma
 mpa pa hatələyənə nyá kiŋ təyɔ.
 22 Kɛɛli ma təw ké fɛɛɛ na footuyv.
 Mpi tə, ma təkə nyá kiŋ ké.
 23 Paa awulumpiya cayaa na pá yəyətəyi ma təm,
 nyá təm ke nyá təmlɛ tv má, ma mayasəyi.
 24 Nyá kvsəsutv hɛɛsəyi ma laŋlɛ ké.
 Nti tə tasəyənə-m layatv.

Nya kvsəsutv haaki-m weesuyv

- 25 Ma hota atɛyɛ.
 Nyá təm í ha-m weesuyv isu n ka yəyətuyv tə.
 26 Ma kɛɛsəyi-ŋ ma kulapələ təm.
 Sɛyɛsi-m nyá kvsəsutv təm.
 27 Hvlv-m nyá kvsəsutv tənuyv
 na má mayasi nyá teu təm.
 28 Laŋwakəlle nu-m na má pələyi isəlv.
 Kvsɪ-m isu n ka yəyətuyv tə.
 29 Hatələnə-m pəpətv.
 Hvlv-m pɛɛɛɛ na má təŋ nyá kiiu.
 30 Tampana mpaav ke ma ləsaa.
 Maa təŋ nyá kvsəsutv.
 31 Nyá kvsəsutv ke maa matəna.
 Taca taa yele na pé liyiti-m.
 32 Nyá kvsəsutv ke ma nukəna teu.
 Mpi tə, n kula ma isɛ.

Maa tɛŋ nya kiiu na ma lotu tɛna

- 33 Taa huli-m nyá kutututu mpaav
na má tɛki-ti na má tala tɛnaya.
34 Taa ha-m nyəm na má tɛki nyá kiiu
na má tɛŋɛgi-ku na ma lotu tɛna.
35 Yele na má nuna nyá kusəsutu.
Mpi tɔ, ma sɔla-tɛgi.
36 Pona ma huwɛɛ ke nyá kusəsutu kiŋ.
Taa pona-yɛɛ liyitee luluɣu cɔlɔ.
37 Ləsi ma ɪse ke kpaɪ nyəm tɔɔ.
Taa yele na má paasəna kpaɪ nyəm.
Yele na má wɛɛ nyá luɣu nyəntu taa.
38 La nyá tɛmlɛ tu maya nti
n ka suwa mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
39 Ma wɛna fɛɛɛ sɔɣəntu ké.
Taa yele na tɛ mayana-m.
40 Nti ma nyulɛgi sɔsəm tɔɣɔɛ nyá kutututu lapu.
N ké siyisilu ké, ha-m weesuyu.

Maa tɛki nya kiiu ke

- 41 Taa nyá kɔpantu í kɔɔ ma tɔɔ
na ń ya ma nyɔɣu ɪsu n suw tɔ.
42 Na má wɛɛna nti maa cɔ ma tɔɔlaa tɔ.
Mpi tɔ, nyá kɔyɔɣɔtutu ke ma lapa naani.
43 Taa ləsi tampana tɛm ke ma nɔɣɔ taa tɛkpaataa.
Nti n mayasɛgi nyá taa tɔɣɔ ma taŋaa.
44 Maa tɛki nyá kiiu ke
pa kɔyakɔ ŋkuyu tam tɔɔ ké.
45 Ma caa má tɛna ma tɛgi.
Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke ma pɛɛkɛgi.
46 Maa heeli nyá kusəsutu tɛm ke awulaa,
fɛɛɛ kaa wɛɛ-m.
47 Nyá kusəsutu ke ma laŋlɛ heɛnaa.
Mpi tɔ, ma sɔla-tɛgi.
48 Ma nukəna nyá kusəsutu ké.
Ma sɔla-tɛgi.
Ma caa ma mayasi-tɛgi ma taa ké.

Nyá kusəsutu tɔyɔ-m naani

- 49 Tɔɔsi tɛm nti n ka heela nyá tɛmlɛ tu má tɔ tɔ tɔɔ.
Nti tɔ tɔna-m naani.
50 Nti tɔ heɛsɛɣəna ma laŋlɛ ke ma wahala taa.
Nyá tɛm kɔpantu haakəna-m weesuyu.
51 Paa ɪsɛaɔtɔnaa wɔŋiyi-m
ma ta lu nyá kiiu taa.
52 Taa ma tɔsɛgi nyá laŋtaa huɔlɛ tɛm
na pɛ heɛsɛgi ma laŋlɛ.
53 Má naaki asayaa mpa pa lɔɔki nyá kiŋ tɔ,
páána kpaaki-m ké.
54 Nyá kiŋ tɛm ke ma yooki yontu ke timpi
ma ké ɪkəm tɔ.

55 Ma tǝsǝɣi nyá hǝte ke ahoo
na má tǝkǝɣi nyá kusǝsutu.

56 Mpi pǝ ké ma nyǝm tǝɣǝle,
si má tǝkǝɣi nyá kusǝsutu.

Tacaa huvle we teu

57 Ma lelǝɣi si ma nyǝntu nté si
má tǝɲ nyá kuyǝɣǝtutu.

58 Ma wiikina-ɲ na ma lotu tǝna,
nyǝni ma pǝtǝtǝle isu n ka suw nyá nǝɣǝ tǝ.

59 Ma huv ma mpaav tǝm ke ma taa,
nyá kusǝsutu ke ma caa tǝɲɣu.

60 Ma laki nyá kusǝsutu ke lǝɲ ké tǝcau.
Ma kaa yeke na tǝ leeli.

61 Asayaa katǝsi tama-m ké.
Ama maa sǝɔki nyá kiiu tǝɔ.

62 Ma kulǝɣi ahoo hǝka na má sǝ-ɲ.
Mpi tǝ, nya huvle we teu.

63 Ma ké mpa pa nyaɲna-ɲ na pá tǝkǝɣi
nyá kusǝsutu tǝ pa taapalu ké.

64 Hai, Tacaa, nyá kupantu suna tetu.
Seɣesi-m nyá kusǝsutu.

Tacaa mpa-m si pǝ tayanu-m

65 Tacaa n lapa kupantu ke nyá tǝmlǝ tu maya,
isu n ka yǝɣǝtuyu tǝ.

66 Seɣesi-m lǝmayasǝe kupana na nyǝm.
Mpi tǝ, ma tǝma ma taa na nyá kusǝsutu ké.

67 Lǝɲ ilǝ ye n ta hǝ ma ɲkpaɲɣu maa tǝkǝɣi nyá tǝm.
Ama nǝɲnǝ ma tǝɲǝɣi nyá kiiɲ.

68 N ké kupaɲ ké na kupantu latu.
Hulǝ-m nyá luyu nyǝntu.

69 Isǝcawtǝnaa pilisiyi-m ké na pa kaloolaya.
Ama ma tǝka nyá kusǝsutu ke na lotu kulǝmtu.

70 Pa lǝmayasǝe taa toowaya isu nim.
Ulena máa hulǝsǝɣi lanle na nyá kiiu.

71 Pǝ we teu si pǝ pasa-m ké.
Ulena má cǝkǝna nyá kusǝsutu.

72 Nyá nǝɣǝ taa kusǝsutu kǝla-m teu ke
wǝla na liyitee wontu tuutuuma.

Tacaa, nyá huvle siyisaa

73 Nyá niɲ ɲmana-m.

Ha-m layatu na má kpǝlǝmǝna nyá kusǝsutu.

74 Mpa pa nyaɲna-ɲ tǝ pa naa-m na pa lanle hulǝmǝɣi.
Mpi tǝ, nyá nǝɔsi suw ke ma tǝelǝɣi.

75 Tacaa, ma nyǝmá si nyá huvle siyisaa ké.
Nyá tampana tǝɲɣu tǝɔ ké n pasa-m.

76 Nyá kupantu í hǝesi ma lanle
isu n ka suw nyá tǝmlǝ tu maya nǝɣǝ tǝ.

- 77 Hølv-m si n sòla-m na pá ha-m weesuyu.
 Mpi tɔ, nyá kiiu ke ma lanle heekana.
 78 Pá liyiti isacav nyéma mpa pa muyuluyu-m muson tɔ.
 Mpi tɔ, nyá kusəsutu tɔm ke ma mayasəyi ma taa.
 79 Mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ pá kɔɔ ma kiŋ
 na pá cekana nyá kusəsutu.
 80 Maa la nyá luyu nyantu na lotu kolomtɔ.
 Ue feele kaa tɔɔ-m nyá kiŋ.

Tacaa fitiyi-m kolontunaa katəsi

- 81 Ma taŋa nyá nyuyɔ yapu ke tətɛyɛtɛyɛ.
 Nyá tɔm ke ma teeləyi.
 82 Ma ise teŋna nyá nɔɔ suw kiŋ ké,
 na má pɔɔsəyi si pəlee ké n ka heesi ma lanle?
 83 Ma tənuyɔ cuka kpası ké isu kəŋle ke nyɔɔsi taa.
 Ma kaa sɔɔ nyá kusəsutu tɔɔ.
 84 Kuyeyi isənaɔa pə kaasa nyá təmle tu ma?
 Waatu wei ké n ká huɔna mpa pa tuyɔ-m wahala tɔ?
 85 Isacavtunaa huliɣina ma nɔɔ tɔɔ ké pɔɔŋ,
 paa təŋəyi nyá kiiu ke paa pəcɔ.
 86 Nyá kusəsutu təna ké kusiyisitu ké.
 Pa tuyɔ-m wahala ke muson ké, waasi-m.
 87 Pa kaya pa hu-m na pá ku-m
 ue maa lɔɔki nyá kusəsutu.
 88 Ha-m weesuyu ke nyá kupantu tɔɔ,
 ulena ma təŋ nyá kusəsutu.

Tacaa, pə təna pə laki-ŋ təmle

- 89 Hai, Tacaa, n we tam tɔɔ ké.
 Nyá tɔm caya teu ke isətaa ké.
 90 Kupantu nti n laki tɔ tu teŋ.
 Nyá suna tetu na tɔ nyɔɔwa teu.
 91 Nyá kusəsutu tɔɔ ké pə təna pə caya teu ke sanja.
 Mpi tɔ, pə təna pə laki-ŋ təmle.
 92 Ye ma lanle taa heena nyá kiin,
 maa lepa ma wahala taa ké.
 93 Ma kaa sɔɔ nyá kusəsutu.
 Ntəyi n haakana-m weesuyu.
 94 Ma ké nyá nyəŋ ké, waasi-m.
 Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke ma pɛekəyi.
 95 Asayaa cəŋəyi-m ké si pa kuyɔ-m.
 Paa na mpv nyá kusəsutu ke ma keŋna ŋkpaŋŋ.
 96 Ma nawa təma kupana təna tənasi.
 Ama nyá kusəsutu fei tənaya.

Nyá kiin kəla tuŋ ke leleŋ

- 97 Ma sòla nyá kiiu ke səsəm ké.
 Ku tɔm ke ma mayasəyi kuyeyi təna.
 98 Nyá kusəsutu haaki-m ləmayasəe
 na pá kəli ma kolontunaa.

Mpi tɔ, tɔ wɛ ma kin kɛ tam tɔɔ kɛ.

⁹⁹ Ma tɛɛ ma sɛɣɛsɛlɛa tɛnɔɣa nyɛm.

Mpi tɔ, nyá kusɛsutu kɛ ma mayasɛɣi.

¹⁰⁰ Ma tɛɛ kukpatɛlɛa kɛ lɛmayasɛɛ.

Mpi tɔ, ma tɔka nyá kutututu.

¹⁰¹ Ma kisa mpaan isayan taa tɛntɛ
sɪ má pɛsɪ na má tɔki nyá tɔm.

¹⁰² Maa hatɛlɛɣɛna nyá kusɛsutu.

Mpi tɔ, nyá sɛɣɛsɛɣɛna-m.

¹⁰³ Nyá tɔm wɛ leleɲ kɛ ma tantahaav taa kɛ.

Tɔ kɛla tun kɛ leleɲ kɛ ma nɔɣɔ taa.

¹⁰⁴ Nyá kusɛsutu pɛsɛɣɛna-m nyɛntu
na má kisiɣi pɔpɔtu tɛna.

Tacaa tɔm kɛ fɛtɛla

¹⁰⁵ Nyá tɔm wɛnna isu fɛtɛla kɛ ma nɔɔhɛɛ tɛɛ
na pɛ naaki ma mpaav taa.

¹⁰⁶ Ma tuuki sɪ maa tɔki nyá kusɛsutu.

Maa la isu ma tuuwa tɔ.

¹⁰⁷ Tacaa, pɛ pasa-m teu kɛ.

Yele na má wɛɛna weesuyɔ isu n yɔɣɔtuyɔ tɔ.

¹⁰⁸ Hai, Tacaa, mu ma sɛlɛmuyɔ isu kuvɔɔv.

Sɛɣɛsɪ-m nyá kusɛsutu.

¹⁰⁹ Ma weesuyɔ wɛ asola taa kɛ tam kɛ.

Ama ma kaa sɔɔ nyá kiiu tɔm.

¹¹⁰ Asayaa nyɛki-m katɔsɪ kɛ.

Ama maa hatɛlɛɣɛna nyá kusɛsutu.

¹¹¹ Nyá kutututu kɛ-m kupantu sɔsɔɔntu kɛ tam tɔɔ kɛ,
tɔ hɛsɛɣi ma lanɲɛ.

¹¹² Ma tu ma taa sɪ má tɛɲ nyá kusɛsutu*fa*
halɛna ma sɛm. ^a

Tacaa kɛ ma tentu

¹¹³ Ma taa kpaana ataa na a waali yɛlɛa kɛ.

Ama ma sɔɔla nyá kiiu.

¹¹⁴ Nyayale ma kpɔluyɔ tɛtɔlɛ na ma kentulu.

Nyá kuvɔɣɔtutu kɛ ma tɛɛlɛɣi.

¹¹⁵ Asayaa mɛ í hatɛlɛna-m.

Uɛna má tɔki ma lɛɔ kiinɲ.

¹¹⁶ Te-m isu n ka suw nyá nɔɣɔ tɔ na má hiki weesuyɔ.

Nyayaa ma tɛɛlɛɣi, taa tu-m fɛɛɛ.

¹¹⁷ Wɛɛ ma tentu na pɛ ya ma nyuyɔ.

Uɛna ma paasɛna nyá kusɛsutu kɛ tam tɔɔ má taa hɛsɪ.

¹¹⁸ N tɔɣɔnɛɣi mpa paa tɛɲɛɣi nyá kusɛsutu tɔɣɔ.

Mpi tɔ, pa tusuyɔ u waasɛɣi pulɔ.

¹¹⁹ N lɔɔki atɛ asayaa tɛnɔɣa isu hute.

Pɛ tɔɔ kɛ ma sɔɔla nyá kusɛsutu.

¹²⁰ N tu nyá sɔɣɔntu kɛ ma taa na ma tɔnuyɔ seliɣi,
na má nyaɲna nyá huɔɛ.

^a **119:112** Loonɲa kane ka telɛsuyɔ lapa kate. Lɛlɛa na telɛsɛɣi sɪ ma kaasɛɣi ma ti sɪ má tɛɲ nyá kusɛsutu.
Mpi tɔ, tɔ kawaayaa u tɛɲ.

Tacaa kele ma tentu

- 121 Ma tɔka nyá kiiu na nyá siyisuyu ké.
Taa peti-m ma ηmakəllaa.
122 Su nyá tɔmlɛ tu maya nɔɔ sɪ n ká sɛna-m.
Taa yele na kalampaani nyɛma muyulu-m.
123 Ma taŋa nyá nyuyɔ yapu.
Ma taŋa akaitu nti tɔ tɔm n suwa nɔɔ tɔ
na ma ɪɛ tɛŋ.
124 La nyá tɔmlɛ tu maya kupantu,
na ń seɣɛsɪ-m nyá kusəsutu.
125 Ma ké nyá tɔmlɛ tu ké, ha-m layatu
na má nyí nyá kusəsutu.
126 Tacaa pə talaa sɪ ń la pulu.
Pa yəkəɣi nyá kiiu ké.
127 Pə tɔɔ ké ma sɔɔla nyá kusəsutu
na pə kəli wɔla kupampaŋ.
128 Pə tɔɔ ké ma nyənəɣi nyá kutututu tənaya kusiyisitu
na ma taa kraakəna pəpətu.

Ma caa ma təŋ nya kiiu

- 129 Nyá kusəsutu ke kupampantu ké
pə tɔɔ ké ma təŋəɣi-ti.
130 Nyá tɔm cəkənau kəŋna nyaadlɛm ké
tə haaki layatu ke mpa pa laŋa-ti tɔ.
131 Ma liki nyá tɔm ké na hiluyu.
Mpi tɔ, ma wɛna nyá kusəsutu nyɔɔsɪ ké.
132 Kɛɛsɪ nyá ɪɛ na ma tɔɔ na ń nyəni ma pətɔtɔlɛ,
ɪɪ n lakuyɔ mpa pa sɔɔla nyá hətɛ tɔ.
133 Nyá tɔm í tu-m naani.
Taa yele na ɪɣayatu natəli tɔ pəsɪ-m.
134 Waasi-m, yəlaa caaki pa ηmakələɣi-m.
Uɛna ma tɔki nyá kusəsutu.
135 Nyá ɪɛntaa í hətəna nyá tɔmlɛ tu maya teu.
Seɣɛsɪ-m nyá kusəsutu.
136 Waatu wei ma naaki sɪ paa təkəɣi nyá kiiu tɔ
ma lukiyi ɪsəlɔm ké.

Tacaa kiiu siyisaa

- 137 Hai, Tacaa, n ké siyisilu ké,
na ń təŋəɣi tampana ke nyá huɔlɛ taa.
138 Nyá kusəsutu siyisaa ke na tɔ ké tampana.
139 Waatu wei ma naaki ma kolontunaa sɔɔki nyá tɔm tɔ,
pááná sɔsɔna kraaki-m ké.
140 Nyá tɔm lapa tɔ tɔmlɛ.
Na nyá tɔmlɛ tu má, ma sɔɔla-ti.
141 Maya səkpɛlu ké,
na nɔɔlɔ u caaki-m.
Ama ma ta sɔɔ nyá kusəsutu tɔɔ.
142 Nyá siyisuyu ké tam nyəŋku ké,
na nyá kiiu ke tampana.
143 Laŋwakəllɛ na nɔɔsɛɛ pə hika-m.

Ama ma lanje heekəna nyá kiiŋ.
 144 Nyá kusəsutu siyisina tam təə.
 Ha-m layatu na má weena weesuyu.

Ma mayasəyi nyá kusəsutu təm ke ahoo tana

145 Ma yaaki-ŋ na ma lotu tənaya.
 Tacaə cə-m ɪlena má təkɪ nyá kusəsutu.
 146 Ma yaaki-ŋ, waasi-m.
 ɪlena ma təkɪ nyá kusəsutu.
 147 Ma kuləyi na pécə pé nyaali
 na má sələmɪ sɪ ń waasi-m.
 Ma taŋna tɛɛlɔyɔ ke ntɪ n ká yəyətɪ tə.
 148 Maa kpəkɪ ɪsələ, haləna pé nyaali
 na má mayasi nyá təm.
 149 Tacaə n ke kupaŋ ké, ɪɛ nu ma nəyɔ,
 na ń ha-m weesuyu ɪsu n suwa tə.
 150 Mpa pa huliyi ɪsayatu waali tə pa kpeyetaa,
 na pá hatələyənə kiiu.
 151 Hai, Tacaə, n kpətəna-m ké
 na nyá kusəsutu tənə ké tampana.
 152 Hatoo ləŋ ke ma nyəmá sɪ
 n su nyá kusəsutu ke tam təə.

Tacaə ya-m nyá kupantu təə

153 Nyənɪ ma wahala na ń waasi-m.
 Mpi tə, maa səkɪ nyá kiiu.
 154 Yoona ma nəyɔ na ń ya-m,
 na ń ha-m weesuyu ɪsu n yəyətɔyɔ tə.
 155 Asayaa kaa na nyɔyɔ yapu.
 Mpi tə, paa pɛəkəyi nyá kusəsutu.
 156 Hai, Tacaə, nyá səlɔyɔ təwaya.
 Ha-m weesuyu ɪsu n mayasaa tə.
 157 Ma kolontunaa na ma konyəntɔlaa təwaya.
 Maa hatələyənə nyá kiiŋ.
 158 Ma taa kpaakəna waali lulaa
 mpa paa təkəyi nyá təm təyɔ.
 159 Tacaə nyənɪ ma sələ nyá kusəsutu ké.
 ɪɛ ha-m weesuyu ke nyá kupantu təə.
 160 Nyá təm kite nté tampana,
 na nyá siyisuyu kiiŋ tənə wɛ tam təə.

Tacaə kiiu səllaa heesaa ké

161 Awulumpiya tɔyɔ-m wahala ke mɔsɔŋ.
 Ama nyá kuyəyətɔtɔ tike ke ma seliyina.
 162 Ma lanje heekəna nyá nəəsɪ suw ké.
 ɪsu wei ɪ hika wɛnəv səsəəm tə.
 163 Ma taa kpaakəna pəpətɔ ké,
 na ma nyənəyi-təyi acaalətu.
 Ama nyá kiiu ke ma sələa.
 164 Paa kuyaku ŋku təm naatosompəyɔlaya ke ma sɛɛkɪ-ŋ.
 Mpi tə nya kiiŋ siyisaa ké.

165 Mpa pa caaki nyá kiiu tɔ pa heesaa ké.
Wahala nɔɔɔ u makəna-we.

166 Hai, Tacaa, ma teelɔɔ nté si n ká ya-m,
na ma tɔka nyá kusəsutu.

167 Ma tənəɔi nyá kutututu ké,
na ma sɔla-təɔi teu.

168 Ma tɔka nyá kutututu ké na nyá kusəsutu.
Mpi tɔ, n naaki ma mpaan tənaya.

Tacaa nu ma wula

169 Hai, Tacaa, nu ma wula
na n ha-m layatu isu n suw tɔ.

170 Nu ma wiinau na n waasi-m
isu n suw nɔɔ tɔ.

171 Ma nɔɔ i kpaali nyá samtu.
Mpi tɔ, n seɔsəɔi-m nyá kusəsutu.

172 Ma nsəmle i yoo nyá nɔɔ suw tɔm.

Mpi tɔ, nyá kusəsutu ke kusiyisitu ké.

173 Kusɔ nyá niŋ na n waasi-m.

Mpi tɔ, nyá kutututu ke ma ləsaa.

174 Hai, Tacaa, nyá yapu tɔ ké ma səki
nyá kiiu heesəɔna ma lanle.

175 Yele má weena weesuɔu na má sá-ŋ,
na nyá huule waasi-m.

176 Ma ké cɔɔ ké isu heu kolepu,
pɛeki nyá təmle tu má.

Mpi tɔ, maa səaki nyá kusəsutu.

120

Wei pa suu tɔm ke musuŋ tɔ i saləmuɔu

¹ Yosalem kpaɔ yontu.

Tacaa nyaya ma wiina ma lanwakəlle waatu
na i nu ma nɔɔ.

² Tacaa waasi-m yəlaa pəpətuna
na tɔsɔlaa niŋ taa.

³ Kawaya yaa kasəyaya ŋkaya
nsəmle kutusəle ká ha-ŋ yaa tu kəna-ŋ?

⁴ Mpi tɔ haaki-ŋ tɔɔle yoolu
nyəmə kusɛŋtɛ na mamala.

⁵ Ma ké wahala tu ké.

Mpi tɔ, ma na Mesɛki tetu nyəma kpa nyəma tɔ wenna.
Ketaa tetu nyəma coka tɛ ké ma weɛ.

⁶ Hatoo ləŋ ke ma we mpa
pa taa kpaakəna heesɔɔ tɔ pa té.

⁷ Heesɔɔ ke ma sɔlaa.

Ama ye ma yəɔtəɔi heesɔɔ tɔm,
yoou ke mpe pa caaki.

121

Awe pəsəɔi na i tem?

¹ Yosalem kpav yontu.

Ma kusa ise na má nyənəyənə pəəŋ təə.

Leye ma waasuyvú ká luna?

² Tacaa nyá lapəna isətaa na ate.

Nyá kin ke waasuyvú ká luna.

³ N kaa tisi si pé tuuli nyá yulv nəəhəle.

N feŋiyi nyá yulv təə ké nn heesəyi.

⁴ Tacaa n feŋiyi lseyeli təə ké,
tom u kaaki-ŋ, pəyele nn tooki.

⁵ Tacaa nyá feŋiyina nyá yulv təə.

Nyá wenna i waali na n kentiyi-i.

⁶ Ilim kaa cəəsi nyá yulv ke ilim taa.

Pəcə isətv ná kaa cəəsi-i aho.

⁷ Tacaa n ká paasəna nyá yulv weesuyv.

Na n feŋ i təə ké isayatu təna taa.

⁸ Tacaa n ká feŋ nyá yulv kuluyv waatu na i tate waatu
ke pə kpayav nəənəə tə, na pé polo tam təə.

122

Yosalem təə kɔpantv kooluyv

¹ Tafiiti Yosalem kpav yontu nti tə we
yonyoolaa nyuyv tv yontunaa taa təyələ.

Ye pa təma si tə polo Tacaa təyaya taa,
ma laŋhulvmlə we səyəntv.

² Yosalem, nyá nənəkeelas i ke tə səŋaa.

³ Yosalem icate nyá, pə ŋma-ŋ teu ké,
na n tamsa teu təkpeyekpeye.

⁴ Nyá taa ké Tacaa kpeka lseyeli nyəma kpaaki
na pá saŋ Tacaa hətə isu pa kiiu weə tə.

⁵ Tənyaya Tafiiti təyaya nyəma kawulaya kumlee weə
na pá cak i a təə na pá huuki təm.

⁶ I sələmi ləə si:

Yosalem heesi.

Mpa pa səla-ŋ tə,

pa laŋá i heena heesuyv ŋkv.

⁷ Heesuyv i weə nyá koloosi taa
na təcayanav ke nyá teesi kɔpansi taa.

⁸ Ma səlaa si heesuyv i weə nyá taa ké
ma teətənaa na ma taapalaa pa təə.

⁹ Tá ləə Tacaa təyaya təə ké
ma kooliyi si pé cayana-ŋ.

123

Mpa pa pasa pa ti tə pa taŋuyv

¹ Yosalem kpav yontu.

Ma kusa ma ise na má nyənəyi Tacaa nyá wei
nyá təcayale we isətaa tə.

² Teitei isu tamlɛ nyáma
apalɔnyɛma nyɛnuɔ pa caa nin
na alɔnyɛma náá nyɛnɛyi pa too nyɛn tɔ,
mɔpuɔ tá ise keesana tá Iso Tacaa nyá tɔɔ.
Halɛna waatu wei i ká wɛɛna tá pɛtɔtɛle tɔ.

³ Tacaa nyɛni tá pɛtɔtɛle.
Hai, nyɛni tá pɛtɔtɛle.
Mpi tɔ, kutuɔ kɛla-tuɔ puu.
⁴ Isɛawɔnaa wɔŋa na
tɛhɛntaa footuɔ nu-tuɔ.

124

Tacaa wɛ ta waali

¹ Tafiti Yosalem kpav yontu.

Isɛyɛli nyáma í tisi si:
Ye Tacaa n taa wɛɛ tá waali.
² Ye Tacaa n taa wɛɛ tá waali,
awe ka waasa-tuɔ waatu wei
yɛlaa kota tá tɔɔ tɔ.
³ Paa lipa tá tɛnaya na tá ise ke waatu wei
pa pááná huu tá tɔɔ tɔ.
⁴ Ye Tacaa n taa wɛɛ tá waali.
Pusi lum ka lipa-tuɔ na pɛ hola tɛɛna-tu.
⁵ Hola toŋ nyɛna anɛ
a ka tɔɔ-tuɔ.

⁶ Tɔ sɛɛ-ŋ Tacaa n ta tu-tuɔ
pa kela taa isu tɔɔnaya tɔ.
⁷ Tɔ fitaa kɛ isu sumaya fituɔ
ka kpalɔ apai taa tɔ.
Apai pɛlaa na taa fiti.
⁸ Tacaa nyá ŋmawa ate na isɔtaa.
Nyá waasana-tu.

125

Mpa pa lapa Tacaa ke naani tɔ

¹ Yosalem kpav yontu.

Mpa pa tuɔ Tacaa ke naani tɔ
pa wɛ kɛ isu Siyɔŋ puɔ,
ku nyɛyɛlɛyi.
Ku nyɔ toŋ ke tam tɔɔ kɛ.
² Pɔɔŋ tuwa Yosalem ɛatɛ ke heku kɛ.
Mɔpuɔ Tacaa n tuwa nyá yɛlaa ke heku,
ke pɛ kpavav nɔnɔ tɔ, halɛna tam tɔɔ.
³ N kaa tisi si asayaa
í tɔɔ kawulaya ke kupama tɔɔ.
Pɛ taa kɔɔ na pɛ hɔ-wɛyɛ isayatu lapu taa.

⁴ Tacaa yele na pɛ cayana-tu

isu tev lakuyv ilim mpətəŋ təw tetv tə.

⁵ Tacaa kpiisi asayaa
na mpa pa laki mpi pə ta siyisi tə.

Heesuyv í wɛɛ lseyeli nyəma taa.

126

Wula pəsa lan̄hulvmlɛ

¹ Yosalem kpaav yontu.

Waatv wei Tacaa məŋna mpa paa kuuwa Siyən tə,
pə lapa-tuyv isu toosee.

² M̄puyv tá láná hulvmaa
na té won̄ na té won̄ na té won̄.

Na té wiliti akaitv kawilitaya.

Uena piitimnaa yəɣətəɣi si:

Tacaa lapa-weyɛ kɔpantv səsəontv.

³ Tacaa lapa-tuyv kɔpantv səsəontv,
tə wɛ lan̄hulvmlɛ taa ké.

⁴ Tacaa, məŋná tá yəlaa mpa paa kuuwa tə
isu ilim mpətəŋ təw ləŋ.

⁵ Mpa pa tuuki pa tawa na isəlv̄m tə,
paa kɔna akaitv kawilitasi ké.

⁶ Wei í kpaakəna mətutuuna kɛ taale na wula tə,
í ká səɣəli í məhəwa na í mələɣi
təyaya na akaitv kawilitasi.

127

Ye Tacaa í ta ŋma təyaya

¹ Salv̄məŋ Yosalem kpaav yontu.

Ye Tacaa í ta ŋma təyaya,
ka ŋmalaa təna ləkəna láná ké.

Ye Tacaa ta feŋ ɪcate təw,
tə feŋlu ləkəna lan̄le ké.

² Í kɔləɣi tefemle na í tooki tapule,
na í laki si í hiki mə təɣənaya tə,
í ləkəna lan̄a ké.

Isə haaki mpv tətəɣə ɪ səllaa ké paa pa təŋna tom.

³ Piya kəna wɛnəv mpi Tacaa haaki si caanaa tə,
pa kasəyaya nté.

⁴ Piya mpa yulv hika ɪ ifepile waatv tə,
pa wɛɛ ké isu yoolu kəəka taa nyəmə.

⁵ Lelen̄ n̄ulv nté yulv wei ɪ suula
pə té nyəmə kɛ ɪ kəəka tə.

Í kaa nyana ɪ kolontunaa kɛ waatv
wei ɪ yəɣətəɣəna-weyɛ ɪcate nənəɣə tɛɛ tə.

128

Tampana tɛŋlaa tɛcaɣaŋav

¹ Yosalem kpav yontu.

Lelenj nulv nté nyá wei n nyanɲna Tacaɔ
na ń tɛŋ i mpaɔŋ taa tɔ.

² Nyá lanɲɛ hɛɛkəna nyá ninj tɛmlɛ.

Nyá taa hɛɛwa na ń waaki.

³ Nyá alv we nyá tɛyaya taa ké isu lesɛŋ tɔyɔ kulɔlɔyɔ.
Na nyá piya náá we tɛtɔyɔɛ isu Olifi tunj.

⁴ Mɔyɔ pə kooliyi kɔpantɔ ké
wei i nyanɲna Tacaɔ tɔ.

⁵ Tacaɔ koolee ká luna Siyɔŋ taa na á tii nyá tɔɔ.

N ká ná Yosalem tɛcaɣaŋav.

Haləna nyá weesuyɔ tənaya.

⁶ N ká ná nyá piya piya.

Pəyele na lseyeli nyáma hɛɛsi.

129

Pa lapa-m isayatu ke səsəm

¹ Yosalem kpav yontu.

lseyeli í tisi si:

Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu.

² Kolontu lapa-m isayatu ke səsəm ke hatoo ma pəcaatu yáá.

Ama i ta pəsi-m ké.

³ I mapa ma siyile taa,

na cacaasi hənti.

⁴ Tacaɔ ké siyisulu ké.

I seta asayaa ŋmusi ké setəyi setəyi.

⁵ Pa təna mpa paa caaki Siyɔŋ tɔ
fɛɛɛɛ í kpa-we na pá pəsəna pa waali.

⁶ Pá weɛ isu kɔtulunj tɔɔ nyutɔ nti tɔ wɔlɔyi
na tɛ ta tu putu tɔ.

⁷ Tu suyi tɔ kpesəlv ŋkute.

Pəyele tu taki tɔ həkulv ké ŋkɔlɔyɔ.

⁸ Mpa pa tɛɛkəna Siyɔŋ taa tɔ í taa sɛɛ-we si:

Tacaɔ í kooli-meyɛ kɔpantɔ.

Tə sɛɛki-me na Tacaɔ hətɛ taa.

130

Tacaɔ wiinav ke lanwakəlle səsəɛle taa

¹ Yosalem kpav yontu.

Hai, Tacaɔ, ma we puyɔ səsəɛŋku taa ké na má yaaki-ŋ.

² Tacaɔ nu ma nəyɔ.

Ke ŋkpaŋŋ na ń nu ma wiinav.

³ Ye n ka sukaya isayatu ke nyá taa,

Tacaɔ, awe ka wɛna weesuyɔ?

⁴ Ama nyá tanna isayatu husuyu
si pá nyaḡna-ḡ.

⁵ Tacaa nyaga ma teeləyi na
má taḡa nyá kuyəyətutu.

⁶ Tacaa nyaga ma teeləyi na pá kəli isu
taḡlaa teeluyu tanaḡ tə.
Ee, pá kəla isu taḡlaa teeluyu tanaḡ tə.

⁷ Iseyeli nyəma í teeli Tacaa.
Mpi tə, Tacaa kəna kupaḡ.
Pəcə ɪ səɔlu puwa tam si í waasi.

⁸ Tacaa ká hetəna Iseyeli nyəma
ke pa isayatu təna taa.

131

Ma taa fei kalampaani ləmayasəle

¹ Tafiti Yosalem kpaɔ yontu nti tə wɛ
yonyoolaa nyuyɔ tu yontunaa taa təyɔɔ.

Tacaa, ma taa fei kalampaani ləmayasəle yaa isəcav hɔwɛɛ.
Maa pɛɛkəyi səsəntu yaa mpi pá tee-m tə.

² Iso í pona pooluḡ.

Ma wɛ təpamm ké isu pəyaga ḡka
ka cɛpa hətɛ təyɔ ka too niḡ taa.

Ma wɛ təpamm ké isu pəyaga ḡka ka cɛpa hətɛ tə.

³ Iseyeli nyəma í tu Tacaa ke naani
ke pá kpaɔɔ nəɔnəɔ tə, haləna tam təɔ.

132

Tafiti ɪcatɛ Siyḡḡ taa timpi Tacaa wɛɛ tə

¹ Yosalem kpaɔ yontu.

Tacaa, təɔsi Tafiti na ɪ wahalanaa təna təɔ.

² Tafiti ɪnɪ ɪ yəyətəna na í tuuna Tacaa,
na í su Yakəpu Iso toḡ tu ɪnəyi nəyɔ si:

³ Ma kaa suɔ ma tɛ na
má həntɪ ma kuhəntuyɔ təɔ.

⁴ Ma kaa yele na tom kaa-m,
yaa ma isəhutu yoosina təma.

⁵ Haləna má hiki Tacaa ke lonte
na Yakəpu Iso toḡ tu ɪnəyi təcayale.

⁶ Tə nuwa pa yəyətə Iso atakaa təm ke Ifəlata tetu taa.

Tə mayana-ɪ Yaaa tetu həyɔluyɔ taa.

⁷ Tə polo Tacaa təcayale.

Tə luḡ ɪ nəhɛɛ təsule.

⁸ Tacaa kuɪ na ń kəɔ nyá təhɛɛsəle.

Nyana nyá teeli atakaa.

⁹ Nyá kətəlaa í suu nyuyɔ yapu isu wontu

na nyá tampana tɛŋlaa wilitina laŋhɔlɔmlɛ.

¹⁰ Nyá tɛmlɛ tɔ Tafiti tɔɔ,

taa lɔ wei n lɛsaa tɔ.

¹¹ Tɔɔa tɛma Tafiti kɛ heeluyɔ na tuunav.

ɪ kaa mɛli waali.

ɪ tɔma si: Nyá tapuyɔ tɛɛ pɛyaya kɛ

maa su nyá kawulaya kumte tɔɔ.

¹² Si ye nyá pɛyalaa tɔka ma nɔɔ pɛeluyɔ

na kusɛsutɔ nti ma sɛyɛsɛyi-we tɔ,

pa pɛyalaa ká lɛɛtɔɔna pa kawulaya

kumte tɔɔ kɛ tam tɔɔ.

¹³ Tɔɔa sɔɔlɔna na í lɛsi Siyɔŋ

si ɪ laki ɪ tɛɔayalɛ.

¹⁴ Na í tɔ si: Ma tɛhɛɛsɛlɛ ntɛ tam tɔɔ.

Maa ɔaya tɔ taa. Mpi tɔ, ma sɔɔla-tɛyɛ.

¹⁵ Maa la kɔpantɔ kɛ Siyɔŋ na má ɔɛɛ-ɪ

mpi pu ha-ɪ weesuyɔ tɔ.

Na má ha ɪ kɔnyɔntɔnaa kɛ tɔɔnaya ŋka paa nyuli tɔ.

¹⁶ Maa kooli kɔpantɔ kɛ ma kɔtɔlaa.

Na ma tampana tɛŋlaa náá wilitina laŋhɔlɔmlɛ.

¹⁷ Maa la na Tafiti lɔluyɔ taa tɔ la wulav sɔsɔ.

Ma tɛma tayanuyɔ kɛ fɛtɔla kɛ wulav wei ma lɛsaa tɔ.

¹⁸ Maa suu wulav kolontunaa kɛ fɛɛɛ.

Ama wulav ntenuyɔ ká mɔyi kɔkɔ.

133

Taapalaa ɔakuyɔ tɛntɛmlɛ tɔ pɛ we teu kɛ

¹ Tafiti Yosalem kpav yontu.

Waatu wei taapalaa ɔakuyɔ tɛntɛmlɛ tɔ,

pɛ we teu kɛ, na pɛ we lelenɔ.

² Pɛ we kɛ ɪsu pa pɔla sɔɔsɔŋ nim kɛ Alɔŋ nyuyɔ taa,

na pɛ kpe ɪ tantuyɔ tɔɔ na pɛ tii ɪ tokonaa luyɔ.

³ Pɛ we kɛ ɪsu ɔɔlɔ lukuyɔna Hɛɛmɔŋ puyɔ tɔɔ

na kɔ kpeŋ Siyɔŋ tɔ.

Mpi tɔ, tɛnaya Tɔɔa koola kɔpantɔ

na í haaki weesuyɔ kɛ tam tɔɔ.

134

Tɔɔa tɛmlɛ nyáma mɛ mɔ tɛna í samɪ-ɪ

¹ Yosalem kpav yontu.

Tɔɔa tɛmlɛ nyáma mɛ mɔ tɛna í sɛɛ-ɪ.

Mɔ tɛna mpa mɛ ɪ sɔŋa ɪ tɛyaya taa kɛ ahoo tɔ í sɛɛ-ɪ.

² ɪ kraasi mɔ niŋ na Tɔɔa tɛyaya tɔɔ

na í sɛɛ-ɪ.

³ Tɔɔa wei ɪ lapa atɛ na ɪsɔtaa tɔ

í koolu-ŋ kɔpantɔ na Siyɔŋ.

135

Tacaa kele soso

¹ I sa Tacaa.

I sa Tacaa hɛte.

Tacaa tɛmlɛ nyɔ́ma me í samɪ-i.

² Mpa me i we Tacaa Iso tɛyaya taa
na i taya tɔ́ tɔ́,

³ í sa Tacaa.

Mpi tɔ́, i ké kɔ́paŋ.

I yooŋa i hɛte taa,

pə taya pulu, i ké kɔ́paŋ.

⁴ Yakɔ́pu ke Tacaa lɛsaa.

Iseylɪ ke i pɛsa i nyɔ́m.

⁵ Ma nyɔ́má sɪ tá Iso Tacaa n ké soso,
n kɛla tuŋ tɛna.

⁶ Paa mpiyi n caaki, n laki-wɛyi.

Paa isɔ́taa na atɛ.

Paa tenkuna taa, paa lumaŋ sɔ́sɔ́ŋ tɛna taa.

⁷ Nyá kraasɛyɛna isɔ́ŋmɔ́ntu ke tetu tɔ́,
na n̄ tisiyi calanaa na tɛv,

na n̄ lɛsɛyi heelim ke pə tɛsule taa.

⁸ Nyá kɔ́na Icipiti kancaalaya apalɔ́piya.

Paa yɛlaa nyɔ́nsɪ, paa tɔ́la nyɔ́nsɪ.

⁹ Na n̄ lá kɛkɛlɔ́ nyɔ́mnaa na piti tɛma ke Icipiti taa,
sɪ pə seɛsɪ Icipiti wulav na i nyɔ́ma.

¹⁰ N yooŋa piitimnaa payale,
na n̄ kv awulaa tonɔ́naa.

¹¹ Isu Amolii nyɔ́ma wulav Sihon,

na Pasaŋ nyɔ́ma nyɔ́ŋ Hoki,

na Kanaaŋ awulaa tɛna.

¹² Uɛna n̄ há pa tetɔ́naa ke Iseylɪ nyɔ́ma
na tɛ pɛsɪ pa nyɔ́ntu.

¹³ Tacaa nyá hɛte yaaki tam tɔ́ ké.

Lulɔ́ŋ lulɔ́ŋ ka tɔ́sɛyi nyá tɔ́.

¹⁴ Mpi tɔ́, Tacaa n ká huɔ́na nyá yɛlaa ké.

N ka wɛɛna nyá tɛmlɛ nyɔ́ma pɛtɔ́tɛ.

¹⁵ Piitimnaa tuŋ nté liyitee na wula.

Yɛlaa lupɛna-i na pa niŋ.

¹⁶ Tuŋ inɪ i wɛna nɔ́sɪ, u yɔ́ɔ́tɛyi.

I wɛna isɛ u naaki.

¹⁷ I wɛna ŋkpaŋŋ, u nukɪ natɛli.

I tu fɛina feesiŋ ke i nɔ́sɪ taa.

¹⁸ Mpa pa luki tuŋ inɪ na

pa tɛna mpa pa tɔ́yi-i naani tɔ́,

pá wɛɛ isu tuŋ inɪ.

¹⁹ Iseylɪ nyɔ́ma me í sɛɛ Tacaa.

Alɔ́ŋ lulɔ́yɔ́ nyɔ́ma me mú sɛɛ-i.

²⁰ Lefii nyɔ́ma me í sɛɛ Tacaa.

Mpa me mə nyaŋna-ı tɔ́ í sɛɛ-ı.
 21 ǀ sa Tacaa ke Siyɔŋ taa.
 ǀ samı-ı Yosalem timpi ı wɛɛ tɔ.
 ǀ sa Tacaa.

136

Iseyeli nyáma waasvɔ kookali

1 ǀ sa Tacaa, mpi tɔ, ı ké kupaŋ ké.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 2 ǀ sɛɛ ɪsɔ wei ı kəla tuŋ təna tɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 3 ǀ sɛɛ Tacaa wei ı kəla tá caanaa təna tɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 4 ǀ tike ı lakəna kəkəlɔ nyəmnaa səsəəm.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 5 ǀ ni ı lapəna ısətənyu na nyəm.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 6 ǀ ni ı pəna tɛtɔ ke lɔm tɔɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 7 ǀ ni ı lapəna ısətɔlɔŋası səsəənsı.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 8 ǀ lapa ilim sı pə tɔɔ kawulaya ke ilim taa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 9 ǀ ni ı lapəna ısətɔ na ısətɔlɔŋası
 sı sı tɔɔ kawulaya ke ahoɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 10 ǀ ni ı kɔna Icipiti apalɔpiya kancaalaya kɔlɔlası.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 11 ǀ ni ı ləsəna Iseyeli nyáma ke Icipiti nyáma hɛkɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 12 ǀ toma səsəəna ke ı hɔlaa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 13 ǀ ni ı fayana tenku kɔsɛɛm ke calı.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 14 ǀ lapa na Iseyeli nyáma tɔ tenku ni ı hɛkɔ taa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 15 ǀ ni ı təŋsəna Icipiti wulav na ı yoolaa ke lɔm.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 16 ǀ ni ı tiikina ı yəlaa ke wɔlaya tɛtɔ taa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 17 ǀ ni ı yoonna awulaa səsaa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 18 ǀ ni ı kɔna awulaa tɔŋ nyáma.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 19 Amolii nyáma wulav Sihon ke ı kɔwa.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 20 Na í kɔ tətɔɔ Pasan wulav Oki.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.
 21 ǀ ləna í cɛla Iseyeli nyáma ke awulaa mpɛ pa tɛtɔ.
 Mpi tɔ, ı kupaŋtɔ wɛ tam tɔɔ ké.

22 Na tá pəsı ı təmle nyáma kpancoou.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

23 Ɔ ta sɔɔ tá tɔɔ ké saa wei
pa felayaa-tuyɔ nɔɔhɛɛ tɔ.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

24 Ɔni ı yarəna-tuyɔ tá ɲmakəllaa niɲ taa.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

25 Ɔni ı haana kɔɲmanɲmam tənaya tɔɔnaya.
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

26 Ɔ sa ısɔtaa Ɔsɔ,
Mpi tɔ, ı kúpantu we tam tɔɔ ké.

137

Ɔseyeli nyáma ke Papiloni pɔɔɔ nɔɔɔ

- 1 Tu we Papiloni pusi nɔɔɔ na tá caɔaa.
Saa wei tɔ tɔɔsɔɲi Siyɔɲ tɔɔ, ɪlena tá wiiki.
- 2 Na tá pusi tá cəmən na tənə tuɲ.
3 Tənaya mpa pa kuu-tu tɔ pa tənaya-tu si:
Ɔ yoo-tuyɔ yontu.
Tá caallaa caakaya laɲhulɔmlɛ yontu na pá tən-tu si:
Ɔ yoo-tuyɔ Siyɔɲ yontu.
- 4 Ɔsənaya tu yoo Tacaa yontu ke
tetu kpaɪ nyəntu taa?
- 5 Hai, Yosalem, ye ma sɔɔ nyá tɔɔ,
ma niɲ ntɔɔɲ ı sɔɔ ma tɔɔ.
- 6 Ye ma ta tɔɔsı Yosalem nyá, nyá tɔɔ,
yaa nyá təm u huləsɔɲi ma laɲle,
ma nsəmlɛ ı matəna ma tantahaav.
- 7 Tacaa, taa sɔɔ mpi Ɔtəm nyáma lapa tɔ.
Mpi tɔ, kɔyaɲku kolontunaa tii Yosalem tɔɔ tɔ.
Pa tənaya ké si kpiisi, kpiisi na ɲ kpeɲna kite.
- 8 Papiloni nyá, pu kpiisi-ɲ nɔɔnɔɔ.
Lelen nulu nté wei ı ká Ɔɛti-ɲ
ısayatɔ nti n lapa-tu tɔ.
- 9 Lelen nulu nté wei ı ká kpa nyá piya
na ı naɲti-sɔɲi kɔkpaɲuyɔ tɔɔ tɔ.

138

Maa sa-ɲ na ma lotu tənə

- 1 Tafiiti yontu.
- Tacaa, ma sɛɛ-ɲ na ma lotu tənə.
Nu ma kɔyɔɔɔtɔtɔ, ma yoo-ɲ yontu ke
ısɔtaa tɔɲtɔnəna ısɛntaa.
- 2 Ma luɲiyi nyá təsɛɛle naɲɲ nyəntɛ taa
ké nyá kúpantu na nyá tampana tɔɔ.
Mpi tɔ, n lapa na nyá nɔɔsı suw té
na pé tɛɛ pə tənə.
- 3 Waatɔ wei ma yaa-ɲ tɔ n cə-m,
na ɲ tu-m apalɔtɔ na tɔɲ.

4 Tacaa, atε awulaa tana ká seε-η.
 Waatu wei paa nu nyá nɔɔ taa tɔm tɔ.
 5 Paa sa nyá tɔma na pá yooki si:
 Tacaa teeli tɔwa sɔsɔm.
 6 Tacaa wε isɔtaa ké,
 na í naaki mpa pa pasəyi pa ti tɔ.
 Na í loosiyi kalampaanɪ nyəma ke
 pooluŋ na í nyəma-wε.

7 Ye ma wε lanwakəlle taa,
 nyá haakəna-m weesuɔu.
 Paa ma kolontunaa pááná ká kpa isəna,
 n ka waasi-m ké.
 8 Tacaa n ká la-m mpv,
 nyá kɔpantu fei tənaya.
 Taa lɔ mpi n ηmana nyá niŋ tɔ.

139

Tacaa, n nyəma-m teu

1 Tafiiti yontu nti tɔ wε yonyoolaa
 nyɔɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

Tacaa, n nyənəyi too ma taa ké na í nyəma-m.
 2 Ye ma caɔaa, n nyəmá,
 yaa ma kulaa, n nyəmá.
 N naaki too pooluŋ ke
 ma huwεε ké na í nyəma-ye.
 3 N nyəmá waatu wei ma tɔŋ yaa ma hanta tɔ,
 n nyəmá ma mpaan tana tətetete.
 4 Paa ma ta kulita nɔɔ n tɔma nti
 ma caa yɔɔtɔv tɔɔ nyəm təcəiɔi.
 5 N wε ma waali na ma lɔlɔ ké,
 na í tənəyi nyá niŋ ke ma tɔɔ.
 6 N nyəma-m na pə tεε caasa.
 Ma lanle huluma katatəlaya.
 Maa cekəɔna pə tənaya.

7 Leye maa polo na má hatəlana nyá ləmayasεε
 yaa leye maa se na má tεε na í kaa na-m?
 8 Ye ma kpa isɔtaa n wε tana,
 ye ma hanta atətəle taa,
 nyá taa nyá tike.
 9 Paa ma kola huŋtu na ma polo ilim təlule,
 yaa ma tesa tenku na ma caɔa tana.
 10 Nyá niŋ ke n ká tiikina-m tana,
 na í kpa-m na nyá ntɔɔŋ.
 11 Paa ma tɔma si: Səkpɔvɔv taki-m.
 Ahoo ná pəsəyi nyaaləm ké, na pə cəna-m.
 12 Səkpɔvɔv mayamaya ta ke-η pɔlv.
 Ahoo naaki-η ké isu ilim,
 na səkpɔvɔv náá wεε-η isu nyaaləm.

13 Nyá lapəna ma yulv pilimile
na ń luv-m ma too lotu taa.

14 Ma see-η, mpi tɔ, ma ké
kɔŋmaŋmam mpi pə tewa tɔɔ.
Nyá kolaputv we teu,
ma nyəmə́ rɔpɔv teu.

15 Waatu wei n ηmaakaya-m ηmelav taa
na ń luvki-m ma too lotu taa tɔ,
ma tənɔv ta ke-η pɔlv kɔŋmesəm.

16 Waatu wei pə taa ηmayata-m tɔ n naakaya-m,
halɪ n ηmaa nyá takəlaya taa ké kɔyεεη wei n ha-m tɔ
na í ta caaləta.

17 Hai, Isɔ, maa cekəyənə nyá ləmayasεε.
A tɔwəyɔ pə tu fεi.

18 Paa ma kaləyi-yε a kəla pəyale ke kanyəŋa pee.
Paa ma kalaa na ma kɔkalətv tε, ma kaa tε-η cekənav.

19 Hai, Isɔ, ma kooliyi sɪ ń kv asayaa.
Hatələnə-m yulvkuɫaa mpe.

20 Təm isayav ke nyá kolontunaa yɔɔtəyi nyá tɔɔ,
na pá kɔakəyi nyá hətε na pá looliyina.

21 Taca ma taa kpaana mpa pa taa kpaana-η tɔɔ.
Maa caaki mpa pa kuləyi nyá tɔɔ tɔ.

22 Ma taa kpaana-wεyε na pá tεε mpəle.
Ma nyənəyi-wεyε ma kolontunaa ké.

23 Hai, Isɔ, nyənɪ ma taa na ń cekəna ma lotu.
Mayasi-m na ń cekəna ma huwεε.

24 Nyənɪ, yaa ma we mpaav isayav taa?
Tiiki-m nyá mpaav tam tɔɔ nyəŋkv taa.

140

Yulv wei pa suuki təm tɔ ɪ saləmvɔv

1 Tafiiti yontu nti tɔ we yonyoolaa
nyɔv tɔ yontunaa taa tɔɔlɔ.

2 Taca waasi-m yəlaa asayaa niŋ taa,
na ń kenti-m mɔsɔŋtɔnaa.

3 Isayav ke pa mayasəyi pa taa,
na pá pεekəyi yoo ke paa kɔyakv ηku.

4 Pa niisiyi pa nɔsɪ ɪsu tɔmaa.
Akala sɔtv wenna pa ntompee tɔɔ.

5 Paasəna-m na má taa hoti asayaa niŋ taa.
Taca kenti ma tɔɔ ké mɔsɔŋtɔnaa mpa pa
caa-m pɔtv tɔ pa tɔɔ.

6 Kalampaani nyəma nyəpa-m katəka.
Pa nyəpa-m ηmɪsɪ na puluŋ ke ma mpaav taa sɪ pa kpaaki-m.
Ulena pá su kvhuhum ke mpaav nɔɔ.

7 Taca, nyayale ma Isɔ,
ke ηkpaŋŋ na ń nu ma wiinav.

⁸ Tacaa Isə, nyayale ma nyuyv təyatə toŋ nyəntə.
N kentiŋi ma nyuyv təə ké yoou waatu.

⁹ Taa la asayaa luyv nyəntv,
pəcə taa yele na pa kumayasəm lá
na pá kəə na pá hə pa ti.

¹⁰ Mpa pa tama-m tə,
pa isayav i hoti pa nyəəŋ taa.

¹¹ Pə pəli-weyə kəkə mamala.

Pə tusi-weyə kəkə taa.

Pə pəti-weyə puyv səsəv taa.

Pá taa tasa kulvuyv.

¹² Nəəleleŋ nyəma i taa caya tetv taa.

Paa təyən i asayaa na mvsəŋtənaa ké, hēsuyv fei.

¹³ Ma nyəmə teu si Tacaa huəkəna wahala nyəma təm ke teu
na i haaki konyəntənaa ke siyisuyv.

¹⁴ Tacaa, tampana təŋlaa ká sana nyá hətə
na siyisilaa caya nyá isəntaa.

141

Tacaa feŋ ma kuyəyətvtv təə

¹ Tafiiti yontu.

Tacaa ma yaaki-ŋ, kəə ləŋ ke ma sənəv.

Ke ŋkraŋuyv na ŋ nu ma nəyə ke waatu wei ma yaaki-ŋ tə.

² Ma sələmuyv i kra nyá kin isu tulaalv nyəəs i,
na ma niŋ kraasuyv wəe-ŋ isu taanaya kuhəv.

³ Tacaa feŋ ma nəyə təə,
taŋ ma ntəmpee.

⁴ Taa yele na má huək i si má la isayav.

Yaa ma na isayalataa t́ laki tasəkəle təma.

Pəyele ma taa tv niŋ ke pa acima taa.

⁵ Ye siyisilu mapəna-m,

kupantv ke i caana-m.

Paa i həma ma ŋkraŋuyv,

pə wə ké isu nim ke ma nyuyv taa,

ma kaa kisi.

Asayaa isayav kaa səŋsi ma sələmuyv.

⁶ Pə pəti pa huəlaa ke kukpaməŋ taa.

Uəna pá nu ma kuyəyətvtv.

Mpi tə, tə wə teu.

⁷ Teitei isu pa haluyv na pá fak i tetv tə,

ŋpuyv ta mowa ka səyət i atətəle nənəyə*fa*. ^a

⁸ Tacaa Isə, nyá təə ké ma kəsəyi ma isə,
nyaya ma tuyi kpuluyv, taa yele na má sí.

⁹ Kenti-m katəsi nsi pa nyək i-m tə,
na asayaa mpe pa kucopum.

^a **141:7** Kukulətv tənə tə taa, tələsəlaa fei nəyə kulmaya. Paa wei na i kutələsvtv ke.

10 Asayaa í hoti pa mayamaya pa puluŋ taa,
na máá fiti.

142

Tacaa kele wahala tu kpuluyv tətule

1 Tafiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tu takəlaya taa təyələ.
Sələmuyv ŋku i ka sələma kukpamuyv puuyv taa tə.
2 Tacaa ma wiikina-ŋ na nəyɔ səsaya,
na má tekəyi-ŋ niŋ na ma nəyɔ.
3 Nyaya ma huləyi ma kusələmətv,
na má huləyi-ŋ ma lanwakəlle.
4 Paa ma ləwa apalətv,
nyá nyəmna ma təpote.
Pa nyəpa-m katəka ke
mpaav ŋku maa təŋ tə kv taa.
5 Nyəni ntəyən tə na í ná nəyələ ta nyə-m.
Ma kpuluyv tətule lepa-m.
Nəyələ u nəyəsəyi ma təm.

6 Tacaa nyaya ma yaaki.
Ma yəyətəyi si nyayale ma kpuluyv tətule,
nyayale ma paa tete ke weesiŋ nyəma tətə taa.
7 Ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wula.
Mpi tə, ma kəla icantv.
Ya-m ma wahala toləa niŋ taa.
Pə taya pulv, pa kəla-m toŋ.
8 Ləsi-m ma saləka taa, na má sá nyá hətə.
Waatv wei n ká la-m kəpantv tə,
siyisilaa ká tu-m hekə.

143

Tacaa taa yaa-m nənyəy

1 Tafiti yontu nti tə wε yonyoolaa
nyuyv tu yontunaa taa təyələ.

Tacaa nu ma sələmuyv,
ke ŋkpaŋŋ na í nu ma wiinaav.
Mv ma sələmuyv ke nyá kəpantv na nyá siyisuyv tə.
2 Taa yaa nyá təmlə tu maya nənyəy.
Mpi tə, nəyələ ta siyisi nyá isentaa.

3 Ma wəna kolontu na í tuyv-m wahala.
I feləyi-m ateyə.
I caaləyi-m si má wεε səkpetuyv taa,
isu mpa pa təma səpv tə.
4 Ma apalətv hoowa ma taa ké,
na ma laakali pəsi.
5 Ma təsəyi ləŋtaa kuyeyəŋ tə ké,
na má mayasəyi nyá təma təna təm,
na má həkvi nyá niŋ təma tə.
6 Ma kpaasəyi niŋ ke nyá isentaa ké.

Ma we nyá isentaa ké isu tetu nti tɔ kawa tɔ.

⁷ Hai, Taca, cɔ-m lɔŋ.

Ma tala ma tɛnaya ké.

Taa ha-m siyile, tɔfɔ,

ma weeki isu atɛtɛ taa sɔlɔaa.

⁸ Heeli-m si n we teu ke hatoo tanaŋ tɛɛ.

Mpi tɔ, ma pɛta-ŋ ma tɔŋi.

Yele na má nyi mpaav ŋku ku taa maa tɔ tɔ.

Pɔ taya pulu, nyá tɔɔ ké ma sɛlɛmɛŋ kraaki.

⁹ Hai, Taca, waasi-m ma kolontunaa niŋ taa.

Nyá cɔlɔŋ ma pɛkɛŋi kpulɔŋ tɔŋ.

¹⁰ Sɛŋsi-m nyá luŋu nyɛntu laru.

Mpi tɔ, n ké ma Isɔ ké.

Nyá Feesuŋu kɔpaŋku í tiiki-m mpaav kɔhulɔmɔŋ taa.

¹¹ Taca ha-m weesuŋu ke nyá hɛtɛ tɔɔ.

Lɛsi-m lanwakɛlle taa ké nyá siyisuyu tɔɔ.

¹² Wakɛli ma kolontunaa ke nyá kɔpantu tɔɔ.

Yele na ma ŋmakɛllaa tɛna le.

Pɔ taya pulu, ma ké nyá tɛmlɛ tu ké.

144

Wulav sɛlɛmɔŋ

¹ Tafiti yontu.

Ma sɛɛ Taca.

Nyayale ma kukpamɔŋ.

Nyá falɛsɛŋa ma niŋ na ma mpee ke yoo tɔɔ.

² Ma kɔpantu latu na ma tɛcɔsɛle toŋ nyɛntɛ ntɛ nyá.

N ké ma waasulu na ma hɛtulu.

Nyayale ma kpante na má tɔŋ-ŋ kpulɔŋ.

Na ní tɔŋi yɛlaa ke ma niŋ taa.

³ Taca, yulu ntɛ we na ní caaki i tɔm?

Yaa yulu pɛyaya ntɛ awe na ní paasɛŋa-ke?

⁴ Ka ké heelim ké na ka weesuŋu náá we isu isotom tɛkɔŋ tɔ.

⁵ Taca lumsi isɛtɛnɔŋ na ní tii,

na ní tokina pulasi na sí mu kɛkɛ.

⁶ La na teu ŋmelɛsi na ní yasi ma kolontunaa.

Tɔ-weye nyá nyɛmá na pá yá yem yem.

⁷ Loosi nyá niŋ na isɛta na ní hɛti-m,

na ní ya-m kpa nyɛma mpa pa we isu lum

sɛsɛm tɔ pa asola taa.

⁸ Kaloolaya ke pa nɔsi yɔŋtɔŋi,

na pá kraasɛŋi pa niŋ ntɔŋŋ na pa tuukina pɛpɛtɔ.

⁹ Hai, Isɔ, maa yoo-ŋ yontu kɔfatu,

na má sa-ŋ ŋmusi naanɔwa cɛmɔŋ tɔɔ.

¹⁰ Nyá waasɛŋa awulaa.

Nyá yapɛna nyá tɛmlɛ tu Tafiti ke layate nɔŋ taa.

11 Hɛti-m na ń ya-m kpai nyáma ninj taa.
Kaloɔlaya ke pa nɔɔsi yɔɔtɔyi,
na pá kpaasɛyi pa ninj ntɔɔɔɔ na pá tuukina pɔpɔtu.

12 Ta pɔyalaa í wɛɛ ɪsu tuɔ wei ɪ wɛ tawa taa
na í puki ɪ pɔcaatu tɔ.
Ta pɛɛlaa í wɛɛ ɪsu ɪsɔ tɔsɛɛɛ akelenaa
mpa pa lapa kacɔka ke teu tɔ.

13 Tá kpeɛɔ ɪ suna tɔɔɔnasi nsi si tɔna,
na tá tɔla náá hukiyi sɔsɔm
na a wɛ tuutuuma ke tawa taa.

14 Tá naaɔ ɪfalɛɛ alɔnyɛna ɪ lulɔyi.
Wahala nɔɔɔɔ, yaa kolontunaa ɪ taa kuu-tu.
Wula ɪ taa wɛɛ tá hapɛɛ tɔɔ.

15 Lelenj nulaa nté yɔlaa mpa pa wɛna pɔ tɔnaya mpɔ tɔ.
Lelenj nulaa nté mpa pa ɪsɔ kɛɛ Tacaa tɔ.

145

Tacaa kawulaya ké tam tɔɔ nyɔɔka

¹ Tafiti samtu Yontu.

Hai, maa sa ma ɪsɔ,
nyayale ma wulav.

Ma yɔɔtɔyi nyá hɛɛ tɔm ke tam tɔɔ.

² Paa kuyaku ɔkuyu maa saɔɔ-ɔ,
na má puyɔɔɔyi nyá hɛɛ ke tam tɔɔ.

³ Tacaa Nyayale sɔsɔ na ń mɔna samtu,
nyá sɔsɔɔntu fɛi tɔnaya.

⁴ Paa lɔɔɔɔ looɔa ɔka ká puyɔɔɔyi nyá tɔma
na ká kpaalɔyi nyá kookalɔnaa.

⁵ Maa yɔɔtɔyi nyá sɔsɔɔntu na nyá teu sɔsɔɔm tɔm
na má yooki nyá sɔsɔɔntu yontu.

⁶ Paa yɔɔtɔyi nyá tɔɔ sɔsɔɔɔ tɔm,
na máa kɛɛsi nyá sɔsɔɔntu tɔm.

⁷ Paa tɔɔsi nyá kɔpantu sɔsɔɔntu tɔm,
na pá yɔɔtɔyi nyá siyisuyu tɔm na kawilitaya.

⁸ Tacaa n kɛ pɛɛɛɛ tu kɛ, na pɔtɔtɔɛɛ tu.
Nn mɔyi pááná ke lɔɔ, pɔcɔ nyá kɔpantu tɔɔwa.

⁹ Tacaa n laki kɔpantu ke yɔlaa tɔnaya,
na ń wɛna nyá kɔɔmɔɔmam tɔna pɔtɔtɔɛɛ.

¹⁰ Hai, Tacaa, nyá tɔma tɔna ká sa-ɔ kɛ,
na nyá tampana tɔɔlaa náá sɛɛ-ɔ.

¹¹ Paa yɔɔtɔyi nyá kawulaya teu tɔm,
na pá kpaali nyá tɔɔ tɔm.

¹² Na pá hulɔna yɔɔɔ piya ke nyá tɔɔ
na nyá kawulaya teeli sɔsɔ tɔm.

¹³ N tɔki nyá kawulaya ke tam tɔɔ kɛ,
na nyá ɔmakɔɔɔɔ náá wɛ paa pɔɛɛ.
Tacaa n tɔkɔyi nyá nɔɔsi suw ke teu kɛ.
Nyá kolaputu taa kɛ nyá kɔpantu naakɔna.

- 14 Tacaa n tenj hotilaa ké,
na n siyisiyi mpa pa pama tɔ.
15 Nyaga yɔlaa tɔna tekiyi
na n haaki-weye tɔɔnaya ke pɔ waatu.
16 Nyá kuliyina nyá ninj,
na n celɛyi weesin nyɔma ke pa kunyulɔm.
17 Tacaa n siyisa nyá kulapɔle tɔna taa ké,
na n ké pɛleɛ tɔ ke nyá tɔma tɔna taa.
18 Tacaa n we mpa pa yaaki-ɲ
na isɔle kɔseemle tɔ pa kinj ké.
19 Na n laki mpa pa nyaɲna-ɲ tɔ pa kusɔɔlɔm.
N nukɪ pa wula ké, na n yakɪ-we.
20 Tacaa n paasɔyɔna mpa pa sɔɔla-ɲ tɔɔ,
na n wakɔlɔyi asayaa tɔna.
- 21 Ma nɔɔɔ í yoo Tacaa nyá samtɔ tɔm
na paa yulɔ wei í sanj nyá hɛte nanj nyɔnte
ke paa kɔyakɔ ɲkuyɔ tam tɔɔ.

146

Tacaa kele acamaa kentulu

1 I sa Tacaa.

- Maa sa Tacaa.
2 Nyaga maa sa ma weesuyɔ tɔna.
Maa pɔyɔlɔyi-ɲ ma weesuyɔ tɔnaya.
- 3 I taa ha mɔ tɔyi yɔlaa sɔsaa,
pa ké yɔlaa ké. Paa pɔsɔyi yulɔ nyɔyɔ yaru.
4 Pa weesin tenj ké na pá tayanɪ tetɔ ke pɔsɔyɔ,
na pa tɔma wena a pɛɛ paa tɔwa tɔ á saali yem.
- 5 Lelenj nulɔ nté wei ɪ nyɔnɔyi Yakɔpɔ Isɔ ké ɪ waasulɔ
na í tɛɛlɔyi ɪ Isɔ Tacaa tɔ.
- 6 Isɔ nyá lapɔna isɔtaa na ate,
na tenjku na ɪ taa nyɔm tɔna.
Yulɔ pɔsɔyi na í tɔ-ɲ naani ke tam tɔɔ ké.
7 N tayanɔyi mpa pa muyuliyi tɔ pa tɔmnaa.
N haaki nyɔɔtɔnaa ke tɔɔnaya.
N hetɔyi mpa pa hɔkaa tɔ.
8 Tacaa nyá kuliyina yulɔmaa isɛ.
N siyisiyi mpa pa pama tɔ.
N sɔɔla siyisilaa.
9 Tacaa nyá kentiɔina cayalaa tɔɔ,
na n paasɔyɔna suluwaa na leelaa.
Ama n wakɔlɔyi mpi pɔ pɔle asayaa tɔyi tɔ.
- 10 Tacaa tɔki kawulaya ke tam tɔɔ ké.
Hai, Siyɔɲ nyɔma me mɔ Isɔ we tam tɔɔ ké.
I sa Tacaa.

147

Isə pəsuyv təm

¹ ǀsa Tacaa.

Mpi tə, pə wε teu ké sɪ tá sa tá Isə.

Nyá samtɔ wε lelenj ké na tá laki kɔpantɔ.

² Tacaa tayanəxi Yosalem ke ηmau.

N kpeyeliyi lseyeli nyáma mpa paa kuuwa tə.

³ Nya heesəyana lanwakəlle nyáma lanja,
na ń həkəxi pa hiηnaa.

⁴ Nyá kaləyana isətɔlɔηasi nyuyv,
na ń ha paa ηkaya ka hətε.

⁵ Ta Isə n ké səsə ké, nyá toma fei tənaya,
pəcə nyá nyəm fei keesuyv.

⁶ Tacaa n kusəxi mpa pa pasəxi pa ti təyə.
Ama n tisiyi asayaa ke atε.

⁷ ǀsee Tacaa ke nyá na təmlε na Yontu.

ǀsa ta Isə na cəmuyv.

⁸ N waasəxi isəηmuntɔ ke isətənuyv təə.

N tayanəxi tev sɪ kv nu tɛtɔ təə.

Na ń laki na nyutɔ nyəəki pəəη təə.

⁹ N haaki hɔntɔ wontu ke tə təyənaya,
na ń caləxi katəkətəη piya ke saa wei sɪ wiiki tə.

¹⁰ Tacaa nn yəələyana kpayanəη kpelekpeka nyəη,
pəcə yoolu toma ta ke-η pulv.

¹¹ Ama mpa Tacaa caaki təyələ mpa pa nyaηna-η
na pá tɛələxi nyá kɔpantɔ tə.

¹² Yosalem nyáma me í sa Tacaa.

Siyəη nyáma í sa mə Isə.

¹³ Mpi tə, Isə nyəəsəyana mə kampɔnaa kvkaləsəη
na í kooliyi-meyε kɔpantɔ ke mə ɪcatε taa.

¹⁴ Isə haana mə tɛtɔ ke heesuyv,
na í haaki-meyε təyənaya kɔpaηka.

¹⁵ Isə yəyətəyana nti ɪ caaki təyə tɛtɔ təə,
na ɪ təm təη ləηləη.

¹⁶ Isə yeki na tev təmpεε kraakpaacav hotiyi, na á
hulɔmaa ɪsu heenj hɔntɔ, na tev lum kiiki atε na pə
hulɔmaa ɪsu təlɔma.

¹⁷ Na Isə pətəxi tev təmpuη ke atε na a watɔ kpa.

Nəyɔlv u pəsəxi na ɪ səη a nikaya taa.

¹⁸ Isə yəyətəxi ɪlena təmpuη ɪni í hoo.

ǀlaki na heelim ma, ɪlena lum kpe.

¹⁹ Isə heela ɪ yələa ke ɪ təm.

ǀsu ɪ kiη na kusəsutɔ ke lseyeli nyáma.

²⁰ Isə tá la rɪpuyv piitim napəli.

Pəcə piitim napəli pə ta nyi Isə kutɔtɔtɔ.

ǀsa Tacaa.

148

Tacaa samtv ke isotaa na ate

¹ I sa Tacaa.

I samv-*i* hatoo isotonvov taa,

i samv-*i* hatoo isotaa.

² Isotaa tillaa me ma tana i sa Iso,

Iso yoolaa me ma tana i samv-*i*.

³ Ilim na isov i samv-*i*,

isotolovhasi me mpa i tee kaka to i samv-*i*.

⁴ Isotaa isotonvov me i sa Iso,

na lomnaa mpa me i we isotonvov to to mu samv-*i*.

⁵ Pa tanaya mpv pa sa Tacaa hate.

Mpi to, Iso yovotana na pa nma-me.

⁶ Inu i suna-meye ma lona ke tam to,

i su-meye kiin, pa fei si i yaki-*i*.

⁷ Teto to nyama me i sa Tacaa,

tenkuna na pa taa tumaa sasaa i samv-*i*.

⁸ Na kaka na tev tampere na kv kraakpaaav,

na ihunte na tev heelim sasom me mpa

i laki isu i yovov to.

I sa Tacaa.

⁹ Poo na pulasi me ma tana,

na tun kulovvov na sasovvov tana i samv-*i*.

¹⁰ Taale wontu na tayaya nyantu,

na ate kututuutu na sumasi.

I sa Tacaa.

¹¹ Ate awulaa na yalaa tana,

na awulumpiya na ate huvlaa tana.

I sa Tacaa.

¹² Akpatalaa na piya

ifepiya na paelaa i samv-*i*.

¹³ I sa Tacaa hate,

Mpi to, ta tike nte sasole.

Iso sasovvov waasa isotonvov na tetv ke.

¹⁴ Tacaa ha i yalaa ke tov ke.

Pa to ke i yalaa kupama sanv-*i*.

Iseyeli yalaa mpa me i kpatana-*i* to i sanv-*i*.

I sa Tacaa.

149

Yalaa kupama teeli

¹ I sa Tacaa.

I yoo Tacaa ke yontu kvfatu,

i yoo i samtv ke yalaa kupama kpekale taa.

² Iseyeli nyama i yoolana wei i nma-me to.

Siyovvov nyama i wee anmaala taa ke ma wulav to.

³ I sa Iso hate na paale,

i sa-te na akilima na camovvov.

⁴ Mpi to, Tacaa lanle heena i yalaa meye,

na i yaki mpa pa pasovi pa ti to, na pa nyovvov kulovi.

⁵ Yəlaa kɔpama í wɛɛ acima taa na pá tɔ Isə ke teeli.
 ɪ wilitina lanhɔlɔmlɛ ke mə kɔhəntəŋ tɔ kɛ́ ahoo.
⁶ Isə samtɔ í wɛɛ mə nɔɔsi taa,
 na layatɛ nte tɔ wɛ ləŋ ke taa na waali tɔyɔ mə niŋ taa.
⁷ Na í læti piitimnaa lɛlaa,
 na í tɔ yəlaa lɛlaa ke wahala.
⁸ Na í həkɔ mə awulaa ke alukpala,
 na pɛlɛ pa waali nyáma ke nyəyətɔ.
⁹ Na í huɔna-wɛyɛ Isə huɔlɛ isu pa ŋmaav tɔ,
 pə kɛ́ yəlaa kɔpama təna teeli kɛ́.

ɪ sa Tɔcaa.

150

ɪ tɔ Tɔcaa ke teeli

¹ ɪ sa Tɔcaa.

ɪ sa Isə kɛ́ ɪ tɔsɛɛɛ taa.
 ɪ samɪ-ɪ isɔtaa, timpɪ ɪ toma naaki tɔ.
² ɪ samɪ-ɪ, ɪ kookalənaa tɔɔ,
 í samɪ-ɪ, ɪ tɔŋ kɛ́ sɔsɔŋ tɔ pə tɔɔ.
³ ɪ sa Isə na tutuyu wula,
 í samɪ-ɪ na cəməŋ na saŋkɔnaa.
⁴ ɪ sa Isə na akilima na paale,
 í samɪ-ɪ na ŋmusɪ cəmɔyɔ na həlaya.
⁵ ɪ sa Isə na kɔpɛŋkɔpɛŋnaa mpa pa wiiki teu tɔ.
 ɪ samɪ-ɪ na mpa pa wiiki na pá sɛɛkɪ tɔ.
⁶ Weesuyu nyəm təna í sa Tɔcaa.
 ɪ sa Tɔcaa.

ATUWA TAKĒLAYA Kutubtu

Takēlaya kanε ka taa kε pa keesa atuwa na lεmayasεε tōmnaa. Na pa hulēyituyu cεcε kupan na pəyalu kupan pa tōm. Na apalu na alu pa cayale ke təyaya taa. Pə seyesəyi-tu tətəyō sulyonyōle, na acacaale asilima, na kaloolaya, na felentu, na yoou pə tōm. Ilena pə kaasi lona asayεε wena tu se tō. Pə wεε si yulu lεmayasεε tu i se lona anu a tənaya.

Isəna pa faya Atuwa takēlaya tō.

Layatu nti cεcε tasəyi kufalan yəlaa tō, titite 1-9

Atuwa wena a keesəyi yəlaa wεεtu tōm tō, titite 10-29

Akuuli na Lemuweli pa Atuwa, titite 30-31

¹ Tafiiti pəyalu Salōmən wei i kε Iseyeli wulav tō i atuwa ntō.

Mpi mpi takēlaya seyesəyi yəlaa tō.

²⁻³ Atuwa anu a huləyona yulu ke tampana taa tōnte, na layatu na siyisuyu na kupantu na i cekəna tōm səsəntu. ⁴ A kuliyi ifepiya ise na pə wεena nyuyū taa mayasəm. A tasəyi mpa pa ta nyi pulu təyō layatu. ⁵ Nyəntaa mayamaya ná wiiliyi a taa na pə waaki. Na á huləyi layatōnaa ke isəna paa la tō. ⁶ Paa cekəna asəsiina na layatu tōm seyesəlaa atuwa.

⁷ Iso nyamnau nté nyəm kite. Kōmēlēmən u nyaŋna-i na pə kisiyi nyəm kuseyesətu na pə layatu tasuyu.

Layatu tasuyu ke ifepiya.

⁸ Ma pəyalu taa lō nyá caa na nyá too pa seyesuyu. ⁹ Pu la na nyá weesuyu té kε isu ntenuyu ke nyuyū taa, yaa luluyū ke luyū tεε. ¹⁰ Ye asayaa luki si pə tusiyi-ŋ isayatu taa, taa tisi. ¹¹ Yaa pa yaa-ŋ si i cen yəlaa na i ku-weyε mōsōŋ, ¹² na i li pa təna na pa ise isu atətəle. Yaa isu mpa pa tiiki pəlaav taa tō. ¹³ Ilena i kuu pa wontu kupantu təna na i suuli mə tεεsi, ¹⁴ na paa wei i wεena i paa tete. Si yantəŋa kulōmaya ke mə təna i ká krenti. ¹⁵ Ma pəyalu nyana-wε i taa kaa mpaav, hatələna timpi pa təŋ tō. ¹⁶ Isayatu mpaav ke pa təŋ na yulukule tōm caaləna-wε. ¹⁷ Paa nyəki sumaya ke katōka na ká naaki. ¹⁸ Ama mpe pa nyəki pa təyi mpi pu co-wε təyō, na pə nyəki pa weesin ke katōsi. ¹⁹ Yəlaa mpa pa pεekəyi kasəyaya asilima nyəŋka tō pa mpaan nté, na pə kuyi weesin nyəma.

Lεmayasεε yaav ke yəlaa

²⁰ Lεmayasεε kiisiyina nteye mpaan taa na kuyεŋ taa. ²¹ A yəyətəyi yəlaa təsullenaa na kpaamən taa si: ²² Pəlee kε kaanyəmasi lεmayasεε ká pu, na sayətəlaa náá lu pə taa, na kpanŋtōnaa taa náá yele kpanau ke lεmayasεε. ²³ I kəō na i nu ma kalənav, maa tisi má tō kε ma feesuyu na má huli-meyε ma tōm. ²⁴ Mpi tō, ma yaa-mε na i kisi, na má huli-meyε nin si i la laakali i tá la. ²⁵ Mə təna i lōki ma layatu tasuyu na i kisiyi ma kalənav. ²⁶⁻²⁷ Pə tō kε ye səyōntu na wahala lu mə tō isu kacuculaya, maa won-mε na má paana-mε. ²⁸ Iε i ká yaa-m ma kaa cō, na i pεeki-m na i wu. ²⁹ Pu la mpyōyō timpi i kisa nyəm, na i tá ləsi si i nyaŋna Taca tō pə tō. ³⁰ Mpi tō, i lō ma layatu tasuyu na i kisi ma kalənav. ³¹ Mə yaasi kulōlum ke i ká təyō, na i haya mə mayamaya mə layatu tasuyu. ³² Pə taya pulu, kumelēŋ lepu kuyōna-ku. Ilena kpanŋtōnaa kaanuto náá yele na pə lé. ³³ Paa na mpu wei i nukəna-m tō pə cakəna-i kε, u nəyəsəyi wahala.

2

Lamayasee waasuyv

- ¹ Ma pəyalv ye n muɣi ma kuvəɣətutv,
na ń təkəɣi ma kusəsutv ke nyá taa.
- ² Ye n ken ɲkraɲuyv na lamayasee kuvəɣəsətv,
na ń pəsəna laakali ke nyá taa.
- ³ Ye n yaa nyəm si pé səna-ɲ.
Na ń kusɪ nyá nəɣə na ń yaa nyuyv taa mayasəm.
- ⁴ Ye n pɛɛkəɣi-wi isu liyitee,
na ń caaki-wi na isəle kuvɛɛmlɛ isu wɛnav.
- ⁵ Ƴɛ mpv pə taa ké n ká cekəna Tacaa nyamnav,
na isəna n ká nyəmɪ-ɪ tə.
- ⁶ Mpi tə, Tacaa haakəna lamayasee,
na ɪ nəɣə taa lukɪ nyəm na nyuyv taa mayasəm təm.
- ⁷ Ƴ yeki na tampana təɲlaa təhikile u laɲəɣi,
na í kentiɣi mpa pa lakɪ siɣisuyv tə.
- ⁸ Ƴ waasəɣi mpa na lɛlaa pa wɛ lelen tə,
na í hasəɣi ɪ yəlaa nəhɛɛ tɛɛ.
- ⁹ Waatv inəɣi n ká cekəna siɣisuyv na mpi pə təɲaa tə,
na mpaan wei ɪ pukina təpante taa tə.
- ¹⁰ Mpi tə, n ká wɛɛna lamayasee ke nyá lotu taa,
na nyəm hɛɛsi nyá laɲɛ.
- ¹¹ N ká wɛɛna nyəm na nyuyv taa mayasəm,
na pu kenti nyá təə.
- ¹² Na pé ya-ɲ kawalaya mpaav taa,
na isayətv yəɣətəlaa niɲ taa.
- ¹³ Na mpa pa yela mpaav kusiyisuyv
na pá kraɣa səkrɛtuyv nyəɲku,
- ¹⁴ na pa laɲɛ hɛɛkəna isayətv lapv
na pá yəələɣəna isayətv tə pa niɲ taa.
- ¹⁵ Mpe inɪ pa mpaan kɛɛwəɣa
na pa haɛɛ náá kəɲlaa.
- ¹⁶ Ƴɛna pé ya-ɲ alv kraɪ tv
wei ɪ tʊsəɣi yəlaa na ɪ nəələlen tə ɪ niɲ taa.
- ¹⁷ Wei ɪ kisa ɪ paalv wei ɪ cɛpa ɪ ciɣita
na í səə Ƴə nəɣə pɛɛluyv təə tə.
- ¹⁸ Alv inɪ ɪ təɣaɣa wɛnna səm həɣəlvuyv ké,
na ɪ mpaav sʊkɪ atətəle taa.
- ¹⁹ Mpa pa puki ɪ tɛ tə pa taa nəɣəlv u tasəɣi məlvuyv.
Pəyele paa tasəɣi weesuyv mpaav ke nav.
- ²⁰ Mpv tə, təɲ yəlaa kuvama ikrate,
na ń təkɪ tampana təɲlaa mpaav.
- ²¹ Mpi tə, mpe pa cakəna tɛtv taa.
Mpa pa fɛina kawaliya tə mpe paa wɛɛna təna.
- ²² Ama pu kpiisi asayaa ke tɛtv taa.
Pu ləsi Ƴə ləlaa ke tə taa.

3

Lamayasee na Ƴə nunav təm

- ¹ Ma pəyalv, taa səə ma sɛɣəsuyv. Tóki ma kusəsutv ke nyá lotu taa. ² Nti tu yelina na ń cayana hɛɛsuyv, na nyá weesuyv tayali. ³ Laki kuvantv na ń təɲəɣi

tampana. Tamsi-təyi nyá luyú tɛɛ ɪsu acima wontuyú kupaŋku. Tókí-təyi teu ke nyá lotu taa. ⁴ Ɔle Ɔso na yəlaa paa sɔɔli-ŋ na nyana-we í weɛ lelen. ⁵ Pɛti nyá təyi Tacaa na lotu kulɔmtɔ. Taa tɔna nyá mayamaya nyá layatu. ⁶ Nyənəyi Ɔso tike ke nyá kulaputɔ tɔna taa. Ɔle í ká huli-ŋ mpaav ŋku n ká təŋ tɔ. ⁷ Taa nyəni nyá təyi nyəntɔ. Nyáná Tacaa, na ń kisi ɪsayatɔ. ⁸ Pɪ kəna alaafəya ke nyá tənuyɔ taa na pé heɛsi nyá wɔsasənaa. ⁹ Sɛɛ Tacaa na nyá kɔwɛnam, na nyá kuhalem kancalaya kulɔlɔm. ¹⁰ Ɔle nyá kpreɛŋ ka sú təyoloyolo, na sulum náá sú nyá ŋkraaŋ. ¹¹ Mpu tɔ, ma pəyalɔ taa nyəni yem ké Tacaa ŋkraŋuyɔ həm. Pəyele nti í kraaləyi-ŋ tɔ tɔ taa la-ŋ sɔyɔntɔ. ¹² Yulɔ wei Tacaa luyú weɛ tɔ, pɔntɔ ŋkraŋuyɔ ke í həŋ. Teitei ɪsu cɛɛ həŋuyɔ í pəyaya kusɔɔlaya nyəŋku tɔ.

Ləmayasɛɛ na təcayanav təm

¹³ Yulɔ wei í hika ləmayasɛɛ, na í hii layatɔ təyɔle ɪsu lelen nɔlɔ. ¹⁴ Mpi tɔ, kawaaya ŋka ləmayasɛɛ haaki tɔ ka kəla liyitee nyəŋka, na pə kasəyaya kəla wula ke teu. ¹⁵ Ləmayasɛɛ kəla teu ke liyitee pɛɛ. Wontunaa mpa yulɔ nyuləyi teu tɔ, tɔ ta haŋna ləmayasɛɛ anɪ. ¹⁶ Ləmayasɛɛ laki ké na yulɔ weesuyɔ tayali, na á ha-í wɛnav na á kusɪ í nyuyɔ. ¹⁷ Ləmayasɛɛ mpaasŋ ké kupaŋ ké, na timpɪ a huləyi yəlaa si pá tɔ tɔ pə kəŋna heɛsuyɔ. ¹⁸ Ləmayasɛɛ wɛ ké ɪsu weesuyɔ tɔyɔ ke mpa pa wɛna-yɛ təyɔ. Mpa pa lakəna-yɛ tɔ pa nukɪ lelen ké. ¹⁹ Ləmayasɛɛ ke Tacaa suna tetɔ. Ɔlena í la na ɪsɔtənuyɔ weɛna toma na í layatɔ. ²⁰ Ɔ nyəm ke í hulina pɔ́ŋ sɔsɔŋ, na ɪsəŋmɔntɔ náá kəŋna cɔlɔ.

Tacaa kentuyɔ ke ləmayasɛɛ tv

²¹ Ma pəyalɔ, təkɪ nyəm na nyuyɔ taa mayasəm ke teu. Pé taa hatələna-ŋ. ²² Mpu pu hana-ŋ weesuyɔ na ń nu lelen. ²³ N ká tɔna naani ké teu ké, pulɔpu kaa co-ŋ. ²⁴ Na ń too ahoɔ ke teu na sɔyɔntɔ fɛɪ. ²⁵ N kaa nyana wahala kɔtutu nəyɔlɔ yaa asayaa. ²⁶ Mpi tɔ, Tacaa keɛ nyá naani, na í ká cɔl-ŋ na katɔsi tɔna.

Təyɔntəle sɔɔluyɔ

²⁷ Paa waatu wei ké n wɛna pəsuyɔ, taa kisi kupantɔ lapɔ ke mpa pa laŋaa tɔ. ²⁸ Ye n wɛna si n ká səna nəyɔluyɔ kpakpaa, taa təyɔni-í na í kpe si cele. ²⁹ Taa mayasi si n laki ɪsayatɔ ke wei í caya nyá kiŋ na naani tɔ. ³⁰ Ye nəyɔlɔ ta la-ŋ pulɔpu taa yoonaa pɔntɔ ke mɔsəŋ. ³¹ Taa la mɔsəŋtɔnaa ke ɪsɛsɛmlɛ. Páćɔ taa nyulɪ pa təntɛ. ³² Mpi tɔ, Tacaa taa kpaakəna asayaa ké. Ama í cewaa nté tampana təŋlaa. ³³ Tacaa təŋsəyi mpusi ké asayaa tɛɛsi ké. Ɔlena í kooliyi siyisilaa nyəŋsi ke kupantɔ. ³⁴ Ɔ woniyi mpa pa woniyi-í tɔ, na í huləyi pɛɛɛ ke mpa pa pasəyi pa ti tɔ. ³⁵ Teeli keɛ ləmayasɛɛ nyáma paa tete. Ɔlena nyuyɔ fɛɪnaa ke fɛɛɛ sɔsɔle.

4

Ləmayasɛɛ hikuyɔ na a təkuyɔ

¹ Ma pəyalaa mɛ, í nu cɛɛ sɛyɛsuyɔ na í welisi teu na í nyí ləmayasɛɛ. ² Sɛyɛsuyɔ kupaŋku ke ma hula-mɛ, í taa lɔ ma kusɛyɛsətɔ. ³ Ma mayamaya maa ké ma caa pəyalɔ kupaŋ ké. Pəyele ma too ka sɔɔla-m ké ɪsu pəyaya ikpamɛ. ⁴ Paapa sɛyɛsəyi-m ké, na í heeliyi-m si: Tókɪ ma təm ke teu ke nyá lotu taa, na ń təŋəyi ma kusəsutɔ n ká hiki weesuyɔ. ⁵ N ká weɛna ləmayasɛɛ na layatɔ. Taa la ləsɔɔ. Páćɔ taa lɔ ma nəyɔ taa təm natəli. ⁶ Taa lɔ ləmayasɛɛ, sɔɔli-yɛ, a ká paasəna-ŋ. ⁷ Lu na ń nyí si ləmayasɛɛ nté pulɔ sɔsɔm na ń pɛeki-yɛ na nyá wɛnav tɔna. ⁸ Sa-yɛ a ká kusɪ nyá nyuyɔ, wayali-yɛ, a ká tu-ŋ teeli. ⁹ Pɪ weɛ-ŋ ɪsu ntenuyɔ kupaŋpaŋku ke nyá nyuyɔ taa.

Asayaa təntɛ cɔluyɔ

¹⁰ Ma pəyalɔ nu ma kuyəyətutɔ na ń mɔ-ti. Ɔlena nyá weesuyɔ pusɪ tayali. ¹¹ Ləmayasɛɛ mpaav ke ma hula-ŋ, na má tiiki-ŋ tampana təŋuyɔ mpaɪsi taa. ¹² Ye

n tən pə kaa pəkəli-ŋ. Pəyele ye n kpakəyi asewa pə kaa co-ŋ. ¹³ Təki seyeşuyv, taa ye-le-ku, nyəəna-ku, ŋku kv tənna nyá weesuşu. ¹⁴ Taa şuv asaya mpaaş taa. Pəyele taa tə kv taa. ¹⁵ Taa tə kv taa, cəlo-ku na ŋ tən kufaluyv. ¹⁶ Ye asaya ta la isayatu paa tooki. Ye pa ta la na pə co nəşəlv pa tom yaaki ké. ¹⁷ Mpi tə, isayatu təşənaş ke pa haşasəyi pa ti, na pá nyəəki mvsuŋ şulvm. ¹⁸ Şiyişilaa mpaaş ná we isu ilim yaakuyv kite tēē, na pé şəşəyi, haləna pə sikuşu tə. ¹⁹ Ama asaya mpaaş ná we şəkrəşuyv ké, paa naaki kvşopvm.

Təntə kvpantə wənaw

²⁰ Ma pəyalv, nu ma seyeşuyv na ŋ ke ŋkpaŋuyv na ma kvşəşəşv. ²¹ Nyá isē í taa hatələna-ti, təkı-təyi hatoo nyá lotu taa. ²² Mpi tə, tə haaki weesuşu na alaafəya ke pa təna mpa pa hika-ti təşə. ²³ Feŋ nyá nyamle təşə na pé kəli pə təna. Mpi tə, tə taa ké weesuşu şulası təna wēē. ²⁴ Hatələna nyá nəşə ke kaloolaya təm, na ŋ kisina nyá ntompee ke təm kvkəkēētv. ²⁵ Nyá isəpee í nyənəyi nyá nəşə təşə na nyá isəhutu hēti teu. ²⁶ Tayanı mpaaş ŋku n tənəyi tə, na nyá tətəntə təna wēē naani. ²⁷ Taa hēli ntəşəŋ yaa mpətəŋ. Hatələna isayatu.

5

La laakalı na alv tetelatv

¹ Ma pəyalv welisi ma ləmayasēē taa, ke ŋkpaŋuyv na ŋ nu ma layatu təm. ² Waatu inəyi n ká wēēna nyuşv taa mayasəm, na nyá ntompee yəşəşəyi layatu təm. ³ Alv tetelatv nəşə taa we leleŋ ké isu tuŋ şetaya yaa tuŋ nim. ⁴ Ama pə tənaya təşə we nyarŋ ké isu şətv. Pə hēeki isu şapəlaya ŋka ka we ləŋ ke cemace tə. ⁵ Şəm taa ké alv inı ı mpaaş puki, na ı nəşēē şiyişina pəlaaş təpəŋpəŋ. ⁶ Alv isu mpv u tənəyi weesuşu mpaaş, ı toolaa ké, ama ı ta cəkəna. ⁷ Ma pəyalaa me í nuna-m yoo. I taa hatələna ma nəşə taa təm. ⁸ Hatələna alv inı ı tē mpaaş. Taa kvətəna ı nəşəkēelası. ⁹ Pə taa kəşə na alv inı í tu-ŋ nəşəlv niŋ taa, na şvntv kú nyá nyuşv na pé wakəli-ŋ. ¹⁰ Pə taa kəşə na kvai nyəma təşə nyá wənaw, na pá şvna nyá təmle kvşvlvm ke lelv təyaya taa. ¹¹ Na pé kəşə na nyá tənuyv ká waatu wei n tala nyá tənaya tə na ŋ mələyi. ¹² Na ŋ tó sı: Isənaya pə lapa na ma taa kvana kvşeyəsətv, na pá kaləna-m na má kisi? ¹³ Isənaya pə lapa na má tá tən ma seşesəlaa kvşəşəşv, na má tá ke ŋkpaŋuyv na pa kvşeyəsətv? ¹⁴ Pə kaasa pəşə sı má ná wəhalanaa təna ke yəlaa na kvpeka hēkv taa.

Nyá ifepile alv şəşəşv

¹⁵ Nyá alv we ké isu lvm kvşam ləkə. Mpv tə, nyəəki ləkə inı ı taa lvm. ¹⁶ Pə fei sı lvm mpi pé kvpəŋ yem ké awalı na hapeē təşə. ¹⁷ Pə wēē sı pé wēē nyá tike nyá nyəm ké, pé taa sokina kvai tv nəşəlv. ¹⁸ İşə í kooli nyá ləkə lvm ke kvşantv na ŋ yəşəna nyá ifepile alv. ¹⁹ I tewaya isu nasəm na ı ləşaya şvş-ŋ. Nyá laŋle í hvləməna ı şəşəşv ke tam təşə. ²⁰ Ma pəyalv, pepe təşə ké n nyuləyi alv kvai nyəŋ? Na ŋ caa sı ŋ wəşalı alv wei n ta nyí tə ı hələ? ²¹ Nyı sı Tacaa naaki yəlaa təna mpaaş ké. I feŋiyi paa yvlv wei ı mpaiş. ²² İşayav kvşəşvşv kvşəkəna-ı isu katəka. I mayamaş ı isayatu kvşəkəna-ı yomle. ²³ I ká sı seşesəşv laŋuyv təşə. İlena í seliyi í kvmələntv katatəlaya təşə.

6

Ləlv kəma cəşəşv

¹ Ma pəyalv, ye n mowa nyá təşəntələ kəmle, yaa n şəŋa nəşəlv waalı ké pə təm taa. ² Ye nyá kvşəşəşv həkə-ŋ pə təm taa, yaa nyá nəşə taa təm kvpa-ŋ isu katəka. ³ Pə təşə tə, ma pəyalv ləşı nyá təşə pə taa. Mpi tə, n hota nyá təşəntələ niŋ taa ké. Polo na ŋ həntı-ı atē na ŋ wiina-ı. ⁴ Taa too pə tom, yaa ŋ tu kvşəşv isələ. ⁵ Haləna ŋ fiti isu nam fituyv tətəlv niŋ taa tə. Yaa isu şumaya lukuyv ka kvşəşv niŋ taa tə.

Felentú cɔlvɔv

⁶ Felentú nyá, polo na ń nyəni tɔɔlv kulapəle na ń wɛɛna ləməyəsɛɛ. ⁷ Tɔɔlv feina feŋlu yaa nyɔvɔv tɔ yaa caa. ⁸ Paa na mpv tɔ ɪ caləsəyi tɔɔnaya ke kumtv waatv na ɪ nyəkəyi. ⁹ Felentú nyá, pəlee ké n ká nyəyəsɪ həntɔvɔv na tom? ¹⁰ Nyá sɪ n ká tɔsɪ nyá tɪ, na ń tɔ nyá niŋ ke nyá nyɔvɔv na ń too pəcɔ na ń hɛɛsɪ. ¹¹ Waatv ɪni kɔnyɔŋ ká ta-ŋ melemɛɛ, na wahala tutu-ŋ ɪsu yoolu na ɪ wontu.

Mənaafiki cɔlvɔv

¹² Yɔlv tɛtɛlatv ɪ təŋəyi tampana. ɪ təŋ ké na ɪ nəɔ taa na kaloolaya. ¹³ ɪsɛ ke ɪ cəpələyi yəlaa, na ɪ yəɔtəyənə-wɛ na ɪ nəɔhɛɛ, na ɪ hatəyi-wɛ na ɪ mpee. ¹⁴ ɪsayatv wɛnna ɪ taa, na ɪ məyəsəyi kawalaya təm ke tam, na ɪ tilisiyi yoon. ¹⁵ Pə tɔɔ ké wakəlvɔv ká tuti-ɪ, na pə wakəli-ɪ təm kulɔm tɔɔ ɪ kaa wɛɛ hiiu.

Yəlaa mpa ɪsɔ luyv fɛi tɔ

¹⁶⁻¹⁹ Yəlaa loosi naatoso ke Taca taa kpaakəna. Mpeyele:
 ɪsətoosile nyəma, na puyusilaa,
 na mpa pa kuyi yəlaa ke mɔsvɔŋ tɔ,
 na mpa pa məyəsəyi pa lotu taa ké nti tə fɛi teu tɔ,
 na ɪsayatv waali təŋlaa, na pəpətv aseeta nyəma.
 Ama pə kaasa naatosompəɔlaya nyəma.
 Pɛɛyɛɛ cewaa yoosilaa.

Wasəŋkalətv cɔlvɔv

²⁰ Ma pəyalv tókɪ nyá caa kusəsutv. Taa lɔ nyá too kusɛyəsətv. ²¹ Su-təyi nyá lotu taa ké tam tɔɔ. Tv-təyi nyá luyv tɛɛ ɪsu kacəka wontuyv. ²² Tu tiiki-ŋ nyá təntɛ taa, na tɔ kenti-ŋ nyá təhəntəle taa, na tɔ yəɔtəna-ŋ waatv wei n feŋ tɔ. ²³ Mpi tɔ, kusəsutv wɛ ké ɪsu fətəla. Na sɛyɛsvɔv nάά wɛɛ ɪsu nyaaləm, na kəkpaalətv nάά ké weesuyv mpaav. ²⁴ Tu kisina-ŋ alv ɪsayav, wei ɪ ké nəɔlɛŋ tɔ tɔ. ²⁵ Taa nyulɪ alv ɪni ɪ teu ke nyá lotu taa. Pəyele taa yeɛ na ɪ ɪsɪhutu teu hɔ-ŋ. ²⁶ Pə taya pulv, ye apalaa tənə alv, tɔɔnaya pəcɔ tike ke yɔlv ləɔki ɪlé ɪ tɔɔ. Ama alv wei ɪ wɛna paalv tɔ, yɔlv kɔpəŋ ke ɪ nyəkɪ katəka. ²⁷ Yɔlv ká tɔ mamate ke ɪ tɔɔ na ɪ wontu yeɛ nyayav na? ²⁸ Yaa ɪ ká tɔ mamala tɔɔ na pə tá nyaya ɪ nəntaaləŋ? ²⁹ Mpɔv tətəyɔv pə wɛɛ na wei ɪ puki ɪ tɔyəntəle alv kiŋ tɔ. Wei ɪ tokina alv ɪni, ɪ ká ná pə nav. ³⁰ Paa tɔyi tanaav na nyəɔtv wei ɪ ŋmulaa sɪ ɪ təkɪ tɔ. ³¹ Pəna pə mpv tɔ, ye pa kra-ɪ ɪ ká fɛli pə təm naatosompəɔlaya. Haləna ɪ cɛla ɪ wɛnav tənə. ³² Yɔlv wei ɪ feina nyɔvɔv tɔ, ɪni ɪ lakəna wasəŋkalətv, na alv wei ɪ pɛɛkəyi ɪ ti na asaala tɔ, ɪni ɪ lakəna mpv. ³³ Kataasi na kɔtvɔv ke ɪ tɛŋna, ɪ fɛɛɛ kaa tɛ. ³⁴ Mpi tɔ, ɪsəɛɛmlɛ ká kusɪ ɪ paalv pááná. ɪ kaa wɛɛna pətəɔtəle ke lɛɛtvɔv kuyaku wule. ³⁵ ɪ kaa tɛɛli sɪ pá fɛli-ɪ pulv, na paa kɔcɔŋ ke paa kaa-ɪ ɪ kaa tisi.

7

Alv wasəŋkali tvsvyv ke ifepu

¹ Ma pəyalv, tókɪ ma kuyəɔtvɔtv, na ń suna nyá təyi ma kusəsutv. ² Tókɪ ma kusəsutv na ń hiki weesuyv, na ń feŋ ma kusɛyəsətv tɔɔ ɪsu nyá ɪsəpəle. ³ Taa yeɛ na tɔ fiti nyá niŋ taa. Tókɪ-təyi hatoo nyá lotu taa. ⁴ Nyəni ləməyəsɛɛ ɪsu nyá newaya na layatv ɪsu nyá ceu. ⁵ Pu hatələnə-ŋ alv kpai tv wei ɪ tvsəyi yəlaa na ɪ nəɔlɛŋ tɔ ɪ niŋ taa.

⁶ Kuyaku nakvli ma səŋa ma kutuluyv taa, na má nyənəyənə pətote pɔsɔŋ na awalɪ tɔɔ. ⁷ M̀p̀ỳg̀ má ná ifepiya mpa pa ta nyənta pulv tɔ, na pa taa ké ifepu wei ɪ feina nyɔvɔv tɔ. ⁸ M̀p̀ỳg̀ ɪ təŋa hapəle na ɪ tala tə kpeɛŋa tɔɔ timpi alv wasəŋkali nəyɔlv ɪ ka səŋaa tɔ. ɪlɛna ɪ təŋəyənə alv tɛ tɔɔ təpamm. ⁹ Pu ké taanaya ké, na pə tɛma yulutuyv na səkpeɛtvɔv tɛma wɛɛv. ¹⁰ ɪlɛ alv nəyɔlv ɪ səŋəyi-ɪ keɛ, na ɪ suuwa

isu apalaa tana alu, na acilayatu suwa i lotu taa. ¹¹ Pə kula i nyuyv taa na í kpisi i teye cayale. ¹² Paa hapəle tɔɔ, yaa nənəyɔ tee, yaa paa lé té, i tanaa ké. ¹³ Mpyúyú i kpətəna ifepu na í kpipi-i na í wayali-i. Uena í nyəni i isentaa təpiŋ na feele fei, na í heeli-i si: ¹⁴ Saŋa ma lapa Iso ké nəyɔ kulɔmaya krentuyv kətaya ŋka too maa suwa si maa la tɔ. ¹⁵ Pə tɔɔ ké ma luwa si ma sənəyi-ŋ na má pɛeki-ŋ. Tɔɔ, ma na-ŋ kele. ¹⁶ Ma pəwa ma kato tɔɔ ké Icipiti kponkpontu ton nyəntu pɔɔŋ kucɔɔcɔlɔŋ kɔpaŋ. ¹⁷ Na má yɔyɔli tulaalɔnaa kɔpama mpa pa yaaki si Miili na Aluwɛɛ na Kanɛli tɔ. ¹⁸ Kɔɔ na tɔ cɛpəlɔna sɔɔluyv haləna pə nyaali. Tə yɔɔli na tɔ nu pə lelen ke teu. ¹⁹ Ma paalu pola mpaav pooluŋ nyəŋku, i fei təyaya. ²⁰ I kpaɔa liyitee na húlúyú ké. Ye isətu ta mənna kite u kəŋ. ²¹ Uena alu inu í pəsi ifepu inəyi i yɔyɔtaya katatəlaya tɔɔ, na í həmi-i i nɔɔlelen tɔɔ. ²² Na ifepu sɔv-i tənuyv ke kpaɔpaa isu nav wei pa pukina təkule tɔ. Yaa isu pa həkuyv kpaŋtu ke ŋmənaya si pa hən i ŋkpaŋuyv tɔ. ²³ Haləna nyəmle sɔ i hɔɔle, isu sumaya huluyuuna tiu ke apai taa na ká tá nyí si ka weesuyv ke pu tɛna tɔ.

²⁴ Pənente ma pəyalaa me, í nuna-m, na í ké ŋkpaŋŋ na ma nəyɔ taa tɔm. ²⁵ Taa nyuli alu isu mpv na n tən-i, na pə kɔɔ na n lé i mpaan taa. ²⁶ Mpi tɔ, alu inu i huwa yəlaa payale ké. Mpa i ka huwa mpv tɔ paa ké tonɔnaa ké. ²⁷ I təyaya nté atətəle mpaav na kú tiiki səm té.

8

Ləmayasɛɛ kawəyaya.

- ¹ Ləmayasɛɛ mpa kapuka, na layatu náá kusɔ tə nəyɔ na tɔ yaa.
- ² Ləmayasɛɛ sənə tonɔŋa tɔɔ ké mpaav kin, na hapəle atama taa.
- ³ Ləmayasɛɛ sənə ɔcatɛ nənəkeelasɔ na tɔ hapɛɛ tɔɔ na á kiisiyi si:
- ⁴ Yəlaa piya meye ləmayasɛɛ má, ma wɛna.
- ⁵ Kɔmɛlɛmən i kpɛlɛmi nyuyv taa mayasəm. Layatu lanɔlaa náá kpɛlɛmi nyəm.
- ⁶ I nu, tɔm sɔsɔntu ke ma wɛna si ma heeliyi-me, ma kuliyi ma nəyɔ si ma heeliyi-meye kusiyisitu.
- ⁷ Pə taya pulv, tampana ke ma nəyɔ yɔyɔtəyi na isayatu tɔm wɛ-m kusəyɔtu ké.
- ⁸ Ma nəyɔ kuyɔyɔtutu tana siyisaa ké, kaloolaya yaa tɔm kəkəkɛɛtu fei pə taa.
- ⁹ Layatɔnaa nyəma tɔ tənaya teu ke təcɛɔcɛɔ, na tɔ siyisa teu ke mpa pa wɛna nyəm tɔ.
- ¹⁰ I pɛeki ma kusɛyɛsətu na pə kəli liyitee, na í pɛeki nyəm na pə tee wɔla kɔpaŋ.
- ¹¹ Mpi tɔ, ləmayasɛɛ kəla teu ke liyitee pɛɛ. Liyitee pulvpu ta tala-yɛ.

Ləmayasɛɛ hvluyv ke a ti

- ¹² Ləmayasɛɛ má, laakali lapv taa ké ma təcayale wɛɛ, ma wɛna nyəm na nyuyv taa mayasəm.
- ¹³ Tacaa nyamnav nté isayatu kisuyv. Kalampaani na isəcav pə ké isayatu mpaav ké. Na nəyɔ isayaa ké mpi ma kisaa təyɔ.
- ¹⁴ Má tənna layatu tasuyv na təcayana, mayale layatu, na ma wɛna ton.

- 15 Ma toŋ taa ké awulaa tóki kawulaya,
na awulumpiya náá toyi mpi mpi pə siyisaa tə si yəlaa í la.
- 16 Ma toŋ taa ké awulaa tóki kawulaya,
na kupaɣalaa na tetv taa huulaa təna náá huukəna.
- 17 Ma səla mpa pa sələyi-m təyɔ.
Na ma pɛkəlaa naaki-m.
- 18 Ma kiŋ ke apititu na teeli wɛɛ,
na wɛnaw kuleelim na tampana təŋyɔ.
- 19 Ma kɔlɔlɔm kəla wɔla kupaŋ ke teu.
Na ma nyəm náá tɛɛ liyitee.
- 20 Tampana təŋyɔ mpaav taa ké ma təŋ
mpaisi kusiysisasi hekv taa.
- 21 Ma su kupantu ke mpa pa səla-m təyɔ.
Na má suuliyi pa kpaŋcooŋ.
- 22 Maɣa Tacaɔ caaləna ŋmav ke ɪ təmle taa
na pəcɔ́ í lakɪ ɪ təma kupaŋɛɛ.
- 23 Hatoo tə pa ŋma-m ké,
fau na pəcɔ́ pá ŋmaaki tetv.
- 24 Waatu inɪ tə tɛŋku nəyɔlv ɪ taa wɛɛ,
pəcɔ́ lɔm seelv nəyɔlv ɪ fei.
- 25 Pa lɔla-m ké na pəcɔ́ pá la pəoŋ
na pəcɔ́ pulasi wɛɛki.
- 26 Pəyele Tacaɔ taa tu lata tetv yaa katenasi,
yaa antulinya ciyilisi nsi su naaki tə si kancaalaya nyəŋka.
- 27 Ma wɛɛ na pəcɔ́ Tacaɔ su isətənyɔv,
na í pu kv tənaya ke kɔna tɛŋku səsə pa təsulle.
- 28 Na í tv isəŋmɔntv ke isətəa na tɛŋku seelaa lɔm tɔli na pə luna toma.
- 29 Waatu inəyi Tacaɔ su tɛŋku ke tənasi si lɔm í taa ŋmaa na í pu tetv kite.
- 30 Ma lakaya ɪ kiŋ ke təmle ké, na má heesəyi ɪ laŋle ke paa kuyaku ŋku. Na má
liyiliyi tam na í naaki.
- 31 Na má liyiliyi ɪ tetv təə na ma laŋle heekəna yəlaa.

Nyulelen tv nté wei ɪ nukəna ləmayasɛɛ tə

- 32 Ma pəyalaa, pənente í nuna-m.
Mpa pa təŋəyi ma mpaav tə pa nu lelen ké.
- 33 ɪ nu seɣesuyv í taa lə-kv.
ɪlena í pəsi ləmayasɛɛ nyəma.
- 34 Yəlaa mpa pa nukəna-m tə pa nu lelen ké.
Paa ifemle nteye pa feŋiyi ma təyaya nənəəsi
na pá tənəyi ka akelenaa.
- 35 Mpi tə, ye wei í hika-m ɪ hika weesuyv ké.
Tacaɔ ká hvli pɔntv ke suulu.
- 36 Ye wei ɪ pəntəyənə-m ɪ təyi ɪ toyi wahala.
Pa təna mpa paa caaki-m tə səm ke pa səlaa.

9

Ləmayasɛɛ yaatv

¹ Ləmayasɛɛ sɪna akelenaa naatosompəyɔlaya, na á ŋma a təyaya. ² A kó wontu na á lá təyənaya na á su na á puu solum. ³ A tila a təmle nyəma alɔnyəma ke tontonə təə, na pɛle pá yaaki yəlaa si: ⁴ Kɔmeleməŋ me, í kəna cənɛ. ɪlena pá

heeli ləmayasɛɛ fɛɪnaa si: ⁵ I kɔɔ na í tɔɔɔ ləmayasɛɛ tɔɔɔnaya, na í nyɔɔ a solum.
⁶ I lu kumelɛmɛn taa na í hiki mɛ ti. I tɔn mpaav ŋku ku takəna layatu cɔlɔ tɔ.

Ləmayasɛɛ tu na wonlu

⁷ Ye n kaləɣəna wonlu, i footiyi-ŋ ké. Na ye n seɣesəɣi isayav i tuv-ŋ. ⁸ Taa kaləna wonlu na pɛ kɔɔ na i taa kpana-ŋ. Ama kaləna ləmayasɛɛ tu ílé i ká sɔɔli-ŋ. ⁹ Ha ləmayasɛɛ tu, na i ləmayasɛɛ ká sɔɔsi. Seɣesi siyisilu na ílé i sɔɔsi nyəm. ¹⁰ Iso nyamnav nté ləmayasɛɛ tɔcaalle. Iso yɔlaa nyəmtu nté layatu. ¹¹ Ləmayasɛɛ ká yele na nyá kuyɛɛn huki, na nyá weesuɣu pusi sɔɔsi. ¹² Ye n ké ləmayasɛɛ tu, nyá waakəna. Ye n ké wonlu ile nyá nyuyɔ taa ké pə tɛn.

Kumelɛntu yaatu

¹³ Kumelɛntu wɛ ké isu alv kəkɔte tu, wei i ké tulaya na í tá nyí pulv tɔ. ¹⁴ Kpete tɔɔ ké alv inu i caya i nɔnəkeelasɪ, ke icate tontonle tɔɔ. ¹⁵ Ilena í kpeesəɣi tɛelaa mpa pa kama nyɔɔn na mpa tɔ si: ¹⁶ Ye wei i ké kumelɛn, í kənnə cənɛ. Na í tɔn nyɔɔn fɛɪnaa si: ¹⁷ Lum kɔnmuləm wɛ lelen ké, na ŋmelav tɔɔnaya náá wɛ teu. ¹⁸ Mpa alv inu i yaaki mpv tɔ, pa ta nyi si pə canɣəɣi-wɛɣɛ atɛtɛle taa.

10

Yɔlaa tɔntɛ atuwa kɔkpeyelee

¹ Salvmɛn atuwa. Pəɣaya ləmayasɛɛ tu heesəɣi ka caa lanje ké. Ilena kumelɛn náá wakəli ku too nyəntɛ.

² Wenav mpi yulv ta tɔn tampana na í hiki tɔ pə taa fɛi kawaaɣa. Ama siyisuyv yakəna səm taa.

³ Taca a u yeki si nyɔɔsɪ í sasəli siyisilu. Ama i pɛn isayav ke mpi i nyuləɣi tɔɔ.

⁴ Nkpalasɪ kpekuɣv svsəɣi konyɔn ké. Ilena təmlɛ lapv lɔnɔn náá svsi ton.

⁵ Yulv wei i nyəkəɣi tɔɔnaya ke kumtu waatu tɔ, i ké pəɣaya ŋka ka mayasəɣi ka nyuyv taa tɔɔ. Ama wei i tooki saa inu tɔ, i ké fɛɛle fɛi tu ké.

⁶ Kvpantv koolee wɛ siyisilaa nyɔɔn tɔɔ ké. Ama musvŋ təm tike ke asayaa nɔɔsi yɔɔtəɣi.

⁷ Siyisilu tɔɔ tɔɔsvyv kənnə kvpantv koolee ké. Ama yulv isayav hətɛ mayamaya ná wakəɣi ké.

⁸ Yulv wei i wɛna ləmayasɛɛ ke i taa tɔ, i muɣi seɣesɛɛ ké. Wei i yɔɔtəɣi kumelɛntv təm tɔ i tɛesəɣəna lepu.

⁹ Wei i tɔn teu tɔ i tɔnna naani ké. Ama wei i tɔnəɣi mpaan kvkonɔn tɔ pu kuli i waali.

¹⁰ Wei i cəpələɣi isɛ na layatu tɔ i tɔɣi i lɛlaa ke wahala ké. Ama wei i yɔɔtəɣi kumelɛntv təm tɔ i tɛesəɣəna lepu.

¹¹ Siyisilu kuyɔɔtɔtɔ ké weesuɣv sɛɛlv ké. Ama musvŋ təm tike ke asayaa nɔɔsi yɔɔtəɣi.

¹² Pááná kusəɣi yooú ké. Ilena sɔɔlvɣv náá husəɣi kvpəntəŋ təna.

¹³ Yulv layatu yɔɔtəɣa taa ké pa naana i ləmayasɛɛ. Ilena pá natəɣi ləmayasɛɛ fɛi tu siyile taa ké kpatəŋ.

¹⁴ Nyəm ke ləmayasɛɛ nyáma ná kaaki wɛnav tɛle. Ama kumelɛmɛn kuyɔɔtɔtɔ ná wakəɣi ké.

¹⁵ Wɛɛntv liyitee kentiɣina i tɔɔ, isu kolunə icate ton nyəntɛ. Acamaa kɔwakəɣm nté pa konyɔn.

¹⁶ Yulvpan təmlɛ ke weesuɣv pulv ké. Ilena isayav kasəɣaya náá ké isayatu pulv.

¹⁷ Wei i tɔɔsəɣi seɣesvɣv tɔɔ tɔ i tɔnəɣi weesuɣv mpaav ké. Ilena wei ílé i sɔɔki kalənav tɔɔ tɔ í le.

¹⁸ Ye wei i taka pááná tɔɔ i looliɣina i nɔɔɣv ké. Wei i yɔɔtəɣi lɛlaa təm tɔ i ké kumelɛn ké.

19 Wei ɪ yɔɔtɔɔɪ sɔsɔm tɔ u taana pɛntuɔɔ. Ama wei ɪ kpaaki ɪ nɔɔ tɔ ɪ kɛ yulɔ layatu.

20 Siyisilu kuyɔɔtɔtɔ wɛ teu kɛ ɪsu liyitee nyɔɔlɔɔ. ɪsayav lotu taa huwɛɛ ta kɛ pulɔ.

21 Siyisilu kuyɔɔtɔtɔ tiikiyi yɔlaa payale kɛ. Kpanɔtonaa nɔ sɔki nyuɔɔ taa mayasɛm lanɔɔ tɔ.

22 Tacaa kupantu kooluɔɔ haakana tonɔ. Nyɔ kulɔku u takɪ tiili.

23 ɪsayatu lapu wɛ lamayasɛɛ fɛi tɔ kɛ ɪsu aliyila. Ama layatu tanna lamayasɛɛ.

24 Mpi asayaa nyanɔna tɔ mpi pɛ kɔna pa nyɔɔ tɔ. ɪlena ɪsɔ haaki siyisilaa kɛ mpi pa sɔlamɔɔ tɔ.

25 ɪsu kacuculaya tɛɛkuɔ tɔ, mɔpɔyɔ asayaa saalɔɔ. Ama siyisilaa nɔ sɔna teu kɛ tam tɔ.

26 ɪsu nyɔmɔn nyɔnɔɔ kela, na nyɔɔsɪ nɔɔ tɔɔi ɪsɛ tɔ, mɔpɔyɔ felentɔ cɔɔsɔɔ ɪ caa.

27 Mpa pa nyanɔna Tacaa tɔ pa weesɔnɔ tayaɔɔ kɛ. ɪlena ɪsayalataa nɔɔ sɔkɔna pa tonɔ.

28 Siyisilaa tɛɛlɔɔ kɛ lanɔhulɔmlɛ kɛ. Ama asayaa tɛɛlɔɔ kɔ wakɔli.

29 Tacaa mpaav kentiɔi mpa pa fɛina kawaliya tɔɔ. ɪlena kɔ wakɔɔɔ mpa pa laki ɪsayatu tɔ.

30 Pulɔpu u selisiyi siyisilu. Ama asayaa nɔ kaa caya tɛtɔ taa.

31 Lamayasɛɛ tɔm kɛ siyisilu yɔɔtɔɔ. Ama paa setɪ ɪsayatu yɔɔtɔɔ nsɔmlɛ.

32 Siyisilu kuyɔɔtɔtɔ laki kupantu kɛ. Ama kɔwakɔɔ kɛ ɪsayav nɔɔ nɔ nyɔmɔ.

11

1 Tacaa luɔɔ fɛi pɔpɔtɔ mayasɔlaya. Ama mayasɔlasɪ nsi sɪ tɔna teu tɔɔ ɪ caaki.

2 Kalampaani tɔ tɔna kutuɔɔ kɛ. ɪlena wei ɪ pasɔɔ ɪ tɪ tɔ ɪ tɛsɔna lamayasɛɛ.

3 Yulɔpanɔ kupantu tiikiyina-ɪ. ɪlena ɪsayav acilayatu nɔɔ wakɔli-ɪ.

4 Wenav fɛina toma naalɔɔ ɪsɔ huɔlɛ wule. Tampana tɔnɔɔ tike lɔsɔɔna sɔm taa.

5 Siyisilu kupantu yekina na ɪ mpaav tɔnɔ. ɪlena ɪsayav ɪsayatu nɔɔ pɛtɪ-ɪ.

6 Siyisilu tampana tɔnɔɔ lɔsɔɔ-ɪ asola tɔna niɔ taa kɛ. ɪlena asayaa kɔnyulɔm nɔɔ kpaaki-wɛɔ kɔtɔka nyɔm.

7 Yulɔ ɪsayav ɪ sɔpa ɪ tɛɛlɔɔ saalaa kɛ. ɪlena ɪsɔna ɪ tɛɛlayaa ɪ wenav tɔ pɔlɛ pɔ saali tɔtɔ.

8 Pɔ lɔsɔɔ yulɔpanɔ kɛ nɔɔsɛɛ taa kɛ. Na pɔ lɛɛtɪ ɪsayav kɛ ɪ lonte.

9 Wei ɪ kpɛsɔɔ ɪsɔ tɔ ɪ kuɔi lɛlaa kɛ na ɪ nɔɔ taa tɔm. Ama nyɔm waasɔɔna tampana tɔnɔlaa.

10 ɪcate yɔlaa tɔki acima kɛ waatu wei siyisilaa waaki tɔɔ. Na pɔ wilitiɔi waatu wei asayaa sɔki tɔ.

11 Siyisilaa nɔ kɔna kupantu kɛ pa ɪcate taa na ɪcate teeki. Ama asayaa nɔ wakɔɔɔ-ɛ na pa nɔɔsɪ.

12 Wei ɪ tuuki ɪ tɔɔntɔlɛ tɔ, ɪ fɛina nyuɔɔ taa mayasɛm kɛ. ɪlena wei ɪ nukɪ pɔ taa tɔ ɪ sunɔ.

13 Wei ɪ yɔɔtɔɔ lɛlaa tɔm tɔ, ɪ kuliɔi pa waali kɛ. Ama naani tɔ nɔ sukɪ pɔ tɔnɔɔ ɪ taa.

14 Yɔlaa ɪ fɛina paasɔnɔ pa leki yem kɛ. ɪlena layatu tasɔlaa payale waasɔɔ-wɛɔ sɔsɔm.

15 Wei ɪ muɔi lɛlɔ kɔma sɪ ɪ fɛlɔɔ tɔ, ɪ naa pɔ nav kɛ. ɪlena wei ɪ kisiɔi pɔ lapu tɔ ɪ nu leɔnɔ.

16 Alɔ telu kɛ pa sanɔ, na apalɔ kpelikpeka tɔ nɔɔ sɔv tonɔ.

17 Yulɔpanɔ waasɔɔ ɪ tɔɔ. ɪlena yulɔ ɪsayav nɔɔ tɔɔi ɪ tɔɔi wahala.

18 Kasəyaya ŋka ka fei naani tɔɔ ɪsayaɔ hikiyi. Ilena kusiɣisim latu náá hikiyi kufeloyu tampana nyəŋku.

19 Tampana tɔɔyɔ haaki weesuyu ké. Ilena ɪsayaɔ tɔɔyɔ náá tu sɛm.

20 Tacaɔ nyənəɣi ɪsayaɔ ke mpa pa lotu taa we ɪsayaɔ tɔɔ. Ama ɪ laki kɔpantu ke mpa pa tɔntɛ we teu tɔ.

21 Pu hɔ asayaɔ ŋkraŋŋ ké. Ama pu ya siɣisilaa lɔloyu nyáma.

22 Alɔ telu wei ɪ feina ləmayasɛ tɔ, ɪ we ké ɪsu afa wei pa tu wɔla tɔ.

23 Siɣisilaa kɔnyuləm nté kɔpantu lapu. Ilena asayaɔ koolee náá kusəɣi Iɔ páná.

24 Lɛlaa haana luyu kulɔmoyu ké na pa wɛnaw sɔsəɣi. Na lɛlaa náá laki lɛɛu na pá tɔyi pa tɔyi kɔnyɔŋ.

25 Pu ha kɔpantu ke sɔsɛm ke wei ɪ haana luyu kulɔmoyu tɔɔ. Ilena lum halɔ lɔkɔtu náá sí.

26 Mpa pa nyəkəɣi tɔɔnaya na pá taŋa kasəyaya sɔsaya tɔ, yɛlaa tɔɔsəɣi-wɛɣɛ mpuɪ ké. Ilena pá kooliyi kɔpantu ke mpa pa pɛtəɣana-we tɔ.

27 Iɔ saŋ wei ɪ lɔki kɔpantu lapu tɔɔ. Ilena wahala makəna ɪsayaɔ pɛkəlaa.

28 Wei ɪ tu naani ké ɪ liyitee tɔ ɪ lepaya. Ama siɣisilaa ná puki ké ɪsu tɔyɔ ŋku kɔ sɛŋa lum nɔɔ tɔ ku hátu.

29 Wei ɪ ta tɔki ɪ tɔyaya ke teu tɔ ɪ kaa na kpancoou. Mpu tɔtɔɔ kumɛɛɛŋ pəsəɣi ləmayasɛ tu yom.

30 Siɣisilu kɔlaputu haaki weesuyu ké, na yɛlaa tɔɔyɔ ləmayasɛ tu.

31 Pə ta kisi siɣisilaa ke lɛtɔyɔ ke atɛ, kacanɣana ɪsayaɔ na pəntɔlu na?

12

1 Yulɔ wei ɪ tisiyi sɪ pá kaləna-ɪ tɔ ɪ sɔla nyəm ké. Wei u caaki kalənav tɔ ɪ ké kumɛɛɛŋ.

2 Tacaɔ laki kɔpantu ke yulɔpaŋ ké, na í kú acilayatu tu tɔm.

3 ɪsayaɔ u yeki na yulɔ nyɔ tɔŋ. Pəyɛle pɔlɔpu naa ciyitiyi siɣisilaa.

4 Alɔ kɔpaŋ kusəɣi ɪ paalu nyuyɔ ké. Ama fɛɛɛ fei tu ná we ke ɪsu sɔlu ke ɪ muwataa.

5 Tampana tɔɔyɔ tɔm ke siɣisilaa ná mayasəɣi tam. Ilena asayaɔ náá mayasəɣi mpaɔv ŋmuləm tɔm.

6 Asayaɔ kuyɔɔtɔtu we ké ɪsu sɛm katəsɪ. Siɣisilaa nyəntu ná fitiyi lɛlaa ke sɛm taa.

7 Ye pə kpiisa ɪsayaɔ pu kaasəɣi pɔlu, ama siɣisilaa lɔloyu nyáma ná sɛŋa teu.

8 Nyuyɔ taa mayasəm tu ke pa saŋ yontu taa. Ilena pá tɔuki wei ɪ lotu taa we ɪsayaɔ tɔ.

9 Pə kəla teu sɪ yulɔ í pasa ɪ ti na í wɛɛna tɔmlɛ tu kulɔm, na mpi ɪ ka hɔ ɪ ti na í laŋ tɔɔnaya tɔ.

10 Siɣisilu paasəɣana ɪ tɔntɛ ké. Ama pətɔtɔɛ fei ɪsayaɔ lotu taa.

11 Tɔɔnaya tɔlɔna wei ɪ haləɣi tɔɔ. Ilena wei ɪ feina nyuyɔ taa mayasəm tɔ í tɔɔyɔ kpaɪ nyəm.

12 Kasəyaya asilima nyəŋka ke asayaɔ ná nyuləɣi. Ama siɣisilaa ná waaki.

13 Nɔɔ kuyɔɔtɔtu taa we katəka ɪsayaɔ ké. Ama siɣisilu ná ləsəɣi ɪ tɔyi nəɣəsɛ taa.

14 Yulɔ nɔɔ kuyɔɔtɔtu yekina na í wɛɛna kɔpantu ke sɔsɛm. Pə fɛɛɛ paɔ wei ké ɪsu ɪ lapəna ɪ niŋ tɔ.

15 Wei ɪ feina nyuyɔ taa mayasəm tɔ ɪ nyənəɣi ɪ mpaɔv ké na kú siyisa-ɪ. Ama ləmayasɛ tu ná nukɪ layatu tɔsuyɔ ké.

16 Kumɛɛɛŋ huləɣi ku páná ke kpaɔpa ké. Ama wei ɪ nukɪ ɪ kutɔyɔ na í ŋmɛsəɣi tɔ ɪ ké nyuyɔ taa mayasəm tu ké.

17 Wei ɪ yəɣətəyi tampana tɔ siyisuyu ke ɪ kpaaləyi, na aseeta pəpətɔ tu ke kaloolaya.

18 Təm kpai nyəntɔ yəɣətɔyɔ sɔki ké ɪsu layate. ɪlena ləmayasɛɛ nyéma kuyəɣətɔtɔ ná waasəyi.

19 Tampana yəɣətɔyɔ u tɛɲ. Ama kaloolaya naa laaki tɛm.

20 Mpa pa tu pa taa ké ɪsayatɔ lapɔ tɔ pa lotu taa suwa pəpətɔ ké. Ama mpa pa sɛyɛsəyi hɛɛsɔyɔ tɔm tɔ, pa lanja huləməyi.

21 Mpusi nəɣəlɔ u makəna siyisilu. Ama wahalanaa ná nukɪ asayaa.

22 Taca luɣu fɛi loollaa. Tampana lataa ke ɪ san.

23 Nyuyɔ taa mayasəm tu ná nɛmɛsəyi ɪ nyəm tɔm ké. Ama kumɛlɛɲ ná yasəyi ku kumɛlɛntɔ.

24 Təmɛ latɔ təkəna kawulaya. ɪlena nkpalasɪ kpekəlɔ ná teki lɛlaa.

25 Nəɣəsɛɛ nukɪ yulɔ ké. ɪlena tɔm kupantɔ hɛɛsɪ ɪ lanɲɛ.

26 Siyisilu huləyi ɪ təɣəntələ ke mpaav kupanɲku ké. ɪlena asayaa mpaav náá tolisi-wɛ.

27 Tətəlɔ felentú u wɔsəyi ɪ nantɔ. Ama yulɔ wɛnaw kupam nté təmɛ lapɔ.

28 Siyisuyu mpaav taa ké weesuyu wɛɛ, səm fɛi ku taa.

13

1 Pəyaya ləmayasɛɛ tɔ nukɪ ka caa sɛyɛsɛɛ ké. Kalampaani nyənka u nukɪ kalənav.

2 Yulɔ kuyəɣətɔtɔ yekina na í təɣə mpi pə wɛ teu tɔ. Ama mɔsɔɲ tike ke asayaa ná lakəna.

3 Wei ɪ fenɲiɲi ɪ kuyəɣətɔtɔ tɔ tɔ ɪ təɲi ɪ waasəyi. Ama wei u nyən ɪ nəɣə kpaav tɔ ɪ wɛ lepu taa ké.

4 Felentú wɛna konyulɔyɔ nku ku waasəyi-ɪ təɣə. Ama pu tɔləna təmɛ latɔ ké.

5 Siyisilu taa kpaana kaloolaya ké. ɪlena ɪsayav náá footiɲi lɛlaa na í tɔyi-wɛyɛ fɛɛɛɛ.

6 Siyisuyu kentiɲina yulɔ wei ɪ tɔntɛ wɛ teu tɔ. ɪlena ɪsayatɔ náá kó ɪsayav.

7 Lɛlaa yaaki pa təɲi tɔɲtɔnaa, pəcɔ pa fɛi pulɔ. ɪlena lɛlaa náá yaaki pa təɲi konyəntɔnaa na pá hayaa.

8 Wɛnaw ke yulɔ layasəɣəna ɪ weesuyu. Ama konyəntɔ ná tá nyí tələ.

9 Siyisilu wɛ ké ɪsu fətəla wei ɪ naaki teu tɔ. ɪlena ɪsayav náá wɛ ɪsu fətəla wei ɪ fiyinaa tɔ.

10 Kalampaani tike ke pa kusəɣəna yoo. Ama mpa pa nukɪ layatɔ tasuyɔ təɣələ ləmayasɛɛ nyéma.

11 Tɔɲ wei yulɔ ta laa hikuyɔ tɔ ɪ pasəyi ké. Ama tɔɲ wei yulɔ hikiyi pəcɔ pəcɔ tɔ, ɪni ɪ sɔsəɣəna.

12 Yulɔ tɛɛɔyɔ pulɔ na pá tá lá ləɲ tɔ, ɪ lanɲɛ wakələyi ké. Ama ye ɪ nyula pulɔ na í la-wɪ ɪɛ ɪ lanɲɛ hulɔmɪ sɔsəm.

13 Ye pa kpaala wei na í tá nu ɪ leki ké. Ama wei ɪ təkəyi nti pa tu-ɪ tɔ ɪ waaki ké.

14 Ləmayasɛɛ tɔ kusɛyɛsətɔ haaki weesuyu ké. Nti tɔ cələɣəna yulɔ ke səm katəsi.

15 Yulɔ layatú ke yələa tɔyɔna. Ama ɪsayav weesuyu ná wɛ katɛ.

16 Nyuyɔ taa mayasəm nyéma mayasəyi pa taa ké na pəcɔ pá la pulɔ. ɪlena kumɛlɛmənɲ náá yasəyi pa kumɛlɛntɔ.

17 Təm kpaallɔ ɪsayav hotiɲi wahala taa ké. ɪlena kupanɲ náá waasi.

18 Wei ɪ kisiɲi sɛyɛsuyɔ tɔ, ɪ pəsəyi konyəntɔ ké na pá tɔv-ɪ. ɪlena wei pa kaləɣəna na í suma tɔ ɪ nyuyɔ kulɪ.

19 Ye yulɔ í nyula pulɔ na í hiki-wɪ pə wɛ-ɪ lɛlɛɲ ké. Ama kumɛlɛmənɲ ná nyənəyi ɪsayatɔ ləw ke acaalətɔ ké.

²⁰ Ye n tənəyi ləmayasεε nyáma n laki ləmayasεε ké. Ama kumelēmən tənly ná pəsəyi isayav ké.

²¹ Isayatu tənəyi tə lataa ké. Uena pá ləetəyi tampana tənlaa ke kupantu.

²² Yulupaŋ yekina i luluyv nyáma ke i kpancoou ké. Uena siyisilaa náá təyɔ isayav nyəŋkv.

²³ Konyəntunaa kŋ pa tawa taa ké səsəm. Uena muyullaa səki.

²⁴ Wei u maki i pəyaya tə i ta səli-keye. Ama wei i səla i nyəŋka tə i maki-keye.

²⁵ Siyisilu təkí ké na í haki teu. Uena isayav lotu taa náá sələyəna nyəyəsí.

14

¹ Alb ləmayasεε tv suki təyaya ké. Uena alb kumelēŋ náá yəki-ke na i niŋ.

² Tampana taa təntv nyaŋna Tacaá ké. Uena wei i tənəyi mpaan isayan tə í tvv-i.

³ Kumelēŋ kalampaani təm kəŋna-kuyv tipite. Uena ləmayasεε nyáma kuyəyətvtv kentiyi-wε.

⁴ Timpi naan kŋhaləŋ fei tə kprú wε kpete ké. Ama tala təmle taa ké təyənaya tələyəna.

⁵ Aseeta tv kupan u looliyi. Ama pəpətv ke isayav tvn ílé í peləyi.

⁶ Kalampaani tv kaasəyi i təyi u hikiyi ləmayasεε. Uena yulv layatu náá hiiki nyəm pécó u wukəna.

⁷ Hatələna kumelēŋ, pə taya i nəyɔ taa təm taa ké n ká hikina nyəm.

⁸ Nyuyv taa mayasəm tv ləmayasεε nté si í cekəna i mpaav. Uena nyuyv feinaa kumelentv náá tvsəyi-wε.

⁹ Kumelēmən wonyi tasəkəle tayanuyv kətaya ké. Uena tampana tənlaa náá laki təmayá kupantu.

¹⁰ Ye yulv lanle wakəlaa nəyɔlv u pəsəyi na í cosi-te. Mpv tətəyɔ na i lanhulvmlε.

¹¹ Pv yəki asayaa tεεsí ké. Uena siyisilaa coka náá teeki.

¹² Mpaav ŋku n nyənəyi kupankv tə, kv pəsəyi na kú pona-ŋ səm taa.

¹³ Lanwakəlle pəsəyi na t́ tii wonja waatu. Uena lanhulvmlε tεεsəna lanwakəlle.

¹⁴ Yulv tetelatv təkí i kulapvtv kasəyaya ké. Uena yulupaŋ náá təyɔ i kulapvtv kasəyaya.

¹⁵ Wei i fei hŋwεε tə i mvyi pə təna mpi pa heeliyi-i təyɔ. Ama laakalı tv u kpesəyi nəhəle na í ta mayasí i taa.

¹⁶ Ləmayasεε tv seeki isayatu ké na í kisiyi-ti. Ama kumelēŋ ná laki ké u mayasəyi. Mpi tə, u nyaŋna pulv.

¹⁷ Wei u laa pááná mvyi tə i laki kumelentv ké, na wei i kpekíyi i taa ké isayatu tə, i laki na lelā taa kpaana-i.

¹⁸ Yəlaa mpa pa hŋwεε ta tayalı tə, pa kawaaya nté kumelentv. Nyuyv taa mayasəlaa teeli kele nyəmtv.

¹⁹ Asayaa ká hənti kupama ke ateyε, na pá tan siyisilaa nənəəsí si pele pá mv-wε.

²⁰ Konyəntv taapalv mayamaya ná kisiyi-i ké. Ama ton tv camnanaa ná we payale.

²¹ Yulv wei i footíyi i təyəntəle tə i ké isayav ké. Ama wei i wena konyəntunaa pətəətəle təyɔle lelen nylv.

²² Yəlaa mpa pa mayasəyi isayatu ke pa taa tə, pa pəntəyi mpaav ké. Uena mpa pele pa mayasəyi kupantu tə pá laki-ti na tampana.

²³ Təma təna na a kawaaya ké. Ama konyəŋ ke yəyətaya katatəlaya ná kəŋna.

²⁴ Wenav nté ləmayasεε nyáma kasəyaya. Ama kumelēmən naa lukí pa kumelentv taa.

²⁵ Aseeta tv wei i yəyətəyi tampana tə i yaki weesíŋ ké. Ama kaloolaya ke pəpətv ná yəyətəyi.

²⁶ Wei ɪ nyəŋna Tacaa tɔ ɪ səŋaa ké tɔca. Pə taɣa pʊlv, Tacaa ké ɪ piya kʊkentuɣu ké.

²⁷ Tacaa nyamnav haakəna weesuɣu, na pə cɔləɣəna səm katɔsi.

²⁸ Ye yəlaa í we samaa, wulav teeli kele. Ye yəlaa pasaa ɪle pə wakəli wulav.

²⁹ Wei u muɣi pááná ke ləŋ tɔ ɪ wəna layatu səsɔntu ké. Ama wei u laa pááná muɣu tɔ kʊmɛlentu ke ɪ huləyi.

³⁰ Ləmaɣasəle taa heesuɣu haakəna tənɣu ke weesuɣu. ɪlena ɪsəsɛmle náá we ɪsu muwa taa suɔlv.

³¹ Ye wei ɪ təkɪ kʊnyəntunaa ɪse, pa ŋmalv ɪsɔ ké ɪ tuɔki. Ye wei ɪ wəna pa pətɔtəle ɪ kʊsəyi ɪsɔ nyɔɣu ké.

³² ɪsayatu wakəlayi ɪsayav. Ama siyisilaa ná hikiyi təcɔsəle ké, paa səm taa.

³³ Ləmaɣasɛ we yʊlv layatu lotu taa ké. ɪle n kaa na-yeyɛ kʊmɛleŋ kiŋ.

³⁴ Kʊsiɣisitu təŋɣu kʊsəɣəna piitim nyɔɣu. ɪlena ɪsayatu lapv náá tu yəlaa ke fɛle.

³⁵ Wulav saŋ ɪ waali nyəma ləmaɣasɛ ké. ɪlena í muɣi pááná na tetelataa.

15

¹ Təheɛ kʊcɔcɔtu heesəyi pááná ké, na kʊnyasətu náá kʊsi-yɛ.

² Ye ləmaɣasɛ tu yəɣətəyi, yəlaa nyuləyi nyəm ké. Ama kʊmɛlentu təm ke kʊmɛleməŋ ná yəɣətəyi.

³ Tacaa nyənəyi paa timpɪyi, na í naaki kʊpama na asayaa.

⁴ Təm leleŋ nyəntu haaki weesuɣu ké. ɪlena təm ɪsayatu náá wakəlayi laŋle.

⁵ Kʊmɛleŋ footiɣi kʊ caa kʊseyesətu ké. Ama wei ɪ lakəna nyɔɣu taa maɣasəm tɔ ɪ nukɪ kalənav ké.

⁶ Pə tɔləɣəna yʊlvpaŋ ké. ɪlena kasəyaya asilima nyəŋka náá kəna mpusi.

⁷ Ləmaɣasɛ nyəma yəɣətəɣəna nyəmtu ké. Ama kʊmɛleməŋ ná fɛi mpv.

⁸ Tacaa luyv fɛi asayaa kətasi. Ama niŋ naaleyɛ ɪ muɣəna tampana təŋlaa kʊsələmtu.

⁹ Tacaa luyv fɛi asayaa təntɛ. Ama ɪ sɔla mpa pa təŋəyi tampana tɔ.

¹⁰ Wei ɪ cəlayi mpaav tɔ paa hɔ ɪ ŋkpaŋɣu na toŋ. Wei u nukɪ kʊkpaalətu tɔ ɪ ká si.

¹¹ Tacaa ta kisi nyəm ke púyú səsɔv na atətəle. Kacanfana yʊlvpiya lotunaa na?

¹² Kalampaani tu u caaki pá kaləna-ɪ. ɪ tu pukina ləmaɣasɛ nyəma həɣəlvɔv.

¹³ Lanhulɔmle hetəyi ɪsentaa ké. Ye laŋle wakəlaa ləmaɣasəle hoowaya.

¹⁴ Yʊlv layatú pɛekəyi nyəm ké. ɪlena kʊmɛleŋ laŋle náá heena kʊmɛlentu təm.

¹⁵ Yʊlv laŋle í wakəlaa, kʊyeyɛŋ təna ké ɪsayan ké. ɪlena lanhulɔmle tu náá we acima tam nyəna taa.

¹⁶ Pə kəla teu si í wəna pəcɔ na í nukəna Tacaa. Na mpi n ká wəna toŋ na pə cɔsəyi-ŋ tɔ.

¹⁷ Pə kəla teu si pá puɣuli-ŋ hʊnɔm na sɔlvɔv. Na mpi paa toŋi-ŋ nav nantu nim nyəntu na táa haŋaya tɔ.

¹⁸ Pááná tu kʊsəyi yooú ké, na suulu tu náá heesəyi yooú.

¹⁹ Sɔwa nyala felentú mpaav taa ké, na yʊlvpaŋ nyəŋkʊ náá hulɔmaa.

²⁰ Ləmaɣasɛ pəyaya heesəyi ka caa laŋle ké. Ama yʊlv kʊmɛleŋ ná footiɣi ɪ too.

²¹ Ləmaɣasɛ fɛi tu laŋle heekəna ɪ kʊmɛlentu ké. ɪlena ləmaɣasɛ tu náá kama nyɔɣu ke təntɛ kʊpante taa.

²² Ye n laki nyá layatu ke nyá tike n kpisiyi ké. Ama layatu tasəlaa í tɔ-ŋ ɪle n waa.

²³ Ye yʊlv í cəwa təm ɪ laŋle huləməyi ké. Ye ɪ yəɣəta-təyi tə waatu pə leleŋ we səɣəntu.

²⁴ Nyɔɣu taa maɣasəm tu təŋəyi weesuɣu mpaav ŋku kʊ pukina ɪsətaa təɣə. ɪlena í fiti atətəle ke atɛ.

- 25 Tacaa yəkəyi kalampaani tu təyaya ké. Ama i tanəyi alv leelu tetv toosi.
 26 Tacaa luyv fei huwεε asayεε. Ama təm kupantu tike wenna-i teu.
 27 Liyitee luluyv tu kəŋna i nyəma təw ké wakəlvyv ké. Ama wei i kisiyi kuvəəŋ isayan tə i wεna weesuyv.
 28 Yvlv siyisilu mayasəyi ké na pécó i cə. Ama isayatu təm ke asayaa yəgətəyi.
 29 Tacaa hatələna asayaa ké. Ama i nukv siyisilaa sələməŋ.
 30 Isentaa hetənav hεəsəyi lanlε ké. Ilena təm kupantu náá haakv alaafəya ke yvlv nantv taa.
 31 Wei i keŋ ŋkranvuyv na í nukv kalənav mpi pə waasəyi tə, i təcayale nté ləmayasεε nyəma kin.
 32 Ye í kisiyi sεyεsvyv nyá weesuyv ke n lakv awusa. Ama wei i nukv kalənav tə i wεekəna nyəm ké.
 33 Tacaa nyamnav səsəyi ləmayasεε ké. Pə wεε sv í pasa nyá təyi na pécó nyá nyvuyv kulv.

16

Tacaa wεεv ke yvlv kulapəle təna taa

- 1 Yvlv cakəna na í tó i kulapəm pəle. Ama Tacaa lakəna na pə lá yaa pə kpisi.
 2 Yvlv kulapəle təna wε-i teu ké. Ama Tacaa nyəmna tampana.
 3 Yelina Tacaa ke nyá təma, iní í ká lana na pə lá.
 4 Tacaa nyəmá mpi pə təw i lapv pə təna təyə. I nyəmá sv i lapv isayav ke hvule təw.
 5 I luyv fei kalampaani nyəma. Paa pə lá isəna i ká hə pa ŋkranvuyv ké.
 6 Kupantu na tampana təŋvuyv təw tasəkəle tayənəyi ké. Tacaa nyamnav lakəna na yvlv cəlv isayatu lapv.
 7 Iso lanlε í hεena yvlv təntε, i ciikiyi í na i kolontunaa mayamaya ké.
 8 Pə kəla teu sv yvlv í wεena pəciiu na tampana, na mpi i ká wεena səsəm na pə tá siyisi tə.
 9 Yvlv mayasəyənə i təma kulapεε təm. Iε Tacaa yekina na á lá.

Awulaa təm

- 10 Wulav yəgətəyənə Iso toŋ ké. Pə fei sv í pəntv yəgətuyv ke i hvule taa.
 11 Tacaa tənna sanəya wei i siyisa teu tə. Mayasəlasv təna ké i niŋ təmle ké.
 12 Isayatu lapv ké wulav ke acaalətv ké. Mpi tə, siyisuyv nyəsəyənə i kawulaya ke toŋ.
 13 Təm kvsiyisitu ke wulav caakv, na í səvla mpa pa yəgətəyi tampana tə.
 14 Wulav pááná tv pəsəyi na í kó yvlv. Ama ləmayasεε tv hεəsəyi-yεyε.
 15 Ye wulav isentaa hεtaa, pə haakv i yəlaa ke weesuyv ké, na i kupantu wε isv toomaya tev.

Yvlv wεεv ke ləlaa kin na i kulapəle

- 16 Pə kəla teu sv yvlv í wεena ləmayasεε, na mpi i ká wεena wəla tə. Yaa í wεena layatu na mpi i ká wεena liyitee tə.
 17 Siyisilaa mpaav nté isayatu cəlvuyv. Wei i fenjiyi i təntε təw tə, i weesuyv ke i kentiyi.
 18 Kalampaani wakəlvəyi yvlv ké. Ilena isəcav náá hu-i.
 19 Pə kəla teu sv yvlv í pasa i tv, na í na konyəntvnəaa pá káá, na mpi í na isəcav nyəma paa taləyi kvləkəm tə.
 20 Wei í pεekəyi sv í cəkəna təm tə i lanlε huləməyi ké, na wei ílé i lakv Tacaa ke naani tə í nukv lelen.
 21 Wei i lotv taa wε ləmayasεε tə i ké layatu ké, na isəna təm wε lelen tə ŋpóyó tə pəsəyi yvlv.

22 Ləmayasəe haaki a wəntaa ke alaafəya ké. Uena kumeləməŋ náá təkɪ pa kumeləntu wahala.

23 Ləmayasəe tu mayasəyi ké na pécó í yəɣətəyi. Tənaɣa ɪ təm pəsəɣəna yəlaa.

24 Təm kɔpantu wə lelenj ké isu tunj setaya. Tə wə ləsaya ke lelenj, na tə haaki tənuyɔ ke alaafəya.

25 Mpaav ŋku n nyənəyi kɔpaŋku tɔ, ku pəsəyi na kú pona-ŋ səm taa.

26 Nyəɣəsɪ tɔɣuna yulu ke təmlɛ. Mpi tɔ, ɪ hiluyɔ caaləɣəna-ɪ.

27 Tətəlatu tɔyi isayatu pələ ké, na ɪ təm náá nyaki isu kəkɔ.

28 Isayav kusəyi yooú ké. Uena katayasaɣa tu náá faki cewaa.

29 Mɔsuntɔ tɔsəyi lɛlaa ké, na í pukina-wɛɣɛ mpaav isayav taa.

30 Wei ɪ wiisiyi ɪsɛ na í kpa məntəna tɔ, isayatu ke ɪ caaki. Halɪ ɪ tu tɛma tɔ lapu.

31 Nyəəsɪ kuhulɔmasɪ ké teeli pɔlɔɣɔ. Mpi tɔ, tampana tənɔlaa kasəyaya nté weesuyɔ kutayalɔɣɔ.

32 Wei u mɔyi pááná ke ləŋ tɔ, ɪ wə sana na aka. Na wei ɪ kpaaki ɪ tɪ tɔ ɪ kəla wei ɪ lɛkəyi acalɛ tɔ.

33 Pa mayasəyi pile ké sɪ pá nyɪ nti tu kɔɔ tɔ. Ama Tacaɔ nyəmna kɔcɔcɔtɔ.

17

1 Pə kəla teu sɪ yulu í nyasa mɔtiya kɔpɛtɛ na hɛsɔyɔ, na mpi paa saaki-ŋ təkɔpɛtɛkɔpɛtɛ ke təyaya ŋka ka taa yooú wɛɛ tɔ.

2 Təmlɛ tu wei ɪ wɛna ləmayasələ tɔ, ɪ kpaakəyi pəyaya tətəlatu lonte ké na í hiki ɪ paa nyəm ke kpancoou taa.

3 Kəkɔ ke pa wiiliyina wɔla, na liyitee nyəɣəlɔɣɔ sɪ, pa naa ku teu. Ama Tacaɔ mayasəɣəna yəlaa lotunaa.

4 Təm nti tɔ fɛɪ teu təɣɔ isayav kɛŋna ŋkpaŋŋ. Na pəpətɔ náá nukɪ təm nti tɔ wakələyi yəlaa tɔ.

5 Wei ɪ wonjiyi konyəntɔnaa tɔ pa ŋmalɔ Isə ké ɪ tɔvki. Na wei ɪ paana lɛlɔ wahala tɔ, pu hɔ ɪ ŋkpaŋyɔ.

6 Saalənaa kusəɣəna kɔkpatəlaa nyuyɔ, na cɛcɛnaa náá kusəyi pa piya nyəŋ.

7 Təm kɔpantu u makɪ kumeləməŋ. Uɛ ɪsənaya kaloolaya ká maya yulu səsɔ?

8 Lɛlaa ná hɔvki sɪ pa kɔcɔɔ ká tu-wɛɣɛ nyulɛlenj, na pá waa pa tɛma tɛna taa.

9 Wei ɪ ləkɪ isayatu nti ɪ təɣəntələ lapa-ɪ tɔ, ɪ pɛɛkəyi sɔlɔɣɔ ké. Ama wei ɪ tɔsəyi-təyi ɪ kɔyɔɣɔtɔtɔ taa tɔ ɪ faki taapalaa.

10 Kalənav waasəyi yulu layatu ké, na pá kəli tipila naanɔwa ke kumeləŋ tɔɔ.

11 Isayatu lapu ke isayav pɛɛkəyi. Ama tillu isayav ke paa pona-ɪ.

12 Pə kəla teu sɪ í sulina təɣəlaya ŋka ka piya pə kpawa tɔ, na mpi n ká sulina kumeləŋ ke saa wei ɪ kumeləntu kulaa tɔ.

13 Wei ɪ lɛtəyi isayatu ke kɔpantu lonte tɔ, wahala kaa tɛ ɪ təyaya taa.

14 Yooú caalɔyɔ wɛɛ ké isu akəla tɔlɔyɔ. Kpa nyá tɪ, taa yele na ku kɔɔ.

15 Yulu wei ɪ haaki tampana tu ke tasəkələ, na wei ílé í ha tasəkələ tu ke tampana tɔ. Tacaɔ taa kpaakəna pa naalɛɣɛ.

16 Paa kumeləŋ tóka liyitee sɪ ku yakɪ ləmayasəe pu waasəyi-ku.

17 Ceu hɔləyi ɪ sɔlɔyɔ ke tam ké. Lɔlɔyɔ tu təmlɛ nté sɪ í sənə wahala waatu.

18 Yulu wei ɪ fɛina nyuyɔ taa mayasəm tɔ, inɪ ɪ saləɣəna ninj na í mu ɪ təɣəntələ kəmlɛ.

19 Wei ɪ sɔla yooú tɔ ɪ sɔla isayatu ké, na wei ílé ɪ həŋ ɪ tɪ tɔ í polo wakəlɔyɔ taa.

20 Yulu isayav kaa na lanjhulɔmlɛ. Uena isayatu yəɣətlɔ náá hoti wahala taa.

21 Yulu wei ɪ lula kumeləŋ tɔ lanwakəllɛ taa ké ɪ wɛɛ. Kpaŋtu caa kaa pəsɪ na í yəli.

22 Lanjhulɔmlɛ ké kɔɔlɛ kɔpantɛ ké. Ama lanwakəllɛ ná laki na muwa taa wɔli.

23 Isayav mɔyi toko tɛɛ kɔcɔɔŋ wei ɪ ká hɛləsɪ-ɪ tampana taa təɣɔ.

²⁴ Ləmayasəe we yulə layatv nəɣə təw kə. Ulena kumelenj nāá nyənəyi hatoo tetv tənaya.

²⁵ Pəyaya kumelenj wakələyi ka caa lanje kə, na ká tv ka too kuləlv ke nəɣəsəe.

²⁶ Pə fei si n̄ peli kəmle ke wei i təm ta si tə. Yaa n̄ hə wei pa tɔyona tə i nkraɲyɔv ke i tampana tənuyv təw.

²⁷ Wei i nyəmá i ti kpaɔv ke təyɔɣətəle tə, i kə nyəntv kə, na wei i ləmayasəle we təpamm tə, i kə yulə layatv.

²⁸ Paa kumelenj mayamaya sumna kv nəɣəsəyənə ləmayasəe tv kə. Ye wei i sula i nəɣə təw i kə layatv kə.

18

¹ Wei i fakəna i mpaə tə i konyuləm tike ke i pəkəyi. Ulena í mvyi pááná na ləmayasəle nyəm tənə.

² Kumelenj lanje u heəkəna layatv. Ama i mayamaya i hɔwəe huluyv ke i sɔlaa.

³ Ye isayatv í kəma, footuyv kəɲna, na tetelatətv nāá kəna fəele.

⁴ Yulə kuyɔɣətətv lumaa kə isu lvm səsəəm. Ulena ləmayasəe nāá we isu ləwv sɛelv lvm mpi pə n̄maaki tə.

⁵ Pə fei si n̄ nya isayav isəle na n̄ pé tampana ke a tv.

⁶ Kumelenj kuyɔɣətətv taa sita yooú kə, na i nəɣə taa təm kəɲna nkuma.

⁷ Kumelenj kuyɔɣətətv wakələyi-kuyv, na tə kpaə-kuyv katəka nyəm.

⁸ Katayasətvnəə kuyɔɣətətv we kə isu konyuluyv təɣənaɣa, n̄ka ka tiiki hatoo yulə hiluyv taa tə.

⁹ Felentú na wakəlv pa kə yulə na i neu kə.

¹⁰ Tacaə hətə nté kəkentim tonj nyəm. Siyisilu tɔyi kpyuluyv na í naaki nyuyv.

¹¹ Tonj tv ná nyənəyi i wenəv ke kolunja icate tonj nyəntə kə, na í mayasəyi si pu kenti i təw.

¹² Kalampaanu pukina yulə ke təkpiisile kə. Pə wəe si n̄ pasa nyá təyi na pəcó nyá nyuyv kul.

¹³ Wei i cəw təm na í ta nuta-ti tə, i huləyi kumeləntv kə, na i yeki na pá wonjiyi-i.

¹⁴ Yulə ləmayasəle waasəyi-i kutəɲ taa kə. Ama ye i apalətv hoowa awe kpaasi-ti?

¹⁵ Yulə wei i we layatv tə i pəkəyi nyəm kə, na ləmayasəe tv nāá kenj nkraɲj ke nyəm təm taa.

¹⁶ Kucəwv hav huləyi yulə ke mpaəɲ payale kə, na pá yeki na í nyəɲ səsaa.

¹⁷ Sumaya lenka í fei lenka kələyi wula kə.

¹⁸ Pa mayasəyi pile kə na pá heesi yooú, na pá fayasi tonjvnəə.

¹⁹ Ye n pəntəna nyá taapalv, i kpətənav kəla kate ke kolunja tonj nyəɲka tusuyv. Na ye í yooə, mə kpeɲtuyv kəla kate ke kutuluyv n̄ku pa kaləsəna məɲkuuli tonj nyəɲ tə kv taa sɔv.

²⁰ Yulə nəɣə kuləlvəm ke i haki i hiluyv taa.

²¹ Səm na weesuyv pə we nsəmle niɲ taa kə. Ye wei í səla yəɣətaya i ka təɣə ka kuləlvəm.

²² Wei í hika alv, pɔntv lanje huləma kə. Pəlele ke Tacaə lapa-i.

²³ Konyəntv na yəɣətəyənə niɲ tekuyv kə. Ulena tonj tv nāá yəɣətəna toma.

²⁴ Taapalaa wəe na pá pukina təlete taa yaa. Ama taapalaa leləə wəe na pá kəla teu ke neu.

19

¹ Konyəntv wei i tənəyi tampana tə, i kəla teu ke yulə wei i yəɣətəyi isayatv na í kə kumelenj tə.

² Nyəm lanuyv fei nəɣəlv ke teu. Na wei i kpetiliyi puləpv taa tə i pəntəyi kə.

³ Kumeləntv səsəyi leləə ke wahala taa. Ulena pá mvyi Tacaə na pááná.

- ⁴ Liyitee tu taapalaa sɔsɔxi ké. Ilena konyɔntu nyéma náá lɔ́ki-í.
- ⁵ Pɔpɔtu aseeta lɔsɔlɔ nkpannyu na ku hɔm ké. Mpu tɔtɔɔ loollu kaa fiti salaka wei í muna-í tɔ.
- ⁶ Yɔ́laa samaa puɔsiyi yɔlɔ wei í haana lotu kulɔmtu tɔɔ, pa tɔna pa camna kelɛ wei í haaki kucɔɔɔ tɔ.
- ⁷ Konyɔntu newaa luyɔ ná lukí-í ké. Mpu tɔtɔɔ í taapalaa ná lɔ́ki-í. I caa-we u naa-we.
- ⁸ Wei í sɔ́la nyuɔ taa mayasɔm tɔ í sɔ́la í tɔxi, wei í tɔka layatu tɔ í lanje hulɔmɔxi ké.
- ⁹ Pɔpɔtu aseeta lɔsɔlɔ nkpannyu na ku hɔm ké. Ilena kaloolaya tu náá le.
- ¹⁰ Pɔ́ ta muna sí pá caɔana kumelenj ke teu. Mpu tɔtɔɔ pɔ́ ta tu muna sí yom í nmakeli awulaa.
- ¹¹ Yɔlɔ wei í pɛekɔxi sí í cekana tɔ u muɔi pááná ke lɔj. Pɔyele í sɔ́ki isayatu nti lelɔa laki-í tɔɔ na pá kusɔxi í nyuɔ.
- ¹² Wulɔv pááná we ké isɔ tɔɔlaya nyusuyɔ tɔ. Ilena í kupantu weɛ isɔ ankpaɛɛ kraakuyɔ nyutu tɔ.
- ¹³ Pɔyaya kumelenj ké wahala ke ka caa ké. Ilena alɔ tɔm tu náá weɛ isɔ teu lɔm tosuyɔ kutamsa tɔ.
- ¹⁴ Nyá caa sákana na í yelina-ɔ wɛnɔv na tɔyaya. Ama Isɔ haakana alɔ wei í wɛna lɔmayasɔle tɔ.
- ¹⁵ Felentú tɔyona yɔlɔ ke tapayuj. Pɔyele hatɔnmulɔ u naaki tɔɔnaya.
- ¹⁶ Wei í tɔkɔxi kusɔsutu tɔ í weesuyɔ ke í kentiɔi. Ilena wei u fenɔxi í tɔnte tɔ tɔ ílé í sí.
- ¹⁷ Wei í wɛna konyɔntu pɔtɔtɔle tɔ, pɔ́ we isɔ Isɔ ké í kɔntaa, í ká felí-í í kupantu ntɔxi.
- ¹⁸ Kpɔli nyá pɔyaya ke saa wei n tɛɛlɔxi sí kaa la teu tɔ. Ama taa telɔsí mpɔle na ń ku-ke.
- ¹⁹ Wei í pááná telɔsa mpɔle tɔ, í muna pá pelí-í kɔmlɛ ké. Ye n tu yela-í ńpɔyɔ lapɔ, n sɔ́sa-í tonj ké sí í lelí.
- ²⁰ Nu layatu tasuyɔ na ń mu seɔesuyɔ. Ilena ń pɔsí lɔmayasɛɛ tu.
- ²¹ Yɔlɔ tɔxi tɔma payale pɛɛ ké. Ama Tacaɔ luyɔ nyɔntu lakana.
- ²² Mpi pa caana yɔlɔ tɔɔle í kupantu lapɔ. Konyɔntu kɔla teu ke pɔpɔtu.
- ²³ Tacaɔ nyamnav haaki weesuyɔ ké, na yɔlɔ hɔntɔxi ahoɔ na í haɔnaya wahala u kɔj.
- ²⁴ Felentú sɔsɔxi í ninj ke nyɔnaya taa. Ama u pɔsɔxi sí í kraasi-í í nɔɔ taa.
- ²⁵ Ye pa mapa wonju, kumelenj ná mayasɔxi ku nyuɔ taa ké. Ye pa kalana yɔlɔ layatu í pɔsɔxi nyɔntu ké.
- ²⁶ Pɔyaya nka ka wakɔlɔxi ka caa, na ká tɔɔni ka too tɔ, ka ké pɔyaya nka ka tɔxi fɛɛle tɔɔ.
- ²⁷ Ma pɔyalɔ, yele seɔesuyɔ nkɔ ku hatɔlɔna-ɔ nyɔm tɔm tɔɔ nuw.
- ²⁸ Aseeta tu wei í ke kpetɛ tɔ, í wonɔxi tampana tɔnyu ké, na asayaa náá nyulɔxi isayatu lapɔ.
- ²⁹ Wonjlaa tɔ́ ké nkpannyu hɔm weɛ, na nkuma náá weɛ kumelenj siyile tɔ́.

20

- ¹ Solɔm sɔsɔxi yɔlɔ ke kalampaani ké. Ilena solɔm tonj nyɔm náá sɔsí-í yoou taa. Lɔmayasɛɛ fei tu haakana í tɔxi pɔ́ taa.
- ² Wulɔv pááná we ké isɔ tɔɔlaya nyusuyɔ, wei í kraasa-ye í ká sí.
- ³ Yoou selu wɛna teeli ké, kumelenj tike kanja nyuɔ ke pɔ́ taa.
- ⁴ Háto wei í lapa hatɔnmulɔm ke toomaya taa tɔ, u kɔj pulɔyɔ salanj waatu.
- ⁵ Yɔlɔ hɔweɛ we pooluj ké isɔ lɔm seɛlaa ke tetu tɛɛ. Lɔmayasɛɛ tu tike pɔsɔɔna a lɔsuyɔ.

⁶ Yəlaa tuutuuma saŋna pa ti si, ləlaa í la-weyge naani. Ama pə we kate si n hiki naani tu na tampana.

⁷ Tampana tənɔ wei i tən teu tɔ, i waali piya nyɔɔŋ lapa lelenj ké.

⁸ Wulav í caya tɔm huɔɔ, i naaki isayatu ke kprakaa ké.

⁹ Nɔɔɔɔ u pəsəxi na í yɔɔɔɔ i taa si i ta panti. Yaa i lu kɔpɔntuɔɔ paa taa.

¹⁰ Yun mayasəlaya yaa taɔaləŋ nyənka ŋka ka ta siyisi tɔ, Taca a nyənəxi-kege acaalətu ké.

¹¹ Apalv pəyaga yaasi taa ké pə naakəna si, ka tɔntɛ ká siyisi na tɛ weɛ teu.

¹² Nkpaŋɔɔ ŋku pa nukəna, na isəle nte pa naakəna tɔ, Taca a lapəna pa naale.

¹³ Taa nyuli tom, pə taa kɔɔ na n pəsi kɔnyɔntu. Ye n caa si n tɔɔ na n haya caya na nyá isɛ.

¹⁴ Yampayati nɔɔ taa na pə tusa-m ké. I luki kpeŋa ilena í kpasəxi amukəŋ.

¹⁵ Wula na pɛɛ nna a pɛɛkɔɔ we kate tɔ pə tɔlaa ké təhɔ. Ama yəlaa ləmayasɛɛ nyəma hikuyi wenna kate.

¹⁶ Ye nɔɔɔɔ saŋaa si muɔɔ í tɔɔ-ŋ kəmlɛ, mu saŋɔɔ cəpa ke tɔɔma ke n ta nyi muɔɔ tɔ pə tɔɔ.

¹⁷ Nmulum tɔɔnaya we lelenj ke teu ké. Pə keesəxi ilena ká pəsi isu pətuwee ke nɔɔ taa.

¹⁸ Layatu tasuɔ tɔ ké yulv pəsəxi na í la təma. Ye n caa n tɛɛ yoo, caya na n mayasi teu.

¹⁹ Katayasətu kuliyi tɔm kɔŋmesətu tɔ ké. Cəɔ yəlaa mpa pa yɔɔtəxi katatəlaya tɔ.

²⁰ Ye wei i túb i too yaa i caa, i weesuɔu tɛŋ ké isu səkrɛtuɔ taa kəkɔ.

²¹ Wei i paala wɛnəv ke holoholo ke tanəŋ tɛɛ tɔ, pə kaa tɛsəna-wəxi kɔpantu ke kooluyi.

²² Taa tɔ si n lɛɛtəxi isayatu. Tú Taca a ke naani i ká waasi-ŋ.

²³ Taca a luyi fɛi mayasəlaya isayaa. I caa sanəya wei i ta tən tɔ.

²⁴ Yulv u pəsəxi na í nyi i mpaav. Taca a fɛŋiyina i weesuɔu tɔɔ.

²⁵ Isu yulv sukɔɔ nɔɔ ke isə si i ká la pulv, na í ta mayasəta si i ká pəsi yaa i kaa pəsi tɔ, pə ké asola ké.

²⁶ Wulav ləmayasɛɛ tu cəkəyəna asayaa ké, na í ləsəxi-we na í hən pa ŋkpaŋŋ na pətəɔtəle fɛi.

²⁷ Yulv ləmayasəle nte kəkɔ ŋka Taca a tɔwa yulv taa si ká naaki hatoo i lotu taa tɔ.

²⁸ Kɔpantu na tampana kentiɔina wulav. Kɔpantu ke i təkəna i kawulaya kumte.

²⁹ Tənuɔ taa alaafəya kusəyəna ifɛpile nyuɔ, na nyɔɔsi kɔhulvmasi náá kusɔ kɔkpatəlv nyənku.

³⁰ Yulv wei I luki kawulaya tɔ pə kɔɔle nté hin, ilena mapv náá tu yulv ke ləmayasɛɛ.

21

¹ Wulav we Taca a ninj taa ké na Taca a lakəna-i isəna i səlaa tɔ. Isu lum kpeŋuyi pəɔ taa tɔ.

² Yulv kulapəle təna siyisa inəxi. Ama Taca a mayasəyəna paa wei i lotu.

³ Tampana tənɔɔ na kusiyisim lapv ke Taca a caaki, na pə kəli kətasi.

⁴ Kalampaani na təhəm nté asayaa kulapəle, na mpv inɔ pə kəna isayatu.

⁵ Pə tɔɔləyəna yulv latu wei i wɛna nyuɔ taa mayasəm tɔɔ. Ama petepete tu ná tɛŋna laŋuɔ ké.

⁶ Wɛnəv mpi yulv puɔusaa na í hiki tɔ pə we kɛtɛ ké. Pu leeliyi, pácɔ pə kəŋna səm.

⁷ Asayaa muɔsəŋ pukina-weyge tɔletɛ taa ké. Mpi tɔ, pa luyi fɛi tampana tənɔɔ.

⁸ Yulv isayav mpaav kɔŋlaa ké. Ilena kɔpama nyənku náá siyisaa.

⁹ Pə kəla teu si yulv í hənti cokiya taa, na mpi í na alv təm tu paa kaa nan taa tə.

¹⁰ Isayatu lapv ke yulv isayav preekəyi, paa i taapalv mayamaya u huləyi iləye suulu.

¹¹ Kalampaani tu ηkpaηyuv həm taa ké kumelen ná hikiyina ləmayasεε, na ləmayasεε tu náá waa seyesyuv ηku i nukı tə kv taa.

¹² Tampana tu Iso feniyi pə təna mpi pə laki asayaa tεεsi taa təyə, na í tusiyi-weyε wakəlv yv taa.

¹³ Ye kunyəntv wiiki na nəyəlv təkəyi i ηkpaηη, pəntv ká kəə na í wiiki nəyəlv kaa cə-i.

¹⁴ Mukayateε kuvəəv ke pa heesəyana páána, na ηmesav kuvəəv náá heεsi yoou səsəəv.

¹⁵ Yulvpaη lanle heekəna tampana təηyuv ké. Ilena pə wakəli isayalataa.

¹⁶ Yulv wei i yeki ləmayasεε mpaav tə, sətaa kpekəle taa ké i ká heεsi.

¹⁷ Wei i səəla i mayamaya i lelen nuv tə i we lanuyv taa ké, na wei i səəla sulvm na nim təyəv tə i kaa wεena liyitee ke səsəm.

¹⁸ Mpa paa tēη Iso na pa taa tə, na kiη kisilaa pa təkı wahala wei tampana tēηlaa na kuvama kaa ná təyə.

¹⁹ Pə kəla teu si yulv í caya nyutv taa, na mpi í na alv təm tu na páána kuvulv paa caya tə.

²⁰ Layatu ηmesəyi wontu kuvəntv ke i tεyε. Ama kumelen ná təkı pə təna.

²¹ Wei i preekəyi siyisuyv na kuvəntv lapv tə, i wεena weesuyv na i təηəyi tampana na i nyuyv kulaa.

²² Ləmayasεε tu svvki yoolaa taa yoolaa icatε taa ké, na í yəkı mpi pεε paa wεna naani tə.

²³ Wei i feniyi i kuvəyətvtv tə, i cəlv yi i ti na wahalanaa ké.

²⁴ Kalampaani tu na isətoosile tu woniyi pə tənaya, na isəcav naaki i yaasi təna taa.

²⁵ Felentú lanəyi i kunyuləm ilena í si. Mpi tə, u caaki təmlε lapv na i niη.

²⁶ Paa kuvaku ηku ləlaa ná paasəyana pa təyəntələnaa nyəm nyulv yv. Ama siyisilu ná haakəna luyv kulvm yv ké.

²⁷ Asayaa kuvhaanη ké acaalətv ké. Ilena pə tu kələna saa wei pa haakəna huwεε asayεε tə.

²⁸ Pəpətv aseeta tv ká si ké. Ama yulv wei i nukı tə, ilé i ká yəyətəyi tam ké.

²⁹ Yulv isayav ná nyəηsəyi i isentaa ké. Ilena tampana tēηlv náá seesa isələ.

³⁰ Yulv nyəm na i layatv na i ləmayasεε ta ha-i mpaav si í kisi Tacaaluyv nyəntv.

³¹ Pa kpeeləyi yoolaa kpaγanəη ke yoou wule yaa. Ama Tacaaluyv haakəna akaitv.

22

¹ Pə kəla teu si nyá hətε í yaa, na mpi n ká wεena wεnav səsəəm tə, pεεεε kəla wula na liyitee nyəyət v ke teu.

² Liyitee tv na kunyəntv pa we kulvm ké. Tacaaluyv ηmana pa təna.

³ Nyuyv taa mayasəm tv loosiyi wahala ke pooluη, ilena í ηmεli. Ama kumεleməη ná laki awusa, ilena pə nukı-wε.

⁴ Ye yulv pasəyi i ti na í nyaηna Tacaaluyv, pə kasəyaya nté wεnav na teeli na weesuyv.

⁵ Səwa na katəsi pə we yulv isayav mpaav taa ké. Ye wei í səəla i ti pə wεε si í cəlv-kv.

⁶ Húləyi pəyaya ke mpaav ηku kaa tēη tə. Paa ka kəma na ká kpatəli ka kaa yelev-kv.

⁷ Liyitee tv ηmakəlv yi kunyəntvnaa ké. Ilena kəntəlaa náá pəsi mpa pa kəntəyi-wε tə pa yomaa.

⁸ Wei í tuuwa mpi pə ta siyisi tə, wahala ke i kvη. Na i páána kpatəyúv ká saalı yem.

⁹ Pui tən̄si kupaŋtu latu ke n̄osi kupaŋsi k̄e. Mpi t̄o, i haaki konȳontu ke i t̄oŋnaya.

¹⁰ T̄oŋni won̄lu, ilena yoou te, na h̄am na kut̄oyu su t̄enaya.

¹¹ Yulu i s̄ola wei i lotu taa we t̄enan̄i, na i ȳoŋt̄ayi p̄elee t̄om t̄o, wulau nt̄e p̄ontu taap̄ab.

¹² T̄acaa kentīyi nȳam t̄o k̄e, na i līitīyi asayāa kuȳoŋt̄utu.

¹³ Felent̄u kuȳoŋt̄utu nt̄e si: T̄oŋlaya we awali. K̄a taa k̄o na k̄a ku-m hap̄ale t̄o.

¹⁴ Alb tet̄elat̄u kuȳoŋt̄utu k̄e p̄oŋȳo luman̄i nȳan̄ku k̄e. T̄acaa l̄owa wei t̄o p̄ontu hotīyina ku taa.

¹⁵ Kpaŋȳu nȳona p̄ayāa taa. Ie sēyes̄ȳu tipilaya k̄a waas̄ana-ke.

¹⁶ Ye n mūyulīyi konȳontu n waas̄ayi-i k̄e, na wei i haaki ton̄i tu t̄o, i t̄ayi i sus̄ayi konȳon̄.

Laakali t̄omnaa waani waani

¹⁷ Ke ŋkpaŋi na ŋ nu l̄amaȳasee nȳama t̄om, na ŋ t̄oki ma nȳam ke nȳa taa.

¹⁸ Mpi t̄o, p̄a we teu si ŋ t̄oki-t̄ayi nȳa taa na t̄e wee nȳa n̄oŋ taa. ¹⁹ Na p̄ac̄o ŋ t̄o T̄acaa ke naani, ile maa sēyesi nȳa maȳamaya ke saŋa. ²⁰ Ma tasa-ŋ layatu na l̄amaȳasee t̄om isu h̄iu na naan̄wa, ²¹ si p̄a sēyesi-ŋ t̄om naani nȳant̄u na tampana nȳant̄u, na ŋ c̄o tampana ke wei i tila-ŋ t̄o.

²² Taa l̄eki konȳontu ke i icant̄u t̄o. P̄ac̄o taa mūyuli wahala tu ke t̄eh̄ule. ²³ P̄a taya pul̄u, T̄acaa k̄a seena pa t̄o na i l̄asi mpa pa l̄eka-we t̄o pa weesīn̄.

²⁴ Taa puki p̄aan̄a tu te, p̄ac̄o nȳa na mus̄on̄tu i taa t̄o. ²⁵ P̄a taa k̄o na ŋ keena-we na p̄a p̄asi-ŋ isu kataka.

²⁶ Taa suu mpa pa s̄uki n̄osi ke yem, yaa pa mūyi l̄elaa k̄ama t̄o pa taa. ²⁷ Ye ŋ feina si ŋ feli, paa kus̄i-ŋ na p̄a kpaŋa nȳa kuh̄ant̄oyu maȳamaya.

²⁸ Taa tuusi tet̄u ton̄a kupaŋaya ŋka nȳa caanaa suwa t̄o.

²⁹ Awulaa kin̄i ke wei i nȳam̄a i t̄amle lapu ke teu t̄o i caki, u caki kpai nȳama kin̄i.

23

¹ Ye n caya yulu s̄os̄o mot̄u nȳanaya t̄ee, paas̄ana t̄oŋnaya ŋke na ŋ l̄a laakali. ² Ye n k̄ala hiluyu, ŋmus̄i-ku. ³ Taa nȳani i t̄oŋnaya kupaŋka teu na ŋ k̄ali ntayama lipu, ntanyi s̄am k̄e.

⁴ Taa kuyi nȳa t̄ayi yem na ŋ p̄ek̄ayi wenau, yele p̄a t̄om h̄uu. ⁵ Līitee mūk̄ayi k̄e, n ta tu hikita cayale si, ŋ na-yeȳe nau maȳamaya. P̄a n̄oŋs̄ana k̄e isu a wena ken̄i isu hek̄ale na a kul̄ayi na a t̄eki poolun̄.

⁶ Nȳa na l̄eet̄o i taa kaa. Taa tu nyuli i t̄oŋnaya kupaŋka. ⁷ Mpi t̄o, i taa fei isu n naakuȳu-i mp̄u t̄o. I yaa-ŋ k̄e si: K̄o na ŋ t̄oŋ yoo. P̄ac̄o ye n suwa i taa, ile seesi. ⁸ Ye n k̄ama ŋ cek̄ana mp̄u n k̄a t̄o i t̄oŋnaya ŋk̄eȳe. Ie nȳa t̄om kupaŋtu ȳoŋt̄oyu m̄ela yem kele.

⁹ Taa heeli kumelen̄i ke t̄om, ku kaa nyi t̄o l̄amaȳasee.

¹⁰ Taa tuusi tet̄u toosi kupaŋsi. P̄ayele taa suu suluwaa tet̄u taa. ¹¹ Pa wena t̄o seenlu ton̄tu k̄e. Inu i k̄a h̄uŋnana-ŋ na pa n̄oŋ.

¹² Mu nti pa sēyes̄ayi-ŋ t̄o na ŋ nu nȳam t̄om.

¹³ Taa kisi nȳa p̄ayāa ke sēyes̄ȳu, tipilaya u kuyi-ke. ¹⁴ Ye n casa-kēye tipilaya, ka wees̄ȳu ke n yak̄i at̄et̄ale taa.

Cee layatu tas̄ȳu ke i p̄yalu

¹⁵ Ma p̄yalu, ye n wena l̄amaȳasee, ma lan̄le k̄a hul̄umi k̄e. ¹⁶ Ye n t̄an̄ayi tampana ke nȳa kuȳoŋt̄utu taa ma taa heewaya.

¹⁷ Taa nyuli asayāa ke paa p̄ac̄o. Ama nyan̄na T̄acaa ke tam. ¹⁸ Waatu in̄ayi nȳa lan̄le k̄a hul̄am̄ana mpi pu maȳana-ŋ t̄o. Ie nȳa t̄eel̄oyu kaa saali yem.

¹⁹ Ma pəyalu, nyáá ke nkpanη na η wεena ləmayasεε na η təη mpaav kusiyisuyu. ²⁰ Nyá na sɔlɔnyɔ́lɔa na lulutunaa í taa kaa. ²¹ Pə taya pulu, sɔlɔnyɔ́lɔ na lulutu pa tεεsəyana konyəη kέ. Ilena felentunaa náá tεεsəna pəcεka suuu.

²² Nuna nyá caa, inɪ ɪ lɔlɔna-η. Taa lɔ nyá too ke waatu wei ɪ kpatɔlɔa tɔ. ²³ Təηəyi tampana, na η wεena ləmayasεε, na η təkəyi sεyεsuyu, na η wεena layatu. Taa wakəli pə taa pulu. ²⁴ Tampana təηlɔ caa yɔ́lɔyi kέ. Wei ɪ lɔlɔ ləmayasεε tu tɔ ɪ lanjε ká hɔlɔmɪ kέ. ²⁵ Nyá too na nyá caa pa lanja í hɔlɔmɪ. Alu wei ɪ lɔlɔ-η tɔ í yɔ́li.

²⁶ Ma pəyalu la-m naani na η təη ma ikpate. ²⁷ Mpi tɔ, alu yelεyε tɔ na lɔlɔ alu pa wε asola kέ isu lumanη púyó. Yaa ləkə səsə wei ɪ nɔyɔ ta wali tɔ. ²⁸ Pa papəyi apalaa ke isu ηmulaa. Na pá səsəyi yɔ́lɔa ke asayaa tɔ.

Sɔlɔnyɔ́lɔ təm

²⁹ Awe isε sεena təkai, na í yooki tam na í kaləyi təkεkεkε, na í wena hiηnaa na pə feina hɔwεε, na pá lakɪ-ɪ waiyo? ³⁰ Wei ɪ nyɔ́kɪ sɔlɔm ke kutamsa na í pεεkəyi sɔlɔm tɔη nyəm situyu tɔyɔ. ³¹ Taa nyənɪ sɔlɔm teu ke pə sεεv atɪnkpa taa, na pə wasəyi na pə tεεv fεi kate ke luyɔ tεε tɔ. ³² Ama pu tεεsəna-η nyasuyɔ kέ isu tum, na pá yaga-η isu paasəle. ³³ N ká naaki təm ke yem yem kέ isu toosee na nyá ləmayasεε na nyá kuyɔyɔtɔtɔ hɔlɔ yem. ³⁴ Na pá wεε-η isu tɔnkɔ taa kέ n wε kpuluyɔ nyuyɔ taa, na pə fiisiyi-η. ³⁵ Halɪ n ká yɔ́yɔti sɪ: Pa mɔpa-m na pə kv-m pə ta wu-m. Pécó ma ta tu nav. Iε pə cε ma tɔɔ na má tasa atɪnkpa.

24

Ləmayasεε tu na isayav pa təm

¹ Taa nyuli asayaa. Pəyele taa sɔli sɪ η wεε pa kin. ² Wakəlyu təm ke pa mayasəyi, na pa nɔɔsi yɔ́yɔtəyi isayatu təm.

³ Nyəm ke pa sukəna təyaga kite, na pá ηma-ke na ləmayasεε. ⁴ Layatu ke yulu suuliyina ɪ kutuluη ke liyitee wontu na kɔpantu.

⁵ Yulu ləmayasεε tu wena tɔη kέ, na nyəntu náá səsəyi kpelikpeka. ⁶ Mpi tɔ, nyuyɔ taa mayasəm ke n ka yoonə yoo. Ilena layatu tasəlɔa payalε waasəyi-wεyε səsəm.

⁷ Nyəm təm tεewa kumelɔη kέ, kv kaa kuli nɔyɔ ke təhɔle taa.

⁸ Wei ɪ tɔyi isayatu pəle tɔ, ɪ pəsəyi acilayatu tu kέ. ⁹ Kumelətəm mayasuyɔ kέ isayatu kέ, na yəlɔa u caa wei ɪ paana lɔlɔa tɔ.

¹⁰ Ye n lɔ apalɔtɔ ke lanwakəlle kuyaku wule, nyá tɔη ke lanwakəlle kέ.

¹¹ Waasi mpa lɔlɔa həη na pá pukina təkule tɔ, lɔ na pá taa kv-wε. ¹² Ye n tɔma sɪ n ta cəkəna, Iɔ ná nyəmá pə təna. I feηiyi kέ na í feləyi paa wei isu ɪ lapa tɔ.

¹³ Ma pəyalu tɔyɔ tuη, ɪ wε teu kέ. Setaya ká wεε lelenη ke nyá nɔyɔ taa. ¹⁴ Mpu tɔtɔyɔ ləmayasεε ká waasi-η. Ye n təkə-yε, nyá lanjε ká hɔlɔmɪ. Iε nyá tεeluyɔ kaa saali yem.

¹⁵ Taa lεekəna acilayatu ke siyisilu təyaga. Pécó taa yele na í na-η ɪ təcəyalε.

¹⁶ Paa siyisilu ká hoti təm naatosompəyɔlɔyɔ ɪ kuləyi kέ. Ama asayaa ná canjəyi wahalanaa taa kέ.

¹⁷ Nyá kolontu í hotaa taa wonη. Pəyele ye ɪ cɛηləyi taa yɔ́li. ¹⁸ Taca taa ká kpəna-η na í yele nyá kolontunaa nkpanjuyɔ həm.

¹⁹ Nyá taa í taa kpəna asayaa. Pəyele taa nyuli-wε. ²⁰ Pa kaa waa puluyɔ cele, pa kəη saaluyɔ kέ isu fətəla tɔnyu tɔ.

²¹ Ma pəyalu, nyana Taca, na wulav, taa kpəntəna mpa pa lukɪ pə tənaya layasuyɔ tɔ. ²² Pa wakəlyu ká kɔɔ kέ tɔlεv, nɔyɔlɔ kaa nyɪ wahala wei Iɔ na wulav paa tu-wε tɔ.

Ləmayasεε nyáma layatu tasuyɔ lɔmpɪ

²³ Nti ləməyasəe nyáma tasa yəgətuɣu təɣəle si: Pə fei si ma nyəma-ı í wəe huule taa. ²⁴ Ye huulu hawa tasəkəle tu ke tampana, yəlaa təna taa kpaana-ı ké na pá tən̄si-ı mpusi. ²⁵ Mpa pa hən̄ tasəkəle tu ŋkpaŋuɣu tə. Pə cakəna-wəyɛ teu ké na paa wei í sɛeki-wɛ.

²⁶ Yulu tən̄uɣu tampana na í cə təm tə, mpv pə huləɣəna taapalle kɔpante.

²⁷ Taa hulina təyaya wɛnaw na ń feina tawa, yaa mpi n ká təɣəna tə.

²⁸ Taa kaləna nyá təɣəntəle ke yem, n caa si ń loolina nyá nəɣə na? ²⁹ Taa tə si: Isəna ı lapa-m təɣə maa lapı-ı. Maa lɛeti paa wei ké isəna ı lapa tə.

Yulu wei ı kə felentú tə ı təm

³⁰ M̄p̄yú kuyaku nakuli, ma tən̄na felentú wei ı feina ləməyasəe tə, ı tuŋ taale kin̄. ³¹ Səwa na nyutu isayatu pə nyaləna. Halı ı kolun̄a pɛɛ nyən̄ka ná tima. ³² Uəna má nyəni mpi ma ná mpv tə, na má mayasi pə təm ke ma taa na pá sɛyɛsi-m. ³³ Nyá si n ká təli nyá ti, na ń tu nyá niŋ ke nyá nyuɣu, na ń too pəcə na ń heesi. ³⁴ Waatu in̄ konyən̄ ká ta-ŋ melemɛle, na wahala tutu-ŋ isu yoolu na ı wontu.

25

¹ Salumən̄ atuwa lenna nna Yuta wulaw Isekiyası yəlaa kpeyelaa təɣəle.

Atuwa lenna

² Mpi pə tuɣi Isə kə teeli təɣəle timpi ı lakı ŋmesaw tə, na mpi pə tuɣi awulaa ke teeli təɣəle timpi pa pɛkəɣi si, pá cəkəna kŋmesəm tə.

³ Isu isətənuɣu kulaa na tetu lim tə, m̄p̄yú awulaa ləməyasəe wɛɛ.

⁴ Ye pa taɣana liyitee nyəɣələɣu, koolu luki-kuyu pulu kɔpam kə. ⁵ Mpv tətəɣə ye pa təɣəna yəlaa asayaa mpa pa wɛ wulaw kin̄ tə, ı tən̄ɣi siɣisuɣu ké na ı kawulaya yoo ton̄.

⁶ Taa hə nyá təɣi wulaw kin̄. Pəyele taa caya səsə nəɣəlu ı təcayale. ⁷ Pə kəla teu si pá kpaasi-ŋ təmlɛ səsəle taa, na mpi paa tisi-ŋ na səsə nəɣəlu í caya tə.

⁸ Taa hulina nyá təɣəntəle ke nənəɣə yaaw. Pə taa kəə na íle í kulı nyá tə, íe isən̄aya n ká la?

⁹ Ye nyá na nəɣəlu í wɛna təm, í taɣanı-təɣi mə taa mə tike. Taa kuli ləlu kuheelitu kŋmesətu tə. ¹⁰ Ntanyı ı ká nu-tı na í kaləna-ŋ, na pá tu-ŋ feele tam nyənte taa, na pá kú nyá nyuɣu.

¹¹ Təm nti pa yəgəta teu tə, tə wɛ kə isu wula wontuɣu ŋku pa kəwa liyitee nyəgətu tə.

¹² Ye ləməyasəe tu kaləɣəna yulu na í nukı, pə teu wɛ kə isu wula kukuule yaa wula luluyu.

¹³ Isəna lum kuniyitim heesəɣi yulu lan̄le ke han̄aya waatu tə, mpv tətəɣə təm kəntu wei pa tu naani tə ı heesəɣi ı səsə lan̄le.

¹⁴ Wei ı kpaaləɣi kəhau təm na í tá ha-ku tə, ı wɛ isu tev piluyu na heelim yası-ku təɣə.

¹⁵ Suulu tu pəsəɣi na í layasi wulaw huwɛɛ. Mpv tətəɣə təm lelen̄ nyəntu pəsəɣi na tə yəki ton̄.

¹⁶ Ye n hika tuŋ, taa suli təɣəu, nyá taa ká kpa na ń tə-ı. ¹⁷ Taa puki kətamsa kə nyá taapalu tɛ, pá taa kəə na í nyəgəsi-ŋ na ı taa kpana-ŋ.

¹⁸ Wei í ləsəɣi aseeta pəpətu nyən̄ ke ı təɣəntəle tə tə, ı kuyi yulu tətəɣə isu akaluyu yaa layate yaa nyəmlɛ.

¹⁹ Si ń la tetelatv ke naani kə lan̄wakəlle wule tə, pə wɛ asola kə isu n təkəna kete kɔpelle, yaa n tən̄ tate.

²⁰ Si ń yoo lan̄wakəlle tu ke yontu tə, pə wɛ kumelentv kə isu n lɛekuyv ı toko ke watv waatu, yaa n liisuyv laamii ke ı hiŋ taa tə.

²¹ Ye nyəḡəsɪ í kpa nyá kolontu ha-ɪ na í təḡo. Yaa lukətu wɛna-ɪ ha-ɪ lɔm na í nyə. ²² Pə taya pulɔ, n lakuyɔ mpɔ tɔ, pə wɛ kɛ ɪsu mamala kɛ n pələɣi ɪ nyuyɔ taa. Pácó Tacaa ká lɛɛti-ŋ nyá kɔpantu.

²³ ɪsəna ilim ntəḡəŋ heelim kəŋna tɛv tɔ. Ḿpɔ́ḡy yəḡətaya katatəlaya kɔsəɣi lɛlaa pááná.

²⁴ Pə kəla teu sɪ yulɔ í hənti cokiya taa, na mpi í na alɔ təmtɔ paa kaa nan tɔ.

²⁵ ɪsəna lɔm kɔniyitim kɔɣi lukətu tɔ, mpɔ tətəḡo təm kɔpantu nti tə luna tɛtu pooluŋ tɔ tə wɛɛ. ²⁶ ɪsəna hite lɔm cɔḡutəɣi na pə wakəli sɛɛlɔ tɔ, ḿpɔ́ḡy ɪsəyav wakələɣi siyisilu.

²⁷ Pə fɛi teu sɪ í təḡo tuŋ kɛ səsəm, yaa ń pɛkɪ teeli kɛ katatəlaya.

²⁸ ɪcate nte tə fɛina koluŋa tɔ, tə wɛ kɛ ɪsu yulɔ wei ɪ ta nyi ɪ ti kpaɔ tɔ.

26

Kɔmɛlɛmən təm

¹ ɪsu wɔlaya ta mɔna yoluma, na tɛv na kɔ təmɛɛ ta mɔna lɔŋlɛ kɔmtɔ waatu tɔ, mpɔ tətəḡo kɔmɛlɛŋ ta mɔna pə tu-kuyɔ teeli.

² Na ɪsu sumpɔɔɔ na kɛŋkɛhilaya pa cəəkuyɔ ɪsətəa tɔ, ḿpɔ́ḡy mpusi wei ɪ ta kɛ nəḡɔlɔ nyəŋ tɔ u kpaaki-ɪ.

³ Kpaɣanɔ kɛ pa tɔɣi kpaɪ na pə casa kpaŋaya kɛ tipila. ɪlɛna pə natəɣi kɔmɛlɛŋ siyile taa kɛ kpatəŋ.

⁴ Taa kɛɛna kɔmɛlɛŋ kɔcəcətu, pə taa kəɔ na nyá maɣamaya ń nəḡəsəna-kɔ.

⁵ Ama cə-kɔ ɪsu kɔ wɛv tɔ, pə taa kəɔ na kú nyənɪ kɔ təɣi ləmaɣasɛɛ tu.

⁶ Wei ɪ tiliyina kɔmɛlɛŋ kɛ təm tɔ, ɪ maɣamaya ɪ nɔɔhɛɛ kɛ ɪ sɛtəɣi na í tɔɣi ɪ təɣi wahalanəa səsaa taa.

⁷ ɪsu pə kuyutuyɔ kaakalaya kɛ ɪsəna tɔ, ḿpɔ́ḡy kɔmɛlɛŋ ituule wɛɛ.

⁸ Wei ɪ saŋ kɔmɛlɛŋ tɔ, ɪ wɛ kɛ ɪsu wei ɪ tamsəɣi pəntəluyɔ na pələ tɔ.

⁹ ɪsu sɔlɔnyəɔlɔ u nyəŋ saa wei sɔule sɔpa ɪ niŋ taa tɔ, ḿpɔ́ḡy kɔmɛlɛŋ ituule cəkənaɔ wɛ kate.

¹⁰ Təmle nyuyɔ tu wei ɪ kpakəɣi kɔmɛlɛmən tɛɛlaa kɛ ɪ təmle taa tɔ, ɪ wakələɣi ɪ təmle nyəma tənaya.

¹¹ ɪsu haya məluyɔ ka tətɔ təḡo tɔ, ḿpɔ́ḡy kɔmɛlɛŋ lələɣi kɔ kɔmɛlɛntɔ.

¹² Kɔmɛlɛŋ lapə sana na wei ɪ saŋ ɪ ti na ɪ layatɔ na í fɛina-ti tɔ.

Yulɔ wei ɪ kɛ felentú tɔ ɪ təm

¹³ Felentú kuyəḡətɔtɔ ntɛ sɪ: Taale wontuyɔ ɪsəyav wɛ mpaav taa. Təḡəlaya wɛ hapələ tɔ.

¹⁴ ɪsu kampɔ cəəkuyɔ ɪ nyəḡətu taa tɔ, ḿpɔ́ḡy felentú pəsəɣi ɪ kɔhəntuyɔ tɔ.

¹⁵ Ye felentú í sɔsa niŋ kɛ nyənaya taa, pə wɛ-ɪ ɪkaale kɛ sɪ í kpaasi-ɪ ɪ nəḡo taa.

¹⁶ Felentú huɔ kɛ sɪ, ɪ kəla ləmaɣasɛɛ kɛ yəlaa naatosompəḡəlaya wei ɪ yəḡətəyana layatɔ tɔ.

Atuwa lɛnna

¹⁷ Wei ɪ sɔsəɣi ɪ nəḡo kɛ lɛlaa təm taa tɔ, ɪ wɛ kɛ ɪsu wei ɪ lukɪ sɪ í kpa haya muɔlɔ ŋkpaŋŋ taa tɔ.

¹⁸ ɪsu kɔmɛlɛŋ liyiluyuna kəkə yaa nyəmə yaa kɔkɔkɔm tɔ, ¹⁹ ḿpɔ́ḡy yulɔ wei ɪ tɔsəɣi ɪ təḡəntələ, na í təŋ sɪ tanaav kɛ inɪ ɪ laki tɔ ɪ wɛɛ.

²⁰ Taasi tɛŋna na kəkə fiyini, ḿpɔ́ḡy ye katayasaɣa tɛma yooɔ tɛŋ.

²¹ Amantiina tənna mamala, na taasi tənna kəkə. Ḿpɔ́ḡy təm tu kəŋna yooɔ.

²² Katayəsətɔnaa kuyəḡətɔtɔ wɛɛ kɛ ɪsu konyuluyɔ təḡənaɣa ŋka ka tiiki hatoo yulɔ hiluyɔ taa tɔ.

²³ ɪsu pa taakuyɔ nyəḡələm kɛ cuyɔ wontuyɔ tɔ tɔ, ḿpɔ́ḡy nɔɔlɛlɛŋ takəɣi yulɔ taa ɪsəyav tɔ.

²⁴ Təm lelen nyəntu ke yulu takəxəna i pááná tə. Ama hatoo i taa kaloolaya ké. ²⁵ Paa i yəxətəyi nəxə kupaŋka, taa tūna. Mpi tə, i ləmayasəe taa we acaalətu ke naatosompəxolaya ké. ²⁶ I acilayatu ke i takəxəna i taa haŋaya tə. Ama i isayatu tən ké na tə ná.

²⁷ Púúyó hullu hotiyi ku taa ké. Uena pəle kutulle náá məli tə tullu tə.

²⁸ Ye n wakələxi yulu na nyá kuyəxətətu, nn caa-i ké. Na təm kuloolutu kəŋna wakələxu.

27

¹ Taa hə nyá ti na cele təm. Mpi tə, n ta tu nyəm saŋa mayamaya nyəntu.

² Taa sa nyá təxi nyá mayamaya. Pə kəla teu si kpai tu í saŋa-ŋ.

³ Pəle na kanyəŋa pa we yuŋ ké. Ama kumelen pááná tēe m̀púyó yuŋ.

⁴ Pááná kuyi ké, na a we isu pəxə sukuyu tə. Ama nəxəlu u pəsəxi na í kantəli isəsəemle tu cəlo.

⁵ Ye n kaləna yulu ke i kin, pə kəla teu ke mənəafiki tu taapalle.

⁶ Nyá taapalu kalənav hūləyi ké si, n pəsəxi na n lapı-i naani. Uena kolontu wəxəlu nyá ké puɣusuɣu.

⁷ Haŋaya tu kisiyi ké na í kpeŋna tuŋ. Uena nyəxətə náá sa na í kpeŋna nyəŋ nyəm.

⁸ Wei i puki təkpaalətu ke tətə pooluŋ taa tə, i wəe ké isu sumaya yekuɣu ka tante na ká tēe tə.

⁹ Kacəka wontu na tulaalənaa hēsəxəna yulu laŋle. M̀púyó taapalu layatu tasuɣu kəla lelen ke nyá mayamaya nyá nyəntu.

¹⁰ Taa lə nyá taapalaa yaa nyá caa nyéma. Wahala í mayana-ŋ taa yele nyá cəlo tu na n pəkı nyá neu. Wulee wulee nyá cəlo tu kələxi-ŋ waasuɣu ke nyá neu pooluŋ nyəŋ.

¹¹ Ma pəyalu, wəena ləmayasəe. Pu hūlsı ma laŋle, na ye nəxəlu tuuki-m ma kaa wu kucəcətə.

¹² Nyuɣu taa mayasəm tu loosiyi wahala ke pooluŋ, uena í ŋmeli. Ama kumeləməŋ ná laki awusa, uena pə nukı-wə.

¹³ Ye nəxəlu í səŋaa si muulu í təxə-ŋ kəmlə, mu səŋlu capa ke təluma ke n ta nyi muulu tə pə tə.

¹⁴ Wei í kpéesa i təxəntəle na sətətu ke tanaŋ ahula tēe, tə pəsəxi mpusi ké.

¹⁵ Alb təm tu we ké isu tēu ləm cakuyə tiili na pə tosiyi kutamsa tə. ¹⁶ Si n səŋsi alu isu mpə tə, pə we ké isu yulu caakuyə si í kpa heelim yaa nim kuhohoom na niŋ tə.

¹⁷ Nyəxəlu ke pa saləxəna ku lenku. M̀púyó yulu na i təxəntəle pa cayale layasəxi ləlu yaasi.

¹⁸ Wei i paasəxəna tuxu ŋku pa yaa si fiki tə, inı i təkəna ku pee. M̀púyó təmlə tu wei i paasəxəna i caa tə i nyuɣu ká kul.

¹⁹ Isəna yulu naaki i uləemuyə ke ləm taa tə, mpə tətəxə yulu naaki ləlu taa ké inı i mayamaya i yaasi.

²⁰ Isəna atətəle na púúyó səsəŋku u nyəxəsəxi sətəa tə. Mpə tətəxə yulu isə u nyəxəsəxi kunyuləm.

²¹ Kəkə ke pa mayasəxəna wula na liyitee nyəxəlu si pa naa ku teu. Mpə tətəxə pu hūna yulu na pə kəsəna isəna pa yəxətəxi i təm tə.

²² Paa n ka sə kumelen ke səule taa na kú yəki tənəŋnaŋ, n kaa wəxəsi ku kumeləntu ke ku tə.

²³ Paasəna nyá kaləku ke teu na n cəkəna paa nyá tətə nte. ²⁴ Pə taya pulu, liyitee u cakı tam tə. Pəyele kawulaya u təŋəxi lūluɣu kulomuyə ke tam. ²⁵ Ku tala nyutu ke tətəkəle taa, na kufatu í nyəki ulə n ku pəŋ taa nyəntu. ²⁶ Ue n ká luu heen hontu ke wontu kususuutu, na n pəeti pəntələn na n yana taale. ²⁷ Waatu inəxi n

ká wεεna pəŋ hələm ke səsəm, na ń təəna nyá təyaya nyéma na nyá təmle nyéma alu nyéma.

28

¹ Isayau seeki yem ké, paa pa ta təyən-i. Ama yulopaŋ wena naani ké isu təyolaya kufalaya.

² Ye tetu yəlaa lakasi ta keesi, tə awulaa we payale ké. Ama wulav í wena ləmayasεε na layatu, ile tetu hεε təpamm.

³ Nyuyu tu nyəməŋ tu wei i təkɪ acamaa ise tə, i nəyəsəna teu ŋku ku wakələyi kumtu təyɔ.

⁴ Iso kiinj ləlaa saŋna isayau. Ama Iso kiinj təkəlaa ná muyi isayau na pááná.

⁵ Yəlaa asayaa u cəkəyənə kusiyisim təm. Ama mpa pa preekəyi Tacaə tə pa cəkəyənə pə tənə.

⁶ Pə kəla teu si yulu í wεε kunyəntu na i təntε tewa, na mpi i ká wεεna liyitee na i təntε ta siyisi tə.

⁷ Pəyaya layatu təŋəyi Iso kiinj ké. Ama wei ílé i wena cewaa asayaa tə i tūyi i caa ke fεεle ké.

⁸ Wei i kəntəyi na í səəla kasəyaya səsəŋka tə, acamaa pətəətəle tu ke i caləsəyi.

⁹ Wei i kisa Iso kiiu təkuyə tə, i kusuləmɔtu mayamaya pəsəyi Iso ké acaalətu ké.

¹⁰ Wei i huləyi yəlaa kupama ke isayatu mpaəŋ tə, i hotiyi púyú ŋku i hulaa tə ku taa ké. Ama lanjhuləmle ke yəlaa kupama ná waaki.

¹¹ Təŋ tu saŋ i təyi si i wena ləmayasεε. Ama layatu kunyəntu kuliyina i waali.

¹² Ye siyisilaa təkəna tetu, yəlaa tənə we teeli taa ké. Ama ye asayaa muna, paa awe see ké na í ŋməli.

¹³ Isayatu ŋməsəlu pulupu u laki teu. Ama Iso wiiki wei i kuliyi i nyəntu təə na í kisi-ti təyɔ.

¹⁴ Wei i we səyəntu ke tam na isayatu lapu təyole nyulelen tu. Ama lanjkrusəŋ tu ná naaki wahala ké.

¹⁵ Nyuyu tu nyəməŋ tu wei i ŋmakələyi tetu yəlaa kunyəntənəə tə, i we ké isu təyolaya nyuyuyə tə. Yaa isu nyəyəsɪ pukuyə sunsumuyə na kó caaki kpəntε təə ké ŋmaav tə.

¹⁶ Nyuyu tu kumeləŋ lələsəyi ŋmakələyɔ təmə ké. Ama wei i kisiyi kasəyaya kamuylaya nyəŋka tə i pusi səsəyi ké.

¹⁷ Wei i nyuyu taa ləlu səm təm wεε tə, i seeki i təyi na í hoti pəlaav taa, nəyolu í taa kpa-i.

¹⁸ Pə kentiyi wei i təntε tewa tə i təə ké. Ama paa lotu naale tu ka la isəna isu i lepa.

¹⁹ Təyənaya təələnə wei i haləyi təyɔ. Ilənə wei i təŋəyi kpai nyəm tə i we kunyəŋ taa.

²⁰ Pə kooliyi kupantu ke wei i wena yulotu təyɔ. Ama wei i huliyina wənəv hikuyə tə pa kaa yele i ŋkpaŋuyə həm.

²¹ Pə fεi si ma nyəma-i í wεε huule taa. Paa na mpv ləlaa laki yaasi inəyi mɔtu ɪcaʋte mayamaya nyuyuyə təə.

²² Isεsεemle tu huliyi wənəv təə ké, i ta nyi si kunyəŋ ká kpa-i.

²³ Wei i kaləyənə i təyəntəle ke i isentaa tə, pa sεε-i na pə kəli wei i puɣusiyi tə.

²⁴ Wei i ŋmuləyi i caa yaa i too na í təŋ si: Pə ta ke isayatu tə, í na ŋmulu yulokulu pa kuləm ké.

²⁵ Wei i həŋ i ti tə i kəŋna yooú ké. Ama wei i pəta i təyi Tacaə təyɔ pə lakəna.

²⁶ Wei i laki i layatu ke i tike tə i ké kumeləŋ ké. Ama wei i lakəna ləmayasεε tə i waali ké pə takəyi.

²⁷ Wei i haaki kunyəntənəə tə u lanəyi pulu. Ama wei u nyənəyi-wεε tə, mpusi səsə ka wεε i təə ké.

28 Ye asayaa i tɔɔ tɛtu, paa wei i ημελɔgi kɛ. Ye pa saalɔgi ile siyisilaa nάa huki.

29

1 Yulɔ wei i mɔna pά kalɔna-i, na u caaki nuw tɔ, pu wakɔli-i kprakpaa kɛ, i kaa wɛɛ hiiu.

2 Siyisilaa i wɛ payale, samaa lanɔ heɛwaya. Ama ye nyɔmɔntɔnaa tɔɔna kawulaya yɔlaa pilitiyina wahala kɛ.

3 Wei i nyulɔgi si i tɔna lɔmayasɛɛ tɔ, i heɛsɔgi i caa lanɔ kɛ. Ama alaa yɛɛyɛɛ nyɔma tɔnlɔ nά lɔki i wɛnav kɛ.

4 Wulav wei i tɔnɔgi tampana tɔ i pɛɛkɔgi i tɛtu lɔlɔ pote kɛ. Ama wei i muɔgi mukaya tɛɛ kɔcɔɔn tɔ i wakɔlɔgi-tɔgi.

5 Wei i puɔusiɔgi i tɔɔntɔɛ tɔ, i maɔamaya i mpraav taa kɛ i tɔgi katɔka.

6 Asayaa pɔsɔgi pa isayatu yomaa kɛ. Uɛna lanɔhulɔmɛ kɔgi tampana nyɔma.

7 Siyisilaa nyɔmά kɔnyɔntɔnaa tɔm kɛ. Ama asayaa nά fɛina tɔɛ tɔ nyɔm.

8 Sayatɔlaa kɔkɔɔna icatɛ. Uɛna lɔmayasɛɛ nyɔma nάa heɛsi pάanά.

9 Ye layatu na kɔmɛɛn pa laki tɔm, paa layatu mu pάanά yaa i wɔnɔaa heɛsɔɔ kaa kɔɔ.

10 Yulɔkɔlaa u caaki kɔpama tɔm. Ama mɔɔɔ tampana tɔnlɔ nά pɛɛkɔgi.

11 Kɔmɛɛn hɔlɔgi kɔ pάanά kɛ yem yem kɛ. Ama lɔmayasɛɛ tu nά nyɔmά i ti kɔav.

12 Ye wulav i tɔnɔgi pɔpɔtɔ tɔm, i waali nyɔma pɔsɔgi asayaa kɛ.

13 Kɔnyɔntɔ na ηmakɔllɔ pa kɛ kɔlɔm kɛ. Ama Tacaɔ tɔna-wɛɔɔ iɛɛ si pά naakɔna.

14 Wulav wei i tɔnɔgi siyisɔɔ na i huɔkɔna acamaa tɔ, i kawulaya tɔnɔ sɔsɔgi tam tɔɔ kɛ.

15 Kalɔnav na tipilaya tɔgi pɔyaya taa kɛ lɔmayasɛɛ kɛ. Ama pɔyaya ηka ka laki ka luyɔ nyɔntɔ tɔ, ka tɔɔ kɛ ka tɔgi fɛɛɛ.

16 Ye asayaa hukiyi isayatu sɔsɔgi kɛ. Ama siyisilaa kά nά pa hotuɔu kɛ kɔyaku nakɔli.

17 Hɔ nyά pɔyaya ηkraɔɔɔ, kaa yɛɛ na nά heɛsi, na nyά lanɔ heɛna-kɛ.

18 Ye Iɔ u yɔɔtɔgi si, i yɔlaa i telɔsɔgi, yɔlaa pɔsɔgi tɛtɛlataa kɛ. Wei i tɔnɔgi Iɔ kiiu tɔɔɛ leɛnɔ nɔlɔ.

19 Pɔ taya nɔɔ taa tɔm tike kɛ pa hɔnɔ tɔmɛ tu ηkraɔɔɔ, paa i nuwa u laki.

20 Ye n nά yulɔ yɔɔtɔgi na u maɔasɔgi, nyi si kɔmɛɛn lapa-i na sana.

21 Tɔmɛ tu wei pa ta kɔuli teu kɛ i pɔcaatu tɔ, i tɛn i ηmakɔli i caa kɛ.

22 Pάanά tu caalɔɔna yɔɔu, na pάanά sɔsɔna tu nάa kaaki isayatu.

23 Kalampaanɔ pasɔgi yulɔ kɛ, wei i pasɔgi i ti tɔ i wɛɛkɔna teeli.

24 Nmɔlɔ sɔnlɔ kɔgi i ti tɔm kɛ, i nyɔmά pɔ mɔusi paa na mɔv u caa tampana yɔɔtɔɔ.

25 Ye yulɔ kɛ n seliyina pɔ kɛ katɔka kɛ. Ama ye wei i pɛta i tɔgi Tacaɔ i tɔla-ti.

26 Yɔlaa payale pɛɛkɔɔna sɔsaa samtu. Ama Tacaɔ hulɔɔna paa awe tampana.

27 Siyisilaa luyɔ fɛi tɛtɛlataa. Mɔpɔyɔ asayaa naa caaki kɔpama.

30

Akuuli kɔyɔɔtɔtɔ

1 Apalɔ wei pa yaa si Yakee tɔ, i pɔyalɔ Akuuli heɛlina tɔm sɔsɔntɔ tɔnɛɔ Itɔyɛɛli, na Itɔyɛɛli na Wukali si: ^a

2 Ma kɔla kɔmɛɛntɔ kɛ paa awe, pɔcɔ ma fɛina yulɔ layatu.

3 Ma fɛina lɔmayasɛɛ, pɔcɔ ma ta nyi nanɔ nyɔma nyɔm.

^a 30:1 Itɔyɛɛli: Hepɔla taa ile tɔ pɔsɔgi na tɔ telɔsi tɔnɛ inɔ si ma kawaya, hai, Iɔ ma kawaya, na ma toma tɛ.

⁴ Awe kpa isɔtaa na ɪ tii? Awe tɔka heelim ke ɪ nin taa? Awe hɔka lɔm ke toko taa? Awe suna tetu? Pa yaa-ɪ suwe? Na ɪ pɔyaya hɛte se? Ye n nyɛma-te heeli-m.

⁵ Nɔɔsi nsi si tana lɔɔ su-tu tɔ si we naani kɛ, ye n sɛlɛma-ɪ ɪ kentiɪi nyɔ tɔɔ. ⁶ Taa sɔɔsi natɛlɛɪ ɪ tɔm tɔɔ, pɛ taa kɔɔ na ɪ kpa-ɪ na ɪ nyɛni-ɪ pɔpɔtu.

⁷ Tɔm naaleɛ ma sɛlɛmɛɪ-ɪ, la-m-ti na pɛcɔ mɔ sɪ.

⁸ Hatɛlɛna-m pɔpɔtu na tɔm kɔpuɣusutu. Pɛcɔ taa yele na mɔ pɛsi kɔnyɔntu kutukutu, yaa mɔ suv ton sɔsɔɪ. Ha-m isɛna pu maɣana-m tɔ. ⁹ Ye ma sula wɛnav, ntanyi maa ha-ɪ siɣile na mɔ tɔ si: Aweɛ Taca. Yaa ye ma sula kɔnyɔɪ, ntanyi ma tɛsɛna ɪmulɛm na pɛ kɔ nyɔ nyɔɣu.

¹⁰ Taa cayana tɛmlɛ tu ke ɪ caa kin, ɪ kɔ tɛɪsi-ɪ mpusi na ɪ nɔ pɛ nav.

¹¹ Yɛlaa wɛɛ na pɔ tɔuki pa caana, na paa san pa toona ke paa pɛcɔ.

¹² Yɛlaa wɛɛ na pɔ huuki si pa we tanaɪ, pɛcɔ pa ta nyaali pa asilima.

¹³ Yɛlaa wɛɛ na pɔ kɛ isɛtoosile nyɛma, na pɔ nyɛnɛɪ lɛlaa ke yem.

¹⁴ Yɛlaa wɛɛ na pa kela na lɔɪ isɪ layalɛɛ na sɛɛsi, pa sɔɔlv puwa si pɔ tɔɣɔ wahala nyɛma isɛ na pɔ kpiisi kɔnyɔntɔnaa ke tetu tɔɔ.

Atuwa kɔpuleɛ

¹⁵⁻¹⁶ Yɛlaa wɛɛ na pɔ we isɪ lɔm tɛɛ sunsɔlvɔɪ, na pɔ lɛɛkɛɪ lɛlaa nyɛm na pɔ tɔɪ si: Ha-tu ha-tu. Pɔlvɔvɔnaa tooso wɛnna paa nyɛɣɛsɛɪ, pɛcɔ pa ta nyi pɛ maɣanaa. Kancalaya nyɛɪ ntɛ atɛtɛlɛ.

Naale nyɛɪ ke kaalɔlaya.

Tooso nyɛɪ ke wɔlaya tetu.

Liyiti nyɛɪ nɔ wɛɛ tɔtɔ, ɔlɛɛlɛ kɔkɔ.

¹⁷ Ye nɔɣɔlv tɔuki ɪ caa na ɪ san ɪ too ke nɔnav, lɔɔv katɛkatɛɪ kɔ wɔɣɔsi ɪ isɛ na hɛkɛlɛnaa tɔɣɔ ɪ nantv.

¹⁸⁻¹⁹ Pɔlvɔvɔnaa tooso wɛnna na pɔ tɛɛ-m, maa cɛkɛɣɛna-wɛ.

Kancalaya nyɛɪ ntɛ hɛkɛlɛ kɔlvɔɣu ke isɛtaa.

Naale nyɛɪ ke tɔm lɔɔlvɔɣu ke kɔkɔpamɔɣu tɔɔ.

Tooso nyɛɪ ke kɔlvɔɣu sɔsɔɔv hapɛlɛ ke tɛɪku taa.

Hali liyiti nyɛɪ wɛɛ.

ɔlɛɛlɛ mpi pɛ pukina yɔlv ke alv kin tɔ.

²⁰ Alv yeɛlɛlɛ tu tɛɪ wasɛɪkalɔtv, ɔlɛna ɪ san ɪ tɔɣi lɔm ke teitei isɪ yɔlv tɛɪɣu tɔɣu na ɪ husi ɪ nɔɣɔ tɔ. Na ɪ tɔ si: Ma ta la isayɔtv natɛli.

²¹⁻²³ Pɔlvɔvɔnaa tooso pɛsɛɣɛna antulinya kɛ kɔɛntɛlasi, pɛcɔ pɛ fɛi lapv.

Kancalaya nyɛɪ ntɛ yom pɛsvɔɣu wulav tɔ.

Naale nyɛɪ ke kɔmɛlɛɪ svukɔɣu ton tɔ.

Tooso nyɛɪ ke alv wei paa caa tɔ ɪ saav ke apalv.

Hali liyiti nyɛɪ wɛɛ.

ɔlɛɛlɛ tɛmlɛ tu alvnyɛɪ wei ɪ

lɛɛkɛɪ ɪ too sɔsɔɔntv tɔ.

²⁴ Wontu sɛkpetu natɛli tɔ we tetu tɔɔ kɛ liyiti, na ntɪ tɔ tɛɛna layɔtv.

²⁵ Kancalaya wontu ntɛ tɔlaa, pa fɛi ton pɛyele pa kɔɛɛliyi pa tɔɣɔnaya ke lvɪlɛ.

²⁶ Wontu naale nyɛntv ke namisi, si fɛi toma, na si tɔɣi si lona ke kɔkɔpamɔɪ taa.

²⁷ Wontu tooso nyɛntv ke kotolon, kɔ fɛina wulav. Pɛcɔ kɔ tɛɪɣi tɛmaya tintika tintika.

²⁸ Na pɔ kaasi kanmaya, pa kpaaki-kɛɛɛ nin taa kɛ. Pɛcɔ ka svuki awulaa tɛɛsi taa.

²⁹⁻³¹ Weesɔɣu nyɛma tooso wɛnna na pɔ tɔɪ isɪ pa caaki tɔ.

Weesɔɣu tu kancalaya nyɛɪ ntɛ

taale wontu tana caa tɔɣɔlaya.

Kaa seeki nɔɣɔlv.

Weesuɣu tu naale nyəŋ nté
kampaav feluyɔuna ifepile tɔ,
tooso nyəŋ ke pəntulɔyɔ.
Hah liyiti nyəŋ wɛɛ.

Ueyele yoolaa wulav wei ɪ tu ɪ yoolaa ke nəɣɔ tɔ.

³²Ye nyá kumelentu ka tɔsəna-ŋ na ń hɔ nyá ti, na ń kɔɔ na ń pəsəna laakali, ile nyi nyá ti kpaɔ. ³³Pə taya pɔlv, pa ciyitiyi naaləm ké ilena naanim kpa. Ilena pá má muna tɔɔ na caləm kpe. Mpu tɔtɔɣɔ pááná kusəyi yooɔ.

31

Layatu tasuyv ke wulav Lemuweli

¹Layatu nti Masa wulav Lemuweli too tasa-ɪ tɔɣɔle si:

²Ma pəyalv, nyá wei ma səlɛmaa na má lɔli tɔ ke ŋkraŋŋ. ³Taa cela nyá toŋ ke alaa. Pəyele taa hɔli alaa mpa pa wakələɣi awulaa tɔɣɔ nyá mpaan. ⁴Pə taya awulaa tɛmlɛ nté si pá nyɔɔ sɔlvɔm. Pəyele pə fei si awulumpiya náá pɛɛki sɔlvɔm toŋ nyəm. ⁵Pə taa kɔɔ na pá nyɔɔki na pá sɔɔ kiin tɔɔ. Yaa pá wakəli kunyɔntɔnaa mpa pa tɔm tewa tɔ. ⁶Mpa sɔlvɔm mɔnaa tɔɣɔle mpa pa caa sɛm tɔ, na saləmɛlaa. Yaa lanwakəlle səsɔɔle nyáma, ⁷na pá sɔɔ pa wahala na pa kunyɔntɔɣɔle tɔɔ. ⁸⁻⁹Ama ye nyá ile tɔɣɔ nyá kawulaya na siyisuyv, na ń sɛɛna kunyɔntɔnaa, na wahala nyáma, na mpa pa lɔwa tɔ, na mpa paa pəsəyi yɔɣɔtaya tɔ, pa tɔɔ.

Alv kupaŋ yaasi

¹⁰Wei í hika alv kupaŋ ɪ kəla kacəka wontu.

¹¹ɪ paalv wɛna-ɪ naani ké na í tayanəyi ɪ wɛnav.

¹²Kupantu ke ɪ alv laki-ɪ, u laki-ɪ kɔwəwutu haləna ɪ sɛm.

¹³Alv inɪ ɪ pɛɛkəyi kponkponu toŋ nyəntu ké, na heeŋ hɔntu na í laki tɛmlɛ na lanhɔlvɔmle.

¹⁴Pooluŋ ke alv inɪ ɪ kəŋna ɪ tɔɣɔnaya, isu taatəlaa kpuləŋ.

¹⁵Tefemle ke í kuləyi na í caləsi ɪ nyáma na í tala-wɛyɛ pa tɛma.

¹⁶ɪ mayasəyi taale tɔm ilena í ya-tɛ. Ilena í tuu lɛsɛŋnaa tuŋ na liyitee nna ɪ hika tɔ.

¹⁷Alv inɪ ɪ nikiyi tɛmlɛ ké na toŋ u cakɪ yem.

¹⁸Alv inɪ ɪ nyəma si ɪ tɛmlɛ təŋ teu, na paa ahoo ɪ musəyi fətəla na í lakəna.

¹⁹ɪ cakɪ yem na folofolo na akpaa fei ɪ niŋ taa.

²⁰Alv inɪ ɪ waasəyi wahala nyáma na í haaki kunyɔntɔnaa.

²¹Paa watv talaa u nəɣəsəyi ɪ tɔyaya nyáma tɔm. Mpi tɔ, ɪ tɔyaya nyáma wɛna watv wontu kupantu ké.

²²Alv inɪ ɪ lɔvki ɪ tɔyi kvatakəŋ ké, na kponkponu toŋ nyəntu kɔsɛmtu wontu.

²³ɪ paalv ké ɪcatɛ səsaa taa tu wei ɪ nyuyv kulaa tɔɣɔ. Mpe pa huukəna ɪcatɛ tɔm.

²⁴ɪ lɔvki tampalanaa na wontu ké, na í pɛɛtəyənə taatəlaa.

²⁵Toma na nyuyv kuluyv ke ɪ suuwa ɪ tɔɔ, u nəɣəsəyi cele nyəntu.

²⁶Alv inɪ ɪ yɔɣɔtəyənə ləmayasɛ ké, na í tasəyi layatu na sɔlvuyv.

²⁷Alv inɪ ɪ feŋiyi mpi pə laki ɪ tɔyaya taa tɔɣɔ, u təkɪ felentu tɔɣɔnaya.

²⁸Alv inɪ ɪ piya ná yaaki-ɪ lanhɔlvɔmle tu, na ɪ paalv náá puyuləyi-ɪ si:

²⁹Alaa wɛɛ na pá təŋ teu. Ama nyá tɛɛ pa tənə.

³⁰Tənyv sotuɣu puyusiyi ké, na ɪsɛntaa teu náá saaləyi. Ama alv wei ɪ nyaŋna Taca tɔ ɪ tike ɪ mɔnna samtu.

³¹Pə wɛɛ si pá lɛɛti-ɪ ɪ wahala sote ke ɪ tɛmlɛ tɔɔ ké.

LƏMAYASƏE TU TƏM TAKƏLAYA Kv̄tvl̄tv̄

Takəlaya kanə ka taa kə tə naaki ləməyasəe tu təm. Ama i ləməyasəe fayana yulv nyəna kə. I hvləyi i takəlaya kallaa si yulv í cayana i ti tə pə kə kpete kə. Mpi tə, pə taya təmlə toŋ nyənte taa kə təcayanaṽ mayamaya wəe. Pə taya pulv, pə təna mpi yulv lakı atə cənə tə pə wə tənaya kə. Tənaya ŋ nyənəa İso təm cəkənaṽ wə yulv kə katə. İso tike wənna tam na unı i kusəxəna yulv na i kv̄lapəm təna nyuyv.

İsəna pə fayə ləməyasəe tu təm takəlaya tə:

Ləməyasəe tu si atə nyəmnaa təm cəkənaṽ wə katə, titite 1:1-4:16

Takəlaya tu tasəyi layatv kə atə nyəm tə, titite 4:17-10:20

Kv̄təkətv, titite 11:1-12:14

Pə təna pə wə piti kə na pə cəkənaṽ wə katə

¹ Tafiiti pəyalv ləməyasəe tu wei i kə Yosalem wulav tə i təm ntə. ² I təma si pə təna pə wə piti kə na pə cəkənaṽ wə katə isı yulv lvkuyv si i tiiki heelim tə. ³ Yulv kukuyv i ti na təma tənaya atə cənə tə, pepeye i waaki pə taa? ⁴ Lvluyv looŋa kanə ka səki kə na looŋa ləŋka náá kv̄li na ká si tətə, na tətə náá wə mpv tu layasəyi. ⁵ İlim lu kə na pə tó na pə huliŷina pə lonte taa kə məlvuyv si pə tasəyi lu. ⁶ İlena heelim náá makı na pə pukina ilim mpətəŋ tə, na pə mələna pə ntəyən tə. Na pə má na pə cə kilikite, na pə tayanı cuyusuŷu. ⁷ Pusi təna kpeŋ tənku taa kə. Ama ílé u suyi. Həyəluyv ŋku kv̄ tə pusi kpeŋna tə, kv̄lv̄muyv ŋku kv̄ tə kə su kpeŋ, si kaa layası. ⁸ Pə təna pə tənna lapv kə pu yeki. Nəyəl̄v u pəsəyi na í tə si isəle nyəyəsəyi nyənuyv yaa ŋkpaŋuyv nyəyəsəyi nu. ⁹ Mpi pu wəe tə, mpi pu wəena, na mpi pu lapa tə, mpi pu tasəna lapv. Kv̄fam napəli pə fəi antulinya taa cənə. ¹⁰ Paa pul̄v̄v lapa na yəlaa tən si kv̄fam, pəle pu təma lapv kə pusi nsi si tēewa tə, si taa kə na pécó pə takı tá. ¹¹ Nəyəl̄v u təsəyi mpi pə tēewa hatoo ləŋtaa tə pə tə. Mp̄v tətəyə tá waalı nyəma ná kaa yelev pul̄v̄v si pəle pa waalı nyəma í ná.

Nyəm mpi ləməyasəe tv̄ hika i kv̄lapəle taa tə

¹² M̄p̄yó ləməyasəe tu təma si: Ma təyə kawulaya kə İseyeli nyəma tə kə Yosalem. ¹³ Ma ha ma ti si má pəeki teu na ləməyasəe, na má cəkəna pə təna mpi pə lakı antulinya taa tə. Pə kə wahala təmlə nte İso t̄yi yəlaa təyə. ¹⁴ Ma nyəma təma təna nna yəlaa lakı atə tə. A təm na katə kə isı yulv lvkuyv si i tiiki heelim tə. ¹⁵ Mpi tə, yulv kaa siyisi mpi pə kuntilaa tə. Pəyele nəyəl̄v kaa pəsi na í kala mpi pə fəi tə. ¹⁶ Halı ma h̄v̄wa ma taa si ma wəna nyəm na ləməyasəe kə səsəm na pə tē Yosalem awulaa mpa pa laala-m tə. Pəpətv̄ fəi ma nyəm təwa səsəm kə na má cəkəna weesuyv təm. ¹⁷ M̄p̄yó ma sv̄ fayav na luyv kv̄lv̄muyv kə ləməyasəe na kv̄melətv̄. İlena má cəkəna si pəle pə wə katə tətəyə isı yulv lvkuyv si i tiiki heelim tə. ¹⁸ Ye yulv leela pul̄v̄v taa, na í cəkəna-wı na í wəena nyəm. Mp̄v tətəyə i lanle ká wakələna-wı na í təyə pə kunyən.

2

¹ Ləməyasəe tu si: Ma h̄v̄wa ma taa si maa yələna weesuyv na má nu lelen. İlena má mayana si pəle pə ta waası pulv. ² Wei i nyənəyi weesuyv təm kə yem tə pə kə kv̄melətəm kə. Yaasi unı u waasəyi pulv. ³ Maa mayasa ma taa si má ha ma təyi sv̄lv̄m. İlena má tənna ləməyasəe, na má pəsi ma təyi kpaŋtv̄. İlena má cəkəna mpi pə kə kpaŋuyv tə. İlena má mayası si má ná mpi pə kəla teu si yəlaa í

la pa weesij waatu ke ate cəne tɔ. ⁴ Ma lapa təma səsəna ké. Ma ηmawa ma təyi kutuluŋ na má tuu tuŋ wei pa yaa si lesen tɔ i tawa. ⁵ Ma tɔwa ma təyi tawa na má sɔ tuŋ kukulən waani waani. ⁶ Ma hee pusi na si lom niyitiyi tuŋ hətuɣu ηku. ⁷ Ma yapa yomaa apalaa na alaa na pá lɔli piya ke ma təyaya taa. Uena má weena tɔla ke səsəm na pá kəli isu mpa pa laala-m Yosalem taa tɔ. ⁸ Mpróyó ma kuuwa tətəyɔ həyələn awulaa kpaŋcooŋ, paa pa wɔlanaa, paa pa liyitee. Ma kpaɣa yonyoolaa apalɔnyəma na alɔnyəma. Ma kpaɣa alaa ke tuutuuma na pá kəli isu yulɔ ká nyuli tɔ. ⁹ Haləna ma nyɔyɔ kulɔ na pá kəli mpa pa laala-m Yosalem ke weeu tɔ. Paa na mpɔ, ma tɔka ma ləmayasəe ke mpróyó. ¹⁰ Ma ta kisina ma ise ke mpi mpi a nyuləyi tɔ. Pəyele ma ta kisina ma təyi laŋhulɔmlɛ nataɔli. Mpi tɔ, ma yɔɔlayaŋa ma təma tənaya. Mpi pə ké ma nyəm ke ma təma təna taa təyɔle. ¹¹ Mpróyó ma nyəna ma təma na wahalanaa mpa ma təyɔ a lapɔ taa tɔ. Pə təna pə we kate ké isu yulɔ lɔkɔyɔ si í tiiki heelim tɔ. Kawaaya fei pulɔpɔ taa ké ate cəne. ¹² Mpróyó ma caawa si má cəkəna si, ye yulɔ ke ləmayasəe tɔ kawaaya ηkaya i wena na pə kəli kpaŋtɔ na kumelen? Uena má pɔɔsi ma ti si, wei i ká təyɔ kawulaya ke ma lonte tɔ i ká la na í kəli mpa pa laala-m tɔ? ¹³ Ma nyəmə si ləmayasəe kəla kpaŋyɔ ke teu. Isu nyaaləm kəluɣu səkpɛtuɣu tɔ. ¹⁴ Pə taya pulɔ, ləmayasəe tɔ nyəmə i təpote ké. Uena kpaŋtɔ náá yontiŋi yem. Ue ma nyəmə si pə kəŋ pa tənaya kprátóyó kulɔmɔyɔ kpɛntɔyɔ ké. ¹⁵ Uena má tɔ ma taa si, ye pu kpɛntɔ ma na kpaŋtɔ ke kprátóyó kulɔmɔyɔ. Ue pepe tɔɔ ké ma tɛɛ-i ləmayasəe. Təle tə we kate tətəyɔ. ¹⁶ Paa ləmayasəe tɔ, paa kpaŋtɔ, pa naale pa səki teitei ké. Pácó paa tɔɔsəyi nɔyɔlɔ tɔɔ ké tam tɔɔ na pə kəli lɛlɔ. Ye kuyɛɛŋ í sikaa pa sɔɔki pa naale pa tɔɔ ké. ¹⁷ Ma nyəyəsə weesuɣu ké. Mpi tɔ, ma taa kpaana mpi yəlaa lakɔ ate təyɔ. Pə təna pə we kate ké isu yulɔ lɔkɔyɔ si í tiiki heelim tɔ. ¹⁸ Ma taa kpaana təma wena ma təyɔ wahala na má la təyɔ. Mpi tɔ, wei i ká lɛɛti ma lonte taa təyɔ ma kəŋ yelinav. ¹⁹ Pəyele nɔyɔlɔ ta nyɔ si i ká la ləmayasəe tɔ yaa kpaŋtɔ. Pəyele pɔntɔ inɔ i ká paasəna mpi ma təyɔ wahala na má lana ləmayasəe ke ate tɔ. Təle tə we kate tətəyɔ. ²⁰ Uena ma apalɔtɔ yɔɔləna təmlɛ nte ma lapa ate tɔ. ²¹ Mpi tɔ, ye yulɔ lapa pulɔ na ləmayasəe na í waa pə taa. Uena í yelina yulɔ wei i ta wu pə tɔɔ tɔ. Pə we kate tətəyɔ, pəcɔ pə wuki. ²² Ye mpɔ yəlaa kaasɔyɔ pa ti na pá tɔki wahala na pá kaaki yem tɔ, weye pa waaki ate cəne? ²³ Pa kuyɛɛŋ təna ke cɔsɛe ké. Pa təmlɛ ke wahala nyəntɛ. Paa ahoo paa heesəyi. Təle tə we kate tətəyɔ.

²⁴ Mpi yulɔ pəsəyi təyɔle təyɔu na nyɔɔv, na i təmlɛ kulɔlɔm yɔɔlənav. Pəle pə ké Isɔ kucɔɔv tətəyɔ. ²⁵ Mpi tɔ, ye Isɔ tá ha yulɔ si í təyɔ na í nu lelen i kaa ná. ²⁶ Yulɔ wei i we Isɔ ké teu təyɔ i haaki nyəm na ləmayasəe na laŋhulɔmlɛ. Uena í tɔ isayav si ílɛ i caləsəyi na í kaaki kupaŋ. Təle tə we kate tətəyɔ isu yulɔ lɔkɔyɔ si í tiiki heelim tɔ.

3

Paa mpi na pə waatu ké

¹ Paa mpi na pə waatu ke ateyɛ. ² Lulɔyɔ wena pə waatu ké, na səm na pə waatu. Tuɣu sɔv na pə waatu, na ku kpɛsɔyɔ na pə waatu. ³ Koyɔ wena pə waatu ké, na waav na pə waatu. Nnav na pə waatu, na yəkoyɔ na pə waatu. ⁴ Wula na a waatu ké, na wona na a waatu. Laŋwakəlle na tə waatu, na paale na tə waatu. ⁵ Pɛɛ lɔyɔv waatu wee ké, na a tɔɔsɔyɔ na pə waatu. Wayalɔyɔ wena pə waatu, na pá kaasi waatu wei n ká se-wɔ tɔ. ⁶ Pɛɛkoyɔv waatu wee ké, na lepu na pə waatu. Waatu wei yulɔ ká su pulɔ tɔ, na waatu wei i ká lɔ-wɔ tɔ. ⁷ Cəluɣu waatu wee ké, na nyalɔyɔ na pə waatu. Sum wena pə waatu ké, na yɔyɔtaya na ka waatu. ⁸ Sɔɔlɔyɔv waatu wee ké, na pə kaasi taa kpaŋav waatu. Uena yoou na ku waatu, na heesɔyɔv na ku waatu.

⁹ Pepeye təmlə latv waaki? ¹⁰ Ma nawa kulapəle nte Iso tuxi yəlaa tə. ¹¹ Pə tənə mpi i lapa tə pə tewa pə waatu ké. Haləna í tu yəlaa taa ké tam təə ləmayasələ. Paa na yulv u pəsəyi na í cekəna təmlə nte Iso lapa hatoo kancaalaya na tə tənaya tə. ¹² Ulena má cekəna si yəlaa feina lanhuləmlə natəli. Ye pə taya pá ha pa təyi pa ti lelen nuw taa ké pa weesij waatu. ¹³ Yulv təkuyv na í nyəəki na í yəələyəna i təmlə kuləlvəm tə pə ké Iso kuvəəv ké. ¹⁴ Ulena má cekəna si pə tənə mpi Iso lakı tə pə wə tam təə ké. Pulv ta səəsı pəcə pə ta pasa. I lakı mpyúyú si yəlaa í nyi i səəsəntv. ¹⁵ Mpi pə lakı nəənəə na mpi pu te na pə kəə tə, pu tēma lapv ke hatoo ləj ké. Iso lakəna na pə leləyi.

Pə tənə pə tēsəyəna səm ké

¹⁶ Mpyúyú ma tasa cekənav tətə si, isayatu təkəna kawulaya ke timpi pu wəe si pá tənə siyisuyv na pá ha tampana tə. ¹⁷ Ulena má tə si: Iso ká huvna isayav na siyisilu ké. Mpi tə, paa mpi pə lakı pə waatu ké. ¹⁸ Ye pə kaasa yəlaa ilə Iso mayasəyi-wəyē si pá cekəna si pa ta kəli təla ke pulv. ¹⁹ Pə kpenta yulv na tətə ke kpátúyú kuləmvuyv ké. Feesuyv kuləmvuyv ke pa wəna, pa naale paa te na pá si. Yulv ta kəli tətə. Mpi tə, pə tənə pə cekənav wə katə tə se. ²⁰ Pa tənə paa tayanı tətə nti paa nmanə-wə təyə pəsuyv ké. ²¹ Nəyəlv kaa pəsı na í hulı təfoo si yəlaa ləsası kpaaki isə na təla nyənsı náa saalı atə. ²² Tənaya ma cekənaa si yulv feina pulv na pə tēe si í yəələna i təmlə kuləlvəm. Mpi pə ha-i təyələ. Pə taya pulv, i kaa pəsı na í yəələna cele nyəm na í ta tata tənə.

4

Mpi pə ta tənə yəlaa weesij taa tə

¹ Mpyúyú ləmayasəe tv tasaa si: Hei í nyənı isəna pa nmakəla yəlaa na pá wiiki tə. Nəyəlv u puki pa puyususuyv. Pa nmakəllaa mpeyəle tonjtonaa. Nəyəlv u pəsəyi si í waası-wəyē pa nin taa. ² Ma huv si mpa pa səpa tə pa kəla lelen nuw ke weesij nyəma. ³ Ulena pə tu kələna mpa pa ta tu lələta tə. Mpi tə, pa ta nyi isayatu nti yəlaa lakı atə cəne tə.

⁴ Ma nawa tətə si yəlaa təkı wahala ké na tēma si pá hiki na pá tēe pa lələa. Pələ pə wə katə tətəyə isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə. ⁵ Felentú susiyi nkpalası ké na í tuxi i təyi wakəlvuyv. ⁶ Pə kəla teu si yulv í wəena nkute kuləmtəle na í nukı lelen, na mpi i ká wəena nkulee naale na pə wə katə tə.

⁷ Ma nawa tətəyə katə lentə ke tətə təə. ⁸ Yulv wəna i tike təkəj, i feina alv yaa neu, yaa pəyaya, pəcə i lakı təmlə u nyəyəsəyi. I caa ké si í səəsəyi wənav ké tam. Paa na mpv tə, na í pəsəyi i təyi tam si: Awe təə ké ma wukı na má kisiyi lelen nuw. Yaası inı i ké isayav ké na i cekənav wə katə. ⁹ Pə kəla teu si yəlaa naale í kaa, na mpi yulv ka wəe i tike tə. Mpi tə, pa waaki pa təmlə taa ké. ¹⁰ Pəyēle pa taa wei í tu hotaa ləlv kvsı-i. Ama wei i wə i tike tə ye i hotaa u naaki kvsəlv. ¹¹ Ye yəlaa naale i həntaa, pə hanəyi-wəyē. Ama pə kaa hanə wei i wə i tike tə. ¹² Ye yulv wə i tike nmakəllv nmakələyi-i ké. Ama ye pa wə naale ilə pa pəsı-i. Ifatəle u cekı ləj isu nmanəya mayamaya.

¹³ Ifepu wei í ta ke kasayampu na í wəna ləmayasəe tə i lapa sana na wulav kukpatəlv kumeləj nkı kv kisiyi layatv tasuyv tə. ¹⁴ Paa saləka taa ké ifepu inı i lunaa si i təkı kawulaya, yaa pa tu ləla-i konyəntv ke kawulaya taa, ¹⁵ ma naaki si ifepu wei inı i ka təyə kawulaya ke wulav inı i lonte taa tə yəlaa tənə ká wəe i waalı ké. ¹⁶ Yəlaa tuutuuma ka wəe i waalı ké, paa na mpv pələ pa waalı nyəma lanə kaa huləməna-i. Mpi tə, pələ pə wə katə tətəyə isu yulv ləkuyv si í tiiki heelim tə.

Nəyə suw kpai nyəm

¹⁷ La laakali ke waatu wei n puki Iso tayaya taa to. Polo si n nu na n wena Iso sayontu. Pa kala teu ke tola kotaya nka kumelen laki na i ta cekana si sayatu ke i laki to.

5

¹ Taa hulina yoyotaya ke Iso isentaa na n ta huu nya taa. Pa taya pulu, Iso we isotaa ke na nyaa we ate. Mpu to, nya tom i taa kali payale. ² Poptu fei lelen, nayasee tuutuuma konna toosee ke, na yoyotaya katatalaya naa konna kumelatam. ³ Ye n su Iso ke nayo, la-ke, taa yele na pa leeli. Mpi to, Iso lanle u heekana kumelemen. Pa to ke pa wee si n toki nti n suku to. ⁴ Pa kala teu si n taa su nayo, na mpi n ka su na n kaa la to. ⁵ Taa yele na nya kuyoyotutu susu-n sayatu taa. Na pa koo na, pa caali-n si n heeli kotulu si pa yukana-n. Tof Iso ka mona-n paana na i wakali nya kulapam. ⁶ Toosee katatalaya ke tom kpai nyantu ke yem ke. Pa to ke pa wee si n nyana Iso.

Mpale telavyyu ke sasontu taa

⁷ Ye timpi yalaa muyuliyi konyontu na pa tuyi-tasakale, pa taa la-n piti. Mpi to, yulu saso kentiya saso lelu ke, na pele pa wena pa saso wei i kala-we to. ⁸ Pa kala teu si tetu i wena wulav wei i sanna tawa halam tom taa to. Mpi to, taya pa tana pa tonyaya lukana. ^a

Isana liyitee u waasayi to

⁹ Liyitee soollu u nyayasayi-ye, na wena soollu na feina kawaaya. Tale to we piti toyo. ¹⁰ Ye wena i hukiyi, ku toyo laa hukiyi toyo. Weentaa kawaaya nte pa naakuyu pa wena na pa ise to. ¹¹ Tamle latu tooki ke na i nu lelen, paa i toyo paco yaa sasm. Ama weentu wena katatalaya u yeki si i too teu. ¹² Yaasi sayau nayoluyu ma nawa tetu to, inayale isana yulu sukuyu liyitee na a tayanu i mayamaya ke wakoluyu to. ¹³ Ye i nyuyu sapa na i liyitee anu a saali, ye i lula apalpayaya, nin kpete ke kele ka kon. ¹⁴ Isu i too ka loluyu-kpete to, mpyu i ka si kpete toto, i kaa toki i tamle puluyu i nin taa. ¹⁵ Si yulu i si kpete isu i ka kom to pa ke lanwakalle sasole ke. I tamle tom lapa kate ke, kawaaya fei to taa. ¹⁶ Sakpetyu, na lanwakalle, na nayasee tuutuuma, na kotamen, na paana taa ke i wee, halana i sam.

¹⁷ Mpyu lamayasee tu toma si: Nti ma nawa toyo si yulu lanle i hulamena i kotoyu, na i konyonyom, na i tama tana nna i laki ate to, halana i sam. Mpi to, i paa tete nte tana. ¹⁸ Mpa pa tana Iso haaki ton na wena si pa ke pa nyam na i yeki-we si pa toyo na pa yolana pa tamle to. Mpu inu pa ke Iso kucosu ke. ¹⁹ Mpi pa to to, saa wei Iso tuyi yulu taa ke lanhulume to, u paasayana teu si i weesuyu topilaa.

6

¹ Mpyu lamayasee tu toma si: Ma nawa wahala wei i kala yulu ke ate cane to. ² Ye isu Iso ha yulu nte ton na wena na i kusu i nyuyu i ta lan pulu. Ama i ta ha- i mpaav si i toyo-wi, lena i yele na kpai tu nayolu ile i toyo. Tale to cekana we kate ke na lanwakalle sasole. ³ Yaa isu yulu lona nteye piya nunowa (100) na i kpateli teu, ile i ta yolana i wena mpi na i lanle hulumi, lena i si na pa pimi-i. Payaya nka pa holasaa to ka lapa-i na sana. ⁴ Pa lula payaya nkeye yem ke na ka mali sakpetyu taa na ka hate saali tana. ⁵ Ka ta tu nav ilim payele ka ta nyi si pa wee. Ka kala heesuyu ke yulu inu. ⁶ Si yulu i toyo pusi iyisi naale (2000), na kawaaya fei pa taa to pepeyele i waawa? Anu lonte kulmtale taa ke pa tana pa puki.

⁷ Yulu iwule tana, i nayo puyu to ke i luki, paa na mpu i konyuluyu u saki. ⁸ Kawaaya nka lamayasee tu wena na i tee kumelen? Na ye konyontu i nyama

^a 5:8 Pa wee si wei i sanna konyontuna ke pa tawa halam taa to.

ι ti kaasuyu ke weesuyu tom taa, ile ι waa weyele? ⁹ Pə kəla teu si yulu ι yəoləna mpi ι nawa tə, na mpi ι ká yəoləna ι kunyuləm tə. Pəle pə we kate tətəyɔ isu yulu lukuyu si ι tiiki heelim tə.

Yulu lamayasee tu we tənaya

¹⁰ Pə tənə mpi pə we tə, pa tɛma-wəyɪ nyəm ke hatoo ləŋ, tə nyəmá teu ke mpi pa yaa si yulu tə, í na mpi pə kəla-ι tɔŋ tə paa həŋ. ¹¹ Ye yəyɔtaya í kəla katatəlaya, mpv tətəyɔ təmnaa paɣale hɛləyɪ. Ile yulu kawaaya nté we? ¹² Awe nyəmá mpi pə maya yulu ke ι weesuyu waatu taa tə? Kɔ kuyeyɛŋ we kpete ké isu ileemuyɔ. Yaa awe ká heelina-ι mpi pu la ι səm waalı ké tetu tə ke cele tə?

7

¹ Ḿpóyú lamayasee tu tasaa si: Yulu hətə yaakuyu tə, pə kəla teu ke tulaalu kupaŋ. Pəyele ι səm kuyaku kəla teu ke ι luluyɔ nyəŋkɔ. ² Pə kəla teu si yulu í sɔv ləyaya təyaya taa, na mpi í ka sɔv acima təyaya taa tə. Mpi tə, ləyaya təsəyənə-tu si səm nté paa yulu wei ι tomle. Ile pə we si yəlaa í mayasi pə tom na pá wɛna pa isɛ. ³ Lanwakəlle kəla teu ke wonɔ. Mpi tə, tə pəsəyɪ na tɔ nyəŋsi ι isentaa, ilɛna tɔ tayanɪ ι taa. ⁴ Ləyaya təyaya taa ké lamayasee tu puki, ilɛna lamayasee fɛi tu náa polo təyaya ŋka ka taa pa ŋmaaləyɪ tə. ⁵ Pə kəla teu si ŋ nu isəna lamayasee tu kpuləyɪ-ŋ tə na mpi n ká nu lamayasee fɛi tu yontu tə. ⁶ Pə taya pulv, lamayasee fɛi tu wonɔ we ké isu səwa yaakuyɔ kəkə taa ke tiipile tɛɛ tə. Təle tə we kate tətəyɔ.

⁷ Nmakəloyɔ sɔsəyɪ lamayasee tu ke kpaŋuyɔ ké, na kuhav asilima nyəŋkɔ náa pəsɪ-ι isayav. ⁸ Təmlɛ tɛm kəla teu ke tə caaluyɔ. Pəyele suulu kəla teu ke kalampaani. ⁹ Taa hulina pááná muyɔ, pə taya pulv lamayasee fɛi nyəma taa ké pááná weɛ. ¹⁰ Taa yəyɔtɪ si: Pepe tə ke ləŋtaa kəla teu ke nənənə? Pə taya lamayasee tu kuyəyɔtutu ke tənə. ¹¹ Lamayasee we teu ké isu kpancoou, yəlaa tənə pəsəyɪ na pá waa a taa. ¹² Pə taya pulv, a kentiɣi yulu na pá kəli liyitee. Na nyəm kawaaya nté si lamayasee haaki weesuyu ke mpa pa wɛna-yɛ tə.

¹³ Nyənɪ Isə kulapəle, awe pəsəyənə na í siyisi mpi ι kuntilaa tə? ¹⁴ Yəoləna lanhulɔmlɛ ke tə kuyaku wule. Ye pə tala lanwakəlle kuyaku ile n pəsənə laakali. Mpi tə, Isə lapənə pə tom naale si yulu í taa cəkəna mpi pu mayana-ι tə. ¹⁵ Ma nawa pə tənaya ḿpóyú ma weesuyu kotopuluyɔ kɔnɛ kv taa. Tampana təŋlv pəsəyɪ na í si ι tampana təŋuyɔ taa, na isayav náa wɛɛna weesuyu ke ι isayatu taa. ¹⁶ Taa nyənɪ nyá təyɪ siyisilu, pəyele taa hulɪ nyá ti si n ké lamayasee tu na ŋ teləsi mpəle ke pə taa. Pepe tə ke n ka wakəli nyá ti? ¹⁷ Pəyele taa ha nyá təyɪ isayatu taa yaa ŋ pəsɪ lamayasee fɛi tu. Pepe tə ke n ká si na nyá waatu tatata? ¹⁸ Pə we teu ké si yulu í təŋ layatu tasuyɔ pənɛ pə tom naale. Mpi tə, wei ι nyaŋna Isə tə, ι kaa sɔv mpəle teləuyɔ taa. ¹⁹ Lamayasee haaki a tu ke tɔŋ ké na pá kəli ɪcate nte tə tə kɔfənɛɛnaa naanɔwa kentaa tə. ²⁰ Siyisilu fɛi atɛ cənɛ na í lakɪ kɔpantu na ι kaa pəntɪ. ²¹ Taa ke ŋkpaŋŋ si n nukɪ yəlaa kuyəyɔtutu tənə. Ye nyá təmlɛ tu tu-ŋ taa mv pááná. ²² Mpi tə, nyá mayamaya n nyəmá nyá taa si wulee wulee n tɔvki lɛlaa.

²³ Ma mayasa pə tənaya mpv na lamayasee, haləna má tó si: Maa səsɪ lamayasee. Ile ma ta pəsɪ. ²⁴ Pulvpu cəkənav tom tɛɛ ma tə ké. Pə tom kəla lumanj təcuyucuyɔ, nəyɔlv kaa pəsɪ na í tala pə tənaya. ²⁵ Ilɛna má sɔv pɛkuyɔv na isəle kɔsɛɛmlɛ si má cəkəna, na má hiki lamayasee, na má mayasi ma taa na má nyɪ si isayatu ke lamayasee lanuyɔ ké, na kpaŋuyɔ náa ké kumelentu. ²⁶ Ma cəkənaa si alv wei ι kpaaki isu katəka tə ι kəla səm ke nyaŋ. ι səaluyɔ we ké isu puluyɔ na ι ŋkpalasi náa weɛ isu alukpala. Yulu wei ι lakɪ Isə luyɔ nyəntu tə inɪ ι fitiyina alv inɪ. Ilɛna í kpa isayav. ²⁷ Ḿpóyú lamayasee tu təma si: Ma nyənə yaasinaa ke kulɔm kulɔm si má cəkəna-wɛ. ²⁸ Ma tu təŋa pa taa ké pɛkuyɔv ma ta hikita. Apalaa iyaya (1000) taa ma hika apalv kulɔm wei ι ké apalv na tampana tə. Ama

ma nyəna alaa təna taa, ɔle ma ta hiki paa kulum. ²⁹ ɔle nti ma nawa təɣəle si lso lapa yulu ké na í siyisaa, ɔlena yulu náá lá na pə təna pə lá kate.

8

¹ Mɔ́yó ləmayasəe tɔ tasaa si: Awe wenna ləmayasəe isɔ má, na pɔntɔ nyəma təmnaa kilisuyu? Yulu ləmayasəe laki ké na ɔ isentaa hetɔ na pə te.

Wulav tɔnav təm

² Təna wulav kuyəɣətɔtɔ ke nəɣə ŋka n ka suwa lso tə ka tə. ³ Taa hulina-ɔ hatələnau yaa ŋ ká nyuyɔ ke isayatu natəlɔ tə taa. Pə taya pulɔ, mpi wulav səɔlaa təɣə ɔ laki. ⁴ Wulav kuyəɣətɔtɔ nté səɔəntɔ, awe ka pəəsɔ-ɔ si: Pepeye n laki? ⁵ Wei ɔ təkəyi kusəsutɔ tə ɔ kaa na wahala nəɣəɔ. Ləmayasəe tɔ ká cekəna waatu kumaya na yaasi kupaŋ wei ɔ taa ɔ ká la-tɔ tə. ⁶ Pə taya pulɔ, paa mpi pə wena pə waatu kumaya ké, na isəna yulu ká la-wɔ tə. Ama yulu wahalanaa təm we-ɔ yuŋ ké. ⁷ Pə taya pulɔ, ɔ ta nyɔ mpi pu la tə. Awe ka keəsəna-ɔ isəna pu wee tə? ⁸ Yulu nəɣəɔ ɔ ta tɔ ɔ weesuyu si ɔ ká səŋsi-kv. Pəyele nəɣəɔ ta ke səm kuyaku tɔ. Pə feɔ si pá ce nəɣəɔ ke yoou ŋkv kv taa, pəyele isayatu kaa waasɔ tə latɔ.

Yulwəetɔ tə mayasuyɔ

⁹ Ma nawa pə tənaya mpɔ, na má mayasɔ pə təna mpi pə laki ate tə pə təm na ma hɔwee təna. Waatu nəɣəɔ ɔ wee wei ɔ taa yulu lelɔ ŋmakələyi ɔ təɣəntəle si pə tɔ-ɔ wahala tə. ^a ¹⁰ Mɔ́yó ma nawa pa pona asayaa ke pa pəlaaŋ taa na pá pi-we na pá mələyi ɔlena pá səɔ mpi asayaa mpə paa lapa ɔcate taa tə. Təle tə cekəna we kate tətəɣə. ¹¹ Pu fələyi asayaa ke kpakpaa təɣə isayatu lapɔ suwa yulɔpiya lotunaa taa. ¹² Isayav pəsəyi na í la isayatu ke təm nunɔwa (100) na í wena weesuyu yaa, ɔle ma nyəma tətə si mpa pa nyaŋna lso tə pa naaki kupaŋtɔ. Mpi pə tə tə, pa wena lso səɣəntɔ. ¹³ Ama isayav ná kaa na kupaŋtɔ, pəyele ɔ kəŋ saalɔyɔ ké isɔ ɔleemuyɔ, ɔ kuyeeŋ kaa tayalɔ. Mpi tə, u nyaŋna lso. ¹⁴ Yaasi nəɣəɔ ɔ cekəna wenna kate ke antulinya taa. Wulee wulee kupaŋa təkɔ wahala ké isɔ asayaa, na asayaa náá nukɔ leleŋ isɔ kupaŋa. Ma təŋ si: Təle tə cekəna we kate tətəɣə.

¹⁵ Lanɔhulɔmlɔ ke ma puyuləyi. Pə taya pulɔ, yulu lanɔhulɔmlɔ təna nté si í təɣə na í nyə, na leleŋ wei ɔ nukɔ tə. Mpi ɔ waaki ate cənəye təmle nte lso ha-ɔ ɔ weesuyu təna waatu taa təɣəle. ¹⁶ Ma tɔma ma təyi hav si má cekəna ləmayasəe na má welisi teu ke təmle nte tə laki ate cənə tə tə taa. Pə taya pulɔ, paa ilim paa ahoɔ, yulu kaa na tom. ¹⁷ Ma nyəna teu ke lso təmle təna taa, paa yulu ká pəeki ɔ təmle nte ɔ laki ate tə tə taa na í ká, ɔ kaa cekəna. Paa ləmayasəe tɔ nəɣəɔ təmna si ɔ ká cekəna, ɔ kaa pəsɔ.

9

¹ Mɔ́yó ləmayasəe tɔ tɔma si: Ma mayasa pə tənaya mpɔ pə təm ke ma taa. Nti ma nawa təɣəle si tampana təŋlaa na ləmayasəe nyəma pa tɔma təna we lso niŋ taa ké. Yulu ta nyɔ səɔluyɔ yaa taa kpanav təm. Pə təna pə we ɔ nəɣə tə ké. ² Mpɔ tə, pə kpenta kpátóyó kulumuyɔ ke tampana təŋlɔ na isayalatɔ ké, na kupaŋ na isayav, na wei ɔ feɔna asilima tə na wei ɔ wena-ye tə, na isəsəev kətasi latɔ na wei u laki-sɔ tə. Kupaŋ wee ké isɔ isayalatɔ, na wei ɔ suku nəɣə tə na wei ɔ wena ɔ nəɣə suw səɣəntɔ tə. ³ Isɔ pə kpentuyɔ pa tənaya kpátóyó kulumuyɔ tə pə ké isayatu ke pə təna mpi pə laki antulinya taa təɣə. Isayatu suna yəlaa lotu taa na kumelentɔ ke pa nyama taa ké pa weesiŋ təna taa. Pa tənaya nté atətəle taa. ⁴ Wei ɔ kpentəna weesuyu nyəma tə ɔ tike ɔ tɔeləɣəna. Haya isə nyəŋka lapa sana na təɣəlaya kusəpaya. ⁵ Weesuyu nyəma ná nyəma si paa si. Ama sətə ná tá nyɔ

^a 8:9 Lɔlaa ná huɔki si yulu wei ɔ ŋmakələyi ɔ təɣəntəle tə ɔ təyi ɔ tɔyi wahala.

natəli, pa feina kufeloyu. Mpi tə, pa səwa pa təw. ⁶ Pa səloyu na pa taa hanaya tema wakəloyu. Pa kaa hiki puloyu pə təna mpi pə laki ate tə pə taa.

⁷ Mpu tə, polo na n təyə nyá təyənaya na lanholumle na n nyəw nyá sulom na lamayasəle kupante. Mpi tə, Isə lanle heena nyá təma ké. ⁸ Suuki acima wontu kuhulumtu ke paa waatu wei. Pəyele tulaalu í taa lan nyá təw. ⁹ Yəwəna nyá alu wei nyá luyu sowa təyə nyá weesuyu kuyeyə waatu tantaa nyəw wei Isə ha-ŋ ate tə í taa. Kawaya ŋka n wena wahalanaa mpa n təkí nyá təmlə taa ké ate cəne tə pa taa təyələ. ¹⁰ Paa kulapəle nteye n hikaa si n lakəna nyá niŋ, la-te na nyá ton. Mpi tə, təmlə yaa huwəe huwə yaa nyəm yaa lamayasəe təm fei atətəle taa timpi n puki tə.

Lamayasee təwaasəle na a təkpišile

¹¹ Mpyúy lamayasəe tu tasaa si: Ma nawa antulinya taa si pə taya mpa pa pəsa sewa tə pa tike pa təkəna asewa tətə. Aní yoolaa taa yoolaa tike u laki akanaa. Pəyele pə taya mpa pa kəla lamayasəe tə pa tike pa wəkəna təyənaya. Pəcə pə taya layatona tike wəkəna liyitee. Pəyele pə taya nyəntaa tike wəna nyuleleŋ. Mpi pə təw tə, nyəsəpəle yaa nyuleleŋ makəna paa wei ké. ¹² Yulu ta nyi í waatu na pə kəli tiina nna puluyu isayaw puuwa tə, yaa sumasi nsi pa nyəpa na pə kra tə. Səm həkə yəlaa ké na pə tutiyi-we isu tiina na sumasi sənə.

¹³ Ma nawa antulinya taa ké nyəm nəyəsəle na pə la-m piti. ¹⁴ Icaliya nakəli kaa wəna ka taa yəlaa ta təw. Mpyúy wulaw səsə nəyəl u yoona-ke na í ta-keye kotaya. Uena í ŋma kolunə səsaya taka si í hikina ka taa yəlaa. ¹⁵ Apalu lamayasəe tu konyəntu nəyəl u ka we ka taa təna, na ye icate nyəma ka pola í kiní u ka waasa-we na í lamayasəe aní. Ama í konyəŋ təw, u icate tu nəyəl u ta toosi si í polo na í na-í. ^a u nəyəl ta təw si təw. ¹⁶ Mpyúy ma təma si lamayasəe kəla teu ke toma. Paa na mpu pa nyənəyi konyəntu lamayasəe ke yem ké, nəyəl u nukí u təm. ¹⁷ Lamayasəe nyəma kuyəyətutu nti yəlaa nukí təpamm tə tə kəla teu ke hola nna nyuyu tu holiyina nyəwə feinaa tə. ¹⁸ Lamayasəe kəla teu ke yoou wontu ké. Ama isayaw kulom wakəyənə kupantu payəle.

10

¹ Mpyúy lamayasəe tu tasaa si teitei isu kacəsi tokuyu tulaalu taa na pə wakəli-í tə, mpu tətəyə kumeləntu picim wakəlyi lamayasəe na teu.

² Lamayasəe tu huwəe siyisina í ntəyəŋ təw ké, uena nyuyu fei tu huwəe náa kəena í mpətəŋ təw. ³ Ye nyuyufei tu təŋ mpaaw taa, í lamayasəe lanuyu katatəlaya təw, pə laki ké na ləlaa nyəmi-í si nyuyufei tu. ⁴ Ye nyá səsə mu-ŋ na pááná, taa kisi nyá təmlə. Mpi tə, təpamm lakasi cələyənə yulu ke kupəntuyu səsəw ké. ⁵ Isayatu natəlyi ma nawa ate na tə nəyəsəna isu pə liyituyuu nyuyu tu na í pənti pulu tə. ⁶ Yulu kumeləŋ hikiyi təmlə səsəwəle, uena liyitee tu náa we səkpete taa. ⁷ Ma nawa yomaa caya kpayanəŋ na awulumpiya náa təŋ nəwəe isu yomaa.

⁸ Ye wei í hula púyú í hotiyi ku taa ké, uena təm nyasa wei í caatəyi kolunə tə. ⁹ Ye wei í laki təmlə ke pəe təyəkəle a kuyi-í ké, uena taasi fayalu náa we asola taa. ¹⁰ Ye laale tima na pá ta sala-te, ketulu ke pə nukí təm naale. Ama lamayasəe yekina na yulu waa. ¹¹ Ye təm nyasa í tu waatu iní təm tu iní í tá waa tūmaa təw taa kəle.

Yəyətaya kəkəkə cəlyu

¹² Yəlaa caaki lamayasəe tu kuyəyətutu ké. Uena nyuyufei tu kuyəyətutu náa wakəlyi-í. ¹³ Kumeləntəm ke í caaləyənə, uena í təkəna kpayuyu nyəntu. ¹⁴ Nyuyufei tu lələsəyi kuyəyətutu ké. Yulu ta nyi mpi pu kəw tə. Awe ká kəesi-í

^a 9:15 Ləlaa tələsəyi si apalu konyəntu waasa icate

mpi pu te na pə la i səm waali tɔ? ¹⁵ Nyɔɔɔɔɔɔ tɔ kaakəna i təmle ké. I tu nyəŋ na i polo ɔcate taa.

¹⁶ Ye tɛtɔ wɛna wulav iwaasəle na i waali nyəma təmle nté hiluyɔ tike, tɛtɔ nti tɔ təm wɛ waiyo ké. ¹⁷ Tɛtɔ nti tɔ nu lelen tɔɔle nti tɔ wulav ké kasayampu na i waali nyəma təkɪ pa tɔɔnaya ke ka waatɔ sɪ pá hiki toma, pə taya acima tɔ. ¹⁸ Felentú wei i ta paasəna i kutuluɔɔ tayanɔɔ tɔ ku hotiyi ké, na kaakentu nyəŋku náa luliyi. ¹⁹ Yulɔ laki tɔɔnaya ké sɪ i tɔɔ na i nu lelen, ilena sulɔm náa heesi lanle, na liyitee ke pa lakəna pə təna. ²⁰ Taa tɔw wulav ke nyá lotu taa, pəyele taa tɔw liyitee tɔ ke nyá nan kuhəntɔɔ taa. Pə taya pulɔ, kacəka heeliyina təm.

11

Məsəməsə lapɔ

¹ Pɛti nyá tɔɔnaya ke lɔm tɔɔ, kuyaku nakɔli n ká te na n tayanɪ-keɔɔ hikuɔɔ. ² Ha nyá wɛnaw hɔɔɔɔɔ ke yəlaa naatosompəɔɔɔɔɔ yaa pələfɛi naanɔwa. Mpi tɔ, n ta nyi isayətɔ nti tu mayana-ŋ antulinya taa tɔ. ³ Paa timpɪ tɔɔ ké tɔɔ hotinaa, ku lonte taa tənaya ku saaləyi. Ye tɛv i pilaa na ŋmɔntɔɔ susi ku nukɪ teu ké. ⁴ Wei i feniyi heelim tɔ u tuuki pulɔ, na wei ilɛ i paasəɔna isəŋmɔntɔ ke nyəntɔɔ tɔ u kuŋ pulɔ. ⁵ N kaa pəsɪ na n cəkəna heelim mpaav. Pəyele n kaa nyi isəna pə ŋmaaki pəyaya ke ka too lotu taa na ka feesiyi tɔ. Mpu tətəɔ nn pəsəyi na n cəkəna Isə wei i laki pə təna tɔ i təmle. ⁶ Pə tɔɔ ké pə wɛɛ sɪ n tuu nyá kututum ke tanan tɛɛ haləna taanaya, taa heesi. Pə taya pulɔ, n ta nyi sɪ tanan yaa taanaya kututum ká kələna lapɔ, yaa pə təna pu wɛɛ teu.

⁷ Ilim naakɔɔ tɔ pə wɛ teu ké, na isɛ lanle heekəna pə nyaaləm. ⁸ Ye yulɔ weesuyɔ tayala pusɪ payalɛ, i sa Isə ké sɪ təna sɪ tɔɔ. Ama i tɔɔsɪ ké sɪ səkrɛtɔɔ kuyɛɛŋ ká wɛɛ payalɛ. Pə təna mpi pə kəŋ tɔ pə cəkənav wɛ katɛ ké.

Kɔfalan yəlaa layatɔ tasɔɔ

⁹ Ifepu nyá, yɔɔləna nyá ifepile ke tɔ waatɔ na n nu tɔ lelen, tən isəna pə ha-ŋ nyá lotu taa tɔ, na isəna nyá isɛ naaki tɔ. Ama tɔɔsɪ ké sɪ Isə ká te na i yaa-ŋ huɔle ke pə təna pə tɔɔ. ¹⁰ Hatələna nyá nyamle ke nəɔsɛɛ, na n cələna nyá tənɔɔ ke wɔsasi. Pə taya pulɔ, ifepile na tɔ alaafəya wɛ tɛm ké.

12

¹ Ama tɔɔsɪ nyá ŋmalɔ tɔɔ ké nyá ifepile kuyɛɛŋ taa, na pəcɔ wɛɛ asayɛɛ na pusɪ nsi sɪ taa n ká tɔ sɪ: Weesuyɔ fɛɛ-m lelen tɔ sɪ kɔɔ. ² Na pəcɔ ilim, na nyaaləm, na isəɔtɔ, na isəɔtɔlɔŋasɪ yu nyá tɔɔ, na pə wɛɛ isɔ tɛv fɛɛkɔɔ na isəŋmɔntɔ tayanɪ lapɔ tɔ. ³ Waatɔ inəyi nyá ŋkpalasɪ nsi sɪ kentiyi-ŋ tɔ sɪ suuki seluyɔ, na nyá nəɔhɛɛ tɔŋ nyəna nna inɪ a səɔləyi-ŋ tɔ á nukɪ, na nyá kela nna a ka wɛ isɔ nanlaa tɔ á pasa holuyɔ, na á heesi nanɔɔ, na nyá isɛ nna a wɛ isɔ pətɔlee nyənlaa tɔ á wɔ nav. ⁴ Saa inəyi nyá ŋkpaŋ təkəyi, na nyá nəɔɔ pasa, na kampaav koou feesiyi-ŋ, na yontunaa təna lelen sɪ. ⁵ Na n wɔ təkpalɛnaa, na mpaav wɛ-ŋ sɔɔntɔ, na nyá nyɔɔ hulɔmɪ isɔ tɔɔ ŋku ku hetɔ hulɔmaa tɔ. Na nyá nəɔhɛɛ məli-ŋ yuŋ isɔ səɔla, na tuusi pee kunyulɔɔ sɪ nyá nəɔɔ taa. Kuyaku nakɔli ilena pá pona-ŋ nyá kantəkaya təyaya taa na wiilaa náa cəki hapələ tɔɔ. ⁶ Tɔɔsɪ nyá ŋmalɔ tɔɔ na pəcɔ nyá weesuyɔ ŋku ku wɛ isɔ liyitee nyəɔɔɔɔ ŋmənaya tɔ ku cɛ, yaa ku yəki isɔ wɔla heɛv yaa lɔm həyaya ke hite nəɔɔ, yaa ku cɛ isɔ pəpəte kululule cəkɔɔ na tɔ hoti ləkə taa tɔ. ⁷ Na pəcɔ nyá tənɔɔ pəsɪ tɛtɔ nti paa ŋmana-ku tɔ, na nyá feesuyɔ náa məli Isə wei i ka tɔ-ku tɔ i kinj.

⁸ Mpuɔɔle ləmayasəe tɔ tɔma sɪ pə təna pə wɛ piti ké na pə cəkənav wɛ katɛ.

Kɔtakəɔ

⁹ Pə taɣa ləməyasəe tike ke waasu tu ka wena. I seɣesa yəlaa ke nyəm təm. Pəyele i nuwa atuwa na í yası a taa na í tayanı a paɣale. ¹⁰ Ləməyasəe tu kaasa i təyi na í hiki təm lelen nyəntu na í teləsi-təyi teitei. Tə ké təm tampana nyəntu ké. ¹¹ Ləməyasəe tu kuyəɣətutu wee ké ısu kprátúyú kvsəntuyv ηku pa keetiɣina naaη tə, na nyəmə wena kaləkəη nyəma kama tə. Tiikilu kuləm ini i kamna-ye. ^a ¹² Pəle pə paasi ıle ma pəyalv, paasəna sı takəlası paɣale ηmaav fei tənəɣa, na nyəm preekuyv katatəlaya kaaki tənuyv ké. ¹³ Seɣesuyv kune ku nyuyv nté sı í nyana Iso, na í təkəyi i kvsəsıtu. Təmlə nte pə tu paa yulv wei sı í la təɣale. ¹⁴ Iso ká huuna yəlaa ke pa kulaputu təna təw ké, paa kəηmesətu kypantu yaa ısayatu.

---

^a **12:11** Tiikilu: Tiikilu ıneye cəne, pə pəsəyi na pə wee Iso yaa Saləməη, halı lelaa ná təη sı Moisi.

YONTU TAA YONTU

Kutulutu

Yontu Taa Yontu taa cəneɣe pa keesəyi wulav Saləmən na ɪ taŋ pa səlɔyɔ təm. Səlɔyɔ ŋku kv wenna ɪsu ŋku ɪsə sələnə ɪ yələa kpekəle tə na ŋku ɪsə yələa kpekəle sələnə ɪsə tə.

ɪsəna pa faɣa Yontu Taa Yontu takəlaya tə:

Kancaalaya yontu, titite 1:1-2:7

Yontu naale nyəntv, titite 2:8-17

Yontu tooso nyəntv, titite 3:1-5:1

Yontu liyiti nyəntv, titite 5:2-6:3

Yontu kakpasɪ nyəntv, titite 6:4-7:11

Yontu naatoso nyəntv, titite 7:12-8:4

Yontu naatosompəɣələya nyəntv, titite 8:5-14

¹ Saləmən yontu taa yontu ntə.

Səlɔyɔ nyəma faaci

(Peele kyəɣətvtv)

² Wayali-m wayali-m,
nyá səlɔyɔ kəla-m səlɔm.

³ Nyá tulaalɔ səsəŋ ké kvpaŋ ké.
Na nyá hətə náá wɛ ɪsu nim səsəŋ nukuyɔ tə.

Pə təw ké peelee sələyi-ŋ.
⁴ Təki ma niŋ taa, kpaɣana-m asewa.

Wulav sɔsa-m ɪ kutuluŋ taa ké.
Tu wɛɛna laŋhulɔmle na tɛ ŋmaali nyá təw.

Tu yələna nyá səlɔyɔ na pə kəli səlɔm.
Pa sələyi-ŋ tə pa wɛna tampana ké.

⁵ Yosalem peelee me,
paa ma pilaa tə,
ma tewaya ɪsu Ketaa coka,
yaa ɪsu Saləmən coka pəəŋ.

⁶ ɪ taa nyana-m sɪ ma kəla piliŋ.
ɪlim piisina-m mpv.
Ma taalɔnaa mu-m na páána ké,
pa tv-m sɪ ma taŋ leseŋ tuŋ tawa.
ɪle ma ta taŋ ma maɣamaɣa ma nyəntɛ.

⁷ Nyá wei ma ləsaya sɔwə tə.
Heeli-m timpi n tiikiyi nyá kaləku tə.
Keesɪ-m timpi n ka heesɪ ilim sikuyɔ tə.
Ma taa cəw yem ké nyá taapalaa kaləkəŋ cəw.

(Tiikilaa kyəɣətvtv)

⁸ Alaa telaa taa telu nyá.
Ye n ta nyɪ ɪle n təŋ heen kaləku nəəheɛ.
Tiiki nyá pinasɪ kɛ tiikilaa coka kiŋ.

(Ifepu nyəntv)

⁹ Ma kəsələya nyá, nyá teu nəɣəsəna ké ɪsu
pa kpeelɔyɔ ɪcipiti wulav kpaɣanv alɔnyəŋ keeke na kacəka tə.

¹⁰ Nyá lukpuɣutu tewa nyá ŋkraŋyapələsɪ heku ké.

Na nyá luɣu náá səŋa teu ke lutu heku taa.

(Tiikilaa nyəntv)

11 Tu lu-ŋ wɔla ke kacəka wontu
na pá matɪ tə təw kɛ liyitee nyəŋətu.

(Peele nyəntv)

12 Wulav na ɪ cəlw nyəma pa caɣaa tə
na ma təw tulaalv səsəŋ nyalaa kɛ.

13 Ma kusəwlv nyá, n we-m kɛ ɪsu
tulaalv miili ke pa su ma həla heku.

14 N we-m kɛ ɪsu laalinaa kupama tuŋ ke
Aŋ-Ketii leseŋ tawa taa.

(Ifepu nyəntv)

15 Ma kusəwlaya nyá, ama n tewa yoo!
Nyá ɪsəpee tewa ɪsu alukukunaa.

(Peele nyəntv)

16 Ma kusəwlv nyá, teu nté yaa.
Tá kuhəntvɣu nté kateŋa nyutu kuləkəkəkətu.

17 Tuŋ kupəŋ piliŋasɪ nté ta kutuluɣu.

2

1 Ma we kɛ ɪsu Saləŋ tetəkəle yaaye.
Maɣale tetu ihəntav taa hetv.

(Ifepu nyəntv)

2 ɪsu yaaye wev səwa heku tə,
mɪpɔ́ɣú ma kusəwlaya nyá n we peela ləlaa taa.

(Peele nyəntv)

3 ɪsu tɣv kutətəɣəw wev hətvɣu tuŋ taa tə,
mɪpɔ́ɣú ma kusəwlv nyá n we ifepiya ləlaa taa.

Nyá ɪsotom taa kɛ ma nyula caɣav.

Nyá pee we leleŋ ke ma nəɣə taa kɛ.

4 Acima taa kɛ n pona-m nyá tɛ.

Nyá tuuta wei n kraasa ma nyvɣu taa təɣəle səwlvɣu.

5 N cəla-m tɣv ŋku pa yaa sɪ leseŋ tə kv pee

kakalasi na má təɣə na pə səna-m.

N ha-m tɣv pee na má muv na pə ha-m toma.

Mpi tə, səwlvɣu kutəŋ kra-m kɛ.

6 Te ma nyvɣu na nyá niŋ mpətəŋ.

Kpekəna-m na nyá ntəɣəŋ.

(Ifepu nyəntv)

7 Hai, Yosalem peela me,
ma tuukina naməŋ na nasəŋ si:
ɪ taa paati tá səwlvɣu na pə waatu ta tata.

Ifepu kənte

(Peele nyəntv)

8 ɪ nu ma kusəwlv nəɣə.

ɪ ŋmaakəna nteɣe pəŋ na pulasi təw na í kəŋ.

9 Ma kusəwlv nəɣəsəna kɛ ɪsu nasem
yaa kapələŋa kvfalaya.

Hali inəxəle tá kolunja waali na í nyənəxəna pətote.

¹⁰ Ɔ yaaki-m si: Ma kusəəlaya nyá.

Kuli na ń kəə.

¹¹ Mpi tə, yoluma tema.

Tev tema, ku su tənaya.

¹² Tawa taa kutəyən tu hetu ke tetu taa.

Yonkpaama waatu tapayale.

Ihokaya wiiwa tá tetu taa.

¹³ Tun wei pa yaa si fikinaa kancaalaya nyən tənə ləlyu,

na tɔyɔ ŋku pa yaa si lesen tə ku hetu səsən náá nyalaa.

Kuli na ń kəə, ma kusəəlaya kupaŋka.

¹⁴ Ma kupaŋka nyáá kəkpaaməŋ pəəŋ taa.

Nyá wei n we ipilisav taa timpi we kate tə.

Hulv-m nyá isenta,

yele na má nu nyá nəxə.

Nyá isenta tewaya na nyá yəxətaya we lelen.

(Toto nyəntu)

¹⁵ Ɔ kpa taale wontu səkpetu nti tə wakələyɪ ta lesenaa tə.

Pə taya pulv, pa tu hetu.

(Pəelə nyəntu)

¹⁶ Ma tənna ma luyɔ tee kusəəlv.

Na ílé ɪ tənna má.

Yaayenaa taa ké ɪ tiikiyi ɪ kaləkəŋ.

¹⁷ Ma luyɔ tee kusəəlv nyá, tə pulasi təə,

na ń kəə isu nasem yaa kapələŋə kufalaya,

na pécó ahoo yu na nikaya kpa.

3

Pəelə toosiyina ifepu

(Pəelə nyəntu)

¹ Mpyú ma toosa ahoo si
ma kusəəlv nté ma pəeka kato təə.

Na má pəeki, na má pəeki, ma ta na-ɪ.

² Ilena má kuli na má cəə ɪcate.

Na má pəeki-ɪ nənəəsi tee,

na hapəe təə, ma ta na-ɪ.

³ Ilena má sulina tanlaa mpa pa cəəki ɪcate tə

na má pəəsi-we si:

Ɔ nawa ma kusəəlv na?

⁴ Ma polaa si ma teeke pa təə ɪle,

ma ná ma kusəəlv nté.

Na má kpipi-ɪ na má təkɪ-ɪ teu na má pona-ɪ ma too te.

Na má sɔvna-ɪ wei ɪ lɔla-m tə ɪ nan taa.

⁵ Hai, Yosalem pəelaa me,

ma tuukina naməŋ na nasen.

Ɔ taa paati tá səəlvɔ na ku waatu ta tata.

(Pəelə nyəntu)

⁶ Pepe luna wɔlaya tetu taa na pə kəŋ

isu wontu pee tulaalv nyəəsi?

⁷ Wulav Saləməŋ amaka kəŋna.

Na lseyeli yoolaa taa yoolaa nutoso ke ɪ waali.

⁸ Pa tɛna pa kɛlɛma yoou kɛ.

Pa paa layalɛ ke pa kɛnkɛmɛn taa.

Na pɔ tɛna asola nna a kɛn ahoo tɔ.

⁹ Lipan taasi kɛpan si ke pa saaka
wulav Salɔmɛn amaka inɪ.

¹⁰ Liyitee nyɛgɛtɔ ke pa lupa ɪ kɛpatɛn,
na tɛtesile ke wɔla.

Tɛɔayalɛ ke pɔpɔ kɛsɛmɔyɔ kɛpanku.

Uena Yosalem pɛelaa nɔɔ pɔ pɔ taa kɛ
pɔɔn wei pa sɔpɛna sɔɔlɔyɔ tɔ.

¹¹ Siyɛn pɛelaa mɛ,

ɪ lu na ɪ nɔ wulav Salɔmɛn ntenuyɔ

nku ɪ too tema-ɪ ɪ akɛayalɛ wule tɔ.

Kɔ kɛ ɪ lanhɔlɔmɛ sɔsɔɔlɛ kɔyaku kɛ.

4

(Ifɛpu nyɛntɔ)

¹ Ma kɛsɔɔlaya nyɔ,

ama n tewa, n tɛwaya tɛkpapa.

Nyɔ isɛpɛɛ wɛ nyɔ tɛkɛntɛ tɛɛ kɛ isu alukuku.

Nyɔ nyɔɔsi hɛnta isu pɛn kalɛku tiiki Kalaati pɔyɔ.

² Nyɔ kɛla hɔlɔmaa kɛ isu heɛn kɛhɔlɔmɛn kalɛku
nku kɔ hɔntɔ pa kɔwa na kɔ luna lɔm tɛnyɔɔlɛ tɔ.

Paa heu wei na ɪ tompiya, nɔgɔlɔ ta lan.

³ Nyɔ ntompɛɛ wɛ isu kɛnɛkɛntɔyɔ kɛsɛmɔyɔ.

Nyɔ lukɛyɔtɔ naaki nyɔ tɛkɛntɛ tɛɛ

isu pa faya tɔyɔ nakɔli kɔ pɔlɛ kɛsɛmɛlɛ.

Na nyɔ yɔgɔtaya na lɛlɛn.

⁴ Nyɔ luɔyɔ wɛ kɛ isu Tafiti kutuluɔyɔ kɔkɔlɔyɔ

nku pa nɛmawa si pa siki yoou wontu tɔ.

Kɔ taa kɛ pa pusa kɛpɛlɛn iyaya (1000).

Yoolaa taa yoolaa kɛpɛlɛn kɛ.

⁵ Nyɔ hɛla naalɛ wɛ kɛ isu nasɛm tompiya naalɛ

tɔkɔyɔ yaayɛnaa hɛku tɔ.

⁶ Maa polo tulaalɔ miili pɔyɔ tɔɔ,

na tulaalɔ kɔwɔpɔ pulaya tɔɔ.

Na pɛsɔ pɛ nyaali na sɛkɛtɔyɔ yɔ.

⁷ Ma kɛsɔɔlaya nyɔ, n tɛwaya tɛkpapa.

Nya tiili tɔ pɛntɔ paa pɛsɔ.

⁸ Ma tanɛyaya nyɔ, kɔɔ.

Kɔɔ na tɛ lu Lipan pɔyɔ taa.

Hatoo Amana, na Senii,

na Hɛɛmɛn pɛ pɔɔn nyɔɔn taa kɛ n kɔ nyɛnɔ tɛtɛkɛlɛ.

Tɔgɔlasɔ lona wɛ tɛnaya.

Na kɛpɛlɛn tɛɔayalɛ.

⁹ Ma newaya, ma tanɛyaya nyɔ, n hɛɛsɔyɔ ma lanɛ kɛ.

Ye n nyɛna-m tɔm kɔlɔm pɛ laki-m teu kɛ.

Ye ma nawa nyɔ lulɔyɔ pɛlɛ kɔlɔmtɛlɛ pɛ laki-m lɛlɛn.

¹⁰ Ma newaya, ma tanɛyaya nyɔ,

Nyɔ sɔɔlɔyɔ wɛ teu kɛ.

Nyá sǎǎlyv kǎla-m sǎlǎm tǎcayacaya.

Nyá tulaalv sǎǎsɔŋ tɛɛwa lɛmpa tǎna.

¹¹ Ma taniya nyá, tuŋ nim kpeŋ nyá ntompee tǎǎ kɛ.

Nyá nsǎmlɛ tǎǎ wɛ ɪsu naalǎm na tuŋ nim.

Na nyá wontu sǎǎsɔŋ náá wɛ ɪsu Lipaŋ tɛtu hǎtɔyɔ hɛtu.

¹² Ma newaya, ma taniya nyá.

N wɛ kɛ ɪsu halǎm mpi pa lǎpa kalaa tǎ.

Yaa hite nte tǎ tǎǎ pa sulaa tǎ,

yaa sɛɛlv wei ɪ tǎǎ pa taalaa tǎ.

¹³ Nyá lǎŋ lǎm niyitiyina tuŋ taale

nte tǎ pee wɛ leleŋ kɛ teu tǎ.

Tulaalvnaa kɔpama tuŋ nyǎǎkɪ

¹⁴ tǎnaya waanɪ waanɪ kɛ,

na pǎ kpenna kusayalaa kɔpama.

¹⁵ N wɛ kɛ ɪsu halǎmnaa sɛɛlv

yaa lǎm kɔpam lǎkǎ.

Yaa lǎm mpi pǎ lukǎna Lipaŋ tontoŋa tǎǎ tǎ.

(Pɛɛlv nyǎntv)

¹⁶ Ilim ntǎyǎŋ na pǎ mpǎtǎŋ heelim ɪ kulɪ

na pǎ má ma halǎm tǎǎ na pǎ tulaalvnaa sǎǎsɔŋ nyala.

Ma kusǎǎlv nyá sɔv nyá halǎm taa,

na n tǎyǎ pǎ pee leleŋ nyǎna.

5

(Ifɛpu nyǎntv)

¹ Ma newaya, ma taniya nyá.

Ma sɔvɪ ma halǎm taa na má cǎa

ma tulaalv miili na tulaalvnaa lɛlaa.

Maa tǎyǎ ma tuŋ setaya.

Na má nyǎǎ ma sǎlǎm na ma naalǎm.

(Taapalaa nyǎntv)

Ma taapalaa mɛ ɪ tǎyǎ na ɪ nyǎǎ.

Sǎǎlyv ɪ kv-mɛ ɪsu sǎlǎm.

Pɛɛlv tula nǎnǎyǎ ɪɛ, ifɛpu sɪ n ka su-m le

(Pɛɛlv nyǎntv)

² Ma tookaya yaa, paa na mpɔv má na ma ɪɛ.

Ǫpǔyǎ ma nuwa ma kusǎǎlv nǎyǎ na ɪ laki

kaafala na ɪ tǎŋ sɪ:

(Ifɛpu nyǎntv)

Tɔlv-m, ma newaya, ma kusǎǎlaya.

N wɛ-m teu kɛ ɪsu alukuku,

nyayale ma kɔpaŋka.

Mpi tǎ, ahoo cǎlv kpa-m kɛ na ma nyǎǎsɪ tǎǎ na lǎm.

(Pɛɛlv nyǎntv)

³ Ma tɛma ma wontu wǎyǎsɔyɔ.

ɪsǎnayale maa tayanɪ-tǎyɪ suuu?

Pǎcǎ ma kǎwa ma nǎǎhɛɛ.

ɪɛ ɪsǎnaya maa tayanɪ-yɛyɛ pilisuyɔ tǎtǎ?

⁴ Ǫpǔyǎ ma kusǎǎlv sɔsa ɪ niŋ na pǎyǎtɛ.

Na ma lanje taa la tonyau.

⁵ Uena má kuli si ma tuləyi ma kusəəlv,
na ma ntantaku na ma mpee təə tulaalv
taana kampv tətəkəle.

⁶ Mpróyó ma tula ma kusəəlv, ile i tema tsev.
Ama i kuyəyətutu wakəla ma lanje.
Uena ma pɛeki-i ma ta na-i.
Na má yaa-i i ta cə.

⁷ Mpróyó ma sula tanlaa mpa pa cəəki icate tə.
Na pá ma-m na pə kv-m, na pá lɛeki ma tɛkɛntɛ.

⁸ Hai, Yosalem pɛelaa mɛ, ma wiina-mɛ.
Ye í sula ma kusəəlv,
í heeli-i si səəlvv kətəŋ kra-m.

(Pɛelaa nyəntv)

⁹ Hai, alaa taa telu nyá,
weye nyá kusəəlv ná tɛɛwa,
na n̄ wiikina-tuyv mpu?

(Pɛelv nyəntv)

¹⁰ Ma kusəəlv nyá n sɛɛwaya təkpaŋkraŋ.
Paa n we yəlaa iyisi naanvwa (10000) taa,
pa nyəŋi-ŋ kraakraa ké.

¹¹ Nyá isentaa tewaya isu wula mayamaya.
Na nyá nyəəsi náa yawa təpolopolo isu pááv hətə,
na si pila kilikili isu katəkətuyv.

¹² Nyá isəpee wɛɛ ké isu alukukunaa ke lvm kəkɛmim nəyə.
Na pá yaaki naaləm taa na pá hɛɛsəyi timpi pə təələnə-wɛ tə.

¹³ Nyá lukpuɣutu tewaya isu tulaalvnaa tuŋ taale.
Na nyá ntompɛe wɛ isu yaayenaa
mpa pa təə tulaalv miili kɛŋ tə.

¹⁴ Nyá niŋ wɛ ké isu wula kukuwee
nna a təə pa tu liyitee pɛɛ tə.
Na nyá tənuyv təə náa wɛ isu tuu kete kusotile
nte tə təə pa tu liyitee pɛɛ tə.

¹⁵ Nyá nəhɛɛ wɛ ké isu liyitee pɛɛ kuhulvɛɛ
akelenaa mpa pa tapəŋ tɛɛ pa tema wula tə.
Na nyá nyənuyv taa wɛ isu Lipaŋ pəóŋ.
Nyá nyuyv kulaa ké isu tuŋ səsəŋ, n fɛina saala.

¹⁶ Nyá kuyəyətutu tənə na lɛlɛŋ ké.
Na nyá pə tənə pə wɛ teu.
Yosalem pɛelaa mɛ,
ma kusəəlv nté, ma paalv kɛɛ.

6

(Pɛelaa nyəntv)

¹ Alaa taa aɛɛpa nyá,
leye nyá kusəəlv polaa?
Nkuɣu i təŋaa?
Ta na-ŋ tə pɛeki-i.

(Pɛelv nyəntv)

² Ma kusəəlv n pola nyá taale nte tə taa tulaalv

səəsʊŋ nyalaa təyɔ sɪ n caaki yaayenaa
na ń tiiki nyá kaləku.

³ Má tənna ma kʊsəəlv nyá na nyá tənna má tətə.
Yaayenaa taa ké n tiikiyi nyá kaləku.

Peelə wɛɛtv

(Ifepu nyəntv)

⁴ Ma kʊsəəlaya nyá,
n tewaya ɪsu Tiisa ɪcate.

N wɛ lelen ɪsu Yosalem taa cayaɛ.

Ama n wɛ səyɔntv ɪsu yoolaa na pa tuutanaa.

⁵ Keesi nyá ɪsɛ anɪ a cəəsəyi-m ké.

Nyá nyəəsɪ hənta ɪsu pəŋ kaləku tiiki Kalaati puyv.

⁶ Nyá kela hʊlɔmɔa ké ɪsu heen kʊhʊlɔmɔŋ kaləku,
ŋku kʊ luna lɔm tənyəəɛ,
na paa heu wei na ɪ tompiya tə.

Nəyɔlv ta hɛləmɪ.

⁷ Nyá lukpuɣutu naaki nyá tɛkɛntɛ tɛɛ
ké ɪsu pa faya tuyv nakvli kʊ pile.

⁸ Wulav pəsəyi na í wɛɛna taya alaa kɛ nutoso.

Na asaɫaa kɛ nunaasa, na saɫaa náá fɛɪ kalvɔv.

⁹ Ama nyá tike kɛ nyá too lula alvpəyaya na ɪ kəla-ŋ səəlvɔv.

Nyayaɛ ma kʊpaŋka, n wɛ-m teu ké ɪsu alukuku.

Pɛɛɫaa naaki-ŋ na pá yaaki-ŋ laŋhʊlɔmɛ tʊ.

Na taya alaa na asaɫaa tətə ná saŋɪ-ŋ.

¹⁰ Alv wei ɪ lukəna mpv na í teeki kəkə ɪsu ilim,
na í tewa ɪsu ɪsətv?

Na í wɛ səyɔntv ɪsu yoolaa na pa tuutanaa?

¹¹ Ma tiiwa tɪŋ pee taale taa

sɪ ma naaki tɛtɛkəɛ taa məhoo kvfana.

Na má ná sɪ tɪŋ wei pa yaa sɪ lɛsɛŋ tə ɪ hɛləyi,
na tɪŋ lɛləŋ tɔyi hɛtv na.

¹² Ma ta cəkəna, ama ma kʊnyulvɔv pəsə-m ké
ɪsu ma yəɫaa kasayampiya yoo kɛkɛnaa.

7

(Alaa na pɛɛɫaa nyəntv)

¹ Sulamii pɛɛɫə nyá, kəə, kəə,

Kəə, na tɛ nyəni-ŋ.

Pepe təə ké í nyənəyi Sulamii tʊ?

ɪ wɛ ké ɪsu kpeka naale paale.

(Ifepu nyəntv)

² Awulumpu pɛɛɫə nyá,

ama nyá nəəhɛ tewa nyá ntəŋkpala taa.

Na nyá tənaya náá wɛ ɪsu lutv ntɪ niŋ təmɛ tʊ lupa tə.

³ Nyá lotu kulutaa ké.

Tə taa u laŋəyi sʊlɔm səəsʊŋ nyəm.

Pəyɛɛ tə caya ké ɪsu təyənaya pee huɣule kɛ yaayenaa hɛkʊ.

⁴ Nyá həla naale wɛ ké ɪsu nasɛm tompiya.

⁵ Nyá luɣu nəyəsəna ɪsu tuuŋ kela akele.

Nyá ɪsəpee wɛ ɪsu Hɛsəpəŋ ɪcate nəyə luna.

Na nyá mǎnte náá sǎha isu Lipaη akele,
wei i tǎo pa feηiyina Tamasi hǎgǎlǎyǎ tǎ.

⁶ Nyá nyǎyǎ sǎhaa ké isu Kameeli pǎyǎ
na nyá nyǎǎsi náá we isu nyaalǎyǎ ηku
pa lii akpaayala tǎ.

Pǎ tǎka wulǎv nǎgǎlv ke nyá nyǎǎsi kpaasi taa.

⁷ Ma sǎalǎyǎ tu nyá, ama n tewaya.

Nyá nyǎnǎyǎ taa we teu.

⁸ N sǎhaa ké isu pááv.

Na nyá hǎla náá we isu kpaokratukun.

⁹ Ma tu ma taa si maa kpa pááv ηku.

Na má seti ku tukun.

Nyá hǎla anǎ a we-m tǎtǎgǎ isu lesen tukun.

Nyá feesiη we-m sǎǎsǎη isu tǎyǎ pee.

¹⁰ Nyá kǎyǎgǎtǎtǎ we lelen ké isu sulǎm kǎpam.

(Peele nyǎntǎ)

Pǎ ké ma kusǎlv sulǎm ké.

Isu pǎ kpaηyǎ mpa pǎ kǎwa tǎ pa ntompee tǎ tǎ.

¹¹ Ma kusǎlv tǎnna-m na i kǎnyǎlvǎyǎ we ma tǎ.

Ye pa sǎala-η pǎ lanhǎlvmlǎ

(Peele nyǎntǎ)

¹² Ma kusǎlv nyá, kǎǎ na tǎ lu.

Tu sǎv acalee taa ké ahoǎ.

¹³ Ulena tǎ kpa lesen tun taale ke tanaη kǎpǎηku

na tǎ ná si pa tu hetǎ na tǎ yegeleη?

Na tun lelǎη tǎwa yaa i ta tǎ?

Tǎnaya maa hǎli-η ma sǎalǎyǎ tǎna.

¹⁴ Tun wei i kusǎgi apalaa kǎnyǎlvǎη tǎ i sǎǎsǎη kpaawa.

Tǎ wena tá nǎnǎǎsi tee ké tun pee kǎpǎna.

Paa kǎpǎnee paa kufana.

Ma kusǎlv nyá, nyaya ma su-ye.

8

¹ Ye ma na-η tu kaawa too kulǎm,
maa wayalaya-η awali kele timpi timpi ma suliyi-η tǎ.
Ue nǎgǎlv taa yi-m.

² Maa pǎna-η na má sǎsi-η ma too té na n sǎgesǎ-m.

Na má yele na n nyǎǎ ma sulǎm sǎǎsǎη nyǎm.

Mpi pǎ ké ma tǎyǎ pile nyǎm tǎ.

³ Te ma nyǎyǎ na nyá niη mpǎtǎη,

Kpekǎna-m na nyá ntǎgǎη.

⁴ Hai, Yosalem peela me, ma tuukina-me.

I taa paati tá sǎalǎyǎ na pǎ waatu ta tata.

(Peela nyǎntǎ)

⁵ Peele wei i kǎηna nté na wǎlaya tǎtǎ tǎ,
na i nyǎka i kusǎlv tǎ?

Sǎalǎyǎ ton

(Peele nyǎntǎ)

Tǎyǎ tee ké ma feesa-η.

Tənaɣa nyá too wei ɪ lɔla-ŋ tɔ ɪ kpaɣa nyá hɔɣɔ.

⁶ Si-m nyá lanɛ na nyá ŋkpaləŋa tɔɔ ɪsu kɔyɔsɔyɔ.

Mpi tɔ, Sɔɔlɔyɔ we ton kɛ ɪsu sɔm.

Na ɪsɔsɛmɛ nɔ́á we toma ɪsu atətəɛ.

Sɔɔlɔyɔ nyə́má kɛ kəkɔ nyəna kɛ.

Kɔ kɛ Taa kəkɔ kɛ.

⁷ Lɔm sɔsɔm ɪ pəsəyɪ na pə teesi kɔ kəkɔ.

Pəyele pusi sɔsɔnsɪ kaa li-kɔ.

Ye yɔlɔ cɛla ɪ tɔyaya wɛnaɔ təna

sɪ ɪ laɣasəɣəna sɔɔlɔyɔ, ɪsu pa tɔv-ɪ.

(Pɛɛɔ taalɔnaa)

⁸ Tə wɛna newaya alɔnyəŋka ŋka ka ta luta hɔla tɔ.

ɪsənaɣa tu la kɔyaku ŋku

paɔ yɔɣɔtɪ ká asasaale tɔm tɔ?

⁹ Ye ka tɔka ka tɪ na ká kisi yɛɛyɛɛ,

tu yɔɔlɔna-kɛ na kəkɔka wontu.

Ama ye ka pəsɔ ɪsu yɔlaa təna nɔnɔɣɔ,

tu təkɪ-kɛ na kɛŋkɛlasɪ ton nyənsɪ.

(Pɛɛɔ nyəntɔ)

¹⁰ Ma tɔka ma təyɪ, ma fɛɪ yɛɛyɛɛ taa.

Ma hɔla səŋaa kɛ ɪsu akelenaa.

Mpɔ tɔ, ma kɔsɔɔlɔ nyənəyɪ-m wei ɪ kəŋna hɛsɔyɔ tɔɣɔ.

(ɪfɛpu nyəntɔ)

¹¹ M'pɔyɔ Salɔməŋ tɔma sɪ:

Ma wɛna tuŋ wei pa yaa sɪ lɛsɛŋ tɔ ɪ taale

kɛ timpi pa yaa sɪ Paali-Haməŋ tɔɣɔ.

Ma yelina-tɛyɛ tanɔlaa,

paɔ wei ɪ kəŋna-m tɔ kɔlɔlɔm kɛ liyitee nyəɣətu iyaya (1000).

¹² Ma tuŋ taale we ma kɪŋ kɛ.

Salɔməŋ nyaa kpaɣa liyitee nyəɣətu iyaya (1000).

Ləsɪ tɔ taa kɛ nyəɣətu ŋmɔnɔyɔ (200) na ń cɛla tanɔlaa.

¹³ Nyá wei n we haləm taa tɔ,

nyá taapalaa kema ŋkraŋŋ sɪ pa nukɪ nyá nɔɣɔ.

ɪɛ yeɛ na má nu-kɛ.

¹⁴ Ma kɔsɔɔlɔ nyá kpaɣa asewa ɪsu nasɛm yaa

kapələŋa kɛ tulaalɔnaa pɔyɔ taa na ń kɔɔ.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU

ISAYII TOM TAKELAYA

Kutulutu

Iseyeli nyóma kúpəntəŋ na pa wahalanaa tòm ke Isayii yəgətəyi i takəlaya kane ka taa. I yəgətəyi tətəgə isəna Iso ké səsə ke piitimnaa təw tə. Pəyele Iso hēsəyi Iseyeli nyóma lanja. Na i nəsisi nsi i siwa si i ka kəna waasulu na i waasi-we tə. Waatu wei Iseyeli nyóma ká te yomle təgəw ke Papiloni taa ilena pa kakaasaya məli Iseyeli taa na pá təgə pa tətə.

Isəna pa faya Isayii takəlaya tə:

Yuta nyóma na piitimnaa pa wəetə, titite 1-39

Iseyeli nyóma lanjheesəle, titite 40-55

Iseyeli nyóma məluyə tòm, titite 56-66

HƏYOLUYU KANCAALAYA NYƏŊKU

¹ Tòm nti pə kulaa na pə huli Aməti pəyalə Isayii təgələ. Yuta tətə na Yosalem icate pa tòm ké. Yuta awulaa Osiyası na Yotam na Ahası na Isekiyası pa pəəle taa ké i ná-ti.

Iseyeli yəlaa ŋkəpantəeləŋ

² Isətənyəw, nu. Tətə, ke ŋkəpəŋŋ.

Tacaa yəgətəyi si:

Halı má təw piya na má pusi-si,
ilena sí kuləyi ma təw?

³ Naw nyəmə i tə,

na kəpəŋaya náá nyi wei i caləyi-ke tə.

Ama Iseyeli nyóma ná tá nyi pulə.

Ma yəlaa mpe paa nuki.

Puləpu fei təcəŋŋ ke Yuta tətə taa

⁴ Yəlaa pəntəlaa, na asayaa me,

mə tòm we waiyo ké.

Piitim nyaŋ nyəmə na kawalaya piya me,

mə tòm we waiyo ké.

Mpi tə, i ləwa Tacaa na i nyəni

Iseyeli Iso Nanŋ tə ke yem, i ha-i siyile.

⁵ Mə leyə i caa si má tasa mapə?

Pepe təw ké i wəe na i kama nyuyəw na ma təw kuləyə?

Ani mə nyəŋ ná fetilaa na i təkı wahala ke mə taa.

⁶ Pəcə pə kəpəŋ mə nyəŋ na pə sina mə nəntaaləŋ tə,

tiili fei hiiu. Pə fetila-meyə na hiŋnaa,

na təmate lonə naaki.

Nəgələ ta nyaalı-me yaa i tó-meyə nim,

yaa i həkə mə hiŋ.

⁷ Pə kpiisa mə tətə na kəkə nyaya mə acaləe.

Kpai nyóma wakələyi mə tətə na i nyəŋəyi.

Pə wakələa ké isu

waatu wei nyutu taa nyóma ka kəma tə.

⁸ Yosalem ke pə kaasaa isu cokəle ke kaama taa. Yaa

caŋuyə ke tuŋ wei pa yaa si ləseŋ tə i taale taa,

na yoolaa tama-i kotaya.

9 Ye Tacaa Pə təna pə tu í taa kaasi-meɣe yəlaa ke pəcə,
 í ka nəɣəsəna ké ɪsu Sətəm nyəma.
 ɪ ka we ɪsu Kəməə nyəma.

Isə seev mpi Isə taa kraakəna tə

10 Sətəm awulaa me, í nu Tacaa kuyəɣətutu.
 Kəməə yəlaa mé í ke ɲkraɲɲ na Tacaa kʊsəsutu.
 11 Tacaa pəəsəɣi si: Pepeɣe ma lakəna mə kətasi tuutuuma,
 ma haɣa mə ɪwaan na mə nawee kətasi nsi kəkə
 lusaa tə si nim. Ma nyəɣəsa mə latəcənaa
 na mə heen na mə pəɲtʊlɔɲ caləm.
 12 Waatu wei í kəɲ ma kin tə awe heela-me si
 í feli ma taya tə?
 13 ɪ yele kawalaya ke mə ɪsətʊnaa kʊfama acima taa,
 na kʊyeeɲ kʊheesəɲ na mə kotʊɲ acima taa.
 Maa caaki si má ná ɪsayaɲ,
 na kʊyeeɲ səsəɲ pə situɣu.
 14 Ma taa kraakəna mə ɪsətʊnaa kʊfama na mə acima ké.
 A we-m təlasí ké, ma kawa a təm.
 15 Waatu wei í tekəɣi-m niɲ tə ma keesəɣi ma ɪse ké.
 Paa í lʊlsəɣi sələməɲ tə, maa nuki.
 Mpi tə, caləm suwa mə niɲ taa ké.
 16 ɪ sʊ lʊm na í lá nyəɲ tə asilima keelʊɣu kətaya.
 ɪ yele mpi pə fei teu tə, na ɪsayaɲ lapu.
 17 ɪ kpələmi kʊpantu lapu,
 na í pɛeki tampana təɲɔɣu.
 ɪ paasəna mpa pa ɪse pa təkí tə.
 ɪ ha sulav ke ɪ tampana.
 ɪ seena alv leelu tə.

Ye ɪseyeli nyəma kʊləɣi Tacaa tə

18 Mpróɣú Tacaa təma si:
 ɪ kəə na má na-me tə ciiki.
 Ye mə ɪsayaɲ seewa ɪsu təɔlʊm,
 tu hʊlʊmɪ ɪsu kaɣalv.
 Ye tə seewa ɪsu kpancəɲa,
 tu hʊlʊmɪ ɪsu kponkromʊlʊm.
 19 Ye ɪ ka tisaya na í nuna-m,
 í ka təɣa tətʊ kʊlʊlʊm kʊpam.
 20 Ama ye í kisaa na í kʊləɣi ma tə,
 í ká si yoo taa.
 Mpi tə, Tacaa yəɣətəna.

Yosalem ɪcate tayanɣu

21 ɪsənaya pə lapa na Yosalem ɪcate
 kʊpante ɲté tə pəsi wasaɲkali?
 Pəcó yəlaa kʊpama ka suna tə taa na pá təɲəɣi siɣisuyu.
 Ama nəənəə yʊlʊkʊlaa wenna.
 22 Yosalem ɪcate ka we ké ɪsu liyitee.
 Ama nəənəə tə pəsa ɪsu pəɣolasí.
 Pəyele tu nəɣəsəna ké ɪsu sʊlʊm kʊpam,
 ɪle nəənəə pə pala lʊm.
 23 Tə awulaa ké təə kʊllaa ké, na ɲmulaa sənlaa.

Pa tēna pa sōla kŭhaan kē na pá p̄ekəȳi kasəyaya.
 Paa paasəyəna alu leelu təm,
 p̄écó paa haaki sulav ke ɪ tampana.
 24 Pə tōw kē Pə tēna pə tu Tacaa wei ɪ kē Isəyeli Isə tō ɪ tōma si:
 Maa lēeti ma kolontunaa, na má wēena tampana.
 25 Yosalem ɪcate nyá maa tu nyá tōw kē niŋ.
 Maa tu-ŋ kəkə taa isu pa taŋanv̄ȳu liyitee tō
 na kəkə nyaya nyá asilima.
 26 Maa məŋna nyá huulaa kŭpama isu paa wēu ləŋtaa tō,
 na nyá layatv̄ tasəlaa isu paa wēu kancaalaya tō.
 Pəle pə waali kē paa yaa-ŋ ɪcate kŭpante na kusiŋisile.
 27 Ye Siyən nyéma layasaa na pá təŋ mpi pə wē teu tō,
 Isə ká ya-wē.
 28 Ama pu wakəli asayaa na pəntəlaa,
 na mpa pa ləkə Tacaa tō paa le.
 29 Fēelē ká kpa-me na tuŋ wei í luŋiyi tō.
 Tawa wena í fēenəȳi tō a ká yele na í təȳə fēelē.
 30 Mpi tō, í ká lontili kē isu waatv̄ wei
 tuŋ inɪ ɪ hatv̄ tōwkȳu tō.
 ɪ ka té taasɪ isu waatv̄ wei
 tuŋ inɪ ɪ laŋəȳi lvm̄ tō.
 31 Yulv̄ toŋ tu ká pəsɪ isu nyuliya,
 na ɪ tēma wēe isu mamacəȳəlasɪ.
 Kəkə ká nyaya í na ɪ tēma kē,
 nəȳəlv̄ kaa teesi-ke.

2

¹ Tacaa heela təm ntiyi Amətɪ pəyalv̄ Isayii təȳəlv̄. Toosee taa kē ɪ heela-ɪ Yuta na Yosalem pa təm.

*Yəlaa tēna ká wēe Yosalem taa
 (Kŭkalv̄ȳu 2-4; Miseen 4:1-3)*

2 Tacaa təyaya wē pŋȳv̄ tōw kē.
 Kŷyakv̄ nakv̄li pŋȳv̄ ŋkv̄ ku kv̄li
 na kú caya pəwəŋ nyəwəŋ taa na kv̄ tēe pulasɪ.
 Piitimnaa tēna ká polo kv̄ tōw.
 3 Yəlaa pəyalē ká polo na pá tō si: ɪ kəw na tē kpa Tacaa
 pŋȳv̄ tōw kē Yakərv̄ Isə təyaya.
 Na í hv̄li-tv̄ȳv̄ ɪ mpaan na
 tē təŋ ɪ ikpate.
 Mpi tō, Siyən ɪcate Yosalem taa kē Tacaa kiiu na ɪ
 təm ká luna.
 4 ɪ ka huuna piitimnaa na í loli yəlaa pəyalē. Uena pá
 lu pa layalēe ke akv̄ŋ, na pa ŋmantaasɪ ke lemsenaa.
 Piitim napəli pə kaa kv̄li lempri tōw.
 P̄écó nəȳəlv̄ kaa tasa yoou kpeləmv̄ȳu.
 5 Yakərv̄ lŷlv̄ȳv̄ nyéma me í kəw
 na tē tō Tacaa nyaaləm taa.

Tacaa kv̄yakv̄ kv̄hv̄hv̄v̄nav

6 Tacaa ləwa ɪ yəlaa Yakərv̄ lŷlv̄ȳv̄ nyéma.
 Mpi tō, ilim təlule tōw nyéma kulaputv̄ suna pa hēkv̄.
 Pa lakɪ topotopo isu Filiisi nyéma.

Pəyele pá na krai nyóma pa krentəyi nəsı.

⁷ Wula na liyitee su pa tetu taa, pa wənav fei tənaya.

Krayanəy su pa tetu taa, yooü keekənaa fei kaləyü.

⁸ Tuŋ külaaŋ su pa tetu taa ké,

pá luŋiyi mpi pa lapəna pa niŋ tə.

⁹ Pə tisa yulü ké na pé lumsi-i. Taca a taa wii-wə.

¹⁰ I süv kükraməy tē na í ŋmeli tetu tē.

I hatələna Taca a səyəntu səsəəntu na i teu səsəəm.

¹¹ Kalampaanü nyóma ká ka nyəəy,

na pé tisi isəcautvnaa.

Taca a tike nté səsə ke kuyaku ŋkü.

¹² Mpi tə, Pə təna pə tu Taca a sü kuyaku nakuli.

Kü taa ké i ká hūvna kalampaanü nyóma,

na isəcautvnaa, na mpa pa həy pa ti tə na í tisi-wə.

¹³ I ka wakəli Lipan na Pasan pə tuŋ küküləy təna.

¹⁴ Na pəəy küküləy na pulası kükulası təna.

¹⁵ Na ate na isə kutuluy səsəəy təna,

na koloosi səsəəy acalee təna.

¹⁶ Na kpuləy səsəəy wei i puki Taasisi tə i təna,

na wontu nti tə təna pa nyuləyi tə.

¹⁷ Pü tisi yəlaa kalampaanü ké na pa isəcau,

Taca a tike nté səsə ke kuyaku ŋkü.

¹⁸ Tuŋ külaaŋ təna ká saali yem.

¹⁹ Yəlaa ká süv kükraməy tē, na tetu tē si,

pá hatələna Taca a toŋ səsəəy na i páána,

ke waatu wei i ká kəə si i nyaasəyi tetu tə.

²⁰ Kuyaku ŋkü kü wule yəlaa ká tú pa tuŋ wei pa lupəna wula na liyitee nyəyətü təyə seməy na yuuy si í wakəli-i. ²¹ Kükraməy lona na i pəyələe taa ké paa süv na pá ŋmeli Taca a səyəntu səsəəntu na i teu səsəəm, ke waatu wei i ká kəə na í nyaasi tetu tə.

²² I taa ha mə təyi yulü.

Heelim tike ke pə tu i muna tē.

Mpu tə, i ta ke puləpu.

3

Yuta kawulaya wakəlyü təm

¹ Ii naaki mpi Taca a Pə təna pə tu ká ləsi

Yuta tetu na Yosalem icate pə taa təyələ.

I ká ləsi pə təna mpi pə waasəyi yəlaa ke teu tə.

Pə krayau təyənaya təna na ləm təna tə.

² Akanaa na yoolaa na hūlaa,

na Isə kuyəyətütü teləsəlaa

na nalaa na kükratəlaa.

³ Na yoolaa nule na naanəwa nyuyü nyóma na küpayalaa,

na layatu tasəlaa, na mpa pa laki niŋ təma na caŋəm tə,

na topotopo nyóma səsaa.

⁴ Taca a ká kra-weyə awaasa ke awulaa,

na piya ŋmakəlyü-wə.

⁵ Yəlaa ka muylüyi təma.

Ifepiya ká küli kükratəlaa tə,

na tetelataa náá küli küpayalaa tə.

6 Hali luluyv kulumuyv tu ká kra i teetu na í tómi-i si:
 Nyá wena toko tó, la ta wulav
 na n paasana samaa yeleyele ine.
 7 Ama ílé i ká ma kapuka ke kuyaku ŋku si:
 Ma ta ke kóle latu.
 Pəyele ma feina təɣonaɣa, yaa toko ke ma te.
 Mpu tó, í taa kra-m wulav.
 8 Yosalem ceŋləɣi, Yuta hotaa.
 Mpi tó, pa kuləɣi Taca teeli tó ké
 pa yəɣotaɣa na pa kulapəle taa.
 9 Isəna pa isenta wəe tó,
 mpu pə kuyona pa təm.
 Pa laki pa kawalaya ké təkeele isu Sətəm
 nyəma paa ŋmesəɣi. Pa təm wə waiyo ké.
 Mpi tó, mpe pa taɣanəna pa maɣamaɣa pa wakəluɣv.
 10 I yəɣoti si: Pu caɣana siɣisilu.
 Mpi tó, i ká təɣo i təmlə kululum.
 11 Ama isayav təm ná wə waiyo ké, pə kaa caɣana-i.
 Mpi tó, i wə mpaav isayav taa ké.
 Pu leeti-i i kulapəle.
 12 Mpuɣú Taca təma si:
 Piya ŋmakələɣəna ma yəlaa.
 Alaa təkəna kawulaya ke pa tó.
 Pa nyuyv nyəma tolisiɣi-wəɣe
 na pá wakələɣi mpaav ŋku pa təŋəɣi tó.

Nyuyv nyəma huɣnav

13 Taca kulaa si i kaləɣəna i yəlaa.
 I səŋaa si i huɣkəna-wə.
 14 Taca yaawa nənəɣo ke yəlaa nyuyv nyəma na pa awulaa,
 na í tó-wə si:
 Mə kuntuna ma tuŋ wei pa yaa si leseŋnaa tó.
 I leeka konyəntunaa nyəm na i suuli mə teesi.
 15 Ule pepe tó ké í feləɣi
 ma yəlaa ke nəhəe na í
 lakəna mʊsəŋ ke konyəntunaa?
 Taca Pə təna pə tu yəɣətəna mpu.

Taca kaləɣəna Yosalem alaa

16 Mpuɣú Taca təma si:
 Yosalem alaa me í ké isəcav nyəma ké.
 I təŋ na í həŋ luuŋ.
 Mə isəpee nyənyuyv kusəɣi konyuləŋ.
 I təŋ nəhəle nəhəle na mə nəkpalasi wiiki.
 17 Taca ka looli lseyeli alaa me mə nyəŋ na pə ye-le-məɣe
 ŋkəŋkolası na pə tu-məɣe feele.
 18 Kuyaku ŋkuyv Taca ká wəɣosi mə kacəka wontu təna. Pə kraɣav mə
 nəkpalasi na puluŋ wei í suuki nyəŋ tó, na mə kacəka wontu nti tə kootaa
 isu isətu kufalv tó. 19 Na ŋkpanyapəlası, na kpa-sı, na tekentənaa, 20 na saalası
 kuteması, na nəhəe taa yəm, na tampałanaa, na tulaalv kpałəpanaa, na təłanaa.
 21 Na mə mpee tó kukuwee, na muna tó nyəna, 22 na acima wontu, na kpa-naa,
 na tokonaa səsaa mpa pa kentiɣi watv tó, na saalası na hulun, 23 na tokonaa
 səsaa, na toko nyaanaa na nyuyv saalası, na luyv teə nyənsı.

24 Tasətv səŋ ká læti tulaalv lonte,
na ηmənaya ke tampala lonte.
Nkoŋkolaya ke nyəsi kuhəkasi lonte,
na ləyáya wontu ke acima nyəntv lonte.
I nan fεele na í
taa tokuyu ke kacəka lonte.

Yosalem alaa leelaa təm

25 Layate ká təyo Yosalem taa apalaa.
Yosalem yoolaa taa yoolaa ká si təyoole.

26 Waatv inəyi Siyəŋ icate nənəsi
ká wii na sí caya ləyáya.
Pu kpiisi nənəsi, ilena sí caya ate.

4

1 Kuyaku ηkuyv alaa naatosompəyolaya ká kpi apalv kuləm
na pá təm-i si: Yele na tə pəsi nyá alaa na pá yaakəna-tuyv
nyá hətə na pə keeli tá nyəŋ tə mpusi.
Ye pə kaasa tá təyənaya
na tá kutəyolətv tu paasəna tá ti.

Yosalem yəlaa kakaasaya

2 Kuyaku ηkv hoole nte Tacaa ká la na tə nyə tetv taa tə, nté tu lana Iseyeli nyəma
kakaasaya na pa teeli. Tetv kuləlvəm ká la Iseyeli nyəma kakaasaya səsəntv na pa
pəsvy. 3 Yəlaa mpa me í kaasaa na í we Yosalem taa tə, na mpa me í we Siyəŋ
taa tə, paa yaa-me si Isə nyəma. Mə təna mə həla ke Tacaa ηmaa i takəlaya taa si
í ká caya Yosalem. 4 Tacaa ká nyaali Yosalem pəelaa asilima na i heelim. Tacaa
ká nyaali Yosalem taa caləm na i heelim mpi pə we isu kəkə tə. 5 Tacaa ká tv
isəŋmuntv na nyəsi ke Siyəŋ puyv tənaya ilim taa, na kv tə kotilaa təna tə. Ahoo
í yuwa, ile i tv kəkə ŋka ka muyi tə. Tacaa teeli ká kentina. 6 Kəkentim ká wee na
pə kenti hanaya ke ilim taa, na pə kenti tətəyo tev na kv heelim ke ahoo taa.

5

Tacaa lesəŋ tuyv

1 I yele na má má, ma taapalv ke kawəyaya. Ma taapalv na lesəŋ tuyv pa
kawəyaya ké.

Ma taapalv ka wena lesəŋ tuyv ke tetv
kupantv pulaya nakəli ka tə.

2 I luka pulaya ŋkeye na í ləsi ka pəe təna.
Ilena í sə lesəŋ tuyv kupan̄kv.

I ηmá tətəŋle kutuluyv na í huli tənyaasəle.

I tēlaya si kv ləli pēe kupana ké.

Ama kvle kv ta ləli kupana.

3 Mpyú ma taapalv təma si:

Təv, Yuta na Yosalem pə nyəma
í hov má na ma lesəŋ tuyv tá təm.

4 Ma tēma-kuyv pə tənaya lapv, má tasa we tətə?

Ma tēlayaa si kv ləli lesəŋnaa kupama.

Ile pepe tə ké kv ta ləli pulv kupam.

5 Nəənə, maa heeli-mege nti maa lana-kv tə.

Maa kpesi kv kalaa na heen təyo-kv.

Maa yəki kv kolun̄a na mpatəntaa felv-kuyv nəhēe.

6 Maa yele na nyutv isaytv lēeki-kv.

Nəyǝlv kaa hala-ti yaa í tayani-ku.
 Səwa tuy na nyutu isayatu ká nyala.
 Ma kaa yeke na tev tasa-kuvu nuw.
 7 Pə təna pə tv Tacaa taale nteyele İseyeli yəlaa.
 Yuta yəlaa meyele leseyə tuyv ηku i ləsaatə.
 Tampana tənyuvu ke i teelayaa.
 Ulena mu laki isayatu.
 Pu wee si í təy siyisuyu.
 Ulena mu laki kutakesəm ke paa timpi,
 na yəlaa makı kapusi na lanwakəlle.

Mpa pa kuvəyi Tacaa páána tə
(Kvkalvuv 8-24; 10:1-4)

8 Mpa pa puləyi teesi ke pa tike tə pa təm we waiyo ké.
 Mpa pa puləyi tawa ke pa tike tə pa təm we waiyo ké.
 Pa tey icate təna, na tetv pəsəyi pa nyəntv.
 9 Pə təna pə tv Tacaa,
 yəyətəa na í tuu na má nu si:
 Teesi nsi si təna su wakəli.
 Teesi kuvəysi səsənsi nsi su wee kvete,
 nəyǝlv kaa cəya si taa.
 10 Ye wei í hala leseyə tuy kvəkanası tooso,
 solum liitilinaa nule na naanvwa tike ke i ká hiki.
 Wei í tuuwa təyənaya pee ke saaki,
 kiloona naanvwa tike ke i ká kv.
 11 Mpa pa pevəyi solum toy nyəm ke tanəy təhulu,
 na mpa pa nyəki-wəyi tapule na pə kvı-wə tə,
 pa təm we waiyo ké.
 12 Sanvənaa na cəməy na akilimanaa na həsi
 pə hanəna na solum kvıv-wə.
 Ama paa paasəyənə mpi Tacaa laki tə,
 pəcə paa cekəyənə i niy təma.
 13 Pə tə ke Tacaa yəyətəyi si:
 Paa kuu ma yəlaa.
 Mpi tə, pa ta cekəna pulv.
 Pa nyuvu nyəma ká si nyəyəsı,
 na samaa náa si lukətv.
 14 Isayii si: Pə tə ké atətəle haa nəyǝ si tə liki
 icate səsaa na səkpema.
 Pa na pa acima aymaala, paa tii atətəle taa.
 15 Pu tisi səsaa na səkpema təna təfə.
 Kalampaanı nyəma ká ka nyəy.
 16 Pə təna pə tv Tacaa ká hvli i səsəntv
 na í su i luyv nyəntv.
 İso Nanəy tv inı i ká hvli
 i tənəy wəetv na í kəna siyisuyu.
 17 İcate ncaa taa ké heey ka təki, İsu nyutu taa.
 Pınası nsi pa caləyi teu tə
 su pevki tənaya si təyənaya.
 18 İ pəsa pəpətv ke ηmusı
 na í həyənə kvpəntəy ke mə waalı.
 İ həy mə kawalaya İsu naanə na keeke tə,
 mə təm we waiyo ké.

19 **Ɔ** tɔŋ si:

Tacaa la mpi n caa lapu tɔɔ lɔŋ na tɔ ná.

Me si: Tɔ caa tɔ ná mpi mpi Isɛyeli Isɔ Nanŋ tu suwa na í tɔŋɔyi na í laki tɔ.

20 Mpa me í yaa kɔpantu ke isayatu,
na isayatu ke kɔpantu tɔ.

Ɔ yaaki nyaalɔm ke sɔkpetuɔɔ,

na sɔkpetuɔɔ ke nyaalɔm.

Ɔ layasɔyi leleŋ ke nyaŋ,

na nyaŋ ke leleŋ tɔ, mɔ tɔm we waiyo ké.

21 Mpa me í nyɛnɔyi mɔ tɔyi lɔmɔɔsɛɛ

nyɛma yaa layatɔnaa tɔ,

mɔ tɔm we waiyo ké.

22 Mpa me í ké tanƙaɔnaa ke solum tɔnyɔɔle tɔ,

mɔ tɔm we waiyo ké.

Mpa me mɔ yaa mɔ tɔyi akanaa ke solum situɔɔ taa tɔ,

mɔ tɔm we waiyo ké.

23 Ɔ haaki tasɔkɔle tu ke tampana

ke kɔhav tɔɔ ké huɔle taa,

na í kɔ tampana tu tɔm.

24 Pɔ tɔɔ ké í ká nyaɔa kɔkɔ ke

lɔŋ isu kiisi yaa nyutu kɔwɔlɔtu.

Ɔ ká tasa mɔ kila tɛɛ, na í saali yem.

Mpi tɔ, í nyɛna yem ké Pɔ tɔna pɔ tu Tacaa kɔsɛyɛsɔtu.

Ɔ foota Isɛyeli Isɔ Nanŋ tu kɔyɔɔtɔtu.

Tacaa pááná

25 Pɔ tɔɔ ké Tacaa pááná kpana ɪ yɔlaa.

Ɔ teyeta ŋkumle na í má-we.

Ɔlena pɔɔŋ sele,

na sɔtaa sɔɔɔti haɔɔe tɔɔ, isu nyutu.

Paa na mpɔ Tacaa pááná ta heɛ.

Tacaa tɔŋna ŋkumle ke teyetuɔɔ ké.

26 Tacaa sika tuuta ke piitim pooluŋ nyɛm.

Ɔ hula kacɔɔɔlaya na í yaa-weyɛ

antulinya tɔnaɔa tɔɔ si pá kɔɔ.

Mɔɔɔɔle na pá tɔŋna kɔntɛ ke lɔŋlɔŋ.

27 Yoolaa mɔe pa taa nɔɔɔɔ ta ká yaa ɪ pɔntɔyi.

Tom ta kaa nɔɔɔɔ, nɔɔɔɔ tampala ta heɔi,

pɔcɔ ɪ ntaŋkpala ŋmɔnaɔa ta fiti.

28 Yoolaa sala pa nyɛmá ké,

na pa tɔɔŋ pama.

Pa kraɔanɔŋ aɔwa we tɔŋ ke isu kɔkɔɔmɔŋ,

na pa yoou keɛkenaa cɔɔki isu kacuculaya.

29 Yoolaa mɔe pa yoou kakiisasi nɔɔɔsɔna ké

isu tɔɔɔɔɔɔ alɔ nyɛŋka wula.

Pa nyusɔyi ké isu tɔɔɔɔɔɔ kufasi.

Pa kraaki pa tɔɔɔnasi, nɔɔɔɔɔɔ fei si ɪ leɛkɔyi.

30 Kɔyaku ŋku,

kɔkɔte sɔsɔle ká kɔli mɔ tɔɔ isu tenku kɔkɔte.

Ɔ ká nyɛnna tetu hɔɔɔɔɔɔ tɔɔ,

na í ná sɔkpetuɔɔ na lanwakɔlle.

Musuvu anaam ká wáási nyaaləm tɔɔ.

6

Isayii suvu ke Iso tamle taa

¹ Osiyasi sɛm pɛnaya ke Isayii má, ma ná Tacaa ke toosee taka taa. Ma na-ɪ ké na í caya ɪ kumte sɔsɔle tɔɔ, na ɪ kpai suwa ɪ tɔyaya. ² Na isɔtaa tanlaa narɛli, mpa pa wɛna keɲ naatoso naatoso tɔ, pa sɛhaa na pá cɔna Iso. Keɲ naale ka takɛna pa isentɔɔ, na naaleɣe pa nɔɔhe tɔɔ. Uena pá kulɔgɛna naale. ³ Ḿrɔ́gú pa yɔgɔtaya na pá cɔki tɛma na nɔɔsi sɔsɔnsi si:

Pə tɛna pə tɔ Tacaa kele Nanɛ tɔ Nanɛ tɔ Nanɛ tɔ.

Nyá teu suwa tetɔ tɛna taa ké.

⁴ Isɔtaa tanlaa nɔɔsi selaya Iso tɔyaya kite tɛɛ, na nyɔɔsi nyala ka taa. ⁵ Ḿrɔ́gú Isayii má, ma tɛma si: Hai, ma tɛm tɛma. Mpi tɔ, ma kuyɔgɔtɔtɔ fɛi teu. Ma yɛlaa mpa pa hekɔ taa ma wɛɛ tɔ, pɛle pa kuyɔgɔtɔtɔ fɛi teu tɔtɔ. Pɛyele ma nana ma isɔpɔle ke Pə tɛna pə tɔ Tacaa wulav.

⁶ Ama isɔtaa tanlaa mpe pa taa lelv kɔla huntu, na í kɔɔ ma kin. I tɔka ɪ nin taa ké mamate nte ɪ lɛsa kɔtaya tɔlate tɔɔ tɔ, na kpɛtɔlvɔ. ⁷ Uena í nyɔtɔ ma nɔgɔ na í tɔ si:

Mamate tokina nyá nɔgɔ, nyá isayatɔ na nyá kawalaya kpiisaa.

⁸ Ntɛna Isayii má, ma nu Tacaa pɔɔsaa si:

Aweye maa tili? Awe ká la tá nɔgɔ tɔɔ tɔ?

Uena má cɔ si: Mayalɔ tili-m.

⁹ Ḿrɔ́gú ɪ tɛma-m si:

Polo n heeli Isɛyeli yɛlaa si,

paá í nu isɛna, í kaa cekɛna.

Pɛyele paá í nyɛna isɛna í kaa ná.

¹⁰ Ma kv mɔ lɛmayasɛɛ taa, si í taa cekɛna.

Ma tɔka mɔ nkpaɲɲ, si í taa nu natɛli.

Ma wiisa mɔ isɛ, si í taa na pɔlv.

Pɔ taa kɔɔ na í keesɛna ma tɔɔ na má waa-mɛ.

¹¹ Ḿrɔ́gú Isayii má, ma pɔɔsaa si:

Tacaa, pɔlee ké mpɔ inɪ pu su tɛnaya?

Uena í cɔ-m si:

Waatɔ wei pu kpiisi acalɛɛ na pɔ kú yɛlaa,

na tɛɛsi wɛɛ kpɛtɛ,

na cacakɛɲ wɛɛ kpɛtɛ, nɔgɔlv fɛi tɔ.

¹² Tacaa má maa lɛsi tetɔ yɛlaa,

na má pɔna-wɛɣe poolɔɲ,

na pɔ kaasi-tɔgɪ kpɛtɛ.

¹³ Ye pɔ kaasa yɔlv kɔlvɔm ke naanɔwa taa,

paá kv ílé tɔtɔ.

Ama pu kaasi yɛlaa mpe isɔ pa setɔvɔ tɔvɔ

na pɔ yele kite na tɔ nɛɣɛtɔgɪ tɔ.

Kite nte tu la akpaale kɔfate nte tɔ ké Iso nyɛntɛ tɔ.

7

Tɛm nti Tacaa yɔgɔta wulav Ahasi tɔɔ tɔ

¹ Wulav Ahasi waatɔ ke Asilii wulav Lesɛɲ, na Isɛyeli wulav Peka, Peka inɪ ɪ caa kele Lemaliya. Ḿrɔ́gú pa tii Yosalem ɪcatɛ tɔɔ si pa yookina-tɛ, íle pa ta pɛsi. Wulav Ahasi inɪ ɪ ka kɛna Yɔtam pɔyalɔ, na ɪ cɔsɔ Osiyasi ka kɛna Yuta wulav.

² Ḿrɔ́gú pa heela Tafiti lɔlvɔvɔ tɔ wulav Ahasi na ɪ tɔyaya si, Silii yoolaa kɔma na

pá siki Ifəlayim taa. Tənaɣa təm nti tə lapa na wulav na ɪ yəlaa pá sele ɪsu heelim ciɣituɣu hətuɣu tə.

³ M̀p̀óyó Tacaa tóma Isayii má sí: Nyá na nyá pəyalu Seyaa-Yasupi í polo na í ná wulav Ahasi. ɪ we ɪsətaa lule ləu nəɣə ke cətəlaa taale hapəle tə. ⁴ Heeli-ɪ sí caya təpamm. Səɣəntu í taa kra-ŋ, yaa nyá apalutu yəələna Silii tu Lesəŋ, na Lemaliya pəyalu pa pááná. Pə taɣa pulu, a we ke ɪsu tuputusi naale kəkə. ⁵ Ma nyəma sí Silii nyəma, na Peka na Ifəlayim yoolaa caaki pa kuli nyá tə. Halu pa tóma sí: ⁶ Tə kra Yuta nyəma tə, na tə nyaasi-we. Tə caali-we na pá təŋ-tu. Tə kra Tapeeli pəyalu ké wulav na toŋ. ⁷ ɪle ɪsə Tacaa yəɣətaa sí: Təle tə kaa təɣə.

⁸⁻⁹ Mpi pə tə tə, Silii ɪcate səsəle nté Tamasi, na Lesəŋ kele təna wulav. Ifəlayim nyəma ɪcate səsəle nté Samalii, na Peka kele pəle pa wulav. Pə kaasa pusi nutoso na kakpasi, na Ifəlayim nyəma saali yem. Ye mu ta matəna Tacaa, mə saaləɣi yem tətəɣə.

ɪsə we tá kin

¹⁰ M̀p̀óyó Tacaa heela Isayii sí í teləsi Ahasi sí: ¹¹ Sələmi nyá ɪsə Tacaa maya yaasi wei n ká təna nyá taa sí ma we nyá waali tə. Paa atətəle taa ké n caa yaa ɪsətaa ké n caaki.

¹² Tənaɣale Ahasi cəwa sí: Aai yoo, ma kaa sələmi puluɣu. Ma kaa mayasi Tacaa sí ma naa ɪ waali.

¹³ M̀p̀uɣule Isayii cə-ɪ sí: Tafiiti ləluɣu nyəma mə, í nu ma təm. ɪsu í lapu yəlaa tə, pə ta maya-məɣele na í caa ɪ kpeŋna ma ɪsə? ¹⁴ Təu, Tacaa ká huli-məɣe yaasi nəɣəluɣu ɪ mayamaya. ɪnəɣəle sí: ɪ nyəni, pəelə wei ɪ ta nyənta apalu tə, ɪ ká haya həɣə, na í luli apalu pəyaya. Paa ha-keɣe həte sí ɪmaniyeli. Həte tənə tə yəɣətəɣi sí ɪsə we tá kin. ¹⁵ ɪ təɣənaɣa nté naanim na tuŋ. Haləna í nyi ɪsəɣatu kisuyu, na í mu kəpantə. ¹⁶ Ama na pécó apalu pəyaya ŋke ká nyəŋ ɪsəɣatu kisuyu, na kəpantə muɣu tə. Awulaa mpa ɪni pa naale pa səsəɣi-məɣe watu ke mpu tə, pa yəlaa ká lə pa tetu. ¹⁷ Ama Tacaa ká kəna nyana nyá yəlaa na nyá ləluɣu nyəma mə tə ké mpusi. Too tə pa ta nata mpusi ɪnəɣi waatu wei Yuta na ɪsəɣeli pa fayaa tə. Asilii wulav ká la mpi təɣəle.

Kolontunaa watuɣu

¹⁸ Kuyaku ŋkuɣu Tacaa ká yaa kolontunaa na kacuyulaya.

Paa luna ɪcipiti pəɣə Nili na teŋku pa atama taa tetu taa, na pá kə, ɪsu kacəsi.

Paa luna Asilii tətə ɪsu tuŋ səsəku.

¹⁹ Pa təna paa kə na pá caya ləŋ wei ɪ lumaa tə ɪ taa.

Na kəkraməŋ pəɣələe taa,

na səwa hətu taa, na hila təna taa.

²⁰ Kuyaku ŋkuɣu Tacaa ká kənti

Ifəlati pəɣə waali hunuɣu.

Asilii wulav təm ke pa kəsəɣi mpu.

ɪ ká kə na í looli mə nyəŋ,

na mə tənəŋ tə huntə, na mə tantəŋ.

²¹ Kuyaku ŋkuɣu paa mə təyaya ŋka

kaa tə nau alɣnyəŋ,

na pəŋ ke naale.

²² ɪlena pá nyaasəɣi pə naaləm ke katatəlaya.

Mpa mpa pu kaasi tetu taa tɔ,
 naanim na tuŋ ke paa tɔki.
²³ Kuyaku ŋku tɔtɔ,
 paa pa sɔwa lesɛŋ tuŋ iyaga (1000) ke taale taa,
 na pɛ liyitee lu nyɔɔtɔ iyaga (1000),
 paa yele-te na nyutu isayatu lesɛki.
²⁴ Halɔ yɛlaa ká suu tɔ taa ké na tɔɔŋ
 na nyɔmá na pá yeli.
 Nyutu isayatu tɛna ká suna tetu tɛna taa.
²⁵ Paa pulasi nsi si tɔɔ pa halayana akuɔu tɔ,
 nyutu isayatu ká nyalɛna,
 pɛ kaa wɛɛ suu.
 Halɛna pá yeki naaŋ na
 heeŋ ke pɛ taa na í tɔki.

8

Pa ŋmili kolontu waali, pá kuu wontu ke lɔŋ

¹ M̀pɔ́yó Taca tɔma Isayii ma si: Kpaɔa kpaata, na ń ŋmaa ɪ tɔɔ ké ŋmaatu
 kuyasɔlɔtu na pɛ naaki teu si: Pá ŋmili kolontu wontu waali, pá kuu wontu
 ke lɔŋ. ² Uena má huli kpaata unɔɔ aseeta nyɔma naale mpa ma wena naani tɔ.
 Mpeɔele Kɔtulɔ Wuliya na Yepelekiya pɔyalɔ Sakali. ³ M̀pɔ́yó ma nyɔmá ma alɔ.
 ɪ ké Isɔ kuyɔɔtɔtu telɔsulɔ ké. ɪ lapa teu uena í luli apalɔpɔɔɔɔ, na Taca tɔ si, má
 yaa-ke si: Masɛ Sakali-Hasɪ-Paasi*fa*. ^a kolontu waali, pá kuu wontu ke lɔŋ.
⁴ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, mpi si pɔɔɔɔ ká nyɔŋ yɔɔtɔɔɔ si, paapa na nnaa tɔ, pa kuu
 Tamasi na Samalii pa wɛna na pá pona Asilii wulav.

Asilii yoolaa watvɔv

⁵ M̀pɔ́yó Taca tasa Isayii maya heeluɔu tɔtɔ si:
⁶ Mpi pɛ tɔɔ yɛlaa panɛ pa kisa Silowee
 lɔɔ lɔm mpi pɛ kpeŋ tɔpamm,
 na pá lɔ apalɔtu ke awulaa Lesɛŋ
 na Peka pa tɔm taa tɔ.
⁷ Pɛ tɔɔ ké maa kpaasi Asilii wulav na ɪ yoolaa pa tɔŋ.
 Isu Ifɔlatɔ pɔɔ sɔsaya lɔm na ka hola sɔsɔɔɔ,
 na pɛ watɔ kutemɪŋ tɔ.
⁸ Asilii nyɔma ká watɔ isu lɔm na í li Yuta nyɔma,
 na pɛ suna pa luɔu tɛɛ.
 Paa walɔsi pa kutemɪŋ ke pa tetu ɪwalav tɔɔ.
 Isɔ wɛ tá kiŋ.

Yɛlaa tɔma kpa nyɔna

⁹ Piitimnaa mɛ, í kiisi yoou kakiisasi,
 sɔɔntɔ sɔsɔntɔ taŋa-mɛɛ.
 Mpa mɛ mɔ wɛ tetu pooluŋ tɔ mu ke ŋkpaŋŋ.
 ɪ taɔani mɔ tɔɔ yoou tɔɔ,
 sɔɔntɔ taŋa-mɛɛ.
¹⁰ ɪ hɔkɔ na í su, pu saali yem ké,
 pɛcɔ paa ntiyi í ká yɔɔtɔ, tɔ kaa la.
 Mpi tɔ, Isɔ wɛ tá kiŋ.

Pɛle kvcɔpɛle

^a **8:3** Sakali-Hasɪ-Paasi: Loonɔa kanɛ Hepɔla nyɔma tɔm ké. Pɛ nyɔɔu ntɛ si, pa ŋmili

¹¹ Μρύγύ Tacaa kra Isayii má, na í kraali-m sí má taa keena yɔlaa mpe pa yaasi. Nti ɪ yɔɔtaa tɔɔle sí:

¹² ɪ taa nyəni waali luu ke mpi mpe pa nyənəyi waali luu tɔ.

ɪ taa nyana mpi pa nyaŋna tɔ, sɔɔntu í taa kra-me.

¹³ Pə təna pə tu Tacaa tike ke í ká nyəni katε pulo, na í nyana-ɪ na í se-ɪ.

¹⁴ ɪ kέ Isə təsεεle kέ. Ama ɪ ká pəsi tətəɔ kəkramuɔ ɲku ku co Yuta nyəma na Isɛyeli nyəma tɔ. Kulum ɪnɪ tətəɔle puluɔ na katəka ke Yosalem nyəma.

¹⁵ Pu co pa payale na pá hoti na pé wakəli-we. Katəka ká puu-we na pá kra-we.

Kɔɔŋaŋ susuɔv kisinav

¹⁶ Μρύγύ Isayii təma sí: Ma tɔyi təm tənɛɔ puloɔv taa kέ. Maa kaləsi ma kuɛɛsətu nti ma caaki sɛɛsɔv tɔ tə tɔ. Ma tənlaa tike ke maa heeli-ti. ¹⁷ Tacaa ha Yakəɔv luluɔv nyəma ke siyile ke laasaya tɔ kέ. ɪle Tacaa ke ma tɛlɔyi na ma tɔyi-ɪ naani. ¹⁸ Ma na piya mpa Tacaa ha-m tɔɔlɔ. Tə we kέ ɪsu Isə kuhulum mpi pə hóləyi Isɛyeli taa sí Pə təna pə tu Tacaa we Siyən puɔv taa tɔ.

¹⁹ Ye pa təma-me sí: ɪ pəsi mpa pa susəyi na pá yaaki atətuna, na pa heeliyi cele təm tɔ. Pa wɛlətəyi pa luuɲ tɛ kέ na pá mutəyi yem. ɪle í cə-we sí: Pə we teu sí tə pəsi sətə ke weesiɲ nyəma təm na? Isə kέ tu pəsi yaa sətə? ²⁰ ɪle í ká cə-we sí: Tacaa təm na ɪ sɛɛsɔv taa kέ tu məli. Ye wei ɪ kisa mpv pɔntu kaa fe tɛv.

Səkrɛtuɔv taa təntɛ

²¹ Paa cə tɛtu taa kέ, na ikaale kra-we na nyəɔsi pu-we, haləna pá tuɔ pa wulav na pa Isə. ɪlena pá kraasi pa ɪse na ɪsətə.

²² ɪlena pá tisi-yɛ na atɛ, na pá ná laɲwakəlle na səkrɛtuɔv na nɛɔsɛ səsəna. ɪlena pá pona-weɔ səkɛtuɔv anaam taa.

²³ Wei ɪ we səkrɛtuɔv kɔnɛ ku taa tɔ, u pəsəyi na í fiti.

Pa lula-tɔv pəyaya

Hatoo ləɲ taa ɪle, Sapuləɲ na Nɛfətali pə hɔɔləɲ nyəma ka we fɛle taa kέ. Ama paa tɛ na pa kusɪ nyəɔɲ. Pə kraɔav tɛɲku wei ɪ we ɪlim təlule tɔ, haləna Yaatanɪ pəɔ waali. Paa na Kalilee timpiwe mɔvlaa wɛɛ tɔ, paa kusɪ nyəɔɲ ke təna.

9

¹ Yəlaa mpa pa tən səkrɛtuɔv taa tɔ, pa naaki nyaləməle səsəle. Mpa pa we ahoɔ səkrɛtuɔv səsəɲku taa tɔ

nyaləməle tula pɛle pa tɔɔ.

² Tacaa laki na pa lanja hvlɔməyi katatəlaya,
na pa aɲmaala sɔəsəyi.

Pa lanja hɛɛki nyá isentaa ké isu kɔmtɔ waatɔ.
Yaa isu pa talvɔv mpi mpi pa kuu yooɔ taa tɔ.

³ N kɔələyi səxəla ke nyá yəlaa tɔɔ.

N pɛləyi kprátúyú ŋku pa makayana pa siyile taa tɔ.

N pɛləyi ŋmakəllu təpɛte,
isu n ka lapɔ Matiyaj nyəma waatɔ tɔ.

Mrúyú n fitiyi pa ŋmakəllaa ke saɲa.

⁴ Kəkə ka nyaga yoolaa ntajkpala wena

a taj í nukɪ kav kav tɔ,
na pa tokonaa mpa caləm taanaa tɔ.

⁵ Mpi tɔ, pa lula-tvɔv pəyaga.

Pə ha-tvɔv apalɔ pəyaga.

Isɔ cɛla-keɣe pəsɔvɔ.

Ka həla ntɛ: Layatɔ tasulɔ kɔpaɲ,

Isɔ Toɲ tɔ, Caa Tam tɔɔ nyəɲ, Hɛɛsɔvɔ Awulumpu.

⁶ Ka kawulaya toɲ ká waləyi ké.

Ka kawulaya ká wɛɛ hɛɛsɔvɔ taa.

Káá lɛɛti Tafiiti lonte taa.

Tampana təɲvɔv na siyisuyɔ tɔɔ ké ka toɲ ká səɲ.

Tacaa Pə təna pə tɔ tɔwa ɪ taa ké sɪ

ɪ laki pə təna isəntɔ.

Mpi tɔ, ɪ sɔɔla ɪ yəlaa ké.

Pə kraɣav nɔɔnɔ tɔ, haləna pə polo tam.

Tacaa pááná

(Kɔkalvɔv 5:25)

⁷ Mrúyú Tacaa yəxətə Yakəpɔ yəlaa

Isɛyɛli nyəma ke tɔm na tɛ təɲ-wɛ.

⁸ Yəlaa təna nu mpɔ.

Pə kraɣav Ifəlayim nyəma təna na Samalii nyəma tɔ.

Uɛna pá yəxətəna kalampaanɪ sɪ:

⁹ Pilikinaa kolɔɲa tima.

Ama tu ŋma-ke na pɛɛ kɔsaakɛɛ.

Tuɲ kraɪ nyəɲ taaj pɛlaa.

Tu lɛɛti ɪ lonɔ taa ké tuɲ toɲ nyəɲ taaj.

¹⁰ Mrúyú Tacaa kɔsa mə kolontunaa Lesɛɲ

nyəma pááná sɪ pá yooɔna-mɛ.

¹¹ Silii nyəma ntɔ na ilim təlule tɔɔ,

na Filiisi nyəma na ilim tətule tɔɔ.

Pa haa nɔɔsɪ sɪ pa likɪ Isɛyɛli nyəma mɛ.

Paa na mpɔ tɔ, Tacaa pááná ta hɛɛ,

ɪ təɲna ŋkumle ke teyɛtuɣu ké.

¹² Isəna Isɔ mɔpa ɪ yəlaa tɔxələ.

Paa na mpɔ Isɛyɛli nyəma mɛ

í ta məli mə Isɔ kiɲ.

ɪ ta keesəna pə təna pə tɔ Tacaa tɔɔ.

¹³ Kɔyakɔ kɔlvɔmɔvɔv taa ké Tacaa

ká sɛti nyɔvɔv na suka.

Tacaa ká wakəli sɔsaa na səkpɛma.

14 Lagatv tasəlaa na nyuyv nyóma nté isətaa.
 Iso kuyəgətvv teləsəlaa pəpətvnaa nté pə tɛɛ.
 15 Mpa pa tiikiyi yəlaa me tɔ pa tolisiyi-meyɛ,
 na mpa me mə yeki na pá tiikiyi-me tɔ, mə leki.
 16 Pə tɔɔ ké Taca kaa kenti mə ifepiya tɔɔ.
 Pəyele i kaa wɛɛna mə leelaa na mə suluwaa pətəətəle.
 Mpi tɔ, í ké asayaa ke mə tənaya.
 I lakı kawalaya, na í yəgətvəyi acaalətv təm.
 Paa na mpv tɔ, Taca pááná ta hɛɛ,
 i təŋna i ŋkumle ke teyetuyv ké.
 17 Yəlaa isayətv wɛ ké isv kəkə ŋka ka nyakı tɔ.
 Ka nyakı səwa, ka nyakı hətuyv.
 Ka nyəsı nyaləyi na sı kpaakı isətaa təliyiliyi.
 18 Taca pə təna pə tv mv pááná,
 a nyakı tɛtv na yəlaa isv kəkə.
 Nəyəlv u yeki i təgəntəle.
 19 Pa nyasəna ntəgəŋ tɔɔ, pa nyəgəsı ta sı,
 pá lina mpətəŋ tɔɔ pa ta haya.
 Paa wei i təkı i təgəntəle wei i ka səna-i tɔ.
 20 Manasee na Ifəlayim nyóma pɛle pa kuləyi təma tɔɔ.
 Uɛna pa naale pá krentı na pá kvlı Yuta nyóma tɔɔ.
 Paa na mpv Taca pááná ta hɛɛ.
 I təŋna i ŋkumle teyetuyv ké.

10

Taca pááná kpaasəlaa (Kvkalvyn 1-4; 5:8-24)

1 Yəlaa mpa me í sukı nti tə ta sıyisi,
 na í tvyi kiin na pá wakəlyi lelaa tɔ,
 mə təm wɛ waiyo ké.
 2 I pɛŋ ma yəlaa kvnyəntvnaa na acamaa ke tampana.
 I lɛɛkəyi alaa leelaa na suluwaa ke pa nyəm.
 3 Isənaɣa í ká la kuyakv kvnaasvuyv wule?
 Waatv wei wakəlvuyv ka kəə-me na poolvŋ tɔ,
 Leyɛ í ká se na í ŋmɛli?
 Leyɛ í ká sv mə wɛnav?
 4 Pə ta kaası kuləpuyv, pə wɛɛ sı təlası təma
 í kələsı-meyɛ saləkətvnaa taa ké.
 Yaa í hoti na í sí.
 Paa na mpv tɔ, Taca pááná ta hɛɛ.
 I təŋna i ŋkumle teyetuyv ké.

Asilii nyóma teləsa mpəle

5 Ḿpóyó Taca yəgətaa sı: Kai, Asilii, nyá kɛna
 ma pááná təpıte. Nyayale ma pááná akalvuyv.
 N ké ma pááná səsəəna wontuyv ké.
 6 Nyaya ma kvsa na n hə ma yəlaa ŋkraŋuyv
 ke timpi pa kpaasa ma pááná tɔ.
 Má yelina na n kuu pa wontu na n ŋmulı-tı,
 na n feli-weyɛ nəhɛɛ isv afəla.
 7 Ama Asilii nyóma naa hvukı mpv.
 Piitimnaa payale wakəlvuyv, na pa kvuyv tike

lɔmɔɔsɛɛ wɛnna pɔ taa.

⁸ Na pɔ tɔŋ si: Tɔ yooŋ nyɔɔŋ nyɔma kɛ awulaa kɛ.

⁹ Mpu tɔtɔɔ pɔ lapa Kalɛne na Kaakemisi na Hamati na Alɔpati na Samalii, na Tamasi pɔ aɔalɛɛ.

¹⁰ Ma tɔŋ kɛ ma tɔna niŋ kɛ kawulasɔ nsi sɔ tuŋ kɛla Yosalem na Samalii pɔ nyɛŋ kɛ paɔalɛ tɔ.

¹¹ Isɛna ma kpiisa Samalii na ɪ tuŋ tɔ, mpɔ tɔtɔɔ ma pɛsɔɔi mɔ kpiisi Yosalem na ɪ tuŋ. Ma wɛna pɔ tɔŋ.

¹² Waatu wei Tacaa kɔ tɛ Siyɔŋ puɔɔ na Yosalem pɔ ŋkraŋpuɔ kɛ hɔm tɔ, ɪ kɔ paasɛna Asilii wulav kalampaanɪ tu ɪni. Na isɛna ɪ nyɛnɔɔi lɛlaa kɛ yɛm tɔ.

¹³ Halɛna ɪ tɔŋ si:

Ma maɔamaɔa ma tɔŋ na ma layatu kɛ ma tuusina piitimnaa tɛtu toosi na mɔ kuu pɔ wɛnav. Na mɔ tɔɔŋni awulaa kɛ pɔ kumlee tɔɔ isɪ aka.

¹⁴ Isɪ sumaya seekuɔɔ na kɔ yɛle tante na yala na pɔ kuu tɔ, mpuɔɔ mɔ kuu piitimnaa wɛnav na pɔ tɛtu.

Nɔɔɔlv ta ciɔiti keluɔɔ,
yaa ɪ kuli nɔɔ na ɪ wii puɔ maɔamaɔa.

¹⁵ Laalɛ kɔ pɛsɔ na tɛ sa tɔ tɔɔi tɔ tɔkɔlv niŋ taa? Yaa kaafɛnta sɔyaya ka lana kalampaanɪ kɛ kaafɛnta niŋ taa? Pɔ wɛ isɪ kpɔtɔɔ tɛyɛtiɔina nteɔ kɔ tɔkɔlv, na akalɔɔv nɔɔ fiɔitiɔi kɔ lɔɔlv.

¹⁶ Pɔ tɔɔ kɛ Isɔ Pɔ tɛna pɔ tu ka yɛle, na Asilii yoolaa kuyasɛlaa tɛ taasi. Uɛna kɔkɔ kɔlv pɔ teeli ɪni ɪ taa na kɔ mɔ.

¹⁷ Mpi tɔ, Isɛɔɛli nyɔma nyaalɔm kɔ wɛɛ isɪ kɔkɔ. Isɛɔɛli nyɔma Naŋŋ tu kɔ wɛɛ isɪ kɔkɔ kɔmɔmɔka. Kaa nyaya sɔwa kɛ kuyaku kɔlvɔmɔɔ.

¹⁸ Na pɔ wakɛli hɔtu sɔsɔɔntɔ na tuŋ tawa tɔkpataa. Uɛna Silii nyɔma pɛsɔ isɪ mpa kɔtɔŋ pɛɛnaa tɔ.

¹⁹ Tuɔɔ kɔlvɔmɔɔ kɔlvɔmɔɔ kɔ kɔasɛna Asilii hɔtuɔ taa. Paa pɔyaya sɔkpɛlaya ka pɛsɔɔi na kɔ kala-ɪ.

Isɛɔɛli nyɔma kakaasaya

²⁰ Kuyaku wɛɛ ŋku kɔ taa Isɛɔɛli yɛlaa kakaasaya, mpa mɛ ɪ kɛ Yakɔpu lɔlvɔɔ nyɔma tɔ. ɪ kaa tasa Asilii nyɔma mpa pɔ ŋmakɛlaya-mɛ tɔɔ naani tuɔɔ. Ama mɔ Isɔ Tacaa wei ɪ kɛ Isɛɔɛli Naŋŋ tu tɔɔ ɪ kɔ tu naani. ²¹ Mɔ yɛlaa kakaasaya kɔ mɛli. Yakɔpu nyɔma mɛ mɔ kakaasaya kɔ mɛli mɔ Isɔ tɔŋ tu tɔɔ. ²² Isɛɔɛli nyɔma mɛ, paa mɔ yɛlaa samaa wɛ isɪ tɛŋku nɔɔ kanyɛna tɔ, mɔ taa kakaasaya tike kɔ mɛlɛna Tacaa tɔɔ. Pɔ tɛma mɔ wakɛlvɔ tɔm kɛ suɔ, na pɔ tu mɔna-mɛɔɔ. ²³ Tacaa Pɔ tɛna pɔ tu Isɔ ka wakɛli tɛtu tɛnaya isɪ ɪ suɔ tɔ.

ɪ taa nyana Asilii nyɔma

²⁴ Mpuɔɔ Pɔ tɛna pɔ tu Tacaa Isɔ tɔma ɪ yɛlaa mpa pɔ wɛ Siyɔŋ puɔɔ taa tɔ si: ɪ taa nyana Asilii nyɔma mpa pɔ maki-mɛɔ kpɔtɔŋ tɔ. Pɔ tɛyɛtiɔi akan kɛ mɔ tɔɔ isɪ Icipiti nyɔma lakaya-mɛɔ hatoo lɔŋ taa tɔ. ²⁵ Mpi tɔ, pɛciuu tike kɛ pɔ kaasaa, na ma pɔɔnɔ hɛɛ tɔkpataa. Uɛna ɔ huuna Asilii nyɔma na ɔ wakɛli-wɛ. ²⁶ Pɔ tɛna

pə tʊ Tacaa ká kpaasi ɪ hika na ɪsɔtaa, na ɪ casa-keɣe Asilii nyóma ɪsu ɪ ka lapu Matiyan nyóma ke Olerɪ kukpamuyɔ tɔɔ tɔ. ɪ ká kpaasi ɪ kkrátúgú na ɪsɔ ké tenku tɔɔ. ɪsu ɪ ka lapu Icipiti nyóma tɔ. ²⁷ Kuyaku ɲkuyɔ ɪ ka kɔɔli mə nyuyɔ taa ké sɔɣəla wena Asilii nyóma ka sɔka-me na á nu-me tɔ. Na í fiti ɲmakəlvɔ mɪpi pa ɲmakəlaya-me tɔ.

Kolontu kɔtəna Yosalem

²⁸ M̀p̀r̀g̀ỳ Asilii nyóma leeka Ayatɪ ɪcatɛ na pá fayana Mikəlɔɲ nyəntɛ taa na pá yele pa wontu ke Mikimasɪ. ²⁹ ɪlena pá fayana kukpaməɲ naale hekɔ na pá tɔ si: Tə siki Kipeya. Səɣəntɔ pu Lama ɪcatɛ nyóma na pá seliyi na Sayuli ɪcatɛ Kipeya nyóma seeki. ³⁰ Kalim nyóma mə, í ma kapusi na Layisa nyóma náá tɔ ɲkpaɲɲ. ɪlena Anatətɪ nyóma náá cɔ, pa təm we kunyɔɲ. ³¹ Matəmena nyóma seeki. Kepim nyóma pɛɛkəɣi təcɔsəle. ³² Kolontunaa ká tasa Nopi ɪcatɛ ke səɲuyɔ ke kuyaku ɲku, na pá teɣeti Yosalem pulaya Siyɔɲ ke ɲkumle. ³³ Tacaa pə tənə pə tɔ ka caati pilinasi na toma. ɪ ka setɪ tɪɲ wei ɪ kəla kɔlvɔ tɔ na í pɛtɪ atɛ, na í tisi wei ɪ tɛɛ leləɲ tɔ. ³⁴ Paa setɪ hətɔ səsəntɔ na laale. Lipaɲ hətɔvɔ taa tɪɲ səsəɲ ka hoti atɛ.

11

Wulav kɔfalv təm

¹ Pəle pə waali ɪle pəliɲa ká heli Sese*fa* kite kɔpəntɛ tɔɔ. Akpaale ká lu ɪ lɔlvɔv lila tɔɔ. ^a tɔvɔv kite. ² Tacaa Feesuyɔ ká weɛ ɪ tɔɔ ké. Ku ha-ɪ ləməɣasɛɛ na í tiikina ɪ yəlaa. Na ɪsəna yɔlv ka puli təma kɔlapɛɛ na nyəm tɔ na a lapu. Nku kv yekina na yɔlv nyi ɪsɔ na í wɛɛna ɪ sɔɣəntɔ. ³ Tacaa nyamnav nté ɪ laɲhɔlvmlɛ. ɪ kaa lana təm nti ɪ nu kɔnu tɔɣɔ təmlɛ. ⁴ ɪ ká təɲ siɣisuyɔ na í hɔvna konyəntɔnaa, na í təɲ tampana na í yəɣətəna tɛtɔ taa wahala nyóma. ɪ kuyəɣətɔtɔ ke ɪ ká mana tɛtɔ yəlaa ɪsu kkrátúgú. ɪ ká kv asayaa na ɪ nəɣɔ taa kuyəɣətɔtɔ. ⁵ Tampana təɲuyɔ na kɔpantɔ lapu ká pəsɪ ɪsu tampala na í tɔɣɔli. ⁶ Taale haya na ɪwəɣaya paa caɣa təntəmlɛ.

^a **11:1** Sese: Sese ke wulav Tafiti caa ké, ɪ lɔlvɔv ke pa yaaki ɪsu

Ηεεσι τά λαηα.
 2 Ισο νυαγαλε τά νυυγυ γάτό.
 Τυ τυ-η naani κέ.
 Σαγαντο kaa kra-tu.
 Μπι τσ, Τασαα νυαγαλε τά τον, na τό σαηι-η.
 Νυαγαλε τά waasulo.
 3 Τυ lu lum na laηhuloηmle ke
 νυυγυ yapu seelo taa.
 4 Κυακυ ηku ku wule í ká γαγτσι si:
 Ι sa Τασαα, ι yaa ι hατε.
 Ι kraali yαλαα taa κέ ι tαμα tαm.
 Ι τσσι pa tαna si Ισο hατε nτέ sαsαλε.
 5 Ι sa Τασαα na mα yontu.
 Μπι τσ, Τασαα lapa tαma sαsαna κέ.
 Πα wee si pá la na antulinya tαna nyi mpυ.
 6 Siyαη nyόma me í wilitina laηhuloηmle.
 Μπι τσ, Ισεγελι Ισο Ναηη τυ wei í wena τσ,
 ι κέ sαsα κέ.

13

Papiloni tomle

1 Papiloni tαm nti Τασαα hυla Amαti pαyalυ Isayii ke toosee taka taa tαγλο.
 2 Μρύγύ Τασαα γαγτσι si:
 Ι kraasi tuuta ke pyyυ ηku
 ku τσ fei pulυ τσ ku τσ.
 Ι τό yoolaa ke úúú.
 Ι hati-weγε nin si pá sυna ηmakella nαnαγ.
 3 Ma mayamaγa ma kαmtαγαna yαλαα mpa
 pα τυ ma nin taa τσ.
 Ma yaawa ma yoolaa taa yoolaa mpa pa γαλαγαna
 ma sαsαnτο na pá hυλαγι ma páána τσ.
 4 Yαλαα kαkαte nukι pαηη taa,
 ιsu samaa tuutumα.
 Piitimnaa kawulasι kotaa na pa kαkαte nukι.
 Πα tαna pα τυ Τασαα má ma kalαγι
 ma yoolaa mpa maa yoona τσ.
 5 Τασαα na mpa ι hυλαγαna ι páána τσ
 antulinya tαnasι ke pa luna hatoo poolunη taa,
 na pá kαs si pa kpiisiγι tetυ tαna.
 6 Mα laηa í wakαli na í wii.
 Μπι τσ, Τασαα kuyaku kpeγetaa κέ.
 Κυ kαη κέ ιsu Ισο Toma tαna τυ wakαλυγυ.
 7 Πα τσ κέ yαλαα apalυto
 hoowa na pá pαsi acamaa.
 8 Σαγαντο sαsαnτο pu-we,
 na pá mαlαntαγι pa ti, ιsu
 lulυγυ wυsasι takυγυ alυ τσ.
 Na pá nyαnαγι tαma na sαγαντο.
 9 Τασαα hυλε kuyaku kαηna nτέ.
 Κυ wule ke ι ká hυli ι páána sαsαna,
 ι kaa weena pαtαtαle.
 Κυακυ ηkυγυ ι ka kpiisi asayaa,

na í pəsi tetu ke wɔlaya nyəntu.

¹⁰ Isətulɔŋasɪ na sɪ loosi təna kaa tasa luw.

Ilɪm í lu kpakpaa pələ pə sɪ.

Pəyele isətu ná kaa hɔlɔmɪ.

¹¹ Maa hɔ antulɪnya ŋkraŋɔɔ ke ɪ kawalaya tɔɔ,
na má hɔ asayaa ŋkraŋɔ ke pələ pa kɔpəntəŋ tɔɔ.

Maa tisi mpa pa həŋ pa tɪ tɔ,
na má yəki ŋmakəlla kalampraanɪ.

¹² Maa yelee na yəlaa laŋ tetu taa

na pə kəli isu wɔla kɔpaŋ.

Paa laŋ tetu taa na pə kəli isu Ofii tetu wɔla.

¹³ Pə tɔɔ ké Pə təna pə tu

Tacaa pááná səsəna kuyaku

wule ɪ ka ciyiti isətənyu,

na tetu náá sele tə kite tɔɔ.

¹⁴ Isu səɔntu kraakuyu nam

na í seeki tɔ,

ŋpúyú paa wei ɪ ká se na í mələɔəna

ɪ tetu taa.

Isu heeŋ laŋɔɔ tiikilu na ɪ ya tɔ,

ŋpúyú Papiloni nyəma í ká ya yem yem

na í mələɔəna mə yəlaa kiŋ.

¹⁵ Ye pa hika mə taa wei pa cɔtəti-ɪ nyəma,

na pá kra mə taa wei pa kɔ ílé na layate.

¹⁶ Paa tətəli mə piya na pá kuu mə tɛsɪ taa wontu

na pá kpi mə alaa na í nyənəyi.

¹⁷ Mpúyú Tacaa yəɔtaa sɪ:

Maa yelee na Meti nyəma mɔ-mɛ na pááná.

Paa í ha-wɛɛ liyitee, ya wɔla, pələ pa kaa nyənna təna.

¹⁸ Paa yaɔa mə ifepiya ke nyəma, pa kaa cɔlɔ ahɔlɔmnaa.

Pəyele pa kaa wɛɛna piya pətətəle.

¹⁹ Papiloni ka wɛ ké isu Kalətɛ

nyəma kawulasɪ kacəka pɔlɔpɔ.

Isɔ ká wakəli-mɛ, isu ɪ ka lapɔ Sətəm

na Kəmɔ pə nyəma tɔ.

²⁰ Pɪ kpiisi Papiloni tetu ke tam tɔɔ ké,

nəɔlɔ kaa wɛɛ tə taa.

Paa mpatəntaa mayamaya, pələ pa kaa heli,

pəyele tiikilaa na pa kaləkəŋ pa kaa səŋ təna.

²¹ Ama taale wontu ká lɛtəna,

na kpiisɪŋ naa sɔvki mə tɛsɪ taa,

na taataanaa náá pəsi tənaya pa tɛ.

Uɛna pəŋtɔlɔŋ náá ŋmaaləyi ncaa taa.

²² Sunsuməŋ ká sɔvna mə ɪcətɛ kutulɔŋ kɔpaŋ taa,

na taale hasɪ ke mə kutulɔŋ wei ɪ taa

í təkaya na í nyəki tɔ.

Pə tɛma Papiloni ɪcətɛ kuyaku suw ké na kɔ kpɛɛta.

14

Kolontunaa ka kuuwa mpa tɔ pa məlvɔ

¹ Tacaa ka wii Yakəpu luluyv nyóma me mə pətətəle na í tasa lseyeli nyóma meye ləsvuyv na í su-meyə mə mayamaya mə tetv taa. Mvulaa ka səsə mə tə na mə na we í caya.

² Piitimnaa lelāa ká krayana lseyeli nyóma me na pá məhna-meyə mə te. Na Tacaa tetv tə tənaya mvulaa mpe pa apalaa na pa alaa, paa pəsə lseyeli nyóma me mə yomaa. I ka kuu mpa paa kuu me tə, na í kpa saləka ke mpa paa kpa-meyə saləka tə, na í ηmakələyi-we.

Papiloni wulav tənaya

³ lseyeli nyóma me, Tacaa ka yele na í heesi mə wahalanaa na mə nəyəsəe nna yomle ton nyənte tənə tə tv-me tə. Ye pə tala waatu inu ile, ⁴ i tv Papiloni wulav ke yontu si: A a, ηmakəllv mēla isəna, nyá tənaya nté yaa?

⁵ Tacaa n yəka ηmakəllv ton na n pəli i kpatúyú.

⁶ Inu i makayana yəlaa ke kutamsa na pááná səsəna.

I ηmakələyi piitimnaa.

Pa tv ηmakəllv inu i waali.

⁷ Tetv tənə caya təpamm na heesuyv.

Yəlaa yooki laηhulvmle yontu.

⁸ Lipaη tuη səsəη laηle heewa na í təη si:

Təo ηmakəllv hotuyv tə, nəyolv ta kənta si i setəyi-tv.

⁹ Atətəle taa nyóma nu ηmakəllv nyá

nyá kəntə təm na pé nyəmtəyi-we.

Atətənaa səlv puwa si pá mv-η.

Nyá kəntə yelaa na mpa paa ké awulaa ke tetv taa tə

pá kuləyi pa kumlee tə ké nyá tə.

¹⁰ Na pa tənə pá yəyətəyi si:

Nyá mayamaya n pəsə icam ke teitei ké isu tá,

na n nəyəsəna-tv.

¹¹ Nyá cəməη ke pa makaya na pá puyləyəna-η.

Nəənə n mēla atətəle taa.

Nyá kəhəntuyv nté tasətv.

Nyá kutakuyv ke sonsompee.

¹² Tvlvmaluyv, nyá wei n tee kəkə ke tanaη tə,

isənaya pə lapa na n hoti atə pəcó nyá kələna piitimnaa.

¹³ Isu n mayasaya nyá taa si:

Maa kpa isətaa, maa tēe isətvlnəası tə.

Maa su ma kpelaya ke puylv tə.

Puyv ηkv kv tə ké tuη laki

i kotuyv ke ilim ntəyəη tə.

¹⁴ Halı n tənaya si:

Maa kpa hatoo comcom nəyə taa,

maa tēe isəηmuntv tə,

maa wee isu isətaa Isə səsə.

¹⁵ Ama pa tusa-η atətəle taa.

N hota púyú səsəv taa.

¹⁶ Na pé təmsəyi mpa pa naaki-η tə,

na pá nyənəyi-η təpəη na pá pəsəyi pa ti si:

Yvlv wei inu i ciyitaya tetv na í cəsəyi

kawulası təyələ?

¹⁷ Inu i pəsayana antulinya ke wəlaya tetv,

na í kpiisiyi acalēe,

na í kisiyi saləkətvnaa cəpv na?

18 Paa piitim mpi pə wulav tooki.

Paa wei i hənta i təyaya taa ké na teeli.

19 Ama nyá ile, pa lə-ŋ ké na n hatələna nyá pəlaav.

Pa lə-ŋ awalí ké.

N we ké isu wei pa kəwa yooou taa tə.

N we isu sətəa mpa pa pəta

próyó ŋku kv taa we pəe tə.

N we isu sətə wei pa fələyi nəhəe tə.

20 Ama nyá kaa polo awulaa ləlaa kin ke pəlaav taa.

Mpi tə, n wakəla nyá tətə, na n kv nyá yəlaa.

Pa kaa tasa nyá piitim isayam hətə yaav ke paa wulee.

21 I tayani mə ti,

í kó wulav in i piya ke pa caanaa isayatu təə.

Pá taa tasa kuləyυ na pá təyə tətə,

na pá waasi tə təə ké acaləe.

22 Mpróyó pə təna pə tυ Tacaa yəyətəa si: Maa kulí Papiloni nyəma təə. Maa kpiisi pa tətə hətə, na pa ləlyə təna na pa piitim. 23 Maa la tə taa ké ləcayam, na má pəsi-təyi kuləaləy tətə. Na má hasa-ti təkprələkpəli na saŋ. Pə təna pə tυ Tacaa má ma yəyətəna mpu.

Nmakəlyυ təna su tənaya

24 Mpróyó Pə təna pə tυ Tacaa yəyətəa na í tuu si:

Ye ma təma si mpi pə la pəle pə lakəna.

Má su mpi, pəle pu təyənə.

25 Maa yəki Asilií nyəma təy ke ma tətə taa,

na má fəli-weyə nəhəe ke ma próy taa.

Maa fiti ma yəlaa ke pa ŋmakəlyυ taa.

Maa kóólí səyəla wəna pa sukə-wə təyə pa nyəy taa.

26 Mpi ma suwa si maa la tətə təna təyələ.

Isəna ma suwa si maa tυ piitimnaa tənaya niŋ təyələ.

27 Ye Pə təna pə tυ Tacaa í su nti

awe ká yele na tə lá yem?

Yaa ye i kusa ŋkumle awe ká kpana i niŋ?

Tacaa kpaaləyi Filiisi nyəma

28 Wulav Ahasi səm pənaya ke Isə kuyəyətətə teləsulə kaləna Filiisi nyəma si:

29 Filiisi nyəma, mə laŋa í taa həlvməna kprátóyó ŋku kv

makaya-me tə kv pəlyυ təm. Mpi tə, tvm kusəpυ

taa ké akala ká lu. Ulena tvm səsə wei i kuləyi hontə

tə í lu akala taa.

30 Ama Isəyeli kynyəntənaa səsaa ká

təyə na pə tala-wə,

na wahala nyəma náá hēesi na paa nyaŋna pəly.

Ama maa kv pá na pa ləlyυ hoolaya nyəma.

Ulena nyəyəsí na kolontu náá

tēesi kuyυ ke mpa pu kaasi tə.

31 Koloosi acaləe me mə laŋa í wakəli na í má kapusi.

Filiisi nyəma kvkrentəyυ təna apalətu lepə.

Mpi tə, nyəyəsí kuləna ilim ntəyən təə.

Səyəntə paa kuləy fəi yoolaa mpe pa taa.

32 Wentiyi paa cə Filiisi nyəma tillaa?

Paa cə-weyə si: Tacaa mayamaya suna Siyən.

Tənaya ı yəlaa konyəntənəa ka
hiki təcəəsəle naani nyənte.

15

Mowapu nyəma təə wula

- ¹ Mowapu nyəma təə kuyəyətutu ntə:
Pa yəka Aaa-Mowapu ıcate
na pá kpiisi-teye ahoο kulume.
Pa yəka Kii-Mowapu ıcate
na pá kpiisi-te tətəyə ahoο kulume.
² Tipəñ nyəma kpa təfeenle si pa wiiki.
Mowapu nyəma tula nəəsı ke Nepo puyə taa,
na Matepa ıcate taa. Pa loola pa nyəəñ na pa tantəñ.
³ Yəlaa suu ləyaya wontu,
ısu fələtənəa taka ke harəe təə.
Pa lukiyi ıselum ke kutuluñ patanaa təə
na nənəəsı tē.
⁴ Həsəpəñ nyəma na llale nyəma pa makı kapusi
na Yahası nyəma náá nukı.
Pə kpenna Mowapu yoolaa
na pa apalətu le, na pa huçutiçi lotu.
⁵ Ma yaawa si pá waası Mowapu nyəma.
Pa sewa haləna pá tala Suwaa na Ikəla-Selisiya.
Pa kraakı Luhiti tontəñle na wula.
Pa casəçi lanwakəlle kapusi ke Holonayim mpaav taa.
⁶ Nimlim hite lum nyəəwa.
Nyutu lum nyəntu wula tə təna.
Puləpu u tasəçi nyəu.
⁷ Pə təə ké pa kuuki pa nyəm mpi pə kaasa-we tə,
na pá pukina hatoo tuñ kacəka waalı.
⁸ Mowapu nyəma kapusi nukı
paa timpiçi pa tetu taa ké.
Haləna pə tala Ikəlayim ıcate
na Ilim tetu taa ləkə.
⁹ Timəñ ıcate pusi lum we ké ısu caləm.
Pəcə ı ká tasa-weye wahala tuyə tətə.
ı ká yele na təyolaya kulı
Mowapu yəlaa kakaasaya təə.

16

Mowapu nyəma sələməçi Yosalem nyəma si pá səna-we

- ¹ ı ha tetu nyuyə tu ke ıwaav na í tilina-ı.
Pə luna Sela ıcate na pə təñna wulaya tetu taa,
na pə polo Siyəñ puyə taa.
² Mowapu alaa kraakı Aləñəñ ləəv kuteñ təə na pá tiiki,
ısu pa təyənuyə sumaya ke ka tante taa tə.
³ Məpuyə Mowapu nyəma sələma Yosalem nyəma si:
ı tasa-tuyə layatə na í huli-tuyə tá kulapəle.
ı kenti tá təə ké ilim heka taa,
ısu ahoο səkpətyu.
ı ηmesı ta yəlaa mpa pa tu kpuluyə tə,

í taa kuli tá selaa waali.

⁴ Í mu Mowapu yɛlaa ke mə tɛ.

Í ha-wɛɣɛ timpi paa cɔɔsi
na wakəllu í taa hiki-wɛ tɔ.

Nmakəlvɔvɔ na wakəlvɔvɔ
na tetv yɛlaa nɔɔhɛɛ fɛlvɔvɔ
ká su tənaya ke kuyaku nakoli.

⁵ Waatv inəyi pa lɔlvɔvɔ tv
Tafiiti ká wɛɛna kawulaya kumte.

Tu wɛɛ sɔsɔɔlɛ tam tɔɔ nyəntɛ ke
Isɔ pɛɛlɛɛ tɔɔ.

Í ká tənəyi tampana na siyisuyu na í huukəna.

Yosalem nyəma kaa pəsi na pá waasi Mowapu nyəma

⁶ Mpróyó Yuta nyəma tɔma si: Tə nuwa
pa yəɣətəyi Mowapu nyəma kalampaani tɔm.

Pa yəɣətəyi tətəɣɔ pa ti hɔm
sɔsɔɔm tɔm na pa isəcav tɔm.

Na isəna paa suki pa təyi pə cɔlɔ tɔ.
Pécó pa yəɣətəyi na pé fɛina hɔwɛɛ.

⁷ Pə tɔɔ ké Mowapu nyəma huɣutiyi

lotu ke pa ti tɔm na pá
wiiki lɛsɛɲ kakalasi nsi pa lakaya Kii-Helesɪ tɔ.

Pə pu-wɛɣɛ katatəlaya,
ɪlɛna pá mələyi.

⁸ Hɛsəpəɲ nyəma tawa wakəlaa.

Sipəma lɛsɛɲnaa wuləyi.

Mpɛ pa lɔlayana sɔlvɔm kɔpam,
na pé kɔyi piitimnaa awulaa.

Lɛsɛɲ tawa anɪ a tɔwɔɣa haləna Yasɛɛ tetv.

Lɛsɛɲnaa piliɲasi ka helaa ké
na si tɛɛ tɛɲku kɔsəpv waali.

⁹ Pə tɔɔ ké ma na Yasɛɛ nyəma

tə wiiki Sipəma lɛsɛɲnaa tɔɔ.

Na ma lukiyi isəlvɔm ke Hɛsəpəɲ
na ɪlale pa tɔɔ.

Pa yaya yoou kakiisaya ke mə kɔmtɔnaa tɔɔ.

¹⁰ Lanhɔlvɔmle na ayɔɔla tɛma mə tawa taa.

Pəyele nəɣɔlv u tasəyi yontu
yaa anɲaala ke lɛsɛɲ tɔɲ tawa taa.

Lɛsɛɲ koollaa u tasəyi pə lvɔm
nyaasvɔvɔ ke tiɪɲ taa.

Ma yelaa na lanhɔlvɔmle kakiisasi su tənaya.

¹¹ Pə tɔɔ ké ma lanɲɛ wakəla hatoo ma taa ké Mowapu, na má seliyi isv cəmvɔvɔ
wula.

Na má huɣutiyi lotu ke

Kii-Helesɪ pa tɔɔ.

¹² Mowapu nyəma ká kana pa təfɛɛnɛ ke pote,
paa wiikina pa tɔɲ. Ama pa kaa waa pɔlv.

¹³ Nti Tacaɔ ka yəɣətə hatoo ləɲ ke Mowapu tɔɔ təɣɔlɛ. ¹⁴ Tacaɔ yəɣətəyi təfoo
ké pənɛntɛ si: Pə kaasa pusi tooso ké teitei. ɪlɛna Mowapu nyəma teeli si. Paa
na pa payale nté tɔ, yɛlaa pəciimaya tike ke pu kaasi-wɛ, pa kaa nii isəlɛ.

17

Taması ıcate nyóma na lseyeli nyóma pa kawulası pasuyv

¹ Ḿróyú Tacaa yǎǎta Taması ıcate tǎm sı:
Pı kǎǎ tǎ, pa kaa tasa Taması ke yaav sı ıcate.

Tı pǎsı ncaale huɣule ké.

² Pa lǎwa Alowee acalɛɛ.
Kalǎkǎǎ hǎntǎɣı a taa tǎpamm,
nǎǎlv u nyaasǎɣı-ı.

³ Pı kǎǎlı İfǎlayım nyóma kǎrantɛ.

Pı lɛɛkı Taması nyóma kawulaya.

Na mpi pı kaası Siliı nyóma tǎ

pǎ kaa tɛɛ lseyeli nyóma nyǎm.

Ntı Pǎ tǎna pǎ tı Tacaa yǎǎta tǎǎle.

⁴ Kuyaku ŋku lseyeli nyóma kaa wɛɛ yuŋ.

Pǎyele paa tɛ taası.

⁵ lseyeli ká wɛɛ ké ısu taale wente pa kuma tǎ.

Yaa Lefayım tɛtɛkǎle taa taale nte tǎ wɛ kǎɛtɛ tǎ.

⁶ Pı kaası lseyeli yǎlaa ke acalǎsa ké.

ısu pa kooluyı tıyı ŋku

pa yaa sı Olıfı tǎ kv pee na pukaya,

na pá kaası pee naale na tooso ké

comcom nǎǎ taa, na pee liyiti

na kakpası ke pılıŋası tǎǎ tǎ.

lseyeli İǎ Tacaa má ma yǎǎtǎna mpı.

⁷ Kuyaku ŋkuyı yǎlaa ka keesı ıse na lseyeli İǎ Nanŋ tı wei ı ké mǎ ŋmalı tǎ ı
tǎǎ. ⁸ ı kaa tasa tekuyı ke mǎ niŋ kulapǎm. Paa tǎlaalɛnaa, paa pa tıyı Asǎtatı na
ilim pǎ lɛɛsuyı.

⁹ Kuyaku ŋkuyı lseyeli nyóma me í ká lǎ mǎ koloosi acalɛɛ. ısu Hıfı nyóma na
Amolıı nyóma ka lǎv pa nyǎna ke too lǎŋ taa ké saa wei lseyeli nyóma me í lɛɛka-
ye tǎ. İlena pǎ kaası wulaya tetı tike.

¹⁰ Mpi tǎ, lseyeli nyóma me í sǎǎ mǎ İǎ

wei ı yapa-me na í kentiyi mǎ tǎǎ tǎ.

Halǎna í hala tıyı kulalaan taale

na í sǎ lɛɛŋ tıyı kǎı nyǎŋ.

¹¹ Kuyaku ŋku í sǎ tıyı ıni tǎ,

í sika kalaa na í cǎǎna-ı.

Tanaŋ ŋku kv mayamaya ke tıyı

ıni ı tɛɛwa na í tı hɛtı.

Ama pǎ tala tǎǎı ıle pulıpv fıı.

Wahala ıni ı taka fıına kǎǎle.

Piitimnaa cvka pǎ taa

¹² Pepe tǎǎ ké piitimnaa miitiyi,

na pǎ mıtǎɣı ısu tenku.

Piitimnaa cvka pǎ taa ké mpı suwe.

Pa kalǎyi kǎkǎtɛ ısu lım ton nyǎm.

¹³ Piitimnaa kalǎyi kǎkǎtɛ ké ısu lım sǎsǎm.

İǎ nyaasǎɣı-wɛɣɛ na pá hatǎlǎyi poolıyı.

ısu pıyı heelım kǎkuyı nyıtı tǎ.

Yaa ısu kacuculaya kǎkuyı mısuyı tǎ.

¹⁴ Pı kǎǎ taanaı ıle, sǎǎntı anaam.

İlena pá saalı yem na pǎ tı nyaalǎta.

Mpa pa ηmuləyi tá nyəm na pá kuuki-wi tə,
mpi paa tɛsəna təyələ.

18

Itiyopii nyóma wakəlvu təm

¹ Hai, Itiyopii tetu nyá.

Nyá taa wɛ kpuləŋ keŋ nyəŋ
na í pula pusi səsənsi taa.

² Nyá tiliyina tillaa ke tenku təə,
na pá caki səsəncaasi kpuləŋ taa,
na pá təŋ ləm təə.

Tillaa ləŋləŋ nyóma mɛ,
í polo tookonaa piitim kiŋ.

Mpɛ inɪ pa tənəŋ təə fɛi hontu.

Yəlaanaa pooluŋ nyóma nyaŋna-wɛyɛ.

Pa ké yoolaa piitim ké.

Nəyələ u nukɪ pa nsəmlɛ.

Pusi faɣa pa tetu taa ké.

³ Antulinya yəlaa, mə tənə mpa mɛ í wɛ tetu taa tə,
í paasəna waatu wei pa sikiyi tuuta ke pəəŋ taa tə.

Í nu waatu wei pa hələyi tutuɣu tə.

⁴ Pə taya pulu, Taca yəyətəa si:

Ma təcayalɛ ke ma wɛɛ na má nyənəyi təpamm.

Isu ilim nyakuvu səsəm tə pə haŋaya,
yaa isu aŋkpələɛ haŋaya ke kumtu waatu.

⁵ Na pəcə pə tala kumtu ke

waatu wei lesəŋ puwa tə.

Waatu inəyi lesəŋ hətə pəsa pee.

Pa setəyi piliŋasi na asanti ké.

Pa setəyi akpaa na hatu nti tu waasəyi tə.

⁶ M̀póyú paa lə Itiyopii nyóma

na pə waasi pəəŋ

taa yepelekunaa na taalɛ wontu.

Yepelekunaa ká təyə-wɛyɛ yoluma,

na taalɛ wontu ke ləŋlɛ.

⁷ Waatu inəyi piitimnaa tənə nyəm mpi pə ké tookonaa, na pə tənəŋ təə fɛi
hontu tə pu kəna Taca pə tənə pə tu maya kəhaaŋ ke ma təcayalɛ ké Siyən puɣu
taa. Yəlaa tənə nyaŋna piitimnaa mpɛyɛ, haləna pooluŋ nyóma. Pusi faɣa pa
tetu ké.

19

Icipiti nyóma laŋwakəllɛ səsəalɛ

¹ Taca yəyətə ntiyi Icipiti nyóma təə tə.

Taca cayana ntɛyɛ isəŋmuntə nti tə təŋ ləŋləŋ təyə kpaɣanə, na í polo Icipiti.
Icipiti tuŋ kvlalaŋ seliɣi na yəlaa apalətu naa le-wɛ.

² M̀póyú Taca təma si:

Maa yeke na Icipiti nyóma kuli təma təə.

Yulu ká kuli i loluvu tu təə,

na lelə kuli i taapalə təə.

Acalɛ ká kuli təma təə,

na kawulasɪ ke təma təə.

³ Maa yele na Icipiti nyóma me mə ləmayasεε le-me,
na má liyiti mə layatv. Ilena í pəsəna mə tuŋ təə na
í polo mə twwaa tε.

Ɔ ká svsı kəyənəŋ na í pəsı pee.

⁴ Maa tv Icipiti nyóma ke ηmakəllv nin taa.
Nmakəllv ká təyə mə təə ké kawulaya na toŋ.
Pə təna pə tv Tacaa má ma yəyətəna mpv.

⁵ Nili pəyə lvm ká nyəə,
na ká wvli təkpaŋəŋ.

⁶ Nili pəyə səsaya pusi kuhelası lvm ká səŋ
na ləŋ kuhēhēŋ lvm náá nyəə.
Mvlvɣv na səsəncası ká lontili,

⁷ na pəyə atama lvm nyutu təna.
Na pə kpəŋna pəyə nəyə haləm təna,
na heelim ma-wı
na pə wvli na pə yele kpεtε.

⁸ Tiina kpala təna, paa kulası nyətaa,
paa pulvŋ tula, pa laŋa ká wakəli tətəyətəyə,
na pá te nyəəŋ na pá wii təkpo.

⁹ Mpa pa maki kponkpon tu toŋ nyəntv
na mpa pa lvvki tə pəəŋ tə,
pa laŋa ká wakəli.

¹⁰ Pə nu pəəŋ lvvlaa.
Pa təna mpa pa təkayana təmle nté tə,
pa apalv tv lepa.

¹¹ Sowəŋ ıcatε awulumpiya ke
ləmayasεε fεinaa ké.

Icipiti wulav layatv tasəlaa
tasəyı kumələlayatv ke.

Isənaya mə taa yvlv pəsəyı
na í tə Icipiti wulav sı:

Maya nyəntv. Pəyele maya ləŋtaa awulaa lvlvɣv tv?

¹² Icipiti wulav, nyá nyəntaa mpε pa wε le?
Pá kuli nti Pə təna pə tv Tacaa mayasaa na
í sv Icipiti təə tə na pá hvli-ŋ ıε.

¹³ Sowəŋ awulumpiya mə ké kumələməŋ,
na Mamfi nyóma mə tvsəyı mə ti.

Ɔ ké kpεka nyəəŋ nyóma mpa
pa tolisiyi Icipiti təyə.

¹⁴ Tacaa tisa acufu ke mə taa,
na í tolisiyi Icipiti ke ı kulapətv təna taa.

Ɔ lakı teitei ké ısv svlvnyəəlv
tutuyı ı tətv taa tə.

¹⁵ Icipiti tv nəyəlv ı kaa pəsı
na í la pulv kəpam.

Paa toŋ tv, yaa konyəntv,
yaa səsə, yaa səkpelu.

Icipiti nyóma ká tεəsəna mpi tə

¹⁶ Koyaku nakvli, Pə təna pə tv Tacaa ká nyaası Icipiti nyóma me na nin tvɣv.
Səyəntv ká kra-me na í sele ısv alaa. ¹⁷ Yuta tətə ká wεε-meγε səyəntv pulvɣv. Paa

waatu wei ké pa yəgəta tə təm, í təəsəyi nti Pə tənə pə tu Tacaa ka suwa si i ka la-me təgə. Uena í seliyi.

¹⁸ Kuyaku nakuli Icipiti acalɛ kakpasí ká yəgətəyi Hepəla təm. Paa yəgətə na pá su si: Tə ké Pə tənə pə tu Tacaa nyóma. Acalɛ aní a taa lente hətə nté ilim icatɛ.

¹⁹ Kuyaku nakuli í ká ŋma Tacaa ke kətəya tətəte ke Icipiti tetu taa. I ká siki-i pələ ke tetu toŋa tə. ²⁰ Ntə tu təəsəgəna Icipiti nyóma me si: Pə tənə pə tu Tacaa we mə tɛ. Na waatu wei Icipiti nyóma ka yaa Tacaa si: Ya-tuyv ta ŋmakəllu niŋ taa tə. Iso ká tilina-meyɛ waasulv na ílé í hət-i-me. ²¹ Waatu inəyi Tacaa ká huli i təyi Icipiti nyóma me, na mu nyi Iso weetu na í sɛɛ-i. I ká lap-i kətasi na í ha-i kucəŋ, na í su-i nəsi na í tək-i-si. ²² Tacaa ká hə Icipiti nyóma me mə ŋkraŋ. I ká waa-me na mu mələna i tə. Iso ká muyi mə kusələmvtu na í waa-me.

²³ Kuyaku nakuli hapələ ká lu Icipiti, na tə puki Asilii. Icipiti nyóma na Asilii nyóma í ká polo təmate, na í krenti na í sɛeki Tacaa.

²⁴ Kuyaku ŋku Iseyeli nyaa səsəsi Asilii na Icipiti pa tə na í la tooso. Tacaa ká kooli tetu tənəya kúpantv ke Iseyeli tə. ²⁵ Pə tənə pə tu Tacaa ká kooli tetunaa me mə tooso ké kúpantv si: Ma kooliyi ma yəlaa Icipiti nyóma ke kúpantv. Maa kooli Asilii nyóma mpa ma lapəna ma niŋ təgə kúpantv. Maa kooli Iseyeli nyóma mpa ma ləsa təgə kúpantv.

20

Isayii təŋ kpetɛ, ntaŋkpala yaa wontu fɛi i tə

¹ Pənəya ŋkɛyɛ Asilii wulav Saləkəŋ kusa i yoolaa wulav səsə, na í tii Filiisi icatɛ Asətəti tə na í lɛɛki-tɛ.

² Waatu iní Tacaa ka tɛma Amətɛ pəyalv Isayii ke təm heeluyv. I heela-i ké si: Wəgəsi ləyaya wontu, na nyá ntaŋkpala. Uena í la mpv na pə ye-le-i kpetɛ.

Asətəti icatɛ lɛɛkuyv waatu ke Tacaa yəgətəa si: ³ Pə krenta pusɛ tooso kələ ma təmle tu Isayii təŋ kpetɛ. Wontu yaa ntaŋkpala fɛi i tə. Mpv pə huləyənə Icipiti na Itiyopii pə nyóma ke mpi pu tɛ na pə maɣana-we tə. ⁴ Pə təya pulv, Asilii wulav ká kuu Icipiti na Itiyopii pə ifepiya na pə kukpatəlaa ké. Wontu yaa ntaŋkpala kaa we pa tə. Pu ye-le-weyɛ kpetɛ ké təyələyeli. Tənəya Icipiti nyóma ká təgə fɛɛɛ. ⁵ Waatu inəyi mpa pa tɛɛlaya Itiyopii nyóma, yaa pa hənəya pa təyi Icipiti nyóma sənəv tə tə, pa apalvtu ká yəli.

⁶ Kuyaku ŋkuyv həyələyv ŋku kv taa tə we isəntə tə, kv nyóma ká yəgətə si: Ta tɛɛlvv tɛəsəna mpi təyələ. Mpeyɛ tu huvkaya si tu tu kpuluyv na pá ya-tuyv Asilii nyóma niŋ taa. Lɛyɛɛ tu hikina nyuyv tvtələ ke nəŋə?

21

Papiloni hotuyv

¹ Tacaa yəgətə ntiyi wulaya tetu nti tə we tɛŋku nəgə tə tə tə tə.

Kolontu luna wulaya tetu səgəntv nyəntv taa.

Isu kacuculaya fakuyvna Nekefi tetu taa tə.

² Pə kula təm səgəntv nyəntv tə na pə huli-m.

Nmakəllu, ŋmakəli.

Wakəllu, náá wakəli.

Uam nyóma, í tii pa tə.

Mɛti nyóma, mu ta icatɛ.

Tacaa ká su tənəya ke kɔnyəməŋ wei

Papiloni tɔwa piitimnaa tə.

³ Pə tə ké ma lanlɛ wakələyɛ.

Pə wuki-m ké isu ləlvv

wɔsasi takɔvɔ alɔllɔ tɔ.

Wɔsasi toŋ nyɛnsi laki na mǎ nyan,

ɔu saŋ si mǎ nu.

Ma seliyi, ɔu saŋ si mǎ ná.

⁴ Ma lanle pɛsaa, na sɔɔntɔ sɔsɔntɔ kra-m.

Ahoo nna maa nyɔlaa tɔ a pɛsa sɔɔntɔ nyɛna.

⁵ Pa pɔwa aɛ pɔɔŋ na pǎ su tɔɔnaya,

na pǎ tɔki na pǎ nyɔɔki.

Tɛnayaɛ pa yaga kapuka ke kɔakɔaa si:

Yoolaa sɔsaa me, í tayanɔ mɔ kukentiŋ.

⁶ Ntɛna Tɔcaa heeli-m si: Polo í su tanlɔ,

ye i na mpi i yɔɔɔti.

⁷ Ye i loosa yooɔu keɛkeɛnaa na kɔayanɛŋ hɔŋ,

yaa kɔanasi yaa yooɔoona caŋa.

Uɛ i paasɛna na í yɔɔɔti na pǎ nyi.

⁸ Tɛnayaɛ tanlɔ yaga kapuka isɔ tɔɔlaya si:

Tɔcaa ma sɛŋa ma tɛtanle ke ilim na ahoo ké,

na mǎ feŋiyi.

⁹ Pa kɔŋna nté na tɛna tɔɔ,

na pǎ caɔa yooɔu keɛkeɛnaa

na kɔayanɛŋ hɔŋ.

Ntɛna nɔɔlɔ ma kapuka si:

Papiloni ílé i hotaa, i hotaa.

I tɔŋ kulalaan leɛsɔŋ yɔka

aɛɛɛ i tɛna tɔɔtɔɔtɔ.

¹⁰ Ma yɔlaa mpa me pa mpa isɔ mɔla ke kataya taa tɔ.

Nti Isɛyeli Isɔ Tɔcaa,

Pɔ tɛna pɔ tɔ heela-m tɔɔle,

na mǎá telɛsɔyi-me.

Itɔm nyɔma we tɔm

¹¹ Tɔcaa yɔɔɔta ntiyi Tuma tɔɔ tɔ.

Nɔɔlɔ yɔɔɔtɛna-m na nɔɔ sɔsaya na Seyii tɛtɔ taa si:

Tanlɔ, waatɔnaa isɛnaya pɔ kaasa ahoo,

pɔlee ké a tɛŋ?

¹² Uɛna tanlɔ cɔ si:

ɔu nyaali yáá.

Ama pɔ ta nyaalɔta.

Ye mɔ luyɔ we kɔcɔcɔtɔ,

uɛ í tasa mɔlɔvɔ ke wulee.

Tetan na Ketaa nyɔma selaa

¹³ Tɔcaa yɔɔɔta ntiyi Alapɔ tɔɔ tɔ.

Ketaa nyɔma me, mɔ na mɔ yooɔoona caasi.

I polo na í sɔv nyɔtɔ taa ké ahoo,

na í ŋmeli tiikasɔ taa.

¹⁴ Tema nyɔma me,

í sɛŋna lɔm ke selaa mpa lɔkɔtɔ kɔyi tɔ.

I pɔna-weɛɛ tɔɔnaya.

¹⁵ Pɔ taya pulɔ, yooɔu toŋ na layaleɛ tɔlɔvɔ,

na tɔɔŋ pam tɔɔnɛna-we.

¹⁶ Pə taɣa pɔlv, pə kaasa pənaya ke teitei, ɪlena Ketaa nyóma teeli su tənaya.
¹⁷ Yəlaa pəciuu tike ke pu kaasi ɪ yoolaa taa yoolaa tətɔlaa taa. Nti Tacaa Isəyeli Isə yəɣɔtaa təɣɔle.

22

Yosalem nyóma kpaalvɔv

¹ Tacaa yəɣɔta ntiyi toosee tɛtɛkəle tɔɔ tɔ.
 Yosalem, pepe lapa na nyá yəlaa kpaaki lɔputu tɔɔ?
² ɪcate kvcɔkəle, na kəkɔte nyənte,
 na lanhɔlvɔmle nyənte nyá,
 nyá səttaa ta səna layate,
 pa kaa si təyoole.
³ Nyá yoolaa nyəɣɔ nyóma təna sewa,
 tətɔlaa kpa-wɛɣɛ saləka.
 Pa kuu nyá yəlaa təna na pá kɛnna
 mpa paa sewa na pá hatəli tɔ.
⁴ Pə tɔɔ ké ma si í yele-m na má wii wahala
 wei ɪ maɣana ma yəlaa tɔ ɪ tɔɔ.
 ɪ taa maɣasi si í puɣusiɣi-m.
⁵ Mpi tɔ, saɣa ke Isə pə təna pə tu Tacaa
 tisa ta taa ké acufu na tɔ kɛpisi na pɔ liyiti-tv.
 Lanwakəlle wula səsəɣna nuki
 toosee tɛtɛkəle taa.
 Kakiisasi kpaaki tontonɔ tɔɔ.
⁶ ɪlam yoolaa təkə tɔɣɔ na nyəmá.
 Apalaa caɣa yoou kɛkɛnnaa taa, kpaɣanəɣ wɛɛ.
 Kii nyóma yoolaa lɛɛki pa kpaləɣ.
⁷ Yosalem, nyá tɛtɛka kɔpampana taa
 suwa yoou kɛkɛnnaa na pə kpaɣanəɣ.
 Pa puləɣi nyá nənəɣsi si pa yooki.
⁸ Yuta fɛi kvcɛntim tɔɔ.

Kɔyakv ŋkv í kɛɛsi mə ɪsɛ
 na í nyənəɣi yoou wontu.
 Nti pa pɔla kutuluɣu ŋku
 pa yaa si Lipaɣ hətɔɣu tɔ kv taa tɔ.
⁹ ɪ nawa Tafiiti ɪcate kolunɔ pəɣɔlɛɛ təna.
 ɪ həma lɔm ke pə tɛɛ lɔle taa.
¹⁰ ɪ kala Yosalem tɛɛsi.
 ɪ yəka si taa lɛɣsənnaa si
 pə səsɔsi kolunɔ ke tonɣ.
¹¹ ɪ hula lɔle ke koloosi naale hɛkv.
 ɪ həma lɔle kɔpəntɛ taa lɔm.
 Ama í tá kɛɛsi mə ɪsɛ
 na Isə wei ɪ taɣana wahalanana mɛɣɛ too ləɣ,
 na í kənna-mɛ tɔ ɪ tɔɔ.
¹² Kɔyakv ŋkɔɣv Isə Tacaa,
 Pə təna pə tu yaa-mɛ si
 í wii na í huɣuti lotu na í looli mə nyəɣɔ,
 na í suu ləyaya wontu.
¹³ Ama mɛ ɪɛ, pə pəsə-mɛɣɛ
 lanhɔlvɔmle səsəɔle ké.

Ɔ kuyi naan na heen na í liki nantu
na sulom na í haki teu.
Haləna í tə si: Tə təyə na tə nyəə ta kprakpa.
Mpi tə, cele tu si.

¹⁴ Mprúyú Pə təna pə tu
Taca yəyətə na má nu si:
Ma yəyətəyəna tuunav si
pə kaa husi mə isayatu tənə,
isu í səpa.
Nti Pə təna pə tu Isə yəyətə təyələ.

Sepəna təm

¹⁵ Mprúyú Pə təna pə tu Taca Isə heela Isayii má si má polo na má ná kawulaya
təyaya nyuyv tu Sepəna. Má heeli-i si:

¹⁶ N feina puluyv cənə,
n nyənəyi nyá təyi we na halı
ń huli nyá təyi pəlaav ke
isətəa kukramuyv taa?

¹⁷ N nyənəyi nyá təyi pulv səsəəm ké.
Ama Taca ká kraya-ŋ na í ləyə-ŋ pooluŋ.

¹⁸ Ɔ ká pilimi-ŋ isu pulv kukulutum ke
tetv kuwalətv natəli tə taa.
Təyaya n ká si na nyá yoo keekenaa kupaama saalı.
Nyá kena nyá caa təyaya feele.

¹⁹ Maa ləsə-ŋ nyá təmle taa.
Maa təyənı-ŋ nyá təyayələ.

²⁰ Kuyaku ŋkuyv maa yaa ma təmle tu
Hilikiya pəyalv Iiyakim.

²¹ Maa suu-i nyá capa, maa ləl-i nyá tampala,
na má tv nyá pəsvyv ke i niŋ taa,
na í pəsi Yuta na Yosalem nyəma pa caa.

²² Na má cele-i wulav Tafiti ləlvuyv nyəma
kawulaya təyaya nənəyə nyəmle.
Ɔ tulaa, nəyəl v u təkəyi.

Pəcó í təkəa nəyəl v u tələyi.

²³ Isə ká yelina na í nyəə toŋ isu nyəmle ke
lonte naani nyəntə taa, na í pəsi i caa təyaya
nyəma teeli təhikile.

²⁴ Ɔ təyaya nyəma ká nyəkələna-i ké na pa yuŋ təna. Tiisi səsəənsi na tiipee
ka nyəkələna-i ké isu kewee na kəpənaa. ²⁵ Mprúyú Pə təna pə tu Taca təma si
kuyaku ŋkuyv kaŋkanaya ŋka paa kama lonte naani nyəntə taa tə kaa kpesi. Paa
ma-ke na ká kpe. Ilena səyələ wena a təna a ka we ka təə tə á wakəli. Mpi tə,
Taca má ma yəyətəna.

23

Fenisii tetv wakəlvuyv təm

¹ Taca yəyətə ntiyi Tii tetv təə tə.
Taasisi icatə kpuləŋ səsəəŋ me í wii.

Mpi tə, icatə wakəlaa,
təyaya fei, təsvule fei.

Hatoo Kitim tetv taa ké təm nti tə lunaa.

² Sitəŋ payətəlaa mpa me í we tenku nəyə tə.

Səγəntv í kpa-me na pə la-meγe ha.

Mə tillaa tesəγəna tenku.

³ Mpi pa tuukaya na pá təhəyi lum səsəəm tə,

Sitəη nyəma kuηayana-wi.

Mpe pa təkayana piitimnaa kasəyaya.

⁴ Fεεε í kpa Sitəη icate.

Mpi tə, tenku na i hola səsəəna si:

Luluyv wusasi ta kpata-m.

Pəcə ma ta tu luləta.

Pəyele ma ta tətə ifepiya,

ma ta pusəta pεelaa.

⁵ Waatv wei Icipiti nyəma ká nu təm nti tə,

paa selina mpi pu mayana Tiii nyəma tə.

⁶ Tenku nəγə nyəma me í wii.

I tεsi tenku na í polo Taasisi.

⁷ Wayo! Tiii kələ?

Icate nté tə leelaa ké.

Yəlaa ka suwa tə taa ké hatoo ləη ké.

Nté tə ηmakəlayana tetv pooluη nyəntv.

⁸ Tiii talaya awulaa ntenin ké.

Tə taatəlaa ka we ké isu awulumpiya.

Pa nyənəyi-weγe yəlaa mpa pa nyəəη

kəla kuluyv ke antulinya taa tə.

Awe wakəla icate nteγe mpv?

⁹ Pə təna pə tv Tacaa təna mpyəyú i taa si

i wakəlayi isəcavtənaa mpa pa səəla teeli tə.

Na í tisi mpa yəlaa tuyvna tə.

¹⁰ Tiii nyəma me í hala mə tetv.

Mpi tə, kpuləη səsəəη wei i təη

tenku səsə taa tə i fei tətə.

¹¹ Tacaa nyaasa tenku.

I selisa kawulası na í tə si:

Pá wakəli Kanaaη koloosi acalεε.

¹² I təma si: Sitəη weε ké isu pεelə

wei pa kpipa na pá wakəli tə. Nyá acima tεma.

Polo Sipili tetv nti lum cəənaa tə.

Ama n kaa hεεsi tənaya.

¹³ Nyəanna Papiloni tetv nyəma, pa fei tətə.

Asilii nyəma ηma tə taa ké yoolaa kutuluη səsəəη.

Pa yoonə-ti, na pá yəki tə kawulaya tεεsi

na tə pəsi ncaalε.

Taalε wontu təγə pa tetv.

¹⁴ Kpuləη səsəəη í wii.

Mpi tə, pa wakəla mə təcəəsələ.

¹⁵ Ilena pá səə Tiii təə ké pusı nutoso na naanəwa, isu wulav kawulaya pusı.

Pələ pə waali ké paa lapı-i isu pa kεεsvyγv yontu taa ké wasaηkali təm tə si:

¹⁶ Wasaηkali, nyá wei pa səə nyá təə tə.

Kpaya nyá cəmvuyv.

Maki-ku na n cəəki icate.

Yooki yontu na n leləyi-ti.

Yəlaa í təəsi nyá təm.

¹⁷ Pusi nutoso na naanowa teeki, lena Taca yele na Tiii nyóma la wasanjalətu na antulinya awulaa təna, na pá hikiyi pə liyitee.

¹⁸ Ama pa kəhikim na pa kasəyaya təna, ká pəsi Taca nyəm ké. Pa kaa kaa-yeyə huyule, yaa pá su-ye na a mpa. Ama Iso təyaya nyóma ká təyona-ye na pá haya. Paa suuna-yeyə wontu kəpampantu.

24

Tətu təna wakəlaa

¹ I nyəni, Taca ká wakəli tətə.

I ká pəsi-təyi wəlaya nyəntə.

I ká pəsi-təyi krentəlası na í wakəli tə yəlaa.

² Wahala kəlm ká maɣanna kətulə na yəlaa.

Na caa na i yom, na toto na i yom.

Na pəetəlv na wei i yaki tə.

Na kəntəlv na wei pa kəntəyi tə.

Na kəmlə tə na wei pa fəlyəyi tə.

³ Pu kpiisi tətə ké təkpataa,
na pá kuu tə wontu təna təkpələkpəli.

Mpi Taca suwa təyələ.

⁴ Tətə wə ləyaya taa, na tə pəsi ncaale.

Antulinya ná hotaa, na í pəsi ncaale.

Isətnəyənə na tətə pə wakəlaa.

⁵ Yəlaa mpa pa wə tətə taa tə pa wakəla-ti.

Mpi tə, pa yəka kiin, pa wakəla kəsəsutə.

Pa yəka tam tə nəyə pəeləyənə.

⁶ Pə tə ké Iso tənsa tətə kə mpusi
na pá təyə-ti.

Tə yəlaa isayətə mələyi pa nyəəŋ taa.

Pə kpiisa-wə na pá kaasi-weyə pəcə tike.

⁷ Səlvəm kəpam ká caya ləyaya.

Ləsəŋ təyənə ká lontili.

Ləŋhəlvəmlə nyóma təna sən nəyəsəe taa.

⁸ Akilimanaa wula kəpəna suma.

Acima taa wəŋa na kraləsəyənə saalaa.

Cəməŋ wula ləŋhəlvəmlə nyəna səpa.

⁹ Paa tasəyi sələnəyələ na yontu.

Pəyēle sələnə tənə nyəm ná kpa nyəŋ kə pə nyələlaa.

¹⁰ Icatə kpetə nyəntə nte tə yəkāa.

Təsə təna təkāa nəyələnə u sūkə.

¹¹ Pa makə kapusi kə hərəe tə.

Mpi tə, sələnə fəi.

Ləŋhəlvəmlə fəi təkpatəkpatə.

Aŋmaala fəi tətə təna taa.

¹² Wakəlvəyənə tike wənna icatə taa.

Icatə nənəyə kəmpənə pəla yem yem.

Pə yəla-kəyē ncaale.

¹³ Pə kaa kaasi yəlaa kə səsəm kə tətə taa.

Iso pa kooluyə olifinaa pēe

na pukaya yaa pa sətəyənə

lēsəŋnaa tukənə na pá kaasi acaləsə tə.

Ləŋhəlvəmlə kətatəpəw

14 Yəlaa kakaasaya ká kuli pa nəsı.
 Paa wiliti na pá sa Tacaa səsəntu.
 Paa yoo yontu na laŋholumle ke ilim tətule.
 15 Paa sa Tacaa teeli ke ilim təlule.
 Tacaa lseyeli lso hətə ká yaa haləna pə
 tala lum taa tətə na tenku nəgə həyoləŋ taa.
 16 Tə nukı pə yooki yontu ke hatoo antulinya tənaya təə sı:
 Tampəna təŋlv lso kəle teeli tə.
 Ulena maa təŋ sı: Ma tala ma tənaya,
 ma tala ma tənaya. Ma lepaya.
 Waalı lulaa lukı waalı,
 waalı lulaa lukı waalı.
 17 Səgəntu səsəntu na púyú
 na puluyu pə tənə atə yəlaa mē.
 18 Ye wei í nuwa səgəntu
 səsəntu kakisaya na í seeki
 ıle ı hoti púyú taa.
 Ye wei ı pəsaa na í lv na ı lu,
 ıle puluyu náá puu-ı.
 Təu anaam tulaa. Antulinya sela ı kite tēē.
 19 Tətə cələgi, tə ya pəgələē.
 Tətə lenliyi.
 20 Tətə tanəgi, ısu səlunyəlv.
 Tə seliyi ısu cokəle.
 Tə ısayatv pətə-tı, tə kaa tasa kulvyv.

Kawulası səsənsı tomle, lso kawulaya caalvyv

21 Kuyaku ŋkuyv Tacaa ká kulı ıətəa tonunaa təə. ı ká kulı atə awulaa səsaa təə,
 na í naası-wē. 22 Paa kpeyeli-weyə təntəmlə ke púyú nakulı taa. Paa təkı pa təə ké
 saləka nəgəlv taa. Kuyeyəŋ pəgələ sikiyi, uləna pá naası-wē.
 23 Pu liyiti ıətəv.
 Fēēle ka pu ilim.
 Mpi tə, Pə tənə pə tə Tacaa ká təgə kawulaya ke Siyən
 puyv təə na Yosalem.
 ı teeli ká naakı ı yəlaa nyuyv nyəma ısentaa.

25

Tacaa kəle tampəna təŋlaa təcəsələ

1 Hai Tacaa, nyəgələ ma lso.
 Maa sa-ŋ na má puyvli nyá hətə.
 Pə taya pulv, nyá lapəna mpi mpi pə wē teu ke səsəm tə.
 Mpi n suwa hatoo ləŋ tə,
 pə caya teu ké na pə nyəəwa.
 2 Pə taya pulv, n pəsə ıcate ke pēē kanmaaya.
 Tu ké kolunə ıcate ké.
 Kpai nyəma ıcate səsəle ta ke ıcate tətə.
 Nəgəlv kaa tasa-təyē ŋmav.
 3 Pə təə ké yəlaa tonunaa ká tə-ŋ teeli.
 Nmakəllaa piitim ıcate ká nyana-ŋ.
 4 Nyəgələ ıcam təcəsələ.
 Nyəgələ kunyəntv kpyulvyv
 tətule ke laŋwakəlle waatv.

Nyá kɛna tɛcɔɔsɛle naani nyɛntɛ
 kɛ tɛv sɔsɔɔv waatv.
 Nyayale ta isotom kɛ hanaya waatv.
 Nmakɛllaa páná sɔsɔɔna wɛ
 kɛ ɪsu tɛv sɔsɔɔv nukuyv kolunja tɔ.
⁵ Yaa ɪsu hanaya kɛ wɔlaya tɛtv taa.
 Ama nyá sumsiyi kpai nyóma kɔkɔtɛ,
 ɪsu hanaya tɛɲuyv saa wei ɪsɛɲmɔntv tɛɛki tɔ.
 Ḿpúyú n su tɛnaya kɛ ɲmakɛllaa yontu.

Piitimnaa tɛna acima

⁶ Pɛ tɛna pɛ tv Tacaa n ká la piitimnaa tɛnaya acima
 kɛ puyv kɔnɛ kv taa.
 N ká saa tɔyɔnaya kɔpampanka,
 na nantv kɔpantv, na sɔlvɔm kɔpam
 mpi pɛ wɛ tɛcɛlɛcɛli tɔ.
⁷ Puyv ɲkv kv tɔɔ tɛnaya
 n ká cɛli lanwakɛlle saalaya
 ɲka ka kenta yɛlaa tɛna tɔ.
 Nkɛ ka takɛna piitimnaa tɛna.
⁸ Tacaa n ká kpiisi sɛm kɛ tam tɔɔ.
 ɪsɔ n ká husi yɛlaa tɛna ɪsɛlvɔm.
 N ká kɛɛli tɛtv tɛna taa kɛ
 fɛɛle nte nyá yɛlaa ka tɔyaa tɔ.
 Tacaa má ma yɔyɔtɛna.

ɪseyeli nyóma lanholvmle, Mowapv nyóma wakɛlvuyv

⁹ Kuyaku ɲkuyv yɛlaa ká yɔyɔti si:
 Nyayale ta ɪsɔ wei tɛ lapa naani tɔ.
 Nyá waasɛna-tv.
 Tacaa kɛ tɛ tɔwa naani.
 Ta lanja í holvmi na tɛ yɔɛli.
 N yapa-tuyv.
¹⁰ Tacaa n ká tɛni niɲ kɛ puyv ɲkv kv tɔɔ ɪsu kɔkɛntim.
 Ama ɪ ká fɛli Mowapv kɛ nɔɔhɛɛ kɛ tɛna ɪni.
 ɪsu pa fɛlvuyv nyutv kɛ hute púyú taa tɔ.
¹¹ Tɛnaya Mowapv ká hólí niɲ na ɪsɔ ɪsu lvɔm yalv.
 Paa na mpv, Tacaa ká tisi kalampaanu nyóma mpeye tɛfɛ.
 Paa paa kaasi pa tɛyi ɪsɛna.
¹² Mowapv ye pɛ kaasa nyá koloosi sɔsɔɔɲsi na ton nyɛnsi.
 ɪsɔ ká pɛsi-sɛyi kɛntɛlasɪ.
 ɪ ká pɛti-sɛyi atɛ mɔsvuyv taa.

26

Kolunja ɪcatɛ tɛm

¹ Kuyaku ɲkuyv paa yoo yontu kɛ Yuta tɛtv taa si:
 Tɛ wɛna kolunja ɪcatɛ.
 Nyuyv yapv kɛ ɪsɔ lapa ɪsu kolunja na ka pile.
² ɪ tulɪ nɔnɔɔsi, í yɛle na piitimnaa mpa
 pa tɛɲɛyi tampana tɔ pá svv.
 Piitimnaa mpa pa lapa naani tɔ pá svv.
³ Wei ɪ sɛɲa tɛca kɛ ɪ tayanuyv taa tɔ.
 N haaki-ɪ hɛɛsvuyv mayamaya kɛ.

Mpi tɔ, nyaga ɪ tɔ naani.

⁴ ɪ tɔ Taca ke naani ke tam tɔɔ.

ɪni ɪ kentiɣina ɪsu kɔkɔpamɔyɔ ke paa waatu wei.

⁵ ɪ tisa mpa paa we kumlee tɔɔ kɛ hatoo ɪsɔta tɔ.

ɪ pɛsa kɔɔntɔlasi ke ɪcate nte pa taa kɔɔtɔyɔna tɔ.

ɪ tisa-tɛyɛ hatoo atɛyɛ na tɔ tɔyɔ tɛtɔ.

⁶ Wahala nyɔma fɛla-tɛyɛ nɔɔhɛɛ.

Kɔnyɔntɔnaa paa-tɛyɛ nɔɔhɛɛ.

Kantakaya kɔyɛɛɛ taa sɛlɔmɔyɔ

⁷ Siyisilu mpaav kɛ tampana mpaav kɛ.

N kɛ tampana kɛ.

Nyɔ hɛɛkɔna mpaav ŋku siyisilu tɔŋɔyɪ tɔ.

⁸ Taca, nyaga tɔ tekiyɪ mpaav ŋku

n hula-tɔ sɪ tɔ tɔŋ tɔ ku taa.

Tɔ yaa-ŋ, tɔ sɛlɔmɔyɪ-ŋ.

Mpi tɔ nyulɔyɪ tɔyɔlɛ.

⁹ Ma nyulɔyɪ-ŋ ahoo kɛ,

na mɔ pɛɛkɔyɪ-ŋ hatoo ma lotu taa.

Waatu wei n huukɔna tɛtɔ tɔɔ tɔ.

Antulinya yɔlaa kɔɔlɔmɔyɪ siyisuyɔ tɔŋyɔyɔ.

¹⁰ Ye pɔ hɔlɔyɪ ɪsayav ke suulu,

ɪ cɛkɔyɔna tampana tɔŋyɔyɔ tɔm.

ɪ haaki ɪ tɔyɪ ɪsayatɔ taa kɛ

siyisuyɔ tɛtɔ taa kɛ.

ɪ naaki Taca sɔsɔɔntɔ tɔm.

¹¹ Taca n tɛyɛtɔyɪ niŋ kɛ, ɪɛ mɔɛ paa naa mɔv.

Ama paa nɔ ɪsɔna n paasɔyɔna nyɔ yɔlaa tɔm tɔ.

ɪɛna fɛɛɛ pu-we.

Kɔkɔ ŋka n ka tɔyana nyɔ kolontunaa tɔɔ tɔ kɔ nyaga-we.

¹² Taca nyɔ haakɔna-tɔyɔ hɛɛsuyɔ.

Mpi tɔ, nyɔ lakɔna tɔ kɔlɔpɔm tɔna na pɔ laki.

¹³ Taca tɔ ɪsɔ,

sɔsaa lɛlaa ka tɔyɔ tɔ kɛ kawulaya ɪsu nyɔ.

Ama nyɔ tike nyɔ pɛɛɛɛ tɔɔ kɛ tɔ yaaki nyɔ hɔtɛ.

¹⁴ Mpa pa sɔpa tɔ pa kaa fe.

Sɔta kaa kɔli.

Mpi tɔ, n tɔ niŋ na n kɔ-we.

N kɔiisa-we nɔyɔlɔ kaa tɔɔsɪ pa tɔɔ.

¹⁵ Taca n lapa na piitim huki.

Taca n walɔsa piitim.

N hɔla nyɔ teeli.

N walɔsa tɛtɔ tɔnasɪ ke toosi tɔna taa.

¹⁶ Taca tɔ pɛɛka-ŋ ta laŋwakɔlle waatu.

N hɔma ta ŋkɔpɔyɔyɔ, ɪɛna tɔ wiina-ŋ sɪ n waasi-tɔ.

¹⁷ Taca tɔ lapa nyɔ ɪsentaa kɛ,

ɪsu lɔlɔyɔ takɔyɔ ahonto tɔ.

ɪ caaki lɔlɔyɔ na ɪ wiikina wɔsasi.

¹⁸ Mɔv tɔtɔyɔ na tɔ,

pu weɛ sɪ tɔ lɔli pɔlɔpɔ.

Lɔlɔyɔ wɔsasi kpa-tɔ.

Ama heelim kɛ tɔ lɔlaa.

Tə ta pəsı na tə kəna nyuyv yavv ke atə.
Pəyele tə ta luli yəlaa kufama ke antulinya taa.

Sətaa feesuyv na isayavv kufəlvv

19 Ma yəlaa me mə sətaa ka fe.
Mə sətaa mpa paa ké ma nyóma tə paa wəena weesuyv.
Mpa me í hənta mvsuyv taa tə í kuli.
Í yava lanhvlómle kakiisasi.
Mpi tə, mə cəlvv ke tanan nyəŋku ké.
Tətv ká mənna mpa pa səpa tə.

20 Ma yəlaa í svv mə kutulv taa,
í təkí mə tə.
Í ŋmeli tənaya laasaya tə.
Haləna Tacaá pááná hē.

21 Pə taya pulv, Tacaá lukı í təcayalə sı,
í fəlvv atə yəlaa ke pa isayavv.
Kuyakv ŋkv tətə ká keeli yəlaa
mpa tu kvwa tə pa tə.
Tətv kaa tasa takvuyv ke mpa tə kvwa tə.

27

Təŋkunaá taa tvv səsv kpisuyv

1 Kuyakv ŋkvuyv Tacaá Isə ká kpaɣa í layatə kpusəŋ nyəntə. Tə ké səsvəle ké na
tə wəna tən, na í yona tvv səsv wei í koota kootiyi kootiyi na í fəi kpaav tə. Í
ká yona Lefiyatəŋ. Tvv selu Lefiyatəŋ wei í koota kootiyi kootiyi tə. Í ká kv
təɣəlvv ŋkv kv cakı tənkv taa tə.

Tacaá na í ləsev tvv pa təm

2 Kuyakv ŋkvuyv paa tə sı:
Í yoo yontu ke ləsev tvv wei í wəna pee kvpana tə.
3 Tacaá Isə mayalə tvv inı í tanlv.
Ma pəlvv-ı lvm ke paa waatv wei.
Ahoo na ilim ke ma tanəv-ı.
Pə taa kəv na nəvəlv svv.
4 Ma pááná hēwa.
Ama ye ma mayana pə taa ké səwa na kəlvv,
maa yona-yəv na má nyavasi a tənaya kəkə.
5 Ama ye pa nyəna-m kvvlvuyv tətvlə,
na pá yelev na má na-wə tə ciiki na tə wəv lelev pə paasi.

Isə ka wii lsevəli nyóma na pa ıcatə kvvləle

6 Kvyevvəŋ wei í kəŋ tə í taa,
lsevəli nyóma ká ka lila.
Yakərv nyóma me í ká nevətı
na í tv hətə.
Í ká suuli antulinya tənaya mə kvvlvm.
7 Tacaá n mapa lsevəli nyóma ısv
n mapv mpa pa makaya mpe tə?
N kv-wə ısv n kvkaya mpa pa kv mpe tə?
8 Aai yoo, ama n kēesa teu ké na n tayanı pa hvvnav,
na n yelev na kolontunaa kvv-wə.
Nyá heelim tēna-wə ısv ilim təlvv heelim kvyakv.

⁹ Saləka inɪ ɪ ká husəna Yakəpɒ nyəma ɪsayatɒ.
 Mpi pa suulu hɒlɒyɒ ká lɒlɪ təyɔle.
 Tacaa ká yɔki təlaalenaa pɛɛ, na a pəsi musuyɒ.
 Isu pá yɔkuyɒ tətɒ kuhɒlɒmtɒ pɛɛ tɔ.
 Tɒyɒ Asela tesikasɪ na pɛɛ kusikee kaa tasa səhɒyɒ.
¹⁰ Kolɒŋa ɪcate wɛ kɛɛtɛ.
 Pa lɔwa lonte nteyɛ.
 Pa yela-tɛ ɪsu wɒlaya tətɒ.
 Nawee ká təkɪ nyutɒ kɛ təna na á hɛɛsəyɪ.
 A ka kuɣuli tiikasɪ pɪlɪŋasɪ.
¹¹ Waatɒ wei pɪlɪŋasɪ wɒlɔyɪ ɪlena pa pɛlɪ-sɪ,
 na alaa náá kɛɛyɔ na pá tɒ kəkɔ.
 Mpi tɔ, pa kɛ yəlaa mpa pa fɛina layatɒ təyɔ.
 Wei ɪ lapɔ-wɛ tɔ ɪ kaa hɒlɪ-wɛyɛ suulu.

Kolontunaa ka kuuwa mpa tɔ pa mɔlɒyɒ sɔsɔəm

¹² Kɒyakɒ ŋkɒyɒ Tacaa ka nyamsɪ tɪŋ,
 kɛ pə kɛɛyɔ ɪfəlatɪ pəyɔ,
 na pə polo ɪcipitɪ lɔɔ tɔ.
 ɪ ká nyamsɪ tɪŋ ɪlena
 pá tɔɔsɪ ɪseyɛlɪ nyəma-mɛyɛ
 kɒlɒm kɒlɒm.
¹³ Kɒyakɒ ŋkɒyɒ paa hɒlɪ akantəle sɔsɔəle.
 Yəlaa mpa paa lepɔ Asilii tətɒ taa tɔ paa kɔɔ.
 Na mpa paa yawɔ ɪcipitɪ tətɒ taa tɔ paa kɔɔ.
 Paa həntɪ Tacaa kɛ atɛ kɛ pulayɔ
 naŋŋ nyəŋka tɔɔ kɛ Yosalem.

28

Tɛv heelim mpi pə wakəlɔyɪ Samalii tɔ

¹ Samalii ɪcate tɔm wɛ waiyɔ kɛ.
 Tə wɛ kɛ ɪsu ntenuyɒ,
 ŋku ku wɛ tɛtɛkəle musɒŋ nyəntɛ ɪsɔtaa tɔ.
 Nkɒyɒ ɪfəlayɪm sɒlɒnyɔləaa həŋna pa tɪ.
 Tə kacɔka wontu wɛɛ kɛ ɪsu hɛtɒyɒ kulontuluyɒ kɛ
 tɛtɛkəle musɒŋ nyəntɛ ɪsɔtaa.
 Mpa sɒlɒm kɒwa tɔ pa ɪcate ŋtɛ tɔ tɔm wɛ waiyɔ kɛ.
² Tacaa kusəna nteyɛle yɒlɒ tɒŋ tɒ apalɒtɒ ɪsu tɔmpɛɛ
 tɛv sɔsɔɔ.
 Isu kacuculayɔ ŋka ka wakəlɔyɪ tɔ.
 Isu tɛv ŋku ku suuliyɪ lɔɔŋ kɛ lɒm tɔ.
 ɪ ká lana ɪ tɒŋ na í pɛtɪ ɪcate kɛ atɛ.
³ Paa fɛlɪ nɔɔhɛ kɛ ɪfəlayɪm
 sɒlɒnyɔləaa ntenuyɒ ɪsɔcav nyəŋku.
⁴ Na hɛtɒyɒ kulontuluyɒ ŋku ɪ lapəna kacɔka na ku wɛ
 tɛtɛkəle musɒŋ nyəntɛ ɪsɔtaa tɔ.
 Samalii ka wɛɛ kɛ ɪsu yɒlɒ
 naakɒyɒ Fiki tɒyɒ pile kalaalayɔ,
 na í kooli na í li kɛɛkɛ tɔsɔ tɔ.
⁵ Kɒyakɒ ŋku tɔ, Pə təna pə tɒ Tacaa ká wɛɛna ɪsu ɪ yəlaa kakaasayɔ ntenuyɒ
 kacɔka nyəŋku. ⁶ Inɪ ɪ ká tɒna siyɪsuyɒ ləmayasəle kɛ mpa pa caya hɒlɛ tɔ. ɪ ká tɒ
 toma kɛ mpa pa təyɔnəyɪ kolontu na pá tana-ɪ ɪcate nənəyɔ tɔ.

Sulɔnyɔɔlaa mpa pa wonɔyi Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tɔ

⁷ Pə kpeɲna kətəlaa na Iso kuyɔɔtutu teləsəlaa tətɔ,
sulɔm lapa na pá cɛɲləɣi.

Sulɔm toɲ nyəm tolisiyi-wɛ.

Pa cɛɲləɣəna sulɔm toɲ nyəm.

Sulɔm lipa-wɛ, sulɔm toɲ nyəm tolisa-wɛ.

Pa teləsəɣi Iso kuyɔɔtutu na pá cɛɲləɣi.

Pa yɔɔtəɣi təm na pá sukɪ na pá lenɲiyi.

⁸ Tətɔ waasəna pa taapələnaa təna tɔɔ.

Kusəɣɔtu ke paa timpɪ, təpante fɛi.

⁹ Na pá yɔɔtəɣi si:

Aweɣe Isayii sɛɣesəɣi nyəmtɔ?

Aweɣe unɪ ɪ hɔləɣi təm si í nyi?

Piya mpa pa cɛpa həla ke nɔnɔɔ tɔ

yaa pəkəɔlasɪ?

¹⁰ Mpi tɔ, kusəsutɔ ntəɣələ kusəsutɔ*fa*.

Kɔtɔtɔtɔ ntəɣələ kɔtɔtɔtɔ.

Saɲa si tənɛ, cele si tənɛ. ^a

¹¹ Təu, yəlaa mpa pa kuyɔɔtutu u nukɪ tɔ,

na mpa pa yɔɔtəɣi nsəma kraɪ nyəna tɔ,

pa təm ke Taca ká yɔɔtəna yəlaa pane.

¹² ɪ ka təmaɣa si:

Təhɛsələ ntɔ,

í yele mpa pa kawa tɔ na pá hɛɛsi.

Lonte nte tə wɛ təpamm təɣələ.

Ama pa kisa nuu.

¹³ Na pá tɔ si:

Kusəsutɔ ntəɣələ kusəsutɔ.

Kɔtɔtɔtɔ ntəɣələ kɔtɔtɔtɔ.

Saɲa si tənɛ na cele si tənɛ.

Pə wɛ ɪmpúyú si ye pa təɲ ɪɛ,

pə co-wɛ na pá hoti alele na pá pɛli-wɛ,

na katəka kra-wɛ na pá tɛɛna-wɛ.

Kite tɛɛ pələ

¹⁴ Pə tɔɔ tɔ, wonɲlaa mɛ,

í nu Taca kuyɔɔtutu.

Yəlaa nyɔɣu nyəma mpa mɛ í təkɪ kawulaya ke Yosalem taa tɔ.

¹⁵ ɪ nu, nti mə maɣamaɣa í yɔɔtəɣi təɣələ si:

Tá na səm tə pɛɛla nəɣɔ.

Tá na atətələ tə yɔɔtəna na tɔ su.

Paa wahala sɔsɔ kəmna ɪ kaa tala-tu.

Mpi tɔ, kaloolaya nté tá təcəəsələ.

Pəpətu ke tá təɲmɛllɛ.

¹⁶ Pə tɔɔ ké Taca Iso yɔɔtəɣi si:

ɪ naakɪ, ma sukɪ kite tɛɛ pələ ke Siyən taa.

Nkulɔɲa taa pələ*fa* nte pa tayanaa təɣɔ.

Tə ké liyitee pələ nte tə caya teu tɔ.

Ye wei í tisa tə tɔɔ ké yuɲ

ɪ wɛɛkəna toma ke ɪsu nte. ^a si kv la toɲ.

^a **28:10** Iseyeli nyəma maɣasaya Isayii yɔɔtəɣa ke na pa wonɲiyi-ɪ. ^a **28:16** Nkulɔɲa taa pələ: Pələ pa tɛ pa tɔyi pɛɛ naaləɣi kutuluyɔ ɲkulɔɲasɪ taa ké

17 Tampana təḡuḡu ke ma lakəna na pə siyisi təca.
Maa laṇa siyisuyu na pə wεε teitei.

Ama təmpεε tεv ká kuu mə kaloolaya təcəəsəle.
Lum ká su na pə təḡo mə pəpətu təḡmelle.

18 Mə na səm mə nəḡo pεεluyu ká wakəli.

Mə na atətəle mə kuyəḡətu

na mə kusəsutu kaa taanɿ.

Kuyaku ŋku wahala səsə ká kəə tə,

ɿ ká paa-mεyε nəhεε.

19 Paa waatu wei ké wahala unɿ ɿ ka kəə ɿ kpaaki-mεyε. Mpi tə, tananɿ na ilim taa
na taanaya ke wahala ká kəḡ. Wahala kəkəte tike ká tu-mεyε səḡəntu səsəəntu.

20 Wahala ká wεε ké isu yulu

kəhəntuyv wεekuyv tətəpi pu takɿ-ɿ,

yaa ɿ kutakuyv wεekuyv təpεε pu takəḡi tə.

21 Taca ká səḡ ɿ naasi taa ké isu

ɿ ka lapv Pelasim puḡu taa tə.

ɿ nantu ká sele

ké isu Kapawəḡ tətəkəle taa.

ɿ ká la təmlε nte pa ta nyɿ tə.

ɿ ká yoosi ɿ kulapəle nte tə ké səsəle tə.

22 Pənəntaa ɿ taa sɿv lɛlaa wəḡa taa. Pə taa kəə na mə kəhəkum tayanɿ nyəəsuyv.
Mpi tə, pa tɛma sɿv sɿ paa wakəli tətə tənə. Pə tənə pə tu Taca Isə kin ke ma
nuna-ti.

Isə ləmayasεε na hátú nyəna

23 ɿ ke ŋkpaŋŋ,

ɿ nu ma nəḡo.

ɿ caḡa tətɿyɿtɿyɿ,

ɿ nu ma təm.

24 Hátú wei ɿ lukiyina ɿ taale ke kutamsa sɿ ɿ tuuki?

ɿ kaa kraḡa ɿ waatənaa

na ɿ paasəna kpeesi hεεv na awasa.

25 ɿ tɛḡ haləm tayanuyv tə tuusi pee ke ɿ ŋmusəḡi.

Ulena ɿ tuu təḡənaḡa pee ke ipəḡḡ təə.

ɿ tuuki təḡənaḡa pee ke lona kupaṇa na toosi təə.

26 Hátú Isə sɛḡəsəna-ɿ

kusəsutu nti sɿ ɿ təḡ.

Isə huləna-ɿ ti.

27 Paa makɿ tuusi nsi pa yaa sɿ

Nikeeli tə sɿ pee na naanɿ.

Pəcə pə fεi sɿ keεke pəpəte

ɿ tə tuusi nsi pa yaa sɿ

Kumεḡ tə sɿ pee təə.

Ama kpatúḡú ke pa makəna-yε.

Kpatiya ke pa makəna tuusi pee.

28 Pa nanəḡi təḡənaḡa pee nyəḡka

na pá la kutəḡəv yaa,

ɿlε pə taḡa tam təə ké pa nanəḡi.

Pa tusiyi keεke pəpəleε ké na pə kraḡanəḡ.

Uε kraḡanəḡ u yəkəḡi təḡənaḡa pee na ɿ acɿwa.

29 Pə tənə pə tu Taca kin ke yaasi inε ɿ lunaa tətə.

Isə layatu tasuyv ke kupantu ké, na tə təəwa.

29

Yosalem caakaya lepu na Iso waasi-i

¹ Hai, Aləyeeli, Aləyeeli.

Icate nyá nyá təm we waiyo ké.

Nyá taa ké Tafiiti sikaa.

N tōka teu ke paa pənaɣa ŋka ka acima.

² Maa pasa Aləyeeli icate.

Wula na mōla ká wee nyá taa.

Icate ka pəsi isu Aləyeeli*fa* icate. ^a wōki kətaya nyəm tō. Pécó pə ké Yosalem hətē lentē.

³ Maa siki na má cōna-ŋ na má ta.

Maa yele na yoolaa kpeka tu-ŋ heku.

Maa lo hapēe taka na má cōna-ŋ.

⁴ Pu tisi-ŋ ké təfē,

na nyá nōɣo nukəna tetu tee.

Tetu tee ké nyá kuyəɣətutu ká lukəna təkemm.

Nyá nōɣo ka lukəna tetu tee ké isu asənaalu.

Uena nyá kuyəɣətutu

naa lukəna musuyu taa ké iwelətan.

⁵ Nyá kolontunaa paɣau ká wee ké isu musuyu.

Pa kupaŋ ŋku ku nəɣəsəna ké

isu lətu nti heelim kpaɣi tō.

Ue təm kuləm tō ké pu la mpu,

pə kaa leeli.

⁶ Pə təna pə tu Taca ká kəo nyá waasuyu

na teu hola, na tetu seluyu,

na pə kəkəte səsəle, na kacuculaya,

na heelim səsəəm, na kəkə kumumuka.

⁷ Isu yulɔ toosuyu na pə saali yem tō,

yaa i naakuyu puluyu tom taa na pə saali tō.

Mpóɣó pu la piitimnaa tuutuuma təna

mpa pa yookayana Aləyeeli icate tō.

Pa yookayana-teɣe na pá yəkəɣi tə koloosi

toŋ nyənsi na pá sikiɣi na pá cəkəna-teɣe,

⁸ teitei isu nyəɣəsi pukuyu yulɔ

na í toosi si i təŋa təɣu tō.

I feŋ uena í mayana i lotu taa koosaa.

Yaa isu ləkətu puwa yulɔ

na í toosi si i təŋa nyəu.

I feŋ uena í mayana i luyu tee

wulaa na i toma tema.

Mpóɣó pu la piitimnaa təna tuutuuma wei i ká

kəo Siyəŋ icate ke yoonau tō.

Yulmtu na sɔlvkɔle

⁹ Mpóɣó Taca tasaa si:

Pə la-meɣe piti na səɣəntu pu-me.

I wiisi mə ise na í pəsi yulmmaa.

I ceŋləɣi, ile pə taya sɔlvəm kuyuna-me.

I taŋtəɣi ile pə taya sɔlvəm toŋ nyəm lakəna-me.

^a 29:2 Aləyeeli: Aləyeeli huwee wee si Iso kətaya təlate tō timpi pa

10 Pə taɣa pulv, Tacaa tu-meɣe tom ləmaɣasəle ké.

Ɔ yulɔsa mə ɪse.

Isə kuyəɣətutv teləsəlaa ke pa wena cəne.

Ɔ taka mə ɪsentə.

Nalaa təm ke pa wena cəne.

11 Təm kukulutv təna pəsa-meɣe ɪsu pa ηmaakuyv takəlaya na pá kpili na pá taali tə. Pa celəyi nyəntv si: Kala. Ɔlena í cə si: Maa pəsəyi, pa taala ka tə. 12 Yaa pá cəla wei ɪ ta nyi tə si: Kala, na í cə si: Ma ta nyi kaluyv.

Kvtutum ta te

13 Mprúyú Tacaa yəɣətəa si:

Waatv wei yəlaa paɛ pa yəɣətəyənə-m tə

pa nəsi na pa ntompree ke pa saɲna-m.

Ama pa lotv we-m na pooluɲ.

Nyamnav mpi pa nyaɲna-m tə,

pə ké yəlaa kuvseɣesətə ké.

14 Pə tə ké maa la-we tətəyɔ piti təma,

na kəkələ nyəmnaa na pə la-weɣe ha.

Ləmaɣasəe nyəma ləmaɣasəe ka wakəli.

Ləyatvnaa layatv ká saali.

Kvηmanɲmam u tvvki pə ηmalv

15 Yəlaa mpa pa ηmeləyi Tacaa,

na pá ηmesəyi pa kulapəle tə,

pa təm we waiyo ké.

Səkrətuyv tɛe ké pa laki pa təma na pá təɲ si:

Awe naaki-tv?

Nəyɔlv ta nyi tá tə.

16 Ama mə liyituyv təwa yoo.

Cuyv na kv ηmalv paa keesəyi pulv.

Kvηmanɲmam ka yəɣətɪ ηmalv si:

Pə taɣa nyá ηmana-m?

Hɛɛv ka yəɣətɪ ηmalv si:

N ta nyi pulv?

Ləyasuyv səsəəm

17 Ɔ ta nyi taa?

Pə kaasa pəcə maɣamaya ké.

Lipaɲ hətvuyv ká pəsi tuɲ taale.

Tuɲ taale ká pəsi hətvuyv.

18 Kuyakv ηkuyv ntamaa maɣamaya

ká nu takəlaya taa təm.

Yulvmaa ɪse ká kuli

na pá lu səkrətuyv səsəəv taa.

19 Tacaa pɛleɛ tə təpasəlaa

laɲa ká huləməyənə na pə səsəyi.

Ɔlena kuyəntvnaa náá

yələyənə Ɔseɣeli nyəma Ɔsə naɲɲ tv.

20 Nmakəllaa kaa taa wɛɛv,

wəɲlaa ká te.

Ɔlena pá kpisi mpa pa taɲaa si pa laki ɪsayatv tə.

21 Mpa pa kvyi ləlaa təm ke huvle taa tə.

Pa nyəkɪ huvlaa ke katəsi ke təhuvle.

Pa təyənəyi siyisilaa na

kaawaanaya tɔm nti tɔ fɛina kite tɔ.

Pɛle tɔtɔ paa saali yem.

²² Pɔ tɔw kɛ Tacaa wei i yapa Apɔlaham tɔ i yɔɔtɔɔyi

Yakɔpu na i lɔlɔɔ nyɔma si:

Yakɔpu kaa tasa fɛele tɔɔɔ.

Pɔyele i kaa ka nyɔɔɔ.

²³ Waatu wei paa nɔ pɔ tɔna mpi ma lapa pa heku tɔ.

Paa nyi si ma kɛ Isɔ na pɔ sɛɛ-m.

Paa nyɔni ma hɔte kɛ sɔsɔɔle.

Paa nyana-m si ma kɛ Yakɔpu Isɔ nani tu.

Maɔale Isɛyeli Isɔ.

²⁴ Mpa feesuyu tolisaa tɔ paa pɛeki lɔmayasɛɛ.

Mpa pa lanja ta heɛ tɔ pu sɛyɛsi-we.

30

Lɔmayasɛɛ nna Tacaa lanje ta heɛna tɔ

¹ Mɔpɔyɔ Tacaa yɔɔtɔta si:

Mpa me i kɛ waiyo nyɔma tɔɔɔle

yɔlaa mpa pa kulɔyi lelɔa

tɔw tɔ.

I tɔyi mɔ kulɔpɔle pɔle na pɔ tɔ luna ma kin.

I pɛelɔyi nɔɔsi na pɔ ta kɛ ma luyu nyɔntu,

na pɔ sɔsɔɔyi isayatu ke isayatu tɔw.

² I tu mpaav si i puki Icipiti,

I ta pɔɔsi-m natɔli.

I puki si i tu Icipiti wulav ke kpɔlɔɔɔ.

I polaa si i pɛekɔyi tɔɔɔsɔle ke Icipiti.

³ Ama Icipiti wulav kpɔlɔɔɔ tɔɔɔ

kɔ tu-mɛye fɛele.

I tetu taa cɔɔsɔɔ kɔ liyiti-mɛye sɔsɔm.

⁴ Mɔ akewenaa sɔsaa tɛma tate ke Sowani icate.

Mɔ sɔpaapɔnaa tala Hanesi icate.

⁵ Mɔ tɔna i kɔ tɔɔ fɛele kɛ na tɔna nyɔma mpe.

Pɛle pa kaa waasi-me, yaa pɔ sɔna-me.

Ama fɛele ke i ka tɔɔ na pɔ ku mɔ nyɔɔɔ.

Icipiti waasɔɔ nyullaa

⁶ Tacaa kalɔɔɔna Nekɛfi wontunaa mpa pa we

lanwakɔlle na nɔɔsɛɛ tetu taa tɔ.

Tɔnaya tɔɔɔɔɔ alɔnyɔnka na apalɔnyɔnka lunaa.

Paasɔle na tɔm wei i kulɔyi huntu tɔ pa tetu ntɛ.

Kpanasi ke pa sɔɔɔlɔna pa wenav.

Na yoooonaa ke pa kpancoon,

na pɔ tɔnɔɔna tetu nti tɔ taa

na pɔ pukina si pa haaki piitimnaa mpa pa kaa waasi-we tɔ.

⁷ Icipiti waasɔɔ kɛ kpete kɛ.

Pɔ tɔw kɛ ma yaaki-i si tɔw tiilu kaawaasaya.

Mpi pu kɔw tɔ pɔ tɔm kpaalɔɔ

⁸ Mɔpɔyɔ Tacaa tɔma Isayii si:

Pɔnente nmaa tɔmnɔa mpeye kpaata tɔw,

kɛ Yosalem nyɔma isentaa.

Nmaa-təyi takəlaya taa na tə wεε tam təə.
Haləna kuyaku kantəkaya nyəŋku.

⁹ Mpi tə, Yosalem nyəma ké təə kullaa ké,
pa ké tʉsəlaa.

Pa caaki Taca kiin ke nuw.

¹⁰ Uena pá təŋ Isə kuyəgətʉtʉ teləsəlaa si:

Ɔ taa teləsi Isə kuyəgətʉtʉ.

Na pá təŋ mpa pa naaki Isə Təm tə si:

Ɔ ye le tampana ke nav na í heeliyi-tʉ.

Ɔ looliyi na í heeliyi-tʉ,

í naaki təm kʉtʉsʉtʉ.

¹¹ Ɔ ye le mpaav kʉpaŋku, í hatələna mpaia.

Ɔ ləsi Isəyeli nyəma Isə nanŋ tʉ ke tá həkʉ taa.

Wakəlvyn ŋku kʉ fɛi hiiu tə

¹² Pə təə ke Isəyeli Isə nanŋ tʉ yəgətəyi si:

Timpi í kisiyi təm tənə na í haaki mə təyi

mʉsʉŋ na isayatu taa na í tisi mə yuŋ tə.

¹³ Pə təə ké isayatu tənə tu pəsi-me,

isʉ pa huluyʉ kolunʉ kʉkʉlaya taa ké

lonte na ká peli na ká hoti təm kʉlʉm tə.

¹⁴ Ka yəkəyi ké təmʉlʉ,

isʉ həyaya ŋka pa yəkəa tənəŋnanŋ tə.

Pə kaa səə tataya si pá heena kəkə,

yaa pá cosina lʉm ke hite taa.

Ɔ caya təpamm na í tʉ Isə ké naani

¹⁵ M'púgú Isəyeli Isə Nanŋ tʉ Taca yəgətəa si:

Ye í məla ma kin na í caya təpamm.

Pu ya mə nyəəŋ.

Ye í caya təpamm na í tʉ-m naani í ká hiki toma.

Ama mə tá səəli mpʉ.

¹⁶ Ɔ təma si: Aai, tu caya kpaŋanəŋ na tə se.

Tampana í ká caya kpaŋanəŋ na í se yaa.

Ɔ ká kpaŋa asewa na í yəgətʉ si:

Pʉwε, tá kpaŋanəŋ seeki yoo.

Ama mə təgənləa ká tεε-mεyε sewa.

¹⁷ Kolontu kʉlʉm ká nyaasi mə taa yəlaa iyaya (1000) na pá sele.

Kolontunaa kakpasí ká nyaasi-me na í se.

Pu kaasi mə taa weesiŋ nyəma ké

isʉ tesika ke pʉyʉ nyʉyʉ taa.

Yaa kʉyʉsum ke pulaya taa.

Nyvyv yapv waatv

¹⁸ Pə təə ké Taca tanʉaa si ɪ lakí-mεyε pεεεε.

Ɔ ká kʉli na í nyəni mə pətətətε.

Pə taya pʉlʉ, Taca Isə ké siyisilu ké.

Pa tənə mpa pa tεeləyi-tʉ təgəle nyələleŋ nyəma.

¹⁹ Siyəŋ nyəma mpa me í wε Yosalem taa tə,

í kaa tasa wula.

Mpi tə, ye ɪ mpa kapuka Taca ká la-mεyε pεεεε.

Ye ɪ tu nu mə nəgʉ ɪ ká waasi-mεyε.

²⁰ Taca ká ha-mεyε təgənaŋa ke

mə nəgəseε taa.

1 ká ha-meɣe lɔm ke wahala waatu.
 Mə seɣesəlaa kaa tasa ηmeluɣu.
 1 ká nana mə isəpəle ke mpa pa seɣesəɣi-me tɔ.
 21 Ye í təɣa ntəɣəɣə yaa mpətəɣ,
 pu yəɣətəna-me na waali si:
 Mpaau ntɔ, ɪ təɣ-ku.
 1 təɣ mpətəɣ.

22 1 ká nyəni asilima ke liyitee
 nyəɣətu nti tə waasa mə tuɣ kulalaaɣ tɔ tɔ,
 na wɔla wei ɪ waasa mə leesəɣ tɔ tɔ.
 1 ká lɔ-ti isu acaalətu pɔlɔpɔ,
 na í tɔ si: 1 lu cəne.

23 Iso ká yele na tɔv nu kɔtutuuum
 mpi ɪ tɔwa tɔtɔ taa tɔ pə tɔɔ,
 Təɣənaɣa ηka tɔtɔ ká lɔli tɔ,
 kaa weɛ teu na ká haaki alaafəya.
 Uena mə tɔla cəɔki nyutu
 kɔpantɔ taa ké waatu inɪ.

24 Naan na kraɣasi nsi si haləɣi tɔ,
 su təɣə nyutu nti tə taa pa sita təm
 na pá fala-ti tɔ.

25 Ləɣə ká tɔli pɔ́ɣə kɔkɔlɔɣ tɔɔ.
 Lɔm ká kpe pɔlasɪ kɔkɔlasɪ tɔɔ
 ké asalav kuyaku wule.
 Tətəɣle kutulɔɣ ká ti.
 Sətəa tuutuuma ka lu pə taa.

26 Waatu wei Taca ká həkə ɪ yəlaa hiɣ na í waa-we tɔ,
 isətu ká naaki ké isu ilim.
 Uena ilim toɣ nάά səsɔsi təm naatosompəɣəlaɣa,
 isu kuyeeɣ naatosompəɣəlaɣa nyaaləm weɛ tɔ.

Taca kəɣ Asilii nyəma ηkraɣəɣv həm

27 Hatoo poolɔɣ ke Taca nyá maɣamaɣa n ká luna.
 Nyá pááná ké səsəɣna ké.

A weɛ ké isu isəɣmɔntɔɣv yuɣ nyəɣku.
 Ye n yəɣətəɣi nyá ntompɛe tɔɔ we pááná səsəɣna ké.
 Nyá nsəmlɛ we isu kəkə ηka ka nyaki tɔ.

28 Nyá feesiɣ we ké isu ləɔv sukuɣu na kú kra kɔtemiɣ,
 na ku lɔm kra luɣu tɛɛ tɔ.

N caa n ciɣiti piitimnaa na kuciɣituɣu kɔwakəluɣv,
 na n tɔ yəlaa nəsɔsi taa ké kraɣanɔkpaɣi nsi n ká tolisina-we tɔ.

29 Ama Yosalem nyəma me í ká yoo yontu isu pa təkɔɣv acima ke ahoo tɔ.
 1 ká weɛ lanhɔlɔmlɛ taa, isu pa hɔluɣv həsi na pá kraaki Taca pɔɣv ke Isɛɣeli
 kɔkraɣəɣv tɔ tɔ.

30 Taca n ká yele na nyá nəɣə səsəɣa nu.
 N ka hɔli isəna n kraasa niɣ si
 n makəna toɣ na nyá pááná
 səsəɣna nna a we isu kəkə səsəɣa,
 na tɔv heelim, na ku təmpɛɛ tɔ.

31 Asilii nyəma ká nu Taca nəɣə, uena pá seliɣi.
 N ká ma-we na nyá kprátúɣú səsəɣv.

³² Tacaa paa waatu wei ke n mapa-we pu segesi-weye. Ilena pá nu akilimanaa na caməh tan ke kpakpaa. Tacaa n ká yona-weye na n yele nin.

³³ Hatoo ləh ke pa tayana tənaasəle.

Pa tayana-teye wulau tə.

Tə limaa ké na tə wala.

Tənaasəle nteyele kəkə na taasi tuutuuma.

Tacaa feesin ká nyaga-i ké isu kəkə lule.

31

Mpa pa pəkəyi waasuyv ke Icipiti tə

¹ Ḿpúyó Tacaa tasaa si:

Mpa pa tiiki Icipiti si pá sənə-we tə,

pa təm we wayo ké.

Krayanəh ke pa teeləyi,

pa laki yoou keekənəa ke naani ke pəle pa payale tə.

Pa teeləyi krayanəh cayalaa ke pa toh tə.

Paa san tekuyu ke Iseyeli Isə nanəh tu má.

Pəyele paa pəkəyi Tacaa má.

² Pəyele má tətə ma ké ləmayasəe tu,

ma kəhna mpusi.

Má yəyətə nti maa layasəyi.

Ma kuləyi isayalataa teesi tə.

Ma wakələyi mpa paa tənəyi siyisuyu tə pa sənau.

³ Icipiti nyəma ke yəlaa ké,

pa ta ke Isə.

Pa krayanəh ké nantu ké,

i feina toma lenna tətə.

Ye Tacaa má ma kusa nin,

kentilu seliyi ké.

Wei pa kentaa tə,

ilé i hotiyi ké,

na pa tənə pá si.

Tacaa tike waasəyənə Yosalem

⁴ Ḿpúyó Tacaa heela Isayii má si:

Isu təyələya yaa ka

pəyaya kraakuyv ka təyənəya na ká nyusəyi tə.

Paa tiikilaa kotaa na pá kul ka tə.

Pa nəəsi u nyaasəyi-ke.

Pəyele pa payale u təkə ka lanle.

Ḿpúyó Ate na isətəa tu ma,

maa tii Siyəh pyəy tə,

maa tii Siyəh pulaya tə na má yoo.

⁵ Isu sumasi hetuyv si ken

na sí takəyi si təpapəle tə.

Ḿpúyó Ate na isətəa tu má,

maa kenti Yosalem tə

na má waasi-i na má yari-i.

⁶ Iseyeli piya me í kə na tə məli, Tacaa wei tə kisaa tə i te. ⁷ Kuyaku ŋku paa wei i ká lə i tuh kulalaan wola nyəh na liyitee nyəyətə nyəh wei i lupina i nin tə.

⁸ Layate nte tə ta ke yulu nyənte tə

nté tu təyənə Asilii nyəma.

Layate nte yulv nin ta la to hte tu wakelona-we.
 Asilii nyoma ka se layate.
 Iseyeli nyoma ka to Asilii yoolaa ke telasi tama.
 9 Mpa paa kentayaa-we isu kukramen to paa sena
 lanwakalle.
 Sogontu ka pu pa nyovu nyoma ke tuuta tee.
 Taca ma ma yogotona mpv.
 Ma wena kaka ke Siyeh taa.
 Ma wena mamalukile ke Yosalem taa.

32

Wulav wei i ka laki korpantu to

1 Wulav naxob ka tenehi
 siyisyu ke i kawulaya togo taa,
 na awulumpiya na tenehi tampana ke pa tetu tokoyu taa.
 2 Paa wei i ka wee ke isu tacsase ke heelim na
 kpoloyu tote ke teu heelim sosome waatu.
 Yaa isu lom kpenyuu togo wulaya tetu taa.
 Yaa isu kukramoyu sosome isotom ke ilim tetu taa.
 3 Ie nalaa kaa tasa yulmoyu.
 Peyele nulaa ka ke kpaneh.
 4 Yalaa nyeeh feinaa, ka weena nyeeh
 na pa suv kpelamoyu.
 Iena matelaa nsoma heti,
 na pa nsoma leesi na pa weena noleleh.
 5 Pa kaa tasa kpanetu ke yaav si kasayampu.
 Yaa acilayatu tu si soso.
 6 Pa taya pulv, kpanoyu tom ke
 kpanetu yogotehi.
 Kpanetu tuyi i lotu taa ke isayatu lapu tom.
 I laki asilima na i yogotehi kaloolaya tom ke Taca to.
 I yeki nyogotu na i nyogosi.
 I pneh konyonyom ke wei i saki lukatu to.
 7 Acilayatu tu kogogotutu kuyi ke.
 I mayasahi i taa ke tasakale tom,
 na i tusahi wahala to na kaloolaya.
 Paa waatu wei konyontu wena i tampana to.
 8 Ama kasayampu na laki mpi pa tewa togo,
 na i seesahi isale ke pa taa.

Yosalem alaa kpaalvov

9 Alaa mpa me i kala pamm to,
 i kuli na i nu ma nogo.
 Paelaa mpa me mu negasahi pulv to,
 i ke kpanoyu na i nu ma tom.
 10 Pa kaasa panaya na kuyeh ke paco.
 Alaa mpa me ma paa fei to, i ka sele.
 Mpi to, leseh kooluyu kaa la, peyele komtu kaa wee.
 11 Mpa me ma kala pamm to, sogontu i kpa-me.
 Mpa me mu negasahi pulv to i sele.
 I wogosi ma wontu na pa yelemeye kpete.
 I suv layaya wontu.

12 Ʃ kpa mə laŋa na ɪ wii mə tawa,
 nna a ka we teu tɔ a tɔɔ.
 Ʃ wii mə leseŋnaa mpa pa lulaya tɔ pa tɔɔ.
 13 Ama pənente sɔwa na kəlɔŋ
 pə nyɔki ma yɔlaa tetv taa ké.
 Na pə kpeŋna mə ɪcate nte tɔ sɔla aliyila tɔ
 tɔ laŋhɔlɔmlɛ tɛɛsɪ taa.
 14 Ʃ lɔwa kawulaya tɔyaya.
 Ʃ yela laŋhɔlɔmlɛ ɪcate.
 Pulaya na tɔtaŋlɛ kutuluɣu ká pəsɪ taale kraŋasɪ
 na kaləkəŋ tɔtɔyɔle.

Layaŋyɔv sɔsɔɔm

15 Kɔyakv nakvli Feesuyv ká luna ɪsɔtaa
 na kv tii tá tɔɔ.
 Wɔlaya tetv ká pəsɪ tuŋ taale,
 na tuŋ taale náá pəsɪ hɔtvɔv.
 16 Ʃlena tampana tɔŋvɔv weɛ wɔlaya tetv taa,
 na siyisuyv tɔŋvɔv ke tuŋ taale taa.
 17 Siyisuyv tɔmlɛ nté heɛsvɔv.
 Heɛsvɔv kvlɔlɔm nté yvɔv u nyanŋa pɔlv,
 na naani ke tam tɔɔ.
 18 Ma yɔlaa ka caya heɛsvɔv lonte taa.
 Ʃ ká caya tɔcayale naani nyəntɛ taa ké tɛɛsɪ
 nsi sɪ we tɔpamm tɔ sɪ taa.
 19 Ama tev tɔmpɛɛ ká peti hɔtvɔv.
 Pɪ tisi ɪcate tɔfɛ.
 20 Nyvleleŋ nyɔma nté mɛ.
 Ʃ ká tuuki paa timpi na ɪ tɔŋəɣɪ lɔm sɔsɔɔm.
 Ʃ ká yele mə naaŋ na mə kraŋasɪ
 na sí yeləɣəna sɪ ti.

33

Ʃsəna pu feli wakəllaa tɔ

1 M̀p̀ỳỳ Tacaɔ tasaa sɪ:
 Nyá wei n wakəɔlɔɣɪ lɛlaa
 na pa ta wakəli-ŋ tɔ,
 nyá tɔm we wayo ké.
 N lukɪ lɛlaa waali,
 na pá ta luta nyá waali.
 N tɛŋ lɛlaa ke wakəlvɔv ɪlena pə wakəli nyá.
 N tɛŋ lɛlaa waali luw,
 ɪlena pá lu nyá waali.
 2 Tacaɔ nyəni tá pətɔtɔle.
 Nyaya tɔ tɛɛlɔɣɪ.
 Weɛ tá tɔŋ ke paa tanaŋ ŋku.
 Weɛ tá nyvɔv yátó ke laŋwakəlle waatu.
 3 Ye yɔlaa nuwa nyá taŋ pa seeki ké.
 N kɔlaa ɪɛ piitimnaa ya.
 4 Pa kuuki mə wontu ké ɪsu kvɔtolɔŋ na kvɔtɔɣv.
 Pa huliyi-təɣɪ ɪsu kvɔtolɔŋ sɛsɛkv.
 5 Tacaɔ ké sɔsɔ ké.

Mpi tɔ, ɪsɔtaa kɛ ɪ tɛcaɣalɛ wɛɛ.
 ɪ suula Siyɔŋ kɛ kɪsiyisim na tampana tɛŋuɣu.
 6 ɪ yɛlaa ká caɣana naani kɛ pa kuyɛɛŋ tɛnaɣa.
 Lɛmɔɣasɛɛ na layatɔ kɛna wɛnaɔ mpi pɛ yakɪ nyɔɣu tɔ.
 Tacaɔ nyamnaɔ ntɛ Siyɔŋ kpancoou.

Tacaɔ waasvɔvɔ

7 Akanaɔ makɛna ntɛɣɛ kapusi kɛ awali.
 Hɛɛsvɔ tɔm kɛntaa ná wiiki ɪsu pa sɛki pa sɛki.
 8 Harɛɛ wɛ kɛtɛ, nɔɣɔlv u tɛŋɔɣi.
 Nmakɛllv yɔka nɔɣɔ pɛɛlvɔ.
 ɪ lɔwa acalɛɛ.
 ɪ tɔɣuna nɔɣɔlv.
 9 Tɛtv wɛ lɔɣaɣa taa,
 tɔ wakɛlɔɣi.
 Pɛ liɣita Lipaŋ tɛtv,
 tɔ nyɛma nɔɣɔsɔɣi.
 Salɔŋ tɛtɛkɛle nɔɣɔsɛna wulaya tɛtv.
 Pasaŋ na Kamɛɛli pɛ pɔɔŋ tuŋ ná tɔɔki.
 10 M'pɔɣú Tacaɔ tɔma si:
 Nɔɔnɔɔ maa kɔli ma naasi taa.
 Nɔɔnɔɔ maa kɔli.
 Nɔɔnɔɔ maa hɔli ma sɔsɔɔntɔ.
 11 Kiisi kɛ ɪ haɣaa, ɪɛ ɪ ká lɔli nyutɔ.
 Mɔ feesiŋ ntɛ kɔkɔ, ŋkɛ kaa nyayana-mɛ.
 12 Kɔkɔ ká nyayana piitimnaa na pɔ yelev tɔlɔma.
 ɪsu ka nyakɔɣv sɔwa nna pa setaa tɔ.
 13 Pooluŋ nyɛma mɛ, ɪ nu mpi ma lapa tɔ pɛ tɔm,
 na pɛɔlv nyɛma mɛ, múi nyɪ ma tɔŋ tɔm.
 14 Sɔɣɔntɔ kpawa Siyɔŋ taa kawalaya nyɛma.
 Mpa paa tɔɣuna ɪsɔ tɔ pa seliyi.
 Pa makɪ kapusi si:
 Ta taa awe ká caɣana kɔkɔ kɔniisaya kanɛ ka kiŋ?
 Awe pɛsɔɣi na ɪ caɣa mamala tam tɔɔ nyɛna anɛ a kiŋ?
 15 Wei ɪ tɔŋ kɪsiyisim taa,
 na ɪ yɔɣɔtɔɣi tampana tɛŋuɣu tɔm tɔ.
 Wei ɪ kisiyi kasɔyaya ŋka pa hikiyina mɔsvɔŋ tɔ,
 na ɪ kisiyi asilima kɔcɔɔv tɔ.
 Wei ɪ kisiyi ɪsɔɣatɔ tɔm nuɔ tɔ,
 na ɪ wiisiyi ɪsɛ si ɪ taa na kawalaya tɔ.
 16 Yɔlv ɪnɪ ɪ tɛcaɣalɛ ntɛ tontɔŋle tɔɔ.
 ɪ tɛcɔɔsɛle ntɛ kɔkɛpamɔŋ sɔsɔɔŋ tɛɛ.
 ɪ ká wɛɛna tɔɣɔnaɣa kɛ tam kɛ.
 Pɛyele ɪ kaa laŋ lɔm.

Yosalem waasvɔvɔ

17 Yosalem nyá ɪsɛ ká ná wulav kɛ ɪ teeli tɛna taa.
 N ká na tɛtv na tɔ tɔɔmɔŋ tɛna.
 18 N ká tɔɔsi nyá sɔɣɔntɔ tɔɔ.
 Halɛna ŋ pɔɔsi nyá ti si:
 Takɛlasɪ ŋmaɔlv na liyitee mɔlv
 na tɛtɔŋle kutuluɣu feŋlu pa wɛ le?
 19 N kaa tasa kalampaani yɛlaa mɛɣɛ naɔ.

Nəyǝlv u nukı pa tǝm, tǝ wε sǝkpetvɣv.
 Pa kǝ krai nyǝma kǝ nəyǝlv u nukı pa tǝm.
²⁰ Ama n kǝ nyǝni Siyǝn,
 ta acıma ıcate sǝsǝǝle.
 Nyǝ ıse kǝ nǝ Yosalem lonte nte tǝ wε tǝpamm tǝ.
 Cokǝle nte pǝ kaa tasa lonte layasvɣv tǝ.
 Pa kaa kpesı tǝ kankanası ke paa pǝlee.
 Pǝcǝ tǝ ɣmusı taa nakǝlı kaa hetı.
²¹ Tǝnaya Tacaa ka huli-tv sı ı kǝ kupaɣ.
 Pı wεε pusi sǝsǝǝnsı hǝyǝlvɣv taa kǝ.
 Timpi lǝɣ sǝsǝǝɣ wεε tǝ.
 Ama yooı kpuılvɣv sǝsǝǝv nakvıı kv kaa tǝɣna tǝna.
 Kpuılvɣv kupaɣkv kaa tǝɣna tǝna.
²² Tacaa nyayale tǝ hvnlv,
 nyǝ tɣvna-tvɣv kiıɣ.
 Nyayale tǝ wulav nyǝ yakǝna-tv.
²³ Nyǝ ɣmusı cεpa,
 sı tǝkǝɣı kpuılvɣv tesıka sı kv pǝɣn ı hetı.
 Waatv ınǝɣı paa kuu wontu na pǝ kreɣna mpa pa tǝɣ tala tǝ.
 Paa tala wontu kǝkukuutu ntı na paa wei ı hiki ı paa tete.
²⁴ Yosalem ıcate tv nəyǝlv kaa tǝ sı:
 Pǝ wukı-m.
 Yǝlaa mpa pa wε Yosalem taa tǝ paa cε-wεyε pa ısayatv.

34

Tacaa kǝ hvna İtǝm nyǝma

¹ Piitimnaa mε, ı kpretǝna na ı nu.
 Yǝlaa mε, ı ke ɣkpaɣɣ.
 Tetv na tǝ taa nyǝm ı nu.
 Antulınya na ı kvılvıvm tǝna ı la aseeta nyǝma.
² Mpi tǝ, Tacaa kǝ mv pǝǝnǝ sǝsǝǝna
 na piitimnaa tǝna.
 İ taa kpana pa yoolaa tǝna.
 Tacaa tv ı taa sı ı kǝ kpiisi-wε.
 İ caa ı wakǝlı-wε.
³ Pa lǝwa pa taa mpa pǝ kva tǝ.
 Pa sǝtaa sǝɣaa.
 Pa calǝm kreɣ pǝɣn tǝɔ.
⁴ İstǝlvɣası tǝna kpesǝɣı.
 İstǝlvɣv kǝ kpili ısu nyaalvɣv.
 İstǝlvɣası tǝna hotıɣı ısu lεseɣ hatv kvvılvıtv.
 Yaa fıki hatv kvvılvıtv.
⁵ Ma layate mv pǝǝnǝ ke ıstǝtaa.
 Tv tii İtǝm nyǝma tǝɔ.
 İtǝm nyǝma mεyε ma sıwa sı maa kpiisi.
⁶ Calǝm waasa Tacaa layate tǝɔ kǝ.
 Nim matǝna-tε.
 Pǝ caya ısu ıwεεsı na pǝɣtvılvɣ pǝ calǝm.
 Na ıwaan timpee na pǝ nim.
 Mpi tǝ, pa lapa Tacaa ke kǝtaya ke Posǝla ıcate taa.
 Pa kva tuutuuma ke İtǝm tetv taa.
⁷ Pa na taale naaɣ pa hotına.

Təyaya nyəŋ na latəcənnaa pa hotaa.
 Itəm tetu nyəəwa caləm.
 Nim haya mə kateŋa.
 8 Tacaa leetuyu kuyaku ké.
 Pənaya ŋka ɪ leetəyənə Siyən
 nyəma nəyɔ təyɔle.
 9 Itəm ləŋ ləm ká pəsi kaaloo.
 Itəm tetu musuyu ká pəsi kəkə mamacəyelasɪ.
 Mə tetu ká pəsi ɪsɪ kəkə məkuyu kaaloo tə.
 10 Ka kaa te paa ahoɔ paa ilim.
 Ká nyəəsɪ ká kuləyɪ m̄p̄yó tam təw kə.
 Tetu ká wakəli m̄p̄yó pɪsɪ tənaya.
 Nəyɔlu kaa tənna tənaya paa wulee.
 11 Kpiisuyu na iluyucante paa cayana.
 Kpiisiwulaya na katəkətyu paa caya tənə.
 Tacaa ká yəki tə tənə na tə saali yem.
 12 Səsə nəyɔlu ɪ kaa wɛɛ sɪ pá kra-ɪ wulav.
 Pɪ kpiisi tə awulumpiya tənə.
 13 Səsəunaa ka nyə pa kawulaya tɛɛsɪ taa.
 Kələn na səwa ke pa koloosi acalɛɛ taa.
 Pa acalɛɛ ká pəsi taale hasɪ təsɔle,
 na taataanaa lonte.
 14 Wulaya tetu taa nyəma ká suliyɪ taale wontu.
 Pəŋtɔlən ká yaaki təma.
 Ahoɔ nyaasələa ká pəsi pa lonte ke tənə.
 Tənaya paa la pa lonte kɔhɛɛsələ.
 15 Tənaya tɔm ká hɛɛ lonte, na ɪ tɔ ɪ yala.
 Tɔm ká papɪ-yɛyɛ tənə,
 na ɪ kpɛyeli ɪ piya ke ɪ kəŋkəŋ taa.
 Tənaya yepɛlekunaa tənə ka koti naale naale.
 16 ɪ wiili Tacaa takəlaya taa na ɪ kala.
 Wontu ntɪ tə taa nakɔli kaa laŋ.
 Paa tə taa ŋku kɔ kaa laŋ.
 Mpi tə, Tacaa má ma yəyətənə na ma nəyɔ.
 Ma Feesuyu ká kpɛyelina wontu ntɪ.
 17 Tɛtɛ ke ma təwa na má faya pa tetu na ma niŋ.
 Na má tala-wɛyɛ-tɪ na ŋmənaya.
 Tu pəsi pa nyəntɔ ke paa pəlee na pá caya tə taa ké
 tam təw.

35

Tacaa nyəma ká məli ɪ kiŋ

1 Wulaya tetu laŋle ɪ hulɔmɪ.
 Kpaŋkpaŋte tetu ɪ yəli.
 Tetu ntɪ ləm ta tala tə tə ŋmaali.
 2 Tə tɔ hɛtɔ.
 Yaayenaa ɪ tɔli tetu taa.
 Tə wiliti laŋhulɔmlɛ kawilitasɪ.
 Pɪ mələna Lipaŋ tetu ke tə teeli.
 Kamɛɛli puyɔ na Salən tɛtəkələ
 ká tayani səsəəntɔ ke hikuyu.
 Paa na Tacaa Isə teeli na ɪ səsəəntɔ.

3 Ʃ la na mə niŋ kʊseliŋ kii.
 Ʃ la na mə nɔɔhɛɛ acamaa nyɔɔ ton.
 4 Mpa sɔyɔntu kpawa tɔ,
 ɨ heeli-wɛ si:
 Ʃ kaasi mə ti.
 Ʃ taa nyá.
 Mə ɩsɔ kɔŋ mə kolontunaa
 fɛlɔyɔ na mə nɔyɔ.
 Ʃ maɣamaɣa ɨ ká kɔnna na ɨ waasi-mɛ.
 5 Waatu inəyi yulɔmaa ɩɛ ká kuli.
 Ntamaa ŋkpaŋŋ ká tɔli.
 6 Kaakalaya ká ŋmaa ɩsu nam.
 Kamumuka nsəmle ká hetəna laŋhulɔmle.
 Mpi tɔ, lɔm ká kpe wɔlaya tetu taa,
 Pu hɛɛ lɔŋ ke tetu nti lɔm ta tala tɔ tɔ taa.
 7 Timpi yɔlaa loosaya
 na pə nɔyɔsəna ɩsu lɔm tɔ pu pəsi luna.
 Lɔm sɛɛlaa ká tɔli lɔkɔtu tetu taa.
 Səsəncaasi na mɔlɔyɔ ka
 nyala timpi taale hasi cakaya tɔ.
 8 Tənaɣa paa hɛɛ mpaav.
 Mpaav ŋku pa yaaki nanŋ nyəŋku tɔ.
 Kɔpama tike ká təŋna-ku, asilima tɔ nɔyɔlɔ kaa siti.
 Ləmaɣasɛɛ fɛi nyɔma ká təŋ-ku pa kaa le.
 9 Tɔyɔlaya kaa wɛɛ mpaav ŋku ku taa.
 Taale wontuyɔ ɩsayav nakɔli ku kaa təŋ-ku.
 Pa kaa sulina taale wontuyɔ ɩsayav
 nakɔlɔyɔ mpaav ŋku ku taa.
 Mpa pa nyɔŋ Tacaa yapa yomle taa tɔ,
 mpe paa təŋna ku taa.
 10 Mpa Tacaa hetaa tɔ mpe paa mələna.
 Paa tala Siyɔŋ na akaitɔ yontu.
 Pa laŋa ká hulɔmɩ tam tɔɔ.
 Ayɔla na laŋhulɔmle ká kɔɔ.
 Wɔsasi na wula ká polo pooluŋ.

36

Asilii nyɔma nyaasəyi Yosalem nyɔma (Awulaa II 18:13,17-37)

1 Yuta wulav Isekiyasɩ kawulaya pənaya naanɔwa na liyiti nyəŋka taa, Asilii wulav Senakelipi kɔla Yuta koloosi acalɛɛ tɔɔ na ɨ lɛɛki-yɛ. 2 M'pɔyɔ Asilii wulav kɔsa Lakisi ɨcate taa kɛ ɨ yoolaa nyɔyɔ tu, na yoolaa taa yoolaa, na ɨ tili-wɛyɛ Yosalem ke Yuta wulav Isekiyasɩ kiŋ. Pa talaa ɨlena pá ŋmɛli lule ɩsɔtaa nyəntɛ lɔɔv kiŋ ke cɔtɔlaa mpaav taa. 3 Ʃlena Hilikiya pəyalɔ Iliyakim, wei ɨ paasəyɔna kawulaya təyaya tɔ. Na takɔlasɩ ŋmaalɔ Sepəna, na Asafi pəyalɔ Yowa, wei ɨ paasəyɔna takɔlasɩ tɔ, pá polo pa kiŋ. 4 M'pɔyɔle yoolaa nyɔyɔ tu tɔma-wɛ si: Ʃ polo ɨ heeli Yuta wulav Isekiyasɩ si, Asilii wulav sɔsɔ pɔɔsəyi-ɨ si pepeye n laki na ɨ taaki? 5 N maɣasəyi nyá taa si nɔyɔ taa tɔm taɣanəyɔna yoou na kú tó yulɔ ke təyoole apalɔtu na? Mpu tɔ, aweye n laki na ɨ taaki, na ɨ kɔlɔyɔ ma tɔɔ? 6 Icipiti ke n tɛɛlɔyɔ, ɨlé ɨ wɛ kɛ ɩsu səsəncaŋa kɔpɛlaya ŋka ka kuyɔ tɔ. Wei ɨ lapa-keɣɛ naani ka hɛɛ-ɨ. M'pɔyɔ Icipiti wulav laki pa təna mpa pa tisiyi ɨ tɔɔ kɛ yuŋ tɔ. 7 Ntanyɩ

n təŋ keɛ sɪ mə lɔ Tacaa ke n tɔwa naani. Pəyele lɔ inɪ ɪ təfɛɛnlɛnaa na ɪ kətaya təlɛtɛnaa ke lɛkiyasɪ kpiisaa. lɛna ɪ hólí Yosalem ɪcatɛ yɛlaa na Yuta tɛtv nyɛma sɪ pá sɛɛ lɔ ké kətaya tɛlate tənɛ tɔ tɔ cənɛ.

⁸ Tɔv, pənɛntɛ nyana ma caa Asilii wulav ɪ pɛɛli nɔyɔ. Maa ha-ŋ kɔpɔanəŋ iyisi naale (2000). Ye n ka pəsɪ na ɪ hiki mpa paa caɣa-ɪ tɔ. ⁹ N ka pəsɪ na n tɔyɔnɪ Asilii wulav tɛmlɛ nyɛma taa səkɛpɛlu na? Icipiti nyɛma ke n tɔwa naani. Mpi tɔ, pɛɛ pa wɛna yoou kɛkɛnaa na pa kɔpɔanəŋ caɣalaa tɔ pə tɔ. ¹⁰ N hɔv sɪ pə taya lɔ luɣu nyəntv ke ma təŋaa na má kɔɔ tɛtv tənɛ tɔ wakəlvɔv na? Tacaa heelina-m sɪ má kpa tɛtv tənɛ tɔ tɔ na má wakəli-tɪ.

¹¹ Mɔvɔyɛ lliyakim, na Sepəna, na Yowa, pa tɔma Asilii yoolaa nyvɔv tv sɪ: Yɔyɔtəna-tvɔv Alaamee tɔm taa. Mpi tɔ, tɔ nukɪ. Taa yɔyɔtəna-tvɔv Yuta nsəmle na yɛlaa mpa pa wɛ ɪcatɛ kolɔŋa tɔɔ tɔ pá nu.

¹² Ama yoolaa nyvɔv tv cɔwa sɪ: Pə taya mə na mə caa mə tike ke Asilii wulav tilaa sɪ, pá heeli tɔm tənɛ. Ama pə kɔpɛna pa təna mpa pa caɣa kolɔŋa tɔɔ, na paa tɛ na pá tɔyɔ pa pɔntv na pá nyɔɔ pa hɛm tɔyɔ. ¹³ Mɔvɔyɛ yoolaa nyvɔv tv sɛŋaa na ɪ yɔyɔtəna nɔyɔ səsaya ke Hɛpəla tɔm taa sɪ: ɪ nu Asilii wulav səsɔ tɔm.

¹⁴ Asilii wulav yɔyɔtaa sɪ: ɪ taa yeɛ na lɛkiyasɪ tvsɪ-mɛ. Mpi tɔ, ɪ kaa pəsɪ na ɪ waasɪ-mɛ. ¹⁵ lɛkiyasɪ tvsəŋɪ-mɛyɛ sɪ, ɪ la Tacaa ke naani. Sɪ lɔ ká waasɪ-mɛ, sɪ Asilii wulav kaa lɛkɪ mə ɪcatɛ. ¹⁶ ɪ taa nuna lɛkiyasɪ. Mpi tɔ, Asilii wulav ná caa ké sɪ, mə na-ɪ ɪ ciiki na ɪ ha-ɪ mə tɪ. Waatv inəŋɪ paa wei ɪ ka tɔyɔ tvŋ wei pa yaa sɪ, lɛsɛŋ na fiki tɔ pə pɛɛ. Paa wei ɪ ká nyɔɔ ɪ ləkɔ taa lvm. ¹⁷ Haləna má kɔɔ na má pona-mɛyɛ tɛtv ntɪ tɔ wɛ isɪ mə nyəntv tɔ tɔ taa. Tɛtv ntɪ tɔ taa wɛ tɔyɔnaya pɛɛ ké na sulvm. Tə taa wɛ kvɔtəlvɔv ké na lɛsɛŋ tvŋ. ¹⁸ Mɔv tɔ, lɛkiyasɪ ɪ taa tvsɪ-mɛyɛ yem na ɪ təŋ sɪ: Tacaa ka waasɪ-mɛ. Piitimnaa tvŋ ta pəsɪ na ɪ waasɪ ɪ yɛlaa ke Asilii wulav niŋ taa. ¹⁹ Hamatɪ na Aləpatɪ na Sefafayim, pə acalɛɛ nyɛma tvŋ mələ isəna? ɪ ta pəsɪ na ɪ taŋ Asilii wulav sɪ ɪ taa lɛkɪ Samalii ɪcatɛ. ²⁰ Tɛtvnaa mɛ pa təna, pa taa ntɪ tɔ tvŋ yapa-təŋɪ ma niŋ taa. Na Tacaa náá yakɪ Yosalem ke ma niŋ taa?

²¹ Ama yɛlaa mɛ pa suma pa ta cɔ-ɪ paa tɔmvɔv kolvmvɔv. Mpi tɔ, wulav lɛkiyasɪ ka heelina-wɛ sɪ pá taa cɔ-ɪ. ²² lɛna Hilikiya pəyalv lliyakim, wei ɪ ké wulav təyaya nyvɔv tv tɔ, na takəlasɪ ŋmaalv Sepəna na sɪ sulv Asafɪ pəyalv Yowa pa polo wulav lɛkiyasɪ kiŋ. Paa cəla pa wontu ké, na lanwakəlle. Mɔvɔyɔv pa kɛɛsa wulav ke yoolaa nyvɔv tv kvɔyɔtətv.

37

lɛkiyasɪ yɔyɔtəŋa lɔ kvɔyɔtətv teləsvl Isayii (Awulaa II 19:1-7)

¹ Waatv wei wulav lɛkiyasɪ nuwa pa tɔm ntɪ lɛna ɪ cəli ɪ wontu na lanwakəlle, na ɪ suu ləyaya wontu isɪ fəlɔtənaa taka na ɪ polo Tacaa təyaya taa. ² Tənyaya ɪ tila kawulaya təyaya nyvɔv tv lliyakim, na takəlasɪ ŋmaalv Sepəna, na kətəlaa taa səsɔ. Paa suuwa ləyaya wontu ké isɪ fəlɔtənaa taka. lɛna pá polo Amətɪ pəyalv Isayii, lɔ kvɔyɔtətv teləsvl kiŋ, ³ na pá heeli-ɪ sɪ: Lanwakəlle na ŋkpaŋvɔv hɛm na fɛɛɛ kvɔyaku ke saŋa ké. Tə wɛɛ ké isɪ alaa mpa pa caaki ləlvɔv, ɪɛ toma fɛɪ sɪ pá lɔlɪ tɔ. ⁴ Isəntə ntanyɪ nyá lɔ Tacaa ta lan nuw ke kvɔtvɔv ŋku, Asilii wulav tilina ɪ pəyalv Lapəsakee na ɪ tvv lɔ weesvɔv tv tɔ. Ntanyɪ Tacaa nyá lɔ ká hɔ ɪ ŋkpaŋvɔv ke ɪ kvɔyɔtətv tɔ. Mɔv tɔ, sələməna yɛlaa mpa pa kaasaa tɔ pa tɔ.

⁵ Mɔvɔyɔv wulav lɛkiyasɪ tillaa mɛ pa pola Isayii kiŋ. ⁶ Ntəna Isayii cɔ-wɛ sɪ:

ɪ polo ɪ heeli mə caa wulav sɪ, Tacaa tɔma sɪ taa nyana kvɔtvɔv ŋku Asilii wulav tila ɪ yoolaa nyvɔv nyɛma na pá kɔɔ pá tvv-m tɔ. ⁷ Tacaa sɪ: Maa yeɛ na Asilii wulav nu tɔm natəli. Pɪ tv ɪ taa na ɪ məli ɪ tɛtv taa, lɛna pá kv-ɪ təna.

*Asilii wulav nyaasvuyv kufam
(Awulaa II 19:8-13)*

⁸ M'p'og'og' Asilii yoolaa nyovvov tv Lapəsakee nuwa si, wulav kula Lakisi na í tii Lipina təə. Uena í polo təna na í mayana-i. ⁹ M'p'og'og' pa heela Asilii wulav ke təm si: Itiyopii wulav Tilaka polaa si i yookina-i. Asilii wulav nu mpv, uena í tili si pá heeli Yuta wulav Isekiyasí si: ¹⁰ Isu n tyyv Isə ké naani si, ma kaa ləeki Yosalem ıate tə, n tusa nyá təyi. ¹¹ Nyá mayamaya n nuwa isəna Asilii awulaa lapəna tetvnaa təna na pá wakəli-ti təkpataa tə. Uena nyaa tēləyi si nyá tike n ka fitina na? ¹² Ma cəsənaa wakəla Kosəη na Haləη na Lesəfi pə acaləe na Iteni nyəma ıate nte tə wə Telasaa tetv taa tə. Piitimnaa mpə pa tıη ta pəsi na í kenti pa acaləe təə se. ¹³ Hamati, na Aləpati, na Layii, na Sefafayim, na Hena, na Afa pə acaləe awulaa wə le?

*Isekiyasí sələməyi Isə
(Awulaa II 19:14-19)*

¹⁴ M'p'og'og' Isekiyasí mv takəlaya ηka Asilii tillaa kənaa tə na í kala. Uena í kpa Tacaa təyaya taa, na í hulı-təyi Tacaa. ¹⁵ Pə waalı ké i sələmaa si:

¹⁶ Hai Pə təna pə tv Tacaa, Isəyeli Isə, nyá wei n caya isətaa tanlaa təə tə, nyá tike n kəna tetv kawulası təna Isə. Nyá lapəna isətənyv na tetv. ¹⁷ Hai, Tacaa ke ηkpaηη na n nu. Tacaa kuli nyá isə na n na. Nu kutvyyv ηku Senakelipi tillaa tvvki Isə weesuyv tv nyá tə. ¹⁸ Tacaa, tampana yaa, Asilii awulaa kpiisa piitimnaa ləlaa, na pá wakəli pa tetv. ¹⁹ Haləna pá wə pələ pa tıη kulalaəη ke kəkə, na pá wakəli-i. Mpi tə, i ké taasi na pəe nna yəlaa niη saakaa təyə. ²⁰ Hai, Tacaa Isə, ya-tvyyv Senakelipi niη taa. Tetv təna kawulası í nyı si nyá tike nté Tacaa.

*Isayii tēləsəyi Tacaa kvəcətv ke Isekiyasí
(Awulaa II 19:20-34)*

²¹ M'p'ovvule Aməti pəyalv Isayii tilaa, na pá heeli wulav Isekiyasí si, Isəyeli Isə Tacaa yəyətəa si: Ma nuwa sələmvyyv ηku n sələma-m Asilii wulav Senakelipi təm tə. ²² Halı Tacaa yəyətə Senakelipi si:

Yosalem ıate kvəpante nte tə footiyi-η ké na tə wəηiyi-η na tə sələyi-η kasəlası.

²³ Halı Isəyeli naηη tv ke n kulina nəyə na n tvv na n sayati?

Na n nyənəyi-m na kalampaani?

²⁴ Nyá təmlə nyəma nəyə ke n tvvna-m.

Haləna n tə si yoou kəkənaa katatəlaya təə ké n pəsaa na n kpa pəəη nyəəη taa.

Na n tala Lipaη ıate heele taa.

Na n setı i tıη kvəpampaη səsəəη,

na n kpa na n tala comcom nəyə taa,

ke hətv səsəəntv tēe.

²⁵ Si nyá hula ləkənaa na n nyəə pa ləm.

Pəyele n ká feli nəəhəle ke

Icipiti pusi təna təə na sí nyəə.

²⁶ Senakelipi n ta nu taa si má tayəna

na má su n'p'og'og' hatoo ləηtaa?

Nəəəə kele ma yəlaa si pə yoosi

Uena Senakelipi náá pəsəyi koloosi acaləe ke ncaa.

²⁷ A taa yəlaa ké acamaa ké,

səyəntv kpa-wə na pə liyiti-wə.

Pa wə ké isu taale nyıtv kvəkəkəkətv.

Yaa nti pa tuuwa kutulunj tɔɔ na wɔlaya ku-ti,
na tɔ ta pɔta tɔ.

²⁸ Ma nyɔma-nj kɛ,

pa n caya, yaa n suki yaa n luki.

Pɔyele ma nyɔmá saa wei nyá taa kraakɛna-m tɔ.

²⁹ Nyá taa kraakɛna-m,

ma nuwa nyá kalampaani tɔm.

Pɔ tɔɔ kɛ maa tu-nj muna kukuule.

Maa tu-nj ma kraɔanɔkpasɔ ke nyá nɔɔ taa.

Uena má mɛlɛna-nj na mpaav nku n kɔmnaa tɔ.

³⁰ Ye pɔ kaasa Isekiyasɔ nyá, tɛne inɔ tɔ la-nj isu kuhulum. Pɛntɔ na pɛnte alɛla ke í ká tɔɔ. Uena pɛnaya tooso nyɛnka í hala na í ku na í sɔ tunj wei pa yaa si lɛsɛnaa tɔ na í tɔɔ pɔ kuhulum. ³¹ Mpa pu kaasi Yuta kpekɛle taa tɔ, pa wee kɛ isu tɔɔ kanɔɔ lila ke teu na kó lɔlɔ pee tɔ. ³² Mpi tɔ, yɛlaa kakaasaya ká luna Yosalem. Mpa pɔ sɔɔwa tɔ pa luna Siyɔnj pɔɔ taa.

Isɛna Pɔ tɛna pɔ tu Tacaa ká la í sɔɔɔɔ sɔsɔɔnku taa tɔɔɔɔ. ³³ Pɔ tɔɔ kɛ Tacaa yɔɔtɔɔ Asilii wulav si: N kaa pɛsi na n sɔv icate nte tɔ taa. Nyá tɔtɔlaa taa nɔɔɔ kaa tɔ nyɛmlɛ ke tɔ taa. Yaa í kenti í tɔɔ kɛ kpálɔyó na í kpɔtɛna-tɛ. Pɔyele í kaa lo hapɛle taka kɛ icate nte tɔ kinj. ³⁴ I mpaav kɔkɔmɔɔ ke í ká tɔɔ na í mɛlɛna í waali. I kaa tasa icate taa kɛ sɔv. Tacaa má ma yɔɔtɔna mpv. ³⁵ Tacaa si: Maa kenti icate tɛne tɔ tɔɔ kɛ. Maa waasi-tɛye ma na ma tɛmlɛ tu Tafiiti pa tɔɔ.

Asilii nyɔma tɛv na Senakelipi sɔm

(Awulaa II 19:35-37)

³⁶ Mpɔyó Tacaa isɔtaa tillu tiiwa Asilii yoolaa tɛsikile ke ahoɔ anɔ. Uena í ku yoolaa iyisi nunɔwa na nunaasa na kakpasɔ (185000). Tɛv fema na mpa pɔ kaasaa tɔ pá kɔli, uena pá mayaana si sɔtaa suwa tɛsikile. ³⁷ Tɛnayaɔɔ Asilii wulav Senakelipi kpɛsa í tɛsikile na I mɛli Ninifi icate taa na í caya tɛna. ³⁸ Mpɔyó kuyaku nakɔli í sɔv í tɔɔ Nisɛlɔki kutuluyɔ taa na í tɔɔ-nj lunɔɔ. Uena í pɔyalaa Atɛlameleki na Salesɛ pa ku-í na layate na pá se na pá polo Alalaa tetv taa. Ntɛna í pɔyalɔ lɛlɔ Asahatɔnj náá lɛeti í lonte taa.

38

Isekiyasɔ kɔtɔnj na í waav

(Awulaa II 20:1-11)

¹ Mpɔyó wɔsasi kra wulav Isekiyasɔ ke waatu inɔ í taa si í saki. Uena Iso kɔyɔtɔtɔ telɛsɔlɔ Isayii polo í kinj na I heeli-í si: Tacaa tɔma si, ye nyá taa we nti n heeli nyá tɔyaya nyɔma. Mpi tɔ, n ká si kɛ n kaa kɔli.

² Ntɛna wulav keesi ise na kolunja tɔɔ na í sɛlɛmɔ Tacaa ke sɛlɛmɔɔv kɔne si: ³ Hai, Tacaa, ma kra nyá yule. Tɔɔsi si ma tɔma teu na lotu kɔlɔmtv na má lá mpi pɔ we-nj teu tɔ. I tɛma mpv uena í wii tɛkpoo na í pɛli isɛlɔm.

⁴ Pɔ waali kɛ Tacaa heela Isayii ⁵ si í telɛsi wulav Isekiyasɔ si: Maya nyá cɔsɔ Tafiiti Iso Tacaa. Ma nuwa nyá kɔsɛlɛmɔtɔ na má ná nyá isɛlɔm. Ie maa sɔsɔ-nj weesuyɔ pusi ke naanɔwa na kakpasɔ. ⁶ Maa ya nyá na icate tɛnɛye Asilii wulav ninj taa. Maa kenti tɔ tɔɔ*fa*. ^a kɔkalɔtɔ 21-22 ke kɔkalɔtɔ 6 waali si, pɔ wee isu pa keesɔv Awulaa II 20:1-11 taa tɔ.

⁷ Yaasi wei Tacaa ka hulɛna-nj si í ká la isu í suw tɔɔɔ si, ⁸ í ká yele na isotom waaci mɛli waali waalɛyi cacaasi naanɔwa. Uena tampana, isotom mɛli waali waalɛyi timpi tɔɔ pu lunaa tɔɔ cacaasi naanɔwa.

Isekiyasɔ kawɔyaya ke í kɔtɔnj waali

^a **38:6** Piipili wei pa yaakɛna nasaala taa si fɛlanɔsɛ kuulanj tɔ í tɔwa

- 9 Waatu wei pə wuwa wulaɔ Isekiyasɪ na pə tɛmɪ-ɪ na í má kawəyaya ŋka tɔyɔɔ:
 10 Ma huɔkaya sɪ pu kɔɔli-m ké na toŋ.
 Ma huɔkaya sɪ maɔ sɪ na hɛlɛm na nɔyɔ.
 Pə wɛɛ sɪ má tɛɛ.
 Maɔ tɔŋna sɛm nɔnɔɔsɪ.
 Pə pɛma-m ma puɪ kɔkaasasi.
 11 Ma huɔkaya sɪ ma kaa tasa Tacaɔ kɛ nau
 kɛ weesuɔyɔ nyɔma tɛtɔ taa.
 Ma kaa tasa yulɔ nɔyɔɔɔyɔ nau kɛ
 antulinya yɛlaɔ taa.
 12 Pə lɛsa ma weesuɔyɔ na pə pona poolɔŋ
 ɪsu tiikilu cɔkɔɛ.
 Pə tama ma weesuɔyɔ tomle.
 Pə kpila ma weesuɔyɔ ké ɪsu pɛlɔɔɔɔ sɛtɔyɔ
 sayata kponkrontu na í kpili-ɪ tɔ.
 Pu taanɔyɪ tɔ, n tɛma ma tɔm.
 13 Pu nyaalɔyɪ tɔ sɛm kpriisa-m.
 Tacaɔ n yɔka ma mɔwa ké ɪsu tɔyɔɔaya.
 Pu taanɔyɪ tɔ, Tacaɔ n tɛma ma tɔm.
 14 Ma wiikaya ké ɪsu kacayalɔfɔyaya
 lakɔyɔ na ká cɔɔki ɪsɔtaɔ tɔ.
 Ma mɔlɔyɪ ɪsu alukuku,
 na má tekiyi ɪsɔtaɔ ké pɛtɔɔtɔɛ.
 Hai, Tacaɔ, pə nu-m ké, waasi-m.
 15 Suwɛyɛ ma tasɔyɪ yɔyɔtɔyɔ tɔtɔ?
 Tacaɔ yɔyɔtɔna-m.
 Nyá mayamaɔa n lakɔna.
 Maɔ tɔna tɛpasɔyɔ kɛ ma weesuɔyɔ tɔna
 taa ké ma wahala tɔɔ.
 16 Tacaɔ, nyá kɔpantɔnaɔ tɔɔ ké
 yulɔ wɛna weesuɔyɔ.
 Tɔ tɔɔ ké ma feesiyi tɔtɔ.
 N ká mɔlɔna-m ɪsu ma wule taa,
 n ká yeɛ na má wɛɛna weesuɔyɔ.
 17 Ma laŋwakɔlle pɛsɛna nteyɛ hɛɛsuɔyɔ.
 Nyá sɔɔlɔna na n lɛsɪ-m sɛm pɔɔyɔ taa.
 Uɛna n lɔ ma ɪsayatɔ tɔna na waɔli.
 18 Mpi tɔ, pə taya atɛtɔɛ taa nyɔma saŋna-ŋ.
 Pəyele pə taya sɛm ká talɔna-ŋ.
 Mpa pa tiiwa pɛlaɔ taa tɔ paɔ tɛɛlɔyɪ nyá kɔpantɔ.
 19 Weesuɔyɔ nyɔma tike pɛsɔyɔna na pá sa-ŋ,
 ɪsu maɔa saŋa ɪsɛntɔ.
 Cɛɛɛ hulɔyɔna ɪ piya kɛ kɔpantɔ.
 20 Tacaɔ yapa-m ké.
 Tu ma tá cɔmɔŋ kɛ nyá tɔyaya taa na í wii teu.
 Halɔna tá weesiŋ tɔnaɔa.
 21 Mɔpɔyɔ Isayii tɔma sɪ:
 ɪ naŋ tɔyɔ ŋku pa yaa sɪ fiki tɔ ku pee
 na í taa Isekiyasɪ hiŋ taa na pə waa-ɪ.
 22 Ntɛna Isekiyasɪ sɪ:
 Yaasi wei ké Tacaɔ n ká hulɔna-m sɪ,
 maɔ kpa nyá tɔyaya taa?

39

*Papiloni wulav kɔntɛ kɛ Isekiyasɪ tɛ
(Awulaa II 20:12-19)*

¹ Waatu kɔlɔm ɪnɪ ɪ taa kɛ Papiloni wulav wei pa yaa sɪ, Melotakɪ-Palatan, na ɪ caa sɪ Palatan tɔ, ɪ tilina Isekiyasɪ kɛ kucɔɔv na takɔlaya. Mpi tɔ, ɪ ka nuwa ɪ wɔsasi na ɪ alaafɔya hikuyɔ tɔm kɛ. ² M'pɔyɔ Isekiyasɪ lanɛ hɔlɔma sɔsɔm. ɪɛna ɪ hɔlɪ Papiloni tillaa mpeye ɪ wɛnav tete. Paa liyitee, paa wɔla, na tulaalɔnaa na nim sɔɔsɔn nyɛm. ɪ hɔla-wɛ tɔtɔɔ ɪ yooɔ wontu tɛna. Na pɛ tɛna mpi pu wɛ ɪ wɛnav tɔsule tɔ. Isekiyasɪ tɔ ɪmɛsɪ-wɛye pulɔpɔyɔ ɪ kawulaya tɔyaya taa.

³ M'pɔyɔɛ ɪsɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlv Isayii pola wulav Isekiyasɪ kin kɛ pɛ waali. ɪɛna ɪ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Suweye yɔlaa mpe pa heela-ɪ? Leye pa tu lunaa? Ntɛna Isekiyasɪ sɪ: Hatoo Papiloni tetɔ kɛ pa lunaa. ⁴ ɪɛna Isayii tasa-ɪ pɔɔsɔyɔ sɪ: Pɛpɛye pa nawa nyɔ kawulaya tɔyaya taa? Isekiyasɪ sɪ: Ma kawulaya tɔyaya taa nyɛm tɛnaya pa nawa. Ma ta ɪmɛsɪ-wɛye ma kpancoou nakɔli.

⁵ Ntɛna Isayii tɔ Isekiyasɪ sɪ: Nu Pɛ tɛna pɛ tu Tacaɔ kuyɔɔtɔtɔ. ⁶ Nyɛnɪ kuyɛɛn kɔn wei ɪ taa Papiloni nyɔma kɔ kuu pɛ tɛna mpi nyɔ caanaa kaawa na pɛ wɛ nyɔ kawulaya tɔyaya taa ɪsɛntɔ tɔ na pɔ kpeena. Pɛ kaa kaasi pulɔ. Tacaɔ yɔɔtɛna mpɔ. ⁷ Paa kpaya nyɔ pɔyalaa kɔlvlaa. Paa pɛsɪ-wɛye kataasi. Paa su-wɛye Papiloni kawulaya taa.

⁸ M'pɔyɔɛ Isekiyasɪ cɔwa Isayii sɪ: Tacaɔ tɔm ntɪ tɔ wɛ teu kɛ. Mpi tɔ, ɪ mayasaya ɪ taa kɛ sɪ: Ma na ma yɔlaa tu cayana heesɔyɔ kɛ ma pɔɔɛ taa.

**HŲŲLŲYU NAALE NYENKU
ISEYELI NYEMA LANHESELE**

40

Iseyeli nyɔma waasɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ

¹ M'pɔyɔ Tacaɔ yɔɔtɔ ɪ yɔlaa sɪ:
ɪ puɔusi ma yɔlaa ɪ puɔusi ma yɔlaa.

² ɪ yɔɔtɛna Yosalem.

ɪ makɪ kapusi sɪ nyɔ wahala tɔma tɛma.

Pɛcɔ pa husa nyɔ ɪsayatɔ.

Tacaɔ fela-ɪ nyɔ ɪsayatɔ fɔɔtɔ kɛ tɔm naale.

³ Nɔyɔlv kiisiyɪna sɪ:

ɪ taɔanɪ Tacaɔ kɛ mpaav.

ɪ tetɪ tɔ ɪsɔ kɛ mpaav kɛ wɔlaya tetɔ taa.

ɪ tɔ tɔ ɪsɔ kɛ hapɔɛ.

⁴ ɪ yɔkɪ pɔɔn na pulasi tɛna.

ɪ suuli tetɛka tɛna.

Tontɔnɔ na kɔtaalomɪn ɪ pɛsɪ tetɔ kvhɛntɔtɔ.

Timpi pɛ kulaa tɔ pɛ pɛsɪ tetɛka sɔsɔɔna.

⁵ ɪɛ pu keelɪ Tacaɔ teeli tɔɔ.

Yɔlaa tɛna kɔ na-ɪ.

Mpi tɔ, Tacaɔ nɔyɔ yɔɔtɛna.

⁶ M'pɔyɔ nɔyɔ kalɪ ka yɔɔtɔaa sɪ:

Kiisi.

Ntɛna nɔyɔ lɛnka cɔ sɪ:

Ma kiisi suwe?

Kiisi sɪ:

Yɔlaa tɛna wɛɛ kɛ ɪsu nyutɔ.

Na pa teu isu taale taa hetv.

⁷ Tacaa heelim í mapa,
nyutu wóləyi ké, na hetv tó.
Tampana təə, yəlaa wəe ké isu nyutu.

⁸ Nyuluyv wóləyi, hetuyv lontiliyi.
Ama ta Iso kuyəətəv ná wə tam təə ké.

Təm kəpantv

⁹ Yosalem yəlaa mpa me
í kraaləyi təm kəpantv tə.
Í kra puyv kəkuluyv təə.
Siyəŋ nyəma í kiisina toma.
Təm kəpantv kraallaa me,
Í kiisi i taa nyá.

Í kraali Yuta acaləe si:
Í nyəni, mə Iso kəŋna nté.

¹⁰ Í nyəni Tacaa Iso kəŋna nté na toma,
Tacaa toŋ tv-i səsəəntv.
Tacaa na i kasəeəsi ké.
Na i təmlə kululvm wə i nəyə təə.

¹¹ Tacaa wəe ké isu tiikilu,
i ká tiiki i kaləkəŋ.
Í ká kpeyeli iwəeəsi ke i niŋ taa,
na í kpek-i-səyi i təə.
Tacaa ká tiiki heeŋ totonaa
mpa pa wəna piya tə təpamm.

Pə təna pə tv səsəəntv na i ləmayasəe

¹² Awe mayasəna tənku lvm ke i ntantaku taa?
Awe mayasa isətənyv wəŋ na i ntantaku?
Awe mayasa ate tetv ke ŋməsav na í ŋmaya?
Awe mayasa pəəŋ na pulasi ke sanəya təə?

¹³ Awe mayasa Tacaa Feesuyu?
Awe tasəna-i layatv?
Yaa awe səyəsəna-i?

¹⁴ Tacaa na awe pa cayana na pəntv səyəs-i?
Yaa awe huləna-i tampana mpaav?
Awe tv Iso ke ləmayasəe,
na í huli-i nyəm mpaav?

¹⁵ Nyəni, piitimnaa wə Tacaa ké isu lvm lukuyv
kpekiti taa na pə tosi tə.
Yaa isu kanyəŋa pile ke sanəya təə.
Tətənaa mpa lvm cəənaa tə,
pələ pa wə ké isu musuyv kuluyv tə.

¹⁶ Lipəŋ hətyv taa taas i tak i
kətəya təlate təə kəkə tayanuyv.
Kv taa taale wontu payalə ta tala si
pa lana-təyi kətəya ŋka kəkə lusa ka təna tə.

¹⁷ Piitimnaa təna ké kpete ke Tacaa isəntaa ké.
Pə ta ke-i puləpv nəyəlv.

Iso fəina saala

¹⁸ Aweye í caa í kəsəna Iso?

Yaa pepe leesuyv ke í ká lu í lonte?

19 Koolu lukina tuyv,

ilena wolanaa latv náá waasi-kuyv wola.

Ilena í tv-kuyv liyitee nyəyətəv alukpalisi sí pə la kacəka.

20 Konyəntv wei í kaa pəsi na í hiki mpv tə,

taakukulaya ŋka pukasi u pəsəyi təyə í caaki.

Ilena í ná saakvlv kupaŋ na í saaki-í

leesuyv ŋku ku ciyitiyi tə.

21 Me í taa nyi-ti taa, yaa í taa nu-ti?

Pa taa huli-meyə-təyi hatoo kancaalaya?

Í taa cəkəna tetv kite təm?

22 Iso caya hatoo tetv nyuyv taa,

na tə taa yəlaa náá we isu cələŋ.

Í pəwa isətənyv ké isu puyv felefele.

Í heta-kuyv isu í cokəle sí í laki í təcayale.

23 Iní í pəsəyəna ate awulumpiya ke yem.

Iso pəsəyi antulinya huvlaa ke kpete.

24 Mpi sí paa səkí-we na pá tuu-we tə.

Mpi sí paa nyəkí na pá kaŋ lila ke tetv taa tə

Tacaa təma pa təw ké heelim wosuyu na pá wvl.

Na pə kuu-we isu kacuculaya kprakuyv nyuliya tə.

25 M'puyú Iso Naŋŋtv yəyətəa sí:

Aweye í keesəyəna-m,

na má na-í tə nəyəsí?

26 Í kraasi ise na í nyəni isətvləŋasi.

Awe lapəna-sí?

Wei í laki na sí kpekəle təna təŋ teitei təyə.

Í yaaki paa ŋkaya ka hətə,

na í təŋ səsəŋ na í toma səsəna,

nakəli kaa laŋəyi.

Toma kvfana hav ke acamaa

27 Ee, Yakərv, pepe təw ké n yəyətəyi mpv?

Iseyeli pepe təw ké n təŋ sí:

Tacaa ta nyi mpi pu mayana-m tə?

Aiyee sí:

Ma Iso u laki pulv sí í seena ma təw.

28 N ta cəkəna taa?

N ta nu-ti sí Tacaa Iso kele tam təw tv?

Iso lapəna tetv tənasi təna.

Pu caaməyi Iso, pəcó u kaaki.

Pəyele Iso nyəm fei cəkənav.

29 Iso haaki təŋ ke mpa pa kawa tə.

Tacaa səsəyi apalvtv ké mpa pə nuwa tə.

30 Ifepiya kaaki na pa toma təŋ.

Mpa pa kiiwa teu tə pa hotiyi.

31 Ama mpa pa ha pa təyi Tacaa tə,

pa toma səsəyi ké.

Pa kvləyi ké isu hekələnaa.

Pa kprakəyi asewa paa kaaki.

Pa təŋ ké pu nukí-we.

41

Pə wee si lseyeli nyəma í tv Tacaa ke naani

¹ Ḿpóyó Tacaa yəgəttaa si:

Tətv nti lɔm cəənaa tə,
na lɔm nəgə həgələh nyəma.
Í su na í ke ηkraηη na í nu ma təm.
Yəlaa pooluη nyəma me, í təgə apalɔtu.
Í kpətəna na í yəgətɪ.
Tə kpeɪtɪ na t́ polo huule.

² Má ləsəna ilim təlule təə ké wei
ı təkı akaitu ke paa timpi í puki tə.
Má tɔna ı niη taa ké piitimnaa,
má tisina awulaa təfə.
Ma layate pəsa yəlaa ke musuyu,
na ma nyəmə náá yasi-we ısu
heelim kprakuyuu nyutu tə.

³ Ma tu pa waalı,
ma faya pa heku taa, pulu ta tokina-m.
Mpaav ηku ma ta təηta təgə ma kpaγaa.

⁴ Awe lapəna mpv ını?
Awe yelina na pə kəə?
Awe yaana luləη yəlaa ke hatoo
kancaalaya si pá hiki weesuyu?
Tacaa má wei ma ké kancaalaya tv təgə.
Pəcó maa wee waalı nyəma waalı tətə.

⁵ Tətv nti lɔm cəənaa tə pə nyəma na
lɔm nəgə həgələh nyəma nawa mpi ma lapa
tə na səgəntv kra-we.
Antulinya tənasi nyəma seliyi.
Pa kpətəgəna na pá kəη.

⁶ Pa səηna təma,
paa wei ı heeliyi ı təgəntəle si: Kaasi nyá ti.

⁷ Tuη lutu ná tasəgi apalɔtu ke wolanaa paasənlv.
Sotulu ná səηna sətə təə matv.
Í yəgətəgi nyəgətv tamsuyv təm
si pə ké təmlə kɔpante ke,
na ı kaη ləesuyv na nyəmə si kv taa ciyiti.

Nəənoə taa la səgəntv

⁸ Ḿpóyó Tacaa yəgəttaa si:

Ye nyá ile ma təmlə tv lseyeli.
Yakəpv nyá wei ma ləsa
ma taapalv Apəlaham luluyv taa tə.

⁹ Nyá wei ma pola tətv tənaya təə na má pəekı tə.
Ma yaa-η hatoo katerηa tənasi təə.
Nyaya maa heela si η ké ma təmlə tv.
Má ləsəna-η, ma kaa ləη.

¹⁰ Səgəntv í taa kra-η, ma we nyá waaləyi.
Taa nəgəsi, mayalə nyá ləə.
Maa ha-η apalɔtu.
Maa kəə na ma waasi-η.
Maa te-η na ma toη səsəəη.

11 Mpa pa mu-η na pááná tɔ,
 pu liyiti-we na fεελε tɔχɔ-we.
 Pu pasa nyá kolontunaa na rá pəsi kpete.
 12 Mpa pa kulaya nyá tɔɔ na rá preekəyi-η na yoo tɔ.
 Pu kriisi pa tɔna na rá pəsi kpete.
 N ka preeki-we n kaa na-we.
 13 Mpi tɔ, maɣale nyá Isɔ Tacaa.
 Ma haakəna-η ton. Ma heeliyi-η si:
 Taa nyá. Maa kɔɔ má waasi-η.

Ma kəη nyá waasvɔv

14 Yakəpu atantaaliya nyá,
 Isɛyeliya nyá, taa nyá.
 Maɣa Tacaa Isɔ ma yɔχɔtəχəna.
 Ma ké Isɛyeli nyəma Nanη tu.
 Maɣale wei i waasəyi-η tɔ.
 15 Maa pəsi-η kpenkpeluyu kufaluyɔ ηku pa
 makəna tɔχənaɣa na ku tɔɔ na nyəmə tɔ.
 N ká yəki pəəη, na n nanη-i.
 N ká pəsi pulasi isɔ lɔɔtu.
 16 N ká fala-we na heelim kraɣa,
 kacuculaya ká yasi-we.
 Uena nyáá yəələna Tacaa,
 na nyáá hiki nyá teeli ke Isɛyeli Nanη tu tɔɔ.

Wulaya tetv pəsəyi kacəka tetv

17 Ḿpúyú Tacaa tasaa si:
 Wahala nyəma, na kɔnyəntunaa,
 í preekəyi lɔm u naaki,
 uena mə luuη tεε wɔli.
 Ue maɣa Tacaa maa cə-me.
 Maɣa Isɛyeli Isɔ,
 ma kaa lə-me.
 18 Maa yele na pusi səsənsi kpe pulasi tɔɔ.
 Maa tɔli lɔm sɛelaa ke teteka taa.
 Maa pəsi wulaya tetv ke lule,
 na lɔm kpenη tetv kɔwɔlɔtu taa.
 19 Maa tuu wulaya tetv taa ké,
 tuη ton nyəη wei pa yaa si:
 Sɛətəli na akasiya na miili na olifi tɔ.
 Maa yele na tuη ton nyəη wei pa yaa si:
 Sipələsi na pəη na puwi tɔ í nyɔ timpi tɛv fɛi tɔ.
 20 Uena yəlaa tɔna ná na rá cəkəna.
 Paa welisi na pá nu pə taa si,
 Tacaa nin lapəna yaasinaa mpe.
 Isɛyeli Isɔ Nanη tu má má ηmana-we.

Isɔ kɔla tuη tɔɔ

21 Ḿpúyú Isɛyeli nyəma wulav Tacaa yɔχɔtaa si:
 Piitimnaa tuη me í yaa-m nənəχɔ.
 Í yəχɔti mə təm.
 22 Í kəna-ti, í heeli-tɔχɔ mpi pu tɛ na pə kɔɔ tɔ.
 Hatoo tɔ, pepe təm ke tuη me í tɛma yəχɔtɔχɔ si pu kɔɔ?

Ɔ heeli-tv na tɛ feŋ pə taa na tɛ ná pə yoosuɣu.

Yaa í heeli-tvɣv mɔpi pu tɛ na pɛ kɔɔ tɔ.

²³ Ɔ yɔɔɔti mɔpi pu təkəna lapv tɔ pə tɔm.

Ɔlena tɛ nyi si í kɛ tuŋ.

Ɔ la kɔpantv yaa ɪsɔɔatv natəli.

Ɔlena tɛ kuli ɪsɛ na tɛ kɔpɛnti na tɛ na-ti.

²⁴ Mə wɛ kɔpɛtɛ kɛ, na mə kɔlapəle kɛ kɔpɛtɛ.

Ye yɔlv í ləsa-mɛ pə kɛ acaalətv kɛ.

²⁵ Ma ləsa yɔlv na ilim ntɔɔɔŋ, ɪ kəŋna nte.

Pa yaa ɪ hətɛ na ilim tɛlulɛ tɔɔ.

Ɔ yaana ntɛɣɛ ma hətɛ.

Ɔ fɛlɔɣi nyɔɔv nyɛma kɛ ɪsu afəla.

Yaa ɪsu tiisi ŋmalv fɛlvɣv cɔɣv tɔ.

²⁶ Awe yɔɔɔtəna-tɔɣi hatoo kancaalaya na tɛ nyi-ti,
na tɛ tisi si tampana?

Aai nɔɔɔlv ta kɔpaali-ti,

nɔɔɔlv ta yelev na tɛ nu.

Nɔɔɔlv ta nu tɔm nti tɛ luna mə kiŋ tɔ.

²⁷ Má caaləna Siyɔŋ kɛ tɔm heeluyv.

Ɔi naa-ti, ɪ naa-ti.

Ma tila Yosalem kɛ tillu.

Wei ɪ kəna Laapaali kɔpaŋ tɔ.

²⁸ Ma nyəna tuŋ ɪni.

Ma ta na ɪ taa ŋku ku kɔpaali tɔm tɔ.

Yaa ŋku ku cɔ ma kɔpɔɔsvtɔ tɔ.

²⁹ Pa təna pa wɛ yem kɛ,

na pa təma kɛ kɔpɛtɛ.

Pa tuŋ kɛ heelim na í wɛ kɔpɛtɛ.

42

Tacaa tɔmlɛ tv

¹ Mɔpɔɔyɔ Tacaa tasaa si:

Ma tɔmlɛ tv ntɔ, ma paasəna-ŋ kɛ.

Nyaya ma ləsa na ma ləsaɣa svvwa.

Ma feesuɣv wɛ nyá tɔɔ kɛ.

Nyaa kɔpaaləna piitimnaa kɛ siyisuyv tɔm.

² Nyá nɔɔɔ kaa kɔli, yaa ŋ má kapuka.

N kaa yɔɔɔti natəlɔɣi patəma taa.

³ N kaa teesi pɔɣvɔtvɣv kɛ səsəncəŋa kɔpɛlaya.

Pəyele n kaa teesi kəkə ŋka ka fiyinaa tɔ.

N ká tɔŋ tampana kɛ na ŋ yɔɔɔti siyisuyv tɔm.

⁴ Ye n ta tɛ siyisuyv svv

kɛ tɛtv tɔɔ n kaa yelev.

N ká la mɔpɔɔyɔ haləna

tɛtv nti lvm cənaa tɔ,

na tɛŋkuna nɔɔsi acalɛ nyulɔɣi nyá kiŋ.

Piitimnaa kəkə ŋka pa naana tɔ

⁵ Mɔpɔɔyɔ Ɔ Tacaa wei ɪ lapa ɪsɔtənvɣv na í pɔ,

na í la tɛtv na tɛ taa kɔlvlvvm təna,

na í ha tɛ taa nyəm tənaya weesiŋ na pɛ feesiyi tɔ,

ɪ heela yɔlv wei ɪ ləsa tɔ si:

6 Tacaa má má ləsəna-η si ń təη siyisuyu.
 Ma təkəyi nyá niη taa na ma paasəna-η,
 na ma na-η na yəlaa tə pəeli nəyə.
 Na ń pəsi piitimnaa fətəla.
 7 N ká kuli piitimnaa ɪse, na ń tʊli saləka nyóma.
 Na ń ləsi səkrətʊyʊ tɛɛ nyóma ke təηmelle taa.
 8 Ma ké Tacaa ké, halı ma hətɛ nté.
 Ma kaa cɛla nəyəlʊyʊ ma teeli.
 Ma kaa cɛla ma nyʊyʊ kʊlʊyʊ ke tuη kʊlalaan.
 9 Kancalaya nyəntʊ tɛma yoosuyu.
 Ma kpaaləyi-meyɛ kʊfatʊ təm na pəcó tə kəə.

Tacaa waasvʊyʊ

10 ɪ yoo Tacaa ke yontu kʊfatʊ.
 ɪ yoo ɪ samtʊ yontu ke tɛtʊ tənasi təə.
 Tɛηku təə cəɔlaa, na ɪ taa nyəm təna.
 Tɛtʊnaa mpa lʊm cəɔnaa tə tə yəlaa
 na lʊm nəəsi acalɛɛ nyóma.
 11 Wulaya tɛtʊ na tə acalɛɛ səsəɔna yəlaa,
 Ketaa acalisi nyóma í kʊsi mə nəəsi.
 Mpa mɛ í wɛ pəəη nyəəη taa tə,
 í wilitina lanhʊlʊmlɛ.
 12 ɪ tʊ Tacaa ke teeli.
 ɪ kpaali ɪ samtʊ ke tɛtʊ nti lʊm cəɔnaa tə tə taa.
 13 Tacaa n luwaya ɪsu aka.
 N tayanəyi nyá ti ɪsu yoolu.
 Tacaa yaya apalukakiisaya təwarapa.
 N hóləyí nyá kolontunaa ke nyá tɔη.

Mpi pə lapv pələ Tacaa tɔwa tə

14 M'púyú Tacaa yəyəttaa si:
 Hatoo tə, ma təkə ma təyi na má suma.
 Ama pənente maa ma kapuka ké,
 ɪsu ahonto wei ɪ lʊləyi tə.
 Ma mələyi ké, na ma tisiyi feesiη.
 15 Maa kpiisi pəəη na pulasi.
 Maa yele na pə tuη təna wʊli.
 Maa layasi pusi səsəɔnsi.
 Maa la na pusi səsəɔnsi pəsi tɛtʊ nti lʊm cəɔnaa tə.
 Maa la na lʊna nyəə.
 16 ɪlɛna má yele na yʊlʊmaa tə mpaav ηku pa taa nyi tə.
 Na má təηna-weyɛ mpaisi nsi pa taa cəkəna tə.
 Maa pəsi səkrətʊyʊ ke nyaaləm,
 na timpi tɔntɛ wɛ katɛ tə pə hənti.
 Mpi maa la təyələ, ma kaa lə-wɛ.
 17 Ama mpa pa ha pa təyi tuη
 na pá heeliyi lɛesəη kusaakəη na kʊlupəη si:
 Meyɛlɛ tá ɪsənaa tə.
 Paa tuli tapəη na fɛɛlɛ.

Yəlaa yʊlʊmaa na ntamaa

18 M'púyú Tacaa tɔma si:
 Ntamaa í nu.

Yulɔmaa me, í nyəni na í ná.

19 Aweyele yulɔm?

Ye pə taɣa ma təmle tu.

Aweyele ntam?

Ye pə taɣa ma tillu wei ma tilaa tɔ.

Aweyele yulɔm isu wei ɪ hika heesuyɔ tɔ?

Aweyele ntam isu ma təmle tu?

20 N nawa yaasinaa paɣale.

Ama n ta la laakali.

Pəyele n kema ŋkraŋŋ ke teu.

Ama n ta nu.

21 Tacaa nyá siɣisuyɔ tɔ kɛ n caawa si,

n laki kusəsutu ke səsəntu na kɔrampantu.

22 Paa na mpɔ, pə kpiisa yɔlaa mpe,

pə kuu pa wontu.

Pə kra-weɣe isu katəka ke kɔkrəməŋ pɔəŋ taa.

Pa kra-weɣe saləka ke pa təhmellenaa.

Pa kuuki pa wontu nəɣɔlɔ ta waasi-we.

Pa leeka-weɣe pa nyəm.

Pə́cɔ nəɣɔlɔ fɛi si í tɔ si pá feli-we.

23 Mə taa awe ká kɛna ŋkraŋuyɔ na təmnaa mpe?

Awe ká səŋ təkpi si ɪ ká tasa-təɣi nuw?

24 Awe tu Yakəɔ kpiisilaa,

na Iseyeli ke wontu kuulaa?

Pə taɣa Tacaa wei tə pəntənaa tɔ?

Pa ta sɔli si pá təŋ ɪ mpaəŋ taa.

Pəyele pa ta nu ɪ kusəsutu.

25 Pə tɔ kɛ ɪ taa huuna Iseyeli ke katatəlaya.

Uena yoo tii ɪ tɔ na tɔŋ ke paa pənəɣɔ ŋka.

Iseyeli ta pɛeki si í cəkəna pulɔ.

ɪ ta yaa təm ntəɣi puluyɔ ɪ taa.

Uena yoo náá ku-ɪ.

43

1 Pənente Tacaa yəɣətəɣi si:

Yakəɔ yɔlaa me awe ŋmaga-me?

Iseyeli nyəma me awe ŋma-me?

ɪ taa nyana pulɔ.

Mpi tɔ, ma yapa-meɣe.

Mə həla ke ma yaana-me.

ɪ kɛ ma nyəma kɛ.

2 Ye í tesəɣi lum ma we mə waaləɣi.

Pusi kaa təɣɔ-me.

Pəyele ye í təŋ kəkɔ taa ka kaa nyaga-me.

Kəkɔ kaa ku-me.

3 Mpi tɔ, maɣale Tacaa mə Iso.

Má kɛna Iseyeli nyəma Naŋŋ tu.

Wei ɪ waasəɣi-me tɔ.

Icipiti nyəma ke maa feli mə lonte.

Maa laɣasəɣəna-meɣe Itiyopii na Sepa nyəma.

4 Mpi tɔ, í ke-m pulɔ səsəəm kɛ.

Mə nyuyɔ kɔlaa, na má sɔla-me.

Ma celəγi apalaa ke mə lonte.
 Ma layasəγəna yəlaa ke nyá weesuγu.
⁵ Ma we mə waali ké, í taa nyá.
 Maa kəna mə ləlyu nyəma na tev kite.
 Maa kəna-me na ilim tətule.
⁶ Maa heeli ilim ntəγəη si: Kəna-we.
 Maa heeli ilim mpətəη si: Taa su-we.
 Kəna ma piya na pooluη.
 Ləsi ma pəelaa na tetv tənasi na ń kəna.
⁷ Pa təna mpa pa yaakəna ma hətə,
 na ma ηma-weγε ma teeli tə tə.
 Má lapəna-we.

Meγele Tacaa aseeta nyəma

⁸ I yelee na ma yəlaa lu.
 Pa ké yuluma ké, pəyele pa wəna ise.
 Pa ké ntamaa ké pəyele pa wəna ηkraηη.
⁹ Piitimnaa təna í kpeγeli, yəlaa í koti.
 Mə taa awe kraala təmnaa mpe?
 Mpa pa heelina-tuγv kancaalaya nyəntv nti?
 Pəntənaa í hólí pa aseeta nyəma,
 pa hólí pa tampana,
 na té nu na tə tisi si rúpúγú.
¹⁰ Meγele ma aseeta nyəma.
 Tacaa má ma yəγətəna mpv.
 Mə na ma təmle tv wei ma ləsaa tə.
 Uəna pé lá na í nyi-ti na í te-m na mə taa.
 Na í cekəna si maya.
 Iso nəγəlv i taa wəe na pécó pé takí-m.
 Pəyele Iso nəγəlv i kaa lu ma waali tətə.
¹¹ Maγale Tacaa, ma paasi,
 waasulv nəγəlv i fei tətə.
¹² Má kraaləna, má waasəna.
 Ma heela nti tv kə tə.
 Pə taya mə hekv taa tuγv kraí nyəηkv nakuli.
 Meγele ma aseeta nyəma. Má kəna Iso.
 Tacaa má ma yəγətəna mpv.
¹³ Maγale Iso ké hatoo tam tə.
 Nəγəlv u fitiyi puluγv ma niη taa.
 Awe ka wakəli mpi ma laki tə?

Tacaa tiluyv ke nəγəlv

¹⁴ Tacaa Iseyeli Iso Naηη tv wei i waasəγi tə.
 I yəγətəγi si:
 Mə tə ké ma tiliyi nəγəlv si í yoona Papiloni.
 Maa yelee na lum təγə Kalətee selaa kpuləη,
 wei i taa pa nukí leleη tə.
¹⁵ Maγale mə Naηη tv Tacaa.
 Mə wulav wei i ηmawa Iseyeli tə.

Wulaya tetv taa mpaav kəfaluyv

¹⁶ Maγale Tacaa wei i hee hapəle ke tenku taa
 na mpaav ke lum ton nyəm taa tə ma yəγətəa si:
¹⁷ I ləsa yoou keekənaa na pə kraγanəη.

Pa hanta pa tona, pa temaya.
 Pa nyagaa ké usu fətəla kpronkrontuyu.
 18 I taa tōosi kancaalaya nyəntu tō.
 Pəyele í taa paasəna kəpəm təm.
 19 Yaasi kufalv ke ma caaki lapv,
 halv yaasi iní i caaki lapv.
 I ta nyəmi-i?
 Maa hēē mpaav ke wulaya tetv taa,
 na má yele na pusi səsənsi kpe.
 20 Taale wontu ká sa-m.
 Pə krayav taale hasi na taataanaa tō.
 Mpi tō, maa tú pusi səsənsi ke wulaya tetv taa
 si ma yəlaa kvləsaa í nyō.
 21 Yəlaa mpa ma ηmawa ma ti tō,
 paa sa-m ké.

Isə na Iseyeli nyəma pa hovle

22 Mpróyú Taca yəgəttaa si:
 Yakərv pə taya maya n yaawa.
 Iseyeli kawa ma təm.
 23 Pə taya maya n lapa kətaya ηka kəkō
 lusa ka tona tōgō nyá iwēesi.
 Pə taya ma hətē taa ke n lapa nyá kətasi.
 Ma ta wiina-η si n la-m kətasi.
 Pəyele ma ta caali-η tulaalvnaa tō.
 24 N ta ya-m tulaalv na liyitee.
 Pécó n ta hayasi-m nyá kətasi nim.
 Ama nyá isayatu ke n caaləna-m.
 N tv-m wahala na nyá kəpəntəη.
 25 Ama ma ma tike ma husəgəna mə isayatu
 ke ma sōla-me tō pə tō.
 Ma kaa tasa mə kawalaya tō ké tōsuyv.
 26 Mpv tō, keesi nyá təm.
 Tó svv hovle taa.
 Keesi mpi pə hvləgi si n wəna tampana tō.
 27 Nyá cəsə pəntaa.
 Nyá təm tēləsəlaa kula ma tō.
 28 Pə tō ké ma nyəna Isə təsēle
 nyuyv nyəma ke tetelataa.
 Ma yela Yakərv na pə wakəli-i.
 Ma yelaa na pá tvv Iseyeli.

44

1 Mpróyú Taca yəgəttaa si:
 Ma təmle tv Yakərv,
 Iseyeli nyá wei ma ləsaa tō nu pənəntaa.
 2 Taca wei i ηmaga-η nyá hōov tēē,
 na í la-η na í paasəgəna-η tō i tōma si:
 Ma təmle tv Yakərv, taa nyá,
 Yesulun*fa* nyá má ləsəna-η. ^a Leluyv 32:15 taa n ká na mpv.
 3 Pə taya pulv, maa pəli lvm ke wulaya tetv tō.

^a 44:2 Yesulun: Yesulun ke Iseyeli hətē ləntē ké. Ye n kala Kvsəsitv

Maa la na pusi kpe tə taa.
 Maa tisi ma Feesuɣu ke nyá lulɔɣu nyéma tɔɔ.
 Maa tɔnsi nyá piya piya ke nɔɔsi kɔpaŋsi.
 4 Paa pu nyutu heku taa isi
 tuŋ wei i sɔŋa lɔm nɔɔ tɔ.
 5 Pa taa nɔɔɔlɔ ka yɔɔɔti si:
 Ma ké Tacaɔ nyɔŋ ké.
 Lelɔ ká ha i tɔɣi Yakɔpu hɛte.
 Uena lelɔ náá ŋmaa i niŋ tɔɔ si:
 Ma ké Tacaɔ nyɔŋ.
 Paa yaaki-ŋ Iseyeli hɛte.

Tuŋ kɔlalaŋ kɔtuɣu

6 M̀p̀ɔ́ɔ́ Tacaɔ Iseyeli wulɔv wei i yaaki-ŋ
 na í ké Pə tɔna pə tu tɔ i yɔɔɔtaɔ si:
 Maɣale kancaalaya tu na kantəkaya tu.
 Ma waali, Iɔ nɔɔɔlɔ i fei tɔtɔ.
 7 Awe we isi ma?
 Pɔntɔ í yɔɔɔti na í keesi-m
 hatoo kɔyaŋku ma siwa yɔlaa ke tam tɔɔ tɔ.
 Pɔntɔ í yɔɔɔti na í keesi nti tu kɔɔ tɔ.
 8 Taa nyá, p̀ɔ́c̀ɔ́ taa sele.
 Isi ma tɛma-ŋ-tɔɣi heeluɣu ke hatoo lɔŋ na?
 N ké ma aseeta tu ké.
 Ma paasi Iɔ nɔɔɔlɔ i wee?
 P̀ɔ́c̀ɔ́ kɔkpaɔɔɣu nakuli ku fei.
 Ma ta na pə tu.

Tuŋ kɔlalaŋ lutaa

9 Tuŋ kɔlalaŋ lutaa tɔna ké kpete ké.
 Mə kɔlupum kɔpam u waasɔɣi pɔlɔ.
 Tuŋ inɔ i maɣamaɣa i lɔsɔɣɔna i tɔɣi aseeta.
 Mpi tɔ, u naaki.
 P̀ɔ́c̀ɔ́ i ta nyi pɔlɔ.
 Feele ká tɔɔ-i ké.
 10 Yɔlɔ ká lu yaa í saaki tuɣu,
 na ku kaa waasi-i pɔlɔ?
 11 Feele ká kra mə tɔna mpa me í tɔŋɔɣi-i tɔɔɔ.
 Tuŋ lutaa maɣamaɣa ná ké yɔlaa ké.
 Mə tɔna í koti na í kɔɔ.
 Sɔɔntɔ ka kra mə tɔna na feele pu-me.

12 Koolu setɔɣɔna nyɔɔɔlɔɣu,
 na í wɔ-kɔɣu kɔkɔ na í tayaŋi-ku.
 Na í ma-kɔɣu maalɔtoo na i toma,
 na í la-kɔɣu isɔna i caa tɔ.
 Ye nyɔɔɔsi kra-i, i feina toma.
 Ye i sɔɔwa lɔm nyɔɔɔ i pɔsɔɣi icam ké.

13 Saakɔlɔ ná tuɣi ŋmɔnaɣa ke tɔpɔyaya tɔɔ.
 Na í pu looŋa na ŋmaalaya,
 na í maɣasi-ke na maɣasɔlaya.
 Uena í saaki leesɔɣu isi yɔlɔ na saakɔlaya,

na í su-koyv kutuluyu taa.

ISO KUYƏƷƆTUTU TELƏSULU SELEMII TƏM TAKƏLAYA Kutulu

Selemii ké Iso kuyəƷƆtutu teləsulo ké na Yuta tetu taa ké i lapa i təmle ke awulaa Sosiyasi na Yoyakim na Setesiyasi pa pəle taa. I tasa yəlaa ke apalutu si pá məli Iso tēē. Ama pəle pa kisa-i nunav na pá tu-i wahala na halı pá təkı-i saləka. Pa əla tənuyv ηku ku təə pa ηmaawa Iso Təm tə. Pə waalı ké Papiloni nyəma tama Yosalem ıcate ılena Yuta nyəma ləlaa se na pá polo Icipiti na pá cəəsi təna.

Isəna pa faƷa Selemii takəlaya tə:

Isə yaav ke Selemii, titite 1

Təm nti Isə yəƷƆta Yuta na Yosalem pa təə tə, titite 2-25

Selemii təmle na Yuta na İseyeli pa waasuyv, titite 26-45

Isə kuyəƷƆtutu nti Selemii teləsa piitimnaa tə, titite 46-51

Yosalem hotuyv, titite 52

¹ Takəlaya kanē ka taa ké pa keesəƷı Pəncamēē kpekəle tu kətulv Hilikiya pəyalv Selemii təm. I ka wē Anatotı ıcate taa ké. ² M̄p̄ȳḡú Tacaa yəƷƆtəna-i AməƷ pəyalv Sosiyasi wei i ka ke Yuta wulav tə, i kawulaya pənaya naanowa na tooso nyəƷka taa. ³ Tacaa yəƷƆtəna-i tətəƷə Sosiyasi pəyalv Sowakim pəle taa. Sowakim ka kəna Yuta wulav. Haləna Sosiyasi pəyalv ləlv Setesiyasi, wei i ké Yuta wulav tətə tə i kawulaya tənaya ké ka pənaya naanowa na kuləm nyəƷka ke ısatv kakpası nyəƷ taa. Waatv ınəƷı kolontunaa kuuwaYosalem nyəma.

Isə yaav ke Selemii

⁴ M̄p̄ȳḡú Selemii təma si Tacaa heela-m si:

⁵ Ma nyəma-η na pəc̄ó pə ηmaƷa-η

nyá too lotu taa,

na má ləsi-η na má kpa-η

ma kuyəƷƆtutu teləsəlv ke piitimnaa taa,

na pəc̄ó pá lələƷı-η.

⁶ Ntəna má cə si: Hai, Tacaa Iso, ma ké pəyaya ké, ma ta nyı yəƷƆtaya.

⁷ İlena Tacaa cə-m si:

Taa yəƷƆtı si n ké pəyaya.

Mpi tə, pə wēē si n polo mpa pa

kıη ma tiliƷı-η təƷə,

na n heeli-wēƷe nti ma tu-η tə.

⁸ Taa nyana-wē.

Ma wē nyá waalı ké si maa waası-η.

Tacaa má ma yəƷƆtəna mpv.

⁹ M̄p̄ȳḡú Tacaa kusa i niη na í tokina ma nəƷə na í heeli-m si:

Ma tuwa ma təm ke nyá nəƷə taa.

¹⁰ Na í tasa si:

Ma tuyv-η təmle ke piitimnaa na kawulası taa ké saηa.

Kpəsi, na n pəsi kpentəlası.

Yəki na pə pəsi ncaale.

Tayanı ηmav na n tuu.

Tuyv piliηa na tiıu kvasuyv təm

11 Μρύγύ Tacaa pəssa-m si: Pepeye n naaki? Ntena má cə si: Ma naaki tɔyɔ piliŋa.

12 Ulena í tə-m si: Ama n nawa teu. Ma feŋiyi ma kuyəɣətutu təw kə si má yoositi.

13 Μρύγύ Tacaa tasa-m pəssuyɔ ke təm naale nyəm si: Pepeye n naaki? Ma si: Ma naaki tiyu na ilim ntəɣəŋ təw. Na kú wasəyi, na kú kpilisina Tacaa təw.

14 Ntena Tacaa heeli-m si: Həɣəlvɔyɔ ŋkuyɔ wahala ká luna na í watɪ Yuta tetu yəlaa təna təw.

15 Maa yaa həɣəlvɔyɔ ŋkɔ kɔ kawulasɪ yəlaa, na paa wei í kəw,

na í la ɪ təcaɣale ke Yosalem nənəssi.

Na pá cəna ɪcate kolunɔ

na pá tii Yuta acalɛɛ təna təw.

16 Maa hɔvna-meyɛ mə kawalaya təw.

Mpi tə, í lə-m,

na í wəki tuŋ kulalaŋ ke tulaalvnaa,

na í luniyi mə niŋ kulupum.

17 Selemii tayanɪ nyá ti.

Kvli na n̄ teləsi-weyɛ nti maa heeli-ŋ tə.

Pa təm í taa la-ŋ səɣəntu.

Təfə maa yeke na n̄ sele pa ɪsentaa.

18 Ma sukɪ-ŋ ɪsu kolunɔ ɪcate.

Yaa nyəɣəlvɔyɔ maɣamaya akele.

Yaa kɔsɛemuyɔ nyəŋ,

ke Yuta awulaa na pa waali nyəma

na kətəlaa na ɪcate yəlaa pa təw.

19 Paa yoonə-ŋ.

Ama pa kaa pəsi-ŋ kə.

Mpi tə, ma we nyá waaləyi si ma waasəyi-ŋ.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

2

Lvm seelv ləv, na pəɣələe hila huluyu

1 Μρύγύ Selemii təma si Tacaa heela-m si:

2 Polo, kraali Yosalem nyəma ŋkraŋŋ taa si:

Ma təssəyi mə ifepile waatu taa,

ɪsəna í ka səla-m,

na mə ləsaya svu-m ɪsu tan tə.

Waatu inəyi ɪ təŋaɣa-m wɔlaya tetu*fa* taa,

timpri haləm fei tə. ^a pa yaa mpv. Nəɣəlv u haləyi pɔlvɔyɔ təna. Yəlaa u tu cakɪ.

3 ɪsɛyeli nyəma me ɪ

ka kə ma tike ma nyəma kə,

na í we ɪsu ma haləm kancaalaya kulvləm.

Mpa pa tokayana-me tə,

pa svukaya təm kə na asalav tiiki pa təw.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

4 Yakərv lɔlvɔyɔ nyəma,

ɪsɛyeli kpeka nyəma me,

í nu Tacaa kuyəɣətutu.

5 ɪsayatv ntiyi mə caanaa nawa ma kiŋ

^a 2:2 wɔlaya tetu: Tetu nti tə taa tev u nuki, pɔlvɔyɔ u nyəɣəlv təɣə

na pá hatə̀lə̀yənə-m,
 na pá tə̀hə̀yɪ kɾete nyəm,
 na mə mayamaya í pəsə̀yɪ kɾete?
 6 ǀ tá pəsɪ sɪ: Tacaa wɛ le?
 Má ləsə̀nə-meyɛ Icipiti tətɔ taa,
 na má tiiki-meyɛ wɔlɔyɔ tətɔ taa
 timpɪ tɛv fɛi tɔ.
 Kɔtaalomɪŋ na sə̀m pə̀ wɛnna,
 yə̀laa fɛi tənə.
 Pə̀yele nə̀yɔlv u tə̀hə̀yɪ mpv.
 7 Anɪ má kə̀nna-meyɛ tətɔ nti
 tə̀ wɛ ɪsu tɪŋ taale
 tɔ tə̀ taa sɪ í tə̀yɔ tə̀ pee
 na tə̀ kɔlvɔm kɔpam.
 Ama í kə̀ma ɪlɛnə í pɪlisi
 ma tətɔ na í pəsɪ ma nyəm kɛ acaalə̀tɔ pɔlvɔ.
 8 Kətə̀laa ná tá pəsɪ sɪ: Tacaa wɛ le?
 Kiiu sulaa mpɛ pa ta nyɪ-m.
 Awulaa ná lukɪ ma waali.
 Tɔyɔ kɔlalaav Paali təm kɛ
 ɪsɔ kuyə̀yɔtɔtɔ teləsə̀laa
 ná heelaya na pá tə̀hə̀yɪ.
 Pə̀yele kɔlɛ ku waasə̀yɪ pɔlv.
 9 Pə̀ tɔw kə̀ ma hɔvna mə na mə piya tɔtɔ.
 Tacaa má ma yə̀yɔtənə mpv.
 10 ǀ polo lɔm taa tətɔ nti pa yaa sɪ
 Kitim tɔ, na í ná.
 ǀ tili Ketaa tətɔ taa na í fɛŋ teu
 na í ná sɪ ɪsənə pə̀ wɛ cənɛ tɔ,
 na tənə, pə̀ wɛ kɔlvɔm yee?
 11 ǀ ká ná sɪ tɔw tɔ,
 piitim napə̀li pə̀ ta layasə̀ta pə̀ tɪŋ kɔlalaan,
 paa na ɪ ta kɛ ɪsənə tɔ.
 Ama ma yə̀laa layasa má na tɪŋ kɔlalaan.
 Pə̀cɔ tɪŋ ɪnɪ u waasə̀yɪ pɔlv.
 12 ɪsətə̀nɔyɔ lanjɛ í cənə təm nti
 na kú selina sə̀yɔntɔ.
 Tacaa má ma yə̀yɔtənə mpv.
 13 Pə̀ taya pɔlv,
 ma yə̀laa mɛ í wakə̀la təm naaleye.
 ǀ lɔwa ma wei ma kɛ-meyɛ
 weesuyɔ lɔm sɛɛlv tɔ.
 ɪlɛnə í huli mə tə̀yɪ hila wɛnə a yawa pə̀yɔlɛɛ
 na lɔm u cakɪ a taa tɔ.

Iseyeli nyə̀ma lɔv kɛ ɪsɔ

14 M̀pɔyú Tacaa tə̀ma sɪ:
 Iseyeli nyə̀ma mɛ í kə̀ yomaa yaa kasayampiya.
 Na piitimnaa lɛlaa təkɪ mə tɔw?
 15 Na pá kiisiyɪ na pá nyusə̀yɪ
 mə tɔw ɪsu tə̀yɔlasɪ piya.
 Na pá kpiisiyɪ mə tətɔ.

Pa nyagasa mə acalɛ ke kəkə, nəyɔlv fɛi.

¹⁶ Na pə kpeɲna Mamfi na Tapanɛɛsi
pə acalɛ nyóma na pá yəkəyi mə nyɔɔɲ.

¹⁷ ʔlɔwa má wei ma tiikaya-meyɛ
mpaav kupaɲku taa tɔ.

Pə tɔɔ ké mpv inɪ pə mayana-me.

¹⁸ ʔlɛ pənente í puki Icipiti si í laki we?

Nili pəyɔ səsaya lum nyɔɔv na?

Yaa í puki Asilii si í laki we?

Ifəlaati pəyɔ səsaya lum nyɔɔv na?

¹⁹ Mə mayamaya mə isayatu
na mə waali luv ká hɔna mə ɲkraɲyɔv.

ʔlɛna í ná na í cekəna si

isəna í lɔwa mə Iso Tacaa má

na í fɛina ma sɔyɔntv tɔ pə ké isayatu ké.

Ate na isɔtaa pə tv Tacaa má ma yəyətəna mpv.

Iseyeli nyóma luv ke Tacaa waali

²⁰ Ḿpúyú Tacaa tɔma si:

Hatoo lɔɲ ke Iseyeli nyóma me

í fayana-m si í cakɪ mə ti tɔɔ.

ʔlɛna í kraaki pulasi tɔɔ,

na tuɲ kuləpəɲ tee,

na í luɲiyi tuɲ na í laki pə wasaɲkalətv.

**YOSALEM TƏƏ
WULA
TAKƏLAYA
Kutulu**

Selemii wiiki, mpi tə, kolontunaa yəka Yosalem ɪcate ke Yuta nyəma ɪsayatu tə. I hula-weye mpi pə tə ɪcate wakəlaa tə. Uena í huli Yuta nyəma si ye pá layasaa na pá məli ɪsə tee ílé ɪ ká waasi-we. Pə taya pulu, ɪ kəpantu we tam tə kə tu tɛɲ.

ɪsəna pa faya Wula takəlaya tə:

Yosalem nyəma laɲwakəlle, titite 1

Tacaa pəsa ɪsu Yosalem kolontu, titite 2

Wahalanaa na tɛɛlɔy, titite 3

Yosalem wakəɔy wula, titite 4

Tacaa məɲna-tɔy nyá kiɲ, titite 5

Yosalem ɪcate pəsa ɪsu leelu wei pa ləwa tə

¹ Hai, Yosalem ɪcate nyá wei yəlaa wutaya tɔyɔɛ.

Nyá hətɛ ka yaawa piitimnaa taa kə.

Nyá ɲmakəlayana tɛtu hɔyɔɛɲ.

Waiyo, nyəni n we nyá tike.

N pəsa ɪsu leelu.

Pa tu-ɲ yomle təma.

² Wula nté nyá tom ke ahoo,

na ɪsəɔm lukiyi yem.

Mpa paa səɔla-ɲ tə,

pa taa nəyɔɛ fɛi si ɪ puɣusiɣi-ɲ.

Nyá taapalaa təna lə-ɲ

Pa pəsa nyá kolontunaa.

³ Yomle na wahala taa kə pa tɛɛna Yuta.

Ma ta nyi ɪsənaa tɛyɛ n weɛ.

N fɛina nyɔy tətɔɛ.

Nyá kənyəntɔlaa təna tama-ɲ kə.

⁴ Siyəɲ mpaɲ we ləyaya taa kə.

Nəyɔɛ u təɲəɣi-ɪ si ɪ puki acima.

Nəɲɔsi pəsa ncaa.

Kətəlaa apalɔtu ná lepa na pá laki wahala.

ɪcate pɛɛlaa ná we laɲwakəlle taa.

ɪsənyəɲle suna ɪcate nyá nyá taa.

⁵ Nyá kolontunaa ɲmakəla-ɲ ke.

Nyá patanaa laɲa hɛɛwaya.

Mpi tə, Tacaa həma nyá ɲkraɲyɔy.

Nyá kəpəntəɲ paɣalɛ tə,

kolontunaa kuuwa nyá piya na pá tuliɣi na pá tɛkəna.

⁶ Siyəɲ kpekəle nyəma mə teeli səpa.

Mə nyɔy nyəma ná we ɪsu

naməɲ wei ɪ laɲa tətɔyɔɛ tə.

I kaasəɣi ɪ ti na í seeki lakatika nyəma.

⁷ Yosalem, n hota kolontunaa niɲ taa.

N laɲa waasəlaa.

Kolontunaa ná mpv ilena pá wonj.
 Mpi tɔ, pə kpiisa Yosalem.
 Ḿpúyú Yosalem n nawa sɪ n ké cɔɔlv,
 n we fɛɛɛ taa.
 Ulena ń tɔɔsɪ kɔpam mpi pə təna
 n ka wena lɔj taa tɔ pə tɔɔ.
⁸ Isayatu nti n ka luləsaa tɔ,
 nti tɔ tɔɔ ké n pəsa asilima.
 Mpa paa sanaya-ŋ tɔ, pa mɛla-ŋ footuyu.
 Pɛɛ pa nawa sɪ n we kɔɔɛ ke nɔnɔɔ.
 Pə we sɪ Yosalem ń tisi feesɪj ké na ń mənna waali.
⁹ Yosalem nyá asilima taana nyá capanaa ké.
 N ta tɛɛli nti tɔ mayana-ŋ isəntɔ tɔ.
 Kpisuyu tuta-ŋ ké,
 nɔɔlv fɛɪ sɪ ɪ tasəyi-ŋ apalutv.
 N wiiki sɪ: Hai, Taca, nyənɪ isəna
 kolontunaa ŋmakəla-m na má tɔki wahala tɔ.
¹⁰ Kolontunaa tv niŋ ke ma kpancooŋ təna tɔɔ.
 Halɪ ma nawa piitimnaa sɔv Isə tɛsɛɛ taa na tonj.
 Pəyele Taca ka kisina-weye sɪ:
 Pə fɛɪ sɪ pá sɔv ma yəlaa hɛkv.
¹¹ Yosalem pə nu-ŋ ilena ń wiiki
 na ń pɛɛkəyi tɔɔnaya.
 Haləna ń cɛla nyá kɔpampam sɪ ń hiki tɔɔnaya.
 Kelena ń wiina Isə sɪ:
 Hai Taca, nyənɪ isəna pa nyənəyi-m yem tɔ.

¹² Ḿpúyú Siyɔŋ tɔma sɪ: Tɛɛlaa mɛ,
 ɪ nyənɪ na ɪ ná wahala wei ma tɔki tɔ.
 Wahala nɔɔlv ta nɔɔsəna ɪ taka.
 Taca n tɔmɪ-ɪ nyá pááná sɔsɔna wule ké.
¹³ Hatoo isətaa ké n tisina kəkɔ
 na ká sɔv-m na ká tala mɔwa.
 N nyəpa-m puluyu ke ma nɔhɛɛ tɛɛ.
 N lapa na má tuli tapəŋ.
 N yela-m ma nyɔv tike.
 Ma tɔki wahala ke paa kɔyakv ŋku.
¹⁴ N kɔɔyela ma isayatu ke nyá niŋ taa.
 N lapa-təyi kpalahuu na ń paa
 ma luyv tɛɛ na tɔ nu-m.
 Ma isayatu yəka ma tonj na tɔ tv-m ma kolontunaa
 mpa pa kəla-m tɔ pa niŋ taa.
¹⁵ Taca lɔwa ma yoolaa taa yoolaa mpa maa wena tɔ.
 N kəna kolontu ke ma tɔɔ sɪ ɪ wakəli ma ifepiya.
 Taca nanja Yuta yəlaa ké isv lesɛŋ ke tənyaasəɛ.
¹⁶ Mpusi inɛ ɪ tɔɔ ké ma wiiki.
 Ma pələyi isəlv na pə leeliyi.
 Mpi tɔ, puyusulu hatəlvna-m ké.
 Inɪ ɪ haakayana-m weesuyv.
 Pə yela ma piya ke sɪ tike.
 Mpi tɔ, kolontu kəla-tvɔv tonj.

17 Μρύγύ Siyṓḡ teka nin.
 Ama nṓgṓlv fei si í puγusi-ḡ.
 Tacaa ha nṓgṓ ke Yakṓrv nyá patanaa si pá ta-ḡ kotaya.
 Yosalem n pṓsa isu hute ke pa isenta.

18 Ama Tacaa n wena tampana ké.
 Mpi tṓ, ma kisa nyá kusṓsutv.
 Yṓlaa me mṓ tṓna í nu.
 Í na ma kuyṓntṓgṓle.
 Pa kuuwa ma pṓelaa na ma ifepiya na pá tṓena.

19 Ma yaawa ma taḡnaa.
 Ama pṓle pa lu ma waali.
 Ma kṓtṓlaa na ma nyuvv nyṓma sṓpa icate taa.
 Pa pṓekaya tṓgṓnaya si pá wṓena weesuvv.

20 Hai, Tacaa nyṓni ma laḡwakṓlle.

Ma taa pṓsaa ké.
 Ma laḡle wakṓlaa ké.
 Mpi tṓ, ma kṓla nyá tṓṓ ké kulvuvv.
 Ama layate pṓma-m piya ke awalí.
 Ma tṓyaya pṓsa sṓm nyṓḡka.

21 Pa nu ma wula, ama nṓgṓlv fei si í puγusi-m.
 Ma kolontunaa tṓna nawa ma wahala wei n tv-m tṓ,
 na pá paakṓna-m.

Yele na kuyaku ḡku n ka suwa tṓ kv kṓṓ
 na pṓ lṓeti-wṓye ma lonte.

22 Nyṓni pa isayatu, na ḡ hṓ pa ḡkraḡḡ
 isu n lapa-m ma kaanutu tṓna tṓṓ tṓ.
 Mṓla tike ke ma laki, ma laḡle pṓsaa ké.

2

Tacaa pṓsa isu Yosalem kolontu

1 Hai, waiyo, Tacaa nyá páána taa,
 n waasa Siyṓḡ yṓlaa tṓṓ ké sṓkpetuvv sṓsṓṓv.
 Hatoo isṓtaa ké n pṓtṓna lseyeli teeli ke ate.
 Waatu wei Tacaa nyá páána kpawa tṓ,
 n ta tasa tṓṓsvv si Siyṓḡ ké nyá nṓṓheṓ tṓsule.

2 Tacaa n lipa Yakṓrv tṓesi tṓna, pṓtṓtṓle fei.
 N yṓka Yuta koloosi acalṓe na páána.
 N pṓta-yṓye ate.

N wakṓla Yuta awulumpiya kawulaya.
 3 Tacaa n mv páána sṓsṓṓna ilena ḡ yṓki lseyeli ton.
 N kisa-wṓye waasuvv ke kolontu nin taa.
 N lupa kṓkṓ ke nyá yṓlaa te na ká nyaya hṓgṓlṓḡ tṓna.

4 N pama nyá tṓṓ ké isu kolontu.
 N hulṓyi nyá ton na nyá yṓlaa tṓṓ isu pa pata.
 N wakṓla pṓ tṓna mpi tu nyṓnaya
 na pṓ wṓ-tvuvv teu tṓ.

Tacaa nyá páána nyaya lṓṓ
 tṓseṓle ke Yosalem isu kṓkṓ.

5 Tacaa n pṓsa lseyeli kolontu ké.
 N lipa lseyeli na ḡ kpenna i tṓesi kupṓḡsi.
 N yṓka i koloosi acalṓe.

Tacaa luləsa lanwakəlle
 na isənyəŋle ke Yuta yəlaa taa.
 6 N yəka Yosalem kolunja isu taale kalaa.
 N wakəla ta na-i tá təsulle.
 Tacaa n lapa na yəlaa səə acima
 na kuyeeŋ kvheesəŋ təə.
 N mu pááná na n̄ tu wulav
 na kətəlaa ke feele.
 7 Tacaa n kisa nyá kətaya təlate.
 N ləwa nyá təseele.
 N tu nyá təseele na Siyən
 tteesi kupaŋsi ke kolontu niŋ taa.
 Pəle pa kiisiyina nteye akaitu
 kakiisaya ke Iso təseele taa
 isu acima kuyaku.
 8 Tacaa n tu nyá taa ké si n yəkəyi Siyən kolunja.
 N yəka-keye təkpaataa, n ta nyá.
 Nn kusəyi nyá niŋ na n̄ ta yəkəta-ké.
 N tu kolunja səsaya na səkpəlaya ke ləyaya taa.
 Si naale si yəkəa təmuyumuyu.
 9 Icate nənəəsi suu tetu.
 N pəla kukaləsəŋ, n wakəla-i.
 Wulav na i waali nyéma pa we piitimnaa niŋ taa.
 Kiin fei tətə.
 Tacaa nn tasəyi Iso kuyəyətutu
 teləsəlaa maɣamaɣa ke nyá təm heeluyu.
 10 Siyən layatu tasəlaa í caya ate na í suma.
 I pələyi tetu ke mə nyuyu taa.
 Mə lanja wakəlaa na í suu ləyaya
 wontu isu fələtənaa taka.
 Yosalem pəela, mə kama nyəəŋ na ate.
 11 Ma ise kana isələm lukuyu.
 Isəkilim pu-m ké.
 Ma apalutu hoowa ma yəlaa wahala təə ké.
 Ahələmnaa səki ləkətu ke icate hapəe təə.
 12 Piya wiina si toona si:
 Leye təyənaya wee?
 Leye sələm wee?
 Si hotiyi mpaan taa, isu mpa pə kv youu taa tə.
 Si tisiyi feesiŋ na sí heeki si toona niŋ taa.
 13 Yosalem, suweye maa heeli-ŋ tətə?
 Nyá na nəɣəlv í ta maɣa.
 Siyən pəelə, wentiyi maa heesəna nyá lanje?
 Nyá wahala təəwaya isu tenku.
 Nəɣəlv kaa pəsi na í waasi-ŋ.
 14 Kaloolaya na kpaɪ təm ke
 Iso kuyəyətutu teləsəlaa mpa
 pa we nyá taa tə pa kpaaləyi.
 Pa ta kuli nyá isayatu təə,
 si pə taa kəə na kolontunaa kuu-ŋ na pá təena.

Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa
kukpaalɔtɔ kɛ kutɔsɔtɔ kɛ.

¹⁵ Tɛɛlaa tɛna naaki-ŋ
na pɔ kpasɔɣi amɔkɔŋ kɛ
nyɔ wakɔlɔɣɔ kɛ.

Pa hulɔɣi kacɔɣulasɔ na pɔ paakɛna-ŋ.
Pa yɔɔtɔɣi sɔ:

Icɛtɛ tɛnɛɣɛ pa yaakaya lɔŋ kɛ kupantɛ
na kutɛtɛlɛ na laŋhulɔmlɛ nyɔntɛ kɛ tɛtɔ tɛna taa?

¹⁶ Nyɔ kolontunaa tɛna haaki nɔɔsɔ na nyɔ tɔɔ.

Pa kɛtɔɣi kakɛtasi, pa kpa ntompee.

Pa tɔŋ sɔ: Tɔ tɛma i tɔm.

Kɔyakɔ ŋku tu taŋaa tɔɣɔlɛ.

Tɔ hika-i kɛ, tɔ tɔŋna-i nau.

¹⁷ Tacaa n lapa isɛna n ka suwa tɔ.

N lapa isɔ n ka yɔɔtɔɣɔ hatoo lɔŋtaa tɔ.

N yɔka nyɔ yɔlaa kɛ, pɔtɔɔtɔlɛ fɛi.

Kolontunaa naaki Yosalem na pa laŋa hulɔmɔɣi.

Isɔ kraasa nyɔ kolontunaa tɔŋ.

¹⁸ Yɔlaa wiikina Tacaa kɛ hatoo pa lotu taa.

Siyɔŋ kolonɔa nyɔ, luki isɔlɔm kɛ ilim

na ahoɔ isɔ pɔɣɔ.

Taa yelɛ wula, pɔcɔ nyɔ isɔlɔm i taa hɛɛsɔ kpente.

¹⁹ Kɔli, nyɔ wula i kra ahoɔ taa.

Pɔ kraɣaɔ tanaŋ tɔhulu tɔ.

Hɔli Tacaa kɛ nyɔ lotu.

Tɛɣɛ-i niŋ kɛ nyɔ piya tɔm.

Pa tɔŋna sɔpɔ kɛ nyɔɣɔsɔ kɛ hapɛɛ kpeesi.

²⁰ Hai, Tacaa, nyɔntɛ na ŋ nɔ, taya n laki mpɔ.

Pɔ mɔnaa sɔ alaa i tɔɣɔ pa maɣamaɣa pa lotu kɔlɔlɔm na?

Pa piya nsɔɣi pa sɔla teu.

Pɔ mɔnaa sɔ pɔ tɔɣɔ pa piya mpa pa lɔlaa,

na pɔ paasɛna teu tɔ?

Pɔ mɔnaa sɔ pɔ kɔ kɔtɔlaa na Isɔ kuyɔɔtɔtɔ

telɔsɔlaa kɛ Tacaa tɔsɛɛlɛ taa?

²¹ Akpatɔlaa na ifɛpiya pa hɛnta atɛɣɛ

taɔŋ na tulɔŋasɔ kɛ hapɛɛ nɔɔsɔ.

Pa kuwa ma pɛɛlaa na ma ifɛpiya.

Nyɔ pɔɔnɔ kɔyakɔ wule kɛ n ku-wɛ.

N lenta-wɛɣɛ pɔtɔɔtɔlɛ fɛi.

²² N yaawa yɔlaa sɔsaa na paa le isɔ acima wule.

Kɔyanɔku nyɔ pɔɔnɔ kpawa tɔ, pɔ ta sɔɔ nɔɣɔlɔ.

Mpa maa tɔɔwa na mɔ paasɛna teu tɔ ma kolontu ku-wɛ.

3

Wahalanaa na laŋhɛsɔlɛ

¹ Ma kɛ yulɔ wei i nawa wahala kɛ teu tɔɣɔ.

Tacaa n mapa-m nyɔ kpɔtɔɣɔ na pɔɔnɔ.

² Sɔkpɛtɔɣɔ anaam taa kɛ n pona-m na ŋ susɔ-m.

N ta susɔ-m nyaalɔm taa.

- 3 Ma tike ke n makı na ń leləyi,
 paa kuyaku ŋku.
 4 Ma tema taasi ké təkəŋəkəŋə.
 N yəka ma mɔwa.
 5 N tɔ-m lanwakəlle na wahala pə taa ké
 na pə cəna-m isu kolɔŋa.
 6 N yela-m səkrɛtɔyɔ taa ké isu
 wei ɪ səpa na pə leeli tə.
 7 N tama-m kolɔŋa.
 N tɔ-m alukpala yuŋ nyəna.
 8 Ma kiisa teu na má wiina-ŋ.
 Nn nukı ma kɔsələmɔtɔ.
 9 N təkə ma mpaan təna na pɛɛ kuyasələɛ.
 N yelaa na ma hapələ tənte we kate.
 10 N feŋiyi-m ké isu wusi cɛŋyɔyɔ
 yaa təɣələɣa papɔyɔ tə.
 11 N ləsa-m mpaan taa.
 N cəla-m həɣələsi.
 N pəsa-m isu tɛtɔ nti pə wakələa tə.
 12 N pama nyá təw na ń siyisina-m.
 13 N tula ma timpee ke pəŋ na nyá kəkə taa nyəmə.
 14 Yələa təna woniyi-m ké.
 Pa yookina-m yontu ke ilim na pə tɛm.
 15 N haɣasa-m nyutɔ nyan nyəntɔ.
 N yelaa na má nyəw kunyənnyəw nyan nyəm.
 16 N lapa na má salı pətuwee na ma kela pɛli.
 N waasa ma təw ké tɔlɔma.
 17 N hatələna-m həɛsɔyɔ na ń lə-m.
 Ma ta nyi lanhulɔmlɛ leleŋ.
 18 ɪlɛna má tə si:
 Mpi maa tɛsəna tə pə tɛma.
 Maa tɛləyi Taca kɪŋ ke pɔlɔ.
 19 Hai, təwsi ma kunyənnyəw na ma wahala təm.
 Na sətɔ na nyan ləm mpi ma nyəwə tə.
 20 Tam ké ma təwəyi pə təw.
 ɪlɛna ma apalɔtɔ yəwəyi.
 21 Hɔwɛɛ nna ma təwəyi ma taa
 na a təw má tɛləyi təwəle si:
 22 ɪsə nyá kɔpantɔ ta su tənaya.
 Pəyele nyá səwɔyɔ ta tɛ.
 23 Nyá kɔpantɔ we paa tanaŋ ŋkuyɔ.
 Taca, nyá teu təwəya.
 24 Ma təŋ si: Taca kele ma kpancoou.
 Pə təw ké ma tɛləyi-ŋ.
 25 Taca n we teu ke mpa pa tɛləyi-ŋ təwə.
 Na mpa pa keesəyənə nyá təw tə.
 26 Pə we teu si yɔlɔ ɪ su
 na ɪ tan Taca nyá waasɔyɔ.
 27 Pə we teu si yɔlɔ ɪ mɔ ɪsə tələsi ke ɪ pəcaatɔ.
 Paa pə we kate.
 28 Ye Taca n kəna wei ké wahala,

puntv í su tɔpamm na í cayana i mpaá.

²⁹ Ƴ hɛnti atɛ na í suli i nɔɔ tɔɔ,
na í tɛɛlɔɣi si ntanyi Tacaá ká waasi-i.

³⁰ Ƴ keesi lɔkpaɣasaya ke wei i caa-i mapv tɔ.
Ƴ muɣi kutvɔv.

³¹ Tacaá nn lɔkɪ yulv ke tam tɔɔ.

³² Ama waatu wei n hɔɣ yulv ɣkraɣvɔv
tɔ n wɛna i pɛtɔtɔɛ kɛ.

Mpi tɔ, nyá kɔpantv tɔɔwaya.

³³ Pɔ taya ayɛɛɛɛ ke n hɔɣna yulv ɣkraɣvɔv
na ń tɔɣi-i wahala.

³⁴ Waatu wei í fɛlɔɣi nɔɔhɛɛ ke
tɛtv piya salɔkatvnaa tɛna tɔ.

³⁵ Waatu wei í pɛɣ tampana tv ke i tampana tɔ,
isɔtaa Isɔ sɔsɔ naaki kɛ.

³⁶ Waatu wei í tɔkɪ yulv isɛ ke hvɛɛ taa tɔ,
Tacaá u naaki?

³⁷ Awe yɔɣɔtɔɣɔna na pɔ lá?
Awe ɣmakɔlɔɣɔna, pɔ taya Tacaá?

³⁸ Isɔtaa Isɔ sɔsɔ nɔɔɔ ke
kɔpantv yaa isayavv lukɔna.

³⁹ Ƴɛ pepɛ tɔɔ kɛ yulv weesuyv tv kɔntɔɣi?
Paa wei í kɔntɔna i maɣamaɣa i kɔpɛntɔɣ.

⁴⁰ Tɔ nyɛni ta tɔntɛ ke teu na tɔ maɣasi tɔ tɔm.
Tɔ mɔlɔna Tacaá tɔɔ.

⁴¹ Tɔ sɔlɔmɔna lotv kɔlvmtv na tɔ tɛɣɛ niɣ
ke Isɔ wei i wɛ isɔtaa tɔ.

⁴² Tv kisa Isɔ kɛ nunavv kɛ na tɔ kɔli i tɔɔ.
Ama Ƴɛ i ta wii-tv.

⁴³ N hɔɣa-tv na pɔáána kɛ.
N tɔɣɔna-tv na ń kv-tv,

n ta la pɛtɔtɔɛ.

⁴⁴ N kenta nyá tɔɔ kɛ isɔɣmɔntvɔv
si ń taa nu tá kusɔlɔmɔtv.

⁴⁵ N pɛsa-tvɔv isv nyvuvv nti pa hasaa tɔ.
Tɔ pɛsa isv hute ke piitimnaa lelɔa taa.

⁴⁶ Ta kolontunaa tɛna kuliɣi nɔɔsi,
na pɔ caaki-tvɔv tɔm.

⁴⁷ Tá nyɛntv ntɛ sɔɣɔntv, na isɔpille,
na wakɔlvɔv, na mpusi.

⁴⁸ Ma pɔlɔɣi isɔlɔm ke sɔsɔm ke
wahala wei i maɣana ma yɔlaa tɔ i tɔɔ.

⁴⁹ Tam kɛ ma wiiki, hɛɛsvvɔv fɛi.

⁵⁰ Ma taɣaa kɛ si Tacaá
í nyɛnna isɔtaa na í ná.

⁵¹ Mpi pɔ maɣana ma ɪcatɛ alaa tɔ,
pɔ tvɔv-m wahala kɛ.

⁵² Mpa pa taa kpaana-m mvsvɣ tɔ,
pa tv ma waali kɛ isv sumaya.

⁵³ Pa tɔsa-m lɔkɔ taa kɛ na ma isɛ
si pa lɔsɔɣi ma weesuyv.

Pa yaɣa-m pɛɛ.

⁵⁴ Lom waasa ma nyɔɔɔ.

Hali ma huɔwa si ma lepaɣa.

⁵⁵ M'p'ɔy'ɔ ma yaa Taɔaa

ke hatoo p'ɔy'ɔ ŋku ku taa.

⁵⁶ N nuwa ma nɔɔɔ,

taa tɛki nyá ŋkraŋŋ ke ma feesiŋ tisuyu,

na ma laŋwakɛlle kapusi.

⁵⁷ Kuyaku ŋku ma yaa-ŋ tɔ, n kpɛtɛna-m.

N heela-m si: Taa nyá.

⁵⁸ Taɔaa, n seena ma tɔɔ, n yapa ma weesuyu.

⁵⁹ N nawa isɛna pa ku ma tɔm tɔ.

Ue ha-m ma tampana.

⁶⁰ N nawa isɛna pa leetɛyi-m tɔ.

Pa kulɛyi ma tɔɔ kɛ.

⁶¹ Taɔaa n nuwa pa kutuyu ŋku pa tuuku-m tɔ.

Na isɛna pa caɣa ma acaɣa tɔ.

⁶² N nuwa mpa paa caaki-m tɔ pa kuyɔɔɔtutu.

Pa huuki tam si paa la-m isayatu.

⁶³ Paa pa caɣaa yaa pa sɛŋaa, n nyɛmá.

Maɣa pa tɔyɔna yontu.

⁶⁴ Taɔaa, n ká leeti-weye

isɛna pa lapa-m na pa niŋ tɔɔɔ.

⁶⁵ N ká la pa laŋa ke kpusɛŋ kɛ.

Nyá mpusi í tɔŋ-we.

⁶⁶ N ká tu pa waali kɛ na pááná

na n kpiisi-weye tetu tɔɔ.

4

Yosalem wakɛlɔyɔ wula

¹ A a, Iso tɛsele wula teu sɛpa.

Wula kupaŋ inɔ i cɔɔlaa.

Iso tɛsele pɛɛ yawa yem yem kɛ hapɛɛ nɔɔsi.

² Waiyo Siyɔŋ piya mpa paa tewa isɔ wula kupaŋ tɔ,

pa pɛsa isɔ cɔyɔ wontu nti cɔyɔ ŋmalaa lapa tɔ?

³ I nyɛni, taale hasi,

na celɛyi si piya ke hɛlɛm.

Ama ma yɛlaa ná kɛ asayaa kɛ,

pa feina pɛtɔtɛle isɔ

taataa ke wulaya tetu taa.

⁴ Lɔkɔtu pu ahɔlɔmnaa,

pa nsɛma matɛna pa tantahaan.

Piya ná wiiki tɔɔŋaɣa tɔɔ.

Ue nɔyɔlɔ u haaki-si.

⁵ Mpa pa tɔkaya teu ke lɔŋ tɔ pa laŋaa.

Pa fiyiniyi na pá sɛki hapɛɛ tɔɔ.

Mpa paa we tɔŋtɔnaa tɛɛsi taa tɔ,

pa calɛsɛyi tɔɔŋaɣa ke hula taa.

⁶ Ma yɛlaa kpekɛle nyɛma pɛnta kupɛntuyɔ.

Kɔ kɛla tɔɔ ke Sɔtɛm nyɛma mpa

pɛ wakɛla tɔm kulɔm isɔ isɛ cɛpɛlɔyɔ tɔ.

Yulv niŋ fei pə taa.

⁷ Ta awulumpiya ka teekaya kəkə ké,
isu tev tɔmpɛɛ.

Hali pa hulvɔmɔŋ ka tɛɛwa naalɔm.

Pa tɔnɔŋ ka wɛ ɪsɛɛv ké
isu kɔŋkɔlɔmɔla pɔɔɔlɔŋ.

Na pa ɪsɛntaa luwa ɪsu
liyitee pələ pooku nyɔntɛ.

⁸ Pa mɔla kukpɛɛtaa tɛkilikili
na pə kɔli nyɔɔm kɛ pɔnɛntɛ.

Nɔɔɔlv u tasəɣi-wɛɣɛ
nyɔm kɛ haɛɛ tɔɔ.

Pa tema taasɪ ké təkɔŋkɔŋɔ.

Yulv pəsəɣi í kala pa mɔwa.

Pa tɔnɔŋ wulaa ké ɪsu taasɪ.

⁹ Mpa layate kɔwa tɔ pa kɔla nyɔlɛlɛŋ
kɛ mpa nyɔɔsɪ kɔwa tɔ.

Nyɔɔsɪ nuɣutuɣu-ŋ ké na sɪ caamɪ-ŋ.

Mpi tɔ, tawa kɔlvɔm laŋaa.

¹⁰ Nyɔɔsɪ pu ma yɔlaa.

Hali totonaa tɔsɪ pa piya kɔlvɔlasɪ,
nsi pa sɔɔla teu tɔ, na pá tɔɔɔ.

¹¹ Taaɔa n mɔwa nyá pááná sɔsɔɔna
na ń tala a tɔnaya.

N pɔla nyá pááná sɔsɔɔna.

N musa kəkə kɛ Siyɔŋ taa.

A nyaya Siyɔŋ ɪcate na á kpɛnna tɔ kite.

¹² Antulinya awulaa, na atɛ yɔlaa taa tɔ pa taa sɪ
kolontu aka inɛ ɪ ká sɔvna Yosalem nɔnɔɔsɪ.

¹³ ɪsɔ kɔyɔɔtɔtɔ teləsɔlaa

mə kɔpɔntɔŋ tɔɔ ké.

ɪsayatɔ nti kɔtɔlaa mɛ í lapa tɔ tɔ tɔɔ ké.

Mə kɔna tampana tɔŋlaa kɛ ɪcate taa.

¹⁴ ɪ tutaya ɪcate taa ké ɪsu yulvɔmaa.

Mə tɔna na calɔm.

Nɔɔɔlv u pəsəɣi

na í tokina mə wontu mayamaya.

¹⁵ Ye í kɔŋ, yɔlaa kiisiyi kɛ sɪ:

ɪ heli, asilima nyɔma.

ɪ heli, í taa kpɔtɔna.

Pa seeki mpɔ na pá cɔɔki yem

ɪlɛna piitimnaa yɔɔtɔ sɪ:

Pə fei sɪ í caya ta tɛ.

¹⁶ Taaɔa nyá mayamaya n yasɔna-wɛ.

Nn caa ń tasa-wɛɣɛ nav.

Paa tɔyɔna kɔtɔlaa.

Paa nyaŋna akpɔtɔlaa.

¹⁷ Tá ɪsɛ kana nyɔnɔyɔ sɪ yaa nɔɔɔlv

ká kɔɔ tá waasɔyɔ ké, kpɛtɛ.

Tə taŋaa ɪsu tə taŋaa sɪ

piitimnaa napəli pá waasi-tu.

Pa ta kəə.

¹⁸ Kolontunaa feŋiŋi-tuyu,
paa caa tə məli tá te.

Tu pəsəŋi na tə tə ta hapεε təə.

Tá waatu tεma, tá tənaya wɔsaa.

Tá kuyεεŋ tεma.

Tá tənaya kəŋ.

¹⁹ Tá waali selaa pəsa ləŋləŋ lapu ké
isu hekələnaa.

Pa təŋəŋi-tuyu pəóŋ taa.

Pa nyəki-tuyu katəsi ke wulaya tetu taa.

²⁰ Tá wulav wei Tacaá ləsaa
na í pəli-i nim tə.

Wei i haakaya-tuyu weesuyu tə,

pa kra-i pa katəsi taa.

Pəyele tá yəŋətaya si:

Ini i ká kentina ta təə ké piitimnaa taa.

²¹ Itəm nyéma me,

í nəkaa mə laŋa í hɔlɔmɔ na í paa.

Usi nyéma me, Tacaá ká mu-me na pááná.

Mə ise ká pili na í lu kpete təyələyəli.

²² Siyən nyéma me,

mə ŋkraŋuyu həm tənaya ntə.

Pa kaa tasa-meŋe kuuu na pá tεena.

Ama Itəm nyéma mə ŋkraŋuyu ke

paa hə mə isayatu təə.

Isə ká kuli mə kawalaya təə ké.

5

Tacaá məŋna-tuyu nyá kiŋ

¹ Tacaá, taa səə mpi pə mayana-tu tə.

Nyənɔ, na í paasəna isəna pa tuuki-tu tə.

² Krai nyéma leeka tá tetu.

Mpa tə ta nyi tə pa caŋa tá tεesi taa.

³ Tá caanaa fei, na pə yelee tá toonaa

ke leelaa, na taya suluwaa.

⁴ Tə yakı tá mayamaya tá lɔm.

Tə feleŋi tá taasi.

⁵ Ta kɔnyəntɔlaa wε tá waaləŋi tam ké.

Tə kawa tətəŋətəŋə,

paa yeki-tu si tə hεesi.

⁶ Tə tiŋisiŋi Icipiti

na Asilii pə nyéma ke niŋ ké,

na pécó tə təŋə na tə haya.

⁷ Tá caanaa lapəna isayatu.

Ama pεe pa səpa.

Ulena taa təkı tə nyaŋ.

⁸ Yomaa pəsəna nteŋe tá caanaa.

Pécó nəŋəlv kaa ya-tuyu pa niŋ taa.

⁹ Tə lakı tá weesiŋ ke awusa ke

wulaya tetu taa ηmulaa nin taa ké,
na pécó té hiki na té tɔyɔ.

¹⁰ Nyɔɔsi hanɔ tá tɔnɛn ké isu
tə wε mɛsasi taa.

¹¹ Pa kpipa Siyɔn na Yuta acalɛ taa alaa,
na pɛɛlaa, na pá wakɛlɛyi-wɛ.

¹² Pa pusa wulav waali nyɔma na tuɛ.
Pa ta tɔna akpatɛlaa kɛ paa pɛcɔ.

¹³ Namɛ nanɔyɔ nu ifepiya.

Piya ná sɛɣɛla taasi na sí seliyi.

¹⁴ Icate sɛsaa naa tasɛyi huɛle taa ké caɣalɛ.

Pɛyele ifepiya ná hɛɛsa sanɔnɔnaa.

¹⁵ Tá lanɔhɔlɔmlɛ yawa.

Lɔyaya lɛɛta tá paalɛ lɔntɛ.

¹⁶ Tá teeli sɛpa.

Tə pɛsa mpusi nyɔma ké.

Mpi tɔ, tə lapa isayatu.

¹⁷ Tá lanɔ wakɛla sɛsɔm.

Isɛlɔm yulɛsɛyi tá isɛ.

¹⁸ Mpi tɔ, Siyɔn pɔyɔ pɛsa wulaya tetu
na taalɛ hasi cɔɔki.

¹⁹ Ama Tacaɔ nyayalɛ wulav kɛ tam tɔɔ.

Nyá kawulaya fɛi tɔnaya.

²⁰ Pepe tɔɔ ké n lɔ-tuyɔ tam tɔɔ?

Pepe tɔɔ ké n sɔɔ tá tɔɔ ké tá weesuyɔ tɔna?

²¹ Mɛlɔna-tuyɔ nyá kinɔ na té pɛsi

nyá nyɔma tɛkpataa.

Layasi tá weesinɔ isu hatoo ilɛ.

²² Nyá taa wɛɛ si n ká lɔ-tu tɛkpataa na?

N ká mu-tu na pááná na pɛ tɛɛ mpɛle na?

ISO KUYOYOTUTU TELESULU ISEKIYEELI TOM TAKELAYA Kutulutu

Isekiyeeli takelaya taa i caaləgəna kalənav ke Iseyeli nyəma ke mpi pə tə pa pəntəna Iso tə. Pə waali ké i yəgəta piitimnaa mpa pa tūwa Iseyeli nyəma ke konyəŋ tə pa huɓnav təm. Ilena í yəgəti Yosalem hotuyu təm tətə. Na isəna Iso ka mələna Iseyeli nyəma ke pa wule taa tə. Ilena í keesi isəna Iso təsəele kufate ka wɛɛ tə.

Isəna pa faya Isekiyeeli takelaya tə:

Iso kalənav ke Iseyeli nyəma, titite 1-24

Iso huɓnav ke piitimnaa lempi, titite 25-32

Iseyeli nyəma laŋheesəle təm, titite 33-39

Cele Iso təsəele nte pə hula Isekiyeeli tə, titite 40-48

Tacaa luw ke Isekiyeeli tə

¹⁻³ Pənaɣa hiu na naanɔwa*fa* nyəŋka isətu liyiti nyəŋ kuyaku kakpası nyəŋku. Pusi pəyalɔ Isekiyeeli má, maa wɛ Yuta nyəma mpa pa kuuwa tə, pa taa ké Kepaa pəgə nəgə. Mpyó pə lapa-m isu toosee taka, na má ná isətənyuɔ tulaa. Iseyeli wulav Sowakeŋ kuuu pənaɣa kakpası nyəŋka nté. Iso yəgətəna-m Papiloni nyəma tetu taa ké pəgə Kepaa nəgə na í təŋ, tii ma tə. ^a kətuyu təmle tə.

⁴ Ma nyənaɣa mpu ɔle ma ná heelim səsəəm narəli pə luna ilim ntəgəŋ tə kele. Mpyó pə kəna isəŋmɔntuyɔ kpusəŋ nyəŋku nakuli. Na kəkə ŋmeləsəyi na pə cəəkı-kv. Kv hekv taa wɛ ké isu nyəgəlyuyɔ kusɛɛmuyɔ ŋku pa sotaa na pá wə kəkə taa tə. ⁵ Ilena wontu natələyi liyiti luna ŋmɔntuyɔ ŋku kv taa təna, tə nəgəsəna isu yəlaa. ⁶ Paa ŋku kv isəntaa wɛ təm liyiti na keŋ ke liyiti. ⁷ Tə nəhɛe ka siyisaa ké, na tə nəntaaləŋ nəgəsəna isu naule. Na á teeki kəkə isu nyəgəlyuyɔ kusɛɛmuyɔ kusotuyɔ. ⁸ Tə keŋ liyiti ɔni, paa ŋku kv tɛɛ na yulɔ niŋ. Iɛ tə niŋ ɔni i nyənəyi həgələŋ liyiti, isu tə isəntaa na tə keŋ. ⁹ Tə kenəəsı ka yoosina təmaɣa. Ye tə təŋ tə siyisaa ké təca, nakuli ku keesəyi. ¹⁰ Paa tə taa ŋku ku wɛna isəntaa ke təm liyiti ké. Yulɔ isəntaa ka wɛɛ, na təgələya isəntaa na ntəgəŋ tə, na nav isəntaa na mputu tə, na pəcə pə kaasi hekəle isəntaa. ¹¹ Isətaa tə ké tə isəntaanaa na tə keŋ ka fayaa. Ilena keŋ naale náá tokiyina təma, na naale náá taka-ti. ¹² Paa ŋku kv təŋ ké na kv siyisaa. Na kv puki timpi feesuyɔ tusiyi-kv tə, ku heləyi. ¹³ Wontu ntı tə wɛɛtu ka nəgəsəna ké isu kəkə mamala. Na tə wɛɛ isu kahulasi, na kəkə ŋke ka cəəkı tə hekv taa. Tə nyaaləm təwa səsəəm ké na tɛv ŋmeləsuyɔ lukı pə taa. ¹⁴ Ilena wontu ntı tə kprakəyi asewa na tə tɛeki na tə kəŋ, isu calanaa tiikuɣu tə.

¹⁵ Ma təŋa nyənuyɔ ke wontu ntəyi mpu, ɔle ma nawa paa wontuyɔ ŋku kv cələgəle pəpəte kulɔmtəle na a tokina atɛ. ¹⁶ Pəpələe anı a ŋmatu na a wɛɛtu teekaya kəkə ké, isu liyitee pələ atəntəte nyəntɛ. A ka wɛna wɛɛtu kulɔmtu ke a liyiti ké. Ilena a ŋmatu na a wɛɛtu caya isu a suu təma taa. ¹⁷ Ye a kola təntɛ, a kəŋkəməŋ liyiti ké a siyisinaa, aa keeki. ¹⁸ A kəŋkulɔməŋ ka wɛ səgəntu, na tɔlɔŋası waasa a təna na pə cəə na pə ta na sı teeki kəkə. ¹⁹ Ye wontu ntı tə təŋ, ɔle pəpələe náá təŋəyi tə kəŋkəŋ taa. Ye tə kuləyi atɛ ɔle pəpələe náá kulı tətə. ²⁰ Timpi feesuyɔ tusayaa-ti təgə tə pukaya, na pəpələe kuləyi na a təŋəyi. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka wɛ a taa ké. ²¹ Ye wontu i təŋ, ɔle pəpələe təŋ. Ye tə səŋaa, ɔle a səŋ. Ye tə kuləyi atɛ, ɔle a kulı. Mpi tə, wontu ləmayasəle ka wɛ pəpələe taa ké.

^a **1:1-3** Pənaɣa hiu na naanɔwa: Pə pəsəyi na pə wɛɛ pənaɣa ŋka Isekiyeeli caala i

22 Wontu nti tã nyɔɔŋ tã ka lemaɣa isu tin taka ke isɔtaa, na pã tee kãkã. 23 Na wontu nti tã ken naale naale loosa tãma tã kã isɔtɔnyɔ nyku ku tee tãna. Ilena tã ken naale naale lelu nãã taka tã maɣamaɣa tã tã. 24 Ye wontu nti tã kula tãnte, ma nukɩ tã ken kãkãte kã, isu lom sãsãm. Yaa isu Toma tãna tu nãɔ. Pã kã kãkãte sãsãle kã isu yoolaa nyãnte. Waatu wei tã caaki sãnyɔ, ile tã kpili tã ken. 25 Ilena kãkãte lukãna tã nyɔɔŋ tã isɔtɔnyɔ nyku ku tee. 26 Isɔtɔnyɔ nyku ku we wontu nti tã nyɔɔŋ tã ke mpɩ tã, ku tã ka we pulɔpu isu liyitee pãle nte tã we pooku tãle tã tã kumte. Ilena pulɔpu lukãna kumte nte tã tã na pã nãɣãna isu yulu isentaa. 27 Mɩpɩyũ ma nawa si yulu nãɣãle nte tã teekaya kãkã isu nyãɣalɔyɩ kuseemɩyɩ nyku pa sɔtaa tã. Pã caɣa kã isu kãkã cãna-ku. Pã kraɣau isu yulu nãɣãle nte tã tãnaɣã cãlã, na pã kra na pã tii tã. Ma nawa isu kãkã nyalãmãle sãsãle na pã cãna-te. 28 Nyaalãm sãsãm mpi pu we teitei kã isu teu nukɩyɩ na kaɣalu kaya tã. Pã kã Tãcaã teu nãɣãle kã. Ma nã mpɩ ilena mã hoti ma isentã na mã nu nãɣlu yãɣtãɣãna-m.

2

Iso tiliyi Isekiyeeli ke Iseyeli nyãma kin

1 Mɩpɩyũ yulu nãɣãle nte tã tãma-m si: Yulu nyã, sã nyã nãɔhe tã na mã yãɣtãna-ŋ.

2 Pã yãɣtãna-m tãmnãa mpɩ tãɔ Feesuyɩ suu ma taa, na kã yele na mã sã ma nãɔhe tã. Ilena mã nu wei i yãɣtãna-m tã i tãm. 3 Wenti i yãɣtãna-m tãɣle si: Yulu nyã ma tiliyi-ŋ Iseyeli asayaa mpã pa kulãyi ma tã tã pa kin. Pãna pa caana pa wakãlãna-m kã. Pã halãna saŋa isãntã. 4 Yãlaa mpɩ pa kã kraŋkrantũnaa kã na pa nyama na kpɩsãŋ. Polo pa kin na n heeli-we si, Tãcaã Iso yãɣtãyi si 5 pa kã asayaa kã. Ile pã pa nukɩ yaa pã nukɩ, pa kã tã kullaa kã. Pã cekãna si asayaa we pa hekɩ.

6 Tã nyana yãlaa mpɩ, yaa pa kuyãɣtãtu. Pã pa we-m isu sãwa yaa pãcesi, pã fei si n nyana asayaa mpɩ pa kuyãɣtãtu yaa pa yaasi. 7 Pã wee kã si n heeli-weye ma tãm tã, ye pa nuwa yaa pa ta nu, pa kã asayaa kã.

8 Nu nti ma heeliyi-ŋ tã. Tã la isayau isu asayaa mpɩ. Hã nyã nãɔ na n tãɔ mpi maa cele-ŋ tã.

9 Ma nyãnaa mpɩ, ile ma nawa nin nte na i siyisina-m, na i tã na takãlaya hãle. 10 Ntãna pã hetɩ-keye ma isentã tãne inɩ, na pã nãma ka tã na ka waali kã lanwakãlle tãm. Na kũnyãwiina na mãla tãm ke pã tã tã.

3

1 Mɩpɩyũ yulu nãɣãle nte tã tãma-m si: Yulu nyã tãɔ takãlaya nke, na n polo n yãɣtãna Iseyeli nyãma.

2 Ilena mã hã nãɔ, na yulu nãɣãle nte tã yele na mã tãɔ takãlaya nke. 3 Ilena i tã-m si: Yulu nyã tãɔ takãlaya nka inɩ ma cela-ŋ mpɩ tãɔ nyã hiluyɩ taa.

Ma tãɔ-ke, ilena kã la ma nãɔ tã kã leleŋ, isu tuŋ.

4 Mɩpɩyũ i tãma-m si: Polo Iseyeli nyãma kin, na n heeli-weye ma tãm. 5 Mpi tã, pã tãya yãlaa mpã pa kuyãɣtãtu we sãkpetɩyɩ. Yaa pa yãɣtãya na kãte tã, pa kin ke ma tila-ŋ. Ama Iseyeli nyãma kin kã. 6 Pã tãya yãlaa paɣale mpã pa kuyãɣtãtu we sãkpetɩyɩ, yaa pa yãɣtãya we kãte na nn nukɩ pa tãm tã. Ye isu yãlaa isu mpɩ kin ke ma tila-ŋ, pã nuna-m. 7 Ama Iseyeli nyãma luyɩ fei ma nuna. Mpi tã, pa kisa-m nuna. Iseyeli nyãma tãna nyãŋ tã wulaa kã, na pa nyama na kpɩsãŋ.

8 Maa yele na nyã isentã nyãŋ na n weena lankpɩsãŋ isu mpɩ, na n yona-we.

9 Maa yele na nyã nyɔyɩ tã wuli isu liyitee pãle tin ton nyãŋ nyãnte. Halãna tã kãli kukpãmɩyɩ ke ton. Pã pa kã tã kullaa piitim tã, sãɣãntu i tã kra-ŋ, pãcã tã nyana-we.

¹⁰ M'p'ógú Isò tasa-m si: Isekiyeeli nu tòmnaa mpa pa t'ona maa heeli-η τó. T'akti-t'ayí nyá lotu taa. ¹¹ Polo ma y'elaa piya mpa pa k'é yomaa τó pa kin. Ye paa nuna-η, yaa pa kaa nuna-η. Heeli-we si T'acaa Isò y'og'at'ona.

¹² U'ena Feesuyu k'raya-m, na má nu ma waal'ayí k'ok'ote s'as'ale si: I sa T'acaa ke hatoo i t'acayale taa.

¹³ U'ena má nu is'ona wontu ken mak'ona t'oma τó. P'ə na p'əp'əlee p'ə k'penta k'ok'ote s'as'ale. ¹⁴ M'p'ógú Feesuyu k'raya-m na kú t'ena-m. Ma lan'le ka wak'elaa k'é na má k'p'əg'əl'ayí. U'ena T'acaa ton tii ma τó. ¹⁵ Waatu in'ayí ma tala timpi pa yaa si, Teli-Ap'ipi τó. Iseyeeli ny'oma mpa pa kuuwa na p'á we K'epaa p'əg'ə n'əg'ə τó pa t'eyele. U'ena má c'aya pa kin na s'əg'əntu ke kuyeyen naatosomp'əg'əlaya.

Isekiyeeli fejuyu ke Iseyeli ny'oma kin

¹⁶ Kuyaku naatosomp'əg'əlaya ny'ənk'ə ke T'acaa y'og'at'ona Isekiyeeli ma si: ¹⁷ Yulu nyá maa su-η Iseyeli ny'oma tan'lu. N ka nu ma t'om na n' polo n' k'paali-we na ma n'əg'ə. ¹⁸ Ye isu ma h'ula is'ayau si i k'á si, na n' t'á k'paali p'ontu in' si i layasi m'paau na p'ə ya i nyuy'u, p'ontu k'á si. U'le ny'aya maa p'əs'i i s'əm t'əm. ¹⁹ Ama ye n' k'paala is'ayau na i kisi layasuy'u, na i si i is'ayatu taa. U'le n yapa nya ti nyuy'u. ²⁰ Ye siyisilu yela siyisuyu, na i la is'ayatu. Maa ny'əp'i-kat'oka na i si. P'ə taya pulu, n ta k'paali-i. U'le n'əg'əlu kaa tasa i siyisuyu t'əm y'og'ətuy'u. Ama ny'aya maa p'əs'i i s'əm t'əm. ²¹ Ye ma k'paala siyisilu si i taa p'ənti, na i ye'le p'əntuy'u, u'le i kaa si. Mpi τó, i nu k'paaluy'u. U'ena p'ə y'á ma nyuy'u.

T'acaa twa Isekiyeeli ke sum

²² T'əny'aya T'acaa tu nin' ke Isekiyeeli má ma τó t'ətó, na i t'ə-m si: Kuli na n' polo tetek'əle taa, na má y'og'at'ona-η. ²³ M'p'ógú ma kulaa na má polo tetek'əle taa. U'ena T'acaa h'uli i teu isu maa nau K'epaa p'əg'ə n'əg'ə τó. U'ena má hoti ma isent'ə. ²⁴ T'əny'aya T'acaa Feesuyu suv ma taa, na kú la na má s'əη ma n'əh'ee τó. N'əna T'acaa heeli-m si: Polo na n' t'akti nyá t'ayí nyá t'e. ²⁵ Paa h'ək'ə-η ηmusi si n' taa tasa pa h'eku ke luw. ²⁶ Maa ye'le na nyá nsəm'le mat'ona nyá tantahaau. N k'á p'əsi kamumuka, n' kaa p'əsi na n' kal'ona-we. Mpi τó, pa k'é τó kullaa k'é. ²⁷ Ama waatu wei maa y'og'at'ona-η, u'ena n' kuli nyá n'əg'ə na n' heeli-we. T'acaa Isò y'og'ət'ayí si, ye wei i caa i nu. Wei u caa, i taa nu. Mpi τó, pa k'é τó kullaa k'é.

4

Yosalem wak'əlvu t'əm

¹ M'p'ógú T'acaa tasaa si: Yulu nyá k'raya tetu piliki*fa*. Su-i nyá isent'aa na n' pu Yosalem icate. ^a fotoonaa. P'ə τó ke Isò si Isekiyeeli i l'əsi Yosalem icate fotoo ke piliki τó. ² H'óli si, pa tama-te na p'á ηmá kolon'ja taka si, pa l'ek'əg'əna-te. Pa loma hap'əle ke icate kolon'ja kite. Pa sikaa na p'á c'əna-te. U'ena yoolaa nyuy'u ny'oma ta-t'ey'e kotaya. ³ K'raya ny'əg'əlvu kut'əsvu ηku ku we t'ətan'lan τó. K'aya-ku, isu icate kolon'ja ke nyá na-te mə h'eku. K'eesi ise na t'ə τó na p'ə l'ek'i-te. U'le nyaa l'ek'əna-te. Mpi p'ə k'é Iseyeli ny'oma ke kuhul'um t'əg'əle.

⁴ H'ənti nyá mp'utu τó, na n' t'ona Iseyeli ny'oma is'ayatu ke nyá τó. N ka s'əg'əli pa is'ayatu ke kuyeyen wei n ka h'ənti mp'u τó i taa. ⁵ Maa ye'le na n' we' t'əny'aya kuyeyen naan'wa fei nas'əle (390). Kuyeyen in' i wenna isu p'usi nsi Iseyeli ny'oma lapa is'ayatu τó. Is'ona n' k'á s'əg'əli Iseyeli ny'oma is'ayatu t'əg'əle. ⁶ Ye n t'ema mp'u, u'le n k'eesi k'ənk'əη n't'əg'əη ny'ənk'ə τó. N ka s'əg'əli Yuta ny'oma is'ayatu ke kuyeyen nule. Kuyeyen in' i k'ena p'usi nule wei Yuta ny'oma lapa is'ayatu τó. ⁷ P'ə waali u'ena n' k'eesi ise na Yosalem wei pa l'ek'ka mp'u τó i τó. N' ka h'uli-t'ey'e nin' k'p'ete, na n' heeli-t'ey'e nti tu k'ə τó, na n' kal'ona-te na T'acaa n'əg'ə. ⁸ U'ena má h'ək'ə-η ηmusi, n' taa p'əsi

^a 4:1 tetu piliki: L'əntaa ny'oma ηmaak'aya pilikinaa τó ke ηmaatv na pa l'əs'ayí

na n̄ keesi kəŋkəŋ ke waatu wei n̄ ka caɣa təna tɔ. ⁹ Caa təɣonaya pee nyəŋka piitim liyiti na soona piitim naale. Ilena n̄ siti pə təna na n̄ laki təɣonaya. Nyá təɣonaya nté kuyeeŋ naanɔwa fei nasəle (390) wei n̄ ka hənti kəŋkəŋ kulumɔyɔ tɔ tɔ. ¹⁰ Cacaasi ŋmɔnɔyɔ na hiu (220) ke n̄ ka mayasəyi paa ifemle nte, na n̄ tɔki. Mpi n̄ ká tɔki waatu in̄ i taa təɣole. ¹¹ Paa mayasi lum mpi n̄ ká nyɔ paa ifemle nte təɣo. Pɔ wee paa ifemle nte liitili kulum. ¹² N ká la nyá təɣonaya ké isu tinte taka. Yəlaa pɔntu huwa ke n̄ ka tayanəna kəkə na n̄ təsi nyá təɣonaya ke yəlaa təna isentaa.

¹³ M̄pɔyú Tacaasaa si, teitei ké m̄pɔyú Iseyeli nyəma ká təɣo təɣonaya asilima nyəŋka. Piitimnaa mpa pa taa maa yele na pá polo tɔ tənaya paa təɣo-ke.

¹⁴ Ilena máa yəɣoti si: Hai, Tacaasaa Iɔ, hatoo ma pəcaatu haləna sanja ma ta pilisi ma ti. Ma ta təɣo pɔlɔpɔ kəsəpəm yaa mpi pə kpawa na pə cəli tɔ. Pəyele asilima kpənte natəli tə nantɔyɔ ta sɔnta ma nəɣo taa. ¹⁵ Ilena Iɔ cə-m si: Maa layasi-ŋ naapɔntu na n̄ tayanəna-təyi kəkə na n̄ la tɔ tɔ ké təɣonaya, pə kaa wee yəlaa pɔntu.

¹⁶ M̄pɔyú i tasa-m heeluyɔ si: Yulu nyá maa yəki təɣonasi təsule ke Yosalem taa. Paa mayasəyi təɣonaya na pá təkəna nəɣəsɛɛ, na pá mayasəyi lum na pá nyɔkəna laŋwakəlle. ¹⁷ Paa laŋ təɣonaya na lum. Pɔ nu-we na pa tasəna pa isɛ ke pa isayatu tɔ.

5

Tacaasaa ka hɔ Iseyeli nyəma ŋkpaŋyɔ

¹ M̄pɔyú Iɔ tɔma Isekiyeeli má si: Yulu nyá kpaya hɔnɔyɔ na n̄ looli nyá nyɔyɔ na nyá tantɔyɔ. Ilena n̄ caa sanəya na n̄ mayasi nyɔəsi na n̄ tala-səyi həɣələŋ payale. ² Waatu wei nyá həntɔyɔ kuyeeŋ í tɛma, ɔle n̄ kuu həɣələyɔ kancaalaya nyəŋku na n̄ wə kəkə ke ɔcate heku taa. Ilena n̄ kuu həɣələyɔ naale nyəŋku na n̄ lo-səyi nyá layate na n̄ cəna ɔcate. Ilena n̄ tasa həɣələyɔ tooso nyəŋku ke kuuu tətɔ, na n̄ ŋmusi na heelim kpaya. Ilena má kpɛɛ ma layate na má tɔ si waali. ³ Ilena n̄ cosi si taa ké pəcɔ, na n̄ həkə nyá tokonaa ntompee. ⁴ Pəyele ɔlena n̄ cosi si taa ké pəcɔ, na n̄ wə kəkə taa, na sí nyaya. Tənaya kəkə ká luna na ká nyaya Iseyeli nyəma.

⁵ M̄pɔyú Tacaasaa Iɔ má ma yəɣotaa si: Yosalem wei, maa suwa piitimnaa na pa tetu heku taa tɔ, mpi i ka tɛsəna təɣole. ⁶ Mpi tɔ, Yosalem nyəma wakəla ma kiinj na ma kutututu. Pa ku pa ti təm na pə kəli isu mpa pa cəna-we tɔ. Mpi tɔ, pa kisa ma kiinj. Pa ta təŋ ma kutututu. ⁷ Pə tɔ ké Tacaasaa Iɔ yəɣotaa si: Timpi pa lapa isayatu na pá kəli piitimnaa mpa pa cəna-we tɔ, pəcɔ pa kisa ma kutututu na ma kiinj təkuyɔ na pa təŋ piitim lempi nyəntu tɔ, ⁸ ma laŋle ta heena-we. Maa hɔna-weye piitimnaa mpe pa isentaa. ⁹ Yosalem nyəma lakasi kəla acaalətu. Pə tɔ ké maa hɔ pa ŋkpaŋyɔ ke isəna tɔ, too tɔ, ma ta hənta mpv. Pəyele ma kaa tu tasu m̄pɔyú həm. ¹⁰ Pə tɔ ké cɛcɛnaa ka təɣo pa piya, na piya náá təɣo si caanaa ke Yosalem taa. Ye pə kaasa pa pɔlv, ma yele na heelim yasi-wəyi paa timpi. Isəna maa hɔna-we təɣole.

¹¹ Tacaasaa si: Maya Tacaasaa Iɔ weesuyɔ tɔ ké. Timpi pa pilisa kətaya təlate na pa tuŋ na pa acaalətu təna tɔ, ma kaa tasa-weye nyuluyɔ, yaa má weena pa pətətəle, yaa ma huli-weye suulu. ¹² Yosalem yəlaa həɣələŋ tooso taa kulumɔyɔ ká səna yuləkəsəku na nyəɣəsi. Paa ku həɣələyɔ leŋku ke yoo taa ké pə cəna ɔcate tɔ. Ilena pə kaasi həɣələyɔ leŋku, ɔlena ma yele na heelim yasi-ku, na pá pona paa timpi. Ilena má tɔ pa waali na layate.

¹³ Maa mv-we na pááná. Maa yele na a kpaa a ti na má leeti-we. Waatu inəyi paa cəkəna si maya Tacaasaa má yəɣotəna-we na pááná. ¹⁴ Maa yele na ɔcate pəsi kpɛte. Tu pəsi mpusi pɔlvuyɔ piitimnaa mpa pa cəna-we tɔ, na tɛlaa pa

isenta. ¹⁵ Waatu inəxi maa huuna-we na pááná səsəna. Maa hə pa ŋkraŋyɔv na toŋ. Pəyele paa pəsi mpusi na fəele pulɔv, mpi lelaa ka nyənəyənə tə. Pu sɔsi piitimnaa mpa pa cəna-we təyɔ watv. Maya Taca a má yəyətəyənə mpv.

¹⁶ Maa tó-weye nyəma sətɔ nyənə wena a ké nyəyəsɔ tə, na pá sí. Uena má yele na pə kpiisi-we. Mpi tə, maa səsɔ nyəyəsɔ ke pa wahalanaa tə. Maa yəki pa təyənəyənə təsile. ¹⁷ Maa yele na nyəyəsɔ na taale wontu isayətv lu-we. Paa lan piya. Yulukusəku na yoo ka wakəli-we. Maya Taca a má yəyətəyənə.

6

Isə kula laalaa tə

¹ Mpróyó Taca a heela-m si: ² Yulv nyá keesi nyá ise na Iseyeli nyəma pəyən tə na ŋ yəyətɔ ma təm. ³ Iseyeli pəyən na pulasi na teteka na kacəsi nyəma í nu Taca a Isə təm. Maa yele na layate kə mə tə, na má kpiisi mə təfəenlena. ⁴ Maa yəki mə təkətəlena, na mə ilim leesəŋ wei í laaki tə. Mə taa lelaa ka si pa tuŋ kulalaan kila. ⁵ Maa si mə sətəa ke mə tuŋ kulalaan kila, na má ŋmusi mə mɔwa na má cəna-i. ⁶ Mə acalee tənə ká pəsi ncaa ké. Pu kpiisi mə təfəenlena. Pu yele mə təkətəlena na pə lə-we. Pu yəki mə tuŋ na í saali yem. Mə ilim leesəŋ ká yəki na mə niŋ kulapəm wakəli. ⁷ Mə taa payale ká si, uena pəcə í cekəna si mayale Taca a. ⁸ Paa na mpv maa yele mə taa kakaasaya. Pəle paa fiti layate, paa wee piitimnaa taa. Waatu inəxi maa yasɔ-weye piitimnaa taa. ⁹ Mə taa kakaasaya ka təsɔ ma tə ké piitimnaa taa, timpri pa kra-weye yomle tə. Mpi tə, maa wakəli pa nyama wena a ta layana ma tike tə. Na pa ise wena pa nyuləna tuŋ təm tə. Pa mayamaya paa nyəyəsənə pa təyɔ acaalətv nti pa lapa tə tə tə. ¹⁰ Waatu inəxi paa nyɔ si ma ké Taca a. Ue pə taya yem tə ké ma yelaa, na wahalanaa pane pá mayana-we na pə ciyiti-weye mpv.

¹¹ Mpróyó Taca a Isə yəyətəa si: I kpasɔ mpee na nəhəe na lanwakəlle. Mpi tə, Iseyeli nyəma lapa isayətv na acaalətv. Yoo na nyəyəsɔ na kutəŋ ká kv-we. ¹² Kutəŋ ka kəna pooluŋ tv, na yoo ná kv pəcəlv tv. Uena wei uə i wee tə, kolontunaa ta uə, na nyəyəsɔ kv-i. Maa yele na ma pááná kra pa tə ké na pəcə a hēe. ¹³ I ka tɛ na í nyɔ si mayale Taca a. Mpi tə, mə sətəa ká səyətəna mə tuŋ kulalaan na mə təkətəlena. Paa pulasi kəkulasɔ tə, na pəyən tə, na tuŋ kulapəŋ hətɔ tēe. Tənəweye í wəkaya mə tulaalənaa ke mə tuŋ na səsəŋ nyalaa. ¹⁴ Maa kusɔ niŋ na má kpiisi tətɔ tənaya. Paa leye í wee, pə kraɔv wulaya tətɔ na ilim mpətəŋ tə tə. Na pə polo Lipəla icate ke ilim ntəyən tə tə. Waatu inəxi yəlaa ká cekəna si mayale Taca a.

7

Taca a kpaaləyɔ mpusi kantəkaya nyəŋ təm

¹ Mpróyó Taca a heela Isekiyeeli má si: ² Yulv nyá, heeli Iseyeli tətɔ yəlaa si, mə tətɔ tənə tənaya kəŋ kele. ³ Mə tomle talaa kele nənə. Maa mv-me na pááná. Maa keesənə mə mpaan na má huuna-me. Maa sukɔ-meye mə acaalətv tənə. ⁴ Ma kaa weena mə pətətəle. Yaa ma hulɔ-meye suulu ke paa pəcə. Ama mə təntɛ na mə acaalətv tənə wena í lakaya təyɔ pu feli-me. Uena í cekəna si mayale Taca a.

⁵ Taca a Isə má ma yəyətəyɔ si, wahala ikpamle kəŋ í ta nata i taka. ⁶ Pə tɛmayale mpusi kantəkaya nyəŋ kəŋna nté. I ka tii mə tə. Halɔ i tapənə nté. ⁷ Tətɔ yəlaa waatu tapa. Lanwakəlle kuyaku kpɛyetaa. Lanhulvmlə kakiisasɔ tənə pəyən taa. ⁸ Nənə ké maa mv-me na pááná. Ma kaa yele na pə leeli. Maa huuna-meye mə təntɛ na mə acaalətv tə na ma leeti-me. ⁹ Ma kaa weena mə pətətəle. Yaa má hulɔ-meye suulu ke paa pəcə. Maa huuna-meye mə təntɛ na mə acaalətv tə na má leeti-me. Waatu inəxi í ká cekəna si mayale Taca a. Má makəna-me.

¹⁰ Hυυλε kuyaku tayanəgəna ntege ku ti. Ku ké wakəlvu nyəhku ké. Mυsuη təna təu, na kalampaani náá hυləgi ι ti. ¹¹ Mυsuη we ke isu kpatóyó ηku pa həηna mə ηkraηvu ke mə isayatu təu tə. Pulv ta kaasi-me. Kəkəte tema, í fei payale tətə. Nəyəlv υ tasəgi-mege wiiu. ¹² Waatu təηna kənte. Wei ι yakı tə ι taa yəli. Pəyele pəetlv lanle náá taa wakəli. Mpi tə, Tacaα mυ páná na pa tənaya. ¹³ Paa pəetlv wena ι weesuyu ι kaa na ι kυpəetəm. Mpi tə, nti pa nawa toosee taka taa na pá keesi yəlaa me mə wakəlvu təu tə, tə lakı ké tu saaləgi. Mə isayatu nti í lakı tə tə təu, mə taa nəyəlv kaa wəena weesuyu. ¹⁴ Paa hulı akantəle na səlv pu. Ama nəyəlv kaa polo yoo. Mpi tə, yəlaa tənaya ma mυna páná.

Nəyəlv υ fitiyi ηkraηvu həm

¹⁵ Yoo we awalı ké, na nyəgəsi na kutəη ke təyaya taa. Ye wei í kpawa taale, pa ku-ι yoo taa. Wei í saala icate taa, kutəη na nyəgəsi ku-ι. ¹⁶ Uena mə taa mpa pə səwa tə í seeki na í kraaki pəη na səgəntu isu teteka taa alukukunaa. U ka mələgi mə kawalaya təu ké.

¹⁷ Mə ηkpalası ka susi yem ké toma fei, na mə tuna makı təma.

¹⁸ U ka suu ləyaya wontu ké isu fəletənaa taka, na səgəntu anaam pu-me.

U ka looli mə nyəη na fəele təvku.

¹⁹ U ka lə mə liyitee ke hapəe təu. Mə wəla ka pəsi-mege mpusi pulv.

Mə liyitee na mə wəla kaa ya-mege Tacaα páná kuyaku wule.

U kaa wəena mpi í ka təyə na í haya, yaa í kəna mə konyuləη tə.

Mpi tə, mpu pə pətəna-mege isayatu taa.

²⁰ Mə kacəka wontu ke mə lanja ká hēena.

Mə wontu ntəgi í lupəna mə acaalətv tuη.

Pə təu ké maa yeleva na í lu-təgi luyu.

Tacaα má ma yəgətəna mpu.

²¹ Maa peti-təgi cayalaa niη taa.

Ate yəlaa asayaa ka kuu-ti na pá pilisi-ti.

²² Maa ha-mege siyile, na pá pilisi ma təyaya.

Nmulaa ka suu ka taa na pá kuu ma wenaυ.

²³ U lu alukpala. Mpi tə, yəlvkole suwa tətə.

Mυsuη ná su icate taa.

²⁴ Maa kəna yəlaa mpa pa kəla isayatu tə.

Paa ləeki mə tēsi,

na má su tənaya ke kalampaani nyéma təη.

Paa pilisi mə lona kate nyəna.

²⁵ Wakəlvu kəη na í pəkəgi nyəy yaru υ naaki.

²⁶ Wahalanaa tənəgi təma təu ké.

Laapaalənaa asayaa təm ke í nukı paa kuyaku ηku.

Na í pəəsəgi Iso kuyəgətətv teləsəlaa si,

pəle pá yəgətı nti pə hula-we tə.

Kətəlaa ná tá nyi kiiu.

Səsaa ná feina layatu tasəy napəli.

²⁷ Wulaυ na we ləyaya taa ké, na səgəntu náá pu awulumpiya.

Uena tetu yəlaa náá seliyi.

Tacaα si: Maa la-mege isu mə təntə wēe tə,

na má hυna-me isu í mənaa tə.

Uena í nyi si mayale Tacaα.

polo kutuluɣu nɔnɔkpete. M̀p̀r̀ỳg̀ Taca a yaa apalv wei i ka suu kponkpontu ton nyɛntv wontu na i lee nmaalaya ke i tampala tɔɔ tɔ. ⁴ Uena i tam-i si: Polo Yosalem icate hekv taa. Yvsi yɔlaa mpa pa takv wahala na pɔ mɔlɔɣi acaalɔtv tɔna nti lelaa laki tɔ tɔ tɔ tɔ, pa tokv taa.

⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ i heela lelaa na mɔ nuki si: I tɔɣ kancaalaya nyɛɣ waali, na i kɔ yɔlaa. I taa wɛɛna pa pɔtɔɔtɔle. Pɔyele i taa huli-wɛɣɛ suulu. ⁶ I kɔ na i kpiisi kukpatɔlaa, na ifɛpiya, na pɛelaa, na piya, na alaa. Ama i taa kpɔtɔna mpa pa tokv taa wɛ kvvsvm tɔ. Ie i caalɔna ma tɔyaya taa.

M̀p̀r̀ỳg̀ pa caalɔna apalaa sɔsaa mpa pa caya Iso tɔyaya nɔnɔɣɔ tɔ. ⁷ I suuli ma tɔyaya ke sɔtaa na pɔ kpɛnna taasi tɔɔ. Ma tɔyaya i pilisi, i lu. M̀p̀r̀ỳg̀ pa luwa na pɔ svv icate na pɔ kvv tɔ taa yɔlaa na pɔ puki.

⁸ Pa tɔɣa kvv na ma sɔɣa mpv. Uena mɔ hoti ma isentɔɔ, na mɔ mɔ kapuka si: Hai, Taca Iso, n mvv pɔɔnɔ ke m̀p̀r̀ỳg̀ katatɔlaya na Yosalem tɔ, n caa n kpiisi Iseveli nyɔma mpa pa kaasaa tɔ pa tɔna na?

⁹ Ntɛna i cɔ-m si: Iseveli nyɔma na Yuta nyɔma pa isayatu kɔla tɔɔv. Tɔ yayataa kɛ. Yvlkvle suna tetv taa, kvsvsim lapv fɛi icate taa. Mpi tɔ, pa kvvɔɣɔtv nte si Taca mɔ, ma lɔ tetv, maa naaki pvlv. ¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ ma kaa wɛɛna pa pɔtɔɔtɔle. Yaa mɔ huli-wɛɣɛ suulu. Maa mɔɣna pa nyɔɣ taa kɛ pa tɔma.

¹¹ Mpvyvle apalv wei i suu kponkpontu ton nyɛntv wontu na i lee nmaalaya ke i tampala tɔɔ tɔ. Ie i cɔwa si ma lapa nti n ka tv-m tɔ.

10

Iso hvlvv ke i tɔɣi Isekiyeeli (Isekiyeeli 1:1-28)

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ ma nyɔnaya mpv, uena mɔ nɔ isɔtɔnvv ke isɔtaa tanlaa*fa* nyvsv taa. Na pvlv svv kumte, na tɔ nyɔnvv taa wɛ svv liyitee pɔle pooku nyɔntɛ. ^a pɛle pa wɛ lona payale taa. Uena pɔ kaasi Selafɛnnaa. Isayii 6:2-3 taa tike ke pa yɔɣɔta pa tɔm. ² Uena Taca heeli apalv wei i suu kponkpontu ton nyɛntv wontu tɔ si: Polo pɔpɔlee nna a wɛ isɔtaa tanlaa tɛ tɔ. Cɔsi kɔkɔ mamala wɛna a wɛ tɔna tɔ na a su nyɔ nin, na n nmsv-yɛɛ icate taa.

Ntɛna apalv inu i tɛ ma isentaa tɔnɛ inu. ³ Waatv wei apalv inu i pola mpv tɔ isɔtaa tanlaa wɛ Iso tɔsɛle ntɔɣɔɣ hɔɣlvv tɔɔ. M̀p̀r̀ỳg̀ isɔnmvntv su Iso tɔsɛle taya isɔtaa nyɔɣka tɔɔ. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca teeli kula isɔtaa tanlaa mpe pa tɔ na i polo Iso tɔsɛle nɔnɔɣɔ, na i su taya. M̀p̀r̀ỳg̀ isɔnmvntv su Iso tɔsɛle taa. ⁵ Ntɛna isɔtaa tanlaa ken kɔkɔte nu mpv, svv Iso toma tɔna tv yɔɣɔtaya. Halɔna taya awalv tɔ nyɔɣka. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ Taca tɔma apalv wei i suu kponkpontu ton nyɛntv wontu tɔ si: Polo n hee kɔkɔ ke isɔtaa tanlaa kin ke pɔpɔlee tɛ. Uena apalv polo na i sɔɣ pɔpɔlee kin. ⁷ Tɔnaya isɔtaa tanlaa mpe pa taa lel v kusa nin, na i hee kɔkɔ na i tv apalv inu i nin taa. I mvwa uena i lu.

⁸ Pvlvrvnaa ka wɛ kɛ svv yvlv nkpalsv taka kɛ isɔtaa tanlaa mpe pa ken tɛ. ⁹ Ma nyɔnaya mpv, uena mɔ nɔ pɔpɔlee liyiti kɛ isɔtaa tanlaa kin. Paa wei i kin na i pɔpɔte, na a nyɔnvv taa nɔɣɔsɔna svv liyitee pɔle nte tɔ wɛ atɔntɔte tɔ. ¹⁰ A liyitiyi mpv a ka wɛna wɛɛtv kvlvmtv kɛ. Paa pɔpɔte nte tɔ nɔɣɔsɔna kɛ svv tɔ wɛ lentɛ taa. ¹¹ A kvlvv tɔntɛ tɔ, á caaki svv á mɔɣna hɔɣlvv liyiti inu i taa nku kv tɔ a tvvɔtɔv kɛ aa keesɔv. Na á mɔlɔɣɔna hɔɣlvv nku isɔtaa tanlaa nyɔɣ svvsvinaa na pɔ hɔɣ-yɛ tɔ, aa keeki. ¹² Tvlvnasv waasa isɔtaa tanlaa mpe pa tɔnaya tɔwisiwisi na svv mvv kɔkɔ. Pɔ kpaɣav pa sika na pa nkpalsv na pa ken tɔ. Na pɔ waasv pɔpɔlee anv a liyiti na pɔ cɔ na pɔ ta tɔ. ¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ ma nuwa pa ha pɔpɔlee

^a 10:1 isɔtaa tanlaa: Isɔtaa tanlaa mpe pa wɛ loosi naaleɣ. Selupɛnnaa wɛɛ, na

anəyi həte si kacuculaya. ¹⁴ Paa wei i isentaa ka wena pə mpa kə. Kancalaya nyəy isentaa ka we kə isu isətaa tənɔ. Naale nyəy nəyəsəna isu yulu. Tooso nyəy isentaa ná we isu təyolaya. Uena liyiti nyəy isentaa náá nəyəsəna hekəle. ¹⁵ Ḿpúyú isətaa tənɔlaa mpe pa kulaa na pá tee isətaa. Paa we teitei kə na wontu nti maa nawa Kepaa pəyɔ nəyɔ tɔ. ¹⁶ Waatu wei pa teeki tɔ, pa pəpələe anɪ a tənəyi-weye. Paa pa heta pa ken si pa kuləyi, pa pəpələe tənəyi-weye ḿpúyú. ¹⁷ Ye pa sənəyi a sən, na pá kuləyi, ile pa kpenna-ye. Mpi tɔ, wontu ləmayasəe ka we pəpələe anɪ a taa tətəyɔ.

Tacaa teeli kulvɔvɔ ke Iso təsele taa

¹⁸ Ḿpúyú Tacaa teeli kula nənəkpete, na pə məli isətaa tənɔlaa tɔ. ¹⁹ Isətaa tənɔlaa heta pa ken kə na pá kulɪ tetu tɔ kə ma isentaa na pana pa pəpələe pa tee. Uena pá polo pá sən Tacaa təyaya nənəyɔ na ilim təlule tɔ. Uena Iseyeli Iso teeli we pa tɔ kə isətaa. ²⁰ Pa kə wontu nti maa nawa Iseyeli Iso tee kə Kepaa pəyɔ nəyɔ təyɔ. Uena má cekəna si pa kə isətaa tənɔlaa. ²¹ Paa wei i ka wena isentaa ke təm liyiti kə, na ken liyiti. Na paa wei kə yulu nkpalasi. ²² Pa isentaa ka nəyəsəna kə isu mpa ma nawa Kepaa pəyɔ nəyɔ tɔ, pa mayamaya. Paa wei i siyisa isəna tɔ ḿpúyú i siyisaa.

11

Yosalem hɔvɔvɔ ke i kawalaya tɔ

¹ Ḿpúyú Tacaa Feesuyɔ pona Isekiyeeli maya ilim təlule nənəyɔ. Uena má mayana apalaa hiu na kakpasɪ ke təna. Ma nawa pa taa kə Asuu pəyalɔ Yasaniya na Penaya pəyalɔ Pelatiya. ² Ḿpúyú Tacaa heela-m si: Yulu nyá, yəlaa mpe pa mayasəyənə kawalaya təm na pa tasəyi layatu isayatu ke Yosalem icate tənə tə taa. ³ Pa kuyəyətutu nté si pa kaa tasa kutuluŋ nman halɪ pə polo laasaya tɔ. Icate pəsəna isu tiipile, na tayale nantu. ⁴ Pə tɔ kə pə wee si yulu pəyaya má, ma yəyətɪ nti ma nawa pa tɔ tɔ.

⁵ Mpuvɔle Tacaa Feesuyɔ tii ma tɔ na ku tə-m si yəyətɪ si Tacaa yəyətɔa si: Iseyeli nyəma me, ma nyəma mə taa hɔwee. ⁶ I luləsa yulukule ke icate tənə tə taa. I suula sətəa ke hapəe tɔ. ⁷ Pə tɔ kə Tacaa Iso yəyətəyi si mə sətəa mpa í suula tə taa təyole nantu, na tə mayamaya ke tiipile. Uena pá ləsi-me na pá teena. ⁸ Maa yele na layate nte tə təm we-meye səyɔntu tɔ tɔ kə mə tɔ. Tacaa Iso yəyətəyənə mpu. ⁹ Maa ləsi-meye icate taa, na má tu-meye kraɪ nyəma niŋ taa. Maa hɔvɔvɔ-meye. ¹⁰ Iseyeli tetu toosi tɔ kə maa hɔvɔvɔ-me, na má yele na pá ku-me na layate. Waatu inəyi í ká nyɪ si mayale Tacaa. ¹¹ Icate tənə tə kaa pəsi me isu tiipile. Me mə kaa pəsi isu tə taa nantu. Ama Iseyeli tetu tənə tɔ kə maa hɔvɔvɔ-me. ¹² Waatu inəyi i ka nyɪ si mayale Tacaa. I tá tən ma kutututu. Pəcɔ i tá təkɪ ma kiŋ. Ama piitimnaa mpa pa cəna-me tɔ, pa nyəntu ke i tənəyi.

¹³ Waatu wei ma tənə Iso kuyəyətutu teləsuyɔ ke mpu təyɔ Penaya pəyalɔ Pelatiya səpa. Ḿpúyú ma hota ma isentə na má má kapuka si: Hai, Tacaa, Iso. N ka ku Iseyeli nyəma təna mpa pə kaasaa tɔ?

Tacaa kpeyeluyɔ ke yəlaa mpa pə yasaa tɔ

¹⁴ Ḿpúyú Tacaa heela-m si: ¹⁵ Yulu nyá, nyá yəlaa mpa pa kə Iseyeli nyəma tɔ na nyá tətənəa Yosalem nyəma tasəyi layatu ke mpa kolontunaa kuuwa tɔ si pá saali təna. Mpi tɔ, taya Tacaa hawa tetu tənə si tɔ pəsi tá nyəntu. ¹⁶ Pə tɔ tɔ, teləsi-we si, Tacaa Iso má, ma yəyətɔa si: Paa ma yasa-weye tetu payale taa, na pa wee pooluŋ ke piitimnaa hekɔ tɔ, ma we pa kiŋ ke tənəyɔ, isu ma təyaya taa. ¹⁷ Pə tɔ kə n ká heeli-we si: Tacaa Iso má, ma yəyətɔa si maa kpeyeli-meye piitimnaa taa. Maa məhna-me ye timpi pu yasa-me tɔ, na má ha-me ye Iseyeli tetu. ¹⁸ Tənəyɔ í ká

polo na í kú tunj kulalaan na acaalətu təna. ¹⁹ Maa tu-meɣe ləmaɣasəle kuləmtəle na huwəe kufana. Maa ləsi mə nyama wena a wε isu pεe tə, na má tu-meɣe nyama kupana. ²⁰ Uena í tən ma kutututu, na í təkí ma kiinj. I ká pəsi ma yəlaa, na máa pəsi mə Iso. ²¹ Ama mpa pa sɔla tunj na pa acaalətu tə, maa məɣna pa təma ke pa nyɔɔj taa. Taca Iso má ma yəɣətəna mpu.

Taca teeli kuluyv ke Yosalem

²² Mpuɣú isətaa tanlaa heta kenj, na pəpələe tu pa waali. Na Iseyeli Iso Taca teeli wε pa tə kə isətaa. ²³ Iso teeli kula icate taa na í polo puɣv ŋku kv wε icate ilim təlule tə kv tə. ²⁴ Mpuɣú Iso Feesuyv kraɣa-m ma ləmaɣasεε taa. Uena kv pona-m Iseyeli nyəma mpa pa krawa tə pa cəɔɣɔ Papiloni. Uena ma toosee taka su tənaya. ²⁵ Mpuɣú ma keesa mpa kolontunaa kuu mpu təɣɔ tə təna nti Taca hula-m tə.

12

Iseyeli nyuyv nyəma kuuu təm kraaluyv

¹ Mpuɣú Taca heela-m si: ² Yulv nyá, tə kullaa hekv taa kə n wεε. Pa wena ise paa naaki pulv. Pəyele pa wena ŋkraŋŋ, paa nukí natəli. Mpi tə, pa kə ŋkrapanteləŋ nyəma kə. ³ Yulv nyá, taɣani nyá wontu. Tə mpaav ke ilim na pə isəle ke pa isentaa. Lu timpi n wε mpu tə na í layasi təfate. Ntanyi paa ná si pa kə tə kullaa. ⁴ Ləsi nyá wontu ke ilim taa, isu mpa təntv na pá naaki. Uena í tεε təntε ke taanaya, isu pa kuukuyv yəlaa ke yoo taa tə. ⁵ Tuli icate kolunja ke pa isentaa, na í ləsi nyá wontu na təna. ⁶ Uena í səɣəli-ti na í lu aho. Taki nyá isentə, taa nyəni ate. Ma caa kə si í wεε Iseyeli nyəma ke kvhuləm mpi pu kraali-wε tə.

⁷ Mpuɣú ma lapa isu Taca heela-m tə. Ma lu ilim taa kə, na ma wontu isu mpa təntv. Uena taanaya má tuli kolunja ke púɣú na ninj. Na má ləsi-təɣi aho taa na má həɣəli na pá naaki-m. ⁸ Tεv fema uena Taca tə-m si: ⁹ Yulv nyá, tə kullaa Iseyeli nyəma mpe, isəntə pa kaa lanj-ŋ pəɔsuyv si pepeye n laki mpu? ¹⁰ Ue cə-wε si: Taca kraaləɣəna Yosalem wulav na Iseyeli nyəma mpa pa wε təna tə. ¹¹ Heeli-wε si n ka pəsi kvhuləm mpi pə hūləɣi-wε si paa kuu-wε tə. Nti n lapa tə, nti tu mayanna-wε. Kolontunaa ka kuu-wε na pá tεena yomle. ¹² Paa tuli icate kolunja ke púɣú. Pa wulav ká lu aho, na í həɣəla i wontu na í taka i isentə si i taa na tetv. ¹³ Taca si maa nyəri-i puluyv na má kra-i kv taa. Maa pona-i Papiloni nyəma tetv taa, i kaa na. Pəyele tənaya i ká si. ¹⁴ Uena má yasi pa təna mpa pa cəɔna-i na pá səɣna-i tə. Maa yasi pa tanlaa na pa yoolaa ke paa le. ¹⁵ Maa yasi-wεɣe piitimnaa taa kə tetv paɣale taa. Waatu inəɣi paa nyi si mayale Taca. ¹⁶ Ama maa yelee na pa taa apalaa napəli pá fiti yoo, na nyəɣəsi na kvətə. Pεe paa teləsəna piitimnaa mpa pa taa polo təɣɔ pa acaalətu təm. Uena pá cəkəna si mayale Taca.

¹⁷ Mpuɣú Taca təma-m si: ¹⁸ Yulv nyá, təɣɔ nyá təɣənaya na seluyv, na í nyə nyá ləm na səɣəntv na seluyv. ¹⁹ Teləsi tetv yəlaa si Taca Iso má ma yəɣəta Iseyeli taa Yosalem nyəma təm si, paa təɣɔ pa təɣənaya na səɣəntv na pá nyə pa ləm na seluyv. Mpi tə, paa kpiisi pa tetv təna, na tə taa nyəm təna ke tə taa yəlaa mvsəŋ tə. ²⁰ Paa yəki acalεε səsəna nna a taa yəlaa suwa tə na pá kpiisi tetv. Waatu inəɣəle paa nyi si mayale Taca.

Taca kvəɣətvtv lapv

²¹ Mpuɣú Taca pəssa-m si: ²² Yulv nyá, pepe tə kə pə pəsa yəlaa ke ituule si: Kuyεŋ tēki yem na Iso kvəɣətvtv teləsəlaa nawa ntiyi toosee taka taa tə tu laki? ²³ Mpu tə, heeli-wε si maya Taca Iso ma yəɣətəɣi si maa si tənaya ke ituule nté

tə təm ke Iseyeli taa. Kuyeeη təηa kənte, toosee taka təna ká la ké isu pa naakuyeyə tə. ²⁴ Mpi tə, pa kaa tasa pəpətu toosee taka ke toosuyu. Yaa pá naaki təm kutusutu ke Iseyeli taa. ²⁵ Pə taya pulv, Tacaa má, ma kaa su. Ye ma yəgətə nti tu la ké, tə kaa leeli. Təə kullaa me, maa yəgətə təm na tə la. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

²⁶ Mpiyú Tacaa təma-m si: ²⁷ Yulv nyá, Iseyeli nyéma si nyá toosee u laki isu n toosuyu tə. Pəyele ma təmnaa mpv n kpaaləyi tə, tə ta ke nənəə nyəntv. ²⁸ Pə təə tə, teləsə-wə si, Tacaa Iso má, ma yəgətəa si, ma kuyəgətutu yoosuyu kaa wəena waatu. Tu yoosi ké isu ma yəgətuyv tə. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

13

Iso kuyəgətutu teləsəlaa pəpətvnaa təə kulvuyv

¹ Mpiyú Tacaa heela-m si: ² Yulv nyá, heeli Iseyeli nyéma mpv pa nyənəyi pa təyi Iso kuyəgətutu teləsəlaa təgə ma təm. Pa mayamaya pa nyəntv ke pa kpaaləyi. ³ Iso kuyəgətutu teləsəlaa kumeləməη wei i təηəyi i ləmayasəe na u naaki pulv tə, i təm wə waiyo ké. ⁴ Hai, Iseyeli nyéma Iso kuyəgətutu teləsəlaa wə teitei ké isu taale hasi ke ncaa taa. ⁵ Pa ta polo na pá tayanu icate kolunə pəgələe. Pəyele pa ta ηma kolunə na pá cəəna Iseyeli nyéma icate si, pu kenti-weyə Tacaa pááná yoo kuyaku wule. ⁶ Pa toosee wə kpete ké, na pa nalaa kuyəgətutu ke kaloolaya. Pa yəgətəyi si Tacaa yəgətəna. Pəyele ílé i ta tili-wə. Uena pá tuyi pa taa si, ílé i ka la isu pa yəgətuyv tə pécó kpete. ⁷ Pa toosee wə kpete ké, na pa nalaa kuyəgətutu ke kaloolaya. Pa yəgətəyi si, Tacaa yəgətəna. Pécó ma ta yəgətə. ⁸ Pə təə ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: I yasa təm kpai nyəntv, í kpaala kuloolutu. Maa mu-me na pááná.

⁹ Maa tó niη ke Iso kuyəgətutu teləsəlaa mpv me í wəna toosee kpai nyəna na í naaki kaloolaya təm tə. I kaa wəe ma yəlaa kpekəle təə. Pa kaa ηmaa mə həla ke Iseyeli nyéma nyəna təə. Pəyele í kaa suv Iseyeli tetv taa. Tənaγa í ká nyəna si mayale Tacaa Iso. ¹⁰ I tolisiyi ma yəlaa ké. Uena í heeliyi yəlaa si pa heesaa si pə cayanə-wə. Pəyele pəle pə fei. Ma yəlaa ηmaakəna kolunə na mu huləsəyike. ¹¹ Heeli kolunə huləsəlaa mpv si, heelim tev anaam nəgəlv i ká nu. Kolunə ka hoti na tev təmpəe nyəkə-mə. ¹² Waatu wei kolunə ká ti, uena pá pəəsi-me si, huləsvuyv mpi í ka huləsa-ke tə pə waasa wə? ¹³ Pə təə ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: Maa kəna tev heelim na pááná. Təv anaam ka nu, na təmpəe hoti na a wakəli pə təna. ¹⁴ Maa yəki kolunə ηka í huləsa mpv tə. Kaa ti atə, na pə yele kite. Uena mə təm te ka ncaa taa. ¹⁵ Maa mu pááná na kolunə na ka huləsəlaa ké. Haləna má tala ma tənaya. Halu maa heeli-me si, kolunə na ka huləsəlaa pa fei tətə. ¹⁶ Iseyeli Iso kuyəgətutu teləsəlaa fei tətə. Mə kpaalayana nti í naaki Yosalem təə tə, na í təη si heesuyv wəe. Pəyele kulə kv fei. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

Topotopo nyéma təə kulvuyv

¹⁷ Mpiyú Tacaa heela-m si: Keesəna Iseyeli alaa təə. Pa kpaaləyi pa luyv nyəntv ké. Kpaali-wə si mpusi kəη. ¹⁸ Yulv nyá, heeli-wə si Tacaa Iso yəgətəyi si mpusi wə alaa mpv me í nyaləyi saalası na í tuyi yəlaa təna niη taa tə mə təə ké. Na í nyaləyi tekentənaa ke yəlaa təna təgə. I huv si í kpiliki ma yəlaa ke mə niη taa, na me mu lu təcəη. ¹⁹ I kuyi ma nyuyv ke ma yəlaa cələgə. Təgənaya pee ηkute na mutv həgəlaya nyuyv təə ké í laki mpv. Tənaγa í kuyəna yəlaa mpv pə ta muna pá si tə. Uena í yeki mpv pə ta muna pá wəena weesuyv tə. I tsvəyi ma yəlaa na pəle pá nukı kaloolaya təm. ²⁰ Pə təə ké Tacaa Iso má ma yəgətəyi si: Maa tv mə saalası nsi i həkəgəna ləlaa təgə niη. Maa ləkə-səyi mə kiη na má cəli. Maa waası mpv í kpaawa tə. ²¹ Maa ləkə mə tekentənaa na má waası ma yəlaa ke mə niη taa. I taa tasa wəev isu katəsi. Uena í nyi si mayale Tacaa. ²² Mpi tə, í wakəlayi siyisilaa

lanja na mə kaloolasi, pəćó pə taya ma. Pəyele í səsəyi asayaa ke ton. I san si pele pá layasi na pá weena weesuyu. ²³ I kaa tasa mə toosee krai nyəna ke toosuyu. Mpu tó, í kaa tasa natələyi nav. Maa ya ma yəlaa ke mə niñ taa. Waatu inəyi í ká cəkəna si mayale Tacaa.

14

Tacaa u caaki tunj laav

¹ Ḿpóyú Isekiyeeli tasaa si: Kuyaku nakvli Iseyeli səsaa napəli pa kəma ma kin na pá caya. ² Ulena Tacaa tə-m si: ³ Yulv nyá, yəlaa pane pa təka pa tunj təm ke pa lotu taa ké. Pa su mpi pə susa-weye kawalaya taa təyo pa kin. Ma kaa yeke na pá pəsə-m natəli. ⁴ Maa teləsi-we si, ye Iseyeli tu wei i təka i tunj təm ke i lotu taa. Ye i su i kin ke mpi pu susi-i kawalaya taa tə. Ulena pəntv kəo si i yəyətəyəna Iso kuyəyətutu teləsəlv. Maya Tacaa, maa cəna pəntv ke i lotu taa tunj tuutuuma təm təo. ⁵ Ulena ma kucəcətv nti tə pəsi Iseyeli nyəma lanja. Mpi tə, pa səla asilima tunj ké na pá lə-m. ⁶ Pə təo ké pə wee si, ma heeli Iseyeli nyəma si, Tacaa Iso yəyətəya si, pá lə tunj na pá məli. Pa há pá acaalətv tənaya siyile.

⁷ Pə taya pulv, Iseyeli nyəma təna na pə kpejəna cayalaa. Ye wei í hatələna-m na í təka tunj təm ke i lotu taa. Ye i su mpi pu tusi-i kawalaya taa təyo i kin. Ulena pəntv kəo Iso kuyəyətutu teləsəlv kin si i pəsəyi-m təm natəli. Ule maya Tacaa, ma mayamaya maa cəna-i. ⁸ Maa kvli pəntv təo. I təm ka pəsi yəlaa ke ituule, na ma kpiisi-i ma yəlaa taa. Ulena pá nyi si mayale Tacaa.

⁹ Ye Iso kuyəyətutu teləsəlv nəyəlv i tusa i ti, na í yəyətə təm natəli. Maya Tacaa má tusəna pəntv. Maa tu-i niñ na má kpiisi-i ma yəlaa Iseyeli nyəma taa. ¹⁰ Iso kuyəyətutu teləsəlv inu, na wei i kəma-i pəsəyuv tə pa təna pa wakələna, na pa naale pa nyəñ taa ké pu tē. ¹¹ Ule Iseyeli nyəma kaa tasa tooluyv na pá hatələna-m. Pəćó pa kaa pilisi pa ti, na pa kawalaya təna. Paa pəsi ma yəlaa na maa pəsi pa Iso. Tacaa Iso má ma yəyətəyəna mpu.

Pulvpu kaa sənisi Iso hvvlə

¹² Ḿpóyú Isekiyeeli tasaa si Tacaa heela-m si: ¹³ Yulv nyá, ye isu tetv natəli tə yəlaa ta təkí ma təm ke teu ulena pá pəntəna-m. Maa tu pa təo ké niñ na ma wakəli pa təyənaya təsule. Maa kəna-weye nyəyəsí, na má kpiisi tetv yəlaa na təla. ¹⁴ Paa Nowee na Taniyeeli na Soopu pa tooso paa wenna yəlaa mpe pa hekú. Pa mayamaya pa weesin ke pa tampana tənyəy ká waasi. Tacaa Iso má ma yəyətəna mpu.

¹⁵ Ye ma yelaa na taale wontu isayətv lu, tu kpiisi yəlaa na pá yeke tetv ke kpele. Yəlaa ka wu tə taa ké təñnav ke taale wontu nti tə təo. ¹⁶ Ulena yəlaa tooso inu í wee tetv taa. Maya weesuyu tu Tacaa, ma tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyaya yaa əlpəyaya. Pa nyəñ tike ke paa ya. Tetv ká pəsi wulaya tetv nti tə taa nəyəlv fəi tə.

¹⁷ Yaa ma yelaa na youu tii tetv nti tə taa. Paa kpiisi yəlaa na təla. ¹⁸ Ulena yəlaa tooso inu í wee tə taa. Maya weesuyu tu Tacaa, ma tuukina ma ti si, pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyaya yaa əlpəyaya. Pa nyəñ tike ke paa ya.

¹⁹ Yaa maa kəna kvtəñ ke tetv nti tə taa ma pááná ká huu pa təo na má tu-weye səm na má kpiisi yəlaa na təla. ²⁰ Ulena Nowee na Taniyeeli na Soopu pá wee pa hekú taa. Maya weesuyu tu Tacaa má tuukina ma ti si pa kaa pəsi na pá ya apəlpəyaya yaa əlpəyaya. Ama pa mayamaya pa weesin ke paa ya pa tampana tənyəy təo.

²¹ Ḿpóyú Tacaa Iso yəyətəya si, paa ma kəna Yosalem yəlaa təo ké wəhalanaa səsaa mpe pa liyiti isu: Youu, na nyəyəsí, na taale wontu isayətv, na kusəku si, pá kpiisi yəlaa na təla. ²² Paa na mpu, pu kaasi yəlaa mpa paa fiti tə. Apəlpəyaya na

alvpiya ka lu pa taa. Paa tala mə kin, ı ká ná pa tǎntɛ na pa kɔlapǎle. Ilena pǎ heesi mə lanja ke wahalanaa mpa ma yelaa na pá mayana Yosalem tǎ pa tǎǎ. Na pǎ tǎna mpi ı ká kǎna tǎ taa tǎ pǎ tǎǎ. ²³ Pı heesi mə lanja ke waatu wei ı ká ná pa tǎntɛ na pa kɔlapǎle tǎ. Ie ı ká nyı sı pǎ taya yem tǎǎ ké ma lapa pǎ tǎna mpi ma lapa tǎ taa tǎ. Taca İso má ma yǎǎtǎna mpv.

15

Lesen tyv ηku pa tv kǎkǎ tǎ

¹ Mǎpǎyǎ Taca pǎǎsa-m sı: ² Yulv nyá, tyv ηku pa yaa sı lesen tǎ, pepeye kv taası tɛɛwa tunj lelǎj nyǎnı? ³ Pa kaa kpaǎa pǎ tǎpǎyǎa na pá saaki pulv. Yaa pá lǎsı kv tǎputiya na pá pusi ka tǎǎ ké wontu. ⁴ Ama kǎkǎ ke pa wǎkı sı tǎna. Pǎ kpaǎav sı kila na pǎ suna sı nǎǎsı tǎ. Pepeye sı tasǎǎ waasv? ⁵ Anı waatu wei sı we tǎcvηj tǎ, pa ta lana-sǎǎı pulv. Na saa wei kǎkǎ ka nyǎǎa-sı ilɛ, ıǎǎayale. Tǎmlɛ nteye paa lana-sı tǎtǎ?

⁶ Pǎ tǎǎ ké Taca İso má ma yǎǎtǎı sı, ısu pa wǎkɔyv lesen taası ke kǎkǎ na pá yeki hǎtvyv taa tunj lelǎj nyǎnı tǎ, mpv tǎtǎǎ maa hǎ Yosalem nyǎma me mə tike mə ηkpaηj. ⁷ Maa kuli ıǎle na má nyǎnı-mɛ. ı hvv sı ı fita kǎkǎ ké. Ie ηke kaa nyǎǎana-mɛ. Waatu ınǎı ı ká nyı sı, mayale Taca ke saa wei maa kvli mə tǎǎ tǎ. ⁸ Maa yele na tetv pǎsı wulaya nyǎntv nti tǎ taa nǎǎlv fɛı tǎ. Mpi tǎ, ı kisa ma tǎm tǎjyv. Taca İso má ma yǎǎtǎna mpv.

16

Yosalem nyǎma nǎǎǎǎna pǎyǎa ηka pa lǎwa tǎ

¹ Mǎpǎyǎ Isekiyeeli tasaa sı, Taca heela-m sı: ² Yulv nyá, hólı Yosalem ke ı acaalǎtv tǎm. ³ Telǎsı Yosalem sı, maya Taca İso ma tǎma sı nyá tǎlule nté Kanaanj tetv taa. Tǎnaya pa lǎla-η. Nyá caa ke Amolii tv ké, na nyá too ke Hiti tv. ⁴ Pa ta setı nyá cvyute ke nyá lǎlvyv kvyakv wule. Anı pa ta sǎ-η lǎm sı pá tiiki-η na tǎm na ń lu. Pǎyele pa ta takı-η pǎǎj. ⁵ Nyá tǎm ta la nǎǎlvyv pǎtǎǎtǎle. Nǎǎlv ta wii-η na ı la-η yaasinaa pane pa taa kvlǎm. Ama pa lǎ-η tawa taa ké nyá kvyakv kvlǎlvyv wule ké. Mpi tǎ, pa taa kpaakayana-η ké. ⁶ Ma tɛekayana nyá kin ké na má keesi n lǎkı nyá calǎm taa. Ilena ma seesi ıǎle sı ń weena weesv ke ń weena weesv. Paa calǎm waasa nyá tǎǎ tǎ. ⁷ Ilena má yele na ń lǎlı na ń huki sǎsǎm tǎyomyom. N pıwaya na ń yasǎlı na ń te teu. Nyá hǎla pǎalaa ké na nyá nyǎǎsı sı. Ilena ń we kpete tǎyǎlǎyǎlı. ⁸ Ma tasa nyá kin ke tɛɛnav, ılena má ná sı, ń tǎpa acacaale. Ilena má hǎ ma capa ntompǎle na má kenti nyá tapakpete tǎǎ. Mǎpǎyǎ má sıwa nǎǎ sı maa layana nyá tike. Ilena má na-η tǎ pɛlı nǎǎ na ń pǎsı ma nyǎj. Taca İso má ma yǎǎtǎna mpv.

⁹ Mǎpǎyǎ ma sǎ-η lǎm, na má nyaalı calǎm mpi pı waasa nyá tǎǎ tǎ. Ilena má saǎalı-η sǎǎsvη nim. ¹⁰ Ilena má cɛle-η wontu nti pa sǎpa tǎ, na tǎnvyv nǎǎhulvη kvpaη, na kponkpontu tvj nyǎntv tampala, na pısvyv kvpaηkv toko sǎsǎ. ¹¹ Mǎpǎyǎ ma tv nyá tǎǎ ké kacǎka wontu. İsu kpası ke niη taa, na lǎlvyv ke nyá luvv tɛɛ. ¹² Na nyá muna tǎǎ kacǎka kukuule, na ηkpaηpǎlasi. Na ntenuyv kvpaηkv ke nyá nyvsv taa. ¹³ Nyá kacǎka wontu nté wula, na liyitee nyǎǎlvyv. Kususuutu nté kponkpontu tvj nyǎntv wontu, na pǎǎj kvpaη, na nti pa sǎpa tǎ. Nyá tǎǎnaya nté mǎlvη kvpam na tunj nim. Mpv pǎ yelina na ń te sǎsǎm na ń mǎna kawulaya. ¹⁴ Ilena nyá hǎte yaa piitimnaa taa ké nyá teu mpi pǎ tǎǎ. Mpi tǎ, n ka tu tewaya tǎkpapa ke kacǎka ηka má lapa-η tǎ ka tǎǎ. Maya Taca İso má yǎǎtǎna mpv.

Yosalem we ısu apalaa tǎna alv

¹⁵ M̄p̄ȳȳ Tacaa tasaa si: Ama Yosalem n hōma nyá ti na nyá teu, na nyá hōte yaav. N p̄esa apalaa tēna alv. N ha nyá t̄ȳi t̄elaa tēna. ¹⁶ N l̄esa nyá wontu nti t̄e c̄ol̄eta teu t̄o. Nt̄ȳi n lap̄ona kac̄oka ke nyá t̄ef̄eenl̄enaa, na n̄ la wasan̄kal̄etu ke p̄e t̄o. Yaasi in̄i i taka ta lata. P̄eyele i kaa tu tasv lapv. ¹⁷ N k̄p̄aya w̄ola na liȳitee nȳə̄ə̄lv̄ȳv kac̄oka wontu nti ma ha-η t̄o, na n̄ lu t̄uη apal̄onȳə̄η, na n̄ lana wasan̄kal̄etu. ¹⁸ N k̄p̄aya nyá wontu k̄v̄s̄ə̄p̄v̄tu nti ma ha-η t̄o, na n̄ tak̄i t̄uη in̄i. N f̄eena-i ma nim na ma tulaalv. ¹⁹ T̄ə̄ȳon̄aya na m̄lv̄m̄ k̄v̄p̄am na nim na t̄uη nim ke ma t̄ə̄k̄aȳana-η. M̄p̄ȳi n f̄eena isu tulaalv k̄v̄p̄aη. Tacaa Is̄o má ma ȳə̄ȳt̄ə̄na mp̄v. ²⁰ N k̄p̄aya nyá p̄ə̄yalaa na nyá p̄eela m̄p̄a n ka l̄v̄la-m t̄o. N ha-w̄eȳe t̄uη si il̄é i t̄ə̄ȳo. Nyá wasan̄kal̄etu nti t̄e ta t̄o k̄el̄e? ²¹ N laawa nyá p̄ə̄yalaa, na n̄ la-w̄eȳe k̄ə̄t̄aya ηka k̄ə̄k̄ə lusa ka tēna t̄o na t̄uη h̄ə̄te taa. ²² Nyá ac̄aal̄etu na nyá wasan̄kal̄etu nti t̄e taa, n ta t̄ə̄si nyá p̄ə̄caatu waatu. Saa wei n ka w̄e k̄p̄ete t̄ə̄ȳə̄l̄ə̄ȳə̄li na n̄ l̄v̄ki nyá cal̄əm taa t̄o.

²³ M̄p̄ȳȳ Tacaa Is̄o ȳə̄ȳt̄ə̄ta si: Yosalem, nyá t̄ə̄ma as̄aȳe t̄ə̄na waali, nyá t̄əm w̄e w̄aȳyo k̄é t̄ə̄kp̄ataa. ²⁴ N η̄m̄awa wasan̄kal̄etu kutuluη na t̄ef̄eenl̄enaa ke pat̄ə̄mana t̄ə̄na taa. ²⁵ Paa m̄p̄aav ηku kv̄ n̄ə̄ȳo ke n η̄m̄awa nyá t̄ef̄eenl̄enaa. N ha nyá t̄ȳi t̄elaa tēna. N l̄v̄l̄esa nyá wasan̄kal̄etu, n wak̄əla nyá teu. ²⁶ N lapa wasan̄kal̄etu na Icipiti nȳə̄ma m̄p̄a pa k̄é nyá c̄ə̄l̄ə nȳə̄ma alaaf̄ə̄ya nȳə̄ma t̄o. N k̄p̄aasa ma p̄ááná na nyá nȳə̄s̄əm t̄ə̄ma p̄aȳale. ²⁷ P̄e t̄ə̄o k̄é ma k̄v̄la nyá t̄ə̄o na t̄oma. Ma p̄ema-η t̄ə̄ȳon̄aya. Ma p̄eta-η kolontunaa Filiisi nȳə̄ma ac̄al̄ee nna nyá wasan̄kal̄etu t̄əm w̄e f̄eēle t̄o, pa niη taa. ²⁸ N ta nȳə̄ȳə̄si, il̄ena nyá na Asilii nȳə̄ma i la wasan̄kal̄etu t̄ə̄t̄o. Paa na mp̄v nyá k̄v̄nȳv̄lv̄ȳv ta si. ²⁹ N wal̄əsa nyá wasan̄kal̄etu ke Papiloni nȳə̄ma taat̄ə̄l̄aa tetv taa. Paa na mp̄v n ta nȳə̄ȳə̄si-ti. ³⁰ M̄p̄ȳȳ Tacaa Is̄o má ma ȳə̄ȳt̄ə̄ta si: Ama Yosalem nyá n w̄ena ic̄antv. N t̄ə̄m̄aya isu wasan̄kal̄i s̄ə̄s̄ə. ³¹ N η̄m̄aak̄aya wasan̄kal̄etu kutuluηȳv ke paa m̄p̄aav ηku kv̄ n̄ə̄ȳo k̄é. N η̄m̄aak̄aya p̄e t̄ef̄eenle ke lona tēna taa k̄é. Pa taa f̄el̄əȳi-η isu wasan̄kal̄ənaa l̄elaa. ³² N w̄ee k̄é isu alv wasan̄kal̄i wei i kisiȳi i paalv na i t̄ə̄ȳȳi apalaa k̄p̄ai nȳə̄ma t̄o. ³³ Wasan̄kal̄ənaa tēna w̄ena pa k̄v̄h̄av k̄é. Ama nyá m̄ə̄l̄aa k̄é na n̄ haak̄i nyá t̄aηnaa ke k̄v̄c̄ə̄η. Il̄ena p̄á luk̄əna paa tim̄pi na p̄á k̄ə̄η nyá k̄iη. ³⁴ Nyá na wasan̄kal̄ənaa l̄elaa i tá kaa. M̄pi t̄o, n̄ə̄ȳə̄lv̄v u p̄eek̄ə̄ȳi-η. P̄eyele n̄ə̄ȳə̄lv̄v u f̄el̄əȳi-η p̄e liȳitee. Nyá m̄ə̄l̄əna na n̄ f̄el̄əȳi apalaa ke tul̄uηa.

³⁵ P̄e t̄ə̄o t̄o, wasan̄kal̄i, nu Tacaa k̄v̄ȳə̄ȳt̄v̄tv̄. ³⁶ Tacaa Is̄o ȳə̄ȳt̄ə̄ȳi si: N wak̄əla nyá w̄enav na n̄ h̄v̄li nyá tapak̄p̄ete ke nyá t̄aηnaa. Hal̄əna p̄e k̄p̄eηna nyá ac̄aal̄etu t̄uη tēna ke wasan̄kal̄etu taa, na n̄ ha-i nyá piya cal̄əm. ³⁷ P̄e t̄ə̄o t̄o, maa koti nyá t̄aηnaa m̄p̄a nyá na-w̄e i nuk̄aya leleη t̄ə̄ȳo. P̄e k̄p̄aȳav pa tēna m̄p̄a n s̄ə̄l̄aa t̄o, na m̄p̄a nyá taa k̄p̄aana t̄o. Maa k̄p̄eȳeli-w̄e na paa tim̄pi. Paa k̄v̄li nyá t̄ə̄o, na má yelee na p̄á ná nyá tapak̄p̄ete tēna. ³⁸ Maa h̄v̄v̄na-η isu pa h̄v̄v̄k̄v̄ȳv̄na alaa wasan̄kal̄ənaa, na m̄p̄a pa k̄v̄ȳi ȳə̄l̄aa t̄o. Is̄es̄eem̄le k̄á k̄p̄a-m na má m̄v̄ p̄ááná na má l̄əsi nyá weesuȳv. ³⁹ Maa tv̄-η pa niη taa, na p̄á ȳə̄ki nyá wasan̄kal̄etu kutuluηȳv. Paa wak̄əli nyá t̄ef̄eenl̄enaa, na p̄á kuu nyá wontu na p̄á k̄p̄aya nyá kac̄oka nȳə̄ntv. Il̄ena p̄e yelee-η k̄p̄ete t̄ə̄ȳə̄l̄ə̄ȳə̄li. ⁴⁰ Paa yelee na samaa k̄v̄li nyá t̄ə̄o. Paa ȳaȳa-η p̄ee, na p̄á s̄ə̄-η η̄m̄antaasi. ⁴¹ Paa nȳaȳasi nyá t̄eesi ke k̄ə̄k̄ə, na p̄á h̄v̄v̄na-η alaa tuutuuma is̄entaa. Maa su nyá wasan̄kal̄etu ke t̄ə̄n̄aya. Il̄e n kaa tasa n̄ə̄ȳə̄lv̄ȳv f̄el̄ȳv. ⁴² Maa lana-η na p̄ááná k̄é, hal̄əna á h̄ee. Il̄ena má l̄əsi nyá is̄es̄eem̄le ke nyá t̄ə̄o. Na nyá p̄ááná t̄e, a kaa tasa huuu. ⁴³ M̄pi t̄o, n̄ ta t̄ə̄si nyá p̄ə̄caatu waatu t̄əm. N k̄p̄aasa ma p̄ááná na yaasinaa m̄p̄e pa tēna. Maa m̄ə̄ηna nyá t̄ə̄nt̄e is̄aȳale t̄ə̄n̄aya nyá nȳv̄ȳv taa. Il̄e n kaa tasa nyá kawal̄aya na nyá ac̄aal̄etu nt̄ə̄ȳi lapv. Tacaa Is̄o má ma ȳə̄ȳt̄ə̄na mp̄v.

Yosalem wak̄əlv̄ȳv k̄əla ac̄al̄ee l̄enna

⁴⁴ M'p'óg'ó Tacaa tasaa si: Atuwa tukilaa ká tukina Yosalem ke ituule si, toto we isəna tɔ, m'p'óg'ó p'eeɔ kpakəyi. ⁴⁵ Yosalem n k'ɛ nyá too p'eeɔ k'ɛ tək'pem. Nyá too ɪnɪ ɪ kisina ɪ paalɔ na ɪ piya. I we teitei tətəyɔ isu nyá kəyənna mpa pa kisa pa paalaa na pa piya tɔ. Pa too ka k'ɛ Hiti tɔ k'ɛ, pa caa k'ɛ Amolii tɔ. ⁴⁶ Nyá kəyɔ wei ɪ we ilim ntəyɔn tɔ təyɔle Samalii na ɪ p'eeɔ. Nyá neu wei ɪ we ilim mpətəy tɔ təyɔle Sətəm na ɪ p'eeɔ. ⁴⁷ Pə taya p'əcɔ tike ke n k'ɛena p'ele pa tɔntɛ na pa acaalətu təma. Halɪ n' wakəla nyá tɔntɛ taa na p'ə k'ɛlɪ-wɛ. ⁴⁸ Tacaa Isə má maya weesuɣu tɔ k'ɛ. Yosalem nyá neu Sətəm na ɪ p'eeɔ pa ta la mpi Yosalem nyana nyá nyəma í lapa tɔ. ⁴⁹ Nyá neu Sətəm kawalaya nté si, ɪ ka we kalampaani k'ɛ, na ɪ wɛnaw tɔwaa. I na ɪ p'eeɔ paa nəyəsəyi p'ulɔ. Ama ɪ taa waasəyi wahala tɔ yaa k'onyəntɔ. ⁵⁰ Pa hɔma pa ti na pá lá acaalətu na má ná, ɪna má k'piisi-wɛ. ⁵¹ Yosalem, Samalii ta la nyá isayatu həyɔlɔyɔ. Nyá acaalətu k'ɛla payale ke ɪ nyəntɔ. Acaalətu təna nti n lapa tɔ, tɔ tɔ k'ɛ Sətəm na Samalii pa p'əsa k'upama. ⁵² Nyá wei nyá n k'ɔkaya nyá kəyɔ na nyá neu pa təm tɔ, isayatu ntəyi nyá p'əsəna nyá təyi acaalɔyɔ na p'ə k'ɛlɪ p'ele. Isayatu nti tɔ f'eeɛ k'əmna ntɛyɛ nyá tɔ. Mpu p'ə yekina na p'ele pá k'ɛlɪ-n siyisuyɔ. Pə wɛ k'ɛ si p'ə liyiti-n na n' təyɔ f'eeɛ. Mpi tɔ, má huləna si p'ele pa tewa. ⁵³ Maa tayanɪ pa acaɛɛ. Paa Sətəm na ɪ cɔɔ acalisi. Paa Samalii na ɪ cɔɔ nyənsi. Halɪ maa tayanɪ-n tətɔ isu p'ele. ⁵⁴ Pu tɔ-n f'eeɛ ɪna p'ə k'paa si nyá kəyɔ na ɪ neu pa apalɔtɔ. ⁵⁵ Nyá kəyɔ Sətəm na ɪ p'eeɔ paa məli isu pa wule taa. Nyá neu Samalii na ílɛ ɪ p'eeɔ paa məli isu pa wule taa. Nyaya Yosalem nyana nyá piya í ká məli isu mə wule taa. ⁵⁶ Nyá neu Sətəm təm ka wɛnna nyá nəyɔ taa k'ɛ tam ke nyá kalampaani waatu. ⁵⁷ ɪna p'əcɔ p'ə kuliyi nyá isayatu tɔ. Nyaya p'ə talaa si ɪtəm acaɛɛ na p'ə cɔɔ nyəna pá wɔnɪ-n. Filiisi nyəna náa tɔ-n na pá footiyi-n paa həyɔlɔyɔ nku. ⁵⁸ Nyá kawalaya na nyá acaalətu məla nyá nyuyɔ taa k'ɛ. Tacaa má ma yəyətəna mpu.

⁵⁹ M'p'óg'ó Tacaa Isə yəyətəna si: Maa lá-n k'ɛ isu n nyənyuyɔ yem ke tuunaw, na n' yəki nəyɔ p'eeɔyɔ tɔ. ⁶⁰ Ama maa tɔwasi nəyɔ nka má na-n tɔ p'eeɔ nyá p'eeɔtɔ waatu tɔ. Ma na-n tu p'eeɔ tam tɔ nyənk'a. ⁶¹ N ká tɔwasi nyá tɔntɛ təm na f'eeɛ k'pa-n, saa wei nyá kəyənna na nyá newaa paa k'ɔw nyá kin tɔ. Maa ha-n-wɛ na pá p'əsi nyá p'eeɔ. ɪlɛ p'ə taya nəyɔ p'eeɔyɔ tɔ. ⁶² Ma na-n tu p'eeɔ nəyɔ. Waatu ɪnəyi n ká nyi si mayale Tacaa. ⁶³ N ká tɔwasi tete, na n' ká nyuyɔ na f'eeɛ. Pu liyiti-n k'ɛ, n kaa kuli nəyɔ ke saa wei maa husi nyá isayatu təna tɔ. Tacaa Isə má ma yəyətəna mpu.

17

Hekəle na lesɛn tɔyɔ pa təm

¹ M'p'óg'ó Tacaa tasa Isekiyeeli maya heeluyɔ si: ² Yulɔ nyá, sɛɛ Iseyeli nyəma ke isə. ³ Heeli-wɛ si maya Tacaa Isə ma yəyətəna si, hekəle səsɔ nəyɔɔ ɪ wɛnna nté. I k'ɛn tɔwaa na ɪ hɔntɔ suwa na tɔ tayalaa, na tɔ cɔɔtəna. M'p'óg'ó ɪ kulaa na í polo Lipan tɔtɔ taa. ɪna í k'ɔ tɔyɔ səsɔw nakulɪ k'ɔ nyuyɔ taa. ⁴ Akpaaɛ nte tɔ k'ɛla kuluyɔ təyɔ ɪ setaa. M'p'óg'ó ɪ pona taatəɛ tɔtɔ natəli tɔ taa. ɪna í su yampayətəlaa ɪcətɛ taa. ⁵ Pə waali k'ɛ ɪ caa Iseyeli tɔtɔ taa tɔyɔ nakulɪ k'ɔ piliɔ. ɪna í pona na í sɔ taɛ nte pa lukaa tɔ tɔ taa k'ɛ lɔm nəyɔ. Isu tɔyɔ nku k'ɔ sɔɔla lɔm tɔ. ⁶ M'p'óg'ó piliɔ nke ka t'ɛwaa na ká p'əsi tɔyɔ nku pa yaa si lesɛn tɔ. ɪna k'ɔ m'ɛɛli, ɪlɛ k'ɔ ta kulɪ. Na k'ɔ wɛna hɛtɔ. Ntəna k'ɔ piliɔ si ha si ɪsɛ na hekəle tɔ, na k'ɔ lila ke ɪ t'ɛɛ. Na k'ɔ hɛləsəyi piliɔ si k'ɔfasi ke tam. ⁷ Hekəle səsɔ nəyɔɔ ɪlɛ ɪ ka wɛɛ tɔtɔ, ɪ k'ɛn tayalaa k'ɛ na ɪ hɔntɔ suwa t'ɛu. ɪna tɔyɔ nku k'ɔ lila na k'ɔ piliɔ si k'ɛsəna hekəle ɪnɪ ɪ tɔwasi ɪ p'əli-kuyɔ lɔm. ⁸ Tɔtɔ k'ɔpantɔ taa k'ɛ pa tuu-kuyɔ lɔm səsɔw kin. Pa tuu-kuyɔ si k'ɔ piliɔ si ɪ su t'ɛu, na k'ɔ lɔli na k'ɔ p'əsi tɔyɔ nku pa yaa si, lesɛn tɔ k'ɔ k'ɔpantɔ.

⁹ M'p'ógó Tacaa Isó sí: P'óósi-we sí, t'óyó ñkú kú lá nté? Kancaalaya hekèle kaa k'p'esi-kú ná kú lila ná í kooli kú pee, ná kúna kú hatu t'óna p'è w'ólí. P'è kaa w'ee sí pá lana toma ké s'asám. Yaa y'elaa tuutuuma í w'ee ná p'óó pá k'p'esi-kú ná kú lila. ¹⁰ Pá s'ò-kú yaa, ìl'è kú lá nté? Ye ilim t'élul'è heelim*fa* mapá-kú, kú kaa w'ólí timpí taa kú ny'ò mp'ò t'ò? ^a han'aya t'óyó. P'è lakí ná t'uj ná nyutu w'ól'óyí.

T'óm nti t'è h'w'ee kilisuyú

¹¹ M'p'ógó Tacaa t'óma-m sí: ¹² P'óósi t'ò k'ollaa t'óyaya ny'óma mp'è sí: Í ta c'ek'èna t'óm nti? Heeli-w'ey'e is'èna Papiloni wulav k'óma Yosalem, ná í kuu pá wulav ná í waali ny'óma, ná í p'ona í t'è t'ò. ¹³ Ìl'èna í k'p'a kawulaya t'óyaya t'ò n'óy'ò ná í ná-í pá p'èl'í n'óy'ò, ná í yele ná ìl'è í su n'óy'ò ná tuunav. M'p'ógó í t'èna t'ètu k'upayalaa t'óna. ¹⁴ Mp'ò p'è t'isina Yuta kawulaya t'èf'e, ná ká w'ú k'ól'óy'ò. Paa ná mp'ò ná pá t'òka pá ná-í pá n'óy'ò p'èl'óy'ò ké t'eu. ¹⁵ Mp'òy'òl'è wulav k'ófal'ò iní, í k'òla wei í kuu t'ètu y'elaa ké mp'ò t'ò í t'ò. Ìl'èna í t'ili Icipiti wulav c'òl'ò sí, ìl'è í ha-í y'óou k'p'ayan'èh ná pá y'oolaa ké tuutuuma. Y'òl'ò wei í lapa yaasi iní t'ò, í ká waa ná í fiti k'èl'è? Timpí í laalaa ná í wak'èl'í pá n'óy'ò p'èl'óy'ò mp'í t'ò, í kaa t'òl'í-tí. ¹⁶ Nt'èna Tacaa Isó sí: Maya Isó weesuyú t'ò k'è. Isu p'ònt'ò iní í s'èp'a wulav wei iní í t'ò-í kawulaya ké mp'ò t'ò í t'è Papiloni. Mp'í t'ò, í y'òka í ná wulav iní pá tuunav ná pá n'óy'ò p'èl'óy'ò. ¹⁷ Icipiti wulav kaa p'ona y'oolaa tuutuuma ná s'òc'ènaa p'ayal'è. Í kaa waasi-í y'óou taa k'è waatu wei Papiloni ny'óma ká l'ò hap'èe taka t'ò. Ícate kite ké paa l'ò ná pá huli p'òh sí pá k'uyí y'elaa tuutuuma. ¹⁸ Mp'í t'ò, í ta ny'èní í tuunav ké p'òl'ò. Í y'òka í n'óy'ò p'èl'óy'ò. P'èy'èl'è iní í ká y'òy'òt'èna ná í su, ná í lá p'è t'óna. Í kaa tasa fituyú.

¹⁹ P'è t'ò k'è Tacaa Isó má ma suwa sí, maya weesuyú t'ò k'è. Tuunav ná n'óy'ò p'èl'óy'ò mp'í í ny'èna yem is'ènt'ò t'ò, ma h'èt'è ké í ká lap'ènaa. Maa m'èh'na p'è t'èyaya í ny'òy'ò taa. ²⁰ Maa ny'èp'í-í puluyú ná má k'p'a-í ma kat'òka taa. Maa p'ona-í Papiloni ná má h'òna-í t'óm ké timpí í ta n'una-m t'ò. ²¹ Paa kú í y'oolaa taa selaa t'óna ná layat'è k'è. P'è kaas'ayí mp'a ìl'èna pá yasi p'èl'èy'e t'ètu t'óna taa. Waatu in'ayí paa nyí sí maya Tacaa má y'òy'òt'èna.

N'òósi nsi Tacaa suwa t'ò

²² M'p'ógó Tacaa Isó y'òy'òt'èna sí: Maa caa t'óy'ò s'òs'òy'ò ny'òy'ò taa p'il'ija k'ófal'aya. Maa p'èl'í hat'òo comcom n'óy'ò taa ny'èh'ka. Maa p'ona-k'èy'e p'uy'ò k'òk'òl'óy'ò nak'òl'í kú t'ò ná má s'ò-k'è. ²³ Is'ey'èl'í p'uy'ò k'òk'òl'óy'ò nak'òl'í kú t'ò k'è maa s'ò-k'è. Kaa pí t'eu ná ká h'èl'í p'il'ijasí ná t'óy'ò lá s'òs'òy'ò k'up'anj'kú ná kú l'òl'í pee. Ìl'èna sumasi piitimnaa t'óna k'ò, ná sí cakí kú is'ot'óm taa ná sí h'èes'ayí. ²⁴ Ìl'èna taal'è t'uj t'óna nyí sí maya Tacaa. Má p'ès'èy'èna t'óy'ò s'òs'òy'ò ké tiika, ná má p'èsí tiika ké t'óy'ò s'òs'òy'ò. Má yekina ná t'óy'ò l'óm ny'èh'kú w'ól'í. Maa yele ná k'òw'òl'óy'ò náá w'èèna l'óm. Maya Tacaa, má y'òy'òt'èna. Maa lá k'è isu ma y'òy'òt'èna t'ò.

18

Isó h'òv'k'èna paa wei isu í t'ònt'è w'èe t'ò

¹ M'p'ógó Tacaa p'òósa Isekiyeeli ma sí: ² Pepe t'ò k'è Is'ey'èl'í ny'óma tukiyi ituule sí,

c'èc'ènaa sala l'ès'èh' akaa.

Ìl'èna pá piya k'èla ny'èh'?

³ Tacaa Isó má ma y'òy'òt'èna tuunav sí, p'è f'èi sí pá tasa ituule nt'ey'e tukuyú ké Is'ey'èl'í taa. ⁴ Ma t'èh'na y'elaa t'óna wees'ih'. Paa c'èc'ènaa ny'èh', paa piya ny'èh'. Wei í lapa is'ayat'ò t'ò, iní í ká s'èna p'è s'èm.

⁵ Ye isu y'òl'ò t'èh'ayí tampana, ná í lakí k'up'ant'ò ná í siy'isaa. ⁶ Í t'òk'í laatu t'òy'ònaya ké pulasi t'ò. Í l'uj'iyí Is'ey'èl'í ny'óma t'uj. Í wak'èl'ayí í t'òy'ònt'èl'è alb. Í k'p'èt'èy'èna

^a 17:10 ilim t'élul'è heelim: Ilim t'élul'è heelim. P'è k'è heelim t'òh ny'òm mp'í pá taa ná

alv ke ɪ asilima kuyeeɲ taa. ⁷ ɪ muɣuliɣi, u ɲmuləɣi. ɪ feləɣi ɪ kəma. ɪ haaki nyəɣətuna ke təɣənaɣa, na mpa pa we kpela təɣə kutakəm. ⁸ ɪ kəntəɣi ɪ liɣitee si ɪ hiki kasəyaya yaa kawaaɣa. ɪ laki mpi pə ta siɣisi tə. Ama yəlaa naale ɪ lapa təm, ɪ təɲəɣi tampana ke tə taa ké. ⁹ ɪ lena ɪ təɲəɣi ma kiɲ, na ɪ laki ma kutututu na kupantu. ɪ le ɪ ni ɪ siɣisina nté. Yulv ɪ su mpu weekəna weesuɣu ké. Taca ɪ so má ma yəɣətəna mpu.

¹⁰ Ye ɪ su pə te yulv pəyaya ké ɲmulv na ká kuyi yəlaa. Yaa ka lapa yaasinaa pane pa taa nəɣəlv. ¹¹ Ka kisa ka caa ɪkrate ke təɲuɣu, na ka təkɪ laatu təɣənaɣa ke pəɲɲ taa. Ka wakəla ka təɣəntəle alv. ¹² Ka muɣuliɣi wahala nyəma na konyəntuna, na ká ɲmuləɣi. Pəcə kaa feləɣi ka kəma. Ka lunɣiɣi tun wei ɪ ké acaalətu ke mpu tə. ¹³ Ye yulv ɪ su mpu kəntəɣi ɪ liɣitee na ɪ pɛəkəɣi kawaaɣa, yaa kasəyaya. ɪ huukɪ si ɪ ká weena weesuɣu na? Aai, yoo. Ye ɪ lapa acaalətu nti tə təna. Pə wee si ɪ isayatu ɪ məli ɪ nyuɣu taa ké na ɪ si.

¹⁴ Ye ɪ su yulv wena pəyalv kɛle, na ɪ naaki isayətuna mpa ɪ caa laki tə pa təna. ɪ le ɪ ta təɲ ɪ ɪkrate. ¹⁵ ɪ kisa laatu təɣənaɣa təɣu ke pəɲɲ tə. ɪ lunɣiɣi ɪ seɣeli nyəma acaalətu tun. Pəyele u wakəɣi ɪ təɣəntəle alv. ¹⁶ ɪ muɣuliɣi nəɣəlv, u ɲmuləɣi. ɪ muɣi kəmle tu puluɣu təluma. ɪ haaki təɣənaɣa ke nyəɣətuna, na ɪ haaki wontu ke mpa pa we kpete tə. ¹⁷ ɪ laki isayatu. ɪ pɛəkəɣi kawaaɣa yaa kasəyaya. ɪ təkəɣi ma kutututu na ɪ təɲəɣi ma kiɲ. Puntu weekəna weesuɣu ké, u səki ɪ caa isayatu səm. ¹⁸ ɪ caa muɣulina na ɪ ɲmulɪ, na ɪ la isayatu ke ɪ yəlaa hekv. ɪ ni ɪ ka səna ɪ isayatu səm.

¹⁹ ɪ pəəsəɣi si, pepe tə ké pəyalv u səki cɛcɛ isayatu səm? Mpi tə, ɪ le ɪ təɲa tampana ké. ɪ lapa kusiyisim na ɪ təkɪ ma kiɲ təna na ɪ laki. Pə wee si ɪ weena weesuɣu ké. ²⁰ Yulv wei ɪ lapa isayatu tə ɪ ni ɪ ka səna. Pəyalv kaa si cɛcɛ isayatu səm. Pəcə cɛcɛ ná kaa si pəyalv nyəntu səm. Siɣisilu təkɪ ɪ siɣisuɣu fəɣtə ké. ɪ lena isayav ná təɣə ɪ isayatu nyəɲ.

Kupantu lapu təm seɣesuyv

²¹ Ye isayav ləwa ɪ isayatu nti ɪ lapa tə. ɪ lena ɪ təkəɣi ma kusəsutu na ɪ təɲəɣi tampana na ɪ laki kusiyisim. ɪ ká weena weesuɣu ké, ɪ kaa si. ²² Paa sɔɔ ɪ kawalaya təna tə ké. ɪ ka weena weesuɣu ke ɪ səna ɪ təɲa tampana tə pə tə. ²³ Mpuɣy Taca ɪ so si, pə taya isayav səm ke ma sɔɔlaa. Ama si ɪ layasi təntə ké na ɪ weena weesuɣu. ²⁴ Ye siɣisilu ləwa ɪ siɣisuɣu na ɪ la kawalaya. ɪ lena ɪ keena isayav acaalətu, ɪ kaa weena weesuɣu tətə. ɪ so ká sɔɔ ɪ siɣisuɣu tə ké. Mpi tə, ɪ ha ɪ təɣi kawalaya na kupəntuɣu taa ké. Pə tə ké ɪ ka si. ²⁵ ɪ seɣeli nyəma yəɣətəɣi si Taca mpaav ta siɣisi. ɪ le ma pəəsəɣi ɪ seɣeli nyəma si, pə taya mpe pa mpaav ta siɣisina ma nyəɲkv ke? ²⁶ Ye siɣisilu ləwa ɪ siɣisuɣu na ɪ la kawalaya na ɪ si ka səm. Isayatu nti ɪ lapa mpu tə tə səm ke ɪ səpa. ²⁷ Ye isayav yela ɪ isayatu nti ɪ lapa tə, na ɪ təɲ tampana na siɣisuɣu. ɪ ka weena weesuɣu. ²⁸ Ye ɪ nawa si ɪ wakəlaa, ɪ lena ɪ layasi, ɪ ká weena weesuɣu ké, ɪ kaa sí. ²⁹ ɪ seɣeli nyəma təɲ si Taca mpaav ta siɣisi. ɪ le pə taya mpe pa mpaav ta siɣisina ma nyəɲkv ke? ³⁰ Pə tə ké Taca ɪ so má ma yəɣətə si ma huuna paa ɪ seɣeli tu wei ɪ su ɪ təntə wee tə. Mpu tə, paa wei ɪ yele ɪ kawalaya ɲka ɪ laki tə, na ɪ layasi. Pə taa kə na mə isayatu yele na ɪ le. ³¹ ɪ lə mə kawalaya tənaya pooluɲ. ɪ layasi ləmayasəle kvfate na huwee kvfana. Pepe tə ké ɪ ka sɔɔli səm? ³² ɪ so Taca si, ma ta sɔɔli asayaa səm. Pə tə tə, ɪ lə mə isayatu na ɪ layasi na ɪ weena weesuɣu.

19

ɪ seɣeli awulumpiya tə wula

¹ Mpuɣy Taca heela ɪ sekiyeeli má si má ma kawəyaya ke ɪ seɣeli nyəma awulumpiya tə si:

2 Mə too ka ké tɔɔlɔɔɔ ɲka ka
wɛna ka mpa ke tɔɔlɔɔɔ taa tɔɔ.

Tɔɔlɔɔɔ kɔfasi hekɔ ke
ka hɛntaa na ká tɔɔki ka piya.

3 Uena ká faləsi ka piya taa lɛɲka
na kele ká pəsi tɔɔlɔɔɔ
ɪfate nte tɔ kɔɛlɔma tɔ tɔɔɔnaɔa cɔlɔɔ,
na tɔ liki yɔlaa tɔ.

4 Mɔ́ɔ́ɔ́ piitimnaa nu pa yɔɔtɔɔɔ ka tɔm,
ɪlena pá kra-keɔe katɔka taa,
na pá tɔ ka muna taa ké kulɔɔɔ taka,
na pá pona-keɔe ɪcipiti tetɔ taa.

5 Tɔɔlɔɔɔ alɔnyɔɲka ɲke ka
cɛkɔnaa si ka tɛɛla kɔɛɛ.
Uena ká ləsi ka piya taa lɛɲka
na ká la-keɔe tɔɔlɔɔɔ ɪfate, kɔɛlikɔɛka nyɔɲka.

6 Uena ká na lɛɲsi pá tɔɲ.
Ka kɔɛlɔma ka tɔɔɔnaɔa cɔlɔɔ,
na ka liki yɔlaa.

7 Mɔ́ɔ́ɔ́ ka yɔka pa acaɛɛ,
na pa kawulɔɔɔ tɛɛsi.
Tetɔ taa yɔlaa í nuwa ka
nyusɔɔɔ ɪɛ pa sɔsɔ seluɔɔ.

8 Uena piitimnaa mpa pa cɔɔna-we tɔ,
pá luna pa tetɔ hɔɔlɔɔɔ taa
na pá pɛɛli nɔɔɔ ke ka tɔɔ.
Pa nyɔɔa-keɔe puluɔɔ
na pá kra-keɔe pa katɔka taa.

9 Mɔ́ɔ́ɔ́ pa tɔ kulɔɔɔ taka ke ka muna taa.
Uena pá sɔsɔ-keɔe tɔɔlɔɔɔ
sɔsɔɔ nakɔli kɔ taa.
Pə waali ké pa pona-keɔe Papiloni wulav.
Uena pá tɔki-keɔe salɔka ke kolɔɔɔ ɪcate taa.
Si pa taa tasa ka nɔɔɔ nuw ke
ɪɛɔɛli pulasi taa.

Tɔɔɔ ɲku pa yaa si lɛɛɲ tɔɔɔ tɔ kɔ tɔɔ wula

10 Nyá too ka wɛ ké ɪsu lɛɛɲ tɔɔɔ.

Pa sɔ-kɔɔɔ lɔm nɔɔɔ na kú lɔ
na kú lɔli sɔsɔm ke lɔm katatɔlɔɔɔ tɔɔ.

11 Kɔ piliɔasi ka wɛna alaafɔya ké
na sí pəsi kawulɔɔɔ kɔɔtɔɔɔ.
Uena sí pu na sí tɛɛ tuɲ tɔɔ.

Mɔ́ɔ́ɔ́ pa sama-kɔɔɔ kɔ piliɔasi paɔale
na kɔ kɔɲkɔlɔmɔɔɔ tɔɔ.

12 Tɔnaɔa pə kɔɛsa-kɔ na pááná
na pɔ pɛti aɛ.
ɪlim tɔlɔlɛ heelim mpa kɔ pɛɛ na á wɔli.
Uena kɔ piliɔasi kɔɛlikɔɛka nyɔɲsi
nsi sí pɛli na sí wɔli
na kɔkɔ nyɔɔa-si.

13 Nɔɔnɔ wulɔɔɔ tetɔ taa

timpi lom fei na lokoto wee tayo pa so-ku.

¹⁴ Mporoy kaka luna ku taa
na ka nyaya ku pilinasu na ku pee.
Ku feina pilinasu alaafoya nyansu
nsi si ke kawulaya kpatoyu to.
Kawoyaya kane ka we ke isu wula.

20

Tacaa paasana Iseyeli nyoma

¹ Iseyeli nyoma kuuu panya naatosomporoyaya nyenka isoto kakpasu nyen kyaku naanowa nyenku wule, Iseyeli sosaa taa narali koma. Pa mayana-m si pa caaki pa nyi Iso luyu nyantu. ² Ntana Tacaa Iso heeli-m si: ³ Isekiyeeli paa si Iseyeli sosaa si, maya i koma nav na? Ma tuuki si ma ke weesuyu to ke. Ma kaa yele na i na-m. Tacaa Iso ma yaotona mpu.

⁴ Mporoy Tacaa Iso tasa-m heeluyu si: Ye n caa n huona-weye, n huona-we, ile heeli-weye pa caanaa acaalatu tama. ⁵ Heeli-we si, maya Tacaa Iso ma yaotaa si, kyanku ma lasa Iseyeli nyoma me to ma kraasa nin na ma su Yakaru tayaya luyuy nyoma ke nayo na ma tuu. Ma hula-meye ma tayo Icipiti tetu taa. Ma heela-me na isale kuseeme si, mayale ma Caa Iso. ⁶ Kyaku nyonyu ma kraasa nin na ma heeli-me na tuunav si, maa lasi-meye Icipiti tetu taa. Maa pona-meye tetu nti maa cowa na to kala teu to taa. To taa ke tayonaya na kupantu tona tola yem to. ⁷ Halana ma heeli-me si, i lo acaalatu nti i nyenayi na to hen-me to. I taa pilisi ma ti na Icipiti tun. Mayale ma caa Iso.

⁸ Mporoy i kisa-m nunav na i kul ma to. Ma taa nyalu ta lo acaalatu nti to hen-me to. Peco i ta lo Icipiti tun. Uena maa hiki huwee si, maa lana-me na paana ke Icipiti tetu taa tona, halana a hee. ⁹ Paa na mpu ma hote to ke ma lapa mpu si, pa taa koo na pa wakeli-teye piitimnaa mpa pa heku i wee to. Peco mpe inu pa heku ke ma hula-meye ma ti. Uena ma lasi-meye Icipiti tetu taa. ¹⁰ Mporoy ma lasa-meye Icipiti tetu taa. Ma tiika-meye wulaya tetu nti to taa fei cayav to. ¹¹ Ma seyesa-meye ma kiin. Ma hula-meye ma kututu nti pa wee si, yulu i taki na i weena weesuyu to. ¹² Ma ha-meye kyeyen kuhesey si, pa huli si, maya Tacaa ma suna-me na ma mpa. ¹³ Mporoy Iseyeli nyoma me i kula ma to ke wulaya tetu taa. I kisa ma kiin ke tonyu. I lo ma kututu nti yulu ka tony na i weena weesuyu to. I wakela ma kyaku kuhesey tona. Pa to ke ma huwa ma taa si, maa mu-me na paana taseyeyi ke wulaya tetu taa tona, na ma kpiisi-me. ¹⁴ Paa na mpu ma hote to ke ma lapa mpu. Pa taa koo na pa wakeli-teye piitimnaa mpa pa taa ma lasa-meye Icipiti tetu taa to. ¹⁵ Wulaya tetu taa tona ma kraasa nin na ma tuu si, ma kaa pona-meye tetu kupantu nti maa ha-me to to taa. Tetu nti to taa ke tayonaya kupanka na kupantu tona tola to. ¹⁶ Mpi to, i lwa ma kututu na i kisi ma kiin ke tonyu. I wakela ma kyeyen kuhesey. Pa taya pulu, i nyakelona ma tun kulalaan ke. ¹⁷ Ama ma lapa ma patatete si, ma taa kpiisi-me. Ue ma ta wakeli-meye wulaya tetu taa.

Iseyeli nyoma ta yele Tacaa ke kisuyu

¹⁸ Mporoy ma heela Iseyeli nyoma piya ke wulaya tetu taa si, i taa tony ma caana kiin. I taa tony pa kututu, na i pilisi ma ti na pa tun. ¹⁹ Mayale ma Iso Tacaa, i tony ma kiin. I paasana ma kututu, na i laki-ti. ²⁰ I nyeni ma kyeyen kuhesey ke ma nyen. Kyeyen inu i hulayona ma na-me ta heku si, yola i nyi si, mayale ma Iso Tacaa. ²¹ Uena mu kul ma to, i ta tony ma kiin. Peco i ta paasana yaa i tony ma kututu nti yulu ka tony na i hiki weesuyu to. I wakela ma kyeyen kuhesey. Ntana ma huwa ma taa si, maa lana-me na paana ke wulaya tetu taa ke, halana a hee.

nyaga tunj lum nyəŋ təna na kwoləŋ. Pulupu kaa teesi-ke. Kaa nyaga pə tənaya hatoo ilim mpətəŋ ké, haləna pə ntəŋəŋ. ⁴Yəlaa təna ká nyi si maya Tacaa. Ma tuna kəkə ŋke, na pulupu kaa teesi-ke.

⁵Ntəna Isekiyeeli má, ma yəŋəti si: Hai, Tacaa, pa təŋ maya si atuwa ke ma tukiyi.

⁶Mpúŋú Tacaa təma-m si: ⁷Yulu nyá, keesi nyá ise na Yosalem icate tə. Yəŋəti tə kataya təlataŋa tə ké isayatu. Yəŋəti mpi pu mayana Iseyeli tetu tə. ⁸Heeli Iseyeli nyəma si, maa kuli pa tə. Maa kpee ma layate ke tə suyute taa na má kú pa təna. Paa asayaa paa kúpama. ⁹Kúpama na asayaa pa kpiisuyu tə ké maa kpee ma layate ke tə suyute taa. Maa kú yəlaa tənaya pə kraŋav ilim mpətəŋ na pə ntəŋəŋ tə tə. ¹⁰Yəlaa təna ká nyi si, maya Tacaa, ma kpee ma layate ke tə suyute taa. Tə kaa tasa mələy. ¹¹Yulu nyá, nyá laŋle í wakəli səsəm. Wii pa təna pa isentaa. ¹²Ye pa pəsa-ŋ si: Pepe tə ké n mələyi? Ile ŋ cə si, ma nuwa təm isayatu ké. Tu la na yəlaa laŋa wakəli. Paa susi ŋkpalasi ke yem, na pa apalutu hoo. Pa tuna ká makí təma. Nti tə taləna ntə. Tacaa Iso má ma yəŋətəna mpv.

Layate ka təŋə Iseyeli nyəma

¹³Mpúŋú Iso təma Isekiyeeli má si: ¹⁴Yulu nyá, yəŋəti si, Iso má ma yəŋətəna si, layate layate.

Pa sala-teye na pá sotiti-te.

¹⁵Yəlaa kuyv tə ké pa sala-te.

Pa sotita-teye si tə teeki kəkə.

Tu pəsi na tə yəli?

Ma pəyalv kawulaya kprátúŋú footiyi tunj tənaya.

¹⁶Pa sotita-teye si pá təkí-teye niŋ taa.

Pa sala-te na pá sotiti-te si

kulv í təkí i niŋ taa.

¹⁷Yulu nyá, ma kapuka na ŋ wii.

Mpi tə, ma yəlaa tə ké pa kpee layate.

Iseyeli awulumpiya təna tə ké pa kpee-te.

Paa kv pa tənaya.

Pə tə tə, kra nyá laŋle.

¹⁸Pə ké mayasuyv tonj nyəŋkv ké.

Tacaa má ma yəŋətəna mpv.

¹⁹Yulu nyá, teləsi Iso kuyəŋətətu

na ŋ ma niŋ taa.

Layate í ma təm naale, na təm tooso.

Layate nte tə kuyi katatəlaya tə

nté tə təŋəŋəna-we.

²⁰Tə yəkəyi yəlaa apalutu ké.

Tə yeki na pá seliyi.

Tacaa má, ma su layate kukukule ke

paa nənəŋə ŋkaya.

Tə ŋmeləsəyi na tə səlv puwa si tə kú.

²¹Layate ləŋ nyənte i lo nwaan na mpələ.

Tə keesi tə nəŋə na həŋələŋ təna taa.

²²Tacaa má, maa ma niŋ taa tətə. Maa yele na ma pááná huu. Maya Tacaa, ma yəŋətəna mpv.

Kolontunaa tiu ke Yosalem tə

²³Mpúŋú Iso təma Isekiyeeli má si: ²⁴Yulu nyá, hee mpaan naale wei Papiloni wulav ká təŋ na í kəŋna i layate tə. Mpaan inu i naale i luna tetu kulvmtv taa ké. Tu

kuvusum na pə hólí-ı timpi paa mpaav ηku ku puki tə. ²⁵ Hεε mpaav ηku Papiloni yoolaa ká təη na pá tala Amoni nyéma ıcate Lapaa tə. Na ηku paa təη na pá tala Yuta kolunə ıcate Yosalem taa tə. ²⁶ Papiloni wulav takı mpatεε taa, ılena í səη na í mayası pile. ı ká ciyiti nyéma kutətəna. ı ká pəsı tıη kulalaan, na í wiili pələpu həεε taa. ²⁷ ı mayasaa ılena nyəmle kpa Yosalem. Mróyó tə hota ı nin ηtəyən taa. ı ha nəyə sı, pá sɔv ıcate taa na yoou kakiisasi. Pa sı yoou wontu ke nənəsı, na pá lo hapεε taka ke koloosi kila na pá hεε ləən. ²⁸ Yosalem nyéma me í huuki sı, pile mayasuyv mpi pə kaa kpa-me. Mpi tə, paa tεma-meγε nəsı sɔv. ıle Papiloni wulav ná huləyi-meγε mə təpəntəle. ı huləyi-me sı ı ká kuu-me na í tεena. ²⁹ Pə tə kə Tacaa ıso yəyətəyi sı, í təsəyi-m mə kawalaya tə. Pəcó í kuliyi mə ısayatu tə, na í huləyi mə kypəntəη ke mə lakası təna taa tə. ı ta yele sı í səə mə ısayatu tə tə, kolontunaa ká kuu-me.

³⁰ Ama pə kaasuyv ıseyeli wulav nyá tə, nyá kə waalı lulv səsə kə. Waatu kəη wei ı taa nyá təntε ısayale ká sı tənaya tə. ³¹ Nti maya Tacaa ıso ma huləyi təyələ sı, pu pε-η mpi pə huləyi sı, n kə awulumpu tə. Paa kəəli nyá ntenuyu. Paa kvsı mpa pa pasa pa tı tə pa nyəən. ılena pá tisi mpa pa hən pa tı tə. ³² Maa pəsı Yosalem ıcate ke ncaale taa ncaale. Paa yəki ıcate təna təmuyumuyv. Ama pə kaa la mpu na wei ı nin taa pa tı-tε tə, ı ta kənta kə.

Amoni nyéma yoonav

³³ Mróyó Tacaa təma ısekiyeeli má sı: Teləsı Amoni nyéma ke təm ısayatu nti ıso Tacaa, má, ma yəyətə pa yaası wei ı tıvki ıseyeli nyéma tə ı tə tə. Heeli-we sı: Layatε weε, na tə səəlv puwa sı tə kv-me. Pa sotita-tε sı, tə teeki kəkə na tə kú katatələya. ³⁴ Waatu wei mə tanə toosee kukpeyee, na kutələsətı pəpətı nyəntı tə. Layatε səəlv puwa sı, tə setı waalı lulaa na ısayalataa pa nyəən. Pəpətı fεi lelen, mə təntε ısayale tənaya waatu tapəna ntə. ³⁵ ı mələna mə layalεε ke a suyula taa. Maa huuna-meγε tetı nti tə taa pə ηma-me tə. ³⁶ Maa mı-me na pááná səsəəna. Maa woso-yεyε mə tə ısu kəkə. Maa tı-meγε asayaa mpa pa nyéma wakələyv təm tə pa nin taa. ³⁷ Mə caləm ká kpe tetı taa. Kəkə ka nyaya-me na pá səə mə tə. Mpi tə, maya Tacaa ıso, má yəyətəna.

22

Yosalem nyéma acaalətv təma

¹ Mróyó Tacaa təma-m sı: ² Yulv nyá, tayanı nyá tı na í huuna Yosalem ıcate nte tə taa yulokulaa suwa tə. Taa nyá, la na pá nyı pa acaalətv lakası. ³ Teləsı-we sı, mə kuvona ıcate yəlaa. Mə tayənəyənə yəlaa wakələyv waatu. ı luki tıη kulalaan na í pilisiyi mə tı. ⁴ ı kv yəlaa na í pilisi mə tı na tıη. ıle mə təm ka sı. Mpu pə yelina na mə kuvεεη pasa na mə pusı tε. Pə tə kə ma yelaa na piitimnaa tıvki-me. Tetı təna woniyi-meγε. ⁵ Mə cəlv nyéma na hatələya nyéma ka won-meγε. Mpi pə tə í pilisa mə tı na mə tetelatətv səsəyı tə.

⁶ ıseyeli awulumpiya lakəna pa tən na pá kvı yəlaa ke ıcate taa. ⁷ Yəlaa footiyi pa caanaa na pa toonaa ke tetı taa. Pa muyuliyi muvlaa na pá təkı suluwaa na leelaa ıse. ⁸ Pa nyənəyı yem kə ma kətaya təlatenaa. Pa wakələyi ma kuvεεη kuhεesəη. ⁹ ıcate taa yəlaa me í ha mə təyi cayanav taa. ı kvı təma na í təkı kulalaam təyənası ke pulası taa. ı ha mə təyi asilima təma taa. ¹⁰ Ləlaa svukəna pa caanaa alaa. Pa kpiki alaa lempa ke pa ısətı nav waatu. ¹¹ Ləlaa ná lakı wasanəkalətv na pa təyəntələnaa alaa. ılena ləlaa náá kekitiyi pa saalənaa, yaa pa na mpa pa kaa caanaa tike yaa toonaa tike tə. ¹² Tetı taa yəlaa tisiyi na pa fεləyi-we na pa kvı ləlaa. ı kəntəyı mə liyitee na í tanə sı pá fεlı-me na pá tənı kasəyaya səsəəηka. ı ləkəyı mə təyəntələnaa na musıη na í səkı mə caa ıso tə.

¹³ Maa kusi katan̄a na Yosalem nyóma me mə tɔɔ. Mpi tɔ, í preekəyi kasəyaya asilima nyəŋka na í laki yolukule. ¹⁴ Koyaku ŋku maa kuli mə tɔɔ tɔ, í ka wɛɛna apalɔtu na toma na í səŋ? Maa la nti ma yəɔtɔaa tɔ. ¹⁵ Maa yasi-meɣe tetɔnaa mpa í ta nyi tɔ pa piitimnaa taa. Mə asilima tɔma ka su tənaya. ¹⁶ Í ka wakəli mə ti na Mə isayatu ke piitimnaa lelaa isentaa. Ulena í cekəna si maya Tacaa.

¹⁷ Ḿpóyú Tacaa tɔma-m si: ¹⁸ Yulu nyá, Iseyeli nyóma pəsa ké isu nyəɔtu nti pa ta tayan̄i tɔ. Isu liyitee nyəɔtu, na kuseemtu, na kuhulɔmtu, na nyəɔluyɔ mayamaya, na səlɔpa nyəŋku ŋku pa su kuluku taa si, pa tayanəyi tɔ. ¹⁹ Pə tɔ ké Tacaa má ma Isə yəɔtəyi si: Mə tən̄a í wɛ ké isu nyəɔluyɔ ŋku pa ta tayan̄i tɔ. Ma kreyeliyi-meɣe Yosalem taa. ²⁰ Teitei isu pa kreyeluyɔ nyəɔtu waani waani ke təntəmlɛ ke kuluku taa, na pá huɣuti kəkə na té hoo tɔ. Ḿpóyú maa kreyeli-meɣe ma pááná səsəna taa na í hoo. ²¹ Maa kreyeli-meɣe təntəmlɛ ke. Maa woso mə tɔ ké ma pááná səsəna kəkə, na í hoo Yosalem taa. ²² Isu liyitee nyəɔtu hookuyɔ kuluku kəkə taa tɔ. Ḿpóyú í ka hoo icate taa. Waatu inəyi í ka nyi si, maya Tacaa má muna pááná.

²³ Ḿpóyú ma tasaa si Tacaa tɔma-m si: ²⁴ Yulu nyá, heeli Yosalem nyóma si, mə icate wɛ ké isu tetu nti tɛv ta nu tɔ. Ule maa mu-ti na pááná, na té wuli təkpaŋalan̄i isu tetu nti tɔ laŋa lum tɔ. ²⁵ Teitei isu tɔɔlasɔ nyusuyɔ si tɔɔnasɔ waali tɔ. Ḿpóyú mə nyuyɔ nyóma kuyi lelaa, na pá pəsəyi alaa payale ke leelaa, na pá kuuki liyitee na wɛnau. ²⁶ Mə kətəlaa ná yəka ma kiin̄. Pa wakələyi ma kətaya təlataana. Paa fayasəyi mpi pə wɛ tənəŋ na mpi pə ké kpai nyəm tɔ. Pəyele pa ta nyi asilima nyəm na mpi pə ta ke asilima pulu tɔ. Paa paasəɣəna ma kuyeyɛ kuhɛesəŋ. Ulena pə kuyi ma nyuyɔ ke mə heku. ²⁷ Mə nyuyɔ nyóma ná wɛɛ ké isu taale hasi nsi si cələyi si tɔɔnaya tɔ. Pa ŋmusəyi caləm, pa tɛŋ yəlaa, pa ŋmuləyi pa wɛnau. ²⁸ Mə Isə kuyəɔtɔtu tɛləsəlaa ná wɛɛ ké isu lum mpi pa taaki kutuluyɔ tɔ tɔ. Kpai toosee ke pa naaki, na pá yəɔtəyi kaloolaya təm. Pa tɔŋ si: Tacaa Isə yəɔtɔaa. Pəyele ma ta yəɔti natəli. ²⁹ Mvsuŋ na ŋmuləm ke yəlaa laki tetu tən̄a taa. Pa cəsəyi kunyɔntɔnaa na pá muɣuliyi muɣulaa. ³⁰ Ma preekəyi mə taa ké yulu wei i səlɔ puwa si í ŋma kolun̄a tɔ. Í ká səŋ nənəɣə na í paasəna tetu tən̄a. Í ká sələmu-m si ma taa yəki icate. Ma ta na nəɣɔlv. ³¹ Maa mu-me na pááná səsəna na má yele na mə lakasi məli mə nyəŋ taa. Ma pááná ká nyaya-me isu kəkə. Tacaa Isə má ma yəɔtəna mpu.

23

Samalii tetu yəlaa wasaŋkalətv

¹ Ḿpóyú Tacaa tɔma-m si: ² Yulu nyá, alaa napəli paa wɛnna naale, pa too ke kulum. ³ Ulena pá lá wasaŋkalətv ke Icipiti taa timp̄i paa wɛɛ tɔɔ pa pɛlɔtu waatu. Tənaya pa caala pa pɛlɔtu həla ke wayaluyɔ, na pá ŋmakəli-yɛ. ⁴ Pa yaakaya kəɣə si, Ohola, ɔɣɣɛ Samalii tetu. Neu si Oholipa, ɔɣɣɛ Yosalem. Má tənna-wɛ, na pá lɔli-m apalɔpiya na alɔpiya. ⁵ Ama Ohola ná lapa wasaŋkalətv. Pəyele má tənna-i. Mpa n nyulaa tɔɔlɛ nyá cəlɔ nyóma Asilii nyóma. Ḿpóyú n̄ ləsa pa taa ké taŋnaa. ⁶ Paa ké nyuyɔ nyóma ké, na təm huɣulaa səsaa. Pa suukaya wontu kupampantu ké. Paa ké ifepiya na pá tewa na pá cak̄i kpaŋanəŋ. ⁷ Ḿpóyú Ohola nyá luyɔ lapa Asilii nyóma akewenaa səsaa mpe. N səlɔ-wɛ, na n̄ pilisi nyá ti na pa tuŋ. ⁸ Wasaŋkalətv nti n̄ lakaya Icipiti tɔɔ n̄ tuyɔta. Tənaya pa caala nyá pɛlɔtu həla wayaluyɔ. Ulena pá həntən̄a-ŋ nyá pɛlɔtu taa, na pá pəs̄i-ŋ wasaŋkali. ⁹ Pə tɔ ké ma tu-ŋ nyá taŋnaa Asilii nyóma mpa nyá luyɔ suu mpu tɔ pa niŋ taa. ¹⁰ Pɛle pa kuu nyá pəyalaa na nyá pɛlaa. Ulena pá wəɣəsɔ nyá wontu na pá ku-ŋ na layate. Isəna pə həma nyá ŋkpaŋuyɔ si alaa lelaa í ná tɔɔlɛ.

Yosalem icate yalaa wasanjalatu

11 Ohola neu Oholipa ná pə tənaya mpv. Ama i konyuləh teləsa mpələ. Oholipa nyá nyəntv tē nyá kəgə nyəntv. 12 Nyá cələ Asilii nyéma təm huɓlaa, na akewenaa səsaa. Pa suuwa wontu kɔpantv ké na pá ké ifepiya. Pa tewaya na pá caki krayanəh, mpeye n təhaya. 13 Ḿpógó ma cekənaa si, nyá pilisa nyá ti tətə. Mə naale mə təntē lapa kolumtələ. 14 Oholipa ná səsaa lentī ke nyá wasanjalətv tə. Kuyaku nakvli n nawa pa ləsa Papiloni nyéma fotoo na lvm kuvεεməm ke kolunə tə. 15 Pa ləla tampalanaa ke pa tusi taa. Pa tema nyəəh saalasī kuwalasī, pa nəgəsəna isu awulaa. Isu Papiloni nyéma wεv pa tē tə. 16 Waatv wei Oholipa n ná-wεye kprakpaa təgə n nyula-wε. Ulena n tili nyá tillaa ke pa tē. 17 Ḿpógó Papiloni nyéma pola nyá kin na nyá na-wε í kaa nyaalvɔv. Na pá pilisi-η na pa wasanjalətv. N pilisa nyá təgi mpv, ulena nyá taa kpana-wε. 18 N ka pəsə nyá təgi wasanjalī ké təkēlee. N hula nyá tapakpētē ke yalaa. Haləna ma nyəgəsī-η isu ma nyəgəsuvv nyá kəgə tə. 19 N luləsa nyá wasanjalətv ké, na n təsəgi isəna n lakaya nyá təgi nyá pēelətv waatv ke Icipiti tə. 20 Ḿpógó nyá luyv suuwa nyá tanəna mpa pa wena wasanjalətv luluyv tə. Isu kpanasī na krayanəh pə wεv tə.

Yosalem nyéma ηkpanvɔv həm

21 Oholipa, n təsə isayətv nti n lapa nyá pēelətv tə. Waatv inəgi Icipiti nyéma wayalaya nyá hələ na pá ηmakələgi-yε. 22 Pə tə ké Tacaa Iso yəgətəgi si: Maa yele na nyá tanəna tənə mpa nyá taa kpanaa tə, pá luna paa le na pá kuli nyá tə. 23 Pə krayan Papiloni icate, na Kalətē nyéma tənə tə. Na Pekoti na Sowa na Kowa pə tətənə nyéma. Asilii nyéma tənə ká səsī pa tə. Maa kpeyeli ifepiya telaa, na kufənənəna, na təm huɓlaa səsaa, na yoolaa, na akewenaa səsaa. Pa tənə paa ké krayanəh cayalaa ké. 24 Paa luna ilim ntəgəh tə ké, na yoolaa tuutuuma na pa yoo keekənəna na pə wontu. Paa kenti pa tə ké kpaləh, na yoo kahusi na pá ta-mεye kotaya. Maa pētī Papiloni nyéma ke mə təm. Pēle paa kεεsəna pa kiin na pa huɓna-mε. 25 Maa mu-mε na pááná, na má yele na mə kolontunaa la-mε na mvsəh. Paa setī mə muna, na mə ηkpanη. Paa kv mə lulvɔv nyéma na layatē. Ulena pa kuu mə pəyalaa na mə pēelaa. Ye pə kaasa mpa, ulə pa nyagasi-wεye kəkə na pa isε. 26 Paa kuu mə wontu kvsusuutu, na mə kacəka nyəntv tənə. 27 Maa su tənaya ke mə təntē isayalē. Na mə wasanjalətv nti i caala Icipiti taa tə. I kaa tasa Icipiti nyéma ke nyulvɔv, yaa i huɓ pa təm.

28 Pə taya pulv, maya Tacaa, ma yəgətəgəna si maa tv-mεye mpa u caaki na mə taa kpaana tə pa niη taa. 29 Taa hanaya ke paa lana-mε, na pá kuu mə wεnav mpi í kontina hanaya tə, na pá yele-mεye kpētē təyələyəlī. Pū kuli mə tətələtətv na mə wasanjalətv isayətv na pə fεele tə təyelele. 30 Ḿpógó paa la-mε. Mpi tə, í lapa wasanjalətv na piitimnaa. I pilisa mə ti na pa tuη. 31 Mə kəgə ikpātē ke í tənə. Pə tə ké maa tv-mεye wahala səsə na pááná*fa*. ^a towa pə huwεε isu Matiyee 20:22. Fəlansεε taa wεε si kəpυ ké. 32 Tacaa Iso má ma yəgətəa si: I ká təgə wahala səsə ké. Wahala inī i walaa ké na i limaa. Wahala inī i ka yelina na pá tvəki-mε na pá woniγi-mε. Wahala inī i təwə səsəm ké. 33 Nyá kəgə Samalii wahala inī, i ká wu-η na í kv-η. Na í wakəli-η na í tv-η səgəntv. 34 N ká təgə-i ké na n tēmī-i. N ká yəki-i həgəlasī na sí hεε nyá lanjē taa. Mpi tə, maya Tacaa Iso má yəgətəna. 35 Pə tə ké Tacaa Iso má ma yəgətəa si: N səsə ma tə. N lə-m na waalī tə, nyá wasanjalətv na nyá isayətv ká məli nyá nyvɔv taa.

Iso kvγi Samalii na Yosalem pa təm

36 Ḿpógó Tacaa təma Isekiyeeli má si: Yulv nyá, tayanī nyá ti na n huɓna Ohola na Oholipa. Pə wεε si n kuli pa acaalətv tə ké. 37 Pa ké alaa yulvkvlaa ké, na

^a 23:31 pááná: Pááná, pə nuv lapa Ləkpa nyéma ke katē, pə tə ké tə

wasanjalənaa. Tun asilima nyəŋ təlaale ke pa lapa wasanjalətu. Pa laa-ı pa pəyalaa mpa paa lula-m tə. ³⁸ Mpi pa tasa-m lapu təyəle pa pilisa ma kətaya təlate ke kuyaku kulumuyu ŋku. Pa wakəla ma kuyeyə kuhəsəŋ. ³⁹ Waatu wei pa laakaya pa piya ke tun təyə, pa pola kuyaku kulumuyu ŋkuyu ma kətaya təlate na pá pilisi-tə. ⁴⁰ Haləna pá tili tillaa ke apalaa pooluŋ nyəma waali. Pəle pa təo ké pa səwa lum, na pá tú cəlavnaa na kacəka wontu. ⁴¹ Uena pá caya pa katonaa kupampama təo, na pa taapələnaa ke pa nəyə təo. Na pá su ma tulaalu na nim ke pə təo. ⁴² Samaa wei u huuki natəli tə, ı kəma ı kin na í laki kəkəte. Sapa wulaya tetu taa ké pa lunaa. Pa təwa Ohola na ı neu pa niŋ taa ké kpaasi, na pa tema-weyə ntenin kupampaŋ. ⁴³ Mpuuyule ma pəssa pa taa alu wei ı kpatəla wasanjalətu taa tə si: Nəonəo n ká laki-təyəle? Na paa kəo nyá kin na? ⁴⁴ Uena yəlaa kəo pa kin isu pa kəŋuyu apalaa təna alaa kin tə. Mpyúyú apalaa pukaya alaa sakala nyəma Ohola na Oholipa pa kin. ⁴⁵ Ama apalaa siyisilaa ká huuna-we, isu pa huukuyuna wasanjalənaa, yaa mpa pa kuyi yəlaa tə. Mpi tə, pa ké wasanjalənaa ké, na yəlaa caləm we pa niŋ təo. ⁴⁶ Taca Isə yəyətəyi si: Maa yele na samaa kuli pa təo. Paa kuu pa wontu na səyantu pu-we. ⁴⁷ Samaa inı ı ká yaya-weyə pəe, na pá ku pa na pa pəyalaa na pa pəelaa na layalee, na pa nyayasi pa téesi ke kəkə. ⁴⁸ Isəna maa su isayatu tənaya ke tetu taa təyəle. Uena pá huli alaa ləlaa ke layatu na pá taa təŋ pane pa ıkrate. ⁴⁹ Pa isayatu ká məli pa nyəŋ taa. Paa səyəli pa tun laau kupuntuyu. Waatu inəyi paa nyi si mayale Taca Isə.

24

Yosalem nəyəsəna taanuse wei kəkətaya kpawa tə

¹ Mpyúyú Iseyeli nyəma kuuu pənaya pəyəlayafei naanəwa nyəŋka. Isətu naanəwa nyəŋ, kuyaku naanəwa nyəŋku wule. Taca təma-m si: ² Yulu nyá tu kuyaku ŋkuyu takəlaya taa. Mpi tə, ku wule ke Papiloni wulav ká suv Yosalem taa na í ləkki-tə. ³ Yəyətə yəlaa təo kullaa mpeye təm. Maya Taca Isə má yəyətəna-ti si:

Təsi tiyaya,

təsi-ke na í pəli ka taa ké lum.

⁴ Tu nantu cəyələŋ kupan təna.

Paa yule paa hamuyu,

na í suuli məwa kupana.

⁵ Kpaya kaləku taa heu kupampaŋ nantu.

Tu taasi ke səsəm ke tiyaya tēe,

na pá wasa teu.

Mpi tə, pə wee si məwa

mayamaya í pu tətəyə.

⁶ Pə təo ké Taca Isə,

má ma yəyətəyi si,

yuluku le icate təm we waiyo ké.

Tə nəyəsəna ké isu taanuse wei

kəkətaya kpawa, na ı nyaaluyu na kate tə.

Ləsi tiipile nantu ke cəyəlu yu cəyəlu yu.

Pə taa səo paa kulumuyu.

⁷ Mpi pə təo tə, yəlaa mpa Yosalem kuwa tə,

pa caləm we icate heku taa kukpamuyu təo ké yem.

Nəyəlu ta pəli-wəyi ate si

pá taki-wəyi tetu.

⁸ Ma caawa si ma húlí ma páána səsəna na má ləeti.

Uena má ŋmusi ı caləm ke kukpamuyu təo,

na má yele-wəyi mpu si nəɣəlv í taa takı-wı.

⁹ Pə təw ke Tacaa Iso má,
ma yəɣətəyi təfoo si:

Yulɔkɔlaa ɪcate nté tə təm wε waiyo ké.

Mpi tə, maa tú tə taa ké kəkə səsaya.

¹⁰ Tú taasi ke səsəm na n̄ tú kəkə,
təsi nantv ke teu na n̄ tv tuusi pee. Mɔwa í nyaya.

¹¹ Təni tiipile kpete ke mamala təw na t́ han̄.

Tə nyəɣəlvɔv kuseemvɔv í sεε,

na tə asilima hoo tə taa,

na tə kəkətaya nyaya.

¹² Təkaasvɔv tənə wε kpete ké. Kəkətaya kaa lu yem na pə ta kenə kəkə.

¹³ Yosalem nyéma kawalaya wε pa asilima taa ké. Mpi tə, ma caakaya si má husi pa asilima. Ama pa fei tənəh̄, a kaa tasa husvɔv. Maa lana-wε na pááná ké haləna á hεε. ¹⁴ Maya Tacaa má yəɣətəna mpu. Maa la pə tənaya, ma kaa nyá. Pəyele ma kaa wεena pətətəle, yaa má tuli tapəh̄. Pu huɔna-mεye na ṕ keesəna mə təntə na mə təma. Tacaa Iso má ma yəɣətəna mpu.

Isekiyeeli cayale ke ləyaya

¹⁵ Ḿpóyú Tacaa təma-m si: ¹⁶ Yulɔ nyá, maa yele na səm kelı wei ı hεesəyi nyá lan̄le tə. ɪle pə fei si n̄ caya ləyaya yaa n̄ wii, yaa nyá ɪsəlv̄m í tu lu. ¹⁷ Nm̄esi nyá lan̄wakəlle, taa caya ləyaya. Ama te nyá nyvɔv saalaya, na n̄ lεε nyá ntan̄kpala. Taa takı nyá ɪsɛntəw, pəyele taa təɣə ləyaya təɣəna.

¹⁸ Isekiyeeli má, tanəh̄ tεε ké ma yəɣətayana yəlaa. ɪlena taanaya n̄ke ka mayamaya ma alv si. Pə fema ɪlena má lá ɪsəna Iso hula-m tə. ¹⁹ Ntəna yəlaa pəwsi-m si, má keesi-wεye mpi ma lakı mpu tə pə kutoluyv. ²⁰ Mpuvule ma cə-wε si, Tacaa heela-m təm ²¹ si má teləsi ɪseyeli nyéma. Iso si: Maa wakəli ma təsεεle. Ntεye pa h̄əh̄na pa ti na pá huləsəɣəna lan̄a na pá səla-tε. Paa kú pa pεelaa na pa pəyalaa mpa pə yela Yosalem tə. ²² Pa kaa takı pa ɪsɛntəw yaa pá təɣə ləyaya təɣəna. ²³ Pa kaa hetı pa nyəw̄h̄ saalasi, yaa pá wəɣəsi pa ntan̄kpala. Pa lan̄a kaa wakəli, yaa pá wii. Ama pa ɪsəyatv təw ké paa nəɣəsi na pá wiiki təma təw. ²⁴ Isekiyeeli maya paa keesəna na pá lá teitei ɪsu ma lapv tə. Waatv wei yaasinaa mpe paa la tə, paa nyı si Iso mayale Tacaa.

²⁵ Ḿpóyú Tacaa təma-m si: Kuyaku nakvli maa ləsi Iso təsεεle nte tə ké mə kvɔlvɔv tətule na í huləsəɣı-tε na lan̄a tə. Lonte ntεye í ka tεeləyi na í h̄əh̄na mə ti. Maa yele na í lan̄ mə pəyalaa na mə pεelaa tətə. ²⁶ ɪle kuyaku n̄kvɔv wei pə səwə tə, ı ká se na í kəw̄ na í keesi-mεye-ti. ²⁷ Wvle n̄t́ tə mayamaya ke mə nəɣə ká kuli na í yəɣətəna wei pə səwə tə. ɪ kaa tasa sum ɪsu kamumuka. Isekiyeeli nyaa wεena ɪsu kvh̄lv̄m. ɪlena í cekəna si maya Tacaa.

25

Tacaa kaləyənə Amoni nyéma

¹ Ḿpóyú Tacaa təma Isekiyeeli má si: ² Yulɔ nyá, keesi ɪse na Amoni nyéma tetv təw. Yəɣətı ɪsəyatvnaa mpa paa mayana-wε tə, pa təm. ³ Teləsi-wε si, maya Tacaa Iso ma yəɣətə si í won̄aa na í kpaləsi kuyan̄ku ma kətaya təlate wakəlaa tə. ɪ kpiisa ɪseyeli tetv. Kolontunaa kuu Yuta nyéma na pá tɛna. ⁴ Maa yele na ilim təlule nyéma təɣə mə tetv. Paa siki pa təsɔlv̄nəna na pá ká pa kaləkəh̄. Paa təɣə mə tetv kvlv̄lv̄m, na pá nyəw̄ mə naaləm. ⁵ Maa pəsi mə ɪcate səsəle Lapaa ke yooyoonaa tətəɣəle. Mə tetv tənə ka pəsi heen̄ təhεesəle. ɪlena í nyı si mayale Tacaa.

⁶ Tacaa Iso yəgətəa si, mə lanje heena lseyeli tetu wahalanəa. I wonəa na í ηmaali na í footi-weye katatəlaya. ⁷ Maa tu-meyə niñ na má yele na piitimnaa ləlaa ləeki mə nyəm təna. Maa kpiisi-me təkpatəa ké tetənaa ləlaa taa. Ulena í nyi si mayale Tacaa.

Tacaa kaləgəna Mowapu nyəma

⁸ Mpuşule Tacaa Iso təma si: Mowapu na Seyii pə nyəma yəgətəa si, Yuta yəlaa wə teitei ké isu piitim lempri nyəma. Pa ta paγati. ⁹ Pə təo ké maa yele na kolontunaa tii acaləe nna a wə Mowapu tetu toñə təo tə a təo. Anı a kentina pa təo. Paa yəki-yeyə kuləm kuləm. Paa a taa wena a kəla teu tə, isu Peti-Yesiməti, na Paali-Meyəñ, na Kiliyatayim. ¹⁰ Maa yele na ilim təlule təo təntəa təgə Mowapu*fa* nyəma tetu. Isu pa təgəw Aməñ nyəma nyəntu tə. Halı nəgəlu kaa kəo í təosi Mowapu nyəma me mə təo. ¹¹ Maa təñ siyisuyu ké na má lana-me. Ulena í cəkəna si mayale Tacaa.

Tacaa kaləgəna Itəm nyəma

¹² Mpuşyú Tacaa Iso təma si: Itəm nyəma me mə tasəkəle nté, ləetuyu mpi í ləeta Yuta nyəma tə. ¹³ Maa tu-meyə niñ. Maa kú yəlaa na wontu. Pu kpiisi-meyə pə kpaγaw Teməñ icate, haləna Tetəñ nyəntə tə. ¹⁴ Maa yele na lseyeli nyəma ləeti Itəm nyəma me na ma pəáná. Ulena í cəkəna ma ləetuyu. Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

Tacaa kaləgəna Filiisi nyəma

¹⁵ Mpuşyú Tacaa Iso təma si: Mpi pə təo tə. Filiisi nyəma me í tayana mə ləetuyu. U ləeta Yuta nyəma, í nyəna-weye yem. I pəekaa si í kpiisi-we na taa hañaya tam nyəñka. ¹⁶ Tacaa Iso si, maa tó Filiisi nyəma meye niñ. Maa kpiisi mə təna mpa í luna Kafətəo tetu na í cəγa teñku nəgə tə. ¹⁷ Maa ləeti-meyə səsəm, na má hə mə ηkrañəñ na pəáná. Waatu wei maa la-meyə mpv təgə í ka nyi si mayale Tacaa.

26

Tacaa kaləgəna Tiii nyəma

¹ Mpuşyú lseyeli nyəma kuuu waali, pənaγa naanəwa na kuləmaγa nyəñka. Isətu kuyaku kancaaləγa nyəñku wule. Tacaa heela lseyeeli má si: ² Yulo nyá, timpi Tiii nyəma wonəa Yosalem icate na pá kpaləsi si, ye, pə tu wakəla icate nte tə taa yəlaa təñayana tə. Paa kpaγa tə kulapəle, paa tasa toñ sūv. Mpi tə, Yosalem pəsa ncaale ke nəñəo. ³ Ma səñə Tiii nyəma me mə təo ké. Maa yele na piitimnaa tuutuuma kulı mə təo, isu teñku ləm huukuyu tə. ⁴ Paa yəki Tiii icate koloosi, na pá hu mə atə na isə kutuluñ. Ulena má paali icate tetu na pə yele atə kəkpaṃuyu. ⁵ Tu pəsi lonte nte tə taa tiina kpalaa leñ pa puluñ ke teñku taa tə. Piitimnaa ká təgəna-te. Mpi tə, maγa Tacaa má yəgətəna. ⁶ Ulena pá kú tə cəlo acaləe na layate. Waatu inəγi í ka nyi si mayale Tacaa.

⁷ Mpi tə, Tacaa Iso yəgətəa ké si: Maa yele na ilim ntəgəñ təo Papiloni wulav Nepukanəsaa, wei i ké awulaa wulav tə, í na i kpaγanəñ na i cəγalaa, na i yoou keekənəa pá kpəyeli na pá wəe yəlaa tuutuuma, na pá tii Tiii nyəma təo. ⁸ Paa kú acaləe nna a cəna Tiii icate ke teñku kutəñ təo tə na layate. Kolontunaa ká hee ləəñ na pá lo haṃee taka, na pá wəe isu koluñə kəkəntəγa. ⁹ Paa ma pa yoou ituule ke mə icate koluñə. Paa tusi mə atə na isə kutuluñ na pa yoou wontu. ¹⁰ Pa kpaγanəñ tuutuuma mvsuyv ká waasi mə təo. I cəγalaa na pa yoou keekənəa kəkəte ká ciyiti mə koloosi. Waatu inəγi paa sūna mə icate nəñəosi, isu pa sūvuyv icate nte pa ləekaa tə tə taa tə. ¹¹ Paa fəli mə haṃee təna təo na pa kpaγanəñ acəwa. Paa kú mə icate yəlaa na layate. Paa pəti mə təlaale akelenəa

^a 25:10 Mowapu: Mowapu lonte taa, tələsəlaa ləlaa ná təwa si Amoni nyəma.

mpa pa hóləyi si í wena ton təyə aɛ. ¹² Ɔlena pá ɲmulɪ mə wɛnaw na pá kuu mə kataataya wontu. Paa yəki mə ɪcatɛ kolunɔ, na pá tusi mə tɛɛsi kacəka nyənsi. Paa pɛti tenku taa ké pɛɛ na pə taasi na pə tɛtu. ¹³ Maa si tənaya kɛ mə yontu kəkətɛ. Pa kaa tasa mə cəməɲ tən kɛ nuw. ¹⁴ Maa pəsi mə ɪcatɛ kɛ kəkramɔyɔ kɛtɛ nyəɲku ɲku kɔ tə pa len tiina pulun tə. Nəyəlɔ kaa tasa-mɛyɛ ɲmaw. Maya Tacaɪ Isə, má yəyətəna.

¹⁵ M̀p̀ỳỳ Tacaɪ Isə təma si: Tiii ɪcatɛ nyá, paa wakəli-ɲ na pə kó nyá taa yələa na pá mələyi acufu inɪ ɪ taa. Ɔlena tenku nəyə acalɛɛ nyəma sɔw seluyɔ. ¹⁶ Tenku nəyə awulaa təna ká kulɪ pa kumlee tə. Paa wəyəsɪ pa kawulaya tokonaa mpa pa sɔpa tə. Ɔlena səyɔntɔ səsəntɔ kra-wɛ na pá caya aɛ, na pá seliyi kutamsa. Mpi tə, pa lanɔ wakələna ɪcatɛ nté.

¹⁷ Paa ma kawəyaya kɛ ɪcatɛ nté tə təm si:

Puwɛ, ɪcatɛ səsəɛ tələ.

Pə wakələ-tɛ, na pə kpiisi-tɛyɛ tenkunaa taa.

Tə yələa ka ɲmakələ antulinya taa ké.

Mpa pa cəna-tɛ tə pa

nukaya tə səyɔntɔ ké.

¹⁸ Nəənəɔ tenkunaa nəəsɪ yələa

seliyi tə wakələyɔ tə ké.

Ɔlena kutemɪɲ poolun nyəɲ

nyəma tɛɛ sɔwki tə saaluyɔ tə.

¹⁹ M̀p̀ỳỳ Tacaɪ Isə yəyətə si: Maa pəsi-tɛyɛ ncaalɛ, ɪsu acalɛɛ lenna, nəyəlɔ kaa caya. Maa yelɛ na tenku lumanɲ səsəɲ lum lu na pə li-tɛ. ²⁰ Maa tisi-tɛyɛ hatoo atətələ taa na tɛ mayana pusi təna sətəa. Tu caya tɛtu tɛɛ timpi nəyəsəna ɪsu ləɲtaɪ ncaɪ təyə, atətənaɪ mpa pa laala-tɛyɛ səm tə, pa kin. Tə kaa pəsi na tɛ tayanɪ məlyɔ. Pəyɛlə nəyəlɔ kaa tasa tə taa ké cayaɛ, pəcɔ tə kaa tu wɛna lonte kɛ weesuyɔ nyəma taa. ²¹ Səyɔntɔ ká pu yələa na mpi pu mayana-tɛ tə. Maa kpiisi-tɛ təkɔpataɪ. Tə kaa tasa wɛɛ, paa pɛki-tɛ pa kaa keesi-tɛ. Tacaɪ Isə má ma yəyətəna mpu.

27

Tiii ɪcatɛ ncaalɛ tə wula

¹ M̀p̀ỳỳ Tacaɪ təma Isekiyeeli má si: ² Yulɔ nyá, wii Tiii ɪcatɛ tə si: ³ Hei, Tiii, nyá wei n wɛ tenku nəyə, na nyá na tenku taa tətənaɪ payalɛ í laku taatələ tə. Tacaɪ Isə má ma yəyətəyi si:

N tənaya si n tewa təmamam ɪɛ?

⁴ Nyá toosi nté hatoo tenku həkɔ taa.

Nyá saakələa saaka-ɲ teu ké.

⁵ Senii puyɔ tun kupaɲ kɛ í saakəna kpuluyɔ.

Ɔ caa Lipaɲ tun kupaɲ

na í lá tesika səsaya.

⁶ Pasaɲ tɛtu tun kupaɲ kɛ

í saaka kpuləɲ ləyəlasi nsi

pa hatəyəna lum tə.

Ɔ saaka kɔcacayaɲ na Kələɛki tɛtu

tun na í tu pə tə ké tuu kela*fa*. ^a səsəɔm ké.

⁷ Ɔcipiti kponkpontu ton nyəntɔ kɛ

í lɔna mə kpuləɲ pəɔɲ na í sə.

Mə pəɔɲ inəyi pa nyəɲna-mɛyɛ poolun.

Sipili tɛtu pəɔɲ wei pa sɛsaa

^a 27:6 tuu kela: Pa tɔwa kɔcacayaɲ tə ké tuu kela, pə hóləyi wɛnaw

na pá lii akpaayala tə̀yó í taka mə kataataya wontu tə̀.

⁸ Sitə̀j na Aləfatı pə acaləe yəlaa

nté mə kpulə̀j saalaa.

Tiıi nyəntaa səsaa nté kpuluyu paasənlaa.

⁹ Pipə̀ləsi ıcate yəlaa mpa pa

nyəma niñ təma lapu na pá we canəm ke teu tə.

Mpe pa paasayana kpuluyu pə̀yəluyu ke tayanuyu.

Tenku kpulə̀j səsə̀j kə̀jaya mə tɛye.

ı taa yəlaa yakı mə kataataya wontu.

¹⁰ Pɛɛsi na Lutı na Putı pə yoolaa

lakaya nyá yoolaa ke təmlɛ.

Mpe pa pusayana kpalə̀j na yoou kahusi ke təsikilənaa taa.

Mpu pə kusayana nyá nyuyu.

¹¹ Mə mayamaya mə yoolaa na Aləfatı ıcate yəlaa pa feñayana mə koloosi. Na Kammatı yəlaa náá feñiyı ate na ıso kutuluj. ı pusaya mə kpalə̀j ke kolunja njka kaa cə̀na-me tə ka tə̀ ké. Pɛle pa lakayana na mə teu səsə̀yi.

Taatəlaa ıcate səsə̀le Tiıi təm

¹² Tiıi, nyá na Taasisi tetu nyəma í lakayana taatəle. Mpi tə, n ka wɛna kɔpɛɛtəm ke tuutuuma. ɩɛna pɛle pá pɛɛtəyənə-ɲ liyitee nyəyətɔ, na nyəyəluyu na kɔsɛɛmuyu na kuhulɔmuyu səlɔpa nyə̀jku. ¹³ Halı Tiıi nyá na Kələɛsi na Tupaalı na Mɛɛki pə tetu yəlaa mayamaya í lakaya taatəle. Pɛle pa layasayana-mɛye yomaa na nyəyəluyu kɔsɛɛmuyu wontu. ¹⁴ Tokaama nyəma ná kə̀jaya keɛkɛnaa kpaɲənə̀j na asewa nyə̀j. Na kpaɲası camnanaa*fa* na pá pɛɛtəyənə-mɛ. ^a pə̀ lɔli mpi tə. ¹⁵ Mə na Tetə̀j tetu nyəma í lakayana taatəle. Na tetunaa mpa lɔm cə̀naa tə pa paɲalɛ nyəma tətə. Pɛle pa fɛləyi-mɛye tuuj kela na taası kɔkɛɛtəsi nasəli. ¹⁶ ɩtəm nyəma yakaya mə wontu paɲalɛ ké, na pá fɛləyi-mɛye liyitee pɛɛ tiñ atəntə̀tə na kɔsɛɛmlɛ, na pə̀j wei pa lii akpaayala tə. Na wei pa səpa tə, na kponkponu tɔj nyəntu pə̀j, na pə̀ylası. ¹⁷ Yuta na ɩseyeli pə yəlaa pɛɛtayana-mɛye təyənaya pɛɛ ké, na tuuj na nim, na kə̀le. ¹⁸ Taması ıcate nyəma yakaya mə wontu paɲalɛ na mə kɔwɛnam paɲalɛ. ɩɛna pá fɛləyi-mɛye Hɛləpə̀j nyəma sulɔm, na Sahaa nyəma heɛj hɔntu. ¹⁹ Hatoo Usalı ıcate taa ké tɔj na Yafə̀j pa piitimnaa pa yakaya mə kiñ na pa pɛɛtəyənə-mɛye nyəyəluyu njku pa lupa tə. Na tulaalɔ na nyutu səsə̀j nyəntu. ²⁰ Kpaɲənə̀j pə̀j ke Tetə̀j nyəma pɛɛtayana-mɛ. ²¹ Mə na Laalupunaa na Ketaa tetu nyuyu nyəma í lakayana taatəle, pɛle pa yakaya mə wontu na pá fɛləyi-mɛye ıwɛɛsi, na heɛj na pə̀jtɔlɔj. ²² Mə na Sapa taatəlaa, na Lakəma nyəma í taatayaana. ɩɛna pá layasəyi-mɛ na tulaalɔnaa kɔpampama, na liyitee pɛɛ waani waani, na wɔla. ²³ Mə na Halə̀j na Kanne na ɩteni pa acaləe yəlaa í lakayana taatəle. Haləna Sapa na Asuu na Kilimatı pa acaləe nyəma tətə. ²⁴ ı pɛɛtayana-wɛye kacəka wontu. Na wontu nti pa lii akpaayala tə. Na nti pa səpa tə. Na pə̀j wei pa pə̀ki atɛ tə ı kɔcəlɔcələ̀j, na njmusı nsi pa lɔv teu tə.

Tiıi ıcate tə̀ wula tətə

²⁵ Tiıi kataataya wontu ke

Taasisi kpulə̀j səyəlaya.

Wontu ka su mə tɛye ısu kpuluyu ke tenku taa.

²⁶ Mə kpulə̀j saalaa pona-mɛye tenku lumañ taa ké.

ɩɛna ɩlim təlulɛ heelim wakəli-mɛye təna.

²⁷ Mə kɔwɛnam, na mə kataataya,

na mə kɔpɛɛtəm, na mə kpulə̀j saalaa,

^a 27:14 kpaɲası camnanaa: Kpaɲası camnanaa ısu kpaɲaya na kpaɲanu pa kpaakuyu təma na

na ɪ tɛma lataa, na mpa pa paasəyənə-ɪ
na pa taɣənəyɪ-ɪ tɔ.
Mə taatələa na mə yoolaa mpa pa wɛ mə tɛ
na mə samaa tənə.
Paa hoti tenku lumaŋ taa ké
kuyaku ŋku í ka hoti tɔ.
²⁸ Kpələŋ saalaa ká wii
na tenku nəyɔ cayaalaa náá seliyi.
²⁹ ɪ saalaa tənə ká lu pa kpələŋ taa,
na ɪ taa tɛma lataa tənə tii aɛ.
³⁰ ɪ ká wii Tiii ɪcatɛ tɔm
na laŋwakəlle səsəɔɛ.
ɪ ká pəli mə nyɔɔŋ taa ké tetu,
na í pilimi tɔluma taa.
³¹ ɪ ká looli mə nyɔɔŋ,
na í suu mə ləyaya wontu nti
tə wɛ ɪsu fələtənəa taka tɔ.
ɪ ká wii mə ɪcatɛ tɔɔ,
na laŋwakəlle səsəɔɛ.
³² ɪ ká wii ləyaya wula
na laŋpəsəɛ səsəɔɛ.
ɪ ka ma laŋwakəlle kawəyaya si:
Tiii ɪcatɛ nyá n taa fɛina saala.
Ama nəɔnɔɔ pə wakəla-ŋ tenku hɛku taa.
³³ Waatu wei nyá tɔyənasi lukayana tenku taa tɔ,
piitimnaa payale kɛ pə caləsaya.
Nyá kɔwɛnam na nyá
taatəɛ katatəlaya tɔɔ,
aɛ awulaa suu tɔŋ.
³⁴ Nɔɔnɔɔ tenku tɔyɔ Tiii ɪcatɛ
na tə kataataya wontu.
Pə kpɛŋna pa tənə mpa pa kotiyi tə taa tɔ.
³⁵ Tenku nəyɔ yələa tənə wɛ
səyɔntu səsəɔntu taa.
Pa awulaa seliyi na pa ɪsentaa wakəlaa.
³⁶ Piitimnaa taatələa ká kpɛɛtəyɪ nyɔɔŋ
na səyɔntu kɛ Tiii tɔm.
Mpi tɔ, mpi pə mayana-tɛ tɔ pə tɔm wɛ səyɔntu.
Pə wakəla-tɛyɛ tam tɔɔ ké.

28

Tacaa kaləyənə Tiii wulav

¹ Ḿpóyú Tacaa tɛma-m si: ² Yulu nyá, heeli Tiii wulav si, maya Tacaa Iso, ma yəyətəyɪ si, Tiii wulav, n hən nyá ti si, nyayale Iso. N caya Iso tɛcayale kɛ tenkuna hɛku. Pəyele nyaya yulu ké n ta kɛ Iso. Uena n nyənəyɪ Iso luyɔ nyəntu kɛ nyá nyəntu. ³ Tiii wulav, n hɔki si, n kəla Taniyeeli ké. ⁴ Nyá ləmayasɛɛ na nyá layatu tɔɔ, n kaawa wɛnəv. N nyəka wula na liyitee kɛ nyá kpancooŋ taa. ⁵ Nyá ləmayasɛɛ səsəɔnə na nyá taatəɛ tɔɔ, n kaa wɛnəv. Uena pə susi-ŋ kalampaani taa.

⁶ Pə tɔɔ ké Tacaa Iso yəyətəyɪ si, n nyənəyɪ nyá ti ɪsu Iso ké. ⁷ Pə tɔɔ ké maa yeɛ na yələa mpa pa kəla mɔsɔŋ tɔ. Pá kəɔ nyá tɔɔ na pá seti mpi n lapəna nyá ləmayasɛɛ kɔpana anɪ tɔ. Uena pá wakəli nyá teu. ⁸ Mɔsɔŋ sɛm kɛ n ká si tenku hɛku taa. Paa tisi-ŋ pəlaav taa. ⁹ Ye nyá kɔlaa kiŋ, n ka yəyətɪ si n ké Iso. Pəyele n kɛ yulu

na? N ké yulu ké nyá kulaa ninj taa ké, n ta ke Iso. ¹⁰ N ká si ma ta nyi isónaa sém ke krai nyóma ninj taa. Pə taya pulu, Tacaa Iso má ma yəgətəna mpv.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa tōma Isekiyeeli má si: ¹² Yulu nyá, ma kawəyaya ke Tiii wulav tōm. Tv-ı yontu si, Iso ləmayasəe səsəəna ka yelaa ké na ń wəe wei yəlaa keekəna ı tōma teu səsəəm taa na ı kacəka taa tō. ¹³ Iso taale lteni taa ké Tiii wulav nyá n ka wəe. N ka suuwa liyitee pəe anı a təna ké. Iso kuşemle cuntv nyənte na kasasəna tinj tonj nyənj nyənte na atəntəte nyənte na kəkpeetəle na pooku nyənte na nte tə wə pooku təle tə na pooku kaaluula nyənte, na tinj atəntəte nyənte. N təkaya kacəka wontu nti pa lapəna wola tō. Kuyaku ŋku pə ŋma-ŋ tō ku tōo ké pa tayana-ti. ¹⁴ Iso si: Maa su-ŋ ké isu isətaa tanjlv wei ı tee kəkə na í ké kentulu tō. Ma puyv nanj nyəŋku tōo ké n ka wəe. Na n tənj pəe wena a muvi kəkə tō a tōo. ¹⁵ Hatoo waatu wei pa lola-ŋ təgə nyá tənte wə teu. Haləna kuyaku ŋku pə kula nyá isayatu tōo tō. ¹⁶ Nyá taatəle təmənj tōo ké musvŋ na isayatu haya-ŋ*fa*. Pə tōo ké maa pəsi-ŋ yem tv, na má təgəni-ŋ Iso puyv tōo. N ké isətaa tanjlv kentulu ké. Maa təgəni-ŋ pəe wena a teeki kəkə tō a tōo. ^a haya-ŋ na ń pənti. Maa təgəni-ŋ ma puyv tōo. Maa yele na isətaa tanjlv kentulu nyá ń saalı yem ké pəe wena á tee kəkə tō a taa. ¹⁷ N lapa kalampaanı ke nyá teu tōo. Nyá hikuvu teeli wakəla nyá ləmayasəe. Maa pəti-ŋ atə. Maa yele na awulaa ləlaa nyəni-ŋ. ¹⁸ Nyá kawalaya payale na nyá taatəle nte tə ta siyisi tə pə lapa na ń pilisi nyá na Iso mə təsulle. Maa ləsi nyá taa ké kəkə ŋka ka nyaki tō. Kaa nyaya-ŋ, na pə yele təluma ke atəye nyá nalaa təna isəpəle taa. ¹⁹ Səgəntv ka pu pa təna mpa pa nyəma-ŋ piitimnaa taa təgə nyá nyuvv tōo. Pə taya pulu, pu wakəli-ŋ tam tōo ké, na ń pəsi səgəntv pulu.

Tacaa kaləyana Sitənj nyóma

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa tōma-m si: ²¹ Yulu nyá, keesi isə na Sitənj ıcate tōo. Heeli-təye Iso má ma kuyəgətvtv. ²² Tacaa Iso má ma yəgətəta si: Maa kulı Sitənj nyóma tōo. Maa hólı ma teeli ke mə hekv. Maa hūna-me na má hólı ma tənənj wəetv ke mə hekv. Waatu inəgəle í ká cekəna si mayale Tacaa. ²³ Maa tv-məye kvətənj na caləm kpe mə hapəe tōo. Layalee ká luna ıcate həgələnj təna, na sətəa hoti tə taa. İlena í cekəna si mayale Tacaa.

Iseyeli nyóma cayana heesvuv

²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa tōma si: Piitimnaa mpa pa cəəna Iseyeli nyóma mə tə, pa kaa tasa-məye footuyv. Pəcə pa kaa tasa-məye səpv na pá kaalı-me isu səwa. Waatu inəvi í ká cekəna si, mayə Tacaa.

²⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa Iso si: Maa ləsi Iseyeli nyóma məye timpi timpi í yawa tō. Maa kpeyeli-me, İlena má hólı ma tənənj wəetv ke mə hekv na piitimnaa ná. İ ká caya tetv nti ma hawa ma təmle tv Yakəpv tə tə taa. ²⁶ İ ká cayana heesvuv ke təna, na ı ŋmá teesi na ı tuu ləseŋnaa. Waatu wei maa hūna pa təna mpa pa cəəna-me na pá footiyi-me tə İlena í cayana heesvuv. Pəleye í ká cekəna si mayale mə Iso Tacaa.

29

Tacaa kaləyana Icipiti nyóma

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Tacaa yəgətəna Isekiyeeli mágá Iseyeli nyóma kuuu pənaya naanvwa nyəŋka isətv naanvwa nyənj, kuyaku naanvwa na naale nyəŋku wule, na ı tə-m si: ² Yulu nyá, keesi nyá isə na Icipiti wulav tōo. Yəgəti nti tu mayana í na ı tetv təna tō. ³ Tacaa Iso má maa kulı Icipiti wulav nyá nyá tōo. N wəe ké isu nyuvv səsəəv ŋku ku hənta ku pusi taa tō. N hūki nyá taa si, nyá mayamaya n lapəna Nili pəgə. ⁴ Maa tv nyá tamasi taa ké kulaya, na má matı Nili pəgə tiina na nyá setv. İlena

^a **28:16** isayatu haya-ŋ: Ləlaa teləsəyi si: Nyá taatəle təmənj tōo ké musvŋ

má hō nyá na tiina tēna ke pōgō ŋke ka taa. ⁵ Maa lōgō nyá na nyá pusi sāsōnsi tiina ke wulaya tetu taa. N kaa pəsi kulōgō, pōcō nōgōlv kaa kusī-ŋ. Maa ha-ŋ ate wontu na sumasi na ŋ pəsi si tōgōnaya. ⁶ Ilena Icipiti nyóma me mā tēna í cekēna si maya Tacaá.

Mpi tō, mā waasōyō ke Iseyeli nyóma, wēē ké tōwau, isu sāsōncan̄a. ⁷ Iseyeli nyóma tōka-ŋ pa niŋ taa, ilena ŋ peli na ŋ celi pa asōŋkpeku tēna, na ŋ yōli pa apalōtv. ⁸ Pə tōó ké Tacaá Išo má ma yōgōtōyī si: Maa kōna mā tōó ké layate na má kpiisi yēlaa na tōla. ⁹ Pu kpiisi Icipiti tetu yēlaa, na pə yeletōyī kpete.

Mpi tō, í tōma si mā tōnna Nili pōgō, si mā lapōna-ké. ¹⁰ Pə tōó ké maa kulī mā na mā pusi mā tōó. Maa kpiisi mā tetu, na tō pəsi ncaale, nōgōlv kaa wēē. Pə krayau Mikītōli icate ke ilim ntōgōŋ tōó tō. Halēna Asuwan̄ nyōnte ke ilim mpētōŋ tōó, na pə polo Itiyopii tetu tōŋa. ¹¹ Yulō yaa tōte natēli tō kaa felī nōhōle ke tetu nti tō taa. Tu wēē m̄pōyō kpete ke pusi nule tōcu. Pa kaa keesi yulō yaa tōte. ¹² Maa la na Icipiti tetu pəsi wulaya tetu. Pu tēē wulaya tetōnaa tēna. Tə acalēē ká pəsi ncaa na pə keli acalēē lenna ke pusi nule tōcu. Pusi nsi si taa ké maa cáálí Icipiti nyóma na pá yá piitimnaa kpai nyóma taa.

¹³ M̄pōyō Tacaá Išo yōgōtaa si: Pusi nule tēŋ, ilena má ləsi Icipiti nyóma ke timpi timpi pa yawa tō, na má kpeyeli-wē. ¹⁴ Maa layasi pa wēetv. Maa yeletō na pá mēli pa mayamaya pa tetu nti pa yaaki si Patōlōsi tō tō taa. Ilena pa caali kawulaya sēkpelaya. ¹⁵ Pa kawulaya ká la sēkpelaya ke lēŋsi taa. Pa kaa tasa piitimnaa ke ŋmakōlvō. Maa pasa-wēyē na pá taa tōgō piitimnaa. ¹⁶ Iseyeli nyóma kaa tasa-wēyē naani ke lapv, na pá tekiyi-wē, na pá pētōyī. M̄pōyō paa cekēna si maya Tacaá.

Wulav Nepukanesaa tōgō Icipiti tetv

¹⁷ M̄pōyō pēnaya hiu na naatosompōgōlaya nyōŋka, isōtv kancalaya nyōŋ kuyaku kancalaya nyōŋku. Tacaá tōma-m si: ¹⁸ Yulō nyá, Papiloni wulav Nepukanesaa tōwa í yoolaa ke tēmle sāsōle ke Tiii nyóma tōm taa ké. Halēna í yoolaa tēna nyōŋ taa kpesi na pa asōŋkpekiŋ liti. Ie paa wulav yaa í yēlaa, pa taa nōgōlv ta waa kookali wei pa lapa tō í taa. ¹⁹ Pə tōó ké maya Tacaá Išo ma yōgōtōyī si maa ha Papiloni wulav Nepukanesaa ke Icipiti tetv. Iē í ká kuu tō wontu na tō wēnav na pə yeletōyī kpete tēkpataa. Icipiti tetv ká pēsōna Nepukanesaa yoolaa kufelōyō. ²⁰ Tacaá Išo si, maya pa lapa tēmle ke Tiii tetu taa. Pə tōó ké ma haaki-wēyē Icipiti tetv.

²¹ Waatv wei mpv inī pu tala tō, maa sōsi Iseyeli nyóma ke apalōtv. Ye pə kaasa Isekiyeeli nyá, ile maa ha-ŋ tōma na ŋ pəsi na ŋ yōgōtōna Iseyeli nyóma. Ilena pá wēena naani si, maya Tacaá.

30

Tacaá kalōgōna Icipiti nyóma

¹ M̄pōyō Tacaá tōma-m si: ² Yulō nyá, telēsi Išo kuyōgōtōtv si: Mə lan̄a í wakēli kuyēŋ wei í kōŋ tō í tōó. ³ Mpi tō, Tacaá pááná kuyaku kpeyetaa ké. Ku ké sēkpetōyōv anaam kuyaku ké. Piitimnaa tomle waatv kēle. ⁴ Yoou ká tii Icipiti nyóma tōó. Yēlaa ká si na kolontunaa kuu pa wēnav, na pa tetu pəsi ncaa. Halī pə sōgōntv ká pu Itiyopii nyóma na pelē pá seliyi. ⁵ Pə krayau Itiyopii nyóma, na Puti*fa* nyóma, na Luti nyóma, na tetv hōgōlōŋ paḡale nyóma, na Lipii nyóma tō. Halī pu kpēnna nōgō pēelōyōv piya na pə kó. ^a ⁶ M̄pōyō Tacaá tōma si: Pu kpēnna Icipiti sēnlāa Mikītōli nyóma. Na ilim ntōgōŋ, na pə mpētōŋ tōó ke Asuwan̄ nyóma na pə kó yoou taa. Ilena Icipiti nyóma tōma kalampaani tii tēfē. Tacaá Išo má ma yōgōtōna mpv. ⁷ Pu kpiisi mā tetu na pə keli tetōnaa tēna. Mə acalēē ká

^a 30:5 Puti: Puti pēsōyī na í wēē si Lipii tetv yaa Somali nyōntv.

pəsi ncaa. ⁸ Waatu wei maa tó Icipiti tetu ke kəkə, na pə wakəli mə sənlaa təna təgəle í ká nyi si maɣale Taca. ⁹ Ma tillaa ká sɔv kpuləŋ ke kuyaku ŋkuyv. Paa polo na pá liyiti Itiyopii nyéma ke pa təpamm taa təna. Uena pəle pá sɔv seluyv, pə tənna kəntə ké.

¹⁰ Mprúgú Taca Isə yəgətəa si: Maa yelee na Papiloni wulav Nepukanəsaa kpiisi Icipiti nyéma tuutuuma. ¹¹ I na i yəlaa mpa pa kəla isayatu tə paa pona. Paa ku Icipiti nyéma na pá suuli sətəa ke tetu na pá wakəli-ti. ¹² Maa yelee na Icipiti pəgə pusi səkpesi nyə. Maa tó pa tetu ke asayaa niŋ taa. Maa yelee na tə wakəli na pá kpenna tə taa nyəm təna. Maɣa Taca má yəgətəna mpu.

¹³ Mprúgú Taca Isə tasaa si: Maa kpiisi tuŋ na kulalaam tənaya Mamfi icate taa. Pa kaa tasa tetu təkulv nəgəlvv nav ke tə taa. Uena má tó tə yəlaa taa ké səgəntv səsəntv. ¹⁴ Maa kpiisi Patələsi icate. Maa sə kəkə ke Sowəŋ nyəntə na má huuna No nyéma. ¹⁵ Maa mú pááná səsəna na Siŋ icate nyéma. Kolunja icate nte tə tənja Icipiti nyéma təgəle. Uena má kpiisi No icate yəlaa tuutuuma. ¹⁶ Maa sə Icipiti nyéma ke kəkə. Uena səgəntv kra Siŋ nyéma. Paa tulv No icate kolunja ke púyú na lvm watv-tə. ¹⁷ Paa kú Oŋ na Pi-peseti pə acaləe ifepiya na layate. Uena pá kuu yəlaa təna na pá tənna. ¹⁸ Kuyaku ŋkuyv maa pəli Icipiti nyéma kawulaya kpatəŋ. Maa su pa kalampaanv ké tənaya. Səkpetuyv ká nyala Tapanəsiv icate taa. Paa kuu həgəlvv ŋkuv ku yəlaa təna na pá tənna. ¹⁹ Mprúgú maa huuna Icipiti nyéma. Uena pá cəkəna si maɣale Taca.

Isə lakəna Papiloni wulav ke təmle

²⁰ Mprúgú Taca yəgətəna-m Iseyeli nyéma kuuu waali pənaya naanvwa na kulvm nyəŋka isətv kancaalaya nyəŋ kuyaku naatosompəgəlaya nyəŋkv wule ke i yəgətəna-m si: ²¹ Yulv nyá, ma pəla Icipiti wulav ŋkpaləŋa. Nəgəlv ta tv-i kəle, yaa í həkə-i si, pə waa na ká məli isəna kaa wəe tə. Na ká lá toŋ si í pəsi na í yoo. ²² Pə təw ké Taca Isə má, ma yəgətəyi si, maa yoonə Icipiti wulav. Maa sətiv i ŋkpalasv naale, kvpaŋka na kvpəlaya ŋke. Layate ka lu i niŋ taa na tə hoti. ²³ Maa yasv Icipiti nyéma ke piitimnaa taa. Paa sɔv tetvnaa payale taa. ²⁴ Maa yelee na Papiloni wulav nyəw toŋ na má cəle-i ma layate. Ama maa pəli Icipiti wulav ŋkpalasv na í mələyi na í səkiv i kolontu kiŋ. ²⁵ Maa ha Papiloni wulav ke toŋ na í pəsi Icipiti wulav ke icam. Waatu wei ílé i ká kulv Icipiti təw təgəle paa nyi si maɣale Taca. ²⁶ Maa yasv Icipiti nyéma ke piitimnaa taa, na pá sɔv tetvnaa payale taa. Waatu inəyi paa nyi si maɣale Taca.

31

Icipiti wulav nəgəsəna tvyv səsəw

¹ Iseyeli nyéma kuuu pənaya naanvwa na kulvm nyəŋka. Isətv tooso nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋkv wule. Taca təma Isekiyeeli má si:

² Yulv nyá, pəsiv Icipiti wulav na i samaa mpa pa təw i təkiv kawulaya tə si, aweye má kəsəna-wəye pa toŋ səsəw təm taa?

³ Pa nəgəsəna ké isv Sili nyéma.

Pəle pa wə ké isv Lipaŋ tvyv səsəw ŋkv ku kula səsəm tə.

Kv pilinəsiv tewaya na sí tokiyina isəŋmuntv

na sí wəna isotom kvpam.

⁴ Lvmnaa ka pusəna tvyv ŋkv.

Púyú səsəw səlāa lvm yekina na kv pu.

Səlāa mpe pa pusi lvm kpenayana

timpi tɔyɔ ŋku ku wɛɛ tɔ.

⁵ Pə tɔɔ ké ku kəla tuŋ
lɛlɛŋ tənaya kuŋkuluməŋ.
Ku pilinasi hela teu na sí ló təkɔpimm,
ke lɔm səsəəm mpi pu
yelaa na kó pu tɔ pə tɔɔ.

⁶ Ku pilinasi tɔɔ ké sumasi təna tɔkaya si tana.
Taale wontu təna na lɔlɔyi ku tɛɛ.
Na piitimnaa tuutuuma náá wé ku isotom taa.

⁷ Ku kɔla tɔyɔ ké na kó tewa,
na ku pilinasi hela teu.
Mpi tɔ, lɔm səsəəm taa ké ku lila kama.

⁸ Paa Iso taale mayamaya taa
tɔyɔ nakuli ku ta tɛɛ-ku.
Nakuli ku pilinasi u keesəyəna
ku nyəŋsi ke paa teu təm taa, yaa pulɔpu taa.

⁹ Ma tu-kuyɔ pilinasi kupampansi ké.
Haləna ma taale Iteni taa tuŋ
təna lakaya-kuyɔ isesemle.

Paa wakəli Icipiti wulav isɔ tɔyɔ səsəəm

¹⁰ Mɔyɔye Taca Iso si: Pə tɔɔ ké má yəyətəyi pənentaa si, tɔyɔ ŋku ku puwa,
haləna kó kaləsəna isəŋmuntɔ. Ilena ku kalampaani puki na í puki. ¹¹ Pə tɔɔ ké
ma lɔ-ku. Ma tó-kuyɔ wulav wei i kəla tɔŋ ke tetɔ taa tɔ i niŋ taa. Úlé í lana-kuyɔ
isəna ku isayatu wɛɛ tɔ. ¹² Mɔyɔyó muɔlaa muɔsɔŋtɔnaa səsaa seta-ku na pá lɔ. Ku
pilinasi na ku akpaa pelaa na sí hoti tetɔ təna teteka na pulasi taa. Ilena yəlaa
təna mpa pa caya ku isotom taa tɔ, pele pá lu na pá sé. ¹³ Mɔyɔyó sumasi waani
waani piitimnaa caya ku taav tɔɔ. Taale wontu ná tawa tə lona ke ku pilinasi tɛɛ.
¹⁴ Pə lapa mɔyɔyó si, tuŋ wei tɛv nukɔ teu, na lɔm takɔ-i na í puki na í kaləsəyəna
isəŋmuntɔ tɔ, í taa sa i təyi i kuŋkuluməŋ tɔɔ. Pə taya pulɔ, tuŋ na yəlaa pə tó-weyɛ
səm kulɔməm ké. Paa tɛ na pá saali yem na pá suv atətəle taa, na pá mayana mpa
pa hənta təna tɔ.

¹⁵ Mɔyɔyó Taca Iso yəyətəsi, kuyɔŋku tɔyɔ səsəəm suv atətəle taa tɔ, ma tó
kuŋmaŋmam tənaya ləyaya taa ké. Na má səŋsi tetɔ tɛɛ seelaa tənaya ku tɔɔ, paa
tasəyi kɔpɛm. Maa yele na səkɔpɛtɔyɔ nyala Lipaŋ pəŋŋ tɔɔ, na tuŋ təna lontili.

¹⁶ Waatu wei ma yelaa si tɔyɔ kɔnɛ kó hoti na kó tii atətəle taa ké lelɛa kiŋ tɔ.
Piitimnaa nuwa ku hotuyɔ mpi, Ilena səyɔntɔ kpa-we na pá seliyi. Mɔyɔyó Iteni
taale tuŋ kupampaŋ, na Lipaŋ nyəŋ wei lɔm takaya teu na í we atətəle taa təna
tɔ, i laŋa hɛɛwa. ¹⁷ Pa təna pa wenna atətəle taa tənaya mpa pa səpəna layate tɔ
pa kiŋ. Mɔpɛ inɔ pa waasayana-ku na pá we ku isotom taa ké piitimnaa taa.

¹⁸ Iso taale Iteni taa tɔyɔ nakuli ku keesəyəna tɔyɔ ŋkuyɔ səsəəntɔ na teu. Paa na
mpu, maa tusi-ku na kó suv tetɔ tɛɛ. Na ku na ma ta nyi isənaa, na yoo kó mpa tɔ
pá caya. Isəna Icipiti wulav na i waali samaa paa tɛsəna tɔyɔle. Maya Taca Iso
má yəyətəna mpu.

32

Icipiti wulav na i tetɔ tɔɔ wula

¹ Mɔyɔyó Iseyeli nyəma kuuu pənaya naanɔwa na naale nyəŋka isətu naanɔwa
na naale nyəŋ kuyaku kancaalaya nyəŋku wule. Taca təma Isekiyeeli má si: ² Yulu
nyá, ma kawəyaya ke Icipiti wulav.
Icipiti wulav, n ka wɛɛ ké

Mpe inɩ pa tiina atetɔle taa, na pɔ suuwa pa yoou wontu. Ilena pɔ tɔ pa nyɔɔn ke pa layalɛɛ. Pa kawalaya kɔ mɛli pa muwa tɔɔ kɛ. Mpi tɔ, mpe pa nyaasayana antulinya taa kɛ saa wei pa wɛna pa weesin tɔ. ²⁸ Icipiti nyɔma kɔ si mɔpɔyɔ. Paa pi-wɛye ma ta nyi isɔnaa mpa pa sɛpa yoou taa tɔ pa kɔnkɔn taa.

²⁹ Tɔnaya Itɔm nyɔma na pa awulaa na pa awulumpiya wɛɛ tɔtɔ. Paa na pa akaitu nti tɔ tɔna tɔ, pa lapɛna-wɛye teitei ke isu mpa pa sɛpa yoou taa tɔ. Pa na ma ta nyi isɔnaa ke pa kpɛnta pim ke tetu tɛɛ.

³⁰ Ilim ntɔɔn tɔɔ piitimnaa nyɔn nyɔma wɛ tɔna tɔtɔɔ, na pɔ kpɛna Sitɔn nyɔma. Ma ta nyi isɔnaa mpe paa kɛ akanaa kɛ, na pɔ nyaasayi antulinya. Ama nɔɔnɔ fɛɛle puwa pa na lelɛa mpa pa sɛpa yoou taa tɔ.

³¹ Waatu wei Icipiti wulav kɔ nɔ mpe inɩ pa tɔna tɔ. I lanje kɔ pasa heɛv ke i na i yoolaa, na i samaa mpa pa sɛpa yoou taa tɔ pa tɔɔ. Tacaɔ Iɔɔ mɔ ma yɔɔtɔna mpv. ³² Tacaɔ si: Maa yelɛa kɛ na Icipiti wulav nyaasi antulinya taa. Ama nɔɔnɔ paa pi i mayamaya na i yoolaa ke ma ta nyi isɔnaa mpa yoou kɔwa tɔ pa hekɔ. Tacaɔ Iɔɔ mɔ ma yɔɔtɔna mpv.

33

Iɔɔ kpa Isekiyeeli ke fenju (Isekiyeeli 3:16-21)

¹ Mɔpɔyɔ Tacaɔ heela-m si: ² Yulɔ nyɔ, pɔɔsi Iseyeli nyɔma si: Waatu wei ma tisiyi yoou ke tetu natɔli tɔ taa tɔ. Tɔ yɔlɛa kpaaki pa taa ke fenju kɛ. ³ Saa wei ilɛ i nukɩ yoou tan, ilɛna i hulɩ tutuyɔ na i heeli yɔlɛa. ⁴ Yulɔ i nuwa tutuyɔ na i ta paasɛna na kolontu tuti-i na i ku-i. I sɛm tɔm mɔlɔyi i mayamaya i nyɔyɔ taa kɛ. ⁵ I liyituyɔ kɔna-i. Mpi tɔ, i nuwa kpaalɔyɔ. Iɛ i ta kena-wi. Ye i ka paasɛnaa, halɩ i ka yapa i weesuyɔ. ⁶ Ama ye fenju nawa yoou na i tɔ hulɩ tutuyɔ na yɔlɛa nu, ilɛna yoou kɔ nɔɔlɔ. Iɛ pɔ kɛ fenju isayatu kɛ. I nyɔyɔ taa kɛ sɔtu sɛm mɔlɔyi.

⁷ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: Nyaya ma kpa fenju si n telɛsɔyi Iseyeli nyɔma ke asolanaa. Pɔ wɛɛ si, n nu ma tɔm nti tɔ lukɛna ma nɔɔ taa tɔ. Telɛsi-wɛye-ti. ⁸ Ye isu ma yɔɔtɔa si, isayav ka si. Ilena nyaa kisi-i telɛsɔyɔ si, i layasi tɔntɛ. Isayav inɩ i kɔ si yaa. Iɛ nyɔ nyɔyɔ taa kɛ i sɛm mɔlɔyi. ⁹ Ama ye ma kpaala isayav inɩ na i kisi layasɔyɔ. Isu i sɛpa, i isayatu nti tɔ tɔɔ. Ama pɔ kaa wɛɛ nyɔ tɔm.

Isayav wei i layasaa tɔ i yapv

¹⁰ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: Yulɔ nyɔ, pɔɔsi Iseyeli nyɔma si isu i yooki yontu si, mɔ isayatu nu-mɛ na tɔ yeki na i tɛn taasi na? Halɛna i pɔɔsɔyi mɔ ti si isɛnaya i kɔ hikina weesuyɔ? ¹¹ Heeli-wɛ si, maya Tacaɔ Iɔɔ weesuyɔ tɔ kɛ. Ma ta sɔɔli si isayav i sɛna i isayatu. Ama ma caa kɛ si i layasi tɔntɛ na i hiki weesuyɔ. Iseyeli nyɔma mɛ i yele mɔ mpaav isayav na i mɛli. Pepe tɔɔ kɛ i sɔɔla sɛm?

¹² Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: Yulɔ nyɔ, heeli ma yɔlɛa Iseyeli nyɔma si, ye siyisilu sɔv isayatu lapv. I kɔpantu kɔpantu kaa waasi-i i isayatu kɔyakɔ wule. Pɔyele isayav isayatu nɔ kaa wakɔli-i kɔyanju i yeki-ti tɔ. Na ye tampana tɛnɩ sɔvwa isayatu lapv. Pɔ kaa kenti i weesuyɔ tɔɔ si, i ka nuna Iɔɔ kɛ lɔn. ¹³ Ye ma heela siyisilu si, i kɔ wɛɛna weesuyɔ. Ilena i sɔv isayatu lapv ke i siyisuyɔ tɔɔ. Maa sɔɔ i siyisuyɔ mpi pɔ tɔɔ. Ilena i sɩ isayatu nti i lapa mpv tɔ tɔ tɔɔ. ¹⁴ Ye ma heela isayav si i kɔ si. Ilena ilɛ i lɔ i isayatu na i tɛnɩ tampana. Ye i laki kusiyisim, i kaa si. ¹⁵ Ye i mɔlɛna mpi i ka kpaɔa tɔlɔma tɔ, na mpi i nmulaa tɔ. Ye i kisa isayatu, ilɛna i tɔki kiin wei i haaki weesuyɔ tɔ, i kaa si. Ama i kɔ wɛɛna weesuyɔ kɛ. ¹⁶ Pa kaa tɔɔsi i kɔpɛntɛn wei i ka lapa tɔ i taa kulɔmɔyɔ tɔɔ. Mpi tɔ, i tɛnɩ tampana na i laki kusiyisim kɛ. I kɔ wɛɛna weesuyɔ.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Tacaɔ tɔma-m si: Ma yɔlɛa yɔɔtɔyi si, ma mpaan ta siyisi. Iɛ pa nyɔn ta siyisina. ¹⁸ Ye siyisilu yela i siyisuyɔ na i laki isayatu, i kɔ si pɔ sɛm. ¹⁹ Ye isayav

lɔwa ɪ ɪsayaɬv na ɪ tɔŋɔɣɪ tampana. Ye ɪ laki kusiyisim ɪ ká weena weesuɣu ke pə tɔɔ.

²⁰ Iseyeli nyɔ́ma me ɪ tɔŋ si, Tacaá má ma mpaav ta siyisi. Ue maa huɔna paa mə taa wei ké ɪsu pɔntv tɔma tɔ.

Iseyeli tetv kpiisuyu

²¹ Mprɔ́ɣú Iseyeli nyɔ́ma kuuu pɔnaɣa, naanɔwa na naale nyɔŋka, ɪsɔtv naanɔwa nyɔŋ kuyaku kakpasɪ nyɔŋku wule. Yosalem tv nɔɣɔlv ɪ fitaa, na ɪ kɔɔ Isekiyeeli má ma kin. Uena ɪ heeli-m si: Pa lɛka Yosalem ɪcate.

²² Ama Tacaá ka tɛma-m hav ke toma ke taanaɣa. ɪ tv ma nɔɣɔ taa ké ɪ tɔm, na pɔ́cɔ́ kufɛŋ tanaŋ na selu ɪnɪ ɪ kɔŋ. Saa wei ɪ kɔma tɔ ma ta ke kamumuka tɔtɔ. Ma pəsəɣɪ na má yɔɣɔti. ²³ Mprɔ́ɣú Tacaá heela-m si: ²⁴ Yɔ́laa mpa pa we Yosalem ncaa taa tɔ pa yɔɣɔtəɣɪ si Apələham naa we ɪ tike ké. Paa na mpu Tacaá ta kisi-ɪ tetv tənɛɣe hav. Kacanɣana ta mpa ta kɔla paɣale tɔ? ²⁵ Pə tɔɔ tɔ, heeli-we si, Tacaá ɪsɔ má ma tɔma si: ɪ tɔki nantv nti pa ta lentv tɔ. ɪ laaki tuŋ na ɪ kuɣɪ yɔ́laa. Uena ɪ tɛɛlɔɣɪ si mə tɔnna tetv na? ²⁶ Anɪ mə yoou wontu ke ɪ tɛɛlɔɣɪ. ɪ laki acaalətv na wasanɣalətv na mə tɔɣɔntələnaa alaa. Uena ɪ huɔki si mə tɔnna tetv na?

²⁷ Heeli-we si: Maya Tacaá ɪsɔ ma tɔma si ma ké weesuɣu tv ké. Yoou ka ku mpa pa we ncaa taa tɔ. Mpa peɛ pa we tawa taa tɔ paa pəsi taale wontu tɔɣɔnaɣa. Mpa pa we hɔtv taa na kukraməŋ pɔəŋ taa tɔ, peɛ paa sɔna kusəku. ²⁸ Maa kpiisi tetv, na tɔ pəsi wɔlaya nyəntv. Tə tɔŋ wei tə yɔ́laa lakayana kalampaani tɔ, ɪ ka saali yem. Iseyeli pɔ́əŋ ká wee ɪsu pa lɔ-ɪ. Nɔɣɔlv kaa tasa ɪ taa ké kpaɔ. ²⁹ Maa kpiisi Iseyeli nyɔ́ma tetv, na tɔ pəsi wɔlaya nyəntv. Pu hɔ mə ŋkraŋyɔv ke acaalətv nti ɪ lapa tɔ tɔ tɔ. Waatv ɪnəɣɪ ɪ ka cəkəna si maya Tacaá.

³⁰ Mprɔ́ɣú Tacaá tɔma-m si: Yɔlv nyá, yɔ́laa yɔɣɔtəɣəna nteɣe ma tɔm. Pa tɔŋɔɣɪ koloosi, na kutuluŋ nənɔəsi. Paa wei na ɪ taapalv ké, na pá heeliyi tɔma si: Tə polo tɔ nu Tacaá tɔm. ³¹ Uena pá kotiyi nyá kin si pa nukɪ ma Tɔm. Ama paa laki nti n yɔɣɔtəɣɪ tɔ. Mpi pə we-weɣe teu na pá caaki tɔɣɔ pa laki. ³² ɪsɔ we-weɣe ɪsu yonyoolu kupaŋ wei ɪ yontu we leleŋ, na pá makɪ wontu ke teu tɔ. Pa nukɪ ɪ tɔm yaa, paa laki-ti. ³³ Waatv wei saləkanaa pane paa kɔɔ tɔ. Pəyele pa tu kpeɣeta kɔntɛ ké. Waatv ɪnəɣɪ ɪ ká cəkəna si ɪsɔ kuyɔɣɔtv tɔ teləsvlv ka we mə heku.

34

Iseyeli tiikilaa kalənav

¹ Mprɔ́ɣú Tacaá heela-m si: ² Yɔlv nyá, Teləsi Iseyeli tiikilaa ke kraalvɣv mpi ma kraaləɣɪ-we tɔ pə tɔm. Iseyeli tiikilaa tɔm we waiyo ké. Pu wee ké si kaləkəŋ ke tiikilaa ɪ paasəna. Uena mu məli na ɪ paasəɣəna mə ti. ³ ɪ nyɔ́wa naaləm na ɪ lvv huɔntv ke wontu. ɪ lapa kɔtaya ke tɔla nim nyəna. Ama ɪ tiikiyi kaləkəŋ. ⁴ ɪ ta kraasi heen ɪcamaa apalv. ɪ ta la kɔ́le ke wei ɪ feina alaafəya tɔ. ɪ ta hɔkɔ wei ɪ wena hiŋ tɔ. Pəyele ɪ ta keeti wei ɪ hɛlayaa tɔ. Pɔ́cɔ́ ɪ ta pɛeki kulepiŋ. Ama ɪ ŋmakəla-ɪ ké na mɔsvŋ na tɔŋ. ⁵ Tɔla anɪ ale a laŋa tiikilu uena á ya, na a pəsi taale wontu ɪsayaɬv təna tɔɣɔnaɣa. ⁶ Ma kaləku ya yem ké tetv təna taa. Ku cɔ́ki pɔ́əŋ na pulasi taa. Nɔɣɔlv ɪ nɔɣəsəɣɪ kv tɔm, yaa ɪ pɛeki-kv. ⁷ Pə tɔɔ ké Iseyeli tiikilaa me, ɪ ke ŋkraŋŋ na ɪ nu Tacaá kuyɔɣɔtv. ⁸ Maya Tacaá ɪsɔ weesuɣu tv ké. Ma heen laŋa tiikilu, na ɪ we lɛkəlaa niŋ taa. ɪ pəsə taale wontu tɔɣɔnaɣa. Mpi pə tɔɔ tɔ, ma tiikilaa yela heen paasənav ké. Uena pá paasəɣəna pa ti. ⁹ Pə tɔɔ tɔ, Iseyeli tiikilaa ɪ nu ma tɔm. ¹⁰ Maya Tacaá ɪsɔ, ma heeliyi-me si maa kulɪ mə tɔɔ. Maa lɛki ma heen ke mə niŋ taa. Ma kaa yelina-meɣe-ɪ, ɪ ɪ kaa tasa mə təɣɪ tiikuɣu. Maa heti ma heen ke mə niŋ taa, ɪ kaa wee mə tɔɣɔnaɣa.

¹¹ Mprɔ́ɣú Tacaá ɪsɔ yɔɣɔta si: Maa tiiki ma kaləku ke ma mayamaɣa na má paasəna-kv. ¹² Maa kpeɣeli-kv, ɪsu tiikilu lakvɣv ɪ kaləku ke waatv wei kv ya yem

yem tō. Maa polo na má preeki ma tōla ke timpi a yawa tō. Kuyaku ŋku ku ké səkpetuyu kuyaku səsəu ké. ¹³ Maa ləsi-meyē tetunaa kpai nyéma na yəlaanaa taa. Maa kpeyeli-meyē mə tetu taa. Uena má tiiki-meyē Iseyeli pulasi taa. Maa təŋ ləŋ na timpi timpi pə wē caya tō. ¹⁴ Maa pona-meyē nyutu kɔpantu taa. I ká təŋo Iseyeli pulasi taa. Tənaŋa í ká caya na í təkí nyutu kulekəlekətu. ¹⁵ Maa tiikina ma kaləku na má pona-kuyu təheesəle. Maya Taca Isə, ma yəŋətəna. ¹⁶ Maa preeki wei i lepa tō. Maa keeti kuheləŋ na má həkə wei pə kowa tō. Maa ha alaafəya ke wei pə wuki tō. Siyisuyu ke maa təŋ na má tiikina-i. Ama maa kpiisi i taa alaafəya nyəŋ na nim nyəŋ.

Isə kəŋ i yəlaa waasuyu

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ Taca tasaa si: Maya Taca Isə. Maa faya kaləku tōla taa. Maa faya iwaan na pəŋtuləŋ. ¹⁸ Mə laŋa ta hulumu si í tiiki nyutu kɔpantu taa. Uena í feləŋi nəhəe ke mə nyutu kukaasətu. Mə laŋa ta huluməna lum cəli cəli nyəm nyəu, uena í cuytəŋi kukaasəm na mə nəhəe. ¹⁹ Uena ma heeŋ leləŋ təkí nyutu nti pa felaa tō. Na í nyəkí lum mpi pa cuytəŋa tō. ²⁰ Pə tō ké maya Taca Isə ma təŋ si, maa huuna heeŋ kuyasələŋ na wei i tema taasí tō. ²¹ Mpi tō, mə asəŋkpekij na mə həŋ ke í tusina heeŋ acamaa. I yəka-i həŋ na í təŋəni-i kaləku taa. ²² Pə tō ké maa waasi ma heeŋ na pá taa tasa-i kuuu. Uena má huuna pá na ma heeŋ. ²³ Maa ləsi ma kaləku ke tiikilu kuləm, na í tiiki-ku. Puntu inəŋəle ma təmlə tu Tafiti. In i ka pəsəna ku tiikilu na í tiiki-ku. ²⁴ Maya Taca, mayale mə Isə, na ma təmlə tu Tafiti ke awulumpu. Taca má ma yəŋətəna mpv.

²⁵ Taca si má na ma kaləku tu pēli heesuyu nəŋo. Maa kpiisi taale wontu ke tetu taa. Tōla ká cayana a təŋi wulaya tetu taa. A ka tooki hətə tē. ²⁶ Maa yelee na í caya na í cəu ma pulaya nanəŋ nyəŋka. Maa yelee na tēv nukí-meyē ku waatu. Pu wēe koolee kɔpana tēv ké. ²⁷ Tuŋ ká luli pee, na tetu náá luli. Pu cayana paa wei, na má cə-meyē mə ŋmakəllaa niŋ taa. Waatu inəŋi í ká cəkəna si mayale Taca. ²⁸ Piitimnaa kaa tasa-meyē kuuu. Pəyele atē taale wontu isayatu kaa tasa-meyē təŋo. I ka cayana mə təŋi, nəŋəlu kaa cəsí-mē. ²⁹ Maa tv-meyē tuŋ taale nte tə hətə yaawa teu təŋo. Nyəŋəsí kaa tasa-meyē kuyu ke tetu taa. Pəcó í kaa təŋo fēle ke piitimnaa taa. ³⁰ Waatu inəŋi í ká nyi si maya Taca Isə. Ma wē ma yəlaa waali, na pa ké ma nyéma Iseyeli nyéma. Taca Isə má ma yəŋətəna mpv.

³¹ I ká ma yəlaa kaləku ké, na má tiikiyi-mē. Mayale mə Isə Taca, má yəŋətəna mpv.

35

Taca kaləŋana Itəm nyéma

¹ M̀p̀ỳg̀ Taca təma-m si: ² Yulə nyá, keesi isē na Seyii puyə tō. Yəŋətí nti tu mayana-ku tō. ³ Heeli-ku si, Taca Isə má ma yəŋətəŋa si, maa kulí nyá tō. Maa tv-ŋ niŋ, na má pəsi-ŋ wulaya tetu nti tə taa nəŋəlu fēi tō. ⁴ Maa pəsi nyá acalēe ke ncaa. Nəŋəlu kaa wēe. Uena pəcó n nyi si ma ké Taca. ⁵ Mpi tō, Seyii nyéma ka hayana Iseyeli nyéma ke pááná ke tam tō ké. Haləna pá ku-weyē yoo taa ké kuyaku ŋku pēle pa təntē isayale puwa teu tō. ⁶ Pə tō ké maya Taca Isə weesuyu tv. Maa tv-weyē səm na pə lēeti-wē. Timpi pa ta kisi lelā kuyu tō, pə tō ké mpe paa si. ⁷ Maa kpiisi Seyii puyə nyá. N ká pəsi wulaya tetu nti tə taa nəŋəlu fēi tō. Maa ku potaa na kəntaa. ⁸ Maa səŋətí yoo taa sətāa ke pəŋ na pulasi tō. Paa wēe tēteka na lumpuŋ təna taa. ⁹ Maa kpiisi ma yəlaa təna. Pu yelee mə acalēe ke kpele ke tam tō. Waatu inəŋi í ká nyi si maya Taca.

¹⁰ Mpi pə tō maa la mpv təŋəle si, í mapa laŋle na í yəŋətí si, ma kaa lēeki Yuta na Iseyeli pa tetu, na tē pəsi ma nyəntu. Pəyele Taca má ma wenna tetunaa mpe pa taa. ¹¹ Maya Taca Isə weesuyu tv ké. Pááná səsəna wena í lapəna-wē tō, anəŋi

maa lana-me na má huuna-me. Uena má hólí ma tɔgi pa heku taa. ¹² Waatu uní í ká nyi sí maya Tacaa, ma nuwa kutuɔv nku í tuwa Iseyeli pódóh tɔ. Sí pə kpiisa pódóh na í pəsi mə tɔɔnaya. ¹³ I kpaasa mə tɔgi ma tɔɔ na mə kuyɔɔtutu. I yɔɔta-m kalampaani tɔmnaa mpa tɔ, ma nuwa.

¹⁴ Mpróyó Tacaa Iso yɔɔtaa sí, maa kpiisi-me. Tetɔnaa mpa pa cɔna-me tɔ, pa laɔa ká hulumi. ¹⁵ Seyii na Itəm pulasi me, pu kpiisi mə tetu tɔna. Mpi tɔ, waatu wei pə kpiisa Iseyeli tetu na tɔ pəsi ncaale tɔ, mə laɔa hulumaa. Waatu inəgi antulinya ka cekəna sí maya Tacaa.

36

Iseyeli nyóma ká mv pa tetu

¹ Mpróyó Tacaa tɔma-m sí: Yulu nyá, yɔɔti nti tu mayana Iseyeli pódóh tɔ. Heeli-sí í nu Tacaa kuyɔɔtutu. ² Pə taya pulu, kolontunaa wona-me na pá kpaləsi. I tɔma sí Iseyeli lɔɔta pódóh pəsi mə nyəh. ³ Pə tɔɔ ké ma caaki sí, ma heeli Iseyeli nyóma. Ma nawa sí paa timpiyi yəlaa nyuləna Iseyeli pódóh. Haləna piitimnaa kra nyóma leeki-i. Pa tuukəna-me na pá woniyina-meyə pə təm. ⁴ Teləsi Iseyeli pódóh ke ma təm. Pódóh í nu Tacaa Iso má ma nəsi suw təm. Ma suwa ma nəsi nsəgi pulasi, na ləh, na teteka. Paa nca na acaləe, nna yəlaa luwa na pá lə tɔ. Pə waasa piitimnaa mpa pa cɔna-me na pá won-me tɔɔ. ⁵ Tacaa Iso má ma yɔɔtəgi sí, ma wena ma yəlaa isesemle ké. Pə tɔɔ ké ma yɔɔtəgəna piitimnaa na Itəm nyóma tɔna. Mə hana mə tɔgi ma tetu na í kuu tɔ kululum na laɔhulumlə. I nyənəgi-m yem ké. ⁶ Pə tɔɔ ké pə wee sí má yɔɔti Iseyeli tetu təm. Má heeli pəh na pulasi na ləh na teteka ke ma təm. Maya Tacaa, Iso, ma yɔɔtaa sí, isesemle na pááná səsəna ke ma yɔɔtəgəna. Mpi tɔ, piitimnaa kutuɔv we mə tɔɔ. ⁷ Pə tɔɔ ké maya Tacaa Iso, ma yɔɔtəgəna tuunav, sí piitimnaa mpa pa cɔna Iseyeli nyóma tɔ, pəle paa tɔɔ fəle ke mpv tɔtɔ. ⁸ Waatu inəgi Iseyeli nyóma me mə pódóh taa tuɔ ká neyeti na í ləli-weyə pee. Mpi tɔ, yaasinaa mpe pa kreyetaa ké. ⁹ Maa paasəna-me na má fəh mə tɔɔ. Maa hala mə tetu na má tuu. ¹⁰ Maa yelee na Iseyeli nyóma me mə tetu tɔna taa yəlaa huki səsəm, na í məli acaləe taa. Mpi tɔ, maa yelee na í tayanı nman ke mpi pu yəkaa tɔ. ¹¹ Yəlaa na tɔla ká huki paa timpiyi. Paa wee payale na pá weena luluvu nyóma. Paa huki tetu taa ké isu pu wəv tɔ. Maa səsə-meyə tetɔnaa na pə kəli isu lɔɔta. Waatu inəgi i ka nyi sí maya Tacaa. ¹² Maa yelee na ma yəlaa me í tɔ tetu taa ké paa timpi. Tetu ká pəsi mə nyəntu. Mə piya kaa tasa səm ke tɔ taa. ¹³ Mpróyó Tacaa Iso yɔɔtaa sí: Piitimnaa leləa təh me sí í ké yulətəgəlaa. I pəma mə mayamaya mə piitim ke piya. ¹⁴ Pə tɔ tɔ, í kaa tasa yəlaa ke tɔɔv. Pəcɔ í kaa tasa mə mayamaya mə piitim ke piya pəm. Tacaa Iso má ma yɔɔtəna mpv. ¹⁵ Ma kaa yelee na í tasa nuw ke piitimnaa kutuɔv. Pəyele pa kaa tu-meyə fəle. Pəcɔ pa kaa tasa mə piitim ke kuyv. Tacaa Iso má ma yɔɔtəna mpv.

Tacaa ká kreyeli Iseyeli nyóma

¹⁶ Mpróyó Tacaa tɔma-m sí: ¹⁷ Yulu nyá, Iseyeli nyóma me mə tɔntə na mə lakasi pilisa mə tetu nti tɔ taa í ká wee tɔɔ. Isu alv asilima ke i isətu nav waatu. ¹⁸ Tənaya ma mv-me na pááná. Mpi tɔ, í kowa yəlaa ke tetu taa. Uena í pilisi-ti na tuɔ. ¹⁹ Mpróyó ma huuna-me isu mə tɔntə na mə tɔma wee tɔ. Uena má yasi-meyə piitimnaa taa ké tetɔnaa taa. ²⁰ I tala piitimnaa mpe pa tɔ, uena í wakəli ma hətə nanɔh weetu. Haləna yəlaa yɔɔtəgi sí: Tacaa yəlaa ké. I tetu taa ké pa lunaa. ²¹ Uena má mayasi sí, má tayanı timpi Iseyeli nyóma tuw ma hətə ke piitimnaa leləa tɔ tɔ. ²² Pə tɔɔ ké pə wee sí, má heeli Iseyeli nyóma. Tacaa, Iso, yɔɔtəgi sí: Pə taya mə tɔɔ ké ma laki mpi ma caa lapu tɔ. Ama ma hətə tənənɔh weetu, nti í wakəla waatu wei i ka we piitimnaa leləa tɔ tɔ, tɔ tɔ ké. ²³ I wakəla ma hətə

səsəəle ke piitimnaa taa. Ile maa tayani-te. Waatu wei maa tayani-te na mə nəyɔ na í naaki, lɛna í cekəna si mayale Tacaa Isə má ma yəyətəna mpv.

²⁴Maa ləsi-meyɛ piitimnaa taa, na tetvnaa taa na má məyɛna-meyɛ mə tɛ. ²⁵Maa yəyɛli mə tɔɔ ké lvm nənɛ nyəm, na í wɛɛ tənənɛ. Maa nyaali mə isayatu təna na tɔ husi. Maa ləsi tuɛ kvlalaan tənaya mə hekv taa. ²⁶Maa tv-meyɛ nyama kvfana. Maa tó mə taa ké ləmayasəle kvfate. Maa ləsi mə nyama wena a wɛ isu pɛɛ tɔ, na má tó-meyɛ nyama kɔpana. ²⁷Maa tv ma ləmayasəle ke mə taa. Maa yeke na í tɔki ma kvttvttv na ma kiin. ²⁸I ka caya tetv nti ma hawa mə caanaa tɔ tɔ taa. I ka wɛɛ ma yəlaa na maa wɛɛ mə Isə. ²⁹lɛna má kpiisi mə asilima təna. Maa yeke na mə təyənaya lɔli teu. Nyəyəsɪ kaa tasa-meyɛ luv. ³⁰Maa yeke na tuɛ kvlvltvm huki. Tetv ká lɔli təyənaya. Ile í kaa tasa nyəyəsɪ fɛɛle ke təyɔv ke piitimnaa taa. ³¹Waatu inəyi I ka tɔɔsi mə tɔntɛ isayale tɔɔ. I ka tɔɔsi mə lakasi nsi si fɛi teu tɔ si tɔɔ. lɛna mə mayamaya í nyəyəsɪ mə ti. Mpi tɔ, í lapa isayatu na acaalətv. ³²I nyi si pə taya mə tɔɔ ké ma laki mpv. Iseyeli nyəma mə tɔntɛ fɛɛle í kpa-me na í ká nyəyɛ.

³³Ḳpɔyú Tacaa Isə yəyətəna si: Kuyaku ŋku maa kpiisi mə isayatu tɔ. Maa kusi mə ncaa na mə acalɛɛ huki. ³⁴Tetvnaa mpa pu wakəlaa na tɛɛlaa naaki tɔ. Paa tayani-weyɛ haləm. ³⁵Halɪ yəlaa ká tɔ si, tetv nti pu wakəlaa tɔ, tɔ pəsa isu Isə taale Iteni. Na acalɛɛ nna paa yəkaa na á pəsi ncaa tɔ, pa tayana-ye na á pəsi koloosi acalɛɛ na yəlaa caya. ³⁶Na piitimnaa mpa pa cəna-me tɔ, paa ná si, maya Tacaa ma tayana ŋmav ke mpi pu yəkaa tɔ. Ma tuu mpi pu wakəlaa tɔ. Maya Tacaa, má yəyətəna, maa la isu ma yəyətəna tɔ.

³⁷Ḳpɔyú Tacaa Isə yəyətəna si: Maa yeke tɔtɔ na Iseyeli nyəma me í yaa-m si má waasi-me. Maa cə-me na má yeke na í huki isu tɔla ke kaləkv taa. ³⁸Yəlaa ká su acalɛɛ ncaa taa ke teitei, isu kaləkəy wei pa ha Isə tɔ. lɛna pá pukina-ɪ Yosalem ke acima səsəəna waatu. Ile í ka nyi si mayale Tacaa.

37

Mvwa kɔwɔlɛ tɔm

¹Ḳpɔyú Tacaa tɔɛ tii ma tɔɔ. lɛna ɪ Feesuyu tɛɛna-m ma ləmayasɛɛ taa tɔlɛɛɛ. Ḳpɔyú kv pona-m tetekəle səsəəle nte mvwa waasaa tɔ tɔ hekv taa. ²lɛna pə cəna-m-ye na pə tá. A payale ka wɛ səyɔntv ké na á wɔlaa. ³Mpvɔyɔle Tacaa pəsa-m si: Yvlv nyá, mvwa anɪ á pəsəyi na á kvli na á feesiyi? Ntɛna má cə si: Tacaa Isə, nyá tike ŋ nyəmna.

⁴lɛna í tɔ-m si: Yəyətɪ a tɔm. Si mvwa kɔwɔlɛ me, í nu Tacaa Isə tɔm. ⁵Heeli-ye si, maa tv mə taa ké feesuyu na í feesiyi. ⁶Maa tv-meyɛ hola na nantv na tɔnyv. Maa tv-meyɛ weesuyu na í feesiyi. Waatu inəyi í ká nyi si mayale Tacaa.

⁷Ḳpɔyú ma yəyətəna mvwa isu Tacaa heela-m tɔ. Ile ma nu kəkəte natəlɔyɛle. lɛna á seliyi na á svv təmaya kɔtənav. ⁸Ma nyənaya mpv, ile pə tv-yeyɛ hola ntɛ na nantv náá svv matvɔv. lɛna tɔnyv takɪ tɔ tɔɔ. Ile pə taa feesiyi ké. ⁹Ḳpɔyú Tacaa tɔma si: Yəyətəna feesuyu. Heeli-kv si, luna antulinya həyɔlɔy təna. Kəɔ na ŋ woso heelim ke yəlaa mpe pa tɔɔ na pá svv feesuyu.

¹⁰Ma yəyətə teitei isu Tacaa heela-m tɔ. lɛna pá fé na pá kvli na pá səy pa nəhɛɛ tɔɔ. Paa ké yoolaa samaa tuutumaa ké.

¹¹Ḳpɔyú Tacaa heela-m si: Mvwa anɛ a tɔm nəyəsəna Iseyeli nyəma nyəntv ké. Pa heela-m si mpe pa lepaya. Pa mvwa wɔlaa, paa tasəyi pvlvɔv tɛɛlvɔv. ¹²Heeli-wɛ si, Tacaa yəyətəna si: Maa kuli ma yəlaa pəlaan na pá lu. Maa məyɛna-meyɛ Iseyeli tetv taa. ¹³Maa kuli ma yəlaa Iseyeli nyəma pəlaan. Saa wei maa ləsi-me təyɔ í ka nyi si mayale Tacaa. ¹⁴Maa tó mə taa ké ma feesuyu. I ká wɛɛna

weesuɣu, na má mǝhna-meyɛ mə tetu taa. Waatu inǝyi í ká nyi si, maya Tacaa Iso, ma yǝɣɔtaa na má lá. Tacaa má ma yǝɣɔtǝna mpv.

Tacaa ká krenti Yuta na Iseyeli pǝ nyǝma

¹⁵ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma Isekiyeeli má si: ¹⁶ Yulu nyá, kpaɣa tǝhǝɣǝlaya. Nmaa ka tǝo si: Yuta na Iseyeli nyǝma mpa pa we kawulaya kanɛ ka taa tǝ. Kpaɣa tǝhǝɣǝlaya lɛɲka. Nmaa kele ka tǝo si: Ifǝlayim na Iseyeli nyǝma mpa pa we kawulaya kanɛ ka taa tǝ. ¹⁷ Ulena ń krenti-si, na si weɛ isu kulumaya. Pǝ weɛ si, si pǝsi kulumaya ke ma nin taa. ¹⁸ Waatu wei nyá nyǝma ká pǝɔsi-ɲ si, ń seɣɛsi-weɣɛ pǝ huweɛ, ¹⁹ ulena ń cǝ-we si, Tacaa Iso si: Ma kprakǝyi tǝhǝɣǝlaya ɲka ka ké Yosɛɛfu, na ka we Ifǝlayim nin taa na Iseyeli nyǝma mpa pa we kawulaya kanɛ ka taa tǝ, pa nyǝhka tǝ. Ulena má krenti-keɣɛ tǝhǝɣǝlaya ɲka ka ke Yuta nyǝhka tǝ ka tǝo. Ulena si pǝsi kulumaya ke ma nin taa. ²⁰ Tǝki tǝhǝɣǝlasɪ nsi si tǝo n ɲmaawa mpv tǝɣo nyá nin taa, na pa tǝna pá naaki. ²¹ Ulena ń telǝsi-we si, Tacaa, Iso má ma yǝɣɔtaa si: Maa lǝsi Iseyeli nyǝma meɣɛ piitimnaa mpa pa taa í weɛ tǝ. Maa kpreɣeli-me na má mǝhna-meyɛ mə tetu taa. ²² Maa krenti-meyɛ piitim kulumǝm ke tetu taa. I ká weɛna mǝ tǝnaya wulav kulum ke Iseyeli pǝɔɲ taa. I kaa tasa piitimnaa naale yaa kawulasɪ naaleɣɛ weɛv. ²³ I kaa tasa mǝ tǝyi pilisuyu na piitimnaa tuɲ, yaa pa acaalǝtu, yaa pa kawalasɪ tǝna. Maa lǝsi-meyɛ lona tǝna nna a taa í ka weɛ na í pǝntǝna-m tǝɣo. Maa tǝɣani-me na í pǝsi ma yǝlaa, na má weɛ mǝ Iso. ²⁴ Ma tǝmlɛ tu Tafiti ká lana mǝ wulav. I ká weɛna mǝ tǝnaya tiikilu kulum. I ka tǝɲ ma kutututu, na í tǝkǝyi ma kiin na í laki-i. ²⁵ I ká weɛ tetu nti ma hawa ma tǝmlɛ tu Yakǝrv tǝ tǝ taa. Tǝnaya mǝ caanaa ka caya. I ka caya tǝ taa na mǝ piya náa caya tǝtǝ. Pɛle pa piya piya ká caya tǝtǝɣo tam tǝo. Ma tǝmlɛ tu Tafiti ká tǝɣona mǝ tǝo ké kawulaya ke tam tǝo. ²⁶ Ma na-me tu pɛeli heɛsuɣu nǝɣo na ká weɛ tam tǝo. Ulena má mǝhna-meyɛ mə tetu taa, na má yele na í huki. Na má ɲmá ma tǝyaya ke mǝ hekv taa, na ká weɛ tam tǝo. ²⁷ Ma tǝcayale ká weɛ mǝ hekv taa ké. Maa weɛ mǝ Iso, na mu weɛ ma yǝlaa. ²⁸ Waatu inǝyi piitimnaa ká nyi si, mayale Tacaa. Má lapǝna Iseyeli nyǝma na pa mpaa. Waatu inǝyi ma tǝcayale ká weɛ mǝ hekv ke tam tǝo.

38

Tacaa kalǝɣana wulav Kǝki tǝtǝ

¹ Mǝpǝyǝ Tacaa tǝma-m si: ² Yulu nyá, keɛsi nyá ise na wulav Kǝki wei i tǝki Makǝki tetu tǝo ké kawulaya tǝ i tǝo. Telǝsi-i ma kalǝnav. Inɪ i kenɪ Mesɛki na Tupaali pa acalee nyuɣv tu. ³ Tacaa Iso yǝɣɔtǝyi si: Maa kuli Kǝki tǝo. Inɪ i kenɪ Mesɛki na Tupaali pa nyuɣv tu. ⁴ Maa tu i nǝɣo taa ké kulaya. Maa hǝ í na i kpaɣanǝɲ cayaalaa, na má lǝsǝna toma ke tetu taa. Pa ké yoolaa tuutuuma ké. Pa suuwa wontu kǝpantv, na pá tǝka kpalǝɲ na layaleɛ. ⁵ Pɛɛsi na Itiyopii na Puti pa tetu yoolaa tǝna. Paa tǝki kpalǝɲ na pá pá yooú kahusi na pá tǝɲ Kǝki. ⁶ Komɛɛ tetu yoolaa, na Pɛti-Tokaama tetu nyǝma ke ilim ntǝɣɔɲ tǝo. Paa tǝɲ nyá waali, na piitimnaa lɛlaa yǝlaa payale tǝtǝ. ⁷ Tǝɣani nyá ti na nyá sǝɔlv pu. Nyá na nyá samaa tuutuuma wei i we nyá waali tǝ, weɛ pa nyuɣv tu. ⁸ Pǝ weɛ pu kǝo, ulena kuyaku nakuli má tu-ɲ kutututu. N ká polo na ń watɪ tetu nti tǝ yǝlaa fita yooú, na pá lu piitimnaa payale taa, na pá koti Iseyeli pǝɔɲ wei pu kpiisa hatoo lǝɲ, na pǝ yele-i kprete tǝ i tǝo. Yǝlaa mpa inɪ paa lǝsi mǝpǝyǝ piitimnaa lɛlaa taa tǝ, paa cayaana pa tǝyi tǝkpataa. ⁹ Nyana nyá yoolaa na nyá waali nyǝma tuutuuma í ká tii pa tǝo ké isu tev heelim, na í takɪ pa tetu isu isǝɲmǝntv.

¹⁰ Mǝpǝyǝ Tacaa Iso yǝɣɔtaa si, kuyaku ɲkuɣv huweɛ payale ká kǝo nyá lǝmayasɛɛ taa. Ulena ń mayasi nyá taa ké isayatu. ¹¹ N ká mayasi nyá taa si n kpaaki yǝlaa mpa pa cayaana heɛsuɣv tǝ. Pa acalee fɛi koloosi. Pǝcǝ pa ta tǝki-ye na

man̄kuulinaa. ¹² Nyá si n ká tii yəlaa mpa pa tayana pa ncaa ke ηmav tə pa tə na n̄ kuu pa nyəm. An̄i pa caya pa teesi taa ké na pá huki. Pa hika kaləkəη na wənav. Pa lu piitimnaa taa na pá caya antulinya heku taa. ¹³ Sapa na Tetəη pə tetv yəlaanaa, na Taasisi taatəlaa na pa awulumpiya təna ká pəəsi-η təm. Paa pəəsi-η si wontu kuuu təo ké n tayana nyá yoolaa na? N kəma si n̄ kuuki wəla na liyitee na kaləkəη na wənav si, nyá wontu kukukuutu i təo səsəm na?

¹⁴ M̄p̄yú Tacaa təma-m si: Heeli Kəki si, maya Tacaa Isə, ma yəgətəa si, kuyaku ηku ma yəlaa ká cayana pa ti tə n ka nyi. ¹⁵ Maa lu ma tetv taa ké ilim ntəgəη təo təna. Na ma waali ké piitimnaa təna yoolaa. Pa caya pa tənaya kraγanəη, na pá lá yoolaa səsaa. ¹⁶ Kəki ká kəo na í tii ma yəlaa Iseyeli nyəma təo na í taku pa tetv isu isəηmōntv. Mpu in̄i pu te na pə lá tənaya waatv. Kəki ke maa tili na í watu ma tetv. Uena piitimnaa nyi si maya Isə nan̄ηtv. Nti ma caa si má huli-wə na Kəki nəgə təgələ.

¹⁷ M̄p̄yú Tacaa Isə yəgətəa si: Kəki təm ke ma yəgətəya hatoo ləηtaa. Ma təmle nyəma Iseyeli Isə kuyəgətətə teləsəlaa nəəsi ke ma yəgətənaa. Pa kraala pus̄i payale taa si, maa tili nəgəlv na í yoonə pa yəlaa. ¹⁸ Ama kuyaku ηku Kəki ká kra Iseyeli tetv təo tə. Ma pááná səsəna ká huuna-i. Maya Tacaa Isə, má yəgətəna. ¹⁹ Ma pááná səsəna ke má tuukina. Tetv ká sele katatəlaya ke kuyaku ηku kv taa. ²⁰ Ten̄ku tiina na sumasi na taale wontu na atə kututuutu. Pə kpeenna yəlaa təna mpa pa wə tetv təo tə. Paa sele ma isentaa. Póəη na kəkraməη kəkuləη ká yəki na kolun̄a təna hoti atə. ²¹ Maa nyaasi-me na yaasinaa payale. Mə yoolaa ká kv təma. Maya Tacaa, má yəgətəna. ²² Maa tv-meyə kutəməη səsəη na mə yəlaa si. Maa yeke na tev səsəv na təmpəe na kəkə pə nu mə yoolaa, na lelā tuutuuma təo. ²³ Maa yeke na piitimnaa tuutuuma na ma səsəvntv na ma tənəη wəetv. Uena pá cekəna si maya Tacaa.

39

¹ M̄p̄yú Tacaa təma-m si: Yəlv nyá, teləsi Meseki na Tupaali pə yəlaa nyuyv tv səsə Kəki si, maa kvli nyá təo. ² Maa caali-η na n̄ lu ma tetv taa ké ilim ntəgəη təo təna. N ka polo na n̄ yoonə Iseyeli nyəma pəəη. ³ Maa yoonə-η na nyá təov pəli nyá niη mpətəη taa. Nyá nyəma ká lu nyá ntəgəη taa na á hoti. ⁴ Uena pá kú nyá na nyá yoolaa na nyá taapalaa samaa ke Iseyeli pəəη taa. Maa yeke na sumasi na taale wontu təgə-me. ⁵ Taale ke í ká si, isu Tacaa Isə yəgətəyū tə. ⁶ Tacaa si, maa sə kəkə ke Makəki tetv taa. Tənaya yəlaa caya təpamm ke ten̄ku nəgə. Puləpu u pəkələyi-wə. Tənaya yəlaa təna ká nyəna si, mayale Tacaa Isə. ⁷ Maa hólí ma hətə nan̄η wəetv ke ma yəlaa Iseyeli nyəma. Ma kaa yeke na pá tasa-meyə pilisuyv. Uena piitimnaa nyi si mayale Tacaa Isə, Iseyeli nyəma nan̄ηtv. ⁸ Yaasinaa mpe paa kəo ké. Hal̄i pa tu tema caaluyv. Kuyaku ηku kv təm ke maa yəgətəa. Tacaa Isə yəgətəna mpu. ⁹ Iseyeli nyəma ká lu pa acaləe taa. Paa lu kəkə na pá nyayasi pa kolontunaa yoou wontu. Paa kpaləη səsəη na səkpeη, na təəη na nyəma. Nmantaasi səsənsi na səkpesi, ká kraasəna kəkə ηke ká tōη ke pus̄i naatosompəgəlaya. ¹⁰ I kaa tasa təpəyaya caav ke taale. Yaa í seti-keye hətuyv taa. Mpi tə, yoou wontu ke í ká tayanəgəna kəkə. I ká kuu kolontunaa wontu tənaya. Isu pəle paa kuu mə nyəntv tə. Tacaa Isə má ma yəgətəna mpu.

¹¹ Mpuyle Tacaa si: Kuyaku ηkuyv maa há Kəki ke tetv ke Iseyeli taa na pá pimi-i. Tetv nti tu wəe təntaa tətəkələ taa ke ten̄ku kusəpv ilim təlule təo. Hal̄i pəlaav ηku kv tək̄i mpatəntaa mpaav. Tənaya paa pi Kəki na i yoolaa samaa. Uena pá ha lonte ntəyē hətə si, Kəki na i samaa pa tətəkələ. ¹² Isətvnaa naatosompəgəlaya təcū ke Iseyeli nyəma ká pi Kəki-wə. Uena pə nyaali tetv asilima. ¹³ Həgəlvuyv ηku kv yəlaa təna ká lana pə təmle nté. Kuyaku ηkuyv maa hólí ma təyi mə heku na teeli, na mə nyuyv kvli. Tacaa Isə má ma yəgətəna mpu. ¹⁴ Paa ləsi yəlaa na pá

cɔɔ tetu ke isɔtɔnaa naatosompɔɔɔɔɔɔɔɔ tɔcu, heesɔyɔ fei. Paa pɛeki sɔtaa tɔna, na pɔ pi-we na pɔ nyaali tetu asilima. ¹⁵ Paa cɔɔ tetu tɔnaya tɔpaipai. Ye pa nawa yulu ke timpi, ile pa kaa kɔnmaaya ke i tɔɔ. Pintaa kɔ tɔnɔyɔ na pɔ kuuki. Ilena pɔ pukina Kɔki na i samaa pa tɛtɛkɔle taa, na pɔ pin. ¹⁶ Halɔ paa yaa icate natɔli si Hamona. Samaa ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa. Pɔle pɔ waali kɛ pu nyaali tetu asilima.

¹⁷ Mɔpɔyɔ Tacaa Isɔ tɔma-m si: Yulu nyɔ, yaa sumasi na taale wontu na n telɔsi-ti. Tɛ lu paa timpi, na tɛ kɔɔ acima wena ma laki-ti tɔ. Pɔ kɛ kɔtaya sɔsɔnka ke pɔɔn taa kɛ. Tu tɔyɔ nantɔ na tɛ nyɔɔ calɔm. ¹⁸ Tu tɔyɔ akanaa nantɔ. Tu nyɔɔ ate nyɔyɔ nyɔma calɔm. Nyɔyɔ nyɔma mpɛye pa lapɔna kɔtaya ke iwaaɔ, na iwɛɛsi, na pɔnɔlɔn, na Pasan tetu naan kɔfan nim nyɔn lonte taa. ¹⁹ Wontu ka tɔyɔ nantɔ nim na tɛ haya. Tu nyɔɔ calɔm na pɔ kv-tɔyɔ sulɔm nyɔm. Kɔtaya nka ma laki-me tɔ ka wule ke pu la mpɔ. ²⁰ Wontu nti tu tɔyɔ kraɔanɔn na i cayalaa, na akanaa na yoolaa nantɔ na tɛ haya. Tacaa Isɔ mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ.

²¹ Maa hɔli ma ton ke piitimnaa taa. Paa nɔ isɔna ma huuki ma huule, na isɔna ma hɔn pa nkanɔn tɔ. ²² Pɔ kraɔanɔ nɔnɔ tɔ, Iseyeli nyɔma kɔ cekɔna si, maɔale mɔ Isɔ Tacaa, halɔna tam tɔɔ.

Isekiyeeli waasu kpeyeluyu

²³ Piitimnaa kɔ cekɔna si, Iseyeli nyɔma me mɔ isayatu tɔɔ kɛ pɔ kuu-me. I ta tɔki Isɔ Tɔm ke teu, ilena i ha-meɔe siyile. I tu-meɔe mɔ kolontunaa nin taa, na pɛle pɔ kv-me. ²⁴ Ma ha-meɔe siyile kɛ. Ma lapa-me isɔ mɔ asilima na mɔ kawalaya wɛe tɔ.

²⁵ Mɔpɔyɔ Tacaa Isɔ yɔɔtɔaa si: Ma wena ma hɔte isɛsɛmle kɛ. Maa wɛena Iseyeli nyɔma tɔna pɔtɔtɔle. Maa kɔna Yakɔpɔ yɔlaa mpa kolontunaa ka kuuwa tɔ. ²⁶ Waatu wei i kɔ caya mɔ tetu taa, na u nyanna pulɔ tɔ. Pɔyele nɔyɔlɔ kaa wakɔli mɔ lanja. Ilena i sɔɔ mɔ feele tɔɔ. Na isɔna i taa tɔki ma tɔm ke teu tɔ pɔ tɔɔ. ²⁷ Maa lɔsi-meɔe piitimnaa taa. Maa cɔɔ mɔ kolontunaa acalɛɛ, na mɔ kpeyelime. Waatu inɔyɔ i kɔ nyɔni-m Isɔ nanɔntu ke piitimnaa paɔale isɛntaa. ²⁸ Ile i kɔ nyɔ si maɔale mɔ Isɔ Tacaa. Mɔ lapɔna na pɔ kuu-me na pɔ tɛna. Maa kpeyelina-meɔe mɔ tetu taa. Ma kaa yeke mɔ taa nɔyɔlɔyɔ tɔna. ²⁹ Ma kaa tasa-meɔe siyile hav. Ama maa tɔ Iseyeli nyɔma taa kɛ ma feesuyɔ kɛ. Tacaa Isɔ mɔ ma yɔɔtɔna mpɔ.

ISEKIYEELI NAWA ISɔ TɔYAYɔ KE TOOSEE TAKA TAA

40

Isɔ tɔyaya kɔfalaya tɔm

¹ Mɔpɔyɔ Iseyeli nyɔma kuuu pɔnaya hiu na kakpasɔ nyɔnka, isɔtɔ kancalaya nyɔn kɔyaku naanɔwa nyɔnku*fa*. Yosalem icate lɛkɔyɔ pɔnaya naanɔwa na liyiti nyɔnka. Tacaa Isɔ ton tii ma tɔɔ na i pɔna-m tɔna. ^a ² Isɔ lapa na pɔ la-m toosee taka, na i tɛna-m Iseyeli tetu taa. Mɔpɔyɔ pɔ su-m pɔyɔ kɔkɔlɔyɔ nakɔli kv tɔɔ. Na mɔ nɔ kutulɔn na ilim mpɔtɔn tɔɔ, isɔ icate. ³ Isɔ pɔna-m tɔna, ilena mɔ nɔ apalu nɔyɔlɔ. I nɔyɔsɔna kɛ isɔ nyɔyɔlɔyɔ kɔsɛmɔyɔ. Na i tɔka i nin taa kɛ kɔnkanpɔntu ton nyɔntɔ natɔli tɔ nɔmɔnaya. Na kɔpɔtɔyɔ kɔmɔyɔsuyɔ, na i sɔnɔ nɔnɔyɔ. ⁴ Ntɛna apalu inɔ i yaa-m si: Yulu nyɔ, nyɔni teu na n kɛ nkanɔyɔ na n nu nti ma caa-n heeluyɔ tɔ. Mpi tɔ, pɔ kɔna-n cɔnɛye si n nɔ. Pɔ waali ilena n heeli Iseyeli nyɔma ke mpi n nawa tɔ.

Taya na awalɔ tɔɔ nɔnɔsi

^a **40:1** Pusi na kɔyɛn wei pa tɔwa cɔne tɔ i we mpa mpa kɛ.

⁵ Mpi ma naakaya tɔyɔɔ: Koluŋa cɔna tɔyaya kɛ, na ká tá. Uena apalu nɔyɔɔ naá tɔka kpátóyó kumayasuyɔ ke i niŋ taa. Ku tayalɛŋ ke mɛɛtɛlɛnaa tooso*fa*. Ḿpóyó i mayasa koluŋa wan na ka kɔŋkɔlɔmɛŋ. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa tooso tooso. ^a ke pa mayasɛyi. Ama Lɛkra taa paa mayasɛyi mpv. ⁶ Uena í polo ilim tɛlulɛ tɔɔ nɔnɔyɔ. Ḿpóyó i kra kumlee, na í mayasi nɔnɔkpete lumaŋ, na pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa tooso. ⁷ Tanlaa kutuluŋ mala tɛtɛɛɛ hekv taa nyɛntɛ nɔnɔyɔ kɛ. Kutuluŋ tayalɛŋ na i wan ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa tooso tooso kɛ. Koloosi nsi si faɣa kutuluŋ inɛ tɔ, si yasɛlaya ná wɛ mɛɛtɛlɛnaa tooso na hɔyɔɔyɔ hɔyɔɔyɔ. Nɔnɔyɔ nakɛli kɛɛ ka tayalɛŋ wɛ mɛɛtɛlɛnaa tooso. Kɛɛyɛ n tɛɛki na pɛcɔ́ ñ tala kutuluɣu ŋku ku sɛŋa Iɔ tɔyaya isɛntaa tɔ. ⁸⁻⁹ Ḿpóyó apalu inɛ i mayasa pɛ taa kutuluɣu ŋku. Ku lumaŋ ka wɛ mɛɛtɛlɛnaa liyiti, na ku koloosi yasɛlaya kɛ mɛɛtɛli kɔlɔm. Nɔnɔyɔ na pɛ taa tɔɔ kutuluɣu ntɛ ŋku ku kɛla Iɔ tɔyaya ke kpɛtɛnaɔ tɔ. ¹⁰ Ilim tɛlulɛ nɔnɔyɔ tanlaa kutuluŋ naatoso ka wɛ teitei kɛ. Uena í tɔ mpaav ke hekv, tooso na cɛnɛ tooso na cɛnɛ. Koloosi nsi si faɣa hekv taa tɔ, sɛɛ si yasɛlaya náá wɛ teitei kɛ. ¹¹ Ḿpóyó apalu inɛ i mayasa patɛma wei i tɔɔ nɔnɔyɔ tɔlɔyi tɔ. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa kakpasɛ. Tɛtɛɛɛ hekv taa nyɛntɛ wan tɛna kpɛnta mɛɛtɛlɛnaa naatoso na hɔyɔɔyɔ. ¹² Tanlaa kutuluŋ wan na i tayalɛŋ ka wɛ teitei kɛ. Mɛɛtɛlɛnaa tooso tooso. Na koluŋa kaya tɛtɛɛɛ kɔŋkɔmɛŋ naale tɔɔ na ka kɔŋkɔlɔmɛŋ wɛ mɛɛtɛli hɔyɔɔyɔ. ¹³ Uena apalu inɛ í mayasi pɛ kpaɣav tanlaa kutuluŋ inɛ i taa lɛŋku koluŋa, na pɛ suna lɛŋku nyɛŋka, na tɛtɛɛɛ na cɛnɛ tɔɔ. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na naale na hɔyɔɔyɔ. ¹⁴ Ḿpóyó i mayasa tɔtɔyɔ kutuluɣu ŋku ku wɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa tɔ ku wan. Iɔ tɔyaya taya ka tɔ kutuluɣu ŋkuyɔ hekv kɛ. ¹⁵ Pɛ kpaɣav kancaalaya nɔnɔyɔ ke awalɛ tɔɔ koluŋa halɛna kutuluɣu awalɛ tɔɔ koluŋa, na pɛ polo tɛnaya kanɛ tɔ. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɛ. ¹⁶ Paa kama puluŋ ke tanlaa kutuluŋ inɛ i pɛtolee tɔɔ na awalɛ tɔɔ kɛ. Na koloosi kukayasɛ na kutuluɣu nyɛŋsi taa. Pa tula-yɛyɛ na á cɔɔ nɔnɔyɔ na á ta. Uena pá lɛsi paan fotoonaa ke pɛ taa tɔɔ koluŋa tɔɔ.

¹⁷ Ḿpóyó apalu inɛ i pona-m Iɔ kutuluɣu taya awalɛ nyɛŋka tɔɔ. Paa hɛla-kɛyɛ teu kɛ na nanŋ hiu na naanɔwa tv-kɛyɛ hekv. ¹⁸ Pa hɛla hɛlɛtɔ ntɛyi na tɛ cɔɔ nɔnɔɔsi tɛna. Uɛ awalɛ tɔɔ nyɛntɔ kɛla kɔlɔyɔ. ¹⁹ Ḿpóyó apalu inɛ i mayasa taya wan. Pɛ kpaɣav kancaalaya nɔnɔyɔ tɔ halɛna pɛ suna pɛ taa tɔɔ taya koluŋa. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa. Ilim tɛlulɛ tɔɔ kɔŋkɔŋ ke i caalɛnaa. Uena í tɛkɛna pɛ ntɔyɔŋ tɔɔ nyɛŋku. ²⁰ Uena í mayasi ilim ntɔyɔŋ tɔɔ nɔnɔyɔ. Kɛɛ ka nyɛnɔyɛna awalɛ tɔɔ taya tɔɔ kɛ. Ka wan na ka tayalɛŋ ke i mayasaa. ²¹ Nɔnɔyɔ ŋkɛ kaa wɛna tanlaa kutuluŋ naatoso kɛ. Tooso na kɔŋkɔŋ kɔnɛ, na tooso na kɔnɛ. Koloosi yasɛlaya na kutuluɣu wan, pu wɛ teitei kɛ, isɛ ilim tɛlulɛ tɔɔ nɔnɔyɔ nyɛnsi. Nɔnɔyɔ tayalɛŋ tɛna kpɛnta mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɛ. Ka wan ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na naale na hɔyɔɔyɔ. ²² Kutuluɣu na pɛtolee na pɛ pɛáŋ fotoonaa wɛ teitei kɛ, isɛ nɔnɔyɔ lɛŋka nyɛma. Yɔɔ tɔŋ kumlee naatosompɔyɔlaya ke, uena í kra ilim ntɔyɔŋ tɔɔ nɔnɔyɔ. ²³ Nkɛ inɛ ka isɛntaa, lɛŋka wɛɛ ŋka yɔɔlɔ suvki na i tala pɛ taa taya tɔɔ tɔ. Isɛ pu wɛv na ilim tɛlulɛ tɔɔ tɔ. Ḿpóyó apalu inɛ i mayasa nɔnɔɔsi nsi si hekv taa wan. Uena pɛ lu mɛɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa. ²⁴ Uena í pona-m ilim mpɛtɛŋ tɔɔ hɔyɔɔyɔ, na má ná nɔnɔyɔ kɔfalaya. Ḿpóyó i mayasa tanlaa kutuluŋ, na koloosi na nanŋ. Uena pɛ lu teitei isɛ i ka mayasuyɔ kancaalaya nyɛŋsi tɔ. ²⁵ Tɛna tɔtɔ, pɛtolee ka wɛɛ kɛ. A cɔɔna kutuluɣu nɔnɔyɔ. A wɛ teitei na ilim ntɔyɔŋ na pɛ mpɛtɛŋ nyɛna. Nɔnɔyɔ tayalɛŋ tɛna kpɛnta mɛɛtɛlɛnaa hiu na kakpasɛ. Ka wan ke mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na naale na hɔyɔɔyɔ. ²⁶ Kumlee naatosompɔyɔlaya ke yɔɔlɔ tɔŋ na í kra nɔnɔyɔ

^a 40:5 mɛɛtɛlɛnaa tooso: Piipilinaa lɛlaa taa, uɛ ŋkuluŋa na pɛ suna mpee

ηκε. Ka wenna kutuluyu səsəu isentaa ké. Paa ləsa pááj fotoonaa ke tətéele heku taa nyənte kəjkəməη təo ké. ²⁷ Nənyəo ləjka ka wə kanə inı ka isentaa, ηka yulu suuki na í tala pə taa taya təo tə. Apalu inı i mayasa ilim mpətəη təo nənyəsı nsı sı heku taa. Ulena pə lu məetələnaa nule na naanəwa.

Pə taa təo taya na pə nənyəsı

²⁸ M̄p̄óyú apalu inı i təηna-m ilim mpətəη nənyəo. Ulena í sūna-m pə taa taya təo. I mayasa nənyəo ηke, ulena ka tayaləη na ka wəη wəe teitei na awalı təo kolunə nənyəo. ²⁹ Tanlaa kutulunə na heku taa kolunə, na naη pə tayaləη na pə wəη ka wə teitei ké, isu nənyəsı ləηsı. Ulena pətəlee cəna naη na á tá. Nənyəo tayaləη təna ka wə məetələnaa hiu na kakpası. Ka wəη ke məetələnaa naanəwa na naale na həyəlbyu. ³⁰⁻³¹ Naη taa ké n təηəyənə na í tala awalı taya təo. Paa ləsa pááj fotoonaa ke pə taa kolunə təo ké. Kumlee pələfei ke yulu kpaaki na í tala kutuluyu taa. ³² M̄p̄óyú apalu inı i təηna-m ilim təlule nənyəo. Ulena tə suu pə taa taya təo. I mayasa nənyəo, ulena í mayana sı kana kancaalaya nyəηsı wəη na sı tayaləη pə wə teitei. ³³ Tanlaa kutulunə na hekəη taa koloosi, na naη tayaləη na pə wəη ka wə teitei ké, isu nənyəsı ləηsı. Na pətəlee cəna naη ηku ku nənyəo. Nənyəo ηke ka tayaləη təna kpenta məetələnaa hiu na kakpası. Ka wəη ke məetələnaa naanəwa na naale na həyəlbyu. ³⁴ Naη taa ké yulu təηəyənə na í tala awalı taya təo. Paa ləsa pááj fotoonaa ke pə taa kolunə təo ké. Ulena pə təη heku taa tətéele kəjkəməη təo. Kumlee pələfei ke yulu kpaana í suu.

³⁵ Apalu inı i pona-m ilim ntəyənə təo nənyəo, ulena í mayası keke. Ka wəη na ka tayaləη ka wə teitei ké isu ləηsı. ³⁶ Nənyəo ηke keke ka wəna tanlaa kutulunə tətə. Heku taa kolunə na naη na pətəlee cəo-ku na pə tá. Ka tayaləη təna wə məetələnaa hiu na kakpası. Ka wəη ke məetələnaa naanəwa na naale na həyəlbyu. ³⁷ Naη taa ké n təηəyənə na í lu awalı taya təo. Ulena pá ləsi pááj fotoonaa ke pə taa kolunə təo. Na tətéele ke heku taa. Kumlee pələfei ke yulu kpaana pəcó í suu.

³⁸ Kutuluyu nakuli ku wə ilim ntəyənə təo nənyəo isentaa. Tənyəa pa nyaalaya təla wəna pa kəkaya na pá laki kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə. ³⁹ Taapələnaa naale ka wə naη ηku ku kəjkəməη naale təo ké kolunə kite ké təkram. Taapələnaa mpe pa təo ké pa kəkaya kətaya təla. Isu kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə, na isayatu husuyu nyəηsı. ⁴⁰ Taapələnaa liyiti ka wə naη waalı təo tətə. Ye n pukina ilim ntəyənə nənyəo təsule, n naaki-wəyε. Naale na kəjkəη kune, naale na kune. ⁴¹ Taapələnaa pələfei təo ké pa kəkaya kətaya təla. Liyiti na nənyəo kəjkəη kune, na liyiti na kune. ⁴² Pəcó pə kaasi kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə. Keke ka taapələnaa pεε nyəma ke liyiti tətə. Paa wei i tayaləη seka məetəli kuləm ke pəcó. Na i wəη ke mpu tətə. Pa kəjkələməη ke məetəli na həyəlbyu həyəlbyu. Taapələnaa mpe pa təo ké pa sukaya wontu nti pa lakəna kətaya ηka kəkə lusa ka təna tə. Na kətasi ləηsı. ⁴³ Pa lapa canəm ke taapələnaa mpe pa ntompree təo ké, na pá cəo na pá tá. Pa təo ké pa sukaya kətaya nantu. ⁴⁴ M̄p̄óyú apalu inı i pona-m pə taa taya təo. Naηη naale ka wə tənaya. Ləηku ka wə ilim ntəyənə nənyəo kīη. Ulena kú ha ilim mpətəη ke siyile. Ləηku ke ilim mpətəη nənyəo kīη. Ulena kú ha siyile ke ilim ntəyənə. ⁴⁵ Ulena í heeli-m sı: Naη ηku ku keesəna ilim mpətəη təo tə. Ku ké kətəlaa mpa pa laki Isə təyaya taa ké təmle tə pa nyəηku ké. ⁴⁶ Ama ηku kule ku keesəna ilim ntəyənə təo tə. Kuleyele kətəlaa mpa pa paasəyənə kətaya tətəle tə pa nyəηku. Ulena í tasa sı, Lefii nyəma taa ulε, Satəki təyaya nyəma tike ka wenna mpaau sı, pá suu Isə təyaya taa na pá la i təmle.

Isə təyaya mayamaya

⁴⁷ M̄p̄óyú apalu inı i mayasa pə taa taya. Ka wəη na ka tayaləη ka wə teitei ké. Paa kəjkəη ηkuyu məetələnaa nule na naanəwa. Ulena kətaya tətəle ke Isə təyaya isentaa. ⁴⁸ M̄p̄óyú apalu inı i sūna-m Isə təyaya nənyəo sakaya tεε. I

mayasa sakaya akelenaa tɔ, paa wei i yasɔlaya we meɛtɛlɛnaa naale na hɔɣɔlɔyɔ kɛ. Nɔnɔɣɔ wan ke meɛtɛli kulɔm na hɔɣɔlɔyɔ. ⁴⁹ Nɔnɔɣɔ sakaya tayalɛn we meɛtɛlɛnaa naanɔwa na wan ke meɛtɛlɛnaa naatoso. Kumlee naanɔwa ke yulu kraaki na i sɔv. Ilena akelenaa naale tɔwa nɔnɔɣɔ ke hekv.

41

¹ M'pɔyɔ apalɔ inɔ i pona-m Iɔ tɔyaya kutuluɔyɔ sɔsɔv taa. Ilena i mayasi-kɔ. Koloosi tɔwa tɛtɛle ke hekv kɛ. Sɛle sɔ wan we meɛtɛlɛnaa tooso. ² Nɔnɔɣɔ wan ka we meɛtɛlɛnaa kakpasɔ kɛ. Hɔɣɔlɔyɔ kunɛye meɛtɛlɛnaa naale na kunɛye mpɔ tɔtɔ. Iɔ tɔyaya mayamaya tayalɛn ka we meɛtɛlɛnaa hiu kɛ. Ka wan ke meɛtɛlɛnaa naanɔwa. ³ Pɛ waali, ilena i sɔv lɔlɔ nan taa na i mayasi nɔnɔɣɔ. Ka nɔnɔkpete luman we meɛtɛli kulɔm na wan ke meɛtɛlɛnaa tooso. Ka kɔnkɔmɔn tɔɔ kpɛsɛn ke meɛtɛlɛnaa tooso na hɔɣɔlɔyɔ. ⁴ Ilena i mayasi kutuluɔyɔ mayamaya na kv wan na kv tayalɛn we teitei kɛ meɛtɛlɛnaa naanɔwa naanɔwa. M'pɔyɔ i heela-m sɔ tɛnayaɛ katɛ taa katɛ tɔcayalɛ.

Iɔ tɔyaya kutulun lɛlɔn

⁵ M'pɔyɔ apalɔ inɔ i mayasa Iɔ tɔyaya pɛ taa kolunja. Ka kpɛsɛn we meɛtɛlɛnaa tooso. Ilena pɔ nɔmɔ kutulun na pɛ cɔɔ na pɛ tɔ. I wan we meɛtɛlɛnaa naale. ⁶ Kutulun kɔsɔɣɔn inɔ i ka kɛ atɛ na iɔ kutulun ke tɔma tɔɔ kɛ. Paa nkɔ kv wɛna nanɔ hiu na naanɔwa. Paa nan nkɔ kv we awalɔ tɔɔ kolunja taa kɛ. Ie pɛ taya Iɔ tɔyaya kolunja taa. ⁷ Kolunja walɔɣɔna iɔtɔaa kɛ. Ilena pɛ sɔsɔɣɔ paa atɛ na iɔ kutuluɔyɔ nkɔyɔ wan na pɛ puki. M'pɔyɔ pɛ wɛɛ na pɛ cɔɔ Iɔ tɔyaya na pɛ tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ ye n kraaki, nanɔ sɔsɔɣɔ wan na i kraaki. Pɛ krayav kancaalaya atɛ na iɔ kutuluɔyɔ tɔ. Yulu pɛsɔɣɔ na i polo hekv taa nyɛnkɔ. Ilena i tɛɛ nkɔ kv we iɔtɔaa tɔ. ⁸ M'pɔyɔ ma cɛkɛnaa sɔ, Iɔ tɔyaya kutulun wei i cɔɔna-kɛye mpɔ tɔ, i kɛla kulɔyɔ, iɔ meɛtɛlɛnaa tooso. ⁹ Kɔnkɔn taa kutulun inɔ, i waali tɔɔ kolunja yasɔlaya we meɛtɛlɛnaa naale na hɔɣɔlɔyɔ. Lonte nte pɛ yɛla kpɛtɛ tɔ, ¹⁰ na kutulun lɛlɔn pɛ hekv taa, meɛtɛlɛnaa naanɔwa ka wɛnna na pɛ cɔɔ Iɔ tɔyaya. ¹¹ Kutulun inɔ i nɔnɔsɔ naale tulayaana kolunja taa tɔɔ kɛ. Nɔnɔɣɔ lɛnkɔ na ilim nɔtɔɣɔn tɔɔ. Lɛnkɔ na pɛ mpɛtɛn tɔɔ. Kolunja nkɛ ka yasɔlaya ka we meɛtɛlɛnaa naale na hɔɣɔlɔyɔ kɛ na pɛ cɔɔ na pɛ tɔ. ¹² Kutuluɔyɔ nakɔli kv sɛnɔ Iɔ tɔyaya ilim tɛtɛle tɔɔ kɛ kolunja kite. Kv tayalɛn we meɛtɛlɛnaa nule na kakpasɔ. Kv wan ke hiu na naanɔwa. Kv koloosi yasɔlaya ke meɛtɛlɛnaa naale na hɔɣɔlɔyɔ. ¹³ Apalɔ inɔ i mayasa Iɔ tɔyaya. Ilena ka tayalɛn li meɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa. Kolunja na kutuluɔyɔ nkɔ kv sɛnɔ ilim tɛtɛle tɔɔ tɔ, kv koloosi tayalɛn ka we meɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa tɔtɔɣɔ. ¹⁴ Iɔ tɔyaya hɔɣɔlɔyɔ nkɔ kv kɛsɛna ilim tɛlɛle tɔɔ tɔ, na kɔnkɔmɔn tɔɔ patɛmanaa wan ka we meɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa. ¹⁵ Apalɔ inɔ i mayasa tɔtɔɣɔ Iɔ tɔyaya waali kutuluɔyɔ tayalɛn. Pɛ na patɛmanaa mpɛ pa we kɔnkɔmɔn inɔ i naale i tɔɔ tɔ. Pɛ kpɛnta meɛtɛlɛnaa nule na naanɔwa.

Iɔ tɔyaya pɛtɔaa tɔɔ

¹⁶ Paa saaka kpronkpɔlonaa kɛ. Ilena pɔ matɔ Iɔ tɔyaya kpraan na pɛ nan sɔsɔv na lɔlɔ nyɛnkɔ taa. Na pɛtolee nna pa tɔ pulun tɔ na sakasi. Na pɛ cɔɔ atɛ na iɔ kutulun inɔ i tooso na pɛ tɔ. Pɛ tɛna pu kɛ kpronkpɔlonaa kɛ. Pɛ krayav atɛ na pɛ suna pɛtolee tɔ. Ilena pɔ tɛnɔ pɛtolee anɔ a mayamaya ke kpronkpɔlonaa. ¹⁷ Iɔ tɔyaya waali, na ka taa tɔɔ nɔnɔɣɔ kɔsɔsɔyɔ, halɛna lɔlɔ nan tɔ, paa lɛsa koloosi tɔɔ kɛ, ¹⁸ iɔtɔaa tanɔlaa na paan pɛ fotoonaa. Fotoonaa ka sita tɛma taa kɛ. Paav fotoo, na iɔtɔaa tanɔlaa naale fotoo, na pɛ polo mpɔ. Iɔtɔaa tanɔlaa mpɛ pa iɛntaa we tɔm naale naale. ¹⁹ Yulu iɛntaa nyɛnɔyɔ paav kɔnɛ na cɛnɛye. Na tɔɣɔlaya iɛntaa nɔɔ nyɛnɔyɔ kɔnɛ na cɛnɛ. M'pɔyɔ pɛ wɛɛ na pɛ cɔɔ Iɔ tɔyaya na pɛ tɔ. ²⁰ Paa lɛsa iɔtɔaa tanɔlaa na paan fotoonaa kɛ. Pɛ krayav kolunja kite tɛɛ

təγə, haləna nənəəsi nyuyv taa. ²¹ Nan səəsəv akelenaa tayaləh na pə wan ka we teitei ké.

Ulena kate taa kate náá nəγəsəna ²² kətaya təlate. Təleye pa saaka kponkpolonaa. Tə kənkuloməh we meətəli kulum na həγəlvəv. Tə wan ke mpv. Tə wəna ηkulunasi na nəəhe. Tə kənkəməh təo ké kponkpolonaa. Mpuvule apalv inu i heela-m si: Taapəli wəna Tacaa isentaa.

²³ Iso təyaya nənəγə ka wəna kutəkvəv ké. Ulena kate taa kate təcayale na tə nyəhkv. ²⁴ Paa nənəγə ηka kaa wəna kampvnaa naale ké. Ulena pá tələvi na pá təkəvi. ²⁵ Ulena pá ləsi kutuluγu səəsəv kampv təo ké fotoonaa. Isətəa tanlaa na pə paaη kuloməh inu i fotoonaa ke paa ləsaa isu koloosi təo. Ulena pá ká pə taa təo kraaη nənəγə nyuyv taa ké sakaya taka ké kponkpolonaa. ²⁶ Kraaη ηkv kv koloosi naale təo ka we pətəlee. A təo na puluη, na pá ləsi páán fotoonaa tətə.

42

Isə təyaya təo kutuluη kvsəsəh lələh

¹ Ḿpóγó apalv inu i luna-m awalı təo taya təo. Ulena í pona-m kutuluη wei i we ilim ntəγəh təo tə. Koluηa na Isə təyaya waalı kutuluγu pə kiη nté. ² Ilim ntəγəh təo kutuluη inu, i tayaləh ka we meətələnəa nule na naanvwa ké. I wan ke meətələnəa hiu na kakpası. ³ Kutuluγu ηkv kv həγəlvəv ləhkv nyənaya, ikpate nte tə wan we meətələnəa naanvwa təγə. Təle tə cəo Isə təyaya ké. Ulena kv həγəlvəv ləhkv náá nyənəvi awalı təo taya kumte. Kv ate na isə kutuluη inu i tooso, i wəna sakası ke təma təo ké. ⁴ Pə taa təo taya həγəlvəv təo ke mpvη isentaa, ikpate natəli tə wəe na tə wan ke meətələnəa kakpası. Tə tayaləh ke meətələnəa nule na naanvwa. Ilim ntəγəh təo ké kutuluη inu i nənəəsi ka wəna. ⁵ Isətəa kutuluη seka wan ke pətəe nyəh. Mpi tə, sakası ηmusa-i ké, na pə kəli həkv taa nyəh, na pətəe nyəh. ⁶ Kutuluγu ηkv kv ate na isə kutuluη tooso, ka wəna sakası ke təma təo ké. Ue pa ta tv-i akelenaa isu kutuluη lələh. Pə təo ké kutuluη ηmuna ḿpóγó ate təo na pə kraaki. ⁷ Mpvη inu i koloosi nsi si wəna awalı təo taya təo həγəlvəv tə, si tayaləh ka we meətələnəa hiu na kakpası ké. ⁸ Mpi tə, kutuluη inu i mayasaya i tayaləh ka we meətələnəa hiu na kakpası ké. Ulena kutuluη wei i wəna Isə təyaya həγəlvəv tə i tayaləh ke meətələnəa nule na naanvwa. ⁹ Kutuluη inu i pətəe ka we nənəγə na ilim təlule təo. Ye n luna awalı təo taya təo nyəhka, ηkeγe n svəkəna. ¹⁰ Taya kolunəa təcəalle ke nənəγə ηke ka wəe.

Kutuluη ka we ilim mpətəh təo, na í nyənəvi kolunəa. Na kutuluγu ηkv kv we Isə təyaya waalı tə. ¹¹ Ikpate natəli tu we kutuluη inu i kiη. Kutuluη inu í səhvəv na i wan na i tayaləh na i nənəəsi, ka nəγəsəna ilim ntəγəh təo nyəh ké. ¹² Mpu tətəγə pu wəe, na ilim mpətəh təo kutuluγu nənəəsi. Timpi ikpate nte tə caalaa təγə nənəγə ka wəe. Na ká nyənəvi Isə na yələa pa təsulle kolunəa. Ilim təlule təo ké pa svəkayana. ¹³ Ḿpóγó apalv inu i heela-m si, ilim ntəγəh na pə mpətəh təo kutuluη wei i nyənəvi taya tə i ké Isə nyəh ké. Kətəlaa mpa pa svəki Isə kutuluη taa tə, i taa ké pə wəe si pá təγə Isə təγənaγa. I taa tətəγə pə wəe si, pá su Isə nyəm. Isu kuhav na kətaya ηka pa lapa isayav təo tə. Na tayanvəv nyəhka. Mpi tə, pə ké Isə lonte ké. ¹⁴ Ye kətəlaa mpa pa laalaa na pá svv Isə lonte taa təna. Pə fei si pá luna taya təo nənəγə. Pə wəe si, pá yele tənaya wontu nti pa suuwa na pá lana Tacaa təmlə təγə. Ulena pá suu lentı na pá polo timpi samaa kotaa tə.

Awalı təo kolunəa mayasvəv

¹⁵ Ḿpóγó apalv inu i tema Isə təyaya taa təo ké mayasvəv. Ulena í yaa-m na tə luna ilim təlule nənəγə. Ulena í naalı mayasvəv ke ikpate nte tə cəəna Isə təyaya tə. ¹⁶ Camlvəv ke i mayasayana. Nkvəv i nyəmna ilim təlule təo həγəlvəv tayaləh. Həγəlvəv ηkv kv we meətələnəa ηmənəv na nule na naanvwa (250). ¹⁷⁻¹⁹ Ḿpóγó

ι mayasa ilim ntəwəŋ təw həyəluyv. Na pə mpətəŋ təw nyəŋku, na pə tətule nyəŋku. Ulena pə tayaləŋ lu kuləm. Paa həyəluyv ŋkuyv meətələnaa ŋmənuyv na nule na naanowa (250). ²⁰ Isəna ι mayasa kolunja ŋka ka cəwəna Isə təyaya tə, ka kəŋkəməŋ liyiti təyələ. Kolunja ŋke ka tayaləŋ na ka wan ka we teitei ké. Paa kəŋkəŋ ŋkuyv meətələnaa ŋmənuyv na nule na naanowa (250). Kolunja ŋke kaa fayana yələa təna təcayale na Isə nyəntə.

43

Isə məlvuyv ke ι təyaya taa

¹ Mpruyú apalv inι ι pona-m ilim təlule təw nənəyɔ. ² Ulena má ná Iseyeli Isə teeli luna ilim təlule təw na í kəŋ. Pə kəkəte ka we ké isu tenku nyəntə, na pə naaki tətə təw. ³ Toosee taka wei ma na isəntə tə a weε ké isu wena maa tema nav tə. Maa nawə ale a taa sι Isə kəma sι ι wakələyι Yosalem. Yaa nna maa toosaa sι, ma we Kepaa pəyɔ səsaya kutəŋ təw tə. Mpruyú ma hota ma nəyɔ təw. ⁴ Ulena Tacaa teeli sɔvna nənəyɔ na í caya Isə təyaya taa. ⁵ Ntəna Isə Feesuyv kraya-m ma ləmayasεε taa na kú sɔvna-m pə taa taya təw. Ulena má ná sι Tacaa teeli səsə təŋa suyu ke Isə təyaya. ⁶ Mpruyú ma nuwa nəyɔlv yəyətəyənə-m hatoo Isə təyaya taa. Yulv wei ι ka sɔvna-m pə taa tə, ι we ma kəŋkəŋ taa ké tam ké. ⁷ Ulena Tacaa tə-m sι: Yulv nyá, nyəni, ma kumte lonte ntə. Timpi maa sι ma nəntaaluyv təyələ. Maa caya Iseyeli nyəma hekv ke tam təw ké. Pana pa awulaa pa kaa tasa ma hətε səsəle pilisuyv na pa wasəŋkalətv. Yaa pa pi pa awulaa mpa pa səki təyɔ təna. ⁸ Ma nənəkpelee cələyɔ awulaa mpe pa ŋmaaki pa nyəna. Kolunja kulmaya wenna má na-we tá hekv taa. Mpruyú pa pilisina ma hətε səsəle na pa acaalətv təma. Pə təw ké ma kpiisa-we na pááná. ⁹ Pənəntaa Iseyeli nyəma ká hatələnə-m pa wasəŋkalətv. Na pa awulaa səsaa mpa pa səki tə. Ulena má weε pa hekv ke tam təw.

¹⁰ Mpruyule Tacaa təma Isekiyeeli má sι: Kéésí Isə təyaya təm ke Iseyeli nyəma. Pá mayasi isəna ka weε tə, na pa isayətv təm kpa-weyε feele. ¹¹ Ye pa kulaputv lapə-weyε feele, ulε húlí-weyε isəna pa pu Isə təyaya na pécó pá ŋma-ke tə. Na isəna pa faya kutuluŋ tə. Na nənəwəsi kusususu sι na kuləlusi. Na isəna Isə təyaya təna weε tə təsokoloko. Nmaa na í húlí-weε na pá náná pa isε ke kiin na kusəsutv nti pə weε sι pá təkí tə. Ulena pá təŋ-tι na pá lakí-tι. ¹² Isə təyaya kusəsutv səsəwntv nté. Ikpate nte tə cəwəna Isə təyaya ŋkeyε puyv nyuyv taa tə, pə weε sι pá nyəni-tεyε Isə nyəntə ké.

Kətaya təlate na pə kətasi təm

¹³ Isəna pa mayasa kətaya təlate təyələ. Mayasələya ŋka ka we meətəli həyəluyv təyɔ pa mayasənəna. Ləwv ŋku paa heεwa na pə cəw kətaya təlate na pə ta-tε tə, kv lumaŋ ka we meətəli həyəluyv, na kv wan ke mpv tətə. Ulena pá ŋmá pulv isu kumte, na pə kvli isu mpiiu na pə cəw ləwv ŋku na pə tá. Ye pə kaasa kətaya təlate kvŋkuləməŋ ulε, ¹⁴ pə krayav kətaya təlate ate təw, na pə suna tə nyuyv taa tə tə kvŋkuləməŋ we meətəli kuləm, na tə wan ke meətəli həyəluyv. Pə krayav nəwheε səkpəna na pə polo səsəwəna tə. Pə tayaləŋ we meətəli kuləm na pə wan ke meətəli həyəluyv. ¹⁵ Kətaya təlate təw məsaya na ate, pə kvŋkuləməŋ ka we meətələnəna naaleye. Na hələŋasi ke pə ŋkulunyasi liyiti taa. ¹⁶ Məsaya wan na ka tayaləŋ ka we teitei ké. Paa kəŋkəŋ ŋkuyv meətələnəna naatoso. ¹⁷ Nəwheε wan na a tayaləŋ ka we teitei ké. Meətələnəna naatosompəyələya mpəyələya. Kətaya təlate ntompēe wena a cəwəna na á tá tə a wan we mpiiu kulmuyv. Ləwv náá cəw na kú tá, kvle kv wan tətəyɔ mpiiu. Kətaya təlate íté tə təkpalε keesəna ilim təlule təw ké.

¹⁸ Mpruyú Tacaa Isə təma Isekiyeeli má sι: Yulv nyá, nu. Ma sukí-ŋ kusəsutv. Paa təŋ-təyι saa wei kətaya təlate ká tε ŋmav tə. Waatv inəyι paa la tə təw ké kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. Na pá ŋmusəyι tə təw ké təla caləm. ¹⁹ N ká cela latəce ke Lefii

kətəlaa mpa pa ké Satəki luluyv nyəma tə. Pa tike ke ma ha mpaav si pá la Tacaa Iso maya təmlə. Paa la latəce ke kətaya na má husi pa isayatu. ²⁰ Kpaaya latəce inu i caləm na n̄ taa-wəyi kətaya təlata hələnası liyiti. Na tə ntompee nkulunasi taa, na pə cəə-ye na pə tá. Ile pə husa kətaya təlata asilima nté. Uena té pəsi Iso nyəntə. ²¹ Uena n̄ pona isayatu husuyv kətaya latəce inəyi Iso lonte nte pa ləsa tə tə taa, na n̄ wəp-i kəkə. Ile pə taya Iso təyaya taa. ²² Kuyaku naale nyənkə wule uena n̄ la pəntuluyv ŋku ku tiili tá caami təyə isayatu husuyv kətaya. Na pə husi kətaya təlata asilima. Isu paa tem-teye husuyv na latəce tə. ²³ N tən asilima husuyv, uena n̄ la kətaya ke latəce kofalv, na iwaav ŋku ku tiili tá caami tə. ²⁴ Uena n̄ huli tala anəyi Tacaa. Kətəlaa ká tó a təw kə təm. Paa la-yege kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. ²⁵ Paa kuyaku ŋkuyv paa la isayatu husuyv kətaya. Pə waali ké latəce na iwaav ŋku ku tiili ta caami tə. Haləna kuyeeŋ naatosompəyala. ²⁶ Kuyeeŋ naatosompəyala təcu ké paa husi kətaya təlata asilima, na pá pəsi-teye Iso nyəntə. Uena pəcə pá tuli-te. ²⁷ Kuyeeŋ inu i tēki, na pə kpaaya kuyaku pələfei nyənkə na pə puki, uena kətəlaa la mə nyuyv təw kə kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. Na nəyə kulvmaaya krentuyv nyəŋka. Uena Iso laŋle hēna-me. Tacaa má ma yəyətəna mpv.

44

Awulaa nənəyə ke ilim təlule təw

¹ M̄p̄ȳȳ apalv inu i pona-m Iso təyaya awalı təw nənəyə. Nka ka wenna ilim təlule təw tə, ile ka təkaa. ² M̄p̄ȳȳ Tacaa heela-m si: Nənəyə ŋke kaa təkı m̄p̄ȳȳ. Nəyəl v kaa tənna təna, yaa í tu tuli-ke. Mpi tə, tənaya Iseyeli nyəma Iso Tacaa sūnaa. Ile kaa təkı m̄p̄ȳȳ. ³ Ama ye pə kaasa awulumpu, íl̄ i pəsəyi na í caya Tacaa kin̄ təna, na í təyə təyənaya. Ile kpaan̄ nənəyə mpaav ke i ka sūna, na i luna təna tətə.

Mpa pa pəsəyi na pá svv Iso təyaya taa tə

⁴ M̄p̄ȳȳ apalv inu i sūna-m na ilim ntəyən̄ nənəyə, ke Iso təyaya kəŋkəŋ taa. Ma nyənaya mpv, ile Tacaa teeli suwa i təyaya nté. Ntəna má hoti ma isəntəw. ⁵ Uena Tacaa tə-m si: Yulv nyá, la laakali. Nyənna nyá ise, na n̄ nuna nyá ŋkraŋŋ ke pə təna mpi maa keesi-ŋ Tacaa təyaya kvsəsutv təna, na pə kətaya təw tə. Na n̄ la laakali na Iso təyaya nənəwsi kvsusvsvi na kuləlusi təm.

⁶ Teləsi təw kullaa Iseyeli nyəma mpe si, maya Tacaa Iso, má nyəyəsə mə acaalətv təma wena í lapa tə. ⁷ I susa kpaı nyəma mpa pa ta nyi-m təyə ma təyaya taa. Uena í pilisiyi ma təyaya ke waatv wei í laki-m kətaya ke təyənaya, na nantv nim nyəntv, na caləm tə. M̄p̄ȳȳ í pilisina ma təyaya. Mə acaalətv kolaputv ke í yəkəna má na me tá nəyə pəeluyv. ⁸ I tá paasəna ma təmlə ke ma təyaya taa ké mə mayamaaya. Ama kpaı nyəma ke í yelinaa, na pələ pá laki-teye mə lonte. ⁹ Tacaa Iso má si, kpaı tv kvtapeluyv ŋku ku ta nyi-m tə kv kaa svv ma təyaya taa. Paa p̄ntv wə Iseyeli nyəma həkv taa.

Nti pə su Lefii nyəma tə

¹⁰ Tacaa si: Pə kaasuyv Lefii nyəma mpa me mə kisa-m tə, saa wei Iseyeli nyəma me í toolaa na í ha-m siyile tə, mə tənə mə tūŋ ké. Mə nyəwŋ taa ké mə isayatu saləka ká mayana. ¹¹ Təmlə nte í ká pəsi na í lá-m təyələ ma təyaya nənəwsi tanuyv, na ka taa təma lapv. Isu samaa kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə, na kətasi ləŋsi tala lentuyv. Uena í laki samaa inəyi təma. ¹² Mə tē Iseyeli samaa ke nəyə ke tūŋ təm taa. Halı í tusi-weye isayatu taa. Maa yele-me, na í səyəlı mə isayatu saləka. ¹³ I kaa kpətəna-m si í laki kətəlaa təmlə natəli. Yaa í tokina ma wontu katə nyəntv, yaa katə taa katə nyəntv. Mu səyələna mə fēle fei. Na acaalətv təma wena í lapa tə a saləka. ¹⁴ Təma ləna wena a wə lapv ke Iso təyaya tayanuyv təm taa tə, a tike ke í ká la.

Nti pə su kətəlaa tə

¹⁵ M̄p̄óyú Tacaa má ma yəḡəttaa si: Pə kaasa Satəki pəyalaa kətəlaa Lefii nyéma tə. Mə təkə təsulle kəsəsutv ké. Paa saa wei Iseyeli nyéma toolaa na pa hatələna-m tə. Mə tike í ká kṛətəna-m, na í la-m təmle. Í ká cələ-m nantv nim na pə caləm. Tacaa Iso má ma yəḡətəna mpv. ¹⁶ Mu sūna təsulle na í kṛətəna ma taapəli. Í ká wē ma təmle taa, na í paasəna ma təmle. ¹⁷ Kṛonkṛontu toḡ nyəntv wontu ke í ká suu. Ilena p̄c̄ó í sūna pə taa taya nənəḡo. Í taa suu heeḡ hūntv p̄lv ke waatu wei í lakı pə taa taya təma tə. Paa Iso təyaya taa nyəna. ¹⁸ Í ká te mə nyōḡ ke kṛonkṛontu toḡ nyəntv saalası, na í təḡəli pə takası. Ama í kaa ləli tampalanaa, pə taa kə na í tii haḡaya. ¹⁹ Ye í lukı si í puki yələa kiḡ ke awalı tə taya tə ile í wəḡası mə wontu nti í lapəna kətaya ke mpv tə. Na í su-təḡi təsulle kutuluḡ taa, na í kṛaya wontu lenti. Pə taa kə na samaa pilisi kətaya wontu nti.

²⁰ Kətəlaa í kaa looli mə nyōḡ, yaa í yeke na nyōḡsi su. Ama í ká kə-səḡi tətətete. ²¹ Kətəlv nəḡəlv í kaa nyōḡ sūlv na p̄c̄ó í sū pə taa taya tə. ²² Pəyele kətəlv kaa kṛaya alv leelu ke yem, yaa alv wei pa təḡənaa tə. Iseyeli nyéma piitim taa p̄elə wei í ta nyənta apəlv təḡo pə wē si kətəlv í kṛaya. Yaa ye kətəlv ləlv səpa na í yeke leelu, ile mı í kṛaya.

²³ Pə wē si kətəlaa me í seḡesi ma yələa. Í faya Iso nyəm na kṛai nyəm. Í hólí-we na pá nyı nanḡ nyəm, na asilima nyəm pə fayav. ²⁴ Mpi pə ké hūle təm ile, mu təḡna siḡisuyı. Í ká hūkəna na p̄ kəsəna ma kəsəsutv. Í təkı ma kiḡ na ma kūtvtvtv ke ma acimanaa taa. Í nyəntı kuyeeḡ kühəsəḡ ke ma nyəḡ.

²⁵ Pə fei si kətəlv í kṛətəna sətə na í pilisi í ti. Ye pə taya í caa, yaa í too, yaa í pəyaya. Yaa í taalv, yaa í neu, yaa í kəḡo. Yaa í neu alv nyəḡ wei í ta saata tə. ²⁶ Ye pə mayana kətəlv ke mpv, í la nyūḡv tə asilima keelvyv kətaya. Í taḡ na kuyeeḡ naatosompṛəḡalaya tē na p̄c̄ó í sū í təmle taa. ²⁷ Kuyəḡku í mələḡi təsulle taya pə taa nyəḡka tə tə, í ka la kətaya na p̄ husı í isayətv. Tacaa Iso má ma yəḡətəna mpv. ²⁸ Kətəlaa kṛancoou nté má. Í kaa wēna mə paa nyəm napələḡi Iseyeli taa. Mayale mə paa nyəm. ²⁹ Mə təḡənaḡa nté kühəaḡ, na təla nna pa lakı kətaya si p̄ husı isayətv tə. Pə təna mpi pa suwa si, ma nyəm ke Iseyeli taa tə, mu təḡəna. ³⁰ Kətəlaa tənna kumtv kancaalaya nyəntv həḡələḡ, na mpi Iseyeli nyéma ləsa-m pa wənav taa tə. Yələa ká cəla kətəlaa ke pa mūlv kṛampam. Ilena má kooli pa tēsi ke kṛəntv. ³¹ Ama kətəlaa kaa təḡo wontu kəsəp̄tv yaa nti p̄lvv kṛwa tə. Paa sumaya paa wontuyı ḡku.

45

Tətvnaa mpa pa wəna pa mpaa tə

¹ M̄p̄óyú Tacaa yəḡəttaa si: Ye í taləḡi Iseyeli kṛeka ke tetv ile í ləsi həḡəlvvyv nakvli na í ha-m. Həḡəlvvyv ḡkv kv tayaləḡ ká wē kilomēetələnaa naanvwa na naale na həḡəlvvyv. Kv wəḡ ke kilomēetələnaa kakpası. Ilena tetv nti tē pəsi Iso nyəntv təkṛataa. ² Ilena í cosi isə tēsēle tetv ke tə taa. Tə tayaləḡ na tə wəḡ ká wē teitei. Paa kəḡkəḡ ḡkuyı mēetələnaa ḡmōnvvyv na nule na naanvwa (250). Na p̄ yeke ikṛate na p̄ cə na p̄ tá tetv nti. Təle tə wəḡ ká wē mēetələnaa hiu na kakpası. ³ Tetv nti tə taa ké í ká mayası na í ləsi kilomēetələnaa naanvwa na naale na həḡəlvvyv. Tə wəḡ ke kilomēetələnaa kakpası. Tənaḡa í ká ḡmá Iso təyaya. Lonte nté tə kəna lonte katē nyəntē. ⁴ Həḡəlvvyv ḡkv kv ké Iso lonte katē nyəntē ké. Pə su-kv na kv mpaa ke kətəlaa mpa pa lakı Tacaa təmle ke Iso təyaya taa təḡo. Lonte nté tə taa tənaya í ká ləsi lona nna a taa í ká ḡmá mə tēsi na Iso təyaya tə. ⁵ Tetv nti tə tayaləḡ wē kilomēetələnaa naanvwa na naale na həḡəlvvyv, na tə wəḡ ke kilomēetələnaa kakpası tə tə ké Lefii kətəlaa nyəntv ké. Mṛe pa paasəḡənaa Iso təyaya taa təmle kṛəntē. Paa wēna tə taa ké acalē wəna a taa paa cəḡa təḡo. ⁶ Ilena pá mayası tetv nti tə taa tətəḡo itayaləv tə ké kilomēetələnaa naanvwa na

naale na hɔyɔlvɔv na wan tɔɔ kɛ kilomɛɛtɔlɔnaa naale na hɔyɔlvɔv. Uena í n̄má ɪcatɛ nte tɔ taa Iseyeli nyóma ká wɛɛna mpaav si pá caya tɔ. ⁷ Paa kaasí awulumpu ke lonte ke Tacaɔ tetu na ɪcatɛ nyɛntu kɔŋkɔmɔŋ naale tɔɔ. Tetu nti tu kpaɔa hatoo Metitelanee tenku kɛ. Pɔ kpaɔav ilim tɔtɔle tɔɔ, halɔna Iseyeli tetu ilim tɔlule tɔɔ tɔŋa. Tɔ tayalɔŋ ká wɛɛ teitei na paa kpekɔle nte tɔ nyɛntu. ⁸ Ue awulumpiya ká wɛɛna pa mayamaya pa tetu ke Iseyeli taa. Pa kaa tasa Tacaɔ yɔlaa ke muɔuluyɔ. Paa yelina tetu kakaasaya ke Iseyeli nyóma.

Nti pɔ su awulumpiya tɔ

⁹ M̄p̄ȳ Tacaɔ Iɔ má ma yɔɔtɔa si: Iseyeli awulumpiya mɛ í telɔsa mpɔle. Pɔ wɛɛ si í kisi m̄sɔŋ na n̄makɔlvɔv. I tɔŋ tampana na kusiyisim. Uena í yele ma yɔlaa wenav ke Isekɔv. Tacaɔ má ma yɔɔtɔna mpv.

¹⁰ Pɔ wɛɛ si í wɛɛna sanɔyanaa mpa pa siyisaa tɔ. I wɛɛna pee nyɛm mayasɔlaya kusiyisaya n̄ka pa yaa si ifaa tɔ, na lum nyɛm nyɛn̄ka kusiyisaya n̄ka pa yaa si paati tɔ. ¹¹ Mayasɔlasí ifaa na paati pa tɔɔv ka wɛɛ teitei kɛ. Paa n̄ka kaa tɔɔv isu mayasɔlaya n̄ka pa yaa si homɛɛ tɔ ka hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kulɔmvɔv. Mayasɔlaya homɛɛ ke paa keesɔna ɪsɔna mayasɔlasí n̄si si tɔkɪ tɔ. ¹² Pa liyitee nyɔyɔlvɔv n̄ku pa yaa si keelaa tɔ, kulɛ kv tɔm hiu mayana n̄ku pa yaa si sikɛli tɔ kv tɔm kulɔm. Uena sikɛlɔnaa nutoso náá mayana n̄ku pa yaa si miini tɔ kv tɔm kulɔm.

¹³ ɪsɔna paa lɔsɔyi pa kuhaaŋ tɔyɔlɔ. Hɔyɔlɔŋ nutoso taa kulɔmvɔv ke paa wei ɪ ká ha ɪ tɔyɔnaya pee nyɛn̄ka. ¹⁴ Ye í mayasɔyi mɔ nim, mayasɔlaya n̄ka pa yaa si paati tɔɔv í ká mayasɔna. Paati tɔm naanɔwa lakɔna homɛɛ kulɔm. Mayasɔlaya n̄ka pa yaa koo tɔ, na n̄ka pa yaa si homɛɛ tɔ si teitei kɛ. Paati hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kulɔmvɔv ke í ká lɔsi. ¹⁵ Iseyeli nyóma kalɔkɔŋ taa ɪɛ, heeŋ yaa p̄ŋ n̄m̄sɔlvɔv (200) taa kɛ pɔ wɛɛ si pá lɔsi Iɔ kuhav ke kulɔm. Mpi pa lɔsɔyi mpv tɔɔv paa la tɔyɔnaya kuhav kɔtaya. Yaa n̄ka kɔkɔ lusa tɔ, yaa nɔyɔ kulɔmaya krentɔyv nyɛn̄ka si p̄ husi pa ɪsayatv. Tacaɔ má ma yɔɔtɔna mpv.

¹⁶ Iseyeli tetu yɔlaa tɔna ká kɔnna kuhav n̄ku. Uena pá cela pa tetu awulumpiya. ¹⁷ Awulumpiya ká caana kɔtasí n̄si kɔkɔ lusa si tɔna tɔ si wontu na sɔlv̄m kul̄isim ke acimanaa waatu. Isu ɪsɔtv kufalv na kuyaku kɔheesɔyv. Na lenna nna a kotiyi Iseyeli nyóma tɔ. Mpe paa caana kup̄ɔntɔŋ tayavɔv kɔtasí na kuhaaŋ. Na kɔtasí n̄si kɔkɔ lusa si tɔna tɔ. Na nɔyɔ kulɔmaya krentɔyv nyɛn̄si. Uena Iɔ nyɛni Iseyeli nyóma p̄tɔtɔle na í husi pa ɪsayatv.

¹⁸ M̄p̄ȳ Tacaɔ yɔɔtɔa si: ɪsɔtv kancalaya nyɛŋ kuyaku kancalaya nyɛn̄ku wule, paa la kɔtaya ke latɔce wei ɪ tiili tá caamɪ tɔ. Uena p̄ nyaali Iɔ tɔyaya asilima. ¹⁹ Kɔtɔlv ká kpaɔa kɔtaya k̄p̄ɔntɛ n̄tɛ tɔ calɔm. Na í taa-wɔyi Iɔ tɔyaya n̄nɔyɔ tɔɔ. Na kɔtaya tɔlate n̄kulun̄así taa. Na pɔ taa tɔɔ taya n̄nɔyɔ tɔɔ. ²⁰ Pɔ takɪ ɪsɔtv kuyaku naatosomp̄ɔyɔlaya nyɛn̄ku ɪlena pá lá mpv tɔtɔyɔ mpa pa p̄ntaa na pa ta nyɪ yaa pɔ yukɔna-we tɔ. Ue pɔ keela Iɔ tɔyaya asilima ntɛ.

²¹ ɪsɔtv kancalaya nyɛŋ kuyɛeŋ naanɔwa na liyiti wule ke paa tɔyɔ Tɛɛv acima. Kuyɛeŋ naatosomp̄ɔyɔlaya ke paa tɔyɔ acima anɪ na potopotona mpa pa taa kɔkɔsɔm fɛi tɔ. ²² Awulumpu ká la latɔce ke kɔtaya ke acima kuyaku kancalaya nyɛn̄ku wule. I na ɪcatɛ tɔna yɔlaa pa ɪsayatv husɔyv tɔɔ kɛ ɪ ká la-kɛ. ²³ Pɔ kaasí ɪɛ, acima kuyɛeŋ naatosomp̄ɔyɔlaya ɪnɪ ɪ taa tɔtɔyɔ ɪ ka la kɔtaya n̄ka kɔkɔ lusa ka tɔna tɔyɔ latɔcɛnaa naatosomp̄ɔyɔlaya, na ɪwaan̄ naatosomp̄ɔyɔlaya. Uena í la paa kuyaku n̄kuyɔ p̄ɔntɔlvɔv ke ɪsayatv husɔyv kɔtaya. ²⁴ Na í ha tɔyɔnaya pee nyɛn̄ka ɪsu kiloona hiu na naanɔwa. Uena í sɔɔsi nim liitilinaa naatoso ke paa kɔtaya latɔce na ɪwaav n̄ku kv tɔɔ.

²⁵ Pɔ takɪ ɪsɔtv naatosomp̄ɔyɔlaya nyɛŋ kuyaku naanɔwa na kakpasí acima wule, ɪlena awulumpu la kɔtaya na kuhav ke teitei. Isu ɪ ka lapv Tɛɛv acima waatu tɔ. Acima kuyɛeŋ naatosomp̄ɔyɔlaya ɪnɪ ɪ taa kɛ ɪ ká la paa kuyaku n̄kuyɔ ɪsayatv

husuɔy kɔtasi kulomasɩ nsi. Na nsi kɔkɔ lusa sɩ tɛna tɔ. Na tɔɔnaya pee na nim pɛ kuhav tɔtɔ.

46

Nti pɛ su awulumpu tɔ

¹ M'pɔyɔ Tacaa Iso yɔɔtɔaa sɩ: Pɛ taa tɔɔ taya nɔnɔɔ ɲka ka wenna ilim tɔlule tɔɔ tɔ, kaa tɛki m'pɔyɔ tɛmlɛ kuyɛɛɲ naatoso taa kɛ. Ama paa tɔli-keɛɛ kuyaku kuhɛɛsuɔ na isɔtu kufalɔ kuyaku wule. ² Awulumpu suukɛna awalɩ tɔɔ taya tɔɔ ulɛna ɩ fayana kutuluɔɔ ɲku ku kpɛtɛna nɔnɔɔ tɔ ku taa. Na ɩ sɔɲ nɔnɔkeelasɩ tɛnaya, saa wei kɔtɔlaa laki awulumpu unɩ ɩ kɔtasi nsi kɔkɔ lusa sɩ tɛna tɔ. Na nɔɔ kulomaya kɛntuɔɔ nyɛnsɩ. Ulɛna ɩ hɛntɩ atɛɛ nɔnɔkpɛte na pɛcɔ ɩ tɛɛ. Pɛ fɛi sɩ pɛ tɛki nɔnɔɔ na pɛcɔ pɛ taani. ³ Ye pɛ tala kuyaku kuhɛɛsuɔ na isɔtu kufalɔ acima. Tɛtu yɔlaa kɔ kɔ nɔnɔkpɛte cɛnɛ, na pɛ sɛɛ-m. Maya Tacaa.

⁴ Iwaav kulomɔɔ na iwɛɛsɩ naatoso, wei ɩ tiili tɔ caamɩ tɔɔ, awulumpu kɔ la kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Tacaa ke ɩ ka la kɔtaya ɲkeɛɛ kuyaku kuhɛɛsuɔ wule. ⁵ Ulɛna ɩ kɔna tɔɔnaya pee kuhav. Isu kiloonaa hiu na naanɔwa ke iwaav tɔɔ. Ye pɛ kaasa iwɛɛsɩ tɔɔ ulɛ ɩ kɔna tɔɔnaya pee kuhav ke isɛna ɩ huɔ sɩ pɛ mɔnaa tɔ. Ulɛna ɩ sɔɔsɩ nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanɔwa tɔɔ. ⁶ Isɔtu kufalɔ acima wule ɩ ka la kɔtaya ke latɛɛ. Na iwɛɛsɩ naatoso, na iwaav kulomɔɔ. Pɛ tɛnaya mpɔ pu weɛ tɔla nna a tiili tɔ caamɩ tɔ. ⁷ Ulɛna ɩ tɛnɩ tɔɔnaya pee kuhav isɩ kiloonaa hiu na naanɔwa. Paa latɛɛ wei na paa iwaav ɲku ku tɔɔ ke ɩ tɛnɔɔ mpɔ. Ye pɛ kaasa iwɛɛsɩ, ulɛ ɩ ha tɔɔnaya pee ke isɛna ɩ huɔ sɩ pɛ weɛ tɛu tɔ. Ulɛna ɩ tɛnɩ nim liitilinaa naatoso ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanɔwa tɔɔ. ⁸ Mpaav kulomɔɔ ke awulumpu kɔ tɔɲ na ɩ suɔ na ɩ lu. Kutuluɔɔ ɲku ku kpɛtɛna nɔnɔɔ tɔ, ku taa kɛ ɩ kɔ fayana. ⁹ Waatu wei Iseyeli yɔlaa kɔ suɔ Iso sɛɛv ke acima kuyɛɛɲ taa tɔ. Mpa paa suɔna ilim nɔtɔɔn tɔɔ nɔnɔɔ na pɛ sɛɛ-ɩ tɔ, ilim mpɛtɔɔn tɔɔ nyɛɲka ke paa luna. Mpa pɛle pɛ suɔna pɛ mpɛtɔɔn tɔɔ nyɛɲka, ulɛ pa luna pɛ nɔtɔɔn tɔɔ nyɛɲka. Yulɔ kaa luna nɔnɔɔ ɲka ɩ suɔnaa tɔ, kufalaya ke ɩ kɔ tɔɲ. ¹⁰ Awulumpu na tɛtu yɔlaa paa kɛntɛna suɔv na pɛ kɛntɩ luɔ.

Nti pɛ su kɔhaan waanɩ waanɩ tɔɔ tɔ

¹¹ Ye pɛ tala acima yaa waatɔnaa sɔsaa, tɔɔnaya kuhav kɔ kɛ isɩ kiloonaa hiu na naanɔwa kɛ, paa kɔtaya latɛɛ na pɛ iwaav ɲku ku tɔɔ kɛ. Ye pɛ kaasa iwɛɛsɩ ulɛ, paa wei ɩ kɔ suna ɩ kuhav tɔɔmɔɲ. Ulɛna pɛ tɛnɩ nim liitilinaa naatoso, ke tɔɔnaya pee kiloonaa hiu na naanɔwa tɔɔ.

¹² Ye isɩ awulumpu caaki luɔ kulomɔɔ kɔtaya lapɔ ke Tacaa, paa ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Yaa nɔɔ kulomaya kɛntuɔɔ nyɛɲka. Pɛ weɛ sɩ pɛ tɔli-ɩ ilim tɔlule tɔɔ nɔnɔɔ kɛ. Ulɛna ɩ ha ɩ kɔhaan unɩ, isɩ pa lakɔɔ kuyaku kuhɛɛsuɔ wule tɔ. Ye ɩ tɛma tɛɛv, ulɛ pɛ tɛki nɔnɔɔ.

¹³ Paa ifemle nte, paa la Tacaa ke pɛnaya kulomaya iwɔyaya ɲka ka tiili ta caamɩ tɔɔ kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ. Tananɲ tananɲ ke paa laki-sɩ. ¹⁴ Paa ha Tacaa ke tɔɔnaya kuhav tɔtɔɔ mɔlɔm mayasɔlasɩ naale ke m'pɔyɔ paa tananɲ ɲku. Ulɛna pɛ siti mɔlɔm mpɩ na nim liitilinaa naale. Paa ifemle nte tɔ tɔɔnaya kuhav kɔnɛ, ku weɛ m'pɔyɔ tam tɔɔ kɛ, ku kaa sɩ. ¹⁵ Paa tananɲ ɲkuɔ paa la iwɔyaya, na mɔlɔm, na nim ke kɔtaya ɲka kɔkɔ lusa ka tɛna tɔ.

Awulumpu pɛyala kpancoou

¹⁶ M'pɔyɔ Tacaa yɔɔtɔaa sɩ: Ye awulumpu ha ɩ nyɛm napɔlɔɔɔ ɩ pɛyala taa nɔɔlɔ, pɛ pɛsa pɛyala unɩ na ɩ piya piya pa nyɛm ke tam tɔɔ kɛ. ¹⁷ Ama ye awulumpu cosa ɩ nyɛm, na ɩ ha ɩ tɛmlɛ nyɛma taa nɔɔlɔ ɩ tɛki-wɔɔɔ mpɔ, halɛna ɩ cɛɔv pɛnaya. Ulɛna pɛ tayanɩ mɔlɔɔ ke awulumpu nyɛm. Mpi awulumpu hawa ɩ mayamaya ɩ piya tɔ pɛ tike pɛ kɛna pɛle pa nyɛm. ¹⁸ Pɛ fɛi sɩ, awulumpu ɩ lɛɛki

yelaa taa nɔɔɔlɔyɔ pɔntɔ nyɛm. I maɔamaya i nyɛm ke i ká cɛla i pɔyalaa. Ue Iso yelaa taa nɔɔɔlɔ kaa hatɛlɛna i nyɛm.

Iso tɔyaya tɔtɔsɛlɛnaa

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ apalu unu i tɛɛna-m tɛsɔvɛ nte tɔ wɛ nɔnɔɔɔ kin tɔ tɔ. Uena tɔ suv kɔtɛlɛa kutulɔn taa. Uena tɔ keena ilim ntɔɔɔɔn tɔ kɛ kɔtɛlɛa lɔnte. Patɛma nɔɔɔlɔ i ka wɛ lɔlɔ kɛ ilim tɔtɔvɛ tɔ. ²⁰ Uena i hɔli-m si: Cɛnɛyɛ kɔtɛlɛa ká tɛsi tɔla nna pa lapa kɔtaya si pɛ tayani pa isayatu tɔ a nantɔ. Tɛna tɔtɔɔɔ paa tɛsi kuhaan. Pa taa lɛsi kɔtaya nyɛm mpɛɔi awalɔ taya tɔ. Pɛ taa kɔɔ na samaa pilisi Iso nyɛm.

²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ i luna-m awalɔ tɔ taya tɔ. Uena i cɔɔna-m taya nkulɔnɔasi liyiti taa. Paa nkulɔnɔa nkɛ kaa wɛna taya kɛ. ²² Nkulɔnɔasi taa taasi nsi si wɛ pɛcɔ pɛcɔɔɔ. Si wan na si tayalɛn kɛ teitei. Tayalɛn wɛ mɛɛtɛlɛnaa hɛu. Wan kɛ mɛɛtɛlɛnaa naanɔwa na kakpasɛ. ²³ Pɛɛ kolɔnɔa cɔɔna paa taya nkaya. Uena mɛsasɛ cɔɔna kolɔnɔa nkɛ na pɛ tɔ. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ apalu unu i heela-m si, mɛsasɛ nsi si tɔ Iso tɔyaya tɛmlɛ nyɛma tɛsɔɔi tɔla nna yelaa lapa kɔtasi tɔ, a nantɔ tɔɔlɛ.

47

Iso tɔyaya lum sɛɛlɔ

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ apalu unu i mɛlɛna-m Iso tɔyaya nɔnɔɔɔ, uena mɔ nɔ lum lukɛna nɔnɔɔɔ tɛɛ, na ilim tɛlɛvɛ tɔ. Iso tɔyaya na ilim ntɔɔɔɔn tɔ kɛ lum kɛnɔyana. Uena pɛ mɛlɔɔɔna kɔtaya tɛlatɛ, na ilim mpɛtɛn tɔ. ² M̀p̀r̀ỳg̀ỳ i luna-m na ilim ntɔɔɔɔn nɔnɔɔɔ. Tɔ keena awalɔ tɔ nɔnɔɔɔ nkɛ ka siyisina ilim tɛlɛvɛ tɔ tɔ, na lum tɛnɔa kɛntɛ na kɛnkɛn ntɔɔɔn nyɛnkɔ tɔ. ³ Uena i mɛnɔna ilim tɛlɛvɛ tɔ, na i tɔka nkɛnɔyana. Uena i maɔasɛna-keɔɔ mɛɛtɛlɛnaa nasɛlɛ na nunɔwa (500) kɛ hɔɔɔlɔyɔ nkɔ ku tɔ. Pɛ waali kɛ i tɛsɛna-m na lum. Pɛlɛ pɛ suna ma nɔɔsɛ. ⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ i tasa maɔasɔyɔ kɛ mɛɛtɛlɛnaa nasɛlɛ na nunɔwa (500). Uena i tɛsɛna-m lum, na pɛlɛ pɛ suna ma tɔna. I tasa maɔasɔyɔ kɛ mɛɛtɛlɛnaa nasɛlɛ na nunɔwa (500) tɔtɔ. I tasa-m lum tɛsɛnɔv, uena pɛ kpa ma tɛnaya. ⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ i tasa maɔasɔyɔ kɛ mɛɛtɛlɛnaa nasɛlɛ na nunɔwa (500). Ue lum mpi pɛlɛ pɛ kɛla lumaɛn, ma ta pɛsi tɛsɔyɔ. Pɛ kɛ lɔɔv kɛ, na ye pɛ taya yav nɔɔɔlɔ kaa pɛsi tɛsɔyɔ. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ i pɔɔsa-m si: Yulɔ nyá, n nawa teu na? Uena i pɔna-m kɛnɔna na i tayani-m mɛnɔv kɛ lɔɔv nɔɔɔ. ⁷ Uena mɔ paasɛna si, tun nyala sɔsɔm kɛ lɔɔv nkɔ ku kɔteminɔ naale tɔ. ⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ apalu unu i heela-m si: Lɔɔv kɔnɛ ku lum kɛnɔ ilim tɛlɛvɛ hɔɔɔlɔyɔ tɔ kɛ. Yaatanɔ tɛtɛkɛlɛ kɛ pɛ tɛnɔɔi, na pɛ tiiki tɛnkɔ kɔsɛpɔ taa, na pɛ tayanɔyɔ-wɔ. ⁹ Uena lum taa weesɔyɔ nyɛm tɛna wɛna weesɔyɔ, kɛ paa timpɔi lɔɔv nkɔ ku lum ka tala tɔ. Waatu inɔyɔ tiina ka huki. Pɛ taya pɔlv, tɛnkɔ lum ka tayani. Ye lɔɔv nkɔ ku lum i tala timpɔi, weesɔyɔ laki kɛ. ¹⁰ Pɛ kɛpɔv hatɔo An-Ketii, na pɛ polo An-Ankɛlayim tɔ. Tiina kɛlɛa ká tɔyɔ pa pulɔn kɛ, na pɛ lɛn tɛnkɔ kɔtɛn tɔ. Paa kpa tiina waanɔ waanɔ kɛ isɔ tɛnkɔ sɔsɔ taa. ¹¹ Ama lɔcayam na luna nɔ kaa tayani. Pɛ pɛsi tɛm lɔna kɛ. ¹² Tun kolɔlvɔn waanɔ waanɔ ká nyɔ lɔɔv kɔteminɔ tɔ. I hatɔ kaa lɔntili paa pɛlɛ, na i lɔlɔyɔ pɛɛ kɛ tam tɔ. Paa isɔtɔ wei kɛ paa kooliyɔ i kolɔlvɔm. Mpi tɔ, tɛsulle tɛɛ kɛ lum lukɛna na pɛ kɛnɔ i tɛɛ. Paa tɔki i pɛɛ kɛ, na pɛ waasɔɔɔna pa tɔyɔ i hatɔ.

Tacaa suku Iseyeli tɛtɔ toosi

¹³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Tacaa Iso yɔɔɔta si: Tɛtɔ nti paa tala Iseyeli kɛpɛka naanɔwa na naale tɔ tɔ toosi ntɔ. Tɛm naaleɔɔ paa cɛla Yosɛɛfɔ kɛkɛlɛ nyɛma. ¹⁴ Teitei kɛ paa tala-ti. Mpi tɔ, mɔ yɔɔɔta kɛ na tuunɔv na mɔ su si, ma haaki-tɔyɔ pa cɔsɔnaa. Ue tɔ pɛsa pa kɛnɔcɔu kɛ. ¹⁵ Tɛtɔ ilim ntɔɔɔɔn tɔ tɔnɔ, kɛkɛɔyɔ Metitɛlanɛɛ tɛnkɔ. Uena ká tɛn hapɛlɛ nte tɔ tɛnɔɔɔna Hɛtɛlɔn na Lepo-Hamatɔ na Setatɔ pɛ acalɛɛ

taa tɔ. ¹⁶ Pə waahɪ ɪlɛna ká lu Pelota na Sipəlayim pə acalɛɛ. Anɪ a wɛnna Tamasi na Hamati tetu pə heku taa. Na Hasɛɛ-Tikon ɪcate nte tɔ kɔɔtəna Haulaŋ tetu toŋa tɔ. ¹⁷ Toŋa ŋkɛ kaa polo tenku Metitlanee. Haləna Hasaa-Inaŋ tetu kɛ ilim tɔlule tɔɔ. ɪlɛna ká mɛli Tamasi na Hanati pa tetu. Isəna toŋa ka wɛɛ ilim ntɔɔŋ tɔɔ tɔɔlɛ. ¹⁸ Ilim tɔlule tɔɔ toŋa ká lu lonte nte tɔ wɛ Tamasi na Haulaŋ pa heku tɔ. ɪlɛna ká tɛŋ Yaatanɪ tɛtɛkɛ kɛ Kalaati na Iseyeli tetu pə heku taa. Kaa polo timpi pa yaa sɪ Tamaa tɔɔŋ tenku kusəpu. Isəna toŋa ká wɛɛ ilim tɔlule tɔɔ tɔɔlɛ. ¹⁹ Ilim mpətɛŋ tɔɔ toŋa ɪlɛ kaa lu timpi pa yaa sɪ Tamaa tɔɔŋ Melipa lum na Kateesi pə tetu cɔlɔ. ɪlɛna ká mɛli Icipiti tetu lɔɔv. Haləna Metitlanee tenku. Isəna toŋa ká wɛɛ ilim mpətɛŋ tɔɔ tɔɔlɛ. ²⁰ Ilim tɔtɔlɛ tɔɔ nyəŋka ɪlɛ, tenku Metitlanee kɛlɛ toŋa. Pə kɔɔɔv ilim mpətɛŋ tɔɔ tɔ, haləna Lepo-Hamati kɛ ilim ntɔɔŋ tɔɔ. Isəna ilim tɔtɔlɛ tɔɔ nyəŋka ka wɛɛ tɔɔlɛ.

²¹ Iseyeli kɔɔka nyɔma kɛ ɪ ká tala tetu nti. ²² Tɛtɛ kɛ ɪ ká tɔ na ɪ taləna-ti. ɪlɛ ɪ taa sɔɔ muɔlaa mpa pa wɛ mɔ heku taa na pa lɔla piya kɛ mɔ tetu taa tɔ. Pə wɛɛ kɛ sɪ ɪ la-wɛyɛ teitei ɪsu Iseyeli nyɔma. ɪlɛna pɛlɛ pá hiki pa paa tete kɛ Iseyeli kɔɔka taa. ²³ Paa wei ɪ ká hiki ɪ paa tete kɛ Iseyeli kɔɔkɛlɛ nte tɔ taa ɪ ká caya tɔ. Tacaɔ ɪsɔ má ma suna mpu.

48

Ilim ntɔɔŋ tɔɔ kɔɔka tetu

¹ Iseyeli kɔɔka nyɔma hɛla ntɔ, na pa tɛtɔnaa. Taŋ kɔɔkɛlɛ nyɔma tetu wɛ ilim ntɔɔŋ tɔɔ kɛ. Tɔ mala hapɛlɛ nte tɔ tɛŋɔɔna Hetəlɔŋ na Lepo-Hamati na Hasaa-Inaŋ pə tɛtɔnaa taa tɔ. ɪlɛna pə polo Tamasi, na Hamati pə tɛtɔnaa cɔlɔ. ɪlɛna ká polo ká lu ilim tɔlule toŋa. Halɪ Metitlanee tenku na ilim tɔtɔlɛ tɔɔ. ² Taŋ tetu ná tɛŋa ilim kɛ ɪtayaɔav tɔɔ kɛ, haləna Aseɛ kɔɔkɛlɛ nyəntu. ³ Aseɛ tetu ɪtayaɔav tɔɔ kɛ Nɛfətali nyəntu wɛɛ. ⁴ ɪlɛna Manasee tetu náá wɛɛ Nɛfətali nyəntu ɪtayaɔav tɔɔ. ⁵ ɪfəlayim tetu wɛ Manasee nyəntu ɪtayaɔav tɔɔ kɛ. ⁶ ɪlɛna Lupɛŋ tetu náá wɛɛ ɪfəlayim nyəntu ɪtayaɔav tɔɔ. ⁷ ɪlɛna Yuta tetu kɛ Lupɛŋ nyəntu ɪtayaɔav tɔɔ.

Tacaɔ nyəntu

⁸ Pə kɔɔɔv Yuta tetu ɪtayaɔav tɔɔ kɛ ilim tɔlule na pə tɔtɔlɛ tɔ, ɪ ká kaasi tetu na tɔ tayaɔlɛŋ wɛɛ teitei ɪsu paa kɔɔkɛlɛ nte tɔ nyəntu. Tɔ tayaɔlɛŋ ká wɛɛ kilomɛɛtəlɛnaa naanɔwa na naalɛ na hɔɔlɔvɔ. ɪlɛna ɪ ŋmá tɔ heku taa kɛ ɪsɔ na yɔlaa pa tɔsulle. ⁹ Tacaɔ tetu tayaɔlɛŋ ká wɛɛ kilomɛɛtəlɛnaa naanɔwa na naalɛ na hɔɔlɔvɔ. Tɔ waŋ kɛ kilomɛɛtəlɛnaa naanɔwa. ¹⁰ Tetu hɔɔlɔvɔ ŋku pa cɛla kɔtɔlaa tɔ, ku tayaɔli kilomɛɛtəlɛnaa naanɔwa na naalɛ na hɔɔlɔvɔ kɛ. Pə kɔɔɔv ilim tɔlule na pə polo pə tɔtɔlɛ tɔ. ɪlɛna ɪ mayasi kilomɛɛtəlɛnaa kakɔasi kɛ pə kɔɔɔv ilim ntɔɔŋ na pə mpətɛŋ tɔ. Na ɪ sɛŋsɪ ɪsɔ na yɔlaa pa tɔsulle kɛ heku taa. ¹¹ Tetu hɔɔlɔvɔ ŋku, ku pəsi Sataki lɔlɔvɔ nyɔma kɔtɔlaa mpa pa kɔɔ kɔtɔvɔ tɔ pa nyəntu kɛ. Pa lapa Tacaɔ tɛmlɛ kɛ teu kɛ. Pa ta la ɪsu Lefii nyɔma mpa pa lɔwa ɪsɔ kɛ waatv wei Iseyeli nyɔma toolaa tɔ. ¹² Pə tɔɔ kɛ paa ha-wɛyɛ kelika nanŋ nyəŋka. Nka pa cosa Iseyeli nyɔma tetu tɔɔ kɛ Lefii nyɔma toŋa kin tɔ. ¹³ Lefii nyɔma nyəntu ká wɛɛ teitei kɛ ɪsu kɔtɔlaa nyəntu. Tɔ tɔna tɔ tayaɔlɛŋ ká wɛɛ kilomɛɛtəlɛnaa naanɔwa na naalɛ na hɔɔlɔvɔ. Tɔ waŋ kɛ kilomɛɛtəlɛnaa kakɔasi. ¹⁴ Pə fɛi sɪ yɔlv ɪ layasi tetu nti na pulv. Yaa ɪ pɛɛti-ti, yaa ɪ kɛɛ-tɔyɪ nɔɔlv. Pə taya pulv, tɔ kɛla tetu tənaya sɔsɔntu kɛ Iseyeli taa. Mpi tɔ, tɔ kɛ Tacaɔ nyəntu tɔ se.

Acalɛɛ na tetu hɔɔlɔŋ pə paa tete

¹⁵ Tetu ká kaasi ɪsɔ nyəntu cɔlɔ tɔna. Tɔ waŋ wɛ kilomɛɛtəlɛnaa naalɛ na hɔɔlɔvɔ. Tɔlɛ tɔ ta kɛ ɪsɔ nyəntu. ɪcate nyəntu kɛ sɪ yɔlaa ɪ caya. ɪlɛna pá ŋmá ɪcate kɛ heku taa. ¹⁶ Tɔ tayaɔlɛŋ na tɔ waŋ ká wɛɛ teitei kɛ. Mɛɛtəlɛnaa iyisi naalɛ na

ημουνυυ na nule na naanowa (2250) ké paa kənkəη ηku. ¹⁷ Paa yelee ikpate na té cəəna icate na té tá. Tə wəη ká wεε meeətəłənaa nuunowa na hiu na kakpası (125). ¹⁸ Pu kaası Tacaa tetu təw kə həyəluyu. Ku tayaləη ke kilomεεətəłənaa kakpası, na icate ilim təlule təw. Na kilomεεətəłənaa kakpası tətəyə ilim tətule təw. Tetu nti tə taa kə paa hiki təyənaya na pa cela icate yəlaa. ¹⁹ Paa Iseyeli kpekəle tu wei i we icate taa te. I pəsəyɪ na í hala-ti. ²⁰ Tacaa tetu na icate nyəntu, pə kəkrentuyu təna tayaləη na pə wəη wε teitei kə. Paa kənkəη ηkuyu kilomεεətəłənaa naanowa na naale na həyəluyu. ²¹ Pu kaası ntiyi Isə tetu na icate nyəntu həkυ taa tə, awulumpu nyəntu nté. Tu pə m̀p̀yú na té təη lentənaa. Tə tayaləη ká wεε kilomεεətəłənaa naanowa na naale na həyəluyu. Tu yoosina ilim təlule təw toηa. Uena té polo Metitelanee tenku ke ilim tətule təw. Tacaa tetu na təsulle ká wεε tetu nti tə wəna tə paa ke mpυ tə, tə həkυ taa kə. ²² Lefii nyəma tetu na icate pu faya awulumpu tetu ke həyələη naaleye. Tu təη Yuta tetu na ilim ntəyəη təw, na Pəncamee nyəntu na pə mpətəη təw.

Ilim mpətəη təw kpeka tetu

²³ Kpeka lenna na a tetənaa ntə cəne. Pəncamee tetu tənaya nté pə krayav ilim təlule təw toηa tə. Na pə polo Metitelanee tenku na ilim tətule təw tə. ²⁴ Pəncamee nyəntu təna ilim ke itayalav təw kə. Tə kənkəη taa kə Simiyəη tetu wεε. ²⁵ Isakaa nyəntu ke Simiyəη nyəntu kənkəη taa. ²⁶ Na Sapuləη tetu ke Isakaa nyəntu kənkəη taa. ²⁷ Na Katı nyəntu ke Isakaa tetu kənkəη taa. ²⁸ Katı nyəma toηa ηka ka we ilim mpətəη təw təyələ tetu toηa. Nke ka krayana Tamaa ke ilim təlule təw. Uena ká polo Melipa na Kateesi tetu lum colə. Pə waalı uena ká təη Icipiti ləw haləna Metitelanee tenku. ²⁹ M̀p̀yú paa tala Iseyeli kpeka ke tetu na tete təw. Paa kpekəle nte tu wəna tə lonte ke tetu taa. Tacaa Isə suna mpυ.

Yosalem nənəəsi naanowa na naale

³⁰⁻³¹ Isəna Yosalem icate nənəəsi naanowa na naale ká wεε təyələ. Iseyeli nyəma kpeka həla ke paa ha paa nənəyə ηka. Koluηa tayaləη ká wəna ilim ntəyəη təw kə meeətəłənaa iyisi naale na ημουνυυ na nule na naanowa (2250). Koluηa ηke ka təw ka wεε nənəəsi tooso. Luyəη nənəyə na Yuta nyəηka na Lefii nyəηka. ³² Ilim təlule təw həyəluyu koluηa tayaləη ká wεε meeətəłənaa iyisi naale na ημουνυυ na nule na naanowa (2250). Koluηa ηke ka təw ka wεε nənəəsi tooso tətə. Yosεfu nənəyə na Pəncamee nyəηka na Tan nyəηka. ³³ Ilim mpətəη təw koluηa tayaləη ká wεε teitei kə isu ləηsi. Koluηa ηke ka nənəəsi ka wεε tooso. Simiyəη nənəyə, na Isakaa nyəηka na Sapuləη nyəηka. ³⁴ Ilim tətule təw həyəluyu tayaləη ká wεε teitei kə na lələη. Koluηa ηke ka nənəəsi ká wεε tooso tətə. Katı nənəyə, na Asee nyəηka, na Nefətali nyəηka. ³⁵ Icate koluηa təna tayaləη kpenta meeətəłənaa iyisi pəyələyafei naanowa (9000).

Pə krayav waatu inı təyə paa ha icate ke hətε si: Tacaa wε cəne.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU TANIYEELI TOM TAKELAYA Kutulutu

Takelaya kanε ka taa ile, Yuta ifepiya liyiti sɔhna tɔca ke Iso sɛɛu taa. Paa na paa we Papiloni tetu taa kε ma ta nyi isɔnaa tε tɔ, pa kisa pa Iso kε pɛntɛnan. Tɔ naaki tɔtɔɔ Iso tɔh ke wulav kalampaani tu tɔɔ na isɔna Iso kɛla piitimnaa tɔ.

Isɔna pa faɔa Taniyeehi takelaya tɔ:

Iseyeli ifepiya liyiti taa tɛm na Iso, titite 1-6

Yaasinaa liyiti wei pɛ kulaa na pɛ hɔli Taniyeehi tɔ, titite 7-12

Taniyeehi na i taapalaa ke Papiloni

¹ Yuta wulav Sowakim kawulaya pusi tooso nyɛhka taa, Papiloni wulav Nepukanɛsaa na i yoolaa pa pola Yosalem icatε ke yoonav. Ilena pɛ ta-tε. ² Mɔyɔ Taca tɔwa Yuta wulav Sowakim ke pa niɔ taa. Pa kra salɛkatɔnaa, na pɛ kraɔ Iso tɛsɛɛ taa wontu lentɛnaa, na pɛ kpeena na pɛ su pa tuɔ kutuluɔu kpancoou taa.

³ Mɔyɔ wulav Nepukanɛsaa tɔma i kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔ tu Asepenasi si: Lasi Iseyeli awulumpiya. Yaa mpa pa nyɔɔh kulaa tɔ, pa ifepiya napɛli. ⁴ Mpa pa sɔhna teu na pa isentaa luwa, na pɛ lapa ceu tɔ. Pɛ tε yɛlaa kɛ weena nyɛm na layatu kε. Na pa pɛsɔyi na pɛ lɛ wulav tɔyaya taa kε tɛmlε. Ilena pɛ hɔli-weɔɔ Papiloni tɔm na pɛ hmaatu ⁵ ke pusi tooso. Wulav tɔɔhaya ke paa tɔki na pɛ nyɔki i solum. Pɛle pɛ waali ilena pɛ su i tɛmlε taa.

⁶ Yuta kpekɛle nyɛma ka sita ifepiya mpe pa taa kε. Mpeɔɔle Taniyeehi, na Hananiya, na Mikayeli, na Asaliya. ⁷ Mɔyɔ kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔ tu layasa-weɔɔ hɛla. Taniyeehi kεle Pelɛtasaa, na Hananiya si Satɛlaki, na Mikayeli si Mesaki, na Asaliya si Apɛti-Neko. ⁸ Ama Taniyeehi nɛ kisa tɛsɔyasaɔ si inu i kaa pilisi i ti na wulav kutɔɔɔ na solum mpi. Ilena i sɛlɛmi kawulaya tɔyaya nyɛma nyɔɔ tu si, i taa caali-i na wulav tɔɔhaya na i solum mpi. ⁹ Mɔyɔ Iso lapa na apalu inu i hɔli Taniyeehi ke pɛɛɛɛ, na i nu i tɔm. ¹⁰ Paa na mpɛ, ilɛ i cɔ-i si: Ta caa wulav maɔamaɔa suna mɛ tɔɔhaya na mɛ kɔnyɔnyɔm. Iɛ ma nyah kε si pɛ taa kɔɔ na mɛ saalanaa tɛɛ-mɛɔɔ alaafɔya. Iɛ pu la na wulav lasi ma weesuɔ.

¹¹ Mɔyɔ Taniyeehi pola wei Asepenasi ka kpawa si i feɔ i na i taapalaa pa tɔɔ tɔ i kiɔ, na i tɔmi-i si: ¹² Maɔasi-tɔɔu celɔɔu ke tuusi hatu na lom ke kɔyɛɛh naanɔwa. ¹³ Pɛle pɛ waali, ilena n nyɛni tɛ na tɛ saalanaa. Mpa pa tɔki wulav tɔɔhaya tɔ, ta alaafɔyanaa. Iɛ n kɛ nyi isɔna n kɛ la tɔ.

¹⁴ Mɔyɔ i tisa nti pa sɛlɛma-i tɔ. Ilena i maɔasi-weɔɔ mɔyɔ kɔyɛɛh naanɔwa. ¹⁵ Kɔyɛɛh kɔma na i tala naanɔwa, ile feɔlu nawayaɛ si Taniyeehi pa kɛla pa taapalaa ke alaafɔya na yasɛlaya. Pɛɛle pɛle pa tɔkayana wulav tɔɔhaya. ¹⁶ Pɛ tɔɔ kε feɔlu yela-weɔɔ wulav tɔɔhaya ke celɔɔu na i tɔyi-weɔɔ tuusi hatu tike. ¹⁷ Mɔyɔ Iso ha ifepiya mpe pa liyiti kε tɔm katε nyɛntu cekɛnan, na layatu, na takelaya nyɛm. Taniyeehi nɛ sɛɛsaya toosee waani waani hɔweɛ.

¹⁸ Kɔyaku hku wulav ka suwa tɔ ku tapa. Ilena Asepenasi pona ifepiya mpe pa tɔhaya wulav si i maɔasi-we. ¹⁹ Mɔyɔ ilɛ i yɔɔtɛna ifepiya mpe pa tɛna. Ama i ta na pa taa napɛli, isu Taniyeehi na i taapalaa. Mɔyɔ i tu-weɔɔ i tɛmlε taa. ²⁰ Paa tɔm katε nyɛntu ntiɔi i pona-we pa nyɛh-tɔyi. Ilena i nɛ si Taniyeehi pa kɛla tɔwaa, na cele tɔm nalaa, mpa pa tɛna pa we i kawulaya taa tɔɔ tɔm naanɔwa.

21 Taniyeeli ka we wulav tamlɛ taa ké ńpúyú. Haləna pənaɣa ŋka Pɛɛsi wulav Silusi lɛɛka Papiloni ɪcatɛ tɔ.

2

Nepukanɛsaa toosee

¹ ńpúyú Nepukanɛsaa toosa toosee ke ɪ kawulaya pənaɣa naale nyəŋka taa. Toosee anɪ a pɛkɛla-ɪ na í maɣasi tom na í wu. ² ɪlɛna í yele na pá koti tɔwaa, na cele tɔm nalaa na pee pɔsɛlɛna na ɪsɔtɔlɔŋasi tɔm nyəntaa si, pá heeli-ɪ ɪ toosee. ³ Pa kotaa ɪlɛna í tɔ-we si: Ma toosaa ké na pá pɛkɛli-m sɔsɔm. ɪlɛ ma caa si í keɛsi-m ma toosee anɪ.

⁴ ńpúyú pa cɔ-ɪ na Alaamee tɔm taa si: Hai, ta caa wulav, mə na tetɔ*fa*. Heeli-tɔɣu nyá toosee anɪ, ɪlɛna taa keɛsi-ŋ a hɔwɛɛ. ^a wɛɛ si wulav ɪ wɛɛ tam.

⁵ Ntɛna wulav si: Ye í tá heeli-m ma toosee, na a hɔwɛɛ paa tɔsɪ mə nantɔ na kpatasi. ɪlɛna mə tɛɛsi pəsi ncaa. ⁶ Ama ye í heela-m-ye na a hɔwɛɛ, maa la-mɛɣɛ kɔcɔɔŋ sɔsɔŋ. Maa kɔsi mə nyɔɔŋ. Mpu tɔ, í yɔɣɔti.

⁷ ńpúyú pa lɛla cɔv si: Hai, ta caa wulav. Heeli-tɔɣu nyá toosee anɪ. ɪlɛna taa sɛɣɛsi-ŋ a hɔwɛɛ. ⁸⁻⁹ Ntɛna wulav cɔ si: Ma nawa tɛkpataa si, í caa ké si í keɛ tɔm na í hiki waatɔ. ɪlɛna í tayanɪ mə ti na í heeli-m pɔpɔtɔ, na pá layasi ma kɔsɔsɔtɔ. Mpu tɔ, pə wɛɛ ké si í heeli-m ma toosee anɪ. ɪlɛ tənaya maa nyəna si í pəsəɣi na í sɛɣɛsi-m a hɔwɛɛ tɔtɔ. Ye pə taya mpu, maa kɛntɪ mə tənaya kɔpátúyú kɔlɔmɔɣu.

¹⁰ ńpúyú pa cɔ wulav si: Nɔɣɔlv fei atɛ cənɛ wei ɪ pəsəɣi na í heeli-ŋ nti ŋ pɔsɔsɔɣi tɔ. Pəyele too tɔ, wulav sɔsɔ yaa ton tɔ nɔɣɔlv ɪ ta pɔsɔtɔ tɔm tənɛ tɔ taka ké tɔv, yaa pee nalɔ, yaa nyəntɔ nɔɣɔlv. ¹¹ Nti ŋ pɔsɔsɔɣi tɔ, tɔ wɛ katɛ. Ye pə taya tɔŋ wei ɪ fei yɛlaa hɛkɔ tɔ, ɪ paasi nɔɣɔlv fei wei ɪ pəsəɣi na í cɔ-ŋ-ti tɔ.

¹² Tənaya pə haŋa wulav na í mv páná ke sɔsɔm. ɪlɛna í tɔ si, pá kɔ Papiloni nyəntaa təna. ¹³ ńpúyú pa kraalaa si, pá kú nyəntaa təna. Na pá pɛɛki Taniyeeli na ɪ taapalaa tɔtɔ si pa kɔɣu-wɛ.

Isɔ hɔla Taniyeeli ke wulav toosee

¹⁴ Wulav tanlaa nyɔɣu tɔ Aliyɔki tɔ mpaav si, ɪ puki Papiloni nyəma kɔɣu. ɪlɛna Taniyeeli yɔɣɔtəna-ɪ tɔpamm na ləmaɣasɛɛ. ¹⁵ ɪ pɔsɔ-ɪ ké si: Pepe tɔɔ ké wulav saləka wɛ ton ke mpu? ńpúyú Aliyɔki keɛsa-ɪ-ti. ¹⁶ ɪlɛna Taniyeeli polo wulav kin na í səlɛm-ɪ si: Ha-m waatɔ na má heeli-ŋ nyá toosee, na a hɔwɛɛ.

¹⁷ ńpúyú Taniyeeli pola tɔyaya ke kɔpakraa, na í heeli tɔm ntəɣi ɪ taapalaa Hananiya na Mikayɛli na Asaliya ¹⁸ na í tɔ-we si: ɪ wiina ɪsɔtaa Isɔ, na í la na tɔ cɛkəna toosee anɪ. Pə taa kɔɔ na pá kɔ ta na Papiloni nyəntaa.

¹⁹ ńpúyú pə hɔla Taniyeeli ke kɔŋmɛsɔtɔ tənɛ ɪnəɣi toosee taa ké ahoo. ɪlɛna í sa ɪsɔtaa Isɔ si:

²⁰ Tɔ sa Isɔ ké tam tɔɔ.

ɪnəɣɛ ləmaɣasɛɛ tɔ na ton tɔ.

²¹ ɪni ɪ layasəɣəna yɛlaa waatɔnaa.

ɪ caɣasəɣi awulaa na í kɔsəɣi-wɛ.

Na í haaki ləmaɣasɛɛ nyəma ke

ləmaɣasɛɛ na pá cɛkəɣəna.

²² ɪni ɪ kuliyina kɔŋmɛsɔm sɔsɔm tɔɔ.

ɪ naaaki sɛkɛtɔɣu taa, ɪ wɛ nyaaləm taa.

²³ Ma caanaa Isɔ ma sama-ŋ.

Nyá hana-m ləmaɣasɛɛ na ton.

Mv ta kɔsəlɔmɔtɔ na tɔ nyi wulav toosee.

^a 2:4 mə na tetɔ: Pele pa tɛ sɛɛtɔ fayana Ləkra nyəma. Pa sɛɛtɔ taa koolee

²⁴ Pəle pə waali ké Taniyeehi pola Aliyōki kin. Inəgi wulav ka tōwa si í ku Papiloni nyəntaa. I pola i kin na í tām-i si: Yele nyəntaa mpe. Ama pona-m wulav kin na má heeli-i i toosee kuseyəsətu.

²⁵ Ḿpóyó Aliyōki pona Taniyeehi ke wulav tēge kpakpaa. Ilena Aliyōki tō wulav si: Ta caa, ma hika Yuta nyəma taa ké nəgəlv. In i ka heelina-n nyá toosee hōwēe.

Leesvuy ηku wulav nawa i toosee taa tō kv tōm

²⁶ Ḿpóyó wulav pəssa Taniyeehi wei pa cuyusaa si Pelətasaa tō si: Tampāna n pəsəgi na n̄ keesi-m ma toosee na a hōwēe na?

²⁷ Ntəna Taniyeehi si: Ta caa, nyəntu, yaa pee nalu, yaa tuv, yaa isətulvhasi tām nyəntaa kaa pəsi na pá nyi-ti na pá heeli-n. ²⁸⁻²⁹ Ama Iso we isətaa na í kuliyi kəhmeləm tō. In i hvləna-n mpi pu te na pə lá tō. Ta caa, n həntaa, Ilena n̄ kraya hōwēe na n̄ kaləgi nyá kawulaya loosi. Ilena Iso wei in i kuliyi kəhmeləm tō tō, í hvl-n mpi pu la tō. ³⁰ In i kulina-m pə tō si má heeli-n nyá toosee. Ilena n̄ cekena mpi pə cəsəgi-n nyá hōwēe taa tō. Təfə pə taya isu ma tēe lēlaa ke nyəm se.

³¹ N toosaa ké si, n na yulv leesvuy anaam nəgəlv na kv nyənvuy na səgəntv. Pəcə kv tee kəkə ke səsəm. ³² Kv nyuyv ke wula mayamaya ké. Kv laŋle na kv ηkpalasi ke liyitee nyəgəlvuy. Kv lotu na kv tala ke nyəgəlvuy kuseemuyv. ³³ Na kv nəsəhe ke nyəgəlvuy mayamaya. Kv nəntaaləŋ sita tiili-wege nyəgəlvuy, tiili-wege cuv. ³⁴ N nyənaya, Ilena pə ləsi pəle natəli na pulaya tō na tē polo tē yaya kv nəsəhee timpi sita nyəgəlvuy na cuv tō, na tē putiti-ye. ³⁵ Ḿpóyó leesvuy ηku kv hota kpakpaa. Na cuv na nyəgəlvuy mayamaya na nyəgəlvuy kuseemuyv, na liyitee nyəgəlvuy na wula pə yōki tənəŋnəŋ. Ilena heelim kraya pə təna isu lətv. Ḿpóyó pəle nte tē yaya leesvuy ηku tō tē lapa puyv səsəv na tē su antulinya təna.

³⁶ Ta caa, nn naaki toosee anəgəle? Maa heeli-n pə hōwēe. ³⁷⁻³⁸ Nyagale leesvuy nyuyv wula nyəŋku ηku. Nyá kələna awulaa təna. Isətaa Iso hana-n kawulaya na toŋ na teeli. I tu nyá niŋ taa ké ate nyəm, paa yəlaa, paa wontu. ³⁹ Nyá waali kawulaya kaa tala nyá nyəŋka. Pəle pə waali tooso nyəŋka wenna isu nyəgəlvuy kuseemuyv, kaa təgə antulinya təna. ⁴⁰ Liyiti nyəŋka ká wee toŋ isu nyəgəlvuy mayamaya, ηku kv yəkəgi pə təna tō. Kaa yōki kawulasi təna na ká faya-səgi həgəlas. ⁴¹⁻⁴² Nəntaaləŋ na nəmpee na sita tiiliyi nyəgəlvuy, na tiiliyi cuv tō, ḿpóyó kawulaya ηke kaa wee tām naale. Kaa weena toŋ isu nyəgəlvuy, na icantv isu cuv. ⁴³ Na isu n nau nyəgəlvuy sitina cuv tō ḿpóyó yəlaa ka mayasi si pá krenti piitim kuləməm na akpayale taa. Ama pə kaa la, teitei isu nyəgəlvuy na cuv pə ta tamsi tō.

⁴⁴ Kawulasi nsi si waatv taa ké Iso ká kusı tam tō nyəŋka nakəli. Kaa yōki si təna na sí saali yem. Nakəli ka kaa kra ka tō. ⁴⁵ Nkegele pəle nte n nawa pə ləsa pulaya tō tō. Nte tē yəkəna leesvuy ηku kv nyəgətv, na cuv, na wula. Iso Səsa lapəna na n̄ nyi mpi pu la tō. Toosee an i we tampāna. A kuseyəsətu kaa saali.

⁴⁶ Ḿpóyó wulav Nepukanəsaa hənta Taniyeehi ke ate. Ilena í tō si: I fəeni Taniyeehi na í wəp-i tulaalvnaa. ⁴⁷ Na í tasa si: Tampāna mə Iso kele tuŋ na awulaa təna Iso. I kuliyi kəhmeləm tō, isu n pəsuyv na n̄ heeli-m tō.

⁴⁸ Pəle pə waali ké wulav kusa Taniyeehi nyuyv. I lapa-i kuvəŋ kupəŋ payale. I cela-i Papiloni tetv təna həgəlvuy tayanuyv na í su-i nyəntaa təna səsə. ⁴⁹ Ḿpóyó Taniyeehi sələma wulav ke nəgə na í cela Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko ke Papiloni tayanuyv. Ilena Taniyeehi náá saali wulav təyaya taa.

3

Wulav wvla leesvuy tōm

¹ M'p'ógú wulav Nepukanesaa lupa wola ke yulv leesuɣu. Ku taɣaləŋ we meətələnnaa hiu na naanɔwa, na ku waŋ ke meətələnnaa tooso. Uena í səŋsi-kuɣu Papiloni tetu həɣəlɔvɔ taa ké Tula tetəkəle taa. ² Uena í yaa ɪ tetu tənə həɣələŋ nyɔŋ nyəma. Pə kpaɣav awulumpiya, na komataŋnaa səsaa, na kufəneena. Na layatv tasəlaa, na liyitee paasənlaa, na huɣlaa, na kiin nyəntaa, na tetu həɣələŋ nyɔŋ nyəma tənə tɔ. ɪ yaa-wɛɣe si pá polo leesuɣu ŋku ku seɣv tulvɔv. ³ M'p'ógú pa tənə pa kota leesuɣu ŋku ku kin.

⁴ Uena kpaallv kiisina nəɣɔ səsaya si: Piitimnaa yəlaa na nsəma tənə, í ke ŋkraŋŋ na í nu yoo. ⁵ Ye waatv wei í nuwa tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvɔv, na kitiko, na wontu ntɪ tɔ tənə. Pə wɛɣe si í həntɪ atɛɣe, na í seɣ wulav wola leesuɣu ŋku. ⁶ Ye wei í kisaa, paa petɪ pɔntv ke kpaakraa ke kəkə səsəŋka taa.

⁷ Pə tɔɔ ké waatv wei yəlaa nuwa tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvɔv, na kitiko, na wontu ntɪ tɔ tənə tɔ taŋ tɔ, m'p'ógú pa tənə pa luŋaa na pá seɣ wulav wola leesuɣu ŋku.

Taniyeeli taapalaa kisuyv ke leesuɣv seɣv

⁸ M'p'ógú Papiloni nyəma napəli pa pola wulav kin. Uena pá kuli Yuta nyəma waali. ⁹ Pa sɔv wulav kin, uena pá seɣ-ɪ si: Ta caa, wulav, məna tetv. ¹⁰ Isu n suwa si, ye tɔ nu tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvɔv, na kitiko, na wontu ntɪ tɔ tənə. Pə wɛɣe si yəlaa tənə í həntɪ atɛɣe na pá seɣ nya wola leesuɣu na? ¹¹ Ye wei í kisaa paa petɪ pɔntv ke kpaakraa ke kəkə səsəŋka taa? ¹² Pəyele Yuta nyəma Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko mpa n tv Papiloni tetu həɣəlɔvɔ taɣanvɔv tɔ, pa ta təkɪ nyá kəsəsutv. Pa kisa nyá tuŋ na nyá wola leesuɣu təmlɛ.

¹³ M'p'ógú pááná kpa wulav ke səsəm na í tɔ si, pá kəna-wɛ. Uena pá pona-wɛɣe-ɪ. ¹⁴ Na í pəəsi-wɛ si: Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko. ɪ kisa ma tuŋ na ma wola leesuɣu pə təmlɛ lapv yaa? ¹⁵ Pənente í taɣanɪ mə ti. Ye waatv wei í nu tutuɣu, na həlaya, na saŋku, na cəmvɔv, na kitiko, na wontu ntɪ tɔ tənə. Ue í həntɪ atɛ na í seɣ leesuɣu ŋku ma səŋsaa tɔ. Ye pə taya mpv, paa petɪ-mɛɣe kpaakraa ke kəkə səsəŋka taa. Uena má ná si tvɣv ŋku ku ləsi-mɛ?

¹⁶ M'p'ógú Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko, pa cə wulav si: Hai, ta caa, tu nəkəɣɪ na tɔ taɣanɪ ta ti təm. ¹⁷ Paa na mpv, ta Isə wei ɪ təmlɛ tɔ lakɪ tɔ, ɪ pəsəɣɪ na í ləsi-tvɣv kəkə səsəŋka taa. ɪ ká waası-tvɣv nyá niŋ taa. ¹⁸ Pəyele, paa íle ɪ ta tu la mpv, tɔ kaa la nyá tuŋ təmlɛ. Tɔ kaa seɣ nyá wola leesuɣu ŋku n səŋsaa tɔ.

¹⁹ Tənaya pááná kpa wulav ke səsəm, na í kpeɣe-wɛɣe ɪse. Uena í tɔ si: ɪ haŋsi kəkə səsəŋka ke təm naatosompəɣəlaya. ²⁰ M'p'ógú ɪ təma ɪ yoolaa alaafəya nyəma napəli si: ɪ həkə-wɛ, na í petɪ ka taa. ²¹ Tənaya pa həkə-wɛɣe kpaakraa, na pa tələsənnaa na pa capanaa na pa kpaanaa. Uena pá petɪ-wɛɣe kəkə taa. ²² Paa haŋsa-keɣe teu ké ɪsu wulav ka siw tɔ. Haləna ká ku mpa pa petɪ mpe ɪni pa toosoɣo ka taa tɔ. ²³ M'p'ógú Satəlaki na Mesaki na Apeti-Neko pa hota kəkə səsəŋka taa na pa kuhəkm.

Satəlaki-wɛ pa tooso ke kəkə səsəŋka taa

²⁴ M'p'ógú səɣəntv kpa wulav. Uena í kulɪ təkpaaka na í pəəsi ɪ waali nyəma si: Isu yəlaa kuhəkaa toosoɣo tɔ petɪ kəkə taa? Uena pá cə-ɪ si: M'p'ógú, ta caa. ²⁵ Ntəna í má kapuka si: Ma naaki yəlaa liyiti ké ka taa. Pa ta həkə-wɛ, pəcɔ pa təŋ kaa nyaki-wɛ. Na liyiti nyəŋ nəɣəsəna ɪsu ɪsətəa tillu.

²⁶ Pəle pə waali, uena wulav kpətəna kəkə ŋke ka nəɣɔ. M'p'ógú ɪ yaawa si: Isə səsə təmlɛ nyəma, Satəlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko yoo. ɪ lu na í kəɔ.

Uena pá lu kəkə taa ké kpaakraa. ²⁷ M'p'ógú wulav akewenaa tənə kotaa na pá wiili-wɛ. Uena pá ná si kəkə ta nyaya pa tiili. Paa pa nyəəsi yaa pa wontu. Pəyele

pa tɔɔ maɣamaɣa fei kɔkɔ sɔŋ. ²⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ wulaw tɔma si: Ma sama Satɔlaki, na Mesaki, na Apeti-Neko pa Iso. Ini i tilina i isɔtaa tillu na i ya i yɔlaa. Mpi tɔ, pa tisa pa yuŋ ke i tɔɔ kɛ. Pa mu sɛm na pɔ kisi ma kuyɔɔtɔtu. Si pa kaa sɛɛ tɔyɔ na pɔ yele pa Iso. ²⁹ Pɔ tɔɔ kɛ ma kraalɔgi ma kawulaya tɔna taa piitimnaa. Ye wei i tɔwa pane ini pa Iso, paa tɔɔsi pɔntɔ nantɔ na kpatasi. Pɔcɔ i tɔyaya kɔ mɔli ncaale. Mpi tɔ, Iso nɔɔɔɔɔ i fei, na i yaki yɔlaa isu ine.

³⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ wulaw sɔɔsa pa nyɔɔŋ kusuyɔ ke Papiloni tetɔ taa.

Wulaw toosee naale nyɔna

³¹ M̀p̀r̀ỳg̀ Nepukanɛsaa ŋmaa takɔlaya ke piitim na nsɔma tɔna yɔlaa mpa pa we antulinya tɔna taa tɔ na i sɛɛ-we si: Alaafɔya weɛ?

³² Ma caa ma keesi-meɣe piti tɔma sɔsɔna wena Iso Sɔsɔ lapa-m tɔ.

³³ I piti tɔma tɔɔwaya.

A we toŋ.

I kawulaya we tam tɔɔ.

4

¹ Nepukanɛsaa mɔ, ma caya ma kawulaya tɔyaya taa. Ma takaya kɛ na mɔ nyɔki na mɔ suma. ² M̀p̀r̀ỳg̀ ma hɛnta ahoo naali na mɔ toosi. Sɔɔntɔ kra-m, na pɔ pɔsi ma lanle. ³ M̀p̀r̀ỳg̀ ma yaa Papiloni nyɔntaa tɔna si pɔ heeli-m ma toosee ani a huweɛ. ⁴ Kelena tɔwaa na isɔtɔɔɔŋasi tɔm nyɔntaa na pee nalaa na topotopo nyɔma pa kɔɔ na mɔ heeli-weɣe toosee ani. Ama pa ta pɔsi na pɔ sɛɣesi-m a huweɛ. ⁵ Waali waali kɛ Taniyeeɓi wei i wena Iso Nanŋto lɔmayasɔle na pa cuyusa-i ma tɔyɔ hɛte si Pelɔtasaa tɔ i kɔma. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ ma heela-i ma toosee. Ma si: Tɔwaa wulaw Pelɔtasaa, ma nyɔmɔ si, n wena Iso Nanŋto lɔmayasɔle. Tɔm kuŋmelɔtu natɔli tu cɔɔsɔgi-ŋ. Iɛ sɛɣesi-m ma toosee ani a huweɛ. ⁷ Ma hɛntaa kɛ, ilena mɔ toosi si:

Tɔyɔ sɔsɔŋku nakoli ku sɔŋa antulinya heku taa.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ku lapa toŋ na ku kra isɔtaa tɔliyiɔli.

Pa naaki-kuɔ antulinya tɔnasɔ tɔna taa kɛ.

⁹ Ku hatɔ ka suwaya na ku lola pee ke sɔsɔm.

Taale wontu cɔɔsaya ku isotom taa kɛ.

Sumasi na takaya si tana ke ku piliŋasi tɔɔ.

Weesuyɔ nyɔm tɔna hikaya pɔ tɔɔnaya na ku kiŋ.

¹⁰ Pɔ tasaa ile, ma nɔ isɔtaa tillu nɔɔɔɔɔ i tiina isɔtaa keɛ. ¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ i kiisina nɔɔɔ sɔsaya si:

I hu tɔyɔ ŋku, na i seti ku piliŋasi.

I kpiisi ku hatɔ, na i ŋmusi ku pee.

Wontu na sumasi i se ku teɛ.

¹² Ama i yele ku kite na tɔ lila ke tetɔ taa.

I hɔkɔ ku kite nte na nyɔɔɔɔɔyɔ maɣamaɣa,

na kusɛɛmuyɔ pɔ alukpala,

ke taale nyutu heku taa na aŋkpɔleɛ sɔ-te.

Kite nte tɔ tɔyɔ nyutu isu hɔntɔ wontu.

¹³ Pɔ lɔsi tɔ yulutɔ lɔmayasɔle

na pɔ tu-teɣe wontuyɔ nyɔntɛ.

Tɔ weɛ m̀p̀r̀ỳg̀ pɔsi naatosompɔɔlaya.

¹⁴ Isɔtaa tillaa kɔnna tɔm tɔne ini. Antulinya yɔlaa tɔna i nyi si, isɔtaa Iso tɔnna yɔlaa kawulasɔ tɔna. I nɔka paa yulɔ sɔkpɛlu i tu-i.

¹⁵ Ma toosee anɔɔɔle. Ma kawulaya taa nyɔntaa tɔna ta pɔsi na pɔ heeli-m a huweɛ. Iɛ ma nyɔmɔ si Pelɔtasaa, n wena Iso Nanŋto lɔmayasɔle. N kɔ pɔsi na i heeli-m-ye.

Taniyeli seyesayi wulav ke i toosee hɔwɛɛ

¹⁶ Ḿpɔ́yú Taniyeli wei pa cuyusaa si, Pelətasaa tɔ, i laakali pəsaa. Pə pəkəla-i i hɔwɛɛ taa ké laasaya tɔɔ. Ntəna wulav ma má tɔm-i si: Ma toosee anɪ a tɔm í taa pəkəli-ŋ. Ilena í cə-m si: Hai, ta caa, toosee anɪ á pəsi nyá kolontunaa nyəntv. ¹⁷ Tɔyɔ səsəŋku toŋ nyəŋku ŋku n na ku kpa mpv təliyiliyi tɔ, pa naakaya-kuyv antulinya tənasi tənna taa ké. ¹⁸ Ku hatv ka suwaya na kú lɔla pee ke səsəm. Taale wontu cəsaya ku isotom taa ké. Sumasi ná tɔkaya si tana ke ku piliŋasi tɔɔ. Weesuyu nyəm tənna hikiyi pə tɔyɔnaya na ku kin. ¹⁹ Ta caa, nyayale tɔyɔ ŋku. Nyá lapəna səsə na n la toŋ na n pu na n kaləsəna isəttaa. N ŋmakəla antulinya tənasi tənaya. ²⁰ Pəle pə waali n nawa isəttaa tillu tiina isəttaa na í tɔ si, pá hu-ku na pá wakəli-ku. Ama pá yele kite na tə lila ke tetv taa. Ie pá həkə-te na nyəyɔluyv mayamaya, na kusəemuyv alukpala ke taale nyutv hekv taa. Ankpəlee í sɔ-te, na tə na wontu pá kaa taale nyutv ke pusi naatosompɔyɔlaya. ²¹ Wulav, nyá toosee anɪ a hɔwɛɛ nté si, isəttaa Isə ká paasəna-ŋ. ²² Paa tɔyɔn-ŋ yəlaa hekv. Nyana taale wontu í kaa tɔcayale na n təkɪ nyutv isu naaŋ. Ankpəlee ká sɔ-ŋ na n wɛɛ ḿpɔ́yú pusi naatosompɔyɔlaya. Ilena pəcó n nyi si isəttaa Isə tənna yəlaa kawulasɪ tənna. Ye i nəkə wei i tv-i. ²³ Tɔm nti pa yɔyɔtaa si pá yele kite tɔ. Təleyele si, ye n kəma na n cəkəna si Isə keke pə tənna pə tv. Ie n məli nyá kawulaya taa. ²⁴ Ta caa wulav, pə tɔɔ tɔ, təkɪ layatv nti ma tasəyi-ŋ tɔ. Lə isayatv, na n təŋ kusiyisim. Wɛɛna acamaa pətətəle na nyá lanhulɔmle ká leeli.

Wulav toosee lapa isu i toosuyu tɔ

²⁵ Ḿpɔ́yú pə lapa teitei isu Taniyeli ka keesaa tɔ. ²⁶ Pənaya sikaa ilena kuyaku nakuli wulav cəkɪ i kawulaya kutuluyv nyuyv taa ké Papiloni. ²⁷ Ilena i má, i lanle taa na í tɔ si: Má ŋmana ma kawulaya icate səsəle Papiloni inɛ. Ma lapa ḿpɔ́yú si ma toŋ na ma səsəntv, na ma teeli í ná.

²⁸ I nɔyɔ ta tiita atɛ, ilɛ i nu pə yɔyɔtəna isəttaa keke si: Wulav Nepukanəsaa, nu teu yoo. Paa tɛ na pá lɛki-ŋ nyá kawulaya ŋke. ²⁹ Paa tɔyɔn-ŋ yəlaa hekv. Nyana taale wontu í ká kaa tɔcayale. N ká təkɪ nyutv isu naaŋ. Haləna pusi naatosompɔyɔlaya. Ilena pəcó n nyi si isəttaa Isə tənna yəlaa kawulasɪ tənna. Ye i nəkə wei i tv-i.

³⁰ Ḿpɔ́yú pə lapa ḿpɔ́yú kpakpaa. Ilena pá tɔyɔn Nepukanəsaa ke yəlaa hekv, na í tɔyɔ nyutv isu naaŋ. Ankpəlee sɔ-i, haləna i nyəsɪ pu isu hekələnaa hontv, na i səkpaŋ isu sumasi.

Nepukanəsaa alaafəya hikuyv

³¹ Pusi naatosompɔyɔlaya tɛɛwa ilena Nepukanəsaa má ma kusɪ isɛ na isəttaa. Ḿpɔ́yú ma ləmayasɛɛ məlaa, na má sɛɛ Isə si: Hai, isəttaa Isə, ma sama-ŋ. Ma sɛɛ Isə Taca nyá. Nyá kawulaya wɛ tam tɔɔ ké. Nyá səsəntv kaa su tənaya. ³² Antulinya yəlaa tənna ta haŋna-ŋ. N lakəna pa na isəttaa tillaa ke isəna n caa tɔyɔ. Nəyɔlv u pəsəyi-ŋ natəlɔyi pə taa.

³³ Ḿpɔ́yú ma ləmayasɛɛ məla-m. Ilena pá mələna-m ma kawulaya, na ka teeli, na ma teu na ma səsəntv. Ntəna ma waali nyəma na ma akewenaa səsaa koti ma kin. Ilena pá tayani-m ma kawulaya taa ké suv na ká kəli isu kaa wɛv tɔ. ³⁴ Pə tɔɔ ké Nepukanəsaa má ma saŋ, na má puyɔlɔyi na má tɔyi teeli ke isəttaa Wulav. Inɪ i təŋyəna tampana ke pə tənna pə taa na í lakɪ kusiyisim. I tisiyi wei i həŋ i ti tɔyɔ.

5

Wulav Peləsasaa acima

¹ Ḿpɔ́yú kuyaku nakuli wulav Peləsasaa lapa acima səsəna. I akewenaa səsaa iyaya (1000) ke i lapa-yɛ na í na-wɛ pá nyɔɔ sɔlvɔm. ²⁻³ Pə keesaa ilena sɔlvɔm cəɔ

wulav isentaa. Tənaɣa ɪ tilaa na pá kəna wɔla na liyitee nyəɣəlvɔv pɔosiyanaa. Wontu ntəɣi ɪ caa Nepukanəsaa ka lɛka Yosalem isə təsele taa. M̄pɔ́yú í na ɪ akewenaa səsaa na ɪ alaa, na ɪ saalaa, pa nyəɔna wontu ntəɣi sɔlvɔm. ⁴ Uena pá taləɣi pa tuɲ kulalaan. Wɔla na nyəɣəlvɔv maɣamaɣa, na pə kɔsɛɛmɔv kɛ pa lupa tuɲ un. Pa saaka leləɲ kɛ taasi na pɛɛ.

⁵ M̄pɔ́yú ntantaku luwa kpakpaa. Uena kv ηmaaki fətəla kin kɛ kawulaya kutuluɣu kolunja kvhɔlvɔmɔv tɔ. ⁶ Wulav ná mpv, uena sɔɣəntv kpa-ɪ na í seliyi. Haləna ɪ tɔna makəna təmɔv kpakpakpa. ⁷ M̄pɔ́yú ɪ mapa kapuka sɪ pá kəna Papiloni isətvɔlvɔnəsɪ nyəntaa, na nyəntaa na pee nalaa. Pɛle pa kəma uena í tə-wɛ sɪ: Ye wei í kala ηmaatv tənɛ na í heeli-m tə hɔwɛɛ. Paa suu pɔntv kɛ toɲ toko, na pa tv-ɪ wɔla lɔlvɔv. Uena pá su-ɪ kawulaya təcaɣale tooso nyente taa.

⁸ Uena pa tənə pá maɣasɪ. Ama pa ta pəsɪ na pá kala ηmaatv ntɪ na pá heeli wulav kɛ tə hɔwɛɛ. ⁹ Tənaɣa wulav lanɲɛ səsaa wakəlvɔv na ɪ akewenaa səsaa lanɲa náá cɛ.

Taniyeeli seɣesəɣi wulav kɛ ηmaatv hɔwɛɛ

¹⁰ M̄pɔ́yú wulav too nuwa í na ɪ akewenaa pa makɪ kapusi kɛ ηmaatv ntɪ tə tɔm. Uena í svv pa kin na í sɛɛ ɪ pəyalv sɪ: Mə na tetv. Sɔɣəntv í taa kpa-ɲ na pə wakəlv nyá lanɲɛ. ¹¹ Apalv nəɣəlv ɪ wɛ nyá kawulaya taa, ɪ wɛna Isə Nanɲtu ləmaɣasələ. Halɪ nyá caa Nepukanəsaa waatv taa kɛ pa ná yɔlv un. ɪ kɛ cəkəlv, na layatv, pəyele pə ha-ɪ nyəm. M̄pɔ́yú nyá caa kpa-ɪ tvwaa, na isətvɔlvɔnəsɪ tɔm nyəntaa, na nyəntaa, na pee nalaa pa nyvɣv tv. ¹² ɪ hətɛ nté Taniyeeli, uena nyá caa cuɣusɪ-ɪ sɪ Pɛlətasa. ɪ wɛna ləmaɣasələ kɛ, na pə kəlv lelaa. ɪ nyəmaɣa na í seɣesəɣi toosee hɔwɛɛ. ɪ kpekɪyi asəsuna, na í kuliyi kvɲmɛlɔm tɔ na í heeliyi. Yaa-ɪ, ɪ ká kala-ɲ ηmaatv ntɪ.

¹³ M̄pɔ́yú pa kəna Taniyeeli kɛ kpakpaa, na wulav pəsɪ-ɪ sɪ: Nyɔɣale Taniyeeli wei ma caa kəna Yuta tɔ? ¹⁴ Pa yɔɣəta nyá tɔm na má nu sɪ, n wɛna Isə ləmaɣasələ na nyəm na n cəkəɣəna na pə kəlv lelaa. ¹⁵ Pa kəna-m nyəntaa na isətvɔlvɔnəsɪ nyəntaa sɪ pá kala ηmaatv tənɛ na pá heeli-m tə hɔwɛɛ pa ta pəsɪ. ¹⁶ Ma nuwa sɪ n pəsəɣi na n cə tɔm tənə. N kuliyi kvɲmɛlɔm tɔ, na n heeliyi. Mpɔv tɔ, ye n kala ηmaatv tənɛ na n seɣesɪ-m tə hɔwɛɛ. Paa suu-ɲ toɲ toko, na pá tv-ɲ wɔla lɔlvɔv. Paa su-ɲ kawulaya təcaɣale tooso nyente taa.

¹⁷ M̄pɔ́yú Taniyeeli cə wulav sɪ: Ma sama, ta caa. ɪɛ su nyá kvɔcəɔɲ, yaa n ha wei n nəkaa tɔ. Paa na mpv maa kala-ɲ ηmaatv ntɪ na má heeli-ɲ tə hɔwɛɛ. ¹⁸ Isətaa Isə səsə ka kpana nyá caa Nepukanəsaa kɛ wulav səsə na í tv-ɪ teeli. ¹⁹ Na pə la na piitimnaa na nsəma tənə yəlaa nyanɲa-ɪ na pá seliyi. Ye ɪ nəkəna wei ɪ kv ílé, na í sɔɔla wei ɪ yele ílé. ɪ kvsaya mpa ɪ caa tɔ pa nyəɔɲ, na í tisiyi mpa ɪ luɣv fɛi tɔ. ²⁰⁻²¹ Ama ɪ həma ɪ ti na í la kalampaani. Uena pə tv-ɪ wontuɣu ləmaɣasələ. Pa kusa-ɪ ɪ kumte tɔ na ɪ teeli sí təkpaata. Pa təɣəna-ɪ yəlaa hɛkv na í na taale kpanasɪ pá kaa təcaɣale. ɪ təɣə nyutv isv naan, na ankpələɛ sə-ɪ. Haləna waatv wei ɪ nyəmá sɪ, isətaa Isə səsə tənna yəlaa kawulasɪ tənə, í nəka wei ɪ tv-ɪ. ²² Ama ɪ pəyalv nyá, nyá nyəmá m̄pɔ́yú teu. Paa na mpv n ta pasa nyá ti na n tv Isə kɛ teeli. ²³ N kpaasa nyá təɣi isətaa Isə tɔ kɛ. Mpi tɔ, n yelaa na pá ləsɪ Isə təsele nyənəsɪ. Haləna nyana nyá akewenaa səsaa, na nyá alaa na nyá saalaa, í nyəɔna sɔlvɔm. Uena í tala mə tuɲ wei pa lupəna liyitee nyəɣəlvɔv na wɔla, na nyəɣəlvɔv maɣamaɣa, na pə kɔsɛɛmɔv tɔ. Paa mə tuɲ wei pa saaka taasi, na pɛɛ, na u naaki, na u nukɪ, pəyele ɪ ta nyɪ pɔlv tɔ. N pɛma Isə wei ɪ təkə nyá weesuvɔv kɛ ɪ nin taa təɣə teeli. ²⁴ Pə tɔ kɛ ɪ yelaa na ntantaku ηmaa mpv ²⁵ Sɪ: Mene mene tekɛl u paasən. ²⁶ Tɔm pee anɪ a hɔwɛɛ ntɔ. Mene hɔwɛɛ wɛɛ sɪ, Isə kala nyá kawulaya kvɔyɛɲ, na í su ka tənaya. ²⁷ Tekɛl, hɔwɛɛ wɛɛ sɪ, ɪ maɣasa-ɲ sanəya tɔ na í ná sɪ,

n fei yuη. ²⁸ Paasən huwεε wεε si, i tala nyá kawulaya na í cεla Mete nyóma na Pεεsi nyóma.

²⁹ Tənayale wulav si, pá suu Taniyeli ke toη toko na pá tu-i wola luluyv. Uena pá kraali si paa su-i kawulaya təcayale tooso nyənte taa.

³⁰ Mpróyú pa kv Papiloni wulav Pelətasaa ke ahoo anı.

6

¹ Uena Mete wulav Taliyusi mu kawulaya ke i luluyv pənya nutoso na naale nyəηka taa.

Taniyeli kolontunaa nyəki-i katəka

² Mpróyú Taliyusi faya i tetv ke həyələη nunowa na hiu (120). Uena í kra pə nyəəη nyóma. ³ Ntəna í kra səsaa napələyi naale na pə tələna Taniyeli si pá feηiyi səsaa mpe pa təə, na wulav pulv í taa wakəli. ⁴ Ama Taniyeli ná tεε mpe unı na nyəəη nyóma ke ləmayasəle təcayacaya. Uena wulav huυ si i ká kra-i i kawulaya təna paasənlv. ⁵ Mpróyú pa na nyəəη nyóma mpe pa pεeka isəna paa la na pá hiki Taniyeli tə. Paa kawulaya təm natəli tə taa, uena pá wu. Mpi tə, Taniyeli lakaya i təmlε ke teu ké i ta cələsi natəli. ⁶ Mpyule yəlaa mpe si, ye pə taya Taniyeli isə seεv kiη taa tə kaa hiki təwaanle.

⁷ Uena pá polo wulav kiη na pá seε-i si: Wulav, nyana tetv. ⁸ Nyá kawulaya təna taa akewenaa səsaa təna caa si, η kraaləna toη si, ye wei i luηa tuyv, yaa yulv nəyəlε ke kuyεεη hiu na naanowa taa, ye pə taya wulav nyá, pá peti pəntv ke təyolası púyú taa. ⁹ Mpy tə, mu kusəsıtu nti. Nmaa-tı na η tu niη. Nəyəlε í taa kpeεsi-tı. Mpi tə, Mete nyóma na Pεεsi nyóma pa kiiu u layasəyi.

¹⁰ Mpróyú wulav Taliyusi mu təm nti na í tu niη.

Taniyeli petyv ke təyolası púyú taa

¹¹ Taniyeli kutuluγu ka ke ate na isətaa nyəηkv ké na kv pətote tvləna Yosalem icate təə. Tənya i kraakaya na í luηiyi akula na í saη i Isə. I sələmaya-i paa kuyaku ηkuyv təm tooso ké. I nuwa wulav təm nti, uena í polo Isə sələmuyv isu í tu laki tə. ¹² Mpróyú i kolontunaa mpe pa pola kraakraa, na pá mayana i təηna sələmuyv na í yaaki Isə. ¹³ Uena pá polo wulav kiη na pá tə si: Isu n ηmaawa na η su si, ye wei i sələma Isə nəyəlε, yaa yulv nəyəlε, ke kuyεεη hiu na naanowa taa, na pə tá ké nyá, paa peti pəntv ke təyolası púyú taa? Wulav si: εenna. Mete nyóma na Pεεsi nyóma kiiu u layasəyi mεε. ¹⁴ Ntəna pá heeli-i si: Mpa pa kəmma Yuta tə pa taa wei pa yaa si Taniyeli tə u nyəəηyi nyana nyá kiiu ke pulv se. Halı təm toosoγo íle i sələməyi i Isə ké paa kuyaku ηku.

¹⁵ Wulav nuwa si Taniyeli, uena i laηle wakəli. Mpróyú i mayasaa si í waasi-i. Haləna ilim tuyv. ¹⁶ Mpróyú yəlaa mpe pá məla i kiη na pa pəəsi-i na isəle kuvεεmle si: Ntəη n nyəmə teu si Mete nyóma na Pεεsi nyóma pa kiiu u layasəyi?

¹⁷ Mpróyú wulav yəlaa na pá kəna Taniyeli na pá peti-i təyolası púyú taa. Uena í təmi-i si: Nyá Isə wei i təmlε n seεsəna isəle tə, i tike i pəsəyəna na í ya-η.

¹⁸ Uena pa təki pəle ke təyolası púyú ηkv kv nəyε. Mpróyú wulav na akewenaa səsaa pa yusa pəle təə si nəyəlε í taa tvli. ¹⁹ Mpróyú wulav məla i təyaya na í svv mpy. I ta krətəna i alaa taa nəyəlε. Pəyele i keela tom.

Taniyeli luw na alaafəya ke təyolası púyú taa

²⁰ Pə kəma isu pə nyaaləyi, uena wulav kvli ləη na í polo təyolası puyv nəyε. ²¹ I krətəna-kv, uena í yaa Taniyeli na laηwakəlle na í pəəsi si: O oo Taniyeli. Isə Weesuyv tu wei i təmlε n lakəna isəle kuvεεmle tə. I pəsaa na í waasi-η təyolası səkpaη taa?

¹² M̄p̄ȳḡ pa tu is̄otaa ȳelaa na k̄ataya tam nȳehka ke ku nin̄ taa k̄e ku is̄ayatv t̄o. Ūena k̄u f̄eli tampana Is̄o s̄eev ke n̄ōh̄ee, na k̄u waa ku t̄ema taa.

¹³ M̄p̄ȳḡ ma nu is̄otaa tillu n̄ȳḡlv i ȳḡȳtaya. Ūena l̄el̄v p̄ōōs̄i-si: P̄alee k̄e paa tasa k̄ataya ke lapv? Na p̄a tayan̄ Is̄o t̄aseele na p̄a f̄eli is̄otul̄n̄as̄i ke n̄ōh̄ee?

¹⁴ M̄p̄ȳḡ i c̄o-si: Tanan̄ na taanas̄i iyisi naale, na n̄m̄on̄v̄ȳv n̄un̄v̄wa (2300) waali. P̄ale p̄a waali k̄e paa tayan̄ Is̄o t̄aseele.

Taniyeehi toosee naale nȳana hv̄w̄ee kilisuȳu

¹⁵ Waatv wei Taniyeehi m̄a, ma toosa mp̄v, na m̄a p̄ek̄aȳi ma toosee an̄i a hv̄w̄ee ile, ma tuta n̄ȳḡlv̄ȳvle ma is̄entaa na i n̄ȳḡs̄ena ȳlv. ¹⁶ Na m̄a nu n̄ȳḡlv̄v k̄p̄eesa-i na p̄ȳḡ wulayi waali si: Kap̄oȳee, s̄eȳes̄i-toosee an̄i a hv̄w̄ee. ¹⁷ M̄p̄ȳḡ is̄otaa tillu in̄i i k̄p̄at̄ona-m na s̄ȳḡnt̄v k̄pa-m. Ūena m̄a hoti ma n̄ȳḡ t̄o. N̄tena i t̄o-m si: Ȳlv̄v p̄ȳaya, nu teu ȳooo. Toosee an̄e a k̄e antul̄inya t̄em t̄om k̄e. ¹⁸ I ȳḡȳtayan̄a-m mp̄v, ūena ma is̄e p̄ili na m̄a k̄a nȳv̄ȳv. Ūena i k̄v̄s̄i-m na i s̄ȳn̄s̄i-m. ¹⁹ M̄p̄ȳḡ i t̄oma-m si: Maa heeli-n̄ mpi pu k̄o Is̄o p̄aana waatv t̄o. Mpi t̄o, pa t̄ema a waatv suw k̄e. ²⁰ Iwaav n̄ku n̄ n̄awa na ku w̄ena h̄ēn̄ naale t̄o, ku k̄e Mete nȳma na P̄eesi nȳma pa awulaa k̄e. ²¹ P̄ēnt̄lv̄ȳv n̄a k̄e K̄aleeki kawulaya. Ku is̄e hekv̄ taa h̄el̄v̄ȳv s̄ōs̄ōn̄k̄v̄ n̄k̄v̄ȳvle k̄ancaalaya wulav. ²² Ku h̄el̄v̄ȳv s̄ōs̄ōn̄k̄v̄ n̄k̄v̄ ku p̄elaa, na h̄ēn̄ liyiti wei i nȳḡ ku lonte taa t̄ȳḡle, kawulas̄i n̄si su t̄e na si k̄v̄li piitim mpi p̄a taa t̄o. Ama si kaa hiki toma ke mp̄v. ²³ Ye p̄a tala pa kawulas̄i t̄em waatv na pa is̄ayatv puwa teu wulav acilayav tu na kalampaan̄i tu n̄ȳḡlv̄v i k̄a k̄v̄li. ²⁴ I toma k̄a s̄ōs̄i, ile p̄a kaa luna i mayamaya i kin̄. I k̄a wak̄eli s̄ōs̄m k̄e p̄a kaa w̄ee nȳon̄v̄ȳv, na i waaki i kulap̄am t̄ona taa. Hal̄ena i k̄p̄enna ton̄ton̄aa na Is̄o ȳelaa na i k̄u. ²⁵ I acilayav̄v katat̄elaya ke i ka t̄os̄ena ȳelaa. I kalampaan̄i k̄e i k̄a k̄v̄na ȳelaa payale mpa pa hv̄v si pa cayana pa ti t̄o. Hal̄ena i k̄v̄li Awulaa Wulav t̄o. Waatv in̄ȳgi pu wak̄eli-i, p̄a kaa luna ȳlv̄v kin̄. ²⁶ Tanan̄ na taanas̄i n̄si si t̄om w̄e tampana k̄e. Ūe su-t̄ȳgi nȳa taa. Mpi t̄o, t̄o waatv tatata. ²⁷ M̄p̄ȳḡ p̄a ȳōla-m na p̄e p̄es̄i-m k̄v̄t̄ant̄v ke w̄ee payale. P̄a c̄epa ma t̄o, ūena m̄a m̄eli wulav t̄emle taa. Toosee an̄i a wak̄ela ma lan̄le ke m̄p̄ȳḡ ma ta c̄ek̄ona-ȳe.

9

Taniyeehi s̄al̄em̄v̄ȳv

¹ Mete tu Aselusi p̄oyalv Taliyusi, wei i t̄ȳḡ Papiloni tetv t̄o, i kawulaya ²p̄anaya k̄ancaalaya nȳehka taa k̄e Taniyeehi m̄a, ma kala Is̄o T̄om tak̄elas̄i taa. Ma c̄ek̄on̄aa si pus̄i nutoso na naan̄v̄wa k̄e Yosalem icate k̄a w̄ee n̄caale. M̄p̄ȳḡ Tacaa ka heela Is̄o k̄uȳȳḡt̄v̄t̄v tel̄es̄olv̄v Selemii. ³ M̄p̄ȳḡ ma lan̄le wak̄elaa, na m̄a suu l̄ayaya wontu f̄al̄et̄on̄aa taka. Na m̄a p̄eli ma nȳv̄ȳv taa k̄e t̄olv̄ma na m̄a h̄ok̄o n̄ȳḡ. Ūena m̄a k̄ees̄i is̄e na Tacaa Is̄o t̄o, na m̄a s̄al̄em̄ȳi-i na m̄a wiikina-i. ⁴ M̄p̄ȳḡ ma hula ma Is̄o Tacaa ke ma ȳelaa is̄ayatv. Na m̄a s̄al̄emi-i si, Tacaa Is̄o s̄ōs̄ō wei nȳa t̄e seek̄i na n̄ t̄ok̄aȳi nȳa n̄ȳḡ suw t̄o. N̄ h̄ul̄ȳgi suulu ke mpa pa s̄ōl̄ȳgi-n̄ na p̄a t̄ok̄aȳi nȳa kiin̄ t̄ȳḡ. ⁵ T̄e wak̄elaa k̄e na t̄e p̄es̄i asayaa. T̄e k̄v̄la nȳa t̄o na t̄e k̄isi nȳa kiin̄. ⁶ T̄e ta nuna nȳa k̄uȳȳḡt̄v̄t̄v tel̄es̄elaa mpa pa k̄paal̄ona nȳa h̄ete ke t̄a awulaa, na t̄a s̄os̄aa, na t̄a caanaa, na t̄a piitim t̄ona ȳelaa t̄o. ⁷ Tacaa, nyayale tampana tu, tayale tas̄ak̄ele nȳma. P̄a k̄payav̄v Yuta ȳelaa, na Yosalem nȳma, na Is̄eȳeli nȳma, na p̄ac̄ol̄o nȳma, na poolun̄ nȳma mpa pa w̄e acal̄ee w̄ena a taa n̄ ka t̄ȳḡona-w̄eȳe is̄ayatv n̄ti pa lapa-n̄ t̄o t̄e t̄o t̄o. ⁸ Tacaa, tana ta awulaa na t̄a s̄os̄aa, na t̄a caanaa n̄t̄e tas̄ak̄ele nȳma. ⁹ Tacaa Is̄o, n̄ w̄ena ȳlv̄v p̄et̄ōt̄ele. N̄ ka w̄ii-t̄ȳv̄v timpi t̄e k̄v̄la nȳa t̄o t̄o. ¹⁰ T̄e ta nu nȳa kiin̄ wei nȳa t̄emle nȳma, nȳa k̄uȳȳḡt̄v̄t̄v tel̄es̄elaa tel̄esa-tv t̄o. ¹¹ Is̄eȳeli nȳma t̄ona ȳaka nȳa kiin̄, pa k̄isa nȳa n̄ȳḡ nuw. Ūena mp̄usinaa na wahalan̄aa mpa pa t̄om nȳa t̄emle tu Moisi n̄maawa

ı kiinj takelaya taa tɔ, pá watı-tuyv timpi tɔ pəntəna-ŋ tɔ. ¹² N kəna Yosalem tɔ kɛ wakəlvuyv səsəŋku ŋku ku taka pa ta nata antulinya təna taa tɔ. Isu n ka kpaalvuyv tá na tá awulaa na tá səsaa tɔ. ¹³ Wahala inı ı mayana-tuyv isı Moisi ŋmaawa ı kiinj takelaya taa tɔ. Paa na mpv tɔ, tɔ ta nuta ta isayatu səŋ kɛ haləna saŋa sı tɛ paasəna nyá tampana. ¹⁴ Pə tɔ kɛ n yelaa na wahala inı ı kə-tv. Mpi tɔ, n təŋəyi tampana kɛ nyá kulapəm təna taa kɛ. Ama tá ta nuna nyá nəyɔ.

¹⁵ Tacaa Isə, nyá ləsəna-tuyv Icipiti tetv taa. İlena nyá toma səsəna na nyá hətə yaaki haləna saŋa. Ama tá tá nuna-ŋ İlena tá təm sı. ¹⁶ Tana tá caanaa tá isayatu tɔ kɛ Yosalem na nyá yəlaa wɛ fɛɛɛ taa kɛ mpa pa cəna-tv tɔ pa hɛkv taa. İle hɛɛsı nyá pááná kɛ nyá pulaya nanŋ nyəŋka ıcatɛ Yosalem tɔ kɛ nyá suulu səsə tɔ. ¹⁷ Hai, ta Isə, nu ma sələmvuyv na ma wiinav. Nyənna suulu kɛ nyá təsɛɛɛ nte tɔ yəkəa təyɔ nyá sələlvuyv tɔ. ¹⁸ Ma Isə kɛ ŋkpaŋvuyv na nı na isəna tá na nyá ıcatɛ tɔ wakəlaa tɔ. Pə taya ta teu tɔ kɛ tɔ wiikina-ŋ. Ama nyá sələlvuyv səsəŋku tɔ kɛ. ¹⁹ Hai, Tacaa, kɛ ŋkpaŋvuyv na nı nu tá sələmvuyv na nı wii-tv. Ma Isə paasəna nyá ıcatɛ na nyá yəlaa kɛ ləŋ kɛ nyá suulu tɔ.

Isətaa tillu kilisuyu kɛ pusi nutoso na naanvwa təm

²⁰ Ma təŋna sələmvuyv na má tisiyi má na İseyeli yəlaa tá isayatu. Na má wiikina-ı Isə təsɛɛɛ təm kɛ mpv ²¹ təyɔ isətaa tillu Kapəyɛɛ wei maa nawa toosee taa tɔ ı kola hvntv kɛ ləŋ na ı kpətəna-m taanaya kətaya lapv waatu. ²² İlena ı seyɛsı-m Isə kuyəyətutv teləsvlv təm nti maa kalaa tɔ. İlena ı tɔ-m sı: Ma kəmayə sı ma kilisiyi-ŋ tɔ hvwɛɛ. ²³ N caala sələmvuyv tɔ, Tacaa heela-m təm sı má heeli-ŋ. Mpi tɔ, ı sələ-ŋ kɛ. Kɛ ŋkpaŋvuyv kɛ teu na nı nu toosee anı a hvwɛɛ. ²⁴ Nyá ıcatɛ na nyá yəlaa pa tɔ kɛ pa sı pusi nutoso na naanvwa kɛ təm naatosompəyolaya. Pa lapa mpyúy sı pá hɛɛsı kiıu yəkvuyv na isayatu lapv. Pa wii-wɛ na pá təŋ siyisuyu tam nyəŋku, na toosee. İlena Isə kuyəyətutv teləsvlv təm yoosi, na pá tayanı isə təsɛɛɛ. ²⁵ Pə wɛɛ sı nı nyı na nı cəkəna sı, pə kpaɣav waatu wei pa kpaalaa sı, paa tayanı Yosalem kɛ ŋmav tɔ, na pə polo nyvuyv tv wei pa pəla nim na pá kpa tɔ ı kəntɛ tɔ. Pə wɛ pusi naatosompəyolaya kɛ təm naatosompəyolaya kɛ. Pəɛ pə paasi, pusi naatosompəyolaya təm nutoso na naale taa kɛ paa tayanı ıcatɛ ŋmav na tɔ kolunə. Ama pə waatvnaa ka wɛɛ kate kɛ. ²⁶ Waatvnaa mpe pa waalı kɛ paa kv apalv nəyəluyv mvsuŋ. Apalv inı paa pəla-ı nim kɛ na pá kpa-ı nyvuyv tv. Wulav nəyəlɔ na ı yoolaa paa watəna ıcatɛ, isı lvm na pá wakəli-te na isə təsɛɛɛ. Mpyúy ı na ı yoolaa pa wakələyi isı pə suwa tɔ. ²⁷ İ ká caalı yəlaa paɣalɛ kɛ pusi naatosompəyolaya taa. İ ká la na pá yeɛ kətasi lapv kɛ isə təsɛɛɛ taa kɛ pusi nı sı hɛkv taa. İ ká la acaalətv təma kɛ ləŋləŋ. Haləna pə tala inı ı wakəlvuyv isı Isə ka sıw tɔ.

10

Taniyeeli toosee tooso nyəna

¹ Pɛɛsı nyəma wulav Silusi kawulaya pənaya tooso nyəŋka taa. Taniyeeli wei pa cuyusaa sı Pələtasa tɔ, ı toosa toosee naalı. A kɛ tampana kɛ. Ama wahalanaa səsaa təm kɛ a kɛsəyi. Mpyúy ı mayasa a təm kɛ ı taa na ı cəkəna-yɛ na ı kɛsı.

² Mpyúy lanwakəlle səsəɛ kpa Taniyeeli má. İlena má wii ma yəlaa tɔ kɛ cimaasənaa tooso. ³ Maa təkı təyənaya kupaŋka nakəli yaa nantv. Pécó svlv m u svvki ma nəyɔ taa. Pəyeɛɛ maa sayaləyi nim, haləna cimaasənaa tooso inı ı tɛ. ⁴ Mpyúy ma səŋa pəyɔ səsaya Tikili nəyɔ kɛ isətv kancaalaya nyəŋ, kuyɛɛŋ hiu na liyiti wule. ⁵ Ma kusa ma isɛ İlena má ná yvlv nəyəlɔ na ı suu kponkpontu təŋ nyəntv natəli tɔ wontu na ı ləla wula kupaŋ tampala. ⁶ Na ı tənuyv mvyı kəkə isı pəɛ nte tɔ pəkuyv wɛ kate tɔ. İ isəntaa nyəyəsəyi kɛ isı tev, na ı isəpɛɛ wɛ isı kəkə mvkvuyv tɔ. İ ŋkpalası nəyəsəna isı pa sotuyv nyəyəluyv kuseɛmvuyv tɔ. Na ı

nəχə yuŋ we ɪsu kɔyaku kəkətɛ. ⁷ Ma tike ma nana mpɔ. Ma na mpa tɔ, pɛlɛ pa ta na pulɔ. Ama sɔχəntɔ kpana-wɛχɛ sɔsəm, na pá se na pá ŋmɛli. ⁸ Pə yela-m na má tɔŋna yaasi sɔsɔ inəχi nyənɔχɔ. Uɛna pɔ yɔki ma mɔwa taa, na ma ɪsɛntaa hɔlɔmɪ tɔfatata. ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ yulɔ inɪ ɪ kula ɪ nəχə tɔɔ sɪ ɪ yɔχətəχɪ. Uɛna ma ɪsɛ pili na má hoti ma nəχə tɔɔ. ¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ niŋ nuli ɪ kusa-m, na má luŋ ma tɔna na ma niŋ tɔɔ na má seliyi. ¹¹ Uɛna yulɔ inɪ í heeli-m sɪ: Taniyeeli, ɪsɔ luχu wɛ-ŋ ké. Kulɪ na í ke ŋkpaŋŋ na má heeli-ŋ. ɪsɔ tila-m nyá cɔlɔχɔ. Uɛna má kulɪ na má tɔŋna seluχu. ¹² M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ heela-m sɪ: Taniyeeli, taa nyá. Pə kpaχaɔ hatoo kɔyaŋku n pasa nyá tɪ tɔ, nyá luχu lapa sɪ í cɛkəna kɔŋmɛlɔtɔ tɔχɔ ɪsɔ mɔ nyá sɔlɔmɔχɔ. Uɛna í kɔsɪ-m sɪ má kɔɔ má heeli-ŋ. ¹³ Ama Pɛɛsɪ kawulaya ɪsɔtaa tillu kaχata-m kɔyɛɛŋ hiu na kɔlɔmɔχɔ. Haləna ɪsɔtaa tillaa nyɔχɔ nyɔ́ma taa lɛlɔ, Mikayɛɛli kɔɔ ma kiŋ ke Pɛɛsɪ timpi maa saalaa tɔ, na í waasi-m. ¹⁴ Nəɔnɔɔ ma kɔmɔχa sɪ ma heeliχi-ŋ mpi pu maχana nyá yɔlɔa ke cele tɔ. Mpi tɔ, ntəχɪ n nawa mpɔ.

¹⁵ Waatu wei ɪsɔtaa tillu inɪ ɪ heelaya-m tɔm tənɛ tɔ. Ma sumaya tətɪyitiyi, na nyɔχɔ kamna atɛ. ¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ yulɔ wei maa nawa tɔ, ɪ tokina ma ntompee. Uɛna má pɛsɪ na má kuli nəχə na má heeli-ɪ sɪ: Tacaɔ, nyá tɔm kpa-m sɔχəntɔ ke sɔsəm na ma mɔwa taa yɔki. ¹⁷ Ma ta tala má yɔχətəna-ŋ. Mpi tɔ, ma fɛi toma, pɛ́cɔ ma feesiŋ lipa. ¹⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ ɪ tasa-m tokinaɔ na í ha-m toma. ¹⁹ Uɛna í heeli-m sɪ: Alaafəya tɔm ké. ɪsɔ luχu wɛ-ŋ ké. Taa nyana pulɔ. Tɔki nyá tɪ. ɪ tɔŋna-m m̀p̀r̀ỳg̀ yɔχətənaɔ, uɛna má yoo tɔŋ na má tɔ sɪ: Tacaɔ, yɔχətɪ. Mpi tɔ, n ha-m toma. ²⁰⁻²¹ Uɛna í heeli-m sɪ: Ma kɔma nyá kiŋ ké sɪ ma kɛɛsəχi-ŋ nti pa ŋmaa tampana takɔlaya taa tɔ. Pɛ́cɔ pə wɛɛ sɪ má polo má yooɔna Pɛɛsɪ kawulaya ɪsɔtaa tillu. Ye ma kɔla ílɛ Kələɛki nyəŋ ká kɔɔ. Ye pə taya ɪsɔtaa tillu Mikayɛɛli wei ɪ tanəχɪ nyá yɔlɔa tɔ ɪ paasi, nəχɔlɔ u səŋna-m.

11

¹ Ma maχamaya maa səna ɪlɛχɛ, Mete tɔ Taliyusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa ké. ² M̀p̀r̀ỳg̀ ɪsɔtaa tillu tɔma sɪ: Maa heeli-ŋ tampana tɔm.

Ilim mpətəŋ na pə ntɔχəŋ awulaa yoou

Pɛɛsɪ awulaa sɔsaa tooso ká tɔki kawulaya ké na pá kaasəχɪ tɔma. Kantəkaya nyɔ́ma ká kəli kancaalaya nyɔ́ma ke wɛnaɔ. Uɛna liyiti nyəŋ kuu pə təna na í kulɪ Kələɛki kawulaya tɔɔ. ³ Ama yoolu nəχɔlɔ ɪ ká tɔχəna Kələɛki kawulaya sɔsaya, na í lakɪ ɪsəna ɪ sɔlɔa tɔ. ⁴ ɪ kawulaya puiki teu, uɛna ká faya tɔm liyiti. Uɛna yɔlɔa lɛlɔa tala-ke. ɪlɛ pa kaa wɛɛna toma ɪsu kancaalaya nyəŋ.

⁵ Ilim mpətəŋ wulav ká la toma ke sɔsəm yaa. Ama ɪ kɔpayaalaa taa nəχɔlɔ ká kəli-ɪ na í lɛki kawulaya. ⁶ Pusi ká cɔɔ pɛ́cɔ, uɛna ɪcipiti wulav na Silii nyəŋ pá pɛɛli nəχə. ɪcipiti nyəŋ ká ha Silii nyəŋ ke ɪ pɛɛlɔ. Ama pə kaa taanɪ. Alɔ inɪ na ɪ paalɔ, na ɪ pəyaya, na ɪ caa paa sɪ. ⁷ Uɛna alɔ inɪ ɪ calaya tɔ nəχɔlɔ, í kpaχa ɪ caa lonte. Uɛna í polo pa koloosi acalɛɛ taa, na í yooɔna-wɛ na í kəli-wɛ. ⁸ Halɪ ɪ ká kuu pa tuŋ na pa wontu nti pa lupa wɔla na liyitee nyəχətɔ tɔ, na í pona ɪcipiti. Uɛna yoou hɛɛ pusi payalɛ. ⁹ Uɛna Silii wulav yooɔna ɪcipiti nyəŋ, na í kpisi-ɪ na í mɛli ɪ tɛtɔ taa.

¹⁰ Ama ɪ pəyalaa ká koti yoolaa ke tintika tintika ke sɔsəm. Pa taa lɛlɔ na ɪ yoolaa paa watɪ kolontunaa ɪsu lɔm. Uɛna í mɛli, na pá tayanɪ pa tɔɔ ké kɔlɔχɔ. Haləna pá tana-wɛχɛ wulav kolɔŋa ɪcatɛ. ¹¹ Pááná ká kpa ɪcipiti wulav. Uɛna í kpaχa ɪ yoolaa na í kpa Silii nyɔ́ma tɔɔ. Paa kəli-wɛ, na pá kpa pa yoolaa tuutuuma. ¹² Paa na ɪcipiti wulav ka kɔwa pa taa ké yoolaa iyisi iyisi, na í hɔ ɪ tɪ tɔ, ɪ kaa la aka. ¹³ Pusi cɔɔ pɛ́cɔ uɛna Silii wulav kpaχa yoolaa kɔfama. Pɛlɛ pa kəla kɔpəma ke payalɛ, na pa yoou wontu təna. Na pá polo ɪcipiti nyɔ́ma waali. ¹⁴ Waatu inɪ ɪ taa ké payalɛ ká kulɪ ɪcipiti nyɔ́ma tɔɔ. Halɪ nyá yɔlɔa taa

mvsuntvnaa ká kulí i tǝǝ sɪ, pa yoosiyi isəna n nawa toosee taa tǝ. Ama paa kpisi. ¹⁵ Ulena Silií wulav tuusi na í tá kolunja icate, na pá lo hapəle na pá lɛɛki-tɛ. Icipiti yoolaa ká kpisi, paa pa taa akanaa mayamaya, pɛle pa taa feina toŋ. ¹⁶ Silií nyéma ká la isəna pa nǝkaa tǝɣǝ. Nǝɣǝlv kaa tan-wɛ, halí paa kpenna lseyeli nyéma. Paa ŋmakəli-wɛ na pá wakələyi-wɛ. ¹⁷ Paa mayasi pa taa sɪ pá na Icipiti wulav pá pɛeli nǝɣǝ na pá hikina-i na təna. Halí paa ha-i pa pɛelǝ. Ama pə kaa la. ¹⁸ Pəle pə paasi í ká keesəna Kələɛki tetvnaa mpa pa wɛ tenku nǝɣǝ tǝ pa tǝ. Ama wulav nǝɣǝlv i ká sənɣi-i. Ule i ká ləsi i nyəm na í tv i nin taa. ¹⁹ Ulena í mələna i koloosi acalɛɛ tǝǝ na í kəli-i na í sɪ na pǝ saali. ²⁰ Wulav wei i ká lɛɛti i lonte taa tǝ ílé i ká su lampuu mǝlv ke lseyeli taa. Ama pu la wɛɛ naale ulena pə kv-i. Ama pə kaa wɛɛ yoo taa yaa pa muɣula-i.

²¹ Yǝlv wei paa tǝɣvna na i ta nǝɣəsəna kawulaya tǝɣǝlv tǝ. Iní i ká caɣana i lonte. Hɛɛsvyv waatu ke i ká kǝǝ na í lɛɛki kawulaya na acilayatu. ²² I ká kv yoolaa tənaya na pə kpeŋna lǝǝ yəlaa nyuvu tv. Nǝɣǝlv kaa kra i tǝǝ. ²³ Yəlaa ká polo i kin sɪ í na-wɛ pá pɛeli nǝɣǝ. Ama iní i ká muɣuli-wɛ. Paa na i yəlaa fei payale tǝ, i toŋ ká sǝsəyi tam ké. ²⁴ Hɛɛsvyv waatu ke i ká cǝǝ tetv taa. I ká la mpi i caanaa taa la tǝ, isɪ wontu kuuu na tǝ talɣv. Halí i ká mayasi isɪ i tii koloosi acalɛɛ tǝ. Ama pə kaa taanɪ ké.

²⁵ I toŋ na i apalvtv tǝǝ i na i yoolaa tuutuuma paa polo Icipiti wulav waali. Ama ílé i yoolaa kəla iní i nyéma ke toŋ na payale. Paa yoonai na pá kpisi-i. Mpi tǝ, acilayatu ke paa lana-wɛ. ²⁶ I na mpa pa kaa nyənaya tǝ, mpe paa luna i waali. Ulena i yoolaa ya na pa taa payale sɪ. ²⁷ Pəle pə waali ké awulaa naale mpe paa ciiki acesaacesaa ciikuɣu. Ama pə kaa la. Mpi tǝ, pə ta tata tənaya waatu na pǝcǝ. ²⁸ Silií wulav ka mələyi i tetv taa na toŋ sǝsəŋ. Ulena í tv i taa sɪ i ká wakəli yəlaa mpa na lǝǝ pa pɛela nǝɣǝ tǝ pa isə sɛɛv.

²⁹ Pə waali ké i ká watí Icipiti tǝtǝ. Ama pə kaa lana-i isɪ pu lapv tǝ. ³⁰ Lom nyéma ká konna pa kpuləŋ na pá yoonai. I ká lǝ i apalvtv na í se na í məli. Ulena í mv pááná na í kpentəna mpa pa lǝ lǝ tǝ. Ulena í wakəli yəlaa mpa na lǝǝ pa pɛela nǝɣǝ tǝ pa isə sɛɛv. ³¹ I ká tili i yoolaa na pá polo pá pilisi lǝǝ tǝsɛɛle. Paa sənɣi tanan na taanaya kətasi na pá siki pa acalətv tǝɣv. ³² I ká tolisi isə sɛɛv taa acamaa na i acilayatu. Ule i kaa pəsi isəle sɛɛsəlaa. ³³ Ama mpa pa kəla layatu ke pa taa tǝ, paa sɛyɛsɪ lɛlaa payale. Pu la wɛɛ naale, ulena pá kú pa taa lɛlaa, na pá wǝ lɛlaa ke kǝkǝ. Paa tv lɛlaa ke saləka, na pá lɛɛki lɛlaa wontu. ³⁴ Pəcǝ tike ke paa səna-wɛyɛ pa wahalanaa taa. Mpi tǝ, mənəafikitu ke payale sǝsəɣana pa tǝ. ³⁵ Layatvnaa mpe pa taa lɛlaa ká sɪ. Pa səm mpi pu taɣanna yəlaa na pá wɛɛ teu tənəŋ. Haləna tənaya waatu. Mpi tǝ, waatu wei pa suwa tǝ i ká kǝǝ.

³⁶ Ama Silií wulav ka la isəna pə maya-i tǝɣǝ. I ká mayasi i taa sɪ i kəla tun təna. Haləna í kra lǝǝ mayamaya tǝǝ. Mǝpúyú i ka la, haləna waatu wei lǝǝ ká hǝ i ŋkraŋɣv tǝ. Isəna lǝǝ sukí tǝ mpv pə lakəna. ³⁷ I ká nyənɪ yem ké i caanaa tun na alaa tǝɣv Talamusi. I ká hǝ i tǝyi na í footi tun təna. ³⁸ Paa na mpv i ká laa koloosi acalɛɛ tǝɣv ŋku i caanaa taa nyi tǝ. Haləna í ha-kvɣv wɔla na nyəɣəlvɣv kvseemvɣv na liyitee pɛɛ na wontu kvpantu. ³⁹ Tǝɣv ŋkv kv toŋ ke i ká yoonaa koloosi acalɛɛ na í kusí kv tənlaa nyəŋ. I ká kra pa taa payale ke nyuvu nyéma, na í ha-wɛyɛ tetvnaa.

⁴⁰ Icipiti wulav ká kulí Silií nyəŋ tǝǝ ké tənaya waatu. Ama Silií nyəŋ ká sənɣi-i na i yoo kekenaa, na kraɣanəŋ na pə kpuləŋ ke payale. I ká watí tetvnaa isɪ pǝɣǝ lǝm. ⁴¹ I ká tii lseyeli tetv tǝǝ na í kv yəlaa iyisi naanvwa. Ama Itəm na Mowapv pə yəlaa na Amoni yoolaa səsaa ká fiti. ⁴² I ká tv nin ke acalɛɛ payale tǝǝ. Icipiti tetv kaa fiti paa pəcǝ. ⁴³ I ká kuu Icipiti wɔla na liyitee nyəɣəlvɣv na kacəka wontu. I ká ŋmakəli Lipii na Itiyopii nyéma. ⁴⁴ I ká nu sɪ ilim təlulɛ na pə ntǝɣəŋ nyéma kəma-i yoonav. Ulena í məli pa waali na pááná na í kv payale. ⁴⁵ I

ká siki i kawulaya cokæle ke tenku na pygu Siyõn pa hekõ taa. Timpi tetõ kæla teu tõ. Pæle pæ waali ké pu tala i tånaya. Pæyele nõgõlv kaa waasi-i.

12

Tånaya waatu

¹ Mpyõgõ isõtaa tillu heela-m tõtõ si: Waatu inægõle isõtaa tillu sõsõ Mikayeelel wei i tanegyi ma yælaa tõ i ká kulõ. Wahala wei too yælaa kulaa pa ta nata tõ, i ká kã waatu ini. Uena pæ ya ma yælaa mpa pa hæla we weesuyu takælaya taa tõ pa nyõõn. ² Mpa pa tooki tõ, pa taa payale ká fe. Lelaa ká hiki weesuyu ñku ku ten tõ. Uena lelaa ke fæele sõsõle tam nyõente. ³ Layatõnaa mpa paa seyesa yælaa samaa ke tampana tånuyõ tãm tõ paa te kãkõ isi isõtõlvõnasi ke tam tãõ.

⁴ Tõv, Taniyeeli, su tãm tåneye nyá taa. Nmaa-tægõ takælaya taa na ñ taali ka tãõ. Yusi-ke halõna tånaya waatu. Payale ka kala-ke na pá sãõsi nyõm.

Tånaya waatu ke kõnmesãm ké

⁵ Mpyõgõ Taniyeeli má, ma nawa ma toosee anõ a taa ké apalaa lelaa ke naale. Lelõ sãõn pãgõ kuten na cãne na lelõ na cãne. ⁶ Mpyõgõ pa taa lelõ pãõsa isõtaa tillu wei i suu kpronkrontu ton nyõentõ wontu na í sãõn pãgõ nõgõ tõ si: Pælee ké piti tãma ane a ka te? ⁷ Mpyõgõ isõtaa tillu kpaasa i nin na isõ na í tõ si: Ma tuuna Tam tãõ Isõ hæte taa. A ká taanõ pusi tooso na hãgõlvõv. Waatu wei paa hæesi Isõ yælaa ke ñmakõlvõv tãgõ mpu ini pu te.

⁸ Ma nu tãm tãne, ile ma ta cekõna-ti. Pæ tãõ ké ma pãõsa ma sõsõ si isånaya pu tena? ⁹ Mpyõgõ i cõ-m si: Taniyeeli, taa nãgõsi. Mpi tõ, pæ wee si pá ñmesõ tãm ntægõ, na pá yusi halõna tånaya waatu. ¹⁰ Mayasõn ká tayanõ yælaa payale na pá te. Ama asayaa na kaa cekõna. Uena pá ká nyõvõ ke tã taa. Uena layatõnaa náá cekõna. ¹¹ Pæ kpayav waatu wei pa sãõsa tanan na taanaya kãtasi na pá siki tãvõ tõ. Pæ kuyeeñ we iyaya na ñmõnvõvõ na nunaasa na naanõwa (1290). ¹² Lelenõ nulõ nté wei i ka kaasi i ti na í tan na í tala kuyeeñ iyaya na ñmõnvõvõ nunõwa na hiu na naanõwa na kakpasi (1335) tõ. ¹³ Ye nyá ile, kaasi nyá ti na ñ sõv ppyõgõ na ñ hæesi. Pæle pæ waali ñ ká fe na Isõ ká ha-ñ nyá kasãyaya.

ISO KUYOYOTUTU TELISULU
OSEE
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Iseyeli tetu ilim ntəgəŋ təə, timpi pa yaa si Samalii təgə Osee teləsaya Iso kuyəgətotu ke yəlaa. Waatu inu i taa tə, tetu ta caya teitei. Yəlaa muɣuliɣi təma, na leləa nāa kuləɣi tetu təkəlaa təə. Iso seev maɣamaya nā heewa na Iseyeli nyəma məli laatu taa. Kvpəntəŋ wei i wahala Osee təkaya i waatu taa təgələ.

Isəna pa faya Osee takəlaya tə:

Osee akpayaɛ na i təyaga pə təm, titite 1-3

Tacaa kaləgəna Iseyeli nyəma, titite 4-13

Isə səəlvu na i nəəsi suu, titite 14

¹ Takəlaya kanε ka taa ké pa keesa təm. Tacaa ka heelina-təɣi Peeli pəyalu Osee. Sowasi pəyalu Solopəwam wei i ka ke Iseyeli wulav tə i pəəle taa ké Tacaa keesa Osee ke təm nti. Waatu kulum inu i taa tətəgə, Osiyasi na Yotam na Ahasi na Isekiyasi, pəle pa təkaya kawulaya ke Yuta taa, na pā kaasəɣi təma.

Isə kuyəgətotu teləsvu Osee alv na i piya pa təm

² Təm kancaalaya nyəntu nti Tacaa heela Osee təgələ si: Polo na n kpaɣa apalaa təna alv nəgəlv.

I piya i təŋ si too ikpate.

Mpi tə, Iseyeli nyəma təna kisa Tacaa maya, na pā ha pa təɣi tuŋ laav taa.

³ M'pəgə Osee polaa na i kpaɣa Tipilayim pəelə Komεε. Ilena alv inu i luli-
apalvpəyaga. ⁴ M'pəgə Tacaa təma Osee si:

Ha-ke si, Sisilee.

Mpi tə, pə kaasa pəcə maa lεeti Yehu ləlvu nyəma ke yuləkule nte pa lapa Sisilee tə tə təə.

Ilena má su Iseyeli kawulaya tənaya.

⁵ Maa wakəli pa yoolaa toŋ ke Sisilee tətəkəle taa ké kuyaku ŋku.

⁶ Komεε tasa həgə haɣav, ilena i luli apalvpəyaga, na Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pətətəle fei.

Pə huwεε nte si Tacaa má ma kaa nyəni

pa pətətəle na má huli-wεyε suulu.

⁷ Ama ma kaa la m'pəgə Yuta nyəma. Halu pa Iso Tacaa má, maa waasi-wεyε. Ma paa feina yoo yaa təə, yaa layate, yaa yoo kpaɣanəŋ, yaa i cayaɣalaa.

⁸ Komεε tisa Pətətəle fei, ilena i kpaɣa həgə na i luli apalvpəyaga. ⁹ Ilena Tacaa heeli Osee si:

Ha-ke si, Pa ta ke ma nyəma.

Mpi tə, Iseyeli nyəma ta ke ma yəlaa, na má tá ké pa Iso.

2

Sisilee cele kuyaku səəsəŋku

¹ Ama kuyaku nakvli Iseyeli

nyəma ká la paɣav ke səəsəm.

Paa wεε isu lum nəgə kanyəŋa.

Halu pa kaa pəsi pa kalvu.

Waatu iní Isò weesuɣu tu
 má ma kaa tasa yəɣətuyu si,
 pa ta ke ma yəlaa.

Maa yaa-weyε ma pəyalaa ké.

² Uena Yuta na Iseyeli pá krenti na pá kra wulaw kulom,
 na pá pəsi tetu nyəma.

Sisilee cele kuyaku səsəəŋku nté.

³ Tacaasi í ha mə tetunaa apalonyəma si:

Pa ke ma nyəma, na alonyəma si: Pətətəle wεε.

Iseyeli wε ke isu alv tetelatv

⁴ Mpyó Tacaasi yəɣəttaa si:

Í kaləna mə too Iseyeli,

í taa yelee-i.

Mpi tɔ, í ta ke ma alv tətɔ,

pəcó ma ta ke í paalv.

Í husi tetelatətɔ cacaa si ke í isentaa,

na í ləsi wasaŋkalətɔ ke í taa.

⁵ Ye pə taya mpu,

maa yelee-i kpetε təyələyəli,

isu kuyəŋku pa lula-i tɔ.

Maa yelee na í tetu pəsi wulaya

nyəntɔ na tə wuli na í səna lukətɔ.

⁶ Ma feina í piya pətətəle.

Mpi tɔ, si təŋa í ikpatε ké.

⁷ Pəyele si too kuyi í ti nyuyɣu ké na tetelatətɔ.

Hali í kpaaləɣi tam si,

iní í ka təŋ í taŋnaa mpa pa haaki-i

təɣənaɣa na lvm tɔ.

Pa na í kutakəm na í kutəɣələm na nim na solum.

⁸ Ama Tacaasi má,

maa təkí-i mpaav na sowa kalaa.

Maa ŋma koluŋa na má cəəna-i na í taa tasa luu.

⁹ Í ká maɣasi isu í pɛeki í taŋnaa

na í təŋ pa waali, kpetε.

Waatu inəɣəle í ká tɔ si:

Pə wεε si má məli ma paalv kancaalaya nyəŋ.

Mpi tɔ, ma nukaya tənaya lelen na pə kəli nəəno.

¹⁰ N taa cekəna si,

Isə má, ma celayana-ŋ kutəɣəu,

na solum, na nim, na má susi-ŋ toŋ,

na má ha-ŋ liyitee na wola.

Uena í kraɣa na í lakəna tuyɣu Paali ke təmlε.

¹¹ Pə tɔ ké maa lɛeki ma təɣənaɣa,

na ma solum ke kumtu waatv.

Uena ma lɛeki kpronkrontu toŋ nyəntɔ na heeŋ hontɔ,

na í laŋ nyá kutakəm na nyá kutəɣələm na í lu kpetε.

¹² Nyá taŋnaa isentaa ké maa wəɣəsi nyá wontu,

pa taa nəɣəlv kaa kpesi.

¹³ Maa yelee na nyá laŋholumle,

na nyá isətv kufalv acimanaa,

na nyá kuyeyŋ kuhεεsəŋ,

na nyá kətasi lensənaa pə si tənaya.

¹⁴ Uena nyuto leeki nyá tuj tawa
nna n tənaya si nyá taŋnaa kufeluyu tə,
na taale wontu náá təyə.

¹⁵ Maa hə nyá ŋkraŋuyu ke timpi n səə ma təə tə pə təə.
Pəyele n laaki Paalənaa,
na ŋ laki kacəka na ŋ tənəyi nyá taŋnaa.

¹⁶ Ḿpúyú Tacaə yəyətəə si:
Maa tayani ma alu ke muyu
na má pona-i wulaya tetu taa,
na má na-i t́ la acacaale faaci.

¹⁷ Uena í tən-i-m na luyu kulumuyu isu i pəelətu waatu.
Yaa isu i Icipiti luv saa.
Waatu inəyi maa cele-i i lesen tuj.
Uena lanpəsəle tetekəle pəsi isu tēluyu nənəyə.

Ciikuyu kuyaku

¹⁸ Ḿpúyú Tacaə yəyətəə si:
Kuyankuyu Iseyeli n ka yaa-m nyá paalu,
n kaa tasa-m yaav ke nyá Səəsə Paali.

¹⁹ Maa ləsi nyá nəyə taa ké Paali na tuj leləy həla,
n kaa tasa-yeyə yaav.

²⁰ Uena má na taale wontu, na sumasi,
na ate nyamanyamanaa t́ pəeli nəyə si wontu nti
tə taa la ma yəlaa ke pulu.
Uena ma kpiisi tetu təə ké yoou wontu təna,
na pə yeke na ma yəlaa heesi təpamm.

²¹ Iseyeli ma na-ŋ ta akpayale ka wəe tam ke ḿpúyú.
Maa səəli-ŋ na má tənəyi tampana,
na má paasəyənə-ŋ teu.

²² Ma kaa layasi.
Uena pəćó ŋ nyi si ma ké Tacaə.

²³ Kuyankuyu maa mu mə kusələmutu,
na isətənyu kusələmutu.

Uena isətənyu náá mu tetu kusələmutu,
²⁴ na tetu náá mu tənəyaya na tuj pə kusələmutu.

Kuhələm mpi pəle pu mu Sisilee kusələmutu.
Isə tuuki ke pa yaa Sisilee na pa te taa.

²⁵ Maa məŋna Pətətəle fəi nyaya tetu taa,
na má wəena nyá pətətəle.
Maa heeli Pa ta ke ma nyəma nyá si n ké ma nyəy,
na ŋ yaa-m si nyá Isə.

3

Mayasuyv

¹ Ḿpúyú Tacaə heela-m si: Tasa nyá alu ke kpayav. Paa i məla apalaa təna
alutu taa tə. Ma səəla ḿpúyú Iseyeli nyəma ké na pá tənəyi tuj na pá səəla pə
lesen kakalasi. ² Ma muwa ma alu na liyitee nyəyətə naanowa na kakpasi, na
tənəyaya pee saakənaa naatoso. ³ Ma heela-ŋ si: Caya na pə taari, taŋi-m na ŋ
yele wasanjalətu. Ma mayamaya maa taŋi-ŋ mpv tətə.

⁴ Mpu inəxi Iseyeli nyəma me í ká caya, í kaa wɛɛna wulav na paasənlv. Yaa kətasi na kətəlaa toko wei pa pəəsəyənə Tacaa ke təm tə, yaa tələalɛ. ⁵ Ʋ ká tɛ na í məli mə tetv taa, na í mələna mə Iso na mə wulav Tafiti ləlvɔv tv tə. Ʋ ká nyana Tacaa má na máá kooli-meyɛ kɔpantv.

4

Iso huvnav ke ɪyəlaa

¹ Iseyeli nyəma me,
 í nu Tacaa təm,
 ɪ huukəna-me si,
 yulv kɔpaŋ yaa kɔpantv latv nəyɔlv ɪ fɛi.
 Nəyɔlv u tasəxi inəxi nyənuyv ke Iso.
² Yəlaa təŋsəxi təmaɣa mpusinaa ké,
 na pá muyuliɣi təma.
 Pa kuyi təma,
 na pá ŋmuləxi,
 na pá lakɪ wasaŋkalətv,
 na yulokvle ke kətamsa.
³ Pə təw kə wulaya ká la tetv taa na yəlaa
 təna na wahala na pá kpenna taale wontu na sumasi.
 Halɪ tɛŋku taa tiina mayamaya ká saali yem.

Iso kalənav ke kətəlaa

⁴ Mpu yə Tacaa təma si:
 Pə taya yəlaa tənaya yem ké
 maa pəəsɪ yaa maa kaləna.
 Ama kətəlaa ke ma huukəna.
⁵ Ʋlim na pə ɪsələ ke pu tuuli kətəlaa me.
 Ʋlena pə tuuli mə na mə taapalaa Iso
 kuyəyətutv teləsəlaa ke ahoɔ,
 na má kv mə piitim təna.
 Mpi pə wenna ɪsu toto.
⁶ Ma yəlaa ta nyi-m,
 ɪlena pá səki.
 Paa na mpv kətəlaa mə tá səli si í nyi-m.
 Haləna í səw ma kusəsutv.
 Pə təw kə í kaa tasa ma kətəlaa ke lapv,
 maa səw mə piya təw.
⁷ Ʋsəna kətəlaa me í hukaa tə mpv inəxi í wakələna-m.
 Ʋle maa kəəli mə teeli na má taa-meyɛ fɛɛɛ.
⁸ Ma yəlaa ɪsəyətɔv kuhaaŋ ke í suukəna cəncəməŋ.
 Mpi í nyuləxi təyɔle si pɛɛ pá lakɪ ɪsəyətɔv.
⁹ Mpi pə mayana ma yəlaa tə pu mayana-me tətə.
 Maa hə mə ŋkpaŋuyv ke mə təntɛ ɪsəyale təw.
 Maa feli-meyɛ ɪsəyətɔv nti í lapa tə.
¹⁰ Ʋ ká li, ama í kaa haya.
 Ʋ ká ha mə təxi wasaŋkalətv taa.
 Ama í kaa na piya.
 Mpi tə, í lə Tacaa maya na
 ma kiin na í paasəna tuŋ.

¹¹ Wasaŋkalətv na sɔlvəm kufam

pəsa ma yəlaa nyəəŋ ké.

¹² Tuɣu kusaakuyu ke ma yəlaa me í sələməɣi.

Taakukulaya heeliyina-meɣe kŋmēsətu.

Laatu heelim mpa-me na pə yasi-me,

na í fayana mə Iso má.

¹³ I laaki pulasi nyəəŋ taa,

na í wəki tulaalɔnaa ke hətɔ tɛɛ isotom kɔpam taa.

Pə təə ké mə pɛɛlaa ká la apalaa təna alaa,

na mə poolaa náá la wasaŋkalətu.

¹⁴ Ue pə taɣa pɛɛ pa ŋkraŋuyu ke maa hə.

Ama cɛcɛnaa me mə maɣamaya mə nyəŋku ke maa hə.

Mpi tə, í pona wasaŋkalənaa ke kpeɛŋa

na í təɣə kətaya təɣənaɣa.

Pa tuka ituule si:

Yəlaa mpa paa cəkəɣəna tə pa lɛpaɣa.

¹⁵ Ye Iseyeli nyəma laaki tuŋ,

ɩe Yuta nyəma náá taa kɛɛna-wɛ.

I taa polo Kilikaa, yaa Pɛtɛɛli.

Tənaɣa yəlaa pəsəna təlaalɛnaa,

na pá tuukina Taca.

¹⁶ Iseyeli nyəma kəla nyalam nyalam, ɩsu nav alɔnyəŋ wei ɩ kisa akuyu kɔrátóɣó

tə. Ue pepe təə ké Taca ká paasəna-me ɩsu ɩwɛɛsi nsi pa pukina tətiiikile kɔpante

taa tə? ¹⁷ Ifəlayim nyəma təŋəɣi tuŋ ké, yeɛ-wɛ. ¹⁸ Pa ta tu yelita solum nyəə,

ɩlena pá su wasaŋkalətu taa ké yav. Pa nyuyɔ nyəma luyɔ suwa fɛɛɛ fɛi ké.

¹⁹ Kacuculaya ká paaləna-wɛ, na pa kətasi təm la-wɛɣɛ fɛɛɛ.

5

Iseyeli paasənlaa asayaa təm

¹ Mɔ́rúó Taca təma si:

Kətəlaa na Iseyeli paasənlaa

na wulav təyaya nyəma me, í nu teu.

Pu wɛɛ ké si í fɛŋ na pə tə teu.

Paa na mpu, ɩlena mu pəsi ma yəlaa ɩsu katəka,

yaa puluyɔ ke Misipa,

ke Tapəə puɣu təə,

² na ɩsu púóó anaam ke Sitim.

Ama maa sɛɣɛsi mə təna na í ná na í tisi.

³ Ma nyəma Iseyeli təm ké,

tə fɛi-m səkɛtuɣu.

Mə tusina Ifəlayim nyəma ke laatu na pə wasaŋkalətu taa.

ɩlena pə tɛɛ mə təna.

⁴ Iseyeli nyəma mə kɔlapəɛ ta ha-meɣɛ mpaav si

í məli mə Iso má ma kin.

Laatu ləmayasəɛ wɛnna mə taa na í yəɣi-m.

⁵ Mpi Iseyeli nyəma me í hɔləsəna laŋɩ tə

mpi pə hɔləɣəna mə wɛɛtu.

Mə ɩsayaɩ cɔpina-me na pə kɛnna Yuta nyəma.

⁶ I pona mə təla si í laki kətaya,

ɩlena í kəə-m yəɣətənav.

Ama í ta maɣana-m.
 Mpi tɔ, ma yela-me.
 7 Í yela-m na í lɔlɔ kpaɪ piya.
 Mə ɪcatɛ ka pəsi ncaalɛ pə kaa tala ɪsɔtɔ.

Yuta na Iseyeli nyóma pa yoo

8 Ḿpóyó Tacaɔ tasaa si:
 Í hɔlɔ apalɔtutuyɔ kɛ Kipeya,
 na akantəle kɛ Lama.
 Í yaya apalɔkakiiɪsasɪ kɛ Petɛɛli.
 Pɛncamɛɛ, la laakali kɛ nyá waali.
 9 Iseyeli nyóma ká wakəli yem kɛ ŋkpaŋyɔ həm wule.
 Nti ma kpaaləɣi-mɛɣɛ ɪsəntɔ tɔ,
 tə wɛ tampana ké.
 10 Yuta nyɔyɔ nyóma ná laɣasəɣi tetu toosi ké.
 Ama ma pááná ká huu mə tɔɔ ɪsu pəɣɔ lɔm.
 11 Í muyula Iseyeli nyóma,
 í ta ha-wɛɣɛ pa tampana.
 Mpi tɔ, í caakaya si í təŋ mə kusəsutɔ.
 12 Maa kpa-mɛɣɛ ɪsu caləmvla,
 na Yuta nyóma ɪsu səmola.
 13 Mə naalɛ í cɛkənaa si í fɛina alaafəya.
 Ntɛna Iseyeli nyóma tili Asilii wulav
 sɔsɔ kiŋ na pá yəɣətəna-i.
 Ama ílé ɪ kaa pəsi mə sənau.
 Halɪ ḿpóyó ɪ ká waa-me.
 14 Pə taya pulɔ, Tacaɔ ma,
 ma kpana Yuta na Iseyeli ɪsu təɣɔlaya.
 Ye ma kpa ma təɣənaɣa ma tɛɛna ké,
 nəɣəlv fɛina toma si í lɛeki-m.

Yəlaa məlvɔv kɛ Iɔ tɛɛ

15 Mpu tɔ, maa məli ma tɛ,
 haləna yəlaa cɛkəna pa ɪsəɣatɔ
 na pá kɛsəna ma tɔɔ.
 Ye pa suv wahala taa, paa pɛɛki-m ké.
 Tacaɔ má ma yəɣətəna mpu.

6

1 Waatv inəɣələ Iseyeli nyóma ká tɔ si:
 Tə mələɣi Tacaɔ nyá nyá tɔɔ.
 Nyá kəna-tv.
 Úɛ n ká həkə ta hiŋ na ń waa-tv,
 2 na ń ha-tɔyɔ weesuɣu.
 Pə kaasa kuyɛɛŋ naalɛ,
 ɪlɛna ń kusɪ-tɔyɔv tooso nyəŋkv taa.
 3 Mpu tɔ, tə sɛɛsi ɪsələ kɛ teu na tó nyɪ Tacaɔ.
 ɪsu ilim lukəyɔv tananə na tɛv náá nu toomaya tɔ.
 Mpu tətəɣɔ Tacaɔ sənau təm wɛ naani.

4 Waatv inəɣi Tacaɔ ká pəsi ɪ ti si:
 ɪsənaya maa tɛna Yuta na Iseyeli pa təm?
 Anɪ pa luyɔ u laa-m luw ké ɪsu tananə ihunte,

yaa cəlvu saalvuv tə.

⁵ Pə təə ké ma yookina-we na

Isə kuyəvətutv teləsəlaa waasv.

Ma kpaaləvwi-we si paa kv mə təna.

Ma kvsələm naa teu ké təceicei isv ilim.

⁶ Ma caa ké si yəlaa í nyi-m na pá laki kvpantv.

Pəle pə kəla kətasi nsi kəkə lusa si təna tə.

Iseyeli taa acaalətv

⁷ Teitei isv yəlaa təna lavv tə,

ńpúyú mə ta təkí isəna

í ká sv mə nəəsi tə.

⁸ Kalaati ná ké asayaa icate ke,

na pá kvwi yəlaa.

⁹ Kətəlaa kpekəle ná pəsa yulukulaa ké.

Pa ceŋəvwi yəlaa ke Sikem mpaav taa.

Mpi tə, pa ha pa təvwi kawalaya taa ké.

¹⁰ Ma nawa acaalətv ke Iseyeli piitim taa.

Tuvv ke pa laaki na pá pilisiyi təma.

¹¹ Pə kaasa Yuta nyəma tə,

ma tv mə hvule pəle ké.

7

Iseyeli taa kvwakələm

ńpúyú Taca təma si:

Waatv wei maa tayanı məŋnav ke ma yəlaa

mpa paa kuuwa na pa tēna tə.

¹ Saa wei ma tūvwi ma taa si maa tayanı Iseyeli nyəma tə,

pə kuliyi mə isayavv na mə mvsəv təə ké.

Mpi tə, í laki puyusuyv təma ké,

na í ŋmuləvwi tēsi taa, na mpatəntaa.

² Í hvvki si ma nyəmə mə isayavv təə.

Nəənəə tə saləka kēle í təkí na má naaki.

³ Kawalaya ke yəlaa cetəvəna wulav na í waali nyəma,

na pá we lavv hvlvmlē taa.

⁴ Í ke wasavkalənaa ke mə tənaya.

Í wee ké isv potopotona tuvuluvv,

ŋkv pa havvsa na pá yele kəkə tikuvv

na pá nuyutiyi somtv tə,

haləna tə kpa.

⁵ Ye pa təkí wulav acima

í waali nyəma nyəvki ké na pá haya.

Svlv kvwi-we,

ilena pá svv yem yem vəvətaya.

⁶ Pa cakí wulav acava ké na pá havv isv kəkə.

Ahoo yuyi, ilena pá hev.

Kvfev ilena pá kvli í təə.

⁷ Pa təna pa haki pááná ké.

Ilena pá kvwi pa avulaa ke kvlvv kvlvv.

Pəcó pa taa nəvəlv ta yaa-m si má sənə-í.

8 Iseyeli nyóma í matəna piitimnaa lempənaa ké.
 Ƨ lapaya isu petepetaya ŋka pa ta pəsi na ká nyaya tə.
 9 Kpai nyóma nyóokəna mə toŋ,
 na í kpatələyi, na mə nyóŋ hóləməyi, í ta cekəna.
 10 Mpi Iseyeli nyóma me í hóləsəna laŋa tə,
 mpi pə hóləχəna mə wəetu.
 Ma yəlaa mə kalampaani kuyəna mə təm.
 Paa na mpv u pəkəyi si í məli ma kiŋ.
 11 Ifəlayim nyóma í pəsa isu alukuku kumeleŋ ké.
 Halí í yaa Icipiti nyóma na Asilii nyóma si pá waasi-me.
 12 Ye í puki mpv,
 maa kra-meγe ma puluyu
 taa ké teitei isu sumasi,
 na má hə mə ŋkraŋŋ,
 isu maa kraaluyv-me tə.

13 Isu í seekuyu-m mpv tə, í lepaya.
 Maa wakəli-meγe í kuluyv ma təw ke mpv tə pə təw ké.
 Ma caakaya mə waasuyv ké.
 Ama mə isəsəev ke kaloolaya ké.
 14 Ƨ wiiki yem ké na í pilimiyi na í heetəyi mə ti.
 Ama u teŋ mə taa,
 na í sələməyi-m təχənaγa pəcó í kuləyi ma təw.
 15 Aní ma səsəna-meγe toŋ.
 Uəna ma kucəwv pəsi ikpatəle.
 16 Ƨ kisa ma təw ké mələnav,
 na í yóələyi apalutv isu təwv kpai nyəŋkv.
 Mə kolontunaa ká kv mə səsaa ke pa kalampaani təw.
 Uəna pə waasi Icipiti nyóma na pəle pa paana-me.

8

Ye Yvlv tuu heelim, kacuculaya ke i kvŋ

1 Μρύγύ Τασαα τəma si:
 Ƨ hólí apalututuyv.
 Kolontu tii ma tetv təw ké isu yepeleku.
 Mpi tə, Iseyeli nyóma í yəka ma kiiu,
 na í wakəli má na-me tá nəγə pəeluyv.
 2 Uəna í wiina-m si,
 meγe Iseyeli nyóma,
 í nyəma-m si maγa mə Iso.
 3 Ƨ ləwa tampana təγə
 kolontu ka təχəni-me.
 4 Ƨ kraaki awulaa,
 na pa waali nyóma,
 u pəəsəyi-m natəli.
 Mə liyitee na mə wəlanaa ke
 í kprakəyi na í ləcki yem si,
 í luki tuŋ.
 Pə təw ké paa wakəli-me.
 5 Samalii nyóma me,
 i lə mə wəla navle.
 Ƨ kraasəyi ma páána ké.

Waatv wei ké í ká yele isayatu
na má yele-meɣe kalənav?

⁶ Iseyeli koolu lapəna mə navle nte.

Tə feina Iso pɔlvɔv.

Pə tɔɔ ké tu yɔki.

⁷ Timpi í tuukuɣu heelim tɔ,

isu i kɔma kacuculaya.

Teitei isu pa tukuɣu ituule tɔ si:

Ye tɔɣənaɣa ta tv nyɔɔɲ mɔlvɔm fei.

Paa mɔlvɔm tu wee, caɣalaa ká tɔɣəna-wi.

⁸ Iseyeli nyəma me,

mə tɔm tema.

I we piitimnaa taa ké isu

tiyaya ŋka paa lakəna tɔ.

⁹ Pepe tɔɔ ké í pola Asilii,

isu taale kraŋaya ŋka ka yeləɣi ka ti tɔɔ tɔ,

si pá waasi-me?

Haləna í ha kɔhaaŋ si í hiki cewaa?

I tá kisi ŋmakəlvɔv,

isu taale kraŋasi suwe?

¹⁰ Paa i haaki lelaa ke kɔhaaŋ tɔ,

mə kreɣeluyɔ waatv kəmnə ntɔ.

Pə kaasa pəcɔ, í ká tɔɣə wahala,

na səɣəla nna wulav səsɔ ká sɔki-me tɔ.

¹¹ I ŋmawa kətaya təlataɛnaa ke səsəm si í pəntəɣi.

Mə kətasi təlataɛnaa yelina na í pəntəɣi.

¹² Paa maa ŋmaa-meɣe layatv

tasvɔvnaa ke tɔm isəna,

í kaa paasəna.

¹³ Luluɣu tɔɔ ké í laki mə kətasi.

Ama maa mɔvi.

Mpi tɔ, maa sɔki mə isayatv tɔɔ.

I su ma pona-meɣe Icipiti na pə hɔ mə ŋkraŋvɔv.

¹⁴ Iseyeli nyəma me,

í sɔwa mə ŋmalv tɔɔ,

na í ŋma mə təɣi kutulvŋ kɔpaŋ.

Yuta nyəma ná ŋma koloosi na pá cəna acalɛɛ tuutuuma.

Ama isu ma wəpa mə acalɛɛ na mə kutulvŋ kɔpaŋ ke kəkɔ.

9

Iseyeli nyəma ká laŋ pə təna

¹ Iseyeli nyəma í taa yəɔləɣəna

kɔmtv isu piitimnaa lelaa.

Mpi tɔ, í ləwa mə Iso na í təŋəɣi tuŋ.

Pəcɔ í sɔla kɔfelvɔv asilima

nyəŋkv ke təfallənaa taa.

² Ama mə tɔɣənaɣa pee na mə nim,

na mə sɔlvɔm kɔfam mpi í taŋaa tɔ,

pə ta ke mə nyəm.

³ I kaa pəsi na í caya Taca tetv taa.

Pə wεε si í məli Icipiti,
 yaa Asilii na í təγə asilima təγənaγa.
 4 Í kaa pəsi na í la Tacaa ke kətasi,
 yaa í liisi-i solum na í lanje hee.
 Mə təγənaγa ká pəsi-meγe ləyaya nyəŋka ké.
 Wei í təγaa í pəsi asilima pulu.
 Mə nyəγəsi tike ke mə təγənaγa ká ku.
 Í kaa surna-keγe Iso təseee taa.

5 Isənaγa í ká la Tacaa
 acima kuyaku səsəw wule?
 6 Ye pə wakəla mə icate na í cəsəsi Icipiti taa,
 pəle paa pi-meγe Mamfi icate taa.
 Uena mə liyitee nyəγətə wontu wakəli,
 na nyutu na səwa pə nyala tə taa.
 7 Tacaa huule waatu tapəna ntə,
 í ká feli-me.
 Mə si Iso kuyəγətutu teləsulə ná suu kraŋyū,
 na yulu wei Iso yəγətənaa tə í laki yeleye.
 Ue mə isayatu na mə kuwakələm kələna təw na pə we mpu.
 8 Iso kuyəγətutu teləsulə wei í yaaki kraŋtu tə
 í na Iso pa feŋiyina Iseyeli təw.
 Isu í nyəkuyə sumasi ke katəŋmusi tə,
 m̄p̄yú í laki Iso kuyəγətutu teləsulə maya paa timpi.
 Paa Iso təseee taa yəlaa,
 pa nyənəyi-m pa kolontu ké.
 9 Mə isayatu nti í ka lapa Kipeya təγə í təkaa.
 Ue Tacaa kaa səsə tə təw.
 Í ka yelee na í ná pə nau.

Tacaa lanwakəlle ke Iseyeli təw

10 M̄p̄yú Tacaa yəγətəa si:
 Iseyeli nyəma ka we-m ləŋ ké isu
 yulu hikuyuu lesəŋ pəle kupampante ke wulaya tetu taa tə.
 Pəyele na ma nyənəyi mə caanaa isu fiki kalaalaya.
 Ama í təŋa tuyə isayau Paali-Peyəw*fa*.
 Uena í pəsi acaalətu nyəma ke teitei isu ku wεε tə. ^a Tuyə kulalaaw hətə ke.
 11 Mə yəlaa teeli ká kuŋi huntə isu sumaya.
 Í kaa tasa husi hayaw,
 m̄p̄yú pu laki ləlyə.
 12 Paa í pəsaa na í hiki piya napəli,
 isu ma kpiisa si təna na si ta lafa yəlaa.
 Ye ma ha-meγe siyile mə təm tēma.
 13 Ma nawa Iseyeli nyəma,
 na pá səŋa lonte kupante taa isu Tiii nyəma.
 Ama paa pona pa piya ke kulaa isentaa ké.

14 M̄p̄yú Osee təma si:
 Tacaa, pepeye n ká həna yəlaa pane pa ŋkraŋyū?
 La na pa alaa husi luki,
 na hələm nyəw pa həla taa.

^a 9:10 Paali-Peyəw: Paali-Peyəw kuləm inəyi pa yaaki tətə si Peti-Peyəw.

15 Μρύγύ Τασα τῶμα σι:
 Kilikaa ke ma nawa mə ɪsəyatv təna.
 ʌna ma muna-meɣe páána.
 Maa təɣəni-meɣe ma teɣe mə təma asayee tə.
 Mə nyɔɣv nyəma təna kuləɣi ma təw kέ.
 Ma kaa tasa-meɣe səlɔɣv.
 16 Pə hika-me na mə lila təna wɔli.
 ʌ kaa tasa pəle ke lɔɣv.
 Paa na mə alaa tasa piya lɔɣv,
 ma kɔɣi si tənaya.

17 Μρύγύ Osee τῶμα σι:
 Ma ʌsə luɣv fei-me tətəɣə timpɪ í kisa-i nunav tə.
 ʌ ká la cəlaa ke piitimnaa lelaa taa kέ.

10

ʌseyeli nyəma kawulaya na pa laav tənaya suv

1 ʌseyeli nyəma me í ka we kέ ɪsu tuɲ
 wei pa yaa si ʌsɛɲ tə ɪ taale kɔpante,
 nte tə lɔɣv teu tə.
 ʌsəna í lɔɣv təɣə
 í lɔɣsaya təlaalena na tuɲ.
 ʌna í tayanəɣi-i teitei,
 ɪsu pa tayanɔɣv ɪcate tə.
 2 Yəlaa me í kέ pəpətuna ke hatoo mə taa kέ.
 Pə təw kέ Τασα ká yəki mə təlaalena,
 na mə ɪsəyatv məli mə nyəɔɲ taa.
 3 ʌ ká yəɣəti kέ si:
 Ye tə feina wulav,
 tə ta sɛɛ Τασα təɣə.
 Ye ʌlé ɪ fei pepeɣe pə kv-tv?
 4 Mə yəɣətaya na mə tuunav katatəɣaya taka.
 Pəyele kətamsa kέ í pɛela pəpətv nəsɪ.
 Siyisuyv wakəlaa kέ,
 ɪsu kpaɲkalayalaya nyəɔkɔɣv kətəɣəv taa tə.
 5 Samalii nyəma ná luɲiyi wɔla navle nte tə we Petɛɛli tə.
 ʌna kətəlaa na yəlaa pá seliyi na pá caya tə ləyaya.
 Mpi tə, tə yuɲ caa kuləɣv ke mə hekv kέ.
 6 Paa pona wɔla navle nte tə mayamaya ke Asilii kέ,
 na pá ha wulav səsə.
 Pɪ pasa ʌseyeli nyəma meɣe səsəm kέ,
 na í təɣə feɛɛ ke yaasi ɪni ɪ təw.
 7 Samalii nyá təm tema.
 Pə tala nyá wulav tənaya kέ ɪsu lvm kpaɣa taav.
 8 Pə kpiisa Petɛɛli təlaalena mpa
 pa tusa ʌseyeli nyəma tə pa təna, na səwa nyə.
 Waatv ɪnəɣi í ká wiikina pəɔɲ si
 í takɪ-me na pulasi si si nyəki-me.

ʌseyeli nyəma kvm ke pa kututuum

9 Hatoo ʌseyeli nyəma me í lapv

mə kaanutv ntiyi Kipeya tə, í ta layasi.
 Ue pə wεε ké si kolontu í nan-mεγε təna.
 10 Maa yelee na piitimnaa hə mə ηkpaηyυv,
 ke mə isayav kvlelətv nti tə tə.

11 I ka we ké isu nav alvnyəη kvfalv
 wei pa faləsaa na í makv kvtəγəv tə.
 Tacaα nawa sv i luyv kii teu.
 Uena í nyulv sv i tvγi-i akuyv kvrátúγó.
 Yuta ka lukiyi, na Iseyeli náá tayanəγi.

12 I tuu kvsiyisim na í kv səlvvυv.
 I toosi taale kvfate.
 Pə tala sv í keesəna Tacaα má ma tə
 na má kəv na má kooli-mεγε kvpantv.
 13 Ama isayav ke mə halaa na í kvη-ti,
 na í təγə kaloolaya pəle.

Yovu keekena na yoolaa
 tuutuuma ke í lakaya na í taaki.
 14 Pə təv ké pv wiisina-mεγε yovu taa,
 na pə kvpiisi mə koloosi acalεε təna.
 Teitei isu Mowapv wulav Saləman kv yovna
 Pəti-Apεeli nyəma na í nanv ti totonaa na pa piya tə,
 15 mrvúγó maa lana-mεγε
 mə isayav kvtatəlaya tə.
 Mə wulav tomle nté tananv tεε.

11

Iseyeli nyəma kaanutv na Isə səlvvυv

1 Mrvúγó Tacaα təma sv:
 Waavv wei Iseyeli n ka ké ifepv tə,
 maa səla-η ké.
 Haləna má yaa-η ma pəyaya,
 na má ləsi-η Icipiti taa.
 2 Ma təηna-η yaav,
 ulena nyaa seeki-m na í laaki Paalv na tvη lələη.
 Uena n wəki-i kvtaγa tulaalv.
 3 Pəyele má təkəna nyá niη na má hə-η taataa.
 Ama n ta nyəvna təna.
 4 Ma səla-η ké,
 na má paasəna-η təpamm,
 na má wəγaləγi-η,
 isu cεcε lakvγv i pəyaya tə.
 Ma sopa nyá tεε,
 na má haaki-η təγənaγa.

5 Icipiti nyəma kaa taa-mεγε yomle kvpav yaa.
 Ama Asilii nyəma ká ηmakələna-mεγε
 timpv í kisa ma kvη ke kvntε tə.
 6 Pə təv ké yovu ka wεε mə acalεε taa,
 na kv wakəli a kvkentim.
 Iseyeli nyəma kvmayasəm kasəyaya nté.

7 Ma yəlaa caaki-m kisuyu
na pá yaaki-we na Iso təə, paa nuki.

8 Isənaya maa pəsi na má lo Iseyeli na pə saali?
Na má wakəli-ŋ isu ma lapu Atəma,
na Sepoyim pə acaləe tə?
Təfo pu wakəli ma lanle na má nyasa ma təyi kela.

9 Ma kaa tasa Ifəlayim nyəma ke wakəlyu.
Mpi tə, ma ké Iso Nanŋ tu ké,
ma ta ke yulu.

10 Iso ká yaa i yəlaa mpa pa kuuwa
na pá tēna hatoo tenku waali tə na pá kəə.
Teitei isu təyolaya wiikuɣu na ká kotiɣi ka piya tə.

11 I ka lu Icipiti na Asilii ke ləŋ,
isu sumɣuɣu, yaa alukuku kulyu tə.
Uena má məŋna-meyə mə tē.
Tacaá má, ma yəyətəna mpu.

12

Krou u ləlyi pite

1 Mɣyú Tacaá təma si:
Kaloolaya tike ke Iseyeli nyəma me í
laki-m na í puɣusuɣu-m tam.
Ama Yuta ná tamsəna Nanŋ tu má.
2 Iseyeli nyəma haaki Icipiti nyəma ke nim si pá hii camte.
Mə na Asilii nyəma í pəeləyi nəəsi.
I lələsəyi mə kaloolaya,
na mə musuŋ təma ke paa kuyaku ŋku.
Ama mə camte kaa kəli heelim ké leeluyu.

3 Tacaá má maa huuna Yuta nyəma meye.
Maa paasəna Yakəpu ləlyu nyəma meye mə təntə isayalə təə.
Maa yele na í təyə mə isayatu saləka.
4 Hatoo toto lotu taa ké Yakəpu nyá n caala nyá tētə təə ké kulyu.
Pə kəə na nyá na Iso í lu waatu wei nyá isə nyaalaa tə.
5 Nyá na isətaa tillu í ləpa na n kəli ílé.
Uena n wii na n sələmi-i si í kooli-ŋ kəpantu.
N pola Petəeli, uena Tacaá lu nyá təə na í heeli-ŋ si:
6 Maɣalə Toma təna tu Tacaá.
7 Maa yele na n məli cəne.
Ama pə wee si n təŋ tampana na n laki kəpantu ké.
Tu nyá Iso má, ma tike ke naani.

8 Iseyeli nyəma í təka mə nin taa ké
mə sanəya isayav ké,
isu taatəlaa.
I səla kamuɣulaya.
9 I təŋ si mə hikuyu ke mə təmlə sote ké,
pə taya kawalaya təm.
Ue isayatu fəi tənə səu taa se.
Pə taya kəpantu ke təna.
10 Ntəna Tacaá si:

Hatoo í wɛv Icipiti taa tɔɔɔ ma ké mə Iso.
 Ue maa yelee na í məli coka taa cayale,
 ɪsu mə acima waatunaa.

¹¹ Iso kuyɔɔtɔtɔ teləsəlaa ke ma heeliyi ma təm.
 Ma hɔlɔyi-meyɛ ma luyɔ nyəntɔ,
 na má sɛɛ-meyɛ ɪsɔnaa ke toosee taka taa si,
 pá teləsi-me.

¹² Kalaati nyóma mə pəsa asayaa kpitikpitinaa ké.
 Səm ke pə kaasəna-me.
 Naan kataasi ke í haakaya kɔhaan ke Kilikaa.
 Ama mə kətasi tɔlate pəsa haləm taa kanmaasi huwa.

¹³ Yakəpɔ ka cəsa Mesopotami tetɔ taa,
 na í pəsi lelv ntiyilu ke alb tɔɔ.

¹⁴ Ama Iso kuyɔɔtɔtɔ teləsɔlv ke Iso tilaa si
 í ləsi Iseyeli nyóma meye Icipiti taa.
 Kɔlvɔm inəyi ɪ tuwa si í tiiki ɪ yəlaa.

¹⁵ Iseyeli yəlaa me í yəla Taca aɔalɔtɔ,
 na í wakəli ɪ lanje tənənan.
 Ama ílé ɪ ká leeti-meyɛ mə fɛɛɛ.
 ɪ ká mələna mə yɔlvkɔle ke mə nyɔɔn taa ké.

13

Iso tɔɔ kɔllaa səm

¹ Ifəlayim kpekəle nyóma me
 í ka nmakəlayana Iseyeli taa,
 na í yɔɔtəyi na yəlaa tənə tee sɔvkəna-me.
 Ama í kv mə ti təm na tuɔ laav, ɪlena í si.
² Paa na mpɔ, í kama nyɔɔv ke mə ɪsayatɔ taa ké.
 ɪ luki mə liyitee nyəɔtɔ ke tɔɔv leɛsɔv.
 Pəyele koolu lupina nawee leɛsəɔ inɪ.
 ɪlena me si í wayaləyi-ɪ na í laaki-ɪ.
³ Pə tɔɔ ké ɪ ka saali yem, ɪsu tanan ihunte.
 Yaa ankpələe, yaa ləɔtɔ kɔlvɔv təɔnaya təmate tɔ.
 Yaa ɪsu nyɔɔsi lukɔvna kutuluɔv ləpɔtɔ taa tɔ.

⁴ Mpyó Taca yəɔta si:
 Má kəna mə Iso ke hatoo í luv Icipiti taa tɔ.
 ɪ ta nata nəɔlv na í nəɔsəna-m.
 Pəyele nəɔlv fei na í waasəyi ɪsu má.
⁵ Má feɔna mə tɔɔ ké wɔlaya tetɔ
 taa ké timpi nikaya fei mpɔ tɔ.

⁶ ɪ hikaa na í haya.
 ɪlena í sɔv kalampaani taa,
 na í sɔɔ ma tɔɔ.

⁷ Pə tɔɔ ké ma pəsa mə tənə,
 ɪsu təɔlaya yaa kpou wei ɪ papa mpaav taa tɔ.
⁸ Ma kɔla mə tɔɔ ké,
 ɪsu pa kpakɔv taale wontuɔv ɪsayav pəyaya tɔ.
 Maa cəli-me na má li-me, ɪsu təɔlaya.
 Taale wontu ká cəli-me təɔtəɔtɔ.

⁹ ɪ lə ma wei pu wɛɛ si má waasi-me tɔ,

pə təw kə pə wakəla-meyə mpu.

¹⁰ Mə sələməna-m si má kra-meyə wulav na paasənlaa.

Pele pa temna we? Pá ya-me ile.

¹¹ Pááná ke ma kraana-meyə wulav,
na kulómee anəgi maa təgənəna-i.

¹² Pa ηmaa Iseyeli nyəma me mə tasəkəle tənaya,
na pá ηməsi teu.

¹³ ǀnəgəsəna kə isu ahuləm kumeləη
luluyv takuyv na í kisi luw tə.

¹⁴ Ama ma kaa leeki-meyə səm nəgə taa,
na má ya-meyə atətəle taa.

Pə təw tə, səm nyá kv-we.

Atətəle, nyaa li-we.

Ma feina mə pətətəle.

¹⁵ Paa Iseyeli nyəma í ká leesi mə tətənaa hekuv.

Maa yele na kolontunaa lu mə təw kə.

Hilimate nyəəkuyv hila na ləkənaa ke isəna tə,
ḿpúgú pele pa kuu mə krańcoou təna.

14

¹ Pə wee si Samalii nyəma me

í təgə mə isayatu saləka kə.

Mpi tə, í kula ma təw.

Paa kv mə na mə piya ke yoou taa,
na pá tuli mə ahontonaa lotu.

Isə waasuyv ke iyəlaa

² Ḿpúgú Tacaa yəgətəa si:

Iseyeli nyəma í məli mə Isə Tacaa ma ma kiη.

Mpi tə, mə isayatu pəta-meyə.

³ Ile í layasi na í məli ma kiη na í wiina-m si:

Tayani-tuyv ta isayatu,

na ń mɔ ta sɛɛtu isu kvhaaη.

⁴ Pə taya Asilii ká waasəna-tv.

Pəcə tə kaa tasa yoou kraγanəη ke naani tuyv.

Tə kaa tasa tuiη inəgi lunuyv isu ta Isə nyá.

Mpi tə, nyá tike n wenna katayəlaya pətətəle.

⁵ Ilena Tacaa si:

Ye í mələna ma təw,

maa tayani mə isayatu.

Maa kv ma pááná ke mə təw na má səli-meyə teu.

⁶ Maa wee Iseyeli nyəma isu cəlv kvpaŋkv kraakuyv tə.

Nyutu ká tv hetv, na Lipaη tuyv səsəv ka lila.

⁷ ǀ ká heli piliŋasi ke teu isu tuyv ηku pa yaa si olifi tə.

Mə səsəvη ká nyala isu Lipaη hətuyv.

⁸ ǀ ká kəw na má kenti mə təw

na í hala təgənaya na pə lá teu.

ǀ ka tv hetv isu lesəη taale,

na mə həte yaa isu Lipaη sulum.

⁹ Mə na tuiη kulalaη í kaa we?

Má mɔyuna mə sələməη na má feŋiyi mə təw.

Ma we-mege isu tɔyɔ ŋku kɔ hatu u tɔɔki tɔ.
Má haakəna-mege mə tawa kɔvlɔm.

¹⁰Yɔlv wei i ké layatu
na nyəntu tɔ í cekəna tɔm tənɛ.
Tacaɔ mpaav hɔlɔyənə weesuyu na alaafəya.
Tampəna tɔŋlaa pəsəyi na pá tɔŋ-kɔ.
Ama tɔɔ kɔllaa ná hotiyi.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU
SOWEELI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Koyaku nakoli ku wee, na pa yaaki-ku si Iso koyaku səsəw. Ku wule ke i ká huuna Iseyeli nyéma na i toma səsəw. I ká keesəna pa yaasi isayaw ké. I ká huuna piitimnaa lempənaa, na í keesəna yaasi wei pele pa lakayana Iseyeli nyéma tə. Mpi mpi pə hɔlayaa si koyaku səsəw ŋku ku koo tɔyɔ. Kutolonɔɔ luu, na wɔlaya, na kəkəsi nyayaw, na kolontunaa yoolaa tutuyu.

Isəna pa faɣa Soweeɓi takəlaya tɔ:

Kutolonɔɔ luu na Iseyeli nyéma nyulelen si pá keesəna Iso tɔw, titite 1:1-2:17

Isə su i yəlaa ke nəɣo si i ká mələna-weyɛ pa wule taa, titite 2:18-3:5

Isə ká huuna piitimnaa kpai nyéma na í wakəli-we, titite 4:1-21

¹ Tom nti Taca heela Petuyeli
pəyalɔ Soweeɓi tɔyɔ.

Wɔlaya na kutəyɔw tɔyɔlaa pə tom

² Yuta nyéma na pə səsaa me,

í tu ŋkpaŋŋ na í nu.

Too tɔ, yaasi ine i tema kənte ke

mə caanaa waatu yaa mə waatu taa?

³ I keesəyi-təyi mə piya

na pele pa keesi-təyi pa nyəŋsi.

Uena pele pá keesi pa waali nyéma.

⁴ Tɔyɔlaa tom liyiti ka tɔyɔna mə hatəmutu.

Sonsompee í kpisa mpi ile kutolonɔɔ náá tɔyɔ.

Kutolonɔɔ í kpisa mpi ile kahusi náá tɔyɔ.

Kahusi í kpisa mpi ile cələŋ náá tɔyɔ.

⁵ Solnyɔɔlaa me, í fe,

na mə laŋa wakəli na í wii.

Mpi tɔ, pə ləsa-wəyi mə nəɣo taa ile í laŋa solom.

⁶ Piitim tuutuuma lu ma tetu taa,

na pə tɔŋ we səyɔntu.

Pə tamasi na pə kela we isu tɔyɔlaya.

⁷ Pə kraala ta lesen na ta fikinaa tuŋ.

Pə kəla təna na pé yele tɔyɔ na ku hɔlɔmaa.

⁸ I wii isu asaalu kufalu

cakuɣu i paalu ləyaya tɔ.

⁹⁻¹⁰ Pə tɔyɔ tawa təna na pə wakəli tetu laŋle.

Pə tɔw ké paa tasəyi kətaya tɔyɔnaya pee

na solom na nim ponaw ke Iso təsele taa.

Kətəlaa ná caya ləyaya.

¹¹ Hataa na lesen tawa nyéma wiiki.

Mpi tɔ, tɔyɔnasi pee nyəŋsi saala yem.

¹² Lesen tuŋ wɔlaa.

Fikinaa tuŋ na kulɔlɔŋ leləŋ təna lontilaa.

Yəlaa laŋhɔlɔmle təna saala yem.

Nəhəkutv na Iso wiinaw

¹³ Kətaya təlate kətəlaa,

me mpa i ké Iso tæmle lataa tɔ.
 ʔ suu mæ læyaya wontu isu fɔlætɔnaa taka na í wii,
 í hæntəna laŋwakəlle.
 Mpi tɔ, paa tasəyi ponau ke Taca tæsele
 taa ké kətaya tɔyɔnaya pee na sɔlɔm.
 14 ʔ la kotuyu səsəɔv.
 ʔ kpeyeli səsaa na yəlaa təna ke tá
 Iso Taca tæsele taa.
 ʔ həkɔ nɔəsɪ na í wiina-i.

Taca pááná kuyaku

15 Hai, waiyo!
 Taca huule kuyaku kpeyetaa.
 Wule nteye Iso Toma təna tu ká wakəli.
 16 Ta isentaa tənaya ta tɔyɔnaya
 ká saali yem tə kaa pəsi pɔlv.
 Laŋhɔlɔmle na aŋmaala ká lu ta Iso tɔyaya taa.
 17 Mətutuuna məəna tetu tɛɛ.
 Tɔyɔnaya pee nyəŋka fei tətɔ.
 Pə yela kpeɛŋ ke kpeɛɛ na í yəki.
 18 Təla feina nyutu,
 na á wiiki, na á cəəki yem.
 Heɛŋ mayamaya ná tɛma taasi.

Iso kuyəyətutu teləsvlu sələməyi Iso

19 Taca, nyaya ma wiikina.
 Mpi tɔ, wɔlaya tetu taa nyutu
 na tuŋ təna nyayaa ké isu kəkɔ.
 20 Taale wontu mayamaya ná
 keesa ise na nyá tɔɔ ké.
 Mpi tɔ, pusi təna nyəəwa na nyutu wɔli.
 Kəkɔ nyaya wɔlaya tetu nyutu.

2

Taca kuyaku kpeyetyu

1 ʔ hɔli tutuyu ke Iso puyɔ
 naŋŋ nyəŋku Siyəŋ taa.
 Tetu nyəma me, í sele.
 Mpi tɔ, Taca huule kuyaku kpeyetaa ké.
 2 Ku ké isəŋmɔntu kuyaku ŋku ku yuwa tɔyɔ.
 Ku ké səkpetyu kuyaku ké.
 Piitim səsəəm tɔŋ nyəm kraaki ké
 isu tefemle nyaaləm nyaalɔyɔ pɔ́ɔŋ tɔɔ tɔ.
 Too tɔ, pa ta nata pə taka ké
 waatɔnaa mpa pa tɛɛwa tɔ.
 Pəyele pa kaa na pə taka ké
 waatɔnaa mpa paa kəɔ tɔ pa taa.
 3 Piitim mpi pə nɔyɔ tɔɔ wɛ ke isu kəkɔ kumumuka.
 Na pə waali náá wɛ isu kəkɔ ŋka ka nyaki tɔ.
 Ye pə ta tata timpi,
 pə wɛ tələkuleku ké isu Iteni taale.
 Ye pə tɛɛwa ɪɛ pə yele kpeɛɛ,
 piitim mpi pu səəki pɔlv.

4 Pə we ké isu kpaɣanəh,
 na pə seeki isu kpaɣanəh ɔaɣalaa.
 5 Pə kuləɣi puɣu tɔɔ ké na pə teləsi lɛŋku tɔɔ.
 Pə wiiki ké isu yooou keekɛnaa,
 yaa nyuu sɔsɔɔv mɔkɔvɔ tɔ.
 Pə we ké isu yoolaa sɔsaa tɛkɔvɔ yooou tɔ.
 6 Ye pə kpeɣetaa sɔɣɔntu pu
 yɔlaa tənaya na pá seliyi.
 7 Pə tɔŋ ké isu akanaa na
 pə kraaki koloosi isu yoolaa.
 Pɔlvɔv u kee-wi.
 8 Paa wei na i mpaav ké,
 nɔɣɔlv u kaɣatəɣi lɛlv.
 Paa nyəmə ke pa tɔ-we pa tɛe ké.
 Pɔlvɔv u yasəɣi pa ɔaŋa.
 9 Pə tiiki ɪcɛtɛ tɔɔ ké na pə seeki koloosi tɔɔ.
 Pə kraaki kutulɔŋ tɔɔ na pə svkəna pətɔlee isu ŋmulaa.
 10 Tɛtɔ na ɪsɔtɔnvɔv pə seliyi pə nɔɣɔ tɔɔ ké.
 Ulena ilim na ɪsɔtɔ na ɪsɔtulɔŋasi pə si təkpitii.
 11 Tɔcaa nɔɣɔ nukɪ ké isu
 tɛv hɔla ke i yoolaa nɔɣɔ tɔɔ
 na pá we tuutuuma na pa tɔŋ we sɔɣɔntu.
 Pa laki nti i tɔɣv-we tɔ.
 Mpi tɔ, Tɔcaa hɔvle kɔvaku we sɔɣɔntu ké.
 Nɔɣɔlv kaa fiti kv wule.

Tɔcaa yaav ke i yɔlaa si pá layasi

12 Mɔpɔɣú Tɔcaa yɔɣɔtaa si:
 Pə na pə mpv tɔ,
 pənɛntɛ i pəsəɣi tɔtɔ na í mɛli ma kin na lotu kulɔmtv.
 ɪ həkɔ nɔɔsi, í pɛli ɪsɔlvɔm na í wiina-m.
 13 Pə taya mə wontu ke pə wee si í ɔɛli.
 Ama mə laŋa ke pu wee si á wakəli.
 Pə wee ké si í mɛli mə ɪsɔ Tɔcaa má ma kin.
 Mpi tɔ, ma sɔɔləɣi yɔlaa ké na má wɛna pa pətɔtɔle.
 Maa mɔɣi pááná ke lɔŋ,
 ma kɔpantv fɛi tənaya.
 Maa lɔɔki ɪsəna ma tɔ ma taa si maa nyəŋsi mə ɪsɛ tɔ.
 14 Ntanyɪ maa layasi hɔwɛɛ na má katɪ-mɛɣɛ kɔpantv.
 Ulena mu la-m kɔtasi ke mə tɔɣɔnaya pee na sɔlvɔm.

Nəhəkvɔ na ɪsɔ wiinav

15-16 ɪ hɔli tutuɣu ke Siyɔŋ taa.
 ɪ koti yɔlaa tənaya kotuɣu sɔsɔɔv.
 Pə kpaɣav kvkpatɔlaa na ifepiya, na ahɔlvɔmnaa.
 Halɪ akpaɣalaa mayamaya ká lu pa nanŋ taa.
 Pa təna pá həkɔ nɔɔsi.
 17 Tɔcaa tɔmlɛ lataa kɔtɔlaa í wii ɪsɔ tɔsɛɛɛ
 nɔnɔɣɔ na kɔtaya tɔlatɛ pə hekɔ taa.
 ɪ tekɪ ɪsɔ ké niŋ, na í nyəni ta pətɔtɔle.
 ɪ taa tɔ-tɔɣv fɛɛɛ.
 Pə taa kɔɔ na kpai nyəma wɔŋiyi-tv si:
 Pa ɪsɔ inɪ i we le si í səna-we?

Tacaa nuwa i yəlaa wiinav

18 M'p'uy' Tacaa nyá luyu tayana lapu ke nyá tetu.

N wena tə yəlaa pətətəle.

19 N nu ta wiinav na n̄ tə si,

n ká ha-tuyu təyənaya pee na sulum,

na nim, na pə tələnə-tu

Si n kaa tasa yeluyu na krai nyóma won-tu.

20 N ká təyənə ta kolontunaa

mpa pa kəmna ilim ntəyən tə tə.

N ká pona-weye pooluŋ ke wulaya tetu taa.

N ká tən̄si pa nəy tə nyóma ke təm ten̄ku lum.

Uena pa waali nyóma ke ten̄ku Metitelanee lum.

Pa sətəa sən̄ ká nyala paa timpi.

Mpi tə, n lapa təma səsəna ké.

21 Tetu, taa nyá,

nyá lan̄le í hulumi.

Mpi tə, Tacaa lakəna təma səsəna.

22 Taale wontu í taa nyá.

Nyutu ká nyala wulaya tetu teteka taa,

na tun̄ náá l̄h̄ i pee.

Tun̄ wei pa yaa si fikinaa na lesən̄naa tə pu susi təyuu.

23 Siyən̄ nyóma í ŋmaali mə Iso Tacaa tə.

Mpi tə, i ká yele na tən̄ nu-meye ku waatu.

Kancaalaya tən̄ na kantəkaya nyəŋku

ká nu-meye teitei, isu hatoo lən̄ taa.

24 Təyənaya pee təmatən̄naa suwa.

Sulum na nim pəle pə su heesi.

25 M'p'uy' Tacaa təma si:

Maa ləeti-meye mə təyənasi.

Paa nsi sonsompee na kutolon̄

na kah̄si na cələn̄ ka təya pusi liyiti tə.

**ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
AMOSI
TOM TAKELAYA
Kutulutu**

Pu wee si Iseyeli nyéma í caya tēma kin ké na heesuyu. Uena tonṭonaa náá tǎki acamaa ise na pá muyuliyi tēma. Ntēna Iso si isēna pə wee si paa wei í ká tēṅ tǎ, na Amōssi teləsi yēlaa. Iso pəəsəyi Iseyeli nyéma ke mpi pa laki na pə fēi teu tǎ pə tǎm.

Isēna pa faya Amōssi takēlaya tǎ:

Iso kaləḡəna Iseyeli kawulaya na pa cǎlǎ nyéma, titite 1-2

Mpi pə yoosiyi Iso na í yēlaa tǎ, titite 3-6

Tǎmnaa mpa pə kulaa na pá huli Amōssi tǎ, titite 7-9

¹ Tācaa Iso kula tǎm tǎo na í heeli Yuta ícate Tekowa tiikulu Amōssi. Tǎm nti tǎ ké Iseyeli kawulaya tǎm ké. Iso yəḡəta-təyi na pusi naale siki na pécó tetu seliyi. Yuta wulav Osiyasi na Iseyeli nyəḡ Solopuwam, wei í ké Sowasi pəyalu tǎ pa pəəle taa ke Iso yəḡəta tǎm nti si:

² Tācaa mu pááná,
na í nəḡo nu Siyəḡ puyv taa ké Yosalem,
isu tǎḡəlaya wula.
Tǎla tətəḡəlenaa nyutu wulaa,
na Kamēeli puyv nyutu lontili.

Tācaa kalənav ke Iseyeli na í cǎlǎ piitimnaa

(Sili nyéma nyəntv)

³ Ḿpóḡú Tācaa yəḡətaa si:
Pə taya isayatu kulǎmtv ke ma kaləḡəna
Silií ícate səsəəle nyéma me.
Uena pə tu kəlǎna isēna í kowa
Kalaati nyéma ke musuḡ na naaḡ akun tǎ.
Pə tǎo ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mə tǎo tǎ.
⁴ Maa nyayasi kǎkǎ ke mə awulaa,
Hasayeli na Pēni-Hatati pa tēesi.
⁵ Maa pēli Silií ícate Tamasi kampūnaa kukaləsəḡ.
Uena kolontu suw na í kv mə wulav na í yēlaa.
Mpi tǎ, isayatu heele taa ké í yəḡəḡəyi.
Ye pə kaasa mə tetu tēna íle paa kuu-me na pá tēena Kiii.

(Filiisi nyéma nyəntv)

⁶ Ḿpóḡú Tācaa tasaa si:
Pə taya isayatu kulǎmtv ke
ma kaləḡəna Kasa Filiisi nyéma me.
Uena pə tu kəlǎna isēna í kuu acalēe tǎcu yēlaa,
na í pēetəna-yēḡe Itǎm nyéma tǎ.
Pə tǎo ké ma kaa layasi nti ma tēma suw ke mə tǎo tǎ.
⁷ Maa nyayasi kǎkǎ ke Kasa ícate,
na tǎ kutulunḡ kupaḡ.
⁸ Maa kpiisi Asətati nyéma na Asəkaləḡ nyéma wulav.
Uena má niki Ikoləḡ nyéma tǎo.

Pə kaa kaasi Filiisi nyóma taa ké nəyɔlv.
Tacaɔ Iso má, ma yəyɔtəna mpv.

(Fenisii nyóma nyəntv)

⁹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa tətə si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Tiii Fenisii nyóma me.
Uena pə tu kələna isəna í ta təkɪ
nəyɔ ŋka mə na Iseyeli nyóma í ká pɛɛlaa tɔ.
Haləna í kuu acalɛɛ təcu yəlaa na
í pɛɛtəna Itəm nyóma tɔ.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹⁰ Maa nyayasi mə ɪcate Tiii
na tə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi ke kəkɔ.

(Itəm nyóma nyəntv)

¹¹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Itəm nyóma.
Uena pə tu kələna isəna í təyəna
mə tɛɛtɔnaa Iseyeli nyóma na layate tɔ.
Halɪ í kisi pa pətətəɛ
nyənyɔv si í kú mə rááná.
Uena í təkɪ-wɛ na mə taa ké tam.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹² Maa nyayasi mə ɪcate Temaŋ na pa kawulaya
tɛɛsi kupaŋsi nsi si wɛ Posəla ɪcate taa təyɔ kəkɔ.
Mpi tɔ, tənaya mə awulaa səsaa ka wɛɛ.

(Amoni nyóma nyəntv)

¹³ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Amoni nyóma.
Uena pə tu kələna isu í yasuyv
Kalaati ahontonaa lotu tɔ.
Í lapa ḿpúyú si í waləsəyɪ mə tɛtv.
Pə tɔɔ ké ma kaa layasi nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
¹⁴ Maa nyayasi kəkɔ ke mə ɪcate səsəɛɛ Lapa,
na pə nyaya mə kawulaya tɛɛsi kupaŋsi.
Yoo wula na kv kakiisasi na kv
kacuculaya taa ke maa la mpv.
¹⁵ Paa kpa mə wulav ke yomle
na pə kɛnna ɪ waali nyóma.
Tacaɔ Iso yəyɔtəna mpv.

2

(Mowapv nyóma nyəntv)

¹ Ḿpúyú Tacaɔ tasaa si:
Pə taya isayatu kvlɔmtv ke
ma kaləyəna Mowapv nyóma me,
Uena pə tu kələna isəna í wəpa

Itəm wulav mɔwa na í la kayalɔ tɔ.
 Pə tɔɔ ké ma kaa layasɪ nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
² Maa nyayasɪ Mowapɔ tetɔ ke kəkɔ,
 na mə kawulaya tɛɛsɪ kupaŋsɪ nsi sɪ
 wɛ Keliyo ɪcatɛ taa tɔ.
 Paa yaya yooɔ kakiisasɪ na pə tutuun
 na Mowapɔ nyɔ́ma sɪ.
³ Maa kɔ mə wulav na ɪ waali nyɔ́ma təna.
 Tacaɔ Isə má ma yəɣətəna mpɔ.

(Yuta nyɔ́ma nyəntɔ)

⁴ Ḿpɔ́yó Tacaɔ tasaa sɪ:
 Pə taya ɪsayatɔ kulɔmtɔ ke
 ma kaləɣəna Yuta nyɔ́ma mɛ.
 Uɛna pə tu kələna ɪsəna í kisa ma kusɛɣɛsətɔ,
 na í yele ma kusəsutɔ təkuyɔ tɔ.
 ɪ təŋa tɪŋ na pɔ́ tolisi-mɛ,
 ɪsu pu lapɔ mə cəsənaa tɔ.
 Pə tɔɔ ké ma kaa layasɪ nti maa
 suwa mə tɔɔ tɔ.
⁵ Maa nyayasɪ mə tetɔ na mə kawulaya tɛɛsɪ
 kupaŋsɪ nsi sɪ wɛ Yosalem ɪcatɛ taa tɔ.

(Iseɣeli nyɔ́ma nyəntɔ)

⁶ Ḿpɔ́yó Tacaɔ tasaa sɪ:
 Pə taya ɪsayatɔ kulɔmtɔ ke ma
 kaləɣəna Iseɣeli yəlaa mɛ.
 Pə tɔɔ ké ma kaa yele nti ma suwa mə tɔɔ tɔ.
 Uɛna pə tu kələna ɪsəna í pɛɛtəɣɪ yəlaa kɔpama sɪ,
 pa ta pəsɪ pa kəma fɛlɔɣɔ tɔ.
 ɪ pɛɛtəɣɪ kɔnyəntɔnaa ke ntəŋkpala
 mɔɣamɔɣa nyuyɔ tɔɔ.
⁷ ɪ fɛləɣɪ acamaa ke nɔɔhɛɛ,
 na í pɛŋ kɔnyəntɔnaa ke pa tampana ke huɛ taa.
 Pəyele cɛcɛ na pəyaya pa kaaki alɔ kulɔm,
 na pɔ́ kuyɪ ma nyuyɔ.
⁸ Wontunaa mpa í lɛɛka kɔnyəntɔnaa kin ke tɔlɔma tɔ,
 pa tɔɔ ké í həntəɣɪ mə tɪŋ kutulun taa na,
 í nyɔ́kɪ solum mpi ɪ lɛɛka-wɛ tɔ.
⁹ Pəyele mə tɔɔ ké ma kɔwa
 Amolii nyɔ́ma tənəŋnaŋ.
 Paa tayalaa ké ɪsu koomasɪ,
 na pá wɛ alaafəya ɪsu heleməŋ.
¹⁰ Pələ pə paasi,
 ma ləsəna-mɛyɛ Icipiti tetɔ taa.
 Pɪsɪ nɪlɛ tɔcɪ ke maa wɛ mə
 waali ke wɔlaya tetɔ taa.
 Haləna í lɛɛkɪ Amolii nyɔ́ma tetɔ.
¹¹ Pə waali ké ma kpa mə pəyalaa taa ké
 Isə kuyəɣətɔtɔ teləsəlaa.
 Ma ləsa pa taa lɛlaa na pá ha-m pa tɪ

na pá su nɔɔsi si pa kaa nyɔɔ sɔlɔm.
Yaa ma cɛsɔɣi, Iseɣeli nyɔ́ma me?

¹² Ama í hayasa-weɣe-wi.

Uena í kaɣati ma kuyɔɣɔtutu
teləsɔlaa si pá taa yɔɣɔti ma tɔm.

¹³ Maa tɛləki-me isu keeke sɔɣəlɔɣu
tɔɣɔnaɣa pee ke sɔsɔm na í nanɛti yulɔ tɔ.

¹⁴ Halɔ pu la ti faləsulɔ kupaɲ ke kate si í tulɔ-ti.
Aka kaa weena tɔɲ.

Yoolaa taa yoolu kaa hiki weesuɣu.

¹⁵ Tɔtɔlɔ kupaɲ kaa sɔɲ,
na kpaɣanɔ ɔaɣalɔ na selu kupaɲ kaa lu-ti.

¹⁶ Yoolaa nɔɣɔ tu maɣamaɣa ká lɔ
i wontu na í kuu-teɣe niɲ kpeɛɛ.

Tacaa má, ma yɔɣɔtɔna mpɔ.

3

Iso ká pɔɔsi i yɔlaa ke pa kolapɔle

¹ Ḿpɔ́ɣú Tacaa tasaa si: Iseɣeli nyɔ́ma mpa me ma læsa Icipiti tɔ, meɣe ma
yɔɣɔtɔɣi tɔm tɔne.

² Mə tike ke ma sɔɔla aɛe yɔlaa tɔna taa na má læsi.
Pə tɔɔ ké maa pɔɔsi-meɣe isayatu tɔna nti í laki tɔ.

Pə wee si Iso kuyɔɣɔtutu teləsulɔ i teləsi Iso Tɔm

³ Yɔlaa naale ká kaa mpaav
na pa ta maɣasi ku tɔm?

⁴ Tɔɣɔlaɣa ka nyusi yem ké hɔtɔɣu
taa na ká tá hiki tɔɣɔnaɣa?

Ye tɔɣɔlaɣa pəɣaɣa ta kra pulɔ,
kaa kiisi yem ké ka tante taa?

⁵ Sumaya ka tii yem ké apai taa na ká tá na toolee?
Yaa puluɣu ká kpəti yem na ku ta puu pulɔ?

⁶ Paa hulɔ apalɔtutuɣu ke yem na yɔlaa kaa nya?

Yaa wahala ká tii icate taa ké yem na Tacaa má ma ta kɔna-i?

⁷⁻⁸ Mpɔ tɔ, ye tɔɣɔlaɣa í nyusaa aweɣe sɔɣɔntu kaa kra?

Yaa ye Tacaa má ma yɔɣɔtɔna ile pa kisi ma tɔm teləsɔɣu?

Pəpətu fei leleɲ, Iso Tacaa má ma kaa la pulɔ na má ηmesi

Iso kuyɔɣɔtutu teləsɔlaa.

Iseɣeli icate sɔsɔɔle Samalii nyɔ́ma huɔnav

⁹ Tacaa si: I kraali Asətəti na Icipiti
pə kawulasɔ kutuluɲ nyɔɔɲ taa.

Yɔlaa í kpɛyeli Samalii pulasɔ taa,
na í ná isayatu sɔsɔɔntu na mɔsɔɲ

wei pa laki tɔ.

¹⁰ Pa ta nyi mpi pa yaa yaasi kupaɲ tɔ.

Mpi pa lækəɣi mɔsɔɲ na pá ηmuləɣi tɔɣɔ
pa nyəka pa kawulasɔ tɛɛsi taa.

¹¹ Pə tɔɔ ké kolontu ka nyala mə tɛtu.

I ká yəki mə koloosi na í kuu mə wontu.

Waasɔɣu laɲwakəlle nyəm

¹² Ḿpɔ́ɣú Tacaa yɔɣɔtaa si:

Teitei isu tɔɔɔɔɔɔ kraakuvu heu
na tiikulu hiki nɔɔkraasi yaa ɔkraɔɔɔ
titite ke aseeta tɔ,
m̄p̄ɔɔ p̄u la Samalii nyɔma na pa kpelasi kupaɔsi.

Isɔ kraalɔɔi i yɔlaa

¹³ M̄p̄ɔɔ Tacaɔ Isɔ Toma tɔna tu kraalaa si:

Ɔ telɔsi Yakɔpu lɔlɔɔvɔ nyɔma si

¹⁴ kuyaku nakuli maa kɔɔ Isɔyeli nyɔma

meyɛ lɛɛtɔvɔ ke mɔ isayatu.

Maa wakɔli Petɛɛli tɔlaalɛnaa,

na m̄a kpesi kɔtaya tɔlate hɔlɔɔasi.

¹⁵ Maa yɔki tɔɔtɔnaa lɔɔɔɔ kutuluɔ,

na yoluma nyɔɔ.

Pa kutuluɔ wei pa lapa kacɔka na tuuɔ kela tɔ,

na pa atɛ na isɔ kutuluɔ na i pɔsi ncaa.

Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

4

¹ M̄p̄ɔɔ Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Samalii alaa mpa mɛ i yasɔlaa tɔlɔpɔlɔpɔ

isu Pasaj nyɔma naaj tɔ,

i ke ɔkraɔɔ na i nu.

Ɔ lɛɛkɔɔi acamaa,

na i muɔɔɔɔi kɔnyɔntɔnaa.

Ɔna i tɔɔ mɔ paalaa si p̄a cɛ sɔlɔm na i nyɔɔ.

² Tacaɔ Isɔ m̄a,

ma tuuna ma hɔtɛ naɔɔ nyɔntɛ si,

kuyaku ɔku paa lɔsi mɔ nɔɔɔ na mɔ suka

isu kulayɔ na tinte tɔ, ku tɔɔa kɔntɛ.

³ Paa lɔsi-mɛ na icatɛ koluuɔa kafɛɛɔ.

Paa pɔna-meyɛ ilim ntɔɔɔ tɔɔ.

Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

Acɛsaaɛsaa isɔ sɛɛlaa

⁴ M̄p̄ɔɔ Tacaɔ tɔma si:

Isɔyeli nyɔma mɛ,

i cɛsi na i puki Petɛɛli yaa Kilikaa

si i laki Isɔ kɛ tɔmlɛ,

na i tɔɔna-m pɔntɔnav ke mpu.

Ɔ ha mɔ kɔhaaj ke paa tanaɔ ɔku,

ɔna i kɔna mɔ kɔhaham ke tooso nyɔɔku wule,

pɔyɛɛ i wakɔlɔna-m.

⁵ Ɔ ha mɔ sɛɛtɔ kɔhav na mɔ kɔkɔsɔm potopotɔnaa.

Ɔ kraalɔna nɔɔɔ sɔsaya si i haaki-m luɔu kɔlɔmɔvɔ

kɔcɔɔ na paa wei i nu.

Isayatu ntɔɔɔ i sɔɔlaa.

Isɔ Tacaɔ m̄a, ma yɔɔtɔna mpu.

Isɔyeli nyɔma laɔkpusaj

⁶ M̄p̄ɔɔ Tacaɔ yɔɔtɔaa si:

Ma yɛlaa na nyɔɔɔsi lu mɔ acalɛɛ taa,

na i laɔ si i suu mɔ nɔɔɔ pɔvɔvɔ.

Paa na mpu i t̄a mɔlɔna ma tɔɔ.

Tacaa má ma yəχətəχəna mpu.

⁷ Ma pema-meγe teu ke waatu wei mə kuhələm nyula-ku tə.

Ma ha icate lente ke teu na má pe lente.

Ma yelaa na taale lente loli teu
na lente náá woli ləm laηuyu tə.

⁸ Acalee naale yaa tooso pukaya
kubmtəle kin si á hiki ləm na á nyə.

Paa na mpu pu takı-yε.

Pəyele í tá mələna ma tə.

Tacaa má ma yəχətəna mpu.

⁹ Ma yelaa na kulaya na kpeeləm

pə ku mə kutəχəη,

na kutolon təχə mə tuη tawa payale.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Tacaa má ma yəχətəna mpu.

¹⁰ Ma yelaa na kusəku ku mə tala

isu maa lapu Icipiti ke Moisi waatu taa tə.

Na má yele na kolontu la sakasaka

ke mə ifepiya ke yoou taa,

na í kuu mə kraχanəη.

Na sətəa səη nyala mə təsikile taa na pə nu-me.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Tacaa má ma yəχətəna mpu.

¹¹ Ma wakəla pə tənaya mə te isu

maa lapu Sətəm na Kəmə tə.

Uena mə taa ləlaa fiti isu pa

ləuyu təputuyu ke kəkə taa tə.

Paa na mpu í tá mələna ma tə.

Tacaa má ma yəχətəna mpu.

¹² Pə tə ké Iseyeli nyəma me

ı ká na isəna maa lana-me tə.

Ue í tayanı mə ti na í sulu-m.

¹³ Ma lapəna pəóη, na heelim,

na má holi yəlaa ke mpi mpi ma luyu we lapu tə.

Ma pəsəyi ilim ke ahoo,

na má təη tetu comcom nəəsi taa.

Maya Pə təna pə tu Tacaa Isə má,

ma yəχətəna mpu.

5

Iseyeli təə wula

¹ Iseyeli nyəma í nu mə səm wula:

² Iseyeli we ké isu pəelə wei ı səpa tə.

U tasəyi kubuy.

Pəcə nəχəlv kaa kusı-ı.

³ Mpi tə, Tacaa Isə yəχətə Iseyeli təm sı:

Ye yəlaa iyaya (1000) pola yoou,

nunwa (100) tike ka mələna.

Ye nunōwa (100) polōna,
naanōwa ke pu sō.

Isō yaa-we pə taa kōō na pá si

⁴ Tacaa yōōta si:

Ɔ kōō ma kin na má ha-mege weesuyu.

⁵ Ama í taa polo Peteei, na Kilikaa,
na Peseepa acalee təkətələnaa.

Pə taya pulu,
paa kuu Kilikaa nyóma,
na pá kpiisi Peteei nyóma.

⁶ Yosēfu lūlyu nyóma me,
ye í caa weesuyu,

pə wee si Tacaa ke í pēki.

Təfō tō, ílé ɪ ká pəsi ké ɪsu kəkō
na í nyaga pə tənaga Peteei.

Nəyōlu kaa pəsi ka teesuyu.

⁷ Waiyo, í layasəyi tampana na ɪsayatu,
na í muyuliyi tampana nyóma.

⁸ Tacaa lapəna ɪsətulɪnasɪ ke waanɪ waanɪ.

Ɔni ɪ layasəyənə səkrɛtyu ke nyaaləm,
na nyaaləm ke səkrɛtyu.

Na í həŋ tenku ləm na í pələyi tetu tō.

Ɔ hətɛ nté Tacaa.

⁹ Ɔni ɪ kuyona tɔŋtɔnaa

na í laki pa koloosi acalee ke ncaa.

¹⁰ Mə taa kpaakəna tampana yōōtulɪ ke huɪle taa ké,
na wei ɪ huɪlyi-mege mə təwakəlle tō.

¹¹ Ɔ muyuliyi acamaa na í ŋmuləyi pa kɔhaləm.

Pə tōó ké í kaa nu mə kutulɪŋ kɔpaŋ lelen.

Pə́cɔ́ í kaa təŋ mə leseŋnaa kɔpama sɔlɔm.

¹² Maa səkki mə ɪsayatu tuutuuma taa natəli.

Ɔ muyuliyi yulɔpaŋ na í moyi kɔcəŋ.

Ɔlena í kuyi acamaa təm ke huɪle taa.

¹³ Tasəkəle tyu waatu kəlo ɪnɛ.

Pə tōó ké layatɔnaa suma si pə́ taa kōō pə na-we.

¹⁴ Ɔ yeɪle ɪsayatu na í la kɔpantu.

Ɔlena Pə tənə pə tu Isō wee mə waali ké tampana,
ɪsu ɪ yōōtyu tō.

¹⁵ Ɔ kisi ɪsayatu na í səlɪ kɔpantu,

na í təŋəyi tampana ke huɪle taa.

Ntanyi Pə tənə pə tu Isō ká wii Yosēfu

lūlyu kakaasaya pətətəle.

¹⁶ Ḿpúyú Pə tənə pə tu Isō Tacaa yōōta si:

Paa nu ləyaga wula ke nənōsi tɛɛ.

Yəlaa ká makɪ kapusi ke haɛɛ tənə tōó si:

Mpusi wei keɛ, mpusi wei keɛ?

Paa yaa hataa na wiila ke wiiu.

¹⁷ Waatu wei maa kōō yəlaa ke feɪlyu tō,

ləyaga wula ká nu leseŋ tawa tənə taa.

Tacaa waasvyu kvyaku

¹⁸ Tacaa kvyaku səsəu tanɪlaa me,

pə taya nyaaləm ke í ká ná ku wule yoo.
Ama səkpetoyu ké.

¹⁹ Teitei isu yulu seekuyu təyolaya,
na í sulina ka camna,
ilena í suu təyaya na í teesina kolunə.
Iləna tum nyasa-i tə.

²⁰ Tacaə kuyaku səsəəu ká wəe m̄p̄yú.
Ku ta ke nyaaləm nyəhku.
Ama səkpetoyu ké.

Isəsele nte Isə u caaki tə

²¹ M̄p̄yú Tacaə təma si:
Ma taa kraana mə kətasi na mə kotuŋ ké.

²² Mə kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə
na mə təyənaya nyəŋsi lu-m səŋ.
Maa tu caa mə nawee nim nyəna.

²³ I yele kokoole ke ma ŋkraŋŋ taa si
í yooki-m yontu.

Maa caa má nu mə cəməŋ taŋ.

²⁴ Pə kəla teu si í yele na tampana wəe mə heku,
isu pəyə səsaya ŋka kaa nyəki tə.

²⁵ Iseyeli nyəma me, pusi nule wei í təma wulaya tetu taa tə í lapa-m kətasi na?

²⁶ Ntəŋ mə tuŋ Sakuti na Kewəŋ wei í saaka mə tu təyə í ka təkəa na í laaki?

²⁷ Pə təə ké maa yele
na pá pona-meyə Tamasi
icate waali ke Asilii tetu taa.
Pə təna pə tu Isə má,
ma yəyətəna m̄p̄u.

6

AcəsaaCəsaa naani

¹ Felentunaa m̄pa me i təkí Siyən poyu
na Samalii pulaya təə ké kawulaya na naani tə,
mə təm we waiyo ké.

Meyele piitim səsəəm taa acəpa
na meyele Iseyeli nyəma
təna layatu tasəlaa.

² I polo Kaləne na Hamati icate səsəəle,
na Filiisi nyəma tēyē Kati,
na í na Asilii nyəma təyə pa tetu.

I ta tēe m̄p̄e inəyi pulu,
paa na pa tetu ta haŋna mə nyəntu tə.

³ Mə luki kele si m̄pusi kuyaku í polo pooluŋ.
Sesə ilə mə musuŋ təŋna-kuyə yaav.

⁴ I caya mə kpelası kupaŋsi nsi pa tayanna
tuuŋ kela tə si təə,
na í nyasəyi heeŋ na nawee nim nyəna nantu.

⁵ I kiisiyina mə cəməŋ si í yooki yontu.
Pəyele í keekəna Tafiiti na í luki yontu.

⁶ I tēŋ solum na ŋkraŋŋ,
na í tūyi tulaalvnaa kupaŋpama.
Ama mə paa feina isəna Iseyeli kawulaya wakəlaa tə.

7 Pə təə kə ma kpaaləyi nəənəə si í ká wəe
mpa pa kpa yomle tə pa kancaalaya nyéma.
Fələntunaa acima si tənaya.

Samalii ıate wakəlvu

8 Ḿpúyú Pə tənə pə tu Isə Tacaa təma si:
Ma tuuna ma ti si ma nyəğəsa
İseyeli nyéma kalampaanı kə.
Maa caaki mə kutuluη kəpampaη.
Maa tu mə kolontunaa niη taa kə
mpi pə wə Samalii taa tə.

9 Ye pə kaasa yəlaa naanowa ke təyaya taa, pəle paa si. 10 Paa wei í pola ı sətə
kpaγav si ı piη, na í maγana pə kaasa nəğəlv ke naη ləηku taa. İ ka pəəsi-ı si: Nyana
nəğəlvu? İlena pəntu si: Aai. İle sətə kpaγəlv ká təkı-ı si, su. Taa yaa Tacaa həte
na í nyı si yəlv wə cəne.

11 Pə taya pulv,
ye Tacaa í yəğətəa,
kutuluη səsəη na səkpeη ká yəki ı tənaya.

Akaitv wə təm naale ama pə kə kpete

12 Wulee kpaγanəη kpaγa asewa ke kəkpaμəyυ təə?
Yaa í na pa hala kv təə na naaη?
İle pepe təə kə mə layasəyi tampana na ısayatv,
na a kəlvəlv pəsəyi nyan pulv?

13 Na mə laηa həewa si í ləeka ıate kpaı nyənte, na ı həη mə ti si mə toma təə
kə í ləeka ton ıate. 14 Ḿpúyú Pə tənə pə tu Isə Tacaa təma si: Maa yele na piitim
napəli pə kvli na pə huli-məye pə ton. Pə kpaγav Lepo-Hamatı ke İseyeli tetv ilim
ntəyəη tə, haləna Alapa ləəv ke ilim mpətəη təə.

7

Aməssi toosee kancaalaya nyəna

1 Ḿpúyú Tacaa Isə lapa na má toosi si pa təma wuləv kəmtv kancaalaya nyəntv,
na pə kaasi kəfatv. İlena Isə tisi kutolon ısu ıəηməntv. 2 Waatv wei kutolon təma
tetv tənə taa nyutv ke niisuγu, ılena má wiina-ı si: Hai, Tacaa Isə, wii nyá yəlaa.
Pa kəla pəciıu, paa si. 3 İlena í layası həwəe na í tə si: Təle tə kaa la.

Toosee naale nyəna

4 Ḿpúyú Isə Tacaa lapa na má tasa toosuγu si, kəkə nté ı huəkayana yəlaa, na ká
nyaki tənku lv m na tetv. 5 Ntəna má wiina-ı si Hai, Tacaa, yele mpv. Təfə İseyeli
nyéma kəla pəciıu, paa si. 6 Kələna í layası na í tə si: Təle tə kaa la.

Toosee tooso nyəna

7 Ḿpúyú Tacaa lapa na má tasa toosuγu si, ı səηa kolunə təə kəle na í təkə
kəmaγasəyυ ke ı niη taa. 8 İlena í pəəsi-m si: Aməssi, wəye n naaki ma niη taa?
Ma si: Kəmaγasəyυ. Mpυγvle si: Ma caa ma maγası ma yəlaa kə na má ná si pa
siyisaa yaa pa ta siyisi. Mpi tə, ma kaa husı pa kawalaya.

9 Maa wakəli İseyeli nyéma təkətəlena, na má kv wuləv Solopəwam ləlvu nyéma na layate.

Aməssi təyənəyυ ke Petəeli

10 Ḿpúyú Petəeli kətəlv Amasiya heela İseyeli wuləv Solopəwam si: Aməssi na
ı yəlaa pa pəla nəğə ke nyá təə ke İseyeli taa cəneye, na ı kvəyəğətətu maγamaya
wakəlvu İseyeli tetv. 11 Halı ı yəğətəa si:

Paa kv-η, ilena pá kuu lseyeli nyóma
na pá pona-weye pooluη.

¹² Μρύγύ Amasiya tóma Amoosi si: Toosee tu nyá, lu cəne na η kpe Yuta na η teləsəγι nyá Iso kvγəγəttu ke təna, na η təkəna. ¹³ Ama yele-təγι Peteeη cəne. Mpi tə, pə ké kawuləγα Iso təsəele səsəəle ké.

¹⁴ Μρυγυλε Amoosi cə-ι si: Paa feləγι-m ma Iso kvγəγəttu teləsuyv tə. Ama təla ke ma təkki na má haləγι tuη. ¹⁵ Ma kaləkv waali ké Tacaa yaa-m. Ntəna í tə-m si má polo má kraali ι təm ke ι yəlaa lseyeli kawuləγα nyóma ke ilim ntəγəη tə. ¹⁶ Μρύγύ nyá kisina-m si ma taa kraali-ti. Pə tə ké Tacaa si má teləsi-η si ¹⁷ nyá alv ká pəsi apalaa təna alv ke icate taa, na pá kv nyá piya ke yoo taa. Iləna nyaa si ma ta nyi isənaa tetv taa, na pá pona lseyeli nyóma ke tetv pooluη nyəntv taa ké təlasι.

8

Toosee liyiti nyəna

¹ Μρύγύ Tacaa lapa na ma tasa toosuγv. Tuη pee kvpəpuna na təkυ nté ma nawa. ² Iləna í pəəsi-m si: Pepeye n naaki, Amoosi? Ma si Tvγv pee wəna a puwa tə a təkυ. Μρυγυλε si: Ma yəlaa lseyeli nyóma puwəγα, pa tala pa tənəγα. Ma kaa tasa-weye wiiu.

³ Ma heela-we si:
Iso Tacaa ma, ma hvule kvyakv wule,
kawuləγα təγəγα taa yontu ká pəsi wula.
Iləna sətəa səγəti, na pə suma tiyitiyi.

Taatəlaa isayətv

⁴ Μρύγύ Tacaa tóma si:
Mpa me mə feləγι kvnyəntvnaa ke nəəheə,
na í kvγi tetv taa wahala nyóma,

⁵ iləna í təη si isətv kvfalv acima
u təη ləη si tə taati.
Aaiyee si, kvyakv kvheesvγv
naa təη ləη si tə ləsi təγənaγa pee
na tə pasa mayasəlaya.

Iləna tə kraasi ka liyitee.
Na tə lu sanəγanaa kvmuγullaa,
⁶ na tə kvpeηəγəna toolee na tə pəetəγι.
Ye kvnyəntv ta pəsi
na í felι-meyə ntəηkpala liyitee,
ilə í kra-ι yomle.

⁷ Μρύγύ Tacaa tuuwa si:
Na tetv nti í həηna mə ti isəntə tə,
ma kaa səə mə lakasi səne.

⁸ Pə tə ké tetv ká sele,
na tə taa yəlaa təna cəγα ləyəγα.
Tu kraaki na tə tiiki isu Nili pəγə lvm.

⁹ Μρύγύ Tacaa Iso tasaa si:
Kvγəηkvγv maa yele na ilim tv pə sikuγv waatv.
Iləna səkpeTvγv nyala tetv təna tə.

¹⁰ Maa pəsəna mə acima ke ləyəγα,
na mə ləηhvlvmle yontu pəsi wula.
Na yəlaa təna looli pa nyəəη isu ləyəγα

na pá suu ləyaya wontu ɪsu fələtənaa taka,
 ɪsu pəyaya ikpamle səpəna.
 ʌlɛna pə tənaya mpu pə pəsi lanwakəlle kuyaku.

¹¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taca a təma si:
 Maa kəna wahala ke kuyaku nakuli.
 Wahala inəgəle si ma kuyəgətutu nuu
 konyuluyv ká kpa yəlaa,
 na pə kəli ɪsu nyəgəsi yaa ləkətu kukuyv-wɛ tə.

¹² Paa cəə yem ké tetv təna,
 na pá pɛkəgi si pá nu ma təm,
 ama pa kaa na.

¹³ Kuyəŋkuyv ləkətu ká kv ifepiya akpala nyəma,
 na pɛlaa kɔpama, na pá pi-wɛ.

¹⁴ Na mpa pa tuukina Samalii tuyv,
 yaa Tan nyəŋkv yaa Pɛsɛpa nyəŋkv tə.
 Pa təna paa hoti, pa kaa tasa kuluyv.

9

Toose kakpasɪ nyəna

¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma na Taca na í səŋa kətaya təlɛtɛ təə na í təŋ si: ʌ yəki ʌsə təsɛɛle akele
 nyuyv na pə ciyiti kutuluyv təna kite.

Maa yəki akelenaa,
 na pá hoti yəlaa təə na pə kv-wɛ.
 ʌlɛna yoo náá kv mpa pu kaasi tə,
 nəgəlv kaa fiti.

² Paa pa tii atɛtəle taa,
 maa ləsi-wɛyɛ təna.

Paa pa kpa ɪsətəa ɪsu ma tisa-wɛ.

³ Paa Kamɛli puyv taa ké pa ŋmɛla-m,
 ɪsu ma kula pa təə na má kpa-wɛ.

Paa pa sewa na pá svv lvm tɛɛ mayamaya,
 maa yele na lvm tɛɛ tvm nyasa-wɛyɛ təna.

⁴ Ye kolontunaa pona-wɛ,
 maa yele na pá kv-wɛyɛ təna.

Ma kaa tasa-wɛyɛ waasuyv,
 ɪsu ma kpiisa-wɛ.

⁵ Ye Toma təna tv ʌsə Taca táka mpəle ke tetv təə,
 tə kpaa ké na tɛ tiiki, ɪsu Nili pəgə lvm.

ʌlɛna tə yəlaa təna caya ləyaya.

⁶ ʌsə pama ɪsətənyv ke tetv təə ké.

ʌlapa ɪ təcayale ke ɪsətənyv nyuyv taa.

ʌhəŋ tɛŋkv lvm na í pələgi-wəgi tetv təə.

ʌhətɛ nté Taca.

Tasəkəle nyəma hvvnav

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Taca a təma si:

ʌsɛyɛli nyəma mɛ,

í tá tɛɛ Itiyopii nyəma se.

ʌsəna ma ləsə-mɛyɛ Icipiti tə,

m̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma ləsə Filiisi nyəma ke Kələɛti,

na má ləsi Sili nyəma ke Kiii.

8 Ma nawa mə kawulaya tasəkəle,
 ɪlena má tʊ ma taa si maa kpiisi-meɣe tetʊ tō.
 Paa na mpʊ ma kaa kpiisi Yəkəpʊ lʊlʊyʊ nyóma
 təna təkpaata.

9-10 Maa yasi-meɣe piitimnaa ləmpənaa həkʊ.
 Pʊ kpiisi mə taa asayaa mpʊ paa tisiyi si
 mpʊsinaa ká maɣana-me təɣə yooʊ taa.
 ɪsu pa lintuyuu təɣənaɣa pee na pə yeki pee tə.

Nəəsi suw na laɣheele

11 M̄p̄ȳȳ Taca a təma si:
 Kuyakʊ nakʊli maa kʊsi Tafiti ɪcate
 ncaale na má tə pəɣələe.

Maa ŋma ɪcate nte ɪsu tu weʊ ləɣ tə.

12 ɪle ɪseɣeli nyóma ká tayanɪ mʊyʊ ke ɪtəm tetʊ
 na tə cələ tetʊ nti tə ké Taca nyəntʊ tə.

Taca má, ma yəɣətəna.

Maa la m̄p̄ȳȳ teitei.

13 M̄p̄ȳȳ Taca tasaa si:

Pʊ kəə na hataa haləyi,
 pə kaa leeli, ɪlena pá kʊ.

Paa tuu, pə kaa leeli,
 na lesɛɣ kooluyʊ tala.

ɪlena sʊlʊm kʊfam kpe p̄óŋ tə

na pə feɣeni pulasi təna.

14 Waatu ɪnəɣi maa ce ɪseɣeli nyóma meɣe mə yomle taa.

ɪ ka tayanɪ mə acalɛ nna pʊ kpiisaa təɣə ŋmaʊ
 na í caya.

ɪlena í hala na í təɣə,

na í sə tuɣ wei pa yaa si lesɛɣnaa tə

na í nyəə pə sʊlʊm.

15 Maa su ma yəlaa meɣe tetʊ nti ma ha-me tə tə taa.

Nəɣələ kaa tasa-meɣe təɣənyʊ tətə.

Taca mə ɪsə má, ma yəɣətəna mpʊ.

ISƆ KUYƆƆTUTU TELƆSULU
APITIYAASI
TƆM TAKƆLAYA
Kutubutu

TakƆlaya kanƆ ka nmaalu keesa Isav lɔlɔyɔ nyɔma Itɔm nyɔma tɔm. Paa caaki Yakɔru lɔlɔyɔ nyɔma Iseyeli nyɔma, pa luki-weye koloŋa kƆ. Ama Isɔ ká huuna i yɔlaa Iseyeli nyɔma nɔɔ, na í heesi pa laŋa.

Isɔna pa faɔa Apitiyaasi takƆlaya tɔ:

Tacaa huukɔna Itɔm nyɔma, kukalutu 1-14

Tacaa kuyaku sɔsɔɔ, kukalutu 15-21

¹ Tɔm nti Tacaa Isɔ kulaa na í huɔi Apitiyaasi si, í yɔɔɔti Itɔm tetu nyɔma tɔ tɔɔɔ.

Tacaa kraalɔyɔ ke Itɔm ncaale tɔm

Pa tila tillu ke piitimnaa heku.

Tɔ nu i yɔɔɔta Tacaa tɔm si:

Ɔ kuɔi, na tɔ yooŋa Itɔm nyɔma.

² Mɔrɔyɔ Tacaa yɔɔɔta Itɔm si:

Maa la-ŋ waali tu ke piitimnaa lelaa taa.

Paa nyɔni-ŋ yem.

³ N caɔa hatoo kukramɔŋ heku,

timpi nɔɔɔɔ u taki tɔ.

Kalampraani kuyɔ-ŋ si,

nɔɔɔɔ kaa lɔsi-ŋ tɔna.

⁴ Paa n ká kra isɔtaa isɔ hekɔle,

na n tu nyá tante ke isɔtulɔŋasi taa,

isɔ ma tisa-ŋ tɔna.

Tacaa má, ma yɔɔɔtɔna mpu.

⁵ Ye nmulaa suu nyá teye ahoɔ,

paa kuu pɔ tɔna mpi pa pɔsɔyi tɔɔ,

na pɔ ye-ŋ kɔte.

Ye kɔntaa suu nyá taale taa,

kumkum tike ke pu kaasi-ŋ.

⁶ Isav nyɔma me,

mɔ kolontunaa yasa mɔ wɛnɔv taa na pá kuu-wi.

⁷ Mɔna mpa i ka pɛela nɔɔsi tɔ,

pa tɔɔnɔyi-meɔe mɔ tetɔnaa taa kɛ.

Mɔ cewaa luki mɔ waali.

Mɔ taapalaa na nmakɔliyi-me.

Mɔna mpa í ka kaawa nyɔnaya tɔ,

pa suu-meɔe katɔsi nyɔru.

Pa tɔuki-me si í fei lɔmayasɛɛ.

⁸ Tacaa má, ma tu ma taa si,

maa kpiisi Itɔm layatɔnaa tɔnaya kuyaku nku.

Maa kpiisi mɔ layatu tɔna.

⁹ Sɔɔntu ká kra Temaŋ ɔcate yoolaa.

Paa ku Itɔm yoolaa tɔna.

Itɔm nyɔma waawa Iseyeli nyɔma wahala taa

¹⁰ Μρύγύ Τασαα γάγεται σι:

Pu kpiisi Itəm nyóma me.

Feele ka pu-mege teu.

Mpi tɔ, í kú mə teetunaa

Yakəpu lɔlɔɣu nyóma,

na í kuu pa wontu.

¹¹ Waatu wei kolontunaa kəla-me,

na pá sɔv mə ɪcate taa tɔ, ɪ ka we təna.

Halɪ pa tɔ tete ké Yosalem wɛnav tɔ tɔ,

mə na-wege.

¹²⁻¹³ Pə taa mɔna si,

í sɔv pa ɪcate taa,

na mə ɪsentaa hetəna pa wahala.

ɪkpasa amɔkɔɣu na pa hotuɣu,

na í tuv-wege pa kɔnyəntəɣəle waatu.

Haləna í kuu pa wɛnav ɪsu pa kolontunaa.

¹⁴ ɪ səŋa mpahele na í kɔɣi selaa.

Yaa í tuɣi-wege pa kolontunaa niŋ taa

ké pa wahala wule.

¹⁵ Kɔyaku ŋku Τασαα κά huɔna yəlaa tɔ ku kpegetaa ké.

ɪsəɣatu nti í lapa tɔ, tu məli mə nyəŋ taa.

Paa lana-me ɪsu mə lapənav-we tɔ.

ɪseɣeli nyóma leetəɣi Itəm nyóma

¹⁶ Μρύγύ Τασαα τασαα σι:

ɪseɣeli nyóma me,

í tɛma ma páána kəpu nyəɔv ke

ma puɣu naŋŋ nyəŋku tɔ.

Yəlaa lelaa ná kaa te a nyəɔv.

Paa nyəɔ-yege mpyú,

ɪlena pá kpiisi-we na pá saali yem.

¹⁷ Ama mpa pu kaasi tɔ paa cəɔsi Siyəŋ puɣu taa.

Ku pəsi ɪsə puɣu.

Yakəpu lɔlɔɣu nyóma κά leeki tetu ke tə mɔlaa niŋ taa.

¹⁸ ɪlena Yakəpu na Yosəefu pa lɔlɔɣu

nyóma pəsi ɪsu kəkə,

na κά nyaga ɪsav lɔlɔɣu

nyóma ɪsu nyutu.

Pu wakəli-we tənəŋŋəŋ,

pə kaa sɔɔ paa kɔlvɔm.

Taasa má, ma yəɣətəna mpu.

Paa leeki pəcəɔ tətɔnaa

¹⁹ Yuta nyóma κά təɣəna Itəm tetu na ilim mpətəŋ tɔ. Paa təɣə Filiisi nyóma tetu həɣəɔɣu tetekele, na ɪfəlayim nyóma tetu ke Samalii. ɪlena Pəncamee nyóma náá təɣə Kalaati.

²⁰ ɪseɣeli nyóma mpa pa kuuwa na pá tɛna tɔ, pa taa yoolaa kɔpama κά leeki Fenisii tetu. Haləna pə polo Salepəta ɪcate. Yosalem nyóma mpa pa kuuwa na pá we Sefalati tɔ, pɛle paa təɣə ilim mpətəŋ tɔ acalɛ. ²¹ Pa ké akanaa ké. Paa nyəkəli Siyəŋ puɣu na pá cəɣa təna. Paa təɣə Itəm nyóma tɔ.

Taasa κά təɣəna ɪ yəlaa tɔ ké kawulaga.

ISO KUYOYOTUTU TELESULU YONAASI TOM TAKELAYA Kutulutu

Apalw wei pa yaaki Yonaasi tɔ ɪ kɛ lseyeli tɔ kɛ na lso tili-ɪ piitim lɛmpɪ nyɛma tɛyɛ Asilii tetɔ taa kɛ Ninifi ɪcate taa sɪ ɪ polo na ɪ kuli pa ɪsayatɔ tɔɔ. Ama mpɛ inɪ paa kɛ lseyeli nyɛma kolontunaa kɛ. Pɛ tɔɔ kɛ Yonaasi kisaya pote. Paa na mpɛ lso pɔna-ɪ na toŋ na Yonaasi kpaali-wɛ na pɔ mu ɪ tɔm na pɔ layasi tɔntɛ na lso wii-wɛ.

Isɛna pɔ faya Yonaasi takɛlaya tɔ:

lso tɔwa Yonaasi kɛ tɔmlɛ na ɪ kisi, titite 1

Yonaasi layasaa na pɛ ya ɪ nyɔɔyɔ, titite 2

Yonaasi kpaalɔyɔ kɛ Ninifi nyɛma, titite 3

Tacaa waasa Ninifi nyɛma, titite 4

Yonaasi mayasaya sɪ ɪ kisiyi Tacaa tiluyɔ

¹ Mɔrɔyɔ kuyaku nakuli Tacaa heela Amitayi pɛyalw Yonaasi sɪ: ² Kuli na ɪ polo Ninifi ɪcate sɔsɔɔlɛ na ɪ kpaali-tɛ. Ma nyɛɔyɛsa tɔ ɪsayatɔ.

³ Ilɛna Yonaasi kuli sɪ ɪ seeki Tacaa. Pɛ tɔɔ kɛ ɪ tiiwa kpulɔɔŋ teesaŋ kɛ Yopee. ɪ mayana kpulɔyɔ sɔsɔɔyɔ ŋku kɔ puki Taasisi tɔ. Ilɛna ɪ fɛli kɔ liyiteɛ na ɪ sɔw sɪ ɪ puki tɛna.

⁴ Mɔrɔyɔ Tacaa lapa na heelim sɔsɔɔm ma tenku tɔɔ. Kacuculaya sɔsaya kulɔna na kɔ caa kpulɔyɔ yɔkɔyɔ sɪ lɔm ɪ tɔyɔ-wɛ. ⁵ Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa kpulɔyɔ saalaa. Ilɛna pɔ yaaki pa tɔŋ hɛla. Na pɔ lɛsɔyɔ wontu na pɔ pɛtɔyɔ lɔm taa sɪ pɛ la kpulɔyɔ tɔfɔŋafɔŋa. Ama Yonaasi nɔ tiiwa kpulɔyɔ naŋ lɛŋku taa na ɪ tooki sɔsɔm. ⁶ Mɔrɔyɔ kpulɔyɔ saalaa nyɔyɔ tɔ pola Yonaasi kin na ɪ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Nyɔ tooki yaa? Kuli na ɪ yaa nyɔ tɔyɔ. Ntanyɔ ku waasi-tɔ, na tɛ taa sɪ.

⁷ Mɔrɔyɔ kpulɔyɔ saalaa yaa tɔma sɪ: ɪ kɔɔ na tɛ tɔ tɛtɛ na tɛ nyɔ wei ɪ kɔna-tɔyɔ mpusi inɛ tɔ. Mɔrɔyɔ pa tɔ tɛtɛ ilɛna pɛ kpa Yonaasi. ⁸ Ntɛna pɔ tɔmɪ-ɪ sɪ: Heeli-tɔyɔ mpi pɛ kɔna mpusi inɛ tɔ. Nyɔ tɛyɛ lɛ. Nyɔ piitim kɛ mpi. Nyɔ kulapɛlɛ kɛ nte?

⁹ Mɔrɔyɔ ɪ cɔ-wɛ sɪ: Ma kɛ Hepɛla tɔ kɛ. Isɔtaa lso Tacaa wei ɪ lapa tetɔ na tenku tɔyɔ ma sɛɛki.

¹⁰ Ilɛna ɪ kɛɛsɪ-wɛ sɪ inɪ ɪ seeki Tacaa. Ntɛna sɔyɔntɔ sɔsɔɔntɔ kpa mpɛ inɪ. Kɛna pɔ pɔɔsɪ-ɪ sɪ: Pepe tɔɔ kɛ n lapa mpɛ? ¹¹ Na ɪsɛnaya tu la-ŋ na pɔcɔ tenku hɛɛ?

Mpi tɔ, lɔm pɔɔnɔ tɔŋna sɔsɔyɔ kɛ. ¹² Ilɛna ɪ cɔ-wɛ sɪ: ɪ pɛtɪ-m tenku taa, ilɛna lɔm hɛɛ. Mpi tɔ, ma nyɛmɔ sɪ mɔ kɔnna kacuculaya sɔsaya kanɛyɛ mɔ tɔɔ.

¹³ Mpɔyɔlɛ kpulɔyɔ saalaa mayasa saaw ɪsu paa tala kutɛŋ, pa ta pɛsɪ. Mpi tɔ, tenku pɔɔnɔ tɔŋna sɔsɔyɔ kɛ. ¹⁴ Ilɛna pɔ sɛlɛmɪ Tacaa sɪ: Hai, taa ku-tɔyɔ yɔlɔ inɛ ɪ weesuyɔ tɔɔ. Pɛyɛlɛ taa yɛlɛ na ɪ calɛm tɔm mɛli tɔ nyɔɔŋ taa. Mpi tɔ, Tacaa nyɔ, n laki mpi n sɔɔlɛ tɔyɔ.

¹⁵ Ntɛna pɔ kpaɔa Yonaasi na pɔ pɛtɪ tenku taa na lɔm hɛɛ kpaɔpaa. ¹⁶ Mɔrɔyɔ Tacaa tɔm kpa yɛlɛla mpɛyɛ sɔyɔntɔ kɛ sɔsɔm. Ilɛna pɔ lapɪ-ɪ kɔtasi na pɔ su pa nɔɔsɪ sɪ paa sɛɛ-ɪ.

2

Yonaasi sɛlɛmɔyɔ kɛ tinte lotu taa

¹ Μρύγύ Tacaa lapa na tinte səsəəle natəli kəə na tē li Yonaasi. Μρύγύ ι caya tē lotu taa ké kuyeeη tooso na ahoο tooso. ² Ulena í sələmi ι Isə Tacaa ke tinte lotu taa si:

³ Tacaa, ma yaa-η ma wahala taa na í nu.

Ma kiisa atətəle taa na í nu ma nəγə.

⁴ N pəta-m ləhəyaya taa ké tənku həkυ taa.

Ləm kvlaa isu koloosi na pə ta-m,
ləm koloosi təkki ma təə ké kvləm kvləm.

⁵ Maa huυwa si n təγəna-m ké,
ma kaa tasa nyá təsəele ke nav.

⁶ Ləm lipa-m na pə tanjι-m təγəυ.

Pə lipa-m na səsəncaasi həkə ma nyυγυ.

⁷ Ma tiιwa haləna má tala pəəη kila.

Atətəle nənəəsi təkaya ma təə ké tam təə.

Ama ma Isə Tacaa nyá, n ləsa-m na weesuyυ.

⁸ Waatu wei ma ləsaγa caakaya liυ ke ma tənυγυ taa tə.

Ma tisaya feesuyυ ulena má təəsi nyá təə.

Ulena í mυ ma sələmυγυ ke nyá təsəele taa.

⁹ Mpa pa laaki tuiη tə pa lanəγi nyυγυ γapυ ké.

¹⁰ Ama maa sεε-η ké.

Maa la-η nyana təmle sεεtu kətasi,

Maa yoosi isu maa siυ nəγə tə.

Mpi tə, Tacaa nyayale nyυγυ yatυ.

¹¹ Μρύγύ Tacaa təma tinte si tē polo tē tə Yonaasi ke kutəη təə.

3

Yonaasi kpaalvyv ke Ninifi wakəlvyv təm

¹ Μρύγύ Tacaa tasa Yonaasi ke heeluyυ ke təm naale nyəm si: ² Kuli na í polo Ninifi icate səsəəle íté. Kpaalι-tεγε təm nti maa heela-η tə.

³ Μρύγύ ι kvlaa na í polo Ninifi, isu Tacaa γəγətaa tə. Icate íté tu wala katatəlaya ké. Pu wee si kuyeeη tooso ke yυlv í tə na pəcə í tεsi-te. ⁴ Ama Yonaasi ná təma tə taa ké kuyaku kvləmυγυ. I tənaya tə na í kiisiγi ké si: Pə kaasa kuyeeη ke nule, na pá wakəli Ninifi icate. ⁵ Μρύγύ icate nyéma təna, pə krayav səsaa na pə səkpema tə. Pa lanə wakəlaa, na pá mυ Isə təm nti na pá həkə nəəsi. Ulena pá takι ləyaya wontu isu fələtənaa taka si pə hulι si pa layasaa. ⁶ Μρύγύ təm nti tə tala Ninifi wulav. Ulena í kuli ι kumte təə. Μρύγύ í wəγəsa kawulaya kpaι na lanwakəlle na í takι ləyaya wontu isu fələtə taka. Ulena í caya təluma taa. ⁷ Μρύγύ í na ι waalι nyéma pa kpaalaa si, yəlaa na təla pá taa təη ləm yaa təγənaγa. ⁸ Pa lanə í wakəli na pá takι ləyaya wontu isu fələtənaa taka na pá wiina Isə na isəle kuvεεmlε. Pá lu pa mpaav isayav taa, pá yele pa isayatu kvlapυtv. ⁹ Ntanyι Isə ká heesi ι pááná səsəəna, ilε pa kaa sí.

¹⁰ Μρύγύ Isə nawa pa kvlapυtv nti. Na isəna pa yela pa isayatu tə. Ulena í yele isəna ι ka huυwa si ι ká la-we tə.

4

Yonaasi mυ pááná si Isə hula Ninifi nyéma ke suulu

¹ Μρύγύ Yonaasi lanjle ta heena isəna Tacaa hula Ninifi nyéma ke suulu ke mpυ tə. Ntəna í mυ pááná ke səsəm. ² Haləna í γəγəti Tacaa si: Anhaa, pə taya ntəγi maa huυwa ma taa ké maa weυ ma tε tə? Pə mayamaγa pə təə ké ma seekaya si ma tεε Taasisi. Mpi tə, ma nyémá si n wəna yəlaa pətətəle. N huləγi suulu, na

ń laki kupantu ke səsəm. Nyá səəlv puwa si ń taa læeti. ³ Pə təə tə, Taca kpaɣa-m. Səm kəla-m weesuyu ke teu. ⁴ Ntəna Taca pəəsi Yonaasi si nyá pááná mɣy maɣaa?

⁵ Ḿpógó Yonaasi lu ɪcate taa. Uena í tuusina ilim təlule təə ké pəcə. Ntəna í siki cokəle na í caya tə isotom taa. Uena í taŋaa si ɪ naaki ɪsəna ɪcate ká tənə tə.

⁶ Ḿpógó Taca lapa na aloolaya nakəli ká nyə. Ka pu tɣy uena ká lapi-ɪ isotom, na ká hɛɛsi ɪ pááná. Uena ɪ laŋle hɛɛna-keɣe səsəm. ⁷ Ama tɛv fema, uena Taca kəna sonsompəle. Ḿpógó tə təɣə aloolaya ŋkeɣe tefemle na ká woli. ⁸ Uena Taca kəna tɛv kite heelim kuhaŋəm ke ilim krau. Pə nyaya Yonaasi nyuyv uena ɪ tənuyv hoo na í cɛɛ fiɣinuyv. Tənaɣale Yonaasi koolaa si: Səm kəla-m weesuyu ke teu.

⁹ Ḿpógó Taca pəəsa Yonaasi si: Nyá pááná mɣy maɣa aloolaya ŋke ka təm taa?

Uena Yonaasi cə si: Ma pááná mɣy maɣaa ké haləna səm.

¹⁰ Ntəna Taca si: Nyá tá təɣə aloolaya ŋke ka wahala nəɣəlv. Ahoo ke ká nyəwa, na ká sí ahoo lenna. Paa na mpv n wena ka pətətəle. ¹¹ Pə təə ké ma wɛɛna Ninifi ɪcate səsəle ńtə tə pətətəle. Tə taa yulvnyəŋ kəla iyisi nunəwa na hiu (120000). Pa ta nyi pa ntəɣəŋ na pa mpətəŋ pə faɣav. Pəyele tə taa təla we paɣale.

ISŌ KUYŌYŌTUTU TELĒSULU MISEE TŌM TAKĒLAYA Kutubutu

Isŏ kuyŏyŏtutu telĕsulv Misee na Isŏ yulv Isayii pa waatu kulŏm kĕ. Waatunaa mpe pa taa kĕ Yuta awulaa Akarĭ na Isekiyasĭ pĀ tŏyŏ pa kawulasĭ. Ulena Asilii yoolaa nĀĀ cŏsŏyĭ Yuta nyŏma. Mpyŏyŏ Misee kraalaa sĭ kolontunaa kĀ tŏyŏ Yuta icate sŏsŏle Yosalem ke pa isayatu tŏ. Ama waatu ka kŏŏ wei ĩ taa Isŏ ka lŏsĭ waasulv wei ĩ kĀ tŏyŏ kawulaya ke Iseyeli tŏ tŏ (titite 5).

Isŏna pa faġa Misee takĒlaya tŏ:

Isŏ kraalŏyĭ sĭ ĩ kĀ huuna ĩ yŏlaa na ĩ hŏ pa ņkpaņņ, titite 1-3 na 6:1-7:7

Isŏ sĭ unĭ ĩ kĀ ya ĩ yŏlaa, titite 4-5 na 7:8-20

Isŏ sĭ unĭ ĩ kĀ kra-weyġe wulav ke Tafiiti lŏlvŏv taa, titite 5:1-4

¹ Mpyŏyŏ Tacaa tv Mŏlĕsĭ tv Misee taa kĕ ĩ tŏm. Yuta awulaa Yotam na Ahasĭ na Isekiyasĭ pa waatunaa taa kĕ Isŏ tŏwa ĩ tŏm ntŏyĭ Misee taa. Mpyŏyŏ Misee yŏyŏta Yosalem na Samalii pa acalĕe tŏm.

Tacaa kalŏnav ke ĩ yŏlaa

²⁻³ Tetv yŏlaa me mŏ tŏna ĩ ke ņkpaņņ.

Tacaa kĀ lu ĩ tŏcaŏale

na ĩ tii pŏŏņ comcom nŏyŏ taa.

Ĭ kĀ kŏŏ na ĩ keesĭ mŏ isayatu tŏna.

⁴ Na pŏŏņ hooki na ĩ suuliyĭ teteka,
isv kŏkŏ nyakŏyŏ keetu na tŏ hooki tŏ,
yaa lŏm kpeņyŏyŏ tontŏņa tŏ tŏ.

⁵ Iseyeli nyŏma wakĒlaa na pĀ pŏntŏna
Isŏ tŏyŏ pŏ lakĭ mpy.

Samalii icate sŏsŏna Iseyeli
nyŏnte sĭ tŏ kulĭ Isŏ tŏ.

Na Yosalem nĀĀ sŏsĭ Yuta ke laatu taa.

⁶ Mpyŏyŏ Tacaa tŏma sĭ:

Pŏ tŏ kĕ maa yele na

Samalii pŏsĭ ncaale huŏyle.

NyĀ pĕe kĀ pilimi na a tii tetekŏle taa,
na pŏ yele kpeņe na tŏmŏņ nyŏ.

⁷ Paa yŏkĭ nyĀ tuņ kulalaņ tŏnaya hŏyŏlasĭ.
Paa wŏ kŏkŏ ke kŏcŏņ wei paa lapa tuņ
wasņkalŏnaa tŏ.

Pŏ yeki nyŏyŏtv ulena kolontunaa
kpaŏa na pĀ felĭ wasņkalŏnaa lŏlaa.

Tacaa naasŏyŏ ke Yosalem

⁸ Mpyŏyŏ Misee tŏma sĭ:

Ye ma tŏŏsa naasŏyŏ mpy pŏ tŏm,
ma laņle wakŏlŏyĭ kĕ.

Ulena mĀ casŏyĭ kapusi isv sunsŏmŏyŏ,
na mĀ salŏmŏyĭ na ma luyŏ tee lŏeli isv taataanaa,
na mĀ wŏyŏsĭ ma wontu na mĀ tŏņ nŏŏhĕe kpeņe.

⁹ Samalii kaa fiti sŏm, halĭ pu tatĭ

Yuta tetv icate Yosalem timpi ma
yɛlaa wɛɛ tɔ, pə nɔnɔsɪ.

10 Ɔ tɔkɪ mə ɪsələm kɛ Ako.
Ɔ taa heeli sɛm tɔm ntəyi
ta kolontunaa Katɪ icate nyɔ́ma.
Ɔ caya ləyaya kɛ Pɛti-Ləyafəla:
Mɪsɪyɪ təyaya kɛ pa yaa mpɪ.

11 Safii icate nyɔ́ma: Icate kɔpante kɛ pa yaa mpɪ,
mɪ wəɣsɪ mə wontu na í tɛɛ yomle na fɛɛɛ.
Saanaa icate nyɔ́ma: Icate liw kɛ pa yaa mpɪ,
pɛɛ pa ta tala pá li.
Pɛti-Sɛɛli: Kolɔŋa icate kɛ pa yaa mpɪ,
icate u kentiyi tɔ yɛlaa tɔɔ,
na pá wiiki ləyaya wula.

12 Malo icate nyɔ́ma: Lanwakəlle icate kɛ pa yaa mpɪ,
pɛɛ pa nyaŋ sɪ pa nyɪyɪ yapɪ tɔm ká saali.
Wahala wei Taca a kɔnaa tɔ ɪ tala Yosalem icate kin,
kɛ tɔ nɔnɔɣɔ.

13 Lakisi icate nyɔ́ma: Paa kələyi kɛ pa yaa mpɪ,
í kɛɛli mə kɛpaŋəŋ na í se.
Ɔ kɛɛna ɪsɛyeli nyɔ́ma kaanutu.
Ɔ sɪsɪ Yosalem nyɔ́ma kɛ ɪsɔ tɔɔ kɔlɔyɪ taa.

14 Pə tɔɔ kɛ Yuta nyɔ́ma mɛ,
í kaa tasa na í ti Mɔɛsɪ-Katɪ icate:
Katɪ tɔnna kɛ pa yaa mpɪ.
Akasipɪ icate nyɔ́ma: Puyusuyɪ kɛ pa yaa mpɪ,
pɛɛ pa kaa sɛna ɪsɛyeli awulaa.

15 Malesa icate nyɔ́ma:
Kəllu icate kɛ pa yaa mpɪ.
Taca ká tasa-mɛyɛ kəllu niŋ taa kɛ tɔyɪ.
Na ɪsɛyeli wulav ká ŋmɛli Atulam kɔkɛmpɪyɪ pɔ́yó taa:
Wulav kɔkɛmpɪyɪ kɛ pa yaa mpɪ

16 Yosalem nyɔ́ma í looli mə nyɔ́ŋ ɪsɪ yɛpɛɛkuna,
í wii mə piya tɔɔ.
Mpi tɔ, paa kɛpaŋ-wɛ na pá tɛɛna yomle kɛ poolɔŋ.

2

Mpi kɔnyɔ́ntɔnaa mɪyullaa ka tɛsɛna tɔ

1 Yɛlaa hɛntəyi na pá maɣasəyi ɪsɛyatu,
pə nyaaləyi ɪɛna pá laki-təyi waatu wei
pa wɛna pə mpaav tɔ.
Pə yɛlaa tɔm wɛ waiyo kɛ.

2 Ye tawa yaa tɛsɪ kɛ pa nyulaa pa lɛɛki.
Pa lakəna mɪsɪyɪ kɛ yɛlaa na pa wɛnav.

3 Pə tɔɔ kɛ Taca yəɣɔta sɪ:
Ma taɣanəyi ɪsɛyatu kɛ mə nyɪyɪ tɔɔ.

Ɔ kaa fiti-ti,
pɔ́cɔ́ í ká təŋ kɛ na í kama nyɔ́ŋ.

Mpi tɔ, wahala kuyɛɛŋ kəŋna.

4 Waatu inəyi í ká wiiki na lɛlaa maɣasəyi-mɛ sɪ:

Isə kpiisa-me tənəḡnəḡ,
 na í cəla mə tetu ke mə kolontunaa.
 Pə ta kaasi-meɣe pəlv.
⁵ Mə taa nəɣəlv kaa hiki ɪ paa nyəm
 ke tetu nti Taaɣa yəlaa ká tayanı
 taləyv tə tə taa.

Taaɣa təm kisilaa

⁶ Ləlaa ná səə pa nyəntu təə,
 na pá təḡ má si má su,
 si ma kələɣi kakalaya.
 Si fəele kaa təɣə mpe.
⁷ Haləna pá təḡ si Isə kaa mu pááná
 ke ləḡ na í la mpeɣe mpu.
 Mpa pa təḡ kusiɣisim taa tə,
 pa tike ke ma heeliɣi təm kəpantu.
⁸ Ama Taaɣa yəɣətəɣi mə təm si:
 Hatoo ləḡ ke í pəsəɣi ma yəlaa kolontunaa.
 ɪ ləkəɣi yuləpama mpa pa luna yooɣu na alaafəya tə,
 pa sayatanaa ke mʊsəḡ.
⁹ ɪ təɣənəɣi pa alaa ke pa tɛ.
 ɪ təḡ si í ləkəɣi pa piya ke kəpantu nti Isə ha-wɛ tə.
¹⁰ ɪ polo í tɛɛ yoo,
 mə heesəyv tɛmaya.
 Wahalanaa tənə-meɣe mə ɪsayatu təə ké.

¹¹ Isə kuyəɣətutu teləsəlaa
 tetelataa mpa pa cəəki yem,
 na pá looliɣi-me si í ká yá
 səlumnaa taa təɣə í caaki.

Isə kpeɣeliɣi Iseyeli kakaasaya

¹² Mḡyú Taaɣa təma si:
 Maa kpeɣeli Iseyeli kakaasaya me
 ɪsu heeḡ ke tətəkəle,
 yaa tətəɣəle taa na í cayanana mə ti.
¹³ Máá heena-meɣe yomle nənəɣə,
 na í pəsi na í fiti.
 Mayale mə wulav,
 máá tiikina-me.

3

Nyuyv nyəma kəkpaalətv

¹ Mḡyú Misee pəəsa Iseyeli nyuyv nyəma si:
 Pə taya mə nyənte nté si í təḡ tampana?
²⁻³ Ama í kisa kəpantu,
 na í səəli ɪsayatu.
 ɪ təkəna mə təɣi ma yəlaa na í litiɣi pa tənəḡ.
 ɪ kələɣi pa nantu na pə yeki mʊwa.
 ɪ cətəɣi-wɛ na í hiisiɣi ɪsu nantu nti
 paa tv tiipile taa tə.
⁴ Pə təə ké paa í wiina Taaɣa si
 í waasi-me, ílé ɪ kaa cə.

Ƨ ká ha-meɣe siyile ke mə ɪsayaɗu tɔɔ ké.

Isɔ kaləɣəna ɪ kuyəɣətutu teləsəlaa tɪsəlaa

⁵ Tacaɗa yəɣətəɣi Isɔ kuyəɣətutu teləsəlaa
mpa pa tɪsəɣi ɪ yəlaa tɔ si:

Ye í hikiyi na í mɪləyi,
ɪle waatɪ ɪnəɣələ í heeliyi alaafəya təm.
Ye í laŋaa, ɪle í kpaaləɣi yooŋ kəntɛ təm.

⁶ Mpu tɔ, mə toosee tɛma.

Ahoo ká yu mə tɔɔ.

Cele təm naɪ su tənaya.

Səkpetuyɪ ká nyaləna mə tɔɔ ɪsu ilim tɪwa,
í kaa na pulɪ.

⁷ Cele təm nalaa tənə ká ka nyɔŋ na fɛele.

Mpi tɔ, Isɔ u cəəkɪ-mɛ.

⁸ Misee si: Ama má ɪle

Tacaɗa ha maya ɪ Feesuyɪ.

Ma wɛna tɔŋ na má təŋəɣi siyisuyɪ

na má wɛna apalɪtu,

na má kuliyi ɪsɛɣɛli nyəma kawalaya tɔɔ.

Yosalem wakəlvɪv təm kpaalvɪv

⁹ ɪsɛɣɛli nyɔŋ nyəma meɣe ma wɛna.

Ƨ kisiyi siyisuyɪ təŋuyɪ,

na í pɛŋ tampana ke a nyəma.

¹⁰ Ƨ ŋmaaki Yosalem na muɣuluyɪ na yulɔkɔle.

¹¹ Kɔhəɪ tɔɔ ké hɪvɪlaa ná paasəɣəna təm.

Kətəlaa ná muɣɪ kɔfɛlvɪv na pécó pá sɛɣesəɣi.

Isɔ kuyəɣətutu teləsəlaa ná kpaaləɣi liyitee tɔɔ.

ɪlɛna paa na mpɪ pá yaaki pa təɣi Tacaɗa nyəma.

Hali pa təŋ si: Isɔ wɛ ta waali ké,

mpusi nəɣɔlv ɪ kaa mayana tɪ.

¹² Mu yelina na Siyɔŋ ɪcatɛ pəsi haləm.

Na Yosalem náá pəsi pɛɛ kaŋmaaya.

Tuŋ ká waasi Isɔ təsɛɛɛ pulaya.

4

Hɛɛsvɪv ɪcatɛ Yosalem təm

¹ Kuyaku nakɔli Isɔ təsɛɛɛ pulaya

ká tɛɛ lɛnsɪ tənaya kɔŋkɔlvməŋ.

Waatu ɪnəɣi piitimnaa ká kpa ka tɔɔ ké tuutuuma.

² Paa heeli təma si:

Té kpa ɪsɛɣɛli Isɔ Tacaɗa təyaya ke pulaya tɔɔ,

na í hɪli-tuyɪ ɪ mpaas na té təŋ-kɪ.

Mpi tɔ, Siyɔŋ ke Tacaɗa təm lukəna.

³ Ƨ ká hɪvna yəlaa paɣale

na í fayasi piitimnaa tɔŋ nyəm,

paa mpi pə wɛ pooluŋ tɔ.

Na pá məŋna pa layalɛɛ na pa

ŋmantasɪ na pá lu akuŋ na asantənaa.

Piitim napəli pə kaa yooŋa lɛmpɪ,

pécó yooɪ faləsvɪv kaa tu wɛɛ tətɔ.

⁴ Paa wei ɪ ká haləna hɛɛsvɪv ke ɪ tuŋ tawa,

nəɣəlv kaa nyaasi-i.
Toma təna tv Tacaa yəɣətəna mpv.

⁵ Tuŋ ke piitimnaa lɛlaa ná laaki.
Ama Tacaa tá Isə ké lseyeli nyóma tá,
tá seeki na té təŋəyi tam təə.

Tacaa kawulaya təɣov ke Yosalem təə tətə

⁶⁻⁷ M̀p̀yó Tacaa yəɣətəa si:
Koyaku nakvli maa mv mpa pa ŋkraŋyuv
ma həma na má yele na pé kv-we tə.
Maa mələna mpa pa kuuwa tə,
na má pəsi-weɣe piitim toŋ nyəm.
Maa təɣo pa təə ké kawulaya ke Siyən
puyv taa ké waatv ɪni,
haləna pé polo tam təə.

⁸ Yosalem, nyá wei nyá pəsa ɪsu
tiikilaa kaləkəŋ təfenle tə,
pu tv-ŋ nyá toŋ kawulaya nyəŋ.
N ká məli ɪcate səsəle,
ɪsu n ka wev tə.

Yosalem mayasuyv na ɪ waasuyv

⁹ Yosalem yəlaa me í feina wulav,
mə təm tasəlaa səpa.
Pə təə kele í makɪ kapusi na í
saləməyi ɪsu wəsasi tala ahonto?
¹⁰ Siyən nyóma me í Saləmi na í wii ɪsu alɪlv.
Mpi tə, pu ləsi-meɣe ɪcate taa ké,
na í polo taale, haləna Papiloni.
Tənaɣa Tacaa ká waasi-me,
na í ləkɪ-meɣe mə kolontunaa niŋ taa.

¹¹ Piitimnaa payale tɛma kotuyv ke mə təə.
Ulena pá təŋ si,
Yosalem í pilisi na pá paana ɪ ncaa.

¹² Yəlaa mpe pa ta nyi nti Tacaa ləsaa na í su tə.
I caa ké si í kpeyeli-we ɪsu məhəwa ke timpi í ká ma-we tə.

¹³ Yosalem yəlaa me í kvli na í hə pa ŋkraŋŋ.
Maa ha-meɣe toŋ,
ɪsu nav wei ɪ wəna nyəɣəlvɣv həŋ tə.
Yaa nyəɣəlvɣv kvsɛɛmuyv acəwa tə.
I ká kv piitimnaa payale.

Ulena í su Tətv təna tv Tacaa maya
wənav səsəəm mpi í ká kuu tə.

¹⁴ Pənente Yosalem yəlaa me í kpeyeli
na í hɛeti mə ti na laŋwakəlle.
Pa təŋa-meɣe kotaya tam ké.
Pa makɪ lseyeli wulav ɪsentaa ke kkrátúyó.

5

Waasvɪv ɪcate Pətələhem təm

¹ M̀p̀yó Tacaa təma si:
Pətələhem ɪcate nyaya Ifəlata taa,

n ké Yuta acalɛɛ taa səkpete ké.
 Ama nyá taa ké maa læsi wei i ká
 tiiki Iseyeli nyéma na ma hətɛ tɔ.
 Puntɔ inɪ i lɔlvɔv hoolaya lu səsaa taa ké.
² Tacaa ká lɔ i yəlaa,
 haləna pə tala waatv wei
 alv nəɣəlv i ká lɔli pəyaya tɔ.
 Mpa pu səɔ mpa pa kuuwa tɔ pa taa tɔ,
 pɛɛ paa kəɔ na pá səsɪ Iseyeli nyéma lelɛ tɔɔ.
³ Pəyaya ŋkɛ, ka Iɔ Tacaa tonj kɛ kaa
 tiikina Iseyeli nyéma na pá cayana pa ti.
 Mpi tɔ, antulinya yəlaa təna ká
 yəɣətəɣi ka pəsɔɣv təm ké.
⁴ Nkɛ kaa yelina na tɛ hɛɛsi.
 Paa Asilii nyéma kəma na pá watɪ tá tɛtv
 na pá svv tá tɛɛsi taa.
 Tu kvsɪ tá nyɔɣv nyéma tuutuuma,
 na pá polo pa tɔɔ.

⁵ Paa lækɪ Nimloti Asilii nyéma na tonj.
 Paa waasi-tɔɣv pa niŋ taa ké waatv wei pɛɛ
 paa tɛsi tá kaŋmaaya na pá watɪ-tv tɔ.

Iseyeli nyéma mpa pə səɔwa lelɛ taa tɔ

⁶ Iseyeli nyéma kakaasaya ka wɛɛ
 piitimnaa lelɛ taa isv cəlv.
 Yaa tɛv ŋku Tacaa yeki na kv nukɪ
 na pə tá luna yvlv tonj taa tɔ.

⁷ Paa wɛɛ tonj ké,
 isv tɔɣolaya kɛ taalɛ wontu hɛkv,
 yaa heenj kaləkv taa.
 Paa timpɪɣi pa təŋ pa kpiki pa tɔɣənaaya ké,
 na pá cəli, nəɣəlv u lækəɣi-wɛ.

⁸ Iseyeli kra nyá kolontunaa
 təna na n cəli-wɛ.

Iɔ ká wakəli yoou wontu nti yəlaa wɛna naani tɔ

⁹ Mpyúyú Tacaa yəɣətɛa si:
 Koyakv nakvlv ku kəɔ,
 ŋku kv taa maa kv mə kraɣanəŋ
 na má wakəli mə yoou kɛkɛnaa tɔ.

¹⁰ Maa yəki mə acalɛɛ
 na mə koloosi nyəna.

¹¹ Maa wakəli nyá topotopo təma,
 halɪ pa kaa na nyá tɛɣɛ túb.

¹² Maa yəki mə tɪŋ na pɛɛ kulalaana.
 I kaa tasa luŋuyv kɛ wontunaa
 mpa í lupa mə mayamaya tɔ.

¹³ Maa kpɛsi mə tɪɣv alvnyəŋkv
 Asətati tesika kulalaaya,
 na má yəki mə acalɛɛ.

14 Maa mu pááná səsəəna,
na má ləeti piitimnaa mpa pa tɔvna-m tə.

6

Tacaa kalənav ke ɪ yəlaa

1 M̀p̀ỳỳ Misee təma si:
 ɪ ke ŋkpaŋŋ na í nu Tacaa təm.
 ɪ kɔli na í wiina ṕóŋ
 na pulasi na sí nu mə nəyə.
 2 Ṕóŋ, na tətɔ kite nyá wei nn ciyitiyi tə.
 ɪ nu si Tacaa kaləyəna ɪ yəlaa
 na í p̀ə̀sə̀ỳi-weyɛ pa kulapɔtɔ si:
 3 Ma yəlaa me,
 ɪsəyətɔ ntiyi ma lapa me?
 Wenteyɛ ma tɔ-me na t́ tɛɛ-me?
 ɪ cə-m.
 4 Anɪ ma cɛpa-meɛ mə yomle taa ké Icipiti.
 Ma ləsa-me na má kpa Moisi na Aləŋ na Maləyam,
 na pá paasəna-me.
 5 ɪ t́ə̀sɪ ɪsəyətɔ nti Mowapɔ wulav
 Palakɪ caakaya-meɛ lapɔ tə,
 na nti Peyəə pəyalɔ Palaam cə-ɪ tə.
 ɪ t́ə̀sɪ ɪsəna ma tɛsəna-meɛ Yaatanɪ pəyə tə.
 Sitim na Kilikaa pa heku ke ma lapa-meɛ kɔpantɔ.

Mpi Tacaa caana yəlaa tə

6 ɪ p̀ə̀sə̀ỳi mə ti si
 ye í kəŋ Tacaa Toma təna tɔ sɛɛv,
 pənaya kulɔmaya kulɔmaya naaŋ ke
 í ká lapɪ-ɪ kətaya ŋka kəkə nyaya ka təna tə,
 7 yaa ɪwaəŋ tuutuuma, na nim ke səsəm,
 yaa mə kancaalaya piya ke ma taŋaa si
 í la-m kətaya na ṕə̀ćó má tayani mə ɪsəyətɔ na?

8 Pa sɛyɛsa-meɛ ɪsəna ma caaki si
 í təŋ tampana tə.
 ɪlɛna í lakɪ təmaya kɔpantɔ na í pasa
 mə ti na mana-me t́ təŋ.

Isə ká hvvna ŋmulaa na m̀s̀v̀ŋ̀t̀v̀naa

9 Yuta yəlaa me mpa mə təna
 í kɔta ɪcatɛ taa tə í nu.
 Mɛyɛ ma yəyətəyəna
 na ma waasəyi mpa pa wɛna ma səyɔntɔ tə.
 10 Pə fɛɪ-m teu si
 asayaa í kaa pa tɛsɪ taa ké
 pa ŋmuləm wɛnav, na pá lakəna.
 Maa caaki mə mpusi mayasəlaya kɔtɔsaya.
 11 Ma kaa hvli suulu ke yəlaa mpa
 pa lakəna sanəyanaa mpa pa ta təŋ tə.
 12 M̀s̀v̀ŋ̀ akpaa ke ɪcatɛ tənɛ tə tɔŋtɔnaa təŋəyi.
 Mə təna í ké tɔsvlaa.
 13 Təv, ma naala-meɛ lapɔ nté mpi

pu wakəli-me təɣo mə ɪsəyatv təɔ.
 14 ɪ ká təɣo í kaa haɣa,
 paɔ wiliyi nyəɣɔsi kɛ mə tɛɣɛ tam.
 Paɔ mpiyi í ká ɲɛsi ɪsu ma kəna
 yooɔ na kv wakəli-wi.
 15 ɪ ká tuu í kaa kv,
 ɪ ká mʊli nim, í kaa lana-wi.
 ɪ ká puu sʊlʊm í kaa nyəɔ-wi.
 16 Wulav Omili na ɪ pəɣalv Akari,
 na ɪ piitim pa ɪkrate ɪsəɣalɛ kɛ
 í təkaa təkem na í təɲəɣi.
 Pə təɔ kɛ maɔ yele na mə ɪcate
 pəsi ncaale na pá wɔɲiyi-me.
 ɪ ká təɣo ma yəlaa təna fɛɛɛ.

7

Isə kuyəɣətvtv teləsvlv laɲwakəlle

1 Mprúyú Isə kuyəɣətvtv teləsvlv yəɣəttaa si:
 Waiyo, ma wɛ kɛ ɪsu pa tɛɲvɣv tɣv kooluɣv
 na yvlv polo kv tɛɛ na í laɲ tɔ.
 2 Pə ta kaasi yvlv kupaɲ kɛ tetv taa.
 Yvlvkvlɛ təm na təma cɛɲvɣv tike kɛ pa laki.
 3 Pa kɛ cɛcɛnaa kɛ ɪsəyatv lapv taa kɛ.
 Akewenaa ná pɛɛkəɣəna pa sipanaa.
 Hʊvlaa ná laki kvɔɔɲ təɔ.
 Tɔɲtʊnaa ná yəɣətəɣi nti tə maɣa-wɛ tɔ
 na pá kɛntəɣi nɔɔsi.
 4 Pa taa kupaɲ wɛɛ kɛ ɪsu səwa tɣv.
 ɪlɛna tampana tɛɲlv náá wɛɛ ɪsu səwa tiikiya.
 Mə wahala kuyaku ɲku Isə kuyəɣətvtv teləsəlaa
 kraalaa təɣəɔ. ɪ ká təɲ ɲku?
 5 ɪ taa tɛ mə taa na mə asəmaa na mə cewaa.
 ɪ taa tu kuli nəɣo kɛ mə alaa kiɲ.
 6 Halɪ pəɣalv tʊki cɛcɛ kɛ,
 na pɛɛlɔ náá kvləɣi toto təɔ,
 na poolu u caaki paɲ.
 Paɔ wei ɪ kolontunaa nté
 ɪ maɣamaɣa ɪ lʊlʊɣv nyəma.

7 Ama má ɪɛ Tacaɔ təɔ kɛ ma kɛɛsəɣəna
 na má nyənəɣi Isə wei ɪ waasəɣi-m tɔ,
 ɪ ká nu ma yaav kɛ.

Tacaɔ kəna nyvɣv ɣapv

8 Halɪ, ta kolontunaa mɛ í taa paana-tv.
 Paɔ tə hotaa tɔ, tu tɛ na tɔ kvli.
 Paɔ tə wɛ səkɛtɣv taa tɔ,
 Tacaɔ kɛɛ tá nyaaləm.
 9 Pə wɛɛ kɛ si
 Tacaɔ í kaləna-tɣv mɛv na tɔ sumaa.
 Mpi tɔ, tə wakələna-ɪ kɛ.
 Ama waatv ká kəɔ,
 wei ɪ taa ɪ ká tayanɪ tá təm tɔ.

Tu wεεna tá lona,
na í mēhna-tuyv nyaalēm taa,
na í haγasi-tuyv kōpantu.

¹⁰ Ye ta kolontunaa í na mpv fεελε ka pu-wε.
Mpi tō, mpe pa pōsayaana si tá Iso Tacaa mēla isēna?
Pu felι-wεγε nōhεε isu harēle tetv,
na táa nyēnēγι.

¹¹ Kuyaku ka kōō, ηku kv taa pu tayani
mē icate sōsōale koloosi ke ηmau tō.
Paa tuusi mē tetv toosi ke pooluη.
¹² Uε mē nyēma ká luna paa timpi.
Pē kraγau Asilii, na Icipiti, na Ifelatι pōγō tō.
Halēna hāγōlēη tenkunaā nōōsi,
na pē suna pōōη.

¹³ Ama pu kpiisi tetv yēlaa na pē yeλε-tēγι
kpete ke tē yēlaa isayatu tōō.

¹⁴ Tacaa, paasēna nyá yēlaa tá
isu tiikulu na ι kalēkv.
Tē we tesēpaya taa kē kpeenη tōō kē.
Pona-tuyv tetv kōpantu nti
tē cōōna-tv tō tē taa kē Pasaη,
na Kalaati, isu tu wεv lēηtaa tō.

¹⁵ La-tuyv piti tēma isu waatu wei
n lēsa-tuyv Icipiti tetv taa tō.

¹⁶ Piitimnaa ká ná ta toη sōsōēη tēna.
Waatu wei paa ná mpv tō,
pu liyiti-wε na pá kra nōōsi na pē taami-wε.

¹⁷ Paa tuu mōsuyv taa kē isu tūmaa,
na pá lu pa koloosi acalεε taa,
na pá kōō Tacaa tá Iso nyá nyá kiη,
na sōγōntv na watv.

¹⁸ Tuyv nakuli ta nēγēsēna Tacaa nyá.
N tayanēγι nyá yēlaa kukaasaa isayatu kē.
Nn tōkēγι nyá pááná ke tam tōō.
Na nyá luyv wε-tv na n lakti-tuyv kōpantu.

¹⁹ N ká nyēni tá pētōōtēle,
na n felι tá isayatu ke nōhεε.
N ká lō-tēγι hatoo tenku tapuyv tεε.

²⁰ N ká hulι nyá sōōluyv kōpankv ke
Apēlaham na Yakōpv pa luluyv.
Isu n ka suw hatoo lēηtaa kē tá cōōnaa tō.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU
NAHUM
TƏM TAKƏLAYA
Kutublu

Pa keesa Nahum təm takəlaya taa ké Yuta nyəma kolontunaa Asilii nyəma təm. Pa keesa isəna Asilii nyəma kolontunaa Papiloni nyəma ləeka pa icate səsəle Ninifi tə. Nahum si mpv inı pə ké Iso hυvle ké. Pə taya pulv, icate nte tu ké kalampaanı nyənte ké. Tə lakı isayatu na wasanjalətv. Ninifi icate we ke isu toŋ wei antulinya yəlaa lakəna na Iso u caaki-ı tə. Nahum si mpv inı pə təna pu saalı.

Isəna pa faɣa Nahum takəlaya tə:

Isə toŋ tee kəŋmaŋmam təna na í huukəna antulinya, titite 1:2-8

Ninifi icate yəkəyv na Yuta nyəma waasəyv, titite 1:9-2:3

Ninifi ncaale na tə toŋ təm, titite 2:4-3:19

¹ İləkəsı icate tv Nahum wei ı ké Iso kuyoyotutu teləsulu tə, ı təm takəlaya ntə. Ka taa ké pa keesa Ninifi təm nti tə təə Iso kulaa na í hulı-ı tə.

Isə ke kupaŋ pəcə paa liyiliyina-ı

² Iso Tacaa caa ké si yəlaa í nuna-ı təlaı.

İ həŋ mpa pa kpeesəyənə-ı tə pa ŋkpaŋŋ.

İ leetəyi ı kolontunaa na páána səsəna.

İ huləyi-weye suulu.

³ Tacaa ké suulu tv ké,

İ wəna toma.

İ yeke tasəkəle tv ŋkpaŋyuv ke həm.

Ye ı təŋ, kacuculaya anaam kuləyənə,

ı nəhəe mvsəyv nté isəŋmuntv.

⁴ İ holina teŋku, ílé ı lvm nyəə ké,

na í lakı na pusi lvm nyəəki.

Pasaŋ na Kaməeli pə nyutu caa wuləyv.

Lipaŋ yaayənəə lontilaa.

⁵ Póŋ seliyi ı isəntaa ké,

na pulası náá yəkəyi.

Tətv na tə taa yəlaa seliyi.

⁶ Ye Iso mv páána səsəna anı,

awe ká səŋna?

A mvyı ké isu kəkə.

Kəkpaməŋ maɣamaɣa yəkəyi ı isəntaa tətəyə.

⁷ Ama ı ké kupaŋ ké.

İnı ı waasəyənə laŋwakəlle waatv.

İ paasəyənə mpa pa cəəsəyi ı tee tə.

⁸ Ye wahala í wataa,

ı yəkəyi icate ké.

İ wakələyi ı kolontunaa təna,

na í ləyə-weye səm səkrətyuv taa.

Təmmaa mpa pə yəyətəna Yuta na Ninifi nyəma tə

⁹ Pepe təə ké í təkəna Tacaa ke mə taa ye?

İ ká la na mə kolontunaa saalı yem,

pa kaa tasa-məye ŋmakəlyuv.

10 Pa we teitei ké isu sowa meeluyv təma taa tə.
 Yaa isu pa nyəwa na pá ku-we.
 Pa muyi kəkə ké isu nyutu kowolutu.

11 Ninifi icate nyá,
 nyá taa ké yulv isayav wei
 í kuləyi Tacaa tə tə i luwa.

12 Mprúyú Tacaa heela Yuta nyéma si:
 Paa kolontunaa we payale na pá we toma,
 paa saah yem ké.

Ma yelaa na í təyə kunyəməy payale.
 Ama ma kaa tasa-mege mpv.

13 Maa ce mə aləkpala na ma het-i-mege
 kolontunaa ηmakəlyv taa.

14 Mprúyú Tacaa yəyətə Ninifi nyéma təm si:
 I kaa weena ləlyv nyéma mpa paa yaakəna mə həla tə.
 Maa yəki mə tuj ləesəy ke i kutuluyv taa.
 I təyə mə pəlaay huluyv ké.
 Mpi tə, í tá tala puluyv ma isentaa.

2

1 Mprúyú Tacaa yəyətə si:
 Ii naaki təm kəpantv kpaallv
 kəyənə ntege pəyə nyəy taa.
 Heesuyv təm ke í kpaaləyi.
 Yuta nyéma me,
 í təyə Isə acima.
 I pona-i mpi í ka suwa si í haa-i tə.
 Kolontu wei i tukaya-mege wahala tə,
 pə pəla i niy, i kaa tasa mpv.

2 Hei Ninifi, kolontu kpaaki nyá tə.
 I kpaayə yəy wəntu,
 paa wei í səy i təsəy le na í fey hapee.
 I təyə apalutv.

3 Tacaa ká məyənə Yakərv ləlyv nyéma
 ke teeli wei paa wəna ləy tə i taa.
 Mpi tə, í pəsa ké isu
 ləesəy tuyv ηku ηmulaa koolaa,
 uləna pá wakəli tə.

Ninifi icate wakəlyv

4 Kolontunaa kəy ké na pá seesa
 pa kpaləy na pa wəntu kususuyv təcəy cəy.
 Pa yəy kəkənə muyi kəkə na pá təyətəyi
 pa ηmantaasi ke yəy wule.

5 Kəkənə ηmaaki hapee tə ké,
 pa təy nənəsi tē,
 isu pa ləy kahulası,
 yaa tēv nyəyəsuyv.

6 Ninifi wulav yaawa i yoolaa nyuyv nyéma
 na pá puki na pá coki-we.

Kolontu sewa na í kprətəna kolunja na í cəəsəna-ke.

⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ pa canja pusi həyəluyu tə ɪcate
nənəsɪ na ṕa lɛɛki kawulaya təyaya.

⁸ Pa tɛma ɪcate təm,

Pa kuu tə yəlaa,

Tə alaa kra pa lanja

na ṕa casəyi kapusi ke səsəm.

⁹ Isu lum caatuyu akola na pə kpen tə.

M̀p̀r̀ỳg̀ Ninifi nyəma lu ɪcate taa na ṕa seeki

na ṕa kprɛsəyi-we si ṕa səŋ.

Ama nəyəlɔ ta pəsɪ.

¹⁰ Kolontu kuu wula na liyitee nyəyətɔ.

Pəna wontu kɔrpampanɔ pə kaawa ɪcate taa ké,

pə fɛi tɛm.

¹¹ Pa ŋmuləyi na ṕa kuuki pə təna

təkratakpata na ṕa wakələyi.

Uena ɪcate yəlaa təna ləkɪ apalɔtɔ

na pa ɪsentaa layasəyi.

Pa nəhɛɛ nukiyi na pa tənəŋ seliyi.

Ninifi we isu təyələya ŋka pə kəlaa tə

¹²⁻¹³ Ninifi we ké isu təyələya p̀r̀ỳg̀ ŋku

ku taa ka lukɪ na ká yeli na ká kra wontu

na ká cəli na ká kəna ka alɔ na ka piya ke

nantɔ na ká səyətəna-ku tə.

ɪcate n̄tɛ tə tɛmna weye nənəw?

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Toma təna tɔ Tacaa təma si:

Maa paasəna Ninifi,

na má yele na kəkə nyaya ɪ yooɔ keɛkɛnaa,

na ṕə ku ɪ yoolaa na má su ɪ lɛɛkuyɔ ke tənaya.

Nəyəlɔ kaa tasa ɪ tillaa ŋmakələyɔ təm nuw.

3

Ninifi ɪcate mpusi təŋsvyɔ

¹ Ninifi ɪcate təm tɛsəna mpusi kɛɛɛ.

Yulɔkɔlɛ na kaloolaya na mʊsɔŋ su tə taa

ké na tə yəlaa ke lɛɛkəlaa.

² ɪ nu tə taa akpatɛɛ wula,

na yooɔ keɛkɛnaa tan,

na kraɣanəŋ acɔwa.

³ Kraɣanəŋ cayalaa nikaa,

na layalɛɛ mʊyi kəkə,

na ŋmantaasi ŋmɛləsəyi.

Səttaa na mpa pə kɔwa tə,

pa səyətə paa timpi.

Pa kaa huwa huwa,

pa coki yəlaa, pa fɛi kaluyɔ.

Fɛɛɛ puwa Ninifi nyəma

⁴ Ninifi ké apalaa təna alɔ ké,

ɪ teu na ɪ topotopo təma ke ɪ hənayana piitimnaa,

na í ŋmakələyi yəlaa na ɪ tutɔ.

⁵ Μπόγύ Toma tēna tu Tacaα tōma si:
Pə tōw kē maa paasəna-me na má ce
mə wontu na má suna mə luuη tēe.
Piitimnaα í ná isəna pə pasa-me tō.

⁶ Maa tuu-meγε afəla taa
na yəlaα paakəna-me.

⁷ Pa tēna mpa paa na-me tō,
paa seeki na pá tōη si:
Ninifi pəsa ncaale.

Awe ná wena tō pətətəle si í ká puγusi-te?

Mpi pu maγana Tεεpi icate tō pu maγana Ninifi nyante

⁸ Ninifi icate nyá,
n huυ si n tēe Tεεpi icate nte tō we Nili pəγə taa,
na ləm tama-teγε kotaya na pə kenta-te tō?

⁹ Yoou í tiiwa, Itiyopii, na Puti,
na Lipii pa kəηna na pá səna-te.

¹⁰ Paa na mpu,
pa kuu pēle pa acalēe yəlaα na pá tēena.
Pa tu pa nyuγu nyəma ke alukpala.
Uena pá tō tete na pá taləna-we.
Pa naηa pa piya ke hapēe kəηkəməη tōw.

¹¹ Ninifi pə tala nyayale si,
wusasi í kv-η suləm təle na pá kəli-η.
N ká pēeki təcəsəle si,
ń fiti nyá kolontunaa, n kaa ná.

Ninifi u pəsəyi si í kisi

¹² Nyá koloosi acalēe we kē
isu fiki tōγu pee pukuyu,
na pá nyamsi-kv, na pee hotiyi təγəlaα nəsı taa tō.

¹³ Acamisi tike ke pə kaa-η.
Icate nənəsı tōη nyənsı,
tvləyi si təyi yem.

Mpi tō, kəkə nyaya kvkaləsəη.

¹⁴ Ninifi nyəma me,
í lú ləm.

Í puu tetv, na í loo pilikinaα,
na í tayanı mə koluηa.

¹⁵ Ama mə icate kəkə ká nyayana-me,
yaa pá kv-meγε yoou taa.
Paa wakəli-meγε isu
kahvsi təkuyv hatv tō.

Icate yəlaα saaləyi yem

Mə icate yəlaα ká nyəpələyi kē isu kvtoləη səsəkv.

¹⁶ Mə taatəlaα payale ka tēewa isətuləηasi.
Pa nəγəsəna isu kvtoləη kvlvγv tō.

Ama pə saala yem kē nənəw.

¹⁷ Mə tōw fenlāα, na mə akewenaa we kē isu
kvtoləη cakuyv koluηa pəγələe
taa kē watv waatv tō.
Ilim hanəyi uena kú ya,

n ta nyi timpi ku teenaa tɔ.

Asalan wei i fei tayanvɔv tɔ

¹⁸ Asilii wulav,

nyá waali nyéma toowa tam tɔɔ tom.

Nya yoolaa sɔsaa ná hɛntaa na pɔ suma.

Nyá yɛlaa ya pɔ́ɔ́n taa,

nɔ́ɔ́lv kaa tasa-wɛyɛ kpeyeluvu.

¹⁹ Pɔ ku-nɛ isayakuvu ké.

Pɔ́cɔ́ nyá wakɛlvu kaa tayanu.

Pa tɛna mpa paa nu nyá tɔm tɔ,

paa kpasɛ amukɔ́n ké.

Mpi tɔ, yɛlaa tɛna tɔ́ɔ́na nyá yɛlvkɔ́lɛ

tam nyɛntɛ nté tɔ kɔnyɔ́n.

ISO KUYOYOTUTU TELƏSULU HAPAKUKU TƏM TAKƏLAYA Kutubtu

Hapakuku naaki isəna yəlaa u təhəyi tampana na pá pəntəyi na Iso suma tə. Uəna í təkí wahala ke pə təə. Pə təə ké í pəəsəyi Iso si: Isəna ya Iso ké siyisulu na yəlaa lakí mpi pə ta siyisi tə na í suma? Ama Iso ná cəəki si, waatu wəe wei í taa iní í ká huuna asayaa na pəntəlaa tə. Pə təə tə, pə wəe si Iso kuyoyotutu teləsulu í cayana tənau na í tənə waatu wei Iso huunau ká tala tə.

Isəna pa faya Hapakuku takəlaya tə:

Misee wiinav ke Iso, na ílé í cəv, titite 1:1-2:6

Mpusinaa kakpasí, titite 2:7-20

Yulv í tənə Iso waasəyuv na naani, titite 3

1 Təmnəa mpa Tacaa kulaa na í hvlí Iso kuyoyotutu teləsulu Hapakuku tə.

Hapakuku yaaki Iso si í waasi

2 M'p'óg'ú Iso kuyoyotutu

teləsulu Hapakuku wiina Tacaa si:

Hatoo, ma yaa-ŋ si í waasi-tv

si pa lakí-təyuv mvsəŋ tə, pəlee ké n ká cə-m?

3 Isəna ya n ká tisi na má nyənəyi yəlaa isayətənaa?

Na nyaa nyənəyi mpi pə ta siyisi tə?

Mpi tə, ŋmakəlyəv na mvsəŋ,

na yoosə na huule tike ke yəlaa lakí.

4 Nəyəl v u tasəyi kiin ke təhəyuv.

Pəc'ó paa hvləyi tampana ke a lonte taa.

Asayaa nté tampana nyóma,

na huule wakəlyəyi.

Papiloni nyóma wataa

5 M'p'óg'ú Tacaa cəwa si:

Í nyəni piitimnaa na səyəntv kra-me.

Mpi tə, təmlə natəli tu la na í nana mə isə.

Halı ye paa heela-məyε pə təm,

mə taa nəyəl v taa tisi.

6 Maa kəna Papiloni kraŋtənaa mpe.

Pa fəi nəyəl v pətətəle.

Pa cəəki antulinya tənaya na pá ləkəyi ləlaa tətə.

7 Pa təm wε səyəntv ké.

Kalampaani ké pa təyona mpi pa caaki lapv tə.

8 Pa krayanəŋ ləŋləŋ lapv tεε kroosə.

Pa kəla tən ke sunsuməyuv ŋku nyəyəsí puwa tə.

Ye pa luna pooləŋ pa krayanəŋ ŋmaaki ké.

Í kuləyi hontv ké isu həkəle tiliyi kampaya waalı.

9 Wontu kuuu ke pa kəŋ paa nyəyəsəyi.

Pa kuuki saləkətənaa ke tuutuuma isu kanyəŋa pee.

10 Pa footiyi awulaa na pá woniyi tətə təkəlaa.

Koloosi acalε u kaγatəyi-wε.

Pa lonə hapεε ke koloosi acalε kila ké,

na pá leekəyi-ye.

11 Pa hōka tam ké isu kacuculaya.

Akpala ke pa teeləyi.

Isə kuyəyətutu teləsulv yaaki Isə ké tam naale nyəm

12 Hatoo kancalaya taa,

Tacaa nyá kena ma Nəηηtu.

Ue tə kaa si.

Hai, nyayale ma kentulu.

Nyá kənna tá kolontunaa pane si,

n həηna tá ηkpaηyυ.

13 Ama nyá ise u nyənəyi isayatu yaa mʊsʊη.

Ue pepe təə ké n sumna asayaa mpa

pa wakələyi kʊpama tə?

Pəyele pəle pa lapəna sana.

14 Pepe təə ké n nyənəyi yəlaa isu tiina.

Yaa isu filifilinaa mpa pa feina paasənlv tə?

15 Pəpiloni nyəma kpa yəlaa ké isu kulaya.

Yaa isu puluyu puukuyu tinte tə.

Pa laηa hʊlʊmaa ké pə tu fei.

16 Pa laawa pa puluη na pá wə pə tulaalvnaa.

Mpi tə, inəyi pa waakəna,

na pa təyənaya ke kʊpaηka.

17 Pa kaa heesi piitimnaa lempa

kuyu na pa layalee ke mpv?

2

1 M'pógú Isə kuyəyətutu teləsulv tasaa si:

Maa caya ma tətəηle na má feηiyi.

Uena má nu nti Isə ká cə-m ma kusələmutu təə tə.

Siyisilu na ηmakəllv pa təm

2 Ntəna Tacaa cə-m si:

Nmaa nti ma kulaa na ma hʊli-η tə.

Tv-təyi kpaatanaa təə ké teu,

na paa wei í pəsi na í kala-ti.

3 Təm nti tə waatu ta tata ké si tə la.

Ama pa su tə waatu ké.

Ue təη-ti na naani.

Tu leeli ké tə kaa saali.

4 Nmaa si isayav saaləyi yem ké.

Ama tampana təηlv ná wəna weesuyu ke i taa təm təə.

5 Wənav ké asola ké.

Mpi tə, kalampaani yəlaa u heesəyi.

Pa we hiliη ké isu atətəle.

Pəyele paa haki, isu səm.

Pa leekəyi piitimnaa na pá puki,

na pá ηmakələyi-we.

6 Piitimnaa mpa paa kəlaa tə

pəle paa kʊli pa ηmakəllaa təə.

Mpusinaa kakpası

Paa tvv-we si mpusi we pa təə ké.

Isu pa leekuyv ləlaa nyəm na pá kaaki

na pá p̄əsəyɪ-wɛyɛ kəmle t̄o,
p̄əlee ké paa yele mpv unɪ p̄ə lapv?

⁷ M̄ə k̄əma nȳəma ká m̄əli
m̄ə t̄əo na pá l̄eeti-m̄e.

⁸ Is̄əna í ká l̄eeka l̄elaa t̄əȳə,
p̄ayale ka l̄eeki-m̄e mpi p̄ə t̄əo t̄ə,
í lapa tetvnaa na acal̄ee ke musv̄ɪ na í kv-w̄e.

⁹ Mp̄usi w̄e m̄ə t̄əo k̄é.
Mpi t̄ə í p̄eek̄əyɪ kas̄əyaya asilima nȳəŋka sɪ
ȳəlaa í nȳən̄əyɪ-m̄eyɛ s̄əsaa.

Paa na mpv na í hv̄vki sɪ
m̄ə t̄əŋ ká l̄əsi-m̄eyɛ wak̄əlv̄ȳv taa.

¹⁰ M̄ə mayamaɣa í
l̄əsəna f̄eɛle na í tv m̄ə tɪ.

Í kv ȳəlaa tuutuuma,
na í wak̄əli m̄ə tɪ.

¹¹ Paa koloosi taa p̄eɛ,
ɪsu a m̄apa kapusi na á p̄əsɪ-m̄e
na l̄ətasi náá tisi.

¹² Mp̄usi w̄e m̄ə t̄əo k̄é.
Mpi t̄ə, yulv̄k̄vle na ŋmak̄əlv̄ȳv ke í suk̄əna acal̄ee.

¹³ P̄ə t̄əo k̄é piitimnaa t̄əmle nȳaya k̄ək̄ə.

Pa wahala saala yem.

P̄ə t̄ənya mpv Ate na ɪs̄ət̄aa tv T̄acaa t̄əmle k̄é.

¹⁴ Ȳəlaa t̄əna ká t̄e na pá nyɪ T̄acaa teeli tv k̄é.

Paa nȳəmi-t̄i tetv t̄əna taa k̄é ɪsu tenku lvm waasv̄ȳv
kanȳəŋa t̄əo t̄ə.

¹⁵ Mp̄usi w̄e m̄ə t̄əo k̄é.

Mpi t̄ə, í tvyɪ m̄ə t̄əȳənt̄əlenaa ke sv̄lv̄m ke s̄əsəm.

P̄ə kv̄yɪ-w̄e na pa kv̄t̄əȳəlv̄əm c̄e,

na p̄ə yele-w̄eyɛ kp̄ela,

ɪlena í nȳən̄əyɪ.

¹⁶ F̄eɛle ke í nan̄əyɪ na í taaki m̄ə tokv̄ŋ.

P̄ə t̄əya teeli,

mi nȳə-wɪ na í s̄əŋ kp̄ela.

T̄acaa ká mv pááná,

na í tv-m̄eyɛ wahala na t̄əŋ.

Í ká p̄əsi tetelataa.

¹⁷ ɪsu pa setv̄ȳv Lip̄əŋ h̄ətv̄ȳv ke musv̄ɪ t̄ə,

pv̄ m̄əli m̄ə nȳəŋ taa.

Mpi t̄ə, í k̄piisa taale wontu.

Í kv ȳəlaa.

Í lap̄əna t̄əŋ ke tetv taa acal̄ee ȳəlaa.

Pv̄ nȳaasi m̄ə pv̄ntv.

¹⁸ Pepe t̄əo k̄é í luki tv̄ŋ ke nȳəȳətv̄?

Í saak̄əyɪ-t̄i taasi,

na í pv̄yusiɣina m̄ə tɪ.

Í tvyɪ m̄ə niŋ kulap̄əm ke naani,

anɪ p̄əle pv̄ ȳəȳətv̄yɪ?

¹⁹ Mp̄usi w̄e m̄ə t̄əo k̄é.

Mpi t̄ə í yaaki taakukulaya sɪ ká fe,

na í t̄əŋ p̄əle sɪ t̄ə kv̄li.

Póćó pə taa pʊlɔpʊ kaa pəsi na pə heeli-meɣe natəli.
 Paa na í waasa tɪŋ ɪni ɪ tɔɔ ké wɔla na liyitee nyəɣətu tɔ.
 ɪ feina weesuɣu nakoli.
 20 Ama Tacaá ná wɛ ɪ tɔsɛɛɛ taa ké.
 Antulinya yəlaa mɛ í su.

3

Hapakuku sələmɣv na Isə waasvɣv

1 Wiinau mpi Isə kʊyɔɣɔtʊtu tɛləsɔlʊ Hapakuku wiina Tacaá tɔɣələ si:
 2 Hai Isə, Tacaá,
 pa yɔɣɔta nyá təma səsəna təm na má nu.
 ɪ lɛna má nyaŋna-ŋ.
 La tá waatu taa ké təma aŋi a takanaa na yəlaa ná.
 Paa pu wɛɛ si, ń mu pááná, hɔli-tʊɣu suulu.
 3 Isə luna Temaŋ,
 Isə Naŋŋtu luna Palaŋ pʊɣv tɔɔ.
 ɪ teu naaki isətənyv tɔɔ ké,
 na aɛ nyəm saŋi-ɪ.
 4 ɪ kəŋ na í mʊɣi kəkə na ɪ niŋ taa
 timpɪ ɪ toma lukəna tɔ pə ɲmeləsəɣi.
 5 Kʊtəŋ wɛ ɪ nɔɣɔ tɔɔ ké na ɪ waali.
 6 Ye ɪ səŋaa, tɛtu seliyi ké.
 Ye ɪ nyənəɣi,
 kolontunaa huɣutiɣi pa lotu ke na sɔɣəntʊ.
 Tam tɔɔ pɔ́ŋ ná seliyi.
 Ləŋtaa pulasi nsi si tɔɔ ɪ təŋaɣa tɔ si yəkəɣi.
 7 Ma nawa Kusaŋ nyəma laŋwakəlle
 na Matiyaŋ nyəma sɔɣəntʊ.
 8 Tacaá, pusi təm kraŋa-ŋ pááná na?
 Yaa tɛŋku yelina na nyá pááná huu?
 N caɣa isəŋmʊntʊ ké isu yooɔ keɛke,
 na ɪ kraɣanəŋ pukina-ŋ akaitʊ taa.
 9 N kraasa nyá tɔɔ.
 Nyá nyəma wɛ isu mpusi təŋsvɣv.
 Tɛtu haa nɔɣɔ na pusi lu.
 10 Ye pɔ́ŋ í na-ŋ ɪ seliyi ké,
 na tɛv hukɪ tɛtu tɔɔ.
 Tɛŋku səsɔ svv wɔla,
 na ɪ lɔm səŋəɣi isu koloosi.
 11 Nyá nyəma kʊtətəna nyaaləm,
 na nyá ɲmantaɣa ɲmeləsɣv,
 səŋsəɣi ilim na isətv pa təntɛ ké.
 12 Ye pááná ɪ kra-ŋ,
 n cəɔki tɛtu ké na ń naŋti piitimnaa.
 13 N puki nyá yəlaa na pa wulav
 wei n krawa tɔ pa waasvɣv.
 ɪ lɛna ń kv asaɣaa nyvɣv tv na ɪ waali nyəma.
 14 Kolontunaa nyəma ke n tʊləɣəna pa nyəŋ.
 Pa nəɣəsəna ké isu kacuculaya.
 Pa huliɣi si pá yasɪ-tʊ.
 Pa kiisiɣi laŋhɔlɔmlɛ kakiisasi.
 Pa sɔɔlv puwa si pá kv-tʊ.

15 N cəəkəna nyá kpaɣanəŋ ke
teŋku lum koloosi səsənsi taa ké.

16 Ma nu kəkəte n̄tə tə təna na ma laŋle pəsi.
Səɣəntu kra-m na ma ntompee seliyi.

Ma tənuyə kawa,

ma tɔna hoowa na má wu səŋuyə.

Uena má su na má taŋa ta təə kʷllaa

ŋkraŋuyə həm kuyaku.

17 Fikinaa na ləseŋnaa na Olifinaa pə tuŋ ná kisa lɔlɔyɔ.

Tawa kʷhaləm naa laki.

Heeŋ na naaŋ pə tɛma.

18 Ama Tacaɔ haana maya laŋhulɔmlɛ.

Ma nu leleŋ ke Iɔ waasɔlɔ təə.

19 Tacaɔ Iɔ kɛle ma toŋ.

Ini i hana-m təntɛ nyəm ɪsu nam,

na má təŋ pulasi taa.

Yontu tənɛɣɛ pa yona saŋku na tə wɛ yonyoolaa nyuyə tu yontuna taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU
SOFONI
TOM TAKELAYA
Kutulutu

Yuta tetu taa ké Sofoni teləsaɣa Iso kuyoyotutu ke wulaw Sosiyasi pəəle taa. Wulaw inɪ kpiisina tunɪ na təlaalenaa tənə na í tayanɪ isəsɛɛv, na í tulɪ Iso təsɛɛle nte paa təkəa tə na í tayanɪ. Sofoni heela piitimnaa lɛlaa sɪ Iso huɔle kəŋ. Ama waatu kəŋ wei ɪ taa Tacaa ká kəə na í waasi Yosalem tə. Piitimnaa mpa paa pasa pa ti tə paa sɛɛ Iso ké nəɣə kulɔmɔɣa.

Isəna pa faɣa Sofoni takəlaya tə:

Isə ka huɔna Yuta tetu na Yosalem ɪcate nyəma, titite 1:1-2:3

I ka wakəli piitimnaa mpa pa cəna Yuta tə, titite 2:4-15

Isə ká mənna Yosalem nyəma ke pa wule taa, titite 3

¹ Yuta wulaw Sosiyasi wei ɪ ké Aməŋ pəyalu tə. I pəəle taa ké Tacaa yəɣətəna Sofoni. Isekiyasɪ lələnə Amaliya na Amaliya náá ləlɪ Ketaliya, na Ketaliya náá ləlɪ Kusi, na Kusi náá ləlɪ Sofoni. Təm nti Iso heela-ɪ təɣəle sɪ:

Tacaa huɔle kuyaku təm

² Maa ku tetu təə weesuɣu nyəm tənə.

³ Pə kpaɣav yəlaa, na sumasi,
na tiina, na wontu tənə tə.

Maa wakəli asayaa na pa kpaɪ təma.
Pə kaa kaasi nəɣəlv.

Isə ka hə Yuta na Yosalem nyəma ŋkpaŋŋ

⁴ Maa hə Yuta na Yosalem pə yəlaa ŋkpaŋŋ.

Maa kpiisi tɔɣv Paali na ku kətəlaa tənə.

⁵ Maa ku mpa pa kpaaki kutuluŋ təə ké ahoɔ tə.

Pə te yəlaa laaki isətuləŋasi ké pəcə pa sɛɛki-m.
Anɪ pa tuukina ma hətɛ na tɔɣv Milikom nyəntɛ.

⁶ Maa wakəli mpa pa haaki-m siyile tə.

Mpi tə, paa pɛɛkəɣi-m pəcə paa caaki ma luyv nyəntv.

⁷ I su, ma huɔle kuyaku kpaɣɛtaa.

Ma tɛma kətasi təɣənaya saav.

Ma tayana mpa ma yaawa tə.

⁸ Wule nteɣɛ maa hə nyuɣv nyəma na wulaw piya pa ŋkpaŋŋ.

Paa mpa pa keekəna kpaɪ nyəma tə pa ŋkpaŋŋ tətə.

⁹ Mpa pa ŋmaaki nənəkpete isu ma ta nyɪ isənəa tə.

Pəyele pa suuliɣi pa tɔɣv kutuluŋ,
ke wɛnav mpi pa ŋmuləna yulɔkule tə.

Maa hə pa ŋkpaŋŋ.

¹⁰ Kuyankuyv paa nu yooɔ kakiisasi

səsənsɪ ke Yosalem ɪcate taa,

ke nənəɣə ŋka pa yaa sɪ tiina nənəɣə tə ka kiŋ.

Paa nu lanwakəlle wula ke ɪcate həɣəlvɔv kufalvɔv taa.

Paa nu tətəɣə acufv səsə ke pulasi təə.

¹¹ ɪcate pətɛɛ nyəma mɛ í wii teu.

Mpi tə, maa kpiisi taatəlaa tənə.

¹² Waatu inəɣi maa kpaɣa fətəla

na má pɛɛki Yosalem ɪcate taa.
 Maa yoonaa yɛlaa mpa pa caɣana pa ti
 ɪsu sulɔm taɣatu ke atɪŋkpa taa tɔ.
 Pə te yɛlaa tɔŋna si maa waasəyi pɔlv.
 Paa kɔpantu paa ɪsɔyatu.
 13 Paa lɛɛki pa wɛnau na pá yɔki pa tɛɛsi.
 Paa ŋma kufasi yaa.
 Ama pa kaa suu si taa.
 Paa sɔ lɛsɛŋ tuŋ.
 Ama pa kaa tɔŋ pə sulɔmɔya.

Tacaa kuyaku

14 M̀p̀r̀ỳỳ Sofoni tasaa si:
 Tacaa huule kuyaku sɔsɔɔv kpeɣetaa keɛ.
 Ku tɔŋa kɔntɛ ke lɔŋlɔŋ kɛ.
 Ye ku talaa,
 yɛlaa ká wii na pə kpeɣna yoolaa taa yoolaa.
 15 Mpi tɔ, ku kɛ pááná sɔsɔɔna kuyaku kɛ.
 Yɛlaa laŋa ká wakəli tətɔɣtɔɣo kɛ pə wule n̄tɛ.
 Pu yɔki na pə yeɛ ncaa.
 Ihunte ká kpa na səkpeɣyɔ anaam nyala.
 16 Yoolaa ká huɪ akantɛɛ.
 Paa yaya yoou kakiisasi.
 Paa yoonaa koloosi acalɛɛ na a tɔfɛŋle.
 17 M̀p̀r̀ỳỳ Tacaa tɔma si:
 Maa pɛti yɛlaa ke laŋwakəlle taa.
 ɪ ká tutiyi kɛ ɪsu yulɔmaa.
 Mpi tɔ, í wakəlɔna-m tɔ pə tɔɔ.
 Mə caləm ká ya ɪsu mɔsɔyɔ,
 na mə nantu tasa ɪsu hute.
 18 Mə liyitee yaa mə wɔla kaa pəsi
 na í waasi-meɣe kuyaku ŋku ku wule.
 Ma pááná kəkɔ ka nyaya tetu tɔna.
 Maa kpiisi tɔ taa yɛlaa tɔna.

2

Təpasəlaa yaav

1 M̀p̀r̀ỳỳ Sofoni tɔma si:
 Fɛɛɛfɛi nyəma mɛ.
 ɪ kpa mə ti na í maɣasi mə taa.
 2 Pə taa yasi-me ɪsu nyutu ke kuyaku kulɔmɔyɔ taa,
 na pəcɔ pu taki kuyaku ŋku Tacaa ká mu-me na pááná
 sɔsɔɔna tɔ.
 3 Tetu taa təpasəlaa mɛ mpa í təkəyi ɪsɔ kiin ke teu tɔ.
 ɪ keesəna Tacaa tɔɔ.
 ɪ tɔki mə təpasɔyɔ na í tɔŋəyi tampana.
 Ntanyi pu kenti mə tɔɔ kɛ ɪsɔ pááná kuyaku wule.

Ilim tətɔle tɔɔ nyəma ŋkpaŋyɔv hɔm

4 Kasa ɪcate ká pəsi wɔlaya tetu.
 Asəkəlɔŋ nyəntɛ ká yɔki.
 Paa tɔɣəni Asətətɔ yɛlaa ke ilim taa.
 Paa ləsi ɪkolɔŋ nyəma.

⁵ Kələti nyéma me mpa í kəma tenku nəɣə tə,
mpusi we mə təə ké.

Tacaa si: Maa kpiisi Filiisi nyéma na pa tetu təna.

⁶ Mə tetu ke tenku nəɣə təna ká pəsi təla tətəɣəle.

Tiikilaa ká təŋ tə taa, na pá la pa heeŋ tətəkəle.

⁷ Yuta yəlaa kukaasaa ká təɣəna həɣəlyu ŋku.

Tənaya í ká tiikiyi mə kaləkəŋ,

ilena í puki Asəkaləŋ na í suuki taanası.

Mə Isə Tacaa ká yoonə mə nəɣə.

Í ká məŋna mə yəlaa mpa kolontunaa ka kpawa yomle tə.

Ilim təlule nyéma ŋkraŋyɔ həm

⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa təma si:

Ma niwa isəna Mowapu nyéma

na Amonə nyéma pa wonə ma yəlaa me,

na pá footi-me tə.

Pa tuu-me,

pa cusa mə tetu na kalampaani

na pá səsı pa nyəntu təə.

⁹ Pə təna pə tu Isə Tacaa má,

ma tuuki si isı ma kpiisa Mowapu

na Amonə pə nyéma isı Sətəm na Kəməə.

Pa tetu ká pəsi təm təhulle na wɔlaya tetu

na səwa tike nyala.

Ma yəlaa kakaasaya ká kənna na pá kuu pa wənau,

na pá təɣə pa tetu.

¹⁰ Isəna maa hə pa ŋkraŋyɔ təɣəle.

Mpi tə, pa kəla kalampaani ké

na pá tuu Pə təna pə tu má,

ma yəlaa.

¹¹ Tacaa má, maa nyəŋsi pa isə ke teu ke tənaya.

Maa wakəli antulinya təna taa tuŋ.

Ue piitimnaa təna ká sɛɛ-m pa tetu taa.

Haləna pə kpenna hatəlaya nyéma təna.

Ilim ntəɣəŋ na pə mpətəŋ nyéma ŋkraŋyɔ həm

¹² M̀p̀ỳg̀ỳ Tacaa təma si:

Maa ku Itiyopii nyéma me mə tənaya yoou taa.

¹³ Maa tu ilim ntəɣəŋ təə həɣəlyu Asilii nyéma ke niŋ.

Maa wakəli-ku na Ninifi ıcate səsəle pəsi ncaale

na wɔlaya tetu.

¹⁴ Kaləkəŋ ká həntəɣəna ıcate lonte taa,

na taale wontu ke waani waani.

Kpiisih na aluyucana ká caya akelenaa ncaa taa.

Paa pəli kutuluŋ taa kpenkpelası kupaŋsi,

na si səɣəti nənəɣə.

Katəkətəŋ ká wiiki ncaa pətəlee təə.

¹⁵ Isəna ıcate ńté tu təna təɣəle.

Paa na tə yəlaa nyənaya-tɛɣe səsəle,

nte tə feina saala tə.

Tu pəsi ncaale na pé yelina taale wontu.

Ulena tɛelaa təna kpeetəyi nyəəŋ na pá sóləyí-te.

3

Yosalem nyáma ta nu Iso yaav

¹ Μπόγύ Sofoni tǝma si:
 Yosalem icate yǝlaa mpa me
 í laki isayatv tǝ.
 I ηmakǝlǝgi lǝlaa,
 pǝyele í kulǝgi Tacaa tǝ tǝ.
 Mpusi we mǝ tǝ kǝ.
² Mpi tǝ, í ta nu Tacaa tǝm.
 I kisa i kraalvǝv mpi i kraala-me tǝ.
 Pǝyele í tá tv-i naani,
 í tá pǝeki si Iso í sǝna-me.
³ Mǝ nyvǝv nyáma we kǝ isu
 tǝǝlasí nsi sí mu páána tǝ.
 Mǝ hvulaa ná we isu sonsumǝη
 likuǝv na u tǝsǝgi cele tǝ tǝ.
⁴ Mǝ Iso kvǝǝǝtǝtv telǝsǝlaa u paasǝǝna pa tǝmle.
 Pa kooki yem na pá kisiǝgi pa tilitu.
 Mǝ kǝtǝlaa ná nyǝnǝgi Iso nyǝm ke yem kǝ
 na pá yǝkǝgi i kiiu.
⁵ Tacaa we icate taa kǝ,
 na í tǝki kawulaya na siǝisuyv.
 Ii laki isayatv.
 I tǝηǝgi tampana kǝ,
 na í hvukǝna paa tanaη ηku.
 Paa na mpv tǝ, asayaa fei fǝele.
⁶ Μπόγύ Tacaa yǝǝtǝa si:
 Ma tǝma piitimnaa tǝcu kǝ mǝpǝyǝ kpiisuyv.
 Ma yǝka pa koloosi acalǝe.
 Ma wakǝla pa harǝe.
 Tǝntaa mayamaya fei tǝtǝ.
 Pv kpiisi pa acalǝe,
 nǝǝlv kaa wee.
⁷ Ma tǝηaya sí,
 Yosalem nyáma me í kǝ nyana-m,
 í kǝ nu ma kraalvǝv.
 Ue ma kaa yǝki mǝ tǝcayale isu maa kalǝna-me tǝ.
 Ama mǝ mǝlaa kǝ na í telǝsǝgi mpǝle.
⁸ I tǝη kvǝyaku ηku maa kǝ mǝ waali isu tǝǝlǝya tǝ.
 Ma tv ma taa sí,
 ma kotiǝgi piitimnaa na kawulasí.
 Maa yele na ma páána nyaya pa na
 antulinya tǝna isu kǝkǝ.

Tacaa layasvǝv ke yǝlaa yaasi

⁹ Μπόγύ Tacaa yǝǝtǝa si:
 Maa layasí yǝlaa,
 maa nyaali mǝ isayatv.
 Uǝna í sǝe-m na lotu kulǝmtv.
¹⁰ Paa ma yǝlaa mpa me í yawa na
 í tee Itiyopii tǝ tǝcayacaya tǝ.
 I kǝ kǝ na í la-m kǝtasi.

Iseyeli yəlaa kakaasaya

- 11 Kəyan̄ku tə ma yəlaa kaa wəena
 ɪsəna paa pəntəna-m tə pə fəele.
 Maa ləsi mpi pə laki-meyə kalampaan̄i nyəma tə.
 ʔlən̄a ɪ yele mə təyi həm ke ma puȳu nan̄n̄ nyənk̄u təə.
 12 Maa kenti mə taa mpa pa pasəyi pa ti tə
 na kuȳəntunaa mpa pa tēləyi-m tə pa təə.
 13 Iseyeli nyəma me mə kakaasaya
 kaa tasa mpi pə ta siyisi təȳə lap̄u.
 Pəyele ɪ kaa looli,
 yaa ɪ tʊsi nəȳəlv.
 ʔ ka tək̄i ké na ɪ hēs̄i,
 nəȳəlv kaa nyaasi-me.

Yosalem lan̄hēs̄əle

- 14 Yosalem ɪcate yəlaa,
 na Iseyeli nyəma me,
 mə tən̄a mə lan̄a ɪ hul̄əm̄i,
 ʔ yəələn̄a mə lotu tən̄a.
 15 Tacaa yela mə nkran̄uȳu ke həm.
 ʔ təȳən̄a mə kolontunaa.
 Iseyeli nyəma wulav Tacaa wə mə waali ké.
 Pə fəi si ɪ nyana wahala nəȳəlv.
 16 Kuȳak̄u nkuȳu yəlaa ká tə si:
 Yosalem nyəma me,
 ɪ taa nyá,
 mə apalot̄u ɪ taa le.
 17 Tacaa mə ʔsə wə mə waali,
 na ɪ ton̄.
 ʔ ká yele na ɪ la akanaa.
 Mə təə ké ɪ lan̄le hul̄əmaa.
 ʔ səəla-meyə na ɪ haaki-meyə weesuȳu kufaluȳu.
 18 M̄p̄ȳú Tacaa yəȳət̄aa si:
 Yosalem yəlaa mpa me ɪ hatələn̄a acima,
 na mə lan̄le wakələa tə.
 Maa kpeyeli-me na má keeli mə fəele.
 19 Waat̄u inəyi maa hə mə muȳullaa nkran̄n̄.
 Maa la kəəle ke mpa pə kəwa tə.
 Maa mən̄na mə yəlaa mpa pa kraawa yomle tə.
 Maa yele na mə kut̄uȳu pəsi ɪsant̄e.
 20 ʔlən̄a má kpeyeli-me na má kən̄a.
 Maa t̄u-meyə teeli na má kus̄i mə nyuȳu
 ke at̄e yəlaa tən̄a taa.
 Tacaa má ma yəȳət̄ən̄a mp̄u.

ISO KUYƏGƏTUTU TELƏSULU

ASEE

TƏM TAKƏLAYA

Kutubtu

Isə kuyəgətutu teləsulu Asee lypa si, pá tayani Yosalem Isə təsele ηmav. Ue pu wee si Yuta nyəma mpa pa laala kənte na Papiloni tə mpe pá ηmana Isə təsele nté. Ama pele pa apalutu ta laa yəəlvəy. Ntəna Asee tasa nyəy nyəma ke apalutu si, pá suv təmlə taa.

Isəna pa faya Asee takəlaya tə:

Pa tayanəyi Isə təsele ηmav tətə, titite 1

Isə təsele kufate teu, titite 2:1-9

Yəlaa asilima, titite 2:10-19

Tacaa nəəsi kupaηsi, titite 2:20-23

Pa tayanəyi Isə təsele ηmav tətə

¹ Mpyu Peesi wulav səsə Taliyusi kawulaya pənaaya naale nyəηka isətu naatoso nyəη kuyaku kancaalaya nyəηku wule. Tacaa heela Isə kuyəgətutu teləsulu Asee ke təm si í teləsi-təyi Yuta nyəy tu Salatiyeli pəyalu Solopapeli, na kətulu səsə Yosatakı pəyalu Yesuwa. ²⁻³ Ntəna Asee yəgəti təm nti si: Pə təna pə tu Tacaa má ma yəgətəa si, Iseyeli yəgətəyi si, pə ta tata Isə təsele ηmav. ⁴ Ue pə we teu si mi həntəyi kutulunə wei pa lapa kacəka ke teu tə i taa. Uena Isə təsele náá ké ncaale na? ⁵ Pə təna pə tu Tacaa má ma təma Iseyeli nyəma si í huə mə tənte təm ke mə taa. ⁶ U tuuwa səsəm ama mə kəmtu ta kpa. Mə təgənaaya ta təə si, í təgə na í haγa. Pəcó mə solum ta təə si, í nyəə na pə ku mə ləkətu. U feina wontu si í suu na pə haη-me. Pəyele təmlataa kufeləyυ kuləyi huətu ke yem. ⁷ Pə təna pə tu Tacaa təma si í huə mə tənte təm ke mə taa. ⁸ Uena í kpa pulaya təə na í seti taasi, na í ηma-m Isə təsele. Waatu inəyi pu kusı ma nyəy ke isəna pə muna tə, na ma laηle hee. ⁹ U ka taηaa si í ku təgənaaya ke səsəm. Ama í ta hiki mpy. Isə wosa heelim ke mpi í kpeena mə tēsi taa tə uena pə saali yem. Pə təna pə tu Tacaa má ma pəəsəyi-me si pepe təə ké mpy? U yela Isə təsele ke ncaale, na paa wei í paasəna i mayamaya i təyaya. ¹⁰ Mpy pə təə ké paa teu kuləmvəy ta nu. Pəcó puləyυ ta nyə. ¹¹ Isə kəna wulaya ke tetu taa na pulasi təə. Mə təgənaaya pee tawa, na mə lesəη na olifinaa pə tuη na mə haləmnaa lem̄pi wulaa. Yəlaa na təla pa lakı wahala. Mə wahala saala yem.

¹² Mpyu Salatiyeli pəyalu Solopapeli, na Yosatakı pəyalu kətulu səsə Yesuwa, na Iseyeli nyəma kakaasaya təna, pa mūwa Tacaa təm nti Isə kuyəgətutu teləsulu heela-wəyε mpy təgə niη naale. Uena Asee náá pəsi na í la i təmlə ke teu. Kuyaku ηku yəlaa ka wəna Isə səgəntu ké. ¹³ Mpyu i tasa-məyε Isə Təm lentı ke heeluyυ si Tacaa yəgətəa si: Ma si nəyə si, maa wee mə waali.

¹⁴ Mpyu Tacaa hawa Yuta nyəy tu ke apalutu, na Yesuwa, na kətulu səsə, na pa təna mpa pa luna yomle tə. Uena pá suv pa Isə Pə təna pə tu Tacaa təsele ke ηmav. ¹⁵ Wulav Taliyusi kawulaya pənaaya naale nyəηka, isətu naatoso nyəη kuyaku hiu na liyiti nyəηku ke pa caala təmlə.

2

Isə təsele kufate teu

¹ Mpyu wulav Taliyusi pənaaya naale nyəηka, isətu naatosompəyəlaya nyəη, kuyaku hiu na kuləmvəy wule. Tacaa tasa Isə kuyəgətutu teləsulu Asee ke təm

heeluyu. ² I tōma-ɪ ké si: Heeli Solopapeeli na kōtōlv sōsō Yesuwa na pa tēna mpa pa luna yomle tō si ³ mā taa nōyōlv tōsōyɪ isēna Iso tāsēele n̄tē tu tewa lōntaa tō? Ama nōnō tō teu mpi pə səpa. ⁴ Pə tōw ké Tacaa má ma tōma si, Solopapeeli na Yesuwa na tetv yālaa tēna í kaasi mā ti na í sūv pə tāmle taa. Mpi tō, ma we mā waali ké. ⁵ Waatv wei í luna Icipiti tōyō maa su mpv. Ulena ma feesuyv we mā waali, ile í taa nyá. ⁶ Pə tēna pə tv Tacaa si, pə kaasa pəcō. Maa ciyiti isōtōnyv na tetv na tenkuna tēna. ⁷ Maa liyiti piitimnaa ke yem yem. Maa kōna mā wēnav ke cāne. Maa yele na Iso tāsēele la teu ke sōsōm. ⁸ Pə tōya pulv, ma tēna antulinya wula na pə liyitee tēna. ⁹ Ule Iso tāsēele naale nyāntē ká tēe kancaalaya nyāntē ke teu tākpaata. Lonte tēne tō taa ké maa yele na í hēesi. Pə tēna pə tv Tacaa má ma yōyōtēna mpv.

Yālaa asilima

¹⁰ Mpyv Taliyusi kawulaya pēnaya naale nyānka, isōtv pōyōlayafēi nyān, kuyaku hiu na liyiti nyānkv wule. Pə tēna pə tv Tacaa tasa Asee ke tōm heeluyv ¹¹ Si: Pōsɪ kōtōlaa si ¹² ntanyɪ mā taa nōyōlv tv kōtāya nantvnyv ntē ɪ toko taa. Ulena toko inɪ í tokina potopoto yaa tuusi hatv, yaa sulvm yaa nim yaa tōyōnaya nakēli. Pə mōnaa si í tasa-keye Iso ké hav na? Ntēna kōtōlaa si: Aai.

¹³ Ulena Asee tasa si: Ye nōyōlv tokina sōtv ulena pōntv tokina tōyōnaya. Kaa pəsi asilima nyānka na? Ntēna kōtōlaa si: Ee.

¹⁴ Mpyvule Asee tōma si: Tacaa si, mpyv ma nyānāyɪ tetv tēne tō yālaa, na mā kulapēm tēna. Pə tēna mpi í lakɪ-m kōtāya tō pə ké asilima ké.

I paasana teu ke pə kpayav saɲa tō

¹⁵ Mpv tō, í paasana teu. I ná mpi too pə kpayav lapv na pə suna saɲa, na pəcō í kpeyeli pēe na I ŋmaaki Iso tāsēele tō. ¹⁶ Waatv inɪ tō, ye nōyōlv pola kpóú lōv ke tōkēɲ hiu. Naanōwa tike ke ɪ ká mayana. Yaa wei í pola sulvm liitilinaa nule na naanōwa ké cosuyv hiu tike ke ɪ ká mayana. ¹⁷ Ma yelina na mā tōyōnaya pee nyānka wuli na tōmpēe wakēli mā kōtōyōv. Paa na mpv mā taa nōyōlv ta pāsana ma tōw. ¹⁸ Pə kpayav saɲa tō í paasana teu ke mpi pu la tō. Mpi tō, isōtv pōyōlayafēi nyān kuyaku hiu na liyiti nyānkv kōnyēe í su Iso tāsēele kite. I paasana-tōyɪ teu. ¹⁹ Ntōɲ pulv ta kaasi kpeɲ taa? Paa mā tuɲ kōtōtōyōɲ, ɪ ta luli. Ama pə kpayav saɲa waali tō, maa kooli-mēyē kōpantv.

Tacaa nōsɪ kōpaɲsi

²⁰ Mpyv Tacaa tasa Asee ke heeluyv ke tōm naale nyām ke kuyaku kulvmnyv ŋkv si: ²¹ Heeli Yuta wulav Solopapeeli si, maa ciyiti isōtōnyv na tetv. ²² Maa kōsɪ atē awulaa, na ma yele na atē kawulasɪ su tēnaya. Mā keekenaa na pa caɲalaa ká pəsi nyānana, na kpayanēɲ nāá si. Kpayanēɲ caɲalaa ká kv tōma. ²³ Ama kuyaku ŋkv ma tāmle tv Solopapeeli nyāya maa kpa wulav na n̄ wēe ɪsu ma kōyōsvy. Mpi tō, nyāya ma kpawa si n̄ tōyō kawulaya na ma hātē. Pə tēna pə tv Tacaa má, ma yōyōtēna mpv.

ISƆ KYƆƆƆTUTU TELƆSULU SAKALI TƆM TAKƆLAYA KutuluƆ

Pa lola IsƆ kyƆƆƆtutu telƆsulɔ Sakali ke Papiloni tetu taa timpi Yuta nyƆma ka we isu yomaa tƆ. PƆ waali ke pana Solopareeli na kutulu sƆsƆ Yosuwaa pa kƆma Yuta tetu taa. Waatu kulɔm ke Sakali na Asee pa lapa pa tƆma. Sakali taa yƆlaa ke layatu si pƆ mƆli IsƆ kin na pƆ nma IsƆ tƆsele. Sakali tƆm takƆlaya faya tƆm naaleƆ. IsƆ tƆsele nman na Yosalem mƆlɔƆ ke i wule taa. IsƆ kƆ tayanu i yƆlaa.

IsƆ ka tilina wulav nƆƆlɔ, na i pasaxi i ti, pƆcƆ i kƆ tiikilu. YƆlaa ka te na pƆ kv-i. LƆlaa nƆ naaki si Yesu tƆm ke pa keesaxi mpv.

Isana pa faya Sakali takƆlaya tƆ:

Mpi mpi IsƆ hula Sakali ke toosee taka taa tƆ, titite 1-8

Iseyeli nyƆma na piitimnaa lƆlaa pa tƆm, titite 9-14

TƆMNAA MPA PƆ HULA SAKALI TƆ

Tacaa mƆlɔƆna Iseyeli nyƆma

¹ Peesi wulav sƆsƆ Taliyusi kawulaya pƆnaya naale nyƆnka, isƆtu pƆlefei nyƆn, ke Tacaa yƆƆtƆna Pelekiya pƆyalɔ Sakali. Itoo saali kele. ²⁻³ Si i heeli Iseyeli nyƆma si: PƆ tƆna pƆ tu Tacaa mƆ, ma mƆna mƆ cƆsƆnaa ke pƆnƆnƆ kƆ tƆsƆƆsaxi. I mƆli ma kin, ilena mƆa keesana mƆ tƆ. Ma si mƆpɔƆu ma nƆƆ kƆ. ⁴ I taa keena mƆ caanaa. Maa tema ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa heeluyu ke lƆntaa si pƆ telƆsi-me si, i lƆ mƆ tƆnte na mƆ lakasi isayasi. Ama i ta tisi na i mu ma tƆm na i nuna-m. ⁵ I nyƆma teu si mƆ cƆsƆnaa na ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa mpe pa sƆpa. ⁶ PƆyele ma kukpaalɔtu na ma kusasutu nti tƆ tƆm maa heela ma kyƆƆƆtutu telƆsƆlaa si, pƆ telƆsi-me tƆ, tƆ mayana-meƆ teitei kƆ. Ilena i cekana si mƆ lakasi isayasi tƆ kƆ Tacaa mƆ, ma lapa-meƆ mpv. Ilena i layasi.

Sakali toosee taka kancaalaya nyƆna

⁷ MƆpɔƆu Tacaa yƆƆtƆna Pelekiya pƆyalɔ IsƆ kyƆƆƆtutu telƆsulɔ Sakali. Wulav sƆsƆ Taliyusi kawulaya waatu taa kƆ i yƆƆtƆna-i, pƆnaya naale nyƆnka isƆtu naanɔwa na kulɔm nyƆn kƆyakv hiu na liƆiti wule. ⁸ Ilena pƆ lƆ Sakali isu toosee taka na i nƆ nƆƆlɔ caya kƆpayanɔseemaƆa. Ilena i sƆnƆ tiikasɔ naseli si hekv ke tetekele nateli tƆ taa. I waali kƆ kƆpayanɔseemasɔ na kƆpayanɔhulomasɔ na huluhuluƆ. ⁹ Ntena mƆ pƆsɔ isƆtaa tillu wei i ka yƆƆtƆna-m tƆ si: Tacaa, kƆpayanƆn i, i kutoluyu suwe? MƆpɔƆule si: Maa keesi-n.

¹⁰ MƆpɔƆu apalɔ wei i sƆnƆ tiikasɔ hekv taa tƆ i tƆma si: Tacaa tilina-we si, pƆ cƆ tetu.

¹¹ Ntena kƆpayanƆn caya mpe pa keesaxi isƆtaa tillu si: TƆ cƆwa tetu tƆna. Ama heesɔƆu wenna paa timpi, yoou fei tiili.

¹² Ntena isƆtaa tillu nƆƆ tƆkpav si: Tacaa PƆ tƆna pƆ tu, pusi hiu na naanɔwa kƆlɔ n mu Yosalem na Yuta acalƆ lenna na pƆnƆnƆ. PƆlee kƆ n kƆ huli-yƆƆ suulu?

¹³ MƆpɔƆule Tacaa heela-i tƆm naani nyƆntu nti tƆ kƆpasaxi apalutu tƆ.

Tacaa paasaxana Yosalem tƆtƆ

¹⁴ MƆpɔƆu isƆtaa tillu wei i yƆƆtayanana-m tƆ i tƆma-m si: KƆpaali PƆ tƆna pƆ tu Tacaa mƆ ma tƆm.

Ma sƆla Yosalem na SiyƆn pulaya kƆ isu yem na kƆpƆtƆ.

¹⁵ Ama ma taa kƆpaana piitimnaa mpa me i hƆn mƆ ti tƆƆ.

Mpi tɔ, pəciiu ke ma mɔna lseyeli na pʰána.

Ulena mi pəsəyi-i ncaale.

¹⁶ Pə tɔ kɛ ma kpaaləyi

si maya Pə tɔna pə tu Tacaa,

maa məli Yosalem.

Maa la kɔpantu na í tayanɪ lso təsɛɛɛ ke ŋmau,

na í kɔsi ɪcate tɔtɔ.

¹⁷ Mɔyɔ ɪsɔta tillu tasa-m heeluyɔ si:

Kpaali tɔtɔ si,

maa tasa Yosalem ke ləyɔyɔ.

Maa waasi Siyɔŋ na pə cayanɪ mə acalɛ təpəkɛɛ.

2

Sakali toosee taka naale nyana

¹ Mɔyɔ pə tasa-m ɪsu toosee taka tɔtɔ na ma ná hɛŋ liyiti. ² Ulena má pəsɪ ɪsɔta tillu wei ɪ yɔɔtəyɔna-m tɔ si: Hɛŋ inɪ ɪ kɔtoluyɔ suwe? Mɔyɔɔɛ si: Inɪ ɪ huləyɔna piitimnaa ton nyəm. Mpi pə yasəna Yuta na lseyeli na Yosalem pə yalaa.

³ Ulena Tacaa hulɔ-m koolaa liyiti. ⁴ Mɔyɔ ma pəsɪ si: Pepeye pa kɔma lapu ke cənɛ? Ulena í cɔ-m si: Pa kɔmaya si, pa nyaasəyi piitimnaa. Mpe pa yoonna Yuta nyéma na pá yasi pa yalaa. Ulena pá yəki pa ton.

Sakali toosee taka tooso nyana

⁵ Mɔyɔ pə lapa-m ɪsu toosee taka na ma ná yulɔ na í tɔka ŋmənaya kɔmayasaya. ⁶ Ulena má pəsɪ si: Leye n puki? Mɔyɔ si: Ma puki si ma mayasəyi Yosalem ɪcate wan na tɔ tayaləŋ.

⁷ Ntɛna ɪsɔta tillu wei ɪ yɔɔtəna-m tɔ í kɔtəna ɪsɔta tillu lɛɔ wei ɪ sənə-i tɔ. ⁸ Mɔyɔ ɪ tɔma-i si: Polo n heeli ifepu wei ɪ tɔka ŋmənaya tɔ si, pa kaa ŋma kolunɔ na pá cənna Yosalem. Mpi tɔ, ɪ taa yalaa na tɔla pa kəla payalɛ. ⁹ Ama Tacaa yɔɔta si: Máá wɛɛna ɪsu ɪcate kolunɔ kəkɔ nyəŋka na ma teu naaki tɔ taa.

Tacaa yaaki yomle nyéma

¹⁰ Mɔyɔ Tacaa tɔma si:

Mpa mɛ ma yasa tɛtu tɔna taa tɔ,

í lu ilim ntəyɔŋ tɔtɔ taa na í se.

¹¹ Yosalem nyéma mpa mɛ

í wɛ yomle taa ke Papiloni tɔ,

í tayanɪ mə ti na í se.

¹² Mɔyɔ Sakali tɔma si: Pə tɔna pə tu Tacaa tilinana-m tɔm səsəntu tənɛ. ɪ yɔɔtəyɔna piitimnaa mpa pa yoonna ɪ yalaa mɛ tɔ si:

Ye wei í tokina-mɛ pə wɛ ɪsu maya pɔntu tokinaa.

¹³ Maa kɔli piitimnaa

mpa pa ŋmakəla-mɛ tɔ pa tɔtɔ.

Maa yeɛ na mə yomaa ŋmakəli-mɛ.

Pu kɔɔ na pə la mpɔ ɪlɛ pələyɛɛ í ká nyɪ si Pə tɔna pə tu Tacaa tilina-m.

¹⁴ Tacaa si:

Yosalem nyéma í ŋmaaləna laŋhulɔmlɛ.

Maa kɔɔ na má caya mə cɔɔ.

¹⁵ Waatu inəyi piitimnaa payalɛ ka kpentəna-m.

ɪ ká pəsi ma yalaa.

Ulena má wɛɛ mə hekɔ.

Waatu wei mpɔ inɪ pu la tɔyɔ í ká nyɪ si, mayalɛ Pə tɔna pə tu Tacaa wei ɪ tila-m mə kin tɔ.

16 Yuta ká tayaní pəsuyv ke ma kpəntε ke ma tetv taa.
 Ulena Yosalem náá pəsi ma ıcate kuləsəle.

17 Yəlaa təna í su.
 Tacaaluna ı təyaya taa.

3

Sakali toosee taka liyiti nyəna

1 Mpyuv Tacaaluna hula-m katulv səsə Yesuwa. I sənə isətəa tillu isentaa. Sataní ná wε ntəyən təə sɪ, ı caa-ı təm suuu. 2 Ntəna isətəa tillu təkɪ Sataní sɪ: Su, Tacaaləsəna Yosalem. Yesuwa ná wε ısu tuputuyv ŋku pa ləsa kəkə taa tə.

3 Yesuwa ka sənə təna tə na í suu asilima wontu ke. 4 Mpyuv isətəa tillu təma í na mpa tə sɪ: I wəyəsɪ-tɪ. Ma husa ı isayətv. I ká suu-ı acima wontu.

5 Na í tasa sɪ: I temi-ı saalaya kupaŋka. Ulena pá la mpv. Pa suu-ı wontu kupantv tətəyə na isətəa tillu wε təna. 6 Tənyaya isətəa tillu təma sɪ: 7 Pə təna pə tv Tacaaluna ma su ma nəyə sɪ:

Ye Iseyeli nyəma təkə ma kiin
 na pá tənəyɪ ma kutututv
 maa kpa-meyε Isə təsəle
 səsaa səsaa na ma taya paasənlaa.
 Maa tv-meyε isətəa tillaa mpa
 pa wε ma təmle taa isəntə tə pa taa.

Isə kənav ke ı təmle tv

8 Mpyuv Tacaaluna yəyətəa sɪ:
 Katulv səsə Yesuwa na ı taapalaa mε.
 Mə hüləyənə nyuvv yəpv mpi pu kəə tə pə təm.
 I ke ŋkpaŋŋ na í nu.

Maa yelev na ma təmle tv Tafiti Hoole lu.

9 Ma sukɪ pələ nte tə wənə ıse
 naatosompəyələyə təyə Yesuwa isentaa.

Ulena má ŋmaa tə təə ké ma təm.

Maa kəəlɪ isayətv nti tə pilisiyɪ
 ıcate təna təyə kuyakv kulvmvuyv.

Pə təna pə tv Tacaaluna má,
 ma yəyətəna mpv.

10 Kuyakv ŋkv kv kəma,
 ıle í ká yaa ləlaa na mə na-wε í yəəlɪ
 mə tɪŋ kulvlvŋ na mə fikinaa tεε na hεsuyv.

4

Sakali toosee taka kakpasɪ nyəna

1 Mpyuv isətəa tillu wei ı yəyətəyənə-m tə, ı kəma na í ciyiti-m ısu pa feesuyv yulv wei ı tooki tə. 2 Ulena í pəəsɪ-m sɪ: Pepeye n naakɪ? Ma cə-ı sɪ: Ma naakɪ wula fətəla. Na nim tətule ke ı nyuvv taa. Na fətəlanaa ke naatosompəyələyə, na pa kponkpontu na tə kəkə. 3 Pə kaasɪ na Olifi tɪŋ naale sənə tənaya ŋwaan na mpələ təə.

4 Ntəna má pəəsɪ isətəa tillu wei ıni ı yəyətəna-m tə sɪ: Ma caa, pepeye pə təna isəntə pə hüləyɪ?

5 Ulena í pəəsɪ-m sɪ: Ye mpv n ta nyɪ? Ma sɪ: Aal, ma caa. 6 Mpyuvle sɪ, Tacaaluna heela-m təm sɪ má tələsɪ Solopapəelɪ sɪ:

Pə taya tənə yaa nantv taa alaafəyə təm.
 Ama ma feesuyv tənə ké.

Pə təna pə tu má ma yəɣətəna mpv.

Nəəsi nsi pa su Solopapeeli tə

⁷ Paa wahalanaa kaawa isu puyv,
Tacaa ká yəki-weyɛ.
Solopapeeli ká ləsi kantəkaya pələ nte
pa kəna Iso təsele nyuyv tə.
Ulena yəlaa wiliti teu.

⁸ Mpyv Tacaa heela-m si:

⁹ Solopapeeli ká ηmana Iso təsele tənɛ
na i niη na í tɛ-tɛ.

Waatv inəyi í ká nyi si Pə təna pə tu Tacaa tilina-m mə kin.

¹⁰ Mpa pa nyənəyi yem ké təmisí sənɛ tə,
pa laηa ká hvlvmi waatv wei paa ná
kumayasyv ke Solopapeeli niη taa tə.
Fətalanaa naatosompəɣəlaya inəɣəle
Tacaq ise nna i naakəna tetv təna tə.

¹¹ Mpyv má pəəsi-i si: Olifinaa tuη wei i səηna mpyv fətəla ηwaan na i mpələ
tə?

¹² Ulena má tasa pəəsvv si: Olifinaa tuη wei kele wula fusi nsi si taa nim lukí
tə? ¹³ Ntəna ílé í pəəsi-m si: N ta nyi? Ma si: Aai. ¹⁴ Mpyv í cə-m si: Olifinaa tuη
inəɣəle apalaa naale wei pa pəla nim na pá kra-weyɛ Pə təna pə tu Tacaa təmlɛ
nyəma tə.

5

Sakali toosee taka naatoso nyəna

¹ Mpyv pə lapa-m isu toosee taka. Ule ma nawa takəlaya na ká kuləyi hntv nte.
² Ulena isətəa tillu pəəsi-m si: Pepeye n naaki? Ma si: Takəlaya hetəna na ká kuləyi
hntv. Ka taɣaləη we mɛɛtələnəa naanəwa. Ka wan ke mɛɛtələnəa kakpasí.

³ Mpyv i təma-m si: Mpusi ká mayana tetv taa ηmulaa, na mpa pa tuukina
yem yem tə, paa ləsi-weyɛ tetv. Mpeye pa ηmaa ka taa na ka waali. ⁴ Pə təna pə
tu Tacaa si: Ma mayamaya maa kənna mpusi in. Mpusi in i ká svv paa ηmulv
wei, na mpa pa tuukina ma hətɛ ke yem yem tə, pa tɛəsi taa. I ká caya təna na í
wakəli kutuluɣu na kv pɛɛ na kv kpatəη.

Sakali toosee taka naatosompəɣəlaya nyəna

⁵ Mpyv isətəa tillu wei i yəɣətəna-m tə i kəma na í tə-m si: Kusí ise. Pepe na
pepeye n naaki təna? ⁶ Ulena má pəəsi-i si: Pepeyele? Mpyvle si: Təku ηku kv taa
we isayətv təna təɣəle.

⁷ Waatv inəyi təku ηku kv pələ nyəɣəlvv nyənte kulaa na má ná alv nəɣəlv na í
caya kv taa. ⁸ Ntəna isətəa tillu si: Alv inɛ i kəna isayətv. Ulena í tusi-i na í məηna
kv taa təna na í pá pələ. ⁹ Ma kusa ise, ile heelim kraya alaa napələɣəle naale na
pə kəna. Pa keη nəɣəsəna ké isu kulaaləη. Mpyv pa kraya təku ηku na pá tɛəna.

¹⁰ Mpyv ma pəəsi isətəa tillu si: Leyɛ pa pukina-kv? ¹¹ Ntəna í cə-m si: Papiloni
ke pa puki si pa ηma kutuluɣu na pá svv-i na pá laaki.

6

Sakali toosee taka pələfɛi nyəna

¹ Mpyv pə lapa-m isu toosee taka, ulena má ná yoou keekənəa liyiti. Na pá
lukəna nyəɣəlvv kuseemv pəəη naale hekv taa. ² Krayanəη kuseeməη həηna
kancaalaya keekɛ. Krayanəη kukpɛɛtəη ke keekɛ naale nyəη. ³ Krayanəhvlvmasi

ke keeke tooso nyəŋ. Ulena kpaŋanəŋ wei i wena cuntu tɔlɔŋasɪ tɔŋo keeke liyiti nyəŋ. Kpaŋanəŋ inɪ i tənə i ka wena toŋ ké. ⁴ M̀pɔyɔ ma pɔɔsa ɪsɔtaa tillu wei i yɔŋɔtənə-m tɔ sɪ: Kpaŋanəŋ na i keekena mpe pa kutoluyɔ suwe?

⁵ Ulena pɛlɛ pá cɔ-m sɪ: Tɛtɔ tənə tɔ Tacaa kin ke feesin liyiti inɪ i lunaa. Ulena í puki antulinya hɔŋlɔŋ tənə taa.

⁶ M̀pɔyɔ kpaŋanɔkpeetəŋ keeke ná mənna ilim ntɔŋəŋ tɔɔ, ké Papiloni tɛtɔ taa. Ulena kpaŋanɔhɔlɔmasɪ náá mənna ilim tətɔlɛ tɔɔ. Na cuntu tɔlɔŋasɪ nyəŋ ke ilim mpətəŋ tɔɔ. ⁷ M̀pɔyɔ cuntu tɔlɔŋasɪ nyəŋ inɪ i səlɛmaa sɪ i ká cɔɔ tɛtɔ. Ulena Tacaa sɪ pá cɔɔ-tɪ. ⁸ M̀pɔyɔ Tacaa yaa-m na í heeli-m sɪ: Kpaŋanəŋ wei i pola Papiloni tɛtɔ taa tɔ. Inɪ i ká yelina na ma Feesuyɔ tii hɔŋlɔyɔ ŋkɔ kɔ taa.

Yesuwa kawulaya tɔŋɔ

⁹ M̀pɔyɔ Tacaa heela-m sɪ: ¹⁰ Mɔ kɔcɔɔv ke mpa Papiloni nyáma kuuwa tɔ pa kin. Mpeyele Helətayi, na Topiya, na Yetaya. Polo saŋa mayamaya ke Sefaniya pəyalɔ Yosiyə tɔyaya taa. Tənaya yəlaa mpe pa wee. ¹¹ Caa wɔla na liyitee nyəŋɔtɔ. Ulena n lu ntenuyɔ ŋkɔ n ká te Yosataki pəyalɔ kətɔlɔ sɔsɔ Yesuwa nyɔyɔ tɔ.

¹² Heeli-i sɪ, Pə tənə pə tɔ Tacaa yɔŋɔtaa sɪ:

Yɔlɔ nɔŋlɔlɔ wɛ cənɛ na pá yaa-i sɪ Hoole.

I ká lu i tɛtɔ taa.

Inɪ i ká ŋmana Iso təsɛɛɛ.

¹³ Inɪ i ká tayanəna-tɛyɛ ŋmaɔ.

I ká weena kawulaya kɔyɔsɔm,

i ká caya ka kumte tɔɔ na í tɔŋɔ-ke.

Kətɔlɔ ká wee i kəŋkəŋ taa,

na pá nukəna təmaya teu.

¹⁴ Ntenuyɔ ká caya Iso təsɛɛɛ taa. Pu tɔɔsəyɔ-wɛyɛ Helətayi, na Topiya, na Yetaya, na Sefaniya pəyalɔ pa kɔpantɔ tɔɔ.

¹⁵ Yəlaa ká luna poolɔŋ na pá kɔɔ na pá sənə Iso təsɛɛɛ ŋmaɔ. Ule í ká nyɪ sɪ Pə tənə pə tɔ Tacaa tilina-m mə kin.

Ye í nukəna mə Iso Tacaa ke teu pu la mpɔ.

7

Nəhəkvɔ ke Yosalem ncaale tɔɔ

¹ M̀pɔyɔ Tacaa heela-m təm. Taliyusi kawulaya pənaya liyiti nyəŋka ɪsɔtɔ pəŋlɔyafɛi nyəŋ wei pa yaa sɪ kisile tɔ i kɔyaku liyiti nyəŋkɔ wule ke i heela-m tɪ. ² Petɛɛli nyáma ka tilina Salesee na Lekem-Mɛɛkɪ sɪ pá kɔɔ Tacaa wiinav ke ɪsɔ təsɛɛɛ taa. ³ M̀pɔyɔ pa pɔɔsa kətəlaa na Iso kɔyɔŋɔtɔtɔ tɛləsəlaa sɪ: Pá wee sɪ, tɛ wiiki na tɛ həkəyɪ nɔɔsɪ, ke paa pənaya ŋka ka ɪsɔtɔ kakpasɪ nyəŋ, ɪsɪ too tɔ lakaya pusɪ pəyalɛ taa tɔ?

⁴ M̀pɔyɔ Pə tənə pə tɔ Tacaa təma-m sɪ, ⁵ tɛləsɪ kətəlaa na tɛtɔ taa yəlaa tənə təm sɪ:

Too pusɪ nutoso na naanɔwa

kəlɔ í həkəyɪ nɔɔsɪ,

na í wiiki paa ɪsɔtɔ kakpasɪ nyəŋ

na ɪsɔtɔ naatosompəŋlɔyɔ nyəŋ wei.

Ule pə taya ma lanɔhɔlɔmlɛ ke í caaki na í laki mpɔ.

⁶ Halɪ waatɔ wei í təkɪ na í nyɔkɪ tɔ,

mə tɪ leleŋ ke í pɛkəyɪ.

⁷ Iso kɔyɔŋɔtɔtɔ tɛləsəlaa ká tɛma Tacaa kukpaalətvnaa panɛ pa nəŋəsəle nav ke hatoo ləŋtaa. Waatɔ inɪ i taa Yosalem na i cəlɔ acalɛ wɛ hɛɛsɔyɔ taa. Pəcɔ yəlaa ká wɛ ilim ntɔŋəŋ na pə mpətəŋ tɛtɔ taa.

8-9 Μῦϋϋ Pə təna pə tu Tacaa təssa-m nti ι ka yəγətuyu tə si:

Ι təη tampana na ί huukəna.

Ι lakı kupantu, ί huləyi təmaγa suulu.

10 Ι taa muyuli suluwaa, yaa leelaa,

yaa muυlaa, yaa kənyəntuuaa.

Ι taa maγasi isayatu ke mə təma təə.

11 Ama yəlaa me ί kisa-ti. Ι təkə mə ηkpanηη si ί taa nu. 12 Ι lapa mə nyama ke kpusəη isu pεε. Ι kisa Pə təna pə tu Tacaa má ma kuveyəsətu. Ntəyi ma Feesuyu heela Isə kuyəγətutu teləsəlaa, na pá teləsi-meγe too ləηtaa ulena ί kisi nuw. Μῦϋϋ ma páána huuna-me. 13 Uləna ma tə si:

Timpi ma yaa-me na ί kisi tə.

Pə təə ké mə yaa-m si má waasi-me na maa kisi cəv.

14 Maa yasi-meγe yəlaa mpa ί ta nyi tə pa hekυ.

Ι ka yele mə tetυ ke kpete.

Mə taa nəγəlv u puki,

pécó nəγəlv u kəη.

Ι ku mə tetυ na mə niη na té pəsi tesəpaya.

8

Tacaa su ι yəlaa ke nəγə kupanηka

1 Μῦϋϋ Pə təna pə tu Tacaa heela-m si:

2 Maγa Tacaa ma luyu suv Yosalem

nyəma ke teu na má səki pa səm.

Na ma taa kpaakəna pa kolontunaa.

3 Pə təə ké ma yəγətəa si maa məli Yosalem.

Maa tasa Siyəη icate taa ké cəγav tətə.

Hali maa yaa Siyəη si tampana icate.

Maa layasi Siyəη icate pulaya si nanηη nyəηka.

4 Kukupatəlaa ká nyəkı pa kpatəη təə

na pá kəə pá cəγa Yosalem taa.

5 Yəlaa ká tasa Yosalem taa ke məlvuyυ.

Piya ká tasa luw ke tuutuuma na pá liyiliyi

icate hapεε təə.

6 Iseyeli yəlaa kakaasaya u huuki si mpu inı pə wε lapυ.

Ama Pə təna pə tu Tacaa ná pəsəγəna na ί la piti təmlε nítε.

7 Maa waasi ma yəlaa mpa me pa kpawa yomle tə.

Ilim təlule na pə tətule acalεε taa ke pa pona-me.

8 Maa kəna-meγe Yosalem na ί wεε ma yəlaa.

Maa wεε mə Isə,

na má təkı mə təə ké kawulaya na siyisuyu.

9 Μῦϋϋ Pə təna pə tu Tacaa yəγətəa si:

Ι kaası mə ti.

Mpi tə, nəənəə ί nukı ma nəəsi nsi maa suwa tə.

Nsəyi Isə kuyəγətutu teləsəlaa ka kpaala waatu wei

pa tayana Isə təsεεε kite suw si pa ηmaakı-te tə.

10 Na pécó pé takı waatu inı tə,

yəlaa yaa təla taa hikiyi kufeluyυ.

Pécó pa suvki paa lukı.

Ma yela yəlaa ké si pá lakı təmaγa isəna pa səəlaa tə.

11 Ama pənente ma heeliyi-me si,

ma kaa tasa me mpa pə kaasaa

3 Tiii nyóma í ηmawa mə ıcate ke kolunja ké.
 ı kaa liyitee ısu kanyəna na wula ısu afəla.
 4 Ama Tacaa ká ləeki-te.
 ı ká tusi tə kolunja ke tenku taa
 na í nyayasi-teye kəkə.
 5 Filiisi acaləe Asəkaləη, na Kasa,
 na İkoləη nyóma ká ná mpv.
 Səxəntv ká kpa-we na pá kpisi kantəlvv.
 Wulav kaa kaası Kasa.
 Pəyele Asəkaləη ıcate ná kaa na tə yəlaa.
 6 Yəlaa sitaa ké na pá kəə pá caya Asətəti.
 Maa ləsi mpi pə tɔyɪ Filiisi nyóma ke kalampaanı tə.
 7 Maa ləsi mə nəəsi taa ké
 nantv ntı pa ta lentı tə,
 yaa kulalaatv.
 Mə taa mpa pə kaasaa tə,
 na Yuta nyóma í ká yaana-m mə İə.
 İkoləη nyóma ká svv mə yəlaa taa ısu
 Yəpusi nyóma lapa tə.
 8 Maa tan İseyeli tetv ké.
 Yoolaa napəli kaa pəsi-tı,
 paa tēlaa yaa kəntaa.
 Pəcó ηmakəllv kaa tasa mə təə ké təηnav.
 Mpi tə, ma paasəyənə-meγe.

Yosalem waasvɔv

9 Mpvv Tacaa tasaa sı:
 Yosalem ıcate nyá,
 nyá lanle í hulvmı səsəm.
 Siyəη nyóma me,
 mə wulav kəηna nteγe mə cəlv.
 ı siyisaa na ı ké aka.
 ı pasa ı ti na í caya kpaηaya təə.
 10 Maa ləsi İfəlayim taa ké yovv kəekənəa
 na Yosalem taa ké pə kpaγanəη na pə təəη.
 Wulav ıvı ı ká tv piitimnaa ke həesvɔv.
 ı ká təγə kawulaya ke antulinya təna təpai.

Saləkatvnaa hetvɔv

11 Mpvv Tacaa yəγətəa sı:
 Maa cə mə nyóma mpa pa təka saləka
 ke ləkə wei ı taa lvm fəi tə.
 Má na me tá nəγə pəelvvv kətaya
 caləm təə ké maa la mpv.
 12 Saləkatvnaa me,
 í məli kolunja ıcate taa na tēlvvɔv.
 Saηa ma tasəγı yəγətovv sı
 maa ləeti-meγe kvpantv ke təm naale.
 13 Maa pəsi Yuta ke təəv,
 na İfəlayim ke nyəmə.
 Maa kvsv Siyəη nyóma
 na pá yovna Kələeki nyóma
 na má lá na pá pəsi ısu aka layate.

14 Tacaa má maa sɔsɔ ma yɛlaa tɔɔ.
 Maa yaɣa apalɔtutuɣu ɪsu tɛv hola.
 Maa tɔ nyɛmá ɪsu tɛv ɲmɛlɛsɔɣv.
 Maa hɔkɔ mɔ waali ɪsu ilim mpɔtɛɲ tɔɔ kacuculaya.
 15 Pɛ tɛna pɛ tv Tacaa má maa kenti ma yɛlaa tɔɔ.
 Maa tɔ mɔ kolontunaa kɛ pɛntɔlvɛɛ na má wakɛli-wɛ.
 ɪsɛyɛli nyɛma í ká kv mɔ kolontunaa.
 Calɛm ká kɛɛ ɪsu sɔlvɛm.
 Yaa ɪsu kɔtaya tɛlatɛ calɛm sukuɣu poosiisi,
 na pá ɲmɛsɩ tɔ ɲkulɔɲasɩ tɔɔ tɔ.
 16 Waatv ɪnɩ ɩ taa kɛ
 ɪsɔ Tacaa ká waasɩ ɩ yɛlaa.
 ɪsu tiikilu waasɔɣv ɩ kalɛkv tɔ.
 ɩ ká teeki kɔkɔ ɪsu liyitee pɛɛ.
 17 Mɔ tɛtv taa,
 laɲhɔlvɛmɛ na kacɔka ká wɛɛ.
 Tɔɣɔv na nyɔɔv ká ha ifepiya kɛ kpelikpeka.

10

ɩ sɛlɛmɩ Tacaa kɛ tɛv

1 ɩ sɛlɛmɩ Tacaa sɩ í ha-mɛyɛ tɛv kɛ toomaya.
 ɩ ká yelev na kv nu-mɛyɛ sɔsɔm
 na tɔɣɔnaya nyala tawa taa.
 2 ɩ kvɔɩ mɔ tɔɣɩ yem kɛ na tuɲ,
 ɩ wɛ kɛtɛ kɛ.
 Pɔcɔ tɔwaa naa naaki mɔ pee.
 Pa puɣusiyi-mɛ na pɔpɔtv toosee sɩ,
 pa hɛɛsɔɣɩ mɔ laɲa.
 M'puɣv mɔ caanaa lapa na pá yasɩ-wɛ
 ɪsu heɛɲ wei ɩ fɛɩna tiikilu tɔ.

Waasɔɣv tɔm yɔɣɔtvɣv

3 Pɛ tɛna pɛ tv Tacaa má,
 ma mv pááná na kpai nyɛma.
 Mɛɛ pa tiikiyina ɪsɛyɛli nyɛma na mɔsɔɲ.
 Maa sɛɲ pa tɔɔ.
 Maa paasɛna ma Yuta yɛlaa
 na má tv-mɛyɛ tɔɲ ɪsu ma yooɔ kpayaɲɛɲ.
 4 Mɔ taa kɛ awulaa ká lu waanɩ waanɩ.
 Mɔ tɔɲ ká wɛɛ ɪsu kutuluɣu kite tɛɛ pɛɛ.
 ɩ sɛɲaa kɛ tɛca ɪsu laɲaya tesika,
 na í wɛna pɛsɔɣv ɪsu yooɔ tɔɔ.
 5 ɩ ká wɛɛ ɪsu yooɔ akanaa,
 na í fɛlɔɣɩ mɔ kolontunaa kɛ atɛ.
 M'puɣv í ká yoo.
 Mɛɛ tɔ, Tacaa má,
 maa wɛɛ mɔ waali kɛ.
 Fɛɛɛ ká kpa mɔ kolontunaa kpayaɲɛɲ cayalaa.
 6 Maa yelev na Yuta nyɛma nyɔɔ tɔɲ.
 Maa waasɩ Yɔsɛɛfv tɔyaya nyɛma.
 Maa mɔɲna-mɛyɛ mɔ tɛtv taa ɪsu ma taa lɔ-mɛ.
 Mɛɛ tɔ, mayalɛ mɔ ɪsɔ,

ma wena mə pətətələ ké, maa cə-mə.

⁷ İseyeli nyéma ká pəsi akanaa ké.

Mə laŋa ká hulumı ısu í nyəə solum.

Mə piya ká na mə akaitu nti.

İlena pele pa taa heena Tacaa.

⁸ Maa yaa ma yəlaa me na má heŋi-mə na má kpeyeli-mə.

İ ká huki ısu pa hukaya ləŋ tə.

⁹ Mpi tə, maa ŋmusi-meyə piitimnaa taa.

Ama í ká təəsi ma təə ké pooluŋ taa təna.

Məna mə pəyalaa í ká caya təna.

İlena í tayanı məlvu.

¹⁰ Maa ləsi-meyə İcipiti na Asilii pa tetvnaa taa.

Maa məŋna-meyə mə te na má səsı-meyə Kalaati na Lipaŋ tetv.

Paa na mpv tə, təcayale kaa tala-mə.

¹¹ Paa laŋwakəlle mayana-mə ısu tenku.

Maa cə mə hola na halı Nili pəğə pəle mayamaya wuh.

Kalampaanı tı Asilii ká hoti ısu taav.

İcipiti íle ı ton ká yəki.

¹² Maa yele na İseyeli nyéma nyəə ton.

İ ká nuna-m na í təki ma kiŋ.

Tacaa má, ma yəğətəyəna mpv.

11

Piitimnaa ton nyəm yoonav

¹ Lipaŋ tetv tılı nyá nənəəsi

na kəkə nyaya nyá tuŋ səsəəŋ.

² Tuŋ mə, í wii, pa heela mə tuŋ kupaŋ leləŋ.

Pasaŋ tuŋ səsəəŋ mə, mu wii,

pa heela mə hətvu anaam.

³ Tiikilaa nyuvu kuluvu waatu tēewa,

İlena pá wiiki.

Pa heela təyolası hətv kupaŋtu

İlena səle sı wiliyi na sı maləyi Yaatanı pəğə.

Tiikilaa naale təm

⁴ Mpuvu kuyaku nakulı ma İə Tacaa təma-m sı: Pəsi heeŋ wei pa puki kuvu tə ı tiikilu. ⁵ İ yataa ná lentəyi-ı ké paa naaki pa tasəkəle. Pə kaası na ı pətələa náa woniyi na pá saŋ İə sı pa svv ton. Heeŋ mayamaya tiikilaa ná fei ı pətətələ.

⁶ Tacaa yəğətəna sı: Ma kaa wena atə yəlaa pətətələ. Maa tu paa wei ké ı wulav yaa ı cələ tı niŋ taa. Awulaa ká kpiisi tetv, ma kaa fiti nəğəlvu pa niŋ taa.

⁷ Mpuvu Sakalı təma sı: Má pəsəna nteyē tiikilu wei ı heeŋ yampayətələa yaku na pá kuvı tə. Maa caa kpatəŋ ke naale na má ha ləŋkə sı: Səəlvu. İlena ləŋkə sı: Nəğə kulmaya. Maa paasəna ma heeŋ. ⁸ İətv kulvm taa ké ma yasa tiikilaa tooso. Ma suulu tēma ma heeŋ təə, na íle í nyəğəsi-m. ⁹ İlena ma təmi-ı sı: Ma kaa tasa-meyə paasənav na pá taŋı. İle mpa pele pa caaki səm tə pá sı. Pá kv mpa pə wēe sı pá kv tə. Ye pə kaasa mpa ile pele pa li tēma.

¹⁰ İlena má kpaya kpátuvu ŋku pa yaa sı Səəlvu tə na má peli-kv. İlena má yəki nəğə ŋka má na piitimnaa tu pēlaa tə. ¹¹ Ma na-mə tá nəğə pēlvu yəkaa. İlena heeŋ payətələa mpa pa keŋna-m tə pá cəkəna sı Tacaa nəğə wē pə taa. ¹² İlena má heeli-wē sı: Ye pə maya-mə í fei-m liyitee, ye pə taya mpv awusa. Ntēna

pá mayasi-yeyε nyəgətu hiu na naanowa. ¹³ M̀puyv Tacaa təma-m si: Pəti liyitee səsəna nna pa mayasəna-m mpv təgə koolu. Uena má pəti-yeyε koolu ke Iso təsεεle taa. ¹⁴ Pəle pə waali, uena má pəli ma kpátuyv ηku pa yaa si Nəgə kulvmaya tə. Uena pə yasi Iseyeli na Yuta. ¹⁵ M̀puyv Tacaa tasa-m heeluyv si: Pəsi tiikilu kumelen. ¹⁶ Pəle pə paasi maa pona-meyε tiikilu kofalv. Ué i kaa paasəna heen, hal i ká pəeki i kuyv ké. I kaa pəeki kulepin, yaa í fe wei pə wuki tə. Yaa í paasəna alaafəya nyəη. Hal i ká təgə i taa kuyasələη. I ká seti leləη acowa si í taa tə. ¹⁷ Tiikilu kumelen nyá wei nn paasəgəna heen tə, nyá təm we waiyo ké. Yoou í pəli nyá nin na kv yəki nyá isəle ntəgəη nyənte. Pə la-η isəkpuluyv, nyá ηkpaləηa í kpeki.

12

Yosalem waasuyv

¹ Iseyeli təm nti Tacaa yəgətaa təgəle si: Má suna ate na isətaa. Má təna yulv ke weesuyv. ² Maa pəsi Yosalem isu sulvm atin̄kpa. Pəcələ piitimnaa me í ká nyəə na pə cəə mə isəntaa. Kolontunaa ká ta Yosalem na Yuta tetv təna. ³ Waatu in i taa ké maa pəsi Yosalem isu puw, na mpa paa kuli-kv tə pu kv-wε. Antulinya piitimnaa təna ká pəeki si pá seki-kv. Paa kpəyeli na pá kəə icate ke yoonav. ⁴ Pəleyεle maa yelee na səgəntv kpa pa kpaγanəη. I ká seliyi isu sulvm kuyv-i, na i cayalaa náa svv kpaηuyv. Maa feη Yuta nyəma me mə təə. Pulv í taa tokina-me. Uena ma yulvsi piitimnaa təna kpaγanəη isε, na í tutiyi yem. ⁵ Hal Yuta nyuyv nyəma ká tə si: Pə təna pə tv Tacaa kin̄ ke Yosalem yəlaa hikiyina toη. ⁶ Uena maa yelee na í yoonaa piitimnaa mpa pa cəəna-me təgə cemace. Na í kəli-wε isu kəkə mukuyv hətuyv tə, yaa isu kəkə mukuyv camhuyule tə. Ama pulv kaa tokina Yosalem yəlaa.

⁷ Tacaa ká kəə na í waasi Yuta nyəma. Ue Tafiti ləlvuyv nyəma na Yosalem nyəma í kaa huv si í tεε Yuta nyəma lelāa. ⁸ Waatu in i taa ké Tacaa ká kenti Yosalem nyəma təə. Uena mə taa acamaa pəsi ton̄tunaa isu Tafiti. Uena Tafiti ləlvuyv nyəma náa pəsi-me isu Iso. Yaa Tacaa isətaa tillu wei i təη mə nəgə təə tə.

Pa caya layaya ke tetv təna taa

⁹ M̀puyv Tacaa yəgətaa si: Waatu in i taa ké maa kv piitimnaa təna mpa pa kəη Yosalem ke yoonav tə. ¹⁰ Maa tv Tafiti ləlvuyv nyəma na Yosalem nyəma meye luyv kulvmuyv na sələmvuyv ləmayasəle. Uena í keesəna ma wei paa tula pəśəη ke mvsəη tə ma təə. I ká caya layaya isu pa cakuyv pəyaya ikpamle layaya tə. I ká wii-m isu í səki í səki, isu kancaalaya pəyaya. ¹¹ Waatu in i taa, Yosalem taa layaya ká təə ké. Kaa wεε isu Mekito tetekəle taa Hatati-Liməη nyəηka. ¹²⁻¹⁴ Paa ləlvuyv ηku kv tike ku cayana kv layaya. Paa Tafiti ləlvuyv, paa Natan nyəηkv, paa Lefii nyəηkv, paa Simeyi nyəηkv, na pá polo ləlvəη leləη ke mpv. Paa ləlvuyv ηku kv apalaa na alaa paa caya mpa mpa ké.

13

¹ M̀puyv Tacaa yəgətaa si: Waatu in i taa ké seelv nəgəlv i ká tuli. I ká nyaali Tafiti ləlvuyv nyəma na Yosalem nyəma me mə isayatu.

Iso ká kpiisi tun na Iso kuyəgəttv teləsəlaa kvcesaa

² Uena Pə təna pə tv tasa yəgəttuyv si: Waatu in i taa ké maa kpiisi tetv təna taa tun təna, na i kətəlaa. Nəgəlv kaa tasa i hətε yaav. Maa ləsi laatu konyuluyv ke mə taa. ³ Haləna ye pə cəpa mə taa wei na í yəgəti pəpətv təm natəli, i caa na i too paa təm-i si: Timpi n looliyina Iso Təm tə, isu n̄ səpa. Pa mayamaya paa tu kvna-η pə

təlate. ⁴ Waatu inɪ ɪ taa Iso kuyəɣətutu teləsəlaa ká wɛɛna pa təm kpaaluyɔ, na pa toosee heeluyɔ fɛɛɛ. Halɪ pa kaa tu suu pa təmle tokonaa mpa pa puɣusiɣina yəlaa tɔ. ⁵ Paa wei ɪ ká tɔ sɪ: Ma ké háto ké, ma ta ke Iso kuyəɣətutu teləsulɔ. Hatoo ma pəcaatu ke ma wɛna tawa na má haləɣɪ. ⁶ Ye pa pɔɔsa-ɪ sɪ: Pepe kɔna-ŋ nyá lanɣe taa ké isəntɔ? Ile ɪ cɔ sɪ: Ma na ma camnanaa ké, na pá kɔ-m mpɔ.

Tacaa sɛɛv

⁷ Mpuɣɔ Pə tana pə tu Tacaa tɔma sɪ:
Layate nyá, kɔ ma sənɔ wei ɪ ké tiikilu tɔ,
na heenɣ ya yem yem.

Ulena má kɔli ɪwɛɛsɪ tɔɔ.

⁸ Tɛtu heenɣ həɣələŋ naale ká sɪ na pá kaasi kolumuyɔ tike. ⁹ Maa tayani kukaasaa me isɪ pa wəkuyɔ wula na liyitee nyəɣətu ke kəkɔ na pá nyaali-tɪ tɔ. Ulena í səlɛmɪ-m na má mu, na má yaa-meɣe ma yəlaa. Ulena mu yəɣətəɣɪ sɪ: Tacaa keɛ Iso.

14

Tacaa kuyaku

¹ Tacaa pááná kuyaku kpeɣetana ntɔ. Yosalem nyáma me, paa tala mə kɔpam na í nyənəɣɪ.

² Tampana tɔɔ,

Tacaa ká kpeɣeli piitimnaa.

Paa kɔli Yosalem tɔɔ na pá lɛkɪ-tɛ.

Paa kuu tɛɛsɪ taa wontu, na pá kpi alaa.

Paa kuu yəlaa həɣəluyɔ na pá tɛɛna.

Ama pu yele kukaasaa ke ɪcate taa.

³ Pə waali ké Tacaa ká yoonna piitimnaa me,

isɪ too ɪ tu lakuyɔ yooɔ waatu taa tɔ.

⁴ Waatu inəɣɪ ɪ ká tənɪ ɪ nɔɔhəle ke

Olifinaa pulaya tɔɔ ké Yosalem kin ke ilim təlule tɔɔ.

Pulaya ká faya na ká tənɪ ilim.

Ulena həɣəluyɔ lɛŋkɔ náá mənna

ilim mpətəŋ na lɛŋkɔ na pə ntəɣəŋ.

⁵ Pulaya tɛtɛkəle nté tu wɛɛ nɔɔpuɣɔ haləna Asaali ɪcate.

Ntɛɣe í ká tənɪ na í se,

isɪ mə ləŋcɛnaa ka lapu pənaya ŋka

tɛtu sela Yuta wulav Osiyasi pɔɔle taa tɔ.

Waatu inəɣɪ Tacaa Iso na isətaa tillaa paa tala. ^a pə nəɣəsəna ké isɪ ɪcate həte. Ile tá tu Ləkpa taa sɪ ɪcate.

⁶⁻⁷ Pə kpaɣav waatu inɪ tɔ,

pə fɛɪ sɪ ilim ntɔ ahoo ntɔ.

Səkpɛtuyɔ ká mukɪ ké na nyaaləm wɛɛ tam tɔɔ.

Tacaa tike nyəmna kuyaku ŋkɔ.

⁸ Waatu inɪ ɪ taa sɛɛlɔ ká lu Yosalem

na ɪ lɔm lɛmpɪ kpeŋ Tɛŋku Kusəpu taa,

na lɛmpɪ ke Metitelanee Tɛŋku taa.

Pu kpe nɔɔpuɣɔ tam ké,

paa lɔŋle paa yoluma.

⁹ Tacaa tike ká təɣəna kawulaya ke tɛtu tana taa.

Nyá tike təkəŋ ké yəlaa tana ká nyɪ na pá sɛɛkɪ-ŋ.

¹⁰ Pə cɔɔnav Yosalem tɔ pu pəsɪ isɪ tɛtɛkəle.

^a 14:5 Asaali ɪcate: Lonte tənɛ inɪ tɔ ta nyɪ sɪ ɪcate yaa pəɣo yaa pepe həte. Ama

Pə kpaɣav Kepa ɪcate ke ilim ntəɣəŋ təɔ tə,
na pə polo pə mpətəŋ təɔ ke Liməŋ ɪcate tə.
Yosalem ká kəli ɪ cəɔ acalɛɛ ke kɔŋkɔlɔməŋ.
ɪcate wan ká kpaɣa Pɛncamɛɛ nənəɣə,
haləna nənəɣə kɔpənaya ke ŋkulɔŋa taa.
Ulena pə polo Hananeyɛɛli kutuluɣu səsəɔ.
Haləna wulav leseŋ tənyaasələ.
Ulena tetekələ náá kpaɣa Kipeya na tə polo Liməŋ.

11 ɪ ká caya tə taa təpamm,

nəɣəɔɔ kaa nyaasi-tɛ na yəkɔɣu.

12 Ye pə kaasa piitimnaa mpa mɛ

ɪ pola Yosalem ke yoonav tə.

Mpi mpi Tacaa ká la-mɛ təɣəɔ.

Mə nantu ká tasəna mə ɪɛ.

Mə ɪsəpɛɛ ká tasa a pəɣələŋ taa.

Mə nsəma ká tasa mə nəɔsi taa.

13 Waatv ɪni ɪ taa ké Tacaa

ká yeɛ na səɣəntv anaam kpa-mɛ,

na ɪ kuli təma təɔ.

14 Yuta nyəma ká yoonav Yosalem nəɣə,

paa leeki piitimnaa lempa wɛnav.

Pə kpaɣav wula, na liyitee nyəɣətv tə,

na wontu ke tuutuuma.

15 Kətəŋ ŋku kv kpaa kolontunaa tə,

ku kpa pa təla ke teitei ké mɔpɔɣu.

16 Waatv ɪni ɪ taa ké Yosalem

kolontunaa kakaasaya ká puki Yosalem taa ké

paa pənaya ŋkaya Pə təna pə tv Tacaa wulav ke sɛɛv.

ɪ ká təkɪ coka acima.

17 Ye tɛtv yələa mpa pa ta polo

Yosalem ke Tacaa sɛɛv,

tɛv kaa nu pɛɛ pa tɛ.

18 Ye Icipiti nyəma mɛ ɪ kisa Yosalem

ke pɔtɛ si ɪ təɣə coka acima,

wahalanaa ká maɣana-mɛ ɪsu piitimnaa

lempa mpa paa puki acima anɪ tə.

19 Mɔpɔɣu pu həna mə na piitimnaa mpa

paa kisi acima anɪ a təɣətv tə mə ŋkpaŋŋ.

20 Waatv ɪni ɪ taa, paa ŋmaa na pá kpeŋna

kpaɣanəŋ luuŋ tɛɛ kaŋkəŋlee təɔ si:

Tacaa tənna.

Hali ɪsə tɛsɛɛɛ taa tiipee kpai nyəna ká pəsi ɪsu

caləm poosiyanaa mpa pa su kətaya təlɛtɛ tə.

21 Yosalem na Yuta taa tiipee təna ká pəsi Tacaa nyəna.

A taa ké kətələa təna ká təsi pa nantu.

Paɣətələa kaa tasa wɛɛv ke Pə təna pə tv Tacaa

ɪsə tɛsɛɛɛ taa ké waatv ɪni ɪ taa.

ISO KUYOYOTUTU TELEISULU MALASI TOM TAKELAYA Kutulutu

Na pécó pə takı Malasi waatu tə Iseyeli nyéma ka təŋa Asee na Sakalı pa seyesəŋ ké. Haləna pá tayanı Iso təsele ke ŋmav. Ama pə kəma na pé keesi, ɪlena pá tayanı Iso seev ke yepu. ɪlena pá puɣusiyi Iso ké pa kɔhaaŋ təm taa. Kətəlaa ná yela pa təmlə na kiin wei Iso cəla-we si pá hulı yəlaa tə.

Isəna pa faya Malasi takəlaya tə:

Isə ləsa Iseyeli nyéma si pá pəsi ı yəlaa, titite 1

Isə kpaaləyi kətəlaa, titite 2:1-16

Tacaa tillu na Iso huule, titite 2:17-3:23

¹ Tacaa heela Malasi ke təm si í teləsi Iseyeli nyéma.

Iseyeli nyéma ke Tacaa ləsa

² Təm ntəyəle si ını í səla-we. ɪlena pəle pa pəəsi Iso si: Pepe huləxəna mpv? Ntəna Iso si: Isav na Yakərv paa we tətəle ké. Paa na mpv ma səla Yakərv. ³ ɪlena má kisi Isav. Ma kpiisa Isav lɔbyu ɪtəm nyéma tət, na pá waasi taale hasi. ⁴ ɪtəm nyéma me í təma si: Pə kpiisa-tu yaa. Ama tu tayanı ta ncaa kvsuɣu. ɪle maɣa Pə təna pə tu Tacaa maa heeli-me si: Paa í ŋmawa, ısu ma yəkaa. ɪlena má ha-meɣe hətə si ısayatu te. Yaa yəlaa mpa Tacaa ı heesəyi pááná mɔnav tə. ⁵ Iseyeli nyéma me, í ká ná mpv na mə ısələ. Haləna í yəɣəti si: Paa Iseyeli nyéma tət toosi na waali tə, Tacaa huləyi í təŋ ké.

Kətəlaa səsaa kalənav

⁶ Mpɣu Pə təna pə tu Tacaa pəsa kətəlaa si: Pəyaya seeki ka caa ké, na təmlə tu náá seeki ı səsə. Anı maɣale mə Caa na mə Səsə. ɪle pepe tə ké ı seeki-m, na ı nuna-m? ɪ nyənəyi-m yem, na í tayənəyi-m pəəsuy si: Pepe taa ké tə nyənəyi-ŋ yem? ⁷ ɪ kəŋna ma kətaya təlate tə ké asilima təŋəyaya. ɪlena í tayənəyi-m pəəsuy si: Tá pepe kəna asilima? Timpi í nyənəyi ma kətaya təmlə ke yem təɣ. ⁸ Tacaa Pə təna pə tu má, ma pəəsəyi-me si: Waatu wei í lakı-m kətaya ke ıəkəpələy kəntə, yaa kəkəllə, yaa kətəntu tə, pə we teu na? Ye kəntə ısu rıpyu n ha nyá tət nyuytu ı ká mɔna laŋhulumlə na? ⁹ Təu, í maɣasi-m wiinav si, má nyəni mə pətətəle na í ná. ɪsu ma kisaa. ¹⁰ Pə kəla teu si mə taa nəɣəɔ í polo í təkı Iso təsele nənəəsi. ɪ taa la-m kpaı kətaya ŋka maa caaki tə. Ma luyu fei si má na mə kətasi. Tacaa Pə təna pə tu má, ma yəɣətəna mpv. ¹¹ Ma hətə yaawa ɪlim təlule na pə polo pə tətəle ke piitimnaa taa ké. Paa timpiyi pa lakı-m tulaalo kətaya na ma hətə taa. Pa haaki-m kəkəŋ wei ı mɔna-m tə. ¹² Ama mə nyənəyi-m yem ké timpi í təŋ si ma kətaya təlate ta ke pulv tə. Halı í kəŋna ma kətaya təlate tə ké mpi pə fei teu tə. ¹³ ɪ kəntəyi si pə we-meɣe təlası. Ntompee ke í tuluyu-m. Na í lakı-m kətaya ke təla kəŋmuləe, na kətəntvnaa. Pə təna pə tu Tacaa má, ma kaa mɔ mpv. ¹⁴ Ye yulv ká su ı nəɣə si ı ká ha-m ı kaləkv tətə kəpəntə. ɪlena í kəə na í cəle-m kpaı nyəntə. Mpusi we ı tə ké. Mpi tə, ma ke Wulav Səsə ké, na piitimnaa nyəŋna ma təŋ.

2

Tacaa kpaalvyu ke kətəlaa

¹ Mpɣu Pə təna pə tu Tacaa kpaala kətəlaa si: ² Ye í tá nuna-m na í təkı ma təm na í tvyı ma hətə ke teeli. Maa yele na mə koolee kəpana pəsi mpusinaa. Mpɣu

maa la-me. Mpi tɔ, u seesayi isale. ³ Maa wakeli mə lɔlɔyɔ nyéma. Ye pə kaasame, ile ma ηmusi mə isentaa ké tɔla wena í laki kɔtaya ke mə acima waatu tɔ a pɔntɔ. Ilena pá kpentɔ mə tana na pá lɔ. ⁴ Ntena Tacaa si: Waatu inayi í ká cekəna si Isɔ Tacaa má, ma kpaala-me si í tɔki nɔyɔ ηka má na Lefii na ɪ lɔlɔyɔ nyéma tɔ pɛelaa tɔ. ⁵ Pəyele má na-ɪ tá nɔyɔ pɛelɔyɔ mpi pə haakayana-meɣe weesuyɔ na alaafəya. Ma lakaya-meɣe n̄puyɔ si í nuna-m na í nyanana-m, ilena í la mpɔ. ⁶ Tɔm tampana nyəntɔ tike ke Lefii nyéma me í yɔyɔtaa, í ta looli. Má na-me tɔ kpentaa teu, na í laki-m yəlle. ɪ hula yəlaa payale si pɛle pa lɔ isayatu. ⁷ Kɔtulɔ tɔmlɛ nté si í seɣesi yəlaa na pá nyi Isɔ. Iɣe pa pɔɔsəyi si í huli-weɣe kiin wei wei paa tɔki tɔ. Mpi tɔ, inəyale Pə tana pə tɔ má ma tɔm teləsɔlɔ. ⁸ Ama kɔtəlaa me, mə yela mpaav kusiɣisuyɔ. Mə seɣesəyɔ pilisa yəlaa payale. ɪ wakəla nɔyɔ ηka ma na-me tɔ pɛelaa tɔ. ⁹ Maa ye le na yəlaa tana kuli mə tɔɔ, na pá tisi-me. Mpi tɔ, í kisa ma luyɔ nyəntɔ. ɪ fayasəyi yəlaa ke mə seɣesuyɔ taa.

Iseyeli nyéma lapa mpi Isɔ kisina-we tɔ

¹⁰ Anɪ Tacaa ke kulɔm ké. Ta nɔyɔ na ta suka Isɔ kulɔm ηmana-tɔ. Ile pepe tɔɔ ké tɔ lukɪ tɔma waali. Na tɔ wakələyi Isɔ na tá caanaa pa nɔyɔ pɛelɔyɔ? ¹¹ Yuta nyéma me í wakəla mə nɔyɔ suw. ɪ lapa acaalətu ke Yosalem na Iseyeli tɔtɔ tana taa. Mpi tɔ, í wakəla Tacaa Isɔ taseele. Ilena í kpaɣa alaa mpa pa laaki tun tɔ. Pəyele Isɔ ka sɔɔla ɪ taseele ké. ¹² Tacaa Pə tana pə tɔ í kpiisi-meɣe Yakɔpɔ lɔlɔyɔ taa. ɪ taa tasa-ɪ mə kɔtasi lapɔ.

¹³ Mə kulapɔtɔ naale nyəntɔ nté si í pələyi isəlɔm ke Tacaa má ma kɔtaya tɔlate tɔɔ. Mpi tɔ, ma kisiyi mə kuhaham. Pécɔ maa caaki mə kɔtasi ke pənente. ¹⁴ Anɪ paa mə taa wei ɪ ka suna ɪ nɔyɔ si ɪ ká tɔki ɪ kancaalaya alɔ. Mə ləsəna-we, na pa ké mə alaa, paa na mpɔ í kisa-we. ¹⁵ Pəyele Tacaa kpentaa-meɣe tənuyɔ kulɔmuyɔ na ləmayasəle kulɔmtəle ké. Ile pepe tɔɔ ké ɪ kpentaa-meɣe mpɔ? Piya ke ɪ caakaya si í ha-me. Mpɔ tɔ, í la laakali na nɔyɔlɔ í taa kisi ɪ kancaalaya alɔ. ¹⁶ Iseyeli Isɔ Tacaa Pə tana pə tɔ yɔyɔtaa si: Ma taa kpaakəna apalɔ na alɔ pa yaw tɔm. Mpi tɔ, pə taa we səm ké. Paa wei í la laakali na ɪ ti. ɪ taa wakəli ɪ nɔyɔ suw.

Tacaa tillu tiluyɔ

¹⁷ ɪ tɔyi Isɔ maya wahala na mə tɔmnaa. Ilena í tayanəyi yɔyɔtuyɔ si: Pepe taa ké tɔ tɔyɔ-η wahala? Timpi í tɔyɔ si Isɔ má ma caaki isayalataa. Ma lanle heekəna-weɣe teu. Aayee si: Isɔ wei ɪ hɔyɔ ta ηkraɔyɔ tɔ ɪ we le? Tənaɣa í tɔyənana-m wahala.

3

¹ M̄puyɔ Pə tana pə tɔ Tacaa cɔwa si: Ma tiliyi ma tillu na í kpalɔ-m mpaav. Sɔsɔ wei í pɛekəyi tɔ, ɪ ká suw Isɔ taseele taa tɔlɔ. Pəyele nɔyɔ pɛelɔyɔ tillu wei í nyuləyi tɔ, ɪ kəyɔna nté. ² Awe ká weena ɪ ti na í pəsɪ na í səyɔ ɪ kuyaku kukɔmuyɔ wule? Mpi tɔ, ɪ ká wee ké isɔ kuluku kɔkɔ, yaa kpaləkpam mpi pə we lɔyɔ ke teu tɔ. ³ ɪ ká caya ké na í tayanɔ Lefii nyéma kɔtəlaa asilima təkpaataa. Isɔ pa nyaalɔyɔ wula na liyitee nyəyɔlɔyɔ tɔ. Waatu inayi í ká la Tacaa ke kɔtaya isɔ í suw tɔ. ⁴ Ilena Tacaa mɔ Yuta na Yosalem nyéma me mə kucəyɔ təkpa, isɔ hatoo kancaalaya taa. ⁵ Pə tana pə tɔ Tacaa má ma yɔyɔtaa si: Maa kɔɔ na má huɔna mpa paa nyanana-m tɔ. Isɔ topotopo nyéma, na wasanjalənaa, na mpa pa sukɪ pa nɔɔsi ke yem tɔ. Na mpa paa san tɔmlɛ nyéma ke fɛlɔyɔ tɔ. Na mpa pa muɣuliyɔ leelaa, na suluwaa tɔ. Na mpa pa tɔyi tasəkəle ke muɔlaa tɔ.

Tacaa kin mɔluyɔ

⁶ M̄puyɔ Isɔ tɔma si: Maya Tacaa ké, maa layasəyi. Pécɔ mə ké Yakɔpɔ lɔlɔyɔ nyéma ke tam ké. ⁷ Hatoo mə caanaa waatu ke í caala ma kiin ke kisuyɔ na í lɔ-ɪ. Mpɔ tɔ, Pə tana pə tɔ má, ma caa si í məli ma kin na maa məli mə kin. Ilena mu tɔyɔ

σι: Isənaya tu la na t́ m̀li nýa kin? ⁸ Ha, yulv ηmuləyi Iso yee? Pəyele mə ηmula-m na í tayanəyi-m pəəsuyv si: Leye tə ηmula-η? Mə wənau həyələη naanəwa taa kulvm tələsəle, na mə kuvəəηnaa hav taa ké í ηmuləyi-m. ⁹ Yəlaa me, mə tənə í we mpusi taa ké mpv iní pə taa ké. ¹⁰ Mpυ tə, í kəna mə kuvənəm həyələη naanəwa taa kulvmtəle tənə ke ma təsele taa. Ile kətəlaa kaa laη təyənaya. I taa nəyəsí si ye í ləsa mpυ í ká laη təyənaya. I maγasi-m na í ná si ma kaa tvli isətənyv ke pəəη na má pəli-meyə kupantv ke səsəm? ¹¹ Na má taη təyələa ke mə kvhaləm təə. ¹² Tacaa Pə tənə pə tv má, ma heeliyi-me təfoo si piitimnaa tənə ká yaa-meyə lelen nulaa. Mpi tə, mə tetv ká wəena kupantv ké.

Iso siyisuyu hvlvv

¹³ I yəyətəyi ma təə ké təm isayətv. Ilena í təη si: Le na leye tə pəntənə-η? ¹⁴ Pécó í kvntəyi si í təkə ma təm. Si í lapa laηwakəlle kətasi. Si Pə tənə pə tv ma, má ná mə pətəətəle. Ama mə ta waa pulv. Pə təə mə hvvki si paa í lapa-m təmlə yem ké. ¹⁵ Haləna í təη si: Kalampaani nyéma na asayaa ke pə cayanāa. Paa pa wakələna Iso ílé í suma tam ké.

¹⁶ Mpa pa nyaηna Iso tə, pa yəyətayana təma, ilena Tacaa ke ηkraηnyv na í nu pa kvyəyətətv. Pécó pa ηmaa pa tənə mpa pa nyéma í toη təə, na pá nyaηna-í tə, pa həla ke takəlaya taa. ¹⁷ Ntəna Pə tənə pə tv Tacaa yəyətí si: Kvyəηku maa hvli ma toη tə. Maa nyəni yələa meye ma nyéma. I ká pəsi ma nyéma təkpatāa na má laki-meyə kupantv, isu cecə na í pəyayə ηka ka paasəyənā-í tə. ¹⁸ Kvyəηkuyv í ká na siyisilaa na asayaa. Na mpa pa laki ma təmlə na mpa paa laki-tə tə pa fayav. ¹⁹ Tacaa Pə tənə pə tv má, ma pááná kvyakv təηna kəntə ké isu kəkə səsəəηka. Kvyəηkuyv paa nyayasi kalampaani nyéma na asayaa ke kəkə isu nyutv. Pə kaa kaasi-weyə pulv cəcəka. ²⁰ Ama ma sukí mpa pa seeki-m təyə nəəsí si, ma toη ká waasi-weyə isu ilim lukuyv na pé waasəyi tetv tə. ²¹ Kvyəηkuyv í ká paa asayaa ke nəəhəe isu tetv. Pə tənə pə tv Tacaa má, ma yəyətəna mpυ.

Ilii məlvv

²² I təəsí ma təmlə tv Moisi kvseyəsətv təə. Na kiin na kvəsəsutv nti ma cəla-í Holəpv pyv təə si í teləsi Iseyeli nyéma tənə tə.

²³ Maa tili Iso kvyəyətətv tələsulv Ilii. Maa tili-í na pécó pé tala ma kvyakv səsəəηkv səyəntv nyəηkv ηkv. ²⁴ Iní í ká ciikina cecənāa na piya. Ile ma kaa wakəli mə icatə.

LAAPAAI KUPAN WEI MATIYEE NMAAWA TŌ Kutulu

Matiyee takəlaya nté Laapaalənaa taa kancaalaya takəlaya. Ka taa ké tə naaki si Yesu ké Mesii pəcə inəyəle wulaw səsə tətə. Isə ləsəna-ı hatuu kancaalaya taa. Yuta nyəma ka tənəa ké si Isə ká kpa pa taa ké wulaw səsə nəyəlv na í fiti-weyə Lom nyəma nmakəlyəv taa. Ama Matiyee hóləyí si kawulaya nka ka təm Isə ka yəyətəa tə ka ta ke antulinya inə ı nyənka. Matiyee keesəyi Yesu ləlyəv təm na ı Isə ləm səv na ı təmlə na ı kunyəntəyəle na ı səm na ı fem na ı kpa ke isətəa.

Isəna pa faya Matiyee takəlaya tə:

Ləlvə loosi na Yesu ləlyəv, titite 1:1-2:23

Ləm səlv Yohaani təmlə na Yesu mayəsvyəv, titite 3:1-4:11

Yesu təmlə ke Kalilee tətə taa, titite 4:12-18:35

Yesu pote ke Yosalem, titite 19-27

Yesu səm na ı fem, titite 28

*Yesu caanaa caanaa
(Luku 3:23-38)*

¹ Apələham ləlyəv tə nté Tafiiti, Tafiiti ləlyəv tə Yesu Kilisiti ləlyəv loonə nté cənə.

² Apələham ləlvə Isaaka, na Isaaka náá ləlvə Yakərv, na Yakərv náá ləlvə Yuta na ı newaa. ³ Yuta ná ləlvə Falesi na Sela. Pələ pa too kele Tamaa. Falesi ná ləlvə Hesəlvə, na Hesəlvə náá ləlvə Alam, ⁴ na Alam náá ləlvə Aminatari, na Aminatari náá ləlvə Naasəv, na Naasəv náá ləlvə Saləma. ⁵ Saləma ná ləlvə Poosi, Poosi too kele Lahari. Poosi ná ləlvə Opeti, Opeti too kele Luuti. Opeti ná ləlvə Sese, ⁶ na Sese ná ləlvəna wulaw səsə Tafiiti.

Tafiiti ná ləlvə Saləməv, Saləməv too kele Yulii əlv. ⁷ Saləməv ná ləlvə Lərvəwam, na Lərvəwam náá ləlvə Apiya, na Apiya náá ləlvə Asafi, ⁸ na Asafi náá ləlvə Yosafati, na Yosafati náá ləlvə Yolam, na Yolam náá ləlvə Osiyasi. ⁹ Osiyasi ná ləlvə Yowatam, na Yowatam náá ləlvə Akasi, na Akasi náá ləlvə Isekiyasi, ¹⁰ na Isekiyasi náá ləlvə Manasee, na Manasee náá ləlvə Amon, na Amon náá ləlvə Yosiyasi. ¹¹ Yosiyasi ná ləlvəna Cekoniyasi na ı newaa ke waatəv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pá pona Papiloni tə.

¹² Pa pona Iseyeli nyəma ke Papiloni tənə, ılena Cekoniyasi náá ləlvə Selatəyeli, na Selatəyeli náá ləlvə Solopapəeli, ¹³ na Solopapəeli náá ləlvə Apiyuti, na Apiyuti náá ləlvə Iiyakim, na Iiyakim náá ləlvə Asə. ¹⁴ Asə ná ləlvə Satəki, na Satəki náá ləlvə Akim, na Akim náá ləlvə Iiyuti, ¹⁵ na Iiyuti náá ləlvə Ulasaa, na Ulasaa náá ləlvə Matəv, na Matəv náá ləlvə Yakərv. ¹⁶ Yakərv ná ləlvə Yosəefv wei ı ké Malı paalv tə, na Malı inı ı ləlvəna Yesu wei pa yaa si Mesii tə.

¹⁷ Ye mpv, ısu pa keesəyv si inə ı ləlvə inə na inə ílé ı ləlvə inə tə, pə kpaəv hatoo Apələham haləna pə tala Tafiiti tə, ləlyəv loosi kpəntə naanəwa na liyiti. Na pə kpaəv Tafiiti haləna pə tala waatəv wei pa kuu Iseyeli nyəma na pa pona Papiloni tə, ləlyəv loosi wə naanəwa na liyiti tətə. Na ləlyəv loosi naanəwa na liyiti tətəyə pə kpaəv hatoo pa ponəv Iseyeli nyəma ke Papiloni tə, haləna pə suna Mesii ləlyəv.

*Yesu Kilisiti ləlyəv təm
(Luku 2:1-7)*

¹⁸ Isəna pa lula Yesu Kilisiti təyələ. I too Malı wei i kə Yosəefu amvsaya tə, i haya həyə na Feesuyu Nəhətu toma na pəcə i saa. ¹⁹ I paalv Yosəefu ka kə yulv kupaŋ kə, ilə i taa tisiyi si i kuli Malı waalı kə yəlaa samaa taa. İlena i huv si i kə kisi-i mukaya tē. ²⁰ I huvkaya i taa kə mpv, ilena Tacaa isətaa tillu kə i kin ke toosee taa, na i heeli-i si: Tafiiti ləlvv tu Yosəefu, taa nyana nyá amvsaya Malı kpaɣav. Pə taya pulv, həyə ŋka i haya tə, Feesuyu Nəhətu kin ke ka lunaa. ²¹ I kə ləli apalv pəyaya, na i yaa-ke si Yesu. Pə taya pulv, pəyaya ŋke kaa waasəna ka yəlaa ke pa isayav taa.

²² Pə tənaya mpv pə lapa na pəcə təm nti Tacaa ka yəɣətəna İso kuyəɣətutu teləsvlv nəɣə tə tə lá tampana si:

²³ I nyəni, pəelə wei i ta nyənta apalv tə
i kə haya həyə, na i ləli apalv pəyaya,
na paa yaa-ke si İmaniyeli.

(Hətə tənə tə yəɣətəyi si İso wə tá kin.)

²⁴ Yosəefu fema, ilena i lá nti Tacaa isətaa tillu ka heela-i tə. I kpaɣa i amvsaya Malı. ²⁵ Ama i ta nyəni-i haləna i tē pəyaya ləlvv. Na Yosəefu yaa-ke si Yesu.

2

İlim təlule nyəntaa kəma Yesu nav

¹ Pa lula Yesu kə Yuta Petəlehəm taa kə wulav səsə Heləti pəəle taa. Məpəyú isətvlvŋasi təm nyəntaa nəpəli pa luna ilim təlule na pá tala Yosalem. ² Na pá pəəsi si: Ləyē pəyaya ŋka pa lula nəənə na káa la Yuta nyəma wulav səsə tə ka wē? Tə na ka isətvlvŋa lu ilim təlule kə na tə kə si tə sē-ke.

³ Wulav Heləti nu mpv, ilena pə pəkəli-i səsəm. Pə pəkəla Yosalem nyəma tənaya mpv tətə. ⁴ İlena i koti kətəlaa səsaa təna, na İso Təm sēyəsəlaa na i pəəsi-wēyē timpri pə wē si paa ləli Mesii tə. ⁵ Məpəyú pa cə-i si, Yuta Petəlehəm kə. Mpi tə, İso kuyəɣətutu teləsəlaa ŋmaawa si:

⁶ Yuta taa Petəlehəm nyá,
tampana n ta ke Yuta acalē səsəna taa səkpete paa pəcə.
Mpi tə, nyá taa kə wulav kə luna,
wei i kə təkı ma İseyeli nyəma ke teu tə.

⁷ Tənaya Heləti yaa nyəntaa mpeyē kpeəŋa na i pəəsi-wēyē pə təna si i nyəŋ waatv wei mayamaya isətvlvŋa luwa tə. ⁸ Məpəyú i hula-wēyē Petəlehəm mpaav na i heeli-wē si: I polo na i pəkı pəyaya ŋkēyē teu. Waatv wei i na-ke i heeli-m na ma mayamaya má polo na má sē-ke.

⁹ Nyəntaa tēma wulav təm ntəyi nuw ilena pá tē. Na isətvlvŋa ŋka kaa luwa ilim təlule na pá na-keye mpv tə ka tənaya pa nəɣə tə, haləna kə tala timpri pəyaya ŋke ka wē tə, ilena kə səŋ. ¹⁰ Nyəntaa loosa isətvlvŋa ŋke, ilena pa laŋa hvlvmı pə tu fei. ¹¹ Məpəyú pa svv təyaya taa na pá ná pəyaya na ka too Malı. İlena pá həntı atə na pá sē-ke. Na pá hətı pa wontu na pá ha-keye wula na tulaalv kufəɣətı na tulaalv miili. ¹² Pə waalı kə İso heela nyəntaa mpeyē toosee taa si pá taa məli Heləti cələ. İlena pá cələ mpaav na pá kpe.

Yesu seenav

¹³ Nyəntaa tēwa ilena Tacaa isətaa tillu nəɣəlv i kə Yosəefu kin ke toosee taa na i heeli-i si: Kuli na i kpaɣa pəyaya na ka too, na i se na i polo İcipiti, na i caya təna. Haləna waatv wei maa heeli-ŋ si i məli tə. Pə taya pulv, Heləti kə pəkı pəyaya ŋke si i kuyv-ke.

¹⁴ Tənaya Yosəefu kulaa na i kpaɣa pəyaya na ka too, na pá tē İcipiti ke ahoo anı. ¹⁵ Məpəyú i caya təna haləna Heləti si. İlena pə la nti Tacaa ka yəɣətəna İso kuyəɣətutu teləsvlv nəɣə tə si: Ma ləsa ma pəyaya ke İcipiti.

Piya sakasaka lapu

¹⁶ Heloti nawa si nyəntaa puɣusa-i, ɔlena pə salɪ-i səsəm. M'p'ógú i tilaa si pá ku Petəlehəm icate na acalɛɛ nna a cəɔna-te tɔ pə apalɔpiya təna. Haləna nsi si puɣi tala naale naale tɔ, na í keesəna saa wei nyəntaa heela-i si isətulɔɣa luwa tɔ.

¹⁷ M'p'ógú pə lapa isu Isə kuyəɣətutu teləsulv Selemii ka kpaalaa tɔ si:

¹⁸ Pa nuwa kapuka ke Lama.

Wula na lanwakəlle səsəle mola.

Laseeli wiina m'p'ógú i piya.

I ta tisi si pá puɣusi-i ké si fei tɔ pə tɔɔ.

Yoseefv pa luw ke Icipiti

¹⁹ Heloti səm waali Tacaa isətaa tillu nəɣəlv kəma Yoseefv kin ke toosee taa ke Icipiti, ²⁰ na í heeli-i si: Kuli na n' kpaɣa pəɣaya ŋke na ka too na í məli Isɛɣeli tetu taa. Mpa pa pɛekaya si pá ku pəɣaya ŋke tɔ pa səpa.

²¹ Tənaɣa Yoseefv kulaa na í kpaɣa pəɣaya na ka too na pá məli Isɛɣeli tetu taa.

²² Ama Yoseefv nuwa si Aaselayusi təɣə kawulaya ke Yuta ke i caa Heloti lonte. ɔlena səɣəntu kpa-i na tetu nti tɔ taa pote. Isə tasa-i m'p'ógú hulɔɣv ke i toosee taa, ɔlena í ləɣə i təɣi Kalilee tetu taa, ²³ na í caya icate nte pa yaa si Nasaleti tɔ tɔ taa. M'p'ógú pə lapa isu Isə kuyəɣətutu teləsəlaa ka yəɣətaa tɔ si: Paa yaa-i si Nasaleti tu.

3*Isə lum səlv Yohaani waasv
(Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)*

¹ Pə kəma na pə keesi ɔle, Isə lum səlv Yohaani kəma Yuta wɔlaya tetu taa kele na í niki waasv lapu. ² Na í tən si: I layasi təntɛ, isətaa Kawulaya wɔsa kəntɛ ké.

³ Yohaani təm ke Isə kuyəɣətutu teləsulv Isayii ka yəɣətaya saa wei i yəɣətaa si: Nəɣəlv yəɣətəɣəna nəɣə səsəɣa ke wɔlaya tetu taa si:

I taɣani Tacaa mpaasv.

I hee-i-ku na ku siɣisi.

⁴ Yohaani taka yooyoonaa huntv kunti, na í ləla tənɔɣv tampala ke i tənaya taa. I təɣənaɣa ntɛ cələɣ na taale tɔɣ nim. ⁵ M'p'ógú Yosalem nyəma na Yuta tetu təna nyəma na Yaatanɪ nəɣə tetu təna nyəma sɔv pote ke i kin. ⁶ Na pá kuliɣi pa isayatu tɔ ké yəlaa taa, na Yohaani səkɪ-weɣe Isə lum ke Yaatanɪ pəɣə taa.

⁷ Yohaani nawa Falisanaa payale na Satusee nyəma payale na pá puki i cəlv si í sə-weɣe Isə lum. ɔlena í tə-we si: Akala piya mɛ, awe kpaala-mɛ na í seeki Isə p'ááná nna a kəɣ tɔ? ⁸ I la mpa pa yela isayatu tɔ pa kulapəle. ⁹ I taa teləsəɣi ləlv si mə caa kele Apələham. Ma heeliɣi-mɛ si ye pəle pə tɔɔ ɔle, Isə pəsəɣi na í lá na pɛe ane á pəsi Apələham piya. ¹⁰ Pa tɛma laale tɔɣv ke tɔɣ si pa huɣu-i na i tɛe ké te. Tɔɣv ŋku ku ləlvəɣi pee kɔpana tɔ, paa hu-ku na pá tu kəkə. ¹¹ Ma ɔle, lum ke ma səɔna-mɛɣe Isə lum si pə hól si í layasa təntɛ. Ama ma waali wei i kəɣ tɔ, pɔntv kəla-m tɔɣ təcayacaya. Ma ta tala má husi i nəɔheɛ taa ntəɣkpaala mɔsɔɣv maɣamaya. ɔlé i ká sə-mɛ na Feesuɣv Nəɣəntu na kəkə. ¹² I təkə i kufalɔɣv ke i nin taa. I ká fala pə təna təcayacaya, na í suu pee ke i kprou taa. Ama i ká tu ləlv ke kəkə ŋka kaa tɔɣ tɔ ka taa.

*Yesu Isə lum səlv
(Maləki 1:9-11; Luku 3:21-22)*

¹³ M'p'ógú Yesu luna Kalilee na í kəɔ Yaatanɪ ke Yohaani cəlv si Yohaani í sə-i Isə lum. ¹⁴ Ama Yohaani ta tisi. Haləna í tɔ si: Pə nəɣəsəna isu náá səna ma, na n' məli na n' kəɣ ma kin na?

¹⁵ Tənaɣa Yesu cə Yohaani si: Yele na pə lá mpv. Pə weɛ si tə yoosi pə təna mpi Isə yəɣətaa si tɔ la təɣə.

Μπόγύ Yohaani tisaa. ¹⁶ Pa tema Yesu ké Iso lom sɔv ɔlena í lu lom taa. Tɔnaya isɔtɔnɔv hɛta kpakpa, na Yesu ná Iso Feesuyu isu alukuku na kv tiiki ɪ tɔɔ. ¹⁷ ɔlena pá nu pə yɔɔtɔna isɔtaa si: Ineyele ma luyɔ tɛe Pəyaya, ma lanje hɛɛna-ɪ sɔsɔm.

4

Satanɪ mayaɔvɔv ke Yesu (Malaki 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Pə waali ké Feesuyu pona Yesu ké wɔlaya tetv taa si ɔlɔɔv í mayaɔ-ɪ. ² Yesu tema nɔɔ hɔkuvv ke ilim na ahoɔ ke kuyeeɪ nule. ɔlena nyɔɔɔv kpa-ɪ. ³ Μπόγύ ɔlɔɔv kɔɔntɔna-ɪ na í tɔm-ɪ si: Ye n ké Iso Pəyaya yɔɔtɪ na pɛe ane á pəsi tɔɔnaya.

⁴ Yesu cɔ-ɪ si: Pa ηmaawa Iso Tɔm taa si pə taya tɔɔnaya tike ke yulv ká hikina weesuyu. Ama tɔm tɔna nti tɔ lukɔna Iso nɔɔv taa tɔ tɔ kin tɔtɔɔ.

⁵ Pəle pə waali, ɔlɔɔv pona Yesu ké ɪcate nanɪ nyɔntɛ taa na í kpaasi-ɪ Iso tɔsɛe comcom nɔɔv taa, ⁶ na í tɔm-ɪ si:

Ye n ké Iso Pəyaya,

lu cɔne na í ηmaa atɛ.

Pə taya polo, pa ηmaawa Iso Tɔm taa si:

Iso ká heeli ɪ isɔtaa tillaa ke nyá tɔm si pá paasɔna-η teu.

Na paa teeli-η pa niɪ taa si pə taa kɔɔ na pəle natɔli tɔ cɔ-η.

⁷ Ama Yesu cɔ-ɪ si: Pa ηmaawa Iso Tɔm taa tɔtɔ si, n kaa mayaɔ nyá Caa Iso si n naa ɪ waali.

⁸ ɔlena ɔlɔɔv tasa Yesu ké ponav ke puvv ηku kv kɔla sɔsɔm tɔ kv tɔɔ na í hulɪ-ɪ antulinya kawulasɪ tɔna na si teeli, ⁹ na í tɔm-ɪ si: Ye n ka hɔntɪ-m atɛ na í sɛe-m, maa ha-η mpv inɪ pə tɔna.

¹⁰ Μπόγύ Yesu cɔ-ɪ si: Satanɪ, tɛe. Pa ηmaawa Iso Tɔm taa si, n ká sɛe nyá Caa Iso, na ɪ tike ɪ tɔmlɛ ke n ká la.

¹¹ Tɔnaya ɔlɔɔv yela Yesu. ɔlena isɔtaa tillaa kɔɔ na pá paasɔna-ɪ.

Yesu caalayi ɪ tɔmlɛ ke Kalilee (Malaki 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Yesu nuwa si pa tv Yohaani ke salɔka, ɔlena í tɛɛna Kalilee. ¹³ ɪ yela Nasalɛti, ɔlena í polo na í caya Kapɔnahum. ɪcate nte tɔ wɛ Kalilee lom nɔɔv ke Sapulɔɪ na Nɛfɔtali pa tetv taa tɔ. ¹⁴ Μπόγύ pə lapa isu Iso kuyɔɔtɔtv telɔsulv Isayii ka yɔɔtɔaa tɔ si:

¹⁵ Sapulɔɪ tetv na Nɛfɔtali tetv,

na tenku tɔɔ tɔɔ, na Yaatanɪ waali,

na mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔ pa Kalilee.

¹⁶ Pə yɔlaa mpa pa caya sɔkɔtɔv taa tɔ,

pu na-wɛ tɔnyau isu kɔkɔ.

Na mpa pa caya sɔm sɔkɔtɔv ɪcate taa tɔ,

pu ná pa tɔɔ tɔnyau.

¹⁷ Pə kpayav waatv inɪ tɔ Yesu sɔv waasv lapv na í tɔɪ si: ɪ layasɪ tɔntɛ, isɔtaa Kawulaya wɔsa kɔntɛ.

Yesu yaav ke tiina kpalaa liyiti (Malaki 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Yesu tɔnaya Kalilee tenku nɔɔv nɔɔv, ɔlena í ná tiina kpalaa ke naale. Simɔɪ wei pa yaa si Piyɛ tɔ na ɪ neu Antɔli, na pá tɔvɪ puluyv ke tenku taa. ¹⁹ Tɔnaya Yesu tɔma-wɛ si: ɪ kɔɔ na má la-me na í puuki yɔlaa isu í puukuyv tiina tɔ.

²⁰ Μπόγύ pɛle pa yela pa pulv na pá tɔɪ-ɪ kpakpa.

²¹ I tasa pote ke pəcə, ɪlena í ná Sepetee pəyalv Saaki na ɪ neu Yohaani na pa caa Sepetee pa we kpulvɔv taa na pá tayanəɣi pa pulvɔ. Tənaɣa Yesu yaa-we, ²² na pá yele pa caa na kpulvɔv na pá təɣi-ɪ kprakpa.

²³ Yesu cəwə Kalilee tetv təna na í seɣesi Yuta nyəma təkotilena taa, na í kraali Isə Kawulaya Laapaali Kupaɣ. Na í waasəɣi yəlaa taa kvtəntvnaa na acamaa təna.

²⁴ Mpyó yəlaa nu Yesu taɣ ke Sili tetv təna taa. Na pá kəna-ɪ yəlaa təna mpa kvtəməɣ na wəsasi paɣale təɣna kɔnyəɣ tɔv tə. Aləɣəhilaa na timle nyəma na kvtəɣ kvtvɔvɔv nyəma, na í waasi-we. ²⁵ Samaa səsə təɣaɣa-ɪ ké. Pa luna Kalilee na Acaləe Naanvwa tetv, na Yosalem na Yuta na acaləe nna a we Yaatanɪ waali tə.

5

Yesu waasv ke pɔvɔv təə (titite 5 na 6 na 7)

¹ Yesu na wa samaa, ɪlena í kra pɔvɔv təə na í caɣa. Tənaɣa ɪ ifalaa kprətəna-ɪ. ² Mpyó ɪ sɔv-weɣe seɣesvɔv si:

*Lelen nulaa təm
(Luku 6:20-23)*

³ Mpa pa feina kalampaani tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, mpe pa tənna isətaa Kawulaya.

⁴ Mpa pa we laɣwakəlle taa tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, Isə ká heesi pa laɣa.

⁵ Mpa pa wena yulvɔv tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, mpe paa təɣəna tetv təna,
ɪsu Isə ka heeluyv-we tə.

⁶ Mpa pa nyuləɣi səsəm si
pá təɣ ɪsu Isə caa tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, Isə ká sənə-weɣe teu na pá tə mpv.

⁷ Mpa pa wena lelā pətəətəle tə
pa nu lelen ké.

Mpi tə, Isə ká nyəni mpe pa pətəətəle.

⁸ Mpa pa lotu taa hɔwəe tewa tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, paa na Isə.

⁹ Mpa pa təɣəɣəɣi yovv ke lelā hekv tə
pa nu lelen ké.

Mpi tə, Isə ká yaa-weɣe ɪ piya.

¹⁰ Mpa pa laki Isə kvcacaam na pá naasəɣi-weɣe
pə tə tə pa nu lelen ké.

Mpi tə, mpe pa tənna isətaa Kawulaya.

¹¹ Paa yəlaa ka tvvki-me, yaa pa naasəɣi-me, yaa paa looli ɪsayatv na pá suu-me, si í ké ma ifalaa tə pə təə. I nu lelen ké. ¹² Waatv ɪni mə laɣa í hee səsəm, í nu lelen ké. Pə taya pulv təə, mə kasəɣaɣa ká təə səsəm ke isətaa ké. Mpv ɪni pə mayamaya ke paa naasa Isə kvɣəɣətv tələsəlaa kvpəma.

*Antulinya təm na ɪ kəkə kvpaɣka təm
(Maləki 9:50; Luku 14:34-35)*

¹³ Məɣele antulinya təm. Ama ye təm mpi pə ləɣ kəma na í sí, pepeɣe paa la na pəcə pə tasa ləɣ lapv? Pə kaa waasi pulv tətə ye pə taya ləv na yəlaa fei nəəhe.

¹⁴ Məɣele antulinya kəkə. Icate nte pa ηmawa pɔvɔv təə tə tə fei ηməsɔv. ¹⁵ Paa mvsəɣi fətəla na pá pamɪ-ɪ təkɔ tē. Ama pa pusiɣi-ɪ timpɪ taa í wee pu naa yəlaa tənaɣa təɣaɣa taa təɣə. ¹⁶ Mpv ɪnəɣi mə kəkə ká naaki teu ke yəlaa na pəcə pá ná mə təma kvpaɣa, na pá sá mə Caa wei ɪ we isətaa tə.

Isə kvəsutv fei kvɣv

17 Ɔ taa huɔ si ma kɔma si ma kuyi Moisi kusəsutu na Iso kuyəgətutu teləsəlaa takəlasɪ. Ma ta kɔɔ kuyi. Ama ma kɔma pə tampana huluyu kɛ. 18 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye isɔtaa na atɛ pə wɛɛ, kusəsutu taa pələ kulɔmtələ titiliya yaa tɔ suka wɛ nɔpɔgɔ pə kaa saali. Haləna pə təna pə kɔɔ na pə yoosi na pəcɔ. 19 Pə tɔɔ kɛ wei í ta təkɪ kusəsutu taa səkpetu na í seyesɪ lɛlaa si pələ pá taa təkɪ-ti tɔ, paa yaa-ɪ isɔtaa kawulaya taa səkpelu. Ama ye wei í təkɪ tɔ təna na í heeliyi lɛlaa si pá la mpɔ, pɔntu nté səsɔ ke isɔtaa Kawulaya taa. 20 Ma heeliyi-me si ye ɪ ta təŋ isəna Iso caa tɔ na pə kəli isɪ Iso Təm seyesəlaa na Falisanaa pa təŋuyu tɔ, í kaa suɔ isɔtaa Kawulaya taa.

Páána mɔyɔ təm

21 Ɔ nuwa nti pa heela mə ləŋtaa nyəma tɔ si: N kaa ku yulɔ. Ye wei í kɔwa, paa pona-ɪ huɔlɛ. 22 Ama ma, ma heeliyi-me si, wei í təkɪ ɪ təgəntələ na ɪ taa, paa pona-ɪ huɔlɛ. Na ye wei í tuɔwa ɪ təgəntələ si: Kumɛlɛŋ, paa pona-ɪ Kotuyu səsɔɔ taa. Na ye wei í tɔma ɪ təgəntələ si: Pə lakɪ-ŋ kɛ. Ɔ nəgəsəna kəkɔ ŋka ka wɛ tənəsəle səsɔle taa tɔ ka taa suɔ. 23 Ye n pona nyá kuhaham ke kətaya tɔlatɛ, na n təsɪ si nyá təgəntələ wɛna-ŋ natəli, 24 si nyá kuhaham ke təkɔtələ tənɛ, na n polo na nyá na nyá təgəntələ í tayani-ti. Uɛna n məli na n ha nyá kuhaham mpi. 25 Ye n wakəla nəgəlu na í yaa-ŋ nənəgɔ, la kookali na nyá na-ɪ í tayani mə təm ke mpaav taa na í ta tata huɔlu kin. Pə taa kɔɔ na huɔlu náá tɔ-ŋ tɔŋtɔnaa niŋ taa na pələ pá təkɪ-ŋ. 26 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, n ka təm pə təna mpi pa pəla-ŋ təgɔ fɛluyɔ paasi n ka luɔ təna.

Wasanjalətu təm

27 Ɔ nuwa isəna pa yəgətɔa si: N kaa la wasanjalətu tɔ. 28 Ama má heeliyi-me ye tampana si, ye wei í nyəna lɛlu alɔ na í nyuli-ɪ, ɪ tɛma wasanjalətu lapɔ kɛ ɪ nyamɛ taa kɛ. 29 Ye nyá ntəgəŋ isəle ká hu-ŋ, ləsi-tɛ na n lɔ-tɛgɛ pooluŋ. Sana n lan nyá tənuyɔ tɔ kɛ pulɔ kulɔməm na mpi paa pɛti nyá tənuyɔ tənaya tənəsəle səsɔle taa tɔ. 30 Ye nyá niŋ ntəgəŋ ká hu-ŋ, seti-ɪ na n lɔ pooluŋ. Sana n lan nyá tənuyɔ tɔ kɛ pulɔ kulɔməm na mpi paa pɛti nyá tənuyɔ tənaya tənəsəle səsɔle taa tɔ.

Alɔ na apalɔ pa yav təm

(Matiyee 19:9; Maləki 10:11-12; Luku 16:18)

31 Pa tu yəgətɔa mpɔ tɔtɔ si: Ye yulɔ təgəŋəyi ɪ alɔ, í ŋmaa-ɪ kisuyɔ takəlaya. 32 Ama má kpaaləyi-me si, ye yulɔ təgəna ɪ alɔ na pə ta kɛ wasanjalətu tɔɔ, ɪ pona alɔ inəyi wasanjalətu taa kɛ. Ye isɪ ílɛ ɪ tasa saav. Na ye pa kisa alɔ na nəgəlu náá təŋ na í kpaɔa-ɪ, pɔntu lapa wasanjalətu kɛ.

Tuunav təm

33 Ɔ nu isəna pa yəgətɔa ta caanaa caanaa tɔ si: N tuuwa si n ká la mpi, n kaa yelevi. Ama n ka la pə təna mpi n yəgətəna tuunav ke Tacaa isentaa təgɔ. 34 Ama má heeliyi-me si, ɪ taa tu tuuna puluyɔ paa pəcɔ. Paa isɔtaa. Pə taya pulɔ, Iso kumte nté. 35 Paa atɛ. Pə taya pulɔ, ɪ nəhɛɛ təsulɛ nté. Paa Yosalem, pə taya pulɔ, Wulav səsɔ ɪcate kɛ. 36 Taa tu tuuna nyá nyuyɔ tɔtɔ. Mpi tɔ, n kaa pəsi na n la na nyá nyuyɔ taa nyəlaya kulɔmaya hulɔmɪ yaa ká pili. 37 Ye n ká tisi si nn, n tisi nn. Ye aai kɛ, n tisi si aai. Nti yulɔ səsəyi tɔ tɔ tɔ tɔ lukəna Uəgəu kin kɛ.

Lɛtuyɔ təm

(Luku 6:29-30)

38 Ɔ nuwa isəna paa yəgətɔa si: Ye wei í yəka lɛlu isəle, paa yəki ɪ nyəntɛ, na wei í hola lɛlu kete, paa holi ɪ nyəntɛ tɔ. 39 Ama ma heeliyi-me si, í taa feli isayatu ke isayatu. Ye nəgəlu mapa nyá ntəgəŋ ləkpaɔasaya, kɛɛsi-ɪ lɛŋka. 40 Ye nəgəlu pona-ŋ təm huɔɔ si ɪ lɛkəyi nyá capa, tɛɛsi-ɪ nyá kpaɪ ke cɛluyɔ. 41 Ye tɔŋ tɔ sukə-ŋ səgəla

na tɛlasɪ sɪ ń tɔ ɪsu kilomɛɛtɛlɪ kɔlɔm, ɪlɛ n tɔ kilomɛɛtɛlɔnɔa naalɛ. ⁴² Ha wei ɪ sɛlɛmɛyɪ-ŋ tɔ. Taa pɛ wei ɪ caa ń kɛntɪ-ɪ tɔ.

Kolontu sɔɔlvɔv tɔm
(Luku 6:27-28,32-36)

⁴³ ɪ nuwa ɪsɔna paa yɔyɔtaa sɪ: N ká sɔɔlɪ nyá taapalu na nyá taa kpɔna nyá kolontu tɔ. ⁴⁴ Ama ma heeliyɪ-mɛ sɪ ɪ sɔɔlɪ mɔ kolontunaa na ɪ sɛlɛmɪ ɪsɔ kɛ mpa pa tɔyɪ-mɛyɛ kɔnyɔŋ tɔ pa tɔɔ. ⁴⁵ ɪlɛ ɪ kpɔyɔ mɔ Caa wei ɪ wɛ ɪsɔtaa tɔ ɪ wɛɛtɔ ntɛ. Pɔ taya pɔlv, ɪlɛ ɪ lakɔna na ilim luki asayaa na kɔpama pa tɔna pa tɔɔ, na ɪ kpɛntɔyɪ mpa pa kɛsaa na mpa pa ta kɛsɪ tɔ na ɪ haaki tɛv. ⁴⁶ Ye ɪ sɔɔla mpa pa sɔɔla-mɛ tɔ pa tike, pɛpɛyɛlɛ mɔ tɛɛwa ɪlɛ? Lampuu mɔlaa mayamaya ɪ laki mpu? ⁴⁷ Ye ɪ sɛɛki mɔ taapalaa tike, ɪlɛ ɪ tɛɛ lɛlaa kɛ wɛ? Ma ta nyɪ ɪsɔnaa mayamaya ɪ laki mpu? ⁴⁸ ɪ tɛ tɛkpataa ɪlɛ, ɪsu mɔ ɪsɔtaa Caa teu tɛkpataa tɔ.

6

Nyá tɪ hvɔlvɔv sɪ pa na-ŋ tɔm

¹ ɪ la laakali, ɪ taa laki yɔlaa ɪsɛntaa kɛ mɔ ɪsɔsɛɛlɛ kɔlapɔtɔv sɪ pá na na pá sa-mɛ. Ye ɪ laki mpu sɪ yɔlaa ɪ na, mɔ Caa wei ɪ wɛ ɪsɔtaa tɔ ɪ kaa tasa-mɛyɛ hav.

² Pɔ tɔɔ kɛ waatɔ wei n haaki liyitee kɛ kɔnyɔntɔnaa tɔ n kaa kpɔali sɪ yɔlaa ɪ kɛna-ŋ. Pɔ mayamaya kɛ cɛsɔlaa laki Yuta nyɛma tɛkɔtilɛnaa taa na hapɛɛ tɔɔ sɪ pá sa-wɛ. Tampana kɛ ma heeliyɪ-mɛ yoo maa cɛsɔyɪ. Pa kasɔyaya kɛ pa hikiyɪ ńpɔyɔ kpakpaa. ³ Ama nyá, ye n haaki kɔnyɔntɔnaa kɛ liyitee, taa yele na nyá taapalu wei ɪ wɛ nyá kɔŋkɔŋ taa mayamaya tɔ ɪ ná. ⁴ Saa ɪnɪ nyá kɔcɔɔv kaa wɛɛ mpi yɔlaa tɔna nawa tɔ, na nyá Caa wei ɪ naaki mukaya tɛɛ tɔ ɪ ká fɛlɪ-ŋ.

ɪsɔ sɔlɛmvɔv hvɔlvɔv
(Luku 11:2-4)

⁵ Waatɔ wei ɪ sɛlɛmɛyɪ ɪsɔ tɔ, ɪ taa la ɪsu cɛsɔlaa mpa pa sɔɔla ɪsɔ sɔŋyɔv kɛ Yuta nyɛma tɛkɔtilɛnaa taa na hapɛɛ nɔɔsɪ na pá sɛlɛmɛyɪ sɪ yɔlaa tɔna ɪ na-wɛ tɔ. Ma heeliyɪ-mɛyɛ tampana sɪ pa kasɔyaya kɛ pa hikiyɪ ńpɔyɔ kpakpaa. ⁶ Ama nyá, ye n caa ɪsɔ sɔlɛmvɔv, svv nyá nan taa na ń tɛki nyá tɔɔ, na ń sɛlɛmɪ nyá Caa wei ɪ wɛ tɔnaya ɪŋmɛlav tɔ. Na nyá Caa wei ɪnɪ ɪ naaki mpi n laki ɪŋmɛlav tɔ ɪ ká ha-ŋ nyá kasɔyaya.

⁷ Ye ɪ sɛlɛmɛyɪ, ɪ taa hvɔlɔsɔyɪ tɔm payalɛ kɛ yem ɪsu ma ta nyɪ ɪsɔnaa lakɔyɔv tɔ. Pa hvv sɪ pa tɔm tayalɔŋ tɔɔ kɛ paa hiki. ⁸ ɪ taa kɛɛna-wɛ. Pɔ taya pɔlv tɔɔ, mɔ Caa tɛma nyɛm kɛ mpi pɔ tɔm caala-mɛ tɔ na pɛcɔ ɪ sɛlɛmɛyɪ. ⁹ ɪsɔna ɪ ká sɛlɛmɪ tɔyɔlɛ sɪ:

Ta Caa wei nyá n wɛ ɪsɔtaa tɔ,
nyá hɛtɛ ɪ wɛɛ katɛ.

¹⁰ Tɔyɔ nyá Kawulaya.

Yele na nyá luyɔ nyɛntɔv la
atɛ cɔnɛ ɪsu tɔ lapɔv ɪsɔtaa tɔ.

¹¹ Haa-tɔyɔv saŋa tɔyɔnaya.

¹² Hólɪ-tɔyɔv suulu kɛ timpi tɔ pɛntɔna-ŋ tɔ.
ɪsu ta hólɔyɪ mpa pa pɛntɔyɔna-tɔ tɔyɔ suulu tɔ.

¹³ Taa yele na tɔ svv mayasɔyɔv ɪsayaɔv taa.

Ama lɛsɪ-tɔyɔv ɪsayaɔv nin taa.

[Mpi tɔ, nyayalɛ kawulaya tɔyɔlv,
na pɛsvlv na teeli tɔv kɛ tam tɔɔ. Ami.]

¹⁴ ńpɔyɔ pɔ wɛɛ, ye mɔ tɔyɔntɔlɛnaa wakɔlɔna-mɛ na ɪ hólɪ-wɛyɛ suulu, mɔ Caa wei ɪ wɛ ɪsɔtaa tɔ ɪ ká hólɪ-mɛyɛ suulu tɔtɔ. ¹⁵ Ama ye ɪ hvɔlɔyɪ mɔ tɔyɔntɔlɛnaa kɛ suulu kɛ timpi timpi pa wakɔlɔyɔna-mɛ tɔ, mɔ Caa kaa hólɪ-mɛyɛ suulu tɔtɔ.

Nəhəktv kəpantv təm

¹⁶ Ye í həka nəəsi, í taa wakəli mə isəntaa isu cesəlaa lakuyv tə. Pa sənjəyi pa isəntaa si yəlaa tənə í ná si pa həka nəəsi. Tampana ke ma heeliyi-me maā cesəyi. Pa kasəyaya ke pa hikiyi n̄p̄yú krapaa. ¹⁷ Ama nyá, ye n həka nəə, sañ nyá isə təcəi, na n̄ seyele nyá nyəəsi. ¹⁸ Yəlaa í taa nyi si n həka nəə. Ama nyá Caa wei i we ɲməlav tə i tike i ka nyəna. Nyá Caa wei i naa mpi n laki ɲməlav tə i ká ha-ɲ nyá kasəyaya.

*Krañtv ləmayasəe we timpi tə tənaya i akaluyv wəe**(Luku 12:33-34)*

¹⁹ Í taa kaaki mə wənav ke atə cəne timpi pukasi na kəkətaya wakəlyi na ɲmulaa ká wakəli nənəəsi na pá ɲmul tə. ²⁰ Ama í kaaki mə wənav ke isətəa timpi pukasi na kəkətaya fei si pə wakəli pulv, na ɲmulaa kaa tvli na pá ɲmul tə. ²¹ Pə taya pulv tə, krañtv ləmayasəe í we timpi, tənaya i akaluyv wəe.

*Tənyv kənananam təm**(Luku 11:34-36)*

²² Yulv tənyv pilimile fətəla kele isə. Ye nyá isə í naaki teu, pə waasəyi nyá tənyv tənaya. ²³ Ama ye nyá isə í yulvmaā, nyá tənyv pilimile tənə we səkrətyv tēe ké. Ye isəna n naaki mpv tə pə pəsa səkrətyv ilə, puvə, nyá səkrətyv təm fei yəğətyv tətəyəle.

*Isə na liyitee pə təm**(Luku 16:13)*

²⁴ Yulv kulvm kaa pəsi na í kpi yəlaa naale na í laki pa təma. Ye i kprəpa mpv, i ləmayasəe kəñ a wəe ləlv tə na í yele ləlv. Yaa ntanyi, i paasəna ləlv na í kisi ləlv. Mə i kaa pəsi na í kpi Isə na liyitee na í təñ mpv.

*Naani tvyv ke Isə**(Luku 12:22-31)*

²⁵ Í tá ná mpi pə tə ma heela-me si í taa nəğəsəyi mə təğənaya na mə konyənyəəm mpi pə wəe si í ká təkí na í nyəəkí na í hiki weesiñ na mə tənə tə kutakəm tə. Pə taya pulv tə, í ta na taa si weesyv kəla təğənaya na yulvtənyv kəla wontu kəsusuutu. ²⁶ Í nyəna sumasi na í na. Su haləyi, pəyele si kuñ. Su nyəkəyi təğənaya ke kpeej taa. Paa na mpv mə Caa wei i we isətəa tə ɲi i caləğəna-si. Na mə tá kəli sumasi ke təm napələ? ²⁷ Paa mə taa yulv ká kv i təyi isəna pəntv pəsəyi na í tuusi i təyi wəle kulvmtəle mayamaya?

²⁸ Na pepe tə ké í nəğəsəyi mə tə kutakəm? Í nyəna tawa nyutv tukuyv hetu nti tə na í ná. Nyutv nti tu laki təmle təli. Pécó tu ləvki pəñ. ²⁹ Paa na mpv ma heeliyi-me si wulav Salvməñ na i toñ tənə i ta suu wontu na í tala paa tə taa kulvmuyv ke kacəka. ³⁰ Ye Isə laki kacəka ke tawa taa nyutv nti tə we saña na cele isəntə pa tika-ti tə, i kaa la-meyə kacəka na pə kəli mpv? Í polo í tēe, u tēñ Isə na mə taa təcayacaya tə se. ³¹ Ile í taa pəkəli mə ti si: Tu təğə-we? Yaa, tu nyəə-we? Yaa, tu takí-we? ³² Ma ta nyi isənaa pəkəyəna tələye tam. Mə Caa wei i we isətəa tə i nyəmə mpi í nyuləyi tə. ³³ Í sə nyuyv na Isə Kawulaya na təntə nte Isə caa tə tə pəkuyv, na Isə ká ha-me tətəğə pə tənə mpi pə kaasaa tə. ³⁴ Ile í taa nəğəsəyi cele nyəntv. Cele nyəntv tələye cele ké. Nti tə mayana-ñ saña tə, paasəna təle tə tike.

7*Təma footuyv təm**(Luku 6:37-38,41-42)*

¹ Í taa footi ləlaa, pə taa kə na Isə huuna-me. ² Pə taya pulv tə, isəna í footiyi mə təğəntələnaa təğə Isə ká huuna-me. Na isəna í mayasəyi mə təğəntələnaa təğə Isə ká mayasi-me. ³ Isəna pə lapa na n̄ naaki nyuliim wei i we nyá təğəntələ

isəpəle taa tə, na ń kaa na kpatóyú ŋku ku we nyá nyənte taa tə? ⁴ Na isənaɣa nyá pəsəyi na ń tə nyá təyəntəle si: Səŋ təkpi na má ləsi nyá isəle taa nyuliim, na pəyele kpatóyú kaɣa nyá nyənte taa? ⁵ Cəsulɔ nyá, ləsi kpatóyú ŋku ku we nyá maɣamaɣa nyá isəpəle taa tə, ilena pécó ń ná teu təcɛɛɛi na ń ləsi nyá təyəntəle isəle taa nyuliim inɩ.

⁶ Ɔ taa kpaɣa mpi pə ké Isə nyəm tə na í peti hasi, sí taa kəw na sí kulɩ mə təw na sí cəli-mɛ. Ɔ taa peti mpi pə tewa təyə afanaa kiŋ, paa feli.

Pəsuyɔ na pɛkuyɔ na nənəyɔ mapu təm
(Luku 11:9-13)

⁷ Ɔ sələməyi, paa ha-meyɛ. Ɔ pɛkəyi, í hikiyi ké. Ɔ maki, pa tələyi-meyɛ. ⁸ Sələmɔlɔ kɛ pa haaki. Pɛkəlɔ hikiyina. Matu kɛ pa tələyi. ⁹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-ɩ kakalaya na í kpaɣa pəle na í cɛle-kɛ? ¹⁰ Yaa wulee mə taa awe pəyaya sələma-ɩ tinte na pɔntu cɛle-kɛyɛ cimte ye? ¹¹ Ye asaya me mu pəsa mə piya kɛ kɔpantɔ lapu, mə Caa wei ɩ we isətəa tə ɩ kaa la kɔpantɔ kɛ mpa pa sələməyi-ɩ tə?

¹² Isəna mə caaki si leləa í la-mɛ tə, mu la-weyɛ mpɔ tətə. Ye í lapa mpɔ, í təŋa kɔsəsutɔ təna na Isə kuyəyətɔtɔ teləsəlaa təm təna nté.

Nənəyɔ kɔkpulaya təm
(Luku 13:24)

¹³ Ɔ sɔuna nənəyɔ ŋka ka we təfəku tə. Asaala tete nənəyɔ walaa ké, na pə mpaav kɛ paɣalɛ təŋəyi. ¹⁴ Ama nənəyɔ ŋka ka we təfəku tə ka we wahala ké, pécó weesuyɔ nyəŋka nté. Yələa pəcə tike təŋəyənə pə mpaav.

Tuyɔ nyəm na kɔ pəle kiŋ
(Luku 6:43-44)

¹⁵ Ɔ la laakali na Isə kuyəyətɔtɔ teləsəlaa pəpətɔnaa. Pa kəŋ mə kiŋ na pá cəsəyi isɩ pa ké heen, sɛsɛ ilɛ sunsɔməŋ kpitikpitinaa nté. ¹⁶ Pa kulapɔtɔnaa kiŋ kɛ í ká nyənə-wɛ. Yulɔ kaa kooli tuyɔ ŋku pa yaa si lesɛŋ tə ku pee kɛ səsəw təw se. Pécó paa kooliyi tuyɔ ŋku pa yaa si fiki tə ku pee kɛ kəlɔŋ təw. ¹⁷ Tuyɔ kɔpənku lələyi pee kɔpana ké, na tuyɔ isayaw náa lɔli pee asayɛɛ. ¹⁸ Tuyɔ kɔpənku ɩ lələyi kpaɩ pəle se. Pécó kpaɩ tuyɔ naa lələyi pəle kɔpante tətə. ¹⁹ Tuyɔ ŋku ku lələyi pee kɔpana tə, pa sətəyi-kuyɔ na pá tɔ kəkə. ²⁰ Pə təw ké í ká nyi Isə kuyəyətɔtɔ teləsəlaa kɔcɛsa mpe na pa kulapɔtɔnaa kiŋ.

Yesu nyəm kɛ mpa pa nyəma-ɩ tə
(Luku 13:25-27)

²¹ Pə taya pa təna mpa pa yaa-m Taca Taca tə pa təna paa sɔuna isətəa Kawulaya taa. Ama mpa pa laki ma Caa wei ɩ we isətəa tə ɩ luyɔ nyəntɔ tə pa tike paa sɔuna. ²² Kuyaku ŋku ku wule paɣalɛ ká tə-m si: Taca Taca, nyá tɔŋ taa ké tə kpaaləna Isə kɔheelitu. Nyá tɔŋ taa ké tə təyənna aləyaa. Na nyá tɔŋ kɛ tə lapənə piti təma paɣalɛ. ²³ Tənaɣa maa cə-wɛ təfoo si: Ma ta nyi-meyɛ paa pəcə. Ɔ tɛɛ í fɛɛ-m, isayalataa mɛ.

Layatu na kɔmɛlɛŋ pa kutuluŋ ŋmav
(Luku 6:47-49)

²⁴ Wei ɩ nukɩ təm nti ma yəyətə isəntə na í təkəyi-ti tə, pɔntu nəyəsənə layatu wei ɩ ŋma ɩ kutuluɣu kɛ pətɔlaya taa tə. ²⁵ Ḿpóyú tɛw nuna heelim səsəw na pə casəyi kutuluɣu ŋku, na pusi su na si lu. Kutuluɣu ta hoti. Mpi tə, pa su ku kite kɛ pətɔlaya taa ké. ²⁶ Ama wei ɩ nukɩ təm nti ma yəyətə isəntə na ɩ təkəyi-ti tə, pɔntu nəyəsənə isɩ kɔmɛlɛŋ ŋku ku ŋma kutuluɣu kɛ kanyəŋa taa təyə. ²⁷ Ḿpóyú tɛw nuna heelim səsəw na pə casəyi kutuluɣu, na pusi su na si lu. Tənaɣa kutuluɣu hotaa na pə təna pə pəsi ncaalɛ təkpaataa.

Yesu tonj tɔm

²⁸ Yesu tɛma sɛyɛsɔyɔ, ɛlɛna pɛ cɛ samaa lanja kɛ teu. ²⁹ Mpi tɔ, ɛ sɛyɛsaya-wɛyɛ na tonj ɛ ta nyá. ɛ fɛi ɛsu pa ɛsɔ Tɔm sɛyɛsɔlaa lɛlaa.

8*Yesu waasɔyɔ kɛ asilima kutɔnj tu
(Malaki 1:40-45; Luku 5:12-16)*

¹ Yesu luna pɔyɔ tɔɔ na ɛ tii, ɛlɛna samaa sɔsɔ tu ɛ waali. ² Tɔnaya tɔnɔyɔ tɔɔ asilima kutɔnj tu nɔyɔlv ɛ kpɛtɛna-ɛ na ɛ sopi ɛ tɛɛ na ɛ tɔmɛ-ɛ si: Tɔcaa, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

³ M'pɔyɔ Yesu kɔsa ninj na ɛ tokina asilima kutɔnj tu ɛni na ɛ cɔ-ɛ si: Teu ma tisaa, alaafɛya ɛ la.

Tɔnɛ ɛnɔyɛ pɛ waa apalɔ ɛnɔyɛ kpakpaa. ⁴ ɛlɛna Yesu kpaali-ɛ teu si: Taa heeli nɔyɔlv. Ama tɛɛ kpakpaa na kɔtulɔ na-ɛ. ɛlɛna ɛ yiyisi ɛsu Moisi ka kɛɛsɔyɔ tɔ na pɛ ná si pɛ waa-ɛ.

*Yesu waasɔyɔ kɛ Lom yoolaa nyɔyɔ tu yom
(Luku 7:1-10; Yohaani 4:43-54)*

⁵ Yesu suukaya Kapɛnahum, ɛlɛna Lom yoolaa nyɔyɔ tu nɔyɔlv kpɛtɛna-ɛ na ɛ wiina-ɛ ⁶ si: Tɔcaa, ma yom nɔyɔlv hɛnta tɔyaya. Kutɔnj kutɔsulɔyɔ tɔkɛna-ɛ na ɛ salɛmɔyɛ teu. ⁷ Yesu cɔ-ɛ si: Maa polo na má waasi-ɛ.

⁸ Tɔnaya yoolaa nyɔyɔ tu ɛni ɛ pɛsɛnaa si: Tɔcaa, ma ta tala si ɛ sɔv ma tɔyaya. Ama yɔyɔti kɔyɔyɔtu kɛ tɔm kɔlvɔm na ma yom hiki alaafɛya. ⁹ Má ɛsɛntɔ ma see ma sɔsaa ké. Pɛcɔ ma wɛna ma sɛkpɛma na pɛlɛ pɛ lakɛ ma luyɔ nyɛntɔ. Má heela pa taa wei si ɛ polo cɛnɛ, ɛlɛ ɛ puki ké. Má heela wei si ɛ kɔɔ, ɛlɛ ɛ kɔɔ tɔtɔ. Pɛcɔ ye ma heela ma yom si ɛ la pɛnɛ, ɛ lakɛ ké.

¹⁰ Yesu nu tɔm tɔnɛ, ɛlɛna ɛ pɛsɛna mpa pa tɔnaya-ɛ tɔ pa tɔɔ na ɛ tɔ si: Tampɛna kɛ ma heeliyɛ-mɛ yoo, maa cɛsɔyɛ. Ma ta nata yɔlv kɛ ɛsɛyɛli nyɛma taa na ɛ tɛma ɛ taa na ɛsɔ ké ɛsɛntɔ. ¹¹ Ma heeliyɛ-mɛ tɔtɔ si, paɔalɛ ká luna ilim tɛlɔlɛ na ilim tɛtɔlɛ, na pɛ ná na Apɛlaham na Isaaka na Yakɔpɔ paa caya tɔyɔv kɛ ɛsɔtaa Kawulaya taa. ¹² Ama mpa paa ké Kawulaya nyɛma tɔ paa lɔ-wɛyɛ awali ké sɛkpɛtɔyɔ taa, timpɛ paa casɔyɛ kapusi na pɛ nyasɔyɛ pa tɔyɛ kɛla tɔ.

¹³ M'pɔyɔ Yesu heela yoolaa nyɔyɔ tu si: Kpɛ, ɛsɛna mpi n tɛma nyá taa na ɛsɔ tɔ pu la m'pɔyɔ teitei.

Waatu ɛni ɛ maɔamaya kɛ pɛ waa yoolaa nyɔyɔ tu yom.

*Yesu waasɔyɔ kɛ kutɔntɔnaa paɔalɛ
(Malaki 1:29-34; Luku 4:38-41)*

¹⁴ M'pɔyɔ Yesu pola Piyɛɛ tɔyaya, na ɛ maɔana watɔ wɛna Piyɛɛ yɔsɔ na ɛ hɛntaa. ¹⁵ M'pɔyɔ Yesu tokina kutɔntɔ ninj na ɛ watɔ ya kpakpaa. ɛlɛna ɛ kɔli na ɛ calɛsi-wɛ.

¹⁶ Tɔnaya taanaa ɛlɛna pɛ kɛna Yesu kɛ alɔyɔhilaa paɔalɛ. Na ɛ yɔyɔti kɔyɔyɔtu na alɔyaa se, na ɛ waa kutɔntɔnaa tɛna tɔtɔ. ¹⁷ ɛlɛna mpu si pɛ ná la nti ɛsɔ kɔyɔyɔtɔtu tɛlɛsulɔ ɛsayii ka yɔyɔtaa tɔ si: ɛ lɛsa tá ɛcantɔ na ɛ lɔ, na ɛ mu ta kutɔmɔnj.

*Yesu tɔnɔyɔ nyullaa
(Luku 9:57-62)*

¹⁸ Yesu ná samaa kotina-ɛ, ɛlɛna ɛ tɔ-wɛ si pɛ tɛsi tenku na waali. ¹⁹ M'pɔyɔ ɛsɔ Tɔm sɛyɛsɔlv nɔyɔlv ɛ kpɛtɛna Yesu na ɛ tɔ si: Tɔcaa, maa tɔnɔyɛ-ɛ nyá tɔpɔtɛ tɛna taa.

²⁰ Yesu cɔ ɛsɔ Tɔm sɛyɛsɔlv ɛni si: Sɔɔnj wɛna ɛ lɔna na sumasi wɛna si tana. Ama Yɔlv Pɔyaya má, ma fɛina nyɔyɔ tɛtɔlɛ maɔamaya.

²¹ Tɔnaya Yesu ɛfalaa taa nɔyɔlv ná tɔma-ɛ si: Tɔcaa yele na má polo na má pi ma caa na pɛcɔ.

22 Ulena Yesu cɔ-i si: Təŋi-m na ń yele na səttaa pi pa səttaa.

Yesu heesvɔv ke kacuculaya
(Maləki 4:35-41; Luku 8:22-25)

23 Mprɔgɔ Yesu na i ifalaa pa suv kpulvɔv taa. 24 Tənaɣa heelim səsɔɔm kula tenku tɔɔ na lɔm hola waasəɣi kpulvɔv. Ama pə pamna Yesu tooki. 25 Mprɔgɔ i ifalaa polaa na pá feesi-i na pá tɔm-i si: Taca, ya-tv, tə lepaya.

26 Ulena Yesu cɔ i ifalaa si: Pepe tɔɔ ké sɔɣəntv kraa-me? I tá te Isə na mə taa na pə tɔɔ suwe? Mprɔgɔ i kulaa na í kaləna heelim na lɔm, na pə təna pə hee təli. 27 Ulena piti kra pa təna na pá pəsəɣi si: Aweɣe inɛ inɛ na pə kpeɲna heelim na tenku lɔm na pə nukəna-i?

Alɔɣhilaa naale na afanaa pa tɔm
(Maləki 5:1-20; Luku 8:26-39)

28 Yesu tesa tenku kɔten ɛɲkv tɔɔ ké Katalee nyəma tetv taa. Ulena apalaa naale luna pəlaaɲ taa na pá səŋəɣi-i. Apalaa mpe paa hii alɔɣaa ké, na pa nyaɲ we sɔɣəntv. Yəlaa cɔlaya pa mpaav ŋkvɔv. 29 Tənaɣa pa suv kiisuɣu si: Isə Pəyalv, ta na-ɲ suwe? N kəma si n tɔɣi-tɔɣv wahala na pə waatu mayamaya ta tata?

30 Pə pamna afanaa kaləkv səsɔɔv nakuli ku we pə cɔlɔ təna na kv tuliɣi. 31 Mprɔgɔ alɔɣaa wiina Yesu si: Ye n ká tɔɣəni-tv, yele na tɔ suv afanaa kaləkv kɔnɛ kv taa.

32 Yesu cɔ-we si: I polo. Ulena pá se apalaa naale inɛ i waali na pá tɛena afanaa taa. Ulena afanaa tv casəle ke yem ke kpakpaa, na pá tii kalakala na pá tv lɔm na pá si.

33 Mprɔgɔ afanaa tiikilaa ná loma kpakpaa na pá polo icate taa, na pá keesi pə təna mpi pə lapa tɔ, na isəna alɔɣaa mpe pa tɔm lapa tɔ. 34 Tənaɣa icate nyəma təna luwa si pa səŋəɣi Yesu. Pa na-i, ulena pá tɛeki-i si í lu pa tetv taa.

9

Yesu waasvɔv ke kvətə kvtvɔlvɔv tv
(Maləki 2:1-12; Luku 5:17-26)

1 Yesu suv kpulvɔv na í tɛsi tenku na í polo i mayamaya i icate taa. 2 Mprɔgɔ pa kəna-i kvətə kvtvɔlvɔv tv na í hənta i kpatəle tɔɔ. Yesu nawa apalaa mpe pa naani, ulena í heeli kvətəntv si: Ma pəyalv, təki nyá ti, nyá isayatu husaa.

3 Tənaɣa Isə Təm seɣesəlaa napəli pa hɔv pa taa si: Apalv inɛ i kpakəɣi i ti na í keesəɣəna Isə.

4 Yesu nyəmə nti pa hɔvki tɔ, ulena í pəsə-i-we si: Pepe tɔɔ ké í hɔvki hɔwee asayee ke mpv? 5 Na nti tə yəɣətvɔv kəla təlev: Nyá isayatu husaa, yaa Kuli na ń tɔ? 6 Təv, maa hólí-me si Yulv Pəyaya má, ma pəsəɣi na má husi isayatu ke atɛ cəne.

Tənaɣa Yesu təma kvətəntv si: Kuli na ń kpaya nyá kpatəle na ń kpe.

7 Mprɔgɔ apalv inɛ i kulaa na í kpe. 8 Samaa ná mpv, ulena sɔɣəntv kra-we. Na pá saɲ Isə ké mpi pə tɔɔ i ha yəlaa ke pəsəvɔv ŋkv kv taka ke mpv tɔ.

Yesu yaav ke Matiyee
(Maləki 2:13-17; Luku 5:27-32)

9 Yesu lu təna na í tɛeki, ulena í na apalv wei pa yaa si Matiyee tɔ, na í caya lampuu təmvle. Ulena í yaa-i si: Kuli na ń təŋi-m.

Tənaɣa Matiyee kulaa na í hu Yesu waali.

10 Yesu na i ifalaa na lampuu mɔlaa na asayaa payale pa kpenta Matiyee te na pá təki. 11 Falisanaa na mpv, ulena pá pəsə-i ifalaa si: Pepe tɔɔ ké mə caa na lampuu mɔlaa na yəlaa asayaa pa kpentəɣi na pá təki?

¹² Yesu nu pa kɔpɔɔsɔtu, ilena í cɔ si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyənə fetaa. Ama kɔtəntənəaa ké. ¹³ Pa ŋmaawa si: Kɔpantɔ ke ma sɔlaa, pə taya kətasi. Ƴ polo na í pɛeki ŋmaatɔ təm tənɛ tə huwɛɛ. Mpi tɔ, ma kəmayə si ma yaaki asayaa, pə taya kɔpama.

Yesu keesuyv ke nəhəkɔtv təm
(Maləki 2:18-22; Luku 5:33-39)

¹⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ Ƴsɔ Lɔm Sɔlv Yohaani ifalaa kpɛtəna Yesu na pá pɔɔsi-i si: Pepe tɔɔ ké ta na Falisanaa tə həkəyi nɔɔsi na nyá ifalaa u laki mpu?

¹⁵ Ilena Yesu cɔ-wɛ si: Ƴ ká pəsi na í la na akpayaɔv taapalaa wɛɛ lanwakəlle taa na í na-wɛ pá wɛɛ? Aai, pələ pə fɛi lapv ke paa pəcɔ. Pu kɔɔ na pə keesi kuyaku nakuli, ilena pá ləsi-i pa hekɔ. Pələyɛ paa həkɔ nɔɔsi.

¹⁶ Nəyɔlv fɛi wei i ka tɔ i wontuyv kɔpənuyv na saaliya kɔfalaya tɔ, pə taya pulv tɔɔ, saaliya ŋke kaa hɔ-kv na púyɔ kəli isu ku wɛɛ tɔ. ¹⁷ Pəcɔ nəyɔlv kaa suu sɔlv m kɔfam ke sɔlv m hulun kɔpəŋ taa, tɔfɔ hulun ká ya na sɔlv m ti na hulun náa wakəli yem. Ama hulun kɔfan taa ké pa suuki sɔlv m kɔfam, ilena pə tənə pə caya teu.

Yailu pɛelɔ na alv təyɔllv pa təm
(Maləki 5:21-43; Luku 8:40-56)

¹⁸ Yesu tənəna-wɛyɛ təm tənɛyɛ heeluyv, ilɛ Yuta nyəma sɔsɔ nəyɔlv i kəmayalɛ, na í hoti Yesu nɔɔhɛɛ tɛɛ na i tɔ si: Ma pɛelɔ hɛɛ nɔɔnɔɔ, kɔɔ na í tənɛ nyá nin kɛ i tɔɔ, i ká hiki weesuyv.

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu na i ifalaa pa kulaa na pá tənɛ-i.

²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ alv nəyɔlv, wei hatoo pusi naanɔwa na naale taa i tənəna təyɔlvuyv na pə wɛ-i ton tɔ, i kpɛtəna Yesu na i waali tɔɔ, na í tokina i cara ntompələ. ²¹ Mpi tɔ, alv inɛ i ka tv i taa ké si: Ye ma pəsaa na má tokina paa Yesu cara mayamaya pu waa-m.

²² Tənaya Yesu pəsə i waali na í na-i na í təm-i si: Taa nyá, n tɛma Ƴsɔ na nyá taa təyɔ pə waasa-ŋ ma pu.

Tənaya pə waa-i kɔpɔpaa ke tənɛ inɛ.

²³ Yesu tala Ƴsɔ təsɛɛɛ sɔsɔ inɛ i təyaya taa na í mayana həsi hullaa na samaa kəkətɛ. ²⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ i tɛma si: Ƴ lu cənɛ, pɛeliya ta si. Ama ka too kɔtoo ké.

M̀p̀r̀ỳg̀ pa wona-i. ²⁵ Pa tɛma samaa ke ləsvuyv, ilena Yesu svv nan taa, na í təkɛ pɛeliya nin taa na ká kulɛ. ²⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ pə təm yawa pa tetv tənə taa.

Yesu waasuyv ke yɔlvmaa naale

²⁷ Yesu lu tənə na í tɛkɛ na í tala tiili, ilena yɔlvmaa napələyɛ naale tv i waali na pá kiisiyi si: Tafiti Pəyaya nyənɛ tá pətətələ.

²⁸ Yesu tala təyaya taa, ilena yɔlvmaa mɛ pə kpɛtəna-i. Tənaya i pɔɔsa-wɛ si: Ƴ tɛma-m na mə taa si ma pəsəyi na má la mpu?

Ilena pá cɔ-i si: Ƴɛ, Taaɔaa.

²⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu tokina pa ɛɛ na í tɔ si: Pə la isu í tɛma mə taa tɔ.

³⁰ Ilena pa ɛɛ kuli. M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu kpaala-wɛ na ton si: Tɔv, í taa yelev na nəyɔlv nu yoo.

³¹ Ama pa luwa na pá yasɛ Yesu təm ke tetv tənə taa.

Yesu loou ke iləyɔv kamumuka

³² Pələ pa lu m̀p̀r̀ỳg̀ kɔpɔpaa, ilena pá kənə Yesu ke iləyɔhilu kamumuka.

³³ Tənaya i təyənə iləyɔv, na kamumuka svv yəyətuyv ke kɔpɔpaa. Piti kpa samaa na pá tən si: Tə ta keesita ɛsəntəyɔ Ƴɛyɛli tetv taa.

³⁴ Ama Falisanaa ná tɛma si: Aləyaa wulav ton ke i təyənəyənə aləyaa lɛlaa.

Samaa pətətələ kpa Yesu

³⁵ Yesu cɔ́kaya acalɛ na acalisi tɛna na í seɣesɛɣi Yuta nyɔ́ma tɔ́kotilɛnaa taa. Na í laki waasu ke Isɔ́ Kawulaya Laapaali Kɔ́pan tɔ́m. I waakaya kɔ́tɔ́mɛn tɛna na acamaa tɛna. ³⁶ Yesu nyɛnaya samaa na pɛtɔ́tɔ́lɛ kraa-i. Mpi tɔ́, yɛlaa pane pa kawaya, pa fɛina apalɔ́tu. Pa nɛɣɛsɛna heen wei i fɛina tiikilu tɔ́. ³⁷ Tɛnaya i heela i ifalaa si: Kɔ́mtu tɔ́wa sɔ́sɔ́m. Ama kɔ́ntaa fɛi payalɛ. ³⁸ Ilɛ í wiina kɔ́mtu tu si í sɔ́si kɔ́ntaa ke i kɔ́mtu taa.

10

Yesu ifalaa hɛla

(Malɛki 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu yaa i ifalaa naanɔ́wa na naalɛ ke í kin, na í ha-wɛɣɛ pɛsɔ́yɔ́ si pá tɔ́ɣɔ́ni alɔ́yaa na pá waa kɔ́tɔ́mɛn tɛna na acamaa tɛna. ² Tillaa mpe pa naanɔ́wa na naalɛ hɛla ntɔ́. Kancalaya nyɛn ntɛ Simɛn wei pa yaa si Piyɛ tɔ́, na i neu Antɛli, na Sepetee pɛyalɔ́ Saaki na i neu Yohaani, ³ na Filipu na Paatelemii, na Tomaa na lampuu mulu Matiyee, na Alɛfɛ pɛyalɔ́ Saaki na Tatee, ⁴ na Seloti tu Simɛn, na Yutaasi Isɛkaleeu wei i tu Yesu ke i kolontunaa nin taa tɔ́.

Yesu tillaa naanɔ́wa na naalɛ tiluyɔ́

(Malɛki 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Yesu tila yɛlaa naanɔ́wa na naalɛ inɛ na í seɣesi-wɛ si: I taa polo tetu nti tɔ́ ta ke Yuta nyɔ́ma nyɛntu tɔ́ tɔ́ taa, í taa suv Samalii acalɛ taa. ⁶ Ama í polo Iseɣeli nyɔ́ma mpa pa lepa isu heen tɔ́ pa cɔ́lɔ́. ⁷ I ká laki waasu na í heeliyi mɛ mpaav taa si: Isɔ́taa Kawulaya wɔ́sa kɔ́ntɛ. ⁸ I waa kɔ́tɔ́ntɔ́naa, na í feesi sɛtaa, na í waasi asilima kɔ́tɔ́n nyɔ́ma, na í tɔ́ɣɔ́ni alɔ́yaa. Mɛ hika faalaa kɛ́, i ha tɔ́tɔ́ɣɔ́ faalaa. ⁹ I taa tu mɛ sipanaa taa kɛ́ liyitee, paa nna. ¹⁰ I yele mɛ mpaav hulun. I taa tɛni tokonaa, í taa lɛɛ ntaɛkpala, í taa tɔ́ki kɔ́pɔ́tɔ́yɔ́. Mpi tɔ́, tɛmlɛ latu na i calɛsɔ́yɔ́ kɛ́.

¹¹ Ye í suv icatɛ yaa icaliya nakɛli ka taa, í pɛɛki wei i luyɔ́ wɛɛ si i ká mu-mɛ tɔ́, na í caya tɛna halɛna mɛ tɛɛv. ¹² Ye í suv tɔ́yaya nakɛli ka taa ilɛ í tɔ́ si: Isɔ́ í ha-mɛɣɛ alaafɛya. ¹³ Ye tɔ́yaya nke ka nyɔ́ma í mu-mɛ, pu la-wɛ isu í kooluyɔ́ tɔ́. Ama ye pa kisa-mɛ, mɛ koolee í mɛli mɛ tɔ́. ¹⁴ Ye pa kisa-mɛɣɛ muɣɔ́ yaa mɛ tɔ́m nuw ke tɔ́yaya nakɛli yaa icatɛ natɛli tɔ́ taa, í lu na í kpiisi-wɛɣɛ mɛ nɔ́ɔ́hɛ muɣɔ́ na í tɛɛ. ¹⁵ Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cɛsɛɣi, Sɔ́tɔ́m na Kɔ́mɔ́ tetu kaa na wahala ke Hɔ́ulɛ wule na pɛ́ kɛli icatɛ n̄tɛ.

Wahalanaa mpa paa kɔ́ tɔ́

(Malɛki 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ I nyɛni, ma tiliyi-mɛ isu heen ke sonsomɛn heku. I la layatu isu tomaa, na tɛpamm isu alukukunaa. ¹⁷ I la laakali, yɛlaa ká yaa-mɛɣɛ puloonaa taa. Paa ma-mɛɣɛ akpatɛɛ ke Yuta nyɔ́ma tɔ́kotilɛnaa taa. ¹⁸ Paa yaa-mɛɣɛ nɔ́nɔ́si ke tetu tɔ́kɛlaa na awulaa sɔ́saa pa kinnaa ke ma tɔ́. Ilɛna pɛ́cɔ́ í hólí ma tɔ́m tampana ke pa na mpa pa ta ke Yuta nyɔ́ma tɔ́ pa isentaa. ¹⁹ Waatu wei paa pona-mɛɣɛ puloonaa taa kɛ́ mpɔ́ tɔ́, í taa nɛɣɛsi nti í ká yɔ́ɣɔ́ti na isɛna í ká yɔ́ɣɔ́ti-ti tɔ́. Pɛ waatu í tala, pu tu mɛ luun tɛɛ kɛ́ kpakpaa ke nti í ká yɔ́tɔ́ti tɔ́. ²⁰ Mpi tɔ́, pɛ taya mɛ kin ke mɛ kɔ́yɔ́ɣɔ́tɔ́tu ka luna. Ama mɛ Caa Feesuyɔ́ ká yɔ́ɣɔ́tɛna na mɛ nɔ́si.

²¹ Yɛlaa ká kuli na pá hólí pa taalɔ́naa yaa pa newaa si pá ku-wɛ. Cɛɛnaa ká la pa piya ke mpɔ́ tɔ́. Piya sɛlɛ su kuli si nyɔ́ma tɔ́ si pá ku-wɛ. ²² Yɛlaa tɛna taa ká kpána-mɛɣɛ ma tɔ́. Ama wei í nyaya apalɔ́tu na í tala tɛnaya, pɔ́ntu nyɔ́yɔ́ ke pu ya. ²³ Ye pɛ kɔ́ma na pá tu-mɛɣɛ kɔ́nyɔ́n ke icatɛ natɛli tɔ́ taa, í se na í polo lɛntɛ taa. Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cɛsɛɣi, í kaa tɛ Iseɣeli acalɛɛ ke cɔ́ɔ́ na pɛ́cɔ́ Yulɔ́ Pɛyaya má ma kɔ́.

²⁴ Tɛmlɛ kpɛlɛmɛlɔ́ ta kɛli i hullu. Pɛ́cɔ́ ifalɔ́ nɔ́ɣɔ́lɔ́ i fɛi wei i kɛla i caa tɔ́. ²⁵ Ye pɛ lapa tɛmlɛ kpɛlɛmɛlɔ́ isu wei i hólɔ́yí tɔ́, pɛ mayanaa kɛ́. Na ye pɛ lapa ifalɔ́

isu i caa pə mayanaa tətəyɔ. Pa ta kisi təyaya Caa ke tuu si Pesepule, kacanfana təyaya nyəma na?

*Isə seu təm
(Luku 12:2-7)*

²⁶ Ye mpv ile, í taa nyana yəlaa. Pə təna mpi pə ηmelaa tə, isu pə tēma na pə kuli pə təɔ. Pə təna mpi pə lapa mukaya tee tə, isu pa tēma na pá nyi-wi. ²⁷ Pə təɔ ké təm nti ma ηmesəyi na má heeliyi-meɣe ahoo tə, í kpaali-təyi ilim taa. Na nti pa weləta mə ηkraŋŋ taa tə, í kpaali-ti na nəyɔ səsəyɔ. ²⁸ Í taa nyana mpa pa pəsəyi na pá ləsi yulv weesuɣu tike, na pə waali paa pəsəyi pulv tə. Ama í se Isə, inu i pəsəyənə na í ku yulv. Pəyele i pəsəyi na í tu-i tənadaasəle səsəle taa. ²⁹ Pə taya sumpwɔwɔnaa naaleɣe pa pəetəyi santii kulom taa? Pəyele kulom nyuyv u leki na pə tá luna mə Caa kin. ³⁰ Mpv inu tətəyɔ na mə nyuyv taa nyəwəsi, Isə nyəmə si təna si nyuyv ké. ³¹ Ye mpv í taa nəyəsɪ. Í kəla sumpwɔwɔnaa təcəyacya.

*Yesu Kilisiti mvyv yaa i kisuyv
(Luku 12:8-9)*

³² Ye yulv ta ηmesɪ si i ké ma nyəŋ, ma mayamaya maa tisi ma Caa wei i we isətaa tə i isəntaa si pɔntv ké ma nyəŋ tətə. ³³ Ama wei í kpəesa yəlaa isəntaa si i ta nyi-m, ma mayamaya maa tə ma Caa wei i we isətaa tə i isəntaa si ma ta nyəmi-tətə.

*Yəlaa fayav ke Yesu təɔ
(Luku 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ Í huɔ si heesuyv ke ma kəna antulinya taa? Aai, yoo ke ma kənaa. ³⁵ Ma kəmayə si ma yoosiyi cecə na i pəyaya, na pəelə na i too, na poolu na paŋ alv nyəŋ. ³⁶ Yulv təyaya nyəma mayamaya ká pəsəna i kolontunaa.

³⁷ Ye wei i sələyi i caa yaa i too na pə kəli ma, i ta tala í la ma ifalv. Na ye wei i sələyi i pəyalv yaa i pəelə na pə kəli ma, i ta tala í la ma ifalv. ³⁸ Ye wei i ta səyəlɪ i səm tesika na í təŋi-m, pɔntv kaa pəsi na í la ma ifalv. ³⁹ Wei í nyəna i weesuɣu təcūtutu, i təŋna səpɔ. Ama wei í lapa i təyi awusa ke ma təɔ, pɔntv ká hikina weesuɣu.

*Cele kasəsɪ
(Maləki 9:41)*

⁴⁰ Ye wei í mv-me, maya i mwə. Na ye wei i mv-ma, pɔntv mv wei i tila-m tətə. ⁴¹ Ye wei i mv Isə kuyəyətutu teləsulv nəyəlɪ si i ké Isə nyəŋ tə pə təɔ, pɔntv ká hiki kasəyaya ŋka Isə kuyəyətutu teləsulv ká mv tə. Na ye wei í mv yulv wei Isə nyənəyi kupaŋ tə si i ké kupaŋ tə pə təɔ, pɔntv ká hiki kasəyaya ŋka paa ha yulv kupaŋ tə. ⁴² Tampana ke má, ma heeliyi-me, wei í ha lvm sasala ane a mayamaya ke piya sənə si taa nakəli ke ka ké ma ifalv tə pə təɔ, pɔntv kaa laŋ pə kasəyaya.

11

*Isə Lvm Səlv Yohaani tiluyv ke Yesu kin
(Luku 7:18-35)*

¹ Yesu tēma i ifalaa naanwə na naale ke pə tənaya keesuyv ke mpv, ilena í kuli tənə na í tee si i seyesəyi na í laki waasv ke acaləe taa.

² Lvm Səlv Yohaani we saləka taa na í nu pa yəyətəyi nti nti Kilisiti laki tə pə təm. Ilena í tili i mayamaya i ifalaa taa napəli, ³ si pá pəəsi-i si: Nyayalə wei i təm paa təma si i ká kəɔ tə, yaa nəyəlɪ wee i kəŋ tə taŋ ile?

⁴ Mpyúyú Yesu cə-we si: Í polo na í keesi Yohaani ke nti í nukɪ na nti í naaki tə si, ⁵ yulvmaa naaki, kaakalasi təŋ, na tənuyv tə asilima kətəŋ nyəma naaki nyuyv, ntamaa nukɪ, sətəa ná feŋ. Pécə kunyəntunaa ná təŋna Laapaali Kupaŋ ke nuw. ⁶ Wei i naani kaa lu ma təɔ tə pɔntv nu leleŋ ké.

⁷ Yohaani ifalaa mpe pa koma na pa kpe, ilena Yesu suu samaa ke Yohaani tom pousuyu si: Pepeye i ka pola wolaya tetu taa ke nav ye? Heelim ma ki na pa ciyitiyi sasancanjan ka to? Ani pa taya tale. ⁸ Ile pepe nav ke i polaa? Yaa yulu wei i suu kacaka wontu to? Tou mpa pa suuki kacaka wontu to awulaa teesi taa ke pele pa wee. ⁹ Ile pepe mayamaya ke i ka tu pola nav? Yaa Iso kuyagotutu telosulu naxolu? Tampam, Iso kuyagotutu telosulu ke. Hal ma heeliyi-me si i tu kala mpv. ¹⁰ I tom ke pa tu nmaawa Iso Tam taa si: Nyeni, ma tillu nto ma telosayi nya naxo to, si i tayan niya mpaav na ni kan. ¹¹ Ma heeliyi-me ye tampana si, yulupiya tana taa naxolu fei wei i kala Iso Lum Solu Yohaani to. Ile paa na mpv isotaa Kawulaya taa sakpelu mayamaya tee-i. ¹² Hatoo pa krayaw waatu wei Iso Lum Solu Yohaani lakaya waasu na pa tana sanja to, isotaa Kawulaya hikuyu ke isale kuseemle tom ke. Na mpa pa seesa ise to mpe pa hikiyina-ke. ¹³ Iso kuyagotutu telosolaa tana na Moisi kusasutu kraala Kawulaya nke ka tom, halena pa tala Yohaani konte. ¹⁴ I caa ma tom muyu tayo, tfo ma heeliyi-me si Yohaani inaxale Ilii wei paa to ma si i ka mali to. ¹⁵ Ye i ke nulaa i nu.

¹⁶ Pepeye maa keesana kufalan yalaa pane? Pa naxasana ke isu piya cakuyu kataasi taa na si toj tema si: ¹⁷ Ani to mpa-me ye soo si i paa, na i kisi. Peco to wii sam wula, pa ta ce ma lanja na i wii. ¹⁸ Tou, Yohaani na koma, u taki, u nyaki sulom, na pa yayotayi ile si i ke idyohilu. ¹⁹ Yulu Paya ma, ma koma na ma taki na ma nyaki, ilena pa tayanayi maya tom toto si ma ke hilitu na sulonyolu. Aaiye si lampuu mulaa na asayaa pa ceu ke. Ama Iso layatu hula pa teu.

*Yesu kalonav ke acalae
(Luku 10:13-15)*

²⁰ Mpyo Yesu suu acalae nna a taa i wiisa piti tema payale lapv to a nyoma ke kalonav na toj. Mpi to, pa ta layasi tante. I toma-we ye si: ²¹ Hai, Colaseh nyoma me, ma tom we waiyo. Hai Petesaita nyoma me, ma tom we waiyo ke. Piti tema nna pa lapa-ye me ma heku taa to, ye isu isanto Tiii na Sitoh pa acalae taa ke paa lapa-ye, isanto paa tema suu ke layaya wontu isu folotanaa taka na pa pali pa to ke taluma si pa holi si pa caa pa layasi tante. ²² Pa to ke ma heeliyi-me si paa holi suulu ke Tiii na Sitoh acalae nyoma ke Hule kuyaku wule na pa keli-me. ²³ Pa kaasuyv Kapandhum nya to, n hu si n ka pu na ni kalasana hatoo isotonuyv na? Ama paa tisi-n ke tafe ke tuu tanaasale sasale taa. Pa taya pulv piti tema nna pa lapa nya taa to. Ye Sotom ke paa lapa-ye, isanto i ka tapana sanja. ²⁴ Pa to ke ma heeliyi-me si paa holi Sotom ke suulu ke Hule wule na pa keli-me.

*Yesu kin heesuyv tom
(Luku 10:21-22)*

²⁵ Waatu inayi Yesu yayotaa si: Hai, ma Caa, isotaa na ate pa tu, ma see-n. N nmesa tom tene ye layatanaa, ilena ni kuli-tayi piya. ²⁶ Ma Caa, papoto fei ma see-n. Nyani nya luyv tu lapana mpv.

²⁷ Ama ma Caa cela-m pa tanaya. Ye pa taya ma Caa tike naxolu ta nyi Pyalv. Na pa taya Pyalv tike, naxolu ta nyi Cee toto. Anha, ye Pyalv nakana si i holiyi wei pa paasi.

²⁸ Me mpa i kawa na ma sayela nu-me to, ma tana i koo ma colv na ma ye na i heesi. ²⁹ I ye na ma taki-me ye teu na ma seyesi-me ye ma layatu. Pa taya pulv to, ma wena suulu na ma we tapamm, na ma mayamaya i ka heesi. ³⁰ Mpi pa to to, ye ma taka-me i nuki lelej ke, na sayela nna maa suk-me to a fei yun.

12

*Yesu kele kuyaku vheesuyv tv
(Malaki 2:23-28; Luku 6:1-5)*

¹ Pə waali ké Yesu teekayana təyonaya pee taale natəli tə kinj ke kuyaku kuhéesuyu nakuli ku wule. Ḿpóyó nyəgəsi kra i ifalaa, ilena pá sɔv təyonaya pee pəlvɔv na pá təkí. ² Falisanaa ná mpv, ilena pá yəgətí-sí: Nyəni, nyá ifalaa lakuyv mpi pə fei lapv ke kuyaku kuhéesuyv wule tə yee?

³ Tənyaya Yesu cə-we sí: Ye mpv í tá kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nyəgəsi pí í na mpa paa we i cəlv tə? ⁴ I sɔv Isə təyaya taa na í kraaya potopotonaa mpa paa su Isə tə na í na i yəlaa pá təgə. Pəyele potopotonaa isv mpv tá ké mpa yəlaa təna ka təgə tə. Ama kətəlaa tike ka wenna mpaasí pá təgə-we. ⁵ Yaa í ta kala Moisi Kəsəsitv taa sí kətəlaa ta nyi kuyaku kuhéesuyv ke waatu wei pa təna təmle lapv ke Isə təsəele taa tə. Pəyele nəgəlv u nyənəgí-we isv pa wakələgí-ku. ⁶ Ma heeliyí-me sí pulvɔv we cəne na pə kəla Isə təsəele. ⁷ Pa yəgətə Isə Təm taa sí: Kvpantv ke ma səlaa, pə taya kətasi. Ye í ka cəkəna təm təne tə hɔwee í taa tv yəlaa paneyə kvpəntvɔv ke yem ké mpv. ⁸ Yvlv Pəyaya mayale kuyaku kuhéesuyv Səsə.

Nkpaləkpəkaya tv

(Maləki 3:1-6; Luku 6:6-11)

⁹ Yesu lu təna, ilena í sɔv Yuta nyéma təkotile natəli tə taa. ¹⁰ Pə pamna nkpaləkpəkaya tv nəgəlv i ka we təna. Ḿpóyó mpa paa we təna tə pa caakaya pa hiki timpí paa waana Yesu tə. Ilena pá pəsí-sí: Ta mpaasv taa, paa waasí yvlv ke kuyaku kuhéesuyv wule yaa isəna?

¹¹ Tənyaya Yesu pəsə-we sí: Mə taa awe wəna heu kulvm təkəj na heu iní í hoti ṕóyó səsəv nakuli ku taa ké kuyaku kuhéesuyv wule, na í yelev ləsvɔv sí pə ké kuyaku kuhéesuyv? ¹² Na yvlv na heu ke we? Təv, ye mpv pa pəsəgí na pá waasí yvlv ke kuyaku kuhéesuyv wule mee.

¹³ Ilena Yesu tə nkpaləkpəkaya tv iní sí: Təv, loosi nyá niñ.

Nkpaləkpəkaya tv loosa i niñ, ilena i niñ məli teu təmamam isv lələj.

¹⁴ Tənyaya Falisanaa polaa na pá caya na pá mayasí isəna paa la na pá kv Yesu tə.

Isə təmle tv ləsvɔv təm

¹⁵ Yesu nu mpv, ilena í se təna na yəlaa payale təgí-i. Ntəna í la na pa təna mpa paa ké kətəntvnaa tə pá hiki alaafəya. ¹⁶ Ama i kraala-wege teu sí: I taa yelev na pá nyi ma təv. ¹⁷ Pə lapa mpv sí pə la nti Isə kuyəgətvtv teləsvlv Isayii ka yəgətvtv tə sí:

¹⁸ Isə yəgətəa sí,

ma təmle tv wei ma ləsa təgəlv.

Wei ma səlaa na ma lanje heəna səsəm tə.

Maa tv ma Feesuyv ke i taa.

I ka heeli hvnəv təm ke piitimnaa.

¹⁹ I na nəgəlv pa kaa yoo.

Pəyele pa kaa nu i tañ.

Pa kaa na-i na í laki faaci ke

samaa taa ke icate patəma taa.

²⁰ I kaa teesí isəkpvlvɔv tv isəle ke nanvtvɔv.

I kaa teesí teesuyv ke fətəla

wei i kəkə təna fiyinuyv tə.

Haləna í te siyisuyv təm nyvɔv ke kvsɔv.

²¹ Katenə təna yəlaa ká tekíyí-i.

Yesu cəv ke i təm tvlaa

(Maləki 3:22-30; Luku 11:14-23)

²² M'p'ógó pa kóna Yesu ke ðlóg'hilu wei u naaki p'áyele u yógot'áyi tó. ðlena Yesu la na í s'uv yógot'og'u na nav. ²³ M'p'ógó piti kpa y'elaa t'ona na pá tó sí: Yaa Tafiiti P'áyalu in'ágh'ale?

²⁴ Ama Falisanaa ná k'oma na pá nu mp'u, ðlena pá tó sí: Al'og'aa s'osó wei pa yaa sí Pesepule tonj ke ap'alu in'e í t'og'on'og'ona al'og'aa l'empa.

²⁵ Yesu ná cek'ona pa taa huw'ee, ðlena í tó-we sí: Ye kawulaya í w'ee na ka taa y'elaa fei n'og'o kul'omaya, n'oon'oo ka yawaya. Na ícate í w'ee na tó taa y'elaa yaa ye t'og'aya w'enna na ka taa ny'oma fei n'og'o kul'omaya, n'oon'oo ka yawa. ²⁶ Ye Sataní t'og'on'og'i í ti, ðle p'è w'e is'u í kawulaya ny'oma yooki pa taa pa tike nt'é. Na saa iní í kawulaya ny'og'u nt'é ka is'ona? ²⁷ Ye ðl'og'u Pesepule tonj ke ma lookina al'og'aa is'u m'è huuk'og'u tó, ðle awe tonj ke m'è p'yalaa ná lookina pa ny'oma? T'onaya m'è p'yalaa m'pe pa mayamaya paa k'ona m'è t'om. ²⁸ Ama ye Is'ò tonj taa k'è ma lookina al'og'aa, ðle Is'ò Kawulaya w'e m'è t'ee m'è t'ee k'è.

²⁹ N'og'olu kaa p'asi na í s'uv y'ulu tonj t'og'aya sí í kuuki í wontu na í ta t'emi-í ñmusi ke h'ok'og'u. Ama í k'paa-í k'è na í h'ok'ò t'ek'ek'ek' na p'éc'ó í s'uv wontu kuuu ke t'og'aya taa.

³⁰ Wei í fei ma t'oo t'ò, p'ontu k'è ma kolontu k'è. Na wei u s'agna-m t'os'og'u t'ò í yaas'og'i k'è. ³¹ P'è t'oo k'è ma heeliyi-me t'efoo sí paa y'elaa kuwak'elam ka t'oo is'ona, yaa paa y'og'ati is'ayatu is'u we, Is'ò p'as'og'i na í h'ólí-w'eg'e suulu. Ama wei í ka y'og'ati is'ayatu ke Feesug'u Nanj'etu t'oo t'ò, pa kaa h'ólí p'ontu ke suulu. ³² Ye wei í y'og'ata Y'ulu P'og'aya má, ma t'oo k'è is'ayatu, paa h'ólí p'ontu ke suulu. Ama wei í y'og'ata Feesug'u Nanj'etu t'oo k'è is'ayatu, p'ontu kaa na suulu, paa sanja, paa cele.

T'og'u ny'am na kv p'ale kinj
(Luku 6:43-45)

³³ T'og'u í l'ul'og'i pee k'upana ke pa t'og' sí kv k'è t'og'u k'upanj'ku. Na t'og'u í l'ul'og'i pee as'ag'ee ke pa t'og' sí kv ke t'og'u is'ag'au. P'è t'og'a pulu t'oo, t'og'u l'ul'og'u kinj ke pa ny'agna-kv. ³⁴ Akala piya me, is'ona ya me m'pa í k'è as'ag'aa t'ò í k'á p'asi na í y'og'ati t'om k'upantu? P'è t'og'a pulu, is'ona y'ulu lotu taa t'oo wa t'ò m'p'óg'ó í y'og'ataya h'ól'og'í. ³⁵ Y'ul'op'anj' k'upantu luk'ona tuu í lotu taa k'upantu kinj k'è. ðlena is'ag'au iní ílé í is'ayatu luna tuu í lotu taa is'ayatu kinj. ³⁶ Ma heeliyi-me sí H'uule w'ule paa p'os'í y'elaa na paa heelina pa mayamaya pa n'os'í ke paa t'omaya k'pai ny'ag'ka ñka pa y'og'ata yem t'ò. ³⁷ P'è t'og'a pulu, ny'á y'og'ataya taa k'è paa ny'ona sí ny'á t'om t'ewa yaa t'ò s'epa.

Piti t'aml'e ny'ul'og'u
(Mal'aki 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ M'p'óg'ó Is'ò T'om s'eg'es'elaa nap'eli na Falisanaa nap'eli pa t'oma Yesu sí: T'acaa, t'ò caa sí ñ la-t'og'u piti t'aml'e nat'eli na t'è ná.

³⁹ T'onaya Yesu t'oma-we sí: K'ufalan y'elaa as'ag'aa m'pa paa t'eg' Is'ò na pa taa t'ò pa caa pá ná piti t'aml'e nat'eli. ðle pa kaa na nat'eli, ye p'è t'og'a Is'ò kuy'og'at'utu tel'os'ulu Yonaasi ny'ante. ⁴⁰ P'è t'og'a pulu, is'u Yonaasi ca'ag'u tinte s'os'ole lotu taa k'è kuy'eg'eg' tooso k'è ilim na ahoo t'ò, mp'u t'at'og'o Y'ulu P'og'aya má maa ca'ag'a tetu t'ee k'è kuy'eg'eg' tooso ke ilim na ahoo. ⁴¹ Ye p'è t'ala H'uule w'ule Ninifi ny'oma k'á kv k'ufalan y'elaa pane pa t'om. P'è t'og'a pulu, kuy'anj'ku p'ele pa nu Yonaasi waasu t'ò pa y'ela pa is'ayatu ke k'p'ak'paa k'è. P'áyele pul'op'u w'e c'ane na p'è t'ee Yonaasi iní. ⁴² Na ye p'è t'ala H'uule w'ule t'at'ò, ilim mp'at'og' t'oo w'ulau alu ny'ag' k'á kv k'ufalan y'elaa pane pa t'om ke mpi p'è t'oo ílé í ka luna tuu tetu poolunj' taa na í k'oo sí í nuk'í is'ona Salum'og' y'og'at'ayana ny'am t'ò. P'éc'ó pul'op'u w'e c'ane na p'è t'ee Salum'og' t'ac'ag'ac'ag'a.

ðl'og'u wei pa loowa t'ò í m'el'og'u
(Luku 11:24-26)

⁴³ Waatu wei pá loowa ilógò, wóláya taa ké i còòki si í heesi. I lanéyi ⁴⁴ iléna í tayaní i taa si: Maa mēli tēyaya ŋka ka taa ma luwa tōyò. I takí kele ka taa, ilé i ká mayana pa hasa-ke na pá tayaní pē tēnaya teu, na nōyòlv fēi ka taa. ⁴⁵ Pēle tō i puki ké na í caa alóyaa lēlaa mpa pa kēla inéyi isayatu tōyò tōm naatosompōyóláya, na pá kòò na pá caya tēyaya ŋke ka taa. Iléna lēŋ nyēntu náá mēli na tó lá sana na nōnōò nyēntu. M̀p̀róyú pē wēe na kvfalāŋ yēlaa asayaa panē.

Yesu too na i newaa pa tōm

(Maləki 3:31-35; Luku 8:19-21)

⁴⁶ Yesu tēŋna samaa ke yōyòtēnav ke mpu, ilé i too na i newaa apalaa nyóma pa talaa kele, na pá sēŋa awalí na pá caa pa yōyòtēna-i. ⁴⁷ M̀p̀róyú nōyòlv tēlōsa Yesu si: Nyá too na nyá newaa pa sēŋna nteye awalí na pá caa pa yōyòtēna-ŋ.

⁴⁸ Tēnaya Yesu nōyò tēkpau si: Aweye ma too, na mpaŋa ma newaa ye?

⁴⁹ Iléna Yesu hólí i ifalaa ke niŋ na i tō si: Ii naa ma too na ma newaa ntō. ⁵⁰ Pē taya pulv tōò, mpa pa laki mpi ma Caa wei i wē isōtaa tō i caaki tō, mpeyele ma newaa na ma toonaa.

13

Mətutuuna tōm

(Maləki 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ M̀p̀róyú kvyakv ŋkv Yesu kula tēyaya na í polo lōm nōyò na í caya na í seyeŋyē. ² Tēnaya yēlaa kota i kin ke sōsōm pē fēi keesvuv. Halēna í kvli na í kpa kvpulvuv taa na í caya. Na yēlaa náá sēŋa lōm nōyò. ³ Iléna í la-wēye faaci ke teu na í seeki-wēye isōnaa si pá cēkēna. Iléna í tō si: Tuulu polēna tuutu. ⁴ I tuukaya i mətutuuna iléna, lēna hoti mpaav nōyò nōyò na sumasi tii na si tōosi-ye. ⁵ M̀p̀róyú lēna hota kvwau tōò timpí tetv ta lim tō. Iléna a tēŋna nyōv ke tetv wē tētayasam tō pē tōò. ⁶ Ilim kōma na pē han na pē nyaya mēhoo, iléna a wvli, ke a ta hiki tetv si a ka hoosi kvpaŋsi tō pē tōò. ⁷ Pee lēna náá hoti sōwa taa na alé a nyō isu a ka kvli teu, iléna sōwa fete-ye na a kvpsi lōlvuv. ⁸ Ama pee lēna ná hota tetv mvsōŋ nyēntu taa na alé á lá teu, lēna náá lōli sōsōm sōsōm, lēna ke mayana, lēna ke pēcō.

⁹ Yesu tēma m̀p̀róyú yōyòtvuv iléna í cuvusi si: Ye í ké tōm nulaa í nu.

Yesu seyeŋyēv na atuwa nyvuv

(Maləki 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ Tēnaya Yesu ifalaa pola i kin na pá pōosi-i si: Pepe tōò ké n tukiyi-wēye atuwa ke kvtukv?

¹¹ M̀p̀róyú i cō-wē si: Mē pē ha-mēye si í nyi isōtaa Kawulaya tōm kvŋmesōtv. Ama pē kaasa lēlaa tō, pēle pa ta hiki tē nyēm. ¹² Pē taya pulv tōò, wei i wēna tō paa sōosi-i na pē tōlēna-i tēhō. Ama wei i fēina tō paa lēeki pēciimaya wei i wēna tō. ¹³ Pē tōò ké ma tukiyi-wēye atuwa ke kvtukv. Mpi tō, pa nyēnēyi paa naa, pa keŋ ŋkpaŋŋ pēyele paa nukí, paa cēkēyēna. ¹⁴ Tē mayamaya ke Isayii ka ná lēŋ na í yōyòti si:

I ka nu teu yaa, ama í kaa cēkēna.

I ká nyēni teu yaa, ama í kaa na.

¹⁵ Pē taya pulv tōò,

yēlaa panē pa lēmayasēē sēpa.

Pa tēka pa ŋkpaŋŋ,

pa wiisa pa isē si pa isē í taa na,

pa ŋkpaŋŋ í taa nu.

Si pá taa cēkēna pē yaasi.

Pē taa kōò pá pēsēna ma tōò.

Na má lá na pē waa-wē.

Iso yōyòtēna mpu yoo.

¹⁶ Ye me ile, mə nu lelenj ké. Pə taya pulv təə, mə ise naaki na mə ηkraηη nuki.
¹⁷ Ma heeliyi-meyε tampana təfoo si Isə kuyəətutu teləsəlaa payale na Isə yəlaa taa payale nyula teu si pá ná mpi í naaki isəntə tə, pa ta na. Pa nyulaa si pá nu nti í nuki isəntə tə, pa ta nu.

Yesu kilisuyu ke mətutuuna hωweε
(Maləki 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Təv, pənentε í yele na má kilisi-meyε isə wei ma sεε-meyε mpv tə í hωweε ile.
¹⁹ Mpa pa nuki Isə Təm na pá ta cekəna-ti tə pa weε ké isu mpaav kpeηη tetv nti tə təə mətutuuna hotaa tə. Isayatu tv təηəyi kprakpa ké na í ləsi təm nti pa nu mpv təyə pa taa. ²⁰ Ləlaa ná weε isu kowav təə timpi pee lenna hutaa tə. Pəleyεε mpa pa nuki Isə Təm na pá mv-təyi kprakpa na lanhəlvmlε. ²¹ Paa yeki si té svna-weyε teu. Pa təkəyi-təyi tətantaa. Saa wei wahala nəyəlv í ká tala, yaa Isə Təm təə konyəη tvyυ ka kəə, ilena pá lu Isə sεεv taa ké kprakpa. ²² Ləlaa ná nəyəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə, pa tēη Isə Təm nuv ilena atε cəne kulapv tv nəyəsεε na wεnav konyulvυv puyusi-weε na pé kv təm ntəyi pa taa, na té caη té kpisi ləlvυv. ²³ Pə kaasa pee lenna ná hota tetv mvsəη nyəntv taa. Aηhaa, alε a wenna nté isu yəlaa mpa pa nuki Isə Təm na pá cekəna-təyi teu na pá ləlvəyi pee tə. Ləlaa ke səsəm səsəm, ləlaa ke mayana, na ləlaa ke pəcə.

Nyutv isayav

²⁴ Ḿpógy Yesu tasa-weyε isə sεεv tətə si: Isətəa Kawulaya nəyəsəna isəna təyəlv. Apalv nəyəlv í tuuna í haləm na í tεε. ²⁵ Ḿpógy í kolontu keesa ahoo hεka ke waatu wei yəlaa təna tookaya tə, ilena í tuu nyutu isayatu ke kutəyəlv hεkv na í tεε. ²⁶ Pə kəma na kutəyəlv kulv na kv pu, ilena pá tuti nyutu isayatu tələ tətə. ²⁷ Tənaγa taale nté tə tv pəyalaa pəəsə-ı si: Tacaə pə taya kutəyəlv ke n ka tuu nyá taale taa? Pə lapa isəna na nyutu isayatu siti pə hεkv taa? ²⁸ Tənaγa pa caa cə-weε si: Ma kolontu nəyəlv í lapəna mpv. Ḿpógy apalv inı í pəyalaa mpe pa pəəsə-ı si: Té polo na té kpεsi nyutu isayatu nti? ²⁹ Ilena apalv inı í cə-weε si: Aai, í taa kpεsi. Ye í təma si í kpεsəyi-ti, ntanyı pu kpeηηna kutəyəlv na pé kpεsi. ³⁰ İ yele na pə təna pé kpεntı puw ke mpv, haləna pə tala kvm. Pé tala kvm ile maa heeli kvntaa si pá caaləna nyutu isayatu ke setəyυv na pá həkə-ti təcari təcari, na pá tv kəkə. Ilena pəcə paa kraya kutəyəlv na pá tv ma kprou taa.

Səyγa pile təm

(Maləki 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ Ḿpógy Yesu tasa-weyε keesvυv si: Isə Kawulaya weε ké isu yəlv tuukuγυ səyγa pile ke í haləm taa tə. ³² Wontu pee təna taa nté tə kələna weεv təminimini. Ama tə tēη nyəv tə tə pukı tvyυ ké na té kəli tuusi lensı. Haləna suması kəη na sí tvyυ tana ke kv piliηası təə.

Potopoto taa kvkvsvm təm

(Luku 13:20-21)

³³ Ḿpógy Yesu tasa-weyε heeluyυ si: Isətəa Kawulaya nəyəsəna ké isu alv mayasvυv mvlvm ke cəmsε təpam, na í kraya kvkvsvm ke pəcə na í tv na í huγuti, na pə təna pé kpa təfvυ təyə.

Yesu tukuγυ ke atuwa

(Maləki 4:33-34)

³⁴ Təmnəa panε, Yesu yəyətaya-weyε samaa taa tə na atuwa ké. İ ta sεyεsi-weyε natələyi yem na í ta keesəna pulv. ³⁵ İ lakaya ḿpógy si pé la nti Isə kuyəətutu teləsəlv ka yəyətəa tə si:

Atuwa ke maa yəyətəna-weε.

Maa heeli-weyε təmnəa mpa paa weε

inmesav ke hatoo antulinya lapv waatu tɔ.

Yesu kilisuyu ke nyutu isayatu tɔm hovwe

³⁶ Mprɔyɔ Yesu yela samaa na inɪ í polo tɔyaya. Ilena ɪ ifalaa polo ɪ kin na pá tɔmɪ-ɪ sɪ: Kilisi-tɔyɔ haləm taa nyutu isayatu nti tɔ tɔm na tɔ nu.

³⁷ Tɔnaya Yesu cɔ-we sɪ: Kutɔyɔv tuulu nté Yɔlv Pɔyaya ma. ³⁸ Na antulinya ineyele taale nté. Na mpi pa tuuwa tɔyɔle mpa pa ké Isɔ Kawulaya nyɔma tɔ. Nyutu isayatu nté mpa pa ké Isayatu tu nyɔma tɔ. ³⁹ Kolontu wei ɪ tuu nyutu nti tɔyɔle Iɔyɔv. Na kɔmtv waatu kele antulinya tɔm. Isɔtaa tillaa nté kɔntaa. ⁴⁰ Isu pa tɔɔsɔyɔ nyutu na pá tu kɔkɔ tɔ, mprɔyɔ pu la antulinya tɔm waatu. ⁴¹ Yɔlv Pɔyaya má maa tili ma isɔtaa tillaa, na paa lɔsɪ ma Kawulaya taa ké mpa pa tusiyi lelaa ke isayatu lapv taa na mpe pa mayamaya pa laki mpi pɔ fei teu tɔ. ⁴² Na pá tu-weye kɔkɔ sɔsɔɔnka taa timpri paa casɔyi kapusi na pá nyasɔyi pa tɔyi kela tɔ. ⁴³ Na saa inɪ mpa pa nukəna Isɔ tɔ, pele paa tee kɔkɔ ke pa Caa Kawulaya taa isu ilim. Ye í ké nulaa í nu.

Kɔpam mpi pɔ nmelaa tɔ

⁴⁴ Isɔtaa Kawulaya wee ké isu pa nmesɔyɔv liyitihutaya pɔlvɔv tetv tee, na nɔyɔlv kɔɔ na í hii-wi, na í tayani-wɔyi nmesɔyɔv ke teu. Ilena í teena lanholɔmle na í polo í pɔeti pɔ tɔna mpi ɪ wɛna tɔ na í kɔɔ í yana tetv nti tɔ.

Lulvɔv kɔpɔnkv tɔm

⁴⁵ Isɔtaa Kawulaya wee ké isu payatɔlv wei ɪ pɔekɔyi lutv kɔpantv tɔ. ⁴⁶ Waatu wei ɪ suliyina nakɔli ilena í pɔeti pɔ tɔna mpi ɪ wɛna tɔ na í yana-kv.

Kɔpama na asayaa pa fayav

⁴⁷ Isɔtaa Kawulaya wee ké isu pa pɔtvɔv tiina puluɔv ke lule taa na pɔ kpa tiina ke yem yem tɔ. ⁴⁸ Puluɔv suyi ilena tiina kpalaa hɔ-kv na pá luna kpeenɔ, na pá caya na pá tɔɔsɪ mpi mpi pɔ we teu tɔ na pá tu tɔkv taa. Pɔ kaasɔyi mpi pɔ fei teu tɔ, ilena pá mɔlɔna na pá pɔti lɔm taa. ⁴⁹ Mpv tɔtɔyɔ pu la antulinya tɔm wule. Isɔtaa tillaa ka kɔɔ na pá tɔɔsɪ kɔpama. ⁵⁰ Pɔ kaasɔyi asayaa ilena pá tu kɔkɔ sɔsɔɔnka taa. Tɔnaya paa casɔyi kapusi na pá nyasɔyi pa tɔyi kela.

Kɔpantv kɔpəntv na kɔfatv

⁵¹ Mprɔyɔ Yesu pɔɔsa-we sɪ: I cekəna tɔm nti tɔ tɔna na? Ilena pele pa cɔ sɪ: Ee, tɔ cekənaa.

⁵² Tɔnaya ɪ tɔma-we sɪ: Ye Isɔ Tɔm seyesɔlv nɔyɔlv ɪ pɔsa isɔtaa Kawulaya taa ifalv, ɪ wee ké isu tɔyaya tu kɔpɔn wei ɪ lɔsɔyi ɪ wontu tɔsule ke kɔfatv na nti tɔ taanɔaa tɔyɔ waatu waatu tɔyɔ.

*Nasaleti nyɔma kisuyv ke Yesu
(Maləki 6:1-6; Luku 4:16-30)*

⁵³ Yesu tɔma-weye isɔnaa paneyɔ seev, ilena í kvli tɔna ⁵⁴ na í polo ɪcate nte tɔ taa ɪ ka puwa tɔ, na í sɔv tɔna Yuta nyɔma tɔkotile taa na í seyesɔyi. Tɔnaya ɪ nyəm lapa mpa paa we tɔna tɔyɔ piti, na pá tɔn sɪ: Leye inɪ ɪ hika nyəm pəne inɪ pɔ taka? Leye ɪ hikina piti tɔma lapv toma? ⁵⁵ Pɔ taya kaafənta pɔyalv ilé taa? Pɔ taya Mali lɔlɔna-ɪ? Pɔ taya ɪ newaa nté Saaki na Yosɛfv na Simɔn na Yuti? ⁵⁶ Pəyele ta na ɪ newaa alaa nyɔma tɔ wɛnna. Leye ɪ hikina toma anɪ inɪ?

⁵⁷ Pɔ tɔnaya mpv pɔ lapa pa lanɔ ke kpusɔn, na pá kpisi Yesu tɔm mɔyɔv. Tɔnaya Yesu tɔma-we sɪ: Isɔ kvɔyɔtɔtv telɔsɔlv ta lanɔ sam ke tiili ye pɔ taya ɪ mayamaya ɪ ɪcate taa, na ɪ tɔyaya nyɔma hekɔ.

⁵⁸ Yesu tá pəsi na í lá piti tɔma ke mawaa nɔyɔlvɔv tɔnaya pa ta tu Isɔ ké naani tɔ pɔ tɔɔ.

14

Lwm Səlv Yohaani kvyv

(Maləki 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Waatv inı ı taa ké Kalilee kvfənee Heləti nu Yesu tan. ² İlena í yəgətı ı təmlə nyəma kin sı: Lwm Səlv Yohaani ilé ı tayanna fem. Pə təə ké ı pəsəyı na í lakı piti təma.

³ Kvpam Heləti inı ı ka təmna sı pá kpa Yohaani na pá həkə-ı na pá tv-ı saləka taa. Pə tayə pulv təə ké Heləti lapa mpv, ı ka kpaɣa ı taalv Filipv alv Helətiyatı ké, ⁴ na Yohaani yəgətı-ı sı: Pə ta muna sı n la Helətiyatı ke alv.

⁵ Tənaɣa Heləti nyulaa sı ı kvyi Yohaani. Ama ı nyanɣana Yuta nyəma. Mpi tə, pəle pa mayamaɣa pa nyənaya-ı ləə kvəyətvtv teləsulv ké.

⁶ M'p'ógú Heləti luvvɣv acima wule Helətiyatı pəelə polaa na í paakı mpa pa yaa təgəv tə pa isentaa. Tənaɣa pə lapa Heləti ke lelen. ⁷ Haləna í yətətı na í tuu sı: Paa mpiyi n sələma-m maa ha-η-wı. ⁸ İlena ı too səyəsı-ı sı: Polo sı í ha-η Lwm Səlv Yohaani nyvɣv ke nyənaya taa.

⁹ M'p'ógú wulav lanle wakəlaa. Ama isı ı ka tema tuunav ke ı mɔvlaa isentaa ilə, pə feı sı ı ká kisi. ¹⁰ Tənaɣa ı kvsa yulv na í polo í setı Lwm Səlv Yohaani nyvɣv ke saləka taa. ¹¹ Na pá tv-kvɣv nyənaya taa na pá cəla pəeliya ηke, na ká polo ká cəla ka too. ¹² M'p'ógú Yohaani ifalaa kəma na pá kpaɣa-ı na pá polo pa pi. İlena pá polo pá keesı Yesu ké isəna pə lapa tə.

Yəlaa iyisi kakpası caləsvyv

(Maləki 6:30-44; Luku 9:10-17; Yohaani 6:1-14)

¹³ Yesu nu təm tənə, ilena í svv kvpulvɣv na í tē ı tike ke kpeɣa. Samaa nu mpv, ilena pá luna acaləe taa na pá maləyi lwm na pá təηəyi Yesu waalı. ¹⁴ Yesu luna kvpulvɣv taa na í ná yəlaa ke səsəm ke mpv, ilena pa təm lapı-ı pətətəle na í waa pa kvtəntvnaa.

¹⁵ Pə kəma taanaya, ilena Yesu ifalaa polo na pá təmı-ı sı: Cənə ké nyutv taa ké na ilim tema. Təgəni yəlaa panə na pá polo acaləe taa na pá ya kvtəgəv na pá təgə.

¹⁶ Tənaɣa Yesu cəwa ı ifalaa sı: Yəlaa í taa nəkı tēv, mu hana-wəyē təgənaɣa ke mə mayamaɣa.

¹⁷ Tənaɣa Yesu ifalaa cəwa sı: Ntəη potopotonaa kakpası na tiina naaleye tə wəna yaa. ¹⁸ M'p'ógú Yesu təma ifalaa sı: ı kəna potopotonaa kakpası na tiina naale inı.

¹⁹ İlena Yesu heeli yəlaa sı: ı caya atēye nyutv təə. Tənaɣa ı kpaɣa potopotonaa kakpası na tiina naale inı, na í teki isə na í sēe ləə ké í na təmlə. İlena í fayə-wē na í cəla ı ifalaa sı pá tala samaa inı. ²⁰ M'p'ógú pa təna pa təgaa na pá haya na pə kpisi həyelası, haləna ı ifalaa koti-sı na sı su təkəη naanvwa na naale. ²¹ Pəyele mpa pa təgə mpv tə pa nyəəη tala isı iyisi kakpası. Alaa na piya pa paasi.

Yesu təntə ke lwm təə

(Maləki 6:45-52; Yohaani 6:15-21)

²² M'p'ógú Yesu təma ı ifalaa ke pə waalı ké kpaɣaa sı: ı svv kvpulvɣv na í tē-m nəgə na í tēsı kvten ηlənkv. İlena inı í saalı təna na í paasəna samaa yasvɣv. ²³ Yesu tema samaa ke yasvɣv, ilena í kpa puvv nəkvli kv təə ké ı tike sı ı sələməyi, haləna ahoo can na a yu-ı tənaya ı tike. ²⁴ Saa inəyi mpv tə na kvpulvɣv náá tema pote ke poolun ke lum həkv taa na lum hola tan-kv. Mpi tə, heelim makı tulunə ké na pə mələgəna-wē na waalı waalı. ²⁵ M'p'ógú Yesu təma lwm təə na í puki ı ifalaa kin. Waatv inı tə pə wəsəna kampaəη koou ke mpv. ²⁶ Pa ná ı təη lwm təə, ilena səgəntv kpa-wēyē səsəm sı asənaalu ké, na pá svv kapusi mapv. ²⁷ Ama ı təma-wēyē kpaɣaa sı: ı təkı tənəη, maya, í taa nyá.

²⁸ Tənaɣa Piyee təma Yesu si: Tacaa, ye nyaya tampana, tə si má tə ləm təə na má kəə nyá kiŋ. ²⁹ Ḿpúyú Yesu təma-i si: Ee, kəə.

Tənaɣa Piyee lu kpuluyv taa na í sɔv ləm təə kə təntə na í puki Yesu kiŋ. ³⁰ Ama Piyee kəma na í ləmaɣasɛɛ polo heelim kiŋ, ɔlɛna sɔɣəntv kpa-i. Tənaɣa pə sɔv-i tisuyv kə ləm tɛɛ na í kiisi si: Hai, Tacaa, ya-m.

³¹ ɔlɛna Yesu siisi kprakpaa na í kpa í niŋ taa na í pəəsɪ-i si: Pepe təə kə n lapa sika. Ama n ta tɛ nyá taa na ɔsə na pə təə yoo.

³² Ḿpúyú pa naale pa kpa kpuluyv taa, ɔlɛna heelim hɛɛ təli. ³³ Tənaɣa Yesu ɔfalaa mpa paa wɛ kpuluyv taa tə pa lunɔ akula kə í tɛɛ na pá təmɪ-i si: Tampana n kə ɔsə Pəyaya.

Yesu waasuyv kə kvətəntvnaa kə Kenesaletɪ
(Maləki 6:53-56)

³⁴ Yesu na í ɔfalaa pa tɛɛsa tɛsuyv kə ləm, ɔlɛna pá tala Kenesaletɪ tɛtv taa. ³⁵ Təna nyəma nyəmə si Yesu, ɔlɛna pá heeli na pə teləsɪ təmaɣa pa tɛtv təna taa si Yesu kəma. ɔlɛna pá kəna-i kvətəntvnaa mpe pa təna. ³⁶ Na pa wiikayana-i si í yele na pá tokina í kpaɪ ntɔmpee maɣamaya. Na pa təna mpa pa tokina í kpaɪ ɪnɪ tə pə Waa-wɛ.

15

Falisanaa kvɛɛɛsətv kə kətasi təə
(Maləki 7:1-13)

¹ Ḿpúyú Falisanaa na ɔsə Təm sɛɛsəlaa luna Yosalem na pá kəə pá maɣana Yesu, na pá pəəsɪ-i si: ² Pepe təə kə nyá ɔfalaa naa təŋəɣɪ ɪsəna ta caanaa suwa si pá laki tə? Pə taɣa pulv, paa saŋəɣɪ ɪsu ɔsə sɛɛtv taa pə wɛɛ si yulv ká la na pəcə í təɣə tə.

³ Ḿpúyú Yesu ná pəəsə-wɛ tətə si: Pepe təə kə mɛ mə yeki ɔsə kvɛɛɛsətv kə təŋuyv na í təŋəɣɪ mə maɣamaya mə kvɛɛɛsətv? ⁴ ɔsə ka yəɣətəa si: Se nyá caa na nyá too, na tətə si: Ye wei í tvv í caa yaa í too, ɪsu pa kv-i. ⁵ Ama mɛ mə sɛɛsəɣɪ si yulv pəsəɣɪ na í heeli í caa yaa í too si: Mpi ma ləsa ma wɛnəv taa na má tena-mɛ tə pə pəsə kəhaham mpi pə kə ɔsə nyəm tə. ⁶ Saa ɪnɪ pə fɛɪ si í tɛŋ í caa tətə. ɪ tá ná timpɪ í wakələɣɪ ɔsə Təm na í təŋəɣɪ mə maɣamaya mə kvɛɛɛsətv tə. ⁷ Cɛsəlaa mɛ, ɔsə kvɛɛɛsətv teləsulv ɔsayii ka nawa mə təm kə təkɛlɛkɛle na pəcə í ŋmaa-təɣɪ í takələɣa taa si:

⁸ Nəɣə taa kə yələa panɛ pa saŋɪ-m yem.

Paa caa-m paa pəcəɣə hatoo pa taa.

ɔsə yəɣətəna mpv.

⁹ Pa sɛɛki-m yem kə.

Pa kraɣa yələa kvɛɛɛsətv na

pá sɛɛsəɣɪ ɪsu ɔsə nyəntv.

Mpi pə laki yulv kə ɪsayav tə
(Maləki 7:14-23)

¹⁰ Pəle pə waali Yesu yaa samaa na í tə-wɛ si: ɪ nu təm tənɛ na í nyɪ si ¹¹ mpi pə sɔvki yulv nəɣə taa tə pu laki-i ɪsayav. Ama mpi pə lukəna yulv nəɣə tə mpi pə lakəna-i ɪsayav.

¹² Ḿpúyú Yesu ɔfalaa pola í kiŋ na pá təmɪ-i si: Ntəŋ n yəɣətə mpv tə n nawa si pə ta la teu kə Falisanaa?

¹³ Ḿpúyú Yesu cə-wɛ si: Ma Caa wei í wɛ ɪsətaa tə ye í ta sə tvɣv ŋku, paa kpɛsɪ-kuyv na pá pɛtɪ. ¹⁴ ɪ yele pɛlɛ, pa kə mpa pa hóləɣɪ lɛlaa kə mpaav na pəcə mpe pa maɣamaya pa ɪsɛ u naa təɣə. Ye yuləm həŋ yuləm lɛlv, pa təna paa kpɛntɪ na pá hotɪ púyú taa kə.

15 Tənaɣa Piyee təma Yesu si: Kilisi-tuyv ituule tənə tə hʊwɛɛ.

16 Tənaɣa Yesu təma si: Pə kpeɲna-me mə ta cəkəna-təɣələ? 17 I ta nyi si pə təna mpi pə sʊki yʊlv nəɣə taa tə, pə tiiki i hiluyu taa na pə tɛ tə pə lukəna i tapuyv? 18 Ama mpi yʊlv nəɣə ná yəɣətəɣi tə hatoo i lotu taa ké pə lukəna, na mpv pə lakəna yʊlv ke isayav. 19 Pə taɣa pʊlv təə, yʊlv lotu taa ké isayavtu hʊwɛɛ caaləɣi na a pukina-i yʊlvkʊlə na wasaɲkalətu na asilima lapv taa, na ɲmuləm na kaloolaya na yəlaa cayanav taa. 20 Mpi pə laki yʊlv ke isayav təɣələ. Ama si ɲ təɣə na ɲ tá saɲ nyá niɲ isu yʊlv ká la ləə sɛɛv taa na pəcɔ́ i təɣə tə, pələ pu laki yʊlv ke isayav.

*Kanaaɲ alv təm
(Maləki 7:24-30)*

21 Yesu lu təna, ilena í polo tetv nti tə wɛ Tiii na Sitəɲ pə cəlv tə tə taa. 22 Pə pamna Kanaaɲ alv nəɣəlv i ka wɛ tetv nti tə taa. Ḿpúɣú alv inɪ i kəma Yesu kin na í wiina-i na nəɣə səsəɣa si: Tafiiti Pəyalv Tacaɔ, nyəni ma pətətələ. Ma pɛlə hiina alɣaa na pə təkə-i teu.

23 Ama Yesu ta cə alv inɪ si pʊlv. Tənaɣa Yesu ifalaa polaa na pá tə Yesu si: Təɣəni-i, i kələɣi ta ɲkpaɲɲ təkuyv na í təɲəɣi-tv. 24 Tənaɣa Yesu heela-i si: Iseyeli yəlaa mpa pa lepə isu heeɲ tə pa waalı ké ma kəma. 25 Ama alv inɪ i kʊlaa na í kəə í sopi Yesu tɛɛ na í tə si: Hai, Tacaɔ, waasi-m. 26 Ilena Yesu náa cə alv inɪ si: Pə ta mʊna si pá kpaɣa piya təɣənaɣa na pá tv hasi. 27 Ḿpúɣú alv inɪ i təma si: Hai, ma cɛ, paɔ na mpv hasi təɲəɣi na si təsəɣi mpi si nyéma təkɪ na pə pətətəɣi atɛ tə mɛɛ.

28 Ḿpúɣú Yesu təma-i si: Pʊwɛ, alv nyá, nyá naani təəwa yoo. Mpi n caa tə n ka na-wi. Tənaɣa i pəyaya hika alaafəya ke kpaɣaa.

Yesu waasuyv ke kvtəntvnaa paɣalɛ

29 Ḿpúɣú Yesu kʊla təna na í polo Kalilee tenku nəɣə, na í kpa puyv nakʊli kʊ təə na í caya. 30 Na yəlaa samaa samaa kəə i kin na pá kpeɲna kvtəntvnaa ke paɣalɛ mpa pa təɲ tala tə na yʊlvmaa na acamaa na kamumusi na kvtəməɲ lələɲ nyéma tətə. Pa pona kvtəntvnaa mpe na pá su-wɛɣɛ Yesu kin, ilena Yesu la na pá hiki alaafəya. 31 Ḿpúɣú pə lapa yəlaa ke piti ké isəna kamumusi sʊv yəɣətuyv na acamaa hiki toma na tala təntaa náá təɲ teu na yʊlvmaa náá sʊv nav tə. Tənaɣa pa sʊv Iseyeli ləə ké sam.

*Yəlaa iyisi liyiti caləsvyv
(Maləki 8:1-10)*

32 Ḿpúɣú Yesu yaa i ifalaa na í tə si: Yəlaa pane pa təm wɛ-m pətətələ. I nyəni, kuyɛɛɲ tooso kəlv pa wɛ ma kin cəne na pa kvtəɣəv tɛma. Pəyele ma luyv fɛi si má yelev na pá kpəna nyəɣəsi, pá taa kəə na pá kpisi tənəɲ ke mpaav taa.

33 Tənaɣa i ifalaa pəəsa-i si: Nyutv taa cəne, leyɛ tu hiki təɣənaɣa na tə cɛla samaa inɛ i taka?

34 Ilena Yesu pəəsi-wɛ si: Potopotonaɔ isənaɣa í wɛna? Ilena pɛlə si: Potopotonaɔ naatosompəɣələya na tiinisi ke pəcə.

35 Ḿpúɣú Yesu heela samaa si: I caya atɛ. 36 Tənaɣa Yesu kpaɣa potopotonaɔ naatosompəɣələya inɪ na tiina anɪ, na í sɛɛ ləə ké í na təmle na í cəli, na í cɛla i ifalaa na pɛlə pá tala samaa. 37 Ḿpúɣú pa təna pa təɣaa na pá haya. Ilena i ifalaa kotɪ həɣələsi nsi si kpisaa tə na pə su təkʊɲ naatosompəɣələya. 38 Pəyele mpa pa təɣaa tə pa wɛ yəlaa iyisi liyiti ké, alaa na piya pa paasi. 39 Yesu tɛma samaa inəɣi yasuyv ilena í kpa kpuləyv taa na í tɛɛ Makatanɲ tetv taa.

16

Waatvnaa cekānav
(*Malāki 8:11-13; Luku 12:54-56*)

¹ M̄p̄ȳḡȳ Falisanaa na Satusee nyáma pa kōma Yesu kin na pá t̄m̄-i si: La piti t̄m̄le nat̄li na pá h̄ól̄i si nyá ton luna Iso kin. Pa kuukaya Yesu n̄ȳḡo ke kukuu ké. ² T̄n̄aya Yesu c̄o-we si: Ilim í kōma t̄ȳȳ na is̄ot̄v̄l̄n̄as̄i seewa, í t̄n̄ si: Cele is̄ot̄aa ká ce t̄n̄an̄. ³ Na ye t̄an̄ t̄h̄ulu ké p̄e seewa na pá we t̄sut̄ii, í t̄n̄ si: T̄ev̄ ká k̄o san̄a. Mpi t̄o, is̄ot̄n̄ȳȳ seewa na pá we s̄ek̄p̄et̄ȳȳ. P̄e lapa is̄ona na í nȳn̄ mpi mpi p̄e lak̄i is̄ot̄n̄ȳȳ taa t̄o, na u nȳn̄ mpi p̄e lak̄i k̄ȳeēn̄ in̄e í taa t̄o. ⁴ K̄ufalan̄ ȳl̄aa as̄aȳaa m̄pa paa t̄n̄ Iso na pa taa t̄o pa p̄eek̄ȳi si pá la-weye piti t̄m̄le. Ama pa kaa na piti t̄m̄le nat̄li se. Ye p̄e t̄aya Yonaasi nȳn̄t̄e.

Í ȳḡȳt̄a m̄p̄v̄, il̄ena í yele-we na í t̄eē.

Falisanaa na Satusee nyáma pa kukusum
(*Malāki 8:14-21*)

⁵ Yesu ifalaa kōma na pá t̄es̄i l̄vm̄ k̄v̄t̄en̄ l̄en̄k̄v̄ t̄o, il̄ena pá s̄o potopotonaa k̄p̄aȳav̄. ⁶ M̄p̄ȳḡȳ Yesu t̄ōma-we si: Í la laakal̄i na Falisanaa na Satusee nyáma pa kukusum.

⁷ Il̄ena Yesu ifalaa s̄v̄ t̄am̄aya t̄m̄ si: T̄o ta k̄p̄aya potopotonaa t̄ȳḡo í ȳḡȳt̄ȳi m̄p̄v̄.

⁸ Yesu nu nti pa t̄n̄na ȳḡȳt̄ȳȳ ke m̄p̄v̄ t̄o, il̄ena í p̄ōs̄i-we si: Pepe t̄o ké í t̄n̄ si í f̄ina potopotonaa t̄o p̄e t̄o? Ama í ta t̄e Iso na m̄e taa na p̄e t̄o yoo. ⁹ Hal̄ena san̄a í t̄a cek̄na k̄el̄e? Í t̄a t̄ōs̄i potopotonaa kak̄pas̄i wei ma f̄aȳaa na ap̄al̄v̄nȳōn̄ iȳisi kak̄pas̄i t̄ȳḡo t̄o í t̄o? Na t̄ōk̄n̄ is̄ona p̄e k̄p̄is̄aa na í k̄p̄aya t̄o, í s̄o íl̄e í nȳȳȳ na? ¹⁰ Na í ta t̄ōs̄i t̄ōt̄ȳḡo potopotonaa naatosomp̄ȳḡōlaȳa wei ma f̄aȳaa na ap̄al̄v̄nȳōn̄ iȳisi liȳiti t̄ȳḡo t̄o íl̄e í t̄o? Na t̄ōk̄n̄ is̄ona p̄e k̄p̄is̄aa na í k̄p̄aya t̄o, í s̄o íl̄e í nȳȳȳ na? ¹¹ Is̄on̄aya p̄e lapa na í ta cek̄na si p̄e t̄aya potopotonaa t̄m̄ ke ma ȳḡȳt̄ȳi? Í taa yele na Falisanaa na Satusee nyáma kukusum s̄v̄-m̄e.

¹² Waatu in̄ȳi Yesu ifalaa cek̄naa si p̄e t̄aya kukusum m̄aȳam̄aya t̄m̄ ke Yesu ȳḡȳt̄aya. Ama Falisanaa na Satusee nyáma pa k̄v̄s̄ȳes̄ōt̄v̄ ke í t̄n̄.

Piyee hv̄lv̄ȳv̄ si Yesu ké Mesii
(*Malāki 8:27-30; Luku 9:18-21*)

¹³ M̄p̄ȳḡȳ Yesu pola Sesalee Filip̄o t̄et̄v̄ taa ké tiili. Il̄ena í p̄ōs̄i í ifalaa si: Ȳl̄aa t̄n̄ si Ȳlv̄ P̄ȳaya má ma ké awe?

¹⁴ M̄p̄ȳḡȳ p̄ele si: Pa t̄n̄ si n̄ ké L̄vm̄ S̄ōlv̄ Yohaani. L̄el̄aa si Ilii ké, na l̄el̄aa si n̄ ké Selem̄ii yaa Iso k̄ȳȳḡȳt̄v̄t̄v̄ tel̄ēs̄ōl̄aa taa n̄ȳḡōlv̄. ¹⁵ T̄n̄aya Yesu p̄ōs̄a-we si: Na m̄e se, m̄e h̄v̄k̄i si ma ké awe?

¹⁶ M̄p̄ȳḡȳ Sim̄ōn̄ n̄ȳḡo t̄ēk̄p̄av̄ si: N̄ ké Iso wees̄ȳȳ t̄v̄ P̄ȳal̄v̄ Mesii.

¹⁷ T̄n̄aya Yesu t̄ōma-i si: Yohaani p̄ȳaya Sim̄ōn̄, n̄ nu lelen̄ ké. Mpi t̄o, p̄e t̄aya ȳlv̄ c̄ēp̄ēna-n̄ tam̄p̄ana an̄e. Ama ma Caa wei í we is̄ot̄aa t̄ȳḡo. ¹⁸ Na má, má heeliȳi-n̄ t̄ēfoo si nyá h̄ōt̄e ȳḡȳt̄ȳi si, P̄ēle, na p̄ēle nyá nyá t̄ō ké maa su ma ȳl̄aa k̄p̄ek̄ōle. Na s̄ēm̄ kaa p̄ēs̄i na p̄e la-weye p̄lv̄ c̄ēc̄ōka. ¹⁹ Maa cel̄e-n̄ is̄ot̄aa Kawul̄aya saaf̄ōnaa. Na mpi n̄ kaa ha m̄p̄aav̄ ke at̄e c̄ān̄e t̄o, p̄e kaa na m̄p̄aav̄ ke is̄ot̄aa. Na mpi n̄ ká ha m̄p̄aav̄ ke at̄e c̄ān̄e t̄o, pu hiki m̄p̄aav̄ ke is̄ot̄aa.

²⁰ Il̄ena Yesu k̄p̄aal̄i í ifalaa si: Í taa heeli n̄ȳḡōlv̄ si ma ké Mesii.

Yesu s̄ēm̄ na í fem p̄e t̄m̄
(*Malāki 8:31-9:1; Luku 9:22-27*)

²¹ P̄e k̄p̄aȳav̄ waatu in̄i t̄ȳḡo Yesu s̄v̄ í ifalaa ke heel̄ȳȳ t̄ēfoo si: P̄e w̄ēē si má polo Yosalem̄ na nȳȳȳ nyáma na k̄ōt̄ōl̄aa s̄ōs̄aa na Iso T̄ōm̄ s̄ȳes̄ōl̄aa pá t̄v̄-m̄ k̄ōnȳōn̄ ke t̄n̄aya s̄ōs̄ōm̄. Paa k̄v̄-m̄, na maa fe p̄e k̄ȳeēn̄ tooso wule.

²² Μπόγύ Piyee yaa Yesu na í luna kpeen̄a na í təkı-tı, sı: Aaı Taca, İso í taa yelee na tæle tó kəə.

²³ Tənaɣa Yesu pəsaa təkpev na í tó Piyee sı: Satanı tee ma təə. İsayatv taa ké n caa n tusi-m. Nyá hɔwεε ta ke İso nyəna, yəlaa nyəna ké.

²⁴ Pəle pə waali, İlena Yesu pəsəna ı ifalaa təə sı: Ye wei ı caa sı í təɣı-m pɔntv í la ı təɣı awusa na í səɣəli ı səm tesika na í təɣəɣəna-m. ²⁵ Pə taɣa pɔlv, ye wei í pəkəɣı ı weesuyu təcututu ı tɛɣna səpv. Ama wei í lapa ı təɣı awusa ke ma təə, pɔntv ká hikina weesuyu. ²⁶ Ye yɔlv pəsaa na í hiki antulinya nyəm təna İlena İnu ı sı, ı kawaaya nté we? Pɔlvɔv wεε mpi yɔlv ká kraɣa na í layasəna ı weesuyu tə? ²⁷ Mpi tə Yɔlv Pəɣaya má, maa kraɣa ma Caa teeli na má na ma ıətəa tillaa təkəə na má feli paa wei ké ıəna ı kulapɔtv wεε tə. ²⁸ Tampana ke ma heeliɣı-me yoo maa cəsəɣı, mpa pa we cəne tə pa taa ləlaa ká ná Yɔlv Pəɣaya má na má kəɣ İsu wulav səsə na pécó pá sı.

17

Yesu ısentaa layasvɣv

(Maləki 9:2-13; Luku 9:28-36)

¹ Kuyeeɣ naatoso tεεwa, İlena Yesu kraɣa Piyee na Saakı na íle ı neu Yohaani na pá polo pɔvɣv kəkɔlvɣv nakvli kv təə ké pa tike. ² Tənaɣa ı layasa pa ısentaa ké kprakpa, na ı ısentaa tee kəkə. ³ Μπόγύ ı ifalaa tooso İnu ı na Moisi na İlii, na pá na Yesu pá yəɣətəɣı. ⁴ Tənaɣa Piyee təma Yesu sı: Taca, İsu tə wεv cəne ıəntə tə pə we teu napələɣı te. İle ye n caakı maa siki coka tooso. Nyaya lənte, Moisi ke lənte, na İlii ke lənte.

⁵ Piyee təɣna m̄póɣy yəɣətɔvɣv İle ıəɣmɔntvɣv kuhulɔmvɣv laılaı nəɣlv ı kəmaɣale na í takı-wε. Na pá nu pə yəɣətəɣı ɣmɔntvɣv ɣkv kv tee sı: Ma luɣv tee Pəɣaya ɣka ma lanle hulɔməna səsəm təɣlv. İ nuna-ke.

⁶ Yesu ifalaa nu təm təne, İlena səɣəntv kra-wεɣe səsəm na pá hoti pa nəəsi təə.

⁷ Μπόγύ Yesu polaa na í tokina-wε na í tə sı: İ kvli, í taa nyá.

⁸ Tənaɣa pa kusa ıse na pá nyəni, İlena pá maɣana Yesu tike təkəɣ.

⁹ Yesu na ı ifalaa pa tiıkayana pɔvɣv təə İlena Yesu kraalı-wε sı: İ taa heeli nəɣlvɣv mpi í nawa mpv tə. Haləna kuyanku Yɔlv Pəɣaya má maa sı na má fe tə.

¹⁰ Μπόγύ Yesu ifalaa pəəsə-ı sı: Pepe təə ké İso Təm səɣesəlaa ná təɣ sı İlii ká caaləna kənte?

¹¹ Tənaɣa ı cə-wε sı: Tampana pə wεε sı İlii ká kəə na í taɣanı pə tənaɣa teitei na pécó. ¹² Ama ma heeliɣı-me sı İlii təma kənte. Ama yəlaa ta nyəmi-ı, İlena pá İana-ı İsu pa səlaa tə. Na mpv tətəɣv paa la Yɔlv Pəɣaya má ma maɣamaɣa ke nyəɣ.

¹³ Tənaɣa ı ifalaa nyəmá kprakpa sı İso Lum Səlv Yohaani təm ke ı yəɣətəɣı.

Pu nəɣlv ı alɣaa loou

(Maləki 9:14-29; Luku 9:37-43)

¹⁴ Yesu na ı ifalaa pa tala timpi samaa ka kotaa tə, İlena apalv nəɣlv í polo ı lun Yesu tee, ¹⁵ na í təmı-ı sı: Haı, Taca, nyəni ma pəɣaya pətətəle. Timle wenna-ke. Təm paɣale pə pətəɣı-keɣe kəkəsı taa na lvm taa. ¹⁶ Ma kəna-keɣe nyá ifalaa ntə, na pá kpisi ka waasvɣv.

¹⁷ Μπόγύ Yesu təma ı ifalaa sı: İ təɣ İso na mə taa, pécó í ké kotakesəɣ ké. Wεe ıənaɣa má na-me tu caɣa na má təkı mə konyəɣ? İ kəna-m pəɣaya ɣkeɣe cəne.

¹⁸ İlena Yesu kaləna İləɣv wei ı ka we pəɣaya ɣke ka waalı tə na təɣ na í təɣəni-ı. İlena pəɣaya hiki alaafəya ke kprakpa ke təne İnu.

¹⁹ Μπόγύ Yesu ifalaa pəəsə-ı pa tike sı: Pepe təə ké tə ta pəsi na tə loo İləɣv İnu?

²⁰ Μπόγύ Yesu cɔwa ɪ ifalaa si: ɪ ta té lɔ na mə taa na pə tɔɔ tɔyɔ. Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi. Ye mə taa tɛmnaw ke lɔ ka tu tala isu sɔɔya pile ke yasəlaya, ɪ pəsəyi na ɪ tɔ pulaya kanɛ si ká kpɛsi na ká layasi, kaa kpɛsi ké. Pulɔ kaa wɛɛ mpi ɪ ká kpisi tɔ. [²¹ ɪlɔyɔɔ isu mpɔ, ye pə taya lɔ səlɛmɔyɔ na lɔ səlɛmɔyɔ, na nəhəkɔtɔ na nəhəkɔtɔ, pulɔ u tɔyɔnəyi-ɪ.]

Yesu səm na ɪ fem pə təm tɔtɔ
(Maləki 9:30-32; Luku 9:43-45)

²² Μπόγύ kɔyakɔ nakɔli pə pamna Yesu ifalaa kota tɛntəmle ke Kalilee tɛtu taa. Tənaya Yesu heela-wɛ si: Paa tu Yɔlv Pəyaya maya yəlaa niŋ taa, ²³ na pɛle pá kɔ-m. Ama wɛɛ tooso wule maa fe.

Μπόγύ təm tənɛ tɔ wakəla ɪ ifalaa lanj ke səsəm.

lɔ təsɛɛɛ lampuu fɛlvɔyɔ

²⁴ Yesu na ɪ ifalaa pa tala Kapənahum, ɪlɛna lɔ təsɛɛɛ səsɔɔɛ lampuu mɔlaa polo pa pɔɔsi Piyɛɛ si: Mə Caa naa fɛlɔyi lɔ təsɛɛɛ səsɔɔɛ lampuu yɛɛ? ²⁵ ɪlɛna Piyɛɛ si: ɪ fɛlɔyi.

Saa wei Piyɛɛ sɔvkaya tɔyaya ɪlɛna Yesu caali-ɪ pɔɔsɔyɔ si: Siməŋ, n huɔ suwe? Le nyóma fɛlɔyɔna antulinya inɛ ɪ awulaa ke lampuunaa na patantənaa ye? Tɛtu piya yaa mɔlaa? ²⁶ Μπόγύ Piyɛɛ cɔwa si: Mɔlaa fɛlɔyɔna. Μπόγύ Yesu təma si: Tampana ke te, pə fɛi si tɛtu piya ɪ fɛli lampuu se. ²⁷ Paa na mpɔ tu caa si pə la yəlaa pane pa taa ké pulɔ, ɪlɛ polo pəyɔ taa na n tu kulaya. Kancalaya tinte nte n ká kpa tɔ, wiili tɔ nəyɔ taa, n ká mayana liyitee nyəyɔlvɔyɔ. Ləsi-kɔ na n kɔɔ na n fɛli ma na-ŋ tá lampuu.

18

Səsəntɔ tɔɔ həm
(Maləki 9:33-37; Luku 9:46-48)

¹ Waatu inəyi Yesu ifalaa pola ɪ kin na pá pɔɔsi-ɪ si: Aweyɛɛ səsɔ ke isɔtaa Kawulaya taa?

² Tənaya Yesu yaa peiya na ɪ su-keye pa isɛntaa, ³ na ɪ tɔ-wɛ si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, ye ɪ tá layasi na ɪ pəsi isu peisi, ɪ kaa sɔv isɔtaa Kawulaya. ⁴ Wei ɪ pasəyi ɪ ti na ɪ pəsi isu peiya kanɛ tɔ, inəyɔɛ isɔtaa Kawulaya taa səsɔ. ⁵ Na wei ɪ ká mɔ peiya isu kanɛye ma nyɔyɔ tɔɔ tɔ, maya pɔntɔ mɔwa.

Lɛlaa tusuyɔ ke isayatu taa
(Maləki 9:42-48; Luku 17:1-2)

⁶ Ye wei ɪ lapa na piya nsi si mɔ ma təm ke isəntɔ tɔ si taa nakəli pənti, pə nəyəsəna pá tu pɔntɔ luyɔ tɛɛ ké namle səsɔɔɛ na pá tɔsi-ɪ tɛŋku taa. ⁷ Ama antulinya inɛ ɪ təm wɛ waiyo ké. Mpi tɔ, mpi pu la na yəlaa hoti isayatu taa tɔ pə wɛɛ ké. Mpi pu tusi yəlaa ke isayatu taa tɔ pə kaa lanj. Ama wei ɪ lapa na ɪ tɔyɔntəle la isayatu, pɔntɔ ká ná.

⁸ Ye nyá niŋ yaa nyá nəhəle tusiyina-ŋ isayatu lapɔ taa, seti-te na n lɔ pooluŋ. Sana keɛ si n sɔv weesuyɔ kɔpəŋku taa na niŋ kɔlvməŋ yaa nəhəle kɔlvmtəle, na mpi n ká wɛɛna nyá niŋ naale yaa nəhəɛ naale na pá pɛti-ŋ kəkɔ tam nyəŋka taa tɔ. ⁹ Ye nyá isəle tusiyina-ŋ isayatu lapɔ taa, hɔyɔsi-te na n lɔ pooluŋ. Sana n hiki weesuyɔ kɔpəŋku na isəle kɔlvmtəle, na mpi n ká wɛɛna isɛ naale na pá pɛti-ŋ kəkɔ ŋka ka wɛ tənəsəle səsɔɔɛ taa tɔ.

Heu kɔlepu təm
(Luku 15:3-7)

¹⁰ ɪ la laakali na piya sənɛ si taa nakəlvɔyɔ nyənɔyɔ ke yem. Pə taya pulɔ tɔɔ, ma heeliyi-me si tampana tɔɔ si isɔtaa tillaa səŋa tam ké ma Caa wei ɪ wɛ isɔtaa tɔ ɪ

isenta kée. [¹¹ Mpi pə lepa tə pə maɣamaɣa pə nyuɣu yapu tə kə Yulu Pəɣaɣa má ma kəma.]

¹² Awe wena heen nunowa (100) na i taa kulum le, na í kaa ye le pəɣɔlayafei nunowa ineyɛ pulaya tə na í tɛɛ na í suv kulepu ineyɛ pɛɛkuyɔ? ¹³ Ye i kəma na í hii-i, pəpətu fɛi, i lanle hulɔməɣəna-i kə na pə kəli pəɣɔlayafei nunowa wei i ta le tə. ¹⁴ Mpu tətəɣə mə Caa wei i we isəta tə u caa si piya sənɛ si taa nakəli í le.

Təɣəntəle pəntənav təm

¹⁵ Ye nyá təɣəntəle pəntəna-η, polo na n̄ yaa-i mə naale na n̄ hul-i timpi i pəntəna-η tə. Ye i nuna-η, pə lapa n waasa-i kɛɛ. ¹⁶ Ama ye i kisa, n yaa nəɣɔlv yaa napələɣi naale na í na-i na pécó pə lá isu pa ηmaav Isə Təm taa tə si: Paa təm nti tu wɛɛna seliya nyəma kɛ naale yaa tooso. ¹⁷ Ye saa inu i tasa kisuyu, ilɛ n heeli Yesu sɛɛlaa kpekəle. Na í kisa Yesu sɛɛlaa kpekəle kɛ nunav tətə, ilɛ n nyəni-i isu ma ta nyi Isə yaa isu lampuu mɔlv.

Yəlaa í we timpiyi naale maa wɛɛ pa həku

¹⁸ Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəɣi, pə tənə mpi í kaa ha mpa kɛ atɛ cənɛ tə, pə kaa na mpa kɛ isəta. Na pə tənə mpi í ká ha mpaav kɛ atɛ cənɛ tə, pu ná mpaav kɛ isəta.

¹⁹ Ma tasəɣi-mɛɣɛ heeluɣu si: Ye mə taa naale lapa nəɣə kulumaɣa na pá sələmi pulv, ma Caa wei i we isəta tə i ká ha-wɛɣɛ-wi. ²⁰ Pə taya pulv tə, yəlaa naale yaa tooso í kota timpiyi ma pulv lapv tə, ma wɛ pa həku kée.

Təmle tv wei i fɛi i təɣəntəle pətətəle tə

²¹ M̄p̄yú Piyɛɛ pola Yesu kin na í pəsɔ-i si: Taca, ye ma təɣəntəle pəntəɣəna-m tam na má suma, təm isənaya pə talaa ma kaa su? Təm naatosompəɣɔlaya na? ²² Tənaya Yesu cə-i si: Ma heeliyi-η si pə taya təm naatosompəɣɔlaya se. Ama təm nutoso na naanowa naanowa kɛ təm naatosompəɣɔlaya kée. ²³ Pə tə kə isəta Kawulaya nəɣəsəna isu wulav səsə nəɣɔlv wei i caakaya si í m̄v i kəma kɛ i təmle nyəma kin tə. ²⁴ I caɣaa na í tənəna i kəma kɛ mapv, ilɛna pá kəna-i apalv nəɣɔlv. Apalv inu ilɛ i wɛna-i kəmle kɛ liyitee nyəɣətu iyisi iyisi. ²⁵ I ta nyi isəna i ká la na í hiki liyitee anu na í fɛi tə. Ilɛna wulav tə si: I kpa kəmle tv inu na i alv na i piya na i wontu tənəna na í pɛɛti, na má hiki ma liyitee. ²⁶ Tənaya apalv inu i hota wulav tɛɛ na í wiina-i si: Hai, taca, la-m suulu, ye ma hikaa maa fɛi-η pə tənə təcwɔw. ²⁷ M̄p̄yú wulav inu i nyənə təmle tv pətətəle na í cɛpi-i, na í ye le-i na í tɛɛ.

²⁸ Təmle tv inu i tɛɛ mpv, ilɛna í sulina i təmle taa taapalv nəɣɔlv, ilɛ i ka wɛna inəɣi kəmle kɛ liyitee nyəɣətu ηm̄onuyv. Tənaya təmle tv inu í ləla i taapalv luyv tɛɛ təkem, si í fɛi-i i kəmle kɛ í fɛi-i. ²⁹ M̄p̄yú i taapalv inu i hota inu i tɛɛ na i wiina-i si: Hai, la-m suulu, ye ma hikaa maa fɛi-η. ³⁰ Ama təmle tv inu i kisa na í kpa i taapalv inu na í pona na í təkɪ saləka taa, si í fɛi inəɣi i kəmle. ³¹ Wulav səsə inu i təmle nyəma lɛlaa ná mpv, ilɛna pa lanja wakəli səsəm, haləna pá polo pá heeli-təɣi pa caa. ³² Tənaya pa caa inu i yaa təmle tv inu na í təm-i si: Təmle tv isayav nyá, nyá wiina-m na má cɛ-η təkpatəkpata. ³³ Pə nəɣəsəna isu nyá tətə nyaa nyəni nyá taapalv pətətəle isu má nyənuyv nyá nyəntɛ tə. ³⁴ Tənaya pááná kpa pa caa inəɣi səsəm na í kpa təmle tv inu na í tv-i naasəlaa niη taa si í fɛi i kəmle tənə təcwɔw na pécó í lu.

³⁵ Tənaya Yesu təma-wɛ si: M̄p̄yú ma Caa wei i we isəta tə i ká la-mɛ. Ye u huləɣi mə təɣəntələnaa kɛ suulu na lotu kulvmtv.

19

Apalv na alv pa yav tɔm

(Maləki 10:1-12)

¹ Waatv wei Yesu tɛma m̀p̀ỳg̀ỳ seɣesuyv, ilena í kvlı Kalilee tɛtv na í tɛɛ Yuta tɛtv nti tɛ wɛ Yaatanı waalı tɛ tɛ taa. ² Tənaɣa samaa ke səsəm təɣa-ı na í waa pa kutəməŋ.

³ M̀p̀ỳg̀ỳ Falisanaa napəli pa polaa sı pa kuuki Yesu nəɣə, ilena pá pɔəsı-ı sı: Tá mpaav taa yvlv pəsəɣı na í təɣəni ı alv ke natəli tɛ tɔɔ?

⁴ Tənaɣa Yesu pɔəsə-wɛ sı: ı ta kala nti pa ŋmaa Isə Təm taa tɔ? Pa ŋmaawaya sı: Hatoo kancaalaya, antulinya inɛ ı latv lapa-wɛɣɛ apalv na alv ké. ⁵ Ilena í tɛ sı: Mpv pə tɔɔ ké apalv ká yelev ı caa na ı too na í na ı alv pá caɣa na pa naale pá pəsi yvlv kulvm. ⁶ Saa inı apalv na alv pa ta ke yəlaa naale tətɔ. Ama pa pəsə yvlv kulvm ké təkəŋ. Ye mpv ilɛ, yvlv í taa yası mpi Isə kpentaa tɔ.

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Falisanaa pɔəsə-ı sı: Pepe tɔɔ ké Moisi naa ha mpaav sı apalv pəsəɣı na í la ı alv ke kisuyv takəlaya na í təɣəni-ı?

⁸ Tənaɣa Yesu cə-wɛ sı: Mə lan̄kpusəŋ tɔɔ ké Moisi ka ha-mɛɣɛ mpaav sı í təɣəni mə alaa. Ama hatoo kancaalaya pə taa wɛɛ mpv. ⁹ Ma heeliyi-mɛ təfoo sı, ye yvlv təɣəna ı alv na pə tá ké sı alv inı í lapa wasan̄kalətv tɔ pə tɔɔ, ilena apalv tɛɛ na í kpaɣa alv lɛlv, pɔntv lapa wasan̄kalətv ké.

¹⁰ Tənaɣa Yesu ifalaa tɔma sı: Ye m̀p̀ỳg̀ỳ pə wɛ apalv na alv pa hekv, ilɛ pə kəla teu sı yvlv í caɣa itante ilɛ.

¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ Yesu cə-wɛ sı: Yəlaa təna u pəsəɣı na pá mv seɣesuyv kɔnɛ. Ama mpa Isə ná ha pə toma tɔ pɛlɛ pa pəsəɣı. ¹² Mpi pə kaɣatəɣı yəlaa ke alaa kpaɣav tɔ pə wɛ ŋkan̄ka ké. Lɛlaa kin̄ ilɛ, pa luləɣı-wɛɣɛ mpv na pá feina pa ti. Lɛlaa ilɛ, yəlaa lapəna-wɛɣɛ kataası. Pə kaası lɛlaa ná kisa alaa kpaɣav ke kəkisu ke isətəa Kawulaya tɔɔ. Ye wei ı ká pəsi na í mv seɣesuyv kɔnɛ, í mv-kv.

Piya səkpəsi kɔpantv kooluyv tɔm

(Maləki 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Yəlaa pukayana piya ké sı Yesu í tənı sı tɔɔ ké niŋ na í sələmənə-səɣı Isə. Tənaɣa ı ifalaa kaləna sı kəntaa. ¹⁴ Ilena Yesu tɔ ı ifalaa sı: ı yelev na piya kəə ma kin̄, í taa kaɣatı-sı. Pə taɣa pulv tɔɔ, mpa pa wɛ isv piya tɔ mpe pa tənna isətəa Kawulaya.

¹⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ ı təna niŋ ke sı tɔɔ. Ilena í kvlı təna na í tɛɛ.

Yvlv toŋ tv tɔm

(Maləki 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ M̀p̀ỳg̀ỳ apalv nəɣəlv pola Yesu kin̄ na í pɔəsı-ı sı: Taca, kɔpantv ntiyi pə wɛɛ sı maa la na má hiki weesuyv ŋku ku tɛŋ tɔ?

¹⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Yesu cə-ı sı: Pepe tɔɔ ké n pɔəsəɣı-m kɔpantv tɔɔ? Yvlv kulvm təkəŋ kɛna kɔpaŋ. Ye n caa sı n̄ hiki weesuyv, təŋ mpi pa kɛesa kvsəsutv taa tɔ.

¹⁸ Tənaɣalɛ apalv inı ı pɔəsə Yesu sı: Kası ntiyi pa kɛesaa ye?

Ilena Yesu cə apalv inı sı: Taa kv yvlv, taa la wasan̄kalətv, taa ŋmulı, taa suu lɛlv ke təm. ¹⁹ Se nyá caa na nyá too. Səəli nyá təɣəntəle isv nyá ti.

²⁰ Tənaɣa ifepu inı ı tɔma sı: Ma təkə kvsəsutv nti tɛ tənaya. Ilɛ pepɛɣɛ pə kaasa má la tətɔ? ²¹ Tənaɣa Yesu tɔma-ı sı: Ye n caa n te təkpaata, polo na n̄ pɛɛti pə təna mpi n wɛna tɔ na n̄ tala kɔnyəntvnaa ke pə liyitee, na cele n̄ svv toŋ ke isətəa. N̄ tɛma mpv pə lapv ilɛ n kəə na n̄ təŋı-m.

²² Ama ifepu inı ı nu mpv, ilena ı lan̄le wakəli tətəɣətəɣə. Pə taɣa pulv tɔɔ, ı ka wɛna ké pə tu fei.

²³ Tənaɣa Yesu təma ɪ falaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesiyi, liyitee tu isətaa Kawulaya sɔsu we kate ké pə tu fei. ²⁴ Ma tasəyi-meɣe heeluyi si: Isəna mpi pə we yoooyo ké kate si ɪ sɔna pənyalaya púyó na ɪ lu tə, mpɔ tətəɣə pə we liyitee tu ke kate si ɪ sɔs Isə Kawulaya taa, hali pə tu tee mpɔ.

²⁵ ɪ falaa nu təm nti ɪlena pə la-weɣe piti na pá tə si: ɪle awe ka tɔləna nteɣe-ti ɪle?

²⁶ Tənaɣa Yesu nyəna-we, ɪlena ɪ tə si: Yəlaa kin ke pə fei pəsuyɔ. Ama Isə ɪlé, pə təna təlev ké.

²⁷ Ḿpúyú Piyee nəɣə təkpaɔ si: Pepeɣe taa hiki ɪle?

²⁸ Ḿpúyú Yesu cə-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, waatu wei Yulu Pəyaya ma maa caya ma teeli kumte təw ké aləsanna taa tə, me mpa ɪ təɣa-m mə naanɔwa na naale tə, ɪ ká caya mə kumlee təw tətə, na ɪ huɔna ɪseyeli kpeka naanɔwa na naaleɣe təm. ²⁹ Na pa təna mpa paa yele pa teesi, yaa pa taalɔnaa, na pa kəɣənaa, na pa newaa, yaa pa caanaa, yaa pa toonaa, yaa pa piya, yaa pa tawa ke ma təw tə, paa hiki mpi mpi pa yela mpɔ tə pə təm nuɔwa (100). Pəyele paa hiki pa paa nyəm ke weesuyɔ ŋku ku tɛɣ tə ku taa. ³⁰ Mpa pa we lələ ké kayana tə pa taa payale ká məli waali. Na waali nyəma taa payale náá məli lələ.

20

Apa nyəma təm

¹ ɪ naa isəna isətaa Kawulaya nəɣəsənaa təɣələ. Səsə nəɣəlɔ ɪ kuləna tananɔ ahula tee təpam si ɪ caa apaa nyəma na ɪ tu ɪ lesɛɣ taale taa. ² Ḿpúyú ɪ tisaa si: ɪlim ɪ tɛma maa feli-meɣe liyitee nyəɣələɣɔ kulɔmuyɔ kulɔmuyɔ. ɪlena ɪ heeli-we si: ɪ tee na ɪ luɣ ma taale taa. ³ ɪlim kəma na pə kra pəcə ɪlena ɪ tasa luw na ɪ maɣana napəli, pele pa caya yem ké nənəɣə tee. ⁴ Tənaɣa ɪ heela pele si: ɪ tee ma lesɛɣ taa, maa feli-meɣe isəna pə nəɣəsənaa tə. ⁵ ɪlena pele pá tee. Ḿpúyú səsə ɪni ɪ kəma na ɪ tasa luw ke ɪlim sikuyɔ na ɪ hiki napələɣi mpɔ tətə. Pə kəma na pə tala ɪlim huɔ ɪlena ɪ tasa lələ ke hikuyɔ na ɪ pona ɪ taale taa tətə. ⁶ Pə kəma taanaya ɪlim ɪlena ɪ lu na ɪ maɣana napəli, pele pa caya nənəɣə tee. ɪlena ɪ pəcəsi-we si: Pepe təw ké ɪ caya yem ke mpɔ? ⁷ Ḿpúyú pele pa cə-ɪ si: Tə ta hiki wei ɪ ká kraɣa-tuyɔ təmle təɣə. Tənaɣa ɪ təma si: Ye mpɔ, ɪ polo ma lesɛɣ taale taa yaa.

⁸ ɪlim kəma na pə te ɪlena səsə ɪni ɪ yaa ɪ təmle təw nyənllɔ na ɪ təmɪ-ɪ si: Təw, yaa apaa nyəma mpe na ɪ feli-weɣe pa liyitee. Caaləna mpa pa təkəna kraɣaw tə na ɪ teesəna mpa pa caala kraɣaw tə. ⁹ Ḿpúyú mpa ɪ ka hika taanaya ɪlim tə pele pa kəma na pá hiki liyitee nyəɣələɣɔ nyəɣələɣɔ. ¹⁰ Ḿpúyú mpa pa caala təmle taa ké sɔsu tə pa huɔwa si mpe pa nyəna ká kəli panɛ pa nyəna. Ama liyitee nyəɣələɣɔ nyəɣələɣɔ ké pa cəla-we. ¹¹ Səsə ɪni ɪ feluyɔ-weɣe mpɔ tə pə ta maɣa-we. ¹² ɪlena pá tə si: Mpa pa kəma nənəɣə tə kalifu kulɔm ke pele pa lapa təmle, ɪlena ɪ məli na ɪ krenti-tuyɔ kufeluyɔ kulɔmuyɔ na? Pəyele tá kana na ɪlim nyaya-tuyɔ hatoo tananɔ tee. ¹³ Tənaɣa səsə ɪni ɪ cə pa taa lelɔ si: Ma taapalɔ, ma ta muyuli-ɣ se. Ma na-ɣ tu su ḿpúyú si ɪ lapa ɪlim na pə təm maa feli-ɣ liyitee nyəɣələɣɔ, yaa pə taya mpɔ? ¹⁴ Mv nyá liyitee na ɪ tee ɪ feɛ-m. Má nəkəna si má cəla wei pə təkənaa tətəɣə teitei ɪsu ma cəla nyá tə. ¹⁵ Ma feina mpaav si má lana ma liyitee ke isəna ma səlaa tə? Ma lapa kɔpantɔ təɣə pə wuki-ɣ yaa? ¹⁶ Tənaɣa Yesu tasaa si: Waali nyəma ká məli lələ, na lələ nyəma náá məli waali.

Yesu səm na ɪ fem pə təm tətə

(Maləki 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ Ḿpúyú Yesu pukaya Yosalem, ɪlena ɪ yaa ɪ falaa ke kpeenɣa ke waatu wei pa we mpaav taa tə na ɪ tə-we si: ¹⁸ Təw, tə kraa Yosalem isəntə tə, paa kraɣa Yulu

Pəyaya má na pá tu kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa pa niñ taa. Paa tə si pá kum. ¹⁹ Paa tu-m ma ta nyi isənaa niñ taa, na pele pá paana-m na pá casa-m akpatée na pá ka-m səm tesika tə. Na kuyeeñ tooso wule maa fe.

Saaki na Yohaani pa sələma mpi tə

(Maləki 10:35-45)

²⁰ Tənya Sepetee pəyalaa na pa too pa pola Yesu kiñ, iləna pa too luñ Yesu tē na í wiina-i si: La-m kúpantu natəli. ²¹ Tənya Yesu pəsa-i si: Pepeye n caa má la-ñ?

Iləna alv cə-i si: Ma caa si í tə si ma pəyalaa panə pa naale paa caya nyá kiñ ke waatu wei n ká təyə nyá Kawulaya tə. Ləlv ke nyá ntəyəñ tə, ləlv ke nyá mpətəñ tə. ²² Ḿpúyó Yesu cə-we si: I tá nyi mpi í sələməyi tə ye? I pəsəyi na í təyə wahala səsə wei maa təyə tə? Tənya pa təma si: Tu pəsi. ²³ Iləna Yesu cə-we si: Tampana í ká təyə wahala səsə wei maa təyə tə. Ama pə taya má ləsəyəna mpa paa caya ma ntəyəñ tə, na mpa paa caya ma mpətəñ tə tə. Mpa pa tə ma Caa tayana lona anu tə pele pa kenə a nyéma.

²⁴ Yesu ifalaa naanəwa wei pə kaasaa tə pele pa ná mpv, iləna pa taa wuna Sepetee pəyalaa mpe pa naale. ²⁵ Tənya Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəmə si mpa pa ké yəlaa awulaa tə, pele pa taku kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufelaa tə, pele pa ηmakələyi səkpema. ²⁶ Ama pə fei si pu wee ḿpúyó mə kiñ. Nti təyəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə heku, puntu í pəsi mə pəyalv. ²⁷ Na ye mə taa nəyəlv í caa i la mə nəyə tv, puntu í pəsi mə yom. ²⁸ Mpv tətəyə Yulv Pəyaya má, ma ta kə si má təyə cecəele. Ama ma kəmayə si má pəsi yəlaa təna təmle tv, na má ha ma weesuɣu na pə cə yəlaa pəyale ke pa yomle taa.

Yesu kuluyu ke yulvmaa naale ise

(Maləki 10:46-52; Luku 18:35-43)

²⁹ Waatu wei Yesu luna Yeliko icate taa tə samaa tuutuuma təña i waali. ³⁰ Pə pamna yulvmaa naale ka caya mpaav nəyə. Pa nuwa si Yesu tēna nté, iləna pá svv koou si: Tafiti Pəyalv, Taca, nyəni tá pətətəle.

³¹ Tənya samaa kaləna-we na pá heeli-we si pa su. Ama pele pa səsə koou ke səsəm si: Tafiti Pəyalv, Taca, nyəni tá pətətəle.

³² Ḿpúyó Yesu səña na í yaa-we na í pəsi-we si: I caa ma la-meyə-we?

³³ Iləna pele pa cə-i si: Taca, tə caa ké si í kuli tá ise.

³⁴ Ḿpúyó pa təm lapa Yesu ké pətətəle na í taku pa ise na pá svv nav ke tənə inəyi krapkaa na pá təñ i waali.

21

Yesu caya kpañaya

(Maləki 11:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)

¹ Ḿpúyó pa tala Petafasi ke Olifinaa puyv tə. Waatu unu tə pa fei pooluñ na Yosalem. Tənya Yesu tila i ifalaa naale si: ² I polo icate nte tə we mə nəyə tə tə taa. Ye í tala tə taa ké krapkaa í ká ná pa tu kpañaya toto nəyəlv na i pile ke i kiñ, í heeti-si na í kəna-m. ³ Ye nəyəlv í pəsi-me si pulv, í cə puntu si Taca caakəna. Ye í cə mpv paa yelemə na í tēna.

⁴ Pə lapa ḿpúyó si pə la nti Iso kuyəyətutu teləsulv ka yəyətə tə si:

⁵ I heeli Siyəñ icate nyéma si,
í nyəni, mə wulav kəñ mə kiñ,
na í caya kpañaya toto tə, na í we təpamm.
Nn na í caya kpañaya pəyaya tə.

⁶ Ḿpúyó Yesu ifalaa mpa i tilaa tə pa tēwa na pá lá isu í keesa-we tə. ⁷ Ḿpúyó pa kəna kpañaya toto unu na i pile, na pá kpañaya pa wontu na pá pə si tə, na Yesu

kpa na í caya pə tə. ⁸ Na yəlaa payale ke səsəm náá pə pa wontu ke mpaav taa. Ləlaa náá cə akəə na pá pə mpaav taa. ⁹ Samaa wei í ka we Yesu nəyə təə na wei í ka we Yesu waali tə pele pa tənna yəyətuyə na nəəsi səsəənsi si: Paa wei í tu Tafiiti Pəyalu ke teeli. Iso í wəe wei í kəhna Tacaə tən tə í waali. Paa wei í tu Iso ké teeli ke isətaa.

¹⁰ Yesu kəma na í sūv Yosalem taa, ilena icate la yuŋ təkemm, na yəlaa pəəsəyi si: Aweye ye? ¹¹ Ilena samaa cə si: Kalilee Nasaleti Iso kuyəyətutu teləsulv Yesu ké.

Yesu ke Iso təsele taa

(Maləki 11:15-19; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)

¹² Mprəyú Yesu sūv Iso təsele taa na í təyənə pa tənna mpa pa pəetayaa na mpa pa yakaya tə. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnaa ke alele na alukukunaa pəetəlaa kpelasi tətə. ¹³ Ilena í tə-we si: Pa ŋmaawa Iso Təm taa ké si: Paa yaa ma təyaya si Iso təsələməle. Ama mə pəsəna-keye ŋmulaa təyaya.

¹⁴ Mprəyú yulmaa na sekəllaa pa pola Yesu kiŋ ke Iso təsele taa na í lá na pá hiki alaafəya. ¹⁵ Isu Yesu lapa piti təma ke mpu, na pə kaasi na piya náá yəyətəyənə nəəsi səsəənsi ke Iso təsele taa si: Paa wei í tu Tafiiti Pəyalu ké teeli tə, pə ta maya kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa nté. ¹⁶ Təyaya pa pəəsə Yesu si: N nukı nti pa yəyətəyi tə? Ilena Yesu náá cə-we si: Ee, ma nukı. Mprəyú í pəəsə-we si: I ta kaləta Iso Təm taa ké timpi pa ŋmaawa si: Piya səkpəsi na ahlumnaa nəəsi taa ké n yelaa na nyá sam luna tə ye?

¹⁷ Pə waali ké í yela-we na í lu na í se pa icate, na í polo í sūv kuyan̄kuyə Petanii.

Fiki tuyv mpusi təyəyəy

(Maləki 11:12-14,20-24)

¹⁸ Ku fema ilena Yesu kulı na í mələyi icate taa, ilena nyəyəsı kpa-ı mpaav. ¹⁹ Mprəyú í loosa fiki tuyv ke mpaav nəyə. Ilena í polo na í mayana hatv tike. Təyaya í təma fiki tuyv si: N kaa tasa pile ləlyəv ke paa pəcə.

Ilena tuyv ŋku kv wuli tənaya kprakpaə təwəŋwəŋ. ²⁰ Yesu ifalaa ná mpu, ilena pə la-wəye səyəntv ke səsəm. Ilena pá pəəsi Yesu si: Isəyaya pə lapa na fiki tuyv ŋku kv wuli kprakpaə ke mpu?

²¹ Təyaya Yesu cəwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ye í tu Iso ké naani na í tá lá sika, pə taya mpi ma lapa fiki tuyv kune tə pə tike ké í ká la. I pəsəyi na paa pulaya kané í tə-ke si ká kpəsi na ká hoti tənku taa, pə lakı ké. ²² Ye í wəna naani pə tənna mpi í sələməyi si Iso í la-me tə, í lakı-məye-wəyi.

Yesu pəsyəv təm

(Maləki 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Mprəyú Yesu sūv Iso təsele taa na í niki seyesəyə. Ilena kətəlaa səsaa na Yuta nyəma taa səsaa polo na pá pəəsi-ı si: Kan̄kante nteye n makı nyá taa na n̄ lakı isəntə? Yaa awe tu ha-ŋ pə mpaav?

²⁴ Təyaya Yesu cəwa Yuta səsaa mpe si: Təv, ma mayamaya maa pəəsi-məye təm kulumtv təkəŋ. Ye í cə-m ilə, maa heeli-məye kan̄kante nte ma makı ma taa na má lakı isəntə tə. ²⁵ Iso yaa yəlaa tilina Yohaani si í səkı yəlaa ke Iso lvm? Mprəyú pa mayasa-təyi pa taa pa tike.

Ilena Yuta səsaa mpe pá tə si: Ye tə təma si Iso tilina-ı, í ká pəəsi-tv si na pepe təə ké tə ta mv í təm ilə? ²⁶ Pəyele ye tə təma si yulv tilina-ı kələ, tə wəna samaa səyəntv. Pə taya pulv təə, pa tənna pa nyəmə si Yohaani ké Iso kuyəyətutu teləsulv ké.

²⁷ Mprəyú Yuta səsaa mpe pa pəsəna Yesu si: Tə ta nyı. Təyaya Yesu ná cə-we si: An̄haa, má kaa heeli-məye kan̄kante nte ma makı na má lakı isəntə tə.

Apalv na i pəyalaa naale pa təm

²⁸ Μρύγύ Yesu tasa Yuta səsaa mpe si: I na-weye təne tə taa? Apalv nəγəlv ka wenna pəyalaa ke naale. Ilena í heeli lelv si: Akele polo na í hala ma lesen taale taa ké saha. ²⁹ Tənaγa pəyalv cə-i si: Ma kaa polo. Pəle pə waalı ilena pəyalv kəo í layasi hūwεε na í polo. ³⁰ Μρύγύ pa caa in i polaa na í heeli lelv ke mpv tətə. Ié si: Təv yaa, paapa. Ama i ta polo. ³¹ Pa naale pa taa awe lapəna nteγe i caa luyv tee nyəntv? Μρύγύ Yuta səsaa cə-i si: Kancalaya nyəh. Tənaγa Yesu təma-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəγi, lampuu mvlaa na wasanjalənaa ká tee-meγe nəγə ke Iso Kawulaya taa. ³² Pə taγa pulv təo, Yohaani ná kəma si i húləγi-meγe mpaav kupaŋkv na í kisi i təm mvyv. Ama lampuu mvlaa na wasanjalənaa ná mv i təm. Paa na mə kəma na í ná nryóγú waalı waalı tə, í tá tə si í layasəγi mə taa hūwεε na í mv i təm.

Təmlə nyəma asayaa təm

(Maləki 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ Μρύγύ Yesu tasa Yuta səsaa mpeγe yəγətvγv si: I nu, ma seeki-meγe iso lelv. Səso nəγəlv i ka səna lesen ke taale təcu na í ηma kolvŋa na í cəəna. Na í lá timpi i ká nyaasəγi pə lvm tə. Na í ηma akele tan kav wei i təo pa səhəγi na pá feniyi tə. I tēma mpv ilena í caa yəlaa na í su tə taa, ilena í tee yela. ³⁴ Pə kəma na pá tala tvi in i kooluyv waatv, ilena í kusv i tillaa napəli si: I polo ma təmlə nyəma kin na pá cele-m ma tete. ³⁵ Tənaγa təmlə nyəma mpe pa kra i tillaa mpe na pá má lelv ke teu, na pá kv lelv, na pá yoo lelv ke pεε. ³⁶ Μρύγύ səsə in i taγana tillaa lelāa ke kusvγv ke paγale na pá kəli kancalaya nyəma. Ilena təmlə nyəma tasa pεleγe lapv ke teitei isu paa lapv kancalaya nyəma tə. ³⁷ Tənaγa i teesa i pəyalv ke tiluyv, na í hvvki si paa nyá i pəyalv isəle. ³⁸ Ama təmlə nyəma ná kəma na pá loosi i pəyalv, ilena pá heeli tēma si: I loosiyi kpancoou tv kəhna nte? I kəo na tē kv-i na i taale pəsi tá nyənte. ³⁹ Tənaγa pá kra-i, na pá ləsi-i taale na waalı na pá kv-i.

⁴⁰ Tənaγa Yesu pəssa Yuta səsaa mpe si: Taale tv í kəma na í kəo, isənaγa i ká la təmlə nyəma panε?

⁴¹ Μρύγύ Yuta səsaa cə Yesu si: I kaa nyəni yəlaa asayaa panε pa pətəətəle. Ama i kvγi-weγe, na í kraγa taale na í cela lelāa mpa pá tala pə waatv paa cele-i i tete tə.

⁴² Tənaγa Yesu pəssa Yuta səsaa si: I tá kaləta nti pa ηmaa Iso Təm taa tə yeε? Pa ηmaa waya si:

Pəle nte tetv ηmalāa ηmaakaya na pá lə tə,

ńté tə təo kəlv ηmatv təna məlaa na tē səh.

Mpi Taca lapā na tē nyənəγi na pá we-tvγv piti təγəle.

⁴³ Μρύγύ Yesu tasa-we si: Pə təo ké ma heeliyi-me si paa lēki-meγe Iso Kawulaya na pá cela-keγe yəlaa mpa pa mva ka təmlə tə. [⁴⁴ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle nté tə təo, tə putətəγi-i ké, i kaa wεε hiiu. Yaa pə cəpa yulv nəγəlv na pəle nte tə nyəki-i, tə taaləγi-i na atεγe.]

⁴⁵ Kətəlaa səsaa na Falisanaa pa nu mpv, ilena pá nyi si mpeγe Yesu seena iso in. ⁴⁶ Tənaγa pa svv mpaav pεekvγv si pá kra-i. Ama pa nyamna samaa. Pə taγa pulv təo, pεle pá nyənaγa Yesu ké Iso kvγəγətv tv teləsvlv ké.

22

Mpa pa yaa təγəlv na pá kisi tə

(Luku 14:15-24)

¹ Μρύγύ Yesu tasa isənaa seεv ke mpa pa nukaya i təm tə si: ² I naa isəna isətaa Kawulaya nəγəsənaa təγəlv. Wulav nəγəlv i lapəna təγənaγa ke i pəyalv alv kraγav

paa wee ké isu isótaa tillaa wev tó. ³¹ Ye sátaa fem tóm úe, í ta kala nti Isó heela-me tó yee? I tómayá sí: ³² Ma ké Apələham na Isáaka na Yakəpu pa Isó ké. Isó ké weesuýu nyóma nyəh ké, í ta ké sátaa Isó.

³³ Yəlaa samaa wei í nu Yesu seýesuyv ŋkv tó, pə lapa-weýe piti.

Isó kvsəsutv taa səsəəntv
(*Maləki 12:28-34; Luku 10:25-28*)

³⁴ Waatv wei Falisanaa nuwa sí Yesu lapa na Satusee nyóma ta hiki kvəəətv úlena pá koti. ³⁵ Úlena pa taa Isó Tóm seýesəlv nəýəlv í kəə sí í kuuki Yesu nəýə. Úlena í pəəsí Yesu sí: ³⁶ Tacaa, Isó kvsəsutv taa tóm ntiýile səsəəntv? ³⁷ Tənaýa Yesu cə-í sí: N ká səəli Tacaa nyá Isó na luýu kulvmbuyv na nyá ləsaýa svv-í təmamam. ³⁸ Kvsəsutv taa səsəəntv nté, na nti tə kələna tə təna. ³⁹ Na kvəəətv lentí tətəýəle, sí n ká səəli nyá təýəntəle ké isu nyá tí. ⁴⁰ Tóm naale úne í təə ké Moisi kvsəsutv təna na Isó kvəýətv teləsəlaa tóm təna səýaa.

Tafiiti pəyaya nté Mesii
(*Maləki 12:35-37; Luku 20:41-44*)

⁴¹ Falisanaa kota mpv, úlena Yesu pəəsí-we sí: ⁴² I hvv suweýe Mesii təə? Awe ləlvuyv tv ké-í? Mpróýv pəle pa cə-í sí: Tafiiti ləlvuyv tv ké.

⁴³ Tənaýa Yesu pəəsa-we sí: Ye pə we mpv, úe isənaýa pə lapa na Feesuyv Nanhtv náá lá na Tafiiti yaa-í sí Tacaa? Pə taýa pulv təə, Tafiiti yəýətaa sí:

⁴⁴ Tacaa Isó heela ma Səəə sí,
caýa ma kəŋkəŋ taa,
haləna má kəna nyá kolontunaa ké nyá nəəhəe tée.

⁴⁵ Ye Tafiiti ná yaa-í í Səəə, úe isənaýa Mesii ná məlaa na í ké Tafiiti ləlvuyv tv tətə?

⁴⁶ Pa taa nəýəlv ta pəsí na í cə. Pə kpaýav kvəykv ŋkv tə nəýəlv u nyuləýi sí í pəəsiyí-í tóm.

23

Falisanaa na Isó Tóm seýesəlaa tooluyv
(*Maləki 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46*)

¹ Mpróýv Yesu heela samaa na í falaa sí: ² Isó Tóm seýesəlaa na Falisanaa təmlə nté sí pá kéésí yəlaa ké Moisi kvsəsutv. ³ I ká nuua-weýe teu na í la pə təna mpi pa heeliyi-me sí í la tə. Ama í taa la isu mpə pa mayamaýa pa lakí tə. Pə taýa pulv təə, nti pa seýesəyi tə, pə taýa ntəyi pa lakí. ⁴ Pa kpaýəyi səýəla yvŋ nyəna na pá svkəyi ləlaa. Pəyele mpə paa caa sí pá tu taa-weýe taav mayamaýa. ⁵ Pa lakí pə tənaýa sí yəlaa í na-we. Pə təə ké pa ŋmaakí Isó Tóm loosi na pá tvyi, na pá kəəki pa kpaínaa təcəŋcəŋ. ⁶ Acima taa səsaa səsaa təcəýəle ké pa pəekəyi na pá cakí. Na Yuta nyóma təkotilənaa taa teeli teeli təcəýəle ké pa pəekəyi. ⁷ Pa səəla pá seeki-weýe samaa taa ké na pá luyi na pá yaakí-we sí ta caa ta caa. ⁸ Ama mə, í taa yele na pá yaa-me sí ta caa ta caa. Pə taýa pulv təə, mə təna í we teitei ké, na mə Səəə nté kulvmb. ⁹ I taa yaa ate cəneýe nəýəlv sí mə caa. Pə taýa pulv təə, mə Caa we kulvmb ké təkəŋ, na inəýəle wei í we isótaa tə. ¹⁰ I taa yele sí pá yaa-meýe səsə səsə. Pə taýa pulv təə, mə Səəə we kulvmb ké təkəŋ, inəýəle Mesii. ¹¹ Mə taa səsə í pəsí mə təmlə tv. ¹² Wei í kpaasa í tí paa tisi-í, na wei í tisiyi í tí paa kvsi í nyvuyv.

Falisanaa waalı kuluyv
(*Maləki 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47*)

¹³ Isó Tóm seýesəlaa na Falisanaa, cəsəlaa mə, mə tóm we waiyo. I təkəyi yəlaa ké isótaa Kawulaya. Mə mayamaýa u svvki, pəyele u yeke sí mpa pəle pa luýu wee tə pá svv.

[14 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. I leekəyi leelaa ke pə təna mpi pa wəna tə, na í sələməyi Iso na pə tayaləyi si pə húlí si meye kupama. Pə təw kē í ká tē na í ná katatəlaya nav napələyi teu.]

15 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. I cəəki katenə təna, na pə kpeɲna tenku təw si í hiki Iso seelv kolum mayamaya təkəɲ. Na í tu hika-ı kələ, í lapı-ı ısayav. Haləna ilé í nəğəsəna tənəsəle səsəəle taa susu na pə kəli ısu meye təm naale.

16 Mpa me í hən ləlaa pəyele mə ıse naa naa tə, mə təm we waiyo. I tən si ye yulv tuuna Iso təsele səsəəle pə we ısu ı ta tuu kele. Ama ye ı tuuna Iso təsele səsəəle taa wula ile ı tuuwayale. 17 Ama mə kumelentu na mə yulvmlə təwə yoo. Pepe kəlaa? Wula yaa Iso təsele səsəəle nte tə lapa wula inəyi kate pulv tə? 18 I yəğətəyi tətə si ye yulv í tuuna kətaya təlate pə we ısu ı ta tuuna kele. Ama ye ı tuuna mpi pə mayamaya pa lapa kətaya na pə we kətaya təlate ile ı tuuna kele. 19 Yulvmaa me, pepe kəlaa? Kətaya təlate yaa kətaya nyəm mpi kətaya təlate laki na pə pəsı kate pulv tə? 20 Ye yulv tuuna kətaya təlate, ı kpeɲna pə təna mpi pə we kətaya təlate taa təğə na í tuuna. 21 Yulv í tuuna Iso təsele səsəəle, ı kpeɲna Iso wei ı cakı Iso təsele nte tə taa təğə na í tuuna. 22 Yulv í tuuna ıətənyu, ı kpeɲna Iso kumte na Iso wei ı caya tə təw təğə na í tuuna.

23 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. Ye ı hika nyutu nti pa yaa səmantı na fenuwili na kuməɲ, í ləsəyi pə həğələɲ naanəwa taa kolum na í cələyi Iso. Pə kaası na í ləkəna mə luması waalı kē kusəsutu taa səsəəntu. Tələyele siyisuyu na kupantu na tampana tənyu. Pəcə təleɲ pə muna í seesəna ıəle. Ile í taa səw həğələɲ naanəwa taa kolum inı ı təw. 24 Mpa me í hən ləlaa, pəyele mə ıse naa naa tə, ye ı na mə lum taa kē kacəka í ləsəyi kē. Ama ye yooyoo ile, í kpeɲtəna na í li.

25 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. Iyisi na nyənəsı waalı kē í nyaaləyi tələilai, na si taa suna mə kəɲmuləm na mə ısayatv həwəe. 26 Falisanaa yulvmaa me, pə wəe si iyaya taa kē í ká nyaalı na í kpeɲna waalı, na pə təna pə la tənəɲɲ.

27 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. I wəe kē ısu pəlaaɲ wei pa hüləsaa na ı nyənəyuv we teu, na ı taa suna məwa na kusəğətə nti tə təna tə. 28 Mpu tətəğə í wəe, yulv í nyəna-meɲe ısentəw, ı tən kē si í kē kupama. Ama mə taa ile, cesuyv na ısayatv pə mayaləna.

Yesu kpaalvyv ke Falisanaa na Iso Təm seyesəlaa (Luku 11:47-51)

29 Iso Tòm seyesəlaa na Falisanaa, cesəlaa me, mə təm we waiyo. I tayanəyi Iso kuyəğətəv teləsəlaa pəlaaɲ ke teu təmammam, na í laki kacəka ke mpa pa təɲa tampana tə pa pəlaaɲ. 30 Na í tən si: Ye tu we waatv wei ta caanaa kukaya Iso kuyəğətəv teləsəlaa mpe tə, tə taa tən-we na tə ku-wə. 31 Na mpyúyú í hüləğəna si í kē mpa paa kəwa Iso kuyəğətəv teləsəlaa mpe tə pa piya. 32 Mpu tə, pa akpaa ke í tənəyi, na mpi pəle paa caalaa na pá su tə mpəyi í teesəyi. 33 Tvmāa piya me, akalanaa me. I tən tə, í tá kē tənəsəle səsəəle taa svulaa nte? 34 Pə təw kē ma heeliyi-me si í nu yoo. Maa tili Iso kuyəğətəv teləsəlaa na layatvnaa na ısekullaa ke mə kiɲ. I ká kv ləlaa ke kəkəyuv, na í ká ləlaa ke səm tesikası təw. I ká ma ləlaa ke akpatəe ke mə təkotilənaa taa na í tən na í pəeki-wəɲe acaləe taa. 35 Mpa paa kəwa yem ke tulum tə, mə nyəɲ taa kē pa kəlaa ısayatv ká məli. Pə kpayav yulvpaɲ Apəeli kuyv na pə polo Palasii pəyalv Sakalı wei í kv kate taa kate na kətaya təlate pə hekv tə ı nyəm tə. 36 Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəyi, kayana nyəma nyəɲ taa kē pu təna.

Yosalem yəkuyv təm
(Luku 13:34-35)

³⁷ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyi Iso kuyəətutu teləsəlaa, na nyá taa tətəyə pa yooki Iso tillaa ke pɛɛ na pá kuyi. Təm payale ke ma səlāa si ma kpeyliyi nyá taa yəlaa təna təkotokoto isu kantuyu papuyv ku piya təə tə. Ama pa kisa. ³⁸ Təv, mə təyaya ká təkí kaav təkpatāa, nəyəlɔ kaa paasəna-ke. ³⁹ Pə təə ké ma heeliyi-me təfoo si, pə kpayav saŋa tə í kaa tasa-m keesuyv. Haləna pə tala wule nte í ká tə si: Iso í səna Tacaā tillu tə.

24

Iso təsɛɛle wakəlvv təm
(Maləki 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu luna Iso təsɛɛle taa na í tənna tɛɛv, iləna ɪ ifalaa kɾətəna-ɪ na pá huli-ɪ Iso təsɛɛle ŋmatv. ² Tənaya Yesu təma-wɛ si: Ntəŋ í nawa pə təna ɪsəntə? Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cɛsiyi, pə kaa kaasi pələ lentɛ na tə təna lentɛ təə, paa tusi pə təna.

Mpi pə lapv ká huli antulinya tɛm tə
(Maləki 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Yesu kəma na í caya Olifinaa puyv təə, iləna ɪ ifalaa fayasi na pá pəəsi-ɪ si: Heeli-təyɔv kuyanaku mpv inɪ pu la tə. Nmaatələ nteyɛ pu húlí na tə nyəna nyá kəntɛ na antulinya tɛm.

⁴ Ḿpóyú Yesu cə ɪ ifalaa si: ɪ la laakali, í taa yele na nəyəlɔ kəə na í tolisi-me. ⁵ Mpi tə, payale ká kəə na pá ha pa təyi ma hətɛ si mpɛyɛɛ Mesii. Halɪ paa tolisi payale. ⁶ ɪ ká nu yooŋ təŋ ke mə cəlɔ mə cəlɔ. Paa heeliyi-meɛ pooluŋ yooŋ təmnaa. Ama í taa yele na mpv inɪ pə cɛ mə laŋa. Pə wɛɛ si mpv inɪ pələ pu la ké. Ama waali waali ké antulinya náá kəə na í tɛŋ. ⁷ Tɛtv katenja lɛŋka ká yooŋa lɛŋka nyəma, kawulaya lɛŋka ká kuli lɛŋka təə. Nyəyəsɪ ká la tiiliwɛ tiiliwɛ, tɛtv ka sele tiiliwɛ tiiliwɛ tətə. ⁸ Pəne inɪ pə təna pə wɛna isu alv ləlvuyv na pə caali-ɪ wuv ke səŋsəŋ tə.

⁹ Yəlaa ká kuli na pá húlí si pá tv-meɛ konyəŋ, na paa kv-me. Katenja təna yəlaa taa ká kɾana-meɛ ma təə. ¹⁰ Yəlaa payale ká lə Iso sɛɛv təm ke waatv inɪ, na paa lu təma waali, na pa taa kɾana təma. ¹¹ Iso kuyəətutu teləsəlaa pəpətunaa ká lu payale na pá tolisi yəlaa ke səsəm. ¹² Isayatu ká təə səsəm səsəm, haləna yəlaa payale səlɔyɔv ká pasa. ¹³ Ama ye wei ɪ nyaya apalvtv na í tala tənaya, pʊntv nyuyv ke pu ya. ¹⁴ Pə wɛɛ si paa kpaali Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ ke antulinya təna taa ké na paa piitim mpi pə nu. Ye pə tɛma ḿpóyú lapv ke antulinya ka tɛ.

Acaalətv təm
(Maləki 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Ḿpóyú Yesu təma si í ká kəə na í ná acaalətv taa acaalətv nti tə təm Iso kuyəətutu teləsulv Taniyɛɛli ka yəyətāa təyə katɛ taa. Wei ɪ kaləyi tə í cəkəna-təyi tɛv. ¹⁶ Mpv inɪ tə, mpa paa wɛ Yuta tə pá se na pá kpa póŋ. ¹⁷ Ye pə mayana wei na í wɛ kutuluɔyɔv təə na í tiywa, ɪ taa tə si ɪ svuki təyaya na í kpayə ɪ pulv. ¹⁸ Na wei pu mayana ɪ wɛ taalɛ tə í taa tə si ɪ kpeŋ ɪ tɛ na í keli ɪ kpaɪ. ¹⁹ Ahusitonaa na asəŋ təm ká la waiyɔ ké waatv inɪ. ²⁰ ɪ səlami Iso na mə kvseu kvnɛ kv taa pamsəna watv waatv yaa kuyaku kvhɛsvuyv wule. ²¹ Pə taya pulv, waatv inɪ wahala ká la səyəntv ke səsəm pə tu fɛɪ. Pa ta nata wahala inɪ ɪ taka ke hatoo antulinya kancalaya na pə kəə saŋa, na pa kaa tasa ɪ taka ké nav. ²² Na ye pə taya isu Iso huwə si ɪ ká pasa kuyɛɛŋ inɪ təə, nəyəlɔ kaa tuli-ti. Ama ɪ pasa pə kuyɛɛŋ inəyi yəlaa mpa ɪ ləsaā tə pa təə.

²³ Na ye yulv tōma-me si: I nyəni, Mesii we cəne yaa cəne, í taa nu. ²⁴ Pə tayə pulv tō, Mesiinaa na Iso kuyəgətətə telesəlaa pəpətunaa ká lu na pá lá kəkələ nyəmnaa na piti tōma. Halí ye paa pəsayə pa puɣusiɣi mpa pa mayamaya Iso ləsaə təyɔ. ²⁵ Təv, ma laalaa na má kraali-meɣele.

²⁶ Mpu tə ye pa kōma na pá heeli-me si: I nyəni, i wenna nteɣe wɔlaya tetv taa, í taa polo. Yaa si, iní i ηmeləna nteɣe cəne, í taa nu. ²⁷ Yulv Pəyaya ma ma kəntə ká la ké isu təv nyəgəsuyv hatoo təv kite tē na pə kaləsəna ku nəyɔ tə. ²⁸ Timpi pulv səpa na pə həntaa tə tənaya yepelekunaa kotiyi.

Yulv Pəyaya kəntə

(Maləki 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Wahala kuyeeη iní i tēeki kraakraa tə, ilim ká si təkpitii, isətv kaa tasa hɔlvmsuyv. Isətvlnhasi ká luna isətaa na si hoti. Pu ciɣiti isətaa kəkələnaa. ³⁰ Waatu inəyɔ paa nu Yulv Pəyaya má ma tən ke isətvntuyv taa. Katenə tənə taa yəlaa ká kra pa lanə na pá wii səsəm. Paa na Yulv Pəyaya má ma səŋa isətmvntuyv tə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ³¹ Akantəle səsəle ká wii, ləna má tili ma isətaa tillaa ke antulinya həyələŋ tənə taa. Pə kraɣav ilim təlule na pə tətule tə, na pə polo pə ntəyən na pə mpətəŋ tə, si pá cəw pá koti mpa ma ləsaə təyɔ antulinya tənə taa.

Fiki tuyv təm

(Maləki 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² I nyənaa fiki tuyv na í cəkəna. Saa wei ku nəyətəyɔ na ku hatv yeɣeləyɔ tə, í nyəmá kraakraa si hēsuyv talaa kele. ³³ Mpu tətəyɔ waatu wei í ká ná pə tənaya mpu pə laki tə, í nyi si pə wəsaa kele, pə caa lapv nté. ³⁴ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cəsəyɔ, yəlaa mpa pa we isəntə tə pa kaa si pa tənə na pəcə pə tənaya mpu pə la. ³⁵ Isətvntuyv na ate ká moki yem. Ama ma kuyəgətətə kaa saali paa pəcə.

Iso tike nyəmna antulinya təm

(Maləki 13:32-37; Luku 17:26-30,34-36)

³⁶ Nəyɔlv fei wei i nyəmá pə waatu yaa pə wule tə, paa isətaa tillaa na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Tacaa tike təkəŋ nyəmna. ³⁷ Isəna pu lapa Nowee pəle taa tə, mpu iní pə mayamaya pu lana kuyan̄ku Yulv Pəyaya má maa kəw tə. ³⁸ Kupam, kuyeeη wei i taa lvm taa waasəta tetv tə tə, pə təkaya ké na pə nyəki, na pə haa təmaya alaa, na pə kraɣəyɔ mpu yoo, haləna kuyan̄ku Nowee svv kpułuyv taa tə. ³⁹ Pa caɣa m̄p̄yú yem ké m̄p̄yú, pa ta hvv pulv tə. Haləna lvm səsəəm kəw na pə təyɔ pa tənə təpai. M̄p̄yú pu la kuyan̄ku Yulv Pəyaya má maa kəw tə. ⁴⁰ Pu pana apalaa naale ká wee taale. Pu kraɣa lelv na pə ye lelv. ⁴¹ Pu pana alaa naale we nama tə na pá nanəyɔ. Pu kraɣa lelv na pə ye lelv. ⁴² I feŋ, pə tayə pulv tə, í ta nyi kuyan̄ku mə Səsə ka kəw tə. ⁴³ I nyi teu si ye nyəm ka nyəŋaya na təyaya caa nyi waatu wei ηmulv ká kəw ahoo tə, i ka caɣana i se ké. I kaa yelev na í svv i təyaya. ⁴⁴ Pə tə ké me tətə mu tayani mə təyɔ mpu. Yulv Pəyaya má ma kəŋ kəntə ke waatu wei í kaa hvv təyɔ.

Təmle tv isayav na kupaŋ pa təm

(Luku 12:41-48)

⁴⁵ Aweye təmle tv kupaŋ na layatv? Ye pə tayə wei i caa yelina-i təmle nyəma ləlaa si í nyənəyɔ-we, na pə talaa i cəle-weɣe pa kvətəyɔv tə? ⁴⁶ Cəce iní í kōma na í məli na í mayana təmle tv iní i isəle sēena təmle nté tə lapv, i nyuyv lapa lelv ké. ⁴⁷ Tampana ke ma heeliɣi-me yoo maa cəsəyɔ, təyaya caa ka tv təmle tv inəyɔ i kupam tənə tə feŋuyv ké. ⁴⁸ Ama pə cəpa təmle tv iní na í tv i taa si: Ma caa kaa kəw ləŋ se. ⁴⁹ ləna í svv i taapalaa ke mapv, na í təkí, na í na svlvnyəlaa ləlaa pá svv svlvv nyəw na pə kuyi-we. ⁵⁰ Pu kəw na kuyaku ηku na isəma waatu i taa tv i

taa si tøyaga tu ka tala tō, ílé i ká suv təkpuuv. ⁵¹ Na í la tēmle tu iní təkankan, na í mələna-i na í peti-i cesəlaa tō. Tənağa i ka casəgi kapusi na í nyasəgi i təgi kela.

25

Pεεlaa naanwa təm

¹ Mprógú Yesu tōma si: Mprógú pə wεε, isətaa Kawulaya ká nəgəsəna ké isu pεεlaa naanwa wei i kpağa fətəlanaa na í tεε akpağalv sənyuv tō. ² Pa taa kakpası ke kumeleməğ na kakpası ke layatunaa. ³ Kumeleməğ ná kpağa fətəlanaa, ilena pá yele nim cosuyı sı pa təkəgi pa tō. ⁴ Ama layatunaa ná kpağa pa fətəlanaa, ilena pá cosi nim ke kpaləpanaa taa na pá təkı pa tō tōtō. ⁵ Akpağalv fεi í kəə ləğ, ilena tom can na pá keli-wε na pá too pa naanwa inı.

⁶ Mprógú pə kεesa ahoo hεka, ilena pá nu pə kiisaa sı: Akpağalv nté, í kuli na í səgi-i. ⁷ Tənağa pεεlaa mpe pa fema na pá nyəsəgi pa fətəlanaa. ⁸ Mprógú kumeleməğ tōma layatunaa sı: I pasa-tuyv mə nim, ta fətəlanaa caa tem. ⁹ Ilena layatunaa náá cə-wε sı: Ye tə pasa-mε pə kaa tala tá. I polo pεεtəlaa cəə na í ya. ¹⁰ Waatu wei kumeleməğ tεε mprógú nim yavv tō, ilena akpağalv tala. Na í na mpa pa səəlv ka puwa mpv tō pá suv akpağalε kutəğəv tətəğəle taa, na pá təkı nənəğə na pá kaləsi təkem. ¹¹ Pə lapa laasaya ilε kumeleməğ inı í mələa kεε, na í təğ sı: Tacaə Tacaə, tuli-tv. ¹² Mprógú akpağalv ná cə-wε sı: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cesəgi, ma ta nyi-mε.

¹³ Tənağa Yesu tasa-wεye kpaəlvuv sı ye mpv í fenıyi. Mpi tō, í ta nyi kuyanku na isəna waatu pu la tō.

Timpi pə wεε tə tənaya pə səəsəgi (Luku 19:11-27)

¹⁴ Pu nəgəsəna ké isu yulv kuluvv sı i tεε yela, na í yaa i tēmle nyəma na í tu pa niğ taa ké i wenav tō. ¹⁵ I yaa kancaalaya nyəğ na í cεε ilεye wula nyəğətv nasəle na nunwa (500). Na í yaa lεlv ilena í cεla ilεye wula nyəğətv ηmuvuv (200). Pə tala tooso nyəğ, ilena í cεla ilεye wula nyəğətv nunwa (100). I kεesəna paa wei i pəsuvv ké na í cεε-i. Ilena í kuli na í tεε. ¹⁶ Tənağa wei i ka cεla nyəğətv nasəle na nunwa (500) tō i tεε kpaκpaa na í suv taatuvv, na pá sεε-i nyəğətv nasəle na nunwa (500) tōtō. ¹⁷ Wei paa cεla nyəğətv ηmuvuv (200) tō, ílé i taata mpv tōtō, na pá sεε-i nyəğətv ηmuvuv (200) tōtō. ¹⁸ Ama wei paa cεla nyəğətv nunwa tō, ílé i polaa ké na í huli púyú kε atε na í ηmεsı pa caa liyitee anı.

¹⁹ Pə leela, ilena pa caa inı í kəə. I tala mpv, ilena í yaa-wε sı pá huli-i isəna pa lapa pa liyitee na pə lu mpi tō. ²⁰ Mprógú wei cεcε ka cεla nyəğətv nasəle na nunwa (500) tō ílé i kəma na í huli-i nyəğətv nasəle na nunwa (500) wei pə sεε-i tō. Na í tō sı: Tacaə, n ka cεla-m nyəğətv nasəle na nunwa (500), na pá sεε-m nyəğətv nasəle na nunwa tōtō. ²¹ Mprógú i tōma-i sı: Pə wε teu, n ké tēmle tu kupaṃpağ. Isəna mpi n lapəna pəcə nyəm ke teu ke isəntə tō, maa cεε-η səsəm. Kəə na má na-η tē yəəli. ²² Pəle pə waalı ké tēmle tu wei pa cεla nyəğətv ηmuvuv (200) tō, ílé i kəma na í tō sı: Tacaə, n ka cεla-m nyəğətv ηmuvuv (200), na pá sεε-m ηmuvuv (200) tōtō. ²³ Mprógú pa caa inı i tōma ílé tōtō sı: Pə wε teu, n ké tēmle tu kupaṃpağ. Isəna mpi n lapəna pəcə nyəm ke teu ke isəntə tō, maa cεε-η səsəm. Kəə na ma na-η tē yəəli. ²⁴ Pə tala wei paa cεla nyəğətv nunwa (100) tō, ilena í tō sı: Tacaə, ma nyəma nyá tō sı n ké yulv katε tu. Pə taya pulv tō, timpi n ta tuu təğə n kvğ, na timpi n ta ηmusı təğə n cεki. ²⁵ Səğəntv lapa-m, ilena má polo na má pi nyá liyitee ke atε ke teu təkulakula. Mv nyá cεε. ²⁶ Tənağa i caa tōma-i sı: Ama n ké tēmle tu isayav na felentu ké. N ka nyəma mpv sı timpi ma ta tuu təğə ma kvğ, na timpi ma ta ηmusı təğə ma cεki ilε, ²⁷ pepe tō ké n taa tu ma liyitee anəgi pancı taa? Ma kəma isəntə tō maa mayana pə sεε a tō na má kpentı

na má mv. ²⁸ Tɔv, í lɛɛki nyəgətv nɔnɔwa (100) inəgi i niŋ taa, na í sɔɔsi nyəgətv nasələ na nɔnɔwa (500) tv. ²⁹ Pə taɣa pɔlv, timpi pə wɛɛ tɔgɔ pə sɔɔsəgi teu si pə tɔlɛna pɛlɛ. Ama wei i fɛina pɔlv tɔ, paa pəciuu maɣamaya kɛ i wɛna, paa lɛɛki kɛ. ³⁰ I kpaɣa tɛmlɛ tv yem inɔ na í pɛti-i awali kɛ səkɛtvɔv taa. Tənaya i ká casəgi kapusi na í nyasəgi i təgi kɛla.

Tənaya hvle wule tɔm

³¹ M'pɔgɔ Yesu yəgɔtaa si: Waatu wei Yɔlv Pəɣaya má, maa kɔɔ isu wulav sɔsɔ na isɔtaa tillaa tɛna tɔ, maa caya ma teeli kumte tɔɔ. ³² Na atɛ putimnaa tɛna ká koti ma isentaa. Maa fayasi yɛlaa isu tiikilu fayasvɔv heen na pəŋ tɔ. ³³ Maa su heen kɛ ma ntəgəŋ tɔɔ na pəŋ kɛ ma mpətəŋ tɔɔ. ³⁴ Wulav Sɔsɔ má, maa heeli mpa pa wɛ ma ntəgəŋ tɔɔ tɔ si: Mɛ mpa ma Caa yɛlaa na í nu lelen tɔ, í kɔɔ na í tɔgɔ Kawulaya ŋka paa su-mɛyɛ hatoo antulinya lapv waatu tɔ. ³⁵ Pə taɣa pɔlv, nyəgɔsi ka kra-m tɔ mə hana-m təgənaya. Ləkətv kra-m tɔ mə hana-m lvm na má nyɔɔ. Maa kɛ mɔlv tɔ mə kpaɣana-m na í pona mə tɛ. ³⁶ Maa wɛ kɛtɛ tɔ mə hana-m wontu. Pə wukaya-m tɔ mə fɛpəna-m. Paa təkə-m saləka taa tɔ mə kəŋayana na í naa-m. ³⁷ Kɔpama ká cə-m si: Taca, leye tɔ na-ŋ na nyəgɔsi wu-ŋ na tɛ ha-ŋ təgənaya, na ləkətv wɛna-ŋ na tɛ ha-ŋ lvm? ³⁸ Leye tɔ na-ŋ na í kɛ mɔlv na tɛ kpaɣa-ŋ na tɛ pona ta tɛ? Yaa n wɛ kɛtɛ na tɛ suu-ŋ wontu? ³⁹ Leye tɔ na-ŋ na pə wuki-ŋ, yaa pa təkə-ŋ saləka taa na tɛ polo nyá wiiluyv? ⁴⁰ Wulav ma maa cə-wɛ si: Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəgi, timpi í lapa ma taapalaa panɛ pa səkɛpema taa nəgəlvɔv kɔpantv tɔ, maya í lapa.

⁴¹ Pələ pə waali kɛ Wulav má, maa heeli mpa pa wɛna ma mpətəŋ tɔɔ tɔ si: Mpusi nyəma mɛ í tɛɛ na í fɛɛ-m. I polo kəkə ŋka pa taɣana lləgəv na i isɔtaa tillaa pa tɔɔ na kaa tɛŋ tɔ ka taa. ⁴² Pə taɣa pɔlv tɔɔ, nyəgɔsi ka kra-m tɔ í ta ha-m na má tɔgɔ. Ləkətv kra-m tɔ í tá ha-m lvm si má nyɔɔ. ⁴³ Maa kɛ mɔlv, í ta kpaɣa-m na í pona mə tɛ. Maa wɛ kɛtɛ tɔ í ta ha-m wontu si ma suu. Pu wukaya-m tɔ í ta fɛ-m. Waatu wei ma wɛ saləka taa tɔ í ta wiili-m. ⁴⁴ Na pɛlɛ paa cə-m si: Taca, leye tɔ na-ŋ na nyəgɔsi yaa ləkətv pə wɛna-ŋ, yaa n kɛ mɔlv, yaa n wɛ kɛtɛ, yaa pə wuki-ŋ, yaa n wɛ saləka taa, na tɔ ta paasəna-ŋ? ⁴⁵ Iɛ maa cə-wɛ si: Tampana kɛ ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəgi, timpi í tá la səkɛpema panɛ pa taa nəgəlvɔv kɔpantv tɔ, maya í tá la. ⁴⁶ Panɛ inɔ paa polo saləka tam nyəŋ taa, na kɔpama náá polo weesuyv ŋku ku tɛŋ tɔ kv taa.

26

Sɔsaa sɔsaa cayav kɛ Yesu acaya

(*Maləki 14:1-2; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53*)

¹ Yesu tɛma tɔm tənɛ tɔ tənaya yəgɔtvɔv, ilɛna í heeli i ifalaa si: ² Ntəŋ í nyəma teu si pə kaasa kɔyɛɛŋ naalɛ na pá tɔgɔ Tɛɛv acima na? Tɛɛv acima anɔ a tɔɔ kɛ paa tv Yɔlv Pəɣaya maya yɛlaa niŋ taa na pá ka-m sɛm tesika tɔɔ.

³ M'pɔgɔ kətəlaa sɔsaa na Yuta nyvɔv nyəma nyvɔv nyəma pa kota kətəlaa wulav wei pa yaa si Kayifi tɔ i təyaya. ⁴ Na pá caya na pá maɣasi na pá su isəna paa kra Yesu tɛhɛ na nəgəlv ta na tɔ, na pá kv-i. ⁵ Pa yəgɔtaya pa taa si: Tɔ taa kra-i acima waatu, tɔfɔ pu la yoo kɛ yɛlaa taa.

Alv tulaalv pəlvɔv kɛ Yesu tɔɔ

(*Maləki 14:3-9; Yohaani 12:1-8*)

⁶ Yesu ka wɛ Petanii kɛ tənɔv tɔɔ asilima kətəŋ tv Siməŋ təyaya taa. ⁷ Tənaya alv nəgəlv i kəma i kin na í təkə tulaalv kɔpampan na pá lapa i akpaləpiya kɛ liyitee pələ kuhulvmələ taa tɔ. Yesu caya na í təŋna təgəv, ilɛna alv inɔ í pəli tulaalv inəgi Yesu nyvɔv taa. ⁸ Yesu ifalaa ná mpv tɔ pə ta maya-wɛ, na pá tɔ

si: Pa wakəlvuy tulaalu ineyɛ isəntə tə suweyɛle? ⁹ Ye paa pɛta-i pə taa la liyitee ke səsəm na pá ha konyəntunaa?

¹⁰ Yesu cəkənaa si pa yəgətəyi mpv, ɪna í pəəsi-wɛ si: Pepe təw kɛ́ í pəsəyi alv ɪnɛ ɪ lanɛ ke mpv? Mpi ɪ lapa-m mpv tə pə tewaya halɪ. ¹¹ Mə na konyəntunaa í wenna tam. Ama má na-mɛ tə kaa wɛɛ təma kinɛ ke tam. ¹² Ma pim təw kɛ́ ɪ pəla tulaalu ke ma tənuyv təw kɛ́ mpv. ¹³ Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəyi, paa timpiyi paa heeli Laapaali Kupaɲ ineyɛ antulinya təna taa, paa kɛɛsi alv ɪnɛ ɪ lapa mpi tə pə təm na pá təsəyi ɪ təw.

Yutaasi kəlmətə təm
(*Maləki 14:10-11; Luku 22:3-6*)

¹⁴ Ḿpúyú Yesu ifalaa naanɔwa na naale taa lɛlv wei pa yaa si Yutaasi Isəkaleeu tə, ɪ kulaa na í polo na í mayana kətəlaa səsaa, ¹⁵ na í pəəsi-wɛ si: Ye ma tv Yesu kɛ́ mə niɲ taa pepeye í ka ha-m?

Ḿpúyú pɛle pa kala liyitee nyəgətv ke hiu na naanɔwa na pá cɛle-ɪ. ¹⁶ Pə kpaɣa kuyanku təgə Yutaasi sɔv kuyaku kupaɲku ke pɛekuyv si í tv Yesu kɛ́ pa niɲ taa.

Tɛɛv acima kvətəgəv tayanuyv
(*Maləki 14:12-21; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30*)

¹⁷ Pə tala potopotonaa mpa pa taa kukusum fɛi tə pə acima kuyaku kancaalaya nyəɲku wule. ɪna Yesu ifalaa polo na pá pəəsi-ɪ si: Leyɛ n caa si tɛ́ polo na tɛ́ la-ɲ Tɛɛv acima kvətəgəv?

¹⁸ Tənyaɣa Yesu təma-wɛ si: ɪ polo ɪcatɛ taa kɛ́ akele tɛ na í heeli-ɪ si: Ma wule talaa, nyá tɛyɛ má na ma ifalaa tu təgə Tɛɛv acima.

¹⁹ Ḿpúyú Yesu ifalaa lapa nti ɪ kɛɛsa-wɛ tə. Pa polaa na pá lá Tɛɛv acima kvətəgəv.

²⁰ Pə kəma ɪsu taanaya ɪɛ, í na pa naanɔwa na naale pa caɣa təgəv nté. ²¹ Pa təɲna təgəv ke mpv, ɪna Yesu yəgəti si: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cəsəyi, mə taa nəgəlv ká la-m kəlmətə.

²² Tənyaɣa ɪ ifalaa ɪsəntaa nyəɲa səsəm na təm tənɛ. ɪna pá sɔv-ɪ pəəsuyv ke kulɔm kulɔm. ɪnɛ si: Matəɲ pə taya má, Tacaá? ɪnɛ si: Matəɲ pə taya má, Tacaá?

²³ Ḿpúyú Yesu cə-wɛ si: Ma na wei ta niɲ kpɛnta sɔsvuyv ke nyənaɣa taa tə pɔntv ká lana-m kəlmətə. ²⁴ Yɔlv Pəyaya má, ma səki teitei kɛ́ ɪsu pa kɛɛsa ma təm ke ɪsə təm taa tə. Ama wei ɪ ká la Yɔlv Pəyaya maya kəlmətə ke mpv tə ɪ təm ká la waiyo kɛ́ səsəm. Pɔntv ɪni, ye pa taa lɔli-ɪ, pəle pu lapa sana.

²⁵ Pə kpɛɲna Yutaasi wei ɪ lakɪ-ɪ kəlmətə tə na í pəəsi Yesu si: Matəɲ pə taya má, Tacaá?

ɪna Yesu cə-ɪ si: Ntəgəle mpv.

Tacaá səm təsuyv
(*Maləki 14:22-26; Luku 22:14-20; Kələntɪ I 11:23-25*)

²⁶ Ḿpúyú waatv wei pa təkaya tə Yesu kpaɣa potopoto na í sɛɛ ɪsə kɛ́ í na təmle, na í faya-ɪ na í cɛla ɪ ifalaa, na í heeli-wɛ si: ɪ mv na í təgə, ma tənuyv nté.

²⁷ Pəle pə waali kɛ́ Yesu kpaɣa kəpɔv na í sɛɛ ɪsə kɛ́ ɪ na təmle. ɪna í cɛle-wɛ na í tə si: ɪ nyəw-wəyi mə təna. ²⁸ Ma caləm nté mpi pə hólóyí ɪsə nəgə pɛeluyv tampana tə. Mpi pə kpemna yəlaa payalɛ təw si pə́ husɪ ɪsayatunaa. ²⁹ Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo, saɲa waali ma kaa tasa sulɔm pəneyɛ nyəw. Haləna kuyanku má na-mɛ tu nyəw sulɔm kufam ke ma Caa Kawulaya taa tə.

³⁰ Pa tɛma mpv ɪna pá yoo acima yontu, ɪna pá tɛɛ Olifinaa puyv təw.

Piyɛ kɛɛsvuyv təm kpaaluyv
(*Maləki 14:27-31; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38*)

³¹ Μρύγύ Yesu tōma i ifalaa si: Saŋa ahoo ane a mayamaya í ká yele-m mə tēna na í se. Pa ŋmaa mρύγύ Išo Tōm taa si: Maa ku tiikilu na heeŋ ká ya yem yem.

³² Ama waatu wei maa fe ilena, má tee-meŋe nōŋo ke Kalilee.

³³ Tēnaya Piyee nōŋo tēkpav si: Paa pa tēna paa yele-ŋ na pá se, má, ma kaa la mpv.

³⁴ Ama Yesu tōma-i si: Tampana ke ma heeliyi-ŋ yoo maa cesəŋi, n ka kpeesí tōm tooso kē ahoo ane si n ta nyi-m kē n ta nyi-m na pácó kampaaŋ koo.

³⁵ Tēnaya Piyee tōma-i si: Paa ma na-ŋ tu si tu si kē, ma kaa kpeesí si ma ta nyi-ŋ. Μρύγύ pa tēna pa yōŋota mpv.

Yesu sələmvv ke Ketəsemanee
(Maləki 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Μρύγύ Yesu na i ifalaa pa tala timpi pa yaa si Ketəsemanee tō. Ilena í tō-we si: I caya cəne na má polo Išo sələmvv ke hatoo cəne.

³⁷ Ilena í kpaŋa Piyee na Sepetee pəyalaa naale. Tēnaya isənyəŋle na laŋwakəlle səsəle suv-i kpav. ³⁸ Ilena í tō-we si: Ma laŋle wakəlaa kē tətəŋtəŋ pə fei keesvυ. I caya cəne na má na-me tē feŋiyi.

³⁹ I tuusa i nōŋo tō kē pəcə, ilena í luŋ na í sələmi si: Ma Caa, ye pə we pəsυvυ keeli wahala səsə ineyə ma nyυvυ tō. Paa na mpv mpi n nəkaa tō pəle pə la, pá taa la ma luyvυ nyəntv.

⁴⁰ I tema mpv, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kin na í mayana pa tēna tom. Ilena í tō Piyee si: I kpisa cayav nté si má na-me tē feŋ paa pəcə mayamaya. ⁴¹ I feŋ na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei mayasvυvυ kəŋ-me tō. Pááná wee, ama tənυvυ u pəsəŋəna.

⁴² I tasa tuusvυvυ, ilena í tasa Išo kē sələmvvυ si: Ma Caa, ye pə fei pəsυvυvυ si wahala səsə iné í hatəlna-m, nyá luyvυ nyəntv í la.

⁴³ I tasa i ifalaa kin ke məlvυvυ, ilena í mayana pa tēna tom tətə, pa kpisa pá cayana pa ise. ⁴⁴ Μρύγύ i tasa-weŋe yeluyvυ na í tuusi na í tasa Išo sələmvvυ ke tōm tooso nyəm ke tōm kulvmtv nti. ⁴⁵ Tēnaya i məla i ifalaa kin na í pəəsi-we si: I tēna tom na í heesəŋi yaa? I naa, pə talaa kele. Paa tv Yvlv Pəyaya maya asaya na niŋ taa. ⁴⁶ I kvli na tē tee. I nyəni kələmətə tv tala cəne.

Yesu Kpav
(Maləki 14:43-50; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

⁴⁷ Yesu tēna yōŋotaya ke mpv ilé, i ifalaa naanvwa na naale taa lelv Yutaasi talaa kele. Na i waali kē yəlaa samaa tuutuuma, na pá tōka layalee na kpatəŋ. Kətəlaa səsaa na Yuta nyυvυ nyəma nyυvυ nyəma pa tilina yəlaa mpv. ⁴⁸ Yutaasi wei inu i laki Yesu kē kələmətə ke mpv tō i ka keesa samaa inəŋi isəna i ka la tō. I heela-weŋe si: Ye ma polaa na má wayala wei ilé, inəŋəle, í kpa-i. ⁴⁹ Tēnaya Yutaasi kpətəna Yesu ke kpakpaa na í se-e-i si: Fəŋ Taca.

Ilena í wayali-i. ⁵⁰ Μρύγύ Yesu tōma-i si: Ma taapav, la nti n kəma lapv tō.

Tēnaya í na mpa tō, pəle pa tv niŋ ke Yesu tō na pá kpa-i. ⁵¹ Ilena Yesu na mpa paa wee tō pa taa nəŋvlv kpee i layate na í lo kətvlv səsə təmlé tv ŋkpaŋvυvυ na í kəvli təfeŋ. ⁵² Μρύγύ Yesu tōma-i si: Suu nyá layate ke tō suvute taa. Pə taya pulv tō, ye wei í kpaŋa layate, pəntv ká səna layate. ⁵³ N ta nyi si, má səlāa, maa yaa ma Caa na í ha-m isətaa tillaa ke iyisi naatoso (6000) ke loosi naanvwa na naaleŋe cəneŋe kpakpaa yee? ⁵⁴ Ama ye ma lapa mpv nti paa keesa Išo Tōm taa si tu la tō, isənaya pu la na təle tē lá ilé?

⁵⁵ Tēnaya Yesu pəesa samaa inu si: I kəŋi-m kpav na í nəkí na í kpakəŋi layalee na kpatəŋ tō, maya ŋmulv isayav ke? Kuyeeŋ tēna Išo təsəele taa kē ma cayaa na má seŋesəŋi, í tá kpa-m. ⁵⁶ Ama pə tēna isəntə pə lapaya si pá la nti Išo kuyəŋətvtv teləsəlaa ka yōŋotaa na tē we Išo Tōm taa tō.

Tənaɣa ɪ ɪfalaa təna yela-ɪ na pá se na pá tɛɛ.

Yesu ponav ke Kotuyu səsəəv taa

(Maləki 14:53-65; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Mpa pa kpa Yesu tə pa pona-ɪ kətəlaa wulav Kayifi tɛ na pá maɣana Iso Təm seɣesəlaa na nyɔɣv nyəma nyɔɣv nyəma pa kotaa. ⁵⁸ Piyee tənaɣa Yesu ké táálə́m̄ təə, haləna í tala kətəlaa wulav taɣa təə. ɪlena í svv na í caɣa təmlɛ nyəma kin si ɪ naa si pu tɛna-we.

⁵⁹ Ḿpúgú kətəlaa səsaa na Kotuyu səsəəŋkv nyəma pa pɛkkaa si paa təm suuu pa suu Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-ɪ. ⁶⁰ Paa na yəlaa paɣalɛ kulaa na pá suuki-ɪ pəpətv təmnaa tə, pa ta hiki nti paa waana-ɪ tə. Waali waali ké yəlaa napəli pa kula naale ⁶¹ na pá tə si: Apalv ɪne ɪ ka təma si ɪnɪ ɪ pəsəɣi na í yəki Iso təsɛɛle səsəəle na ɪ taɣanɪ-tɛɣɛ ŋmau ke kuyɛɛŋ tooso taa.

⁶² Ḿpúgú kətəlaa wulav kulaa na í tə Yesu si: N kaa yəɣəti? Suweɣe yəlaa pane pa yəɣətəɣəna-ŋ ye?

⁶³ Ama Yesu suma. Tənaɣa kətəlaa wulav təma-ɪ si: Na Iso wei ɪ wɛna weesuɣu tə, ye n ké Iso Pəyalv Mesii heeli-tv təfoo.

⁶⁴ Ḿpúgú Yesu cə-ɪ si: Ntəɣi n yəɣətaa. Ma heeliɣi-mɛ təfoo si pə kraɣav pənente tə í ká ná Yulv Pəɣaɣa má na má caɣa Iso Ton təna tv kəŋkəŋ taa. Na í ká na-m ɪsətaa ŋmɔntvɔɣv təə na má tiiki.

⁶⁵ Tənaɣa kətəlaa wulav cəla ɪ wontu na í tə si: ɪ kpa Iso təə. Tə tasəɣi aseeta nyəma ke pɛkəɣv si tə lepe? Mə maɣamaɣa í ná ɪsəna ɪ kpa Iso təə təɣəle. ⁶⁶ Təə, í na-we?

Ḿpúgú pa təma si ɪ təm səpa, paa kv-ɪ ké.

⁶⁷ Tənaɣa pa svv ntaɣama təv ke ɪ ɪsɛntaa, na pá makɪ-ɪ ŋkuma, na lɛlaa náa mapɪ-ɪ kataasi. ⁶⁸ Na pá təŋ si: Mesii kpeɣe, heeli-tvɣv wei ɪ mapa-ŋ tə.

Piyee kpeesvɣv

(Maləki 14:66-72; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Piyee ka caɣa awalı ké taɣa təə. Tənaɣa kətəlaa wulav təmlɛ tv alv nyəŋ nəɣəlv kɔpətəna-ɪ na í təmɪ-ɪ si: Nyá tətə n ka wɛ Kalilee tv Yesu ɪnɪ ɪ kin.

⁷⁰ Ḿpúgú Piyee kpeesa yəlaa təna ɪsɛntaa si: Ma ta nyi nti n yəɣətəɣi mpv tə. ⁷¹ Pələ pə waali ké Piyee kulaa na í polo nənəkeelası. ɪlena təmlɛ tv alv nyəŋ lɛlv náa na-ɪ na í heeli mpa paa wɛ təna tə si: ɪne ɪnɪ ɪ ka wɛ Nasaletı Yesu ɪnɪ ɪ kin ké.

⁷² Ḿpúgú Piyee taɣana kpeesvɣv si: Na Iso, ma ta nyi apalv ɪnɪ.

⁷³ Pə lapa laasaya ɪlena mpa paa wɛ təna tə pá kɔpətəna Piyee na pá təmɪ-ɪ si: Nyá n ta lan yəlaa mpe pa taa nəɣəlv. Nyá yəɣətaɣa hvləɣəna timpı n lunaa tə.

⁷⁴ Ḿpúgú Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Iso, ma ta nyi apalv ɪnɪ.

Tənaɣa kampaav koo kɔakɔaa. ⁷⁵ ɪlena Piyee təəsı nti Yesu ka yəɣəta-ɪ tə tə təə si: Mpi pu takı kampaav koo tə n tɛma təm toosoɣo kpeesvɣv si n ta nyi-m ké n ta nyi-m. Ḿpúgú ɪ tukaa na í lu, ɪlena í wii ɪsu ɪ səki ɪ səki.

27

Yesu ponav ke Pilati

(Maləki 15:1; Luku 23:1-2; Yohaani 18:28-32)

¹ Ḿpúgú tananŋ kɔpəŋkv tɛɛ kətəlaa səsaa təna na Yuta nyɔɣv nyəma nyɔɣv nyəma caɣaa na pá maɣası na pá su si pá kv Yesu. ² Tənaɣa pa həkə-ɪ na pá kraɣa-ɪ na pá polo na pá cəla Kvɛnɛɛ Pilati.

Yutaası kv ɪ ti

(Tillaa Təmlɛ 1:18-19)

³ Yutaasi wei i lapa-i kəlmətə tə, i nawa si pa suwa si paa kv Yesu ké tampana ilena i lanje pəsi səsəm. Tənaɣa i kraɣa liyitee nyəgətu hiu na naanowa inɪ na í polo í cəla kətəlaa səsə na nyuɣu nyéma. ⁴ Na í heeli-we si: Ma lapa isayatu, ma cəla-meɣe yulv si í kv-i tulum ke yem.

Μρύγύ nyuɣu nyéma cə Yutaasi si: Tá paaye, pə ké nyá təm ké.

⁵ Tənaɣa Yutaasi məhna liyitee anɪ na í pəti Isə təsəele səsəle taa, na í tɛe na í polo na í tɔ ηmənaya ke i luɣu tɛe na í si.

⁶ Μρύγύ kətəlaa səsaa ná təsə-ye na pá tə si: Ta mpaav taa pə fɛi pəsuyv si tə kraɣa liyitee anɛ na tə tasa tuyv ke Isə təsəele səsəle atakaa taa. Pə taya pulv tə, yulvkuɛ liyitee ké.

⁷ Tənaɣa pa caya na pá maɣasi, ilena pá kraɣa liyitee anɪ na pá yana tetv natəli nti pa yaa si cuyv təhulle tə, si pa piη mɔvɫaa ke təna. ⁸ Μρύγύ haləna saηa pa məhna tetv ntəɣi hətɛ si: Caləm tetv. ⁹ Μρύγύ pə lapa nti Isə kuyəgətɔtɔ teləsvɫv Seləmii ka kraalaa tə si: Pa kraɣa liyitee nyəgətu hiu na naanowa. Liyitee anəɣi Isəɣeli yəlaa tisaa si pá feli i tə. ¹⁰ Pa kraɣa-ye na pá yana tetv nti pa yaa si cuyv təhulle tə, na pə maɣamaya ke Taca ka heela-m.

Pilatı pəsəɣi Yesu ke təm

(Maləki 15:2-5; Luku 23:3-5; Yohaani 18:33-38)

¹¹ Μρύγύ pa pona Yesu ke Kvəñee isəntaa, na ílé i pəsə-i si: Nyayale Yuta nyéma wulav səsə inəɣi? Ilena Yesu cə-i si: Ntəɣəle n yəgətə mɔv.

¹² Pəle pə waali waatv wei kətəlaa səsaa na nyuɣu nyéma tənaɣa si i lapa pəne na pəne tə, i ta cə si pulv. ¹³ Tənaɣa Pilatı təma-i si: Nn nukı isəna pa tənyuɣv si n lapa pəne na pəne tə?

¹⁴ Ama tə tənaya mɔv Yesu tá cə-i tə tə si pulv. Ilena pə lá Kvəñee ke piti ké səsəm pə tu fɛi.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(Maləki 15:6-15; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

¹⁵ Paa Tɛɛv acima wena Kvəñee tɔləɣi saləka tɔ nəɣɔlv wei samaa caa si pá tɔli təɣ. ¹⁶ Pə pamna saləka tɔ kpitıkpiti nəɣɔlv wei pa yaa si Palapaasi*fa* tə i we saləka taa. ^a ¹⁷ Samaa kota mρύγύ təna, ilena Pilatı pəsə-we si: Aweɣe í caa má tɔli-me, Yesu wei pa yaa si Kilisiti tə?

¹⁸ Pə taya pulv tə ké i pəsə-weɣe mɔv, i nyəmə təkelekele si isəsəemle tə ké pa pona-i Yesu.

¹⁹ Waatv wei Pilatı caya təhɔvle tə i alv tilaa si pá heeli-i si: Taa svsi nyá nəɣə ke tampana təɣlv inɪ i təm taa. Pə hɔla-m i təm ke tom taa ké ahoo anɛ, na pə pəkəli-m səsəm.

²⁰ Μρύγύ kətəlaa səsaa na nyuɣu nyéma pa puɣusa samaa si pá sələm-i na í tɔli-weɣe Palapaasi, na pə kaasi na í kv Yesu. ²¹ Tənaɣa Kvəñee tayana-weɣe pəsuyv si: Pa naale pa taa aweɣe í caa si má tɔli-me yee? Μρύγύ pa cə-i si: Palapaasi ke tə caa si n tɔli. ²² Ilena Pilatı pəsə-we si: Na isənaɣa má la Yesu wei pa yaa si Kilisiti tə? Tənaɣale pa təna si: Kamı-i səm tesika tə. ²³ Μρύγύ Pilatı pəsə-we si: Ilɛ isayatu ntiɣi i lapa?

Tənaɣa pa tasa kapusi mapv na tɔη si: Kamı-i səm tesika tə.

²⁴ Pilatı kəma na í ná si i kaa pəsi-tı, pəyele yoo caa tiluyv. Ilena í caa lvm na í saη i niη ke samaa isəntaa na í tə si: Apalv inɛ, pə taa weɛ si má kuyvna-i yoo. Pə ké mə təm ké.

²⁵ Μρύγύ samaa təna cə-i si: Nnn, i səm təm í məli tá na tá piya tá nyəɔη taa.

^a **27:16** Palapaasi: Piipilinaa ləlaa na səsəɣi si Yesu Palapaasi.

26 Tənağa Pilatı tula-wεγε Palapaasi. Pə kaasa Yesu ilena, í yelee na pá casa-ı akpateε, na í kpaɣa-ı na í cεε-wε sı pá polo na pá kamı-ı səm tesika təə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(*Maləki 15:16-20; Yoħaanı 19:2-3*)

27 Pilatı yoolaa pona Yesu ké Kvfənee təyaya taa, ilena pa samaa təna kotina-ı. 28 Mıpúyú pa wəɣəsa ı wontu, ilena pá suu-ı capa kuvεεm təkpaı. 29 Na pá luv səwa ke ntenuyu na pá te ı nyuyv, na pá tv ı niη ntəɣəη taa ké kkrátúyú, na pá paakəna-ı na pá luηiyı ı tee ké akula, na pá sεε-ı sı: Yuta nyəma wulav səsə fəə.

30 Na pá təkı ı təə ké ntayama, na pá muvi kkrátúyú na pá tayanaηı ı nyuyv taa ké mapv. 31 Pa tema-ı paanav ke mpv, ilena pá wəɣəsa capa ıni na pá məηna-ı ı wontu na pá tεena-ı kam ke səm tesika təə.

Yesu kam

(*Maləki 15:21-32; Luku 23:26-43; Yoħaanı 19:17-27*)

32 Pa lukaya ıcate ilena, pá tə sulina Silεeni tv nəɣəlv, pa yaa-ı sı Siməη. Tənağa yoolaa kpipa ílé na toη sı í səɣəli Yesu tesika ηke. 33 Mıpúyú pa tala timpı pa yaa sı Kələkəta tə, nti tə yəɣətəyi sı nyumpəɣəlaya te tə. 34 Tənağa pa cεla-ı sulvm mpi pə taa pa sita tvyv nakvli kv cələm*fa* tə. Ama ı təηaa ilena í kisi-wəɣı nyəəv. ^a

35 Mıpúyú pa kama-ı səm tesika təə, na pá tə tete ké ı wontu təə na pá tala-tı. 36 Pa tema mıpúyú ilena pá caɣa təna na pá taηı-ı. 37 Pa ηmaawa na pá pusi ı nyuyv təə sı: Yuta nyəma wulav səsə Yesu kələ. Pa ηmaa mıpúyú sı pə hólı mpi pə təə pa kv-ı tə. 38 Pa kpeηna í na ηmulaa ke naale na pá ka-wεγε səm tesikası təə, lelv ke ı ntəɣəη təə, lelv ke ı mpətəη təə.

39 Yəlaa mpa pa tεekayana təna tə pεle pa kpeεtəyi nyəəη na pá tvvki-ı sı: 40 Matəη nyá təmna sı n yəkəɣı ləə təsele səsəəle na í tayanı kvfate ηmav ke kuvεεη tooso taa. Waası nyá tv ıle. Ye n ké ləə Pəyaya lu tesika təə na í tii.

41 Mıpúyú na kətəlaa səsaa na ləə Təm seɣesəlaa na nyuyv nyəma tətə. Pεle pa təηna-ı paanav na pá yəɣətəyi sı: 42 ı yapa lεlaa nyəəη isənaɣa na í kaa pəsi na í ya ı maɣamaɣa ı nyəηkv. ləu sı ınəɣəle lseyeli wulav səsə na? Pəneεte í lu tesika təə na í tii. llena tə na na tə tisi. 43 ı tv ləə ké naani na í tə sı ınəɣəle ləə Pəyaya. Təv, tə ná sı ləə ká səəli sı í waası-ı yaa isəna.

44 Na pə kpeηna ηmulaa mpa paa kama mıpúyú ı cələ tə na pεle pá tvv-ı mpv tətə.

Yesu hεεv

(*Maləki 15:33-41; Luku 23:44-49; Yoħaanı 19:28-30*)

45 Pə kəma na pə tala ilim sikuyv, ilena səkrεtvyv nyala ıcate təə haləna ilim kpili. 46 Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nəɣə səsəɣa sı: Eli Eli, lema sapatani? Na təle tə yəɣətəyi sı: Ma ləə ma ləə, pepe təə ké n lə-m?

47 Mpa paa səηa təna tə pa taa lεlaa nu mpv, ilena pá tə sı: ı yaana nteye llii.

48 llena pa taa nəɣəlv kpaɣa asewa na í polo na í llii kpaləkpaη saη ke lvm konyəηəm napəli pə taa, na í tvv kkrátúyú nəɣə taa na í hvli Yesu sı í nyəə. 49 Ama lεlaa ná təma sı: ı yelee na tə ná llii ká kəə na í waası-ı yaa isəna.

50 Tənağa Yesu tasa kiisuyv ke səsəm, ilena í hεε.

51 Mıpúyú waatv ınəyi kpakpaə, puvyv səsəəv ηku ku kaya ləə təsele səsəəle taa tə, kv faɣa yem ké hatoo isətaa na pə kaləsəna kv atε. Na tetv sele na kuvpaηəη ya pəɣəleε, 52 na pəlaaη tvli na ləə yəlaa mpa pa səpa tə pa taa paɣale fe. 53 Mıpúyú pa lu pəlaaη taa, na waatv wei Yesu kəma na í fe tə pá svv ləə ıcate naηη nyənte taa, na yəlaa paɣale na-wε.

^a 27:34 tvyv nakvli kv cələm: Pə ké kəəle nte tə lakı na yvlv too na pá kv ı wvası təɣə. Ama Yesu na səəlaa sı í wεena ı ıse ke mpv haləna ı səm.

⁵⁴ Μρύγύ Lom yoolaa səsə na yoolaa mpa ı na-we paa tanja Yesu tə, pa nawa tetu seluyu na pə tənə mpi pə lapa tə, ılena pá nyá səsəm na pá tə sı: Tampana, yulv ıne ı kέ İso Pəyalv kέ. ⁵⁵ Alaa payale ka we tənə na pá səha pooluη na pá nyənəyi. Mpe ıni pa tənayana Yesu kέ hatoo Kalilee na pá caləsəyi-ı. ⁵⁶ Makətala Malı na Saakı na Yosεεfv pa too Malı na Sepetee pəyalaa too, paa we alaa mpe pa taa.

Yesu pim

(Maləki 15:42-47; Luku 23:50-56; Yohaani 19:38-42)

⁵⁷ Waatv wei taanaya taanaa tə, Alimatee apalv tonη tu nəyəlv wei pa yaa sı Yosεεfv tə ı kəma. ı mayamaya ı ka tənaya Yesu kέ. ⁵⁸ Μρύγύ ı pola Pilatı kiη na ı sələmi-ı sı ı kprakəyi sətü Yesu. Tənaya Pilatı təma sı pá cεle-ı. ⁵⁹ ılena ı kpraγa sətü na ı takı-ı kpronkpontu tonη nyəntü nti pa yaa sı ləη tə tə puηkahulvηa kvfalaya. ⁶⁰ Na ı polo na ı pimi-ı ı mayamaya ı pəlaav ηku pa hula kvkramuyü taa tə kv taa. Na ı pilimi puw səsəəv nakvli na ı suli pəlaav nəyə. ılena ı tεe ı kpe. ⁶¹ Na Makətala Malı na Malı ləlv pá caya tənaya pəlaav ısentaa.

Pəlaav tanvyv

⁶² Kuyaku kvheesuyü təə səəlv lapv tēma na tev fe, ılena kətəlaa səsaa na Falisanaa krentı na pá polo Pilatı kiη, ⁶³ na pa heeli-ı sı: Taca, tə təəsaa sı pəpətv ıni ı ka yəγətəa sı ye pə lapa weε tooso ıni ı ká fe. ⁶⁴ Təv, mpv tə, yelev na pá tan pəlaav haləna pə tala kuyεεη tooso wule. ı ifalaa ı taa kəə na pá ηmulı-ı na pá looli samaa sı ı fema sətəa taa. Ye pə lapa mpv, təle tə pəpətv ká kəli kancaalaya nyəntü.

⁶⁵ Μρύγύ Pilatı təma-we sı: Yoolaa mpa paa tanη təyəlv, ı polo ı tanη-kuyü teu teu.

⁶⁶ Tənaya kətəlaa polaa na pá tayanı pəlaav təə puw ηkuyü teu, na pá tv pa kvvysüm sı nəyəlv ı taa tokina. ılena pá sı yoolaa sı pá tanη.

28

Yesu fem

(Maləki 16:1-10; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10)

¹ Kuyaku kvheesuyü tεewa na pə fe cimaası, ılena Makətala Malı na Malı ləlv pá kuli tananη təpam sı pa puki pəlaav təə. ² Μρύγύ tetü sela səsəm ke kprakpaa. Mpi tə, Taca, ıətəa tillu lunna ıə na ı tii, na ı polo ı kuli puw ηkuyü pəlaav nəyə na ı sı kpreηa, na ı kpa tə təə na ı caya. ³ ı teu nəyəsəna ısu tev nyəyəsuyü tə, na ı wontu hulvmaa ısu kpronkpomulvm. ⁴ Μρύγύ pə lapa tanηlaa ke səyəntü ke səsəm na pá seliyi, na pá səpa pa tuη təə kέ yem təkprəti. ⁵ Tənaya ıətəa tillu təma alaa sı: Mı taa nyá, ma nyəmə sı Yesu wei pa kama səm tesika təə təyə ı kəma pεekuyü. ⁶ ı fei cəne, ı fema ısu ı ka yəγətəa tə. ı kəə na ı ná timpı paa husa-ı tə. ⁷ ı polo ləη na ı heeli ı ifalaa sı, ı fema na ı tεε-mεyε nəyə ke Kalilee. Tənaya ı ká na-ı. Nti ma wena sı ma heeliyi-me təyəle.

⁸ Tənaya alaa mpe pa kula pəlaav təə kέ kprakpaa na pá tεe, na səyəntü na lanηulvmle pə kvyi-we. ılena pá polo na pá kaası Yesu ıfalaa ke laapaalı ıni. ⁹ Pa tənna tεev ke mpv, ılena Yesu suli-weyε kprakpaa na ı tə-we sı: Ma sεε-me.

Μρύγύ pa krətəna-ı na pá təkı ı nəəheε, na pá həntı-ı ate na pá sεε-ı. ¹⁰ ılena Yesu heeli-we sı: ı taa nyá. ı polo ı heeli ma taapalaa sı pá polo Kalilee, tənaya paa na-m.

Nti tanηlaa kεεsaa tə

¹¹ Alaa mpe pa we mpaav taa na pá kpeη mpv, ıle sεsε yoolaa mpa paa tanη pəlaav tə, pa taa ləlaa ná tēma məlvüv ke ıcate taa kεle na pá kεεsı kətəlaa səsaa ke pə tənə mpi pə lapa tə. ¹² Μρύγύ kətəlaa səsaa na nyuyü nyəma pa kotaa na pá lá nəyə kulvmaya na pá ha yoolaa ke liyitee tuutuuma, ¹³ na pá heeli-we sı: ı tə

σι tom κραγα-μεγε αhoο na ι ifalaa koo na pá ηmulι-ι. ¹⁴ Na ye Kufaneε ί nu mpυ, taa heεσι ι lanje, ι kaa la-meγε pυb.

¹⁵ Tənaγa tanjlaa mv liyitee anι na pá lá isu pa heela-we tō. Na tōm tōne tō yeκι Yuta nyóma hekυ, haləna sanja.

Yesu ifalaa tō luv

(Malaki 16:14-18; Luku 24:36-49; Yoħaanι 20:19-23; Tillaa Təmlε 1:6-8)

¹⁶ Mpygy Yesu ifalaa naanowa na kulvm ινι pá kulaa na pá polo Kalilee pulaya ηka Yesu ka keesa-we tō ka tō. ¹⁷ Pa na Yesu ιlena, pá hēntι-ι ate na pá σεε-ι. Ama pa taa lēlaa ka wena sika. ¹⁸ Tənaγa Yesu kpətəna-we na ί heeli-we si: Ma niη taa ké pa tv ιsōtaa na ate. ¹⁹ Mpy tō, ί polo na ί la na kateηasi təna taa yəlaa pəsi ma ifalaa. Ι sōki-weγε Ιsō lvm na ί yaakəna Caa na Pəγaya na Feesuyu Nəηηtv pa hēte. ²⁰ Ι σεγεσι-we si pá tōki pə təna mpi ma σεγεσα-me tō. Ι nyι teu si má, ma wεe mə waalι ké paa kuyəηkuyu, haləna antulinya polo na ί kulι.

LAAPAALI KUPANJ WEI MALƏKI NMAAWA TƏ Kutubtu

Maləki wei i ηmaa takəlaya kanε tə i ta ke Yuta tu. I yəyətə i takəlaya taa si Yesu ké təmlε tu ké (10:45). I sɛyɛsəyi na í waaki na í looki aləyaa. Ama Maləki ta yəyətə Yesu lɔlɔyɔ təm, i hulaa ké si Yesu ké Isə Pəyaya na Yulɔ Pəyaya.

Isəna pa faya Maləki takəlaya tə:

Yesu təmlε tayanuyɔ, titite 1:1-13

Yesu təmlε ke Kalilee, titite 1:14-8:26

Yesu na i ifalaa, titite 8:27-9:50

Yesu təmlε ke Yuta na Yosalem, titite 10-13

Yesu səm na i fem, titite 14-16

Isə lum səlv Yohaani waasv

(Matiyee 3:1-12; Luku 3:1-18; Yohaani 1:19-28)

¹ Isə pəyalɔ Yesu Kilisiti Laapaali Kupanj təcaalle ntə. ² Pa ηmaawa Isə kuyəyətutu teləsulɔ Isayii takəlaya taa si:

Nyənɪ, ma tillu ntə,

ma teləsəyi nyá nəyɔ təɔ si

í tayani nyá mpaas na í kəŋ.

³ Nəyɔlɔ yəyətəyənə nəyɔ səsəyɔ ke wɔlaya tetu taa si:

I tayani Taca mpaas,

í siyisi i mpaasi.

⁴ Mpróyó pə lapa na Isə lum səlv Yohaani kəɔ wɔlaya tetu taa na í səkki yəlaa ke Isə lum. Na í kpaaləyi si: I layasi təntε na pá sə-meyε lum na Isə husi mə isayatu.

⁵ Ilena Yuta tetu yəlaa tənə, na Yosalem nyéma tənə puki i kin, na paa wei í kuliyi i isayatu təɔ ké yəlaa taa, na Yohaani səkki-weyε Isə lum ke Yaatanɪ pəyɔ taa.

⁶ Yooyoo hontu kunti ke Yohaani takaa, na í ləla tənuyɔ tampala ke i tənaya taa. I təyənaya ntε cələŋ na taalε tuŋ nim. ⁷ Na í kpaaləyi samaa taa si: Ma waali wei i kəŋ tɔ pɔntu kəla-m tɔŋ. Halɪ ma ta tu tala si má sopi na má wəyɔsi i nəɔhεε taa ntəŋkpala mayamaya. ⁸ Ma ilε, lum ke ma sə-mε. Ama Feesuyɔ Nanjtu ke ílé i ká sə-mε.

Yesu Isə lum səv na i mayasuyɔ

(Matiyee 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Saa inɪ i taa Yesu luna Nasalɛti ke Kalilee tetu taa, na í polo na Yohaani sə-i Isə lum ke Yaatanɪ pəyɔ taa. ¹⁰ Yesu lukayana lum taa, ilena í ná isətənyɔ tulaa na Feesuyɔ Nanjtu tii i təɔ isu alukuku. ¹¹ Ilena pá nu pə yəyətəyənə isətəa si: Nyagalε ma luyɔ tεε Pəyaya, ma luyɔ sɔv-ŋ səsəm.

¹² Pə tɛma mpróyó kpaakraa, ilena Isə Feesuyɔ pona Yesu ké wɔlaya tetu taa.

¹³ Na í caya tənaya wεε nule, na Satanɪ kəɔ na í mayasəyi-i. Na í wε taalε wontu hεku na isətəa tillaa paasənə-i.

Yesu yaav ke tiina kpala liyiti

(Matiyee 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Mpróyó pa tu Isə lum səlv Yohaani ke saləka, ilena Yesu náá polo Kalilee na í sɔv Isə Laapaali Kupanj ke kpaalɔyɔ. ¹⁵ Na í təŋ si: Pənɛntε pə tala mpv, Isə Kawulaya kpeyetaa. I layasi na í mv Laapaali Kupanj.

¹⁶ Yesu malaya Kalilee tenku koten, lena í ná tiina kpalaa ke naale. Siməŋ na í neu Antəlu, na pá tɔxi puluyu ke lɔm taa. ¹⁷ Ḿpóyú í təma-we si: Í kəə na í təŋi-m na má la-me na í puuki yəlaa isu í puukuɣu tiina tə.

¹⁸ Tənaɣa pele pa yela pa puluŋ na pá təŋi-í kprakpa.

¹⁹ Í tasa pote ke pəcə, lena í ná Sepetee pəyalu Saaki na ílé í neu Yohaani, na pá caɣa kpuɔɣu taa na pá taɣanəxi pa puluŋ. ²⁰ Tənaɣa í yaa peɣe kprakpa, lena pá yeɣe pa caa Sepetee na í paa nyəma ke kpuɔɣu taa na pá təŋi-í.

Iləɣhilu nəɣəlv í təm
(Luku 4:31-37)

²¹ Ḿpóyú Yesu pa pola Kapənahum ɪcate taa na í sɔv Yuta nyəma təkotile taa ké kuyaku kuhesuyu wule na í niki seɣesuyu. ²² Ḿpóyú í seɣesuyu cəpa yəlaa laŋa. Pə taɣa pulu, í seɣesaya-weɣe na toŋ í ta nyá. Í fei isu pa Iso Təm seɣesəlaa.

²³ Ḿpóyú pa tuta Yuta nyəma təkotile taa ké apalu nəɣəlv na í hii iləɣu nəɣəlv. Tənaɣa apalu iní í koowa si: ²⁴ Nasaleti Yesu, n caa-weɣe tá kin? N kəma-tuyu wakəlvu ke? Ma nyəma-ŋ teu, n ké Iso Yulu Naŋŋtu wei í tilaa tə.

²⁵ Tənaɣa Yesu holina-í si: Hei, nyá, su na í se apalu inə í waali.

²⁶ Ḿpóyú iləɣu iní í selisa apalu inəxi teu. Ilena í má kapuka na í se í waali.

²⁷ Ḿpóyú pə cəpa yəlaa təna laŋa ke səsəm, na pá təŋ təma si: Maamaaci wei keɣe mpu? Toŋ seɣesuyu kufalvu nte yaa. Puvə. Pə kpeŋna aləɣaa, í yəɣətəxi peɣe na apalutu na pá nukəna-í.

²⁸ Ḿpóyú Yesu hətə yaa kprakpa inəxi Kalilee tetu təna taa.

Yesu waasuyu ke kutəntvnaa payale
(Matiyee 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Pa lu Yuta nyəma təkotile taa, lena pa na Saaki na Yohaani pá polo Siməŋ na Antəlu pa təyaya ke kprakpa. ³⁰ Na pá mayana watu wəna Siməŋ yəsə na í həntaa. Yesu talaa, lena pá heeli-í alu iní í wɔsasi təm. ³¹ Tənaɣa Yesu pola í kin na í təkí í niŋ taa na í kusí, na í watu ya na í kulí na í caləsi-we.

³² Ḿpóyú pa kəna-í kutəntvnaa təna na aləɣhilaa tənaɣa taanaɣa təə ké waatu wei ilim tɔwa tə. ³³ Na ɪcate təna koti təcəɣəcəxi ke təyaya ŋke ka nənəɣə tɛɛ.

³⁴ Ilena Yesu la na mpa kutəməŋ cəsaya tə pá hiki alaafəya. Na í təɣəni aləɣaa payale. Í ta tisi si aləɣaa í yəɣəti. Pə taɣa pulu, peɣe pa nyəma í ké mpi tə.

Yesu waasv ke Kalilee tetv taa
(Luku 4:42-44)

³⁵ Ḿpóyú waatu wei pə wɔsa fem na səkretyu wɛɛ tə, Yesu luwa na í polo timpi yəlaa fei tə na í sələmi Iso. ³⁶ Ilena Siməŋ pá sɔv-í pɛkɔvu. ³⁷ Pa kəma na pá na-í, lena pá heeli-í si: Yəlaa təna caaki-ŋ.

³⁸ Tənaɣa Yesu cə-we si: Tə polo pəcəlv pəcəlv acalɛɛ lenna taa na má lá peɣe waasv tətə. Pə mayamaya pə təə ké ma kəma.

³⁹ Ḿpóyú í sɔv Kalilee tetu təna taa ké cəv, na í lakí waasvnaa ke Yuta nyəma təkotilena mpa pa wəna təna təə tə pa taa, na í təɣənəxi aləɣaa.

Yesu waasuyu ke tənuyv təə asilima kutəŋ tv nəɣəlv
(Matiyee 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Tənaɣa tənuyv təə asilima kutəŋ tv nəɣəlv í kəma Yesu kin, na í sopi í tɛɛ na í tɛɣe-í niŋ na í tə si: Ye n ka tisaya n taa waasi-m?

⁴¹ Ḿpóyú tənuyv təə kutəŋ tv iní í təm lapa Yesu ke pətəətəɛ ke səsəm, na í kusí í niŋ na í tokina-í na í cə-í si: Teu, ma tisaa, alaafəya í la.

⁴² Ḿpóyú apalu iní í kutəŋ təma tənə inəxi kprakpa na í məli təmammam.

⁴³ Ilena Yesu təɣəni-í kprakpa, na í kpaali-í na toŋ si: ⁴⁴ Taa heeli nəɣəlv. Ama

fəi lapu ke paa pəcə. Ye ı we pa heku, paa təkı tam ké. ²⁰ Ama pu kəə na pə keesi kuyaku nakoli, ilena pá ləsi-ı pa heku. İle pələyele paa həkə nəəsi.

²¹ Nəğəlv kaa kpağa saaliya kufalaya na í tə wontuyu kərənyu. Təfə, saaliya nke kaa hə wontuyu nku na púyú teesi waləvu. ²² Nəğəlv kaa suu solum kufam ke solum hulun kərən taa. Təfə solum kufam yasəgi hulun kərən inəgi, na solum mpi na hulun pə wakəli yem. Ama hulun kufan taa ké pa suuki solum kufam.

*Yesu kele kuyaku kuhəesuyv tv
(Matiyee 12:1-8; Luku 6:1-5)*

²³ Mpyú Yesu na ı ifalaa pa fayana təğənaya pee taale natəli tə taa ké kuyaku kuhəesuyv kuli ku wule. İlena ı ifalaa suu təğənaya pee pəlvu na mpaav. ²⁴ Tənaya Falisanaa təma Yesu si: Nyəni nyá ifalaa lakuvu mpi pə fəi lapu ke kuyaku kuhəesuyv wule tə yee.

²⁵ İlena Yesu cə-we si: Ye mpv í ta kaləta paa pəcəğv mpi Tafiiti lapa waatu wei pə caala-ı na nyəəsi pu í na mpa pa we ı cəlv tə? ²⁶ İləna ı suu İlə təyaya taa na í təğə potopotona mpa paa su İlə tə. Apiyataa ka kəna kətulv səsə ke saa inı. Pəyele pə fəi si nəğəlv í təğə potopotona mpege yem na pə tá ké kətəlaa. Ama Tafiiti ná təğə-we. Haləna í ha ı taapalaa.

²⁷ Mpyú Yesu tasa-we tətə si: Yulv təə ké pa su kuyaku kuhəesuyv. Ama pa ta la yulv ke kuyaku kuhəesuyv təə. ²⁸ Pə təə ké Yulv Pəyaya má, ma ké kuyaku kuhəesuyv səsə təsiyisiyi.

3

*Nkpaləkpəkaya tv təm
(Matiyee 12:9-14; Luku 6:6-11)*

¹ Pəle pə waalı Yesu tayana Yuta nyəma təkotile taa ké məlvu. Pə pamna nkpaləkpəkaya tv nəğəlv ı ka we təna. ² Na yəlaa mpa paa we təna tə pá caya na pá kəna Yesu ké teu si pa naa si ı ká waası apalı inəgi kuyaku kuhəesuyv wule yaa isəna? Pa lakaya mpyú si pá hiki nti paa waana-ı tə. ³ Mpyú Yesu təma nkpaləkpəkaya tv si: Kuli na í səğ heku taa.

⁴ İlena Yesu pəəsi mpa pa caya mpv tə si: Ta mpaav taa, kərəntv ke pə muna pá la kuyaku kuhəesuyv wule yaa isayatu? Paa waası yaa paa ku?

Ama pa ta cə si pulv. ⁵ Tənaya ı nyəna pa təna pa isəntaa na pa təm lapı-ı pááná, na pa taa hıwee asayee wakəli ı lanle ke səsəm tətə. İlena í tə nkpaləkpəkaya tv inı si: Təv, loosi nyá niñ.

Mpyú nkpaləkpəkaya tv loosa ı niñ, ilena ı niñ həti. ⁶ Tənaya Falisanaa luna Yuta nyəma təkotile taa ké kpaakaa, ilena pa na Heləti nyəma pá caya na pá mağası isəna paa la na pá kv Yesu tə.

Samaa kəntə ke Yesu kiñ

⁷ Mpyú Yesu lu təna təfav, na í na ı ifalaa pá polo Kalilee tenku nəğə, na samaa tuutuuma hu ı waalı. Samaa inı ı ka luna Kalilee, na Yuta, ⁸ na Yosalem, na İtumee tetv taa, na Yaatanı pəğv waalı, na Tii na Sitəñ pə acaləe cəlv həğəlvu. Yəlaa panə pa nu mpi mpi Yesu tənna lapu təğə pa kotaya ı kiñ ke səsəm ke mpv.

⁹ Mpyú Yesu təma ı ifalaa si pá tanı-ı na kpuləvu, təfə samaa yun ka nyəki-ı. ¹⁰ Pə taya pulv təə, yəlaa nawa si Yesu tənna lapu na kətəntvnaa hikiyi alaafəya. İlena pa təna mpa pə wukaya tə, pá huliyi si pá hiki-ı na pá tokina-ı. ¹¹ Ye aləyaa loosa Yesu, pa svuki kiisuyv ké na pá lunı-ı na pá tən si ı ké İlə Pəyalv ké. ¹² Ama Yesu ná kaləna-we si pá taa yəğətəgi mpv.

*Tillaa naanvwa na naale kpav
(Matiyee 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ M̄p̄oḡ Yesu kpa p̄oḡ t̄o na í yaa mpa i caa t̄oḡ i kin, na pele pá polo. ¹⁴ T̄ənaɣa i l̄əsa pa taa ȳəlaa naan̄owa na naale na í ha-w̄eɣe h̄əte si tillaa. Í l̄əsa peleɣe si pá w̄ee i kin ke tam na í tiliyi-w̄eɣe waasu lapu. ¹⁵ Na í ha-w̄eɣe al̄oḡaa t̄oḡon̄ȳu p̄əs̄ȳu. ¹⁶ Ȳəlaa naan̄owa na naale wei i l̄əsa t̄o pa h̄əla nt̄o. Sim̄əŋ wei Yesu ha h̄əte si Piyee t̄o, ¹⁷ na Sepetee p̄əyalu Saaki na i neu Yohaani. Pele pa naaleɣe Yesu ka ha h̄əte si P̄ɔwan̄eesi, na t̄əle t̄ə h̄ow̄ee nt̄e si t̄ev holuȳu piya. ¹⁸ Na p̄ə kaasi Ant̄əli, na Filipu, na Paatelemii, na Matiyee, na Tomaa, na Al̄əfe p̄əyalu Saaki, na Tatee, na Sim̄əŋ wei i ka l̄okaya tet̄o t̄okuȳu t̄əm taa t̄o, ¹⁹ na Yutaasi Is̄akaleeu wei i hulaa si Yesu kolontunaa í kpa-i t̄o.

Yesu nȳəma k̄ənt̄e ke i kpayav

²⁰ P̄əle p̄ə waali Yesu m̄əla t̄əyaga, na ȳəlaa tuutuuma tasa kotuȳu p̄ə tu fei. Hal̄əna Yesu na í falaa pa ta hiki tapacayale si pá t̄oḡo t̄oḡon̄u mayamaɣa. ²¹ Í nȳəma nu m̄pu, il̄əna pá kul̄i si pá puki na pá kpa-i. P̄ə t̄əyaga pul̄u t̄o, pa t̄əŋaga k̄e si p̄ə lak̄i-i k̄e.

Yesu c̄əv ke i t̄əm t̄v̄l̄aa

(Matiyee 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)

²² Is̄o T̄əm seɣes̄əlaa mpa pa luna Yosalem na pá k̄əo t̄o pele pa t̄əŋaga si: Yesu nȳəna Pesepule^a k̄e.

Il̄əna lel̄aa náá t̄əŋ si: Al̄oḡaa wulav ton̄ ke Yesu t̄əŋəŋəŋəna al̄oḡaa lempa.

²³ M̄p̄oḡ Yesu yaa-we na í seɣe-w̄eɣe is̄ənaa si: Is̄ənaɣa Satan̄i k̄a t̄əŋon̄i i ti? ²⁴ Ye kawulaya w̄ee na k̄a fei n̄əŋo kul̄omaya, n̄əŋəŋə k̄a saal̄əŋi yem k̄e. ²⁵ Na ȳəlaa í we t̄əyaga taa na pá fei n̄əŋo kul̄omaya, n̄əŋəŋə t̄əyaga ŋke k̄a saal̄əŋi yem k̄e. ²⁶ M̄pu t̄əŋəŋə ye Satan̄i wak̄əŋi i ti na i kawulaya nȳəma yooki pa taa pa tike, i kawulaya yaa k̄e na i ton̄ saali yem t̄əkpataa.

²⁷ N̄əŋəŋə kaa p̄əsi na í s̄u yul̄u ton̄ t̄v̄ t̄əyaga si i kuuki i wontu na í tá te ton̄ t̄v̄ in̄əŋi h̄əkȳu ke ŋmusi. Ama i kpa-i k̄e na í h̄ək̄ə-i t̄əkeŋkeŋ na p̄əc̄ó í s̄u i wontu kuuu ke t̄əyaga taa.

²⁸ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa c̄es̄əŋi, paa ȳəlaa k̄owak̄əŋem k̄a t̄o is̄əna, yaa paa pa ȳəŋəta isayatu is̄u we, Is̄o p̄əs̄əŋi na í h̄ólí-w̄eɣe suulu. ²⁹ Ama wei i k̄a ȳəŋəti isayatu ke Feesuȳu Naŋŋtu t̄o t̄o pa kaa husi p̄ontu isayatu ke paa p̄əc̄o. P̄ə t̄əyaga pul̄u t̄o, p̄ontu s̄əŋəla isayatu tam nȳəntu k̄e.

³⁰ M̄pi p̄ə t̄o Yesu ȳəŋəta m̄pu t̄o, pa t̄əŋaga-i k̄e si i nȳəna il̄əŋəv.

Yesu too na i newaa

(Matiyee 12:46-50; Luku 8:19-21)

³¹ M̄p̄oḡ Yesu too na i newaa apalaa nȳəma pa k̄əma na pá s̄əŋ awal̄i na pá tili si pá yaa-i. ³² P̄ə pamna ȳəlaa samaa c̄ayaa na pá c̄əŋna Yesu. T̄ənaɣa pa heela Yesu si: T̄ə taa c̄e nȳá n̄əŋo t̄o, nȳá too na nȳá newaa pa w̄enna n̄teɣe awal̄i na pá caa-ŋ.

³³ M̄p̄oḡ Yesu n̄əŋo t̄əkpav si: Aweɣe ma too na m̄paya ma newaa ye? ³⁴ Yesu nȳəna mpa pa t̄əna pa c̄ayaa na pá c̄əŋna-i kotaya t̄o, il̄əna í t̄o si: Í naa ma toona na ma newaa nt̄o. ³⁵ P̄ə t̄əyaga pul̄u t̄o, mpa pa lak̄i m̄pi Is̄o caaki t̄o p̄ont̄v̄naa nt̄e ma newaa na ma toona.

4

M̄ətutuuna t̄əm

(Matiyee 13:1-9; Luku 8:4-8)

¹ M̄p̄oḡ Yesu tasa seɣes̄əv̄u ke Kalilee ten̄ku n̄əŋo. T̄ənaɣa ȳəlaa kota i kin ke s̄əŋəm p̄ə fei kees̄əv̄u. Hal̄əna í kul̄i na í kpa kpul̄v̄u taa na í c̄aya. Na ȳəlaa náá c̄aya at̄eɣe lum̄ n̄əŋo na in̄i i we kpul̄v̄u taa k̄e lum̄ taa. ² M̄p̄oḡ Yesu seɣes̄ə-w̄eɣe

^a 3:22 Pesepule: Al̄oḡaa wulav ke Yuta nȳəma yaaki si Pesepule.

təmnəa payale na isənaa sɛɛv taa. Haləna í kɛɛsi-wɛ si: ³ Í nu teu, tuulu poləna tuutu. ⁴ Í tuukaya í mətutuuna, ilena lenna hoti mpaav nəɣə nəɣə na sumasi tii na si təɣə-yɛ. ⁵ Ḿpóyó lenna hota kɔwaw təw timpi tetu ta lim tə, na ale á təhna nyəu ke tetu wɛ tətayasam tə pə təw. ⁶ Ílim kəma na pə haŋ na pə nyaya məhoo, ilena a wuli. Mpi tə, a ta hiki tetu si á ka hoosi kupaŋsi. ⁷ Pee lenna náá hoti səwa taa na ale a nyə isu a ká kuli teu, ilena səwa fete-yɛ na á kpisi lulɔyɔ. ⁸ Ama pee lenna ná hota tetu mʊsɔŋ nyəntu taa. Ḿpóyó ale a nyəwa na á kuli na á pu tuŋ na á luli pee. Lenna ke pəcə, lenna ke maɣana, lenna ke səsəm səsəm.

⁹ Ḿpóyó Yesu təma si: Ye wei í kɛ təm nuɔv pɔntu í nu.

*Yesu sɛyɛsuyv na isənaa sɛɛv nyɔyɔ
(Matiyee 13:10-17; Luku 8:9-10)*

¹⁰ Pa kəma na pá luna kpeɛŋa, ilena mpa paa wɛ Yesu cəɔ tə na í ifalaa naanɔwa na naale pá pəɔsi-í si: Kɛɛsi-tuyv isənaa mpa n sɛɛ-tuyv mpu tə pa hɔwɛɛ. ¹¹ Ḿpóyó Yesu cə-wɛ si: Mɛ, pə ha-mɛyɛ si í nyi Isə Kawulaya təm kɔŋmɛsətu. Ama isənaa sɛɛv taa kɛ kpa nyəma ná nyəhna pə tampana.

¹² Pəcə pə tisi na paa pa nyəna teu, pá taa ná.
Na paa pa nu teu, pá taa cəkəna.
Təfə təw paa kəw na pá pəsəna Isə təw
na í husi-wɛyɛ pa isayatu.

*Yesu kilisuyv ke mətutuuna təm
(Matiyee 13:18-23; Luku 8:11-15)*

¹³ Ḿpóyó Yesu pəɔsa-wɛ si: Í tá cəkəna isə wei ma sɛɛ-mɛyɛ mpu tə yaa? Na isəpayale í ká cəkəna isənaa leləa mpa paa sɛɛ-mɛ tə? ¹⁴ Pə wɛ isu Isə Təm ke tuulu iní í tuuki. ¹⁵ Yələa wɛɛ, na ye pa nu Isə Təm Sataní təŋ na í həɣəsi-təyí pa taa kɛ kpa kpa. Pɛɛ pa wenna nté isu pee nna a hota mpaav nəɣə nəɣə tə. ¹⁶ Pee wena ale a hota kɔwaw təw tə, aleyɛɛ mpa pa nu Isə Təm na pá mɔ-təyí kpa kpa na laŋhulɔmlɛ tə. ¹⁷ Ama paa yeki si tə sɔvna-wɛyɛ teu. Pa təkəyí-təyí tətanta. Saa wei wahala nəɣəɔv í ká tala, yaa Isə Təm təw kɔnyəŋ tuyv ká kəw, ilena pá lu Isə sɛɛv taa kɛ kpa kpa. ¹⁸ Lələa ná nəɣəsəna wena a hota səwa taa tə. Mpi tə pa təŋ Isə Təm nuw, ¹⁹ ilena atɛ cənɛ kɔlaputu nəɣəsɛɛ na wɛnəv kətəi puɣusi-wɛ. Na kɔnyuləŋ leləŋ kv təm ntəyí pa taa, na halí tə can na tə kpisi lulɔyɔ. ²⁰ Pə kaasa pee lenna ná hota tetu mʊsɔŋ nyəntu taa. Aŋhaa, ale a wenna nté isu yələa mpa pa nukí Isə Təm na pá mɔ-təyí teu na pá luləyí pee tə. Lələa ke pəcə, leləa ke maɣana, na leləa ke səsəm səsəm.

*Fətəla mʊsvuyv təm
(Luku 8:16-18)*

²¹ Ḿpóyó Yesu pəɔsa-wɛ tətə si: Yɔlv ká kpaɣa fətəla na í pamí-í nyənaya tɛɛ yaa í sɔsi-í kato tɛɛ? Pə taya ye í wɛ timpi taa, pu na yələa təna təɣə paa si-í? ²² Kɔŋmɛləm napəli pə fɛi si pə kaa kuli pə təw, pəcə mukaya tɛɛ pulv fɛi mpi pa kaa ləsi na paa wei í ná tə. ²³ Ye wei í kɛ təm nuɔv pɔntu í nu.

²⁴ Ḿpóyó Yesu tasa-wɛyɛ heeluyv si: Í la laakalı na nti nti í nukí tə. Maɣasəlaya ŋka mə maɣamaya í maɣasəyənə tə, ŋkɛyɛ Isə ká maɣasəna í kɔcəŋ na í ha-mɛ. ²⁵ Wei í wena təɣə paa ha. Paa lɛkí wei í fɛina təɣə pəciimaya wei í wena tə.

Kututuum nyəv təm

²⁶ Ḿpóyó Yesu tasaa tətə si: Isə Kawulaya wɛɛ kɛ isu yɔlv tuukuyv pee ke í taale taa tə. ²⁷ Paa í tooki yaa í wena í isɛ, paa ilim paa ahoo, í kaa nyi isəna pee aní a nyəkí na á lakí məhoo tə. ²⁸ Tetu maɣamaya lakəna na pə pukí. Pə caaləyənə

məhoo ké, waali ké pə tɔɣi nyɔɔŋ. Pələ pə waali ké pee ná puki təcəsəlaa. ²⁹ Pə puki mpv, ɔlena pá cə na pá husi na pá niki kum.

Səɔɔa pələ təm

(Matiyee 13:31-32,34; Luku 13:18-19)

³⁰ Yesu tasa yɔɔɔtɔvɔ tətɔ si: Pepeye tu keesəna Isə Kawulaya ɔle yee? Na ɔso wei ké tu sɛɛ na pə keesi ka təm ɔle yee? ³¹ Ka nəɔəsəna ké ɔsu sɔɔa pile. Pee nna pa tuuki tə a təna a taa nté tə kələna wɛɛv təminimini. ³² Ama ye pa tuu-te, tə puki ké na tə kpa səsəm na tə kəli tuusi lɛŋsi. Na tə heli piliŋasi ke səsəm, haləna sumasi kəŋ na si tɔɣi tana ke si hətɔ taa.

³³ Yaasinaa payale ɔsu mpv pə taka ké Yesu kraɔaa na í seɔesəna-we. I mayasa ɔsəna yəlaa mpa pa kotina-i mpv tə paa pəsɔ na pá cəkəna tə. ³⁴ I ta seɔesi-weye natələɣi yem na í ta keesəna pulɔ. I na í ifalaa pa kəma na pá caya pa tike, ɔlena í kilisi-weye pə təna.

Kacuculaya heesvɔv təm

(Matiyee 8:23-27; Luku 8:22-25)

³⁵ Kɔyakv kɔne ɔni kv taanaya təɔ Yesu təma í ifalaa si: Tə tɛsi na tə polo kɔten lɛŋkv təɔ.

³⁶ Pa təma yəlaa ke yasvɔv, ɔlena Yesu ifalaa kəli-i kpulvɔv ŋku kv taa í ka caya tə, na kpuləŋ lələŋ ka wɛ í kiŋ təna.

³⁷ Tənaɔa heelimvɔv sɔv mapv na lvm huuki na pə watəɣi pa kpulvɔv taa, haləna kɔle kv caa suɣu. ³⁸ Pə pamna Yesu ná tv í nyvɔv ke lefeli na í təŋna tom na waali təɔ. Ḿpɔɔyó í ifalaa feesa-i si: Taca, n suma yaa? Tə lepaya.

³⁹ I fema ɔlena í kaləna heelim. Na í heeli lvm si: Su, hee təna. Tənaɔa heelim suma, na pə təna pə hee təli. ⁴⁰ ɔlena í pəɔsi-we si: Pepe təɔ ké í wɛna sɔɔəntv ke mpv? I ta tɛ mə taa na Isə kələ?

⁴¹ Sɔɔəntv pu-weye səsəm na pá təŋ təma si: Aweyele ɔne ɔni na pə kreŋna heelim na tenku lvm na pə nukəna-i?

5

ɔlɔɔhilu na afanaa pa təm

(Matiyee 8:28-34; Luku 8:26-39)

¹ Ḿpɔɔyó pa tala Kalilee tenku kɔten lɛŋkv ke Selasini nyóma tɛtv taa. ² Yesu luna kpulvɔv taa ké kpakpaa, ɔlena yɔlv nəɔəlv í luna pələaŋ taa na í sɛŋi-i. ³ Apalv ɔni í ka hii ɔlɔɔv ké, na í wɛ pələaŋ taa. Paa alukpala mayamaɔa ke paa həkə-i pu cakv. ⁴ Təm payale ke pa kama-i ŋkpasɔ na í peli, na pá həkə í niŋ ke alukpala na í pɔtəti pə təna. Nəɔəlv fei wei í pəsəɣi na í ŋmakəli-i tə. ⁵ Pulasi taa na pələaŋ taa ké í wɛ ilim na ahoo ke tam, na í makv kapusi na í heetəɣi í təɣi pɛɛ.

⁶ Apalv ɔni í loosa Yesu ké poolvŋ, ɔlena í kraɔa asewa na í polo í lunv í tɛɛ ⁷ na í kooki si: Isətaa Isə Səsə Pəyalv Yesu, ma na-ŋ suwe? Ma wiina-ŋ, hai, nyəni Isə, taa tv-m wahala.

⁸ Pə taya pulɔ təɔ ké apalv ɔni í yɔɔəta mpv, Yesu ka təma í ɔlɔɔv ké si í se apalv ɔni í waali.

⁹ Ḿpɔɔyó Yesu pəɔsa apalv ɔni si: Pa yaa-ŋ suwe?

ɔlena ɔlé í cə-i si: Pa yaa-m si Kɔpiŋ ke tə wɛ payale tə pə təɔ.

¹⁰ ɔlena apalv ɔni í wiina Yesu ké teu si í taa təɔni-weye tɛtv nti tə taa.

¹¹ Afanaa kaləkv səsəɔv nakoli kv wɛ tənaya pɔvɔv cəlv na kv tuliɣi. ¹² Ḿpɔɔyó ɔlɔɔaa mpe pa wiina Yesu si í yelev na pá sɔv afanaa mpe pa taa.

¹³ Ḿpɔɔyó Yesu tisaa. Tənaya ɔlɔɔaa mpe pa yela apalv ɔni na pá sɔv afanaa mpe pa taa. ɔlena pelev pá tv casəle ke yem na pá tii kalakala na pá tv lvm na pá si. Afanaa mpe pa nyvɔv tala ɔsu iyisi naaleye (2000) mpv.

¹⁴ M'p'ógú afanaa mpe pá tiikilaa ná loma kpakpaa na pá polo na pá tayasi təm nti, na té yeki kpakpaa ke acalée taa na cacakəh tée, na yəlaa lu si pa naaki mpi pə lapa tə. ¹⁵ Yəlaa kəma Yesu kin, ilena pá mayana apalv wei i kin aləyaa kəpini ŋku ku wée tə na í caɣaa na í suu wontu na pə cəpa i tə. Ilena səyontv kra-wé. ¹⁶ Mpa pa na təm nti na pa isəpəle tə pá kéesa-wéyε isəna pə lapa na iləyəhilu aləyaa se tə. Na mpi pə lapa afanaa tə. ¹⁷ Ilena yəlaa sɔv Yesu ké təkuyv si i lu pa tətɔ taa.

¹⁸ Yesu kəma si i kpa kpuɔv taa, ilena iləyəhilu inɔ si: Ma təŋəyi-ŋ. ¹⁹ Ama Yesu kisaa na í təm-i si: Məli nyá təyaya taa ké nyá nyəma kin, na ŋ kéesi-wéyε isəna Taca nyəna nyá pətətəle na í la-ŋ tə.

²⁰ M'p'ógú apalv inɔ i téewa na í niki mpi Yesu lapa-i təyə heeluyv ke timpi pa yaa si acalée naanwa tə pə tətɔ taa, na pa təna mpa pa nuwa tə pa laŋa cəpa.

Yailu pɛlɔ na alv təyəllv pa təm
(Matiyee 9:18-26; Luku 8:40-56)

²¹ Yesu tayana tɛsɔv ke kətəŋ ŋku ku tə i ka wée tə na kpuɔv. Ilena yəlaa koti səsəm, na inɔ i wé ləm nəyə. ²² M'p'ógú Yuta nyəma təkotile səsə nəyəlv i kəma i kin, pa yaa-i si Yailu. I ná Yesu, ilena í hoti i nəhée tée, ²³ na í wiina-i təkpee si: Ma pɛliya caana ntɛyε səm. La suulu na ŋ polo ŋ tənɔ nyá niŋ ke ka tə, na pə waa-ke na ká hiki weesuyv. ²⁴ M'p'ógú Yesu təŋa-i na pá tée, na samaa səsə təŋa-i na pə nyəka teu.

²⁵ Pə pamna alv nəyəlv i ka wé təna, hatoo pusi naanwa na naale taa ké i təŋna təyəlvv na pə wé-i təŋ. ²⁶ I ná wahalanaa ke fetaa tɛ, na halɔ í can na í təyə i liyitee təna, pə ta tu lapv sooci mayamaya. Pə məlaa ké na pə səsəyɛ kvsəsɔv. ²⁷ Alv inɔ i nu Yesu təŋ, ilena í tə na í sɔv yəlaa samaa taa, na í polo na í tokina Yesu capa na ilé i waali tə. ²⁸ Pə taya pulv tə, i huɔwa i taa ké teu ké si: Ye ma pəsaa na má tu hiki i tə wontu na má tokina tɛ, pu waa-m. ²⁹ Təŋaya pə tɛma-i kpakpaa inɔ, na í nu i tənuyv taa si i hika alaafəya. ³⁰ M'p'ógú Yesu nu i taa si toma lenna luwa. Ilena í pəsəna i waali ké samaa taa təna na í pəsə si: Awe tokina ma wontu?

³¹ Ilena Yesu ifalaa cə-i si: A a, n naa yəlaa pəyale nyəkəyi-ŋ isəntə na ŋ tayənəyi pəsuyv si awe tokina-ŋ?

³² M'p'ógú Yesu nyəna i taa na i waali si i naa wei i tokina-i mpv tə. ³³ Alv inɔ i nyəma mpi pə lapa-i tə, ilena í sɔv seluyv na í polo i hoti Yesu nəhée tée na í heeli-i i tampana. ³⁴ Təŋaya Yesu təma-i si: Ma pu n tɛma Isə na nyá taa təyə pə waasa-ŋ. Tɛna laŋhulvmlɛ, nyá kutəŋ í təŋ təkpaata.

³⁵ Yesu təŋna yəyətuyv ke mpv, ilɛ tillaa luna Yuta nyəma təkotile səsə Yailu inɔ i təyaya nté na pá heeli-i si: Nyá pɛlɔ fɛi. Taa tv Taca ke konyəŋ ke yem.

³⁶ Ama Yesu ta nyənɔ pa kuyəyətvtv si té ke pulv. Ilena í tə Yailu si: Taa nyá. Ama nyaa tɛ Isə na nyá taa tɛ.

³⁷ M'p'ógú Yesu təyəna pa təna na pə kaasi Piyee na Saaki, na ilé i neu Yohaani pa tike. ³⁸ Pa tala Yuta nyəma təkotile səsə inɔ i tɛ, ilena Yesu ná yəlaa wiliyi na pá makɔ kapusi ke səsəm na pə haŋa yem. ³⁹ M'p'ógú i sɔv təyaya taa na í pəsə-wé si: Pepe tə ké í wiiki na pə haŋa mpv? Pəyaya kanɛ ka too kutoo ké, ka ta si se.

⁴⁰ Təŋaya təyaya nyəma wona-i. M'p'ógú i təyəna pa təna na pá luna awalɔ. Ilena í kpaɣa pəyaya caa na ka too na i ifalaa tooso inɔ na pá sɔv timpi paa husa pəyaya ŋke tə. ⁴¹ Təŋaya Yesu təkə ka niŋ taa na í tə si: Talita kum. Təm tənɛ tə huwée nté si: Ma heeliyi-ŋ si ŋ kuli pɛliya nyá.

⁴² Təŋaya pɛliya kula kpakpaa na ká sɔv təntɛ. Ka pusi ka wé naanwa na naale. Pa ná mpv, ilena pə la-wéyε piti ke səsəm. ⁴³ Ama Yesu kpaala-wé si pá taa yelev na nəyəlv nu-ti. Ilena í tə si: I cəla-keye kutəyəv na ká təyə.

6

*Nasaleti nyáma kisuyu ke Yesu
(Matiyee 13:53-58; Luku 4:16-30)*

¹ Mpróyó Yesu lu tana na í polo icate nte tə taa i puwa tə, na i ifalaa ke i waali.
² Kuyaku kuhesuyu talaa, ilena í niki seyesuyu ke Yuta nyáma təkotile taa. Yəlaa payale nu i təm, ilena pə la-weyə piti ké səsəm, na pá təŋ si: Leye i hika pəne inu pə tana isəntə? Na nyəm mpiyile pə ha-i mpv? Na isənaya i laki piti təma ane a taka ké mpv? ³ Pə taya Mali pəyalu kaafənta? Pə taya Saaki na Yosee na Yuti na Siməŋ pa taalv? Pə taya tá na i newaa alaa nyáma ntə cəne?

Pə tənaya mpv pə lapa pa lanja ke kpusəŋ na pá kpisi i təm mvyu. ⁴ Mpróyó Yesu təma-we si: Iso kuyəyətutu teləsulu ta lan sam ke tiili, ye pə taya i mayamaɣa i icate taa, na i luluyu nyáma na i təyaya nyáma heku.

⁵ I ta pəsi na í la piti təmle natələyi tana. Ye pə taya kutəntunaa pəcə wei i təw i tana nin na pə waa tə. ⁶ Mpróyó i lanje cəpəna isəna pa feina Iso ké naani tə.

*Yesu ifalaa naale naale tiluyu
(Matiyee 10:5-15; Luku 9:1-6)*

Pəle pə waali Yesu cəw acaləe nna a we pəcəw tana tə a təw na í seyesi. ⁷ Ilena í yaa i ifalaa naanəwa na naale na í tili-weyə naale naale. Na í tu-weyə təŋ si pá təyənɩ aləyaa. ⁸ Na í heeli-we si: Kpátóyó paasi, í taa təkɩ pulv tətə. I taa kpaɣa təyənaya, í taa təkɩ huluyu, na í taa təkɩ liyitee ke mə sipanaa taa. ⁹ I lee ntaŋkpala. I taa suu wontu na í tənɩ.

¹⁰ Mpróyó i tasa-we tətə si: Ye í tala icate taa na í suu təyaya ŋka ka taa, í caya tana haləna mə kuluyu. ¹¹ Na ye pa ta mu-meyə tiili yaa pa ta nuna-me, í lu tana na í kpisi-weyə mə nəhəe mvsuyu, na pə huli-we si í kpaala-we.

¹² Mpróyó Yesu ifalaa təewa na pá laki yəlaa ke waasu si pá layasi tənte. ¹³ Na pá təyənɩ aləyaa payale, na pá taa kutəntunaa payale ke nim na pə waa-we.

*Lom Solv Yohaani kvv
(Matiyee 14:1-12; Luku 9:7-9)*

¹⁴ Yesu hətə təŋna yaav ke paa timpi. Mpróyó wulav Heləti nu Yesu təŋ. Na yəlaa ləlaa náá təŋ si: Iso Lom Solv Yohaani ílé i femna. Pə təw ké i wena piti təma lapu pəsuyu.

¹⁵ Ilena ləlaa si Ilii luna.

Pə kaasi ləlaa ná təŋ si ləŋtaa Iso kuyəyətutu teləsəlaa taka nəyoluyu.

¹⁶ Heləti nu mpv, ilena í tə si: Lom Solv Yohaani wei i nyuyu ma yəlaa na pá seti tə inu i femna.

¹⁷ Nn kəpam, wulav Heləti inu i ka təmna si pá kpa Yohaani na pá həkə-i na pá tu-i saləka taa. Pə taya pulv təw ké Heləti lapa mpv. I ka kpaɣa i taalv Filipu alv Helətiyati ké. ¹⁸ Ilena Yohaani yəyətɩ-i si: Pə ta muna si n leeki nyá taalv alv na n suna nyá ti. ¹⁹ Mpróyó Helətiyati taa wuna Yohaani ke səsəm, na í pəkəɣi si i ku-i. Ama Heləti təw i ta pəsi na í la pulv. ²⁰ Pə taya pulv təw, wulav Heləti nyáma si Yohaani ké yulv kupaŋ, i ké Iso yulv. Pəyele i nyanɣana-i ké, na í kentiɣi i təw. Ye i nu Yohaani təm pə pəkələɣi-i i taa ké. Paa na mpv i nyulaya si í nuki-ti.

²¹ Mpróyó wulav Heləti luluyu kuyaku acima talaa. Na í la acima na í yaa i kawulaya taa səsaa səsaa na yoolaa səsaa, na Kalilee tətə taa nyuyu nyáma nyuyu nyáma. Sese pə wee si kuyaku ŋkuyv Helətiyati ká hiki mpi i pəkaya tə. ²² Mpróyó Helətiyati inu i pəelə suv timpi yəlaa see mpv tə na í paa. Ntəna pə la Heləti na i muɣlaa mpeye ləleŋ. Tənaya Heləti təma pəelə inu si: Sələmɩ-m mpi n caa tə, maa ha-ŋ.

²³ Haləna Heləti tuu si paa mpiyi i sələma-i, inu i ká ha-i. Paa inu i kawulaya mayamaya həyəlvu.

²⁴ Pəelə inu i luwa, iləna í polo i pəəsi i too si: Pepeye ma sələmi-i?

Iləna toto cə-i si: Tə si í ha-η Isə Ləm Səlv Yoħaanu nyuvu. ²⁵ Tənağa i mələ wulav kin ke kprakpa na í tə si: Ma caa si í ha-m Isə Ləm Səlv Yoħaanu nyuvu ke nyənağa taa ké cəneye nəənə.

²⁶ Mpróyú wulav Heləti lanje wakəla səsəm. Ama i tēma tuuu ke i mūlaa mpe pa tēna pa isentaa, ilə pə fəi si i ká kisi. ²⁷ Tənağa i tila tanlaa taa nəyəlvu kprakpa si í polo í kəna Isə Ləm Səlv Yoħaanu nyuvu. Iləna tanlv náá tē saləka nan taa na í seti Yoħaanu nyuvu. ²⁸ Na í tu-kuvu nyənağa taa na í kəə í cəla pəelə inu, na ilé i polo í cəla i too. ²⁹ Yoħaanu ifalaa nu mpv, iləna pá polo pá kpağa Yoħaanu na pá pi.

Yəlaa iyisi kakpası caləsvu

(Matiyee 14:13-21; Luku 9:10-17; Yoħaanu 6:1-14)

³⁰ Mpróyú Yesu tillaa mələa, iləna pá keesi-i pə tēna mpi pa lapa na pa seyeśaa tə. ³¹ Mpa pa pukaya Yesu kin, na mpa pa kulayaa si pa kpeη tə pa pağale fəi keesvu. Haləna Yesu na i ifalaa pa ta na isə si pá təğə təğəv mayamaya. Iləna Yesu tə i ifalaa si: I kəə na té luna kpeηa ke timpi nəyəlv fəi tə na í heesi pəcə mayamaya.

³² Mpróyú Yesu na i ifalaa pa svv kpuľvu ke pa tike na pá tēna kpeηa tə.

³³ Ama yəlaa pağale loosa-we na pá nyi-weye kprakpa. Iləna yəlaa lu acaləe acaləe na pá kpağa asewa na pá laalı-weye tənaya tate.

³⁴ Yesu luna kpuľvu taa na í na yəlaa samaa, iləna pa təm lapı-i pətəətəle ke səsəm. Pə taya pulv təə, pa nəyəśəna ké isu heeη wei i feina tiikilu tə. Mpróyú i seyeśa-weye səsəm. ³⁵ Pə kəma taanaya iləna i ifalaa polo na pá təmı-i si: Cəne ké nyutu taa ké, na ilim tēma. ³⁶ Təğəni-we na pá yeli kutəğəv yavv ke pəcəlv pəcəlv cacakəη tē na pə acaləe taa.

³⁷ Tənağa Yesu təma-we si: Mu hana-weye təğənağa ke mə mayamaya.

Mpróyú Yesu ifalaa pəśa-i si: Paa tu polo na té ya kutəğəv ke Liyitee nyəğətv ηmυnυv (200), pu tala yəlaa paneye we?

³⁸ Tənağa Yesu təma-we si: I polo na í wiili na má ná, potopotonaa isənağa í wəna?

Yesu ifalaa wiilaa, iləna pá heeli-i si: Potopotonaa kakpası na pə kaası tiina ke naale.

³⁹ Mpróyú Yesu təma i ifalaa si: I cağası samaa tənaya tintika tintika ke nyələwee tə. ⁴⁰ Tənağa pa cağa loosi, ləlaa ke nunəwa (100) nunəwa (100), ləlaa ke nule na naanəwa naanəwa. ⁴¹ Tənağa Yesu kpağa potopotonaa kakpası na tiina naale inu, na í teki isə na í seə Isə ké í na təmlə, na í fağa-we na í cəla i ifalaa si pá tala yəlaa. Na í tēsi tiina naale ke mpv tətə, na pá tala pa tēna təpai. ⁴² Mpróyú pa tēna pa təğaa na pá haya. ⁴³ Na i ifalaa koti həyəlası nsi si kpisaa tə, na pə su təkəη naanəwa na naale. ⁴⁴ Mpa pa təğə mpv tə pa taa apalaa nyəəη tala isu iyisi kakpası (5000).

Yesu təntə ke lvm təə

(Matiyee 14:22-33; Yoħaanu 6:15-21)

⁴⁵ Mpróyú Yesu təma i ifalaa ke pə waalı ké kprakpa si: I svv kpuľvu na í tē-m nəğə na í tēśəna Pētesaita icate təə. Iləna Yesu náá saalı tēna na í paasəna samaa yasuvu. ⁴⁶ Pa ya təma, iləna Yesu polo í kpa puvv nakvli kv təə ké Isə sələmuvu.

⁴⁷ Pə kəma yuvu, ilə kpuľvu tala tenku həkv taa kələ, na Yesu we i tike ke tetv təə.

⁴⁸ Mpróyú i loosa-we na pá saaki kpuľvu pə fəi pə polo. Heelim makı tuləηa ké na pə mələğəna-we na waalı waalı. Mpróyú Yesu təma lvm təə na í puki pa kin. Saa inu pə wəśəna kampaη koou ke mpv. ⁴⁹ Pa na-i na í təη lvm təə, iləna pá hvv

sı asənaalı, na pá sũv kapusi mapv. ⁵⁰ Pə taya pulv təə, pa təna pa naakaya-i mpv tə pə lapa-weyə səyəntv kə səsəm ké. Ama i təma-we sı: I təki tənəh, maya, í taa nyá.

⁵¹ I yəyətə mpv, iləna í kra pa kin kə kpulvuyv taa na í caya na heelim hēē, na piti kra i ifalaa kə səsəm. ⁵² Pə taya pulv təə, pa ta cəkəna potopotonaa mpē pa piti təmle kə pa lan̄kpusəh təə.

*Kv̄təntvnaa waasvuyv kə Kenesaletv
(Matiyee 14:34-36)*

⁵³ Yesu na i ifalaa pa tēsa tēsuyv kə lvm na pá tala Kenesaletv tetv taa, iləna pá tv pa kpulvuyv na kv̄təh. ⁵⁴ Yesu luna kpulvuyv taa ké kprakpa, iləna yəlaa nyəmi-i. ⁵⁵ Tənaya yəlaa sũv cəəv kə tetv təna taa, na pá keli kv̄təntvnaa na pa kv̄həntəh na pá pukina-weyə timpv timpv pa nukv sı i wēē tə. ⁵⁶ Paa timpviyi Yesu polaa te, paa isv acalisi taa, paa acalēē səsəəna taa, paa cacakəh tēē, yəlaa kəhayaana pa kv̄təntvnaa ké na pá husəyi-weyə icatē patəma taa, na pá wiikina-i sı í yelev na pá tokina i kpai ntũmpēē mayamaya. Na pa təna mpa pa tokina i kpai in̄i tə pə waa-wē.

7

*Falisanaa kv̄seyesətv kə kətasi təə
(Matiyee 15:1-9)*

¹ M̄p̄ȳȳ Falisanaa na Isə Təm seyesəlaa napəli pa luna Yosalem na pá kəə na pá kotina Yesu. ² Pa nawa sı i ifalaa lēlaa təkəna niñ asilima, paa sañəyi isv Isə sēētv taa yulv ká la na p̄écó í təȳə tə.

³ Tampana m̄p̄ȳȳ pə wēē, Falisanaa na Yuta nyəma lēlaa təna təkə pa caanaa kulaputv kə teu ké. Ye pa ta sañ pa niñ təcēicēi paa təkī. ⁴ Ye pa kəmnə kv̄yakv na pá ta sə lvm, paa təkī kv̄təȳəv. Na p̄ē kaasi pa təhəyi ləh̄taa kulaputv lentənaa isv kəp̄vnaa nyaalvuyv, na nyənasi, na taanusēnaa, na kv̄həntəh pə nyaalvuyv, na yaasinaa payalē kə mpv.

⁵ Pə təə kə Falisanaa na Isə Təm seyesəlaa pa p̄əəsa Yesu sı: Pepe təə kə nyá ifalaa ləwa ta caanaa kulaputv na pá təkəna niñ asilima kə mpv?

⁶ M̄p̄ȳȳ Yesu cə-wē sı: Pə wē isv Isayii ka nawa cēsəlaa mēyē təkēlekele na p̄écó í h̄maa m̄ə təm kə i takəlaya taa sı:

Nəȳə taa kə yəlaa panē pa sañi-m yem.

Paa caa-m paa p̄əcəȳə hatoo pa taa.

Isə yəȳətəna mpv.

⁷ Pa sēēki-m yem ké.

Pa kraya yəlaa kv̄ȳəȳətutv

na pá seyesəyi isv Isə nyəntv.

⁸ M̄p̄ȳȳ Yesu təma-wē sı: I yeki Isə kv̄heelitu ké na í paasəȳəna yəlaa kv̄seyesətv.

⁹ M̄p̄ȳȳ Yesu tasa-weyē yəȳətvuyv sı: I kraya Isə kv̄heelitu na í fiyitina waali, na í paasəna m̄ə mayamaya m̄ə kv̄seyesətv. ¹⁰ Moisi ka yəȳətāa sı: Se nyá caa na nyá too. Na tətə sı: Ye wei i tvv i caa yaa i too, isv pa kv̄-i. ¹¹ Ama mē m̄ə seyesəyi sı yulv p̄əsəyi na í heeli i caa yaa i too sı: Mpi ma ləsa ma wēnav taa sı maa tena-ñ tə pə p̄əsa kəəpan. (Isə kv̄haham kə pa yaa mpv). ¹² Mu tasəyi yeluyv sı yulv í səna i caa yaa i too tətə. ¹³ Tənē in̄i mayamaya kə í wakələȳəna Isə Təm na m̄ə kv̄seyesətv n̄ti í teləsəyi təma na í wēē tə. Na í lakv lentənaa kə payalē kə mpv tətə.

*Mpi pə lakv yulv kə isayav tə
(Matiyee 15:10-20)*

¹⁴ Pələ pə waali Yesu tasa samaa kə yaav kə i kin̄ na í tə sı: Mə təna təpai í nu ma təm na í nyi sı ¹⁵ pulv fēi mpi pə sũvki yulv nəȳə taa na p̄ē tii i hiluyv taa na p̄ē

lapı-ı isayav tə. Ama mpi pə lukəna hatoo yulv lotu taa tə mpi pə lakəna-ı isayav. [16 Ye wei ı ke təm nulv pəntv ı nu.]

17 Yesu kəma na ı yeke samaa na ı svv təyaya, ılena ı ifalaa pəəsi-ı ituule nité tə yaasi. 18 Mıpúyú ı pəəsa-we sı: Pə kpeηna-me mə ta cekəna-təyələ? ı ta nyı sı pulv feı mpi pə svvki yulv nəyə taa na pə tii ı hiluyv taa na pə lapı-ı isayav tə? 19 Pə taya pulv təə, mpi pə svvki yulv nəyə tə ı hiluyv taa ké pə tiiki. ılena pə polo pə luna ı tapuyv tēē, pu cakı ı ləmayasēē kiη.

(Yesu yəyətə mıpúyú sı pə hólı sı yulv pəsəyı na ı təyə pə tēna).

20 ılena Yesu tasa-weyē heeluyv sı: Mpi pə lukəna yulv taa tə mpi pə lakəna-ı isayav. 21 Pə taya pulv təə, hatoo yulv taa ké ı lotu taa mayamaya ke ı caaləyəna isayav ke hvv na pəcó ı la-tı. Paa asilima kulapvtv, paa ηmuləm, paa yulvkvle, 22 paa wasaηkalətv, paa lelā nyəm nyulvuyv, na nyəməη na puçusuyv na yem yem lapv, na ısesēmlē na yələa çayanav, na təhəm na kumelentv. 23 Pə tənaya mpv yulv taa ké pə lukəna na pə laki-ı isayav.

Kanaan alv təm

(Matiyee 15:21-28)

24 Yesu lu tēna, ılena ı polo tetv nti tə wē Tiii çələ tə tə taa, na ı çaya təyaya nakəli ka taa. ı ta səəli sı yələa ı nyı ı təə. Paa na mpv tete ısu saηa tə pa tēma ı təə ké kulusuyv. 25 Alv nəyəlv ı pēliya ka hiina ıləyəv. Mıpúyú pa heela alv ınyəyı Yesu təm, ılena ı polo kprakpa ke Yesu kiη na ı hoti ı tēē. 26 Alv ıni ı ké piitim lempi tv ké. Pa lola-ı Fenisii ke Silii tetv taa. Mıpúyú alv ıni ı tēma Yesu sı ı təyənı ı pēliya ηke ka ıləyəv. 27 ılena Yesu náá çə-ı sı: Yele na piya haçə na pəcó. Pə ta mvna sı pá kpaçə piya təyənaya na pá tv hası.

28 Tənaya alv ıni ı çə-ı sı: Hai, ma çē, ye piya təkı na pə pvtvta atē, hası təyəyı na sı təəsəyı mēē.

29 Mpuyvle Yesu sı: Nyá kvçəçətv tənē tə təə kpe. Nyá pēelə ıləyəv sewa.

30 Tənaya alv ıni ı ha lumaya na ı kpe ı tē. ı talaa ılena ı mayana ı pəyaya hēnta kato təə, na ıləyəv tēma seu.

Ntam kaayəyətaya waav

31 Pəle pə waalı Yesu lu Tiii tetv na ı tēηna Sitəη na ı fayana timpı pa yaa sı Acalēē Naanvwa tə, na ı məli Kalilee tēηku kiη. 32 Mıpúyú pa kəna-ı ntam nəyəlv, ı matəyı kvmatv ké, ı pəsəyı yəyətaya. Na pá wiina Yesu sı ı tənı niη ke ı təə. 33 Yesu ləsa-ı kpeηa, ılena ı svvı ı mpee ke ı ηkpaηη taa na ı la ntayama ke ı mpəle təə na ı taa ı nsəmlē. 34 Na ı teki ı ıse na ı tisi feesuyv na ı tə sı: Ifəfata. (Təm nti tə hvwēē nté sı: Tvli na pa tē taa).

35 Tənaya ntam ηkpaηη tula kprakpa, na ı nsəmlē hēti na ı svv yəyətaya ke teu. 36 ılena Yesu kpaalı pa tēna sı pá taa heeli-təyı nəyəlv. Ama waatv ınyəyı pēle pa svv-təyı kpaaluyv. 37 Mıpúyú pə lapa yələa ke piti ke səsəm pə tu feı, na pá tēη sı: Waasuyv nté ı waasəyı yaa. ı laki na ntamaa mayamaya náá nuki na kamumusi náá yəyətəyı.

8

Yələa iyisi liyiti (4000) çaləsvyv

(Matiyee 15:32-39)

1 Kvyeηη ıni ı taa, samaa tasa kotuyv ke səsəm, pa feina kvətəyəv. Tənaya Yesu yaa ı ifalaa na ı tə-wē sı: 2 Yələa panē pa təm wē-m pətəətələ. ı nyənı kvyeηη tooso kələ pa wē ma kiη çənē na pa kvətəyəv tēma. 3 Ye ma yələa sı pá kpeηa nyəyəsı, lelā ká kpisi tənəη ke mpaaav taa. Pə taya pulv, pa paçalē lu poolvηj ké.

⁴ Tənaɣale ɪ ifalaa sɪ: Leye yulɔ ná hikiyi təɣənaɣa ke nyutu taa cəne na í cela kɔpiŋ kɔne kɔ təna?

⁵ Ulena Yesu pəəsi-wɛ sɪ: Potopotonaa isənaya í wɛna? Ulena pá cə-ɪ sɪ: Naatosompəɣɔlaya ké.

⁶ Ḿpɔ́ɣú Yesu heela samaa sɪ: ɪ caya ate. Tənaɣa ɪ kpaɣa potopotonaa mpe pa naatosompəɣɔlaya na í sɛɛ Isə ké í na təmlɛ, na í faya-wɛ na í cela ɪ ifalaa sɪ: ɪ cəɔ na í tala-wɛ. Na pɛle pá la mpɔ. ⁷ Paa wɛna tiina səkpena ke pəcə tətə. Ḿpɔ́ɣú Yesu sɛɛ Isə ké í na təmlɛ ke pə təɔ, ulena í tə ɪ ifalaa sɪ pá tala-wɛɣɛ-yɛ tətə. ⁸ Ḿpɔ́ɣú pa təna pa təɣaa na pá haya. Ulena ɪ ifalaa kɔti həɣɔlasɪ nsi sɪ kpisaa tə na pə su təkɔŋ naatosompəɣɔlaya. ⁹ Pəyele yəlaa mpa pa təɣaa tə pa nyəɔŋ ka tala isɪ iyisi liyiti (4000). Pə tɛma mpɔ, ulena Yesu tə-wɛ sɪ pá kpe. ¹⁰ Ulena ɪni na ɪ ifalaa pá kpa kɔlɔɣɔ taa ké kpaɣaa na pá polo timpi pa yaa sɪ Taləmanuta tə.

Falisanaa sələmvɔ ke Yesu piti təma
(Matiyee 16:1-4)

¹¹ Ḿpɔ́ɣú Falisanaa kəma na pá sɔv Yesu ke kpeəsənaɔ. Na pá kuuki ɪ nəɣə sɪ í la piti təmlɛ natəli na pə h́lí sɪ ɪ toŋ luna Isə kiŋ. ¹² Tənaɣa Yesu məla ɪ taa ké teu na í tə sɪ: Kɔfalaŋ yəlaa mɛ, í pɛəkəɣi piti təmlɛ suwe? Tampana ke ma heeliyi-mɛ, í kaa na piti təmlɛ natəli se.

¹³ Ḿpɔ́ɣú ɪ yela-wɛ na í tayanɪ kɔlɔɣɔ taa ké kpaɔ na í tɛsəna kɔtɛŋ lɛŋkɔ təɔ.

Falisanaa na Heləti pa kəkɔsɔm
(Matiyee 16:5-12)

¹⁴ Yesu ifalaa ka səɔ kɔtəɣəv kpaɣaɔ. Potopoto kɔlɔm ka wɛnna pa kiŋ ke kɔlɔɣɔ taa. ¹⁵ Ulena Yesu kpaali-wɛ sɪ: ɪ la laakali na Falisanaa na Heləti pa kəkɔsɔm.

¹⁶ Ulena ɪ ifalaa sɔv təmaya təm sɪ: Tə fɛina potopotonaa təɣə ɪ yəɣətəɣi mpɔ.

¹⁷ Yesu nu nti pa təŋna yəɣətɔɣɔ ke mpɔ tə, ulena í pəəsi-wɛ sɪ: Pepe təɔ ké í təŋ sɪ í fɛina potopotonaa tə pə təɔ? Haləna saŋa í ta cəkəna kele? ɪ ta nyənta kele? Pə kɔ mə layatɔ ke? ¹⁸ ɪ wɛna isɛ pəyele u naaki? ɪ wɛna ŋkpaŋŋ pəyele u nukɪ? ɪ səɔwaya? ¹⁹ Saa wei ma faya potopotonaa kakpasɪ na yəlaa iyisi kakpasɪ (5000) təɣə tə, təkɔŋ isənaya kəkɔpɪsasɪ suwa na í kpaɣa? Ḿpɔ́ɣú pa cəwa sɪ: Naanɔwa na naale. ²⁰ Pəle pə paasi waatɔ wei ma faya potopotonaa naatosompəɣɔlaya na yəlaa iyisi liyiti (4000) təɣə tə, təkɔŋ isənaya í tɔ həɣɔlasɪ kəkɔpɪsasɪ? Ulena pá tə sɪ: Təkɔŋ naatosompəɣɔlaya.

²¹ Ulena Yesu pəəsi-wɛ sɪ: Pə na pə mpɔ na ɪ ta cəkənta?

Yɔlɔm isɛ kuluyɔ ke Petəsaita

²² Pa tala Petəsaita, ulena pá kəna-ɪ yɔlɔm nəɣəɔɔ, na pá wiina-ɪ sɪ í tokina-ɪ. ²³ Ḿpɔ́ɣú Yesu həma ɪ niŋ taa na í luna ɪcatɛ waali, na í la ntaɣama na í taa yɔlɔm ɪni ɪ isɛ, na í tənɪ ɪ niŋ ke ɪ təɔ. Ulena í pəəsi-ɪ sɪ: N naaki pulɔ?

²⁴ Ḿpɔ́ɣú yɔlɔm kɔsa isɛ na í tə sɪ: Ma loosiyi yəlaa təcantəlaa na pá wɛ isɪ tuŋ na pá təŋ.

²⁵ Ulena Yesu tasa ɪ niŋ tənɔɣɔ ke yɔlɔm isɛ təɔ na pə waa-ɪ. Ulena í nyənɪ poolunɪ na í na pə təna təcɛɪɛɪ. ²⁶ Ulena Yesu heeli-ɪ sɪ í kpe. ɪ taa məli ɪcatɛ taa.

Piyɛɛ hɔlvɔv sɪ Yesu ké Mesii
(Matiyee 16:13-20; Luku 9:18-21)

²⁷ Yesu na ɪ ifalaa pa kula təna ulena pá tɛɛ Sesalee Filipɔ acalɛɛ taa. Pa wɛ mpaav taa ulena í pəəsi ɪ ifalaa sɪ: Yəlaa təŋ sɪ ma ké awe?

²⁸ M'p'ógú p'ele si: Pa t'əŋ si n k'é Lum Səlv Yohaani. L'elaa si Ilii, na l'elaa si n k'é Isə kuyəgətutu teləsəlaa taa nəgəlvu. ²⁹ Tənaɣa i p'əsa-w'e si: Na m'e se, mə huuki si ma k'é awe?

M'p'ógú Piyee nəgə təkpa'u si: N k'é Mesii.

³⁰ U'ena í k'paali-w'e si pá taa heeli-təyi nəgəlv.

Yesu səm na i fem pə təm
(*Matiyee 16:21-28; Luku 9:22-27*)

³¹ P'əle pə waali k'é i s'uv i ifalaa k'e heeluyu si: Pə w'e si Y'ulv Pəyaya má maa təgə k'nyəŋ k'e səsəm. Na ny'uvu ny'əma na kətəlaa səsaa na Isə Təm seɣesəlaa ká lə-m, ha'i pá kv-m. U'e maa fe pə kuyeeŋ tooso wule.

³² I heela-w'eɣe-təyi təfoo k'é yəlaa taa. M'p'ógú Piyee yaa-i k'preeŋa na í tək'i-i-ti. ³³ Tənaɣa Yesu pəsəna i ifalaa t'ə na í kaləna Piyee k'e teu si: Satan i t'e ma t'ə, nyá huw'e ta k'e Isə nyəna, yəlaa nyəna k'é.

³⁴ P'əle pə waali i yaa samaa na i ifalaa, u'ena í t'ə-w'e si: Ye wei i caa si í t'əŋ-i-m, p'ontu í la i t'əyi awusa, na í səgələyi i səm tesika na í t'əŋəyənə-m. ³⁵ Pə taya pulv, ye wei i p'ekəyi i weesuyu təc'ututu i t'əŋə səp'u. Ama wei í lapa i t'əyi awusa k'e ma t'ə, na ma Laapaali Kupaŋ t'ə, p'ontu ka hikina weesuyu. ³⁶ Ye y'ulv pəsaa na í hiki antulinya nyəm t'əna na in i maɣamaɣa í si i kawaaya nté we? ³⁷ Pul'əp'u w'e mpi y'ulv ká k'paɣa na í layasəna i weesuyu t'ə? ³⁸ Ye wei i s'əpa ma f'e'e yaa ma kuseɣesətu f'e'e k'e kvfaləŋ yəlaa pane mpa pa kisa Isə k'é t'əŋuyu na pá laki isayatu t'ə pa h'ekv, Y'ulv Pəyaya má maa si p'ontu f'e'e t'ətəgə ma məlvu wule k'e waatu wei maa k'ə na ma Caa teeli na isətaa tillaa nanŋ ny'əma t'ə.

9

¹ Yesu tasa-w'eɣe heeluyu si: Tampana k'e ma heeliyi-m'e yoo maa c'esəyi, mpa pa w'e c'əne t'ə pa taa l'elaa ká na Isə Kawulaya kəmna toma na p'écó pá si.

Yesu isəntaa layasv'v
(*Matiyee 17:1-13; Luku 9:28-36*)

² Kuyeeŋ naatoso t'əwa, u'ena Yesu k'paɣa Piyee na Saaki na Yohaani na pá polo p'uyv k'k'ul'v nakuli kv t'ə k'é pa tike. Tənaɣa i layasa pa isəntaa k'e k'pakraa. ³ Na i wontu paasi na t'ə h'ul'mi t'əlailai isu k'p'əŋk'p'om'ul'm na t'ə teeki k'ək'ə. Nəgəlv f'e'i a'te c'əne si i ká la na pul'əp'u h'ul'mi mp'u pə taka. ⁴ M'p'ógú i ifalaa tooso in i, pa nawa Ilii na Moisi na pá na Yesu pá yəgətəyi. ⁵ Tənaɣa Piyee t'əma Yesu si: Taca, isu t'ə w'ev c'əne isəntə in i t'ə pə w'e teu napələyi te. U'e pə m'una isu t'ə siki coka toosoɣo. Nyaya lent'e, Moisi k'e lent'e, na Ilii k'e lent'e.

⁶ Səgəntu k'pa Piyee na i taapalaa l'elaa na í laŋ kuyəgətutu t'əgə i yəgəta mp'u. ⁷ U'ena isəŋm'ontuyv nakuli kv k'ə na kv tak'i-w'e na pá nu pə yəgəta ŋm'ontuyv ŋkv kv t'e si: Ma luyv t'e Pəyaya nt'ə, í nuna-k'e.

⁸ Tənaɣa Yesu ifalaa caa pa taa na pa waali pa ta na nəgəlv. Ye pə taya Yesu tike k'e pa ná pa kiŋ.

⁹ Yesu na i ifalaa pa tiikayana p'uyv t'ə, u'ena Yesu k'paali-w'e si: I taa heeli nəgəlv k'e nti í nawa t'ə. Haləna kuyəŋku Y'ulv Pəyaya má maa si na má fe t'ə.

¹⁰ M'p'ógú Yesu ifalaa t'əka t'əm nt'əyi pa taa na pá p'əsəyi t'əma si: Pepeye səm na fem u'e?

¹¹ P'əle pə waali Yesu ifalaa p'əsa-i si: Pepe t'ə k'é Isə Təm seɣesəlaa ná t'əŋ si Ilii ká caaləna k'ənt'e?

¹² Tənaɣa Yesu c'ə-w'e si: Tampana, pə w'e si Ilii ká k'əna k'əcaalaya na í tayan i pə t'ənaɣa teitei na p'écó. Ye mp'u ntiyi pa ŋmaawa Y'ulv Pəyaya t'ə si kaa na k'nyəŋ k'e səsəm na pá la-k'eɣe nyaŋ? ¹³ Ama ma heeliyi-m'e si Ilii t'əma k'ənt'e na pá lana-i isu pa s'əlaa t'əgə teitei isu paa ŋmaav i t'əm t'ə.

Pu nəχəlv ı aləyaa loou
(*Matiyee 17:14-21; Luku 9:37-43*)

¹⁴ Yesu na Piyee we pa tala ifalaa lelāa kiŋ, ilēna pá mayana samaa kotina-we, na pá na Iso Təm seyesəlaa pá həŋ təm. ¹⁵ Tuu isu yəlaa nav Yesu tə pə yeyeta-weye səsəm nte, na pá seeki na pá puki ı seev. ¹⁶ Ilēna í pəəsı ı ifalaa sı: Nti tə təw kə mə na-we í həŋ?

¹⁷ M'p'ógú samaa taa nəχəlv ı cə Yesu sı: Taca, ma kəna ma pəyaya kə. Ka hii iləχəw kə na í la-keye kamumuka. ¹⁸ Paa timpixi pə kuləna iləχəw inı ı pətəxi-keye ateye. Na ka nəχəw taa lu kuhulaŋ, na ká saləxi ka kela na ka tənuyv kii təkəkilee. Ma wiina nyá ifalaa sı pá loo-ı, pa ta pəsi.

¹⁹ Tənağa Yesu təma sı: Yəlaa laŋkrusəŋ nyəma me, wee isənağa má na-me tii caya na má təkı mə kənyəŋ? ı kəna-m pəyaya ŋkeye cəne.

²⁰ M'p'ógú pəyaya nyəma pona-keye Yesu. Tuu isu iləχəw tu keesuγu Yesu tə, ı suv pəyaya ŋkeyele selisuγu ke teu. Haləna ká hoti ate na ká pilimi na kuhulaŋ lukəna ka nəχəw taa. ²¹ Ilēna Yesu pəəsı ka caa sı: Waatu wei kə pə caala-keye lapu ke mpv?

M'p'ógú pəyaya caa cə-ı sı: Hatoo ka pəcaatu pətəpətə taa kə. ²² Təm payale ke iləχəw pətə-keye kəkə taa na lum taa sı ká sı. Mpv tə, hai, ye n ka pəsi nyəni ta pətətəle na ŋ waası-tv.

²³ Tənağa Yesu təma-ı sı: Pepe təw kə n təŋ sı ye ma pəsəxi? Ye yulv təma ı taa na Iso, pulv fəi mpi ı kpisiyi tə.

²⁴ M'p'ógú pəyaya ŋke ka caa mapa kapuka sı: Ma təma Iso na ma taa. Ilē səna-m na pə səsı.

²⁵ Yesu nawa samaa kotiyina-we, ilēna í kaləna iləχəw inı, na í təm-ı sı: Iləχəw nyá wei n pəsəxi yəlaa ke kamumusi na ntamaa tə, ma heeliyi-ŋ kulumağa sı ŋ se pəyaya kanə ka waalı. Taa tasa-keye təŋuyv.

²⁶ Tənağa iləχəw inı ı kiisaa na í paası na í selisi-keye teu, ilēna í se ka waalı. M'p'ógú pəyaya fiyinaa. Haləna yəlaa tə sı ka səpağa təkrem. ²⁷ M'p'ógú Yesu kpa ka niŋ taa na í kəsi-ke na ká səŋ iso.

²⁸ Yesu kəma na í suv təyaya na í na ı ifalaa pá caya, nəχəlv ta siti pa taa. Ilēna ı ifalaa pəəsı-ı sı: Pepe təw kə tə ta pəsi na tə loo iləχəw inı?

²⁹ M'p'ógú Yesu cə-we sı: Iləχəw isu mpv, ye pə taya Iso sələmuyv na sələmuyv, pulv u təχəŋəxi-ı.

Yesu səm na ı fem pə təm tətə
(*Matiyee 17:22-23; Luku 9:43-45*)

³⁰ Yesu na ı ifalaa pa lu təna, ilēna pá təsi Kalilee tənku. Yesu luyv fəi sı pá nu ı taŋ. ³¹ Pə taya pulv, ı seyesaya na í heeliyi ı ifalaa sı: Paa tv Yulv Pəyaya maya yəlaa niŋ taa na pəle pá kv-m. Ama maa fe pə kuyeyəŋ tooso wule.

³² Ilē ı ifalaa ta cəkəna təm təne. Pəyele pa nyamna tə pəəsuyv.

Səsəəntv təw həm
(*Matiyee 18:1-5; Luku 9:46-48*)

³³ Yesu na ı ifalaa pa tala Kapənahum, na Yesu suv təyaya taa, ilēna í pəəsı ı ifalaa sı: Ntiyi í kpəesayana təmağa mpaav taa?

³⁴ M'p'ógú ı ifalaa suma. Pə taya pulv təw, pa həŋaya səsəəntv təw kə mpaav taa kə. ³⁵ Tənağa Yesu caya na í yaa pa naanəwa na naale ke ı kiŋ na í heeli-we sı: Ye wei ı caa ı la mə nəχəw təw tv, pəntv ká pəsi ı təxi mə taa səkpelu kə, na mə təna mə təmle tv.

³⁶ M'p'ógú ı kpağa peiya na í su-keye pa isəntaa na í wayalı-ke. Ilēna í tə-we sı: ³⁷ Ye wei ı mowa peiya kanə ka taka kə ma nyuyv təw, maya pəntv mowa. Na wei

ı tu m̄-m pə taya ma tike ke ı m̄wa. Ama p̄ntu kpeɲna wei ı tila-m t̄yɔ na ı m̄.

*Wei ı fei ta t̄ɔ ı k̄e ta kolontu
(Luku 9:49-50)*

³⁸ M̄p̄ȳȳ Yoħaani heela Yesu si: Taca t̄ nawa n̄ȳɔlv na ı looki al̄yaa na nyá h̄te. P̄c̄ɔ u t̄ɲ̄ȳı-tv. Uena taa kisina-ı.

³⁹ Ama Yesu c̄wa Yoħaani si: ı taa taɲı-ı si ı taa la. Pə taya p̄lv t̄ɔ, n̄ȳɔlv fei wei ı p̄s̄ȳı na ı la piti t̄ml̄e na ma h̄te ton̄ na ı te na ı ȳȳɔtı ısayatv ke ma t̄ɔ k̄e kpakpaa t̄ɔ. ⁴⁰ Ye ȳlv ta ke ta kolontu, ta nȳɲ̄ k̄e te. ⁴¹ Na ye wei ı ha-m̄ȳe l̄m̄ sasala ane si ı k̄e Kilisiti nȳɔma, p̄ntu kaa laɲ p̄ kas̄ȳaya.

*L̄lv tusuyv s̄ȳɔntv
(Matiyee 18:6-9; Luku 17:1-2)*

⁴² M̄p̄ȳȳ Yesu t̄ma si: Ye wei ı lapa na piya nsi si m̄ ma t̄m ke ıs̄nt̄ t̄ si taa nak̄li p̄ntı, p̄ n̄ȳɔs̄na p̄a paa p̄ntv luyv t̄e k̄e p̄w na p̄a tv̄ı-ı ten̄ku taa.

⁴³ Ye nyá niɲ tusiyina-ɲ ısayatv lapv taa, setı-ı. Sana ń sv̄ weesuyv k̄v̄paɲkv taa na niɲ k̄lv̄m̄ɲ̄, na mpi n̄ ka w̄ena nyá niɲ t̄na na p̄a p̄eti-ɲ t̄naas̄le s̄s̄ɔle taa k̄e k̄k̄ɔ ɲka kaa ten̄ t̄ ka taa t̄ɔ. [⁴⁴ T̄na sonsompee nna a t̄k̄i ȳlaa nantv t̄ aa s̄k̄i. P̄ȳele k̄k̄ɔ u ten̄ paa p̄c̄ɔ.] ⁴⁵ Ye nyá n̄ɔh̄le tusiyina-ɲ ısayatv lapv taa, setı-t̄e. Sana ń sv̄ weesuyv k̄v̄paɲkv taa na n̄ɔh̄le k̄lv̄mt̄le, na mpi n̄ k̄a w̄ena n̄ɔh̄e naale na p̄a p̄eti-ɲ t̄naas̄le s̄s̄ɔle taa t̄ɔ. [⁴⁶ T̄na sonsompee nna a t̄k̄i ȳlaa nantv t̄ aa s̄k̄i. P̄ȳele k̄k̄ɔ u ten̄ paa p̄c̄ɔ.] ⁴⁷ Ye nyá ıs̄le tusiyina-ɲ ısayatv lapv taa, h̄ȳɔsı-t̄e. Sana ń sv̄ ıs̄ Kawulaya taa na ıs̄le k̄lv̄mt̄le na mpi n̄ k̄a w̄ena ıse naale na p̄a p̄eti-ɲ t̄naas̄le s̄s̄ɔle taa t̄ɔ. ⁴⁸ T̄na sonsompee nna a t̄k̄i ȳlaa nantv t̄ aa s̄k̄i. P̄ȳele k̄k̄ɔ u ten̄. ⁴⁹ Pə taya p̄lv t̄ɔ, paa piti ȳlaa t̄na t̄ɔ k̄e k̄k̄ɔ ısu pa tv̄k̄ȳv t̄m ke t̄ȳɔnaya t̄ɔ t̄ɔ.

⁵⁰ T̄m k̄e p̄lv̄p̄v mpi p̄ waas̄ȳı t̄ȳɔ. Ama ye t̄m l̄ɲ s̄pa, p̄ep̄ȳe paa la na p̄ l̄ɲ ıni ı tasa m̄lv̄ȳv? ı w̄ena t̄m ke m̄ taa na ı w̄ena t̄ma na lelen̄.

10

*Alv na apalv pa yav t̄m
(Matiyee 19:1-12; Luku 16:18)*

¹ Yesu lu t̄na, ılena ı polo Yuta tetv taa na Yaatanı p̄ȳɔ waalı. Uena samaa tasa kotuyv ke ı kiɲ ke s̄s̄m, na ı niki-w̄ȳe s̄ȳes̄ȳv ısu ı tu lakı t̄ɔ.

² M̄p̄ȳȳ Falisanaa nap̄li pa polaa si pa kuuki ı n̄ȳɔ. Uena p̄a p̄ɔsı-ı si: Ta m̄p̄aav taa ȳlv p̄s̄ȳı na ı t̄ȳɔni ı alv na?

³ T̄naya ı p̄ɔsa-w̄e si: Ntiyi Moisi ka heela-m̄e si ı la?

⁴ Uena p̄ele p̄a c̄-ı si: Moisi ná ha m̄p̄aav si ȳlv p̄s̄ȳı na ı ɲmaa ı alv ke kisuyv tak̄laya na ı t̄ȳɔni-ı.

⁵ M̄p̄ȳȳ Yesu c̄-w̄e si: M̄ laɲkp̄us̄ɲ̄ t̄ɔ k̄e Moisi ɲmaa-m̄ȳe kus̄sutv nti. ⁶ Ama hatoo antulinya ɲm̄av kancaalaya taa ıs̄ ɲma apalv na alv k̄e. ⁷ Pə t̄ɔ k̄e apalv k̄a ye ı caa na ı too, na ı na ı alv p̄a caya. ⁸ Na pa naale p̄a p̄ası ȳlv k̄lv̄m̄. Saa ıni pa ta ke ȳlaa naale t̄t̄ɔ. Ama pa p̄asa ȳlv k̄lv̄m̄ k̄e t̄k̄ɔɲ. ⁹ Ye m̄p̄v ıle, ȳlv ı taa yası mpi ıs̄ kp̄entaa t̄ɔ.

¹⁰ Pa k̄ma na p̄a sv̄ t̄ȳaya, ılena ı ifalaa t̄yanı-ı t̄m p̄ɔsv̄ȳv ke nti ıni t̄ taa. ¹¹ Uena ı c̄-w̄e si: Ye ȳlv t̄ȳɔna ı alv na ı kp̄aya l̄lv, ı wak̄l̄na kancaalaya nȳɲ̄, p̄c̄ɔ ı lapa wasaɲkal̄tv. ¹² Na m̄p̄v t̄t̄ȳɔ na alv, ye ı kisa ı paalv na ı saa k̄falv, ı lapa wasaɲkal̄tv.

*Piya s̄ak̄pesi k̄v̄p̄antv kooluyv
(Matiyee 19:13-15; Luku 18:15-17)*

¹³ Yəlaa pukayana piya ke Yesu si í tənı si təw kə niñ. Ama ı ifalaa kaləna si kəntaa. ¹⁴ Yesu ná mpv, ile pə ta maya-ı. İlena í tə ı ifalaa si: ı yele na piya kəw ma kiñ, í taa kayatı-sı. Pə taça pulv təw, mpa pa we ısu piya tə, mpe pa tənna İso Kawulaya. ¹⁵ Ma heeliyi-meçe tampana si ye wei ı ta pəsi ısu pəyaya na İso təçə ı təw kə kawulaya, pıntv kaa la ka tv ke paa pəcə.

¹⁶ İlena Yesu kpaça-səçi ı niñ taa na í tənı niñ ke si təw, na í kooli-səçi kvpantv.

Yvlv toñ tv təm

(Matiyee 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ Yesu tvkaya mpaav, ilena apalv nəçəlv í kpaça asewa na í kəw í luñ ı tēe na í pəəsi-ı si: Taca kupañ, pepeçe pə wee si maa la na má hiki weesuyv ηku ku tēñ tə?

¹⁸ Tənaça Yesu pəəsi-ı si: Pə lapa ı səna na n̄ yaa-m si kupañ? Nəçəlv ta ke kupañ ye pə taça İso tike. ¹⁹ Ntəñ n nyəmə nti pa suwa si: Taa kv yvlv, taa la wasaηkalətv, taa ηmulı, taa suu ləlv ke təm, taa puçusi lələa. Se nyá caa na nyá too tə?

²⁰ M̄púçú apalv ıni ı cə-ı si: Taca, ma təka kəsəsutv nti tə tənaça hatoo ma pəcaatv kə.

²¹ M̄púçú Yesu nyəna-ı təpiññ, ilena ı luçv lapı-ı, na í təmı-ı si: Kulvmtv tike təkəñ kaasəna-ñ lapv. Polo na n̄ pəeti pə tənna mpi n wəna tə, na n̄ tala konyəntvnaa ke pə liyitee, na cele n̄ svv toñ ke ıətəa. Ye n tēma m̄púçú lapv, ile n kəw na n̄ təñı-m.

²² Ama apalv ıni ı nu mpv, ilena ı ısentaa nyəñ na ı lanle wakəli tətəçətəçə na ı tēe. Pə taça pulv təw, ı ka wəna kə pə tu feı.

²³ Yesu caa ı ifalaa ısentaa, ilena í heeli-we si: Ama liyitee nyəma İso Kawulaya svvv we katə kə pə tu feı.

²⁴ Təm nti ı yəçəta mpv tə tə lapa ı ifalaa ke piti. İlena Yesu tasa-weçe heeluyv si: Nnn, ma piya, si yvlv í svv İso Kawulaya taa tə pə we katə kə fa. ²⁵ İsəna mpi pə we yooyoo kə katə si í svvna pənyalaya puvçv na í lu tə, mpv tətəçə pə we liyitee tv ke katə si í svv İso Kawulaya taa. Halı pə tu tēe mpv.

²⁶ Tənaça pə tasa-weçe piti lapv ke səsəm, na pá təñ tēma si: İle awe ka tvləna nteçe-tı le?

²⁷ M̄púçú Yesu nyəna-we, ilena í tə-we si: Yəlaa kiñ ke pə feı pəsuyv. Ama İso kiñ pə feı mpv. Pə taça pulv təw, İso u kpisiyi pulv.

²⁸ Tənaça Piyee təma-ı si: Təv, ta yela pə tənna təkpataa kə na taa hu nyá waalı.

²⁹ İlena Yesu cə-ı si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəçi, ye nəçəlv yela ı təyaya, yaa ı taalvnaa na ı kəçənaa, yaa ı newaa, yaa ı too, yaa ı caa, yaa ı piya, yaa ı haləmnaa ke ma təw, na Laapaalı Kupañ təw, ³⁰ pu ha pıntv ke pə təm nunvwa (100) kə atə cəne na pəcə. Paa tēesi, paa taalvnaa, paa kəçənaa, paa newaa, paa toonaa, paa piya, paa haləmnaa, na pə tənaça m̄púçú wahalanaa taa. Pəyele ı səm waalı ı ká weena weesuyv ηku ku tēñ tə. ³¹ Mpa pa we ləlv kə kayana tə, pa taa paçale ká məli waalı. Na waalı nyəma paçale náá məli ləlv.

Yesu səm na ı fem təm tətə

(Matiyee 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Pa we mpaav taa na pá puki Yosalem, ilena Yesu tēe ı ifalaa ke nəçə, na pele pá təñna piti. Na mpa pele pa tənaça-we tə pele pa caçana səçəntv. M̄púçú Yesu taçana yaav ke pa naanvwa na naaleçe ı kiñ, na í heeli-weçe mpi pu mayana-ı nəçəntə tə. ³³ Nti ı heela-we təçəle si: Təv, tə puki Yosalem ısəntə tə, paa kpaça Yvlv Pəyaya má na pá tv-m kətəlaa səsaa na İso Təm seçesəlaa pa niñ taa. Paa tə si pá kv-m. Paa kpaça-m na pá tv-m mpa pa ta nyı İso tə pa niñ taa. ³⁴ Pele paa paana-m na pa tə-m ntaçama, na pa casa-m akpatēe. Pəle pə waalı ilena pá kv-m. Ama maa fe pə kvyeñ tooso wule.

*Mpi Saaki na Yohaani pa sələmaa tə
(Matiyee 20:20-28)*

³⁵ Pəle pə waali, Sepetee pəyalaa Saaki, na Yohaani, pa pola Yesu kin na pá təmi-i si: Taca, tə caa si n la-tuyu mpi tu sələmi-η tə. ³⁶ Tənaɣa Yesu pəsa-we si: Pepeye í caa si má la-me?

³⁷ Mpróyú pa cəwa si: Saa wei n ka weε nyá teeli kawulaya taa tə tə caa si n yele na tə caɣa nyá cəb. Ləlv ke nyá ntəɣəη tə, na ləlv ke nyá mpətəη tə.

³⁸ Tənaɣa Yesu pəsa-we si: I ta nyi mpi í sələməyi tə yeε? I pəsəyi na í təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə? Paa sə-m Isə lum mpi tə, í pəsəyi na í sə-wi?

³⁹ Mpróyú pa cəwa si: Tu pəsi.

Ulena Yesu cə-we si: Tampana, í ká təɣə wahala səsə wei maa təɣə tə, na í sə Isə lum mpi paa sə-m tə yaa. ⁴⁰ Ama pə taɣa ma ləsəɣəna mpa paa caɣa ma ntəɣəη tə yaa mpa paa caɣa ma mpətəη tə tə. Mpa pa tə Isə tayana lona ane tə pele pa kena a nyéma.

⁴¹ Yesu ifalaa naanəwa wei i kaasaa tə ílé i na mpv, ulena i taa wuna Saaki na Yohaani. ⁴² Tənaɣa Yesu yaa pa təna na í tə-we si: I nyəma si mpa pa nyənəyi isu yəlaa awulaa tə pele pa təkí kawulaya ke ləlaa tə. Na mpa pele pa ké kufeelaa tə pele pa ηmakələyi səkpeema. ⁴³ Pə fei mpróyú mə kin se. Nti təɣəle si, ye mə taa wei í caa i la səsə ke mə hekv, pntv í pəsi mə təmle tv. ⁴⁴ Na ye mə taa nəɣəlv í caa i la mə nəɣə tv, pntv í pəsi mə təna mə yom. ⁴⁵ Pə taɣa pulv tə, Yulv Pəyaya ma tətə ma ta kəə si má təɣə cεεεε. Ama ma kəmaɣa si ma pəsəyi yəlaa təna təmle tv, na má ha ma weesuyu na pé cε yəlaa paɣale ke pa yomle taa.

*Yulvm Paatimee təm
(Matiyee 20:29-34; Luku 18:35-43)*

⁴⁶ Mpróyú pa tala Yeliko. Yesu na i ifalaa, na yəlaa samaa pa kəma si pa lukí icate nte tə nəɣə ulena pá maɣana yulvm nəɣəlv, Timee pəyalv Paatimee, na í caɣa mpaav nəɣə tə na í lakí pala. ⁴⁷ Mpróyú pa heela-i si: Nasaleti Yesu təkəna. Tənaɣa i koo səsəm si: Tafiiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

⁴⁸ Tənaɣa paɣale kaləna-i na pá heeli-i si í su. Ama i səsə koou ke səsəm si: Tafiiti Pəyalv, nyəni ma pətətəle.

⁴⁹ Mpróyú Yesu səna, na í tə si pá yaa-i.

Tənaɣa pa heela yulvm si: Nyaya apalvtv na n kvl, i yaa-η.

⁵⁰ Ulena í lə i kpai na í kvl təwaka na í polo Yesu kin. ⁵¹ Mpróyú Yesu pəsa-i si: N caa ma la-η we?

Ulena yulvm cə-i si: Taca, ma caa ké si n la na má naaki.

⁵² Tənaɣa Yesu təma-i si: Polo, nyá taa təmnav ke Isə waasa-η ké.

Mpróyú i svv nav ke təna inəyi kpakpaa na í təηəyi Yesu ke mpaav taa.

11

*Yesu cayav ke kpaɣaya
(Matiyee 21:1-11; Luku 19:28-40; Yohaani 12:12-19)*

¹ Mpróyú na i ifalaa pa tala Olifinaa puyv. Waatv iní tə pa kpeɣətəna Yosalem. Pa fei pooluη na Petafasi na Petanii. Tənaɣa Yesu tila i ifalaa taa naale ² si: I polo icate nte tə we mə nəɣə tə tə taa. I takí kpakpaa tə í ká maɣana pa tv kpaɣaya pile natələyi ηmənaɣa. Nəɣəlv ta caɣata tə tə. I hetí-te na í kəna. ³ Ye nəɣəlv pəsa-me si: Pepe tə ké í lakí mpv? Ule í cə pntv si: Ta səsə caakəna, ye i təma i ká mələna-keye nəənəw ké cəne.

⁴ I ifalaa tɛɛwa, ɪlena pá maɣana kpaŋaya pile nteɣe mpaav taa, na pá tu-keɣe ŋmənaya ke tɔyaya nakəli ka nəɣɔ, ɪlena pá hetɪ-tɛ. ⁵ Ḿpóyó mpa paa we təna tɔ pa taa napəli pa pɔɔsa-we si: Pepeye í laki təna? I hetəyi kpaŋaya pile nté suwe?

⁶ Ḿpóyó Yesu ifalaa cɔwa isu Yesu ka heela-we tɔ, ɪlena pá ye-le-we na pá tɛena. ⁷ Na pá pona-teɣe Yesu, na pá pɔ tɔ tɔ kɛ pa wontu, na Yesu caya pə tɔɔ. ⁸ Ḿpóyó yəlaa payale pə pa wontu ke mpaav taa, na leləa náá cɛ hatu na pá pɔ. ⁹ ɪlena mpa paa we Yesu nəɣɔ tɔɔ na mpa paa we ɪ waali tɔ pá kooki si: Paa wei í tu Iso kɛ teeli. Iso í wee wei ɪ kəŋna Tacaatəŋ tɔ ɪ waali. ¹⁰ Iso í hetɪ kawulaya ŋka ka təŋna kəntɛ tɔ, ŋka ka kɛ Tacaatəfiiti nyəŋka tɔ. Paa wei í tu Iso kɛ teeli ke hatoo isətaa.

¹¹ Yesu tala Yosalem, ɪlena í sɔv Iso təsɛɛɛ taa. I nyəna ɪ taa na ɪ waali kɛ teu, ɪlena í na ɪ ifalaa naanɔwa na naale pá tɛ Petanii ke ilim tɛma tɛm tɔ pə tɔɔ.

*Yesu təŋsa fiki tɔyɔ ke mpusi
(Matiyee 21:18-19)*

¹² Kɔ fema na pá lukɪ Petanii, ɪɛ nyəɣɔsi kpa Yesu kɛɛ. ¹³ Ḿpóyó ɪ loosa fiki tɔyɔ ke pooluŋ na kó ləpa təkɔpimm. ɪlena í polo si ntanyɪ isəntɔ kɔ lula pee. I kəma na í tala kɔ tɛɛ, ɪlena í maɣana hatu tike. Mpi tɔ, pə ta ke fiki tuŋ lɔlɔyɔ waatu. ¹⁴ Tənaɣa Yesu təma fiki tɔyɔ ŋku si: Nəɣɔlɔ kaa tasa nyá pile ke təŋyɔ.

Na ɪ ifalaa nu mpu.

*Pɛɛtəlaa tɔyɔnyɔ ke Iso təsɛɛɛ taa
(Matiyee 21:12-17; Luku 19:45-48; Yohaani 2:13-22)*

¹⁵ Ḿpóyó Yesu na ɪ ifalaa pa tala Yosalem. ɪlena Yesu sɔv Iso təsɛɛɛ taa na í niki tɔyɔnyɔ ke mpa pa pɛɛtəyaa na mpa pa yakaya tɔ. Na í pəsi liyitee yəkəlaa taapələnaa ke alele, na alukukunaa pɛɛtəlaa kpelasɪ tɔtɔ. ¹⁶ I ta tisi si nəɣɔlɔ í səɣəli pulɔ na í təŋna Iso təsɛɛɛ taa. ¹⁷ Pəɛ pə waali ɪ sɛyɛsa-we si: Pa ŋmaawa Iso Təm taa si, paa yaa ma tɔyaya si yəlaa təna Iso təsələmlɛ. Ama mə pəsa-keɣe ŋmulaa tɔyaya.

¹⁸ Kətəlaa səsaa na Iso Təm sɛyɛsəlaa nu mpu, ɪlena pá pɛɛkəyi isəna paa la na pá kɔ Yesu tɔ. Ama paa wɛna ɪ səɣəntɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, ɪ kɔsɛyɛsəntɔ sɔv yəlaa samaa ke teu kɛ pə tu fɛɪ.

¹⁹ Ilim kəma na pə tɛ ɪlena Yesu na ɪ ifalaa pá kɔli ɪcatɛ taa na pá lu.

*Fiki tɔyɔ ŋku kɔ wɔlaa tɔ kɔ təm
(Matiyee 21:20-22)*

²⁰ Tɛv fema na pá kɔli tanəŋ ke ləŋ na pá tɛkɪ, ɪlena ɪ ifalaa na fiki tɔyɔ ŋku na kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ na pə kɛŋna kɔ kite. ²¹ Piyɛɛ tɔɔsa nti tu lapa tɔ ɪlena í tɔ si: Nyəni Tacaatə, fiki tɔyɔ ŋku n ka təŋsa mpusi tɔ kɔ wɔlaa təwəŋwəŋ.

²² Ḿpóyó Yesu təma ɪ ifalaa si: Tampana ke ma heeliyi-mɛ yoo maa cɛsəyi, ye í tu Iso kɛ naani, ²³ í pəsəyi na í tɔ pulaya kanɛ si ká kɛsi na ká hoti tɛŋku taa. Ye í tɛma mə taa təkɔpataa si pu la na sika fɛɪ, pə laki kɛ. ²⁴ Pə tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛ si pə təna mpi í sələməyi Iso tɔ í huɔ si í tɛma-wəyi hikuyɔ, ɪɛ paa ha-mɛyɛ-wɪ. ²⁵ Saa wei í kuləyi sələməyɔ tɔ, ye í nawa si mə na nəɣɔlɔ í wɛna natəli, ɪɛ í kɔ-təyi mə taa. Waatu ɪnəyi mə Caa wei ɪ we isətaa tɔ, ɪ ká husi-mɛyɛ mə isayatu tɔtɔ. [²⁶ Ye mə təɣəntələnaa wakələɣəna-mɛ na u huləyi-wɛyɛ suulu na í tayani, mə Caa wei ɪ we isətaa tɔ, ɪ kaa husi-mɛyɛ mə isayatu tɔtɔ.]

*Yesu pəsɔyɔ təm
(Matiyee 21:23-27; Luku 20:1-8)*

²⁷ Ḿpóyó Yesu na ɪ ifalaa pa tasa Yosalem ke pote, na Yesu polo na í cəɔki Iso təsɛɛɛ taa. Tənaɣa kətəlaa səsaa, na Iso Təm sɛyɛsəlaa, na səsaa pa kəma ɪ kin,

28 na pá pəəsi-ı sı: Kaŋkante nteye n maŋi nyá taa na ń lakı isəntə? Yaa awe tu hana-ŋ pə mpaav?

29 Tənağa Yesu cə-we sı: Maa pəəsi-mege təm kolumtu. Ye í cə-m-tı, ıle maa heeli-mege kaŋkante nte ma maŋi ma taa na má lakı isəntə tə. 30 Iso yaa yəlaa tilina Yohaani sı í səəki yəlaa ke Iso lum? I cə-m.

31 Mpróyú pa maŋasa-təgi pa taa pa tike. İlena pá tə sı: Ye tə təma sı Iso tilina-ı, ı ká pəəsi-tu sı: Na pepe təə ké í tá mu ı təm? 32 Pəyele ye tə təma sı yəlaa tilina-ı...

(Pa nyanayana samaa. Pə taya pulv təə, yəlaa nyənaya Yohaani ke Iso kuyəətutu teləsulv kupaŋ ké).

33 Mpróyú kətəlaa səsaa pəsəna Yesu sı: Tə ta nyı. Tənağa Yesu ná cə-we sı: Aŋhaa, ma kaa heeli-mege kaŋkante nte ma maŋi na má lakı isəntə tə.

12

Təmlə nyəma asayaa təm

(Matiyee 21:33-46; Luku 20:9-19)

1 Mpróyú Yesu svv kətəlaa səsaa ké isə seev sı: Yulv nəğəlv ı ka səna ləseŋ tuŋ ke taale təcu. Na í ŋma kolunə na í cəəna, na í la timpı ı ká nyaasəgi pə lum tə. Na í ŋma akele tanŋav nəğəlv, wei ı təə pa səŋəgi na pá fenjiyi tə. I tema mpv, ılena í caa yəlaa na í su tə taa, ılena í tee yela. 2 Pə kəma na pə tala tuŋ ıni ı kooluyv waatv, ılena í kusı ı tillu nəğəlv sı í polo təmlə nyəma kiŋ na pá cele-ı ıni ı tete. 3 Tənağa təmlə nyəma mpe pa kpa tillu ıni na pá má. İlena pá təğəni-ı ı niŋ naanəwa təyələyəli. 4 Mpróyú taale tv ıni ı tasa tillu lelv ke kusuyv na í tili. İlena pá kpa íle na pá má ı nyuyv ke teu na pá tuv-ı. 5 Mpróyú taale tv tasa lelv ke tiluyv, ılena pá kpa íle na pá kv. Pa lapa mpróyú təm pağale tətə. Pa mapa ləlaa na pá kv ləlaa. 6 Yulv wei pu kaasa taale tv ıni ı kiŋ təğəle ı maŋamaya ı kolulv wei ı luyv svv teu tə. İlege ı teesa tiluyv ke pa kiŋ, na í huuki sı paa nya ı pəyaya isəle. 7 Ama təmlə nyəma mpe pa heela təma sı: İl loosiyi kpancoou tv kəŋna nté. I kəə na tə kv-ı na taale pəsi tá nyənte. 8 Tənağa pa kpa taale tv pəyalv ıni na pá kv-ı, na pá lə taale na waalı.

9 Mpróyú Yesu pəəsa-we sı: Isənağa taale tv ıni ı ka la? I ká kəə ké na í kv təmlə nyəma mpe, ılena í caa yəlaa kvfama na í su taale taa. 10 Matəŋ í tema kaluyv ke Iso təm taa sı:

Pəle nte tetv ŋmalaa ŋmaakaya na pá lə tə, nté tə təə kəlv ŋmatv təna məlaa na tə səŋ.

11 Mpi Taca lapa na tə nyənəgi na pə we-tuyv piti təğəle.

12 Tənağa Yuta nyəma taa səsaa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu tə. Pə taya pulv təə, pa nyəmá teu sı mpege ı seena isə ıni. Ama pa nyamna samaa. İlena pá yelev na í tee.

Lom wulav səsə lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Luku 20:20-26)

13 Mpróyú Yuta nyəma taa səsaa tila Falisanaa napəli na Heləti kpekəle taa nyəma napəli tətə sı pá polo na pá má Yesu nəğə təə na pá ná. 14 Pəle pa talaa, ılena pá tə Yesu sı: Taca, tə nyəmá sı tampana ke n yəğətəgi. Nn səğəməğəna mpi yəlaa huuki pa taa tə. Pə taya pulv təə, nn paasəğəna təə, nn fağasəgi yəlaa. Ama isəna mpi maŋamaya Iso caa sı yəlaa í la tə pə tampana ke n heeliyi. Təv, pə we mpv tə, tá mpaav taa pə we sı ye lampuu té fehi Lom wulav səsə na? Té fehi yaa té taa fehi? Tə caa sı ń heeli-tv.

15 Ama Yesu ná nyəmá pa taa lağatv, ılena í pəəsi-we sı: Pepe təə ké í nyəki-m katəka ke kunyəpv? I kəna-m liyitee nyəğəlvuyv na má na.

16 Tənağa yəlaa kəna-i-ku, iləna í pəəsi Yuta nyéma taa səsaa si: Awe nyuyv fotoo na í hətə ke pa ηmaa liyitee nyəğəlvuyv təə cənə? Məpəyú pa cə-i si: Lom wulav səsə ké.

17 Tənağa Yesu təma-we si: Aηhaa, í cəla Lom wulav səsə ke mpi í ti tə, na í cəla ləə iləye mpi í ti tə.

Məpəyú Yesu kucəcətv nti tə məla-weye təmsuyv ke səsəm.

Isəna tu wee ta fem waali tə

(Matiyee 22:23-33; Luku 20:27-40)

18 Məpəyú Satusee nyéma narəli pa kəma Yesu kiη. Satusee nyéma mpe pa təηayana si paa pə la isəna sətəa kaa tē na pá fe. Məpəyú pa pəəsa Yesu si: 19 Tacaa, Moisi su-tuyv kvsəsutv ke takəlası taa si: Yulv í wəna neu, na yulv inı í si na í yelev í alv, na alv inı í feina-i na pəyaya, neu ká hə leelu inı na í hikina-i piya. İləna pa yaaki-si na í taalv səl v hətə. 20 Təv, yulv nəğəlv na í newaa paa kəna yulvnyəəη naatosompəğəlaya. Məpəyú taalv kpağa alv, iləna í si, í fei pəyaya. 21 Tənağa í waali nyəη həma leelu, na ilé í caη í si tətə, í fei pəyaya. Məpəyú ilé í waali nyəη ná kpağa alv inı na ilé í si mpv tətə. 22 Haləna pə polo pə siyili pa naatosompəğəlaya ηke ka tənağa mpv təpai na pá səki mpv, nəğəlv ta hiki pəyaya. Pəle pə waali ké alv inı í tēesa səpv. 23 Təv, pa təna pa kpağa-i mpv tə, sətəa fem wule pa naatosompəğəlaya inı í taa aweyele alv tv?

24 Məpəyú Yesu cə-we si: I nyəmə mpi pə təə pə liyitiyi-me tə? I ta nyi ləə Təm na ləə toma tə pə təə ké. 25 Waatv wei sətəa ká fe tə akpağale təm kaa wee. Ama apalaa na alaa paa wee ké isı isətəa tillaa wəv tə. 26 Ye sətəa fem təm ilə, í ta kaləta Moisi takəlaya taa ké timpi pa yəğəta səwa hotiya təm tə yee? Pa ηmaa təna si ləə təma Moisi si: Ma ké Apələham na lsaaka na Yakəpv pa ləə ké. 27 ləə ké weesuyv nyéma nyəη ké, í ta ke sətəa ləə. Pə liyita-meyē yem ké.

ləə kvsəsutv taa səsəəntv

(Matiyee 22:34-40; Luku 10:25-28)

28 ləə Təm seyeəəlv nəğəlv í ka we təna na í naaki isəna pá na Yesu pa lakı tə. I nawa si Yesu cəwa Satusee nyéma ke teu. İləna í polo na í pəəsi-i si: ləə kvsəsutv təna taa ntiyile səsəəntv təkpev?

29 Tənağa Yesu cə-i si: Kvsəsutv taa səsəəntv nté si, lseyeli nyéma í nu, Tacaa ləə tike kəna səsə təkəη. 30 N ka səl l Tacaa nyá ləə na luyv kuləmvuyv, na nyá ləəyaya svv-i təmammam ke paa mpi pə taa. 31 Təle tə waali nti tə wee təğəlv. N ká səl l nyá təğəntəle isı nyá ti. Kvsəsutv natəli tə fei tətə na tə kəla tənə tə naale inē.

32 Məpəyú ləə Təm seyeəəlv təma Yesu si: Tacaa n cə teu pə tu fei. Timpi n yəğətaa si Tacaa tike kəna ləə na í paasi ləə nəğəlv í fei tə tampana ke n yəğətaa. 33 Mp v tə yulv ká səl l ləə na luyv kuləmvuyv na í ləəyaya svv-i paa mpi pə taa. Na pəle pə waali í səl l í təğəntəle isı í ti. Mp v inı pə kəla isı pa lakuyv ləə ké kətağa ηka kəkə nyaya ka təna tə, na kətasi nsi si təna təpai tətə.

34 Yesu nawa si í cəna ləməyasee iləna í təm-i si: Nyá na ləə Kawulaya svv í fei pooluη.

Pəle pə waali nəğəlv u nyuləyi si í tasa-i təm pəəsuyv.

Tafiiti pəyaya nté Kilisiti

(Matiyee 22:41-46; Luku 20:41-44)

35 Yesu təηna seyeəəlv ke ləə təseele taa, iləna í pəəsi si: Isənağa ləə Təm seyeəəlaa təη mpv si Mesii ke Tafiiti pəyaya ye? 36 Pəyele Feesuyv Nanηtə ná tūna Tafiiti taa ké təm na ilé í mayamaya í yəğəti si:

Tacaa heela ma səsə si,
caya ma kəηkəη taa,

haləna má kəə na má su nyá
kolontunaa ke nyá nəəhəe tee.

³⁷ Tafiti mayamaya ná yaa-i si Səsa nté, ilé isənaya Mesii ná məlaa na í ké Tafiti iní i pəyaya tətə ilé?

Isə Təm seyesəlaa waali kuluyu
(Matiyee 23:1-36; Luku 20:45-47)

Ípúyú samaa tuutuuma nu Yesu təm na lanhuləmlé. ³⁸ Í kraalaya yəlaa mpa i seyesaya tə si: Í lana Isə Təm seyesəlaa mpe na laakali. Pa səəla tokonaa səsaa suuu ké na pá cəəki, na pá caaki pa seeki-weye samaa taa na pá lunyi. ³⁹ Na Yuta nyəma təkotilenaa taa teeli teeli təcayalənnaa ke pa pəəkəyi, na acimanaa taa səsaa səsaa təcayalé ke pa pəəkəyi na pá caki. ⁴⁰ Mpe pa ləəkəyəna leela ke pə təna mpi pələ pa wəna tə. İlena pá suu Isə sələməyənə na pə tayali si pə hólí si mpeye kúpama. Pə təə ké paa te na pá ná katatəlaya nav napələyi teu.

Alv wei i tv santiinaa naale tə
(Luku 21:1-4)

⁴¹ Ípúyú Yesu caya Isə təsele səsəəle taa ké kuhaan atakaanaa isəntaa, na yəlaa samaa kəŋ na pá tugi liyitee na í nyənəyi. Ípúyú tonənaa payalé kəna liyitee ke səsəm na pá tv. ⁴² Tənaya leelu konyəntu nəyələv i kəna santiinaa ke naale na í pəti. ⁴³ Ípúyú Yesu yaa i ifalaa na i heeli-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, leelu konyəntu iné i tv mpiyi kuhaan atakaa taa tə pə kəla pa təna pa nyəm. ⁴⁴ Pə taya puləv, yəlaa leela ná kraya pa liyitee nna a kpisa yem təyə na pá tv. Ama alv iné ilé paa na i ké konyəntu tə pə təna mpi i ka wəna təyə i krayaa na i tv. Pə ta kaasi-i puləv si í yana təyənaya mayamaya.

13

Isə təsele wakəlvəv təm
(Matiyee 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Yesu kəma si í lukəna Isə təsele taa, iləna i ifalaa taa nəyələv təmi-i si: Taca, nyəni ηmatu tənə tə təəv, na tə pəe kúpama teu yee?

² Tənaya Yesu cə-i si: Matəŋ n na ηmatu səsəəntu tənə? Pə kaa kaasi pələ ləntə na tə təna ləntə təə, paa tusi pə təna.

Mpi mpi pu hvli si antulinya caa təm tə
(Matiyee 24:3-14; Luku 21:7-19)

³ Ípúyú Yesu caya Olifinaa puyəv təə ké Isə təsele isəntaa. Pə pamna Piyee na Saaki na Yohaani na Antəlu pa liyiti pa wəna i kin. Tənaya pa pəəsa Yesu si: ⁴ Pələe ké mpv iní pu la? Na ηmaatəle nteye pu hólí na tə nyəna si pə wəsaa?

⁵ Tənaya Yesu suu-weye kraaləyuv si: Í la laakali, í taa yeke na nəyələv kəə na í tolisi-me. ⁶ Mpi tə payalé ká kəə na pá ha pa təyi ma hətə si mpeyele Mesii, na paa tolisi payalé. ⁷ Ye í kəma na í nu yooŋ tan ke mə cələ mə cələ, na pá heeliyi-me ye pooləŋ nyəŋ təmnaa, səyəntu í taa la-me. Pə wəe si mpv iní pələ pu la ké. Ama waali waali ké antulinya náá kəŋ na í tən. ⁸ Tətv kəŋəna ləŋka ká yooŋa ləŋka nyəma. Kawulaya ləŋka ká kulə ləŋka təə, na tətəv ká sele tiiliwə tiiliwə, na nyəyəsənaa ká la. Na mpv iní pələ pu wəe isu alv kuləyuv ləlvəv na pə caali-i wuu ke səŋŋəŋ təyələ.

⁹ Mə mayamaya í la laakali. Pə taya puləv təə, paa yaa-me ye puloonaa taa. Paa ma-me ye kpatəŋ ke Yuta nyəma təkotilenaa taa. Paa yaa-me ye nənəəsə ke tətəv təkəlaa na awulaa səsaa pa kinnaa ke ma təə, na í ká hólí ma təm tampana. ¹⁰ Ama pə wəe si paa heeli Laapaali Kupaŋ ke kəŋəsə təna taa yəlaa ké na pəcə. ¹¹ Saa wei paa kra-me na pá pona-me ye puloonaa taa ke mpv tə, í taa nəyəsə nti í ká

yəḡəti tə na pə ta tata. Ama ye pə talaa, í yəḡəti nti tu kəə mə luun tɛ tə. Pə taya pulv təə, Iso Feesuyu Nanjtu ka tona-təḡi mə luun tɛ, pə taya mə cəlyə tu luna. ¹² Halı yəlaa ká kulı na pá hólı pa taalunaa yaa pa newaa mayamaya sı pá kv-wɛ. Na cɛcɛnaa ká la pa piya ke mpv tətə. Piya səle su kulı sı nyəma təə na sı la na pá kv-wɛ. ¹³ Yəlaa təna taa ká kpana-mɛyɛ ma təə. Ama ye wei í nyaya apalvtu na í tala tənaya, pntv nyvɣv ke pu ya.

Acaalətv təm
(Matiyee 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ M'póyó Yesu təma sı: I ká kəə na í na acaalətv taa acaalətv ke timpı pə ta nəḡəsəna tə wɛ tə. Wei i kaləḡi tə í cəkəna-təḡi teu. Mpv inı tə, mpa paa wɛ Yuta tə pá se na pá kpa póñ. ¹⁵ Ye pə mayana wei na í wɛ kutuluyv təə na í tiiwa, í taa tə sı i svvki təyaya na í kpaḡa pulv. ¹⁶ Na wei pu mayana i wɛ taale tə, í taa tə sı i kpen i tɛ na í kelı i kpaı. ¹⁷ Ahusitonaa na asəñ təm ká la waiyo ke waatu inı. ¹⁸ I sələmi Iso na kvyɛɛñ inı í taa pamsəna watv waatu. ¹⁹ Pə taya pulv təə, wahala ká la kvyɛɛñ inı i taa ké səsəm ké pə tu fɛı. Wahala wei i taka hatoo Iso lapv antulinya tə pa ta nata, pəyele pa kaa tasa i taka ké nav tə. ²⁰ Na ye pə taya isu Tacaa huɣwa sı i ká pasa kvyɛɛñ inı i təə nəḡəlv kaa tlvı-tı. Ama i pasa pə kvyɛɛñ inəḡi yəlaa mpa i ləsaa sı pá pəsi i nyəma tə pa təə. ²¹ Na ye yvlv təma-me sı: I nyəni, Mesii wɛ cəne yaa cəne, í taa nu. ²² Pə taya pulv təə, Mesiiinaa na Iso kvyəḡətv teləsəlaa pəpətvnaa ká lu na pá la kəkəlv nyəm na piti təma. Halı paa pəsaya pa puḡusiḡi mpa pa mayamaya Iso ləsaa təḡə. ²³ Mpv tə í la laakalı, ma tɛma-mɛyɛ kpaalvɣv.

Yvlv Pəyaya kəntɛ
(Matiyee 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Wahala inı i waalı ké kvyɛɛñ inı i taa, ilim ká sı təkpitii, isətv kaa tasa hvlvmvɣv. ²⁵ Isətvlnḡası ká luna isətaa na sı hoti, pu ciḡiti isətaa kəkəlvnaa. ²⁶ Waatu inəḡi paa na Yvlv Pəyaya má ma səḡa isəñmuntv təə na má tiiki na ma toma ke səsəm na ma teeli. ²⁷ Maa tili ma isətaa tillaa sı pá koti ma ləsəlaa ke antulinya həḡələḡ təna taa. Pə kpaḡav ilim təhule na pə tətule na pə polo pə ntəḡəñ na pə mpətəḡ təə tə.

Fiki tvɣv təm
(Matiyee 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ I nyənaa fiki tvɣv na í cəkəna, saa wei kv nəḡətəḡi na hatv yɛḡɛləḡi tə í nyəma kpaakpaası hɛsvvɣv talaa kele. ²⁹ Mpv tətəḡə waatu wei í ká ná təmnaa panɛ pa lakı tə í nyı sı pə wvsaa kele, pə caa lapv nté. ³⁰ Tampana ke ma heeliḡi-mɛ yoo maa cəsəḡi, yəlaa mpa pa wɛ isəntə tə pa kaa sı pa təna na pəcə pə tənaya mpv pə la. ³¹ Isətvnvɣv na atɛ ká mvki yem. Ama ma kvyəḡətv kaa saalı paa pəcə.

Iso tike nyəmna kvyanḡku antulinya ká tɛ tə
(Matiyee 24:36-44)

³² Nəḡəlv fɛı wei i nyəma pə waatu yaa pə wvlɛ tə, paa isətaa tillaa, na Pəyaya má ma mayamaya. Ama Tacaa tike koñ nyəmna. ³³ Mpv tə, í la laakalı na í feñ. Pə taya pulv təə, í ta nyı wvlɛ nte mpv inı pu tii təkpiı tə. ³⁴ Pu wɛ isu yvlv səsə kulvɣv i təyaya sı i puki mpa na í yaa i pəyalaa mpa pa lakı i kin ke təmlɛ tə, na í tv pə tənaya pa niñ taa, na í hólı paa wei ké nte i ká la tə, na í heeli təyaya təə nyənlv sı í feñ teu. ³⁵ Ye i ta nyı waatu wei təyaya caa ká kəə tə ilɛ í feñ teu. Taanaya ke i ká kəə, ahoo heka ke, kampaan koou na, yaa tanan ké, nəḡəlv ta nyı. ³⁶ Ye i ká kəə təm kulvm təə tənəsvə, ilɛ í taa yelev na í mayana í təñna tom. ³⁷ Nti ma heeliḡi-mɛ isəntə tə ntəḡi ma heeliḡi paa wei sı í feñ yoo.

14

Səsaə səsaə cayav ke Yesu acaya

(Matiyee 26:1-5; Luku 22:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Pə kaasa kuyeyə naale si pá təyō Teyu acima na potopotonaə mpa pa taa fei kukusum tō. Ḿpóyó kətəlaa səsaə na Iso Təm seyesəlaa pa pəeka isəna paa la na pá kpa Yesu təheə na nəyǝlv ta na tō na pá ku-i. ² Pa yəyətaya pa taa si: Ye tə təma si tē kpa-i acima waatu taa, pu la yoo ke yəlaa taa.

Yesu tō tulaalv pəlvv

(Matiyee 26:6-13; Yohaani 12:1-8)

³ Kuyaku nakuli Yesu we Petanii ke tənuyv tō asilima kətəŋ tu Siməŋ təyaya taa, na í cayaa na í təŋna təyō. Təyaya alv nəyǝlv i sūwa na í təkə tulaalv kupaŋ wei pa yaa si naati na pá lapa i akpaləpiya ke liyitee pəle kuhulvməle taa tō na tulaalv inu i we liyitee ke səsəm tō. Ḿpóyó alv inu i pəla akpaləpiya ŋke na í pəli tulaalv inəyi Yesu nyuyv taa. ⁴ Təyaya mpv inu pə ta maya mpa pa caya təna tō pa taa ləlaa na pá tō si: Uləv tulaalv inu isəntō tō pə teu nte we? ⁵ Ye paa pəeta-i i liyitee taa kəli liyitee nyəyətə ŋmənuyv na nunəwa (300) na pá ha kunyəntənaə? Ḿpóyó pa kala alv inu i təm ke səsəm. ⁶ Ama Yesu təma-we si: I yele alv inu təkpi yoo. Pepe tō ké í pəsəyi i lanle ke mpv? Mpi i lapa-m mpv tō pə tewaya hal. ⁷ Mə na kunyəntənaə í wenna tam. Paa waatu wei ké í nəkaa í ká la-weye kupantu. Ama má na-me tō kaa weə təma kin ke tam. ⁸ Mpi i pəsaa təyō i lapa. I laalaa na í sayal-m tulaalv ke kpaakpaə si pá pina-m. ⁹ Tampəna ke ma heeliyi-me yoo maə cəsəyi, paa timpixi paa heeli Laapaali Kupaŋ ke antulinya inu i təna i taa, paa keesi alv inu i lapa mpi tō pə təm na pá təsəyi i tō.

Yutaasi kəlmətə

(Matiyee 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Ḿpóyó Yesu ifalaa naanəwa na naale taa nəyǝlv wei pa yaa si Yutaasi Isəkalee tō i kulaa, na í polo í mayana kətəlaa səsaə, si inu i ka tu Yesu ké pa nin taa. ¹¹ Pəle pa nu mpv iləna pa lanə heə səsəm na pá tō si paa ha-i liyitee. Iləna Yutaasi sūv kuyaku kupaŋku ke pəekuyv si í tu Yesu ké pa nin taa.

Teyu acima kətəyōv təyōv

(Matiyee 26:17-25; Luku 22:7-14,21-23; Yohaani 13:21-30)

¹² Pə tala potopotonaə mpa pa taa kukusum fei tō pə acima kuyaku kancaalaya nyəŋku wule, iləna Yesu ifalaa pəəsi-i si: Leye n caa si tē polo na tē la-ŋ Teyu acima kətəyōv? Pə wule nteye pa kuyi iwəesi nsi pa lakəna Teyu acima kətəyōv tō.

¹³ Ḿpóyó Yesu tila i ifalaa taa naale si: I polo icate taa, í ka sulina apalv nəyǝlv na í səyəla lvm na həyaya, í təŋi-i. ¹⁴ Pəntv inu í sūv timpixi, ilə mu pəəsi təyaya tu si: Tacaə si kutuluyv ŋku kv taa í na i ifalaa paa caya na pá təyō Teyu acima kətəyōv tō kv we le? ¹⁵ Apalv inu i ká h́lí-meyə ate na isətaa kutuluyv taa ké naŋ səsəŋku nakuləyi isətaa, na pá təma-kuyv tayənyv na kv taa we wontu nti í ká lana tō. Kv taa tənaya í ká təsi-tuyv pə təna.

¹⁶ Təyaya Yesu ifalaa kulaa na pá tē icate taa na pá mayana teitei isu Yesu ka heela-we tō. Iləna pá təsi Teyu acima kətəyōv ke təna.

¹⁷ Pə kəma isu taanaya ilə Yesu na i ifalaa naanəwa na naale pa talaa kele. ¹⁸ Pa cayaa na pa təŋna təyō, iləna Yesu yəyətə si: Tampəna ke ma heeliyi-me yoo maə cəsəyi, má na mpa me tō cayaa na tē təkí isəntō tō mə taa nəyǝlv ká la-m kəlmətə.

¹⁹ Təyaya Yesu ifalaa isəntaa nyəŋa səsəm, na pá sūv-i pəəsuyv ke kulvm kulvm. Ine si: Matəŋ pə taya ma? Ine si: Matəŋ pə taya ma?

²⁰ Təyaya Yesu cə-we si: Mə naanəwa na naale taa nəyǝlvuyv. Má na wei tá nin ká kpeŋti sūsvuyv ke nyənaya taa tō. ²¹ Yulv Pəyaya má, ma səki teitei ké isu paa

keesa ma təm ke Iso Təm taa tə. Ama wei i ká la Yulu Pəyaya maya kələmətə ke mpu tə i təm ká la waiyo ké səsəm. Pəntu inu ye pa taa luli-i pəle pu lapa sana.

Tacaa səm təəsvy

(Matiyee 26:26-30; Luku 22:14-20; Kələnti I 11:23-25)

²² M'p'óg'ú waatu wei Yesu na i ifalaa pa təkaya tə, Yesu krağa potopoto na í see Iso ké í na təmle, na í faya-i na í cəla i ifalaa, na í heeli-we si: I mu, ma tənvyu nté.

²³ Pəle pə waali ké i krağa kəpu na í see Iso ké í na təmle na í cəle-we, na pəle pá nyəə pa təna. ²⁴ Ilena í heeli-we si: Ma caləm nté mpi pə húləyí Iso nəğə pəelvyu tampana tə. Mpi pə kpremna yəlaa pağale təə. ²⁵ Tampana ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəyi, ma kaa tasa suləm pəneye nyəəu haləna kuyanjku maa tasa pə nyəəu ke Iso Kawulaya taa tə.

²⁶ Yesu na i ifalaa pa təma mpu, ilena pá yoo acima yontu, ilena pá tēe Olifinaa puyv təə.

Piyee kpeesvyu təm yəğataya

(Matiyee 26:31-35; Luku 22:31-34; Yohaani 13:36-38)

²⁷ M'p'óg'ú Yesu təma i ifalaa si: Mə təna í ká yele-m na í se. Pa ηmaa m'p'óg'ú Iso Təm taa si: Maa kv tiikilu na heej ká ya yem yem. ²⁸ Ama waatu wei maa fe, ilena má tēe-mege nəğə ke Kalilee.

²⁹ Tənağa Piyee təma-i si: Paa pa təna paa yele-η na pá se, má ma kaa la mpu.

³⁰ Ama Yesu təma Piyee si: Tampana ke ma heeliyi-η yoo maa cəsəyi, n ká kpeesu təm tooso ké saηa ahoο ane a mayamaya si n ta nyi-m ké n ta nyi-m na pəc'ó kampaav koo təm naale nyəm.

³¹ Ama Piyee tasa kpeesvyu na toη si: Paa má na-η tu si tu si ké. Ma kaa kpeesu si ma ta nyi-η.

M'p'óg'ú pa təna pa yəğata mpu.

Yesu sələmvyu ke Ketəsemanee

(Matiyee 26:36-46; Luku 22:39-46)

³² Pəle pə waali pa tala timpi pa ya si Ketəsemanee tə, ilena Yesu tə i ifalaa si: I caya cəne na má polo Iso sələmvyu ke hatoo cəne.

³³ M'p'óg'ú i krağa Piyee na Saaki na Yohaani. Tənağa səğəntu na lanwakəlle səsəəle suu-i krau, ³⁴ ilena í tə-we si: Ma lanle wakəlaa ké tətəğətəğə pə fei keesvyu. I caya cəne na í feñiyi.

³⁵ I tuusa i nəğə təə ké pəcə, ilena í lunη na í sələmi si ye pə we pəsvyuh wahala waatu inē í taa kəə inu i təə. ³⁶ I sələmaa ké si: Hai, ma Caa, n pəsəyi pə təna, kəəli wahala səsə ineyē ma nyuyv təə. Paa na mpu mpi n nəkaa tə pəle pə la, pə taa weē ma luyv nyəntv.

³⁷ Yesu təma mpu, ilena í məli i ifalaa tooso inu i kinη na í mayana pa təηna tom. Tənağa i pəəsa Piyee si: Siməη, n too ke? N kpisa feñuyv ke pəcə mayamaya?

³⁸ I feñ na í sələmi, təfə í ká hoti waatu wei mayasvyu kəη-me tə. Pááná weē, ama tənvyu u pəsəğəna.

³⁹ M'p'óg'ú Yesu tasa tuusuγu, ilena í tasa kuləmtv ntəyi sələmvyu. ⁴⁰ I tasa i ifalaa cələğə məlvvyu, ilena í mayana pa təηna tom tətə. Pa kpisa pá cəyana pa ise. Ie pa ta nyi nti pá cə-i tə.

⁴¹ Yesu məla tooso nyəm ilena í pəəsi-we si: I təηna tom na í heesəyi yaa? Təu, í yele mpu, pə talaa kəle. I nyəni, paa tv Yulu Pəyaya maya asayaa niη taa. ⁴² I kulə na tə tēe. I nyəni, ma kələmətə tv tala cəne.

Yesu kpav

(Matiyee 26:47-56; Luku 22:47-53; Yohaani 18:3-12)

⁴³ Yesu tənna yəğətaya ke mpv, ile i ifalaa naanowa na naale taa lelv wei pa yaa si Yutaasi tō i talaa kele. Na i waali ké yəlaa tuutuuma na pá təkə layalee na kpatəj. Kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa na nyuyv nyəma pa tilina yəlaa mpe. ⁴⁴ Yutaasi wei inu i laki Yesu ké kələmətō ke mpv tō i ka keesa samaa inəxi isəna i ká la təyō. I heela-weye si: Ye ma polaa na má wayala wei ile inəyəle. I kra-i na í tōki-i teu na í tēna. ⁴⁵ Yutaasi talaa ilena í kpatəna Yesu na í tō si: Taca.

Iləna í wayalı-i. ⁴⁶ M'p'óg'ó samaa inu i tu nin ke Yesu tō na pá kra-i. ⁴⁷ Tənaya mpa na Yesu paa we tənə tō pa taa nəyōlv i kpee i layate na í lo kətvlv səsō təmle tu ηkraηuyv na í kəəli təfəj. ⁴⁸ Iləna Yesu pəəsi samaa si: I kəηi-m krau na í naki na í kprakəxi layalee na kpatəj tō, mağa ηmulv isayav ke? ⁴⁹ Ma na-meye Iso təsele səsəle taa ké kuyeyə tənaya na má seyesəxi. Pəyele í ta kra-m. Ama pə lapa isəntəyō si p'ó la isəna paa ηmaa Iso Təm taa tō.

⁵⁰ Tənaya Yesu ifalaa tənə yela-i na pá se na pá tē.

⁵¹ Pə pamna ifepu nəyōlv i ka taka kunti tike na í tən Yesu waali. Pa siisaa si pa kraa ifepu inu, ⁵² iləna kunti fiti na í yele na í tē tapakpəte təyələyəli.

Yesu ponav ke Kotuyv səsəηkv taa

(Matiyee 26:57-68; Luku 22:54-55,63-71; Yohaani 18:13-14,19-24)

⁵³ M'p'óg'ó Yesu kpalaa pona Yesu ké kətəlaa wulav tē, na pá maγana kətəlaa səsaa na nyuyv nyəma na Iso Təm seyesəlaa pa kota tənə. ⁵⁴ Piyee tənaya Yesu ké táálərn tō, haləna í tala kətəlaa wulav taya tō. Iləna í caya tənə na í na təmle nyəma pá holiyi kəkō.

⁵⁵ M'p'óg'ó kətəlaa səsaa na Kotuyv səsəηkv nyəma pəeka taali wei paa tu Yesu na pá hiki mpaav na pá kv-i tō, na pá kpisi. ⁵⁶ Iləna yəlaa paγale náa kvli na pá tən si: Taali ineyē i lapa, ineyē i lapa. Ləlaa si ineyē, na pá tayanəxi pa taa pa tike ke kpeesuyv. ⁵⁷ Na ləlaa náa lu yem na pá looli təm na pá suu-i si:

⁵⁸ Tə nu Yesu yəğətəa si inu i ká yəki Iso təsele səsəle tənə, nte yəlaa nin ηmawa tō. Inu i ká ləeti kufate nte yvlv nin kaa ηma təyō kuyeyə tooso wule.

⁵⁹ Paa na mpv pa təm ta kaa.

⁶⁰ M'p'óg'ó kətəlaa wulav kvla pa tənə pa isəntəa na í pəəsi Yesu si: N kaa yəğəti? Suweye yəlaa pane pa yəğətəyənə-η ye?

⁶¹ Ama Yesu suma, i ta cō si pulv. Iləna kətəlaa wulav tasa-i pəəsuyv si: Nyayale Iso wei pa puyvləxi tō i pəyalv Mesii?

⁶² Tənaya Yesu cō-i si: Nn, ma maγamaya kele. Na mə tənə təpai í ká na Yvlv Pəyaya má na má caya Iso tənə tu kəηkəj taa. Na í ká na-m isətaa ηmuntv taa na má tiiki.

⁶³ Tənaya kətəlaa wulav cəla i wontu na í tō si: Seliya nyəma mpaγa tō tasəxi pəekuyv tətō. ⁶⁴ Mə maγamaya í ná isəna i kra Iso tō təyōle. Təv, í na-we? M'p'óg'ó pa tənə pa tōma si i təm səpaya, paa kv-i ké.

⁶⁵ Tənaya yəlaa mpe pa ləlaa svv-i ntaγama tōv, na pá takv i isəntəō na pá mapv-i ηkuma, na pá pəəsi-i si: Kpeye wei i mapə-η tō.

Pəle pə waali yoolaa kraγa Yesu na pá mapv-i kataasi.

Piyee kpeesuyv

(Matiyee 26:69-75; Luku 22:56-62; Yohaani 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Piyee ka we taya tō ké ateyē mpv təyō kətəlaa wulav təmle tu alv nyəη nəyōlv i kōma ⁶⁷ na í maγana-i na í holiyi kəkō, na í nyəni-i təpiηj na í tō si: Nyá tətō, n ka we Nasaleti tu Yesu inu i kinj.

⁶⁸ M'p'óg'ó Piyee kpeesaa na í tō si: Ma ta nyi nti n yəğətəxi mpv tō. Ma ta cəkəna-ti.

Pəle pə waali ké Piyee luwa na í polo kraan taa. [Uena kampaav koo.] ⁶⁹Tənaɣa təmle tu alv nyəŋ inɪ ɪ taɣana-ɪ nav, na í tasa í na mpa paa we tənə təɣə heeluɣu si: Pa taa mpeɣele na apalv inɛ tətə.

⁷⁰ Ḿpóɣú Piyee taɣana kpeesuyv. Pə lapa laasaya uena mpa paa we tənə tə pá tə Piyee si: Nyá, n ta lan yəlaa mpe pa taa nəɣolv. Pə taɣa pulv tətə, n ké Kalilee tu tə se.

⁷¹ Ḿpóɣú Piyee kpeesaa təlalala na í tuu na í tə si: Na Iso, ma ta nyɪ apalv wei ɪ təm í yəɣətəɣi tə.

⁷² Tənaɣa kampaav lela kouu ke təm naale nyəm, uena Piyee tətəsi nti Yesu ka yəɣətə-ɪ tə tətə si: Mpi pu takɪ kampaav kouu naale nyəm tə n tɛma təm toosoɣo kpeesuyv si n ta nyɪ-m ké n ta nyɪ-m. Uena Piyee wii isəlvɪm.

15

Yesu pona ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Luku 23:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Kətəlaa səsaa, na nyuyv nyəma, na Iso Təm seɣesəlaa, na Kotuyv səsəv nyəma pa kota təmaya tanan kupaŋkv tɛ si pa paasəɣəna Yesu təm. Ḿpóɣú pa həkə-ɪ na pá kraɣə-ɪ na pá polo pá cɛla Pilati. ² Tənaɣa Pilati pəsə-ɪ si: Nyayale Yuta nyəma wulav səsə inəɣi?

Uena Yesu cə-ɪ si: Ntəɣəle n yəɣətə mpu.

³ Na kətəlaa səsaa náá tən si ɪ lapa taalənaa ke səsəm ké. ⁴ Tənaɣa Pilati tasa-ɪ pəsuyv si: N sumaya? Nyəni pa tənuyv si n lapa pəne na pəne tə.

⁵ Ama Yesu tá cə si pulv. Uena pə la Pilati ke piti ké səsəm.

Isələ seesuyv ke Yesu kvɣv tətə

(Matiyee 27:15-26; Luku 23:13-25; Yohaani 18:39-19:16)

⁶ Paa Tɛv acima wena Pilati tɔləɣi saləka tu nəɣolv wei samaa caa si pá tɔli təɣə. ⁷ Pə pamna apalv nəɣolv wei pa yaa si Palapaasi tə, í na lɛlaa paa kɔwa yolv ke tɛtu təm yooɔ ŋku ku kulaa tə kv taa na pá təkə-wɛɣe saləka. ⁸ Ḿpóɣú samaa kulaa na pá kra na pá maɣana Pilati si í la-wɛ isu ɪ tu laki-wɛ tə. ⁹ Tənaɣa Pilati pəsə-wɛ si: ɪ caa má tɔli-mɛɣe Yuta nyəma wulav səsə na?

¹⁰ Pə taɣa pulv tətə ké ɪ pəsə-wɛɣe mpu, ɪ ka nyəmaɣa təkəlekele si isəsɛmle tətə ké kətəlaa səsaa ka pona-ɪ Yesu. ¹¹ Ama kətəlaa səsaa mpe pa seɣesəna yəlaa si pá tə si Palapaasi ke pá tɔli-wɛ. ¹² Ḿpóɣú Pilati taɣana samaa ke pəsuyv si: Təv, isənaɣa í caa má lana mə Yuta nyəma wulav səsə inɪ?

¹³ Tənaɣa pa mapa kapusi si: Kamɪ-ɪ səm tesika tətə.

¹⁴ Uena Pilati pəsə-wɛ si: Uɛ isayətv ntiɣi ɪ lapa?

Ḿpóɣú pa tasa kapusi mapv na ton si: Kamɪ-ɪ səm tesika tətə, kamɪ-ɪ səm tesika tətə.

¹⁵ Pilati səlɛlaa si samaa inɪ ɪ lanle í hɛna-ɪ, uena í tɔli Palapaasi, na í yele na pá casa Yesu ke akpatɛɛ. Uena í kraɣə-ɪ na í cɛlɛ-wɛ si pá polo pá kamɪ-ɪ səm tesika tətə.

Yoolaa paanav ke Yesu

(Matiyee 27:27-31; Yohaani 19:2-3)

¹⁶ Ḿpóɣú yoolaa pona Yesu ké kɔfənɛɛ təyaya taɣa tətə, uena pa yaa pa loonɔ tənə. ¹⁷ Ḿpóɣú pa suu Yesu ké capa kɔsɛm təkpaɪ, na pá lvv səwa ke ntenuɣu na pá te ɪ nyuyv. ¹⁸ Uena pá sɛɛ-ɪ si: Yuta nyəma wulav səsə, fəv.

¹⁹ Na pá makɪ ɪ nyuyv taa ké kkrátúɣú, na pá tə ɪ tətə ké ntaɣama, na pá lunɣi ɪ tɛɛ ké akula ke teu təkulakula. ²⁰ Pa tɛma-ɪ paanav ke mpu, uena pá wəɣəsɪ capa kɔsɛm inɪ, na pá mələna-ɪ ɪ wontu. Uena pá luna-ɪ si pa kanɪ-ɪ səm tesika tətə.

*Yesu kam**(Matiyee 27:32-44; Luku 23:26-43; Yohaani 19:17-27)*

²¹ Pə pamna Siləeni tv nəɣəlv ná luna taale, pa yaa-i si Siməŋ. I ké Alekəsantəli na Lufusi pa caa. Tənaɣa pa kpipa ile na toŋ si í səɣəli Yesu tesika ŋke. ²² Mprúyú pa pona Yesu ké timpi pa yaa si Kələkəta tə. (Pə huwəe nté si nyɔmpəɣəlaya tɛ). ²³ Mprúyú pa nyəmə si pa celəyi-i solum mpi pə taa pa sita kəale nte pa yaa si miili tə si í nyə. Ama Yesu kisa nyə. ²⁴ Pə waali ké pa kama-i səm tesika tə, na pá tə tete ké i wontu tə si pa nyəŋ isəna paa wei i ká hiki tə na pə́cə pá tala-ti. ²⁵ Waatu wei pa kaŋaɣa-i mpv tə pə we tanaŋ ilim kaləfu pəɣəlayafei naanwa tə. ²⁶ Mprúyú pa lapa lampa na pá ŋmaa i tə si: Yuta nyəma wulav səsə. Pa lapa mprúyú si pə huli mpi pə tə pa lapa-i mpv tə. ²⁷ Pa kpeŋna í na ŋmulaa ke naale na pá ká səm tesikasi tə, lelv ke i ntəɣəŋ tə, na lelv ke i mpətəŋ tə, [²⁸ si pə la isu paa ŋmaawa Isə Təm taa tə si: Asaɣaa taa ké pa tv-i.]

²⁹ Yəlaa mpa paa təkayana təna tə pele pa kpeetəyi nyəŋ na pá tuki-i si: Anyaŋka, matəŋ nyá təmna si n yəkəyi Isə təsəele səsəle na í taɣani kufate ke ŋmau ke kuyeeŋ tooso taa. ³⁰ Waasi nyá ti ile. Lu tesika tə na í tii ile.

³¹ Mprúyú na kətəlaa səsaa na Isə Təm seɣesəlaa tətə. Pele pa təŋna-i paanav na pá yəɣətəyi pa təma si, i yapa lelaa nyəŋ isənaɣa na í kaa pəsi na í ya i mayamaya i nyəŋku. ³² Pənentaa Isəyeli wulav səsə Mesii í lu tesika tə na í tii na tə ná na tə tisi.

Pə kpeŋna í na mpa paa kama tə na pele pá tuki-i tətə.

*Yesu hɛɛv**(Matiyee 27:45-56; Luku 23:44-49; Yohaani 19:28-30)*

³³ Pə kəma na pə tala ilim sikuyu, ilena səkpeɣv nyala icate tə haləna ilim kpili. ³⁴ Ilim kpila mpv, ilena Yesu kiisina nəɣə səsəɣa si: Eloi, Eloi, Lema sapatani. (Na təle tə huwəe nté si: Ma Isə ma Isə, pepe tə ke n lə-m?)

³⁵ Mpa paa we təna tə pa taa lelaa nu mpv, ilena pá tə si: I nu, i yaana nteɣe Ilii.

³⁶ Ilena pa taa nəɣəlv kpaɣa asewa na í polo í lii kpaləkpam saŋ ke lvm konyəŋəm napəli pə taa na í tvv kpatəyú nəɣə taa na í huli Yesu si í nyə. Na i tə si: I yelev na tə ná Ilii ká kə na í tisi-i yaa isəna?

³⁷ Tənaɣa Yesu kiisa səsəm ilena í hɛɛ.

³⁸ Mprúyú puvv səsəv ŋku kv kaɣa Isə təsəele taa tə kv faya kv hɛkv taa ké huŋ naale ke yem ke hatoo isəta na pə kaləsəna atɛ. ³⁹ Lom yoolaa səsə wei i ka səŋa Yesu isəntaa tə i na isəna Yesu təma kiisuyu na í si tə. Ilena í tə si: Tampana, yulv iŋe i ké Isə Pəyaya.

⁴⁰ Alaa napəli paa səŋa poolv na pá nyənəyi. Makətala Malí ka we pa hɛkv. Ilena pə kaasi Saaki səkpelev na Yosee pa too Malí na Salomee tətə. ⁴¹ Alaa mpe pa təŋaya Yesu ké saa wei i ka we Kalilee tə na pá caləsəyi-i. Na pə kaasa alaa lelaa paɣale mpa í na-we paa kpawa Yosalem tə.

*Yesu pim**(Matiyee 27:57-61; Luku 23:50-55; Yohaani 19:38-42)*

⁴² Pə pamna kuyaku ŋkuyv pa laki acima səəlv. Mpi tə pə feŋ kuyaku kvhɛsvyv ké. Mprúyú pə kəma na pə keesi taanaɣa, ⁴³ ilena Alimatee Yosɛfv kə. Mpe pa kotayana kotuyu səsəv ŋku, na yəlaa tvkayana-i ké. I mayamaya i ka keŋayana Isə Kawulaya tə. Yosɛfv iŋe i nyaya apalv ke teu na í polo í mayana Pilatí na í sələmi-i si i kprakəyi sətə. ⁴⁴ Ama pə lapa Pilatí ke piti ke isəna i səpa ləŋ ke mpv tə. Ilena í yaa yoolu na í pəsə-i si: Yesu səpa tə pə lelaa. ⁴⁵ Yoolu heela-i pə tampana, ilena í ha Yosɛfv ke mpaav si í polo na í kpaɣa sətə. ⁴⁶ Mprúyú Yosɛfv yapa kponkpontu toŋ nyəntv nti pa yaa si ləŋ tə təpəŋkahulvŋa, na í tisi sətə ke tesika tə na í takí-i pəŋkahulvŋa ŋke. Ilena í polo í pimi-i pəlaav ŋku pa hula

kukpamuyv taa tə kv taa. Ulena í pilimi piw səsəəv nakvli na í suli pəlaav nəγə.
 47 Makətala Malı na Yosee too Malı paa wεε na pá naaki timpi pa pima-ı tə.

16

Yesu fem

(*Matiyee 28:1-8; Luku 24:1-12; Yohaani 20:1-10*)

¹ Mıpúyú kuyaku kvheesuyv tεεwa, ulena Makətala Malı na Saaki too Malı na Salomee pá ya nim səsəv nyəm sı pa puki na pá sayalı Yesu ké pəlaav taa.

² Mıpúyú cimaası wule pa kula tanan təpam na pá polo pəlaav kin ke ilim luw waatu. ³ Pa pəəsaya təma sı: Awe ká tuli-tuyv piw ηkuyv pəlaav nəγə ile?

⁴ Pa kusa pa ise ulena pá na sı pa təma piw səsəəv ηkuyv pilimuyv na pá su kpeηa. Ku təə teu ké. ⁵ Ulena pá svv pəlaav taa na pá mayana ifepu nəγəlv na í suu capa kvhulvm na í caya ntəγəv təə. Mıpúyú səγəntv lapa-wε. ⁶ Ulena ifepu inı í heeli-wε sı: Səγəntv í taa la-mε. Nasaletı Yesu wei pa kama səm tesika təə təγə í pεekəγı. I fema, i fei cəne. I nyəni, u naa timpi paa hısa-ı tə. ⁷ Təv, í polo í heeli i ifalaa ləlaa na Piyεε sı i tεε-mεγε nəγə ke Kalilee, tənaya í ká mayana-ı isı i ka heela-mε tə.

⁸ Pa lu pəlaav taa na səγəntv pu-wε təkəηkan na pá seliyı. Mıpúyú pa sewa na pa səγəntv katatəlaya təə pa ta pəsi na pá heeli nəγəlv sı pulv.

Makətala Malı na Yesu

(*Matiyee 28:9-10; Yohaani 20:11-18*)

[⁹ Yesu fem mıpúyú cimaası tanan kupaηkv tεε tə, Makətala Malı təə ké i caala luw. Alv inı i waalı ké Yesu ka təγəna aləγaa naatosompəγəlaya. ¹⁰ Tənaya Malı inı i kulaa na í pona laapaalı ke í na mpa paa wεε na pá caya ləyaya na pá wiiki tə. ¹¹ Alv inı i heela-wεγε mpv sı Yesu wena i weesuyv na inı i mayamaya i na-ı tə. Pa ta mv i təm.

Yesu na tillaa naale pa təm

(*Luku 24:13-35*)

¹² Pəle pə waalı Yesu lu pa taa naale təə na wεεtv lentı ke waatu wei pεle pa we mpaav taa na pá puki tawa taa tə. ¹³ Mıpúyú pεle pa məlaa na pá heeli ləlaa, na pεle tətə pa ta mv-tı.

Yesu ifalaa təə luw

(*Matiyee 28:16-20; Luku 24:36-49; Yohaani 20:19-23; Tillaa Təmlε 1:6-8*)

¹⁴ Pə waalı ké Yesu lu i ifalaa naanvwa na kulvm təə ké waatu wei pa caya təγəv tə, na í kaləna-wε sı: Pepe təə ké í lapa katε na mə lanja la kpıəsəη na pá heeli-mε sı ma fema na í ta tisi. ¹⁵ Pəle pə waalı i təma-wε sı: I ya antulinya təna taa na í heeli paa wei ké ma Laapaalı Kupaη. ¹⁶ Ye wei i mvwa na pá sə-ı Isə lvm, pu ya pəntv nyvγv. Ama ye wei i kisa tə mvγv, paa kv pəntv təm. ¹⁷ Ye mpa pa mvwa, piti təma nna paa la təγəlv. Paa təγəni aləγaa na ma təη, na pá yəγətı nsəma lenna. ¹⁸ Paa kpa tuma na pa niη, yaa pá nyəə kəə wena a kvγı yəlaa tə, pə kaa la-wεγε pulv. Paa təni kvətəntvnaa təə ké niη na pə waa-wε.

Yesu kpav ke isə

(*Luku 24:50-53; Tillaa Təmlε 1:9-11*)

¹⁹ Taca Yesu təma i ifalaa ke yəγətənav ke mpv, ulena pə kpaası-ı isətaa na í caya Isə kəηkəη taa. ²⁰ Mıpúyú i ifalaa ná tεεwa na pá heeliyi Laapaalı Kupaη ke paa timpi. Taca ka wε pa waalı ké pa kulapv tv taa na í kvəsəγı pa waasonaa nyəəv na piti təma wena a təηna lapv tə.]

LAAPAALI KUPAN WEI LUKU NMAAWA TŌ Kŭtŭlŭtŭ

Takəlaya kanε ka tŭ Luku ta ke Yuta tŭ, Kələeki tŭ kέ, ı təmlε ntέ lokotulo təmlε. Luku caakaya sı ı h́lŭ sı Yesu kέ yəlaa təna waasŭlŭ ɪlɛna ı keesi Yesu lŭlŭŋ nyəma ke pə kpaɣav Yosεefŭ tŭ haləna Atam. Mpi tŭ, yəlaa təna cəsŭ kelε.

Yesu ta kέ Yuta nyəma tike nyəŋ, ı səla yəlaa tənaya, kasayampiya na konyəntŭnaa. ı kəmaɣa sı ı pəkəɣı mpa pa lepa tŭ na ı waasi-wε (19:10).

Isəna pa faya Luku takəlaya tŭ:

Yesu lŭlŭɣŭ na ı pəcaatŭ, titite 1-2

Yesu təmlε tayanuyŭ, titite 3-4

Yesu təmlε ke Kalilee, titite 5-9

Yesu pote ke Yosalem, titite 10:1-19:27

Yesu təmlε ke Yosalem, titite 19:28-21:1-38

Yesu səm na ı fem, titite 22-24

Mpi pə tŭ Luku ηmaa takəlaya kanε tŭ

¹ Ma yŭlŭ Teufiili, yəlaa payale mayasaa sı pá keesi mpi pə lapa tá hekv taa tŭɣŭ takəlaya taa. ² Isu mpa pa nana pa ıse ke pə kancaalaya na pá pəsi Isə Təm təmlε nyəma tŭ. ³ Ma mayamaya ma tɛma yasuyŭ ke pə kpaɣav təm ntı tŭ kancaalaya tŭ, na ma nawa pə tampana təna. Pə tŭ kέ pə lapa-m teu sı má keesi-η təm ntı tŭ təna təcŭŋη ma yŭlŭ kupaŋ. ⁴ Sı ń cəkəna pə təna mpi pa seɣesa-η tŭ pə tampana ke teu.

Isətaa tillu sı paa lŭlŭ Isə lŭm səlv Yohaani

⁵ Yuta wulav səsŭ Heləti waatŭ taa, kətŭlŭ nəɣəlv ı ka wε Apiya kətəlaa loŋŋa taa, pá yaa-ı sı Sakalı. ı alv ka kέ kətŭlv Aləŋ lŭlŭɣŭ tŭ, pa yaa ılé sı ılisapeti. ⁶ Pa naale ıni pa təntε ka keesa Isə kέ. Pəcŭ pa təŋaya Tacaa kŭsəsutŭ na ı kŭheelitu tənaya teitei. ⁷ ılisapeti ka kέ kaalŭlaya, ıle pa feina pəyaya. Pəyele pa naale ıni pa puwa.

⁸ Ḿpŭɣŭ kuyaku nakŭlı pə tala Sakalı loŋŋa təmlε waatŭ, ɪlɛna ı polo na ı təŋna kətŭɣŭ təmlε lapŭ ke Isə təsεεle taa. ⁹ Ḿpŭɣŭ pa tŭ tete ısu kətəlaa lakı tŭ, ɪlɛna pə kpa Sakalı sı ı sŭv na ı wə tulaalŭnaa ke hatoo kətaya təlate tŭ. ¹⁰ Na yəlaa samaa təna wε awalı na pá təŋna Isə sələmvuyŭ ke tulaalŭ wəpŭ waatŭ. ¹¹ Təŋaya Tacaa isətaa tillu nəɣəlv ı lu Sakalı tŭ na ı səŋ tulaalŭ kətaya təwəte ntəɣəŋ tŭ. ¹² Waatŭ wei Sakalı nawa isətaa tillu ɪlɛna səɣəntŭ kpa-ı na ı lanjle cε. ¹³ Ama isətaa tillu heela-ı sı: Sakalı taa nyá, Isə mv nyá sələmvuyŭ. Nyá alv ılisapeti ká lŭlı-η apalŭpəyaya, na n ká ha-keɣe hətε sı Yohaani. ¹⁴ Nyá lanjle ká heena-ke pə tu fei, na payale lanja ká hŭləməna ka lŭlŭɣŭ. ¹⁵ Pə taya pulŭ, kaa la səsŭ ke Tacaa ısentaa. Ka kaa təŋ sŭlvmaɣa yaa konyənyəəm kŭkŭkŭm napəlı. Feesuyŭ Nanjtu ton ká wεε ka taa kέ səsəm ke hatoo ka too lotu taa. ¹⁶ Kaa məŋna ıseɣeli nyəma payale ke pa Caa Isə kin. ¹⁷ Kaa yoosi ka təmlε ke Isə ısentaa na Feesuyŭ Nanjtu ton. Ka ləmayasəle na ka ton ká wεε ısu Ilii. Kaa krentı caanaa na pa piya. Kaa la na kaanŭtŭnaa təŋ tampana. Kaa la ḿpŭɣŭ sı ká tayanı Tacaa ke yəlaa kŭpampama mpa pa mvna ı təmlε lapŭ tŭ.

¹⁸ Təŋaya Sakalı cŭ isətaa tillu sı: Nyá təm tənε tŭ wε mvuyŭ nte? Pə taya pulŭ, ma wεv ısəntŭ tŭ, ma puwaya. Pəcŭ ma alv mayamaya ná puwa.

¹⁹ Μπόγύ ισάτα tillu cə-i si: Μαγα Καριγγε κέ, Ισά cəλəγə ma wεε. Inu i tilina-m si má yəγətəna-η na má heeli-η təm kupantu təne. ²⁰ Mpi pə təə n ta tūna ma təm nti tu tē na tē la tampana ke tə waatu tə pə təə n ká la kamumuka. Nyá nəγə kaa kuli, haləna wule nte ma təm tənē tu la isu ma yəγətuγu tə.

²¹ Waatu inu tə na yəlaa wε awali kέ na pá taηa Sakali na piti kέ mpi pə təə i taηa səsəm ke hatoo pə taa təna tə. ²² Waatu wei i luwa tə i ta pəsi na i yəγətəna-wε. Ilena pεle pá cəkəna si i ná pulγu pə taa təna. Μπόγύ i yəγətəna-wε na niη, na i nəγə sula mpυ.

²³ Sakali təmle kuyeyη tema Ισά təsεele səsəle taa, ilena í kpe. ²⁴ Pə lapa wεε naale, ilena i alv Iisapeti la teu. Μπόγύ i ηmela isətūnaa kakpasu na í tə si: ²⁵ Tacaa ləsuγu ma fεele təneyε pənenteyε yəlaa taa tə, kupantu ke i lapa-m səsəm.

Ισά tillu si paa lvi Yesu

²⁶ Pə kəma na Iisapeti isətūnaa la naatoso, ilena Ισά tili isətaa tillu Καριγγε ke Kalilee icate nte pa yaa si Nasaleti tə tə taa kέ pεelə nəγəlv i kin. ²⁷ Pεelə inəγi Tafiiti ləlvuγu taa tu Yosεfv ka mvsaa, na pá yaa-i si Mali. ²⁸ Isətaa tillu pola i kin na í təm-i si: Ma sεε-η. Tacaa wε nyá waali kέ, i hula-η pεeleε pə tu fεi.

²⁹ Μπόγύ Mali lanle cεpəna isətaa tillu təm ntəγi səsəm, na í maγasi sεetu nti tə hωwε ke i taa i ta cəkəna. ³⁰ Μπόγύ isətaa tillu təma-i si: Mali taa nyá, kupantu ke Ισά caana-η. ³¹ Nyəni, n ká la teu, n ká lvi apaləpu na η yaa-i si Yesu. ³² I ká la səsə na paa yaa-i si isətaa Ισά Səsə Pəyalv. Tacaa Ισά ká cεle-i i ləηce Tafiiti kawulaya. ³³ I ká la Yakəpu piitim nyəma wulav səsə ke tam təə, i kawulaya kaa su tənaya.

³⁴ Μπόγύ Mali pəsa isətaa tillu si: Isənayale pu la mpυ na má ta nyənta apalv?

³⁵ Ilena isətaa tillu cə Mali si: Feesuγu Nanηtu ká tiina nyá təə, na isətaa Ισά Səsə ká lana i toma ke nyá kin. Pə təə kέ pəyaya ηka n ká lvi tə paa yaa-ke si yulv nanηtu na Ισά Pəyalv. ³⁶ Nyəni, nyá ləlvuγu tu Iisapeti wei pa yaakaya kaalvlaya tə, i haγa apalv pəyaya həγə na i kpatəlaya, halu i isətūnaa naatoso kəlv. ³⁷ Pə taya pulv, Ισά tá kpisi pulv se.

³⁸ Μπόγύ Mali təma si: Ma tu kέ Tacaa təmle tə kέ. Ισά í mu nyá nəγə. Ilena isətaa tillu yele-i na í tεε.

Mali puki Iisapeti ke wiiluyu

³⁹ Wεε anu a taa kέ Mali kəlaa na í ləγə i təγi Yuta icate natəli tə taa kέ pəśη taa. ⁴⁰ I talaa ilena í svv Sakali təyaya na í sεε Iisapeti. ⁴¹ Waatu wei Iisapeti nu Mali sεetu ke kpakpaa tə, ηπόγύ i taa pəyaya yəkaa na Feesuγu Nanηtu toη tii i təə. ⁴² Na í yəγətəna nəγə səsaya si: Ισά koola-η kupantu ke alaa taa, na i koola pəyaya ηka n ka lvi təγə kupantu tətə. ⁴³ Halu ma taka ma təə kele wei i ka lvi ma Caa tə i kəma cəəv na? ⁴⁴ Ma nu nyá sεetu na ma taa pəyaya yəkəna lanhəlvəmle ke kpakpaa. ⁴⁵ Ama n nu lelen yoo. Pə taya pulv, n tema nyá taa na təm nti Tacaa heela-η si i ká la-η tə.

Mali yoo yontu

⁴⁶ Μπόγύ Mali təma si:

Ma sama Ισά kέ hatoo ma lotu taa kέ i kəlvuγu təə.

⁴⁷ Ma lanle həlvməna ma waasəlv Ισά pə tu fεi.

⁴⁸ Pə taya pulv,

i nawa i təmle tə konyəntv má.

Saηa waali yəlaa təna ká yaa-m si lelen nūlv.

⁴⁹ Pə taya pulv, Toma təna tu lapa-m

kupantu səsəəntv ke səsəm.

Ama i hətε kέ səsəle kέ.

⁵⁰ I wiiki mpa pa nyaηna-i

na pá see-ι τὸ πα πᾶτῶτῆλε κε παα pepe wule.

⁵¹ Ǫ hula ι toma κε səsəm.

Ǫ yasa mpa pa lotu taa we isəcav hōwεε τῶ.

⁵² Ǫ kusa awulaa səsaa κε πα kumlee τῶ,

na ί τῶχῶνι-wε.

Ǫ kusa kunyǽntunaa nyǽη.

⁵³ Ǫ hayasa nyǽyǽtunaa κε τῶχῶναγᾶ kupaηka.

Ǫ τῶχῶνα τῶητῶναα κε niη naanowa.

⁵⁴ Ǫ σεενα ι ifalaa Ǫseyeli nyǽma τῶ.

Ǫ lapa nti ι ka su ta ləηcεnaa si ι ká la τῶ.

⁵⁵ Ǫsu ι ka heeluyu ta caanaa Apələham

na ι piitim nyǽma κε tam τῶ τῶ.

⁵⁶ Mali caya Ǫlisapeti kiη Ǫsu isǽtunaa tooso, Ǫlena ί kpe.

Ǫsɔ lɔm sɔlv Yohaanu lɔlvɔv

⁵⁷ Pə kəma na pə tala Ǫlisapeti lɔlvɔv, Ǫlena ί luli apalɔpəyaya. ⁵⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ι cɔlv nyǽma na ι lɔlvɔv nyǽma nuwa si Tacaa lapa-ι kɔpantv κε səsəm. Ǫlena pa na-ι pá krenti na pa laηa hεε səsəm. ⁵⁹ Pəyaya kuyεεη lapa pələfei naanowa Ǫlena pá kǽ-kεye pɔlvɔv, na pá təη si pa haa-kεye ka caa hεte si Sakali. ⁶⁰ Tənaγa ka too yǽyǽtaa si: Aai, Yohaanu κε παα yaa-ke.

⁶¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pεle pa tɔma si: Nyá lɔlvɔv taa aweye paα yaawa hεte ηté?

⁶² Tənaγa pa yǽyǽtəna ka caa na niη si pa naa nte ι luyv wεε si pá yaa-ke τῶ.

⁶³ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ι hulaa si pá kəna-ι kpaata. Pa kənaa, Ǫlena ί ηmaa si ka hεte nté Yohaanu. Ǫlena pé la pa tənaγa piti. ⁶⁴ Tənaγa Sakali nsəmle heta kpaakraa na ί suv yǽyǽtaya, na ί saη Ǫsɔ na nǽyǽ səsəyaa. ⁶⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ sǽyǽntv kpa pa cɔlv nyǽma təna, na Yuta pǽǽη taa nyǽma təna lakaya tə faaci. ⁶⁶ Pa təna mpa pa nuwa təm təne τῶ pa mayasa-təyi pa taa na pá təη si: Pepeye pəyaya kanε kaa te na ká la?

Pə taya pulv, Tacaa ka we ka waali ké teu ké.

Sakali ná cele nyəntv na í kεεsəyi-təyi yontu taa

⁶⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ Feesuyu Naηηtv təη kuləna Sakali κε səsəm, na ί ná təmnaa na ί suv tə yǽyǽtuyv si:

⁶⁸ Tə sa Tacaa Ǫseyeli Ǫsɔ.

Ǫ paasəna ι yəlaa κε nǽnǽ.

Ǫ heta-tuyv tá yomle.

⁶⁹ Ǫ ləsa-tuyv waasulv wei ι wεna toma tǽyǽ

ι təmle tv Tafiti lɔlvɔv taa.

⁷⁰ Mpu inəyi ι ka lapa na ι kuyǽyǽtutv

tɔləsəlaa kɔpama kpaali.

⁷¹ Halι ι su ι nǽyǽ si ι ká ya-tuyv

ta kolontunaa na mpa pa luyv fei-tv τῶ pa niη taa.

⁷² Na ί wii ta caanaa caanaa pᾶtῶtῆle,

na ί tǽsi nǽsi pɔlvɔv kɔpam mpi

ί na-we paα pɔlɔlaa na tampa na τῶ.

⁷³ Ǫ ka tu yǽyǽtəna tuunav κε m̀p̀r̀ỳg̀ỳ

tá caanaa caanaa caa səsə Apələham kiη ké,

⁷⁴ si ι ká ya-tuyv ta kolontunaa niη taa,

na tǽ paasəna ι luyv nyəntv na sǽyǽntv fei.

⁷⁵ Na tǽ wεε tənəηη ké ι isentaa.

Ǫsayatv kaa wεε haləna ta səm.

⁷⁶ Pəyaya nyá, paα yaa nyá si isətaa

Ǫsɔ səsə kuyǽyǽtutv tɔləsulv.

Pə taya pulv, n ká tee ta Səso ke nəyo
na n tayanı ı mpaan.

⁷⁷ N ká heeli ı yəlaa ke isəna paa la
na pa isayatu tayanı na pə ya pa nyəəŋ tə.

⁷⁸ Ta Iso ké yulu pətəətəle tı,
na ı hólóyí suulu.

Ilım luki tanan na pə tewa səsəm ke isəna tə,
ńpúyú ı ka kəna tá nyoyu yaru.

⁷⁹ Pu luna isətaa na pə waasi mpa pa we
səkpetyu tee na pá nukı səm sən tə.

Pu la na tə nyı alaafəya mpaav.

⁸⁰ Pəyaya tənna puw na ká nyəŋ layatu na ká caya nyuto taa. Haləna kuyanku
ka lu İseyeli nyóma taa ké patəma tə.

2

Yesu Kilisiti ləlyv (Matiye 1:18-25)

¹ Waatu ını ı taa ké Wulav səsə Akusi kpaalaa sı paa kala ı tetv təna taa yəlaa.

² Kukuluyv kancaalaya nyəŋku kune kv lapa Siliı kufənəe Kiliniyusi pəəle taa.

³ Mıpúyú paa wei ı pola ı ıcate taa sı pá kala-ı.

⁴ Pə təo ké Yosəfv luna Nasaleti ıcate ke Kalilee na í polo Yuta ke wulav Tafiiti
ıcate Petəlehəm taa, ⁵ sı pá kala í na ı amusaya ahonto Malı. Pə taya pulv, ı ké
Tafiiti ləlyv taa tv. ⁶ Mıpúyú waatu wei pa we təna tə, Malı ləlyv talaa. ⁷ İlena í
löl ı kancaalaya pəyaya ke apaləpəyaya. Na í husı-keye wontu kutəyov tətule taa
na í takı-keye saalası. Pə taya pulv, təcayale taa tala-weye moolaa təsvule.

İsətaa tillu pola tiikilaa kin

⁸ Tiikilaa napəli paa we ıcate ńté tə tawa taa na pá fenıyı pa kaləkəŋ ke ahoo
ahoo. ⁹ Tənyaya Tacaa isətaa tillu kəma pa kin na Tacaa teeli na pa təo ısu kəkə
səsəəŋka nyaləməle. Mıpúyú səyontv kpa-weye səsəm. ¹⁰ Ama isətaa tillu təma-we
sı: Səyontv í taa kpa-mə. Pə taya pulv, ma kəmayaya sı ma heeliyı-məye təm kəpantv
ntı yəlaa təna lanja ká heəna teu tə. ¹¹ Təm ntəyəle sı, pa ləla-məye waasulv ke sanja
ahoo aneye Tafiiti ıcate taa wei ı ké Tacaa Kilisiti tə. ¹² İı naa isəna í ká nyəna-ı
tə. İ ká mayana pa husa aholum nəyolv ke wontu kutəyov tətule taa na pá taka-ı
saalası.

¹³ Mıpúyú isətaa tillaa samaa tuutuuma səsə isətaa tillu ını ı təo ké kpaakpa na
pə san İso na yontv sı:

¹⁴ Iso keke teeli tv təkpa ke hatoo isətaa te.

Ate yəlaa mpa ı səəlaa tə pa lanja í holumı.

Tiikilaa puki Petəlehəm

¹⁵ Waatu wei isətaa tillaa yela tiikilaa na pá məli isətaa tə tiikilaa mpe pa təma
pa təma sı: Té kulı na té polo Petəlehəm təna, na té ná mpi pə lapa na Tacaa
heeliyı-tuyv pə təm tə.

¹⁶ Mıpúyú tiikilaa ləyo pa tı na pá mayana Malı na Yosəfv na pá husa aholum
ınəyı wontu kutəyov tətule taa. ¹⁷ Tiikilaa təma-keye nav, İlena pá keesı nti isətaa
tillu ka təma-weye heeluyv ke aholum ını ı təm tə. ¹⁸ Mıpúyú piti kpa pa təna mpa
pa nu tiikilaa təm nti tə. ¹⁹ Mıpúyú Malı təkə təm nti tə tənaya ı taa na í mayasəyı
tə həwee. ²⁰ Tiikilaa mpe pa məlaya kpente İlena, pá puyləyı İso səsəəntv na pá
sanı-ı pə təna mpi pa nuwa na mpi pa nawa tə pə təo. Pə taya pulv, pə təna pə
lapa teitei ké ısu isətaa tillu ka keesoyv-we tə.

Yesu hāte hav

²¹ Pəyaya ŋke ka kuyeeŋ kōma na pə tala pələfei naanowa si pa pələyi-ke tō, pa ha-keye hāte nte isōtaa tillu ka heela-we na pəcō ka too kpaɣa ka hōyō tō si Yesu.

Pa kraana Yesu ké Iso təsele səsəle

²² M̀p̀ỳg̀ỳ waatu wei pə tapa si Yosēfu na Mali pá kōti pa ti tayanyu tō isu paa keesuyu Moisi kusəsutu taa tō, pa pona pəyaya ke Yosalem si pa hólí-keye Taca. ²³ Pə taya pulu, paa ŋmaa m̀p̀ỳg̀ỳ Taca kusəsutu taa ké si: Paa apalupəyaya kancalaya nyəŋka ŋka Taca tənna-ke. ²⁴ Na pa polaa si pa laki kətaya na ihokasi naale yaa alukukunaa naale isu paa keesuyu Taca kusəsutu taa tō.

²⁵ Apalu nəyōlu i ka we Yosalem na pá yaa-i si Simiyōŋ. Apalu inu i təhaya tampana, na i isəle seena Iso təmlē, na i taŋaa si í na wei i ká kō na í waasi lseyeli nyəma tō. Na Feesuyu Naŋŋtu we i waali. ²⁶ Feesuyu Naŋŋtu inu i ka huləna-i si i ká ná Taca tillu Mesii na pəcō í si. ²⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Feesuyu Naŋŋtu lapa na í polo Iso təsele taa ké waatu wei ahuləm caa na i too pa pona-i si pa laki i tō ké mpi paa suwa tō. ²⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ i mu-i i niŋ taa na í see Iso si:

²⁹ Pəneŋte Taca, nti n ka yōyōta tō n lapa-ti.

Ue yeke nyá təmlē tu má na má teena laŋhuləmlē.

³⁰ Ma nana ma isəpəle ke waasulu

³¹ wei n tayana yəlaa təna isentaa tō.

³² Fətəla wei piitimnaa ká nana tō.

Inəyəle lseyeli nyəma teeli.

Simiyōŋ nawa cele nyəntu na í kraali-ti

³³ M̀p̀ỳg̀ỳ piti kra ka caa na ka too na nti inu i yōyōta ka tō ké mpv tō. ³⁴ M̀p̀ỳg̀ỳ Simiyōŋ koola-weye kɔpantv na í tō ka too Mali si: Pəyaya kane ka nyənte nté si ká hu payale na ká kusi payale ke lseyeli taa. Yəlaa payale ká kreesəna mpi i ká hólí-we tō. ³⁵ Pui kuli pa payale taa tōmnaa tō təkēlee. Laŋwakəlle səsəle ká tuli toto nyaya p̀ỳg̀ỳ isu layate ke pa səpa-ŋ.

Iso kuyəyōtvtv teləslv alvnyəŋ Ana

³⁶ Iso kuyəyōtvtv teləslv alvnyəŋ nəyōlu i ka we təna tətō. Asee ləlyu taa tu Fanuweli pəelə Ana. I kpatəla teu təkŋkŋku. I saav i paalu tō, pusi naatosompəyōlaya ke pa caya ilena íle i si. ³⁷ Na inu i caya mpv haləna pusi nunaasa na liyiti. Ue Iso təsele taa ké i ka we tam na í laki Iso təmlē ke ilim na ahoo. Paa Iso sələmyu i sələmyi, paa nəhəkvtv i həkəyi. ³⁸ Simiyōŋ pa təŋna m̀p̀ỳg̀ỳ lapv təyō inu i kōma na í svv Iso ké sam, na í yōyōtəyōna pa təna mpa pa taŋaa si Iso í waasi Yosalem təyō Yesu təm.

Pa mələyi kpenite ke Nasaleti

³⁹ Waatu wei pa tēma pə təna mpi pa keesa Taca kusəsutu taa təyō lapv tō, Yosēfu na Mali pa məla pa te Nasaleti ke Kalilee. ⁴⁰ Mpv tō na pəyaya təŋna puw na ka tənuyv təkəyi na ká təŋna layatv nyəm ke teu na Iso we ka waali.

Yesu ké Iso təsele taa

⁴¹ Paa pənaɣa ŋka Yesu nyəma pukaya Yosalem ke Teev acima təyōv ké. ⁴² Yesu ləlyu pənaɣa naanowa na naale nyəŋka taa pa pola acima tətō isu pa tu pukuɣu tō. ⁴³ Acima wee kōma na a te ilena i nyəma tu mpaav na pá kpen. Ama Yesu ná saala Yosalem, na i nyəma ta nyi mpv. ⁴⁴ Pəle paa huowa si ntanyi i we təntaa ləlaa taa, haləna pá tō ilim na pə tēm ilena pá svv-i pəkəy v ke pa ləlyu nyəma na pa asəmaa kiŋ. ⁴⁵ Pa ta na-i, ilena pá tayani Yosalem ke məlyu si pa pəkəyi-i. ⁴⁶ Pə lapa kuyeeŋ tooso ilena pá na-i Iso təsele taa na í caya Yuta nyəma seɣesəlaa səsaa kiŋ na í nukv pa seɣesuyv na í pəəsəyi-weye təmnaa. ⁴⁷ Na i nyəm na nti i cəəkayawe tō tə lapa pa təna mpa pa nukaya təyō piti ké səsəm. ⁴⁸ Waatu wei i nyəma

na-ı tɔ sɔɣɔntɔ kpa-we. İlena ı too tɔmı-ı sı: Ma pɔyaya, n lapa-tuyɔ mpɔ suwe? Nyɛni, mǎ na nyǎ caa tɔ pɛka-ŋ na lanwakɛlle sɔsɔle kɛ.

⁴⁹ M'pɔyɔ Yesu cɔwa sı: Pepe tɔɔ kɛ mɔ pɛkaya-m? ı ta nyı taa sı pɔ wee kɛ sı mǎ wee ma Caa tɔyaya taa?

⁵⁰ Ama pɛle pa ta cɛkɛna nti ı yɔɣɔta mpɔ tɔ. ⁵¹ Tɛnaya ı tɛŋa-we na pǎ mɛli Nasalɛti, na ı nukɛna-weyɛ pɔ tɛna pɔ taa. Ama ı too tɔka tɔm tɛne ıni tɔ tɛnaya ı taa. ⁵² Yesu tɛŋna piw na ı layatɔ nyɛm tɛŋna sɔsuyɔ, na İso na yɛlaa pa lanja tɛŋna-ı hɛɛnɔv kɛ tam.

3

*İso İvm sɔlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Malɛki 1:1-8; Yohaani 1:19-28)*

¹ Waatɔ wei wulav sɔsɔ Tipɛɛ kawulaya piwı lapa naanɔwa na kakpası tɔ, Pɛŋsı Pilatı nǎ kɛ Yuta kɔfɛnɛɛ, na Helɛti nǎ kɛ Kalilee wulav, na ıle ı neu Filipɔ nǎ kɛ tɔki kawulaya kɛ İtulee na Tɛlakoniti pɔ tetɔ taa, na Lisaniya nǎ kɛ Apilɛni wulav. ² İlena Ana na Kayifi pɛle pa kɛ kɔtɛlaa sɔsaa tɔyɔ İso tɔm kɔma Sakalı pɔyalɔ Yohaani taa kɛ wɔlaya tetɔ taa. ³ Na ı cɔɔ Yaatanı tetɛkɛle tɛna na ı heeliyi yɛlaa sı pǎ layası tɛntɛ, na pǎ sɔ-weyɛ İso İvm na İso husı pa ısayatɔ.

⁴ İlena pɔ lǎ ısu paa ŋmaav İso kuyɔɣɔtɔtɔ telɛsɔlv İsayii takɛlaya taa tɔ sı: Nɔyɔlv yɔɣɔtɔyɛna nɔyɔ sɔsɔya kɛ wɔlaya tetɔ taa sı, ı tayanı Tacaa mpaav, ı hɛɛ-ı mpaısi na sı sıyisi.

⁵ Paa suuli kɔtaalomıŋ tɛna.

Paa yɔsı pɔɔŋ na pulası tɛna.

Paa sıyisi tɛkɛɛɛnaa. Paa kuli pɛɛ tɛna.

⁶ Na yulɔpiya tɛna kǎ nǎ ısɛna İso waasɔyi-tɔ tɔ.

⁷ Yohaani yɔɣɔtaya samaa wei ı kɔŋaya ı kɛŋ sı ı sɔ-weyɛ İso İvm tɔ sı: Akala piya mɛ, awe kpaala-mɛ na ı seeki İso pǎnǎ nna a kɔŋ tɔ? ⁸ ı la mpa pa yɛla ısayatɔ tɔ pa kɔlapɛle. İle ı taa telɛsɔyi lɛlv sı mɔ caa kɛɛ Apɛlaham. Ma heeliyi-mɛ sı ye tɛle tɔ tɔɔ ıle, İso pɛsɔyi na ı la na pɛɛ anɛ á pɛsı Apɛlaham piya. ⁹ Pa tɛma laale tuyɔ kɛ tıŋ sı pa huɣu-ı na ı tɛɛ kɛ te. Tuyɔ ŋku ku lɔlɔyi pɛɛ kɔpana tɔ, paa hu-ku na pǎ tɔ kɔkɔ.

¹⁰ Tɛnaya samaa pɔɔsa Yohaani sı: Ye mpɔ nti na ntiyi tu la?

¹¹ Yohaani cɔ-we sı: Ye wei ı wɛna tokonaa kɛ naale ı pasa wei ı fɛina tɔ. Na ye wei ı wɛna kɔtɔyɔv ıle ı la mpɔ tɔtɔ.

¹² M'pɔyɔ pɔ kɛŋna lampuu mɔlaa na pǎ kɔɔ ı kɛŋ sı ı sɔ-weyɛ İso İvm, na pǎ pɔɔsı-ı sı: Tacaa, nti na ntiyi tu la?

¹³ Yohaani cɔ-we sı: ı taa mɔ na pɔ tɛɛ ısɛna paa sıwa tɔ.

¹⁴ Yoolaa nǎ pɔɔsa-ı tɔtɔ sı: Na tǎ se, nti na ntiyi tǎa la? M'pɔyɔ Yohaani cɔ pɛle sı: ı taa muɣuli nɔyɔlv. Pɛcɔ ı taa tɔ nɔyɔlvuyɔ tɔm. Mɔ lanja ı hɛɛna mɔ kɔfɛlvuyɔ.

¹⁵ Yɛlaa tɛɛlayaa teu sı pulɔ kǎ la, halɛna pǎ kɔɔ pǎ suv mayasuyɔ kɛ pa taa sı, yaa Yohaani kɛɛ Mesii ıni. ¹⁶ İlena Yohaani heeli pa tɛna sı: Ma ıle, İvm kɛ ma sɔɔ-mɛ. Ama nɔyɔlv wee ı kɔŋ, ıle ı kɛla-m. Halı ma ta tala mǎ wɔyɔsı ı nɔɔhɛ taa ntaŋkpala mayamaya. Feesuyɔ Nanŋtɔ na kɔkɔ kɛ ıle ı kǎ sɔ-mɛ. ¹⁷ ı tɔka ı kɔfalɔyɔv kɛ ı niŋ taa. ı kǎ fala pɔ tɛna tɛcayacaya na ı suu pɛɛ kɛ kɔpɔtɔ taa. Ama ı kǎ tɔ lɔɔtɔv kɛ kɔkɔ ŋka kaa tɛŋ tɔ ka taa.

¹⁸ Sɛyɛsɛŋ waanı waanı kɛ m'pɔyɔ ı kaakayana samaa na ı heeliyina-weyɛ Laapaalı Kɔpan. ¹⁹ Yohaani ka kalɛna wulav Helɛti kɛ timpı ı kpaɣa ı taalɔv alɔ Helɛtiyatı tɔ, na ısayatɔ tɛna nti ı ka lapa tɔ tɔ tɔ. ²⁰ M'pɔyɔ ı lɛla ısayatɔ lɛntı tɔtɔ, ı kpa Yohaani na ı tɛki-ı salɛka.

Yesu Iso lvm sɔv
(*Matiyee 3:13-17; Maləki 1:9-11*)

²¹ Yohaani tənna yəlaa tənaya Iso lvm sɔv, ɪlena Yesu nά polo tətə na pά sɔ-ɪ.
²² Waatu wei Yesu tənna sələmvɔv tɔ, ɪsətənvɔv tulaa na Feesuyu Nanjtu tii ɪ tɔɔ, na pά naaki-ɪ ɪsu alukuku. Na pά nu nəvɔlv nəvɔv ke ɪsɔta sɪ: Nyayale ma luyv tɛɛ Pəyaya, ma lanje heena-ŋ sɔsɔm.

Yesu lɔlvɔv loŋa nyáma
(*Matiyee 1:1-17*)

²³ Yesu caalvɔv ɪ tɔmlɛ ke waatu wei kɛ mpv tɔ, ɪ pusɪ wɛ ɪsu hiu na naanvwa, na yəlaa nyənaya-ɪ ɪsu Yosɛɛfv pəyaya. Yosɛɛfv ná kɛ Heli pəyaya, ²⁴ na Heli kɛ Matati pəyaya, na Matati kɛ Lefii pəyaya, na Lefii kɛ Mɛlɛci pəyaya, na Mɛlɛci kɛ Yannayi pəyaya, na Yannayi kɛ Yosɛɛfv pəyaya, ²⁵ na Yosɛɛfv kɛ Matatiasɪ pəyaya, na Matatiasɪ kɛ Amɔɔsɪ pəyaya, na Amɔɔsɪ kɛ Nahum pəyaya, na Nahum kɛ Isali pəyaya, na Isali kɛ Nakayi pəyaya, ²⁶ na Nakayi kɛ Maati pəyaya, na Maati kɛ Matatiasɪ pəyaya, na Matatiasɪ kɛ Semeyiŋ pəyaya, na Semeyiŋ kɛ Yosɛci pəyaya, na Yosɛci kɛ Yota pəyaya, ²⁷ na Yota kɛ Yowanəŋ pəyaya, na Yowanəŋ kɛ Lesa pəyaya, na Lesa kɛ Solopareli pəyaya, na Solopareli kɛ Salatiyɛɛ pəyaya, na Salatiyɛɛ kɛ Neli pəyaya, ²⁸ na Neli kɛ Mɛlɛci pəyaya, na Mɛlɛci kɛ Atii pəyaya, na Atii kɛ Kosam pəyaya, na Kosam kɛ Ilimatam pəyaya, na Ilimatam kɛ ɛli pəyaya, ²⁹ na ɛli kɛ Yosuwee pəyaya, na Yosuwee kɛ Iliyeseɛ pəyaya, na Iliyeseɛ kɛ Yolim pəyaya, na Yolim kɛ Matati pəyaya, na Matati kɛ Lefii pəyaya, ³⁰ na Lefii kɛ Simiyəŋ pəyaya, na Simiyəŋ kɛ Yuta pəyaya, na Yuta kɛ Yosɛɛfv pəyaya, na Yosɛɛfv kɛ Yonam pəyaya, na Yonam kɛ Iliyakim pəyaya, ³¹ na Iliyakim kɛ Meleya pəyaya, na Meleya kɛ Menna pəyaya, na Menna kɛ Matata pəyaya, na Matata kɛ Natanəŋ pəyaya, na Natanəŋ kɛ Tafiiti pəyaya, ³² na Tafiiti kɛ Seseɛ pəyaya, na Seseɛ kɛ Opɛti pəyaya, na Opɛti kɛ Powaasɪ pəyaya, na Powaasɪ kɛ Sala pəyaya, na Sala kɛ Naasəŋ pəyaya, ³³ na Naasəŋ kɛ Aminatarɪ pəyaya, na Aminatarɪ kɛ Atamiŋ pəyaya, na Atamiŋ kɛ Alini pəyaya, na Alini kɛ ɪsəlɔm pəyaya, na ɪsəlɔm kɛ Falɛsɪ pəyaya, na Falɛsɪ kɛ Yuta pəyaya, ³⁴ na Yuta kɛ Yakərv pəyaya, na Yakərv kɛ ɪsaaka pəyaya, na ɪsaaka kɛ Apələham pəyaya, na Apələham kɛ Tala pəyaya, na Tala kɛ Nasoo pəyaya, ³⁵ na Nasoo kɛ Seluci pəyaya, na Seluci kɛ Lakao pəyaya, na Lakao kɛ Falɛki pəyaya, na Falɛki kɛ ɪpɛɛ pəyaya, na ɪpɛɛ kɛ Sala pəyaya, ³⁶ na Sala kɛ Kayinam pəyaya, na Kayinam kɛ Alafasati pəyaya, na Alafasati kɛ Sem pəyaya, na Sem kɛ Nowee pəyaya, na Nowee kɛ Lamɛki pəyaya, ³⁷ na Lamɛki kɛ Matusala pəyaya, na Matusala kɛ Henəki pəyaya, na Henəki kɛ Yaletɪ pəyaya, na Yaletɪ kɛ Maleleyɛɛ pəyaya, na Maleleyɛɛ kɛ Kayinanəŋ pəyaya, ³⁸ na Kayinanəŋ kɛ ɪnɔsɪ pəyaya, na ɪnɔsɪ kɛ Setɪ pəyaya, na Setɪ kɛ Atam pəyaya, na Atam kɛ Iso pəyaya.

4

Satanɪ mayasəyi Yesu
(*Matiyee 4:1-11; Maləki 1:12-13*)

¹ Yesu luna Yaatanɪ na Iso Feesuyu Nanjtu toŋ tɔɔ ɪ kin ke sɔsɔm. Ḿpɔyó Feesuyu Nanjtu tɛɛna-ɪ wɔlaya tɛtv taa. ² ɪlena ɪlɔvɔv mayasɪ-ɪ wɛɛ nule. ɪ ta tɔvɔv pulvɔv kuyɛɛŋ ɪnɪ ɪ taa. Pə yɔɔsa wɛɛ nule ɪlena nyəvɔsɪ kpa-ɪ. ³ Tənaya ɪlɔvɔv tɔma-ɪ sɪ: Ye n kɛ Iso Pəyaya, yəvɔtɪ na pələ tənɛ tɔ pəsɪ tɔvɔnaya.

⁴ Ama Yesu cɔ-ɪ sɪ: Pa ŋmaawa Iso Təm taa sɪ, pə taya tɔvɔnaya tike ke yulv ka hikina weesuyv.

⁵ Ḿpɔyó ɪlɔvɔv pona-ɪ timpi pə kulaa tɔ, na ɪ kpɛntɪ antulinya kawulasɪ tənaya təm kulɔm na ɪ hulɪ-ɪ. ⁶ ɪlena ɪ təmɪ-ɪ sɪ: Maa ha-ŋ pə toŋ na pə teeli tənə. Pə taya

pulv, ma ninj taa ké pa tv pə təna, na má nəkaa ma ha wei ma səlaa tə. ⁷ Ue ye n ka hənta-m ate, n ká kpaɣa pə təna.

⁸ Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n ká see nyá Caa Iso, na i tike i təmle ke n ká la.

⁹ Ḿpóyú Iləyúv pona-i Yosalem na í kraasi-i Iso təseele comcom nəyɔ taa, na í təm-i si: Ye n ké Iso Pəyaya ηmaa ate. ¹⁰ Pə taya pulv, pa ηmaawa Iso Təm taa si, i ká heeli i isətaa tillaa ke nyá təm si pá paasəna-η teu. ¹¹ Pécó lentu wee tətə si: Paa teeli-η pa ninj taa ké teu təkpa si pə taa kəw na pəle natəli tē co-η.

¹² Ama Yesu cə-i si: Pa ηmaawa Iso Təm taa si, n kaa mayasi nyá Caa Iso si n ná i waali.

¹³ Waatu wei Iləyúv tēma-i mayasuyv ke pə tənaya mpv, ilena í tee na í taja wule kufate.

Yesu caaləyi i təmle ke Kalilee

(Matiyee 4:12-17; Maləki 1:14-15)

¹⁴ Pəle pə waali ile Yesu məla Kalilee na Feesuyv Nəηηtv tonj haɣa-i, na i təm yekəyi həyəluyv ηkv kv təna kv taa. ¹⁵ I seɣesaya Yuta nyəma təkotilenaa taa na yəlaa təna puyɔlaya-i.

Nasaleti nyəma kisa Yesu

(Matiyee 13:53-58; Maləki 6:1-6)

¹⁶ Ḿpóyú Yesu pola Nasaleti timpi i puwa tə, na í svv Yuta nyəma təkotile taa ké kuyaku kvheesuyv wule, isu i tu laki tam tə. Ḿpóyú i kulaa si i kaləyi Iso Təm.

¹⁷ Ilena pá cəle-i Iso kuyəɣətvtv teləsvlv Isayii takəlaya. Ḿpóyú i heta timpi pa ηmaawa si:

¹⁸ Tacaɣa Feesuyv we ma kinj, na i ləsa-m si má heeli

Laapaali Kupaη ke konyəntvnaa.

Na i tila-m si má heeli saləkatvnaa ke pa hətuyv təm.

Na yvlvmaa ke pa ise kuluyv təm.

Si má waasi mpa pa muyuliyi tə.

¹⁹ Si má heeli-weɣe pənaya ηka

Tacaɣa ká waasi i yəlaa tə ka kənte təm.

²⁰ Yesu tēma ilena í kpili-ke na í cəla paasənlv na í caya. Ḿpóyú Yuta nyəma təkotile taa nyəma təna pama ise ke i təw. ²¹ Tənaya i svv-weɣe yəɣətvuyv si: Təm nti paa ηmaawa na í tu nu-təyi nəəwəw tə, saηa nté tə lapa.

²² Ḿpóyú pa təna pa tisa teu na pá sam-i. Na i kuyəɣətvtv təna lapa-weɣe lelenj, halı pə la-weɣe piti na pá tə si: Isu Yosəefv pəyalv?

²³ Tənaya Yesu tēma-we si: Tampana təw, í ká te na í tuku-m ituule si: Fətv, fə nyá ti. Halı í ká yəɣəti-m si má la ma icate taa cəneɣe mpi pə lapa Kapənahum na í nu tə.

²⁴ Ḿpóyú Yesu tasa-we si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, paa nyənəyi Iso kuyəɣətvtv teləsvlv nəyəluyv puluyv i mayamaɣa i icate taa. ²⁵ Ntəη i nyəmə si alaa leelaa ka we paɣale ke lseyeli taa ké waatu wei wulaya lapa pusı tooso na isətvnaa naatoso ke Ilii waatu taa tə. Halı nyəɣəsi səsəηsi lu tetv təna. ²⁶ Paa na mpv Iso tá tili Ilii ke pa taa nəyəl v kinj. Ama alv leelu nəyəl v wei i ka we Sitəη tetv taa ké Salepəta tə, i kinj ke i tila-i. ²⁷ Na Iso kuyəɣətvtv teləsvlv Ilisee waatu taa tənuyv təw asilima kvətəη nyəma ka we səsəm tətəɣə lseyeli. Paa na mpv pa ta waasi pa taa nəyəluyv i kvətəη. Ama Silii tv Naamanj tike ke pa waasaa.

²⁸ Waatu wei Yuta təkotile taa nyəma nu i təm nti tə, pə haηa-weɣe səsəm.

²⁹ Ḿpóyú pa kulaa na pá həmi-i na pá luna icate waali, na pa kraana-i hatoo puyv ηkv kv təw pa icate wee tə kv nyuyv taa, timpi pə lapa tokuyv tə, si pa tusiyi-i.

³⁰ Ilena Yesu fayana pa həkv taa na í tee i nyəηkv.

Iləghilu nəgəlv i təm
(*Maləki 1:21-28*)

³¹ M'p'og' Yesu pola Kapənahum, Kalilee tetv taa icate natəli, na í seges-i-weye kuyaku kuhesuyv wule. ³² M'p'og' i segesuyv cəpa pa laŋa ke teu. Pə taŋa pulv, i segesa-weye na ton, i ta nyá. ³³ Pə pamna apalv nəgəlv ka we Yuta nyəma təkotile taa na í hii iləgəv isayav nəgəlv. M'p'og' apalv inu i koo səsəm si: ³⁴ Ee Nasaletu Yesu, n caa-weye tá kin? Ta wakəlvuyv ke n kəma? Ma nyəma-ŋ teu, n ké Iso yulv nənŋtv wei i tilaa tə.

³⁵ Tənaŋa Yesu kaləna-i si: Hei nyá, su na n se apalv inu i waali.

M'p'og' iləgəv pəta-i samaa hekv taa na í yelev na í se. Ama i ta lapu-i pulv. ³⁶ M'p'og' pə lapa yəlaa ke səgəntv na pá təŋ təma si: Hm, təm tənə. I yəgətəyənə aləŋaa na apalvtv na toma, na í təgənəgi-we.

³⁷ M'p'og' i həte yaa tetv tənə taa.

Yesu waasa kvətəntvnaa payale
(*Matiyee 8:14-17; Maləki 1:29-34*)

³⁸ Yesu luna Yuta nyəma təkotile taa iləna í polo Siməŋ təyaya. Watv suvakaya Siməŋ yəsə ke səsəm, iləna pá wiina Yesu si í waasi-i. ³⁹ M'p'og' Yesu luŋa i təə na í kaləna watv, na tə ya i təə. Tənaŋa alv kula kpakpaa na í caləsi-we.

⁴⁰ Ilim tv kpakpaa, iləna pa tənə mpa paa wəna kvətəntvnaa ke waanv waanv tə pá kəna-we. M'p'og' i tənə i niŋ ke paa wei i təə na pá hiki alaafəya. ⁴¹ Aləŋaa mayamaya ná se yəlaa payale waali na pá kooki si: N ké Iso Pəyalv ké. Ama i kaləna-we, i ta tisi si pá yəgəti: Pə taŋa pulv, pa nyəma si i ké Mesii.

Yesu laki waasv ke Yuta tetv taa
(*Maləki 1:35-39*)

⁴² Waatv wei tev fema tə, Yesu luwa na í polo timpv yəlaa fei tə. M'p'og' yəlaa samaa pəeka-i, haləna pá tala i cəlv. Pa luŋu lapa si pá tək-i, pá taa yelev na í tē.

⁴³ Ama Yesu cə-we si: Aai, pə wēv ké si má heeli acalēv lenna ke Iso Kawulaya Laapaali Kupaŋ. Pə taŋa pulv, pə mayamaya pə təə ké Iso tila-m.

⁴⁴ Tənaŋa Yesu tēvva na í laki waasv ke Yuta tetv taa pa təkotilənaa taa.

5

Yesu kpa i kancaalaya ifalaa
(*Matiyee 4:18-22; Maləki 1:16-20*)

¹ Kuyaku nakulv yəlaa nyəkayaa Yesu ké Iso Təm nuw təə, na í səŋa Kenesaleti lvm nəgə. ² M'p'og' i nawa kpuləŋ naale səŋa kvten təə, na tiina kpalaa lu i taa na pá polo pa puluŋ cətvuyv. ³ Iləna í kpa i taa ləŋkv taa, na kpuluyv ŋkv kv ké Siməŋ nyəŋkv. M'p'og' i sələma-i si í hatələna-i-kuyv kvten ke pəcə. Iləna í caya kv taa na í svv i segesuyv taa.

⁴ Waatv wei i tēma-weye segesuyv tə i heela Siməŋ si: Tuusi na n polo lumaŋ taa na í tv mə puluŋ na í puu tiina.

⁵ Siməŋ cə-i si: Taca, tə tēma wuv ke yem ké tev na kv fem, tə ta puu pulv. Paa na mpv n təma si má tv tə, maa tv.

⁶ Pa tv mpv iləna pá puu tiina ke səsəm pə tu fei, halv pa puluŋ caakaya cəlvuyv. ⁷ M'p'og' pa hata pa taapalaa mpa paa we kpuluyv ləŋkv taa təgə niŋ si pá kəə pá sənə-we. Pēv pa kəma iləna pá ləsi tiina na pá suuli kpuləŋ inu i naale, haləna pə ŋmilisiyi-we. ⁸ Siməŋ Piyēv nawa mpv, iləna i luŋ Yesu ke akula ke kpakpaa na í tə si: Taca, taa kvətəna-m, ma ké isayav mayamaya ké.

⁹ Pə taya pulv təə, tiina nna pa kpa mpv tə, a təəv ka lapa í na mpa paa wεε təyə səyǝntv kε səsəm. ¹⁰ Haləna pə la mpv tətəyǝ í taapalaa Sepetee pəyalaa Saaki na Yohaani. Tənaya Yesu heela Simǝn si: Taa nyá pənente yəlaa kε n ká puu.

¹¹ Pa ləsa kpuləŋ kε lvm taa, ilena pá yelev pə təna təpai na pá hu í waalı.

Yesu waasa tənuyv təə asilima kvətəŋ tv
(*Matiyee 8:1-4; Maləki 1:40-45*)

¹² Yesu ka wε ícate natəli tə taa, na yulv wei tənuyv təə asilima kvətəŋ waasa í təna tə í ka wε təna. Í na Yesu ilena í polo na í hənti-í atε na í wiina-í təkpeε si: Taca, ye n ka tisaya n taa waasi-m?

¹³ Ḿpúyú Yesu kusa í nin na í tokəna-í na í təmí-í si: Teu ma tisaa, alaafəya í la. Ḿpúyú í kvətəŋ tēma kpaakpa. ¹⁴ Ilena Yesu kpaalı-í si: Taa heeli nəyǝlv. Ama tεε kpaakpa na kvətulv na-ŋ, ilena n yiyisi isu Moisi ka keesuyv tə, na pə la yəlaa kε aseeta.

¹⁵ Paa na mpv tə, í hətε təŋna yaav na pə puki, na samaa kotiyi í kin kε səsəm səsəm si pa nukı í seyesuyv, na í waasəyi-wεyε pa kvətəməŋ. ¹⁶ Ama inı í pukaya waatu waatu kε timpi timpi yəlaa fεi tə, na í sələməyi Isə.

Yesu waasa kvətəŋ kvətuluyv tv
(*Matiyee 9:1-8; Maləki 2:1-12*)

¹⁷ Koyaku nakvli Yesu seyesaya. Pə pamna Falisanaa na Isə Təm seyesəlaa mpa pa luna Kalilee na Yuta pa acalε təna taa na Yosalem tə paa wε təna na pa caya. Na Taca toma ka wε Yesu kin na í lakı na kvətəntənaa hikiyi alaafəya. ¹⁸ Ḿpúyú yəlaa səyǝla kvətəŋ kvətuluyv tv nəyǝlv na kpatəle, na pá pəkəyi si pá tana-í Yesu kin kε kutuluyv taa na pá su-í í isentaa. ¹⁹ Ama yəlaa samaa təə pa ta na timpi təə paa səsəna-í tə. Ilena pá kpaana-í ləpvtv təə na pá wεsi-ti, na pá tisi í na í kpatəle kε samaa hεkv kε Yesu isentaa. ²⁰ Waatu wei Yesu ná pa naani tə í təma si: Ma taapalv, nyá isayav husaa.

²¹ Tənaya Isə Təm seyesəlaa na Falisanaa pa svv miituyv si: Aweyεle inε inı na í kpaakəyi í ti na í keesəyəna Isə? Awe pəsəyi na í husı isayav, ye pə taya Isə paasi?

²² Ama Yesu ná cəkəna pa hūwεε, ilena í pəəsi-wε si: Pepe təə kε í hūvki ḿpúyú mə taa? ²³ Nti tə yǝyǝtuyv kələna təlεv? Nyá isayav husaa, yaa kvli na n tə? ²⁴ Təv, maa hūli-mε si Yulv Pəyaya má, ma pəsəyi na má husı isayav kε atε cəne.

Tənaya í təma kvətəntv si: Kvli na n kpaaya nyá kpatəle na n kpe. ²⁵ Tənaya í kvla kpaakpa kε pa təna pa isentaa, na í kpaaya kpatəle nte tə təə paa husa-í tə na í saŋ Isə na í kpeŋ. ²⁶ Ḿpúyú pə lapa pa tənaya piti kε səsəm na pá saŋ Isə. Halı pə la-wεyε səyǝntv na pá caŋ pá yǝyǝti si: Ama pūwε, saŋa kε tá na kəkəlv təm.

Yesu yaaki Lefii
(*Matiyee 9:9-13; Maləki 2:13-17*)

²⁷ Ḿpúyú Yesu luwa na í mayana lampuu mvlv nəyǝlv wei pa yaa si Lefii tə, na í caya í lampuu təmvlε. Ilena í təmí-í si: Kvli na n təŋi-m.

²⁸ Ḿpúyú Lefii kvlaa na í yelev pə təna na í hu í waalı.

²⁹ Ḿpúyú Lefii lapa-í mvlle kε teu kε í təyaya taa, na pá na lampuu mvlaa payale na yəlaa lelaa pá caya təyǝlv. ³⁰ Ḿpúyú Falisanaa na pele pa Isə Təm seyesəlaa pa kəma na pá pəəsi í falaa kε imiitav si: Pepe təə kε mə na lampuu mvlaa na asayaa í kpenta tətəyǝle na tənəyǝle?

³¹ Ama Yesu cə-wε si: Pə taya alaafəya nyəma nyuləyəna fεtaa, ama kvətəntənaa kε. ³² Ma kəmayə si ma heeliyi asayaa si pá layasi, pə taya kvpama.

Yesu keesəyi nəhəkvtv təm
(*Matiyee 9:14-17; Maləki 2:18-22*)

³³ Μόγγύ γάλαα ναπέλι πα τάμα Yesu sí: Yohaani ífalaa na Falisanaa nyéma pa həkəxi nəəsi ke tam na pa sələməxi pə waatvnaa, na nyá nyéma náá təkí na pá nyəkí yem.

³⁴ Iləna í cə-wε sí: Í ká pəsi na í la na akpayəlv taapalaa həkə nəγə na í na-wε pá wεε? Aai. ³⁵ Ama pu kəə pə kεεsi kuyaku nakvli, iləna pá ləsi-í pa hεkv, ilε waatu inəxi paa həkə nəγə.

³⁶ Μόγγύ í tasa-wεγε ituule ke tukuγy tətə sí: Paa cələxi puγy kufəlvγy təə na pá tə kvəpənvγy. Pá lapa mpv, pa wakəla kufəlvγy. Pəyele saaliya kaa muna kvəpənvγy. ³⁷ Nəγəlv kaa suu səlvm kufam ke səlvm hulun kvəpəη taa, təfə səlvm kufam yasəxi hulun kvəpəη inəxi na pə ti na hulun wakəli yem. ³⁸ Ama hulun kufəη taa ké pa suuki səlvm kufam. ³⁹ Yvlv wei í tēma səlvm kvəpəpum ke nyəəv tə, í luyv u lakí apila. Pə taya pvlv, kvəpəpum ke yəlaa saη.

6

*Yesu kele kuyaku kvhεεsvγv tv
(Matiyee 12:1-8; Maləki 2:23-28)*

¹ Μόγγύ Yesu na í ífalaa pa fayana təγənaγa pee taale natəli tə taa ké kuyaku kvhεεsvγv kvli kv wule. Tənaγa í ífalaa svv təγənaγa pee nyəηka ke pelvγv, na pá nuγutiγi pa niη taa na pá saləxi. ² Μόγγύ Falisanaa napəli pa pəəsa-wε sí: Pepe təə ké í lakí mpi pə fεi lapv ke kuyaku kvhεεsvγv wule tə?

³ Tənaγa Yesu cə-wε sí: Ye mpv í ta kala mpi Tafiiti lapa waatu wei nyəγəsi pu í na mpa paa wε í cəlv tə? ⁴ Isəna í svv Isə təγəγa taa na í kpaγa potopotonaa mpa paa su Isə tə na í təγə na í ha í taapalaa tə. Pəyele pə fεi sí nəγəlv í təγə-wεγε yem na pə ta ké kvətəlaa.

⁵ Μόγγύ Yesu tasa-wεγε heeluyv tətə sí: Yvlv Pəyaya maγale kuyaku kvhεεsvγv səsə tətə.

*Nkpaləkvεkəγa tv
(Matiyee 12:9-14; Maləki 3:1-6)*

⁶ Μόγγύ Yesu svv Yuta nyéma təkotile taa ké kuyaku kvhεεsvγv kvli kv wule na í seγesəxi. Pə pamna apəlv nəγəlv í wε təna na í ηkpaləγa ntəγəη nyəηka kvεkaa. ⁷ Na Isə Təm seγesəlaa na Falisanaa cəγaa na pá kvəηna-í teu, sí pa naa sí í ká waasi yvlv ke kuyaku kvhεεsvγv wule yaa isəna. Pa lakí mpvγvle sí pá hiki ntí paa waanna-í tə. ⁸ Ama í cεkəna pa hūwεε, iləna í tə ηkpaləkvεkəγa tv iní sí: Kvli na n səη hεkv taa cəne.

Iləna ηkpaləkvεkəγa tv iní í kvli na í polo í səη təna. ⁹ Na Yesu tə-wε sí: Ma pəəsvγi-mε sí tá mpaav taa, kvəpəntv ke pə muna pá la kuyaku kvhεεsvγv wule yaa isəγətv? Paa waasi yaa paa kv?

¹⁰ Tənaγa Yesu nyəna pa təna pa isəntaa, na í tə apəlv iní sí: Təv, loosi nyá niη. Μόγγύ ηkpaləkvεkəγa tv iní í lapa mpv, iləna í niη hεti. ¹¹ Μόγγύ páána kpa-wεγε səsəm, na pá maγasəxi isəna pá la Yesu tə.

*Tillaa səsaa naanvwa na naale kvav
(Matiyee 10:1-4; Maləki 3:13-19)*

¹² Waatu iní í taa ké Yesu kpa pəγv taa ké Isə sələmvγv, na í sələmi mógγy tev na kv fem. ¹³ Pə kəma pə fe iləna, í yaa í ífalaa na í ləsi pa taa ké yəlaa naanvwa na naale, na í ha-wεγε hətε sí tillaa. ¹⁴ Mpe iní pa həla ntə. Siməη wei í cuγusaa sí Piyεε tə, na ilé í neu Antəli, na Saakí na Yohaani, na Filipv, na Paatelemii, ¹⁵ na Matiyee, na Tomaa, na Aləfe pəyalv Saakí, na Siməη wei pa cuγusaa sí Selotí tə, ¹⁶ na Saakí pəyalv Yutaasi, na Yutaasi Isəkaleeu wei í lapa Yesu ke kvləmətə tə.

*Yesu seyesəyi samaa na í waaki kvtəntvnaa
(Matiyee 4:23-25)*

¹⁷ Yesu na í ifalaa pa tiikayana puyv təə, ílena í səŋ timpí taa puyv fei ípilisav na pə wala tə. Təna inəyi í ifalaa payale na Yuta təna samaa na Yosalem nyəma na Tii na Sitəŋ ləm nəgə nyəma pa təna paa timsaa. ¹⁸ Paa kəmaɣa sɪ pa nukɪ í seɣesuyv, na í waasi-weɣe pa kvtəməŋ tətə. Na í waasa mpa pele aləɣaa tukaya wahala tə tətə. ¹⁹ Samaa inɪ í təna í lukaya ké sɪ í tokiyina-ɪ. Pə taya pulv, toma naali a ka we í kin na pá nukɪ a taŋ, na a waasəyi pa tənaya pa kvtəməŋ.

*Kvpantv na isayavv
(Matiyee 5:1-12)*

²⁰ Ḿpúyú Yesu kusa íse na í nyəni í ifalaa na í tə sɪ:

Mpa me í ké konyəntvnaa tə,
í nu leleŋ ké.

Mə tənna Iso Kawulaya.

²¹ Me mpa nyəɣəsɪ wena kayana tə,
í nu leleŋ ké.

Mu təna na í haɣa teu.

Me mpa í wiiki kayana tə,
í nu leleŋ ké.

Í ká te na í wonŋ teu.

²² Paa yəlaa taa huuna-me, yaa pa təɣəna-me, yaa pa tuv-me, yaa pa kv mə nyəəŋ ke Yulv Pəyaya má ma təə, í nu leleŋ ké. ²³ Waatv inɪ mə laŋa í hee səsəm na í paa teu. Pə taya pulv, mə kasəyaya ká təə səsəm ke isətaa ké. Mpu inɪ pə maɣamaya ke pa caanaa ka lapa Iso kuyəɣətvtv teləsəlaa.

²⁴ Tontvnaa me mə təm we waiyo ké,
í tɛma mə leleŋ təɣv tə se.

²⁵ Haɣalaa me mə təm ná we waiyo ké mpu inəyi.

Í ká ná nyəɣəsɪ ke teu tə se.

Mpa me mə wonŋyi kayana tə,
mə təm we waiyo ké ḿpúyú.

Í teŋ í caya ləyaya na isəlv m pə taa ké.

²⁶ Yəlaa təna í kəma na pá saŋ-me, mə təm ká la waiyo ké. Mpu inɪ pə maɣamaya ke mpe pa caanaa ka lapa Iso kuyəɣətvtv teləsəlaa pəpətvnaa.

*Səli nyá kolontv
(Matiyee 5:38-48; 7:12)*

²⁷ Ḿpúyú Yesu təma sɪ: Ma heeliyi mpa me í nukɪ ma təm tə sɪ: Í səli mə kolontvnaa, na í lá mpa paa caa-me təɣə kvpantv. ²⁸ Í kooli kvpantv ke mpa pa kooliyi-meɣe mpusi tə. Í sələməna mə isayalataa ke Iso. ²⁹ Wei í mapa nyá ləkpaɣasaya, keesi-ɪ leŋka. Nəɣəlv í leeka nyá kpai, cele-ɪ nyá capa tətə. ³⁰ Wei í sələma-ŋ, taa pəmi-ɪ, wei í leeka nyá kvwənam, taa pəəsi-ɪ pə təm. ³¹ Mpi mə caa sɪ yəlaa í la-me tə, mu la peleye-wɪ tətə.

³² Ye mpa pa sələyi-me tə pa tike ké mə sələyi, íle pepeye í tɛwa tətə? Asayaa maɣamaya ná sələyi mpa pa səla-we tə pa tike tətəɣə. ³³ Ye mpa pa laki-meɣe kvpantv tə pa tike ke í ká təŋəyi na í laki, íle pepeyele í tɛwa? Ḿpúyú asayaa maɣamaya ná laki tətə meɛ. ³⁴ Ye mpa í tɛləyi sɪ paa te na pá feli-me təɣə í təŋəyi na í kəntəyi, íle pepeyele mə tɛwa? Asayaa maɣamaya ná tɛləyi sɪ paa te na pá feli pele təɣə pa kəntəyi pa təma meɛ. ³⁵ Aai, í sələyi mə kolontvnaa na í laki-weɣe kvpantv. Í kəntəyi, í taa teləsi felvɣv təm ke lələ. Pu yele na mə kasəyaya təə səsəm, na í ká pəsi isətaa Iso Səsə pəyalaa. Paa fəəfeinaa na asayaa, ílé í laki kvpantv ké. ³⁶ Í laki təmayə kvpantv ke teu isu mə Caa laki-meɣe kvpantv tə.

Təma footuyu fəi teu
(*Matiyee 7:1-5*)

³⁷ Ƨ taa footi ləlaa, pə taa kəw na ləw footi-mə. Ƨ taa tu ləlaa ke tasəkəle, pə taa kəw na ləw tu-məye tasəkəle. Ƨ hólí təmąya suulu ke timpí í pəntəyəna təma tə, na ləw ká hólí-məye suulu. ³⁸ Ƨ haaki na ləw ká haaki-mə. Pə taya pulw, ləw ká maɣasi ké na pə su na pə watí na í ciyiti na í nyəki na í pəli-mə. Maɣasəlaya ŋka mə maɣasəyəna ləlaa tə, ŋkeye ləw ná kəŋ na í maɣasəna-mə tətə.

³⁹ Ḿpúyú Yesu tasa-wəye lentí sí: Ntəŋ í nyəmə təu sí yuləm kaa pəsi na í hə í ləlu, təfə pa naale paa hoti púyú taa ké. ⁴⁰ Təmle kpeleməlu ta kəli í hullu. Ama kpeleməlu í kəma na í nyí təkpeəkpeəsi, í na í hullu pa pəsa kulum ké.

⁴¹ Isənaɣa pə lapa na ŋ naaki nyuliim wei í wə nyá təyəntəle isəpəle taa tə, na ŋ kaa na kprátúyú ŋku ku wə nyá maɣamaya nyá nyəntə taa tə? ⁴² Isənaɣale nyá pəsəyi na ŋ tə sí: Apan nyá səŋ təkpi na má ləsi nyá isəle taa nyuliim, na kprátúyú wə nyá nyəntə taa? Cəsəlu nyá, ləsi kprátúyú ŋku ku wə nyá maɣamaya nyá isəpəle taa tə, ləna pécó ŋ ná teu təcɛɛɛ na ŋ ləsi nyá təyəntəle isəle taa nyuliim iní.

Pa nyəŋ tɔyɔ na kv pile ké
(*Matiyee 7:16-20; 12:33-35*)

⁴³ Tɔyɔ kupaŋku u lələyi kpai pile se, pécó kpai tɔyɔ naa lələyi pile kupaŋte tətə. ⁴⁴ Pa nyəŋna paa tɔyɔ ŋku na kv pile cələyə. Yulu kaa kooli tɔyɔ ŋku pa yaa sí fiki tə kv pee ke səsəw təw se, pécó paa kooliyi tɔyɔ ŋku pa yaa sí lesəŋ tə kv pee ke kələŋ təw tətə. ⁴⁵ Yulu paŋ kupaŋtu lukəna tuu í lotu taa kupaŋtu kiŋ ké. ləna isayaw iní í isayaw luna tuu í lotu taa isayaw kiŋ. Pə taya pulw, isəna yulu lotu taa təwəw tə ḿpúyú í yəyətaya hóləyi.

Layaw na kvməleŋ pa kutuluŋ ŋmav
(*Matiyee 7:24-27*)

⁴⁶ Ḿpúyú Yesu təma sí: Ƨ yaa-m Taca Taca suwe na u təŋəyi ma kuyəyətutu? ⁴⁷ Maa hólí-məye yulu í kəma ma kiŋ na í nu ma təm na í təŋ-ti pəntu wə isəna tə. ⁴⁸ Ƨ nəyəsəna ké isu yulu caakuyu kutuluɣu ŋmav na í huli na í tala atə kukpamuyu na pécó í su kite təyə. Pəyə kəma na ká su ləna ləm watí, haləna pə hola ma-kv. Paa na mpv pə ta ciyiti-kuyu kv ŋmatu teu təw. ⁴⁹ Ama wei í nukí ma təm na u təŋəyi-ti tə, ilé í wə ké isu wei í ŋma kutuluɣu ke atəye yem tə, kite kupaŋte fəi. Ləm hola ma-pa-kv, ləna kv ti kpakpaa na kv la asaala səsə ke yem.

7

Yesu waasa Lom yoolu yom
(*Matiyee 8:5-13*)

¹ Yesu kəma na í tə yəlaa ke faaci lapu, ləna í məli Kapənahum. ² Lom yoolu səsə nəyələw ka wəna yom na í luɣu sɔv-í səsəm. Yom inəyi pə wukaya na í caaki səm. ³ Ƨ nu Yesu taŋ, ləna í tili Yuta nyuyə nyəma napəli sí pá wiina-í na í kəw í waasi í yom iní. ⁴ Pəle pa tala Yesu kiŋ, ləna pá wiina-í təkpeɛ sí: Apalu iní í nəyəsəna ŋ waasi-í. ⁵ Pə taya pulw, í səla ta piitim ke səsəm, halí í ŋma-tuyu təkotile.

⁶ Tənaɣa Yesu təŋa-wə. Ƨ kəma í kprətəna təyaya, ilə yoolu iní í tila í taapalaa nté sí: Taca, taa kv nyá təyi yem, ma ta tala sí ŋ sɔv ma təyaya. ⁷ Halí mpv inəyi maa hɔwəw sí ma ta tala má kəw ma maɣamaya ke nyá kiŋ. Pə təw ilə, yəyətí kuyəyətú ke təm kulum na ma yom hiki alaafəya. ⁸ Pə taya pulw, ma isəntə ma see ma səsaa ké. Pécó ma wəna ma səkpema na pəle pa laki ma luɣu nyəntu. Na má heela pa taa wei sí í polo cəne, í puki ké. Na má heela wei sí í kəw, ilé í kəw tətə. Pécó ye ma heela ma yom sí í la pəne, í laki ké.

⁹ Yesu nu mpv, lɛna í sa yoolu sɔsɔ unɪ, na í pəsəna samaa wei ɪ tɛŋaya-ɪ tɔ ɪ tɔ na í tɔ si: Pɔpɔtu fɛi lelen, paa lɛyɛli taa maɣamaɣa ma ta nata yulɔ na í tɛma ɪ taa na lɔ kɛ ɪsəntɔ.

¹⁰ Yoolu unɪ ɪ tillaa kɔma na pá mɛli tɛyaya, lɛ pa maɣana yom unəɣɛ na ɪ alaafəya tɛmammam.

Yesu fɛesa alɔ leelu pəyalɔ

¹¹ Pəle pə waali Yesu pola ɪcatɛ nte pa yaa si Nayin tɔ tɔ taa kɛ kpakpaa, na ɪ ifalaa na samaa pəyalɛ kɛ ɪ waali. ¹² Yesu kɔma ɪsu ɪ suuki ɪcatɛ, lɛ alɔ leelu nəɣɔlɔ ɪ pəyaya səpayaɛ na pá pukina-kɛyɛ pim, na ɪcatɛ nyɔma samaa tɛŋ leelu unɪ ɪ waali. Nkɛ unɪ ka tike kɛ leelu unɪ ɪ ka lɔlaa. ¹³ Taca na-ɪ, lɛna ɪ tɔm lapɪ-ɪ pətɔtɛ, na í tɔm-ɪ si: Taa wii.

¹⁴ Ḿpɔ́yú Yesu polaa na í tɔki sətɔ kpatɛ, lɛna səɣəllaa náá sɛŋ, na Yesu tɔ si: Ifɛpu nyá ma caa si n kɔli.

¹⁵ Tɛnaya sətɔ unɪ ɪ kɔlaa na í suv yəɣɔtaya, na Yesu cɛɛ-ɪ ɪ too. ¹⁶ Ḿpɔ́yú sɔɣɔntu kra pa tɛna na pá san lɔ na pá tɛŋ si: lɔ kuyəɣɔtɔ tɛlɔsɔlɔ sɔsɔ lu ta hɛkɔ taa. Na pá tasa tɔtɔ si: Pwɛ, lɔ kɔma si ɪ tɛŋ ɪ yɛlaa.

¹⁷ Ḿpɔ́yú mpi Yesu lapa mpv tɔ pə tɔm ya Yuta tɛtɔ tɛna, na pə cɔlɔ tɛtɔnaa tɛna taa.

Lum sɔlv Yohaani tila Yesu kin si ɪ naa (Matiyee 11:2-19)

¹⁸ Ḿpɔ́yú Yohaani ifalaa heela-ɪ tɔm nti tɔ tɛna. lɛna í yaa pa taa naalɛ, ¹⁹ na í tili-wɛyɛ Yesu kin si pá pɔsɪ-ɪ si unəɣɛ wei ɪ tɔm paa tɔma si ɪ ká kɔɔ tɔ, yaa nəɣɔlɔ wɛɛ ɪ kɔŋ, tɔ tɛŋ lɛ? ²⁰ Pɛɛ pa tala Yesu cɔlɔ, lɛna pá tɔ si: lɔ Lum sɔlv Yohaani kusəna-tɔ si tɔ pɔsɪ-ŋ si: Nyayaɛ wei ɪ tɔm paa tɔma si ɪ ká kɔɔ tɔ, yaa nəɣɔlɔ wɛɛ ɪ kɔŋ, tɔ tɛŋ lɛ?

²¹ Pə pamna waatɔ unɪ ɪ taa Yesu waasaya yɛlaa pəyalɛ kɛ pa kutəmɛŋ, na í laki na acamaa hikiyi alaafəya, na í looki alɔyaa, na í kuliyi yulɔmaa pəyalɛ ɪsɛ. ²² lɛna í tɔ-wɛ si: I polo na í heeli Yohaani kɛ mpi í nawa na nti í nuwa tɔ si: Yulɔmaa naaki, kaakalasi tɛŋ, tɔnɔyɔ tɔɔ asilima kutɛŋ nyɔma naaki nyɔyɔ, na ntamaa ná nukɪ, na sətɔa ná fɛŋ. P'ɔ́cɔ́ kɔnyɔntɔnaa ná tɛŋa Laapaali Kɔpaŋ kɛ nuu. ²³ Wei ɪ naani kaa lu ma tɔɔ tɔ, pɔntɔ nu lelen kɛ.

²⁴ Yohaani tillaa mpɛ pɛɛ pa kɔma na pá kpe, lɛna Yesu suv samaa kɛ Yohaani unɪ ɪ tɔm kɛ pɔsɔyɔ si: Pepeyɛ í ka pola wɔlaya tɛtɔ taa kɛ nav ye? Heelim makɪ na pá ciyitiyi səsəncanɔ ŋka tɔ? ²⁵ lɛ pepe nav kɛ ɪ polaa? Yaa yulɔ wei ɪ suu kacɔka wontu tɔ? Tɔv, mpa pɛɛ pa suuki kacɔka wontu na pá wɛ lelen taa tɔ, awulaa tɛɛsi taa kɛ pɛɛ pa wɛɛ. ²⁶ lɛ pepe maɣamaɣa kɛ ɪ ka tu pola nav? Yaa lɔ kuyəɣɔtɔ tɛlɔsɔlɔ nəɣɔlɔ? Tampam, lɔ kuyəɣɔtɔ tɛlɔsɔlɔ kɛ, halɪ ma heeliyi-me si ɪ tu kɛla mpv. ²⁷ I tɔm kɛ pa tu ŋmaawa lɔ Tɔm taa si:

Nyənɪ ma tillu ntɔ,

ma tɛlɔsəɣɪ nyá nəɣɔ tɔɔ si

í tayanɪ nyá mpaav na n kɔŋ.

²⁸ Tampana kɛ ma heeliyi-me yoo, tuu tɔ pa ta lɔlɔta nəɣɔlɔ na pɔntɔ tɛɛ Yohaani fa. lɛ paa na mpv tɔ, ye mpa pa tisaa na lɔ tɔɣɔ pa tɔ kɛ kawulaya, pa taa səkpelu maɣamaɣa tɛɛ-ɪ.

²⁹ Pa tɛna mpa pa nu tɔm nti tɔ pa ha lɔ kɛ tampana, halɪ pə kɛŋna lampuu mɔlaa maɣamaɣa. Pə taya pulɔ, paa tɛma tisuyɔ si Yohaani í sɔ-wɛyɛ lɔ lum.

³⁰ Ama Falisanaa na lɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa ná kisa tɛmlɛ nte lɔ ka huɔwa si ɪ ká la-wɛ tɔ, pa ta tisi si Yohaani í sɔ-wɛyɛ lɔ lum.

³¹ Ḿpɔ́yú Yesu tasaa si: Pepeyɛɛ má kɛɛsəna kufalanɔ yɛlaa panɛ? Isu pepe cav kɛɛ pa nəɣəsənaa tɔ? ³² Pa nəɣəsəna kɛ ɪsu piya cakuyɔ kataya taa na si tɛŋ

təma si: Anı tə hula həsi í ta paa. Pécó tə wii ləyaya wula, í tá wii. ³³ Pə taya pulu, lum səlv Yohaani kəma tə, u təkı təyənaya, pécó u nyəki solum. İlena mü tən sı ıləyohilu ke-ı kə. ³⁴ Yulu Pəyaya má, ma məlaa na má kəə na má təkı na má nyəki, ılena í tayanəyi maya yəyətuyə tətə sı ma kə hilitu na solumnyəlv. Aaiyee sı lampuu mulla na asayaa pa ceu kə. ³⁵ Ama İso ləmayasəe tewaya, halı pə naaki mprúyú mpa pa təyənəyi-ye tə pa kın.

Yesu ssv Simən təyaya taa

³⁶ Kuyaku nakvli Falisa nəyolv ı yaa Yesu kə təyəv. İlena Yesu ssv ı te na í caya na í tənna təyəv. ³⁷ Apalaa tənə alv nəyolv ı ka we ıcate nté tə taa. Mprúyú alv ını ı nuwa sı Yesu caya təyəv ke Falisa təyaya taa, ılena í kəna tulaalv kupañ nəyolv na akpaləpiya. ³⁸ Na í lun Yesu nəəhəe tēe na ı waalı təə na í wiiki. Mprúyú ı taana Yesu nəəhəe ke ıselum, ılena í husı-ye na í nyəəsi, na í wayalı-ye na í sayalı-yeyə tulaalv. ³⁹ Falisa wei ını ı yaa-ı təyəv ke mpv tə ı na mpv. İlena í məlı ı taa sı: Ye apalv ıne ı ka kə İso kuyəyətutv teləsulv ı ka nyəmə alv wei ını ı tokiyina-ı ıəəntə tə ı cakəle na ı yaasi we ıəəna tə. ı ka nyəmə-ı sı ı feı teu. ⁴⁰ Mpruyule Yesu təmə-ı sı: Simən maa heeli-ñ təm natəli. Tənayale Simən cəwa sı: Tacaə yəyətı.

⁴¹ İlena í tə sı: Liyitee kəntulv nəyolv ı ka wenna kəma nyəmə ke naale, ləlv fələyi-ı liyitee nyəyətə nasəle nunuwa (500), na ləlv ke nyəyətə nule na naanəwa. ⁴² Pa ta hiki sı pá feli-ı, ılena í ce pa naale ını. Təv, pa taa əwe lanle ká kələna-ı heənav?

⁴³ Tənaya Simən cəwa sı: Ma huv sı, wei ı nyəəntə kəla təəv tə. Yesu sı: Ama n huv teu.

⁴⁴ İlena í pəsəna alv təə na í tə Simən sı: Simən n ná alv ıne? Ma ssv nyá təyaya taa tə, n ta ha-m lum sı má kə ma nəəhəe. Ama ılé ı taana-yeyə ıselum, na í husı-ye na ı nyəəsi. ⁴⁵ Ma tala nyá te tə, n ta wayalı-m. Ama tuu ısu ma ssv tə, ılé ı ta heəsi ma nəəhəe wayaləyuv. ⁴⁶ N ta pəlı ma nyuyv taa kə nim. Ama tulaalv kupañ ke ılé ı pəla, halı ma nəəhəe təə. ⁴⁷ Pə təə kə ma heeliyi-ñ sı, ı səlvəv mprúyú səəəm tə pə hóləyi kə sı paa ı ısayatv na tə təəv ke mpv tə pa husa-tı. Pə təə ınyəyi wei ı wəna ısayatv ke pəcə na pá husa-tı tə, pəntv sələyi mayana kə.

⁴⁸ Tənaya ı heela alv ını sı: Nyá ısayatv husaa.

⁴⁹ Mprúyú í na mpa pa caya təyəv tə pəle pa ssv pa taa kə yəyətuyv sı: Aweyēle ıne ını na halı ını ı taka ı husəyi ısayatv? ⁵⁰ Ama Yesu ná heela alv ını sı: N təma nyá taa na İso təyə ı yapa nyá nyuyv. Tēəna lanhəlvmlə.

8

Alaa mpa pa səyayana Yesu tə

¹ Pə waalı kə Yesu ssv cəəv ke acaləe səəəna na səkpena na í lakı waasv, na í kpaaləyi İso Kawulaya Laapaalı Kupañ. Na ı ifalaa naanəwa na naale, ² na alaa mpa pa aləyaa ı loowa, na ı waasa mpa pəleyə pa kvətəməñ tə. ısu Malı wei pa yaakaya Makətala tv na paa loo-ı aləyaa naatosompəyələya tə, ³ na Heləti pəyalv Cusa alv Saanı, na Susaanı, na ləlaa ke payale mpa pa səyayana Yesu na ı ifalaa na pa wənav tə.

Mətutuuna təm (Matiyee 13:1-9; Maləki 4:1-9)

⁴ Yələa samaa lukayana acaləe acaləe na pá kəñ ı kın, ılena í sēe-weyə ıso sı:

⁵ Tuulu poləna tuutu. ı tuukaya ı mətutuuna, ılena lenna hoti mpaəv nəyə nəyə. Na pá fələyi-yeyə nəəhəe, na suması tii na sı təəstı-ye. ⁶ Mprúyú lenna hota kəwəv təə, ılena a nyə na a tayanı wuləyuv ke nikaya feı tə pə təə. ⁷ Lenna náá hoti səwa taa na a na səwa pá kpeñti nyəv, ılena səwa náá ku-ye. ⁸ Lenna náá hoti tetv mvsəñ

nyəntu taa, na a nyɔ na a lɔli teu pə tu fei. I tɛma m̄pɔ́gú yəgətɔyɔ, ɔlɛna í cuɣusina nɔgɔ sɔsaya si: Ye wei í kɛ́ tɔm nulo pɔntu í nu.

Mpi pə tɔɔ Yesu seɣesəna atuwa tɔ
(*Matiyee 13:10-17; Maləki 4:10-12*)

⁹ M̄pɔ́gú í ifalaa pɔɔsa-í isɔ seɣu mpi pə hɔwɛɛ. ¹⁰ ɔlɛna Yesu cɔ si: Pə ha-mɛɣɛ si í nyi Isɔ Kawulaya tɔm kɔɣmesətu. Ama pə kaasa lɛlaa tɔ, isɔnaa kɛ paa seɣ-wɛ si: Paa pa nyənəɣi isəntɔ, pá taa ná. Paa pa nukɪ, pá taa cɛkəna pə hɔwɛɛ.

Yesu kilisiɣi mətutuuna tɔm hɔwɛɛ
(*Matiyee 13:18-23; Maləki 4:13-20*)

¹¹ Maa kilisi-mɛɣɛ isɔ seɣu mpi pə hɔwɛɛ. Isɔ Tɔm nté mətutuuna anɪ. ¹² Wena wena a hota mpaav nɔgɔ nɔgɔ tɔ, aɛ a wenna isɔ mpa pa nukɪ Isɔ Tɔm na ɔlɔgɔv tɔɣ na í ləsi-təɣi kpaakpa kɛ pa lotu taa, si pá taa kɔɔ na pá mv-ti na Isɔ ya pa nyɔɔɣ. ¹³ Nna aɛ a hota kɔwaw tɔɔ tɔ, aɛ a wenna isɔ mpa pa nukɪ-ti na pá mv-ti na lanɣhɔlɔmlɛ, ɔlɛ tɔ ta caya pa taa. Pa mɔɣi kɛ na pə la wɛɛ naaɛ, maɣasɔyɔv kɔɣ kv kɔɔ, ɔlɛna pá lu Isɔ seɣu kɛ kpaakpa. ¹⁴ Wena a hota sɔwa taa tɔ, aɛ a wenna isɔ mpa pa tɛɣ tɔ nuu, ɔlɛna aɛ cənɛ nɔgɔsɛɛ na pə wɛnav na pə kɔnyuləɣ pə tɔm kɔɔ na pə kv-təɣi pa taa, na pá kpisi pee kɔpana lɔlɔyɔv tɔ. ¹⁵ Wena aɛ a hota tɛtu mɔsɔɣ nyəntu taa tɔ, aɛ a wenna isɔ mpa pa nu Isɔ Tɔm na pá mv-ti na lotu kulɔmtu na hɔwɛɛ nna a tewa tɔ, na pá tɔka-ti tɔkpaɣkpaɣkpa, na pá lɔləɣi pee kɔpana kɛ teu tɔ.

Fətəla mɔsɔyɔv
(*Maləki 4:21-25*)

¹⁶ Awe mɔsəɣi fətəla na í pamɪ-í pulɔpɔv tɛɛ, yaa í sɔsɪ-í kato tɛɛ ye? Tesika tɔɔ kɛ paa pusi-í si pə ná mpa pa sɔvki tɔyaya taa tɔ. ¹⁷ Kɔɣmɛlɛm napəli pə fei si pə kaa kuli pə tɔɔ. Pə́cɔ mukaya tɛɛ pulɔpɔv fei mpi pa kaa ləsi na paa awe na tɔ.

¹⁸ ɔlɛ la laakali na isəna í nukɪ tɔ. Pə taya pulɔ, wei í wena tɔgɔ paa ha, na pá lɛɛki wei í feina tɔgɔ pəciimaya wei í huɔv si í ti tɔ.

Yesu too na í newaa
(*Matiyee 12:46-50; Maləki 3:31-35*)

¹⁹ M̄pɔ́gú Yesu too na í newaa pa kɔma í kiɣ. Ama samaa tɔɔ pa ta pəsi pá tala í kiɣ. ²⁰ M̄pɔ́gú nɔgɔlv heela-í si: Nyá too na nyá newaa pa wɛ awali na pá caa pa na-ɣ.

²¹ M̄pɔ́gú Yesu cɔ-wɛ si: Ma too na ma newaa nté mpa pa nukɪ Isɔ Tɔm na pá tɔɣəɣi-ti tɔ.

Yesu lapa na kacuculaya hɛɛ
(*Matiyee 8:23-27; Maləki 4:35-41*)

²² M̄pɔ́gú kuyaku nakɔli Yesu na í ifalaa pa kpa kpulɔyɔv taa, ɔlɛna í tɔ-wɛ si í na-wɛ pá tɛsi lɔm.

M̄pɔ́gú Yesu na í ifalaa pa tɛɛwa. ²³ Pa tɔɣna pote kɛ lɔm tɔɔ kɛ mpu, ɔlɛna Yesu too. Tənaya heelimɔyɔv hɔka lɔm tɔɔ tənə, na lɔm faləɣi kpulɔyɔv taa haləna kv caa suɣu, na lɔm caa pə tɔgɔ-wɛ. ²⁴ Tənaya pa pola Yesu kiɣ na pá feesi-í si: Taca, Taca, tɔ lepaya.

Yesu fema, ɔlɛna í kaləna heelim na lɔm hola na pə tənə pə hɛɛ tɔli. ²⁵ M̄pɔ́gú í pɔɔsa-wɛ si: Mə taa tɛmnəv kɛ Isɔ kɛɛ le ɔlɛ?

Tənaya sɔgəntu na piti kpa Yesu ifalaa, na pá tɔɣ təma si: Awɛɣɛɛ ɪnɛ ɪni na halɪ í yəgətəgəna heelim na lɔm na pə nukəna-í?

Iləyohilu na afanaa pa təm
(*Matiyee 8:28-34; Maləki 5:1-20*)

²⁶ M̄p̄r̄ȳḡ pa tapəna pa kpuḷv̄ȳv̄ ke Selasini nyəma tetv̄ nti tə we kutəsuyv̄ təw̄ na tə nyənəȳi Kalilee tə. ²⁷ Yesu tii tetv̄ təw̄, ɪlena ɪcate nté tə yulv̄ nəȳəlv̄ wei ɪ hii əlɔyaa tə ɪ kəw̄ ɪ kin̄. Hatoo tə yulv̄ ɪni ɪ ta nyi wontuyv̄ ke ɪ təw̄. P̄ə́c̄ ɪ təcəyale nté p̄ələaŋ taa, ɪ ta nyi təyaya. ²⁸ ɪ na Yesu, ɪlena ɪ ma kapuka na ɪ hoti ɪ nəh̄e t̄e na ɪ kooki si: Isətaa Isə Səsə Pəyalv̄ Yesu, ma na-ŋ suwe? Hai, la suulu taa tv̄-m wahala.

²⁹ Pə taya pulv̄, Yesu ka heela əlɔȳv̄ si ɪ se ɪ waali təȳə ɪ yəȳəta mpv̄. Pə keesəȳi na p̄ə́ kuləȳəna-ɪ tə, pa həkəȳi-ɪ alukpala na ɪ ceki, na əlɔȳv̄ susuyi-ɪ nyutv̄. ³⁰ M̄p̄r̄ȳḡ Yesu p̄ə́sa əlɔȳh̄ilu si: Pa yaa-ŋ suwe? ɪlena ɪ cə si: Pa yaa-m si K̄up̄in̄.

Pə taya pulv̄, əlɔyaa p̄ayale ka w̄ena ɪ waali. ³¹ Na əlɔyaa mpe pa wiikayana Yesu si ɪ taa tə-we si p̄a məli pa h̄əw̄ t̄e.

³² Afanaa kaləkv̄ səsəw̄ nakv̄li ku we tənaya p̄ə́ŋ taa na kv̄ tuliȳi. M̄p̄r̄ȳḡ əlɔyaa mpe pa wiina Yesu si ɪ yele na mpe p̄a s̄v̄v̄ afanaa mpe pa taa, ɪlena Yesu tisi. ³³ Tənaya əlɔyaa mpe pa yela apalv̄ ɪni na p̄a s̄v̄v̄ afanaa taa. ɪlena afanaa tv̄ casəle ke yem na p̄a tii kalakala na p̄a tv̄ l̄vm̄ na p̄a si.

³⁴ Afanaa tiikilaa ná mpv̄, ɪlena p̄ele p̄a lo kpakpaa na p̄a polo p̄a heeli təm nti, na təm yek̄i kpakpaa ke acal̄e taa na cacakəŋ t̄e. ³⁵ M̄p̄r̄ȳḡ ȳəlaa kulaa si mpe pa puki na p̄a ná mpi p̄ə́ lapa tə. Pa pola Yesu kin̄, ɪlena p̄a mayana apalv̄ wei ɪni ɪ əlɔyaa pa loowa tə, na p̄ə́ c̄epa ɪ təw̄, na ɪ caya Yesu nəh̄e t̄e na ɪ suu wontu. ɪlena s̄əȳəntv̄ kpa-w̄e. ³⁶ Mpa pa ná təm nti na pa isəp̄əle tə, pa keesa-w̄eȳe isəna p̄ə́ lapa na apalv̄ ɪni ɪ hiki alaaf̄əya tə. ³⁷ M̄p̄r̄ȳḡ p̄ə́ lapa Selasini tetv̄ nyəma ke s̄əȳəntv̄ ke s̄əw̄m, ɪlena p̄a tə Yesu si ɪ la suulu na ɪ t̄e. ɪlena Yesu kpa kpuḷv̄ȳv̄ si ɪ t̄eki. ³⁸ M̄p̄r̄ȳḡ apalv̄ wei ɪni ɪ əlɔyaa pa loo mpv̄ tə, ɪ s̄ələma Yesu si ɪ yele na ɪni ɪ t̄əŋi-ɪ. ɪlena Yesu náá kisi na ɪ t̄əmi-ɪ si: ³⁹ M̄əli nyá təyaya taa na ɪ heeli p̄ə́ t̄əna mpi Isə lapa-ŋ tə.

M̄p̄r̄ȳḡ apalv̄ ɪni ɪ t̄ewa na ɪ heeli ɪcate t̄əna taa ké p̄ə́ t̄əna mpi Yesu lapa-ɪ tə.

Yailu p̄eəlv̄ na əlv̄ t̄əȳəllv̄
(*Matiyee 9:18-26; Maləki 5:21-43*)

⁴⁰ Yesu məla Kalilee taa, ɪlena samaa laŋa h̄e t̄e. Pə taya pulv̄, pa t̄əna paa t̄əŋa-ɪ t̄e ké. ⁴¹ M̄p̄r̄ȳḡ apalv̄ nəȳəlv̄ wei pa yaa si Yailu na ɪ ké pa t̄əkotile nyuyv̄ tv̄ tə ɪ k̄əma na ɪ hoti Yesu nəh̄e t̄e, na ɪ wiina-ɪ si ɪ polo ɪni ɪ t̄e. ⁴² Pə taya pulv̄, ɪ ka w̄ena p̄eəlv̄ na ɪ caaki s̄əp̄v̄. P̄ə́c̄ ɪ tike ke ɪ ka w̄ena, na ɪ pus̄i w̄e naan̄w̄a na naale.

Yesu kulaa si ɪ puki tə na samaa nyək̄aa ké t̄e. ⁴³ Alv̄ nəȳəlv̄ náá w̄e t̄əna wei hatoo pus̄i naan̄w̄a na naale taa ɪ t̄əŋna t̄əȳəlv̄ȳv̄ na p̄ə́ w̄e-ɪ t̄əŋ tə. Alv̄ ɪni ɪ liȳitee t̄əna t̄emna fetaa. P̄ə́c̄ nəȳəlv̄ ta p̄əs̄i na ɪ waasi-ɪ. ⁴⁴ M̄p̄r̄ȳḡ ɪ kp̄ət̄əna Yesu na ɪ waali təw̄, na ɪ tokina ɪ capa nt̄umpile. ɪlena p̄ə́ t̄em̄i-ɪ kpakpaa ɪni. ⁴⁵ Nt̄əna Yesu p̄ə́s̄i si: Awe tokina-m ye? Mp̄v̄ȳle ȳəlaa t̄əna kp̄eəsaa. ɪlena Piȳe nəȳə t̄əkp̄av̄ si: Tacaa, ke ȳəlaa timsina-ŋ na p̄a nyək̄əȳi-ŋ?

⁴⁶ Ama Yesu c̄əw̄a si: Aai, nəȳəlv̄ tokina-m ké. Ma nu ma toma lenna luwa.

⁴⁷ Alv̄ k̄əma na ɪ nyi si p̄ə́ nyəma ɪ təw̄, ɪlena ɪ kv̄li na ɪ polo ɪ hoti Yesu nəh̄e t̄e na ɪ seliȳi. Na ɪ ȳəȳəti samaa t̄əna is̄əntaa ké mpi p̄ə́ t̄əw̄ ɪ tokina-ɪ, na is̄əna p̄ə́ tu waasa-ɪ kpakpaa tə. ⁴⁸ Mp̄v̄ȳle Yesu t̄əma-ɪ si: N t̄ema Isə na nyá taa t̄əȳə p̄ə́ waasa-ŋ ma pu, t̄əna laŋh̄ul̄v̄m̄le.

⁴⁹ Yesu t̄əŋa ȳəȳətv̄ȳv̄ ke mpv̄, ɪlena Yuta nyəma t̄əkotile nyuyv̄ tv̄ ɪni ɪ t̄əyaya tv̄ nəȳəlv̄ k̄əw̄ na ɪ heeli-ɪ si: Taa tv̄ Tacaa ke k̄onȳəŋ ke yem, nyá p̄eəlv̄ f̄eɪ.

⁵⁰ Tənayale Yesu nəȳə t̄əkp̄av̄ si: Taa nyá, nyaa t̄e Isə na nyá taa t̄e, ɪ k̄a hiki alaaf̄əya.

⁵¹ Yesu we pa kōma pá tala tōyaya tō Yesu ta tisi si samaa í tēh-i na pá suu. Ama Piyee na Yohaani na Saaki na pōyaya caa na ka too pa tike pa suuna. ⁵² Pa tēna paa kpa pa lanja ké na pá wiiki sōsōm. Ama Yesu heela-we si: Í taa wii, ka too kutoo ké, ka ta si se.

⁵³ Yēlaa nyōmá si yulv tēma tēv tēkpataa, ilēna pá wōh-i. ⁵⁴ Ama Yesu tōka pōyaya niñ taa na í yōyōtēna nōyō sōsaya si: Pōyaya nyá, kulí.

⁵⁵ Tēnaya ka mēlaa na ká kulí kpaakpaa. Ilēna Yesu si pá ha-keye tōyōnaya.

⁵⁶ Ilēna piti kpa pēelō iní i nyōma. Mōyōy Yesu heela-we si pá taa yelee na nōyōlv nu nti iní tē lapa mpv tō.

9

Yesu ifalaa naanvwa na naale tiluyu (Matiyee 10:5-15; Malaki 6:7-13)

¹ Mōyōy Yesu kota pa naanvwa na naale na í tv alōyaa ke pa niñ taa, na í ha-weye toma si pá looki-we paa mpa, na pá waaki kutōmēh. ² Na í tili-we si pá polo pá kpaali Isō Kawulaya tēm, na pá waasōyi kutōntōnaa ke pa kutōmēh. ³ Ilēna i tō-we si: Ye í tēeki í taa kpaaya pulv, paa kpatōyōy, paa huluyu, paa tōyōnaya, paa liyitee, pōcō í taa kpaaya capanaa ke naale naale. ⁴ Ye í tala timpi na í laali na í suu tōyaya ŋka ka taa, í saali tēna halí mē tēv. ⁵ Na ye í tala timpi na yēlaa í ta mv-mē, í lu na í kpiisi-weye mē nōyōhēe mvsōyōv, na pē hólí si í lapa-weye tōv, í yelee.

⁶ Mōyōy pa tēewa na pá cōaki icate icate na pá heeliyi Laapaali Kupañ, na pá waasōyi kutōntōnaa ke pa kutōmēh.

Heloti piti ke Yesu tō (Matiyee 14:1-12; Malaki 6:14-29)

⁷ Wulav Heloti nu pē tēna mpi pē tōña lapv ke mpv tō, ilēna pē liyiti-i sōsōm, i ta nyi isēna í la tō. Pē taya pulv, lēlaa ná tōyaya ké si Yohaani wei paa kōwa tō iní i femna.

⁸ Lēlaa si Ilii luna.

Halēna lēlaa si Isō kuyōyōtv tv telēsēlaa kōpōma taa nōyōlv luna.

⁹ Ilēna Heloti si: Ma yēlaa na pá seti Yohaani nyōyōv ilē, aweyelee pōntv wei iní i tōm ma nu pa yōyōtēyi isēntō tō?

Halēna í pēekōyi si í na-i.

Yēlaa iyisi kakpasí (5000) calōsvyōv (Matiyee 14:13-21; Malaki 6:30-44; Yohaani 6:1-14)

¹⁰ Yesu Tillaa kōma pá mēli Yesu kiñ, ilēna pá keesi-i pē tēna mpi pa lapa tō. Mōyōy i kpaaya-we na í pōna-weye kpeñja ke icate nte pa yaa si Petēsaita tō tē kiñ.

¹¹ Paa na mpv tō, samaa nuwa na pá hu i waali, na i lanje hulvōmēna pa kōntē. Na í heela-weye Isō Kawulaya tēm, na í waasi pa tēna mpa pa fēina alaafōya tō.

¹² Pē kōma na ilim caa tēm, ilē i ifalaa naanvwa na naale kōma i kiñ ntē, na pá tōm-i si: Tōyōni samaa inē iní na í polo acalēe taa na pē cōlv cacakēh tē na pá hiki tēsōlvēnaa na tōyōnasi. Pē taya pulv, cānē ké nyutv taa ké.

¹³ Mōyōy Yesu cōwa si: Mu hana samaa inōyi tōyōnaya ke mē mayamaya.

Tēnayalē pa cō-i si: Ntōñ potopotōnaa kakpasí na tiina naaleye tē wēna yaa? Yaa n caa si tāá yana tōyōnaya na tē cēla samaa tuutuuma inē i tēna?

¹⁴ Apalaa ka we isu yulvpee iyisi kakpasí (5000) ke mpv. Mōyōy Yesu heela i ifalaa si: Í cayasi-weye tintika tintika isu yulvpee nule na naanvwa naanvwa.

¹⁵ Ilēna Yesu ifalaa nu nti na pá cayasi pa tēna tēmam. ¹⁶ Tēnaya Yesu kpaaya potopotōnaa kakpasí na tiina naale iní, na í teki i isē na í sēē Isō ké i na tēmle. Ilēna í faya-we na í cēla i ifalaa si pá tala samaa iní. ¹⁷ Mōyōy pa tēna pa tōyaa na pá haya. Halēna pá tōsi hōyōlasi kōkpisasi ke tōkēh naanvwa na naale.

Piyee hvlvyn si Yesu ké Mesii
(*Matiyee 16:13-19; Malaki 8:27-29*)

¹⁸ Koyaku nakvli Yesu sələməya Iso ké i tike ke kpeenja. Ilena i ifalaa polo i kinj. M'p'ógó i p'óssa-we si: Yəlaa tən si ma ké awe?

¹⁹ M'p'ógó Yesu ifalaa cəwa si: Pa tən si Iso ləm səlɔ Yohaani, na lelāa si Ilii, na lelāa si Iso kuyəgətutu teləsəlaa kəpəma taa nəgəlv luna. ²⁰ Tənaya Yesu p'óssa i ifalaa si: Na me se, mə hukkɪ si ma ké awe?

M'p'ógó Piyee nəgə təkpaɔ si: N ké Iso Mesii.

Yesu səm na i fem pə təm
(*Matiyee 16:20-28; Malaki 8:30-9:1*)

²¹ Tənaya Yesu kpaala-weye teu si pá taa heeli-təyi nəgəlv. ²² M'p'ógó i heela-we tətə si: Yulɔ Pəyaga má maa təgə konyəŋ ke səsəm. Nyuyɔ nyəma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa ká lə-m, halɪ pá ku-m. Ama maa fe kuyeeŋ tooso wule.

²³ M'p'ógó Yesu tasa pa tənaya heeluyɔ si: Wei i caa si í tənɪ-m p'ontu í la i təyi awusa, na í səgələyi i səm tesika ke paa ifemle nte, na í tənəgəna-m. ²⁴ Pə taya pulɔ, ye wei i p'ekəyi i weesuyɔ təcūtutu, i tənna səpɔ. Ama wei í lapa i təyi awusa ke ma tə, p'ontu ká hikina weesuyɔ. ²⁵ Ye yulɔ pəsaa na í hiki antulinya nyəm tənə, na i mayamaya í wakəlaa, yaa i lapa yem, leyelɛ p'ontu kasəyaga ilɛ? ²⁶ Ye wei i səpa ma fele yaa ma kuseyesətu fele, Yulɔ Pəyaga má maa si p'ontu fele tətəgə waatu wei maa kənna ma teeli na ma Caa nyəŋ na ma isətaa tillaa nanŋ nyəma nyəŋ tə. ²⁷ Tampana ke ma heeliyi-me, mpa pa we cəne tə pa taa napəlɪ ká ná Iso Kawulaya na p'écó pá si.

Yesu isəntaa layasvɔ
(*Matiyee 17:1-8; Malaki 9:2-8*)

²⁸ I tema təm ntəyi yəgətuyɔ na kuyaku siki ké ilena í kpaya Piyee na Yohaani na Saaki na pá kpa puyɔ tə ké Iso sələmvɔ. ²⁹ I tənna sələmvɔ, ilena i isəntaa layasi, na i wontu hvlmɪ, haləna tə tee kəkə ke səsəm. ³⁰ Tənaya pa tuta apalaa napələyi i kinj ke naale na pá na-i pá yəgətəyi. Apalaa mpe səsə Moisi na Ilii kelɛ. ³¹ Mpe pa kəmna na isətaa teu səsəm, na pá yəgətəgəna-i i kpente nte tə caa Yosalem ke lapɔ isu Iso ka suwa tə tə təm. ³² Mpu tə na Piyee na i taapalaa pa tənə tom ke pə feina. Paa na mpu pa fema, na pá ná Yesu teu səsəm na apalaa mpa pa naale pa sənə i kinj tə. ³³ Pə kəma isu apalaa mpe pa yeki Yesu, ilena Piyee tə si: Taca, isu tə wəv cəne unɪ isəntə tə, pə we teu napələyi te. Ilɛ pə muna isu tə siki coka toosoŋo. Nyaga lentɛ, Moisi ke lentɛ, na Ilii ke lentɛ. Nti unɪ i yəgətuyɔ mpu tə tə lu yem ké, i ta na-ti.

³⁴ I tənə m'p'ógó yəgətaya, ilena isə ŋmuntuyɔ nakvli ku kə na ku takɪ pa tə. Ku tənə pa tə ké tiu, ilena səgəntu kpa Piyee-weye səsəm. ³⁵ M'p'ógó pa nu pə yəgəta isə ŋmuntuyɔ tee si: Inəgəle ma Pəyaga kuləsaya, í nuna-ke.

³⁶ Pə yəgətuyɔ mpu na pə tɛ tə, Yesu tike nté pa naaki. M'p'ógó i ifalaa təkə pə tənə mpi pa nu mpu təgə pa taa, pa ta yelev na nəgəlv nu-ti.

Pu nəgəlv i aləyaa loou
(*Matiyee 17:14-18; Malaki 9:14-27*)

³⁷ Pə kəma pə fe na pá tiikina puyɔ tə, ilena samaa anaam nəgəlv í katɪ Yesu. ³⁸ M'p'ógó yulɔ nəgəlv i yəgətəna nəgə səsaya ke samaa unɪ i taa si: Taca, ma wiina-ŋ nyəni ma pəyalv yee. Anɪ i tike ke ma lolaa. ³⁹ Ye iləgəv kula i tə i makɪ kapusi ké, na pə p'eti-i ate na kuhulanŋ lukəna i nəgə. Ye pə lapa-i mpu, pə wee ké na pə tuyv-i wahala, pu cəkɪ i tə ké ləŋ. ⁴⁰ Ma wiina nyá ifalaa si pá loo-i, pa ta pəsi.

⁴¹ M'p'ógó Yesu təma-we si: Lanŋkpəsəŋ nyəma na kutakəsəŋ me, wee isənaya má na-me tu caya na má təkɪ mə konyəŋ? Kəna nyá pəyalv inəyi cəne.

⁴² Pəyaya kpeyetəna-i, ilena uləyuu selisi-keye teu, na í peti-keye ate. Ama Yesu ná kaləna uləyuu na toŋ, na í la na pəyaya hiki alaafəya, na í cela-keye ka caa.
⁴³ Ilena Iso toma səsəna ane a təm kpa pa tənaya səyantu.

Yesu səm na í fem pə təm tətə
(Matiye 17:22-23; Maləki 9:30-32)

Pa təna pa tənna i kulaputu tənaya sam, ilena Yesu heeli i ifalaa si: ⁴⁴ Paa tu Yulu Pəyaya maya yəlaa niŋ taa, í nu m̄pógó teu yoo.

⁴⁵ Ama Yesu ifalaa ná tá cekəna təm tənne inu. Tə hūwee ka wε-wεye ŋmεsau ké, si pá taa cekəna tə tapuyu. Paa na mpv pa nyámna tə pəəsuyu.

Səsəntu təə həm
(Matiye 18:1-5; Maləki 9:33-37)

⁴⁶ M̄pógó Yesu ifalaa həma səsəntu təə si pa naa si pa taa aweyele səsə. ⁴⁷ Yesu ná cekəna pa lotu taa hūwee, ilena í kpaaya peiya na í səŋsi-keye i cəb, ⁴⁸ na i tə si: Ye wei i mu peiya kaneye ma nyuyu təə, maya puntu muwa. Na wei í tu mu-m, i mu wei i tila-m təy. Pə taya pulu, wei í pəsa isu mə taa səkpelu, puntu nté səsə.

Wei í fei ta təə í ké ta kolontu
(Maləki 9:38-40)

⁴⁹ Tənyale Yohaani nəyɔ təkpaui si: Taca tə na nəyɔlu na í looki aləyaa na nyá hətε, pécó u təŋəyi-tu. Ilena taa kisina-i.

⁵⁰ M̄pógó Yesu cəwa si: I taa taŋi-i si í taa la. Pə taya pulu, yulu í ta ke mə kolontu, mə nyəŋ ké te.

Samalii icate natəli tə kisa Yesu

⁵¹ Pə kəma pə kpeyetəna Yesu kuluyu ke antulinya taa, ilena í su si i ká polo Yosalem. ⁵² M̄pógó i kusa yəlaa na í teləsi nəyɔ si pá polo Samalii icaliya kalu ka taa, na pá caa-i təsule. ⁵³ Ama pele pa kisa-i muyu, si i pukina Yosalem təə tə pə təə. ⁵⁴ I ifalaa Saaki na Yohaani pa ná mpv, ilena pá tə si: Taca, yaa tə yeke na isətaa kəkə tii na ká nyaya-wε?

⁵⁵ Ama Yesu pəsa pa təə na í kaləna-wε. ⁵⁶ Ilena pá tεε icate lentε taa.

Yesu təŋuyv nyullaa
(Matiye 8:19-22)

⁵⁷ Yesu na i ifalaa pa wε mpaav taa na pá tənja pote tə nəyɔlu təma Yesu si: Maa təŋəyi-ŋ nyá təpote təna taa.

⁵⁸ Mpuyule Yesu cə-i si: Taale hasi wena si lona na sumasi ná wena si tana. Ama Yulu Pəyaya má, ma feina nyuyv tətule mayamaya.

⁵⁹ Ilena Yesu tə lelu si: Nyaa kəə na í tən-i-m.

M̄pógó apalu inu í tə si: Taca, yeke má polo má pi ma caa na pécó.

⁶⁰ Tənyale Yesu təma-i si: Yeke na sətəa pi pa sətəa. Ama nyaa polo na í kpaali Iso Kawulaya təm.

⁶¹ Ilena lelu náá tə si: Taca maa tən-i-ŋ, ile yeke na má polo má la ma nyéma ke pə lapa wulee na pécó.

⁶² Ama Yesu cə ílé si: Ye yulu kpaaya akuyu si i haləyi na í nyənəyənə kpaui taa, puntu ta muna Iso Kawulaya.

10

Tillaa nutoso na naanwa na naale tiluyu

¹ Pəle pə waali Taca tasa apalaa nutoso na naanwa na naaleye ləsyu, na í tili-wεye naale naaleye acalεε na timpiwε i wεε si i puki tə. ² Na í heeli-wε si: Kəmtu təəwaya, ama kəntaa feina. I sələmi hatuce na í səsəsi kəntaa kənav ke ləŋ ke i kəmtu taa. ³ Təv, í polo, isu ma tiluyu-me isəntə tə, í pəsaa ké isu heeŋ ke taale

hasi hekv. ⁴ I taa kpaya liyitee yaa huluyu, i taa kpi ntaṅkpala, pécó i taa paasəna yəlaa seev ke mpaav taa. ⁵ Ye i suv təyaya ŋka ka taa i kooliyi si: Alaafəya i tə təyaya kanə ka tə, na pécó. ⁶ Ie ye pə ké si təyaya tv səla alaafəya, mə koolee anı a ka təŋi-i. Təfə ye pə taya mpv, kulɔmaa me mə tə ké mə koolee anı a tayanəyi məlvv. ⁷ I caya təyaya ŋka ka taa na pá cəla-meyə mpi, i təyə na i nyə. Pə taya pulv, təmlə tv muna pá feli-i ké. I taa layasəyi téesi ke yem yem. ⁸ Paa ıcate nte tə taa ké i suvwa na pá mv-me na pá cəla-meyə pulv, i təyə. ⁹ I waasi pa kutəntvnaa, na i heeli-we si: Iso Kawulaya suv mə tē ké. ¹⁰ Ye i suv ıcate nte tə taa na tə yəlaa i ta mv-me, i lu na i tə si: ¹¹ Tə kpiisiyi mə tə ké mə mayamaya mə ıcate mvsuyv ŋku kv taana ta nəhəe tə. Ie paa na mpv, i nyi teu ké si Iso Kawulaya suv mə tē mə tē na ká lu. ¹² Ma heeliyi-me si Sətəm ká la sana na ıcate ntəyē tənaya hvle wule ke suulu hvlvv təm taa.

*Acalə lenna kisuyu ke Yesu
(Matiyee 11:20-24)*

¹³ Hai, Colasəŋ nyəma me, mə təm we waiyo. Hai, Petesaita nyəma me, mə təm we waiyo ké. Piti təma nna pa lapa-yeyə mə hekv taa tə, ye isu isəntə Tii na Sitəŋ ke paa lapa-yē, paa təma pa isayətv ləv ke ləŋ, halı pá suv fələtənaa na pá caya hula taa. ¹⁴ Pə tə ké paa hvli suulu ke Tii na Sitəŋ pə nyəma ke hvle kvaykv wule na pə kəli-me. ¹⁵ Pə kaasuyv Kapənahum nyá tə, n hvv si n ká pu na n kaləsəna hatoo isətvnyv na? Ama paa tisi-ŋ ké təfə ke tuv tənəsəle səsəle taa.

¹⁶ Ḿpúyú i tasa i ifalaa ke heeluyv si: Yvlv i nukəna-me, maya pntv nukəna. Wei i kisa-me, ma inı tətəyə pntv kisa. Na wei i kisa-m, i kisa wei i tila-m təyə.

Tillaa nutoso na naanvwa na naale inı i məlvv

¹⁷ Ḿpúyú pa nutoso na naanvwa na naale məla i kin na laŋhvlmle səsəle, na pá təŋ si: Tacaə nyá tə əlvvəə mayamaya nuna-tv.

¹⁸ Tənaya Yesu təma-we si: Ma nawa Satanı na i hotiyina isətaə isu tev nyəyəsuyv tə. ¹⁹ Ie ma ha-meyə toma si i tə tvmaa tə, na pəcesi tə, na kolontu toma tənə tə, pulv kaa la-me. ²⁰ Ie paa na mpv mə laŋa i taa hvləmi si əlvvəə se-me. Ama a hvləmi ké si pa ŋmaa mə həla ke isətaə tə pə tə.

*Yesu laŋhvlmle
(Matiyee 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Tənaya Feesuyv Nanətv lapa na Yesu laŋle hvləmi səsəm. Ilena i tə si: Ma Caa, isətaə na atə pə tv, ma se-ŋ. N ŋməsa təm tənəyē ləmayasēe nyəma na nyəntaa, ilena n kuli-təyi piya. Ma Caa, pəpətv fəi, ma se-ŋ, nyá inı nyá luyv tv lapəna mpv.

²² Ama ma Caa cəla-m pə tənaya. Ye pə taya ma Caa tike, nəyəlv ta nyi si əwəyēle Pəyalv. Na ye pə taya Pəyalv tike, nəyəlv ta nyi si əwəyēle Cəcə. Anha, ye Pəyalv nəkənaa si i hvləyi wei pə paasi.

²³ Ḿpúyú i pəsəna i ifalaa tike tə na i tə-we si: Mpi mpi mə isəpēe naakı isəntə tə, leleŋ ke i nuwa. ²⁴ Ma heeliyi-me si, Iso kvəyətvtv teləsəlaə payalə na əwulaa səsaa payalə nyulaa si pá ná mpi mə naakı isəntə tə, na pá laŋ. Pəyēle pa nyulaa tətə si pá nu nti mə nukı tə, na pá kpisi.

Samalii tv yəlle

²⁵ Ḿpúyú Iso Təm seyəsəlv nəyəlv i kvlaa si i mayasəyi Yesu. Ilena i tə si: Tacaə, ntiyi má la na má hiki weesuyv ŋku kv tēŋ tə?

²⁶ Yesu cə-i si: Susuweyē pa ŋmaa Iso Təm taa? Na n kaləyi tə, hvwēe nnaya n nukı pə taa?

²⁷ Ɔlena í cɔ-i si: Ma nukɪ si n ká sɔɔli Tacaá nyá Isɔ na luyɔ kɔlɔmɔyɔ na nyá lɔsaya sɔv-i tɔmamam ke paa mpi pə taa, na n sɔɔli nyá tɔyɔntɔle isɔ nyá ti.

²⁸ Ḿpɔ́yú Yesu tɔma-i si: Ama n cɔ teu. Anha, laki mpɔ, n ka hiki weesuɔ.

²⁹ Inɪ i caakaya si paa na mpɔ i tɔm i te, ḿpɔ́yúle i tasa Yesu ké pɔɔsuɔ si: Na aweyele isɔ ma tɔyɔntɔle inɪ ilɛ?

³⁰ Ḿpɔ́yú Yesu cɔ-i si: Tɔv, yɔlv nɔyɔlv i lunna Yosalem na í pukina Yeliko, na í lu ŋmulaa tɔv na pá kpa-i na pá wɔyɔsi i wontu na pá mapɪ-i isɔ isəna mpi pə wee tɔ. Ɔlena pá tee pa yelev-i na í kaasa weesuɔ kɔlɔmɔyɔ. ³¹ Pə pamna kɔtɔlv nɔyɔlv ná tɔnaya mpaav ŋkɔ. Ɔlé i na-i, Ɔlena i cɔlv na í tee. ³² Ḿpɔ́yú Lefii tɔ nɔyɔlv ná tala na í mayana-i mpɔ. Ɔlena ílé i cɔlv tɔtɔ na í tee. ³³ Ama Samalii tɔ tɔntɔ nɔyɔlv ná tala təna na í na apalv inɪ, Ɔlena i tɔm lapɪ-i pətɔtɔle ke sɔsɔm. ³⁴ Ḿpɔ́yú i hela i kin, na í taa nim na kɔɔle ke i hin taa. Ɔlena í kpeeli-i saalasi, na í cayasi-i i kraŋaya tɔv, na í pona-i muɔlaa tɔsvɔle na í paasəna-i teu. ³⁵ Kɔ fema Ɔlena í ləsi liyitee nyəyətɔ naale na í cɔla muɔlaa tɔsvɔle tɔ, na í heeli-i si: Paasəna-i teu, na n tu tɔya i nyɔyɔ tɔv na pə tee mpɔ, ma kɔma, maa felɪ-ŋ yoo.

³⁶ Tɔv, pa tooso inɪ pa taa, aweye n huɔ si ŋmulaa mapa wei inɪ tɔ i tɔyɔntɔle ilɛ?

³⁷ Ɔlena Isɔ Tɔm seyeɔlv inɪ i cɔ-i si: Wei inɪ i lapa-i kɔpantɔ tɔ.

Mpɔyɔle Yesu si: Tɔv, polo na nyá mayamaya n laki mpɔ.

Yesu pote ke Maləta na Malɪ pa te

³⁸ Yesu na i ifalaa pa tɔnaya pote, Ɔlena pá tala icate natəli na alv nɔyɔlv í lapɪ-i muɔlle. Pa yaa alv inɪ si Maləta. ³⁹ I wena neu, pa yaa-i si Malɪ. Ɔlé i ka caya Tacaá nɔhɛe tee ké na í nukɪ i seyeɔyɔ. ⁴⁰ Taya tɔv tɔma kpa Maləta, Ɔlena pə pekəli-i i taa. Ḿpɔ́yú i kɔma Tacaá kin na í tɔ si: Isɔ ma neu yeluyɔ-m ma tike na má cɔkəna taya ke isəntɔ inɪ tɔ pə we-ŋ teu nté ma ce? Pəle pə tɔv tɔ, heeli-i si í səna-m.

⁴¹ Mpɔyɔle Tacaá ná cɔ-i si: Hai, Maləta, n kuyɪ nyá tɔyɪ yem ké na n kpetiliyina tɔma payale. ⁴² Pəyele mpi pə waasəyɪ tɔ pə ké kɔlɔmɔm tike ké. Malɪ ləsəna tɔpantɔ, í na nɔyɔlv pa kaa hɔ.

11

Sələmɔyɔ huɔyɔ

(Matiyee 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ḿpɔ́yú kuyaku nakɔli Yesu caya tiili na í sələməyɪ Isɔ. I kɔma na í te, Ɔlena i ifalv nɔyɔlv i tɔm-i si: Tacaá, hólí-tuyɔ Isɔ sələmɔyɔ isɔ Yohaani ná hólóyú i ifalaa tɔ.

² Mpɔyɔle Yesu heela-we si: Ye i caa sələmɔyɔ í sələmɪ si: Tacaá, nyá hətɛ í wee katɛ.

Tɔyɔ nyá kawulaya.

³ Haaki-tuyɔ paa ifemle nteye tɔyɔnaya.

⁴ Hólóyí-tuyɔ suulu ke timpi tɔ pəntəyəna-ŋ tɔ, isɔ tá tɔtɔ tá huɔyɔ suulu ke mpa pa pəntəyəna ta tɔ.

Taa yelev na tɔ sɔv mayasuyɔ isayav taa.

⁵ Ḿpɔ́yú Yesu tasa-weye heeluyɔ tɔtɔ si: Ye isɔ mə taa nɔyɔlv wena taapalv nté, na pɔntɔ polo ahoɔ heka na í mayana-i si: Hai, ma taapalv, kəntɪ-m potopotona tooso. ⁶ Ma taapalv nɔyɔlv i lunna nteye mpa na í tala-m nɔnɔ, pécɔ ma feina mpi maa celev-i tɔ. ⁷ Ɔlena i tɔyɔntɔle náá cɔ-i hatoo pə taa si: Taa caali-m mpɔ. Má na ma piya tɔ tema sɔv na tɔ təkɪ na tɔ kaləsi. Maa pəsəyɪ má tasa kɔlɔyɔ ke nyá tɔyɔnaya celvɔ tɔv. ⁸ Ma heeliyɪ-me si, paa i kɔma í kɔli na í celev-i i kuləŋəm təna, pə taya taapalle tɔv ké i lapa mpɔ, ama caalvɔyɔ ke i kisaa. ⁹ Ɔle ma heeliyɪ-me ye si í

sələməyi, paa ha-meɣe, í pɛɛkəyi, í hikiyi kɛ́, í makɪ, pa tɔləyi-meɣe. ¹⁰ Sələməlu ke pa haakɪ, na pɛɛkəlu hikiyina, na matu ke pa tólóyi. ¹¹ Wulee mə taa awe pəyaya sələma-i potopoto na puntu cɛle-keɣe pələ ye? Yaa ye ka sələma-i tinte puntu cɛle-keɣe tum. ¹² Yaa mə taa awe pəyaya sələməna-i yate, na puntu cɛle-keɣe pəɛka? ¹³ Ye asayaa me mu pəsa mə piya ke kɔpantu lapu, Taca wei i we isətaa tɔ i kaa cɛla i Feesuyu Nanɛtu ke mpa pa sələməyi-i tɔ?

Yesu cəakɪ i təm tɔlaa
(*Matiyee 12:22-30; Malakɪ 3:22-27*)

¹⁴ Yesu loo ɔləɔhilu kaayəɔtaya, ɔlena ɔləɔu se. I se m̄pɔyɔ ɔlena kamumuka suv yəɔtuɣu na pə la samaa ke piti kɛ́ səsəm. ¹⁵ M̄pɔyɔle pa taa lɛlaa pəsənaa si: Peseɣule toɛ ke inɪ i təɔnəɣəna ɔləɣaa lɛmpa.

¹⁶ ɔlena Yesu təm tɔlaa taa lɛlaa nά təm-i si: La piti təmlɛ na pə hólɪ si ɪsə toɛ ke n lakəna. Pa yəɔta m̄pɔyɔ si pa naa i waalu. ¹⁷ Yesu ná cəkəna pa taa huwee, ɔlena í tɔ-we si: Ye kawulaya wee na ká fei nəɣo kulɔmaya, nəɔnəɔ ka yawaya. Təyaya í we m̄pɔ, kele ka yəkəyi kɛ́. ¹⁸ Ye Satani kawulaya nyəma yooki pa taa pa tike, i kawulaya nyuɣu nté ka isəna? Mpi tɔ, mə təɛ si Peseɣule toɛ ke ma lookina ɔləɣaa. ¹⁹ Ye Peseɣule toɛ ke ma lookina ɔləɣaa ɪsu mə huɔkɔyɔ tɔ, ɔle awe toɛ ke mə pəyalaa ná lookina pa nyəma? Təyaya pa mayamaya paa kɔna mə təm. ²⁰ Ama ye ɪsə toɛ taa kɛ́ ma lookina ɔləɣaa, ɔle ɪsə Kawulaya we mə tɛɛ mə tɛɛ kele.

²¹ Yulɔ toɛ tu í taɛa i təyaya ke teu na yoou wontu, pulɔpu u tokiyina i wenav. ²² Ama wei i kəla-i toɛ tɔ í kəma na í kulɪ i tɔɔ na í pəsi-i, ɔle i lɛɛkəyi i yoou wontu nti inɪ i taakaya təɣo, na í mənna i wenav mpi, na í tala lɛlaa.

²³ Wei i fei ma tɔɔ, puntu kɛ́ ma kolontu kɛ́. Wei u sənna-m tɔɔsuɣu tɔ, i yaasəyi kɛ́.

ɔləɣu wei pa loowa tɔ i məlvɔv
(*Matiyee 12:43-45*)

²⁴ M̄pɔyɔ Yesu təma si: Ye pa loowa ɔləɣu, wulaya taa kɛ́ i cəakɪ si í heesi. I lanəyi, ɔlena í tayani i taa si: Maa məli təyaya nka ka taa maa luwa təɣo. ²⁵ I takɪ kele ka taa, ɔle i ká mayana pa hasa-ke na pá tayani pə tənaya teu. ²⁶ Pələ tɔ, i puki kɛ́ na í caa ɔləɣaa lɛlaa mpa pa kəla inəyi ɪsəyatu təɣo naatosompəɣələya, na pá kəɔ na pá caya təyaya nke ka taa. ɔlena ləɛ nyəntu nά məli na tɛ́ la sana na nəɔnəɔ nyəntu.

Kɔpantu mayamaya siyisiyi

²⁷ Yesu tənna m̄pɔyɔ yəɔtuɣu, ɔlena ɔlv nəɣəlu i yəɔtəna nəɣo səsaya ke samaa taa si: Puvɛ nyá too wei i lɔla-n na n̄ musɪ-i tɔ, i nyulɛlɛɛn we səɣəntu.

²⁸ M̄pɔyɔ Yesu cə ɔlv inɪ si: Mpa pa nu ɪsə Təm na pá təkɪ-ti, puntənaa nté nyulɛlɛɛn nyəma te.

Piti təmlɛ nyulɔvɔ
(*Matiyee 12:38-42*)

²⁹ Samaa tənna-i nyəkɔyɔ ke səsəm, ɔlena í suv i faaci taa si: Kɔfalan yəlaa pane asayaa kɛ́. Piti təmlɛ nte tə hólóyi si ɪsə lakəna təɣo mpe pa caakɪ. ɔle pa kaa na natəli, ye pə taya Yonaasi nyəntɛ. ³⁰ ɪsəna mpi pə lapa Yonaasi kin tɔ pə huɔla Ninifi nyəma kɛ́ si ɪsə lakəna. Na m̄pɔ inɪ tətəɣo Yulɔ Pəyaya má ma nyəntu ká hólɪ kɔfalan yəlaa tətɔ si ɪsə lakəna. ³¹ Ye pə tala huɔle wule, ilim m̄pətəɛn tɔɔ wulav ɔlv nyəɛn ká ku kɔfalan yəlaa pane pa təm ke mpi pə tɔɔ ɪlé i ka lu hatoo tetu poolun taa na í kəɔ, si i nukɪ isəna Salɔməɛn yəɔtəna ləmayasɛɛ tɔ. Pəcɔ pulɔpu we cəne na pə tɛɛ Salɔməɛn təcayacaya. ³² Ye pə tala huɔle wule Ninifi nyəma ká ku kɔfalan yəlaa pane pa təm. Pə taya pulɔ, kuyanɛku pɛle pa nu Yonaasi waasu tɔ, pa yela pa ɪsəyatu ke kpakpaa kɛ́. Pəcɔ pulɔpu we cəne na pə tɛɛ Yonaasi inɪ.

*Mpi tɔnɔyɔ naana tɔ
(Matiyee 5:15; 6:22-23)*

³³ Nɔyɔlɔ u mɔsɔyɔ fɛtɛla na ɪ nɛmɛsɪ-ɪ, yaa ɪ pamɪ-ɪ nyanaya tɛɛ. Ama ɪ su-ɪ timpi taa ɪ wɛɛ pu naa yɛlaa tɛna tɔyɔ. Ilena mpa pa kɔŋ tɔ, fɛtɛla kɔkɔ na-wɛ. ³⁴ Mprɔyɔ pɛ wɛɛ na nyá ɪsɛ. Anɪ a kená nyá tɔnɔyɔ pɛlimile fɛtɛla. Ye nyá ɪsɛ ɪ naaki teu, pɛ waasɔyɔ nyá tɔnɔyɔ tɛnaya. Ama ye nyá ɪsɛ ɪ yulɔmaa, nyá tɔnɔyɔ tɛna pɛlimile wɛ sɛkpetɔyɔ tɛɛ kɛ. ³⁵ La laakali, pɛ taa kɔɔ na ɪsɛna n naaki tɔ pɛ mɛli sɛkpetɔyɔ. ³⁶ Pɛ wɛ mpu tɔ, ye n naa tɛɛɛɛɛɛ, na pɛ fɛɪ-ŋ tɔyuyulee, n naa teu kɛ, ɪsu fɛtɛla kɔkɔ naakuyɔ yulɔ tɔ sɛkpetɔyɔ fɛɪ.

*Falisaná na Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa tooluyu
(Matiyee 23:1-36; Maláki 12:38-40)*

³⁷ Yesu tɛma yɔyɔtɔyɔ kɛ mpu, ɪlena Falisa nɔyɔlɔ ɪ yaa-ɪ sɪ ɪ sɔv ɪ tɛ na ɪ nyɔɔ lɔm. Mprɔyɔ Yesu sɔwɔ Falisa tɛ na ɪ niki tɔyɔ. ³⁸ Falisa nawa ɪ tɔki na ɪ nyɔɔkɛna asilima, ɪlena pɛ lapɪ-ɪ ha. ³⁹ Tɛnaya Tacaá tɔma-ɪ sɪ: Anɪ Falisanáa mɛ nyɛntɔ ntɛ mpu. Iyisi na nyɛnasɪ waalɛnaa kɛ ɪ nyaalɔyɔ tɛlaɪla. Ama pɛ kpaɣav mɛ taanaa tɔ, nɛmulɛm na ɪsɔyɔtɔ pɛ hɔwɛɛ maɣalɛna. ⁴⁰ Lɛmaɣasɛɛ fɛɪnaa mɛ, Iɔ wei ɪ nɛma yulɔ tɔɔ tɔ, ɪlɛ ɪ wɛna ɪ ti na wei ɪ nɛma yulɔ lotu taa tɔ yɛɛ? ⁴¹ Pɛ kɛla teu sɪ ɪ ha mpi ɪ wɛna mɛ iyisi na mɛ nyɛnasɪ taa tɔyɔ kɔnyɛntɔnaa, ɪlɛ pɛ tɛna pu wɛɛ-mɛyɛ teu.

⁴² Pɔpɔtɔ fɛɪ, Falisanáa mɛ, mɛ tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ kpaɣasɛɛ nyutɔ nti pa yaaki sɪ mantɪ na luu tɔ na tuusi hatɔ tɛna na ɪ hiliyɔ na ɪ lɛsɔyɔ Iɔ kɛ pɛ hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔm. Pɛyɛle mɛ paa fɛɪna tampana tɔnyɔyɔ na Iɔ sɔɔlɔyɔ tɔm. Ama tampana tɔnyɔyɔ na Iɔ sɔɔlɔyɔ tɔm kɛ pu mɔna ɪ sɛɛsɛna ɪsɛle, ɪlɛ ɪ taa sɔɔ hɔyɔlɔŋ naanɔwa taa kɔlɔm mɪ ɪ tɔɔ.

⁴³ Falisanáa mɛ, mɛ tɔm wɛ waiyo kɛ. Yuta nyɛma tɔkɔtilɛnaa taa, teeli teeli tɛɛɛɛɛnaa kɛ ɪ pɛɛkɔyɔ. Na ɪ sɔɔla pa sɛɛki-mɛyɛ samaa taa kɛ na pá lunjɪyɔ. ⁴⁴ Falisanáa mɛ, mɛ tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ wɛ kɛ ɪsu pɛlaaŋ wei ɪ salɔtaa na pá tɔŋ ɪ tɔɔ kɛ yem, na pá ta nyɪ sɪ pɛlaaŋ tɔ.

⁴⁵ Tɛnaya Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlɔ sɔsɔ nɔyɔlɔ ɪ pɛsɛna-ɪ sɪ: Tacaá, n yɔyɔtɔyɔ mpu tɔ n kɛntɛna tá tɔtɔyɔ na n tɔv.

⁴⁶ Mprɔyɔ Yesu cɔwa sɪ: Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa sɔsaa mɛ, mɛ tɔm ná wɛ waiyo tɔtɔyɔ. ɪ sukɔyɔ yɛlaa kɛ sɔyɔla yuŋ nyɛna. Pɛyɛle mu tu taa-wɛyɛ taav maɣamaɣa.

⁴⁷ Waiyo na mɛ tɔm kɛ, mɛ caanaa ná kɔna Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsɛlaa, na mu hɛlɔyɔ pa pɛlaaŋ na ɪ tayanɔyɔ tɛtɛtɛ. ⁴⁸ ɪsu ɪ lakuyɔ mpu tɔ, pɛ hɔlɔyɔ kɛ sɪ mɛ laŋa hɛɛna mɛ caanaa lapa mpi tɔ. Pɛle pa kɔna Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsɛlaa, na mɛ hɛlɔyɔna pa pɛlaaŋ. ⁴⁹ Pɛ maɣamaɣa pɛ tɔɔ kɛ Iɔ lɛmaɣasɛɛ ka hula mpu sɪ: Iɔ má, maa tili Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsɛlaa na tillaa kɛ pa kiŋ. Ama paa kv lɛlaa, na paa tɔ lɛlaa kɛ kɔnyɔŋ kɛ kɔtɔyɔ. ⁵⁰ Tuu pɛ nɛmaɔ antulinya na Iɔ kɔyɔyɔtɔtɔ telɛsɛlaa mpa pá kv tɔ, kaɣana nyɛma nyɔɔŋ taa kɛ pa sɛm tɔm ká tɛna. ⁵¹ Kpaɣa Apɛɛli kuyɔ, halɛna Sakali wei pa kv kɔtaya tɛlatɛ na Iɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ pɛ hɛkv taa tɔ pa sɛm, ma heeliyɔ-mɛ tɛfoo kɛ sɪ, ɪsu pɛ tɛma pa nyɔɔŋ taa.

⁵² Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa sɔsaa mɛ, mɛ tɔm wɛ waiyo kɛ. ɪ tɔka saafɔ wei pa tulɔyɔna Iɔ Tɔm nyɛm tɔɔ tɔ, na mɛ luɣu fɛɪ sɔvɔv. Pɛyɛle u tisiyɔ sɪ mpa pɛle pa caa tɔ pá sɔv.

⁵³ Yesu kula tɛna, ɪlena Iɔ Tɔm sɛyɛsɛlaa na Falisanáa pá sɔŋ ɪ tɔɔ kɛ nɔɔhɛɛ naale na pááná, na pá makɪ ɪ nɔyɔ tɔɔ na kɔpɔɔsɔtɔ kɛ yem yem. ⁵⁴ Na pá kuuki ɪ nɔyɔ sɪ ɪ cɔtaa ɪlɛ pa kpa-ɪ na tɛna.

12

*Laakali na cɛsɔyɔ tɔm
(Matiyee 10:26-27)*

¹ Μρύγύ samaa kota s̄s̄om ke waatv in̄i, hal̄ona pá tusiyi t̄ema. T̄enaya Yesu caal̄ona i ifalaa ke kpaalv̄ȳo si: I la laakali na Falisanaa kukusum, pa m̄enaafikito ke ma yaa mpv. ² P̄ə t̄əna mpi p̄ə η̄melaa t̄ə, is̄u p̄ə t̄ema na p̄ə kuli p̄ə t̄ə. Na p̄ə t̄əna mpi p̄ə lapa mukaya t̄ee t̄ə, is̄u pa t̄ema na pá nyi-wi. ³ P̄ə t̄ə k̄e p̄aa í ka η̄mesi t̄əm na í ȳəḡəti-t̄əgi ahōo, is̄u t̄ə yawa ilim taa. Na p̄aa nan̄ taa k̄e í wel̄eta η̄kpaη̄v̄ȳo taa, is̄u pa kpaala-ti na n̄əḡə s̄s̄əḡa.

Yulv konyamnam
(Matiyee 10:28-31)

⁴ Mpa me í k̄e ma taapalaa t̄ə, ma heeliyi-me si í taa nyana mpa pa p̄əs̄əgi na pá l̄əsi yulv weesūȳu tike, na p̄ə waali p̄aa p̄əs̄əgi pulv t̄ə. ⁵ Maa hólí-mēḡe wei p̄ə m̄vna si í se t̄ə. I se Is̄ə, in̄i i p̄əs̄əḡəna na í kv̄ yulv. P̄əyele i p̄əs̄əgi na í tv̄-i t̄ənaas̄əle taa. Tampana t̄ə is̄ənt̄ə, in̄əgi p̄ə m̄vna í se.

⁶ P̄ə t̄əya santiinaa naale ke pa p̄eet̄əgi sump̄w̄p̄w̄naa kakpas̄i taa? Paa na mpv pa w̄ev̄ mpv t̄ə, Is̄ə t̄á s̄ə pa taa kulv̄m t̄ə. ⁷ Mp̄v in̄i t̄ət̄əḡə na m̄ə nyv̄ȳv̄ taa nȳəsi, Is̄ə nȳə́má si t̄əna si nyv̄ȳv̄ k̄e. Ye mpv í taa n̄əḡəsi, í k̄əla sump̄w̄p̄w̄naa t̄əcayacaya.

Yesu Kilisiti mv̄ȳv̄ yaa i kisuȳu
(Matiyee 10:19-20; 10:32-33; 12:32)

⁸ Ma heeliyi-me si, ye yulv ta η̄mesi si i k̄e Yulv P̄əyaya má ma nȳə, ma mayamaya maa tisi Is̄ə is̄ətaa tillaa is̄ənt̄aa si p̄ontv̄ k̄e ma nȳə. ⁹ Ama wei í k̄p̄esa ȳəlaa is̄ənt̄aa si i ta nyi-m, ma mayamaya maa t̄ə Is̄ə is̄ətaa tillaa is̄ənt̄aa si ma ta nȳəmi-i t̄ət̄ə.

¹⁰ Ye wei í ȳəḡəta Yulv P̄əyaya má ma t̄ə k̄e is̄əyatv̄, paa hólí p̄ontv̄ ke suulu. Ama ye Feesuȳu Nan̄η̄tv̄ ke i ȳəḡəta is̄əyatv̄, pa kaa hólí-i suulu.

¹¹ Ye p̄ə k̄əma na pá yaa-mēḡe n̄ənȳəsi ke Yuta nȳə́ma t̄əkotilenaa taa, yaa awulaa kpaam̄η̄ taa, yaa ton̄t̄v̄naa kin̄, í taa n̄əḡəsi n̄ti í k̄á hv̄v̄ na í lu na n̄ti í k̄á ȳəḡəti t̄ə t̄ə t̄ə. ¹² Feesuȳu Nan̄η̄tv̄ ka s̄əḡesi-mēḡe k̄pakpaa ke n̄ti í k̄á ȳəḡəti t̄ə.

Ton̄ tv̄ kv̄m̄el̄η̄ t̄əm

¹³ Μρύγύ n̄əḡəlv̄ lu samaa taa na í t̄ə Yesu si: Tacāa, heeli ma taalv̄ si má na-i t̄ə tala t̄á caa yelina-t̄əḡv̄ mpi t̄ə.

¹⁴ T̄enaya Yesu p̄əs̄əna-i si: Apaη̄ nyá, awe kpa-m m̄ə t̄əm t̄əyanlv̄ na m̄ə wontu tallv̄?

¹⁵ Ilena Yesu heeli pa t̄əna si: I la laakali na w̄enav̄ luluȳu. P̄ə t̄əya pulv̄ t̄ə, w̄enav̄ hikuȳu u hol̄əgi si yulv̄ t̄v̄la-ti se. Paa p̄ontv̄ k̄á w̄ena is̄u c̄əne na le.

¹⁶ Μρύγύ Yesu s̄eē-w̄ēḡe is̄ə si: Apalv̄ ton̄ tv̄ n̄əḡəlv̄ ka w̄enna hal̄əmnaa, na í kv̄ kut̄əḡəv̄ ke p̄ə taa p̄ə tu f̄ei. ¹⁷ Ilena í caya na í mayasi i taa si: Is̄ənayale maa la il̄e? K̄p̄eeη̄ u tak̄i-m si má nȳəki ma t̄əḡənāḡa. ¹⁸ I taa i taa il̄ena í t̄ə si: Ma nȳə́má is̄əna maa la t̄əḡəle. Ma ȳək̄əgi ma k̄p̄eeη̄ in̄ēḡe na má su s̄əs̄əη̄. Ilena má suu kut̄əḡəv̄ na ma kv̄pam l̄emp̄ənaa t̄ənaya i taa. ¹⁹ Ile maa ma ma lan̄le taa na má t̄ə si, yulv̄ w̄ena pus̄i payale taa kut̄əḡəv̄ il̄e p̄ə kaasa we, ye p̄ə t̄əya c̄əḡəv̄ na t̄əḡəv̄ na nȳəv̄ na ȳəlv̄ȳv̄ p̄ə paasi? ²⁰ T̄enaya Is̄ə t̄əma-i si: Kv̄m̄el̄η̄ nyá, n̄ k̄á si ahōo an̄e a mayamaya. Ilena má ná wei i k̄á k̄p̄aya p̄ə t̄əna mpi n̄ t̄əyana nyá ti t̄ə k̄e mpv t̄ə.

²¹ Ilena Yesu tasa si: Μρύγύ p̄ə w̄ee na mpa pa kaa w̄enav̄ ke pa mayamaya pa tike t̄ə, na Is̄ə is̄ənt̄aa pa ke konȳənt̄v̄naa t̄ə.

Naani tv̄ȳv̄ ke Is̄ə
(Matiyee 6:25-34)

²² P̄ə waali k̄e Yesu t̄əma i ifalaa si: I t̄á ná mpi p̄ə t̄ə ma heela-me si í taa n̄əḡəs̄əgi m̄ə t̄əḡənāḡa η̄ka p̄ə w̄ee si í k̄á t̄əḡə na í h̄iki weesiη̄, na m̄ə t̄ən̄η̄ t̄ə kutak̄əm p̄ə t̄əm t̄ə. ²³ P̄ə t̄əya pulv̄ t̄ə, weesūȳu k̄əla t̄əḡənāḡa, na yulv̄ t̄ən̄ȳv̄ k̄əla wontu k̄əsus̄uutu. ²⁴ I nȳə́nna kat̄ək̄at̄əη̄ na í na. Ii tuuki, u kv̄η̄. P̄əyele i f̄ei

kutɔɔɔ tɔsulɛ, ɪ fɛɪna kprou, Isɔ calɔɔɔna-ɪ. Na mɔ tɔ kɛli sumasi kɛ tɔm napɔlɛ?
²⁵ Paa mɔ taa yɔlu ká ku ɪ tɔɔɔ ɪsɔna, pɔntu pɔsɔɔɔ na ɪ tuusi ɪ tɔɔɔ wɔlɛ kɔlɔmtɔlɛ
 mayamaya? ²⁶ Ye ɪ pɔsɔɔɔ sɔkpetu sɔkpetu, pepe tɔɔ kɛ ɪ kɔɔɔ mɔ ti na sɔsɔɔntu
 nti tɔ kaasaa tɔ? ²⁷ ɪ nyɔnna tawa nyutu tɔkɔɔɔ hɛtu nti tɔ na ɪ na. Nyutu nti, tu
 laki tɔmlɛ tɔli, tu lɔɔki pɔɔɔ. Paa na mpɔ ma heeliɔi-mɛ sɪ wulav Salɔmɔɔ na ɪ tɔɔ
 tɔna ɪ ta suu wontu na ɪ tala paa tɔ taa kɔlɔmɔɔɔ kɛ kacɔka. ²⁸ Ye Isɔ laki kacɔka
 kɛ tawa taa nyutu nti tɔ wɛ saɔa na cele ɪsɔntɔ pa tika-ti tɔ, ɪ kaa la-mɛɔ kacɔka
 na pɔ kɛli mpɔ? ɪ polo ɪ tɛɛ, ɪ tɛɔ Isɔ na mɔ taa tɔcayacaya tɔ se. ²⁹ ɪ taa pɛkɛli mɔ
 ti na ɪ nɔɔsɔɔɔ tam kɛ mɔ kutɔɔɔm na mɔ kɔnyɔnyɔm pɔ tɔm. ³⁰ Antulinya taa
 cɔnɛ ma ta nyɪ ɪsɔnaa pɛkɔɔɔna tɔlɛɔ tam. Ama mɛ mɔ wɛna Caa, na mɔ Caa ɪni
 ɪ nyɔmá mpi ɪ nyulɔɔɔ tɔ. ³¹ ɪ sɔ nyɔɔɔ na Isɔ Kawulaya pɛkɔɔɔ, na Isɔ ká ha-mɛ
 tɔtɔɔ mpi pɔ kaasaa tɔ.

Kpɔntu lɔmayasɛɛ ɪ wɛ timpi tɔnaya ɪ akalɔɔɔ wɛɛ
 (Matiyee 6:19-21)

³² Ma kalakiya nyá, taa nyá, mɔ Caa sɔlɔna sɪ ɪ ha-mɛɔ ɪ kawulaya. ³³ ɪ pɛɛti
 mɔ kɔpamnaa na ɪ mɔɔna pɔ liyitee na ɪ ha kɔnyɔntɔnaa. ɪ pɛkɛli fatakanaa mpɔ
 paa sɔki tɔ, na ɪ kaaki mɔ wɛnav kɛ ɪsɔtaa timpi pɔlu ɪ leki tɔ. Nmɔlu kaa tala
 tɔnaya ɔmɔluɔɔ, pɔcɔ puka kaa tɔɔ. ³⁴ Pɔ taya pɔlu tɔɔ, kpɔntu lɔmayasɛɛ ɪ wɛ
 timpi, tɔnaya ɪ akalɔɔɔ wɛɛ.

Tɔmlɛ lataa mpɔ pa feɔɔɔɔ tɔ

³⁵ ɪ tantɪ na ɪ taɔna, ɪ lɔli mɔ hɔɔ taa, ɪ mɔsɪ mɔ fɔtɔlanaa. ³⁶ ɪ la ɪsu tɔmlɛ nyɔma
 mpɔ pa taɔna sɪ pa caa ɪ luna akpayaɔlɛ taa na ɪ tɔ sɪ: Ma talaa, pa tɔli-ɪ tɔ. ³⁷ Cɛɛ
 ɪni ɪ talaa na ɪ mayana ɪ tɔmlɛ nyɔma mpɛ na pa taɔna, pa nyɔɔɔ lapa leɔɔ kɛ.
 Ma heeliɔi-mɛɔ tampana sɪ ɪ kooɔɔɔ ɪ wontu kɛ na ɪ hɔkɔna ɪ ti, na ɪ hɔli-wɛɔ
 tɔcayalɛ sɪ pá caya na ɪ tɔ-wɛɔ tɔɔnaaya. ³⁸ Paa tapulɛ yaa tefemle kɛ ɪ kɔma na
 ɪ kɔɔ na ɪ mayana-wɛɔ mpɔ na pá taɔna, pa lapa nyɔleɔɔ kɛ. ³⁹ ɪ nyɪ teu sɪ, ye
 nyɔm ka nyɔnaaya kɔlɔ na tɔyaya caa nyɪ ɔmɔlu kɔntɛ waatu, ɪ kaa yeɔ-ɪ na ɪ sɔ
 tɔyaya taa se. ⁴⁰ Mɛ tɔtɔ, pɔ tɔɔ kɛ mu tayanɪ mɔ tɔɔ mpɔ. Yɔlu Pɔyaya ma, ma
 kɔɔ kɔntɛ kɛ waatu wei ɪ kaa hɔv tɔɔ.

Tɔmlɛ tɔ ɪsayav na kɔpɔɔ pa tɔm
 (Matiyee 24:45-51)

⁴¹ Tɔnaya Piyɛ pɔɔsa Yesu sɪ: Taca, ta tike kɛ n sɛkɔna ɪsɔ ɪni, yaa yɔlaa
 tɔnaya n sɛkɔna-ɪ? ⁴² Mɔpɔɔɔlɛ Taca cɔwa sɪ: Awɛɔlɛ tɔmlɛ tɔ kɔpɔɔ na layatu?
 Ye pɔ taya wei ɪ caa ká yelina tɔyaya feɔɔɔɔ, sɪ nyɔɔɔ ɪ kpa tɔmlɛ nyɔma lelaa,
 ɪ ɪni ɪ cela-wɛɔ tɔɔnaaya tɔ. ⁴³ Cɛɛ ɪni ɪ kɔma na ɪ mɔli na ɪ mayana tɔmlɛ tɔ ɪni
 ɪ ɪsɔlɛ sɛna tɔmlɛ ntɛ tɔ lapu, ɪ nyɔɔɔ lapa leɔɔ kɛ. ⁴⁴ Ma heeliɔi-mɛɔ tampana
 tɔ sɪ, tɔyaya caa ká tɔ tɔmlɛ tɔ ɪnɔɔ ɪ kɔpam tɔna tɔ feɔɔɔ kɛ. ⁴⁵ Ama ye pɔ
 cɔpa tɔmlɛ tɔ ɪni, na ɪ tɔ ɪ taa sɪ: Ma caa kaa kɔɔ lɔɔ se, ɪna ɪ sɔv tɔmlɛ nyɔma
 apɔlɔnyɔma na alɔnyɔma kɛ mapu. Na ɪ tɔki, na ɪ nyɔkɔki na pɔ kɔɔ-ɪ. ⁴⁶ Pɔ kɔɔ na
 kɔyaku ɔku na ɪsɔna taa ɪ taa tɔ ɪ taa sɪ tɔyaya tɔ ka tala tɔ, ɪlɛ ɪ ka sɔv tɔkpuu. Na ɪ
 ká la tɔmlɛ tɔ ɪnɔɔ tɔkɔkɔɔ, na ɪ mɔɔna-ɪ na ɪ pɛti-ɪ ma ta nyɪ ɪsɔnaa tɔ.

⁴⁷ Tɔmlɛ tɔ wei ɪ nyɔmá ɪ caa luyɔ tɛɛ nyɔm na ɪ tɔ tayanɪ ɪ ti, pɔyeɔ ɪ ta la mpi ɪ
 caa sɔlaa tɔ, paa hɔli-ɪ teu. ⁴⁸ Ama tɔmlɛ tɔ wei ɪlɛ ɪ ta nyɪ ɪ caa luyɔ tɛɛ nyɔm, na
 ɪ laki mpi pɔ mɔna pá mapu-ɪ pɔ tɔ tɔ, pɔciuu tike kɛ paa ma ɪlɛ. Wei pa ha sɔsɔm
 tɔ, sɔsɔm kɛ pa kɔɔ-ɪ pɔɔsɔɔ. Na wei pa paasaa na pá kaa sɔsɔm tɔ, sɔsɔm taa
 sɔsɔm kɛ pa kɔɔ-ɪ pɔɔsɔɔ.

Yɔlaa fayav kɛ Yesu tɔɔ
 (Matiyee 10:34-36)

⁴⁹ Kəkə ke ma kəma tetv təw kə mvsyvu, na pə caya-m isu isəntə tə kaa tema mvyv ile mhmm teu nté. ⁵⁰ Pə wεε si pá sə-m Iso lvm napəli, ile ye pa ta sə-m lvm mpi ma nəyəsεε kaa te. ⁵¹ Mə huv si hεεsvyv ke ma kəna antulinya taa? Aai, ma heeliyi-me si kolonja ke ma kənaa. ⁵² Pə kraya pənente tə, yəlaa í wε kakpasí ke pa təyaya taa, paa fayə. Tooso ká lu naale inεye kolonja, na naale náá lu tooso kə kolonja. ⁵³ Cεε ká kvlí i pəyalv təw, na pəyalv kvlí cεε təw. Toto ká kvlí i pεelə təw na pεelə náá kvlí toto təw. Panj alv nyəj ká kvlí poolu təw, na poolu kə panj təw.

*Waatvnaa cekənav
(Matiyee 16:2-3)*

⁵⁴ Mpróyú Yesu təma samaa tətə si: Ye í ná tev pu ηmaalaya na ilim tətule, í təj kprakpa si sanja uní tev wεε. Ilena tampana təw kule kv nu. ⁵⁵ Na í kəma na í ná ilim nyakí səsəm, í təj si tahaŋle wvsaa. Ilena tahaŋle náá haŋ. ⁵⁶ Mənaafikinaa me, í lapa isəna na í nyəj ate na isə pə kəkələnna fayasvyv, na u cekəyəna nti təle tə lakí isəntə tə tə hvwεε.

*Kolontu na kolontu pa ciikuɣu
(Matiyee 5:25-26)*

⁵⁷ Isənaya pə wεε na mə mayamaya u tu mayasəyi si í nyi tampana na í təj-ye ye? ⁵⁸ Ye n wakəla nəyəl v na í yaa-η nənəyə, la kookali na nyá na-í í tayaní mə təm ke mpaav taa na í ta tata huvlv kiŋ. Pə taa kəw na huvlv náá tv-η tonɣvnaa niŋ taa, na pεle pá təkí-η. ⁵⁹ Ma heeliyi-η tampana si ye n ta te pə təna mpi pa pεla-η təyə fεlvv n kaa lu təna.

13

Ye í ta layasi təntε í ká si

¹ Mpróyú yəlaa napəli pa kəma tənε inəyi kprakpa na pá heeli Yesu si: Kalilee nyəma napəli pa lakaya kətaya ke Iso, ilena Pilati yele na pá kv-wε. ² Tənayale Yesu cə-wε si: I huv si Kalilee nyəma mpa pa kv mpv tə, pa tεε Kalilee nyəma lelāa tənaya kawalasí təyə pa kv-wε? ³ Aai, ma heeliyi-me si, pə taya mpv se. Ama mu ta layasi təntε, í ká si mə tənaya isu pεle pa səpv tə. ⁴ Na yəlaa pəlefēi hīu wei Silowee kutuluyv kpesaa na kv takí na kv nanɣi tə, í huv si Yosalem nyəma təna taa pεle pa kələna isayav na? ⁵ Aai, ma heeliyi-me si, pə taya mpv se. Ama mu ta layasi, í ká si mə tənaya isu pεle pa səpv tə.

Fiki tvyv ηku ku lvləyi tə kv təm

⁶ Mpróyú Yesu sεε-wεye isə si: Apalv nəyəl v ka səna i lesεj tunj taale taa kə fiki. Mpróyú i pola pee kooluyv. Ama i ta mayana kv təw kə paa pvlvrv cəcəka. ⁷ Tənaya i təma taale təkvlv si: Nyəni, pusí tooso kəlv ma tv kəntε si ma kooliyi pee. Ama maa makəna pvlv cəcəka ke kv təw. Seti-kv. Pepe təw kə kv səj yem na kv lvləyi? ⁸ Ilena taale təkvlv cə-i si: Taca, tasa-kvyv yeluyv ke pəntə, na maa huli na má cəvna kv kite na ma tv hute na má ná. ⁹ Ntanyí pə taləna pəntε ku lvlí pee. Kv ta lvlí ile n seti-kv.

Alv icam waasvyv ke kvhεsvyv wule

¹⁰ Mpróyú kvyakv kvhεsvyv nakvlí kv wule Yesu sεyεsaya Yuta nyəma təkotile natəli tə taa. ¹¹ Pə pamna alv kvntəntv nəyəl v ka wε təna. I hii uləyov na pə kəkəli-i pusí pəlefēi hīu təcū, u pəsəyi na í siyisi i təyi paa pəcə mayamaya. ¹² Yesu na-i, ilena í yaa-i na í təm-i si: Alv nyá, sanja waali n hika alaafəya kə.

¹³ Ilena Yesu təní i təw kə i niŋ, na alv siyile siyisi tənε inəyi kprakpa, na í niki Iso kə sam. ¹⁴ Isv Yesu lapv na yvlv hiki alaafəya ke kvyakv kvhεsvyv wule ke mpv tə pə ta maya Yuta nyəma təkotile nyvyv tv nté. Tənaya i pəsəna samaa si:

Kuyeeη naatoso ke pa laki tɔmlɛ. Ye í caa í hiki alaafəya, í keesəna kuyeeη inɪ ɪ taa na í kɔɔ. ɪ taa kəη kuhɛɛsuyɔ wule sɪ pá ha-meɣe alaafəya.

¹⁵ Tənaɣa Tacaá ná cɔ Yuta nyəma təkotile nyɔɣɔ tu inɪ sɪ: Mənaafikinaa mɛ, ye pə tala kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule mə taa awe yeki ɪ nav yaa ɪ kraŋaɣa ke túlúyó sɪ ká nyɔɔ lɔm ye? ¹⁶ Yaa í nyəmə sɪ Apələham lɔlɔyɔ taa alɔ inɛɣe pa kaa waasi kuyaku kuhɛɛsuyɔ wule? Pə́cɔ Satanɪ təká-ɪ ná í cɔɔsəɣɪ-ɪ tɔ pusi pələfɛi hiu ntɔ.

¹⁷ Yesu cɔ Yuta nyəma təkotile nyɔɣɔ tu inəɣɪ mpu, ɪlena fɛɛɛ kpa mpa paa caa-ɪ tɔ. Ama samaa wei pə kaasaa tɔ ɪlé ɪ təna ɪ lanɣɛ ná heena təma kɔpampana nna Yesu lakaya tɔ.

Səɣa pələ tɔm

(Matiyee 13:31-32; Maləki 4:30-32)

¹⁸ Ḿpóyó Yesu tasa yəɣɔtuyɔ sɪ: Isu pepeɣele Isə Kawulaya nəɣəsənaa, na pepeɣe maa keesəna-ke ɪle yee? ¹⁹ Ka nəɣəsəna ké isu yulɔ tuukuɣu səɣa pile ke ɪ taale taa na tə nyɔ, na tə pu tuyɔ sɔsɔɔ na sumasi kəη na sí tuyɪ tana ke kɔ pəliŋasi tɔɔ təɣɔ.

Potopoto kɔkɔsum tɔm

(Matiyee 13:33)

²⁰ Ḿpóyó Yesu tasaa sɪ: Pepe cav ké maa keesəna Isə Kawulaya ɪle yee? ²¹ Ka nəɣəsəna ké isu alɔ maɣasuyɔ mɔlɔm ke cɛmɛ təpam na í kraɣa kɔkɔsum ke pəcɔ na í tɔ, na í huɣuti na pə təna pə́ kpa təfɔv tɔ.

Nənyə kɔkpulaya

(Matiyee 7:13-14,21-23)

²² Yesu kɔlaa sɪ ɪ puki Yosalem, ɪlena í seɣesəɣəna mpa ke acalɛ sɔsɔɔna na səkpena nna a taa ɪ təŋaɣana tɔ na í puki. ²³ Ḿpóyó nəɣəlɔ pə́sa-ɪ sɪ: Tacaá, ntəŋ yəlaa pəciimaya tike nyɔɔŋ ke pu ya na?

ɪlena Yesu cɔ-we sɪ: ²⁴ ɪ la kookali na í sɔvna nənyə ŋka ka we təfəku tɔ. Təm faawu tɔɔ, yəlaa paɣalɛ ká lɔna teu sɪ pá təŋna təna na pá sɔv. Ama pa kaa hiki mpa.

²⁵ Ḿpóyó Yesu təma sɪ: Pu kɔɔ na təyaya caa təkɪ na í kaləsi, na mu wena awalɪ tɔɔ, ɪle í sɔv mapu nté nənyə sɪ: Tacaá, tɔli-tɔ. ɪlé ɪ ká cɔ-me sɪ: Ma ta nyɪ timpɪ í luna tɔ. ²⁶ Pələɣele í ka sɔv yəɣɔtuyɔ sɪ: Tá na-ŋ tə təkayana na tə nyɔɔki. Ta ɪcate haɣe tɔɔ ké n tu seɣesəɣɪ. ²⁷ ɪlé ɪ ká lelɪ-meɣe yəɣɔtuyɔ sɪ: Ma ta nyɪ timpɪ í luna tɔ yoo. Mə təna í tɛɛ í fɛɛ-m, ɪsaɣalataa mɛ. ²⁸ ɪ ká kɔɔ na í na Apələham na Isaaka na Saaki na Isə kuyəɣɔtɔv teləsəlaa tənaɣa Isə Kawulaya taa, na pá fiɣita-me na awalɪ təɣələ ɪsu í ká tu casɪ kapusi na í nyasəɣɪ mə təɣɪ kela te. ²⁹ Yəlaa ká luna ɪlim təlule tɔɔ, na pə tətule tɔɔ, na lelɔ luna pə ntəɣəŋ na pə mpətəŋ tɔɔ na pá suli Isə Kawulaya taa ké təɣɔv. ³⁰ Waatv inɪ mpa pa we ləlɔ ké kaɣana tɔ pa taa lɛmpa ká məli waali, na waali nyəma náá məli ləlɔ.

Yesu lanwakəlle ke Yosalem tɔɔ

(Matiyee 23:37-39)

³¹ Waatv inɪ ɪ maɣamaya ke Falisanaa napəli pa kəma Yesu kin na pá heeli-ɪ sɪ: Wulav sɔsɔ Heləti pɛəkəɣɪ-ŋ kuyɔ. Pələ pə tɔɔ lu cəne na ŋ layasi ɪcate.

³² Ḿpóyó Yesu cɔ-we sɪ: ɪ polo í heeli mə taale haɣa ŋke sɪ, saŋa na cele pə taa ma təɣənyə aləɣaa, na má waasəɣɪ kɔtəntɔnaa, na pə kɔfemuyɔ ke maa tɛ ma tɔmlɛ. ³³ Ama pə weɛ ké sɪ má tɔ ma mpaav ke saŋa na cele na pə kɔfemuyɔ. Pə taya pɔlv, paa kuyɪ Isə kuyəɣɔtɔv teləsulɔ ke tiiliɣi yem na pə ta kəna Yosalem taa.

³⁴ Hei Yosalem, Yosalem, nyá taa ké pa kuyɪ Isə kuyəɣɔtɔv teləsəlaa, na nyá taa tətəɣɔ pa yooki Isə tillaa ke pɛɛ na pá kuyɪ. Təm paɣalɛ ke ma səlɔa sɪ ma kpɛyeliɣi nyá taa yəlaa təna təkotokoto ɪsu kantuyɔ papuyɔ kɔ piya tɔɔ tɔ. Ama pa

kisaa. ³⁵ Təv, mə təyaya ka təkı kaav təkpataa, nəğəlv kaa paasəna-ke. Ma heeliyi-me təfoo si, í kaa tasa-m keesuyu, haləna pə tala wule nte í ka yəğəti si, Iso í səna Tacaa tillu tə.

14

Kvəntv nəğəlv i waasuyv

¹ Məpəyú kvayaku kuhəesuyv nakuli Yesu svv Falisanaa səsə nəğəlv i təye təğəv. Mpa paa wə təna tə pa cayaa na pá keñna-i teu. ² Yulv nəğəlv i ka səña i isentaa, na tənuyv tə asilima kvətəñ wəna-i. ³ Məpəyú Yesu pəsə Iso Təm seğesəlaa na Falisanaa si: Ta mpaav taa, pə muna pá waasi kvəntv ke kvayaku kuhəesuyv wule yaa pá taa waasi-i?

⁴ Ama Falisanaa mpe pa ta tisi cəv. Tənyaya Yesu həma kvəntv na í waasi-i, na í heeli-i si í tē. ⁵ Məpəyú Yesu pəsə Falisanaa si: Kvyaku kuhəesuyv wule, mə taa awe nawa i pəyaya yaa i nav hətə ləkə taa, na í yelev ləsvyv ke kprakpa si kvayaku kuhəesuyv wule? ⁶ İlena pá mayasi-təyi cəv na pá kpisi.

Təğəv yaav na təcayale kvəntə təm

⁷ Yesu nawa si mpa pa yaa təğəv ke mpv tə, pa huliğina təmaya kpelee kvəpəna təv cayav. İlena í seğesi-wə si: ⁸ Ye nəğəlv kpağa alv na í yaa-ñ təğəv, n talaa, taa hulina təcayale kvəntə na pəcə. Ntany i səntə pa yaa nəğəlv ílé na í kəla-ñ. ⁹ Pə taa kəv na wei i yaa-məye təğəv tə í heeli-ñ si: Kuli na n kaasi inəye təcayale. İle n kuləna fēele nté tənəvəmu, na n cayana waali təv. ¹⁰ Ama ye pa yaa-ñ təğəv, n talaa, cayana waali təv. İle wei i yaa-məye təğəv tə ye i kəma ílé i ká təna-ñ si: Apañ nyá, tuusina cəne təv na n caya təcayale kvəntə. Saa in i pa tv-ñ teeli ke nyá na pa təna mpa í caya məpəyú təğəv tə pa isentaa ké. ¹¹ Pə taya pulv təv, wei í həñ i ti paa tisi-i, na wei í pasəyi i ti, paa kusi i nyuyv.

¹² Məpəyú Yesu heela wei i yaa-i təğəv tə si: Ye n lapa təğənyaya yaa acima, taa yaa nyá cewaa, yaa nyá tətənaa, yaa nyá ləlvəv nyəma, yaa nyá tənəvənaa ləlaa. Pə taya pulv təv, pəle pa pəsəyi tətə na pá yaa-ñ təğəv, na pá ləeti-ñ nyá kvəcəv ke kprakpa. ¹³ Ama ye n lapa acima, koti kvənyəntənaa, na acamaa, na kaakalasi, na yuləmaa, na pá təğəv. ¹⁴ Waatv inəğəle n hika kvəpəntv. Pə taya pa taa nəğəlv ká pəsəna na í ləeti-ñ-ti. Ama Iso ká fələna-ñ kvəyənku i ká feesi sətəa mpa paa lapa kvəpəntv tə.

Mpa pa yaa təğəv na pá kisi tə (Matiyee 22:1-10)

¹⁵ Pa nu təm tənə in i İlena Yesu na mpa pa caya təğəv tə pa taa ləlv yəğəti-i si: Wei i ká caya təğəv ke Iso Kawulaya taa təğəle isu lelen nylv te.

¹⁶ Tənyaya Yesu cə pəntv in i si: Apəlv nəğəlv i lapəna təğənyaya təkpetekpete. İlena í yaa yəlaa samaa si pá kəv pá təğəv. ¹⁷ Pə kəma na pə pu, İlena í tili i pəyalv si í polo na í heeli mpa i yaa təğəv tə si pá kəv mpv, pə talaa. ¹⁸ Ama pa təna pa svv-i wiinav si pa kaa pəsi. Kancaalaya nyəñ heela tillu si: Ma yapa taale, ye ma ta polo ma na-tə pə kaa la-m teu. Mpv tə, ma sələməyi-ñ mpa, ma kaa pəsi na má kəv. ¹⁹ Ləlv nāá tə si: Ma yapa naañ kvəhaləñ ke naanəwa, ma caa ma tamsi-i naale naale na ma faləsi-i. Mpv tə, ma sələməyi-ñ mpa, ma kaa pəsi na má kəv. ²⁰ Na ləlv tə tətə si: Nəvəvəv kə ma kpağa alv, ma kaa pəsi na má kəv. ²¹ Məpəyú tillu məla i caa kiñ na í keesi-i isəna pə luwa tə. Tənyaya təyaya caa in i pááná lapa-i, na í tayan i tillu ke tiluyv si: Polo ləñ ke kvəyən taa na hapee nəvsi na n kuu kvənyəntənaa, na acamaa, na yuləmaa, na kaakalasi, na n kəna. ²² Pə tasa pəcə İlena tillu tayan i mələğəv na í heeli-i si: Tacaa, ma lapa nti n keesaa tə, paa na mpv təcayale kpisa yem ké. ²³ Tənyaya təyaya caa tasa-i təm si: Cə mpañ taa na n cəv kvəntv kila kila, ye n hika mpa n kpa-wəye yem yem na n svvəna na ma təyaya

su. ²⁴ Ma heeliyi-me si yɔlaa mpa pa hɛtɛ pa yaanaa tɔ, pa taa nɔɔɔlɔ kaa tɔɔɔ ma tɔɔɔnaya.

Mpi yɔlv ka la na pɔcɔ i pɔsi Yesu ifalv tɔ
(*Matiyee 10:37-38*)

²⁵ Mprɔyɔ samaa tuutuuma hu Yesu waali. Tɔnaya Yesu pɔsaa na i tɔ-we si: ²⁶ Ye yɔlv i caa i tɔɔi-m na i ta lu luyɔ ke i caa na i too, na i alv na i piya, na i taalɔnaa na i kɔɔɔnaa na i newaa, halɔna i kɔɔɔtɔna i maɔamaya i ti, paa i tɔɔa-m, i kaa pɔsi na i la ma ifalv. ²⁷ Ye wei i ta sɔɔɔlɔ i sɔm tesika na i tɔɔi-m, pɔntv kaa pɔsi na i la ma ifalv. ²⁸ Ye mɔ taa nɔɔɔlɔ caa kutuluyɔ sɔsɔɔɔku ηmav, i cakɔ kɛ na i maɔasi pɔ tɔna pɔ liyitee nyɔyɔ, si i naa si i liyitee kɔ tala-i yaa a kaa tala-i. ²⁹ Tɛfɛ i kɔɔ i tɛ kite suu, ilɛna i kpisi kv kuyɔ, na tɛɛlaa kɔɔ na pɔ wonɔi-i, ³⁰ si halɔ yɔlv i su kutuluyɔ na i kpisi kv kuyɔ na? ³¹ Mprɔ tɔtɔɔɔ pɔ wɛɛ, ye wulav nɔɔɔlɔ i caa i yoonaa wulav lɛlv, i cakɔ kɛ na i maɔasi teu na i nɔ si yoolaa iyisi naanɔwa (10000) wei i wɛna tɔ, i pɔsɔɔi na i yoonaa i kolontu wei ilɛ i wɛna yoolaa iyisi hɔu (20000) tɔ, yaa i kaa pɔsi. ³² Ye i nawa si i kaa pɔsi, i kusɔɔi yɔlaa ke kutatɔyɔ kɛ na i tili si pɔ heeli i kolontu ke lɔɔ si i yele tɔm nti, na pɔ suli tiili na pɔ tayanɔ. ³³ Tɔnaya Yesu tasa-wɛɛɛ yɔɔɔtɔyɔ si: Mprɔ tɔtɔɔɔ mɔ taa nɔɔɔlɔ kaa pɔsi na i la ma ifalv, ye pɔntv i ta lɛsi i kɔnyulɔyɔ ke i nyɔm tɔna tɔɔ.

Tɔm mpi pu waasɔɔi pɔlv tɔ
(*Matiyee 5:13; Malaki 9:50*)

³⁴ Tɔm ke pɔlvɔv mpi pɔ waasɔɔi tɔɔ. Ama ye tɔm mpi pɔ lɔɔ kɔma na i si, pepeye paa la na pɔ lɔɔ inɔ i mɔli? ³⁵ Pɔɛ tɔ pu waasɔɔi pɔlv. Paa n ηmusa halɔm taa, paa n pɛta hute taa, isu pa lɔ-wi paasi. Mpa pa wɛna lɔmɔasɛɛ tɔ pɔ ke ηkpaɔɔ na tɔm tɔnɛ.

15

Heu kolepu tɔm
(*Matiyee 18:12-14*)

¹ Lampuu mɔlaa na tɛtɛlataa lɛlaa pa pɔla Yesu kin ke pa tɔna si pa nu i tɔm. ² Tɔnaya pɔ ta maya Falisanaa na Isɔ Tɔm sɛɛsɛlɛlaa na pa tɔ si, Yɔlv inɛ inɔ na tɛtɛlataa pa cakɔna, na i na-we pa tɔkɔna. ³ Tɔnaya Yesu pɔɔsa-we si: ⁴ Ye isu mɔ taa nɔɔɔlɔ wɛna heenɔ nte nunɔwa (100), ilɛna i taa kulɔm tɔ le, i kaa ye le pɔɔɔlayafɛi nunɔwa inɛɛ nyuɔv tɔtɔɔɔɛ na i tɛɛ na i suu kolepu inɔɔi pɛɛkuyɔ halɔna i na-i? ⁵ I naa-i mprɔ, ilɛna i lanɔɔ hɔlvɔmɔi teu, na i kraɔa-i na i hɔɔɔli. ⁶ I takɔ tɔyaya, ilɛna i yaa i cewaa na i cɔlv i cɔlv nyɔma si: I kɔɔ na mɔ na-me tɔ yɔɔli. Pɔ taya pɔlv, ma nɔ ma heu wei i ka lepa tɔ. ⁷ Ma heeliyi-me si mprɔyɔ pɔ wɛɛ, ye isayav kulɔm yelina i isayav, lanɔɔhɔlvɔmɔi tɔɔkɔ Isɔ tɔyaya taa kɛ i tɔɔ kɛ, na pɔ kɔli kupama pɔɔɔlayafɛi nunɔwa mpa pa fɛina taali nɔɔɔlɔ tɔ.

Liyitee nyɔɔɔv naanɔwa taa lanɔɔ lepu

⁸ Na i tasa lɛntɔ tɔtɔ si: Ye isu alv nɔɔɔlɔ i ka wɛna liyitee nyɔɔɔv naanɔwa, ilɛna kulɔmɔyɔ le, i mɔsɔɔi fɛtɔla kɛ, na i hasa i tɔyaya tɔna na i taasi tɔtɛtɛtɛ, halɔna i kɔɔ na i na-kv. ⁹ I naa-kuyɔ mprɔ, ilɛna i yaa i cewaa na i cɔlv i cɔlv nyɔma na i tɔ si: I kɔɔ na mɔ na-me tɔ yɔɔli. Pɔ taya pɔlv, ma nɔ ma liyitee nyɔɔɔlvɔv ηku ku lepa tɔ. ¹⁰ Ma heeliyi-me si mprɔyɔ pɔ wɛɛ, ye isayav kulɔm yelina i isayav, Isɔ isɔtaa tillaa lanɔɔ hɔlvɔma teu kɛ.

Pɔyaya ηka ka wakɔla ka caa wɛnav tɔ

¹¹ Mprɔyɔ Yesu tasa-wɛɛɛ isɔ sɛɛv si: Apalv nɔɔɔlɔ i ka wɛna pɔyala naale. ¹² Mprɔyɔ sɔkpelu nyɔɔɔ tɔma i caa si i cɛɛ-i pa wontu hɔɔɔlvɔv ηku inɔ i kaya i hiki pa caa inɔ i sɔm waali tɔɔ kpaɔpa. Mprɔyɔ pa caa tala-wɛɛɛ i wɛnav. ¹³ Pɔ lapa

wεε naale, ilena sǎkpelu nyəŋ pɛɛti i nyəm tɛna, na i koti liyitee na i sɔv nyutu tɔyutulu. I tala tɛna ilena i sɔv tǎkpaalɛtu lapu, na i tɔɔ i liyitee tɛna tɛpaipai. ¹⁴ I tɛma a tɛnaya tɔɔ ke mpɔ, ilena nyɔɔsi anaam nɔɔɔlu i lu icate ntɛ tɛ taa. Mprɔyɔ i sɔv wahala taa. ¹⁵ Tɛnaya i pola icate tu nɔɔɔlu i kin na i sɛlɛmi tɛmlɛ. Ilena ilɛ i pona-i taale si i nyɛnɛyi afanaa. ¹⁶ I nyula teu isu paa afanaa tɔɔnaya maɔamaɔa i tɔɔ, ama i ta hiki. ¹⁷ Tɛnaya i caɔaa na i kraɔa huwεε na i maɔasi i ti tɛm, na i tɔ si: Halɔ pǎ tɔ si ma caa tɔyaya taa kele tɛmlɛ nyɛma tɔɔ sɔsɔm, na pǎ tɔki na pǎ kpisiyi, na nyɔɔsi nǎa kyɔi maɔa cɛnɛ. ¹⁸ Maa kɔli kɛ na mǎ mɛli ma caa tɛ. Ma talaa ma heeli-i si: Paapa, ma pɛntɛna Isɔ, na ma pɛntɛna nyǎ tɔtɔ. ¹⁹ Pɛnɛntɛ ma ta nɔɔsɛna si n yaa-m nyǎ pɔyalɔ. Ama nyɛnɛyi-m teitei isu n nyɛnɛyɔ nyǎ tɛmlɛ nyɛma tɔ. ²⁰ Tɛnaya i kulaa na i kraɔa mpaav si i kreŋ i caa tɛ.

I kɔma i wɔsɛna tɔyaya, ilɛ i caa loosa-i kele, na i tɛm lapu-i pɛtɔtɔle ke sɔsɔm. Tɛnaya ilɛ i se lɔŋ na i sɛŋu-i, na i kpipi-i na i wayali-i. ²¹ Mprɔyɔ i pɔyalɔ inu i tɔma-i si: Paapa, ma pɛntɛna Isɔ, na ma pɛntɛna nyǎ tɔtɔ. Ma ta nɔɔsɛna n yaa-m nyǎ pɔyaya tɔtɔ. ²² Tɛnaya i caa tɔma i pɔyalaa si: I kɔna toko kɔrampɔŋ ke lɔŋ na i suu-i. I lɛ-i kukuule ke i mpɔle tɔɔ, na ntaŋkpala ke i nɔɔhɛε taa. ²³ I kɔna ta nav wei inu i wɛna nim ke teu tɔ na i kv, na tɛ la tɔɔnaya kɔrɔŋka. ²⁴ Ma pɔyalɔ inɛ pɔ wεε isu i sɛpaɔa na i fe. I ka lepaya na mǎ hii-i. Tɛnaya pa nika acima tɔɔɔ ke kpaakraa.

²⁵ Pɔ lakaya mpɔ tɔ, pɔ pamna pɔyalɔ sɔsɔ nǎa wɛna taale. Ilɛ i kɔma i luna taale na i wɔsɛna tɔyaya, ilena i nu soo na paaɛ pɔ haŋa kau. ²⁶ Tɛnaya i yaa i tɛmlɛ nyɛma taa nɔɔɔlu, na i pɔɔsi-i si: Pepe lapa na pɔ haŋa mpɔ? ²⁷ Ilena ilɛ i cɔ-i si: Nyǎ neu ilɛ i mɛlɛna, na mɛ caa kv ta nav wei inu i wεε nim ke teu tɔ. Mpi tɔ i tasa-i nav na i alaafɔya tɔ pɔ tɔɔ. ²⁸ Mprɔyɔ i pɔyalɔ sɔsɔ inu i mu pǎnǎ na i kisi tɔyaya sɔv. Ilena i caa lu na i pɔɔli-i si i sɔv. ²⁹ Tɛnaya i tɔma i caa si: Nyɛni, pusi paɔale ntɔ ma halɔyi nyǎ taale, na n yɔɔta nti maa kreɛsɔyi. Na paa kyaku kɔlɔmnyɔ n ta tɔnta si, ooo ma pɔyalɔ, kraɔa pinaya kanɛ, na nyǎ na nyǎ taapalaa i leyelina. ³⁰ Nyǎ pɔyalɔ kɔma tɔ, n ka yeɛ ta nav wei inu i wεε nim ke teu tɔɔ kyɔ na? Pɔyele inu i kraɔana nyǎ wɛnav tɛna tɛpai, na i polo na i wakɛlɛna acacaale. ³¹ Tɛnaya cɛcɛ cɔ-i si: Ma pu, nyǎ wεε ma kin kɛ tam kɛ, na pɔ tɛna mpi ma ti tɔ nyǎ tɛnna tɔtɔ. ³² Pɔ mɔna tɛ la acima kɛ na tɔ yɔli. Nyǎ neu inɛ, pɔ wεε isu i sɛpaɔa na i fe. I ka lepaya na ma hu-i.

16

Tɛmlɛ tu layatɔ tɛm

¹ Mprɔyɔ Yesu sɛε i falaa ke isɔ si: Apalɔ toŋ tu nɔɔɔlu ka wɛnna tɛmlɛ tu nɔɔɔlu wei i niŋ taa toŋ tu inu i mɛlɛna i wɛnav tɛna na i tu tɔ. Tɛnaya yɛlaa polaa na pǎ maɔana toŋ tu inu na pǎ heeli-i si: Nyǎ tɛmlɛ tu inu i wakɛlɛyi nyǎ wɛnav kɛ. ² Tɛnaya toŋ tu yaa i tɛmlɛ tu na i pɔɔsi-i si: Nti nti ma nukɔ si n laki tɔ, tɛ wεε tampana yaa pɔpɔtu? Ama maa lɛsi-ŋ ma tɛmlɛ taa. Mpɔ tɔ, kreɛsi-m isɛna nyǎ tɛmlɛ yaasi lapa tɔ na pɛcɔ n tɛε nyǎ nyɔŋku. ³ Mprɔyɔ tɛmlɛ tu inu i caɔaa na i hu i taa si: Tacaɔ lɛsɔyi-m tɛmlɛ taa tɔ, nteyele maa la ilɛ? Anɔ ma kaa pɛsi halɛm. Pɔyele pala lapu nǎ wεε fɛεε. ⁴ Eɛhɛε, ma nyɛmǎ nti maa la, na pǎ kɔma na pǎ tɔɔni-m, mǎ taa laŋ yɛlaa mpa paa tɔki-m tɔ. ⁵ Tɛnaya i yaa mpa mpa paa wɛna i caa ke kɛmlɛ tɔɔ kɔlɔm kɔlɔm, na i pɔɔsi kancaalaya nyɔŋ si: Isɛnaya n wɛna ta caa ke kɛmlɛ? ⁶ Ilɛ si, Olifinaa nim tonoonaa nunɔwa (100) ke ma wɛna-i kɛmlɛ. Tɛnaya tɛmlɛ tu inu i heela-i si: Nn naa pɔ takɛlaya ntɔ, caɔa lɔŋ na n nma si nim tonoonaa nule na naanɔwa. ⁷ I yela ilɛ na i nma lelu tɔɔ si: Na nyǎ se, isɛnaya nyǎ nyɛntɛ wεε? Mprɔyɔ ilɛ i cɔ-i si: Tɔɔnaya pee saakɛnaa nunɔwa (100). Ilena i heeli ilɛ si: Nn naa pɔ takɛlaya ntɔ, nma si tɔɔnaya pee saakɛnaa nunaasa. ⁸ Mprɔyɔ

ton̄ tu in̄i ɪ sama ɪ t̄əmle tu ɪsayaɪn̄ ɪ layatu t̄ə. Pə taya pulv, antulinya in̄e ɪ yəlaa wɛna nyəm kɛ ɪsəna pa lakəna t̄əma t̄əȳə, na p̄ə kəli mpa pa ta kɛ antulinya in̄e ɪ nyəma t̄ə.

⁹ M̄p̄ȳȳ Yesu tasa-wɛyɛ heeluȳu si: M̄á, ma heeliyi-mɛ si ɪ kpaɣa wɛnav̄ ŋku ɪ wɛna atɛ c̄əne t̄ə na ɪ lana na ɪ hiki taapalaa, na p̄ə k̄əma na ɪ lan̄-wi pa mu-mɛyɛ ɪcatɛ nte t̄ə wɛ tam t̄ə t̄ə t̄ə t̄ə. ¹⁰ Wei ɪ te s̄əkpɛtu t̄ə, mpu in̄i t̄ət̄əȳə ɪ te s̄əs̄əntu t̄ə. Na wei ɪ ta te s̄əkpɛtu t̄ə, mpu in̄i t̄ət̄əȳə ɪ kaa te s̄əs̄əntu t̄ə. ¹¹ Ye ɪ lapa cakəli cakəli na atɛ c̄əne wɛnav̄, pa kaa n̄əki-mɛyɛ ɪs̄ətaa nyəm kɛ cɛlv̄ȳ. ¹² Ye ɪ ta p̄əsi lɛlv̄ nyəm t̄əkv̄ȳ kɛ teu na tampana, lɛyɛ ɪ k̄á hiki m̄ə mayamaya m̄ə niŋ nyəm.

¹³ T̄əmle tu kaa p̄əsi na ɪ kpi yəlaa naale na ɪ laki pa t̄əma. Ye ɪ kp̄əpa mpu, ɪ l̄əmayasɛ k̄əŋ a wɛɛ lɛlv̄ t̄ə k̄é, na ɪ yelev̄ lɛlv̄. Yaa ntanyi, ɪ paasəna lɛlv̄ na ɪ kisi lɛlv̄. Mɛ ɪ kaa p̄əsi na ɪ kpi l̄ə na liyitee na ɪ t̄əŋ mpu.

*Yesu kvheelitu kɛ Falisanaa
(Matiyee 5:31-32; 11:12-13; Maləki 10:11-12)*

¹⁴ Falisanaa nu t̄əm n̄ti t̄ə t̄əna, ɪlena p̄á won̄ Yesu. Pə taya pulv, mpe paa wɛna liyitee k̄ət̄əi k̄é. ¹⁵ T̄ənaɣa Yesu t̄əma-wɛ si: ɪ laki si yəlaa ɪ nyən̄i-mɛyɛ tampana nyəma. Ama l̄ə nyəmá m̄ə lotu t̄ə h̄owɛɛ. Pə taya pulv, mpi yəlaa ná nyən̄əŋi s̄əs̄əntu t̄ə, l̄ə ɪsɛntaa p̄ələ p̄ə ta kɛ pulv.

¹⁶ Moisi kvs̄əsutv̄ na l̄ə kv̄ȳȳt̄v̄ teləsəlaa kv̄ŋman̄maatv̄ lapa t̄ə waatv̄ haləna l̄ə l̄vm̄ s̄əlv̄ Yohaani náá k̄ə. Pə kpaɣav̄ waatv̄ in̄i t̄əȳə pa s̄v̄ l̄ə Kawulaya Laapaali K̄əp̄əŋ t̄əm kpaalv̄ȳ, na paa wei ɪ lukəna ɪs̄ələ kv̄sɛmle si ɪ s̄v̄ Kawulaya ŋkɛ ka t̄ə. ¹⁷ ɪs̄ənt̄v̄ȳ na atɛ p̄ə t̄əv̄ ta tala katɛ kɛ l̄ə t̄əm t̄ə t̄əmiya kv̄lv̄m̄aya saalv̄ȳ.

¹⁸ Ye yulv̄ t̄əȳəna ɪ alv̄ na ɪ kpaɣa kv̄falv̄, ɪ lapa wasaŋkalət̄v̄ k̄é. Ye pa kisa alv̄ na n̄əȳəlv̄ náá t̄əŋ na ɪ kpaɣa-ɪ, p̄v̄ntv̄ lapa wasaŋkalət̄v̄ k̄é.

Apalv̄ ton̄ tu na Lasaa pa t̄əm

¹⁹ Apalv̄ ton̄ tu n̄əȳəlv̄ ɪ ka wɛnna, na ɪ suuki liyitee wontu t̄ənyən̄ənyən̄i kɛ teu. Paa ifemle nte lelen̄ t̄ə k̄é ɪ wɛɛ, na ɪ t̄əki t̄əȳənaɣa kv̄paŋka. ²⁰ Pə kaasi kv̄ȳəntv̄ n̄əȳəlv̄ ɪ ka wɛɛ t̄ət̄ə, na p̄á yaa-ɪ si Lasaa. ɪ t̄əna ɪs̄ənt̄ə t̄ə hiŋ k̄é, na ɪ h̄əntaya ton̄ tu in̄i ɪ t̄əȳəȳə n̄əȳə. ²¹ Na ɪ taŋaa si, ye ton̄ tu in̄i ɪ k̄əma na ɪ t̄əki ɪ t̄əȳənaɣa na c̄əȳəlas̄i hoti atɛ, ɪlɛ ɪ t̄əv̄si na ɪ t̄əȳə. Haləna has̄i mayamaya k̄əŋaya na si niisiyi kv̄nȳəntv̄ in̄i ɪ hiŋ t̄ə. ²² T̄ənaɣa kv̄nȳəntv̄ in̄i ɪ k̄əma na ɪ si, na ɪs̄ətaa tillaa kpaɣa-ɪ na p̄á pona-ɪ Apələham c̄əlv̄ȳ aləsanna t̄ə. M̄p̄ȳȳ ton̄ tu in̄i ɪ k̄əma na ɪ si t̄ət̄ə, na p̄á pimi-ɪ. ²³ Na ɪ s̄v̄ wahala t̄ə k̄é atɛt̄ələ t̄ə t̄əna. T̄ənaɣa ton̄ tu teka ɪ ɪsɛ na ɪ loosi Apələham, na Lasaa caya ɪ k̄əŋk̄əŋ t̄ə. ²⁴ ɪlena ɪ wuli na ɪ yaa si: Hai ta caa Apələham, nyən̄i ma p̄ət̄ət̄ələ na ń tili Lasaa na ɪ lii ɪ mp̄ələ n̄əȳə t̄ə k̄é l̄vm̄, na ɪ tosi ma ns̄əmle t̄ə na p̄ə tu niyiti-m̄ niyituȳu mayamaya. Pə taya pulv̄ t̄ə, p̄ə haŋa-m̄ k̄əkv̄ kane ka t̄ə k̄é p̄ə tu fɛi. ²⁵ T̄ənaɣa Apələham c̄ə-ɪ si: Ma p̄əyalv̄, t̄əv̄si si, n̄ ka wɛv̄ atɛ t̄ə, n̄ t̄əȳə nyá lelen̄ kɛ teu, na Lasaa ɪlé ɪ t̄əȳə nȳəŋ k̄é p̄ə tu fɛi. N̄əv̄n̄əv̄ kelev̄ p̄ə tala ɪlé ɪ lelen̄ si ɪ lan̄le ɪ h̄ɛɛ, na p̄ə tala nyá wahala. ²⁶ P̄ələ p̄ə paasi tá na-mɛ tá h̄ekv̄ wɛ p̄úȳȳ kɛ yem t̄ələmm, ŋku kv̄ luman̄ na kv̄ walas̄i fɛi t̄ənaɣa t̄ə. Mpu t̄ə, yulv̄ kaa p̄əsi na ɪ lu c̄əne na ɪ polo m̄ə kiŋ, na m̄ə c̄əlv̄ tu kaa p̄əsi na ɪ lu na ɪ k̄ə tá kiŋ c̄əne. ²⁷ M̄p̄ȳȳ ton̄ tu in̄i ɪ tasa-ɪ ȳəȳəntv̄ȳ si: Taca la suulu na ń tili Lasaa kɛ ma caa t̄əȳəȳ t̄ə. ²⁸ Ma wɛna newaa kɛ kakpas̄i kɛ t̄əna. ɪ polo na ɪ kpaali-wɛyɛ teu, na p̄ələ p̄á t̄ə k̄ə p̄á tasa wahala in̄e ɪ t̄ə k̄é s̄v̄v̄ t̄ət̄ə. ²⁹ M̄p̄ȳȳ Apələham c̄ə-ɪ si: Ye kpaalv̄ȳ kɛ pa caa, Moisi na l̄ə kv̄ȳȳt̄v̄ teləsəlaa pa wɛɛ ɪlɛ, p̄á nuna p̄ələ. ³⁰ T̄ənaɣa ton̄ tu t̄əma si: Aai hai, ta caa Apələham. Ye ɪsu atɛt̄ənaa t̄ə n̄əȳəlv̄ ka m̄ələna na ɪ mayana-wɛ, paa

layasa tǎnte. ³¹ Apələham tasa-i heeluyu si: Ye pa kpeesa Moisi na Iso kuyəgətutu teləsəlaa pa tǎm, paa atetunaa taa nəgəlv ka pona, pa kaa tona.

17

Lelv tusuyu səgəntu

(Matiyee 18:6-7,21-22; Maləki 9:42)

¹ Mǎpǎgǎ Yesu tǎma i ifalaa si: Mpi pu tusi yəlaa ke isayatu taa tǎ pə kaa lan. Ama ye pə cəpa wei na í la na i tǎgəntəle la isayatu, pǎntu ká na. ² Ye yǎlv inu i ká la na piya sənə si taa nakəli pənti, pə nəgəsəna pá tu pǎntu luyu tɛɛ ké namle na pá tǎsi-i tenku taa. ³ I la laakali.

Ye nyá tǎgəntəle lapa-ŋ isayatu, yaa-i na n hǎli-i si i lapa mpi tǎ pə fɛi teu. Ye i tisaa na í layasi i kulaputu, n ku-təgi nyá taa təkpataa. ⁴ Ye wǎle kulǎmtəle taa i pəntəna-ŋ tǎm naatosompəgəlaya, na í kəŋ tam na í wiiki si ma pəntaa ké, n ká hǎli-i suulu ké.

Taa tɛmnaw ke Iso

⁵ Mǎpǎgǎ tillaa tǎma Taca si: La na ta taa tɛmnaw ke Iso sǎəsi.

⁶ Tənaɣa Taca cǎwa si: Isəna í tɛmna Iso ké mə taa tǎ ye pu tu tala isu sǎəɣa pile ke yasəlaya, paa tǎyǎ ŋku ku səŋa isəntǎ tǎgǎ í tǎma si: Kpəsi təna na n polo n səŋ tenku taa, pə laki mǎpǎgǎ.

Təmlɛ tu kulapəle

⁷ Mə taa awe wəna yom na í haləgi i tawa na í tiikiyi i kalakəŋ, na í luna taale ke kpakpaa, na pǎntu pəatəna-i heeluyu si: Kǎ ləŋ na n cəɣa na n niki tǎgǎ? ⁸ Aai, i tǎŋi-i ké si: Saa-m, iləna n layasi nyá wontu na n kəŋna-m tǎgənaɣa, na má tǎgǎ na má nyǎ. Maa haɣaa ilɛ, nyaa cəɣa na n tǎgǎ na n nyǎ. ⁹ I ká nəki-i sɛɛv si i lapa mpi i tǎma-i si í la na í la tǎ? ¹⁰ Mpu inu tǎtǎgǎ na mɛ, ye í kǎma na í tɛ mpi Iso ka tu-mɛ tǎ pə lapu, í tǎ si: Tə ké təmlɛ nyǎma ke yem ké, nti pu wɛɛ si tǎ la tǎ, tǎ tike ke tǎ lapa.

Tənyǎ tǎ asilima kǎtəŋ nyǎma waasvyv

¹¹ Yesu kulaa na í puki Yosalem, iləna í tǎŋna Samalii na Kalilee pə hekv taa. ¹² I sǎvkəɣa icatɛ natəli tǎ taa, iləna tǎnyǎ tǎ asilima kǎtəŋ nyǎma napəli pá tǎ na pá suli-i. Pa wɛ yəlaa naanwaa. Mǎpǎgǎ pa səŋa pooluŋ, ¹³ na pá kpɛɛsi-i si: Taca Yesu, wii tá pətǎtəle.

¹⁴ Tənaɣa Yesu na-wɛ iləna í tǎ-wɛ si: I polo na kǎtəlaa wiili-mɛ.

Asilima kǎtəŋ nyǎma tǎŋna pote, iləna pə waa-wɛ. ¹⁵ Pa taa lelv nawa si pə waa-i mpv, iləna í mələna i waali ke kpakpaa, na í san Iso na nəgǎ sǎsəɣa. ¹⁶ Mǎpǎgǎ i hota Yesu tɛɛ na í sɛɛ-i si í na təmlɛ. Apalv wei i mələ mpv na í sɛɛ Yesu tǎ, i ké Samalii tv. ¹⁷ Tənaɣa Yesu tǎma si: Pə taya asilima kǎtəŋ nyǎma mpe pa naanwaa hikina alaafəya? Na pəgəlayafɛi naanwaa inɛ i wɛ le? ¹⁸ Isu pa taa nəgəlv ta tu toosi kɛɛ si i mələgi na í sɛɛ Iso ké í na təmlɛ, ye pə taya kpai tv inɛ i paasi?

¹⁹ Iləna Yesu heeli asilima kǎtəŋ tv si: Kuli, n tɛma Iso na nyá taa tǎ i yelaa na n hiki alaafəya.

Iso Kawulaya kǎntɛ tǎm

(Matiyee 24:23-28,37-41)

²⁰ Mǎpǎgǎ Falisanaa pǎsa Yesu si: Pələe kɛɛ pu tala Iso Kawulaya tǎgǎv ilɛ? Tənaɣa Yesu cǎ-wɛ si: Pə taya si Iso tǎki i Kawulaya na yəlaa naa təkɛɛɛ se. ²¹ Pə taya isu paa yǎgətɛ si ka wɛ cənɛ yaa hatoo təna. Pə taya pulv tǎ, í nyi teu si Iso tǎŋna i Kawulaya tǎgǎv ke mə hekv taa.

²² Yesu tɛma mǎpǎgǎ yǎgətvəv, iləna í heeli i ifalaa si: Pu kǎ na mɛ í nyuli si Yǎlv Pəɣaya má ma kuyaku í kǎ na í na-ku. Ama í kaa na. ²³ Paa heeli-mɛ si í paasəna

hatoo tēna, yaa í paasēna cāne. Ama mu taa polo si í pēekāyi. ²⁴ Yulv Pəyaya má ma kuyaku wule pu la ké isu tev nyəgəsuɣv təhməlev na pə ná na pə cəo antulinya tēna təpai təyə. ²⁵ Ama maa təyə kunyən ke səsəm, na tá kufalan yəlaa pane paa lə-m təkpaata. ²⁶ Isəna pu lapa Nowee pəle taa tə, mpv inɪ pə mayamaya pu lana Yulv Pəyaya má ma kuyeyn taa. ²⁷ Pə keesa Nowee wēe anɪ a taa tə, pə təkaya ké na pə nyəkki, na pə haaki təmayā alaa na pə kpakəyi mpv yoo, haləna kuyanɣu Nowee suv atakaa pəyəlɣv səsəsv taa na pə yelev-wē, na ləm kəo na pə təyə pa tēna təpai tə. ²⁸ Pu la teitei ké isu pu lapv Ləotɪ pəle taa tə. Pə təkaya m̄p̄ȳȳ na pə nyəkki, na pə pēetəyi na pə yaki, na pə haləyi tawa na pə ηmaaki kutuluɣ. ²⁹ Ama kuyanɣu Ləotɪ lu Sətəm təkēv tə, asimti na kəkə pə luna isətāa təyooo isu tev, na ká nyaya pa tēna təpai. ³⁰ Kuyanɣu Yulv pəyaya má maa kəo tə, mpv pə mayamaya pu lana.

³¹ Pə wole nté ye pə mayana yulv wē kutuluɣv pata təo na ɪ wontu wē təyaya taa, p̄ntv í taa tə si ɪ tiiki na í svv təyaya na í kpaya ɪ wontu nti tə wēe tə. Na ye pə pamma taale ke ɪ wēe, í taa tə si ɪ mələyi təyaya. ³² ɪ təosɪ Ləotɪ alv təm. ³³ Wei í pēekāyi ɪ weesuyv təcūtutv ɪ tēna səpv ké. Na wei í lapa ɪ təyi awusa, inɪ ɪ ká hikina weesuyv. ³⁴ Pə wole nté pə ahoo, pu pana yəlaa naale hēnta nyaalɣv kulvmɣv təo, na pə kpaya ləlv, na pə yelev ləlv. ³⁵ Pu pana alaa naale wē nama təo, na pə kpaya ləlv na pə yelev ləlv. [³⁶ Pu pana apalaa naale wē taale taa, na pə kpaya ləlv na pə yelev ləlv.]

³⁷ M̄p̄ȳȳ ɪ ifalaa pəsa-ɪ si: Taca, leyele mpv inɪ pu la ɪle?

Təyaya Yesu cə-wē si: Timpi pulv səpa na pə hēntāa tə, tənaya yepelekunaa kotiyi.

18

Alv leelu na wulav pa təm

¹ Yesu caa ɪ huli-wē si pá sələmāyi Iso ké tam, pá taa tə si pə nu-wē, ɪlena í sēe-wēye isə inē si: ² Wulav nəyəlɣv ɪ ka wenna ɪcate natəli tə taa, ɪ paa feina Iso. Pəyele ɪ nyənəyi yulv si ɪ ké pulv. ³ Pə pamma alv leelu nəyəlɣv naa wē ɪcate n̄tē tə taa, tam ké ɪ pukaya ɪ kin na í sələmāyi-ɪ si í waasi-ɪ. Si nəyəlɣv təkəna ɪ ɪse, na í caa si í waasi-ɪ. ⁴ Paa alv inɪ ɪ puki tam ke mpv tə, wulav inɪ ɪ kisa-ɪ nunav. Pə waali ké ɪ mayasa ɪ taa si: Anɪ ma paa feina Iso, pəyele maa nyənəyi yulv si ɪ ké pulv. ⁵ Ama isu leelu inē ɪ kənyɣv tam na í pəkələyi-m tə pə təo, maa paasēna ɪ təm na má waasi-ɪ. Tefe ɪ ka kəny isənəyə tam ké na í cəosəyi-m.

⁶ M̄p̄ȳȳ Taca tasaa si: ɪ ta nu nti wulav isayav inē ɪ yəyətāa tə taa? ⁷ ɪle Iso ká yelina nteye waasuyv ke mpa ɪ ləsaa na pá wiikina-ɪ ilim na ahoo tə? ɪ ká la kaninika na pa sənāv na? ⁸ Ma heeliyi-mē si: Iso ká tayanɪ pa təm ke ləny təlev. ɪle waatu wei Yulv Pəyaya ma maa kəo tə, maa mayana ate cənēye yəlaa mpa pa tēmna Iso ké pa taa təyəle yee?

Falisa na lampuu mvlv pa Iso sələmvv

⁹ Yəlaa ləlaa ka tēma pa taa təkpaata si mpe pa kena kupama ke Iso isentāa, haləna pá nyənəyi ləlaa ke yem. M̄p̄ȳȳ Yesu sēe-wēye isə si: ¹⁰ Yəlaa naale kpāna Iso tēsēle taa ké Iso sələmvv. Ləlv ke Falisa na ləlv ke lampuu mvlv. ¹¹ M̄p̄ȳȳ Falisa səhna ɪ mpa na í sələmɪ Iso si: Iso nyana təmlē. Pə taya pulv təo, ma fei isu yəlaa ləlaa wēv tə. Pēle pa ké ηmulaa na asayaa na wasanɣalənaa ké. Pécə ma fei isu lampuu mvlv inē ɪ wēv tə. ¹² Cimaasi na cimaasi, kuyeyn naale naaleye ma həkəyi nəyə. Na pə tēna mpi ma hikiyi tə, ma ləsəyi pə həyələny naanvwa taa kulvmɣv ké na má ha-η. ¹³ M̄p̄ȳȳ lampuu mvlv ná cəosa kpeeha na í kama nyɣv na kusuyv fei, na í tekəyi niɣ si: Hai Iso, ma ké isayav ké, wii ma pətəotəle. ¹⁴ Ma heeliyi-mē si Iso na apalv inē pa tayanāa, na í kulɪ na í kpe. Ama í na Falisa

pa ta tayanı. Pə taɣa pʊlv tɔɔ, wei ı hən ı ti, paa tisi-ı. Na wei ı pasəɣı ı ti, paa kusı ı nyɔɣv.

Piya səkpesi kʊpantv kooluɣu
(*Matiyee 19:13-15; Maləki 10:13-16*)

¹⁵ Yəlaa pukayana piya səkpesi tətəɣɔ Yesu sı ı tənı sı tɔɔ ké niŋ. Ama Yesu ifalaa na yəlaa mpe ɪlena pá kaləna-wɛ. ¹⁶ Tənaya Yesu yelaa na pá kɾətəna piya ke ı kiŋ, na ı tɔ-wɛ sı: ı yele na piya kɔɔ ma kiŋ, ı taa kaɣatı-sı. Pə taɣa pʊlv tɔɔ, mpa pa wɛ ısu piya tɔ, mpe pa tənna ısɔ Kawulaya. ¹⁷ Ma heeliɣi-mɛɣɛ tampana sı, ye wei ı ta pəsı ısu pəyaya na ısɔ təɣɔ ı tɔɔ ké kawulaya, pʊntv kaa la kawulaya ŋke ka tv ke paa pəcɔ.

Yʊlv toŋ tv təm
(*Matiyee 19:16-30; Maləki 10:17-31*)

¹⁸ Tənaya Yuta nyəma nyɔɣv tv nəɣɔlv ı pɔɔsa Yesu sı: Taca kʊpaŋ, pepeɣe pə wɛ sı maa la ɪlena má hiki weesuɣu ŋku ku teŋ tɔ?

¹⁹ M'pɔɣú Yesu cɔ-ı sı: Pə lapa ısəna na ń yaa-m kʊpaŋ? Nəɣɔlv ta ke kʊpaŋ ye pə taɣa ısɔ tike təkɔŋ. ²⁰ Ntəŋ n nyəma nti pa suwa sı: Taa la wasaŋkalətv, taa kʊ yʊlv, taa ŋmulı, taa suu lelv ke təm. Se nyá caa na nyá too.

²¹ Tənaya apalv toŋ tv ıni ı cɔwa Yesu sı: Ma təka kusəsutv nti tə tənaya hatoo ma pəcaatv ké.

²² Yesu nu mpv ɪlena ı təmı-ı sı: Ama kʊlvmtv tike təkɔŋ kaasəna-ŋ lapv. Polo ń pɛɛti pə təna mpi n wɛna tɔ na ń tala kʊnyəntvnaa ke pə liyitee, na cele ń svv toŋ ke ısɔtaa. ń tɛma mpv pə lapv ɪɛ n kɔɔ na ń təŋı-m.

²³ Apalv ıni ı nu təm tənɛ, ɪlena ı lanɣe wakəli tətəɣɔtəɣɔ. Pə taɣa pʊlv tɔɔ, ı ka wɛna ké pə tu feı. ²⁴ Yesu nawa sı apalv ıni ı lanɣe wakəlaa, ɪlena ı tɔ sı: Ama liyitee nyəma ısɔ Kawulaya svv wɛ kate pə tu feı. ²⁵ ısəna mpi pə wɛ yooyoo ké kate sı ı svvna pənyálaɣa p'úɣú na ı lu tɔ, mpv tətəɣɔ pə wɛ liyitee tv ke kate sı ı svv ısɔ Kawulaya taa, halı pə tu tɛɛ mpv.

²⁶ Tənaya mpa pa caɣaa na pá nukı ı təm tɔ, pa təma sı: ıle awe ká tvləna nteɣɛ-tı?

²⁷ M'pɔɣú Yesu cɔwa sı: Mpi yəlaa təŋ sı pə feı pəsɣv tɔ, ısɔ kiŋ təlev ké.

²⁸ M'pɔɣú Piyɛɛ nəɣɔ təkpaɣ sı: Tɔv, ta yela pə təna təkpaɣa ké na taa hu nyá waalı.

²⁹ M'pɔɣú Yesu cɔ-wɛ sı: Ma heeliɣi-mɛɣɛ tampana tɔɔ sı, ye nəɣɔlv yela ı təyaya yaa ı alv, yaa ı taalvnaa yaa ı kəɣənaa yaa ı newaa, yaa ı nyəma yaa ı piya ke ısɔ Kawulaya nyɔɣv tɔɔ, ³⁰ pu ha pʊntv na pə kəli ńp'ɔɣú pə kpaɣav nəɔnɔɔ tɔ. Pəyele ı səm waalı ı ká wɛɛna weesuɣu ŋku ku teŋ tɔ.

Yesu səm na ı fem pə təm tətɔ
(*Matiyee 20:17-19; Maləki 10:32-34*)

³¹ M'pɔɣú Yesu yaa ı ifalaa naanvwa na naaleɣe ı kiŋ, na ı heeli-wɛ sı: Tɔv, tə kraa Yosalem keɛ. Pə təna mpi ısɔ kʊyɔɣɔtv teləsəlaa ka ŋmaawa sı pu maɣana Yʊlv Pəyaya má tɔ, tənaya pu la. ³² Paa tv-m ma ta nyı ısənaa niŋ taa. Pɛɛ paa paana-m, paa tv-m, paa tɔ-m ntayama. ³³ Paa casa-m hikası, paa kv-m. Ama kʊyɛɛŋ tooso wule, maa fe.

³⁴ Ama Yesu ifalaa ta cəkəna təm nti. Təm nti tə huwɛɛ tɛɛ pa tɔɔ ké, ıle pa ta tu nyəm mpi pə təm Yesu yəɣɔtaa tɔ.

Yesu kuliyi yʊlv nɔɣɔlv ı ıɛ
(*Matiyee 20:29-34; Maləki 10:46-52*)

³⁵ Yesu kəma na ı kɾɛɣɛtəna Yeliko ıɛ, sɛsɛ yʊlv nɔɣɔlv ı ka caɣa mpaav nəɣɔ nté na ı lakı pala. ³⁶ ı nu yəlaa samaa taŋ na pá tɛɛki, ɪlena ı pɔɔsı sı: Pepe lapa

ye? ³⁷ Μπόγύ pa heela-ι si: Nasaletu Yesu teekana. ³⁸ Tənaya ι koo səsəm si: Tafiti Pəyaya Yesu, nyəni ma pətətəle.

³⁹ Mpa paa tee nəγə tə, pele pa kaləna yuləm na pá heeli-ι si: Su. Ama ílé ι səsəa kouu ke səsəm si: Tafiti Pəyaya, nyəni ma pətətəle.

⁴⁰ Μπόγύ Yesu sənəa, na í tə si: I kəna-ι ma kiη. Yuləm tala Yesu kiη, ilena Yesu pəs-ι si: ⁴¹ N caa má la-η we? Yuləm cəwa si: Tacaa, ma caa ké si í la na má naaki isu maa wəv ma wule taa tə.

⁴² Tənaya Yesu təma-ι si: Təv, naa ile, nyá taa temnav ke Isə waasa-η ke. ⁴³ I suu nav nté tənə inəγi kprakpa, na í tənəγi Yesu na í saη Isə. Samaa təna ná mpv, ilena pá suu Isə ké sam tətə.

19

Yesu na Sakee pa təm

¹ Μπόγύ Yesu suu Yeliko, ilena í fayana icate taa na í teeki. ² Apalv nəγəlv ι ka we tə taa təna, na pá yaa-ι si Sakee. Apalv inι ι kəna lampuu mulaa səsə, na ι ka pilaa ké. ³ I caakaya si í nyi wei pa yaa si Yesu Yesu tə. Ama ι topulun təv ι taa pəs-ι na í na-ι. Mpi tə, samaa nyəkaa ké. ⁴ Μπόγύ Sakee tee nəγə na í kpaγa asewa, na í polo na í kpa təγv nakulι kv təv, si Yesu í teekana kv tee ile ι na-ι. ⁵ Yesu kəma na í tala təna, ilena í teki ι ise na í təm-ι si: Sakee tii təcav, saηa nyá təyaya ke maa caγa.

⁶ Μπόγύ Sakee tii kprakpa, na í mv Yesu na lanhuləmle. ⁷ Pa təna mpa pa ná mpv tə pə ta maγa-wə, ilena pá tən si: Halι yulv isayav teγele ι kulaa í polo.

⁸ Pa tala təyaya taa, ilena Sakee kulι na í heeli Tacaa si: Tacaa, ma seee, maa fayə ma kəpam ke calι na má ha kunyəntənaa. Ye maa muγula nəγəlv na má təγə ι liγitee, maa felι pəntv ke pə təm liγiti.

⁹ Tənaya Yesu təma si: Saηa təyaya kanə kele ka nyəma ná nyəγv nté. Pə taya pulv, Sakee maγamaya ná ké Apələham pəyaya tətəγə mee. ¹⁰ Yulv Pəyaya má ma kəmaγa si ma pəkəγi mpi pə lepa tə na má ya pə nyəγv.

Timpi pə wəe tə tənaya pə səsəγi (Matiye 25:14-30)

¹¹ Μπόγύ Yesu tasa mpa pa nu təm nti ι yəγətaa təγə isə seev. Pə taya pulv, pa kpeγətəna Yosalem tə, yəlaa huukaya si ntanyi Isə ká suu Kawulaya təγəv ke tənə inəγi kprakpa na pá ná. ¹² Isə wei ι seə-wə təγəle si: Kawulaya təyaya taa awulumpu nəγəlv ι kuləna na í polo tetv poolun nyəntv si pá to-ι kawulaya, na pé təma ile ι məli. ¹³ I caakaya teev, ilena í yaa ι təmle nyəma naanəwa, na ι tala-wəγe liγitee nyəγəlvγv nyəγəlvγv ke pa nyəv təv. Na í heeli-wə si: I taatəna liγitee anə, halι má polo má kəv. ¹⁴ Ama ι icate nyəma luγv ná fei-ι, ilena pá kusι tillaa si pá polo pá heeli-wə si: Tu caa si apalv inι í la ta wulav.

¹⁵ Pa tu apalv inəγi kawulaya ηke, ilena í kulι na í məli ι icate taa. Μπόγύ ι kota ι təmle nyəma mpa ι ka cəla liγitee tə, si ι naa isəna isəna pə seə-wənaa tə. ¹⁶ Μπόγύ kancaalaya nyəη kulaa na í tə si: Tacaa, pə seə-m liγitee nyəγətv naanəwa ké nyəγəlvγv ηku n ka cəla-m tə kv təv. ¹⁷ Tənaya wulav təma-ι si: Pə wə teu, n ké təmle tv kəpəη ké. Timpi isu n lapa teu ke pəcə nyəm taa isəntə tə, n ká təγə acaləe naanəwa təv ké kawulaya. ¹⁸ Ilena naale nyəη náa kulι na í tə si: Tacaa, pə seə-m liγitee nyəγətv kakpasι ke nyəγəlvγv ηku n ka cəla-m tə kv təv. ¹⁹ Tənaya wulav təma ílé si: Nyaa təγə acaləe kakpasι təv ké kawulaya. ²⁰ Təmle tv ləlv ná kulaa, ilena í tə si: Tacaa, nyá nyəγəlvγv ηku n ka cəla-m təγəlv. Ma həkə-kuyv saalaya taa ké na má su. ²¹ N wə-m səγəntv ké. Pə taya pulv, n ké yulv kate tv ké. N ta su mpi tə mpəγi n kprakəγi, na timpi n ta tuu tə tənaya n kəη. ²² Tənaya wulav təma-ι si: N ké təmle tv isayav ké, nyá maγamaya nyá kuyəγətv ke ma kuyəna nyá təm. N ka nyəma teu si ma ké yulv kate tv, na mpi ma ta su təγə ma kprakəγi, pəcə timpi

ma ta tuu tɔɔɔ ma kuŋ. ²³ Ile pepe tɔɔ kɛ n taa tu ma liyitee ke panci taa? Ma kɔma isɛntɔ tɔ, ma maɣana pɛ sɛɛ a tɔɔ na mǎ krenti na mǎ mu. ²⁴ M̄pɔyɔ i heela i cɔlɔ nyɔma si: I lɛɛki liyitee nyɔɣɔlvɔv ɲkuvu i niŋ taa, na i sɔɔsi nyɔɣɔtu naanɔwa tu. ²⁵ Tɔnaya pɛle pa cɔ-i si: Tacaɔ, kɛ ilɛ i wɛna naanɔwa? ²⁶ M̄pɔyɔ wulav cɔ-wɛ si: Ma heeliyi-me si timpi pɛ wɛɛ tɔ tɔnaya pɛ sɔɔsɔyi. Ama wei i feina pulv tɔ, paa pɛciimaya kɛ i wɛna, paa lɛɛki kɛ. ²⁷ Tɔv, i kɔna ma kolontunaa mpa pa kisaa si mǎ taa tɔɔ pa tɔɔ kɛ kawulaya tɔɔ cɛnɛ, na i kv-wɛɣɛ ma isɛntaa.

Yesu cayav ke kraŋaya

(Matiyee 21:1-11; Malaki 11:1-11; Yohaani 12:12-19)

²⁸ Yesu tɛma m̄pɔyɔ yɔɣɔtvɔv, ilɛna i tɛɛ nɔɔɔ na i pukina Yosalem. ²⁹ Pa kɔma pa kɛɣɛtɛna Petafasi na Petanii na Olifinaa pɔvɔv, ilɛna i tili i ifalaa taa naale si: ³⁰ I polo icate nte tɔ wɛ nɔɔɔ tɔɔ cɛnɛ tɔ. I talaa, i kǎ maɣana pa tu kraŋaya pile natɔlɔyi ɲmɛnaya. Nɔɔlv ta cayata tɔ tɔ. I hetɔ-te na i kɔna. ³¹ Nɔɔlv i pɔɔsa-me si: I hetɔyi-te suwe? I cɔ pɔntu si: Tacaɔ caakɛna.

³² M̄pɔyɔ mpa i tilaa tɔ pa tɛɛwa, na pǎ maɣana pɛ tɔnaya teitei isu Yesu ka tɛm-wɛɣɛ heeluyɔ tɔ. ³³ Pa kɔma pa hetɔyi kraŋaya pile ɲtɛ ilɛna tɔ nyɔma si: I hetɔyi kraŋaya pile ɲtɛ suwe?

³⁴ Ntɛna Yesu tillaa cɔ si: Tacaɔ caakɛna.

³⁵ Ilɛna tillaa pɔna-tɛɣɛ Yesu. M̄pɔyɔ pa pɔ pa wontu ke kraŋaya pile tɔɔ na pǎ kraɣa Yesu na pǎ cayasi. ³⁶ Yesu tɔŋa tɛɛv, ilɛna yɔlaa pɔɔki-i pa wontu na i tɔŋ pɛ tɔɔ. ³⁷ I kɔma i tiikina Olifinaa pɔvɔv na i kɛɣɛtɛna Yosalem, ilɛna i tɔŋlaa samaa inɔ i tɔna i laŋa hulɔmɔ teu, na pǎ saŋ Isɔ kɛ sɔsɔm ke piti tɛma nna pa nawa tɔ a tɔɔ si: ³⁸ Isɔ i wɛɛ wulav sɔsɔ wei i kɔŋna Tacaɔ tɔŋ tɔ i waali. Laŋhulɔmle i wɛɛ hatoo isɔtaa. Paa wei i tɔ Isɔ kɛ teeli.

³⁹ Falisanaa napɛli paa wɛ samaa inɔ i hekɔ. M̄pɔyɔ pɛle pa tɔma Yesu si: Tacaɔ, sumsi nyǎ ifalaa mpe.

⁴⁰ Kele na Yesu si: Ma heeliyi-me tɔfoo si, paa pɛle pa suma, atɛ pɛɛ maɣamaya kǎ kulɔ na á yɔɔti.

Yosalem tɔɔ wula

⁴¹ Yesu kɔma na i kpɔtɛna icate ke teu, ilɛna i nyɔni-te, na i wii-te si: ⁴² Aaa, kasa, Yosalem, nyǎ maɣamaya, saŋa kuyaku kɔnɛ, ye n ka tu cɛkɛna cɛkɛnɔv maɣamaya ke mpi pɛ pɛsɔyi na pɛ ha-ŋ laŋhulɔmle tɔ. Ama pɛnɛntɛ pɛ ɲmɛsa-ŋ-wi, n kaa nǎ. ⁴³ Wɛɛ kɔŋ nna a taa nyǎ kolontunaa kǎ cɔɔna-ŋ na yooɔ wontu tɔŋ nyɔntu, na paa ta-ŋ kotaya na pǎ nyala-ŋ tɛkpɔlɛkpɔli. ⁴⁴ Paa nanɲti nyǎ na nyǎ taa yɔlaa tɔna tɔnanɲaŋ, halɔ pa kaa tu sɔɔ pɔlɛ lentɛ ke lentɛ tɔɔ. Pɛ taya pulv, n taa cɛkɛna waatv wei Isɔ kɔma si i waasɔyi-ŋ tɔ.

Pɛɛtɔlaa tɔɔvɔv ke Isɔ tɔsɛɛle taa

(Matiyee 21:12-17; Malaki 11:15-19; Yohaani 2:13-22)

⁴⁵ M̄pɔyɔ Yesu sɔv Isɔ tɔsɛɛle taa na i niki pɛɛtɔlaa ke tɔɔvɔv. ⁴⁶ Na i tɔ-wɛ si: Pa ɲmaawa Isɔ Tɔm taa kɛ si, ma tɔyaya kǎ la Isɔ tɔsɛlɔmle kɛ. Ama mɔ pɛsɔna-keɣɛ ɲmulaa tɔyaya.

⁴⁷ Yesu sɛɣɛsaya Isɔ tɔsɛɛle taa kɛ paa ifemle nte. M̄pɔyɔ kɔtɔlaa taa sɔsaa sɔsaa na Isɔ tɔm sɛɣɛsɔlaa na samaa taa nyɔvɔv nyɔma pa pɛɛkaya si pa kuvu-i. ⁴⁸ Ama pa ta nyi nti pǎ pusina tɔ. Pɛ taya pulv tɔɔ, samaa tɔna tu ɲkraŋvɔv ke teu kɛ na pǎ nukɔ i tɔm.

20

Yesu pɔsvɔv tɔm

(Matiyee 21:23-27; Malaki 11:27-33)

¹ Μρύγύ kuyakv nakvli Yesu seγesaya samaa ke Iso taseele taa na í heeliyi Laapaali Kupaη. Ilena kətəlaa taa səsaa səsaa, na Iso Təm seγesəlaa, na səsaa pa polo ² pá pəəsi-ı sı: Heeli-tuyv kanjante nte n makı nyá taa na n lakı isəntə tə. Yaa awe tu hana-η pə mpaav?

³ Tənaγa Yesu cəwa sı: Təv, ma maγamaya maa pəəsi-meγe təm. ⁴ Iso yaa yəlaa tilina Yohaani sı í səkı yəlaa ke Iso lvm? I cə-m ma nu.

⁵ Μρύγύ Iso Təm seγesəlaa maγasa-təγı pa taa pa tike, ilena pá tə sı: Ye tə təma sı Iso tilina-ı ı ká pəəsi-tv sı: Na pepe təv kέ í ta mv ı təm? ⁶ Pəyele tə təma sı: Yvlv tilina-ı kəlv, samaa təna ká kv-tv na pεε. Pə taya pulv təv, pεε pa tēma pa taa təkpaataa kέ sı Yohaani kέ Iso kuyəγətvtv teləsvlv.

⁷ Μρύγύ Iso Təm seγesəlaa pəsənaa sı: Tə ta nyı wei ı tila-ı Iso lvm səv tə se. ⁸ Tənaγa Yesu ná cə-we sı: Aηha, ma kaa heeli-meγe kanjante nte ma makı na má lakı isəntə tə.

Təmle nyəma asayaa təm

(Matiyee 21:33-46; Maləki 12:1-12)

⁹ Pə waalı kέ Yesu seε samaa ke isə sı: Yvlv nəγəlv ka səna leseη tuη ke taale təcu. Μρύγύ ı caa yəlaa na í su tə taa, ilena í kvli na í tεε yela na pə taanı. ¹⁰ Pə kəma na pə tala tuη inı ı kooluyv waatv, ilena í kvsi ı tillu nəγəlv, sı í polo təmle nyəma kin na pá cεε-ı inı ı tete. Tənaγa təmle nyəma mpe pa kpa tillu inı na pá má, ilena pá təγəni-ı niη naanvwa təyələyəli. ¹¹ Μρύγύ taale tv inı ı tasa ı tillu nəγəlvuyv kusuyv na í tili. Ilena təmle nyəma mpe pá má ílé, na pá tvv-ı, na pá təγəni-ı niη naanvwa təyələyəli. ¹² I tasa tooso nyəη ke tiluyv, ilena təmle nyəma ma ílé, na pá kv ı təna, ilena pá pεti-ı haləm na waalı. ¹³ Tənaγa haləm tv təma sı: Təv, isənaγale maa la ile? Ma maγamaya ma kvlvv wei ma luyv svv teu təγə maa tili. Ntanyı paa nya ı isəle. ¹⁴ Ama təmle nyəma ná kəma na pá loosi ı pəyalv na í puki, ilena pá heeli təma sı: I loosiγı kpancoou tv kəηna nté. I kəv tə kv-ı, na taale pəsi ta nyəntε. ¹⁵ Μρύγύ pa kpa-ı, na pá ləsi-ı taale na waalı na pá kv-ı.

Tənaγa Yesu pəəsaa sı: Taale tv inı, isənaγa ı ká la təmle nyəma mpe? ¹⁶ I kəma na í kəv, ı ká kv təmle nyəma mpeγe, ilena í caa yəlaa kofama na í su taale taa.

Samaa nu təm tənε ilena pá tə sı: Iso í pona təλεγε pooluη.

¹⁷ Tənaγa Yesu caa pa isəntaa, ilena í tə sı: Iso Təm taa pa ηmaawa sı:

Pəle nte tetv ηmalaa ηmaakaya na pá lv tə,

ńté tə təv kəlv ηmatv təna məlaa na tə səη.

Suweyele mpv?

¹⁸ Ye pə cəpa wei na í hoti pəle ńté tə təv, pə pvtvtəγı-ı kέ, ı kaa wεε hııu. Ye pə cəpa yvlv nəγəlv na pəle ńté tə hoti ı təv, tə taaləγı-ı na tetv kέ.

Lom wulav səsə lampuu təm

(Matiyee 22:15-22; Maləki 12:13-17)

¹⁹ Tənε inəγı kpaakpa tə Iso Təm seγesəlaa na kətəlaa taa səsaa səsaa caakaya Yesu kέ kpaav nté. Pə taya pulv təv, pa nyəmá teu sı mpeγe ı kpəpənaa na í seəna isə inı. Ama pa nyámna samaa. ²⁰ Μρύγύ pa svv Yesu ke cəηuyv, haləna pá caη pá tili feηlaa sı pá feηıγı-ı. Ilena feηlaa mpe pεε pá cεsı isı pa kέ kvpaama napəli pəyele yem. Pa makaya Yesu nəγə təv na pa təm kvpəəsvtv sı pá ná. Pa caakaya kέ sı pá hiki mpi pə təv paa kpa-ı tə, na pá tv-ı kufənεe niη taa. ²¹ Tənaγa pa təma-ı sı: Taca, tə nyəmá teu sı nyá kuyəγətvtv na nyá kvseγesətv pə təna kvpantv kέ. Nn paasəγəna təv, nn fayasəγı yəlaa. Ama isəna mpi maγamaya Iso caa sı yəlaa í la tə, pə tampana ke n heeliyi. ²² Pə wε mpv tə, ta mpaav taa pə mva tə feη lampuu ke Lom wulav səsə na?

²³ Yesu tēma Iso Təm seγesəlaa acilayətv tənəγa nyəm, ilena í tə-we sı: ²⁴ I hvli-m liγıtee nyəγəlvuyv na má ná. Awe nyuyv fotoo na ı hətε ke pa ηmaa pə təv?

²⁵ Μπόγύ Ισό Τόμ σεγεςάλαα cōwa si: Lom wulav sōsō. Tēnaya Yesu cō-we si: Añha, í cēla Lom wulav sōsō ke mpi i ti tō, na í cēla Iso ulēye mpi i ti tō.

²⁶ Tē tēna nti Yesu yōgōta samaa taa tō, feñlaa ta na isayatu natēlōyi tē taa. Ama Yesu kuvōcōtu mēlōna-weye tēmsōyō na pá su tēkulum.

Sām waali tō fema isōna tu wee tō
(*Matiyee 22:23-33; Malōki 12:18-27*)

²⁷ Μπόγύ Satusee nyōma napēli pa kōma Yesu kin. Satusee nyōma mpe pa tōñayana si, sētaa kaa te na pá fe. Μπόγύ pa pōōsa Yesu si: ²⁸ Tacaa, Moisi sunatōyō kuvōsūtō ke takēlasī taa si, yulv í wēna neu, na yulv inī í si na í yele i alv, na alv inī i feina-i na pēyaya, neu ká hō leelu inī na í hikina i taalv sōlv ke piya.

²⁹ Tōv, Yulv nōgōlv na i newaa, paa kēna yulv nyōñ naatosompōgōlaya. Μπόγύ taalv kpayā alv, ilēna í si, i fei pēyaya. ³⁰ Tēnaya naale nyōñ hōma leelu, halēna tooso nyōñ nāá hō tōtō. ³¹ Pa naatosompōgōlaya ñke ka tēna ka sēpaya, alv inī i ta hiki pa taa nōgōlv na pēyaya. ³² Pē waali kē alv inī i tēesa sēpv. ³³ Tōv, pa tēna pa kpayav-i mpv tō, sētaa fem wule pa taa aweyele alv tō?

³⁴ Μπόγύ Yesu cō-we si: Antulinya inē i taa cōneye apalaa kpakēyi alaa, na alaa nāá saaki apalaa. ³⁵ Ama apalaa na alaa mpa pa kē si paa te na pá fe na pá caya cele antulinya wei i kōñ tō i taa tō, akpayale kaa wee tēna. ³⁶ Mpe inī paa tasēyi sēpv tōtō, paa wee kē isu isōtaa tillaa wēv tō. Pa fem mpv tō pa pōsa Iso piya kē. ³⁷ Moisi hulaa tēkelekele kē si sētaa ká te na pá fe. Pē tō kē i yaa Tacaa si: Apōlaham na Isaaka na Yakōpv pa Iso, kē timpī pē yōgōta hotiya tōm tō. ³⁸ Iso kē weesuyō nyōma nyōñ kē, i ta ke sētaa Iso. Iso inī i tō kē pa tēna pa wēna weesin si pá laki i tēmlē.

³⁹ Tēnaya Iso Tōm σεγεςάλαα taa napēli pa tōma si: Tacaa, n tu yōgōta teu kē.

⁴⁰ Pē taya pulv, pa taa nyi nti pá pōōsi-i tō.

Isōna Mesii na Tafiti pa wee tō
(*Matiyee 22:41-46; Malōki 12:35-37*)

⁴¹ Μπόγύ Yesu pōōsa Iso Tōm σεγεςάλαα si: Isōnaya pa tōñ mpv si Mesii ke Tafiti pēyaya ye? ⁴² Pēyele Tafiti mayamaya ná ñmaa i yontu takēlaya taa kē si: Tacaa Iso heela ma sōsō si, caya ma kōñkōñ taa.

⁴³ Halēna má kōna nyá kolontunaa na í loosi nyá nōñhe ke pa tō.

⁴⁴ Tōv, Tafiti ná yaawa si Tacaa kēle, isōnaya Mesii nāá mēli na í kē Tafiti pēyaya?

Iso Tōm σεγεςάλαα laakali lapōnav
(*Matiyee 23:1-36; Malōki 12:38-40*)

⁴⁵ Samaa tēna tōñna Yesu tōm nuv, ilēna Yesu tō i ifalaa si: ⁴⁶ I lana Iso Tōm σεγεςάλαα mpe na laakali. Pa sōla tokonaa sōsaa suuu kē na pá cōki. Pa caaki si pá sēeki-weye kuvēñ taa kē. Yuta nyōma tēkotilenaa taa, teeli teeli tēcayale ke pa pēekēyi. Acima taa, sōsaa tēcayale ke pa pēekēyi na pá cakī. ⁴⁷ Mpe pa lēekēyōna leelaa ke pē tēna mpi pele pa wēna tō. Ilēna pá svv Iso sēlōmvyō na pē tayali, si pē hōlí si mpēye kupama. Pē tō kē paa te na pá ná katatēlaya.

21

Alv wei i tv santiinaa naale tō
(*Malōki 12:41-44*)

¹ Yesu kuvōsa ise, ilēna í na tōñtvnaa tōyi pa kuvav ke Iso tēsēle sōsōle kuvav atakaanaa taa. ² Na í ná tōtōyō alv leelu kuvōñtv nōgōlv, na í pētōyi santiinaa naaleye pē taa tēna. ³ Tēnaya Yesu tōma si: Tōm tampana tō kē ma heeliyi-mē.

Mpi leelu konyontu ine i tɔwa tɔ, pə kəla pane pa təna pa kutvum. ⁴ Pə taya pulv, yəlaa ləlaa təna ná kpaɣa pa liyitee nna a kpisa yem tɔɔ na pá haaki. Ama alv ine, paa na i ké konyantiya tɔ i kpaɣa i liyitee təna na í tv. Pə ta kaasi-i pulv si í yana paa tɔɔnaya mayamaya.

Isə taseele wakəlvv təm
(*Matiyee 24:1-2; Maləki 13:1-2*)

⁵ Mpróyú napəli pa caɣaa na pá yəɔtəyi Isə taseele təm si: Pəe kupaana wena pa lapəna Isə taseele ké caɣəm tɔ na mpi mpi pa haaki Isə ké tə taa tɔ, pə lapa na tɔ te teu ké. Tənaɣa Yesu heela pɔntvnaa si: ⁶ Pə təna mpi í naa isəntə tɔ, kuyeeɲ ká kəw wei i taa pə kaa kaasi pəle lentə na tə təna lentə tɔ tɔ, paa tusi pə təna.

Mpi mpi pə lapv ká hólí si antulinya caa təm tɔ
(*Matiyee 24:3-14; Maləki 13:3-13*)

⁷ Mpróyú mpe inu pa pəsa Yesu si: Pəlee ké mpv inu pu la? Na ŋmaatəle nteye pu hólí na tɔ nyəna si pə wusaa?

⁸ Tənaɣa Yesu si: I la laakali, í taa yele na nəɣəlv kəw na í tolisi-me. Mpi tɔ, paɣale ká kəw na pá haa pa təyi ma hətə, si mpeɣele Mesii, na pá təɲ si, pə wusaa ké. Ama í taa nuna-we. ⁹ I kəma na í nu yooɲ na pə təna pə pəsuyv yem ké krentəlasí tɔ pə təɲ, í taa nyá. Təle tə tənaɣa mpv, pə wee si tə la na pəcəɣ. Ama waali ké antulinya ná kəw na í təɲ.

¹⁰ Mpróyú Yesu tasa-weɣe heeluyv si: Tətv katenɲa ləɲka ká yooona ləɲka nyóma, na kawulaya ləɲka ká kulí ləɲka tɔ. ¹¹ Tətv ká sele pə kaa la nyənvv, nyəɣəsi na yvlvkəsəkv ká lu tiiliwe tiiliwe. Kəkəlv təma səɣəntv nyəna na atəma səsəna ká luna isətaa na pə tii.

¹² Ama na pécó tənə inu tə təna tə laki ilə, paa kra-me, na pá tv-meɣe wahala səsə. Paa cəle-meɣe Yuta nyóma təkotilənaa taa nyóma, na pəle pá hvna-me. Paa tv-meɣe saləkanaa, paa yaa-meɣe nənəəsi ke awulaa səsaa na tətv təkəlaa pa kiɲ ke ma tɔ. ¹³ Ama təna weɣe pu topili-meɣe mpaan si í hólí ma təm tampana. ¹⁴ I tayanu mə ti si, paa pu la isəna, í taa nəɣəsi nti í ka hvv na í lu tɔ na pə ta tata. ¹⁵ Pə taya pulv, ma mayamaya maa tasəna-meɣe layatv ke təm nti í ká yəɣəti na mə kolontunaa taa nəɣəlv kaa na kvcəcətv, pəyele pa kaa kee pa nyəntv tɔ. ¹⁶ Mə caanaa na mə toona na mə taalvnaa na mə newaa na mə nyóma na mə cewaa ka tu tvna-meɣe mə kolontunaa niɲ taa, halí paa kv mə taa paɣale. ¹⁷ Yəlaa təna taa ká kpaana-meɣe ma tɔ. ¹⁸ Paa na mpv mə taa nəɣəlv nyvɣv kaa holi-i holuyv mayamaya. ¹⁹ Ilə mu nyaya apəlvv, pu ya mə nyəɔɲ.

Yosalem yəkvv təm
(*Matiyee 24:15-21; Maləki 13:14-19*)

²⁰ Ye í kəma na í ná yoolaa kvpiɲ tama Yosalem ke kotaya, í nyi si i yəkvv wusaa kele waatv inu. ²¹ Mpv inu tɔ, mpa pá we Yuta, pa se na pá kra póɔɲ. Na mpa pəle pá we Yosalem taa, pá lu na pá hatəli. Na mpa pəle pá we tawa taa, pá taa kpe. ²² Pə taya pulv, kuyeeɲ inu i taa ké pu naasi Yosalem nyóma iləna pécó pə təna pə lá isu paa ŋmaav Isə Təm taa tɔ. ²³ Ahusitonaa na asəɲ pa təm ká la waiyo ké waatv inu. Wahala ká tɔ icatə nté tə taa, yəlaa pane paa ná Isə páána. ²⁴ Paa kv-we na layatə, paa kra-weɣe yomle ke piitimnaa təna taa. Ma ta nyi isənaa ke pu yelina Yosalem na pá pááləyi i taa, haləna pəle pa waatv kəw na í su tənaɣa.

Yvlv Pəɣaya kəntə
(*Matiyee 24:29-31; Maləki 13:24-27*)

²⁵ Pu hólí ŋmaatəe ke ilim na isətv na isətvlvɲasi pə tɔ. Lavwakəlle səsəle ká kra katenɲa təna, na nəɣəse ká kv-weɣe tənku na i hola səsəna pə kəkətə səsəle tɔ. ²⁶ Yəlaa ká hvv mpi pu kəw antulinya təna taa tɔ pə təm, iləna səɣəntv səsəntv

kpa-we na pá si pa tun tɔ́ ké yem tɔ́kpɔ́tu. Pə taya pulv tɔ́, pu ciyiti isɔ́tɔ́nɔ́yɔ taa kɔ́kɔ́lɔ́naa. ²⁷ Waatv inɔ́yɔ paa na Yulv Pəyaya má ma sɔ́ha isɔ́nmuntvɔyɔ tɔ́, na má tiiki na ma toma ke sɔ́sɔ́m na ma teeli. ²⁸ I kɔ́ma na í na mpv inɔ́ pə sɔ́v lapv ilɛ, í kɔ́si mə nyɔ́ɔ́h na isɔ́ na í feesi tɔ́fɔ́vɔ. Pə taya pulv, mə waasvɔyɔ caana kɔ́ntɛ.

Fiki tɔ́yɔ tɔ́m

(Matiyee 24:32-35; Maləki 13:28-31)

²⁹ Ḿpɔ́yú Yesu tɔ́ma-we si: I nyɔ́nna tɔ́yɔ ŋku pa yaa si fiki tɔ́ na tun lɛlɔ́h na í na. ³⁰ Ye í kɔ́ma na í sɔ́v nɛyɛtɔ́yɔ í nyɔ́má kpaakpa si heesvɔyɔ talaa ké. ³¹ Mpv tɔ́tɔ́yɔ pə weɛ, í kɔ́ma na í na mpv inɔ́ pə laki, í nyɔ́ kpaakpa si Isɔ́ Kawulaya wɔ́saa. ³² Tampana ke ma heeliyi-me, yɔ́laa mpa pa wɛv isɔ́ntɔ́ tɔ́ pa kaa si pa tɔ́na na pɔ́cɔ́ pə tɔ́naya mpv pɔ́ la. ³³ Isɔ́tɔ́nɔ́yɔ na atɛ ká mɔ́ki yem. Ama ma kuyɔ́yɔtɔ́tɔ́ kaa saali paa pɔ́cɔ́.

I feɔ́h teu

³⁴ I la laakali, í taa yelee na tɔ́tɔ́yɔlee na sɔ́lvnyɔ́ɔ́lee pɔ́ pɔ́si-me, na kaɔ́ana antulinya inɛ í nyɔ́ntv nɔ́yɔsɛɛ kv-me. Ye í paasɔ́na mpv kuyaku ŋku ku tuti-meɔ́. ³⁵ Pə kɔ́h kuuu ke antulinya tɔ́na taa yɔ́laa tɔ́na tɔ́maa ké isv pa pɛtɔ́yɔ puluɔ́yɔ tɔ́. ³⁶ Pə tɔ́ tɔ́ í feɔ́h na í sɔ́lɔ́mɔ́yɔ Isɔ́ ké tam, na í hiki toma na í lu mpi pu kɔ́ tɔ́ pə taa, na í kɔ́ í sɔ́h Yulv Pəyaya má ma isɛntaa.

³⁷ Yesu seɔ́sɔ́yaya Isɔ́ tɔ́sɛɛlee taa ké ilim ilim na í mɔ́lɔ́yɔ Olifinaa pɔ́yɔ tɔ́ ké taanaya taanaya na í sɔ́vki. ³⁸ Yɔ́laa tɔ́na pukaya Isɔ́ tɔ́sɛɛlee taa ké tananɔ́ tananɔ́ tɔ́huluhulu na pá nukɔ́ í waasv.

22

Yutaasi kɔ́lɔ́mɔ́tɔ́ tɔ́m

(Matiyee 26:1-5; Maləki 14:1-2; Yohaani 11:45-53)

¹ Potopotonaa mpa pa taa kɔ́kɔ́sɔ́m feɔ́ tɔ́ pa acima wena pa yaa si Tɛɛv acima tɔ́ a wɔ́saa. ² Ḿpɔ́yú kɔ́tɔ́laa sɔ́saa na Isɔ́ Tɔ́m seɔ́sɔ́laa pa tɔ́hna maɔ́sɔ́yɔ ke isɔ́na paa la na pá kv Yesu tɔ́. Ama pa sɔ́yɔmaɔ́ana samaa ké.

Yutaasi sɔ́ɔ́lv puwa si í tɔ́yɔ Yesu ké nyɔ́yɔ nyɔ́ma niɔ́h taa

(Matiyee 26:14-16; Maləki 14:10-11)

³ Ḿpɔ́yú Satanɔ́ sɔ́v Yutaasi Isɔ́kaleeu pa naanɔ́wa na naale taa lɛlv taa. ⁴ Ilɛna í polo na í na kɔ́tɔ́laa sɔ́saa, na Isɔ́ tɔ́sɛɛlee sɔ́sɔ́lee tanlaa taa sɔ́saa pá seɔ́sɔ́ isɔ́na í ká la na í tv Yesu ké pa niɔ́h taa tɔ́ na pá si. ⁵ Tɔ́naya pɛlee pa lanɔ́ heɛwa sɔ́sɔ́m. Ilɛna pá tɔ́ si paa ha-í liyitee. ⁶ Ilɛna Yutaasi tisi, na í sɔ́v pɛɛkɔ́yɔ ke kuyaku kupaŋku ŋku kv taa í ká tv Yesu ké pa niɔ́h taa na samaa ta nyɔ́ tɔ́.

Tɛɛv acima kvɔ́tɔ́yɔ tayanvɔyɔ

(Matiyee 26:17-25; Maləki 14:12-21; Yohaani 13:21-30)

⁷ Potopotonaa mpa pa taa kɔ́kɔ́sɔ́m feɔ́ tɔ́ pa acima kuyaku ŋku kv wule pa kvɔ́ Tɛɛv acima íwɛɛsi tɔ́ kv talaa. ⁸ Ḿpɔ́yú Yesu kusa Piyɛɛ na Yohaani si: I polo í tɔ́sɔ́yɔ-tɔ́yɔ Tɛɛv acima tɔ́yɔnaya.

⁹ Tɔ́naya Piyɛɛ pa pɔ́saa-í si: Leyɛ n caa si tɔ́ tɔ́si-ke?

¹⁰ Ilɛna Yesu cɔ́-we si: I naa, í ká kɔ́ isv í sɔ́v ícate tɔ́, í ká sulina apalv nɔ́yɔlv na í sɔ́yɔla lɔ́m na hɔ́yaya. I tɔ́hɔ́-í na í sɔ́v tɔ́yaya ŋka ka taa í ká sɔ́v tɔ́. ¹¹ Ilɛna í pɔ́sɔ́ tɔ́yaya tv si: Taca si, kutuluɔ́yɔ ŋku kv taa ké í na í ifalaa paa caya na pá tɔ́yɔ Tɛɛv acima kvɔ́tɔ́yɔ? ¹² Apalv inɔ́ í ká hólí-meɔ́ atɛ na isɔ́ kutuluɔ́yɔ taa ké nanɔ́ sɔ́sɔ́v nakulɔ́yɔ isɔ́taa, ŋku kv taa wɛ wontu nti í ká lana tɔ́. Kv taa tɔ́naya í ká tɔ́si pə tɔ́na.

¹³ Ḿpɔ́yú Piyɛɛ pa polaa na pá maɔ́ana teitei isv Yesu ka heela-we tɔ́. Na pá tɔ́si Tɛɛv acima kvɔ́tɔ́yɔ ke tɔ́na.

*Tacaa sɛm tɔɔsɔyɔ**(Matiyee 26:26-30; Malaki 14:22-26; Kɔlenti I 11:23-25)*

¹⁴ Tɛɛu acima waatu talaɔ, ilɛna Yesu na i tillaa pɔ caya tɔyɔ. ¹⁵ Ilɛna i heeli-we si: Isɛna ma nyula teu si mɔ na-me tɔ tɔyɔ Tɛɛu acima tɔyɔnaya na pɛcɔ mɔ suu ma kɔnyɔntɔyɔle taa tɔ pɔ we sɔyɔntɔ. ¹⁶ Pɔ taya pulɔ tɔɔ, tampana ke ma heeliyi-me si ma kaa tasa-yeyɛ tɔyɔ halɛna pɔ kɔ pɔ hɔlɔ i tɔyɔ tampana ke Isɔ Kawulaya taa na pɛcɔ.

¹⁷ Mprɔyɔ Yesu kraɔa sulɔm na kɔpu, na i sɛɛ Isɔ kɛ i na tɛmlɛ na i tɔ si: I mu-wi na i nyɔɔ mɔ tɛna. ¹⁸ Pɔ taya pulɔ, ma heeliyi-me si pɔ kraɔaɔ pɛnɛntɛ tɔ ma kaa tasa sulɔm nyɔɔ halɛna Isɔ kɔ na i tɔyɔ i Kawulaya na pɛcɔ.

¹⁹ Pɔ waali kɛ Yesu kraɔa potopoto na i sɛɛ Isɔ kɛ i na tɛmlɛ, ilɛna i faya-i na i cɛle-we na i tɔ si: Potopoto inɛ i kɛna ma tɔnyɔyɔ ŋku pɔ ha mɔ tɔɔ tɔ. Mprɔyɔ i kɔ laki na i tɔɔsɔyɔ ma tɔɔ.

²⁰ Pa tɛma tɔyɔ ilɛna Yesu kraɔa kɔpu ke mpɔ tɔtɔ na i tɔ si: Kɔpu inɛ i kɛna Isɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔfam yoo, na ma calɛm mpi pɔ kpɛma mɔ tɔɔ tɔ mpi pɔ hulɛna pɔ tampana.

²¹ I nyi teu si wei i tɔyɔ-m kolontunaa nin taa tɔ i we cɛnɛ, na ma na-i tɔ tɔkɛna. ²² Tampana tɔɔ Yulɔ Pɔyaya mɔ maa tɛɛ kɛ isɔ Isɔ kɔ suu tɔ. Ama wei i tɔyɔ-m kolontunaa nin taa tɔ i tɔm we waiyɔ.

²³ Tɛnaya Yesu ifalaa suu tɛmaya pɔɔsɔyɔ si: Ile tɔ taa awe kɔ lana nteyɛ mpɔ?

Sɔsɔntɔ tɔɔ hɔm

²⁴ Mprɔyɔ Yesu ifalaa suu hɔm ke pa taa pa tike si pa naa wei paa nyɛnɔyɔ sɔsɔ tɔ. ²⁵ Tɛnayaɛ Yesu si: Piitimnaa awulaa sɔsaa ŋmakɛlɔyɔ pa yɛlaa kɛ. Na mpɔ pa kɛ tɔŋtɔnaa tɔ, pɛɛ pa caa pɔ cɔyɔsiyi-weyɛ ta caa ta caa kɛ. ²⁶ Ama mɛ ile pɔ taa weɛ mprɔyɔ mɔ kin. Mɔ taa sɔsɔ i pɛsi i tɔyɔ mɔ sɛkɛlu, na wei i kɛ wulav tɔ, i pɛsi i tɔyɔ tɛmlɛ latɔ. ²⁷ Kutɔyɔ latɔ na wei pa laki-ku tɔ, awe kɛlɛna? Pɔ taya wei pa laki-ku tɔ. Anha, mpɔ inɔyɔ na mɔ, ma we mɔ hɛku kɛ isɔ kutɔyɔ latɔ. ²⁸ Mɛ mɔ tɔka mɔ tɔyɔ teu na i ta kisi-m ma wahalanaa taa. ²⁹ Pɔ tɔɔ kɛ ma tɔyɔ-meyɛ kawulaya isɔ ma Caa nɔ tɔyɔ ma tɔ. ³⁰ Mɔ na-me tu tɔkɛna na tɔ nyɔɔki ma kawulaya taa, na i kɔ caya kumlee tɔɔ na i huɔkɛna Isɛyɛli kpɛka naanɔwa na naalɛ.

*Simɔŋ kpɛɛsɔyɔ tɔm kpaalɔyɔ**(Matiyee 26:31-35; Malaki 14:27-31; Yohaani 13:36-38)*

³¹ Mprɔyɔ Yesu tɔma si: Simɔŋ Simɔŋ Simɔŋ, ke ŋkraŋŋ. Satanɔ sɛlɛma nɔyɔ na pɔ ha-i si i paɔalɔyɔ mɔ tɛna isɔ pa paɔalɔyɔ tɔyɔnaya pɛɛ na pɔ lɛsɔyɔ lɔɔtɔ tɔ.

³² Ama ma sɛlɛma Isɔ kɛ nyɔ tɔɔ si pɔ taa kɔ na ŋ yɛle Isɔ kɛ nyɔ taa tɛmmau. Nyaa kɔma na ŋ layasi ile nyaa sɔɔsi nyɔ taapalaa ke apalɔtɔ.

³³ Tɛnaya Piyɛɛ tɔma Yesu si: Tacaa, ma tɛma ma tɔyɔ tɔkɔyɔ kɛ, paa salɛka pɔ tɔki ma na-ŋ, na paa sɛm ma na-ŋ tu sɛna.

³⁴ Mprɔyɔ Yesu cɔ Piyɛɛ si: Piyɛɛ, ma heeliyi-ŋ tɔfoo si mpi pu takɔ kampaav koo ke saŋa tɔ, n tɛma tɔm toosoyɔ kpɛɛsɔyɔ si n ta nyi-m kɛ n ta nyi-m.

Liyitee na layate pɔ tɔkɔyɔ tɔm

³⁵ Pɔɛ pɔ waali kɛ Yesu pɔɔsa i ifalaa si: Maa tiluyɔ-me na i tɛɛ mpɔ tɔyɔlɔyɔlɔ, liyitee fɛi, huluyɔ fɛi, ŋtankpate fɛi tɔ, i laŋa pulɔpu cɛcɛka na? Pa cɔ-i si: Aai tɔ ta la-ŋ pulɔ.

³⁶ Mprɔyɔ Yesu tɔma i ifalaa si: Tɔɔ, pɛnɛntɛ wei i wɛna liyitee, pɔntɔ i tɔki i tɔɔ, na wei i wɛna huluyɔ i tɔki-ku, na wei i fɛina layate, pɔntɔ i pɛɛti i toko na i yana.

³⁷ Ma heeliyi-me tɔfoo si, nti pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa si: Asayaɔ taa kɛ pa tu-i tɔ, pɔ weɛ kɛ si pɔ la mprɔyɔ ma nyɔyɔ taa. Na nti ŋmaatɔ taa yɔyɔta mprɔyɔ ma tɔɔ tɔ tu la teitei kɛ.

³⁸ Tənaɣa Yesu ifalaa təma si: Tacaa, layalɛ ntə cənɛɣe naale. Ilena Yesu cə-we si: Aai, í yele təle.

Yesu sələmvɔv kɛ Olifinaa pɔvɔv təə
(*Matiyee 26:36-46; Maləki 14:32-42*)

³⁹ Ḿpɔ́ɣú Yesu kolaa na í lu, na í polo Olifinaa pɔvɔv təə, isu í tu lakɔvɔv tə, ilena í ifalaa təŋ í waali. ⁴⁰ Pa talaa ilena Yesu tə-we si: Í sələməɣi Iso na pə taa kəə na í hoti mayasvɔv taa.

⁴¹ Tənaɣa Yesu yela-we na í hatəli pəcə isu yulv í ləɣə pələ tu tala timpi tə, ilena í lun akula, na í sələmi Iso si: ⁴² Hai, ma Caa, ye n nəkaa, kəəli wahala səsə inɛɣe ma nyvɔv taa. Ie paa na mpv la mpi n nəkaa tə, yele ma kvnəkəm.

[⁴³ Tənaɣa isətaa tillu nəɣəlv í lu Yesu təə, na í səsə-i apalutv. ⁴⁴ Ḿpɔ́ɣú lanwakəlle səsəəle kra Yesu, ilena í seesi isəle təkəŋkəŋ na Iso sələmvɔv. Na hanɣa lukaya isu caləm na ká tosiyi atɛ.]

⁴⁵ Yesu tɛma Iso sələmvɔv, ilena í kvli na í məli í ifalaa cəlv na í mayana isənyəŋle kra pələ na halí pá caŋ pa too. ⁴⁶ Ḿpɔ́ɣú í pəəsə-we si: Suweyɛle í tookuɣu mpv tə? Í kvli, í sələməɣi Iso, pə taa kəə na í hoti mayasvɔv taa.

Yesu kɔav
(*Matiyee 26:47-56; Maləki 14:43-50; Yohaani 18:3-11*)

⁴⁷ Yesu təŋna ḿpɔ́ɣú yəɣətɔv, ile yəlaa samaa tapayale, na ifalaa naanvwa na naale taa lelv Yutaasi tɛna-weɣe nəɣə na í kəna-we. Ḿpɔ́ɣú í kpətəna Yesu si í kpekəɣəna-i. ⁴⁸ Tənaɣa Yesu pəəsə-i si: Yutaasi, kpekənav kɛ n huləɣəna kolontunaa si pá kra Yulv Pəyaya má na?

⁴⁹ Mpa pa we Yesu təə tə, pa ná mpi pə caa lapv tə, ilena pá pəəsə-i si: Tacaa tə yona ta layalɛ kɛ?

⁵⁰ Tənaɣa Yesu təə nyəma mpɛ pa taa lelv loma kətulv səsə təmlɛ tu ntəɣəŋ ŋkraŋvɔv na í kəəli təfəŋ. ⁵¹ Ilena Yesu tə-we si: Í yele mpv pə mayanaa.

Ḿpɔ́ɣú Yesu tokina yulv iní í ŋkraŋvɔv, ilena kv məli isu kv wɛv tə. ⁵² Pə waali kɛ Yesu pəəsə kətəlaa səsaa na Iso təsɛle tanlaa taa səsaa na Yuta nyəma taa nyvɔv nyəma nyvɔv nyəma mpa pa kəma-i kɔav tə si: Í kəŋ na í nəki na í kraɣa layalɛ na kpətəŋ tə, maya ŋmulv isayav kɛ? ⁵³ Má na-me tu wɛnna Iso təsɛle taa kɛ kvɛɛŋ təna na í tá pɛeki si í kra-m. Ama mə na ahoə səkpɛtɔv tɛ asayaa səsaa mə waatv tapəna saŋa.

Piyɛ kɔɛsvɔv
(*Matiyee 26:57-58,69-75; Maləki 14:53-54,66-72; Yohaani 18:12-18,25-27*)

⁵⁴ Ḿpɔ́ɣú pa kra Yesu na pá pona kətulv səsə təyaya, na Piyɛ təyaya í waali kɛ táálám təə. ⁵⁵ Paa tayana kəkə kɛ taya həkv taa. Tənaɣa Piyɛ polaa na í sətí mpa pa pamna kəkə ŋkɛ tə pa həkv taa. ⁵⁶ Təmlɛ tu alvnyəŋ nəɣəlv í na-i kəkə kɔɛŋna na í caɣaa, ilena í nyəni-i təpəŋŋ na í tə si: Í na apalv inɛɣe.

⁵⁷ Tənaɣa Piyɛ kɔɛsaa si: Alv nyá, aai, ma ta nyəmi-i yoo.

⁵⁸ Pə lapa layasaya kɛ pəcə, ilena nəɣəlv tətə náá na Piyɛ, na í tə si: Pa taa wɛyɛle na nyá tətə. Ama Piyɛ cə apalv iní si: Pə taya ma.

⁵⁹ Pə tasa layasaya kɛ lapv, ilena nəɣəlv tətə náá seesi isəle si: Tampana təə, apalv inɛ na Yesu kɛ. Pə taya pulv təə, í kɛ Kalilee tu kɛ.

⁶⁰ Tənaɣa Piyɛ cəwa si: Nti apalv nyá n yəɣətəɣi tə ma ta nyi-ti.

Í nəɣə ta tu tiita atɛ ile kampaav koo kra kra inəɣələ. ⁶¹ Tənaɣa Tacaa pəsaa na í yaya Piyɛ kɛ isəle. Ilena Piyɛ təəsí nti Tacaa ka yəɣətə-i tə tə təə si: Mpi pu takí kampaav koo kɛ saŋa tə n tɛma təm toosoɣo kɔɛsvɔv si n ta nyi-m kɛ n ta nyi-m. ⁶² Ḿpɔ́ɣú í tukaa na í lu, ilena í wii isu í səki í səki.

Yesu tóvov na i mapv

(Matiyee 26:67-68; Malaki 14:65)

⁶³ Yəlaa mpa pa taja Yesu tə, pa paakayana-i, na pá mak-i. ⁶⁴ Pa taka i isentəo ké na pá təŋi-i si: Kpeye, awe mapəna-ŋ?

⁶⁵ Pa yəgəta-i təmnaa təmnaa kəwəwutu ke payale tətə.

Yesu ponav ke kotuyu səsəəv

(Matiyee 26:59-66; Malaki 14:55-64; Yohaani 18:19-24)

⁶⁶ Kə fema, ilena Yuta nyuyv nyəma nyuyv nyəma na kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa pá koti pa təma. Ḿpógú pa pona Yesu ké pa kotuyu səsəəv taa. ⁶⁷ Na pá pəəsi-i si: N ké Mesii? Cə-tv na tə nu.

Ḿpógú Yesu cə Yuta nyuyv nyəma si: Ma heeliyi-mege na u tisiyina-m. ⁶⁸ Ye ma pəəsə-mege kəpəəsutu nti, u cəə-m natəli. ⁶⁹ Ama pə krayav pənentə tə, Yulv Pəyaya má maa caya Iso təŋ təna tv kəŋkəŋ taa.

⁷⁰ Tənaɣa Yuta nyuyv nyəma təna pəsənaa si: Ye mpv n ké Iso Pəyaya ntə?

Ḿpógú Yesu cə-we si: Tə mayamaya tə lunna mə nəsəi taa, ma ké Iso Pəyaya ké.

⁷¹ Tənaɣa Yuta nyuyv nyəma təma si: Tə luna i nəgə na tá mayamaya tə nu ilə, tə tasəyi aseeta nyəma ke pəkəy v si tə lepe?

23

Yesu ponav ke Pilati

(Matiyee 27:1-2,11-14; Malaki 15:1-5; Yohaani 18:28-38)

¹ Tənaɣa kotilaa təna kulaa na pá pona-i Pilati isentaa. ² Ḿpógú pa svv-i təm tuyv ke təna si: Tə mayana apalv inə i tsvəyi tá yəlaa si pá taa felv Lom wulav səsə ke lampuunaa. Haləna í təŋ si inəgəle wulav səsə Kilisiti.

³ Ḿpógú Pilati pəəsə Yesu si: Nyagale Yuta nyəma wulav səsə inəyi?

Iləna Yesu cə Pilati si: Ntəgəle n yəgəta mpv.

⁴ Ḿpógú Pilati heela kətəlaa səsaa na samaa si: Maa naa apalv inə i kəwakələtv se.

⁵ Ama kətəlaa səsaa na seesa isəle si: I seyesəyi yəlaa ké si pá kisi tetv səsaa. Hatoo Kalilee ke i caala-ti, na í cəə Yuta tetv təna, halv nəənəə kəle i tala cəne.

Yesu ponav ke Heləti

⁶ Pilati nu kətəlaa səsaa təm nti, iləna í pəəsi si: Apalv inə Kalilee tv ké?

⁷ Pilati kəma na í cəkəna si Yesu ké Heləti ifalv iləna í tv si: I pona-i Heləti. Pə pamna ilə i ka we Yosalem ke kuyeyŋ inə i taa tətə. ⁸ Heləti ná Yesu iləna i lanle hólvmi səsəm. Pə taya pulv, i ka nu i təm, iləna í nyuli hatoo ləŋ si í na-i. Na i tēlayaa si i ká larv-i piti təmle natəli na í ná. ⁹ Na í pəəsə-i təmnaa payale. Ama Yesu ta cə-i paa kulvmuyv. ¹⁰ Kətəlaa səsaa na Iso Təm seyesəlaa naa we təna na pəle pá suuki-i isayatv na isəle kvsəemle. ¹¹ Heləti na i yoolaa pa wonəyaya Yesu ké na pá lakv-i nyay ke səsəm. Ḿpógú pa suu Yesu ke kacəka toko səsə nəgəlv, iləna pá məŋna-i Pilati kin. ¹² Kuyakv ŋkv kv mayamaya ke Heləti na Pilati pa ciikaa. Pəyele paa wəna təma na koləŋa ké.

Si pá kv Yesu ké pá kv-i

(Matiyee 27:15-26; Malaki 15:6-15; Yohaani 18:39-19:16)

¹³ Ḿpógú Pilati kota kətəlaa səsaa na icatə nyuyv nyəma na samaa, ¹⁴ na í tə-we si: I kəna-m apalv inə si i tolisiyi yəlaa. Təv, ilə ma pəəsə-i təmnaa ke mə isentaa. Ama ma ta na kawalasv nsi í tv-i tv si taa nakələyi i kin. ¹⁵ Heləti mayamaya ná tá na isayatv ke Yesu kin tətə, pə təə ké i tayana-tuyv-i məŋnav. Apalv inə i ta wakəli pulv mpi pə nəgəsəna pá kv-i pə təə tə. ¹⁶ Ilə maa yelev na pá mapv-i akpatēē iləna í tēē.

[17 Paa Teev acima wena a tɔɔ pə wɛɛ si Pilati í tɔli-wɛɣɛ saləka tu nɔɣɔlɔɣu.]

18 Ḿpɔ́gɔ́ pa tɔna pa kpɛntaa na pá koo si: Yele pá kv inɛ inɛ, na ń tɔli-tɔɣv Palapaasi.

19 Yulɔkɔle tɔm na yooɔ nakvli ku lapɔna ɪcatɛ taa na pá tɛki Palapaasi. 20 Pilati sɔɔla teu si ɪ yeki Yesu, ɪlena í tasəna- wɛɣɛ yɔɣɔtənav. 21 Ama pɛle pa mapa kapusi si: Kamɪ-ɪ sɛm tesika tɔɔ, kamɪ-ɪ sɛm tesika tɔɔ.

22 Ḿpɔ́gɔ́ Pilati tasa-wɛɣɛ yɔɣɔtənav kɛ tɔm tooso nyəm si: ɪle ɪsayatv ntiyi ɪ lapa? Ma ta na nti tɔ tɔɔ paa kv-ɪ tɔ. ɪle maa yele na pá mapɪ-ɪ akpatɛɛ ɪlena í tɛɛ.

23 Ama pa tasa kiisuyv na tɔŋ na ɪsələ kvɛɛmɛ si paa kamɪ-ɪ tesika tɔɔ. Haləna pa kakiisasi nsi si nu Pilati. 24 Tənaɣa Pilati tɔma si: ɪ la ɪsəna í caa tɔ. 25 ɪlena í tɔli-wɛɣɛ wei paa tɛka yulɔkɔle na yooɔ tɔɔ na pa tɔŋaɣa si pá yele-ɪ tɔ, na í cɛle-wɛɣɛ Yesu si pá lana-ɪ nti pa sɔɔlaa tɔ.

Yesu kam

(*Matiyee 27:32-44; Maləki 15:21-32; Yohaani 19:17-27*)

26 Pa tɛkayana Yesu ɪle pə pamna Silɛni tv wei pa yaa si Siməŋ tɔ ɪ luna taale ntɛ na pá sulɪ-ɪ, na pá kpa-ɪ na pá svki-ɪ Yesu tesika si í tɔŋna ɪ waali.

27 Yəlaa samaa tuutuuma tɔŋaɣa ɪ waali na alaa tɔtɔ, na pɛle pá kpa pa lanə na pá wiiki ɪ tɔɔ. 28 Ḿpɔ́gɔ́ Yesu pəsəna alaa mpe pa tɔɔ na í tɔ-wɛ si: Hai Yosalem alaa mɛ, í taa wii-m. Ama í wii mə na mə piya. 29 Pə taya pulv, kvɛɛŋ wɛɛ ɪ ká kɔɔ wei ɪ taa paa tɔ si: Nyulelen nyəma ntɛ kaalɔlasi, mpa pa ta tu məli məlɔɣv maɣamaɣa yaa, mpa pa həla pə ta mvsɪ tɔ. 30 Waatv ɪnəɣi paa wiikina pɔ́ŋ si: ɪ nyəki-tv. Na paa tɔ pulasi si: ɪ takɪ-tv. 31 Pa ta kpisi talɛɛ, kacəŋfana tawvsi na?

32 Ḿpɔ́gɔ́ pa kpɛŋna yəlaa asayaa kɛ naale tɔtɔ si pa kvɣi pá na Yesu. 33 Pa kɔma pa tala timpi pa yaa si Nyvmpɔ́ɣɔlaya tɔ, ɪlena pá ká Yesu kɛ sɛm tesika tɔɔ kɛ tɔna, na pá ká asayaa mpe tɔtɔɣɔ tesikasɪ tɔɔ, lɛlv kɛ ɪ ntɔɣəŋ tɔɔ, lɛlv kɛ ɪ mpətəŋ tɔɔ. 34 Ḿpɔ́gɔ́ Yesu si: Taca, taa nyəni pa ɪsayatv, pa ta nyɪ nti pa lakɪ tɔ.

ɪlena pá tɔ tɛtɛ kɛ ɪ wontu tɔɔ na pá tala-tɪ. 35 Yəlaa samaa sɛŋa tɔna na pá nyənəɣi. Yuta nyvɣv nyəma wɔŋaɣa-ɪ na pá tɔŋ si: Ye tampana ɪ kɛ Mesii wei ɪsɔ ləsaa tɔ í ya ɪ ti nyvɣv, ɪsu ɪ ka yapv lɛlaa tɔ ɪle.

36 Yoolaa ná wɔŋaɣa-ɪ tɔtɔ na pá pona-ɪ lvm kvnyəŋəm napəli, 37 na pá tɔŋi-ɪ si: Ye n kɛ Yuta nyəma Wulav səsɔ, waasi nyá tɔɣi nyá maɣamaɣa.

38 Paa ŋmaawa na pá pusi ɪ nyvɣv tɔɔ si: Yuta nyəma Wulav səsɔ ntɔ.

39 Asayaa mpa pa kama tesika tɔɔ tɔ pa taa lɛlv ná tvv-ɪ si: ɪsu si Mesii kɛle nyá yaa? Ya nyá ti nyvɣv na ń kpɛntəna tá na ń ya tɔtɔ.

40 Ama lɛlv ná kaləna ɪlé si: Saləka kvlvm ɪnəɣi pa tv nyá, ɪle pɛpɛ tɔɔ kɛ nn see ɪsɔ? 41 Pa tvɣv taya saləka inɛ tɔ pə kɛɛsaa kɛ. Ta kvlapv tv fɛlɔɣəna-tv. Ama inɛ ɪlé, ɪ ta la kawalaya nakəli.

42 ɪlena í tɔ Yesu si: Yesu n kəŋ ń kɔɔ nyá kawulaya tɔɣv tɔ tɔɔsi ma tɔɔ.

43 Ḿpɔ́gɔ́ Yesu cɔ-ɪ si: Tɔm tampana kɛ ma heeliyi-ŋ, saŋa wvle tənɛ tɔ maɣamaɣa má na-ŋ tu svv aləsanna.

Yesu hɛɛv

(*Matiyee 27:45-56; Maləki 15:33-41; Yohaani 19:28-30*)

44 Tənaɣa pə məla yuyv ɪsu ahoɔ, pəyɛle pu wɛ ɪsu ɪlim sikuyv taka kɛ. Ḿpɔ́gɔ́ səkɛtvɣv nyala ɪcatɛ tɔɔ, haləna pə tala ɪlim hvsv waatv. 45 Pvɣv ŋku ku kaya ɪsɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɛɛ taa tɔ kvle kv kɛsəna kv hɛkv taa na kv faya hvŋ naale kɛ yem.

46 ɪlena Yesu kiisina nɔɣɔ səsɔɣa si: Ma Caa, kpaya-m. ɪ tɛma ḿpɔ́gɔ́ yɔɣɔtvɣv ɪlena í hɛɛ. 47 Lom yoolaa nyvɣv tv ná pə tɔna mpi pə lapa mpv tɔ, ɪlena í sa ɪsɔ na í tɔ si: Tampana tɔɔ, yvlv inɛ ɪ ka kɛ yvlvpaŋ kɛ.

⁴⁸ Samaa wei i tēna i kōma nyənnyu tō i ná pə tēna mpi pə lapa mpv tō, ɪlɛna pə kpa pa laŋa na pə məli kpente. ⁴⁹ Yesu cewaa tēna, na alaa mpa pa tərɔaɔa-i hatoo Kalilee tō pa səŋa táálóm tō na pə nyənəyi mpi pə laki tō.

Yesu pim

(Matiyee 27:57-61; Maləki 15:42-47; Yohaani 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yuta ɪcate Alimatee apalv nəɔəlvu pa yaakaya Yosɛɛfv. Apalv ɪne i ké yulvpaŋ na í tərɔəyi tampana na i kenɔaɔana ɪsə Kawulaya tō. Mpe pa kotayana kotuyu səsəvu ŋku. Ama i taapalaa kotuyu nyóma ɪlɛlaa tv nti tə pəle na pə la tə tə ta maɔa-i. ⁵² Mpróyú i kulaa na í polo Pilatɪ kin na í sələm-i sɪ i kprakəyi sətɔ. ⁵³ ɪlɛna í polo na í tisi sətɔ ke tesika tō na í caa kponkponu ton nyəntv pŋkahlvŋa na í takɪ-i, na í pimi-i pəlaav ŋku paa hula kŋkramvuy taa na pa ta pinta nəɔəlv tō kv taa. ⁵⁴ Aləsima wule nté pə tēna pə hōla mpv, na kuyaku kvhɛɛsvuy caaki caalvuy.

⁵⁵ Alaa mpa pa tərɔaɔa Yesu ké hatoo Kalilee tō pə na Yosɛɛfv pa poləna. Pa wiila pəlaav taa na pə ná ɪsəna pa husa sətɔ tō. ⁵⁶ ɪlɛna pə kpe na pə tayani nimnaa na tulaalvnaa mpa paa sayali sətɔ tō.

Ama pa hɛɛsa kuyaku kvhɛɛsvuy wule ɪsu kvsəsvtv taa wɛv tō.

24

Yesu fem

(Matiyee 28:1-10; Maləki 16:1-8; Yohaani 20:1-10)

¹ Mpróyú alaa taa tɛv ke cimaasi tanaŋ tɛɛ na pə kvlɪ na pə polo pəlaav tō, na pə tōka pa nim səsəvŋ nyəm mpi paa tayanaa tō. ² Mpróyú pa maɔana pə kula pəlaav pəle ke pəlaav nəɔə na pə pilimi-tɛ na pə pona pooluŋ. ³ Tənaɔa pa svv pəlaav taa, ama pa ta maɔana Taca Yesu. ⁴ Pa wɛɛ na pa tərɔna pə təm maɔasvuy, ɪɛ apalaa napələyi naale ɪv pa tō keɛ na pə suu wontu na tə tee kəkə tənənənyəni. ⁵ Səɔəntv kpa alaa na pə ká pa nyəŋ na atɛ. ɪlɛna yəlaa mpe pə tə-wɛ sɪ: Weesvuy tv ke mə pɛkəyi sətəa hɛkv na? ⁶ ɪ fɛi cəne, i fema. ɪ tá tōsv nti i ka heela-mɛyɛ i ka wɛv Kalilee tō sɪ: ⁷ Pə wɛɛ ké sɪ pə tv Yulv Pəyaya ke asaya nin taa, na pə ka-keɛ tesika tō, ɪɛ kaa fe pə wɛɛ tooso wule.

⁸ Tənaɔa pa tōsa Yesu kuyəɔtv nti. ⁹ Alaa luna pəlaav tō, ɪlɛna pə kpaɔa pə tənaya mpv na pə keɛsɪ Yesu ɪfalaa naanvwa na kvlɔm na ɪlɛlaa tēna. ¹⁰ Alaa mpeɛɛ Makətala Malɪ na Saani na Saaki too Malɪ. Pa na ɪlɛlaa ké, na təm kvlɔmtv ntəyi pɛɛ pa tasa tillaa ke heeluyv. ¹¹ Ama tillaa ná hvkaya sɪ təm nti alaa heela-wɛ tō tə luna-wɛyɛ yem ké, pa ta mv-wɛ na-ti. ¹² Paa na mpv Piyɛɛ kulaa na í kpaɔa asewa na í polo pəlaav tō. ɪ talaa ɪlɛna í luŋ na í wiili na í maɔana kponkponu ton nyəntv pŋkahlvŋa saalasɪ tike. Pə waalɪ ké i kulaa na í məli i tɛ na piti kpa-i səsəm ke nti tə lapa mpv tō tə tō.

Yesu na tillaa naale pa təm

(Maləki 16:12-13)

¹³ Wule nté tə maɔamaya ke Yesu na tillaa taa naale napəli ná kulaa na pə puki ɪcate nte pa yaa sɪ ɪmayusi tō. ɪcate nté na Yosalem pə pooluŋ nəɔəsəna kilomɛɛtələnnaa naanvwa na kvlɔm. ¹⁴ Mpi pə tēna pə hōlaa tō pə faaci ke pa lakaya. ¹⁵ Pa tərɔna yəɔtvuy na pə maɔasəyi-ti ɪɛ Yesu maɔamaya hika-wɛyɛɛ, na í na-wɛ pə tərɔ. ¹⁶ Pa na-i, ɪɛ pə ta cɛ pa ɪsɛntō ké sɪ pə nyəm-i. ¹⁷ Tənaɔa Yesu pəsa-wɛ sɪ: ɪ tərɔ ɪɛ təm ntiyi í maɔasəyi mpv?

Mpróyú pa səŋa na pa laŋa wakəla tənəŋnaŋ. ¹⁸ Tənaɔa pa taa ɪlv wei pa yaa sɪ Kəleupaasi tō i tōma-i sɪ: Pə pəv Yosalem ɪne i tēna tō, nyá tike nyá ta nuna ntɛyɛ kəkələnnaa mpa pa hōla kuyɛɛŋ ɪne i taa tō? ¹⁹ Mpróyú i pəsa-wɛ sɪ: Kəkələnnaa mpa ye?

Ilēna tērlaa naale cō Yesu si: Mpi pē mayana Nasaleti Yesu wei i kē Isō kuyōgōtutu telēsulu sōsō tō. Pécó i ka pēsa tēma sōsōna lapu na segesyū ke pē tu fei, halēna Isō mayamaya nyēna-i sōsō na yēlaa tēna tōtō. ²⁰ Ta kōtēlaa sōsaa, na tā nyūyū nyōma pa kpana-i na pá kv-i, na sēm tesika tō kē pa kama-i. ²¹ Tá tēlayaa si inu i ká yana nteye Iseyeli nyūyū. Tōu saŋa taa wēe tooso kōlō, pē tēnaya mpv pē hōluyū tō. ²² Pēle pē paasi tá taa alaa napēli pa tv-tuyū piti taa. Pa taa teu na pá polo pēlaav tō. ²³ Ama pa ta mayana sētū. Pa mēlaa ilēna pá heeli-tv si: Isōtaa tillu lu tá tō, na i heela-tv si i fema. ²⁴ Tá taa lēlaa ná pola pēlaav tō na isēna mpi alaa keesa tō, mprōyū pa mayanaa tētēlēlē. Ama i mayamaya ke pa ta ná.

²⁵ Tēnaya Yesu tōma-we si: I kē layatu feinaa kē. Pepe tō kē u mvyi lōŋ ke nti Isō kuyōgōtutu telēsēlaa ka kraalaa tō ye? ²⁶ Pu wēe si Mesii ká tōgō konyōŋ ke mprōyū na pécó pá tv-i teeli mēe.

²⁷ Mprōyū i kpaŋa Isō Tōm takēlaya taa tōm na í segesi-weye timpri pa yōgōta i tōm tō. Moisi takēlasī ke í caalēnaa na í krenti na í tōgōtēna Isō kuyōgōtutu telēsēlaa tēna nyēŋsi taa.

²⁸ Pa kōma na pá tala icate nte pa pukaya tō, ilēna Yesu la isu i tēeki tēna tō.

²⁹ Ama pa kra-i si: Tá na-ŋ tē sū, nn naa taanaya taanaa, na pē caa yuyū.

Mprōyū Yesu cayaa na í na-we pá taŋ taanaya. ³⁰ I na-we pa cayaa na pá tōki, ilēna í kpaŋa potopoto na í sēe Isō kē í na tēmle, ilēna í faya-i na í cēle-we. ³¹ Tēnaya pē cēpa pa isentō na pá nyēm-i. Mprōyū i mōka yem kē pa hekū taa tēna. ³² Tēnaya pa tōma tōma si: Aŋhaa, pētooli, tē yōgōtaya na í segesyō-tuyū Isō Tōm ke mpaav taa tō pē sū-tuyū teu tēkanŋaŋ na?

³³ Tēnaya tērlaa naale inu i kula kpakpaa na pá mēli Yosalem. Ilēna pá mayana pa naanōwa na kulōm inu na pa taapalaa pa kōtaa, ³⁴ na pá tōŋ si: Tampana tō Tacaa fema. Simōŋ na-i.

³⁵ Mprōyū mpe pa mayamaya pa keesa-weye mpi pē lapa-weye mpaav taa tō, na isēna pa nyēmna Yesu kē potopoto tēfayale tō.

Yesu ifalaa tō luv

(Matiyee 28:16-20; Malaki 16:14-18; Yohaani 20:19-23; Tillaa Tēmle 1:6-8)

³⁶ Pa tōŋna mprōyū yōgōtuyū, ilēna Yesu mayamaya lu pa hekū taa na í tō-we si: Isō í heesi laŋa.

³⁷ Tēnaya sōgōntv kra-we na pá tōnōŋ paaki. Pē taya pulv, paa nyēmaya si asēnaalu kē. ³⁸ Tēnaya Yesu tōma-we si: Pepe tō kē mē pōntv kpeetōyī mpv? Na pepe tō kē í laki sika ke mprōyū mē taa? ³⁹ I nyēni ma niŋ na ma nōōhēe na í ná, maya te. I takī-m na í ná. Ma wēna tōnyū na mōwa, ma fei isu mpi pē naa yem tō.

⁴⁰ Yesu yōgōta mpv, ilēna í hólī-weye i niŋ na i nōōhēe. ⁴¹ Laŋhulōmlē na piti wei i kra-we tō pē katatēlaya tō pa ta pēsi na pá mv-ti. Tēnaya i pōōsa-we si: I wēna tōgōnaya nakēlōyī cēne?

⁴² Mprōyū pa kōna-i tinte kōwōpāle tilimle, ⁴³ na í mv na í tōgō pa isentaa. ⁴⁴ Pē waali kē i tōma si: Ntōyī maa heela-mēye waatu wei ma na-mē tu wēe tō si, ma tōm nti nti paa ŋmaa Moisi takēlasī taa na Isō kuyōgōtutu telēsēlaa nyēŋsi taa na Yontu taa tō tu la.

⁴⁵ Mprōyū i kula pa isē si pá cēkēna Isō Tōm takēlasī. ⁴⁶ Na i heela-we si: Pa ŋmaawaya si pē wēe si Mesii ká si kē na i ká fe pē kuyēŋ tooso nyēŋkv wule.

⁴⁷ Pē wēe si pá tōki i hōte na pá lakēna waasv ke piitimnaa tēna, na pē hō yēlaa na pá layasī tōnte na pē husī pa isayātōnaa. Ilē Yosalem ke paa caalēna na pécó.

⁴⁸ Mēyēle mpa pa nawa na paa hólī pē tampana tō pē seeta nyōma. ⁴⁹ Ma Caa

tōma si i ká la-mege kuvōov ŋku tō ma mayamaya maa yelina na ku kōo-me. Ama í ká caya Yosalem taa ké halēna Iso toma kōo na a tii mō tōo na pécó.

Yesu kpav ke isōtaa

(Malaki 16:19-20; Tilla Təmlə 1:9-11)

⁵⁰ Pə waali ké Yesu kpaɣa-we na pá lu icate waali na pá wusəna Petanii. Tənaɣa i kusa i nin na iso na í kooliyi-wege Iso kupantu. ⁵¹ I tənəna-wege koolee ke kooluyu, ilena í yele-we na pá kpaasi-i isōtaa. ⁵² Pəle pa tɛma-i sɛɛv ilena pá məli Yosalem na lanhvlomle kuyi-we. ⁵³ Pa saasaya Iso təsɛɛle ke tam ké na pá san Iso.

LAAPAALI KUPAN WEI YOHAAANI NMAAWA TƏ Kutubtu

Laapaali ine i nmaalu Yohaani sɔsa i takəlaya taa ké təmnaa payale mpa Laapaalənaa lelāa ta yəgətɪ tɔ, isu akpayale ke Kana, na Nikotem pote ke Yesu kin, na Samalii alv na Yesu ké ləkə nəgə, na apalv wei i hənta wɔsasi ke pusi pələfei nule tɔ, na apalv wei pa lulvna yuləmtv tɔ. Yohaani yaaki Yesu si: Isə Təm nti tə pəsa yulv na tɔ kəɔ na tɔ caɣa yəlaa hekv tɔ. Yesu ké Isə Pəyaya ké, na i we Isə kin ke hatuu kancaalaya taa. Yohaani si Yesu kəle weesuyu na ye wei i tɛma-i na i taa pɔntv ka hiki weesuyu tam tɔɔ nyəŋkv. Yohaani sɛɛwa isənaa payale ké i sɛyɛsuyv taa ke. I tɔma si Yesu wɛɛ isu lvm, inəgəle təgənaya, inəgəle tiikulu kupan, inəgəle nyaaləm, i ké mpaav, inəgəle nənəgə.

Isəna pa faya Yohaani takəlaya tɔ:

Təm pəsa yulv, titite 1:1-18

Isə lvm sɔlv Yohaani aseeta, titite 1:19-51

Yesu təmlɛ ke patəma, titite 2:1-12:50

Yesu kəsəsutv kantəkaya nyəntv, titite 13-17

Yesu kunyəntəgəle na i səm na i fem, titite 18-21

Kəkə ŋka ka naa yəlaa tɔ na pa weesuyu halv

¹ Hatoo kancaalaya Təm ka wenna. Na Isə cələgə Təm ka wɛɛ, na Təm inu i ka tu ké Isə ké. ² Isə cələgə i ka we hatoo kancaalaya. ³ I ninj ke Isə lapəna pə təna. Pɔlv cəcəka fei mpi pə lapa na i ninj fei pə taa tɔ. ⁴ Inu i kinj ke weesuyu ka wɛɛ, na weesuyu ŋkv kv yelina na kəkə kəɔ yəlaa kinj na pə naa-wɛ. ⁵ Kəkə naaki səkpetuyv na səkpetuyv, ta teesi-keɣe paa pəcɔ mayamaya.

⁶ Mpróyú Isə tila i tillu nəgəlv, pa yaa-i si Yohaani. ⁷ Ilé i kəma si i húləgí kəkə ŋka ka naa mpv tɔ ka yaasi. Na i kənte nyuvv nté si í yəgətɪ na yəlaa təna mv, na pá təŋ-ti. ⁸ Pə taya inu i mayamaya i kəna kəkə ŋke. Ama i kəmayə si i kɛsəgí kəkə ŋke ka yaasi. ⁹ Kəkə ŋke ka tike ka kəna tampana nyəŋka, na ká kəɔ antulinya taa na ká yelev na yəlaa təna naaki.

¹⁰ Təm inu i ka kəma antulinya taa, paa na mpv antulinya tá nyəmi-i. Pəyele i ninj ke Isə ka lapəna antulinya. ¹¹ I mayamaya i tɛɣe i kəma. Ama i tɛ nyəma ta mv-i. ¹² Paa na mpv lelāa mv-i na pá tisi i təm, iləna í ha-wɛɣe toŋ si pá pəsi Isə piya. ¹³ Pə taya isu pa lulə-wɛɣe kulvlv ke Isə piya, yaa pə ké yulv səluyv təm, yaa yulv nəkuyv təm. Ama Isə lapəna i mayamaya si pá pəsi i piya.

¹⁴ Təm inu i pəsa yulv təkpataa na í kəɔ na í caɣa tá hekv, na i pɛɛɛ na i tampana feina taka. Tə nawa i teeli ke teu, teeli inəgí Tacaa ha Pəyaya ikpamle. ¹⁵ Yohaani ka yəgətɪ i təm na í kpaali si: I təm ke maa yəgətɪ, si ma waali nəgəlv ká tɛ na í kəɔ, ilé i kəla-m. Pə taya pulv, pa lulə-m tɔ, ma mayana-i ké.

¹⁶ I kupantv səsəntv tɔɔ, tá təna tə nu i lelenj pə tu fei. I lapa-tuyv kupantv ke təma tɔɔ, tənɛ tə tɛŋ na tənɛ tə lɛtəgí. ¹⁷ Moisi kinj ke tə hika kiinj. Iləna Yesu Kilisiti náá kəna pɛɛɛ na tampana pə təm. ¹⁸ Too tɔ, nəgəlv ta nata Isə. Ama Isə Pəyaya ikpamle ŋka ka ké Isə na ká wɛ ka Caa Isə kinj tɔ, ŋke ka lapəna na yəlaa nyi Isə.

*Lvm sɔlv Yohaani waasv
(Matiyee 3:1-12; Maləki 1:1-8; Luku 3:1-18)*

19 Waatu wei Yuta nyɔɔ nyɔma kusa kɔtɔlaa na Lefii nyɔma ke Yosalem na pɔ tili-we si pɔ polo pɔ pɔasi Yohaani si i kɛ awe tɔ, nti Yohaani inɔ i yɔɔtɔa tɔɔlɔ:

20 Yohaani ta kisi cɔv, i tisa tampana kɛ si: Ma ta ke Mesii.

21 Ilena tillaa mpe pɔ pɔasi Yohaani si: Ie n kɛ awe? Ilii? Na i cɔ si: Ma ta ke Ilii. Pa tasa-i si: Nyagale Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlɔ wei tɔ? Na i cɔ si: Aa.

22 Tɔnaya pa tayana-i tɔm si: Ie n ke awe? Heeli-tɔ na tɔ polo tɔ heeli mpa pa tila-tɔ tɔ. Nyɔ mayamaya n yaa nyɔ ti suwe?

23 M'pɔyɔ Yohaani tɔma si:

Má, ma kɛ nɔɔlɔ wei i yɔɔtɔyɔna nɔɔ

sɔsɔya ke wɔlaya tetɔ taa si pɔ tayani

Tacaa ke mpaav na kɔ siyisi teu.

Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlɔ Isayii ka yɔɔtɔna-ti.

24 Tillaa mpe paa kɛ Falisanaa. 25 Na pele pa pɔsɔna-i tɔcululu si: Ye n ta ke Mesii, n ta ke Ilii, pɔyele n ta ke Iɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlɔ wei tɔ ile, pepe tɔ kɛ n sɔ yɔlaa ke Iɔ lɔm?

26 M'pɔyɔ Yohaani cɔ-we si: Ma ile lɔm ke ma sɔ-mɛ. Ama nɔɔlɔ we mɔ heku taa wei i ta nyi tɔ. 27 Ma waali ílɛ i kɔn, ma ta tala má wɔɔsi i nɔɔheɛ taa ntanƙpala mayamaya.

28 Pɔ tɔnaya mpɔ pɔ lapa Petanii ke Yaatanɔ pɔɔ waali kɛ timpi Yohaani sɔkaya yɔlaa ke Iɔ lɔm tɔ.

Iɔ Iwɔyaya Yesu

29 Tɔv fema na Yohaani na Yesu na í kɔn i kin, ilena í tɔ si: Ii naa Iɔ Iwɔyaya nka ka husɔyi antulinya isayatu tɔɔlɛ? 30 I tɔm ke maa heela-mɛ si: Ma waali nɔɔlɔ ká te na í kɔv, ile i kɔla-m. Pɔ taya pulɔ, pa lɔla má tɔ, ma mayana-i kɛ. 31 Ma taa nyi si aweyele pɔntɔ inɔ. Ama ma kɔmaya si ma sɔ yɔlaa ke Iɔ lɔm na lɔm si pɔ la na Iseyeli nyɔma nyɔmi-i.

32 Yohaani tasa yɔɔtɔyɔ tɔtɔ si: Ma nana ma isɔpɔle ke Iɔ Feesuyɔ, na ku we isɔ alukuku na ku tiina isɔ na ku caya Yesu tɔv. 33 Ma taa nyɔnta Yesu. Ama Iɔ wei i tila-m si má sɔ yɔlaa ke Iɔ lɔm tɔ inɔ i heelina-m si: N kɔma n ná Feesuyɔ tiwa na kɔ caya yɔlɔ wei i tɔv, pɔntɔ inɔ í ká sɔna yɔlaa ke Iɔ lɔm na Feesuyɔ Nanɔntɔ. 34 Tɔv, ma ná mpɔ tɔɔ ma yɔɔtɔyi tɔcɛɛɛ si inɔ i kɛna Iɔ Pɔyalɔ.

Yesu ifalaa kancaalaya nyɔma

35 Tɔv fema ilena Yohaani we tɔna tɔtɔ, í na i ifalaa taa naale. 36 I kɔma na í ná Yesu tɛɛ, ilena í tɔ si: Ii naa Iɔ Iwɔyaya ntɛ.

37 Yohaani ifalaa naale inɔ i nu mpɔ, ilena pɔ tɔn Yesu waali. 38 Yesu pɔsɔna i waali tɔkpeɔ na í ná si pa tɔnɔyi-i, ilena í pɔasi-we si: Pepeye í pɛɛkɔyi?

Ilena ifalaa naale inɔ í pɔasi-i si: Lapi, (Tacaa ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.) Leye nyɔ tɔyaya?

39 Yesu cɔ-we si: I kɔv na í ná.

M'pɔyɔ Yohaani ifalaa polaa na pɔ nyi Yesu tɛ, na í na-we pɔ la taanaya ke tɔna. (Waatu inɔ tɔ ilim huɔwaya.)

40 Mpa pa naale pa nu Yohaani tɔm na pɔ tɔn Yesu tɔ pa taa lelɔ ntɛ Simɔn Piyɛɛ neu Antɔlu. 41 Na Antɔlu inɔ i sulina i taalɔ Simɔn ke kancaalaya na í heeli Simɔn si: Tɔ hika Mesii. (Kilisiti ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.)

42 Ilena Antɔlu kpaya Simɔn na í pɔna Yesu kin. M'pɔyɔ Yesu nyɔna-i tɔpɔnɔ na í tɔmi-i si: N kɛ Yohaani pɔyalɔ Simɔn kɛ, ile kayana paa cuɔsi-n si Sefasi. (Piyɛɛ ke pa yaa mpɔ na pa tɛ taa.)

Filipɔ na Natanayɛɛ pa yaav

⁴³ Tɛv fema, ɔlena Yesu luyɔ la si i lɔki i tɔɣi Kalilee. M'pɔɣɔ i sula Filipu, na i tɔmi-i si: Kɔɔ n' tɔɣi-m.

⁴⁴ Filipu ka kɛ Antɛlu na Piyɛɛ pa icate Petesaita tɔ kɛ. ⁴⁵ Pɔ waali kɛ Filipu nawa Natanayɛɛ na i heeli-i si: Wei i tɔm Moisi ka nmaa kusɛsutɔ takɛlaya taa na Iso kuyɔɔtɔtɔ telɛsɛlaa nɔɔ yɔɣɔti tɔtɔ tɔ, tɔ hika-i pɔnɛ. Inɔɣɔle Nasaletɔ tɔ Yosɛɛfu pɔyalɔ Yesu.

⁴⁶ Tɔnaya Natanayɛɛ nɔɣɔ tɛkpaɔv si: Kɔpantɔ natɛli tɔ wɛɛ si tu luna Nasaletɔ? ɔlena Filipu cɔ-i si: Kɔɔ na n' nana nyɔ isɛle.

⁴⁷ Yesu nawa Natanayɛɛ na i kɔɣna i tɔɔ, ɔlena i yɔɣɔti si: Iseyɛli tɔ mayamaya ntɔ cɔnɛ. Pɔpɔtiya tu fei i kiɣ ke paa pɔcɔ.

⁴⁸ M'pɔɣɔ Natanayɛɛ pɔɔsa-i si: Lɛye n nyɔmna-m?

M'pɔɣɔ Yesu cɔ-i si: Ma na-nɛ fiki tɔɣv tɛɛ na pɔcɔ Filipu yaa-nɛ.

⁴⁹ Tɔnaya Natanayɛɛ tɔma si: Ama Tacaɔ, n kɛ Iso Pɔyalɔ, Iseyɛli nyɔma wulaw sɔsɔ kɛ.

⁵⁰ M'pɔɣɔ Yesu cɔ-i si: Isu ma heeluyuu-nɛ si ma na-nɛ fiki tɔɣv tɛɛ tɔɣɔle n mu-ti yaa? N kɔ tɛ na n' na mpi pɔ kɛla tɔnɛ inɔ tɛkpaɔtaɔ tɔ.

⁵¹ M'pɔɣɔ Yesu tɔma si: Tamapana ke ma heeliyi-me yoo, maa cɛsɔyi. I kɔ tɛ na i nɔ isɔtɔnɔɣv tulaa na Iso isɔtaɔ tillaa tɔnɔɣi Yulu Pɔyaya mɔ na pɔ kraa na pɔ tiiki.

2

Kana akpayale

¹ Kuyaku tooso nyɔnku wule pa kra pɛɛlɔ ke Kalilee Kana taa, na Yesu too polo.

² Na pɔ yaa Yesu na i ifalaa tɔtɔɣɔ akpayale n' tɛ tɔ taa. ³ Tɔnaya sɔlɔm tɛma, ɔlena Yesu too heeli Yesu si: Pa sɔlɔm tɛma.

⁴ M'pɔɣɔ Yesu cɔ i too si: Alɔ nyɔ, nyaa heelina-m na pɔcɔ mɔ lɔ na? Ma waatu ta tata.

⁵ Tɔnaya Yesu too heela tɛmlɛ nyɔma si: Ye i heela-mɛye nti i la nti.

⁶ Pɛɛ nkpaaɣ naatoso wei i taa Yuta nyɔma alɔwala lɔm ka wɛɛ tɔ i ka wɛ tɔna, na paa i taa nku ku tɔki isu liitilinaa nunɔwa (100) kɛ mpɔ. ⁷ M'pɔɣɔ Yesu tɔma tɛmlɛ nyɔma si: I suuli nkpaaɣ inɔɣi lɔm. Tɔnaya pa suulina i nɔɔsi tɛke tɛke.

⁸ ɔlena i tɔ-wɛ si: Tɔv, pɔnɛntɛ i cosi lɔm mpi na i pɔna kutɔɣɔv tallɔ ɔle.

M'pɔɣɔ tɛmlɛ nyɔma cosaɔ na pɔ pɔna kutɔɣɔv tallɔ. ⁹ ɔlena tallɔ tɔnɛ lɔm mpi pɔ pɔsa sɔlɔm ke mpɔ tɔ. Ama i ta nyi timpi sɔlɔm mpi pɔ lunaɔ tɔ. ɔle tɛmlɛ nyɔma mpa paa cosa lɔm tɔ pɛle pa nyɔmɔ. M'pɔɣɔ tallɔ yaa akpayalɔ, ¹⁰ na i tɔmi-i si: Sɔlɔm kɔpam ke yɛlaɔ tɔna caalɔɣɔna lɔsvɔv, na pɔ kɔma na pa tɔna pɔ haya ɔle, pa tɛkɔna mpi pɔ ta tulɔ tɔ. Ama nyɔ, nyɔ sɔlɔm kɔpam nɔ wɛ halɔna nɔɔnɔ.

¹¹ Piti tɛmlɛ kancaalaya nyɔntɛ nte Yesu lapa Kalilee Kana taa tɔɣɔle. Na piti tɛmlɛ nteye i hulɔna i teeli, na i ifalaa tɛna-i na pa taa.

¹² Pɔle pɔ waali ɔle, Yesu na i too na i newaa na i ifalaa pa pola Kapɔnahum na pɔ caya tɔnaya wɛɛ naale, ɔle pa ta taɔɣi.

Payatɛlaa tɔɣɔnɔɣv ke Iso tɛsɛɛle sɔsɔɛle taa

(Matiyɛe 21:12-13; Malaki 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Yuta nyɔma Tɛɛv acima wɔsaa, ɔlena Yesu polo Yosalem. ¹⁴ M'pɔɣɔ i mayana naaɣ na heeɣ na alukukunaa pɛɛtɛlaa caya Iso tɛsɛɛle taa, na liyitee yɔkɛlaa nɔɔ caya pɛle pa taapɛlɔnaɔ tɛɛ. ¹⁵ Tɔnaya Yesu kpaɣa nɔmɔsi na i kuntili-si na i tɔɣɔnna pa tɔnaya Iso tɛsɛɛle taa, pa na pa heeɣ na pa naaɣ tɔtɔ. Na i nɔmɔsi liyitee yɔkɛlaa liyitee ke atɛ, na i pɔsi pa taapɛlɔnaɔ ke alele. ¹⁶ ɔlena i holina alukukunaa pɛɛtɛlaa si: I lɔsi-wɛye cɔnɛ. I taa pɔsi ma Caa tɔyaya ke kuyaku ke mpɔ.

¹⁷ M̀p̀r̀ỳg̀ ı ifalaa t̀ɔ̀saa sı pa ɲmaawa İso Təm taa sı: Hai İso, ma luɣu suv nyá t̀ỳaɣa təmle ké İsu yem na kpete.

¹⁸ Tənaya Yuta nyéma tənɔ-ı təkpu sı: Piti təmle nteye n ka la-tv na pécó té nyı sı pə ha-ɲ mpaav sı ń la isəntə ını?

¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Yesu cə-we sı: ı yəki İso təsəele tənɛ, na maa tayanı-teye ɲmav ke kuyeyɲ tooso taa. ²⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ Yuta nyéma təma-ı sı: Pusi nule na naatoso ke pa ɲma İso təsəele tənɛ, na nyaa ɲmaa-teye kuyeyɲ tooso taa?

²¹ Ama Yesu maɣamaɣa ı təyi ı yaakaya mpv sı İso təsəele. ²² Pə tɔ́ ké waatu wei Yesu kəma na í sı na í fe tɔ́, ı ifalaa t̀ɔ̀saa sı ı ka yəɣɔta-tı. Haləna pá te pa taa na İso Təm na Yesu kuyəɣətətə tətə.

Yesu nyamá yəlaa lotu taa hwwe

²³ Yesu wɛv Yosalem ke Teev acima tɔ́ ké mpv tɔ́, yəlaa payale nawa piti təma nna ı lakaya tɔ́ na pá mv-ı kprakpaa təkpa sı ınəyi. ²⁴ Ama Yesu ná tá te-we na ı taa. Pə taya pulv, ı nyémá pa tənaya teu ké. ²⁵ Pə fei sı nəɣəlv í seɣesı-ı pa təm na pécó. ı maɣamaɣa ı nyémá mpi pə we yulv taa tɔ́.

3

Yesu na Nikotem pa faaci

¹ Apalv nəɣəlv ı ka wenna Falisanaa taa na pá yaa-ı sı Nikotem. ı ké Yuta nyoyu nyéma taa ləlv. ² M̀p̀r̀ỳg̀ ı pola Yesu kiɲ ke ahoo naalı na í yəɣɔti-ı sı: Taca, tə nyémá sı İso kənnə-ɲ sı ń seɣesı-tv. Pə taya pulv, nəɣəlv fei wei ı pəsəyi na í la piti təma İsu n lakoyv tɔ́ na pə tá kəna İso tɔɲ.

³ Yesu cə-ı sı: Tampana ke ma heeliyi-ɲ yoo, maa cəsəyi, ye pə ta ləli yulv ke ləlvɣv, ı kaa na İso Kawulaya.

⁴ Tənaya Nikotem pɔ́sə-ı sı: Isənayale pu tayanı yulv ke ləlvɣv na í təma səsə ke lapv? Ama ı kaa pəsı na í ləli ı too lotu taa ké svsv na pə tayanı-ı ləlvɣv?

⁵ Yesu cə-ı sı: Tampana ke ma heeliyi-ɲ yoo, maa cəsəyi, ye pə ta ləli-ɲ na lvm na Feesuyv, n kaa svv İso Kawulaya. ⁶ Yulv ke yulv ləlvəyi. Ama İso Feesuyv ləlvɣv wəna pə mpa, na pəle pə we yulv taa təm ké. ⁷ Taa la piti na nti ma heela-ɲ sı pə wɛɛ sı mə tənə pu ləli-meyɛ ləlvɣv tɔ́ tə tɔ́. ⁸ Nyəni, heelim makı timpi pə luɣu wɛɛ təɣə, na ń nukı pə tɔɲ. Pəyele n ta nyı pə təlule yaa pə təpote. Wei İso Feesuyv ləlaa tɔ́ ı we mpv tətə.

⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ Nikotem təma sı: Isənayale mpv?

¹⁰ İlena Yesu cə-ı sı: Halı meɣele İseɣeli seɣesəlaa səsaa na ń ta cəkəna təm tənɛ?
¹¹ Tampana ke ma heeliyi-ɲ yoo, maa cəsəyi, tə nyémá nti tə yəɣətəyi tɔ́ na nti tə nawa tɔ́ ntəyi tə keesəyi-mɛ. Pə na pə mpv tɔ́ mu caa tá təm mvɣv. ¹² İsəna pə tənə lapv ke atɛ cənɛ təɣəle ma heeliyi-mɛ na u saɲ mvɣv. İle ye ma keesə-meyɛ isəna pə we isətəa tɔ́, mə taa aweɣele mvlv? ¹³ Nəɣəlv ta kpata isətəa ye pə taya Yulv Pəyaya má wei ma luna isətəa na má tii tɔ́ ma paası. ¹⁴ İsu Moisi ka tɔyv nyəɣəlvɣv kvseemvɣv təm ke tesika nyoyv taa na í siki wulaya tətə taa tɔ́, mpv ını tətəɣə pə wɛɛ sı paa kpaası Yulv Pəyaya má. ¹⁵ İlena yəlaa mpa pa tənə paa mv ma təm tɔ́ pá hiki weesuyv ɲku ku tɔɲ tɔ́. ¹⁶ Pə taya pulv, İso səla yəlaa tənaya səsəm, haləna í can ı ha ı Pəyaya ikpamle, sı pa tənə mpa paa tənə ka təm tɔ́, pá taa sı, ama pá hiki weesuyv ɲku ku tɔɲ tɔ́. ¹⁷ Pə taya İsu yəlaa təm kuyv tɔ́ ké İso tila ı Pəyaya. Ama pa nyoyv yapv tɔ́ ké. ¹⁸ Paa kuyı wei ı tənə ka təm tɔ́ pntv təm. Ama wei u tənəyi ka təm tɔ́, pntv təm təma səpv, ı ta tənə İso Pəyaya ikpamle təm tɔ́ pə tɔ́. ¹⁹ Pa təm səpa timpi təɣəle sı fətəla wei ı naakı tɔ́ ı kəma antulinya taa, na yəlaa səlvı səkpətvɣv na pá kisi-ı pa lakası isayası tɔ́. ²⁰ Ye wei ı lakı isayatu ı taa kpaakəna fətəla ınəyi. ı kpətəyənə-ı sı pə taa kəɔ na í la na pə ná ı isayatu tɔ́.

21 Ama wei i təhəyi tampana tə i kpətəyəna fətəla inəyi si i la na pə ná təcɛɛɛi si Isə nunav təw kɛ i laki mpv.

Yesu na Yohaani pa təm

22 Pəle pə waali kɛ Yesu na i ifalaa pa kɔla tənə na pə polo Yuta tetv taa, na i na-we pə caya tənaya weɛ naale, na i səkɪ yəlaa kɛ Isə lɔm. 23 Yohaani ná səkaya yəlaa kɛ Isə lɔm tətəyɔ Ayinɔh kɛ Salim kin. Lɔm ka we tənaya səsəm kɛ. Yəlaa kəyaya Yohaani kin na i səkɪ-weyɛ Isə lɔm. 24 Waatv inɪ tə pa ta təkəta Yohaani kɛ saləka.

25 M̀p̀ỳỳ Yohaani ifalaa taa lɛlaa na Yuta tv nəyɔlv pa sɔv hɔm kɛ Isə sɛɛv kətasi nsi yɔlv tayanəyəna i ti tə si təw. 26 M̀p̀ỳỳ pa pola Yohaani kin na pə pəsɪ-i si: Taca, n təwɔa yɔlv wei i təm n ka heela-tv na nyá na-i i ka we Yaatanɪ waali tə i təw? Nyənɪ pənente inɪ i səkəna nteyɛ yəlaa kɛ Isə lɔm, na pa tənə pə puki i kin.

27 Ilena Yohaani cə-we si: Yɔlv u hikiyi pɔlvɔv yem na Isə tá ha-i-wɪ. 28 Mə mayamaya i pəsəyi na i ləsi ma aseeta si ma yəyətəa si ma ta kɛ Mesii. Ama ma tɛɛ i nəyɔ kɛ kvteɛ. 29 Akpayəlv tənna asasaəlv. Ama akpayəlv taapəlv səhə tənə na i kema ŋkraŋ. Pə kəma na i nu akpayəlv nəyɔ, ilɛ i laŋlɛ hɔlvɔm səsəm. Mpv inɪ tətəyɔ ma laŋlɛ hɔlvmaa, na pənente pə maya-m teu. 30 Pə weɛ si Yesu i pükəna na maa səkɪ.

Wei i kəmna isətəa tə i təm

31 Wei i luna isətəa tə inɪ i kələnə pə tənə. Na wei ilɛ i we atɛ cənɛ tə, i kɛ atɛ nyəy kɛ, na atɛ nyəntv kɛ i yəyətəyi. Ama wei i luna isətəa tə inɪ i kələnə pə tənə. 32 Na i yəyətəyi mpi i nawa na i nu tə pə təm, ama nəyɔlv u mɔyi i təm. 33 Ilɛ wei i tu mɔ i təm, pɔntv tisina ntɛ si Isə yəyətəyi tampana. 34 Wei Isə tilaa tə pɔntv yəyətəyi Isə təm kɛ. Pə taya pɔlv, Isə cɛləyɪ-i i Feesuyv tənaya. 35 Taca sɔla i Pəyaya na i tv pə tənaya ka niŋ taa. 36 Ye wei i nuna Pəyaya i tɛma weesuyv ŋku ku tɛŋ təyɔ hikuɔ. Ama wei i kisa Isə Pəyaya kɛ nunav tə i laŋaa kɛ, na Isə mɔna-i na pááná kɛ tam kɛ m̀p̀ỳỳ.

4

Yesu na Samalii əlv pa faaci

1 Falisanaa nuwa si Yesu hikiyi təhlaa na i səkɪ-weyɛ Isə lɔm na pə kələyi Yohaani. 2 Pécó pə taya Yesu mayamaya səkayana-weyɛ Isə lɔm, ama i ifalaa kɛ. 3 Yesu kəma na i nu si Falisanaa nu mpv, ilɛna i kɔli Yuta tetv taa na i mənna Kalilee tetv taa. 4 Na pə weɛ si Samalii nyəŋkv kɛ i təh.

5 M̀p̀ỳỳ Yesu wɔsəna Samalii icatɛ natəli nte pa yaa si Sikaa tə, na tə kpətəna tetv nti Yakərv ka ha i pəyaya Yosɛɛfv tə. 6 Na Yakərv ləkə ka we tənə. Təntɛ nu Yesu ilɛna i caya ləkə nəyɔ, na waatv inɪ ilim sikaa.

7 M̀p̀ỳỳ Samalii əlv nəyɔlv kəma lɔm luyv, na Yesu sələmɪ-i si: Ha-m lɔm na má nyəw.

8 Waatv inɪ Yesu ifalaa ka tɛma tɛɛv kɛ icatɛ taa kɛ kvtəyɔv yərv. 9 Samalii əlv cə-i si: Pepe təw kɛ nyaya Yuta tv na n sələməyɪ-m lɔm si n nyəw. Pécó maya Samalii tv? (Pə taya pɔlv təw, Yuta nyəma na Samalii nyəma paa suliyi.) 10 M̀p̀ỳỳ Yesu cə-i si: Ye n ka cəkəna mpi Isə haaki tə, na n ka nyəmə wei má ma sələməyɪ-ŋ lɔm kɔnyənyəw kɛ isəntə tə, nyá mayamaya n ka laaləna-m sələmɔyɔv na maa ha-ŋ weesuyv lɔm.

11 M̀p̀ỳỳ əlv cə Yesu si: Ma cɛ, n fɛina kɔlvulunav ŋku n ká luna tə. Pécó ləkə ná tu lumaa. Ilɛ leyɛ n ká hiki weesuyv lɔm mpi? 12 Tá ləhɛ Yakərv hulina ləkə inɛ na taa mayana-i. Halɪ Yakərv na i piya na i kaləkəh pa nyəw ləkə inɪ i lɔm. Ilɛ n hvv si n kəla ilɛ?

¹³ Μρύγύ Yesu cə alv si: Wei í nyɔɔ ləkə ɪne ɪ lɔm ləkətv tasəɣɪ-ɪ kpaɪv kɛ́. ¹⁴ Ama wei í nyɔɔ lɔm mpi maa ha-ɪ tɔ, ləkətv ɪ leləɣɪ-ɪ kpaɪv paa pəlee. Pə taɣa pɔlv, lɔm mpi maa ha-ɪ tɔ pu la ɪ taa kɛ́ lɔm seelv wei ɪ cətəɣɪ tɔ. Haləna í hiki weesuɣu ŋku ku tɛɲ tɔ na ɪ kiɲ.

¹⁵ Μρύγύ alv cə Yesu si: Ma cɛ ha-m lɔm mpi, ɪle ləkətv kaa tasa-m kpaɪv, na má taa tasa cəneɣe məlvɣu kɛ lɔm luyɔ.

¹⁶ Μρύγύ Yesu təma alv si: Polo ń yaa nyá paalv na nyá na-ɪ í kəɔ cəne.

¹⁷ Μρύγύ alv cəwa si: Ma feina apalv.

ɪlena Yesu cə alv si: Tampana kɛ n yəɣətəa si n feina apalv. ¹⁸ Pə taɣa pɔlv, n tɛma apalaa kakpasɪ kɛ saav, na wei ɪ tɛ n tu we kaɣana ɪsəntɔ tɔ n we yem, pə taɣa nyá paalv. Pə tɔɔ kɛ́ nyá təm wɛna tampana.

¹⁹ Μρύγύ alv cə Yesu si: Tacaɔ, ma naa si n kɛ́ ɪsə kuyəɣətɔtv teləsvlv. ²⁰ Ta lɔɲcɛnaa seekaya ɪsə kɛ́ pɔɣv kɔne kv tɔɔ. Ama Yuta nyəma mə təɲ si ye paa seɛ ɪsə Yosalem kɛ́.

²¹ Μρύγύ Yesu cə alv si: Alv nyá nu ma təm, pu kəɔ tɔ, Tacaɔ ɪsə seɛv kaa wɛɛ təntəmle təm, si pɔɣv kɔne kv tɔɔ yaa Yosalem. ²² Samalii nyəma mə í ta nyɪ wei í seeki tɔ. Ama Yuta nyəma ta tá nyəmə wei tá seeki tɔ. Pə taɣa pɔlv, Yuta nyəma kiɲ kɛ ɪsə seɛv mpi pə waasəɣɪ tɔ pə wɛɛ. ²³ Ama pə wɛɛ pu kəɔ, halɪ pə tu tɛma kəntɛ te, na mpa pa seeki ɪsə na tampana tɔ paa seɛ-ɪ hatoo pa taa kɛ́ na cɛsvɣv feɪ. ɪsə seɛlaa ɪsu mpv wɛɣe Caa ɪsə sɔɔlaa. ²⁴ ɪsə ɪ naa ɪsəntɔɔ, pə tɔɔ kɛ́ mpa pa seɛ-ɪ tɔ, pə taɣa ɪsəntɔɔ kɛ́ paa seɛ. Ama pa taanaa kɛ́ na cɛsvɣv feɪ.

²⁵ Μρύγύ alv cə Yesu si: Ma nyəmə si Mesii wei pa yaa si Kilisiti tɔ ɪ ká kəɔ te, ye ɪlɛ ɪ kəma, ɪ ká kilisi-tvɣv pə təna.

²⁶ Μρύγύ Yesu cə alv si: Ma wei ma yəɣətəɣəna-ɲ ɪsəntɔ tɔ, maɣalɛ Mesii ɪni.

²⁷ Yesu na alv pa təɲna yəɣətaya kɛ mρύγύ ɪlena ɪ ɪfalaa tala, na pə la-wɛɣe piti kɛ́ mpi pə tɔɔ ɪ na alv taka pa yəɣətəɣɪ tɔ. Paa na mpv pa taa nəɣəlv ta pəɔsi si: Pepeɣe n caa ɪ kiɲ? Yaa ntiɣɪ nyá yəɣətəɣəna-ɪ?

²⁸ Tənaɣa alv məɲna ɪ həɣaya na í si. ɪlena í məli ɪcatɛ taa na í yaa yəlaa si: ²⁹ ɪ kəɔ na í ná apalv nəɣəlv wei ɪ kpaɣa pə təna mpi tuu ma lapa tɔ na í kɛɛsi. ɪ ta kɛ Mesii yee?

³⁰ Μρύγύ yəlaa lu ɪcatɛ taa na pá puki Yesu kiɲ.

³¹ Alv ɪni ɪ tɛɛ mpv tɔ, na ɪ ɪfalaa náá təɲna-ɪ tɛkɔvɣv kɛ́ si: Tacaɔ n kaa təɣə mpv?

³² Ama Yesu cə-wɛ si: Təɣənaɣa ŋka ma təkɪ tɔ ɪ ta nyɪ-kɛ.

³³ Μρύγύ Yesu ɪfalaa pəɔsa təma si: Nəɣəlv kəna-ɪ təɣənaɣa kɛ yee?

³⁴ Tənaɣa Yesu cə-wɛ si: Ma təɣənaɣa ntɛ wei ɪ tila-m tɔ ɪ luyɔ nyəntv lapv, na ɪ təmle nte ɪ hɔla-m si má la tɔ tə yoosuɣu. ³⁵ Mɛ mə təɲ si: Pə kaasa ɪsətvnaa liyiti na kɔmtv tala. Ama má, ma heeliɣi-mɛ si, í kɔsv mə ɪsɛ na í na ɪsəna kvətəɣəv seɛna tawa na kv taja kəntaa tɔ. ³⁶ Kəntv wei ɪ kvɲ tɔ, ɪ təɲa ɪ kvɛlvɣv hikuyɔ kɛ́, na í nyəkəɣɪ pee tətəɣə ɪ weesuɣu ŋku ku tɛɲ tɔ kv tɔɔ. Mpv pə lakəna na tuulu na kəntv pá kɛntəɣɪ yəɔlvɣv. ³⁷ Pə tɔɔ kɛ́ təm nti pa yəɣətəɣɪ tɔ tə wɛna tampana si: Lɛlv tuuki kɛ́ na lɛlv náá kv. ³⁸ Mpv tətəɣə, ma tila-mɛ si í kv haləm mpi í taa hala tɔ. Lɛlaa ná halaa na kaɣana pə waasəɣɪ-mɛ.

³⁹ ɪcatɛ ńtɛ tə taa Samalii nyəma paɣalɛ mv Yesu təm kɛ təm nti alv ka yəɣətəa təfoo si: ɪ kpaɣa pə təna mpi tuu ma lapa tɔ na í kɛɛsi tɔ tə tɔɔ. ⁴⁰ Waatu wei Samalii nyəma tala Yesu kiɲ na pá na-ɪ tɔ, pa wiina-ɪ si í la wɛɛ naalɛɣe pa kiɲ. ɪlena í caya tənaɣa kuyɛɛɲ naale. ⁴¹ Pə kəma na pá nu ɪ maɣamaya ɪ kuyəɣətɔtv, ɪlena yəlaa samaa kɛ səsəm tasa ɪ təm kɛ mɔvɣv. ⁴² Na pá təɲ alv si: Pəneɛntɛ pə taɣa nti n heela-tv tɔ tə tɔɔ tike kɛ tə mv ɪ təm. Ama tá maɣamaya tə nuna tá ŋkpaɲɲ na tə tɛma tá taa si, tampana ɪ kɛ́ antulinya Waasvlv.

Yesu waav ke akewe soso pɔyaya

⁴³ Yesu lapa kuyeeɲ naaleɲe tɔna, ilena í kuli na í tɛena Kalilee. ⁴⁴ Yesu maɲamaɲa ka tema ɲɔɲɔtɔɲu si: Nɔɲɔlv u tɔɲuna Isɔ kuyɔɲɔtɔtɔ telɔsɔlv ke í maɲamaɲa í ɪcatɛ taa. ⁴⁵ Waatu wei Yesu tala Kalilee tɔ, tɔna nyɔma mu-ɪ teu ke niɲ naale. Mpi tɔ pa maɲamaɲa paa pola Tɛɛv acima tɔɲu ke Yosalem, na pa nawa pɔ tɔna mpi í lapa Tɛɛv acima anɪ a tɔɔ tɔ.

⁴⁶ Mprɔɲú Yesu mɔla Kalilee Kana timpi í ka pɔsa lvm ke sɔlvum tɔ. Akewe soso nɔɲɔlv í ka we tɔna, na í pɔyaya we Kapənahum na pɔ wuki-ke. ⁴⁷ Akewe nuwa si Yesu luna Yuta na í kɔɔ Kalilee, ilena í polo na í sɔlɔm-ɪ si: Ma pɔyaya we Kapənahum na ká caa sɔrv, polo ń waasi-ke. ⁴⁸ Yesu cɔ-ɪ si: Anɪ tamm mu ta na piti tɔma na kɔkɔlv nyɔm, u tisiyi.

⁴⁹ Mprɔɲú akewe inɪ í cɔ-ɪ si: Hai ma ce, tɔ tɛe pɔcɔ ma pɔyaya í taa kɔɔ na ká si.

⁵⁰ Mprɔɲú Yesu cɔ akewe si: Kpe, nyá pɔyaya kaa si.

Mprɔɲú apalv inɪ í mu Yesu kuyɔɲɔtɔtɔ na í tu mpaav. ⁵¹ Akewe kpenɲaya, ilena í tɔmle nyɔma sɔɲɪ-ɪ na pá heeli-ɪ si: Nyá pɔyaya hika alaafɔya.

⁵² Mprɔɲú akewe pɔɔsa-weɲe isəna waatu pɔ cɛpa pɔyaya tɔɔ tɔ. Ilena tɔmle nyɔma cɔ-ɪ si: Tete ilim kpila pɔcɔ tɔɲɔ watv cɛpa ka tɔɔ.

⁵³ Mprɔɲú pɔyaya caa tɔɔsa kpakpaa si, tete mpv inɪ pɔ taka teitei ké Yesu ka heela-ɪ si: Nyá pɔyaya kaa si. Ilena í na í tɔyaya tɔna pá tɛ Yesu na pa taa.

⁵⁴ Yesu piti tɔma kpenta naaleɲe í luw Yuta na í kɔɔ Kalilee tɔ.

5*Kɔtɔntv waav ke lule nɔɲɔ*

¹ Pɔle pɔ waali Yuta nyɔma Isɔ sɛɛv acima naali a talaa, na Yesu polo Yosalem.

² Lule natɔli tɔ we heeɲ nɔnɔɲɔ cɔlɔɲɔ Yosalem, na akelenaa sakasi taka kakpasɪ sɔɲa tɔna. Təne inɔɲɪ pa yaa si Petasata ke Alaamee nyɔma tɔm taa. ³ Na kɔtɔntvnaa selɔta laɲasi nsi si tɛe ké sɔsɔm. Yvlɔmaa na kaakalasi, na mpa kɔtɔmɔɲ tvula tɔ. [Pa taɲa lvm laɲtɔɲu. ⁴ Pɔ taɲa pvlv, isɔtaa tillu tiikaya waatu waatu ke lule taa, na í laki na lvm laɲtɔɲu. Na wei í laala tiuu ke waatu wei lvm laɲtɔɲu kpakpaa tɔ pɔ waa-ɪ, paa í kɔtɔɲ ke ɲku.] ⁵ Apalv nɔɲɔlv í ka we tɔna na í hɔnta kɔtɔɲ tɔ pusɪ pɔlefɛi nule kɔlv. ⁶ Yesu na-ɪ na í hɔnta mpv, na í nyɔmá si í taɲa tɔnaɲa sɔsɔm, ilena í pɔɔsi-ɪ si: N caa pɔ waa-ɲ ke?

⁷ Mprɔɲú kɔtɔntv cɔ Yesu si: Ma ce, ma feina nɔɲɔlv si í tisi-m lvm taa ké waatu wei pɔ laɲtɔɲu tɔ. Na má polaa si ma tiiki, nɔɲɔlv náa laali-m.

⁸ Mprɔɲú Yesu heela-ɪ si: Kuli na ń kraɲa nyá kuhəntvɔv na ń tɔ.

⁹ Tɔnaɲa pɔ waa kɔtɔntv ke kpakpaa, na í kelɪ í kuhəntvɔv na í tɔɲ. Pɔ pamna kuyaku kuhɛɛsvɔv wule. ¹⁰ Mprɔɲú Yuta nyɔma tɔma wei pɔ waa mpv tɔ si: Saɲa kuyaku kuhɛɛsvɔv ké, pɔ fei si ń sɔɲɔli nyá kuhəntvɔv ke mpv.

¹¹ Ama kɔtɔntv na cɔ-we si: Wei í waasa-m tɔ inɪ í heelina-m si má kelɪ ma kuhəntvɔv na má tɔ.

¹² Mprɔɲú Yuta nyɔma cɔ kɔtɔntv si: Aweɲe pɔntv na í heela-ɲ si ń kelɪ nyá kuhəntvɔv na ń tɔ?

¹³ Ama wei pɔ waawa tɔ í ta nyɪ Yesu. Pɔ taɲa pvlv, ílé í ka saala samaa wei í suwa tɔna tɔ í faa.

¹⁴ Pɔle pɔ waali Yesu ná apalv inɔɲɪ Isɔ tɔsɛɛle taa na í heeli-ɪ si: Nyɔni, pənente pɔ waa-ɲ isəntɔ tɔ, taa tasa isayatu lapv tɔtɔ. Pɔcɔ pɔ taa kɔɔ na ɲku kulɛ kv kɔla mpv tɔ kv maɲana-ɲ.

¹⁵ Tɔnaɲa apalv inɪ í polaa na í heeli Yuta nyɔma si: Yesu waasəna-m. ¹⁶ Pɔ tɔɔ ké Yuta nyɔma svv Yesu ké kunyɔɲ tɔɲv ke í lapv mprɔɲú kuyaku kuhɛɛsvɔv wule

tə pə təɔ. ¹⁷ Mpu pə yelina na Yesu yəɣətɪ sɪ: Ma Caa ná tənɔ təmle lapu ke tam ké. Pə təɔ ké ma tətə ma tənɔna lapu.

¹⁸ Təm tənɛ tə mayamaya tə təɔ Yuta nyóma mu səɣəna ke teu sɪ pa ləsəɣɪ Yesu weesuyu. Sɪ pə taya kuyaku kuhéesuyu tike ke ɪ wakəlaa, pə kpenna isəna ɪ keesa ɪ ti na Isə na í yaa-ɪ ɪ mayamaya ɪ Caa tə pə təɔ tətə.

Isə Pəyaya pəsuyv ke yəlaa təɔ

¹⁹ Mpu yó Yesu təma-wɛ sɪ: Tampɔna ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣɪ. Pəyaya ma ma kaa lu natəli na má la. Ama nti ma Caa tənɔna lapu na má naaki tə ntəɣɪ ma tənəɣɪ. Ma Caa laki pə tənə mpi tə, Pəyaya ma ma laki-wɪ tətəɣɔ. ²⁰ Pə taya pulv, ma Caa səɔla-m ké, na í hólí-m pə tənə mpi ɪ laki tə. I ká hólí-m təma səsəɔna nna a kəla ane tə sɪ má la, na pu la-mɛɣe ha. ²¹ Isu ma Caa feesiyi sətəa na í mənna-wɛɣe weesuyu nyóma hekɔ tə, mpv inɪ tətəɣɔ Pəyaya má ma tuyi weesuyu ke mpa ma nəkəa tə. ²² Tələ tə paasi ma Caa u huukəna nəɣəlv. Ama ɪ tu huule tənaya Pəyaya ma ma niŋ taa. ²³ Ulena pa tənə pa se-m isu pa seekuyu ma Caa tə. Yulv í ta se Pəyaya ma, ɪ kaa pəsɪ na í se ma Caa wei ɪ tila-m tə.

²⁴ Tampɔna ke ma heeliyi-me yoo, maa cəsəɣɪ, ye wei ɪ nu ma təm na í te ɪ taa na wei ɪ tila-m tə, ɪ tɛma weesuyu ŋku ku tənɔ təɣɔ hikuyu, pa kaa huuna-ɪ. Ama ɪ tɛma weesuyu tu ke pəsuyv ké. ²⁵ Tampɔna ke ma heeliyi-me yoo maa cəsəɣɪ, pə wɛɛ pu kəɔ, halɪ pə tu tɛma kəntɛ te. Sətəa ká nu Isə Pəyaya má ma nəɣɔ, mpa paa nu-kɛ tə, paa fe na pá kuləna pa isɛ. ²⁶ Isu Taca Isə wena weesuyu ke ɪ taa tə, mpv tətəɣɔ ɪ yelaa sɪ Pəyaya ma má wɛɛna weesuyu ke ma taa. ²⁷ Ma ké Yulv Pəyaya təɣɔ ɪ ha-m mpaav sɪ má huuna yəlaa ke təm. ²⁸ Ule pə taa la-mɛɣe ha. Mpi tə pu kəɔ na pa tənə mpa pa wɛ pəlaan taa tə pá nu ma nəɣɔ, ²⁹ na pá lu ɪ taa. Mpa pa lapa kupantv tə paa fe sɪ pá wɛɛ tam təɔ. Mpa pɛle pa lapa isayətv tə, paa fe sɪ pá huuna-wɛ na pá tu-wɛɣe saləka.

Mpi pə hóləɣí Yesu tampɔna tə

³⁰ Maa pəsəɣɪ na má lu tələɣɪ ma mayamaya. Ama isu Isə kéesəɣɪ-m tə, mpu yó ma huukəna, na ma huule tewa. Mpi tə, pə taya ma mayamaya ma luyv nyəntv ke ma pɛkəɣɪ lapu. Ama wei ɪ tila-m tə ɪ luyv nyəntv ké. ³¹ Ye ma yəɣətəɣɪ ma ti təm, nəɣəlv kaa sa tampɔna wena maa hólí tə. ³² Ama nəɣəlv wenna na íle ɪ hóləɣí sɪ ma ké tampɔna tv. Na ma nyəmá sɪ nti ɪ yəɣətəɣɪ ma tə tə wɛ tampɔna. ³³ Halɪ mə mayamaya í tila mə tillaa ke Yohaani kin na íle ɪ hula-mɛɣe tampɔna. ³⁴ Ye ma, pə taya isu ma nyulaa sɪ yulv nəɣəlv í hólí ma tampɔna. Ama sɪ pə sənə-me na pə ya mə nyuyv təɔ ké ma yəɣətəɣɪ mpv. ³⁵ Yohaani naa wɛ ké isu fətəla wei ɪ muɣɪ na pə naaki tə. I tisaa na í yəɔləna fətəla inɪ ɪ nav ke pəcə. ³⁶ Ama ma wena mpi pə hóləɣí ma tampɔna na pə kəli tə tənə nti Yohaani yəɣətə ma tə tə. Təma nna inɪ ma Caa hula-m sɪ má la na ma tənɔna a lapu ke isəntə tə, anɪ a hóləɣəna ma tampɔna sɪ ma Caa tilina-m. ³⁷ Ma Caa wei ɪ tila-m tə ɪ hóləɣí ma tampɔna tətə. Mɛ í ta nu ɪ nəɣɔ ke paa təm kuləm. Pəcə í ta loosi ɪ isəntəa ké paa təm kuləm tətə. ³⁸ Pəyele u san ɪ təm muɣv sɪ tə caya mə taa ké paa pəcə. Ule u tən mə taa na wei Isə tilaa tə, pə təɔ ké pə wɛ mpv. ³⁹ I pɛkəɣɪ Isə Təm takəlasɪ taa təcútutu, na í tɛləɣɪ sɪ pə taa ké í ká hikina weesuyu ŋku ku tənɔ tə. Anɪ tá takəlasɪ kulvmasɪ nsɪ sɪ yəɣətəɣəna ma təm. ⁴⁰ Pə na pə mpv tə, u san sɪ í kəɔ ma kin na í hiki weesuyu kupankv.

⁴¹ Pə taya yəlaa isəntɛ ke ma pɛkəɣɪ. ⁴² Ama ma nyəma-me, ma nyəmá sɪ u caa Isə. ⁴³ Ma Caa kəntɛ ke ma kəma na mu san ma muɣv. Ama ye nəɣəlv ná lu yem na í kəɔ, í mu íle təkpa. ⁴⁴ Mɛ mə səɔla mə təma isəntɛ ké, u pɛkəɣɪ Isə wei ɪ tike nté Isə tə ɪ nyəntɛ. Ule isənaya í ká la na í mu ma təm. ⁴⁵ I taa huɔ sɪ maa polo má kuli mə waalɪ ké Isə isəntəa. Ama Moisi wei í tɛləɣɪ tə inɪ ɪ ká kulina mə waalɪ. ⁴⁶ Ye í ka mowa Moisi təm na tampam, isəntə tə í ka mu ma nyəntv tətə. Pə taya

pulɔ, ma tɔm ke ilé i nmaawa. ⁴⁷ I ta tisi na í mɔ nti Moisi nmaawa tɔ, ile isɛnaya í ká tisi na í tɔna ma tɔm nti ma heeliyi-me tɔ.

6

*Samaa iyisi kakpasɔ (5000) calɛsvyɔ
(Matiyee 14:13-21; Malaki 6:30-44; Luku 9:10-17)*

¹ Pɛle pɛ waali ké Yesu tayaana Kalilee tenku waali ké tesyɔv. (Lelaa yaa si Tipeliyati tenku). ² Na yɛlaa samaa hu i waali. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, pa ná piti tɔma nna i waakayana kutɛntɔnaa tɔ. ³ Ḿpɔ́yú Yesu na i ifalaa pa kra puyɔ tɔɔ na pá caya tɔna. ⁴ Na Yuta nyɛma acima wena pa yaa si Tɛɛv acima tɔ a wɔsaa. ⁵ Ḿpɔ́yú Yesu nyɛna i taa na i waali na í ná si samaa sɛsɛ tɔɔna i kin ke kɔntɛ. Tɛnaya i pɔɔsa Filipɔv si: Leye tu ya kutɔyɔv na tɛ cɛla samaa ine inɔ na i tɔna í tɔyɔ? ⁶ Yesu yɔyɔta mpɔv si í nu nti Filipɔv ká cɔ tɔ. Tɔfɔ i mayamaya i tɛma isɛna i ká la tɔyɔ nyɛm.

⁷ Ḿpɔ́yú Filipɔv cɔwa Yesu si: Paa liyitee nyɛyɛtɔv n̄mɔnɔyɔv (200) mayamaya ke tɔ yapa kutɔyɔv, ku han̄na yɛlaa pane pa tiili?

⁸ Ilena Yesu ifalaa taa nɔyɔlv wei pa yaa si Antɛlu na í ké Simɔn̄ Piyee neu tɔ í cɔ-i si: ⁹ Iwaasɛle natɛli tɔ we cɛne na tɔ tɔka potopotonaa ke kakpasɔ na tiina ke naale. Ama pɛle pu la-weye samaa tuutuuma ine?

¹⁰ Tɛnaya Yesu tɔma si: I heeli pa tɔna si pá caya atɛ. (Pɛ pamna nyutu ka pɛ atɛye tɛnaya sɛsɛm, ilena pá caya.) Pa taa apalaa nyɛɔn̄ tala isɔ iyisi kakpasɔ (5000). ¹¹ Tɛnaya Yesu kraɔa potopotonaa mpe na í sɛɛ Isɔ ké í na tɛmlɛ ke pa tɔɔ, ilena í tala mpa pa caya tɔ. Na í tala-weye tiina ke mpɔv tɔtɔ, na paa wei í haya. ¹² Waatu wei pa haya tɔ, i tɔma i ifalaa si: I tɔɔsi potopotonaa hɔyɔlɔn̄ wei i kaasaa tɔ, na pulɔvɔv í taa le.

¹³ Ilena i ifalaa tɔɔsi hɔyɔlɔn̄ inɔ, na pɛ su tɔkɔn̄ naanɔwa na naale. Potopotonaa kakpasɔ inɔ i kpisina ḿpɔ́yú waatu wei pa tɛma tɔyɔv tɔ.

¹⁴ Waatu wei yɛlaa ná Yesu piti tɛmlɛ n̄tɛ tɔ, pa tɔma si: Tampana Yɔlv ine inɔyɔle Isɔ kuyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsulv wei i tɔm paa yɔyɔtaa si i ká kɔɔ antulinya taa tɔ.

¹⁵ Yesu nyɛmá si pa sɔɔlv puwa si paa kra-i wulav na tɔn̄ ke tɛne inɔyɔi krakraa. Ilena í n̄meli tɔkev na í kra pɔ́ɔn̄ tɔɔ ké i tike.

*Yesu tɔntɛ ke lɔm tɔɔ
(Matiyee 14:22-33; Malaki 6:45-52)*

¹⁶ Pɛ kɔma na pɛ taani, ilena i ifalaa tii lɔm nɔyɔ, ¹⁷ na pá kra kpulɔyɔv taa si pa tesɔyi Kapɛnahum. Halɔ pɛ can̄ pɛ yu Yesu ta kɔnta pa kin. ¹⁸ Ḿpɔ́yú heelim sɛsɛm mpa na pɛ lan̄tɔyi tenku lɔm ke sɛsɛm. ¹⁹ Yesu ifalaa tɔma lɔm taa isɔ kilomɛɛtɛlɛnaa kakpasɔ yaa naatoso, ile pa na Yesu keke na í tɔn̄ lɔm tɔɔ na í kɔn̄na pa tɔɔ tɔɔ. Tɛnaya sɔyɔntɔv kra-we. ²⁰ Ama Yesu heela-we si: Sɔyɔntɔv í taa la-me, maya.

²¹ Yesu ifalaa luyɔ lapa na pá kraɔa Yesu ke kpulɔyɔv taa. Tete isɔ san̄a tɔ, pa tɛma tate ke timpi pa pukaya tɔ.

Samaa pɛekɔyi Yesu

²² Kv fema ilena samaa wei pɛ yela tenku waali tɔ, í ná si kpulɔyɔv kulɔmɔyɔv ka kaasɛna tɔna. Pɛcɔ pa nyɛmá si Yesu na i ifalaa pa ta kaa kpulɔyɔv. Ama pɛle pa tike pa tɛna. ²³ Paa na mpɔv kpulɔn̄ lɛlɔn̄ wei i luna Tipeliyati tɔ i kɔma, na i ta hatɛlɛna timpi Taca ka sɛɛ Isɔ ké i na tɛmlɛ na pɛcɔ pá tɔyɔ potopotonaa tɔ. ²⁴ Samaa inɔ i nawa si Yesu na i ifalaa pa taa nɔyɔlv fɛi tɔna, ilena pá kra kpulɔn̄ inɔ i taa na pá tɛ Kapɛnahum ke Yesu pɛekɔyɔv.

Kutɔyɔv n̄ku kv haaki weesuyɔv tɔ

²⁵ Samaa kōma na pá na-i tenku waali lena pá pōosi-i si: Taca, pālee ké n kōma cāne?

²⁶ Tēnaya Yesu cōwa samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesāyi, pē taya isu í ná ma piti tēma tōyo í pēekāyi-m. Ama í tōyo potopotonaa na í haγa tōyo.

²⁷ Í taa nōki na í kana kutōyo ηku ku ten tōyo pēekoyu. Ama í lu ηku ku we tam na ku kōna weesuyu ηku ku ten tō ku tō. Yulu Pēyaya má maa hana-meγe kutōyo ηku. Pē taya pulu, Taca Isō tēma-m í ton cacaalaya tōyo.

²⁸ M̄pōyō samaa pōosa Yesu si: Pepeye tu la na pēcō tē la tēma nna Isō caaki tō?

²⁹ Uena Yesu cō samaa si: Tēmle nte Isō caa si í lapu-i tōyole si í mu í tillu tōm.

³⁰ M̄pōyō samaa pōosa Yesu tōtō si: Ue n kaa la piti tēmle natēli na tē ná na pēcō tē mu nyá tōm? Tō, tēmle nteye n ka la? ³¹ Ta caanaa caanaa tōyōna manna ke wulaya tetu taa, isu pa ηmaav Isō Tōm taa tō si: Í tisa isōtaa kutōyo na í cēla-we na pá tōyo.

³² M̄pōyō Yesu cō samaa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesāyi, mpi Moisi cēla-me tō pē ta ke isōtaa kutōyo ke tēna. Ama pēnente isōtaa kutōyo mayamaya ke ma Caa celōyi-me. ³³ Na kutōyo ηku Isō celōyi-me tōyole ηku ku luna isōtaa na ku tii na ku haaki yēlaa tēnaya weesuyu tō.

³⁴ Tēnaya samaa cō Yesu si: Taca, haaki-tōyo kutōyo ηkoyu tam.

³⁵ Uena Yesu cō samaa inu si: Ma mayamaya ke kutōyo ηku ku haaki weesuyu tō. Ye wei í kōma ma kin nyōosi kaa kpa puntu paa pēcō. Pēyele wei í mu ma tōm tō, lukōtu kaa kpa puntu tōtō. ³⁶ Ama ma tēma-meγe-tōyi heeluyu si í na-m, pēcō í tá mu ma tōm. ³⁷ Pa tēna mpa ma Caa haa-m tō, pa kōn ma kin ké. Ma kaa tōyōn wei í kōn ma kin tō. ³⁸ Pē taya pulu, ma tiina isō ké si ma laki wei í tila-m tō í luyu nyōntu, pē taya ma mayamaya ma nyōntu. ³⁹ Wei í tila-m tō í luyu nyōntu nté si má taa yele na mpa í cēla-m tō pa taa nōyolu le. Ama si má kusu pa tēnaya sōtaa taa ké kuyaku kantākaya nyōnku wule ké. ⁴⁰ Ma Caa luyu nyōntu nté si mpa mpa pa ná Pēyaya má na pá mu ma tōm tō, pōntōnaa í hiki weesuyu ηku ku ten tō, na maa feesi-weγe kantākaya kuyaku wule.

⁴¹ Isu Yesu yōyōtōyo mpu si inōyole kutōyo ηku ku tiina isōtaa tō, sēsē pē ta maya Yuta nyōma nté. ⁴² Tēnaya pa tōma si: Isu Yosēefu pōyalu Yesu keke? Tē nyōmá í caa na í too mēe. Ue ntiyi í yōyōtōyi si inu í tiina isōtaa?

⁴³ M̄pōyō Yesu cō Yuta nyōma si: Í taa miitina-m mpu. ⁴⁴ Taca wei í tila-m tō í yaa wei, puntu tike kōna ma kin, na maa feesi-í kantākaya kuyaku wule.

⁴⁵ Isō kuyōyōtōtu telēsēlaa ηmaa tōm tēne si: Yēlaa tēna ká wee Isō kōsēγesaa. Pē tō ké yēlaa tēna mpa pa nukēna Taca Isō na pá mu í kōsēγesātu tō, pa kōn ma kin. ⁴⁶ Ue pē taya isu nōyolu tēma Taca Isō ké nav se. Ye pē taya wei í luna Isō kin tō inu í nana-i. ⁴⁷ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesāyi, wei í mu ma tōm, puntu tēma weesuyu ηku ku ten tōyo hikuyu ké. ⁴⁸ Mayale kutōyo ηku ku haaki weesuyu tō. ⁴⁹ Mē caanaa caanaa tōyōna manna ke wulaya tetu taa, pēyele pa sēpa. ⁵⁰ Ama kutōyo ηku ku luna isōtaa tō, ηkoyu yulu í tōyaa í kaa si. ⁵¹ Mayale kutōyo ηku ku tiina isōtaa na ku haa weesuyu tō. Ye wei í tōyo kutōyo ηku, puntu ká wee tam ké, u tasāyi sēpu. Kutōyo ηku maa ha tōyole ma mayamaya ma tōnyu nantu. Ma haaki-tōyi si yēlaa tēna í hiki weesuyu.

⁵² Tēnaya Yuta nyōma suv tō tō ké hōm na isōle kōsēmle ke pa taa pa tike si: Isōnaya inu í ká kpaγa í mayamaya í tōnyu nantu na í ha-tu si tē tōyo?

⁵³ M̄pōyō Yesu cōwa si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesāyi, ye í ta tōyo Yulu Pēyaya má ma tōnyu nantu, na í ta nyōo ma calēm, í kaa hiki weesuyu ke mē mayamaya. ⁵⁴ Ye wei í tōki ma tōnyu nantu na í nyōōki ma calēm, puntu tēma weesuyu ηku ku ten tōyo hikuyu ké, na maa feesi-í sōtaa taa ké kantākaya kuyaku wule. ⁵⁵ Pē taya pulu, ma tōnyu nantu ke kutōyo kupānku ké, na ma calēm ke

kuonyonyoom kupam tɔtɔ. ⁵⁶ Ye wei í tɔɔ ma tɔnyu nantu, na í nyɔɔ ma caləm, ma na pɔntu tu wee tɔma taa ké. ⁵⁷ Tacaa Isɔ wei í tila-m tɔ, í wɛna í weesuyu, na í tɔɔ ké ma wɛna ma weesuyu tɔtɔ. Pɔ tɔɔ ké wei í tɔɔ-m, pɔntu wɛna weesuyu ke ma tɔɔ tɔtɔ. ⁵⁸ Tɔɔ, kutɔɔɔ ɲku ku luna isɔ tɔɔɔ. Ku ta ke ɲku mə caana caana ka tɔɔa na kaana pa fei tɔ. Ama ye wei í tɔki kutɔɔɔ kɔnɛ, pɔntu ká wɛna í weesuyu ke tam.

⁵⁹ Kapənahum ke Yesu seɣesa tɔm tənɛɣe Yuta nyɔma təkotile taa.

Tɔm nti tɔ haaki weesuyu tɔ

⁶⁰ Waatu wei Yesu ifalaa nu tɔm tənɛ tɔ, pa taa payale tɔma si: Tɔm tənɛ tɔ kɔla katɛ. Awe ná pəsəɣi tɔ nuw?

⁶¹ Yesu nawa si tɔm tənɛ tɔ ta maya í falaa, ilena í tɔ-we si: Isu tɔm tənɛ tɔ kɔla-mɛɣɛ yaa? ⁶² Na í ká kɔɔ na í na Yulu Pəɣaya má na má kraa timpi maa wee tɔ, ilɛ isənaɣale í ká la? ⁶³ Isɔ Feesuyu haakəna weesuyu, yulu tɔnyu kɔnɛ kule ku waasəɣi pulu. Tɔm nti ma heela-mɛ isəntɔ tɔɔɔ Feesuyu nyəntu, na nti inɛ tɔ haakəna weesuyu. ⁶⁴ Paa na mpɔ, mə taa lɛlaa u tɔɔna-ti. (Pə taya pulu, hatoo kancaalaya Yesu ka nyəma mpa pa kaa tɔki í tɔm tɔ. Halɛ í nyəma wei í ká lapɛ-ɛ kɔlɔmɔ tɔ.)

⁶⁵ Yesu sɔsa lɛntɛ si: Pə mayamaya pɔ tɔɔ ké maa heela-mɛ si: Nɔɣɔ kaa pəsɛ na í kɔɔ ma cɔɔ, na pɔ tá kɛna si Isɔ hana-ɛ pə mpaav.

⁶⁶ Pə kraɣav kuyanku tɔɔ Yesu ifalaa taa lɛlaa yela-ɛ, pa ta tasa-ɛ tɔnyu.

⁶⁷ M'pɔɔ Yesu pɔsa pa naanwa na naale wei í kaasaa tɔ si: Na mɛ se, mu tɛ mə nyəku?

⁶⁸ Tənaya Simɔn Piyɛɛ cɔwa Yesu si: Tacaa, awe kin ke tu polo? Nyá tɔm pee haakəna weesuyu ɲku ku tɛɲ tɔ ilɛ. ⁶⁹ Na pənɛntɛ tɔ muwa na tɔ tɛ tá taa si n ké Yulu Nanɲtu inɛ, na n luna Isɔ kin.

⁷⁰ Ilɛna Yesu naa tɔ í falaa si: Mə naanwa na naale inɛ pə taya má ləsəna-mɛ? Pɔcɔ mə taa lɛɔ ná ké ilɔɔ.

⁷¹ Simɔn Isəkaleeu pəyalɔ Yutaasi tɔm ke Yesu yɔɔtaya mpɔ. Paa na í ké pa naanwa na naale taa lɛɔ tɔ, kɔlɔm inɛ í kəmna na í lapɛ-ɛ kɔlɔmɔ.

7

Yesu na í newaa pa tɔm

¹ Pɔlɛ pə waali Yesu cɔkaya Kalilee tɛtu taa. I luyɔ fei Yuta tɛtu taa ké cɔɔ. Pə taya pulu tɔɔ, Yuta nyɔma pɛkaya í kuyɔ. ² Yuta nyɔma acima wɛna pa yaa si coka acima tɔ a wɔsaa. ³ Ilɛna í newaa tɔm-ɛ si: Kɔli cənɛ na ɲ polo Yuta na nyá ifalaa na tɔma nna n laki tɔ tɔtɔ. ⁴ Ye yulu caa si pá nyəmi-ɛ u ɲmɛsəɣi í tɔma. Ye n laki tɔma anəɣi mpɔ ilɛ, yele na yɔlaa tɔna nyi-ɲ mɛɛ.

(⁵ Pə taya pulu, Yesu newaa mayamaya ná tá mu í tɔm tɔtɔ.) ⁶ M'pɔɔ Yesu cɔ-we si: Pə ta mayata-m na pɔcɔ. Ama ye mɛ, paa pɔlee pə maya-mɛɣɛ. ⁷ Pə taya pulu, antulinya nyɔma taa kaa kraana-mɛ. Ama pa taa kraana má. Mpi tɔ, ma hólɔɣi si pa kɔlapɔtu fei teu. ⁸ Mu kra tənaya acima. Ye ma, ma kaa polo. Pə taya pulu, pə ta mayata má.

⁹ Yesu tɛma-wɛɣɛ heeluyɔ ke mpɔ ilɛna inɛ í saali Kalilee.

Yesu ke coka acima taa

¹⁰ Yesu newaa kɔma na pá kra acima tɔɔɔ, ilɛna Yesu mayamaya polo. Ama í ta yele si nɔɣɔɔ í nyi, í pola ɲmɛlav ké. ¹¹ Yuta nyɔma pɛkaya-ɛ acima wee taa, na pá tɔɲna tɔmaya pɔsuyɔ si: Ilɛ leɣɛ í wee?

¹² Halɛ samaa wɛlɔtaya Yesu tɔm ke pa taa pa tike ke sɔsɔm. Lɛlaa si: Yulu kupaɲ ké. Lɛlaa si: Aai, í ké yulɔtusulu ké. ¹³ Paa na mpɔ Yuta nyɔma sɔɣəntu tɔɔ nɔɣɔɔ taa yɔɔtəɣi tɔfoo.

14 Pə kəma na acima haɣa heku, ilena Yesu polo na í sɔv Isə təsɛɛle taa na í seɣesəyi. 15 Ḿpóyú pə lapa Yuta nyéma ke piti, na pá təŋ si: Isənaɣa pə lapa na í nyi pə tənaya mpɔ pəcɔ́ i ta la ceu?

16 Tənaya Yesu cə-we si: Nti ma seɣesəyi isəntə tə, ma ta lu-təyi kɔlupu. Ama wei i tila-m tə inɪ i huləna-m-ti. 17 Ye wei i sɔla Isə luɣu nyəntu tənuyɔ, pɔntu tike ka nyəna si ma kɔseɣesətu luna Isə kin yaa ma maɣamaya ma kanɣante ke ma lakəna. 18 Wei i lakəna i kanɣante tə, i maɣamaya i sam ke i pɛekəyi. Ama wei i pɛekəyi i tillu sam, pɔntu nté tampana tu, pəpətu fei i kin. 19 Ntəŋ Moisi hula-meɣe Isə seɣe kəsəsutu təna na? Pəcɔ́ paa mə taa kɔlɔm u tənəyi-ti. Anha, na í caa í kɔ-m suwe?

20 Ḿpóyú samaa cəwa Yesu si: N nyəna aləɣaa ke? Awe caa i kɔ-ŋ?

21 Tənaya Yesu cəwa si: Pə taya pulɔ, wule təlɪ ma lapa təmle səsəle natəlɪ na piti kpa mə təna. 22 Moisi ná tu-meɣe pɛlɔyɔ, (pəyele pə ta tu keɔ Moisi kin ke pə lunaa. Ama hatoo mə caanaa caanaa kin ké,) na paa kɔyakɔ kɔheɣeɣu wule í pɛləyi pəyaya ké. 23 Ye í pɛləyi pəyaya ke kɔheɣeɣu wule si pə taa kəɔ na í yəki Moisi kəsəsutu. Pepe təɔ ké má waa yɔlɔ pilimile təcu ke kɔheɣeɣu wule na mu mu-m na pááná? 24 I taa nyənəyi təɔ tike. Ama í tənəyi tampana na pəcɔ́ í yəɣətəyi.

Yəlaa lakɪ Yesu na piti

25 Yosalem nyéma narəli pa yəɣətaya si: Pə taya wei pa pɛekaya si pa kɔyi təɣəle? 26 I nyənɪ ílé i məlaa na í yəɣətəyənə-we na u nyənəna pulɔ, na pá suma. Isu tá səsaa mpe pa tənə pa taa si i ké Mesii keɛ yaa? 27 Tə nyəmə si waatu wei Mesii ká kəɔ tə, nəɣəɔ u nyənə i tɛ. Təfə ye pə kaasa inɛ ilɛ, tə nyəmə ílé i təlule mɛɛ.

28 Yesu tənəna seɣesəyi ke ḿpóyú Isə təsɛɛle taa, ilena í pəəsɪ-we na nəɣə səsaya si: Mɛ si í nyəma-m, na í nyəmə ma təlule yaa? Aai, ma ta kəɔ ma maɣamaya ma kəntɛ se. Ama wei i tila-m tə i wɛɛ na i ké tampana tu. Ilɛ mə ta nyəmɪ-i. 29 Ama ma, ma nyəma-i, pə taya pulɔ təɔ, i kin ke ma lunaa, na inɪ i tilina-m.

30 Yəlaa luɣu lapa si pá kpa-i, ilɛ nəɣəɔ ta tu niŋ ke i təɔ, i wule ta tata tə pə təɔ. 31 Paa na mpɔ samaa inɪ i taa pəyale mu Yesu təm na pá tɛ pa taa. Haləna pá tənə si: Mesii i kəma i ká la piti təma na a kəlɪ inɛ i nyəna na?

Pa tila filisinaa si pá kpa Yesu

32 Pə kəma na Falisanaa nu nti samaa miitiyi Yesu təɔ tə, ilena pá na kətəlaa səsaa pá tili filisinaa si pá polo pá kpa-i. 33 Tənaya Yesu təma si: Pə kaasa-m wɛɛ naalɛye mə heku ké, ilena má məli wei i ka tila-m tə i kin. 34 I ká pɛeki-m í kaa na-m. Pə taya pulɔ, í kaa pəsi na í kəɔ timpɪ maa wɛɛ tə.

35 Tənaya Yuta nyéma pəsa təma si: Leye Yesu ká polo na tə kaa na-i? I ká polo Yuta nyéma mpa pa yawa na pá polo tuu Kələeki acalɛ taa tə pa kin na í paasəna Kələeki nyéma yaa isəna? 36 Ye pə taya mpɔ, ntiyilɛ i yəɣətəyi mpɔ si: Tu pɛeki-i tə kaa na-i? Tə kaa pəsi na tə polo timpɪ i ka wɛɛ tə?

Weesuyɔ lɔm pusi təm

37 Acima kɔyakɔ kantəkaya nyənku ŋku kɔ ke kɔyakɔ səsəɔ tə kɔ wule, Yesu sənə isə na í kpaali si: Ye ləkətu í wəna wei, pɔntu í kəɔ ma kin na í nyəɔ. 38 Wei í mu ma təm weesuyɔ lɔm pusi ká lukəna i taa na pə kpen, isu pa yəɣətuyɔ Isə Təm taa tə.

39 (Mpa pa mu Yesu paa kəɔ pá hiki Isə Feesuyɔ ŋku tə, kɔ təm ke i yəɣətaya. Mpi tə, waatu inɪ Isə Feesuyɔ taa kənta. Pə taya pulɔ, Yesu taa svta i teeli taa tə pə təɔ).

Samaa fayav ke pa taa pa tike ke Yesu təɔ

⁴⁰ Samaa inu i taa yɔlaa nu mpu, ilena pá tɔ si: Inɔɔɔle Isɔ kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ wei tɔ.

⁴¹ Ḿpɔ́yɔ́ lɔlaa si: Mesii ké. Na lɔlaa náá tɔŋ si: Kalilee ke Mesii ká luna? ⁴² Isɔ Tɔm takɔlasɔ taa wee si: Mesii ka wee Tafiiti lɔlɔyɔ taa tɔ ké. Pɛtɔlɛhem timpi Tafiiti ka wee tɔɔ i ká luna.

⁴³ Ḿpɔ́yɔ́ samaa faya Yesu tɔɔ. ⁴⁴ Pa taa lɔlaa luyɔ lapa si pá kpa Yesu. Ama nɔɔɔlɔ ta tɔ niŋ ke i tɔɔ.

Falisanaa sɔsaa larɔkpɔsɔŋ

⁴⁵ Ḿpɔ́yɔ́ filisinaa mɔla kɔtɔlaa sɔsaa na Falisanaa pa kin na pɛle pá pɔɔsi-wee si: Pepe tɔɔ ké í tá kɔna-i?

⁴⁶ Tɔnaya filisinaa cɔwa si: Tuu tɔ yulɔ nɔɔɔlɔ i ta yɔɔɔtɔta isu inu. ⁴⁷ Ḿpɔ́yɔ́ Falisanaa pɔɔsa-wee si: I kpɛnna-me na í puyusi tɔtɔɔ? ⁴⁸ Wulee í keesa tá sɔsaa yaa Falisanaa taa nɔɔɔlɔ na pɔntu tɔŋɔyi-i? ⁴⁹ Samaa wei i ta nyi Moisi kusɔsutu ke mpu tɔ, sɔntɔ nyɔma ké.

⁵⁰ Falisanaa taa lelɔ wei pa yaa si Nikotem na í ka pola Yesu kin ke ahoɔ tɔ, ílé i tɔma-wee si: ⁵¹ Anu i nyɔmá si, ta kulapɔtu taa pɛ fei si tɔ ku yulɔ tɔm ke mpu, na tɔ tá caya na tɔ nu pɛ tɔna na tɔ cekɔna mpi i wakɔlaa tɔ.

⁵² Ḿpɔ́yɔ́ Falisanaa cɔwa Nikotem si: Sese Kalilee nyɔma mpeyele na nyaya? Wiili Isɔ Tɔm taa na ní ná, tuu tɔ Isɔ kuyɔɔɔtutu telɔsulɔ nɔɔɔlɔ ta tenta luw na Kalilee se.

[⁵³ Pɛle pɛ waali ké pa yawa na paa wei í mɔli i tɔyaya.

8

Alɔ wasaŋkali tɔm

¹ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu ná kpa Olifinaa puyɔ. ² Tɛv fema ilena í kulɔ lɔŋ ke tanan tɛe na í mɔli Isɔ tɔsɛɛle taa na samaa tɔna kɔɔ i kin. Ilena í caya na í seyeɔɔyi-wee. ³ Tɔnaya Isɔ Tɔm seyeɔlɔlaa na Falisanaa pa kɔna-i alɔ nɔɔɔlɔ wei pa kpɔlaa na í laki wasaŋkalɔtu tɔ. Ḿpɔ́yɔ́ pa sɔŋsa-i samaa hekɔ taa. ⁴ Ilena pá tɔ Yesu si: Taca, tɔ kpɔla alɔ inɛ inu na í laki wasaŋkalɔtu. ⁵ Moisi yɔɔɔta i kusɔsutu taa si, alɔ í lapa mpu pɛ taka, tɔ yaya-i pɛe na tɔ ku-i. Nyá ná we?

⁶ Pa nyɔpa Yesu ke tɔm ke kɔnyɔpɔ ke ḿpɔ́yɔ́ si pá hiki timpi paa tɔna-i taali tɔ. Ama Yesu lunɔaa na í ŋmaana mpɔle ke ate. ⁷ Pa tɔŋna-i pɔɔsuyɔ ilena í kulɔ na í tɔ-wee si: Mɔ taa wei i nyɔmá si tuu tɔ i ta lata isayatu, pɔntu í caali-i pɔle lɔyɔ.

⁸ Ilena Yesu tasa lunuyɔ na í ŋmaa ate. ⁹ Waatu wei pa nu tɔm tɔne ilena, pá suv lɔlɔyɔ ke kulɔm kulɔm. Pɛ kraɔaɔ sɔsaa na pɛ polo piya tɔ. Halɔ pɛ kɔɔ pɛ yele Yesu tike na alɔ inu, na í sɔŋa tɔnaya tam. ¹⁰ Yesu kɔma na í kulɔ ilena í tɔm-i si: Alɔ nyá, nyá yɔlaa mpe pa wele? Ntɔŋ nɔɔɔlɔ ta la-ŋ pulɔ? ¹¹ Ilena alɔ cɔ si: Nn Taca. Yesu cɔ-i si: Tɛe, ma tɔtɔ ma kaa yɔɔɔti si pá la-ŋ pulɔ. Ama taa tasa isayatu ké.]

Yesu ké antulinya kɔkɔ

¹² Ḿpɔ́yɔ́ Yesu mɔla i seyeɔyɔ taa si: Ma wee ké isu kɔkɔ ŋka ka naa yɔlaa tɔ. Ye wei i tɔŋɔyi-m, kɔkɔ ŋka ka kɔŋna weesuyɔ tɔ kaa naa-i na í tɔŋ. I kaa fei sɔkɔpɔyɔ taa ké nɔɔhɔle ke paa pɛcɔ tɔta.

¹³ Tɔnaya Falisanaa tɔma-i si: Isu n keesuyɔ nyá ti tɔm ke mpu tɔ, pɛ feina nyɔyɔ se.

¹⁴ Ḿpɔ́yɔ́ Yesu cɔ-wee si: Paa ma keesɔyi ma ti tɔm, tɔ we tampana tɔɔ. Pɛ taya pulɔ, ma nyɔmá timpi ma luna tɔ, pɛcɔ ma nyɔmá timpi ma puki tɔ. Ama mɔ ta nyi ma tɔlile, pɔyele í ta nyi ma tɔpote. ¹⁵ Mɔ huuki yulɔhuule ke yem ké. Ama ma ilɛ maa huuki nɔɔɔlɔ tɔm ke ma taa. ¹⁶ Ilɛ paa ma tu huɔwa, tampana tɔɔ ké. Pɛ taya pulɔ, ma fei ma tike tɔ se: Ama má na ma Caa wei i tila-m tɔɔ. ¹⁷ Pa ŋmaawa

mə kʊsəsutv takəlası taa sı: Ye yəlaa naale ləsa aseeta kulvm, pa aseeta ɪni ɪ we tampana. ¹⁸ Ma, ma yəɣətəɣi ma ti təm na ma Caa wei ɪ tila-m tə, ilé ɪ yəɣətəɣi ma təm ke mpv tətə.

¹⁹ Mpróyú Falisanaa pəɔsa Yesu sı: Leye nyá Caa ɪni ɪ we?

Tənaɣa Yesu cə Falisanaa sı: I ta nyi má, pəyele ɪ ta nyi ma Caa. Ye í ka nyəma-m, í ka nyəma ma Caa tətə.

²⁰ Yesu yəɣətə təm tənɛɣe ɪ seɣesuyv taa ké Isə təsəele taa ké kʊcəɔɔɔ tətʊle cəɔ. Na nəɣəlv ta kra-ɪ, ɪ wʊle ta tata tə pə tə.

Yesu təpote

²¹ Mpróyú Yesu tasa-weɣe heeluyv sı: Ma təkki na í ká pəkki-m. Ama í ká sı mə ɪsəyətʊ taa. Mpi tə, í kaa pəsi na í polo timpi ma puki tə.

²² Tənaɣa Yuta nyəma təma sı: I ká kv ɪ ti, yaa ɪsənaɣale ɪ təɣi sı tá kaa pəsi na tə polo timpi ɪ puki tə?

²³ Mpróyú Yesu təma Yuta nyəma sı: Mə ké atə nyəma ké. Ama má, ma ké ɪsətaa tv. Mə ké antulinya ɪne ɪ nyəma. Ama má tá ké antulinya ɪne ɪ nyəɣ. ²⁴ Pə təɔ ɪnəɣi ma heeliɣi-mə sı, í ka sı mə ɪsəyətʊ taa. Ye ɪ ta tisi sı tampan ma we, í ká sı mə ɪsəyətʊ taa. ²⁵ ɪlena pá pəɔsɪ-ɪ sı: ɪle n tu ké aweɣe təkpeɣe?

Tənaɣa Yesu cə Yuta nyəma sı: Ma ké wei ɪ təm maa heela-mɛɣe hatoo kancaalaya tə. ²⁶ Ma wena təm paɣale nti maa yəɣətɪ mə təɔ na nti maa hʊɔna-mə tə. ɪle wei ɪ tila-m tə ɪ ké tampana tv, na nti ma nu ɪ kin tə, tə tike ke ma heeliɣi antulinya taa.

²⁷ Pa ta cəkəna sı Tacaa Isə təm ke ɪ heeliɣi-we. ²⁸ Tənaɣa Yesu təma-we sı: Waatv wei í ká kraasɪ Yʊlv Pəyaya má ɪle, waatv ɪnəɣi í ká nyi sı, maɣale wei ɪni tə. Na í ká nyi tətə sı, maa laki pʊlv na ma maɣamaya ma kanɣante. Ama nti Tacaa Isə seɣesa-m təɣə ma laki. ²⁹ Wei ɪ tila-m tə ɪ we ma waali, ɪ ta ye-le-m ma tike. Mpi tə, ɪ luyv tɛɛ nyəntv ke ma laki.

³⁰ Yesu yəɣətə mpv ɪlena paɣale mʊ-ɪ.

Yoma na kasayampiya təm

³¹ Mpróyú Yesu heela Yuta nyəma mpa pa mʊ-ɪ tə sı: Ye í tənəɣi ma təm ke teu, í ká pəsi ma ɪfalaa na tampana. ³² Na í ká nyi tampana, na tampana anɪ a ká cəna-mɛɣe mə yomle taa.

³³ Mpróyú pəle pa cə-ɪ sı: Tə ké Apəlaham lʊlvɣv ké, nəɣəlv taa kra-tuyv yomle ke paa pəcə. ɪle pəpe cəpʊ ke n təɣi sı pɪ cə-tv?

³⁴ Tənaɣa Yesu cə-we sı: Tampana ke ma heeliɣi-mə yoo, maa cəsəɣi, wei ɪ laki ɪsəyətʊ tə, pʊntv pəsa tə yom ké. ³⁵ Na yom ná we saɣa ké, ɪ fei cele. Ama təyaya pəyaya ná we tam. ³⁶ ɪle ye Pəyaya má ma heta-mə, mə yomle təma tampana təm ké. ³⁷ Ma nyəma sı í ké Apəlaham lʊlvɣv nyəma te. Paa na mpv, í pəkəɣi ma kuyv. Pə taya pʊlv, í kisiɣi ma kʊseɣəsətv. ³⁸ Nti ma Caa ná hʊla-m təɣə ma yəɣətəɣi, na mu laki nti mə caa ná heela-mə tə.

³⁹ Mpróyú Yuta nyəma cə-ɪ sı: Aai tá caa kele Apəlaham. Tənaɣa Yesu cə-we sı: Ye tampana í ka ké Apəlaham piya, ɪsəntə í ka lakaya Apəlaham kulapʊtv mɛɛ. ⁴⁰ Anɪ tampana nna ma nu Isə kin tə, a tike ke ma heela-mə, pəcə paa na mpv í caa í kv-m təkpeɣe. ɪle Apəlaham ná taa la mpv. ⁴¹ Mə caa kulapʊtv ke í laki.

Tənaɣa Falisanaa cə Yesu sı: Tə ta ke apalaa naale piya se. Ama ta Caa ke kulvm ké, ɪnəɣəle Isə.

⁴² ɪlena Yesu tə Falisanaa sı: Ye tampana, Isə ka ké mə Caa, í ka səɔla-m. Mpi tə, ɪ kin ke ma lɪnaa, na ɪ kəntə ke ma kəma. Ma ta kəɔ ma maɣamaya ma kəntə. Ama ɪni ɪ tilina-m. ⁴³ Pə taya pʊlv təɔ ké u cəkəɣəna ma kuyəɣətʊtv, u caa tə nuw ke paa pəcə təɣə. ⁴⁴ Mə Caa kele ɪləɣəv, na ɪ luyv nyəntv ke mə səɔla lapv. Hatoo

kancaalaya ilé i ké yulokulo ké, u caa tampana tɛɛyɔv ke paa pɛcɔ. Pə taɣa pulv, i maɣamaɣa i ta ke tampana tu tɔ pə tɔɔ. Waatu wei i yɔɣɔtɔɣi pɔpɔtu tɔ, i tɛnaɣale tɛna. Mpi tɔ, i maɣamaɣa i ké pɔpɔtu, na pɔpɔtu tɛna caa ké. ⁴⁵Ye ma, tampana ke ma yɔɣɔtɔɣi. Pə maɣamaɣa pə tɔɔ ké u muɣi ma tɔm. ⁴⁶Mə taa awe pəsəɣi na í hólí ma tɔpəntələ? Tɔv, na ma tu yɔɣɔtɔɣi tampana tɔ, pepe tɔɔ ké u saɲ muɣv? ⁴⁷Wei i ké Iso nyəɲ tɔ, pɔntu nukí Iso Tɔm ké. Ama mə tá ké Iso yəlaa napəli, na pə tɔɔ inəɣi u tu nukí.

Yesu Yɔɣɔta Apələham tɔm

⁴⁸Tənaɣa Yuta nyəma cɔ-i si: Pə taɣa isəntɔ tɔɔ ké tu tɔma si n ké Samalii tu, pɛcɔ n hii alɔɣaa? ⁴⁹Mpɔɣú Yesu cɔ-we si: Ma ta hii alɔɣaa ke paa pɛcɔ. Ama ma Caa ke ma seeki. Na me, mu nyənəɣi-m yem təkpaataa. ⁵⁰Pə taɣa isu má pɛəkəɣəna ma maɣamaɣa ma teeli ke ma ti. Nɔɣɔlv tɔɣvna-m teeli na í haaki-m tampana. ⁵¹Tampana ke ma heeliɣi-me yoo, maa cəsəɣi, ye wei i təkəɣi ma tɔm, pɔntu kaa si.

⁵²Tənaɣa Yuta nyəma tɔma Yesu si: Pənɛɣele tɔ nyəma təkpaataa si n ké ilɔɣəhilu. Apələham səpa, na Iso kuyɔɣɔtvu teləsəlaa náá si tɔtɔ, ilena náá tɔɲ si, wei í tɔka nyá tɔm pɔntu kaa si? ⁵³Ta caa Apələham ná səpa, ye mpv nyá hvv si n kəla ilɛɣele? Iso kuyɔɣɔtvu teləsəlaa maɣamaɣa ná səpa tɔtɔ. Ile n nyənəɣi nyá tɔɣi we?

⁵⁴Mpɔɣú Yesu cɔwa si: Ye maa tukayana ma tɔɣi teeli, ilɛ ma teeli inɛ i taa ké pulv se. Ama ma teeli tɔlv nté ma Caa, wei mə tɔɲ si i ké mə Iso tɔ. ⁵⁵Pəyele inəɣi í tá nyi. Ama má nyəma-i. Haləna ye ma kpɛɛsaa si ma ta nyəmi-i, ma pəsə pɔpɔtu ke teitei isu meɣe. Ama ma nyəma-i, na ma tɔɲəɣi i kvheelitu na má laki. ⁵⁶Mə caa Apələham lanɲle naa hulvma teu. Pə taɣa pulv tɔɔ, i teelayaa si i ká ná ma kəntɛ. Na i tu na-tɛ, na pə heesi i lanɲle ke teu.

⁵⁷Tənaɣa Yuta nyəma cɔ-i si: Nyá pusɛ ná ta tu tata nule na naanvwa na n tɔɲ si n tɛma Apələham ke nav na?

⁵⁸Mpɔɣú Yesu cɔ Yuta nyəma si: Tampana ke ma heeliɣi-me yoo, maa cəsəɣi tuu na pɛcɔ pá lɔli Apələham tɔ, ma wee ké.

⁵⁹Tənaɣa pa kpaɣa pɛe si pa yakí-i. Ama Yesu ɲmelaa na í lu Iso təsɛele taa.

9

Yulv wei pa lɔləna yulvmtv tɔ

¹Yesu tɛɛkaya ilena í ná yulv wei pa lɔləna yulvmtv tɔ. ²Mpɔɣú Yesu ifalaa pɔɔsa Yesu si: Tacaa, apalv inɛ inɛ i lapəna isayatu yaa i caanaa na pá lɔli-i mpv?

³Tənaɣa Yesu cɔ-we si: Pə ta ke isu inɛ i lapəna isayatu yaa i caanaa. Ama pə lapa mpɔɣú pɛcɔ Iso toma nana nti i ka lapí-i tɔ tɔ kin. ⁴Pə nəɣəsəna tɔ laki wei i tila-m tɔ i tɔma ke ilim taa. Pə taɣa pulv, ahoo caa yuyv, ilɛ tɔmlɛ kaa wee pəsɔyɔv tɔtɔ. ⁵Kuyɛɛɲ wei i taa ma we antulinya taa cəne tɔ, maɣale kəkə ɲka ka naa yəlaa tɛna tɔ.

⁶Yesu tɛma mpɔɣú yɔɣɔtɔyɔv, ilena í tɔ ntaɣama ke atɛ, na í lá teeliya, na í taa yulvm inɛ i isɛ. ⁷Na í tɔmi-i si: Polo na n saɲ nyá isɛ ke Silowee lule taa. (Hətɛ tənɛ tɔ hvwee wee si: Pa tilaa.)

Yulvm polaa na í saɲ i isɛ, ilena í məli na í naaki təcɛɛɛi.

⁸Mpɔɣú yulvm cɔlv nyəma mpa paa nyəma-i ləɲ si i ké pala latv tɔ, pa tɔma si: Pə taɣa inɛ inɛ i ka cakayana na í laki pala?

⁹Lɛlaa si inəɣi.

Lɛlaa si: Aaɛ pə taɣa inɛ, i nəɣəsəle ké.

Ama apalv inɛ i cɔwa si: Ma maɣamaɣa ké.

¹⁰Tənaɣa pa pɔɔsa-i si: Isənaɣa n lapa na nyá isɛ anɛ a kuli?

¹¹ Μρύγύ ι ε-ωε σι: Apalu wei pa yaa si Yesu tɔ, inɪ ι lapəna tɛliya na í taa ma ise, na í tɔ-m si má polo Silowee lule taa na má san ma ise. Ma polaa na ma san, ilena má suu nav.

¹² Tənaɣa pa pəsa-ι σι: Leye apalu inɪ ι wee? Ilena í ε-ω σι: Ma ta nyi.

Falisanaa pəsuɣu ke yulm waav tɔm

¹³ Μρύγύ pa kraɣa wei inɪ ι ka ké yulm tɔ na pá pona-ι Falisanaa kiɲ. ¹⁴ Pə taɣa pulv, kuyaku kuhɛsuɣu wule ke Yesu lapa tɛliya na í kulina apalu inɪ ι ise.

¹⁵ Pə tɔ inɪ ι maɣamaɣa ke Falisanaa ná lɛla-ι pəsuɣu ke isəna pə lapa na ι ise kuli tɔ. Ilena yulm ε-ωε σι: Tɛliya ke ι taa ma ise, ilena má san na pəne má naaki.

¹⁶ Tənaɣa Falisanaa taa lɛlaa ná tɔma σι: Pə taɣa Isə kiɲ ke apalu wei inɪ ι lakɪ mpv tɔ ι lunaa. Mpi tɔ, u təɲəɣɪ kuyaku kuhɛsuɣu kiɲ.

Lɛlaa σι: Ye ι ka ké isayav isənaɣa ι ka pəsa na í lá piti tɔma ane a takanaa ke mpv?

Hali pá caɲ pa faɣa pa taa pa tike.

¹⁷ Μρύγύ Falisanaa tasa yulv wei ι ise pə kula mpv təɣɔ pəsuɣu σι: Na nyá huuki suweye apalu wei inɪ n təɲ σι ι kula nyá ise tɔ ι tɔ? Ilé ι ε-ωε σι: I ké Isə kuyəɣɔtɔv teləsulv ké.

¹⁸ Ama Yuta nyəma mpe pa ta mv-ti σι apalu inɪ ι ka ké yulm ké na ι ise kuli, haləna pá kəna ι caa na ι too. ¹⁹ Na pá pəsi-ωε σι: Ntəɲ mə pəɣaɣa ke inɛ inəɣɪ təkpeɲ na? Pəcɔ́ í təɲ σι í lɛla-ι na yulm tɔ ye? Təv, ilɛ isənaɣa pə lapa na í naaki pəne?

²⁰ Μρύγύ ι nyəma ná ε-ωα σι: Tə nyəma-ι σι tá pəɣaɣa ke-ι. Pəcɔ́ tə lɛla-ι na yulm tɔ. ²¹ Ama tə ta nyi isəna pə lapa na kaɣana í naaki tɔ. Pəyele tə ta nyi wei ι kula ι ise tɔ. I maɣamaɣa ι ta ke pəɣaɣa, í pəsi-ι ι ká heeli-mɛɣe isəna pə lapa tɔ.

²² Yulm nyəma ná yəɣɔta mpv, mpi tɔ, pa see Yuta nyəma. Pə taɣa pulv, Yuta nyəma ka pɛela nəɣɔ σι, ye wei ι tɛma ι taa na í tisi σι Yesu ké Mesii, paa ləsi pɔntv ke pa təkotile taa. ²³ Pə tɔ ké ι nyəma ná tɔma σι: I maɣamaɣa ι ta ke pəɣaɣa, í pəsi-ι.

²⁴ Μρύγύ Falisanaa tasa apalu wei ι ka ke yulm təɣɔ yaav na pá tɔm-ι σι: Ama na Isə tɔ yəɣɔtɪ tampana. Tə nyəmá apalu inɛ ι tɔ σι ι ké isayav ké.

²⁵ Tənaɣa apalu inɪ ι ε Falisanaa σι: Ma ta nyi σι ι ké isayav yaa ι ké kupaɲ tɔ. Ama kulm tɔv tike ke ma nyəmá σι, maa ké yulm na pəne pə taa ma naaki.

²⁶ Ilena pá pəsi-ι σι: Pepeɣe ι lapa-ɲ? Isənaɣa ι lapa na pəcɔ́ nyá ise kuli?

²⁷ Μρύγύ ι ε-ωε σι: Ma tɛma-mɛɣe heeluɣu na í tá mv. Ilɛ pepe tɔ ké í caa í tasa-təɣɪ nuw? Yaa mə caa í sɔsi ι ifalaa tɔ tɔtɔ?

²⁸ Tənaɣa Falisanaa tvv-ι na pá tɔ σι: Nyá kəna yulv inɪ ι ifalv. Ama ta ké Moisi ifalaa ké. ²⁹ Tə nyəmá σι, Isə yəɣɔtəna Moisi. Ama pə kaasvɣu yulv inɪ tɔ, tə ta tu nyəm ι təlule.

³⁰ Μρύγύ apalu inɪ ι ε-ωε σι: Ama nti tə we piti təɣɔle σι, mə tá nyi ι təlule, pəyele ι kula maɣa ma ise. ³¹ Tə nyəmá σι Isə u mvɣɪ asayaa nəsi. Ama wei ι tvɣɪ-ι teeli na í lakɪ ι luɣu nyəntv tɔ, pɔntv nəɣɔ ke ι mvɣɪ. ³² Tuu tɔ, tə ta nuta σι nəɣɔlv kula yulv wei pa lɛləna yulm tɔv tɔ ι ise. ³³ Pə tɔ ké ye apalu inɛ ι taa ké Isə nyəɲ ι taa pəsi na í la pulv.

³⁴ Μρύγύ Falisanaa ε yulm σι: Hatoo pa lɛlvɣu nyá tɔ, isayav tike ke nyá nyəmá, na nyaa caa n seɣesi ta na?

Ilena Falisanaa təɣəni-ι pa Isə təsɛle taa.

Ise nyəma səkrɛtvɣu

³⁵ Μρύγύ Yesu nuwa σι pa təɣəna yulm inɪ, ilena í kəɔ́ í suli-ι na í pəsi-ι σι: N mv Yulv Pəɣaɣa tɔm na? ³⁶ Tənaɣa yulm ε-ι σι: Taca, huli-m wei pa yaa mpv tɔ na má mv.

³⁷ Μρύγύ Yesu tōma si: N na-i mee, i mayamaya kee ma wei ma yōgōtōgōna-η isəntō tō. ³⁸ Ilena yolum tō si: Taca, ma mōwa. Na í lunji-i ate.

³⁹ Μρύγύ Yesu tōma si: Ma kōma antulinya taa cəneye si ma faki tampana nyōma na tasəkəle nyōma, na mpa paa naaki tō pá ná, na mpa pa naakaya tō pá yolumi.

⁴⁰ Falisanaa napəli paa we tēna na pá nukī tōm nti, Ilena pá pōsi Yesu si: Pə kpehna tá, tá ké yolumaa tōtō?

⁴¹ Μρύγύ Yesu cə Falisanaa si: Ye tampana í ka ké yolumaa, í taa wena isayatu. Ama isu i tōnyu si í naaki tō, pə tōo ké mə isayatu we tam.

10

Heeη kaləkv tōm

¹ Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəyi, wei í yela heeη kaləkv nōnōgō ke sounav na í ηmaana tiili tōo na í sūv tō, pūntv ké ηmulv na wakəllv ké. ² Ama wei i tōngōgōna nōnōgō na í sūv tō, pūntv nté tiikulu. ³ Nōnōgō tanlv tōlōyi-i na í sūv. Heeη nyōmá i nōgō. I kaləyi i heeη həla ke kolum kolum na í lukəna-i awalī.

⁴ Waatu wei i tēη i heeη inī i tōnaya lunav tō, Ilena í tēe-i nōgō na heeη naa tv i waali. Pə taya pūlv, i nyōmá i nōgō tō pə tōo. ⁵ Ama ye kpai tv, i kaa tōη ílé, halī i ká se-i səsəm ké. Mpi tō, i ta nyi kpai nyōmá nōsi tō se.

⁶ Yesu keesa-weye təne inī. Ama pa ta cekəna tō hūwee.

Yesu kəna tiikulu kupaη

⁷ Μρύγύ Yesu tasa yōgōtaya si: Tampana ke ma heeliyi-me yoo, maa cesəyi. Mayale heeη kaləkv ηkv kv nōnōgō. ⁸ Pa tēna mpa pa laala-m kōnte tō, paa ké ηmulaa na wakəllaa ké, heeη ta tu nuna-we. ⁹ Mayale nōnōgō, wei í tōηna ma tōo na í sūv, pu ya i nyūyū. I ká sūvki na í luki, na í hikiyi nyutv kōpantv. ¹⁰ Nmuluyū na lentuyū na wakəlvuyū tōo tike ke ηmulv ná kōη. Ama ma kōmāya si ma heeη í wee alaafəya taa ké tam tōpəkeee.

TILLAA TƏMLƏ

Kütülvü

Tillaa Təmlə takəlaya wəna isü salav wei i kaya Laapaalənaa na Pəli-wə pa kümaḡmaasi həkv taa tə. Ka taa ké pa kəesəyi-tuyv isəna Yesu Kilisiti Isə səelaa caala Yuta nyəma taa na piitimnaa taa tə.

Yuta nyuyv nyəma na Lom nyəma pa tu kancaalaya Isə səelaa ke wahala ke səsəm. Pəli ka ké wahala tulaa mpe pa taa ləlv wei Isə layasa tampana layasuyv tə si i kpaali Laapaali Küpaḡ ke piitimnaa ləlaa. Takəlaya ḡke ka kəesa-tu tətəyə Pəli cəənav ke Laapaali Küpaḡ ke tətə taa.

Isəna pa faya Tillaa Təmlə takəlaya tə:

Feesuyu Naḡḡtu taḡuyv, titite 1

Aseeta nyəma ke Yosalem taa, titite 2-7

Aseeta nyəma ke Yuta na Samalii taa, titite 8-12

Pəli təmlə, titite 13-28

Feesuyu Naḡḡtu ka tii tillaa səsaa tə

¹ Ma yulv Teufili, ma takəlaya kancaalaya nyəḡka taa ma kəesa mpi mpi Yesu caala lapv tə, na nti nti i seḡesa pə krayav kancaalaya, ² na pə suna küyaḡku i kpa isə tə. Na pəcə Yesu kpa isə tə, i ka heelina Feesuyu Naḡḡtu toḡ ke mpi i caa si yəlaa mpa i ləsa si i tillaa tə pə la tə. ³ Yesu səm waali i lukaya i tillaa tə, na i hóləḡəna-weyə yaasinaa paḡalə taa si i fema. Hali küyeyḡ nule taa təcu ké Yesu lukaya i tillaa tə na i laki-weyə Isə Kawulaya waasv. ⁴ Mpyəy küyakv nakvli Yesu na i tillaa pa cayaa na pə təḡna təyəv. Təḡaya i heela-wə si: I taa hatələna Yosalem. Ama i keḡna mpi Taca ka təma si i ká ha tə, kücəəv ḡku kü təm ma heela-mə tə. ⁵ Mpi pə tə tə, lom mayamaya ke Yohaani naa səna yəlaa ke Isə lom. Ama ye me ilə, pu la wəe naale tə Feesuyu Naḡḡtu mayamaya ke paa kəli na pə sə-mə.

Yesu kpa isə

⁶ Mpyəy Yesu na mpa paa kota mpv tə pa pəsa-i si: Taca, ye mpv pəneyelə n ká tayani lseyeli kawulaya ḡkəyə küsuyv na?

⁷ Təḡaya Yesu cə i na mpa paa kota mpv tə si: Pə taya si mu nyəna küyeyḡ yaa waatənaa mpa Taca mayamaya suna i toḡ tə se. ⁸ Ama küyaḡku Isə Feesuyu Naḡḡtu ka tii mə tə tə, i ká hiki toma na i hólí pə təna mpi i nana mə isəpee tə pə tampana ke Yosalem, na Yuta, na Samalii pə tətənaa təna taa. Haləna pə polo pə tala antulinya tənasi təna təpai.

⁹ Yesu təma mpyəy yəḡəuyv, iləna pə kpaasi-i isə na pə nyənəyi-i mpv. Haləna pulvpu isü ḡmuntuyv kəə pə takı i tə, pa ta tasa-i nav.

¹⁰ Yesu kpa isə na i tillaa wəe na pə təḡna nyənuyv təpiḡḡ ke mpv, ilə pa tuta apalaa naaləyə pa cələḡəle na pə suu wontu kühvləmtv. ¹¹ Na apalaa mpe pə pəsi tillaa si: Kalilee nyəma mə, pepe tə ké i səḡaa na i nyənəyi isə ké mpv? Yesu wei pə ləsa mə həkv na pə kpaasi-i isə ké isəntə tə, i ká tə na i məli mpyəy teitei isü i na-i na i kpaaki isəntə tə.

Matiyasi məla Yutaasi lonte

¹² Mpyəy tillaa küla tuḡ wei pa yaa si Olifinaa tə i puyv ḡku kü kin paa wəe tə na pə məli Yosalem. Puyv ḡku na Yosalem pə fəi pooluḡ. Pə ta kəli kiloməstəli külvəm. ¹³ Pa talaa, iləna pə kpa pa isətaa kutuluyv ḡku kü taa paa svəkaya tə. Mpa pa svəkaya təna təḡəle Piyəe, na Yohaani, na Saaki, na Antəli, na Filipv, na Tomaa, na Paatelemii, na Matiyee, na Aləfe pəyalv Saaki, na Siməḡ wei i ké mpa pa ləkaya si pa muyi pa tətə tə paa ləlv tə, na Saaki pəyalv Yuti. ¹⁴ Pa təna pa

kotaya təntəmle ke tam na pá sələməyi Iso. Pa taa ka we alaa napəli, na Yesu too, na Yesu newaa.

¹⁵ Kuyeyey inu i taa, kuyaku nakuli yəlaa kotaa, halı pa tala isu yulonyəy nınuwa na hiu (120). İlena Piyee kuli na í səy i taapalaa mpe pa heku na í tó si: ¹⁶ Ma taapalaa me, təm nti Iso Feesuyu Nanjtu ka tu Tafiti nəyə taa na í yətəti, na té we Iso Təm takəlaya taa ké Yutaasi wei i tee Yesu kpalaa ke nəyə tó i təm tó, pə wee ké si tu la. ¹⁷ Yutaasi inu i ka ké ta taa lel, na tá na-i tu krenta təmle tənə tə taa.

¹⁸ Apalu inu, waatu wei i tema tetu yaru na i tulum liyitee anı tó, i polaa na í hoti tə taa ké i nəyə tó, na i lotu tui, na i taa lotu ya na té ηmaa. ¹⁹ Təm tənə tə yeka Yosalem nyəma tənə kin, haləna pá ha tetu ntəyi hətə na pa te taa si: Akeletama. Caləm tetu ke pa yaa mpv na pa te taa. ²⁰ Pa ηmaa Yontu takəlaya taa si:

I təyaya í təkı kaav.

Nəyəlv í taa kusı-ke.

Na ləntı tətó si:

Nəyəlv í ləeti i lonte.

²¹⁻²² Ye mpv pə wee si mpa pa tənaya-tuyv waatu wei tá na Tacaa Yesu tə cəkaya tetvnaa tó, pa taa nəyəlv í səəsi tá tó, na tá na-i té hólı Tacaa Yesu səpv na í fe tó pə tampana. Puntv inu i ká wee wei kuyeyey tənə i ka we tá waalı ké pə krayav Yohaani səv Yesu ke Iso lvm tó, haləna kuyanjku pə ləsa-i tá heku na pə kraasi-i isə tó.

²³ Mpyúyú pa ləsa yəlaa naale, Yosəefv wei pa yaa si Paasapası na pá cuyusi-i si Yutusi tó, na Matiyası. ²⁴ İlena pá sələmı si: Tacaa, nyá nyəmna yəlaa lotunaa, hólı-tuyv yəlaa panə pa naale pa taa wei n ləsa si í la tillu, ²⁵ na í paasəna təmle nte Yutaasi yelaa na í tee i nyəjku tó.

²⁶ Tənaya pa tó tətə na pə kra Matiyası, na í səəsi tillaa naanvwa na kulvm inu i tó.

2

Feesuyu Nanjtu tiu

¹ Mpyúyú pə tala Pentakənta acima wule, ilena Iso seela kotı pa tənaya təntəmle. ² Pə tasaa ile, kəkəte natəli, isu heelim sə səəm makuyv tó, luna isətaa keke, na té nyaləna təyaya ηka ka taa paa we mpv tó. ³ Mpyúyú pulvrvnaa lu pa tó na pə nəyəsəna isu kəkə nsəma. İlena pulvrvnaa mpe pá ya na pá caya paa wei i tó ké kulvm kulvm. ⁴ Tənaya Feesuyu Nanjtu haya pa tənə pa taa təmmam, na pá svv piitim ləmpı təm yəyətuyv, na nti Feesuyu tv pa taa tó ntəyi pa yəyətaya.

⁵ Pə pamna mpa pa tənəyi Iso mpaav ke teu tó pa luna antulinya tənə taa na pá we Yosalem ke waatu inu. ⁶ Yəlaa mpe pa nu kəkəte nte tə tən, ilena pá kotı sə səəm. Mpyúyú pə lapa-weye ha, pə taya pulv, paa wei i nukaya Iso seela yəyətəyənə i te taa. ⁷ Tənaya pa kra nəəsi na pə la-weye piti, na pá tó si: Isu Kalilee nyəma tike yəyətəyənə isəntó. ⁸ İle pə lapa isəna na paa tá taa wei í nukı pa yəyətəyənə i te taa? ⁹ Anı tá taa cənə mpa pa luna Paati tetu tó pa wee, Metii na İlam pə nyəma ná wee, Mesopotami nyəma ná wee, na Yuta na Karatəəsi pə nyəma, na Pəy nyəma na Asii tetu nyəma, ¹⁰ Filicii na Pamfili pə nyəma, na İcipiti nyəma na Siləeni cəlo Lipii tetu həyəlvuyv ləjku nyəma, na pə kaasa leləa mpa pa luna Lom tó. ¹¹ Yuta nyəma siyisiyi wee, na pə kaasi mpa pa svv Yuta nyəma Isəsele ke kusv tó, na Kələeti nyəma na Alapv nyəma. Paa na mpv pa tu keesəyi Iso təma sə səəna təm na tá təmnəa waanı waanı taa, na tə nukı tá tənə.

¹² Pə təmsa pa tənə, pa ta nyı nti paa yəyətı tó. İlena pá pəəsəyi təma si, təm tənə ntiyile mpv? ¹³ Ama leləa ná wəyā-we, na pá tó si svlvv pına-we.

Piyee waasv

14 Tənaɣa Piyee na tillaa lelaa naanuwaa na kolum inɪ pa kulaa na pɑ səŋ ɪsə. Ulena Piyee yəɣətəna samaa na nəɣə səsaya si: Ma Yuta nyəma me, na mpa me mə kəma Yosalem ke kəkəm tə, í tɔ ŋkraŋŋ na í cəkəna teu ke nti ma heeliyi-me tə. 15 Pə taya solum kuyuna yəlaa pane inɪ ɪsu í huukɪ tə. Pə taya pulv tə, pə kəla tanaŋ. 16 Ama nti ɪsə kuyəɣətutv teləsulv Soweeɪ ka yəɣətə tə, nti tə mayamaya tə lakəna saŋa.

17 ɪsə yəɣətə si:

Nti maa la kuyeeŋ kantəkaya nyəŋ taa təɣəlv.

Maa tisi ma Feesuyu ke yəlaa təna tə.

Mə pəyalaa na mə pəelaa ká na nti

tu la cele tə na pɑ yəɣətɪ.

Pu hólí mə ifepiya ke təmnaa na pɑ nana pa ɪsəpee.

Na mə kəkpatəlaa ká toosi toosee.

18 Tampana tə, maa tisi ma Feesuyu ke ma təmle nyəma,

apalaa na alaa nyəma, pa tə kə kuyeeŋ inɪ ɪ taa.

Paa ná nti tu la cele tə na pɑ yəɣətɪ-tɪ.

19 Maa la kəkəlv nyəmnaa ke hatoo ɪsətənvɣv taa,

na piti təma ke ate.

Caləm na kəkə na nyəsɪ səsənsɪ ká nyala.

20 Ilim ká si təkpitii.

ɪsətv ká sɛɛ ɪsu caləm.

Pə təna pu la mpu na pəcə pə tala

Tacaa kuyaku səsəŋkv teeli nyəŋkv ŋkv.

21 Pə na pə mpu tə yəlaa təna mpa

paa yaa Tacaa hətə tə paa tvli-tɪ.

22 ɪseyeli nyəma me, í nu nti ma heeliyi-me tə. Nasaleti Yesu kə yulv wei ɪ

səsəntv ɪsə hólá-me təɣə. Pə taya pulv, Yesu niŋ ke ɪsə lapəna piti təma na səɣəntv

təma na ɪsə kəkəlv nyəmnaa mpa ɪ hólá mə hekv taa tə. ɪsu mə mayamaya í nyəm

pə təna tə. 23 Na yulv inəɣi ɪsə kraɣaa na í cele-me ɪsu ɪ ka huv ɪ taa na í tɔ pə

pəle si ɪ ká la tə. Ama mə kv-ɪ, mə yelina na yəlaa asayaa kamɪ-ɪ səm tesika tə.

24 Ama ɪsə yəka səm toma na í feesi-ɪ. Pə taya pulv, pə fei si səm í lapɪ-ɪ pulv cəkəka.

25 Tampana, Tafiiti yəɣətə Yesu inɪ ɪ təm ke mpu si:

Ma naakaya Tacaa ke tam kə ma cəlvɣv.

ɪ ka səŋa ma waali kə si má taa selina pulv.

26 Pə tə kə ma laakali caya təntəmle ke teu,

na laŋheele kuyv-m ma yəɣətaya taa.

Paa ma kə yulv na maa si tə,

ma cayana tselvɣv.

27 Pə taya pulv tə,

ɪsə nyá n kaa lə-m yem kə atətəle taa.

N kaa yelev si nyá yulv má má tu səŋ

paa pəcə mayamaya.

28 N hula-m weesuyu mpaan.

N ká wee ma kiŋ na í hvləsəɣi ma laŋle ke teu.

29 Apalaa me, í yelev má tvləsi-meɣe tá ləŋce Tafiiti təm təcɛɛɛ si, ɪ səpa na pɑ

pimi-ɪ, na ɪ pəlaav we tá hekv ke haləna saŋa. 30 Tafiiti inɪ ɪ ka kə ɪsə kuyəɣətutv

teləsulv kə na í nyəmá teu si, ɪsə ka təma nti na tuunav si ɪ ká lapɪ-ɪ tə pu la. Səsi

Tafiiti ləlvɣv taa tɔ nəɣəlv ká təɣəna kawulaya ŋka Tafiiti inɪ ɪ ka təɣaa tə. 31 Hatoo

ləŋ Tafiiti nawa mpi pu te na pə la tə. Pə tə kə ɪ yəɣətə Mesii səpv na í fe tə pə

təm si:

Pa ta lə-ɪ yem kə atətəle taa.

ɪ ta tu səŋ paa pəcə mayamaya.

³² Yesu wei inı ı təm ma yəğətəyi isəntə tə, Iso feesa-ı, na tá təna tə nana tá isəpee təkəlekele. ³³ Iso kusa ı nyuyı na í cayası-ı ı kəñkəñ taa. İlena í kpaɣa Feesuyı Nanñtu, wei ı ka təma sı ı ká ha tə, na í cəle-ı. Na Feesuyı Nanñtu inəyi Yesu tisa tá təna tá tə, na í təñna nav na nuw ke isəntə. ³⁴ Pə taya isı Tafiti mayamaya ná kpa isə se. Ama paa na mpı ı yəğətəyi sı:

Tacaa Iso heela ma Səsə sı:
Caya ma kəñkəñ taa.

³⁵ Haləna má kəna nyá kolontunaa,
na ń loosi nyá nəəhe ke pa tə.

³⁶ Pə wee sı İseyeli yəlaa təna ká nyı teu təkpatəyi sı, Yesu wei í kama səm tesika tə tə, inəyi Iso lapə Səsə na Mesii.

³⁷ İseyeli nyəma nu təm tənə İlena pa lanja pəsi səsəm, na pá pəsı Piyee na tillaa İlela sı: Ta taapalaa me, isənaya pə wee sı tı la İle?

³⁸ Tənaya Piyee cə-we sı: İlə mə isayətı na í layası hıwee, na pá yaa Yesu Kilisiti hətə na pá sənə paa mə taa wei kə Iso lım, na pə husı mə isayətı. İlena í hiki Iso kucəu səsəu ŋku kə kə Feesuyı Nanñtu tə. ³⁹ Pə taya pulı tə, mə na mə piya na hatəlaya nyəma ke Iso təma sı ı ká ha, í tu laalaa na í yaa wei te, İle ı hikaa kə.

⁴⁰ Mıpúyú Piyee tasa İseyeli nyəma ke təm payale ke heeluyı tətə, nti tu sənə-we na tə səsı-weye apalıtı tə. Səsi, í ləsi mə təyi yəlaa letaa panə pa taa na í tılı-tı.

⁴¹ Mıpúyú İseyeli nyəma taa yəlaa tuutuuma mu Piyee təm na pá sə-weye Iso lım. Kuyanku, mpa pa suv Iso seev tə, pa nyəñ tala isı iyisi tooso (3000). ⁴² Pa isələ ka seena tillaa kuseyəsətı ke nuw, na pa tənaya təma na lanñhulmle ke səsəm. Pa təkaya təntəmlə ke tam, na pá puki Iso sələmuyı pu sə nəğəlv.

İso seelaa cakəle

⁴³ Tillaa lakaya piti təma na Iso kəkəlv nyəmnaa, na pə kpa paa wei kə səğəntı.

⁴⁴ Iso seelaa təna ka wəna nəğə kulımaya, na pa krentaya mpi mpi pa wəna tə.

⁴⁵ Pa pəetaya pa tətənaa na pa wontunaa na pá kotiyi pə liyitee ke təntəmlə, na pá caala pa taa wei pa waasəna-ı. ⁴⁶ Pa təna paa kotaya paa ifemle nteye Iso təsele ke Iso sələmuyı pu sə yulı. Ye pa saa-weye pa teesi taa, təntəmlə ke pa kotiyi na pá təkı. Lanñhulmle ke pa təkayana pa təğənəsi, na pa taa hətəna təma. ⁴⁷ Na pá sañ Iso, na yəlaa təna lanja heena-we. Paa kuyanku Tacaa səsaya pa kpekəle tə kə mpa mpa pa nyəñ pə yapa tə.

3

Kaakalaya hika nəəhe

¹ Mıpúyú kuyaku nakulı Piyee na Yohaani pa pukaya Iso təsele ke ilim kpiluyı sələmuyı. ² Apalı nəğəlvuyı pa lıləna kaakalətı, na pá pukina-ı na pá sukı Iso təsele səsəle nəñəğə ŋka pa yaa sı Cañəm Nəñəğə təğə paa kuyaku ŋku sı í sələməyi Iso təsele taa suvlaa ke liyitee. ³ İ nawa Piyee na Yohaani pa suvki Iso təsele taa, İlena í sələmı-we sı pá ha-ı pulı. ⁴ Mıpúyú Piyee na Yohaani pa nyəna-ı tərıñ. İlena Piyee təmı-ı sı: Paasəna cənə.

⁵ Tənaya kaakalaya paasəna-weye teu, na ka teelayaa sı paa ha-keye pulı.

⁶ Mıpúyú Piyee təma-ke sı: Ma feina liyitee sı maa ha-ñ. Ama maa ha-ñ mpi ma wəna tə. Na Nasaleti Yesu Kilisiti ton taa kulı na ń tə.

⁷ İlena Piyee siisi na í təkı kaakalaya na niñ ntəğəñ, na í kusı. Tənaya kaakalaya nəəhe na ka nəcɔwası kpa ton ke kpaakraa. ⁸ Mıpúyú ka kulaa təhapa na ká tii ka nəəhe tə, na ká səñ təye na ká niki təntə, na ká na tillaa səsaa pá krentı na pá suv Iso təsele taa. Na ká təñ na ká ŋmaaləyi na ká sañ Iso. ⁹ Samaa təna ná ka təntə na ka Iso sam. ¹⁰ Pa kəma na pá cəkəna sı ŋke ka cakayana Iso təsele Cañəm Nəñəğə kın na ká sələməyi liyitee, İlena səğəntı na piti la-we na isəna ka hika nəəhe tə.

Piyee waasu ke Iso taseele taa

¹¹ M'p'og'oo kaakalaya nke ka nyonna Piyee na Yohaani ke tam. M'p'og'oo piti kra samaa ke sosom, ilena pa wati Piyee pa taa ke sakaya sosoya nka pa yaakaya si Salomoni sakaya to ka tee. ¹² Piyee na mpu, ilena i to samaa si: Iseyeli yelaa me, pepe taa ke apalu ine i kuluyu to pe ceki ma laja? Na pepe taa ke i nyenayi-tu isu ta mayamaya ta ton yaa ta Isaseele teu napeli pa yelina na apalu ine i ton? ¹³ Apalaham na Isaaka na Yakaru pa Iso, wei i ke ta caanaa caanaa Iso to, i kusa i tamle tu Yesu nyuyv. Ama me ma tu-ti tononaa nin taa. Pae pa waali Pilati luyu lapa si i yeki-ti to, ma tayanna kisuyu. ¹⁴ I kisa yulu kupari tampana teli inu, na isayav kpitikpiti ke i soolaa na i selami Pilati si i tuli-meye ile. ¹⁵ M'p'og'oo pa lapa na i yele na pa ku weesuyu halu. Ama Iso na feesa-ti na te nana ta isapee. ¹⁶ Yesu inu i mayamaya i ton taa na ta temnav ke-ti yelina apalu ine i kulaa. I nyema-ti na inu i senna ma sentaa sento. Ta temnav ke Yesu yelina apalu ine i wena i ti tamammam na ma tana i naaki mpu.

¹⁷ Tu, ma nyema me, ma nyema tu si ma na ma sosaa i taa cekana togo i lapa Yesu inayi mpu. ¹⁸ Ie tom nti Iso yelaa na Iso kuyogotutu teloselaa tana kraali hatoo lon taa, si i Mesii ka togo kunyeh to, nti inu to mayamaya ke i yelaa na te la. ¹⁹ Pa to to, i lo ma isayatu na i layasi huwee, na i pasena Iso to. Ilena ile i tayani ma towakellena. ²⁰ Ie Taca ka ha-meye kuyeh wei i taa pu waasi-me to, na i kana Mesii wei i ka lisa hatoo lon na i su-me to. Mesii inayele Yesu. ²¹ Ama pa wee ke si Yesu Kilisiti i caya isataa, halena pe tala waatu wei paa tayani pa tenaya kufam pasuyv, isu Iso ka tem yeluyu ke hatoo lon na i kuyogotutu teloselaa kupama yogoti to. ²² Halu Moisi mayamaya na yogota i tom ke mpu si: Taca ma Iso ka kana-meye Iso kuyogotutu telosulu nyalu wei i we isu ma, na i ka wee ma mayamaya ma piitim tu, na i ka ton to tana nti i ka heeli-me to. ²³ Ye wei i ta nuna Iso kuyogotutu telosulu inu, paa lasi puntu ke Iso yelaa taa na pa ku-ti. ²⁴ Iso kuyogotutu teloselaa mpa pa tana pa yogota pa krayav Samiyeli na i waali nyema pa loona nke ka tenaya mpu to, pa yogota kuyeh ine inu i tom. ²⁵ Mpi Iso ka toma si i ka ha na Iso kuyogotutu teloselaa nmaa pa tom to, meye i toma si i ka la. Halu ma tom ke Iso ka yogota saa wei i na ma caanaa caanaa paa su tamaya noosi to. Waatu inayi Iso toma Apalaham si: Nyapa to ke ma la ate yelaa tenaya kupantu. ²⁶ Pa to ke Iso lisa i tamle tu to, ma colog i laalena-ti konav. I kana-meye-ti m'p'og'oo si i la-meye kupantu, si i layasi-me na paa wei i yele i yaasi isayav.

4

Pa yaa Piyee na Yohaani ke nanyi

¹ Piyee na Yohaani pa tonna samaa ke yogotanav ke mpu, ilena katelaa na Iso taseele tanlaa nyuyv tu na Satusee nyema pa tala. ² M'p'og'oo pa sala-we. Pa taya pulv tillaa sosaa naale na seyesaya samaa si Yesu fema. Mpu to setaa ka te na pa fe. ³ Tenaya Yuta nyema kra-we na pa teki-weye salaka, si pe fema ile paa cekana. Pa taya pulv, saa inu to pu tema taanuyv. ⁴ Paa na mpu mpa pa nuwa Piyee faaci to, pa payale muwa. Halena mulaa mpe pa taa apalaa tapa isu iyisi kakpasi (5000) ke mpu.

⁵ Tev fema, ilena Yuta nyema sosaa na nyuyv nyema na Iso Tom seyeselaa sosaa, pa koti Yosalem. ⁶ Pa krayav isu katulu soso Ana, na Kayifi, na Yohaani, na Aleksanteli-weye mpu na katulu soso luyv nyema tana. ⁷ Ilena pa lasi tillaa sosaa na pa kana-weye pa heku taa, na pa pasu-we si: Mpi inu i lapa sento to, awe heela-me si i la mpu? Na awe ton taa ke i tu lapona mpu?

⁸ Tenaya Feesuyu Nanhtu ton kulena Piyee na i to-we si: Tu, tetu sosaa na nyuyv nyema me, ⁹ sana pa pasayi-tuyv kupantu nti to lapa kaakalaya to to tom, na isena

tə lapa na ká kuli tɔ. ¹⁰ Ile pə wɛɛ si í nyi tɔm ntəyi mə təna. Iseyeli yəlaa təna í nyi-ti tətɔ si, Nasaletɪ Yesu Kilisiti wei í kama sɔm tesika tɔɔ na Isə feesi-ɪ tɔ, ɪ ton taa ké yulɔ inɛ ɪ hika ɪ ti na í naa-ɪ mə hɛkɔ taa ké isəntɔ. ¹¹ Na Yesu inɪ ɪ tɔm kɛ pa ŋmaawa Isə Təm taa si:

Nmalaa mɛ, í ka lɔwa pələ nte tɔ,
 n̄tɛ tɔ pəsəna ntɛyɛ kite tɛɛ pələ sɔsɔlə.

¹² ɪ tike təkɔŋ ɪ yakəna yəlaa nyɔɔŋ. Pə taya pulɔ, hətɛ tənɛ tɔ paasi, lɛntɛ fɛi antulinya təna taa nte Isə hula yəlaa si tɔ yaa-tɛ na pə ya tá nyɔɔŋ tɔ.

¹³ M̄pɔyú kotuyɔ sɔsaa mɛ pa nawa isəna Piyɛɛ na Yohaani pa yɔyɔtəna apalɔtɔ tɔ, ilɛna piti kpɔ-wɛyɛ sɔsɔm. Pə taya pulɔ, pa mayamaya pa nyəmá si Piyɛɛ na Yohaani pa ké yəlaa kɛ yem ké, pa ta la ceu nɔyɔlɔ. Ilɛna pá tɔɔsi si paa ké Yesu təŋlaa. ¹⁴ Pəcɔ yulɔ wei ɪ ka hika ɪ ti tɔ, ɪ səŋa pa isəntaa təna. Ile pa ta nyi nti paa yɔyɔtɔ tɔ. ¹⁵ Ilɛna kotuyɔ sɔsaa tɔ Piyɛɛ na Yohaani si pá lu təhɔlɛ taa. Pə kaasa mɛ ilɛna pa niki tɔ saawala. ¹⁶ Si: Isənaya tii lana yəlaa panɛ inɪ? Pə taya pulɔ, Yosalem yəlaa təna tɛma nyəm si mɛ pa lapəna piti təmle sɔsɔlə tənɛ, pəcɔ pə fɛi tu kpɛɛsi. ¹⁷ Ile tii kisina-wɛyɛ tɔpɔlɔpɔlɔ si ye pa tasa nɔyɔlɔyɔ Yesu hətɛ tənɛ tɔ tɔm heeluyɔ paa na. Pə taa kɔɔ na tɔ tɔm sɔɔsi yav kɛ yəlaa taa.

¹⁸ M̄pɔyú kotuyɔ sɔsaa yaa Piyɛɛ-wɛ, na pá kisina-wɛ tɔpɔlɔpɔlɔ si pá taa tasa Yesu hətɛ n̄tɛ tɔ tɔm yɔyɔtɔyɔ yaa sɛyɛsɔyɔ kɛ paa fəŋ mayamaya.

¹⁹ M̄pɔyú Piyɛɛ na Yohaani pa cɔ kotuyɔ sɔsaa mɛ si: Mə mayamaya í mayasi-təyi mə taa na í na. Pepe kəla teu kɛ Isə isəntaa? Mɛyɛ tɔ se yaa Isə? ²⁰ Ama nti nti tá nuwa na tɔ nana ta isɛ tɔ, ta kaa pəsɪ na tɔ su tɔ yɔyɔtɔyɔ.

²¹ M̄pɔyú Kotuyɔ sɔsaa mɛ pa ta nyi isəna mpi paa la Piyɛɛ-wɛ tɔ. Ilɛna pá tasa-wɛyɛ kpaaɔyɔ kɛ teu na pá yeɛ-wɛ. Pa ta hiki mpi pə tɔɔ paa hɔ pa ŋkpaŋyɔ tɔ. Mpi pə tɔɔ tɔ, yəlaa təna saŋaya Isə ké pə təna mpi pə lapa mpɔ tɔ pə tɔɔ ké. ²² Apalɔ wei inɪ piti təmle lapa na í hiki alaafəya kɛ mpɔ tɔ, ɪ lɔlɔyɔ pusɪ ka kəla nule.

Isə sɛɛlaa sələmvyɔ

²³ Kotuyɔ sɔsaa yela Piyɛɛ na Yohaani ilɛna pá tɛɛ kpakpaa kɛ pa taapalaa kiŋ, na pá kɛɛsi-wɛyɛ tɔ təna nti kətəlaa sɔsaa na nyɔyɔ nyəma pa yɔyɔtaa tɔ. ²⁴ Pɛɛ pa nu-təyi mpɔ, ilɛna pa təna pá səlɛmɪ Isə si: Hai, Taca, nyá lapəna isətaa na atɛ na tɛŋku na pə təna mpi pə wɛ pə taa tɔ. ²⁵ Nyá yelina na Feesuyɔ Nanŋtɔ tɔ nyá təmle tɔ ta ləŋcɛ Tafiiti nɔyɔ taa ké tɔm na í yɔyɔtɔ si:

Pepe tɔɔ ké piitimnaa cɔka pə taa na kalampaani ké mpɔ?

Pepe tɔɔ ké yəlaa ná paasəna nɔɔhɛɛ tɛɛ

kuuu kɛ yem ké mpɔ?

²⁶ Atɛ awulaa sɔsaa kɛla tɔɔŋ.

Tɛtɔ təkəlaa ná pɛɛla nɔyɔ

na pá kuli Taca na ɪ Mesii pa tɔɔ.

²⁷ Tampana tɔɔ, Helɔti, na Pəŋsi Pilati, na muɔlaa, na Iseyeli piitim nyəma pa pɛɛla nɔyɔ kɛ nyá təmle tɔ nanŋ tɔ, wei n ləsaa si í la Mesii tɔ, ɪ tɔɔ ké ɪcatɛ tənɛ tɔ taa. ²⁸ Mpi tuu ləŋ nyá toma taa n nəkaa na n̄ mayasi na n̄ su tɔ, pə mayamaya kɛ pa lapa təkɛɛ. ²⁹ Taca, pənɛntɛ nyəni kpaaɔyɔ mpi pa kpaaɔ-tɔ na isələ kɔsɛɛmlɛ tɔ, na n̄ yeɛ na nyá təmle nyəma tá tɔ heeli nyá tɔm na tu nyəŋna pulɔyɔ paa pəcɔ. ³⁰ Tɔ nyá niŋ na kɔtəntɔnaa hikiyi alaafəya, na n̄ yeɛ na yəlaa naaki nyá kəkəɔ nyəm na nyá piti tɛma kɛ nyá təmle tɔ nanŋtɔ Yesu ton taa.

³¹ Tillaa tɛma sələmvyɔ, ilɛna lonte nte tɔ taa paa kotaa tɔ tɔ seɛ. M̄pɔyú Feesuyɔ Nanŋtɔ ton kuləna pa təna. Ilɛna pá sɔv Isə Təm heeluyɔ na paa nyəŋna pulɔ.

Isə sɛɛlaa taləyi pa tənaya pa wɛnav

³² Iso seelaa kpekəle təna ka kaa lotu na ləmayasəle kələmtəle kə təkpataa. Pa taa nəyəlɔ taa fayəsəyi na í nyənəyi í kowenam isu í tike í nyəm. Ama pa nyənaya pə təna mpi paa wena təyɔ isu pa təna pa nyəm. ³³ Tillaa kəesayaa Tacaa Yesu fem təm na apalɔv kə, na Iso ká we pa təna pa waalı kə teu. ³⁴ Pa taa nəyəlɔ taa laɲ pɔlv. Pə taya pɔlv təɔ, mpa paa wena tetvnaa yaa tɛsɪ tə pa pɛtayaa kə na pá kəɲna pə liyitee, ³⁵ na pá cələyi tillaa. Ye pə caala wei pa waasəna-ı.

³⁶⁻³⁷ Mpu ını pə yelina Lefii tu nəyəlɔ, wei pa yaakaya sı Yosəefv na pá lɔla-ı Sipili tə, í pɛeta í tetv natəli na í məɲna pə liyitee na í cəla tillaa. Inəyi tillaa ka cuyusaa sı Paanapası. (Apalɔv halv kə pa yaa mpv na pa tɛ taa.)

5

Ananiyası na ı alv Safila pa təm

¹ Mpróyú apalɔ nəyəlɔ ílé, pa yaa-ı sı Ananiyası, na ı alv sı Safila. I pɛeta pa tetv natəli na ı alv wena pə nyəm. ² I tɛma pɛetvɔv, ılena í faya liyitee taa na í su. ılena í pona wena a kaasaa tə, na í cəla tillaa na ı alv wena pə tənaya mpv pə nyəm. ³ Tənaya Piyee pəɔsa-ı sı: Ananiyası pepe təɔ kə Satanı hika-ɲ mpróyú katatəlaya, na ń kaası nyá təyi tetv nti n pɛeta tə tə liyitee, na ń puɣusi Feesuyv Naɲɲtu? ⁴ N taa pɛetəta-tı tə, nyá tetv kə mɛɛ. Na n tu tɛma-təyi pɛetvɔv tə, awe tı liyitee, pə taya nyá? ıle ısənaya pə lapa na ń paası na ń mayası nyá taa na ń la yaası ısayav ıne ı taka? Iso kə ń puɣusaa pə taya yəlaa se.

⁵ Ananiyası nu təm tənə ını, ılena í hoti na í sı. Mpróyú pə lapa pa təna mpa pa nu təm tənə ını təyɔ keniɲa nakəli pə tu fɛı. ⁶ ılena ifepiya kulı na pá takı-ı puvvɔv na pá pona-ı pim.

⁷ Pə lapa laasaya ısu kaləfunaa tooso, ıle Ananiyası ını ı alv svvwayale. Ama ı ta nuta nti tə tɛma lapv tə. ⁸ Mpróyú Piyee pəɔsa-ı sı: I pɛeta mə tetv nti tə tə liyitee tənayalɔ? Heeli-m.

ılena Ananiyası alv cə sı: Anəyələ mpv.

⁹ Tənaya Piyee yəyɔta-ı sı: ısənaya mə lapa na í krentı na í paası na í hv sı í mayasəyi Tacaa Feesuyv Naɲɲtu sı í naa ı waalı? Nyəni, mpa pa pima nyá paalv tə pa tɛma kəntɛ, mpɛyɛle nənəyɔ tɛɛ. Paa tɛsɪ nyaya tɛɛnav.

¹⁰ Tənaya Ananiyası alv ını ı hota Piyee nəɔhɛɛ tɛɛ kə kpakpaa na í sı. Ifepiya svvwa, ılena pá mayana ı səpa. ılena pɛle pá kraya-ı na pá polo pá pimi-ı ı paalv kəɲkəɲ taa. ¹¹ Mpróyú təm nti tə lapa Yesu seelaa kpekəle təna na mpa pa nu-tı tə pa tənaya keniɲa nakəli pə fɛına.

Piti tɛma payale təɲna lapv

¹² Tillaa lapa Iso kəkəlv nyəm, na piti tɛma payale kə yəlaa hɛkv taa. Iso seelaa təna kotaya Salvməɲ sakaya səsaya tɛɛ. ¹³ Samaa puɣulaya-wɛyɛ pə tu fɛı, paa na mpv yulv kpaı tu kə yem nyanayana pa taa svv. ¹⁴ Ama apalaa na alaa samaa mpa pa mukaya Tacaa təm na pá səsəyi iso seelaa kpekəle təɔ tə, pa nyɔɔɲ təɲna hukuyv kə səsəm. ¹⁵ ılena yəlaa náá svv kutəntvnaa kə lunav, na pá husı-wɛyɛ katonaa na nyaaləɲ təɔ kə hapɛɛ nəɔsı, sı ye Piyee tɛkəna təna, ı ıleemvɔv mayamaya tu tokina kutvkinav kə pa taa lɛlaa. ¹⁶ Yəlaa samaa lukayana Yosalem cəlv acalɛɛ taa na pá kəɲna kutəntvnaa na mpa aləyaa cəsaya tə, na pa təna pa hikiyi alaafəya.

Tillaa təyɔ konyəɲ

¹⁷ Tənaya ısəsɛmle kpa kətɔlv səsə kə səsəm kə tillaa təɔ, na ı kiɲ cayalaa təna mpa pa kə Satusee kpekəle nyəma tə. Haləna pá hv sı paa kulı pa təɔ. ¹⁸ Mpróyú pa kpa tillaa na pá təkı-wɛyɛ timpı pa təkəyi samaa təna tə. ¹⁹ Ama Tacaa ıɔtaa

tillu nəyəlv kəma ahoə taa na í tóli saləka nənəəsi, na í ləsi tillaa. Uəna í heeli-we si: ²⁰ I polo İso təseəle taa təkəa na í keəsi samaa ke layasuyv mpaəv kəne kv təm.

²¹ Məpəyú tillaa lapa nti isətaa tillu heela-we tə. Pa kula tanəñ ahula tēe na pá polo İso təseəle taa na pá niki waasv lapv.

Tənaya kətvlv səsə na i kin çayalaa təna pa kota Yuta Kotuyv səsəəv nyəma. Uəna pá tili si pá ləsi tillaa ke saləka taa na pá kəna. ²² Waatv wei filisinaa ná tala saləka taa tə, pa ta mayana-we. Uəna pele pa məli kprakpa na pá heeli hvule səsaa mpe si: ²³ Tə talaa na tə mayana saləka nənəəsi kaləsa mpv təkəñkəñ, na tanlaa náá səña pa təsəñlənəa ke nənəəsi təna. Ama tə tula nənəəsi, ilə nəyəlv fei pə taa.

²⁴ İso təseəle tanlaa nyuyv tv na kətəlaa səsaa pa nu mpv, iləna tillaa məkuyv mpv pə tv-weye piti ke teu. Haləna pa ta nyi mpi təm tənə tii təna tə. ²⁵ Tənaya nəyəlv ná lu yem na í heeli-we si: I nawaa, mpa inı í ka tv saləka tə, pa wəna nteye İso təseəle səsəəle taa na pá lakı yəlaa ke waasv.

²⁶ Məpəyú tanlaa nyuyv tv inı na i yəlaa pa polaa na pá kəna tillaa təheə. Pə tayə pulv təə, paa wəna yəlaa səçəntv si pá taa kəə pá yoo mpeye pēe.

²⁷ Tanlaa nyuyv tv tana tillaa, iləna pá sənıi-weye təhvule taa, na kətvlv səsə svv-weye təm pəəsvv. ²⁸ Tənaya i təma-we si: İsu tə kisina-me təsayasaya si í taa tasa apəlv inı i təm ke yəçətvuyv ya? Na pepeyele í lapa isəntə? I yasa mə seyeəsvv nte Yosalem icatə təna təmam, na í caa í məñna i səm təm nte ta nyəəñ taa.

²⁹ Ntəna Piyēe na tillaa ləlaa pa cə kətvlv səsə si: Pə wēe si İso ké tə se, pə tayə yəlaa. ³⁰ Ta caanaa caanaa İso feesa Yesu wei inı mə kama tesika təə na í sí tə.

³¹ İso kusa i nyuyv na í çayası-i i kəñkəñ taa, na í lapı-i wuləv na waasvlv səsə, si pə la na İseyeli nyəma layası təntə na İso husı pa isayətv. ³² Tə ké pə təna mpi pə lapa mpv tə pə aseeta nyəma. Pə tayə tá tike. Ama tá na Feesuyv Nanñtv wei İso ha mpa mpa pa nukəna-i təçə.

³³ Kotuyv səsəəv kotilaa mpe pa nu mpv, iləna pa páána huu səsəm, haləna pa caakaya pa kv tillaa səsaa. ³⁴ Ama pa taa ka we Falisa nəyəlv wei pa yaa si Kamaliyēe tə, i ké pa İso Təm seyeəəlv səsə, na yəlaa seekaya-i. Məpəyú i kulaa na í səñ hvule taa, na í tə si pá ləsi tillaa na awalı təə na pəćó. ³⁵ Uəna í heeli kotilaa si: İseyeli nyəma me, í la laakalı na mpi í caa í la yəlaa pəne tə. ³⁶ Matəñ wulənaa taa ké Teutası kulaa na í nyəni i ti isv yvlv nəyəlv, na yəlaa isv nasəle (400) təñ i waalı. Məpəyú pa kv-i, na mpa pele pa təñaya i waalı tə pá ya ñkanka, na pə təna pə saalı yem. ³⁷ İlə i waalı ké Kalilee tv Yutaası ná kula kukəlvuyv waatv, na í tənıi yəlaa kəpıñ ke i waalı. Ama pa kv ilə tətə, na pə yası pa təna mpa pa təñaya-i tə.

³⁸ Pə təə ké pənente ma heeliyi-me si, í taa paasəna yəlaa pəne inı pa təm tətə. I yele-we na pá tēe. Pə tayə pulv təə, ye yəlaa kin ke pa kookalı na pa təma lunaa, pı saalı ké. ³⁹ Ama ye tampana İso kin ke pə lunaa, í kaa pəsi na í la-weye pulv. I la laakalı, pə taa kəə na í yəona İso.

Məpəyú kotilaa mv Kamaliyēe təm. ⁴⁰ Uəna pá yaa tillaa na pá həkı-we, na pá heeli-we si: Yesu təm í taa tasa mə nəəsi taa ké lıw. Uəna pá yele-we si pá tēe.

⁴¹ Məpəyú tillaa lu kotuyv taa na lanñhvlmle kuyv-we isv İso tvna-we na í yele na pá ná konyəñ ke Yesu təə tə. ⁴² Paa ifemle nte, pa ta heəsi Yesu wei i ké Mesii tə i Laapaalı Kəpañ heeluyv, na waasv lapv ke tēe si taa na İso təseəle taa.

6

Yəlaa naatosompəçəlaya ləsvv

¹ Waatv inı i taa Tacaa təñlaa təñna səsəsvv. Məpəyú pə lapa təməya ke Yuta nyəma mpa pa yəçətəya Kələeki təm tə na tətə Yuta nyəma pa hekv, si tətə Yuta nyəma u paasəçəna mpe pa leelaa ke teu ke paa ifemle nte tə təçənaaya taluyv taa. ² Tənaya tillaa naanvwa na naale inı i kota Tacaa təñlaa kpekəle təna na pá

yaasi na i layatv. Haləna Icipiti wulav nana-i kufəneε kpaav, si i nyənəyi Icipiti tetv təna na i mayamaya i təyaya pə tə. ¹¹ M'p'og'og' nyəgəsi anaam lu Icipiti na Kanaan pə tetv təna taa. Pu haŋa teu ké təkəŋkəŋ haləna ta caanaa caanaa mpe pá pəeki mpi paa təgə tə na pá kpisi. ¹² Pə kəma na Yakərv nu si təgəna pəe we Icipiti, ilena i kusi tá caanaa caanaa mpeye təm kancaalaya nyəm na i tili. ¹³ Pa kəma na pá məli təm naale nyəm, ilena Yosεεfv lá na i taalvnaa nyəm-i. Na pə lapa tətə na Icipiti wulav səsə mayamaya náá cəkəna i piitim. ¹⁴ M'p'og'og' Yosεεfv tila i caa Yakərv na i nyəma təna waali na pá kə. Pa we yvlonyəŋ nutoso na naanvwa na kakpası. ¹⁵ M'p'v pə lapəna Yakərv nana Icipiti pote, na i caŋ i si təna. Ta caanaa caanaa ná səpa təna tətə. ¹⁶ Pa kpaŋaya-wεye na pá mələgəna Sikem, na pá piŋ-wεye pəlaav ŋku Apələham ka yapa Hemə nyəma kiŋ na liyitee tə kv taa.

¹⁷ Pə kəma na pé tala nti Isə ka təma si i ká la Apələham tə tə lapv tə, tá piitim nyəma hukə səsəm, pa paŋav ke Icipiti we səgəntv. ¹⁸ M'p'og'og' wulav səsə kufalv nəgəlv ná caŋaa, ilé i taa nyi Yosεεfv. ¹⁹ Wulav inı i lapa tá piitim ke acilayav. I tu ta caanaa caanaa ke wahala ke teu na kvcaalv, si pá lə pa ahvlmnaa na pá si. ²⁰ Waavv inı i taa ké pa lula Moisi. I ka ké pəyaya kvpaŋka ŋka ka te Isə ké teu tə. M'p'og'og' Moisi nyəma tə-i isətənaa tooso ké pa te. ²¹ Pə kəma na pá lə-i tə, Icipiti wulav səsə pəelə hiina-i na i təkı-i isı i mayamaya i kvlv. ²² M'p'v pə lapəna Moisi nyəma Icipiti nyəma nyəm təna. Haləna i lá yvlv wei i yəgətə nti tu hotiyi atə tə, na i pəsa təma.

²³ Pə kəma na Moisi pusı tala nule, ilena i hvv si i ká polo na i wiili i lseyeli nyəma ləlaa. ²⁴ Moisi polaa ilena i mayana Icipiti tv nəgəlv i lakı pa taa nəgəlv mvsəŋ. Ilena i mv wei pa lakı m'p'og'og' mvsəŋ tə i təm na i sına i ti, na i ləeti Icipiti tv, na i caŋ i kv-i. ²⁵ Moisi ka nyəmaya si i lseyeli nyəma ká nyi si inəyi Isə ləsa si i waasi-wε. Ama pəle pa ta nyi m'p'v. ²⁶ Kv fema ilena i mayana lseyeli nyəma naale na pá makı, ilena i polo pa loluyv. Na i tə-wε si: Apalaa mε, mə kvlv ké, ilə pəpe tə ké i lakı təmaya mvsəŋ? ²⁷ Ama mvsəŋtv wei i lakaya i təgəntəle ke mvsəŋ tə i nyasa-i təm si: Ma na-ŋ, tá wulav na tá təm hvlv. ²⁸ Tete n tēma Icipiti tv ke kvv təgəle saŋa n nyəma si n ká tēsi ma na? ²⁹ Moisi nu m'p'v, ilena i se kpaŋaa na i polo i caŋa Matiyaŋ tetv taa. Matiyaŋ tənaya i lula apalv piya naale.

³⁰ Pə kəma na pusı nule cə, ilə kvyakv nakvli i we wvlaya tetv taa ké pvgv Sinayi kiŋ. M'p'og'og' hotiya nakəli ka svv kəkə mvgv, ilena isətəa tillu lu i tə ké hotiya ŋke ka kəkə taa. ³¹ Moisi nawa m'p'v, ilena pə lapı-i piti. Tənaya i tuusaa si i wiiliyi teu, ilena i nu Taca nəgə si: ³² Mayale nyá caanaa caanaa Isə, Apələham na Isaaka na Yakərv pa Isə. Tənaya səgəntv kpa Moisi ke səsəm na i seliyi, haləna i kpisi nyənvgv. ³³ Ilena Taca tə Moisi si: Wəgəsi nyá ntəŋkpala, timpı taa n səŋa m'p'v tə pə ké tetv katə nyəntv ké. ³⁴ Ma nawa ma yəlaa mpa pa we Icipiti tə pa wahala, ma nu pa wula. Ilena má tii si ma yakı-wε. Təv, kvli, ma tiliyi-ŋ Icipiti.

³⁵ Moisi wei inı i təm lseyeli nyəma ka kisaa təkpatəkpata na pá təmı-i si: Tə na-ŋ, tá wulav na tá təm hvlv tə, kvlv inəyi Isə tayana kvsvv na i tili pa kiŋ, si i la pa wulav na i waasi-wε na isətəa tillu wei i ka lu i tə ké hotiya kiŋ tə i toŋ taa. ³⁶ Inı i lapəna piti təma na Isə kəkəlv nyəm na i ləsi-wεye Icipiti tetv taa. I lapa m'p'v tətəgə səsəncaasi tēŋku taa na wvlaya tetv taa, halı pusı nule. ³⁷ Moisi inı i heelina lseyeli nyəma si: Isə ká kəna-mεye Isə kvvəgətəv teləsvlv nəgəlv wei i we isı má, na i ká wε mə mayamaya mə piitim tv tə. ³⁸ Kvlv inı i ka wenna lseyeli nyəma mpa paa kota wvlaya tetv taa tə pa kiŋ. I na isətəa tillu wei i ka yəgətəna-i pvgv Sinayi tə tə pa wenna tá caanaa caanaa kiŋ ke tənə inı. Moisi inı i mva Isə Təm nti tə lakı təmlə ke səsəm tə si i teləsəyi-tv.

³⁹ Ama tá caanaa caanaa ta nuna-i. Pa kisa-i na pá kpaŋa pa laakələnaa na pá məŋna Icipiti. ⁴⁰ Haləna pá yəgətı Aləŋ si: Lu-tvgv tvvgv na tə nyənəyi-kv. Pə taya

pulv, tə ta nyi mpi tá Icipiti taa ləsəlv Moisi təmnaa tə. ⁴¹ Mpróyó pa lupa naule na pá pəsi-teye pa tuxv na pá laa-te. Haləna pá yəələna pa niñ kulupum mpəyi teu.

⁴² Mpróyó Iso lapa-weye awusa na í yele-we si pá nyənəyi isətvlnəsi ke pa tuñ, isu paa nmaav Iso kuyəətvtv teləsəlaa takəlası taa tə si:

İseyeli nyəma me,

mağa í lapa kətasi na í fəeni

wulaya tetv taa ké rusı nule taa?

⁴³ Aai, tuxv Moləki cokəle na mə tuxv

Lefañ isətvlnə ləesuyv ke

í kpayaa na í paasəyəna.

İ tənaya mpv, pə taya wei í lupa si

í tənəyi təyəle?

Pə tə ké maa yele na pá pona-mege Papiloni,

haləna í tee pə waalı.

⁴⁴ Wulaya tetv taa tənə inı tá caanaa caanaa ka wəna cokəle, na tə taa na seliya kraatanaa. Paa sika-teye teitei ké isu Iso ka heeluyv Moisi tə. Teitei isu nte tə taka Moisi ka nawa tə. ⁴⁵ Tá caanaa caanaa cəla-teye pəle pa waalı nyəma. Uəna pəle pá kpenna-teye timpri Yosuwəe tee-weye nəğə na Iso yası piitimnaa ke pa isentaa na pá təğə tetv tə. Na tə wəe tənaya mpv, haləna Tafiiti waatu. ⁴⁶ Iso lanje heəna-i teu, uəna Tafiiti náá sələmi-i nəğə, sı i lakı inı wei i ké Yakərv Iso təğə təcəyalə. ⁴⁷ Pə na pə mpv tə, Saləməñ nmanə-i kutuluyv nku.

⁴⁸ Ama pə taya isətaa Iso Səso inı i cakı kutuluyv wei yəlaa niñ nmanə tə i taa se. Halı Iso kuyəətvtv teləsəlv mağamaya yəğəta mpv si:

⁴⁹ Taca yəğəta si:

İsətvnyv nté ma kumte.

Ateyele ma nəhəe təsule.

Uə kutuluyv nku kv taka ké í pəsəyi na í nma-m?

Na leyele ma təhəsəle?

⁵⁰ Pə taya má lapəna pə tənaya mpv na ma niñ?

⁵¹ Təv, yəlaa mpa me í tema keeluyv tə, mə lanja lapa kpusəñ na mə nkanñ teeli na í kisi Iso Təm. İ kpeesəyəna Feesuyv Nəñtv ke tam, mə caanaa katə ke í kpayaa. ⁵² Mə caanaa naasa Iso kuyəətvtv teləsəlaa mpe pa tənə na pá səə kulvm ke? Pa kv mpa pa heelaya sı tampana təñlv inı i ká kəə tə. Kulvm inəyəle mə lapa kələmətə ke nəənoə na í kv. ⁵³ Halı mege isətaa tillaa teləsa Iso kəsəsitv. Pəyele u caakı tə təkuyv.

İtiyēni səm

⁵⁴ Yuta nyəma nu mpv, uəna pááná huu pa taa, na pá sala pa niñ ke İtiyēni təə na pá tanaa. ⁵⁵ Mpróyó Feesuyv Nəñtv toma kuləna İtiyēni ke teu. Uəna í teki i isə na isə na í na Iso teu səsəəm na Yesu səña i ntəğəñ təə. ⁵⁶ Tənaya i təma si: İi naa, isətvnyv tvlaa, na má naa Yulv Pəyaya na ká səña Iso ntəğəñ təə.

⁵⁷ Mpróyó Yuta nyəma mapa kapusi ke teu, na pá təkı pa nkanñ na pá huli İtiyēni. ⁵⁸ Na pá tuli-i na pá luna icatə waalı, na pá svv-i pəe yəğəv sı pá kv-i. Mpa paa ké pə aseeta nyəma tə, pəle pa suna ifepu wei pa yaa sı Səəli təğə pa wantu.

⁵⁹ Pa tənə İtiyēni ke pəe yəğəv, uəna í sələmi si: Taca Yesu kəli-m. ⁶⁰ Uəna í lunj akula na í yəğətəna nəğə səsəñka si: Taca, taa nyəni pa isəyatv tənə. İtiyēni yəğəta mpv, uəna í hēe.

8

¹ Səəli lanje ka heəna İtiyēni kuyv.

Wahala yasa Yesu sēlaa kpekəle

Kuyaku ŋku kv maɣamaɣa ke pa sɔv Yosalem Yesu seelaa kpekəle ke kɔnyəŋ tɔyɔ ke teu. Ulena pa tənə pá ya Yuta na Samalii taa, na pə yeke tillaa tike. ² Ḿpúyó yəlaa mpa pa tənəyi Isə mpaav ke teu tə pa pima Itiyeeɪ, na pá wii-ɪ səsəm.

³ Ama pə yela Səəli ílé tə, Yesu seelaa ke ɪ tənəna lɔpɔ sɪ ɪ laki sakasaka. Tɛɛsɪ taa ké ɪ sɔvkaɣa na í kpaaki apalaa na alaa na í təkəyi.

Filipɔ kpaaləyi Laapaali Kupaŋ ke Samalii

⁴ Mpa mpa pa ya mpɔ tə pa cəəkaya paa le na pá heeliyi Isə Təm Laapaali Kupaŋ. ⁵ Samalii ɪcate ke Filipɔ ná polaa na í heeliyi tənə nyəma ke Mesii təm. ⁶ Piti təma nna Filipɔ lakaya tə samaa nu a təm na pá nana pa ɪse. Pə təw ké waatu wei í yəɣətəyi, pa tənə təpai pa tɔyi ŋkpaŋyɔv ke teu. ⁷ Pə taya pɔlv, aləɣaa kiisaya na pá seeki aləɣəhilaa payale kin na acamaa na kaakalasi payale hika alaafəya. ⁸ Ḿpúyó yəlaa laŋa hɔlvma katatəlaya, haləna pə la ɪcate ntɛɣe yuŋ.

⁹ Apalu nəɣəlv naa we ɪcate nté tə taa ké hatoo ləŋ, pa yaaki-ɪ sɪ Siməŋ. Apalu ɪni ɪ lakaya totopo təma ké, na pə laki Samalii nyəma tənaya piti. ɪ nyənaya ɪ təyi səsə ké pə tii fei. ¹⁰ Pə kpaɣav piya na pə polo səsaa tə pa tənə pa wutaya-ɪ ké. Haləna yəlaa tənaya sɪ: Isə toma nna pa yaa toma səsəna tə a tɔ ntə.

¹¹ Ulena pá wutiyi Siməŋ ɪni ɪ waali. Pə taya pɔlv, ɪ totopo təma ka temna-weɣe piti lapɔ ke hatoo ləŋ. ¹² Ama Filipɔ kəma na í heeliyi-weɣe Isə Kawulaya na Yesu Kilisiti pə Laapaali Kupaŋ tə pa mu Laapaali Kupaŋ ɪnəyi teu, haləna pá sə apalaa na alaa ke Isə lvm. ¹³ Siməŋ ílé ɪ maɣamaɣa ɪ mɔwa na pá sə-ɪ Isə lvm. Ulena í sɔv Filipɔ ke tənəyɔv na ɪ nyənaya Isə kəkələnəa səsaa na piti təma nna a lakaya tə na pə we-ɪ piti.

¹⁴ Tillaa mpa paa we Yosalem tə pa nuwa sɪ Samalii nyəma mu Isə Təm, uləna pá kusɪ Piyee na Yohaani na pá tili sɪ pá polo na pá ná. ¹⁵ Piyee pa tala tənə, uləna pá sələmənə Samalii nyəma mpeɣe Isə sɪ pá hiki Feesuyɔ Naŋŋtɔ. ¹⁶ Pə taya pɔlv, Taca Yesu hətə tike ke paa yaawa na pá sənə-weɣe Isə lvm. Ule Feesuyɔ Naŋŋtɔ ta tiita pa taa nəɣəlv ɪ təw. ¹⁷ Tənaya Piyee na Yohaani pa tənə niŋ ke pa təw. Ulena pá hiki Isə Feesuyɔ Naŋŋtɔ.

¹⁸ Waatu wei Siməŋ nawa sɪ tillaa tənə-weɣe niŋ na pá hiki Feesuyɔ Naŋŋtɔ tə, ɪ cəla-weɣe liyitee, ¹⁹ na í tə sɪ: ɪ cəle maɣa mpɔ ɪni pə lapɔ tətə, na má tənə wei ké niŋ, pɔntɔ hiki Feesuyɔ Naŋŋtɔ ke mpɔ.

²⁰ Tənaya Piyee təma sɪ: Isəna mpi n hɔvv sɪ pa pəsəyi pá ya Isə hətə na liyitee tə, nyá na nyá liyitee í la yem. ²¹ N kaa na pɔlv cəcəka. Pəyele nyá paa maɣamaɣa tu fei tənə ɪni tə taa. Pə taya pɔlv, Isə ɪsentaa nyá lotu ta te. ²² Ule lə nyá hɔwee asayee anɪ, na ŋ wiina Taca na í hɔli-ŋ suulu na í tayanɪ-ŋ nyá hɔwee asayee anɪ. ²³ Pə taya mpɔ, ma naakɔyɔ-ŋ tə, nyá na nyan ké ɪsu kakaya. ɪsayatɔ lapɔ təkənə-ŋ təkem.

²⁴ Ḿpúyó Siməŋ cə-we sɪ: Mu wiina-m na Taca, na nti í yəɣətə mpɔ tə tə taa natəli í taa la-m.

²⁵ Tillaa mpe pa naale pa tema nti nti pa nawa təɣə keesɔyɔ na waasɔ lapɔ. Ulena pá kɔli na pá məli Yosalem. Pa məlaya mpɔ tə, pa heelaya Laapaali Kupaŋ ke Samalii acaləe payale taa ké na pá tənə pote.

Filipɔ na Itiyopii tɔ pa təm

²⁶ Taca ɪsətəa tillu nəɣəlv heela Filipɔ sɪ: Kɔli na ŋ təŋ ilim mpətəŋ təw, na ŋ katɪ hapələ nte tə lukɪ Yosalem na tə puki Kasa tə. Wɔlaya tetɔ taa ké hapələ nté tə fayanaa.

²⁷ Ḿpúyó Filipɔ kɔlaa na í tɔ mpaav. ɪ tənəna pote, ulə ɪ nawa yɔlv nəɣəlvɔle. Sese Itiyopii yɔlv katanə nté. ɪni ɪ ka kəna Itiyopii wulav səsə alv nyəŋ wei pa yaa sɪ Kantasi tə ɪ akewe səsə, wei ɪ nyənaya ɪ kpancoou tənə təw tə. Apalu ɪni ɪ ka luna Yosalem kele Isə seɛv. ²⁸ ɪ caya ɪ keke taa, na í kaləyi Isə kuyəɣətɔtɔ teləsɔlv

Isayii takəlaya taa na í təhna kpente. ²⁹ Tənaɣa Feesuyu Nanəntu heela Filipu si: Tə na n̄ kpətəna keeke inu.

³⁰ M̄p̄ȳḡ Filipu kpaɣa asewa na í tala i kin, na í nu i təhna Iso kuyəɣətutu teləsulv Isayii takəlaya taa ké kalvɣv. Uena í p̄əs̄i-i si: N cekəna nti n kaləɣi təɣəle?

³¹ M̄p̄ȳḡ yulv kataŋa cə Filipu si: Ye nəɣəlv ta seɣesi-m, isənaɣa ma la na má cekəna?

Uena yulv kataŋa tə Filipu si: Kpa na n̄ caya ma kin. ³² Təm nti i kalaya takəlaya ŋke ka taa təɣəle si:

Pa tɛɛna-i isu pa tɛekuyvna
heu ke nampayətəle tə.

U lapaya isu iwəyaya ŋka
ka huntu pa kək̄ki na ká suma tə.

U suma m̄p̄ȳḡ i ta cə natəli.

³³ Pa tv-i taaləm na pá kv i təm ke pətətəle ke yem.

Awe ká pəsi na í keesi i piitim təm?

Pa tama i weesuyu tomle ke ate cəne.

³⁴ Tənaɣa akewe inu i təma Filipu si: La suulu na n̄ heeli-m, awe təm ke Iso kuyəɣətutu teləsulv keesəɣi mpv? U mayamaya i təm yaa nəɣəlv nyəntv?

³⁵ Uena Filipu svv yəɣətuyv, na í kpaɣa təm nti inu apalv inu i kalaya mpv tə, na i seɣesəna-i Yesu Laapaali Kopaŋ. ³⁶ Pa təhna tənte ke mpv, uena pá tala tiili isəntə, lvm ka we tənaɣa. M̄p̄ȳḡ akewe inu i təma si: Nyəni lvm yee, n kaa sə-m Iso lvm ke cəneye kpaɣaa? Yaa pə kaasa-m pulv?

[³⁷ Uena Filipu cə yulv kataŋa si: Ye n tema nyá taa təkpaata te, má səə-ŋ ké.

M̄p̄ȳḡ yulv kataŋa cəwa si: Ma tema ma taa si Yesu Kilisiti ké Iso Pəyaya ké.]

³⁸ Tənaɣa yulv kataŋa səh̄sa keeke na Filipu na akewe inu pá tii pa naaleɣe lvm taa, na Filipu sə-i Iso lvm. ³⁹ Pa luna lvm taa, uena Taca Feesuyu kelv Filipu, akewe inu i ta tasa-i keesuyu. M̄p̄ȳḡ i tv i mpaav na laŋhulvmle kuyi-i. ⁴⁰ Ama Filipu ná tuta i təɣi Asoto, na í laki waasv ke acalɛ nna nna a taa i təhnaa tə, haləna í tala Sesalee.

9

Səəli Layasuyv

(Tillaa Təmlə 22:6-16; 26:12-18)

¹ Ama Səəli ná təhna Taca təhlaa kuyv kpeesuyv na isəle kuvɛemle. M̄p̄ȳḡ i kulaa na í polo kətulv səsə kin, ² na í sələmi-i si: La-m takəlaya, na má pola Tamasi, na má mayana Yuta nyəma təkotilenaa taa ké mpa pa təhəɣi Taca mpaav tə, paa apalaa paa alaa, ma kpa-we na má həkə na má pona Yosalem.

³ Waatv wei Səəli we mpaav taa na í kpətəna Tamasi, ule pə luna isə kele na pə la i isəntə tənyalulu isu kəkə ke təm kulvm tə na pə ná na pə cəəna-i. ⁴ M̄p̄ȳḡ i hota ate na í nu pə pəsəɣi-i si: Səəli Səəli pepe tə ké n tuyv-m kuyvəŋ ke mpv?

⁵ Tənaɣa Səəli pəsaa si: Taca nyaya aweɣe ye?

Uena pé cə Səəli si: Maya Yesu wei n tuyv kuyvəŋ tə. ⁶ Kvli na n̄ polo icate taa, paa heeli-ŋ nti n ka la tə.

⁷ M̄p̄ȳḡ pə tənmsa mpa pa təhaya Səəli tə na pá səh̄a yem. Pa nukaya pə yəɣətəɣi, ama paa naaki nəɣəlv. ⁸ Tənaɣa səəli kula ate na í nyənəɣi yem u naaki. Uena pá tək̄i i nin taa na pá həmi-i na pá pona Tamasi. ⁹ Na í caya kuyvəŋ toosoɣo yulvmle tɛɛ, i ta təɣə, i ta nyəə.

¹⁰ Taca təh̄lv nəɣəlv i ka we Tamasi na pá yaa-i si Ananiyasi. M̄p̄ȳḡ pə lapa-i isu toosee taka, na í ná Taca, na ílé i yaa-i si: Ananiyasi.

Na í tisi si: Taca mayalə.

¹¹ İlenə Tacaa təmə-i sı: Kəli təwaka na ń təŋ hapələ nte pa yaa sı Kəsiyisile tə, na ń sʊv Yutaası təyaya, na ń pəəsi Taası ıcatə apalı wei pa yaa sı Səəli tə i təə. I we təna na í təŋna İso sələmuyv. ¹² Pə lapa-i İsu toosee taka, na í ná nyá wei pa yaa sı Ananiyası tə, na ń sʊv sı n tənəyi-i niŋ na i İse kuli.

¹³ Məpəyú Ananiyası təma sı: Tacaa, ma nu təŋlaa paɣale kiŋ ke apalı inə i təm, na i İsaɣatv nti tə təna i lapa nyá yəlaa ke Yosalem tə pə təm tətə. ¹⁴ Kətəlaa səsaa ha-i nəɣə sı í kəə cənə tətə na í həkə mpa pa təka nyá təm tə.

¹⁵ Tənaya Tacaa cə Ananiyası sı: Polo, ma ləsa apalı inəyi sı ma lakı-i na í heeliyi ma təm ke piitimnaa na awulaa səsaa na İseyeli nyəma. ¹⁶ Ma mayamaya maa hüləna-i konyəməŋ wei i ká təɣə ma nyuyv təə tə.

¹⁷ Məpəyú Ananiyası tēewa. I kəma i tala təyaya ŋke ka taa, İlenə í tənı i niŋ ke Səəli təə na í təmə-i sı: Ma taapalı Səəli, Tacaa Yesu wei n kəŋaya na ń ná mpaav taa tə, inı i tilina-m sı nyá İse í kuli na Feesuyv Nəŋŋtv toma haya nyá taa ké səsəŋ.

¹⁸ Məpəyú pələpənaa İsu hutu taka kəəla Səəli İsentəə ké kpaakpa na pə hoti ate na í sʊv nav. İlenə í kəli na pá sə-i İso ləm. ¹⁹ Na í təɣə kətəɣəv na í hiki toma.

Səəli lakı waasv ke Taması

Səəli caya Tacaa təŋlaa mpa pa we Taması tə pa cələɣə weə naale. ²⁰ Məpəyú Səəli sʊv waasv lapv taa ké kpaakpa ke Yuta nyəma təkotilena taa. I heelaya təfoo ké sı Yesu kele İso Pəyalv. ²¹ Na pa təna mpa pa nu i waasv inı tə, piti kpa-we na pá təŋ sı: Pə taya inı i ka səsəna İsalə na mpa pa təka Yesu təm tənəye Yosalem təɣə konyəŋ tvɣv? İsu i ka kəma cənə sı i kpaaw-we na í həkə na í pona kətəlaa səsaa ya?

²² Paa na mpu Səəli ná təŋna waasv lapv na i toŋ səsəyi tam na pé puki. I hulaɣaa Taması Yuta nyəma sı Yesu kele Mesii. İlenə pé məli peleye liyituyv, paa nyəŋ nti pá cə-i tə.

²³ Weə lapa naale, İlenə Yuta nyəma caya na pá tayanı sı pá kv-i. ²⁴ Ama Səəli nu nti pa həkəa na pá sı tə. Na ıcatə kolunə nənəəsi taŋa ilim na ahoo sı pá hiki-i na pá kv-i. ²⁵ Məpəyú ahoo naalı Səəli ifalaa tv-i sətəku səsəəv taa na pá tisi-i na ıcatə kolunə na í tē.

TAKĒLAYA NJKA PŌŌLI NJMAAWA LOM NYĒMA TŌ Kutuluṭu

Kolenti icate taa ké PŌŌli ka we waatu wei i yelaa na pá ḡmaa takēlaya kaneye Kilisiti nyéma mpa pa we Lom tō. I hólóyí ka taa si yelaa tēna lapēna isayatu, paa Yuta nyéma na mpa pa ta ke Yuta nyéma tō. I hulaa tōtō si Laapaali Kupaḡ ké toma səsəna ké, i yaki mpa pa tēna pa mu-i na pá tēmi-i na pa taa tō. PŌŌli hólóyí tōtō si Iseyeli nyéma lelāa lōwa Isō, ama Isō ná tá lō i yelaa. Kantəkaya nyentu ké layatu nti PŌŌli tasa Isō seelaa ke isēna paa caya pa taa pa tike tō, na isēna pa na mpa pa ta ke Isō seelaa tō paa caya tō.

Isēna pa faya Lom takēlaya tō:

Yelaa tēna pəntəna, na pá nyuləyi nyuyy yapu, titite 1-8

Isēna Isō caana Iseyeli nyéma tō, titite 9-11

Isō seelaa təntə kupaḡ, titite 12:1-15:13

Seetu, titite 15:14-16:1-27

Seetu

¹ Maya PŌŌli, Yesu Kilisiti yom. Maya Isō kpa tillu na í ləsi-m na ma mpa ke Laapaali Kupaḡ kpaaluyu tō. Má ḡmaana-mege takēlaya kanē.

² Hatuu ləḡ ke Isō ka tōma si i ká kəna Laapaali Kupaḡ in. Halí Isō yelaa na i Isō kuyəyətutu teləsəlaa ḡmaa ḡpóyó i takəlasí taa. ³ Laapaali Kupaḡ inəyəle i Pəyaya Taca Yesu Kilisiti təm. Ye Yesu yulwəetu təm ilē, wulav Tafiiti luluyu taa tu ké.

⁴ Ama Feesuyu Nanḡtu kin ilē, Isō huləna toma si Yesu ké i Pəyaya ke waatu wei Yesu səpa na í feesi-i tō. ⁵ Kilisiti in i tō ké Isō hula-m pəele na má la tillu səsə ke kuləm in i tō, si má la na katenasi tēna yelaa mu i təm na pá nuna-i. ⁶ Mē tōtō i we pa taa, mē mpa Isō ləsa Lom si í pəsi Yesu Kilisiti nyéma tō.

⁷ Mə tēna mpa mē í we Lom na Isō səlāa na í yaa si í pəsi i nyéma tō, mə takēlaya ntō. Taca Isō, na Taca Yesu Kilisiti pá hólí-mege pəele na pá la na mə laḡa huləm.

PŌŌli nyuləyi si í polo í ná Lom Isō seelaa

⁸ Kancalaya ilē, Yesu Kilisiti tō ma sē ma Isō ké mə tēna mə tō. Mpi pə tō tō, pa puyləyi antulinya tēna taa ké isēna í nukəna Isō ké teu tō. ⁹ Isō wei i Pəyaya Laapaali Kupaḡ kpaaluyu təmle ma lakəna luyu kulumuyu tō, i nyəma si maa looliyi. Isō nyəma mpu si tam ma təsəyi mə təm ¹⁰ ke paa waatu wei ma sələməyi tō. Ma wiikina-i si í la luyu na má hiki mpa ke pənente na má polo mə kin. ¹¹ Ma nyuləyi teu si má ná-me. Ilena í hiki kucəə ke Feesuyu Nanḡtu kin, na í la toma. ¹² Nti ma tu kələyi nyuluyu təyəle si má wē mə heku, na té nyənəyəna tēma naani tuyu ke Isō tō, na pə səsəyi-tuyu apalutu.

¹³ Ma taapalaa mē, í nyi teu si tam ma huukaya si ma puki mə kin, ilē pə tuu-m, haləna saḡa. Ma nyuləyi si ma təmle í ləl puluyuyu mə te, isu tō lula piitim lemri nyéma kin tō. ¹⁴ Pə taya pulu, pə caala-m ké si má polo yelaa tēna kin. Paa acalēe səsəna taa, paa cacakəḡ tē, paa isəkullaa cəlō, paa isəkpeete nyéma cəlō. ¹⁵ Pə tō ké ma nyuləyi teu si má pona mē mpa í we Lom təyə Laapaali Kupaḡ tōtō.

Laapaali Kupaḡ toma

¹⁶ Laapaali Kupaḡ kpaaluyu təm fei-m feele. Pə taya pulu tō, Isō toma nté tēna. I waasəyi pa tēna mpa pa tēni-i na pa taa tō. Yuta nyéma ke kancalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyéma tō. ¹⁷ Kupaḡ Laapaali Kupaḡ tō ké tə nyəḡ isēna Isō

laki na yɔlaa pəsəxi kɔpama ke ɪ isentaa tɔ. Pə kpaɣav hatuu kancaalaya haləna pə tem tɔ, yulv tɛŋ ɪ taa na Iso ké lɛna Iso la, pə ta kaasi pulv tɔtɔ. Iso Təm taa mayamaya kilisa mpv təcɛɛɛi si: Ye Iso nyəna wei ké yulvpaŋ si ɪ tema ɪ taa tɔ pə tɔɔ, pɔntv tike tuləyənati.

Yɔlaa təm sɔpa

¹⁸ Iso mɔvi pááná ke hatuu isətaa ké yɔlaa kɔpəntəŋ na pa isayətvnaa tənə tɔɔ na pə naa mpv. Pə taya pulv, yɔlaa tetelakasi nyəkəxi tampana na a mələxi yem. ¹⁹ Mpv pə yelina na Iso tɔvi-wɛyɛ navya. Mpi tɔ pa nyəmá timpriwɛ pə wɛɛ si pá nyaŋna Iso tɔ, ɪ tema-wɛyɛ-wəxi húlóyú ke teu tɔ pə tɔɔ. ²⁰ Kɔpam hatuu Iso lapa antulinya tɔ, ɪ mukaya tɛɛ wɛɛtv, isu ɪ toma tamm nyəna na isəna ɪ mayamaya ɪ wɛɛ tɔ, pə naaki ɪ kulapəm mpi pə kin ké. Tənaɣa pə wɛɛ si yɔlaa í nyəna ɪ toma na ɪ wɛɛtv, pə tɔɔ ké pa fɛina tampana. ²¹ Pa nyəmá Iso, ama paa see-i, pəyele paa sɛɛ-i í na təmle isu pə nəyəsəna yɔlaa í la Iso tɔ. Pa hɔwɛɛ liyita yem, paa layatiya ka fɛi. ²² Pa təŋ si pa nyəm tɔɔwa, ama iwɛɛŋ ké. ²³ Isu paa tv Iso wei u səkɪ tɔyɔ teeli tɔ, yulv wei ɪ səkɪ tɔ ɪ lɛsəŋ na sumasi na nəhɛɛ liyiti wontu na nti tɔ tuuki atɛ tɔyɔ pa seeki.

²⁴ Pə tɔɔ ké Iso yela-wɛyɛ pa tetelakasi isayasi nsi pa luuŋ suwə tɔ si taa, na pá laki təmayə mpi pə wɛ fɛɛɛ tɔ. ²⁵ Mpe pa mələa ké na pá kpaɣa Iso tɔɔ tampana na pá pəsəna pəpətv. Pa seeki na pá təŋəxi mpi mpi Iso lapa tɔ, na pá yele Iso wei ɪ lapa-wɪ tɔ ɪ mayamaya. Pəyele pu mɔna isu inəxi pá saŋ tam.

²⁶ Pə tɔɔ ké Iso ná yela-wɛyɛ pa taalənttv taa. Na pa alaa mayamaya náá yeki apalaa na pá suvkəna təma. ²⁷ Mpv tɔtɔyɔ na pa apalaa, pɛɛ pa yeki alaa təm, na pa kɔnyuləŋ í kpa pa nyəŋ taa pa ketitiyi təma. Apalaa lakəna təmayə fɛɛɛ fɛi nyəntv. Na pa taalənttv nti tɔ naasvɔv makəna pa nyəŋ taa.

²⁸ Isu pa kisa Iso ké nyəm təkɛɛɛ tɔ, pə tɔɔ ké Iso ná yela-wɛyɛ pa kɔmɛləlayətv taa na pá laki acaalətv. ²⁹ Pa kəla kawalasi, na isayətv, na kɔnyuləŋ, na nyaŋ, na isɛsɛmle, na yulvkvle, na yoo, na puɣusuɣu, na muɣuluɣu tike ke pa nyəmá. Pa ké yɔyɔtəlaa. ³⁰ Pa cakəna təma. Pa ké Iso kolontunaa, na kalampaani nyəma na isəcav nyəma na təhəntaa. Pa luləsəxi isayətv kɔfətv, paa see pa caanaa. ³¹ Pa fɛina laakali, paa təkəxi nti pa təŋ si paa la tɔ. Pa laki təkəti, pa fɛina lɛlaa pətəətəɛ. ³² Pa nyəmá Iso tɔɔ si mpa pa laki mpv tɔ pa ké səlɔnaa. Paa na mpv pa təŋna lapv, haləna pá saŋ pə lataa tɔtɔ.

2

Iso hvvlɛ

¹ Ile nyá wei n footiyi nyá lɛlv tɔ, paa n ké we te, n fɛina tampana. Pə taya pulv, nyá footiyi lɛlv pəyele mɔpúyú nyá mayamaya nyá laki tɔ, n kɔvi nyá ti təm ké. ² Tə nyəmá si tampana ke Iso təŋəxi na í hvvkəna pa tənə mpa pa laki mpv inɪ pə taka tɔ te. ³ Ile apaŋnya, isu nyá footuyuu mpa pa laki mpv, pəcɔ nyá mayamaya nyá laki teitei isu pɛɛ tɔ, n hvv si Iso kaa pəəsi-ŋ? ⁴ Iso kɔcɔɔv nté n mələ n kpaləxi na n kisiyi ɪ suulu si í taa wii nyá pətəətəɛ? N ta nyi si Iso laki-ŋ kɔpəntv ke mɔpúyú si isəwɛɛ n ká layasi təntɛ? ⁵ Nyá laŋkpəsəŋ inɛ. Ama nn caa layasvɔv se. N lakvɔv mpv tɔ, saləka kɔkəlv ke n caaki na n kəŋna nyá nyvɔv taa ké kɔyaŋku Iso ká caya na í húlí ɪ pááná na isəna ɪ təŋəxi siyisvɔv na í hvvkəna tɔ. ⁶ Kuyaku ŋkɔv Iso ká fɛi paa wei ké ɪ kulapətv. ⁷ Mpa pa sɔɔla kɔpəntv lapv ke tam, na pá pɛɛkəxi Iso kin teeli, na sam na tam wɛɛtv tɔ, mpeyɛ Iso ká ha weesvɔv ŋku ku tɛŋ tɔ. ⁸ Ama mpa pa sɔpa nyvɔv na pa nyəntv teləsəv ke ləlv, na paa təŋəxi tampana, na pá laki pə tənə mpi pə fɛi teu tɔ, Iso ká húlí pɛɛyɛ isəna ɪ taa kpaana-wɛ na pa təm ta maya-i tɔ. ⁹ Wahala na laŋwakəlle səsəɛ ká kpa pa tənə mpa pa laki isayətv tɔ. Yuta nyəma ke kancaalaya, pə waali ké mpa pa ta ke Yuta nyəma tɔ. ¹⁰ Ama

mpa pa laki kupantu tɔ, Iso ká kusi pele pa nyugu na í sa-we na í huləsi pa lanja. Yuta nyéma ke kancaalaya, pa waali ké mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ. ¹¹ Mpi tɔ Iso u fayasayi yɔlaa tɔ se.

¹² Mpa pa ta nyi Moisi kusəsutu na pá pəntəyi tɔ, paa le na kusəsutu nti tɔ tɔm ta na-we. Ama mpa pele pa nyəmə Moisi kusəsutu na pá tɔhna pəntuyɔ tɔ, kusəsutu ntəyi paa keesəna na pá hɔna-weye tɔm. ¹³ Mpi tɔ pə taya yɔlaa mpa pa nuki kusəsutu tɔm ke kɔnu tɔ mpeye Iso nyənəyi kupama se. Ama mpa pa tɔka-ti tɔyɔ. ¹⁴ Ye piitim lempi nyéma nəkaa na pá tɔhəyi mpi Yuta nyéma kusəsutu keesəyi tɔ, pəyele nɔɔlv ta huli-we, ile pa kusəsutu we pa mayamaya pa taa kele, paa na pa taa feina-ti tɔ. ¹⁵ Pa lakuyɔ mpu tɔ, pa hólóyí kele si, paa pa taa feina kusəsutu, pə tɔ Moisi nyəntɔ nté pa lotunaa taa. Na pə naaki mpyúyú pa laakalənaa taa. Pə taya pulv tɔɔ, wutee wutee pa pətəyi pa kulaputu taa ké, na wutee wutee pa wena naani. ¹⁶ Mpyúyú pu lu teitei ké kuyanaku Iso ká yele si Yesu Kilisiti í hɔna yɔlaa ke pa mukaya tɛe kulaputu tɔɔ tɔ. Na pə mayamaya ke Laaraali Kupaŋ wei ma kraaləyi tɔ í hólóyí.

Yuta nyéma na Iso kusəsutu pə tɔm

¹⁷ Ama nyá, n yaa nyá təyi Yuta tɔ Yuta tɔ, na Moisi kusəsutu ntəyɔle Moisi kusəsutu, na n mɔyuləyɔna nyá Iso. ¹⁸ Pécó n nyəmə mpi Iso caa si n la tɔ, na kusəsutu nti tɔ kula nyá ise ke teu si n cekəna kupantu. ¹⁹ N nyənəyi nyá təyi yulvmaa hantɔ na səkpetuyɔ tɛe nyéma isentɔɔ cɛtɔ, ²⁰ na isəkpetɛɛ nyéma isəkullu, na piya seyesəlv. Mpi pə tɔɔ n nyənəyi nyá təyi mpu tɔ, n teeləyi ké si nyá nana pə tənaya kusəsutu nti tɔ taa, paa nyəm, paa tampana. ²¹ Anha, nyá wei n seyesəyi lelāa tɔ, nn seyesəyi nyá ti suwe? Nyá wei n laki waasu si pá taa nmulɔ tɔ, pepe tɔɔ ké nyá nmuləyi? ²² Nyá wei n tɔh si pá taa la wasanjalətv tɔ, pepe tɔɔ ké nyá laki? Nyá wei nn caa tɔh tɔm ke paa pəcɔ tɔ, pepe tɔɔ ké n nayaləyi í tɛe kupampam? ²³ Pə taya nyá mɔyuləyɔna si n wena Iso kusəsutu? Ile pepe tɔɔ ké n pəntəyi-ti na pə kuyi Iso nyugu? ²⁴ Iso Tɔm taa pa nmaawa təkəlekele si: Yuta nyéma me mə yelina na piitim lempi nyéma tɔvki Iso.

²⁵ Ye n təkəyi Moisi kusəsutu ke pɛlvɔv waasəyi-n. Ama ye nn təkəyi-ti, pə we isu pa ta pɛli-n kele, paa n pelaa. ²⁶ Ye yulv í ta pɛli, pəyele í tɔhəyi teu ke Moisi kusəsutu keesa nti tɔ, Iso kaa nyəni pɔntɔ isu pɛllv? ²⁷ Wei í ta pɛli pəyele í tɔka kusəsutu nti tɔ, í ká kv Yuta tɔ nyá nyá tɔm. Pə taya pulv tɔɔ, nyá wena kusəsutu nti tɔ takəlasɔ, na n pelaa pəyele nn tɔhəyi-ti. ²⁸ Tɔv, isənaya Yuta tɔ siyisiyi ná wee? Pə taya isentɔɔ na í pɛlvɔv kin ke pa nyəhna-i si Yuta tɔ. ²⁹ Ama Yuta tɔ siyisiyi ile, pa nyəhna-i na í taa ké, na hatuu í lotu taa ké pa pɛla-i. Iso Feesuyɔ pɛləna-i, pə taya Iso kusəsutu nti pa nmaa kɔhmaa tɔ tɔ tɔm təkuyɔ tɔɔ. Yuta tɔ siyisiyi ke mpu, Iso sanha-i, pə taya yɔlaa.

3

¹ Kawaaɔa we Yutaitɔ taa ke? Pɛlvɔv ná wena kasəyaya na? ² Kawaaɔa we pə tənaya mpu pə taa ké səsəm mee. Pə taya pulv, kancaalaya ile, Yuta nyéma mpeye Iso yelina í tɔm nti í kaya í heeli yɔlaa tɔ. ³ Ile ye pa taa lelāa kisa tɔ mɔyɔ, pu la na Iso náá kee nti í ka yəyətāa tɔ? ⁴ Aai, pə kaa la mpu se, paa pəcɔ. Paa yɔlaa tənā ká la kaloolutvnaa, isu Iso lapa tampana tɔ ke tam. Pa nmaawa mpyúyú Iso Tɔm taa si:

Isu yɔlaa tənā nyəmə si
tampana ke n yəyətəyi.
Na ye pa tu yaa-n hɔvle,
nyá tɔm teena.

⁵ Ama ye isayatu nti tɔ laki tɔ tɔ kusa Iso nyugu, haləna pá sa í tampana tɔhuyɔ, ile tu tasa suweye yəyətuyɔ tɔtɔ? Yaa tu tɔ si timpɔ í tukuyɔ-tuyɔ ceyecəye ké tá

isayatu tɔɔ tɔ ɪ yɔwɔɔalɛ? Aai. (Ama nti yɔlaa yɔɔtɔɔɔɔ tɔɔɔ ma yɔɔtɔɔɔɔ cɛnɛ.)
⁶ Tɔfɔ ye pu we mpv, ɪlɛ isɛnaɔa Isɔ ká tɛ na í la na í huɔna yɔlaa tɛna tɔpɔi kɛ tɔm?

⁷ Ye ma pɔpɔtɔ lakɛna na pɔ húlɔ́yí Isɔ tampana tɛkelekele na í hikiyí teeli, ɪlɛ pepe tɔɔ kɛ pa nyɛnɛyí-m isayav tɔtɔ? ⁸ Yaa pepe tɔɔ kɛ tɔ kaa tɔ sɪ tɔ la isayatu na pɔ kɔna kɔpantɔ ɪlɛ? Halɛna lɛmpa caakaya ma nyuyv kuyv, ɪlɛna pá waana sɪ m̀p̀ỳỳ ma tɔɔna sɛyɛsuyv. Paa kv yɔlaa mpa pa waana-m mpv tɔ pa tɔm, na pa tɔm kuyv mayaa.

Yulv kupaɔ fɛi

⁹ ɪlɛ isɛna tɔɔ kɛ pɔ wɛɛ? Yuta nyɛma tá tɔ tɛɛ piitim lɛmpɪ nyɛma yaa isɛna? Aai, pɔ taya mpv. Ma tɛma húlɔ́ỳ sɪ isayatu tɔka yɔlaa tɛnaɔa tɛkem, paa Yuta nyɛma, paa yɔlaa mpa te. ¹⁰ Isɔ Tɔm taa pa ɔmaawa mpv sɪ:

Yulv fɛi wei ɪ siyisaa tɔ,
 paa kulɔm kvɔ.

¹¹ Nɔyɔlv ta cɛkɛna pulvpuɔv paa pɛcɔ.

Pɔyele nɔyɔlv ɪ pɛɛkɔyí Isɔ.

¹² Pa tɛna pa toolaa na pá hatɔlɛna Isɔ,
 pa kpɛnta pa tɛna na pá la yem.

Pa taa kulɔm mayamaya ɪ laki kɔpantɔ.

¹³ Pa nɔyɔ taa wɛ isɪ pɔlaav ɔku kv kulaa tɔ.

Pa puɔyusiɔi lɛlaa na pa nɔɔlɛlɛɔ.

Pa ntompee í nyɛpɔtaa,

pɔ wɛ kɛ isɪ akala sɔtɔ.

¹⁴ Mpusi koolee na tɔm isayatu wɛnna pa nɔɔsɪ taa.

¹⁵ Pa niɔ wɛ lɔɔ kɛ yɔlaa tɛkulɛ.

¹⁶ Pá kula timpɪ,

wakɔlvɔv na isayatu kɛ n makɛna.

¹⁷ Pa ta nyɪ isɛna paa la na pá lu

pɔ taa na pá hɛɛsɪ tɔ.

¹⁸ Pa fɛina Isɔ sɔyɔntɔ kɛ pulv taa.

¹⁹ Tɔv, tɔ nyɛmá sɪ Isɔ kɔsɛsɔtɔ yɔɔtɔɔɔɔ pɔ tɛna mpi tɔ, pa tɛna mpa pa tɔɔɔyɪ-tɪ tɔɔ pɔ nawa. ɪlɛna pɔ tɛkɪ samaa tɛna nɔɔsɪ, na pá taa hiki tɔwaanlɛ kɛ tiili, yaa nɔyɔlv fiti Isɔ huɔnav taa. ²⁰ Pɔ taya kɔsɛsɔtɔ lakɛna na Isɔ nyɛnɛyɪ yulv kɛ yulvpaɔ, paa pɔntɔ kɛ awe. Ama kɔsɛsɔtɔ tɔmlɛ ntɛ sɪ pɔ hɔli-ɔ nyá tɔpɔntɔlɛ, pɔ tɛna ntɛ.

Isɛna Isɔ yakɪ yɔlaa tɔ

²¹ Ama pɔnɛntɛ Isɔ huɔla-tuyv isɛna ɪ laki na tɔ pɔsɔyɪ yulvpama kɛ ɪ isɛntaa na pɔ tá lu kɔsɛsɔtɔ tɔɔyɔv tɔm tɔ. Halɪ kɔsɛsɔtɔ takɔlasɪ na Isɔ kuyɔɔtɔtɔ telɔsɔlaa nyɛnsɪ taa kɛ pa yɔɔtɔ pɔ tɔm kɛ mpv sɪ: ²² Isɪ yulv tɛɔyɔv ɪ taa na Yesu Kilisiti tɔ, mpv pɔ yekina na í pɔsɪ kupaɔ. Wei í tu laalaa na í tɛmɪ-ɪ na ɪ taa te, ɪ laki na ɪlɛ í pɔsɪ kupaɔ kɛ m̀p̀ỳỳ. Isɔ naa fayasɔyɪ yɔlaa. ²³ Pɔ taya pulv, yɔlaa tɛna lapɛna isayatu, ɪlɛna pɔ pɛ-wɛyɛ Isɔ teeli. ²⁴ Ama Isɔ kɔpantɔ tɔɔ ɪ yɛlaa na Yesu Kilisiti wei ɪ waasɔyɪ-wɛ tɔ í la na pá pɔsɪ yulvpama kɛ Isɔ isɛntaa kɛ faalaa. ²⁵ Sɛm mpi ɪ sɔpɔ tɔ, Isɔ lapɛna-ɪ kɔtaya sɪ í pɔsɪ wei ɪ kin yɔlaa mpa pa nukɛna-ɪ tɔ paa hikina suulu kɛ pa isayatu tɔm taa na pɔ husɪ-wɛyɛ-tɪ tɔ. Isɔ lapa m̀p̀ỳỳ sɪ pɔ húlɪ sɪ ɪ siyisaa. Hatuu lɔɔ Isɔ huɔla suulu na í yele yɔlaa kɛ pa isayatu pɔɔsuyv. ²⁶ Ama kayana ɪlɛ ɪ paasɛna isayatu nti inɪ, na í húlɔ́ỳ isɛna ɪ laki na yɔlaa pɔsɔyɪ kupaɔ kɛ ɪ isɛntaa tɔ. Mpv inɪ pɔ taa kɛ ɪ húlɔ́ỳ sɪ ɪ mayamaya ɪ kɛ kupaɔ, pɔyele ɪ lapa na mpa pɛlɛ pa nukɛna Yesu tɔ pá pɔsɪ kupaɔ tɔtɔ.

²⁷ Ye mpv pulv kaasaa mpi yulv ká hɔɔna ɪ tɪ tɔ? Paa pɛcɔ pulv fɛi. ɪlɛ pepe tɔɔ? Pa tɔɔɔyɪ kɔsɛsɔtɔ tɔ pɔ tɔɔ yaa? Aai, taa tɛmnav tɔɔ kɛ. ²⁸ Pɔ taya pulv, tɔ nawa sɪ

taa tem tɔɔ ké Isɔ lakɪ na yulɔ pəsəxi yulɔpaŋ ke ɪ isentaa, pə taɣa kusəsutu təŋyɔ tɔɔ. ²⁹ Yaa Isɔ ɪni ɪ ké Yuta nyéma tike nyəŋ, na piitim lempi nyéma nyəŋ na ile? Aai pə taɣa mpɔ. Kulɔm ɪni ɪ kena pa təna pa Isɔ. ³⁰ Pə taɣa pulɔ tɔɔ, Isɔ kulɔm ɪni ɪ wenna na í lakɪ, na Yuta nyéma pəsəxi kɔpama ke ɪ isentaa ké pa temna-ɪ na pa taa tɔ pə tɔɔ. Taa temnav kulɔməm mpi pə tɔɔ ké ɪ ká la na mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔ pele pá pəsi kɔpama ke mpɔ tɔtɔ. ³¹ Ye mpɔ pə mɔlaa kele si tɔ Isɔ kusəsutu na tɔ paasəna Isɔ taa temnav təm yaa isəna? Paa pəcɔ. Halɪ tɔ tu kusəxi kusəsutu ntɪ tɔ nyɔyɔ ke kukusu ké.

4

Mpi Apələham təm hóláyi tɔ

¹ Tɔɔ, tɔ nyəŋna tá caanaa caa səsɔ Apələham kin na tɔ ná. Pepeye ɪ hikaa? ² Ye tɔma kulapɛɛ tɔɔ ké Isɔ ka nyəna-ɪ yulɔpaŋ ile ɪ taa lan mpi ɪ ká sana ɪ tɪ tɔ. Ama ɪ kaa tu pəsi na í sa ɪ təxi Isɔ isentaa mɛɛ. ³ Pə taɣa pulɔ, pa yəɣɔta Isɔ Təm taa ké si, Apələham tɔma Isɔ na ɪ taa, na ɪ taa tem mpəxi Isɔ ná nawa na í yaa-ɪ yulɔpaŋ na í mu-ɪ. ⁴ Yulɔ í lakɪ tɔmlɛ, pa feləxi-ɪ ké mɛɛ. Ile pa kaa yaa ɪ kufeluyɔ ŋkɔ si kɔhau, ɪ wule lonte ke pa felə-ɪ. ⁵ Ile paa yulɔ ta la tɔmlɛ na í tɛ Isɔ wei ɪ wiiki asayaa konyəŋ tɔ na ɪ taa ké kutem, Isɔ nyənəxi pɔntu taa tem tɔtəɣɔ, na í mu-ɪ si ɪ ké kɔpaŋ. ⁶ Pə tɔɔ maɣamaɣa ke Tafiti yəɣɔtəxi wei Isɔ muwa si ɪ ké yulɔpaŋ na í tá keesəna ɪ tɔma tɔ ɪ lan hɔlɔmlɛ təm si:

⁷ Lelen nulaa nté mpa pa pəntaa na Isɔ hólí-weye suulu tɔ.

Pəyele ɪ husa pa isayatu.

⁸ Lelen nulɔ nté wei ɪ isayatu Isɔ lɔwa tɔ.

⁹ Pella tike nukəna lelen inɛ? Kutapɛləŋ naa nukɪ-ɪ? Tə tɔma yəɣɔtuyɔ ke nɔɔnɔ si Apələham tɔma Isɔ na ɪ taa, na ɪ taa tem mpəxi Isɔ ná nawa na í yaa-ɪ yulɔpaŋ na í mu-ɪ. ¹⁰ Ile waatu wei ké pə lapa mpɔ? Waatu wei ɪ pelaa tɔ, yaa na pəcɔ í peləxi? Aai na pəcɔ í peləxi ké. ¹¹ Waali waali ké pa pela-ɪ, na ɪ peluyɔ mpi pə hulaa ké si ɪ laalaa na í tɛ Isɔ na ɪ taa təɣɔ ílé ɪ mu-ɪ si yulɔpaŋ. Pəcɔ waatu ɪni ɪ taa peləta. Ḿpɔyú pə lapa na Apələham pəsi pa təna mpa pa tɛŋna Isɔ ké pa taa ké mpɔ na í muɣi-we si kɔpama tɔ pa caa, paa pa ta peli. ¹² ɪ pəsə pella caa tɔtɔ. Ile pə taɣa mpa pa muɣləɣəna peluyɔ təm tike təɣɔ ma təŋ. Ama mpa pa təŋa tá caa Apələham ikpate na pá tɛ Isɔ na pa taa isu ílé ɪ ka temnav Isɔ na ɪ taa na pəcɔ pá peləxi-ɪ təɣɔ.

Ŋ tɔma nyá taa na Isɔ n hikiyi ɪ kɔpantu təna

¹³ Isɔ ka heela Apələham na ɪ piya si kateŋa kanɛ ka təna kaa tɛ na ká pəsi pa nyəm təkpaata. Ile pə taɣa kusəsutu təŋyɔ tɔɔ ké pa heela Apələham ke mpɔ. Ama ɪ temna Isɔ ké ɪ taa na ílé ɪ mu-ɪ si yulɔpaŋ təɣɔ. ¹⁴ Ye kateŋa ŋke kaa tɛ na ká pəsi kusəsutu təŋlaa tike nyəŋka, ile taa temnav ke Isɔ u waasəxi pulɔyule, na mpi Isɔ təŋ si ɪ ká la tɔ pəle pə məla yem. ¹⁵ Kusəsutu yekina na Isɔ pááná kəŋ, na kusəsutu wenna na tɔ pəntuyɔ wɛɛ tɔtɔ.

¹⁶ Mpi Isɔ ka suwa si ɪ ká la tɔ, taa temnav tɔɔ ké, ilɛna pə pəsi pulɔ mpi Isɔ haa faalaa tɔ, pə taa wɛɛ kusəsutu təŋlaa tike nyəm. Ama na pa təna mpa pa tɛŋ pa taa na Isɔ ké teitei isu Apələham lapu tɔ pa nyəm tɔtəɣɔ. Apələham ké tá təna tá caa ké. ¹⁷ Halɪ pa ŋmaawa ḿpɔyú Isɔ Təm taa si: Ma lapa na í pəsi piitimnaa payale caa. Isɔ wei Apələham temna ɪ taa ké mpɔ tɔ, ílé ɪ isentaa Apələham inəɣələ tá caa. Isɔ ɪni ɪ feesiɣina sətəa na í lakɪ na mpi pə taa wɛɛ tɔ pə wɛɛ. ¹⁸ Na paa na pu tɛ pə tɔ tɔ, Apələham tɔma-tɪ na ɪ taa na í tɛɛləxi. Pə tɔɔ ké ɪ pəsə piitim payale caa, isu Isɔ ka yəɣɔtuyɔ tɔ si: Nyá piya nyuyɔ ká wɛɛ mpɔ. ¹⁹ Paa na ɪ pusi ka wɔsəna isu nunɔwa (100) na í kpatəla təkunɣunɣu, na Saala ná taa fei luluyɔ təm taa tɔ,

ι ta nyænna tæna. Ama ι tisa ι yuη ke Isə təə ké tam. ²⁰ Ι taa tæm mpi pə ta pasa. Pəyele ι ta la sika na mpi Isə təma si ι ká la tə. Halι ι naani səsəsa kvsəsυv ké, na í nyəə təη, na í təηna Isə ké sam. ²¹ Ι ka tæma ι taa təkpataa si Isə pəsəyi na í la pə tæna mpi ι ka təma si ι ká la tə. ²² Mpi pə təə Isə mv-ι si ι ké yυlv kupaη ke ι taa tæm təə təyələ. ²³ Ιe pə taya ι nyυyυ təə tike ke pa ηmaa mpυ si: Pa mv-ι si ι ké yυlv kupaη. ²⁴ Ama na tá mpa tá taa tæmna wei ι kvsə Tacaa Yesu ke sətəa taa na paa mv-tυ si kupaη ke mpυ tətə tə, tá təə ké pa ηmaawa tətə. ²⁵ Tá isayatu təə ké pa kv-ι, na pa feesa-ι sətəa taa ké si í la na tə pəsi kupaη ke Isə isentaa.

5

Tá na Isə tá leleη

¹ Təυ, isu kayana pa tæm lapυ na tə pəsi yυlvpama ke Isə isentaa ké tá taa tæmnav təə tə, tá na-ι tə wena tæma na leleη ke Tacaa Yesu Kilisiti təə. ² Tə tæmna Isə ké tá taa təyə tə krətəna Isə kupaηtv təhikile ke Yesu Kilisiti təə ké timpι tə we kayana ke isəntə tə. Na tə yələyi ké. Mpi tə, tə nyəmá si tu pəsi Isə teeli nyéma. ³ Halι tá mələa ké na tə yələyi, paa tə wew wahala taa tə. Pə taya pυlv, wahala kəηna na suulu. ⁴ Na suulu yekina na yυlv kantələyi wahala taa, na kantəlyυv yekina na tælyυv kəə. ⁵ Tə tælyυv mpυ tə pə ta puγusi-tυ se. Pə taya pυlv, Feesuyυ Naηηtv wei Isə ha-tυ tə inι ι lapəna na tá tæna tə nyι teu si Isə səla-tυ.

⁶ Tə taa pəsəyi pυlv tə Kilisiti səpəna asayaa tá, tá təə ké saa wei pə maya Isə tə. ⁷ Ama si yυlv í tisi na í si siyisulu təə tə, təcətətəyav ké. Ní ta tu nyəm nəyəlv ná wεε wei ι pəsəyi na í si yυlv kupaη təə tə. ⁸ Paa na mpυ Isə ná hula-tυyυ isəna tənaya ι səla-tυ tə. Kilisiti səpa tá təə paa na tə ké asayaa tə. ⁹ Ι səm təə ké tə pəsə yυlvpama ke kayanaya Isə isentaa, ile isənaya pu kpisi-tυyυ γapυ ke Isə pááná niη taa? ¹⁰ Tá na Isə tu we koləηa ké. Ama ι Pəyaya səm taa ké ι lapa na tá na-ι tə ciiki. Təυ, kayana tá na Isə tə we leleη. Pécó ι Pəyaya ná wena weesuyυ tətə, ile kaa waasi-tυ na pə kəli mpυ. ¹¹ Na pə ta tu kev pə tənayale, tə təηna Isə ileye yələnav ke Tacaa Yesu Kilisiti wei ι lapa na kayana tá na Isə tə ciiki tə ι təə.

Atam na Kilisiti pa təm

¹² Yυlv kuləm tænna isayatu svυ yələa tæna. Ilena isayatu náá kəna səm. Na səm náá ya yələa tæna təə. Pə taya pυlv, pa tæna pa lapəna isayatu tə pə təə. ¹³ Isayatu ka tæma antulinya taa ké wεεv na pécó Isə tv Moisi ke kvsəsutυ. Ama isυ kvsəsutυ taa fεi ile, Isə taa nyənι-tι isυ pυlv. ¹⁴ Paa na mpυ səm naa təyə kawulaya ke pə krayav Atam na pé polo Moisi, haləna pé can pə kpeηna mpa pa taa la isayatu nti Atam lapa tə. Isə kvheelitu ke Atam ná kpeesənaa na í pəsi isayav.

Atam inε inι ι nəyəsəna wei ι kaa ι kəə təyə. ¹⁵ Ama pa ta lu kuləm. Pə taya pυlv təə, mpi Isə hawa faalaa tə pə fayana isayatu nti Atam lapa təyə. Mpi tə, yυlv kuləm inε ι isayatu təə yələa payale səpa. Ama Isə pεεεε ná tæma payale na pə tεε rúpúyú səsəm, na pə kaasi kvəəυ ηku ι lapa faalaa na yυlv kuləm Yesu Kilisiti kiη tə kvle kv təəwa səsəm tətə. ¹⁶ Ama yυlv kaa kraya mpi Isə kvəəυ lakι tə na í mayasəna mpi yυlv kuləm isayatu lakι tə. Pə taya pυlv təə, isayatu kuləmtυ lapəna na pá hvvna yələa na pa təm si. Ama Isə faalaa kvəəυ ná tayana isayatu payale na pé la teu. ¹⁷ Kuləm isayatu təə ké səm təyə kawulaya mεε, nn kuləm inι ι tike ι təə ké. Ama nti Yesu Kilisiti tike kəna-tυ tə təle tə kəla rúpúyú təəv təcayacaya. Pə wεε si pa tæna mpa pa hika Isə pεεεε ke səsəm səsəm na í la na pá pəsi kupaη ke faalaa tə, Kilisiti təə paa hiki weesuyυ na pá təyə kawulaya.

¹⁸ Isυ yυlv kuləm isayatu svυa yələa tənaya tasəkəle taa tə, mpυ tətəyə yυlv kuləm təmle kupaηte ká fiti yələa tənaya hvvle pəəle taa na pá tυlι-tι. ¹⁹ Isυ yələa tæna lapυ asayaa ke yυlv kuləm kpeesuyυ təə tə, mpυ tətəyə yələa payale ká la kupaη ke Isə isentaa ké yυlv kuləm nunav təə.

²⁰ Kusəsutv kəmayə sɪ ɪsəyətʋ í huki. Ama timpɪ ɪsəyətʋ hukaa tə, ɪsə pɛɛɛ ná tɛɛ-təyɪ təw ke səsəm. ²¹ Na ɪsu ɪsəyətʋ lɛɛ səm ke yələa tənə tə, mpv tətəyɔ ɪsə pɛɛɛ ná lɛɛ-tuyv siyisuyv sɪ pə pona-tuyv weesuyv ŋku ku tɛŋ tə kv taa ké Tacaə Yesu Kilisiti təw.

6

Pa cɛpa-tv na ɪsəyətʋ sɪ tə wɛɛ Kilisiti təw

¹ ɪɛ ɪsənaya pə wɛɛ ɪɛ? Tu lakɪ ɪsəyətʋ ke m̀p̀yɔ́ tam sɪ ɪsə í səsɪ-tuyv ɪ pɛɛɛ yaa ɪsənə? ² Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Tá mpa səm cɛpa-tv na ɪsəyətʋ tə, ɪsənaya tu wɛɛ na tə tənə ɪsəyətʋ lapv tətə? ³ ɪ tá nyɪ sɪ tá tənə mpa pa sə ɪsə lvm sɪ tá na Yesu Kilisiti tə kpɛntaa tə, ɪ təsətɛ ke pa kpɛnta-tv na pá sə-tv? ⁴ Ye mpv ɪɛ ɪsə lvm səw taa ké pa pɪma tá na-ɪ sɪ tá na-ɪ tə səpənə. Na ɪsu Kilisiti səpa na Tacaə toma səsəwəna feesi-ɪ tə, tá tətə tə layasa təntɛ təkpataa ké.

⁵ Ye tá na-ɪ tə kpɛntaa na tə sɪ ɪsu ɪ səpv tə, paa kpɛntɪ tá na-ɪ na pá feesi-tuyv səm taa ɪsu pa feesa ɪnɪ tə. ⁶ Tə nyəmá teu sɪ kuyəŋku Kilisiti səpa tesika təw tə, pə kpɛntaa tá yaasi kɔpəŋ na pə kv tətətətə. ɪɛna timpɪ tu ke asayaa na tá tɛyɛɛ mpv tə, pə la yem na í hɛtɪ-tv, na tə taa tasa ɪsəyətʋ yomle taa ké wɛɛv. ⁷ Yulv wei ɪ tɛma səpv tə pə ləsa ɪɛyɛ ɪsəyətʋ yomle taa ké. ⁸ Ye tá na Kilisiti tə səpa, tə nyəmá sɪ tá na-ɪ tu wɛɛna weesɪŋ tətə. ⁹ Tə nyəmá teu sɪ ɪsu Kilisiti fem tə səm ɪ tasəyɪ-ɪ nyaasuyv. Pəyɛɛ ɪ kaa tu səpv tətə. ¹⁰ Təm kulvm ke ɪ səpa na pə cɛ í na ɪsəyətʋ. ɪ wɛv kayana na ɪ weesuyv tə ɪsə təw ké. ¹¹ M̀p̀yɔ́ mɛ tətə í ká nyənɪ mə tɪ ɪsu mpa pa səpa na pə cɛ pá na ɪsəyətʋ tə, na ɪsu mpa pa fema sətəa taa na kayana pa wɛ ɪsə təw ké pá na Yesu Kilisiti pa kpɛntuyv təw tə.

¹² Ye mpv ɪɛ, ɪsəyətʋ í taa tasa mə tənəŋ kusəpəŋ ɪɛyɛ ŋmakəlvɔv na í nuna mə tənəŋ konyuləŋ. ¹³ ɪ taa yeɛ na ɪsəyətʋ tasa mpaav hikuyv ke mə tənəŋ taa ké tiili na í la ɪsəyətʋ. Ama í ha mə təyɪ ɪsə ɪsu mpa pa fema sətəa taa tə, ɪɛna í kpaya mə tɪ na í pɛtɪ ɪsə təmɛ taa na í lana-mɛyɛ kɔpam. ¹⁴ Pə taya pulv təw, pə fɛɪ ɪsu ɪsəyətʋ í ŋmakəli-mɛ. Mpi tə, pə taya kusəsutv təw ké í wɛɛ. Ama ɪsə pɛɛɛ təw ké.

Siyisuyv yomle

¹⁵ Mpv tə, tu tənə ɪsəyətʋ lapv sɪ ɪsə pɛɛɛ təw ké tə wɛɛ pə taya kusəsutv təw? Aai pə taya mpv se, paa pəcə. ¹⁶ ɪ nyəmá teu sɪ, ye í ha mə təyɪ wei na í nukəna-ɪ, í pəsə wei í nukəna mpv tə ɪ yom ké. M̀p̀yɔ́ pə wɛɛ na ɪsəyətʋ, ye n nukəna-təyɪ tam n tənə səm ké. Na mpv ɪnɪ tətəyɔ pə wɛɛ na ɪsə, ye n nukəna ɪɛyɛ tam, pə layasəyɪ-ŋ təntɛ nte tə keesəna-ɪ təyɔ. ¹⁷ Aaa, ɪsə fəw, mɛ mpa tuu ɪsəyətʋ ka kpa yomle tə pənɛntɛ í nuna nti pa sɛyɛsa-mɛ sɪ í keesəna tə təkpataa. ¹⁸ Pə ləsa-mɛyɛ ɪsəyətʋ yomle taa, na nəwəwəwə siyisuyv yomaa ke í pəsaa. ¹⁹ Mə ɪcantv təw ké ma huyɪ təɛyɛ kɔhuyv sɪ í cəkəna. Pɪ wɛv tə, tɛtɛlakasɪ na ɪsəyətʋ taa ké í pɛta mə tɪ, na pələ pə kpa-mɛyɛ yomle na pə lakɪ-mɛyɛ yɛɛyɛɛ nyəma. Mpv tətəyɔ pənɛntɛ, í pɛtɪ mə təyɪ siyisuyv təma lapv taa na pələ pə kpa-mɛyɛ yomle na mə təntɛ keesɪ teu.

²⁰ Waatv wei ɪsəyətʋ ka kpa-mɛyɛ yomle tə, kɔpantv lapv təm ta na-mɛ. ²¹ Na í lakaya lakasɪ nsi sɪ wɛ-mɛyɛ fɛɛɛ ke kayana tə, pɛpɛyɛ í waa sɪ taa? Sɪ tɛsəyana-mɛyɛ kuyv ké. ²² Ama kayana pə ləsa-mɛyɛ ɪsəyətʋ yomle taa na í lakɪ ɪsə təmɛ. Na mpi í waakɪ təyɔɛ pa tənə-mɛyɛ keesuyv sɪ mə təntɛ í te na cele í ká hiki weesuyv ŋku ku tɛŋ tə. ²³ ɪsəyətʋ fəw təw keɛ səm. Ama weesuyv ŋku ku tɛŋ təyɔ ɪsə ná haa faalaa ke mpa na Tacaə Yesu Kilisiti pa kpɛntaa tə.

7

Mpi alv na ɪ paalv pa təm hólóyí tə

¹ Ma taapalaa, ntəŋ í nyəmə Moisi kəsəsutu ke teu yaa. Təu, tə maɣamaɣa tə təm ke maa keesi-meɣe pəne. Yulw weesuyu tu tike niŋ ke kəsəsutu nti tə peləyi. ² Í nyənna alw, í paalw í wəna í weesuyu, kəsəsutu nti tu ha-a mpaasí í kulí. Ama í paalw iní í səpa, tə ha-a mpaasí ké, í saaki í saa. ³ Í kula kəkulw na í saa, paa yaa-í wasaŋkali. Ama səm í kela í paalw, kəsəsutu ta tasa í niŋ peləyɔ tətə, tə ha-a mpaasí ké. Pəle tə, ye í saa kufalw í ta ke wasaŋkali. ⁴ Ma taapalaa me, nɔ́póyó na-me tətə. Ye kəsəsutu təm taa, í pəsa sətəa ké. Pə taya pulw tə, mə na Kilisiti í kpenta tənuyɔ, na pənente í pəsa kufalw wei í fema sətəa taa tə í nyəma, na pə wɛɛ sí tɛ́ la Isə ké təma nna a nəɣəsənaa tə. ⁵ Pə taya pulw tə, waatu wei tu wɛ́ tá kɔpəntu taa tə, kəsəsutu kpaasaya tá nantu təna taa konyuləŋ isayaŋ apalw, na pə səsəyi-tuyɔ səm təma lapw taa. ⁶ Ama pənente tə lu kəsəsutu yomle taa na səm lapəna na tɛ́ lu mpi pu kpa-tuyɔ yomle ke mpw tə pə taa təkpaata. Pə tə ké tu təŋ isəna kaɣana pə layasaa tə, na tɛ́ lá Isə təmle ke Isə Feesuyu təŋ taa. Pə taa wɛɛ ísu tə təŋaya takəlasí taa kəsəsutu na tɛ́ laki tə.

Isə kəsəsutu na isayatu pə təm

⁷ Ile isənaya pə wɛɛ ile? Kəsəsutu ké isayam yaa? Aai pə taya mpw se, paa pəcə. Kəsəsutu yelina na má nyí isayatu təm. Kɔpam ye kəsəsutu í taa tə sí n kaa nyulí, ma taa nyí konyuləyɔ təm. ⁸ Kəheelitu nti tə yelina na isayatu hiki mpaav na tɛ́ kɔ konyuləŋ iní í tənaya ma taa. Pə taya pulw, ye pə taa ké kəsəsutu tə, isayatu taa hiki tə tí. ⁹ Ma kiŋ ile, kəsəsutu taa kənta tə, ma wəna ma tí. Ama kəheelitu nti tə kəma, ilena isayatu nti tɛ́ nyəki na tɛ́ kulí. ¹⁰ Iləna má məli sətə. Pu wɛɛ sí kəheelitu nti tɛ́ waasí. Ama ma kiŋ ile tə məla maɣa kuyɔ ké. ¹¹ Pə taya pulw tə, isayatu hika mpaav na tɛ́ puɣusí-m na kəheelitu nti, na tɛ́ kɔ-m na kəheelitu nti. ¹² Isə kəsəsutu wɛ́ tənəŋŋ, na kəheelitu ná wɛ́ tənəŋŋ tətə na tɛ́ siyisaa na tɛ́ tewa. ¹³ Teu nyəm mpi pə mələna nté na pə kəna maɣa səm na? Aai, pə taya mpw se, paa pəcə. Isayatu lapəna kəkələ iní. Tənaya tə kulina tə tí waali sí ntəyələ nti. Tə kpaɣa mpi pə wɛ́ teu təyɔ na tɛ́ kəna-m. Tənaya kəsəsutu yelaa na isayatu təm la səyəntu na pə tɛɛ caasa.

Yəlaa pu isayatu taa

¹⁴ Tə nyəmə mpw sí Isə kəsəsutu təkuyɔ wɛ́ lotu taa təm ké. Ama maɣa yulw ke yulw ké na ícantu tələ, na pə pɛeta-m na isayatu na má pəsí tə yom. ¹⁵ Ma ta cəkəna mpi ma laki tə. Pə taya pulw tə, maa laki mpi ma səla lapw tə. Ama mpi ma kisaa tə mpəyi ma laki. ¹⁶ Ma ta səli mpi na má laki-wí təyɔ ma nyəmnaa sí Isə kəsəsutu wɛ́ teu. ¹⁷ Ye mpw pə taya má lakəna mpw. Ama isayatu nti tə wɛ́ ma taa tə tələ tə lakəna. ¹⁸ Ma nyəmə teu sí kɔpantu natəli tə fɛ́i ma kiŋ, ma pilimile tənə tə təm ke ma təŋ. Kɔpam paa ma luyɔ wɛ́ teu sí má la kɔpantu, maa pəsəyi tə lapw. ¹⁹ Maa laki kɔpantu nti ma səlaa tə. Ama isayatu nti ma kisaa tə ntəyi ma məlaa na má laki. ²⁰ Ma laki nti maa caa tə, pə taya má nəkəna. Ama isayatu nti tə kanta ma taa tə nti tə tənna mpw.

²¹ Ma cəkəna yaasi inɛ sí ye ma caaki kɔpantu lapw isayatu tɛɛna nəyɔ. ²² Hatuu ma lotu taa ma səla Isə kəsəsutu mɛɛ. ²³ Ama ma maɣana yaasi nəyɔluyɔ ma tənuyɔ taa, na tam í pəkələyi na í yoonə yaasi wei í tə ma layatu nyəmə tə, na í la-m isayatu tiipile nte tə kanta ma taa tə tə saləka tɔ. ²⁴ Ama ma təm wɛ́ konyəŋ yoo, tənuyɔ kəne kɔ təŋna-m kuyɔ ké. A yakí-m? ²⁵ Ama Taca Yesu Kilisiti tə Isə fə.

Mpw tə, hatuu ma hɔwɛɛ taa Isə kəsəsutu ke ma təŋəyi. Pə kaasa ma yulw pilimile tənə tə, isayatu yaasi ke tələ tə təŋəyi.

8

Mpa pa təŋəyi Isə Feesuyu Nanŋtu tə pa təntɛ

¹ Ye mpv mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tɔ pa kaa tasa pa tɔm ke kyv. ² Pə taya pulv tɔɔ, Iso Feesuyu laki isəna na í haa weesuyu ke mpa na Yesu Kilisiti pa kpentaa tɔ, m̀póyó pə lapa na pə ləsi-m isayatu na sɔm pə yaasi inɪ ɪ taa. ³ Iso lapa mpi Moisi kusəsutu taa pəsi na tɔ la yulwɛɛtu tɔɔ tɔ. ɪ hulɔ yəlaa tasəkəle ke timpɪ pa laki isayatu ke tam tɔ, mpi tɔ ɪ tila ɪ mayamaya ɪ pu. Na wɛɛtu nti tɔ nɔ̀ɔsəna yəlaa asayaa nyəntu tɔɔ ɪ kəmnaa si í husɪ isayatu. ⁴ Iso lapa m̀póyó si nti kusəsutu caalayaa-tu si tɔ la tɔ, tɔ la pə tənaya teitei. Pə taya pulv, kaɣana tɔ yela tá wɛɛtu kɔpəntu tɔɔnyu na tɔ tɔ̀ɔyɪ Iso Feesuyu. ⁵ Mpa pa tɔ̀ɔna tɔntɛ ke yulv wɛɛtu kɔpəntu taa tɔ tɔ tike tɔ tɔm ke pa nyə́má. Na mpa pa tɔ̀ɔyɪ Iso Feesuyu tɔ kule kɔ nyəntu tike ke pa laki. ⁶ Ye n tɔ̀ɔyɪ yulwɛɛtu kɔpəntu ke tam, n tɛesəyənɔ sɔm ké. Ama ye Iso Feesuyu nyəntu ke n laki tam, n hikiyɪ weesuyu na lanheele ké. ⁷ Mpa pa seesa isəle na yulwɛɛtu kɔpəntu tɔ̀ɔnyu tɔ, pa ké Iso kolontunaa ké. Paa tɔ̀ɔyɪ Iso kusəsutu, paa tu pəsəyɪ-tɪ tɔ se. ⁸ Mpa pa tɔ̀ɔna pa yulwɛɛtu kɔpəntu tɔ̀ɔnyu tɔ, paa pu la isəna, pa kaa te Iso.

⁹ Ama me ile mə feɪ yulwɛɛtu kɔpəntu taa tɔtɔ. Iso Feesuyu nyəntu taa ké í wɛɛ. Pə taya pulv tɔɔ, Iso Feesuyu caya mə taa tɔ se. Wei ɪ taa Kilisiti Feesuyu feɪ tɔ ɪ ta ke ɪ nyə́ɔ. ¹⁰ Ye Kilisiti wɛ mə kin paa na mə isayatu ka kɔ mə tɔnəɔ tɔ, Iso Feesuyu wɛ mə taa na toma. Mpi tɔ pə pəsə-meyɛ kɔpama ke Iso isentaa ké. ¹¹ Ye Iso Feesuyu ŋku kɔ feesa Yesu ké sətɔa taa tɔ kɔ caya mə taa, wei inɪ ɪ ka feesa Kilisiti ke sətɔa hekɔ tɔ, kulɔm inɪ ɪ ká ha mə tɔnəɔ kusəpəɔ ineyɛ toma na ɪ Feesuyu ŋku kɔ caya mə taa tɔ kɔ tɔɔ taa.

¹² Ma taapalaa, pə tɔɔ ké pə nyə́ka-tu, na pə taya si tɔ tɔ̀ɔn tá yulwɛɛtu kɔpəntu na tɔ laki nti tɔ nyuləyɪ tɔ. ¹³ Pə taya pulv, ye í tɔ̀ɔyɪ mə yulwɛɛtu kɔpəntu, í ká si. Ama ye í kisa mə yulwɛɛtu kɔpəntu yaasi si tɔ saali na Iso Feesuyu Nanɔtɔ tɔɔ, ile í tula-tɪ. ¹⁴ Pa tɔna mpa Iso Feesuyu tiikiyɪ tɔ pa ké Iso piya ké. ¹⁵ Pə taya pulv tɔɔ, Iso Feesuyu ŋku pa ha-mɛ tɔ kɔ ta ke Feesuyu ŋku kɔ laki-meyɛ yomaa na kɔ tasəyɪ-meyɛ sɔ̀ɔntu tɔyɪ tɔ. Ama kɔ ké Iso Feesuyu ŋku kɔ laki-meyɛ Iso pəyalaa na kɔ laki na í yaaki Iso si ma Caa, Paapa tɔ. ¹⁶ Tə ké Iso piya, na Iso Feesuyu mayamaya hóləyɪ m̀póyó hatuu tá taa. ¹⁷ Tə ké ɪ piya, na kɔpəntu nti Iso tɔma si ɪ ká ha ɪ yəlaa isu kpancoou tɔ, tu hiki-tɪ tɔtɔ. Tá na Kilisiti tu kpentəna-təyɪ hikuyɪ. Ye tá na-ɪ tɔ kpentɔ wahala hikuyɪ tá na-ɪ tu kpentɪ ɪ teeli taa tɔtɔyɔ.

Cele teeli

¹⁸ Ye ma kin pə feɪ isu paa kpaya tá kaɣana kɔnyəntɔyɔle na pá keesəna teeli wei cele Iso ká tu-tu tɔ. ¹⁹ Kɔ̀ɔmanmam tɔna tanɔa tətɛyɛtɛyɛ si Iso í ləsi ɪ pəyalaa na pə ná. ²⁰ Pə taya pulv tɔɔ, taaləm nyəm taa ké pə sɔsa kɔ̀ɔmanmam mpi, na pə taya si pə nəkɔa. Iso tɔna-wəyɪ mpv. Paa na mpv tɔ na tɛɛlvɔ wɛɛ ké. ²¹ Pə taya pulv tɔɔ, kɔyaku nakvli pu te na Iso kɔ̀ɔmanmam tɔna heesi wakəlvɔ yomle na pə te təkpaataa ké teitei isu Iso piya ka te waatu wei paa te kasayampiya pəsuyɪ tɔ. ²² Tə nyə́má si haləna sanɔ kɔ̀ɔmanmam tɔna tɔ̀ɔna mɔla na pə saləməyɪ isu alɔllɔ saləmuyɪ tɔ. ²³ Pə taya kɔ̀ɔmanmam tike mələyənɔ. Ama na tá mpa tɔ wɛna Iso Feesuyu isu kancaalaya kɔcɔɔv ŋku Iso lapa-tu tɔ, tá mələyɪ tá taa tɔtɔ, na tɔ tanɔ kɔyənku Iso ká pəsi-tuyɪ ɪ piya na í tɛesi tá tɔnəɔ ineyɛ yapu təkpaataa tɔ. ²⁴ Tə nawa si tɔ hika tá yapu yaa, ile pə wɛ tɛɛlvɔ taa tɔm na pə́cɔ. Ye mpi yulv naa tɔ pə tɔɔ ké ɪ tɛɛləyɪ, ile pə taya tɛɛlvɔ nté tɔna. Awe ká tasa tɛɛlvɔ ke mpi ɪ tema nav tɔ? ²⁵ Ye mpi tɔ ta nata tɔ pə tɔɔ ké tɔ tɛɛləyɪ ile tɔ kaɣana suulu ké na tɔ tanɔ-wɪ.

²⁶ Pə kaasa Iso Feesuyu ná kɔ̀ɔn tɔtɔ na kɔ sɔ̀ɔna tá mpa tɔ ké acamaa tɔ. Pə taya pulv, tɔ ta nyɪ isəna tu sələmɪ na pə té tɔ. Ama Feesuyu ŋku kɔ sələməyənana-tuyɪ Iso, na miituyɪ mpi yulv kaa pəsi na í keesi nɔ̀ɔ taa tɔ. ²⁷ Iso wei ɪ naa lotu taa tɔ ɪ nyə́má kpakpaa ke mpi Feesuyu Nanɔtɔ caa ɪ sələmɪ tɔ. Pə taya pulv, mpa pa ké Iso nyə́ma tɔ mpɛyɛ Iso Feesuyu Nanɔtɔ sələməyənɔ teitei isu Iso caaki tɔ.

²⁸ Tə nyəmə sɪ kʊpantʊ kɛ ɪsɔ lakɪ pə tənə pə taa ké mpa pa sɔla-ɪ na pá ké mpa ɪ yaawa ɪsu ɪ nɔkʊyʊ wɛɛ tɔ. ²⁹ Mpa ɪsɔ ka ləsa hatuu lɔŋ tɔ, ɪ laalaa ké na í fayasi-wɛ na pa mpa sɪ pá nəɣəsəna ɪ Pəyaya, na keke ká hiki newaa payale. ³⁰ Mpa ɪsɔ ka laalaa na í fayasi mpv tɔ ɪ ləsa-wɛyɛ, na mpa ɪni ɪ ləsa mpv tɔyɔ ɪ lapa na pá pəsi yulɔpama kɛ ɪ ɪsɛntaa. Mpa ɪ lapa na pá pəsi yulɔpama kɛ mpv ɪni tɔyɔ ɪ yelaa na pá hiki pa paa nyəm kɛ ɪ teeli taa tɔtɔ.

Isəna ɪsɔ luyʊ svv-tv pə tu fɛi tɔ

³¹ Ye mpv suwɛyɛ tu tasa yɔɣɔtʊyʊ tɔtɔ? Ye pə wɛɛ sɪ ɪsɔ wɛ tá tɔɔ, ɪlɛ awe ká lutʊyʊ kolonja? ³² ɪ ta kisina ɪ maɣamaya ɪ Pəyaya tɔɔ. Ama ɪ ha-ke təkrem ké tá tənə tá tɔɔ. Tɔv, ɪ ta kisi ɪ Pəyaya hav, kacanfana pə tənə mpi pə kaasaa tɔ? ³³ Ye mpv awe ká tv taalɪ ké mpa ɪsɔ ləsaa tɔ? Pə tv fɛi, pə taya pulv tɔɔ, ɪsɔ maɣamaya huləna sɪ pa tɔm ta sɪ tiili. ³⁴ Na awe ká mayasi pa tɔm kʊyʊ tɔtɔ? Pə tv fɛi, pə taya pulv tɔɔ, Yesu Kilisiti tu səpəna, na í tu fem na í wɛ ɪsɔ kəŋkəŋ taa na í sələmɔyənə-tv. ³⁵ ɪlɛ pepe ká ləsi Kilisiti sɔlɔyʊ kɛ tá tɔɔ? Wahala ká pəsi? Lanpəsəle səsɔle na? Yaa kʊnyəŋ ŋku paa tu-tv tɔ? Nyɔɣəsɪ na? Yaa hulɔməŋ? Asola taa wɛɛv na? Yaa səm? ³⁶ ɪsɔ Təm taa pa ŋmaawa mpv sɪ:

Nyá tɔɔ ké tə wɛ səm nəɣɔ taa ké ilim na pə tɛm.

Na pá lakɪ-tv ɪsu heej wei pa tɛɛna alɔkɪsam tɔ.

³⁷ Ama pə tənə pə taa ké mpv ɪlɛ, tá wəpəna tɛcaɣacaya kɛ wei ɪ sɔla-tv tɔ ɪ ton tɔɔ. ³⁸ Ma tɛma ma taa təkpaata sɪ pulɔpv fɛi mpi pu ləsi ɪsɔ sɔlɔyʊ kɛ tá tɔɔ tɔ, paa səm paa weesuyʊ, paa ɪsɔtaa tillaa, paa ɪsɔtaa alɔyaa nyuyʊ nyəma yaa pa toma səsɔna. Paa saŋa nyəm, paa mpi pu kɔɔ cele tɔ. ³⁹ Paa tetv tɔɔ cənɛ kəkəlɔnaa, paa tetv tɛɛ nyəma. Paa kʊŋmanmam mpi pə kaasaa tɔ pə taa pulv kai fɛi mpi pu kayati sɔlɔyʊ ŋku ɪsɔ sɔlɔna-tʊyʊ Yesu Kilisiti tɔɔ tɔ na kú sɛkɪ tá kɪŋ kɛ tate kɛ paa waatu wei.

9

ɪsɔ na ɪyɔlaa kvləsaa pa təm

¹ Tampana kɛ ma yɔɣɔtəyɪ, maa looliyɪ, ma ké Kilisiti yulv tɔ pə tɔɔ. Ma lanje u tɔɔ paa pəcɔ maɣamaya sɪ yaa ma looliyɪ. Mpi tɔ ɪsɔ Feesuyʊ Nanjtu húlɔyɪm mpiyɪ ma taa tɔyɔ ma təŋəyɪ. ² Pə taya pulv tɔɔ, ma lanje wakəla səsəm na pá cɔsəyɪ-m tam. ³ Halɪ pə caɣa-m ɪsu pu kisaya, ɪsɔ ka kisa-m na pá yasɪ má na Kilisiti, na pá kpaya ma tɛtʊnaa na pá məŋna ma lonte. Ma piitim maɣamaya nyəma tɔm kɛ ma təŋ. ⁴ Pa ké ɪsɛyɛli nyəma, na ɪsɔ lapa-wɛyɛ ɪ pəyalaa, na ɪ yelaa na pá naakɪ ɪ teeli. ɪ na-wɛ pa pɛela nəɣɔ, na í cɛlɛ-wɛyɛ kʊsəsutv. Na í húlɪ-wɛyɛ ɪsɔ sɛɛtv, na í heeli-wɛyɛ mpi mpi ɪ ká la-wɛ tɔ. ⁵ Pa ké tá kite caanaa kulɔlaa. Ye yulv wɛɛtv təm taa ɪlɛ, Kilisiti ké pa piitim tv. ɪni ɪ ŋmakəlɔna pə tənə, ɪni ɪ kɛna ɪsɔ wei paa saŋ tam tɔ. ɪsɔ í yele na pá la mpv.

⁶ Pə taya ɪsu ma yɔɣɔtəyɪ sɪ mpi ɪsɔ tɔma sɪ ɪ ká la tɔ pə cotaa. Pə taya ɪsɛyɛli nyəma tənə kɛna ɪsɛyɛli nyəma. ⁷ Pəyɛle Apələham kulɔlaa ta kɛ Apələham piya maɣamaya. Pə taya pulv tɔɔ, ɪsɔ ka heela-ɪ ké sɪ: Mpa paa luna ɪsaaka tapuyʊ tɛɛ tɔ mpɛ pa tike təkəŋ kɛna nyá piya təsiyisiyɪ. ⁸ Pə nyuyʊ nté sɪ, pə taya mpa pa mɔlaa na pá lɔlɪ təfolo kɛ yem tɔ mpɛ pa kɛna ɪsɔ piya. Ama mpa ɪsɔ ka tɔma sɪ ɪ ka ha-ɪ na pá lɔlɪ-wɛ tɔ mpɛyɛ pa nyənəyɪ ɪ kulɔlaa təsiyisiyɪ. ⁹ Waatu wei ɪ heelaya-ɪ mpi ɪ ka lapɪ-ɪ tɔ ɪ tɔmaya sɪ: Ye pə kɔma na pá talaa, maa məli na Saala ká hiki apalv pəyaya.

¹⁰ Pə taya pə tənayale. Lɛpɛka piya nsɪ sɪ naale sɪ kaa caa ké. ɪnəyɔlɛ tá piitim caa səsɔ ɪsaaka. ¹¹ ɪsɔ ləsuyʊv yɔlaa tɔ, pə taya sɪ ɪ nyənəyənə mpi pa lakɪ tɔ, ama ɪ maɣamaya ɪ nɔkʊyʊ kɪŋ kɛ pə wɛɛ. ¹² ɪsɔ heela Lɛpɛka na í ta tu lɔlɔta ɪ piya sɪ: Waali nyəŋka ká tɔyɔna səsɔəntv. Piya nsɪ sɪ ta nyənta kʊpantv na ɪsayatv. ɪsɔ

lapa mpv si í hólí si mpi i suwa tɔ, mpəxi i təhəxi. ¹³ Halı pa ηmaawa m̄pógó Iso Təm taa si:

Ma luyü lapa Yakəpu na má kisi Isav.

¹⁴ Suweyele tu yəgətı ile, Iso u təhəxi tampana yaa isəna? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. ¹⁵ Iso ka heela Moisi si: Má nəka wei i pətətəle wiiu ma wii, má nəka wei ké suulu hólógó ma hólí-i.

¹⁶ Ye mpv ile pə taya yulu nəkuyv yaa i lvpv tɔɔ. Ama Iso wei i wiiki pətətəle tɔ i kin tike ké təkəŋ. ¹⁷ Pa təma Iso Təm taa si Iso təma Icipiti wulav səsə təfoo si: Mpi pə maɣamaɣa pə nyuyv tɔɔ ma tu-ŋ kawulaya təgəle si yəlaa í nana ma toma ke nyá kin, na ma hətə yaa antulinya təna taa. ¹⁸ Mpv tɔ, wei Iso nəkaa tɔ puntu pətətəle ke i wiiki. Ye i nəka wei ké kaŋkante tuyv i tu ílé.

Iso pááná na i pətətəle pə təm

¹⁹ Ntanyı mə taa nəgəlv ná təŋ si: Ye pə we mpv ile, pepe tɔɔ ké Iso tasəxi si yəlaa lapa taalı? Awe pəsəxi na í kaɣatı-i si í taa la i luyv nyəntv? ²⁰ Yulv nyá, awe ke-ŋ na í kpeesəna Iso? Cuyv nyənaɣa pəsəxi na ká pəsı ka ηmalv si pepe tɔɔ ké n ηma-m na má we isəntə? ²¹ Tiisi ηmalv í sələna cuyv ke isəna m̄pógó i laki-kv. I pəsəxi na í cosi cuyv ŋkv, na í sələa i ηmana puluku, na pə kaası na í ηmana ntoole.

**TAKƏLA YA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA PƏƏLI
NMAAWA
KƏLƏNTI
NYƏMA TƏ
Kutubtu**

Pəəli nuwa Kələnti İso təsele taa isayatu təm isu yooŇ, na faɣau, na wasaŇkalətu, na akpayaɛ, na nantu kulalaatu təɣu, na nsəma lenna yəɣətuyu, na sətəa fem təm.

İsəna pa faɣa Kələnti I takəlaya tə:

Kələnti İso təsele wəetu, titite 1-6

Pəəli cəki İso yəlaa kpekəle kəpəəsətu, titite 7-15

Kantəkaya kutututu na səetu, titite 16

Səetu

¹ Maya Pəəli, İso luyu lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalo Səsətəni tə Ňmaakəna takəlaya kanə.

² İso seela kpekəle nyəma mpa me í we Kələnti taa təɣu tə Ňmaa-kə. Me mpa İso yaawa si í la í nyəma, na mə na Yesu Kilisiti mə krentuyu təə í ti-me tə. Mə na pa təna mpa pa we paa timpi na pá yaaki Taca Yesu Kilisiti wei í ké tá na-we tá Səso tə í hətə tə. ³ Taca İso na tá Səso Yesu Kilisiti pá la-meyə pəleə na pá ha-meyə alaafəya.

İso kəpantvnaa

⁴ Ma sē ma İso ké tam si í na təmle kə mə təə ké pəleə nna í lapa-meyə Yesu Kilisiti kiŇ tə a təə. ⁵ Kəpam mə na Kilisiti mə krentuyu təə pə saa-meyə təcam. İlena pə tu kələna yəɣətaya na nyəm pə saav. ⁶ Tampana nna pa yəɣəta Kilisiti təə tə a səŇa mə heku ke teu təca. ⁷ Na pə we mpv təɣu İso yela na pə təna pə saa-me. Me mpa í taŇa wule nte Taca Yesu Kilisiti ká hólí í ti tə. ⁸ Taca Yesu Kilisiti iní í ka təkəna-meyə teu haləna tənaya. İlena kuyəŇku í kuyaku ká tala tə pá taa na kawalaya nakələɣi mə kiŇ. ⁹ İso wei í yaa-me si mə na í Pəyaya Taca Yesu Kilisiti í krenti tə, mpi mpi í təma si í ká la tə, í təkə-wəɣi, u yeki.

Kələnti İso seela fəi nəɣu kuləmaya

¹⁰ Təu, ma taapalaa ma wiikəna-me si í nyəna Taca Yesu Kilisiti na í lá nəɣu kuləmaya, na faɣasuyu í taa wəe mə heku. İ krenti teu, í mayasəɣi ləmayasē kuləmeə, í huuki huwēe kuləmeə. ¹¹ Ma taapalaa, pə taya pulv təə, Kolowee təyaya nyəma heela-m si í yooki ké. ¹² Nti ma caa yəɣətuyu təɣəle si mə taa paa wei na í nyəntu ké na tə mpa. Ləlv təŇ si: Pəəli təə ké ma wəe. Na inē ílé si Apələəsi təə ké ma wəe. Inē ílé si Piyēe təə ké ma wəe. Na inē ílé si Kilisiti təə ké ma wəe. ¹³ İ huuki si Kilisiti faɣa í taa təyəpələe ké? Pəəli səpəna səm tesika təə ké mə təə? Pəəli hətə ke pa yaanaa na pá sə-meyə İso lum na?

¹⁴ Ma sama İso ké timpi ma ta sə mə taa nəɣəlyu İso lum tə, ye pə taya Kəlisipusi na Kayusi pa paasi. ¹⁵ Pə təə ké nəɣəlv kaa yəɣəti təfoo si Pəəli hətə ke pa yaanaa na pá səna-meyə İso lum. ¹⁶ Eeheə ma səwa, ma sə Sətəfanasi təyaya nyəma tətəɣu İso lum. Ye pə kaasa ləlaa ma ta təəsi pa təə. ¹⁷ Pə taya İso lum səu təə ké Kilisiti tila-m. Ama í tila-m ké si má kpaalı Laapaalı KəpəŇ. Na ye ma kpaaləɣi-ı, má taa kpaaləna yulv ləmayasēe nəələleŇ. Pəcə pə taa kəə na Kilisiti tesika təə səm təm məli yem.

Yesu Kilisiti kena İso toma na í ləmayasēe

¹⁸ Letaa isentaa, Yesu tesika tɔɔ sɔm tɔm kɛ kumelentu tɔm kɛ. Ama tɔ mpa pɛ tɔɔna tɔ nyɔɔɔn yaru tɔ Isɔ toma ntɛ taya tɔna. ¹⁹ Pa nmaawa Isɔ Tɔm taa si:

Maa wakɛli lɔmayasɛɛ nyɔma lɔmayasɛɛ,
maa lɔ nyɔntaa nyɔm.

²⁰ Lɔmayasɛɛ tɔ tasɛɣi ntiɣi yɔɔɔtɔɣu tɔtɔ? Na ntiɣi akewe kɔ taa yɔɔɔtɔɣu? Yaa ntiɣi antulinya inɛ i taa lɔmayasɛɛ tɔ kɔ mayasi tɔtɔ? Isɔ hulaa si antulinya inɛ i taa, mpi pa yaa lɔmayasɛɛ tɔ, pɛ kɛ kumelentu kɛ.

²¹ Pɛ taya pulɔ, antulinya taa yɔlaa na pa lɔmayasɛɛ pa kpisa Isɔ kɛ nyɔm ke timpɛ Isɔ nɔ lapɛna i lɔmayasɛɛ si pɔ nyɔna-i tɔ. Pɛ tɔɔ kɛ Isɔ huɔ teu si, i kɔ ya mpa pa tɛɔna-i pa taa tɔ, na Laapaali Kupaɔn wei tɔ kraalɔɣi tɔ. Laapaali kupaɔn inɔɣi wei i ta na tɔ i yaa si kumelɔtɔm. ²² Yuta nyɔma nɔ caa pɔ nɔ piti tɔma na pɛcɔ. Ama lɔmayasɛɛ ke Kɛɛkɛ nyɔma nɔ pɛɛkɛɣi. ²³ Ama tɔ ilɛ, Kilisiti wei pa kama sɔm tesika tɔɔ tɔ i tɔm ke tɔ kraalɔɣi. Tɔm tɔnɛ tɔ huɣi Yuta nyɔma, na mpa pɛɛ pa ta ke Yuta nyɔma tɔ pa nyɔnɔɣi-tɔɣi kumelɔtɔm kɛ. ²⁴ Ama mpa Isɔ yaawa tɔ, paa Yuta nyɔma taa, paa mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔ pa taa tɔ, Kilisiti kɛna-wɛɣɛ Isɔ toma na Isɔ lɔmayasɛɛ. ²⁵ Pɛ taya pulɔ tɔɔ, yulɔ pɛyaya lɔmayasɛɛ tɔna ta tala Isɔ kumelentu, na pa toma tɔna ta tala Isɔ icantu tete.

²⁶ Kupaɔm, ma taapalaa, i nyɔni na i nɔ si Isɔ yaaw-mɛ na i la kpekɛle tɔ, antulinya taa cɛnɛ mpa pa yaa lɔmayasɛɛ nyɔma tɔ pa fɛi payalɛ ke mɔ hekɔ, na tɔɔtɔnaa fɛi payalɛ, na awulumpɛiya fɛi payalɛ. ²⁷ Isɔ lɔsɛna mpi antulinya yɔlaa yaa si kumelɔnyɔm tɔ si pɔ tɔ lɔmayasɛɛ nyɔma ke fɛɛɛ. Na i lɔsa mpi antulinya yɔlaa yaa si icantu tɔ si pɔ tɔ akpala nyɔma ke fɛɛɛ. ²⁸ Na i lɔsa mpi antulinya yɔlaa nyɔnɔɣi taalɔm na pɔ footiɣi na paa nyɔnɔɣi-wɔɣi pulɔ mayamaya tɔ, si pɔ wakɛli mpi pa tɔɔna nyɔɔ tɔ. ²⁹ Ilɛ yulɔ pɛyaya nakɛli ka kaa sa ka tɔɣi Isɔ isentaa. ³⁰ Ama Isɔ kpɛnta mɔ na Yesu Kilisiti kɛ, na i lapa na Kilisiti pɛsi tɔ lɔmayasɛɛ. Kilisiti tɔɔ kɛ Isɔ nyɔnɔɣi-tɔɣu yulɔpama. Inɛ i lapɛna na tɛ pɛsi Isɔ nyɔma, na kulɔm inɛ i yarɛna tɔ nyɔɔɔn. ³¹ Pɛ tɔɔ kɛ pa nmaawa Isɔ Tɔm taa si: Ye wei i caa i sa, i sa nti Taa lapa tɔ, i taa sa i ti.

2

Kilisiti sɔm tɔm heeluyi

¹ Ma taapalaa, waatu wei ma kɔma mɔ tɛ si ma heeliɣi-mɛɣɛ Isɔ tampana nna a nɔmɛlaa tɔ a tɔm tɔ, pɛ taya nɔɔlɛɔn wawawa nuli, yaa nyɔmtɔ natɔlɔɣi ma lapɛnaa. ² Ma cɔɔɔɛ tɔnaya mɔ kinɛ ma ta caa si mɔ la natɔlɔɣi mɔ hekɔ ke yem na pɔ tɔ kɛ Yesu Kilisiti tɔm. Isɔ pa kama-i sɔm tesika tɔɔ tɔ pɛ tɔm mayamaya ke ma siyisinaa. ³ Pɛ tɔɔ kɛ ma poluyi mɔ tɛ tɔ icantu taa kɛ, na ma selayana sɔɔɔntɔ kɛ. ⁴ Pɛ taya yulɔ lɔmayasɛɛ yekuyi na pɔ yɔɔɔtɔɣi tɔmnaa na caɔɔm ke isɛna mpi tɔɔ mɔ sɛɣɛsɛna ma sɛɣɛsɔn na mɔ lana ma waasɔ. Ama Isɔ Feesuyi toma ke ma lapɛnaa, na a naa mpɔ tɔkɛɛɛ. ⁵ Ilɛna mɔ Isɔ sɛɛ sɔn Isɔ toma tɔɔ, pɛ taa sɔn yɔlaa lɔmayasɛɛ tɔɔ.

Mpi Isɔ yaa lɔmayasɛɛ tɔsiyisiyi tɔ

⁶ Paa na mpɔ tɔ, mpa pa pu Isɔ nyɔm taa tɔ lɔmayasɛɛ mpaaw ke ma hulɔɣi-wɛ. Ama pɛ taya lɔmayasɛɛ nna antulinya inɛ na mpa pa kɛ i tɔɔtɔnaa na paa tɛ na pɔ kpɛisi-wɛ tɔ pa yaa lɔmayasɛɛ tɔ. ⁷ Ama Isɔ lɔmayasɛɛ mukaya tɛɛ nyɔna nna a nɔmɛla yɔlaa tɔ a tɔm ke ma kraalɔɣi. Isɔ ka lɔsɛna-yɛ na i su tɔ teeli tɔ na pɛcɔ pɔ la antulinya. ⁸ Antulinya taa cɛnɛ tɔɔtɔnaa taa nɔɔɔɔ ta cɛkɛna Isɔ lɔmayasɛɛ anɛ. Pɛ taya pulɔ, ye paa cɛkɛnaa pa taa kɔ Taa teeli tɔ ke sɔm tesika tɔɔ. ⁹ Pɛ lapaya isɔ pa nmaaw Isɔ Tɔm taa tɔ si:

Mpi yulɔ ta tu nau na i ta nu pɛ tɔm tɔ.

Mpi pɛ tɔɔ yulɔ ta tu huɔ tɔ,

Isò taya-na-wəyi mpa pa sòla-i tò pa tào.

¹⁰ Tá tào ké Isò kula kùnmelətu tənə na Feesuyu Nanjtu kin. Mmm Feesuyu Nanjtu wiiliyi pə təna pə taa ké si ku naa. Paa nti tə pələ Isò tugi na té ñmelaa təkulukulu tə mayamaya. ¹¹ Pə wəu yəlaa taa tə awe nyəñ lelu taa təm? Ye pə taya yulu ləmayasəle nte tə wə i taa tə ñté tu nyəna i təm. Mpu tətəgə na Isò Feesuyu, ñku ku nyəmna Isò nyəntu təna. ¹² Pə taya antulinya inə i ləmayasəle ke pə tu-tu. Ama Feesuyu ñku ku luna Isò kin təgə, si té cekəna pə təna mpi Isò ha-tu tə pə təm. ¹³ Pə taya yulu ləmayasəe seyesuyu nələleñ wei təgə tə yəgətəgəna pə təm. Ama nti Isò Feesuyu seyesəyi təgə. Pə tào ké mpa pa wəna Isò Feesuyu tə tə keesəyi-weyə Isò nyəm tampana.

¹⁴ Wei i feina Isò Feesuyu tə u pəsəyi na í mu Feesuyu kune ku tampana. I yaatəyi kumelətam ké, na u tu pəsəyi tə cekənav mayamaya. Mpi pə tào tə, wei i wəna Feesuyu tə inu i paasi i cekəgənanana-ti. ¹⁵ Yulu wei i wəna Isò Feesuyu tə inu i cekəgənanana tə təna. Nəgəlu fei wei i pəsəyi na í cekəna Feesuyu ñku ku təm tə.

¹⁶ Pa ñmaa Isò Təm taa si:

Awe nyəmna Taca hūwəe?

Awe pəsəgəna na í tasa-i təm?

Ama tá ilə, Kilisiti hūwəe ke tá wəna.

3

Isò təmle nyəma

¹ Ma taapalaa, tampana tào isəntə, ma ilə ma ta pəsi na má yəgətəna-me isu pa yəgətuyuna mpa pa wəna Isò Feesuyu tə. Ama ma yəgətəna-meyə isu pa yəgətuyuna mpa pa təñəyi antulinya inə i hūwəe tə, isu piya kəsəkəsənaa ke Isò seeu taa. ² Pə wə isu kafa ke ma suukaya-me, pə taya mutu. I taa nyənta təgəu tə pə tào, na haləna saña í ta nyənta təgəu. ³ Mpi tə, í təñəna antulinya inə i hūwəe ke təñuyu ké. Isəsəemle na yoo pə wəu mpyəgə mə heku tə, mpu inu pu hóləyi si antulinya hūwəe ke í təñəyi? Pu hóləyi tətə si í laki ké isu yəlaa ke yem, pə taya Isò seelaa? ⁴ Pə taya pulu, lelu təñuyu si Pəoli tào ké ma wəe, na inə ilə si Apələəsi tào ké ma wəe tə, pə taya ma ta nyi isənaa kulaputu ke í laki mpu?

⁵ Aweye pa yaa Apələəsi? Na aweye Pəoli ye? Ta naale tə ké Isò təmle nyəma mpa pa lapa-me na í tē Isò na mə taa təgə. Paa tá taa wei i lapa na í yoosi nti Taca tu-i si í la təgə. ⁶ Mayale tugu səlu na Apələəsi pələna lum ke ku tào. Ama Isò lapəna na ku tē. ⁷ Pə tào ké tugu səlu na lum pəllu pa ta ke pulu. Ama Isò kele təm tu, inu i lapəna na tugu tē. ⁸ Tugu səlu na ku tào lum pəllu pa teitei ké. Isò ká keesəna paa wei i təmle na í fei-i. ⁹ Pə taya pulu tào, tá təmle taa tə ké təma taapalaa ké, na Isò ké tə laki təmle, na mə kəna Isò təmle.

I wəe tətəgə isu kutuluyu ñku Isò ñmaaki tə. ¹⁰ Isò yelina na pə saa-m, na ma tu paasaa ké na má su kite isu ñmalu kupañ sukuyu tə. Ama pənente lelu tənəgəna pə tào. Paa wei í la laakali na í kəna isəna i tənəyi tə yoo. ¹¹ Pə taya pulu tào, Yesu Kilisiti mayamaya kəna kite, na pə fei isu yulu nəgəlu pəsəyi na í tasa kufate natələyi suw. ¹² Ləlaa wəe na wəlanaa na nyəgəlyu kuhulumuyu na liyitee pəe ke pa tənəyi pə tào. Ama ləlaa ilə taasi na nyutu na kiisi ke pələ pa tənəyi. ¹³ Ama huule wule pu kuli paa wei i təmle tào na pá ná tə cakəle. Kuyaku kuhəvənav ñku ku wule tə kəkə ké. Kəkə ká mayasəna paa wei i təmle si ka naa mpi tə kənaa tə. ¹⁴ Ye wei i təna kite tào ké təmle nte kəkə kaa nyaya tə, i ká hiki i kufeluyu. ¹⁵ Ama wei i nyənte í mowa, ilə i kufeluyu lepa-i ké. Ama paa ya i mayamaya na pə mayana isu kəkə mpee pəññ ke i luna.

¹⁶ I nyi teu si í ké Isò təcayale, na Isò Feesuyu cakəna mə taa. ¹⁷ Ye pə cəpa wei na í wakəli Isò təcayale, Isò ká wakəli pəntu. Pə taya pulu, Isò təcayale wə ké tənəññ na mə kin ke i caki.

¹⁸Mə taa nəyəlv i taa puyusi i ti. Ye mə taa nəyəlv huu si antulinya inə i taa pəntu nté ləmayasəe tu i pəsi kumelen, iləna i wəena ləmayasəe ke tampana. ¹⁹Pə taya pulv, İso ná nyənəyi antulinya inə i taa ləmayasəe ke kumelentu ké. Pa ηmaawa İso Təm taa ké mpv si: Ləmayasəe nyéma ləmayasəe ke İso nyəkəna-weyə katəsi na i kpaawə. ²⁰Pa taa ηmaav tətə si: Tacaa nyéma si ləmayasəe nyéma huwəe ta ke pulv. ²¹Pə tətə ké yulv kaa yələna yəlaa ləlaa. Pə taya pulv tətə, mə tənna pə tənna. ²²Paa Pəəli, paa Apələəsi, paa Piyee, paa antulinya, paa weesuyu, paa səm paa saηa nyəm, paa cele nyəm, mə tənna pə tənna. ²³Ama Kilisiti tənna-mə, na İso tənna Kilisiti ilé.

4

Kilisiti tillaa

¹Pə tətə ilə, i nyənəyi-tuyv Kilisiti təmle lataa mpa pa niη taa pə tu İso tampana nna a ηməlaa tətə. ²Ye pa tu pulv lapv ke yulv niη taa, tampana ke i ká təη na i lakəna-wi. ³Ye ma kiη ilə, paa mə yaa yəlaa ka caηana si pa pəkəyi ma təm taa na pə na, pələ pə ta na má. Ma mayamaya maa pəkəyi ma kiη si má ná si ma tewa yaa ma ta te tətə. ⁴Tampana tətə isəntə, ma mayamaya ma kiη ma ta na taalı nəyəlv se. Paa na mpv tələ tu hólóyi si ma tewa təkpataa se. Ama Tacaa ká pəkəna na i ná si ma tewa yaa ma ta te tətə. ⁵Pə tətə ilə, i taa hulina nəyəlv təm tampana pəkəyuv na pə waatu ta tata. I yele na halı Tacaa kətə. Inı i ka kulina mpi pə ηməla səkrətyuv tətə pə tətə təyelele. Na i ká kuli yəlaa lotu taa huwəe. Pələye İso ká sa paa wei isu pə muna i samı-i tətə.

⁶Ma taapalaa, ma kpaaya má na Apələəsi tá təm na má keesəna mpv si i cəkəna ituule nte pa tukaa si: Nti pa ηmaawa tətə, taa səəsi tətə tətə. Pə tətə ké mə taa nəyəlv i taa yələna ləlv na i footiyi ləlv. ⁷Awe yəlaa na n hiki na n kəli ləlaa? Pə tənna mpi n wəna tətə pə taya İso hana-η? Ye pa ha-η kvhav ilə pepe tətə ké n hən nyá ti isu nyá ləlv tətə ké n hikaa?

⁸Pəwə, i tema hikuyv ke pə tənna mpi i nyuləyi tətə, i tema piluyv. I tema awulaa ke pəsuyv ké, na taa wə tá konyəntətu taa. Ye pu ké isu i ké awulaa təsiyisiyi kələ pu lapa-m lelen. Pə taya pulv tətə, saa inı tá na-mə tu kpenta kawulaya təyəv. ⁹Pə caya isu tillaa taya İso pəsəna waalı. Pə taya pulv, tətə wə ké isu yəlaa mpa pa siwa si paa kv patəma taa tətə. Tətə ké mpa pa tənna pa nyənəyi tətə tətə, paa isətəa tillaa paa yəlaa. ¹⁰Ta pəsə kumeləməη, na mu ké ləmayasəe nyéma ke Kilisiti kuləm inı i tətə. Tá ké acamaa, na məye tətə tənna. Pa tətəna-mə, ama yem ké pa nyənəyi tá. ¹¹Haləna saηa wulə tənə, nyəyəsı na ləkətv kuyəna-tv, na tətə fəina pəkəkələ. Pa makı-tuyv na tətə cəkı yem, tətə fəina tapasopile. ¹²Tá mayamaya tá kookalı ké tətə lakı na tətə təkəna. Pa tətəki-tv, na taa səeki-wə. Pa tətəki-tuyv konyəη, tá sumaya si pə tv-tv. ¹³Pá kvyi ta nyəη, tu lətəyi-weyə pa isayətv. Haləna saηa paa nyənəyi-tv si tətə ké puləpuyv antulinya inə i taa. Pa nyənəyi-tuyv isu hute yaa pəntv mayamaya.

¹⁴Pə taya ma caa si má tv-məye fəele tətə ma ηmaawa na má keesi-məye mpv. Ama ma luyv wəe ké si má səyəsı-mə isu ma piya nsi ma luyv wəe tətə. ¹⁵Paa i ká hiki səyəsəlaa ke iyisi naanəwa (10000) ké Kilisiti mpaav təm taa mə caa kele kuləm. Mayəle mə caa ke Kilisiti tətəyuv təm taa. Pə taya pulv, má kənna-məye Laapaalı Kəpaη. ¹⁶Pə tətə ké ma heeliyi-mə si i tətə ma yaasi. ¹⁷Na pə mayamaya pə nyuyv tətə ké ma kusa Timotee si i polo mə tətə. Inı i kəna ma pəyalv wei ma səəlaa tətə. Tacaa təm taa i ké yulv wei paa lana naani tətə. I ká keesi-məye yaasi wei ma təkəa na má tətəna Kilisiti təm taa na má hólóyi paa ləye Yesu səəlaa kpekə taa si pə tətə tətə.

¹⁸Mə taa ləlaa huwəa si ma kaa kətə, iləna pə svv kalampaanı lapv. ¹⁹Ye Tacaa tisaa maa kətə mə tətə nəənəv. Waatu inəyi maa ná si kalampaanı nyéma mpe, nəyə taa tike ke pa lakı, yaa pa waasəyi kulı. ²⁰Pə taya pulv tətə, İso Kawulaya təm

ta ke nɔɔɔ taa tɔm tike. Ama si ń pɛsi na ń laki kɛ. ²¹ I lɛsi mpi í caa tɔ ilɛ. I caa si má kɔnna kpátúyó, yaa ma kɔɔ tɔpamm na sɔɔlɔyɔ?

5

Yesu seelaa kpeka taa asilima

¹ Pa tɔɔna mɛ tɔm ke yɔɔtɔyɔ ke teu kɛ si mɛ kulapɔtu wɛ asilima ke sɔsɔm. Paa ma ta nyi isɔnaa maɔamaya kin pa kaa na asilima anɔ a taka. Pa yɔɔtɔa si mɛ taa nɔɔɔlɔ ná kpaɔa i caa alɔ. ² Paa na mpɔ mu tɔɔna mɛ tɔyɔ sam pɛ tu fei. Pu nɔɔɔsɛna kɛ isɔ kulapɔtu nti tɔ wakɛli mɛ lanɔa ke sɔsɔm, na í lɛsi mɛ hekɔ ke wei inɔ i lapa mpɔ tɔ. ³⁻⁴ Paa ma na-mɛ tɔ wɛ tɛma na poolɔɔ tɔ, ma lɛsaya wɛ mɛ kin ke tam kɛ. Ye ma, na Tacaɔ Yesu toma taa ma tɛma apalɔ inɔ i tɔm kɔyɔ kɛ isɔ ye maa wɛ mɛ kin maa lapa tɔ. Waatu wei í ká koti na ma lɛsaya ká wɛɛ mɛ hekɔ tɔ, Tacaɔ toma ká wɛɛ tá tɛna tá hekɔ taa tɛna. ⁵ I kpaɔa apalɔ inɔ na í pɛti Satanɔ nin taa na pɛ naasi-i na i isɛ, ilɛna pɛ waasi-i kɔyanɔku Tacaɔ Yesu Kilisiti ká kɔɔ tɔ.

⁶ Kɔkɔsum pɛciimaya kpaasɔyɔna somtu tɛna tɔfɔ. ⁷ I lɛsi mɛ hekɔ taa kɛ mpi pɛ lapa-mɛyɛ asayaɔ tɔ, ilɛna í pɛsi kɔpama tɛkpataa. Waatu inɔ í ká nɔɔɔsɛna somtu kɔfatu nti tɔ taa kɔkɔsum fei tɔ. Mpɔ pɛ maɔamaya ke í tu wɛɛ. Pɛ taya pulɔ tɔɔ, tɛ nika tá Tɛɛv acima tɔyɔ kɛ. Mpi tɔ pa tɛma tá Tɛɛv acima iwɔyaya kɔyɔ tɔ se, nkɛyɛle Kilisiti. ⁸ Ye mpɔ ilɛ tɔ tɔyɔ ta acima. Ye tɔ tɔki-yɛ, tɔ taa tɔyɔ-yɛ na potopoto wei i taa kɔkɔsum kɔpɛm wɛɛ tɔ. Isayatu na asilima pɛ lite ntɛ. Ama tɔ tɔyɔ tá acima na potopoto wei i taa kɔkɔsum fei tɔ. Inɔ i kɛna potopoto kɔpɛ na tampana nyɔɔ.

⁹ Takɛlaya nkɛ maa nkɛma-mɛ tɔ ka taa ma heela-mɛ si mɛ na yɛlaa mpa pa laki asilima tɔ í taa kpɛnti. ¹⁰ Pɛ taya yɛlaa tɛnaya yem kɛ ma yɔɔtɔyɔ. Mpi tɔ, antulinya taa cɛnɛ mɛ na asilima nyɛma na nyullaa na nkɛmɛlaa na tɔɔ laalaa í sitina. Ye í tɔma si í cɔlɔyɔ-wɛ, pɛ wɛɛ si í ká lu antulinya inɛ i taa kɛle. ¹¹ Nti tɔyɛle si ye yulɔ nyɔnɔyɔ i tɔyɔ Isɔ seelɔ pɛyɛle i laki asilima, na í ta yele nyulɔyɔ na tɔɔ laaɔ na yɛlaa tɔɔɔ na sulɔm nyɔɔɔ na nkɛmɛlɔm, í taa kpɛtɛna pɔntɔ. Mɛ na yulɔ isɔ mpɔ í taa tɔyɔ tɔyɔ maɔamaya.

¹²⁻¹³ Ye pɛ kaasa mpa pa ta ke Isɔ seelaa tɔ, pɛ taya maa lana pɛle pa tɔm. Ama Isɔ ká huɔnana pɛle. Mɛ na mpa í kaa kpekaɛle tɔ pɛ taya pa tɔm ke í ka la? Pa nkɛmɛlaa Isɔ Tɔm taa si: Yulɔ í laki isayatu í lɛsi-i mɛ hekɔ.

6

Tɛma tɔmnaa tayanɔyɔ

¹ Ye mɛ taa nɔɔɔlɔ na i taapalɔ pa wɛna tɔm, pɛ mɔna pá yaa tɛmaya nɔnɔyɔ ke ma ta nyi isɔnaa kin na Isɔ yɛlaa wɛɛ? ² I tá nyi si Isɔ yɛlaa ká huɔnana yɛlaa tɛnaya tɔm ke cele? Ye mu huɔnana yɛlaa ke tɔm ke cele, ilɛ pɛpe tɔɔ kɛ í kaa pɛsi na í huɔ wenti tɔ wɛ pɛciiu tɔ? ³ I tá nyi si taa huɔnana isɔtaɔ tillaa ke tɔm? Tɛ kaa kpisi isɔtaɔ tillaa ke tɔm huɔnana, kaaɔfana antulinya taa cɛnɛ nyɔntɔ na? ⁴ Tɔmnaa isɔ mpɔ pɛ taka maɔana-mɛ, ilɛna í mɛli na í kpaɔa-ti na í pukina mpa pa ta ke Yesu seelaa kpekaɛle pulɔ tɔ? ⁵ Ma yɔɔtɔyɔ nkɛyɛle si fele í kpa-mɛ. Isɔ í wɛɛ mpɔ tɔ lɛmɔasɛɛ tɔ nɔɔɔlɔ i fei mɛ taa kɛle si yɛlaa i yɔɔwa i tayanɔ-wɛ? ⁶ Pɛ nɔɔɔsɛna mɛ taa nɔɔɔlɔ í wɛna i tɔyɔntɛle na tɔm, pá yaa tɛmaya nɔnɔɔsi ke ma ta nyi isɔnaa kin na?

⁷ Isɔ í yaakɔyɔ tɛmaya nɔnɔɔsi ke mpɔ tɔ pɛ hólóyɔ kpaɔpaa kɛ si i kpisaa tɛkpataa. Pɛpe tɔɔ kɛ yulɔ í lapa-mɛyɛ nti u haaki mɛ tɔyɔ suulu? Paa pu nɔɔɔsɛna í yaa-i nɔnɔyɔ? Pɛpe tɔɔ kɛ u yeki si ye pa nkɛmɛlɔyɔ-mɛ pa nkɛmɛlɔ? ⁸ Pɛyɛle mɛ tɔɔna isayatu lapɔ na nkɛmɛlɔm ke mɛ taa mɛ tike. ⁹ Anɔ mɛ maɔamaya í nyɛma teu si isayalataa kaa na Isɔ Kawulaya. I taa puɔyusi mɛ ti, asilima lataa, na tɔɔ laalaa, na wasaɔkalɛnaa, na apalaa mpa pa sɔɔkɛna tɛma tɔ, ¹⁰ na nkɛmɛlaa, na nyullaa, na

sulonyəlaa, na tvulaa, na ηmulaa kpitikpitinaa, pa tənaya mpv pa taa nəyəlv kaa keesi Iso Kawulaya. ¹¹ Anı mə taa ləlaa ka we mpyəy. Ama pa ləsa-meyə isayatu taa na í pəsi kupama. Na pə fayasa-me na mə mpa sɪ í pəsi Iso nyəma. Taca Yesu Kilisiti toŋ taa, tá Iso Feesuyu yelaa na í pəsi kupama ke Iso isentaa.

Mpi í lakəna mə tənəŋ tə í yele na pə hólí Iso teeli

¹² Mə taa ləlaa tən sɪ ye pa nəka mpi pa la. Tampana mpaav we yaa, ilə pə taya pə tənə pə taa ké í ká waa. Ma pəsəŋi má yəŋəti sɪ ma wena mpa sɪ má la pə tənə yaa. Ama ma kaa yele ké sɪ pulv pə í pəsi-m pə yom. ¹³ Mə í tən sɪ hiluyə təo ké pə ləsa kutəŋəv na kutəŋəv təo ké pə tv hiluyə. Mm, pə we mpv mē. Paa na mpv Iso ká wakəli pə təm naale inɪ. Pə ta la yəlv tənəŋv ke asilima lapv təo, ama Taca təo ké. Na tənəŋv ηkv kv təo ké Taca we. ¹⁴ Na isu Iso feesuyu Taca tə, í ká tē na í feesi taya mpv tətə na í toma taa.

¹⁵ Anı í nyəma sɪ mə tənəŋ ké Kilisiti tənəŋv həŋələŋ ké. Ma wev isəntə tə pə nəŋəsəna má kpaŋa Kilisiti tənəŋv təo pulv na má kətəna apalaa tənə alv na? Pələ pə kaa la paa pəcə. ¹⁶ Yaa í tá nyɪ sɪ yəlv í sənəna apalaa tənə alv, í na-ɪ pa krenta tənəŋv kuləmvəŋv? Pa ηmaawa Iso Təm taa sɪ: Pa naale pa pəsa tənəŋv kuləmvəŋv ké. ¹⁷ Ama wei na Taca pa krentaa tə pa pəsa kuləmv ke pa ləmayasē taa ké.

¹⁸ Í taa kətəna asilima. Isayətnaa mpa pə kaasaa na yəlv lakɪ tə tu tokiyina ɪ tənəŋv. Ama yəlv wei ɪ ha ɪ təŋi asilima lapv taa tə ɪ mayamaya ɪ tənəŋv ke ɪ lakɪ isayətv. ¹⁹ Í ta nyɪ sɪ mə tənəŋ we isu Feesuyu Nanətv təcayələ ye? Feesuyu Nanətv wei Iso ha-me na í we mə taa təŋə ma tən. Í tá ti mə ti se. ²⁰ Iso yapa-meyə haləna í feli. Mpv tə, í lana mə tənəŋ ke mpi pə hólí Iso teeli tə.

7

Akpaŋələ təo kupaəsvtə

¹ Pənente tə paasəna təm nti í ka pəəsa-m mə takəlaya taa tə ilə. Pə kəla teu sɪ yəlv í taa kpaŋa alv yaa. ² Ama asilima wena a təo səsəm ke katatəlaya tə a təo, pə nəŋəsəna sɪ paa apalv wei í weəna ɪ alv, na paa alv wei í weəna ɪ paalv ké mpv tətə. ³ Apalv í la ɪ alv ke isəna pə nəŋəsəna apalv ká la ɪ alv tə, na alv náa la ɪ paalv ké isəna pə nəŋəsəna alv ká la ɪ paalv tə. ⁴ Pə fei isu alv ká lana ɪ təŋi isəna ɪ səlaa tə. Í paalv tənna-ɪ, ɪ niŋ na ɪ nəəhē. Na mpv tətəŋə na apalv, pə fei sɪ ɪ ká lana ɪ təŋi isəna ɪ səlaa tə, ɪ alv tənna-ɪ, ɪ niŋ na ɪ nəəhē. ⁵ Í taa pə təma, ye pə taya isu mə tənə í lapa nəŋə kuləmvəŋa na í tisi təma sɪ: Tə yele mpyəy we naale na tə paasəna Iso sələmvəŋv. Ama pələ pə waalɪ, í məli na í krentɪ nan. Ye í ta krentɪ nan ke ləŋ ke mpv í ká kəə na í kpisi tənəŋ na í hoti Satanɪ mayasəŋ taa.

⁶ Nti ma yəŋəta isəntə tə pə taya kupaalvəŋv təm, ama ayēnē ké. ⁷ Tampana təo, ma nyulaa isu paa yəlv wei í we isu ma wev isəntə tə. Ama paa wei na ɪ Iso hate ké. Pə haə ineyə pənəŋə, na pə ha ineyə pənə.

⁸ Təm nti tə we sɪ má heeli atamē na alaa leelaa təŋələ sɪ, ye pa təka pa itantv isu ma təkəŋv ma nyəntv tə pu kəli-weyē sēv. ⁹ Ama ye í kaa pəsi tənəŋ təkəŋv, ilə apalaa náa kpaŋa alaa, na leelaa náa saa apalaa. Pə kəla teu sɪ apalv í kpaŋa alv, na alv náa saa, na mpi yəlv ká caya na kətəi kvɪ-ɪ tə.

¹⁰ Nti ma heeliyɪ mpa pa təma təmayə kpaŋəv təŋələ sɪ: Alv í təma saav pə fei sɪ í kisi ɪ paalv. Taca tu yəŋətəna-ti. ¹¹ Na í kisa-ɪ kəə, í caya mpv, í taa saa kvfalv. Ye ɪ ká məli kupəŋ í məli-ɪ. Apalv ná feina mpaav sɪ í təŋəni ɪ alv.

¹² Mpa pə kaasaa tə, ma heeliyɪ pələ sɪ, ye apalv í ké Iso sēlv na ɪ alv ké ma ta nyɪ Iso, pəyēle alv inɪ ɪ luyə we sɪ í na-ɪ pá caya, apalv í taa tə sɪ ɪ kisiyɪ-ɪ. ¹³ Mpv tətəŋə alv í ké Iso sēlv na ɪ paalv náa ké ma ta nyɪ Iso, pəyēle apalv inɪ ɪ luyə we sɪ í na-ɪ pá caya, alv í taa tə sɪ ɪ kisiyɪ-ɪ. Ma mayamaya ma yəŋətəna tələ, tə ta luna Taca kin. ¹⁴ Iso tá kisi apalv wei ɪ ta ke Iso sēlv təŋə í na ɪ alv Iso sēlv pa cayələ

tɔɔ, pɔ́cɔ́ ɪ ta kisi alɔ wei ɪ ta ke Iso seelɔ tɔɔ ɪ na ɪ paalɔ Iso seelɔ pa cayale tɔɔ. Ye pə taya mpɔ pə tɔɔ pa piya ká wɛɛ ɪsu ma ta nyi ɪsɔnaa, pəyele si kɛ iso nyɛnsi kɛ. ¹⁵ Ama ye wei ɪ ta ke Iso seelɔ tɔ ɪlɛ ɪ caana fayau, waatu inɪ pa taa wei ɪ kɛ Iso seelɔ tɔ ɪ wɛna mpaav si ɪ yele na pá faya. Pə taya pulɔ tɔɔ, Iso yaa-mɛye si ɪ caya tɛma kin na lelen. ¹⁶ Alɔ Iso seelɔ nyá n nana-we si nyaa tɛna na ń ya nyá paalɔ nyɔɔ? Na apalɔ Iso seelɔ nyá n nana-we si nyaa tɛna na ń ya nyá alɔ nyɔɔ?

Iso ɪ yaa-ŋ na ń wɛ ɪsɔna caya mpɔ

¹⁷ Ama nti tɔɔɔle si Tacaa ɪ ha-ŋ mpi náá tɛŋ pɔle. Na ye Iso yaa-ŋ ɪ mpaav taa na ń wɛ ɪsɔna náá caya mpɔ. Sɛyɛsɔyɔ ŋku ma sɛyɛsɔyɔ Yesu seelaa kpeka tɛna si á tɛŋ tɔɔɔle. ¹⁸ Ye Iso yaa wei kɛ ɪ mpaav taa na ɪ tɛma pɛlɔyɔ, pɔntɔ ɪ caya mpɔ, ɪ taa hɔv si ɪ mɔlɔyɔ ɪsu ɪ taa pɛli. Na Iso ɪ yaa wei kɛ ɪ mpaav taa na ɪ tá pɛli, pɔntɔ ɪ taa pɛeki si ɪ pɛlɔyɔ. ¹⁹ Paa n pɛlaa, paa n ta pɛli, tɔle tɔ wɛ yem kɛ. Ama Iso kuheelitu tɔkɔyɔ ntɛ sɔsɔɔntɔ. ²⁰ Paa wei ɪ wɛɛ ɪsɔna ɪ ka wɛɛ na pɔ́cɔ́ Iso yaaki-ɪ ɪ mpaav taa tɔ. ²¹ Ye n ka kɛ yom kɛ na Iso yaa-ŋ ɪ mpaav taa, taa nɔɔsɔ si n pɔsɔyɔ kasayampu. Ama ye pə kɔma si ń lu nyá yomle taa, ɪle taa kisi. ²² Pə taya pulɔ tɔɔ, ye Tacaa yaa yom ke ɪ mpaav taa, pɔntɔ pɛsa Tacaa kasayampu kɛ. Ḿpɔyɔ pə wɛɛ tɔtɔ, ye Kilisiti ɪ yaa kasayampu, pɔntɔ pɛsa ɪ yom kɛ. ²³ Iso yapa-mɛye halɔna ɪ fɛli, ɪle ɪ taa pɛsi mɔ tɔyɔ yɔlaa yomaa. ²⁴ Ma taapalaa, paa wei ɪ caya Iso seɛv taa ɪsu ɪsɔna ɪ ka wɛɛ na pɔ́cɔ́ Iso yaa-ɪ ɪ mpaav taa tɔ.

Atamɛ na leelaa pa tɔm

²⁵ Ye apalaa mpa pa ta kpayata alaa, na alaa mpa pa ta saata tɔ. Tacaa ta heeli-m pa tɔm si pulɔ. Ama Tacaa pɛelɛ tɔɔ ma nɔɔsɔna yulɔ wei ɪ yɔɔɔta nti pá mɔ-ti tɔɔ. Pə tɔɔ kɛ ma heeliyi-mɛye nti ma mayamaya ma hɔvki tɔ.

²⁶ Kayana wahalanaa pane pa tɔɔ ɪle, ma hɔvki si pə kɔla teu si yulɔ ɪ caya mpɔ. ²⁷ Ye n wɛna alɔ, taa lɔ si n kisiyi-ɪ, na ń tu fɛina taa pɛeki si ń kpayaa. ²⁸ Paa na mpɔ, ye n tu kpayaa alɔ, na ye pɛelɔ saana, ɪ ta la ɪsayatɔ tɔtɔ. Ama apalaa mpa pa kprakɔyɔ alaa na alaa mpa pa saaki tɔ, paa ifemle nte pa naaki wahala kɛ. Wahala ɪnɔyɔ ma caa ma keeli mɔ nyɔɔŋ tɔɔ.

²⁹ Ma taapalaa, nti ma yɔɔtɔyɔ tɔɔɔle si wɔle piwaya. Pə tɔɔ tɔ, pə kpayau sana waali tɔ, mpa pa wɛna alaa tɔ pá la ɪsu pa fɛina, ³⁰ na mpa pɛle pa wiliyi tɔ pá la ɪsu pa fɛina lanwakɔlle. Mpa pa yaki tɔ pə la-wɛ ɪsu pə taya mpe pa tɛna pa kuyapɛm mpi. ³¹ Mpa pa tɔkɔna antulinya ɪne tɔ pá la ɪsu mpa paa tɔkɔna-ɪ tɔ. Pə taya pulɔ tɔɔ, wɛɛtɔ nti tɔ taa antulinya ɪne ɪ wɛɛ tɔ ɪ kaa tasa taɔŋyɔ se.

³² Mpi ma nyulɔyɔ tɔɔɔle si ɪ lu nɔɔsɔɛɛ tɔm taa tɔkpataa. Apalɔ wei ɪ ta kpayaa alɔ tɔ Tacaa tɔmlɛ ke ɪ sɔkɔna nyɔyɔ, na ɪ lɔki si Tacaa luyɔ ɪ lapɪ-ɪ. ³³ Ama wei ɪ kpayaa alɔ tɔ atɛ cɔnɛ nyɔm ke ɪ sɔkɔna nyɔyɔ, na ɪ lɔki si ɪ alɔ luyɔ ɪ lapɪ-ɪ. ³⁴ Mpɔ inɪ pə tɔ-ɪ heku kɛ. Mpɔ tɔtɔyɔ na alɔ yaa pɛelɔ wei ɪ ta saa tɔ. Tacaa tɔmlɛ ke pa sɔpɔna nyɔyɔ. Pə taya pulɔ, pa caa kɛ si Tacaa ɪ ti pa tɔnɔŋ na pa lɛsasi. Ama alɔ wei ɪ laalaa na ɪ saa tɔ atɛ cɔnɛ nyɔm ke ɪ sɔkɔna nyɔyɔ, na ɪ pɛekɔyɔ si ɪ paalɔ luyɔ ɪ lapɪ-ɪ.

³⁵ Ma yɔɔtɔyɔ ḿpɔyɔ si pə sɔna-mɛ, pə taya ɪsu katɔka ke ma tɔyɔ-mɛ. Ama ma caa kɛ si má tusi-mɛye mpi pə wɛ teu tɔ pə taa na ɪ kpɛntɔna Tacaa ke teu na ɪ tɔ ɪsu pə mɔnaa tɔ.

³⁶ Tɔv, pɔnɛntɛ tɔ paasɔna yulɔ wei ɪ luyɔ fɛi si ɪ pɛelɔ ɪ saa tɔ pə tɔm ɪle. Ye ɪ kɔma na ɪ ná si pə fɛi teu si ɪ yele ɪ pɛelɔ na ɪ tɛɛ pə taa, ɪ la ɪsu ɪ luyɔ wɛɛ tɔ. ɪ yele-ɪ na ɪ saa, ɪ ta la ɪsayatɔ. ³⁷ Ama ye inɪ ɪ nɔkɔna na ɪ tɛma ɪ taa tɔkpataa si ɪ pɛelɔ ɪ caya mpɔ, na pə tá kɛ nɔɔɔlɔ kisinana-ɪ kɔkisu, inɪ ɪ tɔkɔna tɔnɔyɔ na ɪ kisi na ɪ luyɔ ke mpɔ, ɪ pɛelɔ inɪ ɪ ta saa pə wɛ teu. ³⁸ Mpɔ tɔ, wei ɪ yɛlaa na ɪ pɛelɔ saa ɪ ta la taali. Ama wei ɪ ta yele na ɪ saa pɔle pə kɔla teu.

³⁹ Alu paalu í wena i weesuyu, i alu inu i feina mpaav si í kuli-i. Ama ye i paalu sapa, pə ha-i mpaav ké, i luyu í we wei, i saa. Ule kulomtu ké, pu wee Iso seebu ké. ⁴⁰ Paa na mpv ma huv si ye i caya isu i wee to i ká kəli lelen nuu. Ma nyəmə si ma howee ane a luna Feesuyu Nanjtu kinj.

8

Nantu kulalaatu təm

¹ Pəente tə paasəna nantu kulalaatu təm ile.

Tə nyəmə si tá təna tə wena pə nyəm mee. Na tə nyəmə tə nyəmə inu i yekina na yulu hən i ti. Ama səəlvu ná laki na tə nyəə tonj. ² Ye nəvəlvu huv si i nyəmə pulvpu, i ta cekənta-wi isu pə we təkpataa si í cekəna-wi tə. ³ Wei ile i səəlvəi Iso, Iso ná nyəmə puntu təə ké.

⁴ Nti í ka pəəsaa təvəle si, ye pa laawa, yulu ká təvə yaa i kaa təvə? Tə nyəmə teu si tunj ná naa isentəə ké yem ké. Ama Iso tike konj wenna. ⁵ Isətaa nyəm paɣale na ate nyəm paɣale ke yəlaa yaa pa isənaa. Paa yaa mpv si isənaa na mpa pa nyənəvi si pa ti-we tə pa we paɣale. ⁶ Ama tá kinj ile, Iso we kulom təkənj ké. Inəvəle Taca wei i lapa pə təna tə, na i təə ké tə wena weesinj. Na Taca kele kulom, inəvəle Yesu Kilisiti wei i yela na pə təna pə wee, na wei i təə tə wena weesinj tə.

⁷ Ama yəlaa təna ta nyi mpv. Lela wee na pə tēna-weye tunj təm taa, na ye haləna sanja pa tənna nantu kulalaatu təvə, pə we isu tunj ke pa tənəvi. Pa nyəm we tətantəlaa, ilena pá məlvəi nav si kutəvəv ŋku ku wakəlvəi-weye. ⁸ Pə taya kutəvəv yekina na tə kpətəna Iso kinj. Paa tə ta təvə pə taya pə pasəvi-təvə pulv, paa tə təvə pə taya pə səsəvi-təvə pulv.

⁹ Paa na mpv me mpa mpaav wee faa si í laki mpi í lá tə, í la laakali, pə taa kəə na í hu Iso seebu taa acamaa. ¹⁰ Ye nəvəlvu yem nawa nyá wei si n nyəmə tə na n caya təvə tē na n tənna təvə, icam inu i laakali kaa polo isu í təvə nantu kulalaatu nti? ¹¹ Waatu inu nyá nyəm mpi pə lapa na nyá təvəntəle icam wei i təə Kilisiti sapa tə í la yem kele. ¹² Ye í pəntəvəna mə təvəntələnaa na í kpəsəvi pa laakalənaa mpa pa we tətantəlaa ké mpv tə, Kilisiti ke í pəntəvəna. ¹³ Pə təə ké ye ma təkí mpi na pu hu ma təvəntəle, ma kaa təvə. Paa pəcə mayamaya ma kaa tu təvə nantu. Pə taa kəə na má hu ma təvəntəle.

9

Tillu təma təm

¹ Ma feina mpaav si ye ma laki mpi ma la? Ma ta ke tillu? Ma ta na Taca Yesu? Pə taya mə kəna ma lapa Taca təmle na pə lu mpi tə? ² Ye ləla u nyənəvi-m tillu pə kpənna-me? Mpi tə, isu mə na Taca í kpəntəvə tə pə hólóvi təkəlekele ké si ma ké tillu.

³ Mrovó ma cəəki mpa pa kotivina-m paa timpi na pá tən si ma ta ke pulv tə. ⁴ Ye pa fəlvəi-m kutəvəv na kunyənəvəv ke ma təmle təə ma yowa? ⁵ Ye ma tənna alu Iso seebu nəvəlvu ma waali na tə cəəki isu tillaa ləla na Taca newaa na Piyee pa lakəvə tə ma yowa? ⁶ Yaa ma na Paanapasí tá tike ke pə wee si tə lana tá nin na tə təvəna tá nəvə? ⁷ Yóólú wei i puki yovu na í təkí i ti? Na awe səəki lesevə təvə na í kaa təvə ku pee? Na awe tiikiyi kaləku na í kaa nyaasi naaləm?

⁸ Nti ma tən tə, yəlaa yəvətvəvəna-təvi kuyəvəv, kusəsutu taa pə fei mpv? ⁹ Moisi kusəsutu taa pa ŋmaawa si: N kaa həkə nav wei n makəna nyá məla tə i nəvə. Naan təə tike ke Iso səvəməvəna? ¹⁰ Pə taya tá mayamaya tá nyuvə təə ké i yəvəta mpv? Tá mayamaya tá nyuvə təə təkpev ké pa ŋmaawa si: Wei í haləvi í haləna tēlvəv, na wei í konj í kəna tēlvəv, si í ká hiki i paa nyəm. ¹¹ Ye tə tuuwa Iso nyəm ke mə heku na kayana tə hiki mpi pu waasi tá tənənj təvə mə kinj tə yowa? ¹² Ləla ta kisi mpaav ke hikuyu si pá hikiyi-wi, kacənfana tá na?

Paa na mpv tá tá nyønna tønna. Ama tē tōya pē tōna pē konyōñ sī tē taa kōō tē wakēli Kilisiti tōō Laapaali kupañ tēmle. ¹³ Aní í nyēmá teu sī mpa pa lakí tōma ke Isō tēsēele taa tō Isō tēsēele calēsəyōna-wē. Na mpa pa lakí kōtasi ke kōtaya tēlate tōō tō pa hikiyi pa paa nyəm ke kōtasi nsi sī taa kē. ¹⁴ M̄p̄ȳḡȳ pē wēē. Mpa pa kpaaləyi Laapaali Kupañ tō Tacaa ha-wēyē nōyō sī pá tōyōna kōtasi nsəyi.

¹⁵ Ama má, ma ta la tēne iní tē taa natēli, na ma ηmaau isəntō tō, pē taya sī ma pōōsəyi sī má hiki se. Sana sēm na mpv iní pē lapv. Nōyōlv kaa wakēli mpi ma yōōləyōna mpv tō. ¹⁶ Pē taya ma tī sam tōō kē ma kpaaləyi Laapaali Kupañ se. Ama caalvyv na caalvyv kē. Na ye pē cəpa-m na má tá kpaali Laapaali Kupañ, mayale. ¹⁷ Ye ma mayamaɣa maa tūna ma tī sī má la tēmle tēne, má nōkaa ma haaki nōyō kē na má tañja kufelvyv. Isu pa tū-m-tēyē kutvyv tō, pē wēē sī má la-tēyē na má lu tēsōo. ¹⁸ Ma kufelvyv ntē ηku ilē? Nkoyōle sī má huləsi lanje na Laapaali Kupañ kpaalvyv. Má kpaaləyi faalaa, má taa haa nōyō na má tañjaa isu Laapaali Kupañ kpaallv lakí tō.

¹⁹ Ma tī ma tēyi, ma ta ke yom. Paa na mpv ma lapa ma tēyi yēlaa tōna yom sī má hiki yēlaa paɣale ke sōsəm ke isəna pē wēē tō. ²⁰ Yuta nyéma taa, ma lakí kē isu Yuta tū, ilena má hiki-wē. Paa na maa tēyēyi Moisi kusəsutv tō, ye ma wē mpa pa tēyēyi Moisi kusəsutv tō pa hēkv, ma lakí kē isu ma tēyēyi-tī ilena má hiki-wē. ²¹ Na mpv tōtōyō ye ma wē mpa pa ta nyi Moisi kusəsutv tōm tō pa hēkv, ma wē kē isu pa wēv tō, maa paasəyōna kusəsutv, ilena má hiki-wē. Pē taya isu ma tōñ sī ma lō Isō kusəsutv se, Kilisiti kusəsutv tōna ma tēyēyi kē. ²² Mpa pa wē icantv ke Isō sēev taa tō, ma lapa pa hēkv kē isu icam na p̄c̄ó má hiki acamaa mpe. M̄p̄ȳḡȳ ma lakí paa mpa pa hēkv, ilena paa pē kēli wē má ya pa taa lēlaa. ²³ Ma lakí pē tōnaya m̄p̄ȳḡȳ Laapaali Kupañ tōō kē, ilena ma mayamaɣa maa waa pē taa.

²⁴ Ntōñ í nyēmá sī pa tōōkyv asewa tēte tō paɣale seena, ama kulvm tēkon tōkōna. Mē tōtō í kaasi mē tēyi mpv na sewa, na í laali na í tōyō nōyō. ²⁵ Lutaa na selaa pa tōna pa lakvyv mpv tō, pa wēna pa kukūkiimnaa kē na isələ kusēemle. Pa lakí m̄p̄ȳḡȳ sī pá hiki sam ntenuyū ηku ku tañyēyi tō. Ama tá ilē, tá lakí kē sī tē hiki sam ntenuyū ηku ku wē tam tōō tō. ²⁶ Pē tōō kē má tōñna sewa na má yaya isələ ke timpī iní tō. Ma wē kē isu ηkuma matv wei u hayaləyi yem tō. ²⁷ Ama ma wūsəyi ma tōnyv kē na má tākəyi ma tēyi teu sī pē taa kōō na ma wei ma lapa lēlaa ke waasv tō má kpisi na pá lō-m.

10

Tuñ tōm laakali lapənav

¹ Ma taapalaa ma luyv wēē sī í tōōsi mpi pē mayana tá caanaa caanaa mpa na Moisi pa tōma tō pa tōm. Pa tōna tēpai isəñmōntvyv kentina pa tōō, na pa tōna tēpai pa tēsəna sēsəncasī tēñku. ² Na isəñmōntvyv ηkv ku tēē kē tēñku taa kē pē sō pa tōna tēpai kē Isō lvm ke pa mōyv Moisi na pá tēyēyi-tī tō pē tōō. ³ Pa tōna tēpai pa tōyōna piti tōyōnaya kulvmaya ηke. ⁴ Na pa tōna tēpai pa nyōōna piti konyōnyōm kulvməm mpi pē luna piw taa tō. Na piw ηkv ku hóləyi kē sī pá na Kilisiti pa tōñna. ⁵ Paa na mpv tō Isō lanje ta hēena pa taa paɣale, mpv pē yelina na pá sī wolaya tetv taa.

⁶ Pōne iní pē lapaya sī pē hólí-tvyv lōñ na pē taa kōō na tē nyulí isayakonyuləñ isu mpe iní paa nyulvyv tō. ⁷ Na pē taa kōō na í kēesi na í svv tuñ laav taa isu pa taa lēlaa ka lapv tō. Isō tōm taa pa ηmaawa mpv sī: Yēlaa caɣaa na pá tōyō na pá nyōō, ilena pá nyəkí na pá kulí sī pa paaki. ⁸ Na tē taa la wasañkalətv isu pa taa lēlaa ka paasənav-tī na koyakv kulvmvyv tike yulvnyōñ iyisi hiu na tooso (23000) lu na pá sī tō. ⁹ Tē taa mayasi Tacaa sī tē naa i waali. M̄p̄ȳḡȳ pa taa lēlaa ka lapa na pá sēna tūmaa. ¹⁰ Tē taa miiti, mpi tō, pa taa lēlaa ka miitaya m̄p̄ȳḡȳ na wakēllv ku-wē tō.

11 Pə təna mpi pə mayana-we tə pə hólóyí lelaa ke ləŋ ké. Pa ŋmaa-təyɪ sɪ pa kpaaləyɪ-tu yoo. Pə taya pulv, waatu wei ɪ taa tə we isəntə tə tənaya waatu ké. 12 Pə təɔ ɪle ye wei ɪ huɔ sɪ ɪ səŋaa pɪntu í la laakaali, í taa kəɔ na í hoti. 13 Mayasuyv nakvli kv ta mayana-me na pə kəli ɪsu mayasuyv makuyvna yulv tə. Iso təma sɪ ɪ laki mpi tə ɪ yeki-wi. Pə təɔ ké ɪ kaa ye le na mayasuyv mayana-me na pə kəli-me. Ama mayasəŋ ɪnɪ í kəma ɪ ká hólí-meɣe isəna í ká la na í tvli na í pəsi-ɪ tə.

14 Pə təɔ ɪle ma taapalaa kvpama me, í la laakali na tuŋ təm. 15 Ma yəɣətəyənə-me ɪsu yəlaa layatvnaa, ɪle nti ma yəɣətəyɪ tə í huɔ mə mayamaya na í ná. 16 ɪ nyənna tə təkuyv kəpv na í suna Iso kvpantv na tə seɛ-ɪ í na təmle ke pə təɔ tə na í ná. Tə nyəɔkuyv tə, pu kvəntəyɪ-tuyv ŋpúyú Kilisiti caləm təɔ? Na potopoto wei tə fakɪ tə, tə təkuyv tə, pu kvəntəyɪ-tuyv ŋpúyú Kilisiti tənuyv təɔ? 17 ɪsu potopoto wev kulvm na taa we kvəpɪŋ na tə taləyɪ-ɪ tə tə kvənta kulvm ké. Mpi tə potopoto kulvm ke tə təkɪ tə se.

18 ɪ nyənna ɪseyeli yəlaa na í na. Mpa pa təkɪ mpi pa lapa kətaya tə pá na Iso wei ɪ tike ɪ tə kətaya tələte tə pa kvəntaa ké. 19 ɪle isənaya pə weɛ ɪle? Tuyv kulalaam kəna pulv? Yaa tuyv mayamaya kəna pulv? Pulv feɪ paa pəɔ. 20 Ama pa laakuyv tə aləyaa təɔ ké pa laaki, pə taya Iso. Na ma kisaa sɪ mə na aləyaa í taa weɛ təma təm taa ɪle. 21 ɪ kaa pəsi na í nyəɔ Taca kəpv na í tasa aləyaa nyəŋ ke nyəɔv. Na í kaa pəsi na í caya Taca nyənaya tɛɛ na í tasa aləyaa nyəŋka tɛɛ ké cayaɔ tətə. 22 Yaa tə caa tə svsi Taca ke isəseɛmle taa? Tá kələna-ɪ toma yaa isəna?

Iso teeli tuyv ke paa mpi pə taa

23 Mə taa lelaa təŋ sɪ mpaav weɛ sɪ tə nəka mpi tə lá. Tampəna, mpaav weɛ yaa. Ama pə təna pə feɪna kawaaya ké. Mpaav weɛ sɪ tə nəka mpi tə la. Ama pə taya pə təna pə lapv səəsəyənə pulvuyv Iso seɛv taa. 24 Nəyɔlv í taa pɛeki ɪ mayamaya ɪ nyuyv nyəntv tike. Ama paa wei í pɛəkəyɪ ɪ təyəntələnaa nyəntv tətə.

25 Nantv təna nti pa pɛətəyɪ kvyakv taa tə í təyɔ, í taa kvɛye mpi mə taa í wəna sika tə. 26 Pə taya pulv, pa ŋmaawa Iso Təm taa sɪ: Taca tənna tetv na pə təna mpi pə we tə taa tə.

27 Ye ma ta nyɪ Iso yaa-ŋ təyɔv na nyá luyv weɛ sɪ n puki, ní polaa, təyɔ pə təna mpi ɪ ká saa-ŋ tə, taa kvɛye mpi nyá laakali taa n wəna sika tə. 28 Ama ye nəyɔlv heela-ŋ sɪ tənɛ ɪnɪ pa laawaya, ɪle taa təyɔ, ke wei ɪ cəpa-ŋ ŋpúyú səkpəlvuyv tə ɪlé ɪ təɔ, na nyá laakali ta caya ɪ təcayalɛ tə pə təɔ. 29 Pə taya nyá laakali ke ma yəɣətəyɪ cənɛ. Ama wei ɪnɪ ɪ heela-ŋ tə ɪ nyəŋ təɔ ké.

ɪle pepe nyuyv təɔ ké lelv laakali təm ká pɛli ma niŋ ke mpv? 30 Ye ma seɛki Iso ké í na təmle na pəɔ́ má təkɪ, pepe təɔ ké paa tvv-m timpi ma təkəna seɛtv tə?

31 Pə weɛ sɪ paa í təkɪ, paa í nyəɔki, paa í laki mpi, í la na Iso hiki teeli ke pə təna pə taa. 32 ɪ taa hu nəyɔlv, paa Yuta nyəma, paa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə, paa Yesu seɛlaa. 33 ɪ la ɪsu ma lakuyv tə. Ma ləkɪ ké sɪ pə təna mpi ma laki tə pə la yəlaa tənaya leleŋ. Pə taya ma mayamaya ma nyuyv nyəntv ke ma pɛəkəyɪ. Ama yəlaa təna nyəntv ké sɪ pə ya pa nyəŋ.

11

1 ɪ keesəyənə-m ɪsu má keesəna Kilisiti tə.

Alv ka te saalaya ke Iso təsɛle

2 ɪ təssa ma təm ke pə təna pə taa na í təkə kulapvtvnaa ke teitei ɪsu ma keesuyv-me tə ma sama-me. 3 Ama ma caa ké sɪ í nyɪ sɪ Kilisiti keɛ paa apəlv wei ɪ səɔ, na apəlv nté alv səɔ, na Iso keɛ Kilisiti ɪlé ɪ səɔ. 4 Ye apəlv í sələməyɪ yaa ɪ kpaaləyɪ Iso kvheeliu ke Iso təsɛle na í tá kuli ɪ nyuyv təɔ, Kilisiti ke ɪ kvɛɛnaa. 5 Na ye alv í sələməyɪ yaa ɪ kpaaləyɪ Iso kvheeliu na í tá te saalaya, ɪ paalv ké ɪ kvɛɛnaa, na pə pəsa ɪsu pa loola-ɪ ké. 6 Na ye alv kaa te saalaya ɪle pá kó ɪ nyəɔsɪ. Ama ye pə we-ɪ feɛle sɪ pá kə-ɪ yaa pá looli-ɪ, ɪle í te saalaya. 7 Apəlv kaa pa ɪ nyuyv təɔ ké pulv,

mpì tɔ, ɪ kɛ ɪsɔ ɪɛsɔyɔ na ɪ kɪŋ kɛ ɪsɔ teu naaki. Ama alɔ kɪŋ kɛ apalɔ teu ná naaki. ⁸ Pɛ taya alɔ kɛ pa cosaa na pá ŋmana apalɔ. Ama apalɔ kɛ pa cosaa na pá ŋmana alɔ. ⁹ Na pɛ taya alɔ tɔ kɛ pa ŋma apalɔ. Ama apalɔ tɔ kɛ pa ŋma alɔ. ¹⁰ Pɛ tɔ kɛ ɪsɔtaa tillaa tɔ, alɔ ká wɛɛna ɪ nyɔyɔ tɔ kɛ mpì pɛ húlɔyí sɪ ɪ ta ti ɪ ti, ama apalɔ tɔnna-ɪ tɔ. ¹¹ Paa na mpɔ tɔ, Taa tɔm taa alɔ fɛi ɪ ti tɔ tike, na apalɔ kɛ ɪlé ɪ ti tɔ tike, pa tɔna pa ti pa tɔmaya. ¹² Pɛ taya pulɔ tɔ, apalɔ kɛ pa cosaa na pá ŋmana alɔ, na mpɔ tɔtɔyɔ alɔ na lɔla apalɔ, na pɛ tɔnaya mpɔ ɪsɔ kɪŋ kɛ pɛ lunaa.

¹³ Mɛ mayamaya ɪ mayasi-tɔyɪ mɛ taa na ɪ ná, sɪ waatu wei alɔ puki ɪsɔ sɛɛv na ɪ sɛlɛmɔyɪ tɔ, ɪ caya nyɔyɔ kɛtɛ na? ¹⁴ Antulinya taa cɛnɛ mayamaya se, ye apalɔ yelɔyɔna nyɔɔsɪ kutayalasi, fɛɛle sɔsɔɔlɛ kɛ. ¹⁵ Ama ye alɔ nyɔɔsɪ tayalɔna mpɔ, ɪsantɛ sɔsɔɔlɛ ntɛ. Tampana yaa pɛ ha paa alɔ wei kɛ nyɔɔsɪ kutayalasi kɛ sɪ sɪ takɔyɪ-ɪ ɪsɔ tɛkɛntɛ. ¹⁶ Ama ye nɔyɔlɔ tasɔyɪ tɔnɛ ɪnɔyɪ kɛɛsɛnau pɔntɔ ɪ nyɪ sɪ, paa ta, paa ɪsɔ sɛɛlaa kɛkɛ, tɛ fɛina lakasi nasɛli tɔtɔyɔ tá ɪsɔ sɛɛv wule na pɛ tá kɛna sɛnɛ.

Ta Caa sɛm tɔsɔyɔ

(Matiyee 26:26-29; Malaki 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Tɔv, nti ma nawa na ma caa ma yɔyɔti-ti tɔ, pɛ ta mɔna má sa-mɛyɛ paa pɛcɔ se. Pɛ taya pulɔ, mɛ kotɔŋ wei ɪ kotiyɪ tɔ, ye pɛ taya ɪsɔyɔtɔ, ɪ sɔsɔyɪ-mɛyɛ kɔpantɔ natɛli. ¹⁸ Kancalaya nyɔntɔ ɪɛ, pa heela-m kɛ sɪ ɪ kotiyɪ tɔ, mɛ kotuyɔ faya kɛkɛ kɛkɛ kɛ, na ɪ caa tɔma. ɪɛ ma tisa-tɔyɪ ɪsɔ ma ta tisi. ¹⁹ Ye fayasɔyɔ ɪ wɛ mɛ hekɔ taa kɔlɔ, kɔ wɛɛ na pɛcɔ pá nyɪ mɛ taa mpa pa kɛ kɔpama na tampana tɔ. ²⁰ ɪ kotuyɔ tɔ, pɛ taya Taa tɔyɔnaya kɛ ɪ tɔki. ²¹ Pɛ wɛ mɔpɔyɔ kɔpam mɛɛ, ɪ cakɔyɔ nyanaya tɛ tɔkɛm tɔ paa wei ɪ huliyɪna ɪ mayamaya ɪ tɔyɔnaya kɛ. Nyɔyɔsɪ ná tɔŋna lɛlaa kɛ kɔyɔ na sɔlɔm náá kɔyɪ lɛlaa. ²² ɪ ká tɔki na ɪ nyɔɔki mɛ tɛɛsɪ nsi sɪ taa tɔyɔ ɪ fɛina yaa wɛ? Yaa ɪsɔ sɛɛlaa kɛkɛlɛ kɛ ɪ nyɔnɔyɪ yem? Na mpa pɛlɛ pa fɛina pulɔ tɔyɔlɛ ɪ caa fɛɛle tɔyɔ na? Yaa ɪ caa má heeli-mɛ suwɛ? Pɛ nɔyɔsɛna ma sa-mɛ? Paa pɛcɔ ma kaa sa-mɛ se.

²³ Pɛ taya pulɔ tɔ, tɔmnaa mpa Taa tasa-m na má caa ma heeli-mɛ tɔyɔlɛ sɪ, ahoo nna a taa pa yɛlaa na pá kpa Taa Yesu ɪnɪ tɔyɔ ɪ kɔyɔ potopoto. ²⁴ ɪ sɛɛ ɪsɔ kɛ ɪ na tɔmlɛ na ɪ tɛ ɪɛna ɪ faya-ɪ na ɪ tɔ sɪ: ɪnɛ ɪ kɛna ma tɔnɔyɔ ŋku pɛ ha mɛ tɔ tɔ, mɔpɔyɔ ɪ ká lakɪ na ɪ tɔsɔyɪ ma tɔ. ²⁵ Pa tɛma tɔyɔlɛ kɛ mpɔ ɪɛna ɪ kɔyɔ kɔpɔ na ɪ tɔ sɪ: Kɔpɔ ɪnɛ ɪ kɛna ɪsɔ nɔyɔ pɛɛlɔyɔ kɔfam yoo, na ma calɛm hulɔna pɛ tampana. Paa waatu wei kɛ ɪ nyɔɔki ɪ nyɔɔki mpɔ na ɪ tɔsɔyɔna ma tɔ yoo. ²⁶ Kɔpam ye ɪ wɛɛ na ɪ tɔki potopoto ɪnɛ na ɪ nyɔɔki kɔpɔ ɪnɛyɛ mpɔ, ɪ heeliyɪ Taa sɛm tɔm, halɔna ɪlé ɪ kɔɔ ɪ mɛli.

²⁷ Pɛ tɔ kɛ ye nɔyɔlɔ wɛɛ na ɪ tɔki Taa potopoto na ɪ nyɔɔki ɪ kɔpɔ pɔyɛlɛ ɪ ta nɔyɔsɛna sɪ ɪ tɔyɔ na ɪ nyɔɔ pɔntɔ ɪ nyɪ sɪ Taa tɔnɔyɔ na ɪ calɛm pɛ tɔm wɛ ɪ nyɔyɔ taa kɛ. ²⁸ Pɛ wɛɛ sɪ paa wei ɪ pɔɔsɪ ɪ tɔyɪ ɪ mayamaya na ɪ ná na pɛcɔ ɪ tɔyɔ potopoto ɪnɛ na ɪ nyɔɔ kɔpɔ ɪnɛ. ²⁹ Pɛ taya pulɔ tɔ, ye wei ɪ tɔki potopoto na ɪ nyɔɔki kɔpɔ kɛ yem tɔ na ɪ tá cɛkɛna sɪ pɛ kɛ Taa tɔnɔyɔ, ɪ kɔŋna ɪ mayamaya ɪ nyɔyɔ taa kɛ tɔm kɛ ɪ tɔyɔlɛ na ɪ nyɔɔ mpɔ pɛ taa kɛ. ³⁰ ɪsɛntɔ ɪnɪ ɪ mayamaya ɪ lapɔ tɔ kɛ mɛ taa payalɛ kɛ kɔtɔntɔnaa na acamaa na yɛlaa kɔpɪŋ sɛpa. ³¹ Ye ta mayamaya tɛ pɔsɔyɔna tá tɔyɪ tɔmnaa na pɛcɔ ɪɛ, tɛ kɛɛ tá tɔyɪ tɔm nti ɪsɔ ká hɔna-tɔ tɔ taa kɛ. ³² Ama Taa ɪɛ ɪ hɔkɛna-tɔyɔ na ɪ hɔŋ tá ŋkɔpɪŋ kɛ sɪ pɛ taa kɔɔ na pɛ kaa tá na antulinya kɛ kɔpɔtɛ kɔlɔmtɛlɛ.

³³ Pɛ tɔ ɪɛ ma taapalaa waatu wei ɪ kotiyɪ sɪ ɪ tɔki Taa tɔyɔnaya tɔ ɪ tɔŋ tɔma. ³⁴ Ye nyɔyɔsɪ ɪ pu wei pɔntɔ ɪ tɔyɔ ɪ tɔyɔyɔ, na pɛ taa kɔɔ na mɛ kotɔŋ tɔ ɪsɔ kɔɔ ɪ nana-mɛyɛ natɛlɔyɪ lapɔ. Nti nti pɛ kaasaa tɔ má kɔma na má kɔɔ ɪɛ ma tɛɛsɪ tɔlɛyɛ tayɔnɔyɔ.

12

Mpi mpi pə lapv saaki yəlaa tə

¹ Pənentə tə paasəna mpi mpi Iso Feesuyu Nanjtu yeki na pə saa yəlaa tə pə təm ile.

Ma taapalaa ma caa ké si mpi mpi pə saakuyv yəlaa tə í nyi tampana nna a tə pə saa mpv tə. ² I nyəmə teu si í ka kev ma ta nyi isənaa tə tunj wei u yəgətəyi natəli tə í təm taa ké pə hana mə ise na cuyuluyv fei. ³ Pə tə mayamaya ke ma caa si í nyi na í te mə taa si yulv nəgəlv í fei wei Iso Feesuyu tiikiyi na pəntv luna pə waali na í tə si Yesu ké mpusi tə. Na ye Feesuyu Nanjtu u tiikiyi wei pəntv kaa pəsi na í tələyi na í yeki si Yesu kéle Tacaa.

⁴ Mpi mpi pə saaki yəlaa ke Iso mpaav taa tə pə we ŋka ŋka ké. Ama Iso Feesuyu kulmuyv ŋku ku yekina na pə saaki yəlaa. ⁵ Təma lapv we fakasi fakasi. Ama Tacaa kulm inu í təma ke pa laki. ⁶ Kulapəm we ŋka ŋka, ile Iso kulm inu í tuyona pa tənaya kulapəmnaa mpə pa təna. ⁷ Iso Feesuyu hóləyi paa wei í kinj ké si ku wee na ku yeki na pulv lapv saa pəntv ilena pa təna pá hiki kəpəntv ke pə taa. ⁸ Iso Feesuyu haa nəgəlv ileye ləmayasəe təm yəgətəya. Na Feesuyu kulmuyv ŋku ku ha nəgəlv ile tətə si í yəgətəyəna nyəm. ⁹ Iso Feesuyu kulmuyv kəne ku yekina na nəgəlv náa tisiyi Iso tə ké yunj ke teu. Na kú haa nəgəlv ileye kətəntənaa waasuyv pəsuyv. ¹⁰ Iso Feesuyu yeki na nəgəlv náa laki piti təma, na ku tuyv nəgəlv ile si í kpaaləyi Iso kuheelitu, na ku yeki na nəgəlv náa nyəŋ na í fayasəyi aləyaa nyəntv na Iso Feesuyu nyəntv. Ku yeki na nəgəlv íle í yəgətəyəna təmnəa mpa nəgəlv u nukí tə, na ku yeki na nəgəlv náa cəkəyəna-ti na í teləsəyi. ¹¹ Iso Feesuyu kulmuyv kəne ku taa ku tike ku lakəna pə tənaya mpv. Ku yeki na paa mpi mpi pə lapv saa paa wei ké ŋka ŋka isu ku nəkaa təyə.

Tənyv pilimile kulmtəle

¹² Tampana tə Kilisiti wee ké isu yulv tənuyv pilimile wev na kú wəna nəəhəe na nin na ŋkraŋ na ise na pə tənaya mpv tə. Tənyv wev tə paa ku tə ku wəna m̀p̀ỳỳ waani waani tə pə təna pə krenta kulm ké si tənuyv. ¹³ Mpv tətəyə na ta təna, paa tə ké Yuta nyəma yaa tə ta ke Yuta nyəma, paa tə ké yomaa yaa kasayampiya, Iso Feesuyu kulmuyv ŋkuyv pa sənə-tuyv Iso lum si tə krenti isu yulv tənuyv pilimile wev tə, na Iso Feesuyu kulmuyv ŋku ku lum ke tə nyəki teu ke tá təna.

¹⁴ Yulv təntuyv pilimile wev tə pə taya nəəhəe tike yaa nin yaa ŋkraŋ yaa ise tike wəna. Ama pə tənaya mpv pə wəna ku tə. ¹⁵ Nəəhəle ka pəsi na tə tə si: Ma ta ke nin tə, ma ta ke tənuyv? Paa tu yəgətə mpv pu ləsi-təye tənuyv tə? ¹⁶ Nkraŋuyv ká pəsi na kú tə si: Ma ta ke isəle tə ma ta ke tənuyv? Paa ku tu yəgətə mpv pu ləsi-kuv tənuyv tə? ¹⁷ Na pə wev mpv tə, ye isəle tike təkəŋ wəna yulv tənuyv təna tə, pepeye yulv ká nuna təm? Na ye ŋkraŋuyv tike wəna, pepeye yulv ká nuna səŋ? ¹⁸ Tampana tə Iso nəka isəna tə m̀p̀ỳỳ í lapa, í tu yulv tənuyv tə ké paa mpiyi waani waani. ¹⁹ Ye kulməm ka wəna yulv tənuyv təna ile pə taa ké yulvtənuyv nté. ²⁰ Ama yulvtənuyv na wev tə ku wəna nəəhəe na nin na ŋkraŋ na ise na pə tənaya m̀p̀ỳỳ.

²¹ Pə tə ké ise ná kaa pəsi na á tə nin si ye íle í fei pə lá isəna? Na nyuyv ná kaa pəsi na ku tə nəəhəe si ye ale a fei pə lá isəna? ²² Pə fei m̀p̀ỳỳ paa pəcə, mpi mpi pə ké taaləm nyəm ke yulv tənuyv taa tə mpəxəle weesuyu. ²³ Mpi tə nyənəyi m̀p̀ỳỳ taaləm tə mpəyi tə məla na tə seena na pə kəli lempənaa. Na pə kaasa lempi, pəle pə yaav we feele, pəleye pa kələyi ŋmesuyv təkulakula, ²⁴ na pə kəli tá tənuyv tə lempənaa mpi pu mənəa si tə la mpv tə. Iso lapa yulv tənuyv ke m̀p̀ỳỳ si lempi í takəyi lempi waali. ²⁵ Pə tə ké fayasuyv fei yulv tənuyv tə. Ama pə təna mpi pə we tənuyv tə tə pu nəyəsəyi təma tə ké tam ké. ²⁶ Ye yulv tənuyv tə lempi

saləməyɪ, pə təna pə saləməyənə, na ye pa sama yulv tənuyv təɔ ləmɪ, pə təna pə samtv ké.

²⁷ Mə təna í ké Kilisiti tənuyv ké, na paa mə taa wei í ké Kilisiti tənuyv kʊnɛ kv təɔ pulvɪv ké. ²⁸ Pə təɔ ké Iso kpa tillaa ke Yesu seelaa kpekəle taa ké kancaalaya, pə waali ké Iso kuyəyətɔtv teləsəlaa, pɛle pa waali ké seyesəlaa, pə waali ké í kpa piti təma lataa, na kʊtəntʊnaa waasəlaa, na lɛlaa tentaa, na nyʊyʊ nyəma, na mpa təmnaa mpa nəyɔlv u nukɪ tɔ pə yəyətɔyʊ saawa tɔ. ²⁹ Pa təna pa ta ke tillaa se, pəyele pa təna pa ta ke Iso kuyəyətɔtv teləsəlaa yaa seyesəlaa. Pa təna paa pəsəyɪ piti təma lapv. ³⁰ Pə taɣa pa təna pa waasəyənə kʊtəntʊnaa, pəyele pə taɣa pa təna pa yəyətəyənə na təmnaa mpa nəyɔlv u nukɪ tɔ, yaa təmnaa mpe pa teləsɔyʊ. ³¹ Ye í nyuləyɪ sɪ pulv lapv í saa-mɛ, í nyulɪ mpi pə kəla nyʊyʊ tɔ.

Maa hólɪ-mɛyɛ pənɛntɛyɛ mpaav ŋku kv kəla í təna tɔ.

13

Təma səlɔyɪ təm

¹ Paa ma yəyətəyɪ yəlaa nsəma na isətaa tillaa nsəma tətɔ, ye maa səlɔyɪ yəlaa ma yəyətəyɪ təna wɛ yem ké isu suule wiikuɣu tɔ yaa kankonte wiikuɣu tɔ. ² Paa pə wɛɛ sɪ Iso kʊheelitu kpaalɔyʊ saana-m, yaa paa maa nyɪ pə təna na má cəkəna kʊŋmɛsəm təna, yaa paa maa tisa Iso təɔ ké ma yuŋ ke teu na má yəyətəyənə pəɔŋ sɪ í kɛsɪ na í layasɪ, na í kɛsəyɪ na í layasəyɪ, na maa səlɔyɪ yəlaa, ma wɛ yem ké. ³ Paa ma apititu tənaya maa kpaɣa na má tala kʊnyəntʊnaa, yaa paa ma tənuyv maɣamaɣa ke ma lapa awusa sɪ ye pa wəkɪ kəkɔ pa wɔ, ye maa səlɔyɪ yəlaa pə tənaya mpv yem ké.

⁴ Səlɔyɪ í wɛɛ isayakʊnyulɔyʊ fɛɪ, tɪ hɔm fɛɪ, isəcav fɛɪ. ⁵ Ye səlɔyɪ í wɛɛ fɛɛle fɛɪ nyəntv natəlɪ tu kəŋ, ye səlɔyɪ í wɛɛ yulv u pɛɛkəyɪ í nyʊyʊ nyəntv tike. Səlɔyɪ í wɛɛ pááná mʊyʊ fɛɪ, səlɔyɪ í wɛɛ tɛ kv tisiyɪ sɪ maa ná maa ná pə wɛɛ. ⁶ Səlɔyɪ í wɛɛ kv caa kv nu kawalaya taŋ. Ama tampana taŋ ke kv caaki. ⁷ Ye səlɔyɪ wɛɛ cʊtʊyʊ fɛɪ paa mpi pə taa. Ye səlɔyɪ wɛ paa mpi pə taa naani na tɛɛlɔyʊ na suulu pə wɛɛ ké.

⁸ Səlɔyɪ təm ka wɛɛna tam təɔ, Iso kʊheelitu kpaalɔyʊ ká su tənaya. Wei pə saawa na í yəyətəyənə təmnaa mpa nəyɔlv u nukɪ tɔ pu tɛ na pə tɛ. Nyəm ká tɛ na pə saali yem. ⁹ Pə taɣa pulv təɔ, mpi mpi tə nyəmá tɔ titite ké, na Iso kʊheelitu nti tə kpaaləyɪ tɔ tɛle tə sɛkəyɪ ké. ¹⁰ Ama pə kəma na mpi pə tewa təkpaataa tɔ pə kəɔ, mpi mpi pə sɛkaa tɔ pə saaləyɪ yem ké.

¹¹ Maa ké pəyaya tɔ ma yəyətəyɪ na ma hʊwɛɛ na ma kʊmaɣasəm pəcɛnyəm ké. Ama ma isɛ kəma na á nyaali tɔ ma lɔ pəcɛnyəm təna. ¹² Kaɣana tə naa ké isu pa naakʊyʊ pulv ilɛemʊyʊ təcantəlaa ke tɪŋ taa tɔ. Ama tu tɛ na tɛ ná təkɛlekele. Kaɣana mpi mpi ma nyəmá tɔ titite ké. Ama maa tɛ na má nyɪ pə təna təpaɪpaɪ isu Iso nyəma-m tɔ.

¹³ Pənɛntɛ pə yelina yaasinaa panɛ pa tooso ilɛ, naani na tɛɛlɔyʊ na səlɔyɪ. Ama səlɔyɪ ntɛ pa tooso taa acɛpa.

14

Mpi mpi pə lapv saaki yəlaa tə pə təm tətɔ

¹ Ye mpv ilɛ í niina isɛ ke səlɔyɪ təm. I nyulɪ teu sɪ pulv lapv í saa-mɛyɛ Iso mpaav taa tətɔ, ilɛ pə kələnə Iso kʊheelitu kpaalɔyʊ. ² Wei í yəyətəyɪ təmnaa mpa nəyɔlv u nukɪ tɔ pə taɣa yəlaa ke í yəyətəyənə, ama Iso ké. Pə taɣa pulv, í na í yəyətəyʊ na í tɛm nəyɔlv u nu í təm tɔ se. Tampana nna a ka pama tɔ anəyɪ í kuliyɪna Iso Feesuyɪ ton. ³ Ama wei í kpaaləyɪ Iso kʊheelitu tɔ í laki ké na yəlaa nyəɔki ton ke Isəsɛɛle mpaav taa. I kpaasəyɪ pa apalɔtv na í hɛsəyɪ pa laŋa ké.

4 Ama wei ílé í yǒǒtǎyi tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ í tǎyi í sǎsǎyi ton, na wei ílé í kpaalǎyi Isǒ kǒheelítu tǒ Yesu seelaa kpekǎle tǎnaya í sǎsǎyi ton.

5 Ma sǎla teu sí mǎ tǎna í yǒǒtǎyi tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ. Ama ma kǎla nyulǒyǒ kǎ teu sí Isǒ kǒheelítu kpaalǒyǒ í saa-me. Pǎpǎtǒ fǎi, wei í kpaalǎyi Isǒ kǒheelítu tǒ í waasǎyi na pǎ kǎli wei í yǒǒtǎyi tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ. Ama ye nǒǒlǒ wǎe na í kǎ pǎsí na í telǎsí na Yesu seelaa sǎsǎ ton pǎ paasi. 6 Ma taapalaa ma pǎsǎyi-me sí ye ma kǎma mǎ te na má yǒǒtǎyǎna-me ye tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ nti tǎ taa kelǎ ma waasa-me íle? Ma ta waasi-me ye natǎli tǎ taa kǎ paa pǎcǒ pǎcǒ. Ama ye ma kǎma na má heela-me ye tǎm kǒnmesǎtǒ natǎli, yaa nyǎm tǎm natǎli, yaa Isǒ kǒheelítu natǎli, yaa se ye sǒyǒyǒ, íle teu nté.

7 Tǎ kǎesǎna paale wontu na tǎ ná. Ye pa hulǎyi hǎlaya yaa pa makí sanǒu, na pǎ hulǒyǒ na pǎ mapǒ ta tǎy, ísǎnaya paa cekǎna sí tǎneye hǎlaya hullǒ hulǎyi na sanǒu matǒ makí? 8 Tutuyǒ hullǒ í ta yaya apalǒ tutuyǒ, ísǎnaya yulǒ kǎ nyǎna sí í tǎyanǎyi í tǎyi yǒou tǎ? 9 Mǒyǒ tǎtǎyǒ pǎ wǎe, ísǎnaya yulǒ kǎ pǎsí na í cekǎna tǎm nti lelǒ yǒǒtǎyi tǒ, ye tǎm nti nǒǒlǒ u nukí tǎyǒ í yǒǒtǎyǎna í tǎm nti? Ye mǒyǒ yǒǒtǒlǒ lǎ í tǎm kǎ yem kǎ. 10 Antulinya taa cǎne nsǎma tǎwaya, na a taa kulǒmtǎle fǎi nte tǎ ta kǎ tǎm tǒ. 11 Paa na mǒyǒ ye wei í yǒǒtǎyǎna-m na maa nukí í tǎm, tǎ nyǎnǎyi tǎma na íse kǎ. 12 Mǒyǒ tǒ ísu í sǎpǒ nyǒyǒ sí Isǒ Feesuyǒ í yele na pulǒ lapǒ saa-me tǒ, í pǎekǎyi sí pǎ saa-me ye teu. Ama pǎ kǎlǎna mǒyǒ pí sǎsǎ Yesu seelaa kǎ ton tǒ.

13 Pǎ tǎ kǎ wei í yǒǒtǎyi tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ, pǒntǒ í sǎlǎmí Isǒ na í hiki tǎm nti tǎ telǎsuyǒ nyǎm tǎtǒ. 14 Pǎ tǎya pulǒ, ye ma sǎlǎmǎyǎna tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ, ma taa kǎ pǎ sǎlǎmǎyi yem na ma lǎmayasǎle náá caya kǎte. 15 Ye mǒyǒ ísǎnaya maa ía? Maa sǎlǎmí hatuu ma taa kǎ, na má sǎlǎmǎna ma lǎmayasǎle tǎtǒ. Ye yǒntu ma yǒo ma taa, na má yǒona ma lǎmayasǎle tǎtǒ. 16 Mǒyǒyǒ pǎ wǎe mee, ye hatuu nyá taa tike kǎ n se se Isǒ kǎ í na tǎmlǎ, ísǎnaya wei í wǎe samaa taa kǎ yem na í tǎ cekǎna tǒ í kǎ nyǎna timpí ílé í kǎ tǒ sí: Amí, tǎyǒ nyá seetǒ tǎne tǎ taa? Í kaa pǎsí na í nyí nti n yǒǒtǎyi tǒ. 17 Paa na nyá Isǒ se eu sí í na tǎmlǎ tewa teu tǒ, lelǒ ná ta waa pulǒyǒ pǎ taa.

18 Ma sama Isǒ, mǒyǒ tǒ ma yǒǒtǎyi tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ na pǎ kǎli mǎ tǎna tǎpai. 19 Ama ísu Yesu seelaa se ekǒyǒ tǎcǎyǎcǎyi tǒ pǎ kǎla-m teu sí má yǒǒtǒ tǎm pǎe kakpǎsí tike nti paa nu teu na pǎ kulíyi lelǎ íse tǒ, na mǒyǒ maa hutíyi tǎmǎyǒ tǎmǎyǒ na tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ pa taa tǒ.

20 Ma taapalaa, ye í hullǒ huwǎe, í yele pǎce nyǎna. Ama ye ísǎyǎtǒ tǎm taa íle, í lakí ísu píya nsi sí ta nyí ísǎyǎtǒ lapǒ tǒ. Ama í wǎena sǎsǎhǒwǎe kǎ mǎ huwǎe taa. 21 Isǒ Tǎm taa pa nǎmaawa sí:

Tǎcaa tǎma sí maa yǒǒtǎna píitim pǎneye.

Maa yele na yǎlǎa kǎpǎ nyǎma

yǒǒtǎna-we na pǎle pa te taa.

Kǎpǎ nyǎma kǎ yǒǒtǎna-we.

Paa na mǒyǒ tǒ ma yǎlǎa kaa nuna-m.

22 Pǎ tǎ kǎ tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǒ pa yǒǒtǒyǒ saakǒyǒ yulǒ na í yǒǒtǎyi tǒ, í yǒǒtǎyi kǎ sí pǎ hǒlí mǎpa pa ta kǎ Isǒ seelaa tǎyǒ pulǒyǒ. Ama mǎpa pa kǎ Isǒ seelaa tǒ pí hǒlǎyí pǎleye mǒyǒ. Na Isǒ kǒheelítu kpaalǒyǒ saav ná hǒlǎyí Isǒ seelaa kíyǒ kǎ pulǒyǒ. Ama mǎpa pa ta kǎ Isǒ seelaa tǒ pí hǒlǎyí pǎleye mǒyǒ.

23 Ye Yesu seelaa kpekǎle tǎna í kotaa na pǎ tǎna pǎ sǒv tǎmnaa mpa nǒǒlǒ u nukí tǎyǒ yǒǒtǒyǒ, na mǎpa pa ta cekǎna yaa mǎpa pa ta kǎ Isǒ seelaa tǒ pǎ mayana-me, pa kaa yaa-me ye kǎpǎntǎnaa? 24 Ama ye Isǒ kǒheelítu kǎ mǎ tǎna í kpaalǎyi, na wei í taa kǎ Isǒ seelǒ yaa yulǒ wei í ta cekǎna pulǒ tǒ í sǒv, tǎ tǎna nti í nukí mǒyǒ tǒ tu yele na pǎ kuli í waalí na í ná sí ísǎyǎtǒ kǎ í lakí. 25 Na pí kuli í taa huwǎe tǎ tǎkelekele na í hǎntí Isǒ tee na í se-e na í tǎy sí tǎmpána Isǒ wǎe pǎne pa hekǒ.

Liyituyu kaa wεε Yesu seelaa kpekale taa

²⁶ Pənentε ma taapalaa suweye tu yətətı na tε su yee? I kotiyı İso seεu tə, nəyəlɔ ná wena yontu, nəyəlɔ ıleye seyeεuyɔ, nəyəlɔ ıleye təm kɔnmesətu natəli nəyəlɔ ıleye təmnaa mpa nəyəlɔ u nukı tə tə yəyətuyɔ, na nəyəlɔ ıleye tə teləsuyɔ nyəm. Təu pə tənaya mpu pə wεε ké sı pə səna Yesu seelaa kpekale na tε polo lələ. ²⁷ Ye pa yəyətəyənə təmnaa mpa nəyəlɔ u nukı təyələ, yələa naale yaa tooso í yəyətəyı na pá kaasəyı təma, pa taa tεε mpu. Na nəyəlɔ náá teləsəyı-tı. ²⁸ Ye nəyəlɔ feı sı i ká pəsı na í teləsi pə hɔwεε ıle yəyətələa mpe pa taa nəyəlɔ í taa yəyətənə nəyɔ səsəya ke samaa taa. Ama í yəyətəyı i taa na pə wεε í na İso pa naale pa təm. ²⁹ Ye İso kuyəyətutu teləsələa ıle, yələa naale yaa tooso í yəyətəyı na pə kaasa mpa, pele pa mayasəyı teu ke nti yəyətələa yəyətəyı tə na pá ná. ³⁰ Ama ye yulɔ nəyəlɔ we samaa taa tənə na İso hula-i təm kɔnmesətu natəli, wei i ka yəyətəya tə ılé í su na pəcó. ³¹ I pəsəyı na í kpaalı İso kɔheelıtu ke mə tənaya kolum kolum, ılena pə kuliyı yələa ıse na pə ha-wεye apalɔtu. ³² İso kuyəyətutu teləsələa mpe, pá nyı pa ti krau ke pə taa. ³³ Mpi tə, heεuyɔ ke İso kəna pə taya liyituyu.

Yesu seelaa kpeka tənə taa mpyúyú pə wεε. ³⁴ Ye Yesu seelaa í kotaa, alaa nəəsi taa í taa lu feɲ. Pa feına mpa sı pá yəyətəyı. Kəsəsutu yəyətə mpu sı alaa ká pasa pa təyı. ³⁵ Ama ye pa caa natələyı pəsuyɔ, pá kpema təyaya ıle paa pəsı pa paalaa. Yesu seelaa í kotaa, pə ta muna alaa í yəyətı.

³⁶ Pə lapa mpu tə mə kın ke İso Təm ka lunaa ké yee? Yaa mə tike í nuna-tı? ³⁷ Ye nəyəlɔ huɔ sı i ke İso kuyəyətutu teləsulɔ, yaa ınəyı İso mpaav taa pulɔ lapu saawa, puntu í nyı teu sı, nti ma nmaa-me tə Taca kəsəsutu ké. ³⁸ Ama wei í ta nyı mpu, pá taa nyənı-i sı pulɔ.

³⁹ Pə təɔ ıle ma taapalaa í ká nyuləyı İso kɔheelıtu kpaaluyɔ ké, ıle í taa kisi təmnaa mpa nəyəlɔ u nukı tə pa yəyətuyɔ tətə. ⁴⁰ Pə tənə mpi i laki tə í la ısu pə nəyəsənəa tə, í taa la yem yem.

15*Kilisiti səm na í fem pə təm*

¹ Ma taapalaa, ma səla teu sı pənentε má təsı-meye Laapaalı Kupaɲ wei maa kpaala-me tə, wei í nuwa na í təmna-i mə taa ké teu təkpaata tə. ² Laapaalı Kupaɲ ını i təɔ ké pə yapa mə nyuyɔ, ye í təkə-i teu ısu maa seyeεuyɔ-meye-i tə. Ye pə taya mpu í təm mə taa tə yem təɔ ké.

³ Seyeεuyɔ səsəɔu nku pa seyeεa má na maa seyeεı-meye-kv təyələ sı: Kilisiti səpa tá ısayatu təɔ ısu İso Təm taa yəyətəa tə. ⁴ Pa pıma-i ılena kuyεεɲ tooso wule í fe, na İso Təm taa ka yəyətə mpyúyú. ⁵ Mpyúyú i lu Piyεε təɔ, pə waalı ké i lu tillaa naanɔwa na naale təɔ. ⁶ Pə waalı waalı ké i lu i ifalaa mpa pa nyuyɔ kəla nasəle na nunɔwa (500) tə pa təɔ ké nəyɔ kulɔmaya. Pa taa lələa wena pa ıse, ama lələa ná səpa. ⁷ Pə waalı ké i lu Saakı təɔ, Saakı təɔ luw waalı ké i lu tillaa tənə təɔ.

⁸ I lu mpyúyú pa tənə pa təɔ na pə tε, ılena í lu ma wei ma we ısu yulɔ wei pə hɔlusa kɔhɔlusu tə ma təɔ tətə. ⁹ Tillaa taa səkpelu nté má, na ma ta tu nəyəsənə pá yaa-m tillu. Mpi tə, má naasayana İso seelaa kpeka. ¹⁰ Ama İso pelee təɔ ıle, ma ké mpi ma ké ısəntə tə. Na pelee nna İso lapa-m mpu tə, a ta saalı yem. Ama a təɔ ma lapa təmle na pə kəli tillaa lempa tənə. Tampana pə taya ma tɔɲ taa ké ma lapənəa. Ama İso pelee nna i hula-m tə a təɔ ké. ¹¹ Pə təɔ ké paa ma cəlyə pu lunaa yaa pele pa cəlb, tá waasu ınəyələ, na nti í mɔwa təyələ.

Tá səm na tá fem pə təm

¹² İsanaya pə wεε na mə taa lələa tɔɲ sı sətəa kaa te na pá fe? Pəyele Kilisiti fem na səm taa tə pə waasu ke tə wεε na tə laki. ¹³ Ye tampana sətəa kaa te na pá fe ıle pə wεε sı Kilisiti ná tá fe nté. ¹⁴ Na ye tampana Kilisiti taa fe ntə, tá waasu taa

fèina nyòyò tətùle, na í taa nyi nti í ká lana naani tə. ¹⁵ Ye tampana si səttaa kaa te na pá fe, pu kula tá waali ké. Mpi tə, pə we isu tə tɔ lso ké təm nté. Pə taya pulv tə, tá yəgətəna na tá nəsı si lso feesa Kilisiti pəyele yem. ¹⁶ Mpi tə, ye səttaa i taa tɛɛ si pa fe, Kilisiti ná taa fe mpv. ¹⁷ Na ye Kilisiti í taa fe ntə, í tem m̀p̀ỳỳ m̀ə taa tə pə puɣusa-mɛyɛ, na í lepa m̀ə isayatu taa tətəyɔ. ¹⁸ Na pə we tətə si mpa pa tɛma pa taa na Kilisiti haləna pa səm tə pa lepa. ¹⁹ Ye tə weu na tá ise ke isəntə tə pə tə tike ke tə tɛləyɛ Kilisiti kin ilɛ yəlaa təna taa tayaɛ asalav nyəma mayamaya.

²⁰ Ama tampana tə Kilisiti femaya si pə h́lí təkpataa si mpa pa səpa tə paa te na pá fe mpv tətə. ²¹ Pə taya pulv tə, yulv ləlv kəna səm, na ləlv náa kəna tətəyɔ səttaa feesuyɔ təm. ²² Yəlaa təna na Atam pa kɛntaa ké, pə tə ké pa səki. Ama pá na Kilisiti pa kɛntaa təyɔ pa təna paa te na pá kul. ²³ Ama paa wei na i loonja ké. Kilisiti ke pa taaləna feesuyɔ ke pa təna pa taa, na kuyanku i ká kə təyɔ pa təna mpa i ti tə pɛle paa fe. ²⁴ Pə waali ilɛ pə kəɛ tem nté. Pə taya pulv, Kilisiti ká wakəli kawulasi təna, i ká ləsi pəsuyɔ təna na í yəki toma səsəna təna na í məɲna kawulaya na í cəla Taca lso. ²⁵ Pə taya pulv, pə we si Kilisiti ká tək kawulaya ke m̀p̀ỳỳ haləna lso te kolontunaa tənaya kəlvɔ na í məɲna-weyɛ Kilisiti tɛɛ. ²⁶ Kantəkaya kolontu wei paa wakəli təyɔle səm. ²⁷ M̀p̀ỳỳ mɛɛ, lso təm taa yəgətəa si: lso məɲna pə tənaya Kilisiti tɛɛ. Na pa yəgətuyɔ mpv si pə təna tə, pə h́llý təkɛlekele si pa ta kɛɲna lso wei i tɔ pə tənaya Kilisiti tɛɛ tə. ²⁸ Pə təna pə kəɛ pə məli Kilisiti tɛɛ ilɛna Kilisiti mayamaya wei i ké pəyalv tə í məli lso wei i məɲna pə tənaya i tɛ tə ilé i tɛɛ. Ilɛna lso təyɔ kawulaya təkpataa ke pə təna pə tə.

²⁹ I mayasi mpa pa yeki si pá sə-weyɛ lso lum ke səttaa lona tə na í na. Pa tɛləyɛ si paa hiki weyɛle ilɛ yee? Na ye tampana tə si səttaa kaa fe, pepe tə ké pa yeki na pá sə-weyɛ lso lum ke pa lona? ³⁰ Na tá, pepe mayamaya nyòyò tə ké tə wu tá ti na tə we səm nəyɔ taa ké paa kuyanku? ³¹ Ma taapalaa, paa kuyanku mɛvmɛv taa ké ma weɛ. Pə taya pulv tə ké ma heeliyi-meyɛ mpv, ma m̀ỳlɔỳəna m̀ə Yesu Kilisiti təɲuyɔ ke teu ké. ³² Ye atɛ cəne kawaaya nakəli ka tə ké ma na taalɛ wontu tə suu han ke lfeesu cəne ilɛ pepeyɛle pə waasa-m? Ye səttaa kaa te na pá fe tə la isu yəlaa yəgətuyɔ tə si: Tə təyɔ na tə nyə kɛkɛpaa, cəle tu si tə pə tə.

³³ I taa puɣusi mə ti, taapalaa asayaa kin ke yaasi isayav tɛkəna. ³⁴ I cuki mə taa ké teu ke isəna mpi pə we tə na í ye isayatu. Mə taa lɛlaa ta nyi lso, í tɛɛ í fɛi fɛɛɛ.

Mpa paa fe tə pa weɛtɔ

³⁵ Ntanyi nəyɔlv ná weɛ na í mayasəyɛ si isənaya səttaa ká te na pá fe ilɛ yee? Na pa tənəɲ ká weɛ isənayaɛ? ³⁶ Kɔmɛɛɲ nyá, n tuukuyɔ pulv pəle ke atɛ tə, pəle nté tə saaləyɛ tɛtɔ tɛɛ ké ilɛna hoole náa nyə. ³⁷ Pə taya pəle ke yem ké n tuuki? Pə pəsəyɛ pə we si təyɔnaya pəle yaa pulv kɔtutuum paa mpi. N ka tuukaya tə, pə fɛi isu kayana pə nyə isəntə na pə we hatv tə. ³⁸ Mpi lso nəkaa tə m̀p̀ỳỳ i laki na pəle nté tə nyə, na í yeki na paa pəle nte tə nyə isu tə weu tə.

³⁹ Weesin nyəm təna tənəɲ fɛi kɔlvməɲ, yəlaa tənəɲ wəna i mpa na wontu nyəɲ ná wəna ilé i mpa tətə. Sumasi tənəɲ wəna i mpa ké na tiina tənəɲ náa wəna ilé i mpa tətə.

⁴⁰ Isətənyɔ taa nyəm weɛtɔ weɛ ké na atɛ nyəm weɛtɔ náa weɛ, na isətənyɔ taa nyəm weɛtɔ teu fayana atɛ nyəm weɛtɔ teu. ⁴¹ Ilim wəna pə mayamaya pə teu ké, na isətv náa wəna ilé i nyəm, na isətəlvɲasi náa wəna səle si nyəm na si mpa, na isətəlvɲasi mayamaya teu tɛɛ təma.

⁴² Səttaa ká te na pá fe tə m̀p̀ỳỳ paa weɛ. Pa piɲuyɔ yulv tə, i səpaya. Ama pu kə na yulv fe səm taa tə u tasəyɛ səpv. ⁴³ Pa piɲuyɔ yulv tə i fɛi teu se. Pəyele i ké icam ké, ama pu kə na í fe səm taa tə i teu na i toma pə taka. ⁴⁴ Pa piɲuyɔ yulv tə, tənuyɔ kəɲɛɛ pa piɲ. Ama pu kə na yulv fe səm taa tə tənuyɔ ŋku i ká

luna tò kú kè ñku Feesuyu ti tɔ́ɔ. Pə taya pulv, tɔ́nɔ́yɔ kɔ́nɛ kú wɛɛtu wɛɛ kè na tɔ́nɔ́yɔ ñku Feesuyu ti tò kúle kú wɛɛtu náá wɛɛ. ⁴⁵ Kɔ́pam kè, Iso Tɔ́m taa yɔ́ɔtɔ́yɔ si: Kancalaya yulv nté Atam na pə ñma-i tɔ́ pə tɔ́-i weesuyu kè. Ama waali waali Atam ná kè Iso Feesuyu ñku kú haá weesuyu tɔ́ɔ. ⁴⁶ Pə taya wei Feesuyu ti tò ñi i caaləna luw. Ama tɔ́nɔ́yɔ kɔ́nɛyɛ, pə waali kè wei Feesuyu ti tò i luwa. ⁴⁷ Ate tetv kɛ pa ñmana kancalaya Atam. Ama waali waali Atam ná luna isɔ́taa kè. ⁴⁸ Mpa pa kè tetv tɔ́ nyéma tɔ́ pa nə́ɔ́səna wei pa ñmana tetv tɔ́ɔ, na mpa pa kè isɔ́taa nyéma tɔ́ pa nə́ɔ́səna wei i luna isɔ́taa tɔ́ɔ. ⁴⁹ Isu tə nə́ɔ́sənav yulv wei pa ñmana tetv tɔ́, ñpúyú tu tɛ na tɔ́ nə́ɔ́səna wei i luna isɔ́taa tɔ́.

⁵⁰ Ma taapalaa nti ma yɔ́ɔtɔ́yɔ tɔ́ɔle si, yulv tɔ́nɔ́yɔ ñku pə ñmawa na kú taa na caləm tɔ́ kú pəsəyɔ na kú tɔ́ɔ Iso Kawulaya kɛ paa pəcɔ. Pəyele kusəpəm ná kaa pəsi na pə caya tam na pə kaa si.

⁵¹ Natəli tə wenna na tɔ́ ñmelaa, maa kuli-ti na í ná. Ntəyɔle si tá təna tə kaa si. Ama tá təna pu tɛ na pə layasi-tɔ́yɔ wɛɛtu kɛ ⁵² tɔ́m kúlvm tɔ́ kè kpakpaa isu isɛ cəpəlyɔ kɛ waatu wei paa hulɪ akantəle si pə təna pə su tənaya tɔ́. Pə taya pulv, pá kəma na pá hulɪ-te, sətəa fen kè, pa kaa tasa səpɔ, na pu layasi taya wɛɛtu kɛ kulayasu. ⁵³ Tampana tɔ́ ñpúyú mɛɛ, isu mpi pu cakɪ tam tɔ́ pə kraya mpi pə cakɪ tam tɔ́ na pə tɔ́ pə tɔ́, na mpi pə səki tɔ́ isu pə kraya mpi pu səki tɔ́ na pə tɔ́ pə tɔ́. ⁵⁴ Pə kəma na mpi pu cakɪ tam tɔ́ pə kraya mpi pə cakɪ tam tɔ́ na pə tɔ́ pə tɔ́, na mpi pə səki tɔ́ pə kraya mpi pu səki tɔ́, ñɛ nti pa ñmaawa Iso Tɔ́m taa si pa nanɔ́ta səm tənənənɔ́ tɔ́ tə lapa tampana nté.

⁵⁵ Səm leye nyá akaitv wɛɛ?

Səm leye nyá toma wɛɛ si í kó?

⁵⁶ Isayatu haana səm kɛ toma si pə kú, na kusəsutu səsəyəna isayatu. ⁵⁷ Ama Iso fɔ́. ñi i yelina na Tacaa Yesu Kilisiti lakɪ na tɔ́ kələyɔ.

⁵⁸ Pə tɔ́ ñɛ ma taapalaa kɔ́pama, í təkɪ mə təyɔ teu na pulv í taa ciyiti-mɛ. Paa kuyanɔku í sɛɛsi isəle na Tacaa təmle lapv. Pə taya pulv, í nyémá si mə na Tacaa í kɔ́ntaa na í lakɪ təmle nte tɔ́ pə kaa saali yem.

16

Lɛlaa sənəv təm

¹ Ma tasəyɔ-mɛyɛ lenti, ntəyɔle Iso yəlaa mpa pa wɛ Yosalem tɔ́ pa sənəv təm. I la teitei isu maa kɛesɔ́yɔ Kalatɪ Yesu sɛɛlaa kɔ́pɛka tɔ́. ² Paa mə taa wei í ləsəyɔ liyitee kɛ cimaasi cimaasi na pə kɛesəna isəna mpi i hikaa tɔ́ na í sukəna a mpa. Ye ma kəma má tala, pə taa wɛɛ si í kəna mə kɔ́hav mə kɔ́hav. ³ Má kəma ma kəɔ maa tili yəlaa mpa í ká ləsi tɔ́ na má la-wɛyɛ takəlaya na pá kɔ́ntəna mə kɔ́cɔɔv na pá pona Yosalem. ⁴ Na ye pə tu wɛɛ si máá pona, paa su-m na má na-wɛ tɔ́ polo.

Nti nti Pəɔli ká la tɔ́

⁵ Maa kəɔ mə tɛ te, ama Masetoni tetv taa kè maa təɲna na pəcɔ má kəɔ. Isu ma təɲna Masetoni na pəcɔ. ⁶ Ntanyɔ maa caya wɛɛ naalɛyɛ mə tɛ. Pə ta tu səɲ tɔ́ca, hilimate waatu təna maa wɛɛ, na má tu kəma si ma puki paa timpi, í ká sənə-m kè na má polo. ⁷ Pə taya pulv, maa caa si pə wɛɛ si tɛɛv taa kè ma təɲna na má na-mɛyɛ kɔ́nav. Ma taa wɛɛ si ye Tacaa luyɔ í lapa, má talaa maa caya mə tɛyɛ wɛɛ naalɛ.

⁸ Paa na mpv ma huv si Ifeesu taa cənɛyɛ Pentakɔ́nta ká mayana-m. ⁹ Pə taya pulv tɔ́, paa na kolontunaa tɔ́ cənɛ tɔ́, pə ha-m mpaav kɛ teu kè si má la təmle səsəɔle.

¹⁰ Timotee í kəma i tala, í mv-i teu na i lanɔ́le hɛɛ. Pə taya pulv, i lakɪ Tacaa təmle kɛ teu kè isu ma lakuyɔ tɔ́. ¹¹ Nə́ɔ́lv í taa kɔ́ɛna-i. I sənə-i na pə sənə-i i mpaav taa na lanɔ́lvmlɛ na í məli ma cəlv, má na tá taapalaa tə tanə-i kè.

¹² Ye tá taapalv Apóləəsi təm ilə, tam ké ma kaana-ı sı í na tá taapalaa ləlaa pa kəə mə tē. Ama ı luɣu fəi paa pəcə sı í kəə nəənəə. Ama í hika pə kuyaku ı təŋ í kəə.

Kantəkaya kvtvtvtv na sētv

¹³ Ɔ fəŋ na í təkı İso sēv mpaav kē teu. Ɔ nyəɣa apalvtv, í nyəə toŋ. ¹⁴ Paa mpiɣi í lakı í la təma səlvv təə.

¹⁵ Ntəŋ í nyəmə Sətefanası na ı nyəma na? Ɔ nyəmə sı Akayi tētv taa mpe pa caaləna İso sēv mvyv, na pa lapa İso yəlaa pəɣalē kē kookalı. Ma taapalaa ma heeliɣi-mē sı, ¹⁶ yəlaa İsu mpe na pa təna mpa pá na-wē pa ıələ sēna təmlē lapv tə, í təŋəɣı nti pa heeliɣi-mē tə.

¹⁷ Ma laŋlē hēena Sətefanası na Fəətunatusi na Akaikusi pa kəntē kē. Ye mı wenna ma kiŋ timpı í kaa í sənə-m tə mpe pa kəma ilə pa sənə-m yoo. ¹⁸ Pa kraasa ma apalvtv İsu pa kraasvvyv mə nyəntv tə. Yəlaa İsu mpv pə taka kē pə mvna í saŋ teu.

¹⁹ Asii tētv taa Yesu sēlaa kpeka sēē-mē. Akilaası na Pilisila na İso sēlaa mpa pa kotıɣı pa təɣaɣa tə pa ha-meyē İso sēlaa sētv kəpantv. ²⁰ Ta taapalaa təna mpa pa wē cəne tə pa sēē-mē.

Ɔ sē təmaɣa teu na í ləli.

²¹ Pəəli má ma mayamaya ma niŋ kē ma ŋmaana təm tənē sı ma sēē-mē.

²² Ye wei u caa Taca, mpusi í təŋı-ı.

Malanata, Taca kəə mpv.

²³ Taca Yesu í la-meyē pēlēē.

²⁴ Yesu Kilisiti təm taa ma səla mə tənaya.

TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA ŇKA PƏƏLI NMAAWA KƏLƏNTI NYƏMA TƏ Kutubtu

Takəlaya kanε ka taa tə caaləyənə nav sɪ Pəəli na İso təsεεle nyəma paa nukəna təma. Pa tasa kεεsuyu tətəyɔ kucəəŋ wei İso sεεlaa mpa pa ta ke Yuta nyəma tə pa haaki sɪ pə waasi Yosalem İso yəlaa kpekəle tə.

Pəəli tasəyi İso sεεlaa ke apalutu sɪ pə haaki. Mpi tə, Yesu nāá ké tonj tɔ ké na í pəsɪ ɪ təyi konyəntu sɪ taa sɔv tonj. İlena ɪ təkəna ɪ təyi hólóyú sɪ ɪ ke Tillu, na ɪ yəyətə isəna ɪ təmle ka tēsəna tə.

İsəna pa faɣa Kələnti II takəlaya tə:

Pəəli na Kələnti İso yəlaa kpekəle pa fεi lelenj, titite 1-7

Luyu kəlbmuyɔ hanav, titite 8-9

Pəəli hólóyú sɪ ɪ ké Tillu, titite 10-13

Sεεtv

¹ Maya Pəəli, İso luyɔ lapəna na má la Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalo Timotee tə ŋmaakəna takəlaya kanε.

İso sεεlaa kpekəle nte tə wε Kələnti tə tə nyəma mεyε tə ŋmaa-kε. Na İso yəlaa təna mpa pa wε Akayi tetu təna taa tə sɪ tə sεeki-mε. ² Tacaa İso na tá Səsə Yesu Kilisiti pə la-mεyε pεεleε na pə ha-mεyε alaafəya.

Pəəli sεeki İso ké í na təmle

³ Tə sa İso tá Səsə Yesu Kilisiti Caa. İni ɪ kεna Caa wei ɪ kɔpantv təwə pə tu fεi tə. İ ké İso wei ɪ səsəyi-tuyɔ apalutu ke pə təna pə taa təyɔ. ⁴ İni ɪ səsəyənə-tuyɔ apalutu ke tá wahalanaa təna taa sɪ tá mayamaya tə səna mpa wahalanaa lɛlaa kayətəyi mpv tə, na tə pona-wεyε sənau ŋku tə hika İso kinj tə. ⁵ Pə taya pulv, tə təkuyɔ Kilisiti konyəntəyɔle ke isəna mpiyi səsəm tə, mpv tətəyɔ Kilisiti səsəyi-tuyɔ apalutu ke səsəm tətə. ⁶ Tə təkɪ konyəŋ ké sɪ pə səsı-mεyε apalutu na pə ya mə nyuyɔ tətə. Pə səsəyi-tuyɔ apalutu ké sɪ taa səsı-mε na í nyəə tonj na í pəsɪ na í təyənə suulu ke konyəntəyɔlənə mpa pa mayamaya tá təŋna təyɔv tə. ⁷ Tə wɛna naani ké teu ke mə təə ké. Pə taya pulv təə, tə nyəmə sɪ isu tá na-mε tə krenta konyəŋ təyɔv tə, pu krenti-tuyɔ apalutu səsuyɔ tətə.

⁸ Ta taapalaa, tə caa sɪ í nyɪ sɪ isəna mpi tə təyɔ konyəŋ ke Asii tetu taa tə pu nu-tuyɔ səsəm na pə kəli-tv pə tu fεi, haləna tə tɛma tá taa sɪ tá təm tɛmaya. ⁹ Pu caya-tuyɔ isu nəyɔlv təmna sɪ pə kv-tuyɔ kəkuyɔ. Ama pə lapa mpyúyú sɪ pə hólí-tv sɪ İso wei ɪ feesiyi sətəa tə ɪ paasi tə taa tv tá təyi naani. ¹⁰ Waatv wei tu wε səm nəyɔ təə təcomlaa ke mpv tə inɪ ɪ yəpəna-tv, na inɪ ɪ ká yana-tv tətə. Tampana tə tɛləyɪ mpyúyú teu sɪ í ká tasa-tuyɔ yəpv tətə. ¹¹ Pə taya pulv təə, mə mayamaya í ká te-tv na mə sələməŋ. Na sələməŋ wei yəlaa samaa mε í sələməyɪ ta təə tə, İso ká mv-ɪ na í la-tuyɔ kɔpantv tənε inɪ, na yəlaa pəyale sεε-ɪ í na təmle ke tá təə.

Pəəli layasa mpi pə pəle ɪ ka tɔwə tə

¹² Mpi pə təə tə pəsəyi na tə sa tá ti təyɔle sɪ tə nyəmə teu ke hatuu tá taanaa sɪ İso yaasi kɔpəŋ na tampana nyəŋ ke tə təkəa na tə lana yəlaa taa, ilena pə tu kələnə mə kinj. İso pεεleε tiikayana-tv, pə taya yulɔlayatv natəli. ¹³ Nti í kaləyɪ tá takəlasɪ taa na í nukɪ tə ntəyɔle, pə taya natəli tə kaasaa tətə se. Na ma hovkɪ teu sɪ í ká tɛ na í cəkəna təm tənε sɪ, ¹⁴ í ká yəələyənə-tuyɔ Tacaa Yesu kuyaku wule ké na taa yəələyənə-mε. Kayana í tá cəkənta mpyúyú teu se.

¹⁵ Maa wena naani ke tənəni tə tə təy maa huwa si maa caaləna mə teye pote na í hiki kupantu ke təm naale. ¹⁶ Pu wee si ye ma puki Masetoni ke maa heləna mə te, na ye ma kəma məlvu ma tənəna mə te tətə. Na í ká səna-m na ye ma puki Yuta pə taa la-m katə. ¹⁷ Waatu wei maa huwa mpaav ŋku ku təm tə faawu ke ma lapa kulapu na? Saa wei ma cakı na ma su mpi ma tənəyi na má lakı tə yəlaa huwee ke ma tənəyi? Ye maa tənəya yəlaa huwee nn na aai pu wenna təntəmlə. ¹⁸ Iso tampana tə isəntə, nti ma heela-me tə pə taya nn na aai pə tisuyu ke təntəmlə. ¹⁹ Iso Pəyalv Yesu Kilisiti wei i təm má na Silaasi na Timotee tə heela-me tə i ta ke nn na aai təm. Ama i kə Iso tisuyu nn wei təy. ²⁰ Nn inu i kə Iso kutisitu kə. Inu i huləyəna si Iso lakı kupantu tənə nti i ka təma si i ká la tə. Pə tə kə tə tisiyi si: Ami, ke Yesu Kilisiti tə si pə kusı Iso teeli. ²¹ Iso mayamaya yekina na tá na-me tə nyəkı tən ke Kilisiti mpaav taa, na inu i fayana-tu na tá mpaav. ²² Inu i yusəna-tu na i kuyusum si pə hólı si tə kə i nyəma. Na i su tá taanaa ke Feesuyu Nanjtu ke təlvma si pə hólı-tu si i su-tuyv kupantvnaa.

²³ Na Iso, mə waalı takuyv tə kə ma kisa Kələnti ke məlvu. Na ye ma tu looliyi kə, Iso í kv-m. ²⁴ Tu pəkəyi si tə caalı-me si í tən pəne na í ye pəne. Pə taya pulv tə, tə nawa si í təkə Isəsele mpaav ke teu. Ama tá luyv wee kə si tə t-meyə nin ke mə təmlə taa na pə waasi-me.

2

¹ Pə tə kə ma tūwa ma taa si ma kaa kə mə te, pəcə má taa kə má tasa mə lanja wakəlvu. ² Pə taya pulv tə, ye ma wakəla mə lanja, awe ká heesəna ma nyənte tətə? Ye pə taya mpa pa nyəna ma wakəlyi tə pa tike? ³ Pə tə kə maa ŋmaa-meyə mpv. Ma taa caa si ye ma kəma na má tala mə te, mpa pə muna pá ha-m lanjuləmlə tə pá məli-m lanwakəlle hav. Ma nyəma teu si ye ma wena lanjuləmlə, mə tənə təpai mə nyəna ná hulvmaa tətəy. ⁴ Pəpətv fei, piti səsə na lanwakəlle səsəle na isəlv mpa taa kə ma ŋmaana-meyə takəlaya ŋke, na pə taya si má tayanı mə lanja wakəlvu. Ama si í nyi kə si ma səla-me pə tu fei.

Wei i wakəlaa tə i suulu hulvuy

⁵ Wei i yelaa na piti kə mə hekv tə pə taya ma lanje ke i wakəlaa, ama mə tənə mə lanja ke i wakəlaa. Na paa pə ta tu kev mə tənə, mə taa payale lanja ke i wakəlaa. ⁶ Mə taa payale tisa si pá hə yulv inə i ŋkraŋuyv tə, pə mayaa kə. ⁷ Ama pənente í cepi-i mpv, na í səsı-i apalvtu, pəcə pə taa kə na i lanje wakəli səsəm na í lə tóŋ. ⁸ Pə tə kə ma seyesəyi-me si í lana yaasinaa mpa paa hólı-i si í səla-i tə. ⁹ Ma caakaya kə si má mayasi-me na má na mə waalı, si mə luyv we tam kə ma kuseyesətv tənuyv yaa mə luyv fei. Pə mayamaya pə nyuyv tə kə maa ŋmaa-me. ¹⁰ Ye nəyəlv í pənta natəli na mu cepi-i ma mayamaya ma cekı-i tətəy. Pə taya pulv, ye yulv pənta natəli na má cepi-i isu ma cepv isəntə tə, mə tə kə ma lakı mpúyú Kilisiti isəntaa, ¹¹ pəcə Satani í taa kə na í kəli-tv. Anı tə nyəma isəna i kulapvtu wee tə.

Mpi pə pəkəla Pəalı ke Təlvvası tə

¹² Waatu wei ma tala Təlvvası si ma kpaaləyi Kilisiti tə Laapaalı Kupaŋ tə, Taca tə ma mayanaa si mpaav wee faa si má la təmlə ke teu. ¹³ Paa na mpv tə, isu ma ta mayana tá taapalv Titu tə ma laakalı kula səsəm kə. Pə tə kə ma yela Təlvvası nyəma na má tē Masetoni.

Kəlvuy ŋku Yesu Kilisiti yeki na tə hikiyi tə

¹⁴ Iso fə, pə taya pulv tə, tá na Kilisiti tá krentuyv tə i tu-tuyv i akaitv loonja taa kə na í tēna-tuyv tam. Kəlv m inu i mayamaya i yekina si tə la na pá nyi Kilisiti ke paa timpi isu tulaalv səsəŋ nukuyv paa le tə. ¹⁵ Mpa pa we mpaav kuwaasuyv taa na mpa pəle pa tənə lepu tə, tə we pa tənə pa kin kə isu tulaalv kupaŋ wei

Kilisiti hawa İso tə ı səəsəŋ. ¹⁶ Mpa pa təŋna lepu tə tə we pele pa kin ké İsu səm səŋ wei ı kəŋna səm tə. Ama mpa pa we mpaav kuwaasuyv taa tə tə we pele pa kin ké İsu weesuyv səəsəŋ, wei ı haaki weesuyv tə. Awe pəsəyi na í la təmlə tənə tə taka? ¹⁷ Tá fei İsu ləlaa payale kprakuyv İso Təm na pá keeki sı pə lana-we tə. Ama tampana ke tá yəyətəyi na İso naa mpv. Pə taŋa pulv tə, İni ı tilina-tv, na Kilisiti təmlə ke tə lakı.

3

Nəyə pəelvyv kvfam təmlə lataa

¹ Təmnaa pane pa húləyi sı tə caa tə svv tá tu sam taa? Yaa tu húlí-meyə takəlası nsi sı húləyi sı tá kulapvtv tewa tə? Yaa tu sələmi-me sı í ha-tuyv-səyi mə mayamaya İsu ləlaa lakuyv tə? ² Mə mayamaya mə pilima kəna tá takəlaya, na tá lotu taa ké pa ŋmaa-ke, na yəlaa tənə pəsəyi na pá ná na pá kala. ³ Nn, pə we mprúyú təkpaataa sı í ké Kilisiti takəlaya ŋka í ŋmaawa təyə, na taŋa í ŋmaana takəlaya kanə. Pa ta ŋmaa takəlaya kanə na ŋmaalaya. Ama weesuyv tv İso Feesuyv ke pa ŋmaana-ke, na pə taŋa pəe kpaatanaa tə ké pa ŋmaawa, ama yəlaa lotu taa mayamaya ke pa ŋmaawa.

⁴ Naani wei tə wəna İso kin ke Kilisiti tə tə ı tə ké tə yəyətəyi mpv. ⁵ Pəpətv fei, tə kaa pəsi na tə tə paa pəçə sı tá mayamaya tá toma ke tə lapəna təmlə tənə. İso yelina na tə pəsəyi na tə lakı mpi tə lakı tə. ⁶ Pə taŋa pulv tə, İso İni ı yelina na tə pəsi nəyə pəelvyv kvfam təmlə lataa. Na ka ta ke kusəsutv nti pa ŋmaawa tə tə nyəŋka, ama İso Feesuyv nyəŋka ké. Kusəsutv nti tə we takəlaya taa tə tə kvyi ké. Ama İso Feesuyv ná haa weesuyv ké.

⁷ Nmaatv pəe ke pa ŋmaana kusəsutv ke pəe kpaatanaa tə. Paa na mpv pə hula İso teeli ke tə təcəllə, na Moisi İsentaa teekaya kəkə nakəli te, nn. Haləna İseyeli nyəma ta pəsi na pá nyəni ı İsentaa ké təm naale, pəyele ı İsentaa teu mpi pu ké mpi pu te na pə saalı yem təyə. Ye kusəsutv nti təle tə kvyi tə tə ta kisi teeli ke hikuyv, ⁸ kacanfana təmlə nte İso Feesuyv ná lakı tə? ⁹ Ye təmlə nte tə lapa na yəlaa pəsi tasəkəle nyəma tə təle tə ta kisi teeli ke hikuyv, İle kacanfana nte təle tə lakı na yəlaa pəsəyi yvlv pama ke İso İsentaa tə? ¹⁰ Tə tu pəsəyi na tə yəyətı sı tuu ləŋ teeli ná məla yem ké kayana nyəŋ təv tə. Kayana nyəŋ tē-ı ké təpvlv pulv. ¹¹ Mpi pə taŋa pəçə tə pəle pə ta kisi teeli ke hikuyv, kacanfana mpi pə cakı tam tə tə?

¹² Tə teeləyi mpv təyə tá naani təv səəsəm. ¹³ Tá fei İsu Moisi wei ı ka taka ı İsentəv ké saalaya sı İseyeli nyəma í taa kəv na pá ná ı teu mpi pu te na pə sı tə pə saalvyv.

¹⁴ Ama pele pa ta pəsi na pá cəkəna, na haləna saŋa mprúyú pə tu wəe. Ye pa svv nəyə pəelvyv kvpəm takəlaya ke kalvyv ke İsentə, pa layatv təv taka saalaya ŋkeye. Yvlv wei na Kilisiti pa kvpəta kvlv m tə pvtv tike təv ké saalaya kanə ka ta kenti.

¹⁵ Na haləna saŋa İsentə, ye pa kvla Moisi takəlası kalvyv, saalaya ŋke ka təkə pa layatv təv ké. ¹⁶ Pa ŋmaawa İso Təm taa ké mpv sı: Yvlv keesəyənə Tacaa təv ké İlena saalaya ŋke ká kəli ı təv. ¹⁷ Tacaa wei ı təm pa yəyətəyi İso Təm taa cənə İni tə İso Feesuyv ké. Ye Tacaa Feesuyv í we timpı, heesvyv wəna. ¹⁸ Tá tənə mpa tá saalaya keela tá İsentəv tə, Tacaa teu naakı tá təv ké tənyənənyəni. Na pə layasatvyv mprúyú sı tə nəyəsəna Tacaa. Tə lu teu taa ké na tə svv teu kvkəlv m ləmpi taa tətə. Tacaa Feesuyv lapəna təmlə tənə tə taka.

4

Tá tə we ké İsu cvyv wontu

¹ İso kvpəntv təv ké ı tv-tuyv təmlə tənə tə lapv, na pə təv ké tu ləkı tá apalvtv. ² Tá ləwa mukaya kulapvtv feele fei nyəntv. Tu húləyi təkpaalətv. Tu kee İso Təm, ama tampana ke tə húləyi təcəicəi, na tə lakı mprúyú İso İsentaa ké sı yəlaa í tv pa

laakali ke tá tɔɔ na pá ná. ³ Pə tɔɔ ké Laapaali Kupaŋ wei tə kpaaləyi tɔ ɪ ta ke muku tɔm. Ama mpa pa lepa tɔɔ ɪ ké muku tɔm. ⁴ Antulinya ine ɪ taa ɪlɔɔv meləmənə-wɛ na paa tɛŋ pa taa na Iso. Antulinya taa ɪlɔɔv inɪ ɪ kentina-wɛ sɪ pá taa na Kilisiti teeli Laapaali Kupaŋ yelaa na pá ná tɛnyau ke isəna mpi tɔ. Kilisiti inɪ ɪ keləna Iso tətɛŋelɛŋ. ⁵ Pə taya tá mayamaya tá tɔm ke tə laki waasu. Ama Yesu Kilisiti tɔɔ nyəntu ke tə kpaaləyi sɪ Tacaa keke. Na Yesu tɔɔ ké tə yaaki tá tɔyi mə tɔmlɛ nyəma. ⁶ Iso wei ɪ yɔɔtɔaa sɪ pá ná na səkɛtɔvɔv cɛ tɔ, kɔlɔm inɪ ɪ lapəna na pə ná tá lotu taa sɪ tə nyɪ təcɛɪcɛi ké Iso teeli wei ɪ ná Kilisiti isəntaa tɛnyənənyənɪ tɔ.

⁷ Ama tá mpa tə tɔka Iso kupampam pəne tɔ tə wɛ ké isu cɔvɔv wontu. Pə lapa m̀pɔyɔv sɪ pá ná teu sɪ Iso hana-tɔvɔv toma sɔsɔna anɛɛv kɔhav, pə taya tá mayamaya tá nyəna. ⁸ Konyəntɔɔlɛnaa ke waanɪ waanɪ pɪna-tu, ama tə ta kpisi. Nɔɔsɛɛ ná kɔyi-tu, paa na mpɔv tu yeki tɛɛlɔvɔv. ⁹ Pa tɔyi-tɔvɔv kɔnyəŋ, ama Iso ílɛ ɪ ta lɔ-tu. Pa huɪ-tɔvɔv atɛ, ama paa na mpɔv pa ta kv-tu. ¹⁰ Tam tə sɔki Kilisiti sɔm ke tá tɔnɛŋ taa ké sɪ pá hólí tá tɔnɛŋ kɔlɔmɛŋ inɪ ɪ taa ké ɪ weesuɔvɔv. ¹¹ Tə wɛv na tá isɛ ke isəntɔ tɔ, tam ké tə wɛ sɔm nɔɔsɪ taa ké Yesu tɔɔ, sɪ pá hólí sɪ ɪ weesuɔvɔv wɛnna tá tɔnɛŋ kɔsɛpəŋ ine ɪ taa. ¹² M̀pɔyɔv pə wɛɛ, sɔm wɛnna tá taa na pá laki na weesuɔvɔv náá wɛɛ mə taa na kú laki.

¹³ Pa ŋmaawa Iso Tɔm taa sɪ: Ma tɛma ma taa na Iso tɔɔ ma yɔɔtɔaa. Tá tɔtɔ tá hɔwɛɛ wɛ taa tɛmnav mpi pə tɔm taa tɔɔ tə tɛma ta taa na Iso na pə tɔɔ ké tá nɔɔsɪ tɔɔ u sun. ¹⁴ Pə taya pɔlv, tə nyəma sɪ Yesu sɛpa na Iso feesi-ɪ tɔ ɪ ká tɛ na í feesi-tu na Yesu, na í lá na tá na-mɛ tɔ sɛŋ ɪ isəntaa. ¹⁵ Mə tɔɔ ké pə tɔnaya mpɔv pə laki, Iso tɔŋna ɪ pɛɛɛ hólɔyɔv ke yəlaa payalɛ ke tam ké sɪ í la na yəlaa mpɛ pa samaa payalɛ sɛɛ-ɪ sɪ í na tɔmlɛ, na pá kɔsɪ ɪ teeli.

Taa tɛmnav ke Iso waasɔyɔna

¹⁶ Pə tɔɔ ké tu lɔɔ tá apalɔtu ke paa pəcɔ. Paa pə wɛɛ sɪ tá tɔnɔvɔv tɔɔ tɔŋna caamɔvɔv ke pəcɔ tɔ, tá taa ná tɔŋna tɔŋ sɔsɔvɔv ke paa kɔyanɔkɔvɔv. ¹⁷ Konyɔmisi nsi sɪ makɔvɔvna-tɔvɔv waatv waatv tɔ sɪ tayanəyi-tɔvɔv teeli taa teeli wei ɪ kaa tɛ tɔɔ, na teeli inɪ ɪ kəla konyɔmɛŋ inɪ tɛcaɔacaɔa. ¹⁸ Pə taya mpi pə nyənəyi təkɛɛɛ tɔ pə tɔɔ ké tə tu tá laakali, ama mpi pɪ naaki tɔ pə tɔɔ ké. Mpi pə naa təkɛɛɛ tɔ pələ pɪ leeliyi. Ama mpi pɪ naa tɔ pələ pə wɛ tam tɔɔ.

5

¹ Tá tɔnɔvɔv kɔnɛ, kv wɛ ké isu cokəle nte tə taa tə sɔvki tɔ. Na tə nyəma sɪ saŋa ye pa yɔka cokəle n̄tɛ, tə wɛna tɔsɔvɛ ke isɔtaa nte Iso tɔŋna-tu tɔ. Na lonte n̄tɛ Iso mayamaya tayan̄na-tɛ, na tu wɛɛ tam tɔɔ. ² Ama pənɛntɛ tə tɔŋna mɔla ké na tɔ tɔŋaa tətɛyɛtɛyɛ sɪ pá tu-tɔvɔv tá isɔtaa wɛɛtɔ. ³ Pə taya pɔlv tɔɔ, ye pə tu-tɔvɔv tá isɔtaa wɛɛtɔ tə fɛi yem se, pələ pə tɔnɛŋ wɛɛ tɔtɔɔ. ⁴ Kupam ye tə wɛ tam ké tá atɛ coka anɛ a taa tə mɔlɔyi ké isu sɔyɔla nu-tu. Pə taya isu tə caa sɪ tɔ lu tá atɛ tɔnɛŋ ine ɪ tɔm taa təkɛpataa se. Ama tə kooliyi ké sɪ pá tu-tɔvɔv isɔtaa nyəŋ tɔtɔ, ɪlɛna weesuɔvɔv nyəm li mpi pə sɔki tɔ. ⁵ Iso mayamaya tayan̄na-tu na í yeɛ sɪ pá layasi-tɔvɔv mpɔv na í su-tɔvɔv ɪ Feesuɔvɔv ke tɔlvma sɪ tɔ nyəna sɪ ɪ su-tɔvɔv kupam.

⁶ Pə tɔɔ ké tə nyaki apalɔtu ke tam. Na tɔ nyəma sɪ ye tə wɛna tɔnɛŋ inɛyɛ m̀pɔyɔv tam, tə hatəlɛna timpɪ Tacaa wɛɛ tɔɔ. ⁷ Tə tɛma Iso na tá taa tɔɔ tə tɔŋ, ama tə ta nata na tá isɛ se. ⁸ Tə nyaki apalɔtu ke teu ké na tɔ sɔla teu sɪ tɔ lu tɔnɔvɔv kɔnɛ kv taa na tɔ polo tɔ caya Tacaa cɔlɔ. ⁹ Mpi tə nyuləyi sɔsɔm tɔɔlɛ sɪ paa tə wɛna tá isɛ paa tə fɛi, í la-tɔvɔv luɔv. ¹⁰ Pə taya pɔlv tɔɔ, paa pə kpa na pá tii pə wɛɛ sɪ tá tɔna tɔpɪ tu sɛŋ Kilisiti isəntaa ké na í huɔna-tu, na pəcɔ pá lɛɛtɪ paa wei ke mpi ɪ ka wɛna ɪ isɛ na í la tɔ, ye kupantv ke ɪ ka lapa, pə lɛɛtɪ-ɪ kupantv, ye isayatu pə lɛɛtɪ-ɪ tələ.

Kilisiti ciika tá na Iso

11 Tə nyəmə mpi pa yaa Tacaa səyǝntu tǝ mɛɛ, na tǝ caa tǝ hólí yǝlaa ké na pá cǝkǝna na pá tisi. Isǝ nyəma-tuyv teu, na ma huv si mə nyəma-m mpv tǝtǝyǝ hatuu mə taa. 12 Pǝ taya tǝ tasəyi-meyɛ tá mayamaɣa ke hólóyó si í ná tá teu. Ama tǝ pɛɛkǝyi ké si tǝ hólí-meyɛ tampana nna a tǝǝ í ká yǝǝlǝna-tu, na pǝcǝ í pǝsi na í cǝ mpa pa yǝǝlǝyǝna tǝnǝy tǝǝ kulapǝm na pa paa feina taa nyəm tǝ. 13 Ye tampana si tǝ ké kpaŋtǝnaa ɪɛ Isǝ tǝǝ ké tǝ ké kpaŋtǝnaa. Ama ye tǝ wɛna tá ɪɛ, mə tǝǝ ké tǝ wɛna tá ɪɛ. 14 Pǝ taya pulv tǝǝ, Kilisiti sǝǝlvuyv caalǝyǝna tá mpa tǝ tɛma tá taa si yulv kolum sǝpa yǝlaa tǝna tǝǝ tǝ, na mpv ɪni pǝ hólǝyí ké si í na paa wei pa kpaŋtǝna sǝm. 15 Yǝlaa tǝna tǝǝ ké ɪ sǝpa si pǝ hólí si mpa pa wɛna pa ɪɛ tǝ pá nyi si pǝ taya pa mayamaɣa pa tǝǝ ké pa wɛɛ. Ama wei ɪ sǝpa na í fe pa tǝǝ tǝ ɪ tǝǝ ké.

16 Pǝ tǝǝ ké tu tasəyi yulvhuwɛɛ tǝyǝyǝv ke yem na pǝcǝ tǝ nyi yulvweɛtu, paa ɪsu tuu ɪpǝyǝyǝ tu lakaya na tǝ huuki huwɛɛ ke Kilisiti tǝǝ tǝ, kayana tu laki mpv tǝtǝ. 17 Ye yulv na Kilisiti pá kpaŋtǝna te, pǝ layasa-ɪ weɛtu kufatv ké. Weɛtu kupǝntv muka yem, weɛtu kufatv layasǝna. 18 Pǝ tǝnaya mpv Isǝ kinj ke pǝ luna, na Kilisiti tǝǝ ké ɪ ciika tá na-ɪ na í tv-tuyv tǝmlɛ si tǝ lá na í na yǝlaa lǝlaa pá ciiki. 19 Pǝ taya pulv tǝǝ, Kilisiti kinj ke Isǝ lapǝnaa na í na ɪ yǝlaa tǝna pá ciiki, ɪ ta huv pa ɪsayaɣv tǝm tǝǝ. Na taya ɪ tǝwa si tǝ kpaalǝyí ciikuɣu tǝm tǝnɛ.

20 Tǝ ké Kilisiti tǝmlɛ nyəma sǝsaa ké, na pǝ caya ké ɪsu Isǝ yaa-mɛ na tá nǝɔsi. Hai tǝ wiikǝna-mɛ, Kilisiti tǝǝ í yele na mə na Isǝ í ciiki. 21 ɪsayaɣv taa wɛɛ Kilisiti kinj se, ama Isǝ pǝsǝna-ɪ ɪsayaɣv ke tá tǝǝ. Mpv pǝ yelina tá na Kilisiti tá kpaŋtǝyǝv tǝǝ, Isǝ lapa na tǝ pǝsi yulvpaama.

6

1 Pǝ tǝǝ ké tá mpa na Isǝ tǝ laki tǝmlɛ tǝ, tǝ wiina-mɛ si í taa yele na Isǝ hula-meyɛ pɛɛlɛɛ nna tǝ á pǝsi yem. 2 Isǝ yǝyǝtǝ ɪ tǝm taa si:

Waatv wei ma lakaya ma kupǝntv tǝ ma nuna-ŋ.

Yapv kuyakv wule ma sǝna-ŋ.

Tǝǝ, pǝnɛntɛyɛ pǝ muɔna Isǝ kupǝntv hikuyv. Saŋa ke pǝ pǝsəyi na pǝ ya yulv nyǝyǝv.

3 Tu caa si nǝyǝlv í footi tá tǝmlɛ, pǝ tǝǝ ké tu caa tǝ tusi nǝyǝlvuyv paa mpi pǝ taa. 4 Ama tǝ hólǝyí pǝ tǝna pǝ taa ké si tǝ ké Isǝ tǝmlɛ nyəma. Pǝ tǝǝ ké tǝ cayaɔna suulu ke sǝsǝm na tǝ tǝki kunyǝmǝyǝ na tǝ wɛ ɪsǝnyǝŋlɛ na laŋwakǝllɛ sǝsǝlɛ taa.

5 Pa mapa-tv, pa tv-tuyv salǝka, pa lapa na yǝlaa tǝna yoona-tuyv yem yem. Tǝ lapa kanjanɣsi tǝma, tǝ keela tá tom, tǝ sǝpa nyǝyǝsi. 6 Tǝ hólǝyí ké si tǝ ké Isǝ tǝmlɛ nyəma, na tá yaasi kupǝn taa na tá nyəm taa na tá suulu taa na tá kupǝntv lapv taa. Na tǝ lapa mpv tǝ na Isǝ Feesuyv Naŋŋtv toŋ ké na tá tampana sǝǝlvuyv. 7 Na tá waasv tampana taa ké na Isǝ toma taa. Tampana tǝyǝyǝv kɛna-tuyv yoou wontu nti tǝ yoona na tǝ kentiɣina tá tǝǝ tǝ. 8 Pa tuyvna-tuyv pǝyele pa tuyv-tuyv fɛɛlɛ tǝtǝ. Pa tuvki-tuyv, pǝyele pa saŋ-tv tǝtǝ. Pa nyǝnǝyí-tuyv pǝpǝtǝnaa ké, pǝyele tayalɛ tampana yǝyǝtǝlaa. 9 Pa nyǝnǝyí-tv ɪsu mpa pa ta nyi tǝ pǝyele taya pa tǝna pa nyəmə. Pa nyǝnǝyí-tuyv sǝtaa, pǝyele tá na tá ɪɛ, na í pǝsəyi na í ná mpv. Pa tuyv-tuyv salǝka, paa na mpv paa kuyi-tv. 10 Pa nyǝnǝyí tá ɪɛ, paa na mpv laŋhulvmlɛ taa ké tǝ wɛ tam. Tǝ wɛɛ ké ɪsu kunyǝntǝnaa, ama tǝ susəyi yǝlaa payalɛ ke apititu. Tǝ wɛ ɪsu mpa pa feina pulv tǝ, pǝyele tampana tǝǝ tá wɛnna pǝ tǝna.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

7 Na tá waasv tampana taa ké na Isǝ toma taa. Tampana tǝyǝyǝv kɛna-tuyv yoou wontu nti tǝ yoona na tǝ kentiɣina tá tǝǝ tǝ. 8 Pa tuyvna-tuyv pǝyele pa tuyv-tuyv fɛɛlɛ tǝtǝ. Pa tuvki-tuyv, pǝyele pa saŋ-tv tǝtǝ. Pa nyǝnǝyí-tuyv pǝpǝtǝnaa ké, pǝyele tayalɛ tampana yǝyǝtǝlaa. 9 Pa nyǝnǝyí-tv ɪsu mpa pa ta nyi tǝ pǝyele taya pa tǝna pa nyəmə. Pa nyǝnǝyí-tuyv sǝtaa, pǝyele tá na tá ɪɛ, na í pǝsəyi na í ná mpv. Pa tuyv-tuyv salǝka, paa na mpv paa kuyi-tv. 10 Pa nyǝnǝyí tá ɪɛ, paa na mpv laŋhulvmlɛ taa ké tǝ wɛ tam. Tǝ wɛɛ ké ɪsu kunyǝntǝnaa, ama tǝ susəyi yǝlaa payalɛ ke apititu. Tǝ wɛ ɪsu mpa pa feina pulv tǝ, pǝyele tampana tǝǝ tá wɛnna pǝ tǝna.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

11 Tá taapalaa kupama ke Kólenti, tampana ke tǝ heeliyi-mɛ, ye pa faya tá taa meyɛ pa makǝna. 12 Tǝ sǝǝla-meyɛ, ama mə tá sǝǝlǝna tá. 13 Pǝ tǝǝ ké ma yǝyǝtǝna-mɛ ɪsu piya. Nti tá huv mə tǝǝ tǝ mii huv ɪpǝyǝyǝ tá tǝǝ, í sǝǝli-tuyv mpv tǝtǝ.

Ma ta nyi ɪsǝnaa cǝlvuyv

14 ɪ taa yele na mə na mpa paa tɛy pa taa na Isǝ tǝ í kpaŋtǝ. Pǝ taya mpa pǝ muɔna pǝ kpaŋtǝ mə na-wɛ tǝyǝlɛ. Pǝ taya pulv tǝǝ, ɪsǝnayaɛ kupam na ɪsayaɣv pu siti? Na ɪsǝnaya ɪlim na ahoo ká siti? 15 ɪsǝnaya Kilisiti na ɪlǝyǝv paa nuna

təma? Wei ɪ tɛŋ ɪ taa na lɔ na wei u tɛŋ ɪ taa na lɔ tɔ pa kaa we? ¹⁶ Yaa ɪsənaɣa lɔ tɔcaɣalɛ na ma ta nyɪ ɪsənaa tɪŋ pu kaa? Pə taya pulu, tá kɛna lɔ weesuyu tu tɔcaɣalɛ. lɔ maɣamaɣa yɔɣətəna mpɔ si:

Maa caya pa kin na maa wɛɛ pa hɛkɔ.

Maa pəsi pa lɔ na paa pəsi ma yəlaa.

¹⁷ Pə tɔɔ kɛ Tacaa yɔɣətəna si:

Pə wɛɛ si í ká lu pa hɛkɔ

na pə yasi mə na-wɛ.

ɪ taa yele na asilima nyəm napəli tokina-mɛ.

Uɛ má, maa mu-mɛ.

¹⁸ Maa pəsi mə Caa,

na mí pəsi ma pəyalaa na ma pɛɛlaa.

Tacaa toma təna tu yɔɣətəna mpɔ.

7

¹ Ma taapalaa, taya pa yɔɣɔta pə təna mpi pa yɔɣɔta ɪsəntɔ tɔ. Pə tɔɔ kɛ tu ləsi tá tɔɣi mpi pu pilisi tɔnɔɣu yaa ləsaya tɔ pə taa. Tə cáálí tá ti na tɔ pəsi lɔ nyəma təkpaata, na tɔ wɛɛ ɪ nyamnav taa kɛ tam.

Pəli lanhulɔmlɛ

² Mə ləsasi í wɛɛ tá tɔɔ. Tə ta la nɔɣɔlɔɣu kawalaya nakəli, tə ta hulusi nɔɣɔlɔ, tə ta tɔɣɔ nɔɣɔlɔ tɔɔ. ³ Pə taya ɪsu ma caa má kó mə tɔm tɔɣɔ ma yɔɣɔtɔɣi mpɔ. Ama pə wɛɛ kɛ ɪsu ma tɛm yɔɣɔtɔɣu tɔ si tə sɔɔla-mɛɣɛ səsəm tɔɣɔ pə kpɛnta-tɔɣu tam, paa weesuyu taa paa səm taa. ⁴ Ma wɛna naani kɛ mə tɔɔ kɛ səsəm kɛ, ma yɔɔlɔɣəna-mɛɣɛ. Tá kɔnyəntɔɣɔlɛ təna taa ma wɛna apalɔtu kɛ səsəm, na ma lanhulɔmlɛ tɔɔ taka.

⁵ Tə talɔɣu rɪpúyú Masetoni tɔ tapasopile fɛi paa pəcɔ. Tə maɣana kukayətəm kɛ pə təna pə taa kɛ, tá na lɛlaa tə sɔv lɔpu taa kɛ, na nyamnav wɛ tá taa. ⁶ Ama lɔ wei ɪ haa apalɔtu kɛ mpa pa apalɔtu lepa tɔ, ɪ ha-tɔɣu apalɔtu na Titu kɔntɛ. ⁷ Na pə taya ɪ kɔntɛ tike sɔsəna-tɔɣu apalɔtu. Ama na ɪsəna ɪ kɛɛsa-tu si mə sɔsəna ɪ maɣamaɣa kɛ apalɔtu tɔ pə tɔɔ tɔtɔ. ɪ kɛɛsa-tɔɣu ɪsəna í nyulɔɣi si í na-m tɔ, na ɪsəna mə ɪsɛ nyənaa tɔ, na ɪsəna í tanjaa tətɛɣɛtɛɣɛ si ye sɛɛnav í sɛɛna ma tɔɔ tɔ. Pə tɔɔ tɔtɔɣɔ pənɛntɛ ma lanlɛ huluma səsəm tɔtɔ.

⁸ Paa maa nmaav-mɛɣɛ takəlaya na ká pəsi mə lanja tɔ, maa tɔŋ nɔɔnɔɔ si ye maa nyəma. Mpi tɔ ma nawa si takəlaya nke ka pəsa mə lanja kɛ pəcɔ. ⁹ Ama pənɛntɛ ma lanlɛ hɛɛwa, pə taya ɪsu ma pəsa mə lanja tɔ pə tɔɔ. Ama mə lanpəsəle yeluyu na í layasi yaasi tɔ pə tɔɔ kɛ. Pə ha lɔ kɛ mpaav kɛ lanpəsəle nte tɔ taa kɛ na í la ɪ nyəntu, haləna mpi tu lapa-mɛ tɔ pə ta kɛ ɪsəyatɔ tɔtɔ. ¹⁰ Pə taya pulu tɔɔ, lanpəsəle nte tə haa lɔ kɛ mpaav na í laki ɪ nyəntu tɔ, tə kəŋna layasɔɣu kɛ. Na layasɔɣu kəŋna nyɔɣu yapu pə fɛi si yulɔ ká tɔ si ye maa nyəma. Ama səm kɛ antulinya nyəma lanpəsəle ná kəŋna. ¹¹ Lanpəsəle nte tə maɣana-mɛ tɔ nte tɔ hana lɔ kɛ mpaav na í la ɪ nyəntu, na pənɛntɛ í tá na mpi pə tɛmnaa tɔ taa? ɪ tá ná ɪsəna mpi lanpəsəle yelaa na í paasəna mpi pə taa í wɛɛ tɔ pə tɔm kɛ teu, na í pəsi na í lá apalaa na í kɛɛli tɔm kɛ mə nyɔɔŋ tɔɔ. Pəwɛ, paa yaa mpɔ si tɔm tənɛ tɔ ta maɣa-mɛ. Paa yaa rɪpúyú nyamnav. Paa yaa mpɔ si í nyulɔɣi si í na-m. Paa yaa mpɔ si í sɛɛsa ɪsɛlɛ. Paa yaa mpɔ si í sɔpa nyɔɣu si í həŋ ɪsəyatɔ latu nkpəŋɔɣu. Pə təna pə taa í hulaa kɛ si í táá ná tɔm tənɛ tɔ taa.

¹² Maa nmaa-mɛɣɛ takəlaya tɔ, pə taya wei ɪ lapa ɪsəyatɔ nti yaa wei pa lapa-ti tɔ pa tɔɔ. Ama si pə húlí lɔ ɪsəntaa təkɛlɛkɛlɛ kɛ lɔpu mpi í lɔpa tá tɔɔ tɔ. ¹³ Pə tɔɔ kɛ mpi í lapa tɔ pə sɔsəna-taya apalɔtu tɔtɔ.

Pə taya apalutv tike ke pə səsə-tv, ama waatv wei tə nawa isəna mə tənə í səsə Titv ke apalutv na í laŋle hulumı tə, tá laŋhulumle tə səsəm. ¹⁴ Ma sam-meŋe isəna mpiŋi í kiŋ tə pə ta la-m fəele. Isəna tə heeliŋi-meŋe tampana ke tam tə, mpv tətəŋə tə puŋula-meŋe Titv kiŋ, na ílé í mayamaya í mayanaa sı tampana ké. ¹⁵ Pə tə kə í səsəlvv ke-me tə səsəm ke waatv wei í təsəŋi isəna mə tənə í see yəlaa, na isəna í mv-ı na í seliŋina səŋəntv tə. ¹⁶ Ma laŋle hulumə səsəm, pə taya pulv, ma tēeləŋi mə tə kə paa mpi pə taa kə.

8

Luyv kvlmuyv hanav

¹ Təv, pənente tá taapalaa tə caaki kə sı í nyi isəna Isə pēele təm lapa Masetoni Yesu sēlaa kpeka taa tə. ² Konyəntəŋəlenaa mpa pa mayana Masetoni isə sēlaa mpe tə pa mayasa-weŋe teu kə. Paa na mpv pa laŋhulumle tə səsəm, haləna pa kupaŋtv lapv fei taka, pəyele pa tu kə konyəntənaa kutukutunaa kə. ³ Maa looliŋi, isəna mpi pa pəsaa təŋə pa hawa. Haləna pa tu hawa na pə tēe isv pa pəsuyv wee tə mēe. Pa mayamaya pa nəkəna ⁴ na pá kaana-tuyv teu sı tə la suulu na tə yele na mpe pá sənə tətəŋə Isə yəlaa mpa pa we Yuta tə. ⁵ Na tə taa hvv sı pu tala isəna mpi tə pə tēe mpv. Kancaalaya ile Tacaa ke pa ha pa ti. Pə waalı kə Isə luyv lapa na pá ha pa təŋi tá tətə. ⁶ Pə tə kə tə wiina Titv sı í polo mə tē, na í lakı təmle nte í ka caalaa tə. İlena í la na mu tēesi təmle kupaŋte tənē. ⁷ İ tu we toma ke pə tənə pə taa kə, paa taa tēmnəv ke Isə, paa yəŋətaya, paa nyəm taa. Mə isəle sēsəuyv təm fei kēsəuyv. Na í tu səəla-tuyv, pə tə kə tə səəlaa sı í húlí mə təŋ ke təmle kupaŋte tənē tə taa tətə.

⁸ Nti ma yəŋətəŋi isəntə tə pə taya kUCAALUYV nyəntv, ama isəna mpi lēlaa ná sēsə isəle təŋə ma heeliŋi-me, sı ma naa mə səsəlvv tampana. ⁹ Pə taya pulv tə, í nyəmá Tacaa Yesu Kilisiti pēele təm mēe. İ ka kə təŋ tv kə. Ama mə tə í pəsə í təŋi konyəntv, sı í svsi-meŋe təŋ na í konyəŋ ŋkv.

¹⁰ Pə tə ile maa kēsə-meŋe ma hvwee ke təm tənē tə taa na í ná. Pə we teu sı mpi í ka caala lapv ke tuu pənte tə í lakı mpv. Mēyele kancaalaya nyəma mpa pa lapa tə. Na mə tu səələna hatuu ləŋ sı í lakı. ¹¹ Pənente í lakı mpv haləna í tēesi təmle tənē. İ tēesi-te na luyv kvlmuyv, isv í ka tv pə pəle na luyv kvlmuyv tə. İ lana mpi í wēna tə. ¹² Pə taya pulv tə, ye yvlv í hana luyv kvlmuyv, Isə kēsəŋəna mpi pəntv wēna na í la təŋə na í mv í kvcəəv, Isə kaa kēsəŋəna mpi pəntv feina tə.

¹³ Pə taya isv pə kpiisi-meŋe İlena pə kvsi lēlaa. Ama pə wee kə sı paa mpa pá wēna pəcə pəcə. ¹⁴ Pə tələnəv-meŋe waatv İne tə, í pəsəŋi na í sənə mpa pēle pa laŋaa tə. Na ye kvyaŋku mu laŋaa na pə tələnə pēle İle, pa pəsi na pá sənə-me. Mpyúŋ í ká lakı na mə tənə í wēna teitei. ¹⁵ Pa ŋmaa Isə Təm taa kə mpyúŋ sı: Wei í ka təsə səsəm tə pə ta kələnə-ı. Na wei í ka təsə pəcə tə pə ta laŋna-ı.

Titv na í taapalaa

¹⁶ Isə fəə, İni í yelina na Titv lvkı mpyúŋ mə tə isv tá lvkuyv tə. ¹⁷ İ lapa nti tə sələma-ı tə na pə tu kəla mpv te. İ sēsə isəle ke səsəm, haləna í mayamaya í tv mə tē pote pəle. ¹⁸ Tə təŋsa í waalı kə tá taapalv wei Yesu sēlaa kpeka tənə puŋuləŋi í təmle ke Laapaalı Kupaŋ təm taa tə. ¹⁹ Pəle pə paasi Yesu sēlaa ka ləsənə-ı sı í sukı-tuyv tá yēla taa kə timpi timpi tə lakı təmle kupaŋte tənēŋe Tacaa teeli tə tə. Na pə húləŋi tətəŋə isəna mpi tá luuŋ ná wee sı tə səŋna lēlaa tə.

²⁰ Tə pēekəŋi na tə cələŋi sı tə paasuyvna liyitee səsəəna ane a təm tə, nəŋəlv í taa kəə na í cayana-tv. ²¹ Paa Tacaa isəntaa paa yəlaa kiŋ tə pēekəŋi sı tá kupaŋtv í lu təcēicēi.

22 Tə tiliyi pá na tá taapalv lɛlv. Tə mayasa ɔɛɣe tɔm payale si tə naa ɪ waali, na tam tə nawa si ɪ seesa isɔle ké. Ama pənente ɪ tv-meyɛ naani ke teu, ɔle ɪ seesa isɔle na pá kəli mpv. 23 Ye Titv ɔle ma waali tv nté ɔle, má na-ɪ tə lakəna tɔmlɛ ke mə tɔɔ. Tá taapalaa lɛlaa mpa pa su-ɪ tɔ, Yesu seela kpeka tilina pɛle, na pɛle pa laki ké si pá ha Kilisiti ke teeli. 24 ɪ la na pá hólí si ɪ sɔla-we na tampam, ɔlena Yesu seela kpeka te a taa na á nyi si tə sama-me tɔ, pə taɣa yem tɔɔ se.

9

Yuta isɔ seela tem

1 Pə taɣa isv maa naki na ma ηmaa-meyɛ takəlaya na má heeli-meyɛ Isɔ yəlaa mpa pa we Yuta tɔ pa sənau tɔm ntəyi kvheelu. 2 Ma nyəmə isəna ɪ lakəna luyv kvlmvyv tɔ mɛɛ, haləna ma sama-meyɛ Masetoni nyəma kin, si tá taapalaa ke Akayi tetv taa nyɔsa pa təyi sənau tɔm taa ké tuu pənte. ɪ seesvɣv mpyɔyɔ isɔle tɔ pə nyəmtəyi pa taa payale ké. 3 Paa na mpv ma tiliyi tá taapalaa paneyɛ mə te, pəcɔ pvyvlyv mpi tɔ pvyvla-meyɛ tɔm tənɛ tə taa tɔ, pá nana pa isɛ. Ma caa ké si tampana pá mayana ɪ nyɔsa mə təyi teu na pá la teitei na nti maa heelaya-we tɔ. 4 Ye pə taɣa mpv, ma na Masetoni nyəma tɔ kəma na tɔ mayana ɪ ta nyɔsi mə ti, taɣa pə tv fɛɛɛ. Mpi tɔ ɪ yelaa na tɔ te-me na tá taa ké teu. Na ye mə nyənte tɔm ɔle paa yəɣətəyi tɔle. 5 Ma mayasaa na ma ná si pə kəla teu si má wiina tá taapalaa pane na pá tɛɛ nɔɣɔ na pá polo mə te, na pá taɣanəyi kvɔɔv kvpankv ηku ɪ tɔma si ɪ ká la tɔ. Maa kɔɔ na má kəɣ tɔ, pə təna pə nyɔsaa təkəɣkəɣ na pá hólí si luyv kvlmvyv ke ɪ lapənaa, pə taɣa kvcaalvyv nakvli.

6 ɪ tɔɔsi teu si ye wei ɪ tuu pəcɔ, pəcɔɣɔ ɪ ká kv, na wei ɪ tuu sɔsəm, sɔsəm ke ɪ kəɣ kvɔm. 7 Ye mpv paa wei ɪ ha isəna pə ha-ɪ tɔ, ɪ taa hana wula yaa kvcaalvyv. Pə taɣa pulv tɔɔ, wei ɪ haana lanhvlmle təɣɔ Isɔ sɔlaa. 8 Na Isɔ wəna pəsuyv si ɪ ha-meyɛ kvpantv ke sɔsəm, pəcɔ ɪ taa lan mpi mpi ɪ nyuləyi tɔ. Ama ɪ hiki, na haləna pá kaasi na ɪ lana təma kvpana. 9 Pa ηmaa Isɔ Tɔm taa si: ɪ haa kvnyəntvnaa na luyv kvlmvyv.

ɪ kvpantv u tɛɣ.

10 Isɔ wei ɪ haa tuulu ke kvtutum na ɪ haa-ɪ təɣnaya si ɪ tɔna ɪ ti tɔ, Isɔ ɪnɪ ɪ ká ha-meyɛ kvtutum təna mpi ɪ nyuləyi tɔ. Isɔ ɪnɪ, ɪ ká la na pə pu, na mə kvpantv huki sɔsəm. 11 Isɔ ká tv mə niɣ taa ké isəna mpi pə we təɣɔ tam na pəcɔ mu pəsi na ɪ laki kvpantv ke tam. ɪle payale ká seɛ Isɔ ké ɪ na tɔmlɛ ke kvɔɔɣ wei ɪ laki na tɔ pukina tɔ ɪ tɔɔ. 12 Pə taɣa pulv tɔɔ, kookali wei ɪ laki isəntɔ tɔ pə taɣa Isɔ yəlaa sənau tɔɔ tike. Ama pə yeki tətəɣɔ na yəlaa seɛ Isɔ ké ɪ na tɔmlɛ. 13 Kookali ɪnɛ ɪ lapv taa ké pu hólí mpi ɪ kəwa tɔ, na yəlaa payale ká sana Isɔ ké isəna mpi ɪ nuna na ɪ laki si pá hólí si ɪ tɛma mə taa na Kilisiti Laapaali Kvpan tɔ. Na paa sa Isɔ tətəɣɔ isəna mpi mə na-we na lɛlaa ɪ talvyv mə kvpam na luyv kvlmvyv tɔ. 14 Na paa sələməɣəna-me na Isɔ, na paa sɔli-meyɛ sɔsəm ke pɛɛɛ taa pɛɛɛ nna Isɔ lapə-me tɔ a tɔɔ. 15 Isɔ fɔɔ, nyá kvɔɔv fɛi kɛesvɣv.

10

Pəli təmlɛ tampana hvlyv

1 Pəli má, ma mayamaya təkpeɔm ma wiikəna-me. Ma wei yəlaa yəɣətəyi si ye ma we mə kin ɔle ma we təhɛɛ. Ama ye ma fɛi mə kin ɔle ma apalvtv kpawayale. Ma tɛkəɣi-meyɛ Kilisiti kvpantv na ɪ leleɣ tɔɔ si, 2 ɪ taa yeɛ na waatv wei ma kəɣ mə te tɔ má hólí ma apalvtv. Pə taɣa pulv tɔɔ, ma hvv teu si maa hvli ma apalvtv ke mpa pa hvv si tə təɣəyi yvlhvweɛ ke yem tɔ. 3 Kvpan tə we tá yvlvtənyv taa yaa, ɔle pə taɣa yvlhvweɛ ke yem ké tə təɣəyi na tɔ yookina. 4 Ama yoou wontu nti tá yoona tɔ tə ta ke nti antulinya ɪnɛ ɪ yəlaa yoona tɔ. Isɔ yoou wontu nti tə pəsəyi na tɔ wakəli tɔcɔsəle tɔɣ tɔ yoona. Tə wakəlyi pəpətv ləmayaseɛ.

⁵ Tə kpeesəyəna pa təna mpa pa laki kalampaanı na pá kayatəyi si pá taa nyi Iso tə pa hōwēē. Tə kēē yəlaa hōwēē təna na toŋ na tē tūyi Kilisiti tōō si pá nuna-i.

⁶ Ye mu kōma na í la na pə ná si í nunaā təkpaataa, ilē pə kaasa mpa pa təna na paa caaki nunaav tō tá sōōlv puwa si tē hō pa ŋkpaŋŋ.

⁷ Paa mpi, pə tənuyv tōō kē mə nyənəyəna. Ye yulv nəyəlv i tēŋ i taa si Kilisiti tənna-i, pūntv í mayası teu na í ná si Kilisiti ti tá tətəyə, isu i ti unv tō. ⁸ Pə taya pulv tōō, paa ma sama ma ti na səsəōntv nti Tacaa ha-tv tō, fēēē u kpaā-m se. Pə ha-tuyv səsəōntv ntəyi si pə la na í tē mə taa na Iso kē səsəm. Ama pə taya si pə wakəli-mē. ⁹ Ma ŋmaakuyv ma takəlası tō, maa preekəyi si má kpeeti mə pūntv se. ¹⁰ Nti yəlaa yəyətəyi təyəlē si: Pəōli takəlası taa təm wē toŋ na apalv tō kē. Ama waatv wei i mayamaya i wē tá hēkv tō i wēē kē tēhēē na i yəyətaya wē konyəŋ. ¹¹ Ye wei i yəyətəyi mpv pūntv í nyi teu si nti tē ŋmaa tá takəlası taa kē waatv wei tō fēi mə kiŋ na nti tu la waatv wei tu wēē mə kiŋ tō, pə kaa wēē ŋkaŋka se.

¹² Tə kaa nəki na tē kēēna yaa tē mayası tá ti na lēlaa mpa pa makı pa laŋa taa si pa kē pulv tō. Pa kē iwēēŋ kē, na pa mayamaya pa caana pa kumayasuyv ŋku paa mayasəna pa ti tō, na pa taa pa tike kē pa kpeesəyəna təma. ¹³ Ye tá, tá kaa pəsi na tē sa tá ti na pə tēē caasa. Ama tə saŋ tá ti na pə kēēsəna təmle nte Iso tu-tv tō tē tənaya. Iso hana-tuyv mpaav si tē tala mə tē. ¹⁴ Isəna pa suna-tv tō tu ŋmaana pə tōō, ye tə taa kōō mə tē ilē mpuyule. Ama tə tala mə tēyē teu na tē heeli-meyē Kilisiti təm Laapaalı Kupaŋ. ¹⁵ Pə tōō kē tu ŋmaana isəna pa suna-tv tō pə tōō. Tu saŋ tá ti na lēlaa lapa təma nna tō. Ama tə caa kē si mə taa temnav kē Iso í səsəi, ilēna tē pəsi na tē la təmle nte tē kəla ləŋ nyənte təcayacaya təyō mə hēkv, na tē taa ŋmaana isəna Iso su-tv tō pə tōō. ¹⁶ Pə waalı ilē tē pəsəyi tē yeləna Laapaalı Kupaŋ kē tetvnaa mpa pa wē mə tē ləlv tō pa taa, na tē taa sa tá ti na nti lēlaa tēma lapv kē pa təma taa tō.

¹⁷ Pa ŋmaa Iso Təm taa si: Ye wei í caa i sa i ti, pūntv í sa i ti na nti Tacaa lapa tō.

¹⁸ Kupaŋ, pə taya yulv wei i nyənəyi i ti isu i kē pulv tō unv i sam yana. Ama wei i tōō Tacaa yəyətəyi kupantv təyō.

11

Mpa pa yaa pa təyi tillaa kē yem tō

¹ Ma kooliyi kē si isōwēē í tu nyəni-m pəcəyō kraŋtv. Pə wē mpv mēē, í nyənəyi-m mpv. ² Ma wēna isesēēmlē kē mə təm taa kē, ilē Iso tvna-m isesēēmlē ŋtē. Pə taya pulv tōō, í wēē kē isu pēēlv wei i ta nyənta apalv kē paa pəcə na má tō si apalv kulvm koŋ kē maa ha-i tō, apalv inəyəlē Kilisiti. ³ Ama ma nyan kē si pə taa kōō na mə layatv saalı na í lə mə na Kilisiti í krentuyv tam na pə wē teu kē isəna mpi tō. Na pə kōō pə lā isu lfa ka yeluyv na təm mapı-i pəpətv təm kē i nəyō taa na í tolisi-i tō. ⁴ Pə taya pulv, í tēma mə taa si nəyəlv í kōō í kpaalı-meyē nyente Yesu nəyəlv i təm na pə tá kēna Yesu wei i təm tá kpaala-mē tō. Na í taŋaa tətēyētēyē si í muyi nyente feesuyv nakvli kv təm na pə tá kēna Iso Feesuyv ŋku kv təm tē heela-mē tō, na nyente Laapaalı nəyəlv na pə tá kēna Laapaalı Kupaŋ wei tē heela-mē tō.

⁵ Ma ta hōv si mə nyente tillaa taa səsaa mpē pa tēē-m pulv taa se. ⁶ Ama pə pəsəyi pə wēē yəyətaya wawawa wei ma ta nyi tō. Təfə pa ta kəli-m nyəm. Tə hula-meyē ŋpūyō təcēicēi kē paa mpi pə taa kē na paa timpi.

⁷ Waatv wei ma kpaalaya-meyē Iso Laapaalı Kupaŋ tō, faalaa kē ma kpaalaya. Ma pasa ma təyi ŋpūyō si pə kusı-mē. Yaa ma lapa mpv tō kawalaya ntē? ⁸ Ma tisaa si Yesu seēlaa kpeka lēna í fēləyi-m, ilē pə wē isu ma hōlvsa aleyēlē na má səna-mē. ⁹ Waatv wei maa wē mə tē na konyəŋ wēna-m tō ma ta svki mə taa nəyəlvuyv səyəla. Pə taya pulv, tá taapalaa mpa pa luna Masetoni tō pa kəna-m pə təna mpi pə laŋa-m tō. Ma təkə ma təyi si pə taa kōō na má svki mə taa nəyəlvuyv səyəla. Na mpv inəyi maa təkəyi ma təyi tam. ¹⁰ Na Kilisiti tampana nna ma

tòka isəntə tə ma kaa yele mpi ma yəələyənə isəntə təyə yəələnəu kə Akayi tetu tənə taa. ¹¹ Pepe yelina na ma yəyətəyi mpu? Ma ta səəlī-mē tə pə təy yaa? Iso nyəmá teu sī ma səəla-mē.

¹² Isu ma lakuyə pənente tə m̄póyó maa laki, ilena má ləsi mpa pa hən pa ti na pá tən sī tá na-we tə kaa təmle təyə pə taa. ¹³ Yəlaa mpe pá kə tillaa pəpətənāa kə. Pa looliyi nti pa laki tə tə taa na pá cəsəyənə pa ti isu Kilisiti tillaa. ¹⁴ Na tələ tə fēi piti mēē, m̄póyó Satanī mayamaya ná cəsəyənə i ti isu isətāa tillu kupaŋ nəyəl. ¹⁵ Ye mpu pə fēi piti sī i təmle nyéma í cəsənə pa ti isu siyisuyu lataa. Ama te, pu te na pə fēli-weyē mpi pa laki tə.

Pəəli konyəntəyale kə Iso təmle təy

¹⁶ Ma tasəyi-təyi yəyətuyə kə, nəyəl i taa nyənī-m isu ma kə kpaŋtu. Yaa ye í tu nyənəyi-m kpaŋtu ntə, í yaa-m kpaŋtu, ilena pəcə má pəsi ná má sa ma təyi pəcə tətə. ¹⁷ Nti ma yəyətəyi isəntə tə pə taya ntəyi Tacaā luyə wēē sī má sa ma ti inī. Ma yəyətəyi kə isu kpaŋtu. ¹⁸ Pə taya pulə təy, timpri yəlaa lēlaa saŋ pa ti na yuləhūwēē kə yem tə, isu ma sama ma ti tətə mēē. ¹⁹ Mē mpa mē mə na mē isē tə, paa pa ta tu səlēmī-mē sī í m̄v kpaŋtənāa, í m̄yī-wēyē. ²⁰ I yēlaa kə sī pá pəsi-mēyē yomāa, sī pá təkənā-mē, sī pá puɣusiyi-mē, sī pá kpaaki mə təy na pá fēləyi, sī pá makī mə nəsī. ²¹ Tá icantə təy kə tá taa la mpu. Pə wē fēēle sī má yəyətəyi mpu.

Paa na mpu tə, ye nəyəl makī kaŋkante sī i wēna mpi i ká saŋna i ti tə, ma pəsəyi na maa má kaŋkante tətə mēē. Ma yəyətəyi kə isu ma sūv kpaŋuyə. ²² Ntəŋ pa kə Hepəla nyéma yaa? Na má tətəy tē. Ntəŋ pa kə Iseyeli nyéma yaa? Na má tətəy tē. Ntəŋ pa kə Apələham piya yaa? Na má tətəy. ²³ Ntəŋ pa kə Kilisiti təmle nyéma yaa? Má kə Kilisiti təmle tu na pə kəli-wē. Ma lapa təmle na pə kəli-wē. Pa təkā-m təm payale na pə kəli-wē. Pa mapā-m na pə kəli-wē, sēm nəyə taa kə ma wē tam. ²⁴ Təm kakpasī kə Yuta nyéma mapā-m akpatēē pəyələyafēi nule nule. ²⁵ Lom nyéma ná mapā-m təm tooso, pa yaya-m pēē kə təm kuləm sī pa kuyə-m. Təm tooso kə ləm lipa kpuləŋ wei i taa ma wēē tə, ma caya ilim kuləməm na ahoō kuləmēē kə tēŋku taa. ²⁶ Ma cəw katatələyā taa, pusi na ŋmulāa niŋ taa kə ma wēē. Sēm nəyə taa kə ma wē ma Yuta nyéma mayamaya hēkū taa, na sēm nəyə taa kə ma wē kpaī nyéma tē. Na sēm nəyə taa kə ma wē acalēē taa, na sēm nəyə taa kə ma wē wəlaya tetu taa. Na sēm nəyə taa kə ma wē tēŋku taa. Na sēm nəyə taa kə ma wē tá taapalāa kucēsāa kiŋ. ²⁷ Pa yaa sī kaŋkaŋsi tēma na wahalānaa səsāa tə, má nana. Təm payale kə maa kpətəyi isələ. Nyəyəsī na ləkətə tə, paa pəsəyi. Ma kpisa kutəyəy təyəy kə wulee wulee. Ma təyə wahala na watu, paa wontuyə kutakuyə ma fēina. ²⁸ Na pə tu kaasa mpi tə, maa yəyətəyi pə təm. Yesu sēēlaa kpeka tənā təm nəyəsēē ná kuyə-m paa kuyāŋkuyə. ²⁹ Ye yulə nəyəl lapa icam, má laki icam tətəy. Ye pə tu nəyəl kə isayatu lapu, pə wuki-m kə təsəŋŋ.

³⁰ Ye pə wēē sī má sa ma təyələ, ma icantə ma icantə cələy maa saŋna ma ti. ³¹ Tacaā Yesu Caa Iso nyəmá sī maa looliyi. Inəyi paa saŋ tam. ³² Maa wē Tamasi tə, wuləw səsə Aletasi sū kufənēē wei kə tənā tə i sū taŋlaa kə kolūŋa ŋka ka cəna icatē tə ka nəyə sī pá kpa-m. ³³ Ama pa tu-m sətəkū səsəw taa na pá tisi-m na icatē kolūŋa ŋkē kə pətote. Mpu pə yelina na má fiti i niŋ taa.

12

Mpi mpi pə hvla Pəəli na í ná tə

¹ Paa ti sam fēi teu tə, isu ma sama ma ti. Pə lapa-m isu toosee taka na má ná mpi mpi na mpi Tacaā kulāa na í hólī-m tə, maa yəyətəyi pə təm kə pənente. ² Ma nyəmá isə sēēlə nəyəl, pusi lapa naanūwa na liyiti kələ pə kpaasuyə-i hatuu isətāa tə. Ma ta nyī sī pə kpaasa-i tampana yaa pə lapa-i isu toosee taka kə kulapū tə.

Ama İso tike nyəmna. ³Ma nyəmə sɪ kɔpam pə kpaasa yulɔ inəyi hatuu aləsanna taa. Ma tasəyi yəyətɔyɔ sɪ ma ta nyɪ sɪ tampana pə kpaasa-ɪ yaa pə lapa-ɪ toosee taka kə kulapɔ tɔ. Ama İso tike nyəmna. ⁴Na í nu pa yəyətaya tənaya təmnaa mpa yulɔ kaa pəsɪ na í yəyətɪ tɔ, na pə ta tu hav yulɔ pəyaya sɪ ká yəyətɪ tɔ. ⁵Yulɔ inɛ maa samɪ-ɪ, ilɛ ma mayamaya ma kaa sa ma ti se. Ye pə wɛ sam, ma ɪcantɔ kin kɛ maa sana ma ti. ⁶Ye ma ti sam kɛ maa pɛkaya ma taa la kpaɲtɔ se. Pə taya pulɔ tɔɔ, tampana kɛ maa heelaya tɔ se. Ama ma kpa ma təyi na ma ti sam, maa caa sɪ nəyɔlɔ í nyənɪ-m sɪ ma kə pulɔ na pə kəli isəna mpi í naaki na í nukɪ sɪ ma laki tɔ.

⁷Pə tɔ-m ma tənɔyɔ taa kə kutəŋ kɔwəwɔw sɪ ma taa saŋ ma ti sɪ maya pə kula səsəntɔ na pə hólí. Ilɛ kutəŋ ŋkɔ kɔ wɛ kə isɪ Satanɪ tillu wei ɪ tilaa tɔ sɪ í kayatɪ-m na má taa sa ma ti tɔ. ⁸Təm tooso kə ma sələma Taca kɛ kutəŋ kɔnɛ kɔ tɔɔ sɪ í waasi-m-kɔ. ⁹Ama ɪ cə-m sɪ ɪ pɛɛɛ paasi, pulɔ ta kaasi sɪ í tasa-m lapɔ, sɪ pə taya pulɔ tɔɔ, ma ɪcantɔ taa kə inɪ ɪ toma ná naa teu. Ye mpɔ ma ɪcantɔ kɛ maa sana ma ti na Kilisiti toma kenti ma tɔɔ. ¹⁰Pə tɔɔ kə ɪcantɔ na kutɔvɛŋ na isənyəŋlɛ na wahalanaa na lanwakəllɛ səsəɛ, pə tənə mpi ma naa isəntəyɔ Kilisiti tɔɔ tɔ ma mɔyələyənə-wəyi. Pə taya pulɔ tɔɔ, ma kə ɪcam ilɛ ma tɔŋ taa tɔŋ nté tənə.

Kələnti nyəma təm caalɔyɔ kɛ Pəɔli

¹¹Ma yəyətəyi kə isɪ ma sɔv kpaɲyɔ, ilɛ mə yelina na má yəyətəyi mpɔ. Pɪ mɔna isɪ mu sɛɛnna ma tɔɔ. Mpi tɔ, paa ma ta kɛ pulɔ tɔ mə nyɛntɛ tillaa səsaa mpɛ pa ta tɛɛ-m pulɔ. ¹²Pə lapa təma wɛna a hólýí sɪ ma kə tillu təyɔ mə hɛkɔ taa na suulu səsə mɛɛ. Səyɔntɔ təma na İso kəkəɔ nyəm na piti təma kɛ a lapənna. ¹³Nti tə taa kə pa ta la-mɛ isɪ pa lakɔyɔ Yesu sɛɛlaa kpeka lɛnna tɔ ye pə taya təkɔyɔ mpi mə ta təkɪ-m tɔ pə paasi? Ma təm səpənə-mɛyɛ tənɛ inɪ tə taa.

¹⁴Ma nyəsəyi ma ti sɪ ma kəŋ mə tɛyɛ təm tooso nyəm, ilɛ maa caa sɪ í təkɪ-m se. Mə mayamaya kɛ ma caa pə taya mə liyitee. Pə taya piya caləsəyənə liyitee sɪ sɪ tɔɔ sɪ caanaa. Ama caanaa caləsəyənə liyitee sɪ pa tənə pa piya. ¹⁵Ye ma ma lanhulɔmlɛ nté sɪ má təyɔ mə tɔɔ kə pə tənə mpi ma wɛna tɔ, paa ma ti má kɔ na pə sənə-mɛ. Ye máá səɔla-mɛyɛ mɔpɔyɔ teu ilɛ, mu məŋna maya səɔɔyɔ kɛ pəcɔ?

¹⁶İ nyəmə teu sɪ ma ta musənə-mɛ. Ama lɛlaa ná tɛnə-tɪ sɪ acilayətɔ kɛ ma lapənna na má nyɪ-mɛyɛ katəsɪ na pəpətɔnna na má kpa-mɛ. ¹⁷Mpa ma tila mə kin tɔ pa taa nəyɔlɔ lapa na má təyɔ mə tɔɔ? ¹⁸Ma wiina Titu sɪ í polo mə tɛ na ma tənəsa ɪ waali kə tá taapalɔ ilɛ. Yaa í caa í tɔ sɪ Titu təyənə mə tɔɔ kə? Pə taya ma yaasi na ma ikpate kɛ Titu tənəa?

¹⁹Ntanyɪ pə kpaɲav waatɔ nəyɔlɔ tɔ ɪ hɔv kɛɛ sɪ tə pɛkəyi sɪ tə kɛɛlɪ tá nyóŋ tɔɔ. Aai pə taya mpɔ. İsəna Kilisiti caaki tɔ mɔpɔyɔ tə yəyətəyi İso isəntaa. Tá taapalaa kɔpama tə heeliyi-mɛyɛ pə tənaya mɔpɔyɔ sɪ í pulɔ lələ. ²⁰Ma nyaŋ sɪ ye ma kəma na má tala mə tɛ má taa mayana-mɛyɛ nti maa caa tɔ tə taa, na mu taa na nti mu caa təyɔ ma kin. Ma nyaŋ kə sɪ pə taa kəɔ na yoou, na isəsɛɛmlɛ, na pááná, na kəɔyɔ pɛkɔyɔ, na kutɔvɛŋ, na yəyətaya kpaɪ nyəŋka, na isəcaɔ, na liyituyɔ pə wɛɛ. ²¹Ma nyaŋ kə sɪ má tala mə kin ma İso í taa pasa-m mə isəntaa na má kəɔ na má wii yələa payalɛ mpa pa lapa isayətənna kɛ tuu ləŋ, na pá tá yeɛ tətɛlakasi, na asilima, na yaasi isayav wei paa təkaa tɔ pa tɔɔ.

13

Kantakaya kɔkpaalətv na sɛɛtv

¹Təm tooso nyəm nté ma caa kəntɛ kɛ mə tɛ tɔ. Aseeta nyəma naalɛ yaa tooso ká hulənə təmnaa tənə mpa pa wɛɛ tɔ pa tampana na pəcɔ. Pa ŋmaa mɔpɔyɔ İso Təm taa kə. ²Ma kpaaləyi tuu mpa paa lapa isayətɔ tɔ na lɛlaa sɪ ye ma kəma na má kəɔ sɪ ma naa-mɛ, ma kaa wii nəyɔlɔ pətətəɛ. Maa kəma təm naalɛ nyəm tɔ ma tɛma-mɛyɛ kpaalɔyɔ kɛ mpɔ. Pənɛntɛ ma fɛɪ mə kin ilɛ ma tasəyi-mɛyɛ

kpaaluyv. ³ Ntəŋ í caa í ná sɪ Kilisiti toŋ ke ma yəɣətəɣəna yaa pə taɣa Kilisiti toŋ yaa? Ƴ ká ná mɛɛ. Kilisiti u hólóyí ɪcantv natələyí mə təm taa se. Ama toma ke ɪ hólóyí mə həkv. ⁴ Paa na mpv ɪ ɪcantv təə kə pa kama-ɪ səm tesika təə. Ama ɪ wɛna ɪ weesuyv ke Iso toma taa. Tá na-ɪ tə kɛntaa kə, na tə kə acamaa tətəɣə. Ama yaasi wei tə lakəna mə kiŋ tə pə hólóyí kə sɪ tá na-ɪ tə wɛna weesuyv ke Iso toma təə.

⁵ Ƴ maɣasɪ mə maɣamaɣa mə ti na í feŋ mə ti na í ná sɪ í təkə Isəsele mpaav yaa í tá təkə. Ntəŋ í nyəmə teu sɪ Kilisiti wɛ mə kiŋ na? Təv, í tɛmna Iso na mə taa tə, ye í pəsaa na í hólí tampana ke mpv ɪɛ, mpvuyɛ. ⁶ Ma hvv sɪ í nyəmə teu sɪ tá kiŋ, tə pəsəyɪ na tə hólí mpv mɛɛ. ⁷ Iso kə tə sələməyɪ sɪ í yele na í taa la kawalaya nakəlɪ. Tu caa sɪ tə hólí tənɛ tə taa kə mpi tə pəsəyɪ tə, paa pu lu sɪ pəsuyv ke tu pəsəyɪ, kɔpantv ke tə caa mu laki. ⁸ Pə taɣa pulv təə, tə kaa pəsɪ na tə lu Iso tampana waalɪ. Iso tampana anəyɪ tu lana. ⁹ Tá kev acamaa na mu kə toŋtonaa tə, tá lanɣa hulvmaa kə. Pə təə tətəɣə tə sələməyɪ sɪ í la kɔpantv ke teu. ¹⁰ Mpi pə təə ma wɛ-mɛ na pooluŋ na ma ŋmaa-mɛɣɛ takələya təɣələ sɪ waatv wei maa kəə mə kiŋ tə ma taa lana-mɛ na toŋ ke toma nna Tacaa ha-m tə. Pə ha-m toma anəyɪ sɪ pə la na í polo lələ, pə ta ha-m-yɛ sɪ pə wakəlɪ-mɛ.

¹¹ Pənente ma taapalaa pə lapa wulee. Ƴ lv sɪ í tɛ teu. Ƴ səəsəyɪ təmāɣa apalvtv. Ƴ wɛɛ nəɣə kulvmāɣa, na í wɛɛ təma na leleŋ. Iso wei ɪ səələyɪ na í haa alaafəya tə í wɛɛ mə kiŋ.

¹² Ƴ sɛɛ təmāɣa teu na í ləlɪ.

Iso yələa tənə sɛɛ-mɛ.

¹³ Tacaa Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na Iso səələyv na kɛntuyv ŋku Feesuyv Nanŋtv kəŋna tə pə wɛɛ mə tənə mə kiŋ.

TAKĒLAYA NJKA PƆƆLI NMAAWA KALATI NYĒMA TƆ KutuluƆ

PƆƆli nmaa takĕlaya kanɛye Kalati Iso seela mpa i mayamaya i pona Laapaali kupaŋ na pa mu tɔ. I ka nuwaya si yĕlaa kɔma na pa seyesɛyi-weye Yuta nyĕma kulaputu. Ie i lanle ta heena pa kuvɛyesɛtu nti. Pɛ tɔ kĕ i tɔma si: Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tɔ i ta ke wei yulu lupa kulupu tɔ (1:11). I yɔɔta tɔtɔ si Iso pɛlee yakɛna yulu, pɛ taya kulaputu tɛnyu tɔ. Pɛ tɔ kĕ pɛ we si tɛ tɛny Feesuyu Nanɛtu nyantu pɛ taya yĕlaa nyantu.

Isɛna pa faya Kalati takĕlaya tɔ:

Laapaali Kupaŋ we kulɔm kĕ, titite 1-2

Iso pɛlee yakɛna yulu nyuɔ, titite 3

Iso seelo wei i fita yomle tɔ na i kulapɛle, titite 4-5

Kutɛkɛtu, titite 6

Seetu

¹ Maya tillu PƆƆli, ile pɛ taya isu yĕlaa tɔna-m tiluyu. Pɛyele pɛ taya isu yulu nɔɔlu i telɛsɛna-m tiluyu mpi. Ama Yesu Kilisiti na Caa Iso wei i ka feesa-i waatu wei i sɛpa tɔ mpe pa mayamaya pa tɔna-m-wi. ² Mɔ na ma taapalaa mpa pa tɛna pa we cɛne tɔ tɛ tamsɛna na tɛ nmaa takĕlaya kanɛye Kalati Yesu seela kpeka me si tɛ seeki-me. ³ Taca Iso na tɔ Sɔsɔ Yesu Kilisiti pɔ hɔli-meye pɛlee na pɔ ha-meye alaafaya. ⁴ Kilisiti inu i hana i ti si i ya-tuɔ tɔ isayatu taa na i lɛsi-tuɔ kuvɛɛn kutakɛsɛn inɛ i taa, na mpɔ inu pɛ kĕ Taca luyu nyantu kĕ. ⁵ Tɔ tɔ Iso kĕ teeli ke tam tɔ. Ami.

Laapaali kulɔm inɔɔle kulɔm tɔkon

⁶ Ma ta huɔ si i kɔ ha siyile ke mɔnyɔ lɔn ke wei i yaa-meye Kilisiti pɛlee tɔ tɔ na i tɛny Laapaali Kupaŋ lelu, ma tutaa kĕ. ⁷ Ma yɔɔtuɔ mpi tɔ pɛ taya isu Laapaalɛna Kupaŋ we naale se. Ama ma nawaya si yĕlaa we na pɔ laki-meye yeleye na pɔ caa pa kee Kilisiti Laapaali Kupaŋ inu. ⁸ Ye nɔɔlu kɔma na i heeli-meye Laapaali kufalu nɔɔlu na pɔ tɔ kĕ wei tɛ tɛma-meye heeluyu tɔ, Iso kɔ nana pɔntu paa i kĕ awe. Paa tɔ taa yulu mayamaya, paa isɛta tillu nɔɔlu mayamaya. ⁹ Tu tɛma-meye heeluyu na ma tasɛyi-meye heeluyu ke mpi, si ye nɔɔlu kɔma na i heeli-meye Laapaali kufalu nɔɔlu na pɔ tɔ kĕ wei i tɛma mɔnyu tɔ, Iso kɔ nɔna pɔntu.

¹⁰ Ie pɛ luwa si yĕlaa isante ntɛ ma caa yaa we? Aai, ama Iso isante ke ma pɛkɛyi. Ma caa si yĕlaa lanɔa i heena-m? Ye maa caakaya si yĕlaa lanɔa i heena-m ma taa la Kilisiti tɛmle tɔ.

Isɛna pɛ lapa na PƆƆli pɛsi tillu tɔ

¹¹ Ma taapalaa ma heeliyi-me tɛfoo si Laapaali Kupaŋ wei ma heela-me tɔ i ta ke wei yulu lupa kulupu tɔ. ¹² Ma ta nu-tɛyi yulu nɔɔlu i kin. Pɛ taya yulu nɔɔlu seyesɛna-m, ama Yesu Kilisiti mayamaya kulina tɔ tɔ na mɔ nyi-ti.

¹³ Inu isɛna ma yaasi ka we waatu wei maa seesa isɛle na Yuta nyĕma Iso seetu tɔ. Na i nyĕmɔ isɛna maa naasaya Iso seela kpeka tɛkanɛn na mɔ seesa isɛle si ma wakɛlayi-we tɛkpataa tɔ. ¹⁴ Mpa paa kĕ ma piitim nyĕma na pɔ kĕ ma saalanaa tɔ pa taa nɔɔlu ta hanɛna-m puluɔ tɔ Yuta Iso seetu taa. Isɛna maa tɛnyaya tɔ caanaa kɔtasi tɔ pɛ fei keesuyu.

¹⁵ Ama Iso suulu tɔ i lɛsa-m na ma mpa ke waatu wei pa ta tu lɔlɛta-m tɔ, na i yaa-m si mɔ la i tɛmle. ¹⁶ Pɛ kɔma na pɔ maya Iso na i kuli i Pɔyalu tɔ si mɔ

nyəmi-ı təcəci, na má seyesi mpa pa ta ke Yuta nyéma təgə ı təm Laapaalı Kupaŋ tə ma ta polo nəgəlv cəlgə saawala lapu. ¹⁷ Pəyele ma ta polo Yosalem si ma naa mpa pa lapa tillaa na ma təə tə. Ama ma tee Alapu ke kpaakraa, pəle pə waalı ılena má məli Tamasi. ¹⁸ Pəle pə waalı pə lapa puısi tooso təgə ma pola Yosalem si ma nyəŋ Piyee. ılena má na ıle tə caya wee naanowa na kakpasi. ¹⁹ Ma na tillaa taa nəgəlv tə ta na ye pə taya Taca neu Saaki.

²⁰ Tampana təm ke ma keesəyi-mege takəlaya taa cəne, na ıso maa looliyi.

²¹ Pəle pə waalı ma cəə Silii na Silisii pa tetuna taa. ²² Pə na pə mpv tə Yuta tetu taa Yesu seelaa kpeka ta keesita-m. ²³ Ama pa yəgəta ma təm ké na mpe pá nu kuni, si wei ını ı ka naasaya-tv tə kayana ı təŋna ıso seev mpi ı ka seesa ısele si ı wakəli təkpataa tə pə waasu lapu. ²⁴ Na pá saŋ ıso ké ma təə.

2

Pəli na tillaa ləlaa

¹ Pə lapa puısi naanowa na liyiti ılena má məli Yosalem, na Panapaası su-m, na má kpenna Titv tətə. ² Pə taya pulv təə ké ma pola Yosalem, ıso huləna-m si pə wee si təlası má polo ké. Ma na təna nyuyv nyéma tə kota tá tike, ılena má kpaya Laapaalı Kupaŋ wei ma lakı mpa pa ta ke Yuta nyéma tə ı təm na má keesi-we təcəci. Ma luyv taa fei si mpi ma tema lapu na mpi ma təŋna lapu tə pə pəsi yem. ³ Na Titv wei ı təŋa-m mpv na ı ké Kələeki tv tə pa ta caalı-ı si ı peli. ⁴ Ama acesaacesaa nyéma mpa pa sita tá hekv tə pele pa ləpəna si ı peli. Acesaacesaa nyéma mpe, pa ləlaa ké təkuv na pá suv tá hekv, si pa feniyi na pá ná tá na Yesu Kilisiti tə kpentaa na tə we kasayampiitu nti tə taa tə. Pa caakaya ké si pá pəsi-tuyv yomaa. ⁵ Ama tá tá ha-wege pə mpaav ke paa pəcə mayamaya. Tá səlaa ké si mə təə ıle tə təkı Laapaalı Kupaŋ tampana təkpaŋkpaŋkpa.

⁶ Mpa ma təŋ si nyuyv nyéma ke mpv tə, təv, ma ta nyi si tampana mpegele nyuyv nyéma yaa we tə. ıle paa pa tu ké mpa te, pə kulvm. ıso ıle u nyənəyi təə tə se. Mpe ını pa taa nəgəlv ta tasa-m təm kvfatv natələyi səsvuyv si má la. ⁷ Ama pa nawa təkəlekele si ıso tv-m təmle si má heeli Laapaalı Kupaŋ ke mpa pa ta ke Yuta nyéma təgə teitei ısu ı tv Piyee ıle si ı heeli Laapaalı Kupaŋ ke Yuta nyéma tə. ⁸ ısu ıso kpav Piyee ke tillu si ı paasəna Yuta nyéma tə mpv tətəgə ı kpa maya tillu si má paasəna mpa pa ta ke Yuta nyéma tə. ⁹ Saaki na Piyee na Yohaani, mpa mpe pa nyənəyi mpv si pa nyuyv nyéma tə, pele pa nawa si ıso paasaa ké na ı tv təmle ntege ma niŋ taa na tə mpa. ılena pá kpa má na Panapaası tá niŋ taa na pá ciyiti. Tə lapa nəgə kulvmaya ke mpv, ılena tá təna tə yəgəti na tə tisi təma si táa mələna mpa pa ta ke Yuta nyéma tə pa kiŋ na mpe pá polo Yuta nyéma kiŋ. ¹⁰ Ama nti pa wiina-tv təgəle si, tə təəsi pa konyəntuna mpe pa təə, na ma lapa teu ke nti pa yəgəta mpv si tə la tə.

Pəli kalənav ke Piyee ke Antiyəka

¹¹ Waatv wei Piyee kəma Antiyəka tə ma yona-ı yəlaa taa ké ı toola mpaav tə pə təə. ¹² Nti tə taa ı toolaa təgəle si, Saaki ka tila napəli, na waatv wei pele pa ta tata tə, Piyee na tá taapalaa mpa pa ta ke Yuta nyéma tə pa təkayana. Ama pele pa kəma na pá tala, ılena ı se mpa pa ta ke Yuta nyéma tə pa cəlgə təgəv. Pə taya pulv, ı nyaŋayana mpa pa səla peluyv təm tə. ¹³ Tá taapalaa Yuta nyéma mpa pə kaasaa tə pele pa təŋa Piyee ıkpate tətə, haləna pə kpəŋna Panapaası na pá teləsi ılege pa ıcantv nti. ¹⁴ Saa wei ma nawa si pa tənte ta maya na pa ta təŋ Laapaalı Kupaŋ tampana ke teitei tə, ma təma Piyee ke yəlaa təna ısentaa si: N ké Yuta tv pəyele n lapa cənəge ısu wei ı ta ke Yuta tv tə, n ta la ısu Yuta tv ka la tə. ıle ısanaya n nyəma si nənəə n ká la na ı caalı mpa pa ta ke Yuta nyéma tə si pá la ısu Yuta nyéma?

Táá tem na Iso yakana paa wei i nyuyv

¹⁵ Tá mayamaya tē ké Yuta nyéma ké tēsiyisiyi, tē ta ke asayaa isu piitim lēmpri nyéma. ¹⁶ Paa na mpv tē nyemá si pē taya isu yulv tēnyv kvsəsutu tōyō Iso nyənəyi-i yulvpaŋ. Ama i tēnyv i taa na Yesu Kilisiti tōyō. Tá mayamaya isəntə, tá temna Yesu Kilisiti inəyi tá taa kena Iso nyənəyi-tuyv yulvpama. Tē tema tá taa na Yesu Kilisiti tōyō yoo, pē taya kvsəsutu tēnyv tō. Pē taya pulv, Iso kaa nyəni nəyōlvuyv yulvpaŋ ke i kvsəsutu tēnyv tō. ¹⁷ Ye tē luki si Kilisiti tō pa nyənəyi-tuyv yulvpama tōyō pē naa si tē ké asayaa isu mpa pa ta ke Yuta nyéma tē, ilē pē wēē si Kilisiti kele isayatu caa yaa isəna? Aai, pē taya mpyōyō paa pəcō. ¹⁸ Ye ma kulaa na má tayanəyi ŋmau ke mpi ma tema yōkuyv tē, pəle pē hólóyí ké si ma ta ke kvsəsutu tēnlv nəyōlv. ¹⁹ Ye kvsəsutu tōm taa, ma səpaya tənəŋnaŋ, na kvsəsutu nti tē mayamaya tē kva-m mpv. Na pē lapa-m mpyōyō si má wēē Iso tike tō. Pa kv má na Kilisiti ke sēm tesika tō. ²⁰ Na ma wēv isəntōyō kayana tē pē taya ma mayamaya ma wenna. Ama Kilisiti wenna ma taa. Weesuyv ŋku ma wēna saŋa taa isəntə tē ma tēŋ ma taa na Iso Pəyalv tōyō ma wēna-kv. Iso Pəyalv inu i sələnə-m na í si ma sēm. ²¹ Maa kpaləyi Iso kvəcəv se. Ye kvsəsutu ka yekayana na yulv pəsəyi kvpaŋ ke Iso isəntaa, ilē pē wē isu Kilisiti səpa yem kele.

3

Kvsəsutu na táá tem na Iso pə tōm

¹ Aaa, Kalati kvmeleməŋ mē, ilē nəyōlv nyala-meyē kvnyalv yaa isəna? Anu meye pa tema keesuyv ke Kilisiti tesika tō sēm tōm tēkelekele ke teu. ² Ilē tōm kulvmtv təkōŋ ké ma pəəsəyi-mē, si í tēnyv Iso kvsəsutu tōyō í hika Iso Feesuyv yaa í nuw Laapaalı Kvpaŋ na í mv-i tōyō í hikaa? I cə-m na má nu. ³ Mə kvmelelv tō mpyōyō? Iso Feesuyv tōŋ ke í hikina mə təyi kancadaya, ilēna nəcəcə í caa í tēsəna mə mayamaya mə tōŋ na? ⁴ Pē lapa pē lapa mə hēkv na í hii layatvnaa mpa tē pēle pa pəsa yem kele yaa? Aai, pē kaa pəsi yem ké mpv mēē. ⁵ Isu Iso cēlvuyv-meyē i Feesuyv na í laki piti tēma ke mə hēkv ke mpv tē, mə kvsəsutu tēnyv tō, yaa mə Laapaalı Kvpaŋ nuw na i mvuyv tō ké pē laki mpv?

⁶ Mpv inu pē yelina na pá ŋmaa Apələham tōm ke Iso Tōm taa si: I tema Iso na i taa, na i taa tem mpəyi Iso ná nawa na ilē í yaa-i yulvpaŋ na í mv-i. ⁷ Pē tō ké í ká nyi teu si, mpa pa tema pa taa na Iso tōyōle Apələham piya tēsiyisiyi. ⁸ Pē mayamaya pē tu wē Iso Tōm taa ké mpv si: Mpa pa ta ke Yuta nyéma tē paa kō na pá tē pa taa na Iso, ilēna pá pəsi yulvpama. Na pē tō inəyi hatuu ləŋ Iso heela Apələham ke tōm kvpantv tənē na tē wē ŋmaatv taa si: Nyá tō ké Iso ká la atē yələa tənaya kvpantv. ⁹ Apələham tema Iso na i taa na Iso lapi-i kvpantv. Na mpv tōtōyō pa tēna mpa pa tēŋ pa taa na Iso tē, ilē i laki-weyē kvpantv ke mpv tōtōyō.

¹⁰ Mpa pa wēē na pá tēlēyi si pa kvsəsutu tēnyv tō ké pa hikiyi kvpantv tō pá na mpusi kele. Tē mayamaya ke pa yōyōta Iso Tōm taa si: Mpusi tv nte wei u tēŋəyi pē tēna mpi pa ŋmaawa kvsəsutu takəlaya taa tōyō tam tē. ¹¹ Pē tu naaki mpv tēkelekele si nəyōlv kaa pəsi yulvpaŋ ke Iso isəntaa ké kvsəsutu tēnyv tō. Ama pa ŋmaa Iso Tōm taa təkpataa si: Wei i ké yulvpaŋ ke Iso isəntaa si i tema i taa tē pē tō tē, pūntv tike tōlēyənə-ti. ¹² Pē taya pulv tō, kvsəsutu tēnyv na táá temnav ke Iso tá kaa pulv. Ama pē wēē ké isu pa yōyōtuyv Iso Tōm taa tē si: Wei i tōka kvsəsutu tōmnaa tēna tē, pūntv ká tulv-təyi tē tō.

¹³ Isəna Kilisiti lapa na í səyəlī tá mpusi ke i mayamaya i nyuyv taa tē pē tō ké i pəsaa na í ləsi kvsəsutu mpusi inəyi tá tō. Tē mayamaya ke pa yōyōta Iso Tōm taa si: Ye pa laalaa na pá pusi wei na tuyv, mpusi tv ké. ¹⁴ Pē lapa mpyōyō si kvpantv nti Iso ka tōma si i laki Apələham tē, í la-təyi mpa pa ta ke Yuta nyéma tōyō Yesu Kilisiti tō. Na tá táá temnav ke Iso yelina na tē hiki Feesuyv Naŋŋtu wei Iso ka tōma si i ká ha-tv tē.

Kwsəsutv na Isə kupantvnaa pə təm

¹⁵ Ma taapalaa ma keesəyi-meɣe yəlaa tá ta kulaputu na í cekəna. Ye yulu caya na í tayanı pə təna təmamam ké isəna ı caa pá lana ı wənaw ke ı səm waalı, na í tu takəlaya taa na í su, nəɣəlv u pəsəyi na í ku-ti yaa í səsı ı nyəntv ke tə tə. ¹⁶ Aŋha, rıpyú pə wɛɛ na nti Isə ka təma sı ı ká la Apələham na ı pəyaya tə. Pa ta ŋmaa Isə Təm taa sı ı piya, sı pə taa kəə na pə lá isu yəlaa paɣalɛ. Ama pa təmaɣa sı: Nyá pəyaya, sı pə húlí sı yulu kvləm ke pa paasənaa, na yulu inəɣələ Kilisiti. ¹⁷ Nti ma caa ma húlí təɣələ sı: Isə ka tayanana nti ı caa í na ı yəlaa pá la tə, haləna í tə sı ı ká təkı ı nəɣə suw. Pə kəma na pusi la nasələ na hiu na naanwa (430) ké, ilena kwsəsutv təm lu. Kwsəsutv təm luw mpv tə, pə fɛi sı tələ tə kv nti Isə təma tayanuyv tə, na mpi mpi ı təma sı ı ká la yəlaa tə tələ tə saalı yem. ¹⁸ Pə taya pulv, ye isu kwsəsutv təkəlaa ke Isə təŋəyi na í haa ı kuvəəŋ wei ı ka suwa ı yəlaa tə tə, ilɛ pə taya nəɣə suw nté. Ama cənɛ ilɛ Isə ka təma sı ı ká la Apələham ke kupantv təɣə ı lapa-ı-təyi faalaa.

¹⁹ Pepe nyuyv təə ké pa sı kiinj ilɛ? Pa səsə ilɛɣɛ suw ké sı pə húlí yəlaa ke pa kulaputu nti Isə u caa tə. Pə wɛɛ sı kwsəsutv nti tə caya mpv, haləna Apələham pəyaya ŋka ka təə Isə ka təma sı ı ká la kupantv nti tə ká kəə. Na isətəa tillaa ke Isə tilina kwsəsutv nti, na yulu ke pɛlɛ pa celaa sı í teləsı ı lɛlaa. ²⁰ Ama ye timpı pə ké sı yulu kvləm təm ke pə paasənaa, ilɛ teləsəlv nəɣəlv ı kaa wɛɛ pə taa tətə. Na mpv inəyi pə tu wɛɛ, Isə wɛ kvləm ké.

Kwsəsutv nyuyv

²¹ Ilɛ pə luwa sı kwsəsutv na mpi mpi Isə təma sı ı ká la tə pu krentəyi keɣe? Aai, pə taya mpv se, paa pəcə. Ye paa tu kwsəsutv natəli nti tə pəsəyi na tə lá na yəlaa hiki weesuɣu, aŋhaa, ilɛ kwsəsutv təŋuyv ka yekayana nté na yulu pəsəyi kupan ke Isə isəntaa. ²² Ama pa ŋmaawa Isə Təm taa sı isayatu ŋmakəla yəlaa təna təpai. Na pə wɛ mpv, sı mpa pa təma pa taa na Yesu Kilisiti tə, pá hiki kuvəəŋ wei Isə ka təma sı ı ká ha təɣə pa taa təmnav təə.

²³ Táá təmnav ke Isə taa kənta ilɛ, kwsəsutv ka təkəna-tv isu saləkətvnaa, na pə tənəa sı pə kəə pə kuli-tuyv Isə táá təmnav təm nti tə təə. ²⁴ Mpyú pə lapa na kwsəsutv wɛɛ isu tá təə nyənlv haləna Kilisiti kəə, sı tə tɛ tá táá na Isə na pə lá na tə pəsi kupama ke Isə isəntaa. ²⁵ Pənente Isə táá təmnav təm nti tələ tə kəma ilɛ kwsəsutv ná fɛi isu tá təə nyənlv tətə.

²⁶ Təv, mɛ mə təma mə taa na Isə təɣə í pəsa ı piya ke mə na Yesu Kilisiti mə krentuyv təə. ²⁷ Pə taya pulv, mə təna təpai pa sə-meɣe Isə lvm sı mə na Kilisiti í krentı na í kpaya Kilisiti kiŋ ke yaasi kuvəlv na í təkı. ²⁸ Waatv inı, pə fɛi sı Yuta tv ntə, inɛ ilɛ ı ta ke Yuta tv. Yaa yom ntə, kasayampu ntə. Yaa apəlv ntə, əlv ntə. Ama mə na Yesu Kilisiti í krenta mə tənaya kvləm ké, fayav fɛi. ²⁹ Ye Kilisiti tənna-me ilɛ í ké Apələham piya ké, na í ká hiki kupantvnaa mpa Isə təma sı ı ká ha-me na pə pəsi mə nyəm təkpaataa tə.

4

¹ Nti ma wəna na má caa ma tasəna-meɣe kilisinav təɣələ sı, pəyaya ŋka ka wɛɛ na káá tɛ na ká təɣə ka caa wənaw təna tə, ka pəcaatv ka wɛɛ ké isu yom wɛv tə. Pəyɛlɛ ŋkɛ kaa tənə na ká ti pə təna. ² Ka pəcaatv təna taa ka wɛ paasənləa niŋ taa, na pɛlɛ pa lakəna-keɣe pə təna haləna ká kəə ká tala pusi isəna ka caa ka suwa tə. ³ Tá tətə waatv wei tu wɛ isu piya tə, tu wɛ antulinya inɛ ı pə təna pə kancəlaya nyəm taa ké na pə kpa-tuyv yomaa. ⁴ Ama pə kəma pə tala saa wei Isə ka suwa tə, ilena í tili ı pəyaya, na əlv ləlvəna-ke, na ká təŋ Yuta nyəma kulaputu. ⁵ Ka kəma mpv sı ka cəkı mpa kwsəsutv ka təkəa tə na tə hiki mpaav na tə pəsi Isə piya.

⁶ Isə tv ı Pəyaya Feesuyv ke tá taa sı pə húlí teu sı tə ké ı piya mayamaɣa, na Feesuyv ŋkv kv yelina na tə yaa Isə sı ma Caa Paapa. ⁷ Ye mpv ilɛ n ta ke yom

tɔtɔ, ama n pɛsa pɛyalɔ kɛ. Na ɪsu n kɛv ɪ pɛyalɔ kɛ mpv tɔ, ɪsɔ ká ha-ŋ kɔpantɔnaa mpa ɪ su ɪ piya tɔ tɔ.

Kalati nyɔma tɔm caalɔyi Pɔɔli

⁸ Tuu lɔŋ í taa nyi ɪsɔ, na í tɔŋaya mpi pɔ ta kɛ ɪsɔ maɣamaya tɔ na í pɛsi pɔle pɔ yomaa. ⁹ Ama pɛnente ɪsu í nyɔmá ɪsɔ, yaa ɪsu ɪsɔ ílé ɪ nyɔma-me tɔ, pepe tɔ kɛ í caa í mɔli pɔ tɔna pɔ kancaalaya nyɔm mpi pɔ taa fɛi waav na pɔ wɛ yem kɛ mpv tɔ pɔ taa? Na pɔ kɔma suwe tɔtɔ na í caa í tasa pɔ yomaa lapv? ¹⁰ Mɔ ɪse sɛɛna mɔ kuyɛɛŋ kɔpampɔŋ fayasuvu na mɔ ɪsɔtɔnaa kɔpama na mɔ waatɔnaa kɔpama na mɔ pusi kɔpɔŋsi fayasuvu kɛ teitei. ¹¹ Mɔ tɔm ɛɛpa ma lanɔle kɛ teu kɛ. ɪsu ma ɪwule nté tɔ tɔnaya mɔ tɔ kɔla hɔntɔ nté yaa?

¹² Ma taapalaa, ma wiikina-me si í tɔŋ ma ɪkɔpate ɪsu ma maɣamaya ma tɔŋa mɔ ɪkɔpate tɔ. ɪ ta la-m ɪsayatɔ natɔlɔyi tiili se. ¹³ Na í nyɔmá teu si ma kutɔŋ tɔ kɛ ma heela-mɛye Laapaali Kɔpɔŋ kɛ tɔm kancaalaya nyɔm. ¹⁴ Na í ná ɛɔsɛɛ kɛ sɔsɔm kɛ ma wɔsasi nsi si taa, paa na mpv í tá ɔvɔ si ma tɔm nti tɔ nu-me. Pɔyele í ta lɔ-m, ama í tɔka-m teu kɛ ɪsu ɪsɔtaa tillu nɔɔlɔ, yaa ɪsu Yesu Kilisiti maɣamaya. ¹⁵ Waatɔ ɪni mɔ lanɔhulɔmle tɔ paa pɔɔsɔyi. ɪle kaɣana í na-we tɔtɔ? Halɔ ma pɔsɔyi má lɔsi mɔ nyulɔvɔ si waatɔ ɪni ɪ taa, pu lakaya mpv, paa mɔ ɪse maɣamaya í ka lɔsaa ná í tɔ-m. ¹⁶ ɪsu ma heeluvu-mɛye tampana tɔɔlɔle ma pɔsa mɔ kolontu yaa?

¹⁷ Yɔlaa panɛ pa laki kɛ na n nawa n tɔ si pa sɔɔla-mɛye teu. Aai, pɔ taya mpv se, paa pɔɔ. Pɔ caaki kɛ si má na-me tɔ wakɔli, na í mɔlɔna mpɛ pa tɔ na í nyɔnɔyi pa tike. ¹⁸ Pɔ wɛ teu si yulɔ í sɔɔlɔyi ɪ lelɔ kɛ mpv yaa. Ama kɔpantɔ lapv taa kɛ í ká sɔɔlɔyi mɔpɔyɔ tam, pɔ taa wɛɛ waatɔ wei ma wɛ mɔ kin tɔ tike. ¹⁹ Ma piya kɔpama, ma taya na wɔsasi taa kɛ sɔvɔ kɛ mɔ tɔ. Na wɔsasi nsi si nɔɔsɔna ɪsu lɔlɔvɔ wɔsasi takuvɔ alɔ tɔ, si pɔ la na í kɔpaya Kilisiti yaasi na mɔ na-í í nɔɔsɔna tɔmaya teu. ²⁰ Pepe pukina-m mɔ hekɔ kɛ nɔɔnɔ ɪsɔntɔ na má heeli-mɛye kɔfatɔnaa. Pɔ taya pulɔ tɔ, mɔ tɔm caala-m sɔsɔm kɛ ɛnɛye.

Akaa na Saala pa tɔm

²¹ Mɛ mpa í caa kɔsɔsɔtɔ í tɔki-me tɔ, ma pɔɔsɔyi-me si í nuwa nti pa ŋmaawa kɔsɔsɔtɔ nti tɔ takɔlasɔ taa tɔ, yaa í tá nu? ²² Pa ŋmaawa si Apɔlaham ka wɛna piya naaleye, kasayampu ná lɔla-ɪ lɛŋka na yom náá lɔli-ɪ lɛŋka. ²³ ɪsɔ ka tɔmna si kasayampu ká lɔli. Mɔpɔyɔ kasayampu kɔma na í lɔli na pɔ mu ɪsɔ nɔɔ taa tɔm tɔkɛle. Ama yom ná lɔla ɪ nyɔŋka kɛ yem kɛ pulɔ fɛi. ²⁴ Tɔm tɔne tɔ hɔlɔyɔ-tuvɔ yaasi nɔɔlɔvɔ. Alaa mpɛ pa wɛ kɛ ɪsu ɪsɔ nɔɔsi nsi í na ɪ yɔlaa pa kɔpɛntaa na pɔ pɛli tɔm naale tɔ. Kancaalaya nɔɔ nté Akaa, na ŋke ka kɛna Sinayi puvɔ nyɔŋka, na ká lɔlɔyi yomaa. ²⁵ Akaa ɪni ɪ kɛna ɪsu Alapɔ Sinayi puvɔ, na ɪ nɔɔsɔna Yosalem ɪcate nte tɔ wɛ saŋa ɪsɔntɔ tɔ, na tɔ na tɔ yɔlaa tɔna mpa pa kɛ yomaa tɔ. ²⁶ Yosalem wei ílé ɪ wɛ ɪsɔtaa na í kɛ tá tɔna tá too tɔ ílé ɪ kɛ kasayampu kɛ. ²⁷ Tɔ maɣamaya kɛ pa ŋmaawa ɪsɔ Tɔm taa si:

Alɔ kaalɔlaya nyá nyá lanɔle í hɔlɔmɪ.

Nyá wei n ta tu mɔli paa tɔm kɔlɔm tɔ, wiliti teu.

Alɔ wei pa lɔ yem tɔ ɪ ká kɔli piya kɛ

alɔ wei ɪ wɛna paalɔ tɔ.

²⁸ Ma taapalaa, ye mɛ ɪle ɪsɔ ka tɔma si paa lɔli-me tɔɔ pa lɔla-me. Na pɔ lapa teitei ɪsu ɪ ka tɔma si paa lɔli ɪsaaka na tampana pɔ lɔli-ɪ tɔ. ²⁹ Pɔyaya ŋka paa lɔla yem kɛ mpv tɔ ka tukaya ŋka pa lɔlɔna ɪsɔ Feesuvu tɔŋ tɔɔ kɔnyɔŋ. Na mpv ɪnɔyi pɔ wɛ saŋa wɔle tɔne tɔtɔ. ³⁰ Na ntiyi pa ŋmaawa ɪsɔ Tɔm taa yee? Pa ŋmaawaya si: Tɔɔnɔ alɔ yom ɪni na ɪ pɔyaya na pɔ tɛɛ. Pɔ taya pulɔ tɔ, yom pɔyaya na kasayampu pɔyaya pa kaa kɔpɛntɔ na pɔ tala pa caa wontu. ³¹ Pɔ tɔ ɪle ma taapalaa, tɔ ta kɛ yom piya se, ama tɔ kɛ kasayampu piya kɛ.

5

I taa yelee na í pəsi yomaa tətə

¹ Kilisiti cəpa-təyüv tá yomle taa ké si té pəsi kasayampiya təkpe. Pə təə ilé í səñ təca, na í taa yelee na cəpu pəne pə təm liyiti-me na í tayanı yomaa ke pəsuyüv tətə.

² İ tv ηkpaññ ke teu, Pəəli má ma tüləyi-meγe təfoo si, ye í tēma mə taa na í pēli, pə we isü Kilisiti kəntē lapa mə kiñ nté yem. ³ Ma tasəyi yēlaa tənaya kpaaləyüv si, wei í pēlaa, tēlası isü i tēka kusəsutv tēna təpai, i kaa səki pūlv. ⁴ Mē mpa í caa si Isə í nyəni-meγe kəpama ke mə kusəsutv tēñuyüv təə tə, mə na Kilisiti í yaa ké na í pēñ mə təyi Isə pēleē. ⁵ Ye ta ilé tə nyəmə si Isə ká pəsi-təyüv yuləpama na tə tənə m̄p̄ȳȳ na Isə Feesuyüv tənə wei i lakı tá kiñ ke tá tēm Isə na tá tää tə pə təə tə. ⁶ Pə taya pūlv təə, ye tá na Yesu Kilisiti tə laalaa na tē krenti, paa tə pēlaa paa tə ta pēli pə lu kolum ké. Ama mpi pa caa təγələ si té te Isə na tá tää na tää tēm mpi pə taa ké səəlyüv ná wēē na kule kv tənə.

⁷ İ ka lakaya teu ilé nəəñəə awe lapa na í məli hēēv ke tampana tēñuyüv taa? ⁸ Nti pa heela-me na í tē mə taa na í tisi tə tə ta luna Isə wei i yaa-me tə i kiñ. ⁹ Pa tuka ituule si: Kükusum ke pəciimaya kpaasəγəna somtu təfūv. ¹⁰ Paa na mpv Tacaa yēlaa na má wēēna naani ke mə təə təkpataa si í kaa kpaγa hūwēē nna a fayana ma nyəna tə. Ama wei i lakı-meγe yēlēyēle tə paa i ké wei te Isə ká nana pūntv.

¹¹ Ma taapalaa ye pēlyüv təm waasv ke ma tənə lapa tətə, paa təkaya-m konyəñ suwe tətə? Ye pu we m̄p̄ȳȳ tampana, Kilisiti wei pa kama tesika təə na ma kpaaləyi i təm tə i təm nti tə taa wü nəγəlv. ¹² Ama ma kooliyi ké si mpa pa lakı-meγe yēlēyēle ké mpv tə pēle pá lakı mpv na pá puki te, haləna pá pəsi kataasi ke pa mayamaya.

¹³ Ma taapalaa ye mē ilé pa ləsa-meγe si í pəsi kasayampiya. Ama kolumtv ké si í taa hūv si ye í pəsa kasayampiya ke mpv í hika mə təγələ si í tēñəyi mə yulwēētv konyuləñ. Aai pə fēi mpv se. Ama nti təγələ si í səəlyüv tēma, na í tēñ tēma, na mpv unı pə lapv sūna-meγe teu. ¹⁴ Kusəsutv tēna nyūyüv nté si: Səəli nyá təγəntələ isü n ká səəli nyá ti tə. ¹⁵ Ama ye í lakı isü taale wontu na í cəlyüv tēmayə səkrañ na kela na í wakələyi tēmayə mpv, í la laakali, təfə í ká kəə na í kv tēma təkpataa ké atē cənē.

I tən Isə Feesuyüv nyəm

¹⁶ Nti ma wēna si ma heeliyi-me təγələ si í tēñəyi nti Feesuyüv Naññtv húləyi-me təγə tam, í taa nuna mə yulwēētv konyuləñ. ¹⁷ Pə taya pūlv, yulwēētv konyuləm na Feesuyüv konyuləm pə ta kaa pūlv, haləna pu tu caa pə nu tēma səñ. Pə təə ké u pəsəyi na í lá isü mə mayamaya i caa tə. ¹⁸ Ye nti Feesuyüv Naññtv húləyi-me təγə í tēñəyi ilé í ta ké kusəsutv yomaa tətə.

¹⁹ Paa wei i nyəmə teu ke isəna yēlaa mpa pa tēñəyi pa yulwēētv tə pa kulapvtv wēē tə. Asilima na tetelakasi isayasi na yaasi isayav. ²⁰ Pa paasəγəna tūñ laav na topotopo tēmanaa. Pa luki tēmayə koloñə na pá yookina tēmayə tam na isēsēēmēē hañə pa hēkv, pa kəla pááná na ikəllē pēekoyv, n ká ná pa fayaa na pá tala kpeka kpeka na pá sūv tēmayə yoonav. ²¹ Ye i nawa i təγəntələ pūlv i taa hañ, pa ké sūlvnyəəlaa, pa fēi pa ti kpaav ke leleñ nuli i taa, na pá lakı isayatv lentēnaa ke mpv tətə. Ma tasəyi-meγe heeluyüv isü ma tēm-meγe heeluyüv tə, pa tēna mpa pa lakı mpv tə pa kaa fēli nəəhələ ke Isə Kawulaya taa.

²² Ama Isə Feesuyüv ná lakı na yēlaa səəlyüv tēma na pá hikiyi lanñhulvmlē, na pūlv u pēkələyi-wē, na pá wēna tēma na suulu, na pa wēna pēleē na pa lakı tēmayə kəpantv na pá tēñəyi tampana. ²³ Na pa we təpamm na pá təkəyi pa təyi teu. Kiiu fēi ηku kv kuyi tənē unı tə taa natəli tə. ²⁴ Mpa pa pəsa Yesu Kilisiti nyəma tə pūntūnaa kpeñəna pa yulwēētv na tə konyuləñ na tə kətūnaa ké na pá kó tənəññəñ. ²⁵ Feesuyüv lapəna na tē hiki weesuyüv pə təə ké tu yelee na tē tənə

mpi ku hólógi-tu tó. ²⁶Tó taa hōj tá ti na tó kraasəgi, tó taa kusəgi tá təma páána na tó laki təmaɣa ɪsɛsɛmɛɛ.

6

I teŋ təma

¹Ma taapalaa, ye nəɣəlv í pənta natəli, me mpa í təŋəgi Iso Feesuyu ke teu tó í məŋna pəntu ke mpaav kupaŋku taa na í lapɪ-ɪ təpamm. Ma tasəgi-mɛɣe sɛɣesuyu sɪ paa mə taa wei í feŋ ɪ ti na ílé í taa koo na í tasa maɣasuyu taa ké hotuyu tətó.

²Í səŋna təmaɣa mə kɔpəkələmnaa taa. Ye í lapa mpv ɪ yoosa Kilisiti kusəsutu təna nté. ³Ye yulv hōj ɪ ti, pəyele ɪ ta tala pulv, pəntu puɣusiyi ɪ təgi. ⁴Ye wei ɪ caa í yooləna ɪ yaasi teu nyəŋ pəntu í taa tuv ləlaa na í sa ɪ təgi yem. Ama í wiili ɪ maɣamaya ɪ yaasi taa na ye pə nəɣəsəna yooluyv ɪle ɪ yooli. ⁵Pə taya pulv tó, paa wei ɪ kulaputv mələgi ɪ nyuyv taa ké.

⁶Ye nəɣəlv sɛɣesəgi wei ké Iso Təm pəntu í cosiyi ɪ wɛnəv təna taa na í haaki ɪ sɛɣesəlv ɪni.

⁷Hei ɪ taa puɣusi mə ti yoo, paa nyənəgi Iso ké yem fa. Yulv í tuu mpi mpəgi ɪ kuŋ. ⁸Ye yulvwɛɛtv konyuləm ke ɪ təŋaa na í tuu, yulvwɛɛtv nti tu yelina na í koo í kv səm. Ama ye mpi Iso Feesuyu caaki təɣo ɪ təŋaa na í tuu, kule ku yelina na í koo í kv weesuyu ŋku ku teŋ tó. ⁹Tó taa la felentu na kupantu lapv. Pə taya pulv tó, ye tə ta lə tá apalutv haləna pə tala pə waatv mpi tu kv tə pu tó səsəm. ¹⁰Pə tó ké ye tə hika mpa ke timpi tó la yəlaa tənaya kupantu. ɪle pə kələna tá na mpa tə kaa Iso sɛɛv tó.

Pəli tasəgi-wɛɣe kpaaluyv na ɪ sɛɛv

¹¹Tóv, í ná ɪsəna ma ŋmaaki-mɛ na ma maɣamaya ma niŋ ke cəne na ŋmaatv pee kuyasələɛ tó. ¹²Mpa pa yooləyəna tó nyəm na pá caa yəlaa í sa-wɛ tó mpe pa caana sɪ pá caali-mɛ na í peli. ɪle paa caa sɪ pá tv-wɛɣe konyəməŋ ke Kilisiti səm tesika təm tó təɣo. ¹³Yəlaa mpa ɪni pa peləgi mpv tó paa təŋəgi kusəsutu se. Ama pa caa ké sɪ ye mu nuna-wɛ na í peli ɪle pa sa pa ti sɪ mpe pa yelina í kəta mə tənuyv tó ké kəkətəm pəne. ¹⁴Ma ɪle ye pə taya Yesu Kilisiti səm tesika ma kaa yooləna pulv. Tesika ŋke ka tó ké má na antulinya tə fayana təma təkpatəkrata na ləlv ta nyi sɪ ləlv wɛɛ. ¹⁵Paa n pelaa paa n ta peli pə lu kulvm ké. Ama nti tə wɛɛ təɣələ sɪ í layasi na í pəsɪ yulv kufəlv. ¹⁶Mpa paa teləsəgi peluyv təm ke ləlv ke pa weesuyu taa tə ma kooliyi ké sɪ Iso í ha pa tənaya alaafəya na í la-wɛɣe kupantu na í kpenna ɪ yəlaa samaa təna təpai na í la mpv.

¹⁷Pə kaasuyv tó, nəɣəlv í taa tasa-m wahala tuyv tətó. Pə taya pulv tó, təntəoləŋ wei ɪ wɛ ma tó ɪsəntə tó ɪ hólógi kpaakraa ké sɪ ma ké Yesu yom.

¹⁸Ma taapalaa me Taca Yesu Kilisiti í hólí mə tənaya pɛɛɛ. Ami.

TAKƏLAYA NJKA PƏDLI NMAAWA IFEESU NYƏMA TƏ Kutuluṭu

Lom ɪcate taa ké Pədlɪ ka we waatu wei ɪ ŋmaa takəlaya kanɛ tə. Payalɛ huukɪ sɪ Ifeesu həɣəɫuyɔ taa Yesu sɛɛlaa kpekɪ payalɛ kɛ ɪ ŋmaa-kɛ. Pədlɪ hʉlɪɣɪ ɪsəna ɪsə tayana yəlaa nyuyɔ yaru təm tə, na Yesu Kilisiti haakəna nyuyɔ yaru mpəɣɪ saa wei yulɔ tɛŋɪ-ɪ na ɪ taa tə. Pə ké ɪsə kucəw kɛ. ɪ hulaa sɪ Yesu sɛɛlaa wɛɛ ké ɪsu yulɔ tənuyɔ pilimilɛ, na tə təw niŋ na nəwɛɛ, na paa wei na ɪ kulapələ, ɪlɛna pa wɛna nəɣə kulɔmɔɣa. Pədlɪ caakɪ sɪ yəlaa ɪ nu teu ɪlɛna ɪ kpəna ɪ sɛɣɛsuyɔ na kutuluyɔ sɪ ɪsə sɛɛlaa wɛɛ ɪsu kutuluyɔ na Yesu kɛɛ kite tɛɛ pələ. ɪ kpəpəna tətəɣə apalɔ na alɔ kɛ təyaya taa sɪ Yesu wɛnna ɪsu paalɔ na ɪsə sɛɛlaa nάά wɛɛ ɪsu alɔ.

ɪsəna pa fayə Ifeesu takəlaya tə:

Yesu Kilisiti nyuyɔ yaru, titite 1-3

Təntɛ kɔfatɛ, titite 4-6

Sɛɛtv

¹ Məɣa Pədlɪ, ɪsə luɣu lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu, má ŋmaakəna takəlaya kanɛɣɛ ɪsə yəlaa mpa pa wɛ Ifeesu na pá na Yesu Kilisiti pa kpɛntaa na pá nukəna-ɪ tə. ² Tacaa ɪsə na tá səsə Yesu Kilisiti pá hʉlí-mɛɣɛ pɛɛɛɛ na pá ha-mɛɣɛ alaafəya.

ɪsə lapa-tuyɔ kɔpantvnaa mpaya Kilisiti təw tə

³ Tə sa ɪsə Tacaa Yesu Kilisiti Caa kɛ teu. Tá na Kilisiti tá kpɛntuyɔ təw ɪsə ɪnɪ ɪ kpayana ɪsə sɛɛv kɔpantvnaa na ɪ la-tuyɔ səsəm kɛ hatuu ɪsətaa. ⁴ Pə taya pulɔ, fau na pəcɔ ɪsə lakɪ antulɪnya təɣə ɪ ka tɛma ləsuyɔ na ɪ su sɪ tá na Kilisiti tɛ kpɛntɪ na tɛ pəsɪ ɪ nyəma na tá təntɛ kɛɛsɪ teu kɛ ɪ ɪsɛntaa na kɔwakələm napəli pə fɛɪ tá kin. ⁵ ɪ ka tɛma suw kɛ hatuu ləŋ kɛ ɪ səwɫuyɔ təw sɪ ɪ ká pəsɪ-tuyɔ ɪ piya mayamaya kɛ Yesu Kilisiti təw, ɪɛ ɪ mayamaya ɪ luɣu lapəna mpɔ pəcɔ pə lapɔ tu wɛ-ɪ leɛlɛn kɛ. ⁶ Ye mpɔ tu sa ɪsə ké teu kɛ ɪ huluyɔ-tuyɔ ɪ pɛɛɛɛ taa pɛɛɛɛ kɔpəna na luɣu kulɔmuyɔ na ɪ luɣu tɛɛ Pəyaya kin tə.

⁷ Pə taya pulɔ təw, Kilisiti weesuyɔ lu tá təw təɣə pə yapa-tv na pə husɪ tá ɪsəyatvnaa. Tənyaya ɪsə lapa na tɛ ná ɪ pɛɛɛɛ səsəwɔna ⁸ nna ɪ hula-tv tə a təw katatəlaya, kɛ waatu wei ɪ ha-tuyɔ ləmayasɛɛ səsəwɔna na nyəm səsəwɔm tə. ⁹ Na ɪ lapa na tɛ nyɪ mpi ɪ suwa na ɪ tɛŋəɣɪ na ɪ lakɪ na pə wɛ ɪŋmɛlav tə. Na hatuu ləŋ kɛ ɪ mayamaya ɪ ka huɔ ɪ taa na ɪ su sɪ ɪ ká yoosi-wɪ na Kilisiti kin. ¹⁰ Pə kəŋ na pə tala kuyɛɛŋ kɔtɛɛsəŋ taa na ɪsə kotɪ ɪsətaa nyəm na atɛ nyəm na ɪ mələna-wəɣɪ Kilisiti tike tɛɛ na ɪlɛ ɪ təɣə pa təw ké kawulaya, ɪɛ ɪsə tv mpi ɪ suwa na ɪ tɛŋəɣɪ na ɪ lakɪ tə pə nyuyɔ ntɛ. ¹¹ ɪsə təŋa ɪsəna ɪ suwa na ɪ lakɪ təɣə ɪ ləsa-tuyɔ hatuu ləŋ sɪ tá na Kilisiti tá kpɛntuyɔ təw tɛ hiki tá paa tɛtɛ kɛ nyuyɔ yaru təm taa. ɪsə u lakɪ pulɔ na pə cotɪ nti ɪ suwa na ɪ mayamaya ɪ luɣu la sɪ ɪ la tə. ¹² Ye mpɔ tá mpa tə laala Kilisiti təw ké tɛɛɫuyɔ tə, tɛ sa ɪsə ké ɪ səsəwɔntv təw.

¹³ Mə mayamaya waatu wei ɪ nu tampana təm, Laapaalɪ Kɔpəŋ wei ɪ yapa mə nyəwɔŋ tə, ɪ tɛma Kilisiti na mə taa ké ɪlɛna ɪsə nάά yɔsɪ-mɛ sɪ pə hʉlí sɪ ɪ kɛ ɪ nyəma na ɪ kuyɔsɔm mpəɣələ Feesuyɔ Nanɣtv wei ɪ ka təma sɪ ɪ ká ha-mɛ tə. ¹⁴ Feesuyɔ Nanɣtv ɪnəɣɪ ɪsə su-tuyɔ təlɔma sɪ pə hʉlí sɪ nyuyɔ yaru mpi pə təm ɪ ka heela ɪ yəlaa sɪ ɪ ká kəna na pə wɛɛ-wɛ ɪsu pa pulɔ təw pə kəma na pə ya-tv təkpataa ɪɛ tu tɪ tá pulɔ ɪnɪ. Ye mpɔ tɛ sa ɪsə ké ɪ səsəwɔntv təw.

Pədlɪ ɪsə sələmvuyɔ kɛ Ifeesu nyəma

¹⁵ Pə təna isəntə pə təə na ma tu nuw pənente tətə si í tema Tacaa Yesu na mə taa na í səəla Iso yəlaa təna tə, ¹⁶ ma hēsəyi Iso ké sētu si í na təmle ke mə təə se. Na ma təsəyi mə təə ké ma Iso sələməh taa ké na má sələməyi mə təə. ¹⁷ Nti ma sələməyi tá Səsə Yesu Kilisiti Iso, Tacaa teeli təna tv təyole si í ha-meyə i Feesuyu, kule ku yelina na í cəkəna, na ku hólí-meyə Iso na í nyəmi-i teu. ¹⁸ Ma sələməyi Iso ké si pə tv-meyə layatv ke hatuu mə taa na í nyi mpi pə təə Iso yaa-me na í tēləyi tə, na í nyi kupantv səsəəntv teu teu nyəntv nti i su mpa i ti tə pa təə tə. ¹⁹ Na í nyi i toma səsəəna taa səsəəna nna i wēna na í lakəna Iso sēlaa tá tá kin tə. Toma səsəəna anəyole mpv na nna i hvləna ton na ton ²⁰ ke waatv wei i feesa Kilisiti na í kpaasi-i isətaa na í cəyasi-i i kəhəkəh taa tə. ²¹ Kilisiti wēv təna tə i kəla pə təna təpai ké, paa tonjtonaa, paa pəsuyv ηku, paa toma nna, paa kawulas i nsi, na həla təna nna pa yaa tə, na pə taya antulinya inē i taa tike, ama pə kpentəna wei i ka kəə tə i kəla mpyúyú ílé i taa tətəyə. ²² Iso mələna pə təna təpai ké Kilisiti nəsəhē tē na inəyi i hulaa si Yesu sēlaa kpeka í nyənəyi a wulav səsə. ²³ Yesu sēlaa kpeka wēv mpv tə a ké Kilisiti tənuyv ké, na a kin ke i wēē təkpaata, in i wei i mayala paa timpi tə.

2

Ifta səm na í hiki weesuyu

¹ Tuu ləh mə kupəntəh na mə isaytv ka yelaa ké na í wē isu sətāa ke Iso nyəntv taa. ² Pə taya pulv, antulinya inē i mpaav isayav ke í ka təhaya na í nukayana aləyaa ton nyóma mpa pa wē isətaa tə pa səsə. Aləyaa səsə in i wenna na í laki i nyəntv ke yəlaa mpa pa kisa Iso ké nunav tə pa taa. ³ Tá təna isəntə mpyúyú tu wēē, tə təhaya tá yulwēetv kupəntv kunyuləh ke yem ké. Na mpi tá tənəh na tá hūwēē caakaya tə mpv teitei ké tə lakaya. Pə lula-tv na tē wē isəna tə pə wēē si Iso pááná ká huu tá təə ké isu a ka huu lelāa təə tə.

⁴ Ama Iso hvlə-tuyv suulu ke səsəm, na isəna i səəla-tv tə pə fēi nyənuyv. ⁵ Pə təə ké tu wēv isu sətāa ke Iso nyəntv taa ké tá kupəntəh təə tə, i kpenta tá na Kilisiti ke weesuyu hav. Iso suulu təə ké pə yapa mə nyəh. ⁶ Tá na Yesu Kilisiti tá kpentuyv təə ké Iso feesa tá na-i si tē təyə kawulaya ke hatuu isətaa. ⁷ I lapa mpyúyú si pə hóllyí tam təə ké isəna i suulu təə katatəlaya na í hólí-tuyv suulu na Yesu Kilisiti kin tə. ⁸ Pə taya pulv Iso pēēē təə ké pə yapa mə nyəh na í temna-i na mə taa təyə pə lapa mpv. Na mpv in i pə lapa tə pə ta luna mə mayamaya mə kin, ama Iso hate ké. ⁹ Pə taya mə iwule təə, pə təə ile nəyolv í taa kəə na í sa ti. ¹⁰ Pə taya pulv təə Iso ηmana-tv, na tá na Yesu Kilisiti tə kpentaa təyə i ηma-tuyv mpv si tē laki təma kupana nna i ka tayanaa na í su təyə səsəm.

Mə na Yesu Kilisiti mə kolvm pəsvyv

¹¹ Mē mpa í ká ké Yuta nyóma təsiyisiyi na Yuta nyóma yaakaya-meyə kutapeləh na mpē pa yaaki pa təyi pella tə, pəyele yulv nin peləna-weyə kupelv si pə hólí si kotaya ké. I təs i səna í ka wēē tə na í ná. ¹² Pu wēē tə í ka hatələna Kilisiti ké, í ká ké kpai nyóma ké, í fēi mpa Iso ləsaa si i yəlaa tə pa taa. Na pə təna mpi Iso ka təma i yəlaa si i ká la-wē, haləna í na-wē pá caη pá su təmaya nəs i ke pə təm taa tə, mə taa fēi pa taa se. I ka wē yem ké atē cənēyē, i fēina mpi pə təə í tēləyi tə pəcó í taa nyi Iso. ¹³ Ama pənente mə na Yesu Kilisiti mə kpentuyv təə i weesuyu luw yelaa ké na í ka hatələnav pə təna tə í tayani-wəyi kpətənav. ¹⁴ Pə taya pulv, Kilisiti mayamaya kpayana Yuta nyóma na mpa pa ta ke Yuta nyóma tə na í lá na tē pəsi piitim kulvməm na hēsuyv kəə. I tənuyv ke i kpayaa na í yasəna kolonja ηka kaa kaya pa hekv taa isu kolunja tə. ¹⁵ Na i kuwa Yuta nyóma kusəsutv na tə kuheelitu na tə kəkəkiim si i kpaəkəyi Yuta nyóma na mpa pa ta ke Yuta nyóma tə, piitim mpi pə naale na í kpentəna i ti na pá pəsi piitim kulvməm ke kufam na hēsuyv kəə. ¹⁶ Kilisiti səm ke tesika təə lapəna na taa kpanav ke təma saali, na

tesika tɔɔ tənɛyɛ ɪ kpɛnta piitim mpɪ pə tɔm naale na pə pəsɪ piitim kɔlɔmɔm na ɪ ciiki pə na Iso. ¹⁷ Kilisiti kɔmna na ɪ kpaali Laapaali Kɔpaŋ wei ɪ heesayi yɔlaa laŋa tɔ paa mpa mɛ ɪ tá kɛ Yuta nyɔma na ɪ ka hatɛlɔna Iso tɔ, paa Yuta nyɔma mpa paa kpɛtɛna-ɪ tɔ. ¹⁸ Kilisiti ɪni ɪ tɔɔ kɛ tá tɛna tɔ pəsayi na tɛ sɛŋ Iso ɪsentaa na Feesuyɔ Nanŋtu kɔlɔm ɪni ɪ tonŋ taa.

¹⁹ Ye mpɔ mɛ mpa ɪ tá kɛ Yuta nyɔma tɔ ɪ tá kɛ kpai nyɔma yaa caɣalaa. Ama pənente mɛ na Iso yɔlaa ɪ kaa ɪcate, na ɪ pɛsa Iso tɔyaya nyɔma maɣamaɣa tɛkpem. ²⁰ ɪ pɛsa ɪsu pa ŋmaakuyɔ kutuluyɔ tɔyɔ. Yesu kele kancaalaya cɛɛya, na ɪlé ɪ tɔɔ kɛ tillaa na Iso kuyɔɔtɔtu telɛsɛlaa, na pə kaasi-mɛyɛ ɪsɔtaa. ²¹ ɪ tɔɔ kɛ kutuluyɔ ŋmatɔ tɛna sɛŋa teu, na tɛ tɔŋna piw si tɪmpi tá na Tacaɔ tɔ kpɛnta mpɔ tɔ tɛ pəsɪ Iso tɛcaɣale nanŋ nyɛntɛ. ²² ɪ kpɛntuyɔna-ɪ tɔ pa tɛna-mɛ tɔtɔyɔ kutuluyɔ tɔɔ kɛ si mɛ na lɛlaa ɪ kpɛntɪ na ɪ pəsɪ kutuluyɔ ŋku kv taa Iso Feesuyɔ ká caɣa na pə hólí si Iso wɛnna kv taa tɔ.

3

Tɔmlɛ nte pa tv Pɔɔli tɔ

¹ Pə tɔɔ kɛ Pɔɔli má wei ma kɛ salɔka tv ke Yesu Kilisiti tɔɔ si pə waasɪ mpa mɛ ɪ tá kɛ Yuta nyɔma tɔ, ma sɛlɔmɛyɪ Iso. ² Ma huɔ teu si ɪsɛntɔ ɪ nuwa ɪsɛna Iso lapa-m suulu na ɪ tv-m si má la tɔmlɛ ke mɛ kinŋ tɔ. ³ Iso su ɪsɛna mpi na ɪ tɛŋyɛ na ɪ laki na pə ŋmelaa tɔyɔ ɪ kulaa na ɪ hólí-m na má nyɪ. Halɪ ma tɛma-mɛyɛ pə tɔm keesuyɔ ke cɛnɛ ɪnɛyɪ pɛcɔ. ⁴ Na ye ɪ kalaa ɪ ká ná ɪsɛna mpi ma nyɔmá Kilisiti tɔm nti ɪni nɔyɔlv taa cɛkɛna mpɔ tɔ. ⁵ Iso táá hólí-tɔyɪ sɛsaa taa yɔlaa ɪsu kaɣana ɪ lapa na ɪ Feesuyɔ kuli-tɪ na kó hólí tillaa na Iso kuyɔɔtɔtu telɛsɛlaa mpa pa kɛ ɪ yɔlaa kɔpama tɔ. ⁶ Na tɔm kuyɔmlɛtɔ nɔyɔlɛ si: Laapaali Kɔpaŋ lapa na mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔ na Yuta nyɔma pa tɛna pá hiki pa paa tete ke kɔpantɔ nti Iso su ɪ yɔlaa tɔ tɛ taa, na pá pəsɪ kɔlɔm tɛkpataa, na Iso tɔma si ɪ laki mpi na Yesu Kilisiti kinŋ tɔ piitim lɛmpɪ nyɔma ná wɛ pə taa tɔtɔyɔ.

⁷ Suulu ke Iso holaa na ɪ tɔna-m na ɪ paasɪ na ɪ ha-m toma si má la Laapaali Kɔpaŋ ɪnɛ ɪ tɔmlɛ. ⁸ Maɣale Iso yɔlaa sɛkpema taa sɛkpelu, paa na mpɔ ma ɪnɛyɪ Iso tɔnaa na ɪ hólí suulu ɪnɛ si má cɔɔ na má heeli mpa pa ta ke Yuta nyɔma tɔyɔ Kilisiti teu sɛsɔɔm mpi pə feina akpele tɔ pə Laapaali Kɔpaŋ. ⁹ Na má la na yɔlaa tɛna cɛkɛna Iso su ɪsɛna mpi na ɪ tɛŋyɛ na ɪ laki na pə ŋmelaa tɔ, ɪsɛna pə wɛɛ si pə la tɔ. Iso wei ɪ lapa pə tɛna na pə wɛɛ tɔ ɪ ŋmesa hatuu lɔŋta kɛ ɪsɛna mpi ɪ suwa na ɪ tɛŋyɛ na ɪ laki mpɔ tɔyɔ. ¹⁰ Si pə kɔma na pə tala waatu ɪnɛ ɪlɛ ɪ yele na ɪsɔtaa kawulaya nyɔyɔ nyɔma na ka tonŋtɔnaa nana Yesu sɛɛlaa kpeka kinŋ ke Iso nyɔm yaasi tɛna. ¹¹ ɪ ka huɔkaya ntiyi tam tɔ Tacaɔ Yesu Kilisiti kinŋ ke ɪ lapa-tɪ. Na pə nɔyɔ taa tɛkɔlvŋkɔlv kɛ ɪ lapa. ¹² Na tá na-ɪ tɔ kpɛntaa na tɛ tɛmɪ-ɪ na tá taa tɔyɔ tɛ hika mpaav na tɛ sɛŋ Iso ɪsentaa na naani ke teu. ¹³ Ye mpɔ ɪlɛ ma wiikɛna-mɛ si ɪ taa lɔ tɔŋ ke kɔnyɔŋ ŋku ma tɔki mɛ tɔ tɔ kv tɔ. Pə taya pulv pu tɛ na pə kɔsi mɛ nyɔyɔ.

Kilisiti sɔɔlvɔv ke yɔlaa

¹⁴ Pə tɔɔ kɛ ma lunja akula ke Tacaɔ ¹⁵ wei ɪ haaki atɛ na ɪsɔtaa piitimnaa tɛnaya pə hɛla tɔ, ¹⁶ si ɪ teeli sɛsɔ tɔɔ ɪ yele na ɪ Feesuyɔ la na mu hiki pəsuyɔ na ɪ nyɔɔ tonŋ ke hatuu mɛ lɔmɔyɛsɛ taa, ¹⁷ na ɪ tɛ Iso na mé taa kɛ teu, na Kilisiti wɛɛ mɛ waali kɛ tam. Na ma sɛlɔmɛyɪ Iso kɛ si ɪ sɔlɔyɪ tɛma na ɪ sɛŋ pə taa kɛ teu tɛkɛŋkɛŋ. ¹⁸ Na mɛ na Iso yɔlaa tɛna ɪ kpɛntɪ na ɪ hiki pəsuyɔ na ɪ cɛkɛna ɪsɛna Kilisiti sɔɔlvɔv tɔɔwa tɔ halɛna kv fei tɛnaya. Nwaanŋ na mpɔlɛ, ɪsɔtaa na atɛ. ¹⁹ Na paa Kilisiti sɔɔlvɔv fei si nɔyɔlv pəsayi na ɪ cɛkɛna kv tɛna tɔ, mu cɛkɛna-kv, na ɪ hiki Iso nyɔm tɛna na pə maɣali mɛ taanaa tɔpampam.

²⁰ Tɔv, toma nna a wɛ tá taa na á waasayi-tuyɔ tam tɔ anɛyɪ Iso pəsayi na ɪ lana-tuyɔ kɔpantɔ na pə tɛɛ tá sɛlɔmɛyɪ tɔɔ tɛcaɣacaya, halɛna pə tu tɛɛ mpi mpi tɔ

pəsəyi na tó huɔ tá taa tó. ²¹ Iso inɪ ɪ seelaa tɛna tɛpaɪ, na Yesu Kilisiti pá tɔyi-ɪ teeli na pá polo ɱpúyú tam halɛna tam. Ami.

4

Yesu seelaa we ké isɪ Kilisiti tɔnyɔ

¹ Ye mpɔ ma wei ma ké salɛka tɔ ke Tacaa tɛmlɛ lapɔ tɔɔ tɔ, ma tɛkɛyi-me na wiinaɔ sɪ í yele na mɔ tɔntɛ te teu, na pá keesɛna tɔntɛ nte Iso caa na í yaa-me sɪ í tɔ tɔ. ² I pasəyi mɔ ti, í laki tɛhɛɛ, í húlɔ́yí tɛmɔya suulu, í sɛɲna tɛma na sɔɔlyɔ. ³ Isɛna Iso Feesuyɔ yelaa na í kɛntɪ tɔ í seesi isɔle na mɔ kɛntɔyɔ ɲkuyɔ tɔkuyɔ, na nɔyɔ kɔlɔmɔya ɲka í wɛna tɔ ká yele na í lá mpɔ. ⁴ Tɔnyɔ kɔlɔmuyɔ tike tɔkɔɲ wɛnna, na Feesuyɔ Naɲɲtɔ kɔlɔm tike tɔkɔɲ wɛnna, na tɛtɛlle nte tɔ tɔɔ Iso lɛsa-me tɔ tɔle tɔ we kɔlɔm tɔtɔyɔ. ⁵ Tacaa we kɔlɔm ké tɔkɔɲ, na ɪ mpaav we kɔlɔmuyɔ ké tɔkɔɲ, na Iso lɔm sɔw we kɔlɔmɛm ké tɔkɔɲ. ⁶ Kɔlɔm tike tɔkɔɲ kɛna yɛlaa tɛna Iso na pa Caa. Inɔyɔle pa tɛna tɛpaɪ pa wulav, na kɔlɔm inɪ ɪ lakɛna pɔ tɛnaya isɛna ɪ nɔkaa tɔ, na kɔlɔm inɪ ɪ wɛna pa tɛna pa waali.

⁷ Iso yelaa ké na pulɔ lapɔ saa paa tá taa wei ké ɲkaɲka na pá keesɛna isɛna mpi Kilisiti yelaa sɪ pá lapɔ í saa yulɔ tɔ. ⁸ Halɛna Iso Tɔm taa pa ɲmaa ɱpúyú sɪ: Waatɔ wei ɪ kpawa hatuu isɔtaa tɔ, ɪ kɛnna ɪ kɔkpakpama paɲale na í kpaana, na ɪ lapa yɛlaa ke kɔcɔɔɲ.

⁹ Tɔv, pa yɔyɔtɔyɔ mpɔ sɪ ɪ kpawa tɔ wentiyile mpɔ? Ntɔyɔle sɪ ɪ tiiwa katatɔlaya, halɛna í tala tɛtɔ tɛɛ mɔyɔmɔya ké na pɔcɔ́ í kpaaki. ¹⁰ Wei inɪ ɪ tii mpɔ tɔ kɔlɔm inɪ ɪ kpaa halɛna í tɛɛ isɔtaa tɔyamyam sɪ í wɛɛ na í mɔyali paa timpi. ¹¹ Na kɔlɔm inɪ ɪ yelina na kɔlapɛlɛnaa saa yɛlaa ke ɲka ɲka. I tɔ lɛlaa sɪ pá la tillaa sɔsaa, lɛlaa ke Iso kɔyɔyɔtɔtɔ tɛlɛsɛlaa, na lɛlaa sɪ pele pá cɔɔna Laapaali Kɔpaɲ, na lɛlaa sɪ pele pá la paasɛnlɛna na Iso Tɔm seɲsɛlaa. ¹² I lapa ɱpúyú sɪ pa húlí Iso yɛlaa ke isɛna paa la ɪ tɛmlɛ na kilisiti tɔnyɔ tuusi lɔlɔ ke Iso seɛv taa tɔ. ¹³ Ye pɔ taya mpɔ tá tɛna tɛpaɪ tá taa tɛmnaɔ ke Iso ká la kɔlɔmɛm, na tá nyɛm ke Iso Pɔyaya ká la kɔlɔmɛm tɔtɔ. Na tu la sɔsaa ke ɪ tɔm taa halɛna tá teu tala Kilisiti teu sɔsɔɔm. ¹⁴ Tɔ kaa tasa pɔcaatɔ taa ké wɛɛv na paa puɲusulu wei í laɲtɔyi-tɔ na ɪ kɔseɲsɛtɔ, tɔ mɔɲna cɔne tɔ mɔɲna cɔne, isɪ heelim lakuyɔ tɔ. Puɲusulaa mpe pa lukɛna-ti na pa acilayɔtɔ, na pá tɔsɔyɔna lɛlaa. ¹⁵ Ama ye tɔ heeliyi tɛmɔya tampana na sɔɔlyɔ ɪle tu sɔɔsəyi puw ke pɔ tɛna pɔ taa na tɔ tala Kilisiti wei ɪ ké tá tɔnyɔ nyuyɔ tɔ. ¹⁶ I tɔɔ ké niɲ na nɔɔhɛɛ na pɔ tɛna pɔ wɛv ɱpúyú waani waani ke tɔnyɔ tɔ tɔ pɔ tɔkɛna tɛmɔya teu, na tɔnyɔ atama atama tamsɛna tɛmɔya teu tɔyɔ pɔ kɛnta pilimile. Pɔ tɔɔ ké pɔ tɛna mpi pɔ we tɔnyɔ tɔ tɔ pɔ laki pɔ tɛmlɛ ke teu, tɔnyɔ tɛna pukɪ ké, na kɔ sɔɔlyɔ tɔɲna sɔɔsuyɔ.

Tɔntɛ kɔfate ke Kilisiti mpaav taa

¹⁷ Ye pɔ we mpɔ, na Tacaa ma heeliyi-me tɔfoo sɪ í taa tasa tɔntɛ isɪ cefelinaa. Pɛle pa tɔɲɔyi pa kpai huwɛɛ ke yem ké. ¹⁸ Pa layɔtɔ ta tɔli. Pa isɛkɛɛtɛɛ na pa laɲkpusɛɲ katatɔlaya tɔɔ pa paa fɛi weesuyɔ ɲku Iso haa tɔ kɔ taa. ¹⁹ Pa ké fɛɛle fɛi nyɔma ké, yaasi isayav taa ké pa ha pa ti tɔkpataa, na pá huliyi asilima tɔlatɛnaa.

²⁰ Ama Kilisiti tɔm nti me í nyɛmá tɔ pɔ taya ɱpúyú tɔ wɛɛ. ²¹ Ntɔɲ í tɛma ɪ tɔm nuw na? Halɛna í kɛv Kilisiti nyɔma tɔ pa seɲsa-mɛyɛ ɪ tɔm tɛna tampana mɛɛ. ²² Ye mpɔ pɔ wɛɛ ké sɪ í wɔyɔsɪ mɔ yaasi kɔpɔɲ wei í tɔka hatuu lɔɲ tɔ. Yaasi kɔpɔɲ inɪ ɪ kɔnyulɔɲ kɔpuɲusinɲ pukina tɔlete taa ké. ²³ Pɔ wɛɛ ké sɪ í layasɪ mɔ lotunaa taa na mɔ lɛmɔyasɛɛ taa tɔkpataa. ²⁴ Na í kɛli yaasi kɔfalɔ wei Iso lɛsaa na í ké ɪ mɔyɔmɔya ɪ nyɔɲ tɔ. Mɔ tɔntɛ í keesaa na tɔ teu isɪ tampana húlɔ́yí tɔ ɪle pu húlí sɪ í kpaɲa yaasi inɪ.

²⁵ Pə tɔɔ ɪle í yele tɔmɔya pɔpɔtɔ pɛɪvɔ tɛkpataa, na paa mə taa wei í yɔɔtɔɔ tampana ke ɪ lelaa kin. Pə taya pulv, tá tɔna tɔ we ké ɪsu niŋ na nɔɔhɛ wev tɔnɔv tɔɔ tɔ. ²⁶ Na ye pááná kpa-me í taa yele na á pona-meɣe wakɛɪvɔ taa. Na pááná í taa leeli na á we mə taa. ²⁷ ɪ taa ha mə tɔɔ ɪlɔɔv ke paa pɛɔɔ maɣamaya. ²⁸ Ye wei í ka ŋmulaya pɔntɔ í taa tasa ŋmulvɔ. Ama í seesi ɪsɔle na tɔmlɛ lapv na í hiki ɪ maɣamaya ɪ niŋ nyəm mpi pə tɔɔ ɪ wu teu tɔ, na í pəsi na í sɔna mpa pa feina pulv tɔ. ²⁹ Kawalaya tɔm natɛli tɛ taa lukɛna mə nɔɔsi. Ama í yɔɔtɔɔ tɔmnaa kɔpama mpa pa waasɔɔ yɛlaa na pá yeki na tɛ tuusiɔi lɔlɔ ké ɪsɔ seev taa tɔ, ɪle tu waasi tɔ nulaa tɔna. ³⁰ ɪ taa wakɛɪvɔ ɪsɔ Feesuyɔ Nanɔtɔ lanɔ. Pə taya pulv, ɪnɔɔɔle ɪsɔ kuyɔsum mpi ɪ yɔsɔna-me tɔ. Na ɪnɔɔɔ ɪsɔ su-meɣe tɔɪma si pɛ hólí si kuyakv wee kv kɔŋ, ŋku kv wule ɪsɔ ká ya-me tɛkpataa tɔ. ³¹ ɪ yele huwee nyɔŋ nyɔna tɔna na tɔma tɔkɔnav ke táá na pááná muɔv. ɪ yele hola na kɔtɔvɔ. ɪ yele ɪsɔyɔtɔ tɔnaya lapv, paa tɔ ké nti. ³² ɪ laki tɔmɔya yɛlle na í wii tɔma pɛtɔɔtɛ. Ye í pɛntɔna tɔma í hólí tɔmɔya suulu ɪsu ɪsɔ ná huɪvɔ-meɣe suulu ke Kilisiti tɔɔ tɔ.

5

Mə lakasi í te teu

¹ ɪsu í kev ɪsɔntɔɔ ɪsɔ piya nsi ɪ sɔɔlaa tɔ í seesi ɪsɔle na í kpaya ɪ yaasi tɔna ɪle. ² ɪ hólíyí tɔmɔya sɔɔlvɔv ke mə lakasi tɔna taa ɪsu Kilisiti ná sɔɔlvɔv-tɔ halɔna í pəsi ɪ tɔɔi kvhaham kɔpam, na í kpaya ɪ ti na í la kɔtaya ke tá tɔɔ si pɛ la ɪsɔ ké teu na sɔɔsvɔ kvpaŋ tɔ.

³ Asilima na tetelakasi ɪsɔyɔsi na konyulvɔv, pə tɔnaya mpv pə tɔm maɣamaya í taa lu mə nɔɔsi taa, pə taya pulv, lakasi nsi si taka tá mvna ɪsɔ yɛlaa. ⁴ Na pə ta mvna tɔtɔ si í yɔɔtɔɔ feele fei tɔm, yaa tɔm kpai nyɔntɔ, yaa keesɔlaya tɔm natɛli. Ama í paasɔna ɪsɔ ké seev si í na tɔmlɛ. ⁵ ɪ nyi teu si asilima latv, na tetelakasi ɪsɔyɔsi latv, yaa liyitee kɔtɔi tɔ, pa taa nɔɔɔv kaa fei nɔɔhɔle ke Kilisiti na ɪsɔ pa kawulaya taa. Halí liyitee kɔtɔi tɔ na tuŋ laalv pa ɪsɔyɔtɔ lu kvɔɔm ké.

⁶ ɪ paasɔna teu na nɔɔɔv í taa tolisi-me na ɪ kvmeɔtɔm, halí nti ɪni tɔ tɔɔ ké ɪsɔ ká lana mpa paa caa ɪ luyɔ nyɔntɔ lapv tɔ na pááná. ⁷ Mə na pə yɛlaa í taa kaa pulvɔv paa hoolaya. ⁸ Lɔŋ í ka we ké ɪsu yulv tɔŋvɔv ahoɔ ke sɛkpɛtɔv taa tɔ. Ama kayana mə na Tacaá í kpɛntaa, ɪle pə we ɪsu ilim lu mə tɔɔ ké. Pə tɔɔ ɪle mə lakasi í te ɪsu kɔpama mpa pa we ilim taa tɔ pa nyɔŋsi. ⁹ Pə taya pulv timpi pə nyaalaa tɔ kɔpantɔnaa lapv na siyisiŋ tɔŋvɔv na tɔm tampana yɔɔtɔv ke pə kɔŋna. ¹⁰ ɪ seesi ɪsɔle na í cɛkɔna mpi pə we Tacaá ke teu tɔ. ¹¹ Mə na mpa pa laki sɛkpɛtɔv tɛ tɔma kpai nyɔna tɔ í taa kaa pulv paa hoolaya. Ama í la na pɛ kuli a tɔɔ na paa wei í ná. ¹² Yɛlaa mpe, mpi pa ŋmeɔɔi na pá laki tɔ si pə tɔm í tu lu yulv nɔɔɔ taa tɔ pə we feele ké. ¹³ Ye pa lakasi nsi si tɔɔ í kulaa na pɛ ná, ɪle paa wei ɪ ká ná pa weetv cakɛle tɛkelekele. ¹⁴ Mɔpɔyɔ pə tu wee, ye pə kula pulv tɔɔ na pɛ naaki tɛceice, pɛle pə pɛsɔɔi fɛtɛla ké. Pə tɔɔ ké pa yɔɔtɔɔ si:

Nyá wei n tooki tɔ fe mpv.

Kvli na ń lu sɛtaa taa,

Kilisiti ká ce nyá sɛkpɛtɔv.

¹⁵ Ye mpv ɪle í la laakali na mə tɔntɛ ke teu, í taa tɔ ɪsu kvmeɔmɔŋ, ama í tɔ ɪsu lɔmayasɛ nyɔma. ¹⁶ ɪ taa yele na alɔsɛke kvyeɛŋ fiti-meɣe yem. Pə taya pulv ɪsɔyɔtɔ hukina tá kayana kvyeɛŋ ɪne ɪ taa. ¹⁷ ɪ taa la ɪsu kvmeɔmɔŋ lakvɔv tɔ. Ama í seesi ɪsɔle na í nyi mpi Tacaá luyɔ wee si me í la tɔ.

¹⁸ ɪ taa yele na svɔɔm kv-me. Svɔɔm kvɔv ká tɔ-meɣe yem yem lakasi. Ama í yele na Feesuyɔ Nanɔtɔ haya mə taa tɔmamam. ¹⁹ Ye í caya tɔma kin mə nɔɔsi taa í wee ɪsɔ Tɔm yontu na apalɔtɔ nyɔntɔ na ɪsɔ samtv nyɔntɔ. ɪ sa Tacaá na samtv yontu na ɪsɔ Tɔm nyɔntɔ na luyɔ kvɔɔmɔv. ²⁰ ɪ seeki Tacaá ɪsɔ ké í na tɔmlɛ ke paa waatv wei ké paa mpi pə tɔɔ ké Tacaá Yesu Kilisiti tɔɔ.

Apalaa na pa alaa pa tɔm

²¹ Ɔ nukɛna tɔmɔɔa teu ke Kilisiti sɔɔntu tɔɔ.

²² Alaa-me ɛ seeki mɛ paalaa isu ɛ seekuɔu Tacaa tɔ. ²³ Pɛ taya pulu, isɛna mpi Kilisiti nɔ kɛla Yesu sɛɛlaa kpekɛle tɔ mpɔ tɔtɔɔ apalu nɔ kɛla alu. Yesu sɛɛlaa kpekɛle kɛna Kilisiti tɔnuɔ pilimile, na Kilisiti maɔamɔɔa kɛna pa nyuɔu yatu. ²⁴ Na isu Yesu sɛɛlaa kpeka seekuɔu Kilisiti tɔ, mpɔ tɔtɔɔ alaa kɔ seeki pa paalaa ke pɛ tɛna pɛ taa.

²⁵ Apalaa mu sɔɔli mɛ alaa isu Kilisiti sɔɔluɔu Yesu sɛɛlaa kpeka na ɛ si a sɛm tɔ. ²⁶ Ɔ lapa mɔpɔɔ sɛ ɛ nyaali-we na lum na ɛ tayan-we na ɛ tɔm na pɔ te teu na pɔ muna Iso yɛlaa. ²⁷ Pɛ taya pulu ɛ caakaya kɛ si ɛ kraɔa Yesu sɛɛlaa kpeka na a teu tɛkpataa na ɛ suna ɛ ti, na ɔ weɛ tɛnanɛn, a tiili tɔ wakɛli, na paa asilima a feuna, na ɔ tɔ caami. Pɛyele kɔwakɛlɛm napɛli fei a kin. ²⁸ Ye mpɔ pɛ weɛ si apalaa ɛ sɔɔlɔɔi pa alaa ke teitei kɛ isu pa sɔɔluɔu pa ti tɔ. Ye yulu sɔɔlɔɔi ɛ alu pɛ weɛ isu ɛ maɔamɔɔa ke ɛ sɔɔlɔɔi. ²⁹ Ama tampɔna tɔɔ nɔɔlu fei wei ɛ taa kraɔa ɛ maɔamɔɔa tɔ, halɔ paa wei ɛ paasɔɔna ɛ tɔnuɔu tɔɔ kɛ teu kɛ na ɛ tayanɔɔi ɛ ti tɛtɛtɛtɛ isu Kilisiti paasɔɔnɔu Yesu sɛɛlaa kpeka tɔ. ³⁰ Pɛ taya pulu, tɔ kɛna ɛ tɔnuɔu pilimile tɔɔ nin na nɔɔheɛ na pɛ tɛnaya mpɔ. ³¹ Halɔ pa nɔmaa mɔpɔɔ Iso Tɔm taa si: Pɛ tɔɔ kɛ yulu kɔ ce ɛ caa na ɛ too si ɛ na ɛ alu pɔ caɔa. Na pa naale pɔ kɛntɛ na pɔ pɛsi yulu kulɔm. ³² Ama tampɔna sɔsɔna ke pɛ kula loonɔa kane ka tɔɔ cɛnɛ. Kilisiti na Yesu sɛɛlaa pa tɔm lapa isɛna tɔɔ ma naa ka taa. ³³ Paa na mpɔ meɔe pɛ heeliɔi si paa wei ɛ sɔɔlɔɔi ɛ alu isu ɛ sɔɔluɔu ɛ ti tɔ. Na paa alu wei ilɛ ɛ seeki ɛ paalu tɔtɔ.

6

Piya na si caanaa pa tɔm

¹ Piya me, Tacaa isɛntaa mɛ nyɛntu nte si ɛ nuna mɛ nyɛma. Mpi tɔ, nti unɛ tɔ wenna teu. ² Kusɛsutu nti pɛ suwa tɔɔle si: Seeki nyɔ caa na nyɔ too. Tɔ tɔɔ kɛ pɛ caala kɔpantu tɛna kasɔyaya ke sɛɛu si: ³ N kɔ nu lelen na nyɔ weesuɔu kɔ tayanɛ tɛ cɛnɛ.

⁴ Cɛɛnaa me, mu taa la na pɔana kpa mɛ piya. Ama ɛ tɔki-si na ɛ sɛɛsɔɔi-sɔɔi kɔpantu, na ɛ hɔlɔɔi-sɔɔi lɔn isu Tacaa luɔu weɛ tɔ.

Yomaa na pa caanaa pa tɔm

⁵ Yomaa mu nukɛna mɛ caanaa mpa pa tɔka-meɔe antulinya taa cɛnɛ tɔ na luɔu kulɔmɔu. Ɔ weɛna pa sɔɔntu na ɛ nyana-weɔe teitei isu ye pu ke Kilisiti ɛ ka lapa tɔ. ⁶ Ɔ taa seeki-weɔe waatu wei pa weeki tɔ tike si pɛ la-weɔe lelen. Ama ɛ la Iso luɔu nyɛntu na luɔu kulɔmɔu isu Kilisiti yomaa. ⁷ Yomle tɛmle nte pa tɔyi-me tɔ ɛ la-te na luɔu kulɔmɔu na pɛ weɛ isu Tacaa tɛmle ke ɛ laki, pɛ taya yɛlaa tike nyɛntɛ. ⁸ Ɔ nyi teu si paa yom paa kasayampu Tacaa kɔ tɛ na ɛ fei paa wei kɛ kɔpantu nti ɛ lapa tɔ.

⁹ Na mpa me ɛ ke yomaa caanaa tɔ mu la-weɔe mpɔ tɔtɔ, ɛ kpa mɛ ti na pa nyaasɔu. Na ɛ tɔsi si mɛ na we ɛ kaa caa kulɔm ke isɔtaa na ilɛ u fayasɔɔi nɔɔlu se.

¹⁰ Nti tɔ kaasaa tɔɔle si mu pɛekɔɔi si ɛ nyɔ tɔn ke mɛ na Tacaa mɛ kɛntɔu taa na ɛ tɔn sɔsɔn taa. ¹¹ Ɔ tu mɛ tɔɔ kɛ yoou wontu tɛna nti Iso haaki-me tɔ, na ɛ sɔn tɛca na ɛ tan Ilɔɔu na ɛ acilayatu tɛna. ¹² Pɛ taya yɛlaa ke tɔ yoona, ama mpa tɔ yoona tɔɔle alɔyaa tɔntɔnaa asayaa mpa pa we isɔtaa tɔ, na sɛkɛtɔu taa cɛnɛ awulaa na tɔntɔnaa na sɔsaa. ¹³ Pɛ tɔ tɔ ɛ co Iso yoou wontu nti tɔ tɛnaya kɛkɛraa, na pɛ kɔma na pɛ tala kuyɛnɛn isayan taa na mɛ kolontu kulɔɔi mɛ tɔɔ, ɛ pɛsi na ɛ tan-ɛ teu. Na ye ɛ tɔka mɛ tɔyi teu na ɛ yoou halɛna ɛ tu yoou nku ku nyuɔu, ilɛ ɛ kɔ nyɔ tɔn ke mɔpɔɔ tam.

¹⁴ Ye mpɔ́ í tantí na í tanɔ́aa, na í tɔ́ŋ tampana ke teu na pɔ́ wɛɛ isɔ́ pa lɔ́ɔyɔ tam-pala ke tɔ́naya taa tɔ́. Na í tɔ́ŋ siyisuyɔ ke pɔ́ tɔ́na pɔ́ taa na pɔ́ wɛɛ isɔ́ nyɔ́ɔtɔ́ toko ke í suuwa. ¹⁵ Ʋ seesi isɔ́le na Laapaali Kɔ́pan wei ɪ kɔ́ŋna heesoyɔ tɔ́ɔ kpaalɔ́yɔ na pɔ́ wɛɛ isɔ́ ntanɔ́kpala kɔ́pana ke í leewa. ¹⁶ Ʋ te mɔ́ taa na Isɔ́ ké tam na pɔ́ wɛɛ isɔ́ kpálóyó ŋku í ká kentiɔ́ina isayatu tɔ́ nyómá sɔ́tɔ́ nyɔ́na tɔ́. ¹⁷ Ʋ nyɔ́ni yaru mpi Isɔ́ yaki-me tɔ́ isɔ́ yooú kahuka, na í tɔ́ki Isɔ́ Tɔ́m isɔ́ layate nte ɪ Feesuyɔ cɛla-me tɔ́. ¹⁸ Ʋ laki pɔ́ tɔ́naya mpɔ́ na Isɔ́ sɔ́lɔ́muyɔ, na í wiikina-ɪ sɪ́ í sɔ́na-me. Ʋ sɔ́lɔ́mɔ́yi paa mpi pɔ́ taa, na Feesuyɔ Nanɔ́ŋtɔ́ í hólí-meɔ́ isɔ́na í ká sɔ́lɔ́m tɔ́. Ʋ la kpelikpeka nyómá na í seesi isɔ́le ke rɔ́póyó tam. Ʋ sɔ́lɔ́mɔ́yɔna Isɔ́ yɔ́laa tɔ́na. ¹⁹ Na í sɔ́lɔ́mɔ́na ma tɔ́tɔ́, na waatu wei má caaki ma nɔ́ɔ tɔ́ ké kuluyɔ, Isɔ́ í tɔ́ ma taa ké tɔ́m nti tɔ́ tɔ́ŋa teu tɔ́, na má hólí Laapaali Kɔ́pan tɔ́m nti tu ŋmelaa tɔ́ na apalɔ́tɔ́. ²⁰ Paa na pa tɔ́ka-m salɔ́ka taa tɔ́ má kena Laapaali Kɔ́pan ɪnɛ ɪ tɔ́mle tɔ́ sɔ́sɔ́. Pɔ́ tɔ́ tɔ́ í sɔ́lɔ́mɔ́na-m na má yɔ́ɔtɔ́ ɪ tɔ́m na apalɔ́tɔ́ ke isɔ́na mpi pɔ́ nɔ́ɔsɔ́naa tɔ́. ²¹ Ta taapalɔ́ Tisiki wei ɪ laki Tacaá tɔ́mle na luyɔ kɔ́lɔ́muyɔ tɔ́ ɪ ká keesi-meɔ́ ma tɔ́m na í nyɪ́ isɔ́na taa ma wɛɛ tɔ́. ²² Pɔ́ tɔ́ mayamaya ke ma tiliyi-ɪ mɔ́ kiŋ, sɪ́ me í nyɪ́ isɔ́na taa tɔ́ wɛ cɔ́ne tɔ́, na pɔ́ sɔ́sɔ́-meɔ́ apalɔ́tɔ́.

²³ Tacaá Isɔ́ na tá Sɔ́sɔ́ Yesu Kilisiti pá ha tá taapalaa tɔ́naya alaafɔ́ya na pa tɔ́ma sɔ́lɔ́yɔ na táá tɛmnaɔ́ ke Isɔ́. ²⁴ Isɔ́ í hólí pɛɛɛ ke pa tɔ́na mpa pa sɔ́la Tacaá Yesu Kilisiti ke tam tɔ́.

TAKƏLAƳA NJKA PƏƏLI NMAAWA FILIPU NYƏMA TƏ Kutubtu

Pə nəğəsəna isu saa wei Pəəli nmaakaya takəlaya kanə tə saləka taa ké i wəe. Mpa i nmaa-ke tə pa taa payale ta ke Yuta nyəma. Pəəli lapəna Isə təsəele yəlaa mpeye waasu na pá mu Isə Təm. Halı pa tilina Pəəli ke kucəəñ ke təm payale. Pə təə ké Pəəli nmaa-we na í sēe-we na í tasa-weyə layatu si pá wəe nəğə kulubmaya na pá pasa pa ti isu Tacaə Yesu. I seyesəyi-we si pá la laakalı na seyesəlaa pəpətonaa. Pəəli seyesuyu looña səsaya nté si yulu í wəena lanhulumlə paa wahala taa.

Isəna pa faya Filipu takəlaya tə:

Pəəli təmlə, titite 1

Isə sēela nəğə kulubmaya na pa ti pasuyu, titite 2:1-18

Timotee na İrafəlotiti, titite 2:19-30

Laakalı na seyesəlaa pəpətonaa, titite 3:1-4:9

Səetv, titite 4:10-23

Səetv

¹ Taya Yesu Kilisiti təmlə nyəma Pəəli na Timotee.

Tá nmaakəna takəlaya kaneyə Isə yəlaa mpa pa wə Filipu na pá tēma Yesu Kilisiti na pa taa tə, na Isə təsəele səsaa na tə taa tēma lataa. ² Tá Caa Isə na tá Səsə Yesu Kilisiti pá hólí-meyə pēelē na pá lá na mə lanja hulumi.

Filipu nyəma təə sələmuyv

³ Paa waatu wei ké ma təəsa mə təə ké isəntə, ma sēeki ma Isə ké í na təmlə ke mə tēna təpai mə təə ké. ⁴ Na paa waatu wei ké ma sələməyəna-meyə Isə, lanhulumlə ke ma sələməyəna. ⁵ Mpi tə, í sēna-m kuyaku kancaalaya nyəñku wule na haləna saña na má yasəyi Laapaalı Kupañ tə. ⁶ Ma nyəmə teu təkpaata si Isə wei i caala təmlə kupante təneyə mə kin tə, i ká la-teyē mpyúy haləna tē kəə na tē yoosi Yesu Kilisiti kuyaku wule. ⁷ Pə muna teu ké si má huñ mpyúy mə tēna təpai mə təə. Ma luyv suv-meyə səsəm səsəm ké. Pə taya pulv təə, mə tēna təpai í hika mə paa nyəm ke pēelē nna Isə lapa ma tə a taa ké. İle paa pənente ma wəv saləka taa isəntə yaa tuu ma tu wəv na ma ti, si má taa yele na Laapaalı kupañ pəsi tətəpulu, ama si má su-i teu ké tēka. ⁸ Ma yəğətyv si ma səəla mə tēna təpai ké isu isəna mpi Yesu Kilisiti səəlyv-tuyv səsəm tə, Isə mayamaya nyəmə si tampana mpyúy.

⁹ Nti ma sələməyi Isə ké mə təə təyole si mə səəlyv í səsəyi tam, na nyəm kupampam səsəm na pə tēna pə cekənav í wəe mə səəlyv taa. ¹⁰ İlena í pəsi na í ləsi mpi pə wə teu tə. Ye pə lapa mpv í ká la kupama na pa kaa na mə kin ke taalı nəğəlyv Kilisiti kuyaku wule. ¹¹ Na í ka la tēma kupana nna Yesu Kilisiti kəñna təğə səsəm, na pə tū Isə ké teeli na samtv.

Isəna Kilisiti ké tá weesuyv tə

¹² Ma taapalaa ma caa si í nyi si tampana təə isəntə, mpi pə mayana-m tə pə waasaa ké, pə yelaa ké na Laapaalı Kupañ səsəyi yav. ¹³ Pə yelaa na wulav təyaya tanlaa tēna na yəlaa ləlaa tēna nyi si Kilisiti təmlə lapv təə ké pa tv-m saləka. ¹⁴ Tá taapalaa taa payale nawa ma wə saləka taa, ilena pá tēki tənəñ na Tacaə təm, haləna pá nyaya apalvtv na pá heeliyi Isə Təm na səğəntv fēi-wē.

¹⁵ Paa na ma isəsēemlə təə ké ləlaa lakı Kilisiti waasu na səsəəntv həm huwēe tə, ləlaa ná lakı-i na huwēe kupana ké. ¹⁶ Pane inı pēle pa lakuyv na səəlyv wə pə taa tə, pa nyəmə si Isə tv-m si má taa yele na Laapaalı Kupañ pəsi tətəpulu təğə. ¹⁷ Ama ləlaa ilē kəlyv pēekuyv təə ké, paa paasəyi na pá heeli Kilisiti təm ke isəna

mpi pə mɔnɔa tɔ se, pa hɔv kɛ sɪ ma wɛv salɛka taa tɔ paa sɔsɪ-m kɔnyɔŋ na mǎ nǎ.

¹⁸ Kpɔi kɛ. Ye kɔpantɔ yaa ɪsɔyɔtɔ kɔlɔkɔ kɛ pa lɔki, ma lanɛ tu hɛɛwɔ. Mpi tɔ pa tu heela Kilisiti tɔm. Na ma lanɛ kǎ hɛɛ mǔpɔyɔ na pɛ puki. ¹⁹ Pɛ taya pɔlv tɔɔ, ma nyɛmǎ sɪ mǎ sɛlɛmɔŋ na Yesu Kilisiti Feesuyɔ sɛnav tɔɔ pɛ tɛnaya mpɔ pu mǎli ma nyɔyɔ yɔpɔ. ²⁰ Ma tanɔa na mǎ tɛɛlɔyɪ mǔpɔyɔ teu kɛ sɪ ma kaa tɔyɔ fɛɛɛ natɛli. Ama pɛnɛntɛ naani kɛ maa la teu ɪsu ma lakɔyɔ tam tɔ, ɪɛna mǎ hólí Kilisiti sɔsɔntɔ kɛ ma tɛnɔyɔ tɛna taa, paa ma na ma ɪɛ, paa ma sɛki. ²¹ Pɛ taya pɔlv, paa maa wɛɛ, Kilisiti kɛɛ ma pɛ tɛna. Na mǎ tu sɛpa, ɪɛ pɛ kɛlaa kɛɛ. ²² Ntanyɪ ye ma wɛna ma ɪɛ, maa taa waasaya nakɛlɔyɪ lapɔ. Tɔv, maa nyɔŋ nti mǎ lɛsɪ tɔ se. ²³ Pɛ kpɛpa-m kɛ, ma nyulɔyɪ kɛ sɪ mǎ kpe na mǎ wɛɛ Kilisiti kiŋ. Nti tɛ kɛla-m teu tɔyɔɛ. ²⁴ Ama mǎ tɔɔ ɪɛ, pɛ wɛɛ kɛ sɪ mǎ wɛɛna ma ɪɛ. ²⁵ Ma tɛma ma taa kɛ teu na tɛɛ, pɛ tɔɔ kɛ ma nyɛmǎ sɪ ma kaa kpe. Na ma nyɛmǎ sɪ mǎ na mǎ tɛna tɛpaɪ tu wɛɛ, na maa sɛna-mɛ na ɪ polo lɔlɔ kɛ mǎ ɪsɔ sɛɛv mpaav taa, na ɪ hiki lanɛhɔlvmlɛ kɛ pɛ taa. ²⁶ Pɛ tɔɔ kɛ ye ma kɔma na mǎ mǎli mǎ tɛ ɪ kǎ hiki ma kiŋ kɛ mpi ɪ kǎ yɔlɔna mǎ Yesu Kilisiti mpaav taa tɔ.

²⁷ Kɔlvmtɔ kɛ sɪ ɪ tǎki yaasi wei ɪ kɛɛsɔna Kilisiti Laapaali Kɔpaŋ tɔ. ɪɛ paa maa kɔɔ mǎ nav yaa ma ta tu kɔm, mǎ nu sɪ ɪ nyɔɔ ton te, na ɪ kpɛntɔ hɔwɛɛ, na ɪ yoo taa tɛm mpi Laapaali Kɔpaŋ tɔyɔ-mɛ tɔ pɛ yoo na lotu kɔlvmtɔ kɛ mǎ tɛna. ²⁸ ɪ taa yeɛ na mǎ kolontunaa nyaasɔyɪ-mɛyɛ pɔlv taa. Mpi pɛ hólóyɪ pɛɛ sɪ pa tɔm kǎ tɛ tɛnanɔnanɔ tɔyɔɛ. Na pɛ hólóyɪ-mɛ sɪ pu tɛ na pɛ ya mǎ nyɔɔŋ, na ɪsɔ lakɛna mpɔ. ²⁹ Pɛ taya pɔlv, ɪsɔ hana-mɛyɛ mpaav sɪ ɪ la Kilisiti tɛmlɛ. ɪɛ pɛ taya ɪ tɔɔ yuŋ tisuyɔ tike tɔm, ama na ɪ tɔɔ kɔnyɔntɔyɔɛ tɔtɔyɔ. ³⁰ Mǎ sɛɛwɔ ma tɔɔ kɛ pɛnɛntɛyɛ na tɛ yoo yoo. Yoo ŋku ɪ ná ma yoo hatuu lɔŋ na ɪ tu nyɛmǎ tɔtɔ sɪ ma tu tɔŋna-kɔyɔ yoo tɔ, ŋkɔyɔɛ mpɔ na ŋku ɪ yookuyɔ tɔ.

2

Kilisiti ti pasuyɔ na ɪ ɪsɔ nunav

¹ Mǎ na Kilisiti ɪ kpɛntɔyɔ mpɔ tɔ pɛ sɔsɔyɪ-mɛyɛ ton nte? ɪ sɔlvɔyɔ sɔsɔyɪ-mɛyɛ apalɔtɔ nte? Mǎ na Feesuyɔ Nanɔntɔ ɪ kpɛntɔ kɔlvmtɔ na? ɪ laki tɛmɔyɔ yǎllɛ na kɔpantɔ na? ² Tɔv, ye pɛ wɛ mpɔ ɪɛ, ma wiina-mɛ sɪ ɪ kpɛntɔ teu, na ɪ sɔlɔyɪ mǎ tɛma, na ɪ wɛna lotu kɔlvmtɔ na hɔwɛɛ kɔlvmtɛɛ, na pɛ hɔlvɔsɪ ma lanɛ kɛ sɔsɔm. ³ ɪ taa la pɔlvɔyɔ tɛma kɛlvɔyɔ tɔɔ, yaa teeli yem tɔɔ. Ama ɪ pasa mǎ ti, na paa wei ɪ nyɛni ɪ lɛlv ɪsu wei ɪ kɛla-ɪ tɔ. ⁴ Nɔyɔlv ɪ taa pɛɛki ɪ mayamaya ɪ nyɔyɔ nyɛntɔ tike, ama ɪ tɔsɔyɪ ɪ tɔyɔntɛɛna tɔɔ. ⁵ ɪ wɛɛna hɔwɛɛ nna Yesu Kilisiti ka hɔkaya tɔyɔ mǎ taa.

⁶ Hatuu tɔ ɪ ka tu wɛna ɪsɔ wɛɛtɔ kɛ.
Pɛ na pɛ mpɔ tɔ, pɛ ta tɔ-ɪ sɪ ɪ pɛɛkɔyɪ
na ɪ lana ton na ɪ kpa ɪsɔ tɔɔ sɪ ɪ saala.

⁷ Ama ɪ mayamaya ɪ yelina pɛ tɛna mpi ɪ ka wɛna tɔ
na ɪ kpaɔa yom wɛɛtɔ.

ɪ kpaɔa yɔlaa wɛɛtɔ kɛ tɛtɛŋɛɛŋ,
na ɪ kɔmɔyɔ ɪsu yɔlv wɛv tɔ.

⁸ ɪ tisaa na ɪ pasa ɪ ti na ɪ nuna ɪsɔ kɛ mǔpɔyɔ,
halɛna ɪ sɛm, sɛm mpi ɪ sɛpa tesika tɔɔ tɔ.

⁹ Pɛ tɔɔ kɛ ɪsɔ kɔva ɪ nyɔyɔ kɛ teu kɛ sɔsɔm,
na ɪ ha-ɪ hɛtɛ nte tɛ kɛla hɛla tɛna tɛpaɪpaɪ tɔ.

¹⁰ Pɛ tɛna mpi pɛ wɛna weesuyɔ
na pɛ wɛ ɪsɔtaa na tɛtɔ tɔɔ
na tɛtɔ tɛɛ tɔ pɛ hɛntɪ-ɪ atɛ.

¹¹ Na pɛ tɛna pɛ tisi sɪ Yesu kɛɛ Sɔsɔ,

na pò ha Tacaa Iso ké teeli.

Isana tu tee isu kəkəsı ke antulinya taa tɔ

¹² Ye mpv ile ma taapalaa, waatu wei maa we mə cɔlɔ tɔ í nuna-m pə təna pə taa ké. Na paa pənente ma fei mə cɔlɔ, pə kəla teu sı í nuna-m mpv tɔtɔ. I pəkəyi mə nyɔɔŋ yavv təm na sɔɔntv na seluyv. ¹³ Pə taya pulv, Iso wee ké na í lakı mə taa ké tam, sı me mu pəsı na í sɔɔlı na í lá mpi ı ka suwa na í təŋəyi na í lakı tɔ.

¹⁴ Kuntuyv na ntəŋkpeesaya í taa wee pə təna mpi í lakı tɔ pə taa. ¹⁵ Ile í ká pəsı yəlaa mpa pa feina taalı na pá we tənəŋ tɔ, na í pəsı Iso piya nsi sı feina kawalaya nakələyi antulinya yəlaa kutakəesəŋ na asayaa pa hekv taa tɔ. Pəcɔ pə wee ké sı mu mvyvna kəkə ke pa hekv taa ké nyənənyəni isu isətulvŋası ke isətaa ¹⁶ na í heeliyina-weye weesuyv təm. Ye í lakı mpv, maa pəsı na má yɔɔləna-meye Kilisiti kvyakv wule ke teu. Tampana tɔɔ isəntɔ, mpv pu huləna sı ma təma təna na ma lvvv təna ta məlı yem.

¹⁷ Ntanyı ma caləm ká lu, ma səm təm ke ma wəna mpv. Na ye pu tu lapa mpv, pə we isu kətaya ŋka mə Iso seetv tasa Iso ké lapv təyɔle. Ye pu la mpv, ma lanle heewaya. Na má na mə təna tá lanja heena. ¹⁸ Na mpv tətəyɔ na me, pə wee ké sı mə lanja í hee, pə wee sı má na me tá lanja í heena.

Timotee na İpafəlotiti

¹⁹ Ma hvv sı, na Iso toŋ taa ye pə we isəna, maa tili Timotee ke mə teye nɔɔnɔ na má nu mə cakəle təm, na pò sɔɔsı ma mayamaya ke apalvtv. ²⁰ I tike ı wenna, na ı səna-m mpi ma sɔpəna nyvɔv tɔ pə taa, na ı paasəyəna mə təm ke na tampana. ²¹ Ləlaa ile, pele pa mayamaya pa niŋ nyəm tike tɔɔ ké pa nəyəsəyi, pə taya Yesu Kilisiti nyəm tɔɔ. ²² Mə mayamaya í nyəmá isəna Timotee unı ı hulaa sı ı ké yvlvpaŋ tɔ, na isəna má na-ı tə lapa təmlə isu yvlv na ı pəyaya ke Laapaalı Kvpəŋ təm taa tɔ. ²³ Ma hvv sı ye ma kəma na má cekəna teu ke nti tə taa ma wee tɔ, ile maa tili-ı mə cɔlɔ. ²⁴ Na ma wəna naani ké teu ke Tacaa toŋ tɔɔ sı ma mayamaya maa polo mə teye nɔɔnɔ na má ná-me.

²⁵ Ma mayasaa na má ná sı pə kəla teu sı tá taapalv İpafəlotiti, wei me í ka ha-m mpi maa lanja na í tilina-m sı í kəna-m, na má na-ı tə lakəna təmlə na tɔ yooki yovv tɔ, unəyi maa yeve na í məlı mə kiŋ. ²⁶ I nyvləyi ké sı í ná mə təna, haləna pə pəkəla-ı. Mpi tɔ, me í ka nuw ı wvsası tɔ pə tɔɔ. ²⁷ Tampana tɔɔ isəntɔ, pə wu-ı teu ké, haləna ı caakaya səm. Ama Iso wii ı pətəətəle. Na pə taya ı tike ı nyəntə, na ma nyəntə tətəyɔ, sı pə taa kɔɔ pə sɔɔsı-m lanwakəlle ke lentə tɔɔ. ²⁸ Pə tɔɔ ké ma hvv sı maa kvsv-ı ləŋ təcav na í məlı mə te, na mu na-ı na mə lanja tasa hvvlmvyv, na ma mayamaya ma lanwakəlle te mpv. ²⁹ Pə tɔɔ ile í mv-ı niŋ naale na lanhvvlmle sɔsɔle, isu pa mvkvv taapalv ke Tacaa təm taa tɔ. Yəlaa isu pane unı weye pə wee sı í seeki. ³⁰ Pə taya pulv tɔɔ, Kilisiti təmlə nyvɔv tɔɔ ké səm cee-ı. I lapa ı weesuyv ke awusa ké na í kəna-m kvśənam mpi mə mayamaya í taa pəsəyi sı í kəna-m tɔ.

3

N pəlaa yaa n ta pəli pə kvlvv

¹ Ma taapalaa, pənenta í yɔɔləyi Tacaa təm taa ile. Kvlvmtv tənə tə ŋmaav ke tam u kvv ma, na nti unı tə tu kələyəna-meye tampana hvlvv. ² I la laakalı na isayalataa, hası nsi, yəlaa mpa pa kama nyvɔv sı pelvɔv ke pelvɔv tɔ. ³ Mpe pa pelvɔv ke mpi? Tayale pəlaa na tampana. Pə taya pulv tɔɔ, Iso Feesuyv wenna tá kiŋ na táá lakı Iso təmlə. Na Yesu Kilisiti ke ta lakı na taa taaki, na pə taya yvlv kvlapəle haana taya naani. ⁴ Ye maa nəkəa kəlɔ, ma pəsəyi na má tv kvlapələnaa paneye naani. Na ye nəyɔlv wee na í hvvki sı yvlv kvlapəle ká yelina na í tvlı-tı ile, ma tēe pntv ke kvlapələnaa ké təpai. ⁵ Nyəni, ma hvlvv kvyeŋ pəlefı wule ke pa pəla-m, na ma ké İseyeli tv ké təsiyisiyi. Na ma kpekəle nté Pensamee nyəntə,

na ma ké Hepəla tu ké təsiyisiyi. Na tayale Falisanaa ke Yuta nyéma Isəsele tənyuyu taa. ⁶ Na maa seesa isəle ké pə taa ké pə feina, haləna má tukayana Yesu seelaa kpeka ke kunyən. Na ye pa təma si kusəsutu taa təm tənyuyu si yulv í tən na pə lapı-ı kupaŋ tə tá tənayana, taalı nəğəlv ı taa wεε ma kin. ⁷ Pənentε Kilisiti təə ıle, ma nyənəxi kupantənaa mpa ma mnyulayana təğə mpi pu waasəxi pulv təğə. ⁸ Na pə taya kupantənaa pane pa tike ke ma nyənəxi mpu, na kawaası nsi si tənaya ma nyənəxi mpi pu waasəxi pulv təğə ma nyəm ma Səsə Yesu Kilisiti tə pə təə. Təpante taa təpante nté tənε ını. I təə ké ma keela pə təna mpi pə kusəxi ma nyuyu tə na má suna kpeenə, na ma nyənəxi pə təna isu hute si pə yeke na má hiki Yesu Kilisiti, ⁹ na má na-ı tə krentı teu ke kulvm. Maa yəələxi si ma kusəsutu təkuyu təə ké pá yaa-m kupaŋ. Ama ma tēma ma taa na Kilisiti təğə ma lapa kupaŋ. Tənaya Isə hana pəsuyv si yəlaa í la kupaŋa, na ye wei í mowa tá Səsə təm, puntu ke Isə haa pə pəsuyv. ¹⁰ Mpi ma nyuləxi teu təğəle si má nyi Kilisiti na ı səm taa fem toma, si maa hiki ı wahalanaa taa ké ma nyəma na máá təğə, na má si isu ı səpu tə. ¹¹ Na má tēləxi si paa feesi maya mpu tətə.

Tə kaasuyv

¹² Maa yəələxi si ma tēma hikuYu ke mpi ma pəkaya tə se, yaa ma tēma teu təkpaata. Ama ma tənna luvv ké na má kaasəxi ma ti si má hiki ma asewa fəətə. Mpi pə təə tə, Yesu Kilisiti tēma-m hikuYu na í kpa-m ı kpa-m ké. ¹³ Ma taapalaa, maa huuki si ma tēma pə fəətə hikuYu se. Ama kulvmtv nti ma nyəmá təğəle si, ma yela ma waalı nyəntv ké, na má kaasəxi ma ti si má hiki mpi pə we ma nəğə təə tə. ¹⁴ Pə təə ké ma see na má pukina mpi pə suwa tə pə təə, si má hiki pə fəətə wei Isə yaa-tv si tə hiki isətaa ke Yesu Kilisiti kin tə.

¹⁵ Tá təna mpa tá tə ké yulvkpasaa ke Isə nyəntv taa tə, tə huυ huwεε kulvmεε anε. Na ye mə taa lelāa u huυ mpyóy huwεε anε a təə, ıle Isə ká kilisi-mεye-ti. ¹⁶ Mpaav ŋku tə təğəxi haləna saŋa tə, paa pə la isəna tə təğəxi-kuyv mpu.

¹⁷ Ma taapalaa, í keesəna-m mə təna. Tə tēma húlúyú ke isəna í ká la tə, ıle í nyənəğəna mpa pa laki isu tə hulvuyv si pá laki tə. ¹⁸ Tam ké ma heeliyi-mεye-ti, na pənentaa isəlv m ke ma tasəğəna-mεye-təxi heeluyv ke isəntə. Pağale wenna na pá wakələxi mpi Kilisiti lapa ı səm tesika təə tə na pa yaasinaa asayaa. ¹⁹ Pa təm ka te tənəŋnaŋ, pə taya pulv təə, pa hiliŋ ke pa təğəxi, pə taya Isə. Na mpi pə nəğəsəna pə la-wεye fεεle təğə pa yəələğəna. Na ate cəne nyəm tike təə ké pa laakalənaa wεε. ²⁰ Pə kaasa tá tə tá tēyele isətaa, na tə taŋa teu tətēyeteye si tá Yatv tá Səsə Yesu Kilisiti í luna isətaa na í tii. ²¹ I toma nna ı hulāa na í məŋna pə tənaya ı tēε tə, anəxi ı ká hólí na í layası tá ate tənəŋ pətəətəle nyəŋ ıne, na tə nəğəsəna tənuyv teeli nyəŋku.

4

Pəəli caaki si pá laki nti tə

¹ Pə təə ıle ma taapalaa mpa me ma nyuləxi teu si má tasa nav tə, mə heesəğəna ma lanje ke səsəm, na mεye ma yəələğəna. Ma yəlaa me, isəna pə wεε si í tə teu ke Isə mpaav taa təğəle.

² Hal, ma wiikina Ifoti na Sentisi, ma hənta-wεye ateye cəne, si pá ciiki isu Tacaa təm taa tēetənaa lakuyv tə. ³ Na ma tēmlε taa akpele kupaŋ nyá, ma wiikina-ŋ si í səna alaa mpe tətə. Ma na-we tə yoona yoou na tə yası Laapaalı Kupaŋ ke paa timpı, na tá na Kəleman na tá tēmlε taa taapalaa lelāa təna mpa pa həla pa ŋmaa weesuyv takəlaya taa tə.

⁴ I yəələxi Tacaa mpaav taa ké tam. Ma tasəxi-təxi yəğətuyv si í yəələxi.

⁵ I wεε təpamm ke yəlaa təna kin. Tacaa kəŋ nəənnə ké. ⁶ I taa nəğəsəxi natəli, paa nti tə mayana-me í heeli Isə ké sələmuyv taa ké mpi í nyuləxi tə, na í seε-ı

nyana tæmlæ. ⁷ Ye pæ lapa mpv ðle lanjholumle nte Iso haa na yvlu u pæsæyi na í cækæna tæ tænaɣa tæ tu wæe mæ lotunaa taa na mæ læmayasæe taa ké Yesu Kilisiti tæm taa, na pulv kaa pekæli-mæ.

⁸ Tæv, ma taapalaa, mpi pæ ké kypam na pæ næɣæsæna samtʋ tæ pæ tæw ké í ká pona laakali. Mpæɣæle mpi pæ ké tampana nyæm, na mpi pæ næɣæsæna pa tæna-wi, na mpi pæ kæsæa tæ, na mpi pæ fæi asilima, na mpi pæ wæ teu, na mpi pæ kusæyi nyvɣv tæ. ⁹ Ma hula-mæye na má kæsæi-mæ, í laki nti í nu ma yæɣæta na í nawa ma lapa tæ. Iso wei i haa-tvɣv alaafæya tæ i ká wæe mæ waali.

Pæali sæetv kæ Filipv nyæma

¹⁰ Ma lanjle holuma Tæcaa tæm taa ké isæna mpi í hika pæsuyv na í tasa-m hólúyó si í tæwsæyi ma tæm tæ. ðle pæ tæya isu ma yæɣætyi si í ka yela ma tæm kæ hvvv. Ama pæ mpaav kæ í taa hikita si í hólí-m si í hvvki ma tæm. ¹¹ Na pæ tæya pæ caala-m tæɣv ma yæɣæta isæntæ. Ye ma wæ isæna, ma tæma pæle pæ taa cayale layatv hiiu ké. ¹² Ye ma wæ kunyæɣ taa, ma nyæmá ma kunyæntvle tæntæ. Na ye ma wæ hayanaɣa taa, ma nyæmá pæle pæ taa tæntæ. Paa le na pæ tæna pæ taa, ma tæma isæna maa cayæ na pæ kæsæna-m tæ pæ layatv hiiu ké. Ye ma wæna tæɣænaɣa kæ sæsæm, ma nyæmá tæle. Na ye ma wæ nyæɣæsi taa, ma nyæmá tæle. Ye pæ tæwæna-m ma nyæmá. Ye pæcæɣv ma wæna, ma nyæmá. ¹³ Ma pæsæyi pæ tænaɣa mþóyó Kilisiti wei i haa-m toma tæ i tæw ké. ¹⁴ Paa na mpv, í tæɣæv ma kunyæɣ tæ í lapa teu ké.

¹⁵ Filipv nyæma mæ, mæ mayamaɣa í nyæmá si ma lunav Masetoni kæ waatv wei na Laapaali Kypaɣ heeluyv tæm caalaya kæntæ tæ, mæ Yesu sæelaa kpekæle tike sænna-m. Mæ tike í tæna-m niɣ kæ ma kawaaɣa na ma asalaʋnaa pæ taa. ¹⁶ Í ka tæma-m mæ kusænamnaa tilinaʋ kæ maa wæv Tæsaloniki tæ na pæ tæma-m teu. ¹⁷ Pæ tæya isu kuvæɣ isæle taa mayamaɣa kæ ma nyænæyi se, ama ma caa ké si pæ mæɣna-mæye mæ tælæsælena. ¹⁸ Ma nawa pæ tæna mpi í tilinaa tæ, na pæ tæw fæina taka. Ipaælotiti kæna-m mæ kuvæɣ tæ, pænenta pæ tæna pæ tæwæna-m yem ké. Mæ kuvæɣ wæ ké isu kætaya wæv sæsæv kæ teu, na Iso mvyi-kæ na ká wæ-i teu pæ tu fæi tæ. ¹⁹ Ma Iso ká kpaɣa i apititu kypantv nti tæ wæ Yesu Kilisiti kiɣ tæ tæ taa na í ha-mæye mpi mpi í lanja tæ. ²⁰ Tá Caa Iso inæɣæle teeli tv kæ tam tæw. Ami.

Kantækaɣa sæetv

²¹ Í sæe Iso yælaa tæna mpa pa wæ Yesu Kilisiti mpaav taa tæ. Tá taapalaa mpa pa wæ ma kiɣ cæne tæ pa sæe-mæ. ²² Iso yælaa tæna mpa pa wæ cæne tæ pa sæe-mæ, ðlena pæ tu kælæna Iso yælaa mpa pa wæ Lom wulav tæyaya taa tæ.

²³ Tá Sæsæ Yesu Kilisiti í hólí mæ tænaɣa i pæelæe.

TAKĒLA YA NJKA PƆƆLI NMAAWA KOLOSI NYĒMA TƆ Kutubutu

Kolosi icate we Asii tetu taa ké isu acalée lenna. Pə caya isu Pəoli taapalu wei pa yaa si Irafəlası tɔ inı ı ponna Iso Təm ke Kolosi nyəma. Irafəlası mayamaya ta lan Kolosi tu (1:7 na 4:12). Pə caya isu Irafəlası keesa Pəoli si Iso sevu krai nyəm napəli pə nyəma luwa. Na pə nyəma segesəyi si, ye yulu caa si í nyi Iso na pé ya ı nyovu. Pə wee si í təŋ kətasi na í luŋ isətaa nyəm mpi pu naaki tɔ. Pəcɔ pə wee si í pəli na í kii təŋonasi na konyənyəəm na pə polo. Pə tɔ ké Pəoli ŋmaa-we na í heeli-we si nyovu yaru mpi Yesu hawa tɔ pə mayanaa.

Isəna pa faya Kolosi takəlaya tɔ:

Isə samtu na Kolosi nyəma seetu, titite 1:1-14

Yesu mayanaa, titite 1:15-2:19

Kilisiti haaki weesuɣu kufalovu, titite 2:20-4:18

Seetu

¹ Maya Pəoli, Iso luyu lapəna na má lá Yesu Kilisiti tillu. Má na tá taapalu Timotee tə ŋmaakəna takəlaya kaneye.

² Iso yəlaa mpa me í we kolosi na í ké tá taapalaa kupaama ke Kilisiti təŋovu taa tɔ. Tacaa Iso í hólí-meye pəlee na í ha-meye alaafəya.

Pəoli see Iso ké í na təmlɛ

³ Ye tɔ kula mə tɔ ké sulumovu, seetu ke tə seeki tam ké tá Səsə Yesu Kilisiti Caa Iso. ⁴ Pa heela-tuyv isəna í tɛma mə taa na Yesu Kilisiti, na isəna í sɔla Iso yəlaa təna tɔ. ⁵ Waatu wei tampana təm Laapaali Kupaŋ caala mə teye tate tɔ pa hula-meye teelovu ŋku kv we tampana təm nti tɔ taa tɔ. Pə tɔ ké mə taa tɛmnav ke Iso na mə sɔlovu teesina mpi pa su-meye hatuu isətaa na í teeləyi-wi tɔ. ⁶ Laapaali Kupaŋ yekəyi ké, na paa ı tala timpiyi antulinya təna taa ı laki kupantu ké. Mpyú ı lapa mə hekv ke kupaŋku í taala Iso pəlee təm ke nuw tɔ, í hii ləŋ na í nyi pəlee anı a tampana. ⁷ Ta təmlɛ taa taapalu kupaŋ Irafəlası segesəna-meye mpv. Tá nəŋo ke ı lakəna təmlɛ isu Kilisiti təmlɛ tu kupaŋ. ⁸ I heela-tuyv tɛma sɔlovu ŋku Iso Feesuyv tu-me tɔ kv təm. ⁹ Pə tɔ ké tu heesəyi Iso sələmovv ke mə tɔ ké tu kupaŋku pa heela-tuyv mə təm tɔ. Tə sələməyi Iso ké si í ha-meye ı Feesuyv haaki nyəm na layatu nti tɔ tə təna na pé yele na í nyi ı luyv nyəntv ke teu. ¹⁰ Mpv pu yelina na mə təntɛ maya Tacaa na mə kulaputu lapı-ı teu ke tam. Na pu yele na í laki tɛma kupaana anı a təna, a nəŋo na a suka, na í ká səsəyi Iso ké nyəm. ¹¹ Tə sələməyi Iso ké si í la-me na í nyə tɔŋ ke teu na ı pəsuyv teeli nyəŋku tɔŋ taa, na í pəsi na í kantəli pə təna mpi pu mayana-me tɔ pə taa na suulu. ¹² I see Tacaa ke í na təmlɛ na lanhəlvmlɛ, inı ı yelina na me í mɔna si í hiki mə paa nyəm ke kupantunaa mpa Iso su ı yəlaa ke tənəŋ taa tɔ pa taa. ¹³ Inı ı leekəna-tuyv aho səkpetovu tee asayaa səsaa niŋ taa na í svsı-tuyv ı luyv tee Pəyaya kawulaya taa. ¹⁴ Na ı pəyaya ŋke ka tɔ ké pə yapa-tv na pé husı tá isayatu.

Kilisiti weetu na ı təmlɛ

¹⁵ Kilisiti keləna Iso wei paa naaki tɔ tətəŋelɛŋ. Inəŋəle Iso kancaalaya kululu wei ı kəla pə təna mpi Iso lapa tɔ. ¹⁶ Inəyi Iso lapəna pə təna, paa isətaa na atɛ pə nyəm mpi pa naa na mpi paa naa tɔ. Pə krayav pəsəlaa na səsaa na awulaa na tɔŋtunaa pə loosi təna tɔ ı niŋ ke Iso lapəna pə təna, na ı tɔ ké Iso lapa-wi. ¹⁷ Pə təna pə luwaya na pé mayana-ı, na pə təna mpi pə lapa tɔ pə tamsəna-ı təŋo pə

wε pə lona taa. ¹⁸ Yesu sɛɛlaa kpekə kɛna tɔnɔyɔ na ɪnəɣəɛ nyɔyɔ. ɪnɪ ɪ yelina na a tɛna a wɛɛ. ɪnɪ ɪ kɛna ɪsɔ kancaalaya kulɔlv wei ɪ sɛpa na pɛ taalɛna-ɪ feesuɔ sɪ ɪ la pɛ tɛna tɛpaɪpaɪ pɛ nɔɣɔ tɔ tɔ. ¹⁹ Pɛ taya pulv tɔɔ, ɪsɔ luyɔ lapɛna sɪ ɪ wɛɛtɔ tɛna ɪ maɣali ɪ Pɛyaya taa. ²⁰ Na ɪ luyɔ lapa tɔtɔ sɪ ɪ Pɛyaya ká yelina na ɪ na kɔŋmanɔmam tɛna pá ciiki. Na ɪsɔ Pɛyaya calɛm líi sɛm tesika tɔɔ tɔɣɔ ɪsɔ yɛlaa na pá lá hɛɛsuɔ tɔm. Mɔv pɛ yelina na ɪsɔ na pɛ tɛna tɛpaɪpaɪ pa ciiki, paa ɪsɔtaa nyɛm paa atɛ nyɛm.

²¹ Mɛ tɔtɔ tuu lɔŋ mu hatɛlɛna ɪsɔ kɛ, na mɛ hɔwɛɛ asayɛɛ na mɛ ɪsayakɔlapɔtɔ ka lapɛna-mɛɣɛ ɪ kolontunaa. ²² Ama ɪ Pɛyaya sɛpɔ ka tɔnɔyɔ kɔnɛ kɔ sɛm tɔ pɛnɛntɛ ɪsɔ ciika mɛ na-ɪ kɛ, sɪ pɛ yɛɛ na ɪ lɛsɪ-mɛɣɛ ɪ ɪsɛntaa na ɪ wɛ tɛnanɔŋ na ɪ kɛ kɔpama na paa kawaliya ka fɛɪ mɛ kiŋ. ²³ Ama kulɔmtɔ kɛ sɪ mu tɔki ɪsɔ sɛɛv kɛ nɔpɔyɔ tam, na ɪ sɛŋ tɛca kɛ teu kɛ nɔpɔyɔ tam, pulɔv ɪ taa ciyiti-mɛ, na ɪ taa yɛɛ na pɛ kɔ mɛ tɛɛlvɔv ŋku ɪ tɛɛlɔyɪ tuu kɔyɔŋku ɪ nu Laapaali Kɔpaŋ tɔ. Laapaali Kɔpaŋ ɪnɔyɪ pa heela antulinya taa yɛlaa tɛna, na Pɔɔli má ma pɛsɛna ɪ heellu.

Tɛmlɛ nte pɛ tɔ Pɔɔli sɪ ɪ la Yesu sɛɛlaa kpekə taa tɔ

²⁴ Kayana kɔnyɔntɔɣɛlɛnaa mpa ma tɔki mɛ tɔɔ tɔ pa hulɛsɔyɪ ma lanɔ kɛ. Pɛ taya pulv tɔɔ, Yesu sɛɛlaa kpekəɛ kɛna Kilisiti tɔnɔyɔ, na ɪ tɔɣa kɔnyɔŋ kɛ pa tɔɔ na mpi pɛ kaasi tɔ pɛ tɔɔ kɛ ma salɛmɔɣɛna kɔnyɔŋ kɛ ma tɔnɔyɔ taa, sɪ má sɛna na pɛ yoosi-wɪ. ²⁵ ɪsɔ tɔ-m tɛmlɛ nte sɪ má yoosi-tɛɣɛ mɛ cɔɔ tɔ, mɔv tɔtɔɣɔ pɛ tɔ-m sɪ má la ɪsɔ yɛlaa kpekəɛ tɛmlɛ tɔ, na ɪ tɔ-m kɛ sɪ má heeli ɪ tɔm tɛfoo, má taa ŋmɛsɪ. ²⁶ ɪ ŋmɛsa ɪ tɔm kɔŋmɛsɛtɔ tɛnɛɣɛ yɛlaa tɛnaya tɛkulakula kɛ hatuu lɔŋ, na pɛnɛntɛɣɛ ɪ kula tɔ tɔɔ na ɪ hólí mpi ɪ tɪ tɔ. ²⁷ Mpi pɛ tɔɔ tɔ, ɪsɔ sɔɔlaa kɛ sɪ ɪ la na pá nyɪ ɪsɛna ɪ suwa na ɪ tɛŋɔyɪ na ɪ laki na pɛ wɛ ŋmɛlav tɔ pɛ tɔɔv na pɛ teu sɔsɔm. ɪ su mpi ɪnɔyɪ sɪ ɪ ká la yɛlaa tɛna. Kɔŋmɛsɛtɔ nɔɣɛɛ sɪ Kilisiti wɛ mɛ waali na ɪnɪ ɪ yekina na mu taaki sɪ ɪ ká hiki ɪsɔ teeli taa kɛ mɛ paa tɛtɛ. ²⁸ Pɛ tɔɔ kɛ tɔ heeliyɪ yɛlaa tɛnaya Kilisiti tɔm. Na tɔ lakɛna tá layatɔ tɛna, na tɔ kpaalɔyɪ paa wei kɛ pɛ tɔm taa, na tɔ sɛɣɛsɔyɪ sɪ pɛ táná paa wei kɛ ɪsɔ ɪsɛntaa na ɪ tɛma puw kɛ ɪ na Kilisiti pa kɛntɔyɔv tɔm taa. ²⁹ Tɛmlɛ tɛnɛ tɔ yoosuɔyɔ tɔɔ kɛ ma laki na má lɔkɛna toma taa toma nna Kilisiti haaki tɔ, toma anɛ a wɛnna ma taa.

2

¹ Ma caa ɪ nyɪ sɪ, mɛ na Layotisee nyɔma na pa tɛna mpa pa nu ma hɛtɛ kɛ kɔnu na pá tá nyɪ ma maɣamaya tɔ, mɛ kulɔkɔ kɛ ma wɛɛ na má lɔki pɛ tu fɛɪ. ² Ma lɔki kɛ sɪ pɛ kpaasi pa apalɔtɔ sɪ pá la nɔɣɔ kulɔmɔɣa kɛ sɔɔlvɔv tɔm taa, na pá hiki naani wei yɔlv ɪ nyɛmá teu ɪ hikiyɪ tɔɣɔ teu tɛmamam. Ye pɛ lapa mɔv paa nyɪ ɪsɔ kɔŋmɛsɛm. Mɔpɔɣɛ Kilisiti maɣamaya. ³ Kilisiti ɪnɪ ɪ kiŋ kɛ ɪsɔ haa nyɛm na layatɔ nti tɔ pɛ kiŋkintɛ wɛɛ na pɛ ŋmɛlaa.

⁴ Ma yɔɣɔtaa tɔ ɪ nuwayalɛ, ɪ taa yɛɛ na nɔɣɔlv tolisi-mɛ na layatɔ tɛmnaa. ⁵ Paa ma na-mɛ tɔ wɛv tɛma na poolɔŋ tɔ, ma lɛsaya wɛ mɛ kiŋ kɛ, na ma lanɔ kɛ hulɔmɔɣa ɪsu ma nav mɛ tɛna ɪ tɛma mɛ taa na Kilisiti, na ɪ kɛntaa na ɪ sɛŋa tɛca kɛ pɛ taa tɔ.

Kilisiti tɔ tɔ hika tá tɪ

⁶ Tɔv, ɪ tisuyɔ sɪ Yesu Kilisiti ɪ la mɛ Sɔsɔ tɔ, ɪ yɛɛ na mɛ na-ɪ ɪ kɛntɔ mɛ tɔntɛ taa. ⁷ ɪ nyɔɔna-ɪ teu ɪsu tɔyɔv nyɔɔkɔyɔna tɛtɔ tɔ. Kilisiti ɪ wɛɛ mɛ kɔlapɔtɔ tɛna kite. Paa kɔyɔŋku ɪ nyɔɔki tɔŋ kɛ ɪsɔ sɛɛv taa. Mɔpɔyɔ pa sɛɣɛsa-mɛ sɪ ɪ laki. ɪ sɛɛki ɪsɔ kɛ ɪ na tɛmlɛ kɛ teu.

⁸ ɪ fɛŋ teu, ɪ taa yɛɛ na nɔɣɔlv kɔɔ na ɪ hii-mɛ na ɪ yɔlvlayatɔ nyɛm tɔm kɔpuyusutu kpaɪ nyɛntɔv nti yɛlaa sɛɣɛsaa na pá telɛsɪ tɛma tɔ. Tɛmnaa mɔpɛ pa kɛ pɛ tɛna pɛ kancaalaya nyɛm kɛ antulinya taa, pa ta kɛ Kilisiti nyɛntɔv. ⁹ Pɛ taya pulv, ɪsɔ wɛɛtɔ tɛnaya Kilisiti kpaɣa ɪ tɔnɔyɔ taa na pɛ maɣali ɪ taa. ¹⁰ Na mɛ na-ɪ ɪ kɛntɔyɔv kulɔm tɔ ɪ hika pɛ tɛnaya, ɪnɪ ɪ kɛlɛna kawulasɪ tɛna na tɔŋtɔnaa tɛna.

¹¹ Mə na-ı í kpentá kúlóm ké mpv tə pə pela-meɣe, na pɛlvɔv mɔi pə fei ɪsu yulv pɛlvɔv tə. Ama pə ké Kilisiti pɛlvɔv ké. Mpəɣəle pə ləsvɔv yulv tənɔv ɪsayatv toma ké yulv taa tə. ¹² Pa sə-meɣe ɪsə lóm tə pə hɔlaa ké sɪ pa pima mə na Kilisiti na mə na-ı í tayanı fem. Na í tisaa sɪ ɪsə wei ɪ feesa Yesu ké sətəa taa tə ɪ wɛna toma tə pə təo ké pə lapa mpv. ¹³ Tuu ləɲ ɪsu ɪ taa nyɪ ɪsə tə mə ɪsayatv ka yelaa ké na í wɛɛ ɪsu sətəa ké ɪsə nyəntv taa. Ama pənente ɪsə kpentá mə na Kilisiti ké weesuɣu hav. Na ɪsə husa mə ɪsayatv tənə. ¹⁴ Tá kəma nna a fei nyɔvɔv na pə pɛləɣi tá niɲ tə ɪsə yelaa nyɔvɔv mapv na pə saalı yem. Kəma ane a nyɔvɔv mapv ka wɛv tɛlasɪ tə pə caala-tɔvɔv. Kəma aneɣe ɪ kama səm tesika təo na í lə a təm. ¹⁵ Kilisiti tesika ké ɪsə kpana awulaa na tɔɲtɔnaa pa nyəm. ɪsə tv-wɛɣe Pəɣaya akaitv looɲa taa ké ɪsu saləkətɔnaa na í tɛkəna na pá nyənəɣi-wɛ təcoo.

¹⁶ Pə təo ɪle í taa yele na nəɣəlv footi-meɣe mə təɣənaɣa na mə kɔnyɔnyəəm na acima kɔyɛɲ na ɪsətv kɔfalv na kɔyɛɲ kɔhɛɛsəɲ pə təo. ¹⁷ Kɔpantv nti tu kəo tə tə nyaləməle nté pə tənaya ɪsəntə, na Kilisiti kəna pə kiɲkinte. ¹⁸ ɪ taa tisi na nəɣəlvɔv yem wei í səɔlaa ɪ pasa ɪ təɣi yəlaa ɪsəntaa na í sɛɛki ɪsətəa tillaa tə pɔntv kv mə təm. Yulv í lakɪ mpv, ɪ toosee nna ɪ toosaa təɣə ɪ təɲəɣi na í lakɪ. Na wei ɪ wɛ mpv tə yulv hɔwɛɛ kalampaani kɔɣvna-ı na ɪ feina tampana. ¹⁹ ɪ caa í matəna Kilisiti wei ɪ ké nyɔvɔv tə, pəyele Kilisiti ɪnɪ ɪ yelina na tənɔvɔv hikiɣi kv təɣənaɣa na kv atama na kv nantv pə kpentaa na pə təkə teu na kv pukɪ ɪsu ɪsə caa tə.

Tá na Kilisiti tə səpa tá na-ı tu wɛɛna weesuɣu

²⁰ Mə na Kilisiti í səpv tə pə ləsa-meɣe antulinya ɪne ɪ pə tənə pə kancalaya nyəm taa ké. ɪle pepe təo ké í tasəɣi təntɛ ɪsu antulinya tənna-me? ɪle pepe təo ké í tisiɣi na pá tɔvɔv-meɣe kiɲɲ ²¹ sɪ: Taa kɔpaya pənɛ, taa təɲ pənɛ, taa tokina pənɛ? ²² Mpi pə ləsa sɪ yulv í lana-wɪ na pə tɛ tə pə təo ké pa sɪ kiɲɲ ɪne. Yəlaa təkɛlekele suna kɔsɛɣəsətv na kiɲɲ ɪne. ²³ Kiɲɲ ɪne ɪ nəɣəsəna ləmayasɛɛ kɔpəna ké, mpi tə, ɪ yelaa na yulv cəsəɣəna ɪsə sɛɛv, na ɪ yelaa na yulv pasəɣi ɪ ti, na ɪ caala yulv sɪ í tv ɪ tənɔvɔv ké wahala. Ama pəsɔvɔv ké kiɲɲ ɪne ɪ feina sɪ í kpa yulv tənɔvɔv ké kv kɔnyuləɲ təlɛtɛ.

3

¹ Mə na kilisiti ké pa feesaa. Pə təo ɪle timpi Kilisiti caya ɪsətəa ké ɪsə kəɲkəɲ taa tə tənə nyəm ɪkpatɛ ké í ká huli. ² ɪ sɛɛsɪ ɪsələ na ɪsətəa nyəm təm, í taa sɛɛsɪ ɪsələ na atɛ nyəm pɛɛkɔvɔv. ³ Pə taya pulv təo, ɪ səpv tə pə ɲmɛsa mə weesɪɲ ké Kilisiti kiɲ ké ɪsə cəɔlɔɣə. ⁴ Mə weesɪɲ mayamaya nté Kilisiti, ɪ kəɲ í lukɪ tə mə na-ı í lukəna, na í ka hiki ɪ teeli taa ké mə paa nyəm.

Təntɛ kɔpəntɛ na kɔfatɛ pə təm

⁵ Ye mpv atɛ cənɛ nyəntv tənə nti í ka təkəa tə í kv-təɣi mə kiɲ. Ntəɣəle asilima, tɛtɛlakasi, wasaɲkalətv, na kɔnyuləɲ ɪsayəɲ, na liɣitee kətəi, halɪ liɣitee kətəi tv na tuɲ laalv pa ɪsayatv lu kúlóm ké. ⁶ ɪsayatv tənɛwɛ tə təo ké ɪsə ká mv pááná na í má mpa paa nukəna-ı tə. ⁷ ɪsayatv tənɛ tu ɲmakəlvɔv-meɣe ləɲ tə, ɲpɔvɔv í təɲaya teitei.

⁸ Ama pənente í lə pə tənə mpi pə wɛ mpv tə, pááná mɔvɔv na kakalaya kɛkɛkɛ na nyəɲ. Kɔtvɔv yaa kɛɛsələya təm natəli tɛ taa luna mə nəəsɪ taa. ⁹ ɪ taa pɛləɣi təmaya pəpətv, pə taya pulv, í həɣəsa mə yulwɛɛtv kɔpəntv na tə yaasinəa tənaya na í lə. ¹⁰ Na yulwɛɛtv kɔfatv ké í kɔpaya na í suu. Yulv kɔfalv ɪnɪ ɪ təɲna ɪ ɲmalv ɪsə ké kəlvɔv tətɛɲɛɲ ké sɪ pə yelə na í nyɪ ɪsə ké teu təkɔpəsəkɔpəsɪ. ¹¹ Pə lapa mpv tə, pə fei sɪ pə tasəɣi tətə sɪ panɛ pa ta ké Yuta nyəma, Yuta nyəma ntə, na pɛllaa ntə kɔtapɛləɲ ntə, ɪsəkɔpɛtɛɛ nyəma ntə səsaa taa nyəma ntə, yomaa yaa kasayampiya ntə. Aai, Kilisiti kəna pə tənə, na í wɛ pa tənə pa waalı.

¹² ɪ ké ɪsə yəlaa ké. ɪsə səɔləna-mɛ na í ləsi-mɛ sɪ í la ɪ nyəma. Pə təo ɪle í təkɪ kɔpantv taa kɔpantv na í lakɪ. ɪ hóləɣi yulvɔv, na í pasəɣi mə ti, na í wɛɛ təpamm,

na í tǎki suulu. ¹³ Í tǎki tǎma, mǎ taa lelu í pǎnta lelu na nti í hólí tǎmǎya suulu. Í hólǎyí tǎmǎya suulu, Tǎcaa ná hǔla-meyɛ mǎpǔyó. ¹⁴ Pǎ tǎnǎya mpǔ tǎpai ile tǎma sǎǎlyɔv kǛ í kǎ tǎki teu. Tǎma sǎǎlyɔv mpǔ pu yelina na í kǔrenti yǔlv kǔlvǔm. ¹⁵ Í yele na Kilisiti sǎǎlyɔv hólǎyí mǎ lotu taa kǛ mpi í kǎ laki tǎ. HǛesuyɔv kǔnɛ kǔ mayamǎya kǔ tǎǎ kǛ Isǎ kǔrenta-mɛ na í yaa, na í wɛ kǛ Isu yǔlv tǎnyɔv tǎǎ niŋ na nǎǎhɛɛ na pǎ tǎnǎya mpǔ pǎ wɛv na pǎ kǔrentaa tǎ. Í sǛeki Isǎ sɪ í na tǎmlɛ. ¹⁶ Kilisiti tǎm na tǎ tǎǎv tǎna í wɛɛ mǎ kiŋ kɛ teu. Í sɛyɛsǎyɪ tǎma, í kǔpǎǎlyɪ tǎma na layatv sǎsǎǎntv. Í yooŋa luyɔv kǔlvǔmɔyɔv kɛ Isǎ kǛ yontu na Isǎ Tǎm yontu na Isǎ sam nyǎntv na yontu nti tǎ sǎǎsǎyɪ apalv tǎ, na í sɛɛna-ɪ í na tǎmlɛ. ¹⁷ Pǎa mpiyɪ í laki, yaa pǎa ntiyɪ í yǎǎtǎyɪ, í yaana tǎ Sǎsǎ Yesu hǎtɛ, na í sǛeki Tǎcaa Isǎ kǛ í na tǎmlɛ kɛ ɪ tǎǎ.

Isǎna tǎntɛ kǔfatɛ cakǎlɛ wɛɛ tǎ

¹⁸ Alaa mé í sǛeki mǎ pǎalaa, Tǎcaa isǛntaa, nti pǎ mǔna í la tǎyǎlɛ. ¹⁹ Apalaa mu sǎǎli mǎ alaa na í taa la-wɛyɛ nyan kɛ pǎa pǎcǎ.

²⁰ Piya mɛ Tǎcaa isǛntaa mǎ nyǎntv nté sɪ í nuna mǎ nyǎma kɛ pǎ tǎna pǎ taa. Ye í nukǎna mǎ nyǎma pǎ laki Isǎ kǛ teu kǛ pǎ tu fɛi.

²¹ Cɛɛnaa mɛ í taa la na pǎǎnǎ kǔpǎ mǎ piya na sɪ kǎǎ sɪ lǎ apalv tǎ.

²² Yomaa, mu nukǎna mǎ caanaa mpǎ pa tǎka-meyɛ antulinya taa cǎnɛ tǎyǎ pǎ tǎna pǎ taa. Í taa sǛeki-wɛyɛ waatv wei pa wɛɛkɪ tǎ tike sɪ pǎ la-wɛyɛ lelenj. Ama í nuna-wɛ na luyɔv kǔlvǔmɔyɔv kɛ seu mpi í sǛeki Tǎcaa tǎ pǎ tǎǎ. ²³ Pǎa tǎmlɛ nteyɛ pa tu-mɛ tɛ, í la-tɛ na luyɔv kǔlvǔmɔyɔv, na pǎ wɛɛ Isu Tǎcaa tǎmlɛ kɛ í laki, pǎ taya yǎlaa nyǎntɛ. ²⁴ Í nyɪ teu sɪ í lakɔyɔv tǎ Tǎcaa kǎ tǎna na í fɛli-meyɛ mǎ kǔfɛlvɔyɔv. Í kǎ hiki kǔpǎntv nti ɪ su ɪ nyǎma tǎǎ tǎ. Pǎ taya pǔlv, Kilisiti kɛna mǎ Caa mayamǎya wei ɪ tǎmlɛ í laki tǎ. ²⁵ Pǎ tǎǎ kǛ ye wei ɪ laki isayǎtv, pu tɛ na pǎ fɛli-ɪ isayǎtv nti ɪ lapa tǎ. Isǎ u fayasǎyɪ nǎyǎlv sɛ.

4

¹ Yomaa caanaa mɛ, í tǎki mǎ yomaa kɛ isǎna mpi pǎ kɛɛsaa na pǎ siyisa teu tǎ. Í nyɪ teu sɪ mé tǎtǎ mǎ wɛna Caa kɛ isǎtaa.

Nti Pǎǎli sɪ pǎ laki tǎ

² Í sǎlǎmɔyɪ Isǎ, í taa yele. Í fɛŋiyɪ na í sǛeki-ɪ í na tǎmlɛ kɛ mǎ Isǎ sǎlǎmɔyɔv taa. ³ Í kǔrentǎna tǎ na í sǎlǎmǎyǎna Isǎ na í ha-tuyɔv ɪkǔpǎtɛ na tǎ la ɪ waasv na tǎ kǔpǎǎli Kilisiti tǎm kǔŋmɛsǎtv. Tǎm kǔŋmɛsǎtv tǎnɛ tǎ tǎǎ kǛ ma wɛ salǎka taa kǛ isǎntǎ. ⁴ Í sǎlǎmɪ Isǎ na má, ɪlɛna má yasɪ ɪ tǎm tǎcɛɪcɛɪ na pǎ nyǎmɪ-ɪ teu, mpi pǎ tu má sɪ má la tǎyǎlɛ.

⁵ Í nyɪ mǎ tǎntɛ kɛ mpǎ pa ta kɛ Isǎ sɛɛlaa tǎ pa kiŋ, na í taa yele na alǎsɛkɛ kǔyɛɛŋ fiti-meyɛ yem. ⁶ Pǎa kǔyanǔkɪ í yǎǎtǎyɪ kǔpǎntv, na kawaaɔa nyǎntv í lukǎna mǎ nǎǎsɪ taa. Í nyɪ isǎna pǎ mǔna í cǎ tǎm tǎ na í cǎǎkɪ pǎa wei.

Kantǎkaya sɛɛtv

⁷ Tǎ taapalv kǔpǎŋ Tisikɪ kǎ heelina-meyɛ ma tǎm tǎna tǎpǎipai. Ma na-ɪ tǎ lakǎna Tǎcaa tǎmlɛ na ɪ kɛ tǎmlɛ latv kǔpǎŋ kǛ. ⁸ Pǎ mayamǎya pǎ nyɔyɔv tǎǎ kǛ ma kǔsa-ɪ sɪ í polo í na-mɛ na í heeli-meyɛ tǎ alaafǎya tǎm na pǎ hɛɛsɪ mǎ lanja. ⁹ Tǎ taapalv kǔpǎmpǎŋ Honesim wei ɪ kǛ mǎ taa lelv tǎ ɪlɛ ɪ suna-ɪ. Í kǎ kɛɛsɪ-meyɛ tǎ tǎna nti tǎ laki cǎnɛ tǎ.

¹⁰ Ma salǎka taa akpɛlɛ Alisitaakɪ na Paanapasɪ kǎyǎ pǎyǎya Malǎkɪ sɪ pǎ sɛɛ-mɛ yoo. Pa tǎma-meyɛ Malǎkɪ ɪnɪ ɪ tǎm heeluyɔv, ɪlɛ ye ɪ tala mǎ tɛ í tǎki-ɪ teu. ¹¹ Yesu wei pa yaa sɪ Yutusɪ tǎ ɪ sɛɛ-mɛ tǎtǎ. Yǎlaa tooso ɪnɛ ɪ tike ɪ luna Yuta nyǎma mpǎ pa layasaa tǎ pa taa, na má na-wɛ tǎ lakǎna Isǎ kawulǎya tǎmlɛ, na pa paasaa kǛ na pǎ sǎǎsɪ-m apalv tǎ.

¹² Ɔpafəlasɪ wei ɪ kɛ mə taa lɛlv tɔ ɪ sɛɛ-mɛ. Ɔ kɛ Yesu Kilisiti tɛmlɛ tv kɛ na ɪ sɛɛsa ɪsələ na Ɔsɔ səlɛmɔvɔvɔ kɛ mə tɔɔ kɛ teu si ɪ sɔɲ tɔca na pulv ɪ taa ciyiti-mɛ, na ɪ pu Ɔsɔ nyəntv taa, na ɪ tanɔaa tətɛyɛtɛyɛ si ɪ la pə tɔna mpi Ɔsɔ caa tɔ. ¹³ Ma ləsəyi ɪ nyulɔvɔ, ye n na ɪsəna ɪ kvɔɪ ɪ tɔyi mə na Layotisee na Hiyelapolisi nyóma mə tɔɔ tɔ pə fɛi kɛɛsvɔvɔ. ¹⁴ Tá lokotulo kɔpɔɲ Luku na Temasi si pá sɛɛ-mɛ.

¹⁵ Ɔ sɛɛ tá taapalaa mpa pa wɛ Layotisee tɔ, na ɪ sɛɛ Nɛmfa na Yesu sɛɛlaa kpekələ nte tɔ kotiyi ɪ tɔyaya kɛ Ɔsɔ sɛɛv tɔ. ¹⁶ Ye mu tɛma takəlaya kanɛyɛ kalɔvɔ ɪlɛ ɪ tɛləsi Layotisee Yesu sɛɛlaa na pɛlɛ pá kala-kɛ tɔtɔ. Mɛ tɔtɔ mu mu Layotisee nyóma nyəɲka na ɪ kala. ¹⁷ Ɔ heeli Aasipi si ɪ paasəna Tacaa tɛmlɛ nte pa tv-ɪ si ɪ la tɔyɔ teu.

¹⁸ Ma mayamaya ma ninɲ ɲmaatv nté cəɲɛ. Pɔɔli má ma sɛɛ-mɛ. Ɔ taa sɔɔ si ma wɛ saləka taa yoo.

Ɔsɔ ɪ hólí-mɛyɛ pɛɛɛɛ.

**TAKĒLA YA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI
NMAAWA
TESALONIKI
NYĒMA TŌ
Kutututu**

PŌŌli waasu yelənav waatu ke Iso seela luwa Tesaloniki icate taa. Ama i mayamaya i ta caya təna na pə taŋi ké. Yuta Iso seela kpekəle natəli tə yelaa na í kuli na í tēna Kələnti icate taa. Tənaɣa i taapalu Timotee polaa na í keesi-i Tesaloniki nyəma təm. I nuwa mpv dēna i apalutu kpa. Haləna í sa Iso ké pə tə. PŌŌli mayamaya nyula teu isu í ná Tesaloniki nyəma. I tasa-weye apalutu si pá kantəli na pa puki Iso seev taa. PŌŌli cəwa təm nti Tesaloniki nyəma ka pəsa-i səttaa fem tə na Kilisiti məlvu təm tə tətə tə. I təma si paa nəɣəlv ta nyi Yesu məlvu kuyaku na pə waatu tə, pə wee ké si ta səlv í pu na tə taŋaa.

Isəna pa faya Tesaloniki I takəlaya tə:

Iso samtu na seetu, titite 1:1-3:13

I tasəxi-weye layatu si pá puki Iso seev taa, titite 4:1-12

Kilisiti məlvu tə layatu tasv, titite 4:13-5:11

Kantəkaya kutututu na seetu, titite 5:12-28

Seetu

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tá ŋmaakəna takəlaya kaneye Tesaloniki Yesu seela kpekəle nyəma me mpa í ké Tacaa Iso na tá Səsa Yesu Kilisiti pa nyəma tə. Iso na Yesu Kilisiti pá hólí-meye pēlee na pá ha-meye alaafəya.

Tesaloniki nyəma Isəsele teu

² Tam tə seeki Iso si í na təmlə ke mə təna mə tə, na tə sələməɣəna-meye tam tətə. ³ Na tam ye tə səŋa Tacaa Iso isentaa tə təsəxi isəna í lapa təma ke mə Iso mpaav taa tə, na isəna mə təma səlvu susa-meye lvpu səsəəm taa tə, na isəna mə tēlvu ke Tacaa Yesu Kilisiti kin ta pasa paa pəcə tə. ⁴ Tá taapalaa me, tə nyəma si Iso səla-me na í ləsi-me si í pəsi i nyəma. ⁵ Pə taya pulv tə, tə ta heeli-meye Laapaali Kəpaŋ na nəɣə taa təm tike. Ama na toma na Feesuyu Nəŋtu toŋ taa ké tə heelina-meye-i. Na tə tēma tá taa ké teu si təm tənə tə ké tampana nyəntv. Mə mayamaya í nyəma isəna tə təma mə hekv si pə səna-me tə. ⁶ I təŋa tá na Tacaa tá ikpate, na í ná konyəntəɣəle səsəle, paa na mpv í mv Iso Təm na laŋhəlvmlə səsəle nte Feesuyu Nəŋtu kəŋna tə. ⁷ Haləna mə yaasi hula Masetoni na Akayi Iso seela tənaya isəna paa la na pá te tə. ⁸ Na pə taya Masetoni na Akayi pa tətənaa taa tike ke Tacaa təm nu mə tə. Ama paa timpv pə nuwa isəna í mv Iso Təm tə na pá yəɣtəxi pə təm. Halv pə fei si tu nəki na tə tasa nəɣəlvu mə təm heeluyu. ⁹ Paa wei i keesəxi isəna tu pola mə te na í mv-tv tə, na isəna í lv tuŋ təm na í mələna Iso tə si í laki tampana Iso weesuyu tv təmlə, ¹⁰ na í taŋ si i Pəyaya Yesu wei i ka feesa səttaa taa tə í luna isəttaa na í kə. I Pəyaya ŋke kaa yana-tvye cele ke Iso pááná taa.

2

Təmlə nte PŌŌli lapa Tesaloniki tə

¹ Tá taapalaa me, mə mayamaya í nyəma si waatu wei tə kəma mə kin tə tə ta lv yem. ² Isu í tēma nyəm tə pa tēma-tvye nyan lapv na kutvye ke Filipv ké na pəcə tə takv mə te Tesaloniki. Ama Iso ha-tvye apalutu si tə heeli-meye i Laapaali Kəpaŋ, paa kayatvye tə isəna. ³ Pə təna mpv tə seɣesəxi yəlaa si pá la tə pəntvye fei pə

taa yaa hɔwɛɛ asayɛɛ naali, na tu pɛɛkɔyɪ sɪ tɛ puyusi nɔyɔlv. ⁴ Ama tɛ yɔyɔtɔyɪ pɛ tɛnaya teitei kɛ isɪ Isɔ caaki tɔ, pɛ taya pulv tɔɔ, Isɔ inɪ ɪ sama-tv na ɪ cɛla-tuyv ɪ Laapaali Kupaŋ sɪ tɛ heeli. ɪɛ pɛ taya yɔlaa laŋhɛɛɛ ke tɛ pɛɛkɔyɪ na tɛ laki mpv. Ama Isɔ wei ɪ wiiliyi tɛ lotunaa taa na ɪ naa tɛ taa hɔwɛɛ tɔ ɪ laŋhɛɛɛ ke tɛ pɛɛkɔyɪ. ⁵ Mɛ mayamaya ɪ nyɛmɛ tɛu sɪ tɛ ta ma-mɛyɛ nɔyɔ taa kɛ tiiliyi paa pɛɔ mayamaya, na tɛ ta la liyitee kɔtɔi ke tiili na tɛ puyusi-mɛ. Na Isɔ mayamaya nɛ nɛ pɛ tɛnaya mpv. ⁶ Tɛ ta pɛɛki yɔlaa isante, paa mɛ mayamaya mɛ kin yaa nɔyɔlv ɪ kin. ⁷ Pɛɔ tɛ kɛv Kilisiti tillaa isɛntɔ tɔ, ye tu nɔkaa tu ŋmakɛla-mɛ na ɪ lɛ isɛna tɛ caa tɔ. Ama tɛ caya mɛ hɛkv na suulu na tɛ laki-mɛ tɛpamm isɪ asɛnuyv lakuyv kv pɛyaya tɔ. ⁸ Tɛ sɔɔla-mɛyɛ katatɔlaya kɛ, halɛna tɛ tɛm-mɛyɛ Laapaali Kupaŋ ke heeluyv tɔ, ye paa tɔma sɪ tɛ lɛsɪ tɛ weesɪŋ mayamaya na tɛ tv-mɛ, tu lɛsaa. Pɔpɔtv fɛi, tɛ luuy svv-mɛyɛ tɛu kɛ. ⁹ Tɛ taapalaa, ntɔŋ ɪ tɔɔsa isɛna tɛ lapa tɔma na tɛ konti haraya tɔ? Isɛna tɛ lapa tɛmlɛ na isɛlɛ kvɛɛmlɛ ke tɛu sɪ tɛ taa svki mɛ taa nɔyɔlvuyv sɔyɔla ke saa wei tu wɛ mɛ hɛkv na tɛ heeliyi-mɛyɛ Isɔ Laapaali Kupaŋ tɔ.

¹⁰ ɪ pɛsɔyɪ na ɪ lɛsɪ tɛ nyuluyv ke isɛna tɛ tɛntɛ tɛwa Isɔ sɛɛlaa mɛ mɛ kin, na tɛ kɛɛsaa na tɛ tɛ liyiti tiili tɔ, Isɔ mayamaya nɛ nɛ mpv tɔtɔ. ¹¹ Pɛɔɔ ɪ nyɛmɛ tɛtɔyɔ isɛna tɛ lapa paa mɛ taa wei isɪ cɛcɛ lakuyv ɪ pɛyaya tɔ. ¹² Tɛ lapa na ɪ tɔki tɛnɔŋ ke tɛu na tɛ sɔɔsa-mɛyɛ apalvtv, na tɛ sɛɛsɪ-mɛ na isɛlɛ sɪ ɪ tɔ na pɛ kɛɛsɛna teitei isɪ Isɔ caaki tɔ. Isɔ inɪ ɪ yaana-mɛ sɪ ɪ hiki mɛ paa tɛtɛ ke ɪ kawulaya na ɪ teeli taa.

¹³ Tɛ sɛɛki Isɔ sɪ ɪ na tɛmlɛ ke tam tɔtɔ. Pɛ taya pulv tɔɔ, waatv wei tɛ heela-mɛyɛ Isɔ Tɔm tɔ ɪ tɛ mu-tɪ isɪ yɔlaa nyɛntv. Ama ɪ nuwa tɔ ɪ muwaya sɪ tɛ kɛ Isɔ Tɔm, na tampana tɛ mayamaya kɛ. Ntɪ inɪ tɛ lakɛna tɛmlɛ ke Isɔ sɛɛlaa mɛ mɛ taanaa. ¹⁴ Tɛ taapalaa-mɛ, mpi pɛ lapa Kilisiti nyɛma hɛkv ke Isɔ sɛɛlaa kɛka wena a wɛ Yuta tɔ a taa tɔ, pɛ akpɛle lapɛna ntɛyɛ mɛ kin tɔtɔ. Naasuyv mpi Yuta nyɛma naasa pɛɛyɛ tɛna tɔ pɛ taka kɛ mɛ ɪcɛtɛ nyɛma nɛ naasa-mɛ tɔtɔ. ¹⁵ Yuta nyɛma mpɛ pa kɔna Taca Yesu, na mpɛ inɪ pa kɔna Isɔ kvɔyɔtvtv tɛlɛsɔlaa. Kɔlvmaa mpɛ inɪ pa naasɛna-tv tɔtɔ. Pa fɛi Isɔ kɛ tɛu, na pa kɛ yɔlaa tɛna kolontunaa. ¹⁶ Paa yeki sɪ tɛ sɛyɛsɪ mpa pa ta ke Yuta nyɛma tɔ na pɛ ya pɛɛ pa nyɔɔŋ. Isayɔtvnaa mpa tuu lɔŋ paa lapa tɔ mpɛ pa tɔɔ kɛ pa tɔŋna lɛntɛnaa ke kaav na pɛ kɛpa huɔule. Ama pɛnɛntɛyɛɛ Isɔ tɛma pa tɔm.

Pɔɔli nyulɔyɪ sɪ ɪ nɛ Tesaloniki nyɛma

¹⁷ Tɛ taapalaa-mɛ, tuu isɪ tɛ yeluyv tɛmaya wɛɛ naalɛyɛ mpv tɔ, tɛ nyula sɔsɔm sɪ tɛ na-mɛ, halɛna pu tu laki-tuyv lɔŋ. Ama paa tu naa tɛmaya mpv tɔ tɛ laakalɛnaa wɛ tɛma kin kɛ. ¹⁸ Tɛ nyula tɛu sɪ tɛ mɛli mɛ kin, halɛna Pɔɔli mɛ, tɔm payalɛ ke ma tv mɛ tɛ pote pɛɛ na Satanɪ tɛ tisi sɪ tɛ hiki mpaav. ¹⁹ Mɛ tike tɛkɔŋ kɛ tɛ tɛɛlɔyɪ na tɛ hɔlɛsɔyɛna laŋa, na mɛyɛ tu muɔvlɛna Taca Yesu kɔntɛ wule ke ɪ isɛntaa sɪ tɛ yoowa yoou na tɛ lɛ akanaa. ²⁰ Nn, mɛyɛ tu yɔɔlɛna, na mɛyɛ tu hɔlɛsɛna laŋa mɛɛ.

3

¹ Tɛ tv mɛ tɛ pote pɛɛ ke ŋpɔyɔ tam na pɛ kɔɔ pɛ nu-tv ɪɛna tɛ hiki hɔwɛɛ sɪ taa caya Ateɛnɪ ke tɛ tike, ² na pɛ kaasi na tɛ tili tɛ taapalv Timotee wei tɛ na-ɪ tɛ laki Isɔ tɛmlɛ ke Kilisiti Laapaali kupaŋ heeluyv taa tɔ. Tɛ kɔsa-ɪ na tɛ tili-ɪ ŋpɔyɔ sɪ ɪ sɔɔsɪ-mɛyɛ toma na apalvtv ke mɛ Isɔ mpaav taa, ³ na pɛ taa kɔɔ na kɔnyɔntɔyɔɛ nte tɛ taa tɛ wɛ isɛntɔ tɔ tɛ kɔɔ tɛ kɛli mɛ taa nɔyɔlv na ɪ lɔ tɔŋ. Mɛ mayamaya ɪ nyɛmɛ mpv, sɪ kɔnyɔntɔyɔɛnaa mpɛ pa kɛ mpi mpi Isɔ ka tɔma sɪ pu mayana-tv tɔ pɛ taa lɛmpɛnaa kɛ. ⁴ Halɛna pɛ mayamaya ke tɛ heela-mɛyɛ waatv wei tɛ na-mɛ tɛ wɛɛ tɔ, sɪ paa tv-tuyv kɔnyɔŋ. Mpv inɪ pɛ mayamaya ke ɪ naa pɛ kɔma isɛntɔ. ⁵ Pɛ tɔɔ kɛ tɛ tuyv mɛ tɛ pote pɛɛ ke ŋpɔyɔ tam na pɛ nu-tv tɔ, ma

kusa Timotee si í polo na í na isəna mə Iso mpaə tənyu yaasi wəe tə. Ma nyəŋ si pə taa kəə si lləyəv mayasa-me na tá təmle saalı yem ké mə kiŋ.

⁶ Ama Timotee kəmna mə te isəntə tə i keesa-tuyv isəna í səŋa Iso mpaəv taa ké teu na í təkə təma səluyv təm tə. Na i heela-tv si í təəsəyi tá təm ke tam na laŋhəlvmlə. Haləna í nyuləyi si í na-tuyv teitei isu tá nyuləyi si tə na-me tə. ⁷ Tá taapalaa mə, waatv wei tə nu mə təm tə pə heesa tá laŋa ke teu ke səsəm ké tá wahalanaa na ta konyəntəyələnaa panə pa təna pa taa ké. Iso mpaəv ŋku í təkə teu tə ŋku kv heesəna tá laŋa ke mpv. ⁸ Na í sənyuyv təca ke Tacaa təm taa tə tə feesaa ké təfv. ⁹ Səetv ntiyi tu sēe Iso na pə tala isu laŋhəlvmlə nte tə hika mə kiŋ ke i isəntaa tə? ¹⁰ Ta isələ sēena Iso sələmyuyv ke tam si í yele na tá na-me tə ná təma na tá isəpee na tē tēsi-meye Iso mpaəv təm ke hólúyú.

¹¹ Tacaa Iso mayamaya na tá Səsə Yesu pá la na tē hiki mpaəv na tē polo na tē na-me. ¹² Tá Səsə í la na mə səluyv səsəyi tam ké təma kiŋ na yələa təna kiŋ, haləna kv tala isu tá mayamaya tə səluyv-me tə. ¹³ Ye tá Səsə inu i lapa mpv, me í ká hiki toma ke hatuu mə hūwəe taa na í pəsı Iso nyəma, na í te təkpataa ké Tacaa Iso isəntaa ké kuyəŋku tá Səsə Yesu na i nyəma paa kəə tə.

4

Təntə nte tə maya Iso tə

¹ Pə tənaya mpv ilə tá taapalaa mə í ná tá kiŋ ke isəna pə wəe si í ká tə na pə maya Iso tə, halı í təŋna mpyúyú lapv mēe. Ama nti nəəəə ma wiikina-me təyələ si, halı, Tacaa Yesu təə í səsı luyv ke pə taa. ² Anı í nyəmə Tacaa Yesu kuseyəsətəv nti tə sēyəsə-me si í təŋ tə. ³ Mpi Iso caaki təyələ si í pəsı i nyəma na í yele asilima kulaputv təkpataa. ⁴ Paa mə taa wei í nyı isəna i ká kpaya alv na pə wə tənəŋ na pə wəna nyuyv tə. ⁵ Pə taa wəe kətəinaa tike təm isu yələa mpa pa ta nyı Iso tə pələ pa lakuyv tə. ⁶ Nəyəl v í taa pəntəna i təyəntələ ke təm tənə tə taa na í taa wakəli-i pulv. Tə təma-meye təm tənəye heeluyv na tə kpaala-meye teu si Tacaa ká tv saləka ke mpa pa lakı isayətv ntənaa tə. ⁷ Iso tá yaa-tuyv i mpaəv taa si tē lakı asilima kulaputv, ama si tē la tá ti tənəŋ ké. ⁸ Pə təə ké ye wei i kpaya təm tənə na í ləyəna lumaya waalı, pə taya yulv kvheelitu ke pəntv ləwa. Ama Iso wei i ha-tuyv i Feesuyv Naŋŋtv tə i nyəntv ke i ləwa.

⁹ Ye mə taa mə tike təma səluyv təm ilə, paa ŋmaa-me na pá səsı-meye nti tətə? Iso mayamaya təŋna-meye pə tənaya mpyúyú sēyəsuyv ilə. ¹⁰ Halı nti inu tə mayamaya ke í təŋna mə taapalaa mpa pa təna pa wə Masetoni təna taa təyə lapv. Ama tá taapalaa mə, tə tasəyi-meye wiinav si í səsı luyv ke pə taa. ¹¹ Paa mə taa wei í lv si í na i təyəntələ pá wēena təma na lələŋ, na paa wei í paasəna i nyəntə na í hiki i mayamaya ke mpi i ká suu i nəyə tə. Nti inəyi tu təma-meye heeluyv. ¹² Mpv inu pu yelina na ma ta nyı isənaa tvna-me, na í kaa caya na í tēli nəyəluyv pulv taa.

Tacaa kəntə

¹³ Ta taapalaa tə caa si í cəkəna mpa pa səpa tə pa təm na í taa wəe piti taa isu mpa pa fəna tēlvuyv ke Iso kiŋ tə. ¹⁴ Isu tə təma tá taa si Yesu səpa na í tayanı fem tə, mpv tətəyə tə təma tá taa tətə si Iso ká kpəna Yesu na mpa pa səpa Yesu mpaəv taa tə na í məŋna.

¹⁵ Tacaa kvheelitu mayamaya ke tə caa-meye səsuyv ke cənə, si tá mpa tu wēena tá isə ke Tacaa kuyaku kvkəmyuyv wule tə tə kaa tē nəyə ke mpa pa təma səpv tə. ¹⁶ Pə kəŋ pə keesi na pə holi na pá nu isətəa tillu səsə təŋ na Iso akantələ, iləna Tacaa mayamaya luna isətəa na í tiiki. Mpa pa səpa Kilisiti mpaəv taa tə pələ paa fe kancaalaya. ¹⁷ Pə waalı ké pu kəli isə nyəma tá, na tá na-wə tē kpəntı

na tɛ sʊv ɲmʊntʊ tɛɛ na tɛ suli Tacaa kɛ ɪsɔtaa. Na tɛ na-i tu caya tam. ¹⁸ ɪ hɛɛsɔɣɪ tɛma laɲa na tɔm tɛnɛ.

5

¹ Tɛ taapalaa, pɛ fɛɪ ɪsu paa nɔki-mɛɣɛ takɔlaya ɲmaav na pa kɛɛsi-mɛɣɛ waatʊ yaa wɛɛ nna a taa mpʊ ɪni pu la tɔ pɛ tɔm. ² ɪsu mɛ mayamaɣa ɪ tɛma nyɔm kɛ teu tɔ, Tacaa kuyaku kɛ la kɛ ɪsu ɲmulv kɛɛsʊɣʊv na ɪ kɔv ahoɔ tɔ. ³ Waatʊ wei yɔlaa kɛ kɔv na pɛ tɔɲ si: Nhɪn, pɛnɛntɛɣɛle antulɪnya caya ɪ tete, na pɛnɛntɛɣɛle tɛ hɛɛsaa tɔ. Waatʊ ɪnɔɣɪ pu tii pa tɔv tɛkpili kɛ tɔm kulʊm tɔv, na pɛ la-wɛɣɛ sakasaka pa kaa fiti. Pu la kɛ ɪsu lʊlvɣʊ wʊsasi takʊvɣʊ ahonto tɔ. ⁴ Ama tɛ taapalaa, kaɣana ɪ tɛ kɛ sɛkpetʊvɣʊ tɛɛ nyɔma, na pɛ fɛɪ si kuyaku kɔnɛ ku tuti-mɛɣɛ kɔtutu ɪsu ɲmulv tutuɣuu tɔ. ⁵ Nɔvɔv taa ɪsɛntɔ pɛ nyaala mɛ tɔv kɛ na ɪ pɛsa ilim taa nyɔma kɛ. Tɛ ta kɛ mpa pa wɛ ahoɔ taa na sɛkpetʊvɣʊ tɛɛ tɔ. ⁶ Mpʊ tɔ tɛ taa paasɛna tom ɪsu lɛlaa lakʊvɣʊ tɔ. Ama tɛ caya tɛ ɪsɛ na tɛ feɲ na tɛ lakɪ pɛ tɛna na laakali. ⁷ Ahoɔ kɛ toolaa tooki, na ahoɔ kɛ sʊlvɣʊm kʊɣɪ pɛ nyɔlaa. ⁸ Ama tɛ mpa pɛ nyaala tɛ tɔv na tɛ pɛsi ilim taa nyɔma tɔ tu lakɪ pɛ tɛna na laakali kɛ. Tɛ yɛle na tɛ ɪsɔ taa tɛmnau na tɛ tɛma sɔlvɣʊ pɛsi-tʊ ɪsu nyɔɣɔlvɣʊ toko. Tɛ caya naani si pu ya-tʊ, na pɛle pu wɛɛ ɪsu tɛ paɲɣʊv yooɔ kahuka tɔ. ⁹ Tɛ ta kɛ mpa ɪsɔ suwa si cele pu fɛli nyan tɔ se. Ama si pɛ ya tɛ nyɔvɔ kɛ Tacaa Yesu Kilisiti tɔv kɛ. ¹⁰ Kilisiti ɪni ɪ sɛpa tɛ tɔv kɛ si ye pɛ tala ɪ kɔntɛ wule na ɪ mayana tɛ na tɛ ɪsɛ, yaa paa tɛ tɛma sɛpʊ, tɛ na-i tɛ kɛntɪ na tɛ kaa tɛcayalɛ kɛ tam tɔv. ¹¹ Pɛ tɔv ɪlɛ ɪ sɔvɔsɔɣɪ tɛmaya apalʊtʊ, na ɪ tulɪɣɪ tɛmaya teitei ɪsu ɪ tɔɲna lapʊ tɔ.

Pɔvɔ caa pa lakɪ mpi tɔ

¹² Tɛ taapalaa, tɛ heeliɣɪ-mɛ si ɪ tɔna mpa pa lakɪ tɛmlɛ kɛ mɛ hɛkʊ tɔ, mpa Tacaa kpawa si pɛ tiikiɣɪ-mɛ na pɛ sɛɣɛsi-mɛ tɔ. ¹³ Mɛ luuɲ ɪ la-wɛ, na ɪ sɔvɔlvɛɣɛ teu kɛ tɛmlɛ nte pa tɔɲna lapʊ tɔ tɛ tɔv. ɪ wɛɛna tɛma na leleɲ.

¹⁴ Tɛ taapalaa, hai, ɪ kalɛna mpa paa caa pʊlv lapʊ tɔ. ɪ la na mpa pa kɔla fɛɛle tɔ pa fɛɛle ya, ɪ tɛɲ acamaa, ɪ hɔlvɔɣɪ yɔlaa tɛnaya suulu. ¹⁵ ɪ la laakali na mɛ taa nɔɣɔlv ɪ taa lɛɛti lɛlv kɛ ɪsɔɣatʊ. Ama ɪ lv si ɪ lakɪ tɛmaya kʊpantʊ kɛ tam, paa mɛ mayamaɣa mɛ tɛma, paa kpai nyɔma.

¹⁶ Mɛ laɲa ɪ hɔlvɣʊmɪ tam. ¹⁷ ɪ sɔlvɔmɔɣɪ ɪsɔ kɛ tam, ɪ taa yɛle. ¹⁸ ɪ sɛɛ ɪsɔ si ɪ na tɛmlɛ kɛ paa mpi pɛ taa. ɪsɛna ɪsɔ caa si ye ɪ tɛɲɔɣɪ Yesu Kilisiti ɪ lakɪ tɔɣɔlɛ.

¹⁹ ɪ taa kayatɪ Feesuɣu Naɲɲtʊ, ɪ yɛle-i na ɪ la ɪ tɛmlɛ. ²⁰ ɪ taa nyɔni ɪsɔ kʊheelitu kpaaɔlvɣʊ kɛ yem. ²¹ ɪ wɛsi paa mpi pɛ taa kɛ teu na ɪ nɛ nti nti tɛ wɛ teu tɔ na ɪ tɔki tɔlɛ. ²² Na ɪ lv nti tɛ fɛɪ teu tɔ paa tɛ kɛ nti.

²³ ɪsɔ wei ɪ lakɪ na tɛ nukɪ leleɲ tɔ ɪ yɛle na ɪ pɛsi ɪ nyɔma tɛkpataa. ɪsɔ ɪni ɪ paasɛna mɛ lɛmayasɛɛ na mɛ tɛnɔɲ, na mɛ wɛɛtʊ nti tɛ tɛna tɛ wɛɛ tɛnɔɲ kɛ Tacaa Yesu Kilisiti kɔntɛ wule. ²⁴ Wei ɪ yaa-mɛ tɔ ɪ kɛ kʊpaɲ. Pɛ tɔv kɛ ɪ kaa yɛle-mɛɣɛ taɣanɣʊv kɛ mpʊ.

²⁵ Tɛ taapalaa ɪ sɔlvɔmɔna-tʊvɣʊ ɪsɔ tɔtɔ.

²⁶ ɪ sɛɛ tɛ taapalaa tɛnaya teu na ɪ lɛlv.

²⁷ Hai, ma wiikina-mɛɣɛ, Tacaa tɔv si ɪ kala takɔlaya kanɛ na yɔlaa tɛna nu.

²⁸ Tacaa Yesu Kilisiti ɪ la-mɛɣɛ pɛɛɛɛ.

TAKĒLA YA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TĒSALONIKI NYĒMA TŌ Kutubtu

PŌŌli tasŋyi Tesaloniki nyŋma ke sam ke takŋlaya kanε ka taa kε pa taa tεm na pa tεelɔyɔ tŋ. I caa si i tayanɪ Yesu mŋlɔyɔ tŋm nti yŋlaa pŋnta nuw tŋ. Lɛlaa huuki si wahalanaa mpa Isŋ sɛlaa tŋki tŋ pa tŋ Yesu ka kŋ lŋ, halŋna pŋ yele tŋma lapu. Ama PŌŌli heela-wε si pŋ wεε si isayatu tu i kŋ kε na pŋcŋ Yesu ka kŋ. Pŋ tŋ kε i tasa-wεyε apalutu si pŋ hatŋlŋna felentunaa na pŋ sŋlŋmŋyi, na pŋ laki tŋmlε.

Isŋna pa faya Tesaloniki II takŋlaya tŋ:

Sεεtu na apalutu sŋsŋyɔ, titite 1

Kilisiti mŋlɔyɔ tŋm, titite 2

I tasŋyi layatu si pa sŋlŋmɪ na pŋ la tŋmlε, titite 3

Sεεtu

¹ Taya PŌŌli na Silaasi na Timotee.

Tŋ ŋmaakŋna takŋlaya kanεyε Tesaloniki Yesu sɛlaa kpekŋle nyŋma mε mpa i kε Tacaa Isŋ na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pa nyŋma tŋ. ² Tacaa Isŋ na tŋ Sŋsŋ Yesu Kilisiti pŋ hŋlɪ-mεyε pεεεε na pŋ ha-mεyε alaafŋya.

Kilisiti kŋntε wule huule

³ Tŋ taapalaa, pŋ wεε si tam tŋ sɛeki Isŋ kε i na tŋmlε ke mŋ tŋ, na pŋ tu mŋna mpu. Pŋ taya pulu tŋ, i tŋŋna tŋŋ nyŋŋ ke mŋ Isŋ mpaav tŋŋyɔ taa kε tam kε, na mŋ tŋma sŋlɔyɔ nŋ tŋŋna sŋsŋyɔ ke teu tŋtŋ. ⁴ Pŋ tŋ kε tŋ yŋlŋyŋna-mεyε Isŋ sɛlaa lɛlaa taa kε isŋna mpi i pŋsaa na i kantŋli na i tŋki Isŋ mpaav ke kŋnyŋntŋyŋle na wahalanaa mpa pa tŋyi-mε tŋ pa taa tŋ.

⁵ Na pŋ tŋnaya mpu pŋ hŋlŋyɪ isŋna Isŋ tŋŋyɪ siyisuyu ke i huule taa tŋyŋ. Pŋ taya pulu tŋ, mpu inɪ pu yele na i mŋna Isŋ kawulaya ŋka ka tŋ i naa wahalanaa mpe tŋ ka hikuyu. ⁶ Isŋ kŋ tŋ tampana na i lɛeti mpa pa tŋyi-mεyε wahala tŋyŋ wahala. ⁷ Na i ha tŋ na mpa mε i tŋki kŋnyŋntŋyŋ tŋyŋ hɛsuyu. I kŋ la ŋpŋyŋ wule nte Tacaa Yesu kŋ luna isŋtaa na isŋtaa tillaa tŋŋ nyŋma ⁸ na kŋkŋ ŋka ka mŋyi kemkem tŋ, si i tŋyi salŋka ke mpa pa ta nyɪ Isŋ na mpa pa kisa Tacaa Yesu Laapaali Kupaŋ ke mŋyɔ tŋ. ⁹ Salŋka wei i kŋ tu-wε tŋyŋle wakŋlɔyɔ mpi i ka wakŋli-wε tŋnŋŋŋŋ ke tam tŋ, na paa hatŋlŋna Tacaa na i toma nna a tewa sŋsŋm tŋ. ¹⁰ Pu la ŋpŋyŋ wule nte inɪ i ka kŋ si i nyŋma i tu-i teeli na mpa pεε paa mu i tŋm tŋ pŋ sam-i tŋ. Na mŋ mayamaŋya i kŋ wεε pŋ taa. Mpi tŋ, i mu tŋm nti tŋ heela-mε tŋ se.

¹¹ Pŋ tŋ kε tŋ sŋlŋmŋyŋna-mεyε tam si tŋ Isŋ i la na i mŋna weesuyu ŋku ku tŋ i yaa-mε tŋ ku hikuyu. Tŋ kooliyɪ kε si i hŋlɪ i toma na i la na kŋpantɔ nti u huuki mŋ taanaa tŋ i pŋsi na i la-ti, na mŋ Isŋ sɛεu tŋma te teu. ¹² Waatu inŋyɪ i kŋ la na Tacaa Yesu hŋtε hiki teeli, ilena i la na mu hiki teeli tŋtŋyŋ tŋ Isŋ na Tacaa Yesu Kilisiti pa pεεεε tŋ.

2

Isayatu tu tŋm

¹ Tŋ taapalaa, ye Tacaa Yesu Kilisiti kŋntε na tŋ kotuyu ke i kin tŋm ilε, ² i taa yele na pŋ liyiti-mεyε mpu tŋhɛε na pŋ cε mŋ laŋa si Tacaa kuyaku tŋma tate. Ntanyɪ cele nyŋntɔ nalu nŋyŋlɔ i yŋyŋtŋna mpu, yaa nŋyŋlɔ lapŋna waasɔ ke kulapɔ ke mpu, yaa ntanyɪ nŋyŋlɔ nŋ loolina si tŋ takŋlaya nakŋli ka taa kε pa ŋmaa mpu.

³ Na paa pa tu heela-mε si nti te, i taa nu. Pŋ taya pulu, yŋlaa kŋ kulɪ na pŋ tɛsi

Isò ké kisuyu t̄sayasaya. Na Isayatu Yulv wei in̄i paa wakeli t̄nan̄nan̄ t̄o i ká lu na p̄c̄c̄ wule nté t̄é k̄c̄c̄. ⁴ P̄e t̄ena mpi ȳelaa s̄eeki na pá nȳen̄ayi si Isò nȳem t̄o i ká kisi-wi t̄ekpatakpata. I ká kuli p̄e t̄enaya mp̄u p̄e t̄c̄c̄, hal̄i i ká sov na í caya Isò t̄es̄ēle s̄as̄ole taa mayamaya na í t̄o si in̄aȳale Isò. ⁵ I t̄á t̄c̄c̄si si maa t̄ema-m̄eȳe p̄e t̄om ke heeluȳu ke waatu wei maa we m̄e kin̄ t̄o? ⁶ I nȳemá mpi p̄e t̄c̄c̄ mpi in̄i pu hikiyi mp̄aa si p̄é la n̄c̄n̄c̄ t̄o. P̄e wee ké si pu tala p̄e waatu ké na p̄c̄c̄ Isayatu Yulv in̄i í lu. ⁷ Isayatu n̄ti t̄e toma t̄aj̄na kookali ké lap̄u ke mukaya t̄e. Ama wei in̄i i s̄en̄s̄ayi-ti t̄o, í k̄oma na í t̄e ke tu la. ⁸ Saa in̄ayi Isayatu Yulv in̄i í l̄e i ka lu. Taca Yesu ká woso-i heelim ke k̄wosu ké na í si, na Yesu in̄i i k̄ante teeli ká lana na í saali yem t̄ekpataa. ⁹ Satan̄i ton̄ ke isayatu Yulv in̄i i ká k̄ona na í lá piti t̄ema na k̄ak̄al̄o nȳemnaa na s̄aȳont̄u t̄emanaa, k̄upuȳusumnaa mpi p̄e t̄ena. ¹⁰ I ká la isayatu ke mp̄aa mp̄aa na í puysina mp̄a pa ké kulepaa t̄o. M̄pe in̄i paa le. Mpi t̄o pa kisa pa ta s̄oali tampana nna a ká waasi-we t̄aȳo t̄en̄ȳu t̄o p̄e t̄c̄c̄. ¹¹ P̄e t̄c̄c̄ ké Isò laki si tolusuȳu t̄ema s̄as̄ona naali á t̄ena-weȳe k̄pakpaa na pá t̄en̄ayi p̄ep̄ot̄u. ¹² M̄p̄ȳȳ pu la na pá tu pa t̄ena mp̄a isayatu lapa lelen̄ na pá kisi tampana t̄en̄ȳu t̄aȳo sal̄aka.

P̄e l̄asa-m̄eȳe si p̄é ya m̄e nȳc̄c̄

¹³ P̄e wee ké si t̄é s̄eeki Isò ké í na t̄amle ke t̄á taapalaa me m̄e t̄c̄c̄ ké tam, me mp̄a Taca s̄alaa t̄o. P̄e t̄aya pulv t̄c̄c̄, Isò l̄asa-m̄eȳe si Feesuȳu Nan̄nt̄u wei i yeki na í p̄es̄ayi Isò ȳelaa t̄o i t̄c̄c̄ na m̄e tampana m̄ȳu t̄c̄c̄ p̄é caal̄ona-m̄e m̄e nȳc̄c̄ ke yaru. ¹⁴ Laapaali K̄upan̄ wei t̄e heela-m̄e t̄o i nuu taa ké Isò yaa-m̄e si í hiki m̄e paa tete ke Taca Yesu Kilisiti teeli taa. ¹⁵ Ye mp̄u ile t̄á taapalaa, í s̄en̄ t̄aca na í t̄eki s̄eȳes̄en̄ wei t̄e s̄eȳesa-m̄e t̄o, paa wei t̄e ȳaȳot̄ena t̄á n̄c̄c̄si t̄o, paa tak̄elas̄i taa nȳen̄.

¹⁶ T̄c̄c̄, t̄á S̄as̄o Yesu Kilisiti mayamaya, na Taca Isò wei i s̄oala-t̄u na í hul̄aȳi-t̄ȳu p̄ēle na í h̄ees̄i t̄á lan̄a ke tam t̄c̄c̄ na í t̄u-t̄ȳu t̄eel̄ȳu k̄upan̄ku t̄o, ¹⁷ pa naaleye mp̄u pá s̄as̄i-m̄eȳe ton̄ na pá s̄ana-m̄e na í p̄es̄i na í laki na í ȳaȳot̄ayi k̄upant̄u tike.

3

I s̄al̄m̄ana-t̄ȳu Isò

¹ T̄á taapalaa, n̄ti t̄e kaasaa t̄aȳole si, í s̄al̄m̄ana-t̄ȳu Isò na Taca T̄om ya l̄en̄ na t̄é hiki teeli is̄u p̄e lap̄u m̄e kin̄ t̄o. ² I s̄al̄m̄ana-t̄u t̄ot̄o na p̄é l̄asi-t̄ȳu ȳelaa asayaa mp̄a pa ta k̄ees̄i t̄o pa nin̄ taa. P̄e t̄aya pulv, ȳelaa wee mp̄a paa caa pá mu Isò mp̄aav̄ t̄om t̄o.

³ Paa na mp̄u t̄o Taca ké yul̄pan̄. I ká yele na í nȳc̄c̄ ton̄ na í kenti m̄e t̄c̄c̄ na Isayav̄ kaa hiki-m̄e. ⁴ Taca lapa na t̄é wena naani ké m̄e t̄c̄c̄ t̄ekpataa si í ká t̄en̄ayi tam i kaa yele t̄omnaa mp̄a t̄e s̄eȳesa-m̄e t̄o.

⁵ Taca í kpaya m̄e l̄asasi na í t̄o Isò t̄c̄c̄ na í s̄oali-t̄i, na í yele na Kilisiti t̄u-m̄eȳe suulu ke teu t̄ot̄o.

P̄e wee si paa wei í la t̄amle ke

⁶ T̄á taapalaa, Taca Yesu Kilisiti t̄c̄c̄ t̄e heeliyi-m̄e si í hat̄el̄ona m̄e taa mp̄a paa caa pulv lap̄u na paa t̄en̄ayi s̄eȳes̄uȳu ŋku t̄á tel̄asa-m̄e t̄o. ⁷ M̄e mayamaya í nȳemá is̄ena í ká la na í t̄en̄ t̄á ik̄pate t̄o, p̄e t̄aya pulv, waatu wei tu we m̄e hek̄u t̄o t̄e ta ke ȳelaa mp̄a paa caa pulv lap̄u t̄o. ⁸ T̄e ta caya si n̄aȳol̄v í cali-t̄ȳu faalaa. Ama t̄e lapa t̄ema ké na t̄é konti han̄aya. T̄e lapa t̄ema na is̄ale k̄v̄es̄emle ke teu si t̄é taa suk̄i m̄e taa n̄aȳol̄ȳu s̄aȳala. ⁹ Tu wena mp̄aav̄ si t̄é t̄aȳo m̄e k̄ut̄aȳu ke faalaa. Ama t̄e kisa m̄p̄ȳȳ si í nana-t̄u na í t̄en̄ t̄á ik̄pate. ¹⁰ Hal̄ona waatu wei tu we m̄e hek̄u t̄o t̄e heela-m̄e t̄ekelekele si: Ye wei u caa pul̄p̄u lap̄u p̄ont̄u í taa t̄aȳo.

¹¹ Pə taya pulv tɔɔ, tɔ nuwa sɪ lɛlaa wɛ mɔ hɛkɔ taa mpa paa caa pulv lapv tɔ, ye pə taya tɔm fav tike. ¹² Taca Yesu Kilisiti tɔɔ tɔ heeliyi yɛlaa ɪsu mpv sɪ paa wei ɪ ɪsɛlɛ ɪ sɛɛna tɔmlɛ lapv, na ɪ hiki ɪ mayamaya kɛ mpi ɪ ka suu ɪ nɔɔɔ tɔ.

¹³ Tá taapalaa, ye mɛ ɪlɛ kɔpantv lapv ɪ taa la-mɛɣɛ felentu. ¹⁴ Ye nɔɔɔlv wɛɛ na u san nti tɔ ηmaa takɔlaya kanɛ ka taa cɛnɛ tɔɔ tɔɔɔɔ, ɪ nyɪ pɔntv tɔɔ na ɪ fayana-ɪ tɔkpataa, na fɛɛɛ kpa-ɪ. ¹⁵ ɪlɛ ɪ taa nyɛni-ɪ ɪsu kolontu. Ama ɪ lana-ɪ ɪsu yɔlv ɪ caa ɪ tayani ɪ taapalv ɪ laki tɔ.

Koolee kɔpana na sɛɛtv

¹⁶ Taca wei ɪ kɛ alaafɔya halv tɔ ɪ ha-mɛɣɛ alaafɔya kɛ tam kɛ pə tɔna pə taa. Taca ɪ wɛɛ mɔ tɔna mɔ waali.

¹⁷ Pɔɔli má, ma sɛɛ-mɛ na ma mayamaya ma niη ηmaatv kɛ cɛnɛ. ɪsɔna ma tɔyi ma hɛtɛ kɛ ma takɔlasɪ tɔna taa tɔɔɔɛ. Mɔpɔyɔ ma ηmaaki.

¹⁸ Taca Yesu Kilisiti ɪ hólɪ mɔ tɔnaya pɛɛɛɛ.

TAKĒLAƳA KANCAALƳA NYĒŊKA ŊKA PƆƆLI NMAAWA TIMOTEE TƆ Kutubutu

Timotee caa ke Kələeki tu ké na i too ké Yuta tu. Timotee pəsa Pɔɔli waali tu na í tɛŋəyi-i Laapaali Kupaŋ cɔɔnav taa. Pɔɔli ŋmaawa Timotee ke takəlaya si í caya lfeesu na í seyesəyi Iso seelaa na í tasəyi-weye apalutu. Takəlaya kanɛ ka taa we layatu tasuyv na Yesu seelaa kpeka paasənav təm. Pɔɔli tɔwa Timotee si í nyɔɔna Iso Təm na í paasəna Iso Təm seyesuyv.

Isəna pa faya Timotee I takəlaya tɔ:

Isəna paa paasəna Iso yəlaa kpekəle tɔ, titite 1-3

Isəna Timotee ka la i təma tɔ, titite 4-6

Seetu

¹ Maya Pɔɔli, Yesu Kilisiti tillu. Tá Yatv Iso na Yesu Kilisiti wei tə tɛɛləyi tə mpe pa kpana-m si má la tillu.

² Má ŋmaakəna takəlaya kanɛye Timotee. Nyá kəna ma pəyaya təsiyisiyi ké Iso seev taa. Taca Iso na tá Səsə Yesu Kilisiti pá holi-ŋ pɛɛɛ na suulu na pá ha-ŋ alaafəya.

Pəpətv seyesəŋ

³ Ma tɛkaya Masetoni na má heeli-ŋ si í saali lfeesu tɔ, saali ípúyú təna, na í heeli pa taa mpa inu tɔ si pá taa seyesi pa pəpətv seyesəŋ. ⁴ Heeli-we si pá yele ləŋ taa təmnaa mpa pa təkaa tɔ, na hatuu ləŋ taa ləlyv loosi nsi pa tamsəyi tɔ. Təle tə kəŋna ntəŋkpeesaya ke yem ké, tu kəsəyi yəpəv təm nti Iso suwa na í laki tɔ. Yulv tɛŋ i taa na Iso ké na pécó í nyi pəle pə təm. ⁵ Ma tu-weye ípúyú si pá weena lotu kulvmtv, na pá tɛŋəyi siyisuyv, na pá té Iso na pa taa ké teu, na pá lá na pá weena sɔɔlyv. ⁶ Lelaa yela yaasi kupaŋ inɛye təkuyv, na pá tooli na pá svv kumeləntəŋkpeesaya taa ké yem. ⁷ Pa lukv yem si mpeyele Iso kəsəsutv seyesəlaa, pəyele paa cəkəyəna pa mayamaya pa kuyəyətutv. Pa ta cəkəna mpi mpi pə təm pa tu yəyətəyi mpv na apalutu tɔ.

⁸ Tə nyəma si ye n təŋa Iso kəsəsutv ke teitei isv tə wəv tɔ, tə wɛ teu ké. ⁹ Na pvi tɔɔsi-ŋ si kəsəsutv fɛi nti pə paasaa na pə su kəpantv lataa tɔɔ tɔ. Ama isayalataa, na kaanutənaa, na nyaŋ nyəma, na kawalaya nyəma, na mpa paa seeki Iso na paa seeki i nyəm tɔ, na mpa pa kuyi pa caanaa yaa pa toona tɔ, na yulvkuɔlaa, ¹⁰ na apalaa mpa pa svvəkəna apalaa lelaa tɔ, na yulvɛɛtəlaa, na pəpətvnaa, na mpa pa sukv pa nɔɔsi ke yem tɔ, yaa mpa pa takəyi ntiwe tə ta tɛŋ seyesuyv kupaŋku ŋku ku waasəyi yəlaa tɔ, pa tɔɔnaa ke pa svv kəsəsutv. ¹¹ Laapaali Kupaŋ wei pə yelina-m tɔ inu i seyesəyəna seyesuyv kɔnɛ. Teeli Iso na kəpantv tu tɔɔ Laapaali Kupaŋ nté.

Iso kəpantv

¹² Taca Yesu Kilisiti wei i ha-m toma ke səsəm na má lakəna ma təmle tɔyɔ ma seɛ í na təmle. I tɔnav má si ma nəyəsəna pá tɛ-m na taa, na í kpa-m si má la təmle tɔ, ma seɛ-i í na təmle. ¹³ Tuu ləŋ má yəyətəyana isayatu ke i tɔɔ, na má tɔna-i konyəŋ, na má tɔv-i. Ama Iso wii ma pətəətəle. Pə taya pɔlv, ma taa té ma taa na Iso tɔyɔ ma ta nyi ma kulaputv nti. ¹⁴ Taca hula-m i pɛɛɛ ke səsəm, na i lapa na má tɛŋ ma taa na Iso na má sɔɔləyi yəlaa isv tə kɛntənav Yesu Kilisiti na tə wɛna tɔ. ¹⁵ Təm nti tə ké tampana nyəntv təkɛɛɛle na tɔ mɔna pá mɔ-ti təkɛm na pá tɛ-ti na taa tɔyɔle si: Yesu Kilisiti kəma antulinya taa si i yakv isayalataa nyəŋ, na mayale pa taa aɛpa. ¹⁶ Pə tɔɔ ké Iso wii ma pətəətəle, inu i sɔɔləna si Yesu Kilisiti í

hólí isayalataa taa aɛpa maya ɪ suulu tɛna, na pu hólí waali nyéma mpa paa te na pá mu ɪ tɔm na pá hiki weesuyu ke tam tɔ tɔ si pá nyəxəna-m na pá ná. ¹⁷ Aaa, Kawulaya tu, ɪni ɪ wenna tam tɔ, ɪ sɛki, paa naa-ɪ, ɪ tike təkɔŋ nté Isɔ. Yəlaa tɛna í samɪ-ɪ na pá tɔyɔ-ɪ teeli ke tam tɔ. Ami.

¹⁸ Tɔ, ma pu Timotee, Isɔ ka lapa hatuu lɔŋ na pá ná nyá tɔm nti na pá yəxɔti tɔyɔ ma tɔkaa na má kpaaləxi-ŋ isəntɔ, si ń tɔki tɔmnaa mpeye teu, na ń paasi na ń yoo yoo ke teu. ¹⁹ N tɛma Isɔ na nyá taa tɔ tɔki mpɔ na ń wɛna lotu kulɔmtɔ. Lɛlaa tá tɔki lotu kulɔmtɔ ɪna pa Isɔ sɛɛv pəsi yem. ²⁰ Pa taa mpeyele na Himenee na Aləkəsantəli. Satanɪ ke ma yilina-wɛ si í la-wɛ na pácó pá nyi si pa yəxɔtɔyɔ isayatu ke Isɔ tɔ tɔ pə fɛi teu.

2

Isɔ sələmɔyɔ

¹ Tɔ, kancaalaya ɪɛ, nti ma tɔyi-mɛ si í la tɔxɔle si í tɛkəxi Isɔ ké nin ke yəlaa tɛna tɔ, na í sələməxi-ɪ pa tɔ, na í wiikina-ɪ pa tɔ, na í sɛɛki-ɪ í na tɔmlɛ ke pa tɔ. ² ɪ sələmɪ Isɔ ké awulaa sɔsaa na tɔŋtɔnaa tɛna tɔ, ɪna tɔ pəsi na tɔ caya tɔpamm na alaafəya na tɔ paasəna Isɔ nyəntɔ ke teu, na tɔ tɔka tá yaasi kɔpaŋ. ³ Nti tɔ mayamaya tɔ ké tá Yatv Isɔ luyɔ tɛɛ nyəntɔ na tɔ wɛ-ɪ teu tɔxɔle. ⁴ ɪni ɪ caana si pə ya yəlaa tɛna nyɔŋ, na pə lá na pá nyi tampana. ⁵ Pə taya pɔlv, Isɔ kulɔm tike təkɔŋ wenna, na Isɔ na yəlaa pa hekv taa sənɪv ke kulɔm ké, ɪnəxɔle yɔlv wei pa yaa si Yesu Kilisiti tɔ. ⁶ ɪlé ɪ hana ɪ ti na í fɛli na pə cɛ yəlaa ke pa yomle. Waatv wei paa tɔwa tɔxɔ ɪ kɔma, na í hólí si tampana Isɔ caa ké si pə ya yəlaa tɛna nyɔŋ. ⁷ Pə mayamaya pə tɔ ké pə kra-m pə tɔm heellu na tillu, na pə tɔ-m si má seyesəxi mpa pa ta ke Yuta nyéma tɔxɔ Isɔ sɛɛv mpaav na tampana pə tɔm. Tampana ke ma yəxɔtəxi, maa looliyi.

⁸ Pə tɔ ké ma caa si paa timpixi apalaa sələməxi Isɔ, pá tiyisi Isɔ ké nin, na pá sələməna lotu kulɔmtɔ, na pááná yaa yoo í taa wɛɛ.

⁹ Ma caa tɔtɔ si alaa í tɔxɔləxi pa wontu ke isəna pə mɔna pá tɔxɔləxi tɔ, pá taa la isəcav na pá suli mpəle tɛləsɔyɔ. Pá taa tiyiliyina nyɔsɪ tayanɔyɔ katatəlaya, yaa wɔlanaa na lutv pə tɔyɔ, yaa liyitee pəŋ tɔxɔlvɔyɔ si pá te. ¹⁰ Ama lakasi kɔpaŋsi ke paa tiyilina isɔ lakasi nsiwɛ si mɔŋna alaa mpa pa tɔŋ si pa seeki Isɔ tɔ. ¹¹ Ye pa seyesəxi, pə wɛɛ ké si alv í su na í pasa ɪ təyi teu na í nukɪ seyesɔyɔ. ¹² Ma ta ha alv ke nəxɔ si í seyesɪ yaa í kpiliki apalv ke pɔlvɔv taa. Ama pə wɛɛ ké si í su. ¹³ Pə taya pɔlv, Atam ke pə caaləna ŋmau, pə waali ké pə ŋma lfa. ¹⁴ Pə taya Atam ke pə puɔyusaa. Ama alv ke pə puɔyusaa na í kisi Isɔ nəxɔ taa nyəntɔ ke nunav. ¹⁵ Ye pa tɛŋ pa taa na Isɔ na pá sələxi yəlaa na pa yaasi máyá Isɔ, na paa laki isəcav na pá tɔka mɔpúyɔ tam, ɪɛ pu ya pa nyɔŋ na pa piya lɔlvɔv taa.

3

Isɔ yəlaa kpekəle sɔsaa kpav

¹ Tɔm nti tɔ ké tampana nyəntɔ təkɛlekele tɔxɔle si, ye yɔlv caa í la Isɔ yəlaa kpekəle sɔsɔ pə ké tɔmlɛ kɔpante ké. ² Wei ɪ kin pa kaa na kawaliya nakəli tɔ ɪni ɪ ká tɔxɔna Isɔ tɛsɛɛle sɔsɔntv. Na alv kulɔm ke pɔntv ɪni ɪ ká wɛna. ɪ ká kpaaki ɪ təyi paa mpi pə taa, na í wɛɛ ləmayasɛɛ tv na wei ɪ nyəmə pə tɛna pə tayanɔyɔ ke teu tɔ. ɪ ká wɛɛ wei ɪ nyəmə mɔvllɛ lapv tɔ, na ɪ pəsəxi seyesɔyɔ. ³ ɪ kaa wɛɛ sɔlvnyɔlv yaa mɔsɔŋ tv. Ama ɪ ká wɛɛ tɔpamm ké, na í wɛna yəlle. ɪ kaa wɛɛ pəxɔlaya nyənlv. ⁴ ɪ ká wɛɛ wei ɪ paasaa na í pəsə ɪ təyaya ke teu teu, na í məŋna ɪ piya ke ɪ nɔhɛɛ tɛɛ na si nukəna-ɪ na si nyaŋna-ɪ teu tɔ. ⁵ Mpi tɔ, ye yɔlv ta pəsi ɪ mayamaya ɪ təyaya, isənaya ɪ ká pəsi na í paasəna Isɔ sɛɛlaa kpekəle? ⁶ Ye pɔntv ké Isɔ sɛɛlv kɔfalv pə kaa la. Pə taya pɔlv, ɪ ká kɔɔ ké na í saŋ ɪ ti na ɪ tɔm nana səpɔ

isu lləyɔv nyəntv ka lapv tɔ. ⁷ I ká wɛɛ wei i kɔpantv ma ta nyi isənaa mayamaya sama tɔ, pécó pé taa kɔɔ na pá footiyi-i, na í kɔɔ í nana lləyɔv nyəpətv taa ké tiuu.

Yesu sɛɛlaa kpekəle taa təma lataa

⁸ Mpa mpa pa laki təma ke Yesu sɛɛlaa kpeka taa tɔ paa wɛɛna yaasi kɔpəŋ ke mpv tɔtɔyɔ. Pa kaa wɛɛ ataa na a waali nyəma, pa kaa wɛɛ solɔnyɔɔlaa, yaa mpa pa muɣuliyi si pá hiki liyitee tɔ. ⁹ Paa wɛɛ mpa pa təŋəyənə laakali kɔpəŋ ke Isəsele mpaav tampana nna a tɔɔ Isə kulaa tɔ. ¹⁰ Pá mayasi-wɛ na pécó, ye pa ta na isayatiya nakələyi pa kin ilɛ pa svv Yesu sɛɛlaa kpekəle təmlɛ lapv taa. ¹¹ Pa alaa tɔtɔ ká wɛɛna yaasi kɔpəŋ, pa kaa cakəna yəlaa. Paa kraaki pa ti na pá wɛɛ kɔpama ke pə təna pə taa. ¹² Wei i laki Yesu sɛɛlaa kpekəle təmlɛ tɔ i ká wɛɛna alv kulvm ké, na i ká wɛɛ wei i paasaa na í pəsa i piya na i təyaya ke teu teu tɔ. ¹³ Yesu sɛɛlaa kpekəle təmlɛ lataa mpa pa lapa pa təma ke teu tɔ, pa nyɔɔŋ kuləyi ké. Na pa pəsəyi na pá yəyɔti tá na Yesu Kilisiti tá kɔpəntvɔv lapa na tɔ wɛ Isə sɛɛv mpi pə taa tɔ pə təm na paa nyanəna pulv.

Səsəntv nti pə ŋmesaa tɔ

¹⁴ Ma ŋmaaki-ŋ takəlaya kanɛ na má tɛɛləyi ké si maa kɔɔ nɔɔnɔɔ na má na-ŋ. ¹⁵ Ama ye pə kɔma na n ta nu ma təŋ, ilɛ takəlaya kanɛ kaa keesəna-ŋ yaasinaa mpa n ka tɔki Isə sɛɛlaa kpeka taa tɔ. Weesuyv Isə sɛɛlaa mpa pa ké kite nte tɔ tɔɔ tampana səŋaa na pé tɔka-yeyɛ teu təkpa tɔyɔ ma təŋ. ¹⁶ Ama tampana tɔɔ isəntv tá Isəsele mpaav təm kɔŋmesətv wɛ piti ké teu ké, yulv u pəsəyi na í kɔpəsɪ tɛɛ. I kɔma tɔ yulv wɛɛtv ke i wɛna. Feesuyv ná huləna si i ké tampana təŋlv. Isətaa tillaa mayamaya ná na-i. I waasv ke pa lapa katenasi təna taa. Pa mv i təm ke antulinya təna taa. Pə kraasa-i na í svv i teeli taa.

4

Seyesəlaa pəpətvnaa

¹ Isə Feesuyv yəyɔtəyi ŋpúyú təcɛɛci si, pu kɔɔ na pá tala kantəkaya kuyɛɛŋ taa tɔ, yəlaa lɛlaa ká lu Isə sɛɛv na pá paasəna iləyɔhilu təma kɔpuyusɛɛ, na alɔyaa kɔsɛyɛsətv ke paa mv. ² Na paa yele na yəlaa cɛsəlaa na pəpətvnaa mpa pa ləmayasɛɛ taa səpa isu pa tula-yeyɛ kəkə na paa tasəyi kɔpantv natələyi cəkənav tɔ pɛɛ pa tolisi-wɛ. ³ Yəlaa panɛwɛ, pa seyɛsəyənə si alv kɔpəyav fɛi teu, na təyənasi lənsənaa təyɔv fɛi teu. Anɪ Isə ná lapa kutəyənə inəyi si Isə sɛɛlaa nyəmə tampana tɔ pá sɛɛ Isə na pá təyɔ. ⁴ Pə təna mpi Isə lapa tɔ pə tewaya, pə taa pulv fɛi ləv. Ama pə wɛɛ si pá təyɔ pə təna ké na pá sɛɛ Isə ké í na təmlɛ ke pə tɔɔ. ⁵ Pə taya pulv tɔɔ, Isə Təm na i sələmvɔv tayənəyi pə tənaya na pə wɛɛ-i teu.

Kilisiti təmlɛ tv kɔpəŋ

⁶ Ye n wɛɛ na ŋ seyɛsəyi tá taapalaa ke təmnaa panɛ, n tɛŋ na ŋ lá Yesu Kilisiti təmlɛ tv kɔpəŋ ké. Na pu húlɪ si Isəsele mpaav təmnaa na tampana seyɛsəŋ wei n təŋaa təyɔ n pusəyənə nyá ləsayə. ⁷ Kisi səsaa taa kpai kpai təmnaa mpɛ, tu laki na yulv tɛ i taa na Isə se. Faləsəyi nyá ti si ŋ sɔɔsi Isə ké nyɔɔnav ke teu. ⁸ Yulv faləsvɔv i tənsvɔv tɔ pə waasəyi tɛ, ilɛ pə waasvɔv ta tɔɔ ké. Ama ye yulv faləsa i ti si í nyɔɔna Isə ké teu, ilɛ pəɛ pə kələna waasvɔv ke paa mpi pə taa. Pə taya pulv tɔɔ, inɪ i təmna si i ká ha-tvɔv weesɪŋ ke saŋa na cele tɔtɔ. ⁹ Təm nti tɔ ké tampana nyəntv ké təkɛɛɛɛ, na tɔ mɔna pá mv-ti təkɛm na pá tɛ-ti na taa. ¹⁰ Mpi pə tɔɔ tá wɛɛ na tɔ təŋna təmlɛ lapv na tɔ luki təyɔɛ. Pə taya pulv tɔɔ, weesuyv tv Isə wei i yaki yəlaa təna nyɔɔŋ ilɛna pé tu kələna mpa pa tɛŋi-i na pa taa təyɔ tá tɛɛləyi.

¹¹ Hólí-we si pá laki pə təna isəntə na í seyesəyi-we. ¹² Taa yele na nəyóló kpeena-ŋ si n ké pəyaya. Ama wee wei Iso seelaa lelaa ká keesəyəna na pá laki təyó nyá yəyətaya taa, na nyá təntə na nyá səəlyu ke lelaa taa, na isəna n temna Iso ké nyá taa na nyá tənəŋ wəetu pə taa. ¹³ Kaləyi Iso Təm takəlasí ke yəlaa taa na í laki waasu na í seyesəyi pə hūwəe na má kəŋ. ¹⁴ Taa liyilina mpi Iso Feesuyu yelaa na pə lapu saa-ŋ tə, mpi paa nawa na pá yəyətí na Iso təsəele səsaa təní nyá təó ké niŋ tə. ¹⁵ Paasəna teu na í la təmle tənə na í yoosi-tə. Há nyá təyi tə taa təkpataa na pa təna pá na isəna n təŋna toŋ nyəəu tə. ¹⁶ Feŋiyi nyá tí na nyá kuseyəsətə təó tətə. Təki pə tənaya mpyóyó teu. Təm tampana təó, ye n laki mpu, n ká ya nyá tí nyuyu na nyá nuntaa nyəŋ tətə.

5

Isəna Timotee ká laki Iso seelaa tə

¹ Taa kaləyəna kəkpatəlaa, ama yəyətəna-we isu n ka yəyətəna nyá caa tə. Ye ifepiya ile təkí pələ isu nyá tətənaa. ² La alaa səsaa isu nyá toonaa. Na í la alaa səkpema isu nyá tətənaa tətə, na í lá laakalı na tetelakası.

³ Paasəna leelaa səsaa ke teu. ⁴ Ama leelu wei í wəna piya yaa saalənaa tə, pə wee si səle su kpeleməna si nyəma ke təkuyu na pə hólí si mpyóyó pə we pa Isəsele mpaav taa. Na pu hólí tətə si pa caanaa na pa cəsənaa ka wuwa mpe pa təó ile kəpantə ntəyi mpe pa leetəyi pa nyəma. Pə taya pulu, mpu iní pə lapu we Iso ké teu ké. ⁵ Ama leelu wei í kpatəlaa na í feina paasənlu tə Iso ké ílé í tēeləyi. Na í sələməyi-í tam, na í wiikina-í na isəle kuseemle si í temi-í. ⁶ Ama leelu wei í wəna təkpaalətu tə, paa í wəna í se tə í səpaya na í caɣaa. ⁷ Nti tə wee si n ká təsí-we təyələ yoo, ile pa kaa na isayatu natəlyi pa kiŋ. ⁸ Yulu wei u paasəyəna í ləlyu nyəma na pə tí kələna í mayamaya í təyaya tə pəntə kisa Iso seev ké, na ma ta nyí Iso lapa-í na sana.

⁹ Leelu wei í ləlyu pusi tēe nutoso tə í tike í hətə ke n ká tū leelaa həla taa. Ama í ká wee wei í layana apalu kəlóm ke hatuu í kəlyu təyó. ¹⁰ Na pá nyəma-í na təma kəpana isu í piya təkuyu na muulaa təkuyu na Iso yəlaa nəəhəe kəu na konyəntəyələ sənau na təma kəpana təna lapu.

¹¹ Pə kpaɣav leelaa səkpema tə, taa ŋmaa pa həla ke takəlaya taa. Pə taya pulu təó, pa konyuləŋ kəŋ í kpa pa nyəŋ taa tə pə tūyi-wəyɛ saav ké. Na mpu tə, pa haa Kilisiti kele siyile, ¹² ilena pə pəsəyi-wəyɛ tasəkəle nyəma. Mpi tə, pa ta təkí nəyó ŋka paa suwa kancaalaya tə. ¹³ Na tələ tə paasi paa cəəki tēsi taa ké na felentu caŋ na tə tēləna-we təkətu. Na kəkələtu nté si pa laki yəyətəlaa ké na katayəsətənaa, na pá faakí təmnaa ke yem. ¹⁴ Pə təó ké ma caa si leelaa səkpema í saa, na pá luli piya na pá paasəna pa tēsi. Pələ ile tá kolontunaa kaa hikina timpi paa footiyi-tu tə. ¹⁵ Pə taya pulu təó, leelaa lelaa tēma mpaav kəpankə ke siyile hau, na pá suv Sataní ke təŋyū. ¹⁶ Ama ye isə seelo wei í ləlyu taa we leelaa, pəntə ká mu Yesu seelaa kpekəle ke səyələ ké na í səŋna í leelaa, ilena pə hətí Yesu seelaa kpekəle na pələ pá səŋna mpa pa ké leelaa təkpeem tə.

TAKĒLA YA NAALE NYĒŊKA ŊKA PŌŌLI NMAAWA TIMOTEE TŌ Kutubutu

PŌŌli we salŋka taa kĕ Lom na i taapalaa payale lŌ-i. I nawa si i sŏm kreyetaa ilena i tugi i payalu Timotee ke mpi mpi pŏ we lapu tŏ. I hula-i si i yoo isŏsele yoo kupan̄ku isu Kilisiti sŏce kupan̄. Si i tŏŋ inu i ikpate na i kisi tŏm krai nyŏntu tŏ ke hŏm. Na i kisi yoon̄ wei i hatŏlŏyŏna yulu ke taa tem tŏ. Si i tŏki Isŏ Tŏm nan̄ŋ nyŏntu nti i mŏwa hatuu i pŏcaatu tŏ. PŌŌli tala takŏlaya tŏkule tŏ, i tasa Timotee ke apalutu si i kantŏli wahala taa na i yoo isŏsele taa yoo. Pŏ tŏ kĕ i tasŏyi takŏlaya kallaa tŏnaya apalutu si pŏ nyŏ tŏŋ na pŏ yoo isŏsele yoo ŋku.

Isŏna pa faya Timotee II takŏlaya tŏ:

Isŏ samtu na apalutu tasuyu, titite 1:1-2:13

Layatu tasuyu na kutubutu, titite 2:14-4:5

PŌŌli yoo kupan̄ku, titite 4:6-22

Sŏtu

¹ Maya PŌŌli, Isŏ luyu lapŏna na mŏ la Yesu Kilisiti tillu si ma kpaalŏyi weesuyu ŋku Isŏ ka tŏma si i kŏ ha mpa na Yesu Kilisiti pa krentaa tŏ ku tŏm.

² Mŏ ŋmaakŏna takŏlaya kaneyŏ ma pu kupan̄ Timotee. Taca Isŏ na tŏ Sŏsŏ Yesu Kilisiti pŏ hŏlŏ-ŋ pŏele na suulu na pŏ ha-ŋ alaafŏya.

Apalutu sŏsuyu

³ Isŏ wei i tŏmle ma lakŏna lotu kulumtu isu ma caanaa lakaya tŏyŏ ma seeki. Maa hŏsŏyi nyŏ tŏ kĕ tŏsuyu ke ma sŏlŏmŏŋ tŏna taa kĕ ilim na ahoŏ, na mŏ seeki Isŏ kĕ i na tŏmle. ⁴ Ma tŏsa nyŏ wula, na mŏ nyulŏyi sŏsŏm si mŏ na-ŋ tŏ nŏ na ma lan̄le hulumi teu. ⁵ Ma tŏsŏyi isŏna n tem nyŏ taa na Isŏ na tampana tŏ. Nyŏ neese Loisi na nyŏ too Iniisi pŏle paa tem pa taa na Isŏ kĕ rŏpŏyŏ na pŏcŏ pŏ takŏ nyŏ. Ma nyŏmŏ teu tŏkpataa si nyŏ mayamaŏ n tem nyŏ taa na Isŏ kĕ rŏpŏyŏ. ⁶ Pŏ tŏ kĕ ma tŏsŏyi-ŋ si maa tŏna ma nin̄ ke nyŏ tŏ na Isŏ yele na mpi pŏ lapu saa-ŋ tŏ taa yele na pŏ si paa pŏcŏ. ⁷ Pŏ taya pulu, Isŏ tŏ ha-tuyu i Feesuyu si kŏ la-tuyu sŏyŏntu naa. Ama si kŏ la-tuyu kpelikpeka nyŏma na tŏma sŏllaa na lŏmayasee nyŏma kĕ.

⁸ Pŏ tŏ ile taa si fŏele na Taca tŏm heeluyu. Taa si fŏele na mŏ wei ma kĕ salŏka tu ke Yesu Kilisiti tŏ tŏ ma tŏm. Ama nyaa tŏyŏ Laapaali Kupan̄ konyŏŋ ke isŏna Isŏ ha-ŋ pŏ toma tŏ. ⁹ Inu i yarŏna tŏ nyŏŏŋ na i yaa-tu si tŏ la i yŏlaa. Pŏ taya tŏ lakasi kupan̄si nasŏli si tŏ. Ama isŏna mpi i suwa na i tŏŋŏyi na i lakŏ tŏ, na i pŏele pŏ tŏ kĕ i lapa mpv. Hatuu yem taa kĕ i tayana i pŏele anu si i hŏlŏyŏ-tuyu-ye na Yesu Kilisiti kin̄. ¹⁰ Ama kayana Taca Yesu Kilisiti kŏma tŏyŏ i hula-tuyu-ye na tŏ nŏ. Pŏ taya pulu, Yesu Kilisiti kŏna sŏm apalutu, na i kuli weesuyu ŋku ku tŏŋ tŏ ku tŏ na Laapaali Kupan̄.

¹¹ Isŏ lapa na mŏ pŏsi Laapaali Kupan̄ inu i kpaallu na i tillu na i seyesŏlu. ¹² Pŏ tŏ kĕ ma tŏki konyŏŋ ke isŏntŏ. Paa na mpv ma ta lŏ tŏŏŋ. Pŏ taya pulu, ma nyŏmŏ wei ma lakŏ na mŏ tŏelŏyi tŏ, na ma nyŏmŏ teu tŏkpataa si i pŏsŏyi na i tŏki mpi ma yelina-i tŏ halŏna kuyaku ŋku inu ku wule. ¹³ Kŏesŏyŏna seyesŏŋ kupan̄ wei ma kŏesa-ŋ na i waasŏyi yŏlaa tŏ, na ŋ tŏki teu ke Isŏ seŏu na tŏma sŏluyu mpi tŏ hika tŏ na Yesu Kilisiti tŏ krentuyu taa tŏ. ¹⁴ Feesuyu Nan̄ŋtu wei i cakŏ tŏ taa tŏ i sŏna-ŋ na ŋ tŏki teu ke seyesuyu kupan̄ku ŋku pa seyesa-ŋ tŏ.

¹⁵ Asii tetu nyŏma tŏna lŏ-m tŏ n nyŏmŏ mpv. Mpa pa ha-m siyile ke mpv tŏ pa taa mpŏyle Fiseli na Hŏemŏseŏniwe. ¹⁶ Hŏnesifŏ temna-m tŏm payale. Isŏ

í feli í na í nyóma ke kúpantv. Ma saləka təkuyv ta lapı-ı fεεle, ¹⁷ ı tala Lom tə, ı pεεka-m ké na ısəle kuseemle na haləna í na-m. ¹⁸ Tacaa í yele na í hiki kúpantv ke kuyaku ŋku ını ku wule. Nyá mayamaya n nana nyá ısəle ke kookalənaa mpa ı lapa-m Ifeesu tə.

2

Kilisiti yoolu kupaŋ yaasi

¹ Ma pu, ye nyá ıle təkı pεεle nna pə hula-tuyv tá na Yesu Kilisiti tá krentuyv tə tə na ń nyə təŋ. ² Tuu n we ma kiŋ na má seyeŋe nti nti tə n nu-tı, na yəlaa paɣale ná mpv. ıle keli tə təna na ń hólí apalaa mpa n wena naani na paa pəsi na pá teləsi-təyi pa ləlaa tə.

³ Nyaa təyə nyá konyəŋ ısu Yesu Kilisiti yoolu kupaŋ. ⁴ Yulv wei ı we yoo taa tə, kv təm ke ı paasəyəna sı ı səsə wei ı kpaɣa-ı tə ı laŋle í heena-ı, ı kaa caɣa na í paasəyəna kpaı nyəntv ke yem. ⁵ Na yulv lvtv í suuwa na í lvkı na í ta təŋ ısəna mpi pə we sı pá lv tə, paa ı huwa, nəyəlv ná kaa samı-ı. ⁶ Na wei ı konta haŋası ke təhate na í lə tə, ını ı laaləyəna ı hatəmvtv təŋuyv. ⁷ Mayasəyi təm nti ma yəyətəyi təyə nyá taa, Tacaa ká ha-ŋ tə nyəm na ń cəkəna.

⁸ Təsəyi Tafiiti lvtuyv taa tv Yesu Kilisiti wei ı fema sətəa taa tə ı təm. Ntəyi Laapaalı Kupaŋ wei ma kpaaləyi tə ı hóləyi. ⁹ Na Laapaalı Kupaŋ ını ı kpaaluyv tə ké ma təkı konyəŋ, haləna pá caŋ na pá həkə-m ısu ısayalatv səsə nəyəlv. Paa na mpv tə pə taɣa lə təm ke pa həkəa. ¹⁰ Pə tə ké pa tuyv-m konyəməŋ na má suma, sı pə waası mpa lə ləsa tə na pə ya pa nyuyv, na pá hiki teeli wei ı təŋ təyə Yesu Kilisiti kiŋ. ¹¹ Təm nti tə ké tampana təyəle sı:

Ye tá na-ı tə kaa səm,
tá na-ı tu kaa weesuyv tətə.

¹² Ye tə nyəɣa apalvtv,
tá na-ı tu təyə kawulaya.

Ye tə kisa-ı,
ını ı ká kisi-tv tətə.

¹³ Ye tə lu ı waalı,
ılé ı ta ke pə tv.

Pə taɣa pulv,
ı kaa pəsi na í kpeesəyəna ı tı.

Təmlə latv kupaŋ

¹⁴ N ta na nti n ká təsəyi-we təyəle. Heeli-we na ısəle kuseemle ke lə ısentaa sı pá yele təmnaa tə yoo ke pa həkə. Mpi tə yooŋ ını ı waasəyi nəyəlv. Ama wakəlvuyv tike ke ı kəŋna mpa pa caɣaa na pá nukı tə. ¹⁵ Kaası nyá tı sı ń la na lə tike sa-ŋ. La ısu təmlə latv wei ı feı fεεle na ı təmlə, na í heeliyi lə tampana təm ke teitei ké tə lona taa tə. ¹⁶ Kisiyi kpaı faacinaa mpa paa lakı na yulv te ı taa na lə tə. Pə taɣa pulv, mpa pa səpa nyuyv na faacinaa mpe tə pa na lə pa təŋna hatəlvuyv ké na pá puki. ¹⁷ Nti nti pa seyeŋe tə tə wakəlyi yəlaa ke teitei ké ısu svulv svukuyv səmote taa tə. Faacinaa mpe pa lataa taa weyεle na Himenee na Filεti. ¹⁸ Yəlaa pane pa ləyə tampana təm na lumaya waalı ké, haləna pá seyeŋe sı tá sətəa fem təm tɛma tεεv. Na pa seyeŋe ıne ı tusa ləlaa na pá yele lə seεv. ¹⁹ Paa na mpv lə su kite nte tə tə səŋa mpyú tam ké teu ké təca. Na pə ŋmaa tə tə sı: Tacaa nyəmá mpa pa ké ı yəlaa tə. Na tətə sı: Pa təna mpa pa yaa pa təyi Tacaa yəlaa tə pə we sı paa kisi ısayatv lapv ké.

²⁰ Təŋtv təyəɣa wεv mpv tə, pə taɣa wontu nti pa lupəna wola yaa liyitee nyəyətə tə tə tike ke pa lakəna ka taa. Ama tuyv nyəntv na cuyv nyəntv we tətəyə na pá lakəna pə təna. Pa sukı lentı ké na pá lakəna fεεle kuyaku kuyaku, ıləna pá kaası na pá lakəna lentı ke paa ifemle nte. ²¹ Mpyú pə we na yulv, ye n kisa

isayatu nti tē tōm ma yōgōtaa tōgō lapu, n wē teitei isu wontu nti pa suwa na pá lēsāyi fēele kuyaku tōgō. Mpi tō nyá caa tēna-η, na n waasāyi-ι kē. Na n mōna pa lana-η paa tēmle kōpante nte. ²² Se ifeputu kunyulēη isayāη. Lōki tam si n tēη siyisuyu, na n tē lō na nyá taa, na n sōlōyi nyá yēlaa lēlaa, na nyá na mpa pa tēηyi Tacaā na luyū kulōmuyū tō í maγa teu, pulv í taa yasī-mē. ²³ Yele hām ke kōmelētōmnaa na kpaī nyēntv pē tō. Nyá maγamaγa n nyāmá si yōou ke tōm isu mpv tēsēsāyēna. ²⁴ Pēyele Tacaā tēmle tv ná wēē tō pē fēi si i ká wēē yoolu. Ama i ká wēē wei i tōm yēlaa tēna caaki tōgō, na i ká wēē wei i pēsa lēlaa ke seγesuyū na suulu hólýgý tō. ²⁵ Na i ká seγesāyi mpa paa nukēna-ι tō tēpamm tēpamm. Ntanyī lō ká yele na pá layasi na pá tisi tampana. ²⁶ Pēlēγē paa mēli yaasi kōpāη taa, na pá kpeē pa tēyi lōgōv nyēpa nyēpētū nti na í kpa-wē na í ηmakēlōyi-wē na pá laki i luyū nyēntv tō tē taa.

3

Kantākaya kuyēēη

¹ Tōōsi teu si pē tēna pu la kate ke sōsōm ke kuyēēη kantākaya nyēη taa. ² Pē taγa pulv, yēlaa ka wēē mpa paa ka nyōēη na pa maγamaγa pa lēlēη pēekuyū tō, liyitee isāle taa kē paa nyēnāyi. Paa hō pa ti, na paa la isōcav. Paa yōgōti lō tō kē isayatu, pa kaa seeki pa caanaa. Paa la fōfēinaa, pa kaa seeki lō. ³ Paa la tēkatu, pa kaa wēēna lēlaa pētōtēle. Paa la nōōhēē tēē kuulaa na mpēle telēsēlaa na nyanη nyōma. Pa kaa sōli kōpantu. ⁴ Paa la kōlōmōtō nyōma na pááná nyōma. Paa sanη pa ti, na paa yele lō na pá paasēna mpi pē hēsāyi pa lanη tō tike. ⁵ Paa cēsi m̄p̄ȳḡȳ isō isō kē si pa tēηyi lōsēēle mpaav pēyele pa kv pē toma ke pa taa. Yele yēlaa isu mpv pē takanaa. ⁶ Pa taa lēlaa cēηāyēna tēsēi taa na pá puγusiγi alaa mpa pu kantēlōyi na pá teela isayatu na kunyulēη unī i tēna i kuyī-wē tō. ⁷ Pē alaa pēekāyi tam kē si pá seγesāyi-wē, pēcō paa pa seγesa-wē, paa pēsāyi na pá cēkēna tampana naali. ⁸ Isu Yanēsēi na Yampōlēē paa kpeēsēna Moisi tō, mpv tōtōgō yēlaa pane pa kpeēsāyēna tampana. Pa lēmaγasēē sēpāγa pa lōsēēle ta tēη. ⁹ Pa nyōvū kaa tasa kulōvū, mpi tō pu kuli pa waali kē na yēlaa tēna cēkēna si pa kē kōmelēmēη. Yanēsēi na Yampōlēē pa nyēntv ka lapa m̄p̄ȳḡȳ teitei kē.

Nti Timotee ká laki tō

¹⁰ Ye nyá ilē n tēna ma seγesuyū tēna, na ma yaasinaa, na mpi pē lapu maa tv ma lotu taa tō, na isēna ma tēma ma taa na lō tō, na ma suulu, na isēna ma sōlōyi lēlaa tō, na ma isāle sēsuyū ¹¹ ke ma kunyōntōgōlēnaa na ma wahalanaa taa. Pōpōtv fēi lēlēη, ma paasaa kē na má tōgō kunyōmēη ke Antiyōka na lkōniyōm na Lisitēla, na nyá maγamaγa n nyāmá mpv. Ama Tacaā yapa-m pē tēna pē taa. ¹² Aai m̄p̄ȳḡȳ pē tu wēē, mpa pa sōlaa si pá na Yesu Kilisiti pá kpeētī na pá nuna lō kē pa tōntē tēna taa tō m̄p̄ȳḡȳ paa tūv-wēγē kunyōēη. ¹³ Ama pē kaasa asayaa na puγusilaa tō pēle pa isayatu kaa wēē tēnāγa. Paa puγusiγi lēlaa ke m̄p̄ȳḡȳ na pá kpeēna pa maγamaγa tōtō na pá puγusiγi. ¹⁴ Ama nyá ilē, nyaa tōki teu ke seγesuyū ηku pa seγesa-η na n mu-kv na n tēma-kv na nyá taa tō. Tōōsi mpa paa seγesa-η seγesēη unī tō pa tō. ¹⁵ Na n tōōsi tōtō si hatuu nyá pēcaatv ke n nyāmá lō Tōm nanη nyēntv, na nti tē pēsāyēna na tē ha-η layatu nti n ká lana na n tē nyá taa na Yesu Kilisiti na pē ya nyá nyōvū tō. ¹⁶ lō yelina na pá ηmaa i tōm ke takēlasi taa. Na tē waasāyi yēlaa, pē taγa pulv, tē seγesāyi-wē na tē kisiyina-wēγē pōpōtv, na tē tayanāyi-wēγē timpī timpī pa pētēyi tō, na tē hólýgý-wēγē isēna paa tēη tampana mammam ke pa kulapōtv taa tō. ¹⁷ Tē laki m̄p̄ȳḡȳ si tē tayanāyi lō yēlaa na pá te teu, na pá taa lanη mpi paa lana pa tēma kōpāna tō.

4

¹ Ma heeliyi-η na isəle kuɛɛmle ke Iso na Yesu Kilisiti wei i ká hɔna weesuɣu nyəma na sətəa ke tɔm tɔ pa isentaa, na Yesu Kilisiti inɪ i kɔntɛ na i kawulaya pə tɔɔ si, ² n ləkɪ Iso waasu, nya sɛɛsi isəle te, paa pə maɣa-η paa pə ta maɣa-η. Kaana-we na n la na pá mu-ti. Kaləɣəna-weɣe timpi timpi pa pəntəɣi tɔ. Sɛɣesəɣi-we na suulu sɔsɔ na pə sɔsɔ-weɣe apalɔv. ³ Pə taya pulv tɔɔ, pu kɔɔ na pə keɛsi waatv nəɣɔv tɔ, yəlaa kaa caa si pá tasa sɛɣesəɣ kupaη wei i waasəɣi yəlaa təɣɔ muɣv tɔtɔ. Ama pa maɣamaɣa pa kɔnyuləη ke paa təηəɣi, na pá koti sɛɣesəlaa paɣale na pɛle pá sɛɣesi-weɣe ntiwe ntiwe pa caa pá nukɪ tɔ. ⁴ Paa kisi tɔm tampana nyəntv, na pá paasəna sɔsaa taa kraɪ təmnaa. ⁵ Ama nyá ilɛ, kra nyá təɣi pə təna pə taa. Kantələɣi kɔnyəntəɣələnaa taa. La Laapaali Kupaη kraallv təmle. Paasəna nyá təmle tənaya teu tətetete isu Iso təmle tv lakɪ tɔ.

⁶ Tɔv, ye ma ilɛ wule nte paa lana-m kətaya tɔ tə talaa ké, ma kuyaku kukpemuɣu talaa. ⁷ Ma yoowa tɛcam. Ma sewa na má tala ma tənaya. Iso ké ma tɛmna ma taa ké tam. ⁸ Na pənente tampana təηlaa teeli ntenuɣu taηna-m, ηkɔɣv Tacaɪ wei i təηəɣi tampana na í huukəna tɔ i ká ha-m kuyaku ηkv kv wule. Na pə taya ma tike ke i ká ha, ama na pa təna mpa pa caɣaa na pá nyuləɣi i kɔntɛ wule tɔ.

Pəli ləlaa na i təkəlaa

⁹ La kookali na n kɔɔ ma kin ke ləη. ¹⁰ Mpi tɔ Temasi sɔla kaɣana antulinya inɛ i nyəntv ké na í lə-m na í tɛna Tesaloniki. Kələesəη ná tɛna Kalatɪ na Titv ilɛɣe Talamatii. ¹¹ Luku tike ke pə yelina-m. Ye n kəη kpeηna Maləki na nyá na- i í kɔɔ, i ka səηna-m ma təmle. ¹² Ma tila Tisiki ilɛɣe lfeesu. ¹³ Ma yela ma kraɪ ke Kaləpusɪ tɛɣe Tulɔwasɪ, ye n kəη ilɛ n kpeηna na n kəna. Kpeηna tətəɣɔ ma takələsi, na nsi ma tu kəla nyulɔɣv təɣələ tənəη nyənsɪ.

TAKƐLAƆA NKA PƆƆLI NMAAWA TITU TƆ KutuluƆu

Titu ta ke Yuta tu, 1 kƛ piitim lɛmpɪ tu kƛ. Ama Ʒ pɛsa Yesu tɛɲɔ. Halɛna Pɔɔli ɲmaa-ɪ na Ʒ tu-ɪ sɪ, Ʒ paasɛna tɛtu nti lɔm cɔɔnaa na pɔ yaaki-tɪ sɪ Kɛletɪ tɔ, tɔ Isɔ sɛɛlaa.

Pɔɔli kpɛyɛla ɪ kuvɛyɛsɛtu ke takɛlaya kutuluƆu taa. Pɔ waali kƛ Ʒ hɔla yaasinaa mpa Isɔ tɛsɛɛɛ nyɔɔɲ nyɔma kɔ wɛɛna tɔ. Pɔɔli hɔla Titu tɔtɔyɔ yɛlaa mpa Isɔ yulu kɔ paasɛna Isɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ. Kukpatɛlaa, alaa sɔsaa, na ifɛpiya na pɛɛlaa na yomaa. Ɔ hɔla tɛma nna nna pɔ wɛɛ sɪ Isɔ sɛɛɔ Ʒ la tɔ, na ɪsɛna pɔ wɛɛ sɪ yulu Ʒ cayana hɛɛsɔyɔ tɔ, na Ʒ hatɛɛna fayav. Pɔ waali ɪɛna Ʒ tu Titu ke nti nti ɪ kɔ la tɔ, na sɛɛtu.

Isɛna pa faya Titu takɛlaya tɔ:

Isɛna Isɔ tɛsɛɛɛ nyɔɔɲ nyɔma kɔ tɔ tɔ, titite 1

Isɛna leɛlaa na suluwaa na yomaa paa wɛɛ tɔ, titite 2

Isɛna Isɔ sɛɛlaa kɔ tɔ tɔ, titite 3

Sɛɛtu

¹ Maya Isɔ tɛmlɛ tu Pɔɔli, Yesu Kilisiti tillu.

Pa tu-m kƛ sɪ mɔ la na mpa Isɔ lɛsaa tɔ pɔ mu Isɔ, na mɔ hɔlɪ-wɛyɛ tampana nna tɔ Isɔsɛɛɛ mpaav sɛyɛsɔyɪ tɔ, ² na pɔ tɛ pa taa sɪ paa hiki weesuyɔ ɲku ku tɛɲ tɔ. Isɔ kɔ tɔmna hatuu lɔɲ ke yem taa sɪ ɪ kɔ ha-tɔyɔ weesuyɔ ɲku, Isɔ tɔ kɛ kaloolaya tu. ³ Pɔ tɔ kɛ pɔ kɔma na pɛ tala waatu wei ɪ kɔ suwa tɔ ɪɛna Ʒ yɛɛ na Ʒ tɔm kuli weesuyɔ ɲku ku tɔ na pɛ hɔlɪ. Tɔ Yatv Tacaa Isɔ ɪɪ ɪ tu-m sɪ mɔ kpaali ɪ tɔm na mɔ tɔɲna-tɔyɪ kpaalɔyɔ tɔ, nti tɔ kuliɔina mpɔ na tɔ hɔlɔyɪ.

⁴ Titu, mɔ ɲmaakɛna-ɲ takɛlaya kanɛ. Nyɔ kɛna ma pɔyalɔ na tampana ke Isɔsɛɛɛ mpaav ɲku tɔ tɛna tɔ tɔɲyɪ tɔ ku taa. Tacaa Isɔ na tɔ Yatv Yesu Kilisiti pa hɔlɪ-ɲ pɛɛɛɛ na pɔ ha-ɲ alaafɔya.

Tɛmlɛ nte pa tu Titu sɪ Ʒ la Kɛletɪ tɔ

⁵ Maa yɛla-ɲ Kɛletɪ kɛ sɪ ɲ tayanɪ mpi pɔ kaasa tayanɔyɔ tɔ tɔtɛtɛ, na ɲ kpa paa ɪcɛtɛ nte tɔ Isɔ tɛsɛɛɛ sɔsaa. Tɔɔsɪ nti ma kɛɛsa-ɲ tɔ sɪ: ⁶ Wei ɪ kin pa kaa na kawaliya nakɛlɪ tɔ ɪɪ ɪ kɔ tɔyɔna Isɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔɔntu. Alɔ kolum ke pɔntu ɪɪ ɪ kɔ wɛɛna. Na ɪ piya kɔ la Isɔ sɛɛlaa, sɪ taa wɛɛ piya nsi yɛlaa tɔɲ sɪ sɪ ke yem yem lataa su nukɛna yɛlaa tɔ. ⁷ Isɔ tɛsɛɛɛ sɔsɔ wɛɛkɔyɔ Isɔ tɛsɛɛɛ taa tɔ Isɔ tɛma ke pɔ tu-ɪ sɪ Ʒ paasɔyɛna. Pɔ tɔ kɛ pɔ fɛɪ sɪ pɔ nɔ kawaliya nakɛlɔyɪ ɪ kin. Ɔ kaa wɛɛ kalampaani tu yaa wei ɪ laa pɔɔnɔ muɔyɔ tɔ, yaa sulɔnyɔɔɔ yaa mɔsɔɲ tu, yaa wei ɪ muɔyɔyɪ sɪ Ʒ hiki liyitee tɔ. ⁸ Ɔ kɔ wɛɛ wei yɛlaa Ʒ kɔma ɪ tɛ ɪ nyɔmɔ muɔllɛ lapu, na Ʒ sɔɔla mpi pɔ wɛ teu, na Ʒ wɛna lɛmayasɛɛ tɔ. Ɔ kɔ wɛɛ wei ɪ tɔɲyɪ tampana, na Ʒ kɛ Isɔ yulu, na Ʒ nyɔmɔ ɪ tɪ tɔkɔyɔ tɔ. ⁹ Ɔ kɔ wɛɛ wei ɪ nyɔɔna Isɔ Tɔm mayamaya tɔkpaɲkpaɲkpa ke tɛitɛɪ ɪsu paa sɛyɛsa-ɪ tɔ, ɪɛna Ʒ pɛsɪ na Ʒ sɛyɛsɪ lɛlaa ke sɛyɛsɔɲ kɔpaɲ wei ɪ waasɔyɪ yɛlaa tɔ na Ʒ tasa-wɛyɛ tɔm. Pɔ kaasa kpɛɛsɛlaa pɔpɔtɔnaa mpa pɛɛ tɔ, Ʒ hɔlɪ-wɛyɛ ɪsɛna mpi pa toolaa tɔ.

¹⁰ Pɔ taya pulɔ tɔɔ, yɛlaa wɛ payalɛ na pɛ tu kɛɛna Yuta nyɔma mpa pa mu Yesu na pɔ kɛ kaanutɔnaa tɔ. Kpai tɔmnaa ke pa sɛyɛsɔyɪ na pɔ puɔyɪyɪna lɛlaa.

¹¹ Tɛkɪ-wɛ sɪ pɔ su mpɔ. Pɔ taya pulɔ, pa kɛ tɛɛsɪ yɔkɛlaa kɛ, na nti tɔ fɛɪ sɛyɛsɔyɔ tɔ ntɔyɪ pa sɛyɛsɔyɪ na pɔ muɔyɪ liyitee ke tulum. ¹² Kɛletɪ nyɔma Isɔ kɔyɔyɔtɔtu tɛlɛsɛlaa taa nɔyɔɔ wei ɪ mayamaya ɪ kɛ Kɛletɪ tu tɔ ɪ kɔ yɔyɔta ɲpɔyɔ sɪ: Kɛletɪ nyɔma nyɔntu ntɛ cɛsɔyɔ. Pa kɛ nyɔmɔɲtɔnaa kɛ ɪsu taalɛ wontu. Hilikpaakɔnaa

κέ, pəcə paa caa lapv. ¹³ Nti i yəgətə mpv tə i na-təyi. Pə təə ile kpuli-weyə teu na pə la na pá te Iso na pa taa ké teu. ¹⁴ Na pá yele Yuta nyéma səsaa taa təmnaa krai nyəntv na kusəsitv nti yəlaa mpa pa kisa tampana tənyv na pá lu tə tə tənyv. ¹⁵ Mpa pa taa tewa tə pə təna pə te pəleye. Ama mpa pa taa tá te pəyele paa tēj Iso na pa taa tə pə təna pə ké isayam ke pəle pa kin ké. Pə taya pulv, isayav təə ké pa layav na pa laakalənaa layalaa. ¹⁶ Pá caya ile si pa nyəmə Iso. Ama n nyəna pa lakasi pu hólóyí si pa nyəmə Iso se. Pa lu yəlaa ke səj ké, na pa ké kaanutvnaa, paa pəsəyi təmle kupante natəlyi lapv na n ná.

2

Seysesv yv kupanjv

¹ Ye nyá ile seyesi-weyə seyesəj kupanj wei i waasəyi yəlaa tə. ² Heeli apalaa kukpatəlaa si pá kpa pa ti, na pá weena yaasi kupanj, na pá kpakəyi ləmayasəe. Pá təkí Isəsəele mpaav na ləlaa səəlvv na suulu hólóyú ke teu. ³ Heeli alaa kukpatəlaa si pəle pá təkí yaasi kupanj isu Iso yəlaa weekv v tə. Pá taa cakəna yəlaa, na pá taa yele na solum həkə-wə. Ama pá wee mpa pa tasəyi alaa səkpema ke təm ⁴ ke isəna pəle paa səəli pa paalaa na pa piya tə, ⁵ na isəna paa kraya ləmayasəe na pá hatələna wasanjkalətv tə, na isəna paa laki pa taasi təma ke teu tə, na isəna mpi paa laki kupantv na pá seeki pa paalaa tə. Ile nəgəlv kaa kv Iso Təm nyv v ke pa təə.

⁶ Seyesi ifepiya ke teu tətə si pá kraya ləmayasəe ke teu. ⁷ Nyá mayamaya laki təma kupana na pá nyənəgəna-ŋ na pá laki. Paasi na n seyesəna tampana na isəle kusəemle. ⁸ Tayanəyi nyá təm, taa yele na n kəə na n pəntəyi nyá yəgətəya taa na pá footuyv-ŋ na-ke. Ye n tayanə-keye teu ile pu tv tá kolontunaa ke fəele. Mpi tə pa kaa na isayav nti paa yəgətí tá təə tə.

⁹ Yomaa ká nuna pa caanaa na pá lá na pəle pa lanja heena-weyə pa kulapəle təna taa, na pá taa keesəyi-weyə natəli. ¹⁰ Pá taa ŋmulí paa pulv cəcəka. Ama pá laki tam na pa caanaa naaki si pa yomaa ke kupama na pá nukəna-wə, na pu la na tá Yatv Iso təə təm nti tə seyesəyi tə tə nyv v kulí pə təna pə taa.

¹¹ Pə taya pulv, Iso kulina i pəle təə na í hólí si pə ya paa wei i nyv v. ¹² Pəlele aní a seyesəna-tv si tə yele isayav taa ké təntə na ate cəne konyuləj ke mpv, na tə kraya ləmayasəe na tə təj siyisuyv, na tə nukəna Iso ké tam ké tá təntə taa ké antulinya taa cəne. ¹³ Pəlele seyesəyi-tv v si tə caya mpv na tə tanja lelen nuw kuyaku ŋku tə wee na tə tēləyi tə. Kv wule ke tá Yatv Yesu Kilisiti Iso Səsə teeli ká kəə. ¹⁴ Yesu Kilisiti iní i hana i təyi tá təə na í ya-tv v isayav təna taa, na í tayaní-tv v teu na tə pəsi yəlaa mpa i tike i ti tə, na tá isəle seena təma kupana lapv.

¹⁵ Təne inəyi n ka heeliyi-wə. Lakəna səsəəntv nti pa tv-ŋ tə tə toma təna, na n səsəyi nyá yəlaa ke apalvtv, yaa ye kalənav kaləna-wə. Taa yele na nəgəlv kpeena-ŋ.

3

Iso seelv yaasi

¹ Təəsi pa təna si pə wee si pá seeki tətə təkəlaa. Pə wee si pá nukəna-weyə. Na pa səəlv í pu təma kupana lapv təə. ² Pá taa tvvki nəgəlv, ama pá wee təpamm, na pá wəna yəlle, na pa na yəlaa təna pa wəna təma na lelen. ³ Tá mayamaya isəntə tu ké tuutu lataa tətəgə hatuu ləj ké, na kaanutvnaa, na tu toolaa ké. Na konyuləj na mpi pə heesəyi tá lanja tə pə tənaya mpv pə nəgə na pə suka ka kpana-tv v yomle, na isayav na konyuləj pə taa ké tu wee. Tə taa caaki tá təmaya paa pəcə mayamaya. ⁴ Ama pə kəma na Iso tá Yatv hólí yəlaa ke i kupantv na i pəlele, ⁵ iləna í ya-tv. Ile pə taya tá təma kusiyisee təə. Ama tá pətəətəle ke i wiiwa na í la mpv.

Isò lóm mpi pa sò-tu na Feesuyu Nanjtu náá we pə taa na í layasəyi-tu na tə pəsəyi kufama na tə tən tənte kufate tə mpəyi ɪ yapəna-tu. ⁶Pə taya pulv, Isò yelina tá Yatv Yesu Kilisiti ké na í tisi Feesuyu Nanjtu ke tá tə pə tu fei, ⁷si í hólóyí-tuyv ɪ pɛɛɛ na tə pəsi kɔpama ke Isò isəntaa, na tə hiki weesuyu ŋku ku tɛŋ na tə weɛ na tə tɛɛləyi-kv tə. ⁸Təm tənɛ tampana təm tike təkɛlekele ké.

Ma caa ké si í sɛɛsi isəle na təm tənɛ tə sɛɛsuyv, na mpa pa tɛma Isò na pa taa tə pá ha pa təyi tɛma kɔpana lapv taa ké tam. Mpi pə tewə na pə waasəyi təɣɛ. ⁹Ama cələyi kumɛlɛtəmnaa tə həm na lələŋ loosi təŋuyv. Cələyi yooŋ na ntəŋkɛɛsasi ke Moisi kəsəsutv tə. Nti unɪ tə kuyi tɛma ke teu ké, pəcɔ tu waasəyi pulv. ¹⁰Mpa pa yeki na fayav kəŋ yələa taa tə, ye n kpaala-wɛɣɛ təm naale na pá tá nu n təɣɔni-wɛ. ¹¹Pə taya pulv, n nyəmá teu si yulv í we mpv pə hólóyí ké si ɪ yela mpaav kusiɣisuyv təŋuyv ké. Na isayətɔnaa mpa ɪ lakɪ tə pə hólóyí ké si ɪ toolaa.

Kantəkaya kvkpaalətv

¹²Ye ma kəma na má tili Aatema yaa Tisiki ke nyá kin, ɪɛ n nyəkɪ ləŋ na í kəɔ na í mayana-m Nikopoli. Mpi tə ma tɔwə si tənaya maa caya hilimate waatv.

¹³Paasəna təm huulv Senasi na Apələsi ke teu na pá taa laŋ puluyv waatv wei paa tuyi pa mpaav tə. ¹⁴Pə weɛ si tá yələa tətə ká nyi isəna paa paasəna tɛma kɔpana lapv ke tam tə, na ye pə caala wei ké teu, pa waasəna-ɪ, na pá taa caya yem təkpaɛ.

¹⁵Pa tənə mpa pa we ma kin cənɛ tə pa sɛɛki-ŋ. Sɛɛ tá Isəsɛɛɛ taa taapalaa kɔpama.

Isò í hólí mə tənaya ɪ pɛɛɛɛ.

TAKĒLAȲA NKA PŌŌLI NMAAWA FILEMŌḡ TŌ Kŭtŭlŭtŭ

Pə nəḡəsəna ké isŭ Filemōḡ ké Kolosi Isō tāsēelē tŭ. Pə́cŏ í pəsa Kilisiti təḡlŭ. I ké Pŏli ceu ké. Filemōḡ inŭ i ka wena i yom na pá yaaki-i si Onesim. Tə ta nyŭ mpi Onesim wakələna Filemōḡ na í se na í polo Pŏli kin na í cŏsi təna tŏ. Ama sŏsŏntŭ nté si yom nawa i tasəkəle na í pəsi Isō sēelŭ. Uena Pŏli mələḡəna-i i caa Filemōḡ. Pŏli caaki nti təḡle si Filemōḡ í mu Onesim isŭ Isō sēelŭ. Mpi tŏ, pa naale pa nyə́má Isō.

Isəna pa faȲa Filemōḡ takələȲa tŏ:

Pŏli sēē Filemōḡ na i cŏlŏ nyə́ma, 1-3

Pŏli sēē Isō ké Filemōḡ taa tēm tŏ, 4-7

Pŏli yəḡətəna Filemōḡ ke Onesim təm, 8-22

Sēētŭ kantəkəȲa nyə́ntŭ, 23-25

Sēētŭ

¹ Maya Pŏli wei má ma ké saləka tŭ ke Yesu Kilisiti tŏ tŏ, má na tá taapalu Timotee.

Tá ḡmaana takələȲa kanēȲe tá taapalu kŭpaḡ Filemōḡ, nyá wei tá na-ḡ tə kaa təmle tŏ, ² na tá kəḡŏ ApiȲa na ta na Aasipi wei tə yooki yoou tŏ, na mpa pa kotiyi Yesu sēē ke nyá təȲaȲa taa tŏ, pa tənəȲa ḡpŭȲŭ tə ḡmaa-ke. ³ Taca Isō na tá Sŏsŏ Yesu Kilisiti pá hŏlí-mēȲe pēelē na pá ha-mēȲe alaafəȲa.

Filemōḡ sŏlŭȲŭ na i taa tēmnav ke Isō

⁴ Tam ma səlēməḡ taa ma tŏsəȲi nyá tŏ na má sēeki ma Isō ké í na təmle. ⁵ Pə təȲa pulŭ tŏ, ma nu isəna n sŏla Isō yəlaa təna, na isəna n tŏka Taca Yesu mpaav təm tŏ. ⁶ Na ma səlēməȲi Isō si isəna tá na-ḡ tə krenta isəntəȲŏ Isō mpaav tŏ tŏ pə yele na ḡ cəkəna teu təkpaata ké kŭpantŭnaa mpa pa təna tŏ hikiȲi tá na Kilisiti tá krentəȲŭ tŏ tŏ. ⁷ Ma taapalu, pəpətu fēi, isəna n sŏlŭȲŭ yulŭ tŏ pə lapa-m leleḡ, na pə tasa-m apalŭtŭ ke teu. Pə təȲa pulŭ tŏ, nyá yaasi inŭ í hēesa Isō yəlaa paȲale laḡa.

Pŏli wiinav ke Filemōḡ ke Onesim tŏ

⁸ Tŏ, təm natələȲi ma caa-ḡ nav, na paa ma wena mpa ke Kilisiti tŏ si má caali-ḡ pə taa, ⁹ ma luyŭ lapa si má na-ḡ-ti na tŏ wii kŭnyŏḡ ke kŭwii. Nyəni, saḡa isəntŏ Pŏli má ma kpatəlaa kele, pə́cŏ ma ké saləka tŭ ke Yesu Kilisiti tŏ. ¹⁰ Ma pəȲaȲa Onesim təm ke ma caa ma na-ḡ, ma pəsa i Isō Təm taa caa ke saləka taa cəne. ¹¹ I ka ké kaawaasəȲa ke waatŭ wei i wē nyá kin tŏ. Ama kaȲana i waasəȲi má na-ḡ.

¹² Tŏ, nŏnŏŏ ma mələḡənaḡ-i na ma ləsaȲa ké. ¹³ Ma nyula teu si í saali ma kin cəne na í səna-m na nyá nəȲŏ ke saləka wei ma tŏki Laapaali Kŭpaḡ tŏ tŏ i taa. ¹⁴ Ama ma ta sŏli si má lá pulŭpŭ na nyá waali ké mpŭ. Pə təȲa pulŭ tŏ, ma luyŭ fēi si ḡ la-m kŭpantŭ natəli na təlasŭ. Ama ma caa ké si ḡ la isəna n nəkaa tŏ.

¹⁵ Ntanyŭ pə yasa nyá na-i ké wēē naaleȲe si pə təȲani-mēȲe krentəȲŭ ke tam tŏ. ¹⁶ Pənentaa pə kaa wēē isŭ yulŭ na i yom ke yem, i tēē mpŭ. I pəsa tá taapalu kŭpampaḡ ke Kilisiti mpaav taa. I tēma ma nyəḡ ke pəsŭȲŭ təkpaata, iē nyəȲa pə kaasənaa si í pəsi nyá nyəḡ na pə kəli mpŭ, paa isŭ nyá yom, paa isŭ nyá taapalu ke Taca təḡŭȲŭ taa.

¹⁷ Mpu tə ye n nyənəyi-m isu nyá taapab, mv-ı isu ye má n ka mv-m tə. ¹⁸ Ye ı ka wakəla-η pulu, yaa ı wəna-η kəmlə natəli, pəəsi má. ¹⁹ Maa fəli-η pə təna. Pəəli má ma mayamaya ma ηmaana na ma niη ke mpv. İle maa nəkəyi na má heeli-η si nyá mayamaya n wəna-m kəmlə, haləna nyá niη na nyá nəəhəe, ma tənna. ²⁰ Hai həesi ma lanlə ke tə ké Kilisiti nyóma tə pə təə.

²¹ Ma tənna takəlaya kaneyə ηmaav ke isəntə tə na má tv-η naani ké si n ká la pə təna, haləna pə teləsi mpv. ²² Na pə kaasa-m lentı si n caa-m kutuluyu, pə taya pulu təə, ma tv tēlvu si mə İso sələmvu ká yele na pá tvi-m na má kəə mə te.

Kantəkaya sētv

²³ Ma taapab İrafəlası wei pa təka ma na-ı ké saləka taa cəneyə Yesu Kilisiti təə tə ı sēeki-η. ²⁴ Maləki na Alisitaaki na Teması na Luku mpa ma na-we tə lakı təmlə ke cənə tə pələ pa sēe-η tətə.

²⁵ Tacaə Yesu Kilisiti í hólí-meyə pələe.

TAKƏLAYA NJKA PA NMAAWA HEPƏLA NYƏMA TƏ Kutubtu

Takəlaya kanə ka ηmaalv ta tv i hətə si tə nyəm-i. Ue ηmaalv inu i ta lan Yuta tv wei i pəsa Yesu tənlv wei i nyəmá nəγə suw kəpənaya taa təm tə. Yuta nyəma mpa pa pəsa Yesu tənlaa mpa pa tənna məlvvυ ke pa ləη isəsele taa tə mpeye i ηmaa-ke. Ama takəlaya ηmaalv tasəγi-wəγe apalvtv si pá təkı tənəη si Yesu kəla isətəa tillaa na Apəlaham na Moisi na Aləη mpa pa ke pa ləη caanaa tə. Yesu kəla kətasi na nəəsi pəelvvυ tətə. Mpi tə, Yesu kpeγela pə təna na í la təm kvlvm ke tam tətə.

Isəna pa faya Hepəla takəlaya tə:

Isə Pəyalv Yesu, titite 1-4

Yesu kətaya ke səsəηka, titite 5:1-10:18

Taa təm na kantəlvvυ, titite 10:19-13:25

Isəna Isə hvla i hvwεε tə

¹ Ləη Isə ka wε Isə kuyəγətvvυ teləsəlaa kinj ké na í yəγətəna tá caanaa caanaa ke təm payale taa na yaasinaa payale taa. ² Ama pə tala kayana kuyεεη kvtesəη inε i taa tə i mayamaya i Pəyaya kinj ke i wεε na í yəγətəna-tv. Na i Pəyaya ηke ka ninj ke i lapəna isətəa na atε, na ηkeγe i ləsa si ká ti pə təna təpa. ³ Nke ka kinj ke Isə teeli naaki na pá tee isu kəkə. Na ka kinj tətəγə pə hóləγı teitei ké isəna Isə wεεtv mayamaya wεε tə. I nəγə taa təm toma ke i təkəna isətəa na atε na pá səηaa. I tēma yəlaa isəγatv kpiisuyv təkpatəkpata uləna í kpa na í caya Isə kawulaya tv kəηkəη taa.

Isə Pəyaya kəla isətəa tillaa təcayacaya

⁴ Isu Isə Pəyaya ηke ka kəla isətəa tillaa təcayacaya tə, mpyəγv Isə ha-keγe hətə nte tə kəla isətəa tillaa nyəna tə. ⁵ Pə taya pvlv tətə, Isə ta yəγətəta isətəa tillu nəγəlv si: Nyayale ma Pəyaya, saηa ke ma pəsa nyá Caa.

I ta yəγətəta isətəa tillu nəγəlv i təm tətə si:

Maa la nyá Caa na nyaa pəsi ma Pəyaya.

⁶ Ama waatv wei Isə kəηayana i Pəyaya kancaalaya nyəηka ke antulinya taa tə i tēma si:

Isə isətəa tillaa təna ká sεε-i ké.

⁷ Mpi Isə yəγətə isətəa tillaa tətə təγəle si:

Isə kpaγa isətəa tillaa na í lana-wε na pá pəsi heelim.

I lapa na i tēmlε nyəma náá pəsi kəkəsı nsi si mvyı kemkem tə.

⁸ Ama pə tala i Pəyaya uləna í yəγətı təfoo si:

Isə, aa, nyá kumte wε tam ké.

Tampəna taa ké n təkı nyá kawulaya.

⁹ N səla kəpəntv na n kisi isəγatv təcayacaya.

Isə, pə tətə ké nyá Isə ləsa-η na nyá mpa.

I su-η teeli təcayale taa si

nyá lanle í hvlvmı səsəm.

Təcayale nte tə taa i su-η mpv tə,

tə kəla nte tə taa i su nyá taapalaa ləlaa tə təcayacaya.

¹⁰ I yəγətəa tətə si:

Tacaa, nyá lapəna tətə tənaya kancaalaya.

Nyá mayamaya nya ninj lapəna isətəa.

11 Pə tənaya mpv pu saali yem.

Ama nyaa caya tam.

Pə tənaya mpv pu ceyeti isu

wontu kususuutu ceyetyv tə.

12 N ká kpili-wi isu pa kpiluyv kpai tə.

Paa layasi-wi isu yvlv layasvvyv

i təw wontu kususuutu tə.

Ama nyá, nyaa wee tam ké m̀pógó,

n kaa kpatəli.

13 Tuu tə Isə ta yəgətəta i isətaa tillaa taa nəgəlv si:

Caya ma kənkəŋ taa haləna má kəna nyá kolontunaa

na n loosi nyá nəhəe ke pa təw.

14 Mpv tə, isətaa tillaa ná ké weyelə? Pa təna pa ké Isə təmlə nyəma ké, na paa naa isentəw. Mreye Isə tiliyi si pá ten mpa pə ké si pu ya pa nyəwəŋ tə.

2

Nyvyv yavv səsəəm

1 Pə təw ké tu təkı teu ke tampana təmnaa mpa pa heela-tv tə na pəcə pə taa kəw na pə pona-tvyv təlete taa ké yem. 2 Isətaa tillaa kpaala təm nti tə təle tə hika nyvyv ké, haləna ye wei i pənta-ti yaa i kisa-ti pa tvyv pəntv ke saləka wei pə nəgəsənaa si pá tv-i təgə. 3 Təw, pa ta kisi saləka tvyv ke mpa pa kisa isətaa tillaa nyəntv tə, kacəŋfana ta mpa tu la awusa ke nyvyv yavv səsəəm pəne pə taka tə? Taca ka caaləna nyvyv yavv pəne pə təm heeluyv ke i mayamaya. Ulena mpa pəle pa nu-ti tə pəle pá teləsi taya pə tampana. 4 Na Isə kusa pa təm nyvyv na i kəkəlv nyəm na səgəntv təma na piti təma təna lapv taa. I yelaa na i Feesuyv Nəŋŋtv lá na pulv lapv saa yəlaa isu i nəkaa tə.

Wei i təw pə yakı yəlaa nyəwəŋ tə

5 M̀pógó pə wee, mpi tə pə taya isətaa tillaa nəhəe tēe ké Isə məŋna antulinya wei i kəŋ na tə yəgətəyi i təm tə. 6 Ama nəgəlv yəgəta Isə Təm taa ké tiili si:

Hai Isə, yvlv ké we na n təsəyi i təm?

Yvlv wev mpv təkpev tə i ké we na n paasəgəna-i?

7 N yelaa si í sekı isətaa tillaa ke pəcə.

N tv-i teeli na n kusi i nyvyv isu wulav.

8 N məŋna pə təna təpai ké i nəhəe tēe.

Pa yəgətvyv mpv si Isə məŋna pə tənaya i nəhəe tēe tə, pə nyvyv ntə si i kpayə pə təna təpai ké na í tó yvlv niŋ taa, pə ta kaasi pulv cəcəka. Paa na mpv tə naa kayana si pə təna pə ta məli yvlv nəhəe tēe. 9 Ama mpi tə naa təgəle si pə lapa Yesu na í sekı isətaa tillaa ke pəcə si í si yəlaa təna səm ke Isə pəlele təw. Wahala wei i təgə na í caŋ í si tə i təw, nəwəw tə naa pa tv-i teeli na pá kusi i nyvyv isu wulav. 10 Kvpam pu muna mpv si Isə wei i lapa pə təna na i təw ké paa mpi pə wee tə í la na Yesu te təkpataa ké i konyəntəgələnaa taa, na pəcə í pona pəyalaa payəle ke i teeli taa. Pə taya pulv təw, Yesu yekina na pə yakı pa nyəwəŋ.

11 Yesu kpiisiyina yəlaa isayətv. Pa təna mpa pa isayətv kpiisa mpv tə, í na-wee pa kpenta Caa kvlvm ké. Pə təw ké pə fei Yesu ké feele si í yaa-wee si i newaa

12 ke waətv wei i təŋ si:

Hai Isə, maa heeli ma newaa ke nyá təm.

Maa yoo yontu na má tala-ŋ samaa təna taa.

13 I təma tətə si:

Maa tv Isə ké naani.

I tasa yəgətaya tətə si:

Má na piya mpa Isə ha-m təgəlv.

14 Isu mpa ɪ yaa mpv sɪ piya tɔ pa kɛ tɔnɔyɔ na caləm kulɔməm tɔ, Yesu maɣamaɣa pɛsa teitei isu mpe, na ɪ na-we pɑ krentɪ kulɔm. ɪ lapa mɔpɔyɔ sɪ ɪ yɔkɪ ɪlɔyɔ wei ɪ kin sɛm tonj weɛ tɔ ɪ ɪlɛ ɪ toma ɪ yɔkɪ tɛkpataa tɔ kɛ ɪnɪ ɪ lapa mpv na ɪ sɪ ɪlɛna 15 ɪ waasi mpa sɛm sɔyɔntɔ tɔ pa pɛsa isu yomaa kɛ pa weesɪnj tɛna taa tɔ. 16 Mpi tɔ pɛ taya ɪsɔtaa tillaa kɛ ɪ waasɔyɪ. Ama Apɛlaham piya kɛ ɪ waasɔyɪ isu pa ɲmaav Isɔ Tɔm taa tɔ. 17 Pɛ tɔ kɛ pɛ weɛ sɪ ɪ nɛyɛsɛna ɪ newaa tɛkpataa, na ɪ pɛsɪ pa kɔtulɔ sɔsɔ kɔpaɲ wei ɪ hulɔyɪ yɛlaa kɛ suulu kɛ sɔsɛm kɛ ɪ tɛmlɛ taa kɛ Isɔ ɪsɛntaa tɔ, pɛcɔ pɛ husɪ samaa ɪsɔyɛtɔ. 18 Na isu pɛ maɣasɔyɔ ɪnɪ na ɪ nɑ kunyɔɲ tɔ, pɛnɛntɛ ɪ pɛsɔyɪ na ɪ waasi mpa pa we maɣasɔyɔ taa tɔ.

3

Yesu kɛlvɔv kɛ Moisi

1 Ma taapalaa Isɔ sɛɛlaa mɛ mpa Isɔ yaawa tɔ, ɪ paasɛna Yesu wei Isɔ tilaa na ɪ kɛ ta Isɔ sɛɛv mpi pɛ tɔm tɔ hɔlɔyɪ ɪsɛntɔ tɔ pɛ kɔtulɔ sɔsɔ na ɪ nɑ. 2 Isɔ ka lɛsɛna-ɪ sɪ ɪ la tɛmlɛ tɛnɛ, na ɪ nuna Isɔ kɛ teu isu Moisi ka nuna Isɔ na ɪ la ɪ tɛmlɛ kɛ Isɔ tɔyɔyɔ tɛna taa tɔ. 3 Kutuluɔyɔ ɲmalɔ wɛnna sam na pɛ kɛlɪ kutuluɔyɔ maɣamaɣa. Mpɔ tɔtɔyɔ Yesu muna sam na pɛ kɛlɪ Moisi tɛcaɣacɔyɔ. 4 N kaa na kutuluɔyɔ kɛ yem na kɔ fɛina kɔ ɲmalɔ, na Isɔ ɪlɛ ɪ kɛna wei ɪ lapa pɛ tɛna tɔ. 5 Ye Moisi ɪlɛ, ɪlɛ ɪ nuna Isɔ kɛ teu kɛ Isɔ tɔyɔyɔ tɛna taa. ɪnɔyɪ pa tɔ tɛmlɛ sɪ ye Isɔ ɪ yɔyɔta nti ɪlɛ ɪnɪ ɪ heeli. 6 Ama Kilisiti wei ɪlɛ ɪ kɛ Pɔyalɔ maɣamaɣa na pa su-ɪ Isɔ tɔyɔyɔ sɔsɔ tɔ ɪlɛ ɪ nuna Isɔ kɛ teu tɔtɔ. Ye tɔ tɔka tɑ tɛɛlvɔv na naani na pɛ tɑ ciyiti-tɔ ɪlɛ tɔ kɛ ɪ tɔyɔyɔ nyɛma ntɛ.

Hɛɛsvɔv ɲku pa ha Isɔ yɛlaa tɔ kɔ tɔm

7 Pɛ tɔ kɛ Feesɔyɔ Nanɲtɔ maɣamaɣa ka yɔyɔta mpv sɪ:
Ye ɪ nu Isɔ nɔyɔ kɛ saɲa,

8 ɪ taa tasa ɲkpantɛɛlɔɲ lapɔ,
isu ɪ ka lapɔ waatɔ wei ɪ kpɛɛsɛna
Isɔ kɛ kɔyaɲku ɪ maɣasa-ɪ sɪ ɪ naa
ɪ waali kɛ wɔlayɔ tɛtɔ taa tɔ.
Isɔ yɔyɔtaa sɪ:

9 Mɛ caanaa caanaa maɣasa-m tɛna,
na pɑ lɑ sɪ pa naa ma waali.

Pɛyɛle pa nɑ pɛ tɛna mpi mpi ma lapa pusɪ nɪlɛ taa tɔ.

10 Pɛ tɔ kɛ yɛlaa panɛ pa tɔm kra-m pɑnɑnɑ na mɑ tɔ sɪ:

Tam mɔpɔyɔ pa liyitiyɪ pa huwɛɛ taa.
Pa ta tu cɛkɛna ma yaasi kɛ paa pɛcɔ.

11 Pɑnɑnɑ kra-m mpv ɪlɛna mɑ tuu sɪ:

Pa kaa svɔ ma hɛɛsvɔv tɛtɛ kɛ paa pɛcɔ.

12 Ma taapalaa ɪ la laakali na mɛ taa nɔyɔlv ɪ taa kɛ na ɪ lɑ ɪsɔyɛtɔ kɛ ɪ lotu taa na ɪ la lanɲpusɛɲ na ɪ ha weesɔyɔ Isɔ kɛ siyile. 13 Ama ɪ tasɔyɪ tɛmɔyɔ apalɔtɔ kɛ paa ɪfɛmlɛ nte, halɛna mpi pa yaa sɪ saɲa kɛ Isɔ Tɔm taa tɔ pɛ su tɛnɔyɔ. Nɔyɔlv ɪ taa yelev na ɪsɔyɛtɔ puyusi-ɪ na ɪ lɑ lanɲpusɛɲ. 14 Pɛ we mpv sɪ ye tɔ tɔka ta kancaalaɔyɔ naani wei tu wɛna tɔyɔ teu halɛna pɛ tɛnɔyɔ, tɑ na Kilisiti tu pɛsɪ taapalle.

15 Nti pa ɲmaa Isɔ Tɔm taa tɔyɔlɛ sɪ:

Ye ɪ nu Isɔ nɔyɔ kɛ saɲa,
ɪ taa tasa ɲkpantɛɛlɔɲ lapɔ,
isu ɪ ka lapɔ waatɔ wei ɪ kpɛɛsɛna Isɔ tɔ.

16 Mpa pa taa nuna Isɔ nɔyɔ na pɑ kɔlɪ na pɑ kpɛɛsɛna-ɪ? Mpa pa tɛna Moisi lɛsa ɪcipiti taa tɔyɔ mɛɛ. 17 Na mpa pa tɔm kpɛna Isɔ kɛ pɑnɑnɑ kɛ pusɪ nɪlɛ taa? Mpa pa lapa ɪsɔyɛtɔ na pɑ sɪ wɔlayɔ tɛtɔ taa tɔyɔ. 18 Mpaɣa Isɔ ka tuunaa sɪ pa kaa svɔ ɪ

heesuyv tete ke paa pæcɔ? Mpa paa kpeesæna-i tɔɔ. ¹⁹ Tə nawa mpv si pa ta te Iso na pa taa tɔɔ pã ta svv.

4

¹ Iso tema-tuyv heeluyv tækpataa si tæ pæsæyi na tæ svv timpri tá na-i tu caya na tæ heesi tɔ. Mpv tɔ tæ la laakali na pæ taa kɔɔ na mæ taa nɔɔlv í wuna heesuyv ŋkv kv taa ké svv. ² Pæ taya pulv tɔɔ, tæ nu Laapaali Kupaŋ inæyi teitei ké isu wulaya tetv taa nyéma mpe. Pa nu tæm nti tæ tæ ta waasi-weye pulv. Mpi tɔ, pa nuw-ti tæ pa ta mv-ti na pá té Iso na pa taa. ³ Ta mpa tæ temna Iso ké tá taa tæ tu svv heesuyv ŋkv kv taa. Heesuyv ŋkv kv tæm ke Iso yɔɔtaa si:

Páána kpa-m na má tuu si,

pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pæcɔ.

Í yɔɔta mpv, pæyele í tæmle tema tem ke hatuu waatu wei í lapa antulinya tɔ.

⁴ Pa yɔɔta kuyaku naatosompɔɔlaya nyæŋkv tæm ke Iso Tæm taa ké tiili si: Iso yela í tæmle tæna na í heesi kuyaku naatosompɔɔlaya nyæŋkv wule. ⁵ Na pá tasa tiiliyi yɔɔtvv svv: Pa kaa svv ma heesuyv tete ke paa pæcɔ. ⁶ Mpa pa caala Laapaali Kupaŋ inæyi nuw tæ pa ta svv heesuyv ŋkv kv taa, mpi tæ pa ta te Iso na pa taa. Pæ na pæ mpv tæ pæ we pæsuyv si lelæa í svv. ⁷ Pæ tæ ké Iso tasa kuyaku kufalvuyv ke svv na í yaa-kv si Saŋa. Tæ mayamaya tæ tæm ke pusí koma na sí siki sæsæm ulæna Iso yele na Tafiiti yɔɔti tæm nti tæ tema nuw tæ si:

Ye í nu Iso nɔɔ ke saŋa,

í taa tasa ŋkpantæeləŋ lapv.

⁸ Ye Yosuwee ka svvæ yælaa mpeye heesuyv ŋkv kv taa, Iso taa tasa kuyaku læŋkv tæm ke yɔɔtvv. ⁹ Ama heesuyv nakuli kv wee na pa hulæ-kuyv Iso yælaa, na kv nɔɔææna Iso kuyaku naatosompɔɔlaya wule nyæŋkv. ¹⁰ Pæ wee ké si ye wei í svv Iso heesuyv tete nté tæ taa pntv ká yele í tema na í heesi isu Iso mayamaya yepu ílé í nyæna na í heesi tɔ. ¹¹ Pæ tæ ké tu la kookali na tæ svv heesuyv ŋkv kv taa. Tæ taa yele na tá taa nɔɔlv kɔɔ na í la kpeesvsvv isu lelæa lapv wulaya tetv taa tæ na í læŋ heesuyv ŋkv kv taa svv.

¹² Iso Tæm wena toma na tæ laki tæmle. Tæ kæla layate nte tæ setæyi taa na waali tɔɔ læŋ. Iso Tæm nti tæ svvki na halí tæ takí timpri læsaya na læmayasæle pæ nyæm suliyi tæ. Tæ fakí atama na mvvule taa pæelæm, na tæ fayasæyi nti yvsvv nyulæyi na nti í hvvki í lotu taa tɔ. ¹³ Kvŋmanmam napæli pæ fei mpi Iso u naaki tɔ. Iso ílé í naa pæ tænaaya tæyau, pulv ta ŋmeli-i. Í kin ke tá tæna tu polo na tæ keesi ta kvlapvtv tæna.

Yesu ké kætælaa sæsaa sæsɔ

¹⁴ Ye mpv tæ tæki tá Iso seev ŋkv kv tæm tæ hulæyi isæntv tɔɔ teu. Mpi tæ, tæ wena kætælaa sæsaa taa sæsɔ wei í tæma na í tala Iso cælv mayamaya tæ, inæyæle Iso Pæyalv Yesu. ¹⁵ Ta kætvlv sæsɔ iní í ké wei í pæsæyi na í cækæna ta icantv tete tæ. Pæ mayasa í mayamaya ke pæ tæna pæ taa isu ta, í ta la isayatv ke paa pæcɔ. ¹⁶ Ye mpv tæ kpætæna Iso pæelæe kumte na naani, tu hiki suulu na pæelæe na pæ waasi-tuyv waatu wei pæ nɔɔæænaa tæ.

5

¹ Pæ læsvv yælaa hekv ke kætvlv sæsɔ na pæ su tæ, pæ su-i nípúyú si í la Iso tæmle na pæ waasi samaa. Í pukina kvhaham na í laki kætaya ke yælaa isayatv tæ. ² Kætvlv sæsɔ ná takaa na í ná isæna icantv wee tæ, íle í pæsæyi na í hólí suulu ke pæcæyæ íse kvkpeete nyéma na mpa pa pæntæyi kvpæntv tæ. ³ Na isu kætvlv sæsɔ mayamaya wena icantv tæ í laki kætasi ke í mayamaya í tæ na samaa tæ tæ. ⁴ Pæ fei si nɔɔlv ká tv í tæyi teeli na í svsvv í tæyi kætvlv sæsæntv taa. Iso kpaana kætvlv sæsɔ, na mpv iní pæ mayamaya ke pæ lapa Aləŋ kin.

⁵ Mpu inøgi na Kilisiti, i ta tv i tægi teeli na í kpa i tægi kätulv səsə. Ama Iso mayamaya təmna-i tækelekele si:

Nyayale ma Pəyaya, saŋa ke ma pəsa nyá Caa.

⁶ I tōma tiili tətəgə Iso Təm taa si:

N ka pəsi kätulv ke tam tōo isu Mələciseteeeki.

⁷ Saa wei Yesu ka we ate cəne tō i sələməya Iso wei i pəsəgi na í ləsi-i səm taa təgə, na í wiikina-i na kapusi səsənsi na isəlvəm. Uena Iso mv i sələmvəy ke i seekaya Iso tō pə tō. ⁸ Paa na i ka ké Iso Pəyaya tō, konyəntəgələnaa taa ké i nyəmə nuna təm. ⁹ Pa kōma na pá tēmi-i lapv na í te təkpaata, uena í pəsi wei i kin mpa pa tēna pa nukəna-i tō pə yakəna pa nyəŋ ke tam tōo tō. ¹⁰ Uena Iso tō si in i kēna kätulv səsə isu Mələciseteeeki.

Iso seelaa mpa pa tayanəgi kpisu yu tō pa təm

¹¹ Tə wəna kyəgətətu ke səsəm ke təm tənə tō tō, na pə we kate si tē kilisi-meyə pə tēna təcicei ké u cəkəgəna ləŋ tō pə tō. ¹² Hatuu tō pə nəgəsəna isu isəntə mə segesəgəna lelāa, uena mu məli na í pəsi isu mpa paa hólí Iso Təm isu kpələməlaa tō. Pə tala mə mətə təgəv, uena í məli na í nyəki kafa ke tam. ¹³ Wei i paasəgəna kafa nyəv tō i ké ahəlvəm ké. I ta nyi si pəne pə tewa, aai pəne pə ta te. ¹⁴ Ama səsaa mpa tam lapv tōo pa nyəmə tampam na isayam pə fayav tō mətə ke pələ pa tōki.

6

¹ Pə tōo tō tē lu Kilisiti təm nti pa caaləgəna segesəyū tō tē taa na tē svv mpa pa pu pə taa tō pa nyəntə taa. Tē taa tayan i kite tē nyəntə taa ké məlvəy, isu kpai tēma yeluyū na taa tēmnəv ke Iso, ² na lvv səvnaa na niŋ tənuyū pə təmnaa, na sətāa feesuyū na tam hūle pə təmnaa. ³ Tē pukina pə isəntāa ké tam. Mpu pə mayamaya ke tu la ye Iso í tisaa.

⁴ Na mpa pələ pa tayanəgi isayətu taa ké hotuyū tō pələ pa təm ká tēna weyele ilē? Təv, Iso tēma pa isē kuluyū na pá tēŋ isətāa kvəv lēlən na pá hiki pa paa nyəm ke Iso Feesuyū Nanŋtə kin. ⁵ Pələ pə waali pa nawa si Iso Təm we teu na pa cəkəna isəna antulinya wei i kəŋ tō i toma wēē tō. ⁶ Pə tənaya mpu pə waali ké pa luwa na pá tayan i isayətu taa ké hotuyū. Yəlaa isu mpu pə taka pə fēi pəsuyū si pá hólí-we si pá tayan i təntē kvfatē ke layasuyū. Pə taya pulv tōo, Iso Pəyaya ke pa lələgi kam ke səm tesika tōo na pá tvgi-kege fēle ke samaa taa.

⁷ Ye pa hala haləm na tēv nuk i pə taa ké tam na pə ta ləŋ nikaya, na kvtəgəv la pə taa ké teu na pá waasi hallaa, ilē haləm mpi Iso koola-wəgi kvpantə ké. ⁸ Ama ye səwa ke yem na kpai nyutv tike lakəna pə taa, haləm mpi pə pəsa yem kele, na Iso naa kpali-wi na pá tēsəna-wəgi kəkə svv.

⁹ Ma taapalaa mē, paa tē yəgətəgi mpu tō tē tēma tá taa təkpaata si í tá tooli, i we waasuyū mpaav taa ké. ¹⁰ Iso tá ké wei u təŋəgi tampana tō, na i kaa səv mə tēma tōo. Pəyele i kaa səv isəna í paasaa na í səli-i na í waasi mə Iso seelaa lelāa, na í tu tēŋna-wēge waasuyū tō. ¹¹ Ta luuŋ wēē si paa mə taa wei í tāsə isəle seesuyū ke mpu haləna pə tənaya, pəcə pə lá teitei isu í tēlvəy tō. ¹² Tá luuŋ fēi si í loosi nəhēē. Ama tē caa ké si í tēŋ mpa pa tēŋ Iso na pa taa na pá wəna suulu na paa hiki mpi Iso ka tēma si i ká ha tō pa akpaa.

Iso tēma si i laki mpi tō i laki-wəgi

¹³ Waatv wei Iso heelaya Apələham si i ká lapv-i pəne na pəne tō, na tuunav ké. Na isu nəgəlv fēi wei i kəla-i na í ká tuuna ilē tō uena í tuuna i ti, ¹⁴ na í tō si: Ma heeliyi-ŋ təkpaata si maa la-ŋ kvpantv, na maa la na í hiki piya ke səsəm.

¹⁵ Mprúgú Apələham cayana suulu, haləna í kəv na í hiki mpi Iso ka tēma si i ká lapv-i mpu tō. ¹⁶ Ye yəlaa í caa tuunav, wei i kəla-we tō i hətē ke pa yaaki na pá tuuna. Tuunav ké pulv mpi pə loliyi yəlaa ke waatv wei pa laki ntəŋkpəsəya təgə.

17 Iso ílé i caakaya ké si mpa i tōma si i ká la kúpantōnaa mpe tō, pá nyi təkēlekele si i yəgəta nti, i yəgətaa ké tō kaa layasi. Pə tō ké i yəgətaa na i tuu. 18 Tōm naadle iné i fei layasoyu, na pə fei pəsuyu si Iso í looli-ti. Pə tō mayamaya ke pə sōsa ta mpa tō hika tənmelle ke i kin təgə apalutv, si tō tōki tēelvyu ŋku kv tōm pa kēesa-tv təgə teu təkēŋkē. 19 Tēelvyu ŋku kv wēe ké isu ta lāsasi kankanvyu kv tēlvvyu ŋku tō wēna naani na kv kiiwa tō. Tə nyəmá si ta mayamaya tō pəsəyi na tē svv na tē polo na tē lu isətaa Iso tēsēele taa puvvyu kv kakayav waali haləna tē tala pə taa nan taa. 20 Tənağa Yesu tē-tvyu nəgə, na i pəsi kv tlvv sōsə isu Meləciseteeki ke tam tō.

7

Kətvlv na wulav Meləciseteeki

1 Meləciseteeki inu i ka ké Salem wulav, na i ké isətaa Iso Sōsə kv tlvv. Meləciseteeki inu i səŋna Apəlaham ke waatu wei ílé i tema awulaa ke kvlvvyu ke yoo taa na í mələyi kpente tō, na í kooli-i kúpantv. 2 Tənağa Apəlaham tala pə təna mpi i ka wēna təgə tōm naanōwa na í kpaya həgəlvvyu kvlvvyu na í ha-i. Meləciseteeki həte nyvyu nté si tampana tv. Pəle pə waali i ké Salem wulav, na pəle pə nyvyu nté si hēsuyv tv. 3 Nəgəlv ta nyi Meləciseteeki caa, pa ta nyi i too. Nəgəlv ta nyi si akele lələna na pə ləli na pə tala-i. Pa ta yəgəti i kvlvvyu tōm ke tiili, yaa i səm tōm. I nəgəsəna Iso Pəyaya, na i ké kv tlvv ke tam tō ké.

4 I paasi na í ná apalv inu i sōsəntv yee. Halı ta caanaa caanaa caa sōsə Apəlaham ná faya pə təna mpi i hika yoo taa təgə tōm naanōwa na í kpaya həgəlvvyu kvlvvyu na í ha-i. 5 Lefii nyəma mpa pa ké kv tlvv tō kv səsutv ha-weye mpa ké si pá pəsəyi Iseyeli nyəma si pá celəyi-weye pa kv hikim təna həgəlvvyu naanōwa taa kvlvvyu. Pəyele paa ké yəlaa kvlvvmaa ké, na pa təna pa ké Apəlaham piya. 6 Meləciseteeki na taa ké Lefii tv, paa na mpv i mv mpi Apəlaham wēna tō pə həgəlvvyu naanōwa taa kvlvvyu. Pəle pə paasi i koola koolee kúpana ke wei i hika kúpantv nti Iso tōma si i ká la tō. 7 Na isəna pə wēe tō, sōsə kooliyina səkpele ke kúpantv. 8 Ama kv tlvv kin ilé, mpa pa mvvyi mpi yəlaa wēna tō pə həgəlvvyu naanōwa taa kvlvvyu tō, pa ké yəlaa mpa saŋa pa wēe cele pa fei təgə. Ama ye Meləciseteeki kin ilé wei i wē tam isu pa ŋmaav Iso Tōm taa tō ílé i mvna həgəlvvyu naanōwa taa kvlvvyu ŋku. 9 Ye pə lapa mpv tō pəsəyi na tē tō si waatu wei Apəlaham faya i wēnav taa ké tōm naanōwa na í ha mpv tō, Lefii mayamaya nyá fəlaa ké. Pəyele Lefii nyəma mpeye pa tayənyəyi fayav naanōwa inu i wontv celvyu. 10 Pə taya pulv tō, waatu inu paa pa ta lələta Lefii tō i ka wē i cōsə Apəlaham taa ké saa wei Meləciseteeki səŋaya-i təgə.

11 Lefii nyəma kv tlvv luna kv səsutv nti pa tv Iseyeli nyəma si pá təŋ tō tē kin. Pə na pə mpv tō Lefii nyəma kv tlvv mpe pa ta la təmle nte tō tēwa təkpataa tō. Tōfō pə taa yele Aləŋ looŋa taa na pə tasa kv tlvv kv falv svv isu Meləciseteeki. 12 Mpi tō, pə wēe ké si ye kv tlvv í layasaa, kv səsutv náá layasi tōtō. 13 Təv, Taca wei i tōm pa yəgətyi isəntō tō i ké kpekəle ləntē tv ké. Na pa kpekəle taa tv nəgəlv taa lata kv tlvv sōsə təmle ke kv taya təlate taa. 14 Tə nyəmá teu təkpataa si i ké Yuta kpekəle tv. Moisi yəgətağa kv tlvv tōm tō i ta yaa kpekəle nté tō həte.

Kətvlv wei i nəgəsəna Meləciseteeki tō

15 Mpi pə tēsəyi-tvyu pə tampana kilisuyv təgəle si: Kv tlvv nəgəlv ná luwa na í nəgəsəna Meləciseteeki. 16 Pə taya yəlaa kv kēsətv ke pə təŋaa na pə kpa-i kv tlvv. Ama weesuyv ŋku kv fei wakəlvvyu tō kv tōŋ taa ké pə kpāna-i kv tlvv. 17 Pa ŋmaa ŋpəyú Iso Tōm taa si:

N ka pəsi kv tlvv ke tam tō isu Meləciseteeki.

18 Nti pa sv ləŋ na pá təŋəyi-ti tō tēle tō taa fəina toma, na tu waasəyi pulv, iləna pá kv tēle. 19 Moisi kv səsutv ná taa la nəgəlv na í tē təkpataa, tō ná mpv. Ama pə kvāna-tvyu tēlvvyu kv falvyu kúpampankv ŋku kv yeki na tō kv tlvv Iso tō.

²⁰ Mpi pə təw nənəw nyəŋ inɛ ɪ kəlaa tə, pa kpa-ɪ kətulv na lso tuunav ké. Ama pa kpa lelāa kə kətəlaa kə yem ké. ²¹ Pa kpa Yesu ké kətulv na tuunav, halɪ lso yəɣətɪ təfoo sɪ:

Tacaa yəɣətāa na ɪ tuu sɪ,
n ká pəsi kətulv səsə kə tam təw.

ɪ kaa tuli tapəŋ kə nti ɪ yəɣətāa mpv tə tə taa.

²² Pə təw maɣamaya kə Yesu ná kəna-tuyv nəɣə pɛɛluyv kɔpampam mpi paa pu kpa na pə tii pə kaa saali tə.

²³ Pə kaasa lentɪ tətə sɪ kətəlaa kpai nyəma mpe paa wɛ payale, pə taya pulv təw, lelāa səkaya ké na lelāa lɛɛtəɣɪ pa lɔna taa. ²⁴ Ama Yesu ɪlé ɪ wɛna ɪ weesuyv kə tam na ɪ təkɪ ɪ kətulv tə kə tam, na nəɣəlv kaa lɛɛtɪ ɪ lonte. ²⁵ Pə təw ké paa pəlee ɪ pəsəɣɪ na ɪ waasi pa təna mpa pa kɔtəɣəna lso ké inɪ ɪ təw tə. Pə taya pulv təw, ɪ wɛna weesuyv kə tam ké, na ɪ sələməɣəna-wɛɣɛ lso.

²⁶ Yesu ké pə tu muna mpv sɪ pá kpa-tuyv kətulv səsə. Pə taya pulv təw, ɪ wɛ tənəŋŋ, ɪ fɛina taali nəɣəlv. Pəcə ɪsayatv fɛɪ ɪ kin tə se. Pa faya ɪ na asayaa na halɪ pá kpaasi-ɪ na ɪ tɛɛ ɪsətənyv təw. ²⁷ Pə fɛɪ sɪ ɪ ká lakɪ kətasi kə tam ké inɪ ɪ maɣamaya ɪ sayatv təw, na pə kaasi na ɪ lá samaa ɪsayatv təw, ɪsu kətəlaa səsaa lelāa lakuyv tə. Ama waatv wei ɪ ha ɪ ti na ɪ sɪ tə pə wɛ ɪsu ɪ lapa kətaya kə təm kulvm kə kpakpaa kə tam təw ké. ²⁸ Mpa Moisi kəsəsutv kpaa kə kətəlaa tə pa teu ta tuli. Ama lso ná kəma na ɪ nyəsɪ kəsəsutv nəɣə taa, na ɪ yəɣətəna tuunav na ɪ Pəyaya pəsi kətulv səsə, na ɪ teu tula kpakpaa kə tam təw.

8

Yesu kɛɛ ta kətulv səsə

¹ Təm nti tə təŋna yəɣətaya kə mpv tə tə kite nté sɪ, tə wɛna kətulv səsə kə mpv wei ɪ kpawa na ɪ caya lso kawulaya tv kumte kəŋkəŋ taa ké ɪsətāa tə. ² ɪ lakɪ kətulv səsə kulapəle kə kətaya təlātɛ cəkəle nte yulv ta siki, ama Tacaa maɣamaya sikina-tɛ tə tə taa.

³ Pa kpaa kətulv səsə tə sɪ ɪ pona lso ké kəhaham na ɪ la kətasi ké. Pə təw ké pə wɛɛ sɪ tá kətulv səsə ɪ wɛna mpi ɪ ká polo na ɪ lapɪ-ɪ kətaya tə. ⁴ Ye atɛ cənɛɣɛ Yesu ka wɛɛ ɪ taa tu lapv kətulv. Mpi tə kətəlaa ka wɛɛ na pá təŋna lso ké kəhaham ponav ɪsu pa kɛesa kəsəsutv taa tə. ⁵ Mpi mpi kətəlaa mpe pa lakɪ mpv tə, pa kɛəsəna mpi pə wɛ ɪsətāa təɣə na pá lakɪ. ɪɛ pə nəɣəsəle ké pə taya pə maɣamaya. Pə lapa kulvm na nti tu tɛm Moisi kin kə lapv tə. Saa wei ɪ lapa səəlv sɪ ɪ sikiɣɪ cəkəle tə lso heela-ɪ sɪ ɪ siki-tɛɣɛ teitei ɪsu paa kɛesa-ɪ puyv təw tə, ɪ taa coti. ⁶ Ama təmle nte pa tv Yesu tə tə kəla mpe pa nyəna təcayacaya. Pə taya pulv təw, inɪ ɪ tɛləsəna-tuyv nəɣə pɛɛluyv kɔpampam mpi pə luna kɔpantv kəkələtv nti lso ka təma sɪ ɪ ká la tə tə kin tə.

⁷ Ye kancalaya nəɣə pɛɛluyv ka tewa təkpatāa pa taa tasa nəɣə kɔfalaya kə pɛɛluyv tətəɣə kɔpənaya lonte. ⁸ Ama lso yəlaa lapa taali na lso kaləɣəna-wɛ sɪ:

Pə kəma na pə kəw maa yele na má na lɛɣɛɪ
nyəma tə tasa nəəsɪ kɔfasɪ pɛɛluyv,

na pə kpenna Yuta kɔpəle nyəma tətə.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

⁹ Nəɣə ŋka ma na-wɛ tu pɛɛɪ tə ka kaa wɛɛ
ɪsu má na pa caanaa caanaa tu pɛɛluyv ŋkaya
waatv wei ma həma-wɛ na má ləsi Icipiti taa tə.

Pa ta təkɪ nəɣə ŋka má na-wɛ tu pɛɛla mpv tə.

Mpv pə lapəna na máa lə pa təm kə luyv.

Tacaa má ma yəɣətəna mpv.

¹⁰ Nn, Tacaa má ma yəɣətāa mpv sɪ:

Nəɣə ŋka kuyɛɛŋ inɪ ɪ waali maa yele na má na

Isəyli nyəma tə pəeli təyəle si:

Maa kpaɣa ma kəsəsutu na má tɔ hatuu pa ləmayasɛɛ taa.

Maa ɲmaa-təyi pa lotu taa.

Maa pəsi pa Iso na mpe paa pəsi ma yəlaa.

¹¹ Saa inɪ nəɣəlv kaa nəki ɪ təɣəntəle ke seɣesuyv.

Nəɣəlv kaa tə ɪ taapəlv si:

Nyi Taaɔa.

Pə taya pulv təə,

pa təna paa nyi-m.

Pə kpaɣav pəyaya na pə polo səsə tə.

¹² Maa husi pa kɔpəntəɲ.

Ma kaa təsɪ pa isayatu təə ké paa pəcə.

¹³ Ile timpi Iso yəɣətəyi nəɣə kɔfalaya pəeluyv təm tə pə weɛ si kancalaya nyəɲka pənaa ké. Na pulv ɪ pənaa na pə cəɣətəyi, pə caa tɛm ké.

9

Atɛ cənɛ Iso sɛɛv na isətəa Iso sɛɛv

¹ Kancalaya nəɣə ɲka paa pəɛlaa tə keɛ kaa wɛna nti pa suwa na pa təɲəyi na pá sɛeki Iso təɣə, na tə Iso təsɛɛle ka wɛ atɛ cənɛ. ² Paa sika cokəle ké, na nté tə kɛna pə təə pə təə nyəntɛ, na pa yaa-tɛ si kate taa. Na tənaya pa sukaya fətəla na taapəli na potopotonaa mpa pa ha Iso tə. ³ Puyv kɔkakayav naale nyəɲku waali kɛna cokəle nte pa yaa si kate taa kate tə. ⁴ Na tənaya wɔla cofolo ka wɛɛ na pá wəki tulaalvnaa ke ɪ taa, na Iso nəɣə pəeluyv atakaa na pá waasa ɪ tənaya wɔla təpai. Atakaa inɪ ɪ taa ka wɛ wɔla nyənaya na ka taa na mana, na Aləɲ kɔrátuyv ɲku ku tɔwa hɛtv tə na pɛ kpaatanaa mpa pa təə pa ɲmaa nəɣə pəeluyv təm tə. ⁵ Atakaa inɪ ɪ təə ka wɛ teeli nyəma napəli mpa pa húləyi si Iso wɛ təna tə, na pa keɲ ləpa timpi pa lakaya kətaya ke yəlaa isayatu husuyv təə tə. Pə taya si cənɛyɛ tu yasɪ-mɛyɛ pə kantəlasɪ təna təcɛɛɛɪ.

⁶ Mɔpuyv pə təna pu wɛɛ, paa mpiyi pə lonte taa, na kətəlaa ná suvakaya tam ké pə təə pə təə cokəle taa na pá laki pa təmlɛ. ⁷ Ama hatuu pə taa nyəntɛ taa ile kətulv səsə tike suvakayana təna, na pənaya taa təm kɔlvɔm təkəɲ ké ɪ suvakaya. Caləm ke ɪ pukayana tənaya fɛɛnuyv ke Iso ké ɪ mayamaya ɪ kɔpəntəɲ na kɔpəntəɲ wei ile samaa ná pənta kɔpəntv tə ɪ təə tətə. ⁸ Feesuyv Naɲɲtv húləyi təna si pə təə pə təə cokəle waatv təna taa, mpaav fɛɪ si yulv ɪ tala timpi pa yaa si kate taa kate taa tə. ⁹ Mpu inɪ pə húləyi isəna tə wɛ kayana isəntə tə. Pə nyuyv nté si isu pa kɔakuyv kɔhaham na pa kɔakuyv wontu na pá laki Iso ké kətasi tə, mpu inɪ pu pəsəyi na pə tayanɪ teu təkɔpataa ké wei ɪ laki mpu tə ɪ lotu taa. ¹⁰ Kətəɣəv na kɔnyɔnyɔɔm na nyuyv təə asilima keeluyv təm tike ke pə paasənaa. Pə ké yulv tənuyv nyəm mpi pa suwa si pa təɲəyi, haləna kɔyanɲku Iso ká tayanɪ pə tənaya kɔfam tə.

¹¹ Ama Kilisiti ná lapa kɔpəntvnaa mpa pa tɛma kəntɛ tə pa kətulv səsə. Na cokəle nte tə taa ɪ laki təmlɛ tə tə kəlaa, na tə tewa təkɔpataa. Pə taya yəlaa sikina-ke, na tə ta tu keɪv antulinya wei pa lapa kɔlav ke isəntə tə ɪ nyəntɛ. ¹² Kilisiti suvv təm kɔlvɔm ke ɪ kɔakpaa suvv ke kate taa kate taa tə pə taya acəɔnaa na nawee caləm ke ɪ lapəna kətaya. Ama ɪ mayamaya ɪ caləm ké, ilɛna pə kəna-tuyv tá nyəɲɲ yavv ke tam təə. ¹³ Ye acəɔnaa na latəcɛnaa pə caləm na naaɲ alv nyəɲ wei pa nyayasa ɪ təna na pá ɲmusəyi ɪ təlvɔma ke yəlaa asilima nyəma təə tə ta kpisi pa asilima ke kpiisuyv, ¹⁴ kacanɲana Kilisiti caləm na? Feesuyv tam nyəɲku tɔɲ taa ké ɪ lapəna ɪ təyi Iso ké kətaya ɲka ka tewa təkɔpataa tə. ɪ caləm ká ləsi ta lotu taa ké kɔpəi təmanaa ləmayasɛɛ na təə pəsi na tə la Iso weesuyv tɔ təmlɛ.

¹⁵ Pə təə ké Kilisiti ke wei ɪ tɛləsəyi nəɣə pəeluyv kɔfam ke lɛlaa tə si mpa Iso yaawa tə pá hiki kɔpəntv tam nyəntv nti Iso ka təma si ɪ ká ha na pə wɛɛ isu pa

kpancoou tə. Pa pəsəyi na pá hiki-ti. Pə taya pulv tə, səm lapa pə taa, na səm mpi pə yekina na mpa paa we nəyə pəeləyυ kupəm taa na pá pəntəyi tə, pá lu kupəntəy inı ı taa.

¹⁶ Ye yulv caya na í tayanı isəna ı caa pá lana ı wənav ke ı səm waalı tə na pá tv takəlaya taa na pá si, isı ı səpa na pəcə. ¹⁷ Ye ı wəna ı isə, takəlaya isı mpv kaa la təmlə. Ama ye ı kəma na í si ke paa lana-keye təmlə. ¹⁸ Pə təw kə pa tvla kancaalaya nəyə pəeləyυ təw na caləm. ¹⁹ Kancaalaya ilə Moisi kraya Isə kusəsutu taa heeliyi mpi pə təna təyə na í keesi samaa təna. Uəna í kraya hisəpv kprátúyú na heey huntu kuseemtv na í lii nawee caləm na lum pə taa, na í krentəna Isə Təm takəlaya na yəlaa pa təw na í ηmusı. ²⁰ Na í tə si: Pəne inı pə kəna caləm mpi pə laki na nəyə ηka Isə pəelaa na í tə si í təkı təkəyke tə ká la tampana. ²¹ Uəna Moisi tasa caləm ke krayav na í ηmusı cokəle təw na Isə seev wontu təna təw. ²² Na isı pa keesa kusəsutu taa tə, caləm mpi, pə we isı pə tənaya pə tayanaa, na ye caləm ı ta ti, pa kaa husı nəyəlv ı isayətv ke paa pəcə.

Kilisiti kətaya husuyv ke isayətv

²³ Na isı pa tayana mpi pə we isətaa tə pə nəyəsəle ke mpv tə, pə wee si pá la isətaa nyəm mayamaya ke kətasi kupənsı nsi si kəla mprúyú teu tə. ²⁴ Pə taya pulv təw, kate tete nte tə taa Kilisiti sūwa tə tə ta ke nte yəlaa lapa na tə nəyəsəna isətaa nyənte ke kənəyəsı tə. Ama isətaa mayamaya ke ı kpawa si ı puki í səy Isə isəntaa na í wiiki ta konyəy. ²⁵ Paa pənaya ηka Yuta nyəma kətulv səsə pukina wontu caləm ke kate tete kə. Ama Kilisiti ilé ı ta sūv si ı laki ı təyi kətaya na í lələyi. ²⁶ Ye pu we mpv ı ka təyə konyəy ke təm payale ke hatuu antulinya lapv waatv. Ama ı kəma kayanaya təm kuləm ke ı kpakpaa kənte ke tənaya kuyeyη inə ı taa si í la ı təyi kətaya na í kú isayətv tənəyənəy. ²⁷ Pə tema sūv si paa yulv wei ı ká si təm kuləm kə, na pəle pə waalı uəna Isə hūna-ı təm. ²⁸ Mpv inı tətəyə pa lapa Kilisiti ke kətaya ke təm kuləm si pə ləsi yəlaa samaa isayətv. I ká tasa məlvυ, ilə pə taya isayətv təm təw kə ı ká kəw pəle. Ama mpa pa tənə-ı tə pa nyəy yapv kə.

10

¹ Kusəsutu nti paa tūwa Yuta nyəma tə tə ta huli kupantənaa mpa paa kəw cele tə pa mayamaya ke teitei. Ama pə nəyəsəle ke pə hūlaa. Pə təw kə kusəsutu nti tə ta pəsi na tə lá na mpa pa kprətəyəna Isə tə pá te təkpataa, na kətasi kuləması nsi pa laki paa pənaya ηkaya tam tə. ² Ye pu kpiisa mpa pa seəkaya Isə kə mpv pə taka tə pa isayətv təkpataa ke təm kuləm təw, pəle pa taa tasəyi pa isayətv təm təwəyυ, pəcə pa taa nəki kətasi nasələyi lapv tətə. ³ Mpi təyəle si pa lakuyυ kətasi nsəyi paa pənaya ηka tə pə təwəyi yəlaa ke pa isayətv təw kə. ⁴ Pə taya pulv təw, latəcənaa na acənaa pa caləm kaa pəsi na pə ləsi isayətv ke paa pəcə.

⁵ Pə təw kə waatv wei Kilisiti kəyaya antulinya taa tə ı təma Isə si:
Nn caa kətasi pəyele nn caa kühaham.

Ama n ηma-m tənəyυ.

⁶ Kətasi nsi kəkə lusa si təna tə si ta ke-η pulv.

Na isayətv husuyv kətasi we-η yem tətə.

⁷ Tənaya ma təma si:

Hai Isə, mayalə.

Ma kəy si má la nyá luyυ nyəntv isı pa keesa ma təm ke Isə kusəsutu takəlaya taa tə.

⁸ I caala yəyətuyυ ke si: Nn caa kətasi na kühaham na kətasi nsi kəkə nyaya si təna tə na isayətv husuyv kətasi. Pə tənaya mpv pə ta ke-η pulv. Pəyele pə we kusəsutu taa si pá la kətasi nsəyi mpv. ⁹ I tema mprúyú yəyətuyυ təyə ı təma si: Hai Isə, mayalə. Ma kəy si má la nyá luyυ nyəntv. Mprúyú pə lapa na Isə kú kətasi nsi

pa lakaya tə, ɪlena Kilisiti kətasi lapu náá mu kɔpəm lonte. ¹⁰ Yesu Kilisiti lapa lso luyu nyəntu na í lá ɪ təyi kətaya na pə kpiisi ta isayatu ke tam təə.

¹¹ Paa kətulu wei ɪ sənyu ɪsə na í laki kətasi ke paa ɪfemle nte tə, kulumasɪ nsəyi ɪ laki tam. Pəyele sɪ kaa pəsi na sɪ husɪ isayatu ke paa pəcə. ¹² Ama Kilisiti ílé ɪ lapa isayatu husuyu kətaya ke təm kulum təkəŋ, na kətaya ŋke ka laki təmle ke tam. Kilisiti tɛma mpɔ ɪlena í kpa na í caya lso kəŋkəŋ taa. ¹³ Kaɣana tənaya ɪ wee na í caya na í taŋaa sɪ lso í kəna ɪ kolontunaa na í loosi nəəhe ke pa təə. ¹⁴ Təm kulum təkəŋ ké ɪ ha ɪ tɪ sɪ pa tənə mpa pa isayatu kpiisaa tə pá té təkpaataa.

¹⁵ Na Feesuyu Nanɲtu hóləyi-tuyu pə tampana. Pə təə ké ɪ caala yəɣətyu sɪ:

¹⁶ Nn, Taca yəɣəta mpɔ sɪ,
nəɣə ŋka kuyeyɪ ɪnɪ ɪ waali maa yele na
má na-we té pɛeli təɣəle sɪ,
maa kpaya ma kəsəsutu na má tu pa lotunaa taa.
Maa ŋmaa-təyi pa ləmayasɛ taa.

¹⁷ ɪlena í tasa sɪ: Ma kaa tasa təəsyu ke pa isayatu na pa kɔpəntəŋ təə ké paa pəcə.

¹⁸ Ye pa tɛma yulu isayatu ke husuyu ɪ nəkəyi na í tasa kətaya ke lapu sɪ pə husɪ ɪ isayatu tətə.

lso kpətənav

¹⁹ Təə, ma taapalaa, ɪsu Yesu weesuyu luw tə pə təə tə pəsəyi na té suv kate taa kate taa təkaa. ²⁰ Pənente ɪ tula-tuyu weesuyu mpaav kufaluyɔ, ku luna puuyɔ kukakayav na waali. Puuyɔ ŋku ku kəna ɪsu ɪ tənuyɔ mayamaya. ²¹ Tə wɛna kətulu səsə wei pa suwa sɪ í nyənəyi lso təyaya təə tə. ²² Ye mpɔ ɪlé tɛ kpətəna lso na lotu kulumtu na naani kɔpampan na tənəŋ wei pa səwa lum kɔpam tə. Tə taa nu isayatiya taŋ ke ta lotu taa. ²³ Tə təkɪ tá tɛluyɔ ŋku ku təm tə hóləyi ɪsəntə təɣə teu. Pə taya pulv təə, tə pəsəyi na té caya na naani sɪ mpi mpi lso ka təma sɪ ɪ ká la-tv tə ɪ ká la-wɪ. ²⁴ Tə nyənəyi ta təma təə na té lá na tə səsɪ təmayə səluyɔ na té kusi ta kunyuləŋ ke kɔpantu lapu təə. ²⁵ Tə taa yele timpi pə ké sɪ tá tənə té koti təɣə pote ɪsu lɛlaa ná kisuyu pote tə. Ama té ten təmayə tam na pə tu kələna waatu ɪne wei ɪ taa tə loosiyi Taca kuyaku na kú kəŋ tə.

²⁶ Pə taya pulv, ye tə tənə isayatu lapu təfaa pəyele tə tɛma tampana nyəm, pə ta kaasɪ isayatu husuyu kətaya nakəli tətə. ²⁷ Ama té caya na tapahoi sɪ lso huule ná taŋa-tuyu cele. ²⁸ Pa suwa sɪ ye nəɣəlv pənta Moisi kəsəsutu na yəlaa naale yaa tooso na-ɪ na pa ɪsəpɛ na pá tisi sɪ yɛɛ ɪmpúyú, pá ku-ɪ, pá taa nyənɪ ɪ pətəətəle. ²⁹ Təə ye pə we mpɔ ɪlé ɪsənaya paa lana wei ɪ fela lso pəyaya ke ɪ nəəhe tɛɛ na í nyənɪ nəɣə pɛeluyɔ caləm mpi pə taɣana-ɪ təɣə yem na í ku Feesuyu Nanɲtu nyuyɔ tə? ɪ nyɪ teu sɪ ɪ saləka kaa wee kɛesuyɔ. ³⁰ Tə nyəmá wei ɪ yəɣətaa sɪ: Maa lɛtəna paa wei ké ɪ isayatu na máa fɛləna paa wei ké mpi ɪ lapa tə. Na kulum ɪnɪ ɪ tasəna yəɣətyu sɪ: Taca ká huuna ɪ yəlaa ke təm. ³¹ Sɪ ń tuti nyá təyi lso weesuyu tu niŋ taa tə pə we səɣəntu ke səsəm yoo.

³² ɪ təəsɪ ɪsəna pə tɛma-meyɛ lapu ke waatu wei lso lapa na mə ɪsəntə cɛ tə. Pu susuyɔ-meyɛ kunyəntəɣəle səsəle taa ké kpakpa na í səŋ təca ke wahala ɪnɪ ɪ taa tə. ³³ Kulumaa meye pa tənə tuuv na pá laki mpi pə fɛɪ teu təɣə samaa taa. Pəyele kulumaa mə mə səlv ná pɪna sɪ í te mpa pa tənə wahala tuyu ɪsu mə tə. ³⁴ ɪ tá cəəli mə tɪ na saləkətnaa kunyənə təɣəv. Waatu wei pa lɛkaya mə wɛnav tə í tá kɛɛ nyuyɔ mayamaya. Pə taya pulv təə, í ka nyəmá teu sɪ í wɛna wɛnav mpi pə kəla ɪmpúyú teu na pə taŋəyi tam tə. ³⁵ Ye mpɔ ɪlé mə naani í taa sɪ. Mpi tə ɪ təə ké pa su-meyɛ kasəyaya səsəya. ³⁶ Ye ɪ fɛɪna suulu í kaa pəsi na í la lso luyu nyəntu na ílé ɪ ha-meyɛ mpi ɪ ka təma sɪ ɪ ká ha-mɛ tə. ³⁷ Pə mayamaya ke pa ŋmaa lso Təm taa sɪ:

Pə kaasa pəcə mayamaya ké sɪ
wei ɪ kaya ɪ kəə tə í kəə.

I kaa taan̄i se.

³⁸ Na wei ma yaa ma yulupaŋ tō i ká tē-m na i taa ké ilena í tuli-ti.

Ama ye i tula tapəŋ ma kaa lap̄i-luyū tōtō.

³⁹ Tá ta ké mpa pa tuliŋi tapəŋ na pá leki yem tō. Ama tō ké mpa pa tema Iso na pa taa na pu ya pa nyəəŋ təŋə.

11

Taa temnav ke Iso laki mpi tō

¹ Timpi pa təŋ si yulv tema i taa na Iso təŋəle waatu wei i taŋa pulv na sika fei tō, na í tuxi pulvpu naani pəyele pəle pu naa tō. ² Iso taa temnav mpi pə tō ké Iso sama ləŋtaa nyəma.

³ Iso taa temnav mpi pə yelina na tē cekəna si Iso yəŋəta kuyəŋətu na isətaa na atē pə lá, haləna mpi pu naa tō pə luna mpi pə naa tō pə taa.

⁴ Iso taa temnav mpi pə tō ké Apəeli lapa Iso ké kətaya ŋka ka kəla Kayini nyəŋka ke teu tō. I temna Iso na i taa təŋə Iso ná yaa-i yulupaŋ, pə taya pulv tō Iso sama i kuhav. Apəeli temna Iso na i taa təŋə paa na i sərv tō i təŋna yəŋətaya.

⁵ Iso taa temnav mpi pə tō ké pə ta yele si Henəki í si kusərv. Ama pə kpaŋa-i na i ise na pə kraasi-i Iso cələ, na nəŋəlv ta tasa-i keesuyū, Iso kraasa-i i cələ tō pə tō. Pa ŋmaa Iso Təm taa si: Henəki te Iso təŋə Iso kraasa-i. ⁶ Na m̄p̄yú pə wəe, ye pə taya Iso taa temnav tō yulv kaa te Iso. Mpi tō, ye yulv caa í kpətəna Iso, p̄ntu ká te i taa ké təkpaataa si Iso wəe na i feləŋi mpa pa pəkəŋi-i tō.

⁷ Iso taa temnav mpi pə tō ké Nowee nu Iso kpaaluyv ke waatu wei i heelaya-i si pulv ká kəə tō. Paa na i ta nata-wi na i isəpəle tō i nu Iso nəŋə taa təm, ilena í saaki atakaa pəŋəlvv səsəəv na pə yá í na i təyaya nyəma pa nyəəŋ. M̄p̄yú pə lapa na í kv antulinya təm na Iso náá yaa-i yulupaŋ ke i tem i taa na Iso tō pə tō.

⁸ Iso taa temnav mpi pə tō ké Apələham lapa mpi Iso yaa-i na í heeli-i si í la tō. I kulaa na í tē tetv nti Iso caa si tē la í na i piya pa nyəntv təkpaataa tō. I yela i tetv na í tē, i ta tu nyəm timpi mayamaya i puki tō. ⁹ Iso ké i temna i taa na pə lá i caya tetv nti Iso ka təma si i ká cele-i tō tə taa, na n nawa n tō si i ka ké muulv. M̄p̄yú i svv coka tē, na Isaaka na Yakərvwə. Iso ka heela pəle pa mayamaya si i ká la-wəŋe mpv. ¹⁰ Pə taya pulv tō, Apələham caakaya icate nte tə kutulvŋ kila kii teu təŋə, nte Iso mayamaya puwa na í ŋma tō.

¹¹ Iso taa temnav tō ké pə yelaa na Apələham pəsi na í hiki pəyaya na í tema kpatəlvv, na Saala ná táá fei lvlv təm taa tōtō. I tv naani ké teu təkpaataa si nti Iso yəŋətaa si i ká lap̄i-i tō tə kaa saali. ¹² M̄p̄yú pə lapa na yulv kulvm wei i tema m̄p̄yú sərv tō í lvi na pə lvi təyomyom isu isətvlvŋasi ke isətvlvv taa, na isu tēŋku nəŋə kanyəŋa pee.

¹³ Pəne un̄i pa təna pa tema Iso na pa taa, haləna pá polo pá si, pa ta hiki mpi Iso ka təma si i ká ha-wə tō. Ama pa loosa-wəŋi kulvusu ke hatuu poolvŋ ké, na pá mvŋvli na pá tō si mpe pa ké muvlaa na pa cəəsa kv cəəsv ke atē cəneŋe. ¹⁴ Mpa pa yəŋətəŋi mpv tō pa húləŋi təkpaataa ké si pa pəkəŋi pa mayamaya pa tetv. ¹⁵ Ye pa ləsasi ka wə timpi pa luwa tō, pa taa laŋ mpaav na pá məli. ¹⁶ Ama tampana tō pa pəkaya tetv nti tə kəla teu təŋə. Ntəŋəle isətaa nyəntv. Pə tō ké pə fei Iso ké fele si pá yaa-i pa Iso, i tema-wəŋe icate kvpante tayanvŋv tō se.

¹⁷ Iso taa temnav yelina Apələham kpa i pəyaya Isaaka si i kvŋi-ke na í lá Iso ké kətaya ke waatu wei Iso ná tē i waali ké kvte si i naa tō. Iso ka tema Apələham ke nəəsi svv, paa na mpv i kpaŋa i pəyaya ŋka ka tike i ka lula mpv tō si i kvŋi. ¹⁸ Iso ka heela-i si Isaaka kvŋi ke i ká hikina piya. ¹⁹ Apələham ka mayasa i taa si Iso pəsəŋi na í tayan̄i Isaaka ke feesuyū. Na pə wə isu mpvŋvle pə tu lapa. I səpaya na pə feesi-i na pə tayan̄i-i Apələham ke celvŋv.

²⁰ Iso taa temnav mpi pø tøø ké Isaka koolaa si Iso í la kúpantv ke Yakørv na Isav ke cele.

²¹ Saa wei Yakørv wusa søm tø Iso taa temnav mpi pø yelina na í kooli Yosεεfv piya tønna tøø ké kúpantv na í see Iso na í nyøka í kprátýgý tøø.

²² Iso taa temnav mpi pø tøø ké waatu wei Yosεεfv caakaya søm tø í yøgøta Iseyeli nyøma Icipiti taa liuv tøm, na í keesi-weye isøna paa lana í mowa tø.

²³ Iso taa temnav mpi pø tøø ké Moisi caa na í too pa ηmesa-í isøtønna tooso ké í løløgv waali. Pa nawa si í tewa ile pa ta nyana nti wulav ka tømna si pá taa la tø tø lapv.

²⁴ Waatu wei Moisi lapa søsø tø í tema Iso na í taa tøgø í kisa si pá taa yaa-í Icipiti wulav søsø pεεlø pøyaya. ²⁵ Pø køla-í lelen si pá tó í na Iso yølaa ke konyøn na mpi í ká yøøløna isayav ke weε naale tike tø. ²⁶ I nawa si ye yølaa í kisa-í isu pa kisuyu Mesii tø pø køla-í teu ke Icipiti apititu tønna. Pø taya pulv tøø, cele kufeløgv ke í pεekøgi.

²⁷ Moisi tema Iso na í taa tøgø waatu wei í lu Icipiti na wulav pááná huu í tøø tø pø ta tø í lanle. I sønna teu tøca, mpi tø í naakaya Iso wei í fei pá na-í tø. ²⁸ Iso taa temnav tøø ké í su Tεεv acima tøgøv, na í tø si pá taa caløm ke nanη nønøsi na søm isøtaa tillu í taa kv Iseyeli nyøma kancaalaya kulvlaa.

²⁹ Iso taa temnav mpi pø tøø ké Iseyeli nyøma tesa søsøncaasi tenku ke puyulaya isu kacønna tøø. Icipiti nyøma ná keena-we ilena lvm tøgø pεε.

³⁰ Iso taa temnav mpi pø yelina Yeliko kolønna tima tømbyvumbyv ké waatu wei Iseyeli nyøma tømna na pá cønna-keye kuyεεη naatosompøgølaya tø. ³¹ Iso taa temnav mpi pø tøø ké pa ta kpentønna mpa pa kisa Iso nyøntv tø na apalaa tønna alv Laharí na pá kv. Mpi tø alv iní í tøka ícatε fenlaa ke teu ke waatu wei pa tala í tε tø.

³² Ntiyi maa tasa yøgøtaya ile yee? Tapacayale fei-m si má yøgøti Ketiyøn, na Palaki, na Samsøn, na Yεfεte, na Tafiiti, na Samiyεeli, na Iso kuyøgøtvu teløselaa pa tøm. ³³ Pa tema Iso na pa taa tøgø pa tøgø lelää tetv, na pø tøø ké pa tønna tampana, ilena Iso ha-weye mpi í ka tømna si í ká ha-we tø. Pa tema Iso na pa taa tøø ké pa tøka tøgølasí nøøsi, ³⁴ na pá teesi køkøsi nsi si mvyi kemkem tø. Pa tema Iso na pa taa tøgø pa lu layate nøgø taa. Mpv pø yelina na paa kev acamaa tø pá pøsi tampana nyøma. Pa tema Iso na pa taa tøgø pa lapa akanaa ke yooη taa na pá keli pa kolontunaa yoolaa loosi. ³⁵ Iso taa temnav tøø ké pa feesa alaa ke pa søtaa na pá cela-we.

Lelaa ná nawa kanønansi na halønna pá can na pá si, pa ta kisi wahala iní í tøgøv. Pø taya pulv tøø, pa caakaya ké si pá feesi-we na pá hiki weesu yu kúpampankv.

³⁶ Pa foota lelää na pá ma-weye akpateε, pa høka lelää ke alukpala na pá tv-weye saløka. ³⁷ Pa yaya lelää ke pεε na pá si, na pá naasi lelää, na pá tala lelää ke tilima naale naale na pa ise. Pa laa lelää ke kulaa na seesi. Heen na pøn pø alema ke pa tøgølaya na pá yeløgi. Aní pa hulvmaa tøkønkon pøyele pa tønna-weye wahala tyyv na pá laki-weye nyøn. ³⁸ Yølaa panε pa tεε antulinya taa cønε cayav. Pa cøkaya yem ké wulaya tetv taa na pøøn taa. Pa tøvulēnaa nté kukpamøn tεε na tulukusi taa.

³⁹ Panε iní pa tønna pa tema pa taa na Iso tøgø Iso sama-we. Paa na mpv pa ta hiki mpi Iso ka tømna si í ká ha-we tø. ⁴⁰ Pø taya pulv tøø, Iso ka høvva si í ká la taya mpi pø køla teu tø ile í ta tisi si pá te tøkpataa na taa fei.

12

Iso kele Tacaa

¹ Tøø, isu yølaa samaa tuutuuma inε í tama-tøgv kotaya na í tema mprýgý lapv na tønnyámá tækelekele tø, ta tøtø tø høgøsi na tø peti pø tønna mpi pu kayati-tv si tø taa polo lønlnη tø, na tø lø isayav nti tø matønna-tøgv tam tø. Ilēna tø kpayā casøle

ke teu ke mpi pə we tá nəɣə təɔ tə pə waali. ² Tə kpaɣa tá ise na té pá Yesu təɔ, inɪ ɪ kəna ta ləɔ sɛɛv nyɔvɔ na pə tapɔvɔ. I ta nyənɪ tesika təɔ səm fɛɛɛ, ɪ tisa sɪ pá kamɪ-ɪ tesika təɔ na í sɪ. Pə taya pulv təɔ ké ɪ tisa mpv, lanɣhulɔmlɛ nte tə taŋa-ɪ cele təɣə ɪ nyənaya. Na kayana í caya ləɔ kumte kəŋkəŋ taa.

³ Mɛ mu caya na í mayasi mə taa na í na isəna asayaa yoonɪ-ɪ na í tá kpeesɪ tə. I nyənna təna, pəcə í taa kəɔ na í kpisi na í lə təɔŋ. ⁴ Pə taya pulv təɔ, tuu mə na asayaa í lɔkɪ tə í ta lɔta na halɪ í caŋ í sɪ mə təlɔtɛ taa. ⁵ I səɔwa apalɔtv səɔsvɔv təm nti ləɔ heeliyi-mɛ isv yulv sɛɣesvɔv ɪ piya tə yɛɛ? I təma sɪ:

Ma pəyalv, paasəna teu ke waatv wei

Tacaa həŋ nyá ŋkraŋvɔv tə.

Na ye ɪ kaləɣəna-ŋ taa lə nyá apalɔtv.

⁶ Pə taya pulv təɔ,

wei Tacaa səɔlaa tə pɔntv ŋkraŋvɔv ke ɪ həŋ.

Na wei ɪ nyənəɣɪ ɪ pəyaya tə pɔntv ke ɪ kətəɣɪ.

⁷ I təɣə mə kɔnyəməŋ na suulu na í nyənɪ-ɪ isv cɛɛ həŋvɔv ɪ pəyaya ŋkraŋvɔv tə. Kɔnyəməŋ wei í təkɔvɔ mpv tə inɪ ɪ huləɣəna sɪ ləɔ nyənəɣɪ-mɛɣɛ ɪ piya. Pəyaya ŋka ka ŋkraŋvɔv ke ka caa u həŋ? ⁸ Ye u həŋ mə ŋkraŋvɔv isv ɪ laki ɪ piya təna tə pə hólóɣí ké sɪ í tá ké ɪ piya mayamaya. Ama í ké apalaa naale piya ké. ⁹ Tə nyənna ta caanaa mayamaya ke atɛ cəne. Pa həŋ tá ŋkraŋvɔv na té seeki-wɛ. Ye tá caanaa həŋ tá ŋkraŋvɔv na té seeki-wɛ, pə wɛɛ sɪ tu nuna tá isətaa Caa na pə kəli mpv na té hiki weesɪŋ. ¹⁰ Ta caanaa mayamaya ná həŋ tá ŋkraŋvɔv ke wɛɛ naale ke isəna pə maya-wɛ tə. Ama sɪ pə waasi-tv təɔ ké ləɔ ná həŋ tá ŋkraŋvɔv sɪ té kpaɣa ɪ tənəŋv wɛɛtv. ¹¹ Waatv wei pa həŋ tá ŋkraŋvɔv tə pə caya-tvɔv isv pa tvɔv-wahala, pə fɛɪ lanɣhulɔmlɛ se. Ama pə kəŋ na pə leeli ilena mpa pa ŋkraŋvɔv pa həma mpv na pə sɛɣesɪ-wɛ tə, pá na kɔpantv ke pə taa. Pɔntvnaa təntɛ teeki na pə kəna-wɛɣɛ hɛɛsvɔv.

Kvɛɣesətv na kvkpaalətv

¹² I la na mə niŋ kɔsəpəŋ na mə nəɔhɛɛ acamaa pə nyəɔ toŋ. ¹³ Na í təŋəɣɪ rɪpúɣú tam ké mpaan kvsiyisɪŋ, pə taa kəɔ na sekəllv nəɣəlv í cələsi mpaav, ama í hiki toma.

¹⁴ I la kookali na mə na yəlaa təna í wɛɛna təma na lelen na mə təntɛ kɛɛsɪ teu. Pə taya pulv, ye yulv təntɛ ta kɛɛsɪ teu pɔntv kaa keesɪ Tacaa. ¹⁵ I la laakali na nəɣəlv í taa kəɔ na í tayanɪ ləɔ pɛɛɛ ke lanɣvɔv. I la laakali tətə na pə taa kəɔ na mə taa nəɣəlv pəsɪ isv tvɔv isayav nyəɔkɔvɔv na kv nyan wakələɣɪ yəlaa tə. ¹⁶ I la laakali tətə na mə taa nəɣəlv í taa la asilima yaa ləɔ nyəm pəsɪ ɪ isəntaa ké yem, isv pə lapv ləɔv na í kpaɣa ɪ səsəntv lonte na í pɛɛtɪ təɣəniya təɔ tə. ¹⁷ Mə mayamaya í nawa isəna pə kəma waali waali na í nyuli sɪ ɪ caa í kooli-ɪ kɔpantv, ilena pá lə-ɪ tə. Pə taya pulv təɔ, pə fɛɪ pəsɔv sɪ í məli waali na í tayanɪ mpi ɪ ka tɛma wakələvɔv tə, ilena í wii yem.

¹⁸ Mɛ í tá kpətəna pɔvɔv ŋkv yulv pəsəɣɪ na í tokina tə isv lɛɣɛli nyéma, ŋkv kɔ təɔ kəkə toŋ nyənka mukaya tə, na isəŋmɔntv na səkɛtvɔv na heelimvɔv pə nyalaa tə, ¹⁹ na pá nu akantəle wula na pə yəɣətəɣɪ tə. Saa wei lɛɣɛli nyéma nu pə yəɣətaya mpv tə, pa təma sɪ pə yeɛ mpv, pə taa tasa-wɛɣɛ yəɣətənav ke paa pəcə mayamaya. ²⁰ Pə taya pulv təɔ, təm nti paa heela-wɛ sɪ ye yulv yaa kpəntɛ mayamaya tokina pɔvɔv ŋkv, paa yaya-tɛɣɛ pɛɛ na pá kv tə, tə kəla-wɛɣɛ toŋ. ²¹ Pə nyənsvɔv lapa səɣəntv haləna Moisi mayamaya tə sɪ səɣəntv kəla inɪ na í seliɣɪ.

²² Ama mɛ mə kpətəna Siyən pɔvɔv, na ləɔ weesvɔv tv ɪcətɛ isətaa Yosalem na tə isətaa tillaa tuutuuma. ²³ I kpətəna ləɔ kancaalaya kulɔlaa mpa pa həla pa ŋmaa isətaa na pá kotina lanɣhulɔmlɛ tə. I kpətəna ləɔ wei ɪ ká hvvna yəlaa tənaya təm tə, na í kpətəna ɪ yəlaa kɔpama mpa pa lapa na pá te təkɔpataa tə pa ləsasi. ²⁴ I

kpətəna Yesu wei i ké nɔɔɔ pɛɛlɔɔv kɔfam teləsɔlv tɔ. I kpətəna i caləm kɔŋmusəm mpi pə yɔɔɔtaya kəla Apɛɛli nyəm nyəŋka təcayacaya tɔ.

²⁵ I la laakali, í taa kisi wei i yɔɔɔtəyənə-mɛ tɔ i təm ke nuw. Mpa pa kisa wei i kpaalaya Isə Təm ke atɛ cənɛ tɔ i təm nuw tɔ pa ta kpisi pɛɛ pa ŋkraŋɔv ke həm, kacəŋfana ta mpa tu ha lumaya ke wei i wɛ hatuu isətəa na í yɔɔɔtəna-tv tɔ? ²⁶ I yɔɔɔtəa na i yɔɔɔtaya ciyiti tetv tənə. Ama i tasa-tvɔv heeluyv sɪ i ká tasa atɛyɛ ciyituyv, haləna í kpɛntəna isətəa. ²⁷ Timpi pa təŋ mpv sɪ paa tasa tɔ pə wɛɛ kɛɛ sɪ mpi mpi pə lapa na pu ciyiti-wɪ tɔ pu saali yem iləna mpi pu caya tam tɔ pələ pə lɛɛti.

²⁸ Tu hiki kawulaya ŋka kaa caya tam tɔ ilɛ tɔ la Isə ké təmle ke isəna mpi pu maya-i tɔ, na tɔ see-i na tɔ nyaŋna-i na tɔ hulɪ sɪ i nyana təmle sɛɛv nté. ²⁹ Tá Isə ké kəkə ŋka ka nyakɪ pə tənə tɔyɔ.

13

Isəna tu la na Isə sɔɔli-tv tɔ

¹ I sɔɔlɔyɪ təmaya tam isv yɔlv na i neu. ² Anɪ pə wɛɛ sɪ í təkəyɪ mɔvɫaa mpa pa kəŋ mə tɛ tɔyɔ teu tɔ i nuwa. Lɛlaa lapa isətəa tillaa ke mɔvɫɛ ke pə lapv taa, pa təŋna sɪ yəlaa ke yem. ³ I tɔɔsɪ saləkətɔnaa tɔɔ isv ye mə na-wɛ í ka wenna saləka inɪ i taa í ka lapa tɔ. Na í tɔɔsɪ mpa pa lakɪ nyaŋ tɔ pa təm isv mə mayamaya ke pa lakɪ mpv.

⁴ Paa wei í nyənɪ alv kpaɔav təm isv pɔlv sɔsɔəm. Na apalv na alv pa taa nɔɔɔlv náa taa la yem yem tɔtɔ. Isə ká hɔvna təm ke mpa pa lakɪ asilima na mpa pa lakɪ wasəŋkalətv tɔ.

⁵ I taa nyənəyɪ pɔɔɔɔɔɔɔ ke mə kɔlvapɔtv taa. Ama mə laŋa í heəna mpi i wɛna tɔ. Pə taya pɔlv tɔɔ, Isə yɔɔɔtəa sɪ: Ma kaa lə-ŋ paa pəcɔ, maa wɛɛ nyá waali ké tam. ⁶ Pə tɔɔ ké tɔ pəsəyɪ na tɔ yɔɔɔtəna naani sɪ:

Tacaa kɛɛ ma tentu,
ma kaa nyana pɔlv.

Yɔlv pəsəyɪ na í la-m wɛ?

⁷ I tɔɔsɪ mə kancəalaya sɔsaa mpa pa caala-mɛyɛ Isə Təm heeluyv tɔ pa tɔɔ. I nyənna isəna pa yaasi ka wɛɛ tɔ, na isəna pɛɛ pa səpa tɔ, na í kɛɛsəna isəna pɛɛ pa tɛma Isə na pa taa tɔ na í lá mpv. ⁸ Isəna Yesu Kilisiti ka wɛɛ tɔ mɔpɔyɔv i wɛ saŋa, na mɔpɔyɔv i ká wɛɛ tam. ⁹ I taa yeɛ na sɛyɛsəŋ kɔfan inɪ i tənə, i nɔɔɔ na i suka, í tolisi-mɛ. Pə taya pɔlv tɔɔ, mpi pə kəla teu tɔyɔɛ sɪ Isə pɛɛɛɛ í la na tɔ hikiyɪ tɔŋ ke ta hɔwɛɛ taa. Pə taa wɛɛ kɔtɔyɔv cɔlvɔv kɪŋ. Mpa pa paasəyənə kɔtɔyɔv cɔlvɔv tɔ paa waakɪ pə taa ké pɔlv.

¹⁰ Kətəlaa mpa pa lakɪ təmle ke Yuta kətasi cəkəle taa tɔ pa fɛina mpa sɪ pá tɔyɔ mpi pa kɔv tá kətaya təlɛtɛ taa tɔ. ¹¹ Yuta kətɔlv sɔsɔ kpakəyɪ wontu nti tɔ caləm ké, na í pona cəkəle taa na í fɛɛnɪ sɪ pə husɪ yəlaa isayətv. Iləna pá kpaɔa wontu nti pa kɔwa mpv tɔ tɔ mayamaya na pá pona təsikile waali na pá tv kəkə. ¹² Pə tɔɔ ké Yesu səpa icatɛ na waali sɪ i mayamaya i caləm í tayanɪ yəlaa samaa. ¹³ Mpv tɔ tɔ polo i kɪŋ ke təsikile waali na pá kisi-tv isv pa kisuyv inɪ tɔ. ¹⁴ Mpi tɔ tɔ fɛina icatɛ tam nyəntɛ ke atɛ cənɛ. Ama cele nyəntɛ ke tɔ pɛɛkəyɪ. ¹⁵ Tə saŋ Isə ké tam na pə lá teitei isv tɔ lapa-i kətaya na Yesu tɔŋ taa. Pə nyɔv nté sɪ i hətɛ í yaakɪ tá nɔɔsɪ taa ké tam. ¹⁶ I taa sɔɔ kupantv lapv na təmaya tɛm ke tam, pə taya pɔlv tɔɔ, kətaya isv mɔpɔyɔv Isə sɔɔlaa.

¹⁷ I nukəna mə sɔsaa na í seeki-wɛ. Pə taya pɔlv tɔɔ, pa feniɔyɪ mə ləsasɪ tɔɔ ké. Mpi tɔ pa nyəmá sɪ cele Isə ká pɔɔsɪ-wɛyɛ sɪ təm. Ye í nukəna-wɛ, pa təmle lapv kaa la-wɛyɛ felentv. Ama ye u nukəna-wɛ, pa təmle ká pəsɪ-wɛyɛ tɔlasɪ təm, na saa inɪ pə kaa waasi-mɛyɛ pɔlv.

¹⁸ Ǫ sələmənə-tuyv Ǫsə ké ńpúyó tam. Tə nyəmə təu ké tá taa təkpataa sɪ tə wənə lotu kolumtv. Pə taya pulv təə, tə caa ké sɪ paa mpi pə taa tá təntə í maya. ¹⁹ Nti ma wiikina-me təsiyisiyi təyələ sɪ í sələmɪ Ǫsə na í lá luyv na má məli mə kin ké ləŋ.

Ǫsə sələmvuyv

²⁰ Ǫsə feesa Tacaa Yesu ké səm taa, inəyələ heen tiikilu səsə ké ɪ səpv tə pə təə. Na ɪ səm mpi pə yelina na nəyə pəelvuyv tam nyəm la tampana. ²¹ Həsəuyv Ǫsə í la na mu pəsɪ na í lá kəpantvnaa na í lá ɪ luyv nyəntv təmmam. Ǫsə inɪ í yele na Yesu Kilisiti la tá kin ké mpi pə wɛ-ɪ teu tə. Yesu í hiki teeli ké tam. Ami.

Kantəkaya təm na sɛɛtv

²² Ma taapalaa ma wiikina-me sɪ í nu apalvtv səsəuyv təm tənə na suulu. Pə taya pulv təə, təm nti ma ńmaa-meyə cənə tə tə ta təə. ²³ Ma heeliyi-me sɪ pa tula ta taapalv Timotee. Ye ɪ tala ləŋ ké cənə ma na-ɪ tu kənnə mə tɛ.

²⁴ Ǫ sɛɛ mə səsaa tənə na Ǫsə yələa tənə təpai. Ta taapalaa Italii nyəma sɛɛ-me.

²⁵ Ǫsə í la mə tənaya pəelɛɛ.

TAKƏLAYA NKA SAAKI NMAAWA TƏ Kutubtu

Isə yəlaa mpa pa yawa antulinya tənə taa təyə Saaki nmaawa ı takəlaya. 1 kuseyesətu ta ke nəyə taa təm ke yem. Yaasinaa mpa yulv ka lakəna tə, pa təm ke Saaki seyesaa. Saaki hula Isə seelaa ke yaasi wei pa laki na í fei teu tə.

Isəna pa faya Saaki takəlaya tə:

Nyəm na taa təm pə təm, titite 1:1-8

Isə seev mayamaya naaki lakası taa ke, titite 1:9-27

Yəlaa fayasyu təm, titite 2:1-13

Taa təmnav na Isə na təma pə təm, titite 2:14-26

Isə seelaa na pa nsəma krap təm, titite 3:1-12

Ləmayasəe nna a luna Isə kin tə, titite 3:13-18

Isə seelə na antulinya pə təm, titite 4:1-5:6

Suulu na Isə sələmuyv na sənəv təm, titite 5:7-20

Səetv

¹ Maya Saaki Isə na Tacaa Yesu Kilisiti pa yom.

Má nmaakəna takəlaya kanə. Ma seə Isə yəlaa tənə mpa pa ya antulinya tənə taa tə.

Isə hate

² Ma taapalaa, ye mayasəh í kəma na í mayasəyi-meyə nka nka, í cayana lanhuləmlə ke səsəm. ³ Pə taya pulv tə, í nyəmə sı ye í səha teu təca ke naani wei í towa Isə tə ı taa, ıle í pəsa kantəllaa nté. ⁴ Ama í yeke na paa wei í ná sı í kantələna tampana. Saa ını í ká la yəlaa mpa pa tewa təkpataa na pá we təmmam na pá tá lan pulv tə. ⁵ Paa na mpv ye mə taa nəyolv lanə nyəm, í sələmı Isə na ı ká ha-ı-wı. Pə taya pulv tə, Isə ílé ı fei felentu ke paa pəcə. Pəyele ı kootiyi nəyolv. ⁶ Ama ye pəntv í sələməyi Isə, í sələmı na í te ı taa, í taa la sika. Ye yulv í sələməyəna sika, pəntv we ké isu tenku lum hola nna heelim laki na á lanəyi yem tə. ⁷ Yulv isu mpv pə taka í taa teeli sı Tacaa ká ha-ı pulv cəcəka. ⁸ Mpi tə, ı ké yeleye tu na tutulu ke ı yaasi tənə taa ké.

Konyəntv kvsuyv

⁹ Ye konyəntv í we tá taa, ílé í mvyulı sı Isə ká kvsı ı nyəyv tə pə tə. ¹⁰ Na ye apite í we ta taa, təle tə mvyulı sı Isə ká tisi-te tə pə tə. Apite kəh na tə saalı yem ké isu nyuləyv hetv ke taale taa. ¹¹ Ilim luki na pə kə pə han səsəm, ılena pə nyaya nyuləyv nku na kv wulı, ılena hetəyv nku kv hoti, na kv kacəka saalı yem. Mpv inəyi pu kə na apite na tə kuləpətv tənə saalı yem.

Mayasəh na cəəsəe

¹² Mayasəh í mayana wei na pə tá ciyiti-ı, pəntv nu leleə ké. Pə taya pulv tə, waatv wei pə tenı-ı mayasyu na pə tá ciyiti-ı tə, Isə haaki-ı weesyv teeli ntenuyv nku kv ké mpi Isə təma sı ı haa mpa pa sələyi-ı təyə. ¹³ Ye mayasyv í mayana wei, pəntv í taa tə sı: Isə mayasəyəna-m. Mpi tə, pu mayasəyi Isə sı í la ısayatv, pəyele Isə mayamaya naa mayasəyi nəyolv. ¹⁴ Pa təh sı pə mayasəyi yulv tə, ı mayamaya ı konyuləyv ısayav həhna-ı na pə kpa-ı isu kataka. ¹⁵ Konyuləyv nku kulə kv weeki mpv ılena kú kə kú ləlı ısayatv. Na ısayatv ná kəh tə pu təmmam ılena təle tə ləlı səm.

¹⁶ Ma taapalaa kəpama, í taa puysı mə tı yoo. ¹⁷ Isətaa ké kəpantənaa mpa tə hikiyi faalaa tə na kvəhəh kəpampan ını ı tənə ı lukəna. Isə wei ı nma ıətənyv

taa kəkəsɪ tɔ ɪ niŋ taa ké pə luna. Isə naa layasəxi ye ɪ səŋa nti tə taa, tə taa ké ɪ səŋaa. Səkrətiya nakəli ka fəi ɪ kiŋ. ¹⁸ Inɪ ɪ nəkəna na í ha-tuyv weesuyv na ɪ tampana təm kiŋ. ɪ lapa mpyóyó sɪ tə mɪ kɔŋmanmam mpi pə tənaya nəyɔ.

ɪ taa nukɪ kɔnu kə yem

¹⁹ Ma taapalaa kɔpama, í təsɪ təm tənə inɪ sɪ paa wei í wɛɛ ləŋ kə nuw taa. Ama í taa wɛɛ wei ɪ pəsəxi yəyətaya tɔ. Pəyele í taa wɛɛ wei u layasəxi pááná mɔyɔ tɔ. ²⁰ Ye yulv í mɪ pááná u pəsəxi na í la mpi Isə caa tɔ. ²¹ Pə tɔw ké í ká kisi mpi pə laki yulv kə isayav tɔ, na í lɔ kɔlapɔtɔ nti tə ta kɛɛsɪ tɔ. ɪ pasa mə tɪ na í mɪ təm nti Isə sətəxi mə taa tɔ, təm nti tu yana mə nyɔɔŋ.

²² ɪ taa nukɪ Isə Təm kə kɔnu kə yem. Ye í laki mpɔv í puɔyusiɔi mə təxi. Ama í təŋ teitei isɪ í nukɪ tɔ. ²³ Wei ɪ nukɪ-təxi kɔnu tɔ ɪ wɛ ké isɪ yulv nyənuyv ɪ təxi tin taa na í ná isəna ɪ wɛɛ tɔ, ²⁴ na í tɛ ɪ təxi nyənuyv na í tɛɛ, ɪ lɛna í sɔw isəna ɪ ka wɛɛ tɔyɔ kpakpaa. ²⁵ Ama wei ɪ kɛləxi Isə Təm nti tə tewa mpɔv na tə hətəxi-tuyv tá yomle taa na í wiili tə taa ké teu, na í nyɔɔna-tɪ təkpaŋkpaŋkpa tɔ. Pɔntɔ u nukɪ-təxi kɔnu kə yem na í tɛwə pə tɛma. Ama ɪ təŋəxi-təxi teu ké, pɔntɔ ká ná sɪ Isə wɛ í waali ké ɪ kɔlapɔtɔ taa.

²⁶ Ye yulv huukɪ sɪ ɪ ké Isə sɛɛlv na í tá nyɪ ɪ nəyɔ tɔw suluɔyɔ, pɔntɔ puɔyusiɔi ɪ təxi, na ɪ Isə sɛɛtv wɛ yem. ²⁷ Isə sɛɛv mpi pə tɛ Tacaa Isə na pə maya-ɪ təyɔlɛ suluwaa na alaa mpa pə səpa na pə yele yem tɔ pa təkuyv kə pa wahalanaa taa. Pə kaasaa tɔtɔ sɪ yulv í taa yele na antulinya kɔlapɔtɔ asilima taana-ɪ paa pəcɔ.

2

Yəlaa fayasuyv

¹ Ma taapalaa mɛ, í taa təŋəxi Tacaa teeli tv Yesu Kilisiti mpa na í tasəxi yəlaa kə fayasuyv. ² Ye isɪ í kotaa na í caya kɛɛ, na nəyɔlv svv na í lɛɛ wɔla kukuule na í suu wontu kɔpantɔ, na kɔnyəntɔ nəyɔlv náá svv tɔtɔ, na í lɛ ɪ wontu cəla cələxi cələxi. ³ ɪ lɛna í fayasɪ wei ɪ suu wontu kɔpantɔ kə mpɔv tɔ na í se í lɛ, na í təm-ɪ sɪ: Kɔw na í caya təcayalɛ kɔpantɛ tənə tə taa. ɪ lɛna í tɔ kɔnyəntɔ sɪ: Nyaa səŋ mpɔv, yaa kɔw na í sopi ma nəhɛɛ tɛɛ cənɛyɛ atɛ. ⁴ ɪ laki mpɔv tɔ pə taya í fayasəxi mə təmayalɛ? Na isəna í mayasəxi mpɔv tɔ pə fəi teu.

⁵ Ma taapalaa kɔpama mɛ, í nu ma təm tənə sɪ, Isə nyəna antulinya inɛ ɪ taa ké na í ləsi kɔnyəntɔnaa sɪ pá pəsi apila kə ɪ mpaav taa, na pá hiki kawulaya ŋka ɪ tɔma sɪ ɪ ká cəla mpa pa sɔwla-ɪ tɔ. ⁶ ɪ lɛna mɛ mu məli na í nyənəxi kɔnyəntɔnaa mɔyɛyɛ yem suwɛ? Pə taya apila anɪ aa caakəna mə təm na á həŋ-mɛ na á pukina təm təhɔlɛ taa? ⁷ Pə taya kɔlvmaa mɔyɛ pa footiyina hətɛ kɔpantɛ nte Isə ha-mɛ tɔ?

⁸ Ye í təŋəxi Isə Kawulaya kɔsəsutɔ nti pa ŋmaawa Isə Təm taa sɪ: Sɔwli nyá təyɔntəlɛ isɪ n ka sɔwli nyá tɪ tɔ, pə wɛ teu. ⁹ Ama ye í fayasəxi yəlaa, í laki isayav kə. Na ye pa kɛsəna nti pa suwa tɔ mə təm səpaya, mpi tɔ u təŋəxi kɔsəsutɔ. ¹⁰ Na isəna pə wɛɛ təyɔlɛ sɪ ye nəyɔlv təŋa kɔsəsutɔ kɔheelitɔ təna na í kɔw í kpisi tə taa kɔlvmtɔ kə təŋuyv, pə tənaya ɪ kpisaa. ¹¹ Pə taya pulv tɔw, wei inɪ ɪ tɔma sɪ: Taa la wasaŋkalətv tɔ, inɪ ɪ təmna tɔtɔ sɪ: Taa kv yulv. Mpɔv tɔ, ye n ta la wasaŋkalətv na í kv yulv, n kpisa kɔsəsutɔ təŋuyv ké. ¹² ɪ yəyətəxi na í laki isɪ yəlaa mpa paa kɛsəna Isə Təm nti tə hətəxi-tuyv ta yomle taa na pá huuna tɔ. ¹³ Isə kaa nyənɪ wei ɪ ta nyənɪ ɪ təyɔntəlɛ pətətəlɛ tɔ ɪ pətətəlɛ kə huulɛ wulɛ. Paa na mpɔv tɔ, ye wei ɪ nyəna lɛlaa pətətəlɛ, pɔntɔ təm ká səŋna huulɛ taa.

Isə sɛɛlɛ na tə tɛma təm

¹⁴ Ma taapalaa mɛ, ye yulv yəyətəxi sɪ ɪ tɛma Isə na ɪ taa pəyele pu huuləxi mpyóyó ɪ tɛma taa, pə taya yem kɛɛ? ɪ Isə taa təmnav mpi pu yapɪ-ɪ? ¹⁵ Ye isɪ nyá təyɔntəlɛ apalv yaa alv laŋna nɛyɛ kvtakuyv, na təyɔnaya mayamaya ta tala-ɪ. ¹⁶ ɪ lɛna í

təmi-ı si: Təv, pə lapa tasa, İso í ha-ŋ alaafəya, ku nyá watu, təyo kutəyo ke teu. Pəyele n ta cəle-ı mpi ı lanəa tə, ıle pepeye pu waasi-ı? ¹⁷ M'p'og'og' pə wee, ye yulu tema ı taa na İso na u laki pə tema, ı taa tem məla yem ké.

¹⁸ Ntanyı nəyolu ká tə si: Taa tem na İso tike ke lelv laki, na lelv náá laki tema tike. ıle ma cəv p'ontu si: Huli-m isəna yulu ka te ı taa na İso na u laki pə tema tə, na maa huli-ŋ lelv taa tem na ı tema taa. ¹⁹ N tema nyá taa si İso kuləm tike wenna, tampana ké. Aləyaa mayamaya ná tema pa taa ké mpv, haləna pá seliyina səyontu. ²⁰ Yulu kumelen nyá, n caa n cəkəna si taa temnav na İso ké yem na tema fei, u waasəyi pulv? ²¹ Təv, isənəya pə lapa na İso nyəni ta caanaa caa səsə Apələham ke yuləpaŋ ye? ı kuləpətu kin ke waatu wei ı laakaya ı pəyalv İsaaka ke kətəya təlatə tə təyo. ²² N ta na mpv taa? ı tema İso na ı taa pəyele tema na we pə taa tətə. Na pə tənə pə kpenta mpv təyo ı taa temnav ke İso tewa təkpataa. ²³ ılena pə lá teitei isu pa ŋmaa İso Təm tə si: Apələham tema İso na ı taa, na ı taa tem mpəyi İso ná nawa na í yaa-ı yuləpaŋ na í mv-ı. Na İso yaa-ı ı ceu. ²⁴ Pənente mə mayamaya í nawayale si yulu tema ke İso nyənəyənə-ı yuləpaŋ, pə təya ı taa tem na İso pə tə tike.

²⁵ Mpv tətəyo pə lapa apalaa tənə alv Laharı kin, İso nyənə-ı yuləpaŋ ke ı təmlə təv ké waatu wei ı mv tillaa ke ı té na í cəələnə-weye mpaav tə. ²⁶ Ye isu puləpu hənəta na pu feesiyi pə səpəya. Mpv tətəyo İso taa temnav ke yem ná ké kusəpəm.

3

Yulu nsəmle təm

¹ Ma taapalaa mə, í taa nyuli si í la seyesəlaa ke payale. Pə təya pulv təv, anı í nyəmá si ta mpa tə ké seyesəlaa tə tá hūnəv ká lana toŋ na pə kəli kpai nyəma. ² Yaasinaa payale taa ké tá tənə tə pəntəyi. Ye yulu wee na u pəntəyi ı yəyətəya taa, p'ontu ké yulu wei ı tewa təkpataa təyo, na ı pəsəyi na í kpa ı təyi pə tənə pə taa ké. ³ Tə tūyi kpaŋəvkpasi ke kpaŋəŋ nəəsi taa ké si tə pəsi na tə ŋmakəli-ı na í nuna-tv, paa na ı təv mpi pə tənə. ⁴ ı nyənna kpuləŋ səsəŋ wei heelim səsəŋ tuliyi tə na í ná tətə. Kpátog'og' səkpəlyu nakuləyi saalv keesəyənə-ı na í pukina-ı timpi təv ı səlaa tə. ⁵ Mpv tətəyo pə wee na yulu nsəmle. Yulu nsəmle ké pulv səkpem ke ı tənəy tənə taa ké. Ama tə pəsəyi na tə la kalampaanı ké səsəntunaa taa.

ı nyəni na í ná isəna kəkəiya pəsəyi na ká naŋ hətəyv anaam nəyolu tə. ⁶ Nsəmle wee ké isu kəkə. Tə taa ké isəyatu mayalaa, na tə we tá tənəy taa na tə wakələyi tá tənəy tənə təpai. Tənəasəle səsəle kəkə ke tə heeki na tə səki mpv haləna ta səm. ⁷ Yulu pəsəyi na í ŋmakəli taale wontu nti tə tənə, na sumasi tənə, na wontu nti tə tuuki tə lotu təv təv loŋə tənə, na lvm taa nyəm. Halı yulu tu tema pə tənəya m'p'og'og' ŋmakələyv məe. ⁸ Ama tuu tə nəyolu ta tənə nsəmle ke ŋmakələyv. Pə ké isəyatu nti yulu u pəsəyi na í kpa təyo. Tə taa sətə toŋ feina taka. ⁹ Nteye tə seəkəna Taca səsə ke í na təmlə, na nteye tə tənəyənə mpusi ké yəlaa mpa İso ŋmawa na pá nəyəsənə-ı tə. ¹⁰ Nəyo kuləmaya ŋke ka taa ké fəv wee. Pəyele ka taa ké anyanəka wee. Ma taapalaa, pə taa wee mpv. ¹¹ Hite kuləmtəle taa lvm kaa wee leleŋ nyəm ke saaləy na təsaləv nyəm ke saaləy. ¹² Ma taapalaa mə, tūyv ŋkv pa yaa si fiki tə kv kaa pəsi na kv ləli tūyv ŋkv pa yaa si olifi tə kv pee. Na tūyv ŋkv pa yaa si ləseŋ tə kv kaa ləli fiki tūyv pee. Na lvm mpi pə we tənəyənə təv pə kaa pəsi na pə lá leleŋ nyəm.

Ləmayasəle nte tə luna İso kin tə

¹³ Nəyolu we mə hekv na ı ké ləmayasəle tv na nyəntəv tətə? P'ontu í yele na ı tema huli mpv, na í laki ı tema na ti pasəy na ləmayasəe. ¹⁴ Ama ye mə lotunaa taa we hanəya səsəya na ikəlle pəkəy v hūwee, ıle í taa nəki mə təyi həm na í pəsi pəpəvnaa na í kpəsi tampana. ¹⁵ Ləmayasəe isu mpv pə taka tá luna İso kin se,

pə ké antulinya inε ι nyəm ké, na yulwεεtu huule, na pə luna dləγəv kinj. ¹⁶ Pə taya pulv təə, timpī taa hanɔaya na ikəlle pεεkuyv pə wεε tə tənaya liyituyv na isayatu nti tə tənə tə wε tam. ¹⁷ Ama ye wei ι hika lso nyəm pɔntv wεε ké təcəicei. Pəle pə paasi ι ta ke yoolu, ι ké suulu tv, na pεεlee tv, na kupantv tike ke ι laki, na ι təma tewa. U fayasəyi yəlaa si ma nyəma akele ma ta nyi akele, na cεsvyv fei ι kinj. ¹⁸ Mpa pa laki na pa cəlv nyəma wεεkəna lelenj tə pə wε isu lelenj taa ké pa tuuki pa kotutum, na weesuyv ηku kv tewa təγə pa kəη hikuyv.

4

Isəna lso na antulinya pa fei kpərv tə

¹ Leye yooη na ntəηkpeesaya luna mə hekv ke mpv? Mə kətənaa mpa pa caaləyi-meyε tam ké mə tənəη taa tə mpe pa kəηna na yooη na ntəηkpeesasi nsi. ² Ntanyi ι nyuləyi pulv pəyele ι kaa hiki-wi, ilena ι svv yəlaa kvyv taa. Yaa mə luuη svv pulv pəyele ι kaa hiki-wi, ilena ntəηkpeesasi na yooη svv mə hekv. Pə taya pulv təə ké u hikiyi. Mpi ι caaki tə u sələməyi si lso ι ha-meyε-wi təγə. ³ Yaa ι tu sələməyi u hikiyi-wəyi mə ləmayasεε fei teu tə pə təə. U caa ké si ι hika-wi ilε ι lana mpi mə mayamaya ι nəkaa tə. ⁴ Ama ι ké ma ta nyi isənaa ké yoo. U tá nyi si ye n sələyi antulinya nyəm n ké lso kolontu taa? Wei ι caa ι sələ antulinya nyəm tə pɔntv na lso pa lapa kolonja ké. ⁵ U taa hvv si yem təə ké pa ηmaa lso Təm taa si: lso pəəsəyənə isəsεεmlε ke weesuyv ηku ι tv tá taa tə. ⁶ Pə na pə mpv tə ι laki-tuyv kupantənaa mpa pa kəla mpv tə. Na pə təm ke pa ηmaa lso Təm taa si: lso yooηna kalampaani nyəma, na ι laki kupantv ke mpa pa pasəyi pa ti tə. ⁷ Mpv tə, ι pasa mə ti na ι nuna lso ké teu, na ι səη uləγəv təə, ι ká se mə kinj na ι polo pooluη. ⁸ U kpətəna lso, na lso ká kpətəna-mε tətə. Asayaa mε ι saη mə niη, yelεyεle nyəma mε ι tayani mə lotunaa. ⁹ Mə lanja ι wakəli, ι tvli nəsəsi na ι wii səsəm. U yele na mə wəηja pəsī wula, na mə lanhuləmlε nāá pəsī lanwakəlle. ¹⁰ U pasa mə təyi Tacaα isentaa na ι ká kvsi-mε.

Təyəntələ footuyv təm

¹¹ Ma taapalaa, ι taa cakəna təma. Ye wei ι cakəna ι təyəntələ yaa ι footiyi-ι, lso kvəsəsutv ke pɔntv cakəna yaa ι footiyi. Pəyele ye n footiyi lso kvəsəsutv n ta ke tə təkəlv tətə, n pəsə tə hvvnlv ké. ¹² lso tike sukəna kvəsəsutv, na unι ι tike ι kəna təm hvvlv. Na unι ι tike ι pəsəyənə na ι tayani yaa ι wakəli. Nyá n ké we na n footiyi nyá təyəntələ?

Cele təma lapv təə faalvyv

¹³ Mε mpa mə təη si saηa yaa cele tu polo icatε tənε na tənε na tə caya tənaya pənaya na tə taati na tə hiki liyitee tə, pənente mu nu ilε. ¹⁴ Aai, ι tá nyi cele nyəntv. U wεε ké isu ihunte nte tə kraa pəcə na pu laki laasaya ilena tə cε tə. ¹⁵ Pu wεε ké si ι yəγətī si: Ye Tacaα ι tana-tv, tu la pənε na pənε. ¹⁶ Ama mə məlaa na ι laki kalampaani na ι həη mə ti. Kalampaani isu mpv pə taka fei teu. ¹⁷ Pə təə ké ye wei ι nyəma kupantv lapv na ι kisi tə lapv, pɔntv lapa isayatu ké.

5

Apila laakali lapv

¹ Təv pənente apila mε, mu nu. U wii na ι mələyi kpakpaa. Pə taya pulv təə, asalav ká mayana-mε. ² Mə wənəv puyvta yem, pə mvv mə təə wontu. ³ Kakətaya sεesa mə wulanaa na mə liyitee. Kakətaya ηke kaa kulina mə waali na ká nyaya mə tənəη isu kəkə. U kaa wənəv ke yem ké kvyyεη kantəkaya nyəη inε ι taa. ⁴ U kisa mə təmlε nyəma mpa pa hala mə tawa təγə feləyv, ι nu pεle pa təηna wula tə. Mpa pa tayənəyi mə tawa kvlulvm tə pa kakiisasi tala Pə tənə pə tv Tacaα lso ηkpaηη taa. ⁵ U təya lelenj na ι lá isəna ι səlāa təγə atε cənε. U payalaa isu pá kv-mε

na pá tǽǵǵ. ⁶ I tu tasækǽle ke wei i feina taali tǽ, na í yele na pá kv-i na ílé i tu suma mpv.

Suulu tǽkvǵv na sǽlǽmvǵv

⁷ Ma taapalaa í cayana suulu na halǽna Tacaa kǽnte tala. I nyǽnna isǽna hatv kantǽlǽǵi na í cayana suulu na halǽna i halǽm kvǽǵǵv kvpaǵkv pu tǽ. I taǵǽǵǽna suulu ke toomaya tev na salarǵ nyǽǵkv. ⁸ Me tǽtǽ mu cayana suulu ke mpv. I nyaya apalvtv ke sǽsǽm, Tacaa kǽnte wvsaa.

⁹ Ma taapalaa, nǽǵǽlv í taa pooli i tǽǵǽntǽle, pǽ taa kǽǵ na Isǽ hvvna-me. Tǽm hvvlv wvsaa inu i caana nteǵe svvv. ¹⁰ Ma taapalaa me í nyǽnna Isǽ kvǽǵǽǵvtv telǽsǽlaa mpa pa yǽǵǽta Tacaa tǽm tǽ na í tǽǵ pa akpaa na í kantǽli waatv wei wahala makǽna-me tǽ. ¹¹ Pa kantǽlvǵv tǽǵ kǽ tǽ tǽǵna-weǵe yaav si lelen nulaa. I nuwa Soopu tǽm ke isǽna i kantǽlǽna suulu tǽ. Na í nyǽmǽ pǽ kǽma na pǽ té na Tacaa ha-i mpi tǽ. Tacaa wena yvlv pǽtǽtǽle ke sǽsǽm kǽ, na i kvpantv fei keesvǵv.

¹² Ma taapalaa me í taa tuuna pvlvpvǵv paa pǽcǽ. I taa tuuna isǽtǽnvǵv, pǽyele í taa tuuna ate tǽtǽ, í taa tu tuuna pvlvpv te. Ye pǽ kǽ n kǽ tisi, íle n tisi si: Nn. Na ye pǽ fei n ka tisi, íle n tǽ si: Aai. Tǽfǽ í kǽǵ na í caǵ í svv Isǽ hvvnav taa.

¹³ Ye wahala mayana mǽ taa wei, pvtv í sǽlǽmi Isǽ. Na ye wei i nukǽ lelen, pvtv náá yoo sam yontu. ¹⁴ Ye pǽ wukǽ mǽ taa wei, pvtv í yaa Yesu seelaa kpekǽle nyvǵv nyǽma na pǽle pá sǽlǽmǽna-i Isǽ, na pá yaa Tacaa hǽte na pá pǽli nim ke i tǽǵ. ¹⁵ Sǽlǽmvǵv ǵkv pa sǽlǽma mpv na pá tema Tacaa na pa taa tǽ kv waasi kvǽntv. Tacaa kǽ ha-i alaafǽya na pá husi isayavnaa mpa i ka lapa tǽ.

¹⁶ Ye í wakǽlǽna tǽma, í hǽnti tǽmaya ate. I sǽlǽmǽǵǽna mǽ tǽmaya Isǽ na í kǽ hiki alaafǽya. Ye yvlvpǵǵ í sǽlǽma Isǽ na isǽle kvseemle pǽ laki tǽmle ke sǽsǽm kǽ.

¹⁷ Ilii ka kǽ yvlv isu tǽ tǽtǽǵ. I sǽlǽma Isǽ na isǽle kvseemle si tev í taa nu, na tev ta tosi ateǵe halǽ pusi tooso na hǽǵǽlvǵv. ¹⁸ Mǽpǽǵ i kǽma na í tasa Isǽ kǽ sǽlǽmvǵv, ílena tev luna isǽtaa na kv nu na kvǽǵǵv lá.

¹⁹ Ma taapalaa, ye mǽ taa nǽǵǽlv ha tampana ke siǵile na i tǽǵǽntǽle kpa-i na í mǽǵna, ²⁰ mu nyi si wei inu i kpa-i mǽpǽǵ i tǽtoolle na í mǽǵna tǽ, pvtv yapa i lǽsaya ke sǽm nǽǵǽ taa kǽ, na i lapv mpv tǽ pǽ husa isayavv tuutuuma kǽ.

TAKĒLAYA KANCAALAYA NYĒŊKA ŊKA PIYEE NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Kilisiti nyóma mpa pá yawa na pa we Asii tetu hǎyǎlyu taa tǎ, mpeye Piyee ŋmaawa takǎlaya kanɛ. Piyee yǎyǎtaya taa pǎ naa ke si mpa paa seeki Iso tǎ pa footiyi Iso seelaa mpe. Pǎyele pá suuki-weye tǎm. Pa tukaya-weye kunyǎŋ ke mǎpúyú musuŋ ké. Pǎ tǎo ke Piyee tasǎyi-weye apaluṭu si pa tekiyi Yesu tike.

Isǎna pa faya Piyee I takǎlaya tǎ:

Sɛɛtu, titite 1:1-2

Tɛɛlyu kupaŋku, titite 1:3-12

Tǎnaŋ tǎnte na Yesu matǎnav pǎ tǎm, titite 1:13-2:10

Iso seelaa yaasi kupaŋ, titite 2:11-4:19

Iso seelaa tǎpasuṭu na pa tǎmle tǎm, titite 5

Sɛɛtu

¹ Maya Piyee, Yesu Kilisiti tillu.

Ma ŋmaakǎna takǎlaya kaneye me mpa Iso lǎsaa si í nyóma, na pá yasa-me na í caya cayalǎtu ke Pǎŋ na Kalatǎ na Kapatǎsǎ na Asii na Pitinii pa tetǎnaa taa tǎ.

² Taca Iso lǎsuṭu-me tǎ, pǎ keesǎna teitei ké isǎna mpi i ka suwa hatuu lǎŋ na í tǎŋyǎi na í laki tǎyǎ. Na i Feesuṭu yelina í pǎsa i nyóma si í nuna Yesu Kilisiti na ílé i calǎm tayanǎ-me.

Iso í hulǎ-meye pɛɛɛɛ, na í ha-meye alaafǎya ke sǎsǎm sǎsǎm.

Tɛɛlyu kupaŋku

³ Tǎ sa Iso tá Sǎsǎ Yesu Kilisiti Caa. I feesa Yesu Kilisiti ke sǎtaa taa na pá ha-tuṭu weesuṭu kǎfalǎyǎ ke i suulu sǎsǎ tǎo. Na pǎ yelaa na tá tɛɛlyu haŋa teu tǎkau, ⁴ si tu hiki kupaŋtǎnaa mpa Iso su i nyóma tǎ. Kupaŋtǎnaa pane paa wakǎlayi, paa pilisiyi, pǎyele pa teu u sǎki. Isǎtaa ké Iso su-meye-we. ⁵ Me, í tema Iso na mǎ taa ilena Iso toma náá tǎki-me, na pá tǎŋa nyuṭu yaru mpi pǎ tayanǎa si pu kǎna na pá kuli kuyeeŋ kutɛɛsǎŋ taa tǎ pǎ kǎnte.

⁶ Paa pǎ weɛ si kayana mayasǎŋ unǎ i nǎyǎ na i suka í wakǎli mǎ laŋa ke weɛ naale tǎ, mǎ laŋa í hulǎmǎ tǎm tǎne tǎ tǎo. ⁷ Pǎ laki mǎpúyú si pá ná mǎ Iso taa tǎmnav waali. Wǎla ke pǎ lapa si i tǎŋ na í saali yem, na kǎkǎ ke pa tayanǎyǎna-i na í la teu. Na mǎ taa tǎmnav na Iso ná kǎla wǎla ke nyuṭu tǎcayacaya. Pǎ tǎo ké pǎ mayasǎyi mǎ taa tǎmnav mpi si pǎ naa pǎ toma tǎnaya, na kupaŋku Yesu Kilisiti kǎ kǎo tǎ í hiki sam na teeli na nyuṭu. ⁸ Paa í taa keesi-i tǎ í sǎla-i ké, na kayana paa u tu keesiyi-i tǎ, í tǎŋna-i mǎ taa ké tǎmnav ké. Pǎ tǎo ké mǎ laŋhulǎmle wena teeli na tǎ tǎo sǎsǎm pǎ tu fei yǎyǎtaya. ⁹ Pǎ taya pulu, í hika mpi pǎ tǎo í tema Iso na mǎ taa tǎ, mǎyǎle mǎ lǎsasi nyóŋŋ yaru.

¹⁰ Nyuṭu yaru pǎne pǎ tǎm ke Iso kuyǎyǎtǎtu telǎsǎlaa pɛɛkaa na pá taasi na pá wiili pǎ taa tǎcululu, na pá ná na pá keesi kucǎu ŋku Iso kǎ te na í la-me tǎ ku tǎm.

¹¹ Mpi mpi Kilisiti Feesuṭu keesaa tǎ mǎpǎyi mpe pa kaasa pa ti na pá pɛɛki si pá nyǎ pǎ waatǎnaa na mpi pǎ laru pu pana tǎ. Pǎ taya pulu, Feesuṭu ŋku ku we pa taa ké na ku heeli-we na pá taa kǎnta si, Kilisiti kǎ tǎyǎ kunyǎŋ, pǎ waali ké i teeli kǎŋ. ¹² Na Iso heela i kuyǎyǎtǎtu telǎsǎlaa si tǎm wenti pa tu-we si pá heeli tǎ tǎ ta na-we, meye pǎ nawa. Na ntǎyǎle nti í mu kayana tǎ. Laapaali Kupaŋ tǎm waasu lataa kpaalǎna-meye-ti, na Feesuṭu Naŋŋtu wei pǎ tisina isǎtaa tǎ i toma ke pɛɛle pa yǎyǎtǎnaa. Na isǎtaa tillaa mayamaya ná sǎlaa si pá nyǎ-ti.

Tənanəy təntə təm

¹³ Pə təw kə í caya na mə huwəe taŋaa tətəyətəy kə təmle lapu. Ʃ lakı pə təna na laakalı ke tam, na í tu mə tēlvu ke kuvəu ŋku í ká hiki kuyanku Yesu Kilisiti ká kəw tə. ¹⁴ Ʃ nuna Iso na í taa tasa wəw isu ı ka wəw isəkrəetəle taa kə tuu ləŋ na í təŋəyi mə kunyuləŋ tə. ¹⁵ Ama í wəe tənəŋ nyəma ke mə yaasinəa təna taa, isu Iso wei ı yaa-mə tə ı wəw tənəŋ tə. ¹⁶ Pa ŋmaa Iso Təm taa kə m̄p̄yó sı: Ʃ wəe tənəŋ isu ma wəw tənəŋ tə.

¹⁷ Iso wei ı huwkəna yəlaa tənəya teitei na u fayasəyi nəyələ, na ye wei ı kulaputu wə isəna ı huuna ıleye mpv tə, inəyi í yaa mə Caa mə Caa ke mə sələmvu taa. Təw, ye mpv í huləna mə yaasinəa taa sı í seeki-ı wəe nna pə kaasa-məyē antulinya taa cəne tə a taa ıle. ¹⁸ Ʃ nyəmə liyitihutəya ŋka pa yarəna-məyē yaasi krai nyəŋ wei mə caanaa caanaa tēləsa-mə tə ı niŋ taa tə. Na pə taya pulv yem nyəm mpi pə kuyaku səki tam isu liyitee wəw tə. ¹⁹ Aai, pə taya mpv, Kilisiti wei ı wə isu iwəyaya ŋka ka tiili tá caamı na ka feina tayanməla tə ı caləm kupampam ke pa yarəna-mə. ²⁰ Kilisiti ke Iso ka ləsa na í su na pəcə pá lakı antulinya. Ʃ ləsa-ı kuyēŋ kantəkaya nyəŋ inə ı taa na í hólí kə sı pə waasi-mə. ²¹ Ʃ təw kə í temna Iso wei í feesa-ı na í tu-ı teeli tə na mə taa, na pə lapa mpv təyó í tó Iso kə naani na mə tēlvu məli ı təw.

²² Na isu í nuna tampana na í paasi na í sələ mə Isəsēle taa ləlaa tə, í tayana mə təyi. Ʃ sələyi mə təyaya m̄p̄yó teu na lotu kuləmtu. ²³ Pə tayana-məyē ləlvu kə, ıle pə taya mə caanaa mpa pa səki tə mpe pa tasəna-məyē ləlvu. Ama pə tuu mpiyi mə taa na pu səki tə mpi pə yelina na pə lá mpv. Iso Təm nti tə wəna weesuyu na tə wə tam təw tə nti tə tənna pə lapa mpv. ²⁴ Pa ŋmaawa Iso Təm taa sı:

Yəlaa təna wəe kə isu nyutu,
na pa teeli təna wəe kə isu nyutu hetu.
Nyutu wəlvəyi ılena hetu náá tə.

²⁵ Ama Taca təm ná cakı tam təw kə.
Na təm ntəyələ Laapaalı Kupaŋ kəna-mə.

2*Weesuyu pələ kulələle təm*

¹ Ye mpv ıle í ye le paa isayatu ntiyi lapu, na pəpətu, na cəsvu, na isəsēmēe, na cayanau. ² Ʃ wəe isu piya ahuləmnəa na í nyuləyi tam kə hələm mpi pə kə Iso nyəm na pə kə kupam tə, na í muı na í pu na pə ya mə nyəŋ. ³ Pa ŋmaa m̄p̄yó Iso Təm taa kə sı: Ʃ təŋa Taca kupantu.

⁴ Ʃ kpətəna Taca, inəyələ pələ nte yəlaa ləwa na tə wəna weesuyu tə. Pəyēle tə kə Iso ıleye kupampante təyó ı ləsa-tē. ⁵ Mu kpətəna-ı na í wəe isu pēe nna a wəna weesin tə, na pá kraya-mə na pá ŋmana Iso kə kutuluyu. Na í ká la kv taa tənəya kətəlaa nənə nyəma mpa pə towa sı pá lakı Iso kə ı kətasi ke Yesu Kilisiti təw na pə lapı-ı teu tə pa kpekəle. ⁶ Pə taya pulv, pa ŋmaa Iso Təm taa sı:

Pələ kupante taa kupante ke ma ləsa.

Pənente ma su-təyē Siyəŋ,

sı tə wəe kite tēe pələ.

Na ye wei ı tema-te na ı taa,

puntu kaa kəw na í yəyətı sı ye maa nyəmə.

⁷ Mə mpa í tema-te na mə taa tə, tə ke-məyē kupam taa kupam kə. Pə yela mpa pələ na pá tá te pa taa tə tə kə pələyē

pələ nte ŋmalaa ləwa na tə pəsi nte tə təw

pə təna pə səŋaa təyó.

⁸ Pa tasa tiiliyi ŋmaau tətə sı:

Pələ nte tə coki yəlaa təyələ.

Kokpamuyv nku ku huyi tɔ.
Pa kisa Iso Tam muyv tɔɔ pɔ coki-we,
na m̄pɔyɔ tuu pu suwa si pu la-we.

⁹ Ama me ile mɔ kɛ piitim mpi pa lɔsaa tɔɔ, na Wulav Sɔsɔ kɔtɔlaa, na i piitim nani nyɛm, na Iso yɔlaa kɛ. Na pɔ lɔsa-meyɛ si i kpaalɔyi Iso wei i yaa-me si i lu sɔkpetuyv taa na i suv i tɔnanɛ tete tɔ i tɔma sɔsɔna tɔm. ¹⁰ Lɔɛ i taa kɛ Iso yɔlaa, ama pɔnente i kɛ Iso yɔlaa. Lɔɛ i taa nyi si Iso wena pɔtɔtɔle yaa i feina tɔ. Ama pɔnente i nyɛmɔ si i wena.

Iso tɔmlɛ lataa yaasi

¹¹ Ma taapalaa, isu i kev mɔvɔlaa na cɔsɔlaa ke ate cɔne tɔ, ma wiikina-me si i la laakali na tɔnuyv kɔnyulɔɛ wei i wakɔlɔyi mɔ Isosele tɔ. ¹² I tɔki yaasi kɔpan ke ma ta nyi isɔnaa hekɔ, ile paa nɔ mɔ tɔma kɔpana ke timpɔ pa tɔvɔna-me si i kɛ asayaa tɔ, na paa sa Iso kɛ kɔyanɛku i kɔ kɔ tɔ.

¹³ I tɔvɔna sɔsaa mpa yɔlaa suwa tɔɔ Tacaa tɔɔ, paa Lom wulav sɔsɔ wei i ti pɔ tɔna tɔ. ¹⁴ Paa kɔfɛnɛnaa mpa i suwa tetɔ taa si pɔ hɔɛ asayaa nɛkpanɛ na pɔ san kɔpantɔ lataa tɔ. ¹⁵ Tampana tɔɔ isɔntɔ, Iso caa kɛ si mu tɔki kɔpantɔ na i laki-ti, na pɔ mɔti isɔkpetɛɛ nyɛma na kɔmɛlemɔɛ pa nɔsɔ na pɔ taa na kɔyɔtɔtɔ. ¹⁶ I tɔɛ isu kasayampiya. Ama i taa nyɛni mɔ kasayampiitu ke mpi ye i lapa isayatu pu takɔ mɔ waali tɔ. Ama i la isu Iso tɔmlɛ nyɛma lakuyv tɔ. ¹⁷ I seekɔ yɔlaa tɔna, na i sɔlɔyi mɔ Isosele taa lelɔ, na i nyanɛna Iso, na i seekɔ Lom wulav sɔsɔ.

Kilisiti ikpatɛ tɔnyv tɔm

¹⁸ Tɔma lataa, mu nuna mɔ caanaa na i se-weyɛ teu. Pɔ taya mpa pa kɛ kɔpama na pɔ wena suulu tɔ pa tike ke i kɔ nukɔna na i kɔ seekɔ, ama na mpa pa wena nyanɛ tɔtɔ tɔɔ. ¹⁹ Pa tɔkuyv yulɔ ke kɔnyɔɛ ke yem na i suma si Iso tɔ tɔ pɔ we teu kɛ. ²⁰ Ama ye yulɔ lapa isayatu kɛ na pɔ makɔ-tɔ tɔ tɔ, ile i isante ntɛ isɔna tɔtɔ? Yulɔ laki kɔpantɔ kɛ na pɔ tu-tɔ kɔnyɔɛ ke kɔpantɔ nti i lapa mpɔ tɔ tɔ tɔ na i suma, ilɛna pɔ lɔ Iso ileyɛ lelenɛ. ²¹ Pɔ tɔɔ mayamaɛ ke Iso yaa-me. Pɔ taya pulɔ tɔɔ, Kilisiti mayamaɛ nɔ tɔɔ kɔnyɔɛ ke m̄pɔyɔ mɔ tɔ kɛ, na i hɔli-me si i tɔɛ i ikpatɛ. ²² I ta la isayatu natɔli, i nɔyɔ taa tɔ lu pɔpɔtɔ tɔm natɔli ke paa fɔɛ. ²³ Pa tɔ-tɔ tɔ, i ta lɛeti. Pa tu-tɔ kɔnyɔɛ tɔ, i ta nyaasi-we. Ama i yelina pɔ tɔnaya Iso wei i tɔnyɔɛ tampana na i hɔkɔna tɔɔ. ²⁴ Na Kilisiti mayamaɛ sɔyɔlɔna tɔ isayatu ke i nyuyv taa kɛ sɔm tesika tɔɔ, si tɔ si na pɔ cɛ tɔ na isayatu, na tɔ fe na tɔ tɔɛ siyisuyv. Pɔ ku ileyɛ kuyv kuyv tɔɔ pɔ waa-me. ²⁵ Pɔ taya pulɔ, i ka weɛ kɛ isu heɛn kɔtoolɔɛ. Ama pɔnente pa keeta-me na pɔ mɔɛna wei i kɛ tiikulu na lɔsasi tɔɔ fɛnɔ tɔ i kinɛ.

3

Apalaa na pa alaa pa tɔm

¹ Alaa me tɔtɔ, i seekɔ mɔ paalaa ke mpɔ. Pu la na pa taa mpa pa ta mu Iso Tam tɔ, pɔ nɔ mɔ yaasinaa na pɔ hɔ-we na pɔ suv Iso seɛv taa. Pɔ taya isu i kɔ yɔyɔti natɔli na mɔ nɔsɔ na pɔcɔ. ² Aai, paa nɔ isɔna mɔ yaasi mayaa na i seekɔ mɔ paalaa tɔɔ pu hɔ-we. ³ I taa pɛkɔyi si i tɔyi mɔ tɔnaa ke kacɔka nyɛm, isu nyɔsɔ tayanuyv na wɔla nyɛmnaa tɔvɔ, yaa wontu kɔpantɔ suuu si pɔ la-me na i te. ⁴ Ama i pɛkɔyi si hatuu mɔ lotu taa i tena. Na teu mpi, pɔ weɛ lɔmayasɔle nte tɔ we teu na tɔ we tɔpamm tɔ tɔ teu, mpi pu saalɔyi yem tɔ. Tɔ kɛ liyitihutaya pulɔ ke Iso isentaa kɛ. ⁵ M̄pɔyɔ lɔntaa alaa mpa pa tɔnaya Iso mpaav ke teu na pa tɛlayaa i kinɛ tɔ pa tayanayana pa ti. Pa seekaya pa paalaa kɛ. ⁶ M̄pɔyɔ Saala lapa, i nuna Apɔlaham kɛ, halɔna i yaaki-si: Ma cɛ. Ye mu laki kɔpantɔ na i tɔ ye le na pulɔ sɔyɔntɔ kpa-me, i weɛ kɛ isu i pɛelaa.

⁷ Apalaa me tətə, í təkí mə alaa ná í nyí pa təə sí pə ŋma-we tə pa toma ta tala mə nyəna. I seeki pa íse, pə taya pulv təə, mə na-weye Iso ká ha weesuyu ke faalaa. I laki mpv, na pulv í taa kəə na pə kayati-mege mə sələməŋ taa.

Wahala təyov ke tulum

⁸ Pə tənaya mpv de í huuki hōwee kulomēe na kusəələm kulóməm. I səlɪ təma ísu yulv ná í neu. I təkí təmaya teu. I taa la təma na kalampaani. ⁹ Ye yulv í lapa-mege ísayatv í taa feli-i, paa kvtovv, í taa ləeti-i. Ama í kooli pɔntv təə ké kɔpantv, pə taya pulv, Iso yaav-me tə, í mayamaya í kɔpantv ke í təma sí í ká ha-me. ¹⁰ Pa ŋmaa Iso Təm taa ké mpv sí:

Ye wei í caa sí í nu lelen
na í ná kuyeeŋ kɔpaŋ ke ate cəne,
pɔntv í yele ísayatv yəyətaya,
na í taa tasa pəpətv pelvɔv.

¹¹ I ha ísayatv ke siyile na í sɔv kɔpantv lapv taa.

I preeki ləlaa na lelen na í huli pə ikpatə.

¹² Pə taya pulv,

Tacaa kama íse ke yulvɔpama təə ké,
na í nukí pa sələməŋ.

Ama í haa siyile ke mpa pa laki ísayatv təyə.

¹³ Ye í seesa ísəle ná kɔpantv lapv, awe ká la-mege ísayatv? ¹⁴ Paa pə wee sí í lapa kɔpantv nti tə tə təə ké pa məla-mege konyəŋ tɔyɔ, í nu lelen ké. I taa nyana yəlaa ke paa pəcə, ná í taa yele ná pə liyiti-me. ¹⁵ Kilisiti kəna mə Caa, de í samí-i hatuu mə lotunaa taa ké mpv. I taŋ tətəyetege ké tam, ná ye mpa pa pəəsa-mege mpi í tɛələyí tə pə təm, de í keesi-we tətetete. ¹⁶ I keesi-we təpamm ná í se-we. I weena lotu kulómɔtv, de mpa pa təŋ sí í ké taalı nyəma ná pá tɔvki-mege mə yaasi kɔpaŋ wei Kilisiti ha-me tə í təə tə, feele ká məli-wege kpaɔv ke pa nəəsi taa təm pee təə. ¹⁷ Pə taya pulv, ye yulv təkí konyəŋ ke kɔpantv nti í lapa tə tə təə, ná pə ké Iso luyv nyəntv sí í təyə mpv, pəle pə kəla teu ná mpi í ká təyə-kuyv ísayatv nti í lapa tə tə təə tə. ¹⁸ Haləna mə təə ké Kilisiti mayamaya ná səpa, ná yəlaa ísayatv təə ke í səpa təm kulóm ke í kpaɔpaa səpɔ. Inəyəle yulvpaŋ wei í səpa asayaa təə tə, sí í kpaɔa-me ná í pona Iso kíŋ. I tənuyv konyege pa kɔwa, ama Feesuyu Naŋŋtv ná feesa-i. ¹⁹ Feesuyu konyege í təkaa ná í polo ná í lana waasv ke ləsasi nsi sí we saləka taa tə. ²⁰ Ləsasi nsi sí taa nuna Iso ké tuu ləŋ ke kuyeeŋ wei í taa Nowee təŋna í atakaa pəyəlɔyɔ səsəv saakvɔv ná Iso taŋna suulu təyə ma təŋ. Ná yəlaa mpa pa sɔv kpulvɔv ŋkv kv taa ná lóm ta təyə-we tə pa we pəcə ké, yəlaa pələfei naanvwa tike. ²¹ Lóm pəne pə nəyəsəna Iso lóm sɔv mpi pə yakí mə nyəŋ ke kayana təyə. Ná Iso lóm sɔv pəne pə ta ke tənuyv təə asilima ləsuyv. Ama pə ké mpi pə hóləyí sí yulv wiikina Iso sí í ha-i lotu kulómɔtv təyə. Yesu Kilisiti fema təyə Iso lóm sɔv yakí mə nyəŋ. ²² Iní í kpana ísətaa ná í caya Iso kəŋkəŋ taa, ná í təkí kawulaya ke ísətaa tillaa ná ísətaa kawulasí ná pə tɔŋtɔnaa təə.

4

Təntə kofate təm

¹ Ísu Kilisiti təyə konyəŋ ná pə wu í nantv tə, me tətə í caalı mə tí ná í təkí pə ləmayasəle ke mpv. Pə taya pulv, wei í təkí konyəŋ haləna pə wukí í nantv tə, pɔntv lu ísayatv paa taa ké. ² Pə kpaɔav kayana tə, í tə kuyeeŋ wei pə kaasa-mege ate cəne tə ísu Iso caa tə, í taa tə ísu yulv konyuləŋ caakí tə. ³ I yele ísəna tuu ləŋ í paasaa ná í lá ísu ma ta nyí ísənaa tə, í taa tasa mpv. Yaasi ísayav, ná konyuləŋ ísayav, ná sɔlvnyəle, ná hiluyv, ná sɔlvkɔle, ná tuŋ laav mpi pə fei lapv tə pə tənaya mpv pə taa ké í ka wee. ⁴ Ama pənentə mə təm laki ma ta nyí ísənaa ke

ha ké timpi mə na-we í yela krentuyu ke yaasinaa asayaa sɔsaa taa tɔ, ɪlena pá mələyi-meyɛ kutuyu. ⁵ Ama paa tɛ na pá kɛɛsi pa kulapəle tənaya Iso wei ɪ sɔɔlu puwa si ɪ huukəna weesin nyéma na səttaa ke tɔm tɔ. ⁶ Pə mayamaya pə nyuyu tɔɔ tɔtɔyɔ pa kraala səttaa ke Laapaali Kupaŋ si pá huuna-we ɪsu yəlaa mpa pa wɛna pa weesin tɔyɔ teitei ɪsu pa laki yəlaa tɔna tɔ, na pa kraala-weyɛ Laapaali Kupaŋ ké si Iso Feesuyu ton tɔɔ pá wɛɛ ɪsu Iso wɛu tɔ.

Iso seelaa cakəle

⁷ Pə tɔna pə wule puwaya, pə tɔɔ ɪle í kraaya ləmayasɛɛ ke teu, í taa caya yem tɔpoto na í sɔɔ Iso sələmuyu tɔɔ. ⁸ Kancalaya nyəntu nti tɔ wɛɛ tɔyɔle si í sɔɔli təmaya sɔsəm. Pə taya pulɔ, ye sɔɔluyu í wɛɛ ɪsayatu payale puki poolunj ké. ⁹ ɪ laki təmaya muɔlle ke mə tɛɛsi taa na í taa kɔntəyi. ¹⁰ Paa mə taa wei í paasəna teu ke mpi Iso yeki na pə lapu saaki-ɪ tɔ. Ye Iso í yelaa na pulɔ lapu saa nəyɔlu tike, pɔntu í paasəna teu na lɛlaa waa pə taa. ¹¹ Ye waasu latu laki ɪ waasu, pə wɛɛ si Iso kuyɔyɔtutu ke ɪ teləsəyi yəlaa. Ye wei ɪ laki təmle, pɔntu í lana toma nna Iso ha-ɪ tɔ, na pá tɔ Iso ké teeli ke Yesu Kilisiti tɔɔ. Yesu ɪnəyɔle teeli tɔ na pəsulu ke tam tɔɔ. Ami.

Iso seele tɔɔ konyəntəyɔle

¹² Ma taapalaa mə laŋa í taa tɔna ɪsəna pə mayasuyu-meyɛ ton na ton si pə naa mə waali tɔ ɪsu mpusi nəyɔlu. ¹³ Ama mə laŋa í hulɔmɪ si mə hika mə paa nyəm ke Kilisiti wahalanaa taa na mu tɔyɔ. Mpu tɔtɔyɔ mə laŋa ká hulɔmɪ kuyanjku pu kuli ɪ teeli tɔɔ tɔ. ¹⁴ Ye pa tɔvki-me ɪsu í keu Kilisiti ɪfalaa tɔ pə tɔɔ, í nu lelenj ké. Pə taya pulɔ tɔɔ, teeli Feesuyu ŋku ku ké Iso Feesuyu tɔ ku wɛɛki mə waali ké. ¹⁵ Pá taa tɔ mə taa nəyɔluyu konyəŋ ke yulɔkule yaa ŋmuləm yaa ɪsayatu lapu yaa tɔm fau pə tɔɔ. ¹⁶ Ama ye wei ɪ tɔki konyəŋ ke Kilisiti tənyuyu tɔɔ, fɛɛle í taa kra-ɪ. ɪ sa Iso ké ɪsəna mpi pa tɔna-ɪ na Kilisiti tɔ.

¹⁷ Huɔle waatu talaa ké, na Iso yəlaa ke pa caaləyənəna tɔm huunav. Tɔv, ye taya Iso taaləyənəna huunav, ɪle ɪsənayale huɔle nté tii tɛɛsəna waatu wei pu tala mpa pa kisa Laapaali Kupaŋ ke muɔy tɔ? ¹⁸ Pa ŋmaawa Iso Tɔm taa si:

Ye meumɛu ké na pá ya kɔpama nyɔŋ,

ɪle awe náá tu pɔɔsi nyantɔnaa na asayaa pa tɔm ɪle?

¹⁹ Pə tɔɔ ké ye Iso luyu lapa si mpa pá tɔyɔ konyəŋ, pɔntɔnaa í laki kɔpantu ke mpyɔy tam. Pá yelina pa təyi Nmalɔ wei ɪ kaa yele lapu ke nti nti ɪ tɔma si ɪ ká la tɔ.

5

Iso kulaputu tɔɔ fenjuyu

¹ Mə taa mpa mpa pa ké Iso tɔsɛɛle sɔsaa tɔyɔ ma wɛna pənɛ. Ma mayamaya ɪsəntɔ ma ké Iso tɔsɛɛle sɔsɔ ké. Na ma nana ma ɪsəpəle ke Kilisiti tɔyɔ konyəməŋ wei tɔ. Kuyanjku paa kuli ɪ teeli tɔɔ tɔ maa hiki ma paa nyəm ke pə taa. Nti ma wiikina-me tɔyɔle si: ² ɪ paasəna kaləku ŋku Iso yelina-me tɔyɔ teu, ɪsu tiikilaa lakuyu tɔ. ɪ fenj ku tɔɔ na luyu kulɔmuyy ɪsu Iso caaki tɔ, pá taa wɛɛ tɔlasɪ tɔm. ɪ laki mə tɔma tətetete, pá taa wɛɛ pəyɔlaya nyənuyy tɔɔ. Ama í ha mə ti təkpataa ké pə lapu taa. ³ ɪ taa pɛeki si í ŋmakələyi mpa pə cɛla-me si í fenjyi pa tɔɔ tɔ. Ama í wɛɛ mpa kaləku ka nyənəyənəna na ku laki tɔ. ⁴ Na tiikilaa Wulav í kəma na í kɔɔ, ɪle í ká hiki mə teeli ntenuyuy ŋku ku ŋmaləm ká tee kəkə ke tam tɔ.

⁵ Səkpema mə mə nyəntu nté si mu seeki sɔsaa. Na mə tɔna tɔpai í pasa mə ti na í səŋna tɔma, pə taya pulɔ, pa ŋmaa Iso Tɔm taa si Iso yoona kalampaani nyéma, na ɪ laki kɔpantu ke mpa pa pasəyi pa ti tɔ. ⁶ Ye mpu ɪle í pasa mə təyi Iso nin toma nyəŋ taa, na pá kəma na pá tala waatu wei ɪ ka suwa tɔ, ɪ ká kusɪ mə nyuyy. ⁷ ɪ pɛti mə nəyəsɛɛ tənaya Iso, pə taya pulɔ, ɪ paasəyənəna-me tɔ se.

⁸ I nyɔɔsi mə ti, í taa caya yem tɔpoto. Pə taya pulv tɔɔ, mə kolontu ɔlɔɔw wɛɛ ké, na í cɔɔki ɔsu tɔɔlɔɔya wiikuyu na ka cɔɔki na ká pɛɛkɔɔgi si ká hika wei ka tayami tɔ. ⁹ I paasi na í sɛɛɛ Iɔ sɛɛv mpaav taa ké teu na í tanɔ-ɔ teu. Pə taya pulv tɔɔ, í nyi si mə taapalaa mpa pa yana antulinya tɔ, konyɔntɔɔlɔɔnɔaa panɛ pa makəna pɛɛɛɛ mpv tɔtɔɔ. ¹⁰ I tɔki konyɔɔn kɛ laasaya tɔɔ tɔ, pɛɛɛɛ tɔna tv Iɔ wei ɔ yaa-mɛ si í hiki mə paa tete kɛ ɔ teeli wei u tɛɛ tɔ ɔ taa ké mə na Kilisiti mə kɛntɔɔv tɔ tɔ, ɔ mayamaya ɔ ká tayanəna-mɛɛɛ teu tɔmammam. Na ɔ ká la na í nyɔɔ tɔɛ, na í ha-mɛɛɛ apalvtv, na í sɛɛsi-mɛɛɛ kite nte tɔ tɔ pə kaa ciɔiti-mɛ tɔ. ¹¹ I pɛsɔvɔv kɔnɛ kó wɛɛ tam. Ami.

Kantakaya sɛɛtv

¹² Silaasi wei ma nyənəɔgi ɔsu ta taapalv kɔpɔɔn tɔ ɔnɔ ɔ sənna-m na má nmaa-mɛɛɛ takɔlɔɔya kanɛ. Ma caa ma sɔɔsi-mɛɛɛ apalvtv na má la na í tɛ mə taa si Iɔ tampana pɛɛɛɛ tɔm wɛnna takɔlɔɔya kanɛ ka taa. I tɔki-yɛɛɛ niɛ naalɛ.

¹³ Papiloni Iɔ sɛɛlaa mpa Iɔ yaawa ɔsu ɔ yaav-mɛ tɔ pa sɛɛ-mɛ, ma pɔyalv Maləki sɛɛ-mɛ tɔtɔ. ¹⁴ I sɛɛ tɔmɔɔɔ teu na sɔɔlvɔv kɔpɔɔnkv na í lɛɛɛ.

Iɔ í ha mə tɔna mpa Kilisiti ti tɔɔɔ alaafɔya.

TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA NKA PIYEE NMAAWA TƏ Kutulu

Isə səelaa tənaya Piyee ηmaaawa ı takəlaya naale nyəŇka kanε. Seyesəlaa krai nyəma mpa pa ləlaa na pa sɔv Isə səelaa taa tə, mpeye ı yookina ı takəlaya taa. Piyee kpaaləyi Isə səelaa ke Yesu məlvɔv təm na ı seyesəyi-we si: Ye haləna sanə Yesu ta kənta ı caa ke si pə ya yəlaa tənə nyəŇ.

Isəna pa faya Piyee II takəlaya tə:

Sεεtv, titite 1:1-2

Yulv wei Isə yaawa tə ı yaasinaa kɔpama, titite 1:3-21

Piyee kuliyi pəpətv seyesəlaa waalı, titite 2

Kilisiti kantəkaya kəntε təm, titite 3

Sεεtv

¹ Maya SiməŇ Piyee, Yesu Kilisiti təmlε tv na ı tillu.

Tá Isə na tá Yatv Yesu Kilisiti pa təŇa siyisuyv na pə yele na mpa pa tēŇ pa taa na Isə ké teu ke teitei ısu ta təyə ma ηmaa takəlaya kanε. ² Isə ı hólí-meyε pεεεε na ı ha-meyε alaafəya ke səsəm ke nyəm mpi ı nyəmá ı na Tacaa Yesu tə pə tə.

Isə yaav na ı ləsvɔv

³ Isə ıni ı ısvıtv tōŇ hana-tvɔv pə tənə mpi pə yeki na tə matəyənə-ı tə. ıni ı yekina na tə nyəŇ wei ı yaa-tv si tə hiki ı mayamaya ı teeli na ı kɔpantv taa ké ta paa nyəm tə. ⁴ Na pə tə ké mpi mpi ı suwa si ı ká la-tv tə pə ké kɔpampam na pə təwa səsəm pə tv fei. Na ye ı hika mpi Isə suwa si ı ká la tə, ıε ı ká pəsi na ı fiti kɔnyuləŇ ısayəŇ wei ı ηmakəla antulinya taa cənε tə ı niŇ taa na ı kraya Isə wεεtv. ⁵ ı tēma mə taa na Isə tə, tənε ıni tə nyvɔv tə mayamaya ke ı ká huli teu na ı təkı yaasi kɔpəŇ. Yaasi kɔpəŇ waalı ılena ı pεeki nyəm. ⁶ Na nyəm waalı ılena ı pεeki ti təkɔv. Ti təkɔv waalı ılena ı pεeki suulu. Na suulu waalı ılena ı pεeki si ı matəyənə Isə. ⁷ Na Isə matənəv waalı ılena ı pεeki si ı wεε tēma na leleŇ. Tēma leleŇ waalı ılena ı pεeki si ı sələyi tēma. ⁸ Yaasinaa kɔpama mpa pə mənə ı təkı təyələ. Ye ı wənə-we na pá tə səsəm, paa la-meyε kpelikpeka nyəma ke Tacaa Yesu Kilisiti nyəm təm taa, na ı kaa wεε kaawaasasi. ⁹ Ama wei ı feina yaasinaa panε tə, ı tεε ı tεε ké ı naaki, na ı wεε ké ısu yulvm. Na pə sənə-ı tələŇ si pa kpiisa ı ləŇ ısayətv.

¹⁰ Ma taapalaa, pə tə ké ı ká caalı mə tv na ı təkı yaav mpi Isə yaa-mε na ləsvɔv mpi ı ləsa-mε təyə teu. Pə taya pulv, ye ı təkə mpv, natəli tə kaa hu-meyε paa pəcə. ¹¹ Mpv pu yelina na pá tvli-meyε Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti Kawulaya tam nyəŇka nəyə təyelele.

¹² Mpi pə tə ma wεε na má təŇna-meyε təm tənεye təsɔvɔv təyələ. ı tēma-təyi nyəm, haləna tampana təm nti ı mōwa tə ı pu tə təm taa. ¹³ Ye ma wənə ma ıse, ma hvv si pə wε teu si ma kvətəsətv tənεye maa təsəyi-meyε tam na ı taa hεε. ¹⁴ Pə taya pulv tə, ma nyəmá teu si nəənə maa lu tənɔv kvsəpɔv kɔnε kv taa na má tεε, ısu Tacaa Yesu Kilisiti hola-m tə. ¹⁵ Maa paasəna na má yelina-meyε mpi pu təsəyi-meyε təm tənεye paa ma kəma na ma fei tə.

Kilisiti teeli nalaa

¹⁶ Tampana tə ısvəntə, pə taya mola nna yulvlayətv luləsaa tə anəyi tə təkəa na tə hulənə-meyε Tacaa Yesu Kilisiti kəntε tōŇ na tōŇ nyəntε təm. Ama tə ná ı səsəəntv na ta ısvəpεe mayamaya ké. ¹⁷ Tv wε timpi Tacaa Isə kusa ı nyvɔv na ı

ha-i teeli ke waatu wei Teeli sɔsɔ tu unɪ ɪ lapa na pə yəgətɪ na í nu si: Ma luyɪ tɛɛ Pəyaya nté inɛ unɪ, inəgɪ ma lanjɛ hɔlɔmənaa pə tu fɛɪ. ¹⁸ Tá mayamaya tə nuna tá nkpaŋj ke waatu wei pə yəgətɪ m̀p̀r̀ỳg̀ỳ hatuu isɔtaa ké tá na-i tu wɛ pɔyɔ kate nyəŋku tɔɔ tɔ.

¹⁹ Mpu unɪ pə yelina na tɛ tɛ tá taa təkpaataa na tɔm nti Isɔ kuyəgətɔtɔ teləsɛlaa ka kpaalaa tɔ. Na tə muna mu kena-təgɪ teu. Pə taya pulɔ tɔɔ, tə wɛ ké isɪ fətɛla wɛu səkpetuyɔ taa na í naaki na halɪ pə kɔɔ pə fe tɔ. Tɔlɔmaluyɔ ká la na pə ná mə taa. ²⁰ Pə tənaya mpu ɪɛ í tɔɔsi si yulɔ kaa pəsɪ na í lu ɪ mayamaya ɪ tɔm na í sɛgɛsi nti pa ŋmaa Isɔ Tɔm taa si cele tu la tɔ tə tɔɔ. ²¹ Pə taya pulɔ, yulɔ nəkuyɔ tike ɪ lɔləsəgɪ cele tɔm natəlɪ. Ama Feesuyɔ Nanjɪtu tɔkayana-təgɪ yɛlaa taa na pə yəgətəgəna Isɔ nəgə.

2

Pəpətɔ sɛgɛsɛlaa tɔm (Yuti 4-13)

¹ Hatuu ləŋ Isɔ kuyəgətɔtɔ teləsɛlaa pəpətɔnaa ka luwa yɛlaa hɛku. Mpu tətəgə sɛgɛsɛlaa pəpətɔnaa ká lu mə hɛku taa tətɔ. Pəpətɔ sɛgɛsɛŋ na wei í kəŋna wakəlyɔ təgə paa suv sɛgɛsuyɔ. Na paa kisi Tacaa wei í yapa-wɛ tɔ. Mpu unɪ pu yelina na pá kəna wakəlyɔ ke kpaakraa ke pa mayamaya pa nyɔŋ taa. ² Paɣalɛ ká təŋna-wɛgɛ pa tetelakasi mpaav ŋku ku taa, na paa tɔv tampana mpaav ke pa yaasi wei pá təkaa na pá lakəna tɔ ɪ tɔɔ. ³ Sɛgɛsɛlaa pəpətɔnaa mpe paa lu tɔmnaa na pá heeliyi-mɛgɛ pəgɔlaya nyənuyɔ tɔɔ si pá təgə mə tɔɔ. Ama pa Hɔvɔnɔ sɔɔlɔ tɛma puw ke hatuu ləŋ si ɪ ká la, na pa Wakəllɔ ná tanja tətɛgɛtɛgɛ.

⁴ Pə taya pulɔ tɔɔ Isɔ tá yelɛ isɔtaa tillaa mpa pa wakəlaa təgə yem. Ama ɪ pɛta-wɛgɛ saləka sɔsɔ taa ké, na pá həkə-wɛgɛ alukpala ke səkpetuyɔ taa si pá tan Hɔvɔle wule. ⁵ Isɔ tá yelɛ antulinya kɔpəŋ ke yem. Ama ɪ lapa na lɔm sɔsɔm waasi antulinya inɛ na ɪ yɛlaa asayaa pa tɔɔ təwasawasa. Nowee wei í lakaya tampana təŋuyɔ waasu tɔ na lɛlaa naatosompəgɔlaya tike nyɔŋ ke ɪ yapa. ⁶ Isɔ kú Sɔtɔm na Kɔmɔɔ pa acalɛ tɔm, na í wakəlɪ-yɛ na kəkə. Na m̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪ hɔləna asayaa si isəna mpi pə wɛɛ si ɪ ká la-wɛ təgɔɛ. ⁷ Ama ɪ yapa Lɔɔtɪ. Yulɔpəŋ inɛ, yɛlaa asayaa yaasi asilima nyəŋ ka təkə-i ké na pə cɔɔsəgɪ. ⁸ Pə taya pulɔ tɔɔ, yulɔpəŋ inɛ ɪ ka wɛu pa hɛku tɔ, paa kuyəŋku ɪ naakaya ké na í nukɪ yaasinaa asayaa panɛ, na lakasi isayasi nsi si pekəlayaa-i ké. ⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pə wɛɛ mɛɛ, Tacaa nyəmna isəna mpi ɪ ká ləsi mpa pa matəna-i təgə mayasəŋ taa, na isəna mpi ɪ ká su asayaa si Kuyaku Kɔhɔvɔnɔ wule ɪɛ ɪ ká tɔ-wɛgɛ saləka tɔ. ¹⁰ Pə tu kələna mpa pa təŋgɪ pa tənəŋ kunyuləŋ isayəŋ na pá footiyɪ Isɔ sɔsɔntɔ tɔ.

Sɛgɛsɛlaa pəpətɔnaa panɛ pa ké apalaa taa apalaa ké. Timpi pa ta tala təgə pa kraasəgɪ pa ti. Paa tu see isɔtaa teeli nyəma na ŋ ná, pa tɔvki-wɛgɛ. ¹¹ Isɔtaa tillaa mayamaya kələna sɛgɛsɛlaa panɛgɛ toma na pəsuyɔ, paa cakəna teeli nyəma mpegɛ Tacaa isɛntaa. ¹² Yɛlaa panɛ pa laki ké isɪ ləmayasɛɛ fɛinaa, pa wɛ yem ké isɪ pə lɔluyɔ taalɛ wontu si pá kra-tɪ na pá ku tɔ. Mpi mpi pa ta cəkəna təgə pa tɔvki. Pa kəŋ saaluyɔ ke yem ké isɪ taalɛ wontu. ¹³ Kunyɔntəgɔlɛnaa mpa mpe pa kəŋna təgə pu tɛ na pə lɛɛtɪ-wɛ. Ilim na pə isələ ke pa kunyuləŋ isayəŋ kuləgəna-wɛ na pá laki-i na pa lanja hɛɛ pamm. Pa muɣuliyina pa puɣusuyɔ ké na mə na-wɛ í təkɪ mə təgənasɪ. Ye pa wɛ timpi, fɛɛɛ na tusuyɔ wɛnna. ¹⁴ Alaa yem yem nyəma ke pa pɛəkəgɪ tam. Paa nyəgəsəgɪ isayətu lapɔ, na pá tɔsəgɪ acamaa acamaa. Pa pəgɔlaya nyənuyɔ fɛɪ yəgətuyɔ. Isɔ təŋsa-wɛgɛ mpuusi ké. ¹⁵ Pa yela mpaav kɔpəŋku ké na pá tooliyɪ. Posɔɔ pəyalɔ Palaam ikpatɛ ke pa təŋaa. Ilɛ ɪ ka sɔɔləna liyitee na í nyɪ si kawalaya lapɔ taa ké ɪ ká hikina-yɛ. ¹⁶ Ama pa kələna-i ɪ kaanɔtɔ tənɛ tə tɔɔ. Kupam, kraŋaya alɔnyəŋka ŋka kaa yəgətəgɪ tɔ ka yəgətɔa isɪ

yulv, na pə kpa Iso kuyəɣətutu teləsulv ke ɪ kumeləkɔlaputu nti tə təlate, na í yelee lapv.

¹⁷ Yəlaa pane pa wee ké isu hila nna a nyəwa tɔ, na isu tev piluyuu na heelimuyu kusi-kv tɔ. Iso tema-weye pa tɔcayale caav ke səkpetiile anaam taa. ¹⁸ Kalampaanɪ tɔm na kumelənyəntv ke pa kpaaləɣɪ. Yulvweev konyuləɣ asilima nyəɣ ke pa tusəɣəna mpa pa lu nənəw ké yəlaa toollaa hekv tɔ. ¹⁹ Na pá heeliyi pelee si paa waasi-we na pá pəsi kasayampiya. Pəyele yaasi kowakəlv kpa mpe pa mayamaya ke yomle ké. Pə taya pulv, ye mpi pə maləna yulv, ɪ pəsa pə yom ké. ²⁰ Tampana tɔw, ye yəlaa nyəmə Taca na tá Yatv Yesu Kilisiti na pá ləsa-weye antulinya isayanmakəlvv taa, na pá kəw ləna antulinya tasa-weye isayanmakəlvv mpi na pə kpa-weye yomle, kancaalaya nyəm lapa sooci na waali nyəntv. ²¹ Ye pa taa nyi tampana mpaav, sana kelee na mpi pa tema-kuyv nyəm na pá ha kvheelitu kɔpampantv nti pa teləsa-we təɣw siyile tɔ. ²² Nti tə mayana-we tɔ tə lapa teitei ké isu pa tukuyv ituule təɣwle si: Haya məlaa na ká təɣw ka tətɔ. Pa sɔ afa təpaiɪ na í məli afəla taa na í tasa həntuyv.

3

Taca kəntɛ tɔm

¹ Ma taapalaa, ma takəlaya naale nyəɣka ntɔ ma tv-meye ηmaav tɔ. Nti ma tɔwsa-meye ma takəlasɪ nsɪ si naale si taa tɔ ma caa ké si pə tv-meye huwee kɔpana ke mə ləmayasɛ taa na í taa hɛɛ. ² Ma caa ké si í tɔwsi tɔm nti Iso kuyəɣətutu teləsəlaa nanɣ nyəma ka yəɣwta hatuu ləɣ tɔ, na Taca na tá Yatv kvheelitu nti mə tillaa sɛɣɛsa-mɛ tɔ. ³ Kancaalaya lɛ í nyi teu si yəlaa ká kulɪ kuyɛɛɣ kantəkaya nyəɣ taa mpa paa təɣ pa mayamaya pa konyuləɣ tɔ, na paa won-mɛ. ⁴ Haləna paa pəwsi-mɛ si: ɪ taa tɔ si ɪ ká məli ya? Na haləna saɣa ɪ we le? Ta caana ná kulaa kelee na pelee pá si, na tuu pa ηmav antulinya tɔ ɪ tɛ ɪ tɛɣɛle mpv, pulv ta layasi. ⁵ Iso yəɣwəna hatuu ləɣ taa na pá lá isətənvv na tetv. Ama tɔm tənɛɣ mpe pa sɔwə təfaa. Tetv fayana lvm, na lvm ke pa lapəna-ti. ⁶ Na pə kaasi lvm mpi pə waasəna tuu ləɣ antulinya təwasawasa na pá wakəli-ɪ. ⁷ Kayana Iso kuyəɣətutu kolumtv nti tə suna isətənvv na tetv, si pu tɛ na pá wə-təyi kəkə ke kuyanɣku paa huona asayaa na pá wakəli-we tɔ.

⁸ Ma taapalaa, natəli tə wenna pə ta mɔna isu í ká sɔw tɔ tɔw. Ntəɣwle si kuyaku kulvmvuvv we Taca ké isu pusɪ iyaya, na pusɪ iyaya náá weɛ-ɪ isu kuyaku kulvmvuvv. ⁹ Taca tɔma si ɪ ká la nti tɔ, pə taya isu ɪ we kaninika na tə lapv isu lelaa huokuyv tɔ. Ama suulu ke ɪ hvləɣ-mɛ. Mpi tɔ, u caa si yulv nəɣwlv í le, paa pəntv ké awe. Ama ɪ caa ké si yəlaa təna í layasi təntɛ kɔpantɛ.

¹⁰ Paa na mpv tɔ, Taca kuyaku kəɣ kəntɛ ké isu ηmulv kəɣvuvv tɔ. Iso tənvv ka mɔki yem ké kuyanɣku, na pə kəkəlvv ká la səɣəntv. Kəkə ká nyaya isətənvv tɔw nyəm təna, na pu nyaya atɛ na ɪ nyəm təna. ¹¹ Pə kəɣ pə tənaya wakəlvv ke mpvuvvle, lɛ mu nyəna ntɛɣ mə cakəle. Mə yaasi ká tɛ na í hólɪ si í matəna Iso, ¹² na í taɣna Iso kuyaku, na í lv teu si kuyaku ηkv kú tala ləɣ. Kuyanɣkuyv kəkə ká nyaya isətənvv, na kv tɔw nyəm təna ká huona ká hanaya. ¹³ Ama Iso tɔma si ɪ ká tɛ na í ləsi isətənvv kvfalvuvv na tetv kvfatv, na tampana tike ká wenna pə taa. Nti tá taɣaa təɣwle.

¹⁴ Ma taapalaa, pə tɔw ké í ká lv teu na í lá kɔpama ke Iso isəntaa na í taa na isayav natələɣɪ mə kiɣ, na mə na-ɪ í ciiki na í taɣ kuyaku ηkv. ¹⁵ ɪ nyəna Taca suulu na í ná, ɪ suulu ɪni ɪ yelina na pá ya mə nyəw. Ta taapalv kɔpan Pəli ηmaa-mɛ na í keesi-meye pə tɔm na ləmayasɛ nna Iso ha-ɪ tɔ. ¹⁶ Mpyəɣ ɪ ηmaaki ɪ takəlasɪ təna taa ké timpi timpi ɪ yəɣwətəyi tɔm tənɛ tɔ. ɪ takəlasɪ taa huwee cəkənav we katɛ ke tiili tiili, ləna isəkpeetɛ nyəma na mpa pa fɛi tɔɣ tɔ pelee pa keeki pə

hɔwɛɛ. Na m̄p̄ȳḡ pa keeki Isə Təm taa təmnaa lentɪ tətə. Pa maɣamaɣa pa lepu ke pa təŋna caav ke mpv.

¹⁷ Ma taapalaa, pənente mə ɪse kulaa. Pə təɔ ɪɛ ɪ taa yele na yəlaa asayaa kɔpuyusutu tolisi-me, na pə kəɔ na timpɪ ɪ səŋaa təca tə pə layasi-meɣe lonte.

¹⁸ Ama ɪ wɛɛ na ɪ puki lələ ké Tacaa na tá Yatv Yesu Kilisiti pɛɛɛɛ na ɪ nyəm təm taa. Pə kraɣav saŋa haləna tam tə, teeli tv nté ɪni. Ami.

TAKƏLAYA KANCAALAYA NYƏŇKA ŇKA YOHAANI NMAAWA TƏ Kutubtu

SeyesəŇ krai nyəŇ paɣale ka we saa wei Yohaani Ňmaakaya ı takəlaya təɣə. SeyesəŇ krai nyəŇ ıni ı taa leŇku nté si mpi pə naaki ısentə tə pə ke ısayam ké. Mpi pu naaki təɣəle kupaam. Pə təə ké pa seyeyaya si pə ta muna Yesu í weena yulu weetu, mpi tə ı ké Iso ké. Ama Yohaani na hulaa təfoo si Yesu ké Iso, pəcə ı ké yulu, pəyele ı ké Feesuyu.

Isəna pa faya Yohaani I takəlaya tə:

Kutubtu, titite 1:1-4

Tə wee nyaaləm taa ısu Iso, titite 1:5-2:17

Kilisiti kolontu təm, titite 2:18-29

Mpi pa nyəŇna si yulu ké Iso pəyaya tə, titite 3

Tampana na pəpətu pə fayav, titite 4:1-6

Iso ké səlbəy, titite 4:7-21

Taa təm mpi pə kəlaa tə, titite 5

Weesuyu təm

¹ Weesuyu Təm ke tə Ňmaa-meyə takəlaya taa cəne. Təm nti tu we kancaalaya ké, na tə nu-ti, na tə na-ti na ta ıəpəe, na tə nyəni-təyi teu, na tá niŇ tokinaa. ² Waatu wei weesuyu kune ku kəma tə tə na-ku. Pə təə ké tə heeliyi-me na tə kpaaliyi-meyə weesuyu Ňku ku teŇ tə ku təm. Taca a cələɣə ku wee na pə kuli-ku na pə huli-tu. ³ Nti tə nawa na tə nuwa təɣə tá heeliyi-me tətə, si í krentəna-tuyv tá na Taca na ı Pəyaya Yesu Kilisiti ta krentuyv taa. ⁴ Tə Ňmaa takəlaya si tə heeliyi-meyə təm təneyə na tá laŇa huləmi teu.

Iso wee ké ısu kəkə sə səŇka

⁵ Nti tə nu Yesu Kilisiti kiŇ na tə heeliyi-me təɣəle si, Iso wee ké ısu kəkə sə səŇka Ňka ka naa tə, na paa səkpetiya kai fei ı kiŇ. ⁶ Ye tə yəɣətəyi si tá na Iso tə krentaa na pəyele na tə təŇna səkpetuyv taa ké tənte, tə ké pəpətonaa ke tá yəɣətaya na tá kulapəle pə naale pə taa ké. ⁷ Ama ye tə təŇ tənəŇ taa ısu Iso mayamaya wev tənəŇ taa tə pə krentəyi-tuyv, na ı Pəyaya Yesu caləm kpiisiyi-tuyv ta ısayatu tənə.

⁸ Ye tə yəɣətəyi si tə wev ıəntə tə tə feina ısayatu, ta mayamaya ke tə puysiyi, na tampana fei tá kiŇ ke paa pəcə. ⁹ Ama ye tə heela Iso ké tá ısayatu, tə pəsəyi na tə tv-ı naani. Pə taya pulv təə, ı təŇəyi siyisuyu ké, ıle ı ká husı tá ısayatu na í kpiisi ta kawalası tənə tərəpai. ¹⁰ Ye tə yəɣətəyi si tə ta la ısayatu, Iso ké tə yaaki pəpətu, na tu muyi ı təm.

2

Kilisiti kele ta sənlv

¹ Ma piya, ma Ňmaa-meyə tənə ıneyi si pə la na í taa la ısayatu. Ama ye pə tu yelaa na nəɣəlv la ısayatu, ıle tə wəna ta təm tayanlv ke Taca kiŇ. Inəɣəle Yesu Kilisiti wei ı ké tampana təŇlv tə. ² Pə taya pulv, Yesu Kilisiti ıneyi pa lapa kətaya si pə tayanı tá ısayatu, na pə taya tá tike tá ısayatu, ama na yəlaa tənə tərəpai ısayatu təfəɣə.

³ Ye tə təŇəyi Iso kəheelitu ıle tu cəkəna si tampana tə nyəmá Iso. ⁴ Ye nəɣəlv təma si ı nyəmá Iso, na pəyele pəntv ı təŇəyi ı kəheelitu, pəntv ké pəpətu ké, na tampana fei ı kiŇ. ⁵ Ama wei ı təŇəyi Iso kuyəɣətətu tə pəntv sələna Iso na

tampana təkpataa. Mpi pə yeki na tə nyəŋ sɪ tá na lso tə kɛntaa yaa tə ta kɛnti təŋəle. ⁶ Ye wei ɪ yəŋətəa sɪ í na lso pa kɛntaa, pɔntu í tɔ tɔntɛ nte Yesu ka tɔma tɔ.

Kvsəsutv kɔfatv

⁷ Ma taapalaa, pə taŋa kvsəsutv kɔfatv natələŋɪ ma ŋmaa takələŋa sɪ ma heeliŋi-mɛ. Ama kvsəsutv kɔpəntv nti pə heela-mɛŋɛ hatuu kancaaləŋa təŋə. Na kvsəsutv kɔpəntv ntəŋəle tɔm nti í tɛma nuw tɔ. ⁸ Paa na mpv pə wɛ isu kvsəsutv kɔfatv tɔ kɛ ma ŋmaa-mɛŋɛ takələŋa, pə hula tə tampana kɛ Kilisiti kiŋ na mə kiŋ tɔtɔ. Səkrɛtɔv kɛelaa na tampana kəkɔ tɛma nav tənyau.

⁹ Ye wei ɪ yəŋətəŋɪ sɪ ɪ wɛ tənəŋŋ taa na pəyele ɪ taa kraana ɪ yulvɔŋtələ, səkrɛtɔv ta cɛta pɔntv tɔə se. ¹⁰ Ama ye wei ɪ sɔələŋɪ ɪ yulvɔŋtələ, pɔntv wenna tənəŋŋ taa, na pulv mpi pu pəsɪ na pə tusi lɛlv na ílɛ í lá isəŋatv tɔ pə fɛɪ ɪ kiŋ. ¹¹ Ama səkrɛtɔv nyaləna wei inɪ ɪ taa kraana ɪ yulvɔŋtələ tɔ ɪ tɔə. Kv taa kɛ ɪ təŋ, ɪ ta cəkəna ɪ tɔpote. Mpi tɔ, səkrɛtɔv yulvsa ɪ isɛ tɔ se.

¹² Ma piya, pə husa mə isəŋatv kɛ Kilisiti tɔə təŋə ma ŋmaa takələŋa na má heeliŋi-mɛ. ¹³ Caanaa mɛ mə nyəmna wei ɪ ka wɛ hatuu kancaaləŋa tɔ, pə tɔə kɛ ma ŋmaa takələŋa sɪ má heeliŋi-mɛ. Ifepiya mɛ, mə kəla Isəŋav təŋə ma ŋmaa takələŋa sɪ má heeliŋi-mɛ.

¹⁴ Piya, mə nyəmá Taca təŋə ma ŋmaa takələŋa na má heeliŋi-mɛ. Caanaa mɛ, mə nyəmá wei ɪ ka wɛ hatuu pə kancaaləŋa tɔ, pə tɔə kɛ ma ŋmaa takələŋa na má heeliŋi-mɛ. Ifepiya, mə wenna toma, na lso Təm cakɪ mə taa, na í kəla Isəŋav, pə tɔə kɛ ma ŋmaa-mɛŋɛ takələŋa.

¹⁵ ɪ taa sɔəli antulinya, paa mpi pə tu kɛ antulinya nyəm mayamaya tɔ, í taa sɔəli. Ye nəŋəlv sɔəla antulinya, pɔntv ta sɔəli Taca tɔtɔ. ¹⁶ Pə təna mpi pə kɛ antulinya nyəm təŋəlv, yulvɔntəŋv kɔnyuləŋ isəŋəŋ, na yulv naakv pulv na pə isəsɛmle kraí tɔ, pə taŋa Taca kiŋ kɛ pə lunaa. ¹⁷ Antulinya na pə təna mpi yəlaa naaki ɪ taa na pá nyuləŋɪ tɔ pə təŋna tɛm kɛ. Ama wei ɪ lakɪ lso luŋv nyəntv tɔ pɔntv cakəna tam.

Kilisiti kolontu

¹⁸ Ma piya, antulinya tɛm wɔsaa kɛ. ɪ tɛma nuw sɪ Kilisiti kolontu ka lu. Təv, kaŋana ɪ kolontunaa mpɛ pa lu paŋalɛ kɛ tənyəə. Pə tɔə kɛ tə nyəmnaa sɪ pə wɔsa tɛm kɛ. ¹⁹ Yəlaa paŋɛ pa taa kɛ ta nyəma na tampana se, pə tɔə kɛ pa lu tá taa. Ḿpúŋú mɛɛ, ye paa kɛ tá nyəma, pa taa lu tá taa se. Ama pa lu ta taa kɛ sɪ pə hólí teu sɪ pa taa nəŋəlv taa kɛ tá nyəŋ na tampana.

²⁰ Ye mɛ ilɛ Feesuŋv Nəŋŋtv wei Kilisiti tisa paa mə taa wei ɪ tɔə tɔ inəŋɪ í hikaa, na mpv pə yelina mə təna í nyəmá tampana. ²¹ Ye mpv pə taŋa isu í tá nyɪ tampana təŋə ma ŋmaa-mɛ sɪ má heeliŋi-mɛ. Ama isu í nyəma-yɛ, na í nyəmá tɔtɔ sɪ pəpətv natəli tə fɛɪ tampana taa tɔ pə tɔə kɛ.

²² Awɛŋɛle pəpətv ilɛ? Wei ɪ yəŋətəŋɪ təfoo sɪ Yesu tá kɛ Kilisiti tɔ pɔntv ntɛ pəpətv. Na inəŋəle Kilisiti kolontu. Pɔntv kɛŋna Taca na ɪ Pəŋaŋa kɛ na í kisi.

²³ Ḿpúŋú mɛɛ, ye wei í kisa Pəŋaŋa, pɔntv kisa Taca tətəŋə. Na ye wei í nyəmá Pəŋaŋa, pɔntv nyəmá Taca tətəŋə.

²⁴ Pə tɔə kɛ í ká la kookali na í təkɪ tɛm nti ɪ nu hatuu kancaaləŋa təŋə mə taa kɛ teu. Ye ɪ təkə wenti í nu kancaaləŋa təŋə mə taa ilɛ mə na Pəŋaŋa na Taca í ká kɛnti na í caŋa mpv. ²⁵ Kilisiti tɔma sɪ ɪ ká ha-təŋv mpi təŋəle weesuŋv ŋku kv kaa tɛ tɔ.

²⁶ Mpa pa pɛɛkəŋɪ sɪ pá puŋusi-mɛ tɔ, pa tɔə kɛ ma ŋmaa-mɛŋɛ tənɛ inɪ sɪ má heeliŋi-mɛ. ²⁷ Ye mɛ ilɛ Kilisiti tisa ɪ Feesuŋv kɛ mə tɔə kɛ. Na ɪ Feesuŋv wɛv mə kiŋ tɔ nəŋəlv u nəkəŋɪ-mɛŋɛ natələŋɪ hólóŋv tɔtɔ. Feesuŋv hóləŋəna-mɛŋɛ pə təna na tampana kɛ kv sɛŋɛsəŋɪ, kv sɛŋɛsəŋɪ pəpətv. Pə tɔə ilɛ í təŋ Feesuŋv kɛsɛŋɛsətv na mə na Kilisiti í kɛnti mpv.

²⁸ Nn ma piya, mə na Kilisiti í kpentí na í caya mpv, na tu tu-í naani ké waatu wei í ka lu tɔ, tɔ kaa kuu fɛɛɛ ke í isentaa ké kɔyan̄ku í ká kɔɔ tɔ. ²⁹ Í nyɛmá teu sɪ siyisuyu ke Kilisiti ná tɛɲɛɲi, mpv tɔtɔɔ í ká nyi sɪ yɛlaa tɛna mpa pa tɛɲɛɲi siyisuyu tɔ pa ké Isɔ piya ké.

3

Isɔ piya

¹ Í nyɛni isɛna mpi Taca sɔla-tv tɔ í paasaa ké na í sɔli-tv na halí pá yaa-tv sɪ í piya, na tɔ tu ké í piya nsɛɲi. Í tá ná mpi pɛ tɔɔ antulinya nyɛma ta nyi-tv tɔɔɔɛ. Pa taa nyi Isɔ tɔɔ pa ta nyi tá. ² Ma taapalaa, kayana tɔ ké Isɔ piya ké, íɛ pɛ ta kulita isɛna tu tɛ na tɔ wɛɛ tɔ pɛ tɔɔ tɔkeele na pɛcɔ. Paa na mpv tɔ nyɛmá sɪ Kilisiti kɔɲ na í lu tɔ tu nɛɲɛsɛna-í ké, mpi tɔ tu ná í wɛɛtv. ³ Yɛlaa tɛna mpa pa tɛɛɛɲi Kilisiti ke mpv tɔ pá tayan̄ɛɲi pa tɔɲi na pá lá kɔpama isɪ Yesu Kilisiti kev kɔpɔɲ tɔ.

⁴ Yɛlaa tɛna mpa pa lakí isayatu tɔ Isɔ kɔsɛsɛtu ke pa kɔɛɛsɛɲana. Pɛ taya pulv, isayatu lapv kɛna kɔsɛsɛtu kɔɛɛsɛnav. ⁵ Na í nyɛmá teu sɪ Yesu Kilisiti kɔmɔɔa sɪ í lɛsɛɲi yɛlaa isayatu na í lɔ. Í mayamɔɔa í fɛina isayatu ke paa pɛcɔ. ⁶ Pɛ tɔɔ ké ye í na wei pa kɔpentaa, pɛ cɛpa pɔntv na isayatu lapv ké. Ama ye wei í wɛɛ na í tɔɲna isayatu lapv, í ta na Yesu na í ta tu nyɛmi-í.

⁷ Ma piya í taa yeɛ na nɔɲɔlv puɲusi-mɛ. Ye wei í tɛɲɛɲi tampana, pɔntv mayamɔɔa ké tampana tv ké isɪ Yesu Kilisiti. ⁸ Ye wei í wɛɛ na í tɔɲna isayatu lapv, íɔɲɔv tɛna pɔntv. Pɛ taya pulv íɔɲɔv lapɛna isayatu ke hatuu kancaalaya. Pɛ mayamɔɔa pɛ tɔɔ tɔkpem ké Isɔ Pɛyaya kɔma sɪ ka wakɛɛɲi íɔɲɔv tɛma tɛnaɲnaɲ.

⁹ Wei í ké Isɔ pɛyaya tɔ pɛ cɛpa-í na isayatu lapv ké. Pɛ taya pulv, í ta ke sɛtv tɔtɔ, í tɛma weesuyu tv ke pɛsɔɲv ké. Na Isɔ keɛ í Caa, íɛ í kaa pɛsɪ na í tɔɲna isayatu lapv. ¹⁰ Í naa mpi pɛ yeki na pá nyɛɲ Isɔ piya na íɔɲɔv nyɛnsɪ tɔɔɔɔ. Wei í tɛɲɛɲi tampana yaa í sɔɔɔɔɲi í yulvɔɲɔntɛ tɔ í ta ke Isɔ pɛyaya.

Tɛma sɔɔlvv tɔm

¹¹ Nti í nuwa hatuu kancaalaya tɔɔɔɔ sɪ tɔ sɔɔɔɔɲi tá tɛma. ¹² Pɛ fɛi sɪ tɔ la isɪ Kayini ka lapv tɔ, í ka ké Isayav nyɛɲ ké na í kú í neu. Na pɛpɛ tɔɔ ké í tu kv-í tɔ? Í neu lakaya kɔsiyisim na iní í lakaya isayam tɔ pɛ tɔɔ ké.

¹³ Apalaa mɛ, ye antulinya yɛlaa taa kpaana-mɛ, tɛɛ tɔ taa la-mɛɛ piti. ¹⁴ Tɔ nyɛmá sɪ tɔ lu tɛsɛtɛ ké na tɔ sɔv weesuyu tɛhikile. Tɔ sɔla ta yulvɔɲɔntɛnaa tɔɔ tɔ nyɛmá mpv. Wei í sɔɔɔɔɲi í lɛlv tɔ í wɛ sɛm taa ké, í ta luta. ¹⁵ Yulv wei í taa kpaana í yulvɔɲɔntɛ tɔ í ké yulukulv ké, na mə nyɛmá sɪ yulukulv fɛina weesuyu ɲku kv tɛɲ tɔ. ¹⁶ Tá tɔɔ ké Yesu Kilisiti lɔ í weesuyu. Mpi tá nyɛmá sɪ yulv sɔla í lɛlv tɔɔɔɔɔ. Ye mpv pɛ wɛɛ ké sɪ taa lɔ tá weesɲ ke ta tɔɲntɛnaa tɔɔ. ¹⁷ Ye yulv wɛna keɛ, íɛna í ná pɛ caala í yulvɔɲɔntɛ na í ta toosi í tɔm sɪ pulv, wɛɛntv iní í pɛsɛɲi na í tɔ sɪ í sɔla Isɔ keɛ? ¹⁸ Ma piya tɔ taa makí nɔɔsɪ taa ké yem ké tá tɛma sɔɔlvv tɔm. Ama tá lakasɪ í hólɔɲi tɔtɔ sɪ tɔ sɔla tɛma na tampana.

Isɔ naani tvyv

¹⁹ Mpi pu yeɛ na tɔ nyi sɪ tampana ke tɔ tɛɲɛɲi tɔɔɔɔ. Pu yeɛ na tɔ wɛɛna naani ké Isɔ isentaa. ²⁰ Ye pɛ heeliɲi-tɔɲv hatuu tá lotu taa sɪ tɔ fɛi teu, tɔ nyɛmá sɪ Isɔ kɛla tá lotu taa nyɛntv tɛnaya tɔɔv na í nyɛmá pɛ tɛna tɛpai. ²¹ Ma taapalaa pɛ tɔɔ ké ye pɛ ta heeli-tɔɲv natɛɛɲi hatuu tá lotu taa, tɔ kaa nya Isɔ isentaa keɛ paa pɛcɔ. ²² Tɔ tɛɲɛɲi í kvheelitu na tɔ lakí mpi í caa tɔ pɛ tɔɔ ké í ha-tɔɲv pɛ tɛna mpi tɔ sɛɛmɛɲi-í tɔ. ²³ Nti í tv-tv tɔɔɔɔ í Pɛyaya Yesu Kilisiti tɔm mɔɲv na sɪ tɔ sɔɔɔɔɲi ta tɛma isɪ Kilisiti tv-tv sɪ tɔ lakí tɔ. ²⁴ Ye wei í tɛɲɛɲi Isɔ kɔsɛsɛtu pɔntv kɔpentɛna Isɔ ké na Isɔ wɛ pɔntv waali. Isɔ ha-tɔɲv í Feesuyu tɔɔ tɔ nyɛmá sɪ Isɔ wɛ tá waali.

4

Isɔ na Satanu pa feesin fayav

¹ Ma taapalaa, nyente yɔlaa mpa si Isɔ Feesuyu tii mpe pa tɔɔ tɔ í taa muɣi pa tɔna pa tɔm ke yem. Í tee pa waali na í ná si feesuyu ŋku ku ké Isɔ nyɛŋku yaa ŋku. Pə taya pulu, Isɔ kuyɔɔtɔtu teləsɔlaa pɔpɔtɔnaa kɔpiŋ yana na antulinya. ² Isəna í ká nyəna si Isɔ Feesuyu nyəma tɔɔɔɔ, ye wei í tɔŋ si Yesu Kilisiti pəsa yulu na tampana ile Isɔ Feesuyu tu nté. ³ Ama wei u tisiyi si Yesu pəsa yulu na tampana tɔ Isɔ Feesuyu fei í kin. Kilisiti kolontu nyɛŋku tu nté pɔntu. Í ká nuwa si í ká kɔɔ tɔ, í tema kɔnte ke antulinya taa.

⁴ Ama ma piya me mə ké Isɔ nyəma ké na í kəla Isɔ kuyɔɔtɔtu teləsɔlaa pɔpɔtɔnaa. Pə taya pulu, Feesuyu ŋku ku we mə kin tɔ ku kəla feesuyu ŋku ku we antulinya nyəma kin tɔ. ⁵ Antulinya yɔɔtaya ke pa yɔɔtəyi, na antulinya nyəma nukɔ pa tɔm ke pa ké antulinya nyəma tɔ pə tɔɔ. ⁶ Ama tá ile, Isɔ tənna tá. Na wei í nyəma Isɔ tɔ inu í nukəna tá tɔm, wei í ta ke Isɔ nyəŋ tɔ u nukɔ tá tɔm. Mpi pu yele na tɔ nyəŋ tampana Feesuyu na feesuyu ŋku ku tolisiyi yɔlaa tɔɔɔɔ.

Isɔ ke sɔɔluyv

⁷ Ma taapalaa, í yele na tɔ sɔɔləyi təma, pə taya pulu Isɔ kin ke sɔɔluyv lunaa. Na wei í sɔɔləyi í yulɔtɔɔntəle tɔɔɔɔ Isɔ pəyaya na pɔntu nyəma Isɔ ké. ⁸ Ama wei u sɔɔləyi í yulɔtɔɔntəle tɔ, pɔntu ta nyi Isɔ. Pə taya pulu Isɔ ná ké sɔɔluyv tɔ se. ⁹ Isɔ tilina í Pəyaya ikpamle ke antulinya taa si tɔ ná weesuyu ke ka tɔɔ. Tɔɔ, mpi Isɔ hulənaa si í sɔɔla-tu tɔɔɔɔ. ¹⁰ Na isəna pə hulaa si sɔɔluyv tɔm təkpeɔ tɔɔɔɔ timpi tá tá sɔɔli Isɔ na inu í sɔɔli-tu na í tili í Pəyaya si pə husi tá isayatu ke ka tɔɔ tɔ.

¹¹ Ma taapalaa, Isɔ ná tá kisi-tuyv mpuɣule sɔɔluyv, ile pə wee ké si tá tɔtɔ taa sɔɔləyi mɔpɔɔ tá təma. ¹² Nɔɔɔɔ ta keesita Isɔ se. Ama ye tɔ sɔɔləyi tá təma, Isɔ we tá waali ké na í sɔɔluyv naa tá kin təkəlekele.

¹³ Isɔ ha-tuyv í Feesuyu tɔɔ tɔ nyəma si tɔ kɔpɔntəna-í na í we tá waali. ¹⁴ Tə nana ta isəle ké na tɔ heeliyi təfoo si Tacaa tila í Pəyaya si ká la antulinya Yatv. ¹⁵ Ye wei í yɔɔtəyi si Yesu ké Isɔ Pəyalv, Isɔ we í waali ké na pɔntu kɔpɔntəna-í. ¹⁶ Sɔɔluyv mpi Isɔ sɔɔla-tu tɔ tɔ nyəma-wi, na tɔ tɔma-wi na tá taa.

Isɔ ké sɔɔluyv tu ké, ile ye wei í sɔɔləyi í ləlv, pɔntu nyəma Isɔ na Isɔ we í waali. ¹⁷ Mpi pə hóləyi si ta təma sɔɔluyv tu fei pá yɔɔtɔ tɔɔɔɔ si tɔ kaa nyana puluyv paa pəcəɔ Isɔ huɔle nté tɔ wule. Pə taya pulu, isəna Yesu Kilisiti təma antulinya taa tɔ mɔpɔɔ tá təma. ¹⁸ Sɔɔntu sɔɔluyv ta ke sɔɔluyv. Ama sɔɔluyv mpi pə ké tampana nyəɔ tɔ pə yasəyi sɔɔntu ké. Pə tɔɔ ké sɔɔntu sɔɔluyv ta ke sɔɔluyv kɔpɔŋku nakvli. Pə taya pulu, saləka kəŋna na sɔɔntu.

¹⁹ Ye tá, Isɔ laaləna-tuyv sɔɔluyv iləna taa sɔɔli-í. ²⁰ Ye nɔɔɔɔ nɔɔɔ taa luwa si: Ma sɔɔla Isɔ. Ama ye í yulɔtɔɔntəle, u sɔɔləyi ílé, pɔntu ké pɔpɔtɔ ké. Ye í ta sɔɔli í yulɔtɔɔntəle wei í naaki tɔ isənaya í ká sɔɔli Isɔ wei u naaki tɔ? ²¹ Kusəsutu nti Kilisiti tu-tu tɔɔɔɔ si: Pə wee si ye wei í sɔɔla Isɔ, pɔntu í sɔɔli í yulɔtɔɔntəle tɔtɔɔɔ.

5

Ta kəlvv ke antulinya

¹ Yulu wei í tema í taa si Yesu kele Kilisiti tɔ, pɔntu kəna Isɔ pəyaya, na ye wei í sɔɔla piya caa, pɔntu sɔɔla piya tɔtɔɔɔ. ² Tə sɔɔluyv Isɔ na tɔ laki í kusəsutu tɔɔ tɔ nyəma si tɔ sɔɔla í piya. ³ Tə təŋəyi Isɔ kusəsutu tɔɔ pə hóləyi si tɔ sɔɔla Isɔ. Na Isɔ kusəsutu ta kəli-tuyv kate. ⁴ Pə taya pulu tɔɔ paa Isɔ pəyaya ŋka ká pəsəyi na ká kəli antulinya ké. Tə tema Isɔ na ta taa tɔɔ tɔ kəla antulinya. ⁵ Awe pəsəyəna na í kəli antulinya, ye pə taya wei í tɔŋ í taa si: Yesu kele Isɔ Pəyalv tɔ í paasi?

Kilisiti tɔɔ tampana hvluyv

⁶ Yesu Kilisiti kele wei i kɔmna lɔm na calɛm tɔ. Pɛ taya lɔm tike ke i kɔmnaa, ama na calɛm tɔtɔɔ. Na Feesuyu lɛsɛyɛna seliya si m̄pɔyɔ pɛ wee. Pɛ taya pulɔ Feesuyu kena tampana tɔ. ⁷ Seliya nyɛm we tɔm tooso kɛ. ⁸ Feesuyu na lɔm na calɛm, na pɛ tɛna pɛ tooso isɛntɔ u kpɛesɛyɛna tɛma. ⁹ Ye yɛlaa lɛsɛyi seliya tɛ mɔyi. Tɔv, Isɔ nyɛn nɔ kɛla yɛlaa nyɛma tɛcayacaya. Isɔ seliya kele wei i lɛsa i Pɛyaya tɔ tɔ. ¹⁰ Pɛ tɔ kɛ wei i tɛn Isɔ Pɛyaya na i taa tɔ pɔntɔ cɛkɛnna seliya inɛye hatuu i taa. Ama ye wei u tɛn i taa na Isɔ, pɔntɔ yaa Isɔ kɛ pɛpɛtɔ kɛ. Pɛ taya pulɔ tɔ, i ta mɔ seliya wei Isɔ lɛsa i Pɛyaya tɔ tɔ. ¹¹ Na seliya wei Isɔ lɛsɛyi tɔɔlɛ si: I ha-tɔyɔ weesuyu ŋku ku tɛn tɔ, na i Pɛyaya cɛlɛna-tɔyɔ-ku. ¹² Ye wei i kpɛntɛna Pɛyaya, i hika weesuyu kɔnɛ inɛyi. Na wei i ta kpɛntɛna Isɔ Pɛyaya tɔ pɔntɔ kaa na-ku.

Weesuyu ŋku ku tɛn tɔ kɔ tɔm

¹³ Ma ŋmaa takɛlaya na mɔ heeli-mɛye m̄pɔyɔ si mɛ mpa i tɛma mɛ taa na Isɔ Pɛyaya tɔ i hika weesuyu ŋku ku tɛn tɔɔ. ¹⁴ Tɛ nyɛmɔ si ye tɛ sɛlɛmɛyi Isɔ kɛ mpi pɛ kɛ i luɔyɔ nyɛm tɔ, i nukɔ tɔ kɛ tɔ naani tɔ sɔsɔm ke i tɔ. ¹⁵ Isɛna mpi tɛ nyɛm si ye tɛ sɛlɛmɛyi-i pulɔ i nukɔ tɔ, mpɔ tɔtɔɔ tɛ nyɛmɔ si i haa-tɔyɔ mpi tɛ sɛlɛmɛyi-i tɔ.

¹⁶ Ye nɔyɛlɔ nawa i taapalɔ na i laki isayatu nti tu kɛnna sɛm tɔ, pɛ wee si pɔntɔ i sɛlɛmɛna i taapalɔ na Isɔ kɛ, na Isɔ ha-i weesuyu. Isayatu nti tu kɛnna sɛm tɔɔ ma tɔn. Isayatu nti tɛ kɛnna sɛm tɔ pɛ taya tɛlɛ tɔ tɔ kɛ ma tɔn si i sɛlɛmɛna. ¹⁷ Pɛ tɛna mpi pɛ ta siyisi tɔ pɛ kɛ isayatu kɛ. Ama isayatu lɛntɛnaa wee na tu kɛnna sɛm.

¹⁸ Tɛ nyɛmɔ si Isɔ pɛyaya nakɛli ka kaa wee na kɔ tɔnna isayatu lapu. Pɛ taya pulɔ, Isɔ pɛyaya kentina i tɔ, na Isayav kaa kɛyaya pulɔyɔ i tɔ.

¹⁹ Tɛ nyɛmɔ si Isɔ tɛnna-tɔ, na Isayav niŋ taa kɛ antulinya tɛna nɔ wee.

²⁰ Tɛ nyɛmɔ si Isɔ Pɛyaya kɔma na kɔ lɔ na tɛ hii layatu si tɛ nyi tampana Isɔ. Na ta na-i na i Pɛyaya Yesu Kilisiti tɛ kpɛntaa na tɛ wee mpɔ. Inɛyɛlɛ tampana Isɔ, inɛyɛlɛ weesuyu ŋku ku tɛn tɔ.

²¹ Ma piya, i la laakali na tuŋ.

**TAKƏLAYA NAALE NYƏŇKA ŇKA
YOHAAANI
NMAAWA TƏ
Kutulu**

Takəlaya kanε ka taa ile ņmaalv ha i təyi hətε ke si səsə. I tasəyi i takəlaya kallaa ke apalv tv si pa təŋ tampana na səəlvv. I kraaləyi Isə seelaa si pa la laakali na pəpətv seyesəlaa. Ilena í təkí i takəlaya na seetv.

Isəna pa faya Yohaani II takəlaya tə:

Tampana təŋv v na səəlvv, 1-6

Laakali lapv na seyesəlaa pəpətvnaa, 7-11

Seetv, 12-13

Seetv

¹ Səsə ma, má ņmaakəna takəlaya kanεye alv wei nyá Isə ləsaa tə, na nyá piya mpa ma səəlaa na tampana tə. Pə taya ma tike ma səələna-me, ama pa təna mpa pa nyəmə tampana tə pa səəla-meye. ² Pə taya pulv təə, tampana ke tə təkaa na anəyi tu təkí tam.

³ Tacaa Isə na Tacaa in i Pəyalv Yesu Kilisiti pá hólí-tv v pεεεε na suulu na pá ha-tv v alaafəya na pécó tē hiki kvəəŋ inεye tampana na səəlvv pə taa.

Tampana na səəlvv pə təm

⁴ Ma lanje hulvma səsəm ke timpí ma nawa nyá piya taa lensi təká tampana isv Tacaa tv-tv si tē təkí tə. ⁵ Ma wiikina-ŋ alv nyá, si tē səəli tá təmaya. Iε pə taya kvəsəstv kvfatv natəli tə təə ké ma ņmaaki. Ama nti pə su-tv v tuu kancaalaya təyale. ⁶ Isə kvəsəstv təkuvv nté səəlvv təŋv v, na kvəsəstv nti pə su-meye hatuu kancaalaya təyale si í wεena səəlvv.

⁷ Pəpətvnaa payale yana antulinya ké, paa caa pá nu si Yesu Kilisiti pəsa yvlv tətəŋeləŋ ke tampana. Yvlv wei u caa í nu mpv tə pntv ké pəpətv ké, na inəyale Kilisiti kolontv. ⁸ Mp v tə í la laakali na mə ti, í taa yelev na mə təmlε kawaaɣa le. Pv te na pə feli-meye kvpantv ke səsəm.

⁹ Ye wei í ņmaana Kilisiti seyesv v təə si kv ta maya-i, pntv na Isə pa fayaa ké. Ama ye wei i təŋa Kilisiti seyesv v, pntv kvəntəna Tacaa na i Pəyalv ké. ¹⁰ Ye nəyəlv kəma na pə tá ké seyesv v kvneye i seyesəyi, í taa tεe pntv waalı si í svv mə təyaya, na paa seetv mayamaya í taa seε-i. ¹¹ Pə taya pulv, ye wei i seε-i pə wε isv í na pntv pa pεela nəyə ke isayatu təma nna i lakí tə a taa ké.

Tənyaya nyəntv na seetv

¹² Təm nti ma wεna si ma heeliyi-me tə tə təəwa, ile ma nyuləyi si maa kvə mə tεye na má heeli-meye-ti na nəyə na pə ha-tv v lanjhvlvmlε səsəəle. Ma kaa ņmaa-təyi kvŋmaa ke takəlaya taa na ņmaalaya.

¹³ Nyá kvəə wei Isə ləsaa tətə tə, i piya seeki-ŋ.

TAKĒLAYA TOOSO NYĒŊKA ŊKA YOHAAANI NMAAWA TŌ Kutuluṭu

Apalaa mpa pa yaa si Kayusi na Temetiyusi tɔɔɔ Yohaani ŋmaa i takɔlaya kanɛ. Ama tɔ ta nyi pa tɔm ke teu. Nti Yohaani yɔɔɔta pa tɔɔ tɔɔɔle si pa tɔɔ tampana taa. Ilena i keesɔɔi-tuyv apalv wei pa yaa si Tiyotɔlefi tɔ i tɔm si i kɛ isayav.

Isɔna pa faya Yohaani III takɔlaya tɔ:

Yohaani lɔsɔɔi Kayusi aseeta, 1-8

Tiyotɔlefi tɔntɛ isayalɛ, 9-10

Temetiyusi tɔntɛ kɔpantɛ, 11-12

Sɛɛtv, 13-15

Sɛɛtv

¹ Sɔsɔ mɔ, ma ŋmaakɔna takɔlaya kanɛyɛ ma yulv kɔpan ŋ Kayusi. Ma sɔɔla-ŋ sɔsɔm kɛ.

² Ma taapalv kɔpan, ma koolee ntɛ si n cayana nyɔ tɔ, na pɔ ha-ŋ tɔnuyv taa alaafɔya isɔ nyɔ lɔsɔɔya wɛv alaafɔya tɔ. ³ Ta taapalaa tala cɛnɛ ilɛna pɔ heeli-m si n tɔka tampana kɛ pɔ tu fɛi, isɔ tuu lɔn n ka tu tɔkuyv-yɛ tɔ, ilɛna ma lanjɛ hulvmi sɔsɔm. ⁴ Isɔ ma nukuyv si ma piya tɔɔɔɔi tampana tɔ pɔ wɛ-m lelen kɛ pɔ tu fɛi.

Kayusi kɔpantv

⁵ Ma taapalv kɔpan, paasɛnav mpi n paasɛna tɔ taapalaa halɛna pɔ kpeŋna muɔlaa mayamaya tɔ n kɛ yulv kɔpan kɛ. ⁶ Yɔlaa panɛ pa puyula nyɔ sɔɔluyv tɔm ke Yesu sɛɛlaa tɔna isɛntaa. Hai, ma wiikina-ŋ si n nyɛni Isɔ na n sɛna-wɛyɛ pa mpaav tɔm taa. ⁷ Kilisiti tɔmlɛ lapv tɔɔ kɛ pa tv mpaav, pa ta tisi si mpa pa ta nyi Isɔ tɔ pɔ sɛna-wɛ. ⁸ Pɔ mɔna Kilisiti tɔɔɔlaa ta taa tɔkɔna yɔlaa isɔ panɛ unɔ pa takanaa, na tɔ tv-wɛyɛ nin kɛ tampana tɔmlɛ nte pa laki tɔ tɔ taa.

Tiyotɔlefi na Temetiyusi pa tɔm

⁹ Ma ŋmaa Yesu sɛɛlaa kpekaɔle ke takiliya tɔnyɔv, na Tiyotɔlefi wei i pɛɛkɔɔi si pa nyɛnɔɔi-i pa sɔsɔ tɔ i kisi si unɔ i kaa mv ma tɔm. ¹⁰ Pɔ tɔɔ kɛ ye ma kɔma na mɔ kɔɔ maa kuli isayatɔm na pɔpɔtv tɔm nti i suu-tv tɔ tɔ tɔɔ na i nu. I ta yeɔle i nyɛn unɔ se. Ta taapalaa mpa pa kɔn tɔna tɔ u muɔv-wɛ. Halɛna ye mpa pa caaki si pa mv-wɛ, i kalɔɔɔna-wɛyɛ na i nyaasi-wɛ na Yesu sɛɛlaa kpekaɔle taa tɔɔɔnuyv.

¹¹ Ma taapalv kɔpan, taa keɛna isayalatv. Ama keɛna kɔpantv latv na n laki. Isɔ tɔnna kɔpantv latv. Ye wei u laki kɔpantv, pɔntv ta nyi Isɔ kɛ paa pɔcɔɔ.

¹² Yɔlaa tɔna puyulɔɔi Temetiyusi kɔpantv kɛ, na i tampana mayamaya nɔ lɔsɔɔi i nyuluyv tɔtɔ. Inɔɔi tɔ tɔtɔ tɔ kuliɔi kahuka ke i kɔpantv tɔɔ, na n nyɛmɔ teu si taa yɔɔɔta nti, mpyɔ pɔ wɛɛ.

Tɔnaya sɛɛtv

¹³ Tɔm nti ma wɛna si ma heeliɔi-ŋ tɔ tɔ tɔɔwaya, ilɛ ma kaa nɔki na mɔ ŋmaa-tɔɔi kɔnmaa ke takɔlaya taa na ŋmaalaya. ¹⁴ Ama ma nyulɔɔi si maa kɔɔ na mɔ na-ŋ nɔɔnɔ na tɔ caya na tɔ yɔɔɔti.

¹⁵ Isɔ i ha-ŋ alaafɔya, nyɔ taapalaa sɛɛki-ŋ.

Sɛɛ paa ta taapalv wei.

TAKƏLAYA NJKA YUTI NMAAWA TƏ Kutubtu

Yuti takəlaya ta siyisina yulu yaa kpekəle natəli. Isə seelaa tənaya pə krentaa. İle mpa pa seyesəyi pəpətu seyesəy təyə Yuti yookina ı takəlaya taa. İ huləyi sı mpe inı paa tēsəna ké isı ləy nyəma, na isətaa tillaa mpa pa kula Isə təə na ilé ı təyənı-wε tə.

Isəna pa faya Yuti takəlaya tə:

Kutubtu na seetu, 1-2

Pəpətu seyesəlaa na pa hıvnav təm, 3-16

Tampəna tənlaa í təkı pa taa təm ke teu, 17-23

Isə kuləm na ta waasulu Yesu pa samtu, 24-25

Seetu

¹ Maya Saakı neu Yuti, Yesu Kilisiti təmle tu.

Má ηmaana takəlaya kaneyε mpa Tacaa Isə yaawa na í səəli-wε, na Yesu Kilisiti ná təkə-wε tə.

² Isə í hulı-meyε suulu, na í ha-meyε alaafəya, na í tu-meyε təma səəlyu na pə təə səsəm.

Seyesəlaa pəpətvnaa (Piyε II 2:1-17)

³ Ma taapalaa, ma lıpa teu sı nyuyv yaru təm nti tə ké tá təna tá təm tə pə təm ke má ηmaa-mε. Kena pə caalı-m sı má ηmaa-meyε takəlaya kanε na má səsı-meyε apalutu na í yoo Isəsele nte Isə ha təm kuləm təə ké kprakaa ke mpa ı tı tə pə yoo. ⁴ Pə taya pulv təə, yəlaa asayaa napəli mpa pa suwa təkεv ké ta taa tə, mpe pa kəena tá Isə pεelε təm na pá kusəyəna pa asilima taa tənte təm nyuyv, na pá kisiyi Yesu Kilisiti wei ı tike təkəy ı ke Tacaa na ta Səsə tə. Pa təma kpaaluyv ke Isə Təm takəlaya taa ké hatuu ləy ke pa təm kuyv.

⁵ Paa na í ka təma-təyi nyəm təkpataa tə, pə wεε sı má tasa-meyε lentı təəsyv ke isəna Tacaa yapa İseyeli yəlaa ke İcipiti taa na pə waalı í kv mpa pa ta tēmi-ı na pa taa tə. ⁶ İ təəsi sı isətaa tillaa mpa pa laŋa ta hεena pəsuyv ηku pə ha-wε sı pa lakəna, na pá kuli na pá yele pa mayamaya pa lona tə, Isə həkə-weyε alukpala ke tam təə, na í su-weyε ate səkpetuyv taa, na í taŋna kuyaku səsəəv. Kv wule ke ı ká tu-weyε saləka. ⁷ İ təəsi sı Sətəm na Kəməə na acalε nna a cəəna-yε tə a yəlaa lakaya ké isı isətaa tillaa panε. Pa lakaya asilima kulaputu ké. Pa tənaya pa tənəy konyuləy isayan wei ı feı lapv tə. İle kəkə tam nyəŋka nté pa saləka, na mpi pə lapa-weyε mpv tə pə kpaala paa wei ké təkεlekele.

⁸ Yəlaa mpa pa suwa təkεv ké mpyúy mə hekv tə mpv pə mayamaya ke pεle pa laki. Pa toosee nna pa toosiyi na pá tənəyi mpv na pá laki tə anı a tusəyənə-wε na pá wakələyi pa tı, na pá footiyı Isə səsəəntv, na pá tıvki isətaa teeli nyəma.

⁹ Isətaa tillu səsə Misēli ta la mpv. Moisi səpa na Misēli na iləyov pá hənı-ı na pá yooki tə, Misēli ta kuli nəyə na í kv iləyov təm na kutuyv. Ama ı təma-ı ké sı: Tacaa ká nana-η. ¹⁰ Yəlaa panε, mpi pa ta nyı tə mpəyi pa tıvki. Na mpi pa nyəmə yem ké pa tı isı taale wontu mayamaya nyənyv tə, mpi pə kuyvna-wε təkpataa.

¹¹ Pa təm wε waiyo ké. Kayini ikpatε ke pa tənəyi, na pəyələya təə ké pa tolisa pa tı isı Palaam lapv tə. Isəna mpi Kolee ná kreesəna Moisi tə mpyúy pa lapa, iləna pá wakəli tənəŋna. ¹² Ye pa wε mə təyənəsı tətəyεle, tusuyv wenna, na tənaya pa pəsəyənə pa acıma na fεelε tu feı-wε, hiliŋ haana. Pa wεε ké isı tıv piluyuu na heelim kusı-kv tə, na isı tıy wei paa pə tala ı lıbyv u lılyı tə, na isı tıy wei pa

kpeesəna i lila na í woli yem təwəkəkə tə. ¹³ Pa kulaputu lələsəyi fεεle fεi təma ke pa kin ké isu tenku hula pááná nyəna təkuyu kuhulan tə. Pa wεε ké isu isətulɔnasi kukpəsasi. Iso tēma-wεye pa təcayale caav ke səkpetiile anaam taa ké.

¹⁴ Atam saali kulələyɔ naatosompɔɔɔlaya nyəɔ nte Henəki, na inɔ i ka nana yəlaa panε pa təm ke hatuu ləɔ na í yəɔtɔ si: I tɔ ɔkpaɔɔ na í nu. Tacaa ká kəɔ na i ká kpeɔna i isətəa tillaa naɔɔ nyəma isu iyisi naanɔwa, ¹⁵ si i huukəna yəlaa tənaya təm. I ká ku asayaa tənə mpa pa kpeesəna Iso na pá lá təma asayεε anε a tənə tə, na isayətəm nti kawalasi nyəma mpa paa see nəɔɔ tə pa tu-i tə pa təm. ¹⁶ Yəlaa panε, tam ké pa kɔntəyi na pá kaləyi. Pa mayamaya pa kunyuləɔ ke pa təɔɔyi. Kalampaani təm ke pa yəɔtəyi, na mpa pa kin kawaaya wεε təɔ pa taləyi.

Kantəkaya kuyεɔ taa təma

¹⁷ Ama ma taapalaa mε, mu təɔsi nti Tacaa Yesu Kilisiti tillaa heela-mεye tuu ləɔ tə. ¹⁸ Pa heela-mεye si: Tampana təɔ, kuyεɔ kɔtεsəɔ taa, yəlaa ká lu mpa pa təɔɔyi pa kunyuləɔ isayəɔ tə, na paa won-mε. ¹⁹ Mpe pa yelina na fayav kəɔ, pa yulɔwεεtu ɔmakələna-wε, pə taya Iso Feesuyɔ. ²⁰ Ama ma taapalaa mε, mu səɔsi tɔɔ ke mə Iso sεεv kɔpam naɔɔ nyəm taa ké tam. I sələməna Iso Feesuyɔ Naɔɔtu pəsuyɔ, ²¹ na í səɔ Iso səɔluyɔ təm taa ké tam na í tanaa si Tacaa Yesu Kilisiti í ha-mεye weesuyɔ ɔku ku tɔɔ i kɔpantɔ təɔ.

²² Sika nyəma təm í la-mεye pətəɔtεε. ²³ I hə-wε na í ləsi kəkə taa na í ya pa nyəɔɔ. Lələa təm í la-mεye pətəɔtεle tətə na səɔɔntɔ. Ama pə kpaɔav pa wontu nti pa yulɔwεεtu asilima taanaa tə í taa tokina.

Iso sam

²⁴ Iso pəsəyi na í te-mεye təhotile tənə taa, na í la na í səɔ i isəntaa na í fεina kawalaya, na lanhulɔmle kuyi-mε. ²⁵ Ta Yatɔ Iso wei inɔ i tike i ké Iso tə i teeli na i səsəɔntɔ na i pəsuyɔ na i tɔɔ ka wε ɔpɔyɔ, ile pə wεε ɔpɔyɔ saɔa taa na tam təɔ ké Tacaa Yesu Kilisiti təɔ. Ami.

KUKULUTU Kutulutu

Kukulutu takəlaya ηmaalu ka we tetu nti lum cənaa na pá yaaki-ti si Patəmasi tə tə taa ké. Iso seeu təə kunyəntəyole ka təyənəna-i na í polo í cəəsi təna. Yesu seelaa kpeka naatosompəyolaya wei i ka we Asii tetu taa təyə í ηmaawa i takəlaya. I tasa-weye apalutu si pá təkí pa taa tem na pá teeləyi. I takəlaya taa təm payale cekənav we kate ké. Mpi tə, mpi pə huləyi yaasinaa təyə i ηmaawa i takəlaya taa isu Yesu ke pə təna pə kancaalaya, i ké awulaa wulav, na səsaa səsə, inəyələ Yuta təyolaya, inəyələ kətəlaa kətulu. Pəcə inəyələ kətaya lwəyaya. Yesu na i nyəma paa kələna huule səsəəle waatu.

Isəna pa faya kukulutu takəlaya tə:

Yohaani ké Kilisiti tillu, titite 1:1-8

Yesu seelaa kpeka naatosompəyolaya takəlası, titite 1:9-3:22

Isə na Yesu Kilisiti pa seetu, titite 4-5

Takəlaya na ka kutaalətu naatosompəyolaya, titite 6:1-8:1

Akantee naatosompəyolaya, titite 8:2-11

Təm səsə na wontu naale, titite 8:12-13:18

Yəlaa iyisi nunəwa na nule na liyiti (144000), titite 14

Isə pááná kəpənna naatosompəyolaya, titite 15-16

Papiloni hotuyu na lləyov kpisuyu, titite 17-20

Isətənyov kufaləy na tetu kufatu Yosalem kufalə, titite 21:1-22:5

Ma kəñ nəənə, titite 22:6-21

Takəlaya kanə ka huwəe

¹ Takəlaya kanə ka taa keesəyənə Yesu Kilisiti kula mpi pə təə na í hólí tə. Iso yelina si í hólí i pəyalaa ke mpi pə wəe si pə kəñ nəənə tə. Kilisiti tilina i isətəa tillu na í hólí-təyi i pəyalə Yohaani má. ² Na pə təna mpi Yohaani má, ma nawa təyə ma keesaa. Na Iso kvheelutu na tampana nna a təə Yesu Kilisiti kulaa təyolə. ³ Wei i kaləyi təm tənə, na mpa pa tu ηkraññ ke mpi pu la cele na pə yəyətə pə təm tə, na pá təkə nti pa ηmaa cənə tə, puntvnaa nté lelen nulaa. Pə taya pulə, mpi pə wəe si pu la mpv tə pə waatu wusaa ké.

Yesu seelaa kpeka naatosompəyolaya seetu

⁴ Maya Yohaani, má ηmaakəna takəlaya ke Yesu seelaa kpeka naatosompəyolaya mpa me í we Asii tetu taa tə.

Isə wei i wəe, na i ka wəe, na i ká kəə tə, í hólí-məyē pəelē na í ha-məyē alaafəya. Na feesñ naatosompəyolaya wei i we Iso kawulaya kumte isentaa tə, ílé í hólí-məyē pəelē na í ha-məyē alaafəya tətə. ⁵ Yesu Kilisiti wei i ké seliya tu kupañ, na pə taaləna-i sətəa taa ké feesuyu təcəci na i ké tetu təə awulaa wulav tə, ílé í hólí-məyē pəelē na í ha-məyē alaafəya tətə.

Ini i sələnə-tv na í sí si pə ləsi-tuyv tá isayatu, ⁶ na i lapa-tuyv awulumpiya si tə la i Iso wei i ké i Caa təyə təmle isu kətəlaa. Yesu teeli na i pəsuyv í wəe tam. Ami. ⁷ I nyəni, i kəñna na isəñmuntv. Yəlaa təna təpai haləna pə krentəna mpa paa tula-i pəññ tə paa na-i. Ate piitimnaa təna ká wii isu pa səki. Nn, pə la mpv. Ami.

⁸ Maya Aləfa na Omeka. Tacaa Iso kawulaya tv wei i wəe, na i ka wəe, na i ká kəə tə inı i yəyətəna təfoo ké mpv.

Isəna pə lapa na Yohaani na Kilisiti tə

⁹ Mə taapalə Yohaani má, má na-mə tə təkuyv kunyənə na tə təkuyv kawulaya na tə tañna suulu tə, tá na Yesu tə krentəa təyə. Ma lapa Iso Təm na tampana nna

a tɔɔ Yesu kulaa tɔ pɛ waasu tɔɔ pa su-m Patɔmɔsi. Lum cɔɔna tetu nti tɔ tɔ taa cɛnɛ. ¹⁰ M'pɔyɔ Taca kuyaku wule, Feesuyu tɛna-m. Tɛnaya ma nu pɛ yɔɔta ma waali na nɔɔ sɔsɔya isu akantɛle wula taka. ¹¹ Pa yɔɔtaya kɛ si: Nmaa takɛlaya taa kɛ mpi n naaki tɔ, na n tilina-keɛɛ Yesu seela kpeka naatosompɔɔlaya inɛ: lfeesu, Simiini, Pɛkam Tiyatii, Saati, Filatelɛfii, Layotisee.

¹² Ma pɛsaa si ma naa wei i yɔɔtɔɔɔna-m tɔ, ile mɔ nɔ wula kpatɛɛ ke naatosompɔɔlaya wei i tɔɔ pa musa kɔkɔsi tɔɔɔle. ¹³ Na i hekɔ taa we nɔɔɔlu na i nɔɔɔsɛna yulu, na i suu capa kutayalu, na i lɛla i hɔɔle taa kɛ wula tampala. ¹⁴ I nyɔɔsi huluma lailai kɛ isu kayalu, yaa isu kponkromulum, na i ise muɔi kɔkɔ. ¹⁵ I nɔntaalɛɛ muɔi kɔkɔ kɛ isu pa tukuyɔ nyɔɔɔɔɔ ke kuluku kɔkɔ sɔsɔɔka taa na ku hoo na pɔ sotiti-ku tɔ. Na i nɔɔɔ yun kɛla isu lum kpenyɔɔ na pɛ falɛɛ tɔ. ¹⁶ I tɔka i nin ntɔɔɔ taa kɛ isɔtulɔɔsi naatosompɔɔlaya, na layate nte tɔ we lɔɔ ke taa na waali tɔ tɔ lukayana i nɔɔ taa. I isentaa muɔi kɔkɔ kɛ isu ilim sikuyɔ na pɛ nyaki isɛna mpi tɔ. ¹⁷ Ma na-i mpɔ, ilena mɔ hoti i nɔɔɔ tɛɛ isu sɔtu. M'pɔyɔ i tɛna i nin ntɔɔɔ ke ma tɔɔ na i tɔ si: Taa nyɔ, mɔ kɛna kancaalaya tu na kantɛkaya tu. ¹⁸ Ma wɛna ma weesuyɔ. Maa sɛpa, ile pɛnɛntɛ ma wɛna ma weesuyɔ ke tam tɔɔ. Mɔ kpilikina sɛm na atɛtɔnaa tɛcayale ke ma nin taa. ¹⁹ Ye mpɔ tu takɛlaya taa kɛ mpi n naa tɔ, paa nɔɔɔ nyɛntu tɛnɛ, paa pɛ waali nyɛntu nti tu kɔɔ tɔ. ²⁰ Isɔtulɔɔsi naatosompɔɔlaya wei n nɔ ma tɔka ma nin ntɔɔɔ taa, na wula kpatɛɛ naatosompɔɔlaya wei i tɔɔ pa musa kɔkɔsi tɔ pɛ hɔlɔyɔ mpi tɔɔɔle. Isɔtulɔɔsi naatosompɔɔlaya ntɛ Yesu seela naatosompɔɔlaya isɔtaa tillaa, na wula kpatɛɛ wei i tɔɔ pa musa kɔkɔsi tɔ ileɛɛ Yesu seela naatosompɔɔlaya mayamaya.

2

Tɔm nti pa heela lfeesu Yesu seela kpekɛle tɔ

¹ Nmaa takɛlaya na n heeli lfeesu Yesu seela kpekɛle isɔtaa tillu si: Mɔ wei ma tɔka isɔtulɔɔsi naatosompɔɔlaya ke ma nin ntɔɔɔ taa, na ma tɔɔ wula kpatɛɛ naatosompɔɔlaya wei i tɔɔ pa musa kɔkɔsi tɔ i hekɔ taa tɔ ma yɔɔtaa si: ² Ma nyɛmɔ pɛ tɛna mpi n lapa tɔ. Na ma nawa isɛna n wuwa tɔ, na suulu wei n tɔkaa tɔ. Ma nyɛmɔ si nn caa asayaa tɔm. N mayasa mpa pa yaa pa tɔɔi tillaa, pɛɛle kpatɛkɔ pa ta ke pulu tɔ, si n naa pa waali. N nawa si pa kɛ pɔpɔtɔnaa kɛ. ³ N tɔɔ suulu na n tɔɔ ma kɔnyɔɔ, na paa na mpɔ tɔ n ta lɔ tɔɔ. ⁴ Ama kulɔmtu nti ma lanle ta heena-n tɔɔle si, nn tasɔyɔ-m sɔɔɔɔɔ isu hatuu kancaalaya n ka sɔɔɔɔ-m tɔ. ⁵ Tɔɔ, timpi un n cɔlɛsa mpɔ tɔ tɔɔsi pɛ tɔɔ na n ha nyɔ isayatu ke siyile, na n lɔ isu n lakaya tuu kancaalaya tɔ. Ye n ta ha nyɔ isayatu ke siyile maa kɔɔ nyɔ kin na mɔ kɛsi nyɔ kɔkɔ kɔpɔtɔyɔ ke ku lonte taa. ⁶ Paa na mpɔ kulɔmtu nti ma lanle heena-n tɔɔle si, nyɔ kpiisa nkpaɔyɔ tɔtɔɔ Nikolai nyɛma kulapɔtu nti ma kpiisa nkpaɔyɔ tɔ.

⁷ Ye wei i wɛna nkpaɔɔ pɔntu i tu-i teu, na i nu nti Feesuyɔ heeliyi Yesu seela kpeka tɔ ile.

Ye mpa pa lapa kɛllaa maa ha-weɛɛ nɔɔ na pɔ tɔɔ Isɔ tun taale taa weesuyɔ tɔyɔ pɛle.

Tɔm nti pa heela Simiini Yesu seela kpekɛle tɔ

⁸ Nmaa takɛlaya na n heeli Simiini Yesu seela kpekɛle isɔtaa tillu si: Mɔ wei ma kɛ kancaalaya tu na kantɛkaya tu na ma sɛpa na mɔ fe tɔ, ma yɔɔtaa si: ⁹ Ma nyɛmɔ kɔnyɔmɔɔ wei n tɔɔaa tɔ. Ma nyɛmɔ nyɔ hulɔmɔɔ tɔɔ. Paa na mpɔ tampana tɔɔ isɛntɔ n pilaa kɛ. Ma nyɛmɔ isayatu nti mpa pa yaa pa tɔɔi Yuta nyɛma pɛɛle pa ta ke Yuta nyɛma tɔ pa yɔɔtɔyɔ nyɔ tɔɔ tɔ. Pa kɛ Satani nyɛma kɛ. ¹⁰ Taa nyana kɔnyɔɔ nkɔ n kɔ kɔɔ na n tɔɔ tɔ. Nyɛni, Ilɔɔɔ kɔ tu mɔ taa payale

ke salēka taa si i maγasəyi-me na í ná mə waali. Na kuyeyē naanowa taa ké í ká təγə kunyən. La yulupaŋ haləna nyá səm wule, maa te na má ha-ŋ weesuγu teeli ntenuyu.

¹¹ Ye wei i wena ŋkpaŋŋ puntu í tv-i teu, na í nu nti Feesuγu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ɔle.

Ye mpa pa lapa kəllaa pa kaa na səm kuleləm.

Təm nti pa heela Pɛkam Yesu seelaa kpekəle tə

¹² Nmaa takəlaya na í heeli Pɛkam Yesu seelaa kpekəle ɔsəttaa tillu si: Má wei ma wena layate nte tə wɛ ləŋ ke taa na waali tə ma yəγəttaa si: ¹³ Ma nyəmə timpi n wɛ tə, Satanı kawulaya tətəγəle nté təna. N nyəna-m teu təkpaŋ, haləna waatu wei pa kv ma aseeta tv kupaŋ Antipası ke mə te timpi Satanı ná lapa i te tətə tə, n tɛma-m na nyá taa ké m̄p̄yó, n ta ye. ¹⁴ Ama kuləmtv nti ma laŋle ta heena-ŋ təγəle si, mpa pa təkə Palaam seγesəγv tə pa wɛ nyá te təna. Palaam ka seγesəna Palakı si í tusi İseyeli nyəma si pá təγə tuŋ kulalaam, na pá la asilima na pá pəsı asayaa. ¹⁵ Na mpa pa təkə Nikolai nyəma seγesəŋ tə pa wɛ nyá te tətə. ¹⁶ Yele nyá ɔsayatv nti, ye pə taya mpv maa kəwə nənəwə ké nyá kiŋ na má yona yəlaa mpe na ma nəγə taa layate.

¹⁷ Ye wei i wena ŋkpaŋŋ puntu i tv-i teu, na í nu nti Feesuγu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ɔle.

Ye mpa pa lapa kəllaa maa ha-wɛyɛ manna kuyəməsv. Na maa ha paa pa taa wei tətəγə pəle kvhuləməle nte tə təwə pa ŋmaa hətɛ kufate nte nəγəlv ta nyi tə ye pə taya puntu wei paa cɛle-te tə i paasi.

Təm nti pa heela Tiyatii Yesu seelaa kpekəle tə

¹⁸ Nmaa takəlaya na í heeli Tiyatii Yesu seelaa kpekəle ɔsəttaa tillu si: Má wei ma ké İso Pəyalv, na ma ɔse m̄yvi kəkə, na ma nəntaaləŋ tee kəkə ke nyənənyəni ɔsu nyəγəlvəv kvseeməγv ŋku pa sotitaa tə, ma yəγəttaa si: ¹⁹ Ma nyəmə pə təna mpi n lapa tə, ma nyəmə nyá səlvəv təm na nyá İso təwə yuŋ tisuyv təm, na ɔsəna n paasaa na í kvyi nyá təyi təmle lapv təwə, na ɔsəna n təkə suulu tə. Ma nyəmə si nyá kulapəle nənəwə nyəntɛ kəla tuu kancaalaya nyəntɛ. ²⁰ Ama kuləmtv nti ma laŋle ta heena-ŋ təγəle si n yela alv Cɛsəpeli na í yəγətəyi si İso tilina inı si í yəγətəyi, pəyele kpatəko. İ seγesəyi ma pəyalaa si pá la asilima na pá təγə tuŋ kulalaam tə, i pilisiyi-wɛyɛ. ²¹ Ma ha-i waatu si i yelev ɔsayatv nti, ama u caa i asilima yeluyv. ²² Pə təwə tə maa kpaγa-i na má husı kunyəntəγəle kato təwə, na maa la na mpa pa lakəna-i wasəŋkalətv tə pɛle pá na kunyən ke səsəm tətə. Ama ye pa yela asilima kulaputv nti pá na-i pa lakı tə pə paasi. ²³ Na kvkələtv nté si maa kv i piya na pəcə Yesu seelaa təna nyi si maγale wei i nyəmə yulv lotu taa həwɛɛ na i kunyuləm tə. Maa te na má feli paa wei ké ɔsu i lapa tə.

²⁴ Pə kaasa mpa mɛ mə wɛ Tiyatii Yesu seelaa kpekəle taa təna na í tá təŋ seγesəγv ɔsayav kvnɛ tə, mə tá nyəna mpi yəlaa panɛ pa yaa si Satanı mukaya tɛɛ mukaya nyəm tə, ma heeliyi-me si ma kaa tasa-mɛyɛ səγəla naaləyi svkuyv.

²⁵ Ama í təkı mpi í wena təγə teu təkem na haləna má kəwə. ²⁶⁻²⁸ Mpa paa la kəllaa na pəntvnaa lakı mpi ma caakı haləna tənaya tə, maa cɛla pəntvnaa ke pəsəγv ŋku ma Caa ná cɛla má tə. Maa ha-wɛyɛ pəsəγv na pá ŋmakəlvəyi piitimnaa. Na paa tiiki-wɛ na nyəγəlvəv kpatəyó, na pəntvnaa ká naŋ piitimnaa ɔsu pa yəkvəγvsv cəγv nyəm tə. Na maa ha-wɛyɛ tvlvmaləyv tətə.

²⁹ Ye wei i wena ŋkpaŋŋ puntu í tv-i teu, na í nu nti Feesuγu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ɔle.

3

Təm nti pa heela Saati Yesu seelaa kpekəle tə

¹ Nmaa takəlaya na ń heeli Saati Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Ma wei ma ti Iso feesinj naatosompəyəlaya na isətoluhasi naatosompəyəlaya tə, ma yəyəttaa si: Ma nyəma pə təna mpi ń lapa tə. Ma nyəmə teu si isentəwə kə n nyənəyi si n wəna weesuyu pəyele n səpaya. ² Kuli nyá naasi taa na ń la mpi pə kaasaa tə na pə nyəwə tə, pə taa kəwə na pə teesi səpə tənənanə. Pə taya pulb, ma nawaya si nyá kulaputvnaa ta te teu ke ma Iso isentaa. ³ Seysesuyu ŋku paa seyesa-ŋ tə təwəsi ku təwə. Təwəsi si n ka terna seysesuyu ŋkuyu nuw, tək-kə na ń yeke nyá isayatu. Ye n ta kuli nyá naasi taa, ma kəŋi-ŋ tutuyu kə isu ŋmulu kəŋuyu tə, n kaa nyi waatu wei maa kəwə tə se. ⁴ Paa na mpv nyá yəlaa mpa pa we Saati taa tə pa taa ləlaa ta pilisi pa wontu se. Wontu kuhulvmtv ke paa suu na má na-we tə tə. Pə taya pulb, pə mvna-weye mpyúyú. ⁵ Mpa paa la kəllaa tə wontu kuhulvmtv ke mpyúyú paa suu, ma kaa ku pa həla ke weesuyu takəlaya taa. Maa yəyətə ma Caa na i isətaa tillaa pa isentaa si pa kə ma nyəma.

⁶ Ye wei i wəna ŋkpaŋŋ pntv i tv-i teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ulə.

Təm nti pa heela Filateləfii Yesu seelaa kpekəle tə

⁷ Nmaa takəlaya na ń heeli Filateləfii Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma we tənəŋ na ma kə tampana tv, na ma təkə wulav səsə Tafiiti saafv na ma təkəyi na nəyəlv u pəsəyi tvlyv, na ma tvlaa nəyəlv u pəsəyi təkuyv tə, ma yəyəttaa si: ⁸ Ma nyəmə pə təna mpi n lapa tə. Ma nyəmə si nyá toma ta təwə te, paa na mpv tə n təkə ma təm na n lapa yulvpaŋ. Ma ha ikpate ke nyá isentaa na nəyəlv kaa wakəli-te. ⁹ Satan nyəma pəpətvnaa mpa pa yaa pa təyi Yuta nyəma, pəyele kraiteko pa ta ke polo tə, maa lana-we. Maa caali-we na pá hənə-ŋ atə na pa se-ŋ. Mpyúyú paa nyəna si ma səla nyá təm. ¹⁰ Isəna mpi n nuna ma nəyəwə taa təm si ń təkə suulu, na tampana n tək-i tə, ma tətə maa kenti nyá təwə kə waatu wei wahala kəŋ i kəwə si i mayasəyi antulinya təna taa yəlaa si i naa tə. ¹¹ Maa kəwə nəwəwə yoo. Mpi n wəna tə tək-wəyi teu təkem, pəwə nəyəlv í taa kəwə na í ləeki-ŋ nyá kəlvuyv teeli ntenuyu. ¹² Wei i lapa kəllv təyə maa la ma Iso təsəle səsəle akele, na pntv kaa tasa fituyv. Maa ŋmaa i təwə kə ma Iso hətə na ma Iso icate nyəntə tətə, Yosalem kufalv wei i ka luna ma Iso kin ke isətaa na i tii tə. Na maa ŋmaa pntv təwə tətəyə ma hətə kufate nte pa ha-m tə.

¹³ Ye wei í wəna ŋkpaŋŋ pntv í tv-i teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seelaa kpeka tə ulə.

Təm nti pa heela Layotisee Yesu seelaa kpekəle tə

¹⁴ Nmaa takəlaya na ń heeli Layotisee Yesu seelaa kpekəle isətaa tillu si: Má wei ma kə Ami, na má huləyəna pə təna pə tampana ke teu na má kəna pə təna mpi Iso ŋmawa tə pə tv tə, ma yəyəttaa si: ¹⁵ Ma nyəmə pə təna mpi ń laki tə. Ma nyəmə si nyəyalə nyá, n ta niyiti pəyele n ta haŋ. Ma caa kə si ye n ká niyiti, niyiti, ye n ká haŋ, haŋ. ¹⁶ An i n ta haŋ pəyele n ta niyiti, na ń we tətəmləe kə mpv tə, maa tə-ŋ kə. ¹⁷ N faaluyv mpv si n pilaa, si n wəna kə, n ta laŋ pulb tə, n ta nyi si nyá təm we waiyo, na n kə konyəntv kutukutu. N hulvmaa kə, na tapakpəte ke n wəe, na n kə yulv kə. ¹⁸ Pə təwə kə ma tasəyi təm si ń ya ma cəlvəwə wulanaa mpa kəkə tayanaa tə na ń pili. Ya tətəyə wontu kuhulvmtv na ń suu na pə waasi nyá tapakpəte fəele təwə. Na ń ya tətəyə kəwəle na ń tv nyá isə na á kuli. ¹⁹ Pa təna mpa ma səlaa təyə ma kaləyəna na má həŋ pa ŋkpaŋŋ. Ye mpv seesi isəle na ń yeke nyá isayatu. ²⁰ N naa ma səyuyv nəwəwə na má laki kaafala, ye nəyəlv nu ma nəyəwə na í tvli nəwəwə, maa svv pntv te na má na-i tə kaa nyanaya. ²¹ Mpa pa lapa kəllaa maa ha-weye mpaav na pá caya ma cəlvəwə ma kawulaya kumte təwə isu ma lapv kəllv na má caya ma Caa kin ke i kawulaya kumte təwə tə.

²²Ye wei ɪ wena ŋkraŋɪ pɔntu í tu-ɪ teu, na í nu nti Feesuyu heeliyi Yesu seela kpeka tɔ ɪɛ.

4

Isɔtɔnɔyɔ taa Isɔ seetu

¹Pɛle pɛ waali pɛ tasa-m lapu ɪsu toosee taka na má ná pɛ tula ɪsɔtɔnɔyɔ taa ké nɔnɔɔ. Ḿpɔ́yɔ́ pɛ yɔɔtɔɔɔɔ na pɛ seeki ɪsu akantɔle seekuɔ tɔ. Maa tema-keɔe nuw ke hatuu lɔŋ. Tɔnaya pɛ tɔma-m si: Kpa cɔne na má huli-ŋ nti tɔ wee si tu kɔɔ tɔne tɔ waali tɔ. ²Ḿpɔ́yɔ́ Feesuyu teena-m kprakpa na má ná ɪsɔta tɔnaya kawulaya kumte, na nɔɔɔɔ caya tɔ tɔ. ³ɪ ɪsentaa tee kɔkɔ ké na pɛ nɔɔɔɔna ɪsu liyitee pɛe ke tɔm naale nna a cɔlɔta tɔ. Na káɔálɔ cɔna kumte na í tee kɔkɔ na pɛ nɔɔɔɔna ɪsu liyitee pɛle kasasaŋa nyɔnte. ⁴Kumlee hiu na liyiti ka cɔna kumte n̄tɛ, na sɔsaa hiu na liyiti caya a tɔ, na pá suu wontu kɔhɔlɔmtu na pá tema wula ntenin. ⁵Kumte n̄tɛ tɔ tee, teɔ nyɔɔɔsaya ŋmeɔv ŋmeɔv ké, na pɛ yɔɔtɔɔɔɔ, na teɔ huliyi kraŋ kraŋ. Fɛtɔlanaa sɔsaa naatosompɔɔɔɔɔɔ na ná mukaya kumte ɪsentaa. Fɛtɔlanaa sɔsaa mpeɔeɔe Isɔ Feesin naatosompɔɔɔɔɔɔ. ⁶Kumte nɔɔ tɔ, tin pɔna ɪsu teŋku, na pɛ taa naa tɔceɔceɔ ɪsu tin kɔrampaŋ nɔɔɔ.

Pɛ cɔnau kumte luyu luyu tɔkpaɔ tɔ, weesin nyɔma napɔlɔɔɔɔ liyiti mpa pa taa na pa waali ɪse waasaa tɔwisiwisi tɔ, mpe pa pulɔna. ⁷Kancaalaya tu nɔɔɔɔna ké ɪsu tɔɔɔɔɔɔ, naale nyɔn ná nɔɔɔɔna ɪsu naule, tooso nyɔn ɪsentaa ná nɔɔɔɔna yɔɔ. Pɛ yela liyiti nyɔn tɔ ɪlé ɪ nɔɔɔɔna ké ɪsu hekɔle sɔsɔ kulɔyɔv ɪsɔta tɔɔ. ⁸Weesin nyɔma mpe pa liyiti ké mpu tɔ paa pa taa wei ɪ wena ken naatoso naatoso ké, na ɪse waasa paa pa taa wei ɪ taa na ɪ waali tɔwisiwisi. Tam pa we ḿpɔ́yɔ́ na pá yooki yontu si:

Naŋɪ tu, naŋɪ tu naŋɪ tu

n̄tɛ Tacaɔ Isɔ Toma tɔna tu.

ɪ ká wee, na ɪ wee, na ɪ ká kɔɔ.

⁹Weesin nyɔma liyiti ɪni ɪ kulɔɔɔ yontu yooɔ si ɪ talɔɔɔ na í sa na í see wei ɪ caya kumte tɔ na í we tam tɔ tɔ si í na tɔmle. ¹⁰ɪna sɔsaa hiu na liyiti ɪni í hɔnti wei í caya ḿpɔ́yɔ́ kumte tɔ na í we tam tɔ tɔ ɪ tee, na pá see-ɪ, na pá kɔɔli pa ntenin na pá su kumte ɪsentaa. Na pa tɔ si:

¹¹Tacaɔ na tá Isɔ, teeli na samtu na toma.

Pɔwe, pɛ mɔna-ŋ ké.

Pɛ taya pulu tɔɔ,

nyá lapɔna wontunaa tɔna tɔ se.

Na nyá nɔkɔna na pɛ wee na pɛ ha-wɔɔɔ weesuyu.

5

ɪwɔyaya takɔlaya

¹Ḿpɔ́yɔ́ ma ná takɔlaya ke wei ɪ caya kumte tɔ tɔ ɪ nin taa, na pá kpila-keɔe kekeele na pá ŋmaawa ka taa na ka waali, na pá taala ka tɔ ké tɔm naatosompɔɔɔɔɔɔ na pɛ tu nin. ²Na má ná ɪsɔta tillu tɔŋ tu nɔɔɔɔ na ɪlé ɪ kraalɔɔɔna nɔɔ sɔsaya si: Awe nɔɔɔɔna í kɔɔli kɔtaalɔtɔ tɔne na í hetɔ takɔlaya? ³Ḿpɔ́yɔ́ pa ta na nɔɔɔɔ wei ɪ ká pɛsi na í hetɔ takɔlaya ŋke na í wiili ka taa tɔɔ ɪsɔta na tetu tɔ na tetu pɛ tee. ⁴Tɔnaya ma pɔla ɪsɔlɔm ke teu, pɛ taya pulu tɔɔ, pa ta na nɔɔɔɔ wei ɪ nɔɔɔɔna takɔlaya ŋke ka hetuɔv yaa ka wiiluyu tɔ. ⁵Ḿpɔ́yɔ́ sɔsaa taa nɔɔɔɔ tɔma-m si: Taa wii. Nyɔni, Yuta kpekɔle taa tɔɔɔɔɔɔ, wulav sɔsɔ Tafiiti lɔlɔyɔ taa tu, lapa kɔllu. ɪ pɛsɔɔɔ na í kɔɔli kɔtaalɔtɔ naatosompɔɔɔɔɔɔ ɪni na í hetɔ takɔlaya.

⁶ Μρύγύ μα ná lwəyaya na ká səŋa kumte həkv taa, na weesij nyəma liyiti na səsaa pa cəŋa-i. Ka nəγəsəna ké isu paa kv-ke. Na i ka wəna həŋ naatosompəyolaya na i use ke naatosompəyolaya nna a ké Iso feesij naatosompəyolaya wei i tila tetv təna taa tə. ⁷ Tənyaya lwəyaya polaa na ká mv wei i caya kumte tə tə i niŋ ntəyən taa ké takəlaya. ⁸ lwəyaya mv takəlaya ηkeγε mpv, ləna feesij nyəma liyiti inı na səsaa hiu na liyiti inı pá həntı-i atε. Pa təna paa wəna səŋkənaa ké na wola poosiisi na sí suna tulaalənaa kwəpaa mpa pa ké Iso yəlaa sələməŋ tə. ⁹ Na pá yoo yontu kufatv sı:

Nyá nəγəsənana takəlaya ηke ka mvəy
na ka tə kvtaalətv kəlvəy.

Pə taya pulv tə, nyaya pa kwəa,
na n yapa Iso ké yəlaa ke nyá səm taa,
ké kpeka təna taa, na nsəma təna taa,
na piitim təna taa, na katəŋası təna taa.

¹⁰ Na n lapa-wεγε awulumpiya sı pá la tá

Iso ké təmlε isu kətəlaa,
na paa təyə kawulaya ke atε.

¹¹ Ma tənna mρύγύ nyənvəy lε ma nu isətəa tillaa tuutuuma tən nté, paa wε yəlaa iyisi iyisi. Na pá səŋaa na pá cəŋa kumte na weesij nyəma na səsaa. ¹² Na pá yoo yontu na nəyə səsaya sı:

lwəyaya ηka paa kwəa tə,
ηkeγε pə nəγəsəna pá ha pəsəy na ton
na ləmayasεε na toma na samtv na teeli na talətv.

¹³ Na má nu tətəy isətəa na tetv tə na tetv tεε na tənku taa nyəma, na antulinya inε i taa nyəm təna təpai yooki yontu sı:

Yəlaa təna í tala na pá sa
wei i caya kumte tə tə na lwəyaya.
Pa teeli na pa pəsəy í wεε tam.

¹⁴ Tənyaya weesij nyəma liyiti cəwa sı: Ami. ləna səsaa náá həntı atε na pá sεε.

6

Kvtaalətv

¹ Pə waalı ké ma na lwəyaya kəla kvtaalətv naatosompəyolaya inı i taa kuləmtv. Μρύγύ ma nu weesij nyəma liyiti mpε pa taa nəyəl v nəyə. Pə lapaɣa isu tev holuyv taka, na í tən sı: Kə. ² Ma nyənaya mpv lε ma ná kpaɣanvholəmaya nté, na wei i caya ka tə tə i təkə təv. Μρύγύ pa ha-i teeli ntenuy. I ké kəllv ké, na í tεε sı i tasəyi kəlvəy tətə.

³ Pə waalı ké lwəyaya kəla kvtaalətv naale nyəntv. ləna má nu weesij nyəma mpε pa taa naale nyəŋ nəyə sı: Kə. ⁴ Ma nyənaya ləna má ná kpaɣanvseemaya luwa. Na pá ha ka tə cəyəl v ke pəsəy sı í yoosi tetv tə yəlaa təna na pá yoo na pá kv təma. ləna pá cεlε-i layatε taa layatε.

⁵ Pə waalı ké lwəyaya kəla kvtaalətv tooso nyəntv, na má nu weesij nyəma tooso nyəŋ təma sı: Kə. Ma nyənaya mpv ləna má ná kpaɣanvkpeetaya luwa na ka tə cəyəl v taka sanəya ke i niŋ taa. ⁶ Μρύγύ ma nuwa isu nəyəl v nəyə taka na ka luna weesij nyəma liyiti mpε pa həkv na ká tə sı: Kuyaku kuləmvəy təmlε lapv kvfəlvəy nté təyənaya pee kiloo kuləmv. ləna təyənaya pee lɛŋka ke kiloonaa tooso ké kuyaku kuləmvəy təmlε. Ama pə kpaɣanv nim na suləmv tə, taa ke pələ.

⁷ Pə waalı ke lwəyaya kəla kvtaalətv liyiti nyəntv, na má nu weesij nyəma liyiti nyəŋ təma sı: Kə. ⁸ Ma nyənaya mpv ləna má ná kpaɣanv atəntətε taka luwa. Na pa yaa i tə cəyəl v sı səm, na wei i húləyí sətəa təcayalε tə ilε i tənəyi

ι waali. Μρύγύ πα ha-wεγε toma κε tetu hαγολη λιγiti τάά kulomoyu tαα, si pá ku yelaa na layate na nyαγasi sαsαnsi na kutαmαη, na pá lá na taale wontu ku yelaa.

⁹ Pα waali ké Iwαyαα kαala kutaalatu kakpasι nyantu. Μρύγύ ma ná kαtaya tαlate tεε ké mpa paa kuwa tα pa lαsasi. Iσ Tαm na tampana nna pa nawa na pá heeliyi-yε tα pα tαα ké pa ku-wε. ¹⁰ Na pá yαγαtαyαna nαasi sαsαnsi si: Tαcaα nanη tu na tampana tu, pαlee ké n ká huuna ate nyéma, na pa kuγi-tuyu isantu tα, ní tu-wεγε salaka? ¹¹ Μρύγύ πα ha paa pa taa wei ké capa kuhulum na pá heeli-we si pá yele na pácó. Pα kaasa pαcαyα, halαna pa taapalaa na pa tαmle taa akpelenaa mpa paa ku isu pa kuγu mpe tα pa nyuyu kαα na ku yoosi na pácó.

¹² Pα waali ké Iwαyαα kαala naatoso nyantu. Μρύγύ tetu paasaa na tα sele teu, na ilim náá mαli pilih isu pa piisuyu puuyu tα, na isatu náá mαli seeu isu calαm. ¹³ Na isatuluηasi náá lu isataa na si hotiyi ate isu heelim ciyituyu fiki tuyu na fikinaa akαa cekι na á hotiyi tα. ¹⁴ Na isatonyu keeli isu pa kpiluyu takelαyα na paa naa-ke tα. Μρύγύ pα kpesa pόyη tαnaya ι lona taa na pá lαsa tetu nti lum cαnaa tαyα tα lona taa. ¹⁵ Ate awulaa sαsaa na nyuyu nyéma nyuyu nyéma na yoolaa taa sαsaa na apila na pαsαlαa na yelaa lelαa tαna, paa yomaa paa kasayampiya pa sewa na pá ηmeli kukpamαη taa na pόyη sulasι taa. ¹⁶ Na pá tαη pόyη na kukpamαη si: ι kpαti tá tαα, í takι tá tαα ké teu tαkulakula na tα taa lu wei ι cαyα kumte tαα tα ι isentaa, na pá hatelαna-tu na Iwαyαα pááná tαtα. ¹⁷ Pα tαyα pulu, pa pááná kuyaku sαsαηku tapαna. Awe pαsαyαna na í kantαli?

7

Iseyeli kpeka yalaa nyuyy

¹ Pαe pα waali ma ná isataa tillaa liyiti sαηa tetu ηkulunasi liyiti tαα, na pá kpa si tαnasi heelim na pá tαkaa si heelimaya ι taa fete tetu na tenku na tuyu nakuli ku tαα. ² Na má ná isataa tillu nαyαlu ílé tαtα, na í luna ilim tαlule tαα na í tαka Weesuyu tu Iσ kuyusuyu. Μρύγύ ι yαγαtαna nαyα sαsαyα ke isataa tillaa liyiti wei pa ha toma si pá la tetu na tenku pα taa ke nananana tα si: ³ ι taa lata isayatu ke tetu na tenku na tuyu pα tαα, halαna tα te tá Iσ pαyalaa tokuη taa ké yusuyu na pácó. ⁴ Μρύγύ πα heela-m mpa pa tokuη taa pa yusa Iσ kuyusum tα pa nyuyy. Pa we yulonyαyη iyisi nuunwa na iyisi nule na liyiti (144000) ke Iseyeli nyéma kpeka tαna taa. ⁵ Yulonyαyη iyisi naanwa na naaleye (12000) pá yusa Yuta kpekale taa. Lupηη kpekale taa ké iyisi naanwa na naale (12000). Katι nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). ⁶ Asee nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Nefotali nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Manasee nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). ⁷ Simiyαη nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Lefii nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Isakaa nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). ⁸ Sapulαη nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Yosεefu nyante ké iyisi naanwa na naale (12000). Pencamee nyante ké iyisi naanwa na naale (12000).

Yalaa tuutuuma taa tuutuuma

⁹ Pα waali ma nyαnaya tαtα, ιlena má ná yelaa kupih, nαyαlu kaa pαsi na í kala pa tαna mpa paa we pα taa tα. Katenasi tαna taa na kpeka tαna taa na piitim tαna taa na nsαma tαna taa yelaa ka wenna. Na pá sαηa kumte na Iwαyαα pa isentaa, na pá suu capanaa kuhulumaa na pá tαka pacantu ke pa nih taa. ¹⁰ Na pá yαγαtαyαna nαasi sαsαnsi si: Ta Iσ wei ι cαyα kumte tαα tα í na Iwαyαα pa yapαna tá nyαyη. ¹¹ Isataa tillaa tαna ná sαηaa na pá cαna kumte na sαsaa na weesih nyéma liyiti ιnι. Μρύγύ πα hαnta ate tαnenene na pá see Iσ. ¹² Na pá tαη si: Μρύγύ pα weε. Tá Iσ tαnna talatu, na teeli, na lαmayasee, na nyana tαmle seeu, na samtu, na pαsuyy, na toma ke tam tαα. Ami. ¹³ Tαnaya sαsaa mpe pa taa nαyαlu pαssa-m si: Yelaa

mpa pa suu capanaa kuhulumaa to pa ké mpa na leye pa lunaa? ¹⁴ Ulena má cə-ı sı: Ma ce nyá nyəmna. Ḿpúyú ı heela-m sı: Mpa paa nawa kunyən səsəu ŋku təyole. Pa cəta pa capanaa ké na pá huləsi-weyə Iwəyaya caləm taa. ¹⁵ Pə təo ké pa səŋa Išo kumte tee na pá laki ı təyaya taa ké təmle ke tam təo. Wei ı caya ḿpúyú kumte təo to ı ká caya pa kin na í kentiyi pa təo. ¹⁶ Nyəgəsi yaa lukətu kaa tasa-weyə kpaav. Ilim kaa nyaya-we, haŋaya nakəli ka kaa tasa-weyə lapu. ¹⁷ Pə taya pulu, Iwəyaya ŋka ka we kumte heku to ŋke kaa tiikiyina-we, na kaa pukina-weyə weesu yu lum seelaa kin. Na Išo ká husı pa isəlum təna təpəpai.

8

Kvtaalətu naatosompəyolaya nyəntu

¹ Iwəyaya kəma na ká kəli kvtaalətu naatosompəyolaya nyəntu ulena pə su isətaa təketeke te haləna pə polo isu kaləfu heku taa ké mpu. ² Pə waalı ké ma ná isətaa tillaa naatosompəyolaya mpa pa səŋəyi Išo isəntaa to. Ḿpúyú pa cəla-weyə akantee naatsumpəyolaya. ³ Tənaya isətaa tillu nəyolu ná kəma na í səŋ kətaya təlate na í təkə ı nin taa ké wula cofolo wei ı taa pa wəki tulaalu to. Ḿpúyú pa cəla-ı tulaalu ké səsəm sı í kpenna Išo yəlaa sələmuyə na í lá kətaya ke kətaya təlate nte pa lapəna wula na té we kumte isəntaa to tə təo. ⁴ Isətaa tillu wei ı səŋa Išo isəntaa na í təkə tulaalu na í wəki to tulaalu inı ı nyəəsi na Išo yəlaa sələmuyə pə kpentaa ké na pə kpaaki. ⁵ Pə waalı ké isətaa tillu kpaaya tulaalunaa cofolo inı na í haa kətaya təlate təo ké mamala ke ı ləpam na í məŋna na í pəti-ı tetu təo. Ḿpúyú tev suu hola ke kpaŋ kpaŋ, na pə yəgətəyi yem yem, na tev nyəgəsəyi ŋmelev ŋmelev, na tetu náa selev.

Akantee hvləyü

⁶ Isətaa tillaa naatosompəyolaya mpa pa təkə akantee naatosompəyolaya to pəle pa tayana pa təyi sı pa caa hvləyü. ⁷ Ḿpúyú isətaa tillu kancaalaya nyəŋ hula akantəle. Tənaya pə pəta ateyə təmpəe na kəkə na pə sitina caləm, ulena antulinya həyoləŋ tooso taa həyoluyə kuləmyu nyaya, na pə nyaya nyutu lum nyəntu təna.

⁸ Pə waalı ké isətaa tillu naale nyəŋ ná hula ilé ı nyənte. Ulena pə pəti pulu isu pu yu səsəŋku ke tenku taa na pə myi kəkə. Ḿpúyú tenku həyoləŋ tooso taa həyoluyə kuləmyu lum pəsa caləm. ⁹ Na weesu yu nyəm mpi pu we tenku taa to pə tintika tooso taa kuləmtəle sı, na kpuləŋ təna tintika tooso taa tintiyile kuləmtəle wakəli.

¹⁰ Pə waalı ké isətaa tillu tooso nyəŋ hula ı akantəle. Ḿpúyú isətuləŋa səsəŋka ŋka ka məkaya kəkə isu kahulaya to ka kpesa isətaa na ka hoti. Na pusi səsənsı na lum seelaa pə tintika tooso taa tintiyile kuləmtəle təo ké ka nyəkəa. ¹¹ Isətuləŋa ŋke ka hətə nté sı Nyəŋ. Tənaya lum huwa tooso taa hu yule kuləmtəle lapa nyəŋ, na yəlaa pəyale nyə-wı ulena pá sı.

¹² Pə waalı ké isətaa tillu liyiti nyəŋ ná hula ilé ı nyənte. Ḿpúyú pə hika ilim həyoləŋ tooso taa həyoluyə kuləmyu, na pə hika isətu ke ı həyoləŋ tooso taa həyoluyə kuləmyu ke mpu tətə, na isətuləŋası tintika tooso taa ké tintiyile kuləmtəle. Na timpi timpi pə hika mpu to pə nav sı. Ḿpúyú səkpətyu lapa ilim taa waatunaa tooso taa waatu kuləm. Na ḿpúyú na aho, isətu na isətuləŋası pə yela nav ke waatunaa tooso taa waatu nəyolu.

¹³ Ma tasa nyənuyə tətə ile cələw nté hatuu isətaa na í kuləyi, na má nu ı yəgətəyənə nəyə səsəya sı wayo wayo. Isətaa tillaa tooso wei pə kaasaa to ı kəŋ na í huləyi ı akantee təyole isu ate yəlaa təm ká la wayo te.

9

¹ M'p'óg'ó is'otaa tillu kakpasí ny'èh h'ula i akant'èle, il'ena má ná is'otol'oh'a nak'èli na ká k'p'es'èna is'otaa na ká hoti at'e. T'èna'ya pa c'ela-k'ey'e luma'ñ p'óóg'ó s'òs'òu saafu.

² Is'otol'oh'a t'ula p'óóg'ó ñku il'ena ny'ò'òsi is'u k'èk'è s'òs'ò'ya ny'ò'òsi suv luu. M'p'óg'ó ny'ò'òsi ns'i sí kulaa il'ena si k'ó ilim na sí t'èki heelim. ³ T'èna'ya kutolon'oh' luna ny'ò'òsi ns'i si taa na ku ya tetu t'ò, na p'è tu-ku'yu p'èc'eka s'òtu. ⁴ Na p'è k'paala-ku si k'ó taa la kawalaya ke nyutu na tu'ñ na k'ony'ony'òm t'èna. Ama y'èlaa m'pa pa toku'ñ taa f'ei Is'ò kuy'usum t'ò pa tike. ⁵ P'è ta ha kutolon'oh' ke m'pa'au si k'ó ku-w'e. Ama si naasuy'yu tike ke k'ó naasi-w'ey'e is'ot'onaa kakpasí. Ku nyasuy'yu w'usasi w'e teitei k'è is'u p'èc'eka. ⁶ Y'èlaa ka p'èeki s'èm ke is'ot'onaa kakpasí in'i i taa si sana s'èm. Ama s'èm ká polo poolu'ñ.

⁷ Kutolon'oh' ñku ku n'èy'è's'èna k'è is'u pa k'p'eeluy'yu k'p'ayan'èh si í t'ee y'ò'ou t'ò'ò. Ku ny'ò'ò'ñ t'ò ka w'e k'è is'u w'ula n'teni'ñ ke ku tema, na ku is'entaa n'èy'è's'èna is'u y'èlaa is'entaa. ⁸ Ku ny'ò'òsi tayalaa k'è is'u alaa ny'ò'òsi, na ku k'ela w'e ke is'u t'ò'ò'laya k'ela. ⁹ Ku la'ña t'ò c'aya k'è is'u ny'è'è'tu toko ke ku suuwa. Ku kuluy'yu na ku ken' mak'i t'ò, ye n nuwa n t'ò'ñ k'è si k'p'ayan'èh h'è'ny'yu k'è'kenaa payale na í lak'i k'petele k'petele si í puki y'ò'ou t'ò. ¹⁰ Ku susi na ny'è'má k'è is'u p'èc'esi, na ku susi ns'èyi ku p'è's'è'èna na k'ó la y'èlaa ke is'ayatu ke is'ot'onaa kakpasí. ¹¹ Luma'ñ p'óóg'ó s'òs'ò'u taa is'otaa tillu nt'è ku wulau s'òs'ò. H'ep'èla ny'è'ma ná yaa-i si Apat'è'ñ, na K'è'èeki ny'è'ma si Apoliy'è'ñ, na p'è kutoluy'yu nt'è si wak'èll'u.

¹² Kancaalaya wahala t'èena nt'è, p'è kaasa wahalanaa naale w'ee pa k'è'ñ.

¹³ M'p'óg'ó is'otaa tillu naatoso ny'èh h'ula i akant'èle. T'èna'ya ma nu p'è y'è'è'ta k'òt'aya t'èlate nte pa lap'èna w'ula na t'è w'e Is'ò is'entaa t'ò t'è ñkul'oh'a taa h'è'ñ liyiti kin'oh'. ¹⁴ Is'otaa tillu naatoso ny'èh wei i t'òka akant'èle t'ò'ò p'è heela si í h'eti is'otaa tillaa liyiti wei pa tu alukpala ke p'ò'ò s'òs'ò'ya If'èlati n'ò'ò t'ò. ¹⁵ T'èna'ya pa h'eta is'otaa tillaa liyiti in'i. Paa t'èma-w'ey'e tay'any'yu k'è na p'á c'ayaa si ye p'è tala p'èna'ya na is'otu na kuyaku na waatu in'ey'e teitei il'e pa ku y'èlaa tintika tooso taa tintiy'ile kul'òmt'èle. ¹⁶ Na pa heela-m y'oolaa m'pa pa c'aya k'p'ayan'èh t'ò pa ny'ò'ò'yu. Paa w'e iyisi iy'aya (1000) ke t'òm ñm'òny'yu (200) ke. ¹⁷ P'è lapa-m m'pu is'u toosee taka, na má ná k'p'ayan'èh na i t'ò c'ayalaa na p'á w'e is'èna mpi t'ò'ò'ò, paa suu ny'è'è'tu tokonaa k'è na p'á s'è'èwa is'u k'èk'è, na p'á w'e pooku is'u liyitee p'èle na p'á w'e kasas'è'ña is'u asimti w'eu t'ò. K'p'ayan'èh ny'ò'ò'ñ ka w'ee k'è is'u t'ò'ò'las'i ny'ò'ò'ñ, na k'èk'è na ny'ò'òsi na asimti p'è lukayana i n'ò'òsi. ¹⁸ M'p'óg'ó is'ayatu s'òs'ò'ntu tooso in'e, k'èk'è na ny'ò'òsi na asimti mpi p'è lukayana k'p'ayan'èh n'ò'òsi t'ò, p'è ku y'èlaa tintika tooso taa tintiy'ile kul'òmt'èle. ¹⁹ P'è t'aya pulu t'ò, k'p'ayan'èh n'ò'òsi taa na i susi taa k'è i apal'òtu ka w'ee. I susi n'èy'è's'èna t'umaa k'è. Si w'èna ny'ò'ò'ñ na ny'ò'ò'ñ in'èyi si lak'èna y'èlaa ke is'ayatu.

²⁰ Paa na m'pu, y'èlaa m'pa p'è kaasaa t'ò, pa t'èna m'pa wahalanaa s'òs'aa pan'e pa ta ku t'ò, pa ta ye'le pa mayamaya pa ni'ñ kulupumnaa. Pa ta ye'le al'ò'ya na tu'ñ wei pa lup'èna w'ula na ny'è'è'ly'yu kul'ò'ò'ny'yu na ny'è'è'ly'yu k'us'è'emuy'yu na p'èe t'ò na tu'ñ kila ke laav. P'èyele p'è t'èna'ya m'pu pu naa, pu nuki, pu t'è'ñ. ²¹ Na y'èlaa m'pa p'è y'ela m'pu t'ò pa ta ye'le pa ny'è'ñ in'i se is'u, y'ò'ò'k'òle na topotopo t'èma na asilima na pa ñmul'è'm.

10

Is'otaa tillu na tak'èlaya s'èk'p'elaya

¹ P'è waali k'è ma ná is'otaa tillu tu'ñ tu l'èlu na í luna is'otaa na í tii, na pul'ò'pu is'u is'è'ñm'ònt'ò'ny'yu ny'ala i t'ò na kayalu c'ò'na i ny'ò'ò'yu. I is'entaa w'e k'è is'u ilim na i n'ò'h'èe is'u k'èk'è ns'èma s'òs'ò'na kul'ò'ò'ny'yu t'ò. ² I ka t'òka i ni'ñ taa k'è takiliya na ká h'etaa, na í su i nt'ò'ò'ñ n'ò'h'èle ke t'è'ñku t'ò na i m'p'è't'è'ñ ny'ènt'e ke tetu t'ò. ³ Il'ena

í má kapuka na nǎǎ sǎsǎǎ isu tǎǎǎǎ wiiuku tǎ. I tema mǎpǎǎ ka mapu lena teu hola naatosompǎǎǎǎ inu í cǎna hola. ⁴ Pǎ tema yǎǎǎǎ ke mpu lena má tayani ma ti si ma nǎaaki. Mǎpǎǎ ma nu pǎ yǎǎǎǎ-m na isǎta si: Nmesi nti teu hola naatosompǎǎǎǎ inu i yǎǎǎǎ tǎ, taa nǎma.

⁵ Isǎta tillu wei maa nawa na i sǎǎa tenku na tetu pǎ tǎǎ tǎ, i kpaasa i nin nǎǎǎǎ na isǎ, ⁶ na í tuuna Isǎ wei i we tam tǎǎ tǎ, wei i nǎma isǎtǎnu na pǎ tǎna mpi pǎ we ku taa tǎ, na tetu na pǎ tǎna mpi pǎ we tǎ taa tǎ, na tenku na pǎ tǎna mpi pǎ we ílé i taa tǎ, si pǎ fei wule suw tǎtǎ. ⁷ Waatu wei isǎta tillu naatosompǎǎǎǎ nǎǎǎ ká huli i akantǎle tǎǎ Isǎ ká yoosi lapu ke mpi i suwa na í tǎǎǎǎ na í laki na pǎ nǎmelaa tǎ. I ka tema pǎ tǎm heelu yu ke Isǎ kuyǎǎǎǎ telǎsǎlaa mpa pa ke i pǎyalaa tǎ.

⁸ Pǎ waali kǎ yǎǎǎǎ mpi pu tema isǎta ke yǎǎǎǎ na má nu tǎ pǎ tǎsa-m si: Polo na nǎ mu isǎta tillu wei i sǎǎa tenku na tetu pǎ tǎǎ tǎ i nin taa kǎ takiliya nǎka ka heta mpu tǎ. ⁹ Mǎpǎǎ ma kulaa na má polo isǎta tillu kin na má tǎm-i si: Cele-m takiliya nǎke. Tǎnaya i tǎma-m si: Mu-ke, na nǎ tǎǎ-ke. Kaa la lelen isu tǎǎ ke nyǎ nǎǎ taa. Ama kaa la nyan ke nyǎ hilu yu taa. ¹⁰ Ma mu takiliya nǎke isǎta tillu nin taa lena má tǎǎ-ke. Ka lapa lelen ke ma nǎǎ taa isu tǎǎ. Ama ma kǎma na má li-ke lena ká lá nyan ke ma hilu yu taa.

¹¹ Mǎpǎǎ pǎ tǎma-m si: Pǎ we si n ká tǎsa tǎtǎǎ Isǎ kuheelitu kpaal yu ke yǎlaa pǎǎle na piitimnaa pǎǎle na nsǎma pǎǎle na awulaa sǎsaa pǎǎle kǎ. Tǎ ke pa nyǎntu ke.

11

Seliya nyǎma naale

¹ Pǎ tema tǎǎ pǎ cǎla-m camlu yu nku pa mǎǎǎǎǎ na ku nǎǎǎǎ isu kǎtǎǎǎ tǎ. I lena pǎ tǎ-m si: Kuli na nǎ keesi Isǎ tǎsele sǎsǎle na kǎtǎǎ tǎlate tǎtǎ, na nǎ kala mpa pa see Isǎ kǎ Isǎ tǎsele sǎsǎle tǎne tǎ taa tǎ. ² Ama yelina tǎ waali tǎǎ taasi, taa mǎǎsi. Pǎ tǎǎ pulu tǎǎ, pa yelina kpa i nyǎma ke icate nǎǎ nyǎnte kǎ si pele pǎ yǎǎ-tǎǎ nǎǎ ke isǎtǎnaa nule na naale taa. ³ Maa kus i ma tǎm tampana hullaa naale mpa pa suu lǎyǎǎ wontu nti tǎ we isu fǎlǎtǎnaa taka tǎ na má tili. Paa kpaali Isǎ kuheelitu ke kuyǎǎǎ iyǎǎ na kuyǎǎǎ nǎmnu yu na nutoso (1260) inu i taa.

⁴ Ma tǎm tampana hullaa naale inǎǎle Olifinaa naale na fǎtǎlanaa naale wei i sǎǎǎ katenǎ tǎna Caa isentaa tǎ. ⁵ Ye nǎǎlu kulaa si i laki-weye isayatu, kǎkǎ lukǎna pa nǎǎsi taa kǎ na ká kuyi pa kolontunaa. Na mpu tǎtǎǎ pǎ we, ye wei í kulǎǎ si i laki-weye isayatu, ka ku-i kele mpu. ⁶ Pa wena pǎsu yu si pǎ kpa teu na ku taa nu pa Isǎ kuheelitu kpaal yu waatu tǎna taa. Na pa wena pǎsu yu tǎtǎ si pǎ la na lǎm pǎsi calǎm, na tǎtǎ si pǎ naasi ate na wahalanaa tǎnaya kotokoto kǎ isǎna mpi pa caa tǎ.

⁷ Pa kǎǎ na pǎ te nti pǎ heela-we tǎǎ kpaal yu lena lumaǎ pǎǎǎ sǎsǎu taa wontu yu kuli pa tǎǎ. Na ku kǎli-we na kú ku-we. ⁸ Na paa hǎnti mǎpǎǎ icate sǎsǎle patǎma taa. Tǎ taa tǎnaya pa tema pa Sǎsǎ ke sǎm tesika tǎǎ kǎ kam. Ye pǎ keesaa, pa yaakuyu si Sǎtǎm na Icipiti tǎ, icate sǎsǎle nteye pa wena. ⁹ Na piitim tǎna na kǎka tǎna na nsǎma tǎna na katenasi tǎna taa pǎ yǎlaa ká nyǎnǎǎ sǎtaa mǎǎye kuyǎǎǎ tooso na kuyaku heku taa na pǎ hǎnta mpu. Pa kaa tisi si pǎ pi-we. ¹⁰ Tetu tǎǎ yǎlaa tǎna lanle ká hee isu yǎlaa pane pa sǎpu tǎ. Paa paa teu na pǎ lá tǎmaya kǎǎǎ. Pǎ tǎǎ pulu tǎǎ, Isǎ kuyǎǎǎ telǎsǎlaa pane pa naale paa paasaa kǎ na pǎ tǎ ate yǎlaa ke wahala. ¹¹ Kuyǎǎǎ inu i tooso na kuyaku heku taa kǎma na pǎ tee lena weesuyu feesin luna isǎ na í suw pa taa na pǎ kuli. Mpa pa tǎna pa na-we tǎ sǎǎntu kpa-weye sǎsǎm. ¹² Mǎpǎǎ pǎ yǎǎǎǎ isǎta kǎ Isǎ kuyǎǎǎ telǎsǎlaa

mpɛ pa naale si: ɪ kpa cənɛ. Tənaya pa suv pulv isu isənmuntuyv taa na pá kpa isə, na pa kolontunaa tənna-wɛyɛ nyənuyv ke mpv. ¹³Tənɛ inəyi kpakpaa ke tetv suv seluyv ke səsəm, ɪlɛna ɪcatɛ səsəɛle həyəlɛŋ naanɔwa taa lɛŋkv kutulun hoti, na pé kú yəlaa iyisi naatosompəyɔlaya (7000) ke tetv seluyv mpv tɔ. Səyɔntv kpa yəlaa lɛlaa ke səsəm, ɪlɛna pá suv isətaa Isə ké teeli hav.

¹⁴Wahala naale nyəŋ tɛɛwayalɛ. Ama tooso nyəŋ ká kəna nənəɔ.

Akantəle naatosompəyɔlaya nyəntɛ hvlvyv

¹⁵Ípúyú isətaa tillu naatosompəyɔlaya nyəŋ hula ɪ akantəle. ɪlɛna pé yəyətəna isətaa na toŋ si: Pənɛntaa Taca na ɪ Mesii paa təkəna tetv tɔ ké kawulaya, na tam tɔ ké paa təkɪ-ke. ¹⁶Tənaya səsaa hiu na liyiti wei ɪ caya kumlee tɔ ké Isə isɛntaa tɔ ɪ kulaa, na í həntɪ atɛ na pá sɛɛ Isə si:

¹⁷Taca Isə kawulaya tv,
nyá wɛnna, na nyaa wɛnna.
Nyana təmle ke isəna n lapv
na nyá toŋ səsəŋ tɔ.

Na isəna n suv kawulaya təyɔv tɔ.

¹⁸Piitimnaa məkaya pááná ke səsəm.
Pənɛntaa keke pə talaa si nyaa hvlɪ nyá pááná.
Sətaa hɔvnav tala mpv.
Pənɛntaa keke pə talaa si n feli nyá pəyalaa
Isə kuyəyətvtv teləsəlaa ke pa fəɔtɔ.
Na n feli nyá nyəma təna mpa pa nyaŋna-ŋ tɔ.
Paa səsaa paa piya.
Na pənɛntaa keke pə tala n wakəli mpa
pa wakələyi tetv tɔ.

¹⁹Ípúyú Isə təsɛɛle səsəɛle ke isətənyv taa tulaa, na nəsɪ pɛɛlvv atakaa naaki. Tənaya tɛv nyəyəsaa, na pé yəyətɪ, na tɛv holi, na tetv sele, na təmɛɛ hotiyi səsəm səsəm.

12

Alv na Tum səsə pa təm

¹Ípúyú kəkəɔ səsə nəyɔlv ɪ lapa hatuu isətaa. Alv nəyɔlv ɪ takəna ilim ke ɪ tɔv isu pa takuyv puvv tɔ, na isətv náá wɛ ɪ nəsɛɛ tɛɛ, na pé lvv isətvlnyasɪ naanɔwa na naalɛyɛ ntenuyv na pé te ɪ nyuyv. ²ɪ ka puwaya tətəyətəyɔ na í wɔsa lɔlvv, na lɔlvv kuyəntəyɔle na pə wɔsasi kpa-ɪ na í suv kapusi mapv.

³Tənaya kəkəɔ lɛlv ná tasa lapv tətəyɔ isətaa. Tum səsə wei ɪ sɛɛwa isu kəkə tɔ ɪ luwa, ɪ nyəŋ wɛ naatosompəyɔlaya na ɪ həŋ ke naanɔwa, na ntenɪŋ tema paa ɪ nyuyv ŋku kv tɔ. ⁴Ípúyú ɪ paala isətaa ké isətvlnyasɪ tintika tooso taa kulvmtəle na ɪ suka na í pɛti tetv tɔ. ɪlɛna í səŋ alv isɛntaa si ɪlé í lɔlv ɪ pəyaya na inɪ ɪ li. ⁵Apalvəyaya ŋka kaa tiiki piitimnaa təna na nyəyəlvv kpatúyú təyɔ alv inɪ ɪ lɔlaa. ɪlɛna pé kpaana ɪ pəyaya na pé pona-keɛ Isə na ɪ kumte pə kiŋ. ⁶ɪlɛna alv náá se na í polo wɔlaya tetv taa. Isə ka tayana-ɪ təcayalɛ ke tənaya si í caya na pá tɔ-ɪ kuyɛŋ iyaya na kuyɛŋ ŋmɔnyv na nutoso (1260) taa.

⁷Ípúyú yoo kula isətaa. Misɛɛli na ɪ isətaa tillaa na tum na ɪlé ɪ isətaa tillaa pa yookina na təma. ⁸Ama Misɛɛli-wɛ pa kəla tum na pá təyɔnɪ ɪ na ɪ isətaa tillaa ke isətaa. ⁹Na pá pɛti tum səsə yaa Satanɪ wei ɪ puyusiyi antulinya təna tɔ. ɪ na ɪ isətaa tillaa ke pa kpɛntaa na pá pɛti atɛ.

¹⁰Ípúyú ma nu pə yəyətəna isətaa na toŋ toŋ si: Pənɛntaa pə tala Isə í waasi. Pənɛntaa ké Isə ká hvlɪ ɪ kawulaya toŋ. Na pənɛntaa ké ɪ Mesii ká hvlɪ ɪlé ɪ pəsuyv.

Pə taya pulv təə, tá taapalaa təm suulu wei ɪ ka səŋaya tá Iso isentaa na í suuki-weye təm ke tam tə pa læsa-ɪ isətaa na pá peti. ¹¹ Iwəyaya caləm tonj təə, na tampana təm nti pa kraalaya tə tə tonj təə pa kəla-ɪ. Paa hawa pa weesinj ké si ye səm səm. ¹² Pə təə ile isətənyu na ku taa nyəma me í paa teu. Ama ate na tenku pə təm wenna waiyo. Mpi tə, Iləyəs səsə luna isətaa na í tii mə cələ na í haya pááná ke teu, ile pə taya pulv təə, ɪ nyəmə si ɪ wələ wusaa.

¹³ Tum kəma na í ná si pa peti-ɪ ate, ilena í sɔv alv wei ɪ ka lula apalvəyaya tə ɪ waali ké seu. ¹⁴ Ḿpóyó pə nyəsa alv ke hekəle səsə kenj naale si í kuli hvntv na í tala ɪ təcayale ke wulaya tetv taa. Tənyaya paa təə-ɪ pusi tooso na pənyaya həyəluyv taa, na tum kaa keesi-ɪ. ¹⁵ Tənyaya tum tə lvm na ɪ nəyə na pə lá isu pəyə səsəyá ke alv inɪ ɪ waali si lvm hola í kraya-ɪ. ¹⁶ Ama tetv waasa alv inɪ, tetv haa nəyə na tə li lvm mpi tum ka təna ɪ nəyə ke mpv tə. ¹⁷ Ḿpóyó tum mv alv na pááná ke səsəm, na í polo na í yooná alv piya nsi pə yelaa tə. Mpeyele pa təna mpa pa tənəyɪ Iso kuheelitu na pá təká teu ke tampana nna a təə Yesu kulaa tə. ¹⁸ Ilena í polo ɪ sənj tenku nəyə təə.

13

Wontu naale təm

¹ Ḿpóyó ma na wontuyv nakuli na ku lukəna tenku taa. Ku hənj we naanvwa na ku nyənj ke naatosompəyələya. Na nteninj tema paa ku həlvuyv ŋku ku təə. Na pə ŋmaa ku nyənj təə ké hətə nte tə tɔvki Iso tə. ² Wontuyv ŋku ma na mpv tə ku nəyəsəna kprou ké, na ku nəhəe ná nəyəsəna wontuyv ŋku pa yaa si wusi tə ku nyəna, ku nəyə isu təyələya nyəŋka. Ḿpóyó tum səsə ha-kuyv ɪ toma na ɪ kawulaya kumte na ɪ pəsuyv səsənjku. ³ Wontuyv ŋku ku nyənj taa lenku caya ké isu pu ku-kuyv isayakuyv. Ama timpi pu ku-kuyv isayakuyv ke mpv tə pə waawa. Ḿpóyó antulinya təna puyula wontuyv ŋku na pá we ku waali. ⁴ Tənyaya yelaa təna sɔv tum səsə ke sɛv ke ɪ hav ɪ pəsuyv ke wontuyv tə pə təə. Na pa sɛkaya wontuyv tətə na pá faaləyɪ si: Wontuyv kɔnə ku taka wɛe kɛlɛ? N ke awe na nyá na-ku í sənj na í yoo?

⁵ Ḿpóyó pə ha wontuyv ke mpaav na kú yəyətɪ kalampaani təm na ku tuv Iso. Na pə ha-kuyv pəsuyv si ku paasi na kú lá isətvnaa nule na naale taa. ⁶ Tənyaya ku sɔv Iso ké footuyv, na ku yaa ɪ hətə na timpi ɪ wɛe tə na pa təna mpa pa we isətaa tə na ku tuv. ⁷ Na pə ha-kuyv mpaav si ku yooná Iso yelaa na kú kəli-wɛ. Na pə ha-kuyv pəsuyv si ku kpiliki kpeka təna na piitim təna na nsəma təna yelaa na katenasi təna yelaa. ⁸ Ate yelaa təna ká sɛna-ku. Mpa pa həla pa ta ŋmaa Iwəyaya ŋka pa kɔwa tə ka weesuyv takələya taa ké tuu antulinya kancaalaya tə mpe paa sɛna-ku.

⁹ Ye wei ɪ ké təm nilv pɔntv í nu. ¹⁰ Ye pə tv yulv wei ké hatuu ɪ tanənj tɛɛ si paa təkɪ-ɪ saləka, isu pa təká-ɪ saləka inɪ, pu saaləyɪ. Na ye pə tv wei ilɛyɛ hatuu ɪ tanənj tɛɛ si paa kv-ɪ na layate, isu pa kv-ɪ na-tɛ, pu saaləyɪ. Pə təə ké Iso yelaa ka təkɪ suulu na pá tv Iso ké naani ké ḿpóyó tam.

¹¹ Ḿpóyó ma ná wontuyv lenku na ku luna tetv tɛɛ. Ku hənj we naale na í nəyəsəna iwəyaya hənj, na ku yəyətaya isu tum səsə. ¹² Ku lapəna kancaalaya wontuyv pəsuyv tənyaya kule ku isentaa. Na ku caalayaa tetv na tə təə yelaa si pá sɛe kancaalaya wontuyv ŋku pu kɔwa isayakuyv na pə waa tə. ¹³ Ḿpóyó wontuyv naale nyənjku kɔnə ku lapa piti təma səsəna. Haləna ku lakaya na kəkə lukəna isətaa na ká tiiki atɛyɛ yelaa təna isentaa. ¹⁴ Pə ha-kuyv mpaav si kú la piti təma nnaya kancaalaya wontuyv isentaa tə, ku tolisa ate yelaa ké na-yɛ. Ku heelaya ate yelaa si pá lu wontuyv ŋku layate hikaa na paa na mpv ku wəna ku weesuyv tə ku lɛesuyv. ¹⁵ Ilena pə há wontuyv naale nyənjku ŋkuyv pəsuyv si ku woso weesuyv

feesiŋ ke kancaalaya wontuyu leesuyv tɔɔ, na leesuyv ŋku kv yɔɔtɔɔɔ, na kú pəsi na kú kú pa tɔna mpa paa seeki-kv tɔ. ¹⁶ Ḿpɔ́yú wontuyu ŋku kv caala yɔlaa tɔna tɔpai, piya na sɔsaa na apila na kunyɔntɔnaa na yomaa na kasayampiya, si paa yusi paa wei i niŋ ntɔɔɔŋ taa na i tokuyu taa. ¹⁷ Ye pa ta yusi wei ké kuyusum pɔne, pɔntv u pəsəɣi na í ya yaa í pɛeti pulv. Kuyusum mpəɣəle wontuyu ŋku kv hətɛ, yaa kɔkalətv nti tɔ húlɔ́yí si kv hətɛ tɔ.

¹⁸ Ləmayasɛɛ tɔhulle nté cəne. Ye wei i wɛna layatv pɔntv pəsəɣi na í cɛkəna wontuyu ŋku kv kɔkalətv, pə taya pulv tɔɔ, kɔkalətv nti tɔ lu yulv hətɛ ké. Kɔkalətv ntɔɔɔle nasətoso na nutoso na naatoso (666).

14

Mpa pa nyɔɔŋ pə yapa tɔ pa yontu yoou

¹ Ḿpɔ́yú ma nyɔnaɣa, lɛna má ná lɔwəyaya na ká sɔŋa Siyɔŋ puɣv tɔɔ, na yɔlaa iyisi nunɔwa na iyisi nule na liɣiti (144000) wɛ ka cɔlɔ, na pá ŋmaa pa tokuŋ taa ké kana ka Caa pa həla. ² Tɔnaɣa ma nu pə yɔɔtɔna isɔtaa na pə la yuŋ isu lvm kpenɣu na pə faləɣi sɔsəm tɔ, isu tɔv holuyuuna ton tɔ pə taka. Pə yɔɔtɔɔɔ na má nuki tɔ, pə nəɣəsəna ké isu san̄kv mataa kulvɣv pa san̄kɔnaa mapv na pə wiiki isəna tɔ. ³ Na yɔlaa iyisi iyisi inu i sɔŋa ḿpɔ́yú kumte na weesiŋ nyɔma liɣiti na sɔsaa pa isentaa na pá yooki lɔsɛɛle yontu kɔfatv. Yɔlaa iyisi nunɔwa na iyisi nule na liɣiti (144000) wei pa yapa tetv tɔ tɔ i paasi, nəɣəlv fɛi wei i pəsəɣi na í nyi yontu tənɛ tɔ yoou tɔ.

⁴ Mpe inu pa ta pilisi pa ti na alaa, pa caya ḿpɔ́yú tɔcɔŋŋ. Paa timpiɣi lɔwəyaya puki, pa tɔŋəɣi-keɣɛ. Pə yapa-wɛɣɛ yɔlaa həkv taa ké si pə caaləɣəna-wɛɣɛ lɔɔ na lɔwəyaya ke hav. ⁵ Pa ta nuna pa nəɔsi na pəpətiya, pa fɛina taali nəɣəlv.

Isɔtaa tillaa tooso tɔm

⁶ Ḿpɔ́yú ma na isɔtaa tillu lelv na í kuləɣi hɔntv ke hatuu isɔtaa. I wɛna Laapaali Kɔpaŋ tam tɔɔ nyɔŋ nəɣəlv si i kaasəɣi atɛ yɔlaa na piitimnaa tɔna taa yɔlaa na kpeka tɔna na nsəma tɔna na yɔlaa tɔna. ⁷ I yɔɔtɔɔɔna nəɣə sɔsɔɣa si: I nyana lɔɔ na í tɔ-tɛeli. Pə taya pulv tɔɔ, pənente pə talaa ké si í hɔvna yɔlaa ke tɔm. Wei i lapa isɔtɔnɣv na tetv na ten̄kv na hila tɔ í sɛɛ inu.

⁸ Tɔnaɣa isɔtaa tillu naale nyɔŋ ná luwa kancaalaya nyɔŋ waali na í tɔŋ si: I tu hotaa, Papiiloni sɔsɔ tu hotaa. Inu i nyɔɔsəna piitim tɔna yɔlaa ke i sɔlvɔm, i asilima sɔsɔna anu a sɔlvɔm.

⁹ Isɔtaa tillaa naale inu i waali ké tooso nyɔŋ luwa na í yɔɔtɔɔɔna nəɣə sɔsɔɣa si: Ye wei í sɛɛ wontuyu ŋku na kv leesuyv na í tɔ kv kuyusum ke i tokuyu taa yaa i niŋ taa tɔ, ¹⁰ pɔntv mayamaya ká tɛ na í nyɔɔ lɔɔ sɔlvɔm, i pááná sɔsɔna nyəm mpi i pəla i pááná kəpɔv taa na pá tá pala pə taa ké pulv tɔ. I ká ná kan̄kan̄si ke kəkə na asimti pə taa ké isɔtaa tillaa nan̄ŋ nyɔma na lɔwəyaya pa isentaa. ¹¹ Na kəkə ŋka ka taa pa naa ḿpɔ́yú kan̄kan̄si tɔ tam tɔɔ ké ka nyɔɔsi kuləɣəna isɔ. Mpa pa sɛɛ wontuyu ŋku na kv leesuyv na pa yusa-wɛ na kv hətɛ kuyusum tɔ, ḿpɔ́yú pu wɛɛ tam tɔɔ, həesuyv fɛi.

¹² Pə tɔɔ ké lɔɔ yɔlaa mpa pa tɔŋəɣi i kvheelitu na pá nukəna Yesu ke teu tɔ pə wɛɛ si pá təkɔ suulu.

¹³ Ḿpɔ́yú ma nuwa pə tɔma-m na isɔtaa si: Nmaa takəlaya taa si pə kpayav pənentaa tɔ mpa pa səki Tacaa tɔmlɛ taa tɔɔlə lelen̄ nulaa. Uɛna Feesuyv tɔ si: Nn, tampana ké, pa tɔma ton nyəna wɛna pa lapa tɔ, pə tala pa həɛsi. Pə taya pulv, kupantv nti pa lakaya tɔ nti tɔ tɔŋəɣəna-wɛ.

Kvmtv tate

¹⁴ Ma nyənaa tɔtɔ lɛ ma ná isɔŋmɔntɔɣv kuhulvɔmɔɣv nté, na nəɣəlv caya kv tɔɔ, na pɔntv nəɣəsəna yulv, na wula ntenuɣv tema i nyuɣv, na i niŋ taa ké lemse ləŋ

nyəŋ. ¹⁵ M'p'óg'ú isətaa tillu ləlv luna Isə təseele səsəəle taa na í yəgətəna wei ɪ caya isəŋmuntuyv tə tə na nəgə səsəgə si: Kpaya nyá lemse na ń kú, kumtv talaa ké. Tetv puwa tə, kumtv talaa ké. ¹⁶ Tənaɣa wei ɪ caya isəŋmuntuyv tə tə ɪ tv ɪ lemse ké tetv təə, ləna pə kú tetv təə.

¹⁷ Na isətaa tillu ləlv náa luna isətənyv taa Isə təseele səsəəle taa na ílé ɪ təkə lemse ləŋ nyəŋ tətə.

¹⁸ M'p'óg'ú isətaa tillu ləlv wei ílé ɪ wəna pəsuyv kə kəkə tə tə ɪ luna kətaya təlate na í kəə. ləna í yəgətəna isətaa tillu wei ɪ təkə lemse ləŋ nyəŋ tə na nəgə səsəgə si: Kpaya nyá lemse na ń kóólí tetv təə ləseŋ tukun, ɪ puwaya. ¹⁹ Tənaɣa isətaa tillu tv ɪ lemse na í kóólí tetv təə ləseŋ tukun, na í pətɪ-ɪ Isə pááná səsəəna ləseŋ tənyaasəle taa. ²⁰ ləna pá nyaasi ləseŋ kə ɪcatə waalı ké tənyaasəle taa, na caləmvuyv luna tənyaasəle təna na kv kpe kpokpokpo na pə polo isv kiloməetələnəa ŋmuntuyv na nuwəwa (300), na pə luma isv mətəli kvləm na həyəlvyv.

15

Kantəkaya naasuyv

¹ M'p'óg'ú ma ná isətənyv taa ké kəkələ nəgəlv ílé tətə. ɪ təwaya na ɪ təm wə ha. Isətaa tillaa naatosompəgəlaya təkəna kənaasənam kə təm naatosompəgəlaya. M'p'əgɪ pə tēsəgəna naasənav ɪl pə tɛma. Na kantəkaya nyəntv tənɛgə Isə ná tu yekina m'p'óg'ú ɪ pááná.

² M'p'óg'ú ma ná tin pə isv tenku, na í na kəkə pə sitaa. Na má ná tətəgə mpa paa kəla wontuyv na kv ləesuyv na ŋku kv kukalətv nté kv hətə tə. Pa səŋa tin wei ɪ pə mpv isv tenku tə ɪ nəgə, na pá təkə sənkvnaa mpa Isə cəla-wə tə. ³ Na pá yooki Isə təmle tv Moisi yontv na ləwəyaya nyəntv si:

Tacaa Isə kawulaya tv,
nyá təma kulapɛɛ təəv wə səgəntv,
na a təm wə piti.

Piitimnaa təna təpai wulav.
Mpi n suwa na ń təŋəgɪ na ń lakɪ tə,
pə siyisaa na pə wəna tampana.

⁴ Tacaa, wei ɪ kaa nyana-ŋ tə pəntv wɛɛ?

Awe ká kisina-ŋ teeli tvyv?
Pə taya pulv, nyá tike n wenna tənəŋŋ.
Piitimnaa təna yəlaa ká tɛ na pá kəə,
na pá lun nyá tɛɛ na pá sɛɛ-ŋ.

Pə taya pulv, pə kula nyá kulaputv
kvpantv təə ké na pə húlí təkɛɛɛ.

⁵ Pəle pə waalı ké ma ná isətaa Isə təseele səsəəle tvlaa, na tə taa ké cokəle nte tə húləgɪ si Isə wɛɛ tə. ⁶ M'p'óg'ú isətaa tillaa naatosompəgəlaya wei ɪ ka təkə kənaasənam təm naatosompəgəlaya inɪ tə pa lu Isə təseele səsəəle nte tə taa. Na pá suu kponkpontv tən nyəntv wontv kuhulvmtv na tə mvyi kəkə kə nyənənyənɪ, na pá ləla pa laŋa taa ké wula tampanaa. ⁷ Tənaɣa weesin nyəma liyiti inɪ ɪ taa nəgəlv ɪ cəla isətaa tillaa naatosompəgəlaya inəgɪ wula kəpvnaa kə naatosompəgəlaya, na pá suna Isə wei ɪ wə tam tə tə ɪ pááná. ⁸ M'p'óg'ú Isə teeli na ɪ toma pə nyaləna Isə təseele səsəəle təkəpəmm. Nəgəlv ta pəsɪ na í svv Isə təseele səsəəle taa, haləna isətaa tillaa yoosi kənaasənam təm naatosompəgəlaya inɪ na pəcə.

16

Isə pááná mvuyv təm

¹ Μρύγύ μα νυ πə γəγəτəνα ιςəτəα tilləa naatosompəγəλəγə na nəγə səsəγə kə Ιςə təsəelə səsəələ taa si: I polo na í pəli Ιςə pááná kəpυnáa naatosompəγəλəγə ιnəγι atə.

² Tənaγə kancaaləγə nyəη tēwə na í pəli ι kəpυ kə atə. Ilena səmolə asayēē na kəwəwuna kpa yəlaa mpa paa yəsa wontuyυ kuyəsum kə pa təə na pa sēekəγə kə lēesuyυ tə.

³ Ιςəτəα tillu naalə nyəη ná pəla ι kəpυ kə tənku taa, ilena ləm pəsi isυ yulə sətυ caləm, na weesuyυ nyəm mpi pu wə tənku taa tə pə si pə təna təpaipai.

⁴ Ιςəτəα tillu tooso nyəη ná pəla ι kəpυ kə pusi səsəəηsi na sēeləa təna taa, ilena pə ləm pəsi caləm. ⁵ Μρύγύ μα νυ ιςəτəα tillu wei ι nyənəγəna lumnəa təə tə ι təma si: Nyá wei n wə tənəηη tə, nyá wənnə, na nyaa wənnə. N təηə siγisuyυ kə nyá huulə tənə tə taa kə. ⁶ Ιsu paa ləntə Ιςə yəlaa na Ιςə kuyəγətətu teləsəlaa təγə n celəγi-wēγē caləm kə pənəntəa si pá nyəə. Mpi paa lapə tə mpi pə fələγəna-wē. ⁷ Μρύγύ μα νυ πə γəγəτə kətəγə təlātə si: Μρύγύ mēē, Tacaə Ιςə kawuləγə tυ, tampanə na siγisuyυ kə n təηəγι na η huokəna.

⁸ Ιςəτəα tillu liyiti nyəη ná pəla ι kəpυ kə ilim təə, ilena pə kraasi-wəγi təη si pə kəkə í nyəγə yəlaa. ⁹ Μρύγύ haηəγə paasaa na ká haη yəlaa, haləna pá yaa Ιςə wei ι təkə kənaasənam pənə pə takanaa na ι pəsuyυ tə ι hətə na pá tυv-ι. Ama pa ta yele pa isayətu na pá tυ Ιςə kə teeli.

¹⁰ Ιςəτəα tillu kakpasι nyəη ná pəla ι kəpυ kə wontuyυ ηkυ kυ kawuləγə kumte təə, ilena səkpetuyυ nyala kυ kawuləγə taa, na yəlaa paasi na pá suvləγəna wəsasi pə tυ fēi. ¹¹ Na pá tυv ιςəτəα Ιςə kə pa wahala na pa səmolə pə təə. Paa na mpυ tə, pa ta yele pa lakasi isayasi.

¹² Ιςəτəα tillu naatoso nyəη ná pəla ι kəpυ kə Ifəlati pəγə səsəγə taa, ilena ka ləm nyəə na pə ha mpaav kə awuləa səsaa mpa pa lukəna tēv kite təə tə. ¹³ Μρύγύ μα ná aləγaa tooso na pá nəγəsəna salēē, na pa luna təm səsə na wontuyυ na Ιςə kuyəγətətu teləsulə pəpətu pa nəəsi taa. ¹⁴ Aləγaa mpeγēlē mpa pa lakι piti təma tə. Tənaγə aləγaa mpe pa tooso pa kulaa na pá cəəkι tətυ təna awuləa səsaa təə si pa kotiyi-wēγē Ιςə kawuləγə tυ kuyaku səsəəv wule yoonav təə.

¹⁵ Nyəni, ma kəη kəntə kə isυ ηmulə. Iē ye wei ι təkə ι wontu si ye pə talaa í taa tēē tapakpētē, ilē pəntυ nté lelen ηulə. Mpi tə, ye pa na-ι mpyəγə tapakpētē fēelē ká lapι-ι.

¹⁶ Μρύγύ aləγaa mpe pa kota awuləa mpeγē timpι pa yaakəna Hēpəla taa si Haamakətəη tə.

¹⁷ Ιςəτəα tillu naatosompəγəλəγə nyəη ná pəla ι kəpυ kə heelim təə, ilena pə γəγəτəna Ιςə təsəelə səsəələ taa na kumte kiη na nəγə səsəγə si: Pə lapayalē.

¹⁸ Μρύγύ tēv nyəγəsaa, na pə γəγəti, na tēv holi, na tətυ sele səsəm. Hatuu pə ηmav yulə tə tətυ ta selita seluyυ pənə pə taka. Pənə inι pə kəla kpaκpaa.

¹⁹ Tənaγə pə fəγə icatē səsəələ kə həγələη tooso na pə yəki. Na acalēē səsəəna hoti tətυ təna taa. Ιςə təəsə Pəpiloni səsə təə, ilena í nyəəsi-ι ι kəpυ taa pááná səsəəna suləm. ²⁰ Na tətυnaa mpa ləm ka cəənaa tə pá mukι yem, pa ta tasa pá keesi pəđəη tətə. ²¹ Tēv təmpriη hotəγana ιςəτəα kə na í nyəkəγi yəlaa. Təmpələ kuləmtələ yuη ka wə isυ kiloonaa nulē. Μρύγύ yəlaa tυv Ιςə kə naasuyυ mpi təmpēē anι a naasayə-wē tə pə təə. Pə təγə pulə, naasuyυ mpi pələ pu kəla kpaκpaa kə.

17

Wasəηkali kpitikipiti təm

¹ Ιςəτəα tilləa naatosompəγəλəγə wei ι ka təkə kəpυnáa naatosompəγəλəγə tə pa taa lēlv kəma na í yaa-m si: Kəə na má hulι-η saləka wei paa tυ pusi payalē hēkυ

taa wasan̄kali s̄s̄s̄ t̄o. ² I kin̄ ke ate awulaa lakaya pa asilima kulap̄utu, na i asilima sul̄m ke ate ȳelaa nȳɔ̄wa na p̄ē kȳi-we.

³ M̄p̄ōȳō Feesuyu t̄ena-m ilena is̄otaa tillu pona-m wulaya tetu taa. T̄onaya ma n̄a alv n̄ɔ̄ɔ̄lv na í caya wontuyu k̄useem̄oȳu t̄o, na i t̄o waasa h̄ela nna a t̄v̄ki Is̄o t̄o t̄ewis̄iwisi. Wontuyu ŋku kȳ nȳɔ̄ŋ ka we naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya k̄e, na kȳ h̄eŋ ke naan̄wa. ⁴ Alv in̄ i t̄ɔ̄ɔ̄la wontu kup̄amp̄antu nti t̄o s̄ewa t̄o, na wontu nti t̄o s̄ewa t̄eken̄ken̄ t̄o, na i t̄v̄ wula na liyitee p̄ee lutu kup̄antu, p̄ē tu fei. Na í t̄oka i nin̄ taa k̄e wula k̄op̄u na í suna acaal̄t̄u. Asilima nna i ka lapa t̄o a isayat̄u nt̄e. ⁵ Pa ŋmaa i tokuyu taa k̄e h̄ete nat̄eli, ama p̄ē h̄uwee ta t̄uli teu k̄e t̄eyau. Si, Papiloni s̄s̄s̄, antulinya wasan̄kal̄enaa na acaal̄t̄u p̄ē too. ⁶ Ilena má ná s̄i Is̄o ȳelaa cal̄em na mpa pa lentaa s̄i pepe t̄o k̄e pa nuna Yesu k̄e teu t̄o, p̄ele pa cal̄em kȳi alv in̄oyi sul̄m nȳam.

Ma na-i, ilena p̄ē paasi na p̄ē la-m ha. ⁷ M̄p̄ōȳō is̄otaa tillu p̄ɔ̄sa-m s̄i: Pepe t̄o k̄e p̄ē laki-ŋ ha? Maa heeli-ŋ mpi alv na wontuyu ŋku kȳ t̄o i caya na kȳ wena nȳɔ̄ŋ naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya na h̄eŋ naan̄wa t̄o pa h̄úl̄ȳi mukaya t̄ee t̄o. ⁸ Wontuyu ŋku n na mp̄u t̄o, kȳ wena weesuyu ke hatuu l̄ŋ k̄e, ama kȳ fei m̄p̄ōȳō n̄ɔ̄n̄ɔ̄. P̄ē wee s̄i k̄u lu lum̄ŋ p̄uȳu s̄s̄s̄ taa k̄e na k̄u polo timpi pu te kȳ t̄am t̄onan̄ŋ t̄o. Ate ȳelaa mpa pa h̄ela p̄ē taa ŋmaa weesuyu tak̄elaya taa k̄e hatuu antulinya kanc̄aalaya t̄o, paa ná wontuyu k̄une t̄o pu la-weye ha. P̄ē taya pulv, kȳ wena weesuyu ke hatuu l̄ŋ k̄e. Ama kȳ fei m̄p̄ōȳō n̄ɔ̄n̄ɔ̄, na kȳ tayan̄i luw t̄o.

⁹ Nȳam na l̄emayasee p̄ē t̄h̄ulle kin̄ nt̄e c̄ene. Nȳɔ̄ŋ naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya in̄ i h̄úl̄ȳi pulasi naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya wei i t̄o alv in̄ i caya t̄ɔ̄. Na i h̄úl̄ȳi t̄t̄ɔ̄ awulaa s̄s̄s̄ naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya. ¹⁰ Awulaa s̄s̄s̄ mpe pa taa kakpasi tema hotuyu. Kul̄m ná wee, na í t̄ŋna kawulaya t̄ɔ̄. Na lel̄v ná ta k̄anta, ile i k̄eŋ i k̄o t̄o i cayan̄ kaa t̄o. ¹¹ Wontuyu ŋku kȳ wena weesuyu na kȳ fei m̄p̄ōȳō n̄ɔ̄n̄ɔ̄ t̄o, kul̄eyele wulav s̄s̄s̄ p̄elefei nȳeŋ. Mpeyele mp̄u na kanc̄aalaya awulaa s̄s̄s̄ naatosomp̄ɔ̄ɔ̄laya in̄. Kȳ puki timpi pu te kȳ t̄am t̄onan̄ŋ t̄ɔ̄.

¹² H̄eŋ naan̄wa wei n nawa t̄o i h̄úl̄ȳi awulaa s̄s̄s̄ naan̄wa mpa pa ta t̄ɔ̄ta kawulasi t̄o. Ama pu ha-weye kawulasi toma, na pa na wontuyu ŋku pá t̄ɔ̄ kawulaya ke kal̄efu kul̄m taa. ¹³ Pa naan̄wa in̄ pa t̄ena paa la l̄emayas̄ele kul̄mt̄ele na pá m̄ŋna pa toma na pa kawulasi na pá c̄ela wontuyu. ¹⁴ Paa kul̄i na pá yoona Iw̄eyaya, ama Iw̄eyaya k̄a k̄eli-we. P̄ē taya pulv t̄o, ŋkeyele s̄s̄s̄ S̄s̄s̄ na awulaa t̄ena Wulav. Ka na ka nȳama mpa pa yaawa na pá l̄esi na pa k̄e nuntaa t̄o paa k̄eli-we.

¹⁵ M̄p̄ōȳō is̄otaa tillu tasa-m heeluyu s̄i: Pusi nsi n nawa na wasan̄kali caya s̄i hekv̄ t̄o, ȳelaa na samaa na piitim̄naa taa ȳelaa na ns̄ama taa ȳelaa nt̄e mp̄u. ¹⁶ H̄eŋ naan̄wa wei n nawa t̄o na wontuyu pa taa k̄a k̄p̄ana wasan̄kali in̄, na pá l̄eeki i wontu t̄ena na pá yele-i k̄p̄ete. Paa t̄ɔ̄ i nant̄v̄, na pá w̄ep̄i-i k̄ak̄o. ¹⁷ P̄ē taya pulv, Is̄o t̄ona pa lotunaa taa k̄e h̄uwee s̄i pá k̄pent̄i n̄ɔ̄ kul̄m̄aya na pá laki na pá m̄ŋna pa kawulasi t̄oŋ na pá c̄ela wontuyu, na pá yoosi nti nti t̄o l̄emayas̄ee i ka t̄wa t̄o, hal̄ena Is̄o ka ȳɔ̄ta nti t̄o t̄e la.

¹⁸ Na alv wei n nawa mp̄u t̄o, icate s̄s̄s̄ nte t̄o ŋmak̄el̄oyi ate awulaa s̄s̄s̄ t̄ɔ̄le.

18

Papiloni hotuyu t̄am

¹ P̄ele p̄ē waali k̄e ma ná is̄otaa tillu lel̄v na í luna is̄otaa na í tiiki. I wena p̄es̄uȳu ke s̄s̄s̄m k̄e, na i teu nawa isu k̄ak̄o na p̄ē c̄o tetu t̄ena. ² M̄p̄ōȳō i ȳɔ̄t̄ena n̄ɔ̄ s̄s̄aya s̄i: I tu hotaa, Papiloni s̄s̄s̄ tu hotaa. P̄enente i p̄esa al̄ȳaa t̄ecayale, na al̄ȳaa n̄ɔ̄ na pa suka, na tetu sumasi nsi paa caa t̄o s̄i n̄ɔ̄ na s̄i suka t̄ecayale

nté tēna. ³ Pə taya pulv, ɪnɪ ɪ nyɔɔsəna piitimnaa tēna yəlaa ke ɪ sɔlvɪm, ɪ asilima sɔsɔɔna anɪ a sɔlvɪm. Na ɪ kin ke atɛ awulaa sɔsaa lakaya pa asilima kulaputv. Na atɛ payatəlaa pilina ɪ wontu kɔpantv nti tə fɛɪ nyəɣəsuyv tə.

⁴ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ma nu pə yəɣətəna ɪsɔtaa, ɪlɛ pə taya ɪsɔtaa tillu ɪnɪ ɪ nɔɣɔ. Pə təmayə sɪ: Ma yəlaa, ɪ se ɪ kin, na pə taa kɔɔ na ɪ ɪsayatv taana-mɛ, na pə kɔɔ na pə naasəɣɪ na pə kpeɲna-mɛ. ⁵ Pə taya pulv tɔɔ, ɪ ɪsayatv kaawaya na pə kaləsəna ɪsɔtənyuv, ɪsɔ tɔɔsa ɪ lakasɪ ɪsayasɪ tɔɔ. ⁶ ɪ lɛɛtɪ-ɪ mpi ɪ ka lapa-mɛ tɔ. ɪ fɛli-ɪ ɪsəna mpi ɪ ka lapa tɔɣɔ təm naalɛ. ɪ suuli ɪ kəpɔv ke sɔlvɪm mpi pə kəla mpi ɪ puukaya-mɛ tɔɣɔ tɔɲ ke təm naalɛ. ⁷ ɪ tɔ-ɪ wahala na kɔnyɔɲ na pə tala ɪsɪ ɪ ka tɔɣv ɪ tɔɣɪ teeli na ɪ kaa wontu kɔpantv ke ɪsəna mpi tɔ. ɪ yəɣɔta ɪ taa sɪ: Ma cayaa təkə kɛ ɪsɪ wulav, ma ta nyɪ leelutu, ma kaa nyɪ mpi pa yaa sɪ kɔnyɔɲ tɔ. ⁸ Pə tɔɔ kɛ kɔnaasəm mpi pə suwa sɪ pu naasəna tɔ, kɔyakv kɔlvɪmuyv ke pu tii pə tənaya ɪ tɔɔ təkpiɪ. M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɛ kutəmɔɲ na səm na nyɔɣɔsɪ. Kəkɔ ká nyaya ɪ tēna təluka. Pə taya pulv, Taca ɪsɔ wei ɪ lakəna-ɪ təm tɔ ɪ wɛ toma kɛ.

⁹ ɪ kin ke atɛ awulaa sɔsaa lakaya pa asilima kulaputv na pá nukɪ ɪ lelen. Paa tɛ na pá ná kəkɔ nyakɪ-ɪ na nyɔɔsɪ nsi sɪ kɔlvɔɣɪ tɔ, ɪlɛ paa tɔli nɔɔsɪ ke ɪ tɔɔ, na paa kpa pa lanja na pá wii sɔsəm. ¹⁰ Paa hatələna-ɪ sɪ pə taa kɔɔ na pá ná ɪ wahala. Na paa tɔ sɪ: Waiyo, waiyo. Pɔwɛ, Papiloni ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ na tɔɲ nyəntɛ tənɛ, kaləfu kɔlvɪm taa keɛ pə tɛma-ɲ nyá saləka tɔɣv na?

¹¹ Atɛ taatəlaa ná tula nɔɔsɪ ke tə tɔɔ tɔtɔ na pá kpa pa lanja na pá wii sɔsəm. Mpi tɔ, nɔɣɔlv u tasəɣɪ pa taatəɛ ke yapv. ¹² Paa wulanaa, paa nyəɣəlvuyv kuhulvɪmuyv, paa liyitee pɛɛ. Paa lutv, paa kponkponu tɔɲ nyəntv pɔɔɲ kɔpɔɲ, paa tɔɔ wontu kɔpampantv kɔsɛɛmtv, paa nti tə sɛɛ teu təkɛɲkɛɲ tɔ, paa silikinaa, paa taasɪ nsi sɪ fɛɪ yem yem tɔ, paa tuu kela na taasɪ katɛ nyənsɪ, na nyəɣəlvuyv kɔsɛɛmuyv na nyəɣəlvuyv mayamaya na pələ nte pa yaa sɪ maapəli tɔ. ¹³ Paa afɛvnaa, paa kukusɔm, paa tulaalv miili, paa tulaalv kɔfəɣətv, paa sɔlvɪm, paa nim, paa mɔlvɪm, paa tɔɣənaya pɛɛ, paa naaɲ, paa heen, paa kpayanəɲ na kɛɛkɛnaa, paa yomaa na yəlaa weesɲ mayamaya. ¹⁴ Taatəlaa mɛ pa tɔma ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ n̄tɛ sɪ: Mpi pə tēna n nyulaya tɔ pə saala yem. Nyá tɔɲ na nyá lelen tēna tɔ-ɲ lvm, n kaa tasa-wəɣɪ keesuyv. ¹⁵ Taatəlaa mpa pa taata ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ taa na pá pili tɔ, paa tɛ na pá hatələna-tɛ sɪ pə taa kɔɔ na pá ná tə wahala. Paa tɔli nɔɔsɪ na paa kpa pa lanja na pá wii sɔsəm. ¹⁶ Paa tɔ sɪ: Waiyo, ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ tənɛ tə təm wɛ waiyo. N̄tɛ tə suukayana kponkponu tɔɲ nyəntv pɔɔɲ kɔpɔɲ na wontu kɔpantv nti tə sɛɛwa tɔ, na wontu nti tə sɛɛwa təkɛɲkɛɲ tɔ. Na n̄tɛ tə tɔkayana wɔla na liyitee pɛɛ na lutv pə tu fɛɪ. ¹⁷ Na kaləfu kɔlvɪm taa keɛ tə apititu tɛma-tɛɣɛ lvm tɔɣv.

Kpɔlɔɲ taa sɔsaa sɔsaa na ɪ sɔvlaa na ɪ saalaa, na pa tēna mpa pa təkəna tenku tɔ, pa səɲa poolɔɲ taa, ¹⁸ na pá ná tə kəkɔ nyɔɔsɪ. ɪlɛna pá makɪ kapusi na pá tɔ sɪ: Pa ta nata ɪcatɛ na tə tala ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ tənɛ. ¹⁹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ pa cosa tetv na pá pəli pa nyɔɔɲ taa, na pá tɔli nɔɔsɪ na pá kpa pa lanja na pá wii sɔsəm. Na pá makɪ kapusi sɪ: Waiyo, ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ tənɛ tə təm wɛ waiyo. Pa tēna mpa pa wɛna kpɔlɔɲ ke tenku taa tɔ tə tɔɲ ke pa kulənaa. Kaləfu kɔlvɪm taa keɛ pə tēna pə tɛma-tɛɣɛ lvm tɔɣv.

²⁰ Tɔɔ, ɪsɔtənyuv nyá, pə wakəla-tɛ tɔ, paana-tɛ ɪlɛ. ɪsɔ yəlaa mɛ, na tillaa na ɪsɔ kɔyɔɣətutv teləsəlaa, ɪ paana-tɛ. Pə taya pulv, ɪsayatv nti tu lapa-mɛ tɔɣɔ ɪsɔ hvɔna-tɛ.

²¹ M̀p̀r̀ỳg̀ỳ ɪsɔtaa tillu tɔɲ tɔ nɔɣɔlv kpayə pələ sɔsɔɔlɛ, tə tɔɔ wɛ ɪsɪ namlɛ, na ɪ pɛtɪ tenku taa. ɪlɛna ɪ tɔɲ sɪ: ɪsəntɔɣɔ paa pɛtɪ Papiloni ɪcatɛ sɔsɔɔlɛ ke tuu pə tɛɛ na pááná sɔsɔɔna, na pa kaa tasa-tɛɣɛ keesuyv. ²² Na pa kaa tasa nuw ke Papiloni nyá nyá taa kɛ san̄kɔnaa na cəmɔɲ na həsɪ na akantɛ pə tan. Pa kaa tasa nav ke təmle latv nɔɣəlvuyv təmle natəli tə taa. Na pa kaa tasa nuw ke namlɛ kpálɔɣv.

²³ Fətəla kaa tasa muvɔv ke nyá taa, pə́cɔ pa kaa tasa akpayalɛ ayɔɔla tan nuw ke

nyá taa. Nyá taa taatēlaa hāte ka yaana antulinya taa ké lōh, na nyá puɣusa yēlaa tēna na nyá topotopo tēma pēekuyu.

²⁴ Pa nawa Iso kuyōgōtutu telēsēlaa na Iso yēlaa pa calēm, na pa tēna mpa pa ku tetu tō tō pa calēm ke Papiloni taa tōgō pa tu-tēye salōka.

19

¹ Pēle pē waali ké ma nu pē yōgōtēna nōōsi sōsōōnsi na isōtaa, na pē we isu samaa tuutuuma yōgōtuyū tō si: I sa Iso. Ta Iso yakēna, na inēgēle teeli na toma pē tu. ² Tampana na siɣisuyū ke i tēhōgi na í huukēna. Pē taya pulu, wasan̄kali sōsō wei i wakēlaya tetu na i asilima tō, i ku i tēm. Na isēna mpi inu i ka ku Iso yēlaa tō, Iso ná tu-i pē salōka. ³ Na pa tasa yōgōtuyū tōtō si: I sa Iso. Icatē sōsōle n̄tē tē kōkō nyōōsi tēhna kuluyū ke tam ké. ⁴ M̄pōgō sōsaa hiu na liyiti inu na weesij nyēma liyiti inu pa lunja akula na pá sēe Iso wei i caya kumte tō tō, ilēna pá tō si: Ami. I sa Iso.

Iwəyaya akpayale kvəgəv

⁵ M̄pōgō pē yōgōta kumte kin si: Sōsaa na piya mpa mē í ké Iso pēyalaa na í see-i tō, í sa ta Iso. ⁶ Ma nu pē tasa yōgōtuyū na pē nēgēsēna isu samaa tuutuuma yōgōtuyū tō, na pē we yun̄ isu lōm kpen̄uyū na pē falōgi cōōō tō, isu tēv holuyū sōsōm tō taka. Ma nu pē yōgōtaa ké si: I sa Iso, pē taya pulu Taca Iso kawulaya tu inu i tōkēna kawulaya. ⁷ Iwəyaya pēelō kpaṽ talaa, na ka pēelō mayamaya ná tu tayan̄a i ti. Pē tōō ilē tē paa na tá lan̄a hulōmi, na tē tu-i teeli. ⁸ Pē ha i pēelō ke mpa si í suu kpon̄kpontu tōh nyēntu pūuyū kupaṽku ŋku ku muyi kōkō ke nyēnēnyēni na ku fēi asilima tō. Pūuyū ŋku ku wēē ké isu Iso yēlaa tēma kupaṽa.

⁹ M̄pōgō isōtaa tillu tēma-m si: Nmaa takēlaya taa si Iwəyaya kpa ka pēelō na pá yaa mpaṽa tōgōv tōgōle lelen̄ nulaa. Na i tasaa si: Tēm tēne tē ké Iso kuyōgōtutu tampana nyēntu ké.

¹⁰ Tēnaya ma hēnta i tēē si ma sēē-i. Ama i tēma-m si: Taa la mpu, ta tēnaya tēmle nyēma ké. Tayale mpu na nyá taapalaa mpa Yesu kula tampana tō na pá nyi-ye tō. Ye sēētū ilē, Iso ké n ká sēē.

Yesu kula tampana nna a tōō tō, anu a tōna Iso kuyōgōtutu telēsēlaa ke yōgōtuyū.

Kpayanvholomaya cayalv

¹¹ M̄pōgō ma ná isōtōnyū tōlaa, ilēna kpayanvholomaya lu. Pa yaa ka tōō cayalv si Kupaṽ na Tampana tu. Siɣisuyū ke i tēhōgi na í huukēna i tēm na í yookina i yōō tōtō. ¹² I isē wē ké isu kōkō mukuyū tō, na i nyuyū taa ka wē teeli ntenij payale. Pa ŋmaa hāte natōlēgi i tōō, na nōgōlv ta nyi-te ye pē taya i tike. ¹³ I capa wei i suuwa tō i tēna na calēm ké. I hāte n̄tē si: Iso Tēm. ¹⁴ M̄pōgō isōtōnyū taa yoolaa hu i waali na pa kpayanvholomasi, na pá suu kpon̄kpontu tōh nyēntu pūuyū kupaṽku ŋku ku hulōmaa tōlailai na ku fēi asilima tō. ¹⁵ Layate kusēntēle nte i ka kōna katen̄asi tōō yēlaa tō i nōgō taa ké tē lukayana. Na nyēgōlvuyū kpatōgō ke i ká tiikiyina-wē. Na i ká yōti lesēh̄ ke tēnyaasēle nte tē ké Iso kawulaya tu pááná sōsōōna sulm tēnyaasēle tō tē taa. ¹⁶ Pa ŋmaawa i nōōhēē na i capa pē tōō ké si: Awulaa Wulav, sōsaa Sōsō.

¹⁷ M̄pōgō ma ná isōtaa tillu nōgōlv ilē na í sēh̄a ilim tōō. Na í má kapusi na í heeli sumasi nsi si kulōgi isō tō si tēna si: I timsi na í kōō Iso acima sōsōōna taa. ¹⁸ I kōō na í tōgō awulaa na yoolaa na pa sōsaa pa nantu, na kpayanēh̄ na i tōō cayalaa pa nantu, na í tōgō yēlaa tēna, yōmaa na kasayampiya na sōsaa na piya, pa nantu.

¹⁹ M̄pōgō ma ná wontuyū ŋku na atē awulaa na pa yoolaa pa kotaa si pa yookina kpayanv tōō cayalv inu na ilē i nyēma. ²⁰ Tēnaya pa kpa wontuyū ŋku na Iso kuyōgōtutu telēsōlv pōpōtv wei i ka lapa piti tēma ke ku isēntaa tō na pá tēki. Piti tēma nna i lakaya mpu tōgō i puɣusayana mpa pa yūsēna wontuyū kuyōsōm

pəyele pa sɛkaya ku lɛsuyɔ tɔ. Ḿpógó pa kraya wontuyɔ ŋku na lɔ kuyɔɔtɔtɔ telɛsɔlv pɔpɔtɔ ɪnɪ na pá pɛti-wɛyɛ kɔkɔ tenku wei ɪ tɔŋna mɔyɔ tɔ ɪ taa na pa ɪsɛ. ²¹ Pə kaasa mpa tɔ, pa ku pɛle na layatɛ nte tɔ lukəna wei ɪ caya krayanɔ tɔ tɔ ɪ nɔyɔ taa tɔ. ɪlɛna sumasi tɔyɔ pa nantɔ na pɔ tala-sɪ.

20

Pusi iyaya (1000) tɔm

¹ Ḿpógó ma ná ɪsɔtaa tillu nɔyɔlv na í luna ɪsɔtaa na í tiiki, na í tɔka ɪ nin taa ké lumanɔ púyógó sɔsɔɔv saafɔ na alukpaluɔ tɔŋkuɔ nuli. ² Tɔnaya ɪ siisaa na í kpa tɔm sɔsɔ kɔpɔŋ ɪnɪ na í tu-ɪ alukpala sɪ í caya ḿpógó pusi iyaya (1000). ɪlɔyɔv kɛ pa yaa mpɔ sɪ: Tɔm sɔsɔ kɔpɔŋ, na kɔlvɔm ɪnɔyɔlɛ Satanɪ. ³ Ḿpógó ɪsɔtaa tillu kraya-ɪ na í pɛti lumanɔ púyógó sɔsɔɔv taa na í tɛki, na í kalɛsɪ na í tu pə tɔv ké kuyɔsvɔm sɪ tɔm sɔsɔ í taa taa mpa hikuɔ na í tolisi katenasi tɔv yɔlaa, halɛna pusi iyaya (1000) ŋkɛ ká tɛ na pɔcɔ. Pə waali ɪlɛ paa tɔlv-ɪ wɛɛ naalɛ.

⁴ Ḿpógó ma ná kumlee na pɔ hawa a tɔv cayaalaa kɛ pɔsvɔv sɪ pá huɔki tɔm. Na má ná tɔtɔyɔ mpa pa heelaya tampana nna a tɔv Yesu kulaa tɔ na lɔ Tɔm na pá lenti-wɛyɛ pə tɔv tɔ pa lɛsasi. Pɛle pa taa sɛɛ wontuyɔ ŋku na ku lɛsuyɔ. Pəyele pa ta tu wontuyɔ ŋku ku kuyɔsvɔm kɛ pa tokuɔ yaa pa nin taa. Ḿpógó pa fema na pá ná Kilisiti pá tɔyɔ kawulaya kɛ pusi iyaya (1000). ⁵ Ama pusi iyaya (1000) ŋkɛ kaa tɛma na pɔcɔ sɔtaa lɛlaa fɛ. Sɔtaa taa fem kancaalaya nyəm nté. ⁶ Mpa paa fɛ fem kancaalaya nyəm pəne pə taa tɔ mɔyɛyɛ lelenɔ nulaa, na mɔyɛyɛ pə paasaa na pɔ kooli koolee kɔpana. Səm kɔlɛlɛm ɪ tasɔyɪ-wɛyɛ pɔsvɔv. Ama paa la lɔ na Kilisiti pa kɔtɔlaa, na pá na-ɪ paa tɔyɔ kawulaya kɛ pusi iyaya (1000) taa.

Satanɔ kpisuyɔ

⁷ Pusi iyaya (1000) ŋkɛ ka kɔŋ na ká yoosi ɪlɛna pá tólí Satanɔ kɛ ɪ salɔka taa. ⁸ Na ɪ ká cɔv antulinya piitimnaa tɔna tɔv tɔpɔɪ na í puɔyusi yɔlaa. Mɔyɛyɛ Kɔki na Makɔki. ɪ ká koti-wɛ sɪ pá yoo, na paa wɛɛ payalɛ ɪsu tenku nɔyɔ kanyɔŋa pɛɛ. ⁹ Pa luna nté na tetɔ tɔna tɔv kɛ paa lɛ, na pá tá kotaya kɛ lɔv yɔlaa tɛsikilɛ na lɔv luyɔ tɛɛ ɪcatɛ. Ama kɔkɔ luna ɪsɔtaa na ká ku pa tɔna tɔnanɔŋa. ¹⁰ Ḿpógó pa pɛta ɪlɔyɔv wei ɪ puɔyusaɔa-wɛ tɔyɔ kɔkɔ na asimti pə tenku wei ɪ taa paa tɛma wontuyɔ na lɔv kuyɔɔtɔtɔ telɛsɔlv pɔpɔtɔ kɛ pɛtɔyɔ tɔ ɪ taa. ɪlim na ahoɔ kɛ pu naasɔyɪ-wɛyɛ tam tɔv kɛ mpɔ.

Kantakaya hvɔlɛ

¹¹ Ḿpógó ma ná kumtɛ sɔsɔalɛ kɔhvɔlvɔmɛ na tɔ tɔv cayaalɔ. Tɔnaya tetɔ na ɪsɔtɔnɔyɔv mɔka yɛm ké ɪ ɪsɛntaa tɔkpataa. ¹² Pə waali ké ma ná sɔtaa sɔsaa na sɔkpɛma na pá sɔŋa kumtɛ ɪsɛntaa. Ḿpógó pa hɛta takɔlasɪ. ɪlɛna pá hɛti takɔlaya lɛŋka tɔtɔ, kɛlɛyɛlɛ weesuyɔ nyɔŋka. ɪlɛna pá svɔ sɔtaa kɛ tɔm nti nti paa lapa na pá ŋmaa-tɔyɪ takɔlasɪ nsi sɪ taa tɔyɔ hvɔnav. ¹³ Ḿpógó tenku lɛsa sɔtaa mpa ɪ ka lipa tɔ. Na sɔm na sɔtaa tɔcayalɛ ná lɛsɪ tɔtɔyɔ yɔlaa mpa paa wɛ pə taa tɔ. ɪlɛna pá pɔɔsɪ paa wei ké nti ɪ ka lapa tɔ. ¹⁴ Pə yɛla sɔm na sɔtaa tɔcayalɛ, ɪlɛna pá pɛti pɛlɛyɛ kɔkɔ tenku taa. Kɔkɔ tenku ɪnɔyɔlɛ sɔm kɔlɛlɛm. ¹⁵ Ye wei ɪ hɛtɛ í fɛi weesuyɔ takɔlaya taa, kɔkɔ tenku taa kɛ pa pɛtɔyɪ-ɪ.

21

ɪsɔtɔntɔyɔv kɔfalɔyɔ na tetɔ kɔfatɔ

¹ Ḿpógó ma ná ɪsɔtɔnɔyɔv kɔfalɔyɔv na tetɔ kɔfatɔ. ɪsɔtɔnɔyɔv kɔpɔnɔyɔv na tetɔ kɔpɔntɔv ka mɔka yɛm ké, na tenku ná fɛi tɔtɔ. ² Na má ná ɪcatɛ nanɔŋ nyɔntɛ. Yosalem kɔfalɔ, na tɔ luna ɪsɔtaa ké lɔv kɪŋ na tɛ tiiki. Tɔ tayana tɔ tɔyɪ teu ké ɪsu pɛlɔ tayanɔyɔ ɪ ti na í puki ɪ paalɔv kɪŋ tɔ. ³ Tɔnaya ma nu pə yɔyɔtɔna kumtɛ kɪŋ

na nəɣə səsəɣa si: Pənente Isə təcaɣale we yəlaa hekv. I na-we paa caɣana, na paa la i yəlaa. Pá na Isə mayamaya paa caɣana na pá nyənəɣi-i pa Isə. ⁴ I ká husi pa isəlum təna təpai. Səm kaa tasa wɛɛv. Kúpəm mpi pə təna pu muki yem.

⁵ Ḿpúyú wei i caɣa kumte tɔ tɔ i tɔma si: Pənenta ma pəsəɣi pə tənaya kufam. Na i heela-m si: Nmaa-ti. Mpi tɔ ma kuyəɣətɔtɔ ke tampana ké, na tə mɔna pá tɛ-ti na taa.

⁶ Na í tasa si: Pə lapayale. Mayale Aləfa na Omeka, kancaalaya tɔ na kantəkaya tɔ. Ləkətv í wɛna wei, maa ha-i weesuyu lum sɛɛlv ke faalaa na í nyəə. ⁷ Ye wei í lapa kəllv maa lapɪ-i kucəəv kɔnɛ, na i ká yaa-m i Isə, na maa yaa-i ma pəyalv.

⁸ Ama pə yela səɣəntɔnaa na ma ta nyi isənaa na acaalətv nyəma na yulukulaa na asilima lataa na mpa pa lakɪ topotopo tɔma tɔ na tɪŋ laalaa na pəpətvnaa təna pa təcaɣale nté kəkə na asimti pə tenku wei i mɔɣi kəkə tɔ i taa. Səm kulelɛm nté.

Yosalem kɔfalv

⁹ Isətaa tillaa naatosompəɣəlaya wei i ka təkə kəpɔnaa na pá suna kɔnaasənam kantəkaya nyəm ke tɔm naatosompəɣəlaya tɔ pa taa lɛlv kɔma na í tɔ-m si: Kəə na má hɔli-ŋ pɛɛlv wei paa kpa tɔ, Iwəyaya alv nté. ¹⁰ Ḿpúyú Feesuyu tɛna-m na isətaa tillu kpaɣa-m na í kpaasi puyv səsəəv nakvli kv comcom nəɣə taa. Tənaya i hɔla-m Yosalem, icate nanŋ nyənte nte tə luna Isə kin ke isətaa na tɔ tiiki tɔ.

¹¹ Na tɔ na Isə teeli tənənənyəni. Tə teekaya kəkə ké na pə nəɣəsəna liyitee pəle kucəlvɔllɛ nte tə naa isu tin tɔ. ¹² Koluŋa səsəŋka kukulaya cəna-tɛ, na tə wɛna nənəəsi naanɔwa na naale, na isətaa tillaa naanɔwa na naale tanja tə nənəəsi. Na pá ŋmaa nənəəsi nsɪ si tɔ ké Isɛɣeli nyəma kpeka naanɔwa na naale həla.

¹³ Nənəəsi tooso ka wɛna paa həɣəlvɔv ŋku kv tɔ, ilim təlule tɔ ké nənəəsi tooso, na ilim ntəɣəŋ tɔ ké tooso, pə mpətəŋ tɔ ké tooso, na ilim tətule tɔ ké tooso. ¹⁴ Pɪŋ naanɔwa na naale tɔ ké koluŋa na icate pə sənaa. Na pə ŋmaawa pɪŋ inɪ i tɔ ké Iwəyaya tillaa naanɔwa na naale həla.

¹⁵ Isətaa tillu wei i yəɣətayana-m tɔ i təkə camlvɔv kumayasvɔv ke i nin taa. Camlvɔv ŋku kv ké wɔla ké, si i mayasəɣəna icate na tə nənəəsi na tə koluŋa. ¹⁶ Kəŋkəməŋ liyiti ké icate wɛna, na tə wan tɔ na tə tayaləŋ tɔ we teitei.

Ḿpúyú isətaa tillu mayasa icate na i camlvɔv ŋku, na icate kəŋkəŋ tayaləŋ we kilomɛɛtələnəa iyisi naale na ŋmɔnvɔv (2200), na tə wan tɔ na tə kəŋkulvməŋ tɔ tətəɣə mpv. ¹⁷ Na isətaa tillu mayasi koluŋa tətə, na kele ka kəŋkulvməŋ mayana mɛɛtələnəa nutoso na kakpasɪ. Isəna pa mayasəɣi təɣə i mayasaa. ¹⁸ Liyitee pɛ kucəlvɔcəle ke pa ŋmana koluŋa. Pə yela icate tɔ, wɔla mayamaya ke pa ŋmana tɛ, na wɔla inɪ i we təcɛɛi ké isu tin.

¹⁹ Liyitee pɛ ke pa lapəna kacəka ke icate koluŋa kite tɛ pɛ tɔ. Kancaalaya nyənte nté liyitee pəle nte tə sita cɔtv na pooku tɔ. Naale nyənte nté liyitee pəle nte tə we pooku tɛ tɔ. Tooso nyənte nté liyitee pəle pooku na atəntəəte. Liyiti nyənte nté liyitee pəle tin atəntəəte. ²⁰ Kakpasɪ nyənte nté liyitee pəle kəkɛɛtəle.

Naatoso nyənte nté liyitee pəle kɔsɛɛmlɛ cɔtv taka. Naatosompəɣəlaya nyənte nte liyitee pəle atəntəəte na pooku. Pələfɛi nyənte nté liyitee pəle atəntəəte na pooku nyənte. Pəɣəlayafɛi naanɔwa nyənte nté liyitee pəle tin kasasəŋa nyənte. Naanɔwa nyənte nté liyitee pəle atəntəəte kasasəŋa nyənte. Naanɔwa na kulvm nyənte nté liyitee pəle pooku atəntəəte nyənte. Naanɔwa na naale nyənte nté atəntəəte akpaayala. ²¹ Nənəəsi nsɪ si naanɔwa na naale si ké kacəka wontu naanɔwa na naalɛɣɛ, paa nənəɣə ŋka na ka kacəka wontuyv. Wɔla mayamaya pəna icate nté tə hapəle təna, na wɔla inɪ i wɛɛ ké isu tin wɛv tɔ.

²² Ma ta na Isə təsɛɛle səsəəle ke icate nté tə taa. Mpi tɔ, Taca Isə kawulaya tɔ na Iwəyaya paa kəna icate nté tə Isə təsɛɛle səsəəle. ²³ Icate nté tə ta tasa ilim yaa isətv pə tɔm ke lapv si pə naaki tə taa. Mpi tɔ, Isə teeli ká naana tə taa isu kəkə, na Iwəyaya kəna tə kəkə. ²⁴ Antulinya taa yəlaa ká tənna tə kəkəsi, na atɛ awulaa

sɔsaa ká pona tɔ taa ké pa apititu. ²⁵ Tɔ nɔnɔɔsɪ ká tɔlɪ m̀p̀yɔ́ ilim taa ké, sɪ kaa tɔki. Pɔ taya pulɔ, ahoo fɛi tɔtɔ sɪ a tasəyi yuyu. ²⁶ Paa pona tɔ taa ké piitim tɔna yɔlaa apititu na pa sɔsɔntu. ²⁷ Na asilima nyəm napəli yaa yɔlaa mpa pa laki acaalətu na pɔpɔtu tɔ pa kaa sɔv tɔ taa. Ama mpa pa həla wɛ weesuyu takəlaya ŋka ka ké lwəyaya nyəŋka tɔ ka taa tɔ, mpe paa sɔvna ɪcate n̄tɛ tɔ taa.

22

¹ Isɔtaa tillu hɔla-m tɔtɔyɔ weesuyu lɔm pɔyɔ sɔsɔya, na ka lɔm wɛ təkai kai ɪsu tin, na ká luna Isɔ na lwəyaya pa kumte tɛɛ. ² Na ká kpeŋ ɪcate sɔsɔlɛ n̄tɛ tɔ hapələ hɛkɔ taa. Na weesuyu tɔyɔ sɔŋa pɔyɔ sɔsɔya ŋkɛ ka kutentemɪŋ naalɛ tɔɔ, kɔnɛ na cənɛ na kɔnɛ na cənɛ, na kɔ lɔlɔyi tɔm naanɔwa na naalɛyɛ pənaya taa. Paa ɪsɔtu wei ké kɔ lɔlɔyi. Kɔ hatu haaki piitim yɔlaa kɛ alaafəya. ³ Mpi Isɔ tɔŋsa mpusi tɔ pɔ taa pulɔ kaa wɛɛ ɪcate n̄tɛ tɔ taa.

Isɔ na lwəyaya pa kumte ká wɛɛ tɔ taa, na Isɔ pəyalaa ká sɛɛki-ɪ. ⁴ Paa ná ɪ ɪsɛntaa, na paa ŋmaa ɪ hətɛ kɛ pa tokuŋ taa. ⁵ Ahoo fɛi sɪ a tasəyi yuyu tɔtɔ. Pa kaa nyuli sɪ fətəla yaa ilim ɪ naa-wɛ. Pɔ taya pulɔ, Taa Isɔ ká tu-wɛyɛ kəkɔsɪ. Na paa tɔyɔ kawulasɪ kɛ tam tɔɔ.

Yesu kɔntɛ

⁶ M̀p̀yɔ́ ɪsɔtaa tillu heela-m sɪ: Tɔmnaa panɛ pa ké tampana ké, na pa nɔyəsəna pá tɛ-wɛ na taa. Na Taa Isɔ wei ɪ haɔ Isɔ kuyɔyɔtutu teləsəlaa kɛ ɪ Feesuyu tɔ, ɪnɪ ɪ ka tilina ɪ ɪsɔtaa tillu sɪ ɪ hólɪ ɪ pəyalaa kɛ mpi pɔ wɛɛ pɔ kɔŋ nɔnɔɔ tɔ.

⁷ M̀p̀yɔ́ Yesu yɔyɔtaa sɪ: N nuwaa, maa kɔɔ nɔnɔɔ. Lelɛŋ nuɔ n̄tɛ wei ɪ tɔŋyɔ cele tɔmnaa mpa pa ŋmaa takəlaya kanɛ ka taa tɔ.

⁸ Yohaani má, ma nuna na má nana ma ɪsələ kɛ pənɛ ɪnɪ pɔ tɔna. Ma kɔma na má tɛ pɔ tənaya m̀p̀yɔ́ nuw na nav, ɪlena má hɛntɪ ɪsɔtaa tillu wei ɪ hɔla-m-wɪ tɔ ɪ nɔhɛɛ tɛɛ sɪ ma sɛɛki-ɪ. ⁹ Tənaya ɪ tɔma-m sɪ: Taa la mpɔ, ta tənaya tɔmlɛ nyəma ké. Tayalɛ mpɔ na nyá taapalaa Isɔ kuyɔyɔtutu teləsəlaa na mpa pa tɔŋyɔ takəlaya kanɛ ka taa tɔmnaa tɔ. Ye sɛɛtu ɪlɛ, Isɔ ké n ká sɛɛ.

¹⁰ M̀p̀yɔ́ ɪ tɔma-m sɪ: Taa ŋmɛsɪ takəlaya kanɛ ka cele tɔmnaa panɛ yoo. Pɔ taya pulɔ, paa suwa waatu wei sɪ kəkəlɔnaa panɛ paa la tɔ waatu ɪnɪ ɪ wɔsaa. ¹¹ Wei ɪ laki ɪsɔyatu tɔ pɔntu ɪ wɛɛ ɪ ɪsɔyatu taa na ɪ tɔŋna lapɔ. Na wei ɪlɛ ɪ ké asilima tu tɔ pɔntu ɪ wɛɛ ɪ asilima taa na ɪ tɔŋna ɪ tɔyɔ pilisuyu. Na wei ɪlɛ ɪ ké kɔpəŋ tɔ pɔntu ɪ wɛɛ ɪ kɔpəntu taa na ɪ tɔŋna tɔ lapɔ. Na wei ɪlɛ ɪ wɛ tənəŋ tɔ pɔntu ɪ wɛɛ ɪ tənəŋ taa ké mpɔ.

¹² M̀p̀yɔ́ Yesu yɔyɔtaa sɪ: N nuwaa, maa kɔɔ nɔnɔɔ. Maa kpɛnna ma kufɛlɔŋ na má kɔɔ na má fɛli paa wei ké mpi ɪ lapa tɔ. ¹³ Maya Aləfa na Omɛka, maya kancalaya tu na kantəkaya tu. Mayalɛ caallu na tɛɛsəɔ.

¹⁴ Lelɛŋ nuɔla n̄tɛ mpa pa cɔtəyi pa capanaa na pɔ ha-wɛyɛ mpaav sɪ pá tɔyɔ weesuyu tɔyɔ pee, na pá tɔŋna ɪcate nɔnɔɔsɪ na pá sɔv ɪcate taa tɔ. ¹⁵ Ama acaalətu nyəma na mpa pa laki topotopo tɔma tɔ na asilima lataa na yulɔkulaa na tuŋ laalaa na mpa pa ké pɔpɔtɔnaa kɛ pa yɔyɔtaya taa yaa pa kulaputu taa tɔ, ɪcate waali ké pu kaa-wɛ.

¹⁶ Yesu má má tilina ma ɪsɔtaa tillu sɪ ɪ kpaali-mɛyɛ tɔ tənaya Yesu sɛɛlaa kpɛka taa. Tafiti lɔlɔna na pɔ lɔlɪ na pɔ lɔlɪ-m. Mayalɛ tɔlɔmalɔyɔ.

¹⁷ Feesuyu na asaalo kufalɔ sɪ: Kɔɔ.

Ye wei ɪ nu mpɔ pɔntu ɪ tɔ tɔtɔ sɪ: Kɔɔ.

Lɔkɔtu ɪ kpa wei pɔntu ɪ kɔɔ. Ye wei ɪ caa weesuyu lɔm, ɪ ka hiki-wəyi faalaa.

Nti pa tɛsəna takəlaya kanɛ tɔ

¹⁸ Yohaani má ma kpaaləyənna na ɪsələ kɔsɛmɛ kɛ mpa pa tɔna pa nu cele tɔmnaa mpa pa ŋmaa takəlaya kanɛ ka taa tɔ sɪ: Ye pɔ cəpa wei na ɪ sɔsɔ pulɔyɔ tɔ

tə, Isə ká səsɪ kʊnaasənam mpi pə təm pa kɛsa takəlaya kanɛ ka taa təyɔ pɔntɔ saləka tə. ¹⁹ Na ye pə cəpa nɔyɔlv na í pasa cele təmnaa mpa pa wɛ takəlaya kanɛ ka taa tə, Isə ká pɛ pɔntɔ kɛ ɪ paɔ nyəm kɛ weesuyɔ tɔyɔ pɛɛ taa, na Isə ɪcɛtɛ naŋŋ nyəntɛ nte tə təm pa kɛsa takəlaya kanɛ ka taa tə taa.

²⁰ Wei ɪ tə pə tənɔ ɪsəntɔ pə wɛna tampana tə ɪ tɔma si: Kɔpam maɔ kɔɔ nɔɔnɔ. Ɛɛ, pə la mpɔ. Tacaɔ Yesu, kɔɔ mpɔ.

²¹ Tacaɔ Yesu í hólí mə tənaya pɛɛɛɛ.

